BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XLII
H
16
NAPOLI

Digitized by Google

Proibito

Digitized by Google

76.

ADAGIORVM CHILIADES QUATUOR CUM ſeſquicenturia

Des. Erasmi

Hæc editio multos Græcorũ Latinorúmque authorum locos emendatiores quàm in aliis ſint editionibus, indicem item longè locupletiorem habet.

HENRICI STEPHANI ANIMADVERSIONES in Eraſmicas quorundam adagiorum expoſitiones.

[illegible]l.

M. D. LVIII.

Digitized by Google

H S.

QVOD ſit aliorum de hoc viri celeberrimi opere iudiciũ, nihil moror, & nec ſcio, nec vt ſciã valde laboro: ad me certè quod attinet, lector, tanto in pretio illud apud me eſſe profiteor, vt vel hoc vno, ceu miraculo, Eraſmum poſteris venerabilem ſe reddidiſſe, perſuaſiſſimum habeam. Miraculum autem appello, cum alia multa, tum verò potiſſimum temporis breuitatem, quo tam prolixum ac penè immenſum opus perfecit, conſiderans. Cogita enim tecũ quot legendi relegẽdique Græci pariter ac Latini ſcriptores, quot loci eorũ inter ſe conferẽdi, quàm multæ partim hiſtoriæ, partim fabulæ ex antiquitatis penetralibus eruẽdæ illi fuerint: quoties denique fœcundũ pectus cõcütere eũ oportuerit, vt modò huius, modò illius adagii à nemine explicati ſententiã depromeret. Hoc vbi cogitaueris, tũ verò perpende quantum illi debeas, qui, congeſtis vnum in locũ iis quæ ſparſa per varios authores varióſque authorum locos prius erãt, adeò compendiariam tuis ſtudiis viã ſtrauerit, vt quibus quærendis inſenuiſſes fortaſſe, ne dicã immortuus eſſes: ea iam à teneris annis perſpecta & cognita habere, & eorum cognitione inſtructus, ad maiora grauioráque (ſi modo tibi deeſſe nolueris) feliciter aſpirare poſſis. Cæterùm breuitas temporis, quæ præcipuè mirabile reddit hoc opus, vti dixi, eadem quicquid in eo recognitione videtur indigere, apud homines nõ aſperos nec difficiles, excuſat. Atque vtinam ipſi ſcriptori diutius huic ſuo operi ſuperſtitem eſſe, atque adeo vitam, qua dignus erat longiſſima, in hæc vſque tempora producere cõtigiſſet. Nullam enim, vt opinor, ne doctiſſimis quidem viris (nedum mihi) animaduerſionum in illud materiam reliquiſſet. Quarum ſcriptio quàm laborioſa moleſtáque ſit, nemo, niſi qui periculum in hoc genere fecit, facile iudicauerit. Sed anguſtiæ temporis mihi, typographicis occupationibus vndique implicato, moleſtiam non parum auxerunt. per quas etiam quæcunque libuit, annotare non licuit. Alioqui enim etiam prouerbia non pauca, quæ in his collectaneis deſiderãtur, ſuo vnumquodque loco, hiſce meis annotationibus inſeruiſſem. Quæ tamen aliquando Deo fauente, à me accipies: tunc nimirum quum linguæ Græcæ theſauro (in quod opus paterno auſpicio atque ductu dies incumbo noctéſque) colophonem impoſuero. Vale interim, & hunc qualencunque laborem noſtrum, iuuandi ſtudio ſuſceptum, boni conſule.

ERASMVS LOQVITVR,

Perfacile eſt, aiunt, prouerbia ſcribere cuiuis.
Haud nego: ſed durum eſt ſcribere chiliadas.
Qui mihi non credit, faciat licet ipſe periclum.
Mox fuerit ſtudiis æquior ille meis.

Digitized by Google

SI,iuxta vetus prouerbium, omni in re modus eſt optimus, par erat & in colligendis prouerbiis adhibere modum. eſt enim optimarum quoque rerum ſi minus ſatietas, certè modus quidam. Multis itaque de cauſis ſtatueram ab hoc ſtudii genere poſthac feriari: vel quòd argumenti natura ſit infinita, vt nihil egerit qui hoc agat nequid omnino prætermittat (præſertim vetuſtis authoribus, qui hactenus delituerunt, in lucẽ emergẽtibus:) vel quòd tantum operæ ſit huic impẽſum negotio, vt citius metuendum exiſtimarem, ne lector copiam pertæſus clamaret, ohe iam ſatis eſt, quàm aliquam deſideraret acceſſionem: vel quòd hæc ætas ac mens iam profecto non eadem, ab huiuſmodi literis abhorrẽs, magis ad ea raperetur, quibus vel immori nec indecorum ſit nec inutile: vel quòd perpenderẽ hoc genus floſculos ac gemmas, quibus eruditi ſcripta ſua conſueuerunt inſignire, pluſculum habere gratiæ, ſiquis eos ſibi ex authoribus non omnino vulgo proſtitutis decerpat, quàm ſi ex protritis huiuſmodi collectaneis deſumat. Quanquam hæc cauſa nõ deterruit Græcos quo minus tam multi viri graues iuxtà ac eruditi, parœmiologias cõſcriberent. Apud me quoque vicit vtilitatis ratio, quòd hanc operam plurimum conducere videbam, cum ad eluendas mẽdas ex priſcis authoribus, tum ad ſubmouẽdas ſalebras, ad quas ſubinde reſtitabant mediocriter literati. Proinde quòd nunc hanc nòn exiguam coronidem adiecimus, magis, ne dolo dicã, datũ eſt typographorũ efflagitationi, quàm animo meo. Facit enim Pyladea quædã amicitia, quæ mihi quondam cum optimo viro Iohanne Frobenio, nunc cum patris ſimillimo Hieronymo Frobenio intercedit, & par vtriuſque in prouehendis optimis ſtudiis induſtria mirabilis, vt quũ interdum illis quædã negare voluerim ac fortaſſe debuerim, pernegare quiuerim nihil. Vtinam autẽ hæc laboris portio tantum vtilitatis adferat ſtudioſis, quàm mihi partum attulit voluptatis. Porrò vt nihil horũ fuerit, tamen inciuilius parúmque candidum videbatur, aliis eruditis ad eiuſdem argumenti tractationem accinctis, nihil facere reliqui: qui vel ingenii vigore, vel induſtria iuuenili, vel copioſiore voluminum lectione inſtructi, fructum vberiorem ſtudiis allaturi ſunt. Quorũ conatibus adeo nõ eſtanimus obſtare, vt vehementer etiam gauiſurus ſim ſiquis noſtram obſcuret operam. Illud modò lectorem, quod iampridem admonui, nolim obliuiſci: nequid miretur ſi in hoc opere quædã occurrent diuerſis temporibus ſcripta. in cauſa ſunt crebræ editiones, non ſine nouis auctariis. Primum enim huius argumenti guſtum dedimus apud Pariſiorum Lutetiam, per typographum Iohannem Philippum natione Germanum, qui tum officinã habebat in vico diui Marci, ad inſigne Trinitatis, anno M.D. Menſem non expreſſit typographus, ſed epiſtola quã præmiſit Fauſtus Andrelinus, habet eiuſdem anni decimumquintum diem Iunii. Hanc editionẽ aliquanto pòſt æmulatus eſt Iodocus Badius: deinde Matthias Schurerius Argẽtorati: poſt hæc opus ad voluminis magnitudinem adauctum, Venetiæ edidimus apud Aldum Manutiũ, anno M.D.VIII. Aldinam editionem me inſcio æmulatus eſt Baſileæ Iohãnes Frobenius, à quo plus ſepties excuſum eſt idem opus, at nunquam ſine acceſſionibus. Quoniã autem hoc ſcripti genus conſtat induſtria hinc atque hinc decerpendi, non ita multum laudis tulerit qui primus apud Latinos aggreſſus ſit παροιμιολογεῖν, niſi ſiquid promereatur iudicandi tractandíque dexteritas. Siquis proferet editionem vetuſtiorem ea quam oſtendi fuiſſe primã, ei lubens hoc laudis tribuero, quòd illi nõ illiberalis cogitatio ante alios venerit in men

tem. Et ſanè mirum
ctarint hoc genus, apud Latinos nullum extitiſſe,vel e turba grammaticorũ,qui ſi-
mile negotium ſuſciperet:quum,mea ſentẽtia, Latinorũ horti non minus vernent
iſtiuſmodi floſculis quàm Græcorũ. Sed neſcio quo pacto Græcorũ admiratio pro-
penſior effecit vt Latini ſua videantur habuiſſe neglectui . Alioqui nõ video quam-
obrem Vergilius ſit Homero & Heſiodo poſthabendus:aut Seneca,quiſquis is fuit,
Euripidi:aut Plautus & Horatius Ariſtophani . nam M. Tullius quod ad hanc ſanè
rem attinet,longe ſuperat Demoſthenẽ. Quiſquis igitur hoc primus apud Latinos
aggreſſus eſt,rem nec illiberalem nec infrugiferam aggreſſus eſt. Iam bienniũ exie-
rat ex quo Lutetiæ operis huius guſtum fueram auſpicatus,quũ Louanii agens,for
tè ex Hieronymo Buſlidio, qui tum recens ex Italia venerat , nactus ſum libellum
adagia pollicentem. in eo cõperi prouerbia ferè ſeptuaginta, è Latinorũ,præſertim
Philippi Beroaldi cõmentariis collecta. Contuli annum ac diẽ. annus erat idem,ſed
editio mea tribus mẽſibus præceſſerat:& res ſatis ipſa declarabat neutrũ alteri tum
fuiſſe notum,ſed ambobus eandem cogitationem incidiſſe in mentẽ. Itaque ſiquid
refert quis primus hoc argumentũ attentarit,vterque noſtrũ primus fuit:ſi primus
eſt qui neminẽ eſt ſequutus. De Latinis loquor. Quòd ſi auxit prouerbia qui plura
edidit, ego nimirum auxi,qui prima ſtatim editione dedi pluſquã octingenta,quo-
rum bonã partem hauſeram ex fragmentis Diogeniani Græcis. At poſteaquã emiſi
tot Chiliadas, cuiuis procliue fuit ſuis collectaneis aliquã acceſſionem adiungere,
quam profiteatur ex bonis authoribus eſſe decerptã, nec mẽtiatur tamen. nos enim
Chiliadas omnes ex optimis quibuſque authoribus decerpſimus, diligẽti nomẽcla-
tura,ſicuti par eſt,indicãtes,quid cui feramus acceptũ. adeo vt nec Apoſtoliũ debita
laudis portione fraudauerim:tantũ abfuit vt me plumis alienis vẽditare voluerim.
Hæc indigna ducerẽ quæ cõmemorentur,niſi viderẽ hoc à quibuſdã agi ſeriò,vt pri-
mi hoc exemplũ induxiſſe videantur:ab aliis,nequid ex meis Chiliadibus videantur
ſumpſiſſe mutuo,ſed rem totã ſuis auſpiciis ſuóq; Marte cõfeciſſe. Atqui ſi decerpũt
ex vetuſtis authoribus quæ prodũt,quũ ĩ his reſideat infinita prouerbiorũ copia quæ
nos prætermiſimus,cur,his præteritis,tam multa cõgerunt à nobis prodita,tã pauca
adferũt nobis intacta?Cur tã raro citãt authores à nobis nõ citatos? Et ſiquid paululũ
nouẽt,an credũt illico bene diſimulatũ furtũ, ſi veteribus ollis nouas affigant anſas?
Si noſtra nõ legerũt,qua fronte profitẽtur ſe nihil habere mecũ cõmune? Si legerũt
ac diſſimulandũ putant,certè diligẽtia & dexteritate tractãdi perficiendũ erat ne cui
ſuboleret fucus. Ego ſanè quanquã ita verſatus videor in bonis authoribus,vt nõ ma
gnopere ſit opus ex recẽtiorũ miſcellaneis ſuffurari: tamẽ nullus eſt hodie literator
tã triuialis,quin ſi libellũ ederet adagia pollicentem, dedignaturus ſim eũ lectione:
quòd verè dictũ ſit,nullũ eſſe librũ tam malũ vnde nõ aliquid boni poſſis decerpere.
Nolle legere eos qui tractant argumentum cõmune tecũ, turpis eſt arrogãtiæ:diſſi-
mulare quũ legeris,turpioris eſt ambitionis: inficiari beneficiũ,turpiſſimæ ingrati-
tudinis. Hæc illorũ cauſa dixerim potiuſquã mea. Nam quod ad meum attinet ani-
mũ,térque quatérq; liberũ omnibus eſſe volo,cudere ac recudere prouerbia,ſeu no-
ua velint ſeu malint vetera. Si id fecerint me infœlicius , nihil offecerint meo no-
mini:ſed admota purpura deterior purpurã meã illuſtrabit potius. Sin fœlicius,gra
tulabor cõmunibus ſtudiis,& in his mihi quoq;. Nec addubito quin hoc ſeculũ plu-
rimos habeat iuuenes qui me valeant in hoc ſtadio præcurrere: palma in medio eſt,
arripiat qui poteſt. Sed de his plura quàm ſtatueram. Vnũ eſt in quo mihi fortaſſis
opus erit lectoris æquitate. quoniã toties ex longis interuallis æditum eſt hoc opus,
non arbitror vbique vitatũ ne repetantur eadem. Vale quiſquis es amice lector.

Digitized by Google

INDICEM literarium comperi præter omnem ſpem, confuſum ac mutilum, quòd ad hæc humilia doctiores ægrè ſeſe demittunt. Ea res quoniam mihi quoque incommoda fuit, adeo vt hac de cauſa quædam in alienum locum fuerint infulcienda, deuorauimus & hoc tædii, effecimúſque vt Index & plenior ſit, & accuratè digeſtus iuxta literarum ordinem: nec hoc contenti, quæ obiter incidunt in tractando prouerbio, vel à ſpecie prouerbii non abhorrentia, vel alio qui cognitu digna adiecimus. Et interdum idem adagium variis modis effertur, nonnunquam plura in eundem numerum congero. Ad hoc quoque conducit hæc diligẽtia. Porrò nequid turbet ordo verborum diuerſus interdum in titulis operis, & in Indice, ſcito me in Indice prouerbii ſenſum ab his verbis auſpicari quæ præcipua ſunt ac peculiaria. Eminent autem potiſſimum propria hominũ, locorum, animãtium, aut rerum vocabula: proximo loco quod in contextu minimè vulgare eſt. Exemplum primi eſt, Obolus Paſetis, Paſetis obolus: ſecundi, Ne temere Abydum, Abydum ne temere eas: &, Non eſt cuiuſuis Corinthum appellere, Corinthum appellere nõ eſt cuiuſuis: tertii, Bibe elleborum, Elleborum bibe: quarti, Sæpe etiam eſt olitor valde opportuna loquutus: &, Olitor opportuna loquutus. Quædam in quibus nihil eminebat, bis poſuimus. Hunc ſcopum ſequẽs, non poteris falli, quin quod quæris inuenias. Nec tamen tanta eſt facta verborum mutatio, quin tenuiter etiam eruditus facillimè poſſit agnoſcere prouerbium. nec id tamen factũ eſt in admodum multis: nec enim fuit opus. Secundus Index qui ſententiarum congruẽtiam ſequitur, tumultuaria opera nobis cõgeſtus fuit olim Venetiæ. Eum vt eſt, reliquimus, niſi quod adiecimus multa quæ deerant. Poterant addi plures tituli. nec pauca ſunt adagia quæ pluribus congruant titulis (veluti Dolium pertuſum, dici poteſt in auarum, in prodigum, & in obliuioſum) ſed creuiſſet Index in immenſum. Indicauimus multa: quod ſupereſt ingeniis reliquimus. Ex hoc Indice quo plus capias fructus, catalogus titulorum iuxta congruentiam ac pugnantiam ſententiarum digeſtus, erit ſemel atque iterum non indiligenter perlegendus.

TYPOGRAPHVS LECTORI.

Animaduerte lector, non prouerbialia tantùm verba in hoc indice, ſicut & in aliarum editionum indicibus, haberi: ſed vocabula etiam ab authore, in explicandis adagiis, obiter expoſita, locos itẽ ex ſcriptoribus tum Græcis tum Latinis aut correctos aut latius explicatos, tibi indicari. ideóque duobus literarum generibus, vt in operis margine, ita etiam hic eſſe vſos. Nos præterea operam dediſſe ſcias, vt vix fruſtra prouerbium vllum ſis in eo quæſiturus, modò vnum aliquod ex præcipuis ipſius adagionis verbis meminiſſe poſſis. Græcorum autem adagiorum & vocũ paſſim explicatarum indicem huic ſubiunximus, quòd non ſatis cõmodè Latinis inſeri poſſe viderẽtur.

A Bis ſeptem vndis 665
à bonis bona diſce 981
à cælo ad terram 501
à calce ad carceres 723
à capite arceſſere 1048
à capite vſque ad calcem 73
à carcere 502
à deo ficti 1043
à fonte ducere 1048
à dorio ad phrygium 501
à fronte atque à tergo 634
à fronte præcipit. à terg. lupi 711
à furiis oriundus 862
à limine ſalutare 313
à lupi venatu 665
à mortuo tributum exigere 290
à nannaco 850
à puro pura defluit aqua 664
à quinque ſcop. deſilire in flu. 661
à remo ad tribunal 711
à ſexaginta viris venio 953
à ſtatuis tributum exigere 291
à ſtirpe, ab ima ſtirpe 767
à ſubeunte portum naui 665
à ſummis labris 319
à vicinis exemplum habent 870
¶ Ab area ſyra 1022
ab aſino lanam 151
ab eteobutadis ducit genus 692
ab impiis egreſſa eſt iniq. 297
ab ipſa meſſe 932
ab ouo vſque ad mala 474
ab olympiis coronã petere 1049
ab tranſenna cibum petere 918
ab vno diagrammate 898
Abdera pulchra teiorũ co. 467
abderitica mens 940
nunquã enim meos boues Abegerunt, nec equos 552
Aberrare à ianua 203
præſens Abeſt 549
Abhorrentis ac deteſtantis. ex homeri verſu 815
aut Abi, aut exuere 970
abi in exitium 385
haſtam Abiicere 311
abiecit haſtam 415
abiicere ſcutũ, ſiue clypeum 415
abiiciendum procul 905
marinã aud. fl. Abluit ſerm. 682
Abominandus ſcarabeus 597
Abronis vita 487
præſens, Abſens 549, & 742
ouiũ nullus vſus ſi paſt. abſit 537
circulum Abſoluere 528
Abſque baculo ne ingred. 706
abſque procemiis & affect. 694
ter Abſtergeri 222
ter abſterſis dii donant mel. 272
ſuſtine & Abſtine 534
abſtineas à gallo candido 20
abſtineto à piſcibus 20
quum delphis ſacrificauerit, ipſe carnes Abſumit 607
fluu. quæ procul Abſunt, irri. 632
Abydenus 937
ne temere Abydum 257
abydena illatio 485
Abyſſus 107
¶ ex Academia venis 698
Açalanthis 395
Acanthis 283
acanthia cicada 160
Acanthida vincit cornix 283
Acarnici equi 871
lucernam Accendere poſſis 421
Accepta candela 952
Acceṙſitum malum 861
ne maior thylaco Acceſſio 871
acceſſorium maius princip. 871
Accidere vel decidere alas 732
idem Accii quod titii 337
Accipit & glebam erro 437
ſimul & da & accipe 556
certamen non accipit excuſ. 689
rudẽ accipere, rude donare 295
ocyor Accipitre. ex hom. verſu 796
Acciſſare 416
in armis acciſſat 872
Accius 337
poſt Acerba prudentior 882
Aceruus bonorum 107
bos apud apud aceruum 659
Aceſei & heliconis opera 512
Aceſias medicatus eſt 522
Aceſſaxi luna 184
Acetum habet in pectore 436
acetũ maluit, præſente vino 624
aceto perfundere 436
ſale & aceto 1027
itidem vt Acheronti 1026
Achilles 240
non filius achillis 898
iecit achilles duas teſſ. & qu. 564
achilleum 1024
achilleum argumentũ 240. 847
quid Achiuos à turre iud. 666
pro beneficentia agamemnonẽ vlti ſunt Achiui 507
ſus Acina dependes 699
in Acie nouaculæ 18
Acolo non ficui imm. labra 949
pygm. Acrothinia col. adapt. 858
Actum agere 149
actum eſt 112
ſupremũ fab. actum addere 72
iucundi acti labores 419
chryſippeum Acumen 738
vel Acum inueniſſes 769
filũ neuiſti, & acu opus eſt 955
rem acu tetigiſti 476
¶ Ad agnatos ac gent. dedu. 274
ad ambas vſque aures 423
ad amuſſim applica lapidẽ, non ad lapidem amuſſim 488
ad aras 783
ad aſylum confugere 997
ab bonam frugem 919
ad calcem peruenire 718
ad græcas calendas 184
ad coronidem vſque 938
ad coruos 384
ad cribrum dicta 870
ad cynoſarges 638
ad deorum aures peruenit 528
ad digituli crepitum 954
ad herculis columnas 720
ad id quod erat opus 664
ad incitas 966
ad libellam debere 995
ad megaram vſque 948
ad menſuram aquam bibunt, citra menſurã offam com. 486
ad pedes, ad caput 935
ad pedem 580
ad pila vbi ventum 1036
ad pileum vocare 360
ad porcellũ da mihi mutuo tres drachmas 742
ad priſtina præſepia 189
ad regulã ac libellã exigere 949
ad reſtim funiculum 719
ad ſaga 975
ad ſatietatem vſque 570
ad ſcolon ne proficiſceris ipſe,

Digitized by Google

nec alterum comitaberis 468
ad ſuum quenque quæſtũ æquũ eſt eſſe callidum 769
ad triarios res rediit 19
ad viuum diſerti 1004
ad viuum reſecare 455
ad vnguem 187
ſatis Adactus.ex homeri ver. 809
adactum iuſiurandum 664
Adagium quid 1
adagia unde ſumantur 1
eraſmus adagiorum opus aggreditur apud aldum 350
adagiis plutarchus ſcatet 4
adagiis quatenus utendum 8
adagiis utendum ut condimentis,nõ ut cibis 8
Adamãtis teneré.ex homeri verſu 788
Adamantinus 104
ſidera Addere cælo 868
nihil poteſt nec addi nec adimi 974
vocatus atque non vocatus deus Aderit 415
vtraque manu adeſſe 193
adeſte animis 549
quod adeſt,boni conſule. ex homeri verſu 815
machinas poſt bellũ Adferre 617
Adhuc cælum voluitur 891
nihil poteſt nec addi nec Adimi 974
Admirabiles in nectẽdis machinis ægyptii 512
Admeti nænia 511
Amicorum eſt admonere mutuum.ex homeri verſu 792
manum admouere 880
admoto capite 909
Adoleſcenturire 857
Adonidis horti 11
adonidis hortis infructuoſior 11
ſtupidior praxillæ adonide 579
Adorato circumactus 10
plures adorant ſolem orientem quàm occidentem 681
adoraturi ſedeant 20
Adraſtia nemeſis,rhamnuſia nemeſis 516
iracundior Adria 951
Adſint dii beati 664
nunc illa Aduenit datidis cantilena 591
atticus aduena 375
Aduerſarium 137
Aduerſum neceſſitatẽ ne dii quidem reſiſtunt 418
Adulatore & amico non potes ſimul vti 410
neq; cõpluitur,neque ſole Aduritur 491
¶ Æacidinæ minæ 1014
Ædibus in noſtris quæ praua aut recta gerantur 119
Ædificas in arena 147
Ædilitatẽ gerit ſine populi ſuffragio 614
Ægeum nauigat 631
virgultea ſcaphula ægeum traſmittere 370
Ægis venit 744
primùm Ægina pueros optimos alit 493
animo Ægrotãti medicus eſt oratio 476
ægroto dum anima 455
facilè quum valemus,recta conſilia ægrotis damus 114
dies adimit ægritudinem 481
Ægypti nuptiæ 614
AEgyptii 716
admirabiles in nectendis machinis ægyptii 512
quos non tollerent centum ægyptii 716
ægyptius laterifer 716
lydi mali, poſt hos ægyptii, &c. 601
ægyptia clematis 18
eiuſdem muſæ Æmulus 360
AEnigma in prouerbiis 2
princeps & AEqua & iniqua audiat 550
iniquum petẽdum vt æquum feras 413
æquo marte 961
lucrum malum Æquale diſpẽdio 686
æqualis æqualem delectat 18
æquales calculi 746
æqualem vxorem quære 159
amicitia æqualitas 13
æqualitas haud parit bellum 874
in Ære meo eſt 145
quid diſtent æra lupinis 113
in Aere piſcari 150
omne Æs alienum,cepe,& mulcta allium 639
æs dodonæum 13
ne Æſopum quidem triuiſti 513
æſopicus graculus 749
æſopicus ſanguis 521
alia Æſtate 149
beta tum hyeme, tum æſtate bona 768
non ſemper erit æſtas,componite nidos 887
æſtate penulam deteris 344
quatuor obolis non Æſtimo 577
caprarius in Æſtu 519
ſecundo æſtu 483
aliam Ætatẽ alia decent. ex ho. verſu 802
ætate prudentiores reddimur.ex homeri verſu 805
rãquã illum Æthera remigas 149
virtus Æterna 1038
Æthiops non albeſcit 812
æthiopem ex vultu iudico 300
æthiopem lauas,æthiopem dealbas 146
Ætna,athon 897
ætneus cantharus 513
Ætoli 1050
¶ lux Affulſit 548
Afra auis 767
ſemper Africa noui aliquid apportat 766
Agamemnonis hoſtia 494
agamemnonii putei 512
Agaſo 784
treſſis agaſo 1026
Agathonia cantio 470
non Ager,ſed annus producit 19
vltra vires nihil Aggrediendum. ex homeri verſu 796
gorgonem perſeus aggreditur 871
rem nouam aggredior. ex hom. verſu 818
ad Agnatos ac gentiles deducendus 174
lupo Agnũ eripere poſtulãt 549
obiicere canibus agnos 590
agninis lactib.alligare canẽ 1008
Agas aſellum 783
aliter cum aliis agendum.ex homeri verſu 793
agere & ferre 771
tragœdias in nugis agere 574
tranſuerſum agere 574
amphidromiam agis 866
hoc agite 549
Agones 1025
ſemper Agricola in nouum annum diues 579
ſterilior Agrippo 498
nihil ex Agro dicis 740
in agro ſurculario capras 931
nihil minus expedit quàm agrũ optimè colere 765
alienos irrigare ag. tuis ſitiẽt. 631
oportet agrum imbecil.eſſe. 932
¶ Aheneus 141
murus aheneus 600
¶ Aiacis & hector.do.interſe 109
aiacis riſus 141
¶ occiſionis Ala 655
cicadam ala corripuiſti 197
dædali alæ 657
alæ theſſalorum 101
alas addere 989
noſtris ipſorũ alis capimur 209
accidere vel decidere alas 731
quæ ſub alis fiunt 409
alas lupi quærere 151
alata verba 617
Alabanda fortunatiſſima 386
alabandiacum ſolæciſmi genus 386
Alabaſtrus vnguẽti putet illi 143
Albus an ater ſis neſcio 215
coruus albus 959
albus dies,alba faba 175
album panem pinſo tibi 663
alba auis 399
nix alba non eſt 319
album 50
non eras in hoc albo 237
noſcit quid album,quid nigrum 214
albo reti aliena capt.bona 769
alba pro fœlicibus 174
Æthiops non albeſcit 812
in Alcibiade ingenii dexteritas 54
ſileni alcibiadis 667
apologus Alcinoi 1037
alcinoi menſa 405
Aldi manutii typog.inſ.& laudes 347
extra omnem Aleam eſſe 985
omnem iacere aleam 140
hieronymus Aleander 362
Alexander nimeculum explicuit 25
alexander hegius eraſ.præceptor 144
Alibantis hoſpitis munera 849
Aliter cat.long.ol.aliter ſues 180
innocu' Aliũ aſp.m.hab.mal. 590
aliorum med.ipſe hul.ſcates 488
aliis lingua,aliis dentes 661
alios tragœdos prouocat 1003
aliam quercum excute 167
alia res ſceptrũ,alia plectrũ 852
alia vita,alia diæta 189
alia voce pſit.alia cotur.loq. 493
aliud in ore,aliud in corde 616
aliud genus remi 536
aliud noct.ſon.aliud cornix 663
687
alia menec.alia porcellus loq. 626
alia lacon,alia aſi.ill.portat 411
Alienos irrig.agros,tuis ſitiẽ. 631
fertilior ſeges eſt alieno ſemper in aruo 116
otium & cibus alienus 426
alienum arare fundum 631
optimũ aliena inſania frui 417
alienis ſoleis vti 991
aliena iacis 167
aliena incipere 111
alienis veſtigiis ingredi 1014
Allegoria item metaph.in prouerb. 2
ne Allia comedas & fabas 845
ego tibi de alliis loquor, tu reſpondes de cepis 701
om.æs ali.cæpe,& mul.alliũ 689
allium in retibus 955
blãdi' Alloqui. ex hom.ver. 791
durus alloquiis 790
leonis catulum ne Alas 444
ale luporum catulos 381
teipſum nõ alens,canes alis 500
ambroſia alendus 644
honos alit artes 285
ſpes alunt exules 644
artem quæuis alit terra 136
plus Aloes quã mellis habet 278
Alpha penulatorum 457
alpha & omega 14
oſcitante vno, deinde & oſcitat Alter 712
alter hercules 139
alter ianus 874
alterum ped. in cym.cha.ha. 369
altera manu fert aquam 904
altera manu fert lapidẽ, altera panem oſtentat 166
altera manu ſcab.altera ferit 166
altera nauigatio 708
Altius oromedonte 1031
Amæa azeſiam reperit 548
nihil cum Amaracino ſui 143
dulce & Amarum 1014
Amazonum cantilena 365
amazonum cantio 366
Ambabus ma. hau. 193 & 587
vterque ambo,ambo neuter 881
Ambiguitas in prouerbio 2
Ambire 417
myrteam coronam ambis 877
Ambrones 973
Ambroſia alendus 644
iucundiſſima Ambulatio iuxta mare,nauigatio iuxta terrã 90
Ameles angulus 569
neque cæcum ducem,neque Amentem conſultorem 691
amens longus 705
Amentatæ haſtæ 1045
Amare & ſap .vix deo con. 410
qui amant ipſi ſibi ſom.ſin. 447
ama tanquam oſurus, oderis tãquam amaturus 374
non potes thetidem ſimul & galateam amare 686
multi te oderint, ſi teipſum amas 600
amantium iræ 643
liberorũ amãtior quã gello 560
amor ex aſpectu naſcitur 88
caninus amor 657
muſicam docet amor 917
iniuria ſoluit amorem 969
mores amici noue.nõ oderis 503

Digitized by Google

chericlei amicus 686
amicorum cōmunia omnia 11
amicus,alter ipſe 13
amicus certus in re incerta cernitur 915
fidus amicus. ex homeri verſu 813
amico hercule, aut dextro hercule 49
nihil homini amico eſt opportuno amicius 856
viri infortunati procul amici 572
fœlicitas multos habet amicos 717
amicus magis neceſſarius quàm ignis & aqua 408
nouos parans amicos, ne obliuiſcere veterum 691
inopi nullus amicus 643
mendico ne parentes quidem amici 869
vnus deus,& plures amici 711
amicos tragœdos æmulatur 749
potius eſt amicū habere vicinū, quam fratrem procul 446
amico amicus 104
lingua amicus 687
cum amico nō certādum æmulatione. ex homeri verſu 814
ſiren amicum nuntiat, apis hoſpitem 556
obſequium amicos, veritas odium parit 587
pereant amici, dum inimici interreant 934
nō eſt amicus qui deſiit 444
non ſunt amici, amici qui degunt procul 446
neque nullis ſis amicus, neque multis 741
vbi amici,ibi opes 106
valeat amicus cum inimico 896
vſque ad aras amicus 650
ſalute tenus amici 687
verbo tenus amicus. ex homeri verſu 817
domus amica,dom.optima 684
amicum tempus arguit 104
quod pulchrū,idem amicū 969
ſi tibi amicū, nec mihi inimicū 362
Amicitia ollæ. feruet olla. viuit amicitia 163
amicitiæ perſonā detrahere 766
amicitia ſtabilium, fœlicitas tēperantium 444
æqualitas amicitia 13
amicitias immort.eſſe op. 919
multas amicitias ſilentium diremit 359
queruli in amicitia 881
amicitiam & cōmunitatem plato perſuadere vult 5
Amictu euitare 412
nucleū Amiſi, reliquit pignori putamina 590
fiducia pecunias amiſi 687
Ammiani locus 949
Amphictyonum conſeſſus 712
Amphidromiam agis 866
ex Amphithero bibiſti 865
Ampullacea 1016
Amuſsis 949
amuſsis alba, ad amuſſim, amuſſatim 186
Amyclas perdidit ſilentium 187
Amyris inſanit 414
¶ Anagyrum commoues 44
Anagyraſius 45
imperitus Anaxyride indutus, omnibus id oſtentat 705
quæ ſemel Ancilla,nūq.hera 926
Ancon 363
Ancora domus 113
præuertit ancoræ iactū deus 877
duabus ancoris fultus 27
bonū eſt duabus niti ancoris 987
rupta ancora 849
ancoram ſacram ſoluere 30
ancoras tollere 509
nō vulgari ancora nititur 923
Andabatæ 461
in ſeditione vel Androclides belli ducem agit 413
roſam cū Anemona confers 518
angerona 851
angeronia voluptia comes 643
vinaria angina 973
odit cane peius & Angue 588
Anguillam cauda tenes 154
anguillam folio ficul. tenes 154
anguillas captare 747
amcles angulus 569
in angulo 928
lenticulam angulo tenes 727
latum & anguſtum [illegible]
Aniculatum deliramenta 768
pecunia Anima 561
anima & vita 447
animam debet 323.995
omnia præter animam 995
ſalillum animæ 1016
anima ſus pro ſale data 37
ægroto dū anima eſt,ſpes eſt 455
nullum animal,quod animal 379
nec animans,nec inanime 943
animo ægr.med.eſt oratio 647
ancipitis animi. ex hom.ver.796
bœoticus animus 318
in re mala animo ſi bono vtare, adiuuat 707
nihil eſt miſ.ꝗ animus conſ. 1015
audi quæ ex animo dicuntur 319
munerum animus optimus 532
animus præſens,ex hom.ver. 812
ſummo animo inhærere 323
volens nolente animo 549
animus habitat in auribus 925
animus heptaboeus 845
aut minus animi,aut plus pot. 873
mulieris animus 743
nō abiicit animū.ex hom.ver. 810
recipere animū.ex hom.ver. 819
nō om.eu.quæ in animo ſtat. 617
quod in animo ſobrii, id eſt in lingua ebrii 370
animus eſt in coriis 771
Annas clibanum 812
Annacum plorare 558
haud Annuntias bellum 617
Annus producit non ager 39
annus clibanum 336
facies tua computat annos 533
annus eſt 481
ſemper agr.in no.annū diues 579
magnum os anni 535
anno ſenior ſio 774
ſemper ſuper.anni mel.prou. 373
anni ſymbolum 345
tacitis annis 352
ver ex anno tollere 916
nauis annoſa haudquaquam nauigabit per mare 535
annoſa vulpes haud capitur laqueo 321
in eaſdem Anſas veniſti 362
anſam quærere 133
Ante barbam doces ſenes 680
ante lentem augere ollam 645
ante myſteria diſcere 366
ante pedes 768 & 698
ante pilos 680 & 692
ante tubam trepidas 569
antehac putabā te habere cornua 680
antequā incipias, cōſ.&c. 442
Antesignani 457
Anthericum metere 151
hedera poſt Anthiſteria 698
acta Anthiſteria, foras exite lares 85
nauiget Anticyras 274
Antiopæ luctus 206
quæ ex Antiqua 785
per antiquum diem 727
antiquior quàm chaos & ſaturnia tempora 563
antiquior codro 878
iapero antiquior 1050
prius Antidotum ꝗ venenū 889
Antonii gemma 48
mus non vni fidit Antro 1016
in antro trophonii vat.eſt 261
in antrum haud legitimum ſtimulum impingis 711
antronius aſinus 495
aureus anulus in narib.ſuis 134
anulum arctum ne geſtato 15
anulus gyris 56
anulum habeo 513
in anulo dei figurā ne geſtato 19
per mediū anulū trah.opor. 189
anulis priſci plurimum tribuerunt 56
Anus bacchatur 190
anus cothonizat 707
anus eriphus 557
expecta anus 710
anus velut equus profundā habebis foſſam 557
anus hirciſſans 190
anus hircum olet 707
præſtat canē irritare ꝗ anū 979
anus ſaltat 557
anus ſimia ſerò quidem 483
anus ſubſul.mul.excitat pul. 557
¶ Apage hoſpitē in tēpeſtate 513
profectus ad Apaturia 700
Apelles & protogenes 136
Aperire feneſtram,ianuam,repagula,viam,& ſimilia 133
apertæ muſarum ianuæ 540
aperto pectore 711
in Aphannis 664
aphyarum honor,oleū 390 & 557
aphya in ignem 390
aphya vidit ignem 390
Apicem imponere 430
Apinæ tricæ 75
neque mel neque Apes 213
primùm apes abigendæ 993
in apes irruiſti 609
cicadæ apem comparas 180
ſiren amicū nuntiat,apis hoſ. 556
ne inter Apia quidem ſunt 340
apio mollior,aut mitior 138
apio opus eſt 612
ſuper apio certamus 612
quid tibi Apollo cecinit 558
ne apollo quidem intelligat 919
Apologus alcinoi 461 & 1037
Apophthegmata 3
Apparatu cib.nō eſt op.in ſa. 116
perſici apparatus 116
lepus Apparēs, infortunatū facit iter 603
holerum Appoſitiones 613
in ſaltu vno duos Apros cap. 744
delphinum ſylu.appingit, fluctibus aprum 473
fontib⁹ apros, florib.auſtrū 746
apros immittere fontibus 864
Apud equum & virginem 1004
apud matrem manere 987
apud menſam verecundari neminem decet 1016
apud nouercam queri 915
Apuleii locus 501
¶ amicus magis neceſſarius quā ignis & Aqua 408
aſperſiſti aquam 660
ad menſurā aquam bibunt, citra menſuram offam comed. 486
aquā bibēs, nihil boni parias 505
aqua conſecrata auliconum 113
inaniter aquam conſumis 150
à puro pura defluit aqua 664
in aqua hæret 155
aquam cribro haurire 147
aquas infundere in cinerem 232
mari è foſſa aquam 662
ad aquam malus 110
aquam igni miſcere 888
mitte in quam 385
optima quidem aqua 893
aqua præterfluit 662
aquam è pumice poſtulas 150
ranæ aquam 727
aqua & terra reddamini 961
in aqua ſcribis 147
in aqua ſementem iacis 147
quū aqua fauces ſtrangulet 364
frigidam aquam ſuffundere 330
aquam in mortario tundere 370
cœno purā aquam turbans, nūquam inuenies potum 517
cauſa ad aqua modum acta 1004
coruus aquat 649
Aquila 930
aquila non captat muſcas 664
aquilam noctuæ comparas 194
iuppiter aquilam diligit 823
lupus aquilam fugit 542
aquilæ columbā nō gignūt 449
aquila in nubibus 294
aquilam cornix prouocat 681
ſcarabeus aquilam quærit 751
aquilæ ſenecta 708
aquila thripas aſpiciens 309
aquilam teſtudo vicit 248
aquilam volare doces 154
aquilum 753
¶ quibus nec Ara, neq; fides 771
tanquam ad aram 996
vna cum templis & aris 907
ad aras 783
vſque ad aras amicus 650
atqui nō eſt apud arā conſ. 740
pro aris focisque 264
in culmo Arare 885
alienum arare fundum 631
arator niſi inc.præuaricatur 531
citra aratione citraque ſem. 183
cauam Arabiam ſerere 369
arabius tibicen 136

Araneearum telas texere 146
x ſe fingit velut araneus 897
atro iacularis 541
liberæ capræ ab aratro 603
quid non fies profectus Arbelas? 558
annoſam Arborē trāſplant. 145
poſt folia cadunt arbores 569
arbore deiecta quiuis ligna colligit 642
ſuſpendio deligenda arbor 321
generoſioris arboris ſtatim plāta cum fructu eſt 122
vnicum Arbuſtū haud alit duos erithacos 392
Arcadiam me poſtulas 660
arcadas imitans 661
arcadicum germen 682
qui continet arcanū. ex homeri verſu 818
non ſemper feriet quodcunque minabitur Arcus 550
arcus tenſus rumpitur 929
Archidamicum bellum 683
Archilochi melos 1027
archilochi patria 421
archilocum teris 822
archilochia edicta 402
Archimedes non poſſet melius deſcribere 933
Archytæ crepitaculum 541
in Arctum meæ nunc coguntur copiæ [illegible]
Ardens veſtis 614
in Arduis contātet agendū 1047
ab Area ſyra 1022
in Area latitas 712
furari litoris Arenas 86
ex arena funiculum nectis 525
in tua ipſius arena 744
Areopagita 500
areopagita taciturnior 1010
ares 1015
Argas 194
argentanginam patitur 232
argentum accepi, imperium vendidi 1028
argentum factum 112
argenti fontes 410
argenteis haſtis pugnare 541
argenteus puteus 955
bos in quadra argentea 952
achilleum Argumentum 847
Argiua calumnia 697
tāquam argiuum clypeum abſtulerit, ita gloriatur 563
argiui fures 842
argiua oratio 605
argiuos vides 842
Argi collis 642
argum fallere 182
multi manuii Ariciæ 600
Arietem emittit 420
aries cornibus laſciuiens 749
arietis miniſterium 951
Ariolari 721
Ariſtarchus 176
Ariſtophanis lucerna 250
Ariſtotelis locus 23,& 739
apud ariſtotelem & platonem crebra prouerbia 4
Ariſtylli more 982
mars haud cōcutit ſua ipſius Arma 700
in armis aciſſat 872
rudentes & remos cū armis commutauit 683
omnibus armis præſidiiſque deſtitutus. ex homeri verſu 801
bis interimitur qui ſuis armis perit 856
preces armatæ 131
auribus Arrectis 660
cui iſta Arrident, meis ne gaudeat 777
Arripienda quæ offeruntur. ex homeri verſu 807
gigantum Arrogantia 822
arrogantia nō ferenda. ex hom. verſu 815
fabarum Arroſor 942
caput Artis eſt decere quod facias 914
duodecim artium 625
artem figularem in dolio diſcere 195
glauci ars 560
quam quiſque norit artem, in hac ſe exerceat 410
impete peritum artis 537
ars portus inopiæ 237
ne pudeat artem 1050
artem quæuis alit terra 236
ſiſyphi artes 770
honos alit artes 285
docui te vrinandi artem 710
proba eſt materia ſi probum adhibeas artificem 737
dion ſuci artiū et 416
verſatilis Artemon 843
conos Artoxya 834
ſcipioni Arundineo inniti 514
gleba Aruum 560
Arx 997
arx alicuius rei 372
arcem ex cloaca facere 933
¶ Aſciſce ad extremū ſcien. 741
agas Aſellum 783
ab aſinis ad boues tranſcendere 235
ab aſino delapſus 215
ſcytha acciſſans aſinum 416
aſinus ad lyram 142
ab equis ad aſinos 235
aſinus ad tibiam 851
ſi bouem non poſſis, aſinum agas 558
aſinus aſino, & ſus ſui pulcher 1919
antronius aſinus 495
aſinus auis 770
aſinus balneatoris 899
aſini caput ne laues nitro 685
aſini cauda nō facit cribrū 869
aſinus compluitur 660
aſinus apud cumanos 228
aſinos non curo 881
aſinus eſuriens fuſtem negligit 542
aſinus in paleas 493
aſinus in rupem 492
aſinū in rupes protrudere 856
aſinus inter ſimias, aſinus inter apes, aſinus in vnguento 171
aſino fabulam 950
aſini mandibula 685
aſinus ſtramenta mauult quàm aurum 982
malo aſino vehitur 955
litem mouebit ſi vel aſinus canem momorderit 287
aſini mortes 660
cani das paleas, aſino oſſa 718
alia lacon, alia aſinus illius portat 411
aſinus portans myſteria 388
quanto aſinis præſtātiores muli 634
rex aut aſinus 714
aſinum ſub fræno currere doces 144
aſinus ſedet 614
è tardigradis aſinis equus prodiit 564
aſinum tondes 151
de aſini vmbra 115
citius quam Aſparagi coquuntur 766
Aſpendius citharœdus 361
totus echinus Aſper 588
guttam Aſpergere 1023
aſperſiſti aquam 660
Aſphodelus 314
malua & aſphodelus 625
innocuus alium Aſpiciā meum habentem malum 590
atticus aſpectus 300
titanicus aſpectus 528
Aſpis à vipera 913
morſus aſpidis 641
aſpidis telum 642
priuſquam Aſſa ſit farina 681
Aſſeuerantius dicere. ex homeri verſu 897
Aſſidua ſtilla ſaxum excauat 678
Aſſis 261
quod non opus eſt, aſſe carum eſt 909
Aſſueuit malis. ex hom. verſ. 816
moleſtū eſt, ſed aſſueuimus 593
malorum aſſuetudo. ex homeri verſu 809
viri ſcitis Aſtaphis caluaria 569
ex Aſtris delapſus [illegible]
Aſtrologi 444
cantharo Aſtutior 657
aſtutior coccyce 877
ad Aſylum confugere 997
Ate 229
albus an Ater ſis neſcio 225
¶ *Athenæi locus* 141,539,601, & 683
eamus Athenas 940
haudquaquā difficile athenienſem athenis laudare 372
qui probus athenienſis 851
atheniēſium inconſulta temeritas 170
athenienſium numi 62
Athos celat lat. lēniæ bouis 665
ætna. athon 897
Atlas cælum 45
atlantes Reipub. 933
atqui non eſt apud aram conſultandum 700
ſutorium Atramentum 730
atramento candefacere ebur 121
mendax Atraphaxis 883
Atrei oculi 551
nō ſoli atridæ amāt vxores 941
Atrum 50
cōuenerat Atrabas & numenius 649
Attagen 842
attagenæ nouilunium 885
atticus aduena 375
attica bellaria 452
attici eleuſinia 494
attica eloquentia 80
attica fides 295
attica muſa 822
atticus teſtis 265
atticus in portum 321
atticus moriens porrigit manū 542
atticus aſpectus 300
Attollere ſuperciliū, ponere ſupercilium 272
omnes Attrahens vt magnes lapis 244
¶ Auarus, niſi quū moritur, nil rectè facit 915
vatum genus auarum 1039
audiens nō audit. ex homeri verſu 802
audi chelidonem 869
audi quæ ex animo dicūtur 319
quæ non vult audiet, qui quæ vult dicit 31
mylus omnia audiens 543
marinam auditionem fluuiali abluit ſermone 682
Aufer mothonem à remo 659
ante lentem Augere ollam 645
Augiæ ſtabulum repurgare 458
Auguſti genū reformidans 48
Auguſtini locus 514,551,& 730
vnum Auguriū optimum, tueri patriam 655
afra Auis 767
alba auis 399
aſinus auis 760
bonis auibus, malis auibus 49
è cantu dignoſcitur auis 864
auis ex auibus 986
ficus auibus gratæ 847
muſarum aues 955,& 1023
meliores nanciſci aues 536
numidicæ aues 767
aues pſaphonis 92
aues quæris 685
niſi ſiqua vidit auis 393
ne ſi ad Iouis quidem Aulā 1012
Aulœdus ſit qui citharœdus eſſe nō poſſit 419
Auolare 75
ſperat huc afflare Auram aliquā 774
ad ambas vſque Aures 415
auribus arrectis 660
auris bataua 942
bœotia auris 658
cæcus auribus ac mente 881
venter auribus caret 575
auris dextra tinnit 465
fractis auribus 959
nec aures habeo, nec tango 735
camelus deſiderans cornua, etiā aures perdidit 617
iouis auribus ſeruare 522
auribus lupum teneo 194
ceram auribus obdis [illegible]
ad deorum aures peruenit 521
procul aurib' nūtius veniat 664
purgatis auribus 476
ne ad aures quidem ſcalpendas otium eſt 412
aurem vellere 239
in vtramuis dormire aurē 164
demiſſis auriculis 954
auricula infima mollior 238
auriculam mordicus &c. 1032
pluris eſt oculatus teſtis vnus, quàm Auriti decem 521
Aurum colophonium 660
lacuna in auro 1014
quod index auro, id aurū homini 467
mare auri, 293

aſinus ſtramenta mauult quàm aurum 981
aurum igni probatum 852
aurum ſubæratum 881
auro habet ſuppactũ ſolum 783
aurum habet toloſſanum 342
aureus 613
aureus anulus in narib⁹ ſuis 134
aureo piſcari hamo 402
aureus in olympia ſtato 265
aureos montes polliceri 293
aureorum verborũ nuntius 627
aurei viri 255
aurea barba dignus 163
aureæ compedes 459
aurea pro æreis 59
auriſicẽ te futurũ credebas 701
Auſculta & perpende.ex homeri verſu 791
cum auſculta cui quatuor ſunt aures 100
auſcultandũ bene loquẽti 1040
meis Auſpiciis 1014
fontibus apros,floribus Auſtrũ 746
auſtrum perculi 312
Aut abi,aut exuere 970
aut bibat,aut abeat 319
aut cucurbitæ florem,aut cucurbitam 542
aut manenti vincendũ,aut moriendum 717
aut minus animi, aut plus potẽtiæ 873
aut mortuus eſt, aut docet literas 332
aut oportet tragœdias agere omnes,aut inſanire 659
aut piſcem olet,aut florem 9 8
aut plato philoniſſat, aut philo platoniſſat 547
aut quinque bibe, aut tres, aut ne quatuor 415
aut ter ſex,aut tres teſſeræ 442
aut terra,aut mari 1013
Author omnium & fons. ex homeri verſu 801
ad intelligendos authores conducere parœmiam. 2
authoritas diuinitus. ex homeri verſu 816
autumnus etiam pulchrorum pulcher 122
poſt bellum Auxilium 737
coriaceum auxilium 957
tollenti onus auxiliare, deponẽti nequaquam 17
laqueus auxiliari videtur 866
¶ Azanea mala 507
amæa Azeſiam reperit 548

B

calix Babylonis.' 281
petus Babys tibia canit 538
babys chorus 539
Bæon malus piſcis 961
Baccæ egent oleo [illegible]
Bacchæ more 107
cicernus bacchus 518
crudelis bacchus 701
nihil ad bacchum 468
nymphæ bacchũ temperant 414
multi thyrſigeri, pauci bacchi 227
pſyra bacchum 701
annis bacchatur 701
etiam quercus bacchatur 874
quantum ex bacchanalibus 844
bacchi ſimilis 194
abſq. baculo ne ingreditor 706
laureum baculum geſto 50
viro ſeni maxillæ baculus 509
Bæta tum hyeme,tum æſtate bona 764
etiam bætylum deuorares 874
vt Bagas conſtituſti 786
vt luti Bauli 983
trabem baiulans 985
Balbus balbum rectius intelligit 310
balba ſenectus 781
balio 1000
teneri calidis balneis 636
herculana balnea 440
quaſi locum in balneis 598
mihiq; ſi balneũ miniſtrabo 316
quid cani & balneo? 143
terreſtria balnea 577
balneator 107
aſinus balneatoris 899
Bambalio 524
Banderus 386
ante Barbam doces ſenes 620
aurea barba dignus 163
barba nõ facit philoſophũ 575
pronomi barba 863
barba tenus ſapientes 91
barbam vellere 471
barbati 1016
ſimia barbata ſeu caudata 731
Barbarus ex triuio 358
cœnum barbaricum 972
charybdis Barathrum 773
Baſilica facinora 1016
Batalus 194
auris Batava 941
Bathyclis poculum 967
Batti ſilphium 383
Battologia 358
¶ adſint dii Beati 664
nunc dii beati 536
in beatam 385
in beato omnia beata 1012
nõ eſt beatus, eſſe qui ſe neſciat 914
nihil eſt ab omni parte beatum 642
Beceeſelenus 704
Bellerophontes literas 526
cithara incitat ad bellum 967
haud annuncias bellum 617
archidamicum bellum 685
bellum cononi curæ fuerit 680
dulce bellum inexpertis 825
multa in bellis inania 599
nõ licet bis in bello peccare 629
initium belli 610
hinc belli initium 721
talia gignit bellum 1010
bellum haudquaquã lachrymoſum 512
bellum omnium pater 717
æqualitas haud parit bellum 874
bello parta 901
poſt bellum auxilium 737
machinas poſt bellum adferre 627
reliquiæ belli 586
mentiam belli tempore neque ſe tito neque edito 384
prælio,victus non bello 1035
bellicum canere,receptui canere 733
lingua bellare 604
attica bellaria 452
pulchrè dixti,belle narras 331
Bene natis turpe eſt male viuere 1048
ſat citò, ſi ſat bene 352
bene ſit 752
bene vertat 752
vixit dum vixit bene 759
benedicere animo malo 626
benefactis penſare delicta 1032
benefactorum memoria. ex homeri verſu 818
benefacta malè locata, malefacta arbitror 650
in ſenem ne quod collocaris beneficium 330
pro beneficentia agamemnonẽ vlti ſunt achiui 507
beneuolus trucidator 650
intempeſtiua beneuolentia nihil à ſimultate differt 248
benignior pellace vulpe 864
Beſtia beſtiam nouit 963
beſtiam cornutam petis 652
ne beſtiæ quidem ferre poſſunt [illegible]
gamma Betam perſequitur 992
Betizare,lachanizare 472
¶ non eſt dithyrambus, ſi Bibat aquam 881
aquam bibens nihil boni parias 505
aut bibat,aut abeat 319
bibe elleborum 273
eodem bibere poculo 182
mali bibunt improbitatis fæcẽ 602
bibere mandragoram 917
parthi quo plus biberint 1013
aut quinque bibe, aut tres, aut ne quatuor 415
ſtrychnum bibit 174
Bilingues 625
ineſt & formicæ & ſerpho Bilis 487
fames & mora bilem &c. 567
tenedia Bipennis 197
plagedum nequiſſimus 240
Bis dat qui cito dat 184
bis gratum quod vltro offertur 305
bis interimitur qui ſuis armis perit 859
nõ licet bis in bello peccare 629
bis pueri ſenes 639
bis ſeptem plagis polypus contuſus 505
bis ſeptem vndis 665
Bithus contra bacchium 502
¶ *Blitei* 472
blitheí 472
¶ Bocchyris 546
Bœotis vaticinare 410
bœotiſſare 1036
bœotia auris 658
moſchus canens bœoticum 691
bœotica cantilena 419
bœoticum ingenium 419
bœotica ſus 318
Boliti pœnam 390
bolus ereptus è faucibus 752
ne bolus quidem relictus 724
tribus bolis 275
homo Bombylius 524
Boni ad bonorum cõuiuia vltro accedunt 316
a bonis bona diſce 981
bonis benefacit deus 695
bonus cantor, bonus cupediarius 488
bonus è pharetra dies 558
bonus dux bonum reddit comitem 288
boni paſtoris eſt, tondere pecus non deglubere 767
omnia bonos viros decent 588
boni viri lacrymabiles 545
ex habitu bonum virum præ ſe fert 805
ab bonam frugem 919
bona nemini hora eſt, quin alicui ſit mala 915
bona eſt etiã offa poſt panẽ 470
albo reti aliena captãt bona 769
bona cillicon 481
bonum eſt duabus niti anchoris 587
ego ex bono in bonum traductus ſum 747
gargara bonorum 932
bonorum glomi 476
exiguũ malũ, ingens bonũ 494
è paucis verbis ingens bonum 1047
effugi malum,inueni bonũ 613
bonum malum fit,datum tempore non ſuo 875
bonorum mare,& aceruus 107
bona mixta malis 179
bonorum myrmecia,dathus,& thaſſus 108
perierunt bona 718
ſapiens ſua bona ſecũ portat 95
pro bonis glomi 732
ſignum bonum aut malũ 684
vltro deus ſubiicit bona 571
bona terræ 618
dii laboribus bona vendũt 401
dum ceſſat Boreas 699
nũquam enim meos Boues abegerunt nec equos 552
ab aſinis ad boues tranſcendere 235
bouem ad ceroma mittere 148
bos ad lyram 142
bos ad præſepe 363
bos aduerſus ſeipſum puluerem mouet 497
bos apud aceruum 659
vulpes bouem agit 513
ſi bouem non poſſis, aſinum agas 556
ne contra bouem opta 592
bos porrecto vltra taygetũ capite bibit ex eurota 869
nõ noſtrũ onus, bos clitellas 592
bos cyprius 341
toto deuorato boue in cauda defecit 690
volentem bouem ducito 847
ne ſi bos quidem vocẽ edat 632
ex ipſo boue lora ſumere 87
expecta bos aliquando herbam 710
boues meſſis tempus expectantes 659
bos homolottorum 659
Immolare boues 659
nemo bene meritũ bouem immolauit præter pyrrhiam 461
equus in quadrigis, in aratio

[illegible] 411
bos in ciuitate 623
bouem in faucibus portat 419
bos in lingua 231
bos in quadra argentea 951
bos in ſtabulo ſenex 264
capram portare non poſſunt, & imponitis bouem 552
inuitos boues plauſtro inducere 247
bos laſſus fortius figit pedē 40
athos celat latera lemniæ bouis 665
lentè bos 41
locrenſis bos 567
bos marinus 952
prius locuſta bouem pariet 381
ne bos quidem pereat 909
ſeneſcit bos 699
ſeptimus bos 352
ſeruabis bouem 810
ſolidos è clibano boues 625.918
bos ſub iugum 525
multi qui bouem ſtimulent, pauci aratores 228
in tergore bouis deſedit 711
currus bouem trahit 135
boue venari leporem 898
bos pro numiſmate 22
Bos 319
lunæ radiis nō matureſcit Botrus 967
botrus oppoſitus botro matureſcit 658
¶ molli Brachio, leui brachio 139
Braſidas quidem vir bonus, &c. 698
per Braſſicam iurare 514
manu Breui tradere 936
grata breuitas 919
Bruto ſuus genius malus apparet 48
¶ Bubo canit luſciniæ 891
Buccas inflare 273, & 729
quicquid in buccam venerit 180
Budoro more 657
nihil profuerit Bulbus 868
bulbos quærit 701
vt ex Bulga matris 1033
homo Bulla 450
bullatæ nugæ 751
Bunas iudex eſt 525
celerius quàm Butes 529
Buthus obambulat 514
Butubata 261 974
¶ Byzeni libertas 861

C

libera corcyra, Caca vbi li. 845
chius cacans 867
Cachinnus 1018
Cadauer expecta ſi vultures 229
viuum cadauer, viuum ſepulchrum 452
cauſa Cadere 1043
folia in te cadunt, poſt cadent arbores 97
poſt folia cadunt arbores 569
cadere in curſu 1049
Cadmea victoria 561
haſta Caduceum 614
ſpirat Cæcias 990
vel Cæco appareat 285
cæcus auribus ac mente 881
cæcus cæco dux 269
cæcus & claudus non intrabunt templum 523
inter cæcos regnat ſtrabus 712
cæci præſcriptio 963
neque cæcum ducem, neque amentem conſultorem 691
pro cæco exoculatus eſt 772
quid cæco cum ſpeculo? 775
cæci ſmaragus 700
cæcum 679
cæca dies, & oculata dies 267.521
cæca ſpeculatio 269
cæcum inſomnium 881
cæcior leberide, tireſia, vel hypſea 117
procul oculatus, cominus cæcutiens 220
Cædimus, inque vicē præbemus crura ſagittis 735
qui non litigat, Cælebs eſt 866
cælii rhodigini antiquæ lectiones 14
cælum 41
à Cælo ad terram 501
Cæli filii 283
ſydera addere cælo 828
neque cælum neque terram attingit 171
cælum digito attingere 884
quanta vix cælo capi poſſit 975
cælo delapſus 283
in cælo eſſe 190
in cælum expuis 711
in cælum iacularis 254
cælo ac terræ loqui 281
mēs cæli terræque regina 1041
cælū miſcere mari & terra 114
atlas cælum ſuſcepit 45
cælum territat 453
toto cælo errare 41
adhuc cælum voluitur 891
inuulnerabilis vt Cæneus 699
cænei haſta 856
ruta Cæſa 896
inter cæſa & porrecta 118
cæſim atque punctim. 139
Cæſaris iocus 16
vbi tu Caius, ibi ego caia 980
Cæcina & Lettius apud iuriſconſultos 980
Calabri hoſpitis xenia [illegible]
cythnicæ Calamitates 639
ſybaritica calamitas 405
calamoboas 841
pro delo Calauriam 877
tuam ipſius terram Calca 891
Calcar addere currenti 77
tolle calcar 394
de Calcaria in carbonariam 476
arena ſine Calce 438
contra ſtimulum Calces 114
eūdem Calceum omni pedi inducre 901
dextrum pedem in calceo, ſiniſtrum in pelui 636
nō liberat podagra calceus 904
calceus pede maior 745
calceos mutare 976
ne ſupra pedem calceus 490
à calce ad carceres 723
ad calcem peruenire 711
extra calcem 949
pugnis & calcibus 618
colophonium calciamentū 980
calciamenta detrahere 187
hoc calciamentum conſuit hiſticæus, ariſtagoras induit 701
in hoc calciamento pedem habet 987
æquales Calculi 746
album calculum addere 174
connæ calculus 391
calculo mordere 772
calculum parem ponere 35
plurium calculus vincit 881
calculū præ[illegible]gere, vel mouere ad calculos reuerti, ad calculos vocare 175
ad Calendas græcas 496
Calere in frigidis 491
teneri Calidis balneis 636
ex eodem ore calidum & frigidum efflare 166
calidum mendacium 928
ne nimium calidum hoc ſit modò 491
calidam veruti partem 518
Caliga maximini 28
Caligare in ſole 497
per caliginem 119
Calix babylonis 281
multa cadunt inter calicem ſupremáque labra 155
Calliæ defluunt pennæ 567
vltra res Callicratis 570
Callicyrii plures 654
Calliphanes 847
Callippides 206
Callipygos 956
Callum ducere 630
Calones 715
Calumniari domeſticū theſaurum 208
argiua calumnia 697
patræcione calumnioſior 630
viri ſenis aſtaphis Caluaria 569
Caluus comatus 495
myconius caluus 355
caluum vellis 561
piſtillo caluior 881
mouere Camarinam 44
camarinè loqui 934
Camelus deſiderans cornua, etiā aures perdidit 717
formica camelus 173
camelus ſaltat 546
camelus vel ſcabroſa compluriū aſinorum geſtat onera 306
plus apud Campanos vnguenti quā apud cæteros olei ſit 398
periſtromata campanica 1013 441
campana ſuperbia 976
ſors domina Campi 1013
hermioſi in campum 988
martis campus 541
obliuionis campus 587
famis campus 309
venti campus 495
tenui Canali 525
canalicolæ 775
circunſcribere Cancellis 742
cancellis circunſcriptus 341
Cancros lepori comparas 281
cancer leporem capit 473
cancrum ingredi doces 786
nunquam efficies vt rectè ingrediantur cancri 772
accepta Candela 951
Candidati 296
candidum linum lucri cauſa ducis 663
candidus ſermo [illegible]
Canere ad myrtum
bellicum canere, receptui canere -
haud canit paternas cantion. 614
quid tibi apollo cecinit 558
canis 841
fruſtra canis 155
canis tanquam delum nauigans 657
palinodiam canere 306
ipſe ſemet canit 499
ſibi canere 731
ſibi intus canere 361
cicadæ ſibi canent 1036
canere de telamone 697
cane tellēnis cantilenas 507
peius babys tibia canit 558
moſchus canens bœoticum 691
canens excubiarum cauſa 253
canens vitæ palmum 866
bonus Cātor, bonus cupediarius 458
hæſitantia cantoris tuſſis 585
mentiuntur multa cantores 416
è cantu dignoſcitur auis 864
agathonia cantio 470
amazonum cantio 366
luſciniæ deeſt cantio 747
lityerſam cantionem canis 709
haud canit paternas cantiones 614
cantio cygnea 80
extra cantionem 398
Cantilena 153
amazonum cantilena 365
bœotica cantilena 419
cantilenam eandem canis 497
cane tellēnis cantilenas 507
nunc illa aduenit datidis cantilena 591
cantilena pro nuntio 497
è ſchola cantilena 1043
harmodii cantilena 613
ſimonidis cantilenæ 579
ergini Cani 692
tetigit lapidem à Cane morſum 917
canis ad cibum 951
agninis lactibus alligare canem 1008
teipſum non alens, canes alis 500
vna domus non alit duos canes 393
qui canē alit externum, &c. 685
canis aſſuetus corio 458
canis mendico auxilians 873
canis circum inteſtina 459
in puteo cum canibus pugnare 316
cum cane ſimul & lotum 879
cani das paleas, aſino oſſa 718
digna canis pabulo 506
canis digna ſede 506
ductus per phratores canis 749
vt canis è nilo 511
canem excoriatū excoriare 437
canem externum alens, præter linum nihil habet 685
canis feſtinans cæcos parit catulos 395
periculoſum eſt canem inteſtina guſtaſſe 438
canis in balneo 144

canis in præſepi 321
canis in vincula 546
præſtat canẽ irritare quàm anũ [illegible]
non magis quàm canem 1028
pro malo cane ſuẽ repoſcis 736
complura maſculi canis cubilia 529
litem mouebit ſi vel aſinus canẽ momorderit 287
canis lapidem mordens 316
obiicere canibus agnos 590
canis peccatum ſus dependit 696
odit cane peius & angue 588
è canis podice 864
in canis podicem inſpicere 395
canem naribus prehendere 729
promeri canes 550
quid cani & balneo? 143
canis reuerſus ad vomitum 718
canis ſæuiens in lapidem 864
ſine canibus & retibus 988
inuitis canibus venari 247
canis panes ſomnians 811
canes timidi vehemẽtius latrãt 786
ceruus canes trahit 891
canis vindictam 242
canis viuens è magdalia 846
caninus amor 657
canina facundia 462
caninum prandium 317
Caniſtrũ caniſtrum vocat 418
vna cum ipſo caniſtro 382
res Cannacæ 558
æmæus Cantharus 513
Canthato aſtutior 657
Cantherius in porta 183
cantherium in foſſa 197
dic de tribus Capellis 627
ſeruilis Capillus 414
capillis trahere 1006
etiam capillus vnus 712
Capere ciuitatem 911
capere crines 1015
laqueus laqueum cepit 68
non vna manu capere 910
duos inſequens lepores, neutrũ capit 684
cape nihil,& ſerua bene 957
laudare æquum,capere plus 767
ipſi teſtudines edite qui cepiſtis 52
duplex Cappa 748
tria cappa peſſima 748
matris vt Capra dicitur 598
capra ad feſtum 820
capra cæleſtis 191
capram cæleſtem orientem conſpexerunt 819
capra contra ſeſe cornua 45
capra gladium 43
liberæ capræ ab aratro 603
vel capra mordeat nocentem 187
capra nondum peperit, hœdus autem ludit in tectis 507
capram portare non poſſum, & imponitis bouem 552
capra ſcyria 328
in capras ſylueſtres 663
caprarius in æſtu 519
ne caprea contra leonem 473
capreæ lupis iungentur 772
Captantes capti ſumus 321
ſimiles vidẽtur captiuis ex pylo 862
Caput 371
à capite arceſſere 1048
ad pedes,ad caput 935
admoto capite 903
caput artis eſt decere quod facias 914
aſini caput ne laues nitro 685
conferre capita 903
demulcere caput 630
neſcit capitis & inguinis diſcrimen 532
caput & fons rei 73
capite geſtare 954
in tuum ipſius caput 951
nec caput,nec pedes 1027
nudo capite 707
polypi caput 342
caput ſcabere 630.750
ſine capite fabula 27
caput ſine lingua 337
nequid ſuo ſuat capiti 635
tertium caput 784
de tuo capite aguntur comitia 855
caput vacuum cerebro 702
theſaurus Carbones erant 28
carbone notare 274
de calcaria in carbonariam 476
cum Care caricas 71
foras cares,nõ amplius anthiſteria 85
in care periculum 195
ſeruus car 195
multitudo imperatorum cariam perdidit 532
à Carcere 502
à carceribus 212
à calce ad carceres 723
Carcini poemata 654
carcinus quoque in rebus deſpectatis 413
res in Cardine 28
Caricus hircus 751
caricus homuncio 752
more carico 650
carica muſa 281
carica ſaltatio 281
caricum ſepulchrum 875
caricum vinum 943
carica victima 654
Carneadis dictum 96
quum delphis ſacrificauerit, ipſe Carnes abſumit 607
ſi non adſunt carnes,taricho cõtentos eſſe oportet 470
daſypus carnes deſiderat 193
paruo emptas carnes canes edũt 880
lepus pro carnibus 378
oportet teſtudinis carnes edere, aut non edere 232
Carpathius leporem 379
Carpet aliquis citius quàm imitabitur 411
quod nõ op᷑ eſt eſſe Carũ eſt 929
lydorum Carycæ 530
fores habet tritas vt paſtorum Caſæ 612
ita fugias ne præter caſam 156
Caſcus caſcam ducit 82
ſalem & Caſeum edere 932
ſi caſeum haberem,non deſiderarem obſonium 711
xenocratis caſeolus 712
Caſſa nuce non emerim 262
caſſa glande 1027
Caſſes rodere 724
Caſſioticus nodus 487
melanione Caſtior 598
panicus Caſus 765
vltra Catalogum viuit 728
Cataſtrophe fabulæ 73
Catenati labores 601
Catone hoc cõtenti ſumus 1009
etiamſi cato dicat 917
tertius cato 284
Catuli locus 436
Catulus leonem allatrans 280
melitæus catulus 900
canis feſtinans cæcos parit catulos 395
ne catulus quidem relinquẽdus ex genere malo 331
aliter catuli longe olent, aliter ſues 280
catulæ dominas imitantes 509
catella melitæa 692
Cauam arabiam ferere 369
aſini Cauda no facit cribrũ 869
cauda blandiri 848
toto deuorato boue in cauda defecit 690
ne guſtaris quibus nigra eſt cauda 13
caudæ pilos equinæ paulatim vellere 786
ſimia barbata,ſeu caudata 732
cauda tenes anguillã 154
delphinum cauda ligas 154
cauda de vulpe teſtatur 299
Caue thoracem 467
lydus Cauponatur 529
Cauſæ ad aquæ modũ actæ 1004
cauſa cadere 1043
deſerta cauſa 183
heteromolia cauſa 613
ſontica cauſa 1015
Caute loquacior 743
Cautus enim meruit,&c. 859
¶ Cecidis & buphoniorum 894
omnia ex ſentẽtia Cedũt. ex homeri verſu 797
arena Cedere 321
non cedendum malis.ex homeri verſu 796
cedendum multitudini. ex homeri verſu 806
digna Cedro 852
Celer ſupellex 1015
Celerius elephanti pariunt 290
celerius quàm butes 529
celeritas in malis optima 1048
Celmis in ferro 655
alia committenda,alia Celanda. ex homeri verſu 813
athos celat latera lemniæ bouis 665
citius eleph. ſub ala celes 493
Cenſoria virgula 979
dat veniam coruis, vexat cenſura columbas 730
mens non ineſt Centauris 597
centaurice 653
farcire Centones 469
ſarcinator ſummũ centonẽ 1035
Cẽtro & ſpatio circumſcripta 966
Centum plauſtri trabes 887
quos nõ toll.centũ ægyptii 726
viuus fueris,vel Cepe ſolum accipiens 734
omne æs alienum cepe,& mulcta allium 689
ego tibi de alliis loquor, tu reſpondes de cepis 702
cepas edere,aut olfacere 616
iiſdem veſcentes cepis 615
quis vſus cepis putridit 666
Cepphus 292
cepphus parturit 394
certe Cera dignus 337
eadem cera 566
imis ceris eradere 886
ceram auribus obdis 876
cera tractabilior 654
veteres ceræ 1006
Cercopum cœtus 539
cercopiſſare 539
Cercyræa ſcutica 394
caput vacuum Cerebro 702
cerebrum iouis aut regis 212
Cerula miniatula 176
Cereri ſacrificant 855
ſine cerere & baccho friget venus 450
cereales cœnæ 656
Certamen nõ accipit excuſationes 689
non certatur de oleaſtro 614
Omni certaminis genere.ex homeri verſu 815
ſuper apio certamus 612
ſus certamen cum minerua ſuſcepit 37
nec cum bonis nec cum malis ſociis certans 427
amicus Certus in re incerta cernitur 915
certo certius 991
certũ proſpicio.ex homeri verſu 806
certiſſima paupertas 930
vbi Cerui abiiciunt cornua 496
ceruus canes trahit 891
ceruinus vir 519
Ceſcon habitas 517
Ceſſare 1046
cur ceſſatum eſt 903
Ceſtreus ieiunat 105
Ceſtum habent veneris 65
tanagræus Cetus 957
¶ nihil differs a Chærephõte 594
chalcenterus 946
tãquam Chalcidica nobis peperit vxor 608
chalcidiſſare 656
Chamæleon 55
chamæleon de ſuo corio ludit 412
chamæleonte mutabilior 695
antiquior quàm Chaos & ſaturnia tempora 563
œnoe Charadram 468
Charadrion imitans 971
charetis pollicitationes 517
Charitas 47
naæra & Charmione 740
Charonis ianua 559
dentata Charta 749
Charybdis barathrum 775
euitata charyb.in ſcillã īcidi 157
audi Chelidonem 869
Chelonium docendi gratia 605
Chimæra 1031
Chironium vulnus 558
Chius 390
chius ad coum 546
chius cacans 867

Ipſis & chiis 989
chius dominum emit 447
non chius, ſed cius 389
ſyluſontis Chlamys 338
Chlanis 338
omnia Choaumata 586
cordali Chœnix 651
chœnici ne inſideas 14
malus Choraules, bon' ſymphoniacus 999
eadem oberrare Chorda 159
chordæ vice 691
leo chordula vinctus 918
Choreæ ionicæ 180
lupus circum puteum Chorum agit 908
babys chorus 539
inertium chorus 581
chorus illius maior, meus conſonantior 201
in alieno choro pedē ponere 199
extra chorum ſaltare 514
ſyrbenæ chorus 544
Chryſophori dicta deliramenta ex ignorato prouerbio 25
Chryſus panem diſtribuens 20
Chryſippeum acumen 738
locus Chryſoſtomi in verſione latina 708
¶canis ad Cibum 951
ocium & cibus alienus 416
ne à chytropode cibum nondū ſacrificatum rapias 199
deorum cibus 184
cibū in matellā ne immittas 17
cibo opus duraturis in labore. ex homeri verſu 820
inter familiares non opus ciborum apparatu 16
è flamma cibum petere 851
ab tranſenna cibum petere 918
Cicada acanthia 160
cicadæ ſibi canent 1036
cicada cicadæ chara 70
cicadæ apem comparas 280
cicadam ala arripuiſti 197
veſpa cicadæ obſtrepens 180
cicadis pleni 694
cicada ſtridet 316
cicada vocalior 316
refricare Cicatrices 218
vitelliana cicatrix 730
equo ſeneſcenti minora Cicela admoue 565
Ciceris emptor 721
Cicerinus bacchus 518
Ciceronis loca, 26.50.111.132.179.192.195.318.340.387.417.419.419.460.469.486.592.684.885.934.1001.1002.1030
Cilicium exitium 653
cilicii imperatores 653
Cilix haud facile verū dicit 618
bona Cillicon 481
Cimbicum 353
Cimmeriæ tenebræ 514
Cinclus 409
flos Cinis 956
aquas infundere in cinere 737
minxit in patrios cineres 559
ne cinerem vitans, in prunas incidas 690
rapina rerum Cinnari 581
Cinyræ opes 639
Circes virga 366
circeo poculo 1000
Circulum abſoluere 528
è circulo 1043
circulus res mortalium 147
in orbem Circumiens 427
Circumpedes 1000
muris Circuncurrentibus 887
pilli Circumuolutio 367
Ciſſamis cous 654
Cyteria 983
citeria loquacior 541
nō omnes qui habent Citharā, ſunt citharœdi 127
cithara incitat ad bellum 967
aulœdus fit qui citharœdus eſſe non poſſit 429
Citius elephātū ſub ala celes 493
citius in naui cadens, à ligno exciderit 411
citius quàm aſparagi coquūtur 766
citius & formicæ papauer 1015
citius telegoræ donarium 925
citius vſura currit quam heraclitus 529
ſat citò ſi ſat bene 352
vltro Citróque 125
nihil aliæ Ciuitates ad crotonē 811
capere ciuitatem 921
ciuitas non ciuitas 1041
vnus homo nō facit ciuitatē 158
bos in ciuitate 698
ſiquis iuxta ciuitatē clypeus 849
ciuitates ludimus 655
magna ciuitas, magna ſolitudo 408
procorum ciuitas 589
rus ciuitas 518
ſeruorum ciuitas 580
ſimulachra ciuitatis 997
color ac ſpecies ciuitatis 997
non chius, ſed Cius 389
¶abſit Clamor in colloquio, aut luſu. ex homeri verſu 803
lupus ante clamorē feſtinat 549
in clamoſos. ex homeri verſ. 797
clamoſior lauro ardente 536
ſtentore clamoſior 427
infra Claſſem 781
in ſua claſſe manere 537
quintæ claſſis homo 578
Claſſicum canere 733
Clauam extorquere herculi 859
Claudiana tonitrua 651
cæcus & Claudus non intrabūt templum 923
ſi iuxta claudū habites, ſubclaudicare diſces 335
claudi more tenere pilam 651
claudus optimè virum agit 586
vtroque pede claudicare 687
lydus oſtium Clauſit 529
Claue findere ligna, & ſecuri fores aperire 526
dum Clauum rectum teneā 619
adamantini claui 428
vinum caret clauo 411
clauum clauo pellere 60
purior clauo 476
trabalis clauus 203
Cleanthis lucerna 150
Clematis ægyptia 28
Clemens laniſta 1029
Cleocritus 653
Cleomenes ſuperat cubile 881
ad Clepſydram dicere 150.210
circa clepſydram animus 391
annas Clibanum 821
annus clibanum 336
ſolidos è clibano boues 615.918
Climacides 896
quàm Clinia ex demetrio 1035
Cliſthene intemperantior 653
cliſthenem video 651
nō noſtrū onus, bos Clitellas 591
in ſummo Cliuo deficere 181
arcem ex Cloaca facere 933
tanquam argiuum Clypeū abſtulerit, ita gloriatur 563
dignus argiuo clypeo 163
tanquam heros in clypeo excipere 548
¶Cnips 35.651
¶liba Coalemo 990
aſtutior Coccyce 877
quum nibas coccyſſauerit 685
Cochleæ vita 901
Cochleare creſcet 391
nihili Cocio eſt 878
Coctum ab alio edere 145
antiquior Codro 878
generoſior codro 560
cereales Cœnæ 656
deorum cœnæ 644
cœnare me doce 716
dubia cœna 458.656
hecatæ cœna 916
non eſt laudandus ne in cœna quidem 533
pontificalis cœna 656
cœna popularis 1016
Cœnum barbaricum 972
cœno puram aquam turbans, nunquam inuenies potū 527
cercopum Cœtus 539
vrbanus nihil æqui Cogitat 693
reprehenſio cogitationis. ex homeri verſu 799
fœlicium multi Cognati 643
cognatio mouet inuidiam 985
vbi Cognitum eſt quod erat occultum. ex homeri verſu 816
expedit habere plura Cognomina 774
mercurii cognomina 774
furémque fur cognoſcit, & lupum lupus 439
nemo Cogendus officii cauſa. ex homeri verſu 811
ex Cohorte prætoris 1021
nihil minus expedit quam agrū optime Colere 765
Collatis ſignis 733
arbore dejecta quiuis ligna Colligit 641
argi Collis 541
obſtricto Collo 1001
obtorto collo 1001
corrumpunt mores bonos colloquia praua 335
abſit clamor in colloquio, aut luſu. ex homeri verſu 803
eodem Collyrio mederi omnibus 977
Colona 298
ſero veniſti, ſed in Colonum ito 580
Colophonem addidit 439
colophonia ferocitas 355
aurum colophonium 660
colophonium calciamentū 980
colophonium ſuffragium 810
Color 174
color ac ſpecies ciuitatis 997
color ignaui vertitur 90
nullius coloris 1009
tuis coloribus te pingam 134
pygmæorū acrothinia Coloſſo adaptare 858
coloſſi magnitudine 649
Colubrum in ſinu fouere 867
mitior Columba 741
palambeum pro columba 618
ſedens columba 731
dat veniam coruis vexat cenſura columbas 730
Columella 113
Columella locus 638
Columen familiæ 115
ad herculis Columnas 720
menia columna 1000
columnas rumpere 885
circumtondere Comam 173
ſeruus quum ſis, comā geris 380
ſimium comatum 784
ne allia Comedas & fabas 845
de fera comediſti 522
oliuam ne comedas 958
ni purges & molas, non comedes 594
quàm in tragœdia Comici 1018
Cominus atque eminus 139
Comis mens non ineſt 597
bonus dux bonū reddit Comitem 288
virtute duce, Comite fortuna 1016
de tuo cap. agūtur Comitia 855
Comitialis morbus unde dictus 1028
mali Commatis 649
trium dierum Cōmeatum 574
Commentum theſſalorum 101
thracium commentum 324
vlyſſeum commentum 671
pyrrhandri commentum 679
alia Cōmittenda, alia celanda ex homeri verſu 813
Commouere ſacra 1001
Communis mercurius 379
communis tanquam ſiſapo 975
priuſquam ſortiaris, communia deuoras 735
commune naufragium omnib. ſolatium 876
communitatem & amicitiam plato vult perſuadere 5
rudentes & remos cum armis Commutauit 683
iiſdem è literis Comœdia ac tragœdia componitur 711
veteris comœdiæ licentia 251
comœdice 881
aureæ Compedes 452
Compendiaria res improbitas 666
victus victorem Complectens 311
aſinus Compluitur 660
qui domi compluitur, huius ne deum quidem miſeret 880
neque compluitur neque ſole aduritur 491
Compreſſis manibus 359
Complura maſculi canis cubilia 599

complurium thriorum ego ſtrepitum audiui 340
odi memorem Compotorē 225
facies tua Cōputat annos 533
Conus docuit ſocratem fidibus 81
fruſtratus Conatus. ex homeri verſu 790
inanis conatus. ex homeri verſu 787
quum vterque Concedit alteri. ex homeri verſu 788
æqua Cōcertatio. ex homeri verſu 790
Concha dignus 651
conchas legere 1045
tāquā Conchyliū diſcerpere 565
Conciliant homines mala 374
Concinere 989
dorice concinere 1005
deorum Concio 933
verbis Conceptis peierare 1014
Conclamati 153
Cōcordia. ex homeri verſu 805
cōcordia fulciūtur opes etiā exiguæ. ex homeri verſu 793
Concupiuit aſſam farinam 381
optimū Condimentū fames 547
quod alius condiuit coquus, aliter condiam 860
promus magis quàm Cōdus 473
Conferre capita 903
pedem conferre 911
roſam cū anemona cōfers 518
initio Cōfidens, in facto timidus 697
inſcitia confidentiam parit 925
Confringere teſſeram 330
Congerrones 454
ſapientes tyranni, ſapientum Cōgreſſu 734
Congregare cum leonibus vulpes 194
ex reliquiis Conticere 328
domi coniecturam facere 330
vanæ coniecturæ. ex homeri verſu 806
male Cōiugati. ex hom. ver. 809
Connæ calculus 391
Connuere 273
Conon artoxys 854
bellum Cononi curæ fuerit 680
Conſcientia mille teſtes 340
nihil miſerius quàm animus cōſcius 415
vno die Conſeneſcere 691
Conſertis manibus 164
amphictyonum Conſeſſus 721
confeſſus in talario ludo 1019
ad Conſilium ne acceſſeris antequam voceris 90
ancipitis conſilii. ex homeri verſu 794
conſilium in melius commutandum. ex homeri verſu 798
conſilii & curſus nō idem exitus 397
improbi conſilium in extremū incidit malum 662
inanium inania conſilia 721
facta iuuenum, conſilia mediocrium, vota ſenum 716
malum conſilium 63
in nocte conſilium 397
gladiator in arena conſilium rapit 108
facile quum valemus, recta conſilia ægrotis damus 214
ſenū cōſilia, iuuenū lāceæ 716
conſiliis ſimul & factis valens. ex homeri verſu 814
antequam incipias, cōſulito, &c. 441
præſentem fortunam boni conſule 582
præſentibus rebus conſulendū 1005
conſulendum, & conſiliis parendum. ex homeri verſu 787
neque cæcum ducem, neque amentem conſultorem 691
midas in teſſeris conſultor optimus 594
res ſacra conſultor 366
ventre pleno melior conſultatio 773
in idem Conſpirare 943
in arduis Conſtanter agendum 1047
in puteo Conſtrictus 361
Contemnentis inimicum. ex homeri verſu 791
filum Contentionis tūc erat 691
pertinax contentio. ex homeri verſu 788
carone hoc Cōtenti ſumus 1010
ægrè, ſed tamen Contigit. ex homeri verſu 814
quæ diuinitus contingunt. ex homeri verſu 788
nunc contingat ſeruari 591
non omnibus contingit. ex homeri verſu 816
non quiduis contingit quod optaris. ex homeri verſu 818
quæ ſerò contingūt, ſed magnifica. ex homeri verſu 787
contigit & malis venatio 481
Conto nauiga 651
non contis aut ramulis 949
Contra retiarium ferula 498
contra torrentem niti 650
homo ſemper cōtradicens 956
Cōtrahere ſupercilium, inflare buccas 729
contrahere vela 1029
contra duo ne hercules quidem. Contraria pugnare difficile 170
Contributis factus ordinem ſerua 871
qui cōturbat omnia. ex homeri verſu 810
Cōuenerat attabas & numenius 649
de illo conuentu 748
Conuertere pollicem 271
nouem Conuiuium, ſeptem conuiuium 130
mortuis non conuiciandum. ex homeri verſu 818
vati non conuiciandum 1039
Cōuiua non conuiua. ex homeri verſu 808
conuiuium ſeptem, conuicium nouem 130
phoci conuiuium 562
Coopercul ū patella dignū 115
nunc meæ in arctum coguntur Copiæ 28
copiæ cornu 190
copia arenæ 155
quod alius condiuit Coquus, aliter condiam 860
ſemlus coquus 406
verbis coquinariis 990
Corde amare 319
hirſuto corde homines 414
cor in re frigida calidum 1041
cor ne edito 15
Corchorus etiā inter olera 131
libera Corcyra, caca vbi libet 845
ſaltare cyclopem, vel Cordacem 1049
Cordali chœnix 651
Cordiſta 321
cordati 337
de alieno ludis Corio 412
epimenidum corium 571
animus eſt in coriis 771
coriaceum auxilium 957
non eſt cuiuſlibet Corinthū appellere 131
dionyſius corinthi 51
felix corinthus: at ego ſum teneates 493
corinthus & collibus ſurgit, & vallibus deprimitur 463
vtinam mihi contingat ea quæ ſunt inter corinthū & ſicyonem 188
corinthus non indignatur iliū 850
tu corinthia videris corpore quæſtum factura 784
corinthiari 884
aliud noctua ſonat, aliud Cornix 663
cornix cornici oculos effodit 123
daulia cornix 749
cornicum oculos configere 122
cornix ſcorpium 43
aquilam cornix prouocat 68
acanthida vincit cornix 193
cornicari 230
Cornu copiæ 190
vbi cerui abiiciunt cornua 496
cornua contra ſe ſe capra 45
camelus deſiderans cornua, etiā aures perdidit 717
antehac putabam te habere cornua 682
in cornu fœnum habet 51
artes cornibus laſciuiens 749
ſacra nihil ſunt præter malas & cornua 733
tollere cornua 279
cornutus ſyllogiſmus 680.738
cornutā beſtiam petis 51.680
ab olympiis Coronam petere 104
ſtultior Corœbo 58
Coronam ne carpito 19
coronam quidem geſtans, cæterum ſiti perditus 290
myrteam coronam ambis 877
ad Coronidem vſque 938
Corpore effugere 412
nullam corporis partem 1014
vmbra pro corpore 667
corpus ſine pectore 337
toto corpore 139
tu corinthia videris corpore quæſtum factura 784
Corrigentis quod dictum eſt ab alio. ex homeri verſu 793
corrumpunt mores bonos colloquia praua 335
Cortica 784
ſine Cortice nabis 260
ad Coruos 384
coruus albus 959
coruus aquat 649
coruum delusit hiantem 230
dat veniam coruis, vexat cenſura columbas 730
corui luſciniis honoratiores 876
paſſim coruos inſequi 294
mali corui malum ouum 296
ſi coruus poſſet tacitus paſci 859
coruus ſerpentem 856
cum Coryco luctari 642
Corycæus auſcultauit 76
oportet omnibus Corydalis criſtam ineſſe 609
Aquilæ ſenecta, corydi iuuenta 506
inter indoctos etiam corydus ſonat 413
nicos Corymbos necto 666
Corytheo deformior 650
naxia Cos 241
cotem alit 149
in cotem nouacula 28
Cotti 999
Cothoniſare 948
anus cothoniſat 707
herculis Cothurnos aptare infanti 745
cothurno verſatilior 55
Coturnix herculem 48
alia voce pſittacus, alia coturnix loquitur 495
coturniſſare 655
in Cotyia geſtaris 609
rapina Cotytis 785
Cous 390
chius ad coum 546
cittanus cous 654
Irritare Crabrones 43
Cradophagus 950
Crambe bis poſita, mors: crambe recocta 169
per crambem 169
Craſtinore tio 525
in craſtinum ſeria 964
velut in Cratere 888
crater litium 848
philoteſius crater 966
cribro Crebrius 1016
ſi crebro iacias, aliud alias iaceris 63
mulieri ne Credas, ne mortuæ quidem 600
priſcis credendum 1017
archytæ Crepitaculum 541
ad digituli Crepitum 554
ne crepitu quidem digiti dignū 956
ſuus cuiq; crepitus bene olet 995
crepitu probabis 818
Creſſa nota 174
Creta notare 174
è Creta raptus 908
cretenſis cretenſem 70
cretenſis cum ægineta 70
cretenſis mare 71
cretenſes ſacrum 641
cretiza cum cretenſi 71
Cribro crebrius 1016
ad cribrum dicta 870
cribro diuinare 119

cribro aquam haurire 147
aſini cauda nó facit cribrũ 869
nouum cribrum nouo paxillo 1034
domeſticum ac vernaculũ Crimen 806
capere Crines 1015
crinium vnguiũmque præſegmina ne commingito 18
Criſonem Himeræum præcurrere 970
oportet omnibus corydalis Criſtam ineſſe 689
criſtas detrahere 279
Crobyli iugum 542
Crocodili lachrymæ 470
Crecoron 87
leonis exuuium ſuper crocoton 234
Crœſo ditior 116
crœſi pecuniæ teruncium addere 1016
quæ Crœſus tenuit 188
nihil aliæ ciuitates ad Crotonem 811
crotoniatarum poſtremus, reliquorum græcorum primus eſt 464
Crudelis bacchus 702
generoſus es ex Crumena 560
niſi Crura fracta, &c. 930
cædimus inque vicem præbemus crura ſagittis 735
¶ complura maſculi canis Cubilia 599
cleomenes ſuperat Cubile 882
in holmo Cubabo 566
dulcis Cubitus 363
cubito emungere 454
eodem cubito 328
iuxta cubitum profecit 855
tredecim cubitorum 1017
Cuculus 931
aut Cucurbitæ florem, aut cucurbitam 542
mus non ingrediẽs antrum Cucurbitam ferebat 691
cucurbitas lippis 376
cucurbita ſanior 640
Cui iſta arrident, meis ne gaudeat 777
cui multum eſt piperis, etiam oleribus immiſcet 684
cui nullum negotium erat, harmenen muro cinxit 943
cuiuſmodi portento me inuoluit fortuna 585
Culicem colant 822
indus elephantus haud curat culicem 353
culicem elephanti conferre 619
Culeo dignus 994
tu in legione, ego in Culina 1025
è Culmo ſpicam coniicere 861
in culmo arare 885
reſcientis Culpã. ex homeri verſu 814
feras non Culpes quod vitari non poteſt 102
ſub Cultro liquit 612
in orci Culum incidas 608
Cũ adſit vrſ⁹, veſtigia quæris 316
cum cane ſimul & lorum 879
cum coryco luctari 640
cum deo quiſque & gaudet & flet 640
cum diis pugnare 490
cum fundamento 978
cum haſta, cum ſcuto 569
cum muſis 749
cum puluiſculo 573
cum ramento 1035
cum ſacro adire 935
cum ſarcinis enatare 932
cum victu ſuo ac veſtitu [illegible]
Cumani ſerò ſapiunt 177
Cumini ſector 353
cuminum comicis ſcritur 353
Cunctatio noxia 1045
malus quærendus Cuneus malo nodo 61
Cuniculis oppugnare 964
bonus cãtor, bonus Cupediarius 488
longum prooemiũ audiendi Cupido 992
pecuniarum cupiditas ſpartam capiet, præterea nihil 551
vehementer cupientis ex homeri verſu 793
ſimulare Cupreſſum 168
Cur ceſſatum eſt 905
cur non ſuſpendis te? 557
corripere negotii Curam. ex homeri verſu 789
mihi curæ erit hoc negotium. ex homeri verſu 812
bellum cononi curæ fuerit 680
mihi iſta curæ futura ſunt, ac puellis candidis 821
mortuus per ſomnium vacabis curis 846
aliud Cura, homeri verſus 812
aſinos non curo 881
curare cuticulam 473
cura eſſe quod audis 859
ipſi curandum 607
non curat numerum lupus 478
Curtum os 641
dicas tria ex Curia 679
Curre denuo 1035
fruſtra currit 641
nec currimus, nec remigamus 983
cucurrit quiſpiam, ne pluuia madeſceret, & in fouea præfocatus eſt 693
per haſtæ cuſpidem currere 616
citius vſura currit quàm heraclitus 529
currenti addere calcar 77
currentem incitare 77.790
ſolus currens vicit 299
currus bouem trahit 235
de curru delapſus 423
lydius currus 408
conſilii & curſus eũdem exitus 397
obliquus curſus 543
curſu vadere in ſententiam 534
per haſtæ Cuſpidem currere 616
dulce pomum quum abeſt Cuſtos 907
radit vſque ad Cutem 683
intus & in cute 312
ſumma cutis 512
curare cuticulam 473
¶ Cyatho non emam 1016
Cyclobori vox 651
Cyclopis donum 235
cyclopum more 982
ſaltare Cyclopem vel cordacem, 1049
cyclopica vita 333
Cydi pœnam debet 651
ſemper aliquis in Cydonis domo 392
tunc canent Cygni quũ tacebunt graculi 694
pica cũ luſcinia certat: vpupa cũ cygnis 282
cygnea cantio 80
alterum pedem in Cymba charontis habere 369
Cymbalum mundi 1022
ad Cynoſarges 638
Cypariſſi fructus 876
Cyprio boui merendam 342
Cypſelida 263
Cyrbes malorum 500
Cyrnus 784
Cyrnia iactura 784
cyrnia noxa 539
cyrnia terra 639
Cythniæ calamitates 639
Cythonymi probrum 639
Cyziceni ſtateres 639
D
¶ mithragyrtes, non Daduchus 984
Dædali alæ 637
in omni fabula & dædali execratio 611
dædali opera 439
dædaleum remigium 1028
pecunioſus Damnari nõ poteſt 979
Danace 785
ſaliares Dapes 1006
Dare in manum 920
herbam dare 311
dare manus 312
da lapidi volam 986
bis dat qui cito dat 284
ſimul & da, & accipe 556
date mihi peluim 638
dat veniam coruis, vexat cẽſura columbas 730
alia dantur, alia negantur. ex homeri verſu 797
quod recte datum eſt 992
Dares entellum prouocas 638
Daſypus carnes deſiderat 193
Dathus bonorum 108
nunc illa aduenit Datidis cantilena 592
datiſmus 592
Daryli dies 477
Daulia cornix 749
Dauus ſum, non œdipus 109
¶ De alieno ludis corio 422
de aſini proſpectu 119
de calcaria in carbonariam 119
de curru delapſus 423
de diuinis atque humanis cernitur 1016
de facie noſſe 312
de fæce haurire 318
de fera comediſti 512
de fructu arborẽ cognoſco 300
de geſtu cognoſco 299
de grege illo eſt 748
de illo conuentu 748
de lapide emptus 637
de manu in manum 920
de meliore nota ſalutare 378
de parœmia præmollienda 13
de pilo pendet: de filo pẽdet 310
de poſſeſſione deiicere 637
de pulchro ligno vel ſtrãgulare 389
de pulmone reuellere 726
de reduuia queritur 995
de ſportula cœnare 961
de ſtatu demigrare 1031
de toga ad pallium 913
de tuo capite aguntur comitia 855
animam Debet [illegible]
fœlix qui nihil debet 553
cydi pœnam debet 551
lupi Decas 530
Decempes vmbra 707
caput artis eſt Decere quod facias 914
omnia bonos viros decent 588
non ſtatim Decernendum. ex homeri verſu 791
decernetur equa theſſalica 846
Decipula murem cepit 712
quæ Deciderint ne tollito 19
Decora teipſum 862
Decumana unda 103
decumanum 1002
Dedecus publicum. ex homeri verſu 795
gladiũ Dediſti qui ſe occideret 631
dedi malum & accepi 411
quod dedi datum nollẽ 462
in tuum ipſius malum lunã Deduces 648
ſumma vi Defẽdere. ex homeri verſu 790
mutua defenſatio. ex homeri verſu 793.794
toto deuorato boue, in cauda Defecit 690
à puro pura Defluit aqua 664
ſimiarum pulcherrima, Deformis eſt 492
corytheo deformior 650
terra mihi prius Dehiſcat 635
de poſſeſſione Deiicere 637
arbore deiecta quiuis ligna colligit 642
Deinde expergiſcebar 637
ab aſino Delapſus 135
cœlo delapſus 283
nullus Delectus. ex homeri verſu 790
diu Delibera 871
benefactis penſare Delicta 1032
Delius natator 201
eadẽ tibi & pythia & delia 526
delio natatore opus 110
Delirare 154
anicularum deliramenta 768
Delphicus gladius 442
Delphin ancoram mediam circumplectens, & circuli explicatio 346
delphinum ſyluis appingit, fluctibus aprum 473
delphinum natare doces 154
delphinum cauda ligas 154
delphini uis & natura 346
quum Delphis ſacrificauerit, ipſe carnes abſumit 607
canis tanquam Delum nauigans 657
pro delo Calauriam 877
in Demadem demoſthenis ſcomma 37
fruſtra niti, Dementiæ eſt 1041
muſcum Demetere 661
quàm clinia ex Demetrio 1035

de ſtatu Demigrare 1031
Demittere ſeſe ad aliorum mediocritatem. ex Homeri verſu 811
demiſſis auriculis 954
Demorſos vngues ſapit 750
Demoſthenis ſcomma in demadem 37
demoſthenis ſcripta 66
Demulcere caput 630
aliis lingua, aliis Dentes 661
dentem dente rodere 514
ſeptennis quum ſit, nondum edidit dentes 389
equi dentes inſpicere donati 919
dente theonino rodi 401
edentulus veſcentium dentibus inuidet 614
dentata charta 749
non ineſt illi Dentale 811
ſurſum ac Deorſum 125
ne Depugnes in alieno negotio. ex homeri verſu 795
Derides me de ſublimi 88
loripedem rectus derideat 651
in ſe Deſcendere 110
Deſerere locum 557
ordinem deſerere 537
deſerere vadimonium 1003
deſertum obtueri 873
à quinque ſcopulis Deſilire in fluctus 661
phocenſium Deſperatio 889
nihil deſperandum 506
Deſpicere 88
Deſpuere malum 1018
Deſtitutus ventis, remos adhibe 919
abhorrentis ac Deteſtantis. ex homeri verſu 815
criſtas Detrahere 179
etiam bætylum Deuorares 874
Deus ex improuiſo apparens 45
fœlicitas à deo 874
à deo ficti 1045
ad deorum aures peruenit 521
vocatus atque non vocatus deus aderit 425
dii facientes adiuuant 196
induſtriam adiuuat deus. ex homeri verſu 805
nunc dii beati 536
adſint dii beati 664
deorum cibus 184
deorum cœnæ 644
etiam in deorum cœtu 847
deo fortunæque committo. ex homeri verſu 798
deorum concio 933
cum deo 640
nauigare cum deo 370
dii dent tibi tuam mentem 858
ter abſterſis dii donant meliora 171
hac nos deus ducit 395
deum eſſe. deum facere 189
ne quæras deus eſſe 986
multa noris oportet quibus deũ fallas 600
dei figuram ne geſtato in anulo 19
dii laneos habent pedes 338
pro diis habiti ab antiquitate 46
nullius indigens deus 590
ne libaris diis ex vitibus non amputatis 20
deorum manus 99
mens cuique Deus 395
nec deus, nec homo 987
deo nemo poteſt nocere 1039
diis hominibuſque plaudentibus 49
dii omnia poſſunt 936
phallus deo 689
præuertit ancoræ iactum deus 877
reperit deus nocentem 508
deum ſequere 395
non ſine diis 640
vltro deus ſubiicit bona 571
deus vndecũque iuuat, ſi modo propitius. ex homeri verſu 805
vnus deus & plures amici 711
ſi deus voluerit. ex homeri verſu 809
Dea excogitauit 996
dea impudentia 636
poſt rem Deuoratam ratio 1015
toto deuorato boue, in cauda defecit 690
perſæpe ſacra haud ſacrificata deuorat 447
Dexteritas ingenii in alcibiade 54
mercurio dextro 953
dextrum pedem in calceo, ſiniſtrum in pelui 636
in dextram aurem 264
ne cuiuis dextram inieceris 15
¶alia vita, alia Diæta 189
Diagoras melius 708
ab vno Diagrammate 898
ex Diametro oppoſita. diametro diſtant 319
diametrum 319
panagæa Diana 585
ſtrumam Dibapho tegere 1031
Dic de tribus capellis 617
dicendo dicere diſcunt 101
hoc tu mihi dices 992
ipſe dixit 499
non eſt eiuſdem & multa & opportuna dicere 92
qui quæ vult dicit, quæ non vult audiet 31
non poſſum non dicere. ex homeri verſu 814
ne patris nomen quidem dicere poſſit 632
quod dici ſolet 987
dicaſteria ex curia 679
cilix haud facile verum dicit 618
pulchre dixti 995
ad cribrum Dicta 870
correctio dicti. ex homeri verſu 797
cum dicto 590
neque dicta neque facta 984
poſterius dictum 1024
ſimul & dictum & factum 590
contemnentis Dicterium. ex homeri verſu 789
mæſonica dicteria 963
doceat qui Didicit 1038
tenuiter Diducis 776
Dies adimit ægritudinem 481
diem noctibus æquare 328
per antiquum diem 727
veritatem aperit dies 457
bonus è pharetra dies 558
ipſa dies quandoque parens, quandoque nouerca eſt 278
cæca dies & oculata 521.267
datyli dies 477
in diem viuere, ex tempore viuere 177
genialis dies 473
nefaſti dies 706
nullus dies omnino malus 1023
cæca vel oculata dies 521
noctéſque diéſque 139
quaſi dies dicta ſit 1002
trium dierum cõmeatum 574
in Dierectum 1030
nihil Differs à chærephonte 594
nihil ab elephante differs 594
nullus emptor Difficilis bonum edit obſonium 686
difficilis vir 635
ſimul ſorb. & flare difficile 409
difficilia quæ pulchra 354
cælum Digito attingere 884
extremis digitis attingere 313
metiri digitis 932
monſtrari digito 318
medium oſtendere digitum 471
ſtulto ne permittas digitum 717
duobus digitis primoribus 1005
digitum qua proferat 1023
digitum progredi 148
ſummo digito guſtare 313
tanquam digitos 476
tolle digitum 698
digitum tranſuerſum 149
vno Digitulo 905
vnico digitulo ſcalpit caput 167
ad digituli crepitum 554
Dignus argiuo clypeo 163
concha dignus 641
digna canis pabulo 506
digna cedro 852
culeo dignus 994
nuncius bonus honore dignus 617
leſbiis digna 603
ne ligula quidem dignus 854
obolo dignus 1010
dignum patella operculum 334
dignus pilo 161
dignus quicum in tenebris mices 165
nec dignus qui me intueatur. ex homeri verſu 798
pro dignitate cuiuſque. ex homeri verſu 797
homini Diligẽti ſemper aliquid ſupereſt 924
modio Dimetiar 597
dimetiens 314
Dimidium plus toto 313
dimidio vitæ nihil differunt felices ab infelicibus 354
quod alibi Diminutum, exæquatur alibi. ex homeri verſu 794
Diobolares 997
diobolare 577
Diogenes philoſophi iocus 89
Diolygium malum 526
Diomedis & glauci permutatio 59
diomedea neceſſitas 183
Dion & theon apud philoſophos 980
dionis gry 269
Dionyſius corinthi 51
thraſybulo dionyſium dicitis eſſe ſimilem 574
dionyſii ad citharœdum reſponſio 55
dionyſiaci artifices 416
antiquiora Diphthera loqueris 164
ſerò iupiter diphtheram inſpexit 332
Dira 246
poſtico Diſcedere 945
diſceſſio 554
magna de re Diſceptatur. ex homeri verſu 802
tanquam conchylium Diſcerpere 565
multi Diſcipuli præſtantiores magiſtris 720
ſpartana Diſciplina 452
in Diſcrimine apparet qui vir. Homeri verſu 795
neſcit capitis & inguinis diſcrimen 932
ingens diſcrimẽ. ex homeri verſu 795
Diſcum quàm philoſophum audire malunt 1045
ad vinum Diſerti 1004
diſertè ſaltare 969
lucrum malum æquale Diſpendio 686
domeſticum Diſſidium. ex homeri verſu 816
ſui Diſſimilis. ex homeri verſu 815
diu Diſſimulatum aperientis. ex homeri verſu 788
excubias agere, aut Ditari 608
non eſt Dithyrambus, ſi bibat aquam 882
minus habes mentis quàm dithyramborum poetæ 394
è ſcurra Diues 455
diues factus, faſtidiens lentẽ 289
diues factus iam deſiit gaudere lente 562
ſemper agricola in nouum annum diues 579
diues, aut iniquus eſt, aut iniqui hæres 502
diues promiſſis 882
tenui vena, diuite vena, tenui canali 525
ditior crœſo, craſſo 116
Diuitiæ nõ ſemper optimis contingunt. ex homeri verſu 810
lyſiſtrati diuitias habes 710
diuitiæ midæ 198
primum rectè valere, proxima forma, tertio loco diuitiæ 643
Diuinum excipio ſermonẽ 921
diuina virgula 57
de diuinis atque humanis cernitur 1016
cribro diuinare 319
diuinator ſapiens 444
ſal in diuinationibus 16
diuinitus 640
Doceo aſinum ſub fræno currere 144
docui te vrinandi artem 710
doctum doces 62
doceat qui didicit 1038
ante barbam doces ſenes 686
eodem in ludo docti 565
prodico doctior 869
in Dodona oraculum a quis 14

dodonæum es 83
fons dodonæus 266
quæ Dolent, ea moleſtum eſt cõtingere 851
conſuti Doli 403
Dolia duo 246
è dolio hauris 381
in dolio ſigularem artem diſcere 195
hydrus in dolio 824
inexplebile dolium 325
dolia iouis 643
pertuſum dolium 325
voluitur dolium 876
vita doliaris 277
intùs Dolores 610
quid niſi victis dolor? 505
ſuperauit Dolum troianũ 1008
ſeruus ſeruo præſtat, Dominus domino 438
o domus antiqua quàm diſpari domino dominaris 965
ſors domina campi 1013
catulæ dominas imitantes 509
ſomnus Domat famem 521
Domus amica, domus optima 684
o domus antiqua quàm diſpari domino dominaris 965
domi coniecturam facere 310
è domo in domum 987
domũ quum facis, ne relinquas impolitam 199
domi iudicium 418
domi manere oportet belle fortunatum 616
domi habet, domi naſcitur 330
domi inſpicere 313
domi manẽdum ex homeri verſu 804
domi mileſia 134
domi nobilis 1001
domus optima. ex homeri verſu 815
domi pugnans more galli 987
domus recta 914
domum redeamus 469
vtinam domi ſim 570
vacuam inhabitare domum 953
vna dom' nõ alit duos canes 395
hoſtis Domeſticus 911
domeſticum præconium 418
domeſticus teſtis 418
Domeſticè notus 312
Dona ataxis & hectoris inter ſe 109
donum cyclopis 133
donum quodcunque dat aliquis proba 844
nihil recuſandũ quod Donatur. ex homeri verſu 817
Doreas 473
Dorica muſa 490
doricè concinere 1005
doribus doricè loqui 1003
non omnibus Dormio 292
non decet principem ſolidã dormire noctem 551
in vtramuis dormire oculũ 850
neque quantum luſciniæ dormiunt 584
dormienti dii conficiunt 183
etiam dormiens ſomniat 691
temulẽtus dormiens non eſt excitandus 748
Doryphorematis ritu 917
Doſones 933
¶ Drachma canis, ſed quatuor definit 136
drachmæ grando 615
ad porcellũ da mihi mutuo tres drachmas 742
ſerpens ni edat ſerpentem, Draco non fiet 688
¶ Dubia cœna 458.656
callum Ducere 630
candidum linum lucri cauſa Ducis 663
Ductus per phratores canis 749
Dulce & amarum 1014
dulce bellum inexpertis 815
dulcis cubitus 363
dulce pomum quum abeſt cuſtos 907
Dum ceſſat boreas 699
dum clauum rectum teneam 619
dum virent genua 893
contra Duo eàque contraria pugnare difficile eſt 170
duobus digitis primorib' 1005
duobus dominis ſeruire 116
è duobus tria vides 624
duobus pariter euntibus 633
duos inſequens lepores, neutrũ capit 684
Duodecim artium 615
Duplex cappa 748
Duplices viros 615
Dupondii 261.787
Dura 241
ne quære mollia, ne tibi contingant dura 519
Durus alloquiis 700
bonus dux bonum reddit comitem 288
cæcus cæco dux 269
neque cæcum ducem, neque amentem conſultorem 691
virtute duce, comite fortuna 1016
in ſeditione vel androclides belli ducem agit 415

E

E cantu dignoſcitur auis 864
è circulo 1043
è clibano boues 918
è creta raptus 908
è culmo ſpicam coniicere 861
è dolio hauris 381
è domo in domum 987
è patroclis domo venit 902
è duobus tria vides 624
è fimbria de texto iudico 299
è flamma cibum petere 851
è iure manu conſertum 1043
è tantali horto fructus colligis 879
è maſſilia veniſti 824
è naſſa eſcam petere 907
è næuo cognoſcere 1050
è paucis verbis ingens bonum 1047
è poculo perforato bibere 695
è cauis podice 864
è ſchola cantilena 1043
è ſquilla non naſcitur roſa 449
è ſublimi me derides 88
è tardigradis aſinis equus prodiit 564
è terra ſpectare naufragiũ 1030
è tribus malis vnum 739
è veſtigio 938
Ea tela texitur 359
Eadem cera 566
eadem per eadem 186
eadem tibi & pythia & delia 516
eadem queri 1011
eandem tundere incudem 316
Eamus athenas 940
¶ Ebrietas abſque vino 97
quod in animo ſobrii, id eſt in lingua ebrii 370
Ebur atramento candefacere 111
in eburna vagina plumbeus gladius 134
¶ totus Echinus aſper 588
echino aſperior 474
prius duo echini amicitiam ineant 474
echinus partum differt 474
telenicia Echo 880
¶ Edax currus 470
edax triremis 1010
Edentula 742
edentulus veſcentium dentibus inuidet 624
Edera laſciuior 1007
cepas Edere, aut olfacere 656
ede naſturtium 175
nullus emptor difficilis bonum edit obſonium 686
ſerpens ni edat ſerpentem, draco non fiet 688
archilochia Edicta 402
¶ incitatione quauis Efficacius 977
Efficimus pro noſtris opibus mœnia 246
Effictii mores 583
Effœminatorum etiam oratio eſt fœminata 579
Effugi malum, inueni bonum 613
omnes laqueos effugere 911
¶ ſapiens non Eget 985
qui eget, in turba verſetur. ex homeri verſu 816
Ego ac tu idem trahimus iugũ 704
ego ex bono in bonum traductus ſum 747
ego faciam omnia more nicoſtrati 747
ego tibi de alliis loquor, tu reſpõdes de cepis 701
¶ araneas Eiicere 887
vtinam male quemadmodũ meueniſti, eiicias 570
Eiuſdem muſæ æmulus 360
¶ Electro lucidior 904
Elephantus non capit murẽ 309
celerius elephanti pariunt 190
citius elephantum ſub ala celes 493
culicem elephanti conferre 619
nihil ab elephante differs 594
nec elephantus ebiberet 947
elephantum ex muſca facis 309
indus elephãtus haud curat culicem 333
bibe Elleborum 273
attici Eleuſinia 494
Elogium marci varronis de plauto 80
pulchrum ſepulchri elogiũ 993
etiamſi quercus Eloqueretur 632
eloquentia attica 80
eloquentia neſtorea 80
¶ Embarus ſum 810
Emendus cui imperes 1017
cyatho non emam 416
emere malo quàm rogare 105
cominus atque Eminus 139
Emori riſu 858
ex natali Emortualem facere 1009
Empedoclis ſimultas 521
ciceris Emptor 721
nullus emptor difficilis bonum edit obſonium 686
de lapide emptus 637
Empuſa mutabilior 407
Emungens acrius elicit ſanguinem 180
cubito emungere 454
emunctæ naris 118.567
¶ cum farcinis Enatare 932
Encomium canere ante victoriam 144
Endymionis ſomnium dormis 308
Ennii locus 965.1037
pérque Enſes, pérque ignem oportet irrumpere 457
dares Entellum prouocas 618
thunnicum Enthymema 528
¶ Eodem bibere poculo 282
eodem collyrio mederi omnibus 977
eodem cubito 318
eodem in ludo docti 565
¶ Epeo timidior 564
quo properas, num ad Ephebũ? 364
Ephemeri vita 873
Epheſiæ literæ 564
Ephorus 134
locus Epicharmi 595
Epimenides 984
vltra epimenidem dormis 308
epimenidium corium 872
Epiphyllides 865
Epiſcythizare 411
pica cum luſcinia certat, Epopa cum cygnis 280
qui poſſim ab hoc Epulo abſceſſe 363
¶ ab Equis ad aſinos 235
nunquam enim meos boues abegerunt, nec equos 552
equis albis præcedere 138
apud equum & virginem 1004
equi dentes inſpicere donati 919
ſaluete equorum filiæ 984
equi generoſi ſenectus 1046
equum habet ſeianum 342
ibyci equus 964
in planitiem equum 282
equus in quadrigis, in aratro bos 411
incita equum iuxta nyſſam 906
teſtudinem equus inſequitur 903
equus me portat, alit rex 232
è tardigradis aſinis equus prodiit 564
equi ſenecta 362
equo ſeneſcenti minora cicela admoue 565
equis veliſque 137
anus, velut equus, profundam habebis foſſam 557

vinum equus poetæ 506
decernetur equa theſſalica 846
caudæ pilos equinæ paulatim vellere 186
qui modus equitum 558
equitandi peritus ne cantet 997
¶ militauit cum Eraſinade 599
Eraſmi præceptor exititt alexander hegius 244
Erebinthus 17
Erecti 918
Eretrienſium rho 566
Ergini cani 692
Erinnys ex tragœdia 874
anus Eriphus 657
mutabilior meplaEriſichthonis 600
vnicum arbuſtū haud alit duos Erithacos 594
accipit & glebam Erto 487
Errare toto cælo 41
errare tota vita 41
mons erroris 1012
¶ Eſcam è naſſa petere 907
eſſe 496
omnia eſculenta obſeſſis 587
Eſt pylus ante pylum 563
eſto promus 875
hic eſtote 549
cur Eſum piſcium pythagoras interdixerit 22
aſinus eſuriens fuſtem negligit 542
eſurienti leoni prædam excutpere 1033
eſurienti ne occurras 1017
viro eſurienti neceſſe eſt furari 729
¶ Et fama fuit,& eras 590
& me mater &c. 892
& nati natorum 645
& operā & tetiā perdere 1016
& poſt malam ſegetem ſerendū eſt 902
& prædam & præmium 1009
& pucro perſpicuum eſt 364
& ſcelliſ filium abominor 988
Etiam batylum deuorares 874
etiam capillus vnus 711
etiam dormiens ſomniat 691
etiam quercus bacchatur 814
etiamſi lupi meminiſſes 556
etiamſi caro dicat 927
¶ Euathlus 196
vias nouit quibus effugit Eucrates 578
hoſtibus Eueniat 947
euenit malo malé.ex hom.verſ. 792
mala malis eueniunt 1047
non omnia eueniunt quæ in animo ſtatueris 627
anceps euentus rei.ex hom.ver. 803
euentus præter expectationem. ex homeri verſu 798
Eundē calceum omni pedi induere 921
duobus pariter Euntibus 633
Euparyphus ex comœdia 928
Euripidis locus 115
Euripus 307
euripus homo 307
Eurybatizare 89
Eurycles 849
Eurymnus 861
Euthymus pugil inclytus 51
Eutropius eunuchus 63
¶ Ex academia venis 698
ex arena funiculum nectis 510
ex æquo partire 872
ex amphitheto bibiſti 863
ex aſpectu naſcitur amor 88
ex cohorte pectoris 1011
ex diametro oppoſita. diametro diſtant 319
ex eodem ore calidum & frigidum efflare 166
ex fronte perſpicere 453
ex manibus paleis 551
ex iouis tabula ... 665
ex libro gubernatores 259
ex natali emortualē facere 1009
ex omni meſſhoria 1012
ex ore lupi 545
ex phelleo 1013
ex poteſtate exiſſe 924
ex quercubus ac ſaxis nati 184
ex ſe fingit velut araneus 897
ex ſinu illius 1000
ex ſtipula cognoſcere 218
ex ſyngrapha agere 968
ex tempore dicere 178
ex tua officina 513
ex vno multa facere 366
Exacta via viaticū quærere 703
Examuſſim 180
aſſidua ſtilla ſaxū Excauat 678
tanquàm heros in clypeo Excipere 548
oculum Excludere 1013
canem excoriatū Excoriare 437
priuſquam mactaris, excorias 680
Excubias agere,aut ditari 608
excubias agere in naupacto 88
excubiarum cauſa canens 153
nudo mandas excubias 590
certamen nō accipit Excuſationes 689
ne Execeſtides quidē viam inuenerit 519
gallos quid execas? 614
Execratio phocenſium 212
execrationes ferere 961
in omni fabula & dædali execratio 611
tute hoc intriſti,omne tibi Exedundum eſt 51
ſcripta aetera Exemplaria 350
à vicinis exemplum habē 870
exemplum inutile 1040
Exercitatio poteſt omnia 401
influit quod Exhauritur 425
Exigit & à ſtatuis farinas 665
Exigua res eſt ipſa ſuſtitia 372
exiguum oboli pretium 717
exiguū malum,ingēs bonū 494
Eximere è manu manubrium 848
cilicum Exitium 653
alis in exitium 385
mulierum exitia 600
exitus nulla ratio 964
fauſtus Exitus. ex hom.ver. 805
ſpes in nobis,in deo exitus 567
Exordiri telam 524
quū Exoſſis ſuū rodit pedē 887
Expecta anus 710
expecta bos aliq.herbam 710
boues meſſis tēp.expectātes 659
Expedit habere plura cog. 774
in ſola ſparta expedit ſeneſcere 871
deinde Expergiſcebar 657
omiſſis nugis rem Experiamur. ex homeri verſu 802
venia primùm experienti 307
Expiſcari 311.471
lacunam Explere 414
in cælum Expuis 711
coſta numerabimus Extra 161
extis pluit 661
qui canem alit externū,&c. 685
ignis non Extinguitur igni 686
Extra calcem 649
extra cantionem 398
extra chorum ſaltare 524
extra fumum & vndam 974
extra oleas 392
extra organum 630
extra omnem aleam eſſe 985
extra publicam viam ne deflectas 18
extra quærere ſeſe 488
Extremum 53
extremis digitis attingere 313
extrema extremorū mala 693
extrema linea 913
extrema lineamenta 1041
improbi conſilium in extremū incidit malum 668
extrema manu 315
extremum occupet ſcabies 892
Extritum ingenium 585
aut abi,aut Exuere 970
ſpes alunt Exules 644
Exurere mare 916
Exuuiū leonis induitis me 110

F

Abſtineto à fabis 16
fabarum arroſor 242
qui circa fabam & ſalem 16
ne allia comedas & fabas 845
in me hæc cudetur faba 51
tā perit quàm extrema faba 904
inueni no quod pueri in faba 593
faba quare interdicta 16
faba nummus 1030
faba & ſal 16
ſalem & fabam 719
fabarum religio 16
Faber fabro inuidet 72
faber quum ſis, opera haud facis fabrilia 688
fabri fabrilia tractant 196
aſino Fabulam 959
lupus in fabula.ex homeri verſ. 793.914
in om.fabula & dæd.exec. 611
fabula ſine capite 17
ſupremū fabulæ actū addere 71
Facies 117
facies tua computat annos 533
therſitæ facies 886
de facie noſſe 311
faciem perfricare, frontis perfricta 171
prima facie. prima fronte 711
ſolem adiuuare Facibus 979
Faciles partus 1035
omnia ſapientibus facilia 567
palmarium Facinus 1001
baſilica facinora &c. 1016
ægrè quide,ſed Facimus tamen. ex homeri verſu 794
quæ quis ipſe facit 985
veſtis virum facit 656
adiurantis ſe facturum aliquid. ex homeri verſu 787
ſuadeo quod ipſe facturus eſſem.ex homeri verſu 809
factum argentum 487
factum ſtultus cognoſcit 32
ſimul & dictū & factū 509.748
neque dicta neque facta 984
factum pro elaborato 487
facta atque infecta 984
quod factū eſt,inf.fi.nō po. 445
facta iuuenum, conſilia mediocrium, vota ſenum 716
factam rem habere 122
factum tranſlactum 1018
conſiliis ſimul & facto valens. ex homeri verſu 814
Facultatibus ... 136
omnē facultatē indutus eſt 706
quærēdæ facultates, deinde virtus 584
ne vni naui facultates 891
canina Facundia 461
mali bibunt impr.Fæcem 602
de fæce haurire 318
Falces poſtulabam 399
noua hymettia,Falerna vet. 406
Fallacia alia aliam trudit 403
multa noris oportet quibus deū fallas 600
viri iureiur.pueri ta.fallēdi 685
falſum probrum 1006
& Fama fuit,& eras 590
lacuna fama 1014
fama prodit omnia 1016
multa docet Fames 868
fames magiſtra 163
fames & mora bilem in naſum conciunt 567
famis campus 309
ſomnus domat famem 511
foras famem 309
miſerrimum fame mori 741
interuallo perit fames,& optimè perditur 705
ſaguntina fames 309
non interpellandus famelicus. ex homeri verſu 787
in tuo luco & Fano ſitū eſt 143
Farcire centones 469
quid ad Farinas? 742
farina 191
concupiuit aſſam farinam 381
priuſquam aſſa ſit farina 681
exigit & à ſtatuis farinas 665
farina lenis dura 10
noſtræ farinæ 715
ne verba pro farina 509
qui vitat molam, vitat farinam 618
ſine farina ne ſacrificato 10
Farrago 950
Fas & nefas confundere 124
fas & nefas apud maiores ... 10
vno Falce complecti 193
falces ſubmittere 179
ſummum Faſtigium imponere 72
Faſtuoſus maximus 87
Fata 418
fatum immutabile.ex hom.verſu 803.809.811
fatis imput.ex hom.verſ. 788
fato metelli 1018
fato non repugnandum 1039
Fatuos non inuenit 151

aut regem, aut fatuum naſci oportere 83
bolus ereptus è Faucibus 752
ſtatuam faucibus colas 705
quũ aqua fauces ſtrangulet 354
Fauere linguis 719
operi incipienti fauendum 986
principum fauor neceſſarius. ex homeri verſu 808
¶ quod aliis vitio vertas, ipſe ne Feceris. ex homeri verſu 821
Feli crocoton 87
mineruæ felem 321
feles tarteſſia 86
Felix corinthus: at ego ſim teneates 493
cum felicibus nauigare 104
dimidio vitæ nihil differunt felices ab infelicibus 554
ad felicẽ inflectere parietẽ 103
felicium multi cognati 643
felix qui nihil debet 553
felicitas à deo 874
felicitas à funibus pendens 310
obedientia felicitatis mater 926
felicitas multos habet amic. 717
prima felicitatis pars eſt ſapere 1038
amicitia ſtabilium, felicitas temperantium 444
ſemper feliciter cad. iou. tax. 100
Feneſtram aperire 133.746
de Fera comediſti 522
libyca fera 766
ignauis ſemper Feriæ ſunt 508
Ferire frontem 1309
malis ferire 472
nec propius ferire 515
feri puer 918
non ſemper feriet, &c. 550
in Fermento iacere 610
extra periculum Ferox. ex homeri verſu 794
ſatietas ferociam parit 775
colophonia ferocitas 355
Feronia 360
agere & Ferre 771
ferri agique 771
oculis ferre 1050
in ſinu ferre, & oculis 1010
ferens & ventus & æſtus 483
Ferro diuidere 201
ferrum & flamma 1011
ferrum ferro acuitur 262
celmis in ferro 655
igni ferróque minari 975
ferrum natare doces 147
nunc ferrũ tuum in igni eſt 910
ferreus 841
contra retiarium Ferula 498
manum ferulæ ſubduximus 523
Feſtucam ex alte. oculo eiic. 111
ne moue feſtucam 690
ne ramẽto quidem, ne feſtuca quidem 310
Feſtina lentè 343
capra ad Feſtum 820
feſto die ſiquid prodeg. &c. 86
multorum feſtorum iouis glandes comedit 868
feſtum multas habens 821
poſt feſtum venire 304.586
locus Feſti 600.776.968
¶ cornea Fibra 241
Fictilis homo 613
Ficus auibus gratæ 847
ficum cupit 417
ficos diuidere 351
ficus ficus, ligo ligonẽ voc. 418
à colo non ficui immergere labra 949
ficum mercurio 567
vt fici oculis incumbunt 568
lepori eſurienti etiã pla. fici 743
ficus poſt piſcem, &c. 847
ſimilior ficu 556
ficos vult 417
ficulnus 154
ficulnus gladius 567
ficulna machæra 355
ficulna mens 355
ſerpens ni edat ſerpentem, draco non Fiet 638
quãdo id fieri nõ poteſt, &c. 735
quod fieri nõ poteſt, nec [illegible] dum quidem eſt 1048
attica Fides 165
græca fides 165
oculis magis habenda fides quã auribus 58
ne fidei quidẽ ipſi fidem hab. 181
quibus nec ara, neque fides 771
punica fides 165
rara fides 637
nihil ad Fides 172
nihil cum fidibus graculo 141
ex eadem Fidelia duos parietes dealbare 116
Fiducia pecunias amiſi 687
Figulus figulo inuidet 70
figuli opes 131
Figuram dei in anulo ne geſt. 19
nunquam bonus Filius ex malo patre 102
cæli filii 183
filius degenerãs. ex hom. ver. 798
patris eſt filius 880
albæ gallinæ filius 50
heroum filii noxæ 102
quis parentem laudabit niſi infelices filii 583
filii medicorum 2
terræ filius 183
filii trimeſtres 158
ſaluete equorum filiæ 984
vnica filia duos parare gen. 117
Filũ contentionis tunc erat 691
de filo pendet 310
filũ neuiſti, & acu opus eſt 955
filum orationis 525
tenui filo 525
è Fimbria de texto iudico 199
apud Fimum odorum vaporem ſpargis 148
manu Fingere 487
ad Finem vbi perueneris, ne velis reuerti 17
principium, medium, finis 973
mali principii malus finis 1007
ſatius initiis quàm fini mederi 74
non ſtatim finis apparet 915
finem vitæ ſpecta 110
fixis oculis intueri 585
¶ *Flacci & Flaccidi* 855
teſtaceum Flagellum 951
Flagitiorũ turpis exitus. ex homeri verſ. 813
inani ſpe Flagrat 876
è Flamma cibum petere 851
ferrum & flamma 1011
flamma fumo eſt proxima 162
prudens in flammã mit. ma. 736
Flere ad nouercæ tumulũ 190
cũ deo quiſq. & gaud. & flet 640
lapides flere 1044
ſanguine flere 471
flet victus, victor interiit 512
Flocci 261
flocci non facio, aut fl. facio 161
fontibus apros, Flor. b. auſt. 746
aut piſcem olet, aut florem 918
flos cinis 956
aut cucurbitæ florem, aut cucurbitam 542
ſamiorum flores 581
nunc ipſa floret muſa 681
Fluctibus dare rat. 641
à quiſq. recip. acl. in fluctus 662
fluctus mutus 943
neque terræ motus timet, neque fluctus 976
magno Flumini riuulũ ind. 632
fluuius cum mari certat 312
fluuius nõ ſem. fert ſecures 882
iuxta fluuium puteũ fodit 690
fluuios quæ proc. abſ. irrigat 632
per fluuium traducere 944
marinã aud. fluu. abl. ſerm. 631
¶ Focus luculẽtus in ædibus. ex homeri verſu 818
pro aris focíſque 164
Fodere non didici 391
iuxta fluuium puteũ fodit 690
thraces Fœdera neſciunt 518
Fœderũ feriendi priſca ceremonia 17
Fœdum eſt manſiſſe diu, vacuumque rediſſe 573
Fœmina fœminæ ſimilis 565
fœmina nihil peſtilẽtius. ex homeri verſu 814
Fœnum eſſe 944
fœnum habet in cornu 51
Fœnus 392
fœnorum fœnora 645
piſcis primùm è cap. fœtet 874
Folia in te cad. pòſt cadẽt ar. 97
poſt folia cadunt arbores 569
folium ſibyllæ 157
in Folle offerre 999
à Fonte ducere 1048
fontibus apros, floribus auſtrũ 746.864
argenti fontes 410
fons dodonæus 166
author omniũ & fons. ex hom. verſu 801
ex fontibus haurire 381
fontes ipſi ſitiunt 145
fontẽ mali ipſe ſibi reperit 43
omiſſis fontibus conſ. riuu. 1041
rutis fons 521
fontes ſacrorum fluminum ſurſum verſus feruntur 101
Foras famem 309
foras proſpicere 488
Fores aperire 746
clauę findere ligna, & ſecuri fores aperire 516
fores habet tritas, vt paſtorũ caſæ 611
in foribus adeſſe 411
in foribus vrceum 372
expertes inuidentiæ muſarum fores 89
profani fores occludite 688
Foris habere pedem 507
neque intus, neque foris 933
primùm rectè valere, proxima
Forma, tertio loco diuitiæ 645
in oſtio formoſus 750
pithon formoſus 733
formula cadere 1043
Formica camelus 172
formica formicæ grata 70
ineſt & formicæ & ſerpho bilis 487
citius quã formicæ papauer 1015
formicinus gradus 1028
reiicientis authorem Formidinis. ex homeri verſu 789
in formi i doloſum. ex hom. verſu 791
in alieno Foro litigare 413
halcedonia ſunt apud forũ 510
res in foro noſtro. vertitur 735
in foro veritas 1013
forum tranſitorium 113
fors domina campi 1013
Fortes fortuna adiuuat 77
fortis in aliũ fortiorẽ incidit 813
Fortuna æſtuaria 745
manum admouenti fortuna eſt imploranda 410
bonæ fortunæ 209
virt. duce, comite fortuna 1016
deo fortunæque commit. ex homeri verſu 798
ſui cuique mores fingunt fortunam 460
cuiuſmodi portento me inuoluit fortuna 585
fortunæ nouacula 1040
quem fortuna pinxerit 91
præſẽtẽ fortunã boni cõſule 582
fortuna prorſus aduerſa. ex homeri verſu 789
fortuna reddit inſolentes. ex homeri verſu 809
domi manere oportet belle fortunatum 626
fortunatior ſtrobilis carcini 86
incidit in Foueã quã fecit 142
Foſſa ac uallum 14
mari è foſſa aquam 662
anus velut equus profundã habebis foſſam 557
colubrum in ſinu Fouere 867
¶ ad Fractam canis 106
Fractis auribus 959
mordere Frænum 137
Fratrũ iræ ſũt inter ſe acerbiſ. 78
frater viro adſit 157
ſenes mutuum Fricant 159
fricantem refrica 159
Frigidam aquam ſuffundere 330
cor calidum in refrigida 1041
ex eodem ore calidum & frigidum efflare 266
ialemo frigidior 618
à Fronte atque à tergo 634
à frõte præcipit. à tergo lupi 711
à frõte ſimul & occipitio. ex homeri verſu 795
frons animi ianua 455
frontẽ exporrigere, frõtem cõtrahere 172
ferire frontem 1019
frons occipitio prior 67
prima facie, prima fronte 312
qua fronte 374
vera fronte 110
cypariſſi Fructus 876
de fructu arborẽ cognoſco 300
papy. fruct' nõ poſt. mag. ipi. 657

paulum fructus è multis paleis collegi 87
ad bonam Frugem 919
homines Frugi oĩa rectè fa. 403
montes Frumenti 1011
Fruſto panis 123
Fruſtra currit 641
fruſtra herculi,&c. 515
fruſtra niti,dementiæ eſt 1041
obturbas fruſtra velut vnda 689
rumor publicus nō omnino fruſtra eſt 981
Frutex pro ſtolido 1025
Fucare. fucus 173
fucum facere 173
Fuere quōdā ſtrenui mileſii 303
Fuga tutior.ex homeri ver. 813
ita fugias ne præter caſum 156
quū licet fugere,ne qu.litē 712
fuge procul à viro maiore 706
præſentem mulge: quid fugientem inſequeris? 665
vir fugiens,& denuo pugn. 317
vir fugiens haud moratur lyræ ſtrepitum 327
lupus aquilam fugit 549
in fugitiuū.ex hom.verſ. 801
Fuimus troes 303
fuit &mādroni ficulna nauis 914
nunc pluit,& claro nunc iupiter æthere Fulget 278
fulgur ex pelui 550
porrò à ioue atq; à Fulmine 130
aduerſus fulmen vti lauro 50
Fulmentum lectum 1013
fultus duabus ancoris 27
Fumus 988
de fumo diſceptare 17
extra fumum & vndam 974
fumo flamma eſt proxima 162
fumū fugiens,in ignē incidi 158
ſacrum ſine fumo 320
fumos vendere 112
fumi vmbra 453
fumoſæ imagines 1006
cum Fundamento 978
alienū arare Fundū tuis ſitiē. 632
largitio non habet fundū 325
ſera in fundo parſimonia 403
ſterilem fundum ne colas 977
funditus,radicitus,&c. 978
Fungus 849
fungus putidus 1015
fœlicitas à Funibus pendēs 310
funē abrūpere nimiū tend. 179
hic funis nihil attraxit 301
vertere vela,funē reducere 307
funiculum ad lapidem 992
funiculus curatum 180
funiculum ex arena nectere 151
funiculum fugiunt miniatū 86
ex arena funiculum nectis 520
ad reſtim funiculum 719
naturā expellas Furca, tamē vſque recurret 535
argiui Fures 842
duos fures nō alit vnus ſalt' 392
furémque fur cognoſcit, & lupum lupus 439
furari litoris arenas 867
ſemper virgines Furiæ 580
in frigidum Furnum panes immittere 953
pamphili Furtum 868
furtiuæ operæ 359
aſinus eſuriēs Fuſtē negligit 542
ſus ſub fuſtem 556

G

non potes chetidem ſimul & Galateam amare 686
orci Galea 609
Galeni locus 603
nauis aut Galerus 596
galericulus 174.694
Gallam bibere oportet 1015
Gallinæ albæ filius 50
ſummiſſis alis gallinaceus 393
Gallonius 994
à Gallo candido abſtineas 20
ſuperatus es à gallo quopiā 871
priuſq.gallus iterū cecinerit 778
domi pugnans,more galli 987
trepidat in morē galli cuiuſpiā 393
philippi gallus 537
gallos quid execast 634
ſocratis gallus 1033
gallus in ſuo ſterq. plur.pot. 894
gallus inſilit 682
gallorum incuſare ventres 614
Gamma betā perſequitur 992
Ganganion 944
Gargara bonorum 939
ad Garriendū optimus,ſed ad loquendū nemo minus id. 541
cū deo quiſque & Gaudet & flet 640
pyrauſtæ gaudes gaudium 680
in ſinu gaudere 101
diues factus iam deſiit gaudere lente 562
lente non gaudet amplius 614
cui iſta arridēt,meis ne gaudeat 777
gaudium dolori iunctum.ex homeri verſu 818
arabum Gazæ 216
¶*Gellii locus* 233.342.583.602.734
liberorū amantior quam Gello 560
Gemmei mores 613
vnica filia duos parare Generos 227
Generoſior codro 560
equi generoſi ſenectus 1046
generoſus es ex crumena 560
generoſior ſparta 567
Genius antonii genium auguſti reformidans 48
bruto ſuus genius malus apparet 48
boni genii 209
cū geniis ſuis belligerātes 473
defraudare genium 473
indulgere genio 473
cetæus genius 746
genius temeſæus aderit 52
genii ſiue dæmones boni 48
genialis dies 473
ne Genu quidem flexo 364
in quinq; iud.genib' ſitū eſt 566
genu ſura propius 128
dum virent genua 893
Genuinum frangere 402
genuino mordere 402
ab eteobutadis ducit genus 692
ne catulus quidem relinquēdus ex genere malo 331
vatum genus auarum 1039
in occipitio oculos Gerit 685
arcadicum Germen 682
iouis germen 1023
ſiculæ nugæ, Gerræ, perſolæ nugæ 454
capite Geſtare 954
in cotyla geſtaris 609
de geſtu cognoſco 199
¶Giganteum arrogantia 822
¶puer Glaciem 397
ſcindere glaciem 714
Gladium acutum auertas 18
gladium capra reperit 43
gladium dediſti qui ſe occid. 631
delphicus gladius 442
ficulnus gladius 567
gladio ignem ne fodito 15
plumbeo iugulare gladio 481
ſuo ſibi hunc iugulo gladio 41
melle litus gladius 276
in eburna vagina plumbeus gladius 134
ne puero gladium 18.484
ne gladium tollas mulier 491
vertis gladiis depugnare 733
gladiator in arena conſilium capit 208
gladiatorium 502
gladiatorio animo 213
caſſa Glande 1027
multorum feſtorum iouis glandes comedit 868
Glaucus alter 871
glauci ars 560
glaucus comeſa herba habitat in mari 853
glauci & diomedis permut. 59
glaucus poto melle reſur. 560
Gleba aruum 560
accipit & glebam orro 427
bonorum Glomi 476
pro bonis glomi 731
adhortantis ad Gloriam.ex homeri verſu 796
gloria futuri 813
virtus gloriam parit 987
tanquam argiuū clypeum abſtulerit,ita gloriatur 563
glorioſum & apud poſteros. ex homeri verſu 801
Gloſſogaſtores 934
¶Gnomon & regula 371
¶Gordius nodus 702
paſtillos ruſillus olet, Gorgoni' hircum 585
Gorgonem perſeus aggred. 871
¶*Graculus* 233
æſopicus graculus 742
nihil graculo cum fidibus 142
ſemper graculus aſſidet grac. 69
de Gradu deiicere 131
formicinus gradus 1018
pleno gradu 1035
Græca fides 165
tentantes ad tr.perti.græci 395
Grallatorius aut teſt.grad' 1028
drachmæ Grando 615
omnibus malis punicis aliquod ineſſe Granum putre 690
Gratiis & muſis litare 510
ſimul & miſertum eſt, & interiit gratia 641
gratia gratiam parit 34
nudæ gratiæ 542
bis gratū quod vltro offertur 205
grata breuitas 919
leuiſſimæ rei Grauiſſima pœna 617
Gregales 249.1000
de grege illo eſt 748
Greg naz. locus 488
nec mulieri nec Gremio credēdum 507
ibyci Grues 194
grues lapidem deglutiētes 745
dionis Gry 269
ne gry quidem 261
¶tranquilli quilibet Gubernator eſſe poteſt 928
ex libro gubernatores 959
illam ventus & gubernator regebat 483
herniosus vſque ad Gulam 894
ſummo digito Guſtare 313
lorum guſtauit 545
guſtum dare 300
guſtus rei 218
Guttam aſpergere 1013
ne guttam quidem 781
gutta vini non miſcetur aqua ſæpius infuſa 869
¶*Gymnaſium* 1045
Gypſum lacti malè miſcetur 276
Gygis anulus 56

H

Habet 847
antehac putabam te habere cornua 682
habet & muſca ſplenem 717
habuiſſe miſerum 304
tuas res tibi habeto, vel agito 418.992
tua tibi habe 418
ceſcon Habitas 127
ſi iuxta claudū habites,ſubclaudicare diſces 334
tecum habita 220
ex Habitu bonum virum præ ſe fert.ex homeri verſu 803
Hac non egreditur ſermo 225
Hæc iuſtitia 700
ſine ſacris Hæreditas 117
in aqua Hæret 155
hæret in vado 884
in eodem Hæſitas luto 155
hæſitantia cantoris tuſſis 585
Halcedonia ſunt apud forū 520
Halopantа 1034
Hamaxiza 662
Hamaxobii 277
aureo piſcari Hamo 402
ſemper tibi pendeat hamus 702
vorare hamum 497
Hanc technā in teip.ſtrux. 42
Ex Hara profectum 32
Harena cedere 311
harenæ copia 255
in harenam deſcendere 311
in harena ædificas 147
harenæ mandas ſemina 147
harenam metiris 145
harena ſine calce 438
vbi per Harma fulgurarit 185
per harma aliquid facere,pro rarò 185
Harmodii cantilena 613
reddidit Harpocratem 851
Haſtam abiicere 311
abiecit haſtam 415
amentatæ haſtæ 1045
argenteis haſtis pugnare 541
haſta caduceum 614
cæneī haſta 856
cum haſta,cum ſcuto 562
per haſtæ cuſpidem currere 626
primas iactare haſtas 1042
Haud annuntias bellum 617

haud canit paternis cant. 614
haud contra oſtium 896
haud impune vindemiã fac. 391
haud quaquã difficile atheniēſe in athenis laudare 371
haud ſolidè 970
haud vnquam arcet oſtium 391
humi Hauris 612
ambabus manibus haurire 193
¶ Hecale pauperior 117
Hecatæ cœna 916
hecatæ ſacrificare 301
theagenis hecateum 637
Hectoris & aiacis do. int.ſe 109
Hedera poſt anthiſteria 698
vino venaboli ſuſpenſa hedera nihil eſt opus 510
hæc Helena 122
acceſsi & Heliconis opera 512
Helotes 567.998
qualis Hera, tales pediſequæ 917
citius vſura currit quàm Heraclitus 629
magis quàm ſol heracliti 972
Heraclius lapis 185
expecta bos aliq. Herbam 710
glaucus comeſa herba habitat in mari 853
herbam dare 311
in herbis 1009
in herba eſſe 412
in herba luxuries 1046
vt herba ſolſtitialis 1009
Herciſcere 1044
Herculis cothurnos aptare infanti 745
ad herculis columnas 720
herculem coturnix 48
hercule dextro aut amico 49
hercules & timia 717
clauam extorquere herculi 859
fruſtra herculi 515
hercules hoſpitatur 847
hercules labores 615
malum hercules 621
hercules malorum 531
pomarius hercules 531
herculis quæſtus 1024
herculana balnea 440
herculani lecti 957
herculanus morbus 459
herculanus nodus 702
herculana ſcabies 459
vinculum herculanum 303
Heri & nudiuſtertius 489
melius nobis eſt quam heri 641
Hermionis vice 495
verba impor. Hermodorus 530
Hermolai barbari laus 144
Hermonium officium 519
Hermioſi in campum 988
hermioſus vſque ad gulam 864
Heroum filii noxæ 202
non ſum ex iſtis heroibus 491
tanquã heros in clypeo exc. 548
omnis Herus ſeruo monoſyl. 694
Heſiodi prouerbium late patens 5
heſiodi ſenecta 545
Heſperidum mala 877
locus Heſychii 416,& 590
Heterognathus es 693
Heteromolia cauſa 613
¶ larus Hians 604
lupus hiat 438
Hic bonorum virorum eſt morbus 781
hic funis nihil attraxit 301
hic telã texuit, ille diduxit 944
Hic rhodus, hic ſaltus 683
hic depone 739
Hierog ; yphica litera 345
locus diui hieronymi 876
Hieronymus aleander 362
criſonē Himeræũ præcur. 970
Hinc belli initium 721
ſenecta leonis præſtantior Hinnulorum iuuenta 616
hinnulus leonem 115
Hipparchi murus 858
hipparchorum tabula 613
mutus hipparchion 551
non eſt curæ Hippoclidi 310
non nauigamus ad Hippolaitas 865
Hippolytum imitabor 744
magis impius Hippomene 601
Hipponacteum præconiũ 401
anus Hirciſſans 190
caricus Hircus 751
hircum mulgere 115
anus hircum olet 707
paſtillos ruſillus olet, gorgonius hircum 585
hircus, unde hircoſi 65
Hirſuto corde homines 424
non miſſura cutem, niſi plena cruoris, Hirudo 474
noua Hirundo 211
multis hirũdinibus opus eſt 258
hirundinum muſea 387
hirudinem ſub eodem tecto ne habeas 19
hirundo totos ſchœnos anteibit 878
vna hirundo non facit ver 258
His medus non inſidiabitur 608
victi non audent Hiſcere 886
Hiſtoria unde 58
¶ Hoc age 1018
hoc calceamentum conſuit hiſtiæus, ariſtagoras induit 702
hoc & vates ſciunt 985
hoc mun.aut vicinus nunt. 995
hoc nou.priuſq.theog.naſc. 892
hoc tu mihi dices 992
Hodie nihil ſuccedit 985
hodie nullus, cras maximus 858
capra nondum peperit, Hœdus autem ludit in tectis 507
in Holmo cubabo 566
Holerum appoſitiones 613
ſæpe etiã eſt holitor valde opportuna loquutus 189
apud Homerũ abſtinetur à piſc. 21
apud homerum quales principes 93
nec apud Homines, nec in mari 986
quod index auro, id aurum homini 467
homo bombylius 514
homo bulla 430
conciliant homines mala 16.174
hirſuto corde homines 424
diis hominibuſque plaudent. 49
homini dil.ſemper aliq.ſup. 924
euripus homo 307
fictilis homo 613
homines frugi om.rectè fa. 403
homo homini deus 46
homo homini lupus 47
ineſcare homines 496
inexploratus homo 487
lapis homo 495
nec deus, nec homo 987
nihil homini am.eſt op.am. 856
noui homines 183,& 184
homo omnium horarum 116
poſt homines natos 1012
quadratus homo 981
ſuã quiſque homo rē mem. 850
quot homines, tot ſententiæ 99
ſemiſſis homo 1016
homo ſemper cõtradicens 956
vmbræ ſomnium homo 432
ſoci homines 57
vt nunc ſunt homines 793
homo thales 770
homo treſſis 162
trium literarum homo 574
caricus Homuncio 751
bos Homolottorum 659
nuntius bonus Honore dig. 617
rebus turbatis vel peſſimus eſt in honore 413
honos alit artes 185
aphyarum honos 557
quod vtile, honeſtum 972
bona nemini Hora eſt quin alicui ſit mala 915
in horam 178
Horatii locus 15.28.36.50.931
horatiani carminis ſenſus 25
Horna meſſis 853
ipſo Horreo 744
Horti adonidis 22
tantali horti 366
è tantali horto fruct.coll. 879
alibantis Hoſpitis munera 849
apage hoſpitem in tempeſt. 513
ſiren am.nunc ap.hoſpitē 556
hoſpitis hab.cu.ex hom.ver. 810
hoſpes indigenam 712
nõ op.hoſpitē ſem.hoſ.eſſe 993
venit hoſpes quiſquis profuturus eſt 540
quot ſeruos habemus, totidem habemus Hoſtes 425
hoſtis domeſticus 921
hoſtibus eueniat 647
ſemper me tales hoſtes inſ. 557
vel hoſti miſerandus 746
hoſtis non hoſtis 706
leonem videre, hoſtium prælia portendit 744
agamemnonis Hoſtia 494
mactata hoſtia lenior 494
Hoſtimentum eſt, op.pro pe. 455
¶ Huius non facio 162
aliorũ medicus, ipſe Hulceribꝰ ſcates 488
tangere hulcus 117
tota hulcus eſt 1022
de diuinis atque Humanis cernitur 1026
Humeris referre 933
humeris ſuſtinere 933
Humi hauris 612
humi ſerpere 612
¶ Hyberno pul.verno luto 1015
ſomnium hybernum 1003
magis varius quàm Hydra 56
hydram ſecas 319
Hydrus in dolio 824
alia Hyeme 149
ilico hyems erit 921
beta tũ hyeme, tum æſt.bo. 768
Hylam inclamas 149
noua Hymettia, falerna ve. 406
non ab Hymetto 1018
omiſſa Hypera, pedē inſeq. 704
Hyperberetæa 607
Hyperbole 20
hyperbole in prouerbiis 8
vltra Hyperbolum 883
Hyperi vertigo 595
Hypſea cæcior 117
Hyſtricis ſeta 874

I

I modo, venare leporem: nunc itym tenes 741
in fermento iacere 610
mortuus iacet pedens 683
iecit achilles duas teſſeras & quatuor 964
ſi crebro iacias, aliud aliàs ieceris 63
præuertit ancoræ iactũ deus 877
extra telorum iactum 129
Iactantiæ comes inuidia. ex homeri verſu 817
turpis iactãtia.ex hom.ver. 804
parthi Iaculo conecto fugiunt 13
aratro iacularis 548
cyrnia Iactura 784
Iactare iugum 781
Ialemo frigidior 612
ialemo miſerabilior 612
Iamdudum ætatem 481
quis aberret à Ianua 203
ianuam aperire 133
charontis ianua 559
apertæ muſarum ianuæ 540
phaniæ ianua 713
malus ianitor 869
Ianus 685
alter ianus 874
Iapeto antiquior 1050
¶ Iberæ neniæ 454
Ibyci equus 964
ibyci grues 224
¶ Ictis, minerua 742
mult. Ictibus deiicit.quere. 786
ictus piſcator ſapiet 32
¶ Idem accii quod titii 337
Idomeneus cretenſis 72
¶ ceſtreus Ieiunat 105
¶ Ignarium dare 945
neq. enim Ignari ſumus. ex homeri verſu 817
iuxta cum ignariſſimis 1008
Ignauis ſemper feriæ ſunt 508
ignaui vertitur color 90
titio ad Ignem 575
ignis ad torrem 744
aquam igni miſcere 838
aurum igni probatum 852
veſte circunfers ignem 874
ignem diſſecare 347
ignem diuidere 732
igni ferróque minari 975
ignem igni ne addas 62
aphya in ignem 390
in ignē incidi, fumũ fugiens 158
nunc ferrũ tuum in igni eſt 910
viuit, incende ignem 573
ignis, mare, mulier tria mala 399
ignem ne gladio fodito 15
ignis non extinguitur igni 686
ignem palma 612
per ignem incedis 825
non incedis per ignem 940
pérque enſes, pérque ignē oportet irrumpere 437
in parte vel ignē prædet.aliq. 612

amicus magis neceſſarius quàm ignis & aqua 408
ne ignifer quidem reliquus eſt factus 323
prorſus Ignotus.ex hom.ver.801
Iiſdem è literis comœdia ac tragœdia componitur 711
iiſdem veſcentes cepis 625
iiſdem numeris 328
Ilias malorum & bonorum 106
prolixius iliade 524
Ilico hyems erit 901
Ilienſis tragœdos conduxit 462
ſemper ilio mala 845
corinthiis non indignatur Iliũ 850
abydena Illatio 485
Illaudatus 583
Ilio reſpiciẽs,ſed hic remitte bona 737
Illotis manibus 305
illotis pedibus ingredi 305
fumoſæ Imagines 1006
imagines in vitro 435
imago nulla relicta 997
ex imaginatione iudicium 25
terra amat Imbrem 440
minutula pluuia imbrem parit
Imi ſubſellii viri 781
imis ceris eradere 886
Imitabor nepam 860
carpet aliquis citius quàm imitabitur 411
arcadas imitans 661
catulæ dominas imitantes 509
cui multum eſt piperis,etiam oleribus Immiſcet 684
apros Immittere fontibus 864
Immolare boues 659
porcum immola 175
veneri ſuem immolauit 629
amicitias Immortales eſſe oportet 919
Immunem venire 897
vna ſcutica omneis Impellit 608
nõ bene Imperat,niſi qui paruerit imperio 21
imperator bonus,& idem robuſtus miles.ex homeri verſu 819
cilicii imperatores 653
mulier imperator,& mulier miles 498
multitudo imperatorum cariam perdidit 532
manliana imperia 339
phalaridis imperium 339
argentum accepi, imperium vẽdidi 1028
imperitus anaxyride indutus omnibus id oſtentat 705
non Imperam lingua 457
impete peritum artis 537
ab Impiis egreſſa eſt iniquitas 197
magis impius hippomene 601
titanas Imploras 430
cauendum ab eo qui ſemel Impoſuit.ex homeri verſu 792
Impoſſibilia capias 319
œdipi Imprecatio 245
Improbi conſilium in extremũ incidit malum 662
virum improbum vel mus mordeat 186
mali bibunt improbitatis fæcem 602
improbitas muſcæ.ex homeri verſu 797
occaſione duntaxat opus improbitati 572
compẽdiaria res improbitas 666
dea Impudentia 636
fatis Imputandũ. ex homeri verſu 788
nuntio nihil imputãdum 1041
In agro ſurculario capras 932
in alieno choro pedem ponere 588
in alieno foro litigare 413
in angulo 928
in antrum haud legitimum, ſtimulum impingis 711
in apes irruiſti 609
in aphannis 664
in arduis contanter agendum 1047
in area latitas 713
in armis acciſſat 872
in aurem dicere 114
in beatam 385
in beato omnia beata 1022
in caducum parietem inclinare 524
in cælum expuis 711
in canis podicem inſpicere 395
in capras ſylueſtres 663
in caput præcipitari 692
in coryla geſtaris 609
in craſtinum feria 964
in culmo arare 885
in dexteram aurem 164
in diem viuere, ex tempore viuere 272
in directum 1030
in eadem es naui 354
in eaſdem anſas veniſti 361
in eburna vagina plumbeus gladius 234
in eo ipſo ſtas lapide in quo præco prædicat 610
in fermento iacere 610
in folle offerre 999
in foribus adeſſe 412
in foribus vrceum 372
in foro veritas 1013
in frigidũ furnum panes immittere 953
in harenam deſcendere 711
in herbis 1009
in herba eſſe 412
in herba luxuries 1046
in hoc calciamento pedem habet 987
in holmo cubabo 566
in horam 278
in idem conſpirare 943
in integrum reſtituere 1044
in lapicidinas 361
in laqueos lupus 321
in laqueum inducere 318
in leporinis 981
in lente vnguentum 263
in lipſydrio pugnas 873
in magnis & voluiſſe ſat eſt 566
in mari aquam quæris 310
in morbo conſumat 945
in nauibus educatus 972
in neruum ire 499
in nihil ſapiendo iucundiſſima vita 611
in nocte conſilium 397
in numerum peruenire 1050
in numerato 886
in occipitio oculos gerit 685
in omni fabula & dædali execratio 611
in omni memoria 1012
in orbem circumueniens 417
in orci culum incidas 608
in ore atque oculis 978
in oſtio formoſus 750
in pace leones 939
in panticapæum 692
in parte vel ignem prædetur aliquis 611
in pedes retrocedit 872
in planiciem equum 282
in puteo conſtrictus 362
in puteo cum canibus pugnare 326
in pythii templo cacare 870
in quadrum redigere 318.1049
in quinque iudicum genibus ſitum eſt 566
in re mala animo ſi bono vtare, adiuuat 707
in rupes 692
in ſaltu vno duos apros capere 744
in ſaxis ſeminas 147
in ſeditione vel androclides belli ducem agit 413
in ſenem nequod collocaris beneficium 330
in ſimpulo 407
in ſinu ferre 1050
in ſinu manum habere 601
in ſola ſparta expedit ſeneſcere 871
in ſolem ex vmbra 88
in ſyluam ligna ferre 144
in tenebris ſaltare 300
in tergore bouis deſedit 712
in terra pauperem,&c. 870
in toga ſaltantis perſonam inducere 486
in tranquillo eſt 388
in tranſcurſu 905
in tranſennam inducere 928
in triuio ſum 78
in tua ipſius harena 744
in tuum ipſius caput 951
in tuum ipſius malũ lunam deduces 648
in venatu periit 322
in ventrem inſilire 965
in vltimas terras 1019
in vtramuis dormire aurem 264
in vtrumuis dormire oculum 850
multa in bellis Inania 599
inanium inania conſilia 722
mendicorum loculi ſemper inanes 598
ex inanibus paleis 552
inani ſpe flagrat 876
ne Incalceatus in montes 940
Incantatione quauis efficacius 977
Incendium 483
incendium oleo reſtinguere 61
amicus certus in re Incerta cernitur 915
in orci culum Incidas 608
incidit in foueã quam fecit 42
improbi conſilium in extremũ incidit malum 662
ne cinerem vitans,in prunas incidas 690
Incidere neruos 732
antequam Incipias, conſulto opus eſt 442
quod fieri non poteſt, nec incipiendum quidem eſt 1041
ad Incitas 966
Incita equum iuxta nyſſam 906
modis omnibus incitat. ex homeri verſu 798
incitus,pro immobili 966
in caducũ parietẽ Inclinare 524
ſineut Incolumis redeat 938
athenienſium Inconſulta temeritas 270
multa Incredibilia 985
Incus maxima non metuit ſtrepitus 619
incudi reddere 187
eandem tundere incudem 316
vt fici oculis Incumbunt 568
ab Incunabilis 243
Incurrere in ſuum mucronem 42
gallorum Incuſare ventres 614
arator niſi Incuruus præuaricatur 932
Index, lapis 487
res indicabit 704
ſummaria indicatura 581
hoſpes Indigenam 712
nullius Indigens deus 590
Indignus qui illi matellam porrigat 187
Indoctior philonide 513
non habet cui indormiat 1019
magno flumini riuulũ inducis 632
Inductior pro inſtructior 1028
Induere talaria 75
induitis me leonis exuuium 110
Indulgere genio 473
Indus elephãtus haud curat culicem 333
Inelegantior libethriis 208
Inertium chorus 581
Ineſcare homines 496
Ineſt & formicæ & ſerpho bilis 487
numinis ira Ineuitabilis 1047
Inexorabilis. ex homeri verſu 791
Inexploratus homo 487
metus Infamiæ. ex homeri verſu 802
mercurius Infans 598
herculis coth.aptare infanti 745
facta atque Infecta 984
quod factum eſt, infectum fieri non poteſt 443
quis parentem laudabit, niſi Infelices filii 583
quæ apud Inferos 152
qui apud inferos ſunt terniones 584
inferorum porta duæ 58
inferis pari numero,ſuperis Impari ſacrificandum 17
Infimæ notæ viri 782
buccas Inflare 273
Inflige plagam ab aratro 883
Influit quod exhauritur 425
lepus apparens, Infortunatum facit iter 603
viris infortunati procul amici 572
Infra claſſem 782
Infructuoſior adonidis hortis 22
thaſium Infundis 651

bœoticum ingenium 419
extritum ingenium 585
ingenii dexteritas in alcibiade 54
pauper, ſed ingenioſus. ex homeri verſu 817
ingens interuallum 885
ingens telum neceſſitas 428
ingratitudo vulgi. ex homeri verſu 808
nequod malum ingreditor 688
ſummis ingredi pedibus 883
alienis veſtigiis ingredi 1014
neſcit capitis & inguinis diſcrimen 532
veſtigiis inhærere 1014
eidem inhiantes teſtamento. ex homeri verſu 798
plagam inicere 1004
ſecurim inicere 1004
ſcrupulum inicere 928
tragulam inicere 573
pereant amici, dum inimici intereant 934
inimicus & inuidus vicinorum oculus 628
ſi tibi amicum, nec mihi inimicum 362
diues aut iniquus eſt, aut iniqui hæres 302
iniquum petendum, vt æquum feras 423
ab impiis egreſſa eſt iniquitas 297
ex minimis initiis maxima. ex homeri verſu 789
initio confidẽs, in facto timidus 497
hinc belli initium 722
initium belli 610
ſatius eſt initiis mederi quàm fini 74
iniurato credere 265
iniuria ſoluit amorem 969
non vt prior lædam, ſed vt iniuriam retaliem 865
ſummum ius, ſumma iniuria 323
magiſtratum gerens, audi & iuſtè & iniuſtè 550
ſcipioni arundineo inniti 524
innocuus alium aſpiciam inquam habentem malum 590
inopi nullus amicus 643
inſana laurus adeſt 461
amyris inſanit 424
aut oportet tragœdias agere omnes, aut inſanire 659
inſanire cum inſanientibus 955
ſuade lupis vt inſaniant 892
optimum aliena inſania frui 427
inſania non omnibus eadem 823
inſanitas 1030
ne inſciens quidem verum dicit 1006
inſcitia confidentiam parit 925
inſcriptus 937
duos inſequens lepores, neutrũ capit 684
præſentem mulge, quid fugientem inſequeris? 665
nemo nos inſequitur 697
his medus non inſidiabitur 608
canentis clanculariãs inſidias. ex homeri verſu 786
gallus inſilit 682
fortuna reddit inſolentes. ex homeri verſu 809
cæcum inſomnium 881
inſperabilem vitam viuis 705
equi dentes inſpicere donati 919
teipſum inſpice 879
per transennam inſpicere 633
domi inſpicere 313
Inſulſa oratio, & inſulſus homo 436
mortuo leoni & lepores inſultant 969
in integrum reſtituere 1044
cliſthene intemperantior 655
intempeſtiua beneuolentia nihil a ſimultate differt 248
inter cæcos regnat ſtrabus 712
inter indoctos etiam corydus ſonat 413
inter lapides pugnabãt, nec lapidem tollere poterant 91
inter manum & mentum 979
inter malleum & incudem 28
inter pueros ſenex 870
inter ſaxum & ſacrum 27
fratrum inter ſe iræ ſunt acerbiſſimæ 78
Intercedere 534
bis interimitur qui ſuis armis perit 859
ſimul & miſertum eſt, & interiit gratia 641
muris interitus 645
pyrauſtæ interitus 304
interſecta muſica 696
ingens interuallum 885
interuallo perit fames, & optime perditur 705
periculoſum eſt canem inteſtina guſtaſſe 458
canis circum inteſtina 459
terræ inteſtina 500
intra labia riſit 1018
intra ſeptimam 609
tute hoc intriſti, omne tibi exedundum eſt 52
fixis oculis intueri 585
intus canere 362
intus & in cute 312
omnes intus 1017
neque intus, neque foris 923
omni conatu inuadere. ex homeri verſu 790
qua cum contemptu vitæ inuadunt. ex homeri verſu 794
effugi malum, inueni bonũ 623
inueni non quod pueri in faba 593
edentulus veſcentium dentibus inuidet 624
inimicus & inuidus vicinorum oculus 628. 973
iactantiæ comes inuidia. ex homeri verſu 817
cognatio mouet inuidiam 985
præſtat inuidioſum eſſe quam miſerabilem 906
inuitus iupiter nouit 608
inuitos boues plauſtro inducere 247
inuitis canibus venari 247
cuiuſmodi portento me inuoluit fortuna 585
noctu lucidus, interdiu inutilis 879
exemplum inutile 1040
inutilior blace 855
inuulnerabilis vt cæneus 699
io pæan 459
Ioannis frobennii laus 350
ioca ſeriaque 359
iocus diogenis philoſophi 89
iocus octauii caſaris 26
iocandum vt ſeria agas 289
ionicus riſus 180
chorea ionica 180
ionice, id eſt molliter ac delicatè 180
porrò à ioue atque à fulmine 130
ne ſi ad iouis quidem aulam 1022
iouis auribus ſeruare 522
iouis corinthus 367
dolia iouis 643
iouis & regis cerebrum 112
iouis germen 1023
iouis glandes comedit 868
iouis lac 963
iouem lapidem iurare 514
iouis oraculum in dodona 24
ſtultitia eſt iouem putare eſſe 589
iouis ſandalium 548
iouis ſuffragium 498
ex iouis tabulis teſtis 265
iouis tergus 870
mali corui malũ ouum ...
mali thripes mali ipes 602
ipſa dies quandoque parẽs, quãdoque nouerca eſt 178
ipſa olera olla legit 245
ipſa ſenectus, morbus eſt 515
ipſe dixit 499
ipſe ſemet canit 499
ipſi curandum 607
ipſis & chus 989
ipſis placet 478
ipſo cratere contingant mala 869
ipſo horreo 744
ipſum oſtii limen tetigiſti 681
amantium iræ 643
numinis ira ineuitabilis 1047
ira omnium tardiſſime ſeneſcit 229
iracundior adria 952
ire per extentum funem 481
iro, codro pauperior 217
Irus pro paupere 217
alienos irrigare agros tuis ſit. 632
fluuius quæ procul abſunt irrigat 632
irriſibilis lapis 494
ſuem irritat 554
in apes irruiſti [illegible]
Iſauricus 653
iſſa 744
iſthmum perfodere 894
lepus apparens infortunatũ facit iter 603
porta itineri longiſſima eſt 933
iterum atque iterum ad pythũ via 606
iterum tranquillitatem video 388
ithorus 845
Ithyphallus 689
itidem vt acheronti 1045
i modo, venare leporem nunc ityn tenes 742
iucundi acti labores 429
iucunda præteritorum malorũ memoria 996
iucunda viciſſitudo rerum 247
in nihil ſapiendo iucundiſſima vita 611
iunas iudex eſt 325
quid achiuos à turre iudicatis? 666
in quinque iudicũ genibus ſitum eſt 566
corrupta iudicia. ex homeri verſu 799
domi iudicium 418
rhadamantheum iudicium 582
iudicium ex imaginatione 25
plumbeo iugulare gladio 482
crobyli iugum 542
ferre iugum 86
iactare iugum 782
bos ſub iugum 525
ego ac tu idem trahimus iugum 704
Iumentum 42
ſuo iumento ſibi malum acerſere 42
ſicco iunco 1004
iunius 235
iupiter aquilam delegit 873
inuitus iupiter nouit 608
iupiter orbus 310
ne iupiter quidẽ omnibus placet 543
ne præceps fueris ad iurandum 968
iouem lapidem iurare 514
per braſſicam iurare 524
lingua iurauit 489
è iure manu conſertum 1043
ius in manu 201
ſummum ius, ſumma iniuria 323
adactum iuſiurandum 664
vino inſcribitur mulieris iuſiurandum 216
rhadmanthi iuſiurandum 582
iuriſiurandi tria genera 664
viri iureiurando, pueri talis fallendi 685
venereum iuſiurandum 475
volaticum iuſiurandum 872
nequis nimium ſit iuſtus 766
magiſtratum gerens, audi & iuſte & iniuſte 550
trutina iuſtius 498
hæc iuſtitia [illegible]
iuſtitia in ſe virtutem complectitur omnem 443
exigua res eſt ipſa iuſtitia 572
iuſtitia iuſtior 844
iuſtitiæ oculus 244
prienenſis iuſtitia 736
ſerò vidit iuſtitiam 1038
ſenum conſilia, iuuenum lãceæ 716
facta iuuenum, conſilia mediocrium, vota ſenum 716
iuuenari 857
ſemper ſeni iuuenculam ſubiice 733
aquilæ ſenecta, corydi iuuenta 306
ſenecta leonis præſtãtior hinnulorum iuuenta 618
iuuenta viribus pollet. ex homeri verſu 794
ne terra quidem iuuit 686
iuxta cubitum profecit 855

iuxtà cum ignariſſimis 1008
iuxta fluuiũ puteum fodit 690
iuxta melam 732
iuxta nauem 855
Iynge trahor 936

L

videre mihi Labda 856
macula, labes 1015
intra Labia riſit 1018
primoribus labiis deguſtare 513
iucundi acti Labores 429
dii laboribus bona vẽdunt 401
herculei labores 615
cibo opus duraturis in labore. ex homeri verſu 800
labore laborioſius 606
optimum obſonium labor ſenectuti 689
laborem ſerere 606
minus de iſtis laboro quàm de ranis paluſtribus 639
ſimiles habẽt Labra lactucas 115 334
mordere labrum 779
à ſummis labris 329
multa cadunt inter calicem ſupremaque labra 155
Labrax miletius 606
Labyrinthus 605
non tam Lac lacti ſimile 160
lac gallinaceum 291
iouis lac 963
cum lacte nutricis 144
lac veneris 112
ſolæ Lacænæ viros pariunt 877
ſicyon arrodens vxor Lacernã texe 917
Lacerat lacertum largi mordax memmius 316
betizare, Lachanizare 472
crocodili Lachrymæ 470
hinc illæ lachrymæ 121
lachryma nihil citius areſcit 774
megarenſium lachrymæ 485
ſaturni lachrymæ 376
boni viri lachrymabiles 545
bellum haudquaquã lachrymoſum 312
Laciadæ 606
Lacinia tenere 1046
Laconicæ lunæ 486
tithymallus laconicus 575
alia lacon, alia aſinus illius portat 411
laconiſmus 605
battologia, laconiſmus 383
agninis Lactibus alligare canẽ 1008
ſimiles habẽt labra Lactucas 334
Lacunam explere 1014
lacuna in auro 1014
lacuna famæ 1014
non vt prior Lædam, ſed vt iniuriam retaliem 865
Lampon iurat per anſerem 848
Laudini deliramenta ex ignorato prouerbio 25
Lanam ab aſino 151
de lana caprina 116
pilos pro lana 280
ſenum cõtilia, iuuenum Lãceæ 716
æqua Lance 498
clemens Laniſta 1019
in lapicidinas 361
Lapides 500
funiculum ad lapidem 992
ad amuſſim applica lapidem, nõ ad lapidem amuſſim 488
da lapidi volam 986
de lapide emptus 637
lapidem decoquere 732
lapis è ſepulchro 933
lapidem elixas 146
altera manu fert lapidẽ, altera panem oſtentat 266
lapides flere 1044
lapis homo 495
canis ſæuiens in lapidem 864
index lapis 487
iouem lapidem iurare 514
iterum ad eundem lapidem offendere 159
irriſibilis lapis 494
grues lapidem deglutientes 745
lapidi loqueris 153
lapides loqui 518
lapis lydius ſiue heraclius 185
omnem mouere lapidem 140
in eo ipſo ſtas lapide in quo præco prædicat 610
tantali lapis 578
tetigit lapidem à cane morſum 917
verberare lapidem 496
vitiat lapidem longum tempus 668
lingua Lapſa verum dicit 231
Lapſana viuere 896
Laqueus auxiliari videtur 866
ſimia non capitur laqueo 514
annoſa vulpes haud capitur laqueo 321
vulpes non iterũ capitur laqueo 485
ſuo ipſius laqueo captus eſt 42
in laqueum inducere 318
laqueus laqueum cepit 681
mandare laqueum 471
omnes laqueos effugere 921
in laqueos lupus 321
ab ipſo Lare 219
lari ſacrificant 300
Largitio non habet fundum 325
Larinum verbum 988
Larua leonem terres 106
cum laruis luctari 79
Larus 394
larus hians 604
larus in paludibus 744
larus parturit 292
edera Laſciuior 1007
Laſſus rixam quærit 207
longe Lateque 334
late viuens 605
athos celat Latera lemniæ bouis 665
Laterem lauas 146
ægyptius laterifer 726
Lathyrus 17
Latini tibicinis more 1048
canes timidi vehemẽtius Latrãt &c. 786
Latumia 361
Latum & anguſtum 990
aſini caput ne Laues nitro 685
lauares peliam 606
vnà lauabor 550
Laudare æquum, capere plus 767
haudquaquã difficile athenienſem athenis laudare 372
quis parentem laudabit, niſi infelices filii 583
laudant vt pueri pauonem 857
teipſum laudas 544
non eſt laudandus ne in cœna quidem 533
refutantis laudem immodicam. ex homeri verſu 786
ſophoclis, Laudiceni 414
ſamiorum Laura 783
clamoſior Lauro ardente 536
inſana laurus adeſt 461
lauri vis aduerſus venena & fulmen 50
Laurentii valla lapſus 365
Laureolam in muſtaciis quærere 1007
Laurentica vectura 62
de Lautitiis. ex homeri verſu 805
¶ Leberide nudior 31
ſcabroſior leberide 664
antiquæ Lectiones rhodigini 14
ſurgens è Lecto, veſtigium corporis confundito 20
fulmentum lectum 1013
herculani lecti 957
libero lecto nihil iucundius 1032
Lecythum habet in malis 985
non eſt oleum in lecytho 781
lecytho pinguior 486
Legatus nõ cæditur, neque violatur 957
conchas Legere 1045
præter ſibyllam leget nemo 867
tu in Legione, ego in culina 1025
in antrum haud Legitimum ſtimulum impingis 712
nunc Leguminum meſſis 536
ſaturniæ Lemæ 375
áthos celat latera Lemniæ bouis 665
lemnium malum 297
lemnia manu 603
mactata hoſtia Lenior 494
Lens deus 958
ante lentem augere ollam 645
zenonium eſt & lentem coquere 958
mira de lente 920
diues factus iam deſiit gaudere lente 562
lente non gaudet amplius 624
in lente vnguentum 233
lenticulam angulo tenes 727
olla lenticulam attigit 958
feſtina Lentè 343
Lentiſcum mandere 367
catulus Leonem allatrans 280
leonis catulum ne alas 444
leo chordula vinctus 928
ne caprea contra leonem 473
congregare cum leonibus vulpes 294
eſurienti leoni prædam exculpere 1034
leonis exuuium ſuper crocoton 734
mortuo leoni & lepores inſultant 969
in pace leones 929
leonem larua terres 106
murem oſtendit pro leone 628
leonem radere 481
ſenecta leonis præſtantior hinnulorum iuuenta 616
leonem ſtimulas 44
leonis veſtigia quæris 853
leonem videre, hoſtium prælia portendit 744
leonem ex vnguibus æſtimare 299
ſi leonina pellis non ſatis eſt, vulpina addenda 732
leonina ſocietas 256
ſemper Leontini iuxta pocula 105
macilentior Leotrephide 951
ſuper te hæc omnia Leparge 866
Lepos atticus 80
Lepus apparens, infortunatum facit iter 603
cancer leporem capit 473
cancros lepori comparas 285
carpathius leporem 579
lepus dormiens 332
lepori eſurienti etiam placentæ fici 743
duos inſequẽs lepores, neutrum capit 684
mortuo leoni & lepores inſultant 969
lepus marinus 357
leporem non edit 337
lepus pro carnibus 378
prius teſtudo leporem præuerterit 283
tute lepus es & pulpamentum quæris 193
i modo, venare leporem: nunc itym tenes 742
boue venari leporem 898
leporis vita 885
in leporinis 982
Lerii mali 466
Lerna malorum 106
poſt Leſbium cantorem 206
leſbiis digna 603
leſbius prylis 783
leſbia regula 187
leſbiari 779
Lethale mulſum 276
lethum 79
non idem ſunt ſcriptura & Leucæus 732
munus Leuidenſe 720
ſubere Leuior 453
leuiſſima res oratio 627
leuiſſimæ rei grauiſſima pœna 627
Lex & regio 743
lex etiam ipſa regio 54
lex in manibus 962
lex mutus magiſtratus 67
zaleuci lex 607
¶ Liba coalemo 990
ne libaris diis ex vitibus non amputatis 10
ad Libellam debere 995
ad regulam ac libellam exigere 949
Liberæ capræ ab aratro 603
libera corcyra, caca vbi libet 845
libero lecto nihil iucũdius 1032
liber non eſt qui non aliquãdo nihil agit 1046
liberi poetæ & pictores 632

byzeni libertas 863
de alieno Liberalis. ex homeri verſu 816
ex Libro gubernatores 959
Liberorum amantior quàm Cello 560
ſtultus, qui patre occiſo Liberis pepercit 331
Libethrus inelegantior 108
pari Libra 318
ſemper adfert Libya mali quippiam 766
libyca fera 766
Licentia veteris comœdiæ 151
citius in naui cadens à Ligno exciderit 411
arbore deiecta quiuis ligna colligit 642
claue findere ligna, & ſecuri fores aperire 526
ligna in ſyluam ferre 144
ligna in via ne ſeces 22
bephalia ligna 595
de pulchro ligno vel ſtrangulare 589
ne è quouis ligno mercurius fiat 490
lignum tortum haud vnquã rectum 603
ficus ficus, Ligonem ligonẽ vocat 418
ne Ligula quidem dignus 854
Ligurire 1034
Limam addere 177
altrima lima 72
à Limine ſalutare 313
in limine deficere aut offendere 181
ipſum oſtii limen tetigiſti 621
limen ſenectæ 604
Lina pro retibus 723
Lindii ſacrum 484
nullam hodie Lineam duxi 136
extrema linea 923
ne moueto lineam 315
à ſacra linea, talum mouebo 30
venimus ad ſummam lineam 776
extrema lineamenta 1041
Lingere ſalem 894
aliis Lingua, aliis dentes 661
lingua amicus 687
lingua bellare 604
quod in animo ſobrii, id eſt in lingua ebrii 370
quicquid in linguam venerit 181
lingua iurauit 489
ſenis mutare linguam 81
lingua non redarguta 969
patria lingua 463
lingua præconi 773
lingua quo vadis 196
lingua ſeorſum inciditur 773
caput ſine lingua 337
ſolus venter & lingua ſupereſt 773
candidum Linum lucri cauſa ducis 663
canem externum alens, præter linum nihil habet 685
vltra linum 631
cucurbitas Lippis 376
notum lippis ac tonſoribus 215
lippo oculo ſimilis 1025
in Lipſydrio pugnas 873
ſub cultro Liquit 612
vir fugiens haud moratur Liræ ſtrepitum 337
liræ ſex porcæ 154
ne de Lite pronuncies priuſquã &c. 613
litem incipere. ex homeri verſu 791
litẽ mouebit, ſi vel aſinus canẽ momorderit 287
lis litem ſerit 603
noſtra omnis lis 474
litem parit lis, noxa item noxã parit 188
ptolemaica lis 736
quum liceat fugere, ne quære litem 712
qui non litigat cœlebs eſt 866
Litæ 229
gratiis & muſis litare 510
bellerophontes Literas 526
aut mortuus eſt, aut docet literas 332
iiſdem è literis comœdia ac tragœdia componitur 711
epheſiæ literæ 564
neque natare, neque literas 136
literæ ſiniſtræ 510
trium literarum 574
triſtis litera 1023
ſamii literati 937
mel'e Litus gladius 276
arare Litus 146
furari litoris arenas 867
litore loquacior 581
litori loqueris 152
ſarpedonium litus 580
Lityerſam cantionem canis 709
Liuus lecus 919
Liuor in viuis 533
liuor quoque laudaret 181
¶ Locrenſis bos 567
locrenſe pactum 487
corpus in Loco 651
quaſi locum in balneis 598
prius Locuſta bouem pariet 181
rana cum locuſta 955
mendicorũ Loculi ſemper inanes 598
Lolio victitant 360
Longurio 1017
amens qui Longus 705
longum proœmium audiẽdi cupido 998
longum valere iuſſit 417
longe latéque 334
Lepas 645
vberius aperte Loqui. ex homeri verſu 787
Litori loqueris 152
vento loqueris 152
loqui lapidi vel parieti 153
non mouenda loqui 1039
loqui neſcit, tacere non poteſt 541
oracula loqui 422
alia menecles, alia porcellus loquitur 616
aperte ſimpliciterque loqui. ex homeri verſu 807
moleſtum ſapientem apud ſtultos loqui 597
latine loqui 36
in abſurde loquutum. ex homeri verſu 787
loquax talpa 949
citeria loquacior 541
turture loquacior 581
Lora ſumere ex ipſo boue 87
Loripedem rectus derideat 652
cum cane ſimul & lorum 879
podex Lotionem vincit 540
Lotum guſtauit 545
¶ Lucernã accendere poſſis 1021
lucernam adhibes in meridie 481
qui lucerna egent, infundunt oleum 965
ariſtophanis aut cleãthis lucerna 150
olet lucernam 150
lucerna pinguior 486
ſublata lucerna nihil intereſt inter mulieres 710
noctu Lucidus, interdiu inutilis 879
Lucretius imitatus platonem 74
Lucri bonus eſt odor ex re qualibet 767
vndecunque lucrum captant. ex homeri verſu 808
candidum linum lucri cauſa ducis 663
lucrum malum, æquale diſpẽdio 686
lucrum pudori præſtat 768
phrynichi Lucta 716
cum coryco luctari 640
luctari cum laruis 79
antiopæ Luctus 706
non luctu, ſed remedio opus in malis. ex homeri verſu 803
in ſuo Luco & fano eſt ſitũ 143
ciuitates Ludimus 653
eodem in ludo docti 565
conſeſſus in talario ludo 1019
ſenex bos non Lugetur 580
vale charum Lumen 540
ſoli lumen inferre 481
lumen ſoli mutuas 145
Luna aceſtæi 184
lunam cœlo detrahere 853
laconicæ lunæ 486
in tuum ipſius malum lunam deduces 648
quarta luna nati 50
lunæ radiis non matureſcit botrus 967
à Lupi venatu 665
lupo agnum eripere poſtulant 549
lupi alas quæris 151
ale luporum catulos 381
lupus aquilam fugit 549
lupum auribus teneo 164
capræ lupis iungentur 772
non curat numerum lupus 478
lupus circum puteum chorum agit 408
lupi dicas 530
lupus hiat 438
lupi illum priores viderunt 355
lupus in fabula. ex homeri verſu 791.914
in laqueos lupus 321
furémque fur cognoſcit, & lupũ lupus 439
lupus mileſius 606
ex ore lupi 545
vt lupus ouem amat 971
prius lupus ouem ducat vxorẽ 771
lupus pilum mutat, non mentẽ 681
non magis parcemus quàm lupis 593
ſuade lupis vt inſaniant 891
à fronte præcipitium, à tergo lupi 711
etiamſi lupi meminiſſes 556
lupus ante clamorem feſtinat 549
lupinum potum 530
quid diſtent æra Lupinis 113
bubo canit Luſciniæ 891
coruꝰ luſciniis honoratiores 876
pica cum luſcinia certat, epops cum cygnis 180
luſciniæ deeſt cantio 747
luſciniæ nugis inſidentes 587
neq; quantũ luſciniæ dormiunt 584
luſcinia vocem mutat 55
quædam Luſus teſſerarũ expoſitus 30
lutum & luteus 613
vt Luti baiuli 983
extra lutum pedes habes 88
in luto hæſitare 88
in eodem luto hæſitare 155
lutum luto purgare 335
luto lutulentior 1011
lutum niſi tundatur, non fit vrceus 685
lutum ſanguine maceratum 603
Lux exorta 740
lux affulſit 548
in herba luxuries 1046
¶ Lychnobii 899
Lydorum caryeæ 530.908
lydus cauponatur 519
lydus in meridie 519
lydum in planitiem prouocas 729
lydi mali, poſt hos Ægyptii, &c. 601
viro lydo negotium nõ erat 548
lydus oſtium clauſit 519
lydius currus 408
iuxta lydium currum pedes incedens 409
lydius lapis 185
lydio more 601
Lynceo perſpicacior 569
ad Lyram aſinus 141
Lyſicrates alter 710
Lyſiſtrati diuitias habes 710
Lytæ 727

M

¶ lutum ſanguine Maceratũ 603
vita macerata 278
ſi tibi Machæra eſt, & nobis vrbina eſt domi 579
machæra ficulna 255
magis ſibi placet quàm peleus in machæra 560
omnes adhibere Machinas 918
Machinis agere 964
admirabiles in nectendis machinis Ægyptii 512
machinas poſt bellum adferre 617
megaricũ machinamentũ 438
Macilenta manu pinguem pedem 886
macilentior leotrephide 957
priuſquam Mactaris excorias 680

Macula,labes 1015
Maduſa 1005
Mactata hoſtia lenior 494
Mæander 696
Mæandri 1018
Mæſonica dicteria 963
Magadari 946
canis viuens è Magdalia 846
Magis gaudet eo qui ſenectam exuit 781
magis impius hippomene 601
magis ipſe phryx 559
magis quam ſol heracliti 971
magis ſibi placet quam peleus in machæra 560
Magiſtri muti 69
multi diſcipuli præſtãtiores magiſtris 710
neceſſitas magiſtra 963
Magiſtratum gerens,audi & iuſtè & iniuſtè 550
magiſtratus virum indicat 336
Magnetum mala 599
Magna ciuitas, magna ſolitudo 468
magnorum fluminum nauigabiles fontes 121
magno flumini riuulum inducis 621
in magnis & voluiſſe ſat eſt 566
magnuſque bonuſque 201
magn⁹ verſator in re puſilla 710
magnum os anni 535
fuge à maiore 130
coloſſi magnitudine 649
maius 135
ſacra nihil ſunt præter Malas & cornua 733
lecythum habet in malis 985
Maleam legens, quæ ſunt domi obliuiſcere 465
Malli & ſudraci 16
Malua & aſphodelus 615
Mali bibũt improbitatis fæcem 602
malus choraules, bon⁹ ſymphoniacus 999
mali corui malum ouum 236
malus ianitor 869
mali thripes,mali ipes 602
leri mali 466
ſcytha malis 1007
mali viri bona orat. odioſa 124
malus cum malo coliqueſcit voluptate 443
niobes mala 683
menſe maio nubunt malæ 135
mala proditio 601
nota res mala,optima 593
malo accepto ſtultus ſapit 33
ſuo iumento ſibi malum acceſſere 41
acceſſitum malum 861
ab ouo vſque ad mala 474
aliquid mali propter vicinũ malum 34
malo aſino vehitur 955
malorum aſſuetudo. ex homeri verſu 809
ſignum bonũ aut malum 684
aranea mala 507
malum bene conditum ne moueris 44
mala bona 165
bonum malum ſit, datum tempore non ſuo 875
non cedendum malis.ex homeri verſu 796
malum bono penſatum. ex homeri verſu 813
mali commatis 649
mala conciliant homines 26
cyrbes malorum 500
neque cũ malis,neque ſine malis 594
dedi malum & accepi 411
deſpuere malum 428
diolygium malum 526
domeſticum malum.ex homeri verſu 806
effugi malum inueni bonũ 613
exiguum malũ, ingens bonum 494
extrema extremorũ mala 693
malis ferire 471
innocuus aliũ aſpiciam meum habentem malum 590
malum hercules 601
heſperidum mala 877
conciliant homines mala 374
malorum ilias & lerna 106
ſemper tibi mala 845
celeritas in malis opt.eſt 1038
improbi coſilium in extremum incidit malum 662
in tuum ipſius malum lunã deduces 648
lemnium malum 197
lucrum malum, æquale diſpendio 686
magnetum mala 599
malorum mala 693
mala malis eueniunt 1047
malis mala ſuccedunt.ex homeri verſu 810
malum malo medicari 61
malorũ mare & theſaurus 107
ne malorum memineris 283
mare proluit omnia mortalium mala 697
malum munus 875
neceſſarium malum 164
malo nodo malus quærẽdus cuneus 61
nequod malum ingreditor 658
omnibus malis punicis aliquod ineſſe granum putre 690
malorum panegyris 600
ſibi parat malum qui alteri parat 984
poſt mala prudentior 121
mali principii malus finis 407
ſamiorum mala metuis 858
mala ſenium accelerant. ex homeri verſu 818
ipſe ſibi mali fontẽ reperit 43
ſibi malum reperit. ex homeri verſu 818
ſiquid mali,in pyrrham 647
nam iam illi nõ ſunt,at qui ſunt mali 584
tænarium malum 783
termeria mala 52
malis ter mala 695
tragicum malum 880
ignis,mare,mul.tria mala 399
è tribus malis vnum 729
malum vas non frangitur 874
mala vltro adſunt 870
præſtat vni malo obnoxium eſſe quàm duobus 867
male vertat 752
vtinam male quemadmodũ inueniſti,eiicias 170
benefacta male locata, malefacta arbitror 650
Malis ferire 472
acetũ Maluit præſente vino 624
¶ Manci pera 942
Mancipia 425
ſale emptum mancipium 155
aſini Mandibula 685
nudo Mandas excubias 590
mandare laqueum 471
Mãdrabuli more res ſuccedit 81
bibere Mandragoram 927
ſũit & Mandroni ſiculna na. 914
Manduces 980
in ſua claſſe Manere 537
domi manere oportet belle fortunatum 626
domi manẽdũ.ex hom.ver. 804
fœdum eſt mãſiſſe diu vacuumque rediſſe 573
aut manenti vincendũ,aut moriendum 717
Manifeſtis non repugnandũ 18
vnà cum ipſis Manipulis 513
ſacer manipulus 945
Maniuoro vinculo 601
Manliana imperia 3 9
multi Mannii ariciæ 60
Manſum ex ore dare 1034
Mantellum 783
non videmus manticæ quod in tergo eſt 120
Manticulari 783
a ſacris abſtinẽdæ Manus.ex homeri verſu 804
oculis ac manibus 1009
manum ad os apponere 1027
addere manum 173
manum admouere 890
manum admouenti fortuna eſt imploranda 410
altera manu ſcabit,altera fe. 166
ambab.manibus haurire 293.587
compreſſis manibus 359
paululum conſerere manus 359
conſertis manibus 264
dare manus 311
extrema manu 313
dare in manum 910
de manu in manum 910
manum de tabula 104
manus deorum 99
quid tãd.nõ efficiãt manus? 770
manum ferulæ ſubduximus 523
manu fingere 487
vbi quis dolet,ibidem & manũ habet 397
in ſinu manum habere 601
manum habere ſub pallio 601
illotis manibus 305
lex in manibus 962
inter manum & mentum 979
è iure manu conſertum 1043
lemnia manu 603
manu longa & manu breui tradere 956
manus manum fricat 34
prudens in flammam mitto manum 736
multæ manus onus leuius reddunt 450
oculatæ manus 58 167
manibus pedibuſque 137,& 827
per manus tradere 910
plena manu 357
atticus moriẽs porrigit manum 542
manum porrigere 534 993
manus pretium 1001
cum minerua manum quoque moue 196
manus regum longæ 60
manu ſerendũ non thylaco 634
ſummam manum addere 72
ſuſpenſa manu 890
ſuſtollere manus 993
tota manu 627
velatis manibus orare 1036
man⁹ vnica pugna inualida 450
vtraque manu adeſſe 179.293
Manuari 928
eximere è manu Manubriũ 848
Mappa miſſa 785
Marais 850
poſt Marathonem pugna 877
Marcerronis elogium de plauto 80
viam qui neſcit ad Mare 549
mari aquam addere 245
mare auri 195
aut terra,aut mari 10 3
maria aut montes polliceri 293
mare cælo miſcere 124
fluuius cum mari certas 310
mari è foſſa aquam 661
exurere mare 926
ignis,mare,mulier,tria mala 399
in mari aquam quæris 310
nec apud homines,nec in mari 986
nec in terra nec in mari 987
in mari vtiari 150
mare inexpugnabile 399
mare malorum & bonorũ 107
mare prius vitem tulerit 472
mare proluit omnia mortalium mala 697
mare ſalſum eſſe ex paucis guttis cognoſcitur 300
ſiculus mare 417
mare ſurdum 579
terra mariſque 139
tyria maria 904
mare inimiciſſimũ naturæ hominis 28
bos marinus 952
marinã auditionem fluuiali abluit ſermone 682
maritimus quũ ſis,ne velis fieri terreſtris 717
maritimi mores 940
uſura maritima 1003
ſi tanti vitrum, quãti Margaritum 884
Margites 442
muli Mariani 905
taurus pro Marito 39
equo Marte 962
mars communis 246 541 962
mars haud cõcutit ſua ipſius arma 700
noſtro marte 197.1014
primum mars in filiis laudatus eſt 736
mars rex 841
martem tueri 781
videberis,me videns,plane martem videre 698
Maſchalam tollere 519
Maſculum 1018
cou plura maſculi canis cubilia 599

è maſſilia veniſti 824
nauiges in maſſiliam 451
ne immittas cibum in matellam
in matellam immeiere 180
indignus qui illi matellam porrigat 187
nudus tanquam ex Matre 563
obediētia felicitatis mater 926
apud matrem manere 987
quem mater amictum dedit obſeruare 113
polycrates matrem paſcit 544
matrem ſequimini porci 981
timidi mater non flet 936
matris vt capra dicitur 598
Matriſſare 984
proba eſt Materia, ſi probū adhibeas artificem 737
¶Matiolœchus 877
Maturo 345
botrus oppoſitus botro matureſcit 668
matura ſatio ſæpe decipit: ſera ſemper mala eſt 308
maturior moro 955
maturè fias ſenex 81
Mauſoleum 875
viro ſeni Maxillæ baculus 509
Maximini caliga 28
hodie nullus, cras Maximus 858
Maximus faſtuoſus 87
Maza 470
maza eſuriēti auro charior 470
mazam piuſuit à me piſtam 595
tolle, tolle mazam quàm ocyſſime ſcarabeo 596
¶Mea eſt pila 474
eodem collyrio Mederi omnibus 977
medicina mortuorum ſera 737
aliorum medicus, ipſe hulceribus ſcates 488.895
animo ægrotāti medicus eſt oratio 647
pro eleganti medico malus poeta 710
medicorum filij 9
medicus multorum inſtar 268
aceſias medicatus eſt 522
medicari malo malum 61
facta iuuenum, conſilia Mediocrium, vota ſenum 716
ſummum cape, & medium habebis 423
medium oſtendere digitū 471
medius, primus & vltimus 24
principium, medium, finis 973
medius teneris 154
mellis Medulla 536
ſuadæ medulla 709
medullitus 536.1034
his Medus non inſidiabitur 608
& medis quippiam relinque 98
ad megaram vſque 945
megarenſium lachrymæ 485
megarenſes neque tertii, neque quarti 376
nequis vnquam megarenſibus 739
megaricum machinamentum 438
megaricæ ſphinge 535
Meis auſpiciis 1014
ſcarabeus citius faciet Mel 977
melle litus gladius 76
neque mel, neque apes 113
glaucus poto melle reſurrexit 560
melle temetipſum perungis 597
Meliacum nauigium 598
iuxta Melam 732
ne in Melāpygum incidas 364
Melanione caſtior 598
fama Melia 309
Meliores nanciſci aues 536
poſterioribus melioribus 111
catella Melitæa 690
melitæus catulus 900
ſtultior Melitide 103
diagoras Melius 708
Melius nobis eſt quam heri 641
omnes ſibi melius eſſe malunt quàm alteri 128
archilochi Melos 1037
cui placet obliuiſcitur, cui dolet Meminit 129
etiamſi lupi meminiſſet 556
lacerat lacertum largi
mordax Memmius 316
Memorem mones 61
benefactorum memoria. ex homeri verſu 818
poſt hominum memoriam 1012
ex omni memoria 1012
in omni mem oria 1012
Mendax atraphaxis 883
calidum mendacium 928
mendacium vtile 1046
canis Mendico auxilians 873
mendicus etiam plurimū in loco poteſt 413
mēdicorum loculi ſemper inanes 598
mendico ne parētes quidem amici ſunt 869
mendici pera nō impletur 486
pauſone mendicior 883
alia Menecles, alia porcellus loquitur 616
menia columna 1000
Mentis bonæ bona opera 197
mēs cæli terræque regina 1041
mens cuique deus 395
mente delapſus, aut lapſus 235
mens eſt in tergoribus 391
mens ficulna 255
minus habes mētis quàm dithyramborum poetæ 394
quicquid in mentem venerit 18
mēs læua. ex homeri verſu 800
mens non ineſt centauris 597
lupus pilum mutat, nō mentem 681
mens peregrina 641
mentem polypi obtinere 54
dii dent tibi tuam mentem 858
mens videt, mens audit 916
alcinoi Menſa 405
apud menſam verecundari neminem decet 1026
communis menſa 193
ſal & menſa 1006
ſalem & menſam ne prætereas 193
ſybaritica menſa 404
ſyracuſana menſa 405
Menſe maio nubunt malæ 135
¶ *Menſuris metaphora prouerbiales* 328
eadem menſura 55
pingui menſura 1018
Mentam belli tempore neq; ſerito, neque edito 384
Mentiuntur multa cantores 416
veriſimiliter mentiens. ex homeri verſu 818
inter manum & Mentum 979
mento trahere 358
Meos corymbos necto 666
Mercator eſt 844
mercator nauiga, & expone 938
Merces conſtituatur 981
Mercenarium præconium 1001
quid ad Mercurium? 666
mercurii cognomina 774
communis mercurius 379
mercurio dextro 953
ne è quouis ligno mercurius fiat 490
ficum mercurio 567
mercurius infans 598
ne mercurio quidē credere 953
mercurius ſuperuenit 907
triceps mercurius 785
mercuriale 954
cyprio boui Merendam 342
lydus in Meridie 529
obteſtatio veterum Meritorū. ex homeri verſu 803
ſeiuncta ſunt Merrhæ ac ſiloam fluenta 701
Merx vltronea putet 340
ſerutlior Meſſena 580
boues Meſſis tēpus expectāt. 659
horna meſſis 853
meſſis in herba 412
ab ipſa meſſe 932
nunc leguminum meſſis 536
alienam metis meſſem 144
miſeram meſſem metere 775
meſſe tenus propria viue 220
alii ſemētē faciūt alii Metēt 166
vt ſementem feceris ita & metes 280
Metaphora, item allegoria in prouerbiis 2
minore finire pomœrio, conſtituere Metā, & ſimilia 742
fato Metelli 1018
Methyſocottabi 948
Metiri digitis 932
mutabilior Metra eriſichthonis 690
oderint dum Metuant 588
incus maxima non metuit ſtrepitus 629
metuit vmbrā ſuam: metuit muſcas præteruolitantes 179
pudor & metus. ex hom. ver. 799
Metum inanem metuiſti 445
Meuium eſſe 483
Micare 265
Midas auriculas aſini 121
midæ diuitiæ 198
midas in teſſeris conſultor optimus 594
Mihiipſi balneum miniſtrabo 326
Mihi iſta curæ futura ſunt ac puellis candidis 811
mihi iſtic nec ſeritur, nec metitur
imperator bonus, & idem robuſtus Miles. ex homeri verſu 89
mulier imperator, & mulier miles 498
ſiculus miles 732
miluauit cum eraſinade 599
labrax Mileſius 606
lupus mileſius 606
fuere quondam ſtrenui mileſii 303
Mileſia ſtragula 73
Mileſia domi 134
Milium torno ſculpere 159
quaſi Millus cani 934
Milo crotoniates 79
prouoluitur ad Miluios 736
quantum non miluus oberret 735
æacidinæ Minæ 124
tribus minis inſumptis, duodecim imputat 462
cum Minerua manum quoque moue 196
cum minerua ſus certamen ſuſcepit 37
mineruæ ſelem 312
inuita minerua 37
craſſa & pingui minerua 36
mineruæ ſuffragium 705
ſus mineruam 36
Miniare 975
arietis Miniſterium 951
Minore finire pomœrio, & his ſimilia 742
minus de iſtis laboro quàm de ranis paluſtribus 639
minus habes mentis quàm dithyramborum poetæ 394
minimo prouocare 742
Minxit in patrios cineres 559
Mira de lente 920
non admodum Miſces 869
aquam igni miſcere 888
miſcere omnia 869
mons cum monte non miſcetur 685
habuiſſe, Miſerum 304
miſeram meſſem metere 775
præſtat inuidioſum eſſe quàm miſerabilem 906
ialemo miſerabilior 612
miſerior monomachis 958
nihil eſt miſerius quàm animus conſcius 1015
miſerrimum fame mori 741
ſimul & Miſertum eſt, & interiit gratia 641
Mithragyrtes, nō daduchus 984
Mitior apio. mitior malua 138
mitior columba 742
Mitte in aquam 385
Mittere ſanguinem 103
Mnaſea poeta cognomē ſalpa cur inditum 56
Moderat. nego. ex hom. ver. 810
zenone moderatior 338
Modio dimetiar 597
pleno modio 1008
nemini fidas niſi cū quo prius modium ſalis abſumpſeris 356
modò palliatus, modò togat. 975
Modus cōponēdi romani exercitus 29
qui modus equitum 558
olympi Modi 589
Modiperator 329
Mœnia ferrea, non terrea 697
efficimus pro noſtris opibus mœnia 146

mœnia ſemiramidis 880
ſerò molunt deorum molæ 905
ni purges & molas, nō comedes 594
qui vitat molā, vitat farinā 688
vita molita 875
moleſtū eſt, ſed aſſueuimus 595
quæ dolent, ea moleſtū eſt contingere 852
neceſſitas moleſta 996
moleſtum, ſapientem apud ſtultos loqui 597
ſpontanea moleſtia 915
Mellia 142
ne quære mollia, ne tibi contingant dura 519
Mollior auricula infima, mollior apio, mollior ſpongia, pepone, cinædo 238
puſillus quantus Molon 727
Momo ſatiſfacere 181
Monitor adiuuat 184
miſerior Monomachis 958
Monophagi 939
Mons erroris 1012
aureos montes polliceri 293
mons cū mōte nō miſcetur 685
montes frumenti 1011
parturiunt montes 293
maria aut montes polliceri 293
Monſtrari digito 318
Mopſo niſa datur 507
fames & Mora bilem in naſum conciunt 567
Morbum morbo addere 61
ipſa ſenectus morbus eſt 515
comitialis morbus unde dictus 1018
hic bonorum virorum eſt morbus 281
herculanus morbus 459
in morbo conſumat 945
calculo Mordere 772
mordere labrum 779
auriculam Mordicus 1032
mordicus tenere 138
Morſus 402
morſus aſpidis 642
non ineſt remediū aduerſus ſycophantæ morſum 513
ne dii quidem à Morte liberant. ex homeri verſu 804
aſini mortes 660
mors omnibus cōmunis. ex homeri verſu 799
mors optima rapit, deterrima relinquit. ex homeri verſu 804
pardi mortem adſimulat 471
præmatura mors. ex ho. ver. 798
Mortalis deus 190
aut manenti vincendū, aut Moriendum 717
atticus moriēs porrigit manum 542
miſerrimum fame mori 741
qui mori nolit ante tempus 921
auarus, niſi quum moritur, nil rectè facit 915
moriendum priuſquā, &c. 993
viuit, aut mortuus eſt 542
à mortuo tributum exigere 192
mortuum flagellas 149
mortuus iacet pedens 683
iugulare mortuos 79
mortuo leoni & lepores inſultāt 969
medicina mortuorum ſera 737
mortuis non conuiciandum. ex homeri verſu 818
mortui non dolent 1048
mortui non mordent 741
mortuus per ſomnum, vacabis curis 845
mortuos rurſus occidere 1039
mortuo verba facis 152
mortuos videns 741
mortuo vilior 1035
mortuum vnguento perungis 683
mortua 66
mulieri ne credas, ne mortuæ quidem 600
morticinus 1035
aquam in Mortario tūdere 370
maturior Moro 955
ſtultior Morycho 575
ſuus cuique Mos 99
mores amici noueris, non oderis 501
ariſtylli more 982
bœotici mores 319
budoro more 657
more carico 950
claudi more tenere pilam 652
corrumpunt mores bonos colloquia praua 325
ſui cuique mores fingunt fortunam 460
cyclopum more 982
effluchi mores 583
gemmei mores 613
mores hominū regioni reſpondent 878
muris in morem 729
oſtrei in morem hæret 983
pinus in morem 550
trochi in morem 979
lydio more 602
maritimi mores 940
myconiorum more 978
mumo more factum 984
ouium mores 645
præficarum more 1033
more romano 994
ſamii mores 957
teuthidum more 937
Moſchus canēs bœoticum 691
aufer mothonem à remo 659
neque terræ Motus timet neque fluctus 676
ne Moue feſtucam 690
non mouenda moues 212
ne moueto lineam 240 315
mouere omnem lapidem 140
omnem rudentē mouere 140
Mox ſciemus melius vate 810
Moyſis virga 58
emunctæ naris, Mucoſis naribus 567
in ſuum Mucronem incurrere 42
omne æs alienum cepe, & Mulcta allium 699
è mulctro bibere 382
præſentem Mulge: quid fugientem inſequeris? 665
Muli mariani 925
quanto aſinis præſtantiores muli 634
mutuum muli ſcabunt 158
Mulieris animus 743
mulierum exitia 600
mulier imperator, & mulier miles 498
ſublata lucerna nihil intereſt inter mulieres 710
mulierem ornat ſilentium 860
ignis, mare, mulier, tria mala 399
mulieri ne credas ne mortuæ quidem 690
nec mulieri nec gremio credendum 907
mulieris podex 743
mulieris oculus 707
mulier pudica ne ſola ſit vſquā. ex homeri verſu 803
mulier theſſala 101
ne gladium tollat mulier 091
lethale Mulſum 876
Multas amicitias ſilentium diremit 359
multi bonique 202
multi diſcipuli præſtātiores magiſtris 730
Multa docet fames 868
& multa & opportuna dicere eiuſdem non eſt 92
ex vno multa facere 306
multis hirundinibus opus eſt 158
multis ictibus deiicitur quercus 286
multa in bellis inania 599
multa in medio 1032
multa incredibilia 985
Multæ manus onus leuius reddunt 450
multi māniī ariciæ 600
multa noris oportet quibus deū fallas 600
multa nouit vulpes, verùm echinus vnum magnum 161
multis paraſangis præcur. 445
multi qui bouem ſtimulēt, pauci aratores 228
multæ rotæ voluentur 892
multi te oderint, ſi teipſum amas 600
multam ſyluam geſtas 744
multa ſyrorum olera 275
vnus vix contra multos 180
multorum feſtorum Iouis glandes comedit 868
vnus multorum inſtar. ex homeri 792
multitudo imperatorum cariā perdidit 532
ingens rerum multitudo. ex homeri verſu 788
in alio Mundo 92
cymbalum mundi 1022
vulpes haud corrumpitur Muneribus 321
alybantis hoſpitis Munera 849
munerum animus optimus 532
munerum corruptela. ex homeri verſu 808
munus exiguū ſed opportunū. ex homeri verſu 810
munus leucadenſe 720
malum munus 875
muneribus res agitur. ex homeri verſu 790
muneribus vel dii capiūtur 104
Mali viri munera inutilia 109
hoc municeps aut vicinus nuntiauit 995
votum Munificum 570
Murus aheneus 600
hipparchi murus 858
muris circuncurrentibus 887
Mus albus 532
elephātus nō capit murem 309
decipula murem cepit 712
muris in morem 729
muris interitus 645
virum improbum vel mus mordeat 186
mus non vni fidit antro 1026
mus non ingrediens antrum cucurbitam ferebat 691
mure obſtrepente etiam timet 696
murem oſtendit pro leone 628
mus picem guſtans 445
quanta mus apud piſam 442
apertæ Muſarum ianuæ 540
attica muſa 282
muſarum aues 935. 1922
carica muſa 282
craſſiore muſa 36
Dorica muſa 409
eiuſdem muſæ æmulos 360
muſarum fores expertes inuitentur 89
gratiis & muſis litare 510
nunc ipſa floret muſa 682
cum muſis 749
aquila non capiat Muſcas 662
muſcas depellere 776
habet & muſca ſplenem 717
improbitas muſcæ. ex homeri verſu 797
vel muſcas metuit prætereuolātes 179
quàm curat teſtudo muſcā 576
elephantum ex muſca facis 309
muſcum demetere 662
ſaxum volutum non obducitur muſco 709
hirundinum Muſca 187
reſpublica nihil ad Muſicū 989
muſica, ars poetica 747
interſecta muſica 696
muſicam docet amor 917
ne muſica quidem 379
ne muſicam quidem ſcio 393
muſices occultæ nullus reſpectus 254
ne vities muſicam 877
muſicè viuere 426
Muſo patagos 1020
Muſſare 261
laureolam in Muſtaciis quærere 1007
Muſtellam habes 87
muſtellæ ſeuum 136
Mutabilior metra eriſichthonis 690
proteo mutabilior 407
lupus pilum mutat, nō mentem 681
mutare veſtem 1005
Muti citius loquentur 928
magis mutus quàm piſcis 165
fluctus mutus 943
mutus magis quàm ſcapha 363
muti magiſtri 67
mutus Hipparchion 152
muta perſona 357
Mutire 26
da mihi Mutuū teſtimoniū 258
mutuum muli ſcabunt 158
ne My quidem facere audet 161
my fortitus es 870

Myconius caluus 353
m yconiorum more 978
myconius vicinus 741
omnia ſub vnam myconū 465
Mylus omnia audiens 543
canere ad Myrtum 510
myrteam coronam ambis 877
Myſorum præda 341
myſorum poſtremus 117
myſorum ac phrygum termini diſcreti ſunt 467
myſorum vltimus nauigat 117
ante Myſteria diſcere 366
aſinus portans myſteria 388
N
¶ ſine cortice Nabis 169
Naæra & charmione 740
ſpartā Nactus es, hanc orna 477
Næniæ 612
admeti nænia 511
Nā iam illi nō ſunt, at qui ſunt, mali 584
quum ſis Nanus, cede 879
Naphtha 744
emunctæ Naris, mucoſis narib⁹ 567
obeſæ naris homo 567
ſummis naribus olfacere 333
naribus trahere 358
tuum tibi Narro ſomnium 589
tanquam de Narthecio 908
optimum non Naſci 433
naſci oportere aut regem, aut fatuum 93
naſci ſub manu 54
è Naſſa eſcam petere 907
in eandem naſſam incidere 363
Naſturtium 175
ede naſturtium 175
Naſus 218
rhinocerotis naſus 264
naſo ſuſpendere 164
naſuti 164
ex Natali emortualē facere 1009
pedib⁹ ingredior. Natare enim non didicī 392
neque natare, neque literas 136
bene Natis turpe eſt male viuere 1048
& nati natorum 645
poſt homines natos 1012
quarta luna nati 50
nemo natus 409
vſus eſt altera Natura 996
naturā expellas furca tamen vſque recurret 535
natura hominis mare inimiciſſimum eſt 21
Nauci 262
nauci non facio 261
nauci non habere 162
Naufragium 483
nauſon Naucrati 596
commune naufragiū omnibus ſolatium 876
nunc bene nauigaui, quum naufragium feci 591
è terra ſpectare naufragiū 1030
Naupactum 88
Nauis annoſa haudquaquā nauigabit per mare 535
nauibus atque quadrigis 138
nauis aut galerus 596
in eadem es naui 354
nos decem rhodienſes, decem naues 543
fuit & mādroni ficul. nauis 924
ſapiētia gubernatur nauis 1034
citius in naui cadēs à ligno exciderit 421
in nauibus educatus 471
iuxta nauem 855
onus nauis 682
naues onuſtæ conuitiis 279
à ſubeunte portum naui 665
ſalaminia nauis 678
non vna vehit nauis 853
vir videbatur nauis ſupplicans ſcopulo 729
ne vni naui facultates 891
nō nauigamus ad hipolaitas 865
ægrum nauigat 632
nauiget anticyras 274
nunc bene nauigaui quum naufragium feci 591
conto nauiga 651
nauigare cum Deo 370
nauigare cum felicibus 104
canis tanquam delum nauigans 657
nauiges in maſſiliam 451
nauigare in portu 40
non nauigas noctu 878
nauis annoſa haudquaquam nauigabit per mare 535
nauiges trœzenem 452
meliacum nauigium 598
altera nauigatio 708
iucūda nauigatio iuxta terram, ambulatio iuxta mare 90
nauigationis ſocius 1040
perdere Naulum 730
Nauphractum tueri 596
Nauſon naucrati 596
ſarone magis Nauticus 678
vſuræ nauticæ 1001
¶ Ne ad aures quidem ſcalpendas otium eſt 421
ne æſopum quidem triuiſti 513
ne allia comedas & fabas 845
ne allii quidem caput 779
ne altero quidem pede 328
ne apollo quidē intelligat 929
ne beſtiæ quidem ferre poſſunt 999
ne bos quidem pereat 909
ne bolus quidem relictus 724
ne caprea contra leonem 473
ne cinerem vitans in prunas incidas 690
ne contra bouem opta 592
ne crepitu quidem digiti dignū 956
ne de lite pronunties priuſquā, &c. 633
ne decima quidem ſyracuſanorum pars 465
ne è quouis ligno mercurius fiat 465
ne execeſtides quidem viā inuenerit 519
ne faſcines 892
ne genu quidem flexo 364
ne gladium tollas mulier 491
ne guttam quidem 781
ne ignifer quidem reliquus eſt factus 323
ne in melampygum incidas 364
ne in neruum erumpant 515
ne in pelle quidem 594
ne in tonſtrinis quidem 371
ne incalceatus in montes 940
ne inſciens quidem verum dicit 1006
ne inter apia quidem ſunt 340
ne intra veſtibulum quidem 594
ne iupiter quidem omnibus placet 543
ne ligula quidem dignus 854
ne magna loquaris 400
ne maior thylaco acceſſio 871
ne malorum memineris 383
ne mercurio quidē credere 953
ne mihi ſuffenus eſſem 483
ne mihi vacuam abſtergas 879
ne moue feſtucam 690
ne moueto lineam 315
ne muſca quidem 379
ne nimium calidum hoc ſit modo 491
ne nomen quidem 891
ne nūmus quidē plumbeus 775
ne patris nomen quidem dicere poſſit 632
ne pictum quidem vidit 927
ne præceps fueris ad iurandum 968
ne pudeat artem, &c. 1050
ne puero gladium 484
ne puncto quidē diſcedere 159
ne punctum quidem 906
ne quæras deus eſſe 986
ne quære mollia, ne tibi contingant dura 519
Nequid ſuo ſuat capiti 635
nequis vnquam megarenſibus, &c. 739
nequis nimium ſit iuſtus 766
nequod malum ingreditor 688
ne ramento quidem, ne feſtuca quidem 310
ne ſi ad iouis quidem aulā 1022
ne ſi bos quidem vocem edat 632
ne ſis patruus mihi. ſapere patruos 463
ne ſpina quidem vulnerabit bonos 740
ne ſupra pedem calceus 490
ne tempeſtas quidē nocere poſſit 1000
ne terra quidem iuuit 686
ne tria quidē ſteſichori noſti 595
ne verba pro farina 509
ne veſtigium quidem 997
ne via quidem eadem cum illo vult ingredi 398
ne vidit quidem oleum 891
ne vities muſicam 877
ne vmbram quidem eius nouit 312
ne vni naui facultates 891
ne vnquam viri ſenis &c. 548
Nebulas diuerberare 741
nebulæ in pariete 463
per nebulam 119
Nec animans nec inanime 943
nec apud homi. nec in mari 986
nec aures habeo, nec tango 735
nec caput, nec pedes 1027
nec currimus, nec remiga. 983
nec deus, nec homo 987
nec elephantus ebiberet 947
nec in terra nec in mari 987
nec mulieri, nec gremio credendum 907
nec omnia, nec paſſim, nec ab omnibus 456
nec propius ferire 525
nec ſibi, nec aliis vtilis 492
Neceſſarii 408
aduerſum Neceſſitatem ne dii quidem reſiſtunt 428
neceſſitas diomedea 189
neceſſitas magiſtra 963
parcarum mater neceſſitas 428
neceſſitas moleſta 996
ingens telum neceſſitas 428
neceſſitudo 408
Nectaris flos 212
meos corymbos Necto 666
ex arena funiculum nectis 520
tenuem nectis 577
Nefaſti dies 706
alia dantur, alia Negantur. ex homeri verſu 797
Negotium aptū. ex homeri verſu 808
negotium ex otio 596
viro lydo negotiū non erat 548
non eſt meum negotium: multum valeat 597
cui nullum negotium erat, harmenen muro cinxit 945
in periculoſo negotio non eſt dormitādū. ex home. ver. 800
ruminare negotium 779
Nemeſis ad pedes adeſt 517
adraſtia nemeſis, rhamnuſia nemeſis 516
Nemo bene merito bouem immolauit, præter pyrrhiā 451
nemo cogendus amicus. ex Homeri verſu 791
apud menſam verecundari neminem decet 1026
nemini fidas niſi cum quo prius modium ſalis abſumpſeris 356
nemo malus hoc ſciet 696
nemo mortalium omnibus horis ſapit 460
nemo natus 409
nemo nos inſequitur 697
deo nemo poteſt nocere 1019
nemo quenquam ire prohibet publica via 721
nemo ſibi naſcitur 950
nemo ſine crimine 460
iberæ Neniæ 454
Neoptolemi vindicta 53
imitabor Nepam 860
Nephalia ligna 595
nephalium ſacrum 595
piſcis Nequam eſt niſi recēs 855
Neque cæcum ducem, neque amentem conſultorem 691
neque cōpluitur, neque ſole aduritur 492
neque cum malis, neq; ſine malis 594
neque dicta neque facta 984
neque intus, neque foris 913
neque lydorum carycas 908
neque nullis ſis amicus, neque multis 741
neq; peſſimus, neq; primus 893
neque quātum luſciniæ dormiūt 584
neq; terræ motus timet, neque fluctus 976
ne in Neruum erumpant 515
incidere neruos 731
neruos intendere, uel contendere 137
neruoſus 137

omnibus neruis 157.806.807
Neſcit capitis & inguinis diſcrimen 532
Neſtorea eloquentia 80
è Neuo cognoſcere 105
Ni pater eſſes 535
ni purges & molas, nõ comedes 594
quum Nibas coccyſſauerit 685
ego faciam omnia more Nicoſtrati 747
non ſemper erit æſtas, componite Nidos 887
Niger 174
ſcarabeo nigrior 656
Nihil ab elephante differs 594
nihil ad bacchum 468
nihil ad parmenonis ſuem 15
nihil agere 745
nihil aliæ ciuitates ad crotonẽ 821
nihil de vitello 881
nihil differs à chærephonte 594
nihil dulcius quàm omnia ſcire 1031
nihil eſt ab omni parte beatum 642
nihili eſt, aut nihil curæ eſt 1030
nihil eſt miſerius quàm animus conſcius 1015
nihil ex agro dicis 740
nihil graue paſſus es, niſi, &c. 740
nihil homini amico eſt opportuno amicius 856
nihil inanius quàm multa ſcire 962
nihil intra eſt oleam, nihil extra eſt in nuce duri 710
nihil minus expedit quàm agrũ optimè colere 765
nihil poteſt nec addi nec adimi 974
nihil profuerit bulbus 868
nihil ſacri es 168
nihil ſanum 168
nihil ſimile, &c. 892
nihil ſui cum amaracino 143
nihili cocio eſt 878
vt canis è Nilo 311
nequid Nimis 113
qui nimium properat, ſerius abſoluit 728
Niobes mala 683
Niſi crura fracta &c. 930
niſi ſiqua vidit auis 393
fruſtra Niti dementiæ eſt 1041
contra torrentem niti 650
oleo Nitidius 1024
aſini caput ne laues Nitro 685
Nix alba non eſt 80
¶domi Nobilis 1001
qui Nocere poteſt, & idem prodeſſe. ex homeri verſu 807
reperit deus nocentem 508
nocuit & nocebit. ex homeri verſu 795
vel capra mordeat nocẽtem 187
ne tempeſtas quidẽ nocere poſſit 400
aquilam Noctuæ comparas 194
noctua inter cornices 171
noctuæ laurioticæ 560
aliud noctua ſonat, aliud cornix 663
noctua volat 49
noctuinum ouum 365
caſſioticus Nodus 487
nodus expeditur 23
herculanus nodus 301
gordius nodus 301
nodum in ſcrypo quæris 473
malo nodo malus quærendus cuneus 61
nodum ſoluere 23
volens Nolente animo 549
nolens volens 114
Nomina interpellare 360
ne patris nomen quidem dicere poſſit 631
ne nomen quidem 891
tanquam meum nomen, tanquã digitos 476
nomine tantùm notus 312
Non ab hymetto 1022
non admodum miſces 869
nõ capit ſomnum niſi hoc aut illud fecerit 773
non chius ſed cius 389
non certatur de oleaſtro 614
non contis aut ramulis 949
non curat numerum lupus 478
non decet principem ſolidam dormire noctem 551
non è quercu aut ſaxo 971
non enim ſpinæ 592
nõ eſt beatus, eſſe qui ſe neſciat 914
non eſt curæ hippoclidi 310
non eſt dithyrambus, ſi bibat aquam 881
nõ eſt laudãdus ne in cœna quidem 533
non eſt meum negotium, multum valeat 597
non eſt oleum in lecytho 781
non filius achillis 898
non habet cui indormiat 1019
non idem ſunt ſcriptura & leucæus 732
non incedis per ignem 940
non ineſt illi dentale 822
non ineſt remediũ aduerſus ſycophantæ morſum 513
non intereſt pluma 1010
non impetam lingua 437
nõ liberat podagra calceus 9045
nõ licet bis in bello peccare 619
non magis quàm canem 1028
nõ magis parcemus quàm lupis 393
non miſſura cutem, niſi plena cruoris, hirudo 474
non mouenda loqui 1019
non nauigas noctu 878
nõ nauigam' ad hippolaitas 865
non omnis fert omnia tellus 898
nõ noſtrũ onus, bos clitellas 592
non omnia eueniunt quæ in animo ſtatueris 617
nõ omnia poſſumus omnes 449
nõ oportet hoſpitem ſemper hoſpitem eſſe 993
non perſuadebis, ne ſi perſuaſeris quidem 543
non pluit, &c. 903
non pluet poſt noctem qua ſus agreſtis peperit 489
non pluris quàm ſimias 913
non potes thetidem ſimul & galateam amare 686
non ſemper erit æſtas, componite nidos 887
non ſemper feriet, &c. 550
non ſine diis 640
non ſoli atridæ amãt vxores 941
non ſtatim finis apparet 915
non ſum ex iſtis heroibus 491
non ſunt amici, amici qui degũt procul 446
non ſus quiuis hoc norit 697
non tam aqua ſimilis aquæ 160
non vna manu capere 910
non vna vehit nauis 853
non vno culeo dignus 995
non vt prior lædam, ſed vt iniuriam retaliem 863
non vulgari ancora nititur 923
Nomu locus 87.776.1028.1030.1033 1034
Nos decem rhodienſes, decem naues 543
Noſce teipſum 222
de facie noſſe 312
Noſtræ farinæ 715
noſtro marte 1014
Notare creta & carbone 174
infimæ notæ viri 782
nota melior & triſtior 175
primæ notæ homo 378
nota res mala, optima 595
triſtior nota 1013
domeſtice notus 311
notum lippis ac tonſoribus 215
nouit bona & mala. ex homeri verſu 817
nouit hæc pylæa & tytrygias 544
hoc noueram priuſquam theognis naſceretur 890
inuitus iupiter nouit 608
multa noris oportet quibus deũ fallas 600
non noui natos 226
tollat te qui non nouit 151
nouit quid album, quid nigrum 114
noui ſimonem, & ſimon me 491
ne tria quidẽ ſteſichori noſti 595
vias nouit quibus effugit eucrates 572
vtrum noueris 425
fortunæ Nouacula 1040
in acie nouaculæ 28
nouacula in cotem 28
flere ad Nouercæ tumulũ 190
apud nouercam queri 915
ipſa dies quandoque parens quãdoque nouerca eſt 178
Nouum cribrum nouo paxillo 1034
noui homines 183, & 184
noua hymettia, falerna vetera 406
noua luna 885
nouo more factum 984
noui nummi 984
nouos parans amicos, ne obliuiſcere veterum 691
grata nouitas. ex homeri ver. 803
Nocte diéque 318
non decet principem ſolidã dormire noctem 551
nox humida 740
in nocte conſilium 397
noctéſque diéſque 139
noctu lucidus, interdiu inutilis 879
cymnia Nox 639
litem parit lis, noxa item noxã parit 288
ſponde, noxa præſto eſt 214
cunctatio noxia 1047
¶ſerenitati Nubem inducit 895
caſſa Nuce non emerim 262
qui è nuce nucleum eſſe vult, frangit nucem 583
nil intra eſt oleam, nil extra eſt in nuce duri 310
nuces relinquere 167
vitioſa nuce non emam 26
Nucleum amiſi, reliquit pignoriputamina 590
qui è nuce nucleum eſſe vult, frangit nucem 583
Nudo capite 707
nudæ gratiæ 542
nudo mandas excubias 590
nudus tanquam ex matre 563
nudo veſtimenta detrahere 151
nudus vnus nec à centum viris ſpoliari poteſt 151
nudior leberide 31
nudior paxillo 616
piſtillo nudior 881
heri & Nudiuſtertius 489
Nugas agere 153
bullatæ nugæ 758
nugæ canoræ 758
tragœdias in nugis agere 574
luſciniæ nugis inſidentes 387
omiſſis nugis rem experiamur. ex homeri verſu 801
ſiculæ nugæ, gerræ, perſolæ nugæ 454
nugæ theatri 1008
Nullum animal, quod animal 379
nulla candidorum virorum vtilitas, &c. 739
nullius coloris 1009
nullam corporis partem 1014
nullus delectus 790
nullus dies omnino malus 1013
nullus emptor difficilis bonum edit obſonium 686
hodie nullus, cras maximus 858
nullius indigens deus 590
nullus malus magnuſpiſcis 448
nullum ocium ſeruis 430
nullo ſcopo iaculari 726
nullus ſum 114. 1038
conuenerat attabas & Numenius 649
Numerus 415
non curat numerum lupus 478
numero dicis 776
iiſdem numeris 318
in numerum peruenire 1050
nullo in numero eſſe 377
numeris platonicis obſcur. 740
in numerato 886
Numidicæ aues 767
Numinis ira ineuitabilis 1047
Numi athenienſium 61
crœſi pecuniæ nummum addere 1016
nummo addicere 998
faba nummus 1030
ne nummus quidem plumbeus 775
noui nummi 984
nummus plumbeus 1016
Nunc bene nauigaui quum naufragium feci 598

nunc contingat ſeruari 591
nunc dii beati 536
nunc ferrum tuū in igni eſt 910
nunc illa aduenit datidis cantilena 591
nunc in regionem veni 591
nunc ipſa floret muſa 682
nunc ipſa viuit ſapientia 682
nunc leguminum meſſis 536
nunc pluit & claro nunc iupiter æthere fulget 278
Nunquam efficies vt rectè ingrediantur cancri 772
nūquam enim meos boues abegerunt nec equos 552
Nunquid & ſaul inter prophetas 372
Nuntius bonus honore dignus 617
nuntio nihil imputandum 1041
nuntium mittere 418
nuntium remittere 418
procul aurib. nūtius veniat 664
aureorum verborū nuntius 617
pura à Nuptiis 581
ægypti nuptiæ 614
mutæ nuptiæ 357
ne Nutrias quæ ſunt vncis vnguibus 18
nutricum more male paſcis 721
nutricis pallium 1035
Nutu atque renutu 999
nutu efficere 554
¶ *Nymphæ bacchum temperant* 414
incita equum iuxta Nyſſam 906

O

O domus antiqua quàm diſpari domino dominaris 965
¶ Ob textoris erratum, &c. 883
buthus Obambulat 524
ceram auribus Obdis 876
Obediētia fœlicitatis mater 916
Obelo notare 175
dignus obeliſco 163
Obiicere canibus agnos 590
Obire prouinciam 417
Obliquus curſus 543
proprii nominis Obliuiſci 450
cui placet obliuiſcitur, cui dolet meminit 119
obliuionis campus 587
malorū obliuio. ex homeri verſu 789
præſtat vni malo Obnoxium eſſe quàm duobus 867
quatuor Obolis nō æſtimo 577
obolo dignus 410
exiguum oboli pretium 717
nec obolum habet vnde reſtim emat 115
obolum reperit parnœtes 540
Obſequium amicos, veritas odiū parit 587
Obſignatis tabulis agere 968
ſi caſeum haberem, non deſiderarem Obſonium 711
nullus emptor difficilis bonum edit obſonium 686
optimum obſonium labor ſenectuti 639
quærens obſonium, veſtem perdidi 492
Obrizum 853
omnia eſculenta Obſeſſis 587
Obſtricto collo 1001
principi Obtemperandum in omnibus 1041
Obteſtatio veterum meritorū. ex homeri verſu 808
qui Obticeſcit. ex homeri verſu 799
Obtorto collo 1001
obtorto collo trahere 358
Obtrudere palpum 739
Obturbas fruſtra velut vnda 689
Obuiis vlnis 587
¶ Occaleſcere 630
Occaſio dea 149
occaſione duntaxat opus improbitati 372
patrocli occaſio 717
premenda occaſio. ex homeri verſu 806
collēda mali occaſio. ex homeri verſu 816
mortuos rurſus Occidere 1039
gladium dediſti qui ſe occideret 631
plures adorant ſolem orientem quàm Occidentem 981
à frōte ſimul & Occipitio. ex homeri verſu 795
occipitio frons prior 67
in occipitio oculos gerit 685
Occiſionis ala 655
profani fores Occludite 688
Occultæ muſices nullus reſpectus 254
prior Occupat. ex homeri verſu 804
Ocium & cibus alienus 426
negotium ex ocio 596
ne ad aures quidem ſcalpendas ocium eſt 421
nullum ocium ſeruis 430
otioſus eſto. ex homeri verſ. 805
Ocnus funem torquet 152
ſapientum Octauus 284
Octauii cæſaris menſa 26
Octipedes 298
octapedem excitas 44
omnia Octo 234
Oculi 60
ſomnus abſit ab oculis 561
oculis ac manibus 1009
in ore atque oculis 978
atrei oculi 551
oculus dexter mihi ſalit 462
oculus domini 67
in vtrunuis dormire oculū 850
oculum excludere 1013
oculis ferre, vel in ſinu 954
vt fici oculis incumbunt 568
fixis oculis intueri 585
in occipitio oculos gerit 685
iuſtitiæ oculus 843
lippo oculo ſimilis 1016
mulieris oculus 707
pudor in oculis 373
puluerem oculis offundere 585
pyrrichē oculis præ ſe ferēs 779
ſerpentis oculus 315
inuidus vicini oculus 977
inimicus & inuidus vicinorum oculus 628
cæca dies, & oculata dies 267. 521
oculatæ manus 267
procul oculatus, cominus cæcutiens 210
pluris eſt oculatus teſtis vnus q̃
auriti decem 511
oculitus 1034
Ocyor accipitre. ex homeri verſu 796
¶ Odit cane peius & angue 588
oderint dum metuant 588
odi puerulos præcoci ſapientia 860
ama tanquam oſurus, oderis tāquam amaturus 374
multi te oderint, ſi teipſū amas 603
odium agreſte 376
odium nouercale 414
terræ odium 1015
odium vatinianum 414
obſequiū amicos, veritas odiū parit 587
lucri bonus eſt Odor ex re qualibet 767
odorari 218
¶ Œdipi imprecatio 245
dauus ſum non œdipus 109
Œnoe charadram 468
Œſtro percitus 566
Œtæus genius 746
¶ ad menſuram aquam bibunt, citra menſuram Offam comedentes 486
inter os & offam 156
bona eſt etiam offa poſt panem 470
vitandæ potentum Offenſæ. ex homeri verſu 816
ex tua Officina 523
hermonium Officium 529
officium humilius. ex homeri verſu 816
officiū ne collocaris in inuitū. ex homeri verſu 815
Officere luminibus 935
Offucia 173
puluerem oculis Offundere 585
¶ nil intra eſt Oleam, nil extra eſt in nuce duri 310
extra oleas 390
non certatur de oleaſtro 614
plus apud campanos vnguenti quàm apud cæteros olei fit 398
oleum camino addere 61
baccæ egent oleo 986
non eſt oleum in lecytho 781
res palæſtræ & olei 1041
oleum & operam perdidi 148
oleum & ſalē oportet emere 739
oleum in auricula ferre 378
oleo incendium reſtinguere 61
oleum incendiarium 276
qui lucerna egent, infundunt oleum 965
oleo nitidius 1014
oleo ne abſterſeris ſellam 19
oleum pro nitore 1042
ne vidit quidem oleum 892
oleo tranquillior 137
vt in velabro olearii 781
paſtillos ruſilus Olet 585
cepas edere, aut Olfacere 656
cui multum eſt piperis etiam Oleribus immiſcet 684
ipſa olera olla legit 245
olitorem odi qui radicitus herbas excidat 767
Oliuam ne comedas 958
qui arat oliuetum 354
Ollam alere 739
ollæ amicitia 163
feruet olla, viuit amicitia 163
ante lentem augere ollam 645
opta vicino vt habeat, magis autem ollæ 717
ollam exornas 149
olla lenticulam attigit 958
ollas lippire 376
ipſa olera olla legit 245
ollas oſtentare 396
multa ſyrorum Olera 175
telemachi olla 852
ollæ veſtigium in cinere turbato 18
Ollaris deus 746
aureus in Olympia ſtato 163
ab olympiis coronā petere 1049
Olympi modi 989
¶ vates ſecū auferat Omen 1019
ominabitur aliquis te conſpecto 869
Omiſſis fontibus conſectari riuulos 1048
omiſſa hypera, pedem inſequeris 704
omitte uatem 588
Omnes adhibere machinas 928
omne æs alienum cepe, & multa allium 689
omnia bonos viros decent 588
omnia chnaumata 586
omnia eſculenta obſeſſis 587
non omnia eueniunt quæ in animo ſtatueris 617
omnem facultatem indutus eſt 706
omnis herus ſeruo monoſyllabus 694
omnia idem puluis 235
omnes intus 1017
omnes laqueos effugere 911
omnibus malis punicis aliquod ineſſe granum putre 690
omnibus modis nocens 1048
nec omnia, nec paſſim, nec ab omnibus 456
omnia octo 234
omni pede ſtandum 630
omnia præclara dicis 991
omnia præter animam 995
omnium quos videt ſol 1017
omnium rerum viciſſitudo eſt 146
omnia ſapientibus facilia 587
omnia ſecunda, ſaltat ſenex 631
omnia ſimilia 587
omnia ſpecta ex vno 88
omnia ſub vnam myconum 465
omnibus veſtigiis inquirere 863
omnibus vnguiculis 239
omni voce 929
omnem vocem mittere 946
¶ Onobatis 939
Onus nauis 682
non noſtrum onus, bos clitellas 592
onus ſalis vnde venerat, illuc abiit 253
telluris onus 236
tollenti onus auxiliare, deponenti nequaquam 17
¶ cinyræ Opes 639
figuli opes [illegible]
concordia fulciuntur opes etiā

exiguum ex homeri verſu 793
vbi amici, ibi opes 106
opes pactoli 116
opes tantali 198
ſine Ope diuina nihil valemus. ex homeri verſu 805
oleum & Operam perdere 448
& operam & ſettã perdere 1016
fortius opera 359
ſucciſiua opera 358
opera ſyloſontis ampla regio 339
tradunt operas mutuas 159
operarii 1042
dignum patella Operculum 334
re Opitulandũ, non verbis. ex homeri verſu 799
Oportet agrũ imbecilliorẽ eſſe 931
aut oportet tragœdias agere omnes, aut inſanire 659
oportet omnibus corydalis criſtam ineſſe 689
oportet teſtudinis carnes edere, aut non edere 331
Oppedere, & oppedere cõtra tonitrua 151
nihil eſt homini amico Opportuno amicius 856
non eſt eiuſdem & opportuna & multa dicere 91
opportuna verba quandoque loquitur olitor 189
botrus Oppoſit' botro matureſcit 658
cuniculis Oppugnare 964
Opus ad opus 1017
apio opus eſt 611
mentis bonæ bona opera 197
dædali opera 439
occaſione duntaxat opus improbitati 371
ad id quod erat opus 664
faber quum ſis, opera haud facis fabrilia 888
aſceſei & heliconis opera 511
operi incipienti fauendum 986
ne contra bouem Opta 591
opta vicino vt habeat, magis autem ollæ 717
Optimũ aliena inſania frui 417
optimum condimentum fames 547
nota res mala, optima 593
optimum non naſci 435
optimum obſonium labor ſenectuti 689
optima quidem aqua 993
ſuffragium optimum 996
¶ *Oraculum æ tonis in dodona* 14
oracula loqui 1022
rhodiorum oraculum 518
velatis manibus Orare 436. 1036
argiua oratio 605
effœminatorum etiam oratio effœminata 579
animo ægrotãti medicus eſt oratio 647
talis hominibus fuit oratio, qualis vita 208
leuiſſima res oratio 627
ſcytharum oratio 426
oratio ſybaritica 111
veritatis ſimplex oratio 127
ruſticanum Oratorem ne contẽpſeris 518
tocales oratores 1041
in orbem circumiens 417
iupiter orbus 310
in Orcí culum incidas 608
orci galea 609
Ordinem deſerere 537
contribulis factus ordinem ſerua 871
Oreſti pallium texere 851
extra Organum 630
toto organo 931
plures adorant ſolem Orientem quam occidentem 681
putre ſalſamentum amat Origanum 446
origanum tueri 947
ad Ornatum conducere parœmiam 7
ornatus ex tuis virtutibus 134
altius Oromedonte 1032
Orphica vita 974
¶ manum ad Os apponere 1017
os ſublinere 171
curetum os 641
manſum ex ore dare 1034
ex ore lupi 545
in ore atque oculis 978
aliud in ore, aliud in corde 616
os infame 703
os ineſt ſermoni 881
os ineſt orationi 881
inter os & offam 156
magnum os anni 515
quo ore 374
vno ore 193
cani das paleas, aſino Oſſa 718
Oſcè loqui 905
Oſcitante vno, deinde & oſcitat alter 711
Oſculana pugna 905
Oſiridis ſine ſolis ſymbolum 345
murem Oſtendit pro leone 628
haud vnquam arcet Oſtium 391
in oſtio formoſus 750
lydus oſtium clauſit 529
ipſum oſtii limen tetigiſti 681
oſtium obdite profani 779
phani oſtium 547
oſtiatim 1001
Oſtrei in morem hærere 983
¶ Oues 645
vt lupus ouem amat 971
prius lupus ouem ducat vxorẽ 771
ouium mores 645
ouium nullus vſus ſi paſtor abſit 557
ab Ouo vſque ad mala 474
ouum adglutinas 149
ex ouo prodiit 131
nocturnum ouum 365
non tam ouum ouo ſimile 159
ouo prognatus eodem 411

P

digna canis Pabulo 506
Pactoli opes 116
locrenſe Pactum 487
phœnicum pacta 717
vtramque Paginam facit 455
res Palæſtræ & olei 1042
Palæſtra pro arnuſtate 1042
palæſtricè ſpatiari 1049
cani das paleas, aſino oſſa 718
è multis Paleis paulum fructus collegi 87
aſinus in paleas 493
ex inanibus paleis 551
Palinodiam canere 526
ſemel rubidus, ac decies Pallidus 733
de toga ad Pallium 913
nutricis pallium 1035
oreſti pallium texere 851
manum habere ſub pallio 601
pallio tunica propior 118
Palma 1024
Palmæ 1004
palmarium facinus 1008
igitem palma 612
canens vitæ palmum 866
Palpari 739
palpari in tenebris 776
obtrudere palpum 739
palpo percutere 848
Palumbem pro columba 618
larus in Paludibus 744
Pamphili furtum 868
Panagæa diana 585
valere Pancratice 573
Pandectarum locus 456. 991
Pandectas ſententias 851
malorum Panegyris 600
album Panem pinſo tibi 663
canis panes ſomnians 811
panis fractio 194
in frigidum furnum panes immittere 253
panis lapidoſus 901
panes ἀζυμοι *&* φαγοί 663
panem ne frangito 10
altera manu fert lapidem, altera panem oſtentat 166
paniceus caſus 765
Pannus lacer 444
Pauſone mendicior 883
in Panticapeum 691
citius quam formicæ Papauer 1025
Papyri fructus non poſtulat magnam ſpicam 657
vapula Papyria 904
ſibi Parat malum qui alteri parat 984
ad verumuis paratus. ex homeri verſu 790
multis Paraſangis præcurrere 445
Parrarum mater neceſſitas 418
Pardi mortem adiungat 471
Parem calculum ponere 35
paria facere 35
pari iugo 393
par pari referre 95
pariter remum ducere 989
medico ne Parentes quidem amici ſunt 869
ipſa dies quãdoque parens, quãdoque nouerca eſt 178
quis parentem laudabit, niſi infœlices filii 583
tua res agitur quum proximus ardet Paries 746
in caducum parietem inclinare 524
paries dealbatus 738
duos parietes de eadem dealbare fidelia 126
per parietem loqui 705
parieti loqueris 153
aquam bibens nihil boni Parias 505
celerius elephanti pariunt 190
parit puella etiamſi male adſit viro 538
Parni ſcaphula 484
& Parœmia ut differat ſententia 3
parœmiarũ cog. ad quot res utilis 5
parœmiam conducere ad intelligendos authores 7
parœmiam conducere ad ornatum 7
nouitas quibus ex rebus accedat parœmia 4
parœmia etiam in ſacris ſcripturis 4
parœmia quid 1
parœmiæ quid propriũ, & quæ termus 1
quomodo parœmia differat ab iis quæ uidentur illi confinia 3
parœmia unde dicta 1
parœmia ut diſſideat ab apophthegmatibus 3
parœmia ut diſtinguatur ab αἴνοις 3
Paropſis malorum 906
diuerſarum Partium. ex homeri verſu 789
prima fœlicitatis pars eſt ſapere 1038
in parte vel ignem prædetur aliquis 612
ſic eſt ad pugnæ partes re peracta veniendum 586
ne decima quidem ſyracuſanorum pars 465
calidam veruti partem 528
ſera in fundo Parſimonia 405
Parthi quo plus biberint eo plus ſitiunt 1013
parthi iaculo coniecto fugiunt 23
parthis mendacior 78
ex æquo partire 872
partitio, non præfocatio 738
malè parta malè dilabuntur 153
echinus Partum differt 477
parturire 190
larus parturit 192
parturiunt mõtes 191
faciles partus 1033
obolum reperit Parmeetes 540
paruo emptas carnes canes edũt 880
paruus ſemper tuus pullus 538
quum paruula eſt bona videtur ſpina 690
paruula relicta 415
nutricum more male Paſcis 711
polycrates matrem paſcit 544
rore paſcitur 892
tineas paſcere 575
Paſcitis ſemiobolus 537
Paſpalam non habet 310
Paſſim coruos inſequi 194
nec omnia, nec paſſim, nec ab omnibus 456
paſtillos ruſillus olet, gorgonius hircum 585
boni Paſtoris eſt, tõdere pecus, non deglubere 767
fores habet tritas vt paſtorum caſæ 611
dignum Patella operculum 334
ni Pater eſſes 535
patris eſt filius 880
nunquam ex malo patre bonus filius 102
ne patris nomen quidem dicere poſſit 632
bellum omnium pater 713
ſtultus qui patre occiſo liberis pepercit 33?

tempus omnium pater 456
patrem ſuum nemo nouit 598
haud canit paternas cantiones 614
furor fit læſa ſæpius Patiẽtia 180
archilochi Patria 402
patria ſua cuique iucundiſſima. ex homeri verſu 813
quæuis terra, patria 414
patria ibi eſt vbi bene eſt 414
vnum augurium optimum tueri patriam 855
è Patroclis domo venit 901
patrocli occaſio 727
patroclo ſordidior 693
tenedius Patronus 843
ne ſis Patruus mihi. 463
ſapere patruos 463
patrua lingua 463
Patræcione calumnioſior 650
Pauciloquus, ſed eruditus. ex homeri verſu 795
vbi Pauperis, amperea 893
Paulo dignus 163
Paulus camelo 431
laudant vt pueri Pauonem 858
Pauper diuitiis dans, petit 109
pauper, ſed ingenioſus. ex homeri verſu 817
codro pauperior 217
becale pauperior 217
telenico pauperior 880
certiſſima paupertas 930
paupertas ſapientiam ſortita eſt 161. 521
in Pace leones 919
pax redimenda 614
nouum cribrum, nouo Paxillo 1034
¶ non licet bis in bello Peccare 619
canis peccatũ ſus dependit 646
Pectis 181
aperto Pectore 721
recto pectore 940
corpus ſine pectore 337
toto pectore 159
pecunia abſque Peculio 934
Pecunia 131
pecunia abſque incendio 914
pecunia anima 447. 561
crœſi pecuniæ nummum addere 1016
pecuniarum cupiditas ſpartam capiet, præterea nihil 551
fiducia pecunias amiſi 687
pecuniæ obediunt omnia 116
pecuniæ pedibus compenſantur 940
hoſtimentum eſt, opera pro pecunia 455
theagenis pecuniæ 578
trarichina pecunia 1003
pecuniæ vir 961
pecunioſus damnari non poteſt 979
boni paſtoris eſt, tondere Pecus non deglubere 767
mortuus iacet Pedens 683
pedere thus 778
volam Pedis oſtendere 1018
ad pedem 580
ad pedes, ad caput 935
alterũ pedem in cymba charontis habere 969
ne altero quidem pede 318
ante pedes 768
in alieno choro pedem ponere 399
pedem conferre 911
pecuniæ pedibus compẽſantur 940
dextrum pedem in calceo, ſiniſtrum in pelui 636
duobus pedibus fugere 103
procul à pedibus equinis 330
pedes extra lutum habere 88
pedem figit fortius bos laſſus 40
in hoc calciamento pedem habet 987
foris habere pedem 507
dii laneos habent pedes 338
illotis pedibus ingredi 905
animus in pedes decidit 179
pedibus in ſententiam diſcedere 534
pedibus ingredior: natare enim non didici 391
omiſſa hypera, pedem inſequẽs 704
calceus pede maior 745
manibus pedibuſque 137
nec caput, nec pedes 1017
omni pede ſtandum 630
porrectis dormire pedibus 164
ne altero quidem pede 328
quantum pedibus potes 971
quocunque pedes ferentur 333
ſummo pede 1001. 1036
ne ſupra pedem calceus 490
pedibus trahere 357
metire te tuo pede 110
pedem vbi ponat non habet 159
pedum viſa eſt via 727
vtroque claudicare pede 116. 687
qualis hera, tales pediſequæ 927
Pediculi platonis 1019
Pegaſo velocior 868
teſtudinem pegaſo comparas 180
verbis conceptis Peierare 1014
Peius babys tibia canit 538
odit cane peius & angue 588
Pelargis 317
magis ſibi placet quàm Peleus in machæra 560
ſimares Peliam 606
benignior Pellace vulpe 864
Pellem caninam rodere 473
quanquam non dixeris tamen apparetè pelle 711
ne in pelle quidem 594
ſi leonina pellis no ſatis eſt, vulpina addenda 731
intra Pelliculã tuã te cõtine 111
Pellenæa tunica 681
Pelopis talenta 198
date mihi Peluim 638
fulgur ex pelui 550
dextrum pedem in calceo, ſiniſtrum in pelui 636
de pilo Pendet. de filo pẽdet 310
Penelopes telam retexere 145
Peniciſſare 694
galliæ defluunt Pennæ 967
pennas nido maiores extendere 222
verba ſine pennis 627
ſine pennis volare haud facile eſt 732
Penſum perſoluere 118
vltra penſum vinit 114
æſtate Penulam deteris 344
ſcindere penulam 58
alpha penulatorum 457
capra nondum Peperit, hœdus autem ludit in tectis 507
tanquam chalcidica nobis peperit vxor 608
Pepones 857
Per antiquum diem 717
per fabas lata ſuffragia 16
per fluuium traducere 944
per haſtæ cuſpidem currere 616
per ignem incedis 813
per manus tradere 919
per medium anulum traharis oportet 189
per parietem loqui 705
per ſatyram 968
per tenebras quæ apud quercũ 381
per tranſennam inſpicere 635
manci Pera 941
mendici pera non impletur 486
vltra peram ſapere 718
ſequitur Perca ſepiam 918
pro perca ſcorpium 507
œſtro Percitus 566
auſtrum Perculi 311
Perdicis crura 593
Perdere nauium 731
perdidiſti vinũ infuſa aqua 414
quære Peregrinum 151
vita hominis peregrinatio 1031
Perendinum ventum prædicere 741
haud Perficiet. ex homeri verſu 806
punica Perfidia 976
faciem Perfricare 171
frontis perfrictæ 172
perfricare os 171
Pereant amici, dum vnà inimici intereant 934
perierunt bona 718
qui iure perierunt. ex homeri verſu 819
perit ſus 863
peribis ſi non feceris 897
Pergræcari 854
Periculo alieno cautus 417
periculo alieno ſapiens 590
in cute periculum 195
extra periculum ferox. ex homeri verſu 794
periculum ne temerè ſubeas. ex homeri verſu 809
periculum proræ ſelis 537
periculoſum eſt canem inteſtina guſtaſſe 458
in periculoſo negotio non eſt dormitandum. ex homeri verſu 800
Periſtromata campanica
equitandi Peritus ne cantet 997
impete peritum artis 537
ipſe ſibi Perniciem acceſſiuit. ex homeri verſu 796
Perplexus. ex homeri verſu 813
perplexus animique conſternati. ex homeri verſu 791
Pérque enſes, pérque ignem oportet irrumpere 437
Perſæpe ſacra haud ſacrificata deuorat 447
gorgonẽ Perſeus aggreditur 871
Perſu locus 209
ſiculæ nugæ, gerræ, Perſolæ nugæ 454 455
Perſona 127
perſona. perſonati 173
amicitiæ perſonã detrahere 766
muta perſona 337
in toga ſaltatis perſonam inducere 486
ex fronte Perſpicere 453
lynceo perſpicacior 369
ad Perſuadendum conducere prouerbia 6
non perſuadebis, ne ſi perſuaſeris quidem 543
ſcarabeo citius perſuaſeris 990
Pertexere 514
vna Pertica 911
ad deorum aures Peruenit 521
Peruicacia ſtultitiæ dat pœnas 1040
mortuũ vnguẽto Perungis 683
neque Peſſimus, neque primus 893
cornutam beſtiam Petere 680
¶ Phalaridis imperium 339
Phallus deo 489
Phaniæ ianua 713
Phani oſtium 547
bonus è Pharetra dies 558
Phaſelitarum ſacrificium 538
ex Phelleo 1013
Phicidiſſare 657
vt Phidiæ ſignum 1049
tanquam in Phiditiis 565
Philippi gallus 537
philippus maximiliam filius 431
Philippide tenuius 916
indoctior Philonide 513
aut plato philoniſſat, aut Philo platoniſſat 547
Philoſophari 1002
ad philoſophiam conducunt prouerbia 4
barba non facit philoſophũ 575
diſcum quam philoſophum audire malunt 1045
Philoteſius crater 966
Philoxeni non 666
Phocenſium deſperatio 889
phocenſium execratio 110
Phoci conuiuium 561
Phœnicum more 556
phœnicum pacta 717
Phœnice rarior 533
phœnice viuacior 370
Phormionis thori 589
ductus per Phratores canis 749
magis ipſe Phryx 559
phryx plagis emendatur 168
phryges ſapiunt ſero 177
vt Phrygius amauit pieriã 1011
Phrynichi lucta 736
Phrynondas alter 769
¶ Pica cum luſcinia certat. epopa cum cygnis 180
mus Picem guſtans 441
picifer 886
liberi poetæ & Pictores 632
ne pictum quidem vidit 917
pictura non caruerunt 8
pictura ſubtilitas 436
vultu ſæpe læditur Pietas 694
optat ephippia bos Piger, optat arare caballus 116
contorquet piger funiculũ 152
nucleum amiſi, reliquit Pignori putamina 590

ad Pila vbi ventum 1036
mea eſt Pila 474
claudi more tenere pilam 652
ad Pileum vocare 360
ante Pilos 680
caudæ pilos equinæ paulatim vellere 186
de pilo pendere. de filo pẽd. 310
pilo dignus 261
pilus in medio 1010
lupus pilũ mutat, nõ mentẽ 681
pili non facio 261
pilos pro lana 180
tuis te Pingam coloribus 134
Pinguis venter non gignit tenuem ſenſum 757
pingui menſura 1018
macilenta manu pinguem pedem 886
lucerna pinguior. lecytho pinguior 486
album panem Pinſo tibi 663
mazam pinſuit à me piſtã 195
Pinus in morem 550
cui multum eſt Piperis, etiã oleribus immiſcet 684
Pipo auis 507
Pipolo 974
Piræus nõ fert vaſa inania 950
quanta mus apud Piſam 441
Piſandro timidior 189
à Piſcibus abſtineto 20
à piſcibus abſtinetur apud homer. 21
piſces captos emiſit pythagoras 21
cur piſcium eſum pythagoras interdixerit 21
piſcis eget ſale 986
baron malus piſcis 961
nullus mal⁹ magnus piſcis 448
piſcem natare doces 738
piſcis nequam eſt niſi recẽs 855
aut piſcem olet, aut florem 918
ficus poſt piſcem 847
piſcis primũ à capite fœtet 874
piſcis repoſitus 92
ſacer piſcis 947
ſanior es piſce 908
Piſcari in aere 150
piſcator ictus ſapiet 32
Piſiſtratus decimas remittit atheniensibus 89
Piſtillo caluior 881
piſtilli circumuolutio 367
piſtillo nudior 881
piſtillo retuſius 738
Pitana ſum 738
iterum atque iterũ ad Pythum via 606
Pithon formoſus 733
Pygmæorum acrothinia coloſſo adaptare 858
nouit hæc Pylea & tyttygias 544
eſt Pylus ante Pylum 963
Pyrauſtæ gaudes gaudium 680
pyrauſtæ interitus 304
Pyrrhandri commentum 679
nemo benemerito bouẽ immolauit præter Pyrrhiam 451
Pyrrichẽ oculis præ ſe ferẽs 779
ſiquid mali, in Pyrrham 647
quàm facile vulpes Pyrum comeſt 729
¶ lepori eſurienti etiam Placẽtæ ſici 743
ipſis Placet 478
ne iuppiter quidem omnibus placet 543
magis ſibi placet quàm peleus in machæra 560
Placiadæ 844
inflige Plagam ab aratro 883
plagam inijcere 1004
phryx plagis emendatur 268
bis ſeptem plagis polypus contuſus 505
in Planitiem equum 281
lydum in planitiem prouocas 709
Planius ac rudius 36
protinus apparet quæ Plantæ frugiferæ futuræ 862
planta generoſioris arboris ſtatim cum fructu eſt 122
ſybaritæ per Plateas 405
apud Platonem & ariſtotelem crebra prouerbia 4
aut plato philoniſſat, aut philoplatoniſſat 547
plato cõmunitatem & amicitiam perſuadere uult 5
platonis locus 430.474
platonis locus quem cicero eſt imitatus 45
pediculi platonis 1019
numeris platonicis obſcurius 740
ſpecus platonica 312
vſque ad Plaudite 313
bene Plauſtrum perculit 194
plauſtra conuitiis onuſta 251
centum plauſtri trabes 887
de plauſtro loqui 250
inuitos boues plauſtro inducere 247
Plauti locus 42.735.742.782. 898 966.1001 1016.1024. 1025. 1026.1028.1034.1035.
aliud ſceptrũ, aliud Plectrũ 411
alia res ſceptrũ, alia plectrũ 852
Pleno modio 1008
pleno gradu 1035
plena manu 357
plenis velis 933
plenilunio fiet 285
Plutus ſecundus impius 47
plinij locus 166.241.278
annacum Plorare 558
extis Pluit 662
non pluit 903
non pluet poſt noctem qua ſus agreſtis peperit 489
nunc pluit & claro nũc iuppiter æthere fulget 278
minutula pluuia imbrẽ parit 97
cucurrit quiſpiã ne Pluuia madeſceret, & in fouea præfocatus eſt 695
non intereſt Pluuia 1010
Plumbeo iugulare gladio 482
nummus plumbeus 1026
in eburna vagina plumbeus gladius 234
Plus aloes ꝗ mellis habet 278
plus apud campanos vnguenti quàm apud cæteros olei ſit 398
plures adorant ſolem orientem quàm occidentem 681
plurium calculus vincit 881
callicyrii plures 654
pluris eſt oculatus teſtis vnus, quàm auriti decem 521
Plutarchus ſcatet adagiis 4
plutarchi locus 444.648
Pluteum cædere 750
timidus Plutus 764
¶ circeo Poculo 1000
Χρυσίκασιν pocula 687
è poculo perforato bibere 695
eodem bibere poculo 282
ſemper leõtini iuxta pocula 105
non liberat Podagra calce⁹ 904
è canis Podice 864
in canis podicem inſpicere 395
podex lotionem vincit 340
mulieris podex 743
ſaturni podex 688
vinum, equus Poetæ 506
liberi poetæ & pictores 632
minus habes mentis quàm dithyramborum poetæ 394
pro eleganti medico malus poeta 710
poetã ne feceris tibi inimic. 297
carcini Poemata 654
boliti Pœnam 390
in tempore cauenda pœna mali. ex homeri verſu 806
peruicacia ſtultitiæ dat pœnas 1040
cydi pœnam debet 651
leuiſſimæ rei grauiſſ. pœna 617
tantali pœnæ 509
Polites vlyſſis comes 52
premere Pollicem. conuertere pollicem 271
Pollicẽtus ſe promiſſa re præſtiturum. ex homeri verſu 787
charetis pollicitationes 527
Polycrates matrem paſcit 544
Polypi 448
polypi caput 342
bis ſeptem plagis polypus contuſus 505
polypi mentem obtinere 14
polypus unde 65
polypoſi 65
minore finire Pomœrio, & his ſimilia 742
feſti Pompeij locus 429
Pompelus 1017
dulce Pomum quum abeſt cuſtos 907
pomarius hercules 532
attollere ſupercilitã. Ponere ſupercilium 272
veſtigium ponere 1017
Pontificalis cœna 656
cœna Popularis 1026
Porcæ 254
Porcum immola 275
porcus obeſus 738
matrem ſequimini porci 982
porcus troianus 1010
porcellus acarnanius 438
alia menecles, alia porcellus loquitur 616
ad porcellum da mihi mutuo tres drachmas 742
Porphyrionis locus 931
Porrigere manus 993
porrectis dormire pedibus 264
Porſenæ bona 256
Porta itineri longiſſima eſt 933
cuiuſmodi Portẽto me inuoluit fortuna 585
capram Portare non poſſum, & impoſitis bouem 552
atticus in Portum 321
in portu impingere 282
in portu nauigare 40
à ſubeunte portum naui 665
ſurdior toroneo portu 579
de Poſſeſſione deiicere 637
non omnia Poſſumus om. 449
vt poſſumus: quando vt volumus non licet 270
Poſt acerba prudentior 882
poſt bellum auxilium 757
poſt feſtum veniſti 304
poſt folia cadunt arbores 569
poſt hominum memoriam 1012
poſt homines natos 1012
poſt marathonem pugna 8–7
poſt panathenæa 304
poſt rem deuoratam ratio 1026
glorioſum & apud Poſteros. ex homeri verſu 801
poſteriores cogitationes meliores 111
poſterius dictum 1024
crotoniatarum poſtremus, reliquorũ græcorũ prim. eſt 464
poſtremus myſorum 217
Poſtico diſcedere 945
poſtica ſanna 856
Poſtemis 358
arcadiam me Poſtulas 660
papyri fructus non poſtulat magnam ſpicam 657
alieno auxilio Potẽtes. ex homeri verſu 790
in omnia potentes 891
vitandæ potentũ offenſæ. ex homeri verſu 816
cauendum à potentiore. ex homeri verſu 790
aut minus animi, aut plus potentiæ 873
ex poteſtate exiiſſe 994
tributis potiora 574
cœno puram aquã turbans, nunquam inuenies Potum 517
lupinum potum 530
¶ ne Præceps fueris ad iurãd. 968
à fronte præcipitium, à tergo lupi 711
in caput præcipitari 692
lingua Præconi 773
in eo ipſo ſtas lapide in quo præco prædicat 610
hipponacteũ præconium 402
mercenarium præconium 1001
omnia Præclara dicis 991
Præcox ſapientia 680
eſurienti leoni Prædam exculpere 1034
& prædam & præmium 1009
myſorum præda 342
in parte vel ignem prædetur aliquis 611
in eo ipſo ſtas lapide in quo præco prædicat 610
Prædines. ex Hom. verſu 794
Præfica 533
præficarum more 1033
Prædones ex hom. verſu 794
partitio, non Præfocatio 738
Prælum 1035
leonem videre, hoſtium prælia portendit 744
prælio victus non bello 1035
ranis vinum Præminiſtras 412
& prædam & Præmium 1009
ſilentii tutum præmium 716

Præmouere venatum 718
Præpoſterè 1029
cæci Præſcriptio 963
Præſegmina vnguiū criniumque ne commingito 18
Præſens,abſens 549.741.
præſens abeſt 540
præſentē fortunā boni cōſu. 582
præſentem mulge: quid fugientem inſequeris? 665
præſentibus rebus cōſulen. 100
acetū maluit præſente vino 614
bos ad Præſepe 363
canis in præſepi 301
intra ſuas præſepes 243
ad priſtina præſepia 289
omnibus armis Præſidiiſque deſtitutus.ex homeri verſu 801
alieno ferox præſidio.ex homeri verſu 789
Præſtat canem irritare quàm anum 979
præſtat habere acerbos,&c. 885
præſtat inuidioſum eſſe quàm miſerabilem 906
ſeruus ſeruo præſtat, dominus domino 438
præſtat vni malo obnoxium eſſe,quàm duobus 867
quanto aſinis præſtātiores muli 634
ſenecta leonis præſtantior hinnulorum iuuenta 616
alius aliis in rebus præſtantior. ex homeri verſu 799
Præter ſibyllā leget nemo 867
aqua Præterfluit 661
roſam quæ Præterierit, ne quæras iterum 517
ex cohorte Prætoris 1021
arator,niſi incuruus, Præuaricatur 931
Præuertit ancoræ iactū de* 877
Prandiū calidū comediſti 43
caninum prandium 317.
ædibus in noſtris quæ Praua aut recta geruntur 119
ſtupidior Praxillæ adonide 579
Preces armatæ 1031
Premere pollicem. conuertere pollicem 271
Preſſius agere 455
manus Pretium 1021
exiguum oboli pretium 727
Prienenſis iuſtitia 730
crotoniatarum poſtremus,reliquorū græcorū Primus 474
primus & ultimus ac medius 24
neq; peſſimus,neq; primus 893
prima facie. prima fronte 712
prima felicitatis pars eſt ſapere 1038
primas iactare haſtas 1042
primas tenere,& ſimilia 457. 1032
primùm ægina pueros optimos alit 493
primùm apes abigendæ 992
primùm mars in filiis laudatus eſt 736
v ergo primùm 729
giuid primum aut vltimum 401
primoribus labiis deguſtare 313
nō decet Principem ſolidā dormire noctem 551
princeps & æqua & iniqua audiat 550
principum fauor neceſſarius.ex homeri verſu 808
princeps indiligens.ex homeri verſu 816
principes inter ſe noti.ex homeri verſu 809
principi obtemperandū in omnibus 1041
principes quales apud Homerū 903
principatus ſcyrius 106
Principium dimidiū totius 74
mali principii malus finis 400
principium, medium,finis 973
poſt principia 119
qui prior læſit 431
Priſcæ cæremoniæ fœderis feriēdi 27
Priſcis credendum 1017
priſcorum ſuperſtitio plurimū tribuit anulis 56
Prius antidotum quàm venenū 889
prius duo echini amicitiam incant 474
prius locuſta bouem pariet 382
prius lupus ouē ducat vxorem 772
prius teſtudo leporem præuerterit 282
priuſquam aſſa ſit farina 681
priuſquam gallus iterum cecinerit 778
priuſquā mactaris excorias 680
priuſquam ſortiatis,communia deuoras 735
Pro beneficentia agamemnonē vlti ſunt achiui 507
pro bonis glomi 731
pro cæco exoculatus eſt 772
pro delo calauriam 877
pro eleganti medico malus poeta 710
pro malo cane ſuē repoſcis 736
pro perca ſcorpium 507
Proba eſt materia, ſi probū adhibeas artificem 737
non Probantis.ex hom.ver. 785
aurum igni probatum 852
cyrhonymi Probrum 639
falſum probrum 1006
probrum honeſtum 531
Proſyta 727
Proclive 902
tā in procliui quàm imber 902
Procorum ciuitas 589
Procridis telum 550
Procul auribus nuntius veniat 664
qui nocere poteſt,& idem Prodeſſe.ex homeri verſu 807
Prodico doctior 869
fama Prodit omnia 1036
mala Proditio 602
Profani fores occludite 688
profana miſcere ſacris 224
oſtium obdite profani 719
Profectus ad apaturia 700
quid non fies profectus arbelas? 558
digitum quā Proferat 425
Profundum ſulcum 864
veniat hoſpes quiſquis Profuturus eſt 540
Prolixius iliade 924
Promeri canes 550
diues Promiſſis 882
eſto Promus 873
promus magis quàm cōdus 473
Pronomi barba 863
ne de lite Pronūties priuſquam &c. 633
quid de puſ.mag.Proœmia 694
abſq; proœmiis & affectib. 694
longum proœmiū audiendi cupido 991
nunquid & ſaul inter Prophetas? 371
Proprii nominis obliuiſci 450
quadra propria 1034
Prora 1007
prora & puppis 24
periculum proræ ſelis 537
ſi tu proreta iſti naui es,ego gubernator ero 1007
Prorſum rurſum curſari 125
aliis Proſpiciens,non ſibi.ex homeri verſu 795
timidior es proſpiciente 188
Protagoras 296
Protei more 695
Proteo mutabilior 407
Proteruiam fecit 301
Protinus apparet quæ plantæ frugiferæ futuræ 862
Protogenes & apelles 136
ſemi er ſuperioris anni melior Prouentus 733
Prouerbia ad philoſophiā conducūt 5
prouerbia conducere ad perſuadendum 6
crebra prouerbia apud platonem & ariſtotelem 4
de prouerbiis qui olim ſcripſerint 4
prouerbium heſiodi latè patens 5
prouerbia mutuatim uel unico uerbo prolata 7
prouerbiorum uſus uarius 8
apta Prouincia.ex hom.ver. 799
obire prouinciam 417
tradere prouinciam, capere prouinciam 463
aquilam cornix Prouocat 681
dares entellum prouocas 638
minimo prouocare 742
lydum in planitiē prouocas 709
Prouoluitur ad miluios 736
Prudens in flammam mitto manum 736
ante pilos prudens 692
poſt acerba prudentior 882
ætate prudētiores reddimur. ex homeri verſu 805
prudentior poſt mala 131
prudentia coniuncta cum viribus.ex homeri verſu 795
ſenum prudentia.ex homeri verſu 806.819
ne cinerem vitās, in Prunas incidas 690
leſbius Prylis 783
¶ *Pſallium* 973
pſalium iniicere 973
Pſaphonis aues 92
Pſecas aut ros 585
alia voce Pſittacus, alia coturnix loquitur 493
Pſydracia 935
Pſyra bacchum 701
pſyricè facta 341
¶ Ptolemaica lis 736
Publica via nemo quenquam ire prohibet 721
Pudebat recuſare, & non audebant ſuſcipere 646
Pudor & metus.ex hom.ver. 799
ibi pudor,vbi eſt timor 85
lucrum pudori præſtat 768
pudor in oculis 375
parit Puella etiamſi male adſit viro 538
bis Pueri ſenes 659
& puero perſpicuum eſt 364
puer glaciem 597
inter pueros ſenex 870
ne puero gladium 18.484
primùm ægina pueros optimos alit 493
pueris puer,in cōſilio ſenex 448
inueni nō quod pueri in faba 593
pueri ſeneſque 919
viri iureiurando,pueri talis fallēdi 675
laudant vt pueri pauonem 858
odi puerulos præcoci ſapiēt 860
vir fugiēs,& denuo Pugnabit 27
cum diis pugnare 490
argenteis haſtis pugnare 541
in lipſydrio pugnas 873
cum diis non pugnandū. ex homeri verſu 801
cum principe non pugnandum. ex homeri verſu 807
verbis Pugnare nō re. ex homeri verſu 800
poſt marathonem pugna 877
ſic eſt ad pugnæ partes re peracta veniendum 586
nocturna pugna 461
oſculana pugna 905
Pugnis & calcibus 618
ſi vinū poſtulet, pugnos illi dato 506
pugno ſimul & tibia 618
omnibus malis Punicis aliquod ineſſe granum putre 690
Punica perfidia 976
Puppis 1007
puppis & prora 24
Purgatis auribus 476
ni purges & molas, nō com. 594
Purpura iuxta purpuram diiudicanda 375
voracior purpura 446
à Puro pura defluit aqua 664
purus putus 1014
pura à nuptiis 581
purior clauo 476
Puſillum puſillo addere 186
puſillus quantus molon 727
nucleum amiſi,reliquit pignori Putamina 590
agamemnonii Putei 528
argenteus puteus 955
lupus circum puteum chorum agit 408
iuxta fluuium puteum fodit 690
in puteo conſtrictus 362
in puteo cū camb⁹ pugnare 326
antehac Putabam te habere cornua 680
quis vſus cepis Putridis [redacted]
omnibus malis puniceis aliquod ineſſe granum putre 990
putre ſalſamentum amat origa- [redacted] 446
putriduli 129
fungus putidus 1015
purus Putus 1014

pugno ſtringere 970
Pulchrorũ etiam autumnus pulcher eſt 112
pulchrum ſepulchri elogiũ 993
aſinus aſino, & ſus ſui pulcher 419
tibi pulcher 66
difficilia quæ pulchra 354
quod pulchrũ, idem amicũ 969
bis aut ter quod pulchrũ eſt 78
pulchrè dixti. belle narras 331. 895
pulchrè fallit vulpem 918
paruus ſemper tuus Pullus 558
de Pulmone reuellere 716
pulmo prius veniſſet 911
citra Puluerem 182
anus ſubſultans multum excitat pulueris 557
omnia idem puluis 135
hyberno puluere 1025
puluerem oculis offundere 585
bos aduerſus ſeipſum puluerẽ mouet 497
cum puluiſculo 573. 1035
caſim ac Punctim 139
ne punctum quidem 906
pũctis omnibus, pũctis ſing. 177
omne tulit punctum 177
temporis punctum 431
Punica fides 165
Pythagoras piſces captos emiſit 11
pythagoras cur piſcium eſum interdixerit 14
pythagoræ ſymbola 13
taciturnior pythagoreis 885
eadem tibi & Pythia & delia 516
poſt pythia 304
in Pythii templo cacare 870
iterum atque iterum ad Pythũ via 606
Q
bos in Quadra argentea 951
quadra propria 1034
quadrare 1049
quadratus homo 981
nauibus atque Quadrigis 138
citis quadrigis, iouis quadrigis 138
in Quadrum redigere 318. 1049
¶ Quæ dantur 868
quæ dolent, ea moleſtũ eſt contingere 852
quæ ex antiqua 785
quæ non poſuiſti, ne tollas 701
quæ quis ipſe facit 985
quæ ſemel ancilla, nunquam hera 916
quæ ſub alis fiunt 409
aues Quæris 685
extra quærere ſeſe 488
quærendæ facul. dein. virtus 584
roſam quæ præterierit, ne quæras iterum 517
quærẽs obſonium, veſtem perdidi 491
vt corinthia videris corpore Quæſtum factura 784
ad ſuum quenque quæſtum æquum eſt eſſe callidum 769
herculis quæſtus 1024
Quæuis terra, patria 414
Qualis hera, tales pediſequæ 927
Quàm apes apum ſimiles 160
quàm clinia ex demetrio 1035
quàm curat teſtudo muſcã 576
quàm facile vulpes pyrum comeſt 729
quàm in tragœdia comici 1018
quàm quiſque norit artem, in hac ſe exerceat 410
Quando id fieri nõ poteſt quod vis, id velis quod poſſis 735
tandiu diſcendum Quandiu viuas. 277
Quanquam non dixeris, tamen apparet è pelle 711
Quanta mus apud piſam 441
quanta vix cælo capi poſſit 975
quantò aſinis præſtan. muli 624
quantum habet 886
quantum nõ miluus oberret 735
quantum pedibus potes 971
megarenſes neque tertii neque Quarti 376
Quaſi dies dicta ſit 102
quaſi locum in balneis 568
quaſi millus cani 904
quaſi ſutrium eant 900
Quatuor obolis nõ æſtimo 577
Quauis re dignus 263
per tenebras quæ apud Quercum 381
multis ictibꝰ deiicitur quercus 186
non è quercu aut ſaxo 971
etiam quercus bacchatur 874
etiamſi quercus eloqueretur 631
ex quercubus ac ſaxis nati 184
ſatis quercus 131
eadem Queri 1012
queruli in amicitia 881
¶ Qui amãt, ipſi ſibi ſomnia fingunt 447
qui apud inferos ſunt tero. 584
qui arat oliuetum 354
qui bene cõiiciet, hũc vatẽ 444
qui canem alit externũ, &c. 685
qui domi compluitur, huius ne deum quidem miſeret 880
qui è nuce nucleũ eſſe vult, frangit nucem 583
qui lucerna egent, infundunt oleum 965
qui modus equitum 558
qui multa rapuerit, pauca ſuffragatoribus dederit, ſaluus erit 406
qui multum obfuit 911
qui nimium properat, ſerius abſoluit 718
qui non litigat, cælebs eſt 866
qui non zelat 958
qui omni in re, & in omni tempore 583
qui poſſim ab hoc epulo abeſſet 165
qui prior læſit 1031
qui probus athenienſis, &c. 851
qui ſe nõ habet, ſanum habere poſtulat 254
qui ſemel ſcurra, nunquã paterfamiliâs 455
qui vitat molã, vitat farinã 668
quibus nec ara, neque fides 771
quicquid in ſolum venit 1017
Quid achiuos à turre iudi. 666
quid ad farinas? 740
quid ad mercurium? 666
quid cæco cum ſpeculo? 775
quid de puſillis magna proœmiat
quid niſi victis dolori 565
quid non fies profectus arbelas 558
quid primum aut vltimum 401
quid tandem non efficiunt manus? 770
quid tibi apollo cecinit? 558
Quintiliani locus 105. 194. 185. 196
Quiritari 430
Quis parẽtem laudabit, niſi infelices filii 583
quis vſus cepis putridis 666
ſuam Quiſque homo rem meminit 850
Quiſquis is fuerit. ex hom. verſu 794
Quo ſemel eſt imbuta recens ſeru. od. teſta diu 458
Quò properas, num ad ephebũ 364
quò terrarum rapetis? 1048
Quocunque pedes ferent 333
Quod alius cõduxit coquus, alter condiat 860
quod datur 1031
quod dedi, datum nollem 469
quod dici ſolet 987
quod factum eſt, infectum fieri non poteſt 443
quod fieri non poteſt, nec incipiendum quidem eſt 1041
quod in animo ſobrii, id eſt in lingua ebrii 130. 370
quod index auro, id aurum homini 467
quod non opus eſt, aſſe carum eſt 909
quod pulchrum, idem amicum 969
quod recte datum eſt 991
quod ſcis, neſcis 734
quod volumus ſanctum eſt 956
quod vtile, honeſtum 971
Quodcũque in ſolum venit 735
Quos non tollerent tẽtum ægyptii 716
Quot ſeruos habemus, totidem habemus hoſtes 415
quum adſis via, ſemitam quæris 861
quum aqua fauces ſtrangulet 354
Quũ delphis ſacrificauerit, ipſe carnes abſumit 607
quum exoſſis ſuum rodit pedẽ [illegible]
quum licet fugere, ne quære litem 712
quum nibas coccyſſauerit 625
quum mula pepererit 184
quum paruula eſt, bona videtur ſpina 690
quum plurimũ laborauerimus, eodem in ſtatu ſumus 370
quum ſis nanus, cede 879
R
¶ Radicitus 767. 978
lunæ Radiis non matureſcit botrus 967
Radix vſque ad cutem 683
à Radicibus 474
cum Ramento 1035
ne ramento quidem, ne feſtuca quidem 310
Ranæ aquam 737
rana cum locuſta 995
manus de iſtis laboro quàm de ranis paluſtribus 639
rana gyrina ſapientior 361
rana ſeriphia 166
ranis vinum præminiſtras 412
Rapere & ferre 771
Rapina corytis 785
rapina rerum cinnari 581
Rara auis 358
rara fides 687
phœnice rarior 533
Ratem fluctibus dare 141
poſt rem deuoratam Ratio 1016
exitii nulla ratio 964
ratio quidem apparet, argẽtum οἴχεται 995
piſcis nequam eſt niſi Recens 856
Receptui canere 733
Recoquere 187
ædibus in roſtris quæ praua aut Recta gerantur 119
domus recta 914
rectam inſtas viam 1013
loripedem rectus derideat 651
recto pectore 948
lignum tortum haud vnquam rectum 603
ſatius eſt Recurrere quàm male currere 199
nihil Recuſandũ quod donatur. ex homeri verſu 817
pudebat recuſare, & nõ audebãt ſuſcipere 646
lingua non Redarguta 969
Reddidit harpocratem 851
ſphæram inter ſeſe reddere 646
fœdũ eſt manſiſſe diu, vacuũmque Rediſſe 573
locupletum reditus. ex homeri verſu 812
pax Redimenda 614
de Reduuia queritur 995
fricantem Refrica 159
Regia vaccula 581
opera ſyloſõtis ampla regio 339
lex & regio 743
mores hominum regioni reſpõdent 878
lex etiam ipſa regio 54
nunc in regionem veni 591
mẽs cæli terræque Regina 1041
in tuo regno 142
ad Regulam ac libellam exigere 949
gnomon & regula 371
regula leſbia 187
Relinque quippiam & medis 98
reliquiæ belli 586
ex reliquiis coniicere 318
non luctu, ſed remedio opus in malis. ex homeri verſu 803
ſubitum remedium periculi. ex homeri verſu 791
nec currimus, nec Remigamus 983
dædaleum Remigium 1018
vlyſſis remigium 607
aufer mothonem à Remo 59
deſtitutus ventis remos adhibe. 929
rudẽtes & remos cum armis cõmutauit 683
aliud genus remi 536
oportet remum ducere qui didicit 87

remis veliſque 137
Renuntiare 418
nutu atque Renutu 997
Repariazare 661
Reperit deus nocentem 508
reperire rimam 663
talum Reponere 1005
Repudiare [illegible] 418
fato non Repugnandum 1029
res ad triarios redit 29
res cannacæ 558
Rem acu tetigiſti 476
nihil ad rem. ex homeri ver. 815
cōpendiaria res improbitas 666
poſt rem deuoratam ratio 1025
rem factam habere 112
res in cardine 18
res in foro noſtro vertitur 735
qui omni in re, & in omni tempore 583
res indicabit 724
leuiſſima res, oratio 617
res mandrabuli more ſuccedit 81
ſuam quiſque homo rem meminit 850
res mihi in manu 474
nota res mala, optima 593
res palæſtræ & olei 1042
præſentibus rebus cōſulendum 405
quauis re dignus 163
rapina rerum cinnari 581
res ſacra conſultor 366
res ſoli 970
tempeſtas rerum 1032
tua res agitur quū proximus ardet paries 746
tuas res tibi habeto 992
vltra res callicratis 570
qui paratus ad Reſiſtendum. ex homeri verſu 796
duobus malis reſiſtere difficillimum 795
illò Reſpiciēs, ſed hic remitte bona 737
Reſponſio dicenſis ad citharœdum 35
reſponſum 31
Reſpublica nihil ad muſicū 989
reſpublica virum docet 828
ad Reſtim tumiculum 719
ad reſtim res redit 161
in integrum Reſtituere 1044
glaucus poto melle Reſurrexit 562
non vt prior lædam, ſed vt iniuriam. Retaliem 865
Retexere 524
& operā, & Retiam perdere 1016
contra retiarium ferula 498
albo rete aliena captāt bon. 769
dormientis rete trahit 183
ſine canibus & retibus 988
allium in retibus 955
linum pro retibus 723
reti ventos venaris 148
Rex aut aſinus 714
aut regem aut fatuū naſci oportere 93
longæ regum manus 60
rex me alit, portat equus 232
multæ regū aures atq; oculi 62
rex ſum 725.1016
tragicus rex 497
in pedes Retrocedit 872
Reuolare 25
¶Rhadamantheum iudiciū 582
rhadamanthi iuſiurandum 582
adraſtia nemeſis, Rhānuſia nemeſis 516
rhamnuſius 727
Rheginis timidior 581
Rhinocerotis naſus 264
eretrienſium Rho 566
Rhodigini antiquæ lectiones 14
rhodiginus mortuus 15
Rhodiorum oraculum 518
rhodii ſacrificium 518
nos decem rhodienſes, decem naues 543
hic rhodus, hic ſaltus 683
Rhytus 947
¶reperire Rimam 663
aiacis Riſus 241
riſus de hoſte iucūdiſſimus 418
riſus ionicus, riſus chius, riſus megaricus 180
riſus ſardonicus 713
riſus ſyncrutius 517
doryphorematis Ritu 917
ſine Riuale diligere 357
omiſſis fontibus conſectari Riuulos 1041
magno flumini riuulum inducis 632
à laſſo Rixa quæritur 207
tuba rixæ 733
¶pellem caninam Rodere 473
calles rodere 714
dentem dente rodere 514
Rodolphus agricola 143
emere malo quàm Rogare 105
more Romano 994
romani exercitus [illegible] 29
romanus ſedendo vincit 324
pſecas aut Ros 585
rore paſcitur 892
Roſam cū anemona confers 518
roſas loqui 518
ſus per roſas 766
roſam quæ præterierit, ne quæras iterum 51
Roſcius 966
multæ Rotæ voluuntur 892
¶ſemel rotuntid[illegible], ac dec. pal. 733
Rubo arctatio praſtractior 386
rubo neglecto, vitis ex petitur
Rudē accipere, rude donare 295
rudiarij 295
Rudentes & remos cum armis commutauit 683
omnem rudentem mouere 140
Rudius ac plantus 36
paſtillos Rufillus olet, gorgonius hircum 585
Ruminare negotium 729
Rumor publicus non omnino fruſtra eſt 981
columnas Rumpere 885
in Rupes 692
aſinus in rupem 492
aſinum in rupes protrudere 856
rupta ancora 849
Rurſum prorſum curſari 125
Rus ciuitas 518
ruris ſons 522
ruſticanum oratorem ne contempſeris 518
Ruta cæſa 896

S

Saburratus 776
Sacram ancoram ſoluere 30
ſacer manipulus 945
ſacer piſcis 947
à ſacris abſtinēdæ manus. ex homeri verſu 804
ſacra celerius abſoluenda. ex homeri verſu 804
cum ſacro adire 935
commouere ſacra 1002
eretrienſes ſacrum 641
ſacra hæc no aliter conſtāt 475
inter ſacrum & ſaxum 27
lindii ſacrum 484
miſcet bis ſacra profanis 124
nephalium ſacrum 595
nihil ſacri es 168
ſacra nihil ſunt præter, &c. 733
ſacrum ſine fumo 310
perſæpe ſacra haud ſacrificata deuorat 447
quum delphis ſacrificauerit, ipſe carnes abſumit 607
ne ſacrificato ſine farina 20
nondu ſacrificata ne rapias 199
ſacrificandū ſuperis impari numero, inferis verò pari 17
rhodii ſacrificium 518
phaſelitarum ſacrificium 538
canis Sæuiens in lapidem 864
ad Saga 975
cædimus, inque vicē præbemus crura Sagittis 735
Saguntina fames 309
Salem apponito 20
ſale defricare 436
ſal diuinus 26
piſcis eget ſale 986
ſale emptū mācipiū, ſalis onus vnde venerat illuc abiit 153
ſalem vehens dormis 153
ſale & aceto 1017
ſalem & caſeum edere 932
ſal & faba 36
ſalem & fabam 719
ſalē & mēſam ne præt. 193 1006
oleū & ſalē oportet emere 739
ſal in diuinationibus 26
ſalem lingere 771 894
nemini fidas niſi cum quo prius mediū ſalis abſumpſeris 356
ſal niger 402
ſale nihil vtilius 1004
ſal pro frugali victu 26
ſale perfricthic adiuuabitur 699
ſalſum 436
ſales 436
ſaliſſum animæ 1026
putre ſalſamentum amat origanum 446
ſalſitudo non ineſt illi 436
Salacones 1037
Salaminia nauis 678
Saliares dapes 1006
Saliuam imbibere 457
ſaliua prima 118
anus Saltat 557
camelus ſaltat 546
ſaltare cyclopē, vel cord. 1049
diſertè ſaltare 969
extra chorum ſaltare 514
vinum ſenem etiam velnolentem ſaltare compellit 412
omnia ſecunda, ſaltat ſenex 631
in toga ſaltātis perſonā ind. 486
carica ſaltatio 282
in Saltu vno duos apros cap. 744
duos fures nō alit vn⁹ ſaltus 392
hic rhodus, hic ſaltus 683
Saluere equorum filiæ 984
tria Saluberrima 902
Salute tenus amici 687
à limine ſalutare 315
Sambico grauiora patitur 50
Sambucam citius, &c. 735
ſam tumicematum 784
ſamiorum flores 581
ſamiorum laura 783
ſam ii litterati 858 927
ſamiorum mala metuis 858
ſamii mores 937
qui ſe no habet, Samum habere poſtulat 354
Sanctus deus 937
quod volumus ſanctū eſt 956
iouis Sandalium 548
a ſeptis Sanguis 528
ſanguine flere 478
lutum ſanguine maceratū 603
mittere ſanguinem 103
vincere ſine ſanguine 522
poſtica Sanna 856
nihil Sanum 168
cucurbita ſanior 640
ſanior es piſce 908
Sapere cōplectitur omnia 443
nemo mortalium omnibus horis ſapit 460
in nihil ſapiendo iucundiſſima vita 628
prima felicit. pars ſapere 1038
ne quicquam ſapit qui ſibi non ſapit 197
ſolus ſapit 416
periculo alieno ſapiens 590
moleſtum, ſapientem apud ſtultos loqui 97
ſapientes barba tenus 92
ſapiens diuinat 952
ſapiens non eget 185
ſapientum octauus 281
omnia ſapientibus facilia 587
tam multa quam ſapiens 983
ſapiens ſua bona ſecū portat 915
ſapientes tyranni, ſapientū congreſſu 734
ſæpe etiam ſapientia eſt ſub pallio ſordido 189
ſapiētia gubernatur nauis 1024
ſapiētiam paupertas ſortita eſt 162.521
præcox ſapientia 652
odi puerū. præcoci ſapiētia 152
ſapientia vino obumbratur 473
nunc ipſa viuit ſapientia 682
Sarcinator ſummū cētonē 1030
cum ſarcinis enatare 932
Sardanapalus 770
Sardi venales 192
riſus Sardonicus 713
tinctura ſardonica 576
Sarone magis nauticus 678
Sar pedonium litus 580
Sarta tecta 910
ad Satietatem vſque 570
ſatietas ferociam parit 775
matura Satio ſæpe decipit, ſera ſemper mala eſt 108
ſat⁹ eſt recurrere quàm currere malè 299
Saturni lachrymæ 376
ſaturni podex 683
ſaturnalia 376

non ſemper erunt ſaturnalia 86
ſaturniæ lemæ 375
antiquior quàm chaos & ſaturnia tempora 563
per Satyram 968
nunquid & Saul inter prophetas? 371
ex quercubus ac Saxis nati 184
non è quercu aut ſaxo 971
aſſidua ſtilla ſaxum excauat 678
ſaxum voluere 463
ſaxum volutum non obducitur muſco 709
¶caput Scabere 630
mutuum muli ſcabunt 358
herculana Scabies 459
extremum occupet ſcabies 890
camelus vel ſcabioſa cõpluriũ aſinorum geſtat onera 306
Scabroſior leberide 664
ne ad aures quidem Scalpendas otium eſt 411
mutus magis quàm Scapha 563
parui ſcaphula 484
virgultea ſcaphula ægæũ tranſmittere 370
pro Scapulis 412
abominandus Scarabeus 597
ſcarabeus aquilam quærit 751
ſcarabeo citius perſuaſeris 990
ſcarabeus citius faciet mel 977
ſcarabeo nigrior 656
tolle tolle mazam quàm ocyſſimè ſcarabeo 596
ſcarabei vmbræ 657
ſcarabeo vnguẽtum pro ſtercore 143
& Scellii filium abominor 988
ſeruire Scenæ 53 192
alia res Sceptrũ, alia &c. 852
aliud ſceptrum, aliud plectrum 411
Schœnicolæ 1012
hirundo toros ſchœnos anteibit 878
è Schola cantilena 1043
aſciſce ad extremum Scientiam 741
Scindere glaciem 734
Scipioni arundineo inniti 514
nihil inanius q̃ multa ſcire 962
nihil dulcius q̃ omnia ſcire 1031
nemo malus hoc Sciet 696
mox ſciemus melius vate 810
quod ſcis, neſcis 734
ſcit quomodo iupiter duxerit iunonem 893
Scitum 1
ad Scolõ nec proficiſcẽris ipſe, nec alterum comitaberis 468
Scommata 3
ſcomma demoſthenis in demadem 37
ſcomma, non ſemper adagium 3
Scopæ diſſolutæ 187
ſcopas diſſoluere 187
a quinq; Scopulis deſilire in fluctus 661
vir videbatur nauis ſupplicans ſcopulo 719
aberrare à Scopo 324
ſcopum attingere 324
iaculari extra ſcopum 324
nullo ſcopo iaculari 726
Scorpium cornix rapuit 43
ſcorpius & ſcorpio 1016
ſub omni lapide ſcorpius dormit 141
pro perca ſcorpium 307
Scraptæ 1013
in ſacris Scripturis etiam parœmiæ 4
non idem ſunt ſcriptura & lexus 732
Scrupolus 13
ſcrupulum iniicere 928
milium torno Sculpere 577
ſculptura orationis 172
è Scurra diues 455
qui ſemel ſcurra, nunquam paterfamilias 455
cercyræa Scutica 394
vna ſcutica omnes impellit 608
cum haſta, cum Scuto 569
euitata charybdi, in Scyllã incidi 157
Scyrius principatus 306
nodum in Scyrpo quæris 473
triſtis Scytale 187
Scytha acciſſans aſinum 416
ſcytha malus 1007
Scytharum oratio 416
ſcytharum ſolitudo 833
Scythica potatio 411
¶volantia Sectari 194
cuminι Sector 353
Seculum eſt 481
Secundo æſtu 483
omnia ſecunda, ſaltat ſenex 631
ſecundis ventis 483
fluuius nõ ſẽper fert Secures 882
claue findere ligna, & ſecuri fores aperire 526
ſecurim iniicere 1004
canis digna Sede 506
ſedere 534
aliud ſtans, aliud ſedens 687
ſedens columba 731
Sedecim pedibus ſuperauit 709
in Seditione vel androclides belli ducem agit 413
fertilior Seges eſt al. in arno 216
& poſt malam ſegetem ſerendũ eſt 902
equum habet Seianum 342
Seiuncta ſunt merrhæ ac ſiloam fluenta 721
periculum proræ Selis 537
Sellam oleo ne abſterſeris 19
duabus ſedere ſellis 126
Selliſſare 894
Semel rubidus, ac decies pal. 733
alii Semẽtẽ faciũt, alii metẽt 166
in aqua ſementem facis 147
citra arationem, citráque ſemẽtem 183
vt ſemẽtẽ feceris, ita & met. 180
ſeminas in ſaxis 147
harenæ mandas ſemina 147
paſſer is Semiobolus 538
mœnia Semiramidis 880
Semiſſis homo 1016
quum adſit via, Semitam quæris 861
Semper aliquis in cy. domo 391
ſemper adfert libya mali quippiam 766
ſemper africa noui aliquid apportat 766
ſemper agricola in nouum annum diues 579
ſẽper aliquẽ virum magnũ 1012
ſemper ilio mala 845
ſemper me tales hoſtes inſequãtur 557
ſẽper ſeni iuuenculã ſubiice 733
ſemper ſimilem ducit deus ad ſimilem 69
ſemper ſuperioris anni melior prouentus 733
ſemper tibi pendeat hamus 302
ſemper virgines furiæ 580
pedarii Senatores 337
Seneca locus 129 148. 418. 8 · 8
Senex bos non lugetur 580
pueris puer, in cõſilio ſenex 448
ſenũ cõſilia, iuuenũ lanceæ 716
ante barbam doces ſenes 680
ſenis doctor 81
ſenem erigere 699
maturè fias ſenex 81
in ſenem libidinoſum. ex homeri verſu 758
in ſenem nequod collocaris beneficium 330
ſenis mutare linguam 82
ſenes mutuum fricant 159
ſenex pſittacus negl. ferulam 28
ſenum prudentia. ex homeri verſu 819
bis pueri ſenes 168 639
inter pueros ſenex 870
omnia ſecunda, ſaltat ſenex 631
vinum ſenem etiam vel nolentem ſaltare compellit 412
viri ſenis aſtaphis caluaria 569
ne vnquam viri ſenis 548
viro ſeni maxillæ baculus 509
facta iuuenum, conſilia mediocrium, vota ſenum 716
anno ſenior fio 774
ſtupa ſeniculus 589
aquilæ ſenecta 306
equi ſenecta 562
efforta ſenecta. ex homeri verſu 814
heſiodi ſenecta 545
ſenecta leonis præſtantior hinnulorum iuuenta 616
limen ſenectæ 604
neſtorea ſenecta 214
magis gaudet eo qui ſenectam exuit 781
tithoni ſenecta 214
balba ſenectus 781
equi generoſi ſenectus 1047
ipſa ſenectus, morbus eſt 515
opti. obſoniũ lab. ſenectuti 689
ſenectus non ſola aduenit 516
ſeneſcit bos 609
equo ſeneſcenti minora cicella admoue 565
ſeneſco ſemper mul. addiſcẽs 177
pinguis vẽter non gignit tenuẽ Senſum 737
omnia ex Sententia cedunt. ex homeri verſu 297
pedib[9] in ſentẽtiã diſcedere 534
curſu vadere in ſententiam 534
vtroque nutans ſententia 748
pandeletias ſententias 851
quot homines, tot ſententiæ 29
ſententia ut differat à parœmia 3
Sepia 226
ſequitur perca ſepiam 918
vltra Septa tranſilire 341
Septẽnis quũ ſit, nõdũ ed. dẽ. 389
intra Septimam 609
ſeptimus bos 77
ſquillas à Sepulchro vellas 428
caricum ſepulchrum 875
pulchrum ſi pulchri elogiũ 993
vinum cadauer, vinũ ſepulchrũ 552
Sequitur perca ſepiam 918
Sera in fundo parſimonia 403
matura ſatio ſæpe decipit, ſera ſemper mala eſt 308
Serenitati nubem inducit 895
laborem Serere 606
lis litem ſerit 603
manu ſerendum nõ thylaco 634
ſerere ne dubites 75
mihi iſtic nec ſeritur nec met. 228
in craſtinum Seria 964
iocandum vt ſeria agas 982
ioca ſeriáque 559
Seriphia rana 166
marinam auditionem fluuiali abluit Sermone 682
bionei ſermones 401
candidus ſermo 974
diuinum excipio ſermonem 921
feſtiuus ſermo. ex hom. verſ. 807
ſybaritici ſermones 955
Serò cumani ſapiunt 177
ſerò ſapiunt phryges 177
ſerò iupiter diphtherã inſpe. 331
ſerò molunt deorũ molæ 905
ſerò ſapiunt phryges 32
anus ſimia ſerò quidem 483
ſerò veniſti 829
ſerò veniſti, ſed in colonũ ito 580
ſerò vidit iuſtitiam 1038
qui nimiũ properat, Serius abſoluit 718
coruus Serpentem 856
ſerpens ni edat ſerpentem, draco non fiet 658
ſerpentis oculos 315
humi Serpere 612
ineſt & formi. & Serpho bil. 487
cape nihil, & Serua bene 957
nunc contingat ſeruari 592
ſeruabis bouem 810
ſeruatori tertius 553
non omnibus Seruio 192
ſcenæ ſeruire 53
nullum ocium ſeruis 420
ſeruus lares 196
ſeruorum ciuitas 580
ſeruus quũ ſis, comam geris 580
quot ſeruos habemus, totidẽ habemus hoſtes 425
ſeruum haud veho 784
ſpartæ ſerui, maximè ſerui 998
ſeruus ſeruo præſtat, dominus domino 428
ſeruilior meſſena 980
ſeruilis capillus 424
hyſtricis Seta 874
Seuum muſtellæ 136
vnde excoquat ſeuum 782
aut ter Sex aut treſteſſeræ 441
ſexagenarios de ponte deiic. 68
a ſexaginta viris venio 953
¶Si bouem non poſſis, aſinum agas 516
quid ſi cælum ruat? 179
ſi caſeum haberem, non deſideratem opſonium 711
ſi coruus poſſet paſci tacitus 859
ſi iuxta claudũ habites, ſubclaudicare diſces 335
ſi leonina pellis nõ ſatis eſt, vulpina addenda 732

ſi meus ille ſtilus fuiſſet 333
ſi non adſunt carnes, taricho cótentos eſſe oportet 470
ſi quis iuxta ciuitatem clypeus 849
ſi tāti vitrū, quāti margaritū 884
ſi tibi amicū, nec mihi inimi. 362
ſi tibi machæra eſt, & nobis verbina eſt domi 579
ſi tu proreta iſti naui es, ego gubernator ero 1007
ſi vinum poſtulat, pugnos illi dato 506
Sibi canere 731
ſibi parat mal. qui al. parat 984
ſibi quàm alteri omnes melius eſſe malunt 128
Sibyllæ folium 257
præter ſibyllā leget nemo 867
Sic eſt ad pugnæ partes re peracta veniendum 586
Sicco iunco 1004
Siculiſſare 731
Siculum mare 417
ſiculus miles 731
ſiculæ nugæ, gerræ, perſolæ nugæ 454
ſiculus omphacizat 483
Sicyon arrodens vxor lacernam texe 9.7
inter corinthū & ſicyonē 188
tranſuerſo calamo Signum apponere 176
ſignum bonum aut malum 684
ſigna canant 733
collatis ſignis 733
vt phidiæ ſignum 1049
Signiferi 457
Sileni alcibiadis 667
turpe Silere 532
multas amicitias ſilentium diremit 359
mulierem ornat ſilentium 860
amyclas perdidit ſilentium 287
ſilentii tutum præmium 716
ſeiuncta ſunt merrhæ ac Siloam fluenta 701
batti Silphium 383
Silurus 855
ſilurus putris in quadra arg. 234
anus Simia ſero quidem 483
ſimia barbata ſeu caudata 731
ſimia fucata 777
ſimia in pelle leonis 221
ſimia in purpura 228
inter ſimias aſinus 171
ſimia non capitur laqueo 324
ſimiarū pulcherrima deformis eſt 492
non pluris quàm ſimias 913
ſimia, ſimia eſt, etiamſi aurea geſtet inſignia 228
tragica ſimia 574
Similis baceli 194
thraſybulo dionyſium dicitis eſſe ſimilem 574
ſimile gaudet ſimili 69
ſimiles habēt labra lactucas 334
omnia ſimilia 587
non tam ouum ouo ſimile 159
ſimiles videntur cap. ex pylo 862
ſimilior ficu 556
aut ipſe fuiſti, aut tui ſimillimus. ex homeri verſu 802
noui Simonem, & ſimon me 491
Simonidis cantilenæ 579
in Simpulo 407
ſimpularia res 407
ſimpularrices 407
Simul & da & accipe 556
ſimul & dictum & factum 590
ſimul & miſertum eſt, & interiit gratia 641
ſimul ſorbere & flare difficile 409
Simulachra ciuitatis 997
empedoclis Simultas 521
Sinapis 656
ſinapi victitare 929
Sine canibus & retibus 988
ſine cerere & baccho friget venus 450
ſine cortice nabis 169
ſine pennis volare haud facile eſt 732
ſine riuale diligere 357
Sine vt incolumis redeat 938
Sinopiſſas 668
in Sinu eſt 102
colubrum in ſinu fouere 867
ex ſinu illius 1000
in tuum ipſius ſinum inſpue 222
in ſinu manum habere 601
in ſinu meo habeo 102
in ſinu ſuo habere 601
Siphniaſſare 732
Siquid mali, in pyrrham 647
Siren amicum nuntiat, apis hoſpitem 556
communis tanquam Siſapo 975
Siſyphi artes 770
coronam quidem geſtans, cæterum Siti perditus 390
¶ *Scaci Smaragdi* 700
ſmaragdus in luce obſcurus 720
¶ quod in corde Sobrii, id in lingua ebrii 230 370
nec cum bonis nec cū malis Sociis certans 437
nauigationis ſocius 1040
leonina ſocietas 256
Connus docuit Socratem fidibus 81
ſocratis gallus 1033
Solem adiuuare facibus 979
plures adorant Solem orientem quàm occidentem 681
aduerſus ſolem ne loquitor 18
caligare in ſole 497
ſoli lumen inferre 482
lumen ſoli mutuas 245
ſol omniū dierū nondū occ. 227
magis quàm ſol heracliti 972
omnium quos ſol videt 427
Oſiridis ſine ſolis ſymbolum 345
Solæ lacænæ viros pariunt 877
cōmune naufragium omnibus Solatium 876
alienis Soleis vti 991
Solidum 970
ſolidos è clibano boues 625
haud ſolidè 970
ſcytharum Solitudo 733
vt herba Solſtitialis 1009
auro habet ſuppactū Solum 783
quocunque in ſolum venit 735
quicquid in ſolum venit 1017
Solus currens vicit 299
ſolus ſapit 436
ſolus venter & lingua ſupereſt 773
Somnium 371
qui amant, ipſi ſibi ſomnia fingunt 447
ſomnium hybernum 1003
quæcūque in ſomnio vidētur 255
per ſomnium 119
ne per ſomnium quidem 118
tuum tibi narro ſomnium 589
non capit ſomnum niſi hoc aut illud feceris 273
endymionis ſomnū dormis 308
ſomnum non vidit 1017
vulpi eſuriēti ſōnus obrepit 521
ſomnus abſit ab oculis 562
mortuus per ſomnum, vacabis curis 845
ſomnus domat famem 521
aliud noctua Sonat, aliud cornix 663
Sontica cauſa 1015
Sophoclis, laudiceni 424
ſimul Sorbere & flare diffi. 409
Sordes 857
patroclo ſordidior 693
ſuoipſius indicio periit Sorex 120
Sortem & vſuram perſoluere 966
vltimæ ſortis homo 378
priuſquam Sortiaris, cōmunia deuoras 735
my Sortitus es 870
Soterichi lecti 897
pecuniarum cupiditas Spartam capiet præterea nihil 551
generoſior ſparta 567
ſpartam nactus es, hāc orna 477
ſpartæ ſerus, maximè ſerui 998
in ſola ſparta expedit ſeneſcere 871
palæſtricè Spatiari 1049
centro & ſpatio circūſcripta 966
color ac Species ciuitatis 997
tanquam de Specula 1014
velut è ſpecula 888
cæca Speculatio 169
quid cæco cum Speculo? 785
tanquam in ſpeculo, tanquam in tabula 433
Specus platonica 312
Sperat hinc afflare auram aliquā 774
Spes alunt exules 644
bona ſpes oſtenſa. ex ho. verſ. 815
ægroto dū anima eſt, ſpes eſt 455
in ſpem fruſtratam. ex homeri verſu 787
ſpes in labro pyxidis 455
ſpes in nobis, in deo exitus 567
ſpem precio emere 453
ſpes ſeruat afflictos 902
tennis ſpes 774
Sphacelus 89
faciūt & ſphaceli immunitatē 89
Sphæram inter ſeſe reddere 646
ſphæra per præcipitium 165
megaricæ Sphinges 535
Sphondyla fugiens peſſimè pedit 772
è culmo Spicam coniicere 861
papyri fructus non poſtulat magnam ſpicam 657
non enim Spinæ 592
ne ſpina quidē vulner. bonos 740
quum paruula eſt, bona videtur ſpina 690
vita ſpinoſa 278.592
Spirat cæcias 990
Spithama vitæ 406
habet & muſca Splenem 717
Spongia deleri 177
ſpongia mollior 238
Sponſi vita 589
Spontanea moleſtia 915
de Sportula cœnare 961
S. P. Spurii 632
¶ Squillas à ſepulcho vellas 428
¶ augiæ Stabulū repurgare 458
bos in ſtabulo ſenex 364. 952
aliud Stans, aliud ſedens 687
omni pede ſtandum 630
in eo ipſo ſtas lapide in quo præco prædicat 610
Stateram ne tranſgrediaris 14
cyziceni ſtateres 639
ventorum Stationes 495
nō omnia eueniunt quæ in animo Statueris 627
exigit & à Statuis farinas 665
ſtatuam faucibus colas 705
ſtatua taciturnior 989
veruecea ſtatua 1028
de Statu demigrare 1031
quum plurimū laborauerimus, eodem in ſtatu ſumus 570
Stellis ſignare 175. 725
Stentore clamoſior 427
Stephani locus 454
Sterilem fundum ne colas 977
Sterilior agrippo 498
gallus in ſuo Sterquilinio plurimum poteſt 894
ne tria quidē Steſichori noſti 595
aſſidua Stilla ſaxum excauat 678
ſi meus ille Stilus fuiſſet 333
contra Stimulum calces 114
in antrum haud legitimum, ſtimulum impingis 711
ex Stipula cognoſcere 328
à Stirpe, ab ima ſtirpe 767
tacite Stomachari. ex ho. ver. 810
inter cæcos regnat Strabus 712
Strabonis locus 52.76.453.466.953
mileſia Stragula 303
ſtragula ſemper conuoluta habeto 19
aſinus Stramenta mauult quàm aurum 982
complurium ebriorum ego Strepitum audiui 340
incus maxima non metuit ſtrepitus 629
nequid moueare verborum ſtrepitu. ex homeri verſu 800
Strobilis carcini fortunatior 86
Strumam dibapho tegere 1031
Struere technam in ſeipſum 42
Strychnus 275
ſtrychnum bibit 274
ſuo quiſque Studio gaudet. ex homeri verſu 812
moleſtum, ſapiētem apud Stultos loqui 597
ſtultus factum cognoſcit 32
ſtulto ne permittas digitum 717
ſtultus, qui patre occiſo liberis pepercit 331
ſtultus ſapit accepto malo 33
ſtultus ſtulta loquitur 58
ſtultior corœbo 588
ſtultior melitide 903
ſtultior morycho 575
ſtultitia eſt iouē putare eſſe 589
peruic. ſtultitiæ dat pœnas 1040
terebintho ſtultior 880
Stupa ſeniculus 589

Stupidior praxillæ adonide 579
Stylum vertere 177
ſtylo appetere 177
¶ Suadæ medulla 709
Suade lupis vt inſaniant 891
ſuadeo quod ipſe facturus eſſē. ex homeri verſu 809
Suam quiſque homo rem memi nit 850
nequid ſuo ſuat capiti 655
Sub cultro liquit 611
ſub manu naſci 54
aurum Subæratum 881
Subditicius es 881
Subere leuior 453
à Subeunte portum naui 665
Subito alius 899
Subiugus homo 881
Sublata lucerna nihil intereſt inter mulieres 710
faſces Submittere 179
imi Subſellii viri 781
anus Subſultans multum excitat pulueris 557
Subuentanea parit 769
totum Subuertere 628
hodie nihil Succedit 983
Succiſiua opera 358
Succus loliginis 402
victitant ſucco ſuo 572
Sudraci & malli 26
Sucronis locus 194.257
ne mihi Suffenus eſſem 483
qui per ſe Sufficit.ex homeri verſu 817
qui multa rapuerit, pauca Suffragatoribus dederit, ſalu' erit 406
colophonium Suffragium 810
iouis ſuffragium 498
mineruæ ſuffragium 705
ſuffragium optimum 996
panidis ſuffragium 630
ædilitatem gerit ſine populi ſuffragio 624
ſuffrag a per fabas lata 26
Sui cuique mores fingũt fortunã 460
Surda locus 517.599.611
profundum Sulcum 864
rex Sum 416
Summa cutis 312
ſũmũ cape & med. habebis 413
ſummo digito caput ſcalpere 267
ſummo digito guſtare 313
ſummis ingredi pedibus 883
ſummũ ius, ſumma iniuria 323
ſummis labiis 33
ſummis naribus olfacere 333
ſummo pede 1002.1036
ſummis vnguibus ingredi 391
ſummis vti velis 423
ſummaria indicatura 585
Sumptum & operã perdere 148
nam ſũ illi non Sunt, at qui ſunt, mali 584
celei Supellex 1015
Super apio certamus 612
ſuper te hæc omnia leparge 866
campana Superbia 976
attollere Superciliũ, ponere ſupercilium 372
contrahere ſupercilium. inflare buccasm ſalit 729
ſupercilium 1004
Superauit dolũ Troianũ 1008
ſuperatus es à gallo quopiã 872
Superis impari numero, inferis pari ſacrificandum 17
Supinus 264
quæ Supra nos nihil ad nos 215
Surculum defringere 1046
ſurculus ſurculum ferens 1037
in agro ſurculario capras 932
Surdaſter cũ ſurdaſto litigat 710
Surdo canis, ſurdo fabulanar. 153
mare ſurdum 579
ſurda teſtimonia 730
ſurdo oppedere 146
ſurdior toronæo portu 579
ſurdior turdo 579
Surus 1037
Surſum ac deorſum 125
ſurſum verſus Sacrorum fluminum feruntur fontes 102
Sus acina dependes 699
non pluet poſt noctem qua ſus agreſtis peperit 489
aliter catuli longe olent, aliter ſues 280
bœotica ſus 318
ſus comeſſatur 730
ſus cum minerua certamen ſuſcepit 37
ſues homines 37
ſus in volutabro cœni 885
ſuem irritat 554
ſus mineruam 36
aureus anulus in naribus ſuis 34
non ſus quiuis hoc norit 697
nihil ad parmenonis ſuem 25
ſus per roſas 769
perit ſus 863
pro malo cane ſuem repoſc. 157,6
ſus ſub ſuſt. m 556
aſinus aſi. & ſus ſui pulcher 1019
ſus tubam audiuit 341
veneri ſuem immolauit 629
ſus anima data pro ſale 37
pudebat recuſare, & non audebant Suſcipere 646
non ſuſcipiẽdum negotium temere. ex homeri verſu 793
Suſpendio deligenda arbor 312
cur non ſuſpendis te 557
ſuſpenſa manu 890
Sùſque déque 124
Suſtine & abſtine 534
humeris ſuſtinere 933
Suſtollere manus 993
Sutela 324.413
Sutor ne vltra crepidam 196
ſutorium atramentum 750
quaſi Sutrium eant 900
Suum cuique pulchrum 63
ſuus cuique crepitus bene ol. 695
Sybaritæ per plateas 405
ſybaritica calamitas 405
ſybaritica menſa 404
ſybaritica oratio 211
ſybaritici ſermones 955
Sybariſſare 404
Sybilla viuacior 851
Sycophanta 445
nõ ineſt remedium aduerſus ſycophantæ morſum 513
Sydera addere cælo 868
cornutus Syllogiſmus 680.738
Syloſontis chlamys 338
opera ſyloſontis ampla regio 339
in Syluam & taurus abiit 38
multam ſyluam geſtas 744
in capras ſylueſtres 663
ænus ſymbolum 345
ſymbola pythagoræ 13
oſtendis ſine ſolis ſymbolum 345
Sympoſiarcha 319
Syncerum vas incruſtare 122
Syncretiſmus 26
Syngrapha 968
ex ſyngrapha agere 968
ab arca Syra 1022
Syracuſana menſa 405
Syrbenæ chorus 544
Syrus quũ nõ ſis, ne ſyriſſa 696
multa Syrorum olera 275

T

Tabula 968
hipparchorum tabula 613
tãquam in ſpeculo, tanquam in tabula 435
ex iouis tabulis teſtis 165
areopagita Taciturnior 1010
taciturnior phythagoreis 885
ſtatua taciturnior 889
ſi coruus poſſet tacitus paſci &c. 859
Tænarium malum 783
confeſſus in Talario ludo 1019
talaria induere 75
Talenta pelopis 198
zopyri talenta 608
Talia gignit bellum 1010
viri iureiurando, pueri talis fallendi 685
Talpa cæcior 117
talpam coroneam 737
loquax talpa 949
mouebo Talum à ſacra linea 30
talum reponere 1005
Tam multa quàm ſapiens 983
tam in procliui quàm imber 902
tã perit quàm extrema faba 904
Tanagræus cetus 957
Tandiu diſcẽd. quãdiu viuas 177
Tanquam ad aram 996
tãquam argiuum clypeum abſtulerit, ita gloriatur 563
tanquam chalcidica nobis peperit vxor 608
tanquã conchyliũ diſcerpere 563
tanquã de narthecio 908
tanquam de ſpecula 1024
tãqua heros in clypeo excip. 548
tanquam in phidiciis 565
tanquam in ſpeculo, tanquam in tabula 435
tanquam meum nomen. tanquam digitos 476
tanquam ſuber 739
Tantali horti 366
è tantali horto fructus col. 879
tantali lapis 578
tantaliæ opes 198
tantali pœnæ 509
Tarditas conſilio adiuta 145
velocem tardus aſſequitur 247
Tarichus aſſus eſt ſimulatque viderit ignem 446
ſi non adſunt carnes taricho cõtentos eſſe oportet 470
tarichus nõ feret ſe digna 446
Tarteſſia feles 86
Tauricum tueri 774
abiit & taurus in ſyluam 38
taurus pro marito 39
taurum tollet, qui vitulum ſuſtulerit 79
ſẽper feliciter ca. io. Taxilli 190
¶ Tecum habita 488
Tegea 493
teſtudo intra Tegumenta 683
Teipſam inſpice 879
teipſam laudas 544
teipſum nõ alens canes alis 500
Telas aranearum texere 146
exordiri telam 359.524
ea tela texitur 359
telam penelopes retexere 145
hic tela texuit, ille diduxit 944
canere de Telamone 657
Telegoræ citi' donarim 449.915
Telemachi olla 852
Telenicia echo 880
telenico pauperior 880
cane Tellenis cantilenas 507
nõ omnis fert omnia Tellus 893
Telluris onus 336
aſpidis telum 642
ingens telum neceſſitas 428
inter tela 794
& meum telum cuſpidem habet acuminatam 90
omni telorũ genere oppug. 139
telum pro conſilio 428
pericridis telum 550
ſuo ſibi telo hunc iugulo 41
athe. inconſulta Temeritas 170
ne temerè abydum 257
Temeſa 52
aderit temeſæus genius 52
apage hoſpitem in Tẽpeſtate 513
ne tẽpeſtas quidem nocere poſſit 1000
tempeſtas rerum 1032
in pythii Templo cacare 879
vnà cum templis & aris 907
cæcus & claudus non intrabunt templum 923
ex Tempore dicere 177.278
qui omni in re, & in omni tempore 583
temporis punctum 406
antiquior quam chaos & ſaturnia tempora 563
qui noluit ante tempus mori 92
tempus arguit amicum 104
bonum malum ſit, datum tempore non ſuo 875
vitiat lapidem longũ tẽpus 668
boues meſſis tẽpus expect. 659
noſce tempus 149
tempus omnia reuelat 456
tẽpus omniũ ſapientiſſimũ 456
tempori parère 396
tempori ſeruire 192
fatale vitæ tempus exactum. ex homeri verſu 803
Temulentus dormiens non eſt excitandus 748
citra vinum temulentia 97
felix corinthus, at ego ſim Teneates 493
cimmeriæ Tenebræ 514
dignus quicũ in tenebris mi. 265
palpari in tenebris 776
in tenebris ſaltare 300
per tenebras quæ apud quer. 382
Tenedia bipennis 197
tenedius homo 742
tenedius tibicen 500
Teneri calidis balneis 636
Tenens teneris 321
primas tenere 1032
mordicus tenere 138

claudi more tenere pilam 652
dum clauum rectum teneam 619
vno Tenore 317
arcus Tenſus rumpitur 919
Tentãtes ad troiam peruenerũt græci 395
Tentes 776
tenui filo 515
tenuem nectis 577
tenuis ſpes 774
tenui vena. diuite vena. tenui canali 515
philippide tenuius 926
tenuiter diducis 776
ſalute Tenus amici 687
Ter 577
ter abſterſis dii dant meliora 272
Terebintho ſtultior 880
Terentii locus 19.31.111.293
a fronte atque à Tergo 634
vertere terga 1018
iouis Tergus 870
in tergore bouis deſedit 712
mens eſt in tergoribus 392
tergora tuetur 391
Termera urbs 53
termerius locus 53
termeria mala 52
myſorum ac phrygum Termini diſcreti 467
qui apud inferos ſunt Terniones 584
Terræ ac cælo loqui 182
à cælo ad terram 502
artem quæuis alit terra 136
terra amat imbrem 440
aut terra, aut mari 1013
bona terræ 628
terram cælo miſcere 124
tuam ipſius terram calca 892
cymia terra 639
terra defoſſum habes 699
è terra ſpectare naufragiũ 1030
aqua & terra reddamini 961
terræ filius 185
nec in terra nec in mari 987
terræ inteſtina 500
terra marique 159
terra mihi prius dehiſcat 635
ne terra quidem iuuit 686
neque cælum neque terrã attingit 171
neque terræ motus timet neque fluctus 976
terræ odium 1013
terram pro terra 421
quæuis terra pátria 414
quò terrarum rapetis? 1048
terram video 977
in vltimas terras 1019
terra volat 106
terreſtria balnea 577
maritimus quum ſis, ne velis fieri terreſtris 717
cælum Territat 453
Tertium caput 784
tertius cato 184
megarenſes neque tertii neque quarti 376
ſeruatori tertius 553
crœſi pecuniæ Teruncium addere 1016
ne teruncium quidem inſumpſit 162
Teſſera 330
confringere teſſeram 330
iecit achilles duas teſſeras & quatuor 564
midas in teſſeris cõſultor op. 594
teſſerarũ quidã luſus exp. 30
aut ter ſex aut tres teſſeræ 441
Teſta colliſa teſtæ 770
teſta tenax odoris quo primùm imbuta eſt 458
teſtaceum flagellum 951
eidem inhiantes Teſtamento. ex homeri verſu 798
atticus Teſtis 165
domeſticus teſtis 418
pluris eſt oculatus teſtis vnus, quàm auriti decem 521
ex iouis tabulis teſtis 165
conſcientia mille teſtes 340
da mihi mutuum teſtimoniũ 258
ſurda teſtimonia 730
aquilam Teſtudo vicit 248
teſtudo intra tegumenta 685
quã curat teſtudo muſcam 576
teſtudinẽ equus inſequitur 903
ipſi teſtudine ſedite qui cepiſt. 52
oportet teſtudinis carnes edere aut non edere 332
teſtudinem pegaſo cõparas 280
prius teſtudo leporẽ præu. 185
virtutẽ & ſap. vincũt teſtud. 475
grallatorius aut teſtudineus gradus 1018
Teſtulæ tranſmutatio 368
rem acu Tetigiſti 476
tetigit lapidẽ a cane morſum 917
ipſum oſtii limen tetigiſti 681
Teuthidum more 957
hic telã texunt, ille diduxit 944
¶ homo Thales 770
Thaſium infundis 651
Thaſſius bonorum 108
Theagenis hecateum 687
theagenis pecuniæ 578
nugæ Theatri 1008
theatrica 1008
tragicus Theocrines 880
Theophraſti locus 390
Theramenes cur dict. κόθορνος 55
Thericlei amicus 686
Therſitæ facies 886
Theſaurus carbones erant 18
theſaurũ domeſticũ calũm. 108
non abſque Theſeo 165
decernetur equa Theſſalica 846
theſſalorum alæ 101
theſſalorum commentum 101
theſſala mulier 101
non potes Thetidem ſimul & galateam amare 686
phormionis Thori 589
Thraces fœdera neſciunt 518
thracium commentum 314
Thraſybulo dionyſium diciris eſſe ſimilem 574
plures thriobolos paucos eſt cernere vates 217
compluriũ Thriorum ego ſtrepitum audiui 340
aquila Thripas aſpiciens 309
mali Thripes, mali ipes 602
Thunnicum enthymema 528
Thunniſſare 528
Thurium lema 947
Thus aulicum 113
pedere thus 772
manu ſerendũ non Thylaco 634
ne maior Thylaco acceſſio 871
è Thymbra non fit lancea
thymbra victitans 916
Thynni more 718
multi Thyrſigeri, pauci bacc. 217
¶ aſinus ad Tibiam 651
apertis tibiis 188
tibiis magnis ſpirat 188
quid op. erat lõ. canere tibiis 188
petus babys tibia canit 538
pugno ſimul & tibia 628
tibiæ ὑμόνοι 188
tibiam tubæ comparas 280
arabius tibicen 136
latini tibicinis more 1048
tibicines mente capti 814
ſui tibicen [illegible]
tenedius tibicen 500
tibicen vapulat 961
tibicinum vitam viuis 426
mure obſtrepẽte etiã Timet 696
initio confidens, in facto timidus 697
timidi mater non flet 936
timidi nunquam ſtatuerunt trophæum 512
timidus plutus 764
epeo timidior 564
timidior piſandro 289
timidior es proſpiciente 288
rheginis timidior 581
vbi timor, ibi & pudor 85
Tinctura cyzicena 810
tinctura ſardonica 576
Tincas paſcere 575
Tireſia cæcior 117
Titanicus aſpectus 528
titanas imploras 430
Tithymallus Laconicus 575
Titio ad ignem 575
Tituillitium 973
tituilitio non emerim 262
Titius 337.1049
idem accii quod titii 337
¶ de Toga ad pallium 923
Tolle calcar 394
tollere criſtas 279
tollere cornua 279
tolle digitum 698
maſchalam tollere 559
quæ deciderint ne tollito 19
quæ non poſuiſti ne tollas 702
tolle tolle mazam quamocyſſimè ſcarabeo 596
aurum habet Toloſſanum 342
Tondere 455
claudiana Tonitrua 652
contra tonitrua oppedere 151
Tonſoribus notum 207
ne in tonſtrinis quidem 572
milium Torno ſculpere 599
ſurdior Toronæo portu 579
vrit abſque Torre 891
ignis ad torrem 744
contra Torrentem niti 630
lignum Tortum haud vnquam rectum 603
Tota huleus eſt 1011
toto deuorato bo. in cau. def. 690
toto organo 631
dimidium plus toto 313
totius dimidiũ principiũ eſt 74
totus echinus aſper 588
totum ſubuertere 628
¶ Trabalis clauus 903
trabem baiulans 985
trabs in omnibus 919
centum plauſtri trabes 887
cera Tractabilior 654
Tradunt operas mutuas 299
per manus tradere 920
tradere prouinciã. capere prouinciam 463
Tragicus rex 497
tragica ſimia 574
tragicus theocrines 880
tragicùm tueri 489
tragicum malum 880
tragice loqui 400. 488
iiſdem è literis comœdia ac tragœdia componitur 712
aut oportet tragœdias agere omneis, aut inſanire 659
erinnys ex tragœdia 874
tragœdias in nugis agere 574
quam in tragœdia comici 1018
alios tragœdos prouocat 1003
amicos tragœdos æmulatus 749
Tragulam inicere 573
capillis Trahere 1006
Traſectitia pecunia 1003
in Tranquillo eſt 388
tranquillo quilibet gubernator eſſe poteſt 908
tranquillior oleo 257
iterum trãquillitatem video 388
factum Tranſactum 1018
ab Tranſenna cibum peter 928
in tranſennam inducere 928
per tranſennam inſpicere 633
quò Tranſgreſſus, &c. ex homeri verſu 812
teſtulæ Tranſmutatio 368
Tranſuerſum agere 574
Tredecim cubitorum 1017
Trepidat in morem galli cuiuſpiam 393
ante tubam trepidas 569
Treſſis 262
treſſis agaſo 1016
Tria cappa peſſima 748
dicas tria ex curia 679
tria ſaluberrima 902
è duobus tria vides 624
tribus bolis 775
tribus minis inſumptis, duodecim imputat 462
tribus verbis 906
à remo ad Tribunal 712
vel à mort. Tributũ auferre. 373
à mortuo tributum exigere 290
tributis potiora 574
Tricæ, apinæ 75
Tricari 75
Triceps mercurius 785
Tricinus quæſtus 75
Tricones 75
Tricongius 570
fœl. ſũt & Trimeſtres liberi 238
Triobolum 62
homo trioboli 262
triobolares 262
ex Tripode 236
edax Triremis 1010
Triſtis litera 1023
triſtis ſcytale 987
triſtior nota 1023
fores habet Tritas vt paſtorum caſæ 612
ne æſopum quidem triuiſti 513
barbarus ex Triuio 358
Trium dierum commeatũ: 574

.ditum literarum homo 574
Trochlea 843
Trochi in morem 979
fuimus Troes 303
nauiges Trœzenem 452
tentantes ad Troiam peruenerunt græci 395
ſuperauit dolum troianum 1008
porcus troianus 1010
tumidi nunquam ſtatuerunt Trophæum 512
beneuolus Trucidator 650
Trutina iuſtius 498
eadem penſari trutina 160
¶ Tu in legione, ego in culina 1025
Tua res agitur, quum proximus ardet paries 746
tuas res tibi habeto 992
tuam ipſius terram calca 891
ante Tubam trepidas 569
tibiam tubæ comparas 180
tuba rixæ 735
nauphracton Tueri 596
vnum augurium optimum, tueri patriam 635
origanum tueri 947
flere ad nouercæ Tumulũ 190
Tunc canent cygni, quum tacebunt graculi 694
eandem Tundere incudẽ 316
lutum niſi tundatur, non fit vrceus 685
Tunica pallio propior 128
pellenæa tunica 681
tunicatus 908
cœno puram aquam Turbans, nunquam inuenies potũ 527
Turdus ipſe ſibi malũ cacat 42
ſurdior turdo 579
bene natis Turpe eſt malè viuere 1048
turpe ſilere 532
quid achiuos à Turre indicaris [illegible]
Turture loquacior 166
hæſitantia cantoris Tuſſis 585
tuſſis pro crepitu 113
Tutorem eſſe alicui 463
Tuum tibi narro ſomnium 589
¶ *tu Typographus ſordidior* 548
ſapientes Tyranni, ſapientũ congreſſu 734
Tyria maria 904
Tyrotarichum 1027
nouit hæc pylæa & Tytygias 544

V.

regia Vaccula 581
ne mihi Vacuam abſtergas 879
vacuam inhabitare domum 653
fœdũ eſt manſiſſe diu, vacuúmque rediſſe 573
deſerere Vadimonium 1003
dignum propter quod vadimonium deſeratur 163
in Vado 40
hæret in vado 884
in eburna Vagina plũbeus gladius 134
Valeat amicus cũ inimico 896
vale charum lumen 540
longum valere iuſſit 417
non eſt meum negotium, multum valeat 597
valere pancraticè 573
primum rectè valere, proxima forma, tertio loco diuit. 643
Vallum ac foſſa 14
vallus vitem decepit 393
apud ſinum, odorum Vaporem ſpargis 148
Vapula papyria 904
magis Varius quàm hydra 56
Varronis locus 258
piræus nõ fert Vaſa vinaria 950
vaſis inſtar 971
malum vas non frangitur 874
plures thriobolos, paucos eſt cernere Vates 217
hoc & vates ſciunt 983
varum genus auarum 1039
qui bene coniiciet, hunc vatem, &c. 444
mox ſciemus melius vate 810
vati non conuiciandum 1039
omitte vatem 588
vates ſecum auferat omen 1019
bœotis vaticinare 410
in antro trophonii vaticinatus eſt 152
vulcanus tibi vaticinat' eſt 497
vetera vaticinari 1010
¶ Vberiore filo 525
Vbi cerui abiiciunt cornua 496
vbi non ſis qui fueris, non eſt cur velis viuere 271
vbi paueris, impera 894
vbi quis dolet, ibidẽ & manum habet 597
vbi ſum, ibi non ſum 734
vbi tu caius, ibi ego caia 980
¶ Vel à mortuo tributũ auferre 373
vel acum inueniſſes 769
vel cæco appareat 185
vel capra mordeat nocentẽ 287
vel hoſti miſerandus 746
contrahere Vela 1019
velis equiſque 157
plenis velis 953
vela ventis permittere 141
ſummis vti velis 412
vt in Velabro olearii 781
Velle ſuum cuique [illegible]
barbam Vellere 471
caluum vellis 562
caudæ pilos equinæ paulatim vellere 286
Velocem tardus aſſequitur 247
pegaſo velocior 868
Velut è ſpecula 888
velut in cratere 388
velut vmbra ſequi 775
tenui Vena, diuite vena, tenui canali 585
canes Venatici 1001
in venatu periit 321
præmouere venatum 718
contigit & malis venatio 481
venari in mari 150
à lupi venatu 665
venari laudem 211
boue venari leporem 898
oleum Vendere 129
vino vendibili ſuſpenſa hedera nihil opus 510
prius antidotum quàm Vene[illegible] 884
Venereum iuſiurandum 475
venus κάλλίπυγος 956
veneris lacius feliciſſimus 63
veneris lac 211
annum, lac veneris 451
ceſtum habent veneris 655
veneri ſuem immolauit 619
antiquis debetur Veneratio. ex homeri verſu 813
dat Veniam coruis, vexat cenſura columbas 730
danda venia lapſo. ex hom. verſ. 817
venia primùm experienti 207
Venimus ad ſummã lineã 776
poſt feſtum venire 304. 586
veniat hoſpes quiſquis profuturus eſt 540
procul auribus nuntius veniat 664
ſic eſt ad pugnæ partes re peracta veniendum 586
nunc in regionem veni 591
ſerò veniſti 889
ſerò veniſti, ſed in colonum ito 580
Venter auribus caret 573
gallorum incuſare ventres 614
in ventrem inſilire 965
moleſtus interpellator venter. ex homeri verſu 812
ventrem mihi obiicis 531
ventre pleno melior conſultatio 773
pinguis venter non gignit tenuem ſenſum 737
ſolus venter & lingua ſupereſt 773
ventres 571
Venti campus 495
ventos colis 147
illam ventus & gubernator regebat 483
vento loqueris 152
virem mergis vento plenũ 700
ventus neque manere ſinit, neque nauigare 485
perendinum ventum prædicere 743
ventos reti venaris 148
ſecundis ventis 483
ventorum ſtationes 491
ventis tradere 703
ventis vela permittere 141
vento viuere 991
ventoſi 495
Ver ex anno tollere 926
vna hirundo non facit ver 258
Vera fronte 1010
ſlata Verba 617
auretrum verborũ nuntius 617
verbis conceptis peierare 1024
verbis coquinatis 990
dare verba 173
verba import. hermodorus 520
latinum verbum 988
verba mortuo facere 152
nequid moueare verborum ſtrepitu, ex homeri verſu 800
ne verba pro farina 509
è paucis verbis ingens bonum 1047
ſeſquipedalia verba 400
verba ſine pennis 627
tribus verbis 936
apud menſam Verecundari neminem decet 426
verecundia inutilis viro egenti 531
Verberare lapidem 496
Verbigerari 604
in foro Veritas 1013
veritate nihil robuſtius 7
obſequium amicos, veritas odiũ parit 987
veritatis ſimplex oratio 117
veritas temporis filia 456
in vino veritas 130
vinum & veritas 130
Verno luto 1015
Verrucis offendi qui tubera habent 221
Verſatilis artemon 843
magnus verſator in re puſilla 710
nihil ad Verſum 171
bene Vertat 752
male vertat 752
vertere terga 1018
vertere vela 307
verſis gladiis depugnare 733
hyperi Vertigo 555
Vertumno inconſtantior 407
à Veru rapere 100
veru ſignare 176
calidam veruti partem 518
Veruecea ſtatua 1018
cilix haud facile Verũ dicit 618
ne inſcius quidem verum dicit 406
verum lingua lapſa dicit 231
vero verius 991
edentulus Veſcentium dẽtibus inuidet 614
iiſdem veſcentes cepis 615
Veſpa cicadæ obſtrepens 180
neſcis quid ſerus Veſper vehat 217
Veſpertilio 998
ne intra Veſtibulum quidẽ 594
alienis Veſtigiis ingredi 1014
ſurgens è lecto veſtigium corporis confundito 10
veſtigia domini 67
è veſtigio 958
veſtigiis inhærere 1014
leonis veſtigia quæris 853
ne veſtigium quidem 997
veſtigium ollæ in cinere turbato 18
omnib. veſtigiis inquirere 863
veſtigium ponere 1017
quũ adſit vrſus, veſtigia quæris 326
Veſtimenta nudo detrahere 181
ardens veſtis 614
veſte circunfers ignem 874
mutare veſtem 1005
quærens obſonium, veſtem perdidi 492
veſtis virum facit 636
veſtitus 1006
Vetera vaticinari 1011
Veteres cera 1006
¶ quum adſit Via, ſemitam quæris 861
tota erras via 41
pedum viſa eſt via 717
exacta via viaticũ quærere 703
in via ne ſeces ligna 10
rectam ingredi viam 718
ne execeſtides quidem viam inuenerit 519
ne uia quidem eadem cum illo vult ingredi 398

Vias nouit quibus effugit eucra-
tes 572
nemo quenquam ire prohibet
publica via 711
per publicã viam ne ambules 17
viam qui neſcit ad mare&c. 549
rectam inſtas viam 1028
ſtellis ſignare viam 715
exacta via Viaticũ quærere 703
hermionis Vrec 495
cædimus inque vicẽ præbemus
crura ſagittis 736
à Vicinis exemplum habẽt 870
uicinus ad conuiuium uocandus 446
hoc municeps aut vicinus nun-
tiauit 995
inuidus vicini oculus 977
inimicus & inuidus vicinorum
oculus 618
myconius vicinus 741
opta vicino vt habeat,magis au
tem ollæ 717
vicinia ſalſa 105
iucunda Viciſſitudo rerum 247
omnium rerum viciſſitudo eſt
246.807
carica Victima 654
quid niſi Victis dolori 505
væ victis 505
ſinapi Victitare 919
victitant ſucco ſuo 572
thymbra victitans 916
ante Victoriam encomium ca-
nis 244
cadmea victoria 561
victoria ἐπεγκλής 147
victoria melioris 200
victoria deteriorum 201
victoria non incruenta.ex hom.
verſu 798
flet victus,victor interiit 511
victi non audent hiſcere 886
victus ſpinoſus 963
victus victorem cõplectens 311
cliſthenem Video 652
videberis, me videns,planè mar
tem videre 698
videre mihi labda 856
omnium quos videt ſol 1027
è duobus tria vides 624
mortuo Vitior 1035
Vinaria angina 973
piræus non fert vaſa vinaria 950
propria vineta cædere 219
longè Vicit. ex homeri ver. 813
aut manẽti vincendum, aut mo
riendum 717
romanus ſedendo vincit 324
vincere ſine ſanguine 512
haud impune Vindemiã facies
391
Vindicta neoptolemi 53
vindicta velox 1030
Vinculum alexander explicuit 23
canis in vincula 546
vinculum herculanum 303
maniuoro vinculo 601
vincula tyrrhena 871
vulcanium vinculum 570
Vindicta tarda,ſed grauis.ex ho
meri verſu 801
Vinum 66
ad vinum diſerti 1004
vinum caret clauo 422
caricum vinum 943
citra vinum temulentia 97
vinum dementat ſapientes 412
vinum,equus poetæ 506
gutta vini non miſcetur aqua ſæ
pius infuſa 869
in vino veritas 230
vinum & veritas 230
Vinum lac ueneris 451
perdidiſti vinũ infuſa aqua 414
ſi vinum poſtulet,pugnos illi da
to 506
acetum maluit præſente vino
624
fæcem bibat qui vinũ bibit 216
ranis vinum præminiſtras 412
vino repuераſcere 412
ſapiẽtia vino obumbratur 403
vinum ſenem etiam vel nolen-
tem ſaltare compellit 412
vinum animi ſpeculum 231
uinum theologicum 656
vino vendibili ſuſpenſa hedera
nihil opus 510
aſpis à Vipera 923
frater Viro adſit 157
parit puella etiamſi malè adſit
viro 538
ſemper aliquem virũ magnum
1012
viri aurei 255
boni viri lachrymabiles 545
nulla candidorum virorum vti-
litas 759
ceruinus vir 539
difficilis vir 635
duplices viros 615
viro eſurienti neceſſe eſt furari
719
vir fugiens,& denuo pugnabit
327
vir fugiens haud moratur lyræ
ſtrepitum 307
magiſtratus virum indicat 336
virum improbum vel mus mor
deat 286
viri iureiurando, pueri talis fal-
lendi 685
viro lydo negotiũ nõ erat 548
mali viri munera inutilia 109
fuge procul à viro maiore 706
intimæ notæ viri 782
claudus optimè virum agit 686
pecuniæ vir 562
præbere viros.ex hom.ver. 799
qualis vir,talis oratio 108
reſpublica virum docet 888
imi ſubſellii viri 782
viri ſenis aſtaphis caluaria 369
viro ſeni maxillæ baculus 509
veſtis virum facit 636
vir videbatur nauis ſupplicans
ſcopulo 279
vir vnus nullus eſt 170
vnus vir non cernit omnia 171
à ſexaginta viris venio 953
viri infortun.procul amici 572
pro mea virili.ex hom.ver. 797
dum Virent genua 893
circes Virga 266
uirga moyſis 58
apud equum Virginem 1004
ſemper virgines furiæ 780
virgo primum 719
cenſoria Virgula 176.976
virgula diuina 57
Virgultea ſcaphula ægæũ tranſ-
mittere 370
Virtus æterna 1038
quærendæ facultates,deinde vir-
tus 584
virtute duce,comite fort. 1016
elucet egregia virtus.ex homeri
verſu 793
virtutem & ſapientiam vincunt
teſtudines 475
virtus gloriam parit 987
virtutem omnem explica 1019
ex tuis virtutibus ornatus 134
virtus ſimplex 974
abſtinẽda Vis à regibus.ex ho-
meri verſu 816
adminicula Vitæ.ex homeri ver
ſu 817
abronis vita 487
alia vita,alia diæta 289
aſpera vita, ſed ſalubris.ex ho-
meri verſu 814
cochleæ vita 901
qui cum contemptu vitæ inua-
dunt.ex homeri verſu 794
omnibus anteuertenda vitæ cu-
ra.ex homeri verſu 791
cyclopica vita 333
dimidio vitæ nihil differũt fe-
lices ab infelicibus 354
vita doliaris 177
ephemeri vita 873
anima & vita 447
fatale vitæ tempus exactum. ex
homeri verſu 803
vitæ finem ſpectato 110
vita hominis peregrinatio 1021
inſperabilem vitam viuis 705
in nihil ſapiendo iucundiſſima
vita 611
leporis vita 885
vita macerata 288
vita molita 875
vita mortalium breuis.ex hom.
verſu 818
orphica vita 974
vita ſpinoſa 278.598
ſpithama vitæ 406
ſponſi vita 589
tibicinum vitam viuis 416
ne cinerem Vitãs, in prunas in-
cidas 690
qui vitat molam, vitat farinam
688
quod vitari non poteſt,non cul
pandum, ſed animi æquitate
leniendum 101
nihil de Vitello 881
Vitelliana cicatrix 730
mare prius Vitem tulerit 471
vallus vitem decepit 393
ex vitibus non amputatis diis
ne libaris 20
rubo neglecto,uitis expetitur 473
Vitiat lapidem longum tempus
668
ne vitiεs muſicam 877
quod aliis vitio vertas,ipſe ne fe
ceris.ex homeri verſu 802
vitioſa nuce non emam 162
Vitilitigator 510
imagines in Vitro 435
ſi tanti vitrum, quanti margari-
tum 884
taurũ tollet qui Vitulum ſuſtu-
lerit 79
Viua vox 66
cornicibus viuacior 216
phœnice viuacior 272
ſibylla viuacior 851
ictus,Viuerra 742
canis Viuens è magdalia 846
viuit,incende ignem 573
nunc ipſa viuit ſapientia 682
latè viuens 605
muſicè viuere 416
ex præſcripto viuere 123
in diem viuere, ex tempore vi-
uere 277
vento viuere 991
viuit,aut mortuus eſt 542
viuum cadauer, viuum ſepul-
chrum 452
viuus fueris, vel cepe ſolum ac-
cipiens 734
liuor in viuis 533
viuum nouerit 425
viuorum oportet meminiſſe 79
etiam capillus viuus 721
viuus vidẽſque 885
quoad Vixero.ex hom.ver. 801
vixit dum vixit bene 719
deus Vlciſcetur.ex homeri ver-
ſu 806
obuiis Vlnis 587
vndarum in vlnis 943
Vlpiani locus 998
quid primum aut Vltimũ 401
myſorum vltimus nauigat 217
ultimus,primus & medius 24
Vltra catalogum viuit 728
vltra epimenidem dormis 308
vltra gades 720
vltra hyperbolum 883
vltra linum 631
vltra peram ſapere 728
vltra res callicratis 570
vltra ſepta tranſilire 341
Vltro citróque 115
vltro deus ſubiicit bona 571
merx vltronea putet 304
Vlulas athenas 61
Vlyſſes pannos exuit 899
vlyſſis remigium 607
vlyſſeum commentum 572
¶ad Vmbilicum ducere 71
Vmbræ 24
vmbra aſini 115
decempes vmbra 707
ex vmbra in ſolem 88
ne vmbram quidem eius nouit
911
vmbra pro corpore 667
ſcarabei vmbræ 657
vmbram ſuam metuere 179
vmbra territas 206
velut vmbra ſequi 775
vmbræ volitant 437
vulturis vmbra 549
¶ Vnà cum ipſo caniſtro 381
vnà cum ipſis manipulis 513
vnà cum templis & aris 907
vnà lauabor 550
Vna domus non alit duos canes
363
vna hirundo non facit ver 258
non vna manu capere 910
non una vehit nauis 853
vna pertica 911
vna ſcutica omneis impellit 608
vni cum duobus nõ eſt pugnan
dum 1047
vna voce 293
Vnctum pro nitido 1042

extra fumum & Vndam 974
vndarum in vlnis 943
vndas numeras 145
à bis ſeptem vndis 665
obturbas fruſtra velut vnda 989
Vnde excoquat ſeuum 780
Vnda 78
Vngues arrodere 750
vnguiũ crinium que præſegmina ne commingito 168
demorſos vngues ſapit 750
leonem ex vnguibus æſtimare 199
vnguis in vlcere 117
vnguem latum, tranſuerſum, & ſimiles hyperbolæ 158
vnguem medium oſtẽdere 471
vngui notari 176
ſummis vnguibus ingredi 391
quæ vocis ſunt vnguibus ne nu trias 18
à teneris vnguiculis 243
plus apud campanos Vnguenti quã apud cæteros olei ſit 398
in vnguento aſinus 172
in lente vnguentum 233
mortuũ vnguento perungis 683
unguentum ſcarabeo pro ſtercore 143
Vnione ſignare 174
præſtat Vni malo obnoxiũ eſſe quàm duobus 867
vnicũ arbuſtum haud alit duos erithacos 392
vno die conſeneſcere 692
vno digitulo 905
ex vno multa facere 366
ex vno omnia ſpecta 88
nec vno dignus 263
vno tenore 293
vno ore 318
vnum augurium optimum, tueri patriam 635
vnum ad vnum 397
vnus deus, & plures amici 711
vnus vir, nullus vir 170
vnus vix contra multos 170
Vocales oratores 1042
cicada vocalior 316
Vocatus atque nõ vocatus deus aderit 415
ne ſi bos quidẽ Vocẽ edat 632
omnem vocem mittere 648
voces varias quidam imitantes 25
vna voce 293
da lapidi Volam 986
volam pedis oſtendere 1017
Volantia ſectari 194
ſine pẽnis volare haud facile eſt 731
volaticum iuſiurandum 872
Volentem bouem ducito 847
volens nolens 114
volens nolente animo 549
vt poſſumus, quando vt volumus, non licet 270
in magnis & voluiſſe ſat eſt 566
ſi deus voluerit. ex hom. ver. 809
Volui agique 772
voluitur dolium 876
ſaxum volutum non obducitur muſco 709
angerona Voluptat comes 643
Voluptas fœda. ex hom. ver. 814
ſus in Volutabro cœni 883
canis reuerſus ad Vomitum 818
Voracior purpura 446
vorare hamum 497
Vorſuram ſoluere 321
in Voti compotem. ex homeri verſu 793
facta iuuenum, conſilia mediocrium, vota ſenum 716
votum muniſicum 570
cyclobori Vox 651
vox viua 66
¶ Vrbanum 740
vrbanus nihil æqui cogitat 693
ſi tibi machæra eſt, & nobis Vrbina eſt domi 579
lutum niſi tundatur, non ſit Vrceus 685
in foribus vrceum 372
docui te Vrinãdi artem, &c. 710
Vrit abſque torre 891
quum adſit Vrſus, veſtigia quæris 326
Vſque ad aras amicus 605
vſque ad plaudite 723
vſque ad rauim 855
citius Vſura currit quàm heraclitus 529
uſura maritima 1003
vſuræ nauticæ 1002
ſortem & vſurã perſoluere 966
vſus eſt altera natura 446
quis Vſus cepis putridit 666
ouium nullus vſus ſi paſtor abſit 537
vſus varius prouerbiorum 8
¶ Vt bagas conſtitiſti 786
vt canis è nilo 311
vt corinthia videris corpore quæſtum factura 784
vt ex bulga matris 1033
vt fici oculis incumbunt 568
vt herba ſolſtitialis 1009
vt in velabro olearii 782
vt lupus ouem amat 971
vt luti baiuli 985
vt nunc ſunt homines 793
vt phidiæ ſignum 1049
vt phrygius amauit pictiã 1021
vt poſſumus: quando vt volumus non licet 170
vt ſementem feceris, ita & metes 180
Vterque ambo, ambo neuter 882
Vtere curru, de aſinis nihil laborans 766
vti ſoro 53
fruſtra habet qui non vtitur. ex homeri verſu 801
nec ſibi nec aliis vtilis 492
mendacium vtile 1046
quod vtile, honeſtum 972
ſale nihil vtilius 1004
nulla candidorum virorum vtilitas 739
Vtinam domi ſim 570
vtinam malè quemadmodũ inueniſti ericias 570
Vtraque manu adeſſe 393
vtranque paginam facit 455
Vtrem cædis 149
vtrem mergis vento plenũ 700
vtres thylaci 945
vtre terrere 106
vtrem vellis 149
Vtroque nutans ſententia 748
vtroque pede claudicare 687
vtrunque 867
¶ *Vua paſſa* 569
vulcan⁹ tibi vaticinatus eſt 497
vulcanium vinculum 570
non Vulgari ancora nititur 925
ingratit. vulgi. ex hom. ver. 808
no omnino temere eſt quod vulgò dictitant 198
vulgus ſuſpicax. ex hom. ver. 812
chironium Vulnus 558
annoſa Vulpes haud capitur laqueo 322
vulpes bouem agit 513
cauda de vulpe teſtatur 199
vulpi eſur. ſomnus obrepit 522
quàm facilè vulpes pyrum comeſt 729
pulchrè fallit vulpem 918
ſi leonina pellis non ſatis eſt, vulpina addenda 732
vulpes haud corrumpitur muneribus 322
æthiopem ex vultu iudico 300
iungere vulpes 115
vulpes non iterum capitur laqueo 485
multa nouit vulpes, verùm echinus vnum magnum 161
benignior pellace vulpe 864
vulpinari cum vulpe 72
Vultu ſæpe læditur pietas 994
ſi Vulturæ, cadau. expecta 219
vulturis vmbra 549
¶ non ſoli atridæ amant Vxores 941
prius lup⁹ ouẽ ducat vxorẽ 772
tanquam chalcidica nobis peperit vxor 608
vxor ſeni ſponſo regina eſt 261

X

calabri hoſpitis Xenia 749
Xenocratis calcolus 722

Z

Zaleuci lex 607
qui non Zelat 918
Zenodotus 134
Zenodoti locus 485.486
Zenone moderatior 338
Zenoniũ eſt lentẽ coquere 958
Zoilus 402
Zoili 482
Zonam perdidit 160
Zopyri talenta 608

INDEX IN QVASDAM GRAECAS VOCES IN HOC OPERE EXPLICATAS, AUT PROUERBIALES, AUT AD PROUERBIA PERTINENTES.

A.

Ἀβιώτως ἔχειν 965
¶ Ἀγαθοδαιμονισταί 954
Ἀγεωμέτρητος οὐδεὶς εἰσίτω 688
Ἄγειν καὶ φέρειν 771
¶ Ἀδελφίζειν 1010
Ἀδείμαντοι 1010
Ἀδελφία 288
Ἀδύνατοι 1010
¶ Ἄζηλος πλοῦτος 679
¶ Ἀθερίζειν 937
Ἀθυρόγλωττος 704
Ἀθύρωτον στόμα 705
¶ Αἶ 642
Αἰδέομαι Τρῶας 321
Αἰγιναῖα 662
Αἰγυπτιάζειν 724
Αἶνοι 3
Αἶνος 3
Αἶνος *ut diſtinguatur à parœmia* 3
Αἰξωνεύεσθαι 1015
Αἶσαι 752
Αἰσωπομίμητοι 513
¶ Ἀκάνθαις δύειν 320
Ἀκίνητοι *ſcriptores* 1
Ἀκκίζειν 2
Ἀκμάζειν 857
Ἀκρότητα κύμβαλα 469
Ἀκροχειρίζεσθαι 313
¶ Ἀλαζονεία 169
Ἀλάστωρ 48
Ἀληθεύειν 619
Ἀλιτήριος 855
Ἀλλοῖος γέγονας 54
Ἀλλοπρόσαλλος 56.226
Ἀλλοτριοφάγοι 900
Ἀλύται 807
Ἀλφιτοπωλεῖν 470
¶ Ἀμαξιαῖα 151
Ἀμβλυωττεῖν 173
Ἀμεταστρεπτί 138
Ἅμα 399
Ἀμύκλαι 225 383
Ἀμουσολογίας 469.510
Ἄμουσοι 510
Ἀμυστὶ πίνειν 866
Ἀμφιθαλὴς ἔρως 863
Ἀμφοτεροδέξιοι 55
Ἀμφοτερόπλουν 1003
¶ Ἀνάγκη 428
Ἀναιμωτί 183
Ἀνδραπόδοις 861
Ἀνδραχθὴς 662
Ἀνεμίδια 769
Ἀνεμοφόρητα 769
Ἀνεμώλια 769
Ἀνείρατος εἶ 661
Ἀνέστιος 409
Ἀνθύδωρος 632
Ἀνθεστήρια 86
Ἀνθεστηριών 85
Ἀνθρωπόμορφος 927
Ἀνιδρωτί 183
Ἀντιπελαργεῖν 317
Ἀντίστροφος 595
Ἄνω ποταμῶν 102
¶ Ἄοινα συμπόσια 116
¶ Ἀπ' ἀκροφυσίων 865
Ἀπάλαμνος 1049
Ἄπλουτος πλοῦτος 679

Ἀπολείπεσθαι 970
Ἀποδοκιμάζεσθαι 528
Ἀποκλείω 1017
Ἀπόκλεισμα 1017
Ἀπομαθεῖν 879
Ἀποσκυθίσαι 426.957
Ἀποτηγανίζειν 200
Ἀπροσκελίς 706
Ἄπρακτος 1014
Ἀπροσδιόνυσος 469
Ἀπόθεσμα 325
¶ Ἀρκάδας προσκαλῶν 704
Ἀργεῖοι 843
Ἀρπαστόν 470
Ἀρχαῖα 164
Ἀρχεῖον 879
¶ Ἀσκαλαμίτης 678
Ἀσπάλαξ 749
Ἀσπιδαποβλής 311
Ἀσπονδος πόλεμος 692
Ἄσωτος πλοῦτος 679
Ἀσύμβολος 897
Ἀτιμαγελεῖν 38
Ἀτιμαγέλης 39
¶ Αὐθέκαστος 386
Αὖθις αὖ 367
Αὐλή 679
Αὐτοβοεῖν 977
Αὐτοβοεί 590
Αὐτοῖς κανθάροις .719. ~~[illegible]~~
Αὐτολήκυθοι 163.900
¶ Ἀφανὴς πλοῦτος 679
Ἀφανίζειν 614
Ἀφιστρείας 211
¶ Ἀχθοφόροι 726
Ἄχει 320
Ἀχὰς 611
Ἀχρειόγελως 861
Ἄχρι χείλεος, & similia 570
¶ Ἀψίκορον 593

B

Βαγώας 194
Βαλανηφάγοι 681
Βαλανίσται 167
Βαλβίδες 211
Βάλλειν 63
Βάλλ' οὕτως 459
Βάσανος 487
Βασιλικόν 1016
Βασιλικῶς 573
Βαυκαλᾶς 872
Βατταρίζειν 781
Βαττολογία 782
¶ Βεκκεσέληνος 376
Βερραΐζειν 1002
¶ Βλὰξ 472
¶ Βοῦς 316
Βομβαύλιος 524
Βουθυσία 659
Βουκέρως 114
Βουλιμιᾶν 309
Βούλιμος 309
Βουφάγος 394
¶ Βυσσοδομεύειν 861
¶ Βωμολόχος 778
Βωμολοχεύεσθαι 778

Γ

Γαλῆ 87
Γαστρίμαργοι 571
¶ Γερρινοί 871
¶ Γηγενὴς ἄνθρωπος 283
Γηροβοσκεῖν 317
Γηροτροφεῖν 317
¶ Γιγγραίνω 281
¶ Γλυκύτερος 10
Γλυκυτράχηλος 86
Γλωσσαλγεῖς 604
¶ Γνήσιος αἰτὸς 754
Γνῶμαι 3
Γνωμικόν 1
¶ Γοργὸν βλέπειν 698
¶ Γρύζειν 661.379
¶ Γυμνοκομεῖν 130
Γύργαθον φυσᾷς 862
Γυρῖνοι 361
¶ Γυποβόμβυκες 694

Δ

Δαίμων 957
¶ Δείκηλον 107
¶ Δημοπίθηκοι 731
¶ Διακωδωνίζειν 1011
Διονυσοκόλακες 405
Δὶς διὰ πασῶν 82
¶ Δόκιμοι 1010
Δολιχοδρόμος 971
Δούρειος ἵππος 861
¶ Δυσωπία 188
¶ Δωριάζειν 1050
Δωροδοκεῖν 490
Δωροφάγοι reges 93

E

Ἔγκαφος 724
Εἰκοσιπεδές 89
Ἐκάστης ἡμέρας 843
¶ Εἶα 641
ἀγεωμέτρητος οὐδεὶς εἰσίτω 688
¶ Ἔκδοσις 1003
Ἐκλιπεῖν 723
Ἐκπεδιῶσαι 719
Ἐκπερμαΐζειν 978
Ἐκβαρβαρίζειν 574
Ἐκφυλλοφορεῖσθαι 1014
¶ Ἔλαφος ἐλαφ 476
Ἐλλεβορίζειν 273
Ἐλλεβοριᾶν 273
Ἐλλοπιεύειν 166
Ἔλλοψ 166
¶ Ἔμμουσον 510
Ἐμπεδόφυλλος 98
¶ Ἐν δελτίῳ 1008
Ἐν κεφαλαίῳ 572
Ἐν κύκλῳ 457
Ἐν πλάτει 967
¶ Ἐξαγώνια 399
Ἐξαιτης 590
Ἐξονυχίζειν 187
Ἐξορχεῖσθαι 1011
¶ Ἐπαύλια δῶρα 872
Ἐπιγλωττεῖσθαι 437
Ἐπιδορπίσματα 938
Ἐπιθυμόδειπνοι 777
Ἐπιμηθεύς 33
Ἐπίξενον 611
Ἐπίσταθμον 225
Ἐπιψηφίζειν 174
Ἐπώνια 742
Ἐπῳδός 595
¶ Ἐρήμη δίκη 183
Ἐρημοδίκιον 183
¶ Ἐσκυμαλίχθαι 693
Ἕστω νῦν μοι 430
Ἑστία 219
Ἐσχάτων ἔσχατα 53
¶ Εὐάγγελιον 773
Ἔχουσι α 885
Ἐχιναλώπηξ 507

Z

Ζάθεος 189
¶ Ζωφοροδέρπτεις, & similia 777
¶ Ζωπυρεῖν 422

H

Ἡ παῖ δ' ἐστὶ τοῦ 717
¶ Ἡδυσμαθεῖν 733
¶ Ἡμεροδρόμος 971
¶ Ἡμερόκοιτος 890

Θ

Θ praefigere 175
Θᾶσσος αἰθήρ 189
¶ Θὴρ 963
Θηρικλεῖος 963
¶ Θύειν, θυσίαις μάθει 595
¶ Θερίζειν 984
Θρῖα 340
Θριαί 340
Θρὶψ 309
¶ Θύλακος 572
Θυμβροφάγοι 491
Θυρεπανοίκτης 133

I

Ἰαλεμίζειν 611
Ἰαμβίζειν 951
¶ Ἰλλωπτεῖν 173
¶ Ἰξοβόρος 42
¶ Ἰξοφάγος 42
¶ Ἱππομανεῖν 645
¶ Ἰσθμιάζειν 607
Ἰσόθεος 180
Ἴσον ἴσῳ 948
Ἰσόρροπος 193
Ἱστοδρομεῖν 138
Ἰσχνοφωνία 782
¶ Ἰχθυοπτῇ & οἰκουρεῖν 90

K

Καιρὸς deus 149
Κάβασος 570
Καθημεροβίοι 177
Κακοδαιμονᾶν 772
Κακῶς κακόν 181
Καλάμη 318
Κάμινος 543
Καπηλεύειν 530
Καπνὸς pro vano pollicitatore 687
Καρβάζειν 182
Καρδαμίζειν 275
Καρδαμογλύφος 353
Κάρδαμον 275
Καρδοπίον 659
Καρυκκάζειν 908
Καρυκεύειν 908
Καρύκη 908
Καταπτᾶν τὴν οἰκίαν 614
Κατὰ χειρός 163
Κατωφρυᾶσθαι 723
¶ Κερασβόλος 888
Κέρκος 950
¶ Κιβδηλεύειν 650
Κίβδηλος 650.696
Κιχλίζειν 409.519
Κίλλος 784
Κιλλικτήρ 784
Κινδαλισμός 61
Κιχλισμός 653
¶ Κλειτοριάζειν 652
¶ Κολοφῶνα ἐπιθεῖναι 72
Κορυφὴ τοῦ λόγου 430
Κορυβαντιᾶν 772
Κορυβαντιῶσι 331
Κοτύλη 609
Κόχλος 765
¶ Κράδη 850
Κρεμάθρα 500
Κρονικά 164
Κρονόληροι 369
Κρονοχυτρόληροι 948
Κροΐζειν 199.230
¶ Κυαθίζειν 947
Κύαμος 16
Κύκλῳ περιέλκειν 962
Κυλίκειον ἄσμα 133
Κυναλώπηξ 752
Κυνοβλὼψ 300
Κυνώπης 300
Κύριος 201

Λ

Λαβὼν ζητεῖν καὶ περιέχειν 133
Λακκόπλουτοι 959
Λαφυροπωλεῖν [illegible]
¶ Λεπτολογεῖν 117.776
Λεπτὸς 776
Λεπτομερῶς 777
Λέσχαι 116
Λευκάσπιδας 857
Λευκόπυγοι 365
Λευκότερον εἶναι 50
Κάλοφαρος 184
¶ Λῆμα 947
Λῆμμα 947
Λῆρος καὶ φλυαρία 437
¶ Λιμοδωριεῖς [illegible]
¶ Λογίατρος 550
Λογοδαίδαλοι 439
¶ Λυδίζω 530

M

Μαμμάκουθος 987
Ματτυάζειν 525.876
¶ Μέγα ποιεῖν 400.726
Μέγα φρονεῖν 400
Μὰ θεούς 595
Μελλονικιᾶν 988
Μέτρος 153
Μεταδόρπια 938
Μετακλαίειν 586
Μεταπίπτειν 120
Μετέωρα 112
¶ Μέλλει 732
Μνημονικὲς disciplinarum [illegible]
Μυχῷ 850
¶ Μικρολογεῖν 602
Μικρολογία 776
Μίλτος 86
Μισοθάλαττος 645
¶ Μνάμονες 215
¶ Μονόχαλκοι 895
Μονομαχεῖσθαι 59
Μουσικώτατος 510
¶ Μύζω 262
Μυκτηρίζειν 264
Μυλλὸν 543
Μυσόβας 958
Μυρμηκιά 108
Μυσταροί 950
Μυσταλαῖν 719
Μύτος [illegible]
¶ Μωροκλέπται 519

N

Ναυκληριᾶν 943
¶ Νεκρὸς ζῇ 852
¶ Νήπιοι reges 93
Νίτρον 813
Νηφαλιεύειν 595

Ξ

Ξύσμαλος 117

O

Ὀβελίζειν 176
Ὀβελισκολύχνιον 442
¶ Ὀδαξ 138
Ὀδός 78
Ὁδοῦ πάρεργον 199
¶ Οἰκοτελεῖς 660
Οἰμώζειν, & similia 472

Οἰόθεν 329
Οἰόλυκος 943
¶Ὅλμος, ἄπαλμος 738
Ὀλοιχύτος 1037
¶Ὀμετηχοι 360
¶Ὀξύγλυκυ 843
¶Ὄσσα dea 199
Οὐκ αἰτόδε 368
Ὀρφανισμός 368
¶Ὀνειροδρομεῖν 138
¶Ὀψωνιάζομαι 439

Π

Πάγιον & πάγιος 970
¶Παίπαλημα 539
Παλαιά 164
Παλινῳδία 731
Παλίμβολος 539
Πάναιος 77
Πανδαισία 509
Παντοχοῦ δ'ἄρ 951
Πανολεθρία 324
Παραβλέπειν 273
Παραλλάττειν 550
Παρασειρασθαι 157
Πάρεργον 359
Παρέργως 359
Παροιμίας 324
Παραπτῆναι 138
Πασπάλη 320
Παῦε ἐσθί, ἀλλὰ μάλα κιγλος 605
Παυσικάπη 659
Παχυμερῶς 777
Παχυσμία 182
Πάχυπρον 36
¶Πήδαλον 987
Πέμπελοι 369
Πεντάπλοα 949
Πεντηκοντηγύους 822
Περίτριμμα 843
Περίπρημος 845
Περίψημα 843
¶Πηγαὶ λόγων 1004
¶Πιθηκίζειν 777
Πιθοιγία 110
Πιτανό 162
¶Πλάδος 151
ἐν Πλάτει 967
Πλάνητος 141
Πλούτης 154
Πλούτης ἄξυλος 679
Πλοῦτος ἀτελεύτητος 679
Πλοῦτος ἀφανής 679
Πνίγειν 353
¶Ποικιλομήτης 162
Ποικιλόφρων 162
Πόλεμος ἄσπονδος 691
Πολυστέφανος 590
Πολύποδος 5456
Πολυφιλία 741
Πομπεύειν 1003
Πονηρός 287
Πόνηρος 287
Πόνος πόνῳ πόνον φέρει 425
Ποταμοί 510
¶Πρόβατον χρυσόμαλλον 645
Πρὸ μηνὸς 33
Προστατεῖν 60
Προσεληναῖοι 682
Προσέληνοι Arcades 704
Προφορεῖς 1006
Προπιεῖν, & similia 497
¶Πτερυγίζειν 686
Πτωχαλαζὼν 110
¶Πυθαγόροι 369
¶Πυρρίχιζειν 781

Ρ

Ῥαχία 582
¶Ῥίψ 370
Ῥιψάσπις 318
¶Ῥυπαροιδ'αλες 857

Σ

Σεισοπυγίς 409
Σιλλίζειν 578
¶Σκάπτειν 399
Σκαρδαμυκτεῖν 875
Σκάφη 994
Σκιαμαχεῖν 944
Σκιαγραφίαι 944
Σκοροδίζειν 656
Σκῦτα βλέπειν 391
Σκύφος 421
¶Σμικρὰς 108
¶Σορὸς 108
Σοροσαμεστὴς 369
¶Στήμονος 1018
Σπονδηχθεῖ 817
Σπυρίδους 953
Σαραμαντις 1018
¶Στόμα ἄθυρον 703
Σῦκα 595
Συμβάλλειν 193
Συναποθνήσκειν 740
Συναγωγή 158
Συρακουσίων δεκάτη 465
Σίζειν 944
Σύφαρ 817
Σχιστῆς ὕλης 267
Σωρὸς 108

Τ

Ταμίας 473
¶Τείχους 491
Τέρμα 53
Τερμιεία ἡμέρα 53
Τέττιξ 297
Τετράδραχμον 66
¶Τετραχῇ ἀρά 845
Τετράζειν 867
Τριάλαος 786
Τεμμερίας 805
Τετριγότες 565
Τειχεία 904
Τρεγάδιοι 857.948
¶Τυμβογέροντες 369
Τύπτω 777
Τυφλὸς 154
Τύχη εὔριπος 308

Υ

Ὑθλῶν 654
¶Ὑπάτη 85
Ὑπὸ μάζαν 525
Ὑποθῦτος 632
Ὑποψωμιζόμενοι 881
Ὑπηνέμια ὠά, siue ζεφύρια 769

Φ

Φαρμακοπωλεῖν 1031
Φακὴ vel φακῆ 454
Φαλλοφόροι 519
Φαλαρισμός 339
¶Φάρμακα, & similia 565
Φιλαλεῖν 170
Φλήναφος 170
Φειδίας 947
Φέναξ 474
¶Φειδὸς 497
¶Φίλαυτοι 129
Φίλιππος aut Φίλιππεος 586
Φιλονικεῖν 593
¶Φορμολογεῖν 290
Φάρος 190
¶Φυσᾶν αὐλάς 459
Φώριος 253
¶Φυγομαχεῖν 716

Χ

Χάρις. 28
Χαριτογλωττεῖν 73
Χαρωνῖται 1050
¶Χειροτονεῖν 541
Χειρουργεῖν 534
Χελιδονίζειν 212
Χελώνη 475
Χελωνοφάγοι 52
Χηρωφή 305
¶Χαλκεύτης 989
¶Χειρομάχος 784
¶Χρῆσθαι καὶ κτᾶσθαι 429
Χρυσολόγος 551
Χρυσοκέρατα pocula 687
Χρυσόμαλλον πρόβατον 645

Ψ

Ψαμμακόσια 245
¶Ψίαι 97
ἐ Ψυλλοῦ τὸ πηδᾶν 209
Ψευστῆς 782
Ψωλοκοπος 701

Ω

alpha & Ω mega 14
¶Ὠγύγια 586
¶Ὠκύμοροι 304
¶Ὡς τύπῳ εἰπεῖν 777
¶Ὠτακουσταί 60

LOCI SECVM CONGRVENTIVM ET PVGNANTIVM MATERIARVM.

Quarum ſingulæ cum prouerbiis ad eas facientibus in proxime ſequenti habentur indice, ordine alphabetico digeſtæ.

Diuitiæ
Paupertas
Munerum corruptela
Forma, deformitas
Tædium ex iteratione
Iteratio citra tædium
Moleſti intolerabil.
Ingrata ob vetuſt.
Nupera
Iteratus error
Error in initio
Garrulitas
Breuiloquentia
Clamoſus
Rixoſus
Taciturnitas illaud.
Laudata
Infacundia
Facundia
Munus non munus
Exitium honeſtum
Malum immedicabile
Induſtria
Ignauia, inſcitia
Ingratitudo
Gratitudo
Simulatio, diſſimu.
Libertas, veritas
Seruitus
Vanitas
Curioſitas
Crudelitas & contra
Timiditas, ignauia
Inanis metus
Audacia
Fortitudo
Cedendum multitudini
Liberalitas
Tenacitas
Hoſpitalitas, & contra
Profuſio
Rapacitas, auaritia
Sordes & parſimonia
Perficiendi, abſol.
Ab initio ad finem
Similitudinis, & con.
Diſſimilitudinis & incongruentiæ
Munus aptum aut in.
Infortunii, exitii
Bonæ fortunæ, copiæ augurii
Malum accerſitum
Sera pœnitentia
Serum remedium
Damnandi
Approbandi
Iudicandi recte
Alia aliis placent
Aberrandi
Cæcutientia
Perſpicacitas
Perſpicuitas
Obſcuritas
Surditas
Attentio, & contra
Obſecundantis
Correctio dicti
Commodum interuerſum
Impoſſibilia
Abſurda, indecora, præpoſtera
Inanis opera
Difficultatis
Procliuitatis, & contra
Nunquam
Semper
Nuſquam
Penſatio beneficii vel officii
Malum conduplicatum aut nouatum
Malum male vitatum
Malum affuctum

Mali retaliatio
Inæqualis penſatio
Alibi diminutum, alibi redditũ
Fruſtrata ſpes
Deſperatio
Præter ſpem bonum, aut malum
Malum vertens bene
Subiti interuentus
Magnifica promiſſa
Votum
Spes pertinax
Excellentia, inæqualitas
Differentiæ
Æqualitas
Vincere, & vinci
Victoria vtrinque
Non ſolus ille
Securitatis, & tutæ rei
Contemptus, & vilitatis
Dignitatis
Proximis vtendum
Inconſtantiæ, perfidiæ, verſutiæ
Mutandæ ſententiæ
Mutati inſtituti
Fortunæ commut.
Temperantia
Intemperantia, libido
Modeſtia moduſque
Arrogant. iactantiáque
Philautia
Contrarium philautiæ
Manſuetudo
Aſperitas, moroſitas
Occaſio
Sumptuoſa
Frugalitas
Luxus & mollicies
Lautitiæ
Fames
Feſtinationis
Feſtinatio præprop.
Tarditas & cunctatio
Salubritas
Inſalubritas
Diuturnum
Hæredipetæ
Senium præmaturũ, aut mors
Longæuitas
Iuuenta
Vita hominis & miſera & breuis
Prudentia ſenilis
Prudentia
Aliis ſapere
Prudẽtia cõiuncta vir.
Inſtans
Anceps & dubius
Perplexus
Decretum
In deprehenſos
Metus ex conſcientia
Vinculum inſolubile
Vltio malefacti
Metus pœnæ
Aliena à re
Aliena curantis
Ad rem pertinentia
Laceſſentis
Inſidiæ
Coniecturæ
Calumnia
Obtrectatio & maled.
Cauſa indefenſa
Carpentis ſeipſum
Neceſſitas
Triſtitia, lætitia
Sollicitudo
Nuncius lætus
Minantis
Vehementia, languor
Amor
Amicitia
Adulatio
In delitiis
Odium
Ira
Inuidia, æmulatio
Diffidentia
Fraus ab amico
Diligentiæ
Aſſiduitas
Indiligentiæ
Somnolentia
Occupatio, ocium
Iuſtitia
Iniuſtitia
Rigor
Vis iniuſta
Inculpatus
Temeritas
Pudor
Impudentia
Pudicitia
Impudicitia
Originis
Nobilitas, obſcuritas
Degenerantiũ in peius
Initium laudatum
Proficientiũ in melius
Proprii commodi ſtud.
Lucrum ex ſcelere
Internitio
Subitum exitium
Totum vt nihil reliqui
Obliuio
Memoria
Elabendi
Ex ſeſe
Domi viuere
Fœminæ
Æquanimitas
Solitudo
Ignoratio
Nouitas
Notus
Occulta
Vices officii
Fides & grauitas
Perfidi
Conſilium
Cũ auxilio, citra auxilium
Intempeſtiua, inepta
Tempeſtiua
Seruire tempori
Deprecandi, abom.
Execrandi
Ominandi
Beneficium corruptum
Riſus
Deriſio
Impoſturæ
Fortunata ſtultitia
Citra laborem
Incitare
Diſcriminis
Alieno periculo
Experiẽtiæ ſeu pericl.
Secundæ experientiæ
Imperitia
Conatus
Pertinacia
Incertus euentus
Ex euentu iudicium
Multi
In ſtupidos
Prælongi
Improbi
Ingenii mali. & inſti.
Malus vicinus
Aperte & craſſe
Raritas
Concordia
Diſcordia
Fuerunt, non ſunt
Exilium
Acceſſio puſilla, aut nimia
Focus
Vſura
Probrum, gloria
Munus boni conſul.
Libenter
Refugium
Docilitas
Diuitum prærogat.
Repellentis
Mira noua
Omnia
Illecebra mali
Contagio morum
Commodo magno
Tumultus
Tormenta
Magni momenti
Scurrilitas
Auxilium
Bibacitas
Honos indigno
Maledicentia
Nugalia
Mixta
Paraſiti
Puniri pro alio
Veneficia
Tolerantia
Toruitas
Furtum

INDEX PROVERBIORVM IVXTA LOCOS SEcum congruentium & pugnãtium materiarum, ſerie alphabeti collocatos. Quota autem pagina quærendum ſit vnumquodque, index primus oſtendet.

A

AB INITIO AD finem.

Ab ipſo lare
A capite ad calcem
Prora & puppis
Venimus ad ſummum
A carcere
Ad calcem
A carceribus
Ab ouo vſque ad mala
A linea incipere
Ab incunabulis
A teneris vnguiculis
Principium dimidium
Caput
Quodcunque i ſolum
Exordiri telam
Scindere gladium
Ea tela texitur
Toto organo
A fronte atque à tergo
A cælo ad terram
Ne inter apia quidem
Fores aperire
Saliua prima
Vſque ad plaudite
A calce ad carceres
A carceribus ad met.
Ianuam, feneſtram aperire

ABERRANDI

Extra calcem
Quis aberret
Toto cælo erras
Tota erras via

ABSVRDA, INDECOra ſeu præpoſtera.

Fluuius quæ procul.
Fruſtra habet
Aſinus auis
Herculis cothur.
Lumen ſoli mutuas
Ranæ aquam
Soli lumen
Sus mineruam
Mercurius infans
Sus cum minerua
Pica cum luſcinia cet.
Veſpa cicadæ ob.
Currus bouem trah.
Cancer leporem capit
Velocem tardus aſſeq.
Virgultea ſcaphula
Silurus putris in quadra argentea
Mali viri honeſta oratio
Archilochi melos
Agninis lactibus alligare canẽ
Diſerte ſaltare
Eodẽ collyrio mederi omnibus
Præpoſtere
Ἀνδράποδες
Ante pilos ſapere
Odi puerul. præc. ſap.
Calceus pede maior
Aratro iaculari
Sus ſaltauit
Mulgere hircum
Iungere vulpes
Nocte lucidus
Cum aqua fauces ſtrang.
Tuum tibi narro ſomn.
Nil intra eſt oleam
Iupiter orbus

Η φωνα' αὐ πρώτων
Iugulare mortuos
Mortuum vnguento
Ad conſilium ne acceſſeris
Aduerſum ſolem ne loquitor
More carico
Accepta candela
Lanam in officinam fullonis
Nec aures ha.nec tangit
Syncerum vas incruſtare
Iuxta fluuium puteum
Per parietem loqui
Priuſquam aſſa ſit ſa.
Priuſquam mactaris
Prius antidotum quàm
Capra nodum peperit
Anulus aureus
In mari aquam quæris
Vmbram ſuam metuere
Furari littoris arenas
Canem excoriatum excorias
Nudo veſtimenta
Nudo mandas
Caput artis
Gallos quid execas
In aere piſcari
Piſcem natare doces
Lupi alas
Boue venari leporem
Serenitati nubem
Dum virent genua
Ceruus canes trahit
Aquam igni miſcere
Faber quum ſis
Elephantum ex muſca
Ebur atramento cand.
Exacta via viaticum
Qui ſeſe non habet, Samũ petit
Leonis exuuium ſup.
Cantherium in foſſa
Ex natali emortualem facere
Iocandum vt feria agas
Poſt rem deuoratam ratio
Trabem baiulans
Solem adiuuare facibus
Tarditas conſilio adiuta
Caligare in ſole
Teipſum non alens
Mari aquam è foſſa
Mus non ingrediens
Ad menſuram aquam
Aliorum medicus ipſe
Anus eriphus
Anus ſaltat
Anus cothoniſſat
In toga ſaltantis perſonam
Camelus ſaltat
Lucernam adhibes
Claue findere ligna
Canis das paleas
Vulpes bouem agit
Ante barbam doces
Daſypus carnes
Tute lepus es
Sydera addere cælo
Culicem colans
In pace leones
Smaragdus in luce
ACCESSIO PVSILla, aut nimia.
Crœſi pecuniæ teruntium
Piſcis eget ſale
Holerum additamenta
Gleba aruum
Gutta vini
Ne maior thylaco

AD REM PERTInentia.
Nunc in regionem
Ipſum oſtii limen
Rem acu tetigiſti
Ædibus in noſtris
Ipſi curandum
Omiſſis nugis rem agas
Ab vnguibus incipere
Pedem conferre
ADVLATIO.
Mercenarium præconium
Saluete equorum filiæ
Verbis coquinariis
Αἰκάλλειν
Θωπεύειν
Χαλκηλατεῖν
In oſtio formoſus
Pithon formoſus
Refutantis laudem
Μυστίλαι
Haudquaquam difficile
Cura eſſe quod audis
Herculana ſcabies
Ficum cupit
De fera comediſti
Demulcere caput
Blandius alloqui
Cauda blandiri
Præſtat habere
Benignior pellace v.
Letale muiſum
Χρυσαμοιβός
Io Pæan
Polycrates matrem
Ipſe ſemet canit
Magis ipſe Phryx
Pulchrè dixti
Climacides
Gloſſogaſtores
Conſeſſus in talario ludo
Clemens laniſta
Ex cohorte prætoris
Gallonius
ÆQVALITAS.
Æqua concertatio
Ἴσοι ἴσῳ
Pari iugo
Pertinax concertatio
ÆQVANIMITAS.
In re mala
Magiſtratum gerens
Iactare iugum
Ad finem vbi perueneris
ALIA ALIIS placent.
Felix Corinthus
Quot homines, tot ſententiæ
Suum cuique pulchrum
Balbinũ polypus Agnæ delectat
Suus rex reginæ placet
Sibi pulcher
Te tua, me mea delectant
Velle ſuum cuique
Aſinus aſino, & ſus ſui pulcher
ALIBI DIMINVTVM, alibi redditum.
Claudus optime
Non omnia poſſumus omnes
Facta iuuenum
Marinam auditionem fluuiali abluit ſermone
Quod alibi diminutum
Subiice ſeni iuuenculam
Non omnis fert omnia tellus
Senum conſilia, iuuenum lanceæ

ALIENA curantis.
Bellum Cononi curæ fuerit
In alieno choro
Ne depugnes in alieno neg.
Quæ ſupra nos
Ædibus in noſtris quæ praua aut recta gerantur
Vtere curru, de aſinis nihil laborans
Stultior Morycho
ALIENO PEriculo.
Coctum ab alio edere
De alieno ludis corio
Non eſt meum negotium
Alienam metis meſſem
Innocuus altum aſpiciam
ALIENA A RE.
Nihil ad verſum
Nihil ad fides
Nihil ad Bacchum
Mira de lente
Quid ad farinas
Alia Menecles
Neque cælum, neque terram
Quid ad Mercurium
Ego tibi de aliis
Falces poſtulabam
Extra chorum ſaltare
Vltra ſepta tranſilire
Extra oleas fertur
Incita equum iuxta nyſſam
Haud contra oſtium
Nihil ad rem
Meos corymbos
Omiſſa hypera
De curru delapſus
Me mortuo terra
Mihi iſtic nec ſeritur
Non luctu, ſed remedio op.
Ἐξορχεῖσθαι
Reſpublica nihil ad muſicum
Quam in tragœdia comici
ALIIS SAPERE.
Aliis proſpiciens
Facile quum valemus
Quarta luna nati
AMICITIA.
Amicus non cogendus
Amicus fidus
Amicitia ſtabilium
Ama tanquam oſurus
Amantium iræ
Amici mores noueris, nõ oderis
Nouos parans amicos
Non potes thetidem
Vnus deus & plures am.
Neque nulli ſis amicus
Ne cuiuis dex.iniicias
Nemo ſibi naſcitur
Amicorum communia omnia
De manu in manum
Amicitia æqualitas
Amicus amico
Amicus magis neceſſarius
Naxia & Charmione
Qui circa ſalem ac fabas
Salem & menſam
Intempeſtiua beneuolentia
Præſtat hab. acerbos
Non ſunt amici qui
Multas amicitias
Abiit & taurus in ſyluam
Vbi amici, ibi opes
Vſque ad aras amicus
Amicorum eſt monere
Animo ægrotanti medicina

Ἀμφιδέξιος ἔρως
In ære meo eſt
Syncretiſmus
Conciliant homines
Cum amico non certandum
Querulus in amicitia
Amicus lingua
Felicitas multos habet amicos
Oculis ferre, in ſinu, in capite
Felicium multi cognati
Menſa communis
Panis fractio
Ad felicius latus inflectere
Nauigare cum felicibus
Tempus arguit amicum
Ne rebus proſperis mihi venias
Feruet olla, viuit amicitia
Ex ſinu illius
Χεῖρες ἐν κόλποις
Ipſis & Chiis
Vultu ſæpe læditur pietas
Sal & menſa
Philoteſius crater
Salute tenus amici
Φιλοφιλία
Amicus certus in re incerta cernitur
Ollæ amicitia
Viri infortunati procul amici
Plures adorant ſolem
Ad felicem parietem
Nudæ gratiæ
Sapientes tyranni
Amicitias immortales
AMOR.
Caunius amor
Liberorum amentior
Iniuria ſoluit amorem
Manſum ex ore
Medullitus
Omnes intus
Vt lupus ouem amat
Vt Phrygius amauit Pieriam
Ceſtum habet Veneris
Ex aſpectu naſcitur amor
Adamantis tenerè
Paruus ſemper tuus p.
Aureæ compedes
Muſicam docet amor
Capite geſtare
Qui non zelat
E Creta raptus
Iynge trahor
ANCEPS ET dubius.
Neceſſarium malum
Neque cum malis
Polypi caput
Gaudium dolori iunctum
Plus aloes quàm mellis
Quid primum aut vltimum
Etiam capillus vnus vmbram habet
Ad vtrumuis paratus
Vtroque nutans ſententia
Volens nolente animo
Nolens volens
Mala bona
Vnica filia duos parare generos
Inter pueros ſenex
Aut cucurbitæ florem
Aut Plato philoniſſat
Aut oportet trahere
Oportet teſtudines
Aut mortuus eſt
Aut quinque bibat
Excubias agere, aut

Quocunque pedes
In triuio ſum
Ancipitis conſilii
Ancipitis animi
Haſta caduceum
Vtrunque
Delphicus gladius
Iiſdem è literis
Qui nocere poteſt
Nauis aut galerus
Tertium caput
Triceps Mercurius
Pſecas aut ros

APERTE & craſſe.

Αὐθολογεῖν
Αὐθημερὸν Γαχυμερῶς
Ὡς τὸ πῶς εἰπεῖν,
Vt ita loquar
Præmanſum in os inſerere
Craſſa Minerua
Craſſiore muſa

APPROBANDI.

Premere pollicem
Album calculum addere
Creta notare
Pedibus in ſententiamdiſcedere
Momo ſatiſfacere
Omne tulit punctum
Punctis ſingulis
Calculis omnium
Vnione ſignare
Alba felicia
Alba faba
Rectam inſtas viam
Vno ore
Ne Iupiter quidem
Seruum haud veho
Si tibi amicum

ARROGANTIA, iactantia.

Mira de lente
Sine incolumis red.
Arcem è cloaca facere
Gallus in ſuo ſterquil.
Tollere criſtas
Attollere ſupercilium
Nauphractou tueri
Tollere cornua
Arrogantia non ferenda
Sybaritici ſermones
Tuo pede te metire
Vltra peram
Videberis me videns,planè Martem videre.
Hamaxiza
Sophocles laudiceni
Πτωχαλαζών
Altius Oromedonte
Ampullacea
Αἰξωνεύεσθαι
Baſilica facinora
Campana ſuperbia
Dea excogitauit
Decumanum
Laureolā in muſtaceis quærere
Palmarium facinus
Periſtromata campanica
Περιπατεῖν
Pulchrum ſepulchri elogium
Phanix ianua
Sybaritæ per plateas
Cicadis pleni
Ex academia
Ingredi Iunonium
Summis vnguibus
Cœlum territat armis
Ex vno multa facere
Cælum digito attingere
Iouis ſandalium
Imperitus ſubligar
Faſtuoſus maximus
Tanquam argiuum clyp.
Homo bombylius
De pulmone reuellere
Ipſe dixit
Auro loquente
Ne mihi Suff.eſſem
Pennas nido maiores extēdere
Ne ſutor vltra crepidam
Cænei haſta
Gigantum arrogantia
Magis ſibi placet
Hic Rhodus,hic ſaltus
Atticus in portum
Calliphanes
Bullatæ nugæ
Vino vendibili ſuſpenſa hedera non opus
Selliſſare
Diuinum excipio ſerm.

ASPERITAS, moroſitas.

Inexorabiles
Ferreus,aheneus
Verſatilis Artemon
Cornea fibra
Scytharum oratio
Pandelitias ſententias
Thymbra victitans
Scabroſior leberide
Totus echinus aſper
Durus alloquiis
Echino aſperior
Corinthus & coll. ſurgit & vallibus deprimitur
Etiam quercus
Agamemnonis hoſtia
Matiolœchus
Ne moue feſtucam
A laſſo rixa quær.
Difficilis vir
In durum & implacab.
Κεραοβόλος
Ὀλιγωρος
Scytha malus
Περιφέρωμας
Περίτριμμα

ASSIDVITAS.

Minutula pluuia
Aſſidua ſtilla ſaxum
Bis ſeptem plagis
Dicendo diſcere dic.
Latum vnguem
Nocte dicere di.
Latum vnguem
Nocte dieque
Taurum tollet,qui vitulum
Velut vmbra ſequi
Ne altero quidem pede
Saxum volutum non
Multis ictibus deii.
Exercitatio poteſt omnia
Ne genu quidem flexo

ATTENTIO, ET contra.

Purgatis auribus
Mens peregrina
Præſens abeſt
Auribus arrectis
Erecti
Auſculta & perpende
Conſulendum & conſ.
Ceram auribus obdis
Hoc age

AVDACIA.

Neque terræmotus timet, neque fluctus
Fortes fortuna adiuuat
Animus præſens
Animus heptaboœus
Aqua præterfluit
Martis pullus
Alter Hercules
Achilles
Achilleum argumentum
Non abiicit animum
Ne quid moueare
In diſcrimine appar.
Non cedendum malis
Qui cum contemptu vi.
Improbitas muſcæ

AVXILIVM INfirmum.

Lunæ radiis non matureſcit botrus
Per fluuium traducere
Sacer manipulus
Coriaceum auxilium
Ficulnum auxilium

¶BENEFICIVM corruptum.

Perdidiſti vinum
Capra ſcyria
Panis lapidoſus

BIBACITAS.

Angina vinaria
Maduſa
Parthi quo plus biberint,plus ſitiunt
Καρηβαρεῖν
Ranarum more
Nec elephantus ebiberet
Cothoniſſare
Calicum remiges
Κυαθίζειν
Argenteus puteus

BONÆ FORTVNÆ, copiæ,felicitatis,aut ominis.

Aſinus in paleas
In voti compotem
Nunc illa aduenit
Procridis telum
Albæ gallinæ filius
Aut piſcem olet
Virgula diuina
Gygis anulus
Orci galea
Secundo æſtu
Bonis auibus
Omnia ex ſententia
Secundis ventis
Datyli dies
Diis hominibúſq; plaudētibus
Semper feliciter cadunt
Sapiens ſua bona
Contigit & malis venatio
Iecit Achilles
Ex aſtris delapſus
Θεῖος ἀνήρ
Ἰσόθεος
Ζάθεος
Mortalis deus
Ilias bonorum
Cumulus meritorum
Plauſtra bonorum
Examen virtutum
Virtute duce,fortuna comite
Rex ſum
Sale & aceto
Sale nihil melius
Supercilium ſalit
Tranquillo quilibet
Effugi malum,inueni
Inueni non quod
Sardi venales
Locupletum reditus
Bonorum mare
Thaſſus bonorum
Bonorum aceruus
Horna meſſis
Bonorum myrmecia
Dathus bonorum
Gargara bonorum
Bona terræ
Ingens rerum multitudo
Bonorum glomi
Copiæ cornu
Lac gallinaceum
Extis pluit
Capram cœleſtem
Bonæ fortunæ
Oculus dexter mihi
Bona ſpes oſtenſa
Deus vndecunque
Lux affulſit
Noctua volat
Laureum baculum portat
Midas in teſſeris
Boues meſſis tēpus expectantes
Bos apud aceruum
Bos ad præſepe
Fauſtus exitus
Quæ diuinitus contingunt
Autoritas diuinit.
Felicitas à deo
Primum recte val.
Deum eſſe
In cælo eſſe
Quæuis terra pa.

BREVILOQVENTIA.

Grata breuitas
Laconiſmus
Tribus bolis
Pauciloquus,ſed
Minore finire po.
Numero dicis
Vno faſce compl.
Tribus verbis
ἐν ἐπιτομῇ

¶CÆCVTIENTIA.

Lolio victitans
Saturniæ lemæ
Cucurbitas lippis
Ollas lippire
Hypſea cæcior
Talpa cæcior
Cæcior leberide
Tireſia cæcior
In canis podicem
Cimmeriæ tenebræ
Cæca ſpeculatio
Cæcus cæco dux
Neque cæcum ducem
Palpari in tenebris
E duobus tria
Puluerem ocu.off.
Nox humida

CALVMNIA.

Sycophanta
Theocrines tragicus
Albo rete aliena
Sycophantæ morſus
Argiua calumnia
Boliti pœnam
Cydi pœnam debet
Chius
Patræcione calum.
Crater litium

Fruſtra Herculi
Samii mores
Abydeni
Falſum probrum
Hoc municeps aut vicinus nũtiauit
CARPENTIS ſeipſum.
Domeſticum theſaurum
Propria vineta cædere
Quò prætergreſſus
CAVSA INDEFENSA.
Heteromolia cauſa
Deſerta cauſa
Ne de lite pronunties
Haud impune vindemiam
Ἐρημοδίκια
Deſertam vincere, capere, accuſare
CEDENDVM multitudini.
Ne Hercules quidem
Cedendum multitudini
Extra publicam viam
Plurium calculus
Contra duo contraria pugnare difficile
Vnus contra multos
Vnus vir, nullus vir
Vni cum duobus non eſt pug.
CITRA LABOREM.
Ἀκονιτί
Ἀνιδρωτί
Ἀμαχητί
Citra ſementem
Dormienti dii conficient
Dormientis rete trahit
Citra puluerem
Sub aliena arbore fructum
Citra arationem
Vltro deus ſuppeditat
CLAMOSVS.
Septem conuiuium
Clamoſior lauro
Vſque ad rauim
Claudiana tonitrua
Apertis tibiis
Cyclobori vox
Sarpedonium littus
Stentore clamoſior
In clamoſos
Abydena illatio
Abſit clamor
Columnas rumpere
Calamoboas
Ἀαρυγίζειν
Homeri carmen in clamoſos
COMMODVM interuerſum.
Alii ſementem faciunt
Mazam pinſuit à me piſtam
Palmam præripere
COMMODO MAgno emptum.
Vale charum lumen
CONATVS.
Omnibus neruis
Aut terra aut mari
Commouere ſacra
Cominus & eminus nitendum eſt
Manib. pedibúſque, & Neruis omnibus, Homeri verſus
Omnem vocem mittere
Omni telorum genere
Pro mea virili
Remis veliſque
Ancoras tollere
Omni pede ſtandum
Omni voce
Toto pectore
Cum haſta, cum ſcuto
Omni certaminis genere
Surſum ac deorſum
Rem nouam aggredi
Summis vti velis
In magnis & voluiſſe
Miſcebis ſacra profanis
Mare cælo miſcere
Terra marique
Fruſtratus conatus
CONCORDIA.
Velut in cratere
Ἀδελφίζειν
Concinere
Dorice concinere
Eadem queri
Pariter remum ducere
Concordia fulciuntur
Concordia
In idem conſpirare
Mutua defenſatio
Mutua defenſio
Tradunt operas mutuas
Vt in velabro
CONIECTVRÆ.
Leonem ex vnguibus
Ex fimbria textum
De guſtu cognoſcere
De fructu arborem
De facie noſſe
Æthiopem ex vultu
Cauda de vulpe
Ex fronte perſpicere
Ex habitu bonum virum
Ex ſtipula cognoſcere
E culmo ſpicam
E cantu dignoſcitur
Effœminatorum etiam
Stellis ſignare
Obelo notare
Vnus homo non facit ciuitatem
Multis hirundinibus opus
Coniecturæ vanæ, Homeri verſ.
Ex vno omnia
Domi coniecturam
Prima facie
Cribro diuinare
Signum bonum aut malum
Stellis ſignare
Vna hirundo non facit ver
Omnibus veſtigiis
Qui bene conieciet
Certum proſpicio
Rem acu tetigiſti
Scopum attingere
Crepitu probabis
Qualis vir, talis oratio
Quanquam non dixeris
Vanæ coniecturæ
Protinus apparet
Leonem videre
Mortuos videns
Mortuus per ſomni.
CONSILIVM.
Nihil eſt miſerius
Res ſacra conſultor
Suadeo quod ipſe
CONTAGIO MORVM.
Ne guſtaris quibus nigra eſt cauda
A bonis bona diſce
Circumpedes
Ἐκφυλλοφορῆσαι
Oſcitante vno
Corrumpunt mores
Si iuxta claudum
CONTEMPTVS & vilitas.
Tineas paſcere
Homo treſſis
Ne crepitu quidem digiti dignum
Concha dignus
Ne ligula quidem
Tithymallus Laconicus
Semper me tales hoſtes
Incus maxima
Aquila non capit muſcas
Elephantus non capit
Cœnum barbaricum
Caſſa glande
Diobolares
Fumus
Fungus putidus
Mithragyrtes, non daduchus
Nummo addicere
Nummus plumbeus
Non magis quàm canem
Nihil eſt, aut nil curæ eſt
Aquila thripas aſpiciens
Aquilam cornix prouocat
Aſinus compluitur
Suſque déque
Manum non verterim
Quod non eſt opus, aſſe charum eſt
Vapula papyria
Aſinus eſuriens negligit
Pili non facio
Quàm curat teſtudo
Nauci non facio
Flocci non facio
Ne teruncium quidem
Fruſto panis
Nec vno dignus
Ne nummus quidem plumbeus
Ne vmbram quidem
Ne allii quidem caput
Ne terra quidem iouit
Ne guttam quidem
Ne ramenta quidem
Nihil ſacri es
Nihil ſanum
Homo trioboli
Exiguum oboli pretium
Ἀθερίζειν
Holerum appoſitio
Syrorum multa olera
Huius non facio
Quatuor obolis
Tricæ, apinæ
Nebulæ in pariete
Trium literarum homo
Vitioſa nuce
Etiam corchorus
Inter indoctos
Mandare laqueum
Medium oſtendere digitum
Minimo prouocare
Antehac putabam te habere cornua
Non pluris quàm ſimias
Plumbeo iugulare gladio
Hoc noueram priuſquam Theognis natus eſt
Locrenſis bos
Scarabei vmbræ
Bos homolottorum
Septimus bos
Generoſus ex crumena
Indignus qui illi calceos
Obolo dignus
Vt luti batuli
Titiuillitium
Scrapta
Ficulna mens
Dupondii
Triobolares
Caſſa nuce
Ne teruncium quidem
Atragen
Sale emptum mancipium
De lapide emptus
Siculus miles
Imi ſubſellii
Seruorum ciuitas
De fæce haurire
Carica muſa
Aſinos non curo
Pomarius Hercules
Malum Hercules
Leuidenſe munus
Cicernus Bacchus
Ollaris deus
Soterichi lecti
Cecidis & buphoniorum
Ficulnus
Ficulnus gladius
In foribus vrceum
Ficum Mercurio
Merx vltronea putet
Numerus
Telluris onus
Abominandus ſcarabeus
Minus de iſtis laboro
Indus elephantus
Cochleare creſcit
Connæ calculus
Inertium chorus
Megarenſes neque tertii
Ruſticanum oratorem
E flamma cibum petis
Myſorum poſtremus
Caricus hircus
Indoctior philoſophus
Calabri hoſpitis xenia
Principatus Scyrius
Ciceris emptor
Cubito emungere
Canis viuens è magdalia
Non eſt curæ Hippoclidi
Non admodum miſces
Alga vilior
Contemnentis inimicum
Indignus qui illi matellam
Contemnentis dicterium
Tanquam conchylium diſcerp.
Tragicus rex
Vterque ambo
Βαυκάγεις
Pannus lacer
Quis vſus cepis
Inutilior blace
Nec vtilis, nec inutilis
Indignus quem aſpicias, carmen Homericum
Inimicum contemnentis, verſ. Hom.
Extritum ingenium
Barbam vellere
Nihili coctio eſt
Non pluris quàm ſimias

Fumi vmbra
Fulgur ex pelui
Oppedere contra tonitrua
Dionis gry

CONTRARIVM philautiæ.

Non eſt beatus, eſſe qui ſe neſciat
Αζυλος πλεῦνς

CORRECTIO dicti aut facti.

Corrigentis quod dictum eſt
Correctio dicti
Quò prætergreſſus

CRVDELITAS.

Manliana imperia
Opera Syloſontis
Phalaridis imperium
Omnis herus ſeruo monoſyllabus
Budoro more
Lemnia manu
Crudelis Bacchus
Non magis parcemus
Lutum ſanguine
Non eſt oleum in lecytho
Boni viri lachrymabiles

CVM AVXILIO, citra auxilium.

Frater viro adſit
Sine ope diuina
Ne gladium tollat
Non abſque Theſeo
Duobus pariter
Nihil profuerit bulbus
Tradunt operas mutuas
Alieno auxilio potens
Alieno ferox præſidio
Titanas imploras
Ancora domus
Columen familiæ
Noſtro Marte
Sine cortice
Vnus vir, nullus vir
Qui per ſe ſufficit
Αρτεσίτακαι
Multæ manus onus leu. redd.
Re opitulandum
Chordæ vice
Viuus fueris
Papyri fructus
Copiis noſtris
Meis auſpiciis
Porrigere manus
Sine canibus & retibus
Si deus voluerit
Pecunia abſque peculio
Summa vi defendere
Tanquam heros in clypeo

CVRIOSITAS.

Canes venatici
Scit quomodo Iunonem duxerit Iupiter
Nihil dulcius quàm omnia ſcire
Mylus omnia audiens
Nihil inanius quàm ſcire multa
Zenonium eſt & lentem coquere
Corycæus
Multæ regum aures
Nodum in ſcirpo

¶DAMNANDI.

Notari vngue
Carbone notare
Contra retiarium ferula
Ni pater eſſes
Calculo mordere
Æquales calculi
Non probantis
Ne nomen quidem
Θ præfigere
In abſurdè loquutum
Abiiciendum procul
Niger infamis
Spongia corrigere
Limam addere
Veru ſignare
Ariſtarchus ſcriptorum
Οβελίζειν
Cerulæ miniatulæ
Triſtis litera

DECRETVM.

Murus aheneus
Domeſticus teſtis
Nullus dies omnino malus

DEGENERANtium in peius.

Seipſum vincere
O dom. Anti quàm diſp. d. d.
Ab equis ad aſinos
Mandrabuli more
Heroum filii noxæ
Haud canit paternas
Filius degenerans
Quis parentem laudabit
Aceſias medicatus
Taurum tollet qui
Vt nunc ſunt homines
Eamus Athenas

DEPRECANTIS, abominantis.

Deſpuere malum
Vates ſecum auferat omen
In capras ſylueſtres
Bron malus piſcis
Siquid mali, in Pyrrham
Procul ab auribus
Adhorrentis ac deteſtantis
Dulcis cubitus
Renicientis culpam
Terra mihi prius

DERISIO.

Omnia præclara dicis
Rhinocerotis naſus
Μυκτηρίζειν
E ſublimi me derides
Εγχυμαλίχθαι
Naſo ſuſpendere
Poſtica ſanna
In eo ipſo ſtas lapide
Loripedem rectus

DESPERATIO.

Actum eſt
Nullus ſum
Pinus in morem
Perierunt bona
Ad reſtim res rediit
Suſpendio deligenda
Ad porcellum
A quinque ſcopulis
Omnibus armis præſidiiſque
Tenuis ſpes
Auram bonam afflare ſperat

DIFFERENTIÆ.

Δὶς διὰ πασῶν
Pilus in medio
Longè latéque
Quiſquis is fuerit
Myſorum ac Phrygum
Seiunctà ſunt Merthæ
Quid diſtent æra lupinis
Ingens interuallum
Ne punctum quidem
Valeat amicus cum inimico
Paſtillos Rufillus

DIFFICVLTATIS.

Non eſt cuiuſlibet Corinthũ adire
Nauigatio ad menſam
Non huc nauigatur ab honeſtis viris
Non ſus quiuis hoc ſciet
Difficilia quæ pulchra
Cum principe non pugnandum
Ire per extentum funem
Clauam extorquere
Nemo malus hoc ſciet
Non omnibus contingit
Ægrè, ſed tamen contingit
Ægrè quidem, ſed facimus
Præter Sibyllam leget nemo
Centum plauſtri trabes
Azanea mala
Capere prouinciam
Capere ciuitatem
Omnes laqueos effugere
Trabs in omnibus

DIFFIDENTIÆ.

Pauper diuiti dans petit
Mali viri munera inutilia
Nec fidei credendum
Rara fides
Simul & da & accipe
Nemini fidas
Fiducia pecunias
Confringere teſſeram
Non perſuaſeris, etiamſi perſuaſeris
Nec Mercurio quidem crederem
Cæca dies, oculata
Oculatæ manus
Pluris oculatus teſtis vnus
Quot ſeruos habemus
Hoſtium munera non munera
Homo homini lupus
Etiam ſi Cato dicat
Lydus oſtium mouet
Tuam ipſius terram

DIGNITATIS.

Canis digna ſede
Digna canis pabulo
Dignus obeliſco
Digna cedro
Dignus Argiuo clyp.
Dignum propter quod
Dignus qui cum
Quauis re dignus
Regia vacula
Batti ſilphium
Decernetur equa
Bos in ciuitate
Sapientum octauus
Columen familiæ
Vtranque paginã facit
Eſto promus
Iupiter aquilam
Glaucus comeſa
Antiquior Codro
Pro dignitate cuiuſque
Myrteam coronam
Omnibus anteuertẽda
Cæcus & claudus
Roſcius
Primas tenere
Quauis re dignus
Medic. multorum inſtar
Aurea barba dignus
Iniurato credere

DILIGENTIÆ.

Ad amuſſim
Thunni more
Iuxta melam
Ad vnguem
Refingere
Recoquere
Ad libellam debere
Funiculum ad lapidem
Factum, tranſactum
Pleno gradu
Somnum non vidit
Pluteum cædere
Demorſos vngues ſapit
Αναπεμπάζειν
Ἐξονυχίζειν
In quadrum redigere
In nocte conſilium
Vltro citróque
Ruminare negotium
Fixis oculis intueri
Γοργὸν βλέπειν
In occipitio oc. gerit
Vnum ad vnum
Incudi reddere
Ruris fons
Ithorus
Caput ſcabere
Ariſtophanis & Cleanthis
Olet lucernam
Non vna manu capere
Metiri digitis
Homini diligenti
Arator niſi incuruus
Non nauigas noctu
Somnus abſit ab oculis
Neque quantum luſcinia
Succiſiua opera
Vel acum inueniſſes
Grues lapidem deglutientes
Frons occipitio
Arripe negocii curam
Mihi curæ
Mihi iſta curæ
Tranſuerſum vnguem
Digitum tranſuerſum
Puncto non diſcedere
Ex perpendiculo

DISCORDIÆ.

Beta gammam perſequitur
Res tuas tibi habeto
Bellum omnium pater
Domeſticum diſſidium

DISCRIMINIS.

Apio eſt opus
Sub cultro liquit
Sus ſub fuſtem
In Pythii templo
Vtinam domi ſim
Fuge procul à viro
Fuga tutior
Poſt folia cadent arbores
De tuo capite
E canis podice
Aſciſce ad extremum
In eadem es naui
De pilo pendet
Periculum proræ
Inter ſacrum & ſaxum
A fronte præcipitium, à tergo lupi

Flamma fumo eſt proxima
Tua res agitur quum par.
Per ignem incedis
In neruum ire
Nocuit & nocebit
Inter malleum & incudem
In acie nouaculæ
Res eſt in cardine
E naſſa eſcam petere
Ruta opus eſt
Longæ regum manus
Fortiorem te vita
Ne vni naui
Vndarum in vinis
Filum contentionis
Οἴσωμας
Caluus quum ſis
Ouem lupo committ.
Obijcere canibus
Ne in melampygum
Ne temere Abydum
Ad ſcolon ne proficiſ.
Caue thoracem
Ægrum nauigat
Ne in neruum erumpat
A bis ſeptem vndis
Ne puero gladium
Gladium acutum auertas
Pérque enſes,perque ignes
Non certatur de olea
Maleam legens
Per haſtæ cuſpidem
Lepus pro carnibus
Ex ore lupi
Certamen non accipit
Corpore effugere
In periculoſo negotio
Ingens diſcrimen
DISSIMILITVDInis & incongruentiæ.
Nihil graculo cum fidibus
Nihil cum amaracino ſui
Nihil ad verſum
Nihil ad fides
Nihil ad Bacchum
Quid cani & balneo
Aſinus ad lyram
Quid cæco cũ ſpeculo?
Aſinus ad tibiam
Aliud noctua ſonat
Aliter catuli longè
Alia voce pſittacus
Graculus inter muſas
Nunquid & Saul inter
Syrus quum non ſis
Aſinus in vnguento
Aſinus portãs myſteria
Feli crocoton
Cibum in matulam
Ex diametro oppoſita
Alia res ſceptrum
Caluus comatus
Simia in purpura
Leonis exuuiud.
Ne puero gladium
In eburnea vagina
In lente vnguentum
Congregate cũ leonib.
Auter Mothonem
... ntis in præſepi
... tuus quum ſis
Extra oleas
Extra cantionem
... a oceanum
... ſ mel ... illa
... to in ... curiano

Hercules χρατοπτρόρος
Aſinus in pelle leonis
Simia in pelle
Aſinus auriculas mouens
Bos ad lyram
Scarabeo vng.inuiſum
Alabaſtrus putet huic
Canis in balneo
Tu in legione,ego in culina
DIVITIÆ.
Crœſo,Craſſo ditior
Midæ diuitiæ
Lyſiſtrati diuitias
Pactoli opes
Cinyræ opes
Pelopis talenta
Ad ambas vſque aures
Ne decima quidem
Vltra res Callicratis
Zopyri talenta
Diues,aut iniquus
Satietas ferociam
Octapedes
Quantum non miluus
Tantali talenta
Noctuæ laureoticæ
Dextro Hercule
Prædiues
Quantum habet quiſque
Pecuniæ vir
Vnde excoquat
Adminicula vitæ
Diuitiæ non ſemper
Veſtis virum facit
Lyſicrates alter
Magnum os anni
Nullius indigens
Euparyphus ex comœdia
Attagenæ nouilunium
Arabum gazæ
Perſici apparatus
Tantalicæ opes
φασηιογωντ
Herculis quæſtus
Diuitiæ non ſemper optimis cõtingunt
Ad pedes ad caput
Λαχαλιτωνξι
DIVITVM PRÆrogatiua.
Fœlicibus ſunt & trimeſtres li.
Cariam perdidit
Multitudo imperatorum
Citius Telegoræ donarim
Nemo bene imperat niſi qui paruerit imperio
Bonus dux bonũ reddit comitẽ
Vmbræ
Recipere animum
Arbore deiecta
Viua vox
Annus producit
Aliis lingua,aliis dentes
Tettiuca
DIVTVRNVM.
Et nati natorum
Menia columna
DOCILITAS.
Apertæ muſarum ianuæ
Bos alienus ſubinde
Vtinam domi ſim
DOMI VIVERE.
Teſtudo intra tegumen tuta
Οἰκουρια
Domi manendum
Domus amica,domus optima

ELABENDI.
Ἐκ τῆς ἀκτῆς
Ἐκδύεσθαι
Caſſes rodere
Omnes laqueos effugere
Reperire rimam
ERROR IN INITIO.
In limine deficere
In portu impingere
Cantherius in porta
EXCELLENTIA inæqualitas.
Aquilam noctuæ comparas
Cicadæ apem comparas
Rana cum locuſta
Officere luminibus
Roſam cum anemona
Acanthida vinc.cornix
Cancros lepori comparas
Teſtudinem pegaſo
Senecta leonis præſtat
Bipedalis
Victoris melioris
Deteriorum victoria
Chorus maior & concinentior
Ius in manibus
Crœſi pecuniæ teruntium
Optima quidem aqua
Camelus vel ſcabioſa
Crotoniatarum poſtremus
Plus apud campanos
Aquilæ ſenecta
Equis albis præcedere
Culicem elephanti
Multis paraſangis
Teſtudinem equus inſequitur
Pica certat cum luſc.
Nihil ſimile
Bubo canit luſciniæ
Si tanti vitrum
Sedecim pedibus
Δὶς διὰ πασῶν
Tibiam tubæ comparas
Quanto aſinis præſtat
Fluuius cum mari
Hirundo totos ſchœnos
Hinnulus leonem
Mineruæ felem
Nihil ad parmenonis ſuem
Poſt leſbium cantorem
Longè vicit
Nihil aliæ ciuitates
Indignus qui illi por.
Nec dignus qui me
Celmis in ferro
Aquila in nubibus
Manica
Multi diſcipuli
Pedibus trahere
Solus ſapit
Formica camelus
Hercules & ſimia
Elucet egregia virtus
Quum ſis nanus,ceda
Hæc potior
Coruí luſciniis
Seruus ſeruo præſtat
Antiquis debetur
Acarnici equi
Inter cæcos regnat
Qui probus Athen.
Vnus multorum
Alabanda fortunatiſſ.
Alpha penulatorum
Aceſſei & Heliconis opera
Ambroſia alendus

Gorgonem aggreditur
Lydius currus
Ne caprea contra leonem
Monſtrari digito
Prodico doctior
Quo properas
Alius aliis in rebus
Non omnia poſſumus omnes
Diuinum ſermonem excipio
Friuolæ ciuitates reliquæ ad Crotonem
Dii omnia poſſunt
EX EVENTV iudicium.
Mali principii,malus finis
Mox ſciemus melius Vate
Cocta numerabimus exta
Res indicabit
Magiſtratus virum indicat
Rem factam ſtulte cog.
Piſcator ictus ſapiet
Poſt acerba prudentior
EXECRANDI.
In vltimas terras
Tragicæ execrationes
Diris agere
Deuotionis templum
Œdipi imprecatio
Phocenſium execrationes
Adiutantis fact.
In omni fabula Dædali execr.
Αμφεσις
EXERCITATIO.
Res paleſtræ & olei
Vmbratilis & domeſtica exercitatio
Nuor ac paleſtra
E ſchola cantilena
EXPERIENTIÆ ſeu periclitationis.
In Care periculum
In dolio figulariam
In arenam deſcen.
Quanta mus apud
Omnem mouere lapidem
Pedem conferre
Omnem rudentem mouere
Reſp.virum docet
Omnem iacere aleam
Aut ter ſex,aut tres
Rex aut aſinus
Vela ventis permittere
Deo fortunæque committere
Res ad triarios rediit
Sacram ancoram ſoluere
Mouebo talum
Semper tibi pendeat hamus
Fabri fabrilia tractant
Aſinus ſedet
Rex ſum
Tentantes ad Troiam peruenerunt Achiui
Et poſt malam ſegetem
EXILIVM.
Seruabis bouem
Teſtaceum flagellum
Terram pro terra
EXITIVM HOneſtum.
De pulchro ligno
Extinguitur magis quàm
Heracliti ſol
Ne veſtigium
EX SESE.
Domi habet
Domeſticum malum
Nihil paſſus graue

emere malo quàm ro.
FACVNDIA.
Attica muſa
Lepos Atticus
Cygnea cantio
Tunc canent cygni
Neſtorea eloquentia
Nihil ex agro dices
Nunc ipſa viuit ſap.
Nunc ipſa floret
Muſarum aues
Mella poetica
Incantatione quauis efficacius
FAMES.
Fames & mora
Miſerrimum fame mori
Moleſtus interpellator
Ceſtreus ieiunat
Non interpellandus famelicus
Ventre pleno melior
Etiam bætylum deuorares
Manduces
FESTINATIONIS.
Nauibꝰ atque quadrigis
Citis quadrigis
Iouis quadrigis
Equis albis præcedere
Talaria induere
Citius quam aſparagi coquãtur
E veſtigio
Celerius quàm Butes
Simul & dic.
Duobus pedibus
In foribus adeſſe
Velis equiſque
Vir fugiens haud
Ocyor accipitre
Pegaſo velocior
Salaminia nauis
Parit puella
Ignem palma
Aphya ad ignem
Ne nimium calidum
Intra ſeptimam
Priuſquam gallus iterum
Viuit,incende ignem
A ſubeunte portum
Matura ſatio
Prior occupat
Sacra celerius abſoluere
Lupinum potum
Vt canis è Nilo
Duobus clauis figere
Αὐτοβοεί
Alienis vti ſoleis
Criſonem Himeræũ præcurrere
Quantum pedibus potes
Neque remi neque venti
FESTINATIO
præpropera.
Qui nimium properat
Canis feſtinans
Ante victoriam
Ante lẽtem augere ollam
Æſtate penulam deteris
Muſcum demetere
Siculus omphaciſſat
Præmouere venatum
Odi puerulos
Non ſtatim finis
Feſtina lentè
Citius quàm formicæ
papauer
Dædaleum remigium
Ἀνδράποδας
Ante pilos ſapis
Imberbis ſenes doces
Ergini canes
Vno die conſeneſcere
FIDES ET GRAVITAS
Folium Sibyllæ
Ex tripode
Bonus magnúſque
Priſcis credendum
Suffragium optimum
Semper aliquem virum magnũ
Oraculum
Ex adyto
Iniurato credere
Recto pectore
Legatus non cæditur,neq.viol.
Ex Iouis tabulis
Atticus teſtis
Attica fides
Iouem lapidem iurare
Rhadamanthi iuſiur.
Viri iureiurando
Iouis ſuffragium
Amphictyonum conſ.
Pollicetus ſe promiſ.
Dictum ac factum
Mineruæ ſuffragium
Veriora his quæ apud Sagram
Oculis magis habenda fides
Domeſticus hoſtis
Venereum iuſiurandum
Dignus quicum in teneb.
De manu in manum
Manu longa,ſeu breui.
FOCVS.
Focus luculentus
FŒMINÆ.
Fœmina nihil peſt.
Ignis,mare,mulier.
Sublata lucerna
Malè coniugati
Mulieri ne credas
Nec mulieri,nec
Mulierum exitia
Mulieris oculus
Mulier pudica ne
Qui non litigat
Tanquam Chalcidica.
Theſſala mulier
Τὰν ψιττοφόρον
FORMA, DE-
formitas.
Ominabitur aliquis
A furiis oriundus
Leporem non edit
Myconius caluus
Piſtillo caluior
Multam ſyluam geſtas
Pronomi barba
Trœzenem nauiges
Quod pulchrũ,idem amicum
Callipygos
Perdicis crura
Ex ouo prodiit
Pulchrorum etiam
Simia eſt ſimia
Therſitæ facies
Corytheo deformior
Simiarum pulcherr.
Μετὰ χαμαί
FORTITVDO.
Maſculum
Achilles
Achilleum argumentũ
Naxia cos
Ἢ τὰν, ἢ ἐπὶ τᾶς
Adamantinus
Aut manenti vincendũ
Thurium lema
Mœnia ferrea
Præbere viros
Reiicientis authorem
Infige plagam
Vnum augurium opt.
In lipſydrio pugn.
Solæ Lacænæ
FORTVNÆ
commutatio.
Teſtulæ tranſmut.
Alia vita,alia diæta
Nunc pluit & claro
Cum deo quiſque &
Ipſa dies quandoque parens
Multæ rotæ voluentur
Rerum omnium viciſſ.
Fortuna æſtuaria
Res in foro noſtro
Flos cinis
Cataſtrophe fabulæ
Bene natis turpe eſt malè viuere
Vbi non ſis qui fueris
Ad priſtina præſepia
A remo ad tribunal
Dionyſius corinthi
Nemo mortalium
Pitana ſum
Fors domina campi
Inter manum & mentum
Multa in medio
Mars communis
Circulus res mortalium
Victoria in ἀνδράσι
Viciſſitudo rerũ Homeri. verſ.
Quod alius condiuit
Bona nemini hora eſt
Oſculana pugna
Per manus tradere
De manu in manum
FORTVNATA
ſtultitia.
Athenienſium inconſ.
Dormientis rete
In nihil ſapiendo
Malum vas non frangitur
FRAVS AB AMICO.
Κύων ἐν φάτνῃ
Vallus vitem
Canis mendico
FRVGALITAS.
Phormionis thori
Acolo non fico
Μυμαρ φῶ
Allium in retibus
Oliuam ne comedas
Cilicii imperatores
Vita doliaris
Sicyon arrodens vxor
Tanquam in Phiditiis
Hecatæ cœna
Thymbra victitans
Salem lingere
Si caſeum haberem
Xenocratis caſeus
Aſpera vita,ſed ſalubris
Salem & caſeum edere.
FRVSTRATA
ſpes.
Coruum deluſit hiantem
Theſaurus carbones
Bolus ereptus è faucibus
Murem oſtendit pro leone
Concupiuit aſſam
Ne per ſomnium quidem
Aliena iacis
Larus parturit
Cepphus parturit
Parturiunt montes
Lupus circum puteum
Lupus hiat
Aurificem te futurum
Quærens obſonium
Ne quære mollia
Carmen Homeri
Duos inſequens lepores
Hic funis nihil
In ſpem fruſtratam
Inani ſpe flagrat
Fluuius non ſemper fert ſecures
Spem pretio emere
Semper agricola in ſeq.
Cretenſes ſacrum
Nucleum amiſi,reliquit
Præuertit ancoræ
In caducum par.inclinare
Fœdum eſt & manſiſſe diu
Non omnia eueniunt quæ in a-
nimo
Scipioni arundineo
FVCVS.
Lecythum habet in malis
Oleo nitidius
Schœnicolæ
FVERVNT, NON
ſunt.
Stultus opportuna loquutus
Nã illi iam non ſunt,at qui ſunt,
mali
Fuere quondam ſtrenui
Fuimus Troes
Omnia bonos viros decent
Sæpe etiam eſt holitor
Summaria indicatura
¶GARRVLITAS.
Archytæ crepitaculum
Arabius tibicen
Turture loquacior
Prolixius Iliade
Cornicari
Daulia cornix
Hirundinum muſea
Luſciniæ nugis inſidentes
Αἶγαι
Ἄσπα συρετίατα
Ἄσιτος μέλδω
In mentem quicquid venerit
Ad vinum diſerti
Cicadæ ſibi canente
Citeria
Muſarum aues
Tam multa quàm ſapiens
Ἀθυρόγλωττος
Dodonæum æs
Catte loquacior
Littore loquacior
Cicada vocalior
Non eſt eiuſdem & multa & op-
portuna dicere
Homo ſemper contradicens
Os infræne
Κραγοχυδάλλων
Tanquam ſuber
Telenicia echo
Balneator
Battologia
Moſchus canens Bœoticum

Si coruus poſſet paſci tacitus
Quicquid in buccam
Quicquid in linguam
Citra uinum temulentia
Meliacum nauigium
Interfecta muſica
Lingua quò uadis
Leuiſſima res oratio
Saburratus
Cane Tellenis cantiones
Farcire centones
Sine capite fabula
GRATITVDO.
Merces amico conſtituatur
Qui lucerna egent, infundunt oleum
Lingua præconi
Αἰξπλαρχεῖν
Pro bonis glomi
Syloſontis chlamys
Benefactorum memoria
Lingua ſeorſum
Obteſtatio veterum
¶HÆREDIPETÆ
Si vultur es, cadauer expecta
Eidem inhiantes teſtamento
HONOS INDIGNO habitus.
Bos in quadra argentea
Bos ſeptimus
Aſinus in pelle leonis
Simia purpurata
Calceos mutare
Fato Metelli
Malus choraules, b.c.
Strumam dibapho tegere
HOSPITALITAS.
Haud vnquam arcet
Sēper aliquis in Cydonis domo
Hoſpitis habenda cura
Scindere penulam
Fores habet tritas
¶IGNAVIA ET inſcitia.
Neque compluitur, neque ſole aduritur
Neque natare, neque literas
Ne tria quidem
Inelegantior Libethriis.
Barbarus è triuio
Ἀμουσότερος
Nec ſibi, nec aliis vtilis
Claudi more
Equi ſenecta
Anus velut equus
Ab aſino delapſus
Ἄμουσοι
Liberæ capræ
Ne Æſopum quidem triuiſti
Nullam hodie
Neglectis vrenda filix
Supinus
Domi pugnans more galli
Conſertis manibus
Supinus Ameles angulus
Ignauis ſemper feriæ
Mulieris podex
Qui domi compluitur
Ne viduæ quidem oleum
IGNORATIO.
Alio cælo natus
Iuxtà cum ignariſſimis
Nullius coloris
In alio mundo
In alieno foro
In tua ipſius arena
Albus an ater ſis, neſcio
Non noui natos
Ne pictum quidem nouit
Prorſus ignotus
Nomine tantum notus
Late viuens
ILLECEBRA MALI.
Lotum guſtauit
Periculoſum eſt canem
IMPERITIA.
Dulce bellum inexpertis
Pedum viſa eſt via
Operarii Vocales
IMPOSSIBILIA.
Prius lupus ouem ducet
Prius duo echini
Prius locuſta bouem
Mare prius vitem tulerit
Prius teſtudo leporem
Surſum verſus ſacrorum flum.
Fontes ipſi ſitiunt
Citius in naui cadens
Aquilam teſtudo vincit
Terra volat
Citius elephantum ſub ala celes
Capram portare n.
Ab aſino lanam
Simul ſorbere & flare
Sine pennis volare
Impoſſibilia captas
Statuam faucibus colas
Nunquam efficies vt rectè
Sambucam citius
Lenticulam angulo tenes
Ex arena funiculum nectis
Aſini cauda non facit
Augiæ ſtabulum
Velle circunfers ignem
Lupo agnum eripere
Luſciniæ deeſt cantio
Quid ſi cælum ruat
Bos porrecto vltra
Nec deus nec homo
Vento viuere
Scarabeus citius faciet mel
Scarabeo citius perſuadeas
Mulieri deſunt verba
IMPOSTVRÆ.
Dare verba
Addere manum
Os ſublinere
Obtrudere palpum
Fucum facere
Circuntondere comam
Noua hirundo
Perſonam mauult quàm faciem
In laqueum inducere
Obolum reperit Parnœtes
Epheſiæ literæ
IMPROBI.
Lydi mali
Lerii mali
Ætoli mali
Mali commatis
Κίβδηλος, id eſt adulterinus
Bipedum nequiſſimus
Tenedius tibicen
Phrynondas alter
Noui Simonem & Simon me
Beſtia beſtiam nouit
Ambrones Ballio
Βυζαίζειν
Eurybatiſſare
Vltra Eurybatum
Tria cappa peſſima
Duplex cappa
Βωμολόχος
Inexploratus homo
Diagoras Melius
Non capit ſomnum
Lacerat lacertum
Lupi decas
Cum ſacco adire
Onobatis
Cercopum cœtus
Cercopiſſare
Ἀλιτήριος
Ferre iugum
Magis impius Hippom.
Mare proluit omnia
Qui omni in re
Seruilis capillus
Vlyſſis remigium
Dii tibi dent tuam mentem
Non es laudandus
Compēdiaria res improbitas
Inſania non omnibus eadem
IMPVDENTIA.
Manci pera
Faciem perfricare
Dea impudentia
Nudo capite
Atticus aſpectus
Lingua non redarguta
IMPVDICITIA.
Oſce loqui
Onobatis
INANIS METVS.
Vmbra territas
Vtre territas
Da lapidi volam
Mure obſtrepente etiam timet
Panicus caſus
Metum inanem metuiſti
Multa in bellis inania
Theagenis hecatæum
Canes timidi vehementius
Aſperſiſti aquam
INANIS OPERA.
Aſinum tondes
Ab aſino lanam
Vtrem vellis
Caluum vellis
Æthiopem lauas
mortuum flagellas
Aquam è pumice poſt.
Mortuo verba facis
Littori loqueris
Bulbos quærit
Aquilam volare doces
Delphinum natare doc.
Delphinum cauda ligas
Nebulas diuerberas
Aſini caput ne laues n.
De aſini proſpectu
Ad fractam canis
De fumo diſcep.
De aſini vmbra
Arenam metiris
Arenæ mādas ſem.
De lana caprina
In aqua ſcribis
Reti ventos venaris
Ignem diſſecare
Iſthmum perfodere
In arena ædificas
Parieti loqueris
Cribro aquam haurire
In aqua ſementem facis
Danaidum dolium
Dolium pertuſum
Fimo ſuffitum facere
Bos ad ceroma
Ocnos funem
Nudus nec à centum viris ſpol.
Operam & etiam
Sterilem fundum ne colas
Eundem cal.o.pe. inducere
In ſaxis ſeminas
Vtrem mergis
In aqua ſitire
Inter lapides pugnabant
Cauam Arabiam ſerere
Aranearum telas
Arare littus
E multis paleis
Ouum adglutinas
Penelopes telam retexere
Oleum & operam perdidi
Periit ſus
Ollam exornas
Ollas oſtentare
Quid opus erat loqui
Nihil agere
Cum diis non pugnandum
Aſinum ſub freno
Apud nouercam queri
Ferrum natare doces
Cauda tenes anguillam
Auſtrum perculi
Cui nul. neg. cr. h. m. cinxit
Συμμαχεῖν
Milium terebrare
Vacuam inhabitare
In frigid. furnū pan. immittere
Coruus albus
Lapidi loqueris
Linum lino nectis
Surdo oppedere
Laterem lauas
Anthericum metere
Lapidem elixas
Surdo canis
Vtrem cædis
Verberare lapidem
Impete peritum artis
Laborem ſerere
A lupi venatu
Alienum arare fundum
Hylam inclamas
Hic funis nihil attigit
Hydram ſecas
Cotem alis
Cum Coryceo luctari
Cum diis pugnare
Quum plurimum lab.
Cum laruis luctari
Canis
Vtre territas
Senex Pſittacus negligit ferulā
Mortuo mederi
Senem admonere
Vmbra territas
Mari aquam addere
Inaniter aquam conſumis
Vndas numeras
In cælum iacularis
In eodem hæſitas luto
Voluitur dolium
Vlulas Athenas
In ſyluam ligna ferre
Contorquet piger f.
Tranquillum æthera remigas
Ventos colis
Vento loqueris
Nugas agere
Actum agere
Aquam in mortario

Volantia ſectari
Vorſuram ſoluere
Saxum voluere
Ex inanibus paleis
Fruſtra canis
Fruſtra currit
Milium torno ſculp.
In orbem circumis
Obturbas fruſtra
Memorem mones
Cancrum ingredi doc.
Apud fimum, odorum vap.
Inuitis canibus ven.
Inuitos boues plauſt.
Contra torrentem niti
Contra ſtimulum cal.
Leonem larua territas
Inanis conatus
Senis mutare linguam
Senis doctor
Herculei labores
Quaſi Sutrium eant
Aſinus balneatoris
Mare exhauris
Exurere mare
Phrynichi lucta
Muſcas depellere
Aues quæris
Humi hauris
Excubiarũ cauſa canẽs
Influit quod exhaur.
E Tantali hortis
Dentem dente rodere
Oreſti pallium texere
Γύργαθον φυσᾷς
Ver ex anno tollere
INÆQVALIS
penſatio.
Ne verba pro farina
Pro perca ſcorpium
Vmbra pro corpore
Palumbem pro colũba
Pilos pro lana
Pro malo cane ſuem
Malum bono penſare
Diomedis & Glauci
Ad fractam canis
Conos artoxya
Si vinum poſtul. pug.
In parte vel ignem
INCERTVS
euentus.
Mars communis
Inter os & offam
multa cadunt inter calicem ſupremáque labra
In herba eſſe
Neſcis quid ſerus veſper vehat
Nullo ſcopo iaculari
Anceps euentus
Si crebro iacies
Sol omnium dierum nondum occidit
INCITARE.
Alas addere
Cithara incitat ad bel.
Claſſicum canere
Stimulis fodere
Cubito ſtantem tang.
Fodere latus
Aurem vellere
Cur ceſſatum eſt
Frigidam aquam ſuf.
Modis õnibus incitare
Feri puer
Ignarium dare
INCONSTANTIÆ,
Perfidiæ, Verſutiæ.
Ventorum ſtatio
Panagæa Diana
Cothurnus
Ἀμφοτερίζεις
Duobus dominis ſeruire
Vnica filia duos parare generos
Vtroque claudicare pede
Chimæra
De ſtatu demigrare
Lachryma nil citius areſcit
Modo palliatus, modo togatus
Κυνώπηξ
Pedibus vtriſque claud.
Vtroque nutans ſententia
Veneti campus
Φιλίνας
Mutabilior Metra
Chamæleonte mutab.
Proteo mutabilior
Polypi mentem
Mulieris animus
Euripus homo
Cnips in loco
Cothurno verſatil.
Aliud ſtans, aliud ſedens
Duabus ſedere ſel.
Diuerſarum partium
Duos parietes deal.
Duplices viros
De toga ad pallium
Duodecim artium
Theſſalorum commen.
Phœnicum pacta
Locrenſe pactum
Thracium commentum
Hoc calceamentum
Thraces fœdera
Quibus nec ara
Altera manu fert
Repartazare
Maritimi mores
Lingua iurauit
Punica fides
Græca fide
Non idem ſunt ſcriptura
Dædali opera
Admirabiles in nect.
Multa nouit vulpes
Magnus verſator
Simia non capitur laq.
Volaticum iuſiurandum
Semper adfert libya
Semper Africa noui
Veriſimiliter men.
Lampon iurat per anſ.
Magis varius quàm hyd.
Siſyphi artes
Pyrrhandri commentum
Megaricum machin.
Vlyſſeum commentum
Vias nouit quibus eff.
Libyca fera
Αἰγυπτιάζειν
E poculo perforato
Expedit habere
Si leonina pellis
Non chius, ſed cius
Verſpertilio
Trochi in morem
Fons Dodonæus
Μεγαρίζειν
Vtroque claudicare
Protei more
Dextrum pedem
Multa noris opor.
Ex eodem ore frigid.
Ex ſe fingit velut
Obliquus curſus
Cantharo aſtutior
Caſſioticus nodus
Pardi mortem adſim.
Sphondyla fugiens
INCVLPATVS.
Ratio quidem app.
Aurum indice explor.
Purior clauo
A puro pura defluit
Aurum igni probatur
Aurum colophonium
Ne Momus quidem hæc carp.
IN DELICIIS.
Porcellus acarnanius
Mus albus
Melitæus catulus
IN DEPREHENSOS.
Folio ficulno
Medius teneris
Decipula murem
In laqueos lupus
In arca latitas
In eaſdem anſas
Laqueus laqueum
Laciadæ
Hinc illæ lachrymæ
Vbi cognitum eſt
Hæc Helena
Culeo dignus
Hydrus in dolio
Tempus omnia reuelat
Cuculus
INDILIGENTIÆ.
Princeps indiligens
Siquis iuxta ciuitatem
Malus ianitor
Phani oſtium
A limine ſalutare
Vt canis è Nilo
Per tranſennam in.
Per nebulam, per calig.
Moriẽdum priuſquam
Per ſatyram
Summo pede
In tranſcurſu
Summis labiis deguſt.
Summis naribus olfac.
Extremis digitis
Primoribus labiis
Molli brachio
Suſpenſa manu
Compreſſis manibus
Pulmo prius veniſſet
INDVSTRIA.
Dii facientes adiuuãt
Cum minerua manum
Manum admouenti fortuna eſt imploranda
Ni purges & mol.
Neque mel, neque apes
Qui vitat molam, vitat far.
Induſtriam adiuuat deus
Manum admouere
Optimum obſonium
Lutum niſi tundatur
Manu fingere
Serere ne dubites
Qui arat oliuetum
Quid tandem non effic.
Proba eſt materia
Artem quæuis alit
Ex vmbra in ſolem
Muli mariani
Manus pretium
Ars, portus miſeriæ
INFACVNDIA.
Βατταρίζειν
Canere ad myrtum
Ialemo frigidior
Peius Babys tibia canit
INFORTVNII,
ſiue Exitii.
Aſinus inter ſimias
Nouacula in cotem
Vita ſpinoſa
Aqua & terra redd.
Aſinus inter apes
In apes induxiſti
Tria è curia dicas
Ad aquam malus
Canis in vincula
Mitte in aquam
Ad cynoſarges
Ad coruos
In lapidicinas
In puteo cum canibus
In beatam
In orci culum
Charontis ianua
Terreſtria balnea
Aurum habet Toloſ.
Equum habet Seianum
Tragicum malum
Muſtelam habes
Cadmea victoria
Fortunatior ſtrobilis
Iſſa
Mens læua
Genius malus
Vel hoſti miſerandus
Mala vltro adſunt
Per medium anulum
E tribus malis
Extrema extremorum
Ogygia mala
Dioiygium malum
Labore laborioſius
Lemnium malum
Magnetum mala
Malis mala ſuccedunt
Tænarium malum
Tã perit quàm extſa.
Viuus vidénſque
Ilias malorum
Lerna malorum
Semper Ilio mala
Sybaritica calamitas
Mare malorum
Alio relinquente fluc.
Cyrbes malorum
Noctua inter cornices
Hodie nihil ſuccedit
Tempeſtas rerum
Malorum theſaurus
Malorum panegyris
Per tenebras quæ apud quer.
Grauiora Sambico
Malo aſino vehitur
Miſerior monomachis
Quæ ex antiqua
Cuiuſmodi port.
My ſortitus es
Nephaſti dies
Seruabis bouem
Inus dolores
Niobes mala
Antiopæ luctus

Cyrnea iactura
Argi collis
Archidamicum bellum
Ardens veſtis
Ægypti nuptiæ
Militauit cum Eraſin.
Qui multum obfuit
Excubias agere in naup.
Lepus apparens
Minxit in patrios cin.
Fortuna prorſus
Rupta ancora
Commune naufragium
Obedientia felic. mater

INGENII MALItia, & inſtitutio.

Lupus pilum mut.
Naturam expellas
Lignum tortum
Æthiops non albeſcit
Qui ſemel ſcurra
Podex lotionem vincit
Occaſione duntaxat
Saliuam imbibere
Quo ſemel eſt imbuta

INGRATITVDO.

Viuum noueris
Vulgi ingratitudo. ex Hom. ver.
Ale luporum catulos
Aries nutricationis
Qui canem alit ext.
Hirundines ſub eodem
Pro beneficentia Agamemnonem
Pro perca ſcorpium
Ingratitudo vulgi.
Nemo bene merito
Simul & miſertum
In ſenem ne quid benef.
Hoſtis non hoſtis
Arietis miniſterium

INGRATA OB- vetuſtatem.

Piſcis nequam
Piſcis repoſitus
Quantum ex Bacchanalibus
Antiquiora diphth.
Ab originum ſeculo
A Nannaco
Res cannacæ
Antiquior quàm chaos
Per antiquum diem
Pellenæa tunica

INITIVM laudatum.

In hoc calciam. ped.
Operi incipienti fau.
Veſtigium ponere
Quum paruula eſt, bona
Primum Ægina
Primum Mars in fil.

INIVSTITIA.

Stateram ne tranſgrediaris
Malum lucrum
Fabarum arroſor

INSALVBRITAS.

Ἰσθμιάζειν
Qui mori nolit Sybari ante tem.
Herculanus morbus
Herculana ſcabies
Senectus ipſa morbus eſt

INSIDIÆ.

Βυσσοδομεύειν
Canis ad cibum
Cauentis clancularias
Δούρειος ἵππος
Ineſcare homines
Oportet omnibus co.

Tragulam iniicere
Ab tranſenna cibum
In tranſennam induc.
Pulchre fallit vulp.
Cuniculis oppugnare
Punicis malis omnibus granū aliquod
Γαλιάγκεια

INSTANS.

Ante pedes
In manibus eſſe

IN STVPIDOS.

Ede naſturtium
Nihil ab elephante differs
Porcus obeſus
Ολμος ἄπλανος
Sacer piſcis
Tanagræus cetus
Mamacuthæ
Loquax talpa
Bos marinus
Nihil differs à Chærephonte
Mens non ineſt Centauris
Beccefelenus
Saturni podex
Caput vacuum cereb.
Margites
Rana gyrina ſap.
Ouium nullus vſus
Ouium mores
Fœnum eſſe
Tibicines mente cap.
Ne quis vnquam Megarenſibus
Midas auriculas aſi.
Fungus
Aut regem, aut fatuum naſci oportet
Stultior Melitide
Neleit capitis,
Vir videbatur nauis
Terræ inteſtina
Larus hians
Κορυβαντιᾶν
Lucerna pinguior
Bœotica ſus
Bœoticum ingenium
Bœotica cantilena
Bœotica auris
Παναμημάδης
Aſinus ſtramenta mauult quàm [redacted]
Colophonium calciamentum
In nauibus educatus
Mittere ſanguinem
Vaſis inſtar
Verucea ſtatua
Tredecim cubitorum
Προσέληνοι
Βαλανηφάγοι
Antiquiores Crono & Titanibus fuiſtis
Salſitudo non ineſt illi
Bibe elleborum
Strychnum bibit
Porcum immola
Squillas è ſepulchro
Minus habet mentis
Piſtillo retuſius
Embarus ſum
Phryx plagis
Seruilior Meſſana
Stultior Corœbo
Stultior Morycho
Stupidior Praxillæ
Corpus ſine pectore
Antronius aſinus

Naribus trahere
Arcadicum germen
Arcades imitans
Aſinum in rupes
Feles Tarteſſia
Stulto ne permittas
Non ineſt illi dentale
Septennis quum ſit
Stultitia eſt louem
Vt Bagas ſtas
Deſertum obtueri
Terebintho ſtultior
Cæcus auribus
Bis pueri ſenes
Saturniæ lemæ
Auris Bataua
Abderitica mens

INTEMPERANtia, libido.

Myconius vicinus
Vnico digitulo ſcalpit caput
Baceli ſimilis es
Hernioſus vſque ad gul.
Batalus
Βατταλίζεσθαι
Tibicinis vitam viuis
Samiorum flores
Voluptas fœda
Sponſi vita
Melle teipſum per.
Samiorum laura
Samium comatum
Sardanapalus
Vale charum lumen
Leſbiis digna
Leſbiari
Corinthiari
Lydus in meridie
Lydus cauponatur
Pepones
Lydo more
Videre mihi labda
Adonidis horti
Vt Corinthia videris
Agathonia cantio
Summo digito ſcabere
Chalcidiſſare
Phicidiſſare
Siphniaſſare
Αμπελοφάγοι
Κατὰ χειρῶν ὕδωρ
Αὐτολήκυθοι
Κλειτοριάζειν
Cliſthenem video
Cleocritus
Sinopiſſas
Sus per roſas
Aries cornib. laſc.
Ἱππομανεῖν
Caprarius in æſtu
Quæ ſub alis fiunt
E Maſſilia veniſti
Complura maſculi canis cubilia
Σχινοτρῶγες
Lentiſcum mandere
Peniciſſare
Πηρομίζειν

INTEMPESTIVA & inepta.

Saturnalia non ſemper erunt
Hercules κροκοτοφόρος
Ibyci equus
In craſtinum ſeria
Simulare cupreſſum
Intempeſtiua beneuol.
In lente vnguentum
Æſtate penulam

Menſe Maio nub.
Mentam belli tempore
Roſam quæ præ.
Foras cares, non am.
Anus hirciſſans
Anus bacchatur
Feli crocoton
Apage hoſpitem
Quid de puſillis
Tragœdias in nu.
Annoſam arborem
Ne vnquam viri ſenis
In ſenem libidinoſum
Moleſtum ſapientem
Malum eſt bonum
In pace leones
Mira de lente

INTERNITIO.

Funditus, radicitus
Ne igniſer quidem
Ne bolus quidem
Pinus in morem
Totum ſubuertere
Perdere naulum
Cum cane ſimul
Fuimus Troes
Qui iure perierunt
Omitte vatem

INVIDIA, æmulatio.

Cognatio mouet inuidiam
Eſurienti ne occurras
Inuidus vicini oculus
Figulus figulo
Inimicus & inuid.
Vnicum arbuſtum
Vna domus non alit duos
Zoili
Edentulus veſcen.
Expertes inuident.
Iactantiæ comes
Turpe ſilere
Optat ephippia
Fertilior ſeges in
Præſtat inuidioſum

IRA.

Lucernam accendere poſſis
In fermento iacere
Fluctus mutus
Iracundior Adria
Demiſſis auriculis
Mordere frenum
Mordere labrum
Tacite ſtomachari

ITERATIO CITRA tædium.

Bis térque quod pulchrum
Honeſti nulla ſatietas
Vnedones

ITERATVS ERROR.

Eadem oberrare
Iterum ad lapidem
Non licet bis in bel.
Vulpes non iterum cap.
Cauendum ab eo
Venia primum exper.
Sus in volutabrum
Canis reuerſus ad
Decipienti ſemel

IVDICANDI.

In quinque iudicum ge.
Panidis ſuffragium
Sus tubam
Auris batatua
Coruus albus
Cæci praſcriptio

Quod index auro
Lydius lapis
Gnomon & regula
Emunctæ naris
Tenedius homo
Tenedius patronus
Manum ferulæ ſubd.
Nouit quid album
Nouit mala & bona
Purpura iuxta pur.
Amuſſis alba
Nullus delectus
Leſbia regula
Naſus
Cenſoria virgula.
IVSTITIA.
Æqua lance
Rhadamanti iudicium
Orphica vita
Rectam inſtas viam
Virtus ſimplex
Partitio non præſ.
Iuſtitia in ſe virt.
Homines frugi
Exigua res ipſa iuſt.
Trutina iuſtius
Iuſtitiæ oculus
Iuſtitia iuſtior
Mars rex
Bocchyris
Eadem penſare trutina
Rhamnuſius
Prienenſis iuſtitia
Rectam ingredi viam
Dum clauum rectum
Ad amuſſim app.
Ne moueto lineam
Ex æquo partire
Æqualitas haud
Quæ non poſuiſti
A ſacris abſtinendæ
Nemo quenquam ire
Zaleuci lex
Hæc iuſtitia
Dat veniam coruis
Quod aliis vitio vertas
Vrbanus nihil æqui
IVVENTA.
Iuuenta viribus pollet
Iuuenari.
¶LACESSENTIS.
Arietem emittit
Cominus atque emin.
Non vt prior lædam
Nunquam enim meos
Omni conatu inuad.
Pugnis & calcibus
Tangere hulcus
Temulentus dor.
Thunniſſare
Irritare crabrones
Vnguis in hulcere
Vt lupus ouem
LÆTITIA, vide TRISTITIA.
LAVTITIÆ.
Iouis cerebrum
Iouis lac
Deorum cibus
Attica bellaria
Herculana balnea
In corylo geſtaris
Τραμαζᾶν
Ματυάζειν
De lautitiis
Mellis medulla
Optimum condimentum fames
Afra auis
Anima & vita
Coturniſſare
Dubia cœna
Lydorum caricæ
Qui poſſum ab hoc
Thaſium infundis
Nectaris flos
Veneris lac
Cœna popularis
In leporinis
Non ab Hymetto
LIBENTER.
Accepit & glebam erro
Obuiis vlnis
LIBERALITAS.
Quod recte datum eſt
Pingui menſura
Pleno modio
Bis dat, qui cito dat
Ambabus manibus
Ipſo horreo
Promus magis
Larus in paludibus
Virgo primum
Codali chœnix
Bona Portenæ
De alieno liberalis
Plena manu
Communis Mercurius.
LIBERTAS, VERITAS.
Vinum & veritas
Quod in corde ſobrii, id in lingua ebrii
Vinum animi ſpeculum
Lingua lapſa verum dicit
Emendus cui imperes
Libero lecto nihil iucund.
Oracula loqui
Vera fronte
Vero verius
De plauſtro loqui
Iubentis aperte loqui
Obſequium amicos
Byzeni libertas
Aſſeuerantius dicere
Non poſſum non dic.
Et fama fuit, & eras
Aperte ſimpliciterque
Aperto pectore
Veritatis ſimplex
Ad cribrum
Curetum os
In vino veritas
Ficus ficus
Audi quæ ex animo
Profundum ſulcum
Os ineſt orationi
Libera Corcyra
Liberi poetæ
Ter
LONGÆVITAS.
Neſtorea ſenecta
Vltra penſum viuis
Vltra catalogum
Vltra linum
Cornicibus viuacior
Heſiodi ſenecta
Tithoni ſenecta
Phœnice viuacior
Sibylla viuacior
Facies tua computat annos
Alterum pedem
Viri ſenis aſtaphis
Maturè fias ſenex
Mala ſenium accel.
Sexagenarios de pon.
Vitiat lapidem
Mors optima rapit
In ſola ſparta
Fatale vitæ tempus
Senex bos non lugetur
Viuum cadauer
Danace
Epimenidium corium
Idem accii quod
Viro ſeni maxillæ
Effœta ſenecta
Lumen ſenectæ
Seneſcit bos
LVCRVM EX ſcelere.
Vſuræ nauticæ
Tributis potiora
LVXVS ET MOLlicies.
Indulgere genio
Vita macerata
Curare cuticulam
Pontificalis cœna
Pergræcari
Semper leontini iuxta
Thericlei amicus
Sale perunctus hic
E clibano boues
Theſſalorum alæ
Sapientia vino obumbratur
Sine Cerere & Bac.
Heterognathus, ἑτερόγναθος
Siculiſſare
Ficus auibus gratæ
Aſini mandibula
Choreæ Ionicæ
Ionicè
Matrem ſequimini porci
Porcus Troianus
Græco more bibere
Decempes vmbra
Ventres
Venter auribus car.
Ventrem mihi obiic.
Vites, Σύκινοι
Methyſocottabi.
Μῦμος
Piræus non fert vaſa inania
Bos in ſtabulo
Herculani lecti
Abronis vita
Epicythiſare
Sybaritica menſa
Syracuſana menſa
Vixit dum vixit
Nauiges in Maſſiliam
Teneri calidis bal.
Amazonum cantilena
Amphidromiam agis.
Ex amphitheto bibiſti
Maſchalam tollere
Vinum ſenem etiam
Vinum caret clauo
Coronam quidem
¶MAGNIFICA PROmiſſa.
Aureus in olym.
Aureos montes pol.
Solidos è clibano
Charetis pollicita
Album panem pinſo
Ariolari
Ἐπαύλια δῶρα
Modio demetiar
Verba impor. Her.
Alibantis hoſpitis
Heſperidum mala
Ad pileum vocare
Bona Cillicon
Hanc faciem ne mom.
Sponde, noxa præſto
[illegible]
Montes frumenti
Καπνός
Theagenes
MAGNI MOMENTI.
Vel Megaram vſque
Dignum propter quod vadimonium deſeratur
MALEDICENTIA.
Ἰαμβίζειν
Σιλλαίνειν
Execrationes ſerere
Maſonica dicteria
Vltra Hyperbolum
MALI RETALIATIO
Neoptolemi vindicta
Temeria mala
Cadmus inque vicem
Dedi malum & accepi
Qui quæ vult dicit
Eodem bibere poculo
MALVM ACCERſitum, aut retortum.
Ilienſis tragœd.
Suo iumento ſibi
Qui inſpuerit in cauernam formicarum
Suo ſibi hunc iug.
Suo ipſius laqueo
Suo ipſius indicio
Incidit in foueam
Captantes capti ſumus
In venatu periit
Hanc technam in ſeip.
Ex ipſo boue lora
Talia gignit bellum
Securim inicere
Sibi parat malũ, qui alteri parat
Nemo læditur niſi à ſeipſo
Chius dominum emit
Viro lydo negot.
Mala attrahens vt
Omnes attrahens vt
Nequid ſuo ſuat cap.
Spontanea moleſtia
Arcadiam me poſt.
In cœlum expuis
In tuum ipſius malum
Lunam detrahere
Eurycles
Dares Entellum
Ipſi ſibi perniciem
Accerſitum malum
Atlas cælum
Coruus ſerpentem
Bis interimitur qui ſuis
Colubrum in ſinu
Hoſtis domeſticus
Pyrauſtæ gaudes gaudium
Capra gladium
Prudens in flammam
Calidum prandium
Malum conſilium con.
Bœotis vaticinare
Camelus deſider.
Sibi malum reperit
Cœno puram aquam
Bellerophontes lit.
Ale luporum catulos
Phoci conuiuium

Puer glaciem
Turdus ipſe ſibi
Tute hoc intriſti
Faber compedes
Ipſe ſibi mali fontem
Ipſi teſtudin edite
Bos aduerſus ſeipſum
Echinus partum differt
Noſtris ipſorum alis
Ob noc charadram
Capra contra ſe corn.
Carpathius leporem
Calidam veruti par.
Cornix ſcorpium
Cornutam beſtiam petis
Cicadam ala corrip.
Irritare crabrones
Octipedem excitas
Anagyrum commoues
Suem irritat
Leonem ſtimulas
Fontibus apros im.
Leonem radere
Malum bene conditum
Mouere camarinam
Pyrauſtæ interitus
Ipſa olera olla legit
Ipſo cratere
Docui te venandi art.
Facem bibat,qui vinum
MALVM ASSVETVM.
Callum ducere
Aſſueuit malis
Dies adimit ægritud.
Neque enim ignari ſumus
Nota res mala
Vſus eſt altera nat.
Scarabeo citius perſuad.
Aſſuetudo malorum
MALVM CONDVPLIcatum,aut renouatum
Ignem igni
Ignis non extinguitur
Oleum camino ad.
Oleo incendium reſt.
Hydram ſecas
Malum malo medicari
Morbum morbo ad.
Lutum luto purgare
Pro cæco exoculatus
Præſtat vni malo
Poſt Marath pug.
Lis litem ſerit
De fumo ad flammam
Litem parit lis
Eſt pylus ante pylum
Fallacia alia aliam trudi
Refricare cicatricem
Ilico hyems
Tumultus poſt bellum
MALVM IMMEDIcabile.
Chironium vulnus
Podex lotionem
Aceſias medicatus eſt
Non liberat podig.
MALVM MALE VItatum.
Fumum fugiens in ignem
Euitata charybdi in ſcyllam incidi
Ne cinerem vitans
Cucurrit quiſpiam
MALVM VERTENS bono.
Nunc bene nauig.
Laqueus auxil.vid.
Bellum haudquaquam
MALVS VICINVS.
Salſuginoſa vicinia
Aliquid mali propter vicinum
Si iuxta claudum hab.
Omnibus modis nocens
MANSVETVDO.
Mactata hoſtia lenior
Auricula infima
Sedens columba
Spongia mollior
Apio mollior
Oleo tranquillior
Mitior columba
Cera tractabilior
Pepone mollior
Mitior malua
Cinædo mollior
MEMORIA.
Iucũda malorum præteritorũ memoria
Stimulis fodere
Fodere latus
Cubito tangere
Ignarium dare
Iucundi acti labor.
Quæ dolent,ea mol.
Vbi quis dolet
Aurem vellere
Tanquam meum nomen
METVS EX CONſcientia.
Fures clamorem
Lupus aquilam fugit
Lupus ante clamorem
Conſcientia mille teſtes
METVS POENAE.
Funiculum fugiunt
Metus infamiæ
Manum de tabula
Abſque baculo ne ing.
Cautus enim
In tempore cauenda
Samiorum mala
Volam pedis oſtende
Πυξίον γράμμα
MINANTIS.
Æacidinæ minæ
Ferrum & flamma
Igni ferroque minari
Et meum telum
Si tibi machæra eſt
Φυλάττου
Complurium rhiorum
Ollam alere
Calcar tollere
Qui paratus ad reg.
Ne mihi vacuam
MIRA NOVA.
Agamemnonii putei
Annus clibanum
Cyziceni ſtateres
Carcini poemata
Cornicum oculos
Ἀπ' ἀτρεφαίων
Glauci ars
Cercyræa ſcutica
Tenui filo
Agas aſellum
Ad id quod erat opus
Magna ciuitas,mag.
MIXTA.
Παντάλεια
Copiæ cornu
Centones
MODESTIA MODVSque.
Noſce teipſum
In ſe deſcendere
Intra tuam pellem te
Ter abſtergere
Secum viuere
Emungens acrius elicit ſanguinem
Furor fit læſa ſæpe patientia
Bonus anim⁹ læſus grauius mul to iraſcitur
Contrahere velũ
In tuum ipſius ſinum
Tecum habita
Efficimus pro noſtris
Manu ſerendum, non
Ita fugias ne præter caſ.
Demittere ſeſe
Arabius tibicen
Ne vicies muſicam
Nihil minus expedit
Nequid nimis
Dimidium plus toto
Vbi paueris,impera
Domus recta
Neque Lydorum car.
Neque peſſimus,neque primus
Funem abrumpere
Ne ſupra pedem cal.
Meſſe tenus propr.
Iucundiſſima nauig.iux.
Iucunda viciſſitudo rerum
Iniquum petendum
Summum cape,& med.
Paſtillos Rufillus
Arcus tenſus rumpitur
Oportet agrum imbecilliorem eſſe quàm agricolam
MOLESTI, INTOLErabiles.
Ferire frontem
Lippo oculo ſimilis
Ne beſtiæ quidem
ὀλιγόχρος
Tota hulcus eſt
Muſcæ improbitas
Onus nauis
Quos non tollerent
Ægyptius laterifer
In culmo arare
Qui conturbat omnia
Anno ſenior
Vt fici in oculis
Ἄγνοια ἢ σύνοια
Athos celat latera
Manuoro vinculo
Ætna,Athon
MVLTI.
Non vna vehit nauis
Pueri ſeneſque
MVNERVM CORruptela.
Argentanginam patitur
Bos in lingua
Bouem in faucibus
Lupi illum priores
Malis ferire
Muneribus vel dii cap.
Virtutem & ſapientiam
Dorica muſa
Pecuniæ obediunt om.
Munerum corruptela
Muneribus res agitur
Argenteis haſtis
Qui multa rapuer.
Vulpes haud cor.
Corrupta iudicia
Faba nummus
Guttam aſpergere
Salucte equorum filiæ
Pecunioſus damnari non poteſt
MVNVS APTVM aut ineptum.
Ranis vinum
Non noſtrum onus
Negotium non aptum
Non è quouis ligno
Officium humilius
Apta prouincia
Nauis annoſa non
Putre ſalſamentum
Ad pedem
Iuxta nauem
Pygmæorum acrot.
Veneri ſuem
Bos ſub iugum
A Deo facti
Ad hoc nati,ſculpti,facti
MVNVS BONI CONſulendum.
Munerum animus
Nihil recuſandum
Donum quodcunque
Arripienda quæ offer.
Equi dentes inſpicere
MVNVS NON munus.
Mali viri munera inutilia
Pauper diuiti dans petit
Cyclopis donum
Hoſtium munera
Malum munus
Quum Delphis ſacrif.
MVTATI INSTItuti.
Nuces relinquere
Longum valere iuſ.
Rudentes & rem.
Pro eleganti med.
De calcaria in car.
De toga ad pallium
A Dorio ad Phry.
Maritimus quum ſis
Subito alius
Vlyſſes pannos exuit
Sui diſſimilis
Ad bonam frugem
Qui multum obfuit
Circæo poculo
MVTVANDAE SENtentiæ.
Palinodiam canere
Calculum reducere
Vertere vela,funem reuertere
Conſilium in melius
Imitabor nepam
Reprehenſio cogit.
Talum reponere
NECESSITAS.
Neceſſitas magiſtra
Nemo cogendus offic.
Fatum inuitabile
Fatum immutabile
Fatis adactus
Fatis imputandum
Diomedea neceſſitas
Ingens telum neceſ.
Feras non culpes
Quod factum eſt
Tranſuerſum agere

Vocatus atque non vocatus
Ne dii quidem à morte liberãt
Mors omnibus
Omnia eſculenta
Lepori eſurienti
Viro eſurienti neceſ.
Adactum iuſiurãdum
Volentem bouem
Nemo cogendus am.
Officium ne colloc.
Neceſſitas moleſta
Vadimonium deferre
Sontica cauſa

NOBILITAS, OBſcuritas.

Virtus gloriam parit
Quanta vix cælo
Auis ex auibus
Cymbalum mundi
Διακωδωνίζειν
Domi nobilis
E domo in domum
Fumoſæ imagines
In ore, in oculis
Iouis germen
Generoſior Codro
Generoſior Sparta
Subditiuus es
Ne patris quidem
Terræ filius
Matris vt capra
Lychnobii

NON SOLVS ILLE.

Braſidas quidem
Multi Mannii Ariciæ
Multique bonique

NOTVS.

Hoc iam & vates ſciunt
In ore, in oculis
Rumor publicus
Domeſticè notus
Intus & in cute
Principes inter ſe

NOVITAS.

In folle offerre
Nouitas grata. Homeri verſus
Aliud genus remi
Grata nouitas
Qui modus equitum

NVGALIA.

Nugæ theatri
Κρυσοχοῦ ζυγόν

NVNQVAM.

Quum Nibas coccyſ.
Ad Græcas calendas
Quum mula pepererit
Plenilunio fiet
Per harma
Poſt homines natos
Poſt hominum memoriam

NVNTIVS LAETVS.

Haud annuntias
Prouoluitur ad miluios
Quid tibi Apollo
Vulcanus tibi vat.
Siren amicum

NVPERA.

Heri & nudiuſtertius

NVSQVAM.

Nec apud homines, nec ĩ mari
Vbi cerui abiiciunt cornua
In aphannis

¶OBLIVIO.

Ἀμμωνία
Hac non egreditur verbum
Vino inſcribere mulieris iuſiu.
Obliuionis campus
Proprii nom. oblit.
Malorum obliuio
Ne malorum memin.
Odi memorem com.
Ex libro gubernat.
Viuorum oportet
Ventis eradere
Ollæ veſtigium in cin.
Imis ceris eradere
Bibere mandragor.

OBSCVRITAS.

Per nebulam
Delius natator
Numeris Platonicis
Dauus ſum, nõ Oedip.
Bœoticum ænigma
In canis podice
Ne Apollo quidem
Non ſum diuinus

OBSECVNDANTIS.

Ad digiti crepitum
Quum vterque con.
Lex & regio
Deum ſequere
Non ſtatuat leæna
Obedientia felic. mat.
Inſanire cum inſanientibus

OBTRECTATIO ET maledicentia.

Mortui non mordent
Mortuus non conuic.
Cum laruis luctari
Iugulare mortuos
Non impetam lingua
Tuis te pingam coloribus
Sphæram inter ſe
Infixo aculeo
Vulgus ſuſpicax
Pellem caninam
Vitilitigator
Zoili
Archilochum teris
Dente Theonino
Carpet citius
Genuino mordere
Κρώζειν
Dentata charta
Hipponacteum præc.
Archilochi patria
Etiam in deorum
Archilochia edicta
Plauſtra conuiciis
Naues onuſtæ con.
Morſus aſpidis
Hyſtricis ſeta

OCCASIO.

Repagula aperire
Ianuam aperire
Capere crines
Occaſio premenda
Anſam quærere
Eximere è manu
Feneſtram aperire
Gladium dediſti
Tollenda mali occaſio
Premenda occaſio
Nunc tuum ferrum in igni eſt
Non ſemper erit æſtas

OCCVLTA.

Plutus ἄζωος
Fauere linguis
Terra defoſſum
Occultæ muſices
Qui apud inferos
Niſi ſi qua vidit
Attici Eleuſinia
In tenebris ſaltare
Monſtrum alere
Muris circumcurren.
Summis ingredi ped.
In aurem dicere
Oſtium obdite
In ſimpulo
In angulo
Admoto capite
Vrit abſque torre

ODIVM.

Odium agreſte
Odium Vatinianum
Odium nouercale
Oderint dum met.
Odit cane peius
Empedoclis ſimultas
Ἀστυνόος πόλεμος
Archidamicum bellum
Cui iſta arridemt
Ne via quidem eadem
Fratrum inter ſe iræ
Ira omnium tardiſſime ſeneſcit
Cui placet obliuiſcitur, cui dolet meminit
Atæ, liræ
Et Scellii filium abominor
Non magis quàm canem
Vt lupus ouem
Principum fauor

OMINANDI.

Si tu proreta
Bene ſit
Cum muſis
Adſint dii beati
Mercurio dextro
In morbo conſumat
In tuum ipſius

OMNIA.

Anguſtum & latum
Dulce & amarum
Omnium quos ſol vid.
Nec animans, nec inanime
Ioca, ſeriáque
Pueri ſenéſque

ORIGINIS.

Ex tardigradis aſi.
Ex quercubus nati
Nunquam ex malo
E ſquilla non naſcitur
Ex minimis initiis
Exiguum malum
Bonæ leges ex mal.
Initium belli
Hinc belli initium
Piſcis primum à cap.
Ab impiis egreſſa
Mali corui malum
Autor omnium
Ex tua officina
E circulo
Generoſioris arb.
Magnorum fluminum
Hinc illæ lachrymæ

¶PARASITI.

Muſcæ
Ἐπιδόσιμοι
Olla feruet
Myconiorum more
Quadra propria
Ἀλλοτριοφάγοι
Κατὰ χειρῶν ὕδωρ
Αὐτόκλητοι

PAVPERTAS.

Obolum non habet
Leberide nudior
Iro, Codro pauperior
Nudior paxillo
Telenico pauperior
Nudus tanquam ex matre
Ne in pelle quidem
Araneas eiicere
Quum exoſſis ſuum rod.
Macilenta manu
Pedem vbi ponat
Cinclus
Piſtillo nudior
Paupertas ſapientiam
Pauper, ſed ingenioſus
Multa docet fames
Zonam perdidi
Animam debet
Saguntina fames
Meliæa fames
Famis campus
Λιμοδωριεῖς
Aquam bibens
Non eſt dithyrambus
Quærendæ facultates
Pauſone mendicior
Qui eget, in turba
Hecala pauperior
Fames magiſtra
Ad incitas
Centro & ſpacio circumſcripta
Ne tempeſtas quidem
Non habet cui indorm.
Omnia præter animam
Oſtiatim
Tunicati
Mendico ne paren.
Bipedalis
Canalicolæ
Omnem facultatem
Theagenis pecuniæ
Cleomenes ſuperat
Certiſſima paupertas

PENSATIO BENEficii, vel officii.

Manus manum fricat
Botrus oppoſitus
Da mihi mutuum teſt.
Senes mutuum fric.
Pro Delo Calauriam
Fricantem refrica
Ferrum ferro acuitur
Eodem cubito
Eadem menſura
Par pari referre
Hoſtimentum eſt opera
Pro bonis glomi
Vt ſementem feceris
Benefactis penſare delicta

PERFICIENDI ſiue abſoluendi.

Nodum ſoluere
Tenedia bipennis
Colophonem add.
Colophonium ſuf.
Summum faſtigium imponere
Circulum abſoluere
Summam manum
Supremum fabulæ
Ad vmbilicum duc.
Ad coronidem vſque
Seruatori tertium
Domum quum facis, ne
Omnia octo

Si meus ſtilus ille
Ad Herculis col.
Ad phaſim vſque naulg.
Omni deuorato boue
Bellicū canere, receptui canere
Hic telam texuit, ille deduxit
Filum neuiſti, & acu opus eſt
Summum ſuere cent.
Lunæ radiis nō matureſcit bot.
Nil poteſt nec addi, nec adimi
Quadratus homo
Vltra Gades
Claſſicum canere
Rudem accipere
Finem vitæ ſpecta
Haud perficiet
Capere prouinciam
Curſu lampada trad.
Sarta tecta
Verbis conceptis peierare
Θεττάλειν
Superauit dolum Troianum
Græca fide
Punica fides
Altera ſcabit, altera ferit
Μαγαδίζειν
Ex eodem ore calidum & frigidum efflare
Magadari
Altera manu fert aqu.
Altera manu fert lapidem

PERPLEXVS.

Ventus neque manere
Auribus lupum
Hæret in vado
Gangamon
In aqua hæret
Nunc meæ in arctum
In puteo conſtrictus
Perplexus
Perplexus, animique conſt.
Ne Execeſtides quidem
Labyrinthus
De gradu deiicere
De poſſeſſione deii.
Peribis ſi non fec.
Nec currimus, nec remigamus
Nec caput, nec pedes

PERSPICACITAS.

Ετ σκότει
Lynceo perſpicacior
Serpentis oculus
Odorari. & ſimilia.

PERSPICVITAS.

Vel cæco apparet
Et puero perſpicuum
Notum lippis ac tonſoribus
Tanquam in ſpeculo
Rudius ac planius
Electro lucidius
Velut è ſpecula
Archimedes non poterat melius
Mens videt, mens audit
Candidus ſermo

PERTINACIA.

Auriculam mordicus
Alios tragœdos prouocat
Oſtrei in morem
Mordicus tenere
Toto corpore, omnibus vnguiculis
Gladiatorio animo
Niſi crura fracta fuerint

PHILAVTIA.

Non videmus manticæ quod in tergo eſt
Quod volumus ſanctum eſt
Papæ Myxus
Amicos tragœdos æmulatur
Tragicè loqui
Turpis iactantia
Ne magna loquaris
Argenti fontes
Fœnum habet in cornu
Colophonia ferocia
Oleum in auricula
Fortuna reddit inſol.
Ab Eteobutadis
Ne intra veſtibulum
Aut minus animi
Mendax atraphaxis
Verrucis offendi qui tubera habet
Oleum vendere
Auris ſupina
Quæ quis ipſe facit
Suum cuique pulchrū
Suo quiſque ſtudio
Feſtucam ex alieno
Suus cuique crepitus
Ipſis placet
Pedere thus
In armis accíſſat
Φίλαυτοι
Et me mater
Teipſum laudas
Teipſum inſpice
Patriæ fumus
Multi te oderint
Sine riuali diligere

POTENTES.

Minū ad os appone
Nutu ac renutu
Preces armatæ
In omnia potentes

PRAELONGI.

Porcus obeſus
Caliga Maximini
Clematis Ægyptia
Amens longus
Nullus malus
Pinguis venter
Puſillus quantus Molo

PRAETER SPEM bonum, aut malum.

Coturnix Herculem
Omnia ſecunda
Homo homini deus
Deus ex improuiſo
Mercuriale
Deorum manus
Negotium ex otio
Faciunt ſphacelism.
Euentus præter exp.
Mopſo Niſa datur
Glaucus poto mel.
Inſperabilem vitam vi.
Lauares peliam
Subitum remedium
Multa incredibilia

PROBRVM, GLORIA

Ἀποκνίσαι
Fractis auribus
Glorioſum & apud poſteros
Gloria futuri
Non omnino temere
Sutorium atramentum
Scarabeo nigrior
Dedecus publicum
Cythonymi probrum
Cerite cera dignus
Hic bonorum virorum
Quem fortuna pinxit
Vitelliana cicatrice ſtigmoſum
Probrum honeſtum
Adhortantis ad gloriam
Cur non ſuſpendis te

PROCLIVITAS.

Currentem incitare
Bene plauſtrum perc.
A vicinis exemplum
In planiciem equum
Muſtelæ ſeuum
Calcar addere currenti
Vna ſcutica omnes
Lydum in planitiem
Sphæra per præcipit.
Vno digitulo
Suade lupis
In numerato habere
Tarichus aſſus eſt
Tirio ad ignem
Maturior moro
Olla lenticulam attig.
Ignis ad torrem
Incitare currentem
Quàm facile vulpes
Tam in procliui quàm imber
Tanquam de narthec.
Mercator nauiga & expone
Vna pertica
Monitor adiuuat
Ignem ne gladio fodito

CONTRA. Cātheriū in foſſa

In puteo conſtrictus
Nunc meæ in arctum
Inuita Minerua

PROFICIENTIVM in melius.

Ab aſinis ad boues
Diues factus deſiit
Satis quercus
Non enim ſpinæ
Effugi malū, inueni.
Iuxta cubitum profe.
Meliores nanciſci
Melius nobis
Ex bono in bonum
Fuit & Mandroni
Hodie nullus, cras
I modò, venare

PROFVSIO.

Calliæ defluunt pennæ
Opus ad opus
Gallorum incuſare ventres
Proteruiam fecit
Relinque quippiam
E dolio hauris
Vnà cum ipſo caniſt.
Largitio non habet fundum
Ipſo horreo
Plena manu
Cupidinum crumena
Feſto die ſiquid
Bello parta
Glaucus alter
Immolare boues
Caricum ſepulchrum
Cui multum eſt pip.
Non nauigamus
Drachmæ grando

PROPRII COMMOdi ſtudium.

Tunica pallio propior
Intus canere
Aſpendius citharœdus
Nequicquam ſapit
Ad ſuum quenque quæſtum
Decora teipſum
Anguillam captare
Vnà lauabor
Manum admouere
Vndecunque lucrum
Genu ſura propius
Omnes ſibi melius
Sibi quiſq; amicus eſt
Simonidis cantilenæ
Mihi ipſi balneum
Sibi canere
Aſtutior coccyce
Opta vicino vt habeat
Veniat hoſpes
Suam quiſque homo
Mercator eſt
Ciuitates ludimus

PROXIMIS VTENDVM.

Viam qui neſcit ad mare
Vt poſſumus, quando vt vol.
Bona eſt etiam offa
Si non adſint car.
Aulœdus fit, qui citharœdus eſſe non poteſt
Si bouem non poſſis
Altera nauigatio
Præſentem fortunam
Quæ dantur
Præſentem mulge
Quod adeſt boni
Extrema linea
Quod datur accipe

PRVDENTIA.

Mus non vni fidit antro
Alter Ianus
Sapiens diuinat
Non oportet hoſpitem ſemper hoſpitem eſſe
Homo Thales
Acetum habet in pectore
Sapiens non eget
In holmo cubabo
Perendinum ventum
Tanquam de ſpecula
Amyris inſanit
Non pluit, &c.
Leſbius prylis
Timidi mater non flet
Qui bene coniiciet

PRVDENTIA coniuncta viribus.

Conſiliis ſimul, &c.
Prudentia coniuncta viribus
Imperator bonus & idem robuſtus miles

PRVDENTIA ſenilis.

Vetulo cane latrante
Multorum Iouis fe.
Annoſa vulpes
Eum auſculta
Τετραώνου ἀκούει
Anus ſubſultans
Prudentia ſenū.
Ætate prudentior
Sine cortice nabis
Senum prudentia
Seneſco ſemper aliq.
Moderator nego.

PVDICITIA.

Hippolytum imitab.
Melanione caſtior

PVDOR.

Apud menſam verecundari neminem opor.
Pudor in oculis
Pudebat recuſare
Pudor & metus

Verecundia inutilis
Tinctura Sardonica
Tinctura Cyzicena
Vbi timor, ibi pudor

PVNIRI PRO ALIO.

Tibicen vapulat
Canis peccatum ſus dependit

RAPACITAS ET auaritia.

A mortuo tributum exigere
Laudare æquum, capere plus
Olitorem odi qui radicitus herbas excidat
Malum lucro coniunctum, non eſt malum
Lucrum vndecunque capeant Hom. verſ.
Exigit & a ſtatuis
Nec omnia, nec paſſim
Lucri bonus eſt odor ex re qualibet
Fabarum arroſor
Mendici pera
Mendicorum loculi
Larus
Feles Tarteſia
Fele rapacior
Non ſacrificata rapit
A patella
A veru rapere
A ſartagine
Communis tanquam Siſapo
Lacunam explere
Nullam corporis partem
Quod vtile, honeſtum
Vetera vaticinari
Lauerniones
Vnà cum ipſis manipulis
Cum puluiſculo
Lucrum pudori præſtat
Manticulari
Charybdis, barathrum
Megaricæ ſphinges
Boni paſtoris eſt tondere pecus
Canis circum inteſtina
Rapina corytiis
Ne à chytropode
Perſæpe ſacra non ſacrificata d.
Vulturis vmbra
Voracior purpura
Nouit hæc Pylæa
Edax currus
Laudant vt pueri
Atticus moriens porrigit manũ
Pamphili furtum
Non curat numerum
Argiui fures
Vorare hamum
Polypi
Ημαρόκοιτης
Candidum linum
Nutricum more
Pecuniarum cupidi
Inexplebile dolium
Larus hians
Labrax Mileſius
Buthus obambulat
Serpens ni edat ſerpentem
Priuſquam ſortiaris, communia deuoras
Bona Porſenæ
Partitio non præfocatio

RARITAS.

Phœnice rarior
Vbi per harma ful.
Lac gallinaceum
Rara auis
Alba auis
Noctuinum ouum

REFVGIVM.

Abdera pulchra

REPELLENTIS.

Aliam quercum excute
Tollat te qui non nouit
Quære hoſpitem
Fatuos non inuenit

RIGOR.

Summum ius, ſumma in.
Ex ſyngrapha agere
Ad libellam debere
Cenſoria virgula
Obtorto collo
Olitorem odi qui radicitus
Ad viuum reſecare
Radit vſque ad cutem

RISVS.

Ionicæ choreæ
Ionicè
Intra labia riſit
Riſus Ionicus
Riſus Megaricus
Riſus Chius
Riſus Sardonius
Aiacis riſus
Αχρειόγελως
Riſus ſyncruſius
Stultior Melitide
Emori riſu

RIXOSVS.

Rhodii ſacrificium
Spirat cæcias
Inſana laurus adeſt
Lindii ſacrum
Litem mouebit
Eretrienſium rho
Canina facundia
Litem incipere
Ne allia comedas
Ptolemaica lis
Syrbenæ chorus
Vltra Hyperbolum
Tetigit lapidem à cane morſum

SALVBRITAS

Crotone ſalubrior
Cucurbita ſanior
Valere pancraticè
Sanior es piſce
Tria ſaluberrima

SCVRRILITAS

Equitandi peritus ne cantet
A ſexaginta viris venio

SECVNDÆ EXperientiæ.

Poſterioribus melioribus
Poſteriores cogitationes mel.
Danda venia lapſo
Deſtitutus ventis, remos adhibe

SECVRITATIS ET tutæ rei.

In tranquillo eſt
Ad aſylum confugere
Ara Arx
Bonum eſt duabus niti ancoris
Extra fumum & vndam
E terra ſpectat naufragium
Mortuo leoni & lepores inſultãt
Ne ſi ad Iouis quidem aulam
Primùm apes abigendæ
Pugno tenere
Tanquam ad aram
Teſtudo intra tegmen tuta
In vado
Duabus ancoris
In portu nauigare
Medus his non inſid.
Otioſus eſto
Chœnici ne inſideas
Thymbra victitans
Rem factam habere
Sarta tecta
Hermionis vice
In terra pauperem
Mœnia Semiram.
In tuo regno
In tuo luco & fano
Intra ſuas præſepes
Aliud cura
In diem viuere
Ex tempore viuere
Canis tanquam Delum
Porrectis dormire ped.
In vtramuis dormire
Leporis vita
In vtrumuis dor. oc.
In dextram aurem
Halcedonia
Vita molita
Equus me portat
Extra lutum pedes habet
Extra periculum
Procul à pedibus equorum
Extra telorum iactum
Porrò à Ioue atque à ful.
Poſt principia
Non vulgari ancora
Quid Achiuos ex turri
Quaſi miluus cani
Mater timidi non flet
Legatus nõ cæditur neque violatur

SEMPER

Quoad vixero

SENIVM PRAEmaturum, aut mors

Præſtat canẽ irritare quàm anum
Vno die conſeneſcere
Senium accelerant mala
Ergini cani
Præmatura mors

SERA POENItentia

Serò ſapiunt Phryges
Cumani ſero ſapiunt
Malo accepto ſtultus ſapit
Piſcator ictus ſapiet
Factum ſtultus agnoſcit
Mus picem guſtans
Poſt acerba prudentior.
Sera in fundo parſimonia
Quod dedi, datum nollem
Satius eſt recurrere quàm malè currere
Optimum aliena inſania frui
Hedera poſt anthiſteria
Poſt bellum, auxilium
Atqui non eſt apud aram
Mortuis mederi

SERVIRE TEMPORI.

Seruire ſcenæ
Vti foro
Aut bibat, aut abeat
Gladiator in arena
Polypi mentem obtine
Spartam nactus, hanc orna
Omnium horarum homo
Sub manu naſci
Aut abi, aut exuere

SERVITVS.

Argentum accepi, imperium vendidi
Spartæ ſerui, maximè ſerui
Subiugus homo
Leo chordula vinctus
Samii literati
Cum ſarcinis enatare

SERVM REMEDIVM aut tempeſtiuum

Satius eſt initus mederi
Serò veniſti
Poſt bellum auxilium
Senem erigere
Mortuis mederi
Aquam infundere cineri

SIMILITVDINIS & congruentiæ

De grege illo eſt
Noſtræ farinæ
Non eris in hoc albo
Non ſum ex iſtis her.
Patris eſt filius
Aphyarum honor
Terra amat imbrem
Scopæ diſſolutæ
Vno tenore
Boni ad bonorum con.
Simile gaudet ſimili
Malus cum malo coll.
Æqualis æqualem
Equidem tibi vxorem
Ego ac tu idem trah.
Cicada cicadæ chara
Nõ tam ouum ouo ſim.
Furémque fur cog.
Quàm apum apes
Non tam aqua ſim.
Gregis noſtri
Eiuſdem notæ
Vxor ſeni ſponſo regina eſt
Gregalis eſt
Conuentualis eſt
Armenti eiuſdem
Vno collyrio
Non tam lac lacti ſimile
Semper ſimilem ducit deus ad
Semper graculus aſſidet
Similior fico
Aut ipſe fuiſti
Omnia ſimilia
Crobyli iugum
Eadem cera
Ficum poſt piſces
Ouo prognatus eodem
Catulæ dominas imit.
Similes habent labra
Qualis hera, tal. ped.
Aſpis à vipera
Aut piſcem olet aut florem
Sequitur perca ſepiam
Arator niſi curuus
Patella cooperculum dignum
Matellæ immeiere
Conto nauigare
Olera ipſa olla legit
Surdaſter cum ſurdaſtro
Cæcus Cæcam ducit
Omnia idem puluis
Omnia ſub vnam Myconum
Idem Accii quod Titii
Attabas & Num. conuenerunt
Eundem calceum omni
Nauſon naucrati
Noui Simonem, & Simon me
Cretenſis cum Ægineta

Cretenſis cum Cretenſi
Ver hyemem ſequitur
Cretenſis Cretenſem
Chius ad Coum
Vulpinari cum vulpe
Clauum clauo pellere
Cum Care cariſſas
Thapes mali
Balbus balbum rectius
Eſernius cum Pacidiano
Bithus contra Bac.
Non filius Achillis
Ab vno diagrammate
Eodem in ludo docti
Mulæ eiuſdem æmuli
Iidem veſcentes cepis
Bonus cantor, bonus
Mars haud concutit
Stultus ſtulta loquitur
Inanium inania conſilia.
Malo nodo malus cuneus
Pares cum paribus facilè congregantur
Formica formicæ chara
Vbi tu Caius, ego Caia
Aſinus aſino, & ſus ſui pulcher
Aut abi, aut exuere
Doribus Doricè loqui fas eſt
Nouum cribrum nouo paxillo
Purus putus
Veſtigiis inhærere
Mons cum monte
Mores hominum reg.

SIMVLATIO ET diſſimulatio.

Salem & fabam
Plures thriobolos
Multi thyrſigeri
Multi qui boues
Non omnes qui habent citharã
Aſinus apud Cumanos
Flere ad nouercæ
Megarenſium lachrymæ,
Acciſſare
Hæſitantia cantoris
Tuſſis pro crepitu
Cretenſis mare
Conniuere
Simia fucata
Simia barbata
Sileni Alcibiadis
Vulpi eſurienti
Audiens non audit
Illò reſpiciens
Patrocli occaſio
Melle litus gladius
Altera manu fert lapidem
Barba tenus ſapiens
Alia Lacon, alia aſinus
Paries dealbatus
Demens felix
Charadrium imitans
De reduuia queritur
Δυμαντίζειν
Γρυπαΐζειν
Non omnibus ſeruio
Non omnibus dormio
Lepus dormiens
Mortuus iacet pedens
Crocodili lachrymæ
Beneuolus trucidator
Extrà quærere
Æſopicus graculus
Aurum ſubæratum
Diu diſſimulatum
Simia in purpura
Scytha aſinum
Νεκαντοδομεν
Poſtico diſcedere

SOLICITVDO.

Tantali lapis
Σειών βαλών
Mens eſt in tergoribus
Animus eſt in coriis
Similes videntur
Arctum anulum ne geſtes
Cor ne edito
In via ne ſeces ligna

SOLITVDO.

Ne muſca quidem
Nullum animal
Scytharum ſolitudo

SOMNOLENTIA.

Endymionis ſomnium
Vltra Epimenidem
Salem vehens dormis
Non decet principem

SORDES ET PARſimonia.

Tribus minis
Cumini ſector
Ficos diuidere
Nullus emptor
E Patrocli domo
Cochleæ vita
Gracilior Philippide
Cradophagus
Τρωγοδῖται
Macilentior Leotrephide
Immunem
Lapſana viuere
Nihil de vitello
Chœnici ne inſideas
E Phelleo
In ventrem inſilire
Loto lutulentius
Pediculi Platonis
Lingere ſalem
Rore paſcitur
Victitant ſucco ſuo
Monophagi
Patroclo ſordidior
Nephalium ſacrum
Caninum prandium
Cereri ſacrificant
Cyprio boui merendam
Tolle tolle mazam
Pſyricè facta
Paruo emptas car.
Pſyra Bacchum
Tenuiter diducis
Sacrum ſine fumo
Nephalia ligna
Carica victima
Phaſelitarum ſacrificium
In ſinu manum habere
Lari ſacrificante
Ποντικόδεχος
Canens vitæ palmum
Tantali pœnæ
Conuiua non conuiua
Sacra nihil ſunt

SPES PERTINAX.

Ægroto dum anima eſt
Spes alunt exules
Adhuc cælum voluitur
Adhuc aliquis deus
Spes ſeruat
Ab ipſa meſſe
In herbis
Tenuis ſpes
Auram bonam afflare ſperat

STVPIDI, vide IN STVpidos.

SVBITI INTERuentus.

Mercurius ſuperueniens
Lupus in fabula
Etiamſi lupi meminiſſes

SVBITVM EXITIVM.

Occiſionis ala
Muris interitus
Muris in morem
Eadem tibi & Pythia & Delia

SVMPTVOSA.

Hipparchi murus
Cœna popularis
Edax triremis
In beato omnia beata
Saliares cœnæ

SVRDITAS.

Surdior Toronco
Surdior turdo

¶TACITVRNITAS illaudata.

Bacchæ more
Magis mutus quàm piſcis
Rana ſeriphia
Caput ſine lingua
Muta perſona
Muti magiſtri
Ne gry quidem
Mutus magis quàm ſcapha
Mutus Hipparchion
Acanthia cicada
Reddidit Harpoc.
Statua taciturnior
Taciturnior Pythagoreis
Amyclas perdidit ſilentium
Doryphorematis ritu
Ἐχεμυθία
Iunco ſicco

TACITVRNITAS laudata.

Silentii tutum præmium
Mulierem ornat ſilentium
Alia committenda
Quod ſcis, neſcis
Qui obticeſcit
In ſinu gaudere
Qui continet arcana
Muti citius loquentur
Areopagita taciturnior

TAEDIVM EX iteratione.

Longũ prooemium, audiendi cupido
Terram video
Iterum atque iterum
Iterum tranquillitatem
Lens deus
Iouis Corinthus
Crambe bis poſita
Eandem tundere incudem
Cantilenam eandem
Eadem per eadem
Hyperi vertigo
Date mihi peluim
Parui ſcaphula
Sardi venales
Callicyrii plures
Non miſſura cutem
Linum lino nectis
Ad reſtim funiculum
Rhodiorum oraculum

TARDITATIS ET cunctationis.

Nemo nos inſequitur
Ἐπιθουμάδημος
Pleniluniõ fiet
Per harma
Agones
Grallatorius aut teſtudineus gradus
Μνημονικῶν
Τριχάδημος
Romanus ſedendo
Feſtina lentè
Pedetentim
Manu ferendum
Placidè bos
Caudæ pilos equinæ vellere
Tacito pede
Non ſtatim decernitur
Celerius elephanti
Bunas iudex eſt
Aceſſæi luna
Laconica luna
Machinas poſt bellum afferre
Serò veniſti
Cuculus
Quiſquis tardè venit
Coruus aquat
Profectus ad apat.
Poſt feſtum veniſti
Callippides
Diu delibera
Annus eſt
Sic eſt ad pugnam
Ad aras
Amæa Azeſiam
Ζωγραφοδίφης
Hercules hoſpitatur
Expecta bos
Expecta anus filium meum te oſculaturum
Hyperberetæa
Intercæſa & porrecta
Quæ ſero contingunt
Myſorum vltimus
Interuallo perit fames, & optime perditur
Summis ingredi pedibus
Pulmo prius veniſſet

TEMERITAS.

Exitii nulla ratio
Ne præc. fueris ad iurandum
Oportet remum impellere.
Quam quiſque norit
Cœnare me doce
Non ſuſcipiendum
Illotis manibus
Andabatæ
Ædilitatem gerit
Inſcitia confid. parit
Ne incalceatus in montes

TEMPERANTIA.

Zenone moderatior
Philoſophari

TEMPESTIVA.

Hyberno puluere, verno luto
Hernioſi in campum
Alia æſtate, alia hyeme
Καιρὸς deus
Occaſio dea
Nunc leguminum
Bæta tum hyeme
Quum ceſſat Boreas
Noſce tempus
Aliam ætatem alia
Capra ad feſtum
Munus exiguum
Audi chelidonem
Oleum & ſalem

Iouis tergus
Nihil homini amico
Domi Mileſia
Phallus deo
Sacra hæc non aliter
TENACITAS.
Auarus niſi quum moritur
Itidem vt Acheronti
TIMIDITAS.
Vmbram ſuam metuit
Timidior es proſpiciente
Timidior Piſandro
Epeo timidior
Plutus timidus
Timidi nunquam ſtat.
Abiecit haſtam
Vel muſcas metuit
Rheginis timidior
Ante tubam trepidas
Ignaui vertitur color
In pulicis morſu Deum inuocat
Mulier imperator
Ceruinus vir
Gallus inſilit
Vir fugiens denuo
Leonis veſtigia
Initio confidens
Lingua bellare
Quum adſit vrſus, veſtigia quæris
Quum adſit via
In formidoloſum
Nunquam expugnabit vrbem
In fugitiuum
Ne my quidem facere
Γρύζειν
Corinthiis non indig.
Verbis pugnas
Ἀδιακαπνος
In pedes retrocedere
Myſorum præda
Animus in pedes
Trepidat in mortem
Quem mater amictum
Nulla candidorum
Teuthidum more
Scrupulum inicere
Non incedis per ignem
Domi leones
TOLERANTIA.
Socratis callus
Chalcenterus
Adamantinus
TORVITAS.
Non è quercu aut ſaxo
Origanum tueri
Martem tueri
Titanicum tueri
Areopagita
TOTVM AVT NIhil reliqui.
Omnia chnaumata
Cum puluiſculo
Vnà cum ipſis
Vnà cum templis
Ruta cæſa
Cum ramento
Et prædam & præmium
Mæandri
Principium, medium, finis
TRISTITIA. LÆtitia.
Irriſibilis lapis
Sinapi victitat
Animus habitat in auribus
In antro Trophonii
Harmodii cantilena
Argiuos vides
Admeti nænia
Arctum annulum ne geſtato
Cor ne edito
Mutare veſtem
Ne ſi ad Iouis quidem aulam
Suſtollere manus
Canere de Telamone
Lityerſam cantionem
Tragicum tueri
Tauricum tueri
Atrei oculi
Titanicus aſpectus
Cepas edere
Superatus es à gallo
Triſtis ſcytale
Areopagita
Erinnys ex tragœdia
Ne ſis patruus mihi
Frontem exporrige
Magis gaudet
Feſtiuus ſermo
Contrahere ſupercilium
Sanguine flere
Sarone magis nauticus
TVMVLTVS
Tyria maria
TVTA. Vide SECVritas.
¶VANITAS.
Quæ apud inferos
Deinde expergiſcebar
Cilix haud facile
Cretiſſa cum Cretenſi
Mendacem memorem
Mentiuntur multa
Fumos vendere
Somnium
Ne ſi bos quidem vocem edat
Hiberæ næniæ
Epiphyllides
Tantali horti
Thus aulicum
Haud ſolidè
In foro veritas
Ne inſciens quidem verũ dicit
Neque dicta neque facta
Somnium hybernum
Ἀνεμώλια   Ἀνεμοφόρητα
Alcinoi apologi
Anicularum deliramenta
Aſini mortes
Subuentanea parit
Cypariſſi fructus
Cæcum inſomnium
Calidum mendacium
Ψυδράκια
Doſones
VEHEMENTIA, languor.
Œſtro percitus
Non coneis aut ramulis
Πυῤῥιχίζειν
Martem tueri
Pyrrichen oculis
Vehementer cupientis
Manum habere ſub pallio
VENEFICIA.
Manei pera
Theſſala mulier
VICES OFFICII.
Ἐλευσῶνες ἡμέρα
Ordinem deſerere
Penſum perſoluere
Contribulis factus
VICTORIA vtrinque triſtis.
Flet victor
Teſta colliſa teſtæ
Victoria non incruenta
VINCERE ET vinci.
Palmam ferre
Solus currens
Extremum occupet
Inuulnerab. vt Cæneus
Αὐτῶσιν καταβαλεῖς
Dare manus
Herbam dare
Arena cedere
Haſtam abiicere
Mea eſt pila
Quid niſi victis dolori
Victi non audent hiſcere
Tolle digitum
Vita hominis peregrinatio
VINCVLVM inſolubile.
Vulcanium vinculum
Herculanus nodus
VIS INIVSTA.
Εἰς πανπλάνητον
In rupes
Nequis malus ingreditor
Chordas nõ mouendas mouere
Ferro diuidere
Ius in manibus
Ad ſaga
Capillis trahere
Cyclopum more
Obtorto collo
Oculum excludere
Profani fores
Leonis catulum ne alas
Lex in manibus
Leonina ſocietas
Atticus aduena
Centauricè
Mars rex   Rus ciuitas
Hoſpes indigenam
Ἀγωνιάρχης
Priuſquam ſortiaris, comm.
Non mouenda moues
In antrum haud legit.
Abſtinenda vis
Ceſcon habitas
Cyclopica vita   Cyrnia terra
Martis campus
In caput præcipitare
VITA HOMINIS miſera & breuis.
Homo bulla
Spithama vitæ
Temporis punctum
Optimum non naſci
Dimidio vitæ
Fictilis homo
Stupa ſeniculus
Vita mortalis breuis
Ephemeri vita
Vt herba ſolſtitialis
Salillum animæ
VLTIO MAlefacti.
Canis vindictam
Ornatus ex ſuis virtutibus
Reperit Deus nocentem
Serò Iupiter diphr.
Semper virgines furiæ
Mali bibunt improb.
Sus acina dependet
Placiadæ
Hipparchorum tabula
Habet
Longæ regum manus
Scarabeus aquilam
Promeri canes
Ciſſamis Cous
Improbi conſilium
Ibyci grues
Dii laneos habent
Œtæus genius
Aderit Temeſſ. gen.
Adraſtea Nemeſis
Ad deorum aures peruenit
Bos laſſus fortius
Euenit malo malè
Salis onus vnde venerat illuc abiit
Habet & muſca
Ductus per phratoras
Inuitus Iupiter
In tergo bouis
Ineſt & formicæ
Stultus qui patre cæſo
Nunc dii beati
Super te hæc omnia
Anus ſimia ſerò
Boliti pœnam
Vel capra mordeat
In me hæc cudetur faba
Ob textoris erratum
Auriculam mordicus
Qui prior læſit
Sortem & vſuram perſoluere
Æſopicus ſanguis
Deus vlciſcetur
Flagitiorum turpis
Virum improbum
Malè parta malè
Mala proditio
Malis ter mala
Miſeram meſſem
Canis ſæuiens in lap.
Canis peccatum
Fortis in alium fortiorem
Ne ſpina quidem vul.
Sui cuique mores
Fumantem naſum
Vindicta tarda
Vitandæ potentum of.
Aratro iaculatis
Dulce pomum
Serò molunt deorum
VOTVM.
Vtinam conting. mihi
Omne æs alienum
Votum munificum
Alia dantur, alia neg.
Canis panes ſom.
Etiam dormiens ſom.
Ne contra bo. opta
Adoraturi ſedeant
Non quiduis contingit
Quæcunque in ſom. vi.
Qui amant, ipſi
Quid non fies
Semper ſuperioris
Quæcunque mentiuntur ſom.
Arenæ copia
Voti compos. Hom. ver.
VSVRA.
Citius vſura currit
Eſt Pylus ante Pylum
Felix qui nihil debet
Animam debet
Semel rubidus

[redacted]S GVILIELMO Montioio clariſſimo Angliæ Baroni S. P. D.

OLIM Lutetiæ prouerbiorum ceu ſyluulã quandam, pauculis ſanè diebus, nec id quidem admodum accuratè, denique in ſumma Græcorũ inopia voluminum, congeſſerã, ornatiſſime Guilielme Montioie: videlicet vt tibi priuatim commentarioli vice foret: quòd animaduertiſſem te hoc genere peculiarius delectari. Eam quidam, ſedulo quidem illi, ſed ſiniſtro nimióque ſtudio mei, publicandam etiam ac formulis excudendam curarunt: ſed adeo deprauatè, vt alioqui dedita factum opera videri poſſet. Attamen ſic congeſtam, ſic editã maior opinione fauor excepit, ſiue is tuus, ſiue operis fuit genius. Tantum autem adiumenti videbatur attuliſſe politioris literaturæ candidatis, vt plurimum amplitudini tuæ, nonnihil etiam induſtriæ noſtræ debere ſeſe faterentur. Proinde quo ſimul & ſuperioris editionis alienam culpam ſarcirem, & cumulatiore munere ſtudioſos omneis noſtrum vtrique demererer, peculiariter autẽ Angliæ tuæ in dies magis ac magis gliſcentia ſtudia hac parte iuuarem: nactus iuſtam propemodum Græcanicorum librorum ſupellectilem, idem illud operis ſub incudem reuocaui, ſupráque chiliadas adagiorum treis & centurias duas (cur enim hæc non, ceu theſauros, numeremus etiam?) è plurimis authoribus in commentariũ redegi. Erat animus veluti de eodem, quod aiunt, oleo, adiungere metaphoras inſignes, ſcite dicta, ſententias eximias, alluſiones venuſtiores, allegorias poeticas: quòd omnis ea ſupellex adagiorum generi confinis eſſe videbatur, ac pariter ad locupletandam venuſtandámque orationem conducere. Accuratius autem arcanarum literarum allegorias ex veteribus illis theologis ſtatueram annectere, quòd ibi, tanquã in mea arena, proprióque meæ profeſſionis munere, mihi videbar verſaturus: quódque ea pars nõ ſolùm ad ingenii cultum, verumetiam ad vitæ pietatem pertineret. Sed quum viderem hanc operis partem in tantam molem aſſurgere, deterritus infinita propè magnitudine laboris, reduxi calculum, & hoc curſu contentus, alii, quicunque volet operis vices capeſſere, lampada tradidi. Me quidem huius laboris nõ admodum adhuc pœnitet, vt qui mihi puerilium ſtudiorum iam obſoleſcentem memoriam aliqua ex parte renouarit. Sed hactenus peregrinatum eſſe licere videbatur: cæterùm in alieno negotio conſeneſcere, magnámque vitæ partem inſumere, id neque decorum mihi, neque calumnia cariturum exiſtimabam. Itaque theologicas allegorias, quando noſtri ſunt muneris, quum erit Græcorum in hoc genere voluminum copia, tractabimus: & hoc tractabimus libentius, quòd videam multis iam ſeculis theologos hac vel præcipua parte neglecta omnẽ operam in quæſtionum argutiis contererere: non perinde reprehendenda, niſi ſolum hoc ageretur. Reliquas autem partes hoc libentius prætermittam, quòd intellexerim iamdudum ſuapte ſponte ad eas accinctum Richardum Pacæum, iuuenem ea vtriuſque literaturæ ſcientia præditum, vt vnus omnem Britanniam ingenio ſuo poſſit illuſtrare: ea morum puritate modeſtiáque, vt tuo tuique ſimilium fauore ſit digniſſimus. Hoc itaque tam idoneo ſucceſſore pariter fiet vt & nos, non ſolùm nulla ſtudioſorum iactura, verumetiam lucro aliquo reliquum illum laborem fugerimus, & totum hoc, quicquid eſt operis, veſtræ Britanniæ debeatur. Habes quibus adductus rebus hoc operis, & hoc tantùm ſuſceperim: nũc quid ſequutus ſim, paucis accipe. Ordinis vice (ſi modò vllus in his ordo) ſubſtituimus indicem, in quo prouerbia quæ veluti cõſimilis monetæ, confiniáque videbantur, in ſuam quæque tribũ digeſſimus. In colligendo nec vſqueadeo ſuperſtitioſi fuimus, vt vereremur aſcribere niſi quod τὸ φασιν aut eiuſmodi manifeſtarium aliquod ſymbolum præ ſe ferret: neque rurſum ita temerarii, vt quicquid quocunque pacto ad aliquam adagii ſpeciem accederet, ilico conuerteremus: ne planè, quemadmodum Midæ in aurum, itidem nobis quicquid fortè contigiſſemus, protinus in adagium verti iure quis calumniari poſſet. Græca, quæ citamus, omnia ferme Latinè reddidimus, haud neſcii, cum præter veterum conſuetudinem id eſſe, tum ad orationis nitorem inutile: ſed noſtri temporis habuimus rationẽ. Atque vtinam Græcanicæ literaturæ peritia ſic vbique propagetur, vt is labor meus, tanquam ſuperuacaneus, merito contemnatur. Sed neſcio quo pacto ſumus ad rem tam frugiferã cunctantiores, & quamuis eruditionis vmbram citius amplectimur, quàm id ſine quo nulla conſtat eruditio, & à quo vno diſciplinarum omnium ſinceritas pendet. Carminum, quorũ hic infinita vis incidit, ſuo quodque metri genere reddidimus: pauculis admodum exceptis, nempe Pindaricis aliquot choricíſque, quòd ridiculæ cuiuſdam anxietatis videbam fore, ſi totidem ſyllabis ea reddidiſſem: rurſus ineptũ, ſi diuerſum è proxima ſerie genus voluiſſem aſſuere. In reliquis autem, quod ad metri legem attinet, rarius quidem, ſed tamẽ aliquoties, nobis idem permiſimus quod ſibi permiſerunt authores à quibus ea mutuamur: velut in Ariſtophanicis trimetris anapæſtum in paris numeri locis: in Homericis hexametris μείουρον, ac ſyllabæ finalis ectaſin in prima cu-

iuſlibet pedis arſi; & ſiqua pr[illegible] ſunt eiuſmodi. Quod ideo duximus admonendũ, nequis temere tãquam inſcitia factum calumniaretur. Nos ſanè quoad licuit, in tam infinita rerum turba, præſertim antiquarũ: deinde in tanta codicum cum inopia, tum verò deprauatione: denique tã anguſto tẽporis ſpatio, quod ocio noſtro magis quàm operis ratione metiri fuit neceſſe: ſedulò dedimus operã nequid ab æquo lectore deſideraretur. Reſtãt tamen nõnulla, quæ nec mihi faciũt ſatis. de quibus ſiquid poſthac cõpertius, vel poſterior cogitatio (quæ, iuxta prouerbium, melior eſſe conſueuit) vel vberior librorum copia ſuppeditabit, haudquaquam pudebit παλινῳδῶ, idque veterũ exemplo. In quo ſiquis alius anteuerterit, noſtráque caſtigarit, huic multã etiam gratiam habituri ſumus: tantũ aberit vt nobis iniuriã eſſe factam arbitremur. Equidem vt probo diligentiam eorum qui id conantur, ita felicitatẽ admiror, qui præſtare quoque poſſint in ſcriptis ſuis, nequid Momo reliqui fiat, quod queat carpere. Noſtra certe mediocritas nõ iſtud auſit polliceri, præſertim in hoc argumenti genere. Verùm ſiquid incognitum vulgo potuimus eruere (cuiuſmodi non parum multa, ni fallor, in hoc volumine reperies) libenter citráque iactantiam impertimus: contrà, ſiquid fefellit, non minus libẽter admoneri nos patiemur: iuxtà parati, vel candidè docere quod ſcimus, vel ingenuè diſcere quod ignoramus. Neque enim vnquam mihi placuit illorum exemplum, qui pro vocula ſiquã inuenerint, perinde quaſi Babylonas ceperint, ita geſtiũt, exultãt, triumphant, officiúmque ſuum ſtudioſis velut exprobrant: rurſum ſiquis verbo diſſentiat, ibi nõ aliter atque pro focis ariſque digladiantur. Spes eſt autem, ita vel maximè candido lectori probatum iri vigilias noſtras, ſi tu quidem eas fronte, qua ſoles, acceperis, vnice ſtudiorum meorum Mæcenas. Nam quo alio verbo breuius pleniúſue complectar vel tuum iſtum tam ſingularem in nos animum, vel laudum tuarum ſummam? qui quidem es vnus pulcherrimo illo Apuleii dignus elogio, Inter doctos nobiliſſimus, inter nobiles doctiſſimus, inter vtroſque optimus: illud adiiciendum, inter omneis modeſtiſſimus. Vt enim antiquam generis claritatem eruditione, eruditionem miro vitæ candore decoraſti: ſic his omnibus omnium pulcherrimũ apicem & colophonem, vt aiunt, addidiſti, admirabilem animi modeſtiam. Quin illud tibi abſolutæ laudis & vel longiſſimi encomii inſtar fuerit, placuiſſe regi, non modò quos noſtra vidit ætas, ſed quos veterum etiam annales referunt, cordatiſſimo, quæque præcipua regum virtus, in deligendis quos diligat diligentiſſimo. Quãquam autem is mos eſt ſcriptoribus, vt eorum laudibus, quibus ſuas nuncupant lucubrationes, bonam præfationis partem occupent: & hoc veræ virtuti præmium deberi videtur, vt eius memoria poſteritati conſecretur (id quod non aliis monumentis rectius fit quàm libris) mihi verò tantus verè citráque fucum laudandi cãpus patebat, quantus aliorum nemini: tamen quoniam & mea ſimplicitas tibi nequaquam ignota, non ab adulatione tantùm, verumetiam ab omni blandiloquentiæ ſpecie vehemẽter abhorret: & tua ſingularis modeſtia nihil minus pati ſolet quàm laudes etiam modeſtiſſimas: prætermiſſis his, ad adagiorũ tractationẽ accedemus: quam quidẽ viſum eſt à finitione, iuxta philoſophorũ præceptũ, auſpicari. Tu lege, ac vale, vel interim potius quàmaxime mecũ eſto.

DES. ERASMI ROTERODAMI
IN SVAS PROVERBIORVM CHILIADAS PROLEGOMENA.

QVID SIT PAROEMIA.

PAROEMIA, definitore Donato, eſt accommodatum rebus temporibuſque prouerbiū. Diomedes autem finit hūc ad modū, Parœmia eſt prouerbii vulgaris vſurpatio, rebus temporibuſque accommodata, quum aliud ſignificatur quàm dicitur. Apud Græcos ſcriptores variæ feruntur finitiones. A nonnullis deſcribitur hoc pacto, Παροιμία ἐστὶ λόγος ὠφέλιμος ἐν τῷ βίῳ, ἐπικρύψει μετρίᾳ πολὺ τὸ χρήσιμον ἔχων ἐν ἑαυτῷ. id eſt, Prouerbiū eſt ſermo ad vitæ rationē coducibilis, moderata quadam obſcuritate multā in ſeſe cōtinens vtilitatē. Ab aliis hoc finitur modo, Παροιμία ἐστὶ λόγος ἐπικαλύπτων τὸ σαφὲς ἀσαφείᾳ. id eſt, Prouerbiū eſt ſermo rem manifeſtam obſcuritate tegens. Neque me clam eſt, complureis alias & apud Latinos & apud Græcos parœmiæ finitiones extare: verùm eas omneis hic referre non arbitratus ſum operæpretiū fore, cum quòd in hoc opere præcipue propoſitum ſit, breuitatem illam, quam à docēte requirit Horatius, vbique quoad licebit ſequi: tum quòd eandem ferè cantilenam canunt, eodemque recidūt. maxime quòd inter tam multas nulla reperitur quæ vim naturámque prouerbii ſic cōplectatur vt non aliquid vel redundet, vel diminutū ſit. Siquidem Donatus ac Diomedes (vt interim alia non excutiā) in omni parœmia requirere videntur inuolucrū aliquod: vt qui eam allegoriæ ſpeciem fecerint. Deinde γνωμικόν, id eſt ſententiale quiddā, expectant, quū addunt, Rebus temporibúſque accommodatum. Græcorum item quotquot ſunt finitiones, aut ſententiam ad vitam inſtituendam coducibilem, aut metaphoræ tectorium admiſcent: quædā vtrunque cum altero coniungunt. Atqui permulta reperies apud ἀναντιρρήτους (id eſt neutiquam violādæ authoritatis) ſcriptores, prouerbii nomine citata, quæ nulla metaphora tegantur. Rurſum nō pauca quæ nihil omnino pertineant ad inſtitutionem vitæ, & à ſentētiæ ratione prorſus ἐκ διαμέτρου, quod aiunt, diſſideāt. Exempla pro multis duo ſuffecerint. μηδὲν ἄγαν, ne quid nimis, nemo non ponit inter adagia, nihil tamen habet integumenti. Et, τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι; hoc eſt, Quis aberret à foribus ab Ariſtotele parœmiæ titulo refertur: at id non video quid conferat ad vitæ rationē. Iam verò non omne prouerbium allegoria quapiam tegi, vel ex Fabio liquet: cuius hæc verba ſunt, libro Inſtitut. 5, Cui confine eſt παροιμίας genus illud, quod eſt velut fabella breuior. Videlicet palàm indicat & alia parœmiarū eſſe genera quæ non ſint allegoriæ cōfines. Quanquam haud inficias iuerim, maximam adagiorum partem aliqua metaphoræ ſpecie fucatam eſſe. Tum optimas fateor eas quæ pariter & tranſlationis pigmento delectēt, & ſentētiæ proſint vtilitate. Verùm multo aliud eſt, cōmendare parœmiam, & quænam ſit optima demōſtrare: aliud, quid ea ſit in genere, definire. Mihi (quod grammaticorum pace fiat) abſoluta & ad noſtrum hoc inſtitutū accommodata parœmiæ finitio tradi poſſe videtur ad hunc modum, Parœmia eſt celebre dictum, ſcita quapiam nouitate inſigne. Vt dictum, generis: celebre, differentiæ: ſcita quapiam nouitate inſigne, proprii vicem obtineat. Quādoquidem his tribus partibus perfectam conſtare definitionem, dialecticorum conſenſus eſt.

γνωμικόν.

ἀναντίρρητοι ſcriptores.

QVID PAROEMIAE PROPRIVM, ET QVATENVS.

Itaque peculiariter ad prouerbii rationē pertinent duo, τὸ θρυλλεῖσθαι καὶ καινότης, hoc eſt, vti celebratū ſit, vulgoque iactatum. Nam hinc etiam parœmiæ Græcis vocabulum, videlicet ἀπὸ τοῦ οἶμος ἡ ὁδός, οἱονεὶ παροίμια ἡ παρόδιος, quòd paſſim per ora hominū obambulet: & adagii Latinis, quaſi dicas circumagium, authore Varrone. Deinde ſcitū, vt aliqua ceu nota diſcernatur à ſermone communi. Neque enim protinus, quod populari ſermone tritū ſit, aut figura nouatum, in hunc catalogū adlegimus: ſed quod antiquitate pariter & eruditione commēdetur. id enim ſcitum appellamus. Quibus ex rebus accedat nouitas adagiis, mox oſtendemus: nunc quot modis celebritas contingat, paucis indicabimus. Veniunt igitur in vulgi ſermonē vel ex oraculis numinū: quod genus illud, οὔτε τρίτοι, οὔτε τέταρτοι, id eſt, neque tertii, neque quarti. Vel à ſapiētū dictis, quæ quidē antiquitas oraculorū inſtar celebrauit. quale eſt illud, δύσκολα τὰ καλά, hoc eſt, ardua quæ pulchra. Vel è poeta quopiā maximè vetuſto: vt Homericū illud,

παροιμία unde dicta.

Adagium.

Scitum.

Vnde ſumantur adagia.

— ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω. id eſt,
Rem factam etiam ſtultus intelligit.
Item illud Pindaricum,
Ποτὶ κέντρα λακτίζεμεν. id eſt,
Contra ſtimulum calcitrare. Et illud Sapphûs,
Μήτε μοι μέλι, μήτε μέλισσα. id eſt,
Neque mel mihi, neque apis.

Siquidem dum linguæ adhuc incorruptæ manerēt, poetarum verſus in cōuiuiis etiam canebātur. Vel è ſcena, hoc eſt, tragicorum & comicorum actis fabulis: quod genus illud ex Euripide, ἄνω ποταμῶν. rurſum illud ex Ariſtophane, βάλλ' ἐς κόρακας. Præcipue verò comœdia mutuo quodam commercio & vſurpat pleraque iactata vulgo, & gignit, traditque vulgo iactanda. Nonnulla ducūtur ex fabularum argumentis, vt ἄπληστος πίθος, ex Danaidum fabula. ἄιδος κυνῆ, Orci galea, ex fabula Perſei. Quædā trahūtur ex apologis: è quibus illud, At non videmus manticæ quod in tergo eſt. Aliquot ex euentu naſcuntur: ſicut hoc, ἄλλα μὲν Λεύκων, ἄλλα δὲ Λεύκωνος ὄνος φέρει. id eſt, Alia Leucon, alia Leuconis aſinus portat. Ex hiſtoriis aliquot mutuo ſumpta ſunt: quorū eſt illud, Romanus ſedēdo vincit. Quædā profecta ſunt ex apophthegmatis, hoc eſt, ſcitè breuitérque reſponſis: ſicut illud,

Ὃς αὑτὸν οὐκ ἔχει, ζητεῖ Σάμον. id eſt,
Qui ſemet ipſe non habet, Samum petit.

Sūt quæ ex verbo temere dicto ſunt arrepta: velut, οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ. id eſt, nō eſt curæ Hippoclidi. Denique mores, ingenium ſeu gentis, ſiue hominis alicuius, ſiue etiam animantis: poſtremò rei quoque vis quæpiam inſignis, ac vulgo nota, locum fecerunt adagio: cuiuſmodi ſunt, Σύροι πρὸς Φοίνικας, id eſt, Syri contra Phœnices. ἀκκίζειν, pro eo quod eſt, fictè reculare quod accipere cupias. & ἀλώπηξ οὐ δωροδοκεῖται, id eſt, Vulpes non capitur muneribus. & δὶς κράμβη θάνατος, Bis crambe mors. & κληματὶς αἰγυπτία, Clematis AEgyptia.

ἀκκίζειν.

QVIBVS EX REBVS ACCEDAT NOVITAS PAROEMIAE.

Iam quod de nouitate diximus, id neutiquam ſimplex eſt. Nam hanc nonnunquam ipſa res ſecum adfert, vt κροκοδείλου δάκρυα, Crocodili lachrymæ. Nonnunquam eam figura conciliat: quū per omneis fermè ſchematum ſpecies adagium varietur: quas ſingillatim perſequi non eſt neceſſe. eas duntaxat attingam quas frequētiſſime recipit. Metaphora penè ſemper adeſt: multas autem partes ea complectitur. Allegoria non minus crebra: quanquam & hæc quibuſdam metaphoræ ſpecies eſt. Exēplum prioris, Res omnis in vado eſt. Poſterioris, λύκος ἔχανεν, Lupus hiat. Nec infrequens hyperbole, velut γυμνότερος λεβηρίδος, id eſt, Nudior exuuio ſerpentis. Nōnunquā vſque ad ænigma peruenit: quod, auctore Quintiliano, nihil aliud eſt quam obſcurior allegoria. quod genus, πλέον ἥμισυ παντός, id eſt, dimidium plus toto. Nonnunquam alluſio venerem adiungit parœmiæ. veluti, βάλλ' οὕτως, id eſt, Sic ferito. &, σύν τε δύ' ἐρχομένω, id eſt, Duobus ſimul euntibus. &

Metaphora, itē allegoria in prouerbiis.

Hyperbole in prouerbiis.

AEnigma in prouerbiis.

Ὅττι τοι ἐν μεγάροισι κακόν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται. id eſt,
AEdibus in propriis quæ rectáve prauáve fiunt.

Aliquoties αὐτὴ διάλεκτος καὶ ἰδίωμα, id eſt verbi proprietas, prouerbii ſimulachrū addit. vt ἄγρυπνον κακόν. id eſt, ingēs malum. Fit interdū vt ipſum ἀμφίβολον, hoc eſt ambiguitas, decus apponat prouerbio. Cuius generis eſt, βοῦς ἐπὶ γλώσσῃ, id eſt, Bos in lingua. & ὅσα μῦς ἐν πίσῃ, id eſt, Quæcunque Mus in Piſa. Siquidē bos & animal ſignificat & numiſma. Mus itē animantis eſt nomen, & item athletæ cuiuſdam vocabulum. Et Piſa nomen vrbis, acceſſione literulæ auctum, picem ſignificat, πίσσα. Nonnunquā ipſa eloquēdi nouitas parœmiā efficit, vt ἐν οἴνῳ ἀλήθεια, id eſt, In vino veritas. Nam ſi dicas ebrios vera loqui, non videbitur adagium. Item ſi dicas, Sine cibo & potū languet libido, non habebit adagii faciem. Con-

Ambiguitas in prouerbiis.

Bos.

Mus.

trà, Sine Cerere & Baccho friget Venus, nemo non agnoſcit adagii ſpeciē. Quāquam hæc ipſa nouitas, vt omnis alia, proficiſcitur à figura. Decorat interim & antiquitas, vt ἐγγύα, πάρα δ' ἄτη, Sponde, ſed præſto eſt iactura. Deniq; in parœmiis omneis τοῦ γελοίου, id eſt ridiculi, formas inuenies. Sed hæc minutim perſequi, moleſtæ cuiuſdam diligentiæ fortè videatur. Tametſi de figuris prouerbialibus paulo pòſt aliquāto copioſius dicturi ſumus.

QVOMODO PAROEMIA DIFFERAT AB IIS QVAE VIDENTVR ILLI CONFINIA.

γνῶμαι.
αἶνοι.
ἀποφθέγματα.
σκώμματα.

Sūt autem quædam affinia parœmiis, puta γνῶμαι, quas noſtri ſentētias appellant: ad hæc αἶνοι, qui à noſtris apologi vocantur: tum ἀποφθέγματα, quæ Latinè, breuiter ac ſcitè dicta, vertere licebit: præterea σκώμματα, id eſt ſalſè dicta. Denique quicquid allegoriam aut aliam quampiam figuram prouerbialem, ceu perſonam, præ ſe gerit. Ita tametſi difficile nō ſit ab adagiorum genere ſecernere, ſiquis ad finitionem, tāquā ad gnomonē & regulam, vnúquodque norit applicare: tamē quo faciam ſatis etiam imperitioribus, haud grauabor rudius, & pinguiore, quod aiunt, Minerua rem explicare: vt planè conſtet quid in hoc opere ſim ſequutus.

Sententia ut differat à parœmiis.

Primùm inter ſententiam & parœmiā eiuſmodi ratio eſt vt vtraque cū altera cōiungi, vtraque rurſus ab altera queat ſeiungi, non aliter quàm albū ab homine. Vt enim non ſtatim albū quod homo, neque protinus homo quod album: nihil tamē vetat id album eſſe quod ſit homo: Ita non rarò fit vt ſententia parœmiam complectatur: at non ſtatim quod parœmia fuerit, idem erit & ſententia: neque contrà. velut,

Auaro tā deeſt quod habet, quàm quod nō habet, &,
Paſcitur in viuis liuor, poſt fata quieſcit:

non vt ſententiæ ſunt, ita ſunt & adagia. E diuerſo: Ego in portu nauigo, vt eſt prouerbiū, ita ſententia non eſt. Rurſum, μὴ παιδὶ τὴν μάχαιραν, id eſt, ne puero gladium, pariter & parœmiæ ſentētiæque rationem complectitur, denique & allegoriæ. Neque defuere tamen, potiſſimum apud Græcos, qui grauati non ſunt operam in hoc genere ſumere, γνωμολογίας, id eſt ſententiarum collectionem, conſcribentes. inter quos præcipuus Nicolaus Stobæus. Quorū ego certe laborem probarim libentius quàm æmulari velim. Sed ad reliqua. αἶνον Aphthonius in Progymnaſmatis, ſimpliciter μῦθον, id eſt, fabulā, vocat. huic ſunt, vt ait, varia ex inuētoribus cognomina, συβαρίτης, κίλιξ, κύπριος, αἰσώπειος.

αἶνος.

Quintilianus αἶνον ait à Græcis appellatum λόγον μυθικὸν, αἰσωπείους, à Latinorū nōnullis apologationē, non ſatis in vſum recepto nomine.

αἶνος ut diſtinguatur à parœmia.

Neque negat αἶνον parœmiæ confinem eſſe, verùm ita diſtingui, vt αἶνος, totus ſit apologus: parœmia, veluti fabella breuior. Exempli loco poſuit, No noſtrum onus: bos clitellas? Ad hūc quidem modum vſurpauit Heſiodus,

Νῦν δ' αἶνον βασιλεῦσ' ἐρέω, φρονέουσι καὶ αὐτοῖς.
Ὧδ' ἴρηξ προσέειπεν ἀηδόνα ποικιλόδειρον. id eſt,
AEnon principibus referam, norint licet ipſi.
Vocalem accipiter ſic affatus philomelam eſt.

Vtitur eūdem ad modū & Archilochus, & Callimachus. Etiā ſi Theocrit[9] ἐν κυνίσκαις, αἶνον pro parœmia videtur vſurpaſſe,

Αἶνος θὴν λέγεταί τις, ἔβα καὶ ταῦρος ἀν' ὕλαν.

Apophth. ut diſſideant à parœmijs.

Iam verò apophthegmata non alio diſcrimine diſſidēt à parœmiis, quàm ſententiæ. Quemadmodum enim illud, ὃς αὐτῷ οὐκ ἔχει, σπάνιον θέλει, ſimul & adagiū eſt & apophthegma: ita illud Simonidis ad quēdam in conuiuio tacentem, εἰ μὲν ἀνόητος εἶ, σοφὸν πρᾶγμα ποιεῖς· εἰ δὲ σοφὸς, ἀνόητον. id eſt, Si quidem ſtultus es, ſapientem rem facis: ſi verò ſapiens, ſtultam. Item illud, Decet Cæſaris vxorem non ſolùm crimine, verū etiam criminis ſuſpicione vacare, apophthegma quidem eſt, at non item parœmia. Itē, Soles duabus ſedere ſellis, ſimul & prouerbium & ἀπόφθεγμα eſt. Contrà, Mater nunquam, pater perſæpe.

Scōma non ſemper adagium.

Item illud Turonii, Ad molas ſunt, σκῶμμα quidem eſt, at nō item adagium. Quāquam ſunt in hoc genere quædam adeo commode dicta, vt facile poſſint in adagiorum ordinem aſciſci: velut illud, μέχρι βωμοῦ φίλος εἰμί, id eſt, Vſque ad aras ſum amicus. Adeſt enim ſimul & breuitas & ſententia & figura. Hæc paulo verboſius inculcauimus, nequid à nobis in hoc expectetur opere niſi quod ſub parœmiæ cadit appellationem: ne've quis per negligentiam præteritum exiſtimet quod prudentes conſultóque, tanquam ab argumento alienum, prætermiſimus.

COMMENDATIO PROVERB. A DIGNITATE.

Porrò autē nequis hanc doctrinæ partem, tanquam nimiū humilem, & impēdiò facilem, penéque puerilem, faſtidiat, atque aſpernetur: paucis exponam, quantum hæc, ſicuti videntur, minutula, apud antiquos illos obtinuerint dignitatis: deinde quātum adferant commoditatis, ſiquis in loco ſcitéque vtatur: poſtremò nō vſque adeo cuiuſlibet eſſe, recte prouerbiis vti. Principio, cognitionem adagiorum nō in poſtremis habitā apud ſummos viros, vel illud ſat argumēti puto, quòd primi nominis authores non indigna duxerint de quibus diligenter voluminibus aliquot conſcriberent.

De prouerbiis qui olim ſcripſerint.

Quorum primus eſt Ariſtoteles, nimirum tantus philoſophus vt vnus hic pro multis ſuffecerit. reliquit is, teſte Laertio, de parœmiis volumen vnum. Chryſippus item ad Zenodorum duos de prouerbiis libros conſcripſit. Scripſit eadem de re Cleanthes. Quorū virorum ſi labores extarent, nobis nō fuiſſet neceſſe tanto ſudore quædam ex minutis iſtis ſcriptoribus, & iiſdem, vt indiligentibus, ita deprauatiſſimis etiam, expiſcari. Reperiūtur nōnulla prouerbiorum collectanea Plutarchi nomine. ſed paucula, eáque ferme nuda. Inter parœmiographos ſubinde citatur tum ab aliis, tum ab Athenæo in Dipnologia, Clearchus Solēſis, Ariſtotelis auditor, & Ariſtides: deinde Zenodotus, qui Didymi Tarrhæique parœmias in compendium redegit. Citantur & Theophraſti prouerbia in commentariolis Demoſthenis. Vnde liquet & illos hiſce de rebus commētarios reliquiſſe. Neque me fugit, id operis Zenobii nomine circūferri: verū quoniam inuenio quædam apud Ariſtophanis interpretē, Zenodoti eius qui Didymum ac Tarrhæum in compendium redegerit, nomine relata, quæ ad verbum in huius commētariis leguntur: velim mihi citra fraudem eſſe quòd is, quocunque fuerit nomine (quid enim refert?) in hoc opere, Zenodoti titulo adducetur. Hic præter alios Milonem quendam parœmiographum allegat. Citatur & Dæmon quiſpiam, cum ab aliis compluribus, tum ab eo qui dictiones aliquot ex orationibus Demoſthenis eſt interpretatus: qui multos de prouerbiis libros videtur compoſuiſſe. nam citatur liber 40. Extant & Diogeniani collectanea. Heſychii præfatio teſtatur ab ipſo copioſius explicata prouerbia, quæ nudius recenſuiſſet Diogenianus. etiāſi opus ipſum pugnat cum ſuo prologo: quum is nomēclaturam autorum profiteatur, & prouerbiorum argumenta: hic ita nudus ſit vt nihil eſſe poſſit magis. vnde in cōiecturam adducor, opus hoc copioſius ab authore deſcriptū, pòſt ab alio quopiam in compendium contractū. Suidas, qui & ipſe in hoc numero ponendus eſt, Theætetū quendam adducit qui de prouerbiis conſcripſerit. Sed quid ego hos, quū ſapientes illi Hebræi non dubitarint hoc titulo libros aliquot edere, & arcani numinis adoranda myſteria parœmiis includere: in quibus eruendis tot tantorum theologorum ingenia deſudarūt, hodiéque deſudant? Nec illud argumētum leue, quòd inter bonos authores vt quiſque fuit eruditiſſimus eloquentiſſimuſque, ita quamplurimum adagiorum ſuis libris aſperſit.

Apud Platonē & Ariſtotelem crebra prouerbia.

Et vt à Græcis exordiar, quid magno illo Platone, ne dicā diuino, παροιμιωδέστερος, vt ſic dixerim? Ariſtoteles, ſerius alioqui philoſophus, haudquaquam grauatur ſuis illis diſputationib[9] parœmias crebras, ceu gemmulas, intertexere. Quē quidē ſicut in cæteris, ita hac quoque in parte Theophraſtus eſt æmulatus.

Plutarchus ſcatet adagiis.

Plutarchus grauis ſanctúſque ac penè tetricus author, quàm multis vndique ſcatet adagiis? quem nec piguit inter problemata quaſdam parœmias & proponere & excutere: idque Ariſtotelis exēplo. Iā vt ad Latinos veniā, omiſſis vtroque in genere grāmaticis ac poetis (niſi ſiquis in his M. Varronem exiſtimat annumerandum, qui Menippeis illis ſuis prouerbiales indidit titulos: vt planè cōſentaneum ſit illum argumenta fabularum non aliunde quàm à prouerbiis ſumpſiſſe mutuo) Romani principes nō exiſtimarūt inferius eſſe maieſtate imperiali, vt magnis de rebus cōſulti, prouerbio reſponderent, quod etiam nunc extat in Digeſtis, οὔτε πάντα, οὔτε πάντῃ, οὔτε παρὰ πάντων. id eſt, Nec ōnia, nec paſſim, nec ab omnibus.

Parœmia etiam in ſacris ſcripturis.

Denique quis auſit hoc genus faſtidire, quū videat ſacrorum vatum oracula quædam prouerbiis conſtare? Quorum de numero eſt illud, Patres noſtri comederunt vuā acerbam, & dentes noſtri obſtupuerunt. Quis non etiam veneretur, vt rem quampiam ſacram & myſteriis accommodatam, quum vbique nobis imitandus Chriſtus ipſe, peculiariter hoc ſermonis genere delectatus fuiſſe videatur? Apud Græcos hoc adagiū fertur, ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γιγνώσκεται. id eſt,

E fructu arborem iudico. Apud Lucam item legitur, οὐ γάρ ἐστι δένδρον καλὸν, ποιοῦν καρπὸν σαπρόν· οὐδὲ δένδρον σαπρὸν, ποιοῦν καρπὸν καλόν. id eſt, Non enim eſt arbor bona, quæ fructum faciat vitioſum: neque arbor vitioſa, quæ fructum faciat bonum. Apud Græcos Pittacus philoſophus conſultorem ſuum ad pueros turbine ludentes mittit, a quibus de ducenda vxore prouerbio doceatur, audiátque, τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα. Chriſtus puerorum citat parœmiam, ſic in foro ludentium, ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε· ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκόψασθε. id eſt, Cecinimus vobis tibiis, & non ſaltaſtis: cecinimus lugubre, & no ploraſtis. Cui ſimillimum eſt illud Theognidis, ſi ſacra licet conferre profanis.

—οὐδὲ γὰρ ὁ Ζεὺς
Οὔθ' ὕων πάντεσσ' ἁνδάνει, οὔτ' ἀνέχων. id eſt,
Non etenim cunctis placeat vel Iuppiter ipſe,
Seu mittens pluuiam, ſeu cohibens pluuiam.

Quòd ſi quem mouet antiquitatis authoritas, nullum doctrinæ genus antiquius fuiſſe videtur quam parœmiarũ. In his ceu ſymbolis tota ferme priſcorum philoſophia continebatur. Quid aliud veterum illorũ ſapiẽtum oracula quam prouerbia? quibus tantum honoris habitũ eſt olim, vt nõ ab homine profecta, ſed cœlitus delapſa viderentur. E cælo, inquit Iuuenalis, deſcẽdit, γνῶθι σεαυτόν. id eſt, noſce teipſum. Proinde pro foribus templorum veluti digna diis inſcribebantur: paſſimque colũnis ac marmoribus inſculpta viſebantur, tanquam immortali digna memoria. Quòd ſi minutula quæpiam res videtur adagium, meminerimus iſta non mole ſed pretio æſtimari oportere. Quis enim ſanus non pluris faciat gemmulas, quamuis perpuſillas, quàm ſaxa quædam ingentia? & vt, authore Plinio, in minutiſſimis animantibus, velut araneolo culicéque, maius eſt naturæ miraculũ, quàm in elephãto, ſi quis modo propius contẽpletur: itidẽ in re literaria nonnunquam plurimum habent ingenii quæ minima ſunt.

AD QVOT RES VTILIS PAROEMIARVM COGNITIO.

Reliquum eſt vt paucis oſtẽdamus, non minus vtilitatis ineſſe prouerbiis quam olim adfuerit dignitatis. Conducit autẽ parœmiarũ cognitio, cum ad alia permulta, tum potiſſimũ ad quatuor: ad philoſophiã, ad perſuadendũ, ad decus & gratia orationis, ad intelligẽdos optimos quoſque authores.

Ad philoſophiã conducunt prouerbia.

Principio, ne cui miru videatur quòd prouerbia dixerim ad philoſophiæ ſcientiam pertinere, Ariſtoteles apud Syneſium exiſtimat nihil aliud eſſe parœmias, quam reliquias priſcæ illius philoſophiæ, maximis rerum humanarũ cladibus extinctæ, eáſque ſeruatas eſſe, partim ob compendium breuitatémque, partim ob feſtiuitatẽ ac leporẽ: ideoq; nõ ſegniter nec oſcitanter, ſed preſſius ac penitius inſpiciendas. ſubeſſe enim velut igniculos quoſdã vetuſtæ ſapientiæ, quæ in peruestigãda veritate multo fuerit perſpicacior, quam poſteriores philoſophi fuerint. Plutarchus itẽ (in comentario cui titulũ fecit, Quo pacto ſint audiẽdi poetæ) veterũ adagia ſimillima putat ſacrorũ myſteriis, in quibus maximæ quæpiã res ac diuinæ minutulis & in ſpeciẽ penè ridiculis ceremoniis ſignificari ſolent. His enim tam breuibus dictis per inuolucrum quoddã eadem innui quæ philoſophiæ principes tot voluminibus tradiderunt. Neque enim aliud ſibi velle parœmiã illam Heſiodiam, πλέον ἥμισυ παντός, quam quod Plato tum in Gorgia, tum in libris Politicis, tã multis argumentis conatur oſtendere, βέλτιον εἶναι τὸ ἀδικεῖσθαι τοῦ ἀδικεῖν. id eſt, Satius eſſe iniuria admittere, quam iniuriam inferre. Quod autẽ vnquam dogma proditum eſt à philoſophis, vel ad rectè inſtituendã vitam ſalubrius, vel Chriſtianæ religioni vicinius? At rem tantam videlicet tantillum prouerbiolum complectitur,

Heſiodi prouerbii latè patens.

πλέον ἥμισυ παντός, id eſt, Dimidium plus toto. Nam qui totum aufert, is alterum fraudat, vt cui nihil reliqui faciat. Contrà, qui dimidium duntaxat accipit, is aliqua parte fraudatus videtur. Præſtat autem fraudari quàm fraudare. Præterea ſiquis Pythagoricum illud, κοινὰ τὰ τῶν φίλων, id eſt, communes res amicorum: diligentius penitiuſque diſcutiat, nimirũ inueniet, in tam breui dicto fœlicitatis humanæ ſummam eſſe comprehenſam. Quid enim aliud agit Plato tot voluminibus, quàm vt communitatem perſuadeat, & huius authorẽ amicitiam? Quæ ſi mortalibus perſuaderi queat, illico faceſſant è medio bellũ, inuidia, fraus: breuiter vniuerſum malorum agmen ſemel è vita demigret. Quid aliud egit princeps noſtræ religionis Chriſtus? Nimirũ vnicum duntaxat præceptum mundo tradidit charitatis: admonens, ab ea vna ſummam & Legum & Prophetarũ pendere. Aut, quid aliud hortatur charitas, quàm vt omnium omnia ſint communia? videlicet, vt amicitia coagmentati cum Chriſto, glutino nimirum eodem quo ille cum Patre cohæret, abſolutiſſimam illam communionem quoad licet imitantes, per quam ille & Pater idem ſunt: nos item idem cum illo ſimus: &, vt ait Paulus, vnus ſpiritus & vna caro cum eo efficiamur: itemque amicitiæ iure omnia illi nobiſcum, omnia nobis cum illo ſint communia. deinde paribus amicitiæ vinculis alii cum aliis inter nos copulati, velut eiuſdem capitis membra, tanquam idem & vnum corpus, eodem animemur ſpiritu, iiſdem doleamus, iiſdem gaudeamus. Id quod etiam myſticus ille panis è pluribus granis in eandem coactus farinam, & vini potus è multis racemis in eundem liquorem cõfuſus, admonet. Poſtremò, vt quum ſumma rerum creatarũ ſit in Deo, Deus viciſſim in omnibus, omnium vniuerſitas velut in vnum redigatur. Vides quantum philoſophiæ, vel theologiæ magis, Oceanum nobis parœmia tantilla aperuit.

Plato communitatem & amicitiam perſuadere vult.

Ad perſuadendum conducere Prouerbia.

Quòd ſi cui ſatis non ſit ipſum ſapere, verùm etiam aliis perſuadere cupiat quàm nõ inutilis ſit hæc prouerbiorum ſupellex, vel Ariſtoteles ipſe ſatis declarat, qui non ſemel in rhetorices præceptis, parœmias inter teſtimonia connumerat. Quemadmodum, inquiens, ſiquis ſuadere velit ne cum homine ſene copulet aliquis neceſſitudinem, vtetur huius prouerbii teſtimonio, μήποτ' εὖ ἔρδειν γέροντα, id eſt, Ne vnquam benefacias ſeni. Rurſum ſiquis perſuadeat vt liberos item interficiat qui parentem occiderit, huic vſui futurum eſt hoc prouerbium,

Νήπιος ὃς πατέρα κτείνας, παῖδας καταλείπει. id eſt,
Stultus qui natos occiſo patre relinquat.

Quantum autem adferat ad perſuadendi facultatẽ momenti teſtimonia, cui non cognitum eſt? Neque mediocriter cõducunt ſententiæ. At inter hæc quoque idem prouerbia collocat. Quintilianus item in Inſtitutionum libris, compluribus locis prouerbiorum mentionem facit, tanquã non vanæ ratione ad bene dicendũ conducentium. Nam quinto libro parœmias exemplis coniungit, vt parem cum illis vim obtinentes, quorum eſt vel præcipua. Rurſum eaſdem eodem in libro in argumentorum genere collocat, quas Græcè κρίσεις appellant. Quorũ & frequentiſſimus vſus, & ad perſuadendum mouendumq; non mediocris vtilitas. Quin magis ipſa Fabii verba libet adſcribere. Nec hæc quidem, inquit, vulgo dicta & recepta perſuaſione populari, ſine vſu fuerint teſtimonia. Sunt enim quodãmodo vel potentiora etiam, quòd nõ cauſis accommodata, ſed liberis odio & gratia mentibus, ideo tantũ dicta factaq;, quia aut honeſtiſſima aut veriſſima videbãtur. Pauloq; inferius, Ea quoque quæ vulgo recepta ſunt, hoc ipſo quòd incertum authorem habẽt, velut omniũ ſunt. Quale eſt, Vbi amici, ibi opes. Et, Conſcientia mille teſtes. Et apud Ciceronẽ, Pares cũ paribus, vt eſt in veteri prouerbio, facillimè congregantur. Neque enim duraſſent hæc in æternum, niſi vera omnibus viderentur. Hactenus Fabii verba retulimus. Idem autem paulo pòſt deorum oracula parœmiis ſubnectit, velut his affinia cognatáque. Iã quid M. Tullius, nonne in actione pro L. Flacco, prouerbio fidem teſtibus abrogat? Id eſt huiuſmodi, ἐν Καρὶ τὸν κίνδυνον, id eſt, In Care periculum. Annon in eadem totius gentis Græcorum in ferendis teſtimoniis fidem eleuauit hoc prouerbio: Da mihi teſtimonium mutuũ. Quid quòd ipſi etiã philoſophi paſſim ſuas rationes prouerbiis fulciunt? Quo minus mirandum ſi frequẽter hiſtoriographi narrationis fidẽ ex adagio quopiam petũt. Adeo quod in literis intercidit, quod titulis, quod coloſſis, quod marmoribus ſeruari non potuit, prouerbio ſeruatur incolume: vt & hanc obiter adagiorũ laudẽ indicem. Denique non grauatur diuus Hieronymus Euangelica ſententiam adagii vulgati teſtimonio cõfirmare, Diues, aut iniquus, aut iniqui hæres. Ne Paulus quidẽ ipſe dedignatur locis aliquot prouerbiorũ vti teſtimoniis, neque mirũ. Etenim ſi τὸ πιθανὸν, id eſt probabilitas, ad perſuadendũ vel primas obtinet partes, quid, quæſo, probabilius quàm quod nemo non dicit? Quid veriſimilius quàm id quod tot ætatum, tot nationum conſenſus & velut idẽ ſuffragium comprobauit? Ineſt nimirum, ineſt in his parœmiis natiua quædã & germana vis veritatis. Alioquin qui fieri potuit vt

eandem plerunque ſententiam in centum dimanaſſe populos, in centum videamus tranſfuſam linguas: quæ ne tot quidem ſeculis, quibus nec pyramides obſtiterunt, vel interierit, vel conſenuerit? Vt meritò dictum illud videatur, Veritate nihil eſſe robuſtius. Deinde fit neſcio quo pacto, vt ſententia prouerbio quaſi vibrata, feriat acrius auditoris animum, & aculeos quoſdam cogitationum relinquat infixos. Nam lõgè minus tanges animum, ſi dixeris, Caduca & breuis eſt hominis vita: quàm ſi prouerbium cites, Homo bulla. Poſtremò quod de riſu ſcribit Fabius, maximas difficultates cauſarum, quæ nullis argumentis diſſolui queant, ioco eludi: id vel maximè præſtat parœmia.

Veritate nihil robuſtius.

Ad ornatum conducere parœmiam.

Porrò quantum vel dignitatis vel veneris adiungat orationi tempeſtiuus prouerbiorum vſus, non arbitror pluribus explicandum. Primùm enim quis non videt quantum maieſtatis vel ex ipſa antiquitate concilient orationi? Tum ſiquod ſchema, quod amplitudinem ac ſublimitatem apponat ſermoni, rurſum ſiquod ad gratiam dictionis facit: denique ſiqua ratio feſtiuitatis (quum parœmia plerunque per omneis figurarum ſpecies, per omneis facetiarum formas varietur) nimirum quicquid illa ſolent adferre, conferet, ac genuinam quandam peculiarémque gratiam de ſuo inſuper adiunget. Proinde ſi ſcitè & in loco intertexantur adagia, futurum eſt vt ſermo totus & antiquitatis ceu ſtellulis quibuſdam luceat, & figurarum arrideat coloribus, & ſententiarum niteat gemmulis, & feſtiuitatis cupediis blandiatur: denique nouitate excitet, breuitate delectet, authoritate perſuadeat.

Ad intelligendos authores conducere parœmiam.

Iam vt non ſit alius parœmiarum vſus, certe ad intelligendos optimos quoſque (hoc eſt vetuſtiſſimos) authores, non vtiles modò ſunt, verumetiam neceſſariæ. In quibus cũ pleraque ſunt deprauata, tum hæ vel deprauatiſſimæ ſunt: propterea quòd ferè ænigmaticum quiddam habent, vt etiam à mediocriter eruditis non intelligãtur: tum quòd plerunque velut ex abrupto interſeruntur, nonnunquam etiam mutilatim, vt ἄνω ποταμῶν, id eſt ſurſum fluminum. Aliquoties vnico verbo notantur, vt apud Ciceronem in Epiſtolis ad Atticum, Subueni quæſo, dum eſt ἀρχῇ. id eſt principium. Indicat autem illud prouerbium,

Prouerbia mutilatim uel unico uerbo prolata.

Ἀρχὴν ἰᾶσθαι πολὺ λώϊον ἢ τελευτήν. id eſt,

Principio præſtat quàm fini adhibere medelam.

Hæc itaque multum offundunt tenebrarum, ſi ignorentur. At rurſum lucis plurimũ adferũt ſi fuerint intellecta. Hinc illæ tum Græcorum tum Latinorum codicum prodigioſæ deprauationes: hinc fœdi interpretum lapſus Græca Latine vertentium: hinc quorundam etiam eruditorum in enarrandis authoribus ridicula ſomnia, meráque deliramenta. Quorum equidem hoc loco nonnulla referrem, niſi placabilius iudicarem meóque accommodatius inſtituto, vt noſtris perlectis commentariis ſua cuique cogitatio ſuggerat quantopere magni nominis ſcriptores quibuſdam in locis delirarint. Denique fit nonnunquam vt ſcriptor tacitè ad prouerbium alludat: quod ſi nos fugerit, etiamſi videbitur intellecta ſententia, tamen magna voluptatis pars aberit, ignorata parœmia. Quod genus eſt Horatianum illud,

-equus vt me portet, alat rex.

Et apud Vergilium,

-fatis nunquam conceſſa moueri,
Apparet Camarina procul.

Subeſt enim in illo prouerbium, ἵππος με φέρει, βασιλεύς με τρέφει: in hoc, μὴ κίνει τὴν καμάριναν.

COMMENDATIO A DIFFICVLTATE.

Quòd ſi iuxta prouerbium, δύσκολα τὰ καλὰ, eáque vulgo ceu faſtidiuntur, quæcunque facilia videntur: vt de me interim nihil dicam, quantis ſudoribus opus hoc mihi conſtiterit: ne quiſquã arbitretur vſqueadeo procliue, vel intelligere vel ſermoni parœmiam intexere. Siquidẽ vt non mediocris eſt artificii, gemmulam ſcitè includere anulo, & aurum purpuræ intertexere: ita non eſt, mihi crede, cuiuſuis parœmiam apte decentérque orationi inſerere. Quódque Fabius ſcribit de riſu, nihil affectari periculoſius, idem de prouerbio non iniuria dixeris. Etenim in huiuſmodi, quemadmodum & in muſica, niſi ſummum præſtes artificem, ridiculus ſis: & aut laudem eximiam aut riſum auferas oportet.

QVATENVS VTENDVM ADAGIIS.

Proinde quatenus quibuſque modis vti conueniat adagiis, indicabimus. Ac primo loco meminiſſe oportebit, vt quod eleganter Ariſtoteles in commentariis rhetoricis admonuit de adhibendis epithetis, id nos in vſurpãdis adagiis obſeruemus: nempe vt illis vtamur non tanquam cibis, ſed veluti cõdimentis. id eſt, nòn ad ſatietatem, ſed ad gratiam. Præterea ne quouis inſeramus loco. quẽadmodum enim ridiculum ſit ſi quibuſdam locis gemmam alligaris: itidẽ abſurdum ſi non ſuo loco adhibueris adagium. Quod verò Fabius libro Inſtitutionum 8 de ſententiis vſurpandis præcepit, id totidem ferme verbis de parœmiis præcipi queat. Primùm, ne, quemadmodũ dictum eſt, nimis crebriter vtamur. Denſitas enim earum obſtat inuicem, quo minus eluceant. quemadmodum nec pictura, in qua nihil circumlitum eſt, eminet. ideóque artifices etiam, quum plura in vnam tabulam opera conferunt, ſpatiis diſtinguunt, ne vmbræ in corpora cadant. Subſiſtit enim omnis parœmia, ideóque poſt eam vtique aliud eſt initium. Vnde ſoluta ferè oratio eſt, & è ſingulis non mẽbris ſed fruſtis collata, ſtructura caret. Porrò vt adfert lumen clauus purpuræ in loco inſertus, ita certè neminẽ deceat intertexta pluribꝰ notis veſtis. Accedit hoc quoque incommodi, quòd crebras captanti parœmias, nonnullas neceſſe eſt admiſcere vel frigidas vel coactas. Non enim poteſt eſſe delectus, vbi de numero laboratur. Poſtremò gratiam amittit quicquid aut immodicum eſt aut intẽpeſtiuũ. In epiſtolis tamen familiaribus licebit paulo liberius hoc genere ludere: in oratione ſeria, ſicuti parcius, ita etiam accuratius adhibendæ.

Vti ut condimentis, non ut cibis.

Pictura non eminens.

VARIVS PROVERBIORVM VSVS.

Hoc in loco non abs re futurum arbitror, ſi paucis velut indicato quibus rationibus variari queat parœmiarum vſus, vt poſſis idẽ adagium alia atque alia forma producere. Principio, nihil vetat interdum quominus idem dictum ad compluréis ſenſus accommodes: vt illud τετρημένος πίθος, id eſt pertuſum doliũ, vel ad obliuioſum, vel ad profuſum, vel ad auarum, vel ad futilem, vel ad ingratum traduci poteſt. Effluit enim quicquid infuderis in animum immemoris: apud prodigum nihil durata: auari cupiditas nunquam expletur: futilis & garrulus nihil continet: perit quicquid contuleris in hominem ingratum. Nonnunquã per ironiã ad contrarias etiam ſententias deflectitur: quod genus, ſi de mendaciſſimo quopiam loquẽs, dicas, ἄκουε τὰ ἐκ τρίποδος, id eſt, Audi è tripode dicta. Fit interim vt vnius voculæ commutatione diuerſis conueniat, vt ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα, id eſt, Hoſtium munera non munera: &, πενήτων ἄδωρα δῶρα. κολάκων ἄδωρα δῶρα, ποιητῶν ἄδωρα δῶρα. vt idẽ adagium ad hoſtes, ad pauperes, ad aſſentatores, ad poetas deflectatur. Nam hoſtium munera perniciẽ adferre creduntur. &, ſiquid donãt pauperes, aut adulatores, aut poetæ, captationes ſunt verius quàm munera. Breuiter ad omnia in quæ quocunque modo hæc ſimilitudo cõpetit, accommodes licebit. Illa ratio fermè communis omnibus, quoties à perſona ad rem aut contrà fit deflexio. Ad perſonam, hoc pacto, Prouerbium eſt, μηδ' Ἡρακλῆς πρὸς δύο, id eſt, ne Hercules quidem aduerſus duos: ego verò, Therſites magis quàm Hercules, quì poſſim vtrique reſpondere? Ad rẽ torquebitur hoc modo, Prouerbio dictũ eſt, μηδ' Ἡρακλῆς πρὸς δύο: ego qui poſſim pariter & morbo & inopiæ tolerãdæ par eſſe? Variatur & inuerſione prouerbiũ, vt dictũ eſt, μηδ' Ἡρακλῆς πρὸς δύο, & tu vnus cõtra duos Hercules audes cõgredi? Item hoc pacto, Contra tritum Græcis prouerbiũ, expectatis carbonibus theſaurum reperi. Et, Cõmutauimus, nõ χρύσεα χαλκείων, id eſt aurea æreis: ſed planè χάλκεα χρυσείων, id eſt ærea aureis. Præterea nõnunquam explicatur adagiũ & cõfertur: nõnunquã ſimplex allegoria refertur. Aliquoties etiam mutilum proponitur, vt ſiquo reſpondente quod nihil ad rem pertineat, dicas, ἀμᾶς ἀπῄτουν, id eſt. falces poſtulabam. Et apud Ciceronem, τὰ μὲν διδόμενα, id eſt, quæ dantur. Interim ſatis eſt vnico verbo alluſiſſe, vt apud Ariſtotelem, omnes eiuſmodi inter ipſos κεραμεῖς, id eſt, figuli. Sunt & aliæ variandi rationes: verùm eas ſiquis exactius perſequi cupiet, è noſtris cõmentariis, quos de duplici copia conſcripſimus, petat licebit.

DE FIGVRIS PROVERBIALIBVS.

Reliquum eſt vt ad parœmiarum catalogũ accingamur, ſed ſi prius figuras aliquot prouerbiales oſtenderimus. Quæ-

dã enim dicta ſunt ſpecie non magnopere prouerbiali, quædam autẽ παροιμιώδη, (id eſt prouerbiali) figura, vt facile poſſint in parœmiarum ordinem cooptari. Igitur in totum, prouerbiorum generi cognata eſt omnis ſententia. præterea metaphora, peculiariter allegoria: & in his præcipue quæ ſumuntur à rebus inſignibus, & vulgo celebratis: vt à nauigatione, à bello. Quod genus ſunt illa, ſecũdis nauigare ventis, naufragium facere, vertere vela, tenere clauũ, &, exhaurire ſentinã, &, tradere ventis vela, cõtrahere vela. Itẽ illa, bellicũ canere, &, verſis gladiis pugnare, receptui canere, cominus atque eminus pugnare, cõferre pedem, conſerere manus, atque id genus alia ſexcẽta. Quæ ſi paulo longius traducantur, abeũt in parœmiæ formã. Item quæ ducuntur à rebus notis ac vehementer quotidiano ſenſui familiaribus: vt quoties corporis geſtus ad animi rem transferuntur. cuiuſmodi ſunt, premere pollicẽ, pro fauere: corrugare frontem, pro moleſte ferre: ringi, pro indignari: exporrigere frõtẽ, pro hilareſcere. Prætera quæ trahuntur à ſenſibus corporis, velut olfacere, pro reſciſcere: deguſtare, pro experiri. Prouerbii ferè faciẽ habent quoties quæ ſunt artibus peculiaria vocabula, aliò detorquentur, vt δὶς διὰ πασῶν, id eſt, bis per omnia, à muſicis: ἐκ διαμέτρου, id eſt, ex dimetiẽte, à mathematicis. itẽ, ſeſquipedalia verba. incudi reddere, à fabris ærariis: ad amuſſim, à fabris lapidariis: nullam lineam duxi, à pictoribus: extremũ actum adiungere, à ſcenis. Interdũ citra figuram tacita alluſio prouerbiale quiddã adfert. Ea tum erit optima quoties ad authorem aut rem ſpectat magnopere celebrem, nulliq; incognitam, qualis eſt apud Græcos Homerus, apud Latinos Vergilius. Quod genus eſt illud apud Plutarchũ, ἐπεὶ μάρτυρές γε Πλάτωνι πολλοί τ' ἀγαθοί τε πάρεισι. id eſt, Quãdoquidẽ teſtes ſanè Platoni multique bonique adſunt. Alluſũ eſt enim ad morem ſacrorum, in quibus ſacerdos dicere conſueuit, Τίς τῇδε; id eſt, quis hic? Deinde qui aderant, reſpondebant, πολλοί τ' ἀγαθοί τε πάρεισι. id eſt, Multiq; bonique adſunt. Itẽ illud apud Ciceronẽ ad Atticũ, Σύν τε δύ' ἐρχομένω, id eſt, Simul duobus euntibus. Et apud Lucianũ, ἰατρῶν παῖδες, id eſt, medicorum filii. pro medicis ipſis. Accedunt ad prouerbii ſpeciẽ & illa, bucolico carmini familiaria, ἀδύνατα, ἀναγκαῖα, ἄτοπα, ὅμοια, ἐναντία, id eſt, impoſſibilia, neceſſaria, abſurda, contraria, ſimilia. Ἀδύνατα ſunt eiuſmodi,

Medicorum filii.

Ἀλλ' ἶσος γὰρ ὁ μόχθος ἐπ' ἀόνι κύματα μετρεῖν. id eſt,
Sed labor adſimilis metari in littore fluctus.

Et apud Vergilium,
Antè leues ergo paſcentur in æthere cerui,
Et freta deſtituent nudos in littore piſces.

Ἀναγκαῖα ſunt huiuſmodi,
Dum iuga montis aper, fluuios dum piſcis amabit.

Et apud Senecam,
Lucida dum current annoſi ſidera mundi.

Ἀτόπου exemplum hoc erit,
Atque idem iungat vulpes, & mulgeat hircos.

Contrariorum hoc,
Nunc virides etiam occultant ſpineta lacertos:
Me tamen vrit amor. Item apud Theocritum,
Ἠνίδε σιγῇ μὲν πόντος, σιγῶντι δ' ἀῆται·
Ἁ δ' ἐμὰ οὐ σιγῇ στέρνων ἔντοσθεν ἀνία. id eſt,
Ecce ſilet maris vnda, ſilent & flamina venti:
Haud tamen intra noſtra ſilent præcordia curæ.

Similium,
Torua leæna lupum ſequitur, lupus ipſe capellam.

Et apud Theocritum,
Ἁ αἶξ τὸν κύτισον, ὁ λύκος τὰν αἶγα διώκει. id eſt,
Capra petit cytiſum, ſequitur lupus ipſe capellam.

Sunt & aliæ duæ figuræ maximè confines parœmiarum generi, quæ cõſtant vel eiuſdẽ aut ſimilis iteratione vocis, vel contrariarũ contextu. Quod genus ſunt, ἀπόλοιο κακὸν κακῶς. κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν. id eſt, Perdã te malũ male. Mali corui malũ ouũ. Et, θρέμμα σοφοῦ σοφόν. id eſt, Alumnus ſapiẽtis ſapiens. Id quod eſt apud Græcos comicos pariter ac tragicos penè ſolenne. Et, Eueniunt digna dignis. Amico amicus. Malis malus. Bonis bonus. Vterque vtrique cordi. Suus rex reginæ placet. Et, Manus manũ fricat. Graculus ad graculũ. Contrariorũ genus ſic habet, καὶ δίκαια κἄδικα, εὖ καὶ μιαρῶς. id eſt, Et iuſta & iniuſta. Probe & improbe, apud Ariſtophanẽ. ἑκόντι τε καὶ ἄκοντι, id eſt Volentibuſque & nolentibus, apud Platonem. [illegible] οὔτ' ἔπος, οὐδὲ ἔργον, id eſt, Nullum dictum, neque factũ. Apud noſtros itẽ, Verùm vbi fas verſum atque nefas. Facta atque infecta canebat. Quo tropo ſic vſus eſt Valerius Maximus, vt ad verum ſenſum non cohæreat, tantùm exaggerat: Obteſtantem, inquit, ſe, aduerſus omne fas & nefas, quum in ſummo eſſet imperio, à te equite Romano fuiſſe trucidatum. Nam qui conſiſtit vt facinus nefarium dicatur eſſe factum aduerſus omne nefas? Quo iure, quáq; iniuria. Quiduis & facere & pati. Digna atque indigna. Quid dixit, aut quid tacuit? Domi belliq́ue. Publicè, priuatim. Quod ſcis, neſcis. Clamque palamque. Iocáque & ſeria. Manibus pedibuſque. Noctéſque diéſque. Quæ prima aut vltima ponas. Neque magnum, neque paruum. Iuuenéſque ſenéſque. Diis hominibuſque plaudentibus. Ad hanc formam pertinẽt etiam hæc paſſim apud poetas obuia, παρθένος ἀπάρθενος. ἄνυμφος νύμφη. ἄγαμος γάμος. ἄπολις πόλις. δύσπαρις αἰνόπαρις. δυσδαιμονία εὐδαιμονία. ἄδωρα δῶρα. ἄδεες δέος. ἀπόλεμος πόλεμος. ἄκοσμος κόσμος. ἄχαρις χάρις. ἄπλουτος πλοῦτος. id eſt, Virgo non virgo. Sponſa non ſponſa. Nuptiæ non nuptiæ. Non ciuitas ciuitas. Malus Paris Paris. Infelix felicitas. Non dona dona. Non metuendus metus. Non bellum bellum. Ornatus inornatus. Ingrata gratia. Inopes opes. Hæc ἀντίθεσις nonnunquam accidit & in dictione compoſita, vt μωρόσοφος, id eſt ſtulte ſapiens. & γλυκύπικρος, id eſt dulciter amarus. Sic etiam, Plutarcho teſte, ſuum affectum vocant amantes ex voluptate & dolore mixtum, ita vt libenter contabeſcant. Huc pertinet & illa ἀντίθεσις αἰνιγματώδης, id eſt, contrarietas ænigmatica, vt φέρων οὐ φέρω, ἔχων οὐκ ἔχω. & Ἀνήρ τε κοὐκ ἀνήρ, ὄρνιθα κοὐκ ὄρνιθα, ἰδών τε κοὐκ ἰδών, ἐπὶ ξύλου τε κοὐ ξύλου, καθημένην τε κοὐ καθημένην, λίθῳ τε κοὐ λίθῳ, βάλοι τε κοὐ βάλοι. id eſt, Portãs non porto, habens nõ habeo. Vir & nõ vir, auem & non auem, vidénſque & non videns, in ligno & nõ ligno, ſedentem & non ſedentem, lapide & non lapide, iaculatur & non iaculatur. Quod ænigma refertur & apud Athenæum ex Clearcho, & apud Tryphonem: cuius meminit Plato quoque. Huius formæ ſunt & illa: ἄγλωσσος λάλος, id eſt, elinguis loquax. τρωτὸς ἄτρωτος, id eſt, vulnerabilis inuulnerabilis. δασὺς λεῖος, id eſt, hirſutus læuis. ἄγονος γόνος, id eſt, fœtus nõ fœtus. Cuiuſmodi permulta proponit ac ſoluit Athenæus lib. 10. Neque reſpuit adagiorum ratio ænigmaticam obſcuritatem, quanquam aliàs improbatam: imò veluti familiarem libenter amplectitur. Quod genus fuerit ſiquis parum ſanè loquutum iubeat Anticyram nauigare, aut porcũ cædere, aut ſquillam è ſepulchris vellere, quorum primũ eſt apud Horatium, alterum apud Plautum, tertium apud Theocritum. Proinde & oracula pleraque in ius prouerbiorum abierunt, & Pythagoræ ſymbola ad parœmiarum naturam videntur pertinere. Præcipue peculiaris eſt adagiorum generi hyperbole. vt, Cælum territat armis. &, Saxa clamore rũpit. &, Riſu diffluo. maximè ſiqua metaphoræ ſpecies admiſceatur. Effertur variis modis, vel per denominationem, vel per cõparationem, vel per ſimilitudinem, vel per epitheton. Exempla ſunt, Alter Ariſtarchus. Et, Noſter hic Phalaris. Et, Stentore clamoſior. Velut leæna in machæra. Stentorea vox. Neſtorea facundia. Neque verò pigebit ceu fontes aliquot indicare à quibus genus hoc figurarum duci poſſit.

Fas & nefas, apud Val. Max.

γλυκύπικρος.

Hyperbole.

Sumitur enim interdum ab ipſa re, quoties hominem ſceleſtum, ſcelus appellamus: dedecoroſum, dedecus: peſtilentem, peſtem: lurconem, barathrum: tenebrionem, tenebras: contaminatum, labem: ſpurcum, cœnum: cõtemptum, quiſquilias: impurum, ſterquiliniũ: portentoſum, portentũ: moleſtum, hulcus: carcere dignum, carcerem. Quorum vnumquodque ferè poteſt & per cõparationem efferri, vt χρυσοῦ χρυσοτέρα, id eſt auro magis aurea. &, ipſa nequitia nequior, cæcitate cæcior, loquacitate loquacior, deformitate deformior, ipſa ſiti ſiticuloſior, paupertate pauperior, infortunio infortunatior, ipſa infantior infantia. Ad hanc claſſem pertinent & illa, pater eſuritionum. Et, omnis eloquentiæ fons. Et, plus quàm infantiſſimus. Et, plus quàm perditus.

Huic proxima ſunt quæ à rebus ſimilibus trahuntur. vt, Melle dulcior. Pice nigrior. Niue candidior. Oleo tranquillior. Infima auricula mollior. Auro purior. Plũbo ſtupidior. Stipite tardior. Litore ſurdior. Iracundior Adria. Æquore ſurdior. Spõgia bibacior. Harenis ſitiẽtior. Pumice ſiccior. Ære Dodonæo loquacior. Vitro fragilior. Pila volubilior. Cothurno inſtabilior. Clematide Ægyptia gracilior. Alno procerior. Cote durior. Sole clarius. Sydere pulchrior. Buxo pal-

aius.

lidior. Sardois herbis amarior. Alga vilior. AEtna æſtuãtior. Beta inſulſior. Trutina iuſtior. Spina diſtortior. Ampulla vanior. Pluma leuior. Vento inſtabilior. Morte odioſior. Barathro capacior. Labyrintho inuolutior. Corchoro vilior. Subere leuior. Dolio pertuſo incontinentior. Laterna perlucentior. Clepſydra perſtillantior. Fonte purior. Euripo mobilior. Oculis charior. Luce dulcior. Vita antiquior. Rubo areſacto præfractior. Cramba recocta moleſtior. Clauo purior. Floralibus licentioſior.

Itẽ ab animantibus. vt, Muliere loquacior. Paſſere ſalacior. Hirco libidinoſior. Ceruo viuacior. Cornice annoſior. Graculo magis obſtreperus. Luſcinia vocalior. Dipſade nocentior. Vipera virulentior. Vulpe fraudulentior. Echino aſperior. Porcello Acarnanio lenior. Anguilla magis lubricus. Lepore timidior. Limace tardior. Piſce ſanior. Piſce magis mutus. Delphino laſciuior. Phœnice rarior. Scropha fœcundior alba. Nigro cygno rarior. Hydra magis verſipellis. Albo coruo rarior. Vulture edacior. Scorpiis improbior. Teſtudine tardior. Glire ſomniculoſior. Sue indoctior. Aſello ſtolidior. Hydris immitior. Dama pauidior. Hirundine bibacior. Cane rixoſior. Vrſo hiſpidior. Tipula leuior. Cuiuſmodi quædã congerit & Lucianus, ὀργιλώτεροι μὲν τῶν κυνιδίων εἰσί, δειλότεροι δὲ τῶν λαγωῶν, κολακευτικώτεροι δὲ τῶν πιθήκων, ἀσελγέστεροι δὲ τῶν ὄνων, ἁρπακτικώτεροι δὲ τῶν γαλῶν, φιλονεικότεροι δὲ τῶν ἀλεκτρυόνων. id eſt, Quũ ſint iracundiores catellis, timidiores leporibus, adulantiores ſimiis, libidinoſiores aſinis, rapaciores felibus, cõtentioſiores gallis gallinaceis. Itẽ Plutarchus aduerſus vſurã, ἀπιστότερος ὢν κολοιῶν, ἀφωνότερος πέρδικος, καὶ κυνὸς ἀγεννέστερος. id eſt, Quũ minus fidei tibi habeatur quam graculo, magis mutus ſis quàm perdix, abiectior ſeruiliorque cane.

Ducuntur à perſonis deorũ. Diana intactior. Ipſis Charitibus humanior. Priapo ſalacior. Venere formoſior. Mercurio facundior. Momo mordacior. Vertumno inconſtantior. Proteo mutabilior. Empuſa magis varius.

A perſonis fabuloſis. Tãtalo ſitiẽtior. Atreo crudelior. Cyclope immanior. Oreſte inſanior. Vlyſſe doloſior. Neſtore facũdior. Glauco ſtupidior. Iro pauperior. Penelope caſtior. Nireo formoſior. Tithono viuacior. Eriſichthone eſurientior. Niobe fœcundior. Stentore clamoſior. Tireſia cæcior. Buſiride illaudatior. Sphinge inuolutior. Labyrintho intricatior. Dædalo ingenioſior. Icaro audacior. Gigantibus elatior. Gryllo ſtultior. Lynceo perſpicacior. Excetra pertinacior.

A perſonis comœdiarũ. Thraſone Terẽtiano glorioſior. Demea iurgioſior. Mitione facilior. Gnathone adulantior. Phormione confidentior. Dauo verſutior. Thaide blandior. Euclione parcior.

A perſonis hiſtoriarum. Zoilo inuidẽtior. Catone ſeuerior. Timone inhumanior. Phalaride crudelior. Timotheo felicior. Sardanapalo nequior. Numa religioſior. Phocione iuſtior. Ariſtide incorruptior. Crœſo ditior. Craſſo numatior. Codro pauperior. Æſopo luxurioſior. Heroſtrato ambitioſior. Fabio cunctãtior. Socrate patientior. Milone robuſtior. Chryſippo acutior. Trachalo vocalior. Curione obliuioſior. Noſtri temporis Ariſtarchus. Chriſtianorum Epicurus. Itẽ, Præpoſterus Cato.

A gẽtibus. Pœno perfidior. Scytha aſperior. Scythotauris inhoſpitalior. Cretenſi mẽdacior. Parthis vanior. Thracibus bibacior. Theſſalo perfidior. Care vilior. Sybarita faſtuoſior. Mileſiis effœminatior. Arabis ditior. Pygmæo breuior. Arcade ſtolidior.

Ab officiis. Lenone magis periurus. Cinædo mollior. Milite glorioſior. Areopagita triſtior. Tyranno violentior. Carnifice immanior.

DE PRAEMOLLIENDA PAROEMIA.

Iam illud, tametſi minutulũ humiliuſque videatur, tamẽ, poſteaquã docẽdi munus ſuſcepimus, no grauabimur propter imperitiores admonere: videlicet, vt in vſurpandis adagiis meminerimus quod in verbis nouatis aut durius tranſlatis fieri Fabius iubet: id quod ait à Græcis elegantiſſimè præceptũ eſſe, videlicet προεπιπλήττειν τῇ εἰκόνι: ita nos oportebit προεπιπλήττειν τῇ παροιμίᾳ, hoc eſt, precaſtigare, & velut occurrere parœmiæ: ſi quando vel obſcurior vel alioqui durior videbitur. Recipit enim hoc genus, ſicuti paulo ſuperius oſtenſum eſt, & metaphoras quantumlibet duras, & nouationes vocum licentioſas, & hyperbolas parum pudentes, & allegorias ad ænigma vſque obſcuras. Græci προεπιπλήττουσι his ferme modis: κατὰ τὴν παροιμίαν. ὥς φασι. φασί. τὸ λεγόμενον. τὸ τοῦ λόγου. ὡς παλαιὸς ἐστι λόγος. ὥς τοι λέγουσι. ὡς λέγεται. ὡς λέγομεν παροιμιαζόμενοι. ὡς λέγουσιν οἱ παίζοντες. καλῶς εἴρηται. id eſt, Iuxta prouerbium, vt aiunt, aiunt, quod dicitur, quod dici ſolet, vt antiquum ait dictum, vt dicunt, vt dicitur, vt dicimus prouerbio, vt dicunt iocantes, rectè dictum eſt. Iiſdem fermè orationibus vtuntur Latini, Aiunt, vt aiũt, vt eſt in veteri prouerbio, iuxta vulgo tritum ſermonem, quemadmodum vulgo dici conſueuit, vt vetus verbum vſurpem, vt adagio dictum eſt, verè hoc dicunt.

Chiliadis primæ centuria prima.

Amicorum communia omnia. PROVER. I.

TA τῶν φίλων κοινά, id eſt, Amicorum communia ſunt omnia. Quoniam non aliud hoc prouerbio neque ſalubrius, neque celebratius, libuit hinc adagiorum recẽſionem velut omine felici auſpicari. Quod quidem ſi tam eſſet fixum in hominũ animis, quàm nulli non eſt in ore, profectò maxima malorũ parte vita noſtra leuaretur. Ex hoc prouerbio Socrates colligebat, omnia bonorũ eſſe virorum non ſecus quàm deorum. Deorum, inquit, ſunt omnia. Boni viri deorum ſunt amici. Et amicorũ inter ſe cõmunia ſunt omnia. Bonorum igitur virorũ ſunt omnia. Refertur apud Euripidem in Oreſte,

— κοινὰ γὰρ τὰ τῶν φίλων. id eſt,

Inter enim amicos cuncta ſunt communia.

Idem in Phœniſſis,

— κοινὰ γὰρ φίλων ἄχη. id eſt,

Communis omnis eſt amicorum dolor.

Idem in Andromacha,

φίλοι γὰρ οὐδὲν ἴδιον, οἵτινες φίλοι

Ὀρθῶς πεφύκασ', ἀλλὰ κοινὰ χρήματα. id eſt,

Nam verè amicis proprium prorſus nihil:

Sed inter ipſos cuncta ſunt communia.

Terẽtius in Adelphis, Nam vetus quidem hoc verbũ, Amicorum inter ſe cõmunia eſſe omnia. Teſtantur & apud Menandrum fuiſſe in eadẽ fabula. M. Tullius lib. Offic. 1, Vt in Græcorum, inquit, prouerbio eſt, Amicorum eſſe omnia cõmunia. Citatur & ab Ariſtotele lib. Moralium 8, & à Platone de Legib. 5 Quo loco conatur demonſtrare, feliciſſimũ reipub. ſtatũ, rerum omnium cõmunitate cõſtare: πρώτη μὲν τοίνυν πόλις τέ ἐστι καὶ πολιτεία καὶ νόμοι ἄριστοι, ὅπου τὸ πάλαι λεγόμενον ἂν γίγνηται κατὰ πᾶσαν τὴν πόλιν ὅτι μάλιστα. λέγεται δὲ ὡς ὄντως ἐστὶ κοινὰ τὰ φίλων. id eſt, Prima quidẽ igitur ciuitas eſt & reipublicæ ſtatus, ac leges optimæ, vbi quod iamolim dicitur, per omnem ciuitatem quàm maximè fieri poteſt obſeruabitur. Dictum eſt autem vere, res amicorum cõmuneis eſſe. Idẽ ait, felicem ac beatã fore ciuitatẽ, in qua non audirentur hæc verba, meum & non meũ. Sed dictu mirum quàm nõ placeat, imò quã lapidetur à Chriſtianis Platonis illa cõmunitas: quũ nihil vnquam ab ethnico philoſopho dictũ ſit magis ex Chriſti ſententia. Ariſtoteles lib. Polit. 2 tẽperat Platonis ſententiam, volens poſſeſſionem ac proprietatem eſſe penes certos: cæterùm ob vſum, virtutem & ſocietatem ciuilem, omnia communia, iuxta prouerbium. Martialis lib. 2. iocatur in quendam Cãdidum, cui ſemper in ore fuerit hoc adagium, quum alioqui nihil impertiret amicis.

Candide κοινὰ φίλων, ſunt hæc tua Candide κοινά,

Quæ tu magniloquus nocte diéque ſonas.

Atque ita concludit epigramma,

Das nihil, & dicis Candide κοινὰ φίλων.

Eleganter Theophraſtus apud Plutarchũ in cõmentariolo

cui titulus, περὶ φιλαδελφίας, Εἰ κοινὰ τὰ φίλων ἐστὶ, μάλιστα δεῖ κοινοὺς τῶν φίλων εἶναι τοὺς φίλους. id eſt, Si res amicorũ communes, maxime conuenit vt amicorum item amici ſint cõmunes. M. Tullius lib. de legibus primo videtur hoc adagiũ Pythagoræ tribuere, quũ ait, Vnde enim illa Pythagorica vox, τὰ φίλων κοινά, καὶ φιλίαν ἰσότητα. id eſt, Res amicorũ cõmunes, & amicitiã æqualitatem. Præterea Timæus apud Diogenem Laertium, tradit hoc dictũ primùm à Pythagora profectũ fuiſſe. A. Gellius Noctiũ Atticarum lib. 1. cap. 9. teſtatur Pythagorã non ſolùm huius ſententiæ parentẽ fuiſſe, verumetiam huiuſmodi quandã vitæ ac facultatum communionem induxiſſe. qualẽ Chriſtus inter omneis Chriſtianos eſſe vult. Nam quicunque ab illo in cohortem illã diſciplinarũ recepti fuiſſent: quod quiſque pecuniæ familiæque habebãt, in mediũ dabãt. quod re atque verbo Romano appellatur κοινόβιον, id eſt cœnobiũ, nimirũ à vitæ fortunarúmque ſocietate.

Amicitia æqualitas. Amicus alter ipſe. 2

Hæc quoque ad Pythagoram authorem referunt, quòd eandem complectantur ſententiam, τὴν φιλίαν ἰσότητα εἶναι, καὶ μίαν ψυχήν. τὸν φίλον, ἕτερον αὐτόν. id eſt, Amicitiã æqualitatem eſſe, & eãdem animam. Et, Amicum, alterum ipſum. Neque enim quicquam non commune, vbi fortunarum æqualitas: neque diſſenſio, vbi idem animus: neque diuortium, vbi coagmẽtatio duorum in vnum. Ariſtoteles magnorũ Moralium lib. 2, ὅταν βουλώμεθα σφόδρα φίλον εἰπεῖν, μία φαμὲν ψυχὴ ἡ ἐμὴ καὶ ἡ τούτου. id eſt, Quoties volumus vehemẽter amicum dicere, vna, inquimus, anima mea & huius. Idem eodem libro, ἔστι γὰρ, ὥς φαμεν, ὁ φίλος, ἕτερος ἐγώ. id eſt, Eſt enim, vt dicere ſolemus, amicus, alter ego. Plato libro De legibus ſexto, citat tanquam vetus dictum, & ceu prouerbio iactatum, παλαιὸς γὰρ ὁ λόγος ἀληθὴς ὤν, ὡς ἰσότης φιλότητα ἀπεργάζεται, μάλα ὀρθῶς εἴρηται καὶ ἐμμελῶς. id eſt, Nam vetus illud verbum & vere & eleganter dictum eſt, æqualitatẽ amicitiæ authorẽ eſſe. Neque tamen id ſentit Plato, iuuenibus ac ſenibus, doctis atque indoctis, ſtultis ac ſapientibus, robuſtis ac debilibus omnia æqualia exhibenda eſſe, ſed cuique pro ſua dignitate diſtribui oportere. Alioqui, quemadmodũ ait inibi Plato, τοῖς ἀνίσοις τὰ ἴσα ἄνισα γίγνοιτ' ἄν. id eſt, Inæqualibus æqualia, erunt inæqualia. Et vt ſummum ius in ſummam iniuriam vertitur, ita ſumma æqualitas, ſumma fit inæqualitas. Quemadmodum feſtiuiter dixit Plinius, æqualitate in ferẽdis ſententiis nihil inueniri poſſe inæqualius. Quanqua hoc quoque quidã ex Homero ſumptum exiſtimant, apud quẽ eſt illud aliquoties, ἶσον ἐμῇ κεφαλῇ. id eſt, Atque atque meũ ipſius caput. Nec ab hoc diſſidet Hebræorum lex, iubens vt proximum perinde vt noſmetipſos diligamus. Atque hæc omnia Ariſtoteles lib. Moralium 9, prouerbii titulo citat.

PYTHAGORAE SYMBOLA.

Sed quandoquidẽ in Pythagoræ mentionem incidimus, non grauabor & reliqua illius ſymbola, priſcis illis oraculorum inſtar celebrata, adſcribere, quæ quidem in præſentia licuit apud Græcos inuenire ſcriptores. Nam ea, tametſi prima (quod aiunt) fronte, ſuperſtitioſa quæpiam ac deridicula videatur, tamen ſiquis allegoriam eruat, videbit nihil aliud eſſe quàm quædam rectè viuẽdi præcepta. Nihil enim opus eſt Tyrrhenorum imitari ſuperſtitionem, qui hæc etiam citra vllam allegoriam obſeruant, vt teſtatur in Sympoſiacis Plutarchus. Idem in vita Numæ tradit quædam huius generis ſymbola Numæ conueniſſe cum Pythagoricis.

Ne guſtaris quibus nigra eſt cauda.

Μὴ γεύεσθαι τῶν μελανούρων, id eſt, Ne guſtes ex iis quibus eſt nigra cauda. Interpretatur Plutarchus in commentariis De liberis inſtituẽdis, Ne commercium habeas cum improbis, & iis qui ſunt nigris ac infamibus moribus. Tryphon grammaticus inter ænigmatis exempla hoc quoque commemorãs, interpretatur hoc modo, ψευδῆ λόγον μὴ προΐεσθαι. τὸ γὰρ ψεῦδος ἐν τοῖς ἐσχάτοις μέρεσι μελαίνεται καὶ ἀμαυροῦται. id eſt, Ne mendacem ſermonem protuleris. Mendacium enim in extremis partibus nigreſcit & obſcuratur. Quidam ad ſepiam piſcem referunt, qui atramento quod in cauda geſtat, ſemet occulit. Quanquam Plinius lib. 32, cap. vltimo, Melanurum inter piſces receperit, quũ de ſepiis multa prioribus libris diſſeruerit, vt videatur non idem eſſe piſcis Melanurus & Sepia. Theodorus Gaza Melanurum Oculatam vertit, quem piſcẽ nominat tantùm loco quem modò indicauimus.

Stateram ne tranſgrediaris.

Μὴ ζυγὸν ὑπερβαίνειν, id eſt, Stateram ne tranſilias. hoc eſt, Ne quid facias præter ius & æquum. Nam ſtateram olim æquitatis ſymbolum habuiſſe vulgò, vel Doricum illud prouerbiũ indicat, τρυτάνας δικαιότερος, id eſt, trutina iuſtior. Ad eum modum interpretatur Demetrius Byzantius apud Athenæum libro Dipnoſophiſtarum decimo.

Chœnici ne inſideas.

Χοίνικι μὴ ἐπικαθῆσθαι, id eſt, Chœnici ne inſideas. Interpretatur diuus Hieronymus, De victu ne fueris ſolicitus in diẽ craſtinum. Eſt enim chœnix demenſum, & cibus diurnus, vt apud Homerum Odyſſeas τ,

—οὐ γὰρ ἀεργὸν ἀνὴρ ἐάσομαι, ὅς κεν ἐμῆς γε
Χοίνικος ἅπτηται. id eſt,
Nanque operæ immunem haud patiar quicunque meam vnquam
Chœnica contigerit.

Eodem pacto Laertius & Suidas exponũt. Porrò ſeruis olim cibus diurnus chœnice diſtribuebatur, vt illi viciſſim operis penſum perſoluerent. quam ob cauſam Apollo Pythius Corinthios χοινικομέτρας appellauit, quòd ſeruos poſſiderent quadragies ſexies mille. Author Athenæus libro ſexto. Plutarchus autem longe diuerſius: puta, Nõ indulgendum otio, ſed induſtria proſpiciendum victum, ne deſit in poſterum. Idem in Sympoſiacis huius ſymboli meminit, his quidẽ verbis, μετὰ τῆς Πυθαγορικῆς χοίνικος, ἐφ' ἧς ἀπηγόρευε καθῆσθαι, διδάσκων ἡμᾶς ἀεί τι τῶν παρόντων εἰς τὸ μέλλον ἀπολείπειν, καὶ τῆς αὔριον ἐν τῇ σήμερον μνημονεύειν. hoc eſt, Vnà cũ Pythagorica chœnice, in qua vetuit deſidere, docens nos vt ex eo quod præſens eſt, ſemper aliquid in futurum relinquamus, & craſtini diei in hodierno meminerimus. Exiſtimat autem idem maiores ſignificare voluiſſe, quibus religioſũ habitũ eſt mẽſas inanes tollere. Demetrius Byzãtius apud Athenæũ interpretatur, nõ oportere ſpectare tantũ quæ præſentis diei ſũt, quin craſtinũ ſemper eſſe expectandũ, propemodum cum Plutarcho conſentiens. Ego certè (quandoquidẽ in huiuſmodi ſymbolis diuinare nõ ſolùm licet, verumetiã neceſſe eſt) opinor Pythagoricum hoc ænigma ſumptum ex Homeri loco quẽ modo citauimus, ſignificarique, non oportere per inertiam otium & cibum alienum ſectari, ſed ſua quenque induſtria ſibi parare facultates, quibus munditiem vitæ ſuſtineat. Paraſiticum enim ac fœdum, aliena viuere quadra, nec vllam artem callere, qua poſſis εἰκότως viuere. Notat id Homerus etiam in Iro, quum ait Odyſſeæ σ,

—μετὰ δ' ἔπρεπε γαστέρι μάργῃ,
Ἀζηχὲς φαγέμεν καὶ πιέμεν· οὐδέ οἱ ἦν ἶς, Οὐδὲ βίη. id eſt,
—ſed ventre inſignis inerti
Aſſidue bibere atque edere: aſt induſtria nulla,
Nulláque vis aderat.

Nec abhorret hinc illud Pauli Apoſtoli, ne ipſum quidẽ incelebre vulgo, Qui nõ laborat, nec mãducet. Quũ nobis adornaretur ſexta, ni fallor, Chiliadum editio, nempe anno, ab orbe redempto, milleſimo quingenteſimo decimoſeptimo, commodùm in lucem exiit opus antiquarum lectionũ Ludouici Cælii Rhodigini, de quo quid in totum ſentiam, non habeo neceſſe nunc ferre ſententiã. *Rhodigini Antiquæ lectiones.* Tametſi ipſe operis guſtus (nam delibaui dũtaxat) protinus arguit hominẽ inexplebili legẽdi auiditate per omne genus authorũ circumuolitãtem, & ex retextis aliorũ ſertis nouas ſubinde corollas concinnare gaudẽtem. Quod autẽ Georgii Vallæ, Volaterrani, meique nuſquam, quod quidem compererim, admiſcuerit mentionẽ (quorum tamen cõmentariis nonnihil adiutũ fuiſſe probabile eſt) ſcio iudicio factum, non liuore: etiamſi hoc ipſum tractans ſymbolum, negat ſe quicquam adferre velle in medium, quod in aliorum cõmentariis rebulliat: (ſic enim ille loquitur) quũ nõ pauca adducat quæ in meis Chiliadibus reperio. Nec enim arbitror ad me pertinere quòd ille gignit etiam prouerbia: ſed cuiuſmodi Chiliadas ſexcentas explere poſſis, ſi fors ea res cordi ſit. Vbi pluſculũ otii continget, nõ grauabimur attentius etiam obſeruare ſi quid illic ſit quod ad noſtrum hoc inſtitutũ pertineat, haudquaquam hominẽ ſua laude fraudaturi ſiquid cõtulerit. Cæterùm quod ad huius ænigmatis explanationem attinet, non me fugit quid de chœnice déque ſtragulis cõuolutis diuinarit ille, cuius equidẽ commentum in præſentia nec probo nec refello. Mihi certè nõ libeat ad iſtum diuinare modũ, ſiquid alioquin à probis

Digitized by Google

authoribus ſuppeditetur quæ præſidia ſimulatque nos defecerint, tum fortaſſe diuinabimus & ipſi: ſed ita, vt in huiuſmodi rebus non multum operæ ſeriæ ponamus. Quorſum enim attinet anxie diſquirere quid ſenſerit is qui data opera curauit ne poſſit intelligi? Quum hæc ſcriberē, ex eruditorū
Rhodiginus mortuus. literis cognoui, Rhodiginū obiiſſe ſupremum vitæ diem, nō ſine graui dolore ſtudioſorum & iactura ſtudiorum. Narrat enim qui illum domeſtice norunt, fuiſſe virum integritatis Chriſtianæ, nullo ſtudiorum labore fatigabilem, quum ad extrema ſenectutem peruenerit. Itaque tot virtutibus facilè cōdono ſi minus cādide de nobis ſenſit. Plus enim apud me valet publica ſtudiorum vtilitas, quàm mei nominis ratio.

Ne cuiuis dextram iniceceris.

Μὴ παντὶ ἐμβάλλειν δεξιάν, id eſt, Ne cuiuis porrigas dextrā. hoc eſt, Ne temere quemlibet in familiaritatem admittas, ſed deligas quem diligas. Idē citatur atque exponitur à Plutarcho ἐν τῷ περὶ πολυφιλίας. Conuenit cum illo Solonis apophthegmate, quod ex Apollodoro refert Diogenes Laertius, φίλους μὴ ταχὺ κτῶ, οὓς δ᾽ ἂν κτήσῃ μὴ ἀποδοκίμαζε. id eſt, Amicos ne citò pares: quos autem parauerís, ne reiice.

Arctum anulum ne geſtato.

Μὴ φορεῖν στενὸν δακτύλιον, id eſt Arctum anulum ne geſtato. hoc eſt, interprete diuo Hieronymo, Ne vixeris anxie. & ne temere in ſeruitutem conuicias, aut in eiuſmodi vitæ inſtitutum, vnde te non queas extricare. Siquidem quiſquis anulum anguſtum geſtat, is ſibi quodammodo vincula inicit.

Ignem ne gladio fodito.

Πῦρ σιδήρῳ μὴ σκαλεύειν, id eſt, Ignem gladio ne fodito. hoc eſt, Ira percitū ne laceſſas. quin magis concedere conuenit, & blandis verbis tumidum animū placare. Ita diuus Hieronymus, & apud Athenæum Demetrius Byzātius. Diogenes Laertius exponit, potentium & ferocium iracundiā non eſſe conuitiis exagitandam, propterea quòd flamma quo magis exagitatur, hoc magis atque magis inualeſcit. Neque diſſentit ab hoc interpretamēto Plutarchus. Quanquā Plato libro De legibus ſexto ſic vſurpauit, vt de iis dici ſolitū videatur qui fruſtra moliuntur quod effici nullo pacto queat: oſtendens id luſus genus quoddam fuiſſe, vt ignē gladio diſſecarent. Ad eundem ferme ſenſum retulit diuus Baſilius in epiſtola ad nepotes: vt idem ſibi velint, Ignem gladio diſſecare, & Cribro haurire aquā. Huc nimirū alluſit Lucianus in ſecūdo Verarū narrationū libro, quū ex inſulis fortunatis dimitteretur, fingens ſe à Rhadamantho admonitū, vt ſiquādo rediret in hunc noſtrū orbem, tria quædam obſeruaret, μὴ πῦρ μαχαίρᾳ σκαλεύειν, μὴ θέρμους ἐσθίειν, μὴ παιδὶ ὑπὲρ τὰ ὀκτωκαίδεκα ἔτη πλησιάζειν, id eſt, Ne gladio ignem diuerberaret, ne lupinis veſceretur, ne ſe puero decimūoctauum annum egreſſo adiungeret. Si quidē horum meminiſſet, futurum vt
Horatii locus. aliquando ad eam inſulā reuerteretur. Horatius hoc dicto videtur indicare crudelitatem cū inſania coniunctā. Amor enim per ſe furor eſt, qui ſi erūpat in pugnas ac cædes, ignis gladio perfoditur. Libro Sermonum ſecundo, ſatyra 3,

-his adde cruorem,
Atque ignem gladio ſcrutare.

Cor ne edito.

Μὴ ἐσθίειν τὴν καρδίαν, id eſt, Cor ne edito. hoc eſt, Ne curis tuum ipſius animū excrucies. Ad hūc modum enarrat Demetrius Byzātius apud Athenæum Aut, Ne ſolicitudinibus vitam reddas breuiorē. Ariſtoteles enim lib. De partibus animalium tertio narrat, cor eſſe fontem omnium ſenſuum, vitæque ac ſanguinis. Ariſtophanes in Nebulis,

Ὅμως δὲ θυμὸν δακὼν ἐρῶ. id eſt,
Animum tamen mordens meum, ſic inquam.

Item Theognis,

Καὶ δάκνομαι ψυχὴν καὶ δίχα θυμὸν ἔχω. id eſt,
Et rodor mentem, ſumque animi ambiguus.

Sic Tusc. 3. 53. Videtur ex Homero ſumptum, apud quem eſt Iliados ζ,

Ἤτοι ὁ κὰπ πεδίον τὸ Ἀλήϊον οἶος ἀλᾶτο,
Ὃν θυμὸν κατέδων, πάτον ἀνθρώπων ἀλεείνων.
Solus at ille quidem vacuis errabat in agris,
Cor adedens curis, hominum veſtigia vitans. Et ω,

Σὴν ἔδεαι κραδίην, id eſt, tuum edis cor.

Item Odyſſeæ ι,

Ἔνθα δύω νύκτας, δύο τ᾽ ἤματα συνεχὲς αἰεὶ
Κείμεθ᾽ ὁμοῦ καμάτῳ τε καὶ ἄλγεσι θυμὸν ἔδοντες. id eſt,
Hic ſoles noctéſque duas conſedimus, vſque
Rodentes animum curis ſimul atque labore.

Idem Iliados α,

-σὺ δ᾽ ἔνδοθι θυμὸν ἀμύξεις. id eſt,
-tu intus præcordia rōdes.

A fabis abſtineto.

Κυάμων ἀπέχεσθαι, id eſt, A fabis abſtineto. Huius ænigmatis varia reperitur interpretatio. Plutarchus in commētario De liberis educandis, ad hunc enarrat modum: Abſtinendū à tractādis reipublicæ muneribus: propterea quòd antiqui-
tus in creandis magiſtratibus ſuffragia per fabas vice calculorum ferebantur. Quanquam idem in Problematis diuer- *Suffragia per fabas lata.*
ſam adfert cauſam: nempe quòd omnia legumina vētum & humorem impurū adferant corporibus, atque hanc ob cauſam ad Venerem incitent. In eadem ſententia M. Tullius itē fuiſſe videtur, qui in lib. De diuinatione 1, ſcribit ad hunc modum, Iubet igitur Plato ſic ad ſomnum proficiſci corporibus affectis, vt nihil ſit quod errorem animis perturbationémque adferat. Ex quo etiam Pythagoreis interdictum putatur ne faba veſcerentur, quæ res habet inflationem magnā. Is cibus tranquillitatem mentis quærentibus conſtat eſſe cōtrarius. Ariſtoxenus tamen apud A. Gelliū libro quarto, capite vndecimo, refellit hanc opinionem, affirmans Pythagoram nullo legumine ſæpius vſum quàm fabis, quòd is cibus & aluum ſenſim ſubduceret & læuigaret. Porrò Gellius de cyamo non eſitato, cauſam erroris fuiſſe putat, quòd in Empedoclis carmine, qui diſciplinas Pythagoricas ſectatus eſt, verſus hic inuenitur,

Δειλοὶ πάνδειλοι κυάμων ἄπο χεῖρας ἔχεσθαι. id eſt,
Ah miſeri à cyamo, miſeri ſubducite dextras.

Opinati enim ſunt plerique κυάμους legumētum vulgo dici. *κύαμος.*
Sed qui diligentius ſcitiuſque carmina Empedoclis arbitrati ſunt (vtar enim verbis Gellianis) κυάμους hoc in loco teſticulos ſignificare dicūt: eoſq; more Pythagoræ operte atque ſymbolice κυάμους appellatos, quaſi ſint ὡς τὸ κύειν αἴτιοι, καὶ ἀφορμὴν τῷ κύειν. id eſt, ad ferendū vterū efficaces, cauſæq; ferendi vteri & genituræ humanæ vim præbeāt. Idcirco Empedoclē verſu iſto nō à fabulo edēdo, ſed à rei Venereæ proluuio voluiſſe homines deducere. De cauſis interdictæ fabæ hæc ex
Ariſtotele refert Laertius, φησὶ δ᾽ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ τῶν κυάμων, παραγγέλλειν αὐτὸν ἀπέχεσθαι τῶν κυάμων, ἤτοι ὅτι αἰδοίοις εἰσὶν ὅμοιοι, ἢ ὅτι ᾅδου πύλαις. ἀγόνατον γὰρ μόνον. ἢ ὅτι φθείρει, ἢ ὅτι τῇ τοῦ ὅλου φύσει ὅμοιον, ἢ ὅτι ὀλιγαρχικόν. κληροῦνται γοῦν αὐτοῖς. id eſt, *Fabæ quare interdictæ.*
Ait autē Ariſtoteles in libro de fabis, illū iuſſiſſe à fabis abſtineri, vel quòd pudendis eſſent ſimiles, vel quòd inferorū portis. vnum enim hoc legumen expers genituræ. vel quòd corrumpat, vel quòd vniuerſi naturæ ſimile, vel quòd ad oligarchiam pertineat. nam fabis ſortiuntur. Cū eo quod poſtremo loco attigit Ariſtoteles, conuenit quorundam ſententia, qui putant Pythagoram hoc ænigmate deterruiſſe à capeſſenda republica. Mihi magis etiā arridet quod addit is qui hiſtorias quas Gregorius Nazianzenus attigit, collegit, Edere fabas, qui lucro corrupti ferunt ſuffragia. Plutarchus apud eundem Gellium teſtatur, Ariſtotelem ſcriptum reliquiſſe, quòd Pythagoras μήτρας καὶ καρδίας, καὶ ἀκαλήφης, καὶ τοιούτων ἄλλων ἀπέχεσθαι, id eſt, vulua, corde, & marina vrtica, atque id genus quibuſdam aliis abſtinuerit. Theon grā-
maticus apud Plutarchum in Sympoſiacis narrat, apud AEgyptios tantam eſſe fabarum religionem, vt eas neque ſerāt neque comedant, imò nec aſpicere fas ſit, Herodoto teſte. *Fabarum religio.*
Quin & apud Romanos inter funeſta habebātur fabæ, quippe quas nec tāgere, nec nominare Diali flamini liceret: quòd ad mortuos pertinere putarentur. Nam & lemuribus iactebantur laruis, & parentalibus adhibebātur ſacrificiis: & in flore earum literæ luctus apparere videntur, vt teſtatur Feſtus Pōpeius. Plinius exiſtimat ob id à Pythagora damnatā fabā, quòd hebetet ſēſus, & pariat inſomnia, vel quòd animæ mortuorum ſint in ea. qua de cauſa & in parentalibus aſſumitur. Vnde & Plutarchus teſtatur legumina potiſſimum valere ad euocandos manes. Varro ob hoc flaminem ea nō veſci tradit, quoniam & in flore eius literæ lugubres inueniuntur. Cæterùm quòd Plutarchus in problematibus rerū priſcarū inter cætera refert, ob id dānatas fabas quòd Lethes & Erebi ſint cognomines, quid ſibi velit, nō ſatis intelligebā: niſi quòd cōſultis Græcis codicibus cōperi tandē vel li-

brarii vel interpretis errorē. Siquidē & Græca ſic habēt, πότερον οἱ Πυθαγορικοί, τοὺς μὲν κυάμους ἀφωσιοῦντο δι᾽ ἃς λεγομένας αἰτίας, τὸν δὲ λάθυρον καὶ τὸν ἐρέβινθον, ὡς παρωνύμους τοῦ Ἐρέβους καὶ τῆς λήθης; id eſt, An quòd Pythagorici fabas quidē abominabātur ob cauſas quæ feruntur, Lathyrū autem & erebinthum, quòd nomen à Lethe & Erebo deductū habeāt? Hactenus Plutarchi verba retulimus. lathyrus autem & erebinthus ciceris genera ſunt. Lethe Græcis obliuionem ſonat, Erebus à caligine nomen habet: inauſpicatæ voces ſapientiæ ſtudioſis. Hic lapſus in hoc profuit, vt Latini codicis mendū oſtēderimus, nequis ad eundē impingat lapidē.

Lathyrus. Erebinthus.

Cibum in matellam ne immittas.

Σιτίον εἰς ἀμίδα μὴ ἐμβάλλειν, id eſt, Cibū in matellam ne immittas. Interpretatur Plutarchus, ne ſermonem vrbanum immittas in animū hominis improbi. Nam oratio cibus eſt animi: is corrumpitur & putreſcit ſi in animū inſyncerum inciderit. Hoc eſt quod apud Gellium admonet Epictetus, etiā atque etiam vidēdum in cuiuſmodi animum immittamus ſermonem. Etenim ſi in vas inſyncerum immiſerimus, in acetum aut lotium verti. Huc alluſit Horatius,

Syncerum eſt niſi vas, quodcunque infundis, aceſcit.

Ad finem vbi perueneris, ne velis reuerti.

Μὴ ἐπιστρέφεσθαι, ἐπὶ τοὺς ὅρους ἐλθόντα, id eſt, Ne reflectas vbi ad terminos perueneris. hoc eſt, interpr. Plutarcho, Quū aderit fatalis dies, viderísque vitæ finem adeſſe, æquo animo feras, neque turpi vitæ cupiditate exanimeris. In vita Numæ paulo ſecus refert, βαδίζοντα, εἰς ἀποδημίαν, μὴ μεταστρέφεσθαι, hoc eſt, qui peregrinationem ingreſſi ſunt, ne reuertantur. Hieronymus aliter, Poſt mortem hanc ne deſideres vitam. Quemadmodū vulgò quoſdam dicentes audimus Virgilianum illud,

O mihi præteritos referat ſi Iuppiter annos.

Superis impari numero, inferis pari ſacrificandum.

Τοῖς μὲν οὐρανίοις περιττὰ θύειν, ἄρτια δὲ τοῖς χθονίοις, id eſt, Superis quidem, imparibus ſacrificādum, inferis verò, paribus. Sed refert tantum vt ænigma Pythagoricum, non interpretatur. Cæterùm in problematibus Romanarū antiquitatū, docet apud veteres primum menſem diis cæleſtibus habitum ſacrum, ſecundum verò diis inferis, in quo & luſtrationibus quibuſdā vti mos erat, & mortuis parentabāt. Quinetiam totius mēſis tres dies principes & authores eſſe voluerunt, Calendarum, Nonarum & Iduum, quos feſtos & ſacros habebant, veluti diis ſuperis dicatos: qui hos ſequerentur, hoc eſt poſtridie Calendas, Nonas & Idus, diis manibus attribuebant, ac proinde nefaſtos ac religioſos iudicabant. Sic & apud Græcos tertius crater ſoſpitatori Ioui, ſecundus ſemideis ac dæmonibus tribuebatur. Principium autem omnis numeri eſt ἑνάς, cui aduerſatur δυάς, inter pares numeros primus, nec finem habēs, nec perfectus: quum ternio ſit abſolutus. Ac de numerorum quidem myſteriis multa reperias apud Platonem & Pythagoricos, nonnulla etiam apud priſcos theologos. Quod ad explicandū huius ſymboli ſenſum attinet, arbitror illud ſignificatum, Deum, quoniā mens eſt ſimpliciſſima & in ſeipſo perfecta, dotibus animi potiſſimum delectari. Nam quæ corporis ſunt, compoſita ſunt, ac propigatione in immenſum multiplicantur, quum animus ſit ſimplex, immortalis, & ſeipſo contentus.

Per publicam viam ne ambules.

Διὰ τῆς λεωφόρου μὴ βαδίζειν, id eſt Per publicā viam ne ambules. Diuus Hieronymus exponit, Ne vulgi ſequaris errores. Nunquam enim tam bene cum rebus humanis actum eſt, vt optima plurimis placuerint. Vnde quidā hoc ſic efferūt, Viam regiam declinato, per ſemitas ingreditor. Quod quidem præceptum non abhorret ab Euangelica doctrina, quæ monet vt declinata via ſpatioſa, per quam ambulāt plerique, per anguſtam ingrediamur viam, à paucis quidem tritam, ſed ducentem ad immortalitatem.

Tollenti onus auxiliare, deponenti nequaquā.

Φορτίον συγκαθαιρεῖν, μὴ δὲ συνεπιτιθέναι. Diuus Hieronymus hoc ita refert, Oneratis ſuperimponendum opus, deponentibus non conſitendum. Putātque hunc eſſe ſenſum. Ad virtutem incedentibus augenda præcepta: tradentes ſe otio, relinquendos. Vnde proferendum hoc pacto, φορτίον συγκαθαιρεῖν, μὴ δὲ συγκατατιθέναι, id eſt, Tollēti onus auxiliandum haud adiuuandus tamen qui deponat. Hoc admonendum, putaui, quòd in quibuſdam impreſſis codicibus deprauatum eſt hoc ſymbolum.

Ollæ veſtigium in cinere turbato.

Χύτρας ἴχνος συγχεῖν ἐν τῇ τέφρᾳ, id eſt, Ollæ veſtigium in cinere turbato. Plutarchus in Sympoſiacis interpretatur, nullum euidens iracundiæ veſtigium oportere relinqui: ſed ſimulatque deferbuerit atque reſederit animi tumor, omnem præteritorum malorum memoriam penitus tollēdam eſſe.

Vnguium criniúmque præſegmina ne commingito.

Ἀπονυχίσματα καὶ κουρὰς μὴ ἐπουρεῖν, μηδὲ ἐφίστασθαι, id eſt, Vnguium crinium que præſegmina ne commingito, neque inſiſtito. Huius nullum adhuc interpretamentum reperi. Verùm conicio ſenſum hunc eſſe, ſiquos habeamus affines aut cognatos humiles & inutiles, eos tamen non eſſe vſquequaque ſpernendos & contumeliis inſectandos.

Extra publicam viam ne deflectas.

Ἐκτὸς λεωφόρου μὴ βαδίζειν, id eſt, Extra viam publicam ne ingrediaris. Hoc quoque refertur inter Pythagorica ſymbola a Diogene Laertio, tametſi ſuperiori diuerſum. Neque eſt quòd hanc miremur pugnantiam: quandoquidem, vt rectè præceptum eſt, Loquendum vt plures, ſapiendum vt pauci: ita ſunt quædam in quibus cum vulgo cōuenire, dexteritatis eſt: ſunt rurſum in quibus à vulgo quàm maximè diſſidere virum bonum oportet. Rectè Flaccus,

Interdum & vulgus rectum videt, eſt vbi peccet.

Quæ vncis ſunt vnguibus, ne nutrias.

Γαμψώνυχα μὴ τρέφειν, id eſt, Quæ ſunt vnguibus vncis, ne nutrias. Rapacitatē fugito, interprete Tryphone. Equidem arbitror conuenire cum illo Aeſchyli dicto, quod ſuo reddemus loco, Catulū leonis non eſſe alendum in rep. hoc eſt, nō admittēdos δημοβόρους, vt ait Homerus, βασιλέας, reges populi deuoratores: aut factioſos & præpotentes, qui opes ciuium ad paucos contrahunt, id quod nunc ſolenne eſt.

Aduerſus ſolem ne loquitor.

Πρὸς τὸν ἥλιον τετραμμένον μὴ λαλεῖν, id eſt, Aduerſus ſolem ne loquitor. hoc eſt, Manifeſtis ne repugnes. Nam quod maxime conſtat, maximéque in confeſſo eſt, id ſole clarius dicimus. Ergo contra ſolem loquitur, qui dicit, Sole clarius

Nil intra eſt oleam, nihil extra eſt in nuce duri.

Gladium acutum auertas.

Ὀξεῖαν μάχαιραν ἀποστρέφειν, id eſt Enſem acutum auertas. Opinor innui, à periculoſis negotiis abſtinēdum. Nam fertur & aliud prouerbiū, μὴ παιδὶ μάχαιραν, Ne puero gladium, ſubaudiendum, committas. Ne puero gladium.

Aduerſus ſolem ne meiito.

Πρὸς τὸν ἥλιον τετραμμένον μὴ ὀμιχεῖν, id eſt, Aduerſus ſolem ne meiito. Opinor commendari verecundiam. Tametſi Plinius ſuperſtitioſam huius rei cauſam reddit lib. 28. cap. 6. verba ipſius ſubſcribā, Auguria valetudinis ex vrina tradūtur. Si mane candida, deinde rufa ſit, illo modo cōcoquere, hoc concoxiſſe ſignificatur. Mala ſigna rubræ, peſſima nigræ. Mala bullantis & craſſæ: in qua quod ſubſidit, ſi albū eſt, ſignificat circa articulos aut viſcera dolorem imminere. Eadem viridis, morbum viſcerum: pallida, bilis: rubens, ſanguinis. Mala & in qua veluti furfures atque nubeculæ apparent. Diluta quoque alba, vitioſa eſt. Mortifera verò craſſa, grauis odore. Et in pueris tenuis ac diluta. Magi vetant eius rei cauſa contra ſolem lunámque nudari, aut vmbram cuiuſquam ab ipſa aſpergi. Heſiodus iuxtà obſtantia reddi ſuadet, ne Deum nudatio aliquem offendat. Locus hic quem Plinius citat, & ex quo ſymbolum Pythagoræ ſumptum apparet, eſt in opere cui titulus Ἔργα καὶ ἡμέραι,

Μηδ᾽ ἄντ᾽ ἠελίου τετραμμένος ὀρθὸς ὀμιχεῖν,
Αὐτὰρ ἐπεί κε δύῃ, μεμνημένος, ἔς τ᾽ ἀνιόντα.
Μήτ᾽ ἐν ὁδῷ, μήτ᾽ ἐκτὸς ὁδοῦ προβάδην οὐρήσῃς,
Μηδ᾽ ἀπογυμνωθείς, μακάρων τοι νύκτες ἔασιν.
Ἑζόμενος δ᾽ ὅγε θεῖος ἀνήρ, πεπνυμένα εἰδώς,
Ἢ ὅγε πρὸς τοῖχον πελάσας εὐερκέος αὐλῆς. Id eſt,
Aduerſus ſolem rectus ne meiito: verùm vt
Occiderit, donec redeat, facere iſta memento.
Sed neque progrediens, lotium diſperſeris vnquam,

Inve viis,extràve viaſ:neque membra renudes
Micturus.ſiquidem diuis nox ſacra beatis.
At qui vir fuerit prudénſque piuſque,recumbens,
Siue domus muris admotus corpore,meiet.

Hirundinem ſub eodem tecto ne habeas.

Ὁμωροφίους χελιδόνας μὴ ἔχειν, hoc eſt, Hirundines ne habeas ſub eodē tecto. Diuus Hieronymus, Ariſtotelis authoritatem ſequutus, interpretatur abſtinendum à commercio garrulorum & ſuſurronū. Verùm hoc interpretamentum refellitur apud Plutarchū Sympoſiacῶn decade octaua. Nā haud æquum videri vt auem domeſticam, & humani conuictus citra noxam amantem, perinde vt ſanguinariam & rapacem propellamus. Quod enim de garrulitate cauſantur, id eſſe friuolum: quum gallos, graculos, perdices, picas, cumque his alias complures multo magis obſtreperas, non arceamus à domeſtico contubernio. imò nihil penè minus in hirundinem conuenire, quàm garrulitatem. Ne id quidem accipiendū videtur quòd quidam Pythagoricum ſymbolum ad tragœdiam quæ de hirundine fertur, referunt, quaſi triſte omen ſecum adferat. Nam hac ratione philomelam item eiici oportere, vt quæ ad eandem pertineat tragœdiam. Itaque vero propius videtur, ob id improbatā hirundinem, quòd eidē malo videatur obnoxia quo infames habentur aues aduncis vnguibus. Siquidem carnibus victitat, & cicadas, animal maximè vocale, ac muſis ſacrum, venatur: præterea humi volās minutis animantibus inſidiatur, deinde ſola auium in tectis verſatur, nullam adferēs vtilitatem. Nam ciconia quum ne tecto quidem vtatur noſtro, tamen haudquaquam mediocrem contubernii gratiam refert, bufones, ſerpentes, hoſtes hominū è medio tollens. Contrà hirundo, poſteaquā ſub noſtro tecto ſuos educauit pullos, abit, nulla relata gratia communicati hoſpitii. Denique, quod eſt omniū grauiſſimū, duo duntaxat animalia domeſtica ſunt, quæ nunquam humano conuictu manſueſcunt, neque tactū admittunt, neque conſuetudinem, neque vllius rei aut diſciplinæ communionem. Muſca ſemper pauitat nequid mali patiatur, & ob hanc cauſam indocilis ac ſemifera. Hirundo item natura videtur hominem exoſum habere, proinde nec cicuratur, vtpote diffidens ſemper, ſempérque ſuſpicās mali quippiam. His de rebus rectè Pythagoras cōuictorem ingratum parúmque firmū, hirundinis ſymbolo monuit ablegandum. Huiuſmodi ferme Plutarchus eo quem oſtendi loco. Quibus illud vnum videtur addendū, Ciceronem, ſeu quiſquis is fuit, in Rhetoricis ad Herennium, infidæ amicitiæ ſimilitudinē ab hirundinibus mutuari, quæ vere ineunte præſto ſint, hyeme inſtante deuolent.

Stragula ſemper conuoluta habeto.

Τὰ στρώματα ἀεὶ συνδεδεμένα ἔχειν, id eſt, Stragula ſemper conuoluta habeto. Id his quoque temporibus inelegans & inurbanū habetur, ſiquis ſtragula lecti non cōponat. Quid autem ſibi velit hoc ſymbolum, aliis diuinandū relinquo. Tametſi ſuſpicor commēdatam verecundiam, etiam his in rebus quibus cogimur naturæ neceſſitati ſatiſfacere.

In anulo, Dei figuram ne geſtato.

Ἐν δακτυλίῳ θεοῦ εἰκόνα μὴ περιφέρειν, id eſt, In anulo, Dei imaginem ne circunferas. Fortaſſis admonet, non paſſim admiſcendam Dei mentionem.

Sellam oleo ne abſterſeris.

Ἔλαιον εἰς θᾶκον μὴ ἀπομόργνυσθαι, id eſt, Ne ſedem abſterſeris oleo. Nec huius interpretamentum occurrit. Arbitror innui, non eſſe abutendum rebus optimis ad ea quibus neque dignæ videntur, neque vtiles.

Coronam ne carpito.

Στέφανον μὴ δρέπεσθαι, id eſt, Coronam ne carpſeris. Diuus Hieronymus aduerſus Rufinum interpretatur, vrbium leges obſeruandas eſſe, non violandas, neque reprehendendas: quòd vrbium turrita mœnia coronarū ſpeciem præbeant.

Quæ deciderint ne tollito.

Τὰ πεσόντα μὴ ἀναιρεῖσθαι, id eſt, Quæ deciderint ne tollas. Admonet vt aſſueſcamus moderatius cibum ſumere. Ariſtophanes in Heroibus, teſte Laertio, ſuperſtitioſam huius ſymboli cauſam adfert. Heroum enim eſſe quæ ceciderint è menſa, eóque nefas guſtare. Alii ſic efferunt, *μηδὲ γεύεσθαι ἀπὸ τῆς τραπέζης καταπεσόντων*, id eſt, Ne guſtato quæcunque in menſa deciderint.

A gallo candido abſtineas.

Ἀλεκτρυόνος μὴ ἅπτεσθαι λευκοῦ, id eſt, Albo gallo ne manū admoliaris. quod Menſi ſacer ſit, vtpote horarum nuntius.

Panem ne frangito.

Ἄρτον μὴ καταγνύειν, id eſt, Panem ne frangito. Admonet non eſſe dirimendam amicitiam: propterea quòd antiquitus amicitia pane conciliabatur. Vnde & Chriſtus princeps noſter, diſtributo pane, perpetuam inter ſuos amicitiam cōſecrabat. Proinde non conuenire frangi id per quod amici conglutinarentur. *Chriſtus panem diſtribuens.*

Salem apponito.

Τὸν ἅλα παρατίθεσθαι, id eſt, Salem apponito. Admonet iuſtitiam & æquitatem omni adhibendam negotio. Sal enim quicquid occupauerit ſeruat, & ex rebus puriſſimis conſtat, aqua & mari.

In via ne ſeces ligna.

Ἐν ὁδῷ μὴ σχίζειν ξύλα, id eſt, In via ne ſeces ligna. Quidam exponunt non eſſe diſcruciandam & abbreuiandam vitam curis & anxiis cogitationibus.

Ne libaris diis ex vitibus non amputatis.

Μὴ σπένδειν θεοῖς ἐξ ἀμπέλων ἀτμήτων, id eſt, Ne libaris diis ex vitibus non amputatis. Nihil gratum ſuperis quod non purū purgatúmque ſit. Hoc ænigma Plutarchus tribuit Numæ, in ipſius vita, diuinans eo manſuetudinem commendari, quæ pars ſit pietatis: quemadmodū & Euangelica doctrina reiicit munera ferocis, qui nolit fratri ſuo recōciliari. Quod enim purgatū non eſt, agreſte eſt: & farina conducit leniendis quæ dura ſunt. Addit enim quod mox ſubiiciam. *Farina lenit dura.*

Ne ſacrificato ſine farina.

Μὴ θύειν ἄνευ ἀλφίτων, id eſt, Abſq; farina ne ſacrificato. Hoc ænigma morum manſuetudinē commendat, vt dictum eſt.

Adorato circumactus.

Προσκυνεῖν περιφερόμενος, id eſt, Adorandum circumactu corporis. Nimirum ad imitationem cæli perpetua vertigine circumacti. Cælum autem, deum antiquitas credidit. Plutarchus & hoc tribuit Numæ, ceu peculiare. Ac meminit quidem de cæli circumactu, cæterùm addit & alias interpretationes: videlicet quum ſacra ſpectent exortum ſolis, qui adorat vertens ſe circumacto corpore ad Orientem, videtur ſemet ad Deum conuertere, factóque circulo per vtranque mundi partem, vota facere. Subiicit & tertiam, quā videtur maximè probare, Corporis vertigine ſignificari rotas Aegyptias. Sētit, opinor, de hieroglyphicis, quibus illi ſignificabāt nihil in rebus humanis eſſe ſtabile aut perpetuum, ſed vtcūque viſum fuerit Deo vitam noſtram vertere ac voluere, æquum eſſe vt boni conſulamus.

Adoraturi ſedeant.

Καθῆσθαι προσκυνήσαντας, id eſt, Adoraturi ſedeant. Significat vota certa concipere oportere, & in iis quæ ſunt optima perſeuerare. Et hoc Plutarchus aſcribit Numæ (niſi quòd in edito per Aldinos volumine *προσκυνήσαντας* legimus, nō *προσκυνήσοντας*) addens id fuiſſe velut augurium vota rata firmáque fore. Addit, quibuſdam hanc quietem videri diſtinctionem actionum: tanquam qui priori actioni finē impoſuerint, ſedentes apud deos, initium alterius actionis ab iiſdem auſpicentur. Quidam arbitrantur alium ſubeſſe ſenſum, quòd oporteat eos qui ſacris operantur, nō obiter ac velut aliud agentes hoc facere, ſed vacuos ac totos rei diuinæ intentos. Vnde Plutarchus idem tradit, quoties pontifex auguria ſeu ſacra aggrediebatur, præcones clamabant, Hoc age. Ea vox hortabatur, vt qui ſacra adirent, reuerenter & attentè id facerent. Idem in Problematibus rerum priſcarum refert, qui diis vota feciſſent, in templis manere & quietem agere ſolitos: quòd actiones huius vitæ frequenter inuoluāt hominem moleſtiis.

Surgens è lecto, veſtigiū corporis confundito.

Ἀναστὰς ἐξ εὐνῆς, συγχεῖν τὰ στρώματα, id eſt, Quum ſurrexeris, ſtragulas confundito. Videtur idem cum ſuperiore de ſtragulis complicandis.

A piſcibus abſtineto.

Ἰχθύων μὴ γεύεσθαι, id eſt, Piſces ne guſtato. Quamobrem Pythagoras ab vrtica marina iuſſerit abſtinere, fortaſſis il-

lud in cauſa fuit quòd is piſcis Hecatæ ſit ſacer, propter myſterium ternionis, quem aiunt huic deæ dicatum. Sed qua gratia reliquorum item piſcium eſum interdixerit, nõ æquè promptum fuerit expedire. Quanquam apud Plutarchũ in Quæſtionibus conuiuialibus, quiſpiam huiuſmodi cauſam adfert, Piſces quodammodo Pythagoricæ diſciplinæ contubernales videri, propter ἐχεμυθίαν, id eſt ſilentium. ita vt etiam in prouerbium abierit, ἀφωνότερος ἰχθύος, id eſt, Magis mutus quam piſcis. Theon grammaticus apud eundem Plutarchum diuerſam rationem allegat. Nam piſcem maris indigenam & alumnum eſſe, elementi videlicet non ſolùm alieniſſimi, verumetia inimiciſſimi naturæ hominis. Neque enim deos hinc ali, quemadmodũ de ſtellis opinantur Stoici. Quin parentem & ſeruatorẽ regionis Ægyptiorum Oſiridem in hoc deiectũ periiſſe. Proinde nec aqua maris ad potum vtuntur, nec quicquam eorum quæ in ea gignuntur aluntúrque, purum & ad hominis vſum accommodatũ exiſtimant: vt cum quibus nec aerem communem, neque regionem habeamus communẽ. Quinimo aer hic, per quem reliqua omnia viuunt aluntúrque, illis perniciem adfert, tãquam præter naturam, citráque vſum & genitis & viuentibus. Neque mirum, inquit, ſi ab animantibus abſtinent, propter elementum maris ab humana natura alienis, nec ob id idoneis quæ cum noſtro ſpiritu ac ſanguine miſceantur: quando neque nautas alloqui dignantur Ægyptii, ſi quando fiant obuii: quippe qui ex mari victum ſibi parent. Ruſum Sylla eodem in loco cauſam aliam adducit: nempe Pythagoram ferè veſci ſolitum iis quæ fuiſſent diis immolata, primitiis illis dicatis. Atqui nullus piſcis idoneus ad ſacrificiũ. Plutarchus ipſe rationes ſuperiores ita refellit, vt dicat, hoc ipſo nomine magis oportere veſci piſcibus, quòd peregrini generis eſſe videantur. Immane enim planéque Cyclopicum eſſe, ſi quæ ſunt eiuſdem generis, mutuo laniatu paſcantur. Nam quod narrant, aliquando Pythagorã empto retium iactu, piſces captos emiſiſſe, non eos contempſit velut hoſtes & alienigenas, ſed tanquam amicis iam factis & captiuis pepercit, perſoluto illorum nomine pretio. Reddit autem duplicem cauſam quare Pythagoræ non probaretur piſcium eſus, partim quòd res cum iniuſtitia coniuncta videretur, perſequi, occidere, vorare animal: quòd ipſa natura nullo pacto lædat hominẽ aut lædere poſſit. Deinde quod non ad neceſſitatem, ſed ad luxum ſuperuacaneámque gulæ voluptatem pertineat piſcium eſus. Hinc eſſe quòd Homerus fecerit, nõ Græcos ſolùm, quum circa Helleſpontum militarent, à piſcibus abſtinentes: verumetiam Phæacas ipſos, alioqui helluones. Ne procis quidem lurconibus marinum obſonium appoſuit, quũ vtrique inſulares eſſent. Nam apud hos maiorem ferè videmus tum immanitatem, tum luxum. Neque ſocii Vlyſſis vnquam aut hamo aut retibus vſi ſunt, donec farina ſuppeteret. Verùm omni cõmeatu abſumpto, paulo prius quàm ſacros Soli boues deuorarent, piſcari cœperunt: non obſonii cauſa, ſed ad famem depellendam. Commemorantur hoc loco apud Plutarchum & alia nonnulla de piſcium abſtinentia. ſed hæc ad ſymboli interpretationem ſatis eſſe viſa ſunt. Tribuitur Pythagoræ & illa nobilis ſententia, teſte Plutarcho, in Commentario De exilio, ἑλοῦ βίον τὸν ἄριστον, ἡδὺν δὲ αὐτὸν ἡ συνήθεια ποιήσει. id eſt, Optimã vitæ rationem elige, eam iucundam reddet conſuetudo. Diuus Hieronymus hoc etiã dogma Pythagoricũ refert, quo vir ille totius moralis philoſophiæ ſummam complexus videtur. δεῖ φυγαδεύειν πάσῃ μηχανῇ καὶ ἐκκόπτειν τὴν νόσον ἀπὸ τοῦ σώματος, τὴν ἀπαιδευσίαν ἀπὸ τῆς ψυχῆς, τὴν ἀσέλγειαν ἀπὸ γαστρός, τὴν στάσιν ἀπὸ πόλεως, τὴν διχοστασίαν ἀπὸ τῆς οἰκίας, καὶ κοινῇ ἀπὸ πάντων τὴν ἀκρασίαν. id eſt, Fugare conuenit ac modis omnibus reſecare morbũ à corpore, inſcitiam ab animo, luxuriem à ventre, ſeditionem à ciuitate, diſcordiam à familia, in ſumma ab omni negotio intemperantiam.

Pythagoras cur piſcium eſum interdixerit.

Mare inimiciſſimum naturæ hominis.

Pythagoras piſces captos emiſit.

Apud Homerũ abſtinetur à piſcibus.

Nõ bene imperat niſi qui paruerit imperio. 3

Οὐκ ἔστιν εὖ ἄρξαι μὴ ἀρχθέντα, id eſt, Fieri nõ poteſt vt benè gerat imperium qui non tulerit imperium. Manet hoc adagium hodiéque vulgo celebre, Neminem rectè dominum agere, qui nõ antè miniſtrum geſſerit. Citat autem Ariſtoteles Politicorum libro 3, διὸ λέγεται καὶ τοῦτο καλῶς, ὡς οὐκ ἔστιν εὖ ἄρξειν, μὴ ἀρχθέντα. id eſt, Quapropter illud etiam rectè dicitur, Neminem bene imperium gerere qui nõ ipſe prius ſub imperio fuerit. Ruſum eodem libro, τὸν μέλλοντα ἄρχειν καλῶς, ἀρχθῆναί φασι δεῖν πρῶτον. id eſt, Eum enim qui bene ſit adminiſtraturus imperium, aiunt imperium ferre prius oportere. Magis prouerbialiter extulit Plato, libro de Legibus 6, δεῖ δὴ πάντ' ἄνδρα διανοεῖσθαι περὶ ἁπάντων ἀνθρώπων, ὡς ὁ μὴ δουλεύσας, οὐδ' ἂν δεσπότης γένοιτο ἄξιος ἐπαίνου. id eſt, Iã illud oportet vnumquenque de mortalibus vniuerſis cogitare, qui non ſeruierit, eum haudquaquam dominũ fore laude dignum. Plutarchus in ducem imperitum, οὔτε γὰρ πίπτοντος ἐστὶν ὀρθοῦν, οὔτε διδάσκειν ἀγνοοῦντος, οὔτε κοσμεῖν ἀκοσμοῦντος, οὔτε τάττειν ἀτακτοῦντος, ἢ ἄρχειν μὴ ἀρχομένου. id eſt, Neque enim lapſi partes ſunt alios erigere, neque inſcii docere, neque incõpoſiti componere, neque ordinare inordinati, neque imperare qui imperium non ſit paſſus. Idem hoc laudis peculiariter tribuit Ageſilao, ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ ἄρχειν μὴ ἀπαίδευτον τοῦ ἄρχεσθαι. id eſt, Veniſſe ad imperium non indoctum parere imperio. Seneca libr. de ira 2, Nemo regere poteſt niſi qui & regi. Natũ adagium à nobili illo Solonis apophthegmate, quod in ei⁹ vita refert Diogenes Laertius, ἄρχε πρῶτον μαθὼν ἄρχεσθαι. id eſt, Imperium gere, ſed vbi prius imperiũ ferre didiceris. Itaque referri poteſt vel ad eos qui prius alieno parendo imperio, diſcunt imperium in alios gerere: vel qui prius cupiditatibus imperant ſuis, quàm in alios exerceant imperium. Neque enim idoneus eſt vt aliis dominetur qui ipſe ſeruit affectibus: neque rex aliis eſſe poteſt niſi quem ratio rexerit.

Adonidis horti. 4

Ἀδώνιδος κῆποι, id eſt, Adonidis horti, de rebus leuiculis dicebatur parúmque frugiferis, & ad breuem præſentémque modò voluptatem idoneis. Pauſanias teſtatur, Adonidis hortos olim in deliciis fuiſſe, lactucis potiſſimum ac fœniculis frequentes, in quibus ſemina haud aliter atque in teſta deponi conſueuerint: eóque rem in prouerbium abiiſſe, contra futiles ac nugones homines, & voluptatibus ineptis natos: cuiuſmodi ſunt cantores, ſophiſtæ, poetæ laſciui, cupediarii, atque id genus alii. Erant autẽ ii horti Veneri ſacri, propter Adonidem eius amaſium primo ætatis flore præreptum, atque in florem conuerſum. Horum mentionem facit Plato in Phædro, ὁ νοῦν ἔχων γεωργός, ὧν σπερμάτων κήδοιτο, καὶ ἔγκαρπα βούλοιτο γενέσθαι, πότερα σπουδῇ ἂν θέρους εἰς Ἀδώνιδος κήπους ἀρῶν, χαίροι θεωρῶν καλοὺς ἐν ἡμέραισιν ὀκτὼ γιγνομένους; ἢ ταῦτα μὲν δὴ παιδιᾶς τε καὶ ἑορτῆς χάριν δρῴη ἄν, ὅτε καὶ ποιοῖ; id eſt, Nũ agricola, qui ſapiat, ſemina quæ curæ haberet, quǽque cuperet aliquando fructum adferre, æſtatis tempore ſummo ſtudio in Adonidis hortos mitteret, gaudétque ſpectare eos intra dies octo tam pulchros effectos? an ea quidem per luſum ac feſti gratia faciet, ſiquando tamen fecerit? Item Plutarchus in commentario cui titulus, περὶ τῶν βραδέως ὑπὸ θείου τιμωρουμένων, id eſt, de eo qui à numine ſerò punitur, ἀλλὰ μικρολόγος τις καὶ κενόσπουδος ὁ θεός ἐστιν, εἴ γε μηδὲν ἡμῶν ἐχόντων θεῖον ἐν αὐτοῖς, μηδὲ προσόμοιον ἐκείνῳ, καὶ διαρκὲς καὶ βέβαιον, ἀλλὰ φύλλοις, ὡς Ὅμηρος ἔφη, παραπλησίως ἀπομαραινομένων παντάπασι καὶ φθινόντων ἐν ὀλίγῳ, ποιεῖται λόγον τοσοῦτον, ὥσπερ αἱ τοὺς Ἀδώνιδος κήπους ἐν ὀστρακίοις τισὶ θεραπεύουσαι καὶ θεραπεύουσαι γυναῖκες, ἐφημέρους ψυχὰς ἐν σαρκὶ τρυφερᾷ καὶ βίου ῥίζαν ἰσχυρὰν οὐ δεχομένῃ βλαστανούσας, εἶτα ἀποσβεννυμένας εὐθὺς ὑπὸ τῆς τυχούσης προφάσεως. id eſt, Imò moroſior quiſpiam & leuicularum rerum curioſus eſt Deus, qui, quum nihil habeamus diuinũ in nobis, neque quod vllo modo ad illius ſimilitudinem accedat, quodque conſtet ac ſtabile perpetuumque ſit: quin magis foliorum ritu, quemadmodum ait Homerus, vndequaque marceſcamus, intereamúſque breui: tantam noſtri curam habeat: non aliter quàm mulieres quæ Adonidis hortos ad dies pauculos vernãtes, in teſtulis quibuſdã nutriunt, fouéntque animas breui duraturas, in carne tenera, & ſolidam vitæ radicem non recipiente ſuppullulantes, ac mox ad quamuis occaſionem interituras. Meminit & Theocritus Idyllio 15,

Παρ' δ' ἁπαλοὶ κᾶποι πεφυλαγμένοι ἐν ταλαρίσκοις
Ἀργυρέοις.
Adſunt & teneri calathis candentibus horti
Seruati.

Effertur parœmia etiam hoc modo, ἀκαρπότερος τῶν Ἀδώνιδος κήπων, id eſt, Infructuoſior Adonidis hortis. Nõ diſſimili figura Iſæus apud Philoſtratum iuueniles voluptates appellat Ταντάλου κήπους, quòd vmbris ac ſomniis perſimiles ſint, nec expleant hominis animum, ſed irritent potius. Similiter Pollux ſophiſtæ Athenodori dictionem appellabat Tantali

Infructuoſior Adonidis hortis.

hortos, quòd iuuenilis eſſet ac leuis: ſpeciem præ ſe ferens quaſi aliquid eſſet, quum nihil eſſet.

Infixo aculeo fugere. 5

Βαλὼν φεύξῃ δοκεῖς; id eſt, Iaculo immiſſo fugiturum te putas? Metaphora prouerbialis, vbi quis dicto conuitio, ſeu maleficio quopiam peracto, ſtatim ſubducit ſeſe, ne vel tueri cogatur quod dixerit, aut ne mutuum recipiat. Eryximachus medicus in conuiuio Platonis, Ariſtophani diſcedere paranti, ne cogeretur & ipſe laudare Cupidinē, ac ſocis quibuſdam poeticis eludenti, Βαλὼν γε, φάναι, ὦ Ἀριστόφανες, οἴει ἐκφεύξεσθαι. ἀλλὰ πρόσεχε τὸν νοῦν, καὶ οὕτως λέγε ὡς δώσων λόγον. ἴσως μέντοι, ἂν δόξῃ μοι, ἀφήσω σε. id eſt, Vt videtur, inquit, Ariſtophanes, immiſſo in nos iaculo fugiturū te credis. Quin tu animum aduerte, atque ita loquere tanquam rationē redditurus. Sanè, ſi mihi videbitur, fortaſſis te dimittam. Vtitur item in Phædone, & in primo de Rep. libro: quanquam hoc loco mutat metaphoram, & ad balneatorem iniecta aqua diſcedētem refert, Ταῦτα εἰπὼν ὁ Θρασύμαχος ἐν νῷ εἶχεν ἀπιέναι, ὥσπερ βαλανεὺς ἡμῶν καταντλήσας κατὰ τῶν ὤτων ἁθρόον καὶ πολὺν τὸν λόγον. id eſt, Hæc loquutus Thraſymachus in animo habebat diſcedere, ceu balneator quiſpiam, offuſis in aures copioſis ac multis verbis. Ac mox eodem in loco, οἷον ἐμβαλὼν λόγον, ἐν νῷ ἔχεις ἀπιέναι. id eſt, velut iniecto dicto paras diſcedere. Reſpexit ad prouerbium Plutarchus in commentario De iis qui tardè puniuntur à numine, ἀλλ' εἰ βαλὼν, ἔφη, ἀπηλλάγη, καλῶς εἶχε παρορᾶν τὸ βέλος ἐγκείμενον. id eſt, Quinetiam ſi diſceſſit, inquit, immiſſo iaculo, non cōuenit telum inhærens negligere. Alluſit ad hanc parœmiam Ariſtoteles in tertio Naturalium auditionum libro. Refellens enim Anaxagoræ ſententia, qui dixiſſet, infinitū immotum eſſe, & in ſeipſo conquieſcere, negat ſatis eſſe dixiſſe tantùm, & aufugere: quū cauſam etiam reddere debuerit quamobrē infinitum nō moueri poſſet. οὐ γὰρ, inquit, ἱκανὸν οὕτως εἰπόντα ἀπαλλάττεσθαι. vt obiter & orthographiam emendem, nō Ariſtotelis, ſed typographi. Quadrabit igitur in eos qui velut oracula quædam pronunciant, aliis coniectandi materiam miniſtrantes, vt qui non interpretentur quamobrem ita ſenſerint. Tranſlatum videtur ab apibus, aut veſpis, quæ infixo aculeo, ſtatim aufugiunt. Id enim innuit Plato in Phædone. Poteſt & ad Parthos referri, qui iaculo coniecto in hoſtem, mox equis verſis ſe fuga proripiunt, nec audent comminus congredi. Simillimum eſt huic quod eſt apud Ciceronem libro de finibus bonorum quarto, Scrupulum, inquit, abeuntis ſed videbimus. Solet enim ſcrupulus eſſe moleſtus ambulantibus. Idem apertius in oratione pro L. Flacco, Flacco verò quid profuit qui valuit tamdiu dum huc prodiret: mortuus eſt aculeo iam dimiſſo, ac dicto teſtimonio.

Ariſtotelis locus.

Parthi iaculo coniecto fugiūt.

Scrupulus.

Nodum ſoluere. 6

Κάλυμμα λύειν, id eſt, Nodum ſoluere dicebatur qui negotium alioqui impeditum facilè conficeret. Natum hinc aiunt, quòd tradunt Midam curru nodis quibuſdam inexplicabilibus è corni libro connexo vectari ſolitum. De hoc in templo repoſito proditus erat apud Phrygas rumor, qui vinculum illius ſoluiſſet, eum Aſiæ imperio potiturum. Alexander Magnus explicuit, exempto clauo qui iugum temoni connectebat: quidam aiunt gladio diſſecuiſſe. Cuius hiſtoriæ alio loco mentionē faciemus, in prouerbio Herculanus nodus. M. Tullius epiſtolarum ad Atticum libro quinto, Cæſari nullus honos à Senatu habeatur, dum hic nodus expediur. Id eſt, dum hoc negotium conficitur.

Alexander vinculū explicuit.

Nodus expeditur.

Dodonæum æs. 7

Δωδωναῖον χαλκεῖον, id eſt, Dodonæum cymbalum, aut tintinnabulū. In hominem dici cōſueuit improbæ atque importunæ loquacitatis. Zenodotus citat ex Ariphoro Menandri. Tradit autem in Dodona duas fuiſſe ſublimes columnas, in altera poſitam peluim æream, in altera penſile pueri ſimulachrum, flagellum æreum manu tollentis: quoties autem ventus vehemētius flauerit, fieri vt ſcutica impulſa crebrius lebetem feriat, iſque percuſſus tinnitū reddat, ad multum etiam temporis reſonantem. Alii referunt ad æra Corinthia, quæ præ cæteris clarius tinniant. Meminit huius adagii Stephanus in dictione Dodone. Iuuenalis ad adagium alluſiſſe videtur, quum ait,

> Tot pariter pelues, tot tintinnabula credas
> Pulſari,

muliebrem garrulitatem taxans Suidas diuerſam adagii adfert interpretationem ex Dæmone. Ait enim, oraculum Iouis, quod olim erat in Dodona, lebetibus æreis vndique cinctum fuiſſe, ita vt inuicem ſeſe contingerent. Itaque neceſſum erat fieri vt vno quopiam pulſato, viciſſim & omnes reſonarent, ſonitu per contactum ab aliis ad alios ſuccedente. Durabàtque in longum tempus tinnitus ille, videlicet in orbem redeunte ſono. Putàtque parœmiam dictā in ſordidos, & quātumuis puſilla de re querulos. Verùm Ariſtoteles hoc commentum vt fictitium refellit, adferens aliud interpretamentum, quod modò retulimus, de columnis duabus, & ſimulachro pueri. Plutarchus in commentario περὶ τῆς ἀδολεσχίας, indicat in Olympia porticū quēda fuiſſe, ratione mathematica ita compoſitam, vt pro vna voce multas redderet, atque ob id ἑπτάφωνον appellatam. Cumque hac confert homines impendiò loquaces: quos ſi verbulo tangas, continuò referunt tantum verborum, vt nullus omnino ſit garriendi finis. Meminit huius adagionis & Iulius Pollux libro ſexto, capite de loquacibus, his verbis, τὸ ἐκ Δωδώνης χαλκεῖον.

Iouis oraculum in Dodona.

Prora & puppis. 8

Πρώρη καὶ πρύμνα, id eſt, Prora & puppis. M. Tullius libro Familiarium epiſtolarum vltimo, ſcribens ad Tironē ſuum, parœmiam hanc refert his verbis, Mihi prora & puppis (vt Græcorum prouerbium eſt) fuit à me tui dimittendi, vt rationes meas explicares. Prora itaque & puppi ſummā conſilii noſtri ſignificamus: propterea quòd à prora & puppi, tanquam à capite & calce, pendeat tota nauis. Apud Græcos inuenio pronuntiatum hoc pacto, τὰ ἐκ πρώρας καὶ τὰ ἐκ πρύμνης ἀπόλωλε. id eſt, A prora pariter atque à puppi pereunt: ſiue, prora pariter ac puppis perit. hoc eſt, ad internecionē. Philoſtratus in Heroicis, ἀλλὰ δεῖ προσδεδέσθαι τῇ νηῒ, καθάπερ τὸν Ὀδυσσέα· εἰ δὲ μὴ, καὶ τὰ ἐκ πρώρας φασὶ καὶ ἐκ πρύμνης ἀπολεῖται. id eſt, Sed oportet Vlyſſis in morem naui alligatum eſſe: alioqui & prora, quod dici ſolet, & puppis perit. Conſimili figura dictum eſt in Apocalypſi, ἐγώ εἰμι Α καὶ Ω, Ego ſum alpha & ω mega. Ego ſum rerum omnium ſumma. Omnia proficiſcuntur à me, velut à fonte, & ad eundem omnia referūtur, tāquam ad fœlicitatis portum. Nam alpha Græcis prima litera eſt, ω magnū poſtrema. Neque diſſidet hinc illud Theocriticum in Encomio Ptolemæi,

Alpha & ω mega.

> Ἀνδρῶν δ' αὖ Πτολεμαῖος ἐνὶ πρώτοισι λεγέσθω,
> Καὶ πύματος καὶ μέσσος. id eſt,
> Aſt hominum in numero decantetur Ptolemæus,
> Primus & vltimus ac medius.
> Item Virgilianum illud,
> A te principium, tibi deſinet.

Primus, vltimus, medius.

Huc pertinet quod Demoſthenes pronūciationem, τὸ πρῶτον, τὸ δεύτερον, τὸ τρίτον eſſe dixit, vniuerſam eloquētiam intelligens. Plato De Legibus lib. 4, ὁ μὲν δὴ θεὸς, ὥσπερ καὶ ὁ παλαιὸς λόγος, ἀρχήν τε καὶ τελευτὴν καὶ μέσα τῶν ὄντων ἁπάντων ἔχων. id eſt, Iam Deus quidem ipſe, quemadmodum vetuſto verbo dicitur, tū initium, tum finē, tum medium rerū omnium complectens. Plutarchus in commentario De liberis educādis, ἓν ἐστι πρῶτον καὶ μέσον καὶ τελευταῖον ἐν τούτοις κεφάλαιον ἀγωγὴ σπουδαία καὶ παιδεία νόμιμος ἐστι. id eſt, Quòd vna res, primū & medium, ac poſtremum hic caput eſt, proba inſtitutio, legitimáque eruditio. Ariſtoteles libro Rhetoricorum tertio refert de Alcidamante quodam, qui philoſophiam, legum vallum ac foſſam appellarit, omne legum præſidium in philoſophia ſitum innuens. At philoſophus eam metaphoram tanquam duram ac frigidam damnat: quaſi verò nō durior ſit illa ſuperior, πρώρα καὶ πρύμνα. Verùm in oratione ſeria, fortaſſis vitioſæ fuerint: in adagiis non item offendit durities, vt quæ ſæpenumero vel ænigmatum ſimillima ſint, eáque ferme laudatiſſima videantur, quæ paulo longius detorta fuerint. Proinde quoties ſummam totius negotii, & omne momentum præſidiumque ſignificabimus, prorā & puppim, aut foſſam & vallum dicemus. vt, Pietas, ſtudiorum noſtrorum prora & puppis eſſe debet. Quibuſdam omnium rationum prora & puppis eſt pecunia. Aduerſus Carthaginienſium vim Scipio foſſa pariter & vallum erat. id eſt, præcipuum tutamentum.

Vallum ac foſſa.

Vmbræ. 9

Σκιαὶ, id eſt, vmbræ, prouerbiali ioco dicebātur olim ii qui venirent ad conuiuium, non ipſi quidem vocati, ſed comites eorum qui vocati fuerāt. ſic alios ſequentes velut vm-

bra corpus vltro ſequitur. Ad hanc parœmiam alluſit Horatius Epiſtolarum libro 1, ſcribens ad Torquatum,

Brutum tibi Septimiúmque,
Et niſi cœna prior potiórque puella Sabinum
Detinet, adſumam: locus eſt & pluribus vmbris.
Sed nimis arcta premunt olidæ conuiuia capræ.

Hoc loco neque Acron prouerbii facit mẽtionem: opinor, quòd rem vulgò iactatam, ceu notam, præterierit. Chriſtophorus Landinus, vir alioqui doctus, vmbras interpretatur loca in r[illegible] operta vmbris, in quibus commodè diſcumbãt conuiuæ. Præterea capras interpretatur ſcurras mordaces. Poſtremò, Dic quotus eſſe velis, ad hunc exponit modum, Reſcribe, cuius fortunæ homines tibi conuiuas adhibeam. nam ſi cupis digniores te, eris poſtremus: ſi inferiores, eris primus. Hæc non fuerã adſcripturus, niſi cõduceret oſtendiſſe in quæ deliramenta virum eruditum adigat nonnunquam vnius prouerbioli ignorantia.

Chr. Landini deliramenta ex ignorato prouerbio.

Senſus autem Horatiani carminis ſic habet, Admonet Torquatũ vt ad cœnam veniat paucis comitatus, videlicet Bruto, Septimio & Sabino: non quòd ſit defuturus in accubitu locus, ſi velit plures vmbras ſecum adducere: verùm id futurum incommodi, vt alarum odor offendat cõuiuii ſuauitatem, ſi anguſtius ſedeatur. Deinde ſi velit omnino plures vmbras, id eſt comites, præmoneat ſe de numero, ne non reſpondeat apparatus. Brutum itaque, Septimium & Sabinũ, vmbras Torquati vocat, ſi veniant, non ipſi quidem inuitati, ſed à Torquato, quem vocarat Horatius, ceu comites, adducti. Idẽ alibi, - cũ Seruilio Balatrone Vibidius: quos Mecœnas adduxerat vmbras. Id eſt, vltroneos comites. Plutarchus συμποσιακῶν libro 7, quid ſint vmbræ narrat his verbis, τὸ δὲ τῶν ἐπικλήτων ἔθος, οὓς νῦν σκιὰς καλοῦσιν, οὐ κεκλημένους αὐτούς, ἀλλ' ὑπὸ τῶν κεκλημένων ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἀγομένους, ἐζητεῖτο πόθεν ἔσχε τὴν ἀρχήν. ἐδόκει δὲ ἀπὸ Σωκράτους, Ἀριστόδημον ἀναπείσαντος οὐ κεκλημένον εἰς Ἀγάθωνος ἰέναι σὺν αὐτῷ, καὶ παθόντα τι γελοῖον. ἔλαθε γὰρ κατὰ τὴν ὁδὸν ὑπολειφθεὶς ὁ Σωκράτης· ὁ δὲ προεισῆλθεν, ἀτεχνῶς σκιὰ προβαδίζουσα σώματος ἐξόπισθεν τὸ φῶς ἔχοντος. id eſt, Mos autẽ adducẽdi comites, quos nunc vmbras appellãt, non ipſos quidẽ vocatos, ſed ab aliis qui vocati fuerant ad cõuiuium, adductos, quæſitum eſt vndenam inoleuerit. Exiſtimabant natum à Socrate, qui Ariſtodemo perſuaſerit vt non vocatus, ſecum ad Agathonis conuiuiũ accederet. Acciderat enim Ariſtodemo ridiculum quiddam: ſiquidem quũ inter eundum non ſentiret Socratem à tergo relictum, prior ingreſſus eſt, planè velut vmbra corpus præcedens, lumine à tergo ſequente. Hactenus Plutarchus. Eſt autẽ hæc de Socrate & Ariſtodemo fabula apud Platonem, in dialogo cui titulus συμπόσιον.

Horatiani carminis ſenſus.

Nihil ad Parmenonis ſuem. 10

Οὐδὲν πρὸς τὴν Παρμένοντος ὗν, id eſt, Nihil ad Parmenonis ſuem. De æmulatione dictum, quæ longo interuallo abeſſet ab eo quod imitaretur. Plutarch. in Sympoſiacis, quintæ Decadis ſecundo problemate, quo pacto natum ſit adagium narrat ad hanc ferme ſententiam, Parmeno quiſpiam fuit ex hominum eorum genere qui noſtris etiam temporibus varias animantium & hominum voces ita ſcitè imitãtur ac repræſentant, vt audiẽtibus tantùm, non etiam videntibus, veræ non imitatæ voces videãtur. Neque deſunt quos hoc artificium maiorem in modum delectet. Parmenon igitur hac arte vulgo vt iucundiſſimus, ita etiam celeberrimus fuiſſe perhibetur: quem quum reliqui conarentur æmulari, ac protinus ab omnibus diceretur illud, εὖ μέν, ἀλλ' οὐδὲν πρὸς τὴν Παρμένοντος ὗν, hoc eſt, Rectè quidẽ, verùm nihil ad Parmenonis ſuem, quidã prodiit verã ſuculã ſub alis occultatã geſtans. Huius vocẽ quum populus imitatitiam eſſe crederet, ſtatimque, ſicut ſolent, reclamarent, τί οὖν αὕτη πρὸς τὴν Παρμένοντος ὗν; id eſt, Quid hæc ad Parmenonis ſuẽ? vera ſue deprompta, ac propalam oſtenſa, refellit illorum iudicium, vtpote nõ ex vero, ſed ex imaginatione profectum. Meminit idem Parmenonis ac ſuis adumbratæ, in commentariis De audiendis poetis. Nec intempeſtiuiter vtemur hoc adagio, quoties aliquis opinione deceptus, de re perperam iudicat. Veluti ſiquis epigramma parum eruditum ac neotericum, ſupra modum admiraretur, perſuaſus antiquum eſſe: rurſum, ſi quod antiquum eſſet & eruditum, ceu nuperum, damnaret. Tantum enim valet hæc imaginatio vt eruditiſſimis etiam viris in iudicando imponat.

Voces varias quidã imitãtes.

Iudicium ex imaginatione.

Syncretiſmus. 11

Συγκρητισμός Cretico prouerbio dicebatur, quoties fieret vt qui modò videbantur hoſtes acerrimi, repentè in ſummã concordiam redigerentur. Id quod frequenter euenire ſolet, maximè ſiquando malum aliquod inciderit vtriſque cõmune. Plutarchus in Commentario περὶ φιλαδελφίας, id eſt de fraterna charitate, recenſet ſimúlque explicat parœmiam, his verbis, Ἔτι τοίνυν ἐκεῖνο δεῖ μνημονεύειν ἐν ταῖς πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς διαφοραῖς καὶ φυλάττειν, τὸ τοῖς φίλοις αὐτῶν ἐμπλέκειν καὶ πλησιάζειν τότε μάλιστα, φεύγειν δὲ τοὺς ἐχθροὺς καὶ μὴ προσδέχεσθαι· μιμούμενον αὐτὸ γοῦν τοῦτο τὸ Κρητῶν, οἱ πολλάκις στασιάζοντες ἀλλήλοις καὶ πολεμοῦντες, ἔξωθεν ἐπιόντων πολεμίων διελύοντο καὶ συνίσταντο. καὶ τοῦτο ἦν ὁ καλούμενος ὑπ' αὐτῶν συγκρητισμός. id eſt, Præterea oportebit & illud meminiſſe, fratribus inter ſe diſſidentibus, obſeruaréque vt potiſſimum eo tempore cõſuetudinem habeas & conuictum cum illorum amicis. rurſum, inimicos fugias, neque admittas ad familiaritatem: illud videlicet Cretenſium exemplũ ſequutus, qui frequenter quũ factionibus & bellis inteſtinis inter ſeſe pugnarent, inuadentibus aliunde hoſtibus, omiſſa contentione, coniuncti ſunt: atque is erat quem illi ſyncretiſmum appellabant. Hactenus Plutarchus. Simile quiddã refert de Sudracis & Mallis Quintus Curtius libro 9. quos aliàs bellare inter ſe ſolitos, periculi ſocietas iunxerat, imminente Alexandro. Pertinet huc quod aliàs ex Ariſtotele referemus, συνάγει τοὺς ἀνθρώπους τὰ κακά. id eſt, Conciliant homines mala. Adagiũ rectè accõmodabimus & in illos qui amicitiam ineunt: non quòd ſeſe ex animo diligant, ſed quòd alter alterius opis indigeat: aut quo veluti coniunctis copiis communem inimicum peſſundent. Id quod his tẽporibus ſæpenumero factitari videmus, vt arma iungant, alioqui inter ſe infenſiſſimis animis. Tanta ineſt & Chriſtianis hominibus vlciſcendi rabies. Refertur & ab Apoſtolio quodam Byzantino, recentiſſimo apud Græcos prouerbiorum coaceruatore.

Sudraci & Malli.

Cõciliant homines mala.

Qui circa ſalem & fabam. 12

Περὶ ἅλα καὶ κύαμον, id eſt, Iuxta ſalem & fabam. In eos dicebatur qui ſe ſimularent ſcire quod neſcirẽt. Siquidem diuini reſponſuri, fabam & ſalem apponebant. Vnde qui inter ſeſe de rebus arcanis communicarent, τοὺς περὶ ἅλα καὶ κύαμον appellabant. Ad hunc quidem modum ſcriptum legitur in Diogeniano, reliquiſque Græcarum parœmiarum collectoribus. Verùm Plutarchus in Sympoſiacorum problematum decade quarta, nõ fabam, ſed cuminum ſcribit, niſi fortè deprauatus ſit codex, ἐκεῖνο δέ πως ὑμᾶς λέληθε τοὺς περὶ ἅλα καὶ κύμινον, ὅτι τὸ μὲν πολυτελὲς ἐστί, τὸ δ' ἥδιον. id eſt, At illud fortaſſe vos fugit, quod aiunt, qui iuxta ſalem & cuminum, quòd illud quidem lautius, hoc ſuauius. Rurſum eiuſdẽ operis decade quinta, ἐζήτει Φλῶρος, ἑστιωμένων ἡμῶν παρ' αὐτῷ, τίνες ἂν εἶεν οἱ περὶ ἅλα καὶ κύμινον ἐν παροιμίᾳ λεγόμενοι. id eſt, Quærebat Florus, quum apud ipſum cœnaremus, quinam eſſent qui in prouerbio iuxta ſalem & cuminũ dicerentur. Apollophanes autem grammaticus ſic eam quæſtionem diſſoluit, vt dicat adagium ſummã familiaritatẽ ſignificare. Siquidem qui magnopere inter ſe familiares ſunt, hi vel ſalẽ vel cuminũ vnà cœnant, neque requirũt apparatum vllũ ciborũ. Vnde & ille iocus eſt Octauii Cæſaris ad quendã, à quo fuerat conuiuio perparco frugalique acceptus, Neſciebã me tibi eſſe tã familiarem. Huc pertinet etiam illud quod ſuo loco referemus, ἅλα καὶ τράπεζαν μὴ παραβαίνειν. id eſt, Nõ oportet tranſgredi ſalẽ & menſam. hoc eſt, amicitiæ ius quod his rebus cõciliatur, non eſt violandũ. Porrò ſalis nomine frugalem victum innui, paſſim ex poetis licet cognoſcere. Horat. in Odis,

Faba & ſal.

Inter familiares non opus ciborũ apparatu.

Octauij Cæſaris iocus.

Sal pro frugali victu.

Viuitur paruo bene, cui paternum
Splendet in menſa tenui ſalinum.

Idem in Sermon,

- modò ſit mihi menſa tripes, &
Concha ſalis puri.

Verùm in diuinationibus videtur magis religionis cauſa ſolitus apponi. Cur autem hic honos ſali potiſſimum ſit habitus, quæritur apud Plutarchum in eo quem modò citaui loco. Nam & Homerus ſalem diuinum appellat, & Plato ſcripſit ſalem rebus diuinis amiciſſimum familiariſſimúmque. Proinde AEgyptii honoris cauſa prorſum à ſale abſtinent, adeo vt ne panibus quidẽ veſcantur ſale conditis. Tametſi Plutarchus arbitratur AEgyptios hac gratia potius abſtinuiſſe, ſi quãdo purè viuere vellent: quòd præcipuè libidinẽ

Sal in diuinationibus.

Sal diuinum.

Digitized by Google

irritare putetur, idque propter calorem. Præterea non eſt veriſimile, illos abdicaſſe ſibi ſalem, tanquam condimentum omnium ſuauiſſimum: ita vt non immeritò obſoniorũ obſonium appellari poſſit. Nam ſunt qui hac de cauſa ſalem gratiam nominarint, quòd citra hunc omnia videantur inſipida ingratáque. Quanquam illud maximè diuinum in ſe ſal habere videtur, quòd à corporibus vita deſtitutis putrefactionem ac tabem arcet, neque ſinit prorſum interire, diu morti velut reſiſtens, animæque quoad licet, vice fungens. Atqui nihil eſt anima diuinius. Huius vt eſt officium, animantia tueri continereque, neque ſinere compaginem dilabi: itidem ſal, animæ exemplo, cohibet corporum harmoniam ad tabem tendentium, & membrorum inter ſeſe amicitiam conſeruat. Hac eadem ratione fulguris ignem, ſacrum ac diuinum arbitrãtur, quòd ictorum corpora multo tempore perdurent, neque putreſcãt. Habet & illud quaſi diuinum ſal, quòd vim quandam gignendi genuinam habere credatur: vel hoc argumento, quòd, ſicuti paulo ſuperius dictum eſt, ſeminalem vigorẽ expergefacit acuitque. Proinde qui canibus alendis dant operam, ſalſis carnibus ac ſalſamentis eos paſcunt, quo ad gignendum reddãtur alacriores. Accedit huc, quòd è nauibus marinis immẽſa murium vis ſoleat enaſci. Neque deſunt qui dicant, mulieres etiam citra virilem operam fieri grauidas, ſi ſalem lingant. Præterea putant huc alluſiſſe poetas, qui non ſine cauſa finxerunt Venerem genituræ principem, è ſalo natam fuiſſe: quã etiam ἁλιγενῆ, id eſt ſaligenam, cognominant. Quin iidem deos omnes marinos, fœcundos, & plurimorum liberorum progenitores faciunt. Denique nullum eſt animal, neque terreſtre, neque volatile, perinde fœcundum vt ſunt omnia marina. Huiuſmodi ferme de ſale diſſeruntur apud Plutarchum. quæ quidem hoc magis libuit referre, quòd in Chriſtianis etiam myſteriis, præcipuè Baptiſmi, quo renaſcimur ac denuo gignimur ad ſalutem, ſal in primis admiſceatur: vt ex iis quæ veteres de ſale ſenſerunt, nonnihil etiam theologus ad ſuum vſum accommodare poſſit.

Pindarum

Duabus ancoris fultus. 13

Ἐπὶ δυοῖν ὁρμεῖ, id eſt, Duabus nixus in portu ſedet. Subaudiendũ ancoris. De firmis & immotis, & qui rem ſuam probè conſtabilierunt. Ductum à nauibus intra portum tutò manẽtibus, à prora ſimul & à puppi proiectis ancoris. Meminit Ariſtides in Panath. Ab eadẽ metaphora ductum eſt quod aduerſus Cteſiphontem dixit Demoſthenes, οὐκ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὁρμεῖ τοῖς πολλοῖς. ſubaudiendum ἀγκύρας. id eſt, Haud eadem ancora nixus eſt qua vulgus hominum.

Sine capite fabula. 14

Ἀκέφαλος μῦθος, id eſt, Sine capite ſermo, dicitur imperfectus ac mutilus. Plato lib. de Leg. ſexto, Οὔκουν δὴ ἑκών γε λέγων καὶ μῦθον ἀκέφαλον ἐγὼ καταλίποιμι. πλανώμενος γὰρ ἂν ἁπανταχῇ ἄμορφος φανείη. id eſt, Nequaquam profectò, poſteaquã dicendi partes ſuſcepi, ſermonẽ abſque capite libẽs reliquerim. Etenim ſi oberrans talis occurrat alicui, fœdus videretur. Rurſus in Gorgia, Ἀλλ' οὐδὲ τοὺς μύθους φασὶ μεταξὺ θέμις εἶναι καταλείπειν, ἀλλ' ἐπιθέντας κεφαλὴν, ἵνα μὴ ἄνευ κεφαλῆς περιίῃ. id eſt, At ne ſermones quidem interim aiunt fas eſſe deſerere, quin potius imponendum illis caput, ne ſine capite obambulent. Fortaſſis alluſit ad id quod refert Plutarchus in dialogo De defectis oraculis. Apud Cretenſes feſtum quoddam nouis & abſurdis ceremoniis agebatur, oſtenſo hominis ſimulacro ſine capite. Hunc aiebant Homerioni patrem fuiſſe, qui conſtuprata per vim Nympha, ſine capite fuerit repertus. Prouerbium refertur à Zenodoto.

Inter ſacrum & ſaxum. 15

Tyndarus apud Plautum, alter è captiuis, quum iam proditis dolis eſſet deprehenſus, nec haberet quanã arte poſſet elabi, -- Nũc ego (inquit) omnino occidi. Nunc ego inter ſacrũ ſaxumque ſto, nec quid faciam ſcio. Apuleius Aſini ſui libro vndecimo, Plurimum ergo duritia paupertatis intercedente, quod ait vetus prouerbiũ, inter ſacrum & ſaxum poſitus, cruciabar. Explicat autẽ Apuleius allegoriam adagii, videlicet alludens ad ſacerdotium cui erat initiandus: & paupertatem ſaxo duriorẽ, per quam non ſuppetebant ſumptus. Sumptum apparet ex priſcis fœderis feriendi ceremoniis, in quibus fecialis porcum ſaxo feriebat: hæc interim pronuncians, Qui prior populus fœdus rumpet, Iupiter ita eum feriat quemadmodum ego porcum hoc lapide ferio. Sed vndecunque fluxit adagium, ſatis liquet dici ſolitum in eos, qui perplexi, ad extremum periculum rediguntur.

Fœderis feriẽdi priſca ceremonia.

Inter malleum & incudem. 16

Μεταξὺ τοῦ ἄκμονος καὶ τῆς σφύρας, id eſt, Inter incudẽ & malleũ. Huic non diſſimile refertur ab Origene Theologo, quadam in Hieremiã homilia, his quidem verbis (nam Græca deſideramus) Iam quoddã eſt apud nationes tritum vulgi ſermone prouerbium, vt de iis qui anxietatibus & ingentibus malis premuntur, dicant, Inter malleum ſunt & incudem.

Nunc meæ in arctum coguntur copiæ. 17

Rem eandem diuerſa ſignificat allegoria Terentius in Heautontimorumeno, quum ait,

In anguſtum oppido nunc meæ coguntur copiæ.

Metaphora ſumpta ab exercitu, qui laborat iniquo cõcluſus loco, & vndiq. obſidetur ab hoſtib⁹, vt difficile ſit effugere.

In acie nouaculæ. 18

Nec abhorret à ſuperioribus illud, quod ab Homero ſũptum, maximiſque celebratum authoribus, in adagionem abiit ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς. id eſt, In nouaculæ cuſpide, ſiue acie. pro eo quod eſt in ſũmo diſcrimine. Sic enim in Iliadis decimo loquitur Neſtor,

Νῦν γὰρ δὴ πάντεσσιν ἐπὶ ξυροῦ ἵσταται ἀκμῆς,
Ἢ μάλα λυγρὸς ὄλεθρος Ἀχαιοῖς ἠὲ βιῶναι. id eſt,
Nunc etenim cunctis ſita res in cuſpide ferri eſt,
Viuántne an triſti exitio abſumantur Achiui.

Sophocles in Antigone,

Φρόνει βεβὼς αὖ νῦν ἐπὶ ξυροῦ τύχης.

Sunt autẽ Tireſiæ vatis verba, Creontẽ admonentis vt ſapiat in tanto cõſtitutus periculo. Rurſum in Epigrammatibus,

Εὐρώπης Ἀσίης τε δορυσσόοι βασιλῆες,
Ὑμῖν ἀμφοτέροισιν ἐπὶ ξυροῦ ἵσταται ἀκμή. id eſt,
Europæ atque Aſiæ reges Mauorte potentes,
Nunc vobis vtriſque nouaculæ in acumine res eſt.

De Menelao ac Paride, ſingulari certamine decernentibus vter Helena potiretur, Theocritus in Dioſcuris,

Ἀνθρώπων σωτῆρας ἐπὶ ξυροῦ ἤδη ἐόντων. id eſt,
Certa ſalus hominum iam ferri in cuſpide ſtantum.

Sumptũ videtur à circulatoribus, qui in cuſpide gladiorum ingrediuntur: aut ab iis qui ferrum manu contrectant: vt admonent in hunc authorem edita ſcholia.

Res in cardine. 19

Huic non omnino diuerſum eſt illud, Res eſt in cardine. quod Seruius prouerbiũ eſſe admonuit, enarrãs illud Maronis,

-- haud tanto ceſſabit cardine rerum.

Putátque perinde valere quaſi dicas, Res eſt in articulo. M. Tullius, In eo cardo rei vertitur, dixit, pro eo quod eſt, ex hoc tota res pendet. Quintilianus lib duodecimo, Nam vt taceã de negligentibus, quorũ nihil refert vbi litium cardo vertatur. Idem libro quinto, Nã ſi fatetur, multis ex cauſis potuit cruẽta eſſe veſtis: ſi negat, hic cauſæ cardinem ponit. in quo ſi victus fuerit, etiam in ſequẽtibus ruit. Sumptum ab oſtiis quæ cardinibus ſuſtinentur voluuntúrque.

Nouacula in cotem. 20

Ξυρὸς εἰς ἀκόνην, id eſt, Nouacula in cotem. Dici ſolitũ in eos qui forte in eas res inciderũt in quas minimè volebant. Neq; nouacula poteſt incõmodius cadere quam ſi in cotem incurrat. Ab hoc nõ ita multum abhorret illud Horatianũ,

Horatianus locus.

-- & fragili quærens illidere dentem,
Infringet ſolido.

Rectè accommodabitur & in eum, qui lædendi cupidus, tandem hominem nactus eſt à quo viciſſim lædatur, quum illi nocere non poſſit. Siquidem nouacula, ſi in molle quidpiam inciderit, diſſecat: ſi in cotem, retunditur. Huc reſpexit Tarquinius, qui dixit ſibi in animo eſſe vt Actius Nauius augur nouacula cotem diſcinderet. ſignificans in cotẽ nihil poſſe nouaculam. Quanquam ab augure factum quod ille fieri poſſe non credebat, refert Liuius libro primo.

Caliga Maximini. 21

Caliga Maximini vulgò dictitatum eſt in homines inſulſos & immodicæ proceritatis. Id adagii refert Iulius Capitolinus in vita Maximini imperatoris. Nã quũ eſſet, inquiẽs, Maximinus pedum, vt diximus, octo & propè ſemis, calciamentũ eius, id eſt campagium regium, quidam in luco qui

eſt inter Aquileiam & Arziam, poſuerūt, quod conſtat pede maius fuiſſe hominis veſtigio atque meſura. Vnde etiā vulgò tractū eſt, quum de longis atque ineptis hominibus dicetur, Caliga Maximini. Hactenus Iulius. Ergo prouerbium rectius vſurpabitur, ſi cum odio contemptuve dicatur: propterea quòd is Maximinus, vnde natū eſſe conſtat, inuiſiſſimus eſſet pariter & populo Romano & Senatui: quippe Thrax natione, deinde ſordido genere, poſtremò moribus barbaris ac feris. Quinetiā nūc homines inſignitæ proceritatis vulgò malè audiunt, tanquam ſocordes atque inertes.

Clematis AEgyptia. 22

Huic confine eſt quod à Phalereo Demetrio refertur, κληματὶς Αἰγυπτία, id eſt Clematis AEgyptia. Id ait ioco dici ſolitū in eos qui corpore præter modū procero atque atro colore eſſent. Natū haud dubiè ab eius herbæ ſpecie de qua meminit Dioſcorides libro quarto. Plinius lib. 24. cap. 15, Itali, inquit, centunculū vocant, roſtratis foliis, ad ſimilitudinem capitis penularū, iacentē in aruis. Græci autē clematidem appellant. Sed quum clematidis multæ ſint ſpecies, quas inibi recenſet Plinius, vna duntaxat prouerbio locum feciſſe videtur, ea nimirū quæ clematis AEgyptia cognomine dicitur. Dicitur autē quòd hanc maximè gignat AEgyptus, folio lauri lōgo tenuique, aduerſus ſerpentes & priuatim aſpides, ex aceto pota, efficax: quæ eadē ab aliis daphnoides, ab aliis polygonoides vocatur. Laertius in vita Zenonis, ex authoritate Apollonii ſcribit Zenonem gracili fuiſſe corpore, ſtatu procero, atra cute. Deinde authorē citat Chryſippum, qui in ſecundo prouerbiorū ſuorum libro ſcripſerit, ob eam cauſam à quodam clematidem AEgyptiam fuiſſe dictum.

Res ad triarios rediit. 23

Romanum extat adagium, elegans cum primis, & annotandum, Res ad triarios rediit. Eo licebit vti quum ſignificabimus rem eo periculi redactā eſſe, vt extremo conatu ſummiſque viribus ſit enitendum, & ad ſuprema confugiendum conſilia. quibus ſi nihil proficiatur, iam nihil reliquum eſſe videatur vnde ſubſidiū ſperare poſſis. Veluti ſi in diſceptatione quadam literaria, mediocribus ambigētibus, ad vnum aliquem ſummæ doctrinæ virum rem deferre cogeremur: aut in ancipiti negotio, potentiſſimorum amicorum opem implorare compelleremur, quos nonniſi maxima quadam adacti neceſſitate ſoleamus interpellare. Denique ſi quum vulgaribus illis conſiliis res explicari nequit, ad nouum aliquod & egregiè callidum confugitur. Quemadmodum Terentianus ille Phormio in ſui nominis fabula, quum ſignificaret neque in Antiphone, neque in Phædria, neque in Geta ſatis eſſe præſidii ad retundendam ſenis ſæuitiam, Ad te, inquit, Phormio ſumma redit. Natum eſt adagium à ratione modóque componendi Romani exercitus. Refertur autem pariter & explicatur à T. Liuio, primæ decadis lib. 8. cuius verba libuit ſubſcribere. Poſtremò in plures ordines acies diſtribuebatur. Ordo enim ſexagenos [*ſiue, vt alii legunt, ſexcenos*] milites, duos centuriones, vexillarium vnum habebat. Prima acies haſtati erant, manipuli quindecim diſtātes inter ſe modicū ſpatium. Manipulus leues vicenos milites, aliam turbam ſcutatorum habebat. Leues autem, qui haſtam tantùm geſaque gererent, vocabantur. Hæc prima frons in acie, florem iuuenum pubeſcentium ad militiam habebat. Robuſtior inde ætas totidem manipulorū, quibus principibus eſt nomen. Hos ſequebātur ſcutati omnes, inſignibus maximè armis. Hoc triginta manipulorum agmen, antepilanos appellabant, quia ſub ſignis iam alii quindecim ordines locabantur, ex quibus ordo vnuſquiſque tres partes habebat. Earum vnamquanque primum pilum vocabant. Tribus ex vexillis conſtabat. Vexillum centum octoginta tres [*vt alii, ſex*] homines erant. Primum vexillū triarios ducebat, veteranum militem ſpectatæ virtutis. Secūdum rorarios, minoris roboris ætate factiſque. Tertium acceſſos, minimæ fiduciæ manum. eò & in poſtremam aciem reiiciebantur. Vbi his ordinibus exercitus inſtructus eſſet, haſtati omnium primi pugnam inibant. ſi haſtati profligare hoſtem non poſſent, pede preſſo eos retrocedentes, in interualla ordinum principes recipiebant. Tum principum pugna erat, haſtati ſequebantur. Triarii ſub vexillis conſidebant, ſiniſtro crure porrecto: ſcuta innixa humeris, haſtas ſubrecta cuſpide in terram fixas (vt haud ſecus quàm vallo ſepta inhorreret acies) tenentes. Si apud principes quoque haud ſatis proſperè eſſet pugnatum, à prima acie ad triarios ſenſim referebantur. inde rem ad triarios rediſſe, quum laboratur, prouerbio increbuit. Triarii conſurgentes, vbi in interualla ordinum ſuorum principes & haſtatos recepiſſent, extemplo compreſſis ordinibus velut claudebāt vias, vnóque cōtinente agmine, iam nulla ſpe poſt relicta, in hoſtem incidebant. Id erat formidoloſiſſimum hoſti, quum velut victos inſequuti, nouam repente aciem exurgentem, auctam numero cernebant. Hactenus T. Liuius. cuius ex verbis ſatis arbitror liquere prouerbium, vt noſtra interpretatione iam non ſit opus. Item Vegetius de re militari lib. 2, declarat poſt omnes acies ſolere collocari triarios, omni armorum genere inſtructos, qui genu poſito ſubſidebant: vt ſi primam aciē vinci contigiſſet, ab iis integrato prælio victoria repararetur. Modeſtus in libello de vocabulis rei militaris, Sextus, inquit, ordo poſt omnes à firmiſſimis & ſcutatis, & omni genere armorum munitis, bellatores tenebat, quos antiqui triarios appellabant. Hi vt requieti & integri acrius inuaderent hoſtes, poſt vltimas acies ſedere cōſueuerant, & ſi quid in primis ordinibus accidiſſet, de eorum viribus reparaturis ſpes tota pēdebat. Flauius Vopiſcus in vita Firmi imperatoris, indicat robuſtiſſimum quenque militem in triarios allegi ſolitum: docens eum neruis robuſtiſſimis fuiſſe, hoc argumento quòd triarium quoque vinceret.

Terentii locus.

Modus componendi Rom. exercitus.

Sacram ancoram ſoluere. 24

Huic finitimum eſt illud quod apud Græcos celebratur, ἱερὰν ἄγκυραν χαλάζειν, id eſt, ſacram ancorā ſoluere, quoties ad extrema præſidia confugitur. Tranſlatum à nautis, qui maximam ac validiſſimam ancoram, ſacram vocant: eámque tum demum mittunt quum extremo laborant diſcrimine. Lucianus in Ioue tragœdo, Ἄκουε δὴ ἱεράν, φασίν, ἄγκυραν, καὶ ἣν οὐδεμιᾷ μηχανῇ ἀπορρήξεις. id eſt, Audi iam ſacrā, vt aiunt, ancorā, quámque nulla vi queas abrumpere. Sic enim appellat argumentum inſolubile. Rurſum Drapetis, ἔδοξεν οὖν σκοπουμένοις, τὴν ὑστάτην ἄγκυραν, ἣν ἱερὰν οἱ ναυτικοί φασι, καθεῖναι. id eſt, Viſum eſt igitur, re perpenſa, extremam ancoram, quam nautæ ſacram nominant, demittere. Rurſum in Apologia, Μία μοι ἴσως ἐκείνη ἄγκυρα ἔτι ἀσφαλής. id eſt, Mihi fortaſſis vna illa ancora adhuc ſupereſt integra. id eſt, Illud mihi adhuc ſupereſt quò poſſim confugere. Euripides in Hecuba,

Ἄγκυρα δὲ μου τῆς τύχης ἔχει μόνη. id eſt,

Mihi ab vnica fortuna pendet ancora. hoc eſt, Vna duntaxat ſpes mihi ſupereſt. Ariſtides in Themiſtocle, Καὶ ὥσπερ τῆς ἱερᾶς ἀγκύρας τῆς ἐκείνου φωνῆς ἐξήρτηντο. id eſt, Ac velut à ſacra ancora de illius voce pendentes. Diuus Chryſoſtomus de Lazaro concione 4, conſcientiam appellat ἱερὰν ἄγκυραν, quòd illa nunquam patiatur hominem abripi vi cupiditatum, veluti ventorum procella, quin obnitatur.

Mouebo talum à ſacra linea. 25

Idem pollere putat Diogenianus κινῶ τὸν ἀφ᾽ ἱερᾶς, id eſt, Sacræ lineæ talū moueo. de iis qui extrema parant experiri. Id Iulius Pollux lib. nono exponēs, ait à ludo quopiam teſſerarum natū eſſe adagium. luſum autē fuiſſe huiuſmodi, vt vtrique ludentium eſſent calculi quinque, totidē impoſiti lineis: vnde & Sophocles dixerit, πεσσὰ πεντέγραμμα, id eſt, teſſeræ quinque linearū. Inter eas lineas, vtrinque quinas, vnā fuiſſe mediam, quam ſacram vocabant: vnde qui talum mouiſſet, is ſacræ lineæ calculum mouere dicebatur. Id verò nō fiebat niſi quum res poſceret vt ludens ad extrema confugeret auxilia. Vſurpat hoc adagium Plato lib. de Legibus quinto, καθάπερ πεττὸν ἀφ᾽ ἱεροῦ, id eſt, Tanquam à ſacra teſſera. Plutarchus in libro qui inſcribitur, An ſeni ſit gerēda Reſp. τελευταῖον ὥσπερ τὸν ἀφ᾽ ἱερᾶς ἐπάγουσιν ἡμῖν τὸ γῆρας, id eſt, Poſtremam nobis, tanquam à ſacra linea, ſenectam allegāt. hoc eſt, veluti cauſam grauiſſimam. Idem commentario de comparatione terreſtrium ac marinorum, Φέρε, κινήσαντες τὸν ἀφ᾽ ἱερᾶς, βραχέα περὶ θειότητος αὐτῶν καὶ μαντικῆς εἴπωμεν. id eſt, Age, moto talo à ſacra linea, paucis de diuinitate eorum & diuinatione dicamus. Rurſum idem aduerſus Coloten Epicureum, Εὐθὺς οὖν τὸν ἀφ᾽ ἱερᾶς κεκίνηκεν ὁ Κολώτης. id eſt, Protinus igitur talū à ſacra mouit Colotes. hoc eſt, ſtatim id quod eſt grauiſſimum aggreſſus eſt, vt impugnaret Apollinis de Socrate iudicium. Idem in vita Martii Coriolani, de ciuitate

Teſſerarū quidam luſus expoſitus.

Digitized by Google

Romana ob Corolani minas perturbata, ἄρα τὴν ἀφ' ἱερᾶς ἀφῆκεν. id eſt, Sublatam a ſacra linea teſſeram miſit. Deſperatis enim rebus, ad deorum religionem cõfugiebat, ſupplicatum miſſis ſacrificis, æditutis, initiatoribus, auguribus, &c. Huc alluſit & Theocritus in Bucoliaſtis,

Καὶ τὸν ἀπὸ γραμμᾶς κινεῖ λίθον. id eſt,

Atque à lineola lapidem mouet.

De quo nobis & alias facta mentio.

Nudior leberide. 26

Γυμνότερος λεβηρίδος, id eſt, Nudior leberide. de vehementer tenuibus. Leberis enim ſerpẽtis exuuium ſignificat, quo nihil eſſe poteſt inanius. Accidit autem hoc omnibus fere quæ cortice integuntur, ſed molliore: velut ſtellioni, lacertæ, præcipue ſerpentibus. atque hæc ferme bis exuunt, vere & autumno, præſertim vipera. Serpenti primùm ab oculis incipit decedere pellis, ita vt obcæcari videatur iis qui rem non intelligunt: atque vna nocte & die ſenectus tota exuitur à capite vſque ad caudam. Ex inſectis reiuueneſcunt ſilpha & culex: eáque quorum pẽnæ vaginis obteguntur, vt ſcarabei, item locuſtæ & cicadæ. In genere marinorum exuit & cancer, idque ſæpius anno. Atque hoc exuuium Græcis etiam σύφαρ dicitur: cuius mira ſentitur tum leuitas, tum ſiccitas, vniuerſo humore in nouum fœtum cõſumpto. Author Ariſtoteles lib. de natura animantium octauo. Ait Suidas Leberidem hominem fuiſſe ſupra modum pauperem: ita vt vulgari ſermoni locum fecerit. Athenæus in Dipnoſophiſtis, σαυτὸν ἀποφαίνεις κενότερον λεβηρίδος, id eſt, Oſtendis teipſum inaniorem leberide.

σύφαρ.

Qui quæ vult dicit, quæ non vult audiet. 27

Si dixeris quæ vis, quæ nõ vis audies. Diuus Hieronymus in Rufinum nominatim prouerbii loco citat, Nihilque ſuper hoc audies (inquit) niſi illud è triuio, Quum dixeris quæ vis, audies quæ non vis. Terentius in Andria,

Si mihi pergit quæ vult dicere, quæ non vult audiet.

Rurſum in prologo Phormionis:

Benedictis ſi certaſſet, audiſſet bene. Eodem alluſit in prologo Andriæ,

Deſinant maledicere, malefacta ne noſcant ſua.

Obſcurius etiam in prologo Eunuchi, Tum ſiquis eſt qui dictum in ſe inclementius exiſtimet eſſe, ſic exiſtimet: ſciat reſponſum non dictũ eſſe. Reſponſum enim vocat, conuiciũ conuicio redditum. Sed hic locus admonet vt quorundam errorem coarguam, qui in margine adſcripſerant, me in his quæ ſequuntur legere, quia læſit prius. Imò ſic legebatur in vulgatis exemplaribus: ego primus ex fide veterum reſtitui germanam lectionem, nimirum hanc, —quale ſit, prius Qui bene vertendo, & eas deſcribẽdo male, ex Græcis bonis Latinas fecit nõ bonas, Idẽ Menãdri Phaſma nũc nuper dedit. Vt Quale ſit, idẽ valeat quod apud Græcos οἷον, apud Latinos velut, aut, quod genus ſit: quibus vtimur, exemplum propoſituri. meminerat enim de conuicio regerendo: eius mox ſubiicit exemplum. Deinde Prius reſpondet ad aduerbium quod ſequitur, Nuper. Qui prius male verterat multas fabulas, quarum non meminiſtis, idem nuper dedit ineptam fabulam Phaſma, cuius poteſtis meminiſſe. Verùm vt ad rem redeamus, primus huius adagii pater Homerus fuiſſe videtur, apud quem hic verſus eſt in Iliadis υ,

Responſum.

Terentii locus.

Ὁπποῖόν κ' εἴπῃσθα ἔπος, τοῖόν κ' ἐπακούσαις. id eſt,

Talia dicentur tibi, qualia dixeris ipſe.

Item Heſiodus libro cui titulus Opera & dies,

Εἰ δὲ κακὸν τ' εἴποις, τάχα κ' αὐτὸς μεῖζον ἀκούσαις. id eſt,

Fors malè dicenti dicentur plura viciſſim.

Rurſus in eodem,

-εἰ δέ κεν ἄρχῃ

Ἤ τι ἔπος εἰπὼν ἀποθύμιον, ἠὲ καὶ ἔρξας,

Δὶς τόσα τείνυσθαι μεμνημένος. id eſt,

-ſi quod prior ipſe

Aut verbum aut factum dicáſve geráſve moleſtum,

Ad te cum duplici rediturum fœnore noris.

Euripides in Alceſtide,

-εἰ δ' ἡμᾶς κακῶς

Ἐρεῖς, ἀκούσει πολλὰ κοὐ ψευδῆ κακά. id eſt,

-ſi dixeris nobis male,

Mala inuicem permulta, nec falſa audies.

Lõge venuſtius idem extulit Sophocles, citante Plutarcho:

Φιλεῖ γὰρ ἡ γλῶσσ' ἐκχέασα μάτην

Ἀκουσ' ἀκούειν οὓς ἑκὼν εἴπῃ λόγους. id eſt,

Etenim ſolet qui dicta temere iecerit,

Audire nolens verba quæ dixit volens.

Refertur ex Sophocle,

Φιλεῖ δὲ πολλὴν γλῶσσαν ἐκχέας μάτην,

Ἀκουσ' ἀκούειν οὓς ἑκὼν εἶπεν κακῶς. id eſt,

Qui multa temere verba fudit, is ſolet

Audire nolens quæ volens dixit male.

Quin etiam his noſtris temporibus eiuſmodi quiddam vulgo dictitant, Vt ſalutabis, ita & reſalutaberis. hoc eſt, Vt tua fuerit oratio, ita tibi reſpondebitur. Plautus, Contumeliam ſi dices, audies. Cæcilius in Chryſio apud Gellium, Audibis male, ſi malè dicis mihi. Eòdem pertinet Euripideum illud apud authores paſſim obuium, Ἀχαλίνων στομάτων ἀνόμου τ' ἀφροσύνας τὸ τέλος δυστυχία. id eſt, Infrænis oris, & iniquæ vecordiæ finis ſeu vectigal, calamitas. Celebratur & hoc inter Chilonis apophthegmata, μὴ κακολογεῖν τοὺς πλησίον, εἰ δὲ μή, ἀκούσεσθαι ἐφ' οἷς λυπηθήσονται. id eſt, non eſſe maledicendum iis quibuſcum agimus: alioquin audituros quæ moleſtiam adferãt. Huc arbitror aſcribendum verſiculum quem Quintilianus vt vulgo iactatum citat,

Nec malè reſpondit: malè enim prior ille rogarat.

Serò ſapiunt Phryges. 28

Hoc prouerbium ex vetuſtiſſima tragœdia Liuii Andronici natum ſumptum eſt, quæ inſcribitur Equus Troianus, Serò ſapiunt Phryges. Vſurpatur à Cicerone in epiſtola ad familiares, In equo, inquit, Troiano ſcis eſſe, Serò ſapiunt Phryges. Conuenit in eos quos ſtultè factorum ſerò pœnitet. Siquidem Troiani tot iam acceptis cladibus, vix decimo demũ anno de reſtituẽda Helena conſultare cœperũt: quam ſi ſtatim initio repoſcenti Menelao reddidiſſent, innumerabilibus ſeſe calamitatibus ſubduxiſſent. Euripid. in Oreſte,

Ὀψέ γε φρονεῖς εὖ, τότε κακῶς δ' αἰσχρῶς λιποῦσα. id eſt,

At nunc profectò ſerius ſapis bene,

Quum tunc penates turpiter reliqueris.

Nam verba ſunt ad Helenã Electræ. Refertur & à Feſto Põpeio prouerbii titulo. Demades, authore Plutarcho, dicere ſolebat, Athenienſes nunquam decernere pacem, niſi pullis veſtibus indutos. innuens eos bellandi cupidiores quàm ſat eſſet: nec niſi clade ſuorum admonitos de pace cogitare. At nos quanto ſumus Athenienſibus vecordiores, qui ne tot quidem annorum malis docti, bellum odimus, nec de pace, quam inter Chriſtianos perpetuam eſſe oportebat, tandem incipimus cogitare?

Piſcator ictus ſapiet. 29

Eandem habet ſententiam illud apud Græcos celebratiſſimum, ἁλιεὺς πληγεὶς νοῦν φύσει, id eſt, Piſcator percuſſus ſapiet. Idque ferunt ab huiuſmodi quodam euentu natum, Quũ piſcator quiſpiam piſcibus, quos intra rete tenebat, manũ admouiſſet, atque à ſcorpio piſce feriretur, Ictus, inquit, ſapiã. Itaque ſuo malo doctus, cauit in poſterum. Plinius libro trigeſimoſecundo demonſtrat id eſſe peculiare draconi & ſcorpio piſci, vt lædant aculeis, ſi manu tollantur. Zenodotus ait parœmiam extare apud Sophoclem.

Factum ſtultus cognoſcit. 30

Idem aliter effertur ab aliis, ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω, id eſt, Rem peractam ſtultus intellexit. Sumptum eſt autem ex Homero, qui pluribus locis hanc vſurpauit ſententiam: vt in Iliados ρ & υ.

-μηδ' ἀντίος ἵστασ' ἐμεῖο,

Πρίν τι κακὸν παθέειν. ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω. id eſt,

-mihi obuius ire caueto, priuſquam

Noxæ aliquid capias. nam factum nouit & excors.

Huc alluſit Euripides in Bacchis,

-κακοῦ γὰρ ἤδη γνοὺς ἂν ἐμαθέτο.

Nam didicit affinis malo.

De Pentheo, qui ſerò nec niſi ſua pernicie doctus, cœpit reuereri Bacchum. Neque huic diuerſum eſt quod admonet ſenarius ille, inter Græcanicas ſententias celebris,

Ἡ δὲ μετάνοια γίγνετ' ἀνθρώποις κρίσις. id eſt,

Tum iudicant homines, vbi iam pœnitet.

Eodem pertinet Vergilianum illud,

Diſcite iuſtitiam moniti, & non temnere diuos.

Item illud Demoſthenicum, Non emo tanti pœnitere. Vnde

perquam eleganter Fabius apud Titum Liuium, euentum, ſtultorum magiſtrum appellat, Nec euentus docet hoc (inquiens) qui ſtultorum magiſter eſt, ſed ratio. Plinius in Panegyrico quem Traiano dixit, huiuſmodi ſeram & infrugiferam prudentiam, miſeram vocat: Terror, inquit, & metus & miſera illa ex periculis facta prudentia, monebat vt à republica (erat autem omnino nulla reſpublica) oculos, aures, animos auerteremus.

Malo accepto ſtultus ſapit. 31

Paulo diuerſius extulit Heſiodus, eandem tamen ſententiam, quum ait in libro cui titulus, Opera & dies,

-Δίκη δ' ὑπὲρ ὕβριος ἴσχει,
Ἐς τέλος ἐξελθοῦσα· παθὼν δέ τε νήπιος ἔγνω. id eſt,
-tandem ſua pœna nocentem
Conſequitur: paſſuſque ſapit tum denique ſtultus.

Ad quam ſententiam videtur alludere & Homerus in Iliados Ψ, -ἵνα γνοίης ἀπαυρῶν, id eſt, Vti tuo damno cognoſcas. Plato in Sympoſio, ἃ δὴ καὶ σοὶ λέγω, ὦ Ἀγάθων, μὴ ἐξαπατᾶσθαι ὑπὸ τούτου, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἡμετέρων παθημάτων γνόντα εὐλαβηθῆναι, καὶ μή, κατὰ τὴν παροιμίαν, ὥσπερ νήπιον, παθόντα γνῶναι. id eſt, Quæ ſane tibi quoque dico Agathon, ne ab hoc fallaris, ſed ex cognitis iis quæ nobis acciderunt, caueas: nec, iuxta prouerbium, veluti ſtultus poſt acceptum malum ſapias. Huc referendum & Plautinum illud in Mercatore, Fœliciter is ſapit, qui alieno periculo ſapit. In eandem ſententiam Tibullus Elegiarum lib. 3,

-fœlix quicunque dolore
Alterius, diſces poſſe carere tuo.

Huc alludunt & illæ ſtro ſapientium voces, Nunc ſcio quid ſit amor. Nunc ego & illam ſceleſtam, & me miſerum eſſe ſentio. Ah, vix tandē ſenſi ſtolidus. Videtur adagium ex illa vetuſtiſſima fabula manaſſe, de duobus fratribus, Prometheo atque Epimetheo, quæ quidem refertur apud Heſiodum, ad hanc ferme ſententiam, Iupiter iratus Prometheo propter ignem furto ſublatum è cœlo, ac mortalibus redditū: cupienſque illū ſimili retaliare dolo, Vulcano negocium dat vt è luto puellæ ſimulachrum quantò maximo poſſet artificio fingat. Id ſimulatque factū eſt, ſingulos deos deáſque monet, vt ei ſimulachro ſuas quiſque dotes adiūgerēt. vnde & virgini, Pandoræ nomē affictū apparet. Hanc igitur omnibus formæ, cultus, ingenii, linguæque dotibus cumulatā, Iupiter cū pyxide, pulcherrima quidē illa, ſed intus omne calamitatū genus occulēte, ad Prometheū mittit. Is recuſato munere, fratrem admonet, vt ſiquid muneris ſeſe abſente mitteretur, ne reciperet. Redit Pādora, perſuaſoque Epimetheo pyxidē donat. Eam ſimulac aperuiſſet, euolantibuſque morbis ſenſiſſet Iouis ἄδωρα δῶρα ſero nimirū ſapere cœpit. Vbi Heſiodus palam ad adagionē alludens ait,

Αὐτὰρ ὁ δεξάμενος ὅτε δὴ κακὸν εἶχ' ἐνόησεν. id eſt,
Accepit, tactuſque malo tum denique ſenſit.

Idē ſignificat in Theogonia: Hæc, inquit, peperit Προμηθέα
Ποικίλον, αἰολόμητιν, ἁμαρτίνοόν τ' Ἐπιμηθέα,

Prometheum, vafrum denominans, ac variis inſtructum conſiliis: Epimetheū: poſt erratum ſapientem. Vnde & Pindarus in Pythiis, appellat illum ὀψίνοον, quaſi ſero ſapiētem.
προμηθεύς. quod ipſa etiam indicant vocabula. Nam προμηθεὺς Græcis eum ſignificat, cui, prius quàm rem aggrediatur, ſuppetit
ἐπιμηθεύς. conſilium: ἐπιμηθεὺς, cui re peracta, tum demū conſilium in mentem venit. προμηθεύεσθαι, eſt conſilio malis imminentibus occurrere. Lucianus in dialogo quodam, ex comico quopiam citat hunc verſiculum dictum in Cleonem, quòd ſerò, nec niſi confecto negocio, ſaperet,

Κλέων Προμηθεύς ἐστι μετὰ τὰ πράγματα. id eſt,
Rebus peractis eſt Cleon Prometheus.

Idem in calce, eiuſdem dialogi, ἐπεὶ τήν γε μετὰ τὴν βουλὴν, Ἐπιμηθέως ἔργον, οὐ Προμηθέως ἐστί. id eſt, Nam illud quidem poſt rem conſulere, Epimethei eſt, non Promethei. Effertur etiam ad hunc modum parœmia, μετὰ τὰ δεινὰ φρονιμώτερος. id eſt, Poſt mala prudētior. Rurſum hoc pacto, ἐξ ὧν ἔπαθες, ἔμαθες. id eſt, vt ſententiam magis quam verba reddā, Quæ nocent, docēt. At multo conſultius eſt alienis malis prudentiorem reddi, iuxta Græcam ſententiam,

Βλέπων παιδεύου τοῖς τῶν ἄλλων κακοῖς. id eſt,
Aliena ſpectans, doctus euaſi, mala.

Circumfertur & illud noſtrati vulgo iactatum, Mortales pudore & iactura doctiores euadere.

Aliquid mali propter vicinum malum. 32

Lyſimachus apud Plautum in Mercatore, Nunc ego verum eſſe illud verbū experior, aliquid mali eſſe propter vicinū malum. Quibus ex Plauti verbis ſatis liquet, hanc ſententiam vulgari ſermone fuiſſe celebratam. Eam Heſiodus eleganter expreſſit in opere cui titulus, Opera & dies,

Εἰ γάρ τοι καὶ χρῆμ' ἐγχώριον ἄλλο γένηται,
Γείτονες ἄζωστοι ἔκιον, ζώσαντο δὲ πηοί.
Πῆμα κακὸς γείτων, ὅσσον τ' ἀγαθὸς μέγ' ὄνειαρ.
Ἔμμορέ τοι τιμῆς ὅς τ' ἔμμορε γείτονος ἐσθλοῦ.
Οὐδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτ', εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη. id eſt,
Siqua domi inciderit tibi res, tunc illico omiſſis
Adſunt vicini zonis, cinguntur at ipſi
Affines. noxa eſt, vicinus vt improbus, ingens:
Contrà ita maxima commoditas, ſi commodus adſit.
Deeſt honor huic, bona quem vicinia deficit. at nec
Intereat bos, ni vicinus vbi improbus adſit.

Neque tantum inter priuatos vicinos hæc ſententia locum habet, verumetiam experimentis obſeruatum eſt populos à vicinis ſubuerſos. Quemadmodum AEtolis & Acarnanibus euenit, qui ſe mutuis cladibus euerterunt, inter ſe finitimi: item Carthaginienſibus & Byzantiis quarum hiſtoriarum meminerunt Heſiodi interpretes. Huc videtur leuiter alluſiſſe Vergilius in Eclogis, quum ait,

Nec mala vicini pecoris contagia lædent. Et,
Mantua, væ miſeræ nimium vicina Cremonæ.

Admonet autem parœmia, vti bonorum conuictum & conſuetudinē expetamus, à malis nos quàm maxime poſſumus abducamus. Proinde ſcitū eſt illud Themiſtoclis apud Plutarchum: qui quum prædium quoddam vēderet, hoc quoque præconē addere iuſſit, ὅτι καὶ ἀγαθοὺς ἔχει γείτονας. id eſt, quòd vicinos etiam haberet bonos: quaſi vicini commendatione futurum eſſet longe vendibilius. Neque multū abhorret hinc illud eiuſdem Heſiodi carmen,

Πολλάκι καὶ ξύμπασα πόλις κακοῦ ἀνδρὸς ἐπαυρεῖ. id eſt,
Sæpe mali male facta viri populus luit omnis.

Manus manum fricat. 33

Socrates in Axiocho Platonis ait Prodico ſophiſtæ hunc Epicharmi comici verſiculum ſemper in ore fuiſſe,

Ἡ δὲ χεὶρ τὴν χεῖρα νίζει· δός τι καὶ λάβοις τι. id eſt,
Affricat manum manus: da quiddam & aliquid accipe.

videlicet hominis quæſtum facere taxans, qui neminem gratis doceret, & à quo ſe quoque quæ tum dicturus eſſet, didiciſſe affirmabat. at ne id quidē gratuito, imò numerata mercede. Sententia digna tum homine Siculo, tum vafro poeta. ſic enim illum appellat Cicero. Monet autem, neminem ferme mortalium inueniri qui velit in quempiam beneficium collocare, à quo non ſperet aliquid emolumenti viciſſim ad ſe rediturum: ſed officium inuitari officio, beneficium beneficio prouocari. Idem adagium effertur & hoc pacto, χεὶρ χεῖρα νίζει, id eſt, Manus manum lauat. Idem pollet vtraque metaphora. nam mutua commoditas eſt, quoties vel fricat vel abluit manus manum. Circumfertur inter Græcanicas ſententias huiuſmodi diſtichon,

Ἀνὴρ δ' ἄνδρα σώζει καὶ πόλις σώζει πόλιν.
Χεὶρ χεῖρα νίζει, δάκτυλος δὲ δάκτυλον. id eſt,
Vrbs ſeruat vrbem, ſeruat itidem vir virum.
Manus manum, digitumque digitus abluit.

Vtitur eo & Seneca in ludicro libello de morte Cl. Cæſ.

Gratia gratiam parit. 34

Eandem ſentētiam Sophocles ſimpliciter extulit in OEdipo Coloneo,

Ἡ χάρις χάριν φέρει. id eſt, Gratiam adfert gratia.

Rurſum apud eundem in Aiace Maſtigophoro,

Χάρις χάριν γάρ ἐστιν ἡ τίκτουσ' ἀεί. id eſt,
Beneficium ſemper beneficium parit.

Quod Heſiodus velut enarrans in primo Georgicōn,

Τὸν φιλέοντα φιλεῖν, καὶ τῷ προσιόντι προσεῖναι.
Καὶ δόμεν ὅς κεν δῷ, καὶ μὴ δόμεν ὅς κεν μὴ δῷ.
Δώτῃ μέν τις ἔδωκεν, ἀδώτῃ δ' οὔτις ἔδωκεν. id eſt,
AEquum vt ametur amans: qui accedit, iungitor illi.
Da, tibi qui dederit: qui non dederit tibi, ne da.
Danti aliquis dedit, at non danti non dedit vllus.

Quibus ſignificatur beneficium inuitari beneficio, & officium officio prouocari. Euripides in Helena,

Χάριτι γὰρ δεῖ χάριν ἐκτίνειν. id eſt,

Beneficium beneficio reſpondeat.

Par pari referre. 35

Ἴσον ἴσῳ ἐπιφέρειν. Terentius in Eunucho parœmiam vſurpat, ſuperiori nõ admodum diſſimilem, Par pari referto. Qua monemur vt tales ſimus in alios, quales in nos illos experimur: ac, iuxta Medeam Euripideam, amicis ſimus amici, inimicis infeſti, in perfidos perfidi, parcos parci, clamoſos clamoſi, impudẽtes improbi: denique vtcunque meritũ merito ſimili retaliemus. Idẽ in prologo Phormionis, Quod ab ipſo allatũ eſt, ſibi id eſſe relatũ putet. Non inconcinne tum quoque vſurpauerimus, ſiquando verba verbis, blanditias blãditiis, promiſſa promiſſis penſamus. Huc pertinet illud nõ illepidũ, quod refert Ariſtoteles libro Moralium nono: Dionyſius citharœdũ accerſiuerat, vt ſibi caneret in nuptiis, atque cũ eo his pactus eſt legib⁹, vt quo doctius meliuſque caneret, hoc copioſiorẽ ferret mercedẽ. Annixus eſt omni artificio citharœdus vti quàm ſcitiſſime caneret, ſperans ampliſſimũ præmiũ. At poſtridie pactã mercedem repoſcenti muſico qui conduxerat, ait iã perſoluiſſe ſeſe quod eſſet pollicitus, nẽpe par pari retuliſſe, proque voluptate repoſuiſſe voluptatẽ, ſpem lucri ſignificas, quæ quidẽ hoc maior fuerat, quo magis ex arte cantaſſet. Verũ hoc loco negat philoſophus par pari relatum: propterea quòd alter id quod volebat accepit, alter eo quod expetebat, fruſtratus eſt. Huc videtur reſpexiſſe Euripides, quum ait in Andromache,

Dionyſii ad citharœdũ reſponſio.

Σώφρων καθ᾽ ἡμᾶς, σώφρονας πλήψεται,
Θυμούμενος δὲ πλείοσιν ξυμπεσεῖται. id eſt,
Modeſtus in nos ſentiet modeſtum item,
Commotus autem nos reperiet concitos.

Porrò prouerbiũ natum videri poteſt a compotationibus veterum Græcorum, apud quos æqualibus cyathis bibere mos erat. Archippus in Amphitryone ſecunda, apud Athenæum libro decimo,

Τίς ἐνέχεεν σφῷν ὦ κακόδαιμον ἴσον ἴσῳ.
Quis par ſceleſte miſcuit vobis pari?
Item Cratinus in Pytine,
Τὸ δ᾽ ἴσον ἴσῳ, φέρειν ἔγωγ᾽ ὀκνήσομαι. id eſt,
At par pari reddenti, ego reſpondero.

Item libro ſexto, Οὐδ᾽ ἔτι ἐν τῇ Ῥώμῃ ἴσον ἴσῳ τοὺς ἰχθῦς πωλοῦντων. id eſt, Non per eos qui Romæ piſcem vendunt, parem pari, ſentiens ſingulos pretio æſtimatos vendi. Erat hæc vox ἴσον ἴσῳ ſolennis inter propinandũ, vt ex eodem authore facile liquet. Ea ſignificabant aut pares eſſe cyathos, aut tantundem additum aquæ, quantum ineſſet vini. Huius formæ ſunt illa, Paria facere, pro penſare ex æquo. & Parem calculũ ponere. Plinius ad Flaccũ. Accepi pulcherrimos turdos, cum quibus parem calculũ ponere, nec vrbis copiis ex Laurentino, nec maris iam turbidi tempeſtatibus poſſum. M. Tullius libro de Oratore ad Brutum, Par pari retulit ad ſchema rhetoricum, quo membra orationis pari ſyllabarũ numero ſibi reſpondent. Nam, inquit, quũ aut par pari refertur, aut contrarium contrario opponitur: aut quæ ſimiliter cadunt verba, verbis comparantur, quicquid ita cõcluditur, plerunque fit vt numeroſe cadat.

Paria facere. Parem calculũ ponere.

Eadem menſura. 36

Quod modo retulimus, videtur pariter & ad officii & ad iniuriæ relationem pertinere: verùm ad beneficii penſationem magis referendum quod ait Heſiodus,

Αὐτῷ τῷ μέτρῳ, καὶ λώϊον, αἴ κε δύνηαι. id eſt,
Aut menſura eadem, aut melius quoque, ſiqua facultas.

Quo docet officium remetiendum eſſe eadem menſura, aut etiam copioſiore, ſi ſuppetat facultas: prorſumque hac parte imitandos eſſe fœcundos agros, qui ſementem depoſitam multo cum fœnore reddere cõſueuerunt. Citatur à Luciano prouerbii vice in Imaginibus, αὐτῷ μέτρῳ, φασὶ, καὶ λώϊον. id eſt, Eadem menſura, quod aiunt, aut melius. M. Tullius Epiſtolarum ad Atticum lib. 13, Ego autem me parabam ad id quod ille mihi miſiſſet, vt αὐτῷ τῷ μέτρῳ καὶ λώϊον, ſi modo potuiſſem. Nam hoc etiam Heſiodus aſcribit, αἴ κε δύνηαι. Hoc adagio non grauatus eſt vti præceptor noſter Chriſtus in Euangelio, quũ ait futurũ vt qua menſura fuerimus aliis emenſi, eadem nobis alii remetiantur. Sic enim loquitur apud Matthæũ, Ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε· καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, μετρηθήσεται ὑμῖν. id eſt, In quo iudicio iudicatis, in eo iudicabimini: & qua menſura metimini aliis, illã remetientur vobis.

Craſſa Minerua, Pingui Minerua. 37

Minerua, iuxta poetarum fabulas, artibus atque ingeniis præſidet. vnde & illud fluxit, Inuita Minerua. Præterea illud, Pingui ſeu craſſa Minerua, quod quidem iamolim prouerbii vice celebratur. Columella libro De re ruſtica duodecimo, cap. 1, In hac autem, inquit, ruris diſciplina non conſideratur eiuſmodi ſcrupuloſitas, ſed, quod dicitur, pingui Minerua, quantumuis vtile continget villico tempeſtatis futuræ præſagium. Idem in primi libri præfatione, Poteſt enim nec ſubtiliſſima, nec rurſum, quod aiũt, pingui Minerua, res agreſtis adminiſtrari. Idem lib. 10, Nec tamẽ Hipparchi ſubtilitas, pinguioribus, vt aiunt, ruſticorũ literis neceſſaria eſt. Dicitur pinguiore Minerua fieri, quod incõditius ſimpliciuſque quaſique indoctius fit, non autem exquiſita arte, nec exactiſſima cura. Vnde & Priapus ille, quũ rem obſcœnam, quam poterat vrbanius per inuolucra verborum petere, nudis verbis rogat,

-craſſa, inquit, Minerua mea eſt.

Et Horatius philoſophum deſcribens, non exactis illis Stoicorum rationibus atque argutiis inſtructum, ſed veluti citra artem, philoſophiam moribus exprimentem, neque tam diſertum, quàm ſimplicem ac ſincerum,

Horatij locus.

Ruſticus (inquit) abnormis, ſapiens craſſáque Minerua. Aulus Gel. li. 14, cap. 1, Nequaquam tamen id cẽſebat in tam breui exiguoque vitæ ſpatio, quantouis hominis ingenio comprehendi poſſe, & percipi, ſed cõiectari pauca quædã, & vt verbo ipſius vtar, παχύτερον. Id eſt, craſſius, & pingui Minerua.

παχύτερον.

Craſſiore Muſa. 38

Παχυτέρᾳ μούσῃ, id eſt, Craſſiore Muſa. Eandẽ parœmiam ſic extulit Quintilianus, Inſtitutionum oratoriarum libr. 1, Libet propter quoſdã imperitiores, etiã craſſiore, vt vocant, Muſa, dubitationẽ hui⁹ vtilitatis eximere. Inuenitur aliquoties apud ſcriptores nõ ĩidoneos, Pinguiore formula, pro eo quod eſt, planius atque intelligibilius. Dictũ eſt & Latinè loqui, pro eo quod eſt, apertè & ſimpliciter. M. Tul. in Verrem, Latinè me ſcitote, nõ accuſatoriè loqui. Idem in Philip. Sed vt ſolent ii qui planè & Latinè loquũtur. In Priapeiis,

Latinè loqui.

Simplicius multo eſt, da pædicare, Latinè Dicere.

Rudius ac planius. 39

Inelegãtius quidem eſt illud apud Græcos, ſed idẽ tamen pollet, ἀμαθέστερον καὶ σαφέστερον εἰπέ. quod apud eundem refertur Gellium, Noſti enim, inquit, credo verbum illud vetus & peruulgatum, ἀμαθέστερον εἰπὲ καὶ σαφέστερον. id eſt, Indoctius rudiuſque quodammodo loquere, & apertius ac clarius fare. Sumptum apparet ex Ariſtophanis comœdia, cui titulus βάτραχοι, id eſt, Ranæ.

Ἀμαθέστερόν πως εἰπὲ καὶ σαφέστερον. id eſt,
Indoctius proloquitor, atque clarius.

Quo carmine Bacchus Euripidis obſcuritatem taxat, qui neſcio quid parũ dilucidè propoſuerat. Suidas & interpres admonent ſubeſſe prouerbium, quod hunc ad modũ feratur,

Σαφέστερόν μοι καὶ ἀμαθέστερον φράσον. id eſt,
Apertius mihi loquere, atque indoctius.

Suſpicor inde ſumptum, quòd antiquitus illi σοφοί, quos vocant, ſolebãt myſteria ſapientiæ quibuſdã ænigmatũ inuolucris data opera obtegere: videlicet ne profana turba ac nondum philoſophiæ ſacris initiata poſſet aſſequi. Quin & hodie nõnulli philoſophiæ ac theologiæ profeſſores, quum ea quandoque tradant quæ quæuis muliercula aut cerdo dicturus ſit, tamen quo docti videantur, rem ſpinis quibuſdam ac verborum portẽtis implicant & inuoluunt. Sic Plato numeris ſuis obſcurauit ſuam philoſophiam. Sic Ariſtoteles multa mathematicis collationibus reddidit obſcuriora.

Sus Mineruam. 40

Tritiſſimũ apud Latinos authores adagiũ, ὗς τὴν Ἀθηνᾶν, id eſt, Sus Mineruam: ſubaudiendum docet, aut monet. dici ſolitum quoties indoctus quiſpiam atque inſulſus eum docere conatur, à quo ſit ipſe magis docendus: aut, vt Feſti Põpeii verbis vtar, quũ quis id docet alterum, cuius ipſe eſt inſcius. Propterea quòd Mineruæ artium & ingeniorum, vt diximus, tutela tribuitur à poetis. Porro ſue nullum aliud ani-

mal magis brutum magiſque ſordidum, vt quod ſtercoribus impenſè gaudeat: vel ob iecoris magnitudinem, quæ ſedes eſt concupiſcentiæ ac libidinis: vel ob narium craſſitudinem, & olfactum hebetem: vnde fit vt non offendatur fœtore: tum adeo pronum ciboque deditum, vt ſi fortè ſurſum aſpicere cogatur, protinus ſtupore ſileat ob inſolētiam, vt tradit Alexād. Aphrodiſeus. Nec eſt aliud magis indocile: proinde non ad vſum aliquem, quemadmodū pecudes nonnullæ, ſed ad epulas dūtaxat à natura donatum videtur. Cui rei teſtis eſt Plinius lib. 8. cap. 51. Animalium, inquit, hoc maximè brutum, animámque ei pro ſale datam, non illepidè exiſtimabatur. Idem affirmat Varro lib. De re ruſtica ſecundo, Suillum, inquit, pecus donatum à natura dicunt ad epulandum: itaque his animam datam pro ſale, quæ ſeruaret carnem. Atque hæc quidem verba quid ſibi velint, explicat M. Tullius libro De finibus bonorū quinto, Etenim omnium rerum, inquit, quas & creat natura & tuetur, quæ aut ſine animo ſunt, aut non multo ſecus, eorum ſummum bonum in corpore eſt. vt non inſcitè illud dictum videatur in ſuem, animum illi pecudi datum pro ſale, ne putreſceret. Sunt autē beſtiæ in quibus ineſt aliquid ſimile virtutis, vt in leonibus, vt in canibus, vt in equis: in quibus non corporum ſolùm, vt in ſuibus, ſed etiam animorum aliqua ex parte motus aliquos videmus. Ariſtoteles in Phyſiognomicis ſcribit, exigua fronte, indociles homines & ad diſciplinam ineptos videri, atque ad ſuum genus pertinere, tanquam à docilitate humaniſque artibus longè omnium alieniſſimum. Nam reliqua ferme docilitatis eſſe capacia. Vnde nunc quoque vulgo inſipidos iſtos, & quaſi ventri atque abdomini natos, ſues appellare conſueuimus. Quin & Suetonius in catalogo illuſtrium grammaticorum, refert Palæmonem arrogantia tanta fuiſſe vt M. Varronem porcum appellaret, ſecum & natas & morituras literas. Præterea ſiquid indoctum atque illiteratum ſignificare volumus, id ex hara profectum dicimus. Quemadmodum M. Tullius in Piſonem, Ex hara productæ, non ſchola. Hinc igitur natum adagium, Sus Mineruam. L. Cæſar apud Ciceronē lib. de Oratore ſecundo, Sic ego, inquit, Craſſo audiente, primùm loquar de facetiis, & docebo ſus, vt aiunt, oratorem eum, quem quum Catulus nuper audiſſet, fœnum alios aiebat eſſe oportere. Idem Cicero lib. de Academicis quæſt. primo, Nam etſi non ſus Mineruam, vt aiunt, tamen ineptè quiſquis Mineruā docet. Hieronymus in Rufinum, Prætermitto Græcos, quorum tu iactas ſcientiam: & dum peregrina ſectaris, penè tui ſermonis oblitus es: ne vetere prouerbio, Sus Mineruam docere videaris. Vſurpat idem verbis commutatis in epiſtola ad Marcellam, cuius initium, Menſurā charitas non habet. M. Varro & Lucretius adagium ad fabulas retulerunt, id quod ex Pompeii verbis licet conijcere. Quam rem, inquit, in medio, quod aiunt, poſitam, inepti per fabulas inuoluere maluerunt, quam ſimpliciter referre. Celebratur à multis Demoſthenis ſcomma, qui, quum Demades vociferaretur in eum, Δημοσθένης ἐμὲ βούλεται διορθοῦν, ἡ ὗς τὴν Ἀθηνᾶν. id eſt, Demoſthenes vult me corrigere, ſus Mineruam: reſpondit, αὕτη ἡ Ἀθηνᾶ πρώην μοιχεύουσα εἰλήφθη. id eſt, Atqui nuper hæc Minerua in adulterio fuit deprehēſa. Dictū alluſit ad Mineruā virginem.

Animã ſui pro ſale datã.

Sues homines.

Ex hara profectũ.

Demoſthenis ſcomma in Demadem.

Sus cum Minerua certamen ſuſcepit. 41

Cum hoc aut idem, aut certè quammaxime finitimum, quod apud Theocritum legitur in Hodœporis,

Ὗς ποτ᾽ Ἀθηναίαν ἔριν ἤρισεν. id eſt,
Cum diua eſt auſus ſus decertare Minerua.

Quoties indocti ſtolidique, & depugnare parati, non verentur ſummos in omni doctrina viros in certamen literarium prouocare. Theocriti enarrator ſic efferri vulgò παροιμίαν ſcribit, Ὗς ὢν πρὸς Ἀθηνᾶν ἐρίζεις. id eſt, Sus quum ſis, cum Minerua contendis. Scholiaſtes neſcio quis addit, eos ἐρίζειν dici, qui verbis certant: ἐρίδειν, qui factis: quo magis ridiculum eſt ſi ſus indocilis certet cum Minerua diſciplinarum præſide.

Inuita Minerua. 42

Latinis & illud eſt celebratiſſimum, Inuita Minerua, pro eo quod eſt, refragante ingenio, repugnante natura, non fauente cælo. Cicero in Officiis, Inuita, vt aiunt, Minerua. Idem libro epiſtolarū familiarium duodecimo, Quinquatribus frequenti Senatu cauſam tuam egi, non inuita Minerua. Rurſum eiuſdem operis libro tertio, Idque quoniam tu ita vis, puto me non inuita Minerua facturum. Horatius,

Tu nihil inuita dices faciéſve Minerua.

Huc alluſit Seneca quum dixit, Malè reſpondere coacta ingenia.

Abiit & taurus in ſyluam. 43

Ἔβα καὶ ταῦρος ἀν᾽ ὕλαν, id eſt, Abiit & taurus in ſyluam. Paſtorale prouerbium, allegoria ſubturpicula, ſignificans diuortium ac neglectū veteris amicæ. Tametſi licebit in vſum verecundiorem trahere hoc modo, ſi per iocum accōmodabitur ad eos qui priſtinos amicos negligere videntur, & à familiarium congerronumque grege deſueſcere. Aut in illos etiam qui à ſolitis deſciſcunt ſtudiis, diuerſúmque vitæ ſequuntur inſtitutum. Theocritus in Idyllio cui titulus eſt Thyonycho, nominatim etiam prouerbii vice refert,

Αἶνός θην λέγεταί τις, ἔβα καὶ ταῦρος ἀν᾽ ὕλαν,
Fertur & hoc olim, in ſyluam ſecedere taurum.

Queritur autem amans, ſe iampridem ab amica relictum, plurimumque iam eſſe temporis oſtendit quòd Cyniſca, id eſt Catella (nam id erat nomen puellæ) ſeſe Lyco quodā oblectet, neque omnino curet ad priſtinam redire conſuetudinem: non magis quàm tauri, qui & ipſi nonnunquam à vaccarum armentis ſecedunt, & aut reliquis aggregantur tauris, aut ſolitarii per nemora vagantur, nullo fœminarum deſiderio tacti. Eum ſeceſſum eumque vaccarum neglectum, quaſique diuortium, paſtores peculiari verbo vocant ἀτιμαγελεῖν, voce nimirum compoſita ἐκ τοῦ ἀτιμᾶν, τὸ ἀτιμάζειν καὶ καταφρονεῖν, quòd eſt deſpicere negligeréque, ac pro nihilo ducere: & ἐκ τῆς ἀγέλης, quod armentum ſonat. Ac tum ἀτιμαγελεῖν dicuntur tauri, quum ſegregati à vaccarum cōmercio, adeo non curant illas, vt non modò coitū non appetāt, ſed ne paſcuis quidē iiſdē vti velint. Hunc animantis morem, ſimulque vocē ipſam ei tributam rei demonſtrat Ariſtot. lib. De natura animaliū 6, his verbis, Ὁ δὲ ταῦρος, ὅταν ὥρα τῆς ὀχείας ᾖ, τότε γίνεται σύννομος, καὶ μάχεται τοῖς ἄλλοις· τὸν δὲ πρότερον χρόνον μετ᾽ ἀλλήλων εἰσίν· ὃ καλεῖται ἀτιμαγελεῖν. πολλάκις γοῦν οἱ ἐν τῇ Ἠπείρῳ οὐ φαίνονται τριῶν μηνῶν. ὅλως δὲ τὰ ἄγρια πάντα ἢ τὰ πλεῖστα, οὐ συννέμονται ταῖς θηλείαις πρὸ τῆς ὥρας τοῦ ὀχεύειν. Ea verba nos appendemus magis quàm annumerabimus, hoc modo. At taurus, quū tempus coitus adfuerit, tum demum incipit communibus cum vaccis paſcuis vti, cúmque reliquis tauris dimicat. nam ante id temporis inter ſeſe paſcuntur, quod quidem appellant ἀτιμαγελεῖν. Sanè qui ſunt in Epiro prouincia tauri, ſæpenumero trium menſium ſpatio non apparent. Porro fera animantia, aut omnia, aut certe pleraque, ante tempus coeundi non aggregantur ad communes cum fœminis paſcuas. Illud admonitu dignum mihi viſum eſt, in verſione Theodori Gazæ, pro Græca voce ἀτιμαγελεῖν, quam Romana lingua nullo pacto reddere poteſt, ſcriptum eſſe coarmentari. Idque verbi doctis etiam viris non parum caliginis affudit: ita vt deprauatum apud Ariſtotelem locum exiſtiment, commutatáque lectione, longe diuerſum ſenſum inducant, puténtque Theodorum in transferendo non mediocriter hallucinatum. At ego tota re diligentius penſiculata, videre videor Ariſtotelicorum verborum ſententiam citra vllius vocis commutationem adamuſſim quadrare: videlicet taurum aggregari cum vaccis, & in iiſdem verſari paſcuis, appetēte coitus tempore: eique non conuenire cum reliquis taurorum armentis, ſed bellum cum aliis gerere: reliquis autem temporibus tauros cum tauris ſocialiter iiſdem vti paſcuis, neque fœminarum conuictum ſequi, ſed inter ſeſe agere: quod idem accidat in feris ferme omnibus. Hanc autem taurorum cum tauris ſocietatem, neglectis vaccarū armentis, vocari ἀτιμαγελεῖν. Quæſo quid hic ſcrupuli, cur Ariſtotelicam lectionem mutādam exiſtimemus: niſi ſiquid offendit mutatus numerus in ταῦρος & εἰσίν, id quod Ariſtoteli præſertim eo in opere penè familiare deprehenditur. Dictionem autem illam coarmētari, non germanam ſed ſuppoſititiam eſſe, dubium nō eſt, & aut librariorum incuria, aut alicuius parum eruditi temeritate inductam. ſuſpicor enim legendum, vel dearmentari, vel abarmentari. Neque enim adduci poſſum vt credam Theodorum hominem tam in omni doctrinæ genere abſolutū, fuiſſe lapſum, præſertim in voce neque magnopere prodigioſa, nec inuſitata Græcis autoribus: vtpote cuius

ἀτιμαγελεῖν.

bai.

vim vel ipſa ſtatim indicat etymologia: præterea quæ apud Theocritum authorem vſqueadeo notum vulgatumque legatur, ἐν νομεῦσι βουκόλοις, id eſt, in paſtoribus, ſiue bubulcis,

Χ' οἱ μὲν ἅμα βόσκοντο, χλοῃ ἐν φυλλάσι πλαζόμενοι,
Οὐδέ τ' ἀτιμαγελεῦντες. id eſt,
Atque hi paſcuntur ſimul, inque comantibus herbis
Errant, & non vlla greges diuortia quærunt.

ἀτιμαγέλης. Ad hæc Suidas oſtendit, ταῦρον ἀτιμαγέλην appellatum τὸν τῆς ἀγέλης καταφρονοῦντα, id eſt, qui negligeret armentum. Huc mihi videtur nonnihil alluſiſſe Virgilius in Sileno,

Ah virgo infœlix, tu nunc in montibus erras:
Ille latus niueum molli fultus hyacintho,
Ilice ſub nigra pallentes ruminat herbas:
Aut aliquam in magno ſequitur grege. claudite nymphæ
Dictææ, nymphæ nemorum iam claudite ſaltus.
Si qua forte ferant oculis ſeſe obuia noſtris
Errabunda bouis veſtigia: forſitan illum,
Aut herba captum viridi, aut armenta ſequutum
Perducant aliquæ ſtabula ad Gortynia vaccæ.
Quum enim ait,
Ille latus niueum molli fultus hyacintho,
Ilice ſub nigra pallentes ruminat herbas:

taurum innuit ἀτιμαγέλην. Item quum ait, Errabunda bouis veſtigia. Significat autem poeta, taurum quem adamabat Paſiphae, aut prorſus ἀτιμαγελεῖν, aut catenus ἀτιμαγελεῖν, vt ſuo armento neglecto, vaccas alias ſequeretur. Porro de pugna taurorum inter ipſos coitus tẽpore, meminit idem Maro libro Georgicorum tertio,

Nec mos bellantes vna ſtabulare: ſed alter
Victus abit, longéque ignotis exulat oris,
Multa gemens ignominiam plagaſque ſuperbi
Victoris, tum quos amiſit inultus amores.
Et ſtabula aſpectans, regnis exceſſit auitis.

Equidem arbitror hanc ipſam vocẽ, ſi deflectatur aliò, prouerbialem eſſe, quemadmodum ſunt & illæ κακοσχολεῖν & ἀπομαθεῖν, ad eámque potiſſimum reſpexiſſe Theocritũ, quum ait prouerbio dici, Ἔβα καὶ ταῦρος ἀν' ὕλαν. Scholia quæ ſcrũtur in Theocritum, habent ἔβα καὶ ταῦρος, pro καὶ coniunctione copulatiua, mutata κὰν expletiua. Addũt eſſe prouerbium de iis dici ſolitum, qui abeſſent non reuerſuri. Taurus enim ſi ſemel auſugerit in ſyluam, capi non poteſt. Vnde non inconcinnè quis dixerit maritum diutius ab vxore ſecubantem, ἀτιμαγελεῖν: & eũ qui familiares deſierit inuiſere, ἀτιμαγελεῖν: & qui diutius à Muſis ac librorum abſtinuerit contubernio, ἀτιμαγελεῖν. Item qui a conuictu hominũ abhorreat, ſecumque viuat, ἀτιμάγελον licebit appellare. Et qui à legitimo contubernio aberrarit ſeceſſeritque, nõ inepte dicetur ἀτιμαγελεῖν. Nec prorſus abhorret ab hac forma quod eſt apud Ariſtophanem in Lyſiſtrata,

Οἴκοι δὲ ἀταυρώτη διάξω τὸν βίον. id eſt,
Domi abſque tauro cœlibem vitam exigam.

Sic enim ſignificauit vitam cœlibem fœminæ negligentis *Taurus pro marito.* taurum, id eſt maritum. Sic & Horatius,

– pereat malè quæ te
Leſbia quærenti taurum, monſtrauit inertem.

Annus producit, non ager. 44

Ἔτος φέρει κοὐχὶ ἄρουρα, id eſt, Annus producit ſegetẽ, non aruum. Hemiſtichion prouerbiale quod refertur à Theophraſto, lib. De plantis octauo, Πρὸς αὔξησιν δὲ καὶ τροφὴν μέγιστα μὲν ἡ τῶν ἀέρων κρᾶσις συμβάλλεται, καὶ ὅλως ἡ τοῦ ἔτους κατάστασις (ὅταν γὰρ ἐπομβρίαι καὶ εὐδίαι καὶ χειμῶνες γένωνται κατὰ καιρόν, ἅπαντα εὔφορα καὶ πολύκαρπα, κἂν ἐν ἁλμυρώδεσι καὶ λυπρογείοις ᾖ. διὸ καὶ παροιμιαζόμενοι λέγουσιν οὐ κακῶς, ὅτι ἔτος φέρει κοὐχὶ ἄρουρα) μεγάλα δὲ καὶ αἱ χῶραι διαφέρουσιν, id eſt, Ad incrementũ autem alimentúmque, plurimum quidẽ cæli temperies & in totũ anni conditio iuuat: (etenim ſi imbres, ſerenitates & hyemes accidãt opportunæ, cuncta fœlicius atque vberius proueniũt, etiã in ſalſugino ſis ac parum pinguibus agris. vnde nõ abs re eſt quod prouerbio dicunt, annũ producere fructum, non aruũ.) veruntamẽ nõ paruꝰ refert quæ ſit regionũ ratio. *Theophraſti locus.* Hic illud obiter admonendũ duxi, in impreſſis exemplaribus legi, οὐ καλῶς, id eſt, nõ rectè: atque hoc ipſum, vt mea quidẽ eſt opinio, οὐ κακῶς: partim quòd Theodorus Gaza verterit hoc in loco Nõ perperã: partim quòd non perinde quadret ad Theophraſti ſententiam: Nam is fatetur verum eſſe, plurimum habere momenti cæli conditionem: id quod etiam prouerbio teſtatum ſit, quo non ſine cauſa, tota prouẽtus ratio tribuitur aeri: tamen nonnihil etiam diſcriminis ſitum eſſe in ipſo ſoli ingenio. Proinde legendum ſuſpicor pro οὐ καλῶς, οὐκ ἀλόγως, id eſt, non temere. Quanquam equidem video & illud οὐ καλῶς vtcũque poſſe defendi: nimirum vt Theophraſtus improbet vulgare dictum, quod cælo momentum omne tribuit, quum & à ſoli ratione magna pars pẽdeat. Mihi tamen ſuperior lectio magis arridet: atque huic meæ ſententiæ doctos calculum ſuum addituros exiſtimo. Repetit idem adagium libro De cauſis plantarum tertio, rationem reddens cur in frigidis pariter & calidis regionibus triticum proueniat: haud negans agri naturam nonnihil conferre ad fertilitatem: ſed multo maximum momẽtum habere aerem circuntulum, & cuiuſmodi cæli ventorumque temperies cõtingat, tum ad quos flatus oppoſitus ſit ager. Meminit & Plutarchus in Sympoſiacis, decade ſeptima, problemate ſecundo. Porrò ſi libebit vſum prouerbii dilatare, non intempeſtiuiter accõmodabitur in hanc ſententiã, ſi quis dicat, ad virtutem educationem longè plus adferre momenti quàm genus: ac planè perparui referre quibus maioribus ſis natus, ſed multo maximè quibus rationibus ſis educatus, quibuſque moribus ſis inſtitutus. Nam cælum velut educat quod progignit terra. Ad hoc adagii videtur alluſiſſe Euripides in Hecuba, quam ita loquentem facit,

– οὔκουν δεινὸν εἰ γῆ μὲν κακὴ
Τυχοῦσα καιροῦ θεόθεν εὖ στάχυν φέρει·
Χρηστὴ δ' ἁμαρτοῦσ' ὧν χρεὼν αὐτὴν τυχεῖν,
Κακὸν δίδωσι καρπόν· ἀνθρώποις δ' ἀεί,
Ὁ μὲν πονηρὸς, οὐδὲν ἄλλο πλὴν κακὸς,
Ὁ δ' ἐσθλὸς, ἐσθλὸς, οὐδὲ συμφορᾶς ὕπο
Φύσιν διέφθειρ', ἀλλὰ χρηστός ἐστ' ἀεί;
Ἆρ' οἱ τεκόντες διαφέρουσιν, ἢ τροφαί;
Ἔχει γέ τοι καὶ τὸ τραφῆναι καλῶς
Δίδαξιν ἐσθλοῦ. id eſt,
– non nouum ergo, ſi mala
Fauente cælo terra fert ſegetem bonam:
Bona, deſtituta quibus opus fuerat, malum
Fructum edit: At mortalium quiſquis malus,
Nil poſſit aliud eſſe quàm ſemper malus,
Frugi, vſque frugi: ſors nec ingenium viri
Aduerſa vitiat, ſed probus ſemper manet?
Verum id parentum, an educantium magis?
Rectè educari ſcilicet nonnullam habet
Doctrinam honeſti.

Videtur Hecuba pluſculum tribuere geniture quàm inſtitutioni: miratúrque proinde non idem euenire in mortaliũ moribus quod in prouentu ſegetum accidat. Porrò quanto plus valeat inſtitutio quàm genus, Lycurgus elegãter oſtendit, prolatis apud multitudinem duobus canibus, quorum alter ingenerosa matre natus, propter inſtitutionem gnauiter feram eſt inſequutus: alter generoſis ortus parentibus, quòd inſtitutus non eſſet, turpiter relicta fera, ad odorem panis ac cibi reſtitit.

In vado. 45

Metaphora prouerbialis, In vado eſſe, pro eo quod eſt in tuto citraque diſcrimen, ſumpta a natantibus aut nauigantibus. Terentius, Omnis res in vado eſt. Plautus in Aulularia, Hæc propemodum iam eſſe in vado ſalutis res videtur. Vadum autem eſt aquæ fundus, in quo quiſquis conſtiterit, is iam effugit periculum ne mergatur.

In portu nauigare. 46

Affinis eſt huic allegoria, ἐν λιμένι πλεῖν, id eſt, In portu nauigare: qua ſignificamus nos iã a periculo abeſſe. Propterea quòd qui mediis adhuc in fluctibus nauigant, ii ventorum & æſtus arbitrio nauigant: contrà, qui iam intra portum ſunt, nihil habent negotii cum vadis ac ventis. Vnde vulgatiſſima metaphora, hominem in cuius præſidio conquieſcimus, portum appellamus. & qui ſeſe ad tranquillam tutamque aliquam vitæ rationem traducunt, in portũ ſe recipere dicũtur. Terent. in Andria, Nunc huius periculo fit: ego in portu nauigo. Maro paulo diuerſius in AEneid. lib. ſeptimo,

Nunc mihi parta quies, omniſque in limine portus.

Bos laſſus fortius figit pedem. 47

Diuus Hieronymus oppidò quam elegans adagiũ vſur-

pauit, ad beatum Aurelium Auguſtinum ſcribens, cúmque deterrere cupiens ne iuuenis ſenẽ prouocet. propterea quod tardius quidem ad pugnam excitantur ii qui iam ſunt ætate quaſi feſſi: verũ iidem grauius ſæuiunt atque vrgent, ſiquando ſenilis illa virtus irritata recaluit. Memento, inquit, Daretis & Entelli, & vulgaris prouerbii, quòd bos laſſus fortius figit pedẽ. A veteri trituræ more ductũ apparet, quum circumactis à bubus ſuper manipulos plauſtris, grana excutiebantur: partim à rotis in hoc armatis, partim à taurorum vngulis. Et [ſacrae literae] lex illa Moſaica quam citat Apoſtolus Paulus ad Timotheũ, vetãt ne boui trituranti os obligetur. Itaque bos laſſus quoniã grauius figit pedẽ, magis eſt ad triturã idoneus. At non item equus ad curſum. Poteſt alluſum videri & ad hoc, quod iuuenes corporis agilitate præpollent: ſenes in ſtataria pugna ac viribus ſuperiores ſunt. id quod & Virgil. in Daretis & Entelli congreſſu declarat. Nec admodum hinc abludit illud, quod in Græcorum collectaneis poſitum reperio, ἀτρέμας βοῦς, id eſt, Lentè bos. ſubaudiendum, mouet pedem. Nam ſenſim quidem mouet, at grauius premit. *Lentè bos.*

Tota erras via. 48

Τῆ πάσῃ ὁδῷ ἀμαρτάνειν, id eſt, Tota aberrare via. Prouerbium eſt in eos qui vehementer aberrant. Terentius in Eunucho, Tota erras via. Tranſlatum à viatoribus, qui nonnunquam ita ſolent aberrare à via, vt nõ ſine diſpendio quidem, tamen quò tendebant, perueniant: nonnunquam ſic aberrant vt longè diuertant & in diuerſum tendant. Vnde & exorbitare dicuntur qui à vero aberrant. Ariſtoteles in Ethicis, Haud tota aberrat via. Idem Naturalium lib. 1 ſcribit priſcos illos philoſophos naturaliũ cauſarum ſcrutatores, exorbitaſſe, ac velut è via depulſos, prorſus aberraſſe à vero. Sumptum eſt ex Ariſtophanis Pluto,

Ἢ τῆς ὁδοῦ τὸ παράπαν ἡμαρτήκαμεν;
Viáne tota prorſus exerrauimus?

Quinetiam hodie dictitant eos in via eſſe, qui recto conſilio quippiam inſtituunt: extra viam, qui qua non oportet ratione rem aggrediuntur. Sunt ferme prouerbiales & illæ metaphoræ doctis vſitatiſſimæ, Depellere à via, Reducere in viã, Monſtrare viam, Facere viam, Sternere viam, Aperire viam, Præcludere viam, Intercludere viã. Cicero in prima Philippica, Quod ſi putas, totam ignoras viam gloriæ. Celebre habetur & illud apophthegma, Bene currunt, ſed extra viam, καλῶς μὲν τρέχουσιν, ἀλλ' ἐκτὸς τῆς ὁδοῦ.

Toto cælo errare. 49

Huic cõfine eſt quod vſurpat Macrobius Saturnal. libro 3, Nunquámne, inquit, Prætextate, tibi venit in mentem, toto, vt aiunt, cælo erraſſe Virgilium? Sumptum videtur ex Ariſtophanis Ranis,

Εὐθὺς γὰρ ἡμάρτηκας οὐρανόν γ' ὅσον

Ab Euripide dicitur in Æſchylum, qui plurimum erraſſet in iis quæ dixerat. Metaphora ducta vel à Phaethontis aut Cereris fabula: vel à nauigantibus, qui cæli ſiderumque obſeruatione curſum moderantur: proinde naucleri, quum vehementer aberrant, in cæli parte longè diuerſa, Cynoſuram imaginantur nonnunquã, totóque aberrant curſu. Niſi malumus cælum pro regione accipere, velut Horatius, *Cynoſura.*

Cælum non animum mutant qui trans mare currunt.

Suo iumento ſibi malum accerſere. 50

Qui ipſe ſibi malorum eſt author, ſuo iumento ſibi malum accerſere dicitur: tanquam ſuo ſumptu ſuáque opera, quaſi ſuopte plauſtro, malorum ſarcinã adportet ſibi. Plautus in Amphitryone, Ipſe homo ſibi à me malam rem arceſſit iumento ſuo. Sumpta metaphora à plauſtris onerariis. nã id quoque ſignificat iumentum, authore Gellio, lib. 20, cap. 1. aut certè ab animalibus tergo vectantibus onera. *Iumentum.*

Suo ſibi hunc iugulo gladio, ſuo telo. 51

Suo gladio ſuóve telo iugulari dicitur qui ſuis ipſius dictis reuincitur: aut qui ſuopte inuento dolóve capitur: denique in quem quocunque modo, ſeu dictũ, ſeu factum retorquetur quod ab ipſo profectum ſit: veluti ſiquis exẽplo Protagoræ, antiſtrephon dilemma in eum qui propoſuerit, retorqueat: aut ſi (quemadmodũ Phalaris Perillum) mali reperto rem ſuo inuento conficiat. Itaque in Adelphis Terentii, Mitio ſenex fratris Demeæ ſæuitiam increpans, huiuſmodi vtitur ſententia, Hoc vnum affert vitii ſenecta, attentiores ad rem ſumus quàm oportet. Eandem Demea paulo pòſt in fratrem retorquens, Poſtremò, inquit, non meum illud verbũ facio, quod tu Mitio bene & ſapienter dixti dudum, Vitium commune omnium eſt, quòd nimium ad rem in ſenecta attenti ſumus. Hanc maculam nos decet effugere. Hac ratione quum Mitio cõſtringeretur adigeretúrque vt agrum, quem rogabatur, daret: tum Demea, Suo, inquit, ſibi hunc iugulo gladio. Tranſlata metaphora ab iis qui in pugna ſuis ipſorũ telis aliquoties confodiuntur. Plautus in Amphitryone, Atque hunc telo ſuo ſibi, malitia ſua, à foribus pellere. Cicero pro Cecinna, Aut tuo, quemadmodum dicitur, gladio, aut noſtro, defenſio tua conficiatur neceſſe eſt. Huc alluſit Ouidius in epiſtolis Heroidum,

Remigiumque dedi, quo me fugiturus abires:
Heu patior telis vulnera facta meis.

Eodem pertinẽt & illa Ciceronis, In tuum ipſe mucronẽ incurras neceſſe eſt. Rurſum, Hic eſt defenſionis tuæ mucro, in eum incurrat oratio tua neceſſe eſt. Neque vehementer hinc abludit Liuianum illud lib. 2. de ſecundo bello Punico, Sentiebat Annibal ſuis ſe artibus peti. Lucianus in Piſcatoribus, ὡς παρ' ἡμῶν τὰ τοξεύματα, ὡς φῄς, λαβὼν, καθ' ἡμῶν ἐπέβαλες. id eſt, Quæ quidem tela à nobis, vti fateris, ſumpta, aduerſus nos iaculatus es. Tradit Plutarchus, Braſidam ducem educto è corpore telo, eodem cõfodiſſe eum qui miſerat. Marius vnus è triginta tyrannis, à milite quodã interemptus narratur à Trebellio Pollione: qui adoriens dixerit, Hic eſt gladius quem ipſe feciſti. nam Marius ante imperium faber ferrarius fuerat, & eius militis opera in fabrili officina vſus. Hunc igitur verè ſuo gladio dixeris iugulatum. *In ſuum mucronem incurrere.*

Incidit in foueam quam fecit. 52

Idem pollet illud quod in odis Dauidicis refertur, Pſal. 7, Λάκκον ὤρυξε καὶ ἀνέσκαψεν αὐτὸν, καὶ ἐμπεσεῖται εἰς βόθρον ὃν εἰργάσατο. id eſt, Lacum fodit & aperuit eum, & incidet in foueam quam fecit. Tranſlatum vel ab iis qui foueis effoſſis aut reliquis id genus decipulis, inſidiantur feris: vel à bellis, in quibus aliquoties ſuffoſſis cuniculis hoſtis hoſtem captat.

Suo ipſius laqueo captus eſt. 53

Nec aliud ſibi vult quod apud eundem legitur Pſalmo 9, Ἐν παγίδι ταύτῃ ᾗ ἔκρυψαν, συνελήφθη ὁ πούς αὐτῶν. id eſt, In ipſo laqueo quem abſconderant, comprehenſus eſt pes eorũ. Nota metaphora, nempe mutuo ſumpta ab iis qui inſtructis pedicis, auibus aut feris inſidias tendunt.

Hanc technam in teipſum ſtruxiſti. 54

Eandem ſententiam aliter expreſſit Lucianus, Ὥστε σόφισμα κατὰ σαυτοῦ συνέθηκας. id eſt, Itaque commentum in tuum ipſius exitium reperiſti. De hæredipeta, qui quum diuitẽ ex aſſe hæredem ſcripſiſſet, ac teſtamentum protuliſſet, quo diuitem ad idem faciẽdum prouocaret, tecti ruina ſubito oppreſſus eſt, ac ſua reliquit illi cuius facultatibus inhiarat. Vtendum erit quum dolus in alterum excogitatus, in caput authoris recidit: ita vt non rarò conſueuit accidere.

Turdus ipſe ſibi malum cacat. 55

His ſimillimum eſt illud Græcorum adagium, Κίχλα χέζει αὐτῇ κακόν. id eſt, Turdus ipſe ſibi malum cacat. In eos dici ſolitum qui ſibiipſis miniſtrarent exitii cauſam. Siquidem viſcum, authore Plinio, non prouenit niſi maturatũ in ventre, ac redditum per auium aluum, maxime palumbium ac turdorum. Cuius rei meminit & Seruius in ſextũ Æneidos. Ariſtoteles item lib. De natura animãtium nono, tria turdorum genera facit, quorum primum ἰξοβόρον vocatũ ait: aut, vt Athenæus, ἰξοφάγον, nimirum quòd viſco veſcatur. Quoniam autẽ viſco capiuntur aues, ipſæ ſibi malũ cacant videlicet. Plautus paulo diuerſius extulit, Ipſa, inquiens, ſibi auis mortem creat. Quanquã equidem non dubitem affirmare, à Plauto cacat, non creat, fuiſſe ſcriptum: deinde locũ à quopiam ſemidocto, & Græcanici prouerbii ignaro deprauatũ, ſuppoſita voce adulterina creat. Sophocles in Antigone, *ἰξοβόρος. ἰξοφάγος. Plauti locus.*

Ὅστις δ' ἀνωφέλητα φιτύει τέκνα,
Τί τόνδ' ἂν εἴποις ἄλλο, πλὴν αὑτῷ πόνους
Φῦσαι, πολὺν δὲ τοῖσιν ἐχθροῖσιν γέλων; id eſt,
Inutiles quicunque liberos ſerit,
Quid aliud hunc quàm ſibi creare dixeris
Ipſi dolores, atque riſum maleuolis?

In hos igitur quadrabit parœmia, aut in eos qui potentes ſibi generos aſciſcunt, à quibus poſtea per vim opprimantur.

Vide Athen. li. xi. 243. Audile initio orationis pro ... et Aesopi fa... fabul... 49.

Vide ... Lycosthenis apophthegm... col. 956. De Mario tyrannorum ... ubi citat Trebellium Pollionem.

Ipſe ſibi mali fontem reperit. 56

Extat item apud eoſdem ſenarius prouerbio celebratus, *Αὐτὸς γὰρ εὗρε τοῦ κακοῦ τὴν πυτίαν*, id eſt, Ipſus mali ſibi reperit coagulum. Aut, *Αὐτὸς εὗρε τοῦ κακοῦ πηγὴν*, id eſt, Ipſe reperit mali fontem. Sic AEſchylus in Perſis,

Νῦν κακῶν ἔοικε πηγὴ πᾶσιν εὑρῆσθαι φίλοις. id eſt,
Nunc mali fons eſt repertus, vt videtur, omnibus.

Verſus eſt Trochaicus. Sunt enim & pernicioſi fontes, quorum aqua guſtata mortem aut inſaniam adferat: quos præſtiterat non reperiſſe.

Capra gladium. 57

Eodem ferme pertinet, *αἲξ μάχαιραν*, id eſt, Capra gladium. ſubaudi, reperit. In eos dicitur qui ipſi reperiunt quo pereant. Ortum eſt autem adagium ab huiuſmodi quodam euentu. Olim quum Corinthii Iunoni Acrææ (nam id illi cognomen) rem diuinã facere pararent, huius Iunonis ſtatuam aiunt à Medea poſitam fuiſſe: atque ii qui ad præbendã hoſtiam erant conducti, defoſſo ſub terra cultro, oblitos ſeſe aſſimularent, capra pedibus excalpens, cum eruit, prodiditque: itáque mactata eſt. Quidam ſic efferunt parœmiam, *αἲξ δοῦσα τὴν μάχαιραν*. id eſt, Capra cultrum præbens. Quidam hoc pacto, *οἶς τὴν μάχαιραν*, id eſt, Ouis cultrum.

Cornix ſcorpium. 58

His confine eſt & illud, *Κορώνη τὸν σκορπίον*. id eſt, Cornix ſcorpium. ſubaudi, rapuit. Quadrat in hos qui parant eos lædere, vnde tantundem mali ſint viciſſim accepturi. Quemadmodum cornix correpto ſcorpio, arcuata illius cauda vulnus accepit letale, perijtque. Extat ſuper hac re Græcum epigramma Archiæ, quod non grauabor adſcribere.

Ἐκ ποτε παμφαίνοντα μεσαίπορος αἰθέρι ταίων
Σκορπίον ἐκ γαίης εἶδε θοροῦντα κόραξ·
Ὃν μάρψας ὥρουσεν. ὁ δ' ἀίξαντος ἐς ὕψος
Οὐ βραδὺς ἀκρείῳ πλῆξεν ἐπεμβάσιον,
Καὶ ζωῆς μιν ἄμερσεν. ἴδ' ὃν τεῦχεν ἀλλῷ,
Ἐκ κείνου θάνατον αὐτὸς ἔδεκτο μόρον. id eſt,

Scorpius è terra prorepſerat, idque vidente
Coruo, qui cælo victitat in liquido.
Corripuit viſum, fugitque. ſed hic, vt humum ales
Contigerat, telo mox ferit atque necat.
Ecce tibi, quod in hunc auis inſidioſa parabat,
Inde ſibi accivit ipſa necem miſera.

Atque id in rebus humanis frequenter vſuuenire ſolet vt qui cepiſſe videatur, ipſe captus ſit. Quẽadmodũ & Horat.

Græcia capta ferum victorem cepit.

Calidum prandium comediſti. 59

Huc alludere videtur & Plautinum illud, Calidum hodie prandium prandidiſti. id eſt, Feciſti quod tibi magno malo ſit futurum. Ab iis ſumptum qui ſe noxiis ac letiferis ingurgitant cibis, poſtea ventris tormina ſenſuri.

Irritare crabrones. 60

Τὰς σφηκιὰς ἐρεθίζειν, id eſt, Irritare crabrones. Ad hanc ſententiam referendum eſt & illud, quod eſt apud Plautum in Amphitryone, Irritare crabrones. Id dictum eſt à poeta in mulierum ingenium: quibus iratis ſi repugnes, magis prouoces, neque ſine tuo malo diſcedas. Eſt autem crabro inſecti genus affine veſpis, pertinaciſſimum aculeoque peſtilentiſſimo. Siquidem refert Plinius Naturalis hiſtoriæ libro 11. cap. 21. crabronum ictus haud temere ſine febri eſſe. Addítque, traditũ à quibuſdam, ter nouenis huius animantis punctis interfici hominem. Ariſtoteles lib. De partibus animalium nono, præter alia quæ de crabronibus commemorat, illud quoque tradit, Quum in apum genere quædam aculeis careant, vt fuci, & reges, veſpæ quoque nõnullæ ſine aculeis inueniantur: nulli crabrones reperiũtur non armati aculeo. Quanquam de duce, num aculeatus ſit, nonnihil addubitat. Vtitur hoc adagio diuus Hieronymus in quadã epiſt. Eandem ſententiam ſic idem extulit Plautus, mutata allegoria,

Bacchæ bacchanti ſi velis aduerſarier,
Ex inſana inſaniorem facies: feriet ſæpius.
Sin obſequaris, vna te ſoluas plaga.

Nam mos erat vti Bacchanalia celebrantes obuios thyrſis ferirent. Ariſtophanes in Lyſiſtrata, nam hoc titulo inſcriptam comperi,

Ἢν μή τις ὥσπερ σφηκιὰν βλίττῃ με κἀρεθίζῃ.
Niſi ſi quis vti veſparium, fraudet me, ſtimulétque.

Alluſit huc, opinor, qui ſcripſit epitaphium Archilochi poetæ maledici,

Ἠρέμα δὴ παράμειψον, ὁδοιπόρε, μήποτε τὸν δὲ
Κινήσῃς τύμβῳ σφῆκας ἐφεζομένους. id eſt,
Ne fors crabrones qui huic inſedere ſepulchro,
Irrites, tacitum carpe viator iter.

Xenophon lib. 4. indicat vnde natum ſit: nimirum ab iis qui ſtudent eximere veſpas ab antris ſuis. *ὁρῶ δ' ἔγωγ', ἔφη, καὶ τοὺς σφῆκας ἐξαιρεῖν βουλομένους, ἐὰν μὲν ἐκθέοντας τοὺς σφῆκας πειρῶνται θηρᾶν, ὑπὸ πολλῶν πληττομένους*. id eſt, Et ego, inquit, video etiã eos quicunque crabrones excipere volunt, ſi quidẽ euolantes conentur venari, à multis feriri crabronibus.

Leonem ſtimulas. 61

Conſimilem vim habet quod à Diogeniano refertur, *τὸν λέοντα νύττεις*, id eſt, Leonem pungis, ſeu vellicas. De iis qui potentem ac ferocẽ in ſuum ipſius exitium prouocãt atque extimulant. Notior eſt metaphora quàm vt ſit explicanda.

Malum bene conditum ne moueris. 62

Idem pollet & illud, *μὴ κινεῖν κακὸν εὖ κείμενον*, id eſt, Ne moueris malum bene conditum, ſiue quieſcens. In eos qui ſua ſtultitia ſibi turbas excitant: aut qui mala iam tempore ſepulta reſuſcitant renouántque. Prouerbium retuliſſe videtur Theognis hoc verſu,

Πολλάκι γὰρ τὸ κακὸν κατακείμενον ἔνδον ἄμεινον. id eſt,
Nam perſæpe malum præſtat domi habere repoſtum.

Huic ſimillimum eſt illud,
- ſopitos ſuſcitat ignes.

Octipedem excitas. 63

Cratinus in Thrattis apud Suidã, *ὀκτώπουν ἀνεγείρεις*, id eſt, Octipedem excitas, nimirum ſcorpium: cui pedes ſunt octo, ac plerunque ſub ſaxis abditus cubat. quem nonniſi tuo periculo ſuſcites propter venenum quod in cauda geſtat.

Mouere Camarinam. 64

Κινεῖν τὴν Καμαρίναν, id eſt, Mouere Camarinam, eſt ſibi ipſi malum accerſere. Lucianus de Apophrade, *ὁρᾷς ὡς ἄμεινον ἦν σοι ἀκίνητον τὴν Καμαρίναν ἐᾶν*. id eſt, Vides quanto ſatius tibi fuerit, Camarinam immotam ſinere. Vnde natum ſit adagium, Seruius grammaticus explicat, Virgilianum illum locum enarrans in tertio AEneidos,

- & fatis nunquam conceſſa moueri
Apparet Camarina procul.

Camarina, inquit, palus eſt iuxta oppidum eiuſdem nominis, quæ quum olim ſiccata, peſtilentiam creaſſet, conſuluerunt oraculũ an penitus eã deſiccare præſtaret. Vetuit Deus Camarinam moueri. At illi exiccarunt, non obtemperantes oraculo: & ceſſauit quidẽ peſtilentia, ſed per eam ingreſſis hoſtibus pœnas dederunt neglecti oraculi. Eadem ferme commemorat & Suidas, illud inſuper addens, quibuſdam Camarinam eſſe fruticem, cuius ramos ſiquis cõmoueat quatiátque, tetrum quendam odorem edere. Verùm mihi ſuperior ſententia magis videtur ad veriſimilitudinem accedere. Meminit huius adagii Stephanus quoque verſu heroico, effértque ad hunc modum,

Μὴ κίνει Καμάριναν. ἀκίνητος γὰρ ἀμείνων.
Ne moueas Camarinam. etenim non tangere præſtat.

Ait autem, Camarinam, oppidum & eiuſdem nominis paludẽ eſſe in Sicilia. Meminit & Silius lib. 14. Maronẽ imitatus,

Et cui non licitum fatis Camarina moueri.

Anagyrum commoues. 65

Superiori neutiquam diſſimile videtur illud apud Græcos celebratum, *ἀνάγυρον κινεῖς*, id eſt, Anagyrum commoues. In eos qui ſibiipſis malorũ authores eſſent, quique in ſuam ipſorum perniciem quempiam irritarent. Vnde ducta ſit parœmia, variè narratur ab authoribus. Alii ad fruticis naturã referunt, cujus meminit in tertio lib. Dioſcorides, quẽ quidam magyrum, quidam anagyrum appellent: nonnulli acopon: medicamentis quidem efficacem, verùm odore maiorem in modum graui: maximè ſi manu teratur. cuius fructus guſtatus vehementem vomitum promouet. Vnde vel ab odoris moleſtia, quæ carpentẽ conſequitur, adagium ductum videri poteſt (quandoquidẽ & acopi vocabulũ indidem apparet repertum) vel à concitandi vomitus efficacia. Meminit huius & Plinius libro viceſimoſeptimo, cap. 4. Sunt qui dicant Anagyrũ locum eſſe in Attica, qui ad tribũ pertineat

Erechtheidem, authore Stephano, vbi frutex quidã grauiſſimi odoris plurimus proueniat: vt Anagyrũ pro frutice non ſecus accipiamus quàm Anticyram pro elleboro. Ruſum alii Anagyrum genium quendam exiſtimant, qui propter violatum ſacellum ſuum, vicinos omnes funditus euerterit. atque huius adagii mentionem fieri apud Ariſtophanem in Lyſiſtrata. Porrò apud Ariſtophanem locus ſic habet,

> Πόθεν εἰσίν; Ἀναγυρουντόθεν.
> Ὁ γοῦν Ἀνάγυρός μοι κεκινῆσθαι δοκεῖ. id eſt,
> Vnde aduenit? ab Anagyro. ergo per Iouem
> Anagyrus eue motus apparet mihi.

Anagyraſius. Suidas huiuſmodi ſermè commemorat, Anagyraſium quendam genium fuiſſe, ſic à loco quem diximus, cognominatum, qui ſenem vicinum, quod lucum ſuum inciderit, hunc ad modum vltus ſit. Senis concubinæ inſanum quendam amorem immiſit in illius filium: quæ quum adoleſcentis animum pellicere non poſſet, eum vltro apud patrem detulit quòd ſeſe de ſtupro non deſineret interpellare. Pater perſuaſus à muliere, filium è tecto præcipitem dedit, ac interemit. deinde facti pœnitens, ſemetipſum laqueo præfocauit. Poſtremo mulier ſeſe in puteum abiecit. Atque huius fabulæ citat authorem Hieronymum haud ſcio quem, in opere De tragœdiarum ſcriptoribus.

Capra contra ſeſe cornua. 66

Ἡ αἴξ καθ' ἑαυτῆς τὰ κέρατα, id eſt, Capra cõtra ſemetipſam cornua. Ad ſuperiorũ claſſem pertinet, ab apologo natũ. Capra quæpiam quum eſſet iaculo vulnerata, circumſpectans vnde nam id mali ſibi eueniſſet, arcu contemplans caprinis cornibus compactũ, dixit ad hunc modũ, κατ' ἐμαυτῆς ἐγὼ τὰ κέρατα. id eſt, in meam ipſius perniciem produxi cornua.

Atlas cælum. 67

Ἄτλας τὸν οὐρανόν, id eſt, Atlas cælum. Subaudiẽdum, ὑπεδέξατο, id eſt, ſuſcepit. Dici ſolitum de iis qui ſeſe magnis & moleſtis inuoluunt negotiis, ipſique ſibi malum accerſunt. Nam hic Cæium hoſpitio excepit. deprehenſus autem quòd illi ſtruxiſſet inſidias, præceps datus eſt in mare Atlãticum. Porrò notior eſt quàm vt hoc loco ſit referenda de Atlante fabula, cælum humeris & vertice ſuſtinente.

Deus ex improuiſo apparens. 68

Θεὸς ἀπὸ μηχανῆς ἐπιφανείς, id eſt, Deus ex improuiſo apparens. In eos dicitur quibus, in rebus perplexis, præter ſpem exoritur aliquis qui ſalutẽ adferat, negotiique difficultatem expediat. Sumptũ eſt à conſuetudine tragœdiarũ, in quarum pleriſque, machinis quibuſdam deus aliquis oſtendebatur. idque non in ſcena ipſa, ſed è ſublimi: qui repente commutatis rebus fabulæ finem imponeret. Id quod teſtatur & M. Tullius libro de Natura deorum primo: vt quum ſic ait, Quod quia quemadmodũ natura efficere ſine aliqua mente poſſit, non videtis, vt tragici poetæ, quum explicare argumenti exitum non poteſtis, confugitis ad deum: cuius operam profectò non deſideraretis ſi immenſam & interminatã in omneis partes magnitudinem regionũ videretis. Nec dubium eſt quin Tullius imitatus hic ſit illud ex Platonis Cratylo, εἰ μὴ ἄρα δή, ὥσπερ οἱ τραγῳδοποιοί, ἐπειδάν τι ἀπορῶσιν, ἐπὶ τὰς μηχανὰς καταφεύγουσι, θεοὺς αἴροντες. id eſt, Niſi ſanè, quemadmodum tragœdiarum ſcriptores, ſicubi hæſerint, ad machinas confugiunt, deos ſuſtollentes. Quem Platonis locum, ob ignoratum prouerbium, Latinus interpres perperam, aut certè obſcurè, vertit. nimirum hunc in modum, Niſi fortè, quemadmodum tragici, quoties ambigunt, commentitiis quibuſdam machinamentis ad deos confugiunt. Ad eundem lapidem impegiſſe videtur qui Lyſandri vitam tranſtulit è Plutarcho. Quũ enim Lyſander inſtituiſſet innouare rempub. perpenderétque negotium eſſe difficilius quàm vt vulgaribus cõſiliis poſſet expediri, fecit quod poetæ ſolent in tragœdia, fictis oraculis ac deorum religione ſtuduit quod conſtituerat efficere. Græca ſic habent ὥσπερ ἐν τραγῳδίᾳ μηχανὴν αἴρων πρὸς τοὺς πολίτας, λόγια Πυθόχρηστα καὶ χρησμοὺς συνετίθει καὶ κατεσκεύαζεν. id eſt Quemadmodũ in tragœdia machinam tollens apud ciues, reſponſa velut à Pythio reddita & oracula componebat apparabatque. Idem ſubobſcurè ſed ſanequam eleganter indicat Ariſtoteles libro τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ primo, Ἀναξαγόρας τε γάρ, inquiens, μηχανῇ χρῆται τῷ νῷ πρὸς τὴν κοσμοποιίαν. ὅταν γὰρ ἀπορήσῃ διὰ τίν' αἰτίαν ἐξ ἀνάγκης ἐστί, τότε ἕλκει αὐτόν· ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις πάντα μᾶλλον αἰτιᾶται τῶν γιγνομένων ἢ νοῦν. Quæ quidem verba ſic licebit vertere, Nam Anaxagoras mente, perinde quaſi deo quopiam tragico, qui repente ſolet oſtendi, vtitur ad condendũ mundum. Etenim quum hæret in explicada cauſa quare neceſſario ſit, tum illa adducit: porrò reliquis in rebus, quiduis potius cauſam facit eorum quæ fiunt, quàm mentẽ. Vnde in Græcorum tragœdiis illud penè ſolenne eſt, Πολλαὶ μορφαὶ τῶν δαιμονίων. id eſt, Multæ formæ deorum, &c. quũ inducto numine fabulam explicant. veluti in Oreſte Euripidis, Apollo in mediis tumultibus apparens res turbatiſſimas ſubitò cõponit. Huius rei exemplum videtur ab Homero ductũ, qui quemadmodum Iliad. primo, Palladem inducit, vt ferocientem Achillem compeſceret, ita compluribus aliis locis numen aliquod allegat. Quod quidem Horat. in Arte poet. vetat in comœdiis fieri, niſi rerum difficultas maior ſit quàm vt poſſit humana ope explicari: Nec deus interſit, niſi dignus vindice nodus Inciderit. Qua ratione Plautus in Amphitryone Iouem induxit, eoque tragicocomœdiã vocat. Lucianus in Philopſeude, Καὶ ὁ τοῦ λόγου, θεὸν ἀπὸ μηχανῆς ἐπεισκυκληθῆναί μοι τοῦτον ᾤμην ὑπὸ τῆς τύχης. id eſt, Ac iuxta prouerbium, arbitrabar hũc mihi perinde quaſi deum quempiam, repentè apparentem, à fortuna fuiſſe adductum. Alluſit eodẽ, in lib. De mercede ſeruientibus, Οὐκοῦν πρὸς τῆς καινῆς τραγῳδίας ἐστὶ ... ἄλλον ἐκ μηχανῆς θεὸν ἐπὶ τοῦ καρχησίου καθήμενον. id eſt, Nam hi peculiariter ad huiuſmodi tragœdiam pertinent aut alium deum quempiam derepente exortum, atque in antennis conſidentẽ. Huc reſpexit Euripides in Iphigenia Aulidenſi, θεὸς ἐγὼ σοὶ φαίνομαι μέγιστος. id eſt, Equidem deus tibi maximus apparui. Lucianus in ſectis, Ἐπιστάς, τὸ τῆς τραγῳδίας τοῦτο, θεὸς ἐκ μηχανῆς ἐπιφανείς. id eſt, Aſſiſtens, iuxta tragœdorum prouerbium, deus ex improuiſo oſtenſus. Apud Athenæum libro ſexto, lurconem quendam querentem facit poeta neſcio quis, quod piſcium venditores vix oſtenſos piſces ſtatim ſubducerent,

> Καὶ τὰ ἤδη ἀπεμπολημένα τοὺς ἰχθυοπώλας,
> Ἀπὸ μηχανῆς πωλοῦντας ὥσπερ οἱ θεοί. id eſt,
> Et venditos mox eximunt aſpectui,
> Venduntque, tanquam è machina, ritu deũm.

Proinde quoties ſalus ex inſperato oſtenditur, id deo ſolet aſcribi. Ita Plinius lib. 25, Quippe etiã in repertis alias inuenit caſus, alias, vt verè dixerim, deus. Idẽ lib. viceſimoſeptimo, Hic ergo caſus, hic eſt ille qui plurima inuenit in vita deus.

Homo homini Deus. 69

Non admodum hinc abludit & illud, Ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον. id eſt, Homo homini Deus: quod dici ſolet de eo qui ſubitam atque inſperatam attulit ſalutẽ, aut qui magno quopiam beneficio iuuit. Antiquitas enim nihil aliud exiſtimabat eſſe deum quàm prodeſſe mortalibus. Vnde frugum, vini, legum authores, & quicunque ad vitæ commoditatem aliquid attuliſſet, eos pro diis habebat antiquitas: adeo vt & belluas quaſdam pro numinibus coluerit. velut apud Ægyptios ciconiam, quòd ſerpentes qui certo anni tẽpore ex Arabicis paludibus ſubuolant, obuiam profecta, arcere conficeréque credatur. Apud Romanos anſerem, quod Capitolinam arcem, expergefactis clangore cuſtodibus, ab irruptione Gallorũ ſeruauit. Quod indicat M. Tullius, quum libro de Natura deorum primo ſcribit, Concludam, belluas à barbaris propter beneficium conſecratas. Quin & authore Prodico Chio, corpora quædã inanima pro diis habita ſunt: velut ſol, luna, aqua, terra: quòd ad vitam conducere viderentur, quodque horum commoditate mortales maiorem in modũ delectarentur. Scythæ, quemadmodum in Toxaride teſtatur Lucianus, per ventum & gladium, tanquã per deos, iurant propterea quòd ille ſpirandi ſit author, hic mortis. Sed quoniam, vt inquit Cicero, plurima homini ab homine vel commoda vel incommoda ſolent oriri, & Dei proprium eſt vel ſeruare vel benefacere: idcirco qui in graui periculo ſuccurrit, quive ingenti quopiam afficit beneficio, quoniam Dei quaſi vice fungitur, ei cui prodeſt, Deus dicitur extitiſſe. Huic adſtipulatur illa ſolennis apud Homerũ atque Heſiodum clauſula, *Pro diis habiti ab antiquitate.*

> — θεοὶ δωτῆρες ἐάων. id eſt,
> Dii bonorum largitores.

Et quod ait Strabo libro decimo, Rectè dictum eſt, mortales tunc maximè deos imitari, quum benefici ſunt. Idem libro decimoſeptimo tradit, Ægyptios quoſdam duplicẽ fa-

Platonis locus quem Cicero eſt imitatus.

cere deum: immortalem, qui rerum omnium ſit author: & mortalem, ignoti nominis, cum à quibus beneficio ſint affecti, eos ferme pro dijs colunt. Præterea vulgò quoque, qui in rebus perplexis ac deſperatis, aut ancipiti periculo ſeruantur, à deo quopiam aiunt ſeſe ſeruatos. Horatius,

-ſic me ſeruauit Apollo.

Rurſum in Odis, in bello per Mercurium, & iterum ab arboris ictu ſeſe Fauni ope ſeruatum ſcribit. Eodem alluſit Iuuenalis, quum ait,

Quadraginta tibi ſiquis deus, aut ſimilis dijs
Et melior fatis donaret homuncio.

Item Virgilius in Tityro,

O Melibœe, deus nobis hæc otia fecit.
Nanque erit ille mihi ſemper deus illius aram
Sæpe tener noſtris ab ouilibus imbuet agnus.

Deinde reddit cauſam quare ſit Cæſarem loco numinis habiturus, beneficium ſubtexens,

Ille meas errare boues, vt cernis, & ipſum
Ludere quæ vellem calamo permiſit agreſti.

Plinius Secundus impius. Plinius Secundus libro Naturalis hiſtoriæ ſecundo, manifeſtius Græcam παροιμίαν indicauit: ſed tam impie ſentiens de dijs, quam paulo pòſt de animarū immortalitate, déque corporum reſurrectione deſipienter. Nam quum & multitudinē deorum irriſiſſet, & vni illi ſummo (quem aut mundum hunc aut naturam neſcio quam eſſe putat) prorſus ademiſſet curā mortalium, Deus eſt, inquit, mortali iuuare mortalē: & hæc ad æternā gloriam via. hac proceres iere Romani. hac nunc cæleſti paſſu cū liberis ſuis vadit maximus omnis æui rector Veſpaſianus auguſtus, feſſis rebus ſubueniens. Hic eſt vetuſtiſſimus referendi bene merentibus gratiam mos, vt tales numinibus aſcriberent. Quippe & omnium aliorum nomina deorum, & quæ ſupra ſiderum retuli, ex hominum nata ſunt meritis. Hactenus Plinius. Ouidius,

Conueniens homini eſt hominem ſeruare voluptas,
Et melius nulla quæritur arte fauor.

Plutarchus in commentario quem inſcripſit Aduerſus principem indoctū, negat deos hoc nomine fœlices eſſe quòd quamdiutiſſime viuant, ſed quòd virtutis ſint principes & authores. *Charitas.* Porrò Paulus virtutū ſummam ad charitatem refert: charitatē autē in eo ſitam, vt de quamplurimis quamoptime mereamur. Huc reſpexit Gregorius Nazianzenus in oratione De cura pauperum, Fias, inquit, ærumnoſo Deus, miſericordiam Dei imitando. nihil enim æquè diuinum habet homo ac beneficentiam. Quanquam autē apud Chriſtianos Dei appellatio nō eſt vlli mortalium vel per iocū communicanda, neque omnino tam inſignis támque fœda adulatio eſt in mores noſtros recipienda: tamen fieri poteſt vt huius adagii ſit vſus neque improbus neque inconcinnus, ſi quis hoc modo dicat, Quum tantis malis premerer vt nemo mortalium aut vellet aut poſſet opitulari, tu vnus mihi præter ſpem extitiſti, tuoque beneficio me non ſeruaſti modò, periturum alioqui, verumetiam ornatiorem aliquāto feciſti quàm antea fuerim. Vt aut omnino nuſquam, aut in nobis certè duobus locum habeat vetus illud Græcorum adagium, ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον. Aut hoc modo, Literis debeo omnia, etiā vitā: ſed ipſas tibi debeo literas, qui mihi tua liberalitate ſuppeditas, aliſque otium meum. Quid autem eſt quod Græci dicunt ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον, ſi hoc non eſt? Aut hoc pacto, Qui mediocri beneficio iuuat, ſit ſanè amicus: verùm qui arte ſua, ſingularique cura atque induſtria vitā iamiam fugientē retinet ac reſtituit (id quod vtique facit medicus) quid aliud eſt quā quod Græci dictitāt, ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον. Aut ſic, Eum in locū res erat deducta, vt ne ipſa quidem ſalus poſſet auxiliari: ibi tu mihi veluti præſens quoddam numen extitiſti, & mira celeritate depulſis incommodis, in priſtinum locum reſtituiſti, nec ſperantem nec expectantem. vt intelligerem illud non temere dictum à Græcis, ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον. Aut ſic, In reliquis quidem rebus mihi ſemper amiciſſimus fuiſti: in hac verò cauſa non amiciſſimus modò, verumetiam penè dixerim, quod Græci dicunt, ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον.

Homo homini lupus. 70

Ἄνθρωπος ἀνθρώπου λύκος, id eſt, Homo homini lupus. Superiori quaſi diuerſum eſt, ac velut hinc effictū videtur quod vſurpauit Plautus in Aſinaria, Homo homini lupus. Quo monemur ne quid fidamus homini ignoto, ſed perinde atque à lupo caueamus. Lupus eſt, inquit, homo homini, non homo, qui qualis ſit non nouit.

Coturnix Herculem. 71

Ὄρτυξ ἔσωσεν Ἡρακλῆα τὸν καρτερόν. id eſt,
Seruauit Herculem coturnix ſtrenuum.

Senarius eſt Græcis prouerbii vice celebratus: quem tamen Zenodotus negat apud vllum veterum ſcriptorum inueniri: cæterum dici ſolitum de iis qui in periculo ſeruati eſſent ab iis à quibus minimè ſperarant. Adagionis originem ad huiuſmodi fabulam referunt, Coturnicem quandam Herculi in delicijs fuiſſe, cuius nidore, quum viua incenderetur, ille mortuus ſit in vitam reſtitutus. Meminit huius fabulæ Athenæus quoque libro nono, ſcribens, Herculem Iouis & Aſteriæ filium, in Libyam proficiſcentem à Typhone fuiſſe interemptum: reuocatum autem in vitam odore coturnicis illi ab Iolao admotæ, & ob eam cauſam Phœnices Herculi coturnice ſacrificare.

Genius malus. 72

Ei quod modò retulimus, Homo homini Deus, contrarium videtur Genius malus: quem Græci dicunt ἀλάστορα. *ἀλάστωρ.* quo nomine vocamus eos quibus incommodorum noſtrorum maximam partem acceptam ferimus, idque etiam hodie vulgato ſermone. Sunt enim omnino quidam his aut illis ita inauſpicati, vt tanquam fatum quoddam malū, atque in perniciem illorum nati iure videri poſſint. Porrò prouerbium apparet à priſcorum opinione profectum, qui ſingulis binos genios attribuunt, quos dæmones vocant: neque hominibus modò, verumetiam locis atque ædibus: quorū alter *Genij ſiue dæmones bini.* perniciem nobis moliatur, alter iuuare ſtudeat cuius ſententiæ fuit Empedocles, citante Plutarcho in libello De animi trāquillitate. Quò pertinet illud Bruti, quod in eius vita memorat idem Plutarchus. Nam Bruto quum dies ille fatalis *Bruto ſuus genius malus apparet.* immineret, & in Aſia nocte ferme intempeſta ex more vigilaret in tabernaculo, lucerna iam emoriente, videre viſus eſt perſonam quandam tragicam, & humana ſpecie maiorem. Atque ille protinus, vt erat animo interrito, percontatus eſt quiſnam eſſet aut hominum aut deorum. Cui illa cum murmure, Tuus ſum Brute genius malus: Philippis me videbis. Eadem itaque imago rurſus apparuit confligenti Philippis: quæ quidē illi pugna poſtrema fuit. Huic conſimilē quandam fabulam idem refert de M. Antonio atque Auguſto: videlicet hos reliquis quidem in rebus amanter ſummâque inter ſeſe concordia agitaſſe: cæterùm in ludis quos ad æmulationem quandam edebant, Octauium ſemper ſuperiorem eſſe ſolitum. Eam rem Antonium non mediocriter diſcruciaſſe. Fuiſſe autem in Antoniano comitatu magum quempiam AEgyptiū: is, ſeu quòd verè noſſet eius fatum, ſeu quòd ad gratiam Cleopatræ fingeret, eum admonuit vt à Cæſare ſe quantum poſſet ſeiungeret: quòd ipſius genius, ala- *Antonij genius Augusti geniū reformidans* cer alioqui, genium illius reformidaret: quóque propius acceſſiſſet, hoc humilior deiectiorque videretur. Teſtatur & Plato, Socrati peculiarem quendam fuiſſe genium, de quo ſcripſit Apuleius & Plutarchus. De genio ſenſiſſe videtur Terentius, quū ait in Phormione, - mihi vſu venit hoc, ſcio: Memini relinqui me, deo irato meo. Quin & noſtrates theologi, veteres illos, opinor, ſequuti, duos vnicuique genios, (quos angelos vocant) ab ipſo protinus exordio vitæ adſcribunt: amicum, qui commoda noſtra procuret: malum, qui modis omnibus in exitium noſtrum immineat. Bonum genium explicat Næuius in Stalagmonis apud Donatū, A deo meo propitio meus homo eſt. Item Perſius, Dijs iratis, genioque ſiniſtro. Poſtremò prouerbium reſipiunt in genere omnia illa, Iratis dijs, Propitijs dijs. Terentius, Neſcio: niſi deos iratos fuiſſe mihi ſatis ſcio, qui auſcultauerim ei. Horatius in Sermonibus,

-immerituſque laborat
Iratis natus paries dijs atque poetis. Idem rurſum,
-Vertumnis, quotquot ſunt, natus iniquis.

Idem in Odis,

Diuis orte bonis optime Romulæ
Cuſtos gentis abes. Homerus Iliad. ε,
θεός νύ τις ἐστὶ κοτήεις. id eſt,
Deus quiſpiam iratus eſt. Et Virgilius,

Diis equidem auſpicibus, reor, & Iunone ſecunda.

Eodem pertinent & hæc, Solus à diis diligere Antipho: &, Dii nos reſpiciunt &, Modo Iuppiter adſit: &, Si quem numina læua ſinunt: &, Dexter adſit Apollo. atque id genus ſexcenta paſſim apud poetas obuia. Erit autem venuſtius ſi ad ſpeciem deſcenderis: vt, Hic ſcribit carmina, Muſis, quotquot ſunt, iratis. Canit irato Apolline. Eam cauſam egit ineptiſſime, planéque irata Suadela. Marte ſiniſtro pugnauimus. Neptuno propitio nauigauimus. Mercurio, opinor, irato, cum hoc veteratore ſum pactus. Irata Venere dat operam liberis, de eo qui deformes filios progeneret. Inuita Minerua, qui parum fœliciter artem exerceat.

Dextro Hercule, aut amico Hercule. 73

Eiuſdem eſt generis, ſed obſcurius, quod apud Horatium legitur,

Diues amico Hercule.

Et item apud Perſium, -o ſi

Sub raſtris crepet argenti mihi ſeria, dextro Hercule.

Quod quidem in eos competit, qui in accumulandis opibus ſunt bene fortunati. Idque inde natum exiſtimant, quod Hercules moriturus, dixerit eos opulentos futuros qui ſibi decimam bonorum ſuorum partem conſecraſſent: proinde locupletes pleroſque ita facere ſolitos. Tametſi Plutarchus in Problematis, huius conſuetudinis aliam adfert cauſam: puta quod ipſe quondam Hercules, boum, quos Geryoni abſtulerat, in Palatino decimam partem immolarit, vel quod Romanos ab Hetruſcis decimari ſolitos liberarit.

Diis hominibúſque plaudentibus. 74

Prouerbialis eſt & illa hyperbole, Diis hominibuſq; plaudentibus, pro eo quod eſt fœliciter atque auſpicato. Cicero ad Q. fratrem, Vatinium, à quo palam oppugnabatur, arbitratu noſtro concidimus, diis hominibuſque plaudentibus. Idem [redacted] Epiſtola[redacted], Neque ſolum dixi, ſed etiam ſic tacio, diis hominibuſque approbantibus. Rurſus ad Q. fratrem lib. 3 in diuerſam ſententiã vertit prouerbium, Nihil noſter, inquit, Pompeius diis hominibuſque inuitis negotium inuerterit. Quanquam hoc ipſum per ſe, deos hominéſque, prouerbiale nimirum eſt ob figuram, atque apud poetas pene ſolenne. Deum atque hominum fidẽ. Diis atque hominibus inuiſus. Neque deos neque homines metuit. Homerus,

ἀθάνατοί τε θεοί, θνητοί τ' ἄνθρωποι. id eſt,

-numina neſcia mortis,

Mortaléſque homines. Rurſum,

-πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε. id eſt,

-parens hominumque deumque.

Bonis auibus Malis auibus. 75

Ad hoc genus pertinet & illud, Bonis aut malis auibus: quibus rem fœliciter aut ſecus cedere ſignificamus. Ab augurum obſeruatione ſumptum Horatius in Odis,

Mala ſoluta nauis exit alite,

Ferens olentem Meuium. Et rurſum,

-mala ducis aui domum

Quam multo repetet Græcia milite. Atque iterũ alibi,

Scriberis Vario fortis, & hoſtium

Victor, Mæonii carminis alite. Homerus Iliados ω,

-μηδέ μοι αὐτὴ ὄρνις ἐνὶ μεγάροισι κακὸς πέλε. id eſt,

Neue auis hic infauſta mihi perrexeris eſſe.

Verba ſunt Priami ad vxorem, dehortantem ne ſolus in caſtra Achillis proficiſceretur, Hectoris cadauer auro redempturus: ac multa triſtia, ita vt aſſolent mulieres, ominantem. Auerſa aui dixit Latinus quiſpiã tragœdiarum ſcriptor, qui de Agamemnone contra auſpicia ſoluente, ita loquitur, Soluere imperat, ſecundo rumore, auerſáque aui. Refertur à M. Tullio libro De diuinatione 1. Ad hanc formam referenda ſũt & illa. Fauſto omine, Bene ominata, Bonis auſpiciis, Inauſpicato, Fœlicibus auguriis, atque id genus alia: quæ ab augurum arte ſumpta, in communem ſermonem abierunt.

Noctua volat. 76

Ex eadem ſuperſtitione manauit & illud Græcanicum, γλαῦξ ἵπταται, ſiue ἵπτατο, id eſt, Noctua volat, ſiue volauit. Nã priſcis Athenienſibus noctuæ volatus, victoriæ ſymbolum exiſtimabatur propterea quòd auis hæc Mineruæ ſacra crederetur, quæ quidem dicta eſt etiam malè cõſulta Athenienſium bene fortunare. Qua de re copioſius aliquãto dicemus in prouerbio, Athenienſium inconſulta temeritas. Inde rebus fœlicius atque ex animi ſententia ſuccedentibus, dici cõſueuit, Noctua volat. Authores Zenodotus & Suidas. Non illepide dicitur volaſſe noctua, quoties res non viribus ſed pecuniarum interuẽtu confecta creditur, quòd Athenienſium numiſma noctuam haberet inſculptam. Vnde & illud, Laurioticæ noctuæ, quod alibi recenſetur. Plutarchus in vita Periclis tradit, illi e ſuperiore nauis tabulato concionanti, noctuam ad dextram aduolaſſe, ac malo inſediſſe: quod omen effecit vt omnes irent in illius ſententiam.

Quarta luna nati. 77

Ἐν τετράδι γεγονέναι, id eſt, Quarta luna nati, dicuntur qui parum fœliciter nati ſunt, vt author eſt Euſtathius in librum Iliados ſecundum: propterea quòd Hercules hac luna natus feratur, cuius omnis vita, voluptatum omnium expers, ac laborum plena fuit. Dici poteſt & in eos qui laboribus ſibi neutiquam frugiferis fatigantur, Herculis videlicet exemplo, qui iuuandis aliis ſudauit, ſibi inutilis. Pyrrhus apud Lucium Florum dicebat ſe ſibi videri Herculis ſidere natum, quod quo pluribus victoriis Romanos cecideret, hoc acriores in ipſum coorirentur. Id quod Horatius eleganter tranſtulit ad Annibalem, *Horatii locus.*

Vt hydra ſecto corpore firmior

Vinci dolentem creuit in Herculem.

Albæ gallinæ filius. 78

Contrà, fœliciter natum, albæ gallinæ filium dicimus. Iuuenalis, -quia tu gallinæ filius albæ.

Vel quòd læta atque auſpicata, Latini alba vocant: vel quòd prouerbium alludit ad fatalem illam gallinam, de qua meminit Suetonius Tranquillus in Galba, his quidem verbis, Liuiæ olim ſtatim poſt Auguſti nuptias Veientanũ ſuum reuiſenti, præteruolans aquila, gallinam albam, ramulum lauri roſtro tenentem demiſit in gremium. Qúmque nutriri alitem ac pangi ramulum placuiſſet, tanta pullorum ſoboles prouenit, vt hodie quoque ea villa ad gallinas vocetur. tale vero lauretum, vt triumphaturi Cæſares inde laureas decerperent. Fuitque mos triumphantibus, alias confeſtim eodem loco pangere. Et obſeruatum eſt, ſub cuiuſque obitum, arborem ab ipſo inſtitutam elanguiſſe. Ergo nouiſſimo Neronis anno & ſylua omnis exaruit radicitus, & quicquid ibi gallinarũ erat interiit. Conueniet igitur adagium in eos qui rara & fatali quadam fœlicitate ſucceſſuque rerum vtuntur. Huic diuerſum eſt illud apud eundem Iuuenalem,

-nati infœlicibus ouis.

Non abhorret huic quod ſcribit M. Tull. lib. epiſtol. familiarium ſeptimo ad Curionẽ. Quum enim ſalutationi nos dedimus amicorum (quæ fit ex hoc etiam frequentius quàm ſolebat, quod, quaſi auem albam, videntur bene ſentientem ciuem videre) abdo me in bibliothecam. Veteres enim quod inauſpicatum haberi volebant, atrum aut nigrum vocabãt: quod fœlix album. Vnde apud Senecam Aſinius Pollio, Albutii ſententias, quòd inaffectatæ eſſent & apertæ ſolitus eſt albas appellare. Quin & Græcis λευκότερον εἰπεῖν dicitur qui clarius rem explicat. *Ciceronis locus. Atrum. Album. λευκότερον εἰπεῖν.*

Laureum baculum geſto. 79

Δαφνίνην φορῶ βακτηρίαν, id eſt, Laureum porto baculũ. Suidas tradit, ita ſolere loqui eos qui eſſent ab aliquibus inſidiis appetiti, feliciterque periculum effugiſſent. Propterea quòd laurus credita eſt aduerſus venena remedium habere. Plinius lib. 15 demonſtrat laurum luſtrationibus adhiberi ſolitam. Videtur & aduerſus fulmen huius vis tueri, quandoquidem arborum vna non icitur fulmine. Id adeo verum credidit Cæſar Tiberius, vt nunquam non geſtaret capite coronam lauream: vt in ipſius vita prodidit Suetonius. *Laurus aduerſus venena & fulmen.*

Grauiora Sambico patitur. 80

Ἀτρότερα Σαμβίκου πάσχει, id eſt, Atrociora Sãbico patitur. In eos qui cruciatibus exquiſitis torquentur, aut quibus inſignia mala accidũt. Prouerbium Plutarchus refert in problematis Græcanicis, atque huiuſmodi quandam adfert cauſam, Sambicus quiſpiam Eleus, vnà cum ſociis aliquot, non paucas apud Olympia æreas ſtatuas concidit, vendiditque. Deinde maiora etiam auſus, Dianæ præſidis templum diripuit. eſt enim illius in Elide templum, quod Ariſtarcheum nominant. At ille mox comprehenſus, dum ſocios prodere recuſat, annum perpetuum exquiſitis cruciatibus dilacera-

tus eſt, inter quos etiam animum efflauit. Atque hinc vulgo nata parœmia.

Fœnum habet in cornu. 81

In homines maledicos ac feroces dicitur, Fœnum habet in cornu. Horatius in Sermonibus,

Fœnum habet in cornu, longe fuge.

Inde tranſlatum, vt Acroni placet, quòd antiquitus bubus cornupetis fœnum pro ſigno in cornu appēdere tur, quo ſibi cauerent qui fortè occurriſſent. Idque ideo fieri ſolitum Plutarchus in problematis autumat, quòd copioſiore pabulo, non modo boues ſed & equi & aſini inſolentiores ac ferociores reddantur. Vnde extat & Sophoclis dictum in tumidum quempiam ac præferocem, Tu, inquit, ferues, quaſi pullus pabuli copia. Huic adſtipulatur illud Solonis dictum apud Laertium. τὸν μὲν κόρον ἐκ τοῦ πλούτου γεννᾶσθαι, τὴν δὲ ὕβριν ἐκ τοῦ κόρου. hoc eſt, Satietatem naſci ex opulentia, ex ſatietate ferociam. Dictum eſt autem aliquando, vt idem teſtatur Plutarchus, in M. Craſſum. quòd in cornu fœnum haberet, propterea quòd haudquaquam impune laceſſeretur, homo prædiues, ac potens, & ſimultatum perſequentiſſimus. At poſtea Cæſar dictus eſt ei fœnum detraxiſſe: quòd omnibus illum, vt cornipetam taurum fugientibus ac formidantibus, ipſe primus auſus fuerit illi reſiſtere. Vſurpat adagium hoc etiam diuus Hieronymus in epiſtola quadam, minitans iis à quibus fortè eſſet laceſſendus.

Cornutam beſtiam petis. 82

Conſimilem ferme ſenſum habet Plautinum illud, Cornutam beſtiam petis: de eo qui laceſſit eum qui paratus ſit retaliare iniuriam, quémque nonniſi tuo malo prouoces. Huc ſpectauit Horatius in Odis, Parata tollo cornua.

Dionyſius Corinthi. 83

Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ, id eſt Dionyſius Corinthi. Prouerbialis allegoria, qua ſignificamus aliquem è ſumma dignitate atque imperio ad priuatam humilémque redactum fortunam: quemadmodum Dionyſius Syracuſarum tyrannus, expulſus imperio, Corinthi pueros literas ac muſicam mercede docuit. Cicero epiſtolarum ad Atticū lib. 9. De optimatibus ſit ſanè ita vt vis: ſed noſti illud, Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ. Quintilianus Inſtitut. orat. lib. 8. Eſt in exemplis allegoria, ſi non prædicta ratione ponantur. Nā vt Dionyſium Corinthi eſſe (quo Græci omnes vtuntur) ita plura ſimilia dici poſſunt. Hic Cicero quid ait, Noſti illud, & Quintilianus, Quo Græci omnes vtuntur, nimirum vterque vulgo iactatum fuiſſe ſignificat. Cæterum vnde natum ſit adagium, Plutarchus aperuit in libello cui titulus περὶ τῆς ἀδολεσχίας, id eſt, de futili loquacitate. Laudans enim, breuiter & grauiter dicta, commemorat & illud à Lacedæmonibus reſponſum regi Philippo, bellum minanti, ferocientique, Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ. Quibus vbi rex reſcripſiſſet, ſiquando in Laconicam duxiſſet exercitum, euerſurum ſe Lacedæmonios, verbo duntaxat reſponderunt, αἴκα, id eſt, Si. Plato ter nauigauit in Siciliā, nō ſine ſiniſtri rumoris aſpergine. vnde Molon, qui inimicum in Platonem gerebat animum, dicebat non eſſe mirum ſi Dionyſius eſſet Corinthi, ſed ſi Plato in Sicilia. Regē enim vrgebat neceſſitas: Platonem ſolicitabat ambitio.

In me hæc cudetur faba. 84

Terentius in Eunucho, At enim iſthæc in me cudetur faba. hoc eſt, Donato interprete, In me malum hoc recidet, In me hæc vindicabitur culpa. Tranſlatum vel a faba, quæ quū ſiliquis exuitur ac batuitur, aut fuſtibus intertunditur, ita vt fit in areis more ruſticorum: non ipſa perinde laborat, ſed id demum in quo cuditur. Alii malunt ad male coctam fabam referre, quæ ſiquando non maduerit, ſed dura permanſerit, ab iratis heris ſupra coqui caput ſaxo nonnunquam comminui conſueuit, tanquam fabam vlciſcentibus, non coquum: quum vniuerſum interim malum ad coquum perueniat.

Tute hoc intriſti, omne tibi exedundū eſt. 85

Non diuerſum ſuperiori Donatus admonuit, illud quod apud eundem poetam legitur in Phormione. Tute hoc intriſti, tibi omne eſt exedundum. Verba ſunt Phormionis paraſiti, qui quoniam fuerat author conſilii de ducenda puella, æquum eſſe putat vt ſuo periculo rem item expediat. Tranſlatum putant ab alliato ruſticorum mortario. Quæ quidem ſententia vel hodie quoque vulgo noſtrati in ore eſt. Et altera huic ſimillima, Colo quod aptaſti, ipſi tibi nendum eſt. id eſt, tu incipiundi author extitiſti, nunc idē explices oportet.

Faber compedes quas fecit, ipſe geſtet. 86

Auſonius in trochaicis ſuis Terentiano prouerbio confine quoddam ſubnectit, & poetæ metaphorā altera quadam interpretatur metaphora:

Tu moleſtus flagitator lege moleſta carmina.
Quod tibi intriſti, exedundum eſt ſic vetus verbū iubet,
Compedes, quas ipſe fecit, ipſus vt geſtet faber.

Competit in eos qui ſibiipſis authores ſunt malorum. Videtur autem è Theognide poeta ſumptum, qui ait,

Οὐδείς τοι φίλε Κύρνε πέδας χαλκεύεται αὐτῷ. id eſt,
Vincula nemo ſibi cudit chariſſime Cyrne.

Huic ſimile quiddam, humilius quidem, ſed tamen aptū, vulgo dicitur, Flagellum ipſe parauit quo vapularet. Idq; ſumptum à pueris aut ſeruis, qui coguntur aliquoties ipſi parare virgas quibus vapulent.

Ipſi teſtudines edite, qui cepiſtis. 87

His conſine prouerbium refertur à Græcis ſcriptoribus,

Αὐτοὶ χελώνας ἐσθίεθ᾽ οἱ θηρεύσαντες. id eſt,
Qui prendidiſtis, iidem edite teſtudines.

In eos iacitur qui poſteaquam inconſulte quippiam adorti ſunt, aliorum implorant auxilium, quos ſuo negotio admiſceant. Parœmiam ex huiuſmodi quodam apologo natam exiſtimant. Piſcatores aliquot, iacto reti, teſtudines eduxerunt. eas quū eſſent inter ſe partiti, neque ſufficerent omnibus comedendis, Mercurium fortè accedentem inuitarunt ad conuiuium. At is intelligens ſe nequaquam humanitatis gratia vocari, ſed vt eos faſtidito cibo ſubleuaret, recuſauit, iuſſitque vt ipſi ſuas teſtudines ederent quas cepiſſent. Sūt autem, authore Plinio, in Carmania populi, qui teſtudinum carnibus victitent, vnde & nomen illis attributum χελωνοφάγοις. Apud quos affirmant inueniri teſtudines tanta magnitudine vt earum teſtis caſas integant. χελωνοφάγοι.

Aderit Temeſæus genius. 88

Strabo libro Geographiæ ſexto refert Temeſam ab Lao primam vrbem eſſe Brutiæ, ipſius ætate dictam Tempſam, quam ab Auſoniis conditam, Thoantis comites Ætoli deinde tenuerint, atque his expulſis Brutii, demum Annibal & Romani funditus euerterint. Iuxta hāc ſacellum fuiſſe oleaſtris circunſeptum, Politæ cuidam ex Vlyſſis comitibus ſacrum. Hunc, quòd eſſet à barbaris violatus, graueis iras in eos exercuiſſe: adeo vt in prouerbiū abierit, dicerentque cauendum ne Temeſæus genius imminerer. Deinde Locrenſibus Epizephyriis vrbe potitis, Euthymū quendam, vt inquit Ælianus, ex Italia illuc veniſſe, pugilem inclytum, & inſigni robore: qui & lapidem ingenti magnitudine geſtauerit, qui Locris oſtendi ſoleat. Hunc cum Polite cōgreſſum, ac victorem à certamine diſceſſiſſe, atque ita finitimos huius opera liberatos à tributo quod ille conſueuerat extorquere. Quin & compuliſſe illum, vt quod per vim abſtulerat, redderet etiam cum fœnore. Atque hinc prouerbium natum putant, iis qui ſordidos & iniuſtos quæſtus faciunt, adfore Temeſæum genium. Quo ſignificabant aliquando dependenda cū fœnore quæ præter ius & fraude ſeu vi rapuiſſēt. Pauſanias in Eliacis paulo diuerſius rem narrat, nempe comitem quendam Vlyſſis, ob virginem conſtupratam, occiſum fuiſſe: atque ob id laruas eius, niſi quotannis oblata virgine placarentur, graſſari ſolitas, ac perniciem adferre omni ſexui atque ætati. Atque hunc quidem eius loci genium vulgo fuiſſe creditum, quem Euthymus pugil Temeſam reuerſus compeſcuerit, virgine quam deuouerant, liberata, atque in matrimonium accepta. Apud Strabonē mihi locus in codice Græco videtur non vacare menda. ſic enim legimus in editione Aldina, ἐφ᾽ ἣν ἔπειτα στρατεύειν τοῖς ἐπιχωρίοις ... παροιμίαν ... λέγοντας ... ἐπικείσεσθαι αὐτοῖς. Fortaſſe tolerabilior erit lectio, ſi tolles cōiunctionem δὲ, & pro λεγόντων reponas λεγομένην. Cæterùm quum Strabo recenſeat prouerbium priuſquam referat cohibitum heroem, indicat potius in eos dici ſolitum qui potentiorem ſe laceſſunt. Etiamſi nihil vetat prouerbium ad varios vſus accommodari.

Temeſa.

Polites Vlyſſis comes.

Euthymus pugil inclytus.

Strabonis locus.

Termeria mala. 89

Τερμέρεια κακά, id eſt Termeria mala, veteri prouerbio dicuntur ingentia, maximè, quoties mala quæ quis in alios

impegeris, aliquando in ipſius caput retaliantur. Huius adagii meminit Plutarchus in vita Theſei: qui quum Herculis exemplo terras obiret, nocentes, quos ſuperaſſet, eadem pœna ſolitus eſt afficere quã illi per ſæuitiam in alios exercuiſſent. Nam Hercules Damaſcum de rupe editiſſima præcipitem dedit, Buſiridem parentauit, Antæum palæſtra ſuperatum occidit, Cygnum gladiatorum more confecit, denique Termerum humana capita confringentem, verberibus itidẽ contudit. Vnde in eos in quos ſua malefacta retorquentur, prouerbio dicitur, Termerium malum. In hanc fermè ſententiam Plutarchus in vita Theſei. Eſt autem ſupplicii genus vel in primis fauorabile, quum pœna ſceleri reſpondet: quemadmodum de Thurino fumi venditore, fumo necato legimus. & Perillo, quem Phalaris æneo impoſitum tauro, ſuo ipſius inuento perdidit. Illud perquam feſtiuum, quod in vita Gallieni imperatoris refertur: Quum quidam vitreas gemmas pro veris imperatrici vendidiſſet, atque ea re deprehenſa, vindicari flagitaret: ille venditorem rapi iuſſit, tanquam leonibus obiiciendum: deinde caponem emittit. ac cunctis rem tam ridiculam admirantibus, per præconem denunciari iuſſit, Impoſturam fecit, & paſſus eſt: atque ita negotiatorẽ dimiſit. Sed de Termeriis malis Suidas multo alia adfert interpretationem: nempe locum quendam eſſe in Caria cui nomen Termerio, quo tyranni quãdoque pro carcere ſoleãt vti. ſitum autem eſſe inter Melum & Halicarnaſſum. Ex hoc quum poſtea prædarentur latrones, neque depelli poſſent, quòd eſſet locus admodum munitus, abiiſſe in prouerbium. Quanquam Stephanus Termeram vrbem in Lycia ponit, quam ait à Termero ſortitam vocabulũ. Poſtremò Termeria mala, dicta videri poſſunt quaſi extrema mala Nam τέρμα Græce finem ſignificat, & τέρματα ἡμέρας extremum vitæ diẽ vocant. Porrò Latini, quod ſummum videri volunt, ac maximum, id extremum appellãt. vt Extrema dementia, Extrema inſania. Neque ſecus Græci, ἔσχατον κακὸν, extremũ malum pro maximo dicunt. & ἔσχατων ἔσχατα, extremorum extrema, quaſi pluſquam maxima.

Termerium locus · *Termera urbs.* · *τέρμα & τέρματα ἡμέρας.* · *Extremum.* · *ἔσχατων ἔσχατα.*

Neoptolemi vindicta. 90

Νεοπτολέμειος τίσις, id eſt, Neoptolemica vindicta. Superiori ſimillimum eſt, vbi quis eadem patitur cuiuſmodi patrauit in alios. Id Pauſanias in Meſſeniacis refert, & exponit his verbis, Περιῆλθε δὲ μετὰ χρόνον καὶ αὐτοὺς Λακεδαιμονίους ἀνὰ χρόνον ἡ Νεοπτολέμειος καλουμένη τίσις. Νεοπτολέμῳ γὰρ τῷ Ἀχιλλέως ἀποκτείναντι Πρίαμον ἐπὶ ἐσχάρᾳ τοῦ ἑρκείου, συνέβη καὶ αὐτὸν ἐν Δελφοῖς πρὸς τῷ βωμῷ τοῦ Ἀπόλλωνος ἀποσφαγῆναι. καὶ ἀπὸ τούτου τὸ παθεῖν ὁποῖον τις καὶ ἔδρασε, Νεοπτολέμειον τίσιν ὀνομάζουσιν. id eſt, Sanè perſuaſit Lacedæmonios progreſſu temporis Neoptolemea, ſicut vocant, vindicta. Siquidem Neoptolemo Achillis filio, qui Priamum in ipſis palatii focis occiderat, viciſſim euenit vt & ipſe apud Delphos ad Apollinis aram occideretur. atque hinc ortum, vt vbi quis idẽ patitur quod in alios fecit, Neoptolemeam vindictam appellent. Euripides in Oreſte ſub perſona Apollinis de Neoptolemo,

> Θανεῖν γάρ αὐτῷ μοῖρα Δελφικῷ ξίφει. id eſt,
> In fato enim illi eſt Delphicò gladio mori.

Seruire ſcenæ. 91

M. Tullius ſeruire ſcenæ dixit, pro eo quod eſt ſeruire tẽpori, & rebus præſentibus ſeſe accommodare. Tranſlata ab hiſtrionibus fabularum metaphora, qui non ſuopte iudicio agunt, ſed hoc vnum ſpectant vt quouis modo populi oculis placeant, alioqui explodẽdi, exſibilandique. Sic enim ſcribit ad Brutum, Tibi nunc populo & ſcenæ, vt dicitur, ſeruiẽdum eſt Nam in te non ſolum exercitus tui, ſed omnium ciuium ac penè gentium coniecti ſunt oculi. Quadrabit & in eos qui negotiũ aliquod ſuſceperunt illuſtre: vnde neceſſe ſit aut cum ſumma laude aut ſumma cum infamia diſcedere, propter plurimorum expectationem Porrò tempori ſeruiendum eſſe viro ſapienti, monuit & Phocylides,

> Καιρῷ λατρεύειν, μηδ᾽ ἀντιπνέειν ἀνέμοισι. id eſt,
> Temporibus ſemper cautus ſeruire memento,
> Nec reflare velis aduerſum flamina venti.

Porrò metaphora hæc ducta eſt à nauigantibus, quos neceſſe eſt ſemel ingreſſos mare, ventorum atque æſtus arbitrio ferri, fruſtra conaturos, ſi velint aduerſus iſta pugnare.

Vti foro. 92

Huic affine eſt, τῇ ἀγορᾷ χρῆσθαι, vti foro, pro eo quod eſt præſentem rerum ſtatum boni conſulere, & vtcunque ſeſe obtulerit fortuna, ita animum applicare. Terẽtius in Phormione, Sciſti vti foro. Donatus vulgare prouerbium admonet eſſe, ductamque metaphorã à mercatoribus, qui non ante locum commercii præſcribunt quam vendant quæ aduehunt, ſed ſecundum annonam fori, quam deprehenderint, conſilium de non vendendis aut vendendis mercibus ſumũt. Seneca, Vtamur foro, & quod fors feret, æquo feramus animo. Idem epiſtola 71, Sub manu naſci dixit, pro ex tempore. Ergo conſilium, inquit, ſub die naſci debet, & hoc quoque tardum eſt nimis: ſub manu, quod aiunt naſcatur. *Sub manu naſci.*

Polypi mentem obtine. 93

Extat apud Græcos adagium in hunc ordinem referendũ, πουλύποδος νόον ἴσχε, id eſt, Polypi mẽtem obtine. Quo iubemur pro tempore alios atque alios mores, alium atque alium vultum ſumere. Quod in Vlyſſe videtur Homerus laudare, qui eũ πολύτροπον appellat, id eſt, moribus verſatilibus. *πολύτροπος.* Adagiũ natum eſt à piſcis huius ingenio, de quo meminit Plinius lib 9. cap.29: præterea Lucianus in ſermone Menelai ac Protei: ſcribuntque colorem mutare maxime in metu. Nam perſequẽtibus piſcatoribus, petris affigit ſeſe, & cuicunque petræ adhæſerit, eius colorem corpore imitatur: videlicet ne queat deprehẽdi. Quin, vt refert Baſilius magnus, piſces imagine falſa decepti, nonnunquam annatant, vltro ſeſe prædoni offerentes. Porro prouerbium ſumptum eſt ex Theognide, cuius hodie diſtichon eſt de polypo, citatúrque à Plutarcho in libello περὶ πολυφιλίας,

> Πουλύποδος νόον ἴσχε πολυπλόκου, ὃς ποτὶ πέτρῃ,
> Τῇ προσομιλήσει, τοῖος ἰδεῖν ἐφάνη. id eſt,
> Mentem habeas vafri polypi, qui protinus illa,
> Se quibus admorit, ſaxa colore refert.

Clearchus in prouerbiis, teſte Athenæo, citat hoc diſtichõ, tacito authoris nomine,

> Πουλύποδος μοι τέκνον ἔχων νόον Ἀμφίλοχ᾽ ἥρως,
> Τοῖσιν ἐφαρμόζου τῶν κεν κατὰ δῆμον ἵκηαι. id eſt,
> Polypi ingenio mihi ſis nate Amphiloche heros,
> Vt temet populo, quencunque acceſſeris, aptes.

Citat idem carmen Plutarchus ex Pindaro. vnde & verſus ille prouerbialis celebratur,

> Ἄλλοτ᾽ ἀλλοῖον τελέθειν καὶ χώρῃ ἕπεσθαι. id eſt,
> Próque loco nunc hunc fieri, nunc expedit illum.

Qui nos admonet vti nos ad omnem vitæ rationem accommodemus, ac Proteum quendam agentes, prout res poſtulabit, in quamlibet formam transfiguremus. Plutarchus ἀλλοῖος γενόμενος, dixit, pro eo quod eſt, in diuerſam eo ſententiam. Quod quidem notat & Ariſtophanes in Pluto, qui monet viuendum eſſe τρόπῳ ἐπιχωρίῳ, id eſt moribus regionis ac vernaculis. Eodem pertinet & illud, νόμος & χώρα, id eſt, Lex, etiam ipſa regio. Quo ſignificatũ eſt, vnicuique regioni quædam peculiaria eſſe inſtituta, quæ hoſpites non damnare, ſed pro virili noſtra imitari atque exprimerẽ debeamus. Neque quiſquam exiſtimet hoc adagio doceri fœdam adulationem, qua quidam omnibus omnia aſſentantur: aut vitioſam morum inæqualitatem, quam Horatius eleganter taxat in Sermonibus, quámque hiſtorici notant in Catilina, atque in Anedio Caſſio imperatore: denique literæ diuinæ in quouis improbo, quem aiunt ſtultum perinde atque lunã immutari: quum ſapiẽs, ſolis exemplo, ſui ſemper ſit ſimilis. Nam in Alcibiade dubites vitióne an laudi danda ſit: certè fœliciſſima quædam & admiranda fuit morũ & ingenii dexteritas: qui ſic polypũ agebat, vt Athenis, dicteriis & ſalibus luderet: equos aleret, comiter & eleganter viueret: idem apud Lacedæmonios radebatur, pallium geſtabat, frigida lauabat: apud Thraces belligerabatur, ac potabat. Vbi verò peruenifſet ad Tiſſaphernem, deliciis, mollicie, faſtuque iuxta gentis morem eſt vſus. Sed eſt quædam difficilis ac præfracta moroſaque ſimplicitas imperitorum, qua poſtulant vt omnes vbique ipſorum duntaxat moribus viuant, & quicquid aliis placet, id damnant. Rurſum eſt honeſta quædam ratio, qua boni viri nonnunquam alienis moribus obſecundant, ne vel odioſi ſint, vel prodeſſe non poſſint, aut vt è magnis periculis ſemet aut ſuos eximant. Quemadmodum fecit Vlyſſes apud Polyphemum multa ſimulans, apud procos mendicum agens. Item Brutus adſimulata ſtoliditate, Dauid etiam ſimulata inſania. Quin & diuus Paulus Apoſto-

ἀλλοῖος γενόμενος · *Lex, etiã ipſa regio.* · *In Alcibiade ingenii dexteritas.*

bus, ſancta quadam iactantia gloriatur, hac pia vafricie ſeſe vſum eſſe, atque omnia factum omnibus, vt omnes Chriſto lucrifaceret. Quanquam nihil vetat in notandis vitiis vſum adagii latius trahere, nempe in homines verſatili quodã ingenio natos, qui talem vbique perſonam induunt quales ſunt ii cum quibus contigit agere. Quod genus elegãter deſcripſit Plautus in Bacchidibus, Nullus, inquiens, frugi eſſe poteſt homo, niſi qui bene & male facere tenet. Improbus cum improbis ſit, harpaget, furibus furetur quod queat. Verſipellem frugi conuenit eſſe hominem, pectus cui ſapit: bonus ſit bonis, malus ſit malis. Vtcunque res ſit, ita animum habeat. Eupolis apud Athenæum,

Ἀνὴρ πολίτης πολύπους ἐς τὸν τρόπον. id eſt,

Vrbanus homo, qui moribus ſit polypus.

Plutarchus in cauſis naturalibꝰ citat ex Pindaro verſus hos,

Ποντίου θηρὸς χρωτὶ μάλιστα νόον προσφέρων, πάσαις πολίεσσιν ὁμίλει. id eſt,

Marinæ belluæ colori maxime mentem accõmodans, cum omnibus ciuitatibus conſuetudinẽ habet. Atque eodẽ in loco cauſam reddit cur id huic accidat piſci. Similem quandam metaphoram Ariſtoteles à chamæleonte duxit, primo Moralium libro. ait enim, ſiquis a fortuna pendeat, quũ illa ſubinde mutetur, futurum vt, veluti chamæleon quiſpiam, identidem varietur, nunc fœlix, nunc miſer: vtcunque fors alio atque alio vultu reſpexerit, ita hunc quoque vultum atque animum mutare. De chamæleonte meminit Plinius libro 18, cap. 8, ſcribens hoc animal magnitudine ferme par eſſe crocodilo: cæterum ſpinæ acutiore curuatura, & caudæ amplitudine diſtare. Nullum, inquit animal pauidius exiſtimatur, & ideo verſicoloris eſſe demutationis. Plutarchus in commentario De adulatione, ſcribit chamæleontem, quenuis imitari colorem præterquam candidum. Idem in Sympoſiacis conatur cauſam reddere de polypo, quamobrem non tantum mutet colorem (quod & hominibus accidit in metu) verumetiam ſeſe ad ſaxi, quodcunque id fuerit, colorem accõmodet. Sunt & aues quædam quæ colorem pariter & vocem mutent pro temporibus anni, vt author eſt idem Plinius lib. 10, cap. 29. & Ariſtoteles libro De natura animãtium nono. In voce mutanda principatum obtinet luſcinia. Vnde & apud Euripidem Hecuba Polyxenam imitari luſciniam iubet, ſeſéque in omnem vocem vertere, ſiquo modo queat Vlyſſi perſuadere ne perimatur.

Chamæleon.

Luſcinia vocem mutat.

Cothurno verſatilior. 94

Εὐμεταβολώτερος κοθόρνου, id eſt, Verſatilior cothurno, dictum eſt in hominem parum conſtantem, lubricáque fide, quive incertæ & ancipitis eſſet factionis: ſimilitudine ducta à calciamento, quod Græci κόθορνον, Latini mutata literula cothurnum vocant: quo mos erat vti tragœdiarum actoribus. Erat autem τετράγωνον καὶ ἀμφοτεροδέξιον, hoc eſt quadrangulum, & vtrilibet conueniens pedi, quodque vel dextro vel ſiniſtro pedi poterat accommodari. Suidas addit eiuſmodi fuiſſe, vt viris pariter ac mulieribus congrueret. Quod idem teſtatur illud Maronis,

-alte ſuras vincire cothurno.

Prouerbium autem duobus effertur modis, per cõparationem, εὐμεταβολώτερος κοθόρνου: & per denominationẽ, vt hominem ipſum qui ſe diuerſis applicat partibus, κόθορνον appellemus. Sic enim vocatus eſt Theramenes rhetor Athenienſis, Prodici Chii diſcipulus: propterea quòd quaſi duabus ſederet ſellis, idẽ & populi & triginta virûm partibus ſtudens: & nunc huius, nunc illius factionis eſſe videretur, vel potius vtriuſque. Plutarchus in præceptis ciuilibus, ἀλλ' ἐνταῦθα δεῖ μάλιστα τὸν Θηραμένους κόθορνον ὑποδυόμενον ἀμφοτέροις ὁμιλεῖν, καὶ μηδετέροις προστίθεσθαι. id eſt, Sed hîc oportet maximè Theramenis cothurnum induentem, cum vtriſque verſari, & neutris accedere. Lucianus in Amoribus, ὡς κἂν ἔγωγ' ἂν δεξαίμην, εἴπερ ἦν ἐν δυνατῷ, γενέσθαι Θηραμένης ἐκεῖνος ὁ κόθορνος, ἵνα ἀμφοτερονίκας ἐξείη βαδίζειν. id eſt, Itaque optarim ſanè ſi modò fieri poſſit, Theramenes ille fieri, qui cothurnus eſt dictus, vt ambo ex æquo victores diſcederetis. Idẽ in Pſeudologiſta, Καὶ ὁ μὲν κόθορνον ἴσα ἔφη, εἰκάσας αὐτῷ τὸν βίον ἀμφίβολον ὄντα τοῖς τοιούτοις ὑποδήμασι. id eſt, Et alius ei cothurni nomen impoſuit: nimirum mores hominis inconſtantes & ancipites id genus calciamentis conferens. Plutarchus indicat & Niciæ duci ob morũ vafriciem cothurni cognomen fuiſſe vulgo tributum. Malè audiit hoc nomine Marcus etiam Tullius. Homerus Martem, ni fallor, ſubinde mutãtem partes, nouo verbo ἀλλοπρόσαλλον appellat. Nihil autem vetat quominus adagium in bonam trahatur partem, vt ſiquis hominem facilibus moribus, & quadam ingenii dexteritate cum quouis hominum genere congruentem, κόθορνον appellet. quã ob cauſam Homerus Vlyſſem πολύτροπον dixit, quòd quamuis perſonã apte gereret, ducis, mẽdici, patriſfamilias.

ἀμφοτεροδέξιον.

Theramenes cur dictus κόθορνος.

ἀλλοπρόσαλλος.

πολύτροπος.

Magis varius quàm hydra. 95

Ποικιλώτερος ὕδρας, id eſt, Magis varius quàm hydra. De callidis ac doloſis, quòd hydra ſerpens ſit verſicoloribus notulis diſtincta. Apte dicetur in vafros ac verſipelles, aut etiam parum ſibi conſtantes. Refertur ſenarius hic apud Athenæũ libro Dipnoſophiſtũn tertio,

Ἐποιήσατ' αὐτὸν ποικιλώτερον ταῶ.

Feciſtis hunc pauonibus varium magis.

His affine eſt quod Mnaſeæ Colophonio poetæ Salpæ cognomen populari ioco fuit inditum, eo quòd in carmine varius eſſet. Nam is piſcis mire picturatus eſt, aureis rubentibuſq; lineis à ceruice ad caudã vſque per argentea latera certis interuallis deductis: quum alioqui ſit illaudati ſaporis.

Mnaſeæ poetæ cognomen Salpa cur inditum.

Gygis anulus. 96

Γύγου δακτύλιος, id eſt, Gygis anulus. Quadrat vel in homines incõſtantibus moribus, vel in fortunatos, qui veluti virgula diuina, quicquid optant, id ſuo arbitrio conſequuntur. Huius adagii mentionem facit Lucianus in Votis, vbi quiſpiam optat ſibi complures anulos eiuſmodi quales habebat Gyges: alium quo diteſceret, alium quo gratus & amabilis redderetur, alium per quem liceret volare quocunque lubitum eſſe. Nam priſcorum ſuperſtitio plurimum tribuit anulorum efficaciæ, ita vt venditarentur incantamentis varie efficaces: alii contra morſus ferarum, alii aduerſus calumniã, alii ad alia, vel depellenda incommoda, vel commoda concilianda iis qui geſtarent. Vnde apud Ariſtophanem in Pluto, Dicæus Sycophantæ minanti iudicium,

Οὐδὲν προτιμῶ σου· φορῶ γὰρ πριάμενος

Τὸν δακτύλιον τονδὶ παρ' Εὐδάμου δραχμῆς. id eſt,

Non facio te huius: quando geſto hunc anulum,

Pretio drachmæ mercatus ipſum ab Eudamo.

Et rurſum in eadem fabula,

Ἀλλ' οὐκ ἔνεστι συκοφάντου δήγματος. id eſt,

Attamen ad ictum ſycophantæ non ineſt.

ſubauditur remedium. De anulo loquitur, alludens ad ferarum morſus. Natum eſt autem prouerbium ex huiuſmodi quadam fabula, quam non grauatus eſt referre Plato libro de repub. ſecundo: neque nos item pigebit hoc loco recenſere. Gyges quidam Lydi pater, paſtor quiſpiam erat mercenarius, eius regis qui per id temporis imperabat Lydorum populo. Quum autem eſſet aliquando ſæuiſſima tempeſtas coorta, imbrium maxima vis accidit, fulgura denique, terræ etiam quaſſatio: ita vt in ea regione in qua tum Gyges fortè paſcebat armenta, terra ingẽti hiatu ſeſe diduceret. Quod quũ ille animaduertiſſet, ſolus (nã cæteri paſtores territi diffugerant) in hiatum deſcendit, atque ibi tum alia quædam dictu mira conſpexit, tum equum quẽdam æneum ingentem ac cauum. Inerat feneſtra in equi latere, per eã vidit in eius aluo cadauer hominis, maius humana ſpecie. Huic nihil aderat veſtium, aut geſtaminum, præter aureum anulum digito impoſitum. Eum vbi ſuſtuliſſet, regreſſus è ſpecu, paucis pòſt diebus ad paſtorum cœtum rediit, in quo legatus de pecuiiorum rationibus ad regem in menſes ſingulos referendis, creandus erat. Hic quum apud alios aſſediſſet, animaduertit vt, ſiquando fortè gemmam anulo incluſam introrſum verteret, repente fieret vt à nemine conſpiceretur, ac perinde quaſi non adeſſet, ita de eo reliqui fabularentur. Quod quidẽ factum admiratus, rurſum anuli palam extrorſum conuertit, móxque paſtoribus conſpicuus eſſe cœpit. Eius rei quũ ille diligentius & ſæpius feciſſet periculũ, iámque ſat exploratum haberet, hanc ineſſe vim anulo, vt verſa ad ſe gemma, inconſpicuus eſſet, verſa ad alios, conſpicuus: effecit vt paſtorum nomine legatus ad regẽ mitteretur. Profectus & vxorem regiam ſtuprauit, & de rege trucidando cum ea conſilium iniit. Denique confecto illo, ipſe, regina in matrimonium ducta, è paſtore repente factus eſt rex: idq; anuli fatalis beneficio. Meminit eiuſdẽ lib. De rep. x. Refert

Anulis priſci plurimum tribuerunt.

& M. Tullius libro de officiis tertio. Porrò Herodotus libro primo rem multo aliter narrat, nec vllam anuli facit mētionem. Huic ſimillimum illud, *ἄδου κυνῆ*, id eſt, Orci galerus. quod alio reddemus loco.

Virgula diuina. 97

Ab hoc nō admodū diſſidet Virgula diuina, quoties quicquid optamus, id citra humanam opera, quaſi diuinitus, nobis ſignificamus contingere. Propterea quod antiquitas, quemadmodum in anulis, ita & in virgis ferendis exiſtimauit aliquam fatalem ac ceu magicam ineſſe virtutem. M. Cicero libro de officiis primo, Quòd ſi nobis omnia quæ ad victum cultumque pertinent, virgula, vt aiunt, diuina ſuppeditarentur. Citatur aliquoties & apud Nonium Marcellum Varro in Virgula diuina: vt appareat hunc fuiſſe titulum alicuius ex Menippeis: qui nimirum & ipſi pleríque feruntur prouerbiales. Adagium natum videri poteſt potiſſimum ab illa virga Homerica, quam ille Palladi tribuit, adeo celebri, vt de ea Antiſthenes Cynicæ ſectæ conditor librum conſcripſerit, eam cum ſuo, vt coniicio, baculo conferens. Huius locis compluribus meminit Homerus, quum Vlyſſem è ſene ſqualido repentè in iuuenem vertit, nitidumque facit ac formoſulum, Odyſſeæ ν,

Ὣς ἄρα μιν φαμένη ῥάβδῳ ἐπεμάσσατ' Ἀθήνη.
Sic effata virum virga demulſit Athena.

Eundem rurſus ex iuuene vertens in ſenem, Odyſſeæ π,

Ἀγχίστη ἐλθοῦσα Λαερτιάδην Ὀδυσῆα
Ῥάβδῳ ἐπιπληγυῖα, πάλιν ποίησε γέροντα. id eſt,
Cominus aſſiſtens Ithacenſem Pallas Vlyſſem
Reſtituit ſenio, diuinæ verbere virgæ.

Rurſum in eodem libro, quum eum iuuentuti reddit, ac robur adauget,

Ἦ καὶ χρυσείῃ ῥάβδῳ ἐπεμάσσατ' Ἀθήνη. id eſt,
Dixit & aureola virga demulſit Athene.

Eundem ad modum Mercurio quoque, vt incantatori, virgā monſtrificam tribuit quam caduceum vocant, Odyſſeæ ω,

ἔχε δὲ ῥάβδον μετὰ χερσὶ
Καλὴν, χρυσείην, τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει
Ὧν ἐθέλει, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει. id eſt,
Tum manibus virgam capit aureolam, atque decoram:
Hac, quibus eſt viſum, demulcet lumina ſomno,
Atque aliis rurſum diſſoluit lumina ſomno.

Eadem ferme repetit Odyſſ. ε, & Iliados ω,

Αὐτίκ' ἔπειθ' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα,
Ἀμβρόσια, χρύσεια, τά μιν φέρον ἠμὲν ἐφ' ὑγρὴν,
Ἠδ' ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν ἅμα πνοιῇς ἀνέμοιο.
Εἵλετο δὲ ῥάβδον, τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει
Ὧν ἐθέλει, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει. id eſt,
Mox vbi iam pedibus talaria ſubdidit aurea,
Pulchráque & ambroſiam ſpirantia, quæ ſimul illum
Aera per liquidum, ſimul ampla per æquora vaſtæ
Telluris, venti flatu comitante, ferebant:
Tum virgam capit, hac demulcet lumina ſomno
Quorumcunque velit, ſomnum quoque pellit eadem.

Hūc imitatus Maro, ſic eiuſdē caduceū deſcribit Æneidos 4,

Tum virgam capit: hac animas ille euocat orco
Pallentes, alias ſub triſtia tartara mittit.
Dat ſomnos adimitque, & lumina morte reſignat.
Illa fretus, agit ventos, & turbida tranat Nubila.

Neque Circæ ad ſua monſtra peragenda virga defuit, in trāſformandis ſociis Vlyſſis, Odyſſ. κ,

Ῥάβδῳ πεπληγυῖα, κατὰ συφεοῖσιν ἐέργνυ
Οἱ δὲ συῶν μὲν ἔχον κεφαλάς. id eſt,
Compulit in numerum porcorum verbere virgæ
Percuſſos: & erant illis capita, ecce ſuilla.

Rurſum paulo inferius,

Ὁππότε κεν Κίρκη σ' ἐλάσῃ περιμήκεϊ ῥάβδῳ. id eſt,
Circe vbi te feriet prælongæ verbere virgæ.

Aliquanto pòſt, Vlyſſes ſolus, epoto Circes proculo, non transformatus in pecudem,

Αὐτὰρ ἐπεὶ δῶκέν τε καὶ ἔκπιον, οὐδέ μ' ἔθελξε
Ῥάβδῳ πεπληγυῖα. id eſt,
Verùm vbi porrectum poculum ebiberam, neque virga
Ictum me demulſit.

Denique quum ad gratiam Vlyſſis, ſocios priſtinæ reſtituit figuræ, virgæ miniſterium adhibuit. Quinetiā in literis Hebræorum, Moyſes in edendis prodigiis virga vtitur. hanc in anguem vertit, hanc in priſtinam formam reſtituit: hac fluminis aquam vertit in ſanguinem, extinctis piſcibus: hac exciuit cynipes, hac diduxit vndas rubri maris, hac è ſilice percuſſa fōtem eliciuit. Fortaſſis huc pertinet quòd regibus etiam virga tribuebatur, quam ſceptrū vocant. Vnde apud Homerum aliquoties *σκηπτοῦχοι βασιλῆες*, id eſt, ſceptrigeri reges. Eodem reſpicit quod alibi retulimus, Laureum porto baculum. *Moyſis virga.*

Stultus ſtulta loquitur. 98

Euripides in Bacchis. *μωρὰ γὰρ μωρὸς λέγει*, id eſt, Nam ſtulta ſtulti oratio eſt. Totidem verbis Propheta noſter Eſaias eā ſententiam extulit. Seneca ad Lucilium, Apud Græcos, inquit, in prouerbium ceſſit, Talis hominibus fuit oratio qualis vita. Hoc cuiuſmodi fuerit, parum liquet: niſi quòd tale quoddam carmen extat Græcis celebratum,

Ἀνδρὸς χαρακτὴρ ἐκ λόγου γνωρίζεται. id eſt,
Hominis figura oratione agnoſcitur.

Democritus philoſophus apud Laertium orationem *εἴδωλον τοῦ βίου*, id eſt vitæ ſimulacrum, quandàmque veluti vmbram, eſſe dicebat. Qua quidem ſentētia nihil dici poterat verius. nam nullo in ſpeculo melius expreſſiuſque relucet figura corporis, quàm in oratione, pectoris imago repræſentatur. Neque ſecus homines ex ſermone, quàm ærea vaſa tinnitu, dignoſcuntur.

Scindere penulam. 99

Hodiéque vulgo triuiſſimum eſt Scindere penulā, pro eo quod eſt Impenſius retinere hoſpitem atque inuitare prolixius. quod qui faciunt manu in penulam iniecta, quaſi vi conantur remorari. Id adagium ex antiquitate fluxit, vt alia cōplura. Cicero ad Attic. lib. 13, de Varrone loquens, Venit, inquit, ad me, & quidem id temporis vt retinendus eſſet. At ego ita egi vt non ſcinderem penulam. memini enim tui: & multa erant, noſque imparati. Quid refert paulo pòſt C. Capito cum T. Carinate. horum ego vix attigi penulam: tamen remanſerunt.

Oculis magis habēda fides quàm auribus. 100

Ὤτων πιστότεροι ὀφθαλμοί, id eſt, Oculis credendum potius quam auribus. Quæ cernuntur, certiora ſunt quam quæ audiuntur. Item Horatius,

Nec retinent patulæ commiſſa fidelius aures.

Idem in Arte poetica,

Segnius irritant animos demiſſa per aurem,
Quam quæ ſunt oculis ſubiecta fidelibus, & quæ
Ipſe ſibi tradit ſpectator.

Quanquam id quidem paulo alienius. Propius huc pertinet quod Plautus manus lenæ vocat oculatas, nō auritas, vt quæ id demum crederent quod viderent. Rurſum, quod hiſtoria quam geſtarum rerum eſſe volunt, dicta ſit *ἀπὸ τοῦ ἱστορεῖν*, quod eſt videre. Poſtremò figmentum illud Vergilianū de duabus apud inferos portis, eburna, qua ſignificant ea quæ per os exeunt, ob dentium eburnum candorem: & cornea, qua quæ conſpiciuntur oculis, volunt intelligi, ob pupularū nigrorem. In ſumma ad cognitionem magis faciunt aures, ad fidem faciendam certiores ſunt oculi. Vnde & vulgo, ſi quis fabulam narret parum veriſimilem, rogare conſueuimus num ea conſpexerit: quod ſi neget, verùm audiſſe modo, ridetur. Prouerbium refertur in epiſtola Iuliani ad Leontium, *ὁ λόγος παρ' ὁ Θούριος, ὦτα εἶναι ἀνθρώποις ὀφθαλμῶν ἀπιστότερα*, id eſt, Sermo quidā Thurius dixit aures hominibus minus eſſe fideles quam oculos. Thurium appellauit, indicans Herodotum dicti authorem, vel ob impetum diuinum, vel quòd is ſcriptor apud Thurios vixit & mortuus eſt. Sumptū eſt autem ex Clione, *ὦτα γὰρ τυγχάνει ἀνθρώποισι ἐόντα ἀπιστότερα ὀφθαλμῶν*, id eſt, Nam aures hominibus minus fideles ſunt quàm oculi. *Oculatæ manus.* *Hiſtoria unde.* *Inferorum portæ duæ.*

Diomedis & Glauci permutatió. 1

QVAE refertur apud Homerum Diomedis & Glauci permutatio, in prouerbium abiit, quoties inæqualem cõmutationẽ ſignificamus, hoc eſt, deteriora pro melioribus reddita, χρύσεα χαλκείων, id eſt, aurea pro æreis. Nam libro Iliados ſexto, poeta Glaucum quempiam inducit, Hippolochi filium, Lyciorum ducem, iactantiuſculum, & oſtentatorem magis quàm pugnacẽ: contrà, Diomedem vafrum callidúmque. Hi duo congrediuntur μονομαχησόμενοι, id eſt, ſingulari certamine inter ſe dimicaturi. At Glaucus rogatus à Diomede, quiſnam hominum aut deorum eſſet, longa oratione natalium ſuorum ſeriem expoſuit, patriam Lyciam, ciuitatem Ephyram indicauit. Mox Diomedes, vtpote Græcus, hominis barbari ſtuporem ex orationis arrogantia intelligens, illudendum magis ratus quàm occidendum, reſpondit, ſuis maioribus cum illius progenitoribus vetus hoſpitium ac neceſſitudinem interceſſiſſe, muneráque hoſpitalia, quæ xenia vocant, inter ipſos vltro citróque data. Iámque defixa humi lãcea, cœpit hortari vt, omiſſa pugna, maiorum ſuorum amicitiam inter ipſos renouarent, altérque alteri in Lycia, alter in Argo hoſpitem præſtaret, ſimulatque incolumes in patriam rediſſent. Interim ſiquando forte fortuna occurriſſent, armis inuicem abſtinerent, inter ſe duntaxat religionem hoſpitii cuſtodientes, in reliquos nihilominus iure belli vſuri. Tũ, Ne id videamur, inquit, proditione magis quàm hoſpitii obſeruantia facere, arma inter nos permutemus, quo reliquus exercitus intelligat, nos maiorum neceſſitudine deuinctos eſſe. Quibus dictis, vterque ex equo deſilit, datis dextris, ac fide pacta, veluti fœdus quoddam hoſpitii ſanxerunt, permutatis armis, ſed admodum inæqualibus.

Ἔνθ' αὖτε Γλαύκῳ, inq̃t Homer⁹, Κρονίδης φρένας ἐξέλετο Ζεύς,
Ὃς πρὸς Τυδείδην Διομήδεα τεύχε' ἄμειβε
Χρύσεα χαλκείων, ἑκατόμβοι' ἐννεαβοίων. id eſt,
Iuppiter hic ſtupidum ſpoliauit pectore Glaucum,
Qui quum Tydide mutarit protinus arma, &
Aurea donarit, ſibi reddenti ærea, centum
Bubus emenda daret demens, pro vilibus, atque
Quæ vix eſſe nouem dicas redimenda iuuencis.

Vſurpatum eſt adagium paſſim à laudatiſſimis authoribus. Plato in Phædro faciens Socratem Alcibiadi ſuo more reſpondentem, quòd lucri cupidus, formã corporis, forma mẽtis meliore cõmutare vellet, καὶ τῷ ὄντι χρύσεα χαλκείων διαμείβεσθαι νοεῖς. id eſt, Et cum iis quæ vere aurea ſunt, ærea commutare cogitas. Quanquam interpres pro æreis, vertit aurichalcum. Item Ariſtoteles quinto Moraliũ libro, de iuſtitia, Qui verò dat ſua, quemadmodum Diomedi arma ſua dedit Glaucus, vt dicit Homerus, χρύσεα χαλκείων, & reliqua. Plutarchus aduerſus Stoicos ſcribens, elegãter huc torquet, vt dicat, nõ admodum iniquam fuiſſe permutationẽ Glauci, propterea quòd arma ferrea non minus vſui ſint pugnaturis, quàm aurea: ſed qui corporis valetudinẽ anteponit honeſto, aut virtutem relinquit ob bonam corporis valetudinẽ, is vere permutat χρύσεα χαλκείων. Cicero in Epiſtolis ad Atticum libro ſexto, Habes ad omnia non vt poſtulaſti, χρύσεα χαλκείων, ſed paria paribus reſpondimus. Vtrunque, prouerbiũ eſſe ſignificat Cicero, Par pari, de æquali penſatione: χρύσεα χαλκείων, de inæquali commutatione. Plinius iunior in epiſtola ad Flaccum, Recipies epiſtolas ſteriles, & ſimpliciter ingratas, ac ne illam quidem ſolertiam Diomedis in permutando munere imitantes. Martialis in epigrammatis,

Tam ſtupidus nunquam nec tu puto Glauce fuiſti,
Χρύσεα donanti, χάλκεα qui dederas.

A. Gellius Noctium Atticarum libro ſecundo, Cæcilianam tranſlationem cum ipſo Menandro, quem verterat, componens atque expendens, oſtendénſque quantum à Græcanica venuſtate degeneret: Diomedis, inquit, hercle arma & Glauci, non diſpari magis pretio æſtimata ſunt. Fit huius adagii mentio etiam in prœmio Pandectarum iuris Cæſarei, his quidem verbis, Noſtris temporibus talis legum inuenta eſt permutatió, qualem apud Homerum patrem omnis virtutis, Glaucus & Diomedes inter ſe faciunt, diſſimilia permutantes. Hactenus Iuſtinianus, homo, vt ingenue dicam, nimium φίλαυτος, ſibique plus æquo placens, qui centones illos ſuos, & inæquales legum rhapſodias, tot eruditiſſimorum virorum integris voluminibus prætulerit. Iam vero nihil quidem admiror, ſed maximopere me pudet, haud ſcio cuius interpretis in eum locum commenti. Quid enim mirum ſi hoc ignoratum eſt ab iis qui ſemel vniuerſam contemnunt antiquitatem? Cæterùm pudenda eſt vel ipſi iuris profeſſioni pluſquam ſcurrilis impudentia, in eo qui iuris interpretem profiteatur, nõ veteri in re prorſus ignota fabulam inſulſiſſimã non ex authoribus, ſed è ſomniis adferre. Maximè autem & pudet & miror inueniri doctores, qui nugamentum, non dicam tam indoctũ, ſed tam abſurdũ, in publicis ſcholis perinde quaſi præclarum inuentum ſerio doceant, nec vel illud animaduertant, figmentum minimè conuenire cum verbis Iuſtiniani. Nam ille ſignificat, pro relictis inutilibus ac faſtidiendis voluminibus, recepta tum meliora, tum breuiora: hoc eſt, permutationem factam vehemẽter inæqualem. Iſte quiſquis fuit, fabulam commẽtus eſt, æqualia permutantiũ, nimirum vtroque donante quod ſuperaret, recipiente cuius egebat. Ergo conuenier vti, quoties officium aut munus longe impari munere penſatur, aut contrà. Aut quoties aliquis rem pecuniariam auxit, ſed diſpẽdio famæ: magiſtratum aſſequutus eſt, ſed iactura bonæ mentis: lautam fortunam reperit, ſed amiſit animi tranquillitatem: admiſſus eſt in amicitiam principis, ſed excidit ab amicitia Chriſti.

Aurea pro æreis. — *μονομαχία.*

Multæ regum aures atque oculi. 2

Ὦτα καὶ ὀφθαλμοὶ βασιλέων πολλοί, id eſt, Aures atque oculi regum multi. quòd per exploratores obſeruẽt quid quiſque dicat faciátve. Idem refertur à Luciano in libello cui titulus, De mercede ſeruientibus, ac rurſus Aduerſus indoctũ. Eiuſdem meminit & Ariſtoteles in tertio Politicorũ. Hoc genus homines Græci vocãt ὠτακουστάς, quos primus Darius minor adhibuit, ſibi diffiſus. Dionyſius Syracuſanus addidit προσαγωγίδας, id eſt exploratores, autore Plutarcho. Allegoria inde ducta eſt, quòd regibus complures vbique ſunt exploratores, atque ob id oculi regum dicuntur: complures auſcultatores, quibus velut auribus vtuntur. Neque deſunt manus & pedes quamplurimi, fortaſſis ne ventres quidem. Vide cuiuſmodi portentum ſit tyrannus, & quàm formidandum, tot oculis, iiſque emiſſitiis, tot auribus, iiſque tam aſininis ac longis, tot manibus, tot pedibus, tot vẽtribus (ne reliqua parum honeſta commemorem) inſtructum. Ariſtophanes in Acharnenſibus, Pſeudartabam, regis oculum appellat, quòd per eũ cognoſceret quid ageretur. Aliter autem Andromache apud Euripidem, filium vitæ oculum vocat:

Εἷς παῖς ὅδ' ἦν μοι λοιπός, ὀφθαλμὸς βίου. id eſt,
Erat relictus gnatus hic mihi vnicus, Vitæ oculus.

propterea quòd vnicũ eſſet in vita oblectamentũ: nam oculo nihil charius. Vnde quos adamamus, oculos vocamus.

ὠτακουσταί. — *προσαγωγίδες.* — *Oculi.*

Longæ regum manus. 3

Quod ab Ouidio ſcriptum eſt,

An neſcis longas regibus eſſe manus?

etiam vulgo in ore eſt, A regibus cauendum, quòd eis prælonga ſint brachia. Nimirum, quòd per ſuos, quibus brachiorum vice vtuntur, poſſint etiam procul diſſitos affligere. Poteſt & ad tempus referri: quòd reges, etiamſi diutius diſſimulent, ſoleant tamen aliquando pœnam ſumere de iis quibus infenſi fuerint, vel Homero teſte, apud quem Iliados α, Calchas ad hunc loquitur modum,

Κρείσσων γὰρ βασιλεὺς ὅτε χώσεται ἀνδρὶ χέρηι.
Εἴ περ γάρ τε χόλον γε καὶ αὐτῆμαρ καταπέψῃ,
Ἀλλά γε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον, ὄφρα τελέσσῃ. id eſt,
Rex deus eſt, quoties ſuccenſuit inferiori.
Quanquam etenim in præſens feruentem cõcoquit irã,
Pòſt odit tamen, vſque odium dum expleuerit ictus.

Clauum clauo pellere. 4

Ἥλῳ τὸν ἧλον ἐκκρούειν, id eſt, Clauũ clauo pellere. ἢ, πάτταλον παττάλῳ ἐξέκρουσας, id eſt, paxillũ paxillo pepuliſti: id eſt, malũ alio malo depuliſti. Lucianus in Philopſeude, καὶ ἧλον, φα-

ὸν, ἐκκρούεις τὸν ἧλον. id eſt, Et clauo, quod aiunt, extundis clauũ. Idem in Apologia, Δέδοικα μὴ πρὸς τῇ ὑπηργμένῃ κατηγορίᾳ, κολακείας αἰτίαν προσλάβω, καὶ τοῦτ' ἐκκρούειν ἥλῳ, φασὶν, ὀξὺν τὸν ἧλον, τῷ μείζονι τὸν σμικρότερον. id eſt, Vereor ne ſi ad intentatum crimen, etiam adulationis accuſationem adiunxero, clauum, quod aiunt, clauo pellere videar, maiore minorem. Ariſtoteles libro Politicorũ quinto, capite penultimo ſcribit, tyrannis amicos eſſe viros improbos & adulatores. Nam hos demum illis vtiles eſſe, quippe malos ad mala. καὶ χρήσιμοι οἱ πονηροὶ εἰς τὰ πονηρά. ἥλῳ γὰρ ὁ ἧλος, ὥσπερ ἡ παροιμία. id eſt, Clauus enim clauo, ſubaudi, truditur, vt habet prouerbiũ. Syneſius ad Olymp. Λυποῦσι τὴν ἐκκλησίαν ἀλλότριοι πονηροί, διάβηθι κατ' αὐτῶν. πάτταλον γὰρ παττάλῳ ἐκκρούονται. id eſt, Eccleſiam vexant externi improbi: illos inuade. nã paxilli paxillos excutiunt. D. Hieronymus ad Ruſticum monachum, Philoſophi ſeculi, inquit, ſolent amorem veterẽ amore nouo, quaſi clauũ clauo, pellere. M. Tullius Tuſculanarũ quæſtionum libro quarto, Loci denique mutatione, tãquam ægroti non conualeſcẽtes, ſæpe curãdus eſt. etiam nouo quodam amore veterem amorem, tanquam clauum clauo, eijciendum putãt. Iulius Pollux in nono libro ſcribit adagiũ eſſe natum à luſu quodam qui κυνδαλισμὸς vocetur, quo paxillum argilloſæ terræ infixum, altero impacto paxillo excutiebant. citãtque ſenarium hunc prouerbialem, κυνδαλισμός.

> Ἥλῳ τὸν ἧλον, παττάλῳ τὸν πάτταλον. id eſt,
> Clauúmque clauo, perticámque pertica.

Locus igitur adagio, non modò quum vitium vitio, malum malo, dolum dolo, vim vi, audaciam audacia, maledicentiam maledicentia retundimus: verumetiam quoties rem vtcunque moleſtam, diuerſa moleſtia profligamus: vt quũ libidinum incitamenta laboribus obruimus, curam amoris alijs maioribus curis domamus. Euſebius in Hieroclem, δαίμονας γὰρ ἀπελαύνειν, ἄλλον ἄλλῳ, ἥ φασι, δαίμονι. id eſt, Dæmones enim abigit, aliũ alio, queadmodũ aiunt, dæmone. mirũ ni alludẽs ad hoc prouerbium. Nec abhorret his ille Publij Mimus,

> Nunquam periclum ſine periclo vincitur.

Malo nodo malus quærendus cuneus. 5

Ad hanc ſentẽtiam alludit & illud, Malo nodo malus eſt quærendus cuneus. Ita diuus Hieronymus ad Oceanum, Interim iuxta vulgare prouerbium, malo arboris nodo malus cuneus requirẽdus eſt. Eo licebit vti quoties malum ſimili malitia retundimus. Sumptum à ſectoribus roborum, qui, ſiquando durior in ligno nodus inciderit, nolũt in eo periclitari ſecurim, verùm cuneum quempiam durũ magis quam bonum inſerunt. Cõgruit huic illud Sophoclis apud Plutarchum ἐν τῷ περὶ τῆς ἀδολεσχίας.

> Πικρὰν χολὴν κλύζουσι φαρμάκῳ πικρῷ. id eſt,
> Remedio amaro bilem amaram diluunt.

Malum malo medicari. 6

Τὸ κακὸν κακῷ θεραπεύειν, id eſt, Malũ malo medicari. Eſt malũ aliud alio malo tollere. Sopho. in Aiace Maſtigophoro,

> Εὔφημα φώνει· μὴ κακὸν κακῷ διδοὺς
> Ἄκος, πλέον τὸ πῆμα τῆς ἄτης τίθει.
> Bene ominata loquere. ne malum malo
> Medicans, & hancce noxam adaugeas tibi.

Dehortatur Aiacem Tecmeſſa ne malo inſaniæ addat alterũ maius malũ, ſpontaneam cædẽ ſui. Et Herodotus in Thalia, μὴ τὸ κακὸν τῷ κακῷ ἰῶ. id eſt, Ne malo medearis malo.

Morbum morbo addere. 7

Morbum morbo addere, id eſt, conduplicare malum. Euripides in Alceſtide,

> —μὴ νοσοῦντί μοι νόσον
> Προσθῇς. ἅλις γὰρ συμφορᾷ βαρυνόμεθα. id eſt,
> Ne tu mihi morbo laboranti alterum
> Appone morbum. nam ſat hoc premor malo.

Eiuſdem figuræ eſt Homericum illud Iliados ξ,

> — μή που τις ἐφ' ἕλκεϊ ἕλκος ἄρηται. id eſt,
> Vulneri vti nequis vulnus tibi forſitan addat.

Sophocles item,

> —δευτέραν ὤμωσας ἐπὶ νόσῳ νόσον. id eſt,
> Morbo quidem morbum addidiſti tu alterum.

Non alienũ eſt ab hac forma quod eſt apud Homerũ Iliados η, αἰνόθεν αἰνῶς, quum indicamus acerbis addi acerbiora. Sic enim ibi loquitur Menelaus,

> Ἦ μὰν δὴ λώβη τάδε γ' ἔσσεται αἰνόθεν αἰνῶς. id eſt,
> Dedecori res iſta profectò dedecus addit.

Ignem igni ne addas. 8

Μὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ, id eſt, Ne incendium incendio addas. Vſurpatur à Platone. Senſus liquet, ne calamitatem adiungas calamitati, ne cõmotum magis etiam cõmoueas. Diogenianus putat à carbonario quodam eſſe natum, qui inualeſcẽte incendio conflagrarit, clamans interim, μὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ. Plato libro De legibus ſecundo, vetat ne pueri ad annum vſque duodeuigeſimum vinum bibant: ne, ſi vini calor acceſſerit ad feruorẽ ætatis, ignẽ igni ſuggerere videantur. Item Plutarchus in Præceptis cõiugalibus μὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ γίνηται. id eſt, Ne ignis ad ignẽ accedat. Vtitur idem cum alijs aliquot locis, tum in præceptis De valetudine, ἵνα οὖν μὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ, ὥς φασι, πλησμονὴ πλησμονῇ ἐπὶ πλησμονῇ, καὶ ἄκρατος ἐπὶ ἀκράτῳ γίνηται. id eſt, Vt ne igitur ignis ad ignẽ, quemadmodũ prouerbio dicitur, expletio ad expletionem, merum ad merum addatur.

Oleum camino addere. 9

Affinem huic habet ſentẽtiam, Oleũm camino addere, pro eo quod eſt, malo fomentũ ac velut alimoniam ſuppeditare, quo magis ac magis augeſcat. Horatius in Satyris,

> Adde poemata nunc, hoc eſt, oleum adde camino.

Id eſt, Adde maioris inſaniæ materiam. Vſurpat hoc diuus Hieronymus ad Euſtochium, Vinum & adoleſcentia duplex eſt incendium voluptatis. quid oleum flammæ adijcimus?

Oleo incendium reſtinguere. 10

Ἐλαίῳ πῦρ σβεννύεις, id eſt, Oleo reſtinguis incendium, dici ſolitũ, vbi quis ea admouet remedia, quæ malũ magis ac magis exacerbẽt. Veluti ſiquis animi triſtitiam fœdis voluptatibus obruere conetur. aut ſiquis offenſum, iurgijs & conuicijs velit placare. Quod ſi dicatur πῦρ πυρὶ ..., nihil differt à proximo. Huc reſpexit Lucianus in Timone, quum ait, Siquem aſpexerit incendio conflagrantem, pice atque oleo ſe velle reſtinguere.

Vlulas Athenas. 11

Γλαῦκας εἰς Ἀθήνας, id eſt, Vlulas Athenas: ſubaudiendum, portas, aut mittis. Cõuenit in ſtultos negociatores, qui merces eò comportant vbi per ſe magis abundant, vt ſiquis in Ægyptum frumẽtum, in Ciliciam crocum inuectet. Venuſtius fiet ſi metaphora ad res animi transferatur, vt ſiquis doceat doctiorem, carmina mittat poetæ, cõſilium det homini conſultiſſimo. Cicero ad Torquatum, ſed rurſus γλαῦκας εἰς Ἀθήνας, qui hæc ad te. Idẽ ad fratrẽ, Et tibi verſus quos rogas, hoc eſt, Athenas noctuam, mittam. Ariſtophanes ἐν ὄρνισι,

> Τίς γλαῦκ' Ἀθήναζ' ἤγαγε; id eſt,
> Quid an quis, oro, velut Athenas noctuam?

Vſurpat idẽ atque exponit Lucianus in Epiſtola ad Nigrinũ. Porrò parœmia inde fluxit, quòd noctua in Attica plurima eſt, ei regioni quaſi peculiaris. Fertur autem verſari in Laureo Atticæ loco, vbi auri metalla ſunt: vnde & Laureoticæ noctuæ vocantur. Hæc auis Athenienſium populo quondã erat gratiſſima, ac Mineruæ ſacra habebatur, propter oculos caſios: quibus etiam in tenebris perſpicit quæ vulgus auium non videt. Vnde & auſpicata conſilijs credebatur, id quod indicat prouerbiũ, γλαὺξ ἵπταται, id eſt, Noctua volat. Dictum eſt & illud de Minerua, quòd Athenienſium malè cõſulta, in bonum exitum verteret. Dæmon autem apud Ariſtophanis interpretem, exiſtimat nõ ob id ſolum dici, Noctuas Athenas, quòd Athenis noctuarum ſit copia: ſed quòd in numis etiam tum aureis tum argenteis Athenienſium noctua inſcalpi ſoleat, vnà cum facie Mineruæ. Porrò numus is appellabatur τετράδραχμον, id eſt, quatuor drachmarum, quũ antea ſoliti fuiſſent vti nomiſmatibus didrachmis, quorum inſigne erat bos: vnde etiam natũ eſt prouerbium illud, Bos in lingua. Sunt qui tradunt apud eoſdẽ fuiſſe triobolũ, quod & hemidrachmiũ appellant. Nã drachma ſenos obolos continet. Trioboli nomiſma, ex vna parte Iouis effigiẽ habebat, ex altera noctuæ. Proinde abſurdũ videbatur noctuã Athenas deportare, quũ illic paſſim omnia noctuis abũdarent. De nomiſmate Athenieſi teſtatur & Plutarchus in vita Lyſandri, quum de ſeruo meminit, qui domini ſui furtum αἰνιγματωδῶς indicans, ait multas ſub tegulis cubare noctuas: oſtendens illic abditas pecunias, noctuis inſignitas.

Laureotica noctuæ.

Numi Athenienſium.

τετράδραχμον

Triobolum.

Memorẽ mones, doctũ doces, & ſimilia. 12

Identidem in Plautinis ac Terentianis comœdijs occur-

rit, Memorem mones, & doctum doces. Idem pollet Græcanicũ illud, λαλεῖς πρὸς ἔχοντα τὴν ἐπιστήμην, id eſt, Loqueris ei qui ipſe rem calleat. καὶ, εἰδότι λέγεις, id eſt, Scienti narras. Plato in Hippia maiore, εἰδότι μὲν ἐρεῖς ὦ Σώκρατες. id eſt, Hæc ſcienti Socrates narrabis. Euripides in Hecuba,

Οὐ καινὸν εἶπας, εἰδόσι δ' ὠνείδισας. id eſt,
Dixti nouum nil, ſed probè ſcientibus
Hæc opprobraſti.

Homerus cum aliàs aliquoties, tum Odyſſeæ ρ,

Γιγνώσκω, φρονέω· τά γε δὴ νοέοντι κελεύεις. id eſt,
Et noui, & teneo: iam narras iſta ſcienti.

Idem Iliados ψ de Neſtore admonente filium,

Μυθεῖτ' εἰς ἀγαθὰ φρονέων νοέοντι καὶ αὐτῷ. id eſt,
Dixit amico animo, licet hæc per ſe ſapienti.

M. Tullius lib. Epiſtol. ad Atticum nono, Mirandum enim in modum Cn. noſter Syllani regni ſimilitudinem concupiuit. εἰδότι λέγω.

Si crebro iacias, aliud aliàs ieceris. 13

Ariſtoteles in libello De diuinatione quæ fit ex inſomniis, verſum huiuſmodi prouerbialem citat,

Si crebro iacias, aliud aliàs ieceris.

Quo ſignificatum eſt oportere rem ſæpius tẽtare, neque defatigari protinus, ſi quando parum ex animi ſententia ceciderit. Futurum enim vt iterum atque iterum periclitanti, fœlicius aliquando cadat. Ariſtotelis verba ſunt hæc, ὥσπερ γὰρ καὶ λέγεται, ἂν πολλὰ βάλλῃς, ἄλλοτ' ἀλλοῖον βαλεῖς. Agit autem de inſomniis melancholicorum, in quibus non exiſtimat eſſe diuinationem vllam: tametſi fit nonnunquã vt quidam euentus ſomniis illorũ reſpondeant. ſed non eſſe mirandũ, quum vitio naturæ plurima ac varia ſomnient, aliquando exiſtere συμπτώματα, id eſt, caſus qui fortè pariter ſic eueniant vt eſt ab illis ſomniatum. Themiſtius hunc locum ſic circũloquitur (interprete Barbaro: nam Græcus codex ad manum non erat) Nam qui totum diem iaculantur, aliquando collimant, & præmium capiunt. Vetus adagium eſt, Si ſæpe iactaueris, aliquando Venerẽ iacies. Sunt qui putent, nec id, mea quidem ſententia, abſurdè, metaphorã à ſagittariis, non ab aleatoribus eſſe ductã: nã & hoc ſignificat βάλλειν. Subeſſe verò argutiã in eo verbo, quod in priore parte ſignificat mittere ſagittam, in poſteriore ferire. Fit autẽ vt qui crebrius iaculentur, vel fortuitò aliquando ſcopum attingãt. Tametſi M. Tullius libro De diuinatione ſecundo, de ſymptomatis agens, de quibus modò dictum eſt à nobis, ad vtrũque refert metaphoram. Quis eſt enim, inquit, qui totum diem iaculãs, non aliquando collimet? Totas noctes ſomniamus, neque vlla fere eſt qua nõ dormiamus: & miramur aliquãdo id quod ſomniamus euadere? Quid eſt tam incertum quàm talorum iactus? tamen nemo eſt quin, ſæpe iactans, Venerem iaciat aliquando, nonnunquam etiam iterũ ac tertiùm. Porrò Veneris iactum in hoc luſus genere fuiſſe quondam fœliciſſimum, palàm arguit apud Suetonium Octauius Auguſtus in epiſtola quadam ad Tiberium, Inter cœnam, inquit, luſimus γεροντικῶς & heri & hodie. Talis enim iactatis, vt quiſque canem aut ſenionem miſerat, in ſingulos talos ſingulos denarios in medium conferebat, quos tollebat vniuerſos qui Venerem iecerat. Hactenus Auguſtus. Quadrabit & in eos qui caſu, non arte quippiam aſſequũtur. Extat & hodie vulgo iocus prouerbialis in cæcum, qui cornicem iaculo fixerit.

βάλλειν.

Veneris iactus fœliciſſimus.

Malum conſilium. 14

Malum conſilium, conſultori peſſimum.

Senarius eſt prouerbialis in eos in quorum caput recidit quod aliis perperam conſuluerunt. Siquidem, vt dicunt Græci, ἱερὸν ἡ βουλή, id eſt, Sacra quædam res eſt conſilium. Atque vt eſt libenter accipiendum quum res poſtulat, ita eſt religioſe citràque fraudem dandũ, ſiquis egeat. Alioqui non defuturum eſt numen aliquod quod pœnas repetat ab eo qui rem ſacrã ac diuinam perfidia violarit. A. Gellius Noctium Atticarũ lib. 4. cap. 5, putat adagium hoc ex hiſtoria quadã natũ, eámque ex annalibus Maximi, narrationibúſque Verrii Flacci refert ad hũc modũ, Statua Romæ in comitio poſita Horatii Coclitis viri fortiſſimi, de cælo tacta eſt. Ob id fulgur piaculis luendũ, aruſpices ex Hetruria acciti, inimico atque hoſtili in populum Romanũ animo, inſtituerant eam rem contrariis religionibus procurare: atque illam ſtatuam ſuaſerunt in inferiorem locum perperam tranſponi, quem ſol oppoſitu circum vndique aliarum ædium nunquam illuſtraret. Quod quũ ita fieri perſuaſiſſent, delati ad populum proditique ſunt, & quum de perfidia confeſſi eſſent, necati. Conſtititque eam ſtatuã, perinde vt veræ rationes pòſt comperte monebant, in locũ editum ſubducendam: atque ita in area Vulcani ſublimiore loco ſtatuendam. eáque res bene & proſpere Reipub. ceſſit. Tunc igitur quòd in Hetruſcos aruſpices animaduerſum vindicatumque fuerat, verſus hic ſcitè factus, cantatúſque à pueris vrbe tota fertur,

Malum conſilium, conſultori peſſimum eſt.

Hactenus quidem Gellius. Porrò Valerius Maximus libr. 7. rem quandam haud diſſimilem memorat de Papyrio Curſore, qui quũ conſul Aquiloniam obſideret, velletque præliũ committere cum hoſtibus, niſi ſiquid auſpicia refragarẽtur, ac conſultus pullarius ſuaderet vti committeret: quum aues infauſta nuntiaſſent, re cognita pullariũ in prima acie conſtituit. Is primo traiectus telo violatã religionem expiauit. Meminit huius rei T. Liuius decadis primæ lib. 10. Nec diſſimile eſt quod refert Socrates in hiſtoria tripartita: Eutropius eunuchus, dum ſtudet in quoſdam qui ad templũ confugerant animaduertere, perſuaſit Imperatori vt ferretur lex qua templi religio nulli prodeſſet nocenti. Lata lege factum eſt vt Eutropius, quum offendiſſet Cæſarem, confugeret ſub altare: vnde protractus, capite plexus eſt, ſuo ipſius conſilio perditus. Vergilius tacitè notauit parœmiam in Æneidos duodecimo libro, quum ait,

-cadit ipſe Tolumnius augur,
Primus in aduerſos telum qui torſerat hoſtes.

Eutropius eunuchus.

M. Varro libro De re ruſt. 3. cap. 2, palàm citat adagium his verbis, Opinor, inquam, non ſolùm quod dicitur, Malũ conſilium conſultori eſſe peſſimum: ſed etiam bonũ conſilium ei qui cõſuluit, & qui conſulitur, bonum habendũ. Sophocles in Electra,

Βουλῆς γὰρ οὐδέν ἐστιν ἔχθιον κακῆς. id eſt,
Res nulla conſilio nocentior malo.

[illegible] ad eum referens cui cõſilium datur. Apparet autem ſenarium hunc Latinum, id quod & Gellius admonuit, de Græcis illis Heſiodi verſibus expreſſum eſſe, qui legũtur in opere cui titulus ἔργα καὶ ἡμέραι,

Οἷ αὐτῷ κακὰ τεύχει ἀνὴρ ἄλλῳ κακὰ τεύχων.
Ἡ δὲ κακὴ βουλὴ τῷ βουλεύσαντι κακίστη. id eſt,
Ipſe ſibi nocet is alium qui lædere quærit.
Conſultum male, conſultori peſſima res eſt.

Plutarchus in commẽtario De audiendis poetis, exiſtimat huius verſiculi eandem eſſe ſententiã quæ ſit dogmatis Platonis in Gorgia, vbi Socrates dicit, peius iniuriam facere quàm iniuriam pati: & damnoſius eſſe malo afficere quàm affici. Atque adeò totidem ferè verbis inuenitur hæc ſententia apud Eccleſiaſticum Hebræum authorem, capite vigeſimoſeptimo, Facienti nequiſſimum conſilium, ſuper ipſum deuoluetur. Extat in hanc ſententiam & apologus Græcus non inuenuſtus, nec omnino indignus quem his commentariis adiungamus. Leonem ob ſenectam ægrotantem, & ea cauſa ſuo in luſtro continentem ſeſe, cætera quidem animantia officii gratia viſebãt, regem ſuum, excepta vulpe. Proinde lupus nactus opportunitatẽ, accuſauit vulpem apud leonem læſæ maieſtatis, quæ pro nihilo haberet eũ penes quem rerum erat ſumma, nec, ob contemptum, ad viſendũ acceſſiſſet: atque interea interuenit in lupi fabula vulpes. & extremam ſermonis partem audiuit. Itaque leo, conſpecta vulpe, protinus aduerſus eam infremuit. At illa poſtulato ad purgandum ſeſe ſpatio, Et quis, inquit, omnium qui huc conuenerunt, tantum tibi profuit quantum ego, quæ quoquouerſum circumcurſitaui, tibique morbi remediũ à medicis reperit? Quumque leo protinus edixiſſet vt remediũ aperiret, Si viuum, inquit, lupum excories, & illius pellem induas, conualeſces. Leo credulus, cõtinuò lupum inuaſit & interemit. Quo extincto, riſit aſtuta vulpes, calumniatoris malum conſiliũ in ipſius recidiſſe caput. Carmen autem refertur à Plutarcho & hunc in modum,

Ὡς δ' ἄλλῳ κακὰ τεύχει, ἑῷ κακὸν ἥπατι τεύχει. id eſt,
Damna parans aliis, proprio parat hepati damna.

Suum cuique pulchrum. 15

Prouerbialis ſententia, Suum cuique pulchrũ: in eos quibus ſua, qualiacũque ſunt, tamen ſtudio quodã magis quàm

iudicio placent. Eſt autem à cõmuni mortaliũ ingenio ſumpta, quibus vſque inſita eſt illa φιλαυτία, id eſt amor ſui: vt neminem tam modeſtum, tam attentum, tam oculatum inuenias, quin in proprijs æſtimandis, quadam animi propenſione corruptus cæcutiat atque hallucinetur. Et quem vnquam vidimus in tam barbara regione natum, cui ſua patria non vel optima videatur? Quæ gens tã efferata, tam horrida lingua, quæ non alias præ ſua contemnat? Quæ tam ferina corporis ſpecie, quæ ſibi non appareat formoſiſſima? Proinde verè ſcripſit Ariſtoteles lib. Rhetoricorum ſecundo, ἐπεὶ δὲ φίλαυτοι πάντες, καὶ τὰ αὑτῶν ἀναγκαῖον ἡδέα εἶναι πᾶσιν, οἷον ἔργα, λόγους· διὸ καὶ φιλοκόλακες ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. id eſt, Quoniam autem omnes ſui ſunt amantes, & ſua cuique iucunda eſſe neceſſum eſt, vt facta dictaque: idcirco plerunque etiam aſſentatoribus gaudẽt. Id tametſi omnibus in rebus generaliter verum eſt, vt ſit, quemadmodum ait Horatius, cæcus amor ſui: tamen in artifices, atque ex his potiſſimũ in poetas, adhæc in amãtes præcipue quadrare videtur. Etenim rectiſſimè ſcripſit Ariſtoteles quarto Moralium libro, Suo quenque artificẽ opere impenſe delectari, non aliter quam rebus quibuſdã ex ſeſe prognatis. Neque ſecus adamãt ſua carmina poetæ, quàm parẽtes liberos. Eſt enim artificis opus, quaſi quidam ingenij fœtus: de quo Socrates ait rectius iudicare obſtetricem quàm matrem ipſam. Sponſis item amantibus mos eſt ſuam cuique ſponſam certatim extollere. Cuius rei ſat magnum exẽplum extat de Tarquinijs adoleſcẽtibus. Vnde & hodie vulgò ſcitè dicũt, Nullũ reperiri deformẽ amaſium: propterea quòd amanti vel non pulchra, pulcherrima videãtur. Quam ſententiam eleganter extulit Theocritus in Ecloga ſexta,

-ἦ γὰρ ἔρωτι
Πολλάκις ὦ Πολύφαμε τὰ μὴ καλὰ, καλὰ πέφανται. id eſt,
-etenim haud raro Polypheme,
Quæ minime ſunt pulchra, ea pulchra videntur amori.

Plato prouerbium extulit in Lyſide, ſed inuerſe, καὶ κινδυνεύει, inquit, κατὰ τὴν ἀρχαίαν παροιμίαν, τὸ καλὸν φίλον εἶναι. id eſt, Periculum eſt ne iuxta vetus adagium, amicum ſit quod pulchrum eſt. Quaſi nõ ideo pulchrum haberi debeat aliquid, quòd ſit amicum: ſed ideo oporteat eſſe amicum, quòd ſit pulchrum. Huc pertinet & illud quod ſcribit M. Tullius libro De finibus quinto, Suo enim quiſque ſtudio maximè ducitur. Et rurſum in primo Officiorum, Quorum vterque ſuo ſtudio delectatus cõtempſit alterum. Quanquam hoc venia dignum, hactenus communem illam φιλαυτίαν valere, vt ſuis quiſque liberis, ſuis artibus, ſuo inſtituto, ſuis inuentis, ſuæ patriæ paulo impenſius faueat: niſi eo vſque cæcitatis nos rapiat, vt & virtutes alienas calumniemur, & noſtris blandiamur vitijs, eáque virtutum nomine donemus. ac ſibi quiſque ſit quod ſibi fuit Suffenus Catullianus, aut Meuius Horatianus. Quod vitij Flaccus in Epiſtolis notans, Dum mala (inquit) delectent mea me, vel denique fallant. Atque hoc loco Porphyrio indicat Horatium reſpicere vulgatam ſententiam, quòd homines ſuis malis non ſolùm non doleant, verumetiam delectentur: eáque de re Græcum adagium eſſe celebratum. Verùm id adagium vitio librariorum deſideratur in ſcriptura. Eodem pertinet quod alibi dixit Horatius,

Turpia decipiunt cæcum vitia, aut etiam ipſa hæc
Delectant, veluti Balbinum polypus Agnæ.

Nam Balbino ſtulto amanti etiam polypus Agnæ amicæ ſuaue quiddam olere videbatur. Eſt autem polypus vitium narium graue olentium, iuxdem vt hircus alarum. Vnde & polypoſos & hircoſos dicimus. M. Tullius ad Atticum lib. 14, Accipe, inquit, à me mi Attice τὰ δι' ἐμοῦ σπουδάσματα earum rerum in quibus exercitati ſumus ſatis. Nemo vnquam neque poeta, neque orator fuit, qui quenquam meliorem ſe arbitraretur. Hoc etiam malis contingit. Quid tu Bruto putas ingenioſo & erudito, de quo etiam experti ſumus? Nuper in edicto ſcripſeram rogatu tuo. meum mihi placebat, illi ſuum. Quinetiam quum ipſius precibus adductus penè ſcripſiſſem ad eum de optimo genere dicendi, non modo mihi, ſed etiam tibi ſcripſit, ſibi illud quod mihi placeret, non probari. Quare ſinamus, quæſo, quenque ſibi ſcribere. Suam cuique ſponſam, mihi meam. Suum cuique amorem, mihi meum. Non ſcitè. Hoc enim Attilius poeta duriſſimus. Hactenus Cicero. Cuius ex verbis apparet hos duos verſiculos, Suam cuique, & cætera, ex Attiliana quapiam fabula ſumptos eſſe. Idem Tullius libro Tuſculanarum quæſt. quinto, Muſicorum vero perſtudioſum accepimus, poetam etiam tragicum, quam bonum, nihil ad rem. In hoc enim genere neſcio quo pacto magis quàm in alijs, ſuum cuique pulchrum eſt. Adhuc neminem cognoui poetam (& mihi fuit cum Aquinio amicitia) qui ſibi non optimus videretur. Sic ſe res habet: te tua, me delectant mea. Eandem ſententiam Plautus in Sticho, diuerſis verbis, ſed nimis quàm eleganter extulit. Suus, inquit, rex reginæ placet: ſua cuique ſponſa ſpõſo. Huc referendum & Theocriticum illud,

Καὶ γάρ θην οὐκ εἶδος ἔχω κακὸν, ὥς με λέγοντι. id eſt,
Nec mihi forma profecto mala eſt, ſi vera loquuntur.
Id imitans Maro,
Nec ſum adeo informis. nuper me in littore vidi,
Quum placidum ventis ſtaret mare.

Apertius alluſit ad adagium Flaccus, in epiſtola quadam,

-Iouis auribus iſta
Seruas. fidis enim manare poetica mella
Te ſolum, tibi pulcher.

Tibi pulcher, dixit, pro tibi ipſi placens. Non diſſidet ab hac forma quod diuus Auguſtinus cum alijs aliquot locis, tum in epiſtola 48, adducit ex Tychonio quodam, Quod volumus, ſanctum eſt. Eſt autem hemiſtichium carminis heroici. Quod dictum vtinam nõ perinde locũ haberet in moribus eorũ qui hodie ſibi arrogãtius vendicãt pietatẽ quàm vnquã fecerint Phariſæi: qui quũ vitijs nec ferẽdis nec nominãdis madeãt, miro tamẽ ſupercilio debacchãtur in vitã alienam. *Tibi pulcher.*

Patriæ fumus, igni alieno luculentior. 16

Prouerbij faciem habet atque ad eandem pertinet ſentẽtiam quod eleganter ſcripſit Lucianus in Encomio patriæ, καὶ ὁ τῆς πατρίδος αὐτῆς καπνὸς λαμπρότερος ἐφάνη τῷ παρ' ἄλλοις πυρός. id eſt, Ac patriæ fumus luculẽtior homini videbitur quàm ignis alibi. Philoſtratus in Ariad. ὁ Θησεὺς δὲ ἐρᾷ μὲν, ἀλλὰ τοῦ τῆς Ἀθηνῶν καπνοῦ· Ἀριάδνην δὲ οὔτε εἶδεν ἔτι, οὔτε ἔγνω. id eſt, Theſeus verò amat quidem, ſed Athenarum fumum. nam Ariadnen neque vidit adhuc, neque etiamdũ cognouit. Apud Homerũ, terræ natalis fumum Vlyſſes optat videre ſurgentem: vnde & ductum prouerbium. Sic enim legitur Odyſſeæ α,

Ἱέμενος καὶ καπνὸν ἀποθρῴσκοντα νοῆσαι Ἧς γαίης. id eſt,
Exoptans oculis ſurgentẽ cernere fumũ Natalis terræ.

Viua vox. 17

Viua vox olim dicebatur, non ſcripta, ſed ab ipſo pronũciantis ore percepta, quaſi viuida atque efficax. Nam viua nonnunquam dicuntur quæ natiua ſunt, non factitia. vt, Viuo de marmore, & Viuóque ſedilia ſaxo. Ineſt autem rebus natiuis neſcio quid gratiæ genuinæ, quod ars nulla queat imitatione conſequi. Porrò ſcriptura vox quæpiam eſt, ſed quaſi factitia, veræque vocis vtcunque imitatrix. Deeſt actus motuſque, hoc eſt vita. Siquidem actio, vt eſt autor Fabius, orationis quaſi vita eſt: rerum inuẽtio, oſſium inſtar eſt: ordo neruos imitatur: elocutio carnem, cutem, colorémque: memoria ſpiritus vice fungitur. Quibus omnibus accedit pronũciatio, velut motus quidam vitalis. nullum enim certius argumentum vitæ quàm motus. Vnde & flumina viua dicuntur, & argentum viuum. Contrà mortua quæ torpent, languéntque. Cicero libro Tuſculanarum quæſtionum ſecundo, Licet enim ſatis exemplorum ad imitandum ex lectione ſuppeditet, tamen viua illa, vt dicitur, vox alit plenius, præcipuéque præceptoris. Idem ad Atticum lib. 1, Vbi ſunt nunc qui aiunt ζώσης φωνῆς. Quanto magis vidi ex tuis literis quàm ex illius ſermone, quid ageretur. Porrò quod Cicero protulit abruptum ac mutilum, hoc quidam ſupplerunt de ſuo, ad hunc modum, ζώσης φωνῆς μᾶλλον ἐν ἀρχαῖς ἐστί. Plinius Iunior in epiſtola quadam ad Nepotem, Præterea magis, vt vulgo dicitur, viua vox afficit. Nam licet acriora ſint quæ legas, altius tamen in animo ſedent quæ pronunciatio, vultus, habitus, geſtus etiam dicentis adfigit. Seneca Epiſtola quinta, Plus tamen tibi & viua vox & conuictus quàm oratio proderit. Diuus Hieronymus in præfatione generali, Habet neſcio quid latentis energeiæ viua vox, & in aures diſcipuli de doctoris ore tranſfuſa, fortius ſonat. Hactenus ille. Vnde celebratum illud Aeſchinis de Demoſthene, τί δὲ εἰ αὐτοῦ τοῦ θηρίου ἀκηκόατε; id eſt, Quid autem ſi ipſam audiſſetis belluã? Et illud, In ſcriptis Demoſthenis, magnam Demoſthenis partem abeſſe.

Viuum.

Mortua.

Demoſthenis ſcripta.

Polypus, unde polypoſi.

Hircus, unde hircoſi.

Muti magiſtri. 18

Quod modò retulimus,vſurpauit & A.Gellius,atque huic alterum quoddam diuerſum adiecit. Quoniam,inquit, vocis,vt dicitur,viuæ penuria erat:ex mutis, quod aiunt,magiſtris cognoſcerem. Mutos magiſtros libros ſentiens, qui loquuntur quidem nobis(vt apud Platonẽ ait Socrates)ſed dubitanti non ſatis commode reſpondent. Nec illepidè profecto literæ, muti vocantur præceptores:propterea quòd mutorum eſt non voce,ſed nutibus,ſigniſque loqui. Identidem & libri notulis quibuſdam & ſignificantibus figuris nobiſcum fabulantur. Quemadmodum enim voces,ſenſorum animi velut εἴδωλα quæpiam ſunt, authore Ariſtotele, ſic literarum figuræ, vocum ſimulacra quædam rectè dicũtur. Neque mirandum: ſiquidem ἀρχέτυπον illud pectoris exemplar efficacius repræſentat ac tranſfundit affectus animi, quàm alterum illud,quod non rem ipſam,ſed imitationem imitatur. Neque illud temere quæri ſolet à multis, vtrum ſit ad eruditionem comparandam conducibilius, ζώσῃ φωνῇ χρῆσθαι, ἢ τοῖς ἀφώνοις διδασκάλοις. hoc eſt, pluſne conferat lectio, an auſcultatio. Et habet res vtraque ſua quædam peculiaria cõmoda. nam ex libris tum eruditiora ferme ſunt quæ diſcuntur, tum plura. Tantum enim quiſque diſcit, quantum ingenii celeritate conſequi, memoriæ fidelitate complecti poteſt. Adde quòd hi præceptores nunquam grauantur operam ſuam nobis impertire. Atque horum vt vberior, ita paratior copia. Accedit huc & otium illud & cogitationis ſecretũ. Licet preſſius inſpicere ſingula, licet retractare, licet expendere. At è diuerſo minore iactura tum ingenii,tum oculorum,tum valetudinis conſtant quæ à præceptore diſſerente percipimus:maximè ſi is dicat quem & miremur & amemus. Deinde inſidunt altius animo,& hærent tenacius,& occurrunt promptius. Quare conſultum erit,alterum ſtudii genus cum altero coniungere: & vbi viuæ vocis erit copia, libentius auſcultare quàm legere:ſi modo mediocri ſit eruditione quem audis. vbi non erit,libenter, quaſi non minus operæpretium facturus ſis, ad libros confugere, ſed optimos. Denique,vt illud quoque adiiciã,ea figura libri dicti ſũt muti magiſtri,qua M.Tullius legẽ appellat mutum magiſtratũ, magiſtratum legem loquentem: & qua Plutarchus poeſim appellat picturam loquentem,& picturam,mutam poeſim.

Lex, mutus magiſtratus.

Poeſis, pictura loquens.

Frons occipitio prior. 19

Priſcis agricolis celebratum adagium, atque inſtar ænigmatis iactatum, Frõs occipitio prior. Quo ſignificauit antiquitas rectius geri negotium, vbi præſens ac teſtis adeſt is cuius agitur negotium. Prior dictum eſt pro potior meliórque. Alioqui quis ignorabat, frontem priorem eſſe capitis partem, occipitium poſteriorem? Tametſi hæc amphibologia commendat nõnihil dicti gratiam, quod, ob antiquitatem,oraculi inſtar habebatur. Extat autem apud Catonem libro de Re ruſtica,capite quarto,Si bene,inquit, ædificaueris, libẽtius & ſæpius venies:fundus melior erit,minuſque peccabitur:fructi plus capies.frons occipitio prior. Plinius itẽ in eandem ferme ſententiam,libro hiſtoriæ mundi decimo octauo,capite quinto, Eum tamen,inquit, qui bene habitet, ſæpius ventitare in agrum, frontémque domini plus prodeſſe quàm occipitium, non mẽtiuntur. Rurſum eiuſdem libri capite ſexto, Et ideo maiores fertiliſſimum in agro oculum domini eſſe dixerũt. Ariſtoteles OEconomicorum lib. I. videtur hanc ſententiam ad Perſam quempiam referre. ſubnectens alteram huic ſimilem, quæ à Libe quodam ſit profecta. Sed ſatius fuerit ipſius adſcribere verba, ſiquis forte deſiderabit, καὶ τὸ τοῦ Πέρσου καὶ Λίβυος ἀπόφθεγμα εὖ ἂν ἔχοι. ὁ μὲν γὰρ ἐρωτηθεὶς τί μάλιστα ἵππον πιαίνει, ὁ τοῦ δεσπότου ὀφθαλμὸς, ἔφη. ὁ δὲ Λίβυς ἐρωτηθεὶς ποία κόπρος ἀρίστη, τὰ τοῦ δεσπότου ἴχνη, ἔφη. id eſt, Atque illud Perſæ Libyſque reſponſum, rectè ſcribitur. Nam alter interrogatus quæ res potiſſimum ſaginaret equum: reſpõdit,Oculus domini. Alter rogatus quod ſtercus eſſet optimum: Domini veſtigia,inquit. Vterque ſignificauit,domini præſentiam plurimum habere momenti ad rem bene gerendam. Item Columella putat rem malam eſſe,frequentem fundi locationem,peiorem tamen vrbanum colonum, qui per familiam mauult agrum quàm per ſe colere. Huc pertinet illud quod refertur à Gellio, quòd quum quidã corpulentus ac nitidus, equum haberet macilentum ac ſtrigoſum,rogatus quid eſſet in cauſa:reſpondit mirum nõ debere videri ſi equo ſuo eſſet habitior,quandoquidem ipſe ſe paſceret, equum curaret ſeruus. Plutarchus in commentario De liberis educãdis, Καὶ τοῦτο δὴ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ ἱπποκόμου, χαρίεν, ὡς οὐδὲν οὕτω πιαίνει τὸν ἵππον, ὡς βασιλέως ὀφθαλμός. id eſt, Hinc & illud eleganter dictũ ab equiſone, nihil perinde ſaginare equũ, vt regis oculum. Huius figuræ eſt quod Æſchylus in tragœdia cui titulus Perſæ,domini præſentiam oculum domus vocat,

Oculus domini.

Veſtigia domini

Ὄμμα γὰρ δόμων νομίζω δεσπότου παρουσίαν. id eſt,
Nam domus oculum eſſe,domini iudico præſentiam.

Eodem pertinet quod perquam venuſte dixit T.Liuius, Nõ ſatis fœliciter ſolere procedere quæ oculis agas alienis. Innuit tale quiddam & Terentius in Eunucho: quum ait, Ita vt fit,domini vbi adſunt. ſignificans,abſentibus heris miniſtros omnia facere indiligentius,& peccare licentius. Nempe hæc omnia eò tendunt, vt quiſque ſuum negotium præſens curet,neque magnopere fidat alienæ induſtriæ. Id nulli magis obſeruandum quàm principi, ſi modo principis animum gerat,non prædonis. hoc eſt,ſi publicum commodum cordi habet. At hodie ferè epiſcopi & reges omnia alienis manibus,alienis auribus atque oculis agunt,neque quicquã minus ad ſe pertinere putãt quàm rempub. aut priuatis ſuiſque diſtenti,aut voluptatibus occupati.

AEqualis æqualem delectat. 20

Similitudo mater eſt beneuolentiæ, conſuetudiniſque & familiaritatis conciliatrix. Vnde videmus iuuenes inter ſe libenter conuenire, ſenes cum ſenibus congregari,doctos doctorum conuentu capi, improbos congredi cum improbis, bibones cum bibonibus, nautas amare nautas, diuitibus eſſe neceſſitudinem cum diuitibus, atque in vniuerſum ſimilia ſimilibus gaudere. In hanc ſententiam extant aliquot veterũ prouerbia,quorum eſt illud, ἧλιξ ἥλικα τέρπει. id eſt, AEqualis æqualem delectat. Quod vſurpans M. Tullius in Catone maiore, Pares autẽ(inquit)cũ paribus,vt eſt in vetere prouerbio,facillimè congregantur. Nam prima familiaritatis conciliatio proficiſcitur ab ætatis æqualitate,quã Græci vocant, ὁμηλικίαν. Ad quod alludens Homerus in Odyſſeæ ο,

ἀτὰρ καὶ ὁμήλικές εἰμεν. id eſt,
Quinetiam ſumus æquæui.

Huc reſpexit Plato primo De repub. libro, apud quẽ Cephalus,qui ſe teſtatur iam perueniſſe ἐπὶ γήραος οὐδῷ, id eſt ad ſenectæ limen: ait, πολλάκις γὰρ συνερχόμεθά τινες εἰς ταὐτὸ παραπλησίαν ἡλικίαν ἔχοντες, διασῴζοντες τὴν παλαιὰν παροιμίαν. id eſt, Sæpenumero pleríque conuenimus ferme æquales, antiquum illud ſeruantes prouerbium. Ariſtoteles primò Rhetoricorum lib. recenſens quæ quibus ſint iucunda, ſcribit, in totum ea, natura, ſeſe inuicem delectari,quæ genere ſint coniuncta,aut ſimilia:vt hominem homine, equum equo, adoleſcentem adoleſcente. atque huc tendere prouerbia vulgo iactata, ἧλιξ ἥλικα τέρπει. itẽ id genus alia quædã. Verba illius hæc ſũt, ἐπεὶ τὸ συγγενὲς δὲ καὶ ὅμοιον ἡδὺ ἀλλήλοις ἅπαντα, τὰ συγγενῆ καὶ ὅμοια, ἡδέα ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· οἷον ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ, καὶ ἵππος ἵππῳ, καὶ νέος νέῳ. ὅθεν καὶ αἱ παροιμίαι εἴρηνται, ὡς ἧλιξ ἥλικα τέρπει. καὶ, ὡς αἰεὶ τὸν ὁμοῖον. καὶ, ἔγνω δὲ θὴρ θῆρα. καὶ, αἰεὶ κολοιὸς πρὸς κολοιόν. καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. Theognis ait amicitiam cohærere inter æquales,vicinos & ſenes,

Πάντες μὲν τιμῶσιν ὁμῶς, ἴσοι, οἵ τε κατ᾽ αὐτὸν
  Οἰκοῦσιν χώρης, οἵ τε παλαιότεροι. id eſt,
Omnes hi ſeſe venerantur,amántque viciſſim,
  Vicini,æquales viribus,atque ſenes.

Nec alienum eſt ab hoc prouerbio quod Empedocles ait apud Ariſtotelem libro De anima primo, animam eſſe quiddam ex omnibus elementis conflatum, imò ipſam horum quiduis eſſe,& vnũquodque cognoſcere,eo quòd habet affine quiddam cum ſingulis. Vnde & Plato in Timæo dicit animam ex elementis conſtare. Empedoclis verſus ſic habent,

Γαίῃ μὲν γὰρ γαῖαν ὀπώπαμεν, ὕδατι δ᾽ ὕδωρ,
Αἰθέρι δ᾽ αἰθέρα δῖον, ἀτὰρ πυρὶ πῦρ ἀΐδηλον,
Στοργῇ δὲ στοργὴν, νεῖκος δέ τε νείκεϊ λυγρῷ.

Quos verſus quoniam initio deſperabamus cõmodius verti poſſe,ab Argyropylo verſos ſubiecimus,

Terram nam terra,lympha cognoſcimus aquam,
Ætheráque æthere:ſanè ignis dignoſcitur igni.
Sic & amore amor,ac triſti diſcordia lite.

Quanquam in primo verſu ſuſpicor à librariis vndam ver-

ſam in aquam. poſt, amicorum rogatu, noſtra addidimus qualiacunque,

Terra quidem terra ſentitur, lymphaque lympha,
Aetherque aethere purus: at igni noxius ignis.
Dulcis amore amor, atque odio funeſta ſimultas.

Argyropylus, explendi carminis gratia, pro vno verbo ὀπώπαμεν duo reddidit, cognoſcimus & dignoſcitur: duo epitheta praetermiſit, δῖον & ἀΐδηλον. Deinde vocis repetitae gratiam bis perdidit, in aquam & vndam, in diſcordia & liteve ne cō memorem duritiem compoſitionis in Terram nam. Sic & Sanè aduerbium de ſuo attexuit. Nos amori addidimus epitheton, ſed quod fuerat additurus poeta, ſi per metri leges licuiſſet: quandoquidē voci contrariae addidit ſuū νείκεϊ λυγρῷ. Non haec mihi dicuntur, vt ſuggillē virū de ſtudiis optimis optimè meritū: ſed vt iudicio proficiant adoleſcētes, quibus haec potiſſimum ſcribuntur. Philoſophorum quiſpiam, Zenon ni fallor, apud Auguſtinum prodidit, animam ipſam eſſe numerum, ſeipſum mouentē: atque hāc ob cauſam rebus numeroſis natura capi delinirique, veluti muſicis modis afficiuntur & pueri, cognato quodam naturae ſenſu, quum prorſus neſciāt quid ſit muſica. Ariſtoteles hoc ipſo quē modò retulimus loco, definitionē hāc adducit, tacito authoris nomine.

Simile gaudet ſimili. 21

Ὅμοιον ὁμοίῳ φίλον, id eſt, Simile gaudet ſimili. Ariſtoteles libro Moralium octauo, ὅμοιον ὁμοίου ἐφίεται. id eſt, Simile appetit ſimile. Item libro 9, ὁ ὅμοιος ὁμοίῳ φίλος. id eſt, Simile ſimili amicū. Vnde eſt & illud, ὁμοιότης τῆς φιλότητος μήτηρ. id eſt, Similitudo mater amoris. Quare vbi abſoluta ſimilitudo, ibi vehementiſſimus amor. id quod indicat fabula Narciſſi. Agathon in conuiuio Platonis, ὁ γὰρ παλαιὸς λόγος εὖ ἔχει, ὡς ὅμοιον ὁμοίῳ ἀεὶ πελάζει. id eſt, Scitè quidem veteri prouerbio fertur, ſimile ſimili ſemper haerere. Plutarchus in commentario cui titulus, Quo pacto ſit amicus ab adulatore dignoſcendus, refert huiuſmodi ſenarios,

Γέρων γέροντι γλῶτταν ἡδίστην ἔχει,
Παῖς παιδὶ, καὶ γυναικὶ πρόσφορον γυνή,
Νοσῶν τ' ἀνὴρ νοσοῦντι, καὶ δυσπραξίᾳ
Ἁλοὺς ἐπῳδός ἐστι τῷ πειρωμένῳ. id eſt,

Seni ſenilis lingua iucundiſſima eſt:
Puerque puer, & mulier apta foeminae,
Aegrotus itidem aegroto: & in malis ſitus
Exercito malis placet atque congruit.

Diogenes Laertius oſtendens quaedam imitatum Platonem ex Epicharmi ſcriptis, adducit & illud, Quòd canis cani videtur pulcherrima, & boui bos, & aſina aſino, & ſus ſui. Diximus alibi, Suum cuique reginae placere regē. Plato libro de Legibus octauo, φίλον μέν που καλοῦμεν, ὅμοιον ὁμοίῳ κατ' ἀρετήν, καὶ ἴσον ἴσῳ. id eſt, Amicum quidē vocamus ſimile ſimili, quo ad virtutem, & aequale aequali. Quanquam adagium rectè transfertur & ad illos quos ſimilitudo conciliat vitiorum: in quos eſt illud Catulli,

Pulchrè conuenit improbis cinaedis.

Item illud Martialis,

Vxor peſſima, peſſimus maritus:
Miror non bene conuenire vobis.

Illud item Iuuenalis,

Magna inter molles concordia.

Semper ſimilem ducit deus ad ſimilem. 22

Poteſt autem adagium ex Homero natum videri, apud quem Odyſſeae ρ, Melanthius caprarius conſpicatus Eumaeū ſubulcum, ipſum Vlyſſem ſecum adducentem, ſed habitu ſpecieque pannoſi, ſcomma iacit in vtrunque, quaſi duo inter ſe ſimiles bene conueniſſent,

Νῦν μὲν δὴ μάλα πάγχυ κακὸς κακὸν ἡγηλάζει,
Ὡς αἰεὶ τὸν ὁμοῖον ἄγει θεὸς ὡς τὸν ὁμοῖον. id eſt,

Nunc adeò malus ecce malum comitatur vtrinque
Ad ſimilem deus adducit ſimilémque paremque.

Ariſtoteles libro Moralium 8, prouerbii loco refert, Ὅθεν τὸν ὅμοιον φασὶν ὡς τὸν ὅμοιον. id eſt, Vnde ſimilem aiunt ad ſimilē.

Semper graculus aſſidet graculo. 23

Αἰεὶ κολοιὸς πρὸς κολοιὸν ἱζάνει.
Aſſidet vſque graculus apud graculum.

Refertur à Diogeniano prouerbialis ſenarius, notatúrque ab Ariſtotele libro Rhetoricorum quem modò citauimus: vbi inter alia complura huius ſententiae prouerbia, hoc quoque commemorat. Item lib Moralium 8, καὶ κολοιὸς ποτὶ κολοιόν. id eſt, & graculus, inquit, ad graculum. Graecis eſt trochaicus dimeter, haud dubium quin ex poeta quopiam decerptus. Eleganter vſurpauit adagium Gregorius in quadam ad Eudoxium epiſtola, κολοιὸν δὲ ποτὶ κολοιὸν ἱζάνειν, καὶ τῆς παροιμίας ἀκούεις. id eſt, Graculum autem aſſidere graculo audis & à prouerbio. Porrò graculorū conuentus olim notos fuiſſe, teſtatur M. Varro lib. de reruſtica 3. Vnde Plutarchus in lib. De polyphilia, οὐκ ἀγελαῖον ἐστὶν οὐδὲ κολοιῶδες, id eſt, non armentarium eſt neque graculeum. Quin huic aui nomen inditū à κολλᾶν, quod eſt conglutino. M. Varro graculos quoque Latinis inde dictos vult, quod gregatim volent. Quintilianus nō probat, aſſeuerans dictionem ab auium voce confictam.

Cicada cicadae chara, Formicae formica. 24

Caeterùm quod Ariſtoteles in eo loco quem modò citauimus, addidit, & ſiqua ſunt id genus alia: dubium non eſt quin ſenſerit illa quae ſunt apud Theocritum Idyllio nono,

Τέττιξ μὲν τέττιγι φίλος, μύρμακι δὲ μύρμαξ,
Ἴρηκες δ' ἴρηξιν. id eſt,

Formicae grata eſt formica, cicada cicadae,
Accipiter placet accipitri.

Porrò nota eſt formicarum politia, & cicadarum cōcentus.

Figulus figulo inuidet, faber fabro. 25

Ab hāc forma velut excipiēdi ſunt qui in eadē arte verſantur: propterea quòd inter hos artificii ſimilitudo magis aemulationē conciliat quam beneuolentiā. Quorū mutuam inter ipſos inuidiam Heſiodus in opere cui titulus Opera & dies, compluribus metaphoris indicauit: haud tamen damnans id genus artificum cōcertationem, imò probans ac laudans. Propoſuerat enim poeta duplex aemulationis genus, quorū alterum ſit vtile pulchrúmque mortalibus, alterū foedū ac pernicioſum. hoc homines ad rixas ac bella concitari, propter opum honorúmque certamina: illo verò, tanquam exemplis propoſitis, ad induſtriā & honeſtas artes expergefieri. Honeſtam igitur aemulationem his verbis deſcribit,

-ζηλοῖ δέ τε γείτονα γείτων
Εἰς ἄφενος σπεύδοντ'· ἀγαθὴ δ' ἔρις ἥδε βροτοῖσι.
Καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ κοτέει, καὶ τέκτονι τέκτων
Καὶ πτωχὸς πτωχῷ φθονέει, καὶ ἀοιδὸς ἀοιδῷ.

Quos verſus longè elegantiſſimos in hoc duntaxat vertimus, vt intelligantur: nam venuſtatem vix quiſquam aſſequatur, nedum ego.

Semper vicinus vicino eſt aemulus, hunc vt
Condere cernit opes properantem gnauiter: atqui
Concertatio conducit mortalibus iſta.
Odit ita fabrum faber, figulóque moleſtus
Eſt figulus: mendico protinus inuidet alter
Mendicus, cantor cantorem liuidus odit.

Vſurpantur cum aliàs frequēter apud diuerſos autores, tum apud Ariſtotelem lib. Moralium 1. Rurſum eiuſdem operis lib. 8, paroemiae vice refertur, κεραμεῖς πάντας τοὺς τοιούτους ἀλλήλοις φασὶν εἶναι. id eſt, Omnes eiuſmodi, figulos inter ſeſe aiunt eſſe. Figulos, inuidos dixit, nimirum alludēs ad Heſiodium adagium. Item Rhetoricorum lib. 2, ὅθεν εἴρηται, Καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ. id eſt, Vnde dictum eſt, Et figulus figulo. Citat ibidem & hunc ſenarium, haud ſcio ex quo poeta,

Τὸ συγγενὲς γὰρ καὶ φθονεῖν ἐπίσταται. id eſt,
Etenim inuidere didicit ipſa affinitas.

At eſt ſimilitudo, quam in Sympoſiacis Plutarchus μάχιμον dicit, hoc eſt bellacem ac pugnacem: qualis eſt gallorū gallinaceorū, qualiſque eſt inter ſophiſtas, mendicos, poetas, cātores: & ob hoc vetat id genus hominum in conuiuiis coniungi, nequid oriatur rixae. Eſt altera quam φιλικὴν vocat, cuiuſmodi eſt graculorum inter ſe. ad hanc pertinent nautae, agricolae, venatores, aliptici. Atque ob id rectè copulātur in accubitu. Ad hanc amantes, niſi contingat eos eandē amare.

Cretenſis Cretenſem. 26

Ὁ κρὴς τὸν κρῆτα, Cretenſis Cretenſem, ſubaudi quod erit commodum ſententiae, prouocat, conatur circumuenire, aut tale quippiam. quoties improbus agit cum improbo, perfidus cum perfido. Sumptum adagium à Cretenſium moribus, quos plurimis conuiciis inceſſit antiquitas.

Cretenſis cum AEgineta. 27

Eandē obtinet ſententiā, κρὴς πρὸς αἰγινήτην, id eſt, Cre-

tenſis cum Ægineta. ſubaudiendum, agit. Quadrat in pariter improbos, qui mutuis inter ſe fallaciis agunt. Nam Æginetæ quoque olim malè audierunt, in quos etiam oraculũ illud quidam editum putant, οὔτε τρίτοι, οὔτε τέταρτοι, id eſt, Neque tertii, neque quarti.

Vulpinari cum vulpe. 28

Ἀλωπεκίζειν πρὸς ἑτέραν ἀλώπεκα. id eſt,
Cum vulpe vulpinare tu quoque inuicem. Senarius eſt prouerbialis. Cum aſtutis aſtutiis agito. Horatius,
Nunquam te fallant animi ſub vulpe latentes.
Ariſtophanes in Veſpis,
Οὐκ ἔστιν ἀλωπεκίζειν, id eſt,
Non licet vulpinari.

Quod autẽ nos ἀλωπεκίζειν vertimus vulpinari, nequis hoc verbi, tãquam noſtrum ac nouum, aſpernetur, citatur ex M. Varrone à Nonio Marcello. Sic enim auſus eſt dicere Varro Vulpinari pro ἀλωπεκίζειν, quẽadmodum Horatius Iuuenari dixit pro νεανίζειν. Vide prouerbium Βατταρίζειν.

Cretiza cum Cretenſi. 29

Πρὸς κρῆτα κρητίζειν, id eſt, Aduerſum Cretenſem cretiza. id eſt, aduerſus mendacem mendaciis vtere. Vſus eſt Plutarchus in vita Lyſandri, πρὸς κρῆτα δὲ ἄρα, τὸ τοῦ λόγου, κρητίζων. Rurſus in vita Pauli Æmilii, τοῖς μὲν ἐπισταμένοις ἀκριβῶς αὐτὸν, οὐκ ἔλαθεν κρητίζων πρὸς κρῆτας. id eſt, Eos quidem qui hominem penitus norant, haud latuit quòd cum Cretenſibus ârte Cretica vteretur: propterea quòd Cretenſium vanitas, de Iouis apud ſe ſepulchro, multaque id genus mentientiũ, in vulgi fabulam abierit. id quod palàm teſtatur Epimenidis ille verſiculus, quem Paulus etiam Apoſtolus citat,

Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί. id eſt,
Cretenſes ſemper mendaces, malæ beſtiæ, ventres pigri.

Diuus Hieronymus in commentariis quos in hanc ſcripſit epiſtolam, indicat hunc verſiculum repertum in opere Epimenidis, cui titulum fecit De oraculis. Vnde & Paulus Prophetam vocat, ſiue per iocum, ſiue ob argumentũ. Huius autem carminis initium, Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, vſurpauit Callimachus poeta Cyrenenſis in hymno: ſcribens aduerſus Cretenſes in laudem Iouis, ac vanitatis eos arguens, quòd iactitarẽt illius ſepulchrum eſſe apud ſe, quũ is eſſet immortalis. Quò reſpiciens Ouidius, -nec fingũt (inquit) omnia Cretes. Vnde κρητίζειν Græci pro mentiri dicunt. Suidas aliam adagionis cauſam indicat, ſcribens, Idomeneũ Cretenſem, quũ illi negotium eſſet datum vt æs quod è ſpoliis ab hoſtibus detractis collectum erat, diſtribueret, ſibi partem longè optimã delegiſſe. Vnde congruere videtur etiã in illos qui fraudant alios, ſuiſque commodis impenſius vbique ſtudent. Idẽ putat adagium quadrare etiam in eos qui fruſtra mendaciis agunt aduerſus artificem mentiendi. Quemadmodum vulgo dicũt, difficillimum eſſe furari apud fures, ita difficillimum mendaciis imponere mendacibus.

Idomeneus Cretenſis.

Cum Care carizas. 30

Huic ſimillimum refert Diogenianus, πρὸς κᾶρα καρίζεις, id eſt, Cum Care carizas: Ruſticè agis cum ruſtico, barbarè loqueris barbaro, craſſè cum craſſo. Cares populi ſũt Phrygiæ, de quibus alio loco dicemus. quorum mores prouerbiis aliquot fecere locum.

Cretenſis mare. 31

Ὁ κρὴς τὴν θάλασσαν, id eſt, Cretẽſis mare. ſubaudiendum, neſcit, aut metuit. Hanc parœmiam refert pariter atque exponit Strabo Geographiæ lib. 10. ſcribens, olim Cretenſes nauigandi peritia rerũmque maritimarum vſu principatũ tenuiſſe: atque hinc antiquitus increbuiſſe prouerbium, Cretenſis mare neſcit, in eos qui neſcire fingerent quod egregie callerent. Etenim qui conſentaneum eſt, Cretẽſes, quum ſint inſulares, ignorare mare quo cingũtur vndiquaque? Vſus eſt eodem & Ariſtides in Pericle, ὁ κρὴς τὸν πόντον. Zenodotus ſcribit apud Alcæũ extare. His affine eſt quod habet Horatius in epiſt. ad Octauium,

Ipſe ego qui nullos me affirmo ſcribere verſus,
Inuenior Parthis mendacior.

Parthis mendacior.

Quòd Parthi tum maximè pugnent quum fugã ſimulant.

Ad vmbilicum ducere. 32

Extant apud authores aliquot abſoluendi parœmiæ, quarum de numero eſt illa, Ad vmbilicum ducere, pro eo quod eſt librũ finire atque abſoluere. Sũt enim vmbilici, interprete Porphyrione, ornamenta quædam oſſea, aut lignea corneàve, vmbilici noſtri formam imitantia, quæ voluminibus iam abſolutis addebãtur: atque hinc prouerbialem figuram eſſe natam, Ad vmbilicum peruenit, id eſt ad finem. Horatius in Epodis,

Deus deus nam me vetat
Inceptum celeres promiſſum carmen iambos
Ad vmbilicum ducere.

Martialis in quarto Epigrammatum libro,

Ohe iam ſatis eſt, ohe libelle:
Iam peruenimus vſque ad vmbilicos.
Tu procedere adhuc & ire quæris.
Idem libro quinto,
Quæ cedro decorata purpuráque
Nigris pagina creuit vmbilicis.
Idem in tertio,
Cedro nunc licet ambules perunctus,
Et frontes gemino decens honore,
Pictis luxuriẽtis vmbilicis.
Rurſum in vndecimo,
Explicitum nobis vſque ad ſua cornua librum,
Et quaſi perfectum, Septitiane, refers.

Verũ equidẽ haud ſcio poſſitne prouerbium hoc aliò quàm ad librum aut carmen transferri, niſi durior fiat metaphora.

Summum faſtigium imponere. 33

Illud generalius eſt, Summum faſtigium imponere, pro eo quod eſt rem omnibus ſuis partibus abſoluere. Exempla reperies apud Ciceronem libro Officiorum tertio: apud Plinium in Epiſt. aliquoties. Tranſlatum ab ædificatoribus, qui perfecto demum ædificio faſtigium aliquod ſolent imponere. Quibus ſicuti fundamentum prima inſtituendi operis pars eſt, ita faſtigium ſuprema eſt iam abſoluti. Vnde quẽadmodum Fũdamenta iacere, trãſferunt ad id quod eſt inſtituere quippiam. ita idem Faſtigium addere, traducũt ad rei perfectionem, ſummámque, vt vocant, manum. Huic confine quod à Græcis dicitur, τὸν κολοφῶνα ἐπέθηκεν, id eſt, Colophonem impoſuit.

κολοφῶνα ἐπέθηκε.

Summam manum addere. 34

Eandem vim habet, Summam manum addere. mirum ni metaphora ab artificibus tranſlata, qui primùm rude quoddam operis ſimulachrum effingunt, atque hanc primam appellant manum: deinde formant expreſſius: poſtremò ſumma cura expoliunt, atque hanc ſupremam ſeu ſummam manum vocant. Ouidius,

Nec tamen illa legi poterunt patienter ab vllo,
Neſciat his ſummam ſiquis abeſſe manum.

Mox pro eodem dixit vltimam limam.

Ablatum mediis opus eſt incudibus illud,
Defuit & ſcriptis vltima lima meis.

Vltima lima.

Seneca ad Luciliũ, Vino deditos delectat potatio extrema, illa quæ mergit, quæ ebrietati ſummã manũ imponit. Eadẽ figura dicimus, nihil deeſſe præter extremã manũ. Exempla crebriora ſunt apud ſcriptores, quàm vt hic referat repetere.

Supremum fabulæ actum addere. 35

In eandem formam referendum eſt illud, Supremum fabulæ actum addere, pro eo quod eſt, extremum finem imponere, à poetis comœdiarum aut tragœdiarũ ſcriptoribus aſcitum, qui fabulas ſuas in actus quoſdam diſtribuunt. Vnde illud Horatianum,

-nec ſit quinto productior actu.

Solent autem in extremo actu plurimum artis addere, ſicuti ſcribit M. Tullius ad Quintum fratrem, Illud te ad extremum & oro & hortor, vt, tanquam poetæ boni & actores induſtrii ſolent, ſic tu in extrema parte & concluſione muneris ac negotii tui diligentiſſimus ſis: vt hic tertius annus imperii tui, tanquam tertius actus, perfectiſſimus atque ornatiſſimus eſſe videatur. Idem ad Atticum libro 13, Etenim hæc decantata erat fabula: ſed complere paginam volui. Cicero in Catone, transfert ad vitam peractam: quemadmodum & Apuleius libro Floridorum 3. de Philemone comico loquens, Renuntiauerunt, inquit, Philemonem poetam, qui expectaretur vt in theatro fictum argumentum finiret, iam domi veram fabulam conſummaſſe. Enimuero iam dixiſſe rebus humanis valere & plaudere. Opinor ad hanc formã

pertinere quod apud Noniũ ait Lucilius, Sarcinatoris eſſe, ſummum ſuere centonem optimè.

Cataſtrophe fabulæ. 36

Cuiuſlibet exitũ rei, prouerbiali figura cataſtrophen vocamus. Porrò inter figuras prouerbiales illud admonuimus, vnicuique diſciplinæ atque artificio ſua quædã eſſe peculiaria vocabula, quæ (quemadmodum in ſacrorum cæremoniis ac magicis precaminibus fieri conſueuit) penè ſuperſtitione quadam vſurpantur. Ea quoties in aliud quippiam trahũtur, ferè prouerbii ſpeciem obtinent: velut ex militari diſciplina, receptui canere, & locũ deſerere, & prima acies, & res ad triarios redit. Ex muſica, præludiũ pro præfatione, aut ingreſſu negotii. ſumma & ima chorda, pro clamoſa & graui voce. &, eadem oberrare chorda, pro eo quod eſt, in eadem re peccare ſæpius. Porrò fabula omnis, vt oſtẽdit Donatus, in tres partes diſtribuitur, in πρότασιν, ἐπίτασιν, καταστροφήν. Protaſis eſt primus ille tumultus iam quaſi gliſcens. Epitaſis, turba feruidiſſima. Cataſtrophe, ſubita rerũ cõmutatio. Vnde Lucianus eleganter exitum euentumque negotii, cataſtrophen appellat, cum aliàs, tum in commentario De mercede ſeruientibus, ὅτι πᾶσα δὴ ἔμπης αὐτοῖς ἡ καταστροφὴ τοῦ δράματος γίγνεται. id eſt, Poſt omnia denique quæ illis cataſtrophe fabulæ contingit. hoc eſt, quis exitus ſeruitii. Et in Alexandro Pſeudomante, τοιοῦτο τέλος τῆς Ἀλεξάνδρου τραγῳδίας. id eſt, Eiuſmodi finis tragœdiæ Alexandri. Idem in vita Peregrini, αὖθις ὁρῶ γελῶντά σε ὦ καλὲ Κρόνιε τὴν καταστροφὴν τοῦ δράματος, Rurſus video te ò bone Cronie ridentem fabulæ cataſtrophen.

A capite vſque ad calcem. 37

Quum rem totam ſignificamus, à capite vſque ad calcem dicimus. Cuius adagii triplex eſſe poteſt vſus. aut enim ad corpus referetur, aut ad animum, aut ad rem. qui duo poſteriores plus obtinent venuſtatis, nimirum quo plus habẽt figuræ. Ad corpus, apud Homerum Iliados ψ,

ἐς πόδας ἐκ κεφαλῆς. id eſt, A capite vſque pedes,

Item Theocritus in Bucoliſco,

Καί μ' ἀπὸ τᾶς κεφαλᾶς ποτὶ τὼ πόδε συντενὲς εἶδεν. id eſt,
Me à capite vſque pedes luſtrauit lumine totum.

Plautus in Epidico, Contempla Epidice ab vnguiculo ad capillum ſummum. Horatius,

– talos à vertice pulcher ad imos.

M. Tullius pro Roſcio Comœdo, Nónne ipſum caput & ſupercilia illa penitus abraſa, olere malitiã, & clamitare calliditatem vidẽtur? Nónne ab imis vnguibus vſque ad verticem ſummũ (ſi quã coniecturã adfert hominibus tacita corporis figura) ex fraude, fallaciis, mendaciis totus conſtare videtur? Ad rem: vt apud Ariſtophanem in Pluto,

Ἄκουε τοίνυν, ὡς ἐγὼ τὰ πράγματα
Ἐκ τῶν ποδῶν ἐς τὴν κεφαλήν σοι πάντ' ἐρῶ. id eſt,
Audi ergo, quando totum ego negotium
A pedibus vſque tibi ad caput percenſeo.

Quanquam hic comicus ioci cauſa præpoſterè poſuit pedes & caput. Diuus Hieronymus in præfatione libri quem Dierum inſcribunt Hebræi, Contuli cum eo à vertice, vt aiunt, vſque ad extremũ vnguem. Ad animum hoc pacto poterit transferri, Ego tibi mores & ingenium illius, breuiter hominem, quãtus eſt, à ſummo (vt aiunt) capillo, ad imũ vſque calcaneum depingam. Quanquam exemplum M. Tullii, quod modo retulimus, magis ad animum quàm ad corpus videtur pertinere. Quinetiam diuiditur adagiũ, quum caput negotii vocamus præcipuum autorem: perinde vt & fontẽ dicimus. Terentius, Te eſſe huic rei caput. Item apud Græcos, τὸ κεφάλαιον τοῦ πράγματος. Lucianus in Tyrãnicida, τῆς τυραννίδος κεφάλαιον, id eſt, tyrãnidis caput. Et Plato lib. De legibus 3, τὴν τῶν στάσεων πηγὴν dixit, id eſt ſeditionũ fõtẽ. & Ad calcẽ venire. In calce operis, In extremo literarũ tuarũ calce. Ab ipſo exordiri capite, A calce ad caput recurrere: atque id genus aliæ loquẽdi formulæ, quæ paſſim apud authores obuiæ ſũt. Plutarchus aduerſus Stoicos, ἐκ παρόδου καὶ ἀρχῆς ἄχρι κορωνίδος. id eſt, Ab ingreſſu & initio vſque ad coronidem.

Caput & fons rei.

Curſu lampada trado. 38

Curſu lampada tradere, prouerbialis metaphora, pro eo quod eſt, partes ſuas quaſi ſucceſſione in alium atque alium transferre. Lucretius,

Et quaſi curſores vitai lampada tradunt.

De animantibus agit, quæ ſucceſſione propagantur, vita per vices ab aliis in alia transfuſa. M. Varro libro De re ruſtica 3, Sed ò Merula, Axius noſter, ne, dum hoc audit, phyſicam addiſcat, quòd de fructu nihil dixi, nunc curſu lãpada tibi trado. Quibus verbis ſignificat, ſe alteram ſermonis partem Merulæ tradere: iſque in dicendi vicem ſuccedit. Lucretius videtur imitatus Platonem, qui libro de Legibus 6, ſcribit, ciues oportere liberis generandis atque educandis operã dare vt vitam, quam ipſi à maioribus accepiſſent, viciſſim quaſi tedam ardentẽ, poſteris tradãt. Eodem pertinet Perſianum illud,

Lucretius imitatus Platonem.

Qui prior es, cur me in decurſu lampada poſcis?

Ariſtophanes in Ranis,

Λαμπάδα δ' οὐδεὶς οἷός τε φέρειν
Ὑπ' ἀγυμνασίας ἔτι νυνί. id eſt,
Iam nemo queat geſtare facem,
Quòd non curant exerceri.

Taxat ignauiam atque inertiam ciuium. Quo loco interpres addit, in tribus certaminibus ſolere veteres geſtare faces. id eſt, vt illi dicebãt, λαμπαδουχεῖν, in Prometheis, in Vulcaniis, & Panathenaicis. Porrò Prometheus creditur primus hoc ludorum genus inſtituiſſe, hunc quidem ad modũ, vt currentes facem ardentem geſtarẽt. Eam defatigatus proximo in manum dabat. Is item defeſſus alii, ac deinceps alius alii, ſucceſſione tradebãt inuicẽ: hiſtoriæ Prometheæ quaſi ſimulachrũ repræſentantes, quemadmodũ ferulã, quæ cæleſtẽ ignem exceperat, ne rurſus extingueretur, perpetuo motu iactarit, in terram deuolans. Huius rei mentionem facit Plato libro de Rep. primo: ſignificans λαμπαδουχίας etiam in honorẽ Mineruæ ſolere celebrari. Pauſanias autem in Atticis, ritum horũ ludorũ deſcribit copioſius. Meminit & Herodotus, ſed obiter, in Vrania: oſtendens eum morem à Perſis repertum, vt diſpoſitis equis atque curſoribus, alius alii mandata velut lampada traderent, quo celerius perferri poſſent. Author Rhetorices ad Herenniũ, Nõ enim quemadmodũ in palæſtra, qui tedas ardentes accipit, celerior eſt in curſu continuo, quàm ille qui tradit: ita melior imperator nouus, qui accipit exercitũ, quàm ille qui diſcedit. propterea quòd defatigatus curſu, integro facem: hic peritus imperator imperito exercitum tradit. Itaque lampadẽ tradere dicitur, qui iã vel delaſſatus, vel emeritus, in alios munus gerendum ab ſe trãſfert. Et inuicem lampada tradere, qui, quod ait Terentius, tradunt operas mutuas, & aliis alii viciſſim ſuppetias ferunt.

Principium dimidium totius. 39

Ἀρχὴ ἥμισυ παντός, id eſt, Principiũ dimidium totius. Hoc adagio ſignificatũ eſt, maximam difficultatis partem in aggrediũdo negotio ſitam eſſe. Hemiſtichium eſt Heſiodi, citante Luciano in Hermotimo. Refertur & ab Ariſtotele libro quinto Politicorũ, ἡ δ' ἀρχὴ λέγεται ἥμισυ εἶναι παντός. Plato libro de Legibus ſexto, ἀρχὴ γὰρ λέγεται μὲν ἥμισυ παντὸς ἐν ταῖς παροιμίαις ἔργου, καὶ τό γε καλῶς ἄρξασθαι πάντες ἐγκωμιάζομεν ἑκάστοτε· τὸ δ' ἐστί τε, ὡς ἐμοὶ φαίνεται, πλέον ἢ τὸ ἥμισυ, καὶ οὐδεὶς αὐτὸ καλῶς γενόμενον ἐγκεκωμίακεν ἱκανῶς. id eſt, Nam in prouerbiis quidem, initium totius facti, dimidium dicitur: atque illud nimirum rectè cœpiſſe, omnes vndique laudibus ferimus. at iſtud, vt mihi quidẽ videtur, plus eſt quàm dimidium: neque quiſquam hoc, vbi rectè fit, ſatis pro merito laudarit. Suidas hæc ex Marino quodam refert, γέγονε δὲ ἡμῖν ἡ ἀρχὴ, οὐκ ἀρχὴ μόνον, οὐδὲ κατὰ τὴν παροιμίαν ἥμισυ τοῦ παντός, ἀλλὰ δὲ ὅλον τὸ πᾶν. id eſt, Fuit autẽ nobis initiũ illud, non tantùm initiũ, neque iuxta prouerbium, dimidium totius, ſed ipſum in ſolidum totum. Ariſtoteles item libro Moralium primo, Principium enim plus quàm dimidium totius eſſe videtur. Horatius in Epiſtolis,

Dimidium facti, qui cœpit, habet. ſapere aude.

Auſonius,

Incipe: dimidium facti eſt cœpiſſe. ſuperſit
Dimidium: rurſum hoc incipe, & efficies.

Plutarchus in libello cui titulus, Quo pacto ſint audiendi poetæ, citat ex Sophocle carmen hoc,

Ἔργου δὲ παντὸς ἤν τις ἄρχηται καλῶς,
Καὶ τὰς τελευτὰς εἰκός ἐσθ' οὕτως ἔχειν. id eſt,
Negotii cuiuſque, ſi bene cœperis,
Et finem item bonum fore, probabile eſt.

Satius eſt initiis mederi quàm fini. 40

Ἀρχὴν ἰᾶσθαι πολὺ λῷον ἢ τελευτήν.

Multo quàm finem medicari initia præſtat.

Refertur à Suida prouerbii loco. In eandem ſententiam Theognis,

Ζητεῖμεν δ' ἴασιν φάρμακα φυομένῳ. id eſt,

Pharmaca naſcenti ſunt adhibenda malo.

Similiter Perſius ſatyra 3,

Elleborum fruſtra, quum iam cutis ægra tumebit,
Poſcentes videas. venienti occurrite morbo.

Atque item Ouidius,

— ſero medicina paratur
Quum mala per longas inualuere moras.

Admonet adagium, minore negotio tolli malum ſtatim initio, quum adhuc recēs eſt, quàm poſteaquam inueterauerit: pueros à vitiis arcendos, dum adhuc tenera ac tractabilis ætas: ſarciendas protinus offenſas, ne in ſimultatem exoleſcāt: minima vitanda mala, ex quibus maiora ſolēt pullulaſcere: occaſiones cuitādas, quæ mali quippiā parituræ videantur.

Serere ne dubites. 41

Ruſticanū adagium, ſed non indignum quod in hoc volumē referatur, Serere ne dubites. Quo monemur nequādo pigeat eiuſmodi rerū aliquid moliri, à quibus nihil omnino diſpendii, plurimū emolumēti poſſit proficiſci: ſi nō in præſens, certè in poſterū. ſi non nobis, at ſaltē poſteris. Columel. lib. De re ruſtica 11, Quare vulgare illud de arborū poſitione, ruſticis vſurpatū, Serere ne dubites. Nam ædificatio nōnunquam exhaurit fructus: negociatio pēdet à fortuna, neque paucis malè ceſſit. Eundem ad modum ex aliis aliud atque aliud eſt vel incommodi vel periculi: ſed ex arboribus conſerendis plurimum capitur cōmoditatis, neque magno tamen impendio conſtat. Eandem ſententiam Vergilius addita figura ſic extulit, libro Georgicωn ſecundo,

Et dubitamus adhuc ſerere, atque impendere curam?

Talaria induere. 42

Extat apud M. Tulliū prouerbialis allegoria, Talaria induere, pro eo quod eſt fugam adornare, quaſique velle quopiam auolare. Sic enim ſcribit ad Atticum lib. 14, Nemo eſt iſtorum qui otium non timeat. quare talaria induamus. Sūptum ab Homero, qui Mercurium auolaturum aliquò, frequenter adornat talaribus,

Αὐτίκ' ἔπειθ' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα,
Ἀμβρόσια, χρύσεια, τά μιν φέρον ἠμὲν ἐφ' ὑγρὴν
Ἠδ' ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν, ἅμα πνοιῇς ἀνέμοιο. id eſt,

Mox vbi iam pedibus talaria ſubdidit aurea,
Pulchráque & ambroſiam ſpirantia: quæ ſimul illum
Aera per liquidum, ſimul ampla per æquora vaſtæ
Telluris, venti flatu dominante, ferebant.

Quem Homeri locū Vergilius veluti interpretans, in quarto Æneidos,

— & primùm (inquit) pedibus talaria nectit
Aurea, quæ ſublimem alis, ſiue æquora ſupra
Seu terram rapido pariter cum flamine portant.

Itaque Talaria induere dicemus eos qui parant aufugere. Nā
Auolare. hoc ipſum Auolare & Reuolare, apud M. Tulliū pro Fugere
Reuolare. & Redire ſequens eſt.

Tricæ, Apinæ. 43

Tricas & apinas vulgo res futiles ac nugatorias dicebāt. Martialis,

Quæcunque luſi iuuenis, & puer quondam,
Apinaſque noſtras. Idem alibi,
Sunt apinæ tricæque, & ſiquid vilius iſtis.

Tricari. Vnde & Tricari ſimili figura dicebant nugas agere. Cicero cum aliàs, tum ad Atticum lib. 15, Tricatur ſcilicet, vt homo talis. Et rurſum, Balbus, inquit, tricatur. Adagium ab euentu natum. nam Tricam & Apinam oppida fuiſſe quondā Apuliæ, demonſtrat Plinius lib. Naturalis hiſto. 3. cap. 11, referens Europæ ſinus. Diomedes, inquit, ibi deleuit gentes Monadorum Dardorumque, & vrbes duas, quæ in prouerbii ludicrum vertere, Apinam & Tricam. Stephanus oſtēdit Tricam vrbē fuiſſe Theſſaliæ, ſortitā id nominis à Trica Penei filia. Nonius Marcellus tricas impedimenta & implicationes interpretatur, ἀπὸ τῶν τριχῶν, id eſt à pilis quibus inuoluuntur pulli gallinacei: vnde dictum ſit Extricare & Intricare. Lu-
Tricones. cilius apud eundem, Tricones appellat, qui nugis homines
Tricinus quæſtus. remorētur. Et Tricinus quæſtus, pro tardo ſeu ſicco. ~~Et Varro tricas Attellanas, nugis impeditiſſimas.~~ Equidem nō negauerim in voce alluſum ad pilos. Cæterùm ab oppido dictum prouerbium, vero propius eſt. Plinius lib. 7. cap. 48, oſtendit oues laudari ſolitas breuitate crurum & ventris veſtitu: quibus is nudus eſſet, eas apicas appellari ceu reiiculas damnatáſque.

Corycæus auſcultauit. 44

Κωρυκαῖος ἠκροάζετο, id eſt, Corycæus auſcultauit. Vbi quis id quod agit, conatus diſſimulare, tamen à curioſis deprehēditur. Vnde natum ſit adagium, ex autoribus adſcribā. Corycus mons eſt Pamphyliæ præcelſus ac portuoſus, atque ob id piratarum inſidiis opportunus, quos ab eo monte Corycæos vocabant. Hi nouam inſidiandi rationem excogitarāt. ſiquidem diſperſi per portus Coryci montis, miſcebant ſeſe negociatoribus, vt quiſque forte appulerat: ſubauſcultantes & quid rerum portarent, & quò nauigare deſtinaſſent, denique quo tempore decreuiſſent ſoluere. Quæ ſimulatque cognouerant, renunciabant piratis, cum quibus ſocietatem maritimorum latrociniorum exercebant. Atque ita per occaſionem ſimul adorti nauigantes ſpoliabant. Quæ res vbi mercatoribus eſſet comperta, pleraque occultabant ac diſſimulabant, inſidiarum metu. Sed quū ne ſic quidem laterēt, ſubodorantibus omnia Corycæis, res in prouerbium abiit, *Τοῦτ' ἄρ' ὁ Κωρυκαῖος ἠκροάζετο*, id eſt, Hunc Corycæus auſcultauit. De re vehementer diſſimulata, deprehenſa tamen. Suidas ait, Corycon Pamphyliæ promontorium eſſe, cui ſubiecta ſit vrbs Atalea. Eius vrbis ciues, ne vexarentur ipſi à prædonibus, qui ſeſe in promontorii arcem receptabant, per alios portus diſſipati ſubauſcultabant quinam appuliſſent, & quò tenderent, eáque prædonibus renunciabant. Idem ex Ephoro refert Corycæos conuenas quoſpiam fuiſſe, qui condiderint oppidulum in Lydia ſub cacumine Coryci in mare proſpectantis, finitimos Myoneſſo. Hos ſolitos ſeſe negociatoribus in portum appellentibus admiſcere, quaſi negociatores eſſent & ipſi, mercium aliquid empturi: deinde quæ cognouiſſent Myoneſſiis renunciabant. Myoneſſii nauigantes adoriebantur, prædam ablatam, aut pretia quibus ſeſe negociatores redimebant (quæ Græci *λύτρα* vocant) cum Corycæis partiētes. At Stephanus tradit, Corycū montem eſſe altiſſimū, finitimū Teo Ioniæ oppido, cui ſubiectus ſit eiuſdē nominis portus. Quo loco meminit & de piratarū inſidiis & prouerbio. De Lydiæ Coryco ſētit & Strabo, cuius verba ſubſcribā ex li. 14. *πρὶν δ' ἢ πρὸς Ἐρυθρὰς ἐλθεῖν, πρῶτον μὲν Ἔραι πολίχνιόν ἐστι Τηΐων, εἶτα Κώρυκος ὄρος ὑψηλὸν, καὶ λιμὴν ὑπ' αὐτῷ Κασύστης, καὶ ἄλλος Ἐρυθρᾶς λιμὴν καλούμενος, καὶ ἐφεξῆς πλείους. φασὶ δὲ τὸν παράπλουν τοῦ Κωρύκου πάντα λῃστήρια ὑπάρξαι τῶν Κωρυκαίων καλουμένων, εὑρομένων τρόπον τῆς ἐπιβουλῆς τῶν πλοϊζομένων. κατεσπαρμένους γὰρ ἐν τοῖς λιμέσι, τοῖς καθορμιζομένοις ἐμπόροις προσφοιτᾶν, καὶ ὠτακουστεῖν τί φέροιεν καὶ ποῦ πλέοιεν. εἶτα συνελθόντας ἀναχθεῖσι τοῖς ἀνθρώποις ἐπιτίθεσθαι καὶ καθαρπάζειν. ἀφ' οὗ δὴ πάντα τὸν πολυπράγμονα καὶ κατακούειν ἐπιχειροῦντα τῶν λάθρα καὶ ἐν ἀπορρήτῳ διαλεγομένων, Κωρυκαῖον καλοῦμεν. καὶ ἐν παροιμίᾳ φαμὲν, τοῦ δ' ἆρ' ὁ Κωρυκαῖος ἠκροάζετο, ὅταν δοκῇ τις πράττειν δι' ἀπορρήτων, μὴ λανθάνῃ δὲ, διὰ τοὺς κατασκοποῦντας καὶ φιλοπευστοῦντας τὰ μὴ προσήκοντα.* id eſt, Priuſquam perueniatur Erythras, primùm occurrit oppidulum Eræ Teium, deinde Corycus mons excelſus, atque huic ſubiectus portus Caſyſtas, mox alius portus dictus Erythræ, dein alii complures. Narrant autem Corycum præternauigantibus omnia plena latrociniis eſſe quorundam quos Corycæos appellant. Hi nouum inſidiarum genus commenti fuerant in nauigantes. ſiquidem diſperſi per portus, negociatores qui fortè appulerant, adibant, ſubauſcultabántque quid rerum ferrent, quò nauigarent: deinde illos in altum reuerſos collecti adoriebantur ac ſpoliabant. vnde factum eſt vt quemuis curioſum, auidū auſcultandi quæ clanculum & in occulto dicuntur, Corycæum vocemus, prouerbioque dicamus, hunc Corycæus auſcultauit: quoties aliquis ſibi viſus eſt egiſſe dixiſſé ve clàm, quum tamen non latuerit, propter eos qui ſubauſcultant ac ſciſcitari ſtudent quæ non oportet. Hactenus Strabo: in cuius verbis non videtur abeſſe deprauatio. vna Locus Strabonis.
tolletur, ſi pro *λῃστήρια* legas *λῃστῶν*: altera, ſi legas *τῶν λάθρα καὶ ἐν ἀπορρήτῳ προσφερομένων καὶ διαλεγομένων*. ſic enim legiſſe videtur interpres. Itaque quū duæ ſint ciuitates eiuſdem nominis, ad vtranque referunt prouerbium autores. Stephanus oſtēdit & in Cilicia ciuitatem Corycū eſſe, quæ portu ſalóque cingitur, vt ait Pōponius Mela, anguſto tergore

cõtinenti adnexa: cui vicina ſpecus illa multorum literis nobilitata. Iam Cilices piratas fuiſſe accepimus. Hanc eandem arbitror eſſe cum ea quam in Pamphylia ponunt Zenodotus & Suidas: quòd Pamphylia Ciliciæ ſit contigua: atque olim bona Ciliciæ pars imputabatur in Pamphyliam. Idem Stephanus indicat & inſulã fuiſſe eius nominis. rurſus Cretæ promontorium eſſe Coryciam, & eiuſdem nominis portum AEthiopiæ. Inducunt & comici deum quempiam Côrycæum, exaudientem atque auſcultãtem quæ gerantur, ſicuti Menander in Enchiridio, Dexippus in Theſauro, apud Suidam. quod tribus verbis attigit & Heſychius, indicãs Corycum Græcis ſonare vas coriaceum, aut nauim, aut lãceam. Vſurpat hoc adagium M. Tullius libro ad Atticum decimo, epiſtola vltima, Itaque poſthac non ſcribam ad te quid facturus ſim, ſed quid fecerim. omnes κωρυκαῖοι videntur ſubauſcultare quæ loquor.

Fortes fortuna adiuuat. 45

Cicero Tuſcul. quæſt. lib. 2, Fortes enim nõ modò fortuna adiuuat, vt eſt in veteri prouerbio, ſed multo magis ratio. Citatur alibi ex Ennio. Vſurpatur in AEneide Maronis: atque adeo paſſim ab omnibus. Ouidius Faſtorum lib. 2,

— audentes fórſque deúſque iuuat. Idem alluſit,
— audaces adiuuat ipſa Venus.

Rurſum T. Liuius belli Macedonici lib. 4, Fortes fortunam adiuuare aiebant. Admonet adagium, fortiter periclitãdam eſſe fortunam. nam iis plerunque res proſperè cedere: propterea quòd id genus hominibus fortuna quaſi faueat, infenſa iis qui nihil audẽt experiri, ſed, veluti cochleæ, perpetuò latent intra teſtas.

Currentem incitare. 46

Τὸν τρέχοντα ὀτρύνειν, id eſt, Currentẽ incitare, eſt adhortari quempiam ad id ad quod iam ſuapte ſponte tendit. Atque hac figura mitigamus vel præcludimus magis offenſam admonitionis. Cicero ad Caſſium, Vt Cæſarem in Italia viderem (ſic enim arbitrabamur) cumque multis honeſtiſſimis viris conſeruatis, ad pacem currentem, vt aiunt, incitarem. Idem ad Quintum fratrem libro 2, Quare facis tu quidẽ fraternè, quod me hortaris: ſed me hercle currentem nunc quidem. Rurſus ad Atticum, Quod me hortaris vt eos dies cõſumam in philoſophia explicanda, currentem tu quidem. Idem in Oratore, Facilius enim eſt currẽtem, quod aiunt, incitare, quàm cõmouere languentem. Plinius ad Cannium, Scio te ſtimulis non egere, me tamen tui charitas euocat vt currentẽ quoque inſtigem. Ducta eſt metaphora ab iis qui curſu certant, quibus acclamatio ſolet addere velocitatẽ. Lucianus ex Homero citat ad Nigrinũ, Θάῤῥει ὦ γαθέ· τὸ τοῦ Ὁμήρου, σπεύδοντα καὶ αὐτὸν παρακαλεῖς. id eſt, Bono es animo: quandoquidem, iuxta Homericum illud, hortaris eum qui ipſe ſua ſponte properet. Extat autem Iliados θ,

Ἀτρείδη κύδιστε, τί με σπεύδοντα καὶ αὐτὸν
Ὀτρύνεις; id eſt,
Quid me ſponte mea properantem maxime Atrida
Extimulas? Eodem alluſit Odyſſ. α,
Ὣς εἰπὼν ὤτρυνε πάρος μεμαυῖαν Ἀθήνην. id eſt,
Iamdudum promptam ac cupientem his Pallada dictis
Excitat.

Itaque currẽtem incitamus, quum ad id vocamus aliquem ad quod ſuapte cupiditate fertur ac propẽdet. quemadmodum meminit Dion, Timotheum cantorẽ quempiam certa quadam cantione, quæ Palladis vocatur, Alexãdri magni animũ repentè ad belli cupiditatem incitare ſolitũ. Atque incitabat ille quidẽ, ſed ſpõte currentẽ, vtpote natura ſanguinarium & belli ſitientiſſimum. Alioqui Sardanapalum illum κίναιδον, id eſt molliſſimũ, iiſdem modis haud vnquam cõmouiſſet. Terent. in Andria torſit in malam partem, omiſſa metaphora, Age, ſi hic nõ inſanit ſatis ſua ſpõte, inſtiga. Huc pertinẽt illa M. Tullio familiaria, E curſu reuocare, (in principio Topicorum, E curſu ipſo reuocauit voluntas tua) & In curſu eſſe, & Curſum interrumpere.

κίναιδος.

Calcar addere currenti. 47

Eandẽ ſententiam aliunde ducta metaphora extulit Plinius iunior in epiſtola quadam ad Pompeium Saturninum, Flagitabas vt tibi aliquid ex meis ſcriptis mitterẽ, quum ego id ipſum deſtinaſſem. Addidiſti ergo calcaria ſpõte currenti. Tranſlatione ſumpta ab equitibus, qui nonnunquam etiam ſponte currentibus equis, quo currant celerius, calcar addunt. Ita nobis calcar addit qui extimulat languentes: addit currentibus, qui cupiditatem ac ſtudium noſtrum auget acuitque. Ouidius,

Non opus admiſſo ſubdere calcar equo.

Sunt autẽ ferme prouerbiales in totum illæ metaphoræ, Subdere calcar, Subdere ſtimulos. quemadmodũ & illæ, Iniicere frænũ, Compeſcere fræno, Reuocare fræno. M. Tull. ad Atticũ, Adſcribit etiam & quaſi calcar admouet. Idem ad eundem lib. 6, Sed alter, vt dixit Iſocrates in Ephoro & Theopompo, frænis eget, alter calcaribus. Plato lib. de Legibus 9, εἰς δέον, ὦ Κλεινία, σχεδόν τί με ὥσπερ φερόμενον αὖ προσδραμὼν ἐπέσχες. id eſt, Opportune me Clinia, impetu currentem retudiſti. Et illud Ciceronis, E medio curſu reuocauit.

In triuio ſum. 48

Ἐν τριόδῳ εἰμὶ λογισμῶν, id eſt, In triuio ſum cõſilii. In eos qui dubitant, quique incerti ſunt animi, hæſitantes quid potiſſimum eligãt. Tranſlatũ ab iis qui faciunt iter, &, ſiquando triuium occurrerit, addubitant quam viam oporteat ingredi. Nam viam pro ratione conſilii frequenter apud Græcos authores repertes, vt apud Euripidem in Hecuba, τῶν ὁ- δὸν βουλευμάτων. id eſt, Tuorum viam conſiliorum. Theognis ἐν τριόδῳ δ' ἕστηκα. id eſt, In triuio conſiſto. Alludit huc & Plato lib. de Legibus ſeptimo, vetans ne ſiqua res admirãda atque inuſitata occurrerit, protinus ad eam amplectandã accurramus: ſed, perinde quaſi ad triuiũ aliquod venerimus, ignari viæ, cõſiſtamus, neque ante pergamus quam perueſtigatu ſit quò quæque ducat via. καθάπερ, inquit, ἐν τριόδῳ γενόμενος. ὁδὸς.

Bis ac ter, quod pulchrum eſt. 49

Δὶς καὶ τρὶς τὸ καλόν, id eſt, Iterũ ac tertiò, quod pulchrũ eſt, ſubaudi, dicendum eſt. Vſurpatur à Platone cum aliis in locis, tũ in Philebo, ἃ καὶ πρότερον ἐμνήσθημεν. εὖ δ' ἡ παροιμία δοκεῖ ἔχειν, τὸ δὶς καὶ τρὶς τό γε καλῶς ἔχον ἐπαναπολεῖν τῷ λόγῳ δεῖν. id eſt, De quibus & ante meminimus. Cæterùm bene videtur prouerbio dictum, quod egregium ſit id iterum ac tertio in ſermone repeti oportere. Item in Gorgia, καὶ δὶς γάρ τοι καὶ τρίς φασι καλὸν εἶναι τὰ καλὰ λέγειν τε καὶ ἐπισκοπεῖσθαι. id eſt, Atqui pulchrum aiunt, ea quæ pulchra ſunt, iterum ac tertio tũ dicere tum conſiderare. Rurſum lib. De legibus ſexto, λέγω δὲ καθάπερ ἄρτι ἔλεγον. δὶς γὰρ τό γε καλὸν ῥηθὲν οὐδὲν βλάπτει. id eſt, Dico autem quemadmodum modò dicebam. nam nihil lædit, quod pulchrum ſit, bis dicere. Lucianus in Dipſadibus citans eundem Platonem, κόρος, inquit, οὐδεὶς τῶν καλῶν. id eſt, Nulla ſatietas rerum honeſtarum. Omnino ea vis ineſt rebus egregiis, vt quo ſæpius ac preſſius inſpiciãtur, hoc magis ac magis placeant. vt ait Horatius,

— quæ ſi propius ſtes,
Te capiet magis, ac decies repetita placebit.

Contrà quæ fucata ſunt aut vulgaria, nonnunquam initio arrident nouitate ipſa, mox repetita ſordeſcunt. quemadmodum Plinius libro 15. cap. 24, meminit de ſylueſtri quodã pomi genere, quod vnedonem vocãt, propterea quòd vnum tantùm edi poſſit. Eſt enim inhonorum, vt ait: atque hinc nominis ratio. Vnedo.

Fratrum inter ſe iræ ſunt acerbiſſimæ. 50

Siquãdo ſimultas inciderit inter fratres, ea ſolet eſſe atrocior quàm vulgarium inimicorum. Suppetunt abũdè multa ex hiſtoricis exempla, Cain & Abel, Rômuli & Remi, Iacob & Eſau. Antonii Seueri imperatoris filii in Getã odium, vſqueadeò ſæuum ac pertinax fuit, vt ne morte quidem illius atrociſſima potuerit ſaturari, quin & in omnes illius amicos ſæuiret. Qua de re fertur adagium, idque commemoratur ab Ariſtotele libro Politicorũ ſeptimo, παρ' οἷς γὰρ ὀφείλεσθαι δεῖ τὴν εὐεργεσίαν ὑπολαμβάνουσι, πρὸς τῷ βλάβει, καὶ ταύτης ἀποστερεῖσθαι νομίζουσιν ἂν οἴωνται, χαλεποὶ γὰρ πόλεμοι ἀδελφῶν. καὶ οἱ πέρα στέρξαντες, οἱ δὲ καὶ πέρα μισοῦσιν. id eſt, A quibus, inquit, deberi beneficium exiſtimãt, ab iiſdem nõ ſolùm fraudari beneficio, ſed inſuper lædi ſe putant. Vnde prouerbio dicitur, Acerba enim bella fratrũ. Et, Qui ſupra modum amãt, iidem & ſupra modũ oderunt. Hactenus Ariſtoteles. Huc reſpexit Euripides in Iphigenia Aulidenſi,

Δεινὸν κασιγνήτοισι γίγνεσθαι λόγους
Μάχας θ', ὅταν ποτ' ἐμπέσωσιν εἰς ἔριν. id eſt,
Res dira, verbis inuicem altercarier,
Dictiſque fratres dimicare mutuis,

Eadem figura dixit Horatius. Nondum subacta ferre iugum valet
Cervice, nondum munia comparis
Aequare, nec tauri ruentis
In venerem tolerare pondus. Item alibi
79
—pereat male, quae te
Lesbia quaerenti
taurum monstravit
inertem.

Siquando lis inciderit aut contentio.

Taurum tollet qui vitulum ſuſtulerit. 51

Adagium in fornice natū, vti videtur ſed quod ad vſum verecundiorem commodè torqueri poſſit, ſiquando ſignificabimus maiora peccaturum adultum, qui puer vitiis minoribus aſſueuerit. Extat in fragmentis Arbitri Petronii, his quidem verbis Obſtupui ego, & nec Gitonem verecundiſſimum puerum ſufficere huic petulantiæ affirmaui, nec puellam eius ætatis eſſe vt muliebris patientiæ legem poſſit accipere. Itaque, inquit Quartilla, minor eſt quàm ego fui quū virum paſſa ſum? Iunonem meam iratam habeam ſi me vnquam meminerim virginem fuiſſe. Nam infans cum paribus inquinata ſum, & ſubinde prodeuntibus annis, maioribus me pueris applicui, donec ad hanc ætatē perueni. Hinc etiam puto natum prouerbium illud, vt poſſe dicatur taurū tollere, qui vitulū ſuſtulerit. Non abſurdum videtur, adagium ad Milonis Crotoniatæ factū referri, qui quotidie vitulum aliquot ſtadiis geſtare ſolitus, eundem tauru factum, citra negotiū geſtaſſe legitur Atque ita quadrabit in eos qui paulatim rebus etiam maximis aſſueſcunt.

Milo Crotoniates.

Viuorum oportet meminiſſe. 52

Viuorum meminiſſe oportet. Vetus adagium in eos qui plurimum de vita defunctis loquuntur, id quod vulgò putāt ominoſum, mortuos in ore habere, eoſque velut citatos in ſermonē adducere. Vnde & M. Varro libro de lingua Latina tertio, putat lethum ἀπὸ τῆς λήθης, id eſt obliuione, dictū, quaſi in obliuionem abire conueniat qui vita exceſſerit: atque in funeribus ſic quondā à præcone dici ſolere, Ollus letho datus eſt. Refertur adagiū à Cicerone libro quinto de Finibus bonorū & malorum, vbi quum Piſo, deinde Q. Cicero, dixiſſent, ſe vehementer commoueri recordatione clarorum virorum, ex contemplatione locorum in quibus aliquando viui verſati fuiſſent, & vterque recēſuiſſet quorum memoria potiſſimum delectaretur: tum Pomponius Atticus, quaſi iocans, At ego, inquit, quem vos vt deditum Epicuro inſectari ſoletis, ſum multum equidem cum Phædro, (quem vnicè diligo, vt ſcitis) in Epicuri hortis, quos modò præteribamus: ſed veteris prouerbii admonitu, viuorum memini. nec tamen Epicuri licet obliuiſci, ſi cupiam: cuius imaginem non modò in tabulis noſtri familiares, ſed etiam in poculis & anulis habent. Hactenus Cicero. Plautus item in Truculēto, Dū viuit, hominem noueris, dum mortuus eſt, quieſcas. At nunc vulgus ne beneficiū quidem amicorum meminit, quum Thaletis dictū iure celebretur, Oportere non minus abſentium amicorū quàm præſentiū memores eſſe.

Lethum.

Cum laruis luctari. 53

Cum laruis luctari dicuntur ii qui vita defunctos inſectātur maledictis. qua re nihil eſſe poteſt indignius ingenuo viro. Suidas Ariſtophanem citat, qui ſcripſerit,

παῦε παῦ' ὦ δέσποθ' Ἑρμῆ.

Νεκρὸν γὰρ ἔστι τὸν Κλέων' ἐκανδέρη. id eſt, Compeſce cōpeſce here Mercuri. mortuo enim Cleoni conuiciatus eſt. Lucianus in Sectis, Σκιαμαχοῦσι πρὸς ἡμᾶς ἀπόντας, id eſt, Vmbraticam pugnā aduerſus nos abſentes pugnant. Sentit autem de mortuis & abſentibus. Meminit huius Plinius in præfatione hiſtoriæ mundi, ad hunc modū, Nec Plancus illepidè, qui, quum diceretur Aſinius Pollio orationes in eum parare, quæ ab ipſo aut liberis poſt mortem Planci ederentur, ne reſpondere poſſet, Cum mortuis nonniſi laruas luctari. Quo dicto ſic repercuſſit illos, vt apud eruditos nihil impudētius videretur. Ariſtoteles in Rhetoricis citat Platonē ex Politia, qui ſcripſerit, eos qui mortuos allatrarent, videri ſimiles catellis, qui lapides iactos morderent, ipſos qui læſiſſent non attingerent.

Iugulare mortuos. 54

Huic ſimile videtur Iugulare mortuos, pro eo quod eſt, inſectari defunctos, & pugnare cū iis qui iam extincti ſint. Tranſlatum à bellis, in quibus ignauum ac ridiculū ſit, proſtratos atque interfectos iugulare: rurſus cum viuis congredi, forte. Refertur à Laertio in Menedemo. Is Bionem, quum diuinos ſtudioſe inſectaretur, ait iugulare mortuos. nimirū iam exploſos, & omnium ſententia reprobatos. Ariſtophan. ἐν ἥρωσι ſcripſit, τοὺς τεθνεῶτας ἀποκτείνειν, id eſt, defunctos occidere. Fiet lepidior metaphora, ſi paulo longius detorqueatur. Vt ſiquis dicat eū iugulare mortuos, qui librum impugnet à nullo non damnatum: aut diſputet aduerſus ſententiam, omnium ſuffragiis iam olim reiectam: aut ſiquis vituperet rem omnibus per ſe deteſtatam.

Cygnea cantio. 55

Κύκνειον ᾆσμα, id eſt, Cygnea cātilena. Refertur inter Græcanica prouerbia. Notatur & ab Aeliano in opere De naturis animalium, prouerbii vice. Cōuenit in eos qui ſupremo vitæ tempore facundè diſſerunt, aut extrema ſenecta ſuauiloquentius ſcribūt. id quod ferè ſolet accidere ſcriptoribus, vt poſtrema quæque minime ſint acerba, maximeque mellita: videlicet per ætatem matureſcente eloquentia. Porrò cygnos, inſtante morte, mirandos quoſdam cantus edere, tam omnium literis eſt celebratum, quàm nulli vel compertum, vel creditum. Nam Lucianus negat ſe vel vidiſſe cygnos, quū in Pado flumine nauigaret. Aelianus addit, cygnos non canere, niſi flante Zephyro vento, quem Latini Fauonium dicunt. Martialis,

Dulcia defecta modulatur carmina lingua
Cantator cygnus funeris ipſe ſui.

Neque deſunt philoſophi qui huius rei cauſam etiam addere conantur, affirmàntque id accidere propter ſpiritus per collum procerum & anguſtum erumpere laborantes. Diuus Hieronymus in quodam laudans ſenilem eloquentiam, commemoratis aliquot ſcriptoribus, Hi omnes, inquit, neſcioquid cygneum vicina morte cecinerūt. Idem in epitaphio Nepotiani, Vbi eſt ille ἐργοδιώκτης noſter, & cygneo canore vox dulcior? Nos item in Epigrammate quodam, quod olim ex tempore luſimus, ad nunquam ſatis laudatum ſtudiorum omnium mecœnatem, Gulielmum Archiepiſcopum Cantuarienſem,

Vates videbis exoriri candidos,
Adeo canoros atque vocaleis, vti
In alta fundant aſtra cygneum melos,
Quod ipſa & ætas poſterorum exaudiat.

Meminit adagii & Athenæus libro Dipnoſ. 14. ex autore Chryſippo: referens quendā adeo impenſe delectatum fuiſſe dicteriis, vt quum eſſet à carnifice trucidandus, dixerit ſe velle mori decantata cygnea cantione. ſentiens, opinor, dictum aliquod ſalſum, quod ſimulatque proloquutus eſſet, nō cūctaretur emori. M. Tullius præfans in librum De oratore tertium, de L. Craſſo ita loquitur, Illa tanquam cygnea fuit diuina hominis vox & oratio: quam quaſi expectantes, poſt eius interitum veniebamus in curiam, vt veſtigium illud ipſum, in quo ille poſtremùm inſtitiſſet, contueremur.

Neſtorea eloquentia. 56

Conſimilem ad modum Neſtoris Pyliorum ducis facundia in prouerbium abiit, ſiquando ſenilem ſuauiloquentiam ſignificamus. Nam huic Homerus vt tria ſecula, ita plus quàm mellitam quandam facundiam affingit. Sic enim ait in Iliados α, -τοῖσι δὲ Νέστωρ

Ἡδυεπὴς ἀνόρουσε λιγὺς Πυλίων ἀγορητής,
Τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή. id eſt,
Poſt hos aſſurgit Pylius dux ille diſertus
Neſtor, cuius ab ore fluit vox melle liquenti Dulcior.

Quem locum imitans Theocritus, autore Plutarcho, ſcripſit in Bucolicis,

Οὕνεκά οἱ γλυκὺ Μοῖσα κατὰ στόματος χέε νέκταρ. id eſt,
Propterea quòd in os illi prædulce camœna
Infudit nectar.

Huc ſpectat & Horatianum illud,

-ſidis enim manare poetica mella Te ſolum.

Lepos Atticus. Eloquentia Attica. 57

Inter reliquos Græciæ populos, lepos quidam & feſtiuitas quaſi vernacula ac peculiaris adeſt Atticis: adeo vt & in prouerbiū abierit, Atticus lepos, Attica eloquētia, pro ſumma. Terentius in Eunucho, Dixin' in hoc Atticā eſſe eloquentiam? Quū inſulſum atque inuenuſtum militē rideret. Diuus Hieronymus ad Pammachiū, Iouinianū, vt opinor, irridens, Hæc, inquit, Plautina eloquentia, hic lepos Atticus, & Muſarum, vt dicitur, eloquio comparandus. Quanquam illud de Muſarum eloquio ad M. Varronis elogium de Plauto celebratum reſpicit, qui dixit, Muſas ipſas, ſi Latine loqui voluiſſent, Plautino ore fuiſſe locuturas. Huc alluſit & Lucianus in libello De mercede ſeruientibus, καὶ ἐν βαλανεί-

M. Var. elogium de Plauto

ὅπως τὰ φαῦλα, αὐτὸ τῆς ἀττικῆς καὶ τοῦ ὑμηττοῦ. id eſt, Quòd ſiquando quid etiam ruſticè dixerint, hoc ipſum merè Atticum atque ab Hymetto profectū videri volunt. Eſt autem Hymettus mōs Atticæ, mellificio nobilis. vnde & mel Atticum, & Hymettia mella, quæ præcipua fuiſſe teſtatur & Martialis in Xeniis, Hymettus.

Hoc tibi Theſei populatrix miſit Hymetti
Palladis à ſyluis nobile nectar apis.

Mandrabuli more res ſuccedit. 58

Ἐπὶ Μανδραβούλου χωρεῖ τὸ πρᾶγμα, id eſt, Res Mandrabuli ordine ſuccedit, hoc eſt, in dies in peius labitur. Inde natum, quòd Mandrabulus quidam, quū theſaurum reperiſſet, primùm auream ouem poſuit Iunoni Samiæ, proximo anno argenteam, tertio æream. Lucianus De mercede ſeruientibus, Ἀλλὰ χαίρεις γε, καὶ σαυτὸν ἐξαπατᾷς, καὶ ἀεὶ τὰ μέλλοντα βελτίω γενήσεσθαι νομίζεις. τὸ δ' ἐναντίον ἢ σὺ ἤλπισας γίγνεται, καὶ ὡς ἡ παροιμία φησίν, ἐπὶ Μανδραβούλου χωρεῖ τὸ πρᾶγμα, καθ' ἑκάστην, ὡς εἰπεῖν, ἡμέραν ἀπομειούμενον, καὶ εἰς τοὐπίσω ἀναποδίζον. id eſt, Tu tamē vtcunque gaudes, tibique ipſi imponis, ſempérque credis meliora futura quæ ſequentur: atqui id contrà quam ſperaras euenit, planéque, iuxta prouerbiū, ad morem Mandrabuli tibi negotium procedit, dum in ſingulos, vt ita dixerim, dies fit minus ac deterius, atque in tergum retrocedit. Alciphron in epiſtola quadam, Καὶ, κατὰ τὴν παροιμίαν ἐπὶ τὰ Μανδραβούλου χωρεῖ τὰ πράγματα. id eſt, Iuxtáque prouerbiū, ad exemplum Mandrabuli res ſuccedunt. Non intempeſtiuiter itaque dicitur in eos qui in deterius abeunt. Quemadmodum Menedemus apud Plutarchum, permultos Athenas venire ſtudii cauſa, principio ſapientes, deinde philoſophos, poſtea rhetoras, poſtremò idiotas euadere. Nec alienum fuerit hic nobilem illam Platonis ſententiam adſcribere, ex libro De legibus primo, τὸ νικᾶν αὐτὸν αὑτὸν, πασῶν νικῶν πρώτη τε καὶ ἀρίστη. τὸ δὲ ἡττᾶσθαι αὐτὸν ὑφ' ἑαυτοῦ, πάντων αἴσχιστόν τε ἅμα καὶ κάκιστον. id eſt, Siquis ipſe ſeipſum vincat, omnium victoriarum tum prima tum optima eſt. rurſum ipſum ſeipſo inferiorem eſſe, omnium & turpiſſimum eſt & grauiſſimum. Vincit enim ſeipſum qui proficit in melius: at ſeipſo inferiorem euadere, eſt deteriorem reddi.

Maturè fias ſenex. 59

Maturè fias ſenex, ſi diu velis eſſe ſenex. Latinorum prouerbium, quo monemur vt integra adhuc ætate deſiſtamus à laboribus iuuenilibus, ac valetudinis curam agere incipiamus, ſi velimus eſſe viuaci ac diuturna ſenecta. Nam ſenectutis ſors, otium & quies. Vſurpatur à Catone maiore apud Ciceronem, Neque enim, inquit, vnquam aſſenſus ſum veteri illi laudatoque prouerbio, quod monet maturè fieri ſenē, ſi diu ſenex eſſe velis. Hoc quanquā Catoni non probatur homini duro, quique ſibi nec extrema ſenecta remittendis laboribus indulſerit: tamē audiendū nobis, maximè ſi de vitiis iuuentæ ſentias: puta libidine, bibacitate, turbulētia vitæ. quæ niſi quis maturè reliquerit, aut nunquam perueniet ad ſenectam, aut breuem habiturus eſt ſenectam.

Senis doctor. 60

Γεροντοδιδάσκαλος, id eſt, Senis doctor. Citatur ſæpiuſcule titulus hic à Nonio Marcello, inter titulos fabularū Varronis: quem dubium non eſt prouerbialem eſſe, ſicuti ſunt alii plerique. Cōuenit in eūm qui in re ſera atque intempeſtiua fruſtra ſumit operā. Siquidem vt eſt iuuenta docilis, atque in quemuis habitum ſequax: ita ſenecta intractabilis, tarda atque obliuioſa. Proinde Theognis,

Μή μ' ἀδίδασκ', οὔτοι τηλίκος εἰμὶ μαθεῖν. id eſt,
Ne doceas me: ætas iam facit indocilem.

Euripides in Bacchis,

Γέρων γέροντα παιδαγωγήσω σ' ἐγώ. id eſt,
Senem ſenex & ipſe te erudiuero.

Atque hic quidē verſus inuentus eſt in Sophoclis Philocteta, quem celebrem ac prouerbialē fuiſſe teſtatur Gellius lib. Noctium 13. Varro titulum ſuū ſumpſiſſe videtur ex Euthydemo Platonis, vbi Socrates narrat Connum præceptorem ſuum, à quo ſenex fidibus canere didicit, ludibrii cauſa à pueris vocatum fuiſſe γεροντοδιδάσκαλον. Ad hanc ſententiā pertinet quod dixiſſe ferunt Diogenē, νεκρὸν ἰατρεύειν καὶ γέροντα νουθετεῖν, ταὐτὸν εἶναι, id eſt, Mortuo mederi, & Senem admonere, idem eſſe. Quanquam inutilis eſt ſententia, quæ ſenes deterret à diſcendis iis quæ neſcire turpe eſt. Connus docuit Socraté fidibus.

Senis mutare linguam. 61

Cum ad omnē diſciplinam tardior eſt ſenectus, tum potiſſimum ad diſcenda linguam: quæ facultas maximè pueris à natura data eſt. Quapropter etiā vulgo compertiſſimum, pueros facile quamuis exprimere linguam: contrà natu grādiores, aut non aſſequi, aut parū fœliciter imitari. Inde prouerbiū, Senis mutare linguam, de fruſtra atque intempeſtiuè laborantibus. Diuus Hieronymus præ oquēs in quatuor Euangelia, Pius (inquit) labor, ſed periculoſa præſumptio, iudicare de cæteris, ipſum ab omnibus iudicandū ſenis mutare linguam, & caneſcentem mundū ad initia retrahere paruulorum. Quo ſignificatur adultam ætatem ad omnia minus eſſe tractabilem, quàm rudes illos ac teneros annos. id quod eleganti metaphora dictum eſt à Naſone,

Quæ præbet latas arbor ſpatiantibus vmbras,
Quo poſita eſt primum tempore, virga fuit.
Tunc poterat manibus ſumma tellure reuelli,
Nunc ſtat, in immenſum viribus aucta ſuis.

Quare tunc formandi mores, quum mollis adhuc ætas: tunc optimis aſſueſcendū, quū ad quiduis cereum eſt ingenium. Nam poſteaquam annis iam ceu diriguit animus, & vix dediſcimus quæ perperā didicimus, & quæ neſcimus, non ſine maximo negocio nobis inculcantur. Neque hæc dixerim vt adultiores à diſcēdo deterream (quum nulla ſit ætas ad diſcēdum ſera) ſed vt pueros ad diſcendi ſtudium acuam. Ne hoc quidem prætermittendum, quanquam vulgo iactatum, Senex pſittacus negligit ferulam. Adagii ſenſus tametſi per ſe non eſt obſcurus, tamen magis liquebit ex Apuleii verbis, quæ ſunt in libro Floridorum ſecundo, de pſittaco, Quæ ruſticum noſtrum ſermonem cogitur æmulari, ferrea clauicula caput tunditur, imperium magiſtri vt perſentiſcat. Hæc ferula diſcenti eſt. Diſcit autem ſtatim pullus vſque ad duos ætatis ſuæ annos, dum facile os vti conformetur, dum tenera lingua vti conuibretur. ſenex autem captus, & indocilis eſt & obliuioſus. Hactenus Apuleius. Indicat & Plinius li. 10. cap. 42, miram eſſe docilitatem huic aui, verùm nonniſi primis duobus vitæ annis. His finitimum eſt quod vulgo quidem, attamen haudquaquam ineleganter, dicitur, Serum eſſe canes vetulos loris aſſuefacere. Senex pſittacus negligit ferulam.

Caſcus caſcam ducit. 62

Neque longe hinc diſſidet illud quod Varro refert libro de lingua Latina tertio, Caſcus caſcam ducit: quoties ſimilis ſimilē delectat, vetulus vetulam, deformis deformem, barbarus barbarum, improbus improbum. Nam antiquitus caſcum dicebatur quod nos vetus appellamus: idque, vt autor eſt idem Varro, lingua Sabinorum, quæ in oſcam vſque linguam radices egerit, qua Caſnar ſenex dicitur: eoque Enniū, vt Oſcæ linguæ peritum, ſcripſiſſe,

Quam primum caſci populi genuere Latini.

Caſcos Latinos, priſcos appellat. M. Tullius Tuſculanarum quæſtionum lib. 1, Itaque vnum illud erat inſitum priſcis illis, quos appellat caſcos Ennius. Citat autem Varro adagiū, tanquam à Manilio quodam profectum, qui dixerit non eſſe mirum ſi caſcum caſca duxiſſet, quoniam is canoras faciebat nuptias. Videtur eſſe iocus in anum vetulo nuptam, alluſumque ad vocem caſci, perinde quaſi deducatur à canēdo. Refertur ibidem epigramma Papinii cuiuſdam, quod ſcripſit in adoleſcentem nomine caſcam,

Ridiculum eſt quum te Caſcam tua caſca dicit.

Opinor adoleſcentem duxiſſe vetulam, proinde abſurdum videri, quoties caſca, id eſt vetula, maritum iuuenem, veluti ſuo ipſius nomine Caſcam vocaret. Fortaſſe prouerbii iocus ad priſcū nuptiarum morem ſpectat, quē refert Plutarchus in Problematis: Qui deducebant ſponſam in domum ſponſi, iubebant his verbis alloqui, Vbi tu Caius, ego Caia.

Δὶς διὰ πασῶν. 63

Δὶς διὰ πασῶν, id eſt, Bis per omnia. Hoc prouerbio diſcrimen ingens ac longiſſimum interuallū ſignificabant. Vnde quæ pugnantiſſima inter ſeſe viderentur, totóque diſſidere genere, ea δὶς διὰ πασῶν inter ſe diſcrepare dicebāt. Lucianus in lib. De cōſcribenda hiſtoria, Καὶ τὸ τῶν μουσικῶν δὴ τοῦτο, δὶς διὰ πασῶν ἐστὶ πρὸς ἄλληλα, hoc eſt, Denique iuxta muſicorū prouerbiū, δὶς διὰ πασῶν interuallo ſeſe mutuo reſpiciūt. Idē in Apologia, Ἀλλά μοι ὅπερ ἔοικεν, ὡς πάμπολυ τὸ ἐναντίον δὶς διὰ πασῶν, ὡς φασίν, αὐτὸς ἐκεῖνος μιμούμενος τῶν περιφόρων δουλεύειν, καὶ ἀνέχεσθαι

ὅσα μοι φησὶ τὸ βιβλίον, ἢ δημοσίᾳ πράττοντα τὰ κοινὰ, καὶ ἐς δύναμιν πολιτευόμενον, ἐπὶ τούτῳ παρὰ βασιλέως μισθοφορεῖν. διελθὼν δὴ καὶ ἰδίᾳ καθ' ἑκάτερον, σκόπει. διίστησι γὰρ τὸ τῶν μουσικῶν δὴ τοῦτο, δὶς διὰ πασῶν τὸ πρᾶγμα, καὶ τοσοῦτον ἐοικότες ἀλλήλοις οἱ βίοι ὅσον μόλυβδος ἀργύρῳ καὶ χαλκὸς χρυσῷ, καὶ ἀνεμώνη ῥόδῳ, καὶ ἀνθρώπῳ πίθηκος. μισθὸς μὲν γὰρ δὴ κἀκεῖ κἀνταῦθα, καὶ τὸ ὑπ' ἄλλῳ τετάχθαι· τὸ δὲ πρᾶγμα παμπόλλην ἔχει τὴν διαφοράν. id eſt, Quin illud mihi iam conſidera, quammaximo hæc inter ſeſe diſcrimine diſtare, videlicet in opulēti cuiuſpiam ædes adſcriptum, ſeruire ſeruitutem, & ea omnia perferre quæ libellus ille meus cōmemorat: & publice populi negotium gerentem, ac pro virili Rempub. adminiſtrantē, hoc nomine ab imperatore ſalarium accipere. Age, perpende hæc, & vtrunque per ſe priuatimque contemplare. Reperies nimirum, iuxta illud muſicorum prouerbiū, δὶς διὰ πασῶν, negotio diſcrimen ineſſe: & has duas vitæ rationes tantùm inter ſe conuenire, quantum affinitatis eſt plumbo cum argento, æri cum auro, anemonæ cum roſa, homini cum ſimia. Nam merces quidem accipitur & illic, quemadmodum hìc quoque, & vtrobique cōtingit vt alii ſubiectus pareas: cæterùm ipſius negotii non mediocris eſt diſſonātia. Hactenus Lucianus. Adagiū, vt is etiam indicauit, ex arte muſica mutuò ſumptum eſt. Nam Macrobius commentario in Somnium Scipionis ſecundo, quinque ſpecies harmoniarū commemorat, διὰ τεσσάρων, διὰ πέντε, διὰ πασῶν, διὰ πασῶν καὶ διὰ πέντε, & δὶς διὰ πασῶν. Ex compoſitis harmoniis διὰ τεσσάρων & διὰ πέντε, conſtituitur διὰ πασῶν: cui nominis hoc inditū eſt, quòd abſolutam reddat ſymphoniam. vt mihi videatur huc etiam illud reſpicere prouerbium quod alio loco commemorabimus, ἅπαντ' ὀκτώ. Similiter Plutarchus, & quicunque veterum, vel apud Græcos, vel apud Latinos, de muſicæ diſciplina conſcripſerunt, harmoniarū metam figunt in ea quæ vocatur δὶς διὰ πασῶν. Boetius itē libro De muſica primo, tradit antiquitus harmonicā rationem heptachordo duntaxat

ὑπάτη. conſtitiſſe, hoc eſt fidibus ſeptem: quarum ima ὑπάτη dicebatur,

νήτη. ſumma νήτη. Deinde alias chordas adiiciētibus aliis, ita creuit vocum numerus, vt ad duplicatū heptachordum perueniretur. Atque hic progrediendi finis futurus videbatur, niſi quòd ipſa ſymphoniarū ratio μέσην illam, quæ in heptachordo locum nomini cōgruentem obtinuerat, & vtroque ad extremā relata chordā, harmoniam διὰ τεσσάρων edebat, deſiderare videretur. Hac igitur adiecta, & in ſuum immiſſa locum, ad quindecim chordas peruentū eſt: quarum extremam alteram, προσλαμβανόμενον dixere, alteram νήτην ὑπερβολαίων. Ita fit vt μέση vtroque relata, reddat harmoniam διὰ πασῶν: rurſum extremarū vtralibet ad μέσην relata, eandem conſtituat harmoniam. Porrò ſumma relata ad imam, ſymphoniam reddat quam vocāt δὶς διὰ πασῶν, propterea quòd hac qua dixi ratione, bis complectatur eam harmoniam cui nomen διὰ πασῶν. Quoniam autem hac fini cōſtitit harmonica ratio, nec vlterius procedere licuit, tractum eſt in popularem ſermonem, vt quæ longiſſimo diſcrimine inter ſe diſſita eſſent, ea δὶς διὰ πασῶν diſtare dicerent: perinde quaſi dicas adeo ſeiuncta, vt magis ſeiungi non queant. Cui ſimillimum illud, ἐκ διαμέτρου, id eſt ex diametro. Verùm quoniā velut imprudentes, noſtrique penè dixerim obliti, paulò altius muſicam ingreſſi ſumus, quàm operis inſtituti ratio poſtulabat: libet obiter & illud ſubnectere, quod equidem arbitror nec admodum vulgo cognitum, nec iniucundum ſcitu fore. Etenim quū hæc meis illinerem commentariis, forte fortuna ſuperuenit Ambroſius Leo Nolanus, philoſoph' huius tempeſtatis eximius, & in perueſtigandis diſciplinarū myſteriis, incredibili quadā diligentia ſolertiáque præditus: neque verò mediocriter exercitatus euoluendis & excutiendis vtriuſque linguæ ſcriptoribus. Is igitur poſteaquam ſcribentibus nobis interueniſſet, recitatis iis quæ iam ſcripſeram, Vereor, inquam, Ambroſi, ne vulgus hoc muſicorum huic adagio noſtro δὶς διὰ πασῶν, negotium faceſſat obſtrepátque, ac prorſum δὶς διὰ πασῶν à mea diſcrepet ſententia: quippe qui non dubitarint harmoniarum limitem vel ad vigeſimum vocis gradum proferre. Quare tu problematum author, & muſices non modò ſcientiſſimus, verumetiam peritiſſimus, hoc mihi paucis, niſi moleſtū eſt, expedias velim: quam ob cauſam antiquitas tantopere metuerit vltra decimamquintam chordam vel tantillum progredi, vt etiā prouerbio res ea iactata fuerit: aut qui factum ſit vt hi neoterici non vereātur tanto ſpatio ſymphoniarum proferre pomœria: prætcritiſque veterum metis, & quemadmodū dici conſueuit, ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδῶντες, non vereantur etiā ad vigeſimam chordam procedere. Ad quæ ille familiariter arridens, Næ, tu, inquit, homo es plus ſatis diligens, vt quem hoc quoque ſolicitum habeat, quid cantorū συμπόσια de tuis ſentiant adagiis. quanquā ad propellendas muſicorum calumnias vnus ille ſat erat clypeus, te vetus adagium referre. Id vtique cōueniebat cum veterum muſicorum, à quibus ductū eſt, ratione quadrare. Veruntamen vt tibi magis quàm illis faciam ſatis, quid ego ſuper hac re vel obſeruarim vel ſentiā, paucis accipe. Principio, quæ res commouerit recentiores muſicos, vt antiquitatis limites prætericrint, ipſi ſanè viderint. At equidem duplicem video cauſam quamobrem antiquitas in δὶς διὰ πασῶν conſiſtendum duxerit. Primùm quòd ipſa natura videatur hanc ſymphoniarum velùti metam præſtituiſſe: quippe quæ modū hunc humanæ tribuerit voci, vt ad decimumquintum modò gradum intendatur. vltra quem ſiquis conetur progredi, non iam illa vox genuina ſed coacta factitiáque, & gannitus magis quàm vox videatur. Rurſus ſi altius nitaris eā deprimere, protinus à ratione vocis in ſcreatum quempiam degeneret. Proinde quū vbique conueniat artem, quoad licet, naturæ reſpondere, nō abs re mihi videntur veteres iiſdem cancellis circunſcripſiſſe rationem artis, quibus natura vocē humanā circunſcripſerat. Satis erat ad perſuadendum hæc, opinor, cauſa: quāquam altera magis vrget. Ea eſt huiuſmodi, Scis eſſe apud Boetium lib. De muſica 4, harmoniam muſices, non ratione tantùm, verùm & ſenſu perpendi oportere. Quapropter Ptolemæus apud hunc, quo dixi libro, Pythagoricorū quorundam ſententiam reiicit, qui in diiudicādis harmoniis plurimum tribuerint rationi, minimum ſenſui: quū dicerent ſenſum ſemina modò quædam cognitionis miniſtrare, at ratione perfectā conſtare ſcientiam. Rurſum Ariſtoxeni refellit opinionem, qui plus ſatis tribuerit ſenſibus, perpuſillū autem rationi: quū muſicam harmoniam ita temperatā eſſe oporteat, vt neque ſenſui ratio refragetur, neque ſēſus rationi reclamet. Neque diſſentit à Ptolemæo Ariſtoteles ſecundo Phyſicorum libro, negans muſicam merè mathematicā eſſe, ſed partim ratione, partim ſenſibus conſtare. quod fieri nequaquā poteſt ſi ſemel vltra decimamquintam intentionem, hoc eſt δὶς διὰ πασῶν, proceſſum fuerit. Nihil autem vetat ratio quo minus vel ad milleſimū vſque tonum progrediare, recurrentibus ſubinde videlicet iiſdem harmoniis, quas complectitur διὰ πασῶν. Neque ſecus hic procedere liceat quàm fit in numeris arithmetices, vbi non aliter agnoſcitur ἡμιόλιος, in duodecim millibus & octo millib', quàm in quatuor & ſex. Cæterùm harmoniæ ſenſus vltra decimamquintam vocem velut euaneſcit, iámque non magnopere refert quæ ſit harmoniæ ratio, quam non approbat ſenſus, & ideo non approbat ſenſus, quia nō euidenter percipit. Porrò quo minus percipiat, interuallum æquo longius in cauſa eſt. Rationis vis in immenſum ſe porrigit: at è diuerſo ſenſus corporis admodū anguſtis limitibus cohibetur. Quod enim accidit in oculorum ſenſu, vt ſi longius æquo ſemota ſint ea in quæ fertur videndi vis, obtundatur ac deficiat viſus, eóque magis deficiat, quo maiore diſtent interuallo: id multo magis accidit auriū ſenſui, quippe minus agili quàm oculorum. Iam verò quod vſu venit ſenſibus in percipiendis iis quæ obiiciuntur, idem vſu venit animo per ſenſum diiudicanti. Si colorem colori propius admoueas, &, quemadmodum Græci dicunt, πορφύραν παρὰ τὴν πορφύραν, nónne protinus dignoſcit ex collatione ſenſus, quātum alter ab altero diſcrepet, aut alteri cū altero conueniat? Itidem ſi vocem voci vicinam auribus exhibeas, incunctanter diiudicant quæ ſit alterius cum altera vel concordia vel diſcordia: ſin plus iuſto diſſitas interuallo, mox incipit anceps eſſe iudicium. Porrò quemadmodum citius hebetatur aurium ſenſus quàm oculorum, itidem citius obtunditur illarum quàm horū iudicium: propterea quòd altera res ex altera pendeat. Id ita eſſe, nō eſt cur pluribus argumentis confirmem, quū protinus ipſum experimentum fidem vnicuique facere poſſit. Pulſa chordam quampiam in organo, ſimúlque tange quæ ſit ab hac octaua. ſtatim rationi ſuffragans ſenſus, plenè percipiet harmoniam, & abſolutiſ-

ſimam eſſe ſuo quoque comprobabit calculo. Rurſum pulſata quapiam, ſimul moue aliam quæ ſit ab illa decimaquinta, ſtatim & percipiet & approbabit ſenſus ſymphoniã agnoſcens eam quam paulo antè ſenſerat in διὰ πασῶν. At verò ſi tacta ima, moueris ab hac decimamnonã, nihil quidem obſtrepit ratio quominus ſit harmonia, quæ fuerat in δὶς διὰ πασῶν cũ διὰ πέντε, verũ auris, acceptis vocibus, non perinde percipit harmoniæ rationem. Quòd niſi ſenſus certos quoſdã terminos haberet, intra quos certum illius & exploratum iudiciũ ſepiretur, nihil te vetuerit, ſi libeas, vel vſque ad χιλιάκις διὰ πασῶν ſymphoniam procedere. Neque enim ratio quicquã offenditur numero, modo eandem agnoſcat analogiam. Verùm corporis ſenſibus natura ſuos quoſdam limites præſcripſit, vltra quos progreſſi, ſenſim iam incipiũt quaſi caligare hallucinarique, neque iã certò, ſicuti ſolent, ſed ceu per nebulam (vt aiunt) ac per ſomnium iudicare. Non conueniebat autem vt, cuius incertum eſſet iudicium, id ad artis præcepta traheretur. At quoniam vltra decimumquintũ vocis gradũ veteres intellexerunt euaneſcere iudicium auriũ, ibi metam harmoniarum figendam eſſe iudicarunt: ne meritò quis illud tuũ adagiũ obiicere poſſet, ἀφανοῦς μουσικῆς οὐδὲν ὄφελος, id eſt, Occultæ muſices nulla eſt vtilitas. Iam igitur neoterici, qui contra veterum authoritatem, vltra ſummam chordã ὑπεράκρον adiecere, ad imam item adiecta vna, nõ perinde flagitium feciſſent ſi in decimanona chorda terminaſſent harmoniarum progreſſum: propterea quòd hac ima ad ſummam relata, ſi non auribus, certè rationi perfectam ſymphoniam repræſentat. Atqui in vigeſima neque ſenſus eſt harmoniæ, neque harmonia perfecta. Quare nihil eſt Eraſme, quòd adagio tuo vllam metuas calumniã. Hæc quũ mihi tum argute, tum admodum probabiliter ab Ambroſio meo dicta viderentur, nec ea quidem admodũ aliena à prouerbii ratione: libuit his meis lucubrationibus adiungere, futurum auctarium, haudquaquam, vt arbitror, ingratũ lectori non omnino faſtidioſo.

Vbi timor, ibi & pudor. 64

Ἵνα δέος, ἔνθα καὶ αἰδώς. id eſt, Vbi timor, ibi & pudor. Prouerbialis ſentẽtia, quæ hodiéque vulgo manet, cui ſimilis illa Terentiana, Omnes deteriores ſumus licentia. Et maxima pars hominum formidine fuſtis à malefactis temperat. Plato libro De legibus quinto, Ἡ δ᾽ ἄδεια ἀναιδείαν ἐγέννησεν. id eſt, Audacia verò parit impudentiam. ἄδειαν autem vocant, quũ abeſt metus. Item in Euthyphrone citat ex poeta quopiam: eſt enim hemiſtichion carminis heroici,

-ἵνα γὰρ δέος, ἔνθα καὶ αἰδώς. id eſt,
-vbi enim timor, & pudor illic.

Suidas indicat eſſe Epicharmi.

Foras Cares, non amplius anthiſteria. 65

Θύραζε κᾶρες, οὐκ ἔτ᾽ ἀνθεστήρια. id eſt,
Cares foras: peracta enim anthiſteria.

Dici conſueuit vbi quis ſemper eadem ſibi ſperat cõmoda, aut idem ſemper licitũ fore credit quod aliquando pro temporis ratione fuerit permiſſum. Veluti ſiquis ſemel expertus cuiuſpiam liberalitatem, ſubinde redeat, aliquid muneris petens: aut quũ pueri permiſſam ſibi ad tempus feriandi ludendique facultatem vltra tempus prorogant. Originem prouerbii tradunt ad hunc modum. Athenienſibus menſis quidam ἀνθεστηριών appellabatur, quòd is plurimos flores progigneret. In hoc feſta quæpiam agebantur, & conuiuia liberiora, quemadmodum in Saturnalibus fieri cõſueuit apud Romanos: in quibus & ſeruis accũbere licebat, feriatis interim ab opere. Exactis autem feriis, quũ iam ad ſolitas operas reuocarentur, hoc pacto dicebant heri, Foras Cares: nõ iam amplius anthiſteria. Cares autẽ ſeruos appellabant, quòd ea gens mercenariis operis quæſtũ factitaret, velut omnium ſerui quicunque cõduxiſſent. Sunt qui dicant Cares olim Atticæ regionis partem obtinuiſſe. Athenienſes autem, quũ Anthiſteriorũ ſolennitatem agerent, ſolere Cares in ciuitatem atque in domos receptos ad feſti communionem admittere: deinceps peracto ſolennitatis tempore, ſiquos è Caribus offendiſſent in vrbe ceſſantes, per iocum dicebant,

Θύραζε κᾶρες, οὐκ ἔτ᾽ ἀνθεστήρια. id eſt,
Exite Cares: acta enim anthiſteria.

Sonat autem ea vox Græca perinde quaſi dicas Floralia Latinè, quorum licentia multorum literis notiſſima eſt. Non diuerſum eſt quod ait Seneca in ludicro in Claudium ſcripto, Non ſemper erunt Saturnalia. Nam Saturnalibus, ſeruis quoque libertas erat.

ἀνθεστήρια. *Non ſemper erunt Saturnalia.*

Fures clamorem. 66

Οἱ φῶρες τὴν βοὴν, id eſt, Fures clamorem, ſubaudiendum, timent aut ſenſerunt. Quadrabit in eos, qui ſibi conſcii metuunt ne deprehendantur: aut qui peracto maleficio fugitant pauitantque. Habet autem hoc cum omnis malefacti cõſcientia, tum præcipuè furti, vt hominem trepidum reddat ac lucifugam. Vnde eſt in Hebræorum ſentẽtiis, impium vel perſequente nullo fugere. Huc alluſit Vergilius,

Et quum clamarem, Quò nunc ſe proripit ille?
Tityre coge pecus, tu poſt carecta latebas.

Funiculum fugiunt miniatum. 67

Τὸ χοινίον φεύγουσι τὸ μεμιλτωμένον. id eſt,
Vitant ſinopi collitam reſtim rubra.

Aptè dicetur, vbi quis properat officio ſuo fungi, non ex animo, ſed ne in mulctam incidat. Carmen ſumptum ex Ariſtophane, cuius interpres & item Suidas huiuſmodi fermè commemorant: Athenienſium magiſtratus variis modis conati ſunt efficere vt populus quammaxime frequens ad cõcionem ventitaret. obiectis enim repagulis quibuſdam vias reliquas occludebant quæ non ducerent ad forum: tum merces tollebant ex mercatu, ne quid hac gratia ibi ceſſaretur: denique funem parabant rubro colore (quem μίλτον, id eſt, interprete Plinio, minium vocant Latini, nonnulli cinabarim appellant) oblitum. Hoc duo miniſtri publici populum cingentes, agebant in concionem. Studebat quiſque funiculum effugere, propterea quòd quiſquis colore notatus appareret contagio funis, is mulctam pendere cogebatur. Vnde qui notam metuunt, eos eleganter dicemus φεύγειν τὸ χοινίον μεμιλτωμένον. id eſt, fugere funiculum miniatum.

μίλτος.

Fortunatior Strobilis Carcini. 68

Εὐδαιμονέστερος καρκίνου στροβίλων, id eſt, Fortunatior Carcini Strobilis. Ironia prouerbialis in infœlicem & improbũ. Carcinus poeta quiſpiam fuit, cuius filii dicti ſunt Strobili ab Ariſtophane, quos & γλυκυτραχήλους vocat, id eſt dulcerruicos. Iocus autem ſumptus eſt à nominum alluſione. Nam Græcè Carcinus cancrum, Strobili cochleas ſignificãt. vtrunque genus diſtortũ ac fœdum. Adagium recẽſetur apud Suidam & Zenodotũ. extat apud Ariſtophanẽ in Pace.

γλυκυτράχηλος.

Feſto die ſiquid prodegeris. 69

Plautus in Aulularia ſub perſona ſenis Euclionis, Feſto die ſiquid prodegeris, profeſto egere liceat, niſi peperceris. Schema prouerbiale. admonet autem ne in ſumptibus ſolennibus ita profuſi ſimus, vt non ſuppetat quo feramus quotidianos. Nam feſti dies vel ſacris offerendis, vel diurnis epulationibus, vel ludis in honorem deorum, vel feriis obſeruandis celebrabantur: profeſti ad rei priuatæ publicæque adminiſtrationem concedebantur. Accommodabitur non perperam & in eos qui iuuenes rem prodigunt, eſuriturii ſenes: quive intempeſtiuè profundunt, poſtea deſideraturi.

Feles Tarteſſia. 70

Γαλῆ Ταρτησσία, id eſt Feles Tarteſſia. De magnis & ridiculis dicebatur. Tarteſſii ſunt in Iberia, apud quos feles maximæ naſci dicuntur. Fortaſſe non ineptè dicitur & de rapacibus. Ariſtophanes in Veſpis,

Ὥσπερ αἱ γαλαῖ κρεάδια κλέψασαι
Τηροῦσί τ᾽ ἐμὲ τὸν ὀβελίσκον.
Nunc vti felem rapta carne,
Obſeruant geſtantem veruа.

Item Lucianus, quũ ait, ἁρπακτικώτεροι τῶν γαλῶν, id eſt, rapaciores felibus: nimirum & ipſe felũ ſignificat rapacitatem vulgo notam fuiſſe.

Ferre iugum. 71

Plautus in Curculione, Iámne fert iugum? De puella percunctatur quiſpiam, num iam per ætatem virum reciperet.

Id enim ſignificari,ſatis arguunt ea quæ ſequũtur,Tam à me pudica eſt, quaſi ſoror mea ſit. Horatius in Odis, de puella nondum viro matura,

Nondum ſubacta ferre iugum valet Ceruice.

Videlicet indicans vnde ducta ſit translatio, nimirum à iuuenco, cui nondum ſuppetunt vires vt ducendo aratro pares operis vices ſuſtineat. Nam & coitus, duorum ex æquo negociũ eſt, itidem vt in iugo:vnde dictum etiã coniugiũ.

Feli crocoton. 72

Γαλῇ κροκωτόν, id eſt, Feli crocoton. ſubaudiendum, das, aut addis. Dici ſolitum quoties honos additur indignis, & quos haudquaquam decet. aut quum datur quippiam iis qui munere non norunt vti: veluti ſiquis à muſis alieniſſimo belliſſimum donaret librum. Crocoton veſtis genus eſt rotundæ ac fimbriatæ,qua diuites vtebãtur matronæ. Apud Nonium in dictione Richa,refertur inter veſtes delicatas & crocoton.Sic enim arbitror legendũ,mollicinam crocotam, chirodatam richam. Ac teſte Plutarcho,quidam Herculem pingebant κροκωτοφόρον, Omphalæ ſeruientem. Sumptum adagium ab apologo Stratidis : quem alio loco narrauimus. Porrò vox hæc γαλῆ felémne ſignificet,an muſtelã,an quem vulgo catum appellant,quoniam inter eruditos controuerſum eſſe video, relinquo aliis iudicandum.

Nonij locus. γαλῆ.

Muſtelam habes. 73

Γαλῆν ἔχεις, id eſt, Muſtelam habes. In eum quadrat cui omnia ſunt inauſpicata,tanquam fatis ac diis iratis,vt aiunt. Olim creditum eſt,hoc animal inauſpicatum infauſtumque eſſe iis qui haberent, domique alerent: vt non admodum diſſideat ab illis,Equũ habet Seianum,& Aurum habet Toloſanum. Vnde nunc etiam apud quaſdã gentes,nominatim apud Britannos,infelix omen habetur, ſi quũ paratur venatio,aliquis muſtelam nominet: cuius etiam occurſus vulgo nunc habetur inauſpicatus. Adagiũ refertur à Diogeniano.

Faſtuoſus Maximus. 74

Κόμπος Μάξιμος, id eſt,Faſtuoſus Maximus.in eum dicebatur qui ſibi plus ſatis arrogaſſet in ſapientia. Sumptum à moribus Maximi cuiuſpiam arrogantis, & ſibi immodicè placentis. In nonnullis exemplaribus inuenio κομπὸς Μάξιμος. Græcis κόμπος arrogantiam inſolentiámque ſignificat, vnde κομπεῖν καὶ κομπάζειν. Proinde & Euripides γλώσσης τε κόμπον, id eſt, Linguæque faſtus. Recenſetur & hoc in Diogeniani collectaneis.

E multis paleis paulum fructus collegi. 75

Ἐκ πολλῶν ἀχύρων ὀλίγον καρπὸν συνήγαγον. id eſt,Ex multis paleis parum fructus collegi.id eſt,multo labore nõ multum emolumenti ſum conſecutus.aut,E verboſo ſermone paululum bonæ ſententiæ percepi:ex ingenti volumine minimũ doctrinæ retuli. Tranſlatum ab excuſſoribus tritici.

Oportet remum ducere qui didicit. 76

Δεῖ κώπην ἐλαύνειν μαθόντα, id eſt, Oportet remum impellere eum qui didicerit. Vnumquẽque decet eam artem exercere quã antea doctus ſit. Refertur à Plutarcho in commentariolo cui titulus ὅτι διδακτὸν ἡ ἀρετή. Idem admonet Horatianum illud in Arte poetica,

Ludere qui neſcit,campeſtribus abſtinet armis:
Indoctuſque pilæ diſcive trochive,quieſcit:
Ne ſpiſſæ riſum tollant impune coronæ.
Qui neſcit,verſus tamen audet fingere.

Quin & hodiernis temporibus huiuſmodi vulgo iactatur adagium,Qui luſus non nouit legem,abſtineat.

Ex ipſo boue lora ſumere. 77

Ἐκ τοῦ βοὸς τοὺς ἱμάντας λαμβάνειν,id eſt,Ex ipſo boue lora ſumere dicuntur,qui quo lædant quempiã,id ab ipſo quem lædunt accipiũt.Veluti ſiquis verſibus inceſſeret eũ à quo carminis componendi rationẽ didiciſſet: aut tyrannus pecuniã extorqueat à ciuibus, qua ſatellitium ad opprimendã ciuitatem alat: aut ſiquis rhetorices præſidiis rhetoricem oppugnaret. Metaphora ſumpta ab agricolis, qui lora cædunt è boum tergoribus,quibus boues vinciũt. Plutarchus in commentario cui titulus ὅτι οὐκ ἔστι ζῆν ἡδέως, Τί δὴ λέγει λοιπὸν ἡ ἀν-καὶ γὰρ ἡ φύσις τῆς σαρκὸς,ὕλην ἔχουσα νόσων ἐν ἑαυτῇ, καὶ τοῦτο δὴ τὸ παιζόμενον,ἐκ τοῦ βοὸς τοὺς ἱμάντας λαμβάνουσα, τὰς ἀλγηδόνας ἐκ τοῦ σώματος.id eſt,Quid igitur,dixerit quiſpiam?Satis eſt ipſa corporis natura,morborũ materiam in ſe continens,ac iuxta quod ioco dici ſolet, tanquam ex ipſo boue lora ſumens, ita ex ipſo corpore dolores.

Ex vno omnia ſpecta. 78

Ἐξ ἑνὸς τὰ πάνθ' ὅρα, id eſt, Ex vno omnia ſpecta. Vergilius item,

-& crimine ab vno Diſce omneis.

Admonet adagium, ex vnius euentus experimento, reliquorum ſimilium coniecturam oportere facere. Refertur à Suida. tametſi is oſtendit in eos dictum qui perperam ex vno quopiam æſtimant omnia. Legit enim non ὅρα, ſed ὁρῶ. Veluti ſiquis vnum Gallum expertus perfidum, iudicaret omnes eſſe tales.

Ex aſpectu naſcitur amor. 79

Ἐκ τοῦ εἰσορᾶν γὰρ γίγνεται ἀνθρώποις ἐρᾶν. id eſt,

Amor ex videndo naſcitur mortalibus.

Senarius prouerbialis, admonens, oculos amorem potiſſimum conciliare. Non enim amatur incognitum: ex conuictu naſcitur amor mutuus. Et oculi præcipuè ſunt ad amandum illices. In his enim peculiaris animi ſedes:& in his aiũt poetæ Cupidinem excubantem ſua iacula mittere. Maro velut indicauit adagium,quum ait,

Vt vidi,vt perii,vt me malus abſtulit error.

Rurſum in Georgicis,

-vritque videndo Fœmina.

Item apud Terentium, Chærea viſa duntaxat virgine, quàm impotenter cœpit ardere. Iuuenalis prodigii loco refert de cæco amante,

Qui nunquam viſæ flagrabat amore puellæ.

Legimus,philoſophos quoſdam, & inter hos Democritum, ſibimet oculos ademiſſe, tanquam omnium malarum cupiditatum authores. Quapropter piorum hominum eſt meminiſſe,haudquaquam eſſe tutum videre quod non licet concupiſcere. Prouerbii meminit Diogenianus.

E ſublimi me derides. 80

Ἀφ' ὑψηλοῦ μου καταγελᾷς. id eſt, E ſublimi me derides. De eo qui cum faſtu ridet quempiã ac deſpectim. Tranſlatum ab iis qui ex edito loco verba faciunt. Vnde & Deſpicere dictum à Latinis pro contemnere, quòd quiſquis in eminenti loco eſt, is,veluti tutior, negligit eum qui ſtat in humiliore loco.

Deſpicere.

Extra lutum pedes habes. 81

Ἐκ τοῦ πηλοῦ πόδας ἔχεις, id eſt,Extra lutũ pedes habes,hoc eſt,emerſiſti è periculo,aut extra periculum conſtitutus es. A viatoribus ſumptum. Simile illi, ἔξω βέλους, id eſt,extra iaculum. Et in luto dicuntur hæſitare qui moleſtis inuoluũtur negotiis,vnde ſe nequeant explicare.

In luto hæſitare.

Ex vmbra in ſolem. 82

Ex vmbra in ſolem educere,eſt rem prius abditã & otioſam in publicum & in communem vitæ vſum deducere. Tranſlatum ab athletis,quibus mos, ſolis & pulueris patientia confirmare corporis robur. Delicatorũ autem eſt,in vmbra latitare. Venuſtius fiet ſi ad animi rem torqueatur: veluti ſiquis dicat,philoſophiã à Socrate ex vmbra in ſolem eſſe productam. Exempla paſſim apud ſcriptores obuia.

Excubias agere in Naupacto. 83

Φρουρήσεις ἐν Ναυπάκτῳ. id eſt, Excubare Naupacti. Achiui capta Naupacto,Pauſaniam excubiis cuſtodiæque præfectũ interfecerunt,authore Theopompo. Vnde res in iocũ vulgi videtur abiiſſe, aduerſus eos qui pereunt ignauia ſua,aut qui munus odioſum ac plenum diſcriminis adminiſtrãt. Refertur à Zenodoto. Suidas effert ad hunc modum, φρουρήσεις ἐν Ναυπάκτῳ,id eſt, Excubabis Naupacti. Is adfert & aliam adagionis originem. Quum iis qui Naupactũ præſidio tuebantur,perpuſillũ ſalarii depẽderetur, atque illi plurima quæ ad rem pertinebãt, emerẽt,militari ioco iactatũ eſt,vt apparet, in eos qui fruſtra ſudarent, quóſque ſua ſpes fruſtraretur. Naupactus autem, Aetoliæ ciuitas,quam tum Philippus obtinebat, à compingendis nauibus dicta, quòd illic Heraclidæ primum nauem extruxerint.

Naupactum.

Deuotionis templum. 84

Ἀρᾶς ἱερόν, id eſt, Execrationis templum. In eos dicebatur qui crebris execrationibus vti conſueuerunt. Qui mos nũc vulgò pleriſque plurimũ improbandus, vt nihil dicãt niſi diras admiſceant deuotiones & imprecamina, vel ipſo horrẽda auditu. Erant autẽ antiquitus etiam publicæ quædã deteſtationes, velut apud Athenienſes, in eum qui viã non mõſtraſſet erranti, in quarũ locum Chriſtianis ſucceſſit ea quam vocant excommunicationẽ. Item deuotiones hoſtium, quarum meminit Macrobius: & Horatius in Odis,

Diris agam vos: dira deprecatio
Nulla expiatur victima.

Heſychius indicat templum execrationis fuiſſe Athenis, cuius meminerit Ariſtophanes in Horis, dici porrò de graui calamitate. Alibi, ni fallor, nobis dictũ eſt de execrationibus tragicis, quas Diogenes philoſophus iocabatur ſibi occurriſſe, quòd viueret ἄπολις, ἄοικος, ἀπατρις, ἀχρήματος, ἄστατος καὶ ἐφημερόβιος. id eſt, Carens domo, ciuitate, patria, pecunia, nullam habens certam ſedem, & in diem viuens. Prouerbium refertur à Diogeniano.

Diogenis philoſophi iocus.

Expertes inuidentiæ muſarum fores. 85

Ἄφθονοι μουσῶν θύραι. id eſt, Cãdidæ muſarũ ianuæ. De iis dictitatũ qui literaturã ſuam candidè libentérque impertiũt aliis, & ad docendũ prompti propenſique ſunt. Neque malè congruet etiã in dociles. iuxta id quod alibi commemorauimus, αἰ ἐπ᾽ ὠϊμαι μουσῶν θύραι, id eſt, Apertæ muſarum ianuæ.

Eurybatizare. 86

Εὐρυβατίζειν, id eſt, Eurybatizare, eſt improbis vti moribus. Eurybatus ex Cercopibus vnus fuit, inſignitæ improbitatis homo. huius meminit Lucianus in Pſeudomãti, ὑπὲρ τοὺς Κέρκωπας, ὑπὲρ τὸν Εὐρύβατον, ἢ Φρυνώνδαν, ἢ Ἀριστόδημον, ἢ Σώστρατον. id eſt, Vltra Cercopas, vltra Eurybatum, aut Phrynondam, aut Ariſtodemum, aut Soſtratum. Neque verò vnus duntaxat huius nominis fuit, infamis verſutia, morumque improbitate. Nam & Epheſius quidam Eurybatus fuit, qui quum à Crœſo cum multa pecuniarum vi miſſus eſſet vt exercitum contraheret, ad Cyrum defecit, vt author eſt Ephorus. Alii malunt ad Eurybatum referre qui fuiſſe perhibetur alter è Cercopibus, vt dixi. Duris ad Eurybatũ refert Vlyſſis ſocium. Nicander prodidit, Eurybatum quendam Æginenſem fuiſſe longè verſutiſſimum ſceleſtiſſimúmque. Neque verò deſunt qui dicant hoc nomine furẽ fuiſſe quẽpiam aſtutia ſingulari: is quum deprehenſus captuſque ſeruaretur, cuſtodes in conuiuio animi cauſa iuſſerunt vt oſtenderet quibuſnam modis conſueuerit domos conſcendere. Quumque illum initio renuentem, ſcilicet tanquam inuitus facturus eſſet, rogarent inſtantius, ac vix tandem perſuaſiſſent: ille aptatis ſpongiis ac ſtimulis, ferreiſque retinaculis, (quas ἐγχειτελίδας Græci vocãt) parietem cœpit cõſcendere. Porrò ſuſpectantibus illis, & artificii nouitatẽ admirãtibus, Eurybatus prehenſo laqueari per tegulas aufugit priuſquã illi domũ circumire potuerint. Atque hunc ad modũ deluſis cuſtodibus, periculum euaſit. Meminit huius & Euſtathius in primũ Iliados, admonẽs, eam vocem ambiguè pronunciari, Εὐρύβατον & Εὐρυβάτην, dictum autem παρὰ τὸ εὐρυβαίζειν, quòd latè graſſaretur. Itaque peculiariter conueniet in eum qui dẽprehenſus, arte quapiam elabitur.

ἐγχειτελίδες.

Faciunt & ſphaceli immunitatem. 87

Καὶ σφάκελοι ποιοῦσιν ἀτέλειαν, id eſt, Faciunt & ſphaceli immunitatem. Athenis celebratum prouerbiũ de iis qui quouis prætextu quod volunt aſſequuntur. Natũ aiunt ab euentu huiuſmodi, Piſiſtratus tyrannus decimas exigebat ab Athenienſibus, eorum quæ in agris prouenirent. Itaque quum aliquando obambularet, vidérétque ſenem quendam in ſaxis quibuſdam (hoc eſt, loco petricoſo) laborantem, rogabat quoſnam fructus inde colligeret: at is reſpondens, Dolores, inquit, & ſphacelos: atque horum decimas exigit Piſiſtratus. Porrò tyrannus admiratus hominis libertatem, decimas Athenienſibus remiſit. Ea res in vulgi ſermonẽ abiit, etiam ſphacelos immunitatẽ parere. Sphacelus autem morbi genus eſt, quod ex immodica defatigatione ſolet accidere. Quidã putant eſſe tormina articulorum: quidã oſſium tabẽ. Theophraſt. lib. De cauſis plant. 5, demonſtrat & plantarum radicibus vitium accidere, quod ab hominum morbo σφακελισμὸς appelletur. Adagium recenſetur à Suida. Heſychius indicat, quemlibet dolorem grauem, ſphacelum dici.

Piſiſtratus decimas remittit Athenienſibus.

Et meum telum cuſpidem habet acuminatam. 88

Ipſiſſimam prouerbii ſpeciem habet quod ſcriptũ eſt apud Homerum Iliadis υ, ſub Hectoris perſona,

– ἐπεὶ ἦ καὶ ἐμὸν βέλος ὀξὺ πάροιθεν. id eſt,
Telum quando meum quoque cuſpide acuta eſt.

Rectè vtemur quoties fatebimur nos inferiores quidẽ eſſe, verùm non deeſſe tamen quo queamus nocere. Cui ſimile Virgilianum illud,

– & noſtro ſequitur de vulnere ſanguis.

Item illud apud Ouidium,

Et mihi ſunt vires, & mea tela nocent.

Ignaui vertitur color. 89

Τοῦ κακοῦ τρέπεται χρώς, id eſt, Ignaui vertitur color. Plutarchus in cauſis naturalibus, problemate, Quã ob rem polypus colorem mutet, hoc tanquam prouerbio iactatum adducit, διὸ καὶ λέγεται, τοῦ μὲν κακοῦ τρέπεται χρώς. id eſt, Ignaui vertitur color. Nam id accidit in metu vt vultus exalbeſcat, maximè timidis, videlicet ſanguine ad vitalia refugiente. Pluſculum accedit veneris, ſi ad animum transferatur: veluti ſi dicas, philoſophum nihil omnino formidare eorum quæ vulgus horret. Τοῦ μὲν γὰρ τε κακοῦ τρέπεται χρώς, id eſt, Vertitur ignaui ſanè color. Porrò prouerbium natum eſt ex Homeri ex Iliados ν. carmen ſic habet,

Τοῦ μὲν γάρ τε κακοῦ τρέπεται χρὼς ἄλλυδις ἄλλη,
Οὐδέ οἱ ἀτρέμας ἧσθαι ἐρητύετ᾽ ἐν φρεσὶ θυμός,
Ἀλλὰ μετοκλάζει, καὶ ἐπ᾽ ἀμφοτέρους πόδας ἵζει·
Ἐν δέ τέ οἱ κραδίη μεγάλα στέρνοισι πατάσσει,
Κῆρας οἰομένῳ. πάταγος δέ τε γίγνετ᾽ ὀδόντων.
Τοῦ δ᾽ ἀγαθοῦ οὔτ᾽ ἂρ τρέπεται χρὼς, οὔτε τι λίην
Ταρβεῖ. id eſt,
Vertitur ignaui color, euariátque ſubinde,
Nec mens certa manet: verùm huc illucque vacillat,
Ac migrans è corde, pedes in vtroſque reſidit.
Palpitat & validè cor ei præcordia ſubter,
Fata putanti animo: occipiunt quoque ſtridere dentes.
Contrà forti nec variat color, at neque valde
Horreſcit.

Ad conſilium ne acceſſeris antè quàm voceris. 90

Μὴ πρότερον εἰς βουλὴν παρέλθῃς πρὶν ἂν κληθῇς, id eſt, Ad conſiliũ ne acceſſeris prius quàm voceris. Hæc ſententia, quæ nũc nomine Catonis celebratur, prouerbialis fuiſſe videtur, vel Plutarcho teſte, cuius hæc verba ſunt, libro συμποσιακῶν primo, Ἀπῶς μὲν οὖν, ἔφη, καὶ παροιμιώδης Μενέλαος, ἐγένετο σύμβουλος ἐφ᾽ ὃν αὐτομάτως παρακεκλημένος. id eſt, Ridiculus igitur, inquit, & prouerbio obnoxius Menelaus, ſiquidem conſultor factus eſt non acceſſitus. Niſi quis mauult hæc ad illã referre parœmiam,

Αὐτόματοι δ᾽ ἀγαθοὶ ἀγαθῶν ἐπὶ δαῖτας ἴασι. quam alias referemus.

Iucundiſſima nauigatio iuxta terram, ambulatio iuxta mare. 91

Plutarchus primo Sympoſiacõn libro, veluti vulgò iactatum citat, Πλοῦς μὲν ὁ παρὰ γῆν, περίπατος δὲ ὁ παρὰ θάλατταν ἥδιστος. id eſt, Nauigatio iuxta terram, rurſum ambulatio quæ fit iuxta mare, iucundiſſima eſt. Rectè torquebitur ad eã ſententiam, vt dicamus ita demum eſſe iucundiſſimũ vnumquodque, ſi diuerſi generis admiſtu temperatũ adhibeatur: veluti ſi in luſibus nonnihil eruditionis aſpergas: rurſum in ſtudiis aliquid ludicrum admiſceas. Simillimũ eſt huic quod ex Philoxeno poeta citat idem in commentario quem inſcripſit, Quomodo ſint audiendi poetæ, τῶν κρεῶν τὰ μὴ κρέα ἥδιστά ἐστι, καὶ τῶν ἰχθύων οἱ μὴ ἰχθύες. id eſt, Ex carnibus, quæ carnes non ſunt, ſuauiſſimæ: item ex piſcibus qui non ſunt piſces. Itidem philoſophia admiſta poematis, magis delectat: & poeſis admiſta philoſophiæ, magis capit animum.

Cupidinũ crumena porri folio vincta eſt. 92

Πρασίου φύλλῳ τῶν ἐρώτων δέδεται βαλάντιον, id eſt, Porri folio amorum vincta eſt crumena. Refertur eodem in loco quem modò citauimus, ſed præſtat ipſius verba ſubſcribere, Ὅ γ᾽ ἂν περιμάλιστα θαυμάσειεν, φειδωλὸς ἀνὴρ καὶ μικρολόγος ἐμπεσὼν εἰς ἔρωτα, καθάπερ εἰς πῦρ σίδηρος, ἀνεθεὶς καὶ μαλαχθεὶς, ἀπα-

λις ἢ ψυχρὸς ἢ ἰδιώτης. ὥστε τοῦτο τὸ παιζόμενον μὴ πάνυ φαίνεσθαι μάταιον, ὅτι πράσου φύλλῳ τὸ τῶν ἐρώντων δέδεται βαλάντιον. ἐλέχθη δὲ ἢ ὅτι τοῖς μεθύουσι τὸ ἐρᾶν ὅμοιόν ἐστι. ποιεῖ γὰρ θερμοὺς καὶ ἱλαροὺς καὶ διακεχυμένους. id eſt, Quódque vel maximè miretur aliquis, vir parcus & ſordidus, ſimulac in amorem inciderit, non aliter quàm igni impoſitum ferrum, fit mollior ac tener, lentus ac ſuauior: vt nõ vſquequaque deridiculum videatur illud quod ioco populari dicitur, Cupidinum crumenas porri folio vinctas eſſe. Dictum eſt autẽ ob eam cauſam, quòd amor adſimilis ſit ebrietati: reddit enim calidos & hilares & effuſos. Plutarchus itaque ſentire videtur, prouerbiũ alludere ad porri naturam: cuius vis eſt calefacere, ciere vrinam, irritare Venerem, mouere menſes, & aluum inflare, quemadmodũ docet Dioſcorides lib. 2. Suidas oſtẽdit hoc adagium dictum de iis qui per amorẽ immoderatos faciũt ſumptus, luxuique indulgent. quemadmodum ſolent in comœdiis amatores. Plutarchus in libello quem inſcripſit ἐρωτικός, hoc quoque inter cæteras Cupidinis ſiue Amoris laudes commemorat, quòd è ſordido ſplendidum, è parco liberalem, è triſti ciuilem, è timido audacem reddit hominem. Proinde Cupidinis loculi, porri folio vincti dicuntur, quòd facilè ſoluantur, vel quòd admodũ fragile ſit porri folium, vel quòd huius genuina vis, ſoluere corpus ac mouere.

Quem fortuna pinxerit. 93

Ον τύχη μέλανα γράφει, τοῦτον ὁ πᾶς χρόνος οὐ δύναται λευκᾶναι. id eſt, Quem fortuna nigrum ſcripſerit, hunc non vniuerſum æuum candidum reddere poteſt. Hoc eſt, cui fortuna refragatur, huic, quicquid tentauerit, infœliciter cedet. Alluſum eſt ad nigros & albos calculos ſuffragiorum. Recenſetur in Collectaneis Apoſtolii.

Qui mori nolit ante tempus. 94

Athenæus in ſermonibus conuiuialibus, de Sybaritis huiuſmodi refert prouerbium, Ο βουλόμενος ἐν Συβάρει μὴ πρὸ μοίρας ἀποθανεῖν, οὗτοι δεόμενοι ὅτι ἀνίσχοντα τὸν ἥλιον ὁρᾶν δεῖ. hoc eſt, Qui nõ velit apud Sybaritas ante diem fatalem mori, eum haud oportet ſolem cõſpicere, nec occidẽtem, nec orientem. Hoc ideo vulgò iactatum ſcribit, quòd Sybaritarũ ciuitas in humili loco ac velut in conualle ſita fuerit: vt æſtatis tẽpore mane pariter ac veſpere frigus immenſum ſentirent, meridie intolerandum ardore. Cicero libro De finibus bonorum ſecundo, docet idem dictum in quoſdã aſotos, cui genti nomen inditum eſt à luxu vitæ. nam ſub ſolis occaſum erant ebrii, mane ſtertebant. Columella in proœmio rerum ruſticarum, vſurpat in ganeones, qui noctes libidinibus & ebrietate, dies ſomno vel ludo conſumunt. Mox deinde (inquit) vt apti veniamus ad ganeas, quotidianã cruditatem Laconicis excoquimus, & exuſto ſudore ſitim quærimus, noctéſque libidinibus & ebrietatibus, dies ludo vel ſomno conſumimus. Ac nos dicimus fortunatos quòd nec orientem ſolem videmus nec occidentem.

Barbæ tenus ſapientes. 95

Ἐκ πώγωνος σοφοὶ, καὶ Ἀπὸ πώγωνος σοφισταὶ, & Ἀπὸ πώγωνος φιλόσοφοι. id eſt, Barbæ tenus ſapiẽtes, & ſophiſtæ, & philoſophi. Sic appellabantur qui præter barbam & pallium nihil haberent philoſophi. Vſurpatur aliquoties apud Plutarchum in Sympoſiacis. Huc alluſit Horatius, quum ait,

-iuſſit ſapientem paſcere barbam.

Lucianus item ſubinde iocatur in philoſophorum τὸν βαθὺν πώγωνα, id eſt profundam barbam. In Eunucho Bagoas ait, Si philoſophum oporteat ex barba metiri, hircos primã laudem ablaturos. Similiter Martialis,

Propendet mento nec tibi barba minor.

Rectè torquebitur in eos qui vniuerſam vitæ ſanctimoniã non in animo, neque in moribus, ſed in cultu conſtituunt.

Inter lapides pugnabant, nec lapidem tollere poterant. 96

Plutarchus quartæ decadis Sympoſiacæ, problem. 1, ἰδὼν δὲ τὸ παιδίον ἅμα τῷ Φίλωνι τὸν ἄρτον ἄρτῳ χορτάζοντα, ἄλλου δὲ μηδενὸς δεόμενον, ὦ Ἡράκλεις, ἔφη, τοῦτ' ἄρα ἦν τὸ λεγόμενον,

Ἐν δὲ λίθοις ἐμάχοντο, λίθον δ' οὐκ ἦν ἀνελέσθαι. id eſt,

Vbi verò videret miniſtrum puerum, vnà cum Philone, vtentem pane, neque præterea quicquam requirẽtem, Papæ, inquit, hoc nimirum erat illud quod vulgò dici ſolet,

Pugna erat in ſaxis, neque ſaxum tollere quibant.

Apparet dictum in eos qui præſenti commodo non fruantur, vel ob ignauiam, vel ob peruerſam de rebus opinionẽ: vt qui vel ſaxum grauentur ex aceruo tollere, quo repellant aduerſarium. Refertur idem carmen apud Athenæum libro decimo: & aliud ſubiicitur, veluti conſimilis ſententiæ,

Διψῶν δ' ἐκάθηστο λίμνῃ ἐν ὕδατι χείλεσιν ἤγγιζεν. id eſt,

Deperiere ſiti, ſuperante ad labra liquore.

In alio mundo. 97

Ὡς ἐν ἄλλῳ κόσμῳ, id eſt, Tanquam in alio mundo. Schema prouerbiale eſt, quo nunc etiam vulgus vtitur: de iis qui lõgè latéque diſſidẽt à moribus aliorum, aut quibus omnia noua videntur, aut qui longè diſſiti ſunt à patria. Plutarchus in Sympoſiacis, τὸ δὲ τῶν Ἑλλήνων ἡμῖν γένος ἀλλόφυλον ὅλως καὶ ἀπηνὲς τελεῖ, ὥσπερ ἐν ἄλλῳ τινὶ κόσμῳ γεγονότων καὶ ζώντων. id eſt, At Græcorum genus prorſus alienum ac peregrinum à nobis, velut in alio quopiam mũdo natorum ac viuentium. Non diſſimili figura dixit Horatius in Odis,

- quid terras alio calentes Sole mutamus?

Et Macrobius in præfatione Saturnaliũ, Niſi ſicubi nos ſub alio ortos cælo, Latinæ linguæ vena nõ admittet. Quũ enim cælum ſit omnibus commune, figuratum ſit neceſſe eſt, Sub alio cælo naſci. Et de campis Elyſiis apud Virgilium,

- ſolémque ſuum, ſua ſidera norunt.

Suum dixit, tanquã à noſtro diuerſum. Itẽ Claudianus,

- ſunt altera nobis

Sidera, ſunt orbes alii: lumẽnque videbis Purius.

Rurſum Virgilius in Bucolicis,

Et penitus toto diuiſos orbe Britannos.

Solet autem hoc vſuuenire pleriſque mortalibus, vt ſiquando noui hoſpites in regionem longulè à ſuo nido diſſitam peruenerint, nihil non horreant, nõ ſtupeant, non admirentur: perinde quaſi in alium delati orbem.

Piſcis repoſitus. 98

Ἀποκείμενος ἰχθὺς, id eſt, Repoſitus piſcis, in prouerbiũ abiiſſe videtur, aduerſus eos qui nihil ſeruant in poſterũ. Nam piſces olim in deliciis erant. & prudentis eſt, è cibis ſemper aliquid habere repoſitum, quo ſubitum excipiat hoſpitem: nec Achillem Homericum imitari, ad quem quũ accedũt oratores, aut Priamus, domum inanem ac famelicam offendunt. Videtur autem ſic efferendum adagium, τὸν ἀποκείμενον ἰχθὺν οὐ δεῖ εἰς μέσον ἕλκειν. id eſt, Piſcem repoſitum non oportet in medium retrahere. Plutarchus in Sympoſiacis, Ἐγὼ δὲ γελάσας, ἐκεῖνον δὲ, εἶπον, ὦ ἑταῖρε τὸν ἐκ τῆς παροιμίας ἀποκείμενον ἰχθὺν οὐχ ἡγούμενοι εἰς μέσον μετὰ τῆς Πυθαγορικῆς χοίνικος. id eſt, At ego ridens, quin illum, inquã, de quo prouerbium fertur, repoſitum piſcem, qui in medium non trahitur vnà cum chœnice Pythagorica. Licebit accommodare ad ſermonem aut fabulam, per ſe non admodum venuſtam, quæ tamen iteretur non ſine tædio. Conueniet in parcum ac de craſtino ſolicitum.

Non eſt eiuſdem & multa & opportuna dicere. 99

Χωρὶς τό τ' εἰπεῖν πολλὰ καὶ τὰ καίρια. id eſt,

Seiuncta ſunt hæc, multa & apta dicere.

Senarius prouerbii vice celebratus, admonet vitandam multiloquentiam, quòd fere labi neceſſe ſit quiſquis multum loqui conetur. Extat & in Hebræorum prouerbiis, In multiloquio non abeſſe peccatum.

Pſaphonis aues. 100

Ψάφωνος ὄρνιθες, id eſt, Pſaphonis aues. vbi quis noua quapiam arte famam captat: vt quũ aliquis ſubornat à quibus laudetur, eiſque veluti dictat encomia, quibus apud vulgus celebrari velit. Narrant in Libya fuiſſe quendam nomine Pſaphonem, qui diuinitatis opinionem affectans, quamplurimas aues cepit vocales, & humani ſermonis dociles, eas ſonare docuit hæc verba, Μέγας θεὸς Ψάφων, id eſt, Magnus deus Pſapho: atque ita doctas emiſit in mõtes. At illæ quæ didicerant, canebant, ac reliquas item aues ſonare docebãt. Porrò Libyes, quum ignorarent commentum, credẽtes id diuinitus accidere, Pſaphoni rem diuinam facere inſtituerunt, ipſumque in deorũ numerũ retulerunt. Prouerbium in collectaneis Apoſtolii reperi.

Aut regem aut fatuum naſci oportere. I

ANNEVS Seneca, vir amœniſſimi, vt Tacitus ait, ingenii: quod quidem ex eo liquet libello ludicro, quem ſcripſit in Claudium Cæſarem (nam is nuper in Germania repertus, in lucem emerſit) huiuſmodi refert adagium, in eo de quo modò diximus opuſculo, Aut regem aut fatuum naſci oportere. Sed præſtat illud ipſius verbis aſcribere, Ego, inquit, ſcio me liberum factum, ex quo ſuum diem obiit ille qui verum prouerbiũ fecerat, Aut regem aut fatuum naſci oportere. Rurſum in eodẽ libello, Occidit in vnã domo Craſſum Magnum, Scriboniam, Baſſioniam, Aſſarios, nobiles tamen. Craſſum verò tam fatuum, vt etiam regnare poſſet. Iterum alio in loco obſcurius quidem, ſed tamen eodem alluſit, carmine,

Abrupit ſtolidæ regalia tempora vitæ.

Iã ſi verè ſcripſit Heſiodus, nõ omnino de nihilo eſſe quod populari ſermone celebratur: fortaſſis haud abs re fuerit veſtigare quæ res huic prouerbio dederit occaſionem: quod duo tam diſſimilia, nempe regem & fatuum, ita cõiungit, vt vtrunque alteri ſimillimum videri velit. Præſertim quũ hæc ſit peculiaris regum laus, ſoláque verè regia, ſapientia, prudẽtia, vigilãtia cæteros antecellere. Conſentaneũ eſt igitur, priſcos illos reges, maxima ex parte inſigni ſtultitia præditos fuiſſe. id quod partim è poetarũ fabulis, partim ex hiſtoriographorũ monumentis licet cognoſcere. Siquidem Agamemnonẽ ſuũ Homerus, & hunc imitati Tragici, ambitioſum potius quàm cordatũ faciunt. Quid autẽ ſtultius quàm vnicæ filiæ crudeliſſima cæde, imperatoris mercari titulum? Quid ineptius quàm pro barbara puellula tã iuueniliter digladiari: vt, quòd ſuos amores retinere non poſſet, Achillem ſua ſpoliaret amicula: nec id ſanè ſine ſummo totius exercitus diſcrimine? Tum autẽ quã ineptè ſtomachatur Achilles orbatus ſuis amorib⁹, quàm pueriliter deplorat apud matrẽ? ~~at hunc vnum nobis poeta, velut abſolutum egregii principis exemplar, propoſuit.~~ Ad hæc quàm non ſapienter indignatur Aiax. Quàm ſeniliter delirat Priamus, dum Helenã proſtitutæ pudicitiæ mulierculam amplectens, ac filiam appellans, negat ſe pœnitere belli, in quo tot clades acceperat, tot orbatus liberis, toties luctu funeſtatus, ne Paris non potiretur amica. Quid multis? tota Ilias, quàm eſt longa, nihil aliud quàm, quod eleganter ſcripſit Horatius,

Apud Homerũ principes quales.

Stultorum regum & populorum continet æſtus.

Quanquam & Odyſſea ſuos habet Procos & Alcinoos, craſſos & ſtupidos. Quin & Herculem ipſum, robuſtum faciunt & animoſum, ſed hebetis craſſique animi. Iam Heſiodus, quem nonnulli volunt antiquiorem Homero eſſe, principes δωροφάγους ac νηπίους appellat: opinor quòd & parum ſaperent in adminiſtrãda republica, & opibus per fas nefáſque cumulandis inhiarent potius quàm communibus populi commodis. Cuiuſmodi fingunt & Midam illum, ob animi ſtoliditatem, aſininis auriculis inſignitum. Et haud ſcio an huc pertineat & illud, quòd priſci theologi, nimirum poetæ, ſapientiam Apollini tribuunt ac Palladi: Ioui deorum & hominũ monarchæ, fulmen dũtaxat triſulcum, & nutum illum ac ſupercilium, quo totum olympum tremefacit, relinquũt. Alioqui quis nepos, quis balatro vnquam nugatus eſt nugacius, aut nequius nequã fuit quàm hic cui regnũ mundi dederũt? Technis fallit vxorẽ, nunc cygnus nũc taurus, nunc aurũ factus: inſidias ſtruit mulierculis, ſubornat Ganymedes, ac cælum nothis implet. Ad eundem modum Neptunũ & Plutonem feroces & inexorabiles fingunt, ſapientiam non tribuunt. Sed, vt ad recentiores veniamus hiſtorias, & miſſas faciamus fabulas, quid tandem cordis fuiſſe credis Crœſo Lydorum regi (ſi modò talis fuit qualem depinxit Herodotus) qui gẽmis & auro cõgeſto fretus, Soloni indignabatur quòd ſibi fœlicis nomen non tribuerit? Aut quid fingi ſtultius poteſt Xerxe, quum ad Athon mõtem legatos mitteret, eúmque cõtumelioſiſſimis ac minaciſſimis literis territaret: quũ Helleſponto mari certum plagarum numerum infligi iuberet? Neque verò minus regaliter deſipuit Alexander ille Magnus, quũ abdicato patre, Iouis filius ſalutari gauderet, dum vino certaret, dum in conuiuiis ab adulatoribus vt Deũ adorari ſeſe pateretur: dum queritur hunc orbẽ ſuis victoriis anguſtum eſſe, & Oceanum ingreſſus, alios quærit mundos quos expugnet. Vt ne cõmemorem interim Dionyſios, Ptolemæos, Iulios, Nerones, Tiberios, Caligulas, Heliogabalos, Commodos, Domitios. quorum alius ſibi Dei nomen vendicauit, quum eſſet hominis vocabulo indignus: alius ſe totum aſſentatoribus deridendum propinauit: alius ambitione præceps vniuerſum orbẽ inſaniſſimis rerum tumultibus cõcuſſit. Sed ego iure videar ineptus, qui catalogum hunc ingrediar, & aquam, vt aiũt, quæram in mari. Quin omnes potius ~~& veterum & neotericorum~~ annales euolue, nimirum ita comperies, vix ſeculis aliquot vnum aut alterum extitiſſe principem qui non inſigni ſtultitia maximã perniciem inuexerit rebus humanis. Siquidem princeps, aut magno ~~orbis omnium~~ malo ſtultus eſt, aut magno omnium bono ſapit: tametſi procliuius eſt lædere quàm prodeſſe: & citius ſerpit vel peruadit potius pernicies quàm vtilitas. At nũc videmus nonnullos principes quiduis expetere potius quàm id quod vnum principis vocabulo dignos reddit: & ſtultã plebeculam omnia potius ſuſpicere in regibus, quàm id quod ſolum erat requirendũ. Iuuenis eſt: iſto pacto ſponſum commenda ſponſæ, non principem reipublicæ. Formoſus eſt: rectè hoc nomine laudetur fœmina. Bonis eſt lacertis aut lateribus: probè dixiſti, ſi laudas athletam. Robuſtus eſt, & tolerans laborum: iſto titulo calones ac lixæ cõmendantur. Multum auri congeſtum habet: fœneratorem diligẽtem prædicas. Facundus eſt: ſic admiror ſophiſtã. Bellè canit, bellè ſaltat: hiſtrionum ac tibicinum laus iſta eſt, non regum. Inuictus eſt bibẽdo: (nã hac quoque laude veteres delectati ſunt principes) aptè, ſi ſpongiam mihi laudas. Procerus eſt, & ab humeris inter omnes eminet: præclarum, ſiquid ex alto detrahendum ſit. Iam illa, Scitè ludit alea, ſcitè laterũculis: laus eſt cum infimis nebulonibus communis, ac pudenda principi. Omnia congeras, cultum, aurum, gemmas, imagines, ab Hercule deductum genus, aut, ſi mauis, à Codro Cecropẽve: niſi pectus mihi narras longè à vulgi ſtultitia ſemotum, liberum à ſordidis humilium rerum cupiditatibus, à falſiſſimis multitudinis opinionibus, non audio laudem rege dignam. Neque enim temere diuinus ille Plato ſcripſit, non aliter fœlices fore reſpublicas, niſi ſi aut philoſophis cõmitteretur imperium: aut, quibus imperium contigiſſet, philoſophiam ſequerentur. Porrò philoſophiã ſequi, non eſt pallium aut peram circũferre, barbam demittere. Quid igitur? Iſta quæ vulgus ſtultè miratur, cõtemnere, déque rebus longè ſecus ſentire, quàm hominum multitudo ſentit. Nec video qui fieri poſſit, vt qui putet ſibi licere quicquid libet, qui diuitias vt magnum quiddam admiretur, qui pro imperio quoduis etiam iuſiurandum violandum putet, qui inani rapiatur gloria, qui pudẽdæ ſeruiat libidini, qui mortẽ vehemẽter horreat: ſalutarẽ principẽ agere poſſit. Ac primũ quidẽ eſt, rectè de ſingulis iudicare: propterea quòd infectis opinionibus, ceu fontibus, vnde omnes vitæ ſcatẽt actiones, omnia perperam gerantur oportet. Proximum eſt vt abhorreant à turpibus, ferantur ad honeſta. Nam vera ſapientia nõ ſolùm complectitur veri cognitionẽ, verumetiam ſtudium & amorem honeſti. Siquidem liceat fortaſſis inuenire qui perſpiciat bellum ſine graui rerum humanarũ pernicie ſuſcipi non poſſe, nec eſſe tanti veterem aliquem & obſoletũ ditionis titulum: verùm impellit ambitio vt omnia miſceat armis. Et eſt fortaſſis qui videat, hinc maximam reipublicæ peſtem naſci, quòd ad gerendos magiſtratus aſciſcuntur non qui prudentia, rerũ vſu, vitæ integritate plurimum prodeſſe reipublicæ poſſint, ſed qui maxima pecuniæ ſumma licitentur: verùm huc pertrahit auaritia, vt neglecto publico malo, fiſci negotium agat. Et non deeſt qui intelligat, principis eſſe munus, ſicut ab omnibus accipit vectigal, ita omnium conſulere rebus, præſidere in iudiciis, excludere maleficia, magiſtratus obſeruare, corrigere leges inutiles: verùm ab hoc ſtudio reuocant voluptates, per quas non eſt otium curis principe dignis vacare. Eſt qui ſentiat ſe plurimum prodeſſe poſſe rebus mortalium: verùm id quidem non ſine vitæ

δωροφάγοι ac νήπιοι reges.

diſcrimine. Hic deſeret rempublicam, quiſquis exiſtimabit infœliciſſimum eſſe mori. Proinde primùm omnium, principis animus omnibus erroribus liberãdus eſt, vt perſpiciat quid verè honeſtum, quid verè glorioſum, quid verè magnificum. Deinde inſtillandum turpitudinis odium & amor honeſti, quo videlicet perſpiciat quid principem deceat, & nihil appetat niſi quod ſit bono ac ſalutari principe dignum: vt honeſtum vbi ſit videat, & hoc vno metiatur omnia, nec vnquã ab hoc aberret ſcopo. Atque hanc vocãt ſapientiam, qua neceſſe eſt vt princeps tanto cæteros antecellat mortales, quanto dignitate, opibus, ornatu, potentiaque antecedit. Atque vtinã ſaltẽ Chriſtiani principes omnes ſapientiſſimũ illum regẽ imitentur, cui quũ daretur optio, quicquid vellet ab eo qui nihil nõ præſtare poterat, nihil aliud optauit quã ſapientiam, & eam ſapientiã qua populum ſibi cõmiſſum rectè gubernaret. Atque idem quæſo quid aliud inculcat ſuo filio, quàm amorem ac ſtudium ſapientiæ? Eodem ſpectat quòd AEgyptii ſimulachrum principis ita repræſentabãt vt oculum pingerent cum ſceptro. Nimirum quod oculus in corpore, id verus princeps in republica. Quod ſol in cælo, id princeps in populo. ſol oculus mundi, princeps oculus multitudinis. Quod animus in homine, id princeps in ciuitate. animus ſapit, corpus obtemperat. & imperat quidẽ animus corpori, ſed corporis bono: nec ſibi gerit regnum, veluti tyrannus, ſed ei cui præſidet. Denique Dei moderãtis vniuerſa, ſalutaris princeps viuam imaginem refert. atque eo magnificentior eſt princeps, quo propius ad archetypi ſui formam acceſſit. Deus nihil non perſpicit, nihil non ſentit, nullis corrumpitur affectibus. Ita potentiſſimus eſt, vt idem ſit optimus. omnibus benefacit, etiam indignis. non punit niſi rarò, idque coactus. nobis adminiſtrat hunc mundum, non ſibi. hoc illi præmii loco eſt, ſi profuit. Contrà qui peſtilens eſt princeps, is cacodæmonis ſimulacrum ac vicem reddere videtur. aut non ſapit: aut ſi ſapit, in publicam perniciem ſapit. Quod habet potentiæ, in reipublicæ peſtem abutitur, & quum plurimum noceat omnibus, plus tamẽ vult nocere quam poſſit. Nihil eſt bono rege præclarius, nihil melius, nihil Deo propius: ruſum nihil malo principe fœdius, nihil peius, nihil cacodæmoni ſimilius. Numen quoddam eſt princeps ſalutaris: at nulla bellua nocentior tyranno. Tyrannus eſt autem quiſquis ſibi gerit imperium, quocunque nomine pingatur aut ſculpatur. Non eſt noſtrum de ſummis proceribus veluti pronunciare: ſed tamen cogimur, non ſine ſuſpiriis, hanc quã dixi ſapientiã, in Chriſtianis principibus deſiderare. Alioqui vnde tot rerũ nouationes, toties icta & reſciſſa fœdera, tam crebri tumultus, tot ſtrages, tot pugnæ, tot minæ, tot diſſidia, niſi à ſtultitia proficiſcuntur? Et haud ſcio an nonnulla huius mali pars nobis ipſis ſit imputanda. Clauum nauis non committimus niſi eius rei perito, quòd quatuor vectorum aut paucarum mercium ſit periculum: & rempublicam, in qua tot hominum milia periclitãtur, cuiuis committimus. Vt auriga fiat aliquis, diſcit artẽ, exercet, meditatur: at vt princeps ſit aliquis, ſatis eſſe putamus natũ eſſe. Atqui rectè gerere principatum, vt eſt munus omnium longè pulcherrimũ, ita eſt omnium etiam multo difficillimũ. Deligis cui nauim committas: non deligis cui tot vrbes, tot hominum capita credas? Sed eſto, receptius eſt quàm vt conuelli poſſit. Naſcuntur principes, & cuicunque ſors fauerit, ſiue probus ſit ille, ſiue improbus: ſiue ſtultus, ſiue ſapiens: ſiue ſanus, ſiue motæ mentis: modò figuram habeat hominis, ei ſumma rerum credenda eſt. Huius arbitrio mundus bellis & cædibus miſcebitur, ſacra ac profana omnia perturbabuntur. Sed ea res ſi minus mutari poteſt, proximũ tamen erat, diligenti inſtitutione ſuccurrere: &, ſi non licet idoneum imperio deligere, enitẽdum eſt vt idoneum imperio faciamus eum quencunque fortuna nobis dedit. Videmus qua ſolicitudine, qua cura, qua vigilãtia paterfamilias educat puerũ, vnius fundi dominum futurum. quanto igitur maiori cura inſtituẽdus eſt is qui vel magno omniũ bono futurus ſit bonus, aut magno omniũ exitio malus, & de cuius vnius nutu ſalus aut pernicies pendebit orbis? Quibus decretis, quibus philoſophiæ præceptis hoc pectus erit præmuniendum, non ſolùm aduerſus tantas rerum tempeſtates, quæ ſolent in ciuitatibus exoriri: verumetiam aduerſus fortunæ indulgentiam, quam arrogantia & ſtultitia ferè ſolet comitari: aduerſus delicias quibus vel optima natura corrumpi poſſit: multo maximè verò aduerſus adulatorum peſtiferas aſſentationes, & illud venenatiſſimũ euge, quod illi tum potiſſimũ occinunt, quum princeps inſanit maximè? Hic mihi iamtum infantulo adhibẽdus erat artifex quiſpiam egregius. Non enim rectè fingitur princeps, niſi qui ſe nondum intelligit eſſe principem. Statim, inquam, aſciſcendus formator: in quo deligẽdo conueniet & hoc eſſe diligentiores, quòd principem deligere non licet, inſtituere licet. Hic mihi in pectuſculum adhuc vacuum ac ſequax inſtillet opiniones principe dignas, muniat optimis de honeſto decretis: oſtendat diſcrimen veri principis ac tyranni: ſubiiciat oculis quàm Deo propinqua res eſt ſalutaris rex: quàm tetra bellua quàmque abominanda, tyrannus. Admoneat, eum qui ſibi gerit imperiũ, non reipublicæ, prædonẽ eſſe, non principẽ: nihil intereſſe inter piratas & principes piratarum animo præditos, niſi quòd hi, quo ſunt potentiores, hoc maiorem adferunt perniciem rebus humanis. Inculcet quàm multis hominum milibus, imò quàm vniuerſo mundo prodeſſe queat, ſi is vnum ſapientem ac bonum præſtiterit virum. Doceat, apud Chriſtianos homines imperium nihil aliud eſſe quàm reipub. adminiſtrationem, non dominium. Imperium quidẽ appellari: ſed meminerit ſe imperaturum & liberis & Chriſtianis, hoc eſt bis liberis. Ad hoc vt princeps ſit aliquis, non ſatis eſſe, natum fuiſſe, non ſatis eſſe vetuſtas imagines, non ſceptrũ, non diadema. animus ſapientia præcellens, animus pro publica incolumitate ſemper ſolicitus, & nihil ſpectans niſi commune bonum, principẽ facit. Præmoneat ne ſeſe vel applauſibus ſtultæ plebeculæ, vel adulatorũ laudibus metiatur. Ne quid agat impulſu odii, amoris, iræ, aut vllius affectus inſtinctu. In creandis magiſtratibus, in condendis legibus, in cæteris muniis vnicum tantùm ſpectet ſcopum, nempe honeſtum & publicam vtilitatem. Non ſatis eſſe ſi ipſe nemini faciat iniuriam: officialium quoque ſuorum integritatẽ eſſe præſtandam principi. Non eſſe ſitam in hoc principis laudem, ſi ditionis terminos proferat, ſi finitimos ſubmoueat armis: verùm ſiquam fortè nactus eſt ditionẽ, iuſtitia, frugalitate, cæteriſque pacis artibus efficiat florentiorem. Doceat, vt ad benemerendum de bonis ſit propenſiſſimus, ad ignoſcendum facilis, ad puniendum nõ aliter accedat quàm amicus medicus, membrũ deploratum amputaturus, aut inuſturus: vt omnia ſtudioſè vitet vnde perſpiciat reipublicæ magnum malum fore. Super omnia verò bellum modis omnibus declinet: quòd aliis è rebus alia atque alia mala naſcuntur, at bellum, vniuerſum malorũ agmen ſemel effundit. Hæc atque huiuſmodi decreta, ſunt animo puerili, ſapientũ apophthegmatis & laudatorum principum exemplis infigẽda. At nunc videmus vix vllos homines educari vel corruptius vel indiligentius iis quos tanti refert omnium quamoptime inſtitutos fuiſſe. Infans hic orbi imperaturus, ſtultiſſimis mulierculis cõmittitur, quæ adeo nihil inſtillãt in animum illius principe dignum, vt etiam ſiquid rectè moneat præceptor, aut ſi ſuapte ſponte videatur ad manſuetudinem propenſior, dehortentur: & principem, hoc eſt tyrannum, agere doceant. Denique nemo non blanditur, nemo non aſſentatur, applaudunt proceres, obſecundant miniſtri: adulatur & præceptor, non hoc agens vt patriæ ſalutarem reddat principem, ſed vt ſibi magnificam paret fortunam. Adulatur & theologus, quem vulgò confeſſorem vocant, epiſcopum aliquam aucupans. Aſſentatur magiſtratus, aſſentantur qui colludunt, qui conuiuunt. vt rectiſſime dixerit Carneades, à regibus nullam artem rectè diſci, præter artem equitãdi. propterea quòd ſolus equus, quoniã non ſentit principis ac plebei diſcrimen, neſcit adulari regi: ſed excutit quicunque is fuerit, qui non aptè norit inſidere tergo. Statim docetur faſtum, docetur arrogantiam: admonetur licere quicquid libet. Audit, omnes omnium poſſeſſiones eſſe principis: principem eſſe ſuperiorem legibus: in pectore principis omnem legum & conſiliorum mundum eſſe reconditum. Audit ſacras maieſtates, ſerenitates, diuinitates, terreſtre numen, & huiuſmodi magnificos titulos. In ſumma, dum adhuc puer eſt, nihil aliud diſcit ludere, quàm tyrannidem. Mox rapitur ad puellas: inuitant, laudant, inſeruiunt omnes. Hic adeſt æqualium effœminatiſſima turba: nullus riſus, nullus ſermo niſi de puellis. Sub hæc alea, choreæ, cõuiuia, citharæ, diſcurſus: in his ætatis optima pars conteritur. Quòd ſiquando libeat literis oblectare ocium, leguntur aniles fabulæ, aut his

Carneadis dict.

pernicioſiores hiſtoriæ. Ex his animus, nulla præmunitus antidoto, imbibit admirationem, & zelum (vt Græci vocant) alicuius peſtilẽtiſſimi ducis: puta Iulii Cæſaris, aut Xerxis, aut Alexandri Magni. atque in iis ipſis quæ peſſima ſunt, maximè placent. ab his impetus dementes, ab his exemplũ peſſimum ſumunt. Pone nunc, ſi placet, ingenium non delectũ è multis, quod oportuit, ſed qualecunque cõtigit: pone tã corruptam educationẽ, quæ vel Ariſtidis ingenium poſſet corrumpere: pone tot adulationis venena: pone delicias, quibus malè cõuenit cum ſapientia: pone voluptates, pone fortunæ ſplendorem, pone poteſtatem, pone ætatem ferocem, & ſuapte ſponte procliuem ad peſſima: ſuper omnia, pone pectus falſiſſimis infectum opinionibus. Et miraris ſi hic ab his profectus rudimentis ad gerendam rempublicam, parũ ſapienter adminiſtrat? Sed iuuenis eſt, inquiunt: ſapiet aliquãdo rerum vſu. At principem non oportet eſſe iuuenem, etiamſi iuuenis fuerit. Et cum miſera eſt omnis prudentia quæ colligitur vſu rerum, tum in principe miſerrima eſt. Nimio conſtabit reipublicæ, principis ſui prudẽtia, ſi gerendo bello diſcet bellum rem eſſe modis omnibus fugiendam: ſi nõ prius intelligat, magiſtratus integris viris eſſe committendos, quàm improborum temeritate rempublicam labefactatam conſpexerit. Nec eſt cõmittendum vt, ſicuti qui cithara diſcunt canere, priuſquam artem aſſequantur, citharas aliquot obterunt ac perdũt (quemadmodum ſcripſit Xenophon) ita princeps reipublicæ pernicie diſcat rempublicam adminiſtrare. Non mirum igitur ſiquando videmus euenire vt præpoſtere res geratur: nimirũ vt quum affectus è corpore orti, ab animo coerceri debeant, ab animo perturbationes proficiſcãtur in corpus: vt oculus minus perſpiciat quàm reliquũ corpus: vt omnibus noxius ſit ac peſtilens, qui Dei vicẽ gerens, omnibus debuit eſſe ſalutaris. Annon videmus egregia oppida à populo condi, à principibus ſubuerti? Rempublicã ciuium induſtria ditẽſcere, principum rapacitate ſpoliari? Bonas leges ferri à plebeis magiſtratibus, a principibus violari? Populum ſtudere paci, principes excitare bellum? Hæc, opinor, dederũt occaſionem adagio quod retulimus: à quo quidem neſcio quo pacto longius ſumus digreſſi: ſed iam ad id redimus. Dictum eſt igitur, Aut fatuũ aut regem naſci oportere, quòd huiuſmodi ferme fuerint barbari reges apud veteres: quorum veinã noſtræ tempeſtatis principes ſint diſſimillimi. Nam & fatuis ob inopiam mentis omnia permittuntur, & regibus ob potentiã omnia laudi quoque tribuũtur. Poſſimus & de pari regum ac fatuorum fœlicitate dictũ interpretari, quòd regibus, quicquid volũt, fortuna ſuppeditet: fatui verò nõ minus fœlices ſint ſua philautia, per quam ſibi putant nihil bonarum rerum deeſſe. Porrò prouerbium apud Romanos natum videtur, apud quos regis cognomen erat inuiſum, ceu barbarũ ac tyrannicũ, & pugnans cum publica libertate, quam illi vel in primis tum ſectabantur.

Minutula pluuia imbrem parit. 2

Ψακάδες ὄμβρον γεννῶσαι, id eſt, Minutæ guttulæ imbrẽ parientes. Quoties res initio puſilla, creſcit in maius. quemadmodum apud Plautum in Menæhmis,

Folia in te cadũt, pòſt cad. arb. — Nunc in te cadunt folia, pòſt cadent arbores.

Quare in minutis vigilandũ, ne paulatim incidamus in maxima incommoda: admonente prouerbiali ſenario,

Εἰ μὴ φυλάξεις μικρά, ἀπολεῖς τὰ μείζονα. id eſt,

Maiora perdes, parua ni ſeruaueris. Eſt enim ψακὰς tenuis irroratio, qualem reddunt & nebulæ denſiores. — ψακάς.

Citra vinum temulentia. 3

Ebrietas abſque vino. — Ἄοινος μέθη, id eſt, Ebrietas abſque vino. Theophraſtus, vt teſtatur in Sympoſiacis Plutarchus, τὰ κουρεῖα ἄοινον μέθην ἐκάλει, id eſt, Tonſtrinas ebrietatem abſque vino vocabat. propterea quòd illic deſidentes, ſermonibus ita temulenti redderẽtur, vt nõ aliter effutirẽt quicquid eſſet in animo, quàm inter pocula ſolent ebrii: voces interdum per temulentiam effutientes, per iugulũ, vt ait Plinius, redituras. Horatius inſolentiam, ebrietatẽ appellat, Fortunáque dulci ebria. Vulgò panariam ebrietatẽ appellant arrogantiã, licentiámque morum, quæ ſecundis rebus comes eſſe cõſueuit. Et eſt hæc quidem non paulo periculoſior illa quam vinũ adduxit. Siquidem vini æſtus pauculis horis, aut etiam ſomno deferueſcit: hæc multis in omnem vſque vitam durare conſueuit.

Palmam ferre. 4

Palmam ferre, & palmam tribuere, & palmã præripere, & his cõſimiles orationes, tametſi propter frequẽtẽ vſum ſimplices eſſe videantur, tamẽ prouerbiali ſchemate dictæ ſunt. Neque enim palma per ſe victoriam ſignificat, ſed arborem ἐμπεδόφυλλον, id eſt, perpetuo virentẽ frondibus, quam Græci φοίνικα vocant. Cur autem ab hac potiſſimũ ſumpta ſit metaphora, illud arbitror in cauſa fuiſſe, quòd (quemadmodum in Conuiuialibus quæſtionibus refert Plutarchus) hæc vna fuerit cõmunis omnium ſacrorũ certaminum corona. quum alioqui ſinguli ludi, peculiares quaſdam arbores aut herbas haberent, quibus victores inſigniebantur: veluti laurum, oleam, myrtum, apium. Præterea ſunt qui putent hanc arborẽ initio Phœbo ſacram fuiſſe ante laurum, & antiquiſſimũ victoris inſigne fuiſſe palmã, non aliam quampiam arborem. — ἐμπεδόφυλλος. Quamobrem autẽ hæc arbor potiſſimũ delecta ſit ad eum vſum ab antiquis, A. Gellius cauſam reddit libro Noctiũ Atticarum tertio, capite ſexto, ſcribens arbori palmæ peculiare quiddam ineſſe quod cum ingenio fortium virorum conueniat. Nam ſi ſuper eius, inquit, lignũ magna pondera imponas, ac tam grauiter vrgeas oneréſque vt magnitudo oneris ſuſtineri non queat, nõ deorſum palma cedit, nec infra flectitur, ſed aduerſus pondus reſurgit, & ſurſum nititur, recuruaturque: huiuſque tam ſtupendæ rei citat authores, Ariſtotelem in 7. Problematũ libro, & Plutarchũ in octauo Sympoſiacorum. Et Plutarchi quidem verba ſuper hac re reperi in eo quẽ Gellius citat libro, *φοίνικος γὰρ ξύλον, ἂν αἴρῃς ἐπιθεὶς βάρος, πιέζῃς, οὐ κάτω καμπτόμενον ὑποχωρεῖ, ἀλλὰ κυρτοῦται πρὸς τοὐναντίον, ὥσπερ ἀντιβιαζόμενον. ὃ δὴ καὶ περὶ τοὺς ἀθλητικοὺς ἀγῶνάς ἐστι, τοὺς μὲν γὰρ ὑπ' ἀσθενείας καὶ μαλακίας ἐνδόντας αὐτοῖς, πιέζουσι καταμένοντες, οἱ δὲ ἐρρωμένως ὑπομένοντες τὴν ἄσκησιν, οὐ τοῖς σώμασι μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς φρονήμασιν ἐπαίρονται καὶ αὔξονται*, id eſt, Nam palmæ lignum, ſi ſuperimpoſito põdere grauiter premas, haud deflectitur deorſum, verum in cõtrarium curuatur: perinde quaſi reſiſtens oneri vim facienti. Hoc ipſum ſanè accidit & in certaminibus athletarũ. etenim qui per imbecillitatẽ animique mollitiẽ cedunt illis, eos premendo deflectunt: at qui fortiter in eo ſtudio perdurãt, hi non modo corporis robore, verũetiam animi prudentia prouehũtur atque augẽtur. Idem affirmat Plinius libro 16, capite 41, Pondus, inquiens, ſuſtinere validæ, abies, larix, etiã in tranſuerſũ poſitæ. Robur, olea, incuruãtur ceduntque põderi: illæ renitũtur, nec temere rũpũtur priuſque carie quàm viribus deficiunt. Et palma arborũ valida: in diuerſum enim curuatur. At populus contra omnia inferiora pandatur: palma è cõtrario fornicatur. Idem affirmat Theophraſtus libro De plantis quinto. Hoc virilis animi robur, cum palmæ genuina vi congruens, Vergilius ſcitè deſcripſit, quum ait,

Tu ne cede malis, ſed contra audentior ito

Quàm tua te fortuna ſinet. Nec abhorret hinc Horatianum illud,

Duris vt ilex tonſa bipennibus
Nigræ feraci frondis in Algido
Per damna, per cædes, ab ipſo
Ducit opes animúmque ferro.
Non hydra ſecto corpore firmior,
Vinci dolentem creuit in Herculem,
Monſtrumve ſummiſere Colchi
Maius, Echioniæve Thebæ.
Merſes profundo, pulchrior euenit.
Luctere, multa proruet integrum
Cum laude victorem, geréťque
Prælia coniugibus loquenda.

Relinque quippiam & Medis. 5

Λεῖπέ τι καὶ Μήδοις, id eſt, Reliquũ facito aliquid & Medis. Prouerbialis iocus in eos qui ex conuiuio nihil reliqui faciunt, aut qui facultates vniuerſas abliguriunt. Plutarchus in Sympoſiacis, *ἡμῖν μὲν ἐν τοῖς Βοιωτοῖς τὸ, λεῖπέ τι καὶ Μήδοις, ἀφ' οὗ Μῆδοι τὴν Φωκίδα καὶ τὰ ἔσχατα τῆς Βοιωτίας ἄγοντες καὶ φέροντες ἐπέδραμον*, id eſt, Nobis quidẽ Bœotis illud in ore eſt, Relinque quippiã & Medis: ex quo Medi & Phocidẽ ipſam & extremos Bœotiæ terminos incurſarũt, omnia vexantes miſcentéſque populationibus. Subiicit autem quod etiam vulgò hodie dictitant, λεῖπέ τι καὶ ξένοις ἐπελθοῦσιν.

id eſt, Relinquito quippiam & hoſpitibus aduenturis. Adagium ad varios vſus trahi poteſt: aut per ironiam, vt ſi dicas diuiti, indignis & ſumptuoſis hæredibus ſuas opes deſtināti relinquere, Relinque quippiam & Medis. hoc eſt, comparce tu quod diſſipent ii qui tibi malè volunt. Aut immodicè profuſo, aut intemperantius garrulo: quemadmodum in Phormione Terentius, Parce ſodes, vt poſſis cum illa.

Deorum manus. 6

Θεῶν χεῖρες, id eſt, Deorum manus. olim per ironiam, vt opinor, dicebantur efficacia illa pharmaca, quæ plurimis ex rebus & è longinquo petitis cōficiuntur: quibus hodie tum medici tum pharmacopolæ vulgo faciūt impoſturā. Plutarchus quarta decade τῶν συμποσιακῶν, ſimul & prouerbiū refert, & Eraſiſtratū citat, huiuſmodi medicorū miſturas improbantem, Ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ὅταν μιγνύοντες τὰς βασιλικὰς καὶ ἀλεξιφαρμάκους ἐκείνας δυνάμεις, ἃς θεῶν χεῖρας ὠνόμαζεν. Ἐρασίστρατος γὰρ ἐλέγχει τὴν ἀτοπίαν καὶ περιεργίαν, ὁμοῦ μεταλλικὰ καὶ βοτανικὰ καὶ θηριακὰ, καὶ τὰ ἀπὸ γῆς ἢ θαλάττης εἰς τὸ αὐτὸ συγκεραννύντας. καλὸν γὰρ, ταῦτα ἐάσαντας, ἐν πτισάνῃ καὶ σικύᾳ καὶ ὑδρελαίῳ τὴν ἰατρικὴν ἀπολείπειν. ἀλλὰ νὴ Δία τὸ ποικίλον ἐξάγει καὶ γοητεύει τὴν ὄρεξιν. id eſt, Quin multo magis quū regales illas & efficaces variorum remediorū miſturas conficiunt, quas deorū manus appellarunt. Eraſiſtratus autē coarguit abſurditatem & curioſitatē eorū qui ſimul & metallica & herbaria & ferina, quæque terra gignit quæque mare, in vnū cōmiſcuerūt. At bene haberet, ſi his omiſſis, in ptiſana & cucurbita & hydrelæo medēdi artem finiſſent. Verùm per Iouem ipſa rerū varietas imponit nobis, & appetentiam illicit. Hactenus Plutarchus. Meminit huius adagii Galenus, tractatu 6, citans ex Erophilo. Libet obiter & C. Plinii verba hoc loco ſubſcribere, quibus medicorū miſturas taxat: ea ſunt in præfatione libri 24, Hinc, inquit, nata medicina. Hæc ſola naturæ placuerat eſſe remedia, parata vulgo, inuentu facilia, ac ſine impendio, ex quibus viuimus. Poſtea fraudes hominum, & ingeniorum capturæ officinas inuenere iſtas, in quibus ſua cuique homini venalis promittitur vita. Statim cōpoſitiones & miſturæ inexplicabiles decantantur. Arabia atque India in remedio æſtimantur: hulcerique paruo medicina à Rubro mari imputatur, quum remedia vera quotidie pauperrimus quiſque cœnet. Nā ſi ex horto aut petatur herba, vel frutex quæratur, nulla artium vilior fiet. Hactenus Plinius.

Quot homines, tot ſententiæ. 7

Nihil vel hodie vulgo tritius eſt quàm hæc Terētiana ſententia, Quot homines, tot ſentētiæ. Cui ſimilis eſt apud eundem & illa, Suus cuique mos eſt. Perſius item,

Suus cuique mos. Velle ſuum cuique.

Mille hominum ſpecies, & rerum diſcolor vſus.
Velle ſuum cuique eſt, nec voto viuitur vno.

Eodem pertinet & illud epigrammaticum, quo dictum eſt, inueniri qui non recuſent agris paternis cedere: qui velit ingenio cedere, reperiri neminem. Horatius decentiſſimā addidit allegoriam,

Tres mihi conuiuæ propè diſſentire videntur,
Poſcentes vario multum diuerſa palato.

Idem primam omnium odam huius argumento ſententiæ conſcripſit, aliis ſtudiis alios duci, aliis alia cordi eſſe. Alluſit facetiſſime Terentius in Phormione, quum è tribus aduocatis primus ait, ſecundus negat, tertius deliberandum cenſet. Huc alluſiſſe videtur & diuus Paulus Apoſtolus, quum admonet, vt ad præcludendā æmulationem, ſinamus vnumquenque in ſuo ſenſu abundare. Cui conſilio ſi theologorū vulgus auſcultaret, nō eſſet hodie tanta digladiatio de nihili quæſtiunculis. ſunt enim omnino quædam quæ citra pietatis diſpendium ignorari poſſunt. Eam ſententiam Euripides in Phœniſſis latius explicuit,

Εἰ πᾶσι ταυτὸ καλὸν ἔφυ σοφόν θ' ἅμα,
Οὐκ ἦν ἂν ἀμφίλεκτος ἀνθρώποις ἔρις.
Νῦν δ' οὔθ' ὅμοιον οὐδὲν οὔτ' ἴσον βροτοῖς
Πλὴν ὀνομάσαι· τὸ δ' ἔργον οὐκ ἔστι τόδε. id eſt,
Cunctis idem ſi pulchrum & egregium foret,
Nulla eſſet anceps hominibus contentio.
At nunc ſimile nil, nil idem mortalibus:
Niſi verba forſan inter illos concinunt,
At re tamen factiſque conuenit nihil.

Idem in Hippolyto coronato,

Ἄλλοισιν ἄλλος θεῶν τε κἀνθρώπων μέλει.
Hic his, hic illis & homo cordi eſt & deus.

Huc reſpexit Homerus in Odyſſeæ ξ,

Ἄλλος γάρ τ' ἄλλοισιν ἀνὴρ ἐπιτέρπεται ἔργοις. id eſt,
Nanque aliis aliæ res arridentque placéntque.

Eum auſculta cui quatuor ſunt aures. 8

Inter Græcanicorum prouerbiorum collectanea refertur, ἄκουε τοῦ τὰ τέσσαρα ὦτα ἔχοντος, id eſt, Eū auſculta cui quatuor ſunt aures. Huius adagionis huiuſmodi quoddam interpretamentum adfert Zenodotus: Oraculo quondam fuiſſe reſponſum Entimo Cretenſi & Antiphemo Rhodienſi, vt eū obſeruarent cui quatuor eſſent aures. Is autem erat prædo quidam Phœnix, quem cauendum eſſe monebat oraculum. Porrò quòd quatuor aures habere dictus eſt, nō ſatis liquet veréne habuerit, an per allegoriam ſit accipiendum, quòd quatuor locis exploratores haberet diſpoſitos. Verùm illi quum dei reſponſum tanquā ridiculum negligerent, in prædonem inciderunt, atque ab eo ſunt extincti. Itaque ex hoc euentu vulgo natam eſſe parœmiam exiſtimant. Sed mihi magis arridet quod idem ex Ariſtophane grāmatico refert, Lacedæmonios Apollinis ſimulacrum ita ſolere fingere, vt quatuor haberet aures, & manus totidē: vel quòd (vt author eſt Soſibius) hac figura viſus ſit illis apud Amyclas pugnantibus: vel ſignificantes, vt equidē conicio, viro prudenti res quamplurimas tum audiendas eſſe, tum vſu vitæ periclitādas. Porrò creditū eſt antiquitus, nulla oracula fuiſſe certiora quam Apollinis. vnde iactatum etiam illud, τὰ ἐκ τρίποδος. Atque ita monet prouerbium, audiendos eſſe illos qui diuturno compluriū rerū vſu præ cæteris ſapiunt, ita vt ferè faciūt ſenes. Vnde & apud Homerū laudatur Neſtoris oratio, tanquā omniū auditu digniſſima: & in Odyſſeæ ſecundo libro, Aegyptium heroa ſenē primo loco loquentem facit,

Ὃς δὴ γήραϊ κυφὸς ἔην καὶ μυρία ᾔδη. id eſt.
Qui iam incuruus erat ſenio, ſed plurima norat.

Eódem ſpectauit Euripides in Phœniſſis. ad quem locū alluſit Lucianus in Hercule Gallico. id quod obiter admonendum putaui, propterea quòd is dialogus inter multos alios à nobis Latinus eſt factus: & alluſio nonnihil habet tenebrarum. ſed carmen poetæ referam,

Ὦ τέκνον, οὐχ ἅπαντα τῷ γήρᾳ κακὰ
Ἐτεόκλεες πρόσεστιν, ἀλλ' ἡ 'μπειρία
Ἔχει τι λέξαι τῶν νέων σοφώτερον.

Verba ſunt Iocaſtæ iam anus ad Eteoclem adoleſcentem filium. ea nos ſic vertimus,

O gnate Eteocles, cuncta nequaquam mala
Adſunt ſenectæ: nam per experientiam
Vſumque rerum, dicere haud nihil rudi
Poteſt iuuenta melius ac prudentius.

Idem nunc vulgus noſtratium effert, ſub ſordida quidē, ſed tamen apta metaphora, quum aiunt, Proſpectandum vetulo latrante cane. hoc eſt, nequaquam negligendum quoties ſenes periculum cauendum admonent. Canes enim vetuli nō latrant temere, quemadmodum iuuenculi.

Semper feliciter cadunt Iouis taxilli. 9

Ἀεὶ γὰρ εὖ πίπτουσιν οἱ Διὸς κύβοι. id eſt,
Semper cadunt feliciter tali Iouis.

Senarius eſt prouerbio celebratus, dicique ſolitus in eos quibus res omnes perpetuo quodam fortunæ fauore, ex animi ſententia cederent. Apparet tranſlatum à talorum iactu, vbi fortaſſis antiquitus obſeruatum eſt, Iouis talos feliciores eſſe. Nam mos erat iactibus alearum, ominis cauſa, deorum aut hominum nomina præfari. Vnde & Veneris iactus inter felices numeratur, vel prouerbio teſte, Si ſæpe iacies, aliquando Venerem iacies. Niſi malumus ad Iouis victoriam, Iunoniſque victæ fabulam referre. Sunt qui putent quadrare in eos qui factis ſuis dignas pœnas dependerint, quaſi Ioue non ſinente culpam inultam. Mihi videtur nō abſurde dici poſſe & in viros fortunatos ac prępotentes, quorum etiā parum recte factis applauditur, atteſtāte verſu prouerbiali:

Ὡς ἐλαφρῶς πίπτουσιν αἱ λαμπρῶν τύχαι. id eſt,
Quam facile ſemper res cadunt potentium.

Ab hac ſententia non abhorret illud Euripidis in tragœdia cui titulus Phœniſſæ,

-πάντα δ' εὐπετῆ θεοῖς. id eſt,
-ſunt cuncta diis procliuia.

Tum illud Homero frequēs, -θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται, id eſt,

Cæleſtes omnia poſſunt.

Theſſalorum commentum. 10

Θετταλῶν σόφισμα, id eſt, Theſſalorum commentum, varias ad res accõmodari ſcribit Suidas: tum ad eos qui in acie locum deſerũt: tum ad illos qui cultu delicatiore vtuntur: tum ad eos qui dolis quempiam circunueniunt. Natum autem arbitrantur ex huiuſmodi quapiam hiſtoria: Arato, Theſſalo cuidam, oraculo reſponſum eſt, caueret ne clanculum vinceretur ab iis qui maiore ſplendidioreque voto oraculum aduerſus ipſum ambirẽt. Quod ille ſimulatque audiuit, votum nuncupat, ſe centum hominum capita deo ſacrificaturum. Deinde poſteaquam ea quorum gratia venerat, ex animi ſententia confeciſſet, votum ac ſacrum perſoluere ſine fine cunctabatur, tanquam neque pium ſatis, neque dignum Apolline. Qua quidem ex re natum aiunt, vt poſtea quotannis hecatombẽ ei deo polliceri ſint ſoliti, neque reddere tamen quod eſſent polliciti. Theſſalorum fraudulentiam notat & Euripides in Phœniſſis,

Καὶ πῶς γνοὺς Ἐτεοκλῆς τὸ Θετταλὸν
Εἰσήγαγε τὸ σόφισμ' ὁμιλίᾳ χθονός. id eſt,
At ſentiens hoc Eteocles, mox Theſſalam
Adhibuit artem, gentis ob commercium. Idem alibi,
Πολλοὶ παρῆσαν, ἀλλ' ἄπιστοι, Θετταλοί. id eſt,
Multus quidem aderat, lubrica tamen fide,
Grex Theſſalorum.

Idem declarat Demoſthenes in Olynthiaca prima, *Εἶναι τὰ τῶν Θετταλῶν. ταῦτα γὰρ ἄπιστα μὲν ἦν δήπου φύσει καὶ ἀεὶ πᾶσιν ἀνθρώποις*, id eſt, Accedũt, inquit, ad hæc res Theſſalorum, quæ profecto cunctis quoque mortalibus natura ſemperque infidæ fuerunt. A quibuſdã ſic refertur hoc adagiũ, *ἀεὶ γὰρ τὰ τῶν Θετταλῶν, ἄπιστα*. id eſt, Semper enim res Theſſalorum infidæ. Ariſtophanis enarrator ab Iaſone natũ prouerbiũ exiſtimat, quòd is Medeæ promiſſam fidem ſoluerit. quod quidem illa illi exprobrat apud Ouidium in Heroidũ epiſtolis. Prouerbii meminit & is qui fragmenta nobis Athenæi tradidit.

Theſſalorum alæ. 11

Θετταλικαὶ πτέρυγες, id eſt Alæ Theſſalicæ. Prouerbiali ioco quondam dicebantur in veſtes manicatas, quas Græci *χειριδωτοὺς* vocãt: quòd hoc genere per luxum ac delicias vterẽtur Theſſali. Apud Maronem hoc amictus genus, tanquam parum virile, Troianis ab hoſtibus opprobratur,

Et tunicæ manicas & habent redimicula mitræ.

Et apud Plautum quidam cultu Punico, velut auis exotica, ridetur propter manicas, aut angulos, alarum inſtar, vtrinque propendentes atque extantes.

Theſſala mulier. 12

Θετταλικὴ γυνή, id eſt, Theſſalica mulier. In veneficas, malarumque peritas artium dici ſolitũ: propterea quòd ea gens præter cæteras hoc nomine notata eſt. id quod ex Apuleiano Aſino pluribúſque ſcriptoribus aliis ſatis liquet. Vnde Horatius in Odis,

Quæ ſaga, quis te ſoluere Theſſalis
Magus venenis, quis poterit deus?

Plautus in Amphitryone veneficum appellat Theſſalum. Et Strepſiades apud Ariſtophanem in Nubibus conſulit Socratem an adhibenda ſit Theſſala incãtatrix, quæ lunã cælo detrahat, quominus in neomenia cogatur æs alienum reddere. Eam ſuperſtitionem in Theſſalos a Medea profectam exiſtimant: quæ quũ illac fugeret, per aerẽ vecta, ſcriniolũ veneficiis ac magicis herbis plenũ deiecerit, eáque ſparſa ſuppullulaſſe. Quin & Plinius libri trigeſimi cap. 1, docet, magiã ad Theſſalos vſque propagatam, diu ab ea gente cognomẽ obtinuiſſe: adeò vt Menander quoque literarum ſubtilitatibus peritus, Theſſalam cognominarit fabulam, complexam ambages fœminarum detrahentium lunam.

In ſinu gaudere. 13

In ſinu gaudere, eſt tacitã apud ſe voluptatẽ ſentire, neque, quod vulgo faciunt, foras proferre gaudii notas. Tibullus,

Qui ſapit, in tacito gaudeat ille ſinu. Propertius item,
In tacito cohibe gaudia clauſa ſinu. Idem,
Alter in alterius mutua flere ſinu.

De amantibus dictum, qui ſecretas animi curas inuicem effundunt, quas aliis celant tamen. Cicero Tuſcula. quæſt. lib. 3, Quoniam hæc plauſibilia nõ ſunt, vt in ſinu gaudeant, glorioſe loqui deſinant. Plinius Cæcilius libri 2, epiſt. 1, Quibus ex cauſis neceſſe tanquam immaturam mortem eius in ſinu tuo defleam. Eſt aliquoties apud Senecã: velut epiſtola 106, Si bona tua nõ iactaueris, ſi ſcieris in ſinu gaudere. Atque ea quidẽ loquendi figura videtur ab Homero ſumpta mutuò, qui in Odyſſeæ 22 libro ſic ait,

Ἐν θυμῷ γρηῦ χαῖρε, καὶ ἴσχεο. id eſt,
In tacito longæua ſinu preme gaudia nutrix.

Perinde dictum eſt In ſinu, quaſi dicas in pectore tuo, nõ in labiis aut fronte: quibus partibus vulgus conſueuit prodere quod in animi penetralib⁹ occultat. M. Tullius in epiſt. quadam ad Quintum fratrem, Mihi crede, in ſinu eſt, neque ego diſcingor. His verbis promittit fidem ſilentii. nam ſiquis diſcingatur, effluit quod ſinui creditum eſt. Plutarchus in vita Catonis Vticẽſis è ſinu dixiſſe videtur pro intima familiaritate, *ὅπως Πείσωνα τὸν Καλπούρνιον, ὃς ἦν πατὴρ τῆς Καίσαρος γυναικός, καὶ Γαβίνιον Παῦλον, ἐκ τῶν Πομπηΐου κόλπων ἀνθρώπους, ὥς φασιν οἱ τὸν τρόπον αὐτοῦ καὶ βίον εἰδότες*. id eſt, Piſonem Calpurnium, qui erat pater vxoris Cæſaris, & Gabinium Paulũ ex intimis Pompeii ſinibus, vt aiunt qui mores ac vitam hominis norũt. Scæuola lib. Pandectarũ 22, Tit. de probationibus, cap. 27 paulo diuerſius vſurpat, Quod omnem, inquit, fortunam & ſubſtantiam, ſi quam à matre ſuſceperat, in ſinu meo habui ſine vlla cautione. In ſinu meo, dixit pro In poteſtate ac fide mea. quod enim alterius fidei cõmittimus, in ſinum deponere dicimur. Ita Terentius, Hanc mihi in manum dat.

In ſinu eſt.

In ſinu meo habeo.

Feras non culpes quod vitari non poteſt. 14

A. Gellius ſcribit Publii Mimi ſententias aliquot, ad communem ſermonem accommodatiſſimas, vulgò circunferri ſolitas. è quibus hæc vna eſt, quouis philoſophorum dogmate ſalubrior, Feras non culpes quod vitari non poteſt. Quibus verbis admonemur, vt mala fatalia quæ nulla ratione poſſint neque declinari neque propelli, ſaltem animi æquitate leniantur. Nec aliud, tametſi verbis aliis, docet Euripides in Phœniſſis, quum ait,

-- *δεῖ φέρειν τὰ τῶν θεῶν.* id eſt,
-- toleranda fata numinum.

Idem in eiuſdem tragœdiæ calce,

Τὰς γὰρ ἐκ θεῶν ἀνάγκας θνητὸν ὄντα δεῖ φέρειν. id eſt,
Quippe mortalem neceſſe eſt ferre fata numinum.

Homerus Odyſſeæ lib. 9.

Νοῦσόν γ' οὔπως ἔστι Διὸς μεγάλου ἀλέασθαι. id eſt,
Nulli fas vitare malum ex Ioue rege profectum.

Huc pertinet & illud ſcitum Varronis dictũ, Vxoris vitium aut tollendum eſſe, aut ferendum. Item adagium quod ſuo dicemus loco, Μὴ πρὸς κέντρα λακτίζειν. id eſt, Ne contra ſtimulum calcitres.

Surſum verſus ſacrorum fluminum feruntur fontes. 15

Prouerbialis allegoria, qua quippiam præpoſtere fieri ſignificamus, legitimaque rerũ vices inuerti: quod genus ſit, ſi puer ſenem admoneat, diſcipulus præceptorem docere conetur, ſeruus imperare domino. Sumptum eſt adagium ex Euripidis Medea,

Ἄνω ποταμῶν ἱερῶν χωροῦσι παγαί,
Καὶ δίκα, καὶ πάντα πάλιν στρέφεται.
Ἀνδράσι μὲν δόλιαι βουλαί, θεῶν δὲ
Οὐκέτι πίστις ἄραρε.

ἄνω ποταμῶν.

Quibus verbis chorus indicat, priſtinum rerum ordinem inuerti: viros iã dolis muliebribus vti, neque manere promiſſis: contrà mulieres audere virilia. Vſurpat hanc parœmiam Lucianus in Terpſione, vbi hæredipeta deluſus Plutonẽ incuſat quòd ipſe iuuenis adhuc morte præreptus eſſet, ſuperſtite ſene quem captauerat, idque cõtra naturalem ordinem, *ἄνω γὰρ ποταμῶν τοῦτό γε*, inquit. Rurſus idem in Apologia libelli *περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων*, *Πολλὴ γοῦν ἡ διαφωνία τοῦ νῦν βίου πρὸς τὸ σύγγραμμα, καὶ τὸ ἄνω τῶν ποταμῶν χωρεῖν, καὶ ἀνεστράφθαι τὰ πάντα, καὶ παλινῳδίαν πρὸς τὸ χεῖρον, τοῦτ' ἂν εἴη*. id eſt, Longè, inquit, lateque a ſcriptis tua nunc diſſidet vita. Itaque illud quod aiunt, accideret, vt ſurſum verſus incedant flumina, cũctáque pariter inuerterẽtur, atque in deterius recantarentur. Vſurpat & Diogenes Laertius in vita Diogenis Cynici, narrans quemadmodum Diogenes, vbi perinde quaſi dominus eſſet, non ſeruus, hero ſuo mandaret vt quod erat iuſſus faceret: atque ille prouerbio reſpondiſſet, *ἄνω ποταμῶν ἱερῶν*: Atqui ſi medicum, inquit, ægrotus, eſſes ære tuo

me reatus, vtrum illi monenti pareres, an iſtum ad modū reſponderes, ἄνω ποταμῶν. Vſurpat & Ariſtoteles in Meteorologicis. Eodem alluſit Vergilius in AEneide, quum ait,

Amnis & Adriacas retro fugit Aufidus vndas.

Vbi Seruius admonet ſubeſſe prouerbium de re neque veriſimili, neque conſiſtente. Flaccus in Odis ſic extulit,

-- quis neget arduis
Pronos relabi poſſe riuos
Montibus, & Tiberim reuerti:
Quum tu coemptos vndique nobiles
Libros Panæti, Socraticam & domum,
Mutare loricis Iberis,
Pollicitus meliora, tendis?

Vbi prouerbium annotauit Porphyrion. Item Ouidius in Heroidum epiſtolis,

Quum Paris OEnone poterit ſpirare relicta,
Ad fontem Xanthi verſa recurret aqua.
Xanthe retro propera, verſæque recurrite lymphæ
Suſtinet OEnonen deſeruiſſe Paris.

Item Propertius,

Fluminaque ad caput incipient reuocare liquores.

Ad fœlicem inflectere parietem. 16

Ariſtophanes in comœdia cui titulus Ranæ, belliſſimum vſurpat adagiū. quod vtinam in literis duntaxat extaret, non etiam in omnium propè mortalium vita,

Ταῦτα μὲν πρὸς ἀνδρός ἐστι
Νοῦν ἔχοντος καὶ φρένας, καὶ
Πολλὰ περιπεπλευκότος,
Μετακυλινδεῖν αὑτὸν αἰεὶ
Πρὸς τὸν εὖ πράττοντα τοῖχον. id eſt,
Nam viri eſt prudentis illud
Atque cordati, catique,
Multum aquæ cui nauigatum, vt
Semper ad fœlicius ſe
Cautus inflectat latus.

Prouerbium autem ita commodius effertur πρὸς τὸν εὖ πράττοντα τοῖχον ἐκνεύειν. id eſt, In felicem parietem vergere. Ariſtophanis interpres tranſlatum exiſtimat ab iis qui naui vehuntur: qui, ſiquádo nauis alterum latus fluctu deprimatur, protinus in alterum tranſcurrūt quod altius extat ab vndis. Dicetur & in eos qui cōmodi ſui reſpectu ſemper ad potentiores ac fortunatiores amicos applicāt ſeſe: ac quemadmodum muſcæ ad culinæ nidorem aduolant reuolántque, ita fortunā potiorem in amicitia, nō fidem ſequuntur. Aut qui dum eſt anceps exitus belli, quietem agūt: porrò ſimulatque iam inclinarit fortuna, vt appareat vtra pars ſit victoriam reportatura, protinus ad eam adiunguntur. Hoc animo legitur fuiſſe Metius ille Vergilianus, & Polymneſtor, qui victricia arma ſequutus, magis quàm hoſpitii fidem, Polydorum obtruncat, & auro vi potitur. Huiuſmodi genus hominum elegāter notat idem Ariſtophanes in Pluto. Siquidē hic Chremylus iam diues factus, queritur ſeſe obtundi huiuſmodi ſalutatoribus qui aurum olfecerant,

Βαβαὶ ὡς ἀηδές ἐστιν αἱ χαλεποὶ φίλοι
Οἱ φαινόμενοι παραχρῆμ᾽, ὅταν πράττῃ τις εὖ. id eſt,
Malam in crucem, vt res eſt moleſta, vbi ilico
Ad res ſecundas demum amici prouolant.

Eodem pertinet Euripideum illud ex Medea,

Πένητα φεύγει πᾶς τις ἐκποδὼν φίλος. id eſt,
Tenuem atque egenum cuncti amici deſerunt.

Antiphanes in Progonis, citante Athenæo libro 6,

Μή μοι ποτ᾽ ἔλθοις ὅταν ἐγὼ πράττω κακῶς. id eſt,
Ne tum mihi adſis quando res cedunt malè.

Interpres prouerbium ſubeſſe admonet, dici ſolitum in eos qui tum amicorum conſuetudinem deſerunt quum in periculis verſantur. cæterūm poetam verbis in contrarium verſis ad parœmiam alluſiſſe, quæ rectè ſic efferri conſueuerit,

Μή μοι ποτ᾽ ἔλθοις ὅταν ἐγὼ πράττω καλῶς.
Ne tum mihi adſis quando res ſunt proſperæ.

Ad hoc facit & illud apud Euripidem in Oreſte,

— τοὺς φίλους
Ἐν τοῖς κακοῖς χρὴ τοῖς φίλοισιν ὠφελεῖν.
Ὅταν δ᾽ ὁ δαίμων εὖ διδῷ, τί χρὴ φίλων;
Ἀρκεῖ γὰρ αὐτὸς ὁ θεὸς ὠφελεῖν θέλων. id eſt,
Iuuare amicos rebus afflictis decet.
Quorſum opus amicis, quum benigna ſors fauet?
Siquidem ipſa per ſe ſufficit Rhamnuſia,
Volens ſecundis adiuuare fauoribus.

Idem poeta propius alluſit ad adagium in eadem tragœdia, niſi quod catholicam ſententiam ad pracones retulit,

Τὸ γὰρ γένος πως τοῦτ᾽ ἐπὶ τὸν εὐτυχῆ
Πηδῶσ᾽ ἀεὶ κήρυκες· ὅδε δ᾽ αὐτοῖς φίλος,
Ὃς ἂν δύνηται πόλεος ἔν τ᾽ ἀρχαῖσιν ᾖ. id eſt,
Nanque id genus ſunt vſque præcones, vti
Feliciorum partibus ſe accommodent,
Aménque demum hunc qui ſit inter principes,
Reique qui temperet habenas publicæ.
Idem in Hercule furente,
Καὶ τῷ καλῶς μὲν ὅστις ἀνδράσιν θέλει,
Συμπλεῖν δὲ τοῖς φίλοισι δυστυχοῦσιν ὀκνεῖ. id eſt,
Cui res ſecundæ, huic nauiganti quilibet
Comes ire quærit, non item infelicibus. Nauigare cū felicibus.

Huc pertinet quod Ariſtoteles lib. Moralium Eudemiorū 7. prouerbium dictum oſtendit, χρόνος δηλώσει τὸν φιλούμενον. id eſt, Tempus indicare quis vere amet. Tempeſtas enim arguit amicitiam, ac fucatos illos amicos detegit. Tempus arguit amicum.

Amico amicus. 17

Quod eſt apud Terentium in Phormione, Solus eſt homo amico amicus: Donatus indicat eſſe parœmiā, atque ita legi apud Apollodorum, cuius vtique Phormio Græca eſt, μόνος ἐπίσταται φιλεῖν τοὺς φίλους. id eſt, Solus nouit diligere amicos. Ariſtoph apud Athenæum,

-ἀλλ᾽ οὐδὲν μέλει
Τῶν σκωμμάτων μοι, τῷ φίλῳ γὰρ ὢν φίλος,
Ἔργοισι χαίρω, κοὐ λόγοις ἔχων μόνον. id eſt,
- At nil moror dicteria,
Amico amicus quum ſiem, factis, neque
Verbis modo prodeſſe propoſitum mihi,
Sed re ſimul factiſque.

Ipſa figura prouerbium præ ſe fert, quēadmodum initio demonſtrauimus. Quadrabit in eos qui nullum officium refugiunt, modo gratum faciant amicis. Huic affine videtur illud Euripidis in Medea,

Βαρεῖαν ἐχθροῖς καὶ φίλοισιν εὐμενῆ. id eſt,
Beneuolam amicis, ruſſus aſperam hoſtibus.
Theocritus in Aita,
Ἀλλήλους δ᾽ ἐφίλησαν ἴσῳ ζυγῷ. ἦ ῥα τότ᾽ ἦσαν
Χρύσειοι πάλαι ἄνδρες, ὅτ᾽ ἀντεφίλησ᾽ ὁ φιληθείς. id eſt,
Par amor ambobus, mortales aurei olim
Viuebant, tum quum redamabat amatus amantem.

Ariſtoteles apud Laertium crebro ſolitus eſt dicere, ὦ φίλοι, φίλος οὐδείς, ſignificans verā amicitiā interiiſſe inter mortales.

Muneribus vel dii capiuntur. 18

Quod ſcripſit Ouidius,

Munera (crede mihi) capiunt hominéſque deóſque:
Placatur donis Iuppiter ipſe datis:

Euripides in Medea, vulgi ſermone fuiſſe celebratum oſtendit, quum ait,

- πείθειν δῶρα καὶ θεοὺς λόγος.
Χρυσὸς δὲ κρείσσων μυρίων λόγων βροτοῖς. id eſt,
Donis vel ipſos dictitant flecti deos.
Certe inter homines, mille dictis luteum
Præpollet aurum prorſus ac præponderat.

Celebratur & hic verſiculus, quem etiam vſurpauit Plato libro tertio Politiæ,

Δῶρα θεοὺς πείθει, δῶρ᾽ αἰδοίους βασιλῆας. id eſt,
Cum diuis flectūt venerandos munera reges.

Vnde Seneca philoſophi cuiuſdam apophthegma referens, ait Omnium eſſe dulciſſimum accipere.

Manum de tabula. 19

M. Tullius in epiſtola quadam, Heus tu manum de tabula: magiſter adeſt citius quàm putaramus. Videtur autē hac prouerbiali figura manum de tabula. admonuiſſe vt deſiſteret à ſcribendis dicteriis. Alluſum autem apparet ad Apellis nobiliſſimi pictoris dictum: qui quum Protogenis opus immenſi laboris ac curæ ſupra modum anxiæ miraretur, ait omnia ſibi cum illo paria eſſe, aut illi meliora: ſed vno ſe præſtare, quòd manum ille de tabula neſciret tollere. memorabili præcepto, nocere ſæpe nimiam diligentiā. Hæc Plinius libro 35. cap. 10. Proinde ſiquādo admonebimus vt recedat

quis ab opere negotióve quod in manibus habet, iubebimus illum manum de tabula tollere. Peculiariter autem cōueniet in quoſdam ſcriptores plus ſatis accuratos, & moroſæ cuiuſdam diligentiæ, qui ſine fine premunt ſuas lucubrationes, ſemper aliquid addentes, adimentes, immutātes, & hoc ipſo maximè peccantes, quo nihil peccare conantur.

Emere malo quàm rogare. 20

M. Tullius in Verrinis actionibus adagii vice citat, Emere malo quàm rogare. Quo ſignificatū eſt, haudquaquā gratis accipi quod precibus emitur: imò nihil emi carius quàm quod rogāti datur. Durū enim illud verbum ingenuis animis Rogo, nec inter amicos vnquā expectandū, authore Seneca. Tranſlatū à veterū conſuetudine, qua vicinus à vicino ſupellectilē commodato rogabat quā ipſe fortè domi nō habebat. Hunc autē morem antiquitus fuiſſe, ex Plauti tum Aulularia, tum Rudentibus licet cognoſcere. L. Apuleius in Floridis, Neque enim leui mercede emit qui precatur: aut paruum pretium accipit qui rogatur: adeo vt omnia vtenſilia emere potius velis quàm rogare. Idē innuit, obſcurius quidem, ſed eleganter, Græcis celebratū prouerbium, quod alio reddemus loco, τῷ γείτονι τοῦ πλουσίου ἔχειν, ὅσ᾽ ἂν σὺ τῇ χύτρᾳ. id eſt, Precare vicino vt habeat, magis autē ollæ. Significat autē, optandū quidē vt vicinū habeas locupletē, à quo queas vtēdū ſume re quod ipſe domi nō habeas: verū multo ſatius eſſe, teipſum domi poſſidere quicquid poſtulat vitæ vſus.

Manū nō verterim. Digitū nō porrexerim. 21

Prouerbialis hyperbole, Manum non verterim, pro eo quod eſt, nihil omnino laboro, aut mea nihil refert. Nihil enim facilius quam manum vertere. Extat præter alios apud Apuleium in Apologia magiæ, Quid de me, inquit, Mezentius ſentiat, manum non verterim. Item Cicero libro quinto de Finibus, Ne manum quidem verſuros fuiſſe. Idem eius operis libro 3, Chryſippus quidem & Diogenes detracta vtilitate, ne digitum quidem eius cauſa porrigendum eſſe dicebant: quibus ego vehementer aſſentior. Agit illic de gloria ſiue bona fama, quæ ſit omnino contemnenda, ſi nihil adferat vtilitatis, iuxta illud è Satyra,

Gloria quantalibet quid erit, ſi gloria tantùm eſt?

De pollice verſo diximus alibi. Quintilianus libro 11, ſcribit manuum geſtus tantùm habere momenti in pronunciatione, vt propemodum velut altera lingua pro omnibus verbis loquatur. Sed admirationi propriè conuenit ille geſtus quo manus modicè ſupinata, ac per ſingulos à minimo collecta digito, redeunte flexu, ſimul explicatur atque conuertitur. Interrogationi congruit ille, quū vertimus manū, vtcunque cōpoſita eſt. Quin & hodie manum erectā inuertimus, quoties diſcrimen minimū ſignificamus. In ſermone quē modò citauimus ex Quintil. quod eſt pro omnibus verbis, puto rectius legi, pro omnib⁹ mēbris vt intelligas, quicquid cæterarū corporis partiū geſtu ſignificari poteſt, id ſolam præſtare manum. Apud Plutarchum in vita Timoleontis quidā miſſus ad Andromachum, poſt multa inhumaniter ac barbaricè dicta, manum denique porrexit, ac modò ſupinam, mox pronam oſtendit: minitans hoc geſtu ſe ſubuerſurum illorum ciuitatem. At Andromachus ridens, niſi quòd manu ſimiliter ſupinata, ac mox verſa, iuſſit illum quamprimū abire, niſi vellet talem reddi nauem ipſius.

Quintiliani locus.

Semper Leontini iuxta pocula. 22

Ἀεὶ Λεοντῖνοι περὶ τοὺς κρατῆρας, id eſt, Semper Leōtini iuxta crateres. In voluptarios quadrabit, aut in eos qui ſemper iiſdem ſtudiis ſunt addicti. Leontini Siciliæ populi ſunt, quos vbi Phalaris expugnaſſet, nequando rebellionem pararent, ademptis armis ad compotationes & voluptates reiecit: atque hinc natum adagium, quod refertur à Diogeniano.

Ceſtreus ieiunat. 23

Κεστρεὺς νηστεύει, id eſt, Ceſtreus ieiunat. De famelicis & voracibus dici conſueuit. Vnde & qui fame oſcitant, κεστρεῖς dicuntur, & κεστρῖνοι. quod conuitiū olim in Athenienſes iactū tradit Heſychius. Alii malunt referre ad eos qui vitam innocuā agunt, & ab aliorū iniuriis abſtinent, nec vllum emolumentū ex ſua innocentia ferunt. Eſt enim Ceſtreus piſcis genus quoddam, quod, reliquis mutua deuoratione victitantibus, vnum ab aliorū carnibus abſtinet, ideóque nō capitur eſca, ſed in limum abdit ſeſe, atque ibi perdurat, &, vt arbitrantur nonnulli, limo paſcitur. Quin captus etiam nō alitur eſcis, aut vllo animante, quum ſit acutis dentibus. Quin ipſe impune deuoratur à lupo, atq; ob id quia nō ſit edax, parum eſt eſculētus. In metu verò caput occultat, arbitrās totū corpus iam eſſe tutū. Vnde & Ariſtophanes apud Athenæum,

Ἀρ᾽ ἔνδον ἀνδρῶν κεστρέων νηστειῶν. id eſt,

Num intus virorum Ceſtreûm colonia?

Alluſit ad Ceſtrinam Chaoniæ partem.

Et apud eundem Diphilus,

Κεστρεὺς ἂν εἴην ἕνεκα νηστείας ἄκρας. id eſt,

Ceſtreus futurus ob inediam grauiſſimam.

Ruſum libro ſeptimo refert ex Anaxandride,

Τὰ πολλὰ ἄσιτος περιπατεῖ, κεστρεὺς ὅδε νῆστις. id eſt,

In cœnis obambulat fere ieiunus ille mugil.

Refertur adagium à Zenodoto, Diogeniano, Suida, Athenæo libro Dipnoſophiſtarum ſeptimo: qui quidem præter alia complura & illud adſcribit, piſcem à nonnullis appellari ploten, & à congro deuorari, vt congrum ipſum à muræna. Theodorus Gaza mugilem vertit.

Vbi amici, ibi opes. 24

Plautus in Truculento, Verum eſt verbum quod memoratur, Vbi amici, ibidem opes. Citatur & à Fabio prouerbii vice lib. Orat. inſtitut. 5, Sēſus eſt, potiores eſſe amicos quàm pecuniam, & ad vitæ præſidium plus habere momenti amicos citra pecuniam, quam abſque amicis opes. Vnde & apud Scythas, authore Luciano, is habebatur ditiſſimus, qui certiſſimos & optimos amicos poſſideret. Verùm ſiquis ad huius ſeculi mores reſpiciat, adagium inuertendum exiſtimabit, Vbi opes, ibi amici. quandoquidem

Vulgus amicitias vtilitate probat. Et,

Illud amicitiæ quondam venerabile nomen

Proſtat, & in quæſtu pro meretrice ſedet.

Terra volat. 25

Ἡ γῆ πέταται, id eſt, Terra volat. De re vehemēter abſona, quæq; nullo pacto fieri queat. Suidas hoc adfert exemplū τῶν ἀδυνάτων. Iulianus in epiſtola quadā prouerbii nomine refert, mutato verbo. κούφη ἡ γῆ, κατὰ τὴν παροιμίαν ὁ λόγος. id eſt, leuis terra, quēadmodū dicitur. Adagiū hoc ad illorū affinitatē pertinet quæ retulimus alibi, Ζεὺς ἄπεισι, id eſt, Iuppiter orb⁹. Et, Nil intra eſt oleam, nil extra eſt in nuce duri.

Ilias malorum. 26

Ἰλιὰς κακῶν, id eſt, Ilias malorum. de calamitatibus maximis ſimul & plurimis: propterea quòd in Iliade Homerica nullū mali genus nō receſſetur. Vnde ex hac docti putāt tragœdiarū argumēta fuiſſe ſūpta, ſicut ex Odyſſea comœdiarū. Eſt autē opus verboſū, vigintiquatuor voluminibus vix abſolutum. vnde & quāuis orationem plus ſatis prolixam, Iliade lōgiorē vocāt: vt Aeſchines aduerſus Demoſthenem, ἔδωκε δὲ τὸ μετὰ ταῦτα ψήφισμα τῷ γραμματεῖ, μακρότερον τῆς Ἰλιάδος, κενότερον δὲ τῶν λόγων οὓς εἴωθε λέγειν. id eſt, His dictis decretum ſcribæ legendum tradit, prolixius quidem Iliade, vanius autem verbis iis quæ dicere conſueuit. Euſtathius inuertit adagionem ad hunc modum, καὶ παροιμία λέγεται κακῶν Ἰλιὰς φασί, ἀντὶ δὲ καλῶν πάντως Ἰλιάς. id eſt, Iliadem malorū prouerbiū ait, at hæc omniū bonorum Ilias. Syneſius in epiſtola quadam ad fratrem, καὶ ὅλως κακῶν ἂν Ἰλιὰς περιέστη τὴν πόλιν ἡμῶν. id eſt, In ſumma, malorum Ilias circunſtetit vrbem noſtram. Plutarchus in præceptis cōiugialibus, οἱ δὲ ἐκείνων γάμοι Ἰλιάδα κακῶν Ἕλλησι καὶ βαρβάροις ἤνεγκαν. id eſt, At illorū nuptiæ Iliada malorū Græcis ac barbaris inuexerūt. Loquitur enim de coniugio Paridis & Helenæ, quod inæſtimabiliū malorū fuit cauſa. Vtitur & M. Tullius in epiſtolis ad Atticum, Tanta malorum impendet Ilias.

Ilias bonorū.

Lerna malorum. 27

Λέρνη κακῶν, id eſt Lerna malorum, de malis itē plurimis ſimul in vnum congeſtis & accumulatis. Parœmiam Strabo commemorat libro Geographiæ octauo, ſcribēs Lernā lacum fuiſſe quempiā Argiuorum ac Mycenæorum agro cōmunem, in quem quum paſſim ab omnibus purgamēta deportarentur, vulgo natum prouerbium, λέρνη κακῶν, id eſt, Lerna malorum. In hoc lacu poetæ fingūt hydrā illā ſeptē capitū cōſtitiſſe, quā Hercules igni Græco confecerit. Eam autē hydrā Heſiodus ſcribit ex Echidna & Typhaone prognatā, alitam à Iunone: nimirū in odiū Herculis. Zenodotus ait locum quempiam fuiſſe in Argolica in quem quum omne

ſordium genus promiſcuè coniiceret, fœtidas inde ac peſtilentes nebulas ſolitas exhalari. Quanquam rectius autumat vt adagium ad Danaidum fabulam referatur. nam ferunt Danaum quinquaginta iuuenes, AEgypti filios, quibus totidem filias ſuas collocarat, omnes eadem nocte trucidaſſe, atque horum capita in eum locũ fuiſſe congeſta. hinc ortum eſſe prouerbium. Neque verò negat fieri potuiſſe vt contumeliæ cauſa in eundem locum in quo capita compoſuerat, iuſſerit & purgamenta cõportari. Itaque quoties hominem ſignificamus vehementer infamem, atque omni turpitudinis genere contaminatum, aut cœtum hominum peſtilentium, quaſique ſentinam & colluuiem facinoroſorum, rectè dicemus λέρνην κακῶν, id eſt, Lernam malorum. Apud Heſychium Cratinus comicus theatrum quod ex varia miſtáque hominum colluuie conſtaret, λέρνην θεατῶν appellauit.

Mare malorum. 28

Κακῶν θάλασσα, id eſt, Mare malorum. dici ſolitũ de calamitatibus immenſis & omnigenis. inde ſumptum quòd mare res quædã eſt infinita, vel quòd infinitis ærumnis abundãt qui in eo verſantur. Euripid. in Hippolyto Stephanophoro,

Κακῶν δ' ὁ τάλας πέλαγος εἰσορῶ
Τοσοῦτον, ὥστε μή ποτ' ἐκνεῦσαι πάλιν. id eſt,
Tantum malorum pelagus aſpicio miſer,
Vnde enatandi nulla ſpes alluceat.

Plautus in Aſinaria, meretricem & lenam mare vocat, tanquam omnium authores calamitatum. Mare, inquit, non eſt mare: vos eſtis mare acerrimum. AEſchylus in Supplicibus,

Κακῶν δὲ πλῆθος ποταμὸς ὣς ἐπέρχεται,
Ἄτης δ' ἄβυσσον πέλαγος οὐ μάλ' εὔπορον.
Agmen malorum fluminis ritu ingruit,
Velutique pelagus altum, ita vt fundo vacet,
Nec ſine periclo nauigetur maximo.

Abyſſus. Quin & ſacræ literæ vim inexhauſtam rei cuiuſpiam ſignificantes, abyſſum appellant. Itidem diuus Chryſoſtomus περὶ τῆς ἱερωσύνης lib. 6, ἴδε, inquit, τὴν ἄβυσσον τῶν πόνων. Vide, inquit, laborum immenſum pelagus.

Mare bonorum. 29

Dicitur & diuerſam in partem, ἀγαθῶν θάλασσα, id eſt, Bonorũ mare, de magnis & vehementer cumulatis commoditatibus. Vel quòd ipſum mare miniſtret innumerabiles opes rerũ, puta piſcium gemmarũmque: vel quòd ampliſſimum profundiſſimũmq; ſit: adeo vt nec exhauriri poſſit, nec redũdet vnquam, quum tanta fluminum vis in ipſum influat.

Theſaurus malorum. 30

Θησαυρὸς κακῶν, id eſt, Malorum theſaurus. Ad eundẽ modum inuenitur cum alibi, tum apud Euripidem in Ione,

Οἴ μοι μέγας θησαυρὸς ὡς ἀνοίγνυται
Κακῶν. id eſt,
Me miſeram, vt ingens panditur theſaurus ac
Penus malorum.

Extat inter Græcanicas ſententias huiuſmodi ſenarius,

Θησαυρός ἐστι τῶν κακῶν κακὴ γυνή. id eſt,
Theſaurus eſt mulier malorum, ſi mala eſt.

Vſurpauit adagium Plautus in Mercatore, Tu quidem theſaurum huc apportaſti mali. Vnde eſt & illud crebrius in arcanis literis, Theſaurizant ſibi malum. id eſt, colligunt, accerſunt, quaſique reponunt. Siquidem theſaurum propriè vocamus, rerum vtilium vim pariter reconditarum.

Aceruus bonorum. 31

Ἀγαθῶν σωρός, id eſt, Bonorum aceruus. de opibus ingentibus. Vnde & frequenter extructas dapes, extructas opes, & cumulatas opes pro copioſis legimus: tanquã aceruatim cõgeſtas, neque pondere, neque numero, ſed ipſo cumulo infuſas. Ariſtophanes in Pluto,

Ἡμῖν γὰρ ἀγαθῶν σωρὸς εἰς τὴν οἰκίαν
Ἐπεισπέπαικεν, οὐδὲν ἠδικηκόσιν. id eſt,
Nobis bonorum aceruus influit in domum
Sine fraude, nemini patrata iniuria.
Idem in eadem fabula,
Ὡς ἀγαθὰ συλλήβδην ἅπαντά σοι φέρω. id eſt,
Vt agminatim cuncta tibi fero dona.

Rurſum in eadẽ fabula per iocum in malam partem flexit,

Ἀγγέλλεις γὰρ αὐτὸν σωρὸν ἥκειν χρημάτων ἔχοντα. id eſt,
Veniſſe narras qui ferat pecuniarum aceruum.

Verba chori ſenilis, cui Carion ſeruus iocans ita reſpondet,

Πρεσβυτικῶν μὲν οὖν κακῶν ἔγωγ' ἔχοντα σωρόν. id eſt,
Imò ſenilium ferat qui ad vos malorum aceruum.

Alluſit autem ad ſenectutem illorum iam capulo vicinam. Nam σωρὸς per ο μικρὸν tumulũ ſignificat ſepulchralem, σωρὸς per ω μέγα cumulum atque aceruum. Proinde conſentaneũ eſt, ſeruum eius vocis ſyllabam data opera perperã pronũtiaſſe. Hæc atque id genus alia tum fiũt venuſtiora (quẽadmodum iam ſæpius admonuimus) ſi paulo longius à ſimplici ſenſu detorqueantur. Veluti ſiquis dicat, in aliis oratoribus alias atque alias eminere dicẽdi virtutes: in M. Tullio vno τῶν πάντων ἀγαθῶν σωρὸν εἶναι, id eſt, omnium bonorum aceruum eſſe. Reſipiunt huius adagii naturam illa Ciceroni familiaria, Cumulare officiis, Cumulatiſſimè ſatiſfacere, Cumulus meritorum. σωρός. σωρος.

Bonorum myrmecia. 32

Ἀγαθῶν μυρμηκιά, id eſt, Bonorum myrmecia, de immenſis opibus. Nam Myrmecia Græcè ſignificat cauernam aut agmen formicarum. Quãquam ab illis formicis ſumptum videri poteſt, de quib[9] meminit Plin. lib. 11, cap. 31: quas ait eſſe colore felium, magnitudine luporũ AEgypti. Eas in Septentrionali Indorum, qui Dardæ vocentur, regione aurum è cauernis egerere. Erutum hyberno tempore, Indi furantur æſtiuo feruore, cõditis propter vaporem intra cuniculos formicis. quæ tamen odore ſollicitatæ prouolant, neque rarò lacerant, quanuis præuelocibus camelis fugientes. Atque huc videtur reſpexiſſe diuus Baſilius, quum ſcribit ad nepotes, quicquid vltra neceſſitatem vſus ſupereſſet (ſiue id eſſet Lydia gleba, ſiue formicarũ auriferarum opus) hoc magis eſſe contemnendum, quo minus eſſet eo opus. Quanquam nihil prohibet quo minus ad noſtras formicas referatur, non ſolùm propter innumerabilem agminum multitudinem, verumetiam propter genuinam quandam animantis in accumulando penore induſtriam, ore trahentis quodcunque poteſt, atque addentis aceruo: quemadmodum ſcripſit Flaccus. Qua quidem ex re factũ opinor vt antiquitus formicarum cœtus opulentiam portenderit. Quemadmodum teſtatur Cicero libro de Diuinatione primo, Midæ, inquiens, illi Phrygio, quum puer eſſet, dormienti formicæ in os tritici grana congeſſerunt. Ditiſſimum fore prædictum eſt. quod euenit. Huc alluſit Theocritus in Encomio Ptolemæi, μυρμηκιά.

Μυρμάκων ἅτε πλοῦτος ἀεὶ ἐρχόμενος μεγιόνων. id eſt,
Nec ſecus ac formicarum ſemper properantum
Diuitiæ ſunt extructæ. Idem in Syracuſanis,
-μύρμακες ἀνάριθμοι καὶ ἄμετροι. id eſt,
-formicæ numeróque modóque carentes.

turbam hominum frequentem ſignificans. Huic affine generi eſt quod Plato libro De repub. nono τῶν ἡδονῶν σμῆνος dixit, id eſt voluptatum examen: & Socrates apud Plutarchum Chæronenſem, ἀρετῶν σμῆνος, id eſt virtutũ examen, pro turba numeróque immenſo. Porrò locus quem adducit Plutarchus, eſt in Menone Platonis. Confine eſt his quod idem adducit in Cratylo, σμῆνος σοφίας, id eſt examen eruditionis. Item quod apud Athenæum libro octauo Alexis ſcripſit in Pamphila, σμῆνος.

Παρέθηκε τὴν τράπεζαν, εἶτ' ἐπεισέφερεν
Ἀγαθῶν ἁμάξας. id eſt,
Appoſita menſa eſt, plauſtra deinceps intulit Bonorũ. Plauſtra bonorum.

Dathus bonorum. 33

Δάτος ἀγαθῶν, id eſt, Dathus bonorum, in eandem ſententiam dici conſueuit. Eſt autem Dathus Thaſſiorum colonia iuxta Strymonem, cum alioquin opulenta ac florens, tum quòd habet etiam auri venas. vt hinc in prouerbium abierit, δάτος ἀγαθῶν, id eſt Dathus bonorum, de conferta rerum opulentia. Prouerbii præter alios meminit Suidas, apud quẽ legimus δάτος non δάθος.

Thaſſus bonorum. 34

Θάσος ἀγαθῶν, id eſt, Thaſſus bonorũ. Similiter natũ adagiũ, nẽpe à loci fertilitate. Nã Thaſſus inſula eſt iuxta Thraciã. Zenodot[9] huiuſmodi quandã fabulã refert: Calliſtratus orator demigrãs Athenis, perſuadere conatus eſt Athenienſibus vt regionẽ quæ ex aduerſo erat incolerent, multa ſplendida de eius feracitate iactitans, & quòd auri venas haberet, & quòd glebã optimã. Denique in ſumma, inquit, Thaſſus bonorum eſt. Hinc in vulgi ſermonem abiiſſe, Θάσος ἀγαθῶν, id eſt, Thaſſus bonorũ, de iis qui ſplendida pollicentur.

Hoſtium munera non munera. 35

Priſcorum ſuperſtitiò credidit, obſeruanda vel maximè munera, à quibus, quo animo mitterentur: propterea quòd quæ darentur ab iis qui nobis malè cuperent, exitio plerunque fuiſſe conſtaret, ita vt fuit pyxis illa fallax, per Pandorã à Ioue Prometheo miſſa: quemadmodum fuit & veſtis qua Medea nouam nuptam Iaſonis donauit: rurſum veſtis illa quam Deianira miſit Herculi. Prouerbiorũ interpretes exiſtimant hanc parœmiam ex hiſtoria natã, quæ refertur apud Homerum Iliados libro 7. Narrat autem Hectorem & Aiacem, inita amicitia, dona inter ſeſe permutaſſe, atque Hectorẽ Aiaci donaſſe gladium, Aiacẽ Hectori dediſſe baltheum: deinde pariter ambobus ſuum munus exitio fuiſſe. Siquidẽ Aiax victus ab Vlyſſe, cognitiſque iis quæ per inſaniam tum dixerat, tũ fecerat, eodẽ gladio ſibi necẽ conſciuit. item Hector per occaſionẽ balthei occiſus eſt ab Achille iuxta muros Troianos. Adagiũ refertur apud Sophoclẽ in Aiace Maſtigophoro: ſed ita refertur vt nõ ab Aiace natũ, ſed tanquã vetus iã tũ ab eo videatur vſurpari. Siquidẽ is poſteaquã mori decreuiſſet, execratur eum gladiũ quem quondam ab inimiciſſimo, dono acceperat, cumque ſibi fuiſſe inauſpicatiſſimũ ait, neq; quicquã omnino poſtea fœliciter apud Argiuos ſucceſſiſſe. deinde ſuſpicionẽ hãc vulgato dicto cõfirmans, ait,

Aiacis & Hectoris dona inter ſeſe.

Ἀλλ' ἔστ' ἀληθὴς ἡ βροτῶν παροιμία,
Ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα, κοὐκ ὀνήσιμα. id eſt,
Quin verum id eſt mortalium prouerbium,
Non eſſe dona, dona quæ veniant tibi
Ab hoſte, verùm inauſpicata ac noxia.

Hac de re fertur epigramma Græcum huiuſmodi,

Ἕκτωρ Αἴαντι ξίφος ὤπασεν, Ἕκτορι δ' Αἴας
Ζωστῆρ' ἀμφοτέρων ἡ χάρις εἰς θάνατον.
Aiaci datus enſis ab Hectore, baltheus Aiace
Hectori: vtrique ſuum donum erat exitio.

Rurſum ex alio quodam epigrammate,

Οὕτως ἐξ ἐχθρῶν αὐτοκτόνα πέμπετο δῶρα,
Ἐν χάρισιν θρεφθὲν μοίρας ἔχοντα μόρου. id eſt,
Atque ita ab hoſte hoſti veniunt letalia dona,
Quæ ſtudii ſpecie fata necémque ferunt.

Huc ſpectat & illud quod apud Euripidem Medea recuſans Iaſonis xenia, tanquam perniciem allatura,

Κακοῦ γὰρ ἀνδρὸς, inquit, δῶρ' ὄνησιν οὐκ ἔχει. id eſt,
Lædit, iuuat nil improbi munus viri.

Mali uiri munera inutilia.

Seruius oſtendit & Virgilium huc alluſiſſe, quum ait in AEneidos libro quarto, - enſémque recludit
Dardanium, non hos quæſitum munus in vſus.

De gladio loquitur ab AEnea relicto, quo Dido ſeſe confodit: quem AEneam, hoſtem & impium eadem vocat. Huic aſcribendum loco quod arcanæ ſcripturæ prouerbia admonent, ne de inimico reconciliato ſimus ſecuri. item prouerbialis ille ſenarius,

Λόγοις παρ' ἐχθροῦ μήποθ' ἡγήσῃ φίλοις. id eſt,
Ab hoſte dicta ne vnquam amica duxeris.
Et alter huic ſimilis,
Ἐχθροῖς ἀπιστῶν, μήποτ' ἂν πάθοις βλάβην. id eſt,
Diffiſus hoſti, nil feres vnquam mali.

Prouerbium accommodari poterit etiam ad illos qui pauperes munuſculis quibuſdam captant diuites, ad eum modũ liberalitatem illorum velut elicientes. Neque enim hoc eſt dare munus, ſed flagitare. Vnde Plutarchus in commẽtariolo περὶ τοῦ Ε Ι τοῦ ἐν Δελφοῖς, probat quod Dicæarchus Archelao dictum ab Euripide putat,

Οὐ βούλομαι πλουτοῦντι δωρεῖσθαι πένης,
Μή μ' ἄφρονα κρίνῃς, ἢ διδοὺς αἰτεῖν δοκῶ. id eſt,
Donare pauper diuiti velim nihil,
Ne ſtultus habear ſcilicet, ſi muneris
Titulo atque ſpecie dona videar poſcere.

Pauper diuiti dans, petit.

Quadrabit & in eos qui per artes magicas, dæmonum vtuntur obſequiis: (nam ea demum exeunt in perniciem vtentium:) & in hæredipetas: poſtremò, qui quouis officio captant, non ex animo, ſed aliud ſpectantes. Itaque mutatione voculæ nouabitur parœmia: nempe hoc pacto, Κολάκων ἄδωρα δῶρα, & πτωχῶν ἄδωρα δῶρα. denique πάντων ἄδωρα δῶρα, quemadmodum admonuimus in operis initio.

Dauus ſum, non OEdipus. 36

Œdipi ingenium ſcitè proponendis ſimul & diſſoluendis ænigmatum ſcirpis nobilitatum eſt, propter diſſoluta Sphingis problemata, adeo vt in prouerbiũ abierit eius nominis appellatio. Velut apud Terentium in Andriã, ſeruus diſſimulans intelligere quod herus dixerat, Dauus, inquit, ſum, non Œdipus. Id quod commutato nomine poteſt ad quemlibet accommodari: Paulus ſum, non Œdipus: Antonius ſum, non Œdipus. Quin ipſa per ſe figura prouerbialis eſt, poteſtque ad eũdem modum fingi ex quauis vel perſona, vel re vulgò nobilitata. vt, Qui poſſim hæc omnia meminiſſe? Petrus ſum, non Lucullus. Qui poſſim tantis ſufficere laboribus? Nicolaus ſum, non Hercules. Qui potero rem tam duram perſuadere? Ricardus ſum, non Cicero. Sed Terentiano dicto ſimile eſt illud Euripidis in Hippolyto coronam geſtante,

Οὐ μάντις εἰμὶ τἀφανῆ γνῶναι σαφῶς. id eſt,
Non ſum augur, abdita ſcire vti queam palàm.
Item in Hecuba,
Οὔτοι πέφυκα μάντις, ὥστε μὴ κλυὼν
Ἐξιστορῆσαι σῶν ὁδὸν βουλευμάτων. id eſt,
Diuinus haud ſum, nec, niſi audiero, queam
Viam tuorum noſſe cogitatuum.

Ergo torqueri poterit in eos qui de induſtria loquuntur obſcurius, & αἰνιγματωδῶς: aut in eos qui vel ob imperitiã vel ſuperſtitioſam incognitarũ vocum affectationẽ, ſtylũ obſcurant, ac vate magis egent quàm lectore. Cuiuſmodi fuiſſe Heraclitũ tum Plato locis aliquot, tũ Ariſtoteles Rhetoricæ artis lib. 3, teſtatur: additque, eã hominis obſcuritatẽ ex ancipiti verborũ cõpoſitione fuiſſe profectã, quum incertũ eſſet vtro verbũ aliquod eſſet referendum, ad ſuperioráne an ad ſequentia. Proinde ad huius intelligẽdos libros Socrates Delio quopiam natatore opus eſſe dixit. Ad quod alludens Martialis, ita iocatur in Sextum obſcuritatis affectatorem,

Delio natatore opus.

Non lectore tuis opus eſt, ſed Apolline libris.
Iudice te maior Cinna Marone fuit.

Eundem Heraclitũ cum ſuo vitio, Iouiniano diuus opprobrat Hieronymus. Quanquam Laertius ſcribit, eum philoſophum, ſiquãdo libeat, oratione luculentiſſima vti: vt appareat ex induſtria affectatam obſcuritatem: adeo vt diſcipulis etiam ſolitus ſit præcipere, σκότισον, id eſt obſcura.

Finem vitæ ſpecta. 37

Extat apud Herodotum hiſtoria longe notiſſima, quemadmodum Solon Crœſo reſponderit, nemini competere nomen beati, niſi qui feliciter vitæ curſum peregiſſet. Quod referens Iuuenalis, -quem vox, inquit, facunda Solonis
Reſpicere extremæ iuſſit ſpatia vltima vitæ.

Hanc ſententiam copioſius extulit Sophocles in OEdipo tyranno,

Ὥστε θνητὸν ὄντ', ἐκείνην τὴν τελευταίαν ἰδεῖν
Ἡμέραν, ἐπισκοποῦντα μηδέν' ὀλβίζειν, πρὶν ἂν
Τέρμα τοῦ βίου περάσῃ μηδὲν ἀλγεινὸν παθών. id eſt,
Itaque mortali ſupremus ille fatorum dies
Vſque reſpectandus, vt nequem beatum iudicet,
Quin mali nihil vniuerſum paſſus æuum exegerit.

Eadem paulo diuerſius idem extulit in Trachiniis,

Λόγος μέν ἐστ' ἀρχαῖος ἀνθρώπων φανείς,
Ὡς οὐκ ἂν αἰῶν' ἐκμάθοις βροτῶν, πρὶν ἂν
Θάνῃ τις, οὔτ' εἰ χρηστὸς, οὔτ' εἴ τῳ κακός. id eſt,
Vetus inter homines extat hoc prouerbium,
Haud poſſe quenquam quempiam cognoſcere,
Bonus an malus ſit, antequam fatalibus
Defunctus annis, vltimum obierit diem.

Conſimiliter Euripides in Andromache,

Χρὴ δ' οὔποτ' εἰπεῖν οὐδέν' ὄλβιον βροτῶν,
Πρὶν ἂν θανόντος τὴν τελευταίαν ἴδῃς. id eſt,
Ne quempiam pronuncies mortalium
Vnquam beatum, citius atque mortuo
Illo, ſupremũ videris vitæ diem. Idem in Troadibus,
—τῶν δ' εὐδαιμόνων
Μηδένα νομίζετ' εὐτυχεῖν πρὶν ἂν θάνῃ.
Ne quempiam horum quos benignis flatibus
Fortuna prouehit, beatum enuncies
Prius atque vita exceſſerit feliciter.

Eadem repetit aliis verbis in Heraclidis,

—τῇ δὲ νῦν τύχῃ
Βροτοῖς ἅπασι λαμπρὰ κηρύσσει μαθεῖν,

Τὸν δ' ἄλυπον ... μὴ ζηλοῦν, πρὶν ἂν
Θανόντ' ἴδῃ τις, ὡς ἐπὶ μέρει τύχῃ. id eſt,
- cæterùm hoc rerum ſtatu
Mortalibus denunciat palàm omnibus,
Docétque, ne qui proſperis ſucceſſibus
Vti videtur, hunc beatum exiſtiment
Prius atque demigraſſe vita viderint.
Vſqueadeo ſunt mutabiles rerum vices.

Ouidius in Transformationibus ſic extulit,
- ſed ſcilicet vltima ſemper
Expectanda dies homini eſt: dicique beatus
Ante obitum nemo ſupremáque funera debet.

Quin hodiéque paſſim omnibus eſt in ore, Ab exitu rem ſpectandam eſſe.

Poſterioribus melioribus. 38

Inter Græcanicas parœmias refertur, *δευτέρων ἀμεινόνων*, id eſt, Alteris melioribus. Quo ſignificabant, ea quæ prima experientia parũ bene ſucceſſerant, ſecunda nonnunquam cõmodius euenire, & prioris conſilij erratũ poſteriore cõſilio corrigi. Quod quidẽ nõnulli putant à ſacris ortũ, in quibus ſi prima victima nõ fuiſſet litatum, iterabant ſacrũ, meliora ſperantes. Id quod ſatis indicat leno Plautinus, qui ſæpius Veneri cæſa victima, litare non poterat. Plato libro De Leg. 4, videtur ad talorũ iactum aut luſum conſimilẽ referre: propterea quòd non rarò fit vt cui luſus incõmodè ceciderit, is deintegro nouari ludum atque iterari poſtulet, ſperans fore vt iam fœlicius ludat. Ait enim, *Πάλιν οὖν, ὥσπερ φασὶ οἱ παίζοντες, ἀναθέμενοι ἐξ ἀρχῆς δεύτερον ...* id eſt, Rurſum igitur, quemadmodum ludentes dicere conſueuerunt, ſecundis denuo melioribus repetamus. Quanquam & hoc loco *παίζοντες* referri poteſt non ad luſum aliquem, ſed iocum magis prouerbialem. Sed interpretamẽto priori Tullius adſtipulatur, qui ſecundo De diuinatione libro ſic ait, Quæ eſt autẽ inconſtantia deorum, vt primis minentur extis, bene promittant ſecundis? Idem in Philippicis oratione duodecima, Poſteriores enim cogitationes, vt aiunt, ſapientiores eſſe ſolent. Idem ad Quintũ fratrem, Ego verò nullas *δευτέρας φροντίδας* habere poſſum in Cæſaris rebus. hoc eſt, nullũ idoneũ reperio conſiliũ, quo ſuperiorib[us] malis poſſim mederi. Huc reſpexit & Dauus ille Terentianus, quum ait,

Poſteriores cogitationes meliores.
Ciceronis locus.

Hac non ſucceſſit, alia aggrediamur via.

Quin eodem alluſiſſe videtur & Ariſtoteles primo *τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ* libro, quum ait, *Δεῖ δὲ εἰς τοὐναντίον καὶ τὸ ἄμεινον, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἀποτελευτῆσαι.* Loquitur de iis qui cauſarum naturalium admiratione prouocati, accedunt ad philoſophandũ: quos cauſis cognitis vult iam deſinere mirari, & ad meliora conuerti. Porrò prouerbium videri poteſt ex Euripidis ortum tragœdia, cui titulus Hippolytus coronatus,

- *κἀν βροτοῖς*
Αἱ δεύτεραί πως φροντίδες σοφώτεραι. id eſt,
Siquidem ſolet mortalibus prudentior
Poſterior eſſe aliquando cogitatio.

Verba ſunt nutricis ad Phædram, quaſi recantantis ac palinodiam canentis ſuperioris orationis, poſteaquã videt eam de moriendo cogitare. Reſpexit huc & in Supplicibus,

Ἀλλ' ἐν δόμοις μὲν ἤν τι μὴ καλῶς ἔχῃ,
Γνώμαισιν ὑστέραισιν ἐξορθούμεθα·
Αἰῶνα δ' οὐκ ἔξεστιν.
In ædibus ſiquid parum rectè eſt, licet
Corrigere poſterioribus ſententijs:
At non item æuum.

μεταμέλεια. Inde & *μεταμέλεια* dicta Græcis, quòd poſterior cogitatio perſpicit aliter agendum fuiſſe.

Actum eſt. 39

Prouerbialiter his verbis etiam hodie deſperationem ſignificamus, Actum eſt, Græcè *πέπρακται*. Euripides in Hippolyto coronato,

φεῦ φεῦ· πέπρακται, βασιλὶς οὐκέτ' ἔστι δή. id eſt,
Eheu peracta res, hera occidit palàm.

Locus Terentij. Terentius in Eunucho, Actũ eſt, ilicet, periſti. Donatus exiſtimat, Actum eſt, ſumptum à iure: Ilicet, à iudicio: Periſti, à ſupplicio. Nam hæc tria pariter verba incremento quodam indicant deſperationem. Quoniam autẽ fas non erat reſcindere iudicum ſententiã, & eadẽ de re bis iudiciũ adipiſci, vt ait Terentius: vulgò acceptũ eſt vt de negotijs deſperatis actũ eſſe diceretur. Etiamſi poſtea repertũ eſt vt quidã per iudicem in integrũ reſtituerẽtur. Aut certè ideo dictũ eſt, Actum eſt, quòd quicquid peractum eſt, hoc iam infectum eſſe non poteſt: iuxta prouerbiales ſententias, quæ teſtantur ne Deo quidem permiſſum eſſe, vt quod factum ſit, efficiat infectũ. Plaut[us], Niſi quod rei præſidiũ apparas, Acta res hæc eſt: certũ eſt mori. Dicimus autẽ vel abſolutè, actũ eſt: vel cum adiectione quapiam huiuſmodi, Actum eſt de repub. Actum eſt de tuis omnibus. Actum eſt de rebus humanis. Actum eſt de tua ſalute, ni vigilas.

Rem factam habere. 40

Huic penè diuerſum eſt illud quod aliquoties apud Martialem legitur, Rem factam habere. pro eo quod eſt certam & indubitatam. Siquidẽ promiſſa parum certa ſunt: verùm iis demum queas fidere quæ iam præſtita ſint atque exhibita. Velut ad Procillum,

Tu factam tibi rem ſtatim putaſti. Rurſum,
Iam te rem factam Bithynice credis habere.

Rem factam dixit, quaſi nõ promiſſam, ſed paratã atque abſolutã. Vnde & argentum factum dicimus, non rude, ſed elaboratũ ac cælatum. Aut reſpexit ad morẽ iuris, iuxta quem dixit Terentius, Facta, tranſacta omnia. Et M. Tullius in Catilinam, inuectiua 3, Atque illud quod faciendum primũ fuit, factum atque tranſactum eſt. Quoties in contractibus adhibetur quicquid ad legitimam conuentionem pertinet. *Argentũ factũ.*

Fumos vendere. 41

Nimis quàm elegans adagiũ extat apud Martialẽ, Fumos vendere, pro eo quod eſt, principũ beneuolentiam, ſimulato commendationis officio, per occaſionẽ familiaritatis, pretio vẽdere. Nam fumus initio quidem magnum quiddam eſſe videtur, verùm euaneſcit ilico. Martialis carmen hoc eſt,

Vendere nec vanos circum palatia fumos,
Plaudere nec Cano, plaudere nec Glaphyro.

Vnde & præſtigioſam rerum magnarum ſpem atque oſtẽtationem, fumũ ac nebulas vocamus. Diuus Hieronymus cõtra Rufinum, De tanta librorũ ſylua vnum ſurculum ac fruticem proferre nõ potes. hi ſunt veri fumi, hæ nebulæ. Nam Rufinus opprobrarat Hieronymo, quòd poetarũ literas quaſi fumos obijceret virginibus non intellecturis. At Hieronymus prouerbij telum imperitè tortũ, in eum retorquet doctius, indicans eo verbo non obſcuritatẽ, ſed inanem ac falſam oſtentationem ſignificari. Plutarchus De deo Socratis, *τὸν δὲ τῦφον, ὥσπερ ἀτμὸν τῆς φιλοσοφίας, εἰς τοὺς σοφιστὰς ἀποσκεδάσας.* id eſt, Faſtum autẽ, ceu fumum quẽdam philoſophiæ, in ſophiſtas diſperſit. Porrò genus hoc hominũ, maximã aularum regalium peſtem, Helius Lampridius eleganter ac luculenter exponit in imperatoris Heliogabali vita. Eius verba libuit ſubſcribere, Zoticus, inquit, ſub eo tãtùm valuit vt ab omnibus officiorũ principibus ſic haberetur, quaſi domini maritus eſſet. Erat præterea idem Zoticus, qui hoc familiaritatis nomine abutens, omnia Heliogabali dicta ac facta vẽderet, fumis quammaxime diuitias enormes ſperans, quũ alijs atque alijs polliceretur, omnes falleret. egrediénſque ab illo, ſingulos adiret, dicẽs, De te hoc loquutus ſum, Hoc de te audiui, Hoc de te futurũ eſt. Vt ſunt homines huiuſmodi, qui ſi admiſſi fuerint ad nimiã familiaritatẽ principũ, famã nõ ſolùm malorũ ſed & bonorũ principũ vendũt: & qui ſtultitia vel innocentia imperatorũ, qui hoc nõ perſpiciunt, infami rumigeratione paſcuntur. Hactenus ille. Cæterùm adagiũ fecit inſignius Thurini Verconij ſuppliciũ, quod quidẽ in vita Alexandri Seueri idem Helius refert ad hunc modũ, Solus, inquit, poſt meridiẽ, vel matutinis horis: idcirco nunquã aliquos videbat, quòd emẽtitos de ſe multa cognouerat: ſpeciatim Verconium Thurinũ, quẽ quum familiarẽ habuiſſet, ille omnia vel fingẽdo ſic vendiderat vt Alexãdri, quaſi ſtulti hominis, & quẽ ille in poteſtate haberet, & cui multa perſuaderet, infamaret imperium: ſicque omnibus perſuaſerat, quòd ad nutum ſuum omnia faceret. Denique hac illum arte deprehendit, vt quendam immitteret qui à ſe quiddã publicè peteret, ab illo autẽ occultò quaſi præſidium poſtularet, vt pro ſe Alexandro ſecretò ſuggeret. Quod quum factũ eſſet, & Thurinus ſuffragium promiſiſſet, dixiſſétque ſe quædam imperatori dixiſſe, quum nihil dixiſſet, ſed in eo pẽdere vt adhuc impetraret, euentum vendens: Quumque iterum iuſſiſſet Alexãder interpellari, & Thurinus, quaſi aliud agẽs,

nutibus annuiſſet, neque tamē interim quicquam dixiſſet, impetratum autē eſſet quod petebatur: Thurinus autē ab illo qui meruerat, fumi venditor ingētia præmia percepiſſet: accuſari eum Alexāder iuſſit. Probatis per teſtes omnibus, & quibus præſentibus quid accepiſſet, & quibus audientibus quid promiſiſſet, in foro tranſitorio ad ſtipitem illum ligari præcepit, & fumo appoſito, quem è ſtipulis & lignis humidis fieri iuſſerat, necauit: præcone dicente, Fumo punitur qui vēdidit fumum. At ne in vna tantum cauſa videretur crudelior fuiſſe, quæſiuit diligentiſſimè antequam damnaret, & inuenit Thurinum ſæpe etiam in cauſis ab vtraque parte accepiſſe, quum euentus venderet, & ab omnibus qui aut præpoſituras aut prouincias acceperat. Atque inibi paulo poſt, Nec dedit alicui facultatem vel fumorum vēdendorum de ſe, vel ſibi de aliis male loquendi: maxime occiſo Thurino, qui illū quaſi fatuum & vecordem ſæpe vendiderat. Quid autē dixerit forum tranſitorium, ipſe in eiuſdem vita videtur explicare, quum alio quodam loco ſic ait, Qui de eo fumum vendiderat, & à quodam militari centū aureos acceperat, in crucem tolli iuſſit per eam viam quæ eſſet ſeruis ſuis ad ſuburbana imperatoria iter frequētiſſimū. Porrò genus illud ſupplicii Auidius Caſſius imperator primus excogitaſſe legitur, vt ſtipitē prælongum poneret, pedum centū octoginta, id eſt materiam: & e ſummo vſque ad imum damnatos ligaret, & ab imo focum apponeret, incenſiſque aliis, alios fumi cruciatu, timore etiā necaret. Hactenus ille. Immane profecto ſupplicium, ſed tamen factis tam peſtilentibus dignū. Atque vtinam non etiam hodie, non principum modò verūetiam epiſcoporū aulæ paſſim hoc teterrimo hominū genere ſcaterēt, ac nō cōplures haberent Thurinos, atque adeo plus quàm Thurinos: quippe qui nō officiu modo falſo promiſſum vendunt, verumetiā ipſum ſilentium, videlicet Demoſthenicum quiddā referētes: imò, quòd eſt vtroque ſceleratius, linguæ venenis officiūt iis à quibus officii pacti mercedem acceperunt. Vtinamque noſtri tēporis principes Alexandrum Seuerum curent imitari, qui quum eſſet ethnicus, præterea Syrus genere, poſtremò vehementer adoleſcens, tamen adulatoribus, delatoribus, iudicibus furacibus, fumi vēditoribus, atque id genus aulæ peſtibus vſqueadeo erat infenſus, vt vir alioqui moribus placidiſſimis, his demum eſſet implacabilis. Circūfertur & hoc tempore prouerbiū in ſplēdida promiſſa aulicorum. aiunt enim Thus aulicum, significantes thureum illum vaporem, qui nunc inter ſacra ſpargitur acerra penſili. Quod quidem à noſtro non admodū abludit. Addunt & aquā conſecratam aulicorum, eam aquam ſignificantes quæ pro templis proponitur: vt qui ingrediūtur aut egrediuntur, ea ſeſe conſpergant.

Forum tranſitorium.

Thus aulicū.

Aqua conſecrata aulic.

Columen familiæ. 42

Columen familiæ dixit Terentius in Phormione, nō dubium quin prouerbialiter, Getam ſeruum natu grādem: cui, peregre profecturus, tanquam pædagogo & curatori, iuuenū morei & rem domeſticam ſenex commendarat. Donatus eo lumen dici putat, perinde quaſi columnā dicas, cui reliqua domus innitatur: vnde antiquitus ſeruos maiores, columellas dictos. Huic adſtipulatur illud Vergilianum,

> -in te omnis domus inclinata recumbit.

Columellæ.

Item illud Euripidis ex Iphigenia in Tauris,

> Στῦλοι γὰρ οἴκων εἰσὶ παῖδες ἄρσενες. id eſt,
> Domus columnæ liberi ſunt maſculi.

Pindarus in Olympiis Hectorem appellat columnā Troiæ, ὃς Ἕκτορ᾽ ἔσφαλε Τροίας ἄμαχον ἀστραβῆ κίονα. id eſt, Qui Hectorem ſubuertit, inexpugnabilem, immobilem columnā. De Achille loquitur. His affine quod dixit Iuuenalis,

> -miſerum eſt alienæ incumbere famæ,
> Ne collapſa ruant ſubductis tecta columnis.

Ancora domus. 43

Simili figura apud eundem Euripidem Hecuba Polydorum familiæ gentiſque ancoram nominat,

> Ὃς μόνος οἴκων ἄγκυρ᾽ ἔτ᾽ ἐμῶν. id eſt,
> Qui iam ſolus generis ſupereſt ancora noſtri.

Porrò ancoram Græcis pro refugio prouerbialiter vſurpari ſolere, alibi notauimus, quum Sacram ancorā exponeremus. Denique quicquid illud eſt cui innitimur, cuiuſque fulcimur fiducia, ancoram vocant: ſumpta à nauibus metaphora, quæ quū ancoris fultæ ſūt, veluti defenſæ à fluctibus quieſcunt. Vnde & illud apud Ariſtidē in oratione Panathenaica πάντες ὥσπερ ἐν λιμένι ἐδόκουν εἶναι ἐπὶ δυοῖν ἀγκύραιν. id eſt, Omnes Græci ſibi videbātur in portu quodā eſſe, duab' nixi ancoris. quaſi gemino fulti præſidio. Quē locū & paulo ſuperi' adduximus.

Nullus ſum. 44

Prouerbiales ſunt & illæ apud Comicos hyperbolæ, Nullus ſum, & Occidi, & Periit quibus deſperationem & ingens malum ſignificamus. Euripides in Iphigenia in Tauris,

> -δειλοὶ γὰρ εἰσιν οὐδὲν οἱ δυσδαίμονες. id eſt,
> Timidi atque inertes ſunt nihil videlicet.

Rurſum in Iphigenia Aulidenſi,

> Οὐδὲν ἦσθ᾽, ἀλλ᾽ ἐξεπλήσσου τῇ τύχῃ. id eſt,
> Nihil eras, ſed perditum fortuna conſternauerat.

Opinor hoc ipſum eſſe quod ex Platone citat Athenæus lib. 10, ὑμεῖς γὰρ οὐδέν, κατὰ τὴν παροιμίαν. id eſt, Vos quippe nihil, vt dicitur prouerbio. quanquam hoc non ad exitium, ſed cōtemptum pertinet. Sumptū videri poteſt ab Homero, apud quem Odyſſeæ lib. 9, Vlyſſes fingit ſibi nomen οὖτις, id eſt nullus. innuens ſe propemodum periſſe. Atque huius nominis commento deceptus eſt Cyclops.

Nolens volens. 45

Omnes id genus figuras prouerbiales eſſe, ſicuti ſuperius oſtenſum eſt, Donatus admonuit, quæ nimirum cōſtant ex cōtrariis: propterea quòd ænigmaticum quiddam habere videantur. Sunt autem frequentes apud Græcos poetas, vt apud Euripidem in Hecuba,

> Ὦ σὺ θέλων τε καὶ θέλων. id eſt,
> Atque ille nolens pariter ac volens.

Idem in Iphigenia in Tauris,

> Φεύγω γε δή πως οὐχ ἑκών, ἑκών. id eſt,
> Sanè exulo quodammodo nolens, volens.

Ad hanc pertinet formam quod ait Terentius in Andria,

> Tu coactus tua voluntate es.

Contra ſtimulum calces. 46

Πρὸς κέντρα λακτίζειν, id eſt, Contra ſtimulos iactare calcē, eſt fruſtra repugnare iis quos vincere nequeas, aut eos prouocare qui laceſſiti noceant. Aut reluctari fatis, & incommodum quod euitare non queas, impatienter ferendo, non ſolū non effugere, verumetiam conduplicare. Veluti ſiquis vxorem nactus rixoſam, aſſidue cum ea litiget, nihil profecturus, niſi quòd illam reddet rixoſiorem. Terentius in Phormione, Nam quæ inſcitia eſt aduerſum ſtimulum calces? Donatus παροιμίαν eſſe admonet cum eclipſi. deeſſe enim iactare, quod vnico verbo Græci dicūt λακτίζειν. Plautus in Truculento, Si ſtimulos pugnis cædis, manibus plus dolet. Extat hoc adagium etiam in Actis Apoſtolorum, Durum eſt tibi contra ſtimulos calcitrare: id eſt, durū aduerſum Deum pugnare. Euripides in Bacchis,

> Θύοιμ᾽ ἂν αὐτῷ μᾶλλον, ἢ θυμούμενος
> Πρὸς κέντρα λακτίζοιμι θνητὸς ὢν θεῷ. id eſt,
> Potius ſacra illi fecerim, quàm calcibus
> Stimulos ferire coner, iracundia
> Citus in deum, mortalis ipſe quum ſiem.

Pindarus in Pythiis, ποτὶ κέντρον δέ τοι λακτιζέμεν πελέθει. id eſt, Contra ſtimulum autem calcitrare eſt. Metaphora ducta eſt à bobus, quos agricolæ lignis præacutis à tergo fodiūt: vnde & βουκένται dicuntur in prouerbio,

> Πολλοὶ βουκένται, παῦροί δέ τε γῆς ἀροτῆρες.
> Multi boum ſtimulatores, pauci autem terræ aratores.

Βουκένται.

Quòd ſiquādo calcibus repugnent aduerſus ſtimulum, grauius etiam læduntur boues: tantū abeſt vt ſtimulo noceant. Plutarchus in commētario περὶ τῆς ἀοργησίας, cuiuſdam meminit Cteſiphontis pancratiaſtæ, qui per iracundiam mulæ calcitranti recalcitrarit.

In aurem dicere. 47

Εἰς οὖς λέγειν, id eſt, In aurem dicere, vel hodie vulgo dicitant, pro eo quod eſt clanculum ac ſecretò committere. Trāſlatū ab iis qui propius admoti, ad aurē inſuſurrāt quæ nolint ab aliis exaudiri. Vnde & illud apud Homerum aliquoties,

> Ἄγχι σχὼν κεφαλήν, ἵνα μὴ πευθοίατ᾽ οἱ ἄλλοι. id eſt,
> Admoto capite, reliqui ne audire valerent.

Horatius in Sermonibus,

> -in aurem
> Dicere neſcio quid puero.

Euripides in Ione,

> Δεῦρ᾽ ἔλθ᾽, ἵν᾽ εἰς οὖς τὸν ἐμὸν λόγον εἴπω θέλω. id eſt,

Accede,in aurem vt quæ volo tibi eloquar.

Lucianus in Gallo, Πρόσεισιν ἐς τὸ οὖς Συρακουσίων τισὶ κοινολογούμενος. id eſt, Ad aurem cum Syracuſanis quibuſdam communicans. Huc pertinet & illud Euangelicū, Et quæ in aurem au diſtis, prædicate ſuper tecta. id eſt, quæ ſecretis colloquiis accepiſtis, palam prædicate.

Nec obolum habet vnde reſtim emat. 48

Prouerbialis hyperbole in eos qui maxima rei familiaris inopia laborat. Lucianus in Timone; χθὲς μηδ' οὐδὲ ὀβολὸν, ὥστε πρίασθαι βρόχον, ἔχοντες. id eſt, Qui pridie ne obolum quidē habebant quo laqueum emerent. Pauperrimus autem ſit oportet, qui tenuitatis tædio ſeſe laqueo præfocare velit: porrò plus quàm pauperrimus videtur, cui ne numulus quidē ſuppetit vt reſtim emat qua ſe ſuſpendat.

Hinnulus leonem. 49

Prouerbialis eſt allegoria, ὁ νεβρὸς τὸν λέοντα, id eſt, Hinnulus leonem. ſubaudiendū cepit, vicit, aut prouocat, aut id genus aliquid pro ratione ſententiæ: quoties præpoſtero rerū ordine, qui viribus multo eſt inferior, ſuperat potentiorem. Lucianus de captatore teſtamenti, qui iuuenis à ſene, captator à captato captus eſt, τὸν ἐκεῖνο τὸ τῆς παροιμίας, ὁ νεβρὸς τὸν λέοντα. id eſt, Hoc eſt illud quod prouerbio dicūt, Hinnulus leonē. Huc reſpexit quiſquis fuit q ſcripſit Megarā Herculis,

Ἤ ῥ' ὅτι δήεται παῖς ἀπείρονα φαίδιμος υἱὸς
Ἀνδρὸς ὑπ' οὐτιδανοῖο, λέων ὡσεὶ ὑπὸ νεβροῦ; id eſt,
An quoniam immenſis affligitur inclyta proles
A viro inerte, leonem vt ſi hinnulus vrgeat acrem?

Non inconcinne trahetur ad id quoque, quoties fit vt longe inferior laceſſat potentiorem, aut multis partibus indoctior certet cum eruditiſſimo.

Iungere vulpes. 50

De re palàm abſurda dicitur Ζευγνύειν τὰς ἀλώπεκας, Vulpes iungere. Vergil. in Palæmone,

Qui Bauium non odit, amet tua carmina Meui:
Atque idem iungat vulpes, & mulgeat hircos.

Eſt enim vulpes animal ab aratro vehementer alienum.

Mulgere hircum. 51

Τράγον ἀμέλγειν, id eſt, Mulgere hircum: eundem habet ſenſum. Lucianus in vita Demonactis, inter huius feſtiuiter dicta commemorat & illud: Quum cōſpiceret duos quoſdam philoſophos, vtroſque pariter indoctos, inter ſe diſceptantes, & alterum quidem ridiculas quaſdam quæſtiones proponētem, alterum item aliena, neque quicquam ad rem facientia reſpondentem: Quid, inquit, amici, annon horum alter hircum mulgere videtur, alter cribrum ſupponere? Refertur à Diogeniano his verbis, πότερον ὁ τὸν τράγον ἀμέλγων, ἢ ὁ τὸ κόσκινον ὑποτιθεὶς, ἀφρονέστερος; id eſt, Verū ſtultior qui mulget hircum, an qui cribrum ſupponit? Quum vterque pariter abſurde faciat. Ab hoc ſanè nō abludit illud, Similes habent labra lactucas: &, Dignum patella cooperculum.

Similes habent l.lact. Dignum pat. cooperculū.

De aſini vmbra. 52

Περὶ ὄνου σκιᾶς, id eſt, Super aſini vmbra: pro eo quod eſt, de re nihili. Sophocles in Cedalione apud Suidam, τὰ πάντ' ὄνου σκιά. id eſt, Cuncta aſini vmbra: hoc eſt, nugæ, nihilique res. Apud eundem Ariſtophanes in Dædalo, περὶ τοῦ γὰρ ὁ πόλεμος νῷν ὑμῖν ἐστι; περὶ ὄνου σκιᾶς. id eſt, Qua de re nunc inter vos bellum eſt? Nimirum de aſini vmbra. Citatur ab eodē & Ariſtoteles ἐν διδασκαλίαις, qui fabulam quandam extare dixerit hoc titulo, ὄνου σκιά, id eſt, aſini vmbra. Archippi comœdiā opinor ſentiēs, de qua meminit Zenodotus. Lucianus in Sectis, πάντες, ὡς ἔπος εἰπεῖν, περὶ ὄνου σκιᾶς μάχονται οἱ φιλοσοφοῦντες. id eſt, Omnes, vt ita dixerim, de aſini vmbra depugnant philoſophi. Ariſtoph. in Veſpis, Περὶ τοῦ μάχη νῷν ἐστι; Περὶ ὄνου σκιᾶς. id eſt, De quo pugna eſt nobis? De aſini vmbra. Demoſth. in Philippica quadā, πρὸς ἅπαντας περὶ τῆς ἐν Δελφοῖς σκιᾶς νυνὶ πολεμῆσαι. id eſt, Cum omnibus in præſentia de Delphica vmbra digladiari. Proinde ſunt qui credant hoc adagii primum ab authore Demoſthene natum fuiſſe, fabulam huiuſmodi referentes, Quum aliquando Demoſthenes quendam in cauſa capitali defenderet, ac iudices haberet parum attentos, ſed dicēti obſtreperent, ille, Pauliſper, inquit, aures mihi præbete, ſiquidem rem narrabo nouam ac lepidam, atque auditu iucundam. Ad quæ verba quū illi iam aures arrexiſſent, Adoleſcens, inquit, quiſpiam aſinum conduxerat, rerum quiddam Athenis Megarā deportaturus. Inter viam autem quum æſtus meridianus ingraueſceret, nec inueniret quonam vmbraculo ſolis ardorem defenderet, depoſitis clitellis, ſub aſino ſedens, eius vmbra ſeſe obtegebat. Cæterum id agaſo non ſinebat, hominem inde depellens, clamanſque aſinum eſſe locatum, non aſini vmbrā. Alter item ex aduerſo tendebat, aſſeuerans etiam vmbram aſini ſibi cōductam eſſe. Atque ita inter eos acerrima rixa in longū producta eſt, ita vt etiā ad manus venerint: hoc pertinaciter aſſirmante, non conductā eſſe aſini vmbram: illo pari contentione reſpondente, vmbrā etiam aſini conductā eſſe. Demū in ius ambulāt. Hæc loquutus Demoſthenes, vbi ſenſiſſet iudices diligenter auſcultātes, repēte cœpit à tribunalibus deſcēdere. Porro reuocatus a iudicibus, rogatuſque vt reliquū fabulæ pergeret enarrare, De aſini, inquit, vmbra libet audire: viri cauſa de vita periclitatis audire grauamini? Paulo aliter narrat Plutarchus in vita Demoſthenis, his quidē verbis, λέγεται δέ ποτε κωλυόμενος ὑπὸ Ἀθηναίων ἐν ἐκκλησίᾳ, βραχὺ ἔφη βούλεσθαι πρὸς αὐτοὺς εἰπεῖν. τῶν δὲ σιωπησάντων, νεανίας, εἶπε, θέρους ὥρᾳ ἐμισθώσατο ἐξ ἄστεος ὄνον μεγαράδε. μεσούσης δὲ τῆς ἡμέρας καὶ σφοδρῶς φλέγοντος τοῦ ἡλίου, ἑκάτερος αὐτῶν ἐβούλετο ὑποδύεσθαι ὑπὸ τὴν σκιάν. εἶργον δὲ ἀλλήλους, ὁ μὲν μεμισθωκέναι τὸν ὄνον, οὐ τὴν σκιάν, λέγων, ὁ δὲ μεμισθωμένος, τὴν πᾶσαν ἔχειν ἐξουσίαν. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπῄει. τῶν δὲ Ἀθηναίων ἐπισχόντων καὶ δεομένων πέρας ἐπιθεῖναι, εἶθ' ὑπὲρ μὲν ὄνου σκιᾶς, ἔφη, βούλεσθε ἀκούειν, λέγοντος δ' ὑπὲρ σπουδαίων πραγμάτων οὐ βούλεσθε. id eſt, Quum in concione dicenti obſtreperent Athenienſes, ait ſe breuiter illis velle narrare quiddam. At ſilentio facto, Adoleſcens, inquit, æſtatis tempore aſinum mercede conduxerat, vt eo ab vrbe Megaram proficiſcens veheretur. Porrò meridie quum ſol acriter æſtuaret, vterque cupiebat ſub vmbram aſini ſuccedere. Verum alter alterum arcebat: quum hic diceret aſinum conductum eſſe, non vmbram: rurſus alter qui conduxerat, ſe plenum habere ius reſpōderet. Atque hæc loquutus, diſcedere parabat. retinentibus autem Athenienſibus, vtque reliquā fabulæ partem adderet orantibus: Itane, inquit, de aſini vmbra audire cupitis, de rebus ſeriis loquentē auſcultare non vultis? Quidam aiunt, aſinum Athenis non Megaram, ſed Delphos fuiſſe conductum. quod idem apparet ex verbis Demoſthenis, qui Delphicam vmbrā nominat in calce orationis De pace, Οὐκοῦν εὔηθες καὶ κομιδῇ σχέτλιον, πρὸς ἑκάστους καθ' ἕνα οὕτω διακειμένους περὶ τῶν οἰκείων καὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων, πρὸς ἅπαντας περὶ τῆς ἐν Δελφοῖς σκιᾶς νυνὶ πολεμῆσαι; id eſt, Annō igitur ſtultū ac vehemēter miſerū, ſingulos aduerſus ſingulos ita cōmiſſos, de rebus propriis ac maxime neceſſariis, cū vniuerſis de vmbra Delphica nūc depugnare? Apuleius in Aſino, iocatur ex ſeſe natū. Vſurpauit hoc adagiū Menander in Enchiridio: & Plato in Phædro, quū ait, Oratores imperitos impudenter ac periculoſe facere, quoties apud plebē imperitam & ipſam, non vmbram aſini, rem videlicet leuē ac nullius momenti, ſed turpia pro honeſtis laudant, Μὴ περὶ ὄνου σκιᾶς, inquit, ὡς ἵππου τὸν ἔπαινον ποιούμενος, ἀλλὰ περὶ κακῶν ὡς ἀγαθῶν. Procopius in Epiſtola quapiā, Καὶ αὐτὸς δὲ, οἶμαι, περὶ τῆς τέχνης ὦ σοφώτατε τῆς ἀντιλογικῆς, σκωμμάτων ὡς ἔοικε χάριν, ὄνου φασὶ σκιᾶς ἐγκαλεῖς. id eſt, Ipſe etiam, opinor, doctiſſime, de arte pugnantia quum ſentias, deridendi, ſicut videtur, gratia, de aſini (quod aiunt) vmbra litem moues. Vſus eſt eodem Origenes in præfatione libri tertii, quē ſcripſit aduerſus Celſum. Sed iamdudum tēpus vt ab aſini vmbra digrediamur, nequis iure nos rideat, περὶ ὄνου σκιᾶς plus ſatis curioſos.

De lana caprina. 53

Huic ſimillimum eſt illud Latinorum adagiū, de lana caprina, quòd à ſimili quopiam euentu natum apparet, cōtentioſe decertantibus duobus, vtrum lanā haberet caper, an ſetas. aut alioqui de villis caprinis dimicantibus, re videlicet inutili, minimique momenti. cuiuſmodi iocus fertur & de aſini lana. Horatius in epiſtola ad Lollium,

Alter in obſequium plus æquo pronus, & imi
Deriſor lecti, ſic nutum diuitis horret,
Vt puerum ſæuo credas dictata magiſtro
Reddere, vel partes mimum tractare ſecundas.
Alter rixatur de lana ſæpe caprina,
Propugnat nugis armatus.

Loquitur de moroſis in amicitia, qui quantumlibet friuola de cauſa litem cum amico ſuſcipiunt.

De fumo diſceptare. 54

Huic confine eſt illud quod apud Ariſtophanem legitur in Nubibus, Καὶ λεπτολογεῖν ἤδη ζητεῖ, καὶ περὶ καπνοῦ στενολεσχεῖν. In philoſophos dictum, qui de fumo, hoc eſt de rebus nihili, nimium anxie diſputant. Ineſt autem non parum comici ſalis in illis ipſis verbis ad iocum confictis, λεπτολογεῖν, στενολεσχεῖν: quorum alterum ſignificat de rebus tenuibus ac friuolis diſceptare: alterum, de meris nugamentis ſollicitum & anxium torqueri. Quapropter etiam Socratis ſcholam φροντιστήριον appellat.

λεπτολογεῖν. στενολεσχεῖν.

Talpa cæcior. 55

Refertur à Suida ac Diogeniano, τυφλότερος ἀσπάλακος, id eſt, Cæcior talpa: de iis qui ſupra modum cæcutiunt, aut qui minimè iudicant. Nam iucundior fiet metaphora, ſi quidem ad animum transferatur. Plinius vndecimo libro ſcribit, ex quadrupedum genere, talpæ viſum deeſſe: oculorum tamen ineſſe effigiem, ſi quis prætẽtam detrahat membranam. Atque hinc ortum adagium.

Cæcior leberide. 56

Ad eandem ſententiam pertinet illud, τυφλότερος λεβηρίδος, id eſt, Cæcior leberide. Citatur ex Ariſtophane. Eſt autẽ leberis, quemadmodum oſtendimus & alibi, pellis illa ſicca, quam ſerpentes, cicadæ, & ſi quod aliud animantis genus, exuunt, quoties ſibi iuuentam renouant. In hac enim apparet effigies dũtaxat oculorum, ac membranula quædam tenuiſſima, qua ſerpentum oculi prætegiuntur. Sunt qui tradãt hoc, quod notiſſimum eſt de ſerpentibus ac cicadis, etiam piſcibus quibuſdam accidere. Eam verò pellem Lycophron in iambico carmine σύφαρ appellat,

σύφαρ.

Συφαρ θανεῖται ποντίων φυγὼν σκύλαι. id eſt,

Syphar interibit, tectum vt effugit maris.

Syphar autem συμβολικῶς, idque ſuo more, ſenem appellat, vel quòd ætas ea cæcutiat, vel quòd iam effœta atque arida, ſucco viribúſque deſtituta ſit. Sophron in Mimis,

Τί μαι ξύσιλος, ἢ τὸ σύφαρ ἀπ' ἀνδρός; id eſt,

Quid enim xyſilus, quid ſyphar pro viro?

ξύσιλος.

Xyſilum appellans aridum & pruriginoſum ſenem, ἀπὸ τοῦ ξύειν. aut ſyphar, quaſi iam non hominem ipſum, ſed pellem dũtaxat exuccam atque inanem. Quod quidẽ & ipſum, prouerbium reſipit. Aiunt autem leberidem propriè ſignificare membranam extremam, qua fœtus vaccarum obtegitur: in qua & ipſa veſtigia duntaxat oculorum apparent. Adagium trifariam effertur, τυφλότερος λεβηρίδος, id eſt, Cæcior leberide: γυμνότερος λεβηρίδος, id eſt, Nudior leberide: & κενότερος λεβηρίδος, id eſt, Inanior leberide.

Tireſia cæcior. 57

A notiſſima fabula ſumptũ, τυφλότερος Τειρεσίου, id eſt, Cæcior Tireſia. Iuuenalis,

Nec ſurdum, nec Tireſiam quenquam eſſe deorum.

Tireſiam prouerbiali figura pro cæco dixit, quemadmodum Horatius pro paupere Irum,

ἶρος pro paupere.

Intererit multum diuéſne loquatur an Irus.

Hypſea cæcior. 58

Non diſſimili figura dixit Horatius in Sermonibus,

-ne corporis optima Lyncei
Contemplans oculis, Hypſea cæcior, illa
Quæ mala ſunt ſpectes.

Satis apparet parœmiam ab Hypſea, muliere quapiã infami notæque cæcitatis, eſſe profectam.

Sine ſacris hæreditas. 59

Vbi qua commoditas de improuiſo præter ſumptum obiecta eſſet, veteres ſine ſacris hæreditatem vocabant. Et omnino quicquid citra noſtram operam alicunde obtigiſſet lucri, quaſi prouerbialiter hæreditatem appellabant. propterea quòd ea quæ ſic obueniunt, gratis quaſique dormientibus, à fortuna donari videntur. Ergaſilus paraſitus apud Plautum in Captiui duo, Sine ſacris hæreditatem ſum adeptus effertiſſimam. Et alibi, Annona eſt, ſine ſacris hæreditas. Nam hæredes alioqui vel pro ſalute laborãtis, vel in parẽtalibus defuncti, ſacra quædam ſuo ſumptu factitare mos erat. Idem Plautus alibi, Mihi tales hæreditates non ſæpe obueniunt. Cicero in Verrem actione quinta, Hic Verres hæreditatem ſibi veniſſe arbitratus eſt, quòd in eius regnum ac manus venerat iſte. Andreas Alciatus Prætermiſſorum libro 1, mauult adagionis originẽ ad priſci iuris conſuetudinẽ referri. Lex enim duodecim tabularum ſic habebat, Sacra priuata, perpetua manento. Ea verba interpretatur Cicero lib. De legibus 2, Vt omnis ad quẽ patriſfamiliás pecunia perueniret, is teneretur ſacra celebrare. Refértque Scæuolæ pontificis interpretationem, qua traditum eſt, quinque modis aſtringi ſacris hæreditatẽ. Proinde ad quos ex iure propinquitatis redibat hæreditas, tenebantur communium ſacrorum ſocietate. Suauius autem eſſe ſolet quod inopinatò contingit boni, quemadmodum ſine ſacris hæreditas. Hæc aliáque doctiſſime ſane diſſerit Alciatus noſter: cuius equidem ſentẽtiæ lubens addo meum ſuffragium, quanquam à mea minimum diſſentiẽti. Porrò in Plautino dicto alluſum arbitror ad Græcorum illud adagium, ἄθυτα ἱερὰ κατεσθίειν. id eſt, Non ſacrificata ſacra deuorare. Item ad Heſiodium illud,

-ἀπὸ χυτροπόδων ἀνεπιρρέκτων ἀνελόντα
Ἔσθειν. id eſt,
Ante ſacrum factum, cibum ab ollis tollere, raptum
Atque edere.

Inter cæſa & porrecta. 60

Elegans in primis adagium extat apud M. Tullium in epiſtolis ad Atticum, Ea multa, (inquit) imò omnia, quorum κεφάλαιον, ne quid inter cæſa & porrecta, vt aiunt, oneris mihi addatur, aut temporis. Videtur ſignificare cunctationem, & ancipitem hæſitationem, ac velut interuallum illud inter omittendum quod cœptum eſt, & incipiendum quod nouari oportet. Sumptum eſt autem è priſco auſpiciorũ ritu, in quibus inter cæſa & porrecta ſacerdos cæremonias quaſdam agebat: quemadmodũ teſtatur M. Varro libro De lingua Latina ſecundo. Nam flamen Dialis, inquit, auſpicatur vindemiam, & vt iuſſit vinum legere, agna Ioui facit. inter cuius exta cæſa & porrecta flamen prorſus vinũ legit. Porrò quòd exta cæſa prorogationem temporis apud veteres ſignificauerint, declarat Cicero libro De diuinatione 2, Quid enim, (inquiens) habet aruſpex, cur pulmo inciſus etiã in bonis extis dirimat tempus, & proferat diem?

Penſum perſoluere. 61

Penſum perſoluere, eſt tuas implere partes, debitóque perfungi officio. Tranſlatum à lanificio muliebri, in quo ſingulis certum lanæ põdus in opus diſtribuebatur. Plautus in Perſa, Penſum meum quod datum eſt, cõfeci. Idẽ in Bacchidibus, Ego penſum meum lepide accurabo. Et M. Tullius lib. De orat. 3, Nunc ad reliqua progrediar, méque ad meum munus penſumque reuocabo. Varro De re ruſtica, Nos noſtrũ pẽſum abſoluimus. Hieronymus ad Ruſticum, Et operis tui pẽſa perſoluas. Verùm quo longius erit detorta metaphora, hoc erit adagium venuſtius. Veluti ſi ad ſermonem, ad ſtudium, ad officium, aut alias animi res referatur.

Ne per ſomnium quidem. 62

Οὐδ' ὄναρ, id eſt, Ne in ſomnio quidẽ. Græcis prouerbialiter dictum eſt, pro eo quod eſt, nulla ratione, nullo tẽpore. Alioqui nemo fere tam omni fœlicitate deſtitutus, quin aliquãdo per quietem vel ſomniet lætiora quæpiam. Lucianus ἐν τῷ περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων, Οὐδ' ὄναρ λευκοῦ ποτὲ ἄρτου ἐμφορηθείς. id eſt, Ne per ſomnium quidem vnquam albo pane ſatiatus. Idẽ vſurpauit in Gallo, quũ ait, regibus ne per ſomnium quidẽ aliqua re iucunda frui licere, ὑφ' ὧν οὐδ' ὄναρ ἀπολαῦσαί τινος ἡδέος ἐγγίνεται. Rurſus περὶ τῶν ὀνείρων, Αἰδόντων δὲ ἡδὺ, καὶ σὺ φὴς, οὐδ' ὄναρ ἀκηκόαμεν. id eſt, Porrò ſuauiter canentes, & eo modo quo tu prædicas, ne per ſomnium quidem audiuimus. Huc elegãter alluſit Theocritus ἐν βουκολίσκῳ. apud quem Eunica puella ciuilis, ruſticũ, baſiũ dare conantem, ab ſe repellit, dicẽs tantum abeſſe vt illi datura ſit baſiũ, vt hoc ne per ſomnium quidẽ oporteat ſperare. Carmen ſic habet,

-ἔρρ' ἀπ' ἐμεῖο·
Βουκόλος ὢν μ' ἐθέλεις κύσαι τάλαν; οὐ μεμάθηκα
Ἀγροίκως φιλέειν, ἀλλ' ἀστικὰ χείλεα θλίβειν.
Μὴ τύ γε μευ κύσῃς τὸ καλὸν στόμα, μηδ' ἐν ὀνείροις. id eſt,
-aufer te hinc procul, inque malam rem:
Tu mihi ſuauiolum dare vis homo ruſticus? atqui
O miſer haud didici dare baſia agreſtibus vnquam:
Sed magis vrbanis ſoleo oſcula figere labris.
Non mihi tu ſitidum os labris ſordentibus vnquam
Contigeris, nec per ſomnum.

Vtitur eodem & M. Tullius in Epiſtolis ad Atticum, πολι-

Σικεσαίων οὐδ' ὄναρ quiſquam inueniri poteſt. Theocritus in Megara Herculis vxore, τὸ δ' οὐδ' ὄναρ ἤλυθεν ἄλλῳ. id eſt, Quod alii ne per ſomnium quidem accidit. Galenus περὶ φυσικῶν δυνάμεων lib. 2, ὡς ταῦτα οὐκ ἐχρῆν ἀγνοεῖν τὸν Ἐρασίστρατον, εἴ γε κἂν κατ' ὄναρ ποτὲ τοῖς ἐκ τοῦ περιπάτου συνέτυχεν. id eſt, Atque hæc oportebat non eſſe ignota Eraſiſtrato, ſi modo vel in ſomniis vnquam illi cum Peripateticis incidiſſet conſuetudo. Solent autem vel extremæ ſortis homines aliquando magnifica quædam ſomniare: quemadmodum apud Lucianum Micyllus, qui per ſomnium opulentiſſimus, experrectus, cerdo quiſpiam erat Iro pene pauperior. Nam ſomniare, ſperandi genus eſt. Vnde & Vergilius in Bucolicis, ſpes inanes amantum, ſomnia vocat,

-an qui amant, ipſi ſibi ſomnia fingunt?

Huc reſpexit & Flaccus in Satyris, quum ait,

Quum te ſeruitio longo curáque leuarit:
Et certum vigilans, quartæ ſit partis Vlyſſes
Audieris hæres.

Itaque Ne per ſomnium quidem, perinde valet quaſi dicas, quod ne ſperare quidem audeas. Plutarchus in libello quem ſcripſit aduerſus Stoicos, adagium extulit paulo diuerſius, ὧν οὐδ' ὀνείρατα λαβεῖν μᾶλλον ἔστι παρὰ τὰς κοινὰς ἐννοίας. id eſt, quorum ne ſomnia quidem magis capere licet extra communes cogitationes. Diuus Chryſoſtomus aduerſus Iudæos concione tertia ſic extulit, οὐδ' εἰς ὄναρ.

Per nebulam, per caliginem, per ſomniū. 63

Quarum rerum ambiguam quandam ac tenuem penéque euanidam memoriam aut intelligētiam obtinemus, eas res per nebulam recordari, per ſomnium meminiſſe, per caliginē videre, prouerbio dicimus. Vt quæ pueri vidimus, ſenes quaſi per ſomnium recordamur, vix tenuibus quibuſdā ſimulachris rerū inhærentibus animo noſtro: qualis eſt ferme vulgarium inſomniorum memoria. Porrò quod per mediam nebulam intuemur, eius confuſam duntaxat imaginē ac velut vmbram incertam aſpicimus. cuiuſmodi ſunt quæ per caliginem cernuntur in tenebris. Hinc igitur ducta metaphora. Huiuſmodi ſermonis formæ frequēter obuiæ ſunt apud ſcriptores. Plautus in Pſeudolo, Sunt quæ te volumus percontari, quæ quaſi per nebulam noſmet ſcimus atque audiuimus. Idem in Captiuis duobus, In memoriam regredior audiſſe me quaſi per nebulā. M. Tullius lib. de finibus quinto, In infirma ætate, imbecillaque mente, vis naturæ per caliginem cernitur. Plato De legibus libro 7, ὃ δὲ λέγω, δυνατέον πειρατέον οἷον δείγμασι ξυνελόντας εἰς φῶς· νῦν γὰρ λεγόμενα ἔοικεν κατά τι σκότος. id eſt, Cæterùm quæ dico, conandum eſt vt velut exemplis in lucem prolatis reddamus perſpicua. Nam hæc videntur ſimilia iis quæ dicuntur per caliginem quandam. Eodem in libro legitur καθ' ὕπνον, id eſt, per ſomnum, ſiue in ſomnis.

De aſini proſpectu. 64

Περὶ ὄνου παρακύψεως, id eſt, De aſini proſpectu. Vetus adagiū dici ſolitū in eos qui ridendo titulo quēpiam calumniātur, aut de friuolis rebus aliquem in ius vocant. Euentus qui fabulæ præbuit occaſionem, varie narratur ab authoribus. Quidam huiuſmodi quædam memorant, Figulus quiſpiam varias auium formas finxerat, eáſque in officina collocatas habebat. at aſinus quidam, inobſeruātius ſequente agaſone, inſerto per officinæ feneſtellam capite, pariter & aues & reliqua vaſa deiecit, comminuitque. Is cuius erat officina, agaſonem in ius vocat: quúmque rogaretur ab omnibus quanā de re litem moueret: De aſini, inquit, proſpectu. Alii aues nō fictiles ſed veras fuiſſe volunt, quæ aſino, ſicuti dictum eſt, per feneſtram immittente caput, diſturbatæ perticam ruperunt, reliquáque vaſa ſubuerterunt. Reliqua fabulæ vtcunque conueniunt. Lucianus in aſino ſuo parœmiā hanc fingit ex ſe natam, quòd dum aſinus conaretur obliquato capite per feneſtram proſpicere quid ageretur, tum ſeſe, tum dominos ſuos prodidit. Eámque rem magno omnium riſu exceptam, in adagionem abiiſſe, ἐξ ὄνου παρακύψεως, id eſt, ex aſini proſpectu. Porrò iuxta Luciani ſententiam magis quadrabit in eos qui ſtoliditate ſua, dum inepte ſtudent diſſimulare, ridicule produntur. Hunc Luciani locum æmulans Apuleius in nono Metamorphoſeωs ſuæ libro, ſcribit ad hūc modum, Qua contentione & clamoſo ſtrepitu cognito, curioſus alioqui & inquieta procacitate præditus aſinus, dum obliquata ceruice per quandā feneſtrulam, quidnam ſibi vellet tumultus ille, proſpicere geſtio: vnus è commilitonibus, caſu fortuito conlimatis oculis ad vmbram meam, cunctos teſtatur in coram. Magnus denique continuo clamor exortus eſt. Et emerſis protinus ſcalis, iniecta manu quidam me veluti captiuum detrahunt: iámque omni ſublata cūctatione, ſcrupuloſius contemplantes ſingula, ciſta etiam illa reuelata, repertum, productumque & oblatum magiſtratibus miſerum hortulanum, pœnas ſcilicet penſurum, in publicum deducūt carcerem, ſummóque riſu de meo proſpectu cauillari non deſinūt. Vnde etiam de proſpectu & vmbra aſini natum eſt frequens prouerbium. Hactenus Apuleius.

Suo ipſius indicio periit ſorex. 65

Cui confine eſt illud Terentianum ex Eunucho, Egomet meo indicio miſer quaſi ſorex hodie perii. Verba ſunt Parmenonis, qui deluſus à Pythia, prodiderat ſe ſeni. Donatus admonet eſſe prouerbiū in eos qui ſuapte voce produntur. Atque hinc exiſtimat ductam eſſe metaphoram, quòd ſoricum proprium ſit vel ſtridere clarius quàm mures, vel ſtrepere magis quum obrodunt friuola. ad quam vocem multi ſe intendentes, quamuis per tenebras noctis transfigunt eos. Vſurpat hoc adagiū diuus Aurelius Auguſtinus in primo de ordine libro erga ſuum Licentium, qui dum pulſata tabula, ſoricē ſtrepitu abſterret, ipſe ſeſe prodebat Auguſtino quòd vigilaret. Alluſit eodem Origenes homilia in Geneſim tertia, Sed videbor, inquit, ipſe meis indiciis captus.

Induitis me leonis exuuium. 66

Ἐνδύετέ με τὴν λεοντῆν, id eſt, Induitis me leonis exuuium. In eos dici ſolitum qui ſuſcipiunt negotium maius facultate, quique ſe magnificentius gerunt quàm pro ſua conditione. Quidam ab Hercule ſumptum putant, cuius hic ornatus erat, vt leonis exuuio tegeretur, deinde altera manu clauā, altera geſtaret arcum: atque hoc ornatu deſcendit ad inferos, Cerberum extracturus. Huc alludēs Ariſtophanes in Ranis, Bacchū fingit, Herculis inſtar, leonis exuuio clauáq; inſtructū, ad inferos deſcēdere parantem, ut Euripidē cum Æſchylo certantem audiret. Ridetur autem ab Hercule, quòd id geſtaminis neutiquam illū deceret, vtpote mollē & effœminatū. Eodē pertinet quod Menippus ille Lucianicus eodē ornatu ſe ab inferis rediſſe adſimulat. Nihil autē prohibet quominus prouerbiū ad apologū illum referatur cuius meminit Lucianus in Piſcatore: Apud Cumanos aſinus quiſpiā pertæſus ſeruitutē, abrupto loro in ſyluā aufugerat. illic fortè repertū leonis exuuiū corpori applicabat ſuo. atque ita pro leone ſe gerebat, homines pariter ac feras voce caudáque territās. nā Cumani leonem ignorant. Ad hunc igitur modum regnabat aliquādiu perſonatus hic aſinus, pro leone immani habitus ac formidatus. Donec hoſpes quiſpiā Cumas profectus (qui ſæpenumero viderat & leonem & aſinū, atque ob id non erat difficile dignoſcere) aurium prominentium indicio, neque non aliis quibuſdam coniecturis aſinū eſſe deprehendit, ac probe fuſtigatum reduxit, dominóque agnoſcenti reddidit. Interim autem riſum nō mediocrē concitabat omnibus Cumanis aſinus iā agnitus, quos dudū credītus leo, metu propemodum exanimauerat. Cumanos autē hic appellat, no qui ſunt in Italia, ſed qui ſunt in AEolide ſupra Leſbū. Nam & Leſbii & Cumani notati ſunt ſtoliditatis, vt indicat Stephanus. Vſurpat hoc adagiū Socrates Platonicus in Cratylo, negans oportere deterreri ſeſe magnitudine diſputationis inſtitutæ, poſteaquàm ſemel leonis pellem eſſet indutus. Lucianus in Pſeudologiſta, οὐδὲ δεῖ ἔτι τοῦ ἀποδύοντος τὴν λεοντῆν, ὡς φανερὸς γένοιο κανθήλιος ὤν. εἰ μή τις ἄρα ἐξ Ὑπερβορέων ἀρτίως ἥκει, ἢ ἐς τοσοῦτον Κυμαῖός ἐστιν, ὡς μὴ ἰδὼν διαγνώσεσθαι ὄνον ὄντα σε ... id eſt, Nec opus eſt quopiā qui tibi leonis exuuium detrahat, quo palàm fiat te cāthelium eſſe: niſi ſiquis ſane ab ipſis Hyperboreis hoſpes modo ad nos aduenerit, aut vſqueadeo Cumanus ſit, vt qui viderit, non protinus intelligat te aſinorum omnium aſinum ferociſſimum eſſe aut expectet vt te præterea rudentem audiat. Euſebius Cæſarienſis aduerſus Hieroclem, οἰχήσεταί μοι ... φιλόσοφος, ὄνος δὲ ... λέοντος ... id eſt, Abibit nobis quidē philoſophus, cæterū aſinus leonis intect⁹ pelle. Demutauit nōnihil de prouerbio Lucian⁹ in Philopſeude, cū ait, ... ὑπὸ τῇ λεοντῇ, γελοῖον ...

ἀμπισάμενον. id eſt, Tantũ temporis non animaduerti eum ſub leonis exuuio ridiculam quandam ſimiam tectam habere.

Simia in pelle leonis.

Midas auriculas aſini. 67

Μίδας ὄνου ὦτα, id eſt, Midas auriculas aſini. Refertur à Diogeniano. Natũ à fabula notiſſima Midæ regis Phrygiæ, cui Phœbus, quòd ſtolide Panem canẽtem ſibi prætuliſſet, aſininas affixit auriculas. Quas quũ diu mitra occuluiſſet, tandem à toſore animaduerſum eſt, ac prolatum in vulgus. Porrò adagium rectè dicetur vel in ſtolidos & craſſis auribus pinguique iudicio homines: vel in tyrãnos, quibus quũ aures ſint aſininarum inſtar longæ, procul etiam audiũt, velut auſcultatoribus dimiſſis qui audita referant. Quos Plutarchus in libro De curioſitate ὠτακουστὰς appellat, & προσαγωγίδας. Eóque Lucianus in libello cui titulus, Non eſſe facile credẽdum delatoribus, calumniæ depingens imaginem, Midæ aures illi tribuit, propter ſtudiũ ſubauſcultãdi captandique quid alii rerum faciant: ἐν δεξιᾷ δὲ ἀνὴρ κάθηται, ὦτα παμμεγέθη ἔχων, μικροῦ δεῖν ὅμοια τοῖς τοῦ Μίδου προσήκοντα. id eſt, Ad dexteram vir quiſpiã ſedet, auriculis maximis, quales ferme Midæ fuerunt. Ariſtophanes in Pluto,

Μίδας μὲν οὖν, ἢν ὦτ᾽ ὄνου λάβητε. id eſt,

Midas quidem itaque, ſi aſini aures ſumatis.

Quo loco interpres admonet prouerbii de auriculis aſininis, eiuſque commenti varias allegat cauſas. Quoſdã authores eſſe, Midam hunc ob contemptum aliquando vituperatumque Bacchi numen, in aſinũ fuiſſe conuerſum. Alii narrant, quum aliquando præteriret aſinos huius dei, atque eos affeciſſet iniuria, iratum Bacchum Midæ auriculas aſininas addidiſſe. Sunt qui dicant huic aures natura prælongas fuiſſe, & aſininarũ inſtar prominentes, atque hinc fabulæ iocum ortum eſſe. Quanquam pluribus placet, hac allegoria ſignificatum, Midam, vtpote tyrannum, Corycæos ac ſubauſcultatores dimittere ſolitum, per quos quæcunque per omnem regionem vel fierent, vel dicerentur, cognoſceret, nimirum illis vtens aurium vice. Proinde quũ vulgus miraretur ab illo reſciri etiã ea quæ clàm ac procul fierent, occaſionem fabulæ dederũt, vt Midas diceretur auriculas aſini habere: vel quòd nullum aliud animal acrius audiat quàm aſinus, excepto mure: vel quòd aures habeat omniũ longiſſimas. Perſius,

Auriculas aſini quis non habet?

Ferunt nonnulli primùm à poeta ſcriptum fuiſſe, Auriculas aſini Mida rex habet. Deinde metu Cæſaris ſcripturã mutaſſe, quis non habet?

Hinc illæ lachrymæ. 68

Ex Andria Terẽtiana per alluſionem prouerbialiter vſurpatũ videtur ab Horatio, Hinc illæ lachrymæ. Vſurpauit ad hunc modum M. Tullius in actione pro M. Cælio, Hinc illæ lachrymæ: nimirum & hæc cauſa eſt horum omnium ſcelerum atque criminũ. Dicetur autẽ de rei cauſa aliquandiu diſſimulata, quæ verè tandem deprehendatur. Veluti ſiquis dicat barbaros damnare Græcas literas, ne ſcilicet ipſi parum docti videãtur: cõmodè ſubnectet, Hinc illæ lachrymæ, hoc eſt quod eos malè habet. Sumũtur autẽ frequenter id genus alluſiones à claris authoribus, & in prouerbii vicem transferuntur, etiamſi nulla figura prouerbialis adſit. Quod genus illud ex Homero ſæpius iteratum in Epiſtolis Ciceronis ad Atticum, αἰδέομαι Τρῶας, id eſt, Vereor Troianos.

αἰδέομαι Τρῶας.

Hæc Helena. 69

Non diſſimili figura dixit Lucianus in Eunucho, Αὕτη ἦν ἡ Ἑλένη, ὑπὲρ ἧς ἐμονομάχουν. id eſt, Hæc ipſa erat Helena, pro qua digladiabãtur. Loquitur autem de duobus Peripateticis, mercedis ac lucri cupiditate turpiter apud iudices contendentibus. Alluſit ad monomachiam, id eſt ſingulare certamen, quod inter Menelaum & Paridem factum deſcribit Homerus Iliados libro tertio.

Ebur atramento candefacere. 70

Ebur atramento candefacere, eſt genuinæ formæ cultum atque ornatum externũ inducere, quo decus illud natiuum obſcuretur magis quàm illuſtretur. Proinde lena Plautina puellæ naturali forma præditæ, tamen ceruſſam ad oblinendas malas poſtulãti, Vna, inquit, opera ebur atramento candefacere poſtules. Propterea quòd omne lenocinũ rebus natura pulchris dehoneſtamentũ adferat, nõ venuſtatẽ. Veluti ſiquis veritatem, qua nihil eſt pulchrius, rhetorũ pigmentis conetur exornare. Porrò quemadmodũ ceruſſa ad cãdorem conciliandum adhiberi conſueuit, itidem purpuriſſa ad tingẽdas rubore malas. Simili forma dixit in Moſtellaria, Noua pictura interpolare vis opus lepidiſſimum.

Syncerum vas incruſtare. 71

Eodem ferme pertinet Horatiana metaphora, quæ in Sermonum lib. 1. legitur, Satyra 3,

At nos virtutes ipſas inuertimus, atque
Syncerum cupimus vas incruſtare.

Hoc eſt, quæ per ſe recta ſunt, ea nominibus alienis impoſitis deprauamus atque obtegimus. Quanquam poteſt & ad ſuperiorem ſententiam elegãter accommodari: hoc eſt, quum rebus per ſe decentibus tectorium inducimus, quod tegat & obſcuret natiuum decus, non augeat.

Pulchrorum, etiam autumnus pulcher eſt. 72

Τῶν καλῶν καὶ τὸ μετόπωρον καλόν, id eſt, Pulchrorum, etiam autumnus pulcher. Metaphora prouerbialis nata ex Archelai apophthegmate, quod ab eo dictum Plutarchus refert in Euripidem, qui iam pubeſcentem atque exoletum Agathonem in conuiuio ſuauiabatur. Non abludit ab illo Homerico, quod alio reddemus loco, ἐκ τῆς καλάμης γινώσκειν, id eſt, E culmo cognoſcere. Vernis enim menſibus nihil non tenerum ac nitidum, quum omnia adhuc in flore aut in herba ſunt. cæterum autumni tempore, poſteaquam iam in culmos aut caulem excreuerunt, horridiora videntur. Quadrat igitur in ea, quæ quum natura ſint egregia, ne tum quidem faſtidiẽda videntur, quum maturuerunt. Alioqui nihil fere tam fœdum, quod non aliquando niteat ætate. Dicetur non inelegãter & in eos qui bellè portant ætatem.

Magnorũ fluminum nauigabiles fontes. 73

Simili metaphora videtur dictum & illud, quod refert ac notat Fabius in octauo Inſtitutionum libro, Magnorum fluminum nauigabiles fontes ſunt. Tam ſententiam ait ſe iuuene decantatam fuiſſe. Significat autem, præpotentium quantulacunque plus pollere quàm vniuerſas tenuium opes. Cæterum notat Fabius hoc ſententiarum genus, quòd palam falſæ videantur.

Generoſioris arboris ſtatim planta cum fructu eſt. 74

Simillimam huic eodem loco ſubiicit, Generoſioris arboris ſtatim planta cum fructu eſt. Quo quidem id innui videtur, egregia benéque nata ingenia, ſtatim matureſcere, & ad frugem peruenire. Taxat Fabius & hoc ſententiæ genus. Mihi tamen viſum eſt in adagiorum catalogum has quoque referre, quòd vulgo celebres fuiſſe teſtatur. & impudentior hyperbole, ſicut paulo ſuperius dictum eſt, non reuerentur ab hoc genere.

Cornicum oculos configere. 75

M. Tullius in oratione pro Muræna ſcribit ad hunc modũ, Deinde etiam ſiquid apud maiores noſtros fuit in iſto ſtudio admirationis, id enunciatis veſtris myſteriis, totum eſt contemptum & abiectum. Poſſet agi lege nécne, pauci quõdam ſciebant. faſtos enim vulgò non habebant. Erant in magna potentia qui cõſulebantur, à quibus etiam dies tanquã à Chaldæis petebantur. Inuentus eſt ſcriba quidam Cn. Flauius, qui cornicum oculos confixerit, & ſingulis diebus ediſcendos faſtos populo propoſuerit, & ab ipſis iureconſultis, eorum ſapientiam compilarit. Itaque irati illi, quòd ſunt veriti ne dierum ratione peruulgata & cognita, ſine ſua opera lege poſſet agi: notas quaſdã compoſuerunt, vt omnibus in rebus ipſi intereſſent. Idẽ in actione pro L. Flacco, Hic Hercule cornici oculum, vt dicitur. nam hunc Hermippum hominem eruditum, ciuem ſuum, cui debebat eſſe notiſſimus, percuſſit. Porrò prouerbium natum ſit ex apologo quopiam, an ex euentu, an ex metaphora ſumptum, non ſatis liquet. Vndecũque fluxerit, perinde valere videtur, cornicum oculos configere, quaſi dicas, nouo quodam inuento veterum eruditionem obſcurare, efficereque vt ſuperiores nihil ſciſſe, nihil vidiſſe videatur. Effertur autem per ironiam. In eadem ſententia vſus eſt diuus Hieronymus, Apologetico aduerſus Ruffinum ſecundo, Nũc vero quum pro varietate regionum diuerſa ferantur exemplaria, & germana illa antiquáque trãſlatio corrupta ſit atque violata, noſtri arbitrii putas, aut ex pluribus iudicare quid verſum ſit, aut nouũ opus in vetere condere: illudentibuſque Iudæis, cornicum (vt dici

tur) oculos cõfigere. Hæc Hieronymus, ſentiens quaſi ſua caſtigatione prolata, Iudæi iam nihil ſcituri viderentur: à quibus id tẽporis Veteris teſtamenti veritas petebatur. Nec admodum diuerſè vſurpauit Macrobius libro Saturnaliũ ſeptimo. Et quia, inquiens, his loquendi labyrinthis nos impares fatemur, age Vecti, hortemur Euſtathiũ vt recepta cõtraria diſputatione, quicquid pro vario cibo dici poteſt, velit communicare nobiſcum: vt ſuis telis lingua violẽta ſuccumbat, & Græcus Græco eripiat hũc plauſum, tanquã cornix cornici oculos effodiat. Hactenus Macrobius. Illud nõ ab re fuerit admonere lectorem, vt etiam atque etiã conſideret num cornicum viuacitas & concordia huic adagioni locum fecerit. ſiquidem cornix antiquitus concordiæ ſymbolum erat. Eiuſdem viuacitas etiam Græco prouerbio celebrata eſt: vt is videatur cornicum oculos velle configere, quiſquis ea quæ antiquitas magno conſenſu approbauit, damnare ac reſcindere conuelleréque conetur. Nec admodum abſurdum ſi quis in hunc modum accipiat, vt dicatur oculos cornicum configere qui perſpicaciſſimis oculatiſſimiſque viſum adimat, offundátque tenebras: aut qui rem ipſiſſimã acu, quod aiunt, tangat: tantus videlicet artifex vt non ſolùm ſcopum, aut auem, verum & ipſos oculos iaculo feriat.

Cornix cornici ocul. eff.

Gladiatorio animo. 76

Prouerbii ſpeciẽ habet quod legimus in Phormione Terentiana, Hem gladiatorio animo ad me affectant viã. Quo ſignificatur, ita tendi ad nocẽdum alteri, vt id cum proprio etiã periculo tentetur, animo pertinaci, paratóque vel perdere vel perire. Nam gladiatori cõpoſito ad certamen hæc pugnæ propoſita ſors eſt, aut occidere ſi occupauerit, aut occũbere ſi ceſſauerit. Ariſtoteles audaciam huiuſmodi cum propriæ ſalutis contemptu coniunctam, Celticam appellat.

Fruſto panis. 77

Fruſto panis, pro re quantũlibet puſilla ac vili, noſtris quoque temporibus vulgo dictitãt. M. Cato in Oratione quadam M. Cælio vilitatem opprobrãs, nõ loquendi tantùm, verùm etiam tacendi, Fruſto, inquit, panis conduci poteſt vel vti taceat, vel vti loquatur. Citatur locus ab A. Gellio in Noctibus Atticis. Videtur hyperbole ſumpta vel à canib⁹, quos fruſto panis inuitare ſolemus, vel à mendicis.

Quem mater amictũ dedit obſeruare. 78

Quem mater amictum dedit obſeruare, pro eo quod eſt Pueriliter ex alieno præſcripto viuere, legitur apud Quintilianũ lib. 5. Nã quid, inquit, illa miſerius lege, veluti præformatas infantibus literas proſequentiũ, & vt Græci dicere ſolent, quẽ mater amictũ dedit, ſollicitè cuſtodientiũ? Quibus ex Fabii verbis apparet, Græcis in prouerbio fuiſſe. Vſurpat autẽ & indicat adagiũ Lucianus in Nigrino, καὶ πόθεν ὁ ταὼς οὗτος; καὶ τάχα τῆς μητρός ἐστιν αὐτῷ. id eſt, Et vnde hic pauo? atque fortaſſis materna veſtis eſt. Dicuntur hæc ſcommata in eum qui verſicolore veſte amictus aduenerat. Plutarchus in commentario de Fortuna Alexandri, δίκην νηπίου παιδὸς, φυλάττοντα τὴν περιβολὴν ἣν ἡ πάτριος αὐτὸν συνήθεια, καθάπερ τιτθὴ, περιέθηκε. id eſt. More puſilli pueri ſeruantem amictum quem illi patriæ conſuetudo, veluti nutrix, addiderat. Quin hoc ipſum quo nihil iam tritius, Ex præſcripto viuere, prouerbiali metaphora dictum apparet, tracta videlicet à pueris, quibus, vt inquit Plato, ἐν τῇ γραφίδι, id eſt in tabula graphiaria, doctor exemplar præſcribit, quod imitantes, literarum notulas conſueſcant effingere. Hoc imitationis genus velut addictũ ac ſeruile, ridet Horatius,

Ex præſcripto viuere.

> O imitatores ſeruum pecus, vt mihi ſæpe
> Riſum, ſæpe iocum veſtri mouere tumultus.

Et Fabius nihil putat ad benè dicendum inutilius, quàm ita ſeruire præceptis artis, vt non auſis digitum latũ ab illis diſcedere, ſiquando cauſæ ratio poſtulabit.

Quid diſtent æra lupinis. 79

Prouerbii faciem habet quod eſt apud Horatium in Epiſt.

> Nec tamen ignorat quid diſtent æra lupinis.

Id eſt, nouit diſcrimen rerũ vilium & pretioſarum. Agit autem Horatius de iis qui beneficia nõ ita conferunt in quoſuis, velut abiiciant, ſed ita collocãt vt expendant & eius meritum ac dignitatẽ cui præſtant, & pretiũ muneris quod largiũtur. Porrò lupini vilitatem prouerbialiter notauit & Iuuenalis, -tunicam mihi malo lupini,

> Quàm ſi me toto laudet vicinia pago.

Notat & Lucianus in libello De mercede ſeruientibus, quũ rogat num vſqueadeo defuerit lupini & aquæ fontanæ copia, vt in eam ſeſe conüceret ſeruitutem.

Me mortuo, terra miſceatur incendio. 80

Extat Græcus ſenarius παροιμιώδης apud Suetoniũ Tranquillum in vita Neronis,

> Ἐμοῦ θανόντος γαῖα μιχθήτω πυρί. id eſt,
> Me mortuo conflagret humus incendiis.

Quòd quũ à quodam ſermone communi diceretur, Nero reſpondens, Imò, inquit, ἐμοῦ ζῶντος, id eſt, Me viuo. alludens ad vrbis incendiũ quod paulo pòſt effecit. Meminit huius prouerbii M. Tullius libro De finibus bonorũ tertio, Quoniámque illa vox inhumana & ſcelerata dicitur eorum qui negant ſe recuſare quominus ipſis mortuis, terrarũ omniũ deflagratio cõſequatur: quod vulgari quodam verſu Græco pronunciare ſolent. Itẽ Seneca libro De clemẽtia ſecundo, quum dicit multas voces magnas, ſed deteſtabiles, in vitam humanam perueniſſe, celebréſque vulgo fieri, vt illam, Oderint dum metuant. Cui, inquit, Græcus verſus ſimilis eſt, qui ſe mortuo terrã miſceri ignibus iubet. Quin eadem ſententia hodiéque vulgo durat inter mortales. Mihi, inquiũt, morienti mundus vniuerſus moritur. Qua ſignificant nihil ſua referre quid poſteris accidat vel boni vel mali, quũ ipſi tollantur è vita, nequaquam ſenſuri.

Mare cælo miſcere. 81

Mare cælo miſcere, Prouerbialis hyperbole eſt, pro eo quod eſt, omnia perturbare, nihilque non facere. T. Liuius, Quid eſt quod cælo terrã, terræ cælũ miſceant? Idem alibi, Quid tandem eſt cur cælum ac terras miſceant? Iuuenalis,

Cælum terræ miſcere.

> -clames licet, & mare cælo
> Confundas: homo ſum.

Lucianus in dialogo Promethei & Mercurii, τί οὖν ἔδει τῶν ἐχθρῶν, τὸ τοῦ λόγου, τῇ γῇ τὸν οὐρανὸν ἀναμεμίχθαι; id eſt, Quid igitur oportebat ea gratia, terræ (quod dici ſolet) miſcere cælũ? Vergilius in quinto, de Iunone omnia tentante,

> -maria omnia cælo Miſcuit.

Idem paulo diuerſius in duodecimo,

> -non ſi tellurem effundat in vndas,
> Diluuio miſcens, cælumve in tartara ſoluat.

Ariſtophanes in Lyſiſtrata, non diſſimili figura dixit,

> -τὰ δ' ὑπέρτερα νέρτερα θήσει
> Ζεὺς ὑψιβρεμέτης. id eſt,
> -quin & ſupera infera reddet
> Iuppiter altifremus.

Plutarchus in vita Romuli ſic vſurpat, vt cælum terræ miſceant, qui ex hominibus deos, ex diis homines faciunt, & quæ ſunt hominum fabulantur de diis, ἀπογνῶναι μὲν οὖν παντάπασι τὴν θειότητα τῆς ἀρετῆς, ἀνόσιον καὶ ἀγεννές· οὐρανῷ δὲ μιγνύειν γῆν, ἀβέλτερον. Id eſt, In totũ abnegare diuinitatem virtutis, impium eſt & ingeneroſum: cæterùm cælo miſcere terram, ſtuporis eſt.

Miſcebis ſacra profanis. 82

Conſimili figura dixit Horatius,

> -miſcebis ſacra profanis

Id eſt, Nihil nõ facies. Itẽ, -cõfundens fáſque nefáſque. Apud veteres multum erat diſcriminis inter res hominum ac res deorum: adeo vt Homerus etiam vocabula diſcernat quibus dii conſueuerunt vti, à vocibus humanis. & Pythagoras à quibuſdam iuſſerit abſtineri, quòd numinibus eſſent conſecrata. Vnde, qui nihil habent penſi, quíque nihil nõ audent, miſcent ſacra profanis.

Fas & nefas confundere.

Súſque déque. 83

Apud Plautum atque alios authores prouerbialiter poſitũ inuenitur, Suſque déque fero, & Suſque déque habeo: pro eo quod eſt, nihil mea refert, nihil laboro. Plaut. in Amphitryone, Quæ neque ſunt facta, neque ego in me admiſi, arguit, atq; id me ſuſque déque eſſe habiturã putat. A. Gellius lib. Noctium 16. ſcribit, Súſque déque ferre, idem valere quod æquo animo eſſe, & quod accidit non magnipẽdere, atque interdũ negligere & cõtemnere: ſimillimũque eſſe illi quod Græci dicũt ἀδιαφορεῖν. Citat autẽ Laberiũ in Compitalibus,

> Nunc tu lentus es, nunc tu ſuſque déque fers.

Item M. Varronem in Siſenna, Quòd ſi non horum omnium ſimilia eſſent principia, ſuſque déque eſſet. Denique verſus hos ex Lucilio refert,

Verùm hic ludus vbi ſuſque omnia déque fuere:

Suſque & déque fuere, inquam, omnia ludu' iocuſque.

Imitatum ex illo Græco ſchemate, ἄνω καὶ κάτω, id eſt, Surſum ac deorſum. quo nullum ordinem nullumque rerum diſcrimen ſignificamus.

Surſum ac deorſum.

Vltro citróque. 84

Vltro citróque prouerbiali figura dicitur, valétque perinde quaſi dicas, hinc atque illinc, ſiue vtrinque. Fit autem venuſtior metaphora, quoties ad mutuam altercationem, diſceptationem, cōfabulationē rixámve refertur. Quod genus eſt apud Ciceronē De republica, Multiſque verbis vltro citróque habitis, ille nobis conſumptus eſt dies. Idē in libris Officiorū, Beneficiis vltro & citro datis acceptiſque. Seneca De beneficiis lib. 5, Beneficiū & gratiæ relatio vltro citróque ire debēt. Conſimili forma dicitur vltro citroque agitata cauſa. &, Vltro citróque datis & acceptis cladibus, Vltro citróque certatum conuitiis.

Surſum ac deorſum. 85

Huic ſimillimū eſt illud ex Eunucho Terentiana, Sex ego te totos Parmeno hos menſes quietum reddam, ne ſurſum deorſum curſites. id eſt, huc atque illuc, aut certè ſubinde ad Thaidem ab hero, rurſum ab hero ad Thaidem intercurſites, ita vt ſolent amantium miniſtri. Quod quidem pluſculū habebit decoris ſi longius transferatur vt ſiquis dicat iureconſultos à volumine ad volumen, à lege ad legē, ab interprete ad interpretē ſubinde transferentes ſeſe, Surſum ac deorſum vagari. Ea metaphora mutuo ſumpta videtur à Siſyphi fabula ſaxum voluētis apud inferos. Cui Græcū illud, ἄνω καὶ κάτω, de quo modo meminimus, ita finitimū eſt vt idem eſſe videatur. Demoſthenes in prima contra Philippum oratione, ἐὰν ἄλλοθί που, συμπαραθεῖτε ἄνω καὶ κάτω. id eſt, Quòd ſi alio quopiam in loco Philippū adeſſe nunciatum ſit, pariter accurretis ſurſum ac deorſum. Ariſtophanes ἐν ἀχαρνεῦσι,

Οἱ δ' ἐν ἀγορᾷ λαλοῦσι, κἄνω καὶ κάτω

Τὸ σχοινίον φεύγουσι τὸ μεμιλτωμένον. id eſt,

At hi in foro loquuntur, & reſticulam

Surſum ac deorſum minio vitant litam.

Euripides in Bacchis,

Ἄνω κάτω τὰ πάντα συγχέας ὁμοῦ. id eſt,

Surſum deorſum cuncta confundens ſimul.

Plato in Phædro, χρὴ ταύτας τοὺς λόγους ἄνω καὶ κάτω μεταστρέφοντα ἐπισκοπεῖν. id eſt, Oportet rationes omnes ſurſum ac deorſum verſemus atque ita conſideremus. Idem in Theæteto, καὶ φέρεται αὖ τὸ λεγόμενον, ἄνω κάτω πάντα. id eſt, Fitque quod dicitur, ſurſum deorſum omnia. Vſus eſt & in Parmenide. Vtitur eodem Ariſtides rhetor, cum aliis aliquot locis, tū in Cimone, ἔγωγε οὐχ ὁρῶ πῶς ἂν μᾶλλον πάντα ἄνω καὶ κάτω γένοιτο id eſt, Ego ſanè nō video quo pacto poſſint vniuerſa magis ſurſum ac deorſum miſceri. Menāder apud Plutarchū.

-οὐδὲ στροφοδινηθεὶς ἄνω κάτω, Οἴμοι λέγειν. id eſt,

Neque dum ſe agūt ſurſum deorſum, dicere Heu mihi.

Pro ἄνω καὶ κάτω, dixit Euripides πάλιν τε καὶ πρόσω, quaſi dicas, antrorſum ac retrorſum.

Locus Euripidis.

Φύρουσι ταῦθ' οἱ θεοὶ πάλιν τε καὶ πρόσω. id eſt,

Miſcent enim hæc ſurſum ac deorſum numina.

Verſus à ſcribis corruptus conſtabit, ſi legas,

Φύρουσι ταῦτα θεοὶ πάλιν τε καὶ πρόσω.

Apud Athenæum libro ſexto, -ἀλλὰ μεταφέρει

Ἕκαστος αὐτῶν ταῦτ' ἄνω τε καὶ κάτω.

-ſed iſta ſinguli Surſum deorſum transferunt.

De poetis loquitur, qui nihil ipſi reperiunt noui, ſed ab aliis inuenta miſcent, & aliter tractando faciūt ſua. Proinde prouerbium accommodabitur vel ad omnia tentantem, vel ad omnia confundentem, vel ad intelligentiam omni ex parte negotium circunſpicientis. Huic plane ſimillimum eſt quod extat apud Terentiū in Hecyra, Curſari rurſū prorſum pro eo quod eſt, huc illuc. Nam rurſum propriè ſonat retro: & prorſum ante. Prouerbiale ſchema annotauit & Donatus. Cuiuſmodi ſunt & illa, ſurſum deorſum, intrò foras, hac illac: & Græcis, ἄνω καὶ κάτω, πρόσω καὶ ὀπίσω. Quo longius receſſerit à rebus corporeis, hoc plus venuſtatis habebit adagium. quod genus eſt illud Iuliani ad Galenum libro quo hunc refellit, Οὐδ' ἂν πιστεύσαιμεν ἡμεῖς τι αὐτοὺς ἐπ' ἀληθείᾳ, ἐπίστασθαι τί φύσις ἐστὶν, ἣν ἄνω καὶ κάτω θρυλοῦσι, ῥαψῳδοῦντες πανταχοῦ. id eſt Nequaquā perſuaſum ſunt vel nobis vel ſibiipſis verè ipſos ſcire quid ſit natura, quam ſurſum ac deorſum celebrāt, vbique magnifice prædicates. Ita qui variis modis rem apud ſeſe expendit, ἄνω κάτω λελογισμένα dici poterit.

Rurſum prorſum curſari.

Omnium horarum homo. 86

Qui feriis pariter ac iocis eſſet accōmodatus, & quicū aſſidue libeat conuiuere, eum veteres omniū horarū hominē appellabant. Atque ita vocatū Aſiniu Pollionem, author eſt Fabius. Apud Suetoniū Tiberius duos quoſdam cōbibones ſuos, iucūdiſſimos & omniū horarū amicos profiteri ſolet, etiā codicillis. Euiuſmodi amicū elegāter ſimul & graphice depinxit Ennius, ſub perſona Gemini Seruilii. carmen quanquā extat apud Aulum Gellium, Noctium Atticarum libro duodecimo, capite quarto, tamen non grauabor adſcribere,

Hocce loquutu', vocat quicum bene ſæpe libenter

Menſam, ſermoneſque ſuos, rerumque ſuarum

Comiter impertit, magna quum lapſa dies iam

Parte fuiſſet, de paruis ſummiſque gerundis,

Conſilio, induforo, lato ſanctoque ſenatu.

Cui res audacter magnas paruáſque, iocumque

Eloqueret: quæ tincta malis, & quæ bona dictu

Euomeret, ſi quid vellet, tutoque locaret:

Quocum multa volup, ac gaudia, clamque palámque:

Ingenium, cui nulla malum ſententia ſuadet

Vt faceret facinus, leuis tamen, haud malus, idem

Doctu', fidelis, ſuauis homo, facundu', ſuóque

Contentus, ſcitus, atque beatus, ſecunda loquens in

Tempore, commodus, & verborum vir paucorum.

Multa tenens antiqua, ſepulta, & ſæpe vetuſtas

Quæ facit, & mores, veteréſque nouóſque tenentem.

Multorum veterum leges, diuumque hominumque

Prudentem, qui multa loquive tacerévc poſſit.

Talis & inter philoſophos fuiſſe traditur Ariſtipp': qui Dionyſii iuſſu cum cæteris nec in fœminea purpura ſaltare detrectauit, Platone recuſante, addés vel in Bachanalibus oportere pudicum eſſe. Hinc Horatius,

Ariſtippus.

Omnis Ariſtippum decuit color.

Contrà qui ſuis quibuſdam ſunt moribus, neque faciles ad cuiuſuis hominis conuictum, perpaucorum hominum homines dicuntur, vt apud Terentium. Apud Horatium autē,

Communi ſenſu planè caret, inquimus.

Pecuniæ obediunt omnia. 87

Tam omnibus nationibus in ore fuiſſe videtur hæc ſententia, quàm nunc etiam omnibus eſt in vſu, Pecuniæ obediunt omnia. Et refertur in Prouerbiis Hebræorum, apud Eccleſiaſten, cap 10 Nec eo ſecius a Græcis pariter ac Latinis authoribus celebratur. Euripides in Phœniſſis,

Τὰ χρήματ' ἀνθρώποισι τιμιώτατα,

Δύναμίν τε πλείστην τῶν ἐν ἀνθρώποις ἔχει. id eſt,

Mortalibus nihil charius pecunia,

Atque inter homines vna plurimum valet.

Item Ariſtophanes in Pluto:

Ὥσθ' οὐδέν ἐστιν ὑγιὲς ἐν οὐδενί,

Ἀλλ' εἰσὶ τοῦ κέρδους ἅπαντες ἥττονες. id eſt,

Proh vt nihil ſanum reperias vſpiam,

Sed pariter omnes ſeruiunt victi lucro.

Huc alludit & Demoſthenicū illud in prima Olynthiaca, δεῖ δὲ χρημάτων, καὶ ἄνευ τούτων οὐδέν ἐστι γενέσθαι τῶν δεόντων. id eſt, Breuiter opus eſt pecuniis: neque citra has quicquam eorū quæ facienda ſunt, confici poteſt. Rurſum Ariſtophanes in eodem Pluto, faceitiſſime perſequitur, quicquid rerum vel bonarum vel malarum geritur inter mortales, id pecuniarū gratia fieri: quin etiam diis ipſis non aliam ob cauſam rem diuinam fieri. Atque inter alia permulta hanc catholicam ſententiam refert: -εἰ γάρ τί ἐστι λαμπρὸν ἢ καλόν,

Ἢ χάριεν ἀνθρώποισι, διὰ σὲ γίγνεται.

Ἅπαντα τῷ πλουτεῖν γάρ ἐσθ' ὑπήκοα. id eſt.

Siquid eximium eſt aut ſplendidum,

Si quid venuſtum hominibus: abs te vno venit.

Siquidem opibus vniuerſa ſimul obediunt.

Proinde Horatius pecuniam reginam appellat,

Scilicet vxorem cum dote, fidémque & amicos,

Et genus & formam regina pecunia donat.

Sed nemo feſtiuius pecuniæ tyrannidē deſcripſit quàm Euripides, Bellerophontem ad hunc modū loquentē faciēs. Referuntur autē à Seneca libro epiſtolarū triceſimoprimo (nam

ipſa quidē fabula nō extat) verſus aliquot. hi quoniā ſunt in primis lepidi ac venuſti, non grauabor aſcribere, ſed aliquo, locis emēdatos, quādoquidē apud Senecā habētur deprauati

Seneca locus.

Sine me vocari peſſimum, vt diues vocer.
Nemo, an bonus: an diues, omnes quærimus.
Non quare, & vnde: quid habeas, tantùm rogant.
Vbique tanti quiſque, quantum habuit, fuit.
Quid habere nobis turpe ſit, quæris: nihil.
An diues, omnes quærimus: nemo, an bonus.
Aut diues opto viuere, aut pauper mori.
Bene moritur, quiſquis moritur dum lucrum facit.
Pecunia, ingens generis humani bonum:
Cui non voluptas matris, aut blandæ poteſt
Par eſſe prolis, non ſacer meritis parens.
Tam dulce ſiquid Veneris in vultu micat,
Merito illa amores cælitum atque hominum mouet.

Quum hi, inquit, nouiſſimi verſus in tragœdia pronuntiati eſſent, totus populus ad eiiciendum & actorem & carmen cōſurrexit vno impetu: donec Euripides in mediū ipſe proſiliit, petens vt expectarent, videréntque quem admirator auri exitum faceret. Dabat in illa fabula pœnas Bellerophontes, quas in ſua quiſque dat. At ex his verſibus quos Latinos recitat Seneca, poſteriores aliquot reperi Græcos apud Athenæum in Dipnoſophiſtis libro 4, ſed citra nomenclaturā authoris: eos hoc loco ſubſcribam,

Ὦ χρυσὲ δεξίωμα κάλλιστον βροτοῖς,
Ὡς οὔτε μήτηρ ἡδονὰς τοιάσδ᾽ ἔχει,
Οὐ παῖδες ἐν δόμοισιν, οὐ φίλος πατήρ,
Οἵας σὺ χ᾽ οἱ σὲ δώμασιν κεκτημένοι.
Εἰ δ᾽ ἡ Κύπρις τοιοῦτον ὀφθαλμοῖς ὁρᾷ,
Οὐ θαῦμ᾽ ἔρωτας μυρίους αὐτὴν ἔχειν. id eſt,
O captus aurum hominibus ornatiſſimus,
Vt nec genitrix, nec pater, nec liberi
In ædibus tales voluptates ferunt,
Quales paris tu his qui domi te poſſident.
Quòd ſi hoc modo Veneris renident lumina,
Haud mirum amores ſi cit innumerabiles.

Subit interim admirari peruerſum præpoſterumque mortalium ingeniū. Sententiam improbam in ficta fabula, ſub perſona improba, ab hiſtrione recitatam in theatro nō ferunt, ac per tumultum eiiciunt: ſibi quiſque domi ignoſcit. Quotus enim quiſque eſt qui ſtudio vitáque non loquitur quod illic hiſtrio ſonabat? Horrent voces in theatro, & nō horrent rem in omni vita. Quid infamius, quid execratius apud omnes mendacii vocabulo? quid ipſa re in moribus hominū vſitatius? Quid periurio deteſtabilius? excute vitā hominū, periurii plena ſunt omnia. Vide quid populo iurent principes, quid epiſcopi, quid abbates, imò quid in baptiſmo Chriſtiani omnes: confer mores, quantā inuenies periuriorū μυρμηκιάν. Quàm abominamur furis nomē? at in vita nihil aliud inuenies. Niſi fortè furtum non eſt, accipere pecuniam mutuam animo non reddendi, negare depoſitum quum tutum eſt, mala fide inuadere hæreditatem aut poſſeſſionem alienam, imponere emptori, ſuffurari nōnihil de materia quam ſuſcepiſti, pro gemmis vitra obtrudere, aliud vini genus pro alio vendere: denique nullā prætermittere occaſionem fraudandi proximum. Sed ad prouerbia redeo.

Veritatis ſimplex oratio. 88

Refertur in Diogeniani collectaneis hoc adagium. extat autem in Phœniſſis Euripidis ad hunc modum,

Ἁπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ,
Κοὐ ποικίλων δεῖ τἄνδιχ᾽ ἑρμηνευμάτων.
Ἔχει γὰρ αὐτὸ καιρόν· ὁ δ᾽ ἄδικος λόγος,
Νοσῶν ἐν αὑτῷ, φαρμάκων δεῖται σοφῶν. id eſt,
Nam veritatis ſueuit eſſe oratio
Simplex, vafris nec eſt egens ambagibus
Interpretum: ſiquidem ipſa per ſe congruit.
At ſermo iniquus, quia per ſe ſit morbidus,
Medicamenta exquiſita depoſcit ſibi.

Citatur à Seneca epiſtola 49, Nam, vt ille ait tragicus, veritatis ſimplex oratio eſt. Prouerbium vſurpabitur vel in rhetores ac poetas, qui mendacia verborum lenociniis fucare ſolent: Vel in blandiloquos, qui quòd non ex animo dicant, ſolent accuratius adornare ſermonē, ac veros affectus hoc diligentius imitari verbis, quo magis vacant affectibus:

(Vt qui conducti plorant in funere, dicunt
Ac faciunt propè plura dolentibus ex animo:
Quū interim ſimplex illa ruſticanáque veritas negligat id genus orationis fucos, τὰ σῦκα σῦκα, τὴν σκάφην σκάφην, id eſt, Ficus ficus, ligonem ligonē appellās) Vel in diuinos, qui vaticinia ſua verbis ambiguis efferunt, ne queāt deprehēdi, ſitque rima quæpiā per quam elabātur. Denique in eos qui perplexe loquūtur, dū verū diſſimulāt. nā hoc indicio ſæpenumero deprehēditur vanitas: velut in Eunucho Terētiana,

Pergin' ſceleſta mecum perplexe loqui?
Scio, neſcio, abiit, audiui, ego non adfui.
Non tu iſthuc mihi dictura apertè es quicquid eſt?

Tunica pallio propior eſt. 89

Apud Plautum in Trinummo legitur allegoria prouerbialis, Tunica pallio propior eſt. Quo ſignificatū, ex amicis nos aliis atque aliis magis eſſe deuinctos, neque parem omniū habendam eſſe rationem. Apud veteres primum in officio locum habebant parentes, proximū pupilli, noſtræ fidei crediti, tertium clientes, quartum hoſpites, quintum cognati & affines, vt indicat Gellius lib. 5. cap. 13. Præterea quædam negotia propius aliis ad nos pertinere. Pallium extrema veſtis apud Græcos, quemadmodum apud Romanos, toga. Tunica toga tegebatur, vt frequenter apud Homerum χλαῖναι καὶ χιτῶνες ſimul nominantur.

Genu ſura propius. 90

Γόνυ κνήμης ἔγγιον, id eſt, Genu ſura propius. Qui Græcas parœmias collegerunt, aiunt hoc adagiū ex euentu quodam eſſe natum. Quū in prælio quidam cōſpiceret duos amicos pariter de vita periclitantes, fratrē & conſobrinū, neque poſſet vtrique ſimul ferre ſuppetias, omiſſo cōſobrino fratrem defendit, atque hanc interim ſententiam pronuntiauit, quæ poſtea tranſierit in prouerbium, γόνυ κνήμης ἔγγιον. Id refertur ab Ariſtotele libro Moralium nono: Accedunt (inquit) eodem & prouerbia vniuerſa, vt Anima vna, & Amicorum cōmunia ſunt omnia, & Amicitia eſt æqualitas, & Tibia genu propinquius. Theocritus in Idyllio cui titulus Charites, tribuit hoc adagium viro tenaci, qui ſibi viuat, neque quicquam velit impertiri amicis,

Πᾶς δ᾽ ὑπὸ κόλπου χεῖρας ἔχων, πόθεν οἴσεται ἀθρεῖ
Ἄργυρος, οὐδέ κεν ἰὸν ἀποτρίψας τινὶ δοίη,
Ἀλλ᾽ εὐθὺς μυθεῖται, ἀπωτέρω ἢ γόνυ κνάμα·
Αὐτῷ μοί τι γένοιτο. id eſt,
Verùm quiſque ſinu dextram occulit, illud & vnum
Cogitat, vnde ſibi congeſta pecunia creſcat,
Nec cuiquam abſterſa rubigine donet amico.
Imò ſtatim hoc, Mihi ſura genu lōginquior, inquit:
Ipſi malim aliquid detur mihi.

Athenæus lib. 9, eò deflexiſſe videtur, vt dicatur de iis potius, quæ propius ad rem pertinent. Ex hoc igitur Plautus ſuū illud effinxiſſe videtur, Tunica pallio propior. Cōfinis eſt huic adagio illa Heſiodi ſententia,

Μηδὲ κασιγνήτῳ ἶσον ποιεῖσθαι ἑταῖρον. id eſt,
Sed nec germano quiſquam eſt æquandus amicus.

Eſt enim inter hos quos amamus, habēdus ordo. Nihil autē vetat quominus ad rē torqueatur: quod genus, ſiquis dicat, maiorē habendā eſſe vitæ quàm pecuniæ, corporis quàm veſtis, animi quàm corporis rationē, rectè adduxerit, γόνυ κνήμης ἔγγιον.

Omnes ſibi melius eſſe malūt quàm alteri. 91

Eandem fermè ſententiam Terentius ſimpliciter extulit in Andria,

Verum illud verbum eſt, vulgo quod dici ſolet,
Omnes ſibi eſſe melius malle quàm alteri.

Rurſum in eadem fabula prouerbiū ad perſonam detorſit,

Heus proximus ſum egomet mihi.

Ariſtoteles lib. Moralium Eudemiorū ſeptimo, Δοκεῖ γὰρ ἐνίοις μάλιστα ἕκαστος αὐτὸς αὑτῷ φίλος id eſt, Nonullis enim videtur quenque ſibi potiſſimum amicum eſſe. Idem Plato libr. De legibus 5, Τοῦτο δέ ἐστιν ὃ λέγουσιν, ὡς φίλος αὑτῷ πᾶς ἄνθρωπος φύσει τέ ἐστι, καὶ ὀρθῶς ἔχει. id eſt, Hoc eſt autem quod aiūt, vnumquenque natura ſibi amicum eſſe, idque rectè fieri. Quin & hodie theologorum prouerbium celebratur, Charitatem à ſeipſa proficiſci: natū videlicet ex his Cantici myſtici verbis, Ordinate in me charitatem. Verum de eo quid ſentiam, aliàs, vbi locus inciderit, diligentius tractabimus. Sed Teren-

uanam ſententiam Euripides extulit in Medea,

Ὡς πᾶς τις αὑτὸν τοῦ πέλας μᾶλλον φιλεῖ. id eſt,
Quòd quiſque ſemet plus amico diligit. Vel ſic,
Quòd quiſque ſe plus atque amicum diligit.

Rurſum in Græcarum ſententiarum Collectaneis,

Φιλεῖ δ᾽ ἑαυτοῦ πλεῖον οὐδεὶς οὐδένα. id eſt,
Nemo ſeipſo diligit quenquam magis.

Φίλαυτοι. 92

Qui ſibi vehementer placent, quique ſuis ipſorum commodis impenſe ſtudent, aliorū rebus vel neglectis vel etiam afflictis, a Græcis eleganter φίλαυτοι vocantur. Vitium ipſum φιλαυτία dicitur. Quod apposite circunloquens Horatius,

Cæcus(inquit)amor ſui.

Id vitii Plato malorum omnium fontē autumat. Ariſtoteles 9 Moraliū lib. ſatis indicat hanc φιλαύτου probroſam appellationē, ceu prouerbialem, vulgò iactatam fuiſſe, quū ait, homines ſui ſupra modum amantes à multitudine malè audire, quippe qui fœdo infamique cognomine vocentur φίλαυτοι. Contra qui ſibi diſplicent, putiduli vocantur. Martialis,

Putiduli.

Altera rancidula eſt, altera putidula eſt.

Eſt autem id vitium ferè inſitum vt ſua cuique magis probētur quàm aliena: quod tamen eximie videtur fuiſſe in Afris. Nuſquam autē hæc peſtis immedicabilior quam in dogmatibus, quorū perſuaſione ſemel imbuti ſumus: id quod eleganter notat Galenus libro τῶν φυσικῶν δυνάμεων primo, οὕτως ἄρα δυσαπονίπτόν τι κακόν ἐστιν ἡ περὶ τὰς αἱρέσεις φιλονεικία, καὶ δυσαπολύτως ἐν τοῖς μάλιστα, καὶ ψώρας ἁπάσης δυσιατότερον. id eſt, Adeo de ſectis contentio malum eſt quod ægrè excutitur, & cum primis insolubile, denique quauis ſcabie inſanabilius.

Extra telorum iactum. 93

Ἔξω βελῶν, id eſt, Extra telorū iactū. pro eo quod eſt In tuto, citràq; periculū. Tranſlatum à bellis, vbi qui nolunt feriri iaculis, longius ſemouent ſeſe quàm vt poſſint contingi iactu teli: aut in loco à iaculis defenſo ſe cōtinent. Vnde illud frequens apud hiſtoricos, Iam ad teli iactū peruenerāt. Q. Curtius libro 3, Iam in conſpectu, ſed extra teli iactum vtraque acies erat. Idem libro 4, Vt extra teli iactum eſſent. Ac rurſum, Nondū ad teli iactū peruenerant. Quod Græci dicūt, ἐντὸς βελῶν. Neque verò tantùm ii dicuntur ἔξω βελῶν eſſe qui lōgius abſunt quàm vt iaculo contingi poſſint, verumetiam qui vtcunque tuti ſunt. Seneca lib. De beneficiis 7, ſimili tropo dixit, Extra ictū: Iniuriā Deo ſacrilegus quidē non poteſt facere, quē extra ictum ſua diuinitas poſuit. Lucian. in Votis, ὑπερπετὴς ἔξω βέλους ὑπεραιωρούμενος. Optat quiſpiā pennas, vt è ſublimi ſpectare poſſit dimicantes, ipſe tutus à iaculis. Idē, ἢ ἔξω ἦν βέλους, id eſt, Iámque extra teli coniectum erat. Polyphemus de Vlyſſe, qui iam fugerat, vt eū Cyclops telo aſſequi non poſſet, Odyſſeæ ι, ad finem. Idem rurſus, αἱ δὲ μοῦσαι διὰ τί ἄβλητοι καὶ ἔξω βελῶν εἰσι; id eſt, Cur muſas non feris, atque à tuis telis ſunt tutæ? Alluſit huc idem in Nigrino, καὶ καθάπερ ὁ Ζεὺς τὸν Ἕκτορα, ὑπεξαγαγὼν ἐμαυτὸν ἐκ βελέων, φασίν, ἔκ τ᾽ ἀνδροκτασίης, ἔκ θ᾽ αἵματος, ἔκ τε κυδοιμοῦ, τὸ λοιπὸν οἰκουρεῖν εἱλόμην. id eſt, Quemadmodū Iupiter Hectorē, ita meipſum à iaculis eximens, vt aiunt, atque à cæde virûm, atque à ſanguine, déque tumultu: reliquum vitæ tempus domi ſedere deſtinabam. Eſt autem apud Homerum Iliados ξ,

Ἐκ βελέων, μή πού τις ἐφ᾽ ἕλκεϊ ἕλκος ἄρηται. id eſt,
Extra tela, vti ne quis vulnus forſitan addat Ad vulnus.

Contrà, quem obnoxium periculo videri volemus, hunc ἐντὸς τοῦ βέλους dicere poterimus. Lucianus in Baccho, μηδ᾽ ἐντὸς τοῦ βέλους ἐθέλοντες ὑπομένειν. id eſt, Ne tantiſper quidē manentes vt intra teli iactum eſſent. Virgilius in 11,

Extra ictum.

Extra teli iactum.

Iámque intra iactum teli progreſſus vterque.

Poſt principia. 94

Eandē ferme ſententiam habet, Poſt principia: ſumptū item à bellis, in quibus tutiſſimus locus eſt poſt principia. Siquidē in prima acie ſtabāt haſtati, in ſecūda principes, robuſtior ætas: hos ſequebantur ſcutati omnes: maximè inſignes armis: poſt hos triarii & rorarii, quemadmodum indicat T. Liuius Decadis primæ lib. 8, Itaque nullus in acie locus tutior quàm poſt principia. Terentius in Eunucho,

Tu hoſce inſtrue: hic ego ero poſt principia:
Inde omnibus ſignū dabo.

Erat autē hic locus timido nebuloni cōueniens. id quod ridens Gnatho, Illuc, inquit eſt ſapere: vt hoſce inſtruxit, ipſus ſibi cauit loco. Idem hoc Pyrrhus factitauit. Donatus admonet eū vſum verbo militari. Porrò Vegetius lib. De re militari 2, teſtatur, principales in acie milites, propriè dici principia. Sic enim ait, Antiqua ordinatione legionis expoſita, principalium militum, &, vt proprio verbo vtar, principiorum nomina ac dignitates ſecundum præſentes matriculas indicabo. Axius apud Varronem, Ego verò, vt aiunt, poſt principia in caſtris. In prouerbio, Res ad triarios rediit, plura de his comperies.

Procul à pedibus equinis. 95

Ἐκ τῶν ποδῶν ἱππείων, id eſt, Procul à pedibus equinis. Etiā hodie vulgò dicitur, quū ſignificant fugiendū eſſe periculū. Hac voce monere conſueuerunt vt quiſq; ſibi caueret in certaminibus equeſtrib᾽, ἔξω τῶν ποδῶν ἱππείων, id eſt, Extra pedes equinos. Eam deinde vulgus prouerbii vice vſurpauit.

Porrò à Ioue atque à fulmine. 96

Πόῤῥω Διός τε καὶ κεραυνοῦ, id eſt, Procul à Ioue pariter atque à fulmine. Refertur à Diogeniano. Admonet nō eſſe agendū cum præpotentibus, qui nutu poſſint perdere, ſiquādo libeat: maximè cū regibus ac tyrannis. Habēt enim fulmen, ſiquando cōmoueantur. Porro Ioui fulmen attribuunt poetæ: & reges quidā hac effigie ſuos coloſſos fingi voluerūt, authore Plutarcho: cuius eſt hæc cum primis elegans ὁμοίωσις. Quemadmodum in vulnere prius apparet ſanguis quàm plaga: & quemadmodū prius emicat fulgur quàm tonitrus audiatur: ita apud tyrānos, hoc eſt principes ferme omnes, pri᾽ erūpit condemnatio quàm probatio, & perit delatus prius quàm coarguatur. Citatur à Suida huiuſmodi hemiſtichion,

— ἀλλ᾽ ἀπὸ μείζονος ἀνδρός. id eſt,
Maiorem vitato virum.

Fuge à maiore.

Refertur & hoc à Diogeniano inter adagia. Monet autē parum eſſe tutum habere cōmercium cum principibus, quibus quod libuit licet, & in quos appoſitè dixeris illud Græcorū apophthegma, Μέγας οὗν ὁ κίνδυνος θέλειν ἃ μὴ δεῖ, τὸν ἃ βούλεται ποιεῖν δυνάμενον. id eſt, Ingens periculū, velle quæ nō decet, eū qui poſſit quicquid voluerit efficere. Huc pertinet quod Calliſthenem admonuit Ariſtoteles, vt cum Alexandro aut raro loqueretur, aut iucunda. Item quod refert Plutharcus in vita Solonis, Is ſpretus eſt à Crœſo quod de fœlicitate nimium libere reſpondiſſet: itaque quū Æſopus fabularum ſcriptor admoneret illum, ὅτι τοῖς βασιλεῦσι δεῖ ὡς ἥκιστα ἢ ὡς ἥδιστα ὁμιλεῖν, id eſt, quòd cum regibus aut quam minime, aut quàm iucundiſſime colloquendum eſſet: Solon retorſit dictū hunc in modū, μὰ Δία, ἀλλ᾽ ὡς ἥκιστα ἢ ὡς ἄριστα. id eſt, No per Iouē: imò potius aut quàm minime, aut quàm optime. Alluſit ad prouerbiū Ouidius, hoc attactus fulmine,

Viue tibi, quantumque potes prælustria vita.
Sæuum præluſtri fulmen ab arce venit.

Septē conuiuium, nouem conuicium. 97

Septem conuiuium, nouem conuicium. Elegans vel ob ipſam παρονομασίαν ſententia, qua ſignificatum eſt, in conuiuium paucos adhibendos eſſe, alioqui fore tumultuoſum atque inſuaue. Quod ſignificans Horatius,

-Locus eſt(inquit)& pluribus vmbris.
Sed nimis arcta premunt olidæ conuiuia capræ.

Extabant antiquitus leges quæ præſcriberēt ſimul & moderatum conuiuarum numerum, & ſumptus modicos. M. Terentius Varro apud Gellium cenſet conuiuas intra Gratiarū & Muſarum numerum oportere conſiſtere, ne aut plures ſint ſeptem, aut pauciores tribus. Sed hoc adagium vetat ad Muſarum vſque numerum peruenire. Plinius libro viceſimo octauo, capite ſecundo, ſcribit Seruium Sulpitium commentum fuiſſe cauſam cur ominoſum eſſet menſam relinquere. quòd illis temporibus nondum numerabantur conuiuæ plures quinque. Chærephon apud Athenæum lib. 6, videtur admittere conuiuas vſque ad triginta, duntaxat in nuptiis. Cæterum quibus datum erat negotium numerandi conuiuas, γυναικονόμους appellant. Refert inibi fabulam non illepidam: Paraſitus quum inuocatus veniſſet ad nuptias, & poſtremus accumberet, gynæconomi, numeratis conuiuis, iuſſerunt illum abire, quòd contra legem, ſuper numerum triginta ſequutus eſſet. At ille, Numerate, inquit, denuo à me ſumētes initiū. Hoc pacto non erat futurus ſupernumerarius. Refertur apud Iulium Capitolinū in vita L. Veri imperatoris: Et notiſſimum quidem (inquit) eius fertur tale conuiuium, in quo primùm duodecimus accubuiſſe dicitur: quum ſit

γυναικονόμοι.

Ca.

notiſſimum dictum de numero conuiuarum, Septem conuiuium, nouem verò conuicium. Conuiciũ autem dixit pro clamore, quaſi cóuocium. Torqueri poteſt ad polyphiliam, aut ad turbam rationum in argumẽtando, aut exemplorum in ſuadendo: aut etiam ad polytechniam. Quauis in re turba confuſionem parit ac moleſtiam.

De gradu deiicere. 98

Prouerbialis allegoria, De gradu deiicere: pro eo quod eſt, animo conſternari, ac velut à ſtatu mentis dimoueri. M. Tullius Officiorũ libro primo, Fortis verò animi eſt & conſtantis, non perturbari in rebus aſperis, nec tumultuãtem de gradu deiici, vt dicitur, ſed præſentis animi vti conſilio. Cõſimilis figuræ eſt, In gradum reponere, quaſi in priſtinum locum reſtituere. Quintilianus Inſtitutionũ lib. 4, Aut ſiquid titubauerint, opportuna rurſus eius à quo producti ſunt, interrogatione, veluti in gradũ reponãtur. Ad eandẽ formam pertinẽt, Mouere loco, Deturbare gradu, Reſtituere in locũ.

Poſt mala prudentior. 99

Μετὰ τὰ δεινὰ φρονιμώτερος, id eſt, Poſt acerba prudentior. Vbi quis ſuo malo fit cautior, non aliter quàm qui guſtato veneno, non prius intelligunt eſſe venenum, quàm noxiam eiꝰ vim ſentire cœperint. Finitimũ eſt ei quod alibi dicetur,

-ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω. id eſt,
-at nouit rem factam denique ſtultus. Item ei,

Κλέων Προμηθεύς ἐστι μετὰ τὰ πράγματα, id eſt,
Rebus peractis eſt Cleon Prometheus.

Adagium recenſetur in Collectaneis Apoſtolii: quem equidem authorem non adducerem in medium, niſi cogeret inopia magis idoneorum.

Ex ouo prodiit. 100

Ἐξ ᾠοῦ ἐξῆλθεν, id eſt, Ex ouo emerſit. Aiunt dici ſolitum de magnopere formoſis ac nitidis: quaſi neges communi hominũ more natos, ſed ex ouo, more Caſtoris & Pollucis. Siquidem eſt in poetarũ fabulis, Ledam Tyndari filiam, ex Iouis concubitu duo peperiſſe oua, è quorum altero prodiere gemini, Caſtor & Pollux, inſigni forma iuuenes: ex altero nata eſt Helena, cuius forma literis omnium eſt nobilitata.

CHILIADIS PRIMAE CENTVRIA QVARTA.

Non eſt cuiuſlibet Corinthum appellere. 1

Οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐς Κόρινθόν ἐσθ' ὁ πλοῦς, id eſt, Nõ eſt datũ cuiuis Corinthum appellere. Vetuſtũ iuxtà ac venuſtũ adagium de rebus arduis & aditu periculoſis, quáſque nõ ſit cuiuſlibet hominis affectare. Inde natũ quòd (vt refertur apud Suidã) nec facilis nec ſatis tutus ſit nautis in Corinthiacũ portũ appulſus. Nã Strabo lib. Geographiæ 8, aliò refert originem prouerbii, nempe ad luxũ & meretrices Corinthiorũ. Oſtendit enim, Corinthũ, quòd in Iſthmo eſſet, duóſque haberet portus, alterũ aduerſus Aſiam, alterum Italiæ oppoſitũ: negotiatorũ frequentia locupletiſſimã fuiſſe. In eadẽ templũ fuiſſe Veneri ſacrum, adeóque locupletatũ, vt plus mille puellas haberet quas Corinthii Veneri conſecrarant, vt in eius honorem proſtarent. Itaque harum gratia frequens in vrbem multitudo vndique confluebat, vnde ciuitas maiorẽ in modum ditabatur: quinetiam negotiatores, hoſpites ac nautæ, propter vrbis luxum deliciáſque, immoderatos ſumptus facientes, exhauriebantur. Atque hinc manaſſe vulgò prouerbium, Cuiuſlibet non eſt Corinthum appellere. Horatius & A. Gellius ad Laidem nobile ſcortum referunt adagium: nam ille in Epiſtolis ad hunc modum ſcribit,

Principibus placuiſſe viris non vltima laus eſt.
Non cuiuis homini contingit adire Corinthum:
Sedit qui timuit ne non ſuccederet.

Ad Ariſtippum videlicet alludens, quem Laidi conſueuiſſe notũ eſt, & ita conſueuiſſe vt gloriaretur ſe vnũ habere Laidẽ, reliquos haberi à Laide. Hic, nẽpe Gel. lib. 1. ca. 8, ex Phocione Peripatetico huiuſmodi refert hiſtoriam, Lais, inquit, Corinthia, ob elegantiã venuſtatémq. formæ grandẽ pecuniam demerebat. Conuentuſque ad eam ditiorũ hominũ ex omni Græcia celebres erãt, neq; admittebatur niſi qui dabat quod popoſcerat. Poſcebat autẽ illa nimiã quantitatẽ. Hinc aiunt natum eſſe illud frequens apud Græcos adagium,

Οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐς Κόρινθόν ἐσθ' ὁ πλοῦς.

Quòd fruſtra iret Corinthũ ad Laidem qui non quiret dare quod poſceretur. Ad hanc ille Demoſthenes clanculũ adit, & vt ſui copiã faceret petit. At Lais μυρίας δραχμάς, id eſt decem drachmarũ milia, popoſcit. Tali petulantia mulieris atque pecuniæ magnitudine ictus expauidusq. Demoſthenes auertitur, & diſcedẽs, Ego, inquit, pœnitere tanti non emo: οὐκ ὠνοῦμαι μυρίων δραχμῶν μεταμέλειαν. id eſt, Non emo decẽ drachmarũ millibus pœnitudinẽ. Alii malũt in genere ad omnes Corinthiorum meretrices referre, quarũ rapacitatem etiam vetus comœdia taxauit. Ariſtophanes in Pluto,

Καὶ τάς γ' ἑταίρας φασὶ τὰς Κορινθίας,
Ὅταν μὲν αὐτάς τις πένης πειρῶν τύχῃ,
Οὐδὲ προσέχειν τὸν νοῦν· ἐὰν δὲ πλούσιος,
Τὸν πρωκτὸν αὐτὰς εὐθὺς ὡς τοῦτον τρέπειν.

Quos equidẽ verſiculos haud grauarer Latinos facere, ſi quàm ſunt elegantes, tam eſſent etiam verecundi. Strabo meminit apophthegmatis cuiuſdam meretricii, ex quo licebit earum auaritiã conĳcere. Nam quum matrona quædã cuipiam huius ordinis, probro obiiceret inertiã, quòd nihil ageret operis, nulloq. lanificio exerceretur: Imò, inquit, ego illa qualiſcũque ſum, iam ternas telas exiguo tẽporis ſpatio pertexui. Mihi tamen nõ videtur abſurdũ ſi parœmia referatur ad periculoſam in Corinthum nauigationẽ, de qua meminit eodẽ in libro Strabo: vt hinc poſtea deriuata ſit ad alios vſus. Paraſitus ille Comicus eleganter detorſit prouerbium,

Οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐπὶ τράπεζάν ἐσθ' ὁ πλοῦς. id eſt,
Adire menſam, haud hominis eſt cuiuſlibet.

Citatur autẽ à Stobæo, ex Nicolao quodã poeta comico. Meminit & exponit hanc parœmiã & Euſtathius, enarrans nauiũ catalogũ: additque eã imitatã ex illo verſu Sophocleo,

Οὐκ ἐκ δὲ δειλῶν ὁ πλοῦς, ἀλλὰ σωφρόνων βροτῶν. id eſt,
Non à modeſtis nauigatur huc viris.

Extat hic verſus, cuius meminit Euſtathius, apud Sophoclẽ in Philocteta. Proinde duplex erit vſus adagii, vel quum ſignificamus rem eſſe maiorẽ quàm pro viribus eius qui conatur aggredi: (veluti ſiquis parũ fœlici natus ingenio, parũmque viatico inſtructus, deſtinet ſequi literas: aut qui ſit imbecilli corpuſculo, Paulos & Antonios ſtudeat æmulari) vel quoties aliquis negotium parum tutum aggredi parat, quod nõ temere ſoleat fœliciter euenire. veluti ſiquis apud iudices δυσφάγους litem inſtituat nunquã finiendã, aut principum aulis ſeſe addicat, aut bellũ ſuſcipiat. nihil enim fere horum ita bene conſueuit euenire, vt non pœniteat conſilii.

Satis quercus. 2

Ἅλις δρυός, id eſt, Sat quercus. Vetus adagium in eos qui relicto victu ſordido, ad elegantiorem lautiorémque digrediuntur. Inde profectũ quòd priſci illi mortales rudes atque inculti, ſimulatque Ceres vſum frumenti monſtrauit, glandibus victitare deſierũt. Quanquam Plinius lib. 16, teſtatur & ſua ætate multas gẽtes glande victitaſſe: apud Hiſpanos etiã in deliciis habitã: adeò vt bellariorum vice ſecundis mẽſis inferretur. Huiuſmodi nimirũ tragemata conueniebant iis quibus dentifricii loco lotiũ eſſet. Nec incõcinnè quadrabit in eos qui relicta antiqua illa virtute, ad mores cõſiliáq; ſui ſeculi ſeſe transferunt, ac recentiorũ moribus incipiunt vti. Hunc ad modum videtur vſus Cicero, ſcribens ad Atticum libro 2, (in epiſtola cuius initium, Multa me ſolicitant) Ciceronis loc- Clodii cõtentiones quæ mihi proponuntur, modicè me tangunt. etenim vel ſubire eas videor ſumma cũ dignitate, vel declinare nulla cum moleſtia poſſe. Dices fortaſſis, ἅλις tanquam δρυός. Saluti, ſi me amas, conſule. Me miſerum, cur nõ ades? Atque ita quidem in omnibus legitur exemplaribus, verùm equidem doctis, vti ſpero, comprobaturis, ſic legendum eſſe contenderim, Dignitatis, tanquam δρυός, ἅλις. Saluti, ſi me amas, cõſule. Vt intelligas dignitatis rationem, quaſi quercum & priſcum illud virtutis ſtudium, omittendũ eſſe,

poſthac ſaluti potius conſulendum quàm famæ. Id quod & alibi ſcribit ſibi eſſe in animo, nempe ad eundẽ Atticũ lib. 4, Subturpicula mihi videbatur eſſe palinodia, ſed valeãt vera, recta, honeſta conſilia. Apertius velut interpretatur adagium ad húc ipſum libro 1, Quid ergo, inquies, iſtos mercede conductos habebimus? Quid faciemus, ſi aliter non poſſumus? an libertinis atque etiam ſeruis ſeruiamus? Sed vt tu ais, ἅλις σπουδῆς. Exponens nimirum quid intellexerit φρενὸς, hoc eſt probitatem ac virtutem. Nihil autem prohibet quo minus & in genere prouerbium vſurpemus, quoties priſtinũ aliquod ſtudium aut inſtitutum relinquitur.

Feneſtram aperire, & ſimiles metaphoræ. 3

Aperire feneſtram, pro eo quod eſt occaſionem ac velut anſam miniſtrare. Terentius ἐν ἑαυτὸν τιμωρουμένῳ, Hui quantam feneſtrã ad nequitiam patefeceris. Verùm hoc non niſi in malam partẽ, illud etiam in bonã, Aperire ianuã.

Ianuam aperire.

Plinius Suetonio Tranquillo, Atque adeo illa actio mihi aures hominum, illa ianuam famæ patefecit. Plutarchus in libro de Oſiride, μεγάλας μὲν τῷ ἀθέῳ λεῷ κλεισιάδας ἀνοίγοντες. id eſt, Magna impiæ plebi repagula aperientes.

Repagula aperire.

Eiuſdem formæ & illud Ciceronis pro Plan̄co, Quanquam qua nolui ianua in cauſam ingreſſus ſum. Item illa, Aperire viam, Præſtruere viam, Præcludere viam, Iacere fundamenta: quorum alibi meminimus. Diuerſo quidem ſenſu philoſophus quidã Cynicus dictus eſt θυρεπανοίκτης, quòd in omnium ædes irrumperet, reprehenſurus ſiquid diſpliceret: ſed tamen ea vox torqueri poteſt ad eos qui cæteris viam aperiunt.

θυρεπανοίκτης.

Anſam quærere, & conſimiles metaphoræ. 4

Anſa eſt qua quippiam prenditur ac tenetur. hinc ducta metaphora varias adagiorum formas præbuit. Plautus in Perſa, Annon vides hunc anſam quærere? id eſt, captare occaſionẽ reſcindendæ irritandæque pactionis. Quod quidem à Græcorum tractum eſt figura, apud quos frequẽs eſt, λαβὴν ζητεῖν, παρέχειν λαβήν. id eſt, anſam quærere, præbere anſam. Ariſtophanes in Lyſiſtrata,

λαβὴν ζητεῖν, παρέχειν, &c.

Εἰ γὰρ ἐνδώσει τις ἡμῶν ταῖσδε κἂν σμικρὰν λαβήν,
Οὐδὲν ἐλλείψουσιν αὗται λιπαρᾶς χειρουργίας. id eſt,
Siqua per nos vel puſilla data ſit anſa fœminis,
Pinguis ipſæ nil relinquunt protinus chirurgiæ.

Plato libro De Legibus tertio, καὶ ὁ λόγος ἡμῖν ὥσπερ λαβὴν ἀποδίδωσιν. id eſt, Et ipſe ſermo nobis velut anſam præbet. Ariſtides in Pericle, τὴν τοῦ βασκαίνειν δοκεῖν παρέχειν λαβήν. id eſt, Anſam præbere vt inuidere videatur. Idem adſimili figura dixit in Timone, Οὐ γὰρ δίδωσι χεῖρας τῇ βλασφημίᾳ. id eſt, Neque dat locum conuitio. Rurſum Plato lib. De Legibus 7, Vt cõtentionis anſas multis præbuerint. Rurſum De republica libro octauo, indicat metaphorã ſumptam à palæſtritis: quorum hæc ars eſt, ſic componere corpus vt prehendi non poſſint, πάλιν τοίνυν, ὥσπερ παλαιστὴς, τὴν αὐτὴν λαβὴν πάρεχε. id eſt, Rurſus igitur, tãquam palæſtrita, eandem anſam præbe. Eodem pertinet, In eaſdem anſas incidere, & Anſam arripere, Anſam præterire, Anſam negligere, & ſiqua ſunt alia. Epictetus in Enchiridio ſuo ſcripſit, vnicuique rei binas eſſe anſas, alteram qua teneri poſſit, alteram qua non poſſit. Arripiendum igitur vnumquodque ea qua poſſit teneri, id eſt bona vndique excerpenda, mala toleranda. Philoſophus quidam adoleſcentes nullis mathematicis diſciplinis inſtructos noluit admittere, quòd diceret illis deeſſe anſam philoſophiæ. Plutarchus autem in libello De audiendis poetis, eleganter ſcripſit, multas eſſe corporis partes per quas ſeſe inſinuant vitia, virtuti verò vnicam eſſe anſam, aures adoleſcentulorum, ſi puræ fuerint, nulliſque aſſentatorũ & corruptorum hominum ſermonibus occupatæ.

Cyclopis donum. 5

Cicero.

Κύκλωπος δωρεά, id eſt, Cyclopis munus: pro eo quod eſt munus inutile. Cuiuſmodi ſunt ferme tyrannorũ & latronũ beneficia: qui ſolent hoc ipſum magni beneficii loco imputare, quòd aut minus aut ſerius noceãt. In hanc ſententiã Cicero Philip. 2, Quod eſt aliud P.C. beneficiũ latronũ, niſi vt cõmemorare poſſint iis ſe vitã dediſſe quibus non ademerint? Lucianus ἐν κατάπλῳ, Οὐ πάνυ μέ γε ἡ τοῦ Κύκλωπος ἐκείνη εὐφραίνει δωρεά, τὸ ὑπισχνεῖσθαι, ὅτι πύματον ἐγὼ τὸν Οὖτιν κατέδομαι. id eſt, Haud admodũ me Cyclopis illud donum delectat, videlicet quod ita pollicetur, Ego Vtin poſtremum deuorabo. Verba ſunt Micylli cerdonis, qui quum eſſet queſtus quòd nõ ſtatim cũ aliis in cymbã Charontis reciperetur, atq; hoc ipſum Clotho Parca, beneficii vice imputaret, quòd interim tantillum moræ lucrifaceret, ne deſcenderet ad inferos, ad hunc modum reſpõdit. Neque dubium quin Lucianus Homericum locum retulerit qui eſt in Odyſſeæ libro 9, vbi Cyclops Polyphemus delectatus dulci vino quod illi donarat Vlyſſes, munus promittit, quo accepto ille ſit magnopere gauiſurus, vt denuo ſibi miniſtret de ſua lagœna. Dedit Vlyſſes ſpe muneris iterum atque iterum. porrò vbi iam vino delinitum, crederet mitius reſponſurum, repoſcit Vlyſſes munus promiſſum. Cui Cyclops hunc in modum reſpondit,

Οὖτιν ἐγὼ πύματον ἔδομαι μετὰ οἷς ἑτάροισι,
Τοὺς δ' ἄλλους πρόσθεν· τὸ δέ τοι ξεινήϊον ἔσται. id eſt,
Poſt ſocios mihi poſtremuſque vorabitur Vtis,
At reliqui prius: hoc ex me tibi munus habebis.

Cæterùm Οὖτις Græcè, nullum ſignificat: quod nomẽ ſibi finxerat Vlyſſes, quo Polyphemum poſſet deludere.

Tuis te pingam coloribus. 9

Tuis te pingam coloribus: id eſt, talem te deſcribã qualis es. Tranſlatum à pictoribus, qui nonnunquã faciẽ hominis ita vt eſt exprimũt ac repræſentant, nonnunquã alienis fucant coloribus. Aut etiã alluſum eſt ad Aeſopicã corniculã, quæ ſe coloribus alienis vẽditauit. Diuus Hieronymus in Ruffinũ, Poſſem & ego te tuis coloribus pingere, & inſanire cõtra inſanientẽ. Ibidem rurſum, Scire enim te iactas crimina quæ tibi ſoli amiciſſimo ſim confeſſus, & hæc in mediũ prolaturũ, meiſque me coloribus eſſe pingendũ. Plinius in præfatione hiſtoriæ mundi, Et ne in totum videar Græcos inſectari, ex illis nos velim intelligi, pingique coloribus quos in libellis his inuenies. Et Cicero libro Epiſtolarum ad Quintum fratrem ſecundo, epiſtola vltima, Tuis coloribus, meo penicillo. Quanquam hoc paulo diuerſius.

Ornatus ex tuis virtutibus. 7

Hinc non multum abludit illa ironia Terentiana, Ornatus ex tuis virtutibus. In Adelphis, Si regnum poſſiderem, ornatus eſſes ex tuis virtutibus. id eſt, haberes præmia tuis factis digna. Nam olim reges honorem habebant iis qui facinus aliquod præclarum edidiſſent.

Domi Mileſia. 8

Οἴκοι τὰ μιλήσια, id eſt Domi Mileſia. In eos dici ſolitũ qui ibi domeſticum luxũ celebrant vbi minime probatur. Nã domi liberum eſt vnicuique ſuo more viuere: hoſpitis autẽ eſt, vt eorum apud quos diuerſatur, & cultum & mores tum laudet tum imitetur quoad poteſt: certe ſua non iactet, aliena damnans. Id quod facere ſolent quidam homines imperiti, qui quocunque terrarum venerint, omnium omnia vituperant: ſua nimis importune laudibus tollunt, etiam vitia pro ſummis virtutibus efferentes. Refertur adagium ab Angelo Politiano in Miſcellaneis: additque inde natum, quòd olim Mileſio cuidam hoſpiti, quũ apud Lacedæmonios delicias patrias extolleret, ad hunc modum reſponſum fuerit, οἴκοι τὰ μιλήσια, μὴ γὰρ ἐνθάδε. id eſt, Domi non hic Mileſia: huius ſententiæ citans authorem Zenodotum quẽdam adagiorum collectorẽ. Feruntur quidem Zenobii cuiuſdam collectanea, quem an ille Zenodotũ appellet, nondũ ſatis mihi liquet. verùm in his collectaneis huiuſmodi quandã inuenio fabulã, quam eandẽ refert Suidas: Ariſtagoras quidam Mileſius Lacedæmonẽ profectus, poſtulabat vt Ionibus à Perſis bello vexatis ſuppetias ferrẽt. Is autem quũ in cõcionẽ prodiſſet, inſolita apud Lacedæmonios veſtitus munditie, aliiſque deliciis Ionicis affluens, quidam ex Ephoris eum hoc dicto ſubmonuiſſe fertur, οἴκοι τὰ μιλήσια, id eſt, domi Mileſia. Porro Ephorus Lacedæmoniorũ eſt magiſtratus: cuius munus eſt de cõtractibus cognoſcere, vt author eſt Ariſtoteles tertio libro Politicorũ. alioqui vox ipſa ſonat quaſi dicas inſpectorẽ. Cæterùm Athenæus libro duodecimo, cauſã adagionis ſecus narrat, nempe Mileſios luxũ Colophoniorũ imitatos, morbũ ſuum finitimis etiã regionibus tradidiſſe. Hoc nomine quum male audirent, ſeſe admonebant vt domi ſuis deliciis vterentur, nõ etiã traducerent. Efferturque prouerbiũ ad hunc modum, οἴκοι τὰ μιλήσια κἀπιχώρια, καὶ μὴ ἐν μέσῳ. id eſt, Domi Mileſia, ac vernacula, non in propatulo. Vt autẽ Lacedæmoniorũ ſeueritas multorum literis eſt celebrata, ita Mileſiorum luxus in hominum ſermonem abiit: adeo vt quicquid molle parũmque virile velint intelligi, Mileſiũ ap-

Zenodotus.

Ephorus.

pellent. Vnde Ariſtides quidam libro ſuo fabulis obſcœnis ſcatenti titulum indidit μιλησιακῶν. Et Lucianus in Amoribus, ſermones amatorios laſciuos, Mileſios vocat. Martianus Capella, Nam certè, inquit, μῦθις poeticæ etiam diuerſitatis, delicias Mileſiacas. Quin & Apuleius in carmine iambico quo aſinum ſuum auſpicari voluit, demulcentes & prurientes narrationes ſuas, ſermonē Mileſium vocat. Iulius Capitolinus in vita Clodii Albini, Mileſias, inquit, nonnulli eius dicunt, quarum fama non ignobilis habetur, quàuis mediocriter ſcriptæ ſunt. Et hæc de fabulis Apuleianis dici, teſtantur ea quæ paulo pòſt citat ex epiſtola Seueri, Maior fuit dolor quòd illum pro literato laudandum duxiſtis, quum ille næniis quibuſdā anilibus occupatus, inter Mileſias Punicas Apuleii ſui & ludicra litteraria conſeneſceret. Hactenus Capitolinus. Quod autem ſui Apuleii dixit, illuc pertinet, quòd & Albinus ipſe, itidem vt Apuleius, Afer eſſet. Cæterùm præcipua Mileſiorum mollities in veſtitu, propterea quòd apud illos texta eſſent omnium molliſſima. Vnde & Tyrius Maximus Milèſios ἁβροδιαίτους vocat, nimirum à cultus elegantia. Et Virgilius in Georgicis, delicatiſſima vellera, Mileſia nominat. Horatius item,

> Alter Mileti textam cane peius & angue
> Vitabit chlamydem,

veſtem molliculam parumque ſeueram ſignificans. Ariſtophanes in Ranis, ἐν στρώμασι Μιλησίοις ἐγκεκυλισμένος. id eſt, Stragulis Mileſiis inuolutus. Horū meminit & Theocritus, & complures alii ſcriptores. Sed ad intelligendū adagii ſenſum iam plus ſatis. Alluſit ad prouerbium Euripides in Helena,

> Οὐ γὰρ οὐδ᾽ ἐκεῖ που σεμνὸς ἦσθ᾽, ἐν ᾗ τ᾽ ἐκεῖ. id eſt,
> Magnificus illic fortè eras, non hic item.

Alluſit & Antiphanes apud Athenæū libro quarto, his quidem verſibus, ... ἐν Λακεδαίμονι

> Γέγονας, ἐκείνων τῶν νόμων μεθεκτέον·
> Ἐπὶ βάδιζ᾽ ἐπὶ τὰ φιδίτια
> Ἀπολαυε ζωμοῦ, τὰ ῥύπ᾽ εἰς θυσίας.
> Μὴ καταφρονεῖ, μηδ᾽ ἕτερ᾽ ἐπιζήτει καλά. id eſt,
> Quando agis apud Lacedæmonem,
> Viuas oportet moribus Laconicis:
> Cœnatum eas in Phiditia Laconica,
> Nigro fruare iure quod ibi apponitur,
> Geſteſque byſtacas, caue contempſeris
> Quicquam, boniue aliud requiras inſuper.

Menſe Maio nubunt malæ. 9

Romanorū adagium extat apud Naſonem, Menſe Maio nubunt malæ. Dici poteſt in mulieres intempeſtiuæ libidinis, aut in eos qui alieno tempore quicquam faciunt: aut qui parum auſpicatò quid aggrediuntur. Nam olim inauſpicatū exiſtimabatur mulieres Maio menſe nubere: ſiue quòd eo menſe vmbra Remi occiſi à fratris Celere, creditur apparuiſſe nutritio ſuo Fauſtulo, atque Accæ Laurentiæ, mandaſſeque vt manibus ſuis iuſta perſoluerentur: (vnde & Romulo authore, feſta Remuria dicta, poſteritas mutata litera Lemuria, velut à Lemuribus, appellare cœpit. Et vmbris maiorum his diebus parentari ſolitum: atque ob id dies illi inter ferales habiti, ac nuptiis nefaſti. Ouidius in Faſtis,

> Nec viduæ tedis eadem, nec virginis apta
> Tempora, quæ nupſit, nec diuturna fuit.
> Hac quoque de cauſa, ſi te prouerbia tangunt,
> Menſe malas Maio nubere vulgus ait.

Plutarchus in Problematis alias quaſdam cauſas refert quā ob rem hoc menſe abſtineretur à nuptiis) Vel quòd medius intercedat inter Aprilem Veneri ſacrum, & Iunium Iunoni dicatum: (quarum vtraque dea nuptiis præſidet: proinde propter auſpicium deæ, aut maturantes paulum, nubebant Aprile: aut puſillum prorogantes, Iunio) vel propter funeſta quædā piacula, quibus per id temporis vtebantur Romani, hominū effigies de ponte in Tiberim præcipitantes, quum anteà Græcos conſueuiſſent. atque ob id Flaminiā Iunonis ſacerdotē, quaſi luctū illis diebus agere, nec vllo ſolenni cultu ſolitā vti. Vel quòd Maius à natu maioribus, Iunius à Iunioribus denominatus eſſe videatur. Porrò nuptiis grādior ætas vt intēpeſtiua, ita inauſpicata. quapropter ſcripſit Euripides, Ἀλλ᾽ ἥ τε γῆρας τὴν Κύπριν χαίρειν ἐᾷ.

Maius. Iunius.

> Ἡ τ᾽ Ἀφροδίτη τοῖς γέρουσιν ἄχθεται. id eſt,
> Verùm ſenecta iubet valere Cypridem,
> Et ipſa rurſum infenſa ſenibus eſt Venus.

Ouem lupo commiſiſti. 10

Τῷ λύκῳ τὴν ὄιν, id eſt, Lupo ouem. Terētius in Eunucho, Sceleſta, ouem lupo commiſiſti. De Chærea ephebo, cui velut eunucho virgo ſoli credita eſt. Donatus admonet prouerbium eſſe quod contineat fœmineam reuerentiam, meretricium ſenſum. Concinnè hoc vtemur quoties ei ſeruandum aliquid committitur, cuius gratia cuſtodē magis oporteat adhiberi. Cicero tertia Philippica, Etenim in concione dixerat ſe cuſtodem futurum vrbis, vſque ad calēdas Maias, ad vrbem exercitum habiturum. O præclarum cuſtodem, ouium, vt aiunt, lupum: cuſtóſne vrbis an direptor & vexator eſſet Antonius? Vndè quadrare videtur quoties inimico negotium committitur, quique nobis peſſimè velit: propterea quòd lupus & agnus genuino quodā odio diſſident. Id quod oſtendit etiam Homerus in Iliados χ.

> Ὡς οὐκ ἔστι λέουσι καὶ ἀνδράσιν ὅρκια πιστά,
> Οὐδὲ λύκοι τε καὶ ἄρνες ὁμόφρονα θυμὸν ἔχουσιν,
> Ἀλλὰ κακὰ φρονέουσι διαμπερὲς ἀλλήλοισιν. id eſt,
> Fœdus vti non tutum homini ſæuoque leoni,
> Vtque ouibus prorſum concordia nulla lupiſque
> Sed ſemper cupiunt malè, ſéque odere viciſſim.
> Item Horatius in Odis,
> Lupis & agnis quanta ſortitò obtigit,
> Tecum mihi diſcordia eſt.

Huc adſcribendum illud quod refert Suidas, Πρὶν ἂν λύκος ὄιν ὑμεναιώσῃ. id eſt, Prius etiam lupus ouem paſcet, de re neutiquam veriſimili. Huic confine Plautinum illud in Milite, Bono cella ſuppromo credita. Sed propius accedit quod eſt in Truculento, Nam oues illius haud longè abſunt à lupis.

Muſtelæ ſeuum. 11

Γαλῇ στέαρ, id eſt, Muſtelæ pingue. ſubaudiendū, das, aut cōmittis. quū ea dantur quorū, qui accipiunt, natura ſunt appetentiſſimi. gaudet hoc animal præcipuè ſeuo. Veluti ſiquis laudaret laudis auidiſſimum: aut ad bibēdum prouocaret natura biboſum: aut ad aleam inuitaret quibus hic ludus impendiò gratus eſſet. Refertur adagium à Diogeniano.

Nullam hodie lineam duxi. 12

Τήμερον οὐδεμίαν γραμμὴν ἤγαγον, id eſt, Hodie nullā lineā duxi. Ab Apelle pictore natū adagium: in eos quadrat quibus ceſſatum ab exercitio ſtudii artiſque ſuæ. Id refertur à Plinio libro trigeſimoquinto, capite decimo: cuius verba non grauabor in hoc commentarium tranſcribere, Scitum eſt, inquit, inter Protogenem & eum quod accidit. Ille Rhodi viuebat, quò quum Apelles adnauigaſſet, auidus cognoſcendi opera eius, fama tantùm ſibi cogniti, continuò officinam petiit. Aberat ipſe, ſed tabulam magnæ amplitudinis in machinam aptatam picturæ, anus vna cuſtodiebat. Hæc Protogenem foris eſſe reſpondit, interrogauitque à quo quæſitum diceret: Ab hoc, inquit Apelles: arreptóque penicillo, lineam ex colore duxit ſummæ tenuitatis per tabulā. Reuerſo Protogene quæ geſta erant anus indicauit. Ferunt artificē protinus contemplatum ſubtilitatem, dixiſſe, Apellem veniſſe: non enim cadere in alium tam abſolutum opus. Ipſum tunc alio colore tenuiorem lineam in illa ipſa duxiſſe, præcepiſſeque abeuntem, ſi rediſſet ille, oſtenderet, adiiceretque hunc eſſe quem quæreret. Atque ita euenit. Reuertitur enim Apelles: ſed vinci erubeſcens, tertio colore lineas ſecuit, nullum relinquens amplius ſubtilitati locū. At Protogenes victum ſe confeſſus, in portum deuolauit, hoſpitem quærens. Placuit ſic eam tabulā poſteris tradi, omnium quidem, ſed artificum præcipuè, miraculo. Conſumptā eam conſtat priore incendio domus Cæſaris in palatio, auidè antè à nobis ſpectatam, ſpatioſiore amplitudine nihil aliud continentem quàm lineas viſum effugientes, inter egregia multorum opera inani ſimilem, & eo ipſo allicientem, omnique opere nobiliorem. Apelli fuit alioqui perpetua conſuetudo, nunquā tam occupatā diem agēdi, vt non lineā ducendo exerceret artē, quod ab eo in prouerbium venit. Hactenus Plinius. Cæterùm ad hanc lineā, qua protinus agnitus eſt à Protogene, reſpexit Statius in Hercule Vindice Epitrapezio: quū ait,

Apelles & Protogenes.

> Linea quæ veterem longè fateatur Apellem.

Neque natare, neque literas. 13

Μήτε νεῖν, μήτε γράμματα, id eſt, Neque natare, neque literas. ſubaudiendum, nouit. In eos dicitur qui ſupra modum indocti ſunt, nihilque prorſus bonarum artium in pueritia di-

dicerunt. Nam hæc duo ſtatim diſcebant pueri Athenis, atque adeo Romæ quoque. id quod ſatis declarat Suetonius in Auguſto, Nepotes (inquiens) & literas, & natare, aliaque rudimenta per ſe plerunque docuit. Idem de Caligula prodidit, quòd ad cætera magnopere docilis, natare tamen neſcierit, velut poſtremū hoc nemo neſciret. Plato li. De legib. 3, Τοὺς δ' ἐναντίως ἔχοντας τούτοις, ὡς σοφούς τε προσρητέον, κἂν τὸ λεγόμενον, μήτε γράμματα, μήτε νεῖν ἐπίστωνται, Qui vero cōtra affecti, ſapientes appellandi, etiamſi neque literas (vt dicitur) neque natare ſciant. Item Ariſtides in apologia communi quatuor oratorum, Ἀλλ' ὡς τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο, ὅτι γράμματα οὔτε νεῖν εἰδότας, ἐξελέγχειν ἀξιῶν. id eſt, Sed quemadmodum dici conſueuit, perinde coarguendum exiſtimans quaſi qui neque literas, neque natare norit.

Mordere frænum. 14

Mordere frænum, D. Brutus libro Familiarium epiſtolarum 11, poſuiſſe videtur pro eo quod eſt, vel leuiter repugnare ſeruituti. Si frænum momorderis, peream ſi te omnes quotquot ſunt, conantem loqui ferre poterunt. Hoc eſt, ſi vtcunque ſignificaueris te ſeruitutem iniquo animo ferre. Ad hāc ſententiā faciunt quæ reſpōdet Cicero, Si timidus (inquiens) eſſem, tamen iſta epiſtola omnem mihi metum abſterſiſſes: ſed vt mones, frænum momordi. Etenim qui te incluſo, omnem ſpem habuerim in te, quid nunc putas? Quanquam Papinius in Epithalamio Stellæ & Violātillæ in diuerſum ſenſum vſurpauit, nempe pro eo quod eſt, ſeruitutem accipere, frænumque recipere,

Fama tace, ſubiit leges, & fræna momordit.

Id eſt, Admiſit vincula matrimonii. Quanquam an etiam in hūc ſenſum verba Ciceronis accipi poſſint, doctis excutiendum relinquo. Prouerbiū ſumptū videtur è fabula Aeſchyli quæ inſcribitur Prometheus, in qua ſic loquitur Mercurius,

Τέγγῃ γὰρ οὐδὲν, οὐδὲ μαλθάσσῃ λιταῖς
Ἐμαῖς· δακὼν δὲ στόμιον, ὡς νεοζυγὴς
Πῶλος, βιάζῃ, καὶ πρὸς ἡνίας μάχῃ. id eſt,
Precibus nihil miteſcis, inflexus meis:
Sed fræna mordens, pullus indomitus velut,
Ferociens, pugnas habenas vincere.

Manibus pedibuſque. 15

Extremū conatū ſignificātes, dicimus, Manibus pedibuſque. Nā per manus declaratur induſtria cōficiendi negotii: per pedes, maturandi celeritas. Dauus in Andria Terentiana, Ego hoc Pamphile tibi pro ſeruitio debeo, conari manibus pedibuſque. Vtitur hoc adagio ſemel atque iterum Aeſchines in oratione contra Demoſthenem. Homerus Iliados υ,

Ἀλλ' ὅσσον μὲν ἐγὼ δύναμαι χερσίν τε ποσίν τε. id eſt,
Imò quicquid ego poſſum manibus pedibuſque.

Omnibus neruis. 16

Eundem habet ſenſum, Omnibus neruis, id eſt, ſumma vi, ſummóque ſtudio. Nam robur, iuxta philoſophos, in neruis ſitū. Vnde & Neruos intēdere. Expedire neruos & Neruoſa dicimus quæ vegeta validáque, miniméque languida. Cicero ad Qu. fratrem, Sic contende omnibus neruis & facultatibus. Idem lib. 15 Epiſt. famil. Omnes neruos in eo cōtendas. Item Verrinarum actione ſecunda. In quo omnes neruos ætatis induſtriæque meæ contenderem.

Neruos intēdere, ne neruos cōtendere. Neruoſus.

Velis equiſque.

Similem conatū ſignificat Velis equiſque, ad fugiendū aut aſſequendum, magis quam ad efficiendū. M. Tullius ad Qu. fratrem lib. 2, Sic ego, qui in iſto homine colendo tam indormiui diu, te mehercule ſæpe excitare: curſu corrigam tarditatem tum equis, tum velis. Quo quidē loco, in vulgatis exemplaribus pro velis, viris ſcriptū habetur. Idem Officiorum lib. 3, Quibus obſoletis floret Epicurus, eiuſdem ferè author adiutorque ſententiæ. Cum his, equis veliſque (vt dicitur) ſi honeſtū tueri ac retinere ſententia eſt, decertandum eſt. In quibus exemplis vſus eſt eadem metaphora paulo diuerſius: vt qui illic reſpexerit ad celeritatē, hic ad vtrunque pugnæ genus, equeſtre ac nauale.

Remis veliſque. 18

Huic ſimillimū eſt, Remis veliſque. Inde trāſlatum quòd quū nauis ſimul & remigio & velo impellitur, ſummus eſt nautarum conatus. Cicero lib. Tuſc. quæſt. 3, Tetra res eſt, miſera, deteſtabilis, omni cōtentione, velis (vt ita dicā) remiſque fugiēda. Idem in prima Philippica, Tum verò tanta ſum cupiditate incenſus ad reditū, vt mihi nulli neque remi neque venti ſatisfacerent. Plautus in Aſinaria, Remigio veloque quantumcunque poteris feſtina & fuge. Quū remigio nauis impellitur, Græci δεύτερον πλοῦν, id eſt ſecundariū curſum, appellant, quū velis fertur, dicitur ἱστιοδρομεῖν. quū ſecūdis ventis, οὐριοδρομεῖν. Vertit in diuerſum, hoc eſt in ſignificationē tarditatis, metaphoram Ariſtophanes in Ecclesiazuſis,

Ἱστιοδρομεῖν. Οὐριοδρομεῖν.

Νῦν μὲν γὰρ οὔτε θέομεν οὔτ' ἐλαύνομεν. id eſt,
Neque currimus nunc, nec aliàs impellimur.

Interpres exponit, Neque ventis, neque remis nauigamus. Quanquā nihil prohibet ad equeſtrem curſum referri. Vergilius ſimpliciter extulit in Aeneidos tertio,

Ἀμεταστρεπτί.

Læuam cuncta cohors remis ventiſque petiuit.

Ad hanc formam pertinet quod ait Plato lib. De legibus 9, τὰς δὲ τῶν κακῶν ξυνουσίας φεῦγε ἀμεταστρεπτί. id eſt, Malorum autem cōſuetudines fugito irreuerſim. Hoc eſt ne reſpicies quidem à tergo. Alluſit autem ad Eurydices fabulā, cui lex erat dicta ne reſpiceret. Item in Geneſi, Lot iubetur è Sodomis fugere ἀμεταστρεπτί. Et Vergilius,

Tranſque caput iace, ne reſpexeris.

Nauibus atque quadrigis. 19

Pro Summo ſtudio, ſummáque feſtinatione, Flaccus dixit, Nauibus atque quadrigis, in Epiſtolis,

Strenua nos exercet inértia: nauibus atque
Quadrigis petimus bene viuere. quod petis hic eſt.

Plutarchus aduerſus vſuram, Μηδὲ σύ γε ἱππότην ἀναμείνῃς, μηδὲ ζεῦγος ἐλεφαντόδετον, ὑπέροχα καὶ ἀργυρόπεζα, ἃ ταχεῖς οἱ τόκοι καταλαμβάνουσι καὶ παρατρέχουσιν· ἀλλ' ἐπὶ τῷ τυχόντι ὄνῳ καὶ καβάλλῃ, φεῦγε πολέμιον καὶ τύραννον δανειστήν. id eſt. Ne verò tu aut equitatū oppertus fueris, aut vehicula iugalia cornigera, & argento picta, quæ celeres vſuræ aſſequuntur & prætercurrunt: vel cum aſino quopiam, quemcunque fortè nactus fueris, aut caballo, fuge hoſtem ac tyrannum fœneratorem.

Citis quadrigis, Iouis quadrigis. 20

Citis quadrigis fugere, & Iouis quadrigis fugere, pro eo quod eſt quamocyſſime fugere, legitur apud Plautū. ab Homero tranſlatum, qui diis quadrigas affingit, quibus quò lubitū ſit, repente rapiantur, ex Olympo in terras, rurſus è terris in cælum. Ad quas alluſit Cicero, ſcribens Q. fratri, Quoniam ſcribis poema noſtrum ab eo probari quadrigis poeticis, modo mihi date Britanniā, quam pingam coloribus tuis, meo penicillo. Plautus in Aulularia, Quod iubeat, citis quadrigis properet perſequi. Liuius primæ decadis lib. 5, narrat Camillum, captis Veiis, ita triumphātem ingreſſum vrbem, vt curru equis albis iuncto veheretur. & ob id eum triumphum clariorem fuiſſe quàm gratiorē, quòd Solis ac Iouis currum æquiparaſſe moliretur.

Equis albis præcedere. 21

Vbi quem aliis quapiam in re longe ſuperiorem ſignificabant, longoque anteire interuallo, eum albis equis præcedere dicebant. vel quòd antiquitus equi albi meliores haberentur, vel quod victores in triumpho albis equis vectari ſoleant: vel quòd albi equi fortunatiores & auſpicatiores eſſe credātur, vt ad equeſtre certamen referamus metaphoram. Quod quidem indicat Apuleius, quū ait, Poſtquam ardua montium, & roſida cæſpitum, & gleboſa camporum emerſi, me equo indigena peralbo vehens, iam eo quoque admodum feſſo. Neque enim temere addit, vel indigena, id eſt Theſſalico, vel albo. nam vtrunque pertinet ad emphaſim pernicitatis. Horatius in Sermonibus de Perſio quodam,

Durus homo, atque odio qui poſſit vincere regem:
Confidens, tumiduſque, adeo ſermonis amari,
Siſennas, Barros vt equis præcurreret albis.

Erant autem Siſenna & Barrus homines quidam inſignis maledicentia. etiā ſi Acron barros legit, vt ſit epitheton. Neque diſſimile huic Plautinū illud in Aſinaria, Nā ſi huic occaſioni tēpus ſeſe ſubterduxerit, nunquā ædepol albis quadrigis indipiſcet poſtea. Græci ſimpliciter dicūt παρατρέχειν, pro longe antecellere, quòd equeſtris curſus ſit expeditior.

Παρατρέχειν.

Mordicus tenere. 22

Mordicus tenere: eſt ſumma pertinacia tueri: quod Græci vocant ὀδάξ. M. Tullius Acad. quæſt. lib. 4, Nam ab omnibus eiuſmodi viſis, perſpicuitatē, quā mordicus tenere debemus, abeſſe dicemus. D. Aurelius Auguſtinus in epiſtola quapiā

Ὀδάξ.

ad diuum Hieronymum, Illi me plus mouent, qui quum poſterius interpretarentur, & verborum loquutionumque Hebræarum viam atque regulas mordicus, vt fertur, tenerent: non ſolùm inter ſe non conſenſerunt, ſed etiam reliquerunt multa. In eundem ſenſum dixit Seneca lib. De beneficiis 7, Vtraque manu. Hæc, inquit, Demetrius noſter vtraque manu tenere proficientem iubet, hæc nuſquam dimittere.

Vtraque manu.

Toto corpore, omnibus vnguiculis. 23

Similem habent pertinaciæ ſignificationē, Toto corpore, atque omnibus vnguiculis. A feris ſumpta metaphora, quæ dētibus, vnguibus, totóque corpore retinere ſolēt quod nolint extorqueri. Lucianus in dialogo Diogenis & Cratetis, τὸ δὲ χρυσίον ὀδοῦσι καὶ ὄνυξι καὶ πάσῃ μηχανῇ ἐφύλαττον. id eſt, Cæterùm aurū dentibus & vnguibus atque omni ope ſeruabant. M. Tullius lib. Tuſculanarū quæſtionū 2, Toto corpore atq; omnibus vngulis (vt dicitur) cōtentioni vocis aſſeruiūt.

Noctéſque diéſque. 24

Aſſiduam atque infatigabilem diligentiā paſſim hac figura ſignificant, noctéſque & dies. Horatius in Arte,

-nocturna verſate manu, verſate diurna. Heſiodus,

-νύκτας τε καὶ ἦμαρ. id eſt,

-noctéſque diéſque. Item alibi,

Ἠδ᾽ ὁπότ᾽ ἂν δύνῃ, καὶ ὅτ᾽ ἂν φάος ἱερὸν ἔλθῃ. id eſt,

Quumque cubile petit, quúmque aureus exoritur ſol.

Eſt ſubinde & apud Homerum,

-νύκτας τε καὶ ἤματα πάντα. id eſt,

-omneis noctéſque diéſque.

Terra marique. 25

Faciem prouerbialē habet & illud, Terra marique: quoties extremum conatū ſtudiúmque ſignificamus. Theognis,

Χρὴ γὰρ ὁμῶς ἐπὶ γῆν τε καὶ εὐρέα νῶτα θαλάσσης

Δίζησθαι χαλεπῆς Κύρνε λύσιν πενίης. id eſt,

Paupertatis enim duræ terráque marique

Quærere Cyrne aliquod conuenit effugium.

Et Horatius,

Per mare pauperiem fugiens, per ſaxa, per ignes.

Toto pectore. 26

Quum ſyncerum & abſolutū amorem ſignificamus, Toto pectore dicimus, & Toto animo, παντὶ σθένει καὶ παντὶ θυμῷ. Cicero De legibus lib. 1, Vbi illa ſancta amicitia, ſi non ipſe amicus per ſe amatur toto pectore, vt dicitur? Citatur & apud Ariſtotelem in Ethicis, idque prouerbii loco, Toto animo, παντὶ θυμῷ. Quanquam illud Toto pectore, etiam ad ſtudium diligentiámque referri poteſt, vt facit M. Tullius lib. Epiſtolarum familiarum 13, epiſtola 1, De Scapulanis hortis toto pectore cogitemus. Idem lib. 11. Hāc cogitationem toto pectore amplectare. Seneca epiſt. 3, Diu cogita an tibi in amicitiam aliquis recipiendus ſit: quū placuerit fieri, toto illum pectore admitte. Cornelius Tacitus in dialogo De oratoribus, Quæ ſynceritas ac diſciplina eò pertinebat vt ſyncera & integra & nullis prauitatib⁹ detorta vniuſcuiuſque natura toto ſtatim pectore arriperet artes honeſtas. Diuus Auguſtinus, Totis, vt aiunt, viſceribus, alicubi dixit, veluti tropū vulgi conſuetudine molliens. Hebræi dicunt toto corde.

Molli brachio, Leui brachio. 27

His penè diuerſum eſt Molli brachio, & Leui brachio, quū indiligentem operam ſignificamus. Cicero epiſtolarum ad Atticum libro 1, Quòd me quodammodo molli brachio de Pompeii familiaritate obiurgas, nolim ita exiſtimes. Idem ad eundem lib. 4, Conſules, qui illud leui brachio egiſſent, rem ad Senatum detulerunt.

Omni telorum genere oppugnare. 28

Reperitur apud idoneos ſcriptores, Omni telorū genere oppugnare, pro eo quod eſt, modis omnibus inſectari. Metaphora ſumpta videri poteſt ex illo verſiculo Homerico,

Ἔγχεΐ τ᾽ ἄορί τε, μεγάλοισί τε χερμαδίοισιν. id eſt,

Haſtiſque gladiiſque & ſaxis grandibus vrgens.

Cui finitimum eſt, Cæſim ac punctim. Nam his duobus modis hoſtem impetimus.

Cæſim atque punctim.

Cominus atque eminus. 29

Ad eandem formā pertinet ἐγγύθεν & πόρρωθεν, id eſt, Cominus atque eminus. Tranſlatū & hoc à bello, in quo nūc cōferti pugnāt gladiis, nunc machinis procul tela in hoſtē torquentes. Id ſi ad animi res transferatur, fiet venuſtius. Cum hominibus habēda pax: cæterum cum vitiis cominus atque eminus pugnādum. Qui cominus pugnant, σταδίην μάχεσθαι dicuntur: qui haſtis, ἐξ ἀκροβολισμοῦ μάχεσθαι dicuntur.

Omnem mouere lapidem. 30

Πάντα λίθον κίνει, id eſt, Vnumquenque moue lapidem. hoc eſt, omnia experire, nihilque intentatum relinque. Quod adagium hoc pacto natum eſſe plerique ferunt. Xerxes Græcos bello adortus, quum eſſet apud Salaminē ſuperatus, ipſe quidem inde ſe mouit, verùm Mardoniū reliquit qui ſuo nomine bellū proſequeretur. At quū hic quoque in Platæis parum proſpere pugnaſſet, fugatuſque eſſet, fama vulgo inualuit, Mardonium intra ambitum tētorii ſui theſaurum ingētem humo defoſſum reliquiſſe. Hac ſpe pellectus Polycrates Thebanus, eum agrum commercatus eſt. Verùm vbi iā multum diuque theſaurum quæſiſſet, neque quicquam proficeret, Delphicum oraculum conſuluit qua ratione poſſet eas pecunias inuenire. Apollo reſpōdit his verbis, πάντα λίθον κίνει, id eſt, Vnumquenque moue lapidem. Id ſimul atque feciſſet, multam auri vim reperiſſe ferunt. Sunt qui metaphoram ſumptam exiſtiment ab iis qui cancros venantur in littore. nam hi plerunque ſub ſaxis latitant, quæ mouent qui cancros quærunt. Effertur adagiū etiam ad hunc modum, πάντα κινήσω πέτρον, id eſt, Omnem mouebo petrā. hoc eſt, omnia periclitabor. Euripides in Heraclidis, πάντα κινήσω πέτρον. ſentiens nihil non fieri. Plinius Iunior in quadā epiſtola, Ego iugulum ſtatim video, hunc premo. Premit certe quod elegit: ſed in eligendo frequenter errat. Reſpondi poſſe fieri vt genu eſſet, aut tibia, aut talus, vbi iugulū putaret. At ego, inquam, qui iugulum perſpicere non poſſum, omnia pertēto, omnia experior, πάντα denique λίθον κινῶ. id eſt, Omnē lapidē moueo. Diuus Baſilius ad nepotes, Ad quod vt viatícum paremus, omnis lapis (vt dici ſolet) mouēdus eſt. Fortaſſis huc alluſit & Theocriticum illud in Bucoliaſtis,

Καὶ τὸν ἀπὸ γραμμᾶς κινεῖ λίθον.

De Galatea laſciuiente, atque omnia tentante quò Polyphemum in ſe prouocaret: id quod alibi retulimus. Scholiaſtes admonet prouerbio dici, ſignificans idem valere quod πάντα κάλων σείειν, id eſt, omnem mouere funem. Addit metaphoram ſumptamà ludo quopiam, in quo qui non poteſt alia ratione vincere concertatorem, mouet à linea lapidē, qui dicitur rex. Nam quod adfert de ſtatua ſaxea, quā ſua forma mouere poſſit Galatea, coactius eſt, mea quidem ſententia.

Omnem rudentem mouere. 31

Πάντα κάλων σείειν, id eſt, Omnē funē mouere. Aliunde ducta metaphora ſenſū eundē efficit. Ariſtoph. in Equitibus.

Νῦν δεῖ σε πάντα δὴ κάλων ἐξιέναι,

Καὶ λῆμμα θούριον φορεῖν, καὶ λόγους ἀφύκτους.

Quorum verſuum hic eſt ſenſus,

Nunc te neceſſe eſt omnem rudentem expedire,

Et lemma ferre vehemens, ac rationes ineuitabiles.

Lucianus in Pſeudomante, Καὶ πάντα κάλων ἐκίνει, ἀμύνασθαι βουλόμενος, id eſt, Atque omnē mouebā funem, hominē vlciſci cupiens. Apollonius in epiſtola ad Euphratem, πάντα φασὶ δεῖν τὸν ἔμπορον κάλων σείειν. id eſt, Negociatorem aiunt, omnē funem mouere oportere. Vſurpauit & Plato in dialogo cui titulus Siſyphus, σκοπῶμεν δὴ πρὸς Διὸς ἀκριβῶς, τὸ λεγόμενον γὰρ πάντα κάλων ἐξιέντες, καὶ πᾶσαν φωνὴν ἀφιέντες. id eſt, Cōſideremus itaque per Iouem, exacte omnem (quod aiunt) rudentem laxantes, & omnem vocem emittentes. Iulius Pollux libro de vocabulis rerum primo, ἐπλέομεν παντὶ ἀνεῖσθαι κάλῳ, καὶ ἅπασι κάλως. id eſt, Nauigabamus omni moto rudente, & omnibus rudentibus. Ad eum modum ſignificat difficilem nauigationem, in qua ſint omnia tentanda.

Omnem iacere aleam. 32

Omnē iacere aleā, eſt rē vniuerſam periclitari, fortunæque arbitrio committere. Siquidē alea, fortunæ ludus eſt magis quàm artis. Vnde prouerbiali figura, ſiquando ancipitē rei euentum ſignificamus, quaſi non ab arbitrio iacientis, ſed à fortuna pendentis, aleam iaci dicimus. Ita Terentius in Adelphis, vitam hominū perinde dixit eſſe, quaſi quum ludas teſſeris: vt quod iactu non cecidit, id arte vt corrigas. Lucianus in dialogo cui titulus ὑπὲρ τῶν εἰκόνων, Τολμήσω καὶ αὐτὸς ἀφεῖναι τὸν κύβον. id eſt, Audebo teſſeram iacere. Euripides in Rheſo,

Χρὴ δ᾽ ἐπ᾽ ἀξίοις πονεῖν,

Τύχης προβαλλόντ᾽ ἐν κύβοισι δαίμονος. id eſt,

Par eſt labore digna ferre præmia
Quicunque vitam ſortis obiicit aleæ.

Ariſtides in Pericle, Καὶ ὡς ὑπὲρ πάντων κύβος ἀνερρίπτετο, σωμάτων, χρημάτων, δόξας, ἡγεμονίας. id eſt, Vna ſuper omnibus alea iaciebatur, vita, pecuniis, fama, principatu. C. Cæſar ad Rubiconem (qui fluuius Italiã à Gallia diſterminat) paulisper ſecum hæſitans, animóque reputans quam arduã rem moliretur: poſteaquam oſtento eſt animus additus, Eamus, inquit, quò deorum oſtenta, quò inimicorum iniquitas vocat: iacta eſto alea. Plutarchus in Apophthegmatis ad hunc modũ dixiſſe refert, πᾶς ἀνερρίφθω κύβος. id eſt, Omnis iacta ſit alea. Ad quod alludens Lucanus, —cadat alea fati,
Alterutrum merſura caput.

Plutarchus in vita Coriolani, extremã aleam in eundem ſenſum vſurpaſſe videtur, ὥσπερ ἔσχατον κύβον ἀφιείς. id eſt, Velut extrema iacta alea. Item Petronius Arbiter,
Iudice fortuna cadat alea.

M. Tullius lib. De diuinatione 2, Non perſpicitis aleam quandam ineſſe hoſtiis deligendis, præſertim quũ res ipſa doceat? Quũ enim triſtiſſima exta ſine capite fuerint, quibus nihil videtur eſſe dirius, proxima hoſtia litatur ſæpe pulcherrime. Hic Tullius aleã dixit caſum. Prouerbiũ deſumptũ videtur ex Menandro: nam Athenæus lib. 13, hæc citat illius carmina è comœdia quæ inſcribitur Arrhephorus, ſiue Tibicina,

Οὐ γαμεῖς, ἂν νοῦν ἔχῃς, τοῦτον καταλιπὼν τὸν βίον.
Γεγάμηκα γὰρ αὐτὸς· διὸ παραινῶ σοι μὴ γαμεῖν. id eſt,
Si quidem ſapis, ne coniugem vnquam duxeris.
Duxi ipſe: proinde ſuadeo ne duxeris.
Huic alter reſpondet.
Δεδογμένον τὸ πρᾶγμα, ἀνερρίφθω κύβος. id eſt,
Decreta res eſt, eſto iacta hæc alea.

Athenæi locus. Græci verſus apud Athenæum nonnihil corrupti ſunt ſcribarum inſcitia, ſed nullo negotio poſſunt reſtitui: ſic enim ſcriptos primùm arbitror,

Οὐ γαμεῖς, ἂν νοῦν ἔχῃς, καταλιπὼν τοῦτον βίον.
Γεγάμηκα γὰρ αὐτός· διὸ παραινῶ μὴ γαμεῖν,
Νοῦν ἔχων παρά...

Plato vitã humanã, teſte Plutarcho, ſimilem eſſe dixit alearum ludo, in quo & iacere oporteat accõmoda, & iis quæ ceciderint, rectè vti. Quid cadat, id fortunæ in manu eſt: diſtribuere verò rectè quæ fortè ceciderũt, id in nobis ſitum eſt. Quã collationẽ imitatus fuiſſe videtur Terent. in Adelphis.

Vela ventis permittere. 33

Neque diſſimili figura dixit Quintilianus in præfatione Inſtitutionum oratoriarũ, Permittamus vela ventis, & oram ſoluentibus bene precemur. hoc eſt, editionis ancipitem euentum, vtcunque cadet, experiamur. Simillimum eſt illud apud Senecam in Agamemnone, Fluctibus dedi ratem. hoc eſt, rem fortunæ arbitrio commiſi. *Fluctibus dare ratem.* Theognis,

Οὕτως νῦν φερόμεσθα καθ' ἱστία λευκὰ βαλόντες. id eſt,
Quare nunc ferimur tendentes carbaſa ventis.

πλησίστιος. Venuſtè Græcis πλησίστιος φέρεσθαι dicitur qui toto pectore ſummoque conatu rapitur ad aliquid. Ita Plutarchus in Catone ſeniore de Scipione. Hunc Cato reprehendebat quòd largitione corrumperet. Scipio reſpondit ſibi non opus eſſe quæſtore nimium diligenti, quum ipſe πλησίστιος, id eſt, plenis velis, ad bellum raperetur. Ouidius,
Et quoniã magno feror æquore, plenáq; vẽtis Vela dedi.

Sub omni lapide ſcorpius dormit. 34

Ὑπὸ παντὶ λίθῳ σκορπίος εὕδει. id eſt,
Sub omni lapide ſcorpius dormit, aut (vt metri quoque ratio ſeruetur: eſt enim anapæſticus dimeter)
Eſt ſub lapide ſcorpius omni.

Admonet adagium, cauẽdum eſſe ne quis apud captioſos & calumnioſos temere loquatur. quicquid enim attigerit, periculũ eſſe ne mordeatur. Conſtat autem ſcorpios ſolere ſub ſaxis cubitare: quæ ſiquis tollat incautius, fit vt ictus, vulnus accipiat. Conueniet & in moroſos, qui quiduis cauſari ſolent: vel in pigros, qui friuola quædã prætexẽtes, ſuffugiunt laborem. Ariſtophanes ἐν Θεσμοφοριαζούσαις,

Τὴν παροιμίαν δ' ἐπαινῶ
Τὴν παλαιάν· ὑπὸ λίθῳ γὰρ παντί που
Χρὴ μὴ δάκῃ ῥήτωρ ἀθρεῖν. id eſt,
Sermo mi vetus probatur:
Nam decet lapide ſub omni
Mordeat ne rhetor obſeruare.

Nicandri commentator hunc ſenarium citat ex Captiuis Sophoclis,
Ἐν παντὶ γάρ τοι σκορπίος φρουρεῖ λίθῳ. id eſt,
Etenim ſub omni lapide ſcorpius excubat. Hoc eſt, nihil tutum, & omnia cauenda.

Aſinus ad lyram. 35

Ὄνος λύρας, ſubaudi ἀκροατής, id eſt, Aſinus lyræ auſcultator. In eos, qui propter imperitiam nullo ſunt iudicio, craſſiſque auribus. Hunc titulum prouerbialem M. Varro ſatyræ ſuæ cuidam indidit. Eiuſdem apud Gelliũ extant hæc verba è ſatyra cui titulus Teſtamentũ, Siquis mihi filius, vnus pluréſve in decem menſibus gignũtur: ii ſi erunt ὄνοι λύρας (id eſt aſini ad lyram) exhæredes ſunto. ὄνους λύρας appellat indociles bonarum artium, atque intractabiles. Diuus Hieronymus ad Marcellam, Quos ego quũ poſſem meo iure cõtemnere, (aſino quippe lyra ſuperflue canit) tamẽ ne nos ſuperbiæ, vt facere ſolent, arguant. Et idem aduerſus Vigilantiũ, Quanquam ſtultè faciam, magiſtro cunctorũ magiſtros quærere, & ei modũ imponere qui loqui neſcit & tacere non poteſt. Verum eſt illud apud Græcos prouerbiũ, ὄνος λύρας. Lucianus de iis qui mercede ſeruiũt, τί γὰρ κοινόν, φασί, λύρᾳ καὶ ὄνῳ; id eſt, Quid enim cõmercii (quod dici ſolet) aſino cum lyra? Idem aduerſus indoctũ, ἀλλ' ὄνος λύρας ἀκούει κινῶν τὰ ὦτα. id eſt, Sed aſinus lyrã audit, auriculas mouens. Vnde & hoc pacto effertur adagiũ, ὄνος τὰ ὦτα κινῶν, id eſt, Aſinus auriculas mouẽs. Rurſum ad hunc modũ, ὄνῳ τις ἔλεγε μῦθον, ὁ δὲ τὰ ὦτα ἐκίνει. id eſt, Aſino quidam narrabat fabulã, at ille auriculas mouebat. In eos, qui quum nihil intelligant, tamen perinde quaſi nihil non intelligant, ita nutibus alludunt, aut arrident dicẽtibus. Eſt autem aſino naturale ſubinde mouere auriculas, veluti ſignificanti ſe iam intelligere, quũ nihil etiam audierit. Aliquando referunt ad aſinum non auſcultantem lyram, ſed ipſum canere conãtem. Lucianus, καὶ μάλιστα ἐπειδὰν ᾄδῃ καὶ ἀστεῖος εἶναι θέλῃ, ὄνος αὐτολυρίζων φασί. id eſt, Maximè ſi quando canit, cupitque feſtiuus ac lepidus videri, aſinus (vt aiunt) ipſe lyra canens. Idem in Pſeudologiſta, τὸν δὴ τοῦ λόγου, ὄνον κιθαρίζοντα ἰδών. id eſt, Iuxta hoc ipſum quod vulgo dici ſolet, aſinũ conſpiciens cithara canere tentantem. Citatur & hic verſiculus,

Ὄνος λύρας ἤκουε, καὶ σάλπιγγος ὗς. id eſt,
Aſinus lyram auſcultauit & porcus tubam.

Rectè torquebitur in eos qui indecore tentant artificiũ cuius ſunt imperiti, & à quo natura abhorrent. Feſtiuiter inuertit adagium Stratonicus apud Athenæum libro Dipnoſophiſtarum 8. Erat Cleon quiſpiam cui nomen inditum boui: is quum ſcitè caneret voce, cæterùm lyra non perinde vteretur, Stratonicus vbi canẽtem audiſſet, Olim, inquit, aſinus ad lyram dictus eſt: nunc verò bos ad lyram. *Bos ad lyram.*

Sus tubam audiuit. 36

Σάλπιγγος ὗς ἤκουσεν, id eſt, Tubam ſus audiuit. In eos quadrabit, qui res quidem egregias audiunt, verum eas neque intelligunt, neque mirantur. Aut in eos qui iis quæ audiunt, neque gaudent, neque commouentur. Equi tubarum clangore concitantur ad bellum: ſuem abigat citius, quam animet ad pugnam. Extat apud Suidam huiuſmodi ſenarius,

Ὄνος λύρας ἤκουε καὶ σάλπιγγος ὗς. id eſt,
Aſinus lyram, ſus audit ſtolidus tubam.

Nihil graculo cum fidibus. 37

Nihil graculo cum fidibus. id eſt, Nihil ſtolidis & imperitis cum bonis literis. Nã graculus auis eſt ineptæ moleſtæque garrulitatis, atque obſtrepera, adeo vt à voce qua ſonat, nomen inditũ putent, authore Quintil. 1. Inſtit. lib. Tum ſui generis conuentus amãt, quo mutuo garritu ſtrepitus fiat odioſior. Porrò cithara ſilentium poſtulat, & aures attẽtas. A. Gellius Noct. Atticarũ extrema lucubratione, ſanequam elegãter hoc adagiũ torquet in quoſdã pinguiore ingenio homines ſtolidíque loquacitate præditos, prophanos, ἀμούσους, id eſt à muſarũ ſacris alienos, qui politiores literas elegãtioremque doctrinã vel ridere poſſunt: vel etiã contẽnere, intelligere nequaquã poſſunt. quos ea demũ iuuant quæ ipſi ſcilicet didicerũt, ſordida, muta, indocta. Hi pari importunitate & alienæ doctrinæ obturbant, & ſuã inſcitiã paſſim venditant & inculcãt, neminẽ præ ſe nõ contẽnentes. Hoc igitur hominũ genus Gellius à ſuis cõmentariis, quibus mihi fieri

poteſt neque terſius, neque eruditius, quaſi fuſte quodã abigens, Vetus eſt, inquit, adagium, nihil graculo cum fidibus.

Nihil cum amaracino ſui. 38

Atque & cõtinenter ſimile quoddã ſubnectit, Nihil cum amaracino ſui. Hoc eſt, ſtolidis vel optima putẽt diſplicentque. Amaracus herbæ genus, Siculorum lingua à Cinyræ Cyprii regis eiuſdem nominis filio dictũ, quem in hanc herbã cõuerſum fuiſſe, fabulis proditũ eſt. Cæterum Seruius in primum Aeneidos, ſcribit Amaracũ puerũ fuiſſe regis vnguentarium, qui caſu lapſus dum ferret vnguenta, maiorem cõfuſione odorem creauit: vnde & optima vnguenta, amaracina dici cœperint. hunc poſtea in herbã amaracum fuiſſe cõuerſum. Eadem dicitur & ſanſucum, & aliis atque aliis nominibus, vt author eſt Dioſcorides in 3. lib. atque gratiſſimi eſſe odoris, atque totam odoratam. Plinius libro 13. cap. 1, inter vnguenta nobilia & amaracini facit mẽtionẽ, refertque quondam in Coo fuiſſe laudatiſſimũ, poſtea eodem in loco prælatum melinũ. deinde docet variis vnguentis admiſceri ſanſucum, quemadmodũ & telino. quin etiã ex ſimplicis amaraci ſucco nobiliſſimum vnguentum confici. Idem lib. 21. cap. 22, ſcribit, in Cypro ſanſucum laudatiſſimũ & odoratiſſimum naſci, eiuſque varia oſtendit remedia. atque ex eo oleũ quoque fieri, quod amaracinum ſeu ſanſucinũ vocetur. Quum igitur huiuſmodi ſit amaracinum, contra ſue nihil immundius, nihil ſordium amantius (quamobrem dixit Vergilius,

Immundi meminere ſues. Præterea Flaccus,
-vel amica luto ſus. Et, -lutulenta ruit ſus)

nihil profectò minus cõuenit roſtro ſuillo, quàm deliciæ vnguentariæ, quippe cui id demum dulce olet quod cœnum olet. Maxime quòd inter vnguenta, peculiari quadam naturæ proprietate amaracinum inimicum eſt ſuillo generi, ita vt illis veneni inſtar ſit: ſi quidem credimus Lucretio, cuius in ſexto libro hi ſunt verſus,

Denique amaracinum fugitat ſus, & timet omne
Vnguentum: nam ſetigeris ſubus acre venenum eſt.

Suem olim Aegyptii belluam vſqueadeo ſpurcam ducebãt, vt ſiquis vel tranſiens cõtigiſſet, continuò properaret ad flumen, ſe pariter ac veſtem abluturus. Subulcos etiã indigenas adeo inuiſos haberi, vt nec in templa recipiantur, nec ad matrimoniũ aut affinitates admittantur, author Herodotus li. 2. Ad hoc adagium alluſiſſe videtur M. Tullius quũ ait, Illi alabaſtrus vnguẽti plena putet. Id eſt, optima pro peſſimis diſplicent. Simile quiddã dici poſſet de ſcarabeo, cui vnguentum pro ſtercore eſt, oleũ pro vnguento. id quod vulgo quoque dici ſolere propemodũ innuit Plutarchus in cõmentario in quo Stoicorũ dogmata cum poetarum dictis cõponit, λέγουσι οἱ κάνθαροι τὸ μύρον ἀποφεύγειν, τὰ δὲ δυσώδη διώκειν. id eſt, Aiunt ſcarabeos vnguentum fugere, graueolentia ſectari.

Alabaſtrus vnguenti putet illi.

Scarabeo vnguẽtum pro ſter. core.

Quid cani & balneo? 39

Τί κοινὸν κυνὶ καὶ βαλανείῳ, id eſt, Quid cõmune cani cum balneo? Hoc equidem adagiũ eo libentius refero, quòd mihi refricat nouatque memoriã pariter ac deſideriũ Rodolphi Agricolæ Friſii, quem ego virũ totius tum Germaniæ, tum Italiæ publico ſummóque honore nomino: illius, quæ genuerit: huius, quæ literis optimis inſtituerit. Nihil enim vnquã hoc ciſalpinus orbis produxit omnibus literariis dotibus abſolutius: abſit inuidia dicto. Nulla erat honeſta diſciplina, in qua vir ille non poterat cum ſummis artificibus cõtendere. Inter Græcos græciſſimus, inter Latinos latiniſſimus. In carmine Maronem alterũ dixiſſes: in oratione Politianũ quendam lepore referebat, maieſtate ſuperabat. Oratio, vel extẽporalis, adeo pura, adeo germana, vt nõ Friſiũ quempiã, ſed vrbis Romanæ vernaculũ loqui cõtenderes. Eloquentiæ tam abſolutæ parem adiunxerat eruditionem. Philoſophiæ myſteria omnia penetrauerat. Nulla pars muſices quã non exactiſſimè calleret. Extremo vitæ tẽpore ad literas Hebraicas ac Scripturam diuinam totum animũ appulerat. Atque hæc conantem fatorum inuidia virum terris eripuit, nondũ annos natum quadraginta, ſicut accipio. Extant paucula quædam illius monimẽta, epiſtolæ quæpiã, carmina itẽ varii generis, Axiochus Platonis Latinus factus, Iſocrates ad Demonicum verſus: tum vna atque altera oratio habita in publico ſcholaſticorũ Ferrarienſiũ cœtu. nã illic & didicit & publicè docuit. Latitabant apud neſcio quos cõmentarii dialectices: nuper in publicũ prodierunt, ſed mutili. Verterat & Luciani dialogos aliquot: ſed (vt ipſe erat gloriæ negligẽs, & plerique mortales rem alienam ſane quam indiligenter curare ſolent) nondum in lucẽ emerſerunt. Quanquã hæc ipſa quæ extãt, tametſi ne edita quidem ab ipſo, planè diuinitatem quandã hominis præ ſe ferunt. Verùm ne videar homo Germanus immodico patriæ ſtudio cæcutire, Hermolai Barbari Veneti de eo epitaphiũ ſubſcribã, elegantiſſimũ profectò, & de quo dubites vtro ſit dignius, ipſone qui ſcripſit, an hoc quem eo exornauit. Eſt autem huiuſmodi,

Rodolphus Agricola.

Inuida clauſerunt hoc marmore fata Rodolphum
Agricolam, Friſii ſpemque decuſque ſoli.
Scilicet hoc viuo meruit Germania laudis
Quicquid habet Latium, Græcia quicquid habet.

Quæſo quid noſtro Rodolpho potuit amplius aut omnino magnificentius contingere, quam teſtimonium tam ſplendidum, tam plenũ, idque redditũ non viuo, ſed iam vita defũcto: ne quis ab amore magis quàm à iudicio profectũ cauſari poſſit: Deinde nõ à Germano, ne quid patriæ communis ſtudium eleuet teſtimonii pondus: denique ab eo viro qui nõ ſolum Italiã ſuam, verumetiam omne ſeculũ hoc noſtrũ illuſtrarit: cuius tãta eſt apud omneis eruditos authoritas, vt impudentiſſimum ſit ab eo diſſentire. tam inſignis in reſtituendis literis vtilitas, vt aut a literis omnibus alieniſſimus, aut certe ingratiſſimus habeatur, apud quem Hermolai memoria non ſit ſacroſancta. His itaque tam plenis tàmque abſolutis viri laudibus equidẽ fateor me peculiarius etiã atque impenſius fauere, quòd mihi admodum adhuc puero contigit vti præceptore, huius diſcipulo Alexandro Hegio VVeſphalo, qui ludum aliquando celebrem oppidi Dauentrienſis moderabatur, in quo nos olim admodum pueri, vtriuſque linguæ prima didicimus elementa: vir (vt paucis dicam) præceptoris ſui ſimillimus: tam inculpatæ vitæ, quam doctrinæ non triuialis: in quo vnum illud vel Momus ipſe calumniari fortaſſe potuiſſet, quòd famæ plus æquo negligens, nullã poſteritatis haberet rationẽ. Proinde ſiqua ſcripſit, ita ſcripſit vt rem ludicram, haud ſeriam, egiſſe videatur. Quanquã vel ſic ſcripta, ſunt eiuſmodi vt eruditorum calculis immortalitatem promereãtur. Itaque in hanc digreſſionẽ non temere ſum expatiatus: non quo glorioſe Germaniæ laudes iactarẽ, ſed vt grati diſcipuli vicibus fungerer, & vtriuſque memoriæ debitum officium vtcunque perſoluerẽ. propterea quòd alteri, velut filii debeam pietatẽ, alteri tanquam nepotis charitatem. Nunc ad adagium, quod me quondam puellum, Græcanicæ linguæ rudẽ adhuc, didiciſſe memini ex epiſtola quadam longe doctiſſima Rodolphi mei. qua quidẽ ille Senatui Hantuerpienſi, ſumma tum fide, tum facũdia ſuadere conatur vt ludo literario præficiant aliquem qui bonas literas didicerit, nec (vti ſolent) infanti theologo, aut phyſico id muneris committant: qui quũ ſe quacũque de re dicere poſſe confidat, ipſum dicere quid ſit, ignoret. Quid enim is faciet in ludo literario? profectò (vt Græco diuerbio vtar) id ipſum quod canis in balneo. Lucianus aduerſum ineruditũ: καὶ εἷς ἕκαστος τῶν ὁρώντων εὐθὺς ἐκεῖνο τὸ τριβόμενον ἐπιφθέγξεται, τί κυνὶ καὶ βαλανείῳ. id eſt, Atque vnuſquiſque conſpicientium protinus illud vulgo tritiſſimũ in te iaciet, Quid cani cum balneo? Idẽ in Paraſito, κἀμοὶ μὲν δοκεῖ, ἐν συμποσίῳ φιλόσοφος τοιοῦτος, οἷος ἐν βαλανείῳ κύων. id eſt, Ac mihi, mea quidẽ ſentẽtia, tale quiddã videtur philoſophus in conuiuio, quale canis in balneo. Quadrabit in eos qui ad rẽ quampiã prorſus ſunt inutiles, ita vt in balneo nullus eſt omnino canum vſus.

Hermolai Barbari laus.

Alexander Hegius Eraſmi præceptor.

Canis in balneo.

Aſinum ſub fræno currere doces. 40

Aſinũ ſub fræno currere doces. hoc eſt, doces indocilem. Nam equus ad curſum idoneus, aſinus ad equeſtrem curſũ inutilis. Horatius,

Infelix operam perdas, vt ſiquis aſellum
In campum doceat parentem currere fræno.

Acron admonet prouerbialiter dictum de aſino. Eſt autem diuerſum illi quod alibi retulimus, ἵππον εἰς πεδίον, id eſt, Equum in campum.

Alienam metis meſſem. 41

Ἀλλότριον ἀμᾷς θέρος, id eſt Alienã metis meſſem. Duplex eſt vſus huius adagii, quippe quod pariter & in eos cõuenit qui commoditatibus alienæ partis opera potiũtur: & in eos qui negociũ non ſuũ parũ diligenter curãt. Ducta metaphora à vetuſto more, quo vicini ruſtici in demetẽda ſegete mutuam inter ſeſe operã commodabãt. Fit autẽ hominũ more, vt in ſuopte quiſque negotio longe ſit attentior quàm in alieno. Id quod eleganter admonet Apologus ille de caſſita:

quem nō pigeret referre, niſi promptum eſſet cuilibet apud A. Gelliū legere. Poteſt & eò referri, quòd aliquoties fit vt eiectis iis qui ſementē fecerūt, alii in eorū locū ſuccedant, cetráque laborē alienis fruātur ſudorib⁹. Vnde Maronis illud,

— en queis conſeuimus agros.

Ariſtophanes in Equitibus, ἀλλότριον ἀμῶν θέρος. id eſt, Alienam metens meſſem. Dictum eſt in Cleonem, qui in rem paratā, multiſque laboribus à Demoſthene prius labefactā veniens, Pylo capta, gloriam omnem victoriæ in ſe tranſtulit: Demoſtheni præter inuidiam nihil relictum. Cui cōfine eſt illud Homeri ex Odyſſeæ libro 1,

ἐπεὶ ἀλλότριον βίοτον νήποινον ἔδουσιν. id eſt,

Quandoquidem impune victum comedunt alienum.

Eandē ſententiam Ariſtophanes in eadē fabula ſic extulit,

Ἐγὼ δ᾽ ὑπεκδραμών γ᾽ ἐκ τοὐργαστηρίου,

Ἑψοντος ἑτέρου τὴν χύτραν ὑφειλόμην. id eſt,

Coctum ab alio edere.

Ego obambulans ab officina longius,

Alio coquente, ollam paratam ſuſtuli.

Penelopes telam retexere. 42

Penelopes telam retexere, eſt inanem operam ſumere, & rurſum deſtruere quod effeceris. Natum ex Homero, qui libro Odyſſeæ ſecundo fingit Penelopen Vlyſſis vxorem procos iam vrgētes hac cōditione deluſiſſe, vt tum ſe promitteret nuptura, vbi telam quam habebat in manibus, abſoluiſſet. Quam conditionem poſteaquam illi accepiſſent, mulier aſtuta, quod interdiu texuiſſet, id noctu retexere cœpit.

Ἔνθα καὶ ἠματίη μὲν ὑφαίνεσκεν μέγαν ἱστόν,

Νύκτας δ᾽ ἀλλύεσκεν, ἐπεὶ δαΐδας παραθεῖτο. id eſt,

Illa diurna quidem ingentem contexere telam,

Verum eadem admotis ſoluebat nocte lucernis.

Vſurpat hoc adagium Plato in Phædone. Item Cicero Academ. quæſt lib. 2, Quid quod eadem (inquit) illa ars, quaſi Penelopes telam retexens, tollit ad extremū ſuperiora? Sentit autem de dialectica, quæ iiſdem illis rationibus quibus confirmauit aliquid, rurſum ſoluit ac deſtruit, vt nihil iam actū videatur. Seneca De beneficiis quinto, Quid enim boni eſt, nodos operoſe ſoluere, quos ipſe vt ſolueres feceris? Ariſtides in defēſione quatuor oratorū καὶ τὸν ἱστὸν οὐκ οἶδ᾽ ὅντινα ἀναλύοντες. ὅσον γὰρ αὖ προσποιοῦνται τῆς σοφίας, τοσοῦτον ἀποφαίνουσι μεγάλα φρονοῦντες. id eſt, Et telam neſcio quam retexentes. quantū enim faciunt cōpendii in ſapientia, tantum rurſum diſpendii, dū arrogantes euadūt. Hoc quoniā aliis prouerbiis, quæ mox dicemus, ſubnectit, indicat nimirum & hoc eſſe prouerbium.

Annoſam arborem tranſplantare. 43

Γεράνδρυον μεταφυτεύειν. id eſt, Vetulam arborem tranſplātare. In eos dicitur qui ſerò atque exacta iam ætate conantur dediſcere quibus diu iuuenes aſſueuerint. Aut ſimpliciter de iis quæ fruſtra molimur. Neque enim loco mouenda arbor vbi iam alte fixerit radices, ſed quum plātula adhuc eſt. nam veteres negabant arborem transferri oportere vel minorem bima, vel maiorem trima, teſte Plinio. Videtur autem adagium ad quercum peculiarius pertinere, quæ omnium altiſſimè radices agit: vt & ἀπὸ τῆς δρυός, γεράνδρυον. Siue quòd hanc arborem omnium primam arbitrantur fuiſſe. quapropter & Ioui ſacra arbor, & ſylua Dodonæa, querna fuit, vnde prima omniū oracula reddita creduntur. Eleganter vſus eſt hoc adagio Seneca libro Epiſtolarū 13, epiſtola prima, Hæc, inquit, ſi nimium triſtia videbuntur, villæ imputabis, in qua didici ab Ægialo diligētiſſimo patrefamilias (is enim nunc huius agri poſſeſſor eſt) quamuis vetus arbuſtum poſſe trāſferri. Hæc nobis ſenibus diſcere neceſſarium eſt, quorū nemo non oliuetum alteri ponit.

Harenam metiris. 44

Ψάμμον μετρεῖς, id eſt, Harenæ modū quæris, ſiue metiris. hoc eſt, rem infiniti laboris atque inexplicabilem incipias. aut, fruſtra conaris quod nequeas efficere. Athenæus libro ſexto, Alexidē quendam adducit qui innumera dixerit ψαμμακόσια, velut æquantia numerum harenarum. ὀνόματα δὲ χιλίων ψαμμακοσιάδας. id eſt, nominibus vtens harenaginta, vt Græcæ vocis figmentum imiter. Plato in Theæteto, μᾶλλον αὐτὸν λέληθεν ἢ τῆς θαλάσσης λεγόμενοι χόες. id eſt, Magis illum latet quàm maris, vt dicitur, harenæ.

ψαμμακόσια.

Vndas numeras. 45

Κύματα μετρεῖς. id eſt, Vndas numeras. Eundem cum proximo ſenſum habet. Vergilius vtranque parœmiā eleganter attigit libro Georgicōn ſecundo,

Quem qui ſcire velit, Libyci velit æquoris idem
Diſcere quàm multæ Zephyro turbentur arenæ.
Aut, vbi nauigiis violentior incidit Eurus,
Noſſe quot Ionii veniant ad littora fluctus.

Theocritus in Charitibus,

Ἀλλ᾽ ἴσος γὰρ ὁ μόχθος ἐπ᾽ ᾀόνι κύματα μετρεῖν,
Ὅσσ᾽ ἄνεμος χέρσονδε μετὰ γλαυκᾶς ἁλὸς ὠθεῖ. id eſt,
Nanque perinde ſiet quaſi ſi numerare labores
Quot venti è pelago trudant ad littora fluctus.

Videri poteſt ab Æſopico quodā apologo natum adagiū, quem refert Lucianus in Sectis: Olim quendam in maris littore ſediſſe, conātē ſingulas vndas pernumerare: quumque, vndas vndis trudentibus, obrueretur, animoque male angeretur quòd eas numero complecti non poſſet, adiens callida vulpes opportuno conſilio ſic hominem ſubleuauit: Quid angeris (inquit) propter vndas quæ prætereunt? Hinc numerare incipias oportet, illas miſſas facias.

Surdo oppedere. 46

Παρὰ κωφῷ ἀποπαρδεῖν, id eſt, Apud ſurdū crepitū edere. Dicitur vbi quid fruſtra fit: aut vbi peccatur apud ſtupidos qui non queāt ſentire. Siue quum conuiciis inceſſitur is qui perinde negligit quaſi non audiat. Refertur à Diogeniano & à Suida.

Aranearum telas texere. 47

Τὰ ἀράχνια ὑφαίνειν, id eſt, Aranearū telas texere. Eſt in re friuola, nulliuſque frugis, infinitum atque anxium capere laborem. Refertur prouerbii vice à diuo Baſilio in nono enarrationis Hexameron. Vnde & apud Diogenē Laertium in vita Zenonis, philoſophus quidam rationes dialecticas, aranearum textis ſimiles eſſe dicebat, quæ quū operoſum quiddam atque exactum præ ſe ferat tamen nugatoria ſint atque imbecilles. Et alius quiſpiam, leges cum aranearum textis comparabat, quæ quum à magnis auibus facile diſcinderentur, muſcas duntaxat irretirent.

Laterem lauas. 48

Feruntur huic confines aliquot apud Græcos parœmiæ. quibus operam inanem ſignificamus: veluti πλίνθον πλύνεις, id eſt, Laterem lauas. id quod vſurpat Terentius in Phormione, Loquarne? incendam. Taceam? inſtigem. Purgem me? laterem lauem. Theocritus in Charitibus,

Καὶ ὃ δαὶ νίζειν θολερῷ ἰοειδέα πόντῳ. id eſt,
Et nigram ſilicem lauiſſe liquentibus vndis.

Lapidem elixas. 49

Cui ſimillimū eſt quod refertur apud Ariſtophanē in comœdia cui titulus Σφῆκες, Λίθον ἕψεις, id eſt, Lapidē decoquis: pro eo quod eſt, inaniter laboras. Ἀλλ᾽ ὅταν ἀντιβολῇ τις, ὁ δ᾽ ὧδε κύψας ἄν, λίθον ἕψεις, ἔλεγεν. id eſt, Quin vbi quis obſecrauerit, demiſſo ſic capite, Lapidē decoquis, inquit. Neque enim vnquam molleſcit lapis, quantumuis diutina coctione. Generaliter conueniet in quamuis inanem operā, ſpeciatim in hominem durum, nulliſque precibus molleſcentem.

Aethiopem lauas. Aethiopem dealbas. 50

Eandē vim habent Αἰθίοπα σμήχεις, id eſt, Aethiopē lauas, Et, Αἰθίοπα λευκαίνεις, id eſt, Aethiopē dealbas. Lucianus in lib. contra indoctum, ἐγὼ κατὰ τὴν παροιμίαν, Αἰθίοπα σμήχειν ἐπιχειρῶ. id eſt, Ac iuxta prouerbiū, Aethiopem lauare conor. Nam natiu⁹ ille Aethiopū nigror, quē Plinius ex vicini ſyderis vapore putat accidere, nulla abluitur aqua, neque vlla ratione candeſcit. Hoc item peculiariter quadrabit, quum res parū honeſta verborū fucis adornatur: aut quū laudatur illaudatus, aut docetur indocilis. Adagiū ortum videri poteſt ab Æſopica fabula. Nā quidā mercatus Aethiopē, & exiſtimans eum colorē non natura ſed ſuperioris domini negligentia accidiſſe, nihil non adhibuit eorum quibus veſtes cādefieri ſolēt: adeoque perpetuis lotionibus miſerū diuexauit, vt illū in morbū impulerit, colore, qui fuerat manente.

Arare littús. 51

Αἰγιαλὸν ἀροῦν, id eſt Arare littus. Eſt ſterilem operā ſumere. Auſonius ad Theonem,

Quid geris extremis poſitus telluris in oris
Cultor harenarum vates, cui littus arandum?

Significans eum inaniter laborare. Huius peculiaris vſus erit quū officium impenditur in eum à quo nihil ſis fructus ali-

quamdo percepturus. veluti ſiquis doceat ὄνον λύρας, aut beneficium collocet in ingratum. Salſitas enim facit vt littorales oræ fermè ſint ſteriles. quod etiam prouerbio teſtatū eſt, ἁλμυρὸν γειτόνημα, id eſt, Salſuginoſa vicinia, pro ſterili. Eſt autem adeo ſterilis humor marinus, vt nec arbores ferat. atque huiuſce rei varias adfert cauſas Plutarchus in commētario De cauſis naturalibus, primo ſtatim problemate.

Harenæ mandas ſemina. 52

Εἰς ψάμμον σπείρεις, id eſt, Harenæ mandas ſemina. Propterea quod ſteriles harenæ, maximè littorales: nec idoneæ ad ſementem. OEnone Paridi apud Ouidium,

Quid facis OEnone, quid harenæ ſemina mandas?
Non profecturis littora bubus aras.

Atqui in noſtra Brabantia ſunt agricolæ tam induſtrii qui ſitientiſſimas harenas cogant & triticum ferre.

In aqua ſementem facis. 53

Εἰς ὕδωρ σπείρεις, id eſt, In aqua ſementē facis. Theognis,
Ἶσον καὶ σπείρειν πόντον ἁλὸς πολιῆς. id eſt,
Par vt qui æquoreis ſemina mandet aquis.

Loquitur de iis qui beneficium conferunt in ingratos atque improbos homines. idque perinde perire dicit, quaſi ſementem facias in vndis marinis. Ariſtophanis interpres & hoc pacto effert prouerbiū, κατὰ θαλάττης σπείρεις, id eſt, in mari ſementem facis.

In ſaxis ſeminas. 54

Κατὰ πετρῶν σπείρεις, id eſt, In ſaxis ſementem facis. Quò quidem alluſiſſe credi poteſt allegoria Euāgelica de ſemine quod in petras inciderit. Nā hoc terræ genus ferè ſterile eſt, vel quia non poteſt aratro proſcindi, vel quia quod ſatū eſt non habet quo radices agat.

Ignem diſſecare. 55

Εἰς τὸ πῦρ ξαίνειν, id eſt, Ignem diuerberare. Ad hanc formā pertinet, quanquā hoc inter Pythagorica retulimus ſymbola. Ariſtides in cōmuni defenſione quatuor Rhetorū, ὥστε ἤδη ἄρα αὐτὸν ἁπάσαις ταῖς παροιμίαις ἐνέχεσθαι, εἰς πῦρ ξαίνοντα, καὶ λίθον ἕψοντα, καὶ σπείροντα ταῖς πέτραις, id eſt, Nō intellige bas autem teipſum omnibus illis prouerbiis obnoxiū eſſe: quòd ignem diuerberares, quòd lapidem elixares, quòd in ſaxis ſementem faceres. Taxat Platonem qui apud Dionyſium tyrannum nullum omnino fecerit operæpretium.

In aqua ſcribis. 56

Καθ' ὕδατος γράφεις, Εἰς ὕδωρ γράφεις, id eſt, In aqua ſcribis, hoc eſt, nihil agis. Lucianus in Tyranno, Παίζεις ὦ Χάρων, ἢ καθ' ὕδατος, φασί, νῦν γράφεις, παρὰ Μικύλλου περιμένων ὀβολόν τινα. id eſt, Verū ludis Charō, an iā in aqua, quod aiūt, ſcribis, qui quidē à Micyllo obolum aliquē expectes? Plato in Phædro, οὐκ ἄρα σπουδῇ αὐτὰ ἐν ὕδατι γράψει μέλανι, σπείρων διὰ καλάμου, id eſt, Nō hæc ſtudioſe in aqua ſcribet nigra, ſeminās calamo. Extat huiuſmodi ſenarius inter ſententias Græcas,

Ἀνδρῶν δὲ φαύλων ὅρκον εἰς ὕδωρ γράφε. id eſt,
Hominum improborum inſcribe iuſiurandum aquæ.

Id ita deprauat Xenarchus in Pētathlo apud Athenæū lib. 10
Ὅρκους δ' ἐγὼ γυναικὸς εἰς οἶνον γράφω. id eſt,
Inſcribo vino ſiqua iurat fœmina. Item Catullus,
— mulier cupido quod dicit amanti,
In vento & rapida ſcribere oportet aqua.

In harena ædificas. 57

Εἰς ψάμμον οἰκοδομεῖς, id eſt, In harena ædificas. Ad quod Euāgelica parabola videtur alludere, Non conſiſtit quod ſuper harenam ſtruxerit. Proinde rectè vſurpabitur, vbi quis negotium aggreditur inutile futurum, vtpote non rectè iactis antè fundamentis.

Ventos colis. 58

Ἀνέμους γεωργεῖς, id eſt, Vētos colis. Colis autem dico, pro eo quod eſt, agricolationē exerces. Refertur a Zenodoto: dicitur in eos qui è ſuis laboribus nihil fructus reportant.

Ferrum natare doces. 59

Σίδηρον πλεῖν διδάσκεις, id eſt, Ferrum fluitare doces. De iis qui rem conantur, quæ repugnante natura, nequaquam fieri poſſit.

Cribro aquam haurire. 60

Κοσκίνῳ ὕδωρ ἀντλεῖν, ἢ φέρειν, id eſt, Cribro aquam haurire. Quod etiam in obliuioſo non inconcinne dicetur. Plautus in Pſeudolo, Non pluris refert quàm ſi imbrem in cribrum geras. Id autē olim inter ἀδυνάτων habitum, vel illud eſt argumento, quòd inter prodigia refertur, Tuciā virginē Veſtalē aquā cribro tuliſſe, anno ab vrbe codita ſexcenteſimo nono, teſte Plinio lib. 28 cap. 2. Cuius meminit Dionyſi⁹ Halicarnaſſeus lib. Romanarū antiquitatū ſecūdo. Sumptū à fabula Danaidū puellarū, quas Plato ſcripſit apud inferos hoc pœnæ genus pendere, vt aſſiduè aquam in dolium pertuſum vaſis item pertuſis inferant. Alciphron in epiſtola Galeni ad Cyrtonem, Καὶ τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο, εἰς τὸν Δαναΐδων πίθον ἀμφορέας ἐγχέομεν, id eſt, Ac iuxta prouerbium, amphoras in Danaidū dolia infundimus. Lucianus in Timone, ὥσπερ ἐκ κοφίνου τετρημένου. id eſt, Tanquā è cophino perterebrato. Effertur & hunc ad modum, εἰς πίθον τετρημένον ὕδωρ ἀντλεῖς. id eſt, In doliū pertuſum aquā hauris. Plautus in Pſeudolo, In pertuſum ingerimus dicta dolium. operam ludimus.

Apud fimum odorum vaporem ſpargis. 61

Εἰς κόπρον θυμιᾷς, id eſt, In fimum aromatū odorem ſpargis. Nam perit omnis fragrantia fimique fœtore vincitur. Eſt apud Suidā. Conueniet autē in eos qui rem egregiam indignis adhibent. quod genus eſt illud, In lente vnguentum.

Oleum & operam perdidi. 62

Eodem pertinet & illud quod eſt apud Plautū in Pœnulo, Tum pol ego & oleum & operam perdidi. id eſt, quicquid inſumpſi, ſeu rei, ſeu laboris, id fruſtra inſumptū eſt. Metaphora ducta eſt a gladiatorum ac palæſtritarū certaminibus: in quibus certaturi, vnguentis quibuſdam oleaceis perungebantur. Cicero in Epiſtolis, Nam quid ego te athletas putem deſiderare, qui gladiatores cōtempſeris? in quibus ipſe Pompeius profitetur ſe & oleum & operā perdidiſſe. Quanquā poteſt & ad lucubrantium lucernas referri: ſicuti Cicero feciſſe videtur, ſcribens ad Atticum lib. 13, Ante lucem quum ſcriberem cōtra Epicureos, de eodem oleo & opera exaraui neſcio quid ad te, & ante lucem dedi. Idem ad eundem alibi, Non deſleamus, ne & oleū & opera noſtræ philologiæ perierit: ſed cōferamus trāquillo animo. Quo quidē in loco plus habet gratiæ, quòd ad rem animi tranſlatum ſit. Ergo hic oleum pro ſumptu poſitū eſt: nā & ſic effertur adagiū. Plautus in Rudentibus, Et operā & ſumptum perdunt. Eodē pertinet etiam illud quod coruus ille ſutoris ſonare didicerat, Et operam & ſumptum perdere.
Opera & impenſa periit. Cuius fabulæ meminit Macrobius lib. Saturnalium 2. Eam (quoniā haudquaquā indigna memoratu videtur) non grauabor aſcribere, idque ipſius verbis, Sublimis, inquit, Actiaca victoria reuertebatur Octauius: occurrit ei inter gratulātes coruum tenēs, quem inſtituerat hoc dicere, Aue Cæſar victor imperator. Miratus Cæſar officioſam auē, viginti millibus nummum emit. Socius opificis, ad quem nihil ex illa liberalitate peruenerat, affirmauit Cæſari illum habere & alium coruum: quem vt afferre cogeretur, rogauit. Allatus, verba quæ didicerat expreſſit, Aue victor imperator Antoni. Nihil exaſperatus, ſatis duxit iubere illum diuidere donatiuum cum contubernali. Salutatus ſimiliter a pſittaco, emi iuſſit eum. Idē miratus in pica, hāc quoque redemit. Exemplum ſutorē pauperē ſolicitauit vt coruum inſtitueret ad parem ſalutationē: qui impēdio exhauſtus, ſæpe ad auem non reſpondentē dicere ſolebat, Opera & impenſa periit. Aliquādo tamē coruus cœpit dicere dictatā ſalutationē. Hac audita dum tranſit Auguſtus, reſpōdit, Satis domi ſalutatorum talium habeo. Superfuit coruo memoria, vt & illa quibus dominum querentē ſolebat audire, ſubtexeret, Opera & impēſa periit. Ad quod Cæſar riſit, emique auem iuſſit quanti nullam adhuc emerat. Hactenus Macrobii verba reddidimus. Diuus Hieronymus ad Pāmachium videtur huic adagio velut alterū quoddā adagium ſubtexuiſſe, Oleum perdit & impenſas qui bouē mittit ad ceroma. Siquidē hoc ipſum, Bouē ad ceroma mittere, prouerbiū ſapit, Bouē ad ceroma mittere.
pro eo quod eſt docere indocilē aut ad id muneris quempiā aſciſcere ad quod obeundum minimè ſit idoneus, videlicet ingenio repugnante. Nam ceroma dicitur vnguentum quo olim vngebantur athletæ: id ex oleo certiſque terræ generibus conficiebatur. Porrò ad certamina bos inutilis eſt.

Reti ventos venaris. 63

Δικτύῳ ἀνέμους θηρᾷς, id eſt, Reti ventos captas. De fruſtra laborantibus: aut qui ſtultè ſequuntur ea quæ nulla ſit aſſequendi ſpes: aut qui rem inanem inaniter captant. Nam vtre

continuari ventus poteſt, reti nequaquam.

Tranquillum æthera remigas. 64

Αἰθέρα πλώϊμον ἐρέσσεις, id eſt, Aere tranquillo remigas. Apud Zenodotū refertur de incaſſum laborātibus. perinde eſt quaſi dicas, Aerem diuerberas, remigantium more.

Mortuum flagellas. 65

Νεκρὸν μαστίζεις, id eſt, Mortuū flagellas. In eos qui obiurgant illos qui nihil prorſus obiurgatione commouentur: aut qui vita defunctos inſectantur ac lacerant.

Ollam exornas. 66

Χύτραν ποικίλλεις, id eſt, Ollā exornas, ſiue picturas. De iis qui in re vehemēter abſurda fruſtra conantur. Ineptus enim labor, ollæ vaſi contempto & culinariis vſibus deſtinato, picturæ lenocinium adhibere. Cui ſimillimū quiddam vulgo iactatur, Bracteis aureis inaurare iuglandium putamina.

Ouum adglutinas. 67

Ὠὸν κολλᾷς, id eſt, Ouum glutino compingis. Refertur à Diogeniano. Ridiculè laborat qui fractum oui putamē glutino ſarcire & coagmentare conetur.

Vtrem cædis. 68

Ἀσκὸν δέρεις, id eſt, Vtrem cædis, aut Vtrem excorias. Extat apud Ariſtophanē in Nubibus. Ad quod alluſiſſe videtur Apuleius in Aſino, quum meminit de tribus vtribus à ſe percuſſis ac vulneratis. Sumptum vel à Bacchi ſacris, vel ab iis qui percuſſis vtribus inanem mouent ſtrepitum.

Vtrem vellis. 69

Huic ſimillimū, ἀσκὸν τίλλεις, id eſt, Vtrē vellis. Vel quòd non ſentiat, vel quòd pilis careat.

Actum agere. 70

Terentius in Phormione, Ohe actū (aiunt) ne agas. τὸ πραχθὲν μὴ πράξῃς. A iudiciorum conſuetudine ſumptum, quia fas non eſt iterū agere cauſam de qua iam ſit pronūciatum. Plautus, Rem actam agis. id eſt, incaſſum laboras. Q. Fabius apud T. Liuium, Dec. 3. lib. 8. Scio multis veſtrum videri, Patres conſcripti, rem actā hodierno die agi, & fruſtra habiturum orationem, qui tanquam de integra re, de Africa prouincia ſententiam dixerit. M. Tullius libello De amicitia, indicat dici ſolitū de negotio quod præpoſtere geritur. Sed cū multis, inquit, in rebus negligentia plectimur: tum maximè in amicis & deligendis & colendis. Præpoſteris enim vtimur conſiliis, & acta agimus: quod vetamur prouerbio.

Cotem alis. 71

Ἀκόνην σιτίζεις, id eſt, Cotem alis. Dicitur in homines edaces, plurimique cibi: qui nihilo tamen habitiores inde reddātur. Nam in cotis macilentiā hodieque vulgo iactatur adagiū, quū aiunt, tam pinguē quàm cote, macilentū quempiam eſſe ſignificātes. Hermolaus Barbarus in epiſtola quadam ad Picū interpretatur hoc prouerbiū pro male collocare beneficiū, vnde nō ſit reditura gratia: vt affine ſit illi quod alibi dicetur, Ale luporū catulos. quū ex beneficio redit mala gratia.

Hylam inclamas. 72

Ὕλαν κραυγάζεις, id eſt, Hylam inclamas. De fruſtra vociferantibus: aut in genere, de nihil proficientibus. Ab huiuſmodi caſu natū adagium. Hylas Theodamantis filius, quum eſſet inter Argonautas formoſus adoleſcens, adamatus eſt ab Hercule. Is quum eſſet in Myſia, fortè aquatum egreſſus, in fōte periit: vnde & à Nymphis adamatus ac raptus fingitur. Ad hunc veſtigandum miſſus eſt Polyphemus, qui ingenti vociferatione nomen inclamabat Hylæ, neque quicquā tamen profecit. Atque hinc ortum prouerbiū. Vergilius videtur ad nautarum clamorem retuliſſe, quum ait,

His adiungit, Hylam nautæ quo fonte relictum
Clamaſſent, vt littus Hyla Hyla omne ſonaret.

Meminit huius & Theocritus in Idyllio 13,

Τρὶς μὲν Ὕλαν ἄυσεν ὅσον βαθὺς ἤρυγε λαιμός·
Τρὶς δ᾽ ἄρ᾽ ὁ παῖς ὑπάκουσεν, ἀραιὰ δ᾽ ἵκετο φωνά. id eſt,
Ter quanto potuiſſet Hylam clamore vocabat,
Mugitum intendens imo de gutture vocis:
Ter puer audiit, ac tenuis vox perculit aures.

Nihil obſtat quominus ad ſacrorum conſuetudinem referatur, quæ in Hylæ rapti memoriam ſunt inſtituta: in quibus Hylæ nomē inclamabatur. Id fuerit venuſtius atque cōcinnius, vbi quis rem abſentē fruſtra deſiderat, vel deplorās, vel optās. Vt ſiquis ad inopiā redactus, optaret ſibi centū talenta quæ quondā habuiſſet. Ad hanc parœmiam reſpexiſſe videtur Ariſtophanes in Pluto,

Ποθεῖς τὸν οὐ παρόντα, καὶ μάτην καλεῖς. id eſt,
Deſideras abſentem, inaniter vocans.

De Mercurio dictum, placentas illas deplorante quas in ſacris conſueuerat aliquando edere.

Inaniter aquam conſumis. 73

Ἄλλως ἀναλίσκεις ὕδωρ, id eſt, Inaniter conſumis aquā. In eos quadrabit qui fruſtra ſuadent. A priſco more iudiciorū ſumptum, in quibus ad clepſydræ modū dicebatur. Aeſchines cōtra Demoſthenē, oſtēdit primā aquam infundi ſolere actoribus, alterā patronis, tertiā iudicibus ad pœnā conſtituendam, niſi primis ſentētiis reus fuiſſet abſolutus. Et Demoſthenes Aeſchinē prouocat vt vel in ſua aqua, ſi poſſit, dicat quod decretū fuiſſet ipſo vnquam authore ſcriptū, εἰ πώποτε ἐν τῷ ἐμῷ ὕδατι εἰπάτω. Huc alludēs Lucianus ἐν τῷ περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων, in rhetorē quendā iocatur, qui apud barbaros in conuiuio diceret, non ad aquæ, ſed ad amphoræ vinariæ modū. Idem in Bis accuſato, ἐκείνῳ γὰρ παρὰ ῥεῖ. id eſt, Nam illius ſane in præſentia fluit aqua. Videtur id ſubindicare Plato in Theæteto, quum ait quoſdā πρὸς μικρὸν ὕδωρ, id eſt, ad puſillum aquæ, docere poſſe quæ geſta ſint. Idem in eodē, κατεπείγει γὰρ ὕδωρ ῥέον. id eſt, Viget enim aqua fluens. quòd oratoris ſit ad præſcriptas clepſydras dicere. Apuleius in Aſino aureo, Rurſum præconis amplo boatu citatus accuſator quidam ſenior exurgit, & ad dicendi ſpatium, vaſculo quodam in vicē colli graciliter fiſtulato, ac per hoc guttatim defluo, infuſa aqua, populū ſic adorat. Plinius Iunior Falconi, Et qui iubere poſſet tacere quencūque, huic ſilentiu clepſydra indici. Idē Arriano, Dixi horis pene quinque. Nam viginti clepſydris, quas ſpatioſiſſimas acceperam, ſunt additæ quatuor. Quintil. li. 12, Et ſiquid ipſe tibi ſumas, probandum eſt: & laboratam congeſtámque dierum ac noctium ſtudio actionē aqua deficit. Mar. Tull. in calce ſecundi libri Tuſculanarū quæſtionū, Cras ergo ad clepſydram: ſic enim dicimus. Idem De oratore lib. 3, de Pericle loquens, At hunc, inquit, non clamator aliquis ad clepſydrā latrare docuerat, ſed (vt accepimus) Clazomenius ille Anaxagoras, vir ſummus in maximarum rerum ſcientia. Philetas apud Athenæum lib. 1, τοσοῦτον, ὥσπερ οἱ ῥήτορες, πρὸς ὕδωρ εἶπον. id eſt, Tātū, vt ſolēt rhetores, ad aquam dixi. Fuerat autem de aqua ſermo. hinc captata eſt alluſionis gratia. Demades iocabatur in Demoſthenem ὑδροπότην, quòd cæteri quidem ad aquā dicerēt, Demoſthenes ad aquā ſcriberet. Philoſtratus in Adriano ſophiſta τοὺς ἀπὸ κλεψύδρας appellat ſophiſtas qui ad aquā exercebantur. Porro priſci lineis & vmbris horas diſtinguebant. P. Scipio Naſica primus reperit clepſydrā, qua nubilo quoque die ac noctibus horæ diſtinguerentur. Nunc pro clepſydris, clepſammis & αὐτομάτοις vtuntur horologiis. Ad clepſydrā dicere.

In aere piſcari, Venari in mari. 74

Eiuſdem generis ſunt & illa quæ Plautus vſurpat in Aſinaria, In aere piſcari, & In mari venari iaculo. Quadrabunt ſimpliciter in eos qui fruſtra moliuntur τὰ ἀδύνατα, aut qui præpoſtere ibi quærūt aliquid vbi ne ſperari quidem poſſit. Vt ſiquis in magiſtratibus vitam tranquillā, in voluptatibus beatam, in opibus felicem quærat. Itaque Libanus ſeruus ab hero ſuo Demæneto iuſſus vt vxorē ipſius argento defraudaret, ſignificans nulla ratione fieri poſſe vt a muliere tenaciſſima quicquā auferretur: Iube, inquit, vna me opera piſcari in aere, venari autem iaculo in medio mari.

Aquam è pumice poſtulas. 75

Superiori non admodum diuerſum quod apud eundem poetā legitur, Aquam è pumice poſtulare. pro eo quod eſt, fruſtra ab alio petere, cuius ipſe, à quo petas, maxime ſit indigus. Nihil enim pumice lapide ſiccius, nihil ſiticuloſius. Perinde ac ſiquis ab indoctiſſimo doceri poſtulet, ab inconſultiſſimo conſilium expectet, ab egeno munus, ab inope præſidium: denique ab auaro ac tenaci pecuniam. Plautus, Nam tu aquam è pumice nūc poſtulas, qui ipſus ſitiat. Pumex, inquit idem, non æquè eſt aridus atque hic ſenex. Eſt autē Pumex lapis cauernoſus quo ſolēt poliri codices: naturæ adeo ſiccæ, vt ſi in vrceū bullientē immiſeris, feruorē extinguat nō ſolū ad tēpus, ſed in totū. Nec aliud in cauſa putat eſſe Theophraſtus, niſi quòd vehemētiſſima ſiccitate ſpumā totā ad ſe

trahere miratur. Meminit & de Chio quopiam Eudemo, qui pumice acri cōſperſo aceto munire ſeſe conſueuerit, vt poſt ſeptimam ellebori potionem,nec balneis,nec vini potatione prouocaretur ad vomitum.

Nudo veſtimenta detrahere. 76

Ad hãc ſententiam pertinet hoc quoque quod ab eodem eſt vſurpatũ poeta, Nudo veſtiméta detrahere,pro eo quod eſt,ab eo ſperare emolumentum,cui ne ſit quidem quod auferri queat.Sic enim idem Libanus in Aſinaria Plautina admonitus ab hero vt ab ipſo per fallaciam argentum abraderet,quo filio emeretur amica, Maximas, inquit, nugas agis. Nudo detrahere veſtiméta me iubes.Adducit & D.Chryſoſtomus prouerbium vulgo iactatũ, quo dicebant,nec à centum viris vnum nudum ſpoliari poſſe. Apuleius Aſini.libro 1,ſcripſit,nudum nec a decem palæſtritis poſſe ſpoliari.

Nudus vnus nec à cent. viris ſpoliari. poſſit.

Anthericum metere. 77

Τὸν ἀνθέρικον θερίζει, id eſt,Anthericum metere,dicebãtur qui laborem inané ac ſterilem caperent. Anthericus,herbæ genus quod meti nõ poſſit,ſed velli manibus neceſſe eſt, velut & linũ. Anthérices vocãtur ſumma ſpicarũ faſtigia,ſiue atheres.Herodotus aſphodeli caules, anthérices vocat,teſte Suida: quos & tenaciores ait eſſe quàm vt frangi queant. Antherici meminit & Plinius lib. 21. cap. 17. In Græcorũ cõmentariis reperio promiſcue poſitũ anthérices & athérices.

Ex harena funiculum nectis. 78

Ἐκ τῆς ψάμμου σχοινίον πλέκειν, id eſt , Ex harena funiculum nectere . Eſt fruſtra conari quod nulla ratione poteſt effici. Quid enim ſtultius quam ex harena, quæ nullo modo cohæreſcit,funé velle nectere? Prouerbium vtrunque, nẽpe tum hoc, tum quod proximè retulimus, vſurpat Ariſtides in cõmuni defenſione quatuor oratorum,Καταδύντες δ᾽ εἰς τὰς χηραμούς, ὥσπερ τὰ θηρία μακρὰ σκιὰ ῥιζόντες,τὰ τοὺς λόγους ἀνασπῶντες,(ἵν᾽ ὡς ὁ Σοφοκλῆς)τὸν ἀνθέρικα θερίζοντες,τὸ ἐκ τῆς ψάμμου σχοινίον πλέκοντες,ἐκ οἶδα ὅ,τι νῦν ἀναλύοντες.id eſt,Verùm abdẽtes ſeſe in ſeceſſus quoſdam,illic admirandam illam cõminiſcuntur ſapientiam,vmbra quadã attrahẽtes verba(quemadmodum abs te dictum eſt Sophocles) anthericum metentes, ex harena nectentes funiculum , & haud ſcio quam retexentes telam. Significat his adagiis,vmbraticum illud philoſophorum ſtudiũ nihil omnino fructus afferre.Columella in præfatione carminis De cultura hortorum.Nam etſi multa ſunt eius quaſi membra,de quibus aliquid poſſumus effari: tamẽ eadem tam exigua ſunt,vt(quod aiunt Græci)ex incomprehẽſibili paruitate harenæ funis effici non poſſit. Prouerbiũ peculiariter accommodabitur ad vſus huiuſmodi:ſiquis conetur in concordiam redigere moribus lõgè diſſimillimos, & inter quos nihil omnino cõuenit: aut ſiquis orationem ex argumentis diſſonis contexat, quaſi Chimæram quandã fingẽns , & huiuſmodi monſtrum cuiuſmodi deſcribit Horatius, humano capite,equina ceruice,reliquis item membris ex variis animantium generibus ita collatis,

—vt turpiter atrum
Deſinat in piſcem mulier formoſa ſuperne.

Ab aſino lanam. 79

Cui finitimum eſt & illud,ὄνου πόκας ζητεῖς,id eſt,Aſini lanas quæris. De iis qui ſtultè quærũt ea quæ nuſquam ſunt. Effertur adagium etiam ad hunc modum,ὄνου πόκαι, id eſt, Aſini lanæ. Ariſtophanes,

Τίς εἰς τὸ λήθης πεδίον,ἢ 'ς ὄνου πόκας; id eſt,
Aſini quis ad lanas?quis in Lethes ſolum?

Per aſini lanam,res vanas ſignificans, & quæ nuſquam ſunt. Trimeter Græcis conſtat ſi tollas alterum ἢς.

Aſinum tondes. 80

Eundem ſenſum habet,τὸν ὄνον κείρεις,id eſt,Aſinũ tondes. De iis qui rẽ abſurdã atque inutilẽ aggrediuntur: propterea quòd aſinũ neq; pectere poſſis,propter villos:neque tõdere, quũ lanã nõ habeat.Huius meminit Ariſtophanes in Ranis.

Lupi alas quæris. 81

Λύκου πτερὰ ζητεῖς,id eſt,Lupi alas quæris.De iis qui quærũt ea quæ nuſquã ſũt. Aut vbi quis verbo dũtaxat territat, alioqui re nũquã facturus quod minatur , neque cui fieri poteſt vt lupus alatus inueniatur. Prouerbiũ recẽſetur à Suida.

Quæ apud inferos. 82

Eodẽ loco interpres admonet & huius adagii,tanquã eũdem habentis ſenſum,τὰ ἐν ᾅδου ,id eſt, Ea quæ apud inferos. citátque Ariſtarchum autoré : idque inde natũ putat, quòd Cratinus finxerit quendam apud inferos funem torquẽtem, aſinum autẽ arrodentẽ ea quæ ille iam torſiſſet,atque ita inaniter laborare qui torquebat. Quanquã illud, τὰ ἐν ᾅδου,generaliter ad omnia pertinet quæ poetarũ fabulis traduntur, nulli credita niſi pueris.vnde quũ inania ſomniíque ſimilia ſignificabimus, aptè dicemus, τὰ ἐν ᾅδου . Athenæus lib. Dipnoſophiſtarũ 4 refert, Democritũ ſcripſiſſe volumẽ cui titulus fuerit,τὰ περὶ τῶν ἐν ᾅδου,prodigioſis,vt coniectãdũ eſt, refertum fabulis:& hinc poteſt videri ductum prouerbium.

Contorquet piger funiculum. 83

Huic adeo ſimile eſt vt idem videri poſſit quod de ocno ono,id eſt pigro aſino,refert Pauſanias in Phocicis,apud Ionas,vt ait,celebratũ,ὁ ἀνὴρ ὁ ὄκνος πλέκει τὴν θώμιγγα,id eſt,Torquet piger funiculũ. Ipſius verba ſuper hac re ſubſcribã, Μετὰ δὲ αὐτοὺς ἀνήρ ἐστι καθήμενος (ἐπίγραμμα δὲ ὄκνον εἶναι λέγει τὸν ἄνθρωπον) πεποίηται, πλέκοντος σχοινίον, παρέστηκε δὲ θήλεια ὄνος ἐπεσθίουσα τὸ πλεχθὲν ἀεὶ τοῦ σχοινίου. τοῦτον εἶναι τὸν ὄκνον, φιλεργόν φασιν ἄνθρωπον, γυναῖκα δὲ ἔχειν δαπανηράν, καὶ ὁπόσα συνθήσειεν ἐργαζόμενος, οὐ πολὺ δὴ ὕστερον ὑπὸ ἐκείνης ἀνηλωμένα. διὰ καὶ ὑπὸ Ἰώνων, ὁπότε ἴδοιεν τινὰ πονοῦντα ἐπὶ οὐδενὶ ὄνησιν φέροντι, ὑπὸ τούτου εἰρημένον, ὡς ὁ ἀνὴρ οὗτος συνάγει τοῦ ὄκνου τὴν θώμιγγα. id eſt , Poſt eos vir quidã eſt ſedẽs(titulus indicat eum ὄκνον eſſe)factus eſt autẽ ad hunc modũ:vt ipſe funiculum torqueat,aſtãte aſella,quæ quod tortũ fuerit aſſiduè abrodat. Hunc Ocnũ aiunt hominem eſſe induſtriũ,operique intentũ,ſed vxorẽ habere ſumptuoſam ac prodigã: vt quicquid is ſuo labore corraſerit, id mox abſumatur ab illa. Cognitũ autẽ eſt mihi,etiã ab Ionibus dici ſolere, ſiquẽ conſpexiſſent in re quapiã elaborãtem quæ nihil adferret emolumẽti,Hic homo funiculũ Ocni cõtorquet . Videtur argumẽtum picturæ ſumptũ ab occaſione vocis ancipitẽ obtinentis ſignificatũ ſiquidem συνάγειν τὸν βίον aiunt Græci pro cõparare victũ.Colligit autẽ qui rem auget, diſſipat qui profundit. Atque hoc quidẽ argumentũ apparet olim multorũ artificũ operibus fuiſſe celebratũ. Siquidẽ Plinius in hiſtoria mundi,inter Socratis egregii pictoris argumenta, cõmemorat & de aſino ſpartũ arrodẽte. Et piger,inquit,qui appellatur ocnos, ſpartum torquẽs, quod aſellus arrodit.Fertur idẽ picturæ genus & Delphis fuiſſe,a Polygnoto Thaſio dicatum.Quo quidem negãt deſidem & ignauum ſignificatum(quemadmodum exiſtimat Varro)imò laborioſum magis & induſtriũ,ſed cui ſit vxor prodiga.Eóque Pauſanias ait,nõ marem aſellum,ſed fœmina in pictura fuiſſe.Idem argumentũ, marmore cælatum, Romæ duobus viſitari locis, nempe in capitolio & in hortis Vaticanis, Hermolaus Barbarus teſtis eſt.Vſus eſt hoc adagio & Propertius,

Dignior obliquo funem qui torqueat ocno,
Æternuſque tuam paſcat aſelle famem.

Verùm illud interim admirandũ, cur Plinius cum ſcripſerit appellatũ ocnum,id eſt pigrũ,qui funẽ torqueret,ac nõ magis aſellũ arrodentẽ maximè quum Propertius nõ eũ ocnũ appellet qui torqueat, ſed illi torqueri funẽ. vt aſinũ intelligas citius quam torquentẽ. Meminit huius adagii Plutarchus in cõmẽtario περὶ τῆς εὐθυμίας,Ἀλλ᾽ ὥσπερ ὁ ἐν ᾅδου ζωγραφούμενος σχοινοπλόκος ὄνῳ τινὶ βοσκομένῳ τὸ πλεκόμενον ἐφίησι καταναλίσκειν.id eſt,Sed quemadmodũ apud inferos depictus is qui funẽ torquet: cui adeſt qui depaſcens abſumit id quod tortum fuerit.

Ocnus funẽ torquet.

Littori loqueris. 84

Αἰγιαλῷ λαλεῖς,id eſt, Littori loqueris . Refertur à Græcis adagiorũ collectoribus . Dictũ in eos qui fruſtra vel ſuadẽt vel orãt: perinde quaſi ſurdo loquãtur. Nam littora propter aſſiduum fluctuum fragorem,ſurda dicuntur.Ouidius,

Surdior ille freto,clamantem nomen Oreſtis,
Traxit inornatis in ſua tecta comis.

Vento loqueris. 85

Suidas addit & hoc,Ἀνέμῳ διαλέγῃ,id eſt, Vento loqueris. pro eo quod eſt,inaniter.Nam ventus omnia diſſipat,cogitque euaneſcere. Vnde & Auris diſcerpta mandata dixit Vergilius,quæ abierant in obliuionem.Plautus in Moſtell.

Hic neſcit quidem niſi fœnus fabulari vento.

Cõſimilis figura apud Athenæum legitur ,γῇ καὶ οὐρανῷ λαλεῖ. id eſt,Cælo ac terræ loqui.

Mortuo verba facit. 86

Νεκρῷ λέγων μῦθον εἰς οὖς,id eſt,Mortuo ad aurẽ fabulã

narrans. Plautus, Mortuo verba nunc facio. Terentius, Verba fiût mortuo. Rurſum Plautus, Nihilo pluris refert quàm ſi ad ſepulchrum mortuo dicat iocum. Pertinet huc quod eſt apud Aeſchylum in Agamemnone,

Ἄλλως θρηνεῖν ζῶντα πρὸς τύμβῳ μάτην. id eſt,

Fruſtra ad ſepulchrum viua ploro mortui.

Natum adagium à ridicula conſuetudine veterum, vità defunctos ter voce cientium: (vnde & conclamati dicebantur:) Conclamati. præterea in pompis funeralibus multa deplorantium erga mortuum. Quem morem irridet Lucianus in libello De luctu, quem nos Latinum fecimus.

Surdo canis. Surdo fabulam narras. 87

Eandem vim habet, κωφῷ ᾄδεις, id eſt Surdo canis. Vergilius in Bucolicis,

Non canimus ſurdis: reſpondent omnia ſyluæ.

Horatius, -narrare putaret aſello Fabellam ſurdo.

Terentius in Heautontimorumeno,

Næ ille haud ſcit quàm mihi nunc ſurdo narret fabulam.

Item T. Liuius de bello Macedonico lib. 10, Quæ vereor ne vanis auribus cecinerint. Aeſchylus in ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις,

Ἤκουσας ἢ οὐκ ἤκουσας, ἢ κωφῷ λέγω; id eſt,

An audiſti, an non audiſti? num ſurdo loquor?

Alluſit huc Ouidius Amorum libro 3,

Quid iuuat ad ſurdas ſi cantet Phemius aures?

Quid miſerum Thamyram picta tabella iuuat?

Ortum videtur à ridiculo caſu, quo ſæpe fit vt hoſpes incidat in ſurdum, quē percontetur multa, ridentibus iis qui ſurdum nouerunt.

Fruſtra canis. 88

Ἄλλως ᾄδεις, id eſt, Fruſtra canis. Πρὸς κενὸν ψάλλεις, id eſt, In vanum cantas. De iis qui fruſtra ſuadent. A cantoribus ductum, qui quum ingrati ſunt auditoribus, inaniter canunt, quum à nemine audiantur: aut qui canunt ſuo ſumptu, nihil auferentes præmii. Nam cantilenam Græci prouerbiali metaphora frequenter appellant orationem. Cantilena. Inde eſt illud in Euripidis Hecuba, Ἥξει τις ᾠδή, id eſt, Veniet aliqua cātilena. μέλος. & Eandem cātilenam canis, & Ad aures occinere, & παρὰ τὸ μέλος φθέγγεσθαι, id eſt, præter cantū ſonans. Vſurpauit adagium hoc, ac ſimul expoſuit Lycophron poeta,

Τοιγὰρ ψαλάξεις εἰς κενὸν νευρᾶς κτύπον,

Ἄσιτα κἀδώρητα φορμίζων μέλη. id eſt,

Itaque ciebis irritos fidium ſonos,

Ieiuna & indonata pulſans carmina.

Interpres addit, prouerbium ad hunc etiam efferri modum, Εἰς κενὸν κρούεις τὰς χορδάς, id eſt, Fruſtra pulſas chordas. Sūptum autem à citharœdis, qui ſic canunt vt nihil accipiant muneris, & domi cibum capiāt, hoc eſt, ſuo ſumptu, ſuoque victu, quemadmodum ait Plautus, aliis canente. Niſi cui videbitur ad apologū Aeſopi referendū, de tibicine fruſtra piſces inuitante cantilenis, nam audierat Arionis fabulam.

Lapidi loqueris. 89

Λίθῳ διαλέγῃ, Lapidi loqueris, eundem ſenſum habet. Et apud Terentiū in ἑαυτὸν τιμ. lapis pro ſtupido brutóq; homine ponitur aliquoties. Non inſcitū eſt quod refert Laertius, Cuidam interroganti quanā in re melior eſſet euaſurus filius ſi erudiretur, Si nihil aliud, inquit Ariſtippus, certe in theatro non ſedebit lapis ſuper lapidem.

Parieti loqueris. 90

Πρὸς τοῖχον λαλεῖς, id eſt, Parieti loqueris. Et hoc quoque refertur à Græcis collectoribus. Effertur & ad hunc modum, Διὰ τοίχου λαλεῖν, id eſt, Per parietem loqui. Dici conſueuit vbi quis rei quippiam faceret vehementer abſurdæ. Fortaſſis ab amatoribus ſumptum: qui ad fores ac feneſtras, aut etiā parietes amicarū perinde loquuntur nonnunquam, quaſi ſenſus aliquis illis adſit. Plau. in Truculēto vſurpat pro eo quod eſt tacituro loqui, Ego, inquit, ero paries: loquere tu.

Nugas agere. 91

Latinis perinde atque Græcis tritum adagiū, Nugas agere, pro eo quod eſt, rem friuolam ac nihili facere, ſeu fruſtra conari. λήρους ληρεῖς, Atticis familiare, id eſt, Nugas nugaris. Ariſtoph. in Nebulis, Socratem ſubtilium nugarum antiſtitem vocat, quaſi friuolarum argutiarum authorē, σύ τε λεπτοτάτων λήρων ἱερεῦ. λῆρος μακρὸς dixit Galenus lib. περὶ δυνάμεων φυσικῶν 2, λῆρος οὖν μακρός ἐστιν ἅπασα ἡ τῶν πόρων ὑπόθεσις πρὸς φυσικὰς ἐνεργείας, id eſt, Magnæ igitur nugæ ſunt omnis pororum ſuppoſitio ad vim naturalem. Iucudius fit quum refertur ad perſonam, velut apud Athenæum lib. 6,

οἱ δὲ ποιηταί, φασί, λῆρός εἰσι. id eſt,

Porrò poetas nugas eſſe prædicat.

Dicunt & ὑθλεῖς, id eſt, deliras ac deſipis. quod eſt trāſlatum ὑθλεῖν. ab aniculis, quæ poſteaquam ætatis vitio cœperint deſipiſcere, futiles quaſdā nugas blaterare ſolent. Auſonius ad Paulū,

Phœbus iubet verum loqui.

Etſi Pieriꝰ patitur lirare ſorores,

Nuſquam ipſe torquet αὔλακα.

In quibus verſibus obſcurior eſt alluſio, ac propè dixerim inepta. Nam homo bilinguis pariter ad vtrūque ſermonem, & duplicem nominis ſignificatum reſpexit. ſiquidem λῆρος Græcis nugas ſignificat, & liræ ſeu porcæ Latinis vocantur Lira ſeu porca. ſulci. Nam agricolæ primum proſcindunt, deinde comminuunt glebas, poſtremo lirant. Proinde ſubtexuit, nunquam ipſe torquet αὔλακα. Olim enim agricolatores delirare dicebantur qui à recto ſulcorum ordine deflecterent. Delirare. Inde tranſumptum ad eos qui deſipiſcunt.

In cælum iacularis. 92

Εἰς τὸν οὐρανὸν τοξεύεις, id eſt, In cælum ſagittam torques. Eſt apud Zenodotum ac Suidam, de iis qui fruſtra laborant: aut qui audent eos laceſſere quos nō poſſunt lædere. nihil enim ferire poteſt qui in cælum torquet, niſi quòd diuos videtur petere. At non raro fit vt iaculum in ipſum mittentem recidat. Extat huiuſmodi quædam ſententia in prouerbiis etiam Hebræorum, nempe apud Eccleſiaſticum cap. 27, Qui in altū mittit lapidē, ſuper caput eius cadet, & plaga doloſa doloſi diuidet vulnera: & qui foueam fodit incidet in eā. & qui ſtatuit lapidem proximo ſuo, offendetur in eo, & qui laqueū alii ponit, peribit in illo.

Delphinum cauda ligas. 93

Δελφῖνα πρὸς τὴν οὐρὰν δεῖς, id eſt, Delphinum cauda alligas. In eos qui quippiam incaſſum conatur: propterea quod Delphinus cauda ſit lubrica, nec ea parte teneri queat. aut quòd cauda ſit valida, cuius agitatione fertur & naues aliquando ſubuertere, vt hac parte ſit inuictus. Quadrabit & in eos qui ea via quempiam aggrediuntur, qua nequaquam poſſit ſuperari.

Cauda tenes anguillam. 94

Ἀπ' οὐρᾶς τὴν ἔγχελυν ἔχεις, id eſt, Cauda tenes anguillam. In eos apte dicetur quibus res eſt cum hominibus lubrica fide, perfidiſque: aut qui rem fugitiuam atque incertam aliquam habent, quam tueri diu non poſſint.

Folio ficulno tenes anguillam. 95

Huic diuerſum eſt illud, τῷ θρίῳ τὴν ἔγχελυν, id eſt, Folio ficulno anguillam ſubaudiendum, tenes. Vbi quis alioqui fugax & lubricus, arctiore nodo teneatur quàm vt poſſit elabi. Nā fici folium ſcabrum eſt (vt cui nomen etiam inditum ab aſperitate ſcripſerit Plutarchus) atque ob id ad retinendā anguillam natura lubricam vel maxime idoneum.

Medius teneris. 96

Huic ſententiæ confine eſt illud apud Ariſtophanem in Ranis, νῦν ἔχῃ μέσος, id eſt, Nunc medius teneris. De eo qui ſic tenetur vt extricare ſeſe nulla ratione poſſit. Tranſlatum à palæſtriticis atque athletis, qui ſiquem medium corripuerint, facile vincūt. Sunt autem verba Aeaci ad Bacchū, Ἀλλὰ νῦν ἔχῃ μέσος, id eſt, At nunc medius tenere. Eodem pertinet illud apud Terentium, Sublimem medium arriperem.

Delphinum natare doces. 97

Δελφῖνα νήχεσθαι διδάσκεις, id eſt, Delphinum natare doces. In eos competit qui monere quempiam conantur in ea re, in qua quum ſit ipſe exercitatiſſimus, nihil eget doctore. Nam Delphinus in natando perniciſſimi impetus eſt, ita vt nō modo ſuperet omne natatiliū genus velocitate, verumetiā terreſtriū animantiū, vt author eſt Aelianus lib. 12. Quin & naues trāſilit, ſeq; contēto ſpiritu, teli in morē eiaculatur.

Aquilam volare doces. 98

Ἀετὸν ἵπτασθαι διδάσκεις, id eſt, Aquilam volare doces. Diuerſa metaphora ſententiam eandem declarat. quod enim Delphini inter piſces, id Aquila inter volucres. Quibus id etiam commune quòd vterque φιλάνθρωπος eſſe narratur. Alluſiſſe videtur huc Gregorius in epiſtola quadam ad Eudoxiū

rhetorem, πρὸς πολλοὺς εἶπα χαίρειν, καὶ εἶναι κολοιοὺς τοὺς πέτας αὐτῆς ἀναζητοῦντας, Sine valere vulgus, ſine eſſe graculos qui volatū aquilarum probent.

In eodem hæſitas luto. 99

Terentius in Phormione, In eodem hæſitas luto. In eos competit qui ſic implicantur negotio quopiā vt ſe nequeāt extricare. A viatoribus tranſlatum, qui ſimulatque in lutum inciderint, quum alterum pedem conantur educere, altero altius immerguntur: rurſum, vt hunc extrahant, alter quem eduxerant, denuo eſt infigendus. Eodem alludens Horatius,

Nequicquam (inquit) cœno cupiens euellere plantam.

Huic ſimile eſt, In eodem hæſitare veſtigio. Quint. Curtius lib. 4, Tertium diem metu exangues, iam armis ſuis oneratos in eodem veſtigio hærere.

In aqua hæret. 100

Vſurpatur huic nō diſſimile prouerbium à M. Tullio lib. Officiorum 3. Dicit ille quidem multa multis locis, ſed aqua hæret, vt aiunt. Significat autem Epicurum parum ſecum in diſputando conſtare, ſeque ipſum inuoluere, dum ea quæ dicit alibi, pugnant cum iis quæ dixit alibi, atque ita quaſi fluctuare, neque in ſolido conſiſtere. Id quod euenire ſolet iis, qui quum aberrent à vero, verborum fucis rem inuoluunt. Tranſlatum apparet vel a fluctibus, qui vado deſtituti, huc atque illuc iactantur: quoque magis ſe commouent, hoc maiore periculo laborant. Aut certe ab oratorum clepſydra, de qua meminimus alibi: vt cum in aqua hærere dicamus qui ſeſe, diſtillata iam aqua, tamen è cauſa non poteſt expedire. Cicero ad Q. fratrem lib. 2, Quod idibus & poſtridie fuerat dictum, de agro Campano actum iri, non eſt actum. In hac cauſa mihi aqua hæret. Incertū, vtrum ſignificet eam actionem integram ſibi relinqui, an cauſam eſſe inextricabilem. Huc referendum illud quod paulo ſuperius ex Quintiliano citauimus, Et laboratam congeſtámque dierum ac noctium labore actionem aqua deficit. Nec abhorrent ea quæ pòſt dicemus in prouerbio, Hæret in vado. Aqua hæret.

CHILIADIS PRIMAE CENTVRIA QVINTA.

Multa cadūt inter calicē ſupremáque labra. 1

SVLPITIVS Apollinaris grammaticus apud Aulum Gelliū in Noctibus Atticis lib. 13. cap. 17, duo quædam adagia notat, alterum Græcum, alterū Latinum: quorum amborum eadem ſit ſentētia. Græcus eſt verſiculus, inquit, hexameter παροιμιώδης,

Πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου. id eſt,

Multa cadunt inter calicem ſupremáque labra.

Quo monemur, nihil tam certum ſperari, neque quicquam tam eſſe vicinum, quod non repentinus aliquis caſus queat interuertere. adeoque non eſſe tutum venturis fidere, vt vix etiam illa ſint certa quæ manibus tenemus. Originem adagii quidam ad huiuſmodi fabulam referunt. Ancæus Neptuni & Aſtypaleæ Phœnicis filius, quum vitem ſereret, grauitérque miniſtris inſtaret, vrgerétque: quidam operis tædio commotus in herum, negauit futurum vt ex ea vite herus vnquam vinum guſtaret. Pòſt vbi vitis proueniſſet fœliciter, atque vuæ maturuiſſent, herus exultans ac geſtiens, ſeruū eundem acceſſit, atque vt ſibi vinum infundat iubet. Deinde iam calicem admoturus ori, ſeruo quæ dixiſſet, redegit in memoriam, quaſi vanam exprobrans diuinationem. At ille ſententiam hanc hero reſpondit, Inter calicem ac ſumma labia, multa poſſe interuenire. Seruili ſententiæ fauit euentus. nam inter loquendum, priuſquam ille vinum hauriret, alter quidam miniſter ingreſſus, nunciat vinetum ab apro quopiam immani vaſtari. Quibus auditis, Ancæus depoſito poculo, protinus in aprum fertur, à quo inter venandum percuſſus interiit. Vſurpauit hoc adagii Lycophron in Iambicis,

Ἐγὼ δὲ πάσχων σὺν κακῷ μαθὼν ἔπος
Ὡς πολλὰ χείλευς καὶ δι' ἀκροῦ τοῦ
Μέσον κυλίνδει κἀπὸ παμμήτωρ βροτῶν. id eſt,

Miſer aſt ego meo dicta cognoſcens malo,
Vt plurima inter poculum ac labrum ſolet
Vertiſſe fatum, res agens mortalium.

Interpres citat Ariſtotelem authorem, qui & ipſe de Ancæi fabula meminerit, in qua illud variat, Ancæo vitē inſtituenti, vatem acceſitum quempiam prædixiſſe non futurū vnquam vt ex ea vinum guſtaret: & expreſſo in calice vino, vatē irriſiſſe tanquam ψευδόμαντιν. Reliqua conueniunt cum iis quæ ex aliorum retulimus commentariis. Feſtus Pompeius ab augure quopiam vicino, qui fortè prætereiſſet, prædictum indicat. Lycophron autem aliò detorſit, nēpe ad Agapenorem patrem, & Ancæum Actoris & Eurythemiſtidis filium, & ad aprum Calydonium. Dionyſius apud Zenodotum, mauult parœmiam ad Antinoum referre, de quo meminit Homerus in Odyſſeæ 22. Is Antinous erat vnus ex procis Penelopes, cui poculum tenenti, iámque bibere paranti, Vlyſſes iugulum telo transfixit. Atque ita manibus elapſo poculo, cōcidit atque interiit. Sed non ab re fuerit Homericum carmen adſcribere,

Ἦ, καὶ ἐπ' Ἀντινόῳ ἰθύνετο πικρὸν ὀϊστόν.
Ἤτοι ὁ καλὸν ἄλεισον ἀναιρήσεσθαι ἔμελλε,
Χρύσεον, ἄμφωτον, καὶ δὴ μετὰ χερσὶν ἐνώμα,
Ὄφρα πίοι οἴνοιο, φόνος δέ οἱ οὐκ ἐνὶ θυμῷ
Μέμβλετο. (τίς κ' οἴοιτο μετ' ἀνδράσι δαιτυμόνεσσι
Μοῦνον ἐνὶ πλεόνεσσι, καὶ εἰ μάλα καρτερὸς εἴη,
Οἷ τεύξειν θάνατόν τε κακὸν καὶ κῆρα μέλαιναν.)
Τὸν δ' Ὀδυσεὺς κατὰ λαιμὸν ἐπισχόμενος βάλεν ἰῷ,
Ἀντικρὺ δ' ἁπαλοῖο δι' αὐχένος ἤλυθ' ἀκωκή.
Ἐκλίνθη δ' ἑτέρωσε, δέπας δέ οἱ ἔκπεσε χειρὸς
Βλημένου, αὐτίκα δ' αὐλὸς ἀνὰ ῥῖνας παχὺς ἦλθεν
Αἵματος ἀνδρομέοιο. id eſt,

Telum, hæc fatus, in Antinoum contorſit amarum.
At pulchram is pateram iamiam tollebat, vtrinque
Auritam, atque auro nitidam: iamiámque manu illam
Admotabat vti biberet: neque pectore cædem
Voluebat pauido. (quis enim fore crederet vnquam,
Vnus vt in tanto conuiuarum agmine, quanquam
Viribus antecat, mortem ſibi nigráque fata
Moliretur?) at huic iugulum confixit Vlyſſes
Tollenti calicem: iaculum penetrauit acutum,
Et contrà è ceruicibus exiit ærea cuſpis.
Voluitur in latus ille: calix ſimul excidit icto
E manibus: mox inde cruor de naribus ingens
Emicat.

Nec alienū arbitror hoc loco meminiſſe quod Iulio Cæſari velut exprobranti vaticinii vanitatem, reſponſum eſt, Veniſſe Calendas Martias, non etiam præteriſſe.

Inter os & offam. 2

Latinū eſt huiuſmodi, Inter os & offam. Quod à cibis ſumendis ſumptum eſt, quemadmodum Græcanicum illud à potu. Nam olim Romani victitabant offis, vt teſtis eſt Valerius Max. Itaque perinde valet Inter os & offam, quaſi dicas Inter os & cibum. Porro prouerbium refertur apud Gelliū ex oratione quadam Catonis, de ædilibus vitio creatis, his quidem verbis, Nunc ita aiunt, in ſegetibus & in herbis bona frumēta eſſe. nolite ibi nimiam ſpem habere. Sæpe audiui, inter os & offam multa interuenire poſſe. Verùm inter offam atque herbam, ibi verò lōgum interuallum eſt. Feſtus ita refert adagium, Inter manum & mentum.

Ita fugias ne præter caſam. 3

Extat apud Terentiū in Phormione cum primis venuſtū adagium, Ita fugias ne præter caſam: quo quidem admonemur, ne ſic aliquod vitiū fugiamus, vt in aliud maius incauti deuoluamur. Noſtrapte culpa facimus (inquit) vt malos expediat eſſe, dum dici nimium nos bonos ſtudemus & benignos. Ita fugias ne præter caſam, quod aiunt. Verba ſunt Demiphonis ſenis, ſemet accuſatis, quòd dū auari famā plus ſatis cupide ſtuderet effugere, ſtulti reprehenſionē incurriſſet. Donatus adagii metaphoram hunc ad modum enarrat (ſi modo commētum hoc Donati videtur eſſe) Ita fugito, ne tuam caſam prætermittas, quæ ſit tibi tutiſſimum exceptaculum. Aut, ita fugias, ne præter caſam, vbi cuſtodiri magis &

prehendi fur & mulctari verberibus poteſt. Aut verbum erat, inquit, furem exagitantis, & interea prouidentis ne ante caſam tranſeat, ne in prætereundo etiam inde aliquid rapiat. Hãc velut diuinationem, incerta ac varia coniectantiũ quis ferret, niſi videremus & iuris interpretibus & Græcorũ adagiorum enarratoribus hunc eundem eſſe morem? Primum interpretamentum mihi magis arridet. Quidam enim calore fugiendi, etiam ea prætercurrunt vbi commode poterant quieſcere. Quod vnica voce Græci παραφέρεσθαι vocant, id eſt, perperam præterire ac præteruehi, ab eo quod amplectendum erat, aberrantem. Opinor ad hoc adagium reſpexiſſe Lucianum in Nigrino, quum ſcribit, καὶ τοῦτο δὴ τὸ ἐν ταῖς τραγῳδίαις καὶ κωμῳδίαις λεγόμενον, ἤδη καὶ παρὰ θύραν βιαζόμενοι. id eſt, Et hoc quod in tragœdiis & comœdiis dicitur, iã & præter caſam incitati.

παραφέρεσθαι.

Euitata Charybdi in Scyllam incidi. 4

Τὴν Χάρυβδιν ἐκφυγὼν, τῇ Σκύλλῃ περιέπεσον.

Iambici ſunt dimetri ἀκέφαλοι, quos caſusne effuderit, an ars finxerit, incertũ. Horum hic eſt ſenſus, Euitata Charybdi, in Scyllã incidi. hoc eſt, Dum vito grauius malum, in alterum diuerſum incidi. Sumptum adagium ab Homerica fabula, quæ narrat, Vlyſſem, dum metu Charybdis propius ad Scyllã nauem admouet, ſex è comitum ſuorum numero perdidiſſe. Quidam aiunt Scyllam Niſi Megarenſium regis fuiſſe filiã, quæ propter aureum crinem ademptum patri, in monſtrum hoc marinum conuerſa ſit, vt meminit Pauſanias in Corinthiacis. Cui videtur aſſentiri Vergilius in Bucolicis, quũ ait,

Quid loquar, aut Scyllam Niſi, quam fama ſequuta eſt
Candida ſuccinctam latrantibus inguina monſtris,
Ah timidos nautas canibus laceraſſe marinis?

Seruius indicat, Scyllã Phorci & Crateidis nymphæ filiam. hanc quum amaret Glaucus, Circe, quæ illius amore tenebatur, quòd eum in Scyllam propenſiorem eſſe videret, fontem in quo nympha lauare cõſueuerat, magicis venenis infecit. In quem quũ illa deſcendiſſet, pube tenus in varias mutata eſt formas. nam id Circæ peculiare, in ferarum figuram homines vertere. Horrens itaque ſuam deformitatem, ſeſe in mare præcipitem dedit, ac fabulæ præbuit argumentũ. De rei veritate, diuerſa eſt ſcriptorum opinio. Saluſtius putat eſſe ſaxum in mari prominens, quod procul viſentibus muliebrem formam imitetur: in quod illiſi fluctus, quoniam & luporum eiulatum & canum latratum videntur imitari, finxerunt illam à pube huiuſmodi feris ſuccinctam eſſe. In Græcorum commentariis inuenio, triremem fuiſſe quandã miræ pernicitatis, cui nomen fuerit inditum Scyllæ, παρὰ τὸ σκυλεύειν, quòd hac graſſantes piratæ mare Tyrrhenum ac Siculum infeſtarent, reliquáſq; naues quotquot præteriſſent, diſpoliarent: atque hinc natam fabulam. De Charybde verò narrant poetarum fabulæ, hanc fœminam fuiſſe voraciſſimã, quæ, quòd Herculis boues rapuiſſet, à Ioue fulmine icta, in mare præcipitata eſt, & in huiuſmodi verſa moſtrũ quod adhuc priſtinã ſeruat naturã. abſorbet enim vniuerſa: quæque abſorbuerit, ea circa Taurominitanũ egerit littus, vt Saluſtius eſt author. Vnde tanquam prouerbio ſcortũ vorax, & auiditatis nunquam ſatiatæ, Charybdim appellat Horatius,

-ah miſer
Quanta laboras in Charybdi,
Digne puer meliore flamma.

Seruius ait Scyllam in Italia eſſe, Charybdim in Sicilia. Vergilius in Æneid. lib. 3, tranſitum hunc inter duo pericula anguſtum eleganter deſcribit,

Hæc loca (inquiens) vi quondam & vaſta conuulſa ruina
(Tantum æui longinqua valet mutare vetuſtas)
Diſſiluiſſe ferunt: quum protinus vtraque tellus
Vna foret: venit medio vi pontus, & vndis
Heſperium Siculo latus abſcidit, aruaque & vrbes
Littore diductas, anguſto interluit æſtu.
Dextrum Scylla latus, læuum implacata Charybdis
Obſidet. Et idem alibi,
Inter vtranque viam leti diſcrimine paruo,
Ni teneant curſus.

Homerus Odyſſeæ μ, periculum vtrũque multis verbis deſcribit, facitque Circen admonentem Vlyſſem vt ad Scyllã potius inflectat curſum, quàm ad Charybdim, propterea quòd præſtet ſex è ſociis deſiderari, quàm pariter omnes interire: declarans nimirum plus diſcriminis eſſe in Charybdi quam in Scylla,

μὴ σύ γε κεῖθι τύχοις ὅτε ῥοιβδήσειεν·
Οὐ γάρ κεν ῥύσαιτό σ' ὑπὲκ κακοῦ οὐδ' ἐνοσίχθων.
Ἀλλὰ μάλα Σκύλλης σκοπέλῳ πεπλημένος ὦκα
Νῆα παρὲξ ἐλάαν, ἐπεὶ ἦ πολὺ φέρτερόν ἐστιν
Ἓξ ἑτάρους ἐν νηὶ ποθήμεναι, ἢ ἅμα πάντας. id eſt,
Abſit vt illic tum fueris, quum faucibus vndas
Illa reſorbuerit. neque enim è diſcrimine tanto
Ipſe vel eripiat Neptunus. verùm age Scyllæ
Vicinus ſcopulo, celeri præteruehe curſu.
Quandoquidem comites ſex multo perdere præſtat,
Quam vt ſemel exitium quotquot ſunt auferat omneis.

Adagio trifariã vti licebit: Vel quum admonebimus, ſiquãdo in eas rerum anguſtias deuentum fuerit vt citra diſpendium diſcedi non queat, e duobus malis id quod leuius eſt eligamus (videlicet Vlyſſis exemplo) & magis in eam vergamus partem vbi minus ſit iacturæ. Quod genus, ſiquis pariter & de ſalute & de pecunia periclitaretur, malit propior eſſe pecuniæ quàm vitæ periculo: propterea quòd facultatum iactura vtcunque ſarciri poteſt, vita ſemel amiſſa nũquam reſtituitur. Vel quum oſtendemus negociũ anceps & periculoſum, in quo ſumma moderatione ſit opus, vt in neutram pecces partem. Hic iam non habebitur ratio vtrũ maius ſit periculum: verùm hoc tantũ intelligitur, ingens vtrobique diſcrimen ſubeſſe. Prioris exemplum fuerit, Memento longe ſatius eſſe in diſpẽdii Scyllam incidere, quàm in valetudinis Charybdim. Præſtabilius eſt in rei pecuniariæ iacturam, velut in Scyllam, incurrere, quàm in infamiæ Charybdim incidere. Poſterioris hoc, Curandum vt ita populo ſtudeas, ne principis offendas animum. Cautè circunſpectéque rem gerito, memor tibi inter Scyllam & Charybdim eſſe curſum. Tertius fuerit modus, ſi inuertas hoc pacto, Dum parũ eruditus videri times, in arrogãtis opinionem incurriſti. hoc eſt planè quod dicitur, dum Scyllam vitas, in Charybdim incidiſti. Celebratur apud Latinos hic verſiculus, quocunque natus authore (nam in præſentia non occurrit)

Incidit in Scyllam, cupiens vitare Charybdim.

Fumum fugiens, in ignem incidi. 5

Καπνόν γε φεύγων, εἰς τὸ πῦρ περιέπεσον. id eſt, Dum vito fumum, flãmam in ipſam decidi. Senarius eſt prouerbialis ſuperiori ſententiæ finitimus. Lucianus in Nekyomantia, ἐλελήθειν δ' ἐμαυτὸν ἐς αὐτὸ, φασὶ, τὸ πῦρ ἐκ τοῦ καπνοῦ βιαζόμενος. id eſt, Ignorauerã autem quòd, iuxta prouerbium, ex fumo in ipſum ignem cõpellerer. Vtitur & Plato libro De repub. 8, quum ait, populum, dum recuſat ingenuis ſeruire, quaſi vitato fumo, in flammam incurrere. videlicet vt ſeruis etiã ſeruire cogatur. Huc alluſit Horatius, quum ait in Sermonibus,

-nam fruſtra vitium vitaueris illud,
Si te aliò prauum detorſeris.
Et in Arte poetica,
In vitium ducit culpæ fuga, ſi caret arte.

Plutarchus περὶ δυσωπίας, Τῇ δὲ δυσωπίᾳ συμβέβηκεν ἀτεχνῶς, φεύγουσῃ καπνὸν ἀδοξίας, εἰς πῦρ ἐμβάλλειν ἑαυτήν. id eſt, Ineptæ autẽ verecundiæ illud haud dubie accidit, vt fumum fugiẽs infamiæ, in ignem conriciat ſeſe. id eſt, in aliud maius.

Latum vnguem, ac ſimiles hyperbolæ prouerbiales. 6

Tranſuerſum digitum aut vnguem diſcedere, frequenter eſt apud Ciceronem, pro eo quod eſt quamminimo ſpatio. Fit autem feſtiuior metaphora quoties his verbis perfectã imitationem ac plenum vndequaque conſenſum ſignificamus. vt Academicarum quæſtionum lib. 2, Ab hac regula mihi non licet tranſuerſum, vt aiunt, vnguem diſcedere. Ibidẽ, Vbi enim aut Xenocratem ſequitur, cuius libri ſunt de ratione loquendi, multi & multum probati: aut ipſum Ariſtotelem, quo profecto nihil eſt acutius, nihil politius? A Chryſippo pedem nunquam. Loquitur de Antiocho, qui reliquis contẽptis, Chryſippũ per omnia ſequeretur. Rurſus Academicarum quæſt. lib. 2, Quibus conceſſis digitum progredi non poſſunt. Idem ad Atticum, Mihi certiſſimum eſt, ab honeſtiſſima ſententia digitum nunquam. Rurſus ad eundem lib. 13, Curandum eſt, atque hoc in omni vita, ſua quenque, à noſtra conſcientia tranſuerſum vnguem non oportere diſcedere. Idẽ in Epiſtolis familiaribus, Vrge igitur tranſuerſum

Trãſuerſum vnguem.

Digitũ progredi.

vnguem, quod aiunt, à ſtylo. Sunt illa quidem minus figurata, ſed tamen prouerbialia, quæ loquitur Plautinus Euclio in Aulularia, Si tu hercle ex iſthoc loco digitum tranſuerſum aut vnguem latum exceſſeris. Et Cicero in Verrem, Digitū non diſcedebant. Idem ad Atticum lib. 13. epiſt. 1, Pedem adhuc è villa egreſſi non ſumus: ita magnos & aſſiduos imbres habebamus. Idem Academicarum quæſt. lib. 2, Non quæro ex his illa initia Mathematicorum, quibus non conceſſis, digitum progredi non poſſunt. Atque hunc imitatur diuus Hieronymus, Et Apoſtolicæ voluntatis ſequentes veſtigia, ne puncto quidem, vt dicitur, atque vngue tranſuerſo, ab illius ſententiis recedamus. Metaphora partim ſumpta videtur ab iis qui tabula, aut ſaxum, aut ſimile quippiam digitis latis metiuntur, quoties exquiſitè rei modus ſpectatur (nam reliqua cubitis metiri ſolemus. minima menſurarum, latus digitus eſt) Partim à iugerum menſoribus, qui ſtadiis, paſſibus, &, vt minima menſura, pedibus, ſoli ſpatium metiuntur. Vulgo etiam nunc dicunt Culmum latum, ſimili figura, pro eo quod eſt, ne tantulum quidem.

Digitum trāſuerſum.

Ne puncto quidem diſcedere.

Pedem vbi ponat non habet. 7

Vnde & illa prouerbialis hyperbole ducta videtur, apud Ciceronem frequens, Pedem vbi ponat non habet, pro eo quod eſt, Ne tātillum quidē agri poſſidet. Lib. Epiſt. ad Atticum 13, Ariobarzanis filius Romā venit: vult, opinor, regnū aliquod emere à Cæſare. Nam, quo modo nūc eſt, pedem vbi ponat in ſuo, non habet. Idem Philippicarum ſecunda, Quid erat in terris, vbi in tuo pedem poneres? Rurſum lib. 7, ad Atticum, Pedem in Italia video nullum eſſe, qui nō in iſtius poteſtate ſit. Item libro de finibus 4, Quid enim ſapiētia? Pedē vbi poneret nō habebat, ſublatis officiis omnibus. Conueniet autem in hominē inſigniter tenuem atque inopē, cui ne veſtigium quidem pedis ſit in agrorū poſſeſſionibus. Apud eundē eſt locus in fundū, quem poſſis mittere funda.

Iterum eundem ad lapidem offendere. 8

Δὶς πρὸς τὸν αὐτὸν αἰσχρὸν προσκρούειν λίθον. id eſt,

Iterum ad eundem turpe lapidem impingere.

Senarius elegās ac prouerbialis refertur à Zenodoto in Collectaneis adagiorū. Cic. Epiſt. fam. lib. 10, Culpa enim illa, bis ad eundem, vulgari reprehenſa prouerbio eſt. Ouidius libro Triſtium ſecundo,

At nunc (tanta meo comes eſt inſania morbo)
Saxa memor refero rurſus ad icta pedem.

Vſurpatur ab Auſonio in epiſtola quadam, Etenim, inquit, popoſciſti tu, vt tua epiſtola ad eundem lapidem bis offenderes. ego autem, quæcunque fortuna eſſet ſemel erubeſcerem. Eſt autem bis ad eundem lapidem offendere, iterum eadem in re peccare. Nam primus error, vel Græco adagio, veniam meretur: iterantis culpam venia dari non ſolet. Inter Græcanicas ſententias celebratur & hæc,

Δὶς ἐξαμαρτεῖν ταὐτὸν, οὐκ ἀνδρὸς σοφοῦ. id eſt,

Sapientis haud eſt, bis in eodem labier.

Extat & Græcum epigramma, incertum cuius,

Εἴ τις ἅπαξ γήμας, πάλι δεύτερα λέκτρα διώκει,
Ναυηγὸς πλώει δὶς βυθὸν ἀργαλέον. id eſt,

Altera connubium experto cui ducitur vxor,
Hic fracta repetit æquora ſæua rate.

Fertur & Publianus Mimus, non alienus ab hac forma,

Improbe Neptunum accuſat qui iterū naufragium facit.

At Scipio ſapienti ne ſemel quidem errare permittit, vt dicat, οὐκ ᾤμην, id eſt, Non putaram.

Eadem oberrare chorda. 9

Horatius in arte poetica, ſententiā haud diſſimilem diſſimili metaphora extulit,

-& citharœdus (inquiens)
Ridetur, chorda qui ſemper oberrat eadem.

A cantoribus ducta tranſlatio eſt, quibus vehementer fœdū ſit in iiſdem fidibus ſæpius peccare. In eos igitur concinne dicetur qui vel in ſimili re crebrius peccāt, vel culpā eandem iterū atque iterū cōmittunt. Primus enim lapſus vel caſui datur, vel imprudētiæ: iteratus ſtultitiæ tribuitur, aut inſcitiæ.

Non tam ouum ouo ſimile. 10

Extant apud authores aliquot ſimilitudinis adagia, quorū de numero eſt, Non tam ouum ouo ſimile, de rebus indiſcretæ ſimilitudinis. Cicero Academic. quæſt. lib. 2, Vidéſne vt in prouerbio ſit ouorum inter ſe ſimilitudo? tamen hoc accepimus, Deli fuiſſe complureis, ſaluis rebus illis, qui gallinas alere quæſtus cauſa ſolerent. ii quum ouum inſpexerant, quæ id gallina peperiſſet, dicere ſolebāt. Neque id eſt cōtra nos: nam nobis ſatis oua internoſcere. Idem prouerbium refertur & à Fabio Quintiliano. Vſurpatur & à Seneca in libello quem in Claudium imperatorem luſit.

Non tam lac lacti ſimile. 11

Idem pollet & à Plauto vſurpatur in Amphitryone, Neque lacte lacti magis eſt ſimile, quàm ille ego ſimilis eſt mei. Dicitur à Soſia de Mercurio, qui eius aſſumpſerat figuram. Idem in Milite, Tam ſimile quàm lacte lacti eſt.

Non tam aqua ſimilis aquæ. 12

Eandem vim obtinet quod vſurpat Plautus in Menæchmis, Nec aqua aquæ, nec lacte lacti, crede mihi, vſquam ſimilius, quàm hic tui eſt, tuque huius. Ad hanc formam & illud ex eadem ſcena, Tam conſimilis eſt quàm poteſt ſpeculum tuum. Rurſum in Milite, Nam è ſummo puteo ſimilior nunquam poteſt aqua aquæ ſumi.

Quàm apes apum ſimiles. 13

His M. Tullius illud etiam adiungit in Academicis quæſt. Vt ſimilia ſunt & oua ouorum, & apes apum. Vbi iocatur in Democriti mundos, vſquequaque ſimiles inter ſeſe. Simili forma dicunt, Quàm ouis eſt oui ſimilis.

Acanthia cicada. 14

Ἀκανθία τέττιξ, id eſt Acanthia cicada. In indoctos atque infantes, aut muſices ignaros torqueri prouerbio ſolitū. Author eſt Stephanus Byzantius, iuxta oppidum Ætoliæ Acanthum cicadas, alibi vocales, mutas eſſe: atque hinc ortū adagium, cuius authorem citat Simonidem. Plinius Naturalis hiſtoriæ lib. 11, cap. 27, ſcribit in agro Rhegino cicadas omnes ſilere, vltra flumen in Locris canere. Idem teſtatur Pauſanias lib. rerum Eliacarum 2. Strabo lib. Geographiæ 6, refert Rheginum agrum à Locrenſi dirimi fluuio cui nomen Alex. Cicadas autem, quæ in Locrenſi verſentur ripa, ſonantius ſtridere, quū in Rhegino ſint mutæ. Huius rei hanc eſſe cauſam coniectat, quòd Rheginorū regio, quum ſit vmbroſa atque opaca, cicadarū pelliculas humore torpefaciat: eaſdem in agro Locrēſi, quòd ſit aprica, ſolis arefactas æſtu ſtridorem aptius emittere. Auget autem miraculum Rheginenſium cicadarum, etiam fabuloſe celebrata vocalitas vicinarū. Nam idem Strabo Timæum citat authorem, quodam in Pythiorum certamine Eunomum Locrenſem, & Rheginēſem Ariſtonem, in canendi certamen veniſſe: Ariſtonem Apollinem inuocaſſe Delphicū vt ſibi canēdi foret auxilio, quòd à Delphis Rheginēſes olim eſſent profecti. Eunomus reſpōdit, Rheginēſibus ne certādum quidem omnino de muſica, apud quos cicada vocaliſſimum animal voce careret. Veriſque certantibus, quum in Eunomi cithara, vna inter canendum chorda frangeretur, cicada ſuperuolans aſtitit, ac vocē alioqui defuturam ſuo cantu suppleuit. Atque ita victor declaratus ſtatuam citharœdi poſuit cum cicada citharæ inſidente. Huiuſmodi ferme tradit Strabo.

Eadem penſari trutina. 15

Eadem penſari trutina, id eſt eadem lege. Horat. in Sermon.

-hac lege in trutina ponetur eadem. Idem in Epiſt.
-Romani penſantur eadem Scriptores trutina.

Conuenit cum illa iureconſultorum regula, Patere legem quam ipſe tuleris. Sine vt eo pacto tecum agatur, quo tu cū aliis egeris. Perſius,

-examénque improbum in illa Caſtiges trutina.

Huic ſimillimum, Ad eandem exigere regulam, ἴσῳ σταθμῷ, id eſt, æquali trutina, ſiue lance. Plutarchus, ἀλλ᾽ ἴσῳ σταθμῷ πᾶσι τὴν κακίαν ὥσπερ μόλυβδον ἐπιθεὶς κατέσπασεν. id eſt, Sed æqua lance omnibus addita malitia ceu plumbum retraxit.

Zonam perdidit. 16

Zonā perdidit. Caſtrenſe prouerbium in ἀχρημάτους, id eſt, eos qui nihil habent nummorū. A Græca quadam fabula tractum Acron admonet. Porphyrion à militum conſuetudine, qui quicquid habent, in zona ſecum portant. Cuiuſmodi ſanè hominem perquam vetuſte deſcribit Lucilius, citante Nonio,

Cui neque iumentum eſt, nec ſeruus, nec comes vllus:
Bulgam & quicquid habet nummorū, ſecū habet omne

Cum bulga cœnat, dormit, lauat omnis in vna
Spes hominis bulga, hac deuincta eſt cætera vita.

Nam bulgam appellat Lucilius folliculum, ſiue crumenam, & ſacculum de brachio propendentẽ. Sic enim & Horatius,

Suſpenſi læuo tabulas loculoſque lacerto.

Tametſi Feſtus Bulgam Gallicum vocabulum autumat. Cõſimili modo Gracchus loquitur apud Gellium, Quum Romã profectus ſum, zonas quas plenas argenti extuli, eas ex prouincia inanes retuli. Horatius in epiſtolis, Ibit eò quo vis qui zonam perdidit. Plautus in Pœnulo, Tu qui zonam non habes, qui in hanc veniſtis vrbem, aut quid quæritis? In quibus Plauti verbis duplex eſt alluſio, & ad veſtem Pœnorum more diſcinctam, & ad pecuniam quæ in zona geſtatur: citra quam in vrbe ſumptuoſa non ſat commode viuitur. Peſcennius Niger apud Spartianum, vetuit ne milites zonam ſecũ deferrent in bellũ: ſed ſiquid haberent pecuniæ, publicè cõmendarẽt, recepturi poſt prælium. ſimul & ipſis luxuriei materiam eripiens, & hoſti prædam, ſiquid aduerſi eueniſſet. Eſt apud Lampridium in Alexandro, Miles non timet, niſi veſtitus, calceatus, armatus, & habens aliquid in zona.

Cocta numerabimus exta. 17

Cocta numerabimus exta. Diomedes grammaticus, vbi prouerbium definit, hoc exempli vice ſubiecit. Cuius hunc adſcribit eſſe ſenſum, Ex euentu ſciemus. Huic continis color ille comicus, Res indicabit. Nam vt ait Ouidius,

Exitus acta probat.

Et apud Græcos αὐτὸ δείξει, id eſt, Ipſa res indicabit.

Multa nouit vulpes, verùm echinus vnum magnum. 18

Πόλλ' οἶδ' ἀλώπηξ, ἀλλ' ἐχῖνος ἓν μέγα. id eſt,

Ars multa vulpi, aſt vna echino maxima.

Zenodotus hunc ſenarium ex Archilocho citat. Dicitur in aſtutos, & variis conſutos dolis. Vel potius vbi ſignificabimus, quoſdam vnica aſtutia plus efficere quàm alios diuerſis technis. Nam vulpes multiiugis dolis ſe tuetur aduerſus venatores, & tamen haud raro capitur: echinus (quem opinor herinaceum eſſe: nam hoc loco de terreſtri, non de piſce fit mentio) vnica duntaxat arte tutus eſt aduerſus canũ morſus. Siquidem ſpinis ſuis ſemet inuoluit in pilæ ſpeciem, vt nulla ex parte morſu prendi queat. Citantur apud eundem Zenodotum huiuſmodi quidam verſus ex Ione Chio, tragico poeta, Quos eoſdem ex eodem citat in Sermonibus conuiuialibus Athenæus è tragœdia cui titulus Phœnicia,

Ἀλλ' ἔν τε χέρσῳ τὰς λέοντος ᾔνεσα
Καὶ τὰς ἐχίνου μᾶλλον οἰζυρὰς τέχνας,
Ὅς, ὅταν αἴσθηται θηρίων ὁρμωμένων,
Στρόβιλος ἀμφ' ἀκανθίνην εἱλίξας δέμας
Κεῖται δακεῖν τε καὶ θιγεῖν ἀμήχανος. id eſt,

Leonis artes in ſolo ſanè probo,
At magis echini comprobo miſeros dolos,
Qui ſimul odorem belluarum ſenſerit,
Se contrahit ſpinis operto corpore,
Tutus iacens morſuque tactuque omnium.

Refert prouerbium ac ſimul ad carmen alludit Plutarchus in commentario cui titulus, πότερα τῶν ζώων φρονιμώτερα, χερσαῖα ἢ ἐνάλια, id eſt, vtra animantia prudentiora, terreſtria an marina. Eius verba ſubſcribam, τῶν δὲ χερσαίων ἐχίνου μὲν ἡ περὶ αὑτὸν ἄμυνα καὶ φυλακὴ παροιμίαν πεποίηκε,

Πόλλ' οἶδ' ἀλώπηξ, ἀλλ' ἐχῖνος ἓν μέγα. προσιούσης γὰρ αὐτῆς, ὥς φησιν, ὁ Ἴων

Στρόβιλος ἀμφ' ἄκανθαν εἱλίξας δέμας,
Κεῖται θιγεῖν τε καὶ δακεῖν ἀμήχανος. id eſt,

Iam vero terreſtrium echinorum in tuenda ſeruãdaque incolumitate ſua ſolertia prouerbio locum fecit,

Ars varia vulpi, aſt vna echino maxima. ſiquidem quum illa aggreditur, quemadmodum aiunt,

Flexibile ſpinis corpus obuoluens ſuis,
Tutus iacet, ſic vt nec ore tangier
Vlla queat ratione, nec mordecrier.

Plutarchus, aut quiſquis eſt eius operis author, verſibus intermiſcuit ſua quædam verba. nequis id errore noſtro factũ ſuſpicetur. Sed omniũ copioſiſſime huius animantis ingenium & aſtutiam deſcribit Plinius lib. 8. capite 37, Præparant, inquit, & herinacei cibos, ac volutati ſupra iacentia poma, affixa ſpinis, vnum non amplius ore tenentes portant in cauas arbores. Idẽ mutationem Aquilonis in Auſtrum, cõdentes ſe in cubile, præſagiunt. Vbi vero ſenſere venantem, contracto ore, pedibus, ac omni parte inferiore, qua raram & innocuam habent lanuginem, conuoluuntur in formam pilæ, nequid comprehendi poſſit præter aculeos. In deſperatione vero vrinam ex ſe reddunt tabificam tergori ſuo, ſpiniſque noxiam. Reliqua qui cupiet cognoſcere, è loco quẽ indicauimus petat. hæc ad prouerbii ſenſum potiſſimũ attinebant. Celebre eſt & piſcis echini ingenium, qui ſæuitiam maris præſagiens, correptis lapillis operit ſeſe, vt mobilitatem ſtabiliat pondere, ne nimia volutatione atterat ſpinas. quod aſpiciẽtes nautæ, pluribus mox ancoris nauigia infrænant. Author Plinius lib. 9. cap. 31. Vulpem autem verſipellem eſſe, variis inſtructam artibus, cum alii complures apologi, tum ille peculiariter indicat, qui refertur à Plutarcho in Moralibus: Quum aliquando pardus vulpem præ ſe contẽneret, quod ipſe pellem haberet omnigenis colorum maculis variegatam, reſpondit vulpes, ſibi id decoris in animo eſſe quod illi eſſet in cute. neque vero paulo ſatius eſſe ingenio præditũ eſſe vafro, quàm cute verſicolore. Græci ſolertem ac variis armatum dolis, ποικιλόφρονα vocant & πολυμήχανον, Latini vafrum & verſipellem. Ποικιλόφρονα Πολυμήχανος. Narratur & alius quidã apologus, ab hoc prouerbio non multum abludens. Quum aliquando vulpes in colloquio quod illi erat cum fele, iactaret ſibi varias eſſe technas, adeo vt vel peram haberet dolis refertam: feles autem reſponderet ſibi vnicam duntaxat artem eſſe cui fideret, ſiquid exiſteret diſcriminis: inter confabulandum, repente canum accurrentium tumultus auditur. ibi feles in arborem altiſſimam ſubſilit, quum vulpes interim à canum agmine cincta capitur. Innuit fabula, præſtabilius eſſe nonnunquam vnicum habere conſilium, modo id ſit verum & efficax, quàm plures dolos, conſiliáque friuola. Veluti ſiquis pauper multiiugis artibus ſollicitaret animum puellæ, diues autem vnum hoc haberet quod eſt apud Ouidium, quantum libet accipe: rectè dixeris,

Πόλλ' οἶδ' ἀλώπηξ, ἀλλ' ἐχῖνος ἓν μέγα.

Simulare cupreſſum. 19

Horatius in Arte poetica, -& fortaſſe cupreſſum
Scis ſimulare. quid hoc, ſi fractis enatat expes
Nauibus, ære dato?

Acron prouerbium eſſe admonet, ortum ab imperito quopiam pictore, qui præter cupreſſum nihil nouerat pingere. à quo quum naufragus quidam petiſſet, vt vultũ ſuum exprimeret, ac naufragium ſuum depingeret, interrogauit ille nũ ex cupreſſo vellet aliquid adiici. Res ea primum in iocum, deinde etiam in adagionem abiit. Concinne vſurpabitur in eos, qui quod didicerunt, id vbique intempeſtiuiter inculcant quum ad rem nihil attineat.

Flamma fumo eſt proxima. 20

Apud Plautum extat in Curculione, Flãma fumo eſt proxima. Commonet adagium periculum mature fugiendum eſſe, quique malum euitare cupiat, ei vitandam prius occaſionem. Vt, qui corrumpi nolit, ab improborum abſtineat cõſuetudine. qui cum puella cubare nolit, ne det oſculũ. Nã & illud protinus addit poeta, Fumo cõburi nihil poteſt, flãma poteſt. Fumus enim indicium eſt flãmæ mox erupturæ.

Ad reſtim res rediit. 21

Terentius in Phormione, Opera tua ad reſtim mihi quidem res rediit planiſſime. Hoc adagio ſumma rerum deſperatio ſignificatur. Nam in hac ſolent quidam amentes ad laqueum confugere. Iuuenalis,

Ferre potes dominam ſaluis tot reſtibus vllam?

Eodem pertinet etiam illud Suſpendio deligenda arbor.

Paupertas ſapientiam ſortita eſt. 22

Πενία δὲ τὴν σοφίαν ἔλαχε, id eſt, Paupertas ſapiẽtiam ſortita eſt. Zenodotus citat ex Euripide. alii tribuunt Ariſtoni. Ignaua eſt opulentia, verùm inopia multarum artium repertrix eſt: id quod ipſa iactat apud Ariſtophanem in Pluto, artium omnium inuentionem ſibi vendicans. Vergilius,

-labor omnia vincit
Improbus, & duris vrgens in rebus egeſtas. Ouidius,
Ingenium mala ſæpe mouent. Perſius,
Magiſter artis, ingeniique largitor Venter.

Circumfertur hic quoque verſiculus apud Græcos,

Πολλῶν ὁ λιμὸς γίγνεται διδάσκαλος. id eſt,

Fames magiſtra.

Magiſtra multorum improba exiſtit fames.

Xenophon πενίαν appellauit σοφίαν αὐτοδίδακτον· ἃ γὰρ ἐκείνη τοῖς λόγοις πείθει, αὕτη τοῖς ἔργοις ἀναγκάζει. hoc eſt, ſapientiam quæ citra doctorem contingit: etenim quod hæc perſuadet oratione, ad hoc illa re ipſa cōpellit. Theoc. in Piſcatoribus,

Ἁ πενία Διόφαντε μόνα τὰς τέχνας ἐγείρει,
Αὐτὰ τῶ μόχθοιο διδάσκαλος. id eſt,
Vnica paupertas Diophantes ſuſcitat artes,
Ipſa laborandi doctrix, ſtudiique magiſtra.

Huc ſpectat & illud, quòd Iupiter aurei ſeculi tam paratam rerum copiam ſubmouit,

Vt varias vſus meditando extunderet artes.

Item Mimus ille non inelegans,

Hominem experiri multa paupertas iubet.

Poteſt & illuc referri prouerbium, quòd videmus accidere neſcio quomodo, vt penes Midas & improbos homines ſit opulentia, doctique probique ferè tenui ſint fortuna. Qua quidem de re extāt duo problemata, Ariſtotelis titulo: quorum altero rogat qui fiat vt paupertas apud probos viros plerunque verſetur. Redditque huiuſce rei varias cauſas: Siue quòd improbi per fas nefaſque malunt parare diuitias, quàm cum paupertate contubernium diutinum habere: proinde fugit illos quibus videatur maximorum flagitiorum occaſio futura, ad illos deflectit quos exiſtimat ſeſe rectè modeſteque vſuros. Siue, quòd inops & vitium & conſilii (quippe fœmina) plus auxilii ſibi futurū ſperat apud τοὺς δεξιοὺς ἄνδρας, vt habet prouerbium. Siue, quòd quum ipſa ſit mala, malos vitat, ne, ſi τῷ ὄντι πονηρῷ, id eſt, malū acceſſerit malo, iam fiat intolerabile atq; immedicabile. In altero rogat quid in cauſa ſit vt opes à malis ferè poſſideantur, non item à bonis. An quia cæcæ ſunt, inquit, & ob id errāt in delectu. Hæc quoniam poeticen aut ſophiſticen ſapiunt magis quam philoſophum, præſertim ſerium, vix mihi fit veriſimile, ab Ariſtotele fuiſſe profecta. Quod autē dixit de cæcis diuitiis, id ſumptum eſt potiſſimum ex Ariſtophanis Pluto. Quo in loco Plutus, qui deus eſt diuitiarum, rogatus vnde cæcitatis malum obtigiſſet, reſpondit ad hunc modum,

Ὁ Ζεύς με ταῦθ' ἔδρασεν ἀνθρώποις φθονῶν.
Ἐγὼ γὰρ ὢν μειράκιον ἠπείλησ' ὅτι
Ὡς τοὺς δικαίους καὶ σοφοὺς καὶ κοσμίους
Μόνους βαδιοίμην. ὁ δ' ἐμ' ἐποίησε τυφλόν,
Ἵνα μὴ διαγιγνώσκοιμι τούτων μηδένα.
Οὕτως ἐκεῖνος τοῖσι χρηστοῖσι φθονεῖ. id eſt,
Hoc me malo mulctauit ipſe Iuppiter,
Rebus videlicet inuidens mortalium.
Nam olim puer minabar id fore, vt ad probos,
Doctos, modeſtos tantum adirem. at Iuppiter
Oculos in hoc ademit, vt ne quempiam
Horum liceret iam mihi dignoſcere.
Adeo bonæ ille frugis inuidet viris.

Hunc locum imitatus Lucianus in Timone, conſimilia quædam de Pluto narrat, quem non cæcum modo facit, verumetiam claudum: cæcum quidem ſemper, at tum demum claudicantem, quoties ad bonos viros mittitur, aliàs pedibus perniciſſimis.

Ollæ amicitia. 23

Χύτρας φιλία, Ollæ amicitia. In amicos iſtos vulgares quadrabit, quos patina, non beneuolētia conciliat. De cuiuſmodi Iuuenalis,

Te putat ille ſuæ captum nidore culinæ:
Nec malè coniectat.

Hos arcanæ literæ menſæ amicos nominant. Plutarchus item in libello cui titulus, Quo pacto dignoſcas adulatorem ab amico, id genus homines, αὐτομάτους καὶ τραπεζέας vulgo dici ſolitos narrat, quod ventriculi cibique cauſa diligant, non ex animo: quique tum præſto ſunt, quoties audiunt, κατὰ χειρὸς ὕδωρ. Nam Ariſtophanes grammaticus apud Athenæum lib. 9, tradit lotionem manuum, quæ præcedebat cœnam, vocari κατὰ χειρός: à cœna, ἀπονίψασθαι. In eoſdem, ni fallor, dictum eſt illud à Menandro comico citante Athenæo,

Αὐτομάτους & τραπεζέας.

Κατὰ χειρός.

Οἱ κατὰ χειρὸς λαβόντες ἀκριβεῖς εἰσι φίλοι. id eſt,
Manibus vt data eſt aqua, hi ſunt tunc amici maxime.

Effertur ad hunc modum paroemia, ζῇ χύτρα, ζῇ φιλία, id eſt, Feruet olla, viuit amicitia.

Feruet olla, viuit amicitia.

Antiquiora diphthera loqueris. 24

Ἀρχαιότερα διφθέρας λαλεῖς, id eſt, Antiquiora diphthera loqueris. In eos quadrat qui nugas narrant, aut de rebus nimium priſcis & iampridem obſoletis. Nam diphthera res quædam erat ex priſcis illis fabulamentis relicta. Siquidem aiunt, diphtheram pellem fuiſſe eius capræ quæ Iouem lactarit, in qua creditum eſt antiquitus, illum omnia ſcribere quæ fierent. Vnde quæ nec in hiſtoricorum literis extarent, nec in hominum memoria ſeruarentur, ea velut ex Iouis diphthera petita dicebantur. Quin ſubinde apud Ariſtophanē, ἀρχαῖα, παλαιά, id eſt priſca atque antiqua, pro nugamētis, leges: quòd antiquitas ferè fabuloſiſſima ſit, opinor: & ἀρχαϊκῶς, pro eo quod eſt deliranter ac ſtulte. Simili modo vocamus κρονικὰ vetera & obſoleta deſitàque. Sic apud Athenæū lib. 7. quiſpiam, Arrianus opinor, ταῦτα σιτία κρονικά ἐστιν ὦ ἑταῖρε, id eſt, Iſthæc Saturnia ſunt ô amice cibaria. Poetæ fingunt Saturnum regno pulſum, & huius loco regnare Iouem.

Ἀρχαῖα, παλαιά.

Κρονικά.

Auribus lupum teneo. 25

Extat apud Terentium in Phormione: Antiphoni adoleſcenti vxor erat domi, quā nec eiicere poterat (vel quia non libebat, quòd in eam deperiret: vel quòd integrum non erat, quum eſſet iudicum ſententiis addicta) neque rurſum retinere quibat, propter patris violentiam. Et quum à patruele fœlix diceretur, vt qui domi poſſideret id quod amabat, Imò, inquit, quod aiūt, auribus teneo lupū. Nam neque quo modo amittam à me inuenio, neque vti retineā ſcio. Móxque leno quaſi referens parœmiam, ait ſibi idem vſu venire in Phædria: quem neque retinere poterat, qui nihil numerabat, neque repellere, quòd eſſet improbe blandus, ac montes aureos polliceretur. Donatus Græcam parœmiam Græcis adſcribit verbis, Τῶν ὤτων ἔχω τὸν λύκον, οὔτ' ἔχειν οὔτ' ἀφεῖναι δύναμαι, id eſt, Auribus lupum teneo, neque retinere neque amittere poſſum. Suetonius in Tiberio, Cunctandi cauſa erat metus vndique imminentium diſcriminum, vt ſæpe lupum tenere ſe auribus diceret. Plutarchus in Præceptis ciuilibus, λέγουσι τὸν λύκον οὐ δυνατὸν τῶν ὤτων κρατεῖν. id eſt, Aiunt lupum nō poſſe teneri auribus: quū homines hac parte maxime ducātur, nimirū perſuaſione. Dicitur in eos qui eiuſmodi negotio inuoluuntur, quod neque relinquere ſit integrū, neq; tolerari poſſit. Videtur ab euētu quopiā natū, vt alia pleraque. Aut inde certe, quòd vt lepus, auribus quippe prælongis, cōmodiſſimè tenetur: ita lupus, quòd aures habet pro corpore breuiores, teneri iis non poteſt, neque rurſum citra ſummū periculum è manibus dimitti bellua tam mordax. Cæcilius apud A. Gellium lib. 15. cap. 9. eandem ſententiam, ſed citra metaphoram, extulit, Nam hi ſunt, inquit, amici peſſimi, frōte hilaro, corde triſti: quos neque vt apprehendas, neque vt amittas ſcias. Huc alluſit Theognis, etiamſi alienius,

Ἀργαλέως μοι θυμὸς ἔχει περὶ σῆς φιλότητος.
Οὔτε γὰρ ἐχθαίρειν, οὔτε φιλεῖν δύναμαι. id eſt,
Pectora noſtra tui quàm mire amor efficit, vt quem
Non odiſſe queam, ſed nec amare queam.
Vnde videtur illud effictum,
Nec tecum poſſum viuere, nec ſine te.

Refertur & à M. Varrone pro exemplo adagionis, Auribus lupum teneo.

Neceſſarium malum. 26

Huic finitimum eſt illud, ἀναγκαῖον κακόν, id eſt, Neceſſarium malum: de iis quos neque reiicere poſſis, quòd quibuſdam in rebus opus ſit eorum opera: neque commode ferre, quòd viri ſint improbi. Natum videtur ex Hybreæ cuiuſdā apophthegmate, de quo meminit Strabo lib. 14. Quum haberet Euthydamus tyrannicum quiddam, multis alioqui nominibus vtilis ciuitati, ita vt cum vitiis virtutes paria facere viderentur: Hybreas orator in oratione quadam ſic de illo loquutus eſt, Malum es (inquit) ciuitatis neceſſarium. nam nec tecum viuere poſſumus, nec ſine te. Alexāder item Seuerus imperator, rationales, quos tollere decreuerat, poſteaquam perpendiſſet eos citra Reip. incommodum tolli non poſſe, neceſſarium malū appellabat. Huiuſmodi fuit & P. Cornelius Rufinus, furax quidem & impendiò auarus, ſed idem egregius imperator: à quo Fabricius Luſcinus compilari maluit quàm ſub haſta venire, quemadmodum refert Gellius lib. 4. & Cicero de Orat. lib. 2. Torqueri poterit & in vxores, cum quibus incommode viuitur: ſed abſque his Reſp. om-

nino conſiſtere non poteſt. Poteſt & ad rem accommodari: veluti ſiquis dicat, pharmacum rem quidem moleſtam, neceſſariam tamen. Euripides in Oreſte,

Ἀνιαρὸν ὂν τὸ χρῆμ', ἀναγκαῖον δ' ὅμως. id eſt,

Moleſta quum ſit res, neceſſaria tamen.

Non abhorret ab hac forma quod Plinius ſcribit, oraculo proditum fuiſſe, lib. 18. cap 6. Quonam igitur (inquit) modo vtiliſſimè colūtur agri? Ex oraculo ſcilicet, malis bonis. Hoc velut ænigmate ſignificatum eſt, agros quàm minimo poteſt impendio colendos eſſe. Mala bona.

Non abſque Theſeo. 27

Οὐκ ἄνευ Θησέως, id eſt, Haud abſque Theſeo: Quū ſignificamus rem alieno auxilio confici: Aut quū ſignificamus rerum omnium communionem ac ſocietatem. Nam Zenodotus ſcribit, Theſeum permultis viris fortiſſimis in certaminibus auxilio fuiſſe, quippe qui & Meleagro adfuit in conficiendo apro Calydonio, auxiliatus & Pirithoo pugnāti cum Centauris, item Herculi cum Amazonibus belligeranti. Fabula de apro ſic habet: OEne⁹ Meleagri pater, quū de primitiis anni prouentus diis libans, Artemidē præteriſſet, illa irata aprū immanem in agros Calydonios immiſit, omnia populantem: ad quem conficiendum OEneus præſtātiſſimum quenque exciuit, præmiis ad id propoſitis. Inter multos certauit & Meleager, qui & belluam confecit, ſed accerſito ad auxiliū Theſeo. Reliquū fabulæ nihil ad prouerbii ſenſum attinet. De Pirithoo ſic fertur, Pirithous Hippodamiæ procus, Centauros, quòd eſſent ſponſæ cognati, conuiuio accepit. qui ſimul atque mero incaluiſſent, ſponſæ vim adferre cœperunt. Coorta pugna, Theſeus Pirithoo auxilium ferens, complures Centauros trucidauit. De Hercule ſic narrant, Quum Euryſtheus Herculi iniunxiſſet vt Hippolytæ Amazonum reginæ balteum adimeret, atque ille pacta facturus, eſſet profectus, Iuno ſemper illi infeſta, induta formā Amazonis, fama paſſim diſſipauit aduentare hoſpitem, vel verius hoſtem, qui violata regina balteum, quem geſtabat inſigne regni per vim eriperet. Quod vbi auditum eſſet, Amazones in Herculem parat arma. Hercules ratus hæc non errore ſed dolo geri, Hippolyta occiſa balteum abſtulit. Deinde quo magis vlciſceretur Amazonas, bello eas adortus eſt, & oppreſſit, ſed Theſei adiutus opera. Refertur hoc adagiū & à Plutarcho in eius vita: ſignificátque, Theſeū, ſicuti dictum eſt, multis auxilio fuiſſe, tamen ex pleriſque certaminibus nullum retuliſſe præmium. atque huius rei citat authorem Herodorum. Alluſit ad prouerbiū Ariſtides in oratione ad Thebanos de auxiliis, *Καὶ ὅτι τῷ Ἡρακλεῖ φίλῳ ἰδόντι, Θησεὺς αὐτὸν Ἀθήναζε ἀγαγὼν ἀνεκτήσατο*. id eſt, Quumque ſane & ipſi Herculi opus eſſet amico, Theſeus illū Athenas deductū refouet refocillátque. Proinde quoties facinus aliquod alieno nomine celebratur, alterius tamē opera potiſſimū peractū (veluti ſiquis librū ſuo nomine publicet, in quo ſit doctioris alicui⁹ adiutus opera) cōcinne notabitur hoc adagio, *οὐκ ἄνευ Θησέως*. id eſt, Non abſque Theſeo. Aut ſiquis dicat, nullam fortunā ſibi iucundam eſſe poſſe *ἄνευ Θησέως*.

Sphæra per præcipitium. 28

Eiuſmodi prouerbium refertur ab Euſtathio in Iliados Homeri librū ſecundum, *ἡ σφαῖρα κατὰ πρανοῦς*, id eſt, globus per decliue. ſubaudiēdum voluitur aut mittitur. Perinde eſt quaſi dicas, currentem incitare. Nam ſphæra vel ſuapte ſpōte facilè per locum decliuem deuoluitur. Nec male quadrabit in eos qui vitæ genus aliquod nacti ſunt, ad quod videntur eſſe natura propenſi: vt conueniat cum illo, *τὸν ἵππον εἰς πεδίον*, id eſt, equum in planitiem.

Magis mutus quàm piſces, 29

Ἀφωνότερος τῶν ἰχθύων, id eſt, Magis mutus ipſis piſcibus. Prouerbialis metaphora de vehemēter infantibus atque infacūdis. Cōueniet & in hominem immodicæ taciturnitatis. Horatius in Odis, O mutis quoque piſcibus

Donatura cygni, ſi libeat, ſonum.

Piſces enim nullam edunt vocem, exceptis perpaucis, inter quos canis marinus. Lucianus aduerſus indoctum *μᾶλλον δὲ τῶν ἰχθύων ἀφωνότερος*. id eſt, Imò verò magis es mut⁹ quàm piſces. Rurſus in Gallo, *πολὺ ἀφωνότερος ἔσομαι τῶν ἰχθύων*. id eſt, multo magis ero mut⁹ quàm piſces. Vnde Plutarch⁹ in Sympoſiacis exiſtimat Pythagoricos à piſcibus abſtinuiſſe, quòd hos quaſi ſuæ diſciplinæ domeſticos agnoſcerēt, propter *ἐχεμυθίαν*. id eſt ſilentiū, quod inter animātiū genera piſcibus eſt propriū. nam cæterorū ſua quibuſque vox eſt. Aues permultæ canoræ ſunt: quædā & humanū ſermonē referunt: atque adeo terreſtriū quoque māticora apud AEgyptios, ſi Plinio credimus. ſolis piſcibus nulla vox. Cauſam adfert Ariſtoteles, quod his neque pulmo ſit, neque arteria, neque guttur. Etiaſi ſint nonnulli qui ſonitū quendā ac ſtridorē edūt: quorū de numero ſunt delphinus, lyra, chromis, voca (quem hinc dictū apparet quòd vocem edat: Mercurio ſacrum prodidit Athenæus libro 7.) pecten Verum eum ſonum non naturalibus organis vocis edi putat, ſed vel attritu branchiarum, vel ab interioribus quæ ſunt circa ventrem. Plutarchus exiſtimat Græcis *ἰχθὺν* hinc appellari quòd vocem habeat compreſſam. Et Lucianus in Halcyone, *ἄφωνα γὰρ δὴ πάντα καθ' ὕδατος διαιτώμενα*. id eſt, Nam muta ſanè quæ in aquis degunt. Athenæus libro Dipnoſophiſtarum octauo citat authorem Mnaſeam Patrenſem, qui prodiderit, in Clitorio amne Arcadiæ piſces eſſe vocales. Item Philoſtephanū, qui ſcripſerit in fluuio Aorno, qui Pheneum vrbem interfluit, piſcibus dictis pœcilis vocem eſſe fermè qualis eſt turdorū. Tametſi Ariſtoteles adimit omnibus piſcibus vocem, excepto ſcaphro & porco fluuiatili. Veteres autem quemuis piſcem vocabāt *ἔλλοπα*, quòd vocem edere non poſſet: *ἴλλεσθαι* Ἔλλοψ. ſiquidem eſt *εἴργεσθαι*, id eſt cohiberi, & *ὄψ* vox. Vnde apud Theocritum *ἐλλοπιεύειν* pro piſcari. Addit Athenæus, Pytha- Ἐλλοπιεύειν. goricos à cæteris animantibus non prorſus abſtinere, ſed quibuſdā ex his veſci, quædam etiam ſacrificare, ſolos piſces nō guſtare, quaſi ſacros ob *ἐχεμυθίας* quā Pythagoras docuit.

Turture loquacior. 30

Τρυγόνος λαλίστερος, id eſt, Turture loquacior. In garrulos & impendio loquaculos homines dici ſolitum. Sumpta metaphora ab auis natura, quæ non ore tantùm, ſed etiam poſtica corporis parte clamare fertur: ob id opinor, quòd vocem edens, etiam illam mouere videatur. Citatur apud Zenodotum ex Plotio Menandri. AElianus libro 12, capite 10, meminit huius prouerbii, déque aue vtraque corporis parte loquaci. Theocritus in Syracuſanis mulieres quaſdam loquaculas, turtures appellat,

Τρυγόνες ἐκκναισεῦντι πλατειάσδοισαι ἅπαντα.

Rana Seriphia. 31

Βάτραχος ἐκ Σερίφου, id eſt, Rana Seriphia. In homines mutos, & canēdi dicendique prorſus imperitos dicebatur. Inde natū, quòd Seriphiæ ranæ in Scyrum deportatæ non edebāt vocē. In hunc modum collectanea Græcorum prouerbiorū decerpta è libris Didymi, Tarrhæi, & aliorum. Totidem verbis Suidas. Et *βάτραχος σερίφιος*, id eſt rana Seriphia. Proditum enim eſt in Seripho inſula ranas mutas haberi. Meminit huiuſce rei Plinius lib. 8. cap. 58. Cyrenis, inquit, mutæ fuere Plinii locus. ranæ: illatis è continente vocalibus, durat genus earum. Mutæ ſunt etiamnum in Seripho inſula. eædem aliò tranſlatæ canunt. quod accidere & in lacu Theſſaliæ Sicendo tradunt. Quanquam in vulgatis exemplaribus cicadarum Seriphiarum mentio fit, non ranarum: ſed germanam lectionem Hermolaus ex fide veterum codicum reſtituit. Seriphus autem Seriphus. vna eſt inſularum quas Græci *σποράδας* vocāt. Non videntur autem ſatis conuenire verba Plinii cum Græcorū commentariis. Nam hic ait mutas eſſe in Seripho, illi negant vocem edere deportatas in Scyrū: quaſi in Seripho vocales, in Scyro obmuteſcerent. Verùm attentius intuenti rē, nihil eſt abſurdi. Seriphus ranas habebat mutas: eas vt rem prodigioſam deportabant in Scyrum. quas quū Scyrii mirarentur eſſe mutas, præter ingeniū ranarum indigenarum, dicebant *βάτραχος ἐκ σερίφου*. Ea vox abiit in prouerbium.

Alii ſementem faciunt, alii metent. 32

Ἄλλοι μὲν σπείρουσιν, ἄλλοι δ' ἀμήσονται, id eſt, Alii quidem ſementē faciūt, alii verò metent. Quod citra metaphoram etiam ad hunc modum efferunt, *ἄλλοι κάμον, ἄλλοι ὤναντο*. id eſt, Alii laborarunt, alii perceperunt emolumentum. His ſimillimum eſt illud Fabii dictum apud Liuium libro ab vrbe condita 10, Quam arborem cōſeruiſſet, ſub ea legere alium fructum, id indignum eſſe dicere. Huc alludit Heſiodus, quū ſcribit in Theogonia de fucis,

Ἀλλότριον κάματον σφετέρην ἐς γαστέρ' ἀμῶνται. id eſt,

Atque metunt ventrem in proprium ſudorem alienum.

Theognis item,

Οὔτι γὰρ ἐς προκαμὼν, ἄλλου τελέσαντα μετελθεῖν. id eſt,

Antè tibi exhauſtos alii ne trade labores.

Conſimili figura dictum eſt à Diocletiano, nondum Cæſare, Ego apros occido, ſed alter fruitur pulpamento. Refertur autem in illius vita ad hanc fermè ſententiam, Quũ Diocletianus apud Tungros in Gallia in minoribus adhuc locis militans, in caupona quadam moraretur, & cum Druiade quadã muliere familiarem conſuetudinem haberet, illáque parſimoniam hominis incuſaret, ioco non ſeriò reſpondiſſe fertur, tum ſe fore liberalem, quũ imperator fuerit. Ad hoc illa, Noli, inquit, iocari Diocletiane: planè imperator eris ſimul ac aprum occideris. Quam quidem mulieris vocem ominis arripiens vice, ſtudioſè ſectari cœpit apros in venatu: haud intelligens videlicet ominis ænigma, quod euentus poſtea explicauit. Nam Numerianus imperator, factione Arii Apri ſoceri ſui interemptus fuerat. Qua re prodita, milites Diocletianum vindicem creant, & Auguſtum conſalutant. Ille itaque pro concione, quo Druiadis dictum expleret, aprum manu ſua confodit, addens Maronianum illud,

Aeneæ magni dextra cadis.

Cæterùm interea dum adhuc priuatus ille multos apros confeciſſet, nec affulgeret vſquam imperii ſpes, dicere ſolitũ ferunt, Ego quidẽ apros occido, verũ alter fruitur pulpamẽto.

Aliena iacis. 33

Ἀλλότρια βάλλεις, id eſt, Aliena iacis. Quoties res parum ex animi ſententia cadit. Tranſlatũ ab iis qui ludũt alea, quibus iacientibus interdũ ea cadũt quæ minimè ſunt ad victoriam accommodata. Proinde ſiquando fruſtratur nos ſpes, rectè dicemur ἀλλότρια βάλλειν. Adagium refertur à Diogeniano.

Aliam quercum excute. 34

Ἄλλην δρῦν βαλάνιζε, id eſt, Aliam quercũ excute. In eos conuenit qui ſine fine petunt aliquid, aut qui continenter ab eodem mutuũ poſtulant. Hos hoc adagio licebit ablegare, vt nobis omiſſis, aliorũ aures ſuis precibus ſollicitent. Parœmiam hinc natam putant, quòd olim mortales glandibus victitabãt, Cereris vſu nondũ reperto. Has qui quercubus ex-

Βαλανισταί. cuſſis colligebant, mercede ad id conducti, balaniſtas, id eſt glandiũ collectores, ſiue glandiarios, appellabãt. Qui ſiquando circumſpicerent ſiquæ glandes etiamdum in arbore reliquæ eſſent, prætereuntes per iocum acclamabant, Aliã quercum excute. Eam vocem vulgus arreptam vertit in prouerbium. Non inconcinnè accommodabitur ad negotium relinquendum, ex quo iam nihil emolumenti poteſt capi: aut mutãdum amicum, qui iam vtilis eſſe deſiit: aut præceptorem mutandum, vnde nihil eſt quod amplius diſcas.

Nuces relinquere. 35

Nuces relinquere, eſt omiſſis ſtudiis ac nugis puerilibus ad grauiora magiſque ſeria conuerti. Perſius,

& nucibus facimus quæcunque relictis,
Quum ſapimus patruos.

Tranſlata metaphora vel à vetuſta nuptiarũ ceremonia, in quibus ſponſus vxorem ducens nuces ſpargebat, vtpote iam pueritiæ renuntians, ita Catullus in carmine nuptiali,

Da puer propere nuces:
Concubine nuces da.

Vergilius in Bucolicis æglogą octaua, Sparge marite nuces.

Quanquam Plinius lib. 15. ca. 22. cauſas alias adfert quam obrem nuces in nuptialibus ceremoniis cõſueuerint antiquitus adhiberi. Sed præſtat ipſius referre verba: Nuces inquit, iuglandes, quanquam & ipſæ nuptialiũ Feſcẽninorum comites, multũ pineis minores vniuerſitate, eædémque portione ampliores nucleo. Necnon & honor his naturæ peculiaris, gemino protectis operimẽto, puluinati primũ calycis, mox lignei putaminis. Quæ cauſa eas nuptiis fecit religioſas, tot modis fœtu munito: quod eſt veriſimilius, quàm quia cadendo tripudiũ ſonumve faciant. Feſtus item indicat, in nuptiis à pueris nuces ſpargi ſolitas, vt nouæ nuptæ intrãti domum noui mariti, fauſtum eſſet auſpicium. Addit Seruius, pueros catamitos, quum à turpi ſeruitio recederent, ſolitos nuces ſpargere, ſignificãtes ſe poſthac omnia puerilia ſpernere. Vel hinc igitur, vel certè à puerorũ luſibus qui nucibus peraguntur, ductum prouerbiũ videri poteſt. Nam talis ac nucibus olim luſitaſſe pueros, vel Horatius teſtis eſt, quum ait,

-te talos Aule nuceſque.

Proinde ad hanc prouerbii formam pertinebunt & reliquæ illæ figuræ, Nunquam à nucibus recedere, Redire ad nuces, Nuces abiicere, Nuces intermittere, Nucibus indulgere, Nuces repetere, atque id genus alia.

Bis pueri ſenes. 36

Δὶς παῖδες οἱ γέροντες, id eſt, Bis pueri ſenes. Vna eſt ex illis prouerbialibus inſcriptionibus ſatyrarũ Varronis. Quadrabit in eos qui prouectiore quũ ſint ætate tamen puerilibus quibuſdam ſtudiis intempeſtiuiter atque indecore detinentur. Aut in ſenes ætatis vitio deſipiſcentes, tanquam iterum in pueritiam reuolutos. Seneca, Nõ, inquit, bis pueri ſumus, vt vulgo dicitur, ſed ſemper: verum hoc intereſt, quòd maiora nos ludimus. Plato li. De re pub. 1, Οὐ μόνον ἄρ', ὡς ἔοικεν, ὁ γέρων δὶς παῖς γίγνοιτ' ἄν, ἀλλὰ καὶ ὁ μεθυσθείς. id eſt, Nõ ſolum igitur ſenex, vt videtur, bis erit puer, ſed ipſe etiam temulentus. Ariſtophanes in Nubibus,

Φαίης νομίζειν σὺ παιδὸς τοῦτο τοὔργον εἶναι
Ἐγὼ δέ γ' ἀντείποιμ' ἂν ὡς δὶς παῖδες οἱ γέροντες. id eſt,
Pueri inquies tibi videri facinus illud eſſe:
Reſpondero ipſe contra, ſenes bis eſſe pupos.

Sophocles in Peleo,

Πηλέα τὸν Αἰάκειον οἰκουρὸς μόνη
Γέροντα γὰρ νεάζοντ' αὖ ἀναπάλιν.
Πάλιν γὰρ αὖθις παῖς, ὁ γηράσκων ἀνήρ. id eſt,
Ego Peleum Aeaco ſatum, pueri in vicem,
Senem puella moderor atque tempero.
Nam iterum puer, quiſquis ſeneſcit, redditur.

Theopompus Δὶς παῖδες οἱ γέροντες, ὀρθῷ τῷ λόγῳ. id eſt, Pueros bis eſſe ſenes, rectè dicitur. Plato, Ἄρ', ὡς ἔοικε, δὶς γέρων αὖ παῖς γένοιτ'. id eſt, Similis videtur bis ſeni puer ſenex. Antiphon, Γηροτροφία προσέοικε παιδοτροφίᾳ. id eſt, Senẽ nutrire perinde eſt quaſi nutrices puerum. Lucianus in dialogo cui titulus τὰ πρὸς Κρόνον, Οὕτω γὰρ ἂν τὴν παροιμίαν ἐπαληθεύσαιμι, ἥ φησι πάλιν παῖδας τοὺς γέροντας γίγνεσθαι. id eſt, Sic enim fiet vt verum videatur adagium, quo dici ſolet, ſenes ruſũ repueraſcere. Huc pertinet quod libro De lingua Latina tertio ſcribit Varro identidem in Atellanis, haberi pupum ſenem, quod Oſci ſuapte lingua vocẽt caſnar. Nam veteres pupum, puerũ vocabant. Neque verò prouerbiũ ideo tantum eſſe dictũ, quòd ſenes ætatis culpa deſipiſcãt: verum etiam quòd omnibus modis in ſenibus iã velut exacta vita ad initiu recurrere videatur, quemadmodum ſcite dixit Ariſtoteles in problemate quodã, in quo quærit quonã pacto ſint accipienda quæ priora dicũtur ac poſteriora. Primũ enim redit albor ſimul & raritas capillitii, quorũ vtrunque pueris familiare: deinde balbuties, velut altera infantia. Præterea gingiua exarmata dentibus, aut certè perpaucis & eis vacillantibus inſtructa: quod & ipſum cum infãtibus cõmune. Quinetiã ſenibus omne corpus ad puerilẽ decreſcit modũ: conſimilis virium imbecillitas. Iam verò cibi quoque cõſimiles vtrique congruunt ætati. Poſtremò morum ineptia, leuitas animi, & hoc ipſum, nihil ſapere, in ſenibus infantiam quãdam referre videtur. Autor eſt enim in Politicis Ariſtoteles, poſt annos duodequinquaginta ingenii vigorem euaneſcere. Quapropter Euripides in Bacchis ait,

Τὸ γῆρας ὑμῶν εἰσορῶν νοῦν οὐκ ἔχον. id eſt,
Veſtram vbi ſenectam video mentis indigam.

Vnde fit vt ſenes pueris mire delectentur, quaſi ſimiles iam ad ſimilium amorem propenſi.

Sexagenarios de ponte deiicere. 37

Sexagenarios de ponte deiicere, eſt natu maiores, perinde quaſi deliros & ad omne vitæ munus inutiles, in ocium reiicere, atque ab omni functione negotiorum relegare. Inde natum, quòd olim ſexagenariis ferendorum ſuffragiorũ ius nõ erat, ætate velut à publicis muniis dimiſſa. Vel quòd olim iuuentus Romana, quo ſola ferret ſuffragia, ſenes inualidos de pontibus præcipites dederit. nam de ponte ſuffragia ferri iã cœperant. Atque ea ſententia magis probatur Siſinnio Capitoni apud Feſtum Pompeiũ, quàm vulgata illa, qua putant poſt vrbem à Gallis liberatam, ob cibatus inopiam ſexagenarios in Tyberim de põte deiici cœptos. Varro libro De vita patrum ſecundo, honeſtam cauſam religioſamque patefacit: quum in quintum gradum peruenerant, atque habebant quinquaginta annos, tum denique erant publicis negotiis liberi atque expediti, & ocioſi. Ideo in prouerbiũ quidã putant veniſſe, Sexagenarios de ponte deiici oportere, quòd

ſuffragium non ferant quod per pontem ferebatur. Nonius Marcellus, Sexagenarios per pontem mittẽdos, male dici popularitas intellexit. Macrobius Saturnaliũ libro 1, Adimere vis doctis viris, in verborum comitiis ius ſuffragandi, ac tãquam ſexagenarios maiores de ponte deiiceret. Ouidius in Faſtis,

Pars putat, vt iuuenes ferrent ſuffragia ſoli,
Pontibus infirmos præcipitaſſe ſenes.

Vnde & depontani dicuntur ſenes, iam velut emeriti, & à ciuilibus negotiis in otiũ remiſſi. Plato libro De legibus ſexto, loquens de magiſtratu τῶν νομοφυλάκων, id eſt legibus ſeruandis præfectorum, non admittit ad eum magiſtratum gerendum, minorem annis quinquaginta, nec ſinit in eo perſeuerarẽ maiorẽ ſeptuaginta. vt ſi quinquagenarius magiſtratum inierit, viginti annos eũ adminiſtret: ſin ſexagenarius, decem duntaxat. Licebit autem vti prouerbio, vel in odium ætatis, tanquam ad nihil iam vtilis, & ab omni vitæ munere relegandæ: vel ſimpliciter in eos, qui propter ætatis imbecillitatem, rude iam donati ſunt, ac ſolitorum munerum vacationem acceperunt.

Crambe bis poſita, mors. 38

Δὶς κράμβη θάνατος, id eſt, Crambe bis mors eſt. Plinius libro 20, cap 9, inter braſſicæ ſpecies, tertio loco refert & crãben. Dioſcorides lib. 2, crambes tres ſpecies facit. quarum prima, præterquam quòd aliàs ad multa remedia efficax eſt, etiam ebrietatis & crapulæ incommoda tollit, ſi crudam edas ante cœnam ex aceto: vt indicauit M. Cato. Ariſtoteles in cauſa putat eſſe, quòd quum ipſa ſit frigida, & ſuccum habeat dulcem, ac diſcutientem, fit vt vinoſos humores in aluũ detrahat, tenues humores in veſicam delabantur, ipſa in ventriculo remanens, corpus refrigeret. Atque ita humoribus vtrinque deductis, & refrigerato corpore, ceſſare crapulam. Ineſt autem peculiaris quædam vis crambæ, obſiſtendi vino, vt ſi in vineto ſeratur, vinum proueniat dilutius. Proinde apud Ægyptios & Sybaritas ſolenne erat, ante omnia ſumere cramben coctam. quibuſdam mos erat ex amethyſtino vaſculo crambes ſemẽ ante compotationem capere, quo citra periculũ ebrietatis indulgere vino poſſent. Huiuſmodi fere Athenæus libro 1, addens illud, priſcis cramben ac raphanum pro eodem habita. Vnde Theophraſtus prodidit, vitẽ etiamnũ viuam raphani odorẽ fugere. Verũ vt ad prouerbium redeamus, Suidas ſcribit illam antiquitus in conuiuiis adhiberi ſolere, verùm recoctam, adeò nauſeam adferre, vt Græcis in faſtidii prouerbium abierit. Quoties enim rem iterum atque iterum repetitam non ſine moleſtia ſignificabant, dicebant, δὶς κράμβη θάνατος, id eſt, bis crambe mors: hoc eſt, κράμβη δίεφθος, crambe recocta. Ad hoc adagii Politianus arbitratur alluſiſſe Iuuenalem, quum ſcribit in Satyra ſeptima, Crambe recocta.

Declamare doces, ô ferrea pectora Vecti,
Quum perimit ſæuos claſſis numeroſa tyrannos.
Nam quæcunque ſedens modo legerat, hæc eadem ſtans
Proferet, atque eadem cantabit verſibus iiſdem.
Occidit miſeros crambe repetita magiſtros.

Cramben repetitam appellat declamationem maximo cum tædio iterum atque iterum audiendam. Finitimum eſt illi quod alio commemorauimus loco, ὁ Διὸς Κόρινθος, id eſt, Iouis filius Corinthus. Cõtrarium illi, δὶς καὶ τρὶς τὸ καλόν. id eſt, Bis & ter, quod eſt pulchrũ. Quod enim per ſe præclarum, id vel decies repetitũ, vt inquit Horatius, placere ſolet: quod ineptum, id primo guſtu, commendatione nouitatis, vtcunque toleratur: cæterùm iteratũ, haud iam ferendum faſtidiũ adfert. Et tamen erat priſcis admodum celebris hæc herba, adeo vt nec religione careret, & ob hoc μάντις vocata. Per cãdem iurare mos erat, præſertim apud Iones, ναὶ μὰ τὴν κράμβην. vt hinc quoque faſtidii prouerbium ortum videri poſſit. Author Athenæus libro Dipnoſophiſtarum nono. Per cramben.

Ne Hercules quidem aduerſus duos. 39

Μηδ' Ἡρακλῆς πρὸς δύο, id eſt, Ne Hercules quidem aduerſus duos. hoc eſt, Nemo vſqueadeo viribus excellit, vt vnus pluribus par eſſe poſſit. Neque indecorum eſt cedere multitudini. Erit autem ſuauior metaphora, ſi ſignificabimus, neminem, quantumuis eruditum, aduerſus duos in diſputando ſufficere: aut eundem hominem pluribus negotiis ſuſtinendis non eſſe ſimul parem: aut non poſſe reſiſti precibus duorum rem eandem petentium. Poterit & aliam in formam verti prouerbium ad hunc modum, Si negant vel Herculem aduerſus duos eſſe parem, quinam ego tam imbecillis aduerſus duos Hercules ſtabo? Quanquam obiter huius vſum prouerbii in operis huius veſtibulo paucis oſtendimus. Plato libro De legibus 11, ὀρθὸν μὲν δὴ, πάλαι τε εἰρημένον, ὡς πρὸς δύο μάχεσθαι καὶ ἐναντία, χαλεπὸν, καθάπερ ἔν τε ταῖς νόσοις, πολλοῖς τε ἄλλοις. id eſt, Verũ eſt illud & iam olim prouerbio celebratum, arduum eſſe aduerſum duo eáque contraria pugnare, quemadmodum in morbis, aliiſque compluribus. Significat nobis eſſe geminã pugnam, tum aduerſus diuitias, tum aduerſus egeſtatem. Idem in Phædone vſurpauit, vbi Socrati per iocum hortanti vt Cebetem ac Simmiam confutet argumentatione, reſpondet Phædon, ἀλλὰ πρὸς δύο οὐδ' Ἡρακλῆς λέγεται οἷός τε εἶναι. id eſt, At verò contra duos ne Hercules quidem dicitur ſuffeciſſe. Eodem alluſit Catullus in carmine nuptiali, quum ait, Cõtra duo eique cõtr. pug. diff.

noli pugnare duobus.

Hæc ſententia tametſi non iiſdem verbis, aliquoties legitur apud Homerum: vt in Odyſſeæ υ,

χαλεπὸν γὰρ ἐρυκακέειν ἕνα πολλούς. id eſt,
Difficile ac durum eſt, vnum compeſcere multos. Vnus vix cõtra multos.

Telemachus ita loquitur de ſe ac procis. Item Iliados ε,

Αἰνείας δ' οὐ μεῖνε, θοός περ ἐὼν πολεμιστής,
ὡς εἶδεν δύο φῶτε παρ' ἀλλήλοισι μένοντε. id eſt,
Haud ſtetit Æneas, alioqui ſtrenuus armis,
Conſpexit ſimulatque duos conſiſtere iunctos.

Occaſionem adagii varie narrãt. Quidam aiunt Molionidas adortos aliquando Herculem ex inſidiis, atque illum hominum multitudine territum, non auſum contrà reſiſtere, ſed fuga ſaluti conſuluiſſe: idque in vulgi ſermonem abiiſſe. Vero propius eſt quod refert Suidas, Herculem, conſtituto certamine Olympiaco, fretum viribus ſuis, primum auſum certare cum duobus, & vtroſque confeciſſe. Hos aiunt fuiſſe Cteaton & Eurytum, Neptuno patre & Moliona matre prognatos. Deinde proxima Olympiade conſimili modo congreſſum fuiſſe cum duobus quibuſdam, atque ab his fuiſſe ſuperatum. Quãquam ſunt qui hos exiſtiment fuiſſe Læum & Pherandrũ, ſed qui vicerint Herculẽ, non qui victi diſceſſerint. At Plato in Euthydemo longe diuerſam ab his hiſtoriã adducit: puta, Herculẽ cum hydra pariter & cãcro quodam immani, qui è mari emerſerat, cõgreſſum, inferiorem diſceſſiſſe, atque ob id Iolai nepotis auxiliũ imploraſſe. Sed non grauabor ipſius verba ſubſcribere. In eo igitur quem dixi dialogo, Socrates cũ duobus fratribus ſophiſtis, &, vt ſunt illi, contumelioſis, diſputans: quaſi cum duobus monſtris vnus cogreſſus: quũ illi probro obiiceret Dionyſodorus quòd fugeret, neque ad interrogata reſpõderet, ad hũc modũ reſpondit, Εἰκότως γε, ἦν δ' ἐγώ. ἥττων γάρ εἰμι καὶ τοῦ ἑτέρου ὑμῶν, ὥστε πολλοῦ δέω μὴ οὐ δύο φεύγειν. πολὺ γάρ τοι εἰμὶ φαυλότερος τοῦ Ἡρακλέους, ὃς οὐχ οἷός τε ἦν τῇ τε ὕδρᾳ διαμάχεσθαι (σοφιστρίᾳ οὔσῃ, καὶ διὰ τὴν σοφίαν ἀνιείσῃ, εἰ μίαν κεφαλὴν ἀποτμηθείη τοῦ λόγου, πολλὰς ἀντὶ τῆς μιᾶς) καὶ καρκίνῳ ἑτέρῳ τινὶ σοφιστῇ, ἐκ θαλάττης ἀφιγμένῳ, νεωστὶ, μοι δοκεῖν, καταπεπλευκότι. ὃς ἐπειδὴ αὐτὸν ἐλύπει οὕτως ἐκ τοῦ ἐπ' ἀριστερὰ λέγων καὶ δάκνων, τὸν Ἰόλεων τὸν ἀδελφιδοῦν βοηθὸν ἐπεκαλέσατο, ὁ δὲ αὐτῷ ἱκανῶς ἐβοήθησεν. ὁ δ' ἐμὸς Ἰόλεως Πατροκλῆς εἰ ἔλθοι, πλέον ἂν θάτερον ποιήσειεν. id eſt, Nõ iniuria, inquam, fugio. nam quũ alterutri ſim impar, cur non fugiã amboſ? Equidẽ Hercule multo ſum imbecillior, qui tamen pugnare pariter non valuit & aduerſum hydram ſophiſticam (cui, propter ſapientiã, pro vno ſermonis capite amputato multa repullulabant) & aduerſum cancrum ſophiſtam quẽdam è mari profectũ, & nuper, vt arbitror, aduectum. A quo quum Hercules ad ſiniſtram angeretur, verbiſque acriter morderetur, nepotis ſui Iolai auxiliũ implorauit, qui abunde illi ſuccurrit. Meus autẽ Iolaus Patrocles ſi venerit, magis alteram certaminis partẽ ſuſtineret. Mordaci videlicet allegoria Socrates è fratribus ſophiſtis alterum, hydram, alterum, cãcrum nominat: ſe, Herculem: Cteſippum, Iolaum.

Vnus vir, nullus vir. 40

Εἷς ἀνὴρ, οὐδεὶς ἀνὴρ, id eſt, Vnus quidem vir, nullus eſt. Senſus eſt, nihil egregium præſtari poſſe ab vno homine, omni auxilio deſtituto. Huc pertinet quod ait Euripides in Heraclidis, μονοῦ γὰρ ἀνδρὸς ἀσθενὴς μάχη. id eſt, Nam ſolitariæ manus inualida pugna eſt. Item illud eiuſdẽ, ὁ γ' ἀνὴρ ὁ μεθ' ἐρ-

Vnus vir non cernit omnia.

id eſt, Vir vnus haud videt omnia. Poterit ad varios vſus deflecti prouerbium: vel ad iniucundam vitam, ſi non adſit conuictor amicus: vel ad iudicium haudquaquam vni committendum: vel ad ſtudium literarum, quod citra ſocium, & eiuſdem, vt aiunt, æmulum Muſæ, plane friget: vel ad quoduis denique peragendum negotium, quod citra alterius adminiculum commode confici non queat. Adagii mentionem facit Zenodotus.

Aſinus inter ſimias. 41

Ὄνος ἐν πιθήκοις, id eſt, Aſinus inter ſimias. Vbi quis incidit in homines naſutos & contumelioſos, ipſe ſtolidus, à quibus impune rideatur. Extat apud Aulum Gellium lib. 2. cap. 23, apud quem Menander comicus in fabula cui titulus Plociū, maritum de vxoris iniuria querentem inducit, his verbis, ὄνος ἐν πιθήκοις τοῦτο, τὸ λεγόμενον, τοῦτ' ἔστι δὴ τὸ. id eſt, Aſinus inter ſimias, vulgo quod aiunt, ſanè iſtud. Cōſtat autem ſimiam animal eſſe petulantiſſimum, adeo vt nō vereatur etiam leonem per laſciuiam agitare, natibus illius affixa. Quin & hodie vulgo ſimile quiddam dicunt, Noctua inter cornices, vbi ſtupidior aliquis in homines petulātes ac dicaces incidit. Nihil autē vetat quo minus generaliter vſurpetur, vbi quis in negotium incidit vehementer moleſtum, aut in infortunium aliquod vnde ſe non queat extricare.

Noctua inter cornices.

Aſinus inter apes. 42

Ὄνος ἐν μελίτταις, id eſt, Aſinus inter apes. Cōſimilem habet cum proximo ſenſum, dici ſolitum, vbi quis infœliciter incidit in homines improbos atq; importunos. Metaphora per ſe liquet. Quanquam adagium ab euentu quopiam natum videri poteſt. Meminit Suidas.

Aſinus in vnguento. 43

Ὄνος ἐν μύρῳ, id eſt, Aſinus in vnguēto. Quum deliciæ adhibentur iis quos haudquaquā decent, neque qui vel vti norunt illis, vel delectantur. Nā aſinus culmos ac fœnū mauult quam aurū, vel vnguentū: quo etiā offenditur. Locus fuerit huic adagio, ſiquando indoctus aliquis in optimos incidat authores, quos ob inſcitiā aut negligat aut etiam deprauet. Siue quum amuſo cuipiam cum eruditiſſimis viris viuere cōtigerit, quorū tamen conſuetudine neque frui nouerit, neque omnino gaudeat. Refertur à Diogeniano prouerbiū.

Neque cælum neque terrā attingit. 44

Οὔτε γῆς οὔτε οὐρανοῦ ἅπτεται, id eſt, Neque cælum neque terrā attingit. De re vehementer abſurda atque aliena, quæque nulla vicinitate pertineat ad id de quo agitur. Lucianus in Pſeudomante, ὀκτώ μοι χρησμοὺς ἔπεμψεν, οὔτε γῆς, φασιν, οὔτε οὐρανοῦ ἁπτομένους. id eſt, Octo mihi miſit oracula, ſed quæ neque cælum, vt aiunt, neque terram attingerēt. Ariſtides in Cimone leuiter alludens ad prouerbium, indicat metaphorā ſumptam ab iis qui in medio pendent aere, vtrinque liberi.

Nihil ad verſum. 45

Οὐδὲν πρὸς ἔπος, id eſt, Nihil ad carmen. De iis qui longe diſcrepant ab iis quæ propoſita ſunt. Tranſlatum videtur à ſcena, vbi hiſtrio ſaltatu geſtúque, carminis genus repræſentat. Et haud ſcio an alius fuerit qui recitaret verſus, alius qui geſticularetur. Apparet enim vnum aliquem fuiſſe recitatorem, cuius eſt illa vox in calce comœdiarum, Calliopius recēſui. Nec alioqui video quorſum pertineat quod admonet Cicero, ab hiſtrione deligi fabulam ad quam natura ſit appoſitus. quòd in prologo Comœdiæ Terentianæ, qui prologum dicit, queritur clamoſas fabulas ad ſe deferri, minus laborioſas ad alios. Quòd ſi ſaltatio parum reſpondiſſet ad numeros carminis, aiebant, οὐδὲν πρὸς ἔπος. Lucianus in Philopſeude, Οὐδὲν πρὸς ἔπος ταῦτα, φασίν, οὐδὲ περὶ τούτων ἠρόμην. id eſt, Iſta nihil ad carmē, vt dici ſolet: neq; enim de his interrogabam. Qui in choreis non reſponderet ad numerum ſaltationis, eum ἀῤῥυθμον appellabant: iſque ἀῤῥυθμεῖν dicebatur. Andreas Alciatus hoc ſeculo nō modo iuris Cæſarei, verumetiam omnium ſtudiorum decus, nec minus ſuſpiciēdus ob rarum quendam ingenii candorem, quàm ob exactam omnium liberalium diſciplinarum peritiam, libro Diſpunctionum ſuarum 2, conſentit quidem mihi in ſenſu vſuque prouerbii, cæterùm de origine nonnihil diſſentit: mauultque ab oraculis eſſe natum, quæ quondam carmine reddebātur, præſertim heroico, cuius inuentor fuerit Pythius Apollo. Græcis autem ἔπος dicitur, quòd ἕπεται τοῖς πράγμασιν οἷς χρησμοῖς. id eſt, quòd res oraculis reſpondeant. Hanc enim etymologiam adfert Euſtathius in principio Iliados Homericæ. vnde probabilius eſſe iudicat Alciatus noſter, quoties euenirent quæ promiſſis aut propoſito non quadrarent, dici ſolitū, οὐδὲν πρὸς ἔπος. Vſus eſt eo Vlpianus in Pandectis, lib. 11, Tit. de interrogatoriis actionibus, cap. 11, Quod autē ait prætor, omnino non reſpondiſſe, poſteriores ſic acceperunt, vt omnino non reſpondiſſe videatur qui ad interrogata nō reſpondit. id eſt, οὐδὲν πρὸς ἔπος. Suidas indicat nonnunquam vſurpari οὐδὲν πρὸς ἔπος, pro temere ac de nihilo, ſiue abs re. Adducit hos verſus ex poeta neſcio quo,

Οὐδὲν πρὸς ἔπος αὕτως ἀβούλως ἐκβαλῶ,
Πρὶν ἐκμάθωμαι τοῦ πράγματος ὅπως ἔχει. id eſt,
Adeóne temere & inſcienter efferam,
Prius atque rem omnem vt ſeſe habet cognouero?

Prior verſus Græcus coſtabit ſi legas, pro αὕτως, χ' οὕτως. Vſurpauit idem Ariſtophanes in Concionatricibus: quem locum retulimus prouerbio, Extra cantionem.

Nihil ad fides. 46

Οὐδὲν πρὸς τὴν χορδήν, id eſt, Nihil ad chordā. In eos quorum vita vehementer eſt inæqualis, quorúmve mores ab oratione diſſident. Lucianus De ſaltatione, ἐν μηδὲν, ὡς φασι, πρὸς τὴν χορδήν. ἄλλο μὲν γὰρ ὁ πούς, ἄλλο δὲ ὁ ῥυθμὸς λέγει. id eſt, Nihil ad chordam, vt dici ſolet. nam alia pes, alia loquitur rythmus. Idem in Meretriciis, καὶ ὅτι ὁ πρὸς τὴν κιθάραν ὁ πούς. id eſt, Et quòd pes probe reſponderet ad citharam. Plutarchus in commentario De verecundia, χαίρειν οὐ διὰ τὴν τοῦ ποδὸς πρὸς τὴν λύραν ἀμουσίαν, ὡς Πλάτων ἔλεγε, καὶ πόλεις πόλεσι καὶ φίλοι φίλοις διαφερόμενοι, ἔσχατα δρῶσί τε καὶ πάσχουσιν· ἀλλὰ διὰ τὴν περὶ τὰ νόμιμα καὶ δίκαια πλημμέλειαν. id eſt, Haudquaquam ob id quòd pes à lyra diſſentiat, ſicut ait Plato, ciuitates cum ciuitatibus, amici cum amicis conflictantes, extrema tum faciunt, tum patiuntur: ſed quòd circa leges atque æquitatem peccetur. Locus autem quem citat Plutarchus, eſt in lib. De legibus ſeptimo, ἀποδιδόντας πρόσχορδα τὰ φθέγματα τοῖς φθέγμασι· τὴν δὲ ἑτεροφωνίαν καὶ ποικιλίαν τῆς λύρας, ἄλλα μὲν μέλη τῶν χορδῶν ἱεισῶν, ἄλλα δὲ τοῦ τὴν μελῳδίαν συνθέντος ποιητοῦ, καὶ τὰ λοιπά. id eſt, Reddentes voces cum lyræ ſono concordes. Porrò vocis diſcrepantiam diuerſitatémque, quoties alios modos edunt chordæ, alios is qui cantilenam cōpoſuit. & cætera. Videtur ad hoc prouerbium alluſiſſe diuus Auguſtinus in epiſtola quadam ad Licentium, Aut ſi ego canto, inquit, tu autem ad aliam vocem ſaltas, nec ſic quidem me pœnitet. Habet enim ſuam hilaritatem ipſa cantatio, etiam quum ad eam membra non mouet, cui plena charitatis modulatione cantatur.

Formica camelus. 47

Μύρμηξ ἢ κάμηλος, id eſt, Formica camelus. De vehementer inæqualibus, & modo minimis, modo maximis. quod perinde ſit quaſi repente camelus in formicam vertatur. Lucianus in 1. epiſt. Saturn. ὡς δὲ νῦν ἔχει, μύρμηξ ἢ κάμηλος, ὡς ἡ παροιμία φησί. id eſt, Nam vt nunc viuitur à nobis, formica camelus, quemadmodum prouerbio dicitur. Loquitur de opibus inæqualiter inter mortales diſtributis, vt huic plurimū ſuperſit, huic multum deſit. Neque intempeſtiuè dicetur in eos qui ſibi non cōſtant, in vtranque partē immodici. Quod genus hominum deſcribit Euripides in Troadibus,

Τί δ' ὧδε τοὺς ἄπωθεν ὡς ἄλλους τρόπους
Μισεῖς ἄγαν καὶ φιλεῖς ἐν ᾧ τύχῃ. id eſt,
Quid ita modo hos modo in hoſce mores tranſilis?
Odiſti acerbe amáſque nimium quemlibet.

Os ſublinere. 48

Os ſublinere, pro eo quod eſt dare verba, & arte quadam illudere, reperitur aliquoties apud authores. Nonius Marcellus tractum putat à ridiculo quodam luſus genere, quo dormientibus ora pinguntur. Plaut. in Aulularia Fidei cenſebā maximam fidem eſſe. Ea ſubleuit os mihi peſſime. Idē alibi, Os mihi probe ſublitum eſt. Idem in Epid. Ego ſi adlegaſſem aliquem ad hoc negotium minus hominem quàm doctum, minuſque ad rem callidum, os ſublitum eſſet. M. Var. in Myſteriis apud Nonium, AEs defraudaſſe cauponem, bonam luto obleuiſſe, quum portitores æra induxere. Sophocles in Antigone,

Ὁρῶσι χ' οὗτοι, σοὶ δ' ὑπίλλουσι στόμα. id eſt,
Vident & hi, ſed os tibi ſublinunt.

Vergil.item in carmine Bucolico,pueros inducit per luſum, Sileni faciem mori ſucco oblinentes. -iámque videnti

Sanguineis frontem moris & tempora pingit.
Ille dolum ridens,Quò vincula nectitis? inquit.

Dare verba. 49

Dare verba,paſſim obuium eſt apud omnes authores,pro eo quod eſt fallere. Perſius quarta Satyra,

-vt mauis,da verba,& decipe neruos. Terentius,
Cui verba dare difficile eſt. Ouidius,
Verba dat omnis amans.

Idem eleganter tranſtulit ad fallendas animi curas:

Detineo ſtudiis animum,falloque labores:
Experior curis & dare verba meis.

Sed rum frequentiora tum expoſitiora ſunt exempla, quàm vt operæpretium ſit ea perſequi. Tantùm illud admonuerim, nonnihil veneris acceſſurum prouerbio, ſi longius à ſimplici detorqueatur oratione, videlicet ad fraudem impoſturámve, quæ vel citra verborum fucos peragitur. Quod genus fuerit ſiquis dicat mundum hũc dare verba ſuis cultoribus,& Alcimiſticam, quam vocant,artem,dare verba ſui ſtudioſis. &,Eũ ſibiipſi dare verba,qui ſibi pollicetur haudquaquam ſperanda.

Addere manum. 50

Illud inuſitatius quod eſt apud Plautum in Perſa, Addere manum,pro eo quod eſt ludibrio habere. Tranſlatum opinor ab iis qui manu ad aurem porrecta,motáque,quempiã irrident. Plautina verba ſunt hæc, Quid ais,crux, ſtimulorũ tritor?quomodo me hodie verſaſti? vt me in tricas coniecisti?quomodo de Perſa manus mihi addita eſt? Item in Pœnulo, Quo pacto auaræ Veneri pulchre adii manũ. Rurſum in eadem ſcena, Ego faxo poſthac dii deæque cæteri contentiores magis erunt atque auidi minus, quum ſcibũt Veneri vt addiderit leno manum. Idẽ in Aulularia,Ita illis impuris omnibus adii manum. Iterum in Caſina, Satin' lepide addita nobis manus merito? Quanquã varie ſcriptum inuenio,nunc adii, nũc addita. Mihi videtur rectius legi addidi, vt accipiamus ſumptam metaphoram ab irridentium (vt dixi)geſtu,cuius meminit Perſius,

Nec manus auriculas imitata eſt mobilis albas.

Circumtondere comam. 51

Περικείρειν τοὺς πλοκάμους, id eſt, Circumtondere comam, Græcis in prouerbio eſt,pro eo quod eſt,ludibrio habere. Nã id luſus gratia fieri ſolet ſtupidis,vt eis non ſentientibus,cæſaries circumtõdeatur. Lucian.in Miſanth. ἐκάθησο τοὺς πλοκάμους περικειρόμενος ὑπ' αὐτῶν. id eſt, Sedebas quum tibi cæſaries ab illis circumtõderetur. Vſurpat idem in Pſeudomãte.

Fucum facere. 52

Fucum facere,pro eo quod eſt impoſturam facere, & artificioſa diſſimulatione deludere,frequẽs eſt apud bonos authores. Terent.in Eunuch. Per alienas tegulas veniſſe clanculum,fucum factum mulieri. Quo loco,factum,ſupinum eſt, non participium. Quintus frater ad Ciceronem, Si eum,qui tibi promiſerit,fucum(vt dicitur) facere velle ſenſeris: vt te id audiſſe & ſcire diſſimules. Nam fucus herbæ genus,quam

Fucus. Græci φῦκος vocant,tingẽdis lanis vtile. Vnde ſimpliciter fucũ pro colore reperire licet,& fucare pro colorare. Horatius

Fucare. in Odis, -ſtercore fucatus crocodili.

Maximè ſi colorem non natiuum aut genuinum, ſed artificioſum ac velut adulterinũ ſignificemus. vt idem Horatius,

-nec amiſſos colores
Lana refert medicata fuco.

Proinde medicamentum illud, quo cuti ſuperinducto muliercu læ vitia formæ diſſimulant, quaſique perſonam aſſumunt,fucum vocant. Plautus, Vitia corporis fuco occulunt. Vt autem fucus eſt color arte additus, ita perſona facies eſt

Perſona. nõ vera,ſed appoſititia. Vnde eleganter dictum à Seneca, Vt perſonam malit quam faciem: id eſt, videri malit quàm eſſe. Lucretius item lib.3,

Nam veræ voces tum demum pectore ab imo
Eliciuntur,& eripitur perſona,manet res.

Cor.Tacit. in dialogo De orator. Ita nec præceptor deerat optimus quidem & electiſſimus, qui faciem eloquentiæ non

Perſonati. imaginẽ præſtaret. Itaque perſonatos dicimus, qui aliud præ

Offucia. ſe ferunt quàm ſint. Quin & offucias vocãt, inania quædam rerum ſimulachra, quæ veluti præſtigiis quibuſdam, oculis inſtientium imponunt. Græci ſimplici verbo φυκίζειν vocant,& φυκώματα huiuſmodi impoſturam, φυκάς fuci artifi- *Φῦκος.*

ficem. Qui ſcripſit etymologicum Græcum,author inſyncerus & impurus,vocem deductam exiſtimat παρὰ τὴν φόβην, quæ Græcis coma dicitur appoſititia, Latini galericulum ap- *Galericulum.*

pellãt. Quin & colorem pro fuco vſurpauit Iulianus,citante *Color.*

Vlpiano lib.Pand.14.Tit.Ad ſenat.conſul.Maced.cap.9. Sed Iulianus(inquit)adiicit,ſi color quæſitus ſit, vt filiuſfamilias qui mutuam pecuniam accepturus erat,fideiuberet. Quin & rhetores,probabilem rationem quam ad defenſionem commenti ſunt,colorem appellant. Iuuenalis,

Dic aliquem nobis,dic Quintiliane colorem.

Et hærente ſummo rhetore, vxor deprehenſa impudentiſſimo colore ſe tuetur, -conuenerat olim

Vt faceres tu quod velles,nec non ego poſſem
Indulgere mihi.

Album calculũ addere,& ſimiles figuræ. 53

Λευκὴν ψῆφον προσθεῖναι, id eſt, Album calculũ addere, pro approbare,ſubinde legimus apud doctos. Inde ſumptũ,quòd antiquitus miſſis in vrnam calculis, ita ferebantur à iudicibus ſententiæ,vt albis abſoluerent,nigris damnarent. Qui ſi forte fortuna fuiſſent æquales,tamen liberabatur reus. Eiuſq. rei cauſam Ariſtoteles copioſiſſimè reddit in problematibus. De calculorum more meminit Ouidius Metam.lib.15,

Mos erat antiquis,niueis atriſque lapillis,
His damnare reos,illis abſoluere culpa.
Tunc quoque ſic lata eſt ſententia triſtis,& omnis
Calculus immitem dimittitur ater in vrnam.
Quæ ſimul effudit numerandos verſa lapillos,
Omnibus è nigro color eſt mutatus in album.

Plin.Iunior in epiſtola quadam, Nam quo magis intendam limam tuam,confitebor & ipſum me,& contubernales ab editione non abhorrere: ſi modo tu fortaſſe errori noſtro album calculum adieceris. Id eſt, ſi noſtrum hũc errorem tuo iudicio comprobaris. Lucianus in Apolog. οὐκ ἐν μικρῷ θήσομαι τὴν λευκὴν παρὰ σοῦ καὶ πλήρη μοι ἐνεγκεῖν. id eſt, Haud paruo æſtimãs ſi mihi contingat,albũ abs te plenumque ſuffragiũ auferre. Plato li.De leg 2, οὐκ ἂν ἐγὼ θείμην ταύτην ψῆφον. id eſt, Haud poſuerim hũc calculũ. Huc adſcribendũ quod Alcibiades,nolens ſeſe iudicum permittere ſentẽtiis, ait, Ne matri quidem confidere velle,ſed etiã hanc in eiuſmodi periculo ſuſpectã habiturũ,ne nigrũ calculum pro albo ſubiiceret. Ariſtides in Pericle, ſimplici verbo dixit ἐπιψηφίζειν, *Ἐπιψηφίζειν.*

pro cõprobare, eámque vocẽ tanquam Platonicã vſurpat.

Creta notare. Carbone notare. 54

Ad hanc formã pertinẽt & illa,Creta notare,pro eo quod eſt approbare:& Carbone notare,quod eſt dãnare. propterea quod Pythagoras aiebat, id quod eſſet colore cãdido,ad

boni naturã pertinere:quod atro,mali. Vnde & felicia,alba di- *Alba pro felicibus.*

cimus:infames,nigros. M.Tullius in actione pro Cecinna de

teſte Sexto Clodio Phormione,Nec min' niger,inquit, nec *Niger.*

minus cõfidens, quàm ille Terentianus Phormio. Et Horat.

Hic niger eſt, hunc tu Romane caueto.
Idem in Sermonibus,
-ſani,an creta,an carbone notandi?

Quem imitatus Perſius,ait in quinta Satyra:

Quæque ſequenda forent,& quæ vitanda viciſſim:
Illa prius creta,mox hæc carbone notaſti.
Rurſum Horatius in Odis,
Creſſa ne careat pulchra dies nota.

Candidum calculum Creſſam notam appellat, qua veteres, *Creſſa nota.*

dies fortunatos ſignare conſueuerunt. Tametſi ſunt qui hoc loco pro Creſſa legunt Threſſa:quòd hic mos fuiſſe perhibe

tur Thracibus. Ad hanc formã pertinet etiam illud, Vnio *Vnione ſignare.*

ne ſignare, quod ſæpius apud authores eſt, pro eo quod eſt inter felicia proſperáque numerare. Ductum à veterũ ſuperſtitione, qui vnũquenque anni diẽ, miſſis totidem in vrnã, aut (vt apud Scythas) in pharetram,calculis,ſignabãt quem arbitrabantur proſperum abiiſſe,candido calculo, aut creta: quem egregie felicem, vnione: contra, quem inauſpicatum, nigro lapillo notabant. Perſius,

Hunc Macrine diem numera meliore lapillo.

Huius ſuperſtitionis meminit Plinius libro 7.cap.40, Vana inquiens,mortalitas, & ad circunſcribendam ſeipſam ingenioſa,computat more Thraciæ gẽtis,quæ calculos colore di-

ſtinct

ſtinctos, pro experimento cuiuſque diei in vrna cõdit, ac ſupremo die ſeparatos dinumerat, atque ita de vnoquoq; pronunciat. Quid quòd iſte calculi candore illo laudatus dies originẽ mali habuit? Hactenus Plinius. Plutarchus in vita Periclis hiſtoriam refert ab his non abhorrentem, quam fortaſſis non ab re fuerit hic ipſius verbis adſcribere, Εἰς ὀκτὼ μέρη διελὼν τὸ πᾶν πλῆθος, ἀπεκλήρου, καὶ τῷ λαβόντι τὸν λευκὸν κύαμον, εὐωχεῖσθαι καὶ σχολάζειν παρεῖχε, τῶν ἄλλων μαχομένων. διὸ καί φασι τοὺς ἐν εὐπαθείαις γενομένους, λευκὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἀπὸ τοῦ λευκοῦ κυάμου, προσαγορεύειν. id eſt, Vniuerſam multitudinem partitus in octo partes, ſortibus vtebatur: & cui contigiſſet alba faba, huic, cæteris pugnãtibus, permittebat in conuiuiis atque otio agere. quapropter etiã aiunt eos, quibus res aliquæ ſuauiter ſuccedunt, eum diem album vocare, nimirum ab alba faba. Ad hanc viciniam pertinet, quòd quæ præcipua ſunt, ea melioris notæ eſſe dicimus. veluti quum M. Tull. alicui ſalutem dici iubet de nota meliore. Triſtem notam dixit Liuius Decad. 1. lib. 4, Poſthumius nulla triſti nota eſt inſignitus. id eſt, nulla crudelitatis infamia aſperſus.

Albus dies. Alba faba.

Nota melior, & triſtis.

Calculum reducere. 55

Calculum reducere, eſt mutare factum cuius te pœniteat. aut vertere conſilium rei non ſatis commode inſtitutæ. Nonius citat Ciceronem in Hortenſio, Itaque tibi cõcedo, quod in duodecim ſcrupis olim, vt calculũ reducas, ſi te alicuius dati pœniteat. Trãſlatum apparet aut à ratiocinantibus, aut (quod eſt vero propius) à ludo laterũculario. In ſumma, prouerbii ſpeciem habent quæcunque à calculis finguntur metaphoræ. Vt, ad calculos vocare, pro eo quod eſt, rationẽ inire & æſtimare. M. Tullius dialogo De amicitia, Hoc quidem eſt nimis exigue, & exiliter ad calculos vocare amicitiam, vt par ſit ratio datorum & acceptorum. Valerius Maximus lib. 4, capite de liberalitate, Si ad calculos reuocetur, paruũ, vtpote ſeptem iugeribus, & hoc in Pupinia abditis, redactum: ſin animo prærogantis, omni pecunia maius. Et Ad calculos reuerti, eſt redire ad rationem, ac reſpectum, conſiliumque. Cicero ad Atticum, Quare nunc ſaltem ad illos calculos reuertamur, quos tum abiecimus: vt non ſolùm glorioſis conſiliis vtamur, ſed etiã paulo ſalubrioribus. Et in epiſtolis Plinianis, Mouere calculos, pro eo quod eſt proponere rationes. Et ponere, inquit, in vtraque parte calculos. id eſt, vtrinque rationes expendere. Et, Hic calculus accedat. id eſt, hoc momenti adiungatur. Neque quicquam prohibet eadem ratione dici, Decedere calculum, & Detrahere calculum.

Ad calculos vocare.

Ad calculos reuerti.

Mouere calculos.

Calculos in vtr. parte ponere.

Θ præfigere. 56

Theta præfigere, pro damnare. Perſius,

Et potis es vitio nigrum præfigere theta.

Auſonius in pædagogum liguritorem, carmine choliãbico,

Miſelle doctor, ω tibi ſit obſcœno,
Tuũmque nomen theta ſectilis ſignet.

Sunt qui hoc ad figuram Græcanicæ literæ referant, quòd ea cordis humani trãſfixi ſpeciem quodammodo repræſentet. Nam neſcio an debeamus Iſidoro credere, qui 1. Etymolog. lib. ſcribit, ita militari more ſolere fieri, vt cæſi Θ, ſalui T ſignarentur. Certe de hoc ſigno T fit mentio etiam in Apocalypſi, quæ beati Iohannis Euãgeliſtæ nomine legitur. Sed vero ſimilius quod ſcribit Aſconius Pædianus, olim in iudiciis ſortes, quæ mittebantur in vrnam, triplicem notam habere ſolere: ac Θ quidem damnationis fuiſſe ſymbolũ, T abſolutionis, A ampliationis. id eſt quoties ſignificabãt ſibi parum adhuc liquere, ac denuo cauſam agi oportere.

Stellis ſignare. Obelo notare. 57

Ἄστροις σημειοῦσθαι, ἢ Ἄστροις τεκμαίρεσθαι, id eſt, Stellis notare. Euſtathius in ε Odyſſeæ librum, admonet dictum de iis qui longam ac deſertã viam peragunt: adeo vt neceſſum habeãt regionum ſitum ſtellarum obſeruatione ſignare. Ductã autem eſſe metaphoram à nauigantibus, qui quũ euſque prouecti ſunt à terra, vt iam cælum vndique & vndique põtus, ſtellarum indicio curſum moderari ſolent, maxime Cynoſuræ & Helices, teſte Arato ἐν φαινομένοις,

Οἱ τὴν μὲν κυνόσουραν ἐπίκλησιν καλέουσι,
Τὴν δ' ἑτέρην, ἑλίκην. ἑλίκῃ γε μὲν ἄνδρες ἀχαιοὶ
Εἰν ἁλὶ τεκμαίρονται, ἵνα χρὴ νῆας ἀγινεῖν·
Τῇ δ' ἄρα φοίνικες πίσυνοι περόωσι θάλασσαν.
Ἀλλ' ἡ μὲν, καθαρὴ καὶ ἐπιφράσσασθαι ἑτοίμη,
Πολλὴ φαινομένη ἑλίκη πρώτης ἀπὸ νυκτός·
Ἡ δ' ἑτέρη, ὀλίγη μὲν, ἀτὰρ ναύτῃσιν ἀρείων·
Μειοτέρῃ γὰρ πᾶσα περιστρέφεται στροφάλιγγι·
Τῇ καὶ σιδόνιοι ἰθύντατα ναυτίλλονται.

Quorum carminum interpretationem adſcribam ex Germanici Cæſaris interpretatione,

Hic Iouis altrices Helice Cynoſuráque fulgent.
Dat Grais Helice curſus maioribus aſtris,
Phœnicas Cynoſura regit: ſed candida tota,
Et liquido ſplendore Helice: nitet haud prius vlla,
Quum ſol Oceano fulgentia condidit ora,
Stella micat cælo ſeptem quæ Creſia flammis.
Certior eſt Cynoſura tamen ſulcantibus æquor,
Quippe breuis totam fido ſe cardine vertit,
Sidoniámque ratem nunquam ſpectata fefellit.

Et Aratum imitatus Ouidius, lib. de Triſtibus 4,

Magna minorque feræ, quarum regis altera Graias,
Altera Sidonias, vtraque ſicca, rateis.

Idem indicat Vergilius in quinto, de Palinuro loquens,

Talia dicta dabat, clauúmque affixus & hærens,
Nunquam amittebat, oculóſque ſub aſtra tenebat.

Idem alibi,

Cuncta notat tacito labentia ſydera cælo.

Conſimiliter Homerus, cum alias, tum Odyſſeæ lib. 5,

Αὐτὰρ ὁ πηδαλίῳ ἰθύνετο τεχνηέντως,
Ἥμενος, οὐδέ οἱ ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισιν ἔπιπτε,
Πληϊάδας τ' ἐσορῶντι καὶ ὀψὲ δύοντα βοώτην,
Ἄρκτον θ', ἣν καὶ ἄμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν,
Ἥ τ' αὐτοῦ στρέφεται καί τ' ὠρίωνα δοκεύει,
Οἴη δ' ἄμμορός ἐστι λοετρῶν ὠκεανοῖο. id eſt,

Ille quidem nauim arte regens, clauo aſſidet hærens,
Nec ſinit illapſo torpeſcere lumina ſomno,
Pleiadas, ſeroque recondentem ora Booten
Suſpectans, vrſámque, alio cognomine plauſtrum,
Quæ fixa vſque loco ſe circunflectit eodem,
Et nunquam Oceani liquidis aſpergitur vndis.

Vnde ἄστροις σημειοῦσθαι τὴν ὁδὸν videntur ii qui notulis quibuſdam & coniecturis arte deprehenſis, rem alioqui peruestigatu difficilem inquirunt aut aſſequuntur: aut qui ſignis quibuſdam multo antè colligunt quid ſit euẽturum. Poſtea deflexũ eſt vt ſtellas prænotare dicãtur qui quippiam velut animaduertẽdum inſigniunt. Cui diuerſum ὀβελίζειν, id eſt, veru prænotato quaſi iugulare ac damnare. Tranſlatũ ab Ariſtarcho, qui Homeri carmina in corpus redegit atque in libros digeſſit, verſus nothos, hoc eſt adulterinos & ſubditítios, qui nõ viderentur ſapere venam illam Homericã, ὀβελίσκοις, id eſt minutis verubus, prænotatis damnans: cõtrà, qui viderentur inſignes ac genuini, ἀστερίσκοις, id eſt ſtellulis, illuſtrans. Quem morẽ ſequutus eſt & Origenes, & diuus Hieronymus in Literis diuinis. Quin hoc ipſum Ariſtarchi cognomen in prouerbium abiit, quòd is eum damnandi notulis probandique morẽ excogitarit. M. Tullius Attico, Totum hũc locum, quem in ariſtocratia ego varie meis orationibus, quarum tu Ariſtarchus es, ſoleo pingere, de flãma, de ferro (noſti illas ληκύθους) valde grauiter pertexuit. Atticũ vocat ſuarum orationum Ariſtarchum, id eſt cenſorẽ & emendatorem: quòd illi mos fuerit, ſiquæ parum probaſſet in ſcriptis Ciceronis, ea ceris rubris notare. Quod quidem alibi declarat idem M. Tullius, lib. ad Att. 16, Quæ mihi florentia viſa ſunt tuo iudicio. cerulas enim tuas miniatulas illas extimeſcebam. Idem ad Dolabellam, Profert alter, opinor, duobus verſiculis expẽſum: alter Ariſtarchus hos ὀβελίζει. Ego, tanquam criticus antiquus, iudicaturus ſum. Item M. Varro de ling. Lat. Ariſtarchos appellat criticos grammaticos, qui de libris iudicant. Et Horatius, Fiet Ariſtarchus. id eſt caſtigator & expenſor alieni ſcripti. Et D. Hieronymus ſubinde quempiam, ſui temporis Ariſtarchum vocat, quòd arbitrio ſuo alia damnaret, alia probaret.

ὀβελίζειν. Veru ſignare.

Ariſtarchus.

Cerulæ miniatulæ.

Notari vngui, & ſimilia. 58

Ad eandem formam pertinent hæc quoque, Notare vngui: quòd ſoleat vngui ſignum apponi, vbi quid parum placet. Horatius dixit, Trãſuerſo calamo ſignum apponere, pro eo quod eſt damnare. In eundem ſenſum, Cenſoria virgula legitur identidem apud D. Hieronymum, pro caſtigandi notandique authoritate. Item apud Quintilianum lib. Inſtit. 1, Qua quidem ita ſunt ſeuere vſi veteres grammatici, vt non

Tranſu. cal. ſig. apponere. Cenſoria virgula.

verſus modò cēſoria quadā virgula notare.&c. A Cenſoribus Romanis traductum, quorum partes erant notare ſiquid in moribus ciuitatis dignum emendatione iudicaſſent, ac mulctam dicere. Eodē pertinent ſpongia, lima, cælum, quæ in emendationis prouerbium abierunt. Spongia deletur quod non placet: lima detrahitur atque expolitur quod redūdat, quódque incultum eſt. Cælo deformatur item ac fingitur id quod eſt rudius. Proinde in ſpongiā incubuiſſe dixit Auguſtus Aiacem ſuum, quem deleuerat. Et climata dicuntur expolita. Et ſculpturam orationis, cultum dicunt.

Spongia, Lima, Cælum, prou.

Limā addere.

Sculptura orationis.

Stylum vertere. 59

Stylū vertere, eſt mutare quod ſcripſeris. Horatius in Sermonibus, Sæpe ſtylum vertas.

Antiquitus in tabellis ceratis ſcriptitabant ſtylo graphiario, cuius altera parte, nimirum acuta, per æquor cereum ducta, literas exarabant, altera latiore ruſum obliterabāt quod exaraſſent. Hieronymus aduerſus Rufinum, Quandiu non renuebam laudationē tuam, ſequebaris vt magiſtrum, fratrem & collegā vocabas, & catholicū in omnibus fatebaris. Poſtquam verò non agnoui laudes tuas, & me indignum tāti viri præconio iudicaui, vertis ſtylum, & omnia laudata prius, vituperas, de eodem ore & dulce proferens & amarū. Hieronymus imitatus eſt Ciceronem, qui Verrinarū actionum 4. ſcribit in hunc modum, Timuit aliquando & cōmotus eſt: vertit ſtylum in tabulis ſuis: quo facto cauſam omnem euertit ſuam. Inuenitur & ſtylum infigere, & ſtylo appetere, pro eo quod eſt ſcriptis inſectari atque inuehi.

Stylo appetere.

Punctis omnibus.

Omne tulit punctū. Omniū calculis. 60

Omne tulit punctum, & cunctorum calculis, legimus pro eo quod eſt omnium ſententia & comprobatione. Quorum prius tranſlatum eſt à conſuetudine comitiorum, vbi tabella circunferri conſueuit, in qua puncto appoſito ſignificabāt cui candidatorū ſuffragarentur: poſterius à iudiciorum ſortibus, de quibus paulo ſuperius meminimus. Horatius,

Omne tulit punctum qui miſcuit vtile dulci.

Nam qui iucunda modò ſcribunt, iis dūtaxat placent qui voluptatem appetunt: contrà qui vtilia, ab iis tātùm probātur quibus vtilitas quæritur. At qui voluptatē cū vtilitate coniunxit, is omniū ſuffragio laudabitur. Idem in epiſtolis,

Diſcedo Alcæus puncto illius. ille meo quis?
Quis niſi Callimachus?

Item in Epigrāmate choliambico, quod refertur à Porphyrione,
Ciconiarum Rufus iſte conditor,
Hic eſt duobus elegantior Plancis:
Suffragiorum puncta non tulit ſeptem.

Ariſtides in Themiſtocle, ἡ κοινὴ ψῆφος Ἑλλήνων. id eſt, qui eſt communis Græcorum calculus, dixit pro eo quod erat, totius Græciæ cōſenſus. Cicero libro Tuſc. quæſt. 1, Quæ flamma eſt per quam non cucurrerunt, qui hæc olim punctis ſingulis colligebāt? Agit autē de magiſtratibus qui ſingulorum ciuium ſuffragiis mandabantur. Apuleius Aſini ſui libro 6, Certè calculo cunctorum vtcūque mors ei fuerat deſtinata. id eſt, omnium ſuffragiis ſeptentiiſque.

Punctis ſingulis.

Cumani ſerò ſapiunt. 61

Ὀψὲ αἰσθάνονται οἱ Κυμαῖοι, id eſt, Serò ſapiunt Cumani. Id adagium refertur à Strabone Geographiæ libro 13: putátque eos vulgò malè audiſſe tāquam ſtupidos atque inſulſos, ob hanc cauſam quòd ducentis annis portus vectigalia exegerint hoc nomine vt vrbem ædificarēt, quæ dare tamen non deſierunt quum iam vrbs eſſet extructa. Adiicit & aliam fabulā, Cumanos publica pecunia mutuo accepta, porticus cōſtruxiſſe: deinde quum pecuniā eam ad diem præſcriptum non reddidiſſent, à deambulatione fuiſſe prohibitos. Aliquāto pòſt quū ingēs eſſet pluuia, creditores ludibrii cauſa præconem miſiſſe, qui publicarent edictum, vti Cumani porticus ſubirēt. Atque ita voce præconis admonitos ſubiſſe: inde natum adagium, Serò ſapere Cumanos, qui nonniſi moniti ſenſerint defugiēdam eſſe pluuiam. Notat & Stephanus, Cumam ac Leſbum malè vulgò audiſſe ſtupiditatis nomine. Prouerbium autē nō ſentit de Cuma Italiæ, ſed Æolidis, quæ eadem dicta fuiſſet Amazonium & Phriconitis, aut (vt Herodotus libro primo) Phriconis. Simillimum illi, Serò ſapiūt Phryges. Nihil enim vetat quominus dicatur & in illos qui non niſi ſuo malo docti, parent rectè monentibus.

Serò ſapiunt Phryges.

Mala attrahens ad ſeſe, vt Cæcias nubes. 62

Καὶ ἐφ' αὑτὸν ἕλκων ὥσπερ καικίας νέφος, id eſt, Sic mala ſibiipſi, vt Cæcias nubem, attrahēs. Verſus eſt ſenarius, prouerbio celebratus in eos qui ſibiipſis litium ac negotiorum materiam pariūt accerſuntque. Ducta ſimilitudine ab eius venti natura cui nomē Cæcias: quem Plinius media inter Aquilonem & exortum regione flare ſcribit, & vnum contra aliorum Septentrionalium ventorum naturam, nubes nō pellere, ſed attrahere. Quin ipſius adſcribam verba, Vētorum, inquit, etiam frigidiſſimi ſunt quos à Septentrione diximus ſpirare. Vicinus his Corus. Hi & reliquos compeſcunt, & imbres abigunt. Humidi Auſter & Africus, & præcipue Auſter Italiæ. Narrant & in Ponto Cæciam in ſe trahere nubes. Hactenus Plinius. Ariſtoteles libro De mūdo putat Cæciam circa ortus æſtiuos flare, additque hunc à nonnullis eundē haberi cum illo quē alii ἀπαρκτίας nominant, flátque proximus Argeſtæ. Quid autē in cauſa ſit vt hic vētus nubes nō more reliquorum à ſe propellat, ſed ad ſe vocet, Ariſtoteles in Meteorologicis conatur oſtēdere. Vel quòd alius, inquit, ventus reflet aduerſus eodem tempore: vel quòd hic è ſublimi cæli parte ſpirans, puta Orientali, non tranſuerſus per terram feratur, ſed recuruata linea, propter reflexū, vnde exortus eſt, eò recurrit: atque ita fit vt nubes ad ſeſe cogat. Vnde idem in lib. De mundo, Cæciam inter eos ventos numerat qui ἀνακάμψιοι, id eſt reſupinati flatus vocantur. In Problematis autem ſectione 26, duas huiuſce rei cauſas reddit. Alterā hāc eſſe putat, quòd eodem tēpore reflet alius ventus Cæciæ contrarius. Altera nō diſſonat ab iis quæ retuli: nempe Cæciam ſpirare ab eminentiore cæli regione, nimirum ab ea quæ vergit ad Orientē: hanc autem eſſe editiorē quàm occiduā, colligit ex magnitudine & altitudine maris Occidētalis. Itaque fieri vt Cæcias occiduā regionē aduerſus inuadēs, nubes cōtrahat, eáſque ſuo in ſe reflexu ad ſe trahat. Huius rei mētionem facit & Plutarchus in vita Sertorii, ſcribens, hunc ducē, animaduerſa Cæciæ natura, qui tum fortè flabat, Caracitanos (aut, vt, Græci codices habēt, Characitanos) hoſtes ad deditionem coegiſſe ad hunc modum. E regione ſpeluncarum, in quibus illi ſe continebant, obiecit aggeres cinericios. Quibus incurſatione equitum concitatis, Cæcias tātum pulueris in fauces ſpeluncarum deuexit, vt quum ferre non poſſent, ſeſe Sertorio in manus darent. Refertur adagium ab Aulo Gellio, lib. 2. cap. 22, idque ex Ariſtotele. Refertur & à Theophraſto, lib De natura ventorum. Sed ab hoc atque item ab Ariſtotele refertur: vt videatur etiam in bonam partem dici poſſe. Ait enim, ἕλκων ἐφ' αὑτὸν τὰ χρήματα ὥσπερ ὁ καικίας νέφη. id eſt, Attrahēs ad ſeſe diuitias, vt Cæcias nubes. Plutarchus in commentario cui titulus, Quo pacto quis poſſit ab inimicis iuuari, ὡς γὰρ ὁ καικίας τὰ νέφη, οὕτως ὁ φαῦλος βίος ἐφ' αὑτὸν ἕλκει τὰς λοιδορίας. id eſt, Quemadmodum enim Cæcias nubes, itidem improba vita probra ad ſeſe trahit. Vſurpat idem in bonam partem in Præceptis politicis. Vnde de re quauis dici poſſe videtur in vtramlibet partem. vt, Hic ad ſeſe eruditorum hominū gregem attrahit, perinde vt Cæcias nubes. Hic vndique pecunias attrahit ad ſeſe, quemadmodū Cæcias nubes. Hunc omnes bonæ fœlicitates non aliter ſequuntur quàm Cæciam nubes. Nuſquā abſunt iurgia, vbicunque hic adeſt: neque enim ſecus ad ſeſe lites attrahit quàm Cæcias nubes. Conſimiliter ad rem referri poteſt: Res eſt tumultuoſa, ambitio: quippe inuidiam, ſimultatem, profuſionem atque id genus alia incommoda non aliter attrahit ad ſeſe quàm Cæcias nubes. Modeſtia cunctorum hominum beneuolentiam allicit ad ſeſe, itidem vt Cæcias nubes.

Oleum in auricula ferre. 63

Oleum in auricula ferre, eſt apud Martialem. Quo loco mihi non ſatiſfacit interpres Domitius Calderinus, vir alioqui probè doctus. nam poeta taxare videtur hominem rigida ſupináque aure, id quod etiam Græci notant, ἄνω οὖς ἔχων, ἀντὶ τοῦ ἄνω τὸ οὖς ἔχων. id eſt, Sublimē & ſupinam aurem habens. Carmen Martialis eſt huiuſmodi,

Narratur quidam bellè dixiſſe Marulle,
Qui te ferre oleum dixit in auricula.

Porrò vt in Problematibus ſcripſit Ariſtoteles, aures aqua infuſa offenduntur, oleo non item. Quin ſi fortè aqua in aurē inciderit, oleo infuſo medemur, dum lubrica facta aure, aqua defluit. Proinde & vrinatores oleum auribus inſtillare

conſueuerunt, quo minus aqua lædantur. Hinc itaque videtur natum adagium, nempe à geſtu eorũ quibus eſt aliquid liquoris infuſum, quod ne effluat, aurem ſupinant, quaſi auerſantes ac faſtidientes audire. Neque tamen negauerim poſſe referri ad aſſentatores, qui velut oleum in aurẽ inſtillant, dum iucunda loquuntur magis quàm ſalutaria. Cui diuerſum eſt illud Perſianum,

Auriculas teneras mordaci radere vero.

Oleum vendere. Huc igitur pertinebit & illud Euãgelicum de venditoribus olei. Verùm cui placet hic ſenſus poſterior, in auriculam, accuſandi caſu, legat oportet. Quod quoniã & prouerbii ſpeciem præ ſe gerit, & vulgò iactatum Martialis indicat, non exiſtimaui prætereundum.

Quid ſi cælum ruat? 64

Τί εἰ ὁ οὐρανὸς ἐμπέσοι, id eſt, Quid ſi cælũ ruat? Ironia prouerbialis in eos qui tutiſſimis etiam in rebus ridiculè timẽt. Hoc vnde manarit, Ariſtoteles indicat libro *τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ* quinto ſcribẽs, priſcis illis & rudibus mortalibus perſuaſum fuiſſe, cælum hoc, quod videbant imminere, Atlanticis humeris ſuſtineri, quòd ſi ille ſe ſubduxiſſet, fore vtè ſublimi in terram decideret. Idque non ſolùm poetarum figmentis fuiſſe proditum, verumetiam à phyſicis nonnullis adfirmatum. Plutarchus in libello De facie quæ apparet in orbe lunæ, citat Phenacem quendam, qui metuerit ne luna decideret in terram, quique commiſeratus ſit vitam eorum qui lunæ forẽt ſubiecti: cuiuſmodi ſunt Aethiopes & Taprobani, ſi tantum pondus in eos rueret: idem veritus de terra calóque, niſi columnis Atlanticis fulcirentur. Theognis,

Ἔν μοι ἔπειτα πέσοι μέγας οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερθεν
Χάλκεος, ἀνθρώπων δεῖμα παλαιγενέων. id eſt,
Deinde meo vaſtus capiti illabatur Olympus
Ferreus: antiqui quod metuere viri.

Terentius *ἐν ἑαυτὸν τιμωρουμένῳ*, Quid ſi redeo ad illos qui aiunt, Quid ſi nunc cælum ruat? Alluſit huc Horat. in Odis,

Si fractus illabatur orbis,
Impauidum ferient ruinæ.

Vmbram ſuam metuere. 65

Τὴν αὑτοῦ σκιὰν φοβεῖσθαι, id eſt, Suam ipſius vmbram metuere dicuntur qui pueriliter trepidant vbi nihil omnino ſit periculi. Tranſlatum vel ab iis qui fortè conſpecta corporis ſui vmbrã, ſubitò expaueſcunt: vel à melancholicis quibuſdam, qui, authore Ariſtotele, propter oculorum imbecillos ſpiritus, in aere proximo veluti ſuam quandam imaginem contemplantes, arbitrantur ſeſe ſuos videre manes. Socrates in Phædone Platonis, Tu verò tuam, quemadmodũ dici ſolet, metuens vmbram. id eſt, tibi ipſi diffiſus. Qu. ad Ciceronẽ de cõſulatu petendo, Alter verò, quo, dii boni, ſplendore eſt? Primùm nobilitate eadem qua Catilina. num maiore? Nõ: ſed virtute. Quamobrem qui manium vmbrã ſuam metuit, hunc negliges quidem. Quanquã is locus non vno modo erat deprauatus in codicibus. Plutarchus Sympoſiacorum Problematũ decade ſeptima, *τὸ δὲ τῆς σκιᾶς ἀναινόμενος ὄνομα καὶ δυσχεραίνων, αὐτὸς ὄντως σκιὰν δόξει φοβεῖσθαι*. id eſt, Qui vmbræ nomen refugiat ac moleſtè ferat, is verè vmbram videbitur formidare. Agit autem de vmbris ita vocatis, qui nõ ipſi vocati à cõuiuatore, ſed vocatũ ſequentes, adeunt conuiuium,

Locus Q. Ciceronis.

Vel muſcas metuit præteruolitantes. 66

Prouerbialis eſſe videtur hyperbole, quã refert Ariſtoteles ſeptimo De repub. libro, *οἷον δεδιὼς μὲν τὰς παραπετομένας μυίας*. id eſt, Qui muſcas (inquiens) etiã præteruolitantes metuat. id eſt, quãuis friuola de cauſa. Idem ſimilẽ quandam cõmemorat in Moral. 7, loquens de iis qui vſqueadeo natura ſunt timidi vt etiã ſi ſorex obſtrepat, protinus expaueſcant.

Funem abrumpere nimium tendendo. 67

Ἀπορραγήσεται τεινόμενον τὸ καλῴδιον, id eſt, Abrũpetur tenſus funiculus. In eos dici ſolitũ qui dum extrema experiuntur, alienant à ſe eos cum quibus agunt: & vniuerſæ rei iacturam faciũt, dum plus ſatis attenti ſunt ad lucrũ. Lucianus in dialogo quodã, matrẽ lenam facit obiurgantẽ filiam, quòd amatorem in conuiuio nimis peruicaciter contempſerit: periculum autem eſſe ne præter modum exacerbatus atque irritatus iuuenis, amorem pariter & commodum aliò cõuertat. *καὶ ὅρα*, inquit, *μὴ κατὰ τὴν παροιμίαν ἀπορρήξωμεν πάνυ τείνουσαι τὸ καλῴδιον*. id eſt, Ac vide ne, iuxta prouerbium, abrumpamus, dum nimium tendimus, funiculum. Pindarus apud Plutarchum, *καὶ νόσων τὸ τῶν δυσφόρων χαλάσαι μεριμνᾶν*. id eſt, Atque intolerabilium curarũ funiculum ſoluenti. Quanquam hoc ab adagio nonnihil eſt diuerſum, magiſque congruit cũ illo quod eſt apud Senecam in epiſtolis ad Lucilium, de explicãda catena negotiorum, atque adeo abrumpenda, ſi nequeat explicari. Prouerbium generaliter trahi poterit ad quemlibet conatum immodicum, & ob id in malũ aliquod erumpentem. Huic finitimum eſt illud Hebræorum, haudquaquã inſcitè neque inuenuſtè dictum prouerbium, Qui nimium emungit fortiter, elicit ſanguinem. Nec abhorret Mimus ille Publianus, Furor fit læſa ſæpius patientia. Atque alter huic confimilis, eiuſdem, opinor: etiamſi Senecæ nomine fertur,

Funiculus curarum.

Emungens acrius, elicit ſanguinem.

Furor fit læſa ſæp. pat.

Bonus animus læſus, grauius multo iraſcitur.

In matellam immeiere. 68

Εἰς τὴν ἀμίδα ἐνουρεῖν, id eſt, In matellã immeiere. Quum ſordidè tractantur, aut ad munus aliquod parum honeſtum adhibentur ii qui non indigni videantur, vtpote ipſi ſordidi atque inhoneſti, quaſique ad contumelias ferendas facti. Lucianus de mercede ſeruiẽtibus, *Οὐδὲν οὖν οὔτ' αὐτοὶ δεινὸν πάσχουσιν, οὔτ' ἐκεῖνοι ὑβρίζειν δοκοῦσιν, ἐς τὴν ἀμίδα, φασὶν, ἐνουροῦντες*. id eſt, Itaque nec hi quicquã indignum aut acerbum patiãtur, neque illi eos contumeliis afficere videantur, ſi, quod aiunt, in matellam immingant. Siquidem ad hũc vſum quaſi naſcitur matella. Ex aduerſo Martialis Baſſum quendã iocò taxat, qui in aureum vas incacaret, quum vitro biberet:

L.296-

Ventris onus miſero (nec te pudet) excipis auro
Baſſe: bibis vitro. carius ergo cacas.

Riſus Ionicus. 69

Γέλως Ἰωνικός, id eſt, riſus Ionicus. In molles & voluptarios dicitur. Nam Ionum mollities, perinde vt Sybaritarum faſtus, in prouerbium abiit, quòd alteri Græcorũ, alteri barbarorũ eſſent luxurioſiſſimi. Athenæus libro Dipnoſophiſtarum duodecimo de luxu Ionum loquutus, ait extare parœmiam auream, quæ mores eius gentis teſtificetur, hanc, vt opinor, intelligens. Idem lib. 14. docet, ſaltationis genus olim fuiſſe laſciuum ac petulans, quod Ionicum diceretur. Valerius Maximus libro rerum memorabilium ſecundo prodidit Ionas primos, vnguẽti coronarumque in conuiuio dandarum & ſecundæ menſæ conſuetudinem, haud paruа luxuriæ irritamẽta, reperiſſe. Maximus Tyrius in diſſertatione cui titulus, Quis ſit philoſophiæ finis, Crotoniates (inquit) Olympicum oleaſtrum adamat, Spartiates armaturam, venationes Cretenſis, luxum Sybarites, Ion choros. Hinc Horatius in Odis,

Motus doceri gaudet Ionicos Matura virgo.

laſciuas ſaltationes, & parum decoras geſticulationes ſignificans. Vnde & apud Ariſtophanem *ἰωνικῶς* pro eo quod eſt *ἁβρῶς*, id eſt, molliter ac delicate.

Chorea Ionica.

Ionicè.

Riſus Megaricus. 70

Γέλως Μεγαρικός, id eſt, Riſus Megaricus, in eos dicendũ qui parum tempeſtiue iocantur, quique (quod vetat Quintilianus) malunt aliquoties amicum quàm dictũ perdere. Aut quorum artes iam in contemptum abierũt, ſucceſſione maiorum artificũ obſcuratæ. Neque male quadrabit in ſenes, qui ætate aliena, luſus quoſdam indecoros, ac voluptates iuueniles turpiter conſectantur. Nam Ionica comœdia viguit ad tempus: deinde in contemptum venit, irriſa ab Athenienſibus. De riſu intempeſtiuo celebratur & hic ſenarius,

Γέλως ἄκαιρος ἐν βροτοῖς δεινὸν κακόν. id eſt,
Non in loco ridere, pergraue eſt malum.

Riſus Chius. 71

Γέλως Χῖος, id eſt, Riſus Chius, de molli laſciuóque luſu. Quandoquidem & Chiorum mores taxauit vetus comœdia. Adagium commemoratur à Diogeniano.

Quicquid in buccam venerit. 72

Quicquid in buccam venerit. Quoties libere quoſpiã ac tuto loqui ſignificamus, incircunſpecte, & quicquid forte fortuna in animum inciderit. Quemadmodũ apud fidos amiculos facere ſolemus, apud quos impune quiduis nugamur atque effutimus. M. Tullius ad Atticum, libro 14, Aut ſi nihil erit, quod in buccam venerit ſcribes. Idem libro duodecimo, Quid quum coràm ſumus, & garrimus quicquid

in buccã venit? Rectè torquebitur & in eos qui temere atque inconſideratè loquuntur: perinde quaſi ſermo illis non in pectore naſcatur, ſed in faucibus.

Quicquid in linguam venerit. 73

Huic planè germanum eſt illud quod vſurpat Lucianus in libello De ratione conſcribẽdi hiſtoriam, Ποιοῦντες δὲ καὶ ἀναπλάττοντες ὅ,τι ἂν ἐπ' ἀκαιρίας γλῶτταν, φασίν, ἔλθῃ. id eſt, Comminiſcentes aſſingenteſque quicquid verbi temere in linguam, vt aiũt, venerit. Plato dictum hoc libro De repub. octauo citat ex AEſchylo tragico poeta. Vſurpauit & Athenæus libro Dipnoſophiſtarum quinto, κατὰ τὸν εἰπόντα ποιητήν, ὅ,τι ἂν ἐπ' ἀκαιρίαν γλῶτταν ἔλθῃ. id eſt, Iuxta poetam qui dixit, Quicquid in linguam temere venerit. Hoc velut interpretatus Iſocrates in oratione Panathenaica, ὅμοιος εἶναι δόξω τοῖς εἰκῇ καὶ φορτικῶς καὶ χύδην, ὅ,τι ἂν ἐπέλθῃ λέγουσι. id eſt, Similis videbor iis qui temere & arroganter ac futiliter quicquid in mentem venerit loquuntur.

Quicquid in mentem venerit.

Momo ſatiſfacere, & ſimilia. 74

Τῷ Μώμῳ ἀρέσκειν, id eſt, Momo ſatiſfacere. Prouerbialis eſt hyperbole. Heſiodus in Theogonia & Momi cuiuſdam meminit, quem ait, Nocte matre, Somno patre progenitum. Huic deo mos eſt, ipſum quidẽ nihil operis edere, ſed aliorum deorum opera curioſis oculis contemplari, &, ſiquid eſt omiſſum, aut perperam factum, id ſumma cum libertate carpere. Nam μῶμος Græcè reprehenſionem ſonat. Ariſtoteles De partibus animalium libro tertio, meminit huius qui naturam incuſarit quòd bobus cornua in capite ac nõ in armis potius addiderit: videlicet quo vehemẽtius poſſent ferire. Ad quod videtur alluſiſſe Lucianus, quum in ſecundo Verarum narrationum libro, ſcribit ſe vidiſſe boues quoſdam quibus cornua ineſſent non in fronte, quemadmodum reliquis, ſed ſub oculis: idque ita viſum eſſe Momo. Huius idem Lucianus cum aliis compluribus locis meminit, tum in Dialogo de hæreſibus, huiuſmodi quandam de eo fabulam refert: Mineruam, Neptunum & Vulcanum de principatu artificii inter ſe contendiſſe. Et vt quiſque artis ſuæ præcipuũ aliquod ſpecimen ederet, Neptunum taurum quendam finxiſſe: Mineruam domum excogitaſſe, Vulcanum hominem compoſuiſſe. Momus delectus arbiter certaminis, & artis expenſor. ille, inſpecto vniuſcuiuſq. opere, præter alia quæ in reliquorum operibus reprehendit, illud potiſſimum in hominis opificio notauit quòd artifex nõ in pectore feneſtras aut oſtiola quædam addidiſſet, quo perſpici poſſet quid in corde lateret, quod illi ſpecuoſum alioqui multiſque receſſibus ſinuoſum finxiſſet. Cuius fabulæ mentionem facit & Plato. Philoſtratus in epiſtola quadam ad vxorem, de Momo ſcribit in hanc ferme ſententiam, Hunc in Venere nihil alioqui quod reprehenderet inueniſſe, niſi quòd ſandalium illius calumniabatur, vt ſtridulum nimiſque loquax, ac ſtrepitu moleſtum. Quòd ſi Venus citra ſandalium inceſſiſſet, ita vt emerſit è mari, tota nuda, nullã omnino anſam carpendi Momus inueniſſet. Qui quidem deus tametſi non perinde gratus eſt atque cæteri, propterea quòd pauci veram reprehenſionem libenter admittant: tamen haud ſcio an vllus alius è maxima poeticorũ deorum turba ſit vtilior. Quanquã nunc noſtri Ioues excluſo Momo ſolam Euterpen audiunt, blanda ſalutaribus anteponentes. Hic igitur Momus varias adagiorum formas ſuppeditat. Vel quum Plato De repub. lib. 6. ſcribit, philoſophiæ ſtudium eſſe eiuſmodi vt ne à Momo quidẽ poſſit reprehendi. Vel quum Venus Lucianica iam itura in iudicium, negat ſe dubitaturam, etiamſi Momus ipſe iudicaturus eſſet. Vel quum Cicero ſcribit ad Atticum libro 5. Quòd me maxime hortaris, & quod pluris eſt quàm omnia, in quo laboras, vt etiã Ligurino Momo ſatiſfaciã: moriar ſi quicquã fieri poterit elegantius. Ergo prouerbii ſpeciem habebũt omnes id genus formulæ, Haud dubitẽ tecum vel Momo iudice decertare. Inculpatior eſt eius viri vitaq̃ vt vel Momus ipſe poſſit carpere. Hanc faciem ne Momus quidem poſſit reprehendere. Nec Momũ iudicẽ recuſarim. Hæc vel Momo ipſi ſatiſfaciãt. Et ſiquæ fingi poſſunt conſimiles. Ad hanc formã pertinet illud Ouidianum de forma Adonidis,

Laudaret faciem liuor quoque.

Liuor quoq; laudaret.

Breuiter omnes id genus hyperbolæ ſpeciem prouerbii obtinent: veluti Terentianum illud, Ipſa ſalus, ſi cupiat, ſeruare domum hanc non poſſit. de familia deplorata. Item de loco vehementer munito, Hanc arcem ne Mars quidem ipſe expugnarit. De homine præfracto ac pertinaci, Huius animũ ne Vertumnus quidẽ ipſe verterit. De fœmina ſupra modum viroſa, Huius fœminæ libidinem ne Priapus quidem ipſe ſatiarit. De re neutiquã probabili, Iſtud ne Pitho quidem ipſa perſuaſerit. De re tacitu difficili, Hoc ne Harpocrates quidem ipſe aut Angerona continere queat. In tanto rerum ſtrepitu ne Somnus quidẽ ipſe ſomnũ ceperit. De homine præter modum ſuſpicaci & diffidenti, Iſte ne Fidei quidem ipſi fidẽ habeat. Hic vel Argum fallat, de vehementer aſtuto. Hic miſerior eſt quàm vt ei vel ipſa inuidere poſſit inuidentia. Verùm de his loquẽdi formulis admonuimus in operis huius initio.

Ne fidei quidem ipſi fidẽ habeat.

Argũ fallere.

Cælo ac terræ loqui. 75

Qui fruſtra vociferãtur, cælo ac terræ loqui dicuntur. Sic enim ſolent qui diffidunt hominum præſidiis, exclamare, ô cælum, ô terra. Theognetus apud Athenæum libro tertio, ac rurſus libro decimoquinto,

Πεφιλοσόφηκας, γῇ τε κοὐρανῷ λαλῶν,
Οἷς οὐδέν ἐστι φροντὶς τῶν σῶν λόγων. id eſt,
Terræ loquens cæloque, philoſophatus es,
Sed hiſce nulla eſt cura ſermonis tui.

Confine eſt illi quod alibi retulimus, Vento loqueris.

In portu impingere. 76

Eſt apud Quintilianũ in Inſtitutionibus, In portu impingere, pro eo quod eſt, ſtatim in ipſo operis ingreſſu peccare. Vſurpatur & à diuo Hieronymo in Apologia ſecunda aduerſus Rufinum, Statim de portu egrediens, nauim impegi. Idem ad Pammachium, Egredientes de portu ſtatim impegimus. Sumptum à nauigãtibus, qui magno cum dedecore, prius quam portu exierint, nauim illidunt. In diuerſum ſenſum inflexit Papyrius Fabianus, referente Seneca in controuerſiis, Nauim in portu mergis. De ſene qui luxuriari cœperat aliena ætate. Apte dicetur in omnes qui negotio ſã propemodum cum laude confecto, in extremo degenerant. Idem eſt apud Græcos, ἐν τῷ λιμένι προσκρούειν, id eſt, In portu impingere. Nilus quidam Græcus author ita refert, μὴ ἐπαίρου, μή πως ἐν τῷ λιμένι ναυαγήσῃς. id eſt, Ne efferaris animo, ne forte naufragium tibi fiat in portu.

In limine deficere aut offendere. 77

Huic proximum ſit illud, In limine offendere, aut deficere. Tranſlatum ab iis qui domum ingreſſuri, ſtatim in limine pedem offendunt prius quàm quicquam occœperint agere. Virgilius,

— cur indecores in limine primo Deficimus?

Id eſt, ſtatim, ac vixdum inito bello. Duriuſcule dixit Q. Curtius libro ſexto, In ipſo limine victoriæ ſtamus pro eo quod eſt, proxima eſt victoria. Huic contrarium eſt quod in epiſtolis ad Lucilium ſcribit Seneca, In ſummo deficit cliuo. Ducta tranſlatione ab iis qui conſcenſo propemodum monte, tum delaſſantur quum proximi ſunt cacumini.

In ſummo cliuo deficere.

Cantherius in porta. 78

Confine eſt ſuperioribus, Cantherius in porta. Natũ à Sulpitio Galba quodã, cui quum prouinciam exituro cantherius in porta concidiſſet, Rideo, inquit, cantheri, in porta, quũ tam lõgum iter ſis iturus, iam laſſum eſſe te, quũ vixdum ſis ingreſſus. Quod dictum in prouerbium abiit. Refertur adagium à Feſto Pompeio in dictione Ridiculus, atque is indicat cõuenire, quum quis in principio rei vix inchoatæ deficit animo. Quid autem ſit cãtherius, dilucidè exponit. nẽpe equus exectis teſtibus: vt hoc differat cãtherius ab equo quo maialis à verre, capus à gallo, veruex ab ariete.

Citra puluerem. 79

Ἀκονιτί, id eſt Citra puluerem, Græci dicunt contingere quo quis facilè citráque negotium potitur. Tranſlatũ vel ab haphe, id eſt à pulueris cõtactu, quo ſe ſpargebat in palæſtrico certamine cõgreſſurus: vel certè à puluere quo nõ indecorè ſordidari ſcripſit Horatius eos qui certãt Olympia, qui ve bellum gerunt. Plinius lib. 35. Alcimachus Dioxippum, qui pãcratio olympia citra pulueris tactum (quod vocãt ἀκονιτί) vicit. Aulus Gellius libro quinto, Quandi, inquit, cauſa eſt, quum deditione repente facta, ſine puluere, vt dici ſolet, incruentaque victoria obuenit. Horatius in Epiſtolis,

Ἀκονιτί.

Quis circum pagos & circum compita pugnax

Magnã coronari contemnat Olympia, cui ſpes,
Cui ſit conditio dulcis ſine puluere palmæ?

Ἀνιδρωτί. Ἀναιμωτί. Inuenitur & ἀνιδρωτί, id eſt citra ſudorem, & ἀναιμωτί, id eſt citra ſanguinem.

Deſerta cauſa. 80

Ἐρήμην δίκην. Ἐρήμην δίκην, id eſt Deſerta cauſa, quũ nemo repugnat. Trãſlatum à iudiciis, vbi nonnunquam altera pars cedens tradit cauſam aduerſario. Itaque deſerta cauſa vincere, eſt vincere nullo contrà pugnante. *Deſerta cauſa vincere, accuſare.* Lucianus in Ioue tragœdo, Ὥστε τί ἄλλο, ἢ ἐξ ἐρήμης κρατεῖν ὑπὸ δόξομεν; id eſt, Itaque quid aliud videbimur feciſſe quam deſerta cauſa viciſſe? Idẽ in Toxaride, Καὶ τοσαύτας πόλεις εἰλήφατε ἀπὸ τοῦ ἀγῶνος. id eſt, Totque ciuitates, nullo defendente, abs te capi. Vſurpat & Socrates in apologia apud Platonem, ἐρήμην κατηγοροῦντες ἀπολογουμένου οὐδενός, id eſt, Deſerta cauſa, nullo defendente, accuſantes. Iureconſulti copoſita voce ἐρημοδίκιον vocant. *Ἐρημοδίκιον.* Ita Paulus Pandect. lib. 4. Tit. de minoribus, cap. Et ſi ſine dolo. Itẽ, Et in eremodiciis ei ſubuenitur. Conſtat autẽ omnis ætatis hominibus reſtitutionẽ eremodicii præſtari debere, ſi doceant ſe ex iuſta cauſa abfuiſſe. Rurſum lib. 46. Tit. Iudicatum ſolui. cap. Quũ quærebatur, Si interpoſita iudicatu ſolui ſtipulatione, quis reum nõ defenderet, poſtea ex eremodicio ſententiã eſſet paſſus: an ob rem iudicata clauſula cõmittatur, &c. Rurſum in Codice libro tertio, Tit. de iudiciis, cap. Properandũ, Si autem reus abſuerit, & ſimilis eius proceſſerit requiſitio, quemadmodũ pro perſona actoris ediximus, etiam abſente reo eremodicium cõtrahatur. Hæc Iuſtinianus. Eſt igitur ἐρημοδίκιον, quum altera parte abſente fertur ſententia.

Citra arationem citráque ſementẽ. 81

Quæ citra operam noſtram caſu nobis eueniunt, ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα contingere dicunt Græci. Lucianus in Paraſito, Ὅτι δὴ μόνος, κατὰ τὸν Ὅμηρον, οὔτε φυτεύει χερσὶ φυτὸν, οὔτε ἀροῖ, ἀλλὰ τὰ ἄσπαρτα καὶ τὰ ἀνήροτα πάντα νέμεται. id eſt, Quod videlicet ſolus, iuxta egregium illum Homerum, nec manibus plantat, nec arat: verùm citra ſementẽ, citra arandi laborem, fruitur omnibus. Idem in Rhetorum didaſcalo, Σοὶ δὲ ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα φυέσθω πάντα. id eſt, Tibi porrò citra ſeminandi arandique laborem proueniant omnia. Id eſt, citra ſtudium. Natum apparet adagium à fabula inſularum fortunatarum, de quibus Horatius in Odis,

Reddit vbi Cererem tellus inarata quotannis,
Et imputata floret vſque vinea.

Sumptum eſt autem, opinor, ex Homero, qui Odyſſeæ libro nono, Cyclopum terram deſcribit ad hunc modum,

Κυκλώπων δ' ἐς γαῖαν ὑπερφιάλων ἀθεμίστων,
Ἱκόμεθ', οἵ ῥα θεοῖσι πεποιθότες ἀθανάτοισιν,
Οὔτε φυτεύουσι χερσὶ φυτὸν, οὔτ' ἀρόωσιν.
Ἀλλὰ τά γ' ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα πάντα φύονται,
Πυροὶ καὶ κριθαὶ, ἠδ' ἄμπελοι, αἵ τε φέρουσιν,
Οἶνον ἐριστάφυλον, καί σφιν Διὸς ὄμβρος ἀέξει. id eſt,
Venimus in terram quam magnanimi Cyclopes
Et legum expertes habitant. hi numine freti
Diuûm, nec manibus terræ plantaria figunt,
Vomere nec ſegetem proſcindunt. quin ea cuncta,
Nulla ſemente & nullo naſcuntur aratu,
Ordea, frumentum, pleniſque onerata racemis
Vineta: & largis hæc Iuppiter imbribus auget.

Dormientis rete trahit. 82

Εὕδοντι κύρτος αἱρεῖ, id eſt, Dormiẽti rete capit. In eos quibus citra conatũ obtingunt ea quæ cupiunt. Natũ ex euentu, quòd aliquando acciderit vt dormientibus piſcatoribus piſces fortè retibus inuoluti caperẽtur. Quidã ad Timotheum imperatorem Athenienſiũ referunt, cui quòd multa fœliciter obtingerent, magis cõmoditate fortunæ quàm ipſius opera, Εὐτυχοῦς (id eſt fœlicis) cognomen inditum. In huius inuidiam pingebant nonnulli fortunam ad rete cogentem vrbes, illo iuxtà dormiente. Quos ille ſic eluſit (authore Plutarcho) vt diceret, Si huiuſmodi vrbes capio dormiẽs, quid me facturum arbitramini ſi vigilarẽ? Huc alluſit Terentius quũ ait in Adelphis, Quid? credebas dormienti hæc tibi cõfecturos deos? Et illã ſine tua opera in cubiculum iri deductum domum? *Dormiẽti dii conficient.* Non diſſimili forma dictum eſt apud T. Liuium libro ab vrbe condita 7, Vnicum belli ducem, qui nihil agenti ſibi de cælo deuolaturã in ſinum victoriam cẽſet. M. Tullius in Verrẽ actione vltima, Sed non idem mihi licet quod iis qui nobili genere nati ſunt, quibus omnia populi Romani beneficia dormientibus deferuntur. Quin & hodie vulgò dicitur in id genus homines, Fortunatior eſt quàm ſapientior. Et Eupolis comicus apud Athenæum,

– ὦ πόλις πόλις
Ὡς εὐτυχὴς εἶ μᾶλλον ἢ καλῶς φρονεῖς. id eſt,
– ô ciuitas ô ciuitas
Vt tu quidem es fœlix magis quàm prouida.

Congruunt quæ dicentur in prouerbio, Athenienſium incõſulta temeritas.

Quum mula pepererit. 83

Adagium peruetuſtũ, Quum mula pepererit, quoties ſignificamus aliquid nunquã futurũ, aut adeo raro ſolere accidere vt improbũ ac ſtultum videatur ſperare. Ortum videri poteſt ex eo quod refert Herodotus in Thalia, Quũ Babyloniorũ vrbs obſideretur à Dario, quidã Babylonius cõuiciis inſectãs Dariũ atq; exercitũ, Quid, inquit, iſtic deſidetis Perſæ? quin potius abſceditis, tũc expugnaturi nos, ἐπεὰν ἡμίονοι τέκωσι. id eſt, quum mulæ pepererint. videlicet ratus id nullo vnquã tempore futurũ: propterea quòd natura ſteriles ſunt mulæ. At paulo pòſt euenit vt Zopyro mula quæpiam pareret. quo quidẽ oſtento in ſpem capiendæ Babylonis erectus eſt: ac cepit. Huic ſimile quiddã refertur à Suetonio in vita Galbæ Cæſaris. Huius auo procuranti fulgur, quũ aquila de manibus exta rapuiſſet, & in frugiferã quercum contuliſſet, ſummũ ſed ſerum imperium portẽdi familiæ, reſpõſum eſt. Atque ille irridẽs, Sanè, inquit: quum mula pepererit. Quod omen ita arripuit Galba vt eũ poſtea res nouas molientem, nihil æquè confirmarit ac mulæ partus: cæteriſque vt obſcœnum oſtentũ horrentibus, ſolus pro lætiſſimo acciperet, memor ſacrificii dictique aui. Plinius lib. 8. cap. 44, de mularũ ſterilitate ſcribit hunc in modũ, Obſeruatũ eſt, è duobus diuerſis generibus nata, tertii generis fieri, & neutri parentum eſſe ſimilia. Eáque ipſa quæ ita nata ſunt, nõ gignere in omni animaliũ genere: idcirco mulas nõ parere. Hu' rei cauſam adfert Alexãder Aphrodiſeus, quòd ſemina natura & habitu diuerſa, ſi cõmiſceantur, tertium quiddã ab vtroque diuerſum conficiunt, vimque ſimplicium prorſus amittunt. Veluti ſi miſceas albũ nigro, abolitis vtriſque coloribus, redditur fuſcus ab vtroque diuerſus, quem Græci λευκόφαιον appellant. *Λευκόφαιος.* Sed multo exactius de his Ariſtoteles lib. De generatione animaliũ 2. cap. 6. refellẽs Democriti & Empedoclis rationes. Quãquã proditũ eſt in annalib' Romanorũ, mulas peperiſſe ſæpe: verùm id prodigii loco habitũ: vt eodẽ in loco quẽ modo citaui, teſtatur Plini'. Theophraſtus vulgo parere in Cappadocia tradit. Ariſtoteles libro De natura animalium 1. ca. ſexto, tradit mulas coire ac gignere in Syria ſupra Phœnicẽ: ſed eſſe id animal ibi ſui generis, etiamſi ſimile.

Ad Græcas calendas. 84

Huic affinem habet ſenſum, Ad Græcas calendas, pro nunquam: propterea quòd Græci non habent calendas more Latinorum, sed νουμηνίας, id eſt nouilunia. Atque ad lunæ recurſus Græci ſoluebãt vſuras. Vnde Strepſiades in Nubibus Ariſtophanis, optat ſibi incantatricem quampiam, quæ carminibus ſuis efficiat nequando luna exoriatur: ſic enim fore vt nõ reddat vſuras. quandoquidẽ trapezitæ ad lunas mutuam dant pecuniam, & lunis vſuræ creſcunt. Huc itaque reſpexit Auguſtus, quum diceret ad Græcas calendas ſoluturos, quos nunquã reddituros mutuũ ſignificabat. De quo in ipſius vita ſcribit Tranquillus ad hunc modum, Quotidiano ſermone quædam frequentius & notabiliter vſurpaſſe eum literæ ipſius αὐτόχειροι oſtentãt. In quibus identidẽ, quum aliquos nũquam ſoluturos ſignificare vult, ad Calendas Græcas ſoluturos ait. Huic ſimile eſt quod nũc inter eruditos iactatur, Anno magno Platonis, quem exiſtimãt nunquam futurum.

Aceſſæi luna. 85

Ἀκεσαίου σελήνη, id eſt, Aceſſæi luna. Dictum in comperendinatores, qui nouam ſubinde cauſam commiſcuntur, quo negocium proferant: à nautæ cuiuſdam moribus ortum, cui Aceſſæo fuerit nomen. Is quum eſſet ignauus, ita prorogare conſueuit nauigationem, vt ſe diceret lunam magis opportunam expectare. Nam Græci, præcipuéque ex his Lacedæmonii quicquid eſſent rerum auſpicaturi, ſuperſtitioſe lunam obſeruabãt. Id quod tacite notat Euripides, quum in Iphigenia in Aulide reſpondet Agamemnon, tum nupturam

ſiliam, vbi lunæ dexter circulus aduenerit, videlicet de plena luna ſentiẽs. Lucianus in libello De aſtrologia, palam refert Lycurgum legem inſtituiſſe Lacedæmoniis, ne prælium inirẽt ante pleniluniũ. In eam ſuperſtitionẽ iocatur Ariſtophanes, τῇ πανσελήνῳ, id eſt pleni unio: ſerò aut nunquam futurum ſignificans. Etenim quum Datis & Artaphernes ducto res regis Perſarum in Marathonẽ irrupiſſent, plenilunium obſeruabãt, vt tum exirent in prælium. Ergo priuſquam illi venirent, Athenienſes bellum aggreſſi ſunt. Hiſtoriæ meminit Herodotus lib. 6. Inde quaſi prouerbio de cunctantibus, & quauis occaſione rem proferentibus, dicitur, ἐν τῇ πανσελήνῳ, id eſt plenilunio. Adagiũ refertur à Diogeniano. De latiis Laconicis, & alibi nonnihil nobis dicetur.

Plenilunio fiet.

Vbi per harma fulgurarit. 86

Ὅταν δι' ἅρματος ἀστράψῃ, id eſt, Vbi per harma fulgurat. De iis quæ nimis cunctanter ac ſerò, aut admodũ raro fiunt: aut quum nimis anxiè ac ſuperſtitioſè captatur rei gerendæ opportunitas. Strabo libro Geographiæ nono, vnde natũ ſit adagium indicat, ſcribens vicum quempiam eſſe deſertum atque infrequentem apud Mycaleſum Bœotiæ, ſeu Mycaleſſum Tanagræi iuris, quem harma, id eſt currum, nominant. Rurſum alterum ab hoc diuerſum, eiuſdem tamen nominis in Attica, quæ quidem tribus ex Atticæ populo Tanagræ ſimilis, atque ob hanc ſimilitudinem nominis quoque communionem ſortitum. Cæterùm harma Bœotiæ ſic vocatũ, quod Amphiarao excuſſo currus inanis in eum locũ delatus ſit, vbi nunc ſacellũ eius extat. Alii ferunt, Adraſto fugiente, currum eius eo loco confractũ fuiſſe, ipſum Arionis opera ſeruatum. Huc ſpectat hæc paremiam, ὅταν δι' ἅρματος ἀστράψῃ, id eſt, Vbi per harma fulgurat, videlicet Pythicis vatibus fulgur aliquod certum, quod ex eo loco veniret, obſeruantibus, eoque viſo ſacra Delphos mittentibus. Obſeruabant autem ad menſes tres, ſingulis menſibus tres dies, noctéſque totidẽ: idque e Iouis fulguralis foco, qui eſt in muro inter Pythiũ & Olympium. Hæc ferme Strabo. Vſum adagii Plutarchus palam indicat in Sympoſiacis, Ὅθεν, inquiẽs, καὶ νῦν καὶ δι' ἅρματος, ὥς φασιν, ἑστιῶντες, ἀναγκάζονται τὸν ἐπιτηδείως γνώριμον καταλέγειν. id eſt, Etenim qui raro & per harma, vt aiunt, conuiuium exhibent, hi coguntur vtcunque accommodum ac notum deſcribere. Itaque de raris & incertis dici ſolitum videtur. Poterit & per iocum accommodari ad ea quæ nunquam euẽtura credamus, quemadmodum aiunt, ad Græcas calendas.

Harma.

Per harma aliquid facere, pro raro.

Lydius lapis, ſiue Heraclius lapis. 87

Λίθος Ἡρακλεία, ἢ λίθος Λυδή, id eſt, Heraclius ſiue Lydius lapis. In eos dicitur qui vehementer acri exactóque iudicio ſunt. Refertur à Theophraſto, libro De natura lapidum ait enim lapidem quendam eſſe qui Lydius ſeu Heraclius dicatur, qui attritu aurum atque argentum cuiuſmodi ſit arguat. Hunc quidam Magnetẽ putant, velut Herculanum, qui ferrum ad ſeſe trahit: vnde nomen etiam additum ἀδάμας: ſed ex Theophraſti verbis ſatis liquet βάσανον ſignificari, quem Latini vocant indicem, in quem Battus ille paſtor apud Ouidium transfiguratus eſt, manente nimirum etiamnum in lapide prodendi ſtudio. Nec Heraclium vocatum ab Hercule, ſed ab Heraclea Lydiæ ciuitate. De hoc meminit Plinius libro 33, cap. 8, his quidem verbis, Auri argẽtique mentionem comitatur lapis quem coticulam appellant, quondam nõ ſolitus inueniri niſi in flumine Tmolo, vt author eſt Theophraſtus: nũc vero paſſim: quem alii Heracleum, alii Lydiũ vocant. Sunt autem modici, quaternas vncias lõgitudinis, binásque latitudinis non excedentes his coticulis periti, quum è vena vt lima rapuerint experimentum, protinus dicunt quantum auri ſit in ea, quantum argenti, vel æris, ſcrupulari differentia, mirabili ratione non fallente. Huc alluſit Theocritus in Aita,

> Λυδίῃ ἶσον ἔχειν πέτρῃ στόμα. id eſt,
> Vt Lydo lapidi par os habeam.

Nimirũ quo in variis oſculis optimè iudicaret cuius eſſent: ſic enim ineptiũt amãtes. Scholiaſtes putat hos lapides apud Lydos inueniri, & hinc prouerbium ortum. Et ne dubites quin de indice loquatur, ſequitur, χρυσὸν ὁποίῃ

> Πεύθονται μὴ φαῦλον ἐτήτυμον ἀργυραμοιβοί. id eſt,
> Cuius ab effectu explorat menſarius aurum
> Sitne probum.

Adagium accõmodari poteſt vel ad perſonam, vel ad rem. Ad perſonam hoc pacto, Tu ſcriptorum meorum optimus iudex, planéque, quod dici ſolet, Ἡρακλεία λίθος. Itẽ hoc modo, In peruſtandis æſtimandiſque ingeniis emũctiſſimæ naris, ac prorſum Lydius, vt aiunt, lapis. Ad rem trãſfertur hoc pacto, Adoleſcentum ingenia libertas aperit: viris commiſſum imperium, Lydius, quod aiunt, lapis eſt.

Amuſſis alba. 88

Λευκὴ στάθμη, id eſt Alba amuſſis, hoc eſt, nullo delectu, ac citra diſcrimen. Aulus Gellius in Noctibus Atticis, Nanque illi omnes, & eorum maxime Græci, multa & varia lectitantes, in quas res cunque inciderant, alba, vt dicitur, linea, ſine cura diſcriminis, ſolam copiam lectãti conuerrebant. Plutarchus in commentario περὶ τῆς ἀδολεσχίας, Ἔστι μὲν οὖν ἀτεχνῶς ἡ λευκὴ στάθμη πρὸς τοὺς λόγους ἀδόλεσχος id eſt, Eſt igitur planè alba linea erga ſermones garrulus, propterea quòd nullo delectu quauis de re quiduis nugetur. Effertur & expreſſius adagium à nonnullis, λευκῷ λίθῳ λευκὴ στάθμη, id eſt, In albo lapide alba linea. Diciturque vel in eos qui nullo ſunt iudicio, vel in ſtupidos, vel in eos qui incertis probant aut ſignificãt incerta. Sophocles in Cidalione apud Suidam,

> Τοῖς μὲν λόγοις τοῖς σοῖς οὐ τεκμαίρομαι,
> Οὐ μᾶλλον ἢ λευκῷ λίθῳ λευκὴ στάθμη. id eſt,
> Nihilo mihi plus indicat ſermo tuus,
> Quàm lapide in albo ſignat alba linea.

Citatur à Nonio Marcello Lucilius li. 30, (ſed corrupte, vt opinor: quod genus ſunt pleraque illius) Et amabat omneis. Nam diſcrimen non facit, neque ſignificat linea alba. Vſurpatur & à Platone in dialogo cui titulus Charmides, vbi Socrates ait, ſe erga formoſos adoleſcentes perinde eſſe vt albã amuſſim in albo lapide, propterea quòd neque diſcerneret ſatis inter formas, & omnes ex æquo amaret. Solet etiam funiculus ille minio oblini, quo diſcrimen faciat: vnde & rubricam vocauit Perſius:

> -ac ſi oculo rubricam dirigat vno.

Eadem per eadem. 89

Αὐτὰ δι' αὐτῶν, id eſt, Eadẽ per eadẽ. Refertur in collectaneis Diogeniani de his qui ſem per eadẽ inculcant, aut eadẽ aſſidue faciũt. Nõ diſſimile illi quod alio reddidimus loco, ὁ Διὸς Κόρινθος, id eſt, Iouis Corinthus. Poteſt & in eos torqueri qui res nugaces nugaciter tractant: veluti ſiquis in authorẽ indoctũ indoctos ſcribat comẽtarios, aut in obſcœnũ obſcœnos.

Ad amuſſim. 90

Frequens eſt apud authores, ad amuſſim, examuſſim, examuſſatim, amuſſatim: pro eo quod eſt exquiſita diligentia, atque exactiſſima cura. Gellius libro 1. cap. 4, Ad hæc omnia ſcripta antiquiora tam curioſe ſpectabat, aut virtutes penſabat, aut vitia rimabatur, vt iudiciũ factum eſſe ad amuſſim diceres. Et amuſſitata pro examinatis apud Nonium. Tranſlatum à fabris lapidariis, aut lignariis, qui funiculo illo regulari, operis æqualitatem explorant. Quanquam quam Feſtus in dictione examuſſim teſtatur, amuſſim quibuſdam eſſe, nõ lineam, neque regulam, ſed ferramentum quo fabri in poliendo vtantur. Perſius de poeta abſoluta carmina cõponente, quod modo citauimus, -ſcit tendere verſum, Examuſſim, Amuſſatim, &c.

> Non ſecus, inquit, ac ſi oculo rubricam dirigat vno.

Item in carmine de viro bono, quod Vergilio tribuunt,

> Ne quid hiet, ne quid protuberet angulus, æquis
> Partibus vt coeant, ne quid deliret amuſſis.

Vſurpat idem Baſilius ad nepotes, quũ iubet vnamquanque diſciplinam ad finẽ felicitatis referre, perinde quaſi lapides, iuxta Doricum prouerbium, ad amuſſim dirigentes. Natum videri poteſt apud Homerum Odyſſeæ ε, quum loquitur de Vlyſſe nauem ſibi fabricante,

> Ξέσσε δ' ἐπισταμένως, καὶ ἐπὶ στάθμην ἴθυνε. id eſt,
> Expoliit multa arte, ſupérque induxit amuſſim.
> Rurſus Iliados ο,
> Ἀλλ' ὥστε στάθμη δόρυ νήϊον ἐξιθύνει
> Τέκτονος ἐν παλάμῃσι δαήμονος, ὅς ῥά τε πάσης
> Εὖ εἰδῇ σοφίης ὑποθημοσύνῃσιν Ἀθήνης. id eſt,
> Materiam veluti naualem exæquat amuſſis,
> Ducta fabri docti digitis, qui calleat artem
> Quæcunque eſt, teneátque probe, monitrice Minerua.

Eſt apud eundem & aliis aliquot locis.

Ad vnguem. 91

Ad vnguem, eundem habet ſenſum. A marmorariis ſumpta metaphora, qui ſuperinducto vngui, commiſſuras explorant marmorum. Horatius, —Fonteius ad vnguem

Factus homo. id eſt, abſolutus. Idem in Arte,

—carmen reprendite quod non
Multa dies & multa litura coercuit, atque
Perfectum decies non caſtigauit ad vnguem.

Vergilius ſecundo Georgicôn libro,

— nec ſecius omnis in vnguem
Arboribus poſitis ſecto via limite quadret. Perſius,
— vt per læue ſeueros
Effundat iunctura vngues.

Macrobius Saturnalium lib. 1, Nec quiſquam alius tam futilis poſſet eſſe iudicii, qui Romani anni ſic ad vnguẽ, vt aiũt, emendatum ordinem non probaret. Ad cõſimilem modum Græci quod exactum ſit & impenſius accuratũ, δι' ὄνυχος vocant. Plutarchus de præceptis bonæ valetudinis, Ἡ δὲ σφόδρα ἀκριβὴς καὶ δι' ὄνυχος λεγομένη δίαιτα. id eſt, Itaque vehementer exacta, quæ ad vnguẽ obſeruata dicitur victus ratio. Ἐξονυχίζειν. & ἐξονυχίζειν, pro ἀκριβῶς ἐξετάζειν. quam vocem vſurpat & Athenæus libro 3, ἐξονυχίζει ... τοῖς ... λεγομένοις ... id eſt, Porrò ad vnguem exploras omnia quæ congruunt iis qui cum ſpinis diſputant.

Incudi reddere. 92

Eleganter Horatius, incudi reddere dixit, pro eo quod eſt, refingere ac mutare, corrigeréque,

Et malè tornatos incudi reddere verſus.

Recoquere. Conſimili forma dicunt Recoquere Quintilianus lib. 12, Sed præcipuè tamen Apollonio Moloni, quem Romæ quoque audierat, Rhodi rurſus reformãdum ac velut recoquendum dedit. Item Horatius, —recoctus

Scriba ex quinqueuiro.

Leſbia regula. 93

Leſbia regula dicitur quoties præpoſterè, nõ ad rationem factum, ſed ratio ad factum accõmodatur. Et quum lex moribus applicatur, non mores ad legem emendantur: aut quoties princeps ſe populi moribus accommodat: quum contrà conueniat plebem ad principis arbitrium vitam inſtituere, ſi modo princeps ipſe ad honeſti regulam ac ſcopum reſpiciat. Huius adagii mentionem facit Ariſtoteles quinto Moralium lib. Τοῦ γὰρ ἀορίστου ἀόριστος καὶ ὁ κανών, ὥσπερ καὶ τῆς Λεσβίας οἰκοδομῆς ὁ μολύβδινος κανών· πρὸς γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ λίθου μετακινεῖται, καὶ οὐ μένει ὁ κανών. id eſt, Siquidem infinitæ rei infinita item regula, quemadmodum plumbea Leſbiæ ædificationis regula. ad lapidis enim figuram tranſmouetur neque manet regula.

Indignus qui illi matellam porrigat. 94

~~Hyperbole prouerbialis~~ eſt de vehementer inæqualibus, ac ne vlla quidem ex parte conferendis. Martialis,

Diſpeream ſi tu Pyladi præſtare matellam
Dignus es, aut porcos paſcere Pirithoi.

Nam ſordidiſſimum obſequium eſt, micturienti matulã exhibere: quo qui ſit indignus, is videlicet nimio inferior videtur. Vnde diuus Hieronymus in epiſtola ad Nepotianũ, inter ſordida captatorũ miniſteria hoc quoque cõmemorat: Ipſi, (inquit) apponunt matulã, obſident lectum. Plutarchus in apophthegmatis Laconicis refert, puerum quendam Spartanũ ab Antigono captum, ac venditum, paruiſſe quidem emptori in omnibus quæ non eſſent indecora ingenuis: cæterùm iuſſus adferre matulam, detrectauit obſequium, addẽs, non ſeruiam. Surgẽte domino, puer, Senties, inquit, quem emeris. ſimulque cõſcenſo tecto ſeſe præcipitem dedit. Extat & hodie vulgo tritiſſimus ſermo, Indignus eſt qui illi calceos detrahat. Calciamenta detrahere. ~~Quod adagium vſurpatũ eſt in Literis Euangelicis à Iohanne Baptiſta.~~ Quin etiam negant eodẽ die nominandos, quos admodum inæquales volunt videri.

Scopæ diſſolutæ. Scopas diſſoluere. 95

Homines nihili nulliuſque prorſum cõſilii Cicero ſcopas diſſolutas nominat, ſcribens ad Atticum epiſtolarum lib. 7, his quidẽ verbis, Cæſarẽ vidi Minturnis ad VIII. Calendas Februarias manè, cum abſurdiſſimis mãdatis, non ad homines, ſed ſcopas diſſolutas: vt id ipſum ille mihi videatur irridẽdi cauſa feciſſe. Idem in Oratore perfecto, agens contra eos qui numeros orationis contemnunt, ſcopas diſſoluere dixit, pro eo quod eſt, rem prorſus inutilem efficere. Nam ſcopæ colligatæ, & ſpeciem vidẽtur habere qualemcunque, & ad verrendum pauimẽtum ſunt accommodatæ: porrò ſi diſſolueris, nihil inutilius, nihil inelegãtius. Tulliana verba ſunt hæc, Sed ſiquos magis delectant ſoluta, ſequantur ea ſanè: modò ſiquis Phidiæ clypeum diſſoluerit, collocationis vniuerſam ſpeciem ſuſtulerit, non ſingulorum operum venuſtatem: vt in Thucydide, orbem modo orationis deſidero, ornamenta comparent. Iſti autem quum diſſoluunt orationem, in qua nec res, nec verbum vllum eſt niſi abiectum: non clypeum, ſed vt in prouerbio eſt (etſi humilius dictum eſt, tamen conſimile eſt) ſcopas, vt ita dicam, mihi videntur diſſoluere.

Apertis tibiis. 96

Apertis tibiis, id eſt clariore voce. Tranſlatum à tibicinibus, qui quædam obturatis tibiarum foraminibus, quaſique preſſiore ſono, canunt: quædam apertis tibiis, acriore ſonitu. Quintilianus Inſtitutionũ lib. 11, Illa verò iam penè apertis, vt aiunt, tibiis, qui quocunque inciderunt, veterem conſuetudinem fori & priſtinum morẽ iudiciorũ requirunt. Venuſtior erit metaphora, ſiquis dicatur apertis tibiis inuehi in quempiam. id eſt, non clãculum obtrectare, ſed palàm inſectari lacerareque cõuiciis: aut apertis tibiis laudes cuiuſpiã celebrare, id eſt palàm & magnificè. Fortaſſis ad hãc ſententiam pertinet ſenarius ille Græcus, quem citat Tullius Epiſtolarum ad Atticum lib. 2, ex poeta neſcio quo, Cn. quidem (inquiens) noſter. planè iam quid cogitet neſcio,

Φυσᾷ γὰρ οὐ σμικροῖσιν αὐλίσκοις ἔτι. id eſt,
Neque enim minutis iam ille ſpirat tibiis.

Tibiis magnis ſpirat. ~~Videtur innuere, Pompeium ingentia promittere per legem agrariam, & rem maximam moliri.~~ Athenæus lib. 4, refert tibiarum genus, quas Anacreon ἡμιόπους appellat, cæteris minores, ſonoque minus claro: quod ipſum indicat cognomen. Tibia ἡμίοπος.

Quid opus erat longis canere tibiis? 97

Dion libro 1, huiuſmodi quoddam adagium refert, τί γάρ με ἔδει μακροῖς αὐλοῖς αὐλεῖν; id eſt, Quorſum attinebat me lõgis tibiis canere? Idque aiunt conuenire in eos qui ſumpſiſſent inanem operam aut ſumptum. Ductum ab Othone, qui poſt cæſum Galbam fecerat ſacrum, in quo exta inauſpicatos exitus portendebant. Itaque pœnitens ſumptus & operæ fruſtra inſumptæ, fertur ita dixiſſe, τί με ἔδει μακροῖς αὐλοῖς αὐλεῖν; quæ verba deinde in vulgi fabulã abierunt. Olim in ſacris lõgis tibiis cani ſolitum eſt: qui mos poſtea ſublatus, authore Plutarcho. Meminit huius & Suetonius in vita Othonis, Poſtridie quoque, inquit, in augurando tempeſtate orta, grauiter prolapſum, identidem obmurmuraſſe, τί γάρ μοι καὶ μακροῖς αὐλοῖς; id eſt, Quid mihi cum lõgis tibiis? Quo quidem loco demiror quid commouerit quendam no obſcuri nominis interpretem, vt reiectis Suetonii verbis velut adulterinis, Dionis ſupponenda putaret: quaſi verò nefas ſit, authoribus eandẽ ſententiã diuerſis explicare formis: aut quaſi non elegantius etiam dixerit Suetonius quàm Dion.

Vtinam mihi contingant ea quæ ſunt inter Corinthum & Sicyonem. 98

Euſtathius enarrãs Iliados ſecundum librũ, ait hunc verſum olim prouerbio fuiſſe celebratum,

Εἴη μοι τὸ μεταξὺ Κορίνθου καὶ Σικυῶνος. id eſt,
Sit mihi quod Sicyonem interiacet atque Corinthum.

Inter Corinthũ & Sicyonem. Id inde venit in adagium, quòd vrbs vtraque eſſet opulẽtiſſima, agrique longè feraciſſimi interiacerent. Ariſtophanes in Auibus indicat ex oraculo natum,

Ἀλλ' ὅταν οἰκήσωσι λύκοι πολιαί τε κορῶναι
Ἐν ταὐτῷ τὸ μεταξὺ Κορίνθου καὶ Σικυῶνος. id eſt,
Cornix cana lupuſque vbi eadem ſede morantes
Quod ſpatium Sicyonem dirimit atque Corinthum.

Interpres aſcribit, Æſopo conſulenti de parandis opibus, ita reſponſum fuiſſe,

Εἰ τὸ μέσον κτήσαιο Κορίνθου καὶ Σικυῶνος. id eſt,
Si teneas quod agri Sicyonem intérque Corinthum eſt.

Refertur & à Zenodoto, atque item Athenæo libro Dipnoſophiſtarum quinto. Cõueniet vbi quis optat ingentia. Poterit & per iocum torqueri in eum qui quod aſſequi nõ poteſt, id votis tamen quaſi ſomniat. Simili figura dictum eſt illud Theocriti in Ergatinis,

Αἴθε μοι ἦν ὅσα Κροῖσόν ποκα φαντὶ πεπᾶσθαι. id eſt, Quæ Crœſus tenuit.

Quæ Crœſum tenuiſſe ferunt, vtinam illa mihi ſint.

Deum eſſe, Deum facere. 99

Hyperbolæ ſunt prouerbiales de ſingulari laude dignis. M. Tullius in Oratoris ſui lib. 2, In quo tu mihi, inquit, deus eſſe videris. id eſt, ſingularis ac ſummus. Terentius in Adelphis, Deum te facio, id eſt ſummis laudibus effero. Inde natum quòd priſci mortales, ſiquem ob egregias ac minimè vulgares virtutes ſuſpiciebant, eum deum ac diis genitũ aiebant. Id quod euenit Alexandro Magno, Scipioni Africano, Octauio Auguſto, cúmque his, aliis compluribus. Cui quidem rei Ariſtoteles adſtipulatur Moralium lib. 7. Hanc (inquiens) virtutem, heroicam, velut homine maiorem & diuinitati proximam, vocant. Hinc & Homerus Priamum de Hectore loquentem facit ad hunc modum, Iliados ω,

-οὐδ᾽ ἐῴκει
Ἀνδρός γε θνητοῦ πάϊς ἔμμεναι, ἀλλὰ θεοῖο. id eſt,
Nec iam hominis ſanè mortalis filius ille
Eſſe videbatur, ſed diuo ſemine natus.

Porrò Laconibus, vt idem teſtatur, peculiaris hic erat mos, vt quum vehementer quempiam admirarentur, diuum virum appellarent. Idem cõmemorat Socrates apud Platonẽ in Menone, καὶ οἱ Λάκωνες, ὅταν τινὰ ἐγκωμιάζωσιν ἀγαθὸν ἄνδρα, θεῖος, φασὶν, ἀνὴρ οὗτος. id eſt, Et Lacones quoties laudant aliquẽ virum bonum, Diuinus, inquiunt, vir hic. Inde illa apud Homerũ ſolennia, θεοῖς ἴκελος καὶ θεοειδὴς, id eſt, Deo ſimilis, & diuina ſpecie. καὶ ἰσόθεος καὶ ζάθεος, id eſt, Deo par, & admodum diuinus. Cõtrà, inſigni improbitate viros, belluas appellam⁹, idque etiã vulgò tritiſſimũ eſt. Diuus Hieronymus ad Aurelium Auguſtinum ſcribens, per ironiam torſit in quoſdam, nõ contentos cõmuni hominum iudicio, ſed noua quædam deſiderantes: deos illos appellans. Quintilianus Inſtitut. lib. 1, hominem omnibus numeris conſummatum, vulgò mortalem deum dici ſolitum indicat. Nam ſapientes (inquit) formantes eum qui ſit futurus conſummatus vndique, &, vt dicunt, mortalis quidam deus, nõ modò cognitione cæleſtium vel mortalium putant inſtituendum. &c.

Θεῖος ἀνήρ.

Ἰσόθεος. Ζάθεος.

Mortalis de⁹.

In cælo eſſe. 100

Cui confine eſt, In cælo eſſe. pro eo quod eſt ſupra modũ fortunatum eſſe ac glorioſum. M. Tullius ad Atticum lib. 2, Bibulus in cælo eſt, nec quare, ſcio: ſed ita laudatur quaſi vnus homo nobis cunctãdo reſtituat rẽ. Idem alibi ad eundẽ, Si verò quæ de me pacta ſunt, ea non ſeruãtur, in cælo ſum. Rurſum alibi, Nihil enim συλλεκτοτυραννοκτόνοις in cælo eſſe. Huc alluſit Horatius, quum ait,

-diis miſcent ſuperis. id eſt, Beatũ me & celebrem reddunt. Et Theocritus in Hodœpois,

- ἐς οὐρανὸν ὔμμιν ἁλεῦμαι. id eſt,
In cælum vobis ſaliam.

Ex aduerſo, qui repentè decidunt à ſumma fœlicitate, dicũtur ex aſtris decidiſſe. M. Tullius ad Atticum lib. 2, de Pompeio loquens, O ſpectaculum vni Craſſo iucundum, cæteris non item. Nam quia deciderat ex aſtris, lapſus potius quàm progreſſus videbatur. Sed expende lector an hoc dictum magis pertineat ad illud quod alibi retulimus, Tertius è cælo cecidit Cato. Huic formæ cognatum eſt, in cælum laudibus ferre, pro eo quod eſt ſummopere laudare. T. Liuius Decadis primæ libro ſecundo, Manat tota vrbe rumor: Fabios ad cælum laudibus ferunt.

Ex aſtris delapſus.

CHILIADIS PRIMAE CENTVRIA SEXTA.

Sæpe etiam eſt holitor valde opportuna loquutus. 1

AVLVS Gellius in Noctibus ſuis lib. 2. cap. 6, teſtatur hunc verſiculum olim prouerbio fuiſſe celebratum,

Πολλάκι καὶ κηπωρὸς ἀνὴρ μάλα καίριον εἶπεν. id eſt,
Sæpe etiam eſt holitor valde opportuna loquutus.

Quo quidem admonemur, non eſſe faſtidiendam ſalutarẽ ſententiam propter authoris humilitatẽ. nam fieri nõnunquam vt aliquis infimæ ſortis ac notæ vir, aut minimè doctus, dicat quiddã haudquaquã aſpernandum etiam ſummis viris. Huic reſpondet illud Cæcilianum apud Ciceronẽ in Tuſculanis quæſtionibus, Sæpe eſt etiam ſub pallio ſordido ſapientia. Neq; diſſonat Plautinũ illud in Captiui duo, Vt ſumma ſæpe ingenia in occulto latẽt. Porrò quod ad Græcum attinet adagium, lectorem admouendum putaui, hũc quidem ad modum in omnibus, quos adhuc viderim, Gellianis codicibus inueniri ſcriptum. Verùm, ſicuti recordor, aliquando ſcrupulum iniecit mihi, ac mendũ ſubeſſe monuit Paulus Bõbaſius Bononienſis, inter bonarum literarum profeſſores eius ciuitatis vt multo doctiſſimus, ita longè primi nominis. idque iure optimo: quippe qui primus ibi Græcas pariter ac Latinas literas pari facultate publicè priuatimque docere cœperit: vir alioqui naris emunctiſſimæ acerrimique iudicii. Mihi verò tum propter egregiam ac multiiugam eruditionem, tum ob incredibilẽ quandam morum ſuauitatẽ ita coniunctus, vt haud ſciam an cum vllo mortalium vnquam mihi fuerit vel arctior neceſſitudo, vel cõſuetudo iucũdior. Hunc igitur in literariis illis noſtris confabulationibus aliquando dixiſſe memini, nequaquam placere ſibi dictionem illam κηπωρὸς in Gelliano prouerbio, planéque ſuppoſititiam & adulterinam videri: ſuſpicari verò ſeſe, vt pleraque ſunt apud eum authorem deprauata, pro μωρὸς, neſcio quem holitorem illud κηπωρὸν ſubmiſiſſe. At tum quidem, quãquam & admodum veriſimile videretur, & plurimum apud me valeret hominis tam eruditi iudiciũ, tamẽ haud etiam ſum auſus in tanto exemplarium cõſenſu ſolus diſſentire. verùm dum ſurſum ac deorſum in Græcis authoribus oberro, forte fortuna in collectaneis quibuſdam (nullum quidem authoris titulum præferẽtibus, ſed eiuſmodi tamen vt aut Stobæi, aut certè ex hoc decerpta viderentur) huiuſmodi carmen inuenio citatum ex AEſchyli tragœdia cui titulus Phryges,

Πολλάκι τοι καὶ μωρὸς ἀνὴρ κατακαίριον εἶπεν. id eſt,
Sæpe etiam ſtultus fuit opportuna loquutus.

Sæpe etiam ſub pall. ſor. ſap.

Proinde prorſum in Bombaſii mei pedibus eo ſententiam, atque omnibus eruditis eundũ cenſeo, vt μωρὸς legatur pro κηπωρὸς, maximè quòd eadẽ ſententia totidem verbis etiam nunc vulgò dicitur, A viro ſtulto nonnuquam ſapiens dictũ proficiſci. Reſpondet autem ad illam quam ſuperius ex Euripide citauimus, - μωρὰ γὰρ μωρὸς λέγει. id eſt,

-nam ſtultus ſtulta loquitur.

Etenim hoc tametſi verè dictum eſt, tamen fit nõnunquam vt fatuus vel caſu vel imprudens aliquid egregiè dicat, & ad rem vehementer accommodatum. Id quod accidere ſæpenumero videmus. quid enim potuit vel ab homine ſalſiſſimo dici accommodatius quàm quod narrat Suetonius dictum à quodam qui mente parum conſtabat, in Pompeium & Iulium Cæſarem, Salue rex, Salue regina. quũ Pompeius regni affectati laboraret inuidia, Cæſarem rumor eſſet Nicomedi regi vxoris vice fuiſſe.

Copiæ cornu. 2

Ἀμαλθείας κέρας, id eſt, Copiæ cornu. Quũ affatim omnia ſupereſſe ſignificamus, copiæ cornu dicimus. Tranſlatum à peruetuſta fabula, quæ variè narratur apud authores. Quidã ad hunc modum narrant, Rhea Iouem enixa, metu patris infantem in Creta occuluit, nutriẽdum à duabus nymphis, Adraſtea & Ida, Meliſſei filiabus. Hæ nutricauerunt illum capræ cuiuſdam lacte, cuius nomen fuerit Amalthea. eam caprã Iupiter iam adultus in ſydera retulit, vocatúrque à Græcis αἲξ οὐρανία, id eſt, capra cæleſtis. Huius alterũ cornu nymphis nutricibus dedit, videlicet officii præmium: hanc adiiciens facultatem, vt quicquid optaſſent, id illis ex eo cornu largiter ſuppullularet. Ouidius Faſtorum lib. 5, paulo diuerſius fabulam narrat hoc pacto,

Nais Amalthea, Cretæa nobilis Ida,
Dicitur in ſyluis occuluiſſe Iouem.
Hic fuit hœdorum mater formoſa duorum,
Inter Dictæos conſpicienda greges,
Cornibus aeriis atque in ſua terga recuruis,
Vbere quod nutrix poſſet habere Iouis,

Lac dabat illa deo,ſed fregit in arbore cornu,
Truncaque dimidia parte decoris erat.
Suſtulit hoc nymphe,cinxitque decentibus herbis,
Et plenum pomis ad Iouis ora tulit.
Ille vbi res cæli tenuit,ſolioque paterno
Sedit,& inuicto nil Ioue maius erat:
Sydera nutricem,nutricis fertile cornu
Fecit,quod dominæ nunc quoque nomen habet.

Legimus & Herculem Aetolis donaſſe copiæ cornu,propter coercitum cornu fluminis Acheloi: quare regionẽ illam,antea ſterilem, fertiliſſimã reddidit. cornu nimirum laborum duritiem ſignificãte,frugibus feracitatem. Hunc igitur titulum Phocion quidam Peripateticus libro ſuo indidit, vt teſtatur Aul.Gellius. Plinius item oſtẽdit Græcos aliquot hãc inſcriptionem nimis arrogantem ſuis commentariis impoſuiſſe, tanquam nihil in eis non contineretur, & quiduis inde peti atque accipi poſſet. Lucianus De mercede ſeruientibus, καὶ ἕξεις τὸ τῆς ἀμαλθείας κέρας, καὶ ἀμέλξεις ὀρνίθων γάλα. id eſt, Et habebis copiæ cornu,& lac gallinaceũ emulgebis. Philoſtratus Dionẽ ſophiſtã appellat ἀμαλθείας κέρας, velut omni genere virtutum expolitum. Plautinus quidam ſeruus epiſtolam quandam copiæ cornu vocat, quòd plurimum ex ea commodorum capi poſſet. Aulus Gellius libro 14.cap.6,Et ſimul dat mihi librum grandi volumine,doctrinis omnigenis,vt ipſe dicebat, præſcatentem. accipio cupidus & lubens, tanquã ſi copiæ cornu nactus eſſem. Apud Athenæũ Philoxenus ſecundam menſam variis cupediis inſtructam, copiæ cornu vocat. Citatur à Suida carmen huiuſmodi,

Ἔνθ᾽ ἵνα μοι βίος ἐστὶν ἀμαλθείας κέρας αἰγός. id eſt,
Capræ vbi Amaltheæ præbet mihi pabula cornu.

Capra cæleſtis.

Carmen eſt heroicũ. Effertur adagium hoc quoque pacto, αἲξ οὐρανία, id eſt capra cæleſtis. Comœdia vetus notat Polyagrũ quendam vxorem ad quæſtum proſtituentem: quã cæleſtẽ capram vocat, ob immenſum quæſtũ, vt teſtatur Plutarchus in cõmentario de audiendis poetis, Εὐδαίμων Πολύαγρος ὁ πλούσιος αἶγα τὴν οὐρανίαν τρέφων. id eſt, Fortunatus Polyager(id eſt,multorum agrorũ poſſeſſor) cæleſtẽ capram opes adferentem alens. Idem alibi aduerſus Stoicos, ὁ δὲ τῶν Στωικῶν λαβὼν ἀμάλθειαν. id eſt, At qui Stoicã acceperit Amaltheam. irridẽs paradoxa Stoicorũ,qui ſuo ſapienti tribuunt vniuerſa, diuitias,libertatem,ſanitatem,regnum. Horatius in Odis,

- beata pleno Copia cornu.

Lac gallinaceum. 3

Ὀρνίθων γάλα, id eſt, Gallinarũ lac,eundem habet ſenſum. Dicitur enim in opulentos,& quibus quiduis rerum ſuppeditat. Aut de raris inuentu atque ob id pretioſis: vt ſit hyperbole,ſignificans nihil omnino deeſſe. Plinius in præfatione hiſtoriæ mundi, irridens Græcorum delicioſas quaſdam & magnificas inſcriptiones, Cerion,inquit,inſcripſere,quod volebant intelligi fauum: alii κέρας Ἀμαλθείας, quod copiæ cornu: velut lactis gallinacei ſperare poſſis in volumine hauſtũ. Ariſtophanes in Veſpis,

ἐγὼ γὰρ οὐδ᾽ ἂν ὀρνίθων γάλα
Ἀντὶ τοῦ βίου λάβοιμ᾽ ἂν, οὗ με νῦν ἀποστερεῖς. id eſt,
-non lac hercle gallinaceum
Hacce pro vita capiam,quam mi adimis in præſentia.

Euſtathius in quartum Odyſſeæ, citat hoc adagium ex Anaxagoræ fabula cui titulus ὠά. Rurſum Ariſtophanes comicus in fabula cui titulus ὄρνιθες, - δώσομεν ὑμῖν

Αὐτοῖς, παισί, παίδων παισίν,
Πλουθυγίειαν, εὐδαιμονίαν,
Βίον, εἰρήνην, νεότητα, γέλωτα,
Χορούς, θαλίας, γάλα τ᾽ ὀρνίθων,
Ὥστε παρέσται κοπιᾶν ὑμῖν
Ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν. id eſt,

Dabimus vobis ipſis, filiis, filiorum filiis, opulentiam bonæ valetudinis,fœlicitatẽ,facultates,pacem,iuuentã,riſum,choros,feſta, lac gallinarũ: vt ſitis præ bonorũ copia laboraturi. Strabo Geographiæ lib.14,narrat de Samiorũ agris,quòd eſſent omnium rerũ ampliter feraces, illud vulgò iactatum eſſe,quòd lac etiam ferrent gallinaceum. Idem teſtatur hoc adagium apud Menandrum comicum inueniri. Athenæus libro Dipnoſophiſtarũ 9, ex mediæ comœdiæ ſcriptore quopiam Mneſimacho,ſenarios hos adducit, καὶ τὸ λεγόμενον,

Σπανιώτερον πάρεστιν ὀρνίθων γάλα,
Καὶ φασιανὸς ἐκτετιλμένος καλῶς. Id eſt,
- & quod dicitur prouerbio,
Lac ſuppetit,res rara,gallinaceum,ac
Plumis reuulſis phaſianus adprobè.

Rurſum libro nono adducit ex Numenio,

Ἠδ᾽ ὅσα ὄρνιθος καλέεται γάλα. id eſt,
Atque quod gallinæ dicitur lac.

Idem libro tertio indicat quibuſdam lac gallinaceum eſſe album oui.

Non omnibus dormio. 4.

Non omnibus dormire dicuntur qui non omnibus inſeruiunt neque per omnia gerunt morem. Tranſlatum putant à maritis quibuſdam nimis obſequentibus, qui vxores ſuas adulteris ſcientes prodũt, ſomnum interim inter pocula ſimulantes, vt adultero quodlibet liceat. Quod genus obſequii notans Iuuenalis, -doctus,inquit,ſpectare lacunar,

Doctus & ad calicem vigilanti ſtertere naſo.

Plutarchus in libro cui titulum fecit ἐρωτικῷ, fabulam ſuper hac re nõ illepidam narrat: Quum Galba quiſpiam cõuiuio Mecœnatem accepiſſet, ſentirétque iam è nutibus hominẽ inflammatum in vxorem ſuam,ſenſim demiſit caput, perinde quaſi dormiret. At quũ interea famulus quiſpiam ad mẽſam accedens vinum clam tolleret,ibi iam vigil & oculatus, Infelix,inquit,an neſciebas me ſoli Mecœnati dormire? Meminit huius adagii,& ad hunc quem dixi modũ exponit Feſtus Pompeius,citans ex Lucilio tractum oſtendens à Capio quodam,qui Paratencho dictus ſit, quòd ſimularet dormiẽtem,quo impunitius eius vxor mœcharetur. Idẽ indicat huius rei meminiſſe Lucilium. Vſurpat & M.Tullius libro familiarium epiſtolarũ ſeptimo, Olim, Nõ omnibus dormio: ſed ego mi Galle,non omnibus ſeruio. Videtur indicare Cicero,alterum,puta, Nõ omnibus dormio, vetus fuiſſe: alterũ, nempe, Non omnibus ſeruio, nouum. Vtrunque certe prouerbiale. ſed prius illud pertinet ad conceſſionem iuris, hoc poſterius ad obſequium impendendum. Idem Tullius epiſtolarum ad Atticum lib.13, Eſt bellum aliquem odiſſe libẽter, &,quemadmodum dicitur,non omnibus ſeruire. Qui quidem locus (vt hoc obiter admoneam) mihi nõ videtur carere mendo. fortaſſe ſcriptum erat, Et quemadmodum non omnibus dormire,ita non omnibus ſeruire. Quin & hæc ipſa vox,ſeruire,nõ vacat metaphora,quum dicimus, ſeruire ſcenæ,ſeruire tempori,ſeruire vitiis,ſeruire ingenio vxoris,ſeruire populo, ſeruire commodis priuatis: pro eo quod eſt,nihil non facere quo ſatiſfacias.

Non omnibus ſeruio.

Ciceronis locus.

Seruire ſcenæ, tempori, &c.

Sardi venales. 5

Σαρδιανοὶ ὤνιοι, id eſt, Sardi venales. In eo libello cui titulus eſt De viris illuſtribus,(quem alii Plinio, nonnulli Suetonio tribuunt, vtriuſque reclamãte ſtylo) huiuſmodi quoddã adagium refertur, Sardi venales, de negocio infinitæ prolixitatis atque inexplicabili. Idque hinc eſſe ortũ tradunt,quòd Tiberius Sempronius Gracchus quũ altero conſulatu Sardiniam domuiſſet, tantum ex ea captiuorum adduxit vt lõga venditione res in prouerbium abierit. Plutarchus in Problematis Romanorũ, aliã adfert cauſam, nimirũ olim moleniſſe morem apud Romanos ſolennem,vt qui ludos ederent in Capitolio, Sardos venales pronuntiarent: prodirétque puer quiſpiam per ludibriũ monili cinctus,quam bullam vocant. Eum morem hinc ortũ putat quòd Veientes Hetruſcorum populi multum temporis cum Romulo bellum geſſiſſent, quodque horum vrbem poſtremã Romulus expugnaſſet. Etiamſi T.Liuius lib.1,narrat victos quidem à Romulo Veientes, ſed tamen victorem ab vrbe munita abſtinuiſſe. vnde & regem ipſum, & cum hoc captiuos quamplurimos Romam deductos, venales pronuntiauit. Porrò quum Lydi ab initio fuerint Hetruſci (quemadmodum teſtatur & Herodotus lib.1) Lydorum autem caput erat Sardis, inde factum vt Hetruſcos Sardorum nomine pronuntiarit venales. Refert eadem Plutarchus in vita Romuli,licet aliquanto diuerſius. Debellatis Veiis captus eſt illorum dux,qui quum eſſet prouectæ ætatis, viſus eſt rem imprudentius geſſiſſe quàm pro ætate. Vnde mos inoleuit vt quoties Romani ob partam victoriã immolarent victimã, ſenem purpura indutũ per forum in Capitolium inducerent, bulláque ad collum appenſa,quod tum erat puerorum inſigne, præco Sardianos venales pronuntiaret. Hetruriæ caput Veii ſunt, & Hetruſci Sar-

Sardos

dianorum coloni putantur. Vſus eſt hoc adagio M.Tullius libro Epiſtolarum familiarium 7, ad Gallum, Habes, inquit, Sardos venales, alium alio nequiorem. Sentit Cicero de contemptis & improbis, &(ni fallor) patria quoque Sardis. Nam ita ſcribit paulo ante hunc locum, Id ego in lucris pono, nō ferre hominem peſtilentiorem patria ſua.

Daſypus carnes deſiderat. 6

Δασύπους κρεῶν ἐπιθυμεῖ, id eſt, Daſypus carnes deſiderat. Dicitur in eos qui ea requirunt ab aliis quæ ipſis affatim ſunt domi. Eſt enim daſypus de genere leporū. Lepus autem (vt author eſt Plinius lib.8, cap.55) animal eſt innocuum, eſculētum & fœcundum, omnium prædæ naſcens. Solus, præter daſypodem ſuperfœtat, aliud educās, aliud in vtero pilis veſtitum, aliud implume, aliud inchoato gerens partu. Dictus eſt autem daſypus, à pedibus hirſutis ac villoſis.

Tute lepus es, & pulpamentum quæris. 7

Sunt qui exiſtiment cum proximo idem eſſe quod legitur in Eunucho Terentiana, Tute lepus es, & pulpamentum quæris. Dictū eſt autē à milite glorioſo in adoleſcentē Rhodiū, qui ſcorto ſuo alludebat, ipſe ea ætate qua ſcorti vicibus fungi poſſet. Donatus allegoriā variis modis exponit, indicans prouerbium hoc in molles conuenire: propterea quòd lepus à poſteriore parte, hoc eſt à lumbis & clunibus, pulpamentum de ſe præbeat, eâque corporis parte lautiſſimus ſit: vel quòd eū canes, amatorū inſtar ſequātur: vel quòd lepus à phyſicis dicatur incerti ſexus, modo mas, modo fœmina. Quæ commenta mihi frigidiora videntur, & vt ſimplicius ita verius eſſe puto, ad Græcam parœmiam referre, *δασύπους κρεῶν ἐπιθυμεῖ*. Flauius Vopiſcus in Numeriano imperatore, ſcribit adagium Terentianum Liuii eſſe Andronici vetuſtiſſimi Romanorum comici.

Pari iugo. 8

Pari iugo dixit Plinius in Epiſt. pro eo quod eſt, pari ſtudio, parique conatu. Quadrabit in eos qui negotium cōmune certatim ac ſimili cōtentione agunt. Tranſlatum à bubus, idem plauſtrū æquali iugo trahētibus. Plinii verba ſunt hæc, Habet quidē gloria in ſtudiis præſertim quiddā *ἀκοινώνητον*: nobis tamē nullū certamē, nulla cōtentio, quū vterque pari iugo non pro ſe ſed pro cauſa niteretur. Theocritus in Aita,

Ἀλλήλους δ' ἐφίλησαν ἴσῳ ζυγῷ. id eſt,
Parique iugo ſeſe inuicem amabant.

De amore mutuo & æquali, quē Græci vocāt *ἰσόῤῥοπον*. Huic finitima ſunt quæ ſcribit diuus Hieronymus ad Auguſtinū: Romæ dicūtur eſſe quamplurimi qui poſſint & audeant tecum congredi, & in diſputatione ſanctarum ſcripturarum iugum ex æquo ducere. Extat & Græcis prouerbium,

Ἐγώ τε καὶ σὺ ταὐτὸν ἕλκομεν ζυγόν. id eſt,
Idem egóque tuque ducimus ſimul iugum.

quod ſuo referemus loco.

Vno faſce complecti. 9

Vno faſce cōplecti, legitur apud eundem Plinium, pro eo quod eſt, eadē opera & cōiunctim agere, nō ſeparatim. Verebamur, inquit, ne nos dies, ne nox, ne latera deficerent, ſi tot crimina, tot reos vno velut faſce cōplecteremur. Trāſlatum eſt ab iis qui res multas ſimul colligant, quo cōmodius geſtari queant. Id Græci dicūt *συνδέδεσθαι*, id eſt comprehēſum.

Salem & menſam ne prætereas. 10

Ἅλα καὶ τράπεζαν μὴ παραβαίνειν, id eſt, Salem & menſam ne prætereas. Ne negligas amiculorum conſuetudinem, aut Ne violes amicitiæ iura. Nā his rebus olim conciliabantur amici, & familiares antiquitus mutua inter ſeſe cōuiuia agitabant. Quemadmodum teſtatur etiam Diogenes Laertius in vita Pythagoræ. & aſtipulatur Theocritus in Hyla,

Οἳ μίαν ἄμφω ἑταῖροι ἀεὶ δαίνυντο τράπεζαν. id eſt,
-- qui ad menſam ſemper eandem
Cœnabant ambo, fidi nimirum vt amici.

Loquens de Hercule ac Telamone. Tum Euripidis Hecuba, Polymneſtoris exaggerans facinus, hoſpitalis etiam menſæ facit mentionem,

Κοινῆς τραπέζης πολλάκις τυχὼν ἐμοί. id eſt,
Menſa receptus ſæpe communi mihi.

Quin & Eſdræ lib.1, cap.4. ita legimus, Nos ergo memores ſalis quod in palatio comedimus, quia læſiones regis videre nefas ducimus, &c. Inde eſt quòd (vt docet apud eundē Laertium Alexander in commentariis Pythagoricis) Pythagoras vetabat frāgi panem, videlicet ne diſſecaretur quod amicos copularet. Idem cēſuit ſalē potiſſimū in menſa apponendū: quòd æquitatis ac iuſtitiæ nos admoneat, vt quod & ſeruet tueatúrque quicquid occuparit, & ex liquidiſſimis rebus aqua marique fiat. Origenes aduerſus Celſū lib.2, Pariū quempiam iambographū adducit, qui Lycomantē inſectatus ſit quòd ſalem ac menſam eſſet prætergreſſus. Idque detorquet ad Iudam Chriſti proditorē. Idem in Matthæū ſic loquitur de Iuda, Neque ſalis eiuſdem, neque menſæ, neque panis cōmunicati memor eſt factus. Atque haud ſcio an Chriſtus ipſe, religionis noſtræ princeps, huc alluſerit: vt illi conſilium fuiſſe videtur in rebus multo vulgatiſſimis altiſſima myſteria ſua recōdere, præſcius fore vt hoc ſymbolū à Iudæis miſſum gētes amplecterētur. Certè apud Macedones patrio ritu fœdus quod ſanctiſſimū vellēt haberi, ſic inibāt, vt panē gladio diuiſum vterque libaret. Author Q. Curtius libro 8.

Menſa cōmunis. | Panis fractio.

Baceli ſimilis. 11

Ἴκελος Βακήλῳ, Βάκηλος εἶ, id eſt, Bacelo ſimilis, &, Bacelus es. In cinædos ac parum viros dictū, aut in magnos quidē corpore, ſed animo ſtupidos. Tractum à forma moribuſque Baceli cuiuſdā. Ait Suidas Bacelum propriè ſignificare eum qui ſit exectus, eóque in molles dici quòd hoc morbo potiſſimum laboret illud hominū genus. Antiphanes in Caribus Bacelum quempiam taxat, apud Athenæum libro quarto,

εὐχερῶς ὀρχούμενον
Ταῖς χερσὶ τὸν βάκηλον, οὐδ' αἰσχύνεται; id eſt,
an Bacelum non vides
Manibus ſuis ſic ſaltitantem, nec pudet?

Meminit huius Suetonius in vita Auguſti, ſcribens eum peculiari vocabulo Bacelum pro ſtulto aſſiduè ſolitum dicere. quanquā in vulgatis codicibus Baceolus ſcriptum eſt Hermolaus exiſtimat & apud Quintilianū rectè pro Bagoa, Bacelum legi poſſe. Verba Fabii ſunt hæc, At verò ſtatuarū artifices pictoreſque clariſſimi, quum corpora ſpecioſiſſima pingendo fingendóve effingere cuperent, nunquam tamen in hunc inciderunt errorem, vt Bagoam aut Megabyzum aliquem in exemplum operis aſſumerent ſibi. Verùm equidem non video cur Fabiana ſcriptura mutāda ſit, quum *Βαγώας* barbara lingua ſignificet eunuchum, quo nomine Lucianus philoſophum quendā inducit, qui vultu corporiſque figura eunuchum præ ſe ferret. Quin & Ouidius De amoribus, ſeruum puellæ cuſtoſtem Bagoum appellat,

Quem penes eſt dominam ſeruandi cura Bagoe.

Suetonii locus. | Quintil. locus. | *Βαγώας*.

Batalus. 12

Βάταλος εἶ, id eſt, Batalus es. Olim in effœminatos per cōtumeliam dicebatur. Plutarchus oſtēdit id cognominis Demoſtheni puero inditum fuiſſe, & ab inimicis probro obiectum. Porro cognominis huius idem varias adfert rationes: vel quòd Batalus quiſpiam fuerit tibicen, mollis & effœminatus, qui muliebribus ſandaliis primus omnium in ſcenam prodierit, ac muſicā (vt ita dixerim) euirarit: vel quòd poetæ cuidam obſcœno nomen fuerit Batalo: vel quòd apud Atticos Batalus appellata ſit ea pars corporis quæ verecūdè nominari nō poteſt. Meminit huius rei Libanius. Idem nempe Demoſthenes iam prouecta ætate, ſimili contumelia dictus eſt Argas: ſiue quòd hoc nomine fuerit quiſpiam malarum author legum: ſiue quòd (vt exiſtimat Suidas) ſerpētis genus ſit Argas. Dicūt item Græci *βαταλίζειν*, pro eo quod eſt turpiter atque effœminatè viuere.

Argas.

Bene plauſtrum perculit. 13

Ruſticorum prouerbium eſt, Bene plauſtrū perculit. Apparet dici ſolitū in eos qui quempiam impellūt quo ſuapte ſponte iam propēdebat. Tranſlatum à plauſtris onuſtis, quæ quo exonerentur, ſolent euerti. fit autem id commodius in eam partem, in quam propter ſolum decliuius, inclinant. Donatus indicauit hoc adagiū, exponens in Eunucho hæc Parmenonis verba, Perculeris iam tu me. Ab hac ſententia non abhorret Plautinum illud in Curculione, Qui monet, quaſi adiuuat. Verba ſunt lenonis, qui libētius ſit mutaturus fidē, admonitus à trapezita, quod tamē vel citra monitorem erat facturus. Idem eleganter expreſſit Sophocles apud Plutarchum in vita Artaxerxis,

Ταχεῖα πειθὼ τῶν κακῶν ὁδοιπορεῖ. id eſt,
Rerum malarum facilis eſt perſuaſio.

Plerique ad deteriora procliues ſunt.

Monitor adiuuat.

g.i.

In Care periculum. 14

Ἐν Καρὶ τὸν κίνδυνον, id eſt, In Care periculum. ſubaudi, facito. Hoc eſt, In homine aut re viliore fac periculoſam experientiam, in qua ſi parum fœliciter ceſſerit, non multum ſit diſpendii capiendum. Huic adagio Carum mores fecere locum. hic populus eſt vt author eſt Mela Pomponius, incertæ originis: ſunt quos aliis αὐτόχθονας, id eſt indigenas, nonnulli Pelaſgos, alii Curetes exiſtimēt. gens vſqueadeo armorum pugnæque amans, vt aliena etiam bella mercede conducti ſoliti ſint agere. Vnde Theocritus in Encomio Ptolemæi,

--φιλοπτολέμοις τε Κάρεσσι, dixit. id eſt,

Bellandique auidis Caribus.

Item Herodotus in Euterpe, oſtendit Cares barbaro ſeruilique fuiſſe ingenio, & ad quiduis malorum ferēdum paratos, mercede propoſita. Id quod indicat & Ariſtophanes in Auibus, Εἰ δὲ δοῦλός ἐστι καὶ Κάρ. id eſt, Quòd ſi ſeruus eſt & Car. Strabo lib. Geographiæ 14 narrat, Cares tota quonda erraſſe Græcia, paſſimque ſtipēdiis meruiſſe. Cæterùm in rebus bellicis vſqueadeo præcelluiſſe, vt paſſim apud poetas arma bellica, Carica nominētur. quemadmodum Anacreon Caricam loricā, Alcæus Caricā criſtā dixit: ad quā alludit Ariſtophanes in Auibus. Suidas ſcribit, Cares primos mortaliū mercede militaſſe, vt qui vitā ſuam vilē haberēt. Hos igitur qui cōduxerāt, primos in acie collocare cōſueuerant, vt primos hoſtium impetus ſuo exciperēt periculo: aut vbi fortuna belli difficillima videretur, illic obiiciebantur. Perſæ ſua lingua καρδάκας appellabāt, qui rapto viuebāt. Carū laudē his tēporib' æmulari vidētur Heluetii, gēs bello nata, ſimplex alioqui ac minimè malū hominū genus, planeque dignum, vt equidē ſentio, quod hac quoque nota vacaret, & in literis & in cæteris honeſtis ſtudiis egregie valiturū, ſi relictis bellis huc animū appelleret. Vſurpat hoc adagiū Socrates apud Platonem in Euthydemo, iubēs in ſe potius fieri periculū trāſformationis, velut in homuncione Care: quem ſi perdas, no admodū grauis ſit iactura, Εἰ δ' ὑμεῖς οἱ νέοι φοβεῖσθε, ὥσπερ ἐν Καρὶ, ἐν ἐμοὶ ἔστω ὁ κίνδυνος. ἐγὼ, ἐπειδὴ καὶ πρεσβύτης εἰμὶ, παρακινδυνεύειν ἕτοιμος, καὶ παραδίδωμι ἐμαυτὸν Διονυσοδώρῳ τούτῳ, ὥσπερ τῇ Μηδείᾳ τῇ Κόλχῳ. ἀπολλύτω με, καὶ εἰ μὲν βούλεται, ἑψέτω, εἰ δ', ὅ τι βούλεται, τοῦτο ποιείτω· μόνον, χρηστὸν ἀποφηνάτω. id eſt, Quod ſi timetis vos iuuenes, in me, tanquam in Care fiat periculū. Nam & ipſe quandoquidem ſenex ſum, paratus ſum ſubire periculū, mēque ipſum trado huic Dionyſodoro, quaſi Medeæ Colchicæ. perdat me, & ſi velit, in lebete coquat me: ſin minus, quicquid voluerit, id faciat: tātūm vt me reddat probum. Idem in Lachete huc reſpexit, quum ait, Cogitandum eſſe iis qui primū docere incipiunt. & artis ſuæ periculū cum magno iuuenū periculo faciunt, nō Carem quēpiam mercenarium, ſed ciuiu liberos in diſcrimē adduci. Et hunc imitatus Ariſtides in oratione Panathenaica, ἐν γὰρ τῷ Καρὶ, καὶ οὐκ ἐν τοῖς ἑαυτῶν σώμασι τὰς πείρας ποιούμενοι. id eſt, In Care verò, nō in ſuis ipſorū corporibus facientes periculū. Vſus eſt eodem M. Tullius in actione pro L. Flacco, Quid, inquit, de tota Caria: nónne hoc veſtra voce vulgatū eſt, Siquid cū periculo experiri velis, in Caria potiſſimū eſſe faciendū? Quem quidem locū apparet eſſe vitiatum, neque verear deierare, in Care legendū eſſe, non in Caria. Huic diuerſum eſt illud, Aureo piſcari hamo. quod alibi reddemus.

Seruus Car.

Locus Ciceronis.

In dolio figularem artem diſcere. 15

Item illud, ἐν πίθῳ τὴν κεραμείαν μανθάνειν, id eſt, In dolio figularem artē diſcere. De iis qui protinus maximis in rebus artificii ſui capiunt experimentū, quum paulatim à minutis ad ſumma proficiſci conueniat. Neque enim figulus ſtatim à dolio, id eſt vaſe maximo, artē auſpicatur: ſed à puſillis quibuſdā vaſculis, in quibus nō ſit graue diſpendium ſiquid ſecus accidat. In hanc ferme ſententiam vſurpat Plato in Lachete, Σκοπεῖν χρὴ μὴ οὐκ ἐν τῷ Καρὶ ὑμῖν ὁ κίνδυνος κινδυνεύηται, ἀλλ' ἐν τοῖς υἱέσι τε καὶ ἐν τοῖς τῶν φίλων παισί, καὶ ἀτεχνῶς τὸ λεγόμενον κατὰ τὴν παροιμίαν ὑμῖν συμβαίνῃ, ἐν πίθῳ ἡ κεραμεία. id eſt, Cōſiderare oportet ne hoc periculū nobis fiat nō in Care, ſed in filiis ſimul atque amicorum liberis: ac planè cōtingat quod prouerbio dicitur, in dolio figulina. Dicæarchus ad aliā ſententiam torquet prouerbium, vt admoneat vnumquemque artificem in ſuis negotiis exerceri oportere, velut aurigā in ducendis curribus, nauclerū in gubernanda naui, medicum in curandis morbis. Tanquam abſurdum ſit, figulum in argatione verſari, re videlicet aliena, ac non magis in dolio. Atque ita huc pertinebit illa ſententia,

Quam quiſque nouit artem, in hac ſe exerceat.

Et Horatianum illud in Epiſtolis,

Nauim agere ignarus nauis timet, abrotonum ægro
Non audet niſi qui didicit dare. quod medicorum eſt
Promittunt medici, tractant fabrilia fabri.
Scribimus indocti doctique poemata paſſim.

Fabri tractāt fabrilia.

Sic propemodū vſurpat Gregorius theologus in Apologia De fuga, ὡς τὸ γε παιδεύειν ἄλλους ὅτε χρὴ..., ... τὸ δὴ λεγόμενον, ἐν τῷ πίθῳ τὴν κεραμείαν... ψυχαῖς ὁ μελετᾶν... id eſt, Itaque alios velle docere priuſquā ipſi ſatis edocti ſint, & in dolio, quod aiut, figulina, in aliorū animis meditari pietatem, mihi quidem videtur hominū inſigniter deſipientium.

Ne ſutor vltra crepidam. 16

Huic finitimum eſt illud, Ne ſutor vltra crepidam. id eſt, Ne quis de iis iudicare conetur quæ ſint ab ipſius arte profeſſionéque aliena. Quod quidem adagium natum eſt ab Apelle nobiliſſimo pictore. de quo Plinius lib. 35, cap. 10, ſcribit in hūc modu, Idem perfecta opera proponebat in pergula tranſeuntibus, atque poſt ipſam tabulā latēs, vitia quæ notarentur auſcultabat, vulgum diligentiorē iudicem quàm ſe præferēs: feruntque à ſutore eſſe reprehenſum quod in crepidis vna intus pauciores feciſſet anſas. Eodē poſtero die ſuperbè ob emendationē priſtinæ admonitionis cauillāte circa crus, indignatū proſpexiſſe, denunciantē ne ſupra crepidā ſutor iudicaret. quod & ipſum in prouerbiū venit. Hactenus Plinius. Huic ſimillimum eſt quod refert Athenæus: Stratonicus citharœdus fabro ſecum de muſica cōtendenti, Nō ſentis, inquit, te vltra malleū loqui? Eodē pertinet quod huius nepos in epiſtolis ſcripſit, de artificio no rectè iudicare quenquā, niſi & ipſum artificē. Quodque 1. Moralium lib. dixit Ariſtoteles, earum rerum vnumquenque iudicem eſſe idoneum, quarum ſit eruditus. Et quod idem ſcripſit libro 1. Naturalium, cæcum diſputare de coloribus. Quæ verba tam inter noſtri tēporis ſcholaſticos in prouerbiū abierunt, quoties quiſpiam de rebus ignotis diſputat. Ad eandem ſententiam referendum quod ait Fabius Pictor apud Quintilianū, fœlices futuras artes, ſi ſoli artifices de iis iudicarent.

Dii facientes adiuuant. 17

Varro libro De re ruſtica primo, Et quoniam, vt aiūt, dii facientes adiuuant. prius inuocabo deos. Significat diuinam opem non ceſſantibus, ſed induſtriis & pro ſua virili conantibus auxilio eſſe ſolere. Huc arbitror referendum illud Homericum carmen, quod iam velut in prouerbium abiit,

Τηλέμαχ' ἄλλα μὲν αὐτὸς ἐνὶ φρεσὶ σῇσι νοήσεις,
Ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται. id eſt,
Hæc partim ipſe tuo perpendes pectore tecum,
Partim aliquis diuūm tibi ſuggeret.

Id M. Tull. vſurpauit lib. Epiſt. ad Atticum 9, Omnia vobis imparatis agenda. Sed tamen - ἄλλα μὲν αὐτὸς,

Ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται. id eſt,
Partim ipſe inuenies, partim fors ſuggeret ipſa.

Cum Minerua manum quoque moue. 18

Huic finitimum eſt, σὺν Ἀθηνᾷ καὶ χεῖρα κίνει, id eſt, Auxiliante Minerua manū interim moue. Monet adagiū, ne fiducia diuinæ opis induſtriā remittamus. Cōuenit peculiariter in mulieres quæ lanificium exercēt, fauente quidē atque inuocata Minerua, ſed nihilo ſegnius interim operi inſiſtētes. Sunt qui putent ab agaſone quopiam natum, cuius aſinus quū luto infixus hæreret, deberētque illi ſuccurrere, otioſus Herculē implorabat. Huic reſpōdiſſe deum vti interim manum admoueret aſino laboranti, atque ita demum numē adfuturū. Alii diuerſam huic fabulam afferunt, puta, quendā, quum eſſet decertaturus, Mineruam conſuluiſſe num futurū eſſet vt victor diſcederet. Reſpōſum eſt fore. verùm quum ille ingreſſus in theatrū, in certamine manibus ſtaret otioſis, percuſſum ab aduerſario victū fuiſſe. Ad hoc adagium pertinet elegantiſſimum illud carmē, quod ex Agathonis tragœdia citat Ariſtoteles libro Moralium Eudemiorum quinto,

Τέχνη τύχην ἔστερξε, καὶ τύχη τέχνην. id eſt,
Fortunam vt ars, fortuna ita artem amat inuicem.

Citatur à Suida ſenarius hic in eandem ſententiam,

Αὐτός τι νῦν δρῶν, εἶτα τοὺς θεοὺς κάλει. id eſt,

Fac interim aliquid ipſe, dein deos voca.

~~Noſtro Marte~~ 19

Marte noſtro facere dicimus, quod ~~Quoties~~ nullis auxiliis adiuti, noſtropte ingenio propriiſque viribus ~~id~~ peragimus, ~~noſtro Marte peragere dicimur~~: aut etiam quum noſtro periculo res geritur. M. Tul. lib. Officiorũ 3, Hanc igitur partem relictam explebimus, nullis adminiculis, ſed, vt dicitur, Marte noſtro. Hactenus ille. Idem Philippica 2, de Deiotaro loquens, Rex enim ipſe ſua ſpote, nullis commentariis Cæſaris, ſimulatque audiuit eius interitum, ſuo Marte res ſuas recuperauit. Cod. libro 1, titulo Ne liceat potentioribus, cap. 1, Diuinè admodum conſtituit Diuus Claudius conſultiſſimus princeps, parens noſter, vt iactura cauſæ afficerentur ii qui ſibi potentiorũ patrocinium aduocaſſent: vt hoc propoſito metu, iudiciariæ lites potius ſuo Marte decurrerent quam potentiorum domorum opibus niterentur. Rurſus libro 3, titulo De iudiciis, cap. 11, Illo proculdubio obſeruando, vt ſi neque per alterutram litigantium partem, nec per iudices ſteterit quominus lis ſuo Marte decurrat, ſed per patronos cauſarum, licẽtia detur iudici. Tráſlatum videtur ab imperatoribus qui ſuis ipſorum auſpiciis & copiis bellum ſuſtinent. ſiquidem Plautus etiam Meis copiis dixit, pro meo Marte. Sapiunt prouerbiũ etiam illa, Vario Marte, Dubio Marte, Iniquo Marte. Huic adagio penè diuerſum eſt illud quod alibi retulimus, οὐκ ἄνευ Θησέως, id eſt, Non abſque Theſeo.

Etiam veteri libro V. Praes seruis omnes noſtro Marte si rebus omnibus abundetis.

Nequicquam ſapit qui ſibi non ſapit. 20

Sententia vel hodie vulgò frequentiſſimè iactata, Fruſtra ſapere qui ſibi non ſapiat. Plato in Hippia maiore, Καὶ πολλοῖς, inquiens, συνδοκεῖ, ὅτι τὸν σοφὸν αὐτὸν αὑτῷ μάλιστα δεῖ σοφὸν εἶναι. id eſt, Idem itidẽ & pleriſque videtur, quòd oportet eum qui ſapiat, ipſum ſibi maximè ſapientem eſſe. Vſurpat & Cicero in epiſtola quadam ad Trebatium, oſtendens ex tragœdia Medea ſumptã, Et quãdo (inquiẽs) cœpi agere Medeam, illud ſemper memento,

Qui ſibi ipſe ſapiens prodeſſe nequit, nequicquam ſapit.

Eſt autem verſus trochaicus. Idem Epiſtolarũ familiarium lib. 13, ad Cæſarem imperatorem, Itaque ab Homeri magniloquentia confero me ad vera præcepta Εὐριπίδου,

Μισῶ σοφιστὴν ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός.

Quem verſum ſenex Præcilius laudat egregiè. Idem lib. de Diuinatione 1, citat ex Ennio in diuinos, Qui ſibi ipſimet nõ ſapiunt, alteri mõſtrant viam. Quibus diuitias pollicẽtur, ab his drachmas ipſi petunt. Citatur à Luciano in Apologia,

Μισῶ σοφιστὴν ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός. id eſt,

Sapientem eum odi qui ſibi ipſe non ſapit.

Eundem Alexander torſit in Calliſthenem, qui ſe moribus eorum quibuſcum viuebat non accommodaret, ſed præ ſe ferebat, nihil eorum quæ illic gerebantur ſibi placere. Eáque libertas optimo viro attulit exitium: quum Anaxarchus philoſophus omnium adulatorum abiectiſſimus, haberetur in pretio. Eam ſententiam ſic ad vnguem ſeruant huius tempeſtatis homines, vt hominis vocabulo videatur indignus qui non quauis ratione ſuis conſulere commodis nouerit. Huius generis eſt illud apud Suetonium,

Aſpice fœlicem ſibi, non tibi, Romule, Syllam.

Cantherium in foſſa. 21

Cantherium in foſſa, ruſticũ prouerbium: ſed tamen è re militari natũ. Hoc licebit vti quoties quis ad id negotii trahitur, in quo nequaquã valeat. aut vbi res vehementer erit impedita periculoſáve. Refertur à T. Liuio, Decadis 3. lib. 3. narrat autẽ, quum Fabius Capuam obſideret ſecundo bello Punico, Iubelliũ Tauream inter equites Cãpanos nobiliſſimum, è Romanorũ exercitu quemuis ad ſingulare certamẽ euocaſſe: auſumque prodire Claudium Aſelliũ. Deinde vbi diutius vterque alterũ libero campo eluſiſſet, Campanus in cauam viam deſcendere iuſſit, alioqui equorũ non equitum fore certamẽ. Eò quum Romanus re quam verbis ferocior, extemplo deſcẽdiſſet, rurſum eluſit Taurea ſermone, qui poſtea in ruſticũ verſus eſt prouerbium, Minimè ſcis (inquiẽs) cantherium in foſſa? Quanquam ex Liuianis verbis parũ liquet ~~adagii~~ ſenſus, tamen coniecturis facilè deprehenditur. Pugnat autem cum illo quod alibi dicemus, τὸν ἵππον εἰς πεδίον, id eſt, equum in planitiem. Etenim quemadmodũ pluſimum valet equus in planitie, ita minimè valet in foſſa.

Tantali talenta. 22

Τάλαντα Ταντάλου, id eſt, Tantali talenta. De immenſis opibus. nam Tantalus Phryx ob luculentas diuitias in fabulam hominum venit, ita vt fingatur & apud inferos ſimile quiddam pati cuiuſmodi ſolent inter congeſtas opes tenaces iſti diuites. Horatius,

Tantalus à labris ſitiens fugientia captat
Pocula. quid rides? mutato nomine de te
Fabula narratur.

Oſtẽdit, allegoriam figmenti ad diuites ſordidos pertinere. Vſurpatur adagiũ a Platone in Euthyphrone. Suidas ait eſſe & apud Epicharmum & apud Anacreontem. Effertur & ad hunc modũ, cum venuſta quadam vocũ alluſione, τάλαντα Ταντάλου ταλαντίζεται. id eſt, Tantali talenta talẽtizat: hoc eſt, librat & accumulat. Porrò Tantalum prædiuitẽ fuiſſe teſtatur vel illud ex tragœdia carmẽ apud Plutarchum, libro De exilio, Σπείρω δ' ἄρουραν δώδεκ' ἡμερῶν ὁδόν. id eſt,

Viam dierum duodecim ſero iugera.

Idem alibi ingentes diuitias, πλοῦτον Ταντάλειον appellat: id eſt, opes Tantalicas. Antiphanes apud Athenæum libro 6, Tantaleæ opes.

Οἷον ποτ' εἶχε Θρίβων ὁ Ταντάλου,
Μαλακῶς ταλάντοις ὅλοις ἀπολαύων ἐξέπνευσεν. id eſt,
Qualem olim habebat & Thribon, qui molliter
Exutus eſt ipſis talentis Tantali.

Pelopis talenta. 23

Conſimili figura Theocritus in Idyllio 8, dixit Pelopis talenta, Μή μοι γᾶν Πέλοπος, μή μοι χρύσεια τάλαντα
Εἴη ἔχειν, μηδὲ πρόσθε θέειν ἀνέμων. id eſt,
Non Pelopis mihi ſint agrique, aurique talenta,
Nec ventos celeres anteuolaſſe pede.

Porrò talentum apud Atticos maxima pecuniæ ſumma erat. talentum minus valebat libras ſexaginta, talentum magnum octoginta. Vnde illud in Phormione,

Siquis daret talentum magnum. Imò malum.

Et Ariſtophanes;

– ἀλλ' ἔγωγ' Ὀπούντιος
Οὐκ ἂν γενοίμην οὐδ' ἂν ταλάντου χρυσίου. id eſt;
– at ego ſanè Opuntius
Nolim eſſe, ſiquis det talentum mi aureum.

Id eſt, Nolim eſſe luſcus vel quantalibet pecunia.

Midæ diuitiæ. 24

Μίδου πλοῦτος, καὶ Μίδου πλουσιώτερος, id eſt, Midæ opes, & Mida locupletior, in prouerbium abierunt, propter immenſas eius regis opes, quæ fabulis quoque compluribus fecere locum. Statius in Surrentino Pollii,

Viue Midæ gazis, & Lydo ditior auro.

Fuit hic Midas Phrygiæ tyrannus, cui (iuxta poetarũ figmẽta) conceſſum a diis eſt, vt propter Bacchum hoſpitio acceptum, quod vellet optaret, accepturus quicquid optaſſet. Optauit vt quicquid corpore contigiſſet, protinus in aurum verteretur. Hiſtoricorum literis proditum eſt, huic puero dormienti formicas in os grana tritici congeſſiſſe: reſpondiſſe augures, omnium mortalium illum ditiſſimum futurum: atque ita eueniſſe. Huic Plinius primum attribuit locũ inter inſigniter diuites, lib. 33.

Nõ omnino temere eſt quod vulgo dictitãt. 25

Apud Ariſtotelem vſurpatur prouerbii vice, & apud eruditos iam olim in prouerbium abiit nobilis illa Heſiodi ſententia (ἐν ἅπασιν ᾄδεται, quemadmodum ait Ariſtides in defenſione Periclis) quæ dicit, non vſquequaque irritum eſſe ſolere quicquid rumore populi iactatum fuerit. Ea eſt in operis volumine ſecundo cui titulus Opera & dies,

– δεινὴν δὲ βροτῶν ὑπαλεύεο φήμην.
Φήμη γάρ τε κακὴ πέλεται, κούφη μὲν ἀεῖραι
Ῥεῖα μάλ', ἀργαλέη δὲ φέρειν, χαλεπὴ δ' ἀποθέσθαι.
Φήμη δ' οὔ τις πάμπαν ἀπόλλυται, ἥν τινα πολλοὶ
Λαοὶ φημίζουσι· θεός νύ τίς ἐστι καὶ αὐτή. id eſt;
Rumores hominum cures vitare moleſtos.
Fama malum eſt, oritur, ſurgitque facillima: verùm
Difficile hanc perferre, graue eſt ſedare coortam.
Nam non vlla quidem prorſum perit irrita fama,
Per populos quæcunque volat: quia numen & ipſa eſt.

Poteſt bifariam accipi ſentẽtia: nimirum aut non planè falſum videri quod plurimis eſt in ore, quódque populi conſenſus approbat: aut, non prorſus aboleri poſſe rumorem

etiam falſum, qui iã in vulgus dimanarit. Proinde admonet vt ſolicitè caueamus ne vel falſo per temeritatẽ in fabulam vulgi venire cótingat. Quòd autẽ famam deam dixit, cũ Homero ſenſit, qui compluribus locis ὄσσαν ſuam inducit. ſic enim deam ipſam appellat. Et hunc æmulatus Virg. in 4. Æneid.

Ossa dea.

Hæc paſſim dea fœda virûm diffudit in ora.

Domum quũ facis, ne relinquas impolitã. 26

Quũ nulla huius poetæ ſententia nõ ceſſerit in prouerbiũ, tamen equidem eas libentius recẽſuerim, quæ, propter ænigmatis inuolucrum, propius accedunt ad ſpeciẽ prouerbialem. quod genus eſt illa ex eodem quem modò citaui libro,

Μηδὲ δόμον ποιῶν ἀνεπίξεστον καταλείπειν,
Μή τοι ἐφεζομένη κρώζῃ λακέρυζα κορώνη. id eſt,
Néve domũ fabricans, linquas mutilamque rudémque,
Ne fors inſideat cornicans garrula cornix.

Proculus interpres admonet locũ hunc bifariã accipi. quibuſdam videri, monere poetam vti quiſque domiciliũ ante hyemem abſoluendum curet, ne tum non habeat quo depellat frigoris moleſtiam. Hyemẽ enim, cornicis indicatã ſymbolo, videlicet auis hybernæ. Porrò cum ſemper aliàs, tum maximè mẽſibus hybernis, οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος, id eſt, eſt grata domus, domus optima: quemadmodum in prouerbio eſt. Alii putant ſignificatũ, ædificium ſemel inſtitutum, non oportere ſemiperfectum relinquere, ne vulgo riſui ſis: & qui præterierint, obloquantur, carpántque leuitatẽ tuã, qui quod cœperis non abſoluas. Quandoquidẽ hunc obloquendi morem vulgo peculiarem eſſe, vel Euangelicæ notant parabolæ. Eam autem obtrectantium petulantiã per cornicem voluit indicare poeta: nempe auem garrulã & obſtreperam: vt hinc etiam verbũ prouerbiale ductum ſit κρώζειν. At ipſi Proculo magis probatur vt καθολικῶς accipiamus, vnicuique negotio quod ſemel inſtituerimus, finem idoneum imponendũ, vt nihil omnino deſideretur, & vbique conitendũ ad perfectionem. Id quo longius auocabitur à ſimplici ſermone, hoc venuſtius fiet & magis prouerbiale. Veluti ſiquis adhortetur aliquem ne literarum ſtudium deſerat, ſed laudabiliter inſtitutis ſummam imponat manum: ne vulgò ludibrio ſit quòd à bene cœptis deſtiterit, Heſiodium hoc obiiciens,

Κρώζειν.

Μηδὲ δόμον ποιῶν, ἀνεπίξεστον καταλείπειν,
Μή τοι ἐφεζομένη κρώζῃ λακέρυζα κορώνη.

Ne à chytropode cibum nondum ſacrificatum rapias. 27

AEnigmaticũ eſt & illud quod eo loco cõtinẽter ſequitur,

Μηδ' ἀπὸ χυτροπόδων ἀνεπιρρέκτων ἀνελόντα
Ἔσθειν, μηδὲ λόεσθαι. id eſt,
Néve à chytropode ſublatam protinus eſcam
Ante ſacrum neque lotus edas.

Nondum ſacrificata ne rapias.

Indicat & M. Tullius, irreligioſum fuiſſe, cibum è patella edere. Scribit enim ad hunc modũ lib. de Finibus 2, Atqui reperiemus aſotos, primùm ita non religioſos, vt edant de patella: deinde ita mortem non timentes, vt illud in ore habeant ex Hymnide,

Mihi ſex menſes ſatis ſunt vitæ, ſeptimum orco ſpondeo.

Eſt autẽ verſus trochaicus. Suetonius in Vitellio, prodit eũ illum adeo non profundæ modò, verumetiã intempeſtiuæ fuiſſe gulæ, vt ne in ſacrificio quidẽ vnquam, aut vllo itinere tẽperarit, quin inter altaria ibidem ſtatim viſcus & farra è foco penè rapta mãderet, circáque viarũ popinas fumantia obſonia, vel pridiana atque ſemeſa. Quantũ ad ſimplicẽ attinet ſenſum, docet, ne ritu pecudũ ad cibum capiẽdum irruamus: ſed ita demum edamus, ſi prius inde primitias diis immolauerimus. Antiquitus enim (vt author eſt in Sympoſ. Plutarchus) inter res ſacras habebatur & menſa quotidiana: proinde cibũ ſumpturi, diis cõſecrabant τὰς ἀπαρχάς, hoc eſt primitias: ac deinde nõ indecorè neque tumultuanter, ſed religione quadã ad cõuiuium accedebant lotis manibus, non aliter ꝙ ad ſacrũ epulum. Qui mos & hodie durat apud bene moratos Chriſtianos. Sed prouerbialius fiet ſi intelligamus, nõ eſſe ſpoliandos nec inhumanius expilãdos miniſtros aut ſeruos noſtros, verùm & illis aliquã pecuniæ portionẽ relinquendã quò viuant. Fortaſſis quadrauerit & in hos qui præpropera auiditate commodum auferre ſtudent priuſquam oporteat: & quodammodo meſſem facere priuſquam maturuit ſeges. veluti ſiquis legatum aut promiſſũ ſtatim è veſtigio flagitet, quũ ciuilius ſit in dies aliquot ſilere. aut ſiquis modò nactus imperium, protinus incipiat populũ exactionibus ſpoliare: aut ſiquis ſponſam puellam, non expectata ætate, nec expectatis nuptiarum ceremoniis properet amplecti. Sumptum eſt à ritu ſacrorum, in quibus olim epulabantur. Huc pertinet & illud quod alibi retulimus ex Athenæo, libro nono, ἀπὸ ταγήνου: id eſt à patella frixoria. Libro ſexto refert hunc ſenarium ex Pherecrate,

Ἀπὸ ταγήνου τ' ἔφασκεν ἀφύας φαγεῖν. id eſt,
Se veſci apuis dixit è ſartagine.

Quidã pro lopade τάγηνον dixere, quod Iones ἤγανον. hinc vox compoſita ἀποταγηνίζειν. Ita Phrynichus apud Athenæũ lib. 6, ἡδὺ δ' ἀποταγηνίζειν ἄνευ συμβόλων. id eſt, Iucundum eſt à ſartagine tollere ſine ſymbolis. id eſt, ſi nihil ſit ſoluendum, & ſi id liceat immuni. Rurſus aliàs apud hunc ipſum ex Archeſtrato, ἁρπαζομένη ὀβελίσκων. id eſt, Rapiens à veru: de muliere quæ ſacra nondum immolata deuorare dicta ſit. Apud eundem libro ſexto Anaxandrides,

A veru rapere.

Τῶν ζωγράφων μὲν ἡ καλὴ χειρουργία
Ἐν τοῖς πίναξι κρεμαμένη θαυμάζεται·
Αὕτη δ' ἁρπαγεῖσ' ἐκ λοπάδος ἐξαπίνης,
Ἀπὸ τοῦ ταγήνου τ' ἀφανὴς ἀφανίζεται. id eſt,
Pictoris opera pulchra, tabula penſili
Spectantur, ac ſpectata ſunt miraculo: at
Rapiuntur hæc è lopade pulchrè, ac protinus
Redduntur ipſa euanida è ſartagine.

In genere poterit accõmodari ad quemuis qui negotium irreuerenter, & illotis (aut aiunt) pedibus aggreditur.

Hæc potior. 28

Plutarchus in Problematib. Græcanicis prouerbiũ quoddam refert ad hunc modum, *Ἀπὸ τίνος ἐῤῥύη τὸ παροιμιῶδες, αὕτη κρείσσων; Δίνων ὁ Ταραντίνων στρατηγός, ἀνὴρ δ' ἀγαθὸς ἐν τοῖς πολεμικοῖς, ἀποχειροτονησάντων αὐτοῦ τινα γνώμην τῶν πολιτῶν, ὡς ὁ κῆρυξ ἀνηγόρευε τὴν νικῶσαν, αὐτὸς ἀνατείνας τὴν δεξιὰν, ἅδε, ἔφη, κρείσσων. οὕτως γὰρ ὁ Θεόφραστος ἱστόρηκε. προσιστόρηκε δὲ ὁ Ἀπολλόδωρος ἐν Ῥυτίνῳ, τοῦ κήρυκος, αὗται πλείους, εἰπόντος, ἀλλ' αὗται, φάναι, βελτίους. καὶ ἐπικυρῶσαι τὴν τῶν ἐλαττόνων χειροτονίαν.* Horum verborũ hic ferme ſenſus, Vnde fluxit illud quod prouerbii vice dicitur, Hæc victrix? Dinon Tarentinus ductor exercitus, vir adprime fortis, reique bellicæ ſanequam peritus, quũ in cõcione dixiſſet ſententiam, eáque ciuium ſuffragiis eſſet reiecta: deinde præco pronuntiaret ſententiã quæ vinceret, ſublata dextera, hæc, inquit, potior. Nam hunc ad modum retulit Theophraſtus. cæterùm Apollodorus in Rhytino illud adiunxit, quũ præco reſpondiſſet, At hæ ſententiæ numero plures ſunt, Dinonẽ protinus ſubiecisse, Sed hæ meliores. Atque ita paucıorũ ſententiã fuiſſe promulgatã. Quibus ex verbis cõiicere licet, ita vulgò dici ſolere, ſiquãdo ſignificaretur conſiliũ aliquod eſſe præſtãtius & conducibilius, etiãſi pluribus ſecus videretur. aut vbi qui numero pauciores eſſent, facultate præponderarent. Quod genus fuerit (vt rẽ exẽplis demonſtrẽ) Maxima pars hominũ voluptate lucríſque fœlicitatẽ metitur. perpauci virtutẽ amplectuntur. caue nequid te moueat multitudinis exemplũ αὕτη γὰρ κρείσσων. Itẽ, Nemo penè eſt in toto principis famulitio, qui tibi nõ bene velit: ſed vnus tibi refragatur, qui tantũ vbique valet vt in ipſum ferè principẽ agat tyrannũ. Quare ſi res è ſuffragiis pẽderet, viceras: ſed αὕτη νικᾷ. Porphyriõ leuiter, ceu digito, prouerbium indicat, exponens eum locum in Horatianis Epodis,

Eamus omnis execrata ciuitas,
Aut pars indocili melior grege.

Quanquã deprauatè, ſicut opinor, legitur in multis exẽplaribus *κρείσσων νίκα*. Caſtigatè legetur, ni fallor, *κρεισσόνων νίκα*, hoc eſt, præſtantiorũ victoria. Nã oda cõcionalis eſt, ac fugã decerni iubet cõmunibus omnium ſuffragiis. Quod ſi fieri nõ queat vt id quod eſt optimũ multitudini probetur, ſaltẽ vincat ea ſententia quæ ſit potior, etiãſi paucioribus ſuffulta ſuffragiis. Ad id faciunt quæ Plato ſcripſit lib. De leg. 1. pulcherrimũ eſſe victoriæ genus, quũ turba cedit potioribus, & in decernẽdo magis ſpectatur pondus ſuffragiorũ ꝙ numerus. Verba Platonis ex eo quẽ dixi libro, ſunt hæc, *ἐν ὁπόσαις μὲν γὰρ οἱ ἀμείνονες νικῶσι τὸ πλῆθος καὶ τοὺς χείρους, ὀρθῶς ἂν αὕτη κρείττων αὑτῆς λέγοιθ' ἡ πόλις, ἐπαινοῖτό τ' ἂν δικαιότατα τῇ τοιαύτῃ νίκῃ, ὅπου δὲ τἀναντία.* id eſt, Quibuſcũq. ſiquidẽ in ciuitatib⁹ meliores qui ſunt, ii vincũt multitudinẽ ac deteriores: ibi reſpublica ſeipſa ſuperior rectè dicetur, & huius victoriæ nomine meritiſſimò laudabitur: ſecus autẽ, vbi ſecc⁹ accidit.

Victoria melioris.

Eodē reſpexit Plinius quum queritur in epiſtolis, numerari ſententias, no expendi. Huc pertinet Liuianū etiā illud. Maior pars vicit meliorē. Indicat idem Homerus Iliados lib. 1,

- ἐπεὶ τὰ χερείονα νικᾷ. id eſt,

- quando ſuperant iam deteriora.

Deteriorum victoria. Neque vero prætereundū hoc loco quod de Zenone philoſopho memorat Diogenes Laertius. Zenon quum videret Theophraſtū magni fieri laudariq́; quòd plures haberet auditores, ad hunc reſpondit modū, Ἐκείνου μὲν χορὸς μείζων, ὁ ἐμὸς δὲ συμφωνότερος. id eſt, Maior quidem eſt illius chorus, ac meus melius conſonans. Itaque locus fuerit adagio, ſiue quū negabimus ſpectandū quam multis placeamus, ſed quam bonis. ſiue quū ſuadebimus id ſequi oportere, non quod plurimis placeat, ſed quod per ſe ſit optimū factu, etiamſi pauciſſimorum calculis approbetur. Siue quū dicemus, vnius aut alterius ſtudium pluris æſtimandū, qui vel opibus, vel gratia, vel authoritate præpolleat, quam multitudinis beneuolentiam, quæ numero tantùm ſuperior ſit, reliquis omnibus inferior. Quemadmodum apud Plautum quiſpiam cōtemnere ſe dicit minutos illos deos, modò Iouē vnum ſibi propitiū habeat. Nec abſurdè trahetur in vſum, quoties vna vis plus poteſt reliquis omnibus: vt ſiquis dicat, Hæc cauſa pluribus probatur, pluribus fulcitur rationibus, nititur æquo, dictatur à legibus: verùm altera κυρία. ſic enim volo, ſic iubeo. Nam omnia cedant neceſſe eſt quoties rex huiuſmodi promit oraculū quale profert apud Homerū Agamemnon,

Εἰ δέ κε μὴ δώωσιν, ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἕλωμαι. id eſt,

Ipſe equidem eripiam, ſi tradere fortè grauentur.

Chor. ill. maior, meus conſonantior.

Ius in manu. De cuiuſmodi Lucianus in Captiuo, ἐν τῷ δικαίῳ ἐν ταῖς χερσὶ κειμένων. id eſt, Qui ius in manu reponunt. Pyrrhum è liberis quidam adoleſcens admodum, interrogabat cuinam relicturus eſſet regnum, is reſpondit, ὅς ἄν, inquit, ὑμῶν τὴν μάχαιραν ὀξυτέραν ἔχῃ, Quicunque veſtrûm acutiorem habet gladium. Id dictum Plutarchus in eius vita non arbitratur multum abeſſe ab illa tragica execratione,

Θηκτῷ σιδήρῳ δῶμα διαλαχεῖν τοὺς ἀδελφούς. id eſt,

Ferro diuidere. Fratres acuto diuidant ferro domus. Vices habēdæ.

In hos igitur qui vi rem gerunt, & quibus, vt Ennius ait, ferro geritur res, quibus ius eſt in armis, & quibus leges inter arma ſilent, per ironiam rectè torquebitur, αὕτη κράτιστον, καὶ αὕτη κυρία. Nam Græcis κύριος non ſolùm dominum ſignificat, verumetiā eum qui prævalet authoritate. Et Suidas indicat concionem illis κυρίαν dici in qua ſoliti ſint creari magiſtratus. Ariſtophanes in Acharnenſibus κυρίαν ἐκκλησίαν appellat, in qua ἐκύρουν τὰ ψηφίσματα, id eſt, vincebant ſuffragia. Nonnunquam ad rem refertur, vt apud Euripidem in Iphigenia Aulidenſi,

Κύριος. Οὐ μᾶλλον ἢ τοῦ ὁ μῦθος κυριώτερος λέγει. id eſt,

Plus ualere noſtra debet quam huius hic oratio.

Significat enim ſeruus, quanquā eſſet cōditione inferior Menelao, tamen hoc ſe potiorē eſſe quòd iuſtiorē haberet cauſam. Nō abhorret hinc quod M. Tullius dixit in Piſonē, Sed omitto vt ſit factus vterque noſtrū. ſit ſane fors domina campi.

Delius natator. 29

Δήλιος κολυμβητής, Delius natator. Olim vulgò dicebatur admodū natandi peritus, quique poſſet in ſumma natare aqua. Natum adagium, aut certè factum illuſtrius ex Socratis apophthegmate. quum enim huic Euripides librum obtuliſſet Heracliti (cui cognomen additum σκοτεινός, propter affectatam ſcriptorum obſcuritatē) rogarétque cuiuſmodi videretur, reſpondiſſe fertur hoc pacto, ἃ μὲν συνῆκα, γενναῖα· οἶμαι δὲ καὶ ἃ μὴ συνῆκα. πλὴν Δηλίου δεῖταί τινος κολυμβητοῦ εἰς τὸ μὴ ἀποπνιγῆναι ἐν αὐτῷ. id eſt, Quæ quidem intellexi, præclara: arbitror autem & ea quæ non intellexi. quanquam natatore Delio opus, vt ne quis in eo praefocetur. Hæc Socrates, alludens ſimul & ad prouerbium & ad Heracliti ſenſus nimiū abſtruſos ac profundos: vt niſi natator inſignitè peritus cōtigiſſet, periculum eſſet ne lector in eo libro ſuffocaretur mergereturque. Laertius in Heraclito refert hoc dictū ad Cratetem quendam, qui primus Heracliti librum De natura Græcis inuexerit, & hoc elogio commendarit.

Dicendo dicere diſcunt. 30

Ἐκ τοῦ λέγειν τὸ λέγειν περιγίνεται, id eſt, Dicendo conſequimur vt dicamus. Syrianus Hermogenis interpres Euagorā ſophiſtam taxat, qui dicendi facultatem non putarit ratione, ſed vſu duntaxat cōſtare, fierique vt dicendo cōſequeremur dicendi facultatē. Ἀξιοῦντας δὲ, inquit, κατὰ τὴν παροιμίαν, τὸ λέγειν ἐκ τοῦ λέγειν περιγίνεσθαι. id eſt, Exiſtimatis, iuxta vulgare prouerbium, dicendi facultatē dicendo contingere. Vſurpauit & M. Tull. lib. 1. De oratore, In quo, inquit, fallit eos quod audierunt, dicēdo homines vt dicant efficere ſolere. Verum etiam illud dicitur, peruerſe dicere homines peruerſe dicendo facillimè conſequi. Plinius lib. I piſt. 6, Video etiam multos paruo ingenio, literis nullis, vt bene agerent agendo cōſequutos. Latius autem patet adagium, nempe ad cuiuſuis rei peritiam, quam potiſſimum vſus ſuppeditat, optimus rerum omnium magiſter. Proinde prouerbiales erunt omnes id genus, Fabricando fabricam diſces, canendo muſicam, militando militarem artem, ſcribendo diſces ſcribere.

Multi boníque. 31

Πολλοὶ κἀγαθοί. Multi boníque. Prouerbiali figura dicebatur olim. Tranſlatū a ritu ſacrorū, in quibus ſacrificus rē diuinā facturus dicebat, τίς τῇδε; id eſt, Quis hic? Dein qui aderāt, reſpondebant, πολλοὶ κἀγαθοί. id eſt Multi & boni. Atq; hæc partim ominis cauſa dicebātur, oportebat enim in ſacris εὐφημεῖν, hoc eſt, bene ominata dicere; partim vt ſiquis eſſet ſibi cōſcius admiſſi piaculi, diſcederet a myſteriis. Plutarch. in Sympoſ. ἐπεὶ μάρτυρες γε τοῦ Πλάτωνι πολλοὶ τ' ἀγαθοὶ τι πάρεισιν. id eſt, Quandoquidē Platoni teſtes adſunt multiq; boníque. Sed de hoc ante meminimus. Quo quidē alluſit & Ariſtides in Pericle, Ἀλλ' ὥς γ' αὐτὸς τῶν καλῶν κἀγαθῶν, οἷς ὑπῆρξεν αὐτῷ, κατὰ πάντων τὴν μαρτυρίαν ἀπέδωκε. id eſt, Verùm, velut vnus è numero honeſtorū ac bonorū, citra inuidiam ac purū illi reddidit teſtimoniū. Quinetiam Homericum illud tam prouerbii vice receptū eſt, ἠΰς τε μέγας τε, -magnuſq; bonuſque. Eſt ſubinde & apud Ariſtophanē. Prouerbium igitur locum habuerit quoties aut teſtes, aut iudices, aut conuictores ſignificamus idoneos ac neutiquam reiiciendos. Magnuſque bonuſque.

Heroum filii noxæ. 32

Ἀνδρῶν ἡρώων τέκνα πήματα, id eſt, Virorū heroum filii noxæ. Veteribus illud obſeruatum fuit, præſtantium virorū filios multum à progenitorū moribus abfuiſſe. Vnde & Demoſthenes dixit, Τοῖς ἀγαθοῖς ἀνδράσι, ὥσπερ εἱμαρμένον ἐστι, φαύλους ἀποβαίνειν τοὺς υἱεῖς. id eſt, A viris egregiis, perinde quaſi fato quodā id accidat, improbos proficiſci filios. Quæ quidem Demoſthenis ſententia refertur ab Ariſtide in Cimone. Interpres, quiſquis is fuit, homo nec indiligens, nec indoctus, hoc loco prouerbiū citat quod modo retulimus. Manet & hodie vulgatus iocus, Ex ſapientiſſimis patribus ſtultiſſimos propagari liberos. Euripides in Heraclidis generaliter hanc ſententiam ad omnes mortales retulit,

- ἕνα γὰρ ἐν πολλοῖς ἴσως

Εὕροις ἂν ὅστις οὐκ ἀμείνων πατρός. id eſt,

- vnum forſan inter plurimos

Inueneris, qui patre non ſit nequior.

Aſtipulatur huic ſententiæ locis aliquot Homerus, nominatim Odyſſeæ 1.

Παῦροι γὰρ τοι παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πέλονται

Οἱ πλέονες κακίους, παῦροι δέ τι πατρὸς ἀρείους.

Aequat rara patrem ſoboles: ſed plurimi ab illis

Degenerant, pauci ſuperant probitate parentem.

Declamat hoc argumētum Aelius Spartianus in Seuero Cæſare, multis exemplis declarās, ita ferè vſu veniſſe, vt viri, ſiue virtute, ſeu literis, ſeu fortunæ indulgentia inſignes, aut nullos omnino liberos habuerint, aut tales reliquerint vt magis ex vſu rerū humanarū fuerit, illos abſque liberis decedere.

Nunquam ex malo patre bonus filius. 33

Euripides hanc ſententiam prouerbio celebrem fuiſſe teſtatur, ex malo patre non progigni bonos liberos:

Φεῦ φεῦ, παλαιὸς αἶνος ὡς καλῶς ἔχει,

Οὐκ ἂν γένοιτο χρηστὸς ἐκ κακοῦ πατρός. id eſt,

Heus heus, vt illud dictitant rectè, probum

Patre ab improbo non poſſe naſci filium.

Aſtipulatur huic dicto prouerbium illud, κακοῦ κόρακος κακὸν ὠόν, id eſt, Mali corui malum ouū. Itē illud Theognidis,

Οὔτε γὰρ ἐκ σκίλλης ῥόδα φύεται. id eſt,

Non etenim ex ſquillis roſa naſcitur.

Atque id genus alia, quæ ſuis referentur locis.

Alio relinquente fluctu, alius excepit. 34

Ariſtides in Themiſt. Θαυμαστὰ δὲ καὶ δίκην ἀεὶ τοῦ ἑτέρου

ρον μείζονα ἐξεδέχετο, καὶ τὸ τῆς παροιμίας αὐτῷ συνέβαινε. τὸ μὲν ἔλειπεν αὐτὸν κῦμα, τὸ δ᾽ εἰσεπελάμβανεν, ἕως διεξῆλθε διὰ τῆς τρικυμιῶν νικῶν. id eſt, Themiſtoclem poſteriora ſemper maiora prioribus excipiebant, atque illud quod prouerbio dicitur, illi accidit. nam hæc illum reliquit vnda, illa verò excepit, donec per tricymias victor euaſiſſet. Videtur autē verſus fuiſſe prouerbialis, quem Ariſtides ad vſum ſuæ ſententiæ nonnihil detorſerit. Legetur integrè ad hunc modum,

Τὸ μέν μ᾽ ἔλειπε κῦμα, τὸ δ᾽ εἰσεπελάμβανεν. id eſt,

Hæc me reliquit vnda, at illa corripit.

Sumpta metaphora à periculoſè nauigantibus, qui ſemper poſt vnius impulſum fluctus, alium expectāt, ſuccedentibus inuicem procellis. Atque etiam numerant vndarū inſultus, periclitantes nautæ. nam decimam quanque maximè formidant, quam veteres decumanā appellabant. Græci grauiſſimas illas procellas, τρικυμίας vocant. Nec inconcinne deflectetur ad incurſus malorum, quum, vt ferè fit, calamitas calamitati ſuccedit, iuxta prouerbialem illum verſiculum,

Decumana vnda. τρικυμίαι.

Fortuna obeſſe nulli contenta eſt ſemel.

Duobus pedibus fugere. 35

Ἐκ δυοῖν ποδοῖν καταφεύγειν, id eſt, Duobus pedibus confugere. Ariſtides in oratione Panath. καὶ μὴν αὐτό γε τοῦτο πρῶτον, τὸ πάντας τοὺς ἐν χρείᾳ βοηθείας καταφεύγειν ἐπὶ τὴν πόλιν, ὥσπερ ἐκ δυοῖν ποδοῖν ὡς εἰπεῖν, καὶ μηδεμίαν τῶν ἄλλων πόλεων ὁρᾶν, μέγα καὶ φανερὸν σημεῖόν ἐστι, καὶ στήλης ἄμεινον, τοῦ προέχειν αὐτὴν ἐξ ἀρχῆς. id eſt, Atqui primum illud ipſum, quòd quibuſcúque opus eſſet auxilio, ad hanc confugerēt ciuitatē, planè tanquā duobus pedibus, neque vllā aliam reliquarum ciuitatū reſpicerent: magnū & euidens argumentum eſt, ac monimentū columna præſtantius, eā protinus ab initio præcelluiſſe. Is qui ſcholiis quibuſdam haudquaquā contemnendis hunc authorē illuſtrauit, admonet prouerbiū ductū ab iis qui feſtinant curſu: vt non diſſimile videatur illi, ἀμφοτέραις χερσὶν, id eſt Ambabus manibus: quo prouerbio ſedulitatē celeritatémque peragendi negotii ſignificamus. Vel à nauigātibus: perinde quaſi dicas, duobus clauis. nam gubernaculum nauis pedem appellant, quòd eo nauis, quum huc atque illuc vertitur, velut ingredi videatur. Itaque confine fuerit illi quod alibi diximus, ἐπὶ δυοῖν ὁρμεῖν. Vt alterutrum ſenſum accipiamus, aut ſummo ſtudio ſummáque celeritate illos ad vrbem confugere ſolitos: aut tutiſſimum illic omnium receptaculum fuiſſe. Quanquā Ariſtophanes ἐν ὄρνισι, ad celeritatis ſignificationem retulit, quum ait,

Ἀνεπτόμεσθ᾽ ἐκ τῆς πατρίδος ἀμφοῖν ποδοῖν. id eſt,

E patria vtroque deuolauimus pede.

Interpres admonet à nauibus ſumptū ſecūdo vento currentibus: ſenſum autem eſſe hunc, ſumma vi ſummóq; conatu.

Quis aberret à ianua? 36

L. 60.

Τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι, id eſt, Quis aberret à ianua? Dici ſolitū vbi quis penitus aberrat à vero, totóque fallitur iudicio. Vſurpatur ab Ariſtotele τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ lib. 2, ipſa ſtatim in fronte: & in omnibus quidē exēplaribus, quæ mihi videre contigit, θύρας per υ ſcriptū reperio. Præterea ianuā vertit Argyropylus, nec malus interpres, nec philoſophus cuiquā aſpernādus. Adhæc Auerrois (cuius nunc præcipua in philoſophiæ ſcholis authoritas) hunc enarrās locū, palàm declarat ſeſe de ianua ſenſiſſe. Denique in cōmentariis Alexādri Aphrodiſei, conſimili modo θύρας inuenio. Quòd ſiquo modo fas eſſet à tot exēplaribus, à tantis authoribus diſſentire, mihi quidem magis probabilis lectio videatur ſi θήρας legatur per η, non per υ. Quod autē θύρας irrepſit, mirandū non eſt: Primū quòd perfacilis erat lapſus vnius literulæ deprauatione, haud ſcio an fortuita, maximè quū in ſono nihil ferme ſit diſcriminis. Deinde metaphoræ ratio magis obuia magiſque ad manum ſita fieri potuit vt doctis etiā philoſophis impoſuerit. Quippe quibus fabula nō perinde nota fuerit vt cōmunis illa ſimilitudo de domus ingreſſu, déq; primis cognitionis principiis. Poſtremò de codicū inter ſe cōſenſu nequaquā mirādū videbitur iis qui ſunt vel mediocriter in penſitandis cōferendiſque codicibus exercitati. Fit enim ſæpenumero vt vnius archetypi mendū (modò veri fucū aliquē præ ſe ferat) in vniuerſam deinde velut poſteritatē librorum propagetur,

Καὶ ταῦτα μὲν ταῦτα, καὶ τί μοι τούτων μέλει.

Neque verò hæc dixerim quod hac de re, ſiquis fortè diuerſum ſentiat, digladiari velim: vel quòd hoc ſit ab noſtro inſtituto alienum, vel quòd non ignorem quàm lubrica plenáque diſcriminis res ſit, in tantis authoribus quicquam immutare. Tantùm coniecturas, quibus adducor, in mediū adfera. quæ cui videbuntur idoneæ, noſtræ ſubſcribet opinioni: ſin minus, veterē ſententiam hoc iam obtinebit libētius quòd etiam in dubiū vocata, vicerit. Primum igitur omniū mihi ſcrupulum haud mediocrē iniecit vetuſtiſſimus ſimul & emēdatiſſimus codex orationū Ariſtidis rhetoris, in quo non ſolum θήρας inuenio ſcriptum, verumetiam indicatam fabulam antiquiſſimā, pariter & authorem, vnde prouerbiū hoc Ariſtotelicum, ni fallor, demanarit. Igitur Ariſtidis in oratione cui titulus Pericles, verba ſunt hæc, Οἶμαι καὶ σύ, πρὶν τῶν ἀνταγωνιστῶν ἑλεῖν, ἕνα τῶν φίλων θηρεύσας ἄγεις, καὶ πέπονθας ταὐτὸ τῷ Πινδάρου Πηλεῖ, ὃς τῆς θήρας διημαρτὼν, τὸν Εὐρυτίωνα φίλον ὄντα αὑτῷ περιεβάλετο θήρᾳ. Id eſt, Itaque priuſquam aduerſariorum quempiam ceperis, vnum ex amicis venatu nactus adducis. Atque idem accidit tibi quod apud Pindarum Peleo, qui aberrans à fera quam petebat, Eurytionē, quem ſibi chariſſimū habebat, interemit. Adſtipulantur hoc loco ſcholia quæ extant in hunc authorem: nullo quidem certo titulo, veruntamen, ſicuti res indicat, hominis nec indiligentis, nec indocti. proinde nō grauabor & huius adſcribere verba, ſi quis forte fortuna requiſiturus eſt. μέμνηται, inquit, ἐν ὕμνοις Πίνδαρος ὅτι τὸν Εὐρυτίωνα τὸν τοῦ Ἴρου τοῦ Ἄκτορος παῖδα, ἕνα ὄντα τῶν Ἀργοναυτῶν, συνθηρῶντα ἄκων ἀπέκτεινε Πηλεύς. φίλον δὲ λέγει, ἐπειδὴ συγγενὴς πώς ἦν. Πηλεὺς γὰρ πρὸ Θέτιδος, θυγατέρα Ἄκτορος τὴν Πολυμήλην εἶχε γυναῖκα. ὁ δὲ Ἄκτωρ πατὴρ Ἴρου, ὃς παῖδα εἶχε τὸν Εὐρυτίωνα. id eſt, Meminit in hymnis Pindarus, quemadmodum Eurytionem Iri (cui pater Actor) filium, ex Argonautis vnum, ſecum venantem imprudens occiderit Peleus. Amicum autē vocat, quòd huic eſſet affinis. nam Peleus ante Thetidē, Polymelum habuerat vxorē Actoris filiam. Porrò Actor Iri pater erat, cui filius Eurytion. Proinde non diſſimile veri videtur, ex Pindaro profectū adagium quod tacito, ſicuti fere facit, authoris nomine vſurpauit Ariſtoteles: vt intelligamus illum τὸν θήρας ἁμαρτάνοντα, qui non ſolum ferā ea parte non ferit quā deſtinarat, verùm toto aberrat captu, ne attingens quidē quod appetebat. Iam verò neque poſtularim vt quiſquam hæc probet: niſi videbuntur cū Ariſtotelis ſententia vel ad amuſſim, vt aiūt, cōgruere. Diſſerit enim eo loco philoſophus de rerū naturaliū cognitione, quæ ſit eadē & facilis & difficilis. Facilitatis illud argumentū adducit, quòd ea nemini non aliqua ex parte contigit: difficultatis, quòd exactè nulli. Neminem autem fuiſſe qui nihil omnino veritatis in rerum cognitione naturalium attigerit, id prouerbio veluti fulcit, τίς ἄν, inquiens, θύρας ἁμάρτοι. Tanquam ſingulorum exactam tenere ſcientiam, perinde ſit quaſi ſi, quamcunque partē deſtinaris, eam citra errorē ferias: rurſum vbique labi, ſit velut à toto corpore aberrare, & in aliud longè diuerſum, ceu telum, deflecti coniecturā. Verùm quo curioſo etiā lectori ac σπουδαστικῷ fiat ſatis, ipſius Ariſtotelis ex eo quem dixi libro verba ſubſcribam, Ἡ περὶ τῆς ἀληθείας θεωρία, τῇ μὲν χαλεπή, τῇ δὲ ῥᾳδία. σημεῖον δὲ, τὸ μήτ᾽ ἀξίως μηδένα δύνασθαι τυχεῖν αὐτῆς, μήτε πάντας ἀποτυγχάνειν, ἀλλ᾽ ἕκαστον λέγειν τι περὶ τῆς φύσεως· καὶ καθ᾽ ἕνα μὲν ἢ μηδὲν ἢ μικρὸν ἐπιβάλλειν αὐτῇ, ἐκ πάντων δὲ συναθροιζομένων γίνεσθαί τι μέγεθος. ὥστ᾽ εἴπερ ἔοικεν ἔχειν καθάπερ τυγχάνομεν παροιμιάζοντες, τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι; ταύτῃ μὲν ἂν εἴη ῥᾳδία· τὸ δ᾽ ὅλον τι ἔχειν καὶ μέρος μὴ δύνασθαι, δηλοῖ τὸ χαλεπὸν αὐτῆς. id eſt, Veritatis cōſideratio partim difficilis eſt, partim facilis. huius rei illud argumētū eſt, quòd neq; quiſquā illā ſit aſſequutus pro rei dignitate, neq; rurſum omnino fruſtratus ſit aliquis: ſed quū vnuſquiſque aliquid de natura differat, fit vt vnuſquiſq; per ſe nihil aut paulū adferat ad illā momenti, verùm ex omnib[9] in vnū collectis aliqua magnitudo cōfletur. Itaque ſi res ad eū habere videtur modū, quēadmodū prouerbio dicimus, quis nō attigerit oſtiū: hoc quidē nomine facilis fuerit: cæterū habere totū, partē autē nō poſſe, difficultatē illi[9] declarat. In his philoſophi verbis nō video quis locus ſit ianuæ. verùm illa ſimilitudo principiorum & oſtii, præbuit, ni fallor, erroris anſam. Quin potius, ἁμαρτάνειν τῆς θύρας Ariſtoteles ſentit eū qui nulla ex parte conſequitur quod petit: id quod mox τὸ ὅλον ἔχειν vocat, quaſi cōfuſim ac generatim habere: cui contrariū, τὸ μέρος ἔχειν facit, velut exactè tenere, & nō ſolū ferā vtcunque, ſed hanc aut illā belluæ partē, quā maximè velis, attingere. Tametſi in hūc locū interpres tā multos ad-

fert ſenſus vt nullũ idoneum percepiſſe videatur. Idem admonet etiam, lectionẽ aliam aliis placere. Quod quoties fit, mihi protinus ſuboritur ſuſpicio, mendum aliquod ſubeſſe. alioqui ἁπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ, id eſt, Simplex veritatis oratio: quemadmodũ verè dixit Euripides. Iam verò mihi telum illud reſtat potiſſimum, Alexander Aphrodiſeus, qui, præterquam quod tota eius oratio noſtræ ſententiæ palam ſuffragatur, nominatim etiam admonet prouerbii metaphoram à ſagittariis eſſe ductam, quorum nemo ſolet à lato aberrare ſcopo, nimirũ cuiuſmodi eſt tota bellua: quũ ab exili ſcopo nõnunquã aberrẽt. Sed præſtiterit & huiꝰ verba eatenus ſubſcribere quatenus ad prouerbii pertinẽt explanationem, δοκεῖ δέ μοι, διὰ τοῦ μὲν τοὺς πολλοὺς τι ἐπιβάλλεσθαι λέγειν περὶ αὐτῆς, καὶ μηδένα αὐτῶν πάντη διαμαρτάνειν, δεικνύναι τι κατὰ φύσιν ἡμῖν εἶναι τὴν περὶ τῆς πραγματείας· διὰ δὲ τοῦ μηδένα κατ᾽ ἀξίαν εἰρηκέναι περὶ αὐτῆς, τὸ μέγεθος αὐτῆς ἐνδείκνυσθαι καὶ τὴν χαλεπότητα, καὶ ὅτι μὴ χρὴ παρέργως ποιεῖσθαι τὴν ζήτησιν αὐτῆς. ἔχεσθαι μὲν γὰρ αὐτῆς χρή, ὅτι ἡμῖν ἐστι κατὰ φύσιν· μὴ παρέργως δέ, ὅτι ἐστὶ χαλεπή. προτρέπει δ᾽ αὖ ἡμᾶς δι᾽ ὧν εἴρηκε, καὶ ὅτι τὸ μήτε καταφρονεῖν αὐτῆς ὡς ῥᾳδίας πάντη, μήτε ἀπογινώσκειν ὡς πάντη χαλεπῆς. ὃ δ᾽ εἰκάζειν ἔχει καθάπερ τῷ τυγχανομένῳ παροιμιαζόμενος, τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι; ὅτι τὸ πάντας τι ὑγιὲς εἰρηκέναι τοὺς περὶ αὐτῆς λέγοντας, σημεῖον ἂν εἴη τοῦ ῥᾳδίαν αὐτὴν εἶναι, ὃ δείκνυσι τῇ παροιμίᾳ προσχρησάμενος τῇ, τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι; ἣ λέγεται μὲν ὅτι ἐπὶ τῶν καλῶν καὶ μηδὲν χαλεπὸν καὶ δυσχερὲς ἐχόντων· εἴρηται δὲ ἀπὸ τῶν τοξοτῶν, τῶν ὅτι σκοπὸν τοξευόντων. ἐπεὶ γάρ, ἂν ἁμάρτῃ τις ὁ προκείμενος σκοπός, οἱ ῥᾳδίως αὐτοῦ τυγχάνουσιν· ἂν δὲ ᾖ πλατύς, χαλεπὸν τὸ μὴ τοῦ τυγχάνειν· διὸ καὶ πάντες τυγχάνουσιν, ῥᾴδιον ὄν. id eſt, Videtur autem mihi, quòd permulti tentant de ea diſſerere, neque quiſquam illorum omni ex parte fallitur, hoc argumento demõſtrare, tractationem hanc nobis naturalẽ eſſe. At rurſum quòd nemo pro dignitate plenéq. de illa ſit loquutus, ex hoc & amplitudinẽ illius & difficultatẽ argui poſſe. Simúlque illud admonere, non oportere obiter aut indiligenter veſtigationẽ illius peragere: imò ſectandã quidẽ eſſe, propterea quod ad eã natura propenſi videamur: at rurſum non oſcitanter, eo quòd ſit difficilis. Atque his verbis adhortatur nos vt eam neque contemnamus, tanquam omnino facilem: neque rurſum per deſperationẽ ab ea deterreamur, tanquam admodũ difficili. Itaq; ſi perinde videtur habere, quemadmodũ prouerbio dicimus, Quis non attigerit ianuã? Quòd omnes aliquid rectè dixerint, quicũque de ea ſunt loquuti, id facilitatẽ illius arguere, adhibito prouerbio demõſtrat, nẽpe illo, Quis non attingat oſtiũ? Quod quidẽ vſurpari cõſueuit de rebus factu procliuibus, & in quibus omnino nihil inſit vel difficile vel arduum. Sumptũ eſt autẽ à ſagittariis ad ſcopũ propoſitũ iaculantibus. ſiquidem ii, ſi ſcopus fuerit munitus, facilè fit vt fallãtur, neque feriant: ſin autẽ amplus, haud difficilè feriũt. Hactenus Alexandri verba retulimus, è quibus ſatis abunde arbitror liquere, θύρας legendũ, non θήρας. Quanquã totum hoc quicquid eſt, eruditorũ iudicio relinquimus. Etenim ſiquis erit cui ianua illa impẽdiò placebit, habiturus eſt quo ſuffragium ſuum non omnino abſurdè tueri poſſit. Haud enim ſcio an & antiquitus fieri ſoleat quod hodie nõnullis in locis videmus, vt aggeres qui ſcopũ ſuſtinent, à lateribus atque item à tergo muris defendantur, ſuperne imminẽte tecto, vt ingreſſus ille qui patet, ianuæ ſpeciẽ habere videatur. Porrò vehementer imperitus ſit oportet qui non ſolùm nõ attingat ſcopum aut aggerem, verumetiam ab ipſo aberret ingreſſu, quẽ difficile nõ ſit vel cuiuis attingere. Mihi tamẽ vero propius videtur vt ad Pindaricã fabulã referatur adagiũ. Sed ſuper hoc, quemadmodũ dixi, docti pronuntiabũt. nos cõmentatoris officio functi, ſat habuimus, quod apud authores inuenerimus, quódque nobis videatur, id expendẽdũ in mediũ proponere. Affine videtur huic prouerbio quod apud Platonem legitur in Phædro, Λυσίας τοῦ παντὸς ἡμάρτανε. id eſt, Lyſias prorſum aberrauit. Alluſit hoc leuiter Lucianus in Timone, quũ ait, Iouis fulmẽ, quod in Anaxagoram philoſophum torſerat, fallente manu, ab ipſo quidẽ aberraſſe, cæterùm in Caſtoris ac Pollucis templum fuiſſe detortum. Nec abhorrent ab hac forma, Toto aberrare cælo, &, Tota aberrare via, quæ retulimus aliás.

Salſuginoſa vicinia. 37

Ἁλμυρὸν γειτόνημα, id eſt, Salſuginoſa vicinia. De ſterili, agreſti atque inhumana vicinia dicebatur. Ariſtides in Themiſtocle, ἔστω γειτόνημα ἁλμυρόν, ὥς φασιν. id eſt, Sit ſalſa, vt aiunt, vicinia. Interpres adſcripſit adagium ex Alcmane lyrico poeta ſumptum. Plato lib. De Leg. 4. μάλα γε μὴ ὄντως ἁλμυρὸν καὶ πικρὸν γειτόνημα. id eſt, Haud ſanè vere, ſalſuginoſa malaque vicinia. Transferri poteſt vel ad negotium multi quidem laboris, at parum frugiferũ: vel ad vicinos moleſtos. Traductũ ab agris mari finitimis, qui plerunque ſolent ad culturam inhabiles eſſe. Proinde Virgilius etiam terrã ſalſam, vt minimè feracem, damnat. Ad hæc videmus homines & ipſos littorales ferè cæteris inhumaniores, tanquam immanitatis nonnihil ex immaniſſimo contrahant elemento.

Vicinia ſalſa.

Ad fractam canis. 38

Πρὸς ἐῤῥωγυῖαν ᾄδεις, id eſt, Ad fractam canis. ſubaudi, vel chordã, vel citharam. Suidas oſtendit dici ſolitum de iis qui fruſtra laborãt. Antiquis mos erat ad citharã canere, in qua ſi chorda rupta ſit, ad eam fruſtra vocem accõmodes, quum illa non reſpondeat. Fabulam de cicada, fractæ fidis vicem ſupplente, diximus alibi. Quanquam non inſcitè accõmodabitur vbi non reſpõdetur officiis alicuius, aut vbi quis ſuadet obſtinato, aut orat inexorabilem.

Vtre territas. 39

Ἀσκῷ ἀσκίῳ μορμολύττεσθαι, id eſt, Vtre terrere, ſiue terreri. Dici ſolitũ quoties inanem formidinẽ aut concipit aliquis, aut incutit. Sumptum ab iis qui vaſorum inanium ſtrepitu pauefaciunt pueros, aut alioqui formidoloſos: vel potius qui vaſorum huiuſmodi ſonitu propellunt aues, vt indicat in Auibus Ariſtophanes. Extat apud Diogenianũ, atque huic finitimũ putat ἀσκῷ παταγίζειν. Heſychius vnica dictione pronuntiat, ἀσκοπαταγίζειν pro inani metu. Putat idem valere, τὴν σκιὰν μορμύσσειν, id eſt, vmbra territas.

Vmbra territas.

Leonem larua terres. 40

Μορμολυκείοις ἐκφοβεῖς τὸν λέοντα, id eſt, Laruis terres leonẽ. Apud eundem refertur. Conueniet de minis inanibus ac terriculis deridendis. Quanquã, vt inquit Plinius, hoc tale támque ſæuum animal rotarum orbes circumacti, curruſque inanes, & gallinaceorum criſtæ cantuſque etiam magis terrẽt: ſed maximè ignes. Quòd ni fallor memoria, reperi apud authorem quempiam, leonem etiam laruis & appoſititiis vultibus offendi. Adagium vſurpat Seneca libro 2.

Principatus Scyrius. 41

Ἀρχὴ σκυρία, id eſt, Imperium Scyriũ. De frigido tenuique regno. Scyrus inſula, quam olim incoluere Pelaſgi & Cares, petricoſa & infrugifera, nec vllius bonæ rei ferax. Suidas addit, quoſdã referre prouerbiũ ad Theſeu, qui quũ inuaſiſſet ditionẽ Lycomedis, atque huius vxorem ſollicitaſſet ad ſtuprũ, præcipitatus ſit. vnde videtur ſæuũ imperiũ dictum principatus Scyrius. Legimus & de ſaxis Scyroniis, quod an ad hoc prouerbiũ pertineat neſcio. Iuxta priorẽ interpretationem adagium eleganter accõmodabitur ad munus aliquod, vnde præter inanẽ titulum, & moleſtam adminiſtrandi curã nihil emolumenti capitur. Author Zenodotus.

Poſt Leſbium cantorem. 42

Μετὰ Λέσβιον ᾠδόν, id eſt, Poſt Leſbiũ cantorẽ. Hoc adagio ſignificabãt aliquẽ non primas, ſed ſecũdas tenere parteis. Finitimũ illi, οὐδὲν πρὸς τὴν Παρμένοντος ὗν, id eſt, Nihil ad Parmenonis ſuẽ. Lacedæmonicũ prouerbiũ, hac natũ occaſione, quẽadmodũ narrat Suidas: Quũ Lacedæmoniorũ res ſeditionibus tumultuarentur, conſultũ oraculũ iuſſit vti Leſbiũ cantorẽ accerſerẽt. Accerſitus itaque Terpãder Leſbius, nimirũ Antiſſeus, & ad Lacedæmonios miſſus. is canẽdo ſic illorũ animos deliniuit, vt ſeditionẽ omnẽ ſedaret, redactis in concordiã ciuibus. Qua ex re factũ eſt vt Lacedæmonii Leſbiis cantoribus primas in arte muſica partes tribuerent, & ſiquẽ alium canẽtem audiſſent, protinus dicerẽt, μετὰ Λέσβιον ᾠδόν, id eſt, Poſt Leſbium muſicum. Zenodotus prouerbium hoc citat ex Cratini fabula cui titulus Chiron. Meminit huius adagii Plutarchus in commentario quem inſcripſit περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θείου βραδέως τιμωρουμένων. quanquã mihi quidem ſtylus non redolet Plutarchum. Nihil autem vetuerit quominus prouerbiũ etiam ad rem deflectatur, veluti ſi quis affirmans quærendam eruditionem, ſed poſt paratã pecuniam, dicat, μετὰ Λέσβιον ᾠδόν.

Callippides. 43

Καλλιππίδης olim prouerbio dicebatur qui in moliẽdis negociis, quũ multa ſe facturũ minaretur, nihil tamen conficeret, quemadmodum ait Terẽtius, qui ſedulò mouẽs ſeſe,

nihil promoueret. M. Tullius ad Atticũ lib.13, Quod ad me de Varrone ſcribis, ſcis me antea orationes aut aliquid id genus ſolitum ſcribere, vt Varronem nuſquam poſſem intexere. poſtea autem quàm hæc cœpi φιλολογώτερα, Varro mihi denunciauerat magnã ſanè & grauem προσφώνησιν. Biennium præterijt quũ ille Καλλιππίδης aſſiduo curſu nullũ cubitum proceſſerit. Quibus verbis Cicero notat M. Varronis tarditatem, qui quum magnas quaſdam ſpes oſtenderet, re nihil vnquam abſolueret. Suetonius Tranquillus in Tiberio, Ad extremũ vota pro itu ac reditu ſuo ſuſcipi paſſus eſt, vt vulgò iam per iocum Callippides vocaretur: quem curſitare ac ne cubiti quidem mẽſuram progredi, prouerbio Græco notatum eſt. Hactenus Traquillus. Parum autẽ liquet vtrum omnis prouerbij ratio ſita ſit in Callippidis cognomine, quod à pulchritudine equorum eſt dictum: an aliud quoddam fuerit prouerbium quod in Callippidẽ ſit dictum: quemadmodum ex Suetonij verbis coniectura ſumi poſſe videtur. Deinde quis hic fuerit Callippides, cuius tardam celeritatẽ notarit adagium non ſatis perſpicuum eſt: niſi quòd haud diſſimile veri videtur, accipiendum eſſe de Callippide tragœdiarum hiſtrione, cuius meminit Plutarchus in Apophthegmatis Laconicis, his quidẽ verbis, ἃ δὲ τοὺς ἄλλους ἑώρα θαυμάζοντας, ἐδόκει μηδὲ γινώσκειν. καί ποτε Καλλιππίδης ὁ τῶν τραγῳδιῶν ὑποκριτής, ὄνομα καὶ δόξαν ἔχων ἐν τοῖς Ἕλλησι, καὶ σπουδαζόμενος ὑπὸ πάντων, πρῶτον μὲν ἀπήντησεν αὐτῷ, καὶ προσειπών, ἔπειτα σοβαρῶς εἰς τοὺς συμπεριπατοῦντας ἐμβαλὼν ἑαυτόν, ἐπεδείκνυτο, νομίζων ἐκεῖνον ἄρξεσθαί τινος φιλοφρόνως. τέλος δὲ εἶπεν, οὐκ ἐπιγινώσκεις με ὦ βασιλεῦ, οὐκ ἀκούεις ὅστις εἰμί; ὁ δ' Ἀγησίλαος, ἀποβλέψας πρὸς αὐτόν, ἀλλ' οὐ σύ ἐσσι Καλλιππίδας ὁ δεικηλίκτας; οὕτω δὲ Λακεδαιμόνιοι τοὺς μίμους καλοῦσι. Quorum verborũ hæc ferme ſententia eſt, Quarũ rerum admiratione reliquos teneri videbat, eas ipſe ne cognoſcere quidem videbatur. Euenit aliquãdo vt Callippides tragœdiarum hiſtrio, multi nominis atque opinionis inter Græcos, & ab omnibus in pretio habitus, primũ illi fieret obuius, ac ſalutaret: deinde arrogantius inter reliquos regis aſſectatores admiſceret ſeſe, oſtẽtarétque, ratus futurũ vt ille prior aliquid comitatis inciperet exhibere. Tandem quũ diceret etiam, Nõ agnoſcis me rex, nec qui ſim audiſti? Ageſilaus cõtemplatus hominẽ, Annon tu es, inquit, Callippides ille dicelicta? Nam ſic appellãt Lacedæmonij mimos. Hæc Plutarchus. Δείκηλον autem apud Græcos ſimulachrum ac repræſentationẽ imitaménque ſignificat, vt author eſt Eudemus. vnde Lacedæmonij, mimi vocabulum duxiſſe videtur: quod ipſum etiam ἀπὸ τῆς μιμήσεως, hoc eſt ab imitatione, ductum eſt nobis. Licet igitur conijcere, Callippidem hunc, aut quiſquis is fuit, ita geſticulationibus vti ſolere, vt quum mira agilitate moueri videretur, à loco tamẽ non diſcederet. Meminit huius nominis etiã in Nebulis Ariſtophanes, indicãs eam vocem ἀπὸ τοῦ ἵππου eſſe deductam.

Δείκηλον.

Balneator. 44

Βαλανεύς, id eſt Balneator, ſiue balnei caupo. Id nominis vulgato conuitio dicebatur in hominem alienarum rerum plus ſatis curioſum. Propterea quòd huiuſmodi genus hominum, quoniam in otio viuit, neque ſuis negotijs diſtinetur, aliena curare conſueuit. Quemadmodum ille Damaſippus Horatianus,

> – aliena negotia curans,
> Excuſſus proprijs.

Cuiuſmodi ſunt & tonſores. Vnde idem Horatius,

> – opinor
> Omnibus & lippis notum & tonſoribus eſſe.

Tonſoribus omnibus notum.

Plato libro De repvblica primo videtur vſurpare in verboſos. Quanquam germana inter ſe vitia ſunt, curioſitas & garrulitas, teſte vel Horatio,

> Percunctatorem fugito: quia garrulus idem eſt.

Meminit adagij Diogenianus.

Bacchæ more. 45

Βάκχης τρόπον, id eſt, Bacchæ more. De tetricis ac taciturnis dictitari ſolitum, quòd eſſent huiuſmodi Mænades illæ, Bacchico afflatæ furore. Author idem Diogenianus. At Iuuenalis retulit ad vitam intemperantem,

> Qui Curios ſimulant & Bacchanalia viuunt.

A laſſo rixa quæritur. 46

Seneca De ira libro tertio prouerbium huiuſmodi refert, A laſſo rixa quæritur. Aut, Laſſus rixã quærit. Quod in quẽ ſenſum antiquitus fuerit vſurpatum, nõ ſatis liquet. quòd ſi coniecturis ſequi licet, apparet dictum in quoſdam moroſiores, & ad rixandũ procliuiores: non quòd offendantur, ſed quòd alioqui animo malè affecti ſunt: vt ſunt difficiles ac ſubmoroſi quibus fortuna aduerſa eſt. Sed ipſius Senecæ verba ſubſcribã, ex quibus prouerbij ſenſus hic (vt opinor) colligi poterit. Ideo quibus ſtomachus ſuſpectus eſt, proceſſuri ad res agẽdas maioris negotij, bilem cibo temperent, quam maximè mouet fatigatio: ſiue quia calorem inedia cõpellit, & nocet ſanguini, curſúmque eius venis laborantibus ſiſtit: ſiue quia corpus attenuatum & infirmum incumbit animo. Certè ob eandem cauſam iracundiores ſunt valetudine aut ætate feſſi. Fames quoque & ſitis ex eiſdem cauſis vitanda eſt. exaſperat enim & incendit animos. Vetus dictũ eſt, A laſſo rixam quæri. Æquè autem & ab eſuriente, & ab omni homine quem aliqua res vrit. Nam vt hulcera ad leuem tactum, deinde etiam ad ſuſpicionem tactus condoleſcunt: ita animus affectus, minimis offenditur: adeo vt quoſdam ſalutatio, epiſtola, oratio & interrogatio ad litem euocent. Nuſquã ſine querela, ægra tangũtur. Hactenus Seneca. Huc pertinet quod ſcribit Plinius lib.11, cap.24, Sic & in laſſitudine proniores eſſe ad iracundiam & in ſiti.

Gladiator in harena conſiliũ capit. 47

Gladiator in harena conſilium capit. Admonet, è re nata mutandum aliquando conſilium, & tempori, quod aiunt, ſeruiendum. Refertur & hoc ab Anneo Seneca lib. Epiſt. ad Lucilium 3, Iam intelligis, inquit, educẽdum eſſe te ex iſtis occupationibus ſpecioſis & malis. Sed quomodo conſequi poſſis, quæris. Quædã nonniſi à præſente monſtrantur. Non poteſt medicus per epiſtolas, cibi aut balnei tempus eligere. vena tangenda eſt. Vetus prouerbium eſt, Gladiatorem in harena capere conſiliũ. Aliquid aduerſarij vultus, aliquid manus mota, aliquid ipſa inclinatio corporis, intuentẽ monet. Quid fieri ſoleat, quid oporteat, in vniuerſum & mãdari poteſt & ſcribi. Tale conſilium, non tantùm abſentibus, ſed etiam poſteris datur. Illud autẽ quando fieri debeat, aut quẽadmodum, ex lõginquo nemo ſuadebit. cum rebus ipſis deliberandũ eſt. Hactenus ille. Cæſar Comẽtario belli Gallici 5, Quod plerũq. iis accidere conſueuit, qui in ipſo negotio cõſiliũ capere cogũtur. Dicimus & E re nata cõſiliũ capere.

Inelegantior Libethriis. 48

Ἀμουσότερος Λιβηθρίων, id eſt, Indoctior Libethriis. Prouerbialis hyperbole, quadrans in hominẽ admodum idiotam, & ab omni Muſarum cõmercio prorſus alienum. A gentis huius agreſti imperitia ſumptũ eſt prouerbium. tradunt enim Libethrios, muſices ac poetices, breuiter omnium elegãtiorum diſciplinarũ, ſtolidiſſimos contemptores fuiſſe: adeo vt apud hos quidã occiſum Orpheum exiſtiment. quorum de numero Zenodotus eſt, qui Libethrios gentem Perſicæ ſcribit fuiſſe. Seruius Libethrũ fontem quempiam eſſe credidit, vnde Virgil. in Melibœo Muſas Libethridas cognominarit. Plin. lib. 4, mentionẽ facit Libethræ fontis, quẽ conſtituit in Magneſia, quæ Theſſaliæ regioni adiungitur. Solinus Libethru vocat genere maſculino. Strabo item lib. Geographiæ 9, Libethri meminit. Hoc in loco (inquit) conſecrata eſt Muſis ædes, fónſque Caballinus, & Libethridum ſpelunca nympharum. Qua ex re ſuſpicari licet, eos qui & Helicona & Pieriam & Libethrum & Pimpliam eiſdem Muſis cõſecrarunt, Thraces extitiſſe: Pieres autem vocabantur, quibus extinctis loca hæc Macedones nunc poſſident.

Domeſticũ theſaurum calumniari. 49

Τὸν οἴκοι θησαυρὸν διαβάλλεις, id eſt, Domeſticũ theſaurum calumniaris, ſiue traducis. hoc eſt, tua ipſius carpis laceráſque. Simillimum illi quod alibi retulimus Horatiano, Vineta propria cædere. Ariſtides rhetor in Pericle, Τὸν οἴκοι θησαυρὸν διαβαλοῦμεν, εἰ ταῦτα διασύρομεν. id eſt, Domeſticũ theſaurum inſimulabimus, ſi quidem iſtis obtrectabimus. Nullus autem ſanæ mentis, quæ domi recondita habet, traducit ac reprehendit: ſed ſuis quiſque fauet, alienis inuidet. Cõueniet & in illos qui ſua ipſorum arcana non celant.

Qualis vir, talis oratio. 50

Anneus Seneca in Epiſtolis quas ſcripſit ad Luciliũ lib. 1, Apud Græcos, inquit, in prouerbium ceſſit, Talis hominibus fuit oratio, qualis vita. Græcum id prouerbium extat apud Ariſtidẽ, in ſecũda Rhetorices aduerſus Platonẽ defenſione, Οὐκ ἀπεικότως ἡ παροιμία τοῦτον, ὁ λόγος, οἷος ὁ τρόπος

τοιοῦτον εἶναι καὶ τὸν λόγον, καὶ πάλιν τὸ ἦθος ὁποῖος. Id eſt, Non diſſonat autem ab iis adagium, quo dicunt, cuiuſmodi ſunt mores, eiuſmodi & orationem eſſe: ac rurſum, qualis ſit oratio, tales item eſſe mores. Ad eandẽ facit ſententiam quod inter Solonis apophthegmata commemorat Diogenes Laertius, τὸν λόγον εἴδωλον εἶναι τῶν ἔργων. id eſt, Orationem factorum eſſe ſimulachrum. Perſius 5 Satyra ſententiam hanc allegoria texit, quum ait,

Perſii locus.

-pulſu dignoſcere cautus,
Quid ſolidum crepet, & pictæ tectoria linguæ.

Nimirum innuens, haud aliter animum hominis ex oratione ſpectari, quàm vaſa dignoſcuntur crepitu, quem reddunt digito pulſata. Idem in Satyra 3,

-ſonat vitium percuſſa, maligne
Reſpondet viridi non cocta fidelia limo.

Idque prouerbii non ſolùm locum habet quum improbum aut probum virum arguit oratio, verumetiam quum ex ſtylo perpendimus ingenium cuiuſque, omnémque mentis habitum ex ipſa dictionis ratione coniectamus. Etenim tumidi, ſtylus turgidus: abiecti, humilis, exanguis: aſperi, ſcaber: amarulenti, triſtis ac maledicus: delicatis affluentis, picturatus ac diſſolutus. Breuiter omne vitæ ſimulacrum, omnis animi vis, in oratione perinde vt in ſpeculo repræſentatur, ac vel intima pectoris, arcanis quibuſdam veſtigiis deprehenduntur. Itaque Seneca Mæcenatis delicias ac mollitiem ex ipſa hominis dictione colligi ſcribit. Huc pertinet quod Socrates apud Platonem iubet loqui Charmidẽ vt eum videat, nimirum hominem ex oratione æſtimaturus. Idem in Gorgia negat ſe noſſe Archelaum Perdiccæ filium, quòd nunquam cũ eo venerit in colloquium. At vulgo prædicant ſe noſſe hominem quem viderint tantum, quum animus hominis non perſpiciatur niſi ex oratione.

Ἡ ψελλὴ οὐ πείθει. 51

Ἡ ψελλὴ οὐ πιθεῖν, id eſt, Balba non credit. Iocus prouerbialis, vbi quis ſua mala conatur diſſimulare, quæ præ ſe fert, etiam quum diſſimulat. Veluti ſiquis neget ſe blæſum eſſe, idque ipſum non poſſit niſi blæſe dicere. Dictum eſt enim πιθεῖν pro πειθεῖν. propterea quòd qui linguæ vitio laborãt, in literis duabus σ & ρ potiſſimum laborant. Refertur à Suida. Notatus eſt & Alcibiadis labdaciſmus, qui pro ρ litera, λ ſolitus ſit pronunciare, nõ linguæ vitio, ſicut arbitror, ſed magis ob delicias. Apud Ariſtophanem in Veſpis, vbi quiſpiam pro Θέωρος Θέωλος, proq; κόρακος κόλακος dixiſſet, Ὁλᾷς Θέωλος; τὴν κεφαλὴν κόλακος ἔχει, alter ſubiicit,

Ὀρθῶς γε τοῦτ' Ἀλκιβιάδης ἐτραύλισεν. id eſt,
Recte Alcibiades hæc quidem ebalbutiit.

Noſtris ipſorum alis capimur. 52

Τοῖς αὐτῶν πτεροῖς ἁλισκόμεθα, id eſt, Noſtris ipſorum pennis capimur. Ariſtoph. in Auibus,

Ταυτὶ μὲν οὖν ἐγνώμεσθα, κατὰ τὸν Αἰσχύλον,
Τάδ' οὐχ ὑπ' ἄλλων, ἀλλὰ τοῖς αὑτῶν πτεροῖς. id eſt,
Atque hic quidem coniecimus, iuxta AEſchylum,
Hæc non ab aliis, imò pennis propriis.

AEſchylus autem, vt admonet interpres, in fabula cui titulus Myrmidones, hoc prouerbiũ appellat λιβυκόν, quòd ex apologo Libyco ductum ſit. Fertur autem apologus huiuſmodi: aquilam ictam ſagitta, quum inſpexiſſet iaculum ad imaginem pennarum effictum imitatumque, dixiſſe,

Τάδ' οὐχ ὑπ' ἄλλων, ἀλλὰ τοῖς αὑτῶν πτεροῖς
Ἁλισκόμεσθα. id eſt,
Hæc non ab aliis, immo pennis propriis Capimur.

Vſus eſt hoc Athenæus lib. 11, Καὶ ταῦτα οὐχ ὑπ' ἄλλων, ἀλλὰ τοῖς σαυτοῦ πτεροῖς, κατὰ τὸν θαυμάσιον Αἰσχύλον, ἁλίσκῃ. id eſt, Idque non ab aliis, ſed tuis ipſius alis caperis, vt egregius ille dixit Æſchylus. Conuenit in eos qui ipſi præbent occaſionem ſui mali, vt Chremes Terentianus ὁ ἑαυτὸν τιμωρούμενος, quũ ſeruum hortatur vt technam aliquam in Menedemum intendat, à quo mox ipſe deluditur dolis.

Bonæ fortunæ. ſiue, Boni genii. 53

Ἀγαθοῦ δαίμονος, id eſt, Boni genii, vel Bonæ fortunæ. ſubaudi, nomine. ſermo eſt bene ominantis in re quapiam aggrediunda: quemadmodum & illud Perſianũ, Hoc bene ſit. Itaque feſtiuius erit quum ad iocum trahetur, de eo qui rem inceptat, leuem quidem illam, ſed perinde laborãs quaſi eſſet maxima. velut ſi ſordidus quiſpiam tandem vini cadum relineret, aut caſeum diu ſeruatum, aliquando proponeret ἀγαθοῦ δαίμονος. Zenodotus & item Ariſtophanis interpres oſtendũt prouerbium hinc eſſe natum, quòd olim peracto cõuiuio ſublatáque menſa meracum inferri conſueuit. iſque calix ἀγαθοῦ δαίμονος, id eſt boni genii, appellatur. Huius cõmenti authorem citat Theopompum interpres Ariſtophanis in Veſpis. nec diuerſum eſt quod adfert ex Apollodoro. Cui ſententiæ ſuffragari videtur Ariſtophanes in Equitibus,

Μὰ Δί', ἀλλ' ἄκρατον οἶνον ἀγαθοῦ δαίμονος. id eſt,
Non per Iouem, verùm boni genii merum.
Item in Veſpis,
Μηδέποτε πίοιμ' ἀκράτου μισθὸν ἀγαθοῦ δαίμονος. id eſt,
Ne merum vnquam bibere detur, præmium genii boni.
Idem in eodem,
Καὶ σπείσαντες ἀγαθοῦ δαίμονος. id eſt,
Ac boni libato genii nomine.
Paulo diuerſius in Pace,
Νῦν γὰρ ἡμῖν ἁρπάσαι πάρεστιν ἀγαθοῦ δαίμονος. id eſt,
Nam boni genii licet nunc rapere nobis nomine.

Quanquam Athenæus lib. Dipnoſophiſt. 11, palam demonſtrat, à lotione qua cœnati vtebantur, calicem inferri ſolere qui dicebatur ἀγαθοῦ δαίμονος. Qui ſanè mos hodiéque durat Germanis. Id poculum oſtẽdit dictum μετάνιπτρον, quòd à lotis manibus adferretur. qui mos & hodie religioſè ſeruatur apud Britannos. Antiphanes in Lampade, Μετάνιπτρα

Δαίμονος ἀγαθοῦ μετάνιπτρον ἐντραγεῖν.
Boni dei metanipteron deuorare. Rurſus idem,
Ἀλλὰ μὴν δαίμονος ἀγαθοῦ μετάνιπτρον.

Hunc calicem quiſquis accepiſſet, præbibebat alteri cuipiã, vt idem author indicat. Erat autẽ mos apud veteres, vt propinantes, aut bibituri, deum quempiam aut hominem ominis cauſa præfarentur: eumque gignendi cauſa proferebant. Quemadmodum apud Lucianũ in Lapithis Alcidamus Cynicus ſponſæ Herculis nomine propinat. Item Horatius,

Da lunæ propere nouæ,
Da noctis mediæ, da puer auguris.

Aliis magis placet hinc ductum adagium, quòd antiquitus primus calix ἀγαθοῦ δαίμονος ſit appellatus, eáque voce bene ominari ſoleãt, ob Bacchũ, ceu vernaculum ac domeſticum deum. Quinetiam menſis cuiuſque diem à primo proximũ, ἀγαθοῦ δαίμονος appellitabãt antiquitus. Fertur & apud Thebanos ſacellum fuiſſe ἀγαθοῦ δαίμονος. Denique eſt & inſula quædam huius nominis in mari Indico, quemadmodum oſtendit Stephanus. Plutarchus conuiualium quæſtiunculárũ decade tertia, demonſtrat antiquitus fuiſſe morem vt non guſtarent vinum niſi prius libaſſent alicui deo: quo potus illius, ceu pharmaci, ſibi innoxius eſſet & ſalutaris. Atque Athenis quidem vndecimo menſis die immolabant vini primitias, eúmque diem πιθοιγίαν appellabant. Aſt apud Bœotos ſeptimo menſis ineuntis die, ſacris peractis bono dæmoni, guſtabant ab exorto Zephyro: quòd is ventus præcipue ſuſcitet moueátque vinũ, adeo vt quod illum effugerit, videatur iam duraturum. Menſis autem is vocabatur προστατήριος. Ariſtides in Themiſtocle videtur ad hoc alluſiſſe prouerbium, quum ait, Ἀλλὰ κατέστη τοῖς Ἕλλησιν ἀντ' ἀγαθοῦ δαίμονος. id eſt, Verùm conſtitit Græcis boni genii vice. Quanquã hoc magis referendum ad id quod alibi diximus, Bonus genius & malus genius. Πιθοιγία

Ad aquam malus. 54

Ἐφ' ὕδωρ κακός, id eſt, Ad aquã malus. In infimæ ſortis homines olim dicebatur, ac ſordidiſſimis quæſtibus addictos, propterea quòd antiquitus infames habebantur multóque omnium contemptiſſimi, qui litigantibus aquam ſubminiſtrare conſueuerunt. Nam alias admonuimus, veteres ad clepſydrarum menſuram in iudiciis dicere ſolitos. Infundebatur & certantibus per clepſydras aqua. eam aquã tenues quidam ac nullius frugis homines infundebãt, diſpenſabántque. Porrò qui hoc miniſterio fungebantur, Athenis habebantur reiecti, rei pariter ac bonæ famæ indigi: non aliter quàm Romanis legibus notantur ſcenici, & aliorum publicorum certaminum miniſteria quædam. Eſt aliud huic confine, Ἄγ' εἰς ὕδωρ, id eſt, aufer in aquã. id eſt in malam rem. Ad clepſydrã dicere.

Phocenſium execratio. 55

Φωκέων ἀρά, id eſt, Phocenſium execratio. De iureiurando

multis vinculis aſtricto. Nam olim in fœderibus, quo minus violarentur, adhibebant non ſolum promiſſa, dextras, & ſacrificium: verùm execrationes in caput eius quicunque non ſtaret pactis. id quod ex Euripide licuit colligere, cuius hi verſus in Iphigenia Aulidenſi,

Ὅρκους συνάψαι, δεξιάς τε συμβαλεῖν
Μνηστῆρας ἀλλήλοισι, καὶ δι' ἐμπύρων
Σπονδὰς καθεῖναι, κἀπαράσασθαι τάδε.

Eorum verſuum ſententiam nos olim ſic vertimus,

Vt coirent iureiurando proci,
Atque inter ipſos iungerent dextras, adhæc
Adolenda diuûm ponerent aris ſacra:
Ac ſemetipſi aſtringerent, diris ad id
Caput obligantes execrationibus.

Prouerbium autem (vt ad id redeam) ab huiuſmodi profectum eſt caſu: Phocenſes Ioniæ populus olim communi populi conſilio patrium ſolum reliquerunt, adacti deuotionibus atque execrationibus quibuſdam, ne quiſquam vſquã de repetẽda patria cogitaret. Itaque iuxta Dianæ oraculum, Ariſtarcha duce Galliam Narbonenſem adierunt, ibique ciuitatem florentiſſimam Maſſiliam condiderunt. Cuius hiſtoriæ mentionem faciunt, Herodotus libro primo, Strabo 4. Meminit & Horatius libro Epodon,

Forte quid expediat, communiter, aut melior pars
Malis carere quæritis laboribus.
Nulla ſit hac potior ſententia, Phocæorum
Velut profugit execrata ciuitas,
Agros atque lares patrios, habitandáque phana
Apris reliquit & rapacibus lupis.

Deinde quis fuerit eiuſmodi ritus execrationis aperit,

Sed iuremus in hæc, ſimul imis ſaxa renarint
Vadis leuata, ne redire ſit nephas.
Neu conuerſa domum pigeat dare lintea, quando
Padus Matina lauerit cacumina:
In mare ſeu celſus procurrerit Apenninus,
Nouáque monſtra iunxerit libidine
Mirus amor, iuuet vt tigres ſubſidere ceruis,
Adulteretur & columba miluio:
Credula nec flauos timeant armenta leones,
Ametque ſalſa læuis hircus æquora.
Hæc & quæ poterunt reditus abſcindere dulces,
Eamus omnis execrata ciuitas.

Stephanus *Φωκαίαν* vrbem Ioniæ facit, cuius denominatiuũ *Φωκαιεύς* iuxta Herodotum, *καὶ Φωκαεύς* & alteram eiuſdem nominis in Mycala Cariæ. Eſt autem & *Φωκίς* Bœotiæ regio iuxta Parnaſſum, à quo denominatiuũ *Φωκεὺς ἢ Φωκικός*. Hoc idcirco viſum eſt mihi admonere, quòd quidã affinitate nominum labi videntur. Siquidem à Phocæis ſiue Phocæẽſibus Ioniæ ductum eſt hoc prouerbium: à Phocicis Bœotiæ natum eſt quod alibi referemus, Phocenſium ſeu Phocidenſium deſperatio. Prouerbium refertur à Zenodoto.

Sybaritica oratio. 56

Συβαριτικοὶ λόγοι, id eſt, Sybaritici ſermones. Heſychius narrat Æſopum quempiam, Sybaritam opinor, ſummo ſtudio incubuiſſe vt orationis quoque genus haberet lautum & opiparum. hinc iocum prouerbialem ortũ vt oratio nitidior & accuratior, Sybaritica diceretur. De luxu Sybaritarum in apparandis conuiuiis dictũ eſt in prouerbio, Sybaritica mẽſa. Sic & Aſiaticum dicendi genus venit in prouerbium. Fit enim ferè, vt qualis vita, talis ſit oratio. Congruet & in orationem arrogantem atque ampulloſam. Nam & faſtus nomine notati ſunt Sybaritæ, Sybaritæ per plateas.

A linea incipere. 57

Ἀπὸ γραμμῆς ἄρχεσθαι, id eſt, A linea incipere, dicũtur qui ab ipſo rei exordio ſumunt initiũ. Ariſtides ſophiſta in Themiſtocle, *Αὕτη πρώτη Θεμιστοκλέους ἐξέτασις καὶ κρίσις ἀποδείξεως τὸν ἄνδρα ἀπὸ γραμμῆς ἀρξάμενος.* id eſt, Hoc primum Themiſtoclis ſpecimen ac probatio. hinc virum ſpectato, à linea exorſus. Is qui in hunc authorem addidit ſcholia, putat hoc prouerbium finitimum illi, *ἀφ' ἑστίας ἀρξάμενος*, id eſt, A lare exorſus. Mihi magis videtur cognatum illis quæ diximus alibi, A capite, A carceribus. Sic enim vocabant vnde primùm emittebantur equi: quod ipſum & oppidum vocatur, authore Feſto. Sumpta eſt autem metaphora ab iis qui curſu certant in ſtadiis. Nam iis linea quædam ducitur ad quam ex æquo ſtent, donec currendi ſignum accipiant, vt oſtendit Ariſtophanis interpres in eo quem mox citabimus loco. Tertullianus libro aduerſum Marcionem primo, Age igitur ad lineas rurſus & ad gradum. Ad lineas dixit, pro eo quod eſt, ab integro.

A carceribus. 58

Ἀπὸ βαλβίδων, id eſt A repagulis, ſiue carceribus. Eandem habet ſententiam cum eo quod proximè retulimus. Ariſtophanes in Veſpis,

Καὶ μὴν ἄνωθεν γ' ἀπὸ βαλβίδων περὶ τῆς ἀρχῆς ἀποδείξω. id eſt,
Atqui protinus à carceribus de fonte rei reſerabo.

Id eſt, *ἀπ' ἀρχῆς ἄνωθεν*. Interpres oſtendit, vt modo dixi, metaphoram mutuò ſumptam à ſtadiis, in quibus carceres erãt repagula quædam, vnde curſus initium erat, quæ Græci *βαλ-* Βαλβῖδες.
βῖδας ſeu *ἀφετηρίας* appellant: iuxta has linea tendebatur cui Ἀφετηρίαι.
inſiſtebant curſuri. Vnde frequentes illæ apud Latinos etiã ſcriptores formulæ, A carceribus ad metã, A meta ad carceres. Quæ quidem exempla citauimus alibi.

Noua hirundo. 59

Νέα χελιδών, id eſt Noua hirũdo. Suidas hoc adagium citat ex Auibus Ariſtophanis, fallente, ſicut opinor, memoria. Nam extat apud hunc poetam in Equitibus, his verſibus,

Ἐξηπάτων τοὺς μαγείρους, ἐπιλέγων τοιαυτί,
Σκέψασθε παῖδες, οὐχ ὁρᾶτ', ὥρα νέα χελιδών.
Οἱ δ' ἔβλεπον, κἀγὼ 'ν τοσούτῳ τῶν κρεῶν ἔκλεπτον. id eſt,
Etenim coquos ego feſelli, fatus hæc ad illos,
Spectate pueri, non videtis ver, noua ecce hirundo.
Illi tuentur, interim autem ſuſtuli ipſe carnes.

Interpres admonet prouerbiali figura dictum, ac perinde valere, quaſi dicas initium veris, propterea quòd id temporis appareat hæc auis. Quemadmodum & Horatius,

–Zephyris & hirundine prima.

Suidas ait dici ſolere, quoties verba darentur alicui. Sumptũ eſt à ioco puerili. nam hi data opera, nouam hirundinẽ adſimulantes videre ſeſe, oſtendunt aliis: deinde contemplantibus illis & intentis, interim quod volunt ſurripiunt. Theognis apud Athenæum libro octauo declarat Rhodiis ſolenne fuiſſe, quotannis publicis votis inuitare hirundinẽ ſub tẽpus vernũ, quod illi *χελιδονίζειν* appellabant: acclamãtes in hũc Χελιδονίζειν.
modum, *ἦλθ' ἦλθε χελιδὼν καλὰς ὥρας ἄγουσα καὶ καλοὺς ἐνιαυτούς.* id eſt, Venit venit hirundo, pulchra tempora adducens, ac pulchros annos. Proinde quadrabit in eos qui falſa ſpe quapiam iniecta fallunt ac nocent.

Iouis & regis cerebrum. 60

Διὸς ἐγκέφαλος, id eſt Iouis cerebrum: *καὶ βασιλέως ἐγκέφαλος*, id eſt regis cerebrum. De cibo vehementer opiparo ac ſuaui: aut de molliter delicatéque viuẽtibus. Clearchus apud Zenodotũ, ſcribit opiparas epulas apud Perſas, Iouis ac regis cerebrũ appellari. Athenæus li. 12. docet, Sardanapalũ iis qui voluptatem aliquam eſſent commenti, Iouis ac regis cerebrum apponere ſolitũ, cibum, opinor, exquiſitũ. Idem li. 14. Iouis cerebrum inter ſecundæ menſæ delitias annumerat. Apud Apuleium in prima Apologia citatur Ennius,

Quid ſcarum præterii, cerebrum Iouis penè ſupremi.
Neſtoris ad patriam hic capitur, magnuſque bonúſque.

Ephippus apud Athenæum, *Διὸς ἐγκέφαλον*, id eſt, Iouis cerebrum inter ſecundæ menſæ lautitias commemorat. Idem cibum prælautum *νέκταρος ἄνθος* vocat, id eſt nectaris florem. Nectaris flos.
Atque alibi vinũ, *Ἀφροδίτης γάλα*, id eſt, Veneris lac, ab Ari Veneris lac.
ſtophane nominatũ docet. Rurſũ alio in loco ſuaues cibos, *τὰ Ἑλένης βρώματα*, id eſt, Helenæ cibos, dictos indicat.

Non mouenda moues. 61

Ἀκίνητα κινεῖς, id eſt, Non mouenda moues. Quadrabit aut in eos qui moliuntur *ἀδύνατα* aliquid, aut qui res ſacras violant, aut qui pacta mutant: ſiue qui conuiciis inceſſunt eos quibus ob authoritatem debetur reuerentia. Zenodotus inde natum putat, quòd fas non ſit mouere neque aras neque ſepulchra, neque ſacella, quibus reuerentia quædam ac religio debetur. Plutarchus in commentario De dæmonio Socratis, ſcribit hanc vocem editam cuidam euocãti manes amici defuncti, *τἀκίνητα μὴ κινεῖν*. Idem *ἐν τῷ ἐρωτικῷ* vſurpat in eum qui receptam de diis opinionem conuellere videbatur. Meminit huius Plato libro De legibus 8 proferens legẽ quam Iouis terminalis appellat, ne quis vicini cuius, aut ho-

ſpitis limites agrorũ moueat: ne quis item vrbis aut regionis pomeria moueat: malitque quiſque ſaxum ingens mouere quam exiguum lapidem fœdere iureque iurãdo fixum. νομίσας, inquit, τὸ ἀκίνητα κινεῖν, ἀληθῶς τι τοῦτ' εἶναι. id eſt, Exiſtimans hoc eſſe vere quod dicitur, non mouenda mouere. Idẽ lib. De legibus 11, ὅτι πολλοῖς γὰρ δὴ λεγόμενον εὖ τὸ μὴ κινεῖν τὰ ἀκίνητα. id eſt, Inter multa illud recte ſanè dicitur. Ne moueris non mouenda. Meminit & eiuſdem operis libro tertio. Et in epigrammate quodam ita legitur,

-ἀκίνητων δ' ἅπτεται οὐδ' ἀΐδης. id eſt,
Immota haud tangit ne Libitina quidem.

Sophocles in Antigone,

Ὄρσεις με τἀκίνητα διὰ φρενῶν φράσαι. id eſt,
Coegeris me non mouenda proloqui.

Idem in OEdipo Coloneo,

Ἀλλ' οὐ γὰρ αὐδᾶν ἡδὺ τἀκίνητ' ἔπη. id eſt,
Neque enim ſuaue eſt verba in auras eloqui,
Quæ ſit nefas mouere.

Plutarchus in libello De auſcultando, ἐπιθυμία κινοῦσα χορδὰς τὰς ἀκινήτους. id eſt, Cupiditas chordas mouens non mouendas. Idem περὶ τῆς ἀδολεσχίας,

Κινοῦσα χορδὰς τὰς ἀκινήτους φρενῶν. id eſt,
Fides mouens minime mouendas mentium.

Eleganter huc alluſit oraculum quod extat in Eratone Herodoti,

Κινήσω καὶ Δῆλον, ἀκίνητόν περ ἐοῦσαν. id eſt,
Et Delum, quanuis ſit adhuc immota, mouebo.

Simul enim reſpexit ad fabulam, ſiue mauis hiſtoriam, Delũ antea fluitantem, poſtea fixam in gratiam Apollinis. Vnde Maro,

Immotámque coli dedit & contemnere ventos.

Neque mel, neque apes. 62

Μήτε μέλι, μήτε μελίσσας, id eſt, Neque mel, neque apes. In eos dici ſolitum, qui recuſant incommodũ ferre quod ſit cum commodo quopiam coniunctum. Veluti ſiquis apes, quòd ſint aculeatæ, nolit perpeti, is nec melle quidem, quod optat, fruetur. Res enim mortalium ita temperauerunt ſuperi, vt ſemper incommoditas comes ſit commoditatum. Tryphõ grammaticus in figuris hoc exemplum adfert parœmiæ, citátque ex Sappho poetria Leſbia,

Μήτ' ἐμοὶ μέλι, μήτε μέλισσα. id eſt,
Neque mihi mel, neque apis.

Celebratur Mimus ad hanc faciens ſententiam,

Feras quod lædit, vt quod prodeſt perferas.

Eodem pertinet illud Plautinum, Fortiter malum qui patitur, pòſt potitur bonum. Idem obſcurius quidem, ſed tamen eleganter innuit Homerus, vt opinor, per herbam moly, cui radicem nigram, florem lacteum attribuit: radicis nigræ ſymbolo laboris moleſtiam ſignificans, qua peruenitur ad animi tranquillitatem, virtutis abſolutæ præmium.

Tuſſis pro crepitu. 63

Βὴξ ἀντὶ πορδῆς. Tuſſis pro crepitu. Dici ſolitũ quoties aliquis perplexus aliud pro alio ſimulat. Veluti ſiquis in adulteræ domo deprehenſus, fingeret ſe quippiam mercatum veniſſe. Tranſlatum ab iis qui crepitum clara tuſſi diſſimulãt. quod genus homines etiam hoc tempore non rarò magno cum riſu deprehenduntur.

Cornicibus viuacior. 64

Ὑπὲρ τὰς κορώνας βεβιωκώς, id eſt, Cornicibus viuacior. De vehementer annoſis, prouerbialis hyperbole. Ab auis eius prodigioſa viuacitate ſumpta, de qua ita ſcribit Plutarchus in commentario qui inſcribitur Περὶ τῶν ἐκλελοιπότων χρηστηρίων, citãs Heſiodum, ſub perſona Naidis, ætates animalium varias ſic complectentem,

Ἐννέα τοι ζώει γενεὰς λακέρυζα κορώνη
Ἀνδρῶν ἡβώντων, ἔλαφος δέ τε τετρακόρωνος,
Τρεῖς δ' ἐλάφους ὁ κόραξ γηράσκεται, αὐτὰρ ὁ φοῖνιξ
Ἐννέα τοὺς κόρακας· δέκα δ' ἡμεῖς τοὺς φοίνικας
Νύμφαι ἐϋπλόκαμοι, κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο. id eſt,
Ter tria ſecla hominis tranſmittit garrula cornix,
Quatuor at peragit cornicis tempora ceruus,
Ceruinam ætatem coruus ter præterit ater,
Coruinos annos nouies agit Indica phœnix:
Atqui criſpicomæ, ſoboles Iouis alma tonantis,
Egredimur decies phœnicia ſecula nymphæ.

Hos verſus Heſiodios interpretatus videtur quidã, quiſquis fuit: extat autem carmen inter reliquas Maronis appendices: Eſtque huiuſmodi,

Ter binos deciéſque nouem ſuperexit in annos
Iuſta ſeneſcentum quos implet vita virorum,
Hos nouies ſuperat viuendo garrula cornix,
Et quater egreditur cornicis ſecula ceruus,
Alipedem ceruum ter vincit coruus, at illum
Multiplicat nouies phœnix reparabilis ales:
Quem vos perpetuo decies præuertitis æuo
Nymphæ Hamadryades, quarum longiſſima vita eſt.
Hi cohibent fines viuacia fata animantum.
Cætera ſecreti nouit deus arbiter æui.

Hos verſus ideo pariter libuit ſubſcribere, vt mihi ſæpius ex tempore, id quod erit neceſſe, vertenti, venia detur ſi quando videbor non omnia vſquequaque ad amuſſim reddere: quum in his apparuerit quantũ ſibi permiſerit antiquitas in traducendis poetarũ carminibus. Eandẽ hanc Heſiodi ſententiam oppidò quàm cõmode breuitérque reddit Plinius, Heſiodus, inquiens, cornici nouem noſtras attribuit ætates, quadruplum eius ceruis: id triplicatum coruis. Etiamſi nonnullis authoribus hæc fabuloſa videntur. inter quos Ariſtoteles arbitratur homine nullum aliud animal eſſe viuacius, excepto vno elephanto. Martialis,

Et cornicibus omnibus ſuperſtes. De anu nimium viuace. Item Horatius in Odis,

-ſeruatura diu parem
Cornicis vetulæ temporibus Lycen.

Eodem pertinet quod philoſophus ille moriens, cornicibus inuidiſſe legitur longæuitatem, quam natura negaſſet homini. Syneſius in epiſtola quadam, Εἰκὸς δὲ ὑπὲρ τὰς κορώνας ἄρξειν παρ' ἡμῖν τὸν δικαιότατον. id eſt, Cõſentaneũ eſt iuſtiſſimũ principem, cornicis annis apud nos imperaturum eſſe.

Tithoni ſenecta. 65

Τιθωνοῦ γῆρας. id eſt, Tithoni ſenecta. Fabulæ tradunt Tithonum adamatum ab Aurora in cælum ſublatum fuiſſe, atque illius ſucco perfuſum, ad tãtam perueniſſe ſenectutem, vt tandem optauerit vt in cicadam verteretur. Lucianus in quodã dialogo, ἐπέκεινα Τιθωνοῦ ἔζη ὁ γέρων. id eſt, Atque vltra Tithonum viuebat ſenex. Huius Tithoni perſonam inducit Ariſto Chius in libro de ſenectute propter viuacitatis miraculum, vt teſtatur in Catone M. Cicero. Suidas adagium refert hunc in modum, καταγηράσαις Τιθωνοῦ βαθύτερον. id eſt, Seneſcas Tithono profundius.

Neſtorea ſenecta. 66

Itidem certe apud Latinos Neſtoris anni in prouerbium abierunt, cui tres ætates attribuit Homerus in Odyſſeæ 3,

Τρὶς γὰρ δή μίν φασιν ἀνάξασθαι γένε' ἀνδρῶν. id eſt,
Illum iam exegiſſe hominum tria ſecula fama eſt.

Idem affirmat in primo Iliados. Iuuenalis,

-atque ſuos iam dextra computat annos.

Tertiam ætatem indicans. Breuiter prouerbii faciem habebit quicquid ab iis ſumetur qui inſigni viuacitate fuerunt. Vt phœnice viuacior, quam Heſiodus ſcribit nouem corui ætates viuere: & ceruo viuacior: coruo viuacior: & Tireſia viuacior, quem tragœdia finxit ſex ætates hominum vixiſſe. Et Seribus viuacior, quos Græcis hiſtoriis proditum eſt, trecentos annos viuere. Quod genus exempla ſiquis deſideret, legat Lucianum de macrobiis, id eſt longæuis: & Plinii 7 libri caput quadrageſimumoctauum.

Vltra penſum viuit. 67

Lepidum eſt quod ait Lucianus in Philopſeude, ὑπὲρ τὸ ἄτρακτον ἤδη βιοῖ. id eſt, Iam enim vltra fuſum viuit: hoc eſt, viuit vltra fatalem diem. Alluſum ad Parcarum fuſos, quibus æuum mortaliũ euolui fabulantur poetæ. Quin & theologi metam vitæ fatalem, periodum appellant, quam prætercurrere nulli fas ſit.

Facile quum valemus, recta conſilia ægrotis damus. 68

In Andria Terentiana, ab adoleſcente nõ admodum cordato cordatiſſima ſimul & elegantiſſima ſententia profertur, Facile quum valemus, recta conſilia ægrotis damus. Tu ſi hic ſis, aliter ſentias. Ea nata videtur ab oraculo Thaletis philoſophi. nã is, vt author eſt Laertius, interrogatus quid-

nam eſſet difficillimum, reſpondit, γνῶναι ἑαυτόν, id eſt noſſe ſeipſum: quid facillimum, reſpondit, ἄλλῳ ὑποτίθεσθαι, id eſt alteri conſilium dare. Comicus autem tranſlationis gratiam admiſcuit. Euripides in Alceſtide,

Μὴ νῦν ὑπέρβαλλ', ἀλλ' ἀναφόρμως φέρε. id eſt,
Ne nimius hic dolor eſto, ſed modice feras.

Verba ſunt Herculis Admetũ conſolantis ſuper vxoris morte. At ille,

Ῥᾷον παραινεῖν, ἢ παθόντα καρτερεῖν. id eſt,
Facilius eſt monere, quàm ſitum in malis
Animo imperare.

Fertur & huic ſimilis ſententia prouerbialis,

Ἅπαντες ἐσμὲν εἰς τὸ νουθετεῖν σοφοί,
Αὐτοὶ δ' ἁμαρτάνοντες οὐ γινώσκομεν. id eſt,
In admonendo ſapimus omnes, verùm vbi
Peccamus ipſi, non videmus propria.

Ducta eſt ſententia à communibus hominum moribus. omnes enim ægrotãtibus rectè præcipiunt quid fugiendum, quid agendum, & obiurgant nonnunquam, quòd ſalutis cauſa non obtemperent benè monentibus: ipſis, poſteaquam in morbum inciderint, non ſuccurrũt illa præclara monita, ſed aliis item monitoribus & obiurgatoribus eſt opus. Porrò cupiditas omnis, animi morbus eſt, quo velut excæcatus, aut non perſpicit, aut, ſi perſpicit, ſequi non poteſt ea quæ ſunt ad ſalutem neceſſaria. Nam Phædria Terentianus prudens & ſciens in flammam manum mittit, & viuus vidénſque perit. Item Horatius fugienda ſequitur, fugiens quæ profore credit. Perſpicit auarus aliquando, quàm prodigioſa res ſit ambitio: cõtrà, ambitioſus auari morbum peruidet: & vterque alteri in alieno malo rectè conſulit, neuter in ſuo ſapit.

Quæ ſupra nos, nihil ad nos. 69

Τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς, οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς, id eſt, Quæ ſupra nos, nihil ad nos. Dictum Socraticum, deterrens à curioſa veſtigatione rerum cæleſtium & arcanorum naturæ. Refertur prouerbii vice à Lactantio, lib. 3. cap. 20. Ex his, inquit, vnum eligam quod ab omnibus ſit probatum. Celebre hoc prouerbium Socrates habuit, Quod ſupra nos, nihil ad nos. Torqueri poteſt & in illos qui de negotiis principum, aut theologiæ myſteriis temere loquũtur. Vertere licebit & in cõtrarium, Quæ infra nos, nihil ad nos. vbi ſignificabimus res leuiuſculas quàm vt nobis curæ eſſe debeant.

Notum lippis ac tonſoribus. 70

Quæ iam in ora vulgi abierunt, omnibus tonſoribus ac lippis nota dicuntur: propterea quòd olim in tonſtrinarum conſeſſibus omnes rumores narrari conſueuerunt. Quod indicat Ariſtophanes in Pluto,

Καίτοι λόγος γ' ἦν, νὴ τὸν Ἡρακλέα, πολὺς
Ἐπὶ τοῖσι κουρείοισι τῶν καθημένων,
Ὡς ἐξαπίνης ἀνὴρ γεγένηται πλούσιος. id eſt,
Hercle profecto ſermo erat videlicet,
In officinis deſidentium frequens
Tonſoriis, hominem repente diuitem
Factum eſſe.

Et apud Terentium Antipho in tonſtrina de puella cognoſcit. Item Horatius de tonſtrina,

-gaudent vbi vertice raſo
Garrula ſecuri narrare pericula nautæ.
Idem in Sermonibus,
-opinor
Omnibus & lippis notum & tonſoribus eſſe.

Vbi prouerbium explicuit, ſignificans rem vulgo iactatam. nam lippi in tonſorum officinis deſident, expetentes remedium oculorum. De tonſorum garrulitate complura lectu digna recenſet Plutarchus in libello quem ſcripſit De futili loquacitate. quorum vnum illud referre non pigebit: Quum aliquando, inquit, in tonſtrina ſermo eſſet de Dionyſio, diceretúrque tyrannidem illius adamantinam eſſe & inexpugnabilẽ: ridens tonſor, Hæccine, inquit, loqui nos de Dionyſio, in cuius iugulo ego ſubinde teneo nouaculam? Quod dictũ ſimulatque Dionyſius reſciſſet, tonſorem in crucẽ ſuſtulit: atque ita, quod ait Plinius, voces per iugulum rediere in authorem. Vt autẽ tonſorum genus vſqueadeo loquax ſit, id exiſtimat eſſe in cauſa, quòd in eorum officinas loquaciſſimi quique conueniant, deſideántque: quorum aſſiduo conuictu garrulitatis morbo inficiũtur & ipſi. Quas ob res Theophraſtus, vt idem teſtis eſt Plutarchus, τὰ κουρεῖα, ἄοινα συμπόσια (id eſt, ſine vino cõpotationes) appellauit, quòd illic loquacitate ceu temulenti reddantur homines. Simili infamia laborant balneatores, quòd illic quoque deſideant ocioſi, garrientes quidlibet. Quin hinc factum eſt vt veteres ærarias officinas λέσχας dixerint, vt indicauit Iohãnes grammaticus, quòd hybernis frigoribus huc ſeſe turba tenuium teporis gratia conferre conſueuerit, ibique deſidens otioſis fabulis tempus fallere. Hæc loca velut ignauis apta Heſiodus iubet vitare agricolam, Ἄοινα συμπόσια. Λέσχαι.

Πὰρ δ' ἴθι χάλκειον θῶκον καὶ ἐπαλέα λέσχην,
Ὥρῃ χειμερίῃ. id eſt,
Menſibus hybernis valeat ferraria ſedes,
Ac nugæ tepidæ.

Opta ephippia bos piger, optat arare caballus. 71

~~Oppidò quàm eleganter extulit Horatius,~~

Optat ephippia bos piger, optat arare caballus. Horatij verbis, quo vitium notatur

~~Vitium illud ſignificãs~~ humanis ingeniis inſitum, vt ſemper alienam ſortem magis mirentur, ſuam contemnant ac faſtidiant, optent inexperta, experta damnent. Siquidem ephippia vocantur quas vulgo ſellas equeſtres appellant, additas in hoc vt commodius ſedeat eques. ~~Veteres bubus arabant, non equis.~~ Videtur eſſe ſumpta allegoria ex apologo quopiã. Citra metaphoram dixit Terentius, Noſtri noſmet pœnitet.

Fertilior ſeges eſt alieno in aruo. 72

Ouidius mutauit metaphoram, eundem explicans ſenſum,

Fertilior ſeges eſt alieno ſemper in aruo:
Vicinúmque pecus grandius vber habet.
Perſius ſatyra ſexta,
-ſecurus & angulus ille
Vicini, quia pinguior.

In eandem ſentẽtiam celebratur & Mimus, vnus, vt opinor, ex illis Publii ab Aulo Gellio laudatis,

Aliena nobis, noſtra plus aliis placent. Et Horatius,
Qui fit, Mecœnas, vt nemo quam ſibi ſortem
Seu ratio dederit, ſeu fors obiecerit, illa
Contentus viuat, laudet diuerſa ſequentes?

Fœcem bibat qui vinum bibit. 73

Haud dubium quin prouerbialiter dixerit Ariſtophanes in Pluto, fæcem epotandam eidem qui vinum prius ebiberit. id eſt, qui fruitus ſit optimis, eundem boni conſulere debere deteriora.

Ὅμως δ' ἐπειδὴ καὶ τὸν οἶνον ἐξέπιες
Πίνειν, συνεκποτέ' ἐστὶ σοι καὶ τὴν τρύγα. id eſt.
At vbi haud grauatus bibere vinum es, fæx item
Tibi nunc eidem eſt ebibenda ſcilicet.

Verba Chremyli de muliere, quæ quondam vernans ac florens ætate placuerat, tum anus faſtidiebatur à iuuene.

Crœſo, Craſſo ditior. 74

Apud Græcos opulentia Crœſi Lydorum regis in prouerbiũ abiit, præſertim nobilitata dicto Solonis. Apud Romanos item M. Craſſi, cui cognomentum etiam diuitis additũ eſt. Hic negabat diuitem eſſe niſi qui reditu annuo legionẽ tueri poſſet. In agris ſuis ſeſtertiũm vicies mille poſſedit. Cõmemorantur & alii nonnulli apud Plinium libro 33, cap. 10, & item 3, qui immodicas opes poſſederunt. atque in his eſt Ariſtoteles, ſanctus ille philoſophus, ac noſtratium theologorum penè deus: cuius hæredes in auctione ſeptuaginta patinas vetium produxiſſe leguntur. Verùm non itidẽ in vulgi ceſſere ſermonem. proinde nihil attinet hoc loco referre. Feſtiuior erit adagii figura ſi numerum etiam cõmutemus: vt diuus Hieronymus, Crœſos licet ſpires & Darios, literæ marſupium non ſequũtur. Horatius & Arabum gazas dixit, pro cumulatiſſimis opibus, non ſine ſpecie prouerbiali: quẽadmodum & Perſicos apparatus, pro nimis exquiſitis ac ſumptuoſis. Arabũ gazæ. Perſici apparatus.

Pactoli opes. 75

Τὸν Πακτωλοῦ πλοῦτον, id eſt, Pactoli diuitias, pro ſũmis opibus alicubi dixit Philoſtratus. Eſt autẽ Pactolus Lydiæ fluuius, ex monte Tmolo profluens, aureis ſcatens harenis. vnde & χρυσορρόας à poetis cognominatus. Cuiuſmodi narratur & Tagus in Iberia, & Ganges in India, & Hebrus in Thracia. Plinius addit Padum in Italia, negátque vllum eſſe aurũ

abſolutius quàm id quod in fluuiis reperitur, vtpote curſu ipſo trituque perpolitum. Horatius in Epodis,

Sis pecore & multa diues tellure licebit,
Tibique Pactolus fluat. Iuuenalis,
-tanti tibi non ſit opaci
Omnis harena Tagi, quódque in mare voluitur aurum.

Has hyperbolas in varios vſus accommodare licebit. veluti ſiquis dicat, Hos tantos ſumptus ſuſtinere nemo queat, ne ſi Pactolus quidem illi domi fluat. Huius hominis cupiditatem ne Tagus quidem ipſe poſſit explere. Nihil mediocre ſperabat, ſed totos Pactolos ac Tagos animo cõceperat. Aut, Pactolos pollicebatur. id eſt diuitias efferatiſſimas.

Iro, Codro pauperior. 76

Contra, Iri & Codri paupertas prouerbio locum fecit. Ouidius,

Irus erit ſubito qui modo Crœſus erat.
De Codro Iuuenalis,
Tota domus Codri rheda componitur vna.

De Iro mentionem facit Homerus Odyſſeæ ς, ſcribitque eũ publicum fuiſſe mendicum apud Ithacenſes, corpore ſpeciéque prægrandi, à matre dictum Arnæum, à iuuenibus Irum fuiſſe nominatum, quòd iret nũcius quò iuſſus eſſet. Quum hoc commiſſus Vlyſſes, quum haberetur & ipſe pro mendico, eiicit hominem. Quin & Hecale paupertate nobilis eſt, cuius meminit Plautus in Ciſtellaria, Si quidem eris vt volo, nunquam Hecale ties. Meminit & Ouidius, — Hecale pauperior.

Cur nemo eſt Hecalen, nulla eſt quæ ceperit Irum?
Nempe quòd alter egens, altera pauper erat.

His formulis quot modis vti liceat, in operis ingreſſu ſatis oſtendimus.

Myſorum poſtremus. 77

Μυσῶν ἔσχατος, id eſt Myſorum extremus. Strabo Geographiæ lib. 12, refert Myſorum populum vſqueadeo contemptũ fuiſſe, vt prouerbio locum fecerit. Id vſurpat M. Tullius in oratione pro Lucio Flacco. Quid (inquit) porrò in Græco ſermone tam tritum atque celebratum eſt, quàm ſiquis deſpicatui ducitur, vt Myſorum vltimus eſſe dicatur? Idem ad Quintum fratrem, Niſi me forte Paconii neſcio cuius hominis, ne Græci quidem, at Myſi, aut Phrygis potius, querelis moueri putas. Nimirum gentis eius contemptum declarans. Summum itaque deſpectum & infimam humilitatem hoc adagio ſignificabimus.

Myſorum vltimus nauigat. 78

Ἔσχατος Μυσῶν πλεῖν, id eſt, Myſorum poſtremus nauigare, prouerbiali ioco dicebatur, qui fruſtra laboraret. Origo prouerbii (ſicuti fit in pleriſque) non vno narratur modo. Quidã tradunt, olim Græcis peſtilentia laborantibus, oraculo reſpõſum eſſe, vt ad vltimum Myſorum nauigarent. ac primum quidem ambigebant quid ſibi vellet oraculum: tandem diu circumacti, repererunt Æolidem in extremis Myſorum eſſe ſitã, atque eò demigrandũ eſſe monuiſſe numen. Alii ſcribunt, Telepho, poſt interemptos auunculos, conſulenti Pythium quò gentium ſibi demigrandum foret (nam antiquitus mos erat homicidis ſolum vertere) reſponſum vti ad extremam Myſorum regionem ſeſe conferret: veniſſeque in Teuthraniam, quæ Myſiæ extrema pars atque eius loci principatũ obtinuiſſe. Sunt qui dicant hunc non ob cædẽ auunculorum fugiſſe, ſed vt matrem quæreret, quam in Teuthrania tandem inuenerit. Prouerbium autem dictitatum vbi dura quæpiam imperarentur, factuque difficilia.

Tangere hulcus. 79

Κινεῖν δ' ἕλκος τὸ ἕλκος, id eſt, Mouere ſeu tangere hulcus, eſt mouere dolorem, eiuſque rei facere mentionẽ quæ nos magnopere grauat. Terentius, Quid minus neceſſe fuit quàm hoc hulcus tangere? Quo loco Donatus admonet ſubeſſe prouerbium. Octauius Auguſtus (vt author eſt Tranquillus) filiarum Iuliarum & neptis infamem vitam morte ipſa grauius tulit, nec eas aliter appellare conſueuit, quàm tres vomicas, aut tria carcinomata ſua. nimirum quòd earum non ſine magno dolore ſuo recordaretur. Hanc metaphoram M. Tullius oppidò quàm eleganter expreſſit in Clodium, qui populum fame iam exaſperatum, concionibus inſuper ſeditioſis inrabiem agebat. Vt tu, inquit, in hoc hulcere tanquam vnguis exiſteres. Plutarchus De adulatione, χρυφίου δὲ λόγου κινήσας ἕλκος, id eſt, Arcani ſermonis quum mouiſſet hulcus. — Vnguis in hulcere.

Refricare cicatricem. 80

Quum dolor temporum ſpatio iam mitior renouatur, refricari cicatrix dicitur. Notum vnde ducta metaphora: nempe à corporali vulnere, quod iam coiit cicatrice obductum. quæ ſi frictu denuo aperiatur, recrudeſcit vulneris priſtini dolor. Cicero ad Atticum, Appii vulnera non refrico. Idem in Rullum, Ne aut refricare obductam reip. cicatricẽ viderer. Idem refricare dolorẽ dixit lib. De oratore 2. Dicimus & Refricare memoriam, & Suffricare memoriam, pro eo quod eſt leuiter renouare: ſed in malam fere partem.

Odorari, ac ſimiles aliquot metaphoræ. 81

Translationes quæ ducuntur à corporis ſenſibus, quoniã velut ad manum ſunt, & quaſi de proximo ſumuntur, omnes fermè prouerbiales ſunt, quemadmodum admonuimus in operis huius initio. velut Odorari pro reſciſcere, & ſagaciter deprehẽſum atque animaduerſum cognoſcere. Odor pro ſuſpicione ac rumore. Cicero, Eſt nõnullus odor dictaturæ. Olfacere apud Terentium in Adelphis, pro deprehẽdere. Subolere apud eundem, pro ſuſpectum eſſe. Obolere pro moleſtum eſſe, aut eſſe in ſuſpicione. Vnde & naſuti dicuntur, & emunctæ naris, & muccoſis naribus. Denique naſus ipſe in prouerbium abiit, pro iudicio. Horatius, — Emũctæ naris. Naſus.

-non quia nullus
Illis naſus erat.

Et putent quæ diſplicent. huc pertinent & illa, Olet mendacium, Redolet Atticiſmum, Olent lucernam. Itidem guſtum rei vocamus, veluti primam illam experientiam & deguſtationem, quaſique ſpecimen. Cicero ad Atticum, Hominem deguſtes. Idem ad eũdem, Et Latinus ille tuus Atticiſmus ex interuallo reguſtãdus. Vnde & ſaliuam primã dicimus primum illum guſtum, quem pueri tanquam à nutricibus imbibimus. & Palato ſatiſfacere dicitur quod animo placet. & Deuorare dicimur quum rem alioqui acerbam, veluti citra ſenſum perferimus: tranſlatione ſumpta ab iis qui amara catapotia tanquam inuito palato ſolent abſorbere. Vnde alii quoties apud Ciceronem & Fabium, Deuorare tædium, Abſorbere moleſtiam. Affinia ſunt illa, Sapiunt arrogantiã, Reſipiunt iuuenile quiddã. Concoquere item, pro vincere moleſtiam. Nauſeare, cum tædio audire. Euomere, dicere quod dolor non ſinebat reticere. Et Expuere miſeriam ex animo. Conſputare, pro laceſſere maledictis. Deſpuere, pro cõtemnere. Stomachari, pro indignari. A viſu item multæ ducuntur metaphoræ, vt Oculis ferre, pro vehementer amare, curæque habere. In oculis eſſe. Obuerſari oculis, pro eo quod eſt recordari, & in memoria cogitationéq. eſſe. Reſpicere, curã agere, & rationem habere. Proſpicere, in poſterũ conſulere. Deſpicere, faſtidire. Suſpicere, mirari. Conniuere pro data opera diſſimulare. Cæcutire, Hallucinari, pro falli iudicio. Verũ hæc longius perſequi nec huius eſt inſtituti, & infiniti fuerit operis. Quare quanquam iſtiuſmodi videntur ad prouerbiorum cognationem pertinere, tamẽ ea minutius exactiuſque conquirere non eſt ſententia. maxime quòd iã hanc prouinciam ſibi ſumpſit Richardus Paceus, natione Britannus, cuius & ſæpius libet meminiſſe: iuuenis (vt nihil interim dicam de moribus) prorſum tali dignus ingenio, Græcæ pariter ac Latinæ literaturæ cum primis eruditus, tum haud mediocriter exercitatus in euoluendis omniiugæ profeſſionis authoribus: deinde oculatiſſimus in annotandis iis quæ lectorũ vulgus illotis, vt aiunt, pedibus prætereunt. Denique iudicii nequaquam iuuenili, ſed excuſſi exactique. Hic, inquam, fœlicibus Muſarum auſpiciis opus animo cõcepit, iam opinor etiam præ manibus habet, magno, ni fallor, vſui futurũ politioris literaturæ ſtudioſis. in quo quicquid eſt apud vtriuſq; linguæ ſcriptores inſigniũ metaphorarum, quicquid feſtiuiter ac ſcitè dictorum, quicquid huiuſmodi gẽmarum ac deliciarum orationis, in vnum volumen concinnare deſtinat. — Guſtus rei. Saliua prima.

Mihi iſtic nec ſeritur, nec metitur. 82

Plautus in Epidico ſanequam elegans adagium vſurpauit, Mihi (inquiens) iſtic nec ſeritur nec metitur. id eſt, Iſta res nihil ad me pertinet, vt quæ neque meo fiat periculo, neque emolumento. Metaphora notiſſima eſt. etenim qui ſementem facit, is ſuo impẽdio ſuóque periculo facit: qui metit, cõpendium accipit, & in tuto eſt. Diuerſum eſt huic quod eſt apud Plautum in Mercatore, Tibi aras, tibi occas, tibi ſeris, tibi eidem metis.

Ab ipſo Lare. 83

Ἀφ' ἑστίας ἄρχου, id eſt, A Lare incipe. hoc eſt, à domeſticis ac familiaribus initium ſumito. Rectè dicetur in magiſtratus, & alienæ vitæ cenſores, quorum officium eſt vt in primis ſuos ſuórumque vitam corrigant. Nam ἑστίαν Græci vocant quem nos Larem ac Veſtam vocamus. Ariſtophanes σφηξίν, -ούκ, ἀλλ' ἵνα
 Ἑστία

Ἀφ' ἑστίας ἀρξάμενος ἐπιτρίψω τινά, id eſt,

Non, verùm vt aliquem, exorſus à Lare, obteram.

Ductum à vetuſto ritu ſacrorũ, in quibus primitiæ Laribus immolabantur. Ariſtocritus, citante interprete, fabellam huiuſmodi refert: Quũ deuictis Titanibus Iupiter imperio potitus eſſet, Veſtæ permiſit optionẽ vt quicquid vellet eligeret è regni partibus. Illa primũ virginitatẽ popoſcit: deinde ſacrorũ omnium, quæ diis immolarent homines, primitias. Inde abiiſſe in conſuetudinẽ vt in omni ſacro primæ partes Lari tribuerẽtur. Vſus eſt hoc adagio Plato in Euthyphrone, Βουλοίμην ἄν, ὦ Σώκρατες· ἀλλ' ὀρρωδῶ μὴ τοὐναντίον γένηται. ἀτεχνῶς γάρ μοι δοκεῖ ἀφ' ἑστίας ἄρχεσθαι κακουργεῖν τὴν πόλιν, ἐπιχειρῶν ἀδικεῖν. id eſt, Equidem cupiam: verùm vereor ne res in diuerſum exeat. nam mihi quidem lædẽdæ Reipub. ab ipſo Lare facere videtur initium, quũ te tẽtat lædere. Plutarchus in libello de Polyphilia, πρῶτον μὲν οὖν ὥσπερ ἀφ' ἑστίας ἀρξάμενοι. id eſt, Primum igitur velut à Lare exorſi. Totidem ferme verbis vtitur in commentario Περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ θεοῦ βραδέως τιμωρουμένων. Vſurpat & in libello quem ſcripſit aduerſus Herodotum. Ariſtides in Pericle, Ὁ δ' ἀφ' ἑστίας ἀρξάμενος τῆς αὑτῆς αὐτοῦ, τὸ σύμμετρον ᾑρεῖτο πρὸ τοῦ πλείονος. id eſt, At ille à ſuo ipſius exorſus Lare, maluit æqualitatẽ ſequi quàm reliquos antecellere. Interpres admonet dici ſolitum de iis qui ab ipſo ſtatim initio vel boni ſunt vel mali. quaſi dicas, ab ipſis incunabulis: quòd Lar ſtatim naſcentes excipiat.

Propria vineta cædere. 84

Huic affine eſt illud Horatianum,

Vt vineta egomet cædam mea.

Id eſt, vt à meipſo incipiam, & poetas ipſe poeta carpam ac lacerem. Tranſlatum videri poteſt vel ab amputantibus vineam, vel ab iis qui per iniuriam nouellas vites lædunt. Horatius in Epiſtolis,

Multa quidem nobis facimus mala ſæpe poetæ,
Vt vineta egomet cædam mea.

ÆDibus in noſtris quæ praua aut recta gerantur. 85

Aulus Gellius ſcribit hunc Homericum verſiculum, qui eſt Odyſſeæ δ, prouerbii vice ſemper in ore fuiſſe,

Ὅττι τοι ἐν μεγάροισι κακόν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται. id eſt,

Ædibus in noſtris quæ praua aut recta gerantur.

Quod alii tribuũt Socrati, Diocles adſcribit Diogeni, vt refert Laertius. Socrates autem hoc dicto dehortans à ſtudio rerum naturalium ac ſupernaturalium, item à diſciplinis mathematicis, reuocabat ad curam moralis philoſophiæ, quòd hæc tractat ea quæ propriè ad nos pertinent. Plutarchus in commentario De ſeruanda bona valetudine, prouerbii vice vſurpauit, Εἰ μᾶλλον αὐτοῦ οἴεται προσήκειν γεωμετρίας ἢ διαλεκτικῆς καὶ μουσικῆς ὀρθῶς μεταχειρίζεσθαι, ἢ ζητεῖν καὶ μανθάνειν βουλόμενον

Ὅττι τοι ἐν μεγάροισι κακόν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται. id eſt,

Si magis officii ſui putat eſſe vt in geometriæ, dialecticæ, muſicæque ſtudio verſari videatur, quàm vt inquirat cupiátque cognoſcere

Ædibus in propriis quæ praua aut recta gerantur.

Quo verſu monemur vt ea potiſſimũ quæ ad noſipſos pertinent curemus, externa atque aliena ne inquiramus. Quo vitio feſtiuiter Martialis Ollum quendam notat, qui malorum alienorum erat obſeruator curioſiſſimus, & taxator acerrimus: quum ipſe vxorem haberet adulteram, filiam viro maturam, deberétque etiamnum pro togula. Diogenes Cynicus, cui carmen hoc, vt modo dixi, ſemper in ore conſueuit eſſe, grammaticos nimis ridicula facere aiebat, qui tanto ſtudio Vlyſſis mala inquirerent, ſua ignorarent. Huc referri poteſt & illud apud Homerũ penè ſolenne: habetur enim Iliados ζ, Odyſſ. α, δ & φ,

Ἀλλ' εἰς οἶκον ἰοῦσα τὰ σ' αὐτῆς ἔργα κόμιζε. id eſt,

Quin in tecta abiens, tua propria munia cura.

Plutarchus τὴν πολυπραγμοσύνην definit φιλομάθειαν ἀλλοτρίων κακῶν, id eſt, Curioſitatem, ſtudium aliena mala cognoſcendi. Atque id hominum genus lamiis ſimiles ait, quæ domi oculos reconditos habent, foras egreſſuræ reponunt. Atque ita fit vt domi cæcutiant, foris ſint oculatiſſimæ. In huiuſmodi præpoſtere oculatos eleganter torſeris illud Sophoclis de ſenibus dictum,

Πόρρωθεν λεύσσων, ἐγγύθεν δὲ οὐ βλέπων. id eſt,

Procul videns, ſed cominus videns nihil.

Nam id ſenibus accidit, vt propius admota non cernant, longius ſemota videant: atque huius rei cauſam reddit Plutarchus Conuiualium quæſtionum prima decade. Procul oculatus, cominus cæcutiens.

In ſe deſcendere. 86

In ſe deſcendere, eſt ſua ipſius vitia quempiam inſpicere. Tranſlatum vel à fodinis, vel à cellis, in quas qui deſcendũt, quid illic repoſitum reconditumque ſit, noſſe poſſunt. Alluſum eſt autem ad ſpecus illos & ſinus humani cordis, quibus Momus feneſtram adhiberi voluit. Perſius,

Vt nemo in ſeſe tentat deſcendere, nemo:
Sed præcedenti ſpectatur mantica tergo.

Tecum habita. 87

Proximum Homerico carmini videtur & illud eiuſdem Perſii,

Tecum habita, vt noris quàm ſit tibi curta ſupellex.

Id eſt, domi tuæ viuito, vt intelligas quàm tenuis ſit tua fortuna. Tranſlatum ab iis qui in principũ familiis agunt, & (vt vulgo fit) ex alienis opibus perinde quaſi ſuis intumeſcunt: quibus ſi domi viuendum ſit, vix ſalinum habeant quod apponant. Tecũ igitur habita, id eſt, tuapte ſupellectile te metire, ac tuis ipſius malis bonisve teipſum expende. Haud ſcio an huc pertineat quod ſcribit M. Tullius in Catone maiore, Secum, vt dicitur, viuere.

Meſſe tenus propria viue. 88

Idem diuerſa explicuit metaphora Perſius Satyra 6,

Meſſe tenus propria viue.

Id eſt, Sumptum facito pro modo facultatum tuarum. Ab agricolis traductum, qui ſumptus annuos agrorum prouentibus metiuntur. Neque enim res cõſiſtere poteſt, quum quæſtum ſuperat ſumptus, quemadmodum ait Plautus. Oſtentatorem diuitiarum elegante verbo Alexis apud Athenæum lib. 6 πτωχαλαζόνα dixit, eodem verbo declarãs faſtum cum paupertate coniunctum. Nunc mũdus hoc hominum genere plenus eſt, qui pluſquam tyrannicum faſtum cum paupertatis profeſſione coniungunt. Πτωχαλαζών.

Tuo te pede metire. 89

Ad eandem ſententiam pertinet illud Horatianum,

Metiri ſe quenque ſuo modulo ac pede, verum eſt.

Lucianus in libello cui titulus ὑπὲρ τῶν εἰκόνων, Ἀλλὰ δικάζοις καὶ σὺ τὸ ἀφ' ἑαυτοῦ σταθμώμενος, τῷ οἰκείῳ μέτρῳ ἑκάτερον. id eſt, Verùm diiudices dimetiariſque propria vtrunque menſura. Nimirum hoc eſt quod dixit Horatius, ſuo modulo, οἰκείῳ μέτρῳ, & tanquam interpres ſui, adiecit, ac pede. Pindarus item,

Χρὴ δὲ κατ' αὐτὸν αἰεὶ παντὸς ὁρᾶν μέτρον. id eſt,

Oportet autem iuxta ſuam quenque conditionem, vniuſcuiuſque rei ſpectare modum. Et Ariſtophanes in Auibus,

Οὐκ ἀναμετρήσεις σαυτὸν ἀπιὼν ἄλλοσε. id eſt,

Non ipſe te remetieris hinc loci Aliò profectus.

Monet adagium ne quis ſe dilatet vltra conditionem ſuam, neue ſeipſum ex aſſẽtatorum laudibus, aut vulgi opinione, aut fortunæ fauore: verùm propriis ac veris dotibus, animique virtutibus æſtimet. Trãſlatum ab iis qui corporis humani modum, pedum numero æſtimant. Porrò iuſta cuiuſque hominis menſura, ſeptem ipſius pedibus conſtat, ſi quid pictoribus & ſtatuariis credimus. Eòdem pertinet illud Martialis, Qui ſua metitur pondera, ferre poteſt.

Non videmus manticæ quod in tergo eſt. 90

Catullus in Scazonte,

Sed non videmus manticæ quod in tergo eſt.

Id eſt, Nõ videmus noſtra ipſorũ vitia, quũ aliena curioſis oculis perſpiciamus. Prouerbiũ natũ eſt ex apologo quopiã Æſopico, qui fertur huiuſmodi apud Stobæum, Αἴσωπος ἔφη δύο πήρας ἕκαστον ἡμῶν φέρειν, τὴν μὲν ἔμπροσθεν, τὴν δ' ὄπισθεν· καὶ γέμειν ἑκατέραν κακῶν· ἀλλὰ τὴν μὲν ἔμπροσθεν τῶν ἀλλοτρίων γέμειν, τὴν δ' ὄπισθεν τῶν αὑτοῦ· καὶ διὰ τοῦτο τοὺς ἀνθρώπους τὰ μὲν ἀλλότρια ... ἁμαρτήματα, εἰς δὲ τὴν ὄπισθεν τὰ ἴδια. Quorum verborum hæc ferme ſententia, Finxit Æſopus ſingulos mortales binas

habere manticas,hoc eſt peras,alteram ante pectus, alteram à ſcapulis tergóque propendentem. Sed in priorem, inquit, aliena vitia immittimus,in poſteriorem noſtra. Perſius,

Vt nemo in ſeſe tentat deſcendere,nemo,
Sed præcedenti ſpectatur mantica tergo. Horatius,
Reſpicere ignoto diſcet pendentia tergo.

Diuus Hieronymus,Sed illa eſt vera inter amicos reprehenſio,ſi noſtra opera non videntes,aliorũ, iuxta Perſium,manticam conſideremus.

Feſtucam ex alterius oculo eiicere. 91

Hanc humani ingenii cæcam φιλαυτίαν non ſolùm poetarum literæ, verumetiam Euangelicæ (neque enim grauabũtur in hunc citari ordinem)notarunt, quum aiunt quoſdam eſſe qui feſtucam videant in oculo fratris,in ſuo trabem non vident.id eſt,aliorum vel minimis vitiis offendantur, ſuis & maximis blãdiantur.Sic enim habet Matthæus, Τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς; ἢ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου; id eſt, Quid autẽ vides feſtucam in oculo fratris tui,trabẽ verò quæ in oculo tuo eſt nõ intelligis? Aut quomodo dices fratri tuo, ſine eiiciã feſtucã ex oculo tuo: & ecce trabes in oculo tuo? Sic enim ad verbũ Græca reddita ſonant. Diuus Hieronymus,Qui per trabem,inquit,oculi ſui,feſtucã alterius nititur eruere. Hoc hominũ genus Horatius elegãter notat,

Quũ tua(inquiens)peruideas oculis mala lippus inũctis,
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum
Quàm aut aquila,aut ſerpens Epidaurius?
Idem alibi,
Qui ne tuberibus propriis offendat amicum
Poſtulat,ignoſcat verrucis illius æquum eſt.

Verrucis offendi qui tubera habet.

Quod ipſum prouerbii ſpeciem euidẽtem ante ſe gerit.Tubera maiora vitia dixit, verrucas minora, quæ alibi næuos appellauit.

Intra tuam pelliculam te contine. 92

Intra tuam pelliculã te contine,Porphyrion prouerbium eſſe admonet,quo vetamur,obliti ſortis noſtræ, maiora conari quàm pro noſtra facultate.Idq; inde ſũptũ putat quòd olim ductores in pellibus,hoc eſt, in pelliceis tentoriis,dormitarent.Mihi videtur rectius referri ad aſinũ illũ Cumanũ, quẽ apologi fabulantur adaptaſſe ſibi leonis exuuiũ,atque ita ſeſe ad tẽpus pro leone geſſiſſe. Verùm eam rem illi magno fuiſſe malo, quũ agnitus,& magno omnium riſu, aliena appoſititiáque exutus pelle,fuſtibus ad necẽ cæderetur. Neque abſurde quis ad Cleonem Athenienſem referat, qui ex byrſopola,hoc eſt coriario, creatus exercitus ductor,fortuna fauente victoriam reportauit,capta Pylo, ſuam ipſius ciuitatem furto ſpoliauit, atque ad eum modum ad ſummas opes euectus eſt. tandẽ per alium eiectus maléque acceptus pœnas dedit,quòd non in propria pelle quieſſet.Hic inducitur in Ariſtophanis comœdia cui titulus Equites, neque nõ aliis locis ſubinde mordetur ab eodem poeta. Huc nimirum videtur alluſiſſe Plautus,quum militem glorioſum & iactabundum fingit elephantino corio circumtectum,non ſuo: ſiue quòd ſtolidũ ſignificaret, ſiue quòd maiora quàm pro facultate loquentem. Horatius,

Et meritò,quoniam in propria non pelle quieſſem.

Martialis in ſutorem quendam, qui Cleonis exemplo, prius ad ſummas euectus diuitias, vt venti erant, ita velum in altum ſuſtulit:deinde ad priſtinam rurſus inopiam largitionibus ſuis redactus eſt,vt nihil iam eſſet niſi cerdo,

Luſiſti(inquit)ſatis eſt:ſed te,mihi crede,memento
Intra pelliculam cerdo tenere tuam.

Item Seneca in Epiſtolis, Sapientem vndique ſubmouent, & intra cutem ſuam cogunt. Id citra metaphoram ſic extulit Ouidius,

Crede mihi,bene qui latuit,bene vixit,& intra
Fortunam debet quiſque manere ſuam.

Alluſit huc & Lucianus in Imaginibus, οὐκ ἔτι μένων ἐν τοῖς ὑπάρχουσιν. id eſt, Non iam manens in iis quæ adſunt. De iis qui fortunæ ſucceſſibus elati, ſuæ conditionis non ſatis meminerunt. Denique mihi non abſurdum videtur ſi prouerbium referatur ad Marſyæ excoriati fabulã,qui quoniam parum memor ſuæ cõditionis auſus eſt cum Apolline certare, ſua pelle exutus eſt.

Pennas nido maiores extendere. 93

Eſt apud Horatium in Epiſtolis non dubium quin prouerbialis metaphora, Pennas nido maiores extendere, pro eo quod eſt,rem fortunámque, quam mediocrem aut tenuem à maioribus acceperis,auctiorem reddere. Quod quidem ſi virtute fiat,ſumma laus eſt : tantum abeſt vt vitio dandum exiſtimem.

Me(inquit)libertino natum patre,& in tenui re,
Maiores pennas nido extendiſſe loqueris,
Vt quantum generi demas,virtutibus addas.

Tranſlatum ab auium pullis,qui ſic grandeſcunt,ſubnaſcentibus plumis,vt materno nido capi non poſſint.

In tuum ipſius ſinum inſpue. 94

Hac noſtra tempeſtate multis regionibus hoc circumfertur adagium. Iubent enim hominem aliena vitia taxantem, in ſuum ipſius ſinum inſpuere, tanquam admonentes vt,domeſticorum malorum recordatione,deſinat arrogantius inſectari vitam alienam. Idem antiquis fieri ſolere colligi vel cũque poteſt ex verbis Plinianis,qui lib.28.ca.4. ſcribit hũc in modum, Veniam quoque à deis ſpei alicuius audacioris petimus,in ſinum ſpuendo.Idem in eodem capite ſcribit ex autoritate Salpæ, torporem ſedari quocũque membro inſtupente,ſi quis in ſinum expuat.Quorum vtrunque non prorſus abhorret à noſtro vulgato prouerbio.Siquidem qui carpit aliena,ſpe quadam improba peccat quaſi ſperet ſibi nihil ſimile à quoquam opprobrari poſſe. quum nemo ſit qui nõ aliquo vitio teneatur.Et qui proprii mali,quaſi ſui ipſius ſenſu caret,ceu torpore quodam tenetur.Seneca libro De beneficiis ſeptimo, Fortaſſe vitium de quo quereris, ſi te diligenter excuſſeris,in ſinu inuenies. Lucianus in Apologia de mercede ſeruientibus, καὶ ὅπως οὐκ εἰς τὸν κόλπον πτύσας πρότερον, ἠξίους κατηγορεῖν. id eſt, Quódque non prius in tuum ipſius ſinũ inſpueris quàm accuſare cœperis. Idem in Votis, ὑπερμαζᾷς γὰρ ὦ Ἀδείμαντε, καὶ ἐς τὸν κόλπον οὐ πτύεις, οὐδὲ οἶσθα ὅστις αὐτὸς ὢν κυρεῖς. Iocatur quiſpiam in amicum,quòd tanquam oblitus ſui,opes immenſas imaginaretur,neque in ſinum ſpueret,vt agnoſceret quiſnam eſſet. Idem indicat Theocritus Ecloga ſexta. Nam Polyphemus,quum paulo arrogantius ſuam formam extuliſſet,

Ὡς μὴ βασκανθῶ δέ, τρὶς εἰς ἐμὸν ἔπτυσα κόλπον.
Ταῦτα γὰρ ἁ γραία με Κοτυτταρὶς ἐξεδίδαξεν.

Quorum carminum hæc ferme ſententia eſt,Nequid me lædat inuidia,néue noceat faſcinatio,ter in meum inſpui ſinũ. Nam id me Cotyttaris anus docuit. Scholiaſtes addit, eũ morem ſua etiamnum ætate duraſſe mulierculis, vt abominantes inuidiam in ſinum expuant.Refert & Callimachi verſũ,

Δαῖμον, τί κόλποισιν ἐνιπτύουσι γυναῖκες; id eſt,
O fortuna,ſinum mulier cur conſpuit omnis?

Huc fortaſſe pertinet quod ait Lucianus in Necyomantia, Τρὶς δ᾽ ἐμοῦ πρὸς τὸ πρόσωπον ἀποπτύσας. id eſt, Poſteaquam ter mihi deſpuiſſet in faciem. Nec alienum hinc eſt quod in ſecunda Satyra ſcripſit Perſius,

- frontémque atque vda labella
Infami digito & luſtralibus antè ſaliuis Expiat.

E ſimili ſuperſtitione profectũ eſt quod indicat Athenæus libro primo, priſcos ad depellenda mala ſolitos ter abſtergeri. Refert verſiculum hunc Cyrenæi,

Ter abſtergeri.

Τρὶς δ᾽ ἀπομαξαμένοισι θεοὶ διδόασιν ἄμεινον. id eſt,
Ter vero abſterſis,melius bona numina donant.

Noſce teipſum. 95

Ad eandẽ ſententiã pertinent tria illa inter omnia ſapientum apophthegmata vel maxime celebrata, adeo vt,quemadmodum in Charmide teſtatur Plato,pro foribus tẽpli Delphici ab Amphictyonib' inſcripta, veluti digna deo viſerẽtur. Quorum primũ eſt γνῶθι σεαυτόν, Noſce teipſum. In quo modeſtiæ mediocritatiſque commendatio eſt, ne nobis vel maiora vel etiã indigna ſequamur. Nam hinc omnis vitæ peſtis oritur, quòd ſibi quiſque blanditur, & quãtum aliis præter æquũ detrahit,tãtum ſibi philautiæ vitio præter meritũ tribuit. M.Tullius ad Qu.fratrem lib.3, Et illud γνῶθι σεαυτόν, noli putare ad arrogantiam minuendam ſolùm eſſe dictũ, verũetiam vt bona noſtra norimus. Fertur hic quoque ſenarius inter ſententias prouerbiales,

Τὸ γνῶθι σαυτὸν πανταχοῦ 'στι χρήσιμον. id eſt,

Vbique confert vt teipſum noueris.

Citatur à Nonio Marcello Satyra quædam Varronis hoc titulo, γνῶθι σαυτόν. Ouidius de Arte amandi,

— fama celebrata per orbem
Littera, cognoſci quæ ſibi quenque iubet. Iuuenalis,
— è cælo deſcendit γνῶθι σεαυτόν.

Ouidius hanc ſentētiam ad Pythagorā authorem refert: Platonicus Socrates ab Apolline profectam arbitratur. Plato in Phædro, οὐ δύναμαί πω κατὰ τὸ Δελφικὸν γράμμα, γνῶναι ἐμαυτόν. id eſt, Nondū poſſum meipſum, iuxta Delphicā inſcriptionem, cognoſcere. Sunt qui ex Homero, tanquā Oceano, hanc quoque mutuo ſumpta exiſtiment: apud quem Hector, quum in reliquos omnes impetum faceret, tamen Aiacem vt ſe præſtantiorem declinauit. Sic enim ait poeta,

Αἴαντος δ᾽ ἀλέεινε μάχην Τελαμωνιάδαο. id eſt,
Congreſſum Aiacis fugit Telamone creati.

Diogenes Thaleti tribuit. apud hunc Antiſthenes Phemonoæ adſcribit: cæterùm Chilonē vſurpaſſe. Thales autē rogatus, τί ἐστι δύσκολον, ἔφη, τὸ ἑαυτὸν γνῶναι· τί δ᾽ εὔκολον, ἄλλῳ ὑποθέσθαι. id eſt, Quid eſt difficile? reſpondit, ſeipſum noſſe. Quid facile? alterum admonere. Macrobius 1. in Scipionis ſomnium cōmentario tradit, cuidam Delphicum oraculum cōſulenti quonam itinere poſſet ad fœlicitatem peruenire, reſponſum ad hunc modum, Si teipſum cognoueris. Id autem oraculum redditum fuit Crœſo, vt author eſt Xenophon in Pædia Cyri. Citatur à gnomologis græcis hic ex Antiphane ſenarius,

Εἰ θνητὸς εἶ βέλτιστε, θνητὰ καὶ φρόνει. id eſt,
Præclare, ſi mortalis es, mortalia fac cogites.

Eandem ſententiam ſic extulit Pindarus, θνατὰ θνατοῖς πρέπει. id eſt, Mortalia mortales decent. Demonax interrogatus quādo cœpiſſet philoſophari: Poſteaquam, inquit, cœpi noſſe meipſum. Socrates, quòd Apollinis oraculo ſolus eſſet ſapiens iudicatus, quum Græcia tot haberet ſophos, ſic interpretatur, quòd cæteros profitentes ſe ſcire quod neſciebant, hoc nomine vinceret, quòd ſciret ſe nihil ſcire: & hoc vnum ſe ſcire profitebatur. Cæterùm hanc Socratis modeſtiam vicit Anaxarchus, qui prædicabat ſe ne id quidem ſcire quòd nihil ſciret. Apud Menādrum Comicum quiſpiam corrigit hoc omnibus laudatiſſimum dictum,

Κατὰ πόλλ᾽ ἄρ᾽ ἐστὶν οὐ καλῶς εἰρημένον
Τὸ γνῶθι σεαυτόν. χρησιμώτερον γὰρ ἦν
Τὸ γνῶθι τοὺς ἄλλους. id eſt,
Multis modis dictum videtur perperam,
Cognoſce teipſum. magis enim in rem fuerat hoc,
Cognoſce cæteros.

Nequid nimis. 96

Alterum diuerſis verbis eandem ferme ſententiam complectitur, μηδὲν ἄγαν, id eſt, Nequid nimis. quam quidē, tanquam vulgò celebratā, Terentius in Andria etiā Soſiæ libertini perſonæ tribuit. Diogenes Laertius Pythagoræ adſcribit. Ariſtoteles tertio Rhetoricorū lib. ad Biantem authorē refert, tractans de iuuenū immoderatis affectibus, quos ait vbique nimia vehemētia peccare: nā & amare nimiū, pariter & odiſſe nimiū: ſenes nō itē. Sed vt ipſius Ariſtotelis vtar verbis, κατὰ τὴν Βίαντος ὑποθήκην, καὶ φιλοῦσιν ὡς μισήσοντες, καὶ μισοῦσιν ὡς φιλήσοντες. id eſt, Iuxta Biantis admonitionem, & amant tanquā oſuri, & oderūt tanquā amaturi. Sunt qui Thaleti tribuant: ſunt qui Soloni, teſte Laertio. Plato quodā loco ex Euripide citat. Neque deſunt qui ad Homerum veluti fontem referant: cuius hi verſus ſunt in Odyſſeæ ο,

— νεμεσσῶμαι δὲ καὶ ἄλλῳ
Ἀνδρὶ ξεινοδόκῳ, ὅς κ᾽ ἔξοχα μὲν φιλέῃσιν,
Ἔξοχα δ᾽ ἐχθαίρῃσιν. ἀμείνω δ᾽ αἴσιμα πάντα. id eſt,
— mihi nequaquam is placet hoſpes,
Qui valde prætérque modum ſimul odit amátque.
Sed puto rectius eſſe vt ſint mediocria cuncta.

Idem in Iliados κ,

Τυδείδη, μήτ᾽ ἄρ με μάλ᾽ αἴνεε, μήτε τι νείκει. id eſt,
Ne nimis aut laudes Tydida, aut vituperes me.

Equidem ad Heſiodum referre malim: cuius illud eſt in opere cui titulus ἔργα καὶ ἡμέραι,

Μέτρα φυλάσσεσθαι· καιρὸς δ᾽ ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος. id eſt,
Menſuram ſerua. modus in re eſt optimus omni.

Euripides cum aliis aliquot locis, tū in Hippolyto coronato,

Οὕτω τὸ λίαν ἧσσον ἐπαινῶ
Τοῦ μηδὲν ἄγαν. id eſt,
Sic equidem minus approbo, quicquid
Eſt vehemens, quàm quod vulgus ait,
Ne quid nimium.

Pindarus apud Plutarchum, σοφοὶ δὲ καὶ τὸ μηδὲν ἄγαν ἔπος αἴνησαν περισσῶς. id eſt, Sapientes hoc verbum, Ne quid nimis, præter modum laudarunt. Sophocles in Electra,

Μήθ᾽ οἷς ἐχθαίρεις ὑπεράχθεο, μήτ᾽ ἐπιλάθου. id eſt,
Ne nimium præterque modum te torqueat ille
Quem odiſti, ſed nec neglexeris immemor hoſtem.

Plautus in Pœnulo, Modus omnibus in rebus, ſoror, eſt optimus. Eodem pertinet Homericum illud Iliados ν,

Πάντων μὲν κόρος ἐστὶ, καὶ ὕπνου, καὶ φιλότητος,
Μολπῆς τε γλυκερῆς καὶ ἀμύμονος ὀρχηθμοῖο. id eſt,
Cunctarum rerum ſaties contingit, amoriſque,
Et ſomni, & blandæ citharæ, choreæque decentis.

Id imitatus videtur Pindarus in Nemeis,

Κόρον δ᾽ ἔχει καὶ μέλι, καὶ τὰ τερπν᾽ ἄνθε᾽ ἀφροδίσια.

Id eſt, Satietatem habet & mel & iucūdi flores venerei. Plinius libro 11, Perniocioſiſſimum autem, & in omni quidē vita, quod nimium. Horatius,

Eſt modus in rebus, ſunt certi denique fines,
Quos vltra citraque nequit conſiſtere rectum.

Rurſus idem,

Virtus eſt medium vitiorum, vtrinque reductum.

Phocylides,

Πάντων μέτρον ἄριστον. id eſt, Omnium modus optimus.

Et Alpheus in epigrammate,

Τὸ μηδὲν τὸ ἄγαν, ἄγαν μὲ τέρπει. id eſt,
Hoc Ne quid nimium, nimis placet mi.

Quintilianus ſcripſit modum in pronunciatione regnare, quemadmodum in cæteris omnibus. Denique Plutarchus in Camillo, docet pietatem eſſe mediam inter contemptū numinum & ſuperſtitionem, ἡ δ᾽ εὐλάβεια, καὶ τὸ μηδὲν ἄγαν, ἄριστον. id eſt, Pietas autem, & quod aiunt, ne quid nimis, optimū eſt. Nihil autem eſt rerum omniū in quo non peccari queat nimietate, præter amorē dei: quod aliis verbis fatetur & Ariſtoteles, pro deo ſupponens ſapientiam. Huc pertinet quod ex poeta quopiam refert Athenæus lib. 1. de laudibus vini,

Πάσας δ᾽ ἐκ κραδίας ἀνίας ἀνδρῶν ἀναπαύει
Πινόμενος κατὰ μέτρον· ὑπὲρ μέτρον δὲ, χερείων. id eſt,
Atqui omnes hominum pellit de pectore curas,
Si modice biberis: ſin abſque modo, nociturum eſt.

Sponde noxa præſto eſt. 97

Ἐγγύα, πάρα δ᾽ ἄτη, id eſt, Spōde, ſed noxa præſto eſt. Quæ quidem omnia Socrates apud Platonem putat ad eandem ſententiam pertinere. nam qui pro altero fideiubet, id pollicetur quod non ſit in ipſo ſitum præſtare, nempe fidē alienam. Sed primum illud Apollini tribuit, reliqua duo à mortalibus adiecta credit. Plinius lib 7, cap. 31, cuncta pariter adſcribit Chiloni: ſed ita vt oraculorū vice fuerint habita. Rurſus (inquiens) mortales oraculorum ſocietatem dedere Chiloni Lacedæmonio, tria præcepta eius Delphis conſecrando aureis literis. quæ ſunt hæc, Noſſe ſe quēque: &, Nihil nimium cupere: Comitémque æris alieni atque litis eſſe miſeriam. Explicuit Plinius quid ſit ſpondere. fideiubemus enim pro eo cui creditur pecunia, & ſæpe fit vt fideiuſſor cogatur creditori numerare pecuniam. Fideiubemus & apud iudices, de ſiſtendo reo: atque illo fallente plectuntur vades. Et hoc dictum ad Homerum authorem referunt. cuius hoc eſt carmen Odyſſ. θ,

Δειλαί τοι δειλῶν γε καὶ ἐγγύαι ἐγγυάασθαι.

Cherſias apud Plutarchum in conuiuio Platonis refert ad fabulam Homericam de Ate, quæ quòd adfuerit Iouis ſponſioni de natiuitate Herculis, ab eo præcipitata eſt in terram. Citantur ac laudantur hæc tria apophthegmata à Plutarcho in libello de futili loquacitate.

Nouit quid album, quid nigrum. 98

Οἶδε τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν, id eſt, Nouit quid album, quid nigrum. Duplicem in ſentētiam accipi poteſt: aut, Nouit diſcrimen recti prauique: aut, Nouit id quod nemo vel indoctus ignorat. Nam euidentius eſt albi nigrique diſcrimen, quàm vt quiſquam non videat. Ariſtophanes in Equitibus,

Νῦν δεῖ γὰρ ὡς τὸν ἴδῃς ὅς καὶ ἐπίσταται,

Ὀρθῶς ἃ τὸ λευκὸν οἶδεν, ἢ τὸ ὄρθιον νόμον. id eſt,

Nunc Arignotum lyriſten nullus eſt qui neſciat,

Qui album nouerit, rectoſve nouerit modos.

Interpres oſtendit, exponitque prouerbium. Videtur eſſe tractum a priſcis illis mortalibus, qui duos tantum naturales colores nouerant, album & nigrum, teſte Pompeio.

Albus an ater ſis, neſcio. 99

Albus an ater ſis, neſcio. ſolet dici de homine vehementer ignoto. Cicero Philippica ſecunda, Me nemo niſi amicus fecit hæredem: vt cum illo commodo, ſiquod erat, animi quidam dolor iungeretur. te is, quem nunquam vidiſti, L. Rubrius Caſſinas fecit hæredem. Et quidem vide quam te amarit is, qui, albus aterve fueris ignorans, fratris filiū præterit. Quintilianus in vndecimo Oratoriarum inſtitutionum libro, Negat (inquit) ſe magnifacere aliquis poetarum, vtrū Cæſar ſit albus an ater homo. Catullum (opinor) digito indicans, cuius in Cæſarem hoc extat carmen,

Nil nimium ſtudeo, Cæſar, tibi velle placere,

Nec ſcire vtrum ſis albus an ater homo.

Apuleius in Apologia magiæ, Etiam libenter te nuper vſque, albus an ater eſſes, ignorabam: adhuc hercle non ſatis noui. Diuus Hieronymus aduerſus Heluidium, Quis te, oro, ante hanc blaſphemiam nouerat? quis dupondio ſupputabat? Cōſequutus es quod volebas: nobilis es factus in ſcelere. Ego ipſe qui contra te ſcribo, quum in eadem vrbe tecum conſiſtam qua balbutis & erubeſcis, albus (vt aiunt) an ater ſis neſcio. Horatius in extrema epiſtola,

-vultu mutabilis, albus & ater.

Quo loco Porphyrion admonet prouerbiali figura dictum, albus & ater, pro eo quod eſt bonus & malus: & Horatium, album, aut ad liberalem aut lætum reddidiſſe: atrum, ad ſordidum & ærumnoſum. Huc feſtiuiter alluſit Matron apud Athenæum lib. 4 de ſepia loquens,

Ἡ μόνη ἰχθύς ἐοῦσα τὸ λευκὸν καὶ μέλαν οἶδε. id eſt,

Quæ quum ſit piſcis, ſola album nouit & atrum.

Eſt enim ſepia colore albo, ſed ſuccum habet atrum, quem ſpargit in metu ne deprehendatur. *Sepia.*

Non noui natos. 100

Simillima huic figura eſt, natum nō noui. pro eo quod eſt, prorſus ac modis omnibus ignoro. M. Tullius libro Familiarium epiſtolarum nono ad Papyrium, Nam mihi ſcio iam à regibus vltimis allatas eſſe literas, quibus mihi gratias agūt quòd ſe mea ſententia reges appellauerim: quos ego nō modo reges appellatos, ſed omnino natos neſciebam. Simillimū eſt illi quod eſt apud Ariſtophanem in Veſpis, ὅς μ' οὐδ' ἂν ζῶντ' ᾔδει. id eſt, Qui me ne viuum quidem nouiſſet. id eſt, nullam omnino mei rationem habuiſſet. Item Theocritus in Pharmaceutria,

Οὐδ' ἔγνω πότερον τέθνακα μὲν ἢ ζωὸς εἰμὶ. id eſt,

Non etenim illud, vtrum ſim viua an mortua, nouit.

In eandem ſententiam vſurpauit Plautus in Luctione, Non magis me reſpicias quàm ſi natus nunquam ſiem.

CHILIADIS PRIMAE CENTVRIA SEPTIMA.

Odi memorem compotorem. 1

MIΣΩ μνάμονα συμπόταν, id eſt, Odi memorem compotorem. In eos qui quæ inter amicos & inter pocula dicuntur liberius, foras eliminant. Lucianus in Lapithis, ex poeta quopiā citat. Martialis,

Μισῶ μνάμονα συμπόταν Procille.

Iocatur enim poeta in Procillū quempiam, qui inter pocula iuſſus poſtridie cœnatum venire, venit ſeriò: perinde quaſi quæ inter vina dicuntur, pondus habere debeant. Huius prouerbii meminit Plutarchus in Sympoſiacorum primo ſtatim problemate, vbi quærit num conueniat in conuiuiis philoſophari. Putat autem dictum aduerſus eos, qui præter modum inſtant & vrgēt in conuiuiis, ad bibendum impellentes, exigentéſque præſcriptum poculi modum. Solent enim nonnulli, non admodū auidi bibendi, ſic effugere, vt interiectis ſermonibus conuiuas in obliuionē auocent. Deinde ſiquis forte memor exigat, mentiuntur iam ebibiſſe ſeſe. Dores autē in Sicilia ἐπιστάθμους, id eſt, conuiuiorum ſeu menſurarum præfectos, μνάμονας appellant, quos Latini Modiperatores vocant, teſte Nonio, quòd bibendi modum imperent. Vnde prouerbium quadrare videbitur in eos qui modum in conuiuio præſcriptum nimiū exacte requirant. Aliis magis videtur vt prouerbium admoneat ἀμνηστίαν, hoc eſt, obliuionem omnium quæ in conuiuiis vel fiunt vel dicuntur. Id enim teſtatum eſſe maiorum fabulis, qui Baccho ſimul & ferulam & obliuionem cōſecrarint, nimirum hoc innuentes, non oportere meminiſſe ſiquid in conuiuio peccatum ſit, aut certe leuem admodum ac puerilem reprehenſionem ſufficere. Nam ferula pueros cædi ſolitos vel Iuuenalis indicat,

Ἐπιστάθμοι. Μνάμονες.

Ἀμνηστία.

Et nos ergo manum ferulæ ſubduximus.

Idem Plutarchus alias eodē in opere narrat, Lacedæmoniis hunc fuiſſe morem, vt ſiquem amicum aut hoſpitem in domum acciperent, oſtenſis foribus dicerent, (διὰ ταύτης οὐκ ἐξέρχεται λόγος.) id eſt, Hac non egreditur ſermo. Damnat autem hanc conſuetudinem, propterea quòd ſentiat, in conuiuiis ſermonibus vtendum non ineptis, ſed eruditis ac frugiferis, quos efferri ſit honeſtum & conducibile. Refert idem in vita Lycurgi, ex cuius inſtitutione qui natu maximus erat, ſtabat ad oſtium, & ad conuiuium ingredientibus dicebat, oſtenſis foribus, (διὰ ταύτης ἔξω λόγος οὐκ ἐκπορεύεται.) id eſt, Per haſce nullus ſermo progreditur foras. Horatius hoc quoque inter iucundi conuiuii commoditates commemorat,

Hac non egreditur ſermo.

-ne fidos inter amicos

Sit qui dicta foras eliminet.

Huc pertinet ille Græcorum ſenarius,

Τὸν τῆς γυναικὸς ὅρκον εἰς οἶνον γράφω. id eſt,

Inſcribo vino ſiqua iurat fœmina.

Innuens irrita eſſe ſolere quæcūque in compotationibus effutiuntur. Alluditur autem ad prouerbium, quod alibi retulimus, εἰς ὕδωρ γράφω, id eſt, In aqua ſcribo, de re euanida. Huc adſcribendum, quòd (quemadmodum in Sympoſiacis teſtatur Plutarchus) veteres Bacchum obliuionis filium finxerunt. idque per iocum inuerit apud hunc quiſpiam, dicēs patrem potius obliuionis appellandum fuiſſe quàm filium: quod vinum, præſertim immodicum, vel ante ſenectam adimat homini memoriam. *Vino īſcribo mulieris iuſiurandum.*

Duabus ſedere ſellis. 2

Duabus ſedere ſellis, eſt incertarum eſſe partium, & ancipiti fide, ambabus ſatiſfacere velle. Quo verbo noue cōpoſito ἀλλοπρόσαλλον Homerus appellat Martē, id eſt, nunc his nunc illis partibus fauentē. Macrobius in Saturnalibus cœnis, Laberius Mimus in ſenatum à Cæſare lectus, quū à Cicerone ad conceſſū nō reciperetur, dicente, Reciperē te niſi anguſte ſederemus: nimis mordaciter reſpōdit, Atqui ſolebas duabus ſellis ſedere: obiiciens tāto viro lubricū fidei. Sed id quod Cicero dixit, niſi anguſte ſederemus, ſcōma erat in Cæſarem, qui in ſenatū paſſim tā multos admittebat, vt eos quatuordecim gradus capere nō poſſēt. Hactenus Macrobius. Eſt autem omnium conſenſu turpiſſimū, cum vtraque parte colludere. At Solon legem tulit qua punirētur ii qui in ciuitatis tumultu neutri partium adhæſiſſent. *Ἀλλοπρόσαλλος*

Duos parietes de eadem dealbare fidelia. 3

Huic finitimum videtur illud, Duos parietes de eadem dealbare fidelia: pro eo quod eſt, eadem re duplicē inire gratiā, eadémque opera duos pariter demereri. M. Curius ad Ciceronē, Sed amice magne noli hāc epiſtolā Attico oſtendere. Sine eū errare & putare me virum bonū eſſe, nec ſolere duos parietes de eadē fidelia dealbare. Volebat enim Curiuś pariter & Attico & Ciceroni videri ſūmus, ſic de ſe vno fructum quidem Ciceronis, mancipiū autē Attici facere. Tractū videtur ab iis, qui parietibus opus albariū ſuperinducūt. Legitur & huiuſmodi Græcū adagiū apud Suidā, δύο τοίχους ἀλείφεις, id eſt, Duos linis parietes. In eos qui in factionibus, vtriſque partibus blandiuntur. Ad hanc claſſem pertinet illud Hebræi vatis, Vtroque claudicare pede. Item illud euangelicum, Duobus ſeruire dominis. Rurſum illud ex Apocalypſi, de iis qui neque calidi ſunt neque frigidi.

Vtroque claudicare pede. Duobus dominis ſeruire

Vnica filia duos parare generos. 4

His ſimile quiddam etiam nunc vulgo dicũt, dignum videlicet quod vel vnum inter antiquitatis adagia connumeretur, Vnica filia geminos vis parare generos. vbi quis idem beneficium duobus ſimul pollicetur, aut pro eodem officio quod alteri præſtiterit, à duobus gratiam repoſcit.

Neſcis quid ſerus veſper vehat. 5

Neſcis quid ſerus veſper vehat.

Ex Menippeis Varronis ſatyris citatur hic titulus, tum ab A. Gellio, tum à Macrobio: neque dubitãdum quin prouerbialis (ſicut ſunt & alii plerique) quo ſalubriter admonemur ne præſentium ſucceſſuum proſperitate ſublati, futuri curam abiiciamus. neque vlla de re ſecuri ſimus, priuſquam exitũ viderimus. Idem hodie quoque vulgo dicunt, diem nondũ ad veſperam decurriſſe: quum ſignificant diuerſum exitum poſſe accidere. Apparet Maronem ad parœmiam alluſiſſe, quum ait primo Georg. libro,

Denique quid ſerus veſper vehat.

agens de prognoſticis occaſus. Poteſt referri & ad illã Solonis ſententiam, ὅρα τέλος μακροῦ βίου. id eſt, Specta finem lõgæ vitæ. Tit. Liuius Decad. 5, lib. 5, In ſecundis rebus nihil in quenquam ſuperbè ac violenter conſulere decet, nec præſenti cedere fortunæ, quum quid veſper ferat incertum ſit. Huc alluſit Philippus rex apud eundem, Decad. 4. lib. 9, quũ Theſſalis reſpondens minacem clauſulam adiecit, nondum omnium dierum ſolem occidiſſe.

Solomnium dierum nondum occidit.

Multi thyrſigeri, pauci Bacchi. 6

Πολλοὶ τοι ναρθηκοφόροι, παῦροι δέ τε βάκχοι. id eſt,

Plureis thyrſigeros, paucos eſt cernere Bacchos.

Carmẽ hexametrum prouerbio Græcis celebratum, quo ſignificatum eſt, compluribus mortalium adeſſe virtutis inſignia, aut etiam famam, qui tamẽ vera virtute vacent. Vt nõ omnes verè theologi, qui pileum theologicum gerunt, quiue hoc nomine ſunt donati. Non omnes poetæ, qui ſe eo titulo circumferunt. Non omnes monachi, qui cucullo onerantur. Non omnes Chriſtiani, qui cæremoniis agunt Chriſtianum. Non omnes generoſi, qui torquem geſtant auream. Nõ omnes virgines, quæ paſſis ſunt capillis. Non omnes reges, qui diademate inſigniuntur. Non omnes epiſcopi, qui mitrã gerunt bicornem, aut pedum argenteum. Non omnes ſummi pontifices, qui vocantur ſanctiſſimi, quique triplici corona inſigniuntur. Non omnes imperatores, qui in vexillis oſtentant aquilam Neque πωγωνοτροφία aut τριβωνοφορία (quẽadmodum loquitur Plutarchus) philoſophum facit. hoc eſt, geſtata barba, aut geſtatum pallium. Tranſlatum à cæremoniis Bacchanalium, in quibus thyrſos, id eſt haſtas quaſdam viteas, quatiebant afflati furore. Vſurpatur à Platone in Dialogo cui titulus Phædon. Alluſit huc eleganter Plutarchus in libello quem ſcripſit aduerſus Colotam, Εἷς δὲ ἑταίρων Ἀριστόδημος ὁ Αἰγιεὺς· οἶσθα γὰρ τὸν ἄνδρα, τῶν οὐκ τῆς ἀκαδημίας, οὐ ναρθηκοφόρον, ἀλλὰ ἐμμανέστατον ὀργιαστὴν Πλάτωνος. id eſt, Quidã amicus Ariſtodemus Ægienſis: nam hominem noſti, Academicorum non thyrſigerum, ſed ardentiſſimũ myſten Platonis. ναρθηκοφόρον appellat, nomine & cultu duntaxat Academicum, nõ re. Scitum eſt & illud Herodis Attici in palliatum, crinitum, barba ad pubem vſque porrecta, Video barbã & pallium, philoſophum nondum video.

Non omnes qui habent citharam, ſunt citharœdi. 7

M. Varro libro De re ruſtica ſecundo, eandem ſentẽtiam extulit diuerſa metaphora, Sed non omnes (inquit) qui habẽt citharam, ſunt citharœdi. Huc adſcribendum videtur quod lepide ſcripſit Seneca, quẽdam perſonam malle, quàm faciẽ. Faciem vocat, vbi quis talis videtur qualis eſt: perſonã, quũ præ ſe fert aliquis quod non eſt. Poteſt & ad auaros torqueri, ſi neges eos diuites qui poſſident opes, ſed qui recte norint vti. Vti non eſt citharœdus, quiſquis tenet citharam, ſed qui cithara recte nouerit vti. Non is rex, cui contigit amplum imperium, ſed qui ſciat adminiſtrare.

Facies. Perſona.

Plures thriobolos, paucos eſt cernere vates. 8

Πολλοὶ θριοβόλοι, παῦροι δέ τε μάντιες ἄνδρες. id eſt,

Plures thriobolos, paucos eſt cernere vates.

Simile carmen eſt ſuperiori, eodem modo Græcis celebratũ. Philochorus apud Zenodotum author eſt, olim tres nymphas Apollinis nutrices Parnaſſum incoluiſſe, quæ Thriæ dicerentur, vnde poſtea receptum ſit vt calculi ſortẽſque diuinorum thriæ vocarentur. Vnde thrioboli, qui thrias in vrnã diuinam iaciunt. Sunt qui affirment, rationem diuinãdi per ſortes à Minerua fuiſſe repertam, quæ quum magis floreret quàm oracula Delphica, mendax & vana reddita eſt: idque opera Iouis, Apollini gratum facere cupientis. Deinde vbi rurſum mortales Delphica frequentarent oracula, Pytham ad hunc modum dixiſſe,

Πολλοὶ θριοβόλοι, παῦροι δέ τε μάντιες ἄνδρες.

Multi qui boues ſtimulent, pauci aratores. 9

Conſimilem habet ſententiam & hic verſus,

Πολλοὶ βουπλῆγες, παῦροι δέ τε γῆς ἀροτῆρες. id eſt,

Qui taurum ſtimulent multi, ſed rarus arator.

Multi præ ſe ferunt quod non ſunt. Siquidem antiquitus arabant bubus, vt antè dictum eſt. eos extimulabant prælonga arundine, aut haſtili cuſpide quapiam acuminato. Qui mos & hodie durat apud Italos.

Simia in purpura. 10

Πίθηκος ἐν πορφύρᾳ, id eſt, Simia purpurata. In varios vſus poteſt adhiberi parœmia, nempe vel in eos qui tametſi magnifico cultu ſint ornati, tamẽ cuiuſmodi ſint, ex ipſo vultu moribúſq; cognoſcitur: vel in eos quibus dignitas indecora additur: vel quoties rei per ſe fœdæ, aſcititia peregrináq; ornamẽta indecẽter admouẽtur. Quid enim tã ridiculũ quàm ſimia veſtita purpurea veſte? Atque id tamẽ nõ raro fieri videmus apud iſtos qui ſimias habent in deliciis, vt quammaxime poſſunt ad humanum morem ornent, ac veſtiant aliquoties & purpura: quò parũ attentos aut imperitos fallant, próque homine ſalutetur ſimia: aut ſi deprehenſus fuerit fucus, res magis ſit ridicula. Quàm multos id genus ſimios videre eſt in principum aulis, quibus ſi purpuram, ſi torquem, ſi gemmas detrahas, meros cerdones deprehendes. Lepidius erit ſi longius transferatur, velut in eos qui barba pallióque ſimulant ſanctimoniam. Tales Auguſtinus alicubi non ineleganter amiculo philoſophos appellat. Et Ammianus lib. 14. Antigonum quendam amictu tenus philoſophum appellat. De barbæ tenus ſapientibus antea nobis dictum eſt.

Simia ſimia eſt, etiãſi aurea geſtet inſignia. 11

Πίθηκος ὁ πίθηκος, κἂν χρύσεα ἔχῃ σύμβολα, id eſt, Simia ſimia fuerit, etiamſi aurea geſtet inſignia. Superiori reſpondet, admonens fortunæ ornamenta non mutare hominis ingeniũ. Citatur adagium à Luciano in oratione contra ineruditum. Natum videtur à ſimiis illis Ægyptiis ſaltationem humanã imitantibus. Lucianus refert apologum in hũc modum, Rex quidam Ægyptius ſimias aliquot inſtituit vt ſaltandi rationem perdiſcerent. Vt enim nullum animal ad figuram hominis propius accedit, ita nec aliud actus humanos aut melius aut libentius imitatur. Artem itaque ſaltandi protinus edoctæ, ſaltare cœperunt, inſignibus indutæ purpuris, ac perſonatæ. Multóque iam tempore maiorem in modum placebat ſpectaculum, donec è ſpectatoribus facetus quiſpiam nuces, quas clanculum in ſinu geſtabat, in medium abiecit. Ibi ſimiæ, ſimulatque nuces vidiſſent, oblitæ choreæ, id eſſe cœperunt quod antè fuerant, ac repẽte è ſaltatricibus in ſimias redierunt. contritiſque perſonis, dilaceratis veſtibus, pro nucibus inter ſe depugnabant, non ſine maximo ſpectatorum riſu. Narratur apologus non abſimilis de fele, quam Venus belle adornatam in pediſſequarum ordinem aſciuerat: ac ſatis apte ἐμμελίζουσα, donec mure è cauo quopiam in medium procurrente, declarauit ſeſe nihil aliud eſſe quàm felem.

Aſinus apud Cumanos. 12

Ὄνος παρὰ κυμαίοις, id eſt, Aſinus apud Cumanos. Cõpetit in eos, qui quũ ſint inepti ridiculique, tamen apud ignotos ipſa nouitate habentur in pretio. Aut in eos quibus honos aliquis præter meritum additus à fortuna, tumorem & inſolentiam (ita vt ferè ſit) conciliat. id quod eleganter notat Demoſthenes Olynthiacarum orationũ prima, τὸ γὰρ εὖ πράττειν παρὰ τὴν ἀξίαν, ἀφορμὴ τοῦ κακῶς φρονεῖν τοῖς ἀνοήτοις γίνεται. id eſt, Fœlicitas enim & rerum ſucceſſus qui contigerit immerenti, ſtultis veſaniæ cauſam præbere ſolet. Cui congruit illud ex Æſchylo citatum,

Ἡ βαρὺ φόρημ' ἄνθρωπος ἄφρων εὐτυχῶν. id eſt,

Graue pondus amens, rebus vtens proſperis.

Narrauimus alibi fabulã de aſino fugitiuo, qui apud Cuma-

nos ſe geſſit pro leone.

Ira omnium tardiſſime ſeneſcit. 13

Ὁ θυμὸς ἔσχατον γηράσκει. id eſt, Ira poſtremũ ſeneſcit. Huic diuerſum illud Ariſtotelis apophthegma, qui, authore Laertio, rogatus quæ res quamocyſſime conſeneſceret, reſpõdit, beneficium. M. Tullius vtrunque complexus, Cui placet, inquit, obliuiſcitur: cui dolet, meminit. Nam vulgo mortales iniuriæ tenaciſſime meminiſſe ſolẽt, benefactorum quamfacillime obliuiſci. Græcum adagium videtur ex Sophocle ſumptum, cuius in OEdipo Coloneo hæc ſunt verba,

Cui placet, obliuiſcitur: cui dolet, meminit.

Θυμοῦ γὰρ οὐδὲν γῆράς ἐστιν ἄλλο, πλὴν
Θανεῖν· θανόντων δ' οὐδὲν ἄλγος ἅπτεται. id eſt,
Senecta nulla obtingit iracundiæ
Niſi mors: ſepultos nullus attingit dolor.

Hoc idem innuit Homerus lepidiſſimo ſanè figmento de Litis & Ate. Hanc, deam facit, quæ noxas ac turbas ſoleat immittere rebus mortalium: atque ipſam quidem acribus oculis ac præuelocibus eſſe pedibus: cæterùm poſt eam multo interuallo conſequi Litas deas, quæ quod Ate turbauerit, ſarcire moliantur. Has & ſtrabis oculis fingit, & pedibus claudis, illud nimirum innuens, offenſas eſſe citas, reconciliationes eſſe tardas: propterea quod iniuriæ diu meminiſſe ſolent homines. Carmen ipſum Homeri ſubſcribã ex Iliados lib. 9.

Ate. Litæ.

Καὶ γάρ τε Λιταί εἰσι Διὸς κοῦραι μεγάλοιο,
Χωλαί τε, ῥυσαί τε, παραβλῶπές τ' ὀφθαλμώ,
Αἵ ῥά τε καὶ μετόπισθ' Ἄτης ἀλέγουσι κιοῦσαι.
Ἡ δ' Ἄτη σθεναρή τε καὶ ἀρτίπος, οὕνεκα πάσας
Πολλὸν ὑπεκπροθέει, φθάνει δέ τε πᾶσαν ἐπ' αἶαν,
Βλάπτουσ' ἀνθρώπους· αἱ δ' ἐξακέονται ὀπίσσω.
Ὃς μέν τ' αἰδέσεται κούρας Διὸς ἆσσον ἰούσας,
Τὸν δὲ μέγ' ὤνησαν, καί τ' ἔκλυον εὐχομένοιο.
Ὃς δέ κ' ἀνήνηται, καί τε στερεῶς ἀποείπῃ,
Λίσσονται δ' ἄρα ταί γε Δία Κρονίωνα κιοῦσαι,
Τῷ δ' Ἄτην ἅμ' ἕπεσθαι, ἵνα βλαφθεὶς ἀποτίσῃ.

Quorum verſuum non indolem neque gratiam, ſed ſententiam vtcunque reddemus Latinis auribus,

Nam Litas etiam genuit Saturnius ingens,
Rugoſas, pedibus claudis, ac lumine læſas,
Quæ Ates à tergo veniunt, medeantur vt illi.
Ipſa Ate pedibuſque valens, & robore præſtans
Proinde gradu celeri longe præuertitur, omneis
Occupat, & terras prior aduenit illa per omneis,
Mortales lædens: verùm hæ poſt terga ſequuntur,
Sarturæ quicquid commouerit illa malorum.
At vero natas Ioue qui reueretur & audit,
Se ſimulac adiere, huic commoda plurima gratæ
Conciliant, huiuſque viciſſim vota receptant.
Reiicit at ſiquis præfractè & pernegat illis,
Tunc adito Ioue patre, precantur vt ilicet Ate
Huic adſit, pœnáſque ſuo det denique damno.

Eiuſdem Ates fit mentio Iliados τ. vbi Iupiter imputãs huic deæ quòd à Iunone deceptus eſſet, illam capillis arreptam in terras præcipitem dedit, interdicens ne vnquam rediret in cælitum contubernium. Hoc Homeri figmentum quidam exiſtimant eſſe finitimum ei quod de Lucifero cælis deturbato credunt Chriſtiani.

Si vultur es, cadauer expecta. 14

Captatores teſtamentorum & hæredipetæ vulgata metaphora vultures appellantur, quòd ſenibus orbis, ceu cadaueribus, inhient. Nam huic aui proprium, cadaueribus tantum viuere. Vnde & natura tantum illi ſagacitatis addidit, authore Plinio, vt biduo aut triduo præuolet illuc vbi cadauera ſint futura: eoque (vt refert vere magnus ille Baſilius) ingenti agmine ſolet comitari caſtra militum. Hoc minus nocens, quàm ſint homines iſti diuitum funeribus imminentes, quòd neque fruges attingit, neque vllum animal, quantumuis imbelle, occidit, aut inſectatur: tantum cadauera vel eorum quæ ſponte interierunt vel ab aliis relicta ſunt, depaſcitur. In quibus tamen abſtinet à ſui generis, id eſt auium, cadaueribus. quemadmodum & Plutarchus docet in problematis rerum antiquarum. nequid interim adferam ex Ægyptiorũ opinione: qui dicũt vultures õnes eſſe fœminas, nec aliter ex Euro concipere, quàm è Zephyro grauidæ fiunt arbores. Vnde mirum eſt hanc auem innocentiſſimam, apud homines tam male audire. Proinde qui diuites audent aut accuſare, aut veneno tollere è medio, miluii vocantur: qui verò duntaxat obſequiis & adulationibus aucupantur, vt miſceantur teſtamento, vultures prouerbio dicuntur. Seneca libro Epiſtol. 15, epiſtola 96, Si vultur es, cadauer expecta. Martialis libro ſexto,

Amiſit pater vnicum Silanus.
Ceſſas mittere munera Oppiane?
Heu crudele nefas, maláeque Parcæ,
Cuius vulturis hoc erit cadauer?

Diogenianus in collectaneis meminit huius adagii, ſed alia figura, ὡς γῦπες, id eſt, vulturum ritu. Admonet autem dictum de iis qui vel ob hæreditatis vel alterius alicuius emolumenti ſpem inſidiantur cuipiam.

Coruum deluſit hiantem. 15

Haud diſſimili figura dictum eſt ab Horatio in eum qui captatorem ſuum arte fruſtratus fuerat,

Coruus hiat.

coruum deluſit hiantem.
Nam hæc quoque auis cadaueribus imminet.
plerunque (inquit) recoctus
Scriba ex quinqueuiro coruum deluſit hiantem.

Loquitur de Corano, qui Naſicæ ſocero ſpe teſtamenti per dolũ oſtentata, moriens, nihil præter plorare reliquit. Videtur autẽ hoc adagium effictum & imitatum ad illud Græcorũ, λύκος ἔχανεν, id eſt, Lupus hiat. vt itidem dicere liceat, lupum deluſit hiantẽ: & κόραξ ἔχανεν, id eſt, Coruus inhiabat.

Cornicari. 16

Quin & Græci prouerbio κρώζειν dicunt, pro eo quod eſt, inhiare prædæ, aut inepte garrire. Ariſtoph. in Pluto,

Κρώζειν

Σὺ μὲν οἶδ' ὃ κρώζεις, ὡς ἐμοῦ τι κεκλοφότος
Ζητεῖς μεταλαβεῖν. id eſt,
Quid crocites ſcio, nempe ſi quicquam rei
Furto inuolarim, vt hinc tibi partem feras.

Interpres admonet eſſe prouerbium in eos, qui cornicum more fruſtra cornicantur. Sunt autem verba Chremyli ſenis, qui ait ſe nõ ignorare quid ſibi vellet Blepſidemus, ſurſum ac deorſum vertens orationem, dum ſtudet furti confeſſionem elicere, nimirum vt conſcius in prædæ partem veniret. Perſius Satyra 5,

Neſcio quid tecum graue cornicaris inepte.

Vſus eſt & D. Hieronym⁹ in epiſtola ad Ruſticũ monachũ.

In vino veritas. 17

Ἐν οἴνῳ ἀλήθεια, id eſt, In vino veritas, paſſim apud authores vſurpatum adagium, ſignificans, ebrietatem animi fucũ tollere, & quicquid in pectore cõditum eſt, in apertum proferre. Vnde diuinæ literæ vetant vinum dari regibus, quòd ibi nullum ſit arcanum vbi regnet ebrietas. Plinius lib. 14. cap. 22 ſcripſit, vinum vſque adeo mentis arcana prodere, vt mortifera etiam inter pocula loquantur homines, & ne per iugulum quidem redituras voces contineant: vulgóque, inquit, veritas attributa vino eſt. Celebratur & Perſæ cuiuſdã apophthegma, qui negauit tormentis opus eſſe ad exquirendum verum: vino enim rectius elici. quod approbans Horatius in Odis,

Tu lene (inquit) tormentum ingenio admoues
Plerunque duro, tu ſapientium
Curas & arcanum iocoſo
Conſilium retegis Lyæo.

Idem in Arte poetica,

Reges dicuntur multis vrgere culullis,
Et torquere mero quem perſpexiſſe laborent
An ſit amicitia dignus.

Rurſum alibi,

Quid non ebrietas deſignat? operta recludit.

Effertur & ad hunc modum apud Athenæum li. 2. parœmia, Οἶνος καὶ ἀλήθεια, id eſt, Vinum & veritas, quòd largius poti non tantum effutiunt ſua arcana: verumetiam audacius in alios loquuntur. Apud Plutarchum in vita Artaxerxis, Sparamixas Mithridati per vinum quiddam inſolentius eloquuto, φθόνος μὲν οὐδείς ὦ Μιθριδάτη. ἐπεὶ δέ φασιν Ἕλληνες οἶνον καὶ ἀλήθειαν [τι]. id eſt, Nulla quidem inuidia eſt ô Mithridates: cæterùm quando Græci dicunt, vinum & veritatem eſſe, &c. Celebratur à Græcis hæc quoque ſententia prouerbialis, τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ νήφοντος, ἐπὶ τῇ γλώττῃ τοῦ μεθύοντος, id eſt, Quod in corde ſobrii, id in lingua ebrii. Theognis,

Vinum & veritas.

Quod in corde ſobrii, id in lingua ebrii.

Ἐν πυρὶ μὲν χρυσόν τε καὶ ἄργυρον ἴδριες ἄνδρες

Γινώσκουσ᾽ ἀνδρὸς δ᾽ οἶνος ἔδειξε νόον. id eſt,
Aurum aut argentum fabris dignoſcitur igni,
Vinum hominis prodens arguit ingenium.

Athenæus hunc ſenarium citat ex Euripide,

Vinũ animi ſpeculum.

Κάτοπτρον εἴδους χαλκός ἐς᾽, οἶνος δὲ νοῦ. id eſt,
Forma ære lucet, vina produnt pectora.

Apud eundem Ephippus,

Οἶνον οἱ πλεῖστοι πολλ᾽ ἀναλεάζει λαλεῖν·
Οὕτω μεθύων πάς φασι τἀληθῆ λέγει. id eſt,
Vis multa vini multa te cogit loqui:
Loqui proinde vera dicunt ebrios.

At idem lib. 10, refert Anacharſidis dictum, ὅτι ψευδεῖς δόξαι τοῖς μεθύουσι γίγνονται, id eſt, quòd falſæ opiniones accidũt temulentis. Ac mox narrat quiddam haud infeſtiuum: Quidã è conuiuis dixerat Anacharſidi, Vxorem duxiſti admodum deformẽ. At ille, Prorſus (inquit) idem mihi videtur. ſed heus puer porrige poculum meracius, vt illam faciam formoſam. Non ſolum igitur amanti, verum etiam ebrio τὰ μὴ καλὰ, καλὰ πέφανται, quemadmodum inquit Theocritus. Atqui verũ qui poteſt dicere qui labitur rerum iudicio? Sed veritas non ſemper reſpondet mendacio, verùm interdum ſimulationi. Poteſt autem fieri vt ex animo loquatur qui tamen falſum dicat, & verum dicat qui non vere loquatur. Poſtremo prouerbium non ſentit de inſana temulentia, quæ facit vt quæ fixa ſunt videantur ambulare: & quæ ſimplicia, videantur multiplicia: ſed de moderata, quæ ἀπάτην ac fucum excutit. Alcibiades in Sympoſio Platonis, τὸ δ᾽ ἐντεῦθεν οὐκ ἂν μου ἠκούσατε λέγοντος, εἰ μὴ πρῶτον μὲν, τὸ λεγόμενον, οἶνος ἄνευ τε παίδων καὶ μετὰ παίδων ἦν ἀληθής. id eſt, Quæ verò nunc ſequuntur nõ prius audietis quàm prouerbium illud recẽſuerim, Vinũ & cum pueritia & ſine pueritia veridicũ eſt. Quibus ex verbis liquet, idem de pueritia quod de vino prouerbio iactatum fuiſſe. Durat & hodie vulgo tale prouerbium, non audiri verum niſi à tribus hominum generibus, pueris, ebriis, & inſanis. Huc adſcribendum arbitror verſiculum illum prouerbialem,

Lingua lapſa verum dicit.

Ἡ γλῶσσ᾽ ἀμαρτάνουσα τἀληθῆ λέγει. id eſt,
Verum ſolet prolapſa lingua dicere.

Nam verum eſſe creditur quod exciderit imprudenti: quãdoquidem id demũ vacat fictionis ſuſpicione. Ex huiuſmodi lapſu colliguntur & omnia certioris fidei.

Sæpe Neoptolemi pro nomine nomen Oreſtis
Exit, & errorem vocis vt omen amo.

Denique M. Tullius in Topicis inter ea quæ certam faciunt fidem commemorat pueritiam, ſomnum, imprudentiam, vinolentiam, inſaniam.

Bos in lingua. 18

Βοῦς ἐπὶ γλώττης, id eſt, Bos in lingua. In eos qui non audẽt liberè quod ſentiunt dicere. Tranſlatũ vel a robore animãtis, quaſi linguam opprimens non ſinat eam eloqui: vel hinc quòd Athenienſium nomiſma quondam bouis obtinuit figuram. Item apud Romanos Seruius rex, ouium ac boum effigie primus ſignauit æs, authore Plinio, lib. 18. cap. 3. Idem teſtatur Plutarchus in Problematibus rerũ priſcarum, quòd

Pecunia.

priſcis omnis ferè poſſeſſio erat in gregibus & armentis. vnde & à pecoribus dictam pecuniam volunt. Itaque qui mulctæ pendendæ metu deterriti reticerẽt, aut qui pecunia corrupti loqui non auderent, bouem in lingua dicebantur habere. Ac Iulius Pollux nono de rerum vocabulis libro prouerbium hoc exponens, his ferme conſentanea cõmemorat: addẽs ipſum nomiſma bouem vulgo vocari ſolere. proinde in Deliacis ſpectaculis, ſicui munus dãdum erat, præconẽ pronunciare ſolitum, Tot boues illi dabuntur. Bouẽ autem valuiſſe duabus drachmis Atticis. vnde fuiſſe qui crederẽt hoc nomiſma, Deliorum fuiſſe proprium, non Athenienſiũ. Addit item in Draconis legibus extare mentionem ἀποτίνειν δεκάβοιον. id eſt, De pendendis decem bubus, id eſt nũmis decem. Neque defuiſſe qui ſenſerint Homerũ quoque de nomiſmate loquutum, non de animante, quum ait,

Χρύσεα χαλκείων, ἑκατόμβοι ἐννεαβοίων.

Verum hanc opinionem alio in loco refellit Iulius Pollux, oſtendens illam fuiſſe commutationem rerum citra nummos. Qui ſcripſit ſcholia in Homerũ, lib. 2, tradit bouẽ apud priſcos in honore fuiſſe, cum multis de cauſis, tum præcipue quòd Apollini ſacrum ſit animal. Itaque in altera parte nomiſmatis inſculpebant bouem, in altera faciem regiam. Adagium autem effert ad hunc modum, Βοῦς ἐπὶ γλώσσῃ βέβηκεν, id eſt, Bos in lingua incedit: admonens id dici ſolitum vbi quis pecuniæ cauſa taceret. Theognis,

Βοῦς μοι ἐπὶ γλώσσῃ. id eſt,
In lingua mihi bos.

Philoſtratus in vita Apollonii, γλώττῃ δέ τι ὡς πρῶτος ἀνθρώπων σιωπῆς, βοῦν ἐπὶ αὐτῇ, σιωπῆς δόγμα εὑρών. id eſt, Linguam primus hominum coercuit, bouem in illa, ſilẽtii inueniens decretum. De Pythagora loquutur, ſilentii authore. Item in Scopeliano ſophiſta, ἢ οὐ χρὴ θαυμάζειν εἴ τινες ἄνθρωποι τὴν γλῶτταν ἔχοντες καὶ βοῦν ἀφωνίας ἐπ᾽ αὐτὴν ἐμβεβλημένοι. id eſt, Neque mirandum eſt ſi quidam linguam habentes vinctam, boue ſilentii eam occupante. Extat apud Æſchylum in Agamemnone,

Τὰ δ᾽ ἄλλα σιγῶ, βοῦς ἐπὶ γλώττῃ μέγας
Βέβηκεν. id eſt,
Taceo cætera, linguam occupauit bos quidam Ingens.

Argentanginam patitur. 19

Ἀργυράγχην πάσχει, id eſt, Argentanginam patitur. Superiori finitimum eſt, natum ex hiſtoria quam refert Aulus Gellius in Noctibus Atticis, atque item Plutarchus in vita Demoſthenis. ea eſt huiuſmodi. Quum aduerſus Mileſiorum legatos, qui auxilii petendi cauſa Athenas venerant, acriter in concione dixiſſet Demoſthenes, obſiſteretque quominus impetraturi poſtulata viderentur: cauſa in diem poſterum reiecta, legati Demoſthenem ipſum adierunt, magnàque pecuniæ ſumma, ne contra ſe diceret, redemerunt. Poſtridie, quum res denuo foret agenda, Demoſthenes multa lana collo circumuoluto in concionem prodiit, fingens ſeſe συνάγχην (id eſt anginam) pati, eámque rem impedimẽto eſſe quo minus ex more diceret. Tum è populo quiſpiam, cui ſimulatio ſubolebat, exclamabat eum nõ συνάγχην ſed ἀργυράγχην pati. Eſt autem συνάγχη morbi genus, quem vulgus medicorum deprauate ſquinantiam appellat. Hunc Aretæus Cappadox lib. 1 cõmemorat inter morbos acutos, oſtendens bifariam appellari: vel κυνάγχην, quòd id mali canibus ſit familiare: vel συνάγχην, quòd ſpiritum coarctet ac præfocet. Συνάγχη.

Equus me portat, alit rex. 20

Ἵππος με φέρει, βασιλεύς με τρέφει. id eſt,
Me rex alit, ac me portat equus.

Refertur inter Græcorum adagia, atque addunt hinc natũ: Iuuenis quidam ſub rege Philippo ſtipendia faciebat: is quũ admoneretur vt miſſionem peteret, ſeſéque à militia abdicaret, negauit ſe facturum, his quidem verbis,

Ἵππος με φέρει, βασιλεύς με τρέφει. id eſt,
Equus me portat, rex me alit.

Significans ſe commodiſſime viuere, vt qui & pedibus alienis ingrederetur, & aliena pecunia paſceretur. Huc alluſit Horatius quum in Epiſtolis ſub Ariſtippi perſona ſic ait,

-rectius hoc &
Splendidius mul'to eſt, equus vt me portet, alat rex.

Quo quidem in loco Acron huius admonet prouerbii, cuius etiam meminit Diogenianus. Apparet è tragœdia quapiam aſcitum. eſt enim carmen anapæſticum dimetrum.

Etiam corchorus inter olera. 21

Καὶ κόρχορος ἐν λαχάνοις, id eſt, Etiam corchorus inter olera. Dici ſolitum in homines nullius pretii, qui tamen in numero aliquo ſtudeant haberi. Nam κόρχορος oleris genus eſt viliſſimi, quod Plinius lib. 21. in catalogo olerum recenſet. Idem alibi commemorat inter herbas ſponte naſcentes. Scribit autem corchorum Alexandrinis cibi herbam eſſe, conuolutis foliis, ad ſimilitudinem mori, multis remediis vtilem. Meminit prouerbii Theophraſtus lib. De plantis 7, capite 7, corchorum referens inter olera, quæ vel cocta vel cruda poſſint edi: verùm ob amaritudinem, prouerbio eſſe infamẽ. Suidas & Heſychius authores ſunt, nonnullis piſcem exiſtimari corchorum, contemptiſſimum nulliuſque pretii, qualis ſit hippurus. Ariſtophanes in Veſpis, κᾆθ᾽ ὑφαιροῦ τὸ κόρχορον. id eſt, Deinde corchorum attigimus. Nec hic tacuit interpres de prouerbio.

Graculus inter muſas. 22

Cui nõ diſſimile videtur, κολοιὸς ἐν ταῖς μούσαις, id eſt, Graculus inter muſas. Indoctus inter doctiſſimos: infantiſſimus inter eloquentiſſimos. Rectè dicetur & in homines oſtentatione falſæ doctrinæ ſeſe iactitantes, & viris eruditis impe-

Graculus. denter obſtrepentes. Eſt enim graculus auis minimè canora, ſed tamen odioſè garrula atque obſtrepera. Coſine eſt his quod in Bucolicis ait Vergilius,

— ſed argutos interſtrepere anſer olores.

Cygnos canoros eſſe ſic omnium poetarum literis eſt decãtatum, vt nihil ſit celebratius, etiamſi nemini contigit hunc audire cantũ. Nec deſunt philoſophi qui huiuſce rei rationẽ quoque reddere conentur. Aelianus addit eos non canere niſi flante Fauonio. vnde fertur etiam prouerbium, κύκνειον ᾆσμα, id eſt, Cygnea cantio. Contrà, anſeres moleſto quodam ſtridore obganniunt. Proinde quum indoctus inter eruditos garrit, in tempore vſurpabitur adagium, Anſer inter olores.

Κύκνειον ᾆσμα.

In lente vnguentum. 23

Τὸν ἐπὶ φακῇ μῦθον, id eſt, In lenticula fabulam. ſubaudi, narras. Vbi quis mẽtionem inducit vilis cuiuſpiam & nihili hominis, aliis de viris egregiis verba facientibus. Ad hũc quidem modũ legitur in omnibus vulgatis exemplaribus, apud A. Gelliũ lib. 13, cap. 17: verùm placet Hermolai caſtigationi ſubſcribere, qui locũ hunc ita reſtituit, vt legatur ἐν φακῇ μύρον, id eſt, In lente vnguentum. Quadrat autẽ in hominẽ, aut in rem quampiã quæ neutiquã in tẽpore adhibeatur iis quibus minimè congruit. veluti ſi philoſophũ iuuenum laſciuientiũ conuiuio miſceas: aut inter pocula de rebus grauibus ac theologicis incipias diſputare. quemadmodum videlicet lenticulæ vili legumini ineptè quis admiſcuerit vnguentũ. Siquidẽ, authore Dioſcoride, & oculorũ aciem hebetat, ſtomacho grauis, inteſtinis noxia, neruis, pulmoni & capiti inimica: gignit turbulẽta inſomnia. Dicetur etiam vbi plura inter ſe diſſimilia confundentur. Verba Frontonis apud Gellium ſunt hæc, Videte tamen ne exiſtimetis ſemper atque in omni loco, mortales multos pro multis hominibus eſſe dicẽdum. ne plane fiat Græcum illud de Varronis ſatyra prouerbium, τὸ ἐπὶ φακῇ μύρον, id eſt, In lente vnguentũ. Idem vſurpauit M. Tullius libro ad Atticum primo, Legati (inquit) cum authoritate mitterẽtur, qui adirent Galliæ ciuitates, darẽtque operã ne eæ cum Heluetiis ſe iungerẽt. Legati ſunt Q. Metellus Creticus & L. Flaccus, τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον. Lentulus Clodiæ filius. Tametſi hic quoque locus eodem modo laborat quo Gellianus ille. Citatur autem adagium ab Ariſtotele, in lib. De ſẽſu & ſenſili, ἀλλὰ ὥσπερ ὁ ἀπὸ Εὐριπίδου σκώπτων Στράτις, ὅταν φακῇ ἕψητε, μὴ ἐπιχεῖν μύρον. id eſt, Nam verum eſt quod ait Stratis Euripidem taxans, vbi lenticula coquitur, nõ oportere vnguentũ infundere. Quo ſanè loco quæ portenta habeãt noſtri vulgati codices, nihil attinet hic commemorare. Citat & Athenæus lib. Dipnoſoph. 4,

Gellii locus.

Παραινέσαι σοφόν τι βούλομαι σ' ἔτι,
Ὅταν φακῆν ἕψητε, μὴ 'πιχεῖν μύρον. id eſt,
Vos admonere callidum quiddam volo:
Vbi lens coquitur, vnguenta nequa infundite.

ex Phœniſſis Stratidis Comici poetæ. Citat & ex Sopatri Necya, Ἰθακὸς Ὀδυσσεύς, τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον. πάρεσι θάρρει θυμέ. id eſt, Ithacenſis Vlyſſes, in lente vnguẽtum, adeſt: aude anime. Adducit & Clearchum prouerbiorum collectorem, qui hoc quoque recenſuerit prouerbii titulo, τὸ ἐν φακῇ μύρον. addens extare apud Varronem, cõpluréſque Latinorum vſos eo prouerbio, quibus incognitum tamen ſit vnde Varro deſumpſerit eum iambicum. Huc mihi videtur Ariſtophanes alluſiſſe, quum ait ἐν Εἰρήνῃ,

Κἀπιθυμιάσεις ἕρπυλλον ἄνω
Καὶ μύρον ἐπιχεῖς. id eſt,
Præterea feres ſerpyllum ſurſum,
Et vnguentum infundes.

Porrò vnguentũ intelligo oleum odoratũ, ac velut vnguentarium. Alioqui plebeium oleum admiſcere lenti, nihil prodigioſum. Athenæus lib. 2, citat hunc trimetrũ ex Eupolide,

Ὄψον πονηρὸν καὶ πολυτελῶς ἠρτυμένον. id eſt,
Conditum opipare vile malumque opſonium.

Eſt autem apud ſcriptores hoc legumen cumprimis celebre, quemadmodum bulbus cepe, & allium: nonnulli etiam encomium lentis ſcripſere. Quædã per ſe pulchra ſunt quæ tamen ſibi non congruunt. elegãtis igitur eſt ſcire quid cui coueniat. Diocles philoſophus habitus eſt ὀψοφάγος: hic cuidam interroganti vter piſcis eſſet melior congrus an labrax, (nobis dictus lupus) alter, inquit, elixus, alter aſſus. Sic Flaccus de poeta, — bello malus, vtilis vrbi. Quoties mun⁹ delegatur minus accommodo, aptè dixeris, ἐν φακῇ μύρον. Adiicietur & hoc: Apud authores dictionẽ hanc cõperio variè ſcriptam, nunc acutè φακῆ, nunc circumflexè φακῆ, quod quum tam crebro occurrat, via intelligi caſus e factu videri poteſt. Vnde conicio φακῆ dictam ex contractione pro φακέα. nã φακέας legimus apud Athenæum. Idem λεκιθίτης dictã admonet pro λεκιθιοπώλης. Hæc igitur quibus placet origo, malunt dicere φακῆ: quibus magis placet forma communis, origine neglecta ſcripſerunt φακὴ & φακῆν.

Φακὴ vel φακῆ.

Anulus aureus in naribus ſuis. 24

Huic penè cognatum eſt illud quod extat in prouerbiis Hebræorũ, Anulus aureus in naribus ſuis. Sic enim habetur Prouerb. cap. 11, Circulus aureus in naribus ſuis, mulier pulchra & fatua. Vbi res quæpiã per ſe præclara illic adhibetur vbi minimè addecet. Vt ſi ſtulto contingant opes, fatuæ forma, genus ignauo eloquẽtia viro improbo, magiſtratus imperito. His enim rebus nõ modo non ornantur, verumetiam magis ridiculi fiunt. Olim autẽ anulis quibuſdam aureis in auriculas inſertis ornari ſeſe credebant, maximè barbari. Inſeritur & ſuillis naribus anulus æreus, quo minus noceant agris, roſtri ſuffoſſione, quæ peculiaris eſt huic animanti: quapropter & agricolationem monſtraſſe creditur. Quòd ſi anulum aureum roſtro ſuillo inſeras, res ſit oppido quàm ridẽda. Celebratur apud Græcos Menandri verſiculus ab hac ſententia non admodum abhorrens,

Μισῶ πονηρὸν, χρηστὸν ὅταν εἴπῃ λόγον. id eſt,
Odi improbum qui verba proloquitur proba.

Huc pertinet illud quod memorat in noctibus A. Gellius, Quum quiſpiã improbatæ famæ vir ſententiã dixiſſet Reip. conducibilem, iuſſerunt eandem ab alio quopiam integro bonoque viro pronũtiari, atque illius nomine decerni: quod abſurdum exiſtimarent à malo viro bonum conſilium aut bonam ſententiam proficiſci. His adiungẽdum eſt illud Antiphanis apud Athenæum libro 6,

Mali viri bona oratio, odioſa.

Σαπρὸν ἐν ἀργυρῷ ἄγριον σιλοῦρον ἔχων. id eſt,
Putrem Silurum quadra habens argentea.

Quidam Silurũ exiſtimant eum eſſe quem nunc vulgo Sturionem dicimus, piſcem multo omnium laudatiſſimum.

Silurus putris in quadra argentea.

In eburna vagina plumbeus gladius. 25

Huic coſine eſt illud, ἐν ἐλεφαντίνῳ κολεῷ τὸ μολύβδινον ξίφος, id eſt, in eburna vagina plubeus gladius, natũ ex Diogenis Cynici apophthegmate. nam quũ adoleſcens quiſpiam inſigni forma fœdum quiddam atque obſcœnum dixiſſet, Ex eburna (inquit) vagina plumbeum gladium educis.

Omnia octo. 26

Πάντα ὀκτώ, id eſt, Omnia octo. quum nihil deeſſe ſignificamus, aut quum multa inter ſe ſimilia vidẽtur. Parœmiam hinc natam exiſtimant: Steſichorus poeta in oppido Catana ſplendidè ſepultus fertur, monumẽto diligenti quadã ratione ex omnibus octonis cõſtructo, octo colunis, octo gradibus, angulis octo. atque hinc prouerbiũ increbuiſſe πάντα ὀκτώ. Meminit huius & Iulius Pollux in nono, agẽs de luſu taxillorũ, quẽ ait numeris conſtare, in quibus ſit vnus qui Steſichorius appelletur, nimirũ octo: idque cognominis ſumptũ eſſe ab eius monumẽto. Sunt qui dicãt eũ qui Corinthios in vnã ciuitatẽ coegit, ciues vniuerſos in octo tribus diſtribuiſſe, atque hinc ortũ vulgi ſermonẽ. Neque deſũt qui ſcribãt, idque Euandro (vt citãt) authore, octo deos eſſe qui rerũ imperent ſummæ, ignẽ, aquã, terrã, cælum, lunã, ſolem, mithrã, noctem. Mithrã autem Perſæ eundẽ cum ſole exiſtimant. Rurſum alii dicunt octo fuiſſe certaminũ ſpecies in Olympiis, atque inde ductum adagium, Omnia octo. Quòd ſi nobis quoque concediturr in ænigmate diuinare, nõ abſurdè natũ videri poteſt à fabula quam narrat Plutarchus in commentario De dæmonio Socratis: Deliis ac cæteris Græcis oraculo reſpõſum fuiſſe apud Ægyptios, ita demum malorum finem fore, ſi aram quæ in Delo erat duplaſſent. Qui quum nõ intellexiſſent quid ſibi vellet oraculum, ridicule duplatis ſingulis aræ lateribus, imprudentes ſolidum octuplum effecerunt, ob inſcitiam proportionis, quæ longitudine duplum reddit. Cæterùm hac in re conſultus Plato, geometriæ cum primis peritus, reſpondit, deum Græcis imperitiam exprobraſſe: monere vt geometriæ darent operam. Delectatum apparet hoc prouerbio Heliogabalum imperatorem, cui

morem hunc fuiſſe ſcribit Aelius Lampridius, vt ſimul ad cœnam vocaret octo caluos, octo luſcos, octo podagroſos, octo ſurdos, octo nigros, octo prælongos, & octo præpingues & obeſos.

Omnia idem puluis. 27

Πάντα μία κόνις, id eſt, Omnia idem puluis. De indiſcreta ſimilitudine. Lucianus, ἀλλὰ πάντα μία ἡμῖν κόνις, φασί. id eſt, Quum nobis omnia idem, quod aiunt, puluis. Alludẽs ad defunctorum cineres, inter quos nihil apparet diſcriminis. Cõſine illi quod alio demõſtrabimus loco, Eiuſdem farinæ. Siquidem antiqui farinam pollinem vocabant.

Currus bouem trahit. 28

Ἡ ἅμαξα τὸν βοῦν ἐλαύνει, id eſt, Currus bouem ducit, de re quæ præpoſtere geritur. Veluti ſi vxor præſcribat marito, ſi diſcipulus reprehendat præceptorẽ, ſi populus imperet principi, ſi ratio pareat affectui. Lucianus in Terpſione, Νῦν δὲ τὸ τῆς παροιμίας, ἡ ἅμαξα τὸν βοῦν πολλάκις ἐκφέρει. id eſt, Nunc id euenit quod vulgo dici ſolet, Plauſtrum ſæpenumero bouẽ ipſum aufert. Tranſlata metaphora à plauſtris per decliue retro labentibus, vnaque ſecum bouem auferentibus.

Ab equis ad aſinos. 29

Ἀφ᾽ ἵππων ἐπ᾽ ὄνους, id eſt, Ab equis ad aſinos. Vbi quis à ſtudiis honeſtioribus ad parum honeſta deflectit: veluti ſiquis è philoſopho cantor, è theologo grãmaticus, è mercatore caupo, ex œconomo coquus, è fabro fieret hiſtrio. Quadrabit item, vbi quis è conditione lautiore ad abiectiora deuenerit. Procopius ſophiſta in epiſt. quapiam, Τὸ δὴ λεγόμενον, ἀφ᾽ ἵππων ἐπ᾽ ὄνους μεταβεβήκαμεν. id eſt, Iuxta prouerbium, ab equis ad aſinos tranſiuimus.

Ab aſinis ad boues tranſcendere. 30

Huic diuerſum eſt illud Plautinum, Ab aſinis ad boues tranſcendere, pro eo quod eſt, ex humiliore coditione ad ditiorum partes tranſire. Sic enim apud Plautum in Aulularia Euclio, cuius pauperculi diues quidam expetebat affinitatẽ: Venit hoc mihi in mentem Megadore, te eſſe hominem diuitem, factioſum. me item eſſe hominẽ pauperum pauperrimum. Nunc ſi filiam locaſſim meam tibi, in mentem venit te bouem eſſe, & me eſſe aſellũ. Vbi tecum coniunctus ſiem, vbi onus nequeã portare pariter, iaceam ego aſinus in luto: tu me bos haud magis reſpicias natus quam ſi nunquã ſiẽ. Et te vtar iniquiore, & meus me ordo irrideat. neutrobi habeã ſtabile ſtabulũ, ſiquid diuortii fiat. Aſini me mordicus ſcindant, boues incurſent cornibus. Hoc magnum periculũ eſt, me ab aſinis ad boues tranſcendere. Hactenus Plautus. Videtur allegoria ex apologo quopiam mutuò ſumpta, qui mihi in præſentia non ſuccurrit.

Ab aſino delapſus. 31

Ἀπ᾽ ὄνου καταπεσών, id eſt, Ab aſino delapſus. In eos dicitur qui inconſultè quippiam agunt & imperitè: aut in eos qui à præſentibus commodis, quibus ob inſcitiam vti neſciunt, excidunt. Eſt autem in Græcis verbis faceta alluſio ad finitimã orationẽ mutato accentu, ἀπὸ νοῦ, id eſt à mente, delapſus, tanquã vecors & mẽtis impotẽs. Vtitur hoc adagio Plato li. De legibus 3, Δεῖ φαίνεταί μοι, καθάπερ ἵππον, τὸν λόγον ἑκάστοτε ἀναλαμβάνειν, καὶ μὴ, καθάπερ ἀχάλινον κεκτημένον τὸ στόμα, βίᾳ ὑπὸ τοῦ λόγου φερόμενον, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἀπό τινος ὄνου πεσεῖν. id eſt, Mihi ſanè videtur ſermo, velut equus, vndiquaque reſtringendus, ne tanquã os habens effræne, impetu abreptus (iuxta prouerbium) ab aſino tanquã a mente excidat. Vtitur item Plutarchus in Gryllo. Rurſum Ariſtophanes in Nubibus,

Κακῶς γὰρ ἵππους εἶχες, ὥς γ᾽ ἐμοὶ δοκεῖς.
Ἵππους γ᾽ ἐλαύνων ἐξέπεσον νὴ τοὺς θεούς.
Τί δῆτα ληρεῖς, ὥσπερ ἀπ᾽ ὄνου καταπεσών;
Mali (vt videtur) accidit tibi quippiam.
Ita per deos, equos agens, miſer excidi.
Quid hæc ita, vt delapſus aſino, blatteras?

Primus verſus dicitur à Strepſiade, daniſtam irridẽte quòd pecuniam filio ſuo mutuò datam repetat. Alter eſt daniſtæ iuuenem tacita illuſione notantis, qui ſtudio alendorum equorum pecuniam eam aſſumpſerat. Tertius rurſus Strepſiadis, dicentis illum delirare, perinde quaſi nõ ab equis ſed ab aſino decidiſſet, hoc eſt ἀπὸ νοῦ, id eſt à mente. Quandoquidẽ & Latinis mente delapſi dicuntur, qui mẽte exciderũt. Suetonius in Auguſto, Rectorẽ quoque ſolitus apponere ætate paruis, aut mente lapſis. Quidã huic quoque prouerbio huiuſmodi affingunt fabulam: Duo quidam, quũ in deſertis locis aſinum quempiam forte fortuna nacti eſſent, contendere inter ſeſe cœperunt, vter eum, vti ſuum, domũ abduceret: nam vtrique pariter à fortuna videbatur obiectus. Hac interim de re illis inuicem altercantibus aſinus ſeſe ſubduxit, ac neuter eo potitus eſt. atque hinc prouerbium natum autumat. Mihi magis placet, in adagio captata fuiſſe alluſionẽ de qua diximus, maximè quòd animaduertã gramaticis id ſtudio fuiſſe, vt omnibus adagiis fabula aliquã, aut hiſtoriã, vel cõmentitiam, adiungerẽt. Vt autẽ Suetonius dixit mente lapſos, ita Vlpianus titulo De magiſtratibus conueniendis, facultatibus lapſos dixit, qui redacti eſſent ad inopiam.

Mente delapſus aut lapſus.

Facultatibus lapſi.

Telluris onus. 31

Γῆς βάρος, id eſt, Terræ onus. De homine vehementer inutili, qui nihil aliud quam terram ſuo pondere grauet. Refertur inter adagia Græcanica: natũ ex Homero, apud quem Achilles Iliados σ hoc pacto loquitur, indignè ferens ociũ, & quòd non ineat prælium cum reliquis copiis:

Ἀλλ᾽ ἧμαι παρὰ νηυσὶν ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης. id eſt,
Nauibus aſſideo, telluris inutile pondus.

Rurſum in Odyſſeæ υ,

Οἷον μέν τινα τοῦτον ἔχεις ἐπίμαστον ἀλήτην,
Σίτου καὶ οἴνου κεχρημένον, οὐδέ τι ἔργων
Ἔμπαιον, οὐδὲ βίης, ἀλλ᾽ αὔτως ἄχθος ἀρούρης. id eſt,
Quem tandem nobis erronem adducis edacem,
Enectumque fame, vinique & panis egenum:
Artibus edoctum nullis, neque viribus vllis
Pollentem, ac tantum telluris inutile pondus?

Vtitur eo Plato in Theæteto, ἡγοῦνται γὰρ ἀκούειν ὅτι οὐ λῆροί εἰσι, γῆς ἄλλως ἄχθη. id eſt, Exiſtimant enim ſe non haberi pro nugis & inutilibus terræ oneribus. Nec illepidũ, nec prorſus, ni fallor, ἀπροσδιόνυσόν eſt quod memorat Athenæus lib. 8. Straronicus quidam citharœdus Corinthi peregrinabatur. hunc quũ anicula quædã fixis oculis intueretur, idque diu, tãdem, Quid, inquit, tibi per deos vis mater, aut quid me ſic continenter intueris? Demiror, inquit illa, ſi matris vterus te decem menſes ferre potuit, quũ ciuitas angatur vnum duntaxat diem te portans. In tales quadraret epitaphium quod Timocreontis Rhodii, poetæ, cæterùm voracis ac bibacis, ſepulchro inſcriptum indicat Athæneus lib. 10,

Πολλὰ πιὼν καὶ πολλὰ φαγὼν καὶ πολλὰ κάκ᾽ εἰπὼν
Ἀνθρώπους, κεῖμαι Τιμοκρέων Ῥόδιος. id eſt,
Multum edi, multumque bibi, mala plurima dixi in
Mortales, iaceo hic Timocreon Rhodius.

Arabius tibicen. 32

Ἀράβιος αὐλητής, id eſt, Arabius tibicen. aut ἀράβιος ἄγγελος, id eſt, Arabius nuncius. In eos dici ſolitum qui à ſemel cœptis nunquam deſiſtunt. Quod vitii Flaccus cantoribus peculiare eſſe ſcripſit, vt iuſſi cantare, nunquam adducantur vt incipiant: ſi iniuſſi cœperint, nunquam deſinant. Citatur ex Menandro, ἀράβιον ἄρ᾽ ἐγὼ κεκίνηκα αὐλητήν, Arabis ego herclè tibiam excitaui. Meminit adagii Iul. Pollux, ca. de loquacibus, ad hunc modum, ἀράβιος αὐλός. id eſt Arabia tibia. Citatur & Cantharus in Medea, κιθαρῳδὸν ἐξήγειρας ἀράβιον. id eſt, Citharœdum excitauit Arabiũ. Celebratur Græcis & hic verſiculus de tibicine Arabio,

Δραχμῆς μὲν αὐλεῖ, τεττάρων δὲ παύεται. id eſt,
Drachma canit ſed quatuor compeſcitur.

Drachma canit, quatuor deſinit.

Quod paululo pretio prouocaretur ad canendum, non niſi magna mercede deſiſteret. Adagium hinc natum exiſtimãt, quòd olim tibiis canendi artem non diſcebant ingenui, tanquam ſordidam, ſed hanc ſola mãcipia exercebant: quæ plerunque ex Arabia producebantur. Deinde ingenuis vſqueadeo placere cœpit, vt indoctus haberetur quiſquis huius eſſet rudis: donec Alcibiades tibias abiiceret, oris deformitate conſpecta ad ſpeculũ. Conueniet & in eos qui laborant morbo quem Græci vocant ἀπεραντολογίαν, id eſt, qui dicendi finem facere neſciunt. In quos extat illud Sophoclis,

Ἀνὴρ γὰρ ὅστις ἥδεται λέγων ἀεὶ,
Λέληθεν αὑτὸν τοῖς ξυνοῦσιν ὢν βαρύς. id eſt,
Quicunque gaudet continenter proloqui,
Is ſe grauem eſſe quotquot adſunt non videt.

Artem quæuis alit terra. 33

Τὴν τέχνην πᾶσα γαῖα τρέφει, id eſt, Artem quæuis alit regio.

Prouerbialis ſentētia, qua ſignificatum eſt certiſſimum viaticum eſſe eruditionē aut artificium aliquod. Nam hæc neque eripi poſſunt à latronibus, & quocūque terrarū abeas te comitantur, nihil adferentia ſarcinæ. Suetonius ſcribit, aliquando Neroni prædictum à mathematicis, fore vt imperio deſtitueretur: vnde vocem illam Neronis celeberrimā extitiſſe, τὸ τέχνιον πᾶσα γαῖα τρέφει: quo maiore venia meditaretur citharœdicā artem principi gratā, priuato neceſſariam. Itaque quum intelligeret ſibi pereundum, illud identidē dictitabat, Qualis artifex pereo. velut indignū eſſet, qui tantus eſſet muſicus vt vbiuis gētium viuere poſſet, nunc fame ad mortem adigi. Nec enim aſſentior hoc loco interpretū ſententiæ, qui locū apud Suetonium hunc ſecus enarrant. Idem nullo cōuicio magis offenſus eſt, quàm quòd quidam illum malum citharœdum appellaſſet. Idem euenit Dionyſio Syracuſano tyranno, qui imperio exutus Corinthi ludum aperuit, ac pueros literas & muſicam docuit. Apparet autem ſenarium eſſe quem citat Suetonius, ſed paucarum ſyllabarū commutatione deprauatum. fortaſſis ſic reſtituetur,

Suetonij locus.

Τὸ τέχνιόν γε πᾶσα γαῖα ἐκτρέφει.

Fertur inter Græcorū ſententias huiuſmodi ſenarius, ab hoc prouerbio non admodum diſſidens,

Λιμὴν ἀτυχίας ἐστὶν ἀνθρώποις τέχνη. id eſt,

Ars ipſa inopiæ portus eſt mortalibus.

Ars portus inopiæ.

Hoc eſt, Vnicum cōfugium in egeſtate eſt ars. Vnde qui ſapiunt, etiamſi ſuppetat abūde res familiaris, tamen liberos ſuos opificium aliquod diſcere cogunt: quò, ſi contingat vt fortuna auferat opes, aut in exilium ire iubeātur, ſit quo ſibi victum parēt. At nunc plerique quibus domi nihil eſt, in diuitum familiis cōſeneſcunt: vnde ſi pellātur, aut mendicandum ſit, aut tollendum quod non poſuerunt, cōtra Platonis legem. Qui ſcripſit Cornu copiæ Latinum, citat ſimillimum huic prouerbium, opinor vulgo iactatū, Sua cuique ars pro viatico eſt. Honeſtiſſimum ſanè viaticum, modo ars ſit honeſta. Cæterùm nunc paſſim obambulant quibus nulla eſt ars, ſed condonationes ac diſpenſationes (vt vocant) emptas ac reuendendas pro viatico circunferunt.

Non eras in hoc albo. 34

Non eras in hoc albo, hoc eſt, Non eras in hoc numero. Tranſlatum ab albata tabula, in qua quondam ſcribebantur nomina iudicum. Plinius in præfatione hiſtoriarum mundi, Quū hāc operā cōdicerem, nō eras in hoc albo. id eſt, nō eras in eorū numero quos hæc lecturos credebā. Erat & albū prætoris, in quo leges & formulæ deſcribebātur. Pandectarū lib. 2, tit. De edendo, ex Vlpiano eū quoque edere Labeo ait, qui producat aduerſariū ſuū ad albū, & demonſtret quid dictaturus ſit. Atque hoc ſanè loco, aduerſariū nō declarat eum quicū lis eſt, ſed tabulas ex tēpore notatas memoriæ gratia. In quē ſenſum M. Tullius vſus eſt in oratione pro Roſcio, idque nō ſemel. Andreas Alciatus exiſtimat legēdum, Aduerſaria, nō aduerſarium, libro Diſpunctionum 3. Item ſecundo eiuſdem operis lib. tit. 1, multa fit mentio de albo. Quintilianus lib. Inſtitutionum 11, Quorum alii ſe ad album & rubricas trāſtulerunt. Videlicet leguleios & formularios irridēs, qui non ex libris iuriſprudētium, ſed ex albo prætoris iuris ſcientiam diſcerēt. T. Liuius Decadis primæ lib. 9, Ciuile ius repoſitum in penetralibus pontificum euulgauit, faſtóſque circa forum in albo propoſuit, vt quando lege agi poſſet ſciretur. Apuleius Metamorphoſeωs lib. 6 meminit albi. ſiquidem Iouem adlocuturum deos, ita facit exordiri, Dei conſcripti Muſarū albo. Quibus in verbis mihi ſubeſſe videtur obſcura quidem ſed faceta alluſio ſcriptoris, ad deos à poetis cōfictos: quaſi ii demum in deorum numero ſint, quos illic Muſæ, quibus afflati ſcribunt poetæ, conſtituerunt.

Aduerſarium.

Oleo tranquillior. 35

Oleo trāquillior, hyperbole prouerbialis in homines minimè iracundos, lenique ingenio præditos. à liquoris natura ſumpta, quo nihil magis tacitum magiſque lene. Plautus in Pœnulo, Ita hanc canē faciam tibi oleo trāquilliorem. Eſt autē vſqueadeo tranquilla olei natura, vt mare quoque rem omnium ſæuiſſimā tranquillet: atque ob id vrinantes aiunt oleum ore ſpargere, quod mitiget elementi naturā aſperam, lucémque deportet. Author eſt Plinius lib. 2. Idem cōfirmat Plutarchus, & cur ita fiat rationē reddit in libello De cauſis naturalibus. Rurſus in Conuiualium quæſtionum Decade ſexta, cauſam adferens cur Homerus inter tot liquores, oleum duntaxat appellarit ὑγρὸν (id eſt humidum ſiue liquidum) oſtendit oleo nihil ineſſe aſperū, ſed vndique lene eſſe, & ob id maxime reddere imagines more ſpeculorū. Præterea nec motum aut percuſſum ſtrepit, quemadmodum humores reliqui: nec luctatur cum igni, ſed tacitè paſcit. Denique non eſt alius liquor qui tam latè diffundatur quum inungitur corpori: aut ſerius ſiccescat, aut æquè molliat ac leniat. Vtitur hoc adagio & Plato in Theæteto de ſciētia, placida ingenia, quæ leniter ac tranquilla ad diſciplinas & diſputationes accedunt, oleo molliter fluenti comparans, ὁ δὲ οὕτω λείως τε καὶ ἀπταίστως καὶ ἀνυσίμως ἔρχεται ἐπὶ τὰς μαθήσεις καὶ ζητήσεις μετὰ πολλῆς πραότητος, οἷον ἐλαίου ῥεῦμα ἀψοφητὶ ῥέοντος, ὥστε θαυμάσαι τὸ τηλικοῦτον ὄντα οὕτω ταῦτα διαπράττεσθαι. id eſt, At hic adeo leniter ac circunſpectè ſimulque expeditè ingreditur ad diſciplinas quæſtionéſque multa cū manſuetudine, olei in morem citra ſtrepitum fluentis, vt admireris, tantus quum ſit, hæc ad eum modum agere.

Auricula infima mollior. 36

Huic ſimillimum quod M. Tullius vſurpat in epiſtolis ad Q. fratrem libro 2, Tu (inquiens) quemadmodum me cenſes oportere eſſe in Republ. & in noſtris inimicitiis, ita & eſſe & fore auricula infima ſcito molliorem. Ammianus lib. 19, In aliis nimium ſeuerus, in hoc titulo, ima (quod aiunt) auricula mollior. Tranſlata metaphora ab ea auriculæ parte, qua nō eſt aliud in humano corpore mollius aut flexibilius lentiúſque: vt quæ nec oſſe rigeat, neque cartilagine dureſcat, neque neruis intendatur.

Apio mollior, aut mitior. 37

Ἀπίου πεπαίτερος, id eſt, Apio mitior. Simili figura dictum eſt à Theocrito,

Καὶ δὴ μὰν ἀπίοιο πεπαίτερος. id eſt,

Et iam certe apio manſuetior.

Eſt autem apius Græcis raphanus aut pyri genus.

Spongia mollior. 38

Eiuſdem eſt generis, τῆς σπογγιᾶς μαλακώτερος, id eſt, Spōgia mollior. Sic enim aſſentator quiſpiam loquitur apud comicum quempiam, citante Plutarcho in commentario De diſcrimine adulatoris & amici,

Ἐμὲ Νικόμαχε πρὸς τὸν στρατιώτην τάξατε,
Ἂν μὴ ποιήσω πέπονα μαστιγῶν ὅλον·
Ἂν μὴ ποιήσω σπογγιᾶς μαλακώτερον
Τὸ πρόσωπον. id eſt,

Nicomache me iſti militi opponas velim,
Niſi pepona loris, quantus eſt, effecero:
Niſi ſpongia illi molliorem qualibet
Reddidero vultum.

Ad eundem modum dicebant, Pepone mollior. Theopompus apud Athenæum lib. 2, μαλακωτέρα γὰρ πέπονος καὶ σικύου μοι γέγονε. id eſt, Molliora mihi pepone & cucumere facta ſunt. Ad hanc formam pertinet quod idem citat ex Epicharmo, Πραΰτερος ἔγωγε μαλάχης. id eſt, Mitior equidē malua. quod ea herba vim habeat leniendi. Idem, Cinædo mollior. Plautus in Aulularia, Ita fuſtibus ſum mollior magis quàm vllus cinædus. Nam priſci ſaltatores & pātomimos, cinædos vocabant, quòd cum geſticulatione canerent. Similiter Catullus,

Pepone mollior.

Mitior malua

Cinæde Thalli mollior cuniculi capillis.

Cinædo mollior.

Fœlicibus ſunt & trimeſtres liberi. 39

Τοῖς εὐτυχοῦσι καὶ τρίμηνα παιδία. id eſt,

Fœlicibus ſunt & trimeſtres liberi.

Trimeſtres filii.

Senarius prouerbialis in principum ac diuitum fœlicitatem, quibus per adulationem omnia laudi vertuntur, quique ſibi nihil non licere putāt: adeo vt quod in homine plebeio perinde vt ſummum ſcelus damnatur, in illis virtutis titulo celebretur. Vnde nata ſit parœmia, Suetonius Tranquillus declarat, Claudii Cæſaris vitam his verbis exordiēs, Patrē Claudii Cæſaris Druſum, olim Decimum, mox Neronē prænomine, Liuia quū Auguſto grauida nupſiſſet, intra mēſē tertium peperit: fuitque ſuſpicio ex vitrico per adulterii conſuetudinem procreatum. Statim certè vulgatus eſt verſus,

Τοῖς εὐτυχοῦσι καὶ τρίμηνα παιδία. id eſt,

Potentibus ſunt menſium & partus trium.

Nam menſe ſeptimo, decimo, & vndecimo, legitimi ſunt partus: quarto & octauo, neque vitales fere, & perquam raris

h.iiii.

menſe tertio, nulli partus editi leguntur. Author Plinius libro ſeptimo, capite quinto.

Aurem vellere. 40

Aurem vellere veteres dicebant admonere, à priſco ritu ſumpta figura, quo in ius ducturi quempiam, aurem vellicabant, atteſtantes eum quem quaſi teſtē meminiſſe volebant. Inde Horatianum illud in Sermonibus,

— & licet atteſtari: ego verò
Oppono auriculam.

Siquidem vt frons antiquitus erat ſacra Genio (veluti ſcribit in Maronis Silenum Seruius) vt digiti Mineruæ, genua Miſericordiæ: ita auris Memoriæ deæ, quàm Græci μνημοσύνην vocant. Vergilius in Sileno,

Quum canerem reges & prælia, Cynthius aurem
Vellit, & admonuit, Paſtorem, Tityre, pingues
Paſcere oportet oues, deductum dicere carmen.

Quod imitatus Calphurnius in Bucolicis,

— vellit nam ſæpius aurem
Inuida paupertas, & dicit, villia cura.

Nonnihil decoris adiunxit prouerbio Calphurnius, quòd ad rem tranſtulit. quanquā poteſt paupertas hoc loco pro dea accipi. Seneca lib. De beneficiis 4, Nec tanquā munus dabo, ſed verba mea redimā, & aurē mihi peruellā, damno caſtigabo promittētis temeritatē. Rurſus lib. 2, Loquar mecū & mihi aurē peruellā. hoc eſt, ero mihi ipſi monitor, ne ſimiliter peccem. Vtitur in hunc modū & aliis aliquot locis, vt in epiſtola quadā, Sit ergo aliquis cuſtos, & aures ſubinde peruellat, abigàtque rumores, & reclamet populis laudantibus.

Alter Hercules. 41

Prouerbialis hyperbole, οὗτος ἄλλος Ἡρακλῆς, id eſt, Hic alter Hercules. De viro præſtrenuo ac laborum tolerātiſſimo. Extat hoc titulo fabula quæpiā ex Menippeis Terentii Varronis, mirū ni prouerbiali. Ariſtoteles lib. Moralium Eudemiorum 7, ὁ γὰρ φίλος βούλεται εἶναι, ὥσπερ ἡ παροιμία φησὶν ἄλλος Ἡρακλῆς, ἄλλος οὗτος. id eſt, Nā amicus cupit eſſe, ſicuti prouerbio dicitur alter Hercules, alter hic. Plutarchus ſcribit id cognominis vulgo Theſeo attributū quòd multa fortiter patraret exemplo Herculis. Laertius in vitis philoſophorum oſtēdit & Cleanthem philoſophum, alterum Herculem vulgò dictum fuiſſe: quòd eſſet omnium laborum patientiſſimus: adeò vt noctu hauriendo è puteo aquam victum diurnū pararet (vnde & φρεάντλης dictus pro Cleanthe) & nihilo tamen ſegnius egregiam operā interdiu nauaret philoſophiæ. Clearchus apud Zenodotum aliam fabulam adfert vnde hoc ſit natum adagium. ait enim Briareum (qui & ipſe Hercules dictus eſt) profectum Delphos, ſublatis inde theſauris aliquot ac monumentis ex iis quæ eo in loco ſeruabantur, iuxta veterem quandam conſuetudinem, ad columnas, quas Herculis cognominant, ſeſe contuliſſe, atque itidem illis quæ illic erant, fuiſſe potitum. Deinde Tyrium Herculē veniſſe Delphos vt oraculum conſuleret, deumque reſpondiſſe, οὗτος ἄλλος Ἡρακλῆς, id eſt, Hic alter Hercules: atque oraculum in adagionem abiiſſe. Nec deſunt qui huius dicti originem referant ad Titormum quendam buſſequam, qui multis exemplis Milonem ſuperarit. Is ſe profitens ſuperatum, ſublatis in cælū manibus dixit, ὦ Ζεῦ, μὴ πῶ Ἡρακλῆν ἡμῖν ἕτερον ἐσπείρας; O Iupiter, num hunc nobis Herculem alterum genuiſti? Huc pertinet illud Theocriti in Paſtoribus,

Φαντί νιν Ἡρακλῆϊ βίην καὶ κάρτος ἐρίσδειν. id eſt,
Viribus Alcidæ hunc certare & robore dicunt.
Subiicitque paſtor,
Κἠμ᾽ ἔφαθ᾽ ἁ μάτηρ Πολυδεύκεος ἦμεν ἀμείνω. id eſt,
Me quoque Pollucem mater præcellere dixit.

Erat enim hic excellens in pugilum certamine. Et Græculus adulator apud Iuuenalem, diuitem imbecillum Herculi æquat, Antæum procul à tellure tenēti. Macrobius lib. Saturnalium 3, ſcribit in hūc modum, Salios autem Herculi propter vbertatē doctrinæ altioris aſſignat: quia is deus & apud Pōtifices idē qui & Mars habetur. Et ſanè ita Menippea Varronis affirmat, quæ inſcribitur ἄλλος οὗτος Ἡρακλῆς, quia quū de Hercule multa loqueretur, eundem eſſe cum Marte probauit. Apud Latinos quoque Ruticello cuidam prodigioſis viribus Herculis nomen attributum. Is mulum ſuum tollebat: vt ſcribit M. Varro, citante Plinio libro 7. At Hippocrati medico, quòd peſtilētiam ab Illyriis venientem prædixiſſet, dimiſſis ad auxiliādum circa vrbes diſcipulis, Græcia ob meritum eoſdem decreuit honores quos Herculi. nam & is ἀλεξίκακος habitus eſt. Author idē Plinius eodē libro. Quin nomen hoc Herculis videtur vulgari ſermone ad omnes viros egregie fortes transferri ſolere, non aliter quàm Catonis ad graues & ſapientes. Nam Varro quadragintatres Hercules enumerat, additque hoc nomine honoratos fuiſſe omnes qui fortiter quippiam egiſſent. Teſtatur & Macrobius in Saturnalibus, hoc nominis compluribus fuiſſe commune & ante Amphitryonis priuignum. Sic & Achilles appellabātur inſigni fortitudine duces: quorum de numero fuit Lucius Sicinius Dentatus, ob ingentem fortitudinem Romanus Achilles appellatus, quòd cētum & viginti præliis cum hoſte pugnaſſet, nec vllam haberet cicatricē auerſam. Author A. Gellius li. 2, cap. 11. Denique rationem aut argumentū Achilleum vocant quod ſit inſuperabile & inſolubile.

Achilles.

Achilleum argumētum.

Bipedum nequiſſimus. 42

Bipedum nequiſſimus, de homine vehementer improbato, quique vel pecudes nequitia ſuperet. Dictū eſt in Regulum quendam oratorem, quem Plinius in epiſtolis ſubinde ſuis pingit coloribus: vbi & adagiū hoc refertur. ſed ante hunc Cicero torſerat in Clodium in oratione pro domo ſua, Hoc tu proſcriptore, hoc conſiliario, hoc miniſtro, omnium nō bipedum ſolùm ſed etiam quadrupedum impuriſſimo, Remp. perdidiſti. Cōſimili figura Alexāder imperator apud Aelium Lampridum. Nuper certè patres meminiſtis, quum ille omnium non ſolùm bipedum ſed etiam quadrupedum ſpurciſſimus Antonini nomen præferret. Heliogabalum ſignificās, imperatorum vnum omnium effœminatiſſimum, & quem optimo iure Romanum Sardanapalum poſſis dicere. Addit autem in hoc ſermone nominis generalitas gratiā quandam & nouam ἔμφασιν, quemadmodum & nullum animal pro nullo homine vulgo dicimus.

Adamantinus. 43

Ἀδαμάντινος, id eſt Adamātinus, pro eo quod eſt inexorabilis aut infatigabilis. Huic prouerbio incredibilis huius lapidis durities locum fecit: de qua Plinius libro 37 ſcribit ad hunc modum, Incudibus adamantes deprehenduntur ita reſpuentes ictum, vt ferrū vtrinque diſſultet, incudeſque etiā ipſæ diſſiliant. Quippe duritia inenarrabilis eſt, ſimùlque ignium victrix natura, & nunquam incaleſcens. Vnde & nomen indomita vis, Græca interpretatione accepit. Hactenus Plinius. Vnde quicquid inuictum atque inexpugnabile, id adamantinum vocamus. Heſiodus,

Ἀλλ᾽ ἀδάμαντος ἔχει κρατερόφρονα θυμόν. id eſt,
Durus at his animus ſolido ex adamante creatus.
Theocritus in Amaryllide,
Καί κέ μ᾽ ἴσως ποτίδῃ, ἐπεὶ οὐκ ἀδαμαντίνα ἐστί. id eſt,
Me quoque reſpiciet (neque enim eſt adamantina) forſan.

Eodem pertinet quòd Homerus Vulcanum fingit adamantinis vinculis irretientem Venerem & Martem: quòd Maro portas & columnas inferorū ex adamante fabricatus eſt. Socrates in Gorgia Platonis rationes adamātinas vocat, id eſt inexpugnabiles. Rurſus lib. de Rep. 10, ἀδαμαντίνως ἔχειν dixit pro firmiter tenere, ἀδαμαντίνως δὴ δεῖ ταύτην δόξαν ἔχοντα εἰς ᾅδου ἰέναι. id eſt, Oportet nimirum adamantinè ſententiam hanc obtinentem ad inferos proficiſci. Plutarchus in vita Dionis, ἐκ δὲ τούτου προϊοῦσα καὶ νεμομένη κατὰ μικρὸν ἡ περὶ τὸ μειράκιον ἄνεσις, τοὺς ἀδαμαντίνους δεσμοὺς ἐκείνους, οἷς ὁ πρεσβύτερος Διονύσιος ἔφη δεδεμένην ἀπολείπειν τὴν μοναρχίαν, ἐξέτηξε καὶ διέφθειρεν. id eſt, Ex hoc autem progreſſa ac paulatim ſerpens circa adoleſcentem remiſſio, adamantina illa vincula, quibus ſenior Dionyſius dixerat ſe relicturum aſtrictam monarchiam, ſoluit ac perdidit. Horatius in Odis,

Quis Martem tunica tectum adamantina.
Item alibi,
-ſi figit adamantinos
Summis verticibus dura neceſſitas
Clauos.

Itidem Auguſtinus aduerſus Manichæum, Sed quum oſtendere cœpero certas neceſſariáſque rationes, quæ illas propoſitiones adamātinis (vt dicitur) catenis innexæ cōſequuntur. Denique ſcriptoribus aliquot, propter infatigatam ſtudii tolerantiam, adamantini cognomen inditum, vt Didymo grāmatico, & Origeni theologo. In comſimilem ſenſum vſurpat

Naxia cos. Pindar⁹ in Iſthmiis encomio quinto, laudās Lāponē quedā inter fortes fortiſſimum, qualis eſt Naxia cos inter reliquas:

Φαίης κέ νιν ἐν ἀθλητῇσιν ἔμμεν
Ναξίαν πέτραις ἐν ἄλλαις
Χαλκοδάμαντ' ἀκόναν. id eſt,

Diceres ſanè eum virum inter athletas eſſe Naxiam in cæteris ſaxis ferrique domitricē cotem. Plinius lib. 36, cap. 7, meminit Naxii marmoris, quod diu fuit in pretio: & hinc cotes dictas Naxias, quæ in inſula Cypro naſcerētur. Eſt autem Naxus, vna Cycladum haud procul à Paro, cuius marmora celebrantur ob candorem. Pindari interpres ponit Naxū hanc in Creta, quid ſequutus, incertū. Plinius ponit Naxum oppidum in Sicilia. Stephanus indicat hoc nomen (vt pleraque ſunt) cōpluribus locis eſſe cōmune. Addit Creticam cotem appellatam Naxiam, quæ eadem dicta ſit ναξία. Subindicat autem hoc prouerbium magis pertinere ad diiudicādum & prodendum quod fallebat, quam ad robur: quemadmodum ante de Lydio lapide diximus. Vnde conſiderandum an in Plinio pro Cypro legendum ſit Creta, aut Naxo. Plinii locus.

Ferreus, Aheneus. 44

Simili figura, ferrea atque ahenea dicūtur, quæ ſolida firmáque ſignificamus. Vergilius,

Non mihi ſi centum linguæ ſint, oráque centum,
Ferrea vox.

Quo quidem in loco videtur expreſſiſſe illud Homericū ex ſecundo Iliados libro,

Οὐδ' εἴ μοι δέκα μὲν γλῶσσαι, δέκα δὲ στόματ' εἶεν,
Φωνὴ δ' ἄῤῥηκτος, χάλκεον δέ μοι ἦτορ ἐνείη. id eſt,
Non mihi ſi ſint ora decem, totidem quoque linguæ,
Vox infracta, animuſque mihi ſimul æreus adſit.

Horatius in prima epiſtola,

— hic murus aheneus eſto. De decreto animi non conuellendo.

Homerus Iliados χ,

ἦ γάρ σοί γε σιδήρεος ἐν φρεσὶ θυμός. id eſt,
Ferrea nimirum tibi mens in pectore clauſa eſt.

Idem Odyſſeæ, — οὐδέ μοι αὐτῇ
Θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι σιδήρεος, ἀλλ' ἐλεήμων. id eſt,
— neque enim mihi ſcilicet ipſi,
Ferreus eſt animus ſub pectore, ſed miſereſcens.

Et Iliados ψ, σιδήρεον μένος τοῦ πυρός, id eſt, Ferream incendii vim dixit,

Ἐν δὲ πυρὸς μένος ἧκε σιδήρεον. id eſt,
Ferrea verò ignis venit in præcordia virtus.

Paulo diuerſius eſt quòd Cicero Attilium, ferreum ſcriptorem vocat, pro duro æque imperito. Nam in artibus dura dicuntur, quæ parū ſunt artificioſa: contrà mollia quæ ſumma arte perfecta. Verba M. Tullii lib. De finibus 1, ſunt hæc, Electram tamen male conuerſam Attilii mihi legēdam putem. De quo Licinius, ferreum ſcriptorē, verùm, opinor, ſcriptorem, vt tamen legēdus ſit. Eundem in libris De diuinatione, duriſſimum & malum poetam vocat. Dura. Mollia.

Cornea fibra. 45

Neque diſſimili figura dixit Perſius,

— neque enim mihi cornea fibra eſt.

Nam cornua & duriſſima ſunt, & ſenſu carent, quemadmodum & vngues. Quanquā poteſt & à corno arbore corneum dici, cuius lignum duriſſimum eſſe cōſtat. Perſii carmen in prima ſatyra ſic habet,

Non ego quum ſcribo, ſi fortè quid aptius exit:
Quando hæc rara auis eſt: ſiquid tamen aptius exit,
Laudari metuam neque enim mihi cornea fibra eſt.

Vnde qui carent humanis affectibus, robur, adamantem, ſilicem, ferrum, cornu in pectore geſtare dicuntur.

Aiacis riſus. 46

Αἰάντειος γέλως, id eſt, Aiacinus riſus. In eos qui temere ac vecorditer ridentid quod appoſite diceturin homines mortiferis voluptatibus gaudentes, breui perituros; aut qui maleſactis gaudēt, mox pœnas daturi. Cuiuſmodi riſum elegāter deſcribit Homerus in Odyſſ. υ, μνηστῆρσι δὲ Παλλὰς Ἀθήνη

Ἄσβεστον γέλον ὦρσε, παρέπλαγξεν δὲ νόημα.
Οἱ δ' ἤδη γναθμοῖσι γελώων ἀλλοτρίοισιν.
Αἱμοφόρυκτα δὲ δὴ κρέα ἤσθιον, ὄσσε δ' ἄρα σφέων
Δακρυόφιν πίμπλαντο, γόον δ' ὠΐετο θυμός. id eſt,
Deinde procis riſum commouit diua Minerua
Haud compeſcendum, mentémque excuſſit: at illi
Protinus attoniti malis riſere alienis.
Manduntque interea tabentes ſanguine carnes:
Lumina complentur lachrymis, mens anxia mœret.

Adagium natum eſt ex hiſtoria Aiacis. is adeo grauiter tuliſſe legitur Vlyſſem ſibi prælatum in capeſſenda ſucceſſione armorum Achillis, vt præ dolore in inſaniam verſus ſit: itaque gladio diſtricto in gregem pecorum inſilit, exiſtimās ſeſe Græcorum copias cædere. tum duos quoſdā maximos ſues à trabe ſuſpenſos flagris cecidit, arbitrans hos eſſe Agamemnonē atque Vlyſſem: quorū alteri vt iudici, alteri vt victori potiſſimum erat iratus. His igitur ſuibus plurimo cū riſu inſultauit, addens conuicia quæcunque ſuggerebat ſplēdida bilis. Deinde poſteaquam reſipuiſſet, partim pudore, partim metu ſibi mortem conſciuit. Nec intempeſtiuiter torquebitur in eos quibus riſus oboritur nulla de cauſa: quem vulgo dicunt aut inſaniæ aut ſtultitiæ argumentum eſſe. Atteſtatur & ſenarius ille prouerbialis,

Γελᾷ δ' ὁ μωρὸς κἄν τι μὴ γελοῖον ᾖ. id eſt,
Ridet fatuus, vt nulla riſus cauſa ſit.

Canis vindictam. 47

Κυνὸς δίκην, id eſt, Canis vindictam. Macedonicum adagium, in eos qui præter expectationem pœnas dāt iis quos aliquando læſerunt. Natum ab Euripidis tragici poetæ interitu. In Macedonia vicus quiſpiam eſt qui Thracum dicitur, propterea quòd olim à Thracibus ſit inhabitatus. hic quum canis quidā Archelai regis aberraſſet, Thraces de more ſuo mactatum ſacrificarunt, ac deuorarunt. Quod vbi comperiſſet Archelaus, talentum eis mulctam dicit. verùm quum illi ſoluendo non eſſent, Euripidem ſubornarunt qui regem exoraret vt ſibi mulctam remitteret: ita vt fecit. Poſtea verò quum Euripides in ſylua quadā ſolus eſſet, & Archelaus à venatu reuerteretur, canes Euripidem cinctum diſcerpſerunt deuorarúntque. Exiſtimatum eſt autem eos canes ex eo prognatos fuiſſe cane quem Thraces ſacrificarant. Hinc adagiū apud Macedonas increbuit, Canis vindictam, ſubaudiendū paſſus eſt, aut aliud commodius. Valerius Maximus lib. 9, capite De morte nō vulgari, refert, Euripidem, quū ab Archelao rege Macedonum cœnæ adhibitus fuiſſet, domum à cōuiuio repetentē, à canibus fuiſſe diſcerptū. eos canes ab æmulo quopiam immiſſos fuiſſe, confirmat A. Gellius Noctiū Atticarum lib. 15, capite 20. Suidas addit, hos æmulos fuiſſe Arrideum Macedonem, & Crateuam Theſſalum poetam, quos Euripidis gloria vrebat. hi finxerūt eum à regiis canibus dilaceratum fuiſſe. Sunt qui narrent, eum non à canibus ſed à mulieribus fuiſſe dilaniatum, quum intempeſta nocte Craterum adoleſcentem peteret Archelai amaſium. Teſtatur enim & Gellius Euripidem μισογύνην, id eſt mulierum oſorē, fuiſſe. Sed quod ad ſuperiorem attinet opinionem, fabulam nō vſquequaque diſſimilem narrat Plutarchus in Dialogo de comparatione terreſtrium animantium & marinorum. Pyrrhus, inquit, rex iter faciens, canem reperit corpus hominis interfecti ſeruantem: quumque cognouiſſet eum tertiū iam diem impaſtū manere, nec à cadauere diuelli, iuſſit extinctū ſepeliri: canē ſecum adducendū curauit. Paucis pòſt diebus militū delectus eſt actus, omneſque regē ſedentē prætereūt. Aderat & canis, quietus interim: donec domini interfectores prætereuntes cōſpicatus eſt. in hos protinus iratus, cum clamore irruit, ac ſæpius allatrauit: ſubinde reſpectans Pyrrhum, adeo vt nō ſolùm ipſi Pyrrho, ſed & omnibus qui aderant, ſuſpicio naſceretur. Proinde quum & aliæ nonnullæ coniecturæ, ita vt fit, accederent aliunde, duo comprehenſi ſunt, & facinus confeſſi, ſupplicio ſunt affecti. Addit & Heſiodi interfectores ab ipſius cane proditos, ſupplicium dediſſe. Subiicit his quod ſua memoria dicit accidiſſe: Quidam irrupit in AEſculapii templum, ſublatis aureis & argenteis aliquot monumentis: clam & ignotus (vt putabat) aufugit. At canis templi cuſtos, cui nomē Capparus (nam indignus qui periret ἀνώνυμος) quū videret neminem æditvorum ſua voce commoueri, fugientem ſacrilegum eſt inſequutus: ac primùm quidem ſaxis petitus, haud tamen diſcedebat. exorto die non accedebat propius, ſed procul oculis obſeruans ſectabatur, nec cibum obiectum capiebat. Rurſum iuxta dormientem cubabat & ipſe, & abeuntem ad conſimilem modū inſequebatur. quòd ſi qui viatores fuiſſent obuii, iis cau-

da adblandiebatur, in illũ vnũ latrabat ac ſæuiebat. Hæc quũ ab aliis alii didiciſſent, ſimúlque & canis & hominis figurã cognouiſſent, ſacrilegũ apprehẽderũt & ad ſuppliciũ duxerunt, cane præcedente, hilari iam ac geſtiẽte quòd maleficũ eſſet venatus. Vnde et cani de publico paſtus decretus eſt, eiuſque rei cura ſacerdotibus mandata. Verùm vt ad prouerbiũ redeamus, apparet aptè dici poſſe & in hũc ſenſum, quoties author illati mali diſſimulatur. veluti quũ veneno tollitur inimicus, & ſpargitur in vulgum rumor, illũ febri periſſe: aut quũ princeps immiſſis in ædes alicuius ſatellitibus omnia diripit, & fama diſſipatur, à latronibus fuiſſe ſpoliatas: aut quũ tyrannus ſubuertit eum cui male vult, deinde facti inuidia confertur in magiſtratus, tanquã illo inſcio fecerint. Videtur hinc fluxiſſe quod hodie paſſim apud Germanos dictitant, vbi quid accidit incommodi certi, incerto autore, quódque nemini poſſis imputare, id canis accidiſſe morſu.

In tuo regno. 48

Quod cuiuſque priuatum eſt, regnum eius dicitur. Inde & Melibœus Vergilianus,

Poſt aliquot mea regna videns mirabor ariſtas.

Scæuola apud Ciceronem in Oratore, Id, niſi in tuo regno eſſemus, nõ tuliſſemus. id eſt, in tua villa. Nam Craſſo loquitur in Tuſculano, quæ villa tum erat Craſſi. Quinetiam vulgo iactatur adagium, Suæ quenque domi regem eſſe: quod tamen ab ipſa vſque antiquitate manaſſe videtur. Quãdoquidem apud Homerum Odyſſeæ α, verſiculus hic extat,

Αὐτὰρ ἐγὼν οἴκοιο ἄναξ ἔσομ' ἡμετέροιο. id eſt,

Aedibus in noſtris ego regem geſſero ſane.

In tuo luco & fano eſt ſitum. 49

In tuo luco & fano legitur apud Plautũ, pro eo quod eſt in tua poteſtate, tuo arbitrio, tua tutela, tua manu. Tranſlatum à fanis & lucis numinibus dicatis. Nonnihil diuerſum eſt quod ait M. Tullius in oratione pro Aulo Cecinna, In meis caſtris præſidiiſque verſaris. id eſt mecum facis, & pro me pugnant quæ dicis.

Intra ſuas præſepes. 50

Simili figura dicit Plautus in Caſina, Scit, ſi id impetret, futurum quod amat intra præſepes ſuas. Pro eo quod eſt certum ac paratum. nam quod intra ſepta noſtra clauſum ſit, id tutò certoque poſſidemus. Dictum eſt autem in ſenẽ dantem operam vt ancilla, quam amabat, villico ſuo nuberet. hoc quidem conſilio, vt inſciente vxore, quum liberet, ea ruri potiretur. Idem in Rudentibus, Ad herum arbitrum vocat me hic intra præſepes meas.

In ære meo eſt. 51

Quem nobis officiis obſtrictum ſignificamus, ita vt iam totus certóque noſter ſit, eum in ære noſtro dicimus eſſe. Nam antiquitus omnis pecunia ærea erat, auri vſu nondum reperto in feriendis nomiſmatis. Memini legere apud Ciceronem libro epiſtolarum familiarium 13, Et mehercle ſemper ſic in animo habui, te in ære meo eſſe, propter Lamiæ noſtri coniũctionem, & ſingularem neceſſitudinẽ. Item libro 15, Marcum Fabium quòd mihi amicum tua commendatione das, nullum in eo facio quæſtum. Multi enim anni ſunt quum ille in ære meo eſt, & à me diligitur.

A teneris vnguiculis. 51

Ἀπὸ τῶν ἁπαλῶν ὀνύχων, id eſt, A teneris vnguiculis. pro eo quod eſt, à prima pueritia. Tranſlatum à catulis, quorum vnguiculi nondum duruerunt. M. Tullius, A teneris, vt Græci dicunt, vnguiculis. Flaccus in Odis, --et inceſtos amores

De tenero meditatur vngui.

Plutarchus in libello de puerorũ inſtitutione, Ὡς ἂν ἔνδοθεν καὶ τὸ δὴ λεγόμενον ἐξ ὀνύχων ἀγαπῶσι τὰ τέκνα. id eſt, Vt intrinſecus, &, quod dicitur, ab vnguiculis ament liberos. hoc eſt à prima ſtatim infantia. De matribus loquitur quæ ſuis vberibus lactant fœtus ſuos.

Ab incunabulis. 53

~~Eundem habet ſenſum, Ab incunabulis, id eſt~~ à primis vitæ rudimentis. Plautus in Pſeudolo, Sed hic ſeruus Caryſto huc qui aduenit, quid ſapit vſque à cunabulis. Item Titus Liuius, Ab incunabulis imbutũ odio tribunorum. M. Tullius oratoris incunabula vocat primã illã à fundamẽtis inſtitutionẽ. Et Vergilius, --gentis cunabula noſtræ.

Aurelius libro Pandectarũ primo, titulo de officio præfecti prætorio, His cunabulis præfectorum authoritas initiata in tantum meruit augeri, vt appellari à præfectis prætorio non poſſit. Ariſtoteles in Ethicis lib. 2, dicit, ἐκ παίδων, ἐκ νέων. quorum poſterius citat ex Platone. Eſt autem is locus apud Platonem libro de legibus 10, νῦν δὲ πιθόμενοι τοῖς μύθοις, οὓς ἐκ νέων παίδων ἔτι ἐν γάλαξι τρεφόμενοι, τροφῶν τε ἤκουον καὶ μητέρων &c. id eſt, Nunc verò credentes fabulis, quas à pueris, quum adhuc lacte aleremur, à nutricibus ac matribus audiuimus. Similiter & crepundia pro prima ætate accipiuntur.

Cum lacte nutricis. 54

Cognatum eſt his quæ ſuperius retulimus, Ab incunabulis, A teneris vnguiculis. Cicero Tuſc. quæſt. lib. 3, Nunc autem ſimulatque editi in lucem & ſuſcepti ſumus, in omni continuò prauitate & in ſumma opinionũ peruerſitate verſamur: vt pene cum lacte nutricis errorẽ ſuxiſſe videamur.

Ante victoriam encomium canis. 55

Πρὸ τῆς νίκης ἐγκώμιον ᾄδεις, id eſt, Ante victoriã encomiũ canis. In eum qui præpropere gloriatur, re nondum cõfecta. Nam apud Græcos, qui rem ſtrenue geſſiſſent in bello, oratione quapiam aut carmine laudabantur. quæ laudatio propriè encomium dicitur. Extat enim Theocriti carmen in laudem Ptolemæi, cui titulus Encomiũ: & Luciani Demoſthenis encomiũ. Apud Romanos, orationes, ſupplicationes, triũphi, præmia virtutis erãt. vnde liceat dicere, Antequam viceris, triumphum paras. Plato in Lyſide, Πρὶν νενικηκέναι, ποιεῖς τι καὶ ᾄδεις εἰς ἑαυτὸν ἐγκώμιον. id eſt, Priuſquam viceris, & facis & canis de teipſo encomiũ. Non abludit hinc quod ait Plato in Theæteto, Φαινόμεθα, ἀγεννοῦς ἀλεκτρυόνος δίκην, πρὶν νενικηκέναι ἀποπηδήσαντες ἀπὸ τοῦ λόγου ᾄδειν. id eſt, Videbimur, galli ignaui more, priuſquam vicerimus, à ſermone deſilientes canere. Siquidem hic mos animanti cantu victorẽ ſe teſtari. Huc pertinet illud quod alibi retulimus ex Solonis autoritate, ὅρα τέλος μακροῦ βίου. Tum illud Pindari in Iſthmiis, ἔστιν δ' ἀφάνεια τύχας καὶ μαρναμένων, πρὶν τέλος ἄκρον ἱκέσθαι. id eſt, Eſt autem incerta fortuna etiam pugnãtium, priuſquam ad ſummum finem perueniatur.

Omnes attrahens vt magnes lapis. 56

Πάντας γ' ἐφέλκων οἷα μαγνήτης λίθος. id eſt,

Cuncta attrahens haud aliter ac magnes lapis.

Hoc carmen Suidas citat ex Piſide. Videtur prouerbiale. metaphora ducta à natura lapidis, ferrum ad ſe trahentis, & attractum tenẽtis: quem quidam eundem putant cum eo quẽ Heracleum vocant, cuius alibi mentionem fecimus, in prouerbio, Lydius lapis. Hoc miraculi Plinius verbis attollit lib. 36. cap. 16, ad hunc modum, Quid lapidis rigore pigrius? ecce ſenſus manuſque tribuit illi. Quid ferri duritia pugnacius? ſed cedit, & patitur mores, trahitúrque à magnete lapide: domitrixque illa rerum omnium materia, ad inane neſcio quid currit, atque vt propius venit, aſſiſtit, tenetúrque & cõplexu hæret. Sideriten ob hoc alio nomine appellant, quidã Heracleum. Magnes appellatus eſt ab inuentore (vt autor eſt Nicander) in India repertus. Hactenus Plinii verba reddidimus. Inter multas magnetis ſpecies, Aethiopicum commemorat, attractu vſqueadeo efficaci, vt non ferrum modo, verumetiam alterum magnetẽ ad ſeſe trahat. Eóque tãtus huius lapidis honos, vt argento expendi ſoleat. Commemorat & hæmatiten non perinde in attrahẽdo ferro violentum, ſed alio inſignem miraculo. Siquidem vt eſt colore ſanguineo, (nam hinc etiam vocabulum) ita ſi teratur, ſanguinem reddit. Huius igitur lapidis tam prodigioſa vis prouerbio locum fecit. Citat Suidas Euripidem ex OEneo,

-ὥστε μαγνῆτις λίθος

Τὴν δόξαν ἕλκει, καὶ μεθίστησιν πάλιν.

- ſic vti magnes lapis

Mentem trahit, tranſfértque rurſum ac demouet.

Confine eſt illi quod alibi diximus,

Ἐφ' ἑαυτὸν ἕλκων, ὥστε καικίας νέφος. id eſt,

Ad ſe attrahens, vt Cæcias nubes trahit.

In ſyluam ligna ferre. 57

In ſyluam ligna ferre, eſt aliquem iis rebus augere velle quibus ipſe maxime abundet. Horatius in ſermonibus,

Atque ego quum Græcos facerem natus mare citra

Verſiculos, vetuit me tali voce Quirinus,

Poſt mediam noctem uiſus, quum inſomnia vera:

In ſyluam non ligna feras inſanius, ac ſi

Græcorum malis magnas implere cateruas.

Mari aquam addere.

Eadem ratione dicimus, In mare deferre aquam : quorum vtrunque nos in epigrammate quodam coniunximus,

Largiri numeros tibi Petre, hoc eſt
Syluæ ligna, vago mari addere vndas.

Vtrunque congruit cum eo quod alio retulimus loco, Vlulas Athenas.

Lumen ſoli mutuas. 58

Τὸ φῶς ἡλίῳ δανείζεις, id eſt, Lumē ſoli mutuū das. Quum docemus doctiſſimum, monemus vehementer prudentem: aut quum conamur exponere quæ per ſe ſunt clariſſima: aut ſermone celebrare, quæ ſua ſpōte ſat illuſtria ſunt. Sol enim fons omnis luminis putatur, qui lucem mutuare ſolet, non mutuo accipere. Refertur in iis collectaneis quæ Plutarchi titulo circunferuntur. Eſt ſimile quiddam apud Fabium de iis qui per ſe clara conātur illuſtrare, eos perinde facere quaſi quis ſtudeat clariſſimo ſoli mortale lumen inferre.

Fontes ipſi ſitiunt. 59

Fontes ipſi ſitiunt, Ironia prouerbialis in eos qui petunt ab aliis quod ipſis affatim abundet domi. Cic. ad Q. frat. Tibi quod rogas (quoniam ipſi fontes iam ſitiunt) ſiquid habebo ſpatii, ſcribam. Significat fratrem magis abundare verſibus, quos tamen à ſe petat, perinde quaſi carminum indigēs. Idem ad Attic. lib. 12, Non ad διψῶσαν κρήνην, ſed ad ἀείρυτον cū veniſſe, vt ſcribis, in tantis præſertim anguſtiis.

Ipſa olera olla legit. 60

Ipſa olera olla legit, in eos quadrabit, qui ſuū ipſorū vitiū in aliud quippiā reiiciūt: aut qui ſic ad ſcelus aliquod quaſi facti ſunt vt non poſſint non peccare. Catullus in Cæſarem,

Mentula mœchatur, mœchatur mentula certe:
Hoc eſt quod dicunt, ipſa olera olla legit.

Nam olla coquendis oleribus nata eſt: vel quod abſurdiſſimum ſit, ſiquis dicat ollam legere olera, quæ non coquet, niſi ſiquis immiſerit. Non igitur olla in cauſa eſt, ſed qui intulit mala olera. Non eſt admodū huic diſſimile quod ex Homero, ceu prouerbiale, citat Tertullianus, ipſum ferrū virū attrahit. Id à nobis alio dictum eſt loco, in prouerbio, Tollenda mali occaſio. Item, Ipſa olla lenticulam attigit.

OEdipi imprecatio. 61

Οἰδίποδος ἀραί, id eſt, OEdipi imprecatio. De tragicis & ingentibus malis. Qui Græca colligunt adagia, citant ex Æſchylo huiuſmodi fabulā, Eteocles & Polynices, de more patri ex vnoquoque ſacro partē anteriorē mittebant. quū autem aliquando per imprudentiam atque incogitantiam, coxam, hoc eſt poſteriorem partem, miſiſſent: ille exiſtimans id non obliuione neque imprudentia, ſed contumeliæ cauſa factum, imprecationibus diris eos eſt execratus. Alii narrāt, OEdipum, ſimulatque cognouiſſet ſe parricidam eſſe, tū autē cum matre conſuetudinē habuiſſe, ſuis ipſius manibus oculos ſibi eruiſſe. Quæ res vbi eius loci incolis cognita eſt, OEdipum expulerunt vrbe. Ille in exiliū abiens, filios, quòd patrem in calamitate non defenderent, execrationibus deuouit. Quæ quidem neutiquam irritæ fuerūt: nam iuuenes mutua cæde extincti ſunt: mater ſibi mortē conſciuit: OEdipus ipſe fulmine ictus interiit. Cuiuſmodi autem fuerint huiuſmodi imprecationes, Diogenes Cynicus apud Laertium propemodum indicat: qui per iocum dicere ſolitus erat, ſibi τὰς τραγικὰς ἀράς, id eſt tragicas execrationes, occurriſſe.

Τραγικαὶ ἀραί.

Eſſe enim ſine domo, ſine ciuitate, priuatum patria, pauperem, palantem, vitam in diem agentem. Sophocles in tyranno fingit OEdipū (ignarū etiamnū de quo Phœbus dixiſſet exigendo, tanquā qui ciuitatē ſuis ſceleribus pollueret) multa dira in eum, hoc eſt in ſe, precātē. Euripides in Phœniſſis

Ἀρὰς ἀρᾶται παισὶν ἀνοσιωτάτας. id eſt,
Diriſſimas preces precatur liberis.

Verba Iocaſtæ de OEdipo. Idem in OEdipo Coloneo ſic OEdipū imprecantē facit Polynici, vt fraterna manu occideretur, viciſſimque occideret, -πρόσθε συλλαβὼν ἀράς

Ἃς σοι καλοῦμαι, μήποτε γῆς ἐμφυλίου
Δορὶ κρατῆσαι, μήτε νοστῆσαί ποτε
Τὸ κοῖλον Ἄργος, ἀλλὰ συγγενεῖ χερὶ
Θανεῖν, κτανεῖν θ᾽ ὑφ᾽ οὗπερ ἐξελήλασαι.
Τοιαῦτ᾽ ἀρῶμαι, καὶ καλῶ τὸ Ταρτάρου
Στυγνὸν πατρῷον ἔρεβος. Et reliqua quæ ſequuntur. id eſt,
Hæc te ſequantur agmine imprecamina:
Tibi quæ imprecor, vti néue natali ſolo
Potiare bello, né ve ad Argos poſtea
Redire liceat: imo fraterna manu
Perimaris, ac viciſſim eum dedas neci
Qui te expulit, fratrem. Iſta vobis imprecor,
Teſtórque patrii triſte numen tartari.

Horatius hoc genus imprecationis diras vocat in Odis, Diræ.

Diris agam vos: dira deprecatio
Nulla expiatur victima.

Huiuſmodi autem parentum in liberos deuotiones eſſe formidandas Homerus quoque teſtatur Iliados ι, quū Phœnix narrat ſe paternis execrationibus obnoxium fuiſſe, idque cōtigiſſe quod illi fuerāt imprecatæ. Carmē Homeri ſic habet,

Μήποτε γούνασιν οἷσιν ἐφέσσεσθαι φίλον υἱὸν
Ἐξ ἐμέθεν γεγαῶτα· θεοὶ δ᾽ ἐτέλειον ἐπαράς. id eſt,
Orat ne in genibus proles aliquando ſederet
Ex me nata ſuis: diique audiuere precantem.

Efficimus pro noſtris opibus mœnia. 62

Efficimus pro noſtris opib⁹ mœnia. Quadrat in tenui fortuna paruiſque facultatibus homines, qui tamen ipſi quoque pro res modulo viuunt lautè. Plautus in Sticho, Quibus diuitiæ ſunt domi, ſcaphiis & cātharis batrochis bibūt: Nos noſtro Samiolo poterio, tamen viuimus nos, tamen efficimus pro opibus noſtra mœnia. Hactenus Plautus. Indē vulgo dicitur hodiéq., Puſillæ auiculæ puſillos nidulos coſtruūt.

Omnium rerum viciſſitudo eſt. 63

Terentius in Eunucho, Omnium rerum viciſſitudo eſt. Quæ ſententia ſignificat in rebus mortalium nihil eſſe perpetuum, nihil ſtabile, ſed omnia velut æſtuario quodam fluxu refluxuque decedere atque accedere. Atque his vicibus fortunæ ab aliis ad alios transferuntur imperia, opes, gloria, voluptas, eruditio, denique quicquid eſt aut commodorum aut incommodorum. Sophocles in OEdipo Coloneo has rerum humanarum vices eleganter deſcribit.

-μόνοις οὐ γίγνεται
Θεοῖσι γῆρας, οὐδὲ κατθανεῖν ποτε.
Τὰ δ᾽ ἄλλα συγχεῖ πάνθ᾽ ὁ παγκρατὴς χρόνος.
Φθίνει μὲν ἰσχὺς γῆς, φθίνει δὲ σώματος.
Θνήσκει δὲ πίστις, βλαστάνει δ᾽ ἀπιστία.
Καὶ πνεῦμα ταὐτὸν οὔποτ᾽ οὔτ᾽ ἐν ἀνδράσιν
Φίλοις βέβηκεν, οὔτε πρὸς πόλιν πόλει.
Τοῖς μὲν γὰρ ἤδη, τοῖς δ᾽ ἐν ὑστέρῳ χρόνῳ
Τὰ τερπνὰ πικρὰ γίγνεται, κ᾽ αὖθις φίλα.

Quorum carminum ſententiam vtcunque reddemus.

-ſolis deis
Nunquam ſenecta moleſta nec mors accidit.
At reliqua miſcet cuncta tempus impotens.
Terræ per hoc vis atque robur interit,
Simulque noſtri corporis perit vigor.
Moritur fides, perfidia pullulat inuicem,
Nec animus idem, nec eadem flagrantia
Haud vnquam amico durat erga amiculum,
Nec ciuitati in ciuitatem permanet.
Siquidem his ſtatim, illis poſt puſillum temporis,
Iucunda quæ fuerant, amara ac triſtia: &
Ingrata dudum, grata fiunt inuicem.
Homerus item Iliados Z,
-νίκη δ᾽ ἐπαμείβεται ἄνδρας. id eſt,
Nunc his nunc illis contingit vincere. Item Iliados Σ,
Ξυνὸς ἐνυάλιος, καί τε κτανέοντα κατέκτα. id eſt,
Communis Mars, inque vicem perimit perimentem.

Mars cōmunis.

Neque vero prætereundum hoc loco belliſſimum eiuſdem poetæ figmentum de duobus doliis, ex quibus Iupiter varie miſcet res mortalium. Carmē extat in Iliados vltimo libro, quod non ab re fuerit adſcribere:

Dolia duo.

Δοιοὶ γάρ τε πίθοι κατακείαται ἐν Διὸς οὔδει
Δώρων οἷα δίδωσι, κακῶν, ἕτερος δὲ ἑάων.
Ὧ μὲν καμμίξας δώῃ Ζεὺς τερπικέραυνος,
Ἄλλοτε μέν τε κακῷ ὅ γε κύρεται, ἄλλοτε δ᾽ ἐσθλῷ. id eſt,
Dolia nanque Iouis duo ſtant in limine, plena
Muneribus quæ is donat: in hoc mala ſunt, bona in illo.
Hinc miſcens diſpenſat acuto fulmine gaudens,
Nunc mala diſtribuens ac triſtia, nunc bona rurſum.

Tractum videtur adagium ab Æſopi reſponſo. is enim rogatus (authore Laertio) quid ageret Iupiter, reſpondit, τὰ μὲν ὑψηλὰ ταπεινοῖ, τὰ δὲ ταπεινὰ ὑψοῖ. id eſt, Deprimit excelſa, &

Hesiodus
Ῥεῖα δέ τ' ἰθύνει σκολιὸν, καὶ ἀγήνορα κάρφει. Ζεὺς ὑψιβρεμέτης.

tollit humilia. Euripides in Ione,

Τὰ θνητὰ τοιαῦτ', οὐδὲν ἐν ταὐτῷ μένει. id eſt,
-eiuſmodi mortalium
Sunt res, vt in eodem nihil duret ſtatu.

Euripides in Icetidibus,

Ὁ γὰρ θεὸς πάντ' ἀναστρέφει πάλιν. id eſt,
Fortuna cuncta verſat in contrarium.

Theognis in ſententiis,

Ζεὺς γάρ τοι τὸ τάλαντον ἐπιρρέπει ἄλλοτε ἄλλῳ,
Ἄλλοτε μὲν πλουτεῖν, ἄλλοτε μηδὲν ἔχειν. id eſt,
Nunc etenim huic libram inclinat, nunc Iupiter illi,
Vt modo ſis diues, nil modo poſſideas.

In quibus verſibus Theognis (vt illud obiter indicem) alluſit ad locum Homericum in Iliados θ, vbi Iupiter aureis lancibus expendit Troianorum ac Græcorum fata. Fertur in eandem ſententiam huiuſmodi verſiculus,

Τὰ θνητὰ πάντα μεταβολὰς πολλὰς ἔχει. id eſt,
Varias vices res obtinent mortalium.

Circulus res mortalium.

Celebratur & hoc dictum, κύκλος τὰ ἀνθρώπινα, id eſt, Circulus res mortalium: vt ſubaudias, ſunt. quòd circumagantur, & velut in orbem recurrant, fortuna verſante rotam. Item Pindarus in Therone, Ῥοαὶ δ' ἄλλοτ' ἄλλαι Εὐθυμιᾶν τε μέτα καὶ πόνων ἐς ἄνδρας ἔβαν. Quorum carminum ſenſus eſt, iucunda ac triſtia, æſtus in morē, viciſſim accidere mortalibus. Homerus locis aliquot appellat ἑτεραλκέα νίκην, id eſt, Victoriam alternatim nunc his nunc illis obtingentem.

Ἑτεραλκέα.

Iucunda viciſſitudo rerum. 64

Μεταβολὴ πάντων γλυκύ. id eſt, Iucunda rerum omnium viciſſitudo. Sententia prouerbialis, quum ab aliis paſſim authoribus vſurpata, tum verò ab Ariſtotele 1 Rhetoricarum præceptionū libro, Καὶ τὸ μεταβάλλειν ἡδύ· εἰς φύσιν γὰρ γίνεται μεταβάλλειν. τὸ γὰρ αὐτὸ ἀεὶ ὑπερβολὴν ποιεῖ τῆς καθεστώσης ἕξεως. ὅθεν εἴρηται, μεταβολὴ πάντων γλυκύ. id eſt, Varietas quoque viciſſitudóque, iucunda. fit enim iuxta naturam transmutatio. quod autem ſemper idem ſtat perpetuúque habitus, parit ſacietatē. vnde illud dictū eſt. Viciſſitudo rerū omniū iucūda. Vſurpatur ab eodē libro Moraliū Eudemiorū 7. Sumptū apparet ex Euripidis Oreſte, μεταβολὴ πάντων γλυκύ. id eſt, Mutatio iucunda rerū eſt omniū. Eodē alluſit Vergilius in Bucolicis,

Alternis dicetis: amant alterna camœnæ.

Fertur & Mimus quidam in hanc ſententiam non illepidus,

Nil iucundum niſi quod commendat varietas.

Item alter huic conſimilis,

Bonarum rerum conſuetudo peſſima eſt.

Cæterum natura, eiuſmodi ſenſus humani faſtidiū, vt nihil eſſe poſſit tam ſuaue quod non abeat in nauſeam, ſi paulo diutius vtare: nihil tam egregiū, quod idem diu placere poſſit. Vnde & illud Iuuenalis,

-voluptates commendat rarior vſus.

Varietas autē tantam in omni re vim habet, vt cōmendatione nouitatis, interdum & peſſima pro optimis placeant.

Inuitis canibus venari. 65

Inuitis canibus venari. Hoc adagio ſignificatum eſt, non ſat fœliciter ſuccedere quod à nolētibus extorquetur. Neque eorum officio vtendum qui non ex animo operam ſuam nobis commodant. apud Plautum in Sticho Panegyris patri interminans ne ſe ſuámque ſororem inuitas viris collocet: Stultitia eſt (inquit) pater, venatum ducere inuitas canes. Additque ſententiam qua metaphorā explicat: Hoſtis eſt vxor inuita quæ ad virum nuptum datur.

Inuitos boues plauſtro inducere. 66

Simile dictū etiam hodie perſeuerat vulgo celebratum, incommodū eſſe, bubus inuitis plauſtrū ducere, aut inuitis equis plauſtrū agere. Videtur autē ex Theognide ſumptum,

Μή μ' ἀέκοντα βίῃ κεντῶν ὑπ' ἄμαξαν ἔλαυνε.
Inuitum ne me ſcutica ſtimuliſque ſubactum
Viſtu deas vnquam ducendo inducere plauſtro.

Velocem tardus aſſequitur. 67

Κιχάνει τοι βραδὺς ὠκύν, id eſt, Aſſequitur celerem tardus. In eum competet qui viribus imbecillior, arte atque ingenio vincit potentiorē. Natū adagium ex Odyſſeæ θ. vbi lepidiſſima narratur fabula: quemadmodū Vulcanus claudus, quum ſuſpectam haberet vxorem Venerē quòd furtim cum Marte congrederetur, nec vires ſuppeterent quibus adulterū deprehenderet, ad artes atque ingenium confugit. Lectū ſuum adamantinis atque inuiſibilibus catenulis circūuinxit. quod vbi feciſſet, foras abire ſe ſimulat. Deinde quū in arctiſſimis eſſent complexibus Mars & Venus, vinculis illis hoc magis irretiti, quo magis ſe circumagerent: ecce tibi repente redit Vulcanus, & prodente ſole, deos omnes adhibet deprehenſi adulterii teſtes. Quo loco Homerus,

-κιχάνει τοι βραδὺς ὠκύν·
Ὡς καὶ νῦν Ἥφαιστος ἐὼν βραδὺς εἷλεν Ἄρηα,
Ὠκύτατόν περ ἐόντα θεῶν οἳ Ὄλυμπον ἔχουσι,
Χωλὸς ἐὼν, τέχνῃσι· τὸ καὶ μοιχάγρι' ὀφέλλει. id eſt,
Nonnunquam aſſequitur tardus celerémque citumque:
Sicuti nunc Vulcanus, vt eſt veſtigia tardus,
Mauortem cepit, qui perniciſſimus vnus
Cunctorum quicunque tenent ſupera aſtra deorum:
Et quanquam eſt claudus pede, rem tamen arte peregit.
Proinde etiam debet pœnas deprenſus adulter.

Eodem pertinet apologus de vulpe & coruo prædam eandem curſu petētibus, quam vulpes celeritate impar, ingenio ſibi vendicauit. Item de cancro curſu cum vulpe certante. Itē de corydo auicula, volatu certāte cum aquila. Accidit huiuſmodi quiddam & in piſcibus, vt qui tardiſſimi ſint, arte capiant velociſſimos.. quorum de numero eſt rana, quæ abdēs ſeſe locis harenoſis aut limoſis, capillamentis illis ſuis porrectis piſces allicit, allectóſque ad os vſque pertrahit. Item torpedo abſcondit ſeſe in harena, limóve: ac piſces forte incidētes torpore afficit, atque ita depaſcitur. qua quidem arte venatur etiam hominem. Occultat ſeſe & paſtinaca, Græcis trigonis dicta: ſed diuerſa ratione. Atque ita fit, vt quū ſint ipſæ ſegnes, tamen aliquando capiantur mugilem habentes in aluo. Author eſt Ariſtoteles libro de naturis animaliū nono. Plinius autem libro nono teſtatur, mugilibus præcipuam eſſe velocitatem, vt aliorum piſcium vim timentes, tranſuerſa nauigia ſuper iactēt. Theognis adagiu retulit ad hunc modū,

Tarditas cōſilio adiuta.

Καὶ βραδὺς εὔβουλος εἷλε ταχὺν ἄνδρα διώκων. id eſt,
Callidus ac tardus celerem inſectando prehendit.

Aquilam teſtudo vincit. 68

Ab hoc non diſcrepat illud quod refert Diogenes Laertius in vita Menedemi philoſophi, ex Achæi poetæ ſatyra cui titulus Omphale,

Ἥλωκεν ἄρα γε καὶ πρὸς ἀσθενῶν ταχύς,
Καὶ πρὸς χελώνης αἰετὸς ἐν βραχεῖ χρόνῳ. id eſt,
Capta eſt profecto celer ab imbecillibus,
Et aquila tempore in breui à teſtudine.

Hos ſenarios ait vſurpare ſolitum Menedemum in eos qui ſecum in ciuilibus honoribus contenderent. Accipi poteſt per ironiam aut ſimpliciter, vbi quis potentiorem arte vincit, & quod viribus non poteſt, aſſiduitate conficit.

Intempeſtiua beneuolentia nihil à ſimultate differt. 69

Senarius eſt Græcis prouerbii vice celebratus,

Ἄκαιρος εὔνοι' οὐδὲν ἔχθρας διαφέρει. id eſt,
Par odio importuna beneuolentia.

Suidas in dictione ἄκαιρος narrat hoc verſu Hippolytum reſpondiſſe Phædræ nouercæ, dicēti ſe illius amore captam eſſe. Quadrabit in eos qui dum officioſi ſtudent eſſe, non habita temporis ratione, nocent, aut moleſti ſunt ſedulitate. Veluti qui non apto tempore obiurgant amicum: aut qui immodicis & intempeſtiuis laudibus cōciliant homini inuidiā: aut qui pecuniam ſuppeditant adoleſcenti qua fiat deterior. Fertur & alter huic conſimilis,

Φίλος μ' ἀδικῶν, οὐδὲν ἐχθροῦ διαφέρει. id eſt,
Quum nocet amicus, nihil ab hoſte diſcrepat.

Huc reſpexit Horatius in epiſtolis,

Nil moror officium quod me grauat.

Rurſum alibi,

Sedulitas autem, quem ſtultè diligit, vrget.

Itidem Seneca libro de beneficiis 1, Sæpe (inquit) nihil intereſt inter amicorum munera & hoſtium vota. Quicquid illi accidere optant, in id horum intempeſtiua indulgentia impellit atque inſtruit. Quid autem turpius quàm quod euenit frequentiſſime, vt nihil interſit inter odium & beneficium? In his Senecæ verbis, pro vota, quod nos ex vetuſtis exēplaribus repoſuimus, vulgati codices habebāt acta. Id admonēdū

Senecæ locus.

erat, ne quis ignarus vt mendum tollat : quod in multis antehac vſuuenit. Huc pertinet illud Ennianum, optimo iure laudatum à Cicerone lib. 2. De Officiis, Benefacta malè locata, malefacta arbitror. Prouerbio accedet nonnihil gratiæ, ſi paulo longius deflectatur. veluti ſi dicas, nullos æquè nocere bonis literis atq; eos qui ſedulò quidē at parū fœliciter tractāt eas. Aut, Neminē magis officere famæ ꝙ ineptū præconem. Aut, Secundam fortunam nocentiorem eſſe aduerſa.

Noſce tempus. 70

Γνῶθι καιρόν, id eſt, Noueris tēpus. Celebratur in primis inter ſeptem ſapientū apophthegmata: ac (vt alia pleraque) pluribus authoribus adſcribitur, à nullo nō vſurpatū. Heſiodus,

Μέτρα φυλάσσεσθαι· καιρὸς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος. id eſt,
Obſeruato modum. nam rebus in omnibus illud
Optimum erit, ſiquis tempus ſpectauerit aptum.

Huc alluſit Theocritus in Idyllio λ,

Ἄλλα τὰ μὲν θέρεος, τὰ δὲ γίγνεται ἐν χειμῶνι. id eſt,
Verùm alia æſtiuo atque hyberno tempore fiunt.

Alia æſtate, alia hyeme.

Quin & Iſocrates ad Demonicum ſcribit, iniucundum in omni re eſſe quicquid intempeſtiuū ſit. Adeo cunctis in negotiis plurimum habet momenti, temporis & opportunitatis obſeruatio. Idem admonent Græcorum ſententiæ,

Ὡς μέγα τὸ μικρόν ἐστιν ἐν καιρῷ δοθέν. id eſt,
Vel maxima eſt puſilla res loco data. Rurſus alia,
Καλὸν τὸ καιροῦ παντὸς εἰδέναι μέτρον. id eſt,
Res bella cuncti noſſe temporis modum.

Præterea Pindarus in Pythiis,

Ὁ δὲ καιρὸς ὁμοίως παντὸς ἔχει κορυφάν. id eſt,
Tempus pariter in omni re faſtigium obtinet.

Item illud Horatii,

Dulce eſt deſipere in loco.

Tantam vim habet opportunitas vt ex honeſto inhoneſtū, ex damno lucrū, ex voluptate moleſtiam, ex beneficio maleficium faciat, & contrà: breuitérque rerum omnium naturam permutet. Hæc in aggrediundo conficiendóque negotio præcipuum habet momentū: vt nō ſine cauſa veteres videātur eam diuinitate donaſſe: tametſi apud Græcos mas eſt hic deus, appellaturque καιρός. Eius ſimulachrū ad hunc modum fingebat antiquitas: Volubili rotæ pennatis inſiſtēs pedibus, vertigine quamcitatiſſima ſemet in orbē circumagit: priore capitis parte capillis hirſuta, poſteriore glabra: vt illa facilè prehendi queat, hac nequaquam. Vnde dictum eſt, occaſionem arripere. Ad quod eruditè ſimul & eleganter alluſit quiſquis is fuit qui verſiculum hunc conſcripſit,

Occaſio dea. Καιρὸς deus.

Fronte capillata eſt, poſt hæc Occaſio calua.

Sed libet & Poſidippi ſuper hac re carmē adſcribere, quod quamobrem Politianus omittendum exiſtimarit admiror. eſt autem huiuſmodi,

Τίς, πόθεν ὁ πλάστης; Σικυώνιος. οὔνομα δὴ τίς;
Λύσιππος. σὺ δὲ τίς; καιρὸς ὁ πανδαματωρ.
Τίπτε δ' ἐπ' ἄκρα βέβηκας; ἀεὶ τροχάω. τί δὲ ταρσοὺς
Ποσσὶν ἔχεις διφυεῖς; ἵπταμ' ὑπηνέμιος.
Χειρὶ δὲ δεξιτερῇ τί φέρεις ξυρόν; ἀνδράσι δεῖγμα
Ὡς ἀκμῆς πάσης ὀξύτερος τελέθω.
Ἡ δὲ κόμη τί κατ' ὄψιν; ὑπαντιάσαντι λαβέσθαι.
Νὴ Δία. τἀξόπιθεν πρὸς τί φαλακρὰ πέλει;
Τὸν γὰρ ἅπαξ πτηνοῖσι παραθρέξαντά με ποσσὶν,
Οὔτις ἔθ' ἱμείρων δράξεται ἐξόπιθεν.
Τοὔνεχ' ὁ τεχνίτης με διέπλασεν; εἵνεκεν ὑμέων
Ξεῖνε, καὶ ἐν προθύροις θῆκε διδασκαλίην.

Quos verſus nos ita vertimus, non quo cū archetypo Græco certaremus, ſed craſſiore (ſicuti ſolemus) Minerua, planéq; ex tēpore: quod vel tacēte me carmen ipſum indicauerit, videlicet vt intelligi dūtaxat poſſint ab iis qui Græcè neſciūt,

Quæ patria artifici? Sicyon. Quo nomine? Nomen
Lyſippo dictum eſt. Ipſe quis es? loquere.
Illa ego cuncta domans Occaſio. cur, age, pinnis
Inſiſtis? Voluorque ac rotor aſſiduè.
Cur gemina in pedibus geſtas talaria? Dicam:
Huc illuc volucrem me leuis aura rapit.
Quid dextræ ſibi vult inſerta nouacula? Signum hoc
Quòd quauis acie ſim mage acuta, docet.
Tecta capillitio facies quidnam admonet? Illud,
Quiſque vti me, quoties offeror, arripiat.
Cur autem capitis pars poſticaria caluet?
Quem ſemel alatis præterii pedibus,
Is quanquam volet, inde cito me prendere curſu
Haud liceat, ſimul ac vertero terga viro.
Hæc itaque idque tua me finxit imagine cauſa
Hoſpes, ſcalptoris ingenioſa manus,
Spectandámque domus hic prima in fronte locauit:
Scilicet vt cunctos & moneam & doceam.

Non ab re fuerit & Auſonianum epigramma ſubſcribere: quod, vt admonet Politianus, è Græco videtur effictum: quanquā cum aliis nōnullis diuerſum, tum illo potiſſimum nomine ꝙ hic additur pœnitentia comes. Carmen ſic habet,

Cuius opus? Phidiæ, qui ſignum Pallados, eius
Quique Iouem fecit, tertia palma ego ſum.
Sum dea, quæ rara & paucis Occaſio nota.
Quid rotulæ inſiſtis? Stare loco nequeo.
Quid talaria habes? Volucris ſum. Mercurius quæ
Fortunare ſolet, trado ego quum volui.
Crine tegis faciem? Cognoſci nolo. Sed heus tu
Occipiti caluo es? Ne teneat fugiens.
Quæ tibi iuncta comes? Dicat tibi. Dic rogo quæ ſis.
Sum dea cui nomen nec Cicero ipſe dedit.
Sum dea quæ facti non factique exigo pœnas.
Nempe vt pœniteat: ſic Metanœa vocor.
Tu modò dic quid agat tecum. Siquando volaui,
Hæc manet: hanc retinent quos ego præterii.
Tu quoque dum rogitas, dum percontando moraris,
Elapſam dices me tibi de manibus.

Olet lucernam. 71

Τὸν λύχνον ὄζει, id eſt, Lucernam olet. De re meditata multóque ſtudio elucubrata. Inde ductū quòd ſtudioſi ad lucernam vigilātes ſoleant elaborare ſiquid accuratius velint excudere. Iactatum olim in Demoſthenem, illius ἐνθυμήματα τὸν λύχνον ἀπόζειν, id eſt, Enthymemata lucernam olere: quòd omnia de ſcripto diceret, ac præmeditatus domi. Vnde & illud de eodem celebratur elogium, quòd plus olei quàm vini conſumpſerit. Erat enim abſtemius & ὑδροπότης: atque extrema etiā ſenecta ad lucernulam illā ſuam exercebatur.

Ariſtophanis aut Cleanthis lucerna. 72

Ariſtophanis & Cleanthis lucerna propter inſignem ſtudii diligentiam in prouerbium abiit. vt is ad Ariſtophanis aut Cleanthis lucernam dicatur lucubrare, qui ſummo ſtudio exquiſitáque cura ſingula pēſitat. Varro libro De lingua Latina primo, Quod non ſolùm ad Ariſtophanis lucernam, ſed etiam ad Cleanthis lucubrē, nolui præterire eos qui poetarum modo verba, vt ſignificant, expediunt. Opinor autē adagium ſentire de Ariſtophane grammatico. Neque fama caruit etiam Epicteti lucernula, quæ poſt illius mortem magno ære redempta eſt. Cæterùm quod ait Iuuenalis,

Hæc ego non credam Venuſina digna lucerna?

magis pertinet ad inueſtigationē quàm ad lucubrationem.

De plauſtro loqui. 73

Libertas veteris comœdiæ euſque progreſſa eſt vt nō ſolùm ciuium primates, verumetiā deos nominatim taxaret. id quod apparet ex Ariſtophane, qui in Pluto Iouem, Mercurium, Aeſculapium, reliquóſque deos omnes contumelioſè tractat, Bacchum item in Ranis non admodum honorificè. Quoniam autem apud priſcos illos huiuſmodi fabulæ in plauſtris agebantur à iuuenibus ore fæce collito, ne poſſent agnoſci, qui magna licētia in obuium quenque dicteria iaciebant: inde natum adagium, ὡς ἐξ ἁμάξης λαλεῖν, id eſt, Tāquam è plauſtro loqui: de iis qui palàm ac liberè conuiciantur. Id notat Ariſtophanes in Nebulis, dicens, Οὐ μὴ σκώψεις, οὐδὲ ποιήσεις ἅπερ οἱ τρυγοδαίμονες οὗτοι. id eſt, Nō me ludes, nec mi facies ea quæ trygodæmones iſti. Niſi malumus hæc referre ad conſuetudinem quæ poſterioribus etiam ſeculis durauit apud Athenienſes. Nam in feſto quod Lenæum appellant, mos erat poetas inter ſe concertare ſcriptis carminibus, ad riſum concitandum accōmodatis, quæ ſedentes in plauſtris pronuntiabant, inuicem ſibi cōuitia dicentes. Sunt qui ad Eleuſinia ſacra, quæ Magna vocantur, referunt: in quibus mulieres curru vehebantur: atque interim dum veherentur, ex more mutuis conuiciis ſeſe laceſſebant. Lucianus in Ioue tragœdo, Ὡς ἐκεῖνος οὐδενὸς φείδεται, ἀλλ' ἐξ ἁμάξης παρρησιάζεται, καὶ μηδὲ ἐν ἐξείης ὅς τ' αἴτιος ὅς τε καὶ οὐχί. id eſt, Vt nulli deorum parcit, verùm è plauſtro liberè loquitur; Corri-

piens ſimul inſontem paritérque nocentem. Obiicit & Demoſthenes Aeſchini, quod in ſe, veluti de plauſtro, dicenda & non dicenda protuliſſet. Vnde hoc ipſum, Veteris comœdiæ licentia, prouerbii quiddam ſapit. Diuus Hieronymus ad Ruſticum monachum, Ego enim neminem nominabo, nec veteris comœdiæ licentia certas perſonas eligam atque perſtringam. Alluſit huc, opinor, Ariſtophanes in Equit.

Veteris comœdiæ licentia.

Οἴμοι, σὺ δ' οὐδὲν ἐξ ἁμαξουργοῦ λέγεις. id eſt,

Heu mihi, nil tu loqueris è plauſtrario.

Siquidem ἁμαξουργοὶ vocantur plauſtrorum fabri.

Plauſtra conuitiis onuſta. 74

Eodem alluſit Lucianus quum ait in Eunucho, καὶ ὅλας ἁμάξας βλασφημιῶν κατεσκέδαζον ἀλλήλων. id eſt, Et ſolida plauſtra conuiciis onuſta inter ſe effundebant. Loquitur de duobus philoſophis inter ſeſe cõtumelioſe altercantibus. Significat autem ὑπερβολικῶς tantum conuitiorum quantum plauſtro poſſit vehi. Quæ quidem ipſa figura ad prouerbii naturam pertinet, quum dicemus, plauſtra promiſſis onuſta, & naues pollicitis onuſtas: pro maximis ampliſſimiſq. promiſſis. Nam & ἁμαξιαῖα (id eſt plauſtralia) Græci vocant magnifica faſtuoſaque, à plauſtris ducto nomine. Alexis apud Athenæum libro nono, detorſit in bonam partẽ, παρέθηκε τὴν τράπεζαν, εἶτ' ἐπεισφέρων ἀγαθῶν ἁμάξας. id eſt, Appoſita menſa eſt, ac dein circumtulit rerum bonarum plauſtra.

Ἁμαξιαῖα.

Tollat te qui non nouit. 75

Tollat te qui non nouit. Sicubi dolos iam nõ ignotos eſſe nobis ſignificabimus, neque poſthac poſſe ab illo falli, cõcinnè dicemus, Tollat te qui non nouit. Refertur à Quintiliano libro ſexto, Simile eſt, inquit, quod dicitur προοιμία, & prouerbia opportunè aptata: vt de homine in aquam lapſo, vt alleuaretur roganti, Tollat te qui non nouit. Hæc Fabii verba, alioqui ſubobſcura, velut interpretatur Horatius in Epiſtolis, agens de ſcurra plano, qui ſponte ſua ſæpe cadens, tanquam crure fracto, miſerandis vocibus prætereuntes implorabat vt humo tolleretur. Peregrinus autem quiſpiam ac doli ignarus, ſiquando alleuaturus acceſſiſſet, à ſcurra ludibrio habebatur. Verùm vbi iam illius ſimulatio pleriſque innotuiſſet, iſque aliquando crure verè fracto tolli precaretur: nemo ſubuenit, omnibus planum ſolitos agere ludos arbitrantibus. Nimirum euenerat homini quod Ariſtotelem dixiſſe ferunt, qui rogatus quidnam lucrifacerent mendaces, Hoc, inquit, vt nec vera dicẽtibus habeatur fides. Verſus Horatii ſunt hi,

Nec ſemel irriſus, triuiis attollere curat
Fracto crure planum: licet illi plurima manet
Lachryma, per ſanctum iuratus dicat Oſirim,
Credite, non ludo: crudeles tollite claudum.
Quære peregrinum, vicinia rauca reclamat.

Porrò vocem hanc planus, Aulus Gellius lib. 16. cap. 7, commemorat inter verba inuſitata, quibus vſus ſit Mimus Laberius: atque ſignificare ſycophantam. Quanquam eodem nomine vſus eſt M. Tullius, eodem ſignificatu, in oratione quã dixit pro Cluẽtio. Eſt autem dictio Græca πλάνος, ſignificátque tum erronem, tum impoſtorem. Poteſt & hoc pacto efferri adagium, Quære hoſpitẽ, aut Quære peregrinũ, quemadmodum extulit Flaccus. Conueniet & in eos à quibus aliquando ſumus deluſi, eáque experientia facti cautiores, minúſque creduli. Simile eſt illud Iuuenalis,

Πλάνος.

Quære peregrinum.

- circuit & fatuos non inuenit.

Nã fatui facilè decipiũtur. Nec abludit hinc Græcum illud, οὐκ αὖθις ἀλώπηξ, id eſt, Nõ iterũ vulpes. ſubaudi, decipitur.

Fatuos non inuenit.

Oppedere, & Oppedere contra tonitrua. 76

Oppedere, prouerbialiter pro reclamare & contemnere reperimus vſurpatum. Horatius in Sermonibus,

- vin' tu curtis Iudæis oppedere? Ariſtophanes in Pluto,
καὶ τῇ πενίᾳ καταπαρδεῖν.

Rurſum in eadem alibi,

καὶ τῆς πενίας καταπαρδεῖν. id eſt,

At paupertati oppedere triſti.

Quòd iam diuites facti paupertatem negligere poſſent.

Idem in Nubibus,

Καὶ βούλομαί γ' ἀνταποπαρδεῖν πρὸς τὰς βροντάς. id eſt,

Volóque ipſum oppedere contra cæli tonitru.

Verba ſunt Strepſiadis adorantis nubes, & contemnentis tonitrua Iouis. Interpres addit natum ex artificio quodã in ſcena repræſentari ſolito, lapillis ex amphora in vas quoddam æneum præcipitatis, atque ita tonitrui ſtrepitum imitantibus: vt hoc ſit velut obſtrepere tonitruis. Equidẽ opinor alluſum ad veterum poppyſſandi cõnſuetudinem. Antiquitus enim, quum fulguraret, poppyſmatibus obſtrepebant, id remedio fore rati ne quid læderet fulgur. Ariſtophanes in Veſpis, κἂν ἀστράψω, ποππύζουσι. id eſt, Quòd ſi fulguraro, poppyſſant. Vnde quidam per iocum, veluti perperam imitãtes aliorum poppyſmata, crepitum ventris edebant. Cyclops apud Euripidem in eiuſdem nominis tragœdia, Iouis tonitruum contemnens, loquitur hoc pacto,

Εἶτ' ἐκπιὼν γάλακτος ἀμφορέα, πέπλον
Κρούω, Διὸς βρονταῖσιν εἰς ἔριν κτυπῶν. id eſt,
Vbi lactis epotauero amphoram, peplum
Quatio, Iouis ex pari tonitribus obſtrepens.

In antro Trophonii vaticinatus eſt. 77

Ἐς Τροφωνίου μεμάντευται, id eſt, In Trophonii antro vaticinatus eſt De homine vehemẽter triſti tetricóque. propterea quòd olim creditum eſt, eum qui in Trophonii ſpecum deſcẽdiſſet, poſtea nunquã ridere. Ariſtophanes in Nubibus,

- ὡς δέδοικ' ἐγὼ
Εἴσω καταβαίνων, ὥσπερ ἐς Τροφωνίου. id eſt,
- vt videlicet horrui,
Haud aliter ac ſubiens ſpecum Trophonii.

Porrò hiſtoria de Trophonio variè narratur à Græcis. Quidã aiunt hunc Trophonium in ſecandis ſaxis ſummũ artificem fuiſſe, fanumque ſubterraneum extruxiſſe in Lebadia Bœotiæ regione, quod Trophonii vulgò cognominatum eſt, nimirum ab artifice. Dein qui ſciſcitarentur oracula, in aditu ſpecus ſedere ſolitos nudos: atque inde flatu quodam abripi ſub terram. Geſtare autem ſecum placentas quaſdam, quas ſe muribus & ſerpẽtibus occurrentibus obiicerẽt. Deinde percepto oraculo, rurſus per alium hiatum in ſummam terra reſtitui. Alii narrant hoc pacto: Agamedes Stymphali, quæ eſt Arcadiæ pars, rex erat: is vxorem duxit Epicaſten, cuius filius erat Trophonius. Ii eius tempeſtatis mortales omneis artificio ſuperabãt, ac Delphicum templum extruendum receperant, atque in Elide ærarium quoddã condiderant Augeæ, vbi aurum ſuum reconderet. qui poſtea ſoluta lapidis cuiuſdam commiſſura, quam in hoc ipſum reliquerãt, noctu ingreſſi, pecuniam furari conſueuerunt, ſocio Gercyone Agamedis germano, atque Epicaſtæ filio. Quæ res quum vehementer perplexum haberet Augeam, forte fortuna accidit vt Dædalus Minoem fugiens, ad eum diuerteret. Hunc exorauit Augeas vt arte quapiam fures hos inueſtigaret. at Dædalus laqueos quoſdam ſummo artificio conſtruit, quibus Agamedes captus eſt. Id cõſpiciens Trophonius, non eſſe effugium, capite Agamedis amputato, ne poſſet agnoſci quis eſſet, vnà cum Gercyone Orchomenon aufugit. Hos quum Augeas, authore Dædalo, perſequeretur & illic, aufugerũt: alter, nempe Gercyon, Athenas (vt teſtatur Callimachus) in Arcadiam: alter vero in Lebadiam Bœotiæ regionem. Vbi parato ſibi domicilio ſubterraneo per omnem vitam perſeuerabat. Quo defuncto, vulgo creditum eſt, illic certa reddi oracula, ac Trophonio, perinde vt deo, ſacrificari cœptum. Quidam aiunt Agamedem & Trophonium Dædali opera ſuffuratos aufugiſſe, & Trophonio fugienti terram hiatu diductã, viuumque abſorbuiſſe circa Lebadiam. Aliquot pòſt annis, quũ Bœoti peſtilentia laborarent, conſultum oraculum reſpondit, Trophonii manibus honorem habendum eſſe. At illi quum eſſent ignari vbinam terrarum illius eſſet monumentum, apum indicio repererunt. Nã vbi eas conſpicerent è cauo quodam ſubſcatentes, coniectarunt eum eſſe locum. Quare viſum eſt aliquem in id antrum demittere, qui rem explorarer. Quidam igitur ingreſſus, duos dracones obuios habuit: quibus obiectis offis mellitis, illæſus euaſit. Vnde & mos inoleuit vt antrũ Trophonii ſubituri, placentas aliquot ſecũ deferant. Priuſquã autẽ ſubirent, certis diebus ceremoniis præſcriptis luſtrabantur, purè interim agentes: deinde ſtola ſacra ornati deſcendebant, haſtas manu geſtantes, vt aiunt nonnulli: quo vim ſerpentium depellerẽt. M. Tullius Tuſculanarum quæſtionum libro primo tradit Trophoniũ & Agamedem exædificato templo Apollini Delphico, venerantes deum, laboris ſui mercedem petiiſſe, nihil quidem certi, ſed quod eſſet optimum homini. quibus Apollo ſe id daturum oſtẽdit poſt diem ab illo tertium. qui vt illuxit, mor-

tui ſunt reperti. Recentiores ita tradunt, Trophonium virũ quempiam fuiſſe ſupra modum gloriæ famelicum, Empedoclique ſimillimũ, extructoque ſibi ſubterraneo domicilio oracula reddidiſſe. deinde vbi ille fame interiſſet, genium quendã in id immigraſſe, atque oracula reddere perrexiſſe: pòſt, ſuperſtitione mortalium, plureis in id antrum demiſiſſe ſeſe, ac dies complureis fuiſſe commoratos. Quæ quidem Trophonii fabula mihi adeo videtur ſimilis ei quæ de Patricii antro (quod eſt in Hybernia) fertur, vt altera ex altera nata credi poſſit. Tametſi non deſunt etiam hodie permulti qui deſcendant: ſed prius triduano enecti ieiunio, ne capite ſano ingrediantur. Qui deſcenderunt, aiunt ſibi ridendi libidinem in omni uita ademptam. Plutarchus in commentario De dæmonio Socratis, narrat Timarchũ quendam in Trophonii ſpecum ingreſſum, poſteaquam illinc rediiſſet, prodigioſa dictu narraſſe ſibi viſa, non abhorrentia ab iis quæ Beda & alii nonnulli Chriſtiani ſcriptores de inferis prodiderunt. Meminit & Cicero libro De natura deorum tertio, huius Trophonii. Meminit Herodotus in primo. Sed plurima de hoc nugamẽto nugatur apud Philoſtratum Apollonius, vir (meo iudicio) dignus qui non alia de re philoſophari debuerit. Ridet locis aliquot Trophonium hunc Lucianus, adamantinus omnium ſuperſtitionum inſectator: per cuius antrum & Menippus ſe iocatur ab inferis rediiſſe. Huius antri mentionem facit Euripides in Ione,

Τί θέσπισμ' ἐκ Τροφωνίου φέρεις; id eſt,
Quod ex antro Trophonii refers oraculum?
Item in eadem,
- σηκούς δ' ἐσέβης Τροφωνίου. id eſt,
- templa adis Trophonii.

Quæ nos de Trophonii antro retulimus, partim ex Ariſtophanis interprete, partim ex Zenodoto ſumus mutuati.

Excubiarum cauſa canens. 78

Φρουρᾶς ᾄδων, id eſt, Excubiarum gratia canens. Dicebatur olim in hominem vigilantẽ ac diligentem: inde ductum quòd qui excubias agunt, canere cõſueuerunt, vel vt vigiliarum tædium cantu ſolentur, vel ne interim obdormiſcat. Sic ait Strepſiades in Nub. Ariſtoph. malè acceptus in ſchola Socratis, *Φροῦδα τὰ χρήματα, φρούδη χροιά,*

Φρούδη ψυχή, φρούδη δ' ἐμβάς.
Καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τοῖσι κακοῖς,
Φρουρᾶς ᾄδων, ὀλίγου φροῦδος γεγένημαι. id eſt,
Caſſi nummique, caſſuſque color,
Caſſa eſt anima, caſſæ ſoleæ.
Hiſque malis accedit & illud,
Dum canto vigil, penè interii.

Effertur autem bifariam parœmia, *Φρουρᾶς ᾄδων, καὶ Φρουρὰς ᾄδων*. Alluditur ad hanc vocẽ *φροῦδος*, quæ ſignificat caſſum & inanem. *Φροῦδος.*

Sale emptum mancipium. 79

Ἁλώνητον ἀνδράποδον, id eſt, Sale emptum mancipium. In barbarũ quempiam ac vilem homunciones olim dicebatur. Nam negotiatores olim in mediterranea ſalẽ importantes, mancipia reportabãt à barbaris. Et Thraciæ genti peculiaris erat mos mancipia ſale commutare. vnde comicus quidam,

Θρᾷξ ἁλώνητος εἶ πρὸς ἁλὸς ἠγορασμένος. id eſt,
Generoſus es Thrax ſale redemptus ſcilicet.

Huiuſmodi ferme referuntur à Zenodoto.

Salis onus vnde venerat, illuc abiit. 81

Ἁλῶν ὁ φόρτος ἔνθεν ἦλθεν ἔνθ' ἔβη. id eſt,
Sal abiit illuc vnde demanauerat.

Senarius prouerbialis in eos qui parta tueri nequeunt. aut in eos quibus malè parta malè diſpereunt. Natum adagium ab euentu: Negotiator quidam nauem onuſtam ſale vehebat: nautis dormitantibus, influxu aquæ marinæ ſentina vehementer adaucta, & ſalem vniuerſum ſoluit ac corrupit, & nauem ipſam demerſit: itaque quod ex aqua marina natũ fuerat (nã hinc cõcreſcit ſal) in eandem denuo liquefactum eſt.

Salem vehens dormis. 81

Fertur & his verbis adagium ex eodem euentu natũ, *ἅλας ἄγων καθεύδεις*, id eſt, Salem portans dormis. Quadrabit in eũ qui in re periculoſa ſocorditer atque indiligenter agit, propterea quòd ſal influxu ſentinæ facilè corrumpitur.

Malè parta, malè dilabuntur. 82

Reſpõdet ſuperiori ſentẽtiæ quod eſt in 2. Ciceronis Philippica, Sed vt eſt (inquit) apud poetã neſcio quẽ, Malè parta, malè dilabuntur. Quod autẽ de authore dubitat Tullius, eſt apud Plautum in Pœnulo, Male partũ, malè diſperit. Feſtus Pompeius ex Neuio citat, Male parta, male dilabuntur.

Qui ſe non habet, Samũ habere poſtulat. 83

Ὃς αὑτὸς αὑτὸν οὐκ ἔχει, Σάμον θέλει. id eſt,
Qui ſemet ipſe non habet, Samum cupit.

In eos conueniet qui impudenter quippiam poſtulant: aut qui minora curant, maiorum negligentes. Natum ex hiſtoria quapiam, cuius meminit Plutarchus in Apophthegmatis Laconicis. Athenienſes vrbe victori tradita, poſtularunt vt Samum duntaxat ſibi relinqueret. Atque is reſpondit ad hunc modum, Quum veſtri non ſitis, alios habere poſtulatis. Atque hinc ducta parœmia,

Ὃς αὑτὸς αὑτὸν οὐκ ἔχει, Σάμον θέλει. id eſt,
Qui ſemetipſum non habet, Samum petit.

Dion ſophiſta in libello *περὶ τῆς ἀπιστίας*, eleganter accommodat in alium ſenſum, *ὃς αὑτὸς αὑτὸν οὐ φιλεῖ, πῶς ἄλλον φιλεῖ;* id eſt, Qui ſibiipſe non eſt amicus, quomodo alteri eſt amicus? Quadrabit & in eos qui imperium affectant in alios, quum ipſi ſibi nequeant imperare.

Occultæ muſices nullus reſpectus. 84

Occultæ muſices nullus reſpectus. Græcis quondam celebratum adagium: cuius ſenſus eſt, Quanuis egregias ingenii dotes, ſi non proferas, perinde eſſe quaſi non habeas. Quò videtur alluſiſſe Perſius, quum ait,

Scire tuum nihil eſt, niſi te ſcire hoc ſciat alter.

Extat & in Hebræorum prouerbiis, nempe Eccleſiaſtici capite 20, ſimile quiddam, Sapientiæ reconditæ, & theſauri abſtruſi nullam eſſe vtilitatem. Hoc noſtrum refertur à Suetonio in vita Neronis imperatoris: quem ſcribit imperatoriæ dignitatis oblitum, vſqueadeo muſices ſtudioſum fuiſſe vt non modò nihil omitteret eorum quæ generis eius artifices, vel conſeruandæ vel augendæ vocis gratia factitarent, verũ etiam in ſcenam prodire concupiuerit: ſubinde inter familiares Græcum prouerbium iactans, Occultæ muſicæ nullum eſſe reſpectum. Vſurpat idem Aulus Gellius, lib. Noctium 13, cap. vltimo, Noſti (inquit) magiſter verbum illud ſcilicet vetus, egregiam muſicam quæ ſit abſcõdita, eam eſſe nulli rei. Vſurpatur à Luciano in Harmonide, *οὐδὲν γὰρ ὄφελος λανθανούσης, φασί, τῆς μουσικῆς.* id eſt, Nulla enim vtilitas occultæ (quemadmodum prouerbio dicunt) & abſtruſæ muſices. Alluſit huc haud dubiè Ouidius, quum ait,

Tu licet & Thamyram ſuperes atque Orphea cantu,
Non erit ignotæ gratia magna lyræ.

Sunt autẽ nonnulli mortales, qui vel natiuo quodam ingenii vitio, vel data etiam opera, quæ ſciunt diſſimulãt, & aliis grauãtur impertire. His illud nonunquã euenire ſolet, vt pro indoctis neglıgãtur. His adſcribendũ quod Græci *πλοῦτον πηρὸν* appellãt, id eſt, cæcas diuitias, recõditas opes & abſtruſas. Ad huc modum vocat Plutarchus cõpluribus locis, atque item Lucianus. Hoc dictũ Plutarchus in vita Lycurgi teſtatur vulgò apud Lacedæmonios fuiſſe iactatum, quòd illic Plutus ſeruaretur inhonoratus non aliter quàm imago picta inanimis & immobilis. Sic enim Lycurgus inſtituerat rempublicã, vt diuitiæ nec vſui cuiquam eſſe poſſent, nec ornamento. *Πλοῦτος πηρός.*

Ficulnus. 85

Lignum ficulnum, vt fragile, atque ad omnia ferme inutile, prouerbiis aliquot locum fecit. Nam *ἄνδρα σύκινον*, id eſt virum ficulnum, appellant mollem atque inutilẽ. vt Theocritus in Ergatinis, *- μή παριών τις*

Εἴπῃ, σύκινοι ἄνδρες, ἀπώλετο χ' οὗτος ὁ μισθός. id eſt,
Ne quis præteriens dicat, Ficulni homines ſunt,
Atque hæc deperiit merces.

Scholiaſtes admonet prouerbium ductum à ligno ficus, inutili, fragili & inualido. vnde dictum & ficulnũ præſidium, pro inutili. Apud Ariſtophanem in Fucis quidã interrogat, *ξύλου τίνος;* id eſt, Cuius ligni es? Reſpondetur *συκίνου*, id eſt ficulni. Quo loco monet interpres, ex ficulno ligno fumum exiſtere acerrimum ac moleſtiſſimum. Apud eundem in Pluto ſycophanta minatur, ſiquem nactus eſſet ſuæ ſortis virum ficulnum, vlturum iniuriam.

Καὶ ἢν σύζυγον λάβω τινά, ἢ σύκινον. id eſt,
Si quempiam nanciſcar eiuſdem iugi

Virum atque ficulnum.

Rurſum apud eundem in eadem fabula,

Καὶ τοῦτον τὸν ἰσχυρὸν τοῦτον θεὸν
Ἐγὼ ποιήσω τιμωρεῖν δοῦναι δίκην. id eſt,

Ficulnum ego hercle ac præpotentem iſtum deum
Compulero pœnas hoc die dependere.

Ficulnum deum appellans imbecillum ac nullarum virium. Huc alluſit Horatius, quum Priapum ita loquentem facit,

Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum.

Ac paulo pòſt, - pepedi Diffiſſa nate ficus.

Ficulnam mentem dixit Lucianus in τῷ πρὸς τὸν ἀπαίδευτον, *Χωλὰ μὲν ἔχων καὶ συκίνην γνώμην.* id eſt,

Ficulna mẽs. Claudam habens ac ficulnam mentem.

Eodem reſpexit Alexander Pſeudomantis, libros Epicuri lignis exurens ficulnis: nullius pretii philoſophum ſignificãs. Et *συκίνη ἐπικουρία*, id eſt, ficulnum auxilium, pro inualido atque inutili. Ariſtophanes in Lyſiſtrata,

Ος ἦν ἂν ἡμῖν συκίνη ἐπικουρία. id eſt,
Ficulna nobis qui erat opitulatio.

Ficulna machæra. Et *συκίνη μάχαιρα*, id eſt, Ficulna machæra, pro calumnia. Et *συκίνη ναῦς*, id eſt, Ficulna nauis, pro vili minimique pretii nauicula. Quin apud Naxios Bacchum, quem *Βακχέα* dicunt, viteum effingunt: alterum quem *μειλίχιον* appellant, ficulnum. nam ficus illi *μείλιχα* vocant. Exiſtimant autem Bacchum non vini tantùm ſed & ficuum authorem. Sic ferme Athenæus libro tertio. Diuerſa figura dixit Theocritus in

Viri aurei. Aita, *χρύσειοι πάλαι ἄνδρες*. id eſt, aurei quondam viri. Itẽ Præſidium ſacrum, & Anchora ſacra, & Robur adamantinum.

Lupi illum priores viderunt. 86

Lupi illũ priores viderunt. In raucum dicitur, & cui vox repente ſit adempta. Feſtiuius dicetur in eos qui metu alicuius obticeſcunt, alioqui feroces. Virgilius in Ecloga cui titulus Mœris, - vox quoque Mœrim

Iam fugit ipſa: lupi Mœrim videre priores.

Seruius admonet, phyſicos authores eſſe, ineſſe eam vim lupis, vt ſiquem hominem priores viderint, ei vocem adimãt. Neque deſunt philoſophi qui huiuſce rei cauſam reddere conantur. Socrates apud Platonem libro De republica primo, rem ad allegoriam vertit, dicens Thraſymachum ſibi vocem adempturum fuiſſe, niſi forte fortuna prior conſpexiſſet. *Καὶ ἐγώ*, inquit, *ἀκούσας ἐξεπλάγην, καὶ προσβλέπων αὐτὸν ἐφοβούμην, καί μοι δοκῶ, εἰ μὴ πρότερος ἑωράκειν αὐτὸν ἢ ἐκεῖνος ἐμέ, ἄφωνος ἂν γενέσθαι.* Theocritus in Idyllio ξ,

Οὐ φθεγξῇ; λύκον εἶδες. id eſt,
Edere non poteris vocem: lupus eſt tibi viſus.

Illud interim obſeruatione dignum, Theocritum vertiſſe ſententiam, quum negat eum proloqui poſſe, non qui à lupo ſit viſus, ſed qui lupũ viderit. Sed alluſit duntaxat ad prouerbium Theocritus, quum ſignificaret riualem conſpectũ, cuius nomen erat Lupus.

Quæcunque in ſomnio videntur. 87

Ὅσσα ἐν ὀνείρῳ βλέπεις, id eſt, Quæcũque per ſomnium vides. De votis immodicis dicitur. nam quicquid optaris, id ſomniare contingit quibuſlibet: ſicuti Micyllus ille Lucianicus diuitem ſe ac præpotentẽ ſomniat. Apud Theocritum piſcator ſomniat aureum piſcem. Et infimæ ſortis homines nonnunquam reginarum coniugium ſomniant. Paſtor quidam apud Theocritum in Ecloga nona,

- ἔχω δὲ τὰ ὅσσ' ἐν ὀνείρῳ
Φαίνονται, πολλὰς μὲν ὄϊς, πολλὰς δὲ χιμαίρας. id eſt,

Poſſideo quæcunque ſolent ſub nocte videri
In ſomnis, vim magnam ouium multáſque capellas.

Interpres admonet proferri hunc in modum, *ὅσα ἐν ὀνείρῳ φέρειν*. id eſt, Ferre quicquid in ſomnio videtur. Citat & verſum Homericum,

Quæcunque mentiuntur ſomnia.

Οὐδ' εἴ μοι τόσα δοίη ὅσα ψάμαθός τε κόνις τε. id eſt,

Nec mi ſi tantum dederit quàm multa ſopitis
Somnia vana ferunt.

Eſt autem apud hunc poetam Iliados ι, ſed paulo aliter,

Οὐδ' εἴ μοι τόσα δοίη ὅσα ψάμαθός τε κόνις τε. id eſt,

Harenæ copia.

Nec mihi ſi tantum dederis, quantum extat harenæ ac
Pulueris.

Videtur huc alluſiſſe M. Tullius in Saluſtium, Vnde tu, qui modò ne paternam quidem domum redimere potueris, repente tanquam ſomnio beatus, hortos pretioſiſſimos, villam Tiburti & Cæſaris reliquas poſſeſſiones paraueris.

Bona Porſenæ. 88

Bona Porſenæ dicebãtur quæ velut ab hoſtibꝰ erepta parbo væneunt. Iam appellationẽ Liuius ab vrbe cõdita adſcribit ad ſuam vſque ætatem duraſſe: putátque inde natã quòd in bello ſoleant bona Porſenæ vanire Romæ, eáque conſuetudo vnà cum titulo perſeuerarit & in pace: quòd alioqui is mos hoſtiliter bona vendendi non congruat tam pacatæ regis profectioni. quod ſi minus probatur, exiſtimat eam conſuetudinẽ à mitiori principio fuiſſe natam. Illud arbitratur vero proximum, quòd Porſena diſcedens ab Ianiculo, ex fœderis lege, caſtra opulenta, conuecto ex propinquis ac fertilibus Hetruriæ aruis cõmeatu, Romanis dono dedit, inopi tum vrbe ab longinqua obſidione. Ea deinde ne populo immiſſo diriperẽtur, hoſtiliter væniſſe, bonáque Porſenæ appellata, gratiã muneris magis ſignificante titulo, quam auctionẽ fortunæ regiæ. Fortaſſe non ineptè dicetur in res quæ dono cuiuſpiam, aut fortunæ cõmoditate, citra noſtram operam contingunt. Nam Liuius non indicat vſum adagii.

Leonina ſocietas. 89

Leonina ſocietas eſt quum omne commodum ad vnum aliquem redit, reliquis vi fraudatis: qualis ferme ſolet eſſe cũ regibus aut præpotentibus plebeiæ ſortis hominibus. Extàt in Pandectis: in quibus ex Vlpiano refert Ariſto, Caſſiũ reſpondiſſe, ſocietatem talem coiri nõ poſſe vt alter lucrum tantùm, alter damnũ ſentiret: & hanc ſocietatẽ, leoninam ſolitũ appellare. Cæterum Caſſianam appellationem, haud dubium prouerbialem, ex Aeſopi Græci apologo natam apparet, qui talis circũfertur: Leo, aſinus & vulpes ſocietatẽ inierant, vt quod venatu cepiſſent, id in commune partirentur. Prædam vbi erant nacti, leo iubet vt aſinus partiatur. Ille, (vt eſt ſtolidus) in tres æquas portiones diſtribuit. Qua gratia mox indignatus leo quòd cæteris æquaretur, aſinũ adortus dilaniat. Reſtabat vulpes: eã deintegro partiri iubet: illa totam ferme prædam leoni attribuit, ſibi vix paucula quædam ſeruans. Leo comprobata diſtributione rogat quiſnã illam artem partiendi docuiſſet. Et vulpes, Calamitas, inquit, aſini.

Ex tripode. 90

Τὰ ἐκ τοῦ τρίποδος, id eſt, Ex tripode dicta. Dici ſolitum de iis quæ vehementer vera atque indubitata videri volumus. Effertur varie adagiũ, *ὡς ἐκ τρίποδος*, id eſt, Tanquã ex tripode dicta: *ταῦτ' ἐκ τρίποδος*, id eſt, Hæc ex tripode dicta. id eſt certiſſima, perinde quaſi ex Apollinis oraculo profecta. M. Tullius in epiſtola quadam ad Brutũ, Hæc ex oraculo Apollinis Pythii edita tibi puta. Tranſlatum à tripode vel Delphica, vel Pythia. nam hæc duo oracula quondam ſummam fidem apud mortales obtinuerunt. De Pythio teſtatur Strabo libro Geographiæ nono, fuiſſe quondã celebratiſſimũ, idque liquere theſauris ingentibus inibi cõſtructis, in quos ſacræ conferrentur pecuniæ, tum operibus præſtantiſſimorum artificum: deinde ludis Pythiis illic celebratis: denique innumerabilibus oraculis, quæ mandata literis extarent. Tripodẽ ita deſcribit, Authores, inquit, certi memorãt, diuinũ ipſum domicilium, profundam & curuam eſſe ſpeluncam, non admodum lato patẽtem ore, atque hinc auram reddi, ſacro efflante numine. Excelſum autem oſtio imminere tripodem, quem ſimulatque Pythia vates inſcenderit, hauſto diuinationis ſpiritu, reſponſa edere, partim metro, partim oratione libera. Comicus, Non Apollinis magis verum atque hoc reſponſum eſt. Plato lib. De legibus duodecimo, Ne ſi Pythius quidem affirmauerit. Quin illæ quoque figuræ prouerbium reſipiunt, Quicquid dixerit, oraculum videri vult. Quicquid dixerit, legẽ eſſe vult. Stoicorum *δόγματα*, id eſt decreta. Et quod apud Plinium de medicis ait Cato, Et hoc puta vatem dixiſſe. id eſt, exiſtima verum fore quod dixi. Ipſe Plinius alibi, Vtinámque falſum hoc & non vate dictum quamplurimi iudicent. Et Plutarchus in commentario De dignoſcẽdo adulatore ab amico, *Εἶτ' ἀκούσας ὅ, τι ἂν εἴπῃ, χρησμὸν εἰληφὼς οὐ φίλου λόγον, ἄπεισιν*. id eſt, Quum is audito quicquid dictum fuerit, ita diſcedit vt exiſtimet ſe oraculum accepiſſe, non ſententiã. Cæterũ ab his nonnihil diuerſa ſunt quæ Athenæus ſecundo Dipnoſophiſtarum libro commemorat, nempe in Bacchi certaminibus præmium fuiſſe tripodem, atque ob id, qui vera diceret, vulgò de tripode loqui dictos. Tripodem autem fuiſſe lebetem tribus fultum pedibus. Hu

ius duo erãt genera, alterum Apollinis, ob veritatem oraculorum: alterũ Bacchi, in quo vinum miſcebatur, quòd ebrii vera loquãtur, quemadmodum dictum eſt in prouerbio, In vino veritas. Simili figura dixit Galenus lib. περὶ φυσικῶν δυνάμεων primo, velut ex adyto, Ἀπεφοίτα γὰρ ὁ λύκος οὗτος ὥσπερ ἐξ ἀδύτου τινὸς χρησμὸν ἀποφθεγγόμενος, περίττωμα δὲ τῆς τροφῆς θρέψεως τὸ οὖρον. id eſt, Pronũtiabat enim lupus iſte, perinde quaſi ex adyto quopiam redderet oraculum, quod ſuperfluum eſt ex nutrimento renum id eſſe vrinam.

Folium Sibyllæ. 91

Foliũ Sibyllæ apud Latinos eandẽ vim obtinet. Iuuenalis,

Credite me vobis folium recitare Sibyllæ.

Id eſt, rem indubitatam. Ariſtophanes in Pace.

Οὐ μὰ τὸν Δί' οὔτ', οὐ γὰρ ταῦτ' εἶπε Σίβυλλα. id eſt,

Haud equidem agnoſco, neque enim canit iſta Sibylla.

Doctũ adagium à Cumana Sibylla, cuius oracula cum primis celebrantur. Huic autem mos erat (vt teſtatur M. Varro) in palmarum foliis oracula ſcribere. Quod ſequutus Vergilius in tertio Aeneidos,

Inſanam vatem aſpicies quæ rupe ſub ima
Fata canit, foliiſque notas & nomina mandat.
Quæcunque in foliis deſcripſit carmina virgo,
Digerit in numerum, atque antro ſeclusa relinquit.
Illa manet immota locis, neque ab ordine cedunt.

Item in ſexto,

– foliis ne tantum carmina manda,
Ne turbata volent rapidis ludibria ventis.

Frater viro adſit. 92

Ἀδελφὸς ἀνδρὶ παρείη, id eſt, Frater viro adſit. De fido auxilio dici ſolitum, propterea quòd in rebus periculoſis vix vnquam frater ſolet fratri deeſſe. Apud Platonẽ ſecundo De Republica libro, Adimãtus Glauconis aduerſus Socratẽ diſputantis partes excipiẽs, Nondum (inquit) Socrates ſatis hac de re diſſertum. Cur ita? Nempe quia id nõdum eſt dictum, quod maxime dictum oportuit. Tum Socrates, οὐκοῦν τὸ λεγόμενον, ἀδελφὸς ἀνδρὶ παρείη. id eſt, Igitur frater adeſto viro, vt habet prouerbium: quare tu, ſiquid hic prætermiſit, adiuua. Idem ex Homero ſumptũ adagium teſtatur in Protagora, vbi Socrates Prodicum aduocans, vt Simonidem eiuſdẽ ciuitatis hominẽ à Protagoræ calumnia tueatur, Videor equidem (inquit) aduocare te, quemadmodũ ait Homerus, Scamandrum ab Achille obſeſſum Simoentem aduocaſſe,

Φίλε κασίγνητε, σθένος ἀνέρος ἀμφότεροί περ
Σχῶμεν. id eſt,

Frater amice, hominis pariter compeſcere vires
Ambo huius ſtudeamus.

Eſt autẽ is locus in Iliados φ. Rurſum Iliados χ, ſimiliter Hector tam impar Achilli Deiphobum fratrem inuocat vti ferat ſuppetiàs. Pallas enim illi apparuerat Deiphobi ſpecie, ac deceptus Hector fruſtra inclamat,

Δηίφοβον δ' ἐκάλει λευκάσπιδα μακρὸν ἀύσας.

Deiphobum fratrem intento clamore vocabat.

A quo quũ deſtitueretur, diem fatalem adeſſe intellexit. Plutarchus in vita Cæſaris refert, Caſcam Cæſare retinente gladium, fratris auxilium ad hunc modũ imploraſſe, idque verbis Græcis, ἀδελφὲ βοήθει.

Ne temere Abydum. 93

Μὴ εἰκῆ τὴν Ἄβυδον, id eſt, Ne temere Abydum, ſubaudiẽdum nauiges. Ne quod graue periculum ſuſcipias ſine cauſa idonea. Veluti ſiquis admoneat, ne ſe facilè conniciat aliquis in aulam principis, quòd ea res nõ omnibus fœliciter cedat: aut ne compotationibus temulẽtis admiſceat ſeſe, quòd fere non contingat abire ſine malo: aut ne poetarum attingat literas, quòd animos cõplurium ſoleant corrumpere. Athenæus lib. 12. narrat Alcibiadem poſteaquam à tutoribus acceſſiſſet ſuas facultates, Abydum Helleſponti nauigaſſe, atque illic luxu deliciiſque fuiſſe corruptũ: vt non diſſimile ſit illi, Non cuiuis homini cõtingit adire Corinthum. Malè audiebat Abydena gens, quòd calumniatrix eſſet, vt intelligas ea gratia nõ eſſe tutum illic verſari. Meminit adagii Stephanus & Suidas. Stephanus ſic effert adagiũ μὴ μάτην εἰκῆ τὴν Ἄβυδον πατεῖν, id eſt, Si ne temere quidẽ Abydum calcare: id eſt, ne quis confidẽter illam ingrediatur: indicat vſurpari de temerariis, addens hoc iaci ſolitũ in eos qui Abydum inſulæ Mileti inſolebant. Commõſtratum eſt olim mihi quoddam oppidulum in Picardia, quod negant vllum hoſpitẽ potuiſſe tranſire non aliquo notatum ſcommate.

Vna hirundo non facit ver. 94

Μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ, id eſt, Vnica hirũdo nõ efficit ver, hoc eſt, vnus dies non ſat eſt ad parandam virtutem aut eruditionem. Aut, nõ vnũ aliquod benefactum benedictumve ſufficit ad hoc vt viri boni, aut boni oratoris cognomẽ promerearis: plurimis enim virtutibus ea res cõſtat. Aut vt certum aliquid cognoſcas, non ſatis eſt vnica cõiectura. Quòd ſi permultæ cõueniant, tum denique probabilis fuerit coniectura. ſiquidem fieri poteſt vt vna quæpiam hirundo caſu maturius appareat. Sumptum ab hirundinis natura quæ veris eſt nuntia: nam hyeme deuolat. Vnde Horatius,

– Zephyris & hirundine prima.

De primo vere ſentiens. Ariſtoteles libro Moralium primo, Τὸ γὰρ ἔαρ οὔτε μία χελιδὼν ποιεῖ, οὔτε μία ἡμέρα. id eſt, Ver enim nec vna hirundo facit, nec vnus dies. Et beatum eodem modo fœlicẽmve nec vnus dies, nec breue efficit tempus. Ariſtophanes in Auibus,

Δεῖ δ' ἔοικεν ἔργου χελιδόνων. id eſt,

Multa videtur opus habere hirundine.

Interpres indicat alluſum ad prouerbium quod modo retulimus, Μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ. Huic affine videtur illud Sophoclẽ in Antigona, Multis hirũdinibus opus eſt.

Πόλις γὰρ οὐκ ἔσθ' ἥτις ἀνδρός ἐσθ' ἑνός. id eſt,

Nanque vnius quæ ſit viri, haud eſt ciuitas.

Etenim quemadmodum vna hirundo non facit ver, ita nec vnus homo facit ciuitatem, nec vnus nummus diuitem. Vnus homo non facit ciuitatem.

Da mihi mutuum teſtimonium. 95

Δανεῖσόν μοι μαρτυρίαν, id eſt, Da mihi mutuum teſtimonium, hoc eſt, da mihi tuũ teſtimonium, recepturus itidem meum ſiquãdo deſiderabis. In eos rectè iaciendũ qui ſe mutua talione laudãt ac prædicãt: aut qui mutuo ſtudio ſibi inuicem ſuffragãtur: aut qui ad gratiã teſtificãtur neglecta religione. M. Tullius pro L. Flacco, repudians eleuãſque Græcorum teſtium fidẽ, Verumtamen (inquit) hoc dico de toto genere Græcorum. Tribuo vel literas, do multarum artium diſciplinã: non adimo ſermonis lepõrẽ, ingeniorũ acumen, dicendi copiã. Deinde ſiqua ſibi alia ſumunt, non repugno. Teſtimoniorum religionem & fidem nunquã iſta natio coluit: totiuſque huiuſce rei quæ ſit vis, quæ authoritas, quod pondus, ignorãt. Vnde illud eſt, Da mihi teſtimonium mutuum? Non Gallorũ, non Hiſpanorum putatur. totum iſtud Græcorũ eſt, vt etiam qui Græcè neſciunt, hoc quibus verbis à Græcis dici ſoleat, ſciant. Quibus ex verbis M. Tullii ſatis liquet, adagium hoc ætate illa multo fuiſſe tritiſſimum.

Mutuum muli ſcabunt. 96

Mutuum muli ſcabũt. Vbi improbi atque illaudati ſe viciſſim mirantur ac prædicant. Tranſlatum à mulis qui ſicuti reliqua iumenta, ſeſe inuicem dentibus ſcabere ſolent. Citatur hic titulus, Mutuum muli ſcabũt, à Nonio Marcello inter reliquos Menippearũ titulos M. Varronis, mirũ ni prouerbialis. Auſonius in altera præfatione monoſyllaborũ, Sed vt quod per adagionem cœpimus, prouerbio finiamus: mutuo muli ſcabũt. Meminit huius & Varro lib. de lingua Latina tertio. Quanquam is locus eſt fœdiſſimè deprauatus, nõ temporum modo culpa, verumetiam impreſſorum iſtorum vulgarium quibus hoc vnicè propoſitum videtur, vt omnes bonos libros radicitus extinguant. Sic autem legitur, Amica Philoptorus, eius qui ſenex puerum dicit pulſum, puellam pulſam. Sic fiet mutuam mulinam. Arbitror legendum mutuum muli: vt ſubaudiatur, ſcabunt. Symmachus in epiſtola quadam, Mutuum (inquit) ſcabere mulos, cui prouerbio ne videar eſſe confinis, præconium virtutum tuarum preſſo dẽte reſtringo. Nõ videtur autem adagium rectè accipi poſſe niſi malam in partem: veluti ſi indoctum indoctus, deformẽ deformis, improbum improbus viciſſim laudaret. Cuiuſmodi fabulam memorat Horatius de duobus fratribus, qui ſe mutuum ſcabebãt, ac mutuo officio alterum alter viciſſim efferebant laudibus. Varronis locus.

Frater (inquit) erat Romæ, conſulti rhetor, vt alter
Alterius ſermone meros audiret honores,
Gracchus vt hic illi foret, hic vt Mutius illi.

Idem poetas indoctos notans, qui tamen inuicem ſe recitantes audiebant, ac laudabant,

Vide [illegible] impreſſum [illegible] et ſupra [illegible] 96.

Diſcedo Alcæus puncto illius, ille meo quis?
Quis niſi Callimachus?

Tradunt operas mutuas. 97

Huic confine eſt Terentianum illud ex Phormione, Tradunt operas mutuas, de adoleſcētibus qui ſe viciſſim in peccatis defenderēt. Tranſlatū videtur ab agricolis vicinis qui mutuā inter ſeſe operam commodare ſolent. Aut ab artifici bus qui mutua nōnunquā vtūtur opera, maxime fabri ærarii.

Senes mutuum fricant. 98

Huc pertinet & iocus ille in prouerbium verſus, de ſenibus mutuo ſe fricantibus. Narrat autem fabulam Ælius Spartianus in Adriani imperatoris vita. Is Adrianus in balneo veteranum quempiam, ſeruuli penuria, ſeſe marmoribus affricantem cōſpicatus, eum & ſeruulis aliquot & ſumptibus donauit. Quod reliqui veterani feliciter ceſſiſſe vidētes, cœperunt & ipſi complures ſub oculis imperatoris ſeſe marmoribus affricare, vt hoc modo principis elicerent benignitatem. At ille euocatis ſenibus, iuſſit vt alius alium viciſſim defricarent, atque ita pueris nihil opus fore. Is iocus poſtea in vulgi fabulam ceſſit. Celebratur & Scipionis AEmiliani apophthegma, iumenta quòd manibus carent, alieno egere frictu. Quo ſignificatū eſt, eos qui res egregias gerere non poſſunt, egere præcone quo famam ſibi comparent.

Fricantem refrica. 99

Τὸν ξύοντα ἀντιξύειν, id eſt, Scalpentem viciſſim ſcalpe. Refertur in Diogeniani collectaneis. Par eſt de merente bene, bene mereri, & officiū officio penſare. Suidas ab aſinis metaphoram tranſlatam exiſtimat inuicem morſicantibus: & in vtranque partē dici poſſe, qui ſe mutuis officiis adiuuāt, aut qui ſe mutuis contumeliis afficiunt. In quam ſententiam celebratur & Mimus ille non illepidus, Senecæ titulo, ſed falſo,

Ab altero expectes, alteri quod feceris.

Ariſtides in communi defenſione quatuor oratorum, Τὸν ξύοντα δ' ἀντιξύειν καὶ τοῖς ὄνοις ἡ παροιμία δίδωσι· Περικλέα δὲ κἂν τοῖς λέουσι μᾶλλον, ἢ τοῖς ὄνοις εἰκάζειν φαῖεν ἂν Ὁμηρίδαι. id eſt, Scalpentem inuicem ſcalpere, etiam aſinis videlicet tribuit prouerbium: porrò Periclem cum leonibus magis quam cū aſinis eſſe conferendum dixerint Homerici. Huc pertinet illud, χεὶρ χεῖρα νίζει, id eſt, Manus manum lauat. Quod citat in Axiocho Plato,

Διὰ παντὸς δὲ ἔθος ἦν αὐτῷ φρονεῖν τὸ Ἐπιχάρμειον,
Ἁ δὲ χεὶρ τὰν χεῖρα νίζει, δός τι καὶ λάβε τι. id eſt,
Semper illi mos erat in animo voluere illud Epicharmi dictum,
Abluit manum manus, da aliquid, & aliquid accipe.

Quāquam Aldina editio pro φρονεῖν, habet θρυλεῖν, id eſt, in ore habere: & melius trochaicus tetrameter Græcus cōſtabit, ſi pro λάβε τι legas λάμβανε τι. Quod idē alio loco citauimus, ſed aliter, mendoſum exemplar ſecuti: quum Græcus Plato nondum eſſet ad manum quem conſulere poſſemus. Cuius rei viſum eſt commonefacere lectorem, nequis hoc nomine mihi calumniā ſtruat, quòd temere Platonis ſcripturam inuerterim. Quantū autem ad ſententiam pertinet, nihil omnino refert, νίζει legas, an κνίζει, quandoquidē vt manus manui mutuum præſtat officium lauando, itidem & ſcalpēdo.

Ferrum ferro acuitur. 100

Non erat conſilium in hunc ordinem admiſcere prouerbia theologorum: non quòd ea contemnam, ſed partim quòd hoc honoris habēdū iudicauerim Sacris literis, partim quòd paſſim in manibus ſint. Vnum tamen illud (quoniam ſic ad amuſſim ad iſta quadrat) nō pigebit adſcribere: Id, eſt in Prouerbiis Salomonis, capite vigeſimo ſeptimo: Ferrū ferro exacuitur, & homo exacuit faciem amici ſui. Hebræi pronuntiant ad hūc modum (ſiquidem eſt aliquid, adagium in ſuapte audire lingua) ברזל בברזל יחד

CHILIADIS PRIMAE CENTVRIA OCTAVA.

AEqualem vxorem quære. 1

Τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα, id eſt, AEqualē tibi vxorem ducito. Adagiū admonet, nequis cupiditate aut ambitione allectus, ſe potentiorem ducat vxorē: nā eiuſmodi fermè cōnubia inauſpicato cedere. Plutarchus in libello De liberis educandis parētes admonet, vt eiuſmodi liberis ſuis vxores deſpondeat quæ nō ſint multo vel ditiores, vel potētiores. prudēter enim dici prouerbio, Tuæ ſortis vxorē ducito. Celebratur & hoc inter ſapientū apophthegmata, atque à nonnullis Pittaco adſcribitur, Γάμει ἐκ τῶν ὁμοίων, id eſt, Vxorē ducito ex æqualibus. Nā ſi duxeris ex potentioribus te prognatā, dominos tibi parabis, nō affines. Diogenes Laertius in vitis philoſophorū huiuſmodi quiddā commemorat, quod quidē affirmat & Callimacho non ineleganti epigrāmate celebratū eſſe. Adoleſcens quidā Atarnetes Pittacon cōſuluit, vtra ſibi è duabus ducēda eſſet vxor. Nam duæ offerebātur: altera par opibus ac genere: altera vtroque ſuperior. At ille ſublato ſcipione quo nitebatur, admonuit vt pergeret ad triuia ciuitatis quò pueri luſus cauſa cōueniunt: eos cōſuleret, & quod illi dediſſent cōſilii, id ſequeretur. Pueri ex prouerbiali cātione reſponderunt, AEqualem vxorem eſſe ducendam. Itaque adoleſcēs altera præterita, duxit æqualem. Idem Dioni ſuadet Callimachus. Hæc autem ſententia hoc impēſius placuit Pittaco, quòd ipſe nobiliorem ſe duxerat, Draconis ſororē, cuius imperium faſtidiaque moleſtiſſime legitur tuliſſe: vt hoc dictum non in tempore, ſed ſuo malo videatur reperiſſe. Extat autē epigramma (tametſi illic Ἴων, nō Δίων legitur, mendoſe opinor) id eſt huiuſmodi,

Ξεῖνος Ἀταρνείτης τις ἀνείρετο Πιττακὸν οὕτω,
Τὸν Μυτιληναῖον, παῖδα τὸν Ὑῤῥάδιον·
Ἄττα γέρον, δοιός με καλεῖ γάμος· ἡ μία μὲν δὴ
Νύμφη, καὶ πλούτῳ καὶ γενεῇ κατ' ἐμέ·
Ἡ δ' ἑτέρη προβέβηκε. τί λώϊον; εἰ δ' ἄγε μοι σὺ
Βούλευσον, ποτέρην εἰς ὑμέναιον ἄγω.
Εἶπεν· ὁ δὲ σκίπωνα, γεροντικὸν ὅπλον, ἀείρας·
Ἠνίδ' ἐκεῖνοί σοι πᾶν ἐρέουσιν ἔπος.
Οἱ δ' ἄρ' ὑπὸ πληγῇσι θοὰς βέμβικας ἔχοντες
Ἔστρεφον εὐρείῃ παῖδες ἐνὶ τριόδῳ.
Κείνων ἔρχεο, φησί, μετ' ἴχνια. χ' ὁ μὲν ἐπέστη
Πλησίον, οἱ δ' ἔλεγον, τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα.
Ταῦτ' ἀΐων ὁ ξεῖνος ἐφείσατο μείζονος οἴκου
Δράξασθαι, παίδων κληδόνι πειθόμενος.
Τὴν δ' ὀλίγην ὡς κεῖνος ἐς οἶκον ἐπήγετο νύμφην.
Οὕτω καὶ σὺ Δίων τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα.

Quos verſus, quoniam Ambroſius Camaldulēſis, Diogenis interpres, non omnino infeliciter Latinos fecit, haud grauabor adſcribere,

Hoſpes Atarnites rogitauit Pittacon olim,
Sic Mitylenæum, Hyrradioque ſatum,
Magne ſenex, geminæ cupiunt mihi nubere, quarum
Et genere atque opibus conuenit vna mihi:
Altera præcellit: quid præſtat conſule, dicque
Vtra ex his potius ſit capienda mihi.
Hic baculum tollens, ſic, tela ſenilia, dixit,
Conſilium pueri quod petis, expedient,
Queis celer in gyrum iactatus verbere turbo
Aſſiduo latis vertitur in triuiis.
I, ſequere illorum monitus. ſic fatur: at ille
Scitatur, referunt, tu tibi ſume parem.
Quæ poſtquam audiuit, monitis puerilibus hærens,
A magnis hoſpes abſtinuit thalamis:
Atque parem paruas lætus traduxit in ædes:
Sic Dion æqualem, ſi ſapis, ipſe cape.

Eſt autē allegoria à turbine puerili qui flagellis circūagitur. Agebat enim quiſque pro ſuis viribus turbinē ſibi cōgruentē. Deianira apud Ouidiū ad ſuū ſexū tranſtulit prouerbiū;

Quàm male inæquales veniunt ad aratra iuuenci,
Tam iuueni magno coniuge nupta minor.
Non honor eſt, ſed onus, ſpecies læſura ferentes:
Siqua voles aptè nubere, nube pari.

Plutarchus De liberis educandis, τὸ γὰρ τὴν κατὰ σαυτὸν ἐλᾶν σοφόν, id eſt, Sapientis eſt vxorem ſibi parem congruámque ducere. Huc adſcribendum putaui carmē illud ex Theſmopho

phoriazuſis Ariſtophanis titulo inſcripta,

Vxor ſeni ſpō ſo regina eſt.

Δέσποινα γὰρ γέροντι νυμφίῳ γυνή. id eſt,

Regina ſiquidem mulier eſt ſponſo ſeni.

Idem admonet verſus ille Euripideus in Rheſo,

Οὐκ ἐξ ἀμείνων μαζόνων γαμεῖν θέλω. id eſt,

Nolim ex potentioribus me coniugem.

Neque verò ſolùm id ſpectari cõueniet, vti par ſit vxor generis claritate, aut modo rei familiaris: verùm vt ætas nõ admodum diſcrepet, vt forma, vt vitæ genus. Poteſt & lõgius trahi, nimirum ad negotium ſuſcipiendum, cui ſis conficiẽdo par & idoneus. Item ad vitæ genus aptum, & ad amicum tuis accommodum moribus.

Ne my quidem facere audet. 2

Qui metu non auderent hiſcere, ii quondam negabãtur my facere audere. Refertur adagiũ à Varrone, libro De lingua Latina 5. Putat enim ille muſſare verbum deductum à my literæ vocabulo, quaſi μύζειν, propterea quòd muti non amplius ſonare queãt quàm my. Eſt enim ea litera maxime omnium muta, præſertim in fine, mirè os contrahens & occludens. Verba Varronis ſunt hæc, A quo idem dicit quod minimum eſt, neque (vt aiunt) μῦ facere audent. Videtur eſſe carmen Ennianum. Nam hunc paulo ſuperius citauerat, Dicit quod minimum eſt, neque (vt aiunt) my facere audet. Eſt autem Græcis μύζω, tum ſugo, tum naribus vocem reddo. Ariſtophanes in Θεσμοφοριαζούσαις,

Muſſare. *Μύζειν.*

Τί μύζεις, πάντα πέπρακται καλῶς.

Quum enim Mneſilochus dixiſſet, μῦ μῦ, id eſt mu mu, Euripides reſpondet,

Quid muſſitas? peracta ſunt cuncta optimè.

Mutire. *Muſſare.*

Et apud Latinos mutire ac muſſare, eſt tacitè ferre, & quaſi vocem abſorbere. Terentius,

Muſſitanda iniuria adoleſcentium. Vergilius,

— muſſat rex ipſe Latinus.

Apud Ariſtophanẽ in Equitibus, duo priuatim apud ſe queſturi quædam de vitiis ciuitatis, ſenarium hunc concinunt,

μῦ μῦ μῦ μῦ μῦ μῦ μῦ μῦ μῦ μῦ μῦ μῦ.

Ex quo licet conticere hanc eſſe vocẽ loqui formidantium.

Ne gry quidem. 3

Gry.

Μηδὲ γρῦ φθέγγεται, id eſt, Ne gry quidem loquitur: hyperbole item prouerbialis apud Græcos, pro eo quod eſt, ne tantulum quidem. Nam Gry, minimũ quiddam ſignificat, aut ſordes vnguium, rem videlicet viliſſimam, aut vocem ſuillam quam ædere ſolent ii qui grauantur ſermone reſpõdere, aut nomiſma minutiſſimum. Ariſtophanes in Pluto,

— καὶ μὰ μετὰ βιάζεται,

Κἄπειτ' ἀποκρίνομαι τί πρὸς ταῦτ' οὐδὲ γρῦ. id eſt,

— méque vi ſubigit ſimul,

Atque me etiam rogatus hæc quid ſibi velint,

Prorſum nihil reſpondet, ac ne gry quidem.

Γρύζειν.

Hinc & verbum deductum γρύζειν. Idem in eadem fabula,

Γρύζειν δὲ καὶ τολμᾶτον ὦ καθάρματε.

Grunnire verò audetis etiam perditi?

Philoſtratus in vita Apollonii, Οὐδὲ μὲν ἐφθέγξατο, οὐδ' ὑπὸ χθὼν γρύξας, id eſt, Haudquaquam loquutus eſt, neque adduci potuit vt vel hiſceret. Huius vocis vſus admodũ frequens eſt apud Ariſtophanem.

Pili non facio. 4

Eſt Latinis hæc familiaris hyperbole, Non facio pili, Ne pilo quidem melior: quum minimum quiddam momenti ſignificant. Catullus, Non faciunt pili cohortem.

Ciceronis locus.

Cicero ad fratrẽ. Ego enim ne pilo quidẽ minus te amabo. Idem, Interea de Cappadocia ne pilũ quidẽ. Tametſi in vulgatis exemplaribus pileũ hoc loco ſcriptũ eſt Quod quidẽ adagium etiam his tẽporibus nulli nõ eſt in ore. Pili vilitas etiã

Pilo dignus.

Græcis in prouerbio fuit. Vnde ἄξιος τριχός, id eſt dignus pilo: in hominem nihili. Quo durior erit tranſlatio, hoc venuſtior: nam, Pili non facio, præter hyperbolen, nihil penè habet figuræ. At Ne pilo quidẽ doctior, Ne pilo quidem iniucũdior, Ne pilo quidem honoratior, atque id genus orationes, quoniam paulo longius recedunt à ſimplici ſermone, pluſculum accipiunt gratiæ.

Nauci non facio. 5

Nauci eſſe, & Nauci facere, pro eo quod eſt nihil eſſe, & nihili facere, ſæpicule apud Plautum reperietur. Quid autẽ nauci ſignificet, ſeruus quidam Plautinus, quũ ea voce eſſet vſus, tamẽ ſcire ſe negat. Plautus, Qui homo timidus erit in rebus dubiis, nauci nõ erit. Grammatici quidam (inter quos Pompeius Feſtus) aiunt nauci ſignificare nucis putamen, aut oleæ nucleum, aut eam membranulam quæ viſitur in medio nucis iuglandis interſita, denique rei cuiuſuis putamẽ, quod Græci πτίσμα, nauci vocatũ exiſtimat. Quidã à voce Græca deducunt ναῦκος, quod declarat pellem caprinam. Sunt & aliæ de nauci ſententiæ, quas qui volet cognoſcere, legat Feſtum in dictione Naccæ. Nauci non habeo, dixit Ennius apud M. Tullium lib. De diuinatione 1, Non habeo denique nauci Marſum augurem.

Nauci. *Πτίσμα.* *Nauci non habere.*

Flocci non facio, aut Flocci facio. 6

Eadem ratione dictum eſt, Flocci facere, & Ne flocci quidem facere, pro eo quod eſt, ne tantuli quidẽ facere. Eſt autem floccus particula lanæ quæ inutilis à vellere diuellitur atque euolat, aut certe ſimile quiddam nullius momenti. Exempla paſſim apud authores obuia ſunt, vt non videatur operæprecium hoc inculcare loco.

Floccus.

Huius non facio. 7

Ad hanc formam pertinet illud Terentianũ ex Adelphis: Huius quicquam non faciam. Donatus admonet eſſe δεικτικῶς demõſtrantis aut floccum, aut ſtipulam, aut ſummum digitum, aut huiuſmodi quippiam. Athenæus libro duodecimo prodidit, Sardanapali ſtatuam ipſius monumento impoſitam, hoc geſtu digitorum, vt ſignificaret res humanas omnes prorſus eſſe contemnendas, ac ne digituli quidem crepitu dignas.

Vitioſa nuce non emam. 8

Apud Plautum eſt in Milite: Vitam tuã vitioſa nuce nõ emam, pro eo quod eſt, ne minimo quidẽ. Et vulgo dicimus, Caſſa nuce ne emerim, & Putamine nucis non emerim. Ariſtophanes in Pace:

Caſſa nuce non emerim.

Οὐκ ἂν πριαίμην οὐδ' ἂν ἰσχάδος μιᾶς. id eſt,

Non emerim nec vnica quidem nuce.

Conſimile his quod legitur apud eundem Plautum, citãte Feſto, Non ego iſtud verbum empſitem titiuillitio. Nam hoc verbo Latini nihili rem ſignificare ſolẽt, quemadmodum & Græci dicũt τρικεῖ. Rurſum Burrubata (qua voce vſus eſt Naeuius) pro nugatoriis, authore Feſto.

Titiuillitio non emerim. τρικεῖ. Burrubata.

Ne teruncium quidem inſumpſit. 9

Eſt aliquoties apud Ciceronem hyperbole teruncii, quod apparet eſſe genus minutiſſimi nomiſmatis: ad Atticũ, Atque etiam ſpero, toto anno imperii noſtri teruncĩũ ſumptus in prouincia nullum fore. Plautus in Captiui duo: Neque ridiculos iam terunci faciunt: quemadmodum Græci dicunt ἡμιωβόλιον, pro re viliſſima. Varro teruncium à tribus vnciis dictum putat.

Homo trioboli. 10

Itidem Plautus in Pœnulo hominem trioboli dixit, pro nequiſſimo, planéque nullius precii. A nummo minutiſſimo Cõſimili figura dixit Ariſtophanes in Veſpis, pro vilibus ver ſibus τριχινῶν ἐπῶν. Gregorius in epiſtolis De vili contemptóque dixit, ἀνδράποδον ὀλίγων ὀβολῶν ἄξιον, id eſt, Imò potius mancipium paucis obolis dignum. Dicuntur & triobolares.

Triobolares.

Homo treſſis. 11

Conſimili modo Perſius treſſem agaſonem appellat, cõtemptiſſimum homuncionem. Idem:

Et Centum Græcos curto centuſſe licetur.

Id eſt, minimo. Treſſem autẽ dixit nouẽ, quaſi tribus aſſibus æſtimandum. Aſſis autem erat ærei nummuli genus. Perſianum carmen ſic habet in quinta Satyra:

Treſſis. *Aſſis.*

-Heu ſteriles veri, quibus vna Quiritem

Vertigo facit, hic dama eſt non treſſis agaſo.

Confine Hieronymianum illud: Quis te dupondio ſupputabat? Iuſtinianus in præfatione Pandectarum, noluit adoleſcẽtes legum ſtudioſos, veteri non minus ridiculo quàm friuolo cognomine nuncupari dupondios, ſed Iuſtinianos nouo.

Dupondii.

Dignus pilo. 12

Ἄξιοι τριχός, id eſt, Pilo digni, dicuntur Græcis, nulla bona re digni, quòd pilo nihil cõtẽptius. Ariſtophanes in Ranis

Εἰ μὴ πριαίμην ἄλλον ἐδὲ ἄξιον τριχός,

Ἐκ ἀνθρώπων ἂν οὐδ' ἄξιοι τῆς τριχός. id eſt,

Siquando veni huc, emori ſanè volo, aut
Siquid tuorum ſuſtuli dignum pilo.

Adagium commemoratur à Diogeniano.

Nec vno dignus. 13

Ἄξιος οὐδὲ μόνου, καὶ ἄξιος ἑνός, id eſt, Ne vno quidẽ dignus, & vno dignus, de viliſſimo. Tranſlata metaphora à iactu talorũ, in quo μονὰς, id eſt vnionis numerus infimus erat. Demum vbique in rationibus numerorũ minimum quiddã eſt vnio, ac ne numerus quidẽ vt autumant philoſophi. Ex aduerſo, quem multi pretii ſignificant, hunc πολλοῦ τινὸς ἄξιον, id eſt multa re dignum, trita figura Græci dicunt, & τοῦ παντὸς ἄξιον, id eſt quauis re dignum & ediuerſo ὀλίγου ἄξιον, id eſt paulo dignum, quem contemnunt. Gregarium autem eſt ac plebeium, vnius duntaxat hominis vice ſupputari. Proinde Homerus Iliados λ, quũ medici dignitatẽ explicare vult, ait,

Quauis re dignus. *Paulo dignus*

Ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων. id eſt,
Vnus homo medicus multis æquandus honore eſt.

Medicus multorum inſtar.

Ad quod reſpexit Plato lib. De legibus quinto, Ὁ μὲν γὰρ ἑνὸς, ὁ δὲ πολλῶν ἀντάξιος ἑτέρων, id eſt, Nam hic quidem pro vno, ille pro pluribus aliis æſtimandus eſt. Ad hanc formam pertinent & illæ Rhetorum figuræ, quum aiunt vnum aliquem ſibi pro theatro eſſe, & Vnius cuiuſpiam iudicium pluris ſe facere, quàm infinitæ multitudinis.

Dignus obeliſco. 14

Ἄξιος ὀβελίσκου, id eſt, Dignus obeliſco, dignus quouis honore. Summis enim viris eiuſmodi columnæ ac pyramides erigebantur, magnificis inſcriptæ titulis, aut ingentes coloſſi: ſic enim ſtupidi principes olim fingi gaudebant. Tametſi prouerbium ancipitẽ habet ſententiam, propterea quòd Ariſtarchus obeliſcis iugulare ſit ſolitus quæ parum probaret. Meminit huius præter alios Suidas.

Aureus in Olympia ſtato. 15

Quem ſummo præmio dignum Græci ſignificant, ei dicere ſolẽt, Aureus in Olympia ſtatuere. Lucianus in Pſeudologiſta, χρυσοῦς (φασὶ) ἐν Ὀλυμπίᾳ σταθήτω, id eſt, Aureus (vt aiũt) in Olympia ſtato. Quòd is honos id ætatis præcipuus habebetur, loco tam celebri ſtatuam inter illuſtres viros habere. Huc alluſit Vergilius, quum ait,

Si fœtura gregem ſuppleuerit, aureus eſto.

Plato in Phædro, Ὑπισχνοῦμαι χρυσῆν εἰκόνα ἰσομέτρητον εἰς Δελφοὺς ἀναθήσειν. id eſt, Polliceor me ſtatuã auream tibi æqualem Delphis collocaturum. Ibidem paulo pòſt, Παρὰ τῶν Κυψελιδῶν ἀνάθημα σφυρήλατος ἐν Ὀλυμπίᾳ σταθήτω, id eſt, Inter ſtatuarum Cypſelidarum monimenta in Olympia fabrefactus ſtato. Interpres fortaſſis χρυσήλατος legit, aut certè ſomniauit, vt qui verterit aureum. Porrò reges Corinthi dicuntur Cypſelidæ à Cypſelo, qui pulſis Bacchidis è Corintho, ibidem imperio eſt potitus, ſummáſque coegit diuitias. cuius rei argumẽtum (inquit Strabo) τὸ Ὀλυμπίασιν ἀνάθημα Κυψέλου, σφυρήλατος χρυσοῦς ἀνδριὰς εὐμεγέθης. Alluſit huc & Philoſtratus in Apollonii vita, καὶ στεφανώσουσί σε Ὀλυμπία, id eſt, & coronabunt te in Olympia. Non diſſimili figura dixit Perſius, ſatyra ſecunda,

Cypſelidæ.

Præcipui ſunto, ſitque illis aurea barba.

Quibuſdam enim ſignis aurea barba conſueuit addi.

Aurea barba dignus.

Quauis re dignus. 16

Ἄξιος τοῦ παντός, Id eſt, Quauis re dignus. Refertur ab omnibus Græcorum adagiorum collectoribus. Vtitur Plato in Sophiſta, καὶ τοῖς μὲν δοκοῦσι τοῦ μηδενὸς τίμιοι, τοῖς δὲ ἄξιοι τοῦ παντός, id eſt, Aliis videntur nulla re digni, aliis rurſus quantauis. Similiter dixit Terentius, Hominem quantiuis pretii. Quanquam huius adagionis modo eſt facta mentio.

Dignus Argiuo clypeo. 17

Ἄξιος εἶ τῆς ἐν Ἄργει ἀσπίδος, id eſt, Dignus es argiuo clypeo. De generoſo ac maiorem in modum venerando: inde ſumptũ quòd olim apud Argiuos, ex more pueri incorrupti puriqueclypeos quoſdam geſtãtes, pompas agebant. Iſque honos erat illi ætati, priſco quodam inſtituto decretus.

Dignum propter quod vadimonium deſeratur. 18

Vbi rem maximi momenti volemus ſignificare, quæque vel quantouis diſpendio debeat expeti, ~~dignũ eſſe dicemus~~ ~~cuius gratia vadimonium deſeratur.~~ Nã qui vadati ſunt, non niſi ſummo ſuo periculo abeſſe poſſunt. Plinius ſecundus in præfatione Naturalis hiſtoriæ: Inſcriptiones (inquit) propter quas vadimonium deſeri poſſit. hoc eſt, quarum gratia omnia ſint poſthabẽda, vel maxime ſeria. Seneca De beneficiis lib. 4, Vadimoniũ promittimus, tamen deſeritur. Non in omnes datur actio. Deſerentem vis maior excuſat. Hæc Senecæ verba declarant, vehementer vrgens eſſe oportere quod excuſet vadimonii promiſſi deſertorem. Horatius,

-& caſu iam reſpondere vadato Debebat.

Ridet improbum garrulum qui maluerit periclitari de cauſa, quàm à nugis diſcedere. Coſimilis eſt forma quaſi pro aris focisque dimicare, quum de re charа ſeriáque certamen eſt. Nec diſſimili ſchemate dixit Celſus, lib. Pand. ſexto, titulo De rei vendicatione, Laribus ſepulchriſque auitis carere. Finge (inquit) pauperẽ, qui ſi reddere id cogatur, laribus ſepulchriſque auitis carẽdum habeat: ſufficit tibi permitti tollere ex his rebus quæ poſſis, dum ita ne deterior ſit fundus, quàm ſi initio non foret ædificatum.

Pro aris focisque.

In vtranuis dormire aurem. 19

In vtranuis dormire aurem, eſt animo ocioſo, ſecuro, vacuóque eſſe. Terẽtius in Heauton. Ademptũ tibi iã faxo omnẽ metum, in aurẽ vtranuis ocioſe vt dormias. Vtitur eo & Baſilius in epiſtola quadã, ſed malã in partem, ita vt ſupinã ſecuritatẽ intelligi velit. Menãder in Plotio apud Gelliũ,

Ἐπ' ἀμφότερα νῦν ἐπίκληρος ἡ μέλλουσα καθευδήσει. id eſt,
In aurem vtranque, quandoquidem dotata eſt, cubet.

Sic enim vertit neſcio quis.

In dexteram aurem. 20

Eodem ſenſu dixit Plinius in dexterã aurẽ. Ita enim ſcribit Romano ſuo: Nihil quod in dexterã aurem, fiducia mei dormias, non impune ceſſatur. Id eſt, nihil eſt quod ſis ſecurus. Sic enim admonẽt medici, vt in primo ſomno qui profundiſſimus eſſe conſueuit, in aurem dexteram incumbamus: quum experrecti redormire cupimus, in ſiniſtrã. Porrò qui leui ſomno vult vti, in neutram incumbit aurẽ, quo facilius expergefiat.

Porrectis dormire pedibus. 21

Huic affine eſt illud, ἀποτείναντα τὼ πόδε καθεύδειν, id eſt, Porrectis pedibus dormire. Lucianus De mercede ſeruientibus, καὶ τὸ τοῦ λόγου δὴ ἀποτείναντα τὼ πόδε καθεύδειν, id eſt, Iã que tandẽ quod optari ſolet obtigit, vt porrectis pedibus dormias. Ad eãdem figuram pertinet, quod in Ariſtophanis Pluto dixit Mercurius, ἀνακῶς ἀναπαύσομαι, id eſt, Sublatis pedibus requieſco, & ſupinus per ociũ. Et ſupinitatem, negligentiam, incogitantiámque ſignificamus. Et conſerere manus, in Hebræorum prouerbiis, in ignauũ, Paulum dormies, paululum dormitabis, paululum coſeres manus, vt dormias.

Supinus. *Conſertis manibus.*

Naſo ſuſpendere. 22

Naſo ſuſpẽdere, eſt vafre ac ſubdole irridere. Plinius lib. 11. ca. 37, docet à ſuæ ætatis hominibus naſum ſubdolæ irriſioni ſuiſſe dicatum. Nam apud veteres authores nihil huiuſmodi legitur. Verba Plinii ſubſcribam: Et altior homini tantum (quem noui mores ſubdolæ irriſioni dicauere) naſus. Horatius in Sermonibus:

-naſo ſuſpendis adunco. Idem alibi:
-balatro ſuſpendens omnia naſo.

Perſius de Horatio, qui vafre rectéque rideat,

Callidus exterſo populum ſuſpendere naſo.
Idem alibi:
Diſce, ſed ira cadat naſo, rugoſáque ſanna.

Vnde naſuti vocantur, qui docte norint alios irridere. Martialis,

Naſuti.

Non cuicunque datum eſt habere naſum. Idem,
Et pueri naſum Rhinocerotis habent.
Idem rurſum,
Naſutus ſis vſque licet, ſis denique naſus. Perſius,
-rides ait, & nimis vncis
Naribus indulges.

Rhinocerotis naſus.

Græci ſimplici efferunt verbo, μυκτηρίζειν, ἀντιμυκτηρίζειν, id eſt, irridere, viciſſim irridere, ἀπὸ τοῦ μυκτῆρος, id eſt naſo. Caſſius ad Ciceronem, lib. Epiſt. famil. 15, Quóſque vbi ridiculo aut ſcommatico dicterio læſeris, velint ruſtice gladio

Μυκτηρίζειν.

ἀντιμυκτηρίζειν,id eſt,viciſſim naſo ſuſpendere.

Dignus quicum in tenebris mices. 23

Qui certiſſima eſſet fide: eum dignum dicebant quicum in tenebris micaretur. Cicero libro Officiorum tertio, Hoc nonne eſt turpe,dubitare philoſophos,quæ ne ruſtici quidē dubitant, à quibus natum eſt id quod tritum eſt vetuſtate prouerbium: quum enim fidem alicuius bonitatémque laudant, dignū eſſe dicūt quicū in tenebris mices. Idem De finibus libro ſecundo, Cur iuſtitia laudatur,an verum eſt tritum vetuſtate prouerbium, Quicum in tenebris mices? Eſt autem micare, luſus genus quoddam,quod adhuc apud Italos durat,vt repente porrectis digitis,certantiū vterque numerum diuinet. Huius Cicero mentionem facit libro De diuinatione ſecundo, Quid eſt enim ſors? Idem propemodum quod micare,quod talos iacere,quod teſſeras. M.Varro,Micandum erit cum Græco, vtrum ego illius numerum, an ille meum ſequatur. Nemeſianus in carmine Bucolico, Digitos iactate micātes. Meminit & diuus Auguſtinus libro De Trinitate octauo, capite quinto, Nam id (inquit) vbi volumus facilè habemus,vt alia omittam, vel micando digitis tribus. Porrò quicum micat in tenebris,ei liberū eſt,ſi velit,fallere. Proinde dignus quicum in tenebris mices dicitur,qui ſit vſqueadeo certa fide,vt nec ſi tutò poſſit,velit quempiam mendacio fallere. Habent Græci ſimile quiddam, Dignus hic eſt cui vel iniurato fidem habeas, Ὅς ἀνὴρ κἂν ἀνώμοτος πιστεύειν ἄξιος,id eſt, Hic vir dignus cui credas etiam iniurato. Cui diuerſum, Ne iurato quidem illi crediderim.

Micare

Iniurato credere.

Ex Iouis tabulis teſtis. 24

Ἐκ τῆς Διὸς δέλτου ὁ μάρτυς,id eſt,Ex Iouis tabulis teſtis. Apud Græcos dicebatur pro certo & indubitabili teſte. Lucianus in libello De mercede ſeruientibus, Εἴ τις εἴποι σε μοιχὸν ἢ παιδεραστήν, τοῦτο ἐκεῖνο, ἐκ τῆς Διὸς δέλτου ὁ μάρτυς, id eſt, Siquis te adulterum, aut pæderaſtē dixerit, is protinus (iuxta id quod dici ſolet) ex Iouis tabulis teſtis. Alluſum eſt,ni fallor,ad diphtheram,in qua Iupiter omnia mortalium acta deſcribere fingitur à poetis.

Atticus teſtis. 25

Ἀττικὸς μάρτυς,id eſt, Atticus teſtis,legitur in Collectaneis Diogeniani, pro probatiſſimo atque incorruptiſſimo teſte. Quod ſiquis per ironiam torqueat in teſtem vanum, nō inconcinnè dixerit.

Attica fides. 26

Ἀττικὴ πίστις,id eſt, Attica fides, legitur apud eundē de minimè vanis miniméque periuris:inde natum quòd apud Atticos templum eſſet Fidei deæ conſtructum: cuius meminit etiā Plautus in Aulularia. Velleius paterculus meminit his quidem verbis, Siquis hoc rebellandi tempus quo Athenæ à Sylla captæ ſunt, imputat Athenienſibus, nimirū veri vetuſtatiſque ignarus eſt. Adeo enim certa Athenienſiū in Romanos fides fuit,vt ſemper & in omni re quicquid ſyncera fide gereretur,id Romani Attica fide fieri prædicarent. Quintil.lib. 12. cap. De genere dicendi, ſcribit hunc in modum, Quos ego exiſtimo, ſiquod in his finib' vberius inuenerint ſolum,fertilioremve ſegetem,negaturos Atticam eſſe,quòd pluſquam acceperit ſeminis reddat, quia hanc eius terræ fidem Menander eludit. Ex his colligimus Atticam fidem dictam, quòd nec detraherent pactis, nec adderent. Talis erat & ſoli fides non admodum feracis,quum agrorum fides laudetur,ſi cum fœnore reddant quod creditum eſt.

Græca fides. 27

Ἑλληνικὴ πίστις,id eſt, Græca fide,reperitur pro certa item fide. Fortaſſis idem cum proximo:niſi malumus per ironiam accipere. Auſonius ad Paulum,

Nobiſcum inuenies κατὰ πόδα,ſi libet vti
Non Pœna,ſed Græca fide. Idē de Philone villico ſuo,
Mutuatur ad Græcam fidem.

Plautus Græcā fidē dixit vbi non verbis neque ſtipulationibus,ſed præſente pecunia res agitur. Sic enim apud eū loquitur Clareta lena in Aſinaria, Diem, aquā,ſolē,lunā,noctem, hæc argento non emo. Cætera quæ volumus vti,Græca mercamur fide.id eſt numerata pecunia. Euripides in Iphigenia Taurica, πιστὸν Ἑλλὰς οἶδεν οὐδέν,id eſt, Græcia nequaquā nouit fidem. Hoc ſanè nomine ea natio peſſimè audit olim.

Punica fides. 28

Pœnorū perfidia in prouerbium abiit, quòd ea gens peculiariter periurii vanitatiſque notata ſit, quemadmodum abunde teſtatur T. Liuius, cuius hæc verba ſunt libro ſecundo De bello Punico, Quæ Punica religione ſeruata eſt fides ab Annibale. Idem Belli Punici ſecundi lib. primo, Has tantas viri virtutes ingentia vitia æquabant,inhumana crudelitas,perfidia pluſquam Punica,nihil veri,nihil ſancti, nullius dei metus,nullum iuſiurandum,nulla religio. His coloribus depingit Annibalem. Subindicat idem Q. Curtius in Tyriis Pœnorum auxilio deſtitutis. Rurſum Maximinus apud Iulium Capitolinum, Afri (inquiens) fidem Punicam præſtiterunt: & quod modò citauimus ex Auſonio, Pœna fide. Saluſtius in Iugurthino, Comperio Bochum magis Punica fide quàm ob ea quæ prædicabat,ſimul Romanos & Numidam ſpe pacis detinuiſſe. Plautus, Nemo me Pœnus Punior. alludens ad morum perfidiam. Pœni fœdifragi ſemper habiti. Idē in Pœnulo, Et is omnes linguas ſcit, ſed diſſimulat ſciēs ſe ſcire, Pœnus planè eſt,quid verbis opus ſit?

Altera manu fert lapidem,altera panem oſtentat. 29

Qui coràm blandiuntur,clàm obtrectātes,palàm amicos agunt,clanculum nocēt: aut qui hic proſunt, illic lædūt,falſam beneficii ſpē oſtentant, vt nacti occaſionē funditus perdāt,ii dicūtur altera manu portare lapidē,altera panem oſtentare. Tranſlatum ab iis qui canes oſtentato pane pelliciunt, deinde accedētibus ſaxū illidūt. Euclio Plautinus in Aulul.

Nunc petit quum pollicetur,auriūm inhiat,vt deuoret:
Altera manu fert lapidem,panem oſtentat altera.

Diuus Hieronymus ad Rufinum, Hæc apud te amice potius expoſtulare volui, quā laceſſitus publicè deſæuire, vt animaduertas me recōciliatas amicitias purè colere, & non iuxta Plautinā ſententiam,altera manu lapidem tenere,panem offerre altera. Eodem eleganter alluſit, ſcribens ad eundē Rufinum, An tibi ideo panem non damus, quia hæreticorum cerebro lapidem illidimus? Simile quiddā habet Gregorius Theologus in epiſtola ad Euſebium epiſcopū Cæſarienſem, ὥσπερ ἂν εἴ τις ἑνὸς ἀνδρὸς τῇ μὲν τῶν χειρῶν καταψήχοι τὴν κεφαλήν, τῇ δὲ παίοι τὴν παρειάν, id eſt, Perinde quaſi quis eiuſdem viri altera manu ſcabat caput,altera malam feriat.

Altera manu ſcabit, alterā ferit.

Ex eodem ore calidū & frigidum efflare. 30

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν ἐξάγειν,id eſt,Eodē ex ore calidum ac frigidum proferre. Bilingues & qui eundē modo laudant,modo vituperant,ex eodem ore calidū ac frigidum ſpirare dicuntur. Natum ex Apologo quopiam Aniani fabulatoris. Satyrus quidam quum vehemēter algeret,hyberno gelu ſupra modum ſæuiente, à ruſtico quodam inductus eſt in hoſpitium. admiratus autem cur homo inſlaret in manus ori admotas,rogauit cur ita faceret. is reſpondit,vt frigidas manus halitus tepore calefaceret. Deinde vbi extructo foco,appoſita menſa,in pultem feruidam rurſum inſlaret,magis etiā admiratus, ſciſcitatus eſt quid hoc ſibi vellet: vt pultem,inquit,nimiū feruentē halitu refrigerē. Tum Satyrus ſurgens à menſa: Quid ego audio,inquit? Tun' ex eodē ore pariter & calidum & frigidum efflas? Valebis: neque enim mihi ratio eſt cum eiuſmodi homine cōmune habere hoſpitium. At huiuſce rei,quam Satyrus admirabatur,cauſam reddit Ariſtoteles in Problematis, ſectione trigeſimaquarta,problemate ſeptimo, idque ideo fieri putat quod qui vehementius efflatis non moueat vniuerſum aerem,ſed ore contractiore paululum venti expiret, vt calor ab ore profectus,à reliquo aere (quem ob impetum plurimum mouet) cōtinuo euaneſcat,atque in frigus abeat. Id quod ſecus fit in eo qui faucibus apertis vniuerſum aerem exhalat. Eſt huic confine quiddam in epiſt. Iacobi Apoſtoli:nā huius nomine legitur: ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος βρύει τὸ γλυκὺ καὶ τὸ πικρόν,id eſt, Ex eodem ore emanat dulce & amarum. Huc adſcribi poterit quòd refert ſecundo libro Plinius, pluſquàm prodigioſum, fontem eſſe quendam in Dodona, qui quum ſit frigidiſſimus, & faces ſiquis ardentes immergat, extinguat,ſi extinctæ admoueantur,accendit. Quæ omnia torquere licebit in rhetores qui eadē norūt laudare & vituperare,eleuare atque attollere. Itē in iureconſultos,qui cauſā eandē nunc tuentur, nūc impugnāt. Ad eū ſenſū detorſit Plutarchus, quòd Circe eadem virga mentē adimit,ac reddit:pecudes facit,& homines. Extat apud Græcos hic ſenarius prouerbialis,

Fons dodonæus.

Circes virga.

Τὸν αὐτὸν αἰνεῖν καὶ ψέγειν ἀνδρὸς κακοῦ. id eſt,

Laudare eundem,carperéque,viri eſt mali.
Et Hebræus vates,nēpe Eſaias,malè ominatur iis qui dicunt bonum malū, malum bonū: dulce amarū,& amarum dulce. Athenæus lib.4,docet eſſe fiſtulæ genus.à Græcis dicitur μαγάδις, ſiue παλαιμάγαδις, quod idem & grauem & acutam vocem reddit. Vnde verſum adducit ex Alexandride,

Μάγαδιν λαλήσω,μικρὸν ἅμα σοι καὶ μέγαν. id eſt,
Grande ac puſillum magade proloquar ſimul.

Μαγαδίζειν. Id Græcis dicitur μαγαδίζειν,ſonare ſimul duas voces, grauē & acutam, διὰ πασῶν, vt vocant muſici. Ariſtoteles ſectionis decimænonæ problemate,iuxta Græcos codices,decimooctauo,iuxta Theodori verſionem XVII,vtitur eo verbo μαγαδίζειν,quærens cur hæc ſola harmonia,quam dixi,ſonetur magade.Rurſus in problemate trigeſimonono iuxta Græcos codices, μαγαδίζουσι δ' ἐν τῇ διὰ πασῶν συμφωνίᾳ, id eſt,Magadiſſant in concentu diapaſon.

Oculatæ manus. 31

Oculatas manus dixit Plautus quæ promiſſa velint exhiberi re, non oratione promitti. Nam oculos habere, quibus videant exhibita, aures non habere quibus audiant pollicitationes.Ita lena quædam in Aſinaria,adoleſcenti montes aureos pollicenti,quum illa nihil cōmoueretur promiſſis, Semper, inquit,oculatæ noſtræ ſunt manus,credunt quod vidēt. In eadem erat ſententia leno ille Terentianus Sannio, Nunquam (inquit) ego adeo aſtutus fui quin quicquid poſſem, mallē auferre in præſentia potius.Huc alluſit Chærea in Eunucho,Fac nunc promiſſa vt appareant.

Cæca dies,& Oculata dies. 32

Plautus item cæcam diem & oculatam, pro die qua non numeratur præſens pecunia & qua numeratur.Sic enim leno quidam loquitur in Pſeudolo, Eme die cæca hercle oleum, id vendito oculata die:iam herclevel ducentæ fieri poſſunt præſentes minæ. Hoc eſt,Eme non præſentē pecunia,ſed in diem pacta,reuende pecunia præſente. Vocant & Iuriſconſulti cæcam diem & cæca teſtimonia:quæ ſcripto perhibentur abſentibus.Nam cæca ſunt non tantùm quæ non vident, ſed quæ non videntur & abſunt.

Lentiſcum mandere. 33

Σχῖνον διατρώγειν,id eſt,Lentiſcū mādere,vel arrodere,Græco prouerbio dicuntur ii qui nimio comēdi corporis ſtudio ſuperfluunt: nam ex lentiſco dentifricium fieri conſueuit.is eſt puluiſculus quidam candidandis dentibus comparatus. Fiebant & dentiſcalpia ex lentiſco,hoc eſt,cuſpides quædam purgandis dentibus accommodæ.Martial.in Apophoretis,

Lentiſcum melius,ſed ſi tibi frondea cuſpis
Defuerit,dentes penna leuare poteſt.

Quin & Dioſcorides libro primo indicat lentiſci ſuccum ex aqua decoctæ figere vacillantes dentes,ſi eo colluantur:tum & cuſpides hinc factas,ſi affricētur, vtiles eſſe dentibus abſtergendis. Huiuſmodi igitur quibus dentiſcalpium ſemper in ore eſt, lentiſcum arrodere dicuntur, & σχινοτρῶγες, id eſt Σχινοτρῶγες. lentiſci arroſores, appellantur. Nam dentium cura olim vt delicatis probro dabatur, & Apuleio inter reliqua crimina obiectum eſt quòd dentifricium paraſſet. Rectè trāſferetur adagium & ad reliquum totius corporis cultum.

Vnico digitulo ſcalpit caput. 34

Molles atque effœminati vno digito caput ſcalpere dicuntur,nimirum ſolliciti ne cōmam ſtudioſè compoſitam perturbent.Id primùm dictū putant à Caluo poeta in Pōpeium, hinc in omnes parū viros tranſlatū. Iuuenalis ſatyra nona,

Qui digito ſcalpunt vno caput.

molles & impudicos ex geſtu notans. Porrò geſtū eum antiquitus impudicitiæ habitum argumentum, teſtatur in Epiſtolis Seneca, Rerum (inquiens) omnium,ſi obſeruentur, indicia ſunt.& argumentum morum ex minimis quoque licet capere.Impudicum & inceſſus oſtendit,& manus mota, & vnum interdum reſponſum,& relatus ad caput digitus, & flexus oculorum. Improbum interdum riſus, inſanum vultus habitúſque demonſtrat.

Summo digito caput ſcalpere. 35

Τῷ ἄκρῳ δακτύλῳ τὴν κεφαλὴν κνᾶν, id eſt, Summo digito caput ſcalpere.Idem eſt cum proximo.Lucianus in Rhetorū præceptore, deliciis effœminatum hominē deſcribit his verbis, Ἐν τούτοις δὲ παλυσοφόν τινα καὶ πάγκαλον ἄνδρα, διασεσαλευμένον τὸ βάδισμα, ἐπικεκλασμένον τὸν αὐχένα, γυναικεῖον τὸ βλέμμα, μελιχρόν τι φώνημα, μύρον ἀποπνέοντα, τῷ δακτύλῳ ἄκρῳ τὴν κεφαλὴν κνώμενον,id eſt,Inter hæc autem virum quendam egregie ſapientem, atque inſigni forma, lubrico inceſſu, fracta ceruice,muliebri aſpectu,voce mellita,olentem vnguenta,caput ſummo digito ſcalpentem.

Phryx plagis emendatur. 36

Phryx plagis emendatur. In barbaros ſeruilique ingenio homines dicitur,qui non pudore,neque monitis, ſed verberibus redduntur meliores. quum contrà generoſus animus, (vt ait Seneca)rectius ducatur quàm trahatur. Cicero pro L. Flacco in teſtes Aſiaticos,Aſia veſtra cōſtat ex Phrygia, Myſia,Caria,Lydia. Vtrum igitur noſtrum an veſtrum eſt hoc prouerbium? Phrygem plagis fieri ſolere meliorem. Adagium ita refertur apud Suidam verſu trochaico,

Φρὺξ ἀνὴρ πληγεὶς ἀμείνων καὶ διακονέστερος. id eſt,
Verberatus Phryx,melior & obſequens erit magis.

Oſtendit Athenæus è Phrygia mitti ſolere mancipia laudatiſſima,

Ἀνδράποδ' ἐκ Φρυγίας, ἀπὸ δ' Ἀρκαδίας ἐπικούρους. id eſt,
Mancipia ex Phrygia, ſed ab Arcadia auxiliares.

Nihil ſacri es. 37

Οὐδὲν ἱερὸν ὑπάρχεις,id eſt, Nihil es ſacri. Sermo contemnentis prouerbialiter. ſiquidem Græci quicquid præclarum ac vehementer conducibile videri vellent,id ſacrum appellabant,vt βουλὴ ἱερὴ,Sacra res conſilium,& ἱερὰν πόλιν,id eſt, ſacram ciuitatem, dixit Ariſtides, tanquam omnium tutatricem. & quod alio citauimus loco, ἱερὰν ἄγκυραν, id eſt ſacram ancoram. Plutarchus in vita Pelopidæ, Sacri præſidii mentionem facit.Theocritus in Hodœporicis,

Ἀλλ' οὖν αἶγα κυρὰν ἔριφον θῦσον, ἐπὶ μὲν οὐδὲν
Ἱερόν. id eſt,
Hœdum igitur,ſi vis,age iam deponito,quanquam
Nil ſacri eſt.

Verba ſunt contemnentis pignus. Qui prouerbii tradunt originem,aiunt Herculem,conſpecta Adonidis imagine,contēpſiſſe,his verbis,οὐδὲν ἱερὸν εἶ, id eſt,Nihil es ſacri. ſeu quòd exiſtimaret iis duntaxat habendū eſſe diuinitatis honorem, qui de genere mortalium eſſent benemeriti:ſiue quòd fures, qui in eius templum aufugiſſent,non eſſent in tuto,propter loci religionē,quemadmodū in aliorum deorū ſacellis. nūc accommodatur ad quamuis rem deſpicatui habitā. Ab hac interpretatione non diſcrepant quæ refert Theocriti ſcholiaſtes,huius commenti authorem citans Cleandrum.

Nihil ſanum. 38

Summam morum corruptionē, & nullum honeſti reſpectum his verbis Græci ſignificant,οὐδὲν ὑγιές,id eſt, Nihil ſanum. Exempla paſſim in comœdiis tragœdiiſque Græcorū ſunt obuia. Ariſtophanes in Pluto,

Γνωσόμενος εἰ χρὴ μεταβαλόντα τοὺς τρόπους,
Εἶναι πανοῦργον, ἄδικον, ὑγιὲς μηδὲν,
Ὡς τῷ βίῳ τοῦτ' αὐτὸ νομίσας ξυμφέρειν. id eſt,
Scitatum an expediret vt in contrarium
Verſo inſtituto priſtiniſque moribus,
Iniquus eſſet,ſubdolus,ſani nihil,
Ratus iſta vitæ commodis conducere.

Andromache in ſui nominis tragœdia apud Euripidem ita deſcribit Spartanorum mores,

Ὦ πᾶσιν ἀνθρώποισιν ἔχθιστοι βροτῶν,
Σπάρτης ἔνοικοι, δόλια βουλευτήρια,
Ψευδῶν ἄνακτες, μηχανορράφοι κακῶν,
Ἑλικτά, κοὐδὲν ὑγιές. id eſt,
Heus omnium mortalium inuiſiſſimi,
Spartam incolentes,fraudulenti conſili,
Mendaciorum principes,& opifices
Tecti malorum,tortiles,ſani nihil.

Ariſtophanes ἐν Θεσμοφοριαζούσαις (ſi modò non fallit titulus) de fœminis,

Τὰς οἰνοπίδας, τὰς προδότιδας, τὰς λάλους,
Τὰς οὐδὲν ὑγιές, τὰς μετ' ἀνδράσι κακόν.
Vini bibaces,proditrices,garrulas,
Nihilque ſanum,maximum viris malum.

Vbi planè prouerbialiter dixit οὐδὲν ὑγιές, pro perditiſſimis. Marcus Tullius ad Atticū libro decimoquinto, Quid quæris? οὐδὲν ὑγιές. Id velut interpretans in epiſtola quæ præ-

ceſſit ab hac tertia Quid quæris? nihil ſynceri.

Dionis gry. 39

Τὸ Δίωνος γρῦ, id eſt, Dionis gry. Rectè dicetur aut vbi quẽpiam magno animo contẽnimus, ac ne reſponſo quidem dignum habemus: aut quum rem nihili ſignificamus. Nam de gry alio diximus loco. Adagium ortum ex euentu. Dion Alexandrinus natione, præcipuam in philoſophia laudem eſt conſequutus. huic erat frater luctator, nomine Topſius. itaque quum quidam ex eius cõcertatoribus Dionem probris inceſſeret, fanda atque nefanda in eum euomens, multa interim turba ad conuicium, vt fit, affluente: ipſe ne verbo quidem reſpõdit maledictis, videlicet philoſophiæ dogmatum memor. Cæterùm vbi iam intra ædium ſuarum veſtibulum eſſet (nam conuiciator euſque fuerat proſequutus) nihil iracundiæ præ ſe ferens, hoc tantùm reſpondit, οὐδὲ γρῦ, id eſt, Ne gry quidem. Iuuenis autem animi impotens, laqueo ſe præfocauit. Ea res in vulgi fabulam abiit.

Cæcus cæco dux. 40

Τυφλὸς τυφλῷ ὁδηγὸς, id eſt, Cæcus cæco dux. Adagiũ Euãgelicis quoque literis celebratũ, quo lubẽtius etiam refero. Vti licebit quoties indoctus indoctum docere, inconſultus imprudenti conſiliũ dare conabitur. Alluſit ad Prouerbium M. Tullius lib. De finibus vltimo, C. autem Druſi domũ cõpleri cõſultoribus ſolitam accepimus, quum quorũ res eſſet, ipſi non videbant, cæcum adhibebant ducem. Hæc Cicero. Druſus enim iureconſultiſſimus aliis proſpiciebat animo, quum corporis oculis nihil cerneret. Huic confine eſt Horatianum illud, Cæcus iter oſtendit. Horatius ad Scæuam,

Cæcus vti ſi monſtret iter, tamen aſpice.

Quod quidem Porphyrion perinde dictum autumat quaſi dicas, Sus Mineruam. Præpoſterè enim res geritur, quum cæcus videntibus iter commoſtrare conatur. Apud Ariſtophanem in Pluto, Carion ſeruus ſtomachatur in herum, quòd ipſe videns, Plutum oculis captum ſequeretur,

Ὅστις ἀκολουθεῖ κατόπιν ἀνθρώπου τυφλοῦ,
Τοὐναντίον δρῶν ἢ προσῆκ' αὐτῷ ποιεῖν.
Οἱ γὰρ βλέποντες τοῖς τυφλοῖς ἡγούμεθα,
Οὗτος δ' ἀκολουθεῖ, κἀμὲ προσβιάζεται. id eſt,
Luminibus vt qui captum & orbum homunculum
Sequatur à tergo: hoc agens præpoſterè.
Nam qui videmus, ducimus cæcos: at hic
Sequitur, ſimulque cogit eadem facere me.

Cæca ſpeculatio. 41

Ἀλαοσκοπιή. Ἀλαοσκοπιὴ, id eſt, Cæca ſpeculatio, compoſita Græcis eſt dictio ἀπὸ τοῦ λάειν, quod eſt videre, inde ἀλαὸς cæcus: & σκοπεῖν, id eſt inſpicere. Ita Suidas ex Homero citans. Etymologus addit alias coniecturas ex Methodio, citans idem dictum. Suidas prouerbialem dictionẽ admonet, quoties aut conniuent quibus datum eſt negotium, aut ipſi nihil vidẽt quibus obſeruandi partes ſunt delegatæ. Tranſlatum ab iis qui è ſpeculis ſublimibus diligenter circunſpectãt vndique, & quod viderint, aliis renunciant. Homerus aliquoties hoc habet, Οὐδ' ἀλαοσκοπιὴν εἶχε. quod Etymologus citat ex Methodio. pro eo quod eſt, haudquaquam cæcutienter ſpeculatus eſt. Vti conueniet quoties ſignificabimus aliquem rem ſagaciter odoratum, ac deprehendiſſe. Tanquam ſi dicas, Epiſcopos ad cætera ſupinos ac cæcutientes, ſiquid extiterit vnde ſperetur quæſtus nonnihil, ibi οὐκ ἀλαοσκοπιὴν ἔχει. Aut contrà, ſiquis erit falſus, aut hallucinatus, πάντη μὲν ἀλαοσκοπιὴν εἶχες.

Sine cortice nabis. 42

Sine cortice nare dicuntur qui iam per ætatem non egent cuſtode morum: aut qui eò doctrinæ proceſſerũt, vt iã præceptorum opera non habeant opus. Horatius,

\- ſimul ac durauerit ætas
Membra animũmque tuum, nabis ſine cortice.

Id eſt, Citra cuſtodẽ ac pædagogum ipſe te reges ac moderaberis. Acron prouerbii admonet: putátque metaphoram mutuò ſumptã à iuuenibus, qui quum primitus natare diſcunt, corticibus aut ſuberibus vẽtri ſubligatis natãt: deinde exercitatiores, citra huiuſmodi adminicula natare incipiũt. Plaut. in Aulularia, Quaſi pueris qui nare diſcunt ſcirpea induitur ratis, Qui laborent minus, facilius vt nent, & moueant manus. Eſt autem Græcis Φελλὸν ſiue Φέλλος (nam variè ſcribunt) quod Latini vertunt ſuber (ſic enim vertit Theodorus) cortex arboris ſemper fluitans, & ob id aptus nauibus præſertim ancoralibus (indicat enim ancoræ locum, vt à nautis caueatur) & piſcantium tragulis: ſuſtinet enim ſummos retiũ funes. vtilis & cadorum obturamentis: poſtremò & fœminarum calceatui, menſibus hybernis. vnde ioco prouerbiali apud Græcos, cortices arborũ dicuntur: nunc non pudet viros æſtiuis menſibus tali vti calceatu. Meminit Plinius libro 16. cap. 8. Lucianus in Veris narrationibus, narrat φελλόποδας, vnde Græci φελλίζειν dicunt ſupernatare. Et φελλεῖς loca quæ paululo terræ tegunt ſaxa. Φελλίζειν. Φελλεύς.

(Margin, beside the last lines of adage 42: Φελλὸν, ſiue Φέλλος.)

Vt poſſumus: quãdo, vt volumus, nõ licet. 43

Ζῶμεν γὰρ οὐχ ὡς θέλομεν, ἀλλ' ὡς δυνάμεθα. id eſt,
Non vti libet, ſed vti licet, ſic viuimus.

Senarius prouerbialis, quo monemur tempori ac neceſſitati ſeruiẽdum eſſe. Terentiana Myſis in Andria, rogata quã Athenis vitã agerent, verecundè ſeni meretricium quæſtũ cõfitens: Vt quimus, aiunt: quando, vt volumus, nõ licet. Cæcilius in Plotio apud Donatũ, Viuas vt poſſis, quãdo nõ quis vt velis. Item Plato in Hippia maiore, Τοιαῦτα, ὦ Ἱππία, τὰ ἡμέτερά ἐστιν, οὐχ οἷα βούλεταί τις (φασὶν οἱ ἄνθρωποι ἑκάστοτε παροιμιαζόμενοι) ἀλλ' οἷα δύναται. id eſt, Eiuſmodi ſunt, Hippia, res noſtræ, nõ quales quis optaret (ſicuti prouerbio dicitur) vſquequaque, ſed quales eſſe poſſunt. Alluſit eodẽ & in Cratylo, ὅπως ἂν δυνώμεθα προθυμητέον, id eſt, Præfati vtcũq; potuerimus. Sic enim modeſtiæ gratia præfantur qui negotium aliquod ſuſcipiunt. Huc pertinent & illæ Græcorum ſententiæ,

Βουλόμεθα πλουτεῖν πάντες, ἀλλ' οὐ δυνάμεθα. id eſt,
Omnes cupimus, at non licet diteſcere. Et,
Πάντες καλῶς ζῆν θέλομεν, ἀλλ' οὐ δυνάμεθα. id eſt,
Bene viuere omnes volumus, at non poſſumus.

Nemini ſua fortuna ſatiſfacit, & aliud votis deſtinat, quod tamẽ haud ſcio an quiſquã vnquã ſit aſſequutus. Vſus erit vbi ſignificabimus noſtra nobis parũ placere, verùm facultatem deeſſe, non animũ: videlicet fortunã eſſe parũ commodã, aut vitam non ſatis integram, aut epiſtolam non ſatis eruditam.

Athenienſium inconſulta temeritas. 44

Ἡ τῶν Ἀθηναίων δυσβουλία, id eſt, Athenienſium incõſulta temeritas. Quadrat in eos quibus malè conſulta vertunt bene. Nam id olim vulgo tributũ eſt Athenienſibus, quòd ipſi quidem ſocorditer conſultarent, parumque proſpicerẽt, verùm Minerua ciuitatis præſes illorũ male inſtituta bene vertere cõſueuit. Simile eſt huic quod hodiéque vulgo dicunt, Eſt fortunatior quàm prudentior: de quopiam nõ ſuapte induſtria, ſed fortunæ cõmoditate, ſucceſſu rerum vtente. Eupolis apud Suidã & Athenæũ lib. 10, in Athenienſium mores,

Οὓς δ' οὐκ ἂν εἵλεσθ' οὐδ' ἂν οἰνόπτας πρὸ τοῦ,
Νυνὶ στρατηγοὺς ἀναπεπλήμεθα. πόλις πόλις
Ὡς εὐτυχὴς εἶ μᾶλλον ἢ καλῶς φρονεῖς. id eſt,
Quos antehac nec præfici conuiuio
Quiſquam tuliſſet, nunc videmus ſcilicet
Belli duces. ô ciuitas, ô ciuitas
Fortuna vt es feliciore quàm ſapis.

Porrò Athenienſium incogitantiam notat & Ariſtophanes hoc verſu in Nubibus,

\- φασὶ γὰρ δυσβουλίαν Ταύτῃ τῇ πόλει προσεῖναι. id eſt,
Læua conſilia ferunt huic adeſſe ciuitati.

Quo loco interpres adſcribit fabulam huiuſmodi: Quũ Neptunus à Minerua victus, nõ poſſet Attica regione potiri, iratus immiſit illis δυσβουλίας, id eſt, læua ſtultáque conſilia: hoc deinde vitium Athenienſibus, ἐπιχώριον, hoc eſt vernaculũ, fuiſſe. idque Mineruam non mutaſſe: cæterùm quod illi male ſtatuiſſent, illa in bonos exitus vertebat. Alluſit huc idem Ariſtophanes in Veſpis,

Γλαὺξ γὰρ ἡμῶν πρὶν μάχεσθαι τὸν στρατὸν διέπτατο. id eſt,
Vlula noſtras ante pugnam peruolarat copias.

Eodem mihi leuiter alluſiſſe videtur Demoſthenes, quum ait in Olynthiaca prima, in ipſa ſtatim fronte, Ἀλλὰ καὶ τῆς ὑμετέρας τύχης ὑπολαμβάνω, πολλὰ τῶν δεόντων ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἐνίοις ἂν ἐπελθεῖν εἰπεῖν. id eſt, Sed & veſtræ fortunæ arbitror, nõnullis ex tempore venire in mentem vt dicant ea quæ ad rem pertinent. Verùm hoc vitiũ manifeſtius exprobrat illis in alia quadam oratione, dicens, alios homines ſolere conſultare prius ac deinde rem aggredi: contrà Athenienſes poſt rẽ factam tum conſultare. Theognis,

Πολλοί τοι χρῶνται δειλαῖς φρεσί, δαίμονι δ' ἐσθλῷ,

Iouii.

Οἷς τὸ κακὸν δοκεῖν γίγνεται εἰς ἀγαθόν. id eſt,
Multis læua quidem mens eſt, ſed numina dextra,
Queis bene vertit & id quod temere inſtituunt.

Ariſtophanes in Concionatricibus,

Λόγος τίς τοι τίς ἐστι τῶν γεραιτέρων,
Ὅσ᾽ ἂν ἀνόητα καὶ μῶρα βουλευσώμεθα,
Ἅπαντ᾽ ἐπὶ τὸ βέλτιον ἡμῖν ξυμφέρειν. id eſt,
Eſt ſermo quidam ductus à maioribus,
Fatua licet ſtatuamus ac væcordia,
In melius attamen omnia nobis cedere.

Medium carmen Græcum carebit vitio, ſi tollatur coniunctio ἢ, quãquam editio Aldina habebat. Et apud Liuiũ ſubinde nominatur fortuna Romana. Nec abhorret hinc quod alibi retulimus, εὕδοντι κύρτος αἱρεῖ, i. Dormienti rete tollit.

Vbi nõ ſis qui fueris, nõ eſt cur velis viuere. 45

Cicero in epiſtola quadam lib. 7 Familiarium, ſentẽtiam huiuſmodi veteris prouerbii citat, Vetus eſt, inquiens, Vbi non ſis qui fueris, non eſſe cur velis viuere. Sumptũ eſt à cõmuni mortalium affectu qui nihil minus tolerãdũ putant quàm vt inter eos neglecti aut etiã notati viuant, apud quos aliquando cũ ſplendore atque authoritate ſint verſati. Adeo vt exilium vbiuis præoptent potius, aut etiam è vita decedere, quàm mutatæ fortunæ pudorem perpeti. Id quod notauit Euripides in Hecuba: quam ita facit loquentem, vt dicat, ſibi pudorem in cauſa eſſe quominus obtueatur Polymneſtorẽ. Pudere enim in tam calamitoſo rerũ ſtatu, cõſpici ab eo cui aliquando viſa ſit florens. Idem in Alceſtide,

- ἆρά μοι ζῆν δῆτα κύδιον, φίλοι,
Κακῶς κλύοντι, καὶ κακῶς πεπραγότι. id eſt,
Poſthac, amici, cur mihi ſit viuere
Cordi, malè audienti & affecto malé.

Ad eandem facit ſententiam quod apud Sophoclẽ ait Aiax,

Αἰσχρὸν γὰρ ἄνδρα τοῦ μακροῦ χρῄζειν βίου
Κακοῖσιν ὅστις μηδὲν ἐξαλλάσσεται. id eſt,
Eſt turpe vitam prorogare longius
Quiſquis malis nil explicat ſeſe ſuis.

Item paulo pòſt in eadem tragœdia,

Ἀλλ᾽ ἢ καλῶς ζῆν, ἢ καλῶς τεθνηκέναι
Τὸν εὐγενῆ χρή. id eſt,
Verùm aut decorè viuere ingenuum virum
Decet, aut decorè oppetere mortem.

Fertur hic quoque ſenarius,

Ζῆν αἰσχρὸν οἷς ζῆν ἐπιφθόνως ἡ τύχη. id eſt,
Fortuna quibus inuidit aſpera viuere,
Hos indecorum ac turpe velle viuere.

Sed propius ad Ciceronis ſententiam accedit locus ille apud Euripidem in Hecuba, vbi Polyxena ratiocinatur, ſibi non eſſe cauſam cur optaret viuere, quòd omnibus ornamẽtis priſtinæ fortunæ iam eſſet ſpoliata.

Τί γάρ με δεῖ ζῆν, ᾗ πατὴρ μὲν ἦν ἄναξ
Φρυγῶν ἁπάντων· τοῦτό μοι πρῶτον βίου.
Ἔπειτ᾽ ἐθρέφθην ἐλπίδων καλῶν ὕπο,
Βασιλεῦσι νύμφη. id eſt
Quæ nanque vitæ cauſa iam ſupereſt mihi?
Vt cui pater rex omnium fuerit Phrygum.
Etenim rudis mi lucis hoc initium:
Dein ſpes in amplas educabar, regibus Deſponſa.

Et reliqua quæ ſequuntur. Sunt enim longiora quàm vt hic putem eſſe percenſenda.

Premere pollicem, Conuertere pollicẽ. 46

Antiquitus in pollice fauoris erat ſtudiique ſignificatio. Qui faueret, pollicẽ premebat: qui minus faueret, pollicem conuertebat. Qui geſtus in prouerbium abierũt, vt iam premere pollicem dicatur, qui quoquo pacto fauet: cõuertere, qui malè vult. Plinius lib. 27. cap. 2, Pollices, quum fauemus, premere etiam prouerbio iubemur. Iuuenalis,

-conuerſo pollice vulgi,
Quemlibet occidunt populariter.

Horatius vtroque pollice dixit, pro ſummo fauore.

Conſentire ſuis ſtudiis qui crediderit te,
Fautor vtroque tuum laudabit pollice ludum.

Porphyrion enarrat hũc ad modum, Vtroque pollice, id eſt, vtraque manu, συνεκδοχικῶς. ſynecdoche, à parte totum. An qui vehementius laudat, manus iungens, iungit pollicẽ cum proximo? Acrõ hoc pacto, Vtroq; pollice, συνεκδοχικῶς, manu vtraque, ſublatáque pariter ac ſæpius mota. hic enim geſtus valde laudantium eſt. Sanè vtrunque, ſicut ex his conici licet, prouerbii origo fuit.

Faciẽ perfricare, Frontis perfrictæ. 47

Frons habita eſt antiquitus pudori ſacra, & facies item: id quod & prouerbio teſtatum eſt, quo dicũt, pudorem eſſe in oculis. Inde frontem aut faciem prouerbio perfricuiſſe dicuntur qui pudorem omnẽ dedidicerunt, velut abſterſo manu à vultu pudore. Tranſlatum apparet à geſtu quorundam qui dicturi facturive quippiam apud ignotos, manu faciem perfricãt: id quod ruſticani cuiuſdam pudoris indicium eſt, quem conetur peruincere. Hunc geſtum Quintilianus notat inter vitia pronuntiationis, libro vndecimo, Vitioſa enim, (inquiens) ſunt illa, intueri lacunaria, perfricare faciẽ, & quaſi improbam facere. Plutarchus ſcribit hunc geſtum peculiarem fuiſſe M. Tullio, vt dicturus, læua faciem demulceret. Alioqui non inficias it ipſe Cicero, initio dicendi trepidantiorem fuiſſe ſeſe. Fabius libro 9. citat hæc ex Caluo, Perfrica frontem, & dic te digniorem qui prætor fieres, quàm Catonem. Significat id eſſe dictu vehemẽter improbum. Plinius in præfatione naturæ hiſtoriarum, Perfricui faciem, nec tamen profeci, quando alia via ingens occurris. M. Tullius Tuſcul. quæſt. lib. 3, in eundem ſenſum dixit, perfricare os: Quid tergiuerſamur Epicure? nec fatemur eam nos dicere voluptatem quam tu idem, quum os perfricuiſti, ſoles dicere. Seneca libro 5, epiſtola 40, Perfrices frontem oportet, & ipſe te non audias. Huc pertinent etiam illa, quòd effrontes appellamus inuerecundos. Et, Qua fronte audebis hæc facere? quod enim Horatius dixit, Perfricare os.

- clament periiſſe pudorem
Cuncti penè patres: id Perſius imitatus,
- exclamet, inquit, Melicerta periiſſe
Frontem de rebus.

Item illa, Quo ore obiurgabis filiũ? Et, Os impudens, Os durum, Os ferreum: quũ impudentiam indicamus. Ouidius,

Non tibi plus cordis, ſed minus oris adeſt.

Nõ plus audes aut ſapis, ſed minus pudet. M. Tullius in Verrẽ, Os hominis inſignemque impudentiã cognoſcite. Idem in Philippica quinta, Sed illud os, illam impuritatem. Idem pro C. Rabirio Poſthumo, Quod habẽt os, quam audaciam. Rurſus in Oratore, Quod tamen os eſt illius patroni, qui ad eas cauſas ſine vlla ſciẽtia iuris audet accedere. In Philippica vndecima, Audiſſet furentis introitum Dolabellæ, vocẽ impuram, atque os illud infame. Martialis lib. 9,

Santonica medicata dedit mihi pocula virga
(Os hominis) mulſum me rogat Hippocrates.

Homericus Achilles Agamemnonem κυνώπα appellat, id eſt, canino aſpectu. & apud eundem,

Κυνὸς ὄμματ᾽ ἔχων, κραδίην δ᾽ ἐλάφοιο. id eſt,
Canis habens oculos, cor cerui: impudentiã ſignificans cum timiditate coniunctam. Denique haud ſcio an huc pertineat quod apud Athenæum in Dipnoſoph. adducitur è Cyrenæo poeta, Τρὶς δ᾽ ἀπομαξαμένοισι θεοὶ διδόασιν ἄμεινον. id eſt,
Porrò ter abſterſis diui donant meliora.

Subindicat (ni fallor) impudentius id poſtulare, vt quæ ſint acta in conuiuio, narret. Ter abſterſis dii donant meliora.

Frontẽ exporrigere, frontem contrahere. 48

Frontem explicare, quum hilareſcimus: cõtrahere, quum ringimur (hoc eſt, vbi quid moleſtũ eſt) dicimur. Plinius in libro vndecimo, Frons & aliis, ſed homini tantùm, triſtitiæ, hilaritatis, clementiæ, ſeueritatis index. Terentius, Exporge frontem. Horatius in Odis,

Sollicitam explicuere frontem. Idem alibi,
Deme ſupercilio nubem.

Exporrecta fronte, hilariter. Porrectiore fronte mecum loquaris oportet, apud Plautum. Obducta fronte, Corrugata fronte, Contracta fronte, Caperata fronte. Plaut. Caperat frons ſeueritudine. Quod quidem à caprinis cornibus tranſlatum volat. Et Nubila frons, Serena frons, Explicita frons.

Attollere ſupercilium, Ponere ſuperciliũ. 49

Plinius, Supercilia, inquit, homini & pariter & alternè mobilia. & in his pars animi. negamus, annuimus. Hæc maximè indicant faſtum. Superbia aliubi conceptaculũ, ſed hic ſedem habet: in corde naſcitur, huc ſubit, hic pendet. Nihil altius ſimul abruptiúſq; inuenit in corpore vbi ſolitaria eſſet.

Buccas inflare.
Κατοφρυᾶσθαι.

Hactenus ille. Inde prouerbio Attolli ſupercilium dicimus, arrogãtiam ſignificantes: Adduci ſupercilium, faſtidium indicantes. Citat & Suidas, ἀνεσπακὼς τὰς ὀφρῦς, καὶ τὰς γνάθους φυσῶν, id eſt, Cõtractis ſuperciliis, & inflatis buccis. Quod Græci vnico verbo dicunt κατοφρυᾶσθαι. Lucianus à perſona ad rem tranſtulit, ſermonem arrogantem ac ſuperciliosum appellans κατωφρυωμένους λόγους. Poni dicitur ſupercilium, quum a faſtu receditur. Et faſtoſos homines ſuperciliosos nominamus. Denique ſimpliciter ipſum ſupercilium pro faſtu atque arrogantia ponitur. Philoſophorum ſupercilium quis ferat? Porro quod Plinius ait, ſuperciliis annuere nos, atque renuere, Homerum ſequutus eſt, apud quẽ verſus hic aliquoties legitur,

Ἦ καὶ κυανέῃσιν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων. id eſt,
Sic ait, atque ſuperciliis pater annuit atris.
Id æmulatur Maro,
Sic ait, & totum nutu tremefecit Olympum.

Conniuere. 50

Conniuere.
Σκαρδαμύττειν.
Ἰλλώπτειν.
Παραβλέπειν.
Ἀμβλυώττειν.

Prouerbiali metaphora conniuere dicuntur qui prudentes culpã quã intelligunt, indulgentia tamen ac ſtudio diſſimulãt, quaſique non vident id quod vident, quemadmodũ vulgo loquuntur: vt parentes ad leuiora quædam liberorum vitia conniuent: & natura ad quædam adoleſcentiæ vitia quaſi conniuet: & maritis ad quædam vxorum errata conniuendum: & corrupti iudices, in cauſa conniuent. Hallucinamur imprudentes, cæcutimus nolentes; conniuemus data opera. Exempla crebra ſunt in actionibus Ciceronis. Eſt autem conniuere, ſubinde claudere oculos, quemadmodum faciunt ii qui propter imbecillitatẽ viſus non ferunt lumen ſolis: at ii facile falluntur. Contra, qui ἀτενὲς ὁρῶσι, id eſt, qui fixis aſpiciunt oculis, hos nihil poteſt ſuffugere. Quod nos conniuere dicimus, Græci vocant tum σκαρδαμύττειν, tum ἰλλώπτειν. vnde eſt illud apud Ariſtophanem in Equitibus, βλέψον εἰς ἐμ' ἀσκαρδαμυκτί, id eſt, Aſpice in me inconniuenter, aut nihil conniuens. Quod nos hallucinari, illi παραβλέπειν, quod nos cæcutire, illi ἀμβλυώττειν. Quæ quidem omnia ſi transferantur ad res animi, pertinebunt ad prouerbiorum rationem.

Bibe elleborum. 51

Ἐλλεβοριᾶν.
Ἐλλεβορίζειν.

Ariſtophanes in Veſpis, πῖθ' ἐλλέβορον, id eſt, Bibe elleborum. Quo dicto ſignificat inſanire quempiam. πῖθι vero dixit, non πίε, quòd (vt admonet interpres) hoc ad ſimplicẽ potum referũt grammatici, illud ad potionem pharmacorum. Idem oſtendit & verbum hinc eſſe fictum, ἐλλεβοριᾶν καὶ ἐλλεβορίζειν, pro inſanire. Quique parum animo conſtant, ἐλλεβόρου δεῖσθαι, id eſt, elleboro opus habere, dicuntur. Atque idẽ apud Latinos etiã authores elleborum edere, & elleboro ſeſe purgare, prouerbio iubentur: propterea quòd antiquitus plurimus vſus fuerit huius herbæ ad leuanda mentis & capitis vitia. Plinius lib. Naturalis hiſtoriæ 25. cap. 5, ellebori duo facit genera: ſicut & Dioſcorides lib. quarto, Candidum, quod Italia veratrum album appellat: & nigrum; quod alii vocant entomon (etiamſi in Dioſcoride atomon legimus) alii polyrrhizon: plerique Melampodion vocant, ab inuentore Melãpode vate: vel eiuſdem nominis paſtore, quòd is animaduertiſſet eo purgari capras: deinde dato eorũ lacte ſanauit Prœtidas furentes. Sed Aulus Gellius Plinium ſequutus ait coloris diſcerniculum non in ſemine, neque in virgultis, ſed in radice apparere. Candido vomitiones cientur, eoque ſtomachum & ventrem ſuperiorem purgat: nigro aluus inferior diluitur. Vtriuſque periculoſa ſumptio, ſed albi, vt præſtantior, ita periculoſior. Quod ipſum tamen adeo vulgatum eſſe cœpit, vt plerique, ſtudiorum gratia, ad peruidenda acrius quæ commentabantur, ſæpius ſumpſitauerint. Nominatim autem Carneades Academicus ſcripturus aduerſum Stoici Zenonis libros, candido elleboro ſuperiora corporis purgare ſolitus legitur, nequid ex corruptis in ſtomacho humoribus, ad domicilia vſque animi redundaret & inſtãtiam vigorẽmque mentis labefaceret. Nigri vero religioſum etiam vſum fuiſſe teſtatur Plinius. Siquidem hoc & domos ſuffiebant, purgabãntque, aſpergentes & ſeſe & pecora. Tum ſolẽni cum precatione colligebatur, & ſuperſtitioſius, vt meminit etiam Theophraſtus. Primùm enim gladio circunſcribebatur, deinde qui ſucciſurus erat, exortum ſolis ſpectabat, precabatúrque vt id ſibi liceret diis concedentibus facere. Obſeruabat & aquilæ volatum, quæ ſi propius aduolaſſet, moriturum eo anno qui ſucciderat, augurium erat. Ex Plinio igitur colligere licet, vtrumque genus, tum candidum, tum nigrum, cum ad alia complura mala, tum aduerſus melancholiam remedium efficax habere. Vnde & prouerbium natum, quod tamen variè effertur. Plautus in Menæhmis, Non poteſt hæc res trium iugerum elleboro obtinerier. Demoſthenes Æſchinem in actione monet vt ſeſe purget elleboro. Lucianus in Dialogo Menippi ac Tantali ληρεῖς ὦ Τάνταλε, καὶ ὡς ἀληθῶς ποτοῦ δεῖσθαι δοκεῖς ἀκράτου γε ἐλλεβόρου νὴ Δία, id eſt, Deſipis Tantale, &, vt vere dicam, elleboro poto tibi eſt opus, eoque ſanè meraco. Et apud eundem Rhadamanthus, in ſecundo Verarum narrationum libro, ita pronuntiat, vt Aiax traditum ab Hippocrate elleborum bibat, priuſquã in heroum conſortium recipiatur, alludens ad eius inſaniã. Ibidem legitur nõ licuiſſe Chryſippo in beatorum inſulam immigrare, niſi quartùm iam ſumpto elleboro. Nimirum illuc alluditur, quòd ter in vita bibiſſe memoratur, vt teſtatur etiam Petronius in carmine quodam. Horatius,

Expulit elleboro morbum bilémque meraco.

Ouidius in epiſt. Ponticis lib. 4,

I, bibe, dixiſſem, purgantes pectoras ſuccos,
Quicquid & in tota naſcitur Anticyra. Perſius,
-anticyras melior ſorbere meracas.

Inſanum ſignificans. Auſonius ad Theonem,

Elleborumque bibas Samii Lucumonis acumen.

Nauiget Anticyras. 52

Πλεύσειεν εἰς ἀντικύρας, id eſt, Nauiget Anticyras. Horatius eleganter nouauit adagii quaſi faciem, quum ait in Serm.

Nauiget Anticyras.

Quibus verbis Stoicum inſanum ſignificat, quique mentis morbo laboraret, eſſetque ſapientis indignus nomine, quum nemo ſapiens niſi ſanus. Dictum eſt autem eadẽ figura qua Græci dicunt πλεύσειας εἰς μασσαλίαν, id eſt, Nauiges Maſſyliam. Strabo libro Geographiæ nono, duas Anticyras commonſtrat, & in altera, quæ ſit poſt Criſſam oppidum, elleborum naſci, in altera eiuſdem nominis, quæ ſit ad ſinum Maliacum & OEtam mõtem, optimè temperari. atque in eam quamplurimis è regionibus adnauigari ſanitatis gratia. Pauſanias in vltimo libro ſcripſit, ſupra Anticyram montes eſſe magnopere petricoſos, in his copioſè prouenire elleborum: nigro purgari aluum, albo vomitum cieri, ac ſuperiora corporis purgari. Stephanus addit, Anticyrenſem quempiã fuiſſe, qui Herculem elleboro dato liberarit inſania. Horatius,

Si tribus Anticyris caput inſanabile nunquam
Tonſori Licino commiſerit.

Tres Anticyras dixit pro vniuerſo elleboro, ſignificans deploratã & immedicabilem inſaniam. Simili figura, quos indicant eſſe parum integræ mentis, & hodie iubent deportari Chelam. Ad hanc formam pertinent illa, Tonſoris eget, aut Curatore eſt opus. Horatius,

Nec tonſore putas nec curatoris egere.

Tutores enim dabantur pupillis, curatores mente captis. Sic & Columella libro primo, capite tertio, ſcribit, Catonem dicere ſolitum, eum qui agrum incoleret nec ſalubri cælo, nec fertilem, velut commotæ mentis, ad agnatos ac gentiles eſſe deducendum. Varro libro De re ruſtica 1, cap. 2, Qui ſalubrẽ locum negligit, mente captus eſt, atque ad agnatos & gentiles deducendus. Cicero lib. 2, De inuentione, Si furioſus exiſtet, agnatorum gentiliúmque in eo pecuniáque eius poteſtas eſto. Nam duodecim tabulæ furioſis ius adimunt adminiſtrãdi res ſuas, & ad gentiles agnatoſque transferunt: quẽadmodum legimus libro Inſtitutionum primo, titulo de Curatoribus, & Pandectarum lib. 27, titulo vltimo De curatore furioſi. Rurſum eiuſdem operis libro primo, titulo 18, De officio præſidis. Et apud Ciceronem lib. 3. Tuſculanarũ quæſt. Qui ita ſit affectus, eum dominum eſſe rerum ſuarũ, vetant XII. tabulæ. Verba XII. tabularum ſunt hæc, Prodigo & furioſo bonorum ſuorum adminiſtratio interdicta eſto, & in curatione agnatorum ſunto.

Ad agnatos ac gẽtiles deducendus.

Strychnum bibit. 53

Στρύχνον ἔπιεν, id eſt, Strychnum bibit, in inſanos item competit, à ſtrychni herbæ natura, quæ vel guſtata, ſtatim inſaniam parit. Dioſcorides in quarto, quatuor ſtrychni genera facit. è quibus poſtremum, μανικὸν vocat, id eſt inſanũ.

Strychnus.

Plinius libro 21, cap.31, quum duo ſtrychni genera ſalutaria demonſtraſſet, tertio (inquit) folia ſunt ocymi, minimè diligenter demonſtranda. Remedia enim non venena tractamus: quippe inſaniam facit, paruo quoque ſucco. Quāquam & Græci authores in iocum vertére. Drachmæ enim pondere luſum pudoris gigni dixerunt, ſpecies varias imagineſque conſpicuas obuerſari demonſtrantes. Duplicatum hunc modum legitimam inſaniam facere: quicquid verò adiiciatur ponderi, repræſentari mortem. Hoc eſt venenum quod innocentiſſimi authores ſimpliciter dorycnion appellauere ab, eo quòd hoc cuſpides in prælijs tingerentur, paſſim naſcente. Dioſcorides ſcribit, ſtrychni radicem cum vino potam, menſura < viſa quædam ac ludibria non iniucunda parere: duplicato modo ſumptam, ſtuporem triduanum inducere: quadruplicato potam, adimere vitam: remedio eſſe, ſi multum ac largiter biberis ac reuomueris. Vnde mihi magis videtur congruere in φιλαύτους, & ſibi placentes, &, vt Flaccus inquit, ſibi pulchros. nam Theophraſtus tradit, qui ſtrychnum ederint, ſibi videri pulcherrimos. Cuiuſmodi multos homines videmus qui ſibi nulla in re diſplicere poſſunt, perinde quaſi ſtrychno victitent. Eſt diuerſum inſaniæ genus, quo quidam ſibi diſplicent in omnibus: ſed alterum vulgatius eſt & immedicabilius. Neque vero hoc ego recenſuiſſem in hoc opere (ne videlicet adagia non colligi à me ſed naſci quis calumniaretur) niſi quòd Plinius dicens, Græcos in iocum vertiſſe, ſatis indicaret, herbæ huius naturam in prouerbium abiiſſe.

Ede naſturtium. 54

Ἔσθιε κάρδαμον, id eſt, Ede naſturtium. In ſocordem, ignauum, hebetem, ſtupidum, olim dicebatur: propterea quòd huic efficaciam ineſſe credant erucæ contrariam: vim enim vigorémque animi ſuſcitare, venerem coercere: quum illa ediuerſo venerem acuat, vim mentis hebetet. vnde & nomen apud Græcos habere videtur κάρδαμον quaſi cor domans. Plinius lib.19.cap.8, Naſturtium, inquit, nomen accepit à narium tormento. Et inde vigoris ſignificatio prouerbio id vocabulū vſurpauit, veluti torporē excitantis. Græcis à corde nomen habet. Dioſcorides tradit, naſturtio vim eſſe ſimilem erucæ & ſinapi, quod attinet ad acrimoniam in nares erumpentem. Cæterum quod ait, naſturtio ſtimulari venerem, diſſentit à Plinio. Ariſtophanes ἐν Θεσμοφοριαζούσαις, Ἐχθὲς ἔφαγον κάρδαμα. τί καρδαμίζεις; id eſt, Edi heri naſturtia. Quid naſturtiaris? Idem in Veſpis,

Κάρδαμον. Naſturtium.

Ὀξυθύμοισι καὶ δικαίοισι καὶ βλέπουσι κάρδαμα. id eſt,
Acrium ac iuſtorum & oculis qui exhibent naſturtia.

Καρδαμίζειν.

Porcum immola. 55

~~Neque prætereundum exiſtimo quod~~ Plautus in Menæhmis, porcum ſyncerum & ſacrum immolare iubet eum quem mente captum ſignificat. Adoleſcens, quibus hic preciis porci væneunt ſacres, ſynceri, nummum vnum en à me accipe. Iube te piari de mea pecunia. Nam ego quidem inſanum eſſe te certò ſcio. Opinor quòd veterum vſu, qui cuiuſpiam irati numinis intemperiis ageretur, hoc piaculo ſe ſoleat purgare. Idem paulo pòſt in eadem fabula, Nam tu quidem hercle certo non ſanus ſatis Menæhme, qui nunc ipſus maledicas tibi. Iube, ſi ſapias, porculum afferri tibi. Horatius in Sermonibus,

-immolet æquis
Hic porcum laribus.

Loquitur de eo qui iam ab inſania reſipuiſſe videretur.

Multa Syrorum olera. 56

Πολλὰ Σύρων λάχανα, id eſt, Multa Syrorum olera. Dicetur aut in magicæ artis peritos, & herbis maleficis eam exercentes, aut in eos qui rebus vilibus abundant. Fortaſſis rectè dicetur & in eos qui in rebus non multæ frugis nimium inſumunt operæ: quippe nōn in agris exercendis, ſed in hortis colendis occupati: quæ plus adferant voluptatis quàm emolumenti. Prouerbium refertur à Plinio libro 20.cap 5, vbi commemoratis variis remediis herbæ ſtaphylini, (quā eandem & paſtinacam erraticam vocāt) hæc ſubnectit, Syria in hortis operoſiſſima. inde quoque prouerbium eſt Græcis, Multa Syrorum olera. Simillimam ſtaphylino herbam ſerit, quam alii gigidion vocant. Hactenus Plinius. Vt autē exiſtimem parœmiam in maleficos quadrare poſſe, illa me coniectura commouet, quòd paulo antè Orpheum citauerat authorem, ſtaphylino amatorium ineſſe. Neque Syrorū mores vulgo nota caruiſſe, vel adagium illud teſtatur, Σύροι πρὸς τοὺς φοίνικας, id eſt, Syri contra Phœnices. Atque in hoc prouerbio miſeretur noſtri Cælius Rhodiginus, qui tam inſigniter torqueamur, neque quicquam tamen ipſe ſubleuat.

Melle litus gladius. 57

Melle litus gladius, In pernicioſam adulationem dici ſolitum. Diuus Hieronymus ad Aurelium Auguſtinum, Nonnulli familiares mei, & vaſa Chriſti (quorum Hieroſolymis & in ſanctis locis permagna copia eſt) ſuggerebant, non ſimplici animo à te factum: ſed laudē atque rumuſculos & gloriolam populi requirentem, vt de nobis creſceres: vt multi cognoſcerēt te prouocare, me timere: te ſcribere vt doctum, me tacere vt imperitum, & tandem reperiſſe qui garrulitati meæ modum imponeret. Ego autem (vt ſimpliciter fatear) dignationi tuæ primum idcirco reſpondere nolui, quia tuam liquidò epiſtolam non credebam, & vt vulgi de quibuſdam prouerbium eſt, melle litum gladium. Si locus hic mendo vacat, Hieronymus Auguſtini epiſtolam melle litum gladiū appellat, propterea quòd pariter & reprehēſionem haberet, quaſi gladium quo iugularet: & blandimenta, quibus reprehēſionis aſperitatē diſſimularet. Porrò prouerbium Auguſtinus reſpondens palàm explicat, videlicet deprecās atque abominans inſidioſum blandiloquium. Plinius libro 21, tradit, Heracleæ in Ponto, ab eiſdem apibus aliquando mella reddi pernicioſiſſimum habentia venenum. Quæ qui ederint, abiiciunt ſe humi, refrigerium quærentes. nam ſudore diffluunt. Id cur fiat, pabulum in cauſa eſt. ea eſt herba alba, quam ægolethron appellant. Alluſum eſt autem ad morem barbaricum, qui ſolent tela venenis tingere, quo vulnus eſſet immedicabile. præſentiſſimum malum erat oleum incendiarium, quod illitum telo, ſicubi hæſiſſet in corpore, tenaciter cremabat: incendium aqua iniecta irritabatur, ſolo puluere inſperſo conſopiri poterat. Author Marcellinus libro vigeſimo tertio.

Oleum incēdiarium.

Lethale mulſum. 58

Θανάσιμον μελίκρατον. id eſt, Lethale mulſum, eandē cum ſuperiori habet ſententiam. Diogenes, formoſa ſcorta, θανάσιμον μελίκρατον, id eſt, Letiferum mulſum, appellare conſueuit. tametſi nihil vetabit & in aſſentationem, in fœdas voluptates torquere: breuiter, quicquid ita iucundum eſt, vt idē ſit pernicioſum. Legimus & mellitum venenum apud Plinium. & idem Diogenes orationem ad gratiam comparatā, auriumque pruritum, μελιτίνην ἀγχόνην (id eſt melleam præfocationem) appellabat, quòd aſſentatione quidem delectaret, cæterùm mendacio ſtrangularet admittentem. Quod videlicet illi Hieronymiano ſimillimum eſt: adeo vt ſuboleat mendum ſubeſſe exemplaribus, & pro gladio laqueum legi debere. Quis enim ſolet gladium oblinire melle? Ad hāc formam attinet quod refert Irenæus lib.3.cap.19, Lacte gypſū male miſceri: præſens enim venenum habet gypſum, & additum lacti fallit.

Locus Hieronymi.

Gypſum lacti male miſcetur.

Linum lino lectis. 59

Λίνον λίνῳ συνάπτεις, id eſt, Linum lino cōnectis. Huius adagii duplicem apud Græcos interpretes ſenſum inuenio: Quorum alter eſt, Infirmis infirma copulas, friuola friuolis: alter, Eadem nō eiſdem rationibus facis aut dicis. Cteſippus in Platonis Euthydemo, Haud tu quidem linum (vti prouerbio dicitur) lino cōnectis, ſi pater tuus, pater eſt omnium. Eſt autem ironia in ſophiſtam qui friuolis argutiis id ſibi collegiſſe videbatur. Ariſtoteles in tertio libro τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως, diſputās de infinito, vbi Parmenidis ſētentiā præfert ſētentiæ Meliſſi. Meliſſus enim ipſum infinitum, totum dixerat: at Parmenides totum dixit eſſe finitum, à medio æque diſtans. Fieri enim (inquit) non poteſt, vt infinitum cum toto atque vniuerſo, perinde atque cum lino linum, nectatur. Ipſa philoſophi verba ſubſcribam, ſiquis forte requiret, διὸ βέλτιον οἰητέον Παρμενίδην Μελίσσου εἰρηκέναι. ὁ μὲν γὰρ τὸ ἄπειρον ὅλον φησίν, ὁ δὲ τὸ ὅλον πεπεράνθαι, μεσσόθεν ἰσοπαλές. οὐ γὰρ λίνον λίνῳ ἐστὶ συνάπτειν, τῷ ἅπαντι καὶ ὅλῳ τὸ ἄπειρον. Suidas hoc adagiū ex Stratidis citat Politia. Proculus item in diſcutiendis quæſtionibus quæ exoriuntur ex dictis Platonis, quodam in loco ſic vtitur vt videatur conuenire in eum qui copulet inter ſe pugnantia, oſtendens quemadmodum Plato de Homero diuerſa pugnantiáque dixerit: οὐ γὰρ λίνον λίνῳ συνάπτειν ἐστί, τὸ ταῦτα

ἀλλήλοις συμπλέκειν, id eſt, Annon enim linum lino connecte re eſt, iſta inter ſe copularet Huic affine eſt quod apud Athenæum libro 6, ex Thebano poeta, Pindaro (ni fallor) citatur: ποτικολλῶν ἅτε ξύλον παρὰ ξύλῳ, id eſt, Adglutinans ceu lignũ ligno. Prior enim dixerat de paraſitis: is qui hoc dicit, ſermonem ſuſcipit de adulatoribus ſuperiori congruentem.

Lignũ ligno adglutinare.

Seneſco ſemper multa addiſcens. 60

Γηράσκω δ' αἰεὶ πολλὰ διδασκόμενος. id eſt,
Diſcenti aſſidue multa, ſenecta venit.

Hic pentameter ex elegiis Solonis in prouerbium abiit. ſignificat autem vſu vitæ multáque rerum experientia parari prudentiam. Conuenit cum ea quæ citatur apud Gellium ſententia,

Vſus me genuit, peperit mater memoria.

Citatur à Platone libro de Repub. 7, Rurſum in dialogo De philoſophia, quærens quiſpiam num philoſophia ſit πολυμαθία, Quid aliud (inquit) eſt philoſophari, quã id facere quod dixit Solon? Dixit autem,

Diſcenti aſſidue multa, ſenecta venit.

At mihi quidem videtur ſemper aliquid diſcendum ei qui in philoſophum ſit euaſurus, ſiue iunior ſit, ſiue ſenior: vt quamplurima diſcat in vita. Citat & in Lachete. Seneca in epiſtola quadam ad Lucilium, Tamdiu diſcẽdum eſt quamdiu neſcias: &, ſi prouerbio credimus, quamdiu viuas. Citatur ſemel atque iterum apud M. Tullium in Catone maiore. Quin etiam Terentianus ille Demea Solonis ſententiam retulit, quum ait, Nunquam ita quiſquam bene ſubducta ratione ad vitam fuit, quin res, ætas, vſus ſemper aliquid apportet noui, aliquid moneat: vt illa quæ credas ſcire, neſcias: & quæ tibi putaris prima, in experiundo repudies. Alludit huc cuiuſcunque eſt verſiculus ille, neque inſcitus, neque inelegans, Senecæ nomine celebratus. equidẽ è Publianis Mimis vnum eſſe ſuſpicor: hac adductus coniectura, quòd in hoc numero quoſdam reperio qui nominatim ab Aulo Gellio ſub Publii titulo referuntur. Senarius autem hic eſt,

Tãdiu diſcẽdum quandiu viuas.

Diſcipulus eſt prioris poſterior dies.

Vita doliaris. 61

Ζωὴ πίθου, id eſt, Vita dolii, prouerbio dicitur vita frugalis, parca & ab omni ſtrepitu atque ambitione ſemota. Breuiter talis qualem Diogenes nobilis ille Cynicus Athenis egiſſe legitur, vnico contentus pallio, baculo, quo canes abigeret: dolio de palo ſuſpenſo pro domicilio libẽter vtens, crudis herbis & aqua ſimplici victitans, pane excauato pro catino, manu caua poculi vice ſolitus vti: idque à puero quodam didiciſſe ſe prædicabat, quem fortè ad eum modum aquam haurientem viderat. Porrò vt in dolio habitaret, inde ſibi dicebat in mentem veniſſe, quòd cochleas contemplatus, nullum aliud æque commodum domicilium iudicaſſet, vnde prореperet ad ſolem, & vbi ſe conderet à ventis atque æſtu. Poterit torqueri & in eos qui nimium ſordidè nimiſque durè atque immunde viuunt. hos ita depingit Eubulus comicus apud Athenæũ lib. 2, ἀνιπτόποδες, χαμαιευνάδες, ἀεροκοῖτοι, id eſt, Illotis pedibus, humi cubantes, in aere domicilium habentes. Idem lib. 4, de Pythagoricis, ex Antiphane,

Ἐσθ' ὑπομεῖναι μικρὸν ἀσιτίαν, ῥύπον,
Ῥῖγος, ἀφωνίαν, στυγνότητ', ἀλουσίαν. id eſt,
Inedia, ſordes ſunt ferendæ paululum,
Silentium, triſtitia, frigoris rigor,
Simul ferendum corpus expers balnei.

Ad hanc formam torqueri poterit Hamaxobiorum (ea gens eſt Sarmatiæ) appellatio, vt Hamaxobii dicantur qui durè ſordideque viuant. Nomen hinc inditum genti, quòd iis plauſtra ædium vice ſint.

Hamaxobij.

In diem viuere. Ex tempore viuere. 62

In diem viuere, eſt præſentibus rebus contentum viuere atque ex parato, minime ſollicitũ de futuris. Quæ vita Græcis dicitur καθημέριος βίος. Et καθημερόβιοι, qui ad eũ viuunt modum. Theocritus in Idyllio 7,

Καθημερόβιοι.

Οἱ θνατοὶ πελόμεσθα, τὸ δ' αὔριον οὐκ ἐσορῶμες. id eſt,
Mortales ſumus, haud ſunt nobis craſtina curæ.

Ariſtophanes in Equitibus,

Κριθὰς παρέξω σοι, καὶ βίον καθ' ἡμέραν. id eſt,
Ego affatim tibi ſuppeditauero ordeum & victum diurnũ.

Homerus Odyſſ. φ,

Νήπιοι, ἀγροιῶται, ἐφημέρια φρονέοντες. id eſt,
Agreſtes, ſtolidi, tantúmque diurna ſcientes. Perſius,
— atque ex tempore viuis.

Id eſt, citra ſollicitudinem futurorum. Vnde & Ex tempore dicere, id eſt, citra præmeditationem. M. Tullius Philippica 5. ſimili forma dixit, In horam viuere. Quæ non faciebat Hannibal, qui multa ad vſum reſeruabat, hæc ii qui in horam viuerent, non modo de fortunis & de bonis ciuium, ſed ne quidẽ de vtilitate ſua cogitauerunt. Nec abludit ab hac ſpecie quod ſcribit Horatius in Arte poetica, — & mutatur in horas. hoc eſt ſubinde. Hanc vitam, ceu fœliciſſimam omnium, probauit Chriſtus, vt quam & ipſe ſemper ſequutus ſit, & Apoſtolis ſequendam propoſuerit. At dictu mirum quam hodie non probetur etiam iis qui pluſquam Chriſtiani poſtulant videri.

Ex tempore dicere.

In horam.

Vita macerata. 63

Βίος μεμαγμένος, id eſt, Vita macerata, ſeu permollita. De molliter viuentibus, quibus ex facili omnia ſuppetunt. Refertur à Diogeniano, Zenodoto, & Suida. Tranſlatum arbitror à legũminibus, aut ſalſamentis maceratis, itaque ad eſum accommodatioribus: aut à tritico iam molito, piſto ac ſubacto. Cui diuerſũ eſt *βίος ἀκανθώδης*, id eſt Vita ſpinoſa.

Vita ſpinoſa.

Ipſa dies, quandoque parens, quandoque nouerca eſt. 64

Verſus eſt Heſiodi in libro De obſeruatione dierũ auſpicatorum atque inauſpicatorum, qui deinde in prouerbium abiit, lõgo hominum æuo probatus, vt apud Gellium refert Phauorinus philoſophus: is eſt huiuſmodi,

Ἄλλοτε μητρυιὴ πέλει ἡμέρη, ἄλλοτε μήτηρ. id eſt,
Ipſa dies, quandoque parens, quandoque nouerca eſt.

Eo verſu ſignificatũ eſt, nõ omni die bene eſſe poſſe, ſed iſto bene, atque alio male. Inde tranſlatum, quòd matres bene volunt liberis, nouercæ oderunt priuignos. Proinde Plinius dubitare ſe dicit vtrum natura ſæpius nouerca ſit an mater, vt quæ tot venena tot item remedia progignat.

Locus Plinij.

Nunc pluit, & claro nunc Iupiter æthere fulget. 65

Diuerſa metaphora rem eandem explicuit Theocritus in Batto,

Χὼ Ζεὺς ἄλλοκα μὲν πέλει αἴθριος, ἄλλοκα δ' ὕει. id eſt,
Nunc pluit & claro nunc Iupiter æthere lucet.

Id eſt, Aliquando res aduerſæ ſunt, aliquando ſecundæ: quẽadmodum cælum nunc ſerenum eſt & placidum, nunc turbidum ac tempeſtuoſum. Huic affinis eſt allegoria Pindarica è Pythiis hymnis, Non ſemper eoſdem flare ventos, ſed nũc hos, nunc alios:

Ἄλλοτ' ἀλλοῖαι πνοαὶ ὑψιπετᾶν ἀνέμων. id eſt,
Alias alii flatus ſublimiter volantium ventorum.

Idem in Iſthmiis, hymno 4, *Ἄλλοτε δ' ἀλλοῖος οὖρος πάντας ἀνθρώπους ἐπαΐσσων ἐλαύνει.* id eſt, Sed alias alius ventus omnes homines adflans agit.

Plus aloes quàm mellis habet. 66

Plus aloes quàm mellis habet. Prouerbialis metaphora, perinde declarans acſi dicas, plus moleſtiæ quàm voluptatis. Nam aloe frutex quidam eſt, odore graui, guſtu amariſſimo, cuius meminit Dioſcorides lib. 3. Plautus in Amphitryone, Ita cuique comparatum eſt in ætate hominum, ita diis placitum, voluptati vt mœror comes conſequatur. Quin incommodi plus malique adſit, boni ſi obtigit quid. Apud eundem alicubi legitur, vitam hominis plus aloes quàm mellis habere. Et Iuuenalis de vxore,

Plus aloes quàm mellis habet.

Apuleius citra metaphoram ſic extulit in Floridis, Sed verum verbum eſt profecto quod aiunt, nihil quicquam tam proſpere diuinitus hominibus datum, quin & tamen admixtum ſit aliquid difficultatis. Has rerum humanarum vices, ac triſtium lætorumque mixturam Homerus Iliados vltimo libro perquam eleganter indicauit, figmento duorum doliorum quæ ſcribit in Iouis limine ſita eſſe: quorum alterũ ſit plenum triſtibus, alterum lætis. Ex quibus ille mortalium fortunas temperans,

Ἄλλοτε μέν τε κακῷ ὅγε κύρεται, ἄλλοτε δ' ἐσθλῷ. id eſt,
Nunc lætis vitam miſcet, nunc triſtibus idem.

quemadmodum & ſuperius indicauimus. Verùm admodũ maligne temperat Iupiter Homericus, nimio plus admiſcẽs

malorũ, quàm bonorum, vt ſi ſuam quiſque fortunã ad calculos vocet, minima ſit futura ratio eorum quæ nobis ex animi ſententia euenerunt. Id quod eleganter dictũ eſt à Pindaro in Pythiis hymnis, ἓν παρ' ἐσλὸν πήματα σύνδυο δαίοντι βροτοῖς ἀθάνατοι. id eſt, Ad vnum enim bonum duo pariter incommoda diſtribuunt mortalibus immortales. Plinius lib. 27, ſententiam inuertit, quum ait, nihil eſſe tam malum in rerum natura, cui non boni quippiam ſit adiunctum. Quandoquidem compertum eſt etiam aconito (quo non aliud venenum nocentius) ineſſe remedium, cùm ad alia, tum ad oculorum vitia. Ad eundem modũ Euripides citante Plutarcho, — Bona mixta malis.

Οὐκ ἂν γένοιτο χωρὶς ἐσθλὰ καὶ κακά,
Ἀλλ' ἔστι τις σύγκρασις. id eſt,
Bona ſeparare non licet malis, ſed eſt
Mixtura quædam.

Naues onuſtæ conuitiis. 67

Aſſimili figura dixit Homerus Iliados υ, conuicia, quorum onus, nauis centiremis non queat portare: cuiuſmodi Lucianus dixerat, ὅλας ἁμάξας βλασφημιῶν, vt antè dictũ eſt. Carmen Homeri ſic habet,

Ἔστι γὰρ ἀμφοτέροισιν ὀνείδεα μυθήσασθαι
Πολλὰ μάλ', οὐδ' ἂν νηῦς ἑκατόζυγος ἄχθος ἄροιτο. id eſt,
Probrorum ſupereſt ambobus copia ſumma,
Quorum onus haud portet centum ratis incita remis.

Affine & illi quod alio dicetur loco,

ὥς οὐκ ἂν ἄραιντ' οὐδ' ἑκατὸν Αἰγύπτιοι. id eſt,
Quos tollere nec centum queant Ægyptii.

Hermippus apud Athenæum libro primo, deſcribens quid à quaque regione ſoleat importari, verſiculum hunc ioco admiſcet,

Καὶ παρὰ Περδίκκου ψεύδη ναυσὶν πάνυ πολλαῖς. id eſt,
Atque à Perdicca ratibus mendacia multis.

Notans ni fallor, Lyciorum mores. Nam Perdicia pars eſt ac portus Lyciæ. Lycias ſortes notat & Vergilius Æneidos quarto veluti vanas.

Tollere cornua. 68

Tollere cornua, pro eo quod eſt, animo efferri, nũc quoque vulgo tritiſſimum eſt. Horatius de Baccho,

-& addis cornua pauperi.
Ouidius item de ebrietate,
Tunc veniunt riſus, tunc pauper cornua ſumit.

Tranſlatum à pecoribus quæ cornibus oppoſitis minantur. Horatius in Epodis,

Nanque in malos acerrimus,
Parata tollo cornua.

Tollere criſtas. 69

Tollere criſtas. Diuerſa metaphora, ſenſus idem. Iuuenalis,

-quid apertius? & tamen illi
Surgebant criſtæ.

Id eſt, tibi placebat. Trãſlatum ab auibus criſtatis, in quibus criſtæ erectiores, alacritatis atque animorũ indicia ſunt. Niſi ad militum criſtas referre malumus, quo ſanè hominum genere nihil nec inſolentius, nec ſtolidius. In hanc ſententiam Ariſtophanes in Pace dixit, detrahere criſtas, ὅσπερ ἡμῶν τοὺς λόφους ἀφεῖλε, id eſt, quæ nobis criſtas detraxit. videlicet reddita pace. Contrà Submittere faſces dicũtur qui de iure ſuo concedunt, ac legitimam poteſtatem vltrò ad priuatam mediocritatem demittunt. Plinius lib. 7. cap. 30. Cn. Pompeius cõfecto Mithridatico bello intraturus Poſidonii profeſſione ſapiẽtiæ clari domum, fores percuti de more à lictore vetuit, & faſces lictorios ianuæ ſubmiſit, is cui ſe Oriens Occidénſque ſubmiſerat. M. Tullius in Bruto, Quum enim in maximis cauſis verſatus eſſes, & quum tibi ætas noſtra iam cederet, faſcéſque ſubmitteret. Et apud T. Liuium in ſecundo ab vrbe condita, Publicola ſubmiſſis faſcibus in cõcionem aſcendit. Tropus addit gratiam dicto, veluti ſi dicas philoſophiam theologiæ ſubmittere faſces. — Criſtas detrahere. Faſces ſubmittere.

Animus in pedes decidit. 70

Qui vehementer conſternantur atque expaueſcunt, iis animus in pedes decidere dicitur. Quin hodie vulgo audimus, Totus animus mihi erat in genibus, pro eo quod eſt, vehementer eram exanimatus. Homerus Iliados ο.

Τάρβησαν, πᾶσιν δὲ παραὶ ποσὶ κάππεσε θυμός. id eſt,
-pauor ingruit ingens
Omnibus, inque pedes animus mox decidit imos.

Veſpa cicadæ obſtrepens. 71

Σφὴξ βομβῶν τέττιγος ἐναντίον. id eſt,
Scilicet obſtrepitans argutæ veſpa cicadæ.

Apud Theocritum eſt in Hodœporis. Nam his verbis contemnit quidam paſtor paſtorem à quo prouocatur. Quadrabit in eum qui certat lõge impar cum ſuperiore. Aut qui negotium faceſſit longe ſe præſtantioribus. quod genus eſt illud, Catulus leonem allatrans. — Catulus leonem allatrãs.

Pica cum luſcinia certat. Epopa cum cygnis. 72

Conſimilem habent ſententiam quæ leguntur apud eundem in eadem Ecloga,

Οὐ θεμιτὸν Λάκων ποτ' ἀηδόνα κίσσας ἐρίσδειν,
Οὐδ' ἔποπας κύκνοισι. id eſt,
Haud fas eſt Lacon philomenam vt prouocet vnquam
Pica, nec argutis epopa obſtrepat improba cygnis.

Pilos pro lana. 73

Τρίχας ἀντ' ἐρίων, id eſt, Pilos pro lana. Prouerbialiter apparent dicta etiam illa apud eundem poetam in Hodœporis, de re vehemẽter inæquali, aut de negocio ſupra modum abſurdo,

Τίς τρίχας ἀντ' ἐρίων ποκίξεται; τίς δ' ἐκ παρδίοις
Αἰγὸς πρωτοτόκοιο κακαὶ κύνα βδέλλετ' ἀμέλγειν. id eſt,
Quis vice lanarum ſetas detondeat vnquam?
Quis capra pro primipara vilem velut amens
Emulgere canem?

Capra pilos habet potius quã lanã, ouis lanigera eſt. Hæc dicũtur in paſtorem qui certaturus hœdum opponebat agno.

Tibiam tubæ comparas. 74

Αὐλὸν σάλπιγγι συγκρίνεις, id eſt, Tibiam tubæ comparas. Refertur à Diogeniano. Conuenit in res ſupra modũ impares, propterea quòd exilẽ vocẽ ædat fiſtula, tuba prægrandẽ.

Cicadæ apem comparas. 75

Τέττιγα τὴν μέλιτταν συγκρίνεις, id eſt, Cicadæ comparas apẽ. Nam cicada cum maior, tum canora, quum apis ſit non modo minuto corpuſculo, verùm etiam penè muta. Lucianus in Rhetorum doctore, prouerbium vtrunque attingit, τοσοῦτον γὰρ φωνῇ ὑπερέξεις ὁπόσον ἡ σάλπιγξ τοὺς αὐλοὺς & αἱ τέττιγες τὰς μελίττας, id eſt, Inuenies tanto voce ſuperiorem, quanto tuba ſuperat tibias, apes cicadæ.

Teſtudinem pegaſo comparas. 76

Χελώνην πηγάσῳ συγκρίνεις, id eſt, Teſtudinẽ pegaſo comparas. De rebus nequaquã inter ſeſe conferẽdis. Pegaſus equus erat volucer, ſi fabulis credim᷑: teſtudine nihil tardius. Vergilius in Tityro aliquot diſſimilitudinis formulas congeſſit.

Sic canibus catulos, ſimiles ſic matribus hœdos
Noram, ſic paruis componere magna ſolebam.
Verùm hæc tantum alias inter caput extulit vrbes,
Quantum lenta ſolent inter viburna cupreſſi.

Aliter catuli longe olent, aliter ſues. 77

Apud Plautum legitur in Epidico ſordidior quidem metaphora, ſed tamen ad rem ſignificandam apta: Aliter catuli longe olent, aliter ſues. Quo dicto ſignificatum eſt, non veſte dignoſci hominem ab homine, verùm ineſſe natiuũ quiddam, genuinum ac propriũ in vnoquoque, quod in ipſo vultu oculiſque eluceat, quo liberum à ſeruo, generoſum à ruſtico, probũ ab improbo facile diſcernas. Atque hic eſt hominis veluti peculiaris quidam odor quo deprehẽditur, ſiquis modo ſit ſagaci nare. Huc alluſit Martialis lib. 6.

Quum bene ſe tutam per fraudes mille putauit,
Omnia quum fecit, Thaida Thais olet.

Huc pertinet etiam illud cuiuſdam apud Fabium, Ne faciem quidem liberi hominis habet. Quod quum à quodã eſſet dictum deformi ſpecie, retorſit aduerſarius, affirmans rectè dictum, eum non eſſe liberum cui non ſit facies liberalis.

Vt ſementem feceris, ita & metes. 78

Elegantiſſima metaphora dixit Cicero: Vt ſementem feceris, ita & metes, id eſt, reportabis præmium tuis factis dignũ. Plautus in Epidico: Sed vt acerbum eſt, pro benefactis quum malam meſſem metas. id eſt, quum pro beneficio maleficium reportes. Et apud Platonem: Quam hic meſſem facturus eſt? Haud ſanè bonam. Hæc metaphora communis

eſt etiam Sacris literis, Qui ſeminant in lachrymis, in exultatione metẽt. Et diuus Paulus, Qui ſeminat in carne, de carne metet corruptionẽ: qui ſeminat in ſpiritu, de ſpiritu metet vitam æternam. Et ſi vobis ſeminauimus ſpiritualia, magnum ſi veſtra carnalia metamus? Huc reſpicit illud Euripidis in Hecuba,

Ἔχοιτε δ᾽ ἔχθ᾽ ὅμοια τοῖς βουλεύμασιν. id eſt,

Habeatis at vos inſtituto congrua.

Κακῶς κακόν. Denique illud penè ſolenne eſt apud Græcos poetas, κακῶς κακόν. Ariſtophanes in Equitibus,

— οὐδὲ μουσικὴν ἐπίσταμαι

Πλὴν γραμμάτων, καὶ ταῦτα μέντοι κακὰ κακῶς. id eſt,

— neque muſicam doctus ſcio,

Sed literas tantùm, atque eas malas malè.

Illud item frequens, κακὸν σ᾽ ἐγὼ κακῶς κακόν, id eſt, Te malum perdã malè. Interpres admonet figuræ prouerbialis, qua de re dictum eſt in huius operis veſtibulo. Rurſum Euripides in Hecuba, — τὸν μὲν κακὸν

Κακῶς τε πράττειν, τὸν δὲ χρηστὸν εὐτυχεῖν. id eſt,

Bonis bene euenire, ſed malis malè.

Idem in eadem fabula,

— ἀλλ᾽ ἐπὶ τὰ μὴ καλὰ

Πέρισσοι τολμᾶν, πάντα καὶ τὰ μὴ φίλα. id eſt,

— quin vbi quæ non decent

Haud veritus es patrare, fer quæ non libent.

Perquam feſtiuum eſt quod de Diogene refert Laertius. Super cœnam quidã illi obiiciebant oſſa, veluti cani, quòd Cynicus eſſet. Eam contumeliam ille ſic penſauit: acceſſit propius, & iuxta illos ſtans mingebat, viciſſim illis canem agẽs. Sed propius huc pertinet quod idẽ refert in Zenone qui ſeruũ in furto deprehẽſum cædebat. ſeruus interim clamabat, in fatis fuiſſe vt furaretur. At Zeno, Illud etiã vt cædereris. Seruus quoniã audierat herũ diſputantẽ de neceſſitate fatorum, eã prætexuit ſuo cõmiſſo: ſed ſcitè retorſit philoſophus.

Carica muſa. 79

Καρικὴ μοῦσα, id eſt, Carica muſa καρικὰ αὐλήματα, id eſt, Caricæ cantiones. De lugubri aut ruſtica, atque indocta, ſeu moleſta cantione dici ſolitum. Quadrat it in poetam aut oratorem indoctum. Antiquitus de triſti ſtriduláque & inamœna cantione dicebatur, propterea quod (vt tradit Athenæus libro Dipnoſophiſton 4.) Cares itidem vt Phœnices in luctu tibiis vti ſolent magnitudine palmi, lugubre quiddam & ſtridulum ſonantibus. Eas autẽ tibias Phœnicum lingua, gingros vocari, quòd iis in Adonidis luctu ſoleant vti. Porrò Adonidem γίγγραν, id eſt Gringen, appellant. Hinc eiſdem

Γιγγραίνω. verbum γιγγραίνω. His continia tradit Iulius Pollux lib. 4 niſi quòd ibi γίγγρας inuenio ſcriptum. Caricam muſicam notat Ariſtophanes in Ranis,

Σκολιὰ Μελήτου καὶ καρικῶν αὐλημάτων. id eſt,

Obliqua Meliti & Caricorum carmina,

Modoſque tibiarum.

Eadem καρικὰ αὐλήματα veteres σκολιά, id eſt oblíqua vocabant: vel à tibiarũ ſpecie, vel ab obliquo in conuiuiis canendi ordine, de quo meminerimus in prouerbio, Ad Myrtum canere. Meminit & Plato apud Athenæum in Laconibus,

Αὐλοὺς δ᾽ ἔχουσά τις κορίσκα, καρικὸν μέλος

Μελίζεται. id eſt,

Calamos habens puella, Caricum melos

Modulabitur.

Plato quoque philoſophus libro De legibus ſeptimo mentionẽ facit Caricæ muſæ, quam interpretatur θρηνῳδὸν ᾠδήν, id eſt Lugubrem cantionẽ. Heſychius indicat inde ductum, quòd ad pompas funebres conduci ſoleant è Caria fœminæ, quæ lamentantium perſonam agerẽt. Itaque orationem indoctam & inamœnã rectè dixeris καρικὴν μοῦσαν. In quam conuenit illud Sopatri apud Athenæum libro quarto,

Πηκτὶς δὲ μοῦσα γαυριῶσα βαρβάρῳ. id eſt,

Pectis camœna iactitans ſe barbara.

Pectis. Pectis autem organi genus eſt, duabus chordis inſtructum. Idem Athenæus dubitat an Caria ſit eadem dicta Phœnice. Nam Phœnices fiſtulas ſiue calamos γίγγρας appellant, vocabulo (vt videtur) à ſtridore ſoni efficto. Cum iis conſentiunt quæ Plato ſcribit libro De legibus (quem modo citabam) ſeptimo, καὶ ὅταν γ᾽ ἄρα δὴ τοιούτων οἰκτων γεγωνέναι τοὺς πολίτας ἀκροατάς, ὁπόταν ἡμέραι μὴ καθαραί τινες ἀλλ᾽ ἀποφράδες ὦσι, τότε δέον ἂν εἴη μᾶλλον χορούς τινας ἔξωθεν μεμισθωμένους ᾠδούς, οἷον οἱ περὶ τοὺς τελευτήσαντας μισθούμενοι καρικῇ τινι μούσῃ προπέμπουσι τοὺς τελευτήσαντας, &c. id eſt, Et ſiquando oportet ciues iſtiuſmodi lugubriũ auditores fieri, quum dies fuerint non puri, ſed nefaſti, tũ magis cõueniet venire choros aliquos muſicos aliũde cõductos, quemadmodũ ii qui ad funera coduci ſolent, Carica quadam muſa deducũt vita defunctos. Carum barbariem in dicendo taxat Homerus 2. Iliados libro,

Νάστης αὖ Καρῶν ἡγήσατο βαρβαροφώνων. id eſt,

Naſtes ducebat Cares, queis barbara vox eſt.

Vnde & populari dicto Græcis καρβάζειν ſiue καρβαίζειν aut καρβανίζειν dicuntur, quibus barbarus eſt & agreſtis ſermo. Καρβάζειν. Et M. Tullius apud Quintil. in capite de pronũtiatione dicit, illos ex Lycia & Caria oratores in epilogis bene canere, nimirum reprehendens illorum pronũtiationem. Strabo libro Geographiæ XIIII, oſtẽdit Cares occaſione frequẽter fuiſſe mixtos Græcis, & tamẽ barbarè craſſeque ſonuiſſe linguã Græcorum, quod idem euenit Græcis in lingua Romana, & nobis in lingua Britãnica. Hoc vitiũ Strabo παχυστομίαν, κακοστομίαν, & βαρβαροστομίαν vocat. De cantionibus Carum & Παχυστομία. Phrygum meminit & Marcus Tullius in Bruto. Erat & ſaltationis genus tumultuoſum ac militare, vnde nonnũquam Carica ſaltatio. ſaucii diſcedebãt: nam ab armatis peragebatur, quod Iulius Pollux libro quarto, καρικὸν appellat.

Attica muſa. 80

Cui diuerſum ἀττικὴ μοῦσα, id eſt, Attica muſa, pro venuſta lepidáque oratione. Nam inter dicẽdi genera laudatur in primis Atticũ. Diogenes Laertius, & Plutarchus in vita Platonis ſcribit id cognominis vulgo tributu fuiſſe Zenophõti, vt Attica muſa vocaretur, propter admirabilẽ quãdam hominis in dicendo venuſtatẽ. Vnde & Atticam eloquentiam, & Atticum leporem appellãt, quemadmodum indicauimus alibi. Sed ad hominem accommodatum erit venuſtius, præſertim ſi accedat ironia: veluti ſi inelegantem aliquem, & ab omnibus literis & gratiis alieniſſimum, Atticam muſam voces. Nam amuſi vocantur omnes huiuſmodi. Amuſi.

Eodem bibere poculo. 81

Eodem bibere poculo, eſt iiſdem affici incommodis, maliſque cõmunibus obnoxium eſſe. Plautus in Caſina, Vt ſenex eodem hoc poculo quo bibi biberet. Tranſlatũ vel à bibendi certaminibus, vel ab iis qui metuunt venena. Idem hodiéque noſtrati vulgo tritiſſimũ manet. Etenim ſiquando minantur ſe parem gratiam relaturos, aiunt ſe de eodem porrecturos poculo. Taxat Martialis quendam qui conuiuis vinum dilutum & acerbum apponebat, quum ipſe de exquiſitiſſimo biberet. qui mos & hodie pleriſque diuitibus. atque hinc prouerbium natum videri poteſt. Fit autem interdum vt qui imprudẽtes poculum acerbum guſtarint, ſtudeant & alios illicere vt ex eodem bibant. Fit aliquoties & in Diuinis literis mentio de calice Babylonis, quum ſignificatur aliqua calamitas irroganda. Denique Dominus noſter in Euangelio rogat filios Zebædæi, num poſſent de eodem poculo bibere vnde ipſe deſtinarat bibere: addens alterum ſimile prouerbiale, De eodem baptiſmo. Nec enim dubium eſt quin vtrunque fuerit vulgari ſermone celebratũ. Paulo diuerſius eſt quod ait Ariſtophanes in Equitibus, Calix Babylonis.

Οὔποτ᾽ ἐκ ταὐτοῦ μεθ᾽ ἡμῶν πίεται ποτηρίου. id eſt,

Ille nobiſcum haud eodem potat vnquam poculo.

Taxat fellatorem.

In planitiem equum. 82

Ἐς πεδίον τὸν ἵππον, id eſt, In planitiem equũ. Quoties quis ad id prouocatur, in quo plurimũ valet, quóque vel maximè gaudet. Equus in campo tãquam in ſua eſt harena. Apud Lucianũ in Captiuo, quum ipſe iudices poſtularet, Plato reſpondet, τοῦτο ἐκεῖνο, εἰς πεδίον τὸν ἵππον, id eſt, Hoc ipſum (quod dici ſolet) equum in planitiem: videlicet hominem rhetoricum ſignificãs, & in agẽdis cauſis exercitatũ. Plato in Theæteto, ἱππέας εἰς πεδίον προκαλεῖ Σωκράτη εἰς λόγους, id eſt, Equites in planitiẽ prouocas, Socratẽ ad diſputandũ. Tametſi quidam codices ἵππον habẽt hoc loco, non ἱππέας. Syneſius in epiſtola quadã, Ἐπ᾽ αὐτὸ δὲ τοῦτο προκαλῶ, ἵππον εἰς πεδίον, τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου, προτρέπειν οἰόμενος, id eſt, Ad hoc ipſum certè prouoco, equum in planitiem (iuxta id quod dicitur) adhortari me putans. Tranſlatũ videtur à militia. Nam quoties res

L. 53.

eſt pediti cum equite, pedes fugit cãpeſtria, ſectatúrque loca impeditiora.

Acanthida vincit cornix. 83

Acãthidem ſuperat cornix. Calphurnius Bucolicus poeta, ecloga 6,

Acanthis

Aſtyle credibile eſt, ſi vincat acanthida cornix,
Vocalem ſuperet ſi turpis aëdona bubo.

Acanthis enim vocalis eſt auis, & in primis canora: cornix obſtrepera quidem, ſed minimè canora. Acanthidem Theodorus nũc ſpinũ vertit, nunc ligurinũ. quin & aëdona Græcè dixit. Sic autem pronunciandum, vt ae faciant duas ſyllabas: nam Græcis ἀηδὼν luſciniam ſignificat. Plinius Græca voce dicit acanthidem, quaſi dicas ſpinulam, eo quòd in ſpinis viuat, eoque aſinos habet inuiſos, quòd hoc animal ſpinæ florem deuoret. Eſt autem auium minima, tantæ fœcunditatis vt pariat duodena. Author Plinius libro decimo, capitibus ſexageſimo tertio, & ſeptuageſimo quarto.

Prius teſtudo leporem præuerterit. 84

Πρότερον χελώνη παρέλθοι δασύποδα, id eſt, Prius teſtudo leporem curſu præterierit. De re neutiquã veriſimili. Teſtudine nihil tardius. vnde & teſtudineum inceſſum dicimus. Et apud Ciceronem in libris De diuinatione, quiſpiã teſtudinem, tardigradam, & domiportã vocat. Lepus autem celeritate præcellit. Meminit huius adagii Diogenianus. Huius generis ſunt illa apud Theocritum in Thyrſide,

Νῦν ἴα μὲν φορέοιτε βάτοι, φορέοιτε δ᾽ ἄκανθαι,
Ἁ δὲ καλὰ νάρκισσος ἐπ᾽ ἀρκεύθοισι κομάσαι,
Πάντα δ᾽ ἔναλλα γένοιντο· καὶ ἁ πίτυς ὄχνας ἐνείκαι,
Δάφνις ἐπεὶ θνάσκει· καὶ τὰς κύνας ὥλαφος ἕλκοι,
Κἠξ ὀρέων τοὶ σκῶπες ἀηδόσι γαρύσαιντο. id eſt,
Nunc violas proferte rubi, producite ſpinæ,
Iuniperúſque comet narciſſi flore decentis
Omnia vertantur, portet pyra mitia pinus
Poſtquam obiit Daphnis, trahat & iam ceruа moloſſos,
Montibus in ſummis philomelæ noctua cantet.

Cancros lepori comparas. 85

Καρκίνους δασύποδι συγκρίνεις, id eſt, Cancros lepori comparas, de ſupra modũ diſſimilibus. Etenim vt leporum celeritas, ita & cãcrorum tarditas nota eſt. Simillimũ eſt illi quod proxime retulimus. Refertur & hoc apud eundẽ. Suidas addit καρκίνος λαγὼν αἱρεῖ, id eſt, Cancer leporem capiet: de abſurdis, quæque fieri nullo modo poſſunt.

Terræ filius. 86

Olim homines obſcuro ignotóque genere prognati, terræ filii dicebantur, propterea quòd terra ſit omnium cõmunis parens. Vel quòd iuxta quorundam etiam hiſtorias, primitus mortales è terra naſcebãtur. Tertullianus in Apologetico aduerſus Gentes, Nam & terræ filios vulgus vocat, quorum genus incertum eſt. Apud Athenæum libro decimo legitur γηγενὴς ἄνθρωπος, id eſt, è terra genitus homo. M. Tullius ad Atticum libro primo, Et huic terræ filio neſcio cui, committere epiſtolã tantis de rebus non audebam. Idem ad Trebatium lib. Familiarium epiſtolarum ſeptimo, Cn. Octauius tuus familiaris ſummo genere natus, terræ filius. Perſius,

Γηγενὴς ἄνθρωπος.

-- præſto eſt mihi Manius hæres,
Progenies terræ. quære ex me quis mihi quartus
Sit pater: haud promptè, dicam tamen: adde etiam vnum,
Vnum etiam, terræ eſt iam filius. Iuuenalis,
Vnde fit vt malim fraterculus eſſe gigantum.

ad prouerbium palàm alludens. Nam gigantes è terra progenitos poetæ fabulantur. Huc pertinet quod apud Euripidẽ Ion Xuthum percontatur, Γῆς ἄρ᾽ ἐκπέφυκα μητρός; id eſt,

Num ſatus tellure matre? Atque ille reſpondet,
Οὐ πέδον τίκτει τέκνα. id eſt,
Non parit natos ſolum.

[illegible] αὐτόχθονες.

Apud Pauſaniam, Strabonẽ, atque alios id genus authores, legimus populos quoſdam αὐτόχθονας appellatos, qui non aliò referant originem ſuam, quemadmodũ plerique faciunt: verùm ex ipſo ſolo nati videri velint, quorũ de numero ſunt Athenienſes. Qui ſibi nobilitatem virtute peperiſſent, nullis maiorũ imaginibus illuſtres, noui homines dicebantur. Porrò ignoti & ſubitò apparentes, incertum qua regione profecti, Cæli filii vocabantur, quaſi è cælo demiſſi. Inducitur & in Moſaicis literis Melchiſedec ἀπάτωρ καὶ ἀμήτωρ ſine patre, ſine matre. Neque diſſimili ratione οὐρανοπετεῖς, id eſt de cælo lapſi dicebantur. Iuuenalis,

Noui homines.

Cæli filii.

Cælo delapſ.

Tertius è cælo cecidit Cato.

Quanquam hoc magis cõuenit in homines eximia virtute. Plutarchus in Inuectiua quam ſcripſit aduerſus Herodotũ, de naui quadam, vnde ſubitò vox eſt ædita Adimãto, ἡ δὲ κέλης ἐῴκει εἶναι οὐρανοπετής, id eſt, Nauis autem illa erat (vt videtur) è cælo delapſa. Atque hic ſermonis color ſumptus eſt è tragœdiis, in quibus machinis quibuſdã ſic repentè oſtendebãtur perſonæ populo, vt è cælo veniſſe videri vellent. Apud Romanos noui homines dicebantur, qui maioribus obſcuris nati ſuis, virtutibus innotuiſſent: quod M. Tullius ab inimicis probro obiectum, ipſe gloriæ ſibi vertit.

Noui homines.

Ex quercubus ac ſaxis nati. 87

Huic finitimum eſt illud Homericum, E quercu, E ſaxis prognatus: quod quadrabit vel in hominem obſcuro genere, vel in eum qui ſit agreſti atque effero ingenio, moribúſque immanibus. Inde ductum adagium, quòd antiquitus in cauis quercubus, tectorum vice victitarent homines, atque hinc è quercubus nati fingebantur. Inde illud,

-- & duro robore natos.

Præterea creditũ eſt ex ſaxis à Deucalione Pyrrháque projectis, mortalium genus abſumptũ diluuio, inſtauratũ fuiſſe. Homerus in Odyſſ. τ,

Οὐ γὰρ ἀπὸ δρυός ἐσσι παλαιφάτου, οὐδ᾽ ἀπὸ πέτρης. id eſt,
Nam neque fatidica quercu ſatus es, neque ſaxo.

Id imitatus Pallada in epigrammate,

Οὐ γὰρ ἀπὸ δρυός ἐσσ᾽ οὐδ᾽ ἀπὸ πέτρης, φασίν, id eſt,
Neque te, quod aiunt, quercus aut lapis ædidit.

Alluſit ad id feſtiuiter Plato libro de Republica 8, ἢ οἴει ἐκ δρυός ποθεν ἢ ἐκ πέτρας τὰς πολιτείας γίγνεσθαι, ἀλλ᾽ οὐχὶ ἐκ τῶν ἠθῶν τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν; id eſt, An exiſtimas è quercu quacunque aut rupe reſpublicas naſci, ac non potius ex moribus eorum qui in republica verſantur? In crudeles & immites conuenit illud Theocriticum in AEpolo de Cupidine, -- ἦ ῥα λεαίνας

Μαζὸν ἐθήλαζε, δρυμῷ τέ μιν ἔτρεφε μάτηρ. id eſt,
-- ſcilicet ille leænæ
Vbera ſuxit, & in nemore hunc genitrix fera pauit.

Deorum cibus. 88

Θεῶν τροφή, id eſt, Deorum cibus. De prælautis epulis dicebatur, propterea quòd Homerus fingit deos nectare atque ambroſia victitare, nec ob id vnquam ſeneſcere. Tranquillus in Nerone, Parricidia, inquit, & cædes à Claudio exorſus eſt. Cuius necis etſi non author, at conſcius fuit: neque diſſimulauit, vt qui boletos (in quo cibi genere venenum is acceperat) quaſi deorum cibum, prouerbio Græco, collaudare ſit ſolitus. Horatius in epiſtolis,

-- ô noctes, cœnæque deûm.

Ariſtophanes in Ranis, ἐς μακάρων εὐωχίας, Regum aulica cõuiuia ſignificans.

Tertius Cato. 89

Tertius Cato, prouerbialis eſt ironia in viros impẽdio tetricos, atque alienæ vitæ cenſores. Nam duorum Catonũ, ſenioris, cui nomen Cenſorio: & minoris, cui nomẽ Vticenſi, grauitas pariter atque integritas vulgo celebratiſſima quõdam fuit, adeo vt è cælo demiſſi dicerentur, vt bellum cum vitiis gererent. Iuuenalis,

-- habeat iam Roma pudorem,
Tertius è cælo cecidit Cato.

Sapientum octauus. 90

Huic per omnia ſimillimum eſt illud Horatianum in Sermonibus, Sapientum octauus, in eum qui ſibi multum tribuat in ſapientia. Numerãtur enim apud Græcos ſeptem ſapientes, eorúmque apophthegmata oraculorũ vice celebrãtur, etiamſi de nominibus magna inter ſcriptores varietas eſt. De numero certè cõſtat inter omnes: vnde per ironiam ſapientum octauum dicebant, dignum qui ſeptem illis adderetur. Horatius,

Hæc mihi Stertinius ſapientum octauus.
Item Auſonius,
Sapienſque ſupra Græciæ ſeptem viros
Octauus acceſſit ſophos.

Bis dat qui citò dat. 91

Memini (ni fallor) apud Senecã alicubi legere, Bis dat qui citò dat. Idem libro De beneficiis ſecundo, Ingratum eſt beneficium quod diu inter manus dantis hæſit. Quæ ſententia

monet haud cunctanter, haud grauatim opitulandum amicis quum opus eſt, ſed vltro nō expectatis precibus deferendum officium. Inter epigrammata Græca fertur & hoc diſtichon nomine tituloque Luciani,

Ὠκεῖαι χάριτες γλυκερώτεραι· ἢν δὲ βραδύνῃ,
Πᾶσα χάρις κενή, μηδὲ λέγοιτο χάρις.

Χάρις. Id carmen Latinè non poteſt cómodè verti, propterea quòd lepos & argutia epigrāmatis ſita ſit in hac voce χάρις, quæ Græcis aliquando beneficium ſignificat, aliquando gratiam qua commēdatur aliquid, aliquando Deam ipſam. Citatur ſimilis apud Auſonium ſententia Græca,

Ἁ χάρις ἁ βραδύπους, ἄχαρις χάρις.

Eſt autem initium carminis Heroici, ex Epigrammate quopiam, Tardum beneficium, ingratum eſt. Eam ille ſic vertit,

Gratia quæ tarda eſt, ingrata eſt: gratia namque
Quum fieri properat, gratia grata magis.

Rurſumque aliter vertit idem,

Si bene quid facias, facias citò: nam citò factum
Gratum erit, ingratum gratia tarda facit.

Vnde & Hector apud Euripidem in Rheſo contemniſit ac dānat auxilium ſerò delatum amicis,

Μισῶ φίλοισιν ὕστερον βοηδρομεῖν. id eſt,
Odi equidem amicis ſerius ſuccurrere.

Extat & Mimus non inuenuſtus in hanc eandem ſententiam,

Bis eſt gratum, quod opus eſt, vltro ſi offeras.
Item alter huic adſimilis,
Beneficium inopi bis dat qui dat celeriter.

Honos alit artes. 92

Id quod eſt apud Marcum Tullium, Honos alit artes, videtur eſſe ſumptum ex Ariſtophanis Pluto,

Οὔτε γὰρ ὁ μουσικὸς ἔτ' οὐδὲν ἔχων. id eſt,
Neque præmium vllum eſt, ars nec ipſa item viget.

Colligit enim nō eſſe cōſentaneū, Athenis vllos eſſe bonos medicos, quū medicis nulla ſint præmia. Diogenianus autē hoc inter adagia cōmemorat. Huc alluſit Martialis quū ait,

Sint Mecœnates, non deerunt Flacce Marones:
Vergiliumque tibi vel tua rura dabunt.

Et Ariſtoteles ſcribit honorē eſſe præmium virtutis. Ac priſcorum leges, non ſolum comminabātur pœnam maleficis, ſed & præmiis & honoribus inuitabant ad rectè agendum. Pindarus in Iſthmiis hymno nono, tāquam vulgo celebrem ſententiā citat, *Ἔστι δέ τις λόγος ἀνθρώπων, τετελεσμένον ἐσλὸν μὴ χαμαὶ σιγᾷ καλύψαι*, id eſt, Eſt autem dictum quoddam inter homines celebre, Bonum peractum non eſſe in terra occultandum ſilentio. Huc pertinet Euangelica parabola, no eſſe lucernam occultandā ſub modium. In hoc autem prædicanda ſunt rectè facta virorum illuſtrium, vt cæteris præluceant ad capeſſendam virtutem.

Vel cæco appareat. 93

Prouerbialis hyperbole frequēs apud authores, Vel cæco appareat, de re vehemēter perſpicua. Ariſtophanes in Pluto,

Τοῦτο πάντες, δῆλον ὅτι καὶ τυφλῷ
Γνοίης ἂν δοκεῖ τοῦτο. id eſt,
Qui ſcis ita eſſe? ſcilicet vel cæcus hoc
Videat.

Euſebius aduerſus Hieroclem, *ἀλλὰ τὸ καὶ τυφλῷ, φασὶ, δῆλον*, id eſt, Quinetiam vel cæco perſpicuum aiunt eſſe. Plato lib. De Republica octauo, *καὶ τυφλῷ γε δῆλον ὡς μεταβάλλει*, id eſt, Sanè & cæco perſpicuum eſt, tranſmutari. Idem in Sophiſta, *πῶς γὰρ οὐ φαίνεται, καὶ τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο, καὶ τυφλῷ*. id eſt, qui fieri poteſt vt hoc non appareat (quemadmodū prouerbio dicitur) vel cæco? Sumptū videri poteſt ex octauo libro Odyſſ. Homericæ, *Καί κ' ἀλαός τοι ξεῖνε διακρίνειε τὸ σῆμα*, id eſt, Hanc etiam cæcus metā diſcerneret hoſpes. Quintil. lib. 12. Nam quis ignorat quin illud longè ſit honeſtiſſimum, & liberalibus diſciplinis, & illo quem exigimus animo digniſſimum, non vendere operam, nec eleuare tanti beneficii authoritatē? quum pleraque hoc ipſo poſſint videri vilia, quòd pretium habent. Cæcis hoc (vt aiunt) ſatis eſt. Neque quiſquā qui ſufficientia ſibi (modica autem hæc ſunt) poſſidebit, hūc quæſtum ſine crimine ſordidum fecerit. In his verbis Fabii, vox quæpiam deeſſe videtur, vt legas, Cæcis hoc (vt aiunt) ſatis perſpicuū eſt. Alluſit ad hoc adagium Antigonus rex vnoculus, cum allato inſtrumento prægrandibus ſcripto literis, *ταυτὶ μὲν καὶ τυφλῷ δῆλα*, id eſt, Hæc quidē vel cæco perſpicua ſunt, inquit. Receſuit Plutarchus *τῶν ἀποφθεγμάτων* Decade ſecūda. Apud Titum Liuium lib. belli Macedon. 2, quū Phaneas Philippum violentius in Aetolos dicentem interfatus dixiſſet, rem in verbis nō verti: aut bello vincendū, aut parendum melioribus: Philippus reſpondit, Apparet id quidem etiam cæco: iocatus in valetudinem oculorū Phaneæ.

Quintiliani locus.

Multis ictibus deiicitur quercus. 94

Πολλαῖσι πληγαῖς δρῦς σκληρὰ δαμάζεται. id eſt,
Multis rigida quercus domatur ictibus.

Senarius hic extat in Diogeniani Collectaneis, de re factū quidē ardua, quæ tamen aſſidua induſtria peruincatur. Huic non diſſimile videtur Heſiodium illud,

Εἰ γάρ κεν καὶ σμικρὸν ἐπὶ σμικρῷ καταθεῖο,
Καὶ θαμὰ τοῦτ' ἔρδοις, τάχα κεν μέγα καὶ τὸ γένοιτο.
Si paulum paulo adiicies, facieſque ita crebro,
Mox magnum quiddam tibi conficietur & ingens.

Id quod non tantùm ad lucri naturam pertinet, quod ex minutiſſimis ſæpe maximum conflatur, verumetiam ad induſtriam aſſiduam: quæ ſi vehemens non ſit, tamen ſi perpetua atque indefatigata fuerit, res difficillimas quoque facile cōficit. Quemadmodum vnicus ictus nihil adferre momenti videtur ad deiiciendum molem quernis roboris, verum ea crebris ictibus facile proſternitur.

Puſillum puſillo addere.

Caudæ pilos equinæ paulatim vellere. 95

Caudæ pilos equinæ paulatim vellit quiſquod viribus atque impetu fieri nequit, id tempore atque aſſiduitate conficit. Horatius in Epiſtolis,

Vtor permiſſo, caudæque pilos vt equinæ
Paulatim vello, demo vnum, demo etiam vnum,
Dum cadat eluſus ratione ruentis acerui,
Qui redit ad faſtos, & virtutem æſtimat annis.

Natum è facto quodā ducis Sertorii, cuius rei meminit Plutarchus in eius vita. Hic enim quum ſuis copiis ex barbara turba conflatis, rationibus perſuadere non poſſet, in re militari plus habere momenti cōſilium, quàm vires temerarias, poſteaquam illi parū fœliciter pugnaſſent, duos proponit equos, alterum macilentum atque inualidum, alterum vegetum, cauda piloſa. Atque inualido illi iuuenem adhibet prægrandi corpore, & admirandis viribus: cōtrà, vegeto illi puſillum & imbecillum admouet homuncionem. Hic ſingulos pilos paulatim vellens, breui ſpacio totā depilauit caudā: iuuenis è diuerſo, caudam omnē ſimul manibus vtriſque cōprehenſam, vi atque impetu conatur reuellere. qui quū fruſtra ſudaret, riſui fuit circunſtātibus. Sub hæc aſſurgens Sertorius (cuius conſilio iuſſuque hæc fuerant acta) Videtis, inquit, commilitones, quāto plus poſſit ingenium quàm vires.

Virum improbum vel mus mordeat. 96

-κἂν μῦς δάκοι ἄνδρα πονηρόν.
-ſceleroſum mordeat & mus.

Hemiſtichium heroicum quo ſignificatum eſt, quacunque ratione vindictā non deeſſe malis, ſed eos aliquo pacto meritas dare pœnas. Competit & in eos qui de re quantumuis friuola rixam mouent, ſeque læſos queruntur, & offenſos ſimulant, nequid dent. Id quod nuper cuidam accidit apud Britannos medico, mihi vt patria communi, ita & amicitia cōiunctiſſimo. Libet enim obiter hanc fabulam inſerere. Ciuē quendam Lōdonienſem, virum egregie nummatum, & habitum adprime probum, arte curāque ſua liberarat, no ſine ſuo ipſius periculo. Nam is peſtilentiſſima febre tenebatur. & (vt fit in periculis) medico mōtes aureos fuerat pollicitus, ſi non grauaretur ſibi in tāto vitæ diſcrimine, dexter adeſſe, obteſtatus & amicitiā quæ illi cū eo intercedebat. Quid multis? perſuaſit & iuueni & Germano. Adfuit. Nihil non fecit. Reuixit ille. Vbi verecunde de pecunia medicus admonuiſſet, eluſit nugator, negās de mercede quicquam addubitandum, cæterùm arcæ nummariæ clauem penes vxorē eſſe. Et noſti (inquit) mulierum ingenium. nolo ſentiat tantā pecuniæ ſummam à me datam. Deinde poſt dies aliquot hominē obuium fortè factum, iam nitidum, & nulla morbi veſtigia præ ſe ferētem, appellauit, & nondum datæ mercedis admonuit. Ille conſtanter aſſeuerare pecuniam ſuo iuſſu ab vxore numeratam eſſe. Medicus negare factū. Hic vide quam anſam bonus ille vir arripuerit: quum fortè medicus eum Latinè numero ſingulari appellaſſet, ibi velut atroci laceſſitus iniuria, Vah (inquit) homo Germanus tuiſſas Anglum? Mox

que velut impos animi, præ iracũdia caput mouens, diráque minitãs, ſubduxit ſeſe. Atque ad eum modum honeſtus ille ciuis eluſit, dignus profectò quem ſua peſtis repetat. Riſimus quidem fabulam, nec tamen ſine dolore, propter indignè fruſtratũ amicum, nec ſine tam inſignis ingratitudinis admiratione. Referũt gratiã leones in periculis adiuti, meminerunt officii dracones: homo homini, amicus amico ſic merito, pro mercede quæ nulla ſatis digna rependi poterat, ludibrium reponit. Atque hæc in facti deteſtationem diximus, non gentis odium. Nec enim par eſt, ex hoc vno nebulone Britannos omnes æſtimari. Refertur adagiũ inter Græca epigrammata,

Φασὶ παροιμιακῶς, κἂν μῦς δάκοι ἄνδρα πονηρόν. id eſt,

Vulgo aiunt, vel murem etiam mordere ſceleſtum.

At is quiſquis eſt (nam incertus author) inuertit prouerbiũ, dicens, Bonos viros vel à mure morderi, malis ne dracone quidem audere dentes admoliri. hoc eſt inſontibus paſſim noceri, propterea quòd ii impune lædi poſſe videãtur, vtpote non relaturi iniuriam.

Vel capra mordeat nocentem. 97

Κἂν αἲξ δάκοι ἄνδρα πονηρόν. id eſt,

Mordebit vel capra nocentem.

Ita reperitur in Collectaneis Diogeniani. Sẽſus nihil diſcrepat à proximo. nam capra minimè alioqui mordax eſt, niſi quòd improbis omnia ſunt infeſta. Suidas indicat orthographiam: quum enim ad corpus refertur, hoc eſt quum ſignificat hominem afflictum ac miſerum, vult primam acui, *πόνηρος*, vnde & *πονήρως ἔχειν* dicuntur quibus res ſunt aduerſæ: & Ariſtophanes in Pluto,

πόνηρος. πονηρός.

Πονήρους γ' εἶπας ἡμῖν ξυμμάχους.

Auxilia nobis miſera ſanè prædicas.

Quum ad animum, vltimam acui, *πονηρός*, id eſt improbus, & *πονηρῶς* improbè. Nam quum dicimus *πονηρὸν καῦμα*, *καὶ πονηρὸν ὕδωρ*, quod hominis eſt, ad rem inanimã trãſferimus, quemadmodũ frigus ſceleratũ, & fallaces diuitias dicimus.

Litem mouebit, ſi vel aſinus canem momorderit. 98

Celebratur Græcis & hic ſenarius prouerbialis,

Δίκην ὑφέξει κἂν ὄνος δάκῃ κύνα. id eſt,

Litem mouebit, ſi vel aſinus mordeat canem.

Quadrabit in eos qui de re quantũuis exigua litem ſuſcitãt. Natũ videtur ab euẽtu quopiam. Extat autẽ apud Iureconſultos actio ex lege, Si quadrupes damnum dederit. Refertur à Zenodoto & Suida: quãquã apud vtrũque ſcriptũ eſt, *μακρῶς* pro *μικρῶς*, quorum hoc mihi videtur ſenſus expoſcere.

Litem parit lis, noxa item noxam parit. 99

Δίκη δίκην ἔτικτε, καὶ βλάβη βλάβην. id eſt,

Litem parit lis, noxa item noxam parit.

Senarius in rixoſos & litium auidos dici ſolitus quibus lis ex lite, alia ex alia naſcitur: negotium ſeritur ex negotio, iniuria propagat iniuriam. Extat apud Suidam.

Bonus dux bonum reddit comitem. 100

Ὁ καλῶς ἄγων, ἐμποιεῖ τὸ καλῶς ἕπεσθαι, id eſt, Qui bonũ ducem præſtat, is bonum reddit comitẽ. In principe ſitum eſt vt ſit bene morata ciuitas, ſi modo ipſe bon⁹ ſit imperator. In epiſcopo poſitum vt piam efficiat plebem, ſi tamen ipſe piam & integram agat vitam. Prudẽs & incorruptus magiſtratus & probos & integros reddit ciues. Bonus paterfamilias domum efficit bene inſtitutam. Doctus ac diligens præceptor eruditum reddit diſcipulum. Frugi maritus vxorem in ſuos trahit mores. Vnde quiſquis præfectus eſt negotio, debet in primis operã dare, vt ipſe ſuo fungatur officio, priuſquam ab aliis officiũ exigat. At nunc videas nõnullos principes qui legum obſeruationẽ exigant à populo, quum ipſi viuant prorſus *ἀνόμως*, velut omnibus ſoluti legibus: à magiſtratibus & officiali integritatem requirant, quum ipſi palam vendant, aut ad gratiam mãdent officia. Nonnullos videas epiſcopos qui à grege ſuo religionem & pietatem exigant, quum ipſi procul abſint ab omni pietate. Sũpta eſt metaphora à militia, in qua fere qualiſcunque fuerit dux, eiuſmodi ſolet eſſe miles. Refertur in Græcorũ Collectaneis, ſed *ἀδέσποτον*. Extat autem apud Plutarchum authorem minimè vulgarem in vita Lycurgi, *ἀλλ' ἐπιθαρχία μάθημα μὲν ἐστι ἄρχοντος, ἐμποιεῖ γὰρ ὁ καλῶς ἄγων τὸ καλῶς ἕπεσθαι*, id eſt, Vt populus dicto ſit audiens, hoc diſcit à principe. nam qui bonũ præbet ducem, is facit vt alii bene ſequantur.

CHILIADIS PRIMAE CENTVRIA NONA.

Amyclas perdidit ſilentium. 1

TAς Ἀμύκλας ἀπώλεσεν ἡ σιγή, id eſt, Amyclas perdidit ſilentium. Quibuſdã eruditis (in quibus eſt author operis haud quaquã aſpernãdi, quod inſcribitur Copiæ cornu) placet hoc ad prouerbiorum ordinẽ pertinere, neque nos ab illorum ſentẽtia magnopere diſſidemus. Cõſentaneum enim eſt rem vulgari ioco fuiſſe iactatam. Innuit autem adagium Vergilius Æneidos libro decimo, quum ait,

— fuluumque Camertem

Magnanimo Volſcente ſatum, ditiſſimus agri

Qui fuit Auſonidum, & tacitis regnauit Amyclis.

videlicet epitheto notum eius euentũ indicãs. Eum Seruius interpres enarrat hunc in modũ. Quum apud Amycleos ſubinde nuntiaretur hoſtiũ aduẽtus, idque falſo, & ob eam rem ciuitas frequenter inani terrore quaſſaretur, lata lege cautũ eſt, nequis vnquam hoſtis nuntiaret aduentum. Atqui pòſt euenit, vt verè iam aduenirent hoſtes. quod quũ nemo nuntiaret propter legis interdictum, ciuitas de improuiſo capta eſt. Qui caſus (vt apparet) populari ioco dedit occaſionem, vt dicerent Amyclas ſilentio periiſſe, ſicui ſua taciturnitas fuiſſet incõmodo. Citat idem Lucillium, Mihi neceſſe eſt loqui. nam ſcio Amyclas tacendo periſſe. Accipiendæ ſunt autẽ hoc loco Amyclæ non vt ſit vna è centum illis vrbibus Laconiæ quam Lacedæmonis filius cõdidit, ſed oppidũ quoddam ſitum inter Caietam & Tarracinã, conditum ab iis Laconibus qui comites Caſtoris & Pollucis fuerunt, eique nomen indidere, quo Laconicas illas Amyclas referret. Seruius exiſtimat Laconas Pythagoricæ diſciplinæ fuiſſe ſequaces. Quoniam autem interdixiſſe creditus eſt Pythagoras *ἐμψυχοφαγίαν*, hoc commẽto quòd diceret humanas animas in animantium corpora demigrare, & ob eam rem prohibuiſſe ne quod animal occideretur (quemadmodũ atteſtatur & Iuuenalis, A cũctis animalibus abſtinuit qui Tanquã homine) nefas eſſe ducebant ſerpẽtes qui ex vicinis paludibus naſcebantur, occidere. quorum tanta increuit multitudo, vt ciuitatẽ eam deleuerint, teſte etiam Plinio. Poteſt igitur & hinc ortum videri vulgare dictũ, Amyclas ſilentio periiſſe, quòd Pythagorici dogmatis obſeruatio pernitiem illis attulerit: quorum primum eſt, *ἐχεμυθία*, id eſt ſilẽtium, quod in quinquennium indicebat iis qui ſuæ philoſophiæ vellẽt initiari. ſicuti declarat Aulus Gellius. Porrò quod ait Seruius, Lacones Pythagoricæ fuiſſe factionis, non recordor apud alium authorẽ legiſſe me, niſi quòd Plutarchus in Sympoſiacis tradit, Tyrrhenos huius philoſophi decretis vſque adeo fuiſſe addictos, vt etiam ea quæ ille ſymbolis illis præcepit, ridicula ſuperſtitione ſoliti ſint obſeruare. Aut igitur ex his erant Amyclei, aut eiuſdem inſtituti ſectatores. Meminit de Amyclarum ſilentio Silius Italicus,

— quáſque euertére ſilentia Amyclæ.

Meminit & Catullus (niſi fallit inſcriptio carminis) de Vere, quod nuper nobis Aldus Manutius noſter exhibuit, in antiquiſſima quadam Galliæ bibliotheca repertum.

Sic Amyclas dum tacebant perdidit ſilentium.

Prouerbiũ ad varios vſus accommodare licebit, veluti ſi vbi quis pecuniam creditam perdidiſſet, quòd non appellaſſet debitorẽ, aut iure præſcriptionis (vt vocant) excidiſſet à poſſeſſione, Amyclarum ſilentium appellet: aut ſiquis audacius agens cauſam ſuam, iuſſuſque tacere, reſpondeat, *τὰς Ἀμύκλας ἡ σιγὴ ἀπώλεσεν*. Hoc inutile ſilẽtium Græci vocant *δυσωπίαν*, atque huic diuerſum vitium *ἀδολεσχίας*. De vtroque extant Plutarchi præcepta. Δυσωπία. Ἀδολεσχία.

Timidior es proſpiciente. 2

Δειλότερος εἶ τοῦ προκύπτοντος, id eſt, Formidoloſior es eo

qui proſpectat Dicitur in hominē ſupra modum pauidum. Id ortum aiunt ex huiuſmodi fabula: Quidam natura timidus, audita Herculis fama abdiderat ſe præ metu in ſpecum quendam: deinde quum aliquando proſpectaret, & Herculē forte fortuna prætereuntem vidiſſet, immodico metu exanimatus eſt, ac protinus diriguit in ſaxum verſus, quod adhuc viſitur ſpecie viri velut a ſpecu proſpicientis. Vnde τὸ προκύπτον, ſaxum illud vocat. Suidas author. Meminit & Zenodotus, quemadmodum & mox ſequentis.

Timidior Piſandro. 3

Δειλότερος Πεισάνδρου, id eſt, Timidior Piſandro Dicebatur olim & hoc in immodicè formidoloſos. Aiūt autē Piſandrū fuiſſe quempiā prodigioſa timiditate, adeo vt anxius eſſet ne ſuā ipſius animā alicubi videret quæ ſe viuū reliquiſſet. Idem videtur eſſe cum illo Ciceronis, Vmbrā ſuā metuere.

Diomedea neceſſitas. 4

Διομήδειος ἀνάγκη, id eſt, Diomedea neceſſitas. De iis qui vi adacti, non ſponte quid faciunt. Vſurpatur à Platone lib. De Repub. 6, Διομήδεια λεγομένη ἀνάγκη ποιεῖν αὐτῷ ταῦτα ἃ ἂν οὗτοι ἐπαινῶσι, id eſt Diomedea, vt dicitur, neceſſitas eſt, facere omnia quæcunque illi probarint. Quidam originem adagii referunt ad Thracium illum Diomedem, qui ſolitus fertur hoſpites ſuos compellere vt cum filiabus ſuis deformiſſimis rem haberent: quo facto, eoſdem interimebat. Vnde fabula ſparſit, Diomedis equas homines pabuli vice etirare ſolitas: videlicet filias a viris agitatas, equas appellas. Et ſane in hūc ſenſum interpretatur Ariſtophanis enarrator in Concionatricibus, vbi verſus hic habetur,

Καὶ ταῦτ' ἀνάγκη μοι. Διομήδειά γ' ἀνάγκη.

Quærit adoleſcens, nū qua ſit neceſſitas ſibi ſectari anū. Reſpōdet illa eſſe, & quidē Diomedea. Alii referūt ad Diomedē ducē Græcorū, huiuſmodi commentū adferentes. Quū Diomedes & Vlyſſes communi opera ſublato Palladio, redirent noctu, Vlyſſes quo facti gloriam in ſe vnū transferret, deſtinabat occidere Diomedem præcedentē, ac Palladiū ſecum portantē. Itaque quū enſem in caput illius atergo vibraſſet, Diomedes, animaduerſa ad lumen lunæ gladii vmbra, ſubtraxit ſe plagæ, correptumq. Vlyſſem, vinctis manibus præcedere compulit, gladio lato ſubinde cædēs illius tergū. Hinc Diomedea neceſſitas. Huiuſmodi ferè Suidas ac Zenodotus

Ad priſtina præſepia. 5

Εἰς τὰς πατρίους φάτνας, id eſt, Ad priſtina præſepia. In eos dicebatur, qui è vita quapiam lautiore excuſſi, ad priſtinam tenuitate rediguntur. Aut contrà de iis qui reſtituuntur in priſtinam fortunam vnde exciderant: aut qui ad ſolitum contubernium ſeſe recipiunt. Tranſlatum ab animatibus, quibus nota familiariàque præſepia gratiſſima ſolēt eſſe. Vſurpauit & Plautus in Curculione, Tormento nō retineri potuit ferreo, quin reciperet ſe huc eſum ad præſepim ſuam.

Alia vita, alia diæta. 6

Ἄλλος βίος, ἄλλη δίαιτα, id eſt, Alia vita, alia viuendi ratio. In eos quadrabit qui commutata in melius fortuna, pariter & vitæ rationem moreſque commutant. Tranſlatum ab iis qui lautius incipiunt viuere, vbi res lautior obtigit. Huc alluſit Ariſtophanes in Pluto, quum ait,

Ἔπειτα πλουτῶν οὐκέθ' ἥδεται φακῇ.
Πρὸ τοῦ δ' ὑπὸ τῆς πενίας ἅπαντ' ἐπήσθιεν. id eſt,
Dein diuitem factum, nihil iam lens iuuat:
At pauper antehac deuorabat quælibet.

Diues factus faſtidiens lentem.

De iuuene iam anum amicam faſtidiente, poſtea quàm deſiiſſet egere. Alluſit huc Horatius,
Non eadem eſt ætas, non mens.

Per medium anulum traharis oportet. 7

Διὰ δακτυλίου δεῖ σε ἑλκυσθῆναι, id eſt, Per anulum trahendus es. In eum quadrabit qui ſit vehementer extenuato gracilique corpore, ſeu morbo, ſeu cura, ſeu ſtudio, ſeu qua alia re. Ariſtophanes in Pluto,

Διὰ δακτυλίου μὲν οὖν ἐμέ γ' ἂν διελκύσαις. id eſt,
Itaque profecto per anulum me traxeris.

Verba ſunt anus volentis ſe videri vſqueadeo maceratā atque exhauſtam dolore, vt per anulum trahi poſſet. Equidem opinor adagium eſſe ſumptum a luſu quo ouum aceto maceratum per anulum trahitur. Cuius rei meminit Plinius lib. 10. cap. 60. Magicum erat aliquid per anulum traiicere. Nam cerebrum capræ per anulum aureum traiectū, prius quàm lac daretur infantibus, inſtillabatur contra comitiales cæteróſque infantiū morbos: veluti teſtatur idem lib. 28. cap. 10.

Anus bacchatur. 8

Γραῦς βακχεύει, id eſt, Anus bacchatur. In eos dici ſolitū, qui præter ætatem indecorè laſciuiunt. Nam Bacchanaliorum licentia iuuēculis vtcunque permittitur, aniculis certè fœdiſſima eſt. Quandoquidē inſaniæ ſpecies eſt, aut vetulam amare, aut potare, aut choros ducere, aut reliquis puellaribus luſibus indulgere.

Anus hirciſſans. 9

Γραῦς καπρῶσα, id eſt, Anus hirciſſans. De anu adhuc intempeſtiua libidine prurienti, & vt ait Plautus, catulienti: Ariſtophanes in Pluto, — ἀλλ' οἶμαι
Γραὸς καπρώσης τὰ ἐφόδια κατέδεσαι. id eſt,
verùm nouerat
Anus capriſſantis vorare viatica.

De iuuene, cui anus libidinoſa omnia ſuppeditabat, quo viciſſim ab illo voluptatem auferret. Nota eſt hircorum libido odorque, qui & iubantes conſequitur.

Flere ad nouercæ tumulum. 10

Πρὸς τὸ μνῆμα τῆς μητρυιᾶς δακρύειν, id eſt, Ad nouercæ tumulū lachrymari, eſt ſimulare geſtu dolorē quum re gaudeas. Neque enim conſentaneū eſt, priuignū moleſtè ferre nouercæ mortē, nihilo ſecius tamen officii cauſa nonnunquā ad tumulū illachrymat. Quod idem de diuitis hæredibus non inconcinnè dicetur, in quos extat Publianus ille mimus, cum primis elegans, Hæredis fletus, ſub perſona riſus eſt.

Celerius elephanti pariunt. 11

Sunt quibus hoc quoque inter adagia videtur adnumerandū quod ſcriptum eſt apud Plinium ſecundū in præfatione hiſtoriæ mundi. Nā de grāmaticis, inquit, ſemper expectaui parturiri aduerſus libellos meos quos de gramatica edidi: & ſubinde abortus facere iam decem annis, quum celerius etiam elephanti pariant. Hactenus Plinius. Itaque cūctationem immodicam, & quorundam nimis lenta molimina, his verbis licebit ſignificare. Porrò de elephantorum partu Plautus in Sticho, Audiui ſæpe hoc vulgò dicier, ſolere elephantum grauida perpetuo decem eſſe annos. Huic aſtipulatur Plinius libro octauo, Decē annis geſtare in vtero, vulgus exiſtimat. Etiamſi Ariſtoteles biennio parere putat, nec ſæpius quàm ſemel ſingulos gignere. Theophraſtus refert, arborem quandam Indicam non ferre ante centum annos. Latinis parturire dicuntur, qui moliuntur, animoque deſtinant aliquid. Proinde licebit adagium etiam in hanc vertere formam, Quando tādem paries, obſecro, quod tot iam annos parturis, vt nec elephanti diutius?

Parturire.

A mortuo tributum exigere. 12

Ἀπὸ νεκροῦ φορολογεῖν, id eſt, A mortuo tributū exigere, dicebātur qui per fas nefaſq. diuitias vndecūque congerunt. Citat Ariſtoteles lib. Rhetoricorū 2, καὶ ἀπὸ νεκροῦ φέρει, id eſt, Vel a defuncto vectigal aufert: oſtendēs dici ſolitum in eos qui turpiter vndecūque lucrū aucuparentur è rebus minutis ac ſordidis, veluti Veſpaſianus è lotio: aut è turpibus, velut è lenocinio quæſtúque corporis: aut qui à quibuſlibet extorquetur, ab amicis, à tenuibus, à mēdicis, poſtremò vel à mortuis. Probro datum eſt Romanis principibus φ ſuffoſſis Corinthiorū monumentis, æra Corinthia ſuſtulerūt, ipſo etiā vocabulo rei turpitudinē exprobrante. Nā ad eū ſublata modū, νεκροκορίνθια dicta ſunt. Attici φόροι vocant emolumētum, ſiue vectigal quod ex re quapiā fertur, etiam pecuniarum. Qui prædas huiuſmodi colligunt, φορολόγους appellant, inuiſum omnibus hominum genus, & optimo iure inuiſum. Deductum eſt autem φόρος à verbo φέρειν, quod eſt ferre, à quo Latinis quoque dictum fœnus, qua voce veteres non vtebantur niſi de prouentu terræ, quæ veluti gratiſſima debitrix, pro ſingulis granis aliquoties centena reddidit. Siquidem præter naturam eſt (quemadmodū in Politicis ſcripſit Ariſtoteles) vt pecunia pecuniam pariat. At hodie res adeo recepta eſt apud Chriſtianos, vt contemptis agricolis, quo non aliud hominum genus, vel innocentius, vel magis neceſſarium reipublicæ, fœneratores propemodum inter Eccleſiæ columina habeantur, quū vſuram priſci quoque mortales illi damnarint, ethnicorum etiam leges moderentur & coerceant, Hebræorum prorſus interdicant, ſanctorum pontificum decreta deteſtentur, ac modis omnibus inſectentur

φόροι
φορολόγοι
Fœnus.

tur. Nō quòd peculiariter infenſus ſim fœneratoribus, quorum artem video probe defendi poſſe, niſi patrum authoritas olim eam damnaſſet. Præſertim ſi reſpicias ad horum tēporum mores, citius fœneratorem probarim, quàm ſordidum hoc negotiatorum genus, qui technis, mendaciis, impoſturis, fucis, vndecunque venantur lucellum, hic coemētes, vt ibi pluris duplo vendant, aut monopoliis expilantes miſeram plebē: & tamen hos nihil aliud agentes in vita, pene ſolos honeſtos ducim⁹. Opinor hoc prouerbiū, aut idem, aut certe vehemēter cognatū eſſe illi quod alibi retulimus,

Αἰτεῖ γε καὶ τοὺς ἀνδριάντας ἄλφιτα. id eſt,

Ipſis farinas poſcit à ſtatuis quoque.

A ſtatuis tributu exigere. farina.

Per iocum enim pro vectigali farinas poſuit, quòd ad cibū referantur omnia, & defunctis ſigna ponebantur, memoriæ cauſa. Proinde qui vectigal hinc quoque corradit, is à mortuis extorquere videtur. Apud veteres autem magna fuit ſepulturæ religio, & ſepulchrorum immunitas. Nunc eò proceſſit habendi rabies, vt nihil ſit vſquam in rerum natura neque ſacrū neque profanum, vnde non aliquid fœnoris extundatur: idque non ſolùm à principibus, verumetiā à ſacerdotibus. Olim ſub tyrannis etiam, ſed rudibus adhuc, & nōdum ſatis quid eſſet tyrannis, intelligētibus, vel hæc omniū erant communia, maria, flumina, viæ publicæ, feræ. Nunc optimates quidam, quaſi ſoli ſint homines, vel dii potius, omnia ſibi vindicant. Cogitur miſerrimus nauta vel cū periculo curſum flectere, & ad inſolentiſſimi prædonis arbitriū quiduis & facere & pati: ceu parum ſit infœlici, cū fluctibus & ventis rem habere, niſi tales quoque tempeſtates acceſſerint. Occurrit portus, aliquid extorquetur: tranſeundus pons eſt, dandum eſt. Traiiciendum flumen, ſentis principum ius: eſt tibi ſarcinula, redimenda eſt à ſacrilegis illis: & quod his eſt multo crudelius, miſerrimæ plebis genius fraudatur, & toties decimis ac vectigalibus arroduntur pauperū alimenta. Non eſt fas ex agris tuis conuehere frumentum, niſi decimatum. Non molis, non pinſis, niſi rurſus arroſum. Vina non importantur, niſi ſæpius decimata. Non recondis in cellam niſi dimidium, aut certè quadrantem totius pretii ſeces Harpyis illis ſceleratiſſimis. Apud quoſdam ex ceruiſia, quā vocant, plus quàm dimidium ſeponitur principi. Non mactas pecude, niſi numeres exactoribus: non reuendis equum tuo emptum ære, niſi penderis aliquid. Vidi quum agerē rure Bononienſi, Iulio iam eius vrbis ditione potito, extremæ paupertatis agricolas, quibus vniuerſæ facultates in duobus bubus erant (nam horum labore totā familiam ſuſtinebant) pro ſingulis ſingulos ducatos dependere. Sunt apud quos liberū non eſt coire legitimum matrimonium, niſi vectigal ſoluerit. Sed quid ego ſingula perceſere coner? vincit omnē eloquentiam iſtoru rapacitas. Nihil eſt rerum vnde non aliquid exprimant emolumēti. Nec modus eſt, nec finis, quotidie nouas exigendi vias excogitant, & quicquid ſemel inualit per occaſionem temporis, id mordicus retinent. Hæc per ſe ſatis odioſa, du per inſolentes miniſtros odioſius exercentur, non mediocrem inuidiam cōciliant principibus: ſed ſeſe nihil indignum exiſtimant, vnde colligatur emolumentum, hoc eſt vnde fames accreſcat tenuibus, & procerū, vel prædonū magis, luxuries alatur. Neque deſunt qui è nocentum facinoribus haud mediocrem faciant quæſtum, legibus ceu retibus venantes. Iam quis eſt magiſtratus, quod officiū, quæ præfectura, quæ non ematur apud cōplures? Denique quum hæc tam multa non poſſint explere verè pertuſum dolium, hoc eſt principū fiſcum, bellum prætexitur, colludunt duces, populus infœlix ad medullas vſque exugitur, perinde quaſi principatus nihil aliud ſit quam ingēs negotiatio. Quāquam autem fœdū eſt, Chriſtianos principes in hiſce rebus inhumaniores videri, quàm vlli fuerint ethnici tyranni, tamen aliquanto minus execrandum hoc, quàm quod apud ſacerdotes quoque, quibus oportebat omnem pecuniam eſſe viliſſimam, & quorum erat, ſuas doteis gratis acceptas gratis item communicare, nihil non venale eſt, nihil immune. Quas non tragœdias mouent pro ſuis illis decimis, quam odioſè diuexant miſeram plebeculam? Non datur baptiſmus, hoc eſt nō licet fieri Chriſtianū, niſi numeres, atque his præclaris auſpiciis fores ingrederis Eccleſiæ. Non comprobant matrimoniū, niſi numeres: non audiunt pœnitentium cōmiſſa, niſi ſperent præmium. Sacrificant conducti, non pſallunt gratis, non orant gratis, non imponunt manum gratis. Vix procul mota manu benedicunt, niſi dederis. Non conſecrāt ſaxum, aut calicē, niſi data mercede. Quin & illud verè pontificium munus docendi populum, quæſtu vitiatū eſt. Denique non impertiunt corpus Chriſti, niſi numeres. Vt ne dicā interim quanta meſſis colligatur ex litibus, ex diſpenſationibus (ſic enim vocant) ex codonationibus (quas vulgus appellat indulgentias) è conferendis ſacerdotiis, confirmandis epiſcopis & abbatibus. Sed quid apud iſtos gratuitum ſit, apud quos emitur & ſepultura etiā in alieno ſolo? Apud ethnicos miſeræ plebi ſtabat cōmune ſepulchrum: erat vbi gratis quos velles ſepelires. Apud Chriſtianos nec mortuis operiri terra licet, niſi a ſacerdote tantulum ſpatii conduxeris, & pro pretii modo dabitur locus amplus ac magnificus. Si plurimum numeraris, in templo proxime ſummū altare licebit putreſcere: ſin parcè dederis, inter plebeios ſub dio complueris. Turpe, ſi pretium acciperent oblatū: nunc ius ſuum vocant, & dictu mirū quanta exigant improbitate. Barbarus ille & gentilis Hebron offert Abrahæ ignoto hoſpiti gratuitum ſepulchri munus, & vix adduci precibus poteſt vt oblatam accipiat pecuniā: & ſacerdotes ſepulturæ ius vendimus in alieno? vel potius quod publicu eſt, id ceu priuatum, ære locamus? Atque huiuſmodi meſſem nulli metunt auidius, quam hi qui nihil ſerunt populo, ſed toti ſibi viuunt, aut certe principi. Alii cantionem illam nobis occinunt, Dignus eſt operarius mercede. perinde quaſi nihil interſit inter epiſcopum & conductum militem, aut foſſorem. Seruiles operæ præmio penſantur: Principum & ſacerdotum munus ſublimius eſt quàm vt mercede ſit æſtimandum.

Larus parturit. 13

Κέπφος ὠδίνει, id eſt, Cepphus parturit. Antiquitus dicebatur in eos qui pollicerētur ingētia, nihil dignu promiſſis exhiberent. Aiunt Cepphū ſiue Cemphum auiculā eſſe ſtupido ingenio, vnde & in prouerbium ſtoliditatis abiit, quam nonnulli larum appellant: alii (quorum eſt Theodorus Gaza) fulicā vertunt: eam viuere ſpuma marina plumis ac pennis eſſe copioſis, corpore puſillo: quum parturit, vociferari. Hinc natū prouerbium, Larus parturit, vbi quis magna præ ſe fert, puſilla præſtiturus. Hæc ferme ſcribit interpres Ariſtophanis in comœdiam Pacem. Heſychius tradit eſſe auem leuiſſimam circa mare verſantem, quæ facilè vento moueatur, eoque hominem inconſtantem ac leuem, cepphon dici. Plinius libro octauo, capite decimonono, meminit cepphi quadrupedis, quod Pompeius ex Ægypto deportatum Romanis oſtenderit, cuius pedes poſteriores humanis pedibus, priores manibus erat ſimiles. Id negat poſtea Romæ viſum. Verum id quidem nihil ad prouerbium.

Cepphus.

Parturiunt montes, naſcetur ridiculus mus. 14

Ὤδινεν ὄρος, εἶτα μῦν ἀπέτεκεν.

Mons parturibat deinde murem prodidit.

Senarius prouerbialis, dici ſolitus in homines glorioſos & oſtētatores, qui magnificis promiſſis, tum vultus, veſtituſque authoritate miram de ſe mouēt expectationem: verum vbi ad rem ventum eſt, meras nugas adferunt. Vtitur hoc adagio Lucianus in libello cui titulus, Quemadmodum oporteat hiſtorias conſcribere. dicit enim ſic reclamari a vulgo in Cupidinem, Herculis aut Titanis perſona aſſumentem, ὤδινεν ὄρος. Athenæus in Dipnoſophiſtis libro decimo quarto, refert, quod Tachas rex Ægyptiorum huiuſmodi ſcommate tetigerit Ageſilaum Lacedæmoniorum regē, quum ad eum veniſſet, ſuppetias illi laturus in bello: ὤδινεν ὄρος, Ζεὺς δ' ἐφοβεῖτο, τὸ δ' ἔτεκεν μῦν, id eſt parturit mons, Iupiter autem metuit, at ille peperit murem. Erat autem Ageſilaus puſillo corpore. Porrò dicto offenſus, reſpondit. φανήσομαί σοί ποτε καὶ λέων, id eſt, Atqui aliquando tibi videbor leo. Pòſt euenit vt exorta ſeditione apud Ægyptios quum Ageſilaus non adeſſet regi, coactus ſit ad Perſas fugere. Porrò Græcis videtur eſſe carmen anapæſticū. Vtitur & Horatius in arte poetica,

Quid dignum tanto feret hic promiſſor hiatu?
Parturient montes, naſcetur ridiculus mus.

Porphyrion ex Æſopi apologo quopiā natum exiſtimat: is fertur eiuſmodi. Quum olim quidā rudes atque agreſtes homines viderent in monte terrā intumeſcere, mouerique, concurrunt vndique ad tam horrendum ſpectaculum, expectātes vt terra nouum aliquod ac magnum portentum æderet, monte nimirū parturiente, foreque vt Titanes rurſū erumperēt, bellū cum diis redintegraturi. Tandē vbi multū diuque

ſuſpenſis attonitiſque animis expectaſſent, mus prorepſit è terra, moxque riſus omnium ingens exortus.

Aureos montes polliceri. 15

Χρυσᾶ ὄρη ὑπισχνεῖσθαι, id eſt, Aureos polliceri mõtes. Prouerbialis hyperbole de iis qui immenſa promittũt, ſpéque amplißimas oſtentant: a Perſarũ arrogantia ducta, qui propter auri venas, montes aureos iactabant. Plautus in Sticho, Neque ille ſibi mercat Perſarum montes, qui eſſe aurei perhibentur. Atque idem in Milite, in eandem ſententiam dixit argenti montes, Tum argenti montes, non maſſas habet. Terentius in Phormione, Is ſenẽ per epiſtolam pellexit, modo non montes auri pollicens. quo quidẽ loco illud obiter admonendum arbitror, quod opinor vulgus interpretum latere, modo non dictum pro eo quod eſt apud Græcos μόνον οὐχί, id eſt, tantum non: id perinde valet quaſi dicas, propemodũ. Nam tantum non Græcanico more reperies tum apud Liuium, tum apud Suetonium, neque ſemel apud Vale. Maximũ. Apuleius in prima actione Apologiæ ſuæ, Qui ſi eſt auaritia egenus, & ad omne lucrum inexplebilis, nec mõtibus auri ſatiabitur. Diuus Hieronymus in Ruffinum, Vt quũ montes auri pollicitus fueris, ne ſcorteum quidem nummum de theſauris tuis proferas. Ariſtophanes ἐν Ἀχαρνεῦσι,

Κἄχεζεν ὀκτὼ μῆνας ἐπὶ χρυσῶν ὀρῶν. id eſt,

Menſes & octo cacauit in auri montibus.

Cacauit, dixit pro deſedit, laſciuia comœdiæ veteris. Phœnix Colophonius apud Athenæum lib. 12, de Nino rege prædiuite loquens, ex monte fecit mare, ait, Ὅς ἦν ἔχε χρυσοῦ πόντον, id eſt, Mare poſſidẽs auri. Paulo diuerſius dixit Saluſtius in Catilinario, Maria motéſque polliceri cœpit. Ad eundẽ modum Perſius, Magnos promittere montes.

Mare auri.

Maria aut mõtes polliceri.

Vt hyperbole magnitudinis ſit non in aureis, ſed ſimpliciter in ipſis montibus.

Terentij locus.

Ambabus manibus haurire. 16

Ἀντλεῖν ἀμφοτέραις, id eſt, Haurire ambabus, ſubaudi, manibus. De iis dici conſueuit qui ſummo conatu quippiam agunt. Itidem Ariſtophanes in Equitibus,

Κἀμφοῖν χεροῖν μυστιλᾶται τὰ δημόσια. id eſt,

Vtraque manu bona diſpergens publica ſugit.

Huic confine eſt illud Homericum ex Iliados η.

Οἶδ᾽ ἐπὶ δεξιὰ, οἶδ᾽ ἐπ᾽ ἀριστερὰ νωμῆσαι βῶν. id eſt,

Noui equidem clypeum dextra leuaque mouere.

Inuenitur & illud, ἀμφοῖν δαψιλῶς, id eſt, Ambabus manibus largiens, id eſt, affatim & prodigè, aut etiã perbenignè. Plato in Sophiſta, κατὰ λεγόμενον τὴν ἑτέρα λαβὴν, οὐκ ἀμφοῖν χεροῖν, id eſt, Et quod dici ſolet, nequaquam altera prendendum manu, quin magis ambabus. Nonnihil ab hac forma recedere videtur quod ſcriptum eſt apud Ariſtidem in Cimone qui citat hunc locum ex hymno poetæ cuiuſpiam, μέγα δ᾽ ἔστενε Ἀσὶς ὑπ᾽ αὐτῶν πληγεῖσ᾽ ἀμφοτέραις χερσὶ, κράτει πολέμου, id eſt, Grauiter autem gemuit Aſia. ab illis percuſſa ambabus manibus, robore belli. Vicinius illud quod eſt apud eundem in oratione Panathenaica, ὁ δ᾽ ἀμφοτέρᾳ τῇ χειρὶ παρῆν, ἄχρι καὶ μέχρι τῆς Ἀττικῆς Ἕλληνας ὁμοῦ καὶ βαρβάρους. id eſt, At ille vtraque aderat manu, ducẽs vſque ad Atticã Græcos ſimul ac barbaros. Quanquã hoc loco poteſt etiam citra figuram dictum accipi, vt intelligamus vel de terreſtribus pariter ac maritimis copiis, vel de barbaris ac Græcis. Quandoquidem & militum manum dicimus, vt apud Virgilium,

Vtraque manu adeſſe.

- iuuenum manus emicat ardens.

De plena manu dictum eſt aliàs, quod Græci dicunt ἀμφιλαφεῖ χειρὶ, quaſi dicas, diuite manu: vnde & Cererem ὁμπνιαν cognominant, quemadmodum nos almam, quòd affatim alat & ὁμπνιος ἐστιν, quòd copioſè nutriat.

Vno ore. 17

Vno ore, pro ſummo conſenſu, paſſim apud authores obuiũ eſt. Terent. Vno ore oẽs omnia bona dicere. M. Tullius in ſermone De amicitia, Vna eſt enim amicitia in rebus humanis, de cuius vtilitate omnes vno ore conſentiunt. Seneca Epiſtolarum lib. 11, epiſtola 81, In tanta iudiciorũ diuerſitate, referendam bene merẽtibus gratiam, omnes vno tibi (quod aiunt) ore affirmabunt. Ariſtophanes in Equitibus,

Οἱ δ᾽ ἐξ ἑνὸς στόματος ἅπαντες ἀνέκραγον. id eſt,

Ore vniuerſi clamitant vno ſimul.

Plato lib. De leg. 1, Μιᾷ δ᾽ ἐστὶ φωνῇ καὶ ἐξ ἑνὸς στόματος πάντας συμφωνεῖν, id eſt, Vna voce, & ex eodẽ ore omnes cõcinere. Idem

Vna voce.

lib. De repub. 1, Πάντες γὰρ ἐξ ἑνὸς στόματος ὑμνοῦσιν, ὡς καλὸν μὲν ἡ σωφροσύνη καὶ δικαιοσύνη, id eſt, Omnes enim vno ore prædicant, quòd honeſta res ſit & modeſtia & iuſtitia.

Aquilam noctuæ comparas. 18

Ἀετὸν γλαυκὶ συγκρίνεις, id eſt, Aquilam noctuæ comparas. Mart. in Scazonte, Aquiláſq; ſimiles facere noctuis quæris. Aquila viſus acerrimi, adeo vt ἀσκαρδάμυκτος, id eſt nõ cõniuens aduerſus ſolẽ intueatur. Et ſunt qui tradant hanc auẽ hoc experimento probare, degenereſne ſint pulli an genuini. Contrà noctua, ſolis lumen modis omnibus refugit. Pindarus quodam loco graculos cum aquila confert.

Congregare cum leonibus vulpes. 19

Congregare cum leonibus vulpes, eſt res impares diſſimiléſque permiſcere. Martialis,

Quid congregare cum leonibus vulpes?

Vulpes dolis nititur, leo viribus fidit. Quanquã vtrũque cõiunxit Pindarus, indicans virũ fortẽ leonem oportere præſtare in exhauriẽdis certaminum laboribus, vulpem in cõſiliis. Sic enim in Iſthmiis ſcribit, Τόλμᾳ γὰρ εἰκὼς θυμὸν ἐριβρεμετᾶν θηρᾶν λεόντων ἐν πόνῳ, μῆτιν δ᾽ ἀλώπηξ. i. Animo ſimilis fremẽtibus leonib' in ferẽdis laboribus, cõſilio verò vulpes.

Aquila in nubibus. 20

Ἀετὸς ἐν νεφέλαις, id eſt, Aquila in nubibus, plerique interpretantur de re magna quidem illa, ſed quam non facilè aſſequaris: alii de iis qui longè reliquis præcellunt. Ariſtophanes in Equitibus, ὡς τὸν ἀετὸν

Ὡς ἐν νεφέλαισι αἰετὸς γήθομαι. id eſt,

- gaudeo iſtoc nomine,

Quòd aquila fiam in nubibus videlicet.

Verba ſunt populi Athenienſis promittentis ſibi futurũ vt orbi vniuerſo imperet. Et paulo inferius in eadem Comœdia tanquam oraculum pronunciatur,

Αἰετὸς ὡς γίγνει, καὶ πάσης γῆς βασιλεύεις. id eſt,

Quippe aquila es, terráque omnem dominaris in orbem.

Dicuntur & hæc de populo Athenienſi: niſi forte placet alluſio ad ſpes huius principatus inanes. Rurſum in Auibus, αἰετὸς ἐν νεφέλαισι γενήσεαι, id eſt, Aquila in nubibus fies. Interpres admonet, alludere poetã ad oraculũ quondã Athenienſibus redditũ, quo prædicabatur futurũ vt Athenienſes tãto interuallo reliquas vrbes ſuperarẽt, quãto aquila in nubibus reliquis auibus eſſet ſublimior. Pindarus itẽ in Nemeis (quẽ locũ modo attigimus) ſe vocat aquilam, Bacchylidem æmulũ graculum, videlicet quòd illũ immenſo vinceret interuallo,

Αἰετὸς ὠκὺς ἐν ποτανοῖς,

Ὃς ἔλαβεν αἶψα τηλόθεν μεταμαιόμενος

Δαφοινὸν ἄγραν ποσίν,

Κραγέται δὲ κολοιοὶ ταπεινὰ νέμονται.

Quorum carminum hæc eſt ſententia: Aquila pernix inter volucres, quæ repente aduolans eminus, corripuit cruentã prædam: loquaces autem graculi humi paſcuntur.

Volantia ſectari. 21

Huic affine eſt quod vſurpat Ariſtoteles tertio τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ libro, τὰ πετόμενα διώκειν, id eſt, Volantia ſectari. loquitur autem de vehementer obſcuris, & quæ difficillimum ſit perueſtigare. Cui non diſſimile eſt illud,

Eſt aliquid quò tendis, & in quod dirigis arcum?

An paſſim coruos ſequeris teſtáque lutoque? Paſſim coruos inſequi.

De iis qui nullum certum vitæ ſcopum ſibi proponunt, ſed ex tempore viuunt, ad quamuis occaſionem mutabiles.

Ibyci grues. 22

Αἱ Ἰβύκου γέρανοι, id eſt, Ibyci grues, Græcis in prouerbium abierunt: quod dici conſueuit quoties ſceleribus nouo quodã & improuiſo caſu proditis, ſceleſti pœnas dant iis quos læſerunt. Id ex huiuſmodi quodam euentu natum memorant. Ibycus poeta quidam, quũ in latrones incidiſſet iam occidẽdus, grues fortè ſuperuolantes obteſtatus eſt. Aliquãto pòſt tẽpore, quũ iidem latrones in foro ſederẽt, rurſumque grues ſuperuolarent, per iocum inter ſe ſuſurrabant in aurem, Αἱ Ἰβύκου ἔκδικοι πάρεισι, id eſt, Adſunt Ibyci vltores: eũ ſermonem aſſidentes in ſuſpicionem rapuerunt, maxime deſiderato iam pridẽ Ibyco. Rogati quidnã ſibi vellet ea oratio, hæſitãter atque incõſtanter reſpõderunt, ſubiecti tormẽtis facinus confeſſi ſunt. Atque ita velut gruum indicio pœnas Ibyco dederũt, ac potius ſuo ipſorũ indicio, vt dicitur, perierũt.

Huiuſmodi ferme Plutarchus in cõmẽtario De futili loquacitate. Meminit huius adagii Auſonius in Monoſyllabis,

Ibycus vt periit, vindex fuit altiuolans grus.

Extat ſuper hac re Græcum epigramma, titulo Antipatri, quod non grauabimur adſcribere,

Ἴβυκε λῃσταί σε κατέκτανον ἐκ ποτὲ νηὸς
Βάντ' ἐς ἐρημαίην ἄστιβον ἠιόνα,
Πολλ' ἐπιβωσάμενον γεράνων νέφος. αἵ τοι ἵκοντο
Μάρτυρες ἄλγιστον ὀλλυμένῳ θάνατον.
Οὐδὲ μάτην ἰάχησας, ἐπεὶ ποινῆτις Ἐρινὺς
Τῶν δὲ διὰ κλαγγὴν τίσατο σεῖο φόνον
Σισυφίην κατὰ γαῖαν. ἰὼ φιλοκερδέα φῦλα
Ληιστέων, τί θεῶν οὐ πεφόβησθε χόλον;
Οὐδὲ γὰρ ὁ προπάροιθε κτανὼν Αἴγισθος ἀοιδὸν
Ὄμμα μελαμπέπλων ἔκφυγεν Εὐμενίδων.

Vertiſſem & hos verſus meo more, ni commodum Petrus Aegidius Antuerpienſis, hoſpes meus, imò Pylades meus, & ſiquid hoc quoque vſquam eſt amicius, iam Latinos feciſſet, ac (mea quidem ſententia) fœliciter. Eos adſcribam, ſimul & hoc laboris haud illibenter effugiens, & incomparabilis amici mentionem cupidè arripiens.

Quondam ad deſertum venientes Ibyce littus,
Vitam prædones eripuere tibi,
Sæpe gruum nubem imploranti, quæ tibi teſtes
Aduenêre necis quum morerêre tuæ.
Attamen haud fruſtra, ſiquidem clangore volucrum
Siſyphio cædem eſt Eumenis vlta ſolo.
Latronum genus heu cupidum lucri atque rapinæ,
Cur vos nequaquam terruit ira deûm?
Quando nec Aegiſthus vatem qui occiderat olim,
Atrarum occurſus fugerat Eumenidum.

Meminit huius poetæ M. Tullius lib. Tuſculanarum quæſtionum 4, cuius poema maximè laſciuum fuiſſe teſtatur.

Veriora iis quæ apud Sagram acciderunt. 23

Ἀληθέστερα τῶν ἐπὶ Σάγρᾳ, id eſt, Veriora iis quæ apud Sagram acciderunt. Dictũ olim in incredulos, quique non niſi magno malo docti credunt. Refertur à Strabone lib. Geographiæ ſexto. Poſt Locros (inquit) Sagra fluuius labitur, in cuius ripa Caſtoris & Pollucis aræ ſitæ ſunt, ad quas decem Locrorum millia, vnà cum Rheginis, aduerſus Crotoniatas numero centies ac tricies mille. Marte collato victoriam reportarunt. Ex quo euentu natum eſt in incredulos adagium, Ἀληθέστερα τῶν ἐπὶ Σάγρᾳ, id eſt, Veriora iis quæ apud Sagram acciderunt. Addidere pleriſque, quo die certamen initum eſt, iis qui in Olympiis erant, cum belli euentum nunciarũ fuiſſe: tanta celeritate nũciatæ pugnæ veritas cõperta eſt. Meminit huius pugnæ Iuſtinus lib. 20 tametſi de numero occiſorũ à Strabone diſſentit. Meminit & Euſtathius in Bœotiã Homeri, additque dici ſolitum de rebus veriſſimis quidẽ illis, at non creditis. Poſtremò meminit & M Tullius De natura deorum 2. Nam de Sagra (inquit) Græcorum etiam eſt vulgare prouerbium, qui quæ affirmant, certiora eſſe dicunt quàm illa quæ apud Sagram.

Rudem accipere. Rude donare. 24

Rudem accipere, pro dimitti à munere: Rude donare, pro dimittere: crebriter apud idoneos authores obuia ſunt. Inde ducta metaphora quòd antiquitus gladiatores quibus permiſſum erat à gladiatorio munere ceſſare, rude donati dicebãtur. Ea ceſſatio dabatur virga quam rudẽ appellabant, vnde hoc modo dimiſſi, rudiarii vocãtur. Proinde quicũque à munere quouis in ociũ reſtituũtur, vel ob ætatẽ, vel ob imbecillitatem, Rudẽ accepiſſe dicẽtur. Horatius in prima epiſtola,

Rudiarij.

Spectatum ſatis & donatum iam rude, quæris
Mecœnas iterum antiquo me includere ludo.
Item Iuuenalis,
Ergo ſibi dabit ipſe rudem, ſi noſtra mouebunt
Conſilia. Ouidius,
Sic igitur tarda vires adimente ſenecta,
Me quoque donari iam rude tempus erat.

M. Tullius Philippicarum 2, Tam bonus gladiator rudẽ tam citò accepiſti? Lepidior erit metaphora, ſi longule traducatur: veluti ſiquis adhorteтur quempiam vt à ſtudiorum laboribus abſtineat, ſibique rudem impartiat: aut qui vitam aulicam reliquerit, eum aulicæ vitæ rudiarũ appellemus. Huic ferme contrarium videtur quod ait Fabius, Acutæ eloquentiæ candidatus. quanquam equidẽ hoc loco legendum arbitror, auitæ, pro acutæ. & bonarum literarum candidatus. Nã candidati propriè dicuntur qui magiſtratũ ambiunt. Quod ſi transferatur aliò, tranſibit in prouerbii ſpeciem.

Quintiliani locus.
Candidati.

Mali corui malum ouum. 25

Κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν, id eſt, Mali corui malum ouum. Aptè vſurpabitur quoties à malo præceptore diſcipulus malus proficiſcitur: ex improbo patre filius improbus: ex patria illaudata vir illaudatus: denique facinus ſceleratum ab homine ſceleſto. Metaphorã alii referunt ad naturam animantis quæ nec ipſa eſt idonea cibis humanis, nec ouum parit ad quicquam vtile. Sunt qui dicant fieri, vt coruorum pulli parentes ipſos deuorẽt, ſi forte non paſcant illos ad ſatietatem, & hinc ductum adagium. Alii malũt ad huiuſmodi fabulam referre, Corax quidam primus Syracuſis, poſt mortem Hieronis, inſtituit artem Rhetoricẽ mercede profiteri. Cum hoc adoleſcens quidã Tiſias hac lege pactus eſt, vt tum demum mercedem perſolueret vbi iam artem perdidiciſſet. Dein vbi iam arte cognita, præmium reddere cunctaretur, Corax in ius diſcipulũ vocat. Ibi iuuenis huiuſmodi dilemma proponit. Percontanti quis eſſet artis finis, vbi Corax reſpodiſſet, perſuadere dicendo, Age (inquit) ſi perſuadeo iudicibus, me nihil debere, nõ reddã, quia vici cauſam: ſin minus perſuadeo, non reddam, quia non perdidici artem. At Corax Tiſiæ dilemma tanquam vitioſum & ἀντιστρέφον, in diſcipulum retorſit ad hunc modũ, Imò (inquit) ſi perſuades, dabis: quia tenes artem, & debes ex pacto: ſin minus, dabis, quia ſententiis iudicũ damnatus. Quod cõmentum tam vafrum, tãmq; callidũ vbi iudices audiſſent, admirati verſutiam adoleſcentis, ſucclamarunt, κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν. Sunt qui narrent hoc ſucclamatum à corona circunſtantium quum alter alteri litem intenderet. Huiuſmodi ferme leguntur in Prolegomenis in Hermogenis Rhetoricẽ. Ex hac fabula (ni fallor) efficta eſt ea quam narrat A. Gellius in Noctibus Atticis lib. 5, capite 10, de Protagora ſophiſta, & huius diſcipulo Euathlo: quæ tametſi longiuſcula eſt, & in promptu ſita, tamen quòd omnium lepidiſſima videatur, non pigebit adſcribere. Gellius igitur oſtẽſo vitioſo dilemmate (quod antiſtrephon vocant, propterea quòd totidem verbis poſſit in aduerſarium retorqueri) Quale eſt (inquit) prouulgatum illud quo Protagorã ſophiſtarũ acerrimũ vſum eſſe ferunt aduerſus Euathlum diſcipulum ſuum. Lis nanque inter eos & controuerſia ſuper pacta mercede hæc fuit: Euathlus adoleſcens diues, eloquentiæ diſcendæ cauſarumque orandi cupiens fuit. Is in diſcipulum Protagoræ ſeſe dedit, daturumque promiſit mercedem, grandem pecuniam, quantam Protagoras petiuerat: dimidiumque eius dedit iam tunc ſtatim priuſquã diſceret: pepigitque vt reliquũ dimidium daret, quo primùm die cauſam apud iudices oraſſet & viciſſet. Poſtea quũ diutule auditor aſſectatórque Protagoræ fuiſſet, & in ſtudio quidem facundiæ abunde promouiſſet, cauſas tamen non reciperet, tempuſque iam longum tranſcurreret, & facere id videretur ne reliquũ mercedis daret: capit cõſilium Protagoras (vt tum exiſtimabat) aſtutũ, petere inſtituit ex pacto mercedẽ, litem cũ Euathlo conteſtatur. Et quũ ad iudices cõſciendæ conſiſtendǽque cauſæ gratia veniſſet, tũ Protagoras ſic exorſus eſt, Diſce (inquit) ſtultiſſime adoleſcẽs, vtroq; id modo fore, vti reddas quod peto ſiue contra te pronunciatum erit, ſiue pro te. Nam ſi contra te lis data erit, merces mihi ex ſententia debebitur, quia ego vicero: ſin verò ſecundũ te iudicatũ erit, merces mihi ex pacto debebitur, quia tu viceris. Ad ea reſpondit Euathlus, Potui (inquit) huic tuæ tam ancipiti captioni iſſe obuiã, ſi verba ipſe non facerẽ, atque alio patrono vterer: ſed maius mihi in iſta victoria proludiũ eſt, quũ te non cauſa tantùm, ſed etiam in argumento vinco. Diſce igitur tu quoque magiſter ſapientiſſime, vtroque modo fore, vti non reddam quod petis ſiue contra me pronunciatum fuerit, ſiue pro me. Nam ſi iudices pro mea cauſa ſenſerint, nihil tibi ex ſententia debebitur, quia ego vicero: ſin contra me pronunciauerint, nihil tibi ex pacto debeo, quia ego nõ vicero. Tũ iudices dubioſũ hoc inexplicabiléq; eſſe, quod vtrinq; dicebatur rati, ne ſentẽtia ſua vtrãcunque in partẽ dicta eſſet, ipſa ſe ſe reſcinderet, rẽ iniudicatã reliquerunt, cauſamque in diẽ longiſſimũ diſtulerũt. Hactenus Gellius. Quid autẽ annõ optimo iure iudices hoc ſaltẽ ſentẽtiæ vice pronũtiare debuerũt, κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν. Narrat candẽ fa-

Protagoras.
Euathlus.

bulā L. Apuleius in Floridorū libris, nō dicā copioſius: neq; enim poteſt copioſius referri quā à Gellio denarrata eſt, ſed tamen floruléntius, & (vt ita dixerim) picturatius. Meminit Euathli Ariſtophanes in Fucis, atque itē in Acharnenſibus.

Ab impiis egreſſa eſt iniquitas. 26

Concinit huic Hebraicū illud ex libro Regum 1. cap. 24, quod Dauid nominatim etiam pro vetuſto prouerbio citat, Ab impiis egredietur iniquitas. Significat autem, ab improbis ſemper mali quippiā exoriri, a bonis nihil malorū proficiſci. Proinde nihil eſſe cur Saul metuat ne à ſe occideretur: hoc facinus impium, nonniſi ab impiis eſſe patrandū, ſe manus ſuas regia cæde non inquinaturum. Porro prouerbium, ſiquem hoc quoque iuuabit, Hebræo ſermone pronuntiatur ad hunc modum, מרשעים יצא רשע. Quandoquidem habent hoc peculiare pleraque prouerbia, vt in ea lingua ſonari poſtulent in qua nata ſunt: quod ſi in alienum ſermonem demigrarint, multum gratiæ decedat. Quemadmodum ſunt & vina quædam quæ recuſent exportari, nec germanam ſaporis gratiam obtineāt, niſi in iis locis in quibus prouenīūt. Idem propemodum dicitur apud Græcos verſu prouerbiali,

Mentis bonæ bona opera. Γνώμης γὰρ ἐσθλῆς ἔργα χρηστὰ γίγνεται. id eſt,
Probis ab animis facta promanant proba.

Lemnium malum. 27

Λήμνιον κακόν, id eſt, Lemnium malum, de malis immenſis ac miſerandis. Hiſtoria, vnde natum adagium, variè narratur, neque magni refert eam anxiè proſequi. Herodotus in Eratone & prouerbii & hiſtoriæ meminit in hāc ferme ſententiam: Pelaſgi ex Attica per vim expulſi, Lemnon incolebant. Huius iniuriæ quum pœnas de Atticis ſumere cuperēt, probéq. cognitos haberēt dies feſtos ac cæremonias illorū, collocatis inſidiis, vxores Athenienſium abduxerūt, quum Mineruæ ſacra facerent in Braurone: hiſque in Lemnum nauigio aſportatis, concubinarū vice ſunt abuſi. Cæterùm mulieres quum plurimos liberos parerēt, omneis & Atticis moribus inſtituerunt, & Atticè loqui docuerunt. ita factum eſt vt nec miſcere cōiugia cū puellis Pelaſgicis vellent: & ſiquādo Pelaſgus quempiam pulſare conaretur, omnes conglobati Attici huic ſuppetias ferrent. Breuiter, adeo inualeſcebat pubes Attica, vt pleriſque in rebus priores tenere videretur. quare viſum eſt Pelaſgis, vt filios ex Atticis mulieribus ſuſceptos trucidarent. Idque perfecerunt, occiſis vnà & matribus. deinde ſterilitate, orbitate, peſtilentia, reliquiſque plurimis adacti malis, Delphicum oraculum conſuluerunt, qua via calamitatibus leuari poſſent. Hinc igitur ait per omnem Græciam increbuiſſe prouerbium, vt ingentia miſerādáque mala, Lemnia dicerentur. Partim igitur hinc natum putat, partim illinc, quod aliquando Lemniæ mulieres graueolentia maritorum offenſæ, eos vniuerſos ſuſtulerunt, auxilio Thoantis. cuius rei meminit & Euripides in Hecuba,

Καὶ Λήμνου ἄρδην ἀρσένων ἐξῴκισαν. id eſt,
Mareſque Lemno ſuſtulere fœminæ
Funditus. Item in Seneca in Agamemnone,
Et ſcelere Lemnon nobilem.

Cicadam ala corripuiſti. 28

Τέττιγα πτεροῦ συνείληφας, id eſt, Cicadā ala corripuiſti. Dicitur in eos qui quēpiam prouocant minimè ex vſu ſuo. Lucianus in Pſeudologiſta, ſcribit Archilochū poetam iambographum, & ad male dicendū egregiè inſtructū, ad hunc modū reſpondiſſe cuidā à quo fuerat conuitio prouocatus, Τὸν

Τέττιξ. τέττιγα πτεροῦ συνείληφας. Eſt autem huius inſecti mira quædā & prodigioſa loquacitas, maximè efferueſcente ſole. Plinius negat iis vocē eſſe, ſed ſtridorem cū tractu: cumque ſonum emittit nō alis, quemadmodū muſcæ, apes, culiceſ: nā iis ſtridor ſimul cū volatu deſinit: at cicadæ ſi preſſeris alas, vehementius etiā perſtrepit: ſed in pectore ſubeſſe ait duos ſpecus, attrituque membranæ, mobili accedēte ſpiritu, per hos è viſceribus ſonū edi. Ergo quemadmodū ſi cicadā natura garrula ala prehēdas, clarius obſtrepit, ita ſi poetico homini præbeas occaſionē ſimultatis, non modò nō tacebit, ſed clarius obſtrepet, & omnem bilem chartis illinet atris. Proinde Pla-

Poetam ne feceris tibi inimicum. tonem aiunt admonuiſſe, nequis hominem poetā ſibi faceret inimicum. Et Horatius, Genus irritabile vatum, dixit.

Tenedia bipennis. 29

Τενέδιος πέλεκυς, id eſt, Tenedia ſecuris. Conueniet aūt in eos qui nimium ſeuerè iudicant ac puniunt: aut qui celeriter expediunt cōtrouerſias, & litiū ambiguitates. Inde tranſlatum, quod olim rex Tenedi ſecurim geſtans, lites audire conſueuit: cauſáque iudicata, protinus eum qui feciſſet iniuriam, ſecuri percutere. aut quod Tenedius quidā rex legem tulit in adulteros, vt vtriuſque corpus ſecuri conciderctur: eiuſque legis exemplū etiam in filiū edidit. proinde in nomiſmate tutitle inſculpi, altera ex parte ſecurim, altera duos vultus ex eadem ceruice prominentes. cuius rei meminit & Stephanus in vrbiū Catalogo. Plutarchus in Cōmentario de Pythiis oraculis, oſtendit ſecurim typū atque inſigne fuiſſe Tenediorum, idque propter cancros qui ſunt apud illos in loco qui dicitur Aſterium. Verba Plutarchi (ſiquis fortè requiret) ſunt hæc, Περὶ αἰτίας ... ποτὲ χρυσοῦ ... Τενέδιοι τὸν πέλεκυν, ἀπὸ τῶν καρκίνων τῶν γινομένων περὶ τὸ καλούμενον Ἀστέριον παρ᾽ αὐτοῖς, μόνοι γὰρ ὡς ἔοικεν ἐν τῷ χελώνης τύπῳ πέλεκυν ἴσχουσι. Lucianus in Philopſeude, Τὸν ὅπερ, ἥκεις γάρ μοι τοιοῦτος πέλεκύν τινα κατὰ τῶν ψευσμάτων. id eſt, Ratus enim (iuxta illud quod vulgò dici cōſueuit) ſecurim quādam mihi veniſſe ad incidenda mendacia. Mihi videtur alluſum ad Alexandri Magni factum, qui nodum inſolubilem in Midæ plauſtro enſe diſſecuit, quemadmodū oſtendimus alibi. Meminit & Pauſanias in Phocicis, ſed originem adagionis ad aliam fabulam refert. Scribit autem, ſecurim inter anathemata, fuiſſe monumentum Periclīti, cuius pater Euthymachius Tenedius, qua de re vetuſta fertetur fabula: Cycnon filiū fuiſſe Neptuni, ac regnaſſe in Colonis. Porrò Co- Colone.
lonæ erant in terra Troiana, contra inſulam cui nomen Leucophrys. Porrò quum Cycnus haberet filiam nomine Hemitheam, ac filium nomine Tennen ex Proclea, ea fuerat Clytii filia, ſoror Caletoris, quem Homerus in Iliados o, tradit interfectum ab Aiace, quòd is Caletor in Proteſilai nauim ignē inieciſſet. Hæc igitur quū eſſet defuncta, huic ſucceſſit Philonome Craugali filia: quæ quū adamaret Tennen, ac reiecta fuiſſet, mentitur apud maritū, quòd ipſa nolens ab eo fuerit de ſtupro ſollicitata. Cycnus vxoris mēdacio perſuaſus, Tenen vna cū ſorore ciſtæ incluſum abiicit in mare. Cæterùm incolumes appulſi ſunt in inſulā Leucophryn, cui pòſt à Tenne nomē verſum ſit Tenedos. Cycnus tandem vbi cōperiſſet ſe deceptū, nauigat ad filiū, ſimul & agniturus errorē ſuum, & veniā deprecaturus. Quū autem appuliſſet Cycnus, & nauim ab arbore quapiā aut ſaxo religaſſet, Tennes præ iracundia ſecuri funes incidit. Vnde prouerbiū dici cœptum de iis qui pertinaciter negarent aliquid. Hic eſt qui Tenedia ſecuri hoc aut illud incidere poſſet. Huic nō diſſimilis hiſtoria refertur in prouerbio, Tenedius homo.

Theſaurus carbones erant. 30

Ἄνθρακες ὁ θησαυρὸς πέφηνεν. id eſt, Carbones theſaurus erāt. In eos competit qui ſpe ſua fruſtrātur, quique magnificis rebus expectatis, meras nugas reperiūt. Ex euentu quopiam natū videtur, quo quiſpiā theſauri ſpe fodiēs, carbones defoſſos inuenit. Eaque res in riſū, vulgique ſermone abiit. Nam antiquitus carbones in terra defodi ſolebāt, ad indicādos agrorū terminos, propterea quòd (vt teſtatur in opere De ciuitate Dei diuus Auguſtinus) nulla res magis durabilis, magiſque perpetua quam carbones ſub terra defoſſi. Lucian⁹ in Zeuxide, Τὸ δὲ κατὰ τὴν παροιμίαν, ἄνθρακες ἡμῖν ὁ θησαυρὸς ἦσαν, id eſt, Verū iuxta prouerbiū, theſaurus noſter carbones erāt. Rurſū in Philopſeude: Τὸ γοῦν τοῦ λόγου ἐκεῖνο ἄνθρακες ἡμῖν ὁ θησαυρὸς πέφηνας, id eſt, Proinde iuxta id quod dici ſolet, tu nobis qui theſaurus credebaris, carbones extitiſti. Idē in Timone de auro inuēto: Δέδια γοῦν μὴ ἄνθρακας ἀνεγρόμενος εὕρω. id eſt, Vereor itaque ne expergefactus carbones reperiā. Rurſū in Votis, Καὶ ἄνθρακές σοι ὁ θησαυρὸς ἔσται. id eſt, Ac theſaurus tibi carbones fuerint. Alciphrō in epiſtola quadā, Οὐ πάντως μοι πάντες οἱ θησαυροὶ ἐξωρύχθησαν, id eſt, Nō ōnes theſauri mihi cinis erūt.

Octapedes. 31

Ὀκτάποδες, id eſt, Octapedes Scythico prouerbio dicebantur qui duos poſſiderent boues, & currum vnum. Lucianus in Scytha ſiue Proxeno: Οἱ παρ᾽ αὐτοῖς ὀκτάποδες καλούμενοι, id eſt, Qui apud illos Octapedes vocantur. Dici poterit per iocum in hominem qui ſibi locuples videatur: vel in eum cui ruſticanæ ſunt opes. Inter opes enim ruſticanas præcipue recenſet Heſiodus τὸν βοῦν ἀροτῆρα, id eſt, Bouem aratorem. Addit prouerbio gratiam alluſio ad ſcorpium, polypum, ſepiam & teuthidem, octonis pedibus animantia, & ob id Græcis dicta ὀκτάποδα. Scorpius etiam prouerbio locū fecit, Octa

Octapedem excitas.

pedem excitas. Siquidem hoc animal ſub omni lapide dormire dicitur. Suidas ὀκτώπουν ſcribit per ω non per α.

Satius eſt recurrere quàm currere malé. 32

Πάλιν δραμεῖσθαι μᾶλλον ἢ δραμεῖν κακῶς. id eſt,

Satius recurrere, atque vti curras malé.

Senarius prouerbio celebratus, cuius hic eſt ſenſus, Præſtat mutare conſilium in melius quam in male inſtitutis pergere. Lucianus aſinus ſententiã hanc ſecum voluebat non admodum aſininam, ἐκεῖνα τὰ δὴ τὰ τοῦ λόγου,

Πάλιν δρομῆσαι μᾶλλον ἢ δραμεῖν κακῶς. id eſt,

Viſum eſt tandem, iuxta vulgi ſermonem,

Potius recurrere, atque currere perperam.

Quin & hoc ſeculo vulgò dictitant, non prorſus aberrare eũ qui medio è curſu recurrat: ſignificantes probandos eos qui maturè reſipiſcunt ab ſtultitia.

Solus currens vicit. 33

Μόνος διαθέων κρατεῖ, id eſt, Solus currẽs vicit. De iis qui vincunt nemine contrà certante. Tranſlatum à ſtadiis. Nihil autem eſt negotii vincere, ſi nemo tecum certet. Concinnè dicetur in eos qui ſibi placent, quaſi pulchrè cauſam ſuam probarint, quum nullus adſit qui contra diſputet. Lucianus in Imaginibus, Ῥᾷον δὲ εἴμαι τοῦτο ὅσι, κατὰ τὴν παροιμίαν, μόνος διαθέοντα κρατεῖν. id eſt, Haud eſt difficile (iuxta prouerbium) quum ſolus curras, vincere. Affine illi quod alias recenſuimus, ἐρήμην νικᾶν, id eſt, Deſertam cauſam vincere. Nec alienũ ab illo, ἀκονιτὶ νικᾶν, id eſt, citra puluerẽ vincere. Et ἀνιδρωτὶ νικᾶν, id eſt, Citra ſudorem vincere, quorum alibi meminimus.

Leonem ex vnguibus æſtimare. 34

Ἐκ τῶν ὀνύχων λέοντα γινώσκειν, id eſt, Ex vnguibus æſtimare leonem, eſt ex vna quapiam coniectura negotium vniuerſum perpendere, ex paucis multa, ex minimis maxima concere. Natum videtur adagium à Phidia ſtatuario, qui (ſicut narrat Lucianus in Hæreſibus) inſpecto leonis duntaxat vngui, quantus eſſet totus leo perpendit, totúmque ex indicio vnguis effinxit. Plutarchus in commentario De defectis oraculis videtur ad Alcæum referre. ſic enim ſcribit, οὐ κατ' Ἀλκαῖον ἐξ ὄνυχος τὸν λέοντα γράφοντες. id eſt, Non Alcæi more leonem ex vnguibus depingentes. hoc eſt, ex re minima, maxima colligentes. Philoſtratus in vita Apollonii, Οἷον ἐξ ὄνυχος ἤδη ὁρῶ, id eſt, Qualem ex vngui iam eſſe video. Baſilius magnus ad Maximum philoſophum, εἰκόνες ὄντως τῶν ψυχῶν εἰσὶν οἱ λόγοι. κατεμάθομεν οὖν σε διὰ τοῦ γράμματος, ὅσον, φασὶν, ἐξ ὄνυχος τὸν λέοντα. id eſt, Animi imago re vera eſt oratio. proinde cognouimus te ex literis, non aliter quam leonẽ (vt aiũt) ex vnguibus. Fit autẽ hoc mathematica ratione (ſicuti docet Vitruuius lib. 3) vt ex membro vel minimo, totius corporis modus colligatur. quemadmodum Pythagoras Herculani corporis menſuram ex Piſano ſtadio, quod Hercules ſuis pedibus fuerat metatus, ratiocinatus eſt. Sic ex vnius arteriæ pulſu, medici de tota hominis valetudine iudicant: ſic ex coma, aut cingulo, aut oculorũ nutu, totã hominis vitam licet coniicere: ſic ex vnica epiſtola doctrinã omnẽ æſtimamus: ex vnico reſponſo totam hominis ſapientiam perpendimus.

Cauda de vulpe teſtatur. 35

Ἡ κέρκος τῆς ἀλώπεκος μαρτυρεῖ, id eſt, Cauda de vulpe teſtificatur. In eos dici ſolitum qui puſilla iñ re cuiuſmodi ſint declarãt. Eſt autem vulpi cauda pro corpore maior ac piloſior, vt nõ ſit facile celare. Alioqui canis videri poſſit. Vnde quadrabit de exitu declarante cuiuſmodi fuerint reliqua. Quidã primo aggreſſu agni, in euentu vulpes comperiuntur.

E fimbria de texto iudico. 36

Ἐκ τοῦ κρασπέδου τὸ ὕφασμα γινώσκω, id eſt, E fimbria textũ omne cognoſco. hoc eſt, ex vno aliquo puſillo reliquorũ facio coniecturam. Tranſlatum à negotiatoribus qui inſpecta texti margine, facilè de vniuerſo, cuiuſmodi ſit, iudicant.

De geſtu cognoſco. 37

Ἐκ γεύματος γινώσκω, id eſt, Ex deguſtatione iudico. hoc eſt, ex minima experientia. Ductum item à negotiatoribus, qui guſtato duntaxat vino aut oleo, de reliquo mox pronuntiãt. Eſt enim cuiuſque arboris foetui ſuus quidam ſapor & indoles, & forma quoque peculiaris, quæ quoties mutarentur in diuerſum, pro oſtento habitum fuit, vt eleganter Theophraſtus in hiſtoria plantarum libro ſecundo, capite quarto. Vnde Plinius, Ad eum (inquit) guſtum tibi reliqua promitto. Seneca, Et guſtum tibi dare volui. Et deguſtationem, huiuſmodi experientiam vocamus. Haud alienum fuerit huc adſcribere quod Irenæus refert prouerbii nomine, Vt diſcas mare ſalſum eſſe, nihil opus totum ebibere. ſiquidem è paucis guttis deprehendere licet, quale ſit vniuerſum mare.

Guſtũ dare.

Mare ſalſum eſſe exp. guſt. cognoſcitur.

AEthiopem ex vultu iudico. 38

Τὸν Αἰθίοπα ἐκ τῆς ὄψεως γινώσκω, id eſt, AEthiopẽ ex ipſo vultu cognoſco. Præfert quiſque aliquo ſigno, cuiuſmodi ſit moribus. Præ ſe fert enim AEthiops nigrore vultus, intortis capillis, labris tumentibus, dentium candore, patriam ſuam. nam veſtem mutare poteſt AEthiops, faciem non poteſt.

De fructu arborem cognoſco. 39

Ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκω, id eſt, E foetu cognoſco arborem: E factis hominem iudico. Quæ parœmia etiam in Euangelicis literis extat, quemadmodum oſtendimus in operis initio. Veſtis ſordida, raſus vertex, ieiuniũ, oratio, frons tetrica, folia ſunt quæ ſæpenumero mentiuntur, quemadmodum illa ficus mentita eſt Chriſto: ſed pro Chriſti gloria patienter tolerare infamiam, bene velle maleuolis, nec rependere iniuriam, fructus eſt arboris bonæ. Hæc ſiquis conſtanter & alacriter præſtat, arguunt animum ſyncerum. nam ſimulatio, nec diuturna poteſt eſſe, nec fieri poteſt quin alicunde cedens naturæ, prodat animi morbum.

In tenebris ſaltare. 40

Ἐν τῷ σκότῳ ὀρχεῖσθαι, id eſt, In tenebris ſaltare. Eſt rem gerere clanculum, nullo teſte nulloque iudice. Tranſlatũ ab iis qui choros ducunt, quos in tenebris nemo queat diiudicare, rectène an ſecus moueant pedes. Lucianus in Sectis, Ἐν σκότῳ, φασὶν, ὀρχοίμεθα, id eſt, In tenebris (vt aiunt) ſaltaremus. Quibus ex verbis videtur adagium dici poſſe etiam in illos qui temere nullóque iudicio, nulla certa ratione rem agũt. ſentit enim Lucianus, nos philoſophia deſtitutos, tanquam in tenebris ſaltaturos: vt quicquid in manus venerit, id eſſe credamus quod quærebatur. Apparet huc tacitè alluſiſſe Platonem libro de Republica octauo, Ἵνα μὴ σκοτεινῶς διαλεγώμεθα, πρῶτον ὁρισώμεθα. id eſt, Ne tenebroſe diſſeramus, prius definiamus. Nã qui cõfuſe diſputat, velut in tenebris ſaltat.

Areopagita. 41

Ἀρεοπαγίτης, id eſt Areopagita. De triſti ſeueróque dicebatur, aut etiam de iudice vehemẽter incorrupto. Inuenitur & Σκυθρωπότερος Ἀρεοπαγίτου, id eſt, Triſtior Areopagita. Athenis ſumma erat Areopagitarũ authoritas: hi erant iudices qui de capitalibus cauſis pronuntiabant, tanta integritate vt noctu atque in tenebris, non interdiu, neque luci cauſas cognoſcerent: quo non dicentes, ſed duntaxat quæ dicerentur ſpectarent. Id ita eſſe teſtatur Lucianus in Sectis. Alluſit ad prouerbium Cicero ad Atticum lib. 1, Senatus ἄρειος πάγος, nihil conſtantius, nil ſeuerius, nil fortius. Idem eiuſdẽ operis libro quarto, Ex quo intellectum tres τοὺς ἀρεοπαγίτας, ambitum, comitia, interregnum, maieſtatem, totam denique Rempublicam flocci non facere.

Atticus aſpectus. 42

Ἀττικὸν βλέπος, id eſt, Atticus aſpectus, perinde eſt quaſi dicas os impudẽs. In eos dicebatur qui vultu ipſo præ ſe ferebãt impudentiam, dicendique cõfidentiam. Nam hoc vitio notati ſunt Atticorum mores. Ariſtophanes in Nubibus,

Ἐπὶ τοῦ προσώπου τ' ἐστὶν Ἀττικὸν βλέπος. id eſt,

Ac vultu in ipſo aſpectus Atticus eminet.

Sic enim loquitur Strepſiades de filio Socratica è ſchola redeunte quem ex ipſa fronte conicit, malam cauſam agere poſſe: quòd neſcioquid Atticæ aſtutiæ ſimul atque impudẽtiæ præferret. Quin & Achilles apud Homerũ Agamemnonem appellat κυνῶπα, ob impudentiam. tales & κυνοῦλαψ dici admonet Heſychius.

Κυνώπης.
Κυνοῦλαψ.

Lari ſacrificant. 43

Ἑστίᾳ θύουσιν, id eſt, Lari ſacrificant. In tenaces dicetur qui de ſuis nemini quicquam impartiũt: aut in conuiuas edaces, qui nihil appoſitis epulis mittunt amicis, neque quicquã faciunt reliquũ. Nam antiquis religioſum erat, ex iis quæ Laribus immolabantur, aliquid foras efferre. Huc alluſit Ariſtophanes in Pluto, apud quem Carion Mercurio obſecranti ut aliquid ſibi de ſacrificio quod intus agebatur impertiãt, ἀλλ' (inquit) οὐκ ἐκφορά, id eſt, Efferre nequaquam licet. Item in eadem fabula mulieri volenti pro foribus ſpargere bellaria,

Ἔνδον γὰρ (inquit) πρὸς τὴν ἑστίαν, ὡς τοὺς νόμους,
Οὐδὲν ἐκφέρειν προσῆκεν, ἀλλὰ ἐπιφέρειν.
Intus protectò, vt moris eſt, apud Larem,
Nam nefas efferre quicquam, inferre ſed decet magis.

Apud Romanos, authore Plutarcho, nefas erat menſam prorſus inanem tolli: vel quòd innuerent ſemper aliquid reſeruandum in tempus poſterum: vel vt aſſueſcerent temperare cupiditati, à præſentibus abſtinentes: vel vt hoc pacto ſeruorum animos ſibi cõciliarent cũ quibus mẽſam aliquo pacto cõmunem habere viderentur: vel quòd religioſum haberetur in ſacris quicquam vacuum conſpici. Porro menſa, ſacra quædã res eſt. Cato libro De re ruſtica monet vt villica certis diebus Lari ſacrificet pro copia, addita foco corona. Huic diuerſum adagium fingi poterit, τὰ Ἑκατήσια, id eſt, Hecatæ ſacrum facere. Siquidem in huius deæ ſacris, ii qui cœnã inferebãt, ipſi nihil inde guſtabãt, neque quicquã auferebãt præter tumultum & fumum, vt inquit in Sympoſiacis Plutarchus. Idem fieri cõſueuit ſiquid inferebatur reliquis diis, quos ἀποτροπαίους appellant. Torquebitur in eos qui aliis conſulunt, non ſibi: aliis parant opes, ipſi non fruuntur.

Hecatæ ſacrificare.

Proteruiam fecit. 44

Erat hoc religioſum in nonnullis etiam aliis hoſtiis, nequid ex ſacris epulis relinqueretur: aut ſiquid reliquũ eſſet, id igni abſumeretur: quemadmodũ Moyſes tradit de agno paſchali. Porrò id genus ſacrificii, Romani Proteruiam appellant. Vnde celebratur illud Catonis feſtiuiter dictũ in Albidium quendã, qui patrimonium vniuerſum luxu abſumpſerat, vnis exceptis ædibus quæ incendio conflagrarunt: Proteruiam (inquit) fecit: propterea quòd ea quæ comeſſe nõ potuerit, quaſi cõbuſſiſſet. Author Macrobius libro Saturnaliũ 2. Ad hoc facit quod apud Athenæũ libro 8, Theocritus Chius Dioclis Gurgiti, qui deuorato piſce calido, dixit ſe cælum exuſſiſſe, Vnum (inquit) illud tibi ſupereſt vt mare ebibas, atque ita tres res omnium maximas confeceris, terrã, mare, cælũ. At quoties ſumptus ſuperat quæſtũ, nec morbus decedit iã in naturã verſus, quid ſupereſt, niſi vt ad malas artes vertãt ſeſe, quo luxui ſemper gliſcenti ſuppeditet pecunia? Atque hæc eſt vna non minima peſtis Germaniæ noſtræ, præcipuè apud eos qui nobilitatis titulo gloriantur: quanquam ſunt in his qui nobilitatem fingunt, vt hæc faciant impunitius, qui ſubornant à quibus vocentur Ionckeri, iactant arces paternas, addũt plumam galero, pingunt clypeum, in quo dextra librans machæram diſſecet elephantem: ſubſcribunt epiſtolis ſuis tres literas, Equ. Siquis ſit natus viculo quopiam, puto Ornithoplutus dicto Iſocomo, non ſe ſcribit Iſocomenſem. (nam id plebeiũ eſt) ſed Ornithoplutus ab Iſocomo. Atque tum ſibi ius eſſe putant indicere bellum cui viſum eſt. Si legum ſeueritas coerceret talium iuuenum intemperantiam, non eſſent tam multi quibus ſupplicia vel infligere cogerentur, vel condonare. Per aleam enim, chartas, ſcorta, cõpotationes & ocium venitur ad æs alienum, mox ad rapinas & ſycophantias. Curritur in militiam, redeunt cum præda non ab hoſtibus parta. His rudimentis exercitati, nullũ horrent facinus. Apud veteres erant leges ſumptuariæ, atque adeo Corinthi, quæ ciuitas erat cæteris corruptior, tamen lex erat oppoſita, ſumptuoſius quã pro rei familiaris modo viuentibus. Eam apud Athenæum libro ſexto Diphilus refert hiſce verſibus,

Proteruia.

Τοῦτ᾽ ἐστὶ νόμιμον, ὦ βέλτιστε, τοῖσδε
Κορινθίοις, ὅταν τιν᾽ ὀψωνοῦντ᾽ ἀεὶ
Λαμπρῶς ὁρῶμεν, τοῦτον ἀνακρίνειν πόθεν
Ζῇ, καὶ τί ποιῶν, κἂν μὲν οὐσίαν ἔχῃ,
Ἧς αἱ πρόσοδοι λύουσι τἀναλώματα,
Ἐᾶν ἀπολαύειν τοῦτον ἤδη τοῦ βίου.
Ἐὰν δ᾽ ὑπὲρ τὴν οὐσίαν δαπανῶν τύχῃ,
Ἀπεῖπον αὐτῷ τοῦτο μὴ ποιεῖν ἔτι.
Ὃς ἂν δὲ μὴ πείθητ᾽, ἐπέβαλον ζημίαν.
Ἐὰν δὲ μηδὲν ὅλως ἔχων ζῇ πολυτελῶς,
Τῷ δημίῳ παρέδωκαν αὐτὸν εὐθέως.
Οὐκ ἔστι γὰρ ζῆν τοῦτον αἰεὶ κακοῦ πᾶς
Τινὸς, ποιεῖν δ᾽ ἀναγκαῖον ἐστι.
Ἢ λωποδυτεῖν τὰς νύκτας, ἢ τοιχωρυχεῖν,
Ἢ τῶν ποιούντων ταῦτα κοινωνεῖν τισὶν,
Ἢ συκοφαντεῖν κατ᾽ ἀγορὰν, ἢ μαρτυρεῖν
Ψευδῆ. τοιοῦτον ἐκκαθαίρομεν γένος.   id eſt,

Hoc lege cautum eſt hic apud Corinthios,
Si quempiam obſonare ſemper ſplendidè
Videmus, hunc rogamus vnde viuat, &
Quid faciat operis. ſi facultates habet,
Vt reditus harum ſoluere expenſas queat,
Perpetimur illum perfrui bonis ſuis.
Sin forte ſumptus ſuperat ea quæ poſſidet,
Prohibemus huic ne faciat hoc in poſterum.
Ni pareat, iam plectitur mulcta graui.
Sin ſumptuoſè viuit is qui nil habet,
Tradunt eum tortoribus, prò Hercules.
Nec enim licet vitam abſque malo vllo degere
Talem ſcias, ſed eſt neceſſe aut noctibus
Abigere prædam, aut fodere muros ædium,
Aut hæc patrantum iungier commercio,
Aut in foro agere ſycophantam, aut perfidum
Præbere teſtem. Nos genus hoc mortalium
Eiicimus hac ex vrbe velut purgamina.

At hodie Germania in non obſcuris ciuitatibus fert hoc genus nepotes & ganeones, qui non ſolùm nihil habẽt: verumetiam multis multa debent, neque cuiquam illorũ dicitur, Heus tu, vnde ſuppetit res tuo luxui? Quod ſi fieret, fortaſſe comperirent eſſe verum quod ſcripſit Diphilus.

Hic funis nihil attraxit. 45

Αὕτη μὲν ἡ μήρινθος οὐδὲν ἔσπασεν, id eſt, Funis quidẽ iſte piſciũ attraxit nihil. Senarius prouerbialis, quo ſignificabãt operam fruſtra ſumptã, neque ex ſententia eueniſſe, quod quis conabatur. Tranſlatum ab hamato funiculo piſcantibus qui ſæpe hamũ retrahunt inanẽ. Natũ videtur ex fabula Ariſtophanis cui titulus Θεσμοφοριάζουσαι, vbi legitur hic ſenarius. Ad adagiũ alluſit idem in Veſpis, Ἀλλ᾽ οὐκ ἔσπασεν, i. atqui non attraxit. De eo qui tetenderat patri laqueum ne quò exiret.

Semper tibi pendeat hamus. 46

Aſſimili metaphora dixit Ouidius in Amoribus,
Caſus vbique valet, ſemper tibi pendeat hamus,
Quo minimè credis gurgite piſcis erit.   Id eſt,
Semper experienda fortuna, & omnis tentanda occaſio. Simile illi, Omnem mouere lapidem.

Diues aut iniquus eſt, aut iniqui hæres. 47

Diuus Hieronymus ad Hedibiam ſcribit in hunc modum: Vnde & illa vulgata ſententia mihi videtur eſſe veriſſima, Diues aut iniquus, aut iniqui hæres. Quòd ſi verum eſt illud Heſiodium, non omnino temere eſſe quicquid vulgo dicunt mortales, prouerbiũ hoc haud oſcitanter expendendũ eſt iis qui ſuis opibus ſtultè ſe iactant. Neque enim ferè parantur ingentes opes ſine fraude. Et aut ipſe poſſeſſor eas per fas nefaſque cõgeſſit, aut certe ſucceſſit ei qui has ea parauit via. Plato li. de Legibus v. Δεῖ τὸ λεγόμενον ἀληθὲς, ὡς οὐκ εἰσὶν οἱ παμπλούσιοι ἀγαθοί. id eſt, Ita verum eſt quod vulgo dicimus, admodum diuites non eſſe bonos. Circunfertur apud Græcos & hic verſiculus ex Menandri comœdiis,

Οὐδεὶς ἐπλούτησε ταχέως δίκαιος ὤν.   id eſt,
Nunquam vir æquus, diues euaſit cito.

Huc reſpexit ille qui Syllæ iactanti ſeſe, dixiſſe legitur: Quomodo vir bonus eſſe potes qui tantas poſſideas opes, quũ à patre nihil tibi ſit relictum? Refert Plutarchus in illius vita.

Herculanus nodus. 48

Ἡράκλειον ἅμμα, id eſt, Herculeus nodus, pro vinculo arctiſſimo atque indiſſolubili legitur apud eruditos. Seneca ad Lucillium: Vnus tibi nodus, ſed Herculeus reſtat. Sic enim vocat ſyllogiſmum qui vix diſſolui poſſet. Quod in eos quadrabit qui ſunt arctiſſima neceſſitudine copulati. Idque vnde ſit natũ, Plutarchus propemodum indicat in Alexãdri vita. Scribit enim, Alexandrum Magnũ, ſubacto oppido Gordio, Midæ regia, viſere voluiſſe plauſtrum illud celebre, mirando artificio ex corni libro connexum: de quo talis fama apud barbaros increbuerat, quiſquis eius nodos explicuiſſet, ei totius orbis imperiũ portendi fatis. Alexander enſe diſſecuit. Ariſtobolus ſcribit eũ facillime diſſoluiſſe, nẽpe adempto clauo quo temoni iugum annectitur. Alluſit huc Auſonius, ſcribens Paulino ſuo, Ne tu Alexandri Macedonis peruicaciam ſupergreſſus es, qui fatalis iugi lora quum ſoluere nõ poſſet, abſcidit, & Pythiæ ſpecu quod nefas erat patere, penetrauit, Rurſus ad eundem in carmine,

Gordius nodus.

Ocyus illa iugi fatalis ſoluere lora
Pellæum potuiſſe ducem reor, abdita opertis

Principiis,& vtroque caput celantia nodo.

Nodum autem eum quem oſtendit Hercules, religioſum ac ſacrũ apud priſcos fuiſſe,ſatis liquet ex iis Plinii verbis quæ ſunt in hiſtoria mundi,libro 18,cap.6, Ac vulnera nodo Herculis præligare, mirum quantum ocyor medicina eſt. Atque etiam quotidiani cinctus tali nodo, vim quandam vtilem habere dicuntur. Feſtus Pompeius oſtendit antiquitus fuiſſe morem,vt noua nupta laneo cingulo præcingeretur,vincto nodo Herculis:quem vir omnis gratia ſoluebat in lecto, vt & ipſe fœlix eſſet in liberis ſuſcipiẽdis, nam Hercules ſeptuaginta liberos reliquit. Athenæus lib.11, tradit Heracleotas Bœotiæ gentem hoc inſigni à cæteris diſtingui, ὅτι ἔχουσιν ἐπὶ τῶν ὤτων αὐτοῖς ὁ λεγόμενος Ἡράκλειος δεσμός, id eſt, quòd ſuper aures geſtent vinculum quod Herculanum dicitur. In conſimilẽ ſenſum M. Tullius vſurpauit, Trabali clauo,actione in Verrem 7, Et vt hoc beneficium (quemadmodum dicitur) trabali clauo figeret,cũ conſilio cauſam Mamertinorum cognoſcit. Meminit & Horatius clauorum trabalium,

Vinculũ Herculanum.

Trabalis clauus.

Fuere quondam ſtrenui Mileſii. 49

Πάλαι ποτ᾽ ἦσαν ἄλκιμοι Μιλήσιοι. id eſt,

Fuere quondam ſtrenui Mileſii.

Hoc ſenario notabãt eos qui à priſtina fortuna defluxiſſent, aut à maiorum moribus degeneraſſent. Breuiter,in omnes quadrabit qui deſierunt eſſe quod erant, facti deteriores, in ſenẽ: in pauperẽ factum è diuite:in priuatũ,qui quandoque regnarit:in obſcurum,qui aliquando floruerit. Origo prouerbii variè narratur à Græcis: Quidã aiunt Mileſios olim belli gloria præter cæteros floruiſſe,adeo vt quoſcunque bello laceſſerent,eos ſuperarẽt. Proinde Polycrates Samiorũ tyrannus bellum quoddam geſturus, quum in animo haberet Mileſios ſocios ad eam rem accerſere,oraculum ſuper eo negotio conſuluit. Deus reſpondit, Quondam fuere ſtrenui Mileſii. Alii diuerſam adferunt fabulam: Quum Cares bellum aduerſus quoſdam molirentur,ſtatuiſſentque eius gentis auxiliis vti quæ tum eſſet inter finitimos pollentiſſima, quidã Mileſios accerſendos cenſuerunt, alii cum Perſis res componendas. Itaque conſultus hac de re Apollo, reſpondit modò dictum ſenarium. Diſſipato per omnem Aſiam oraculo, Mileſii propemodum omnes in prælio cum Perſis collato cæſi ſunt. Itaque oraculum cum riſu in prouerbium abiit. Rurſum alii ſcribunt, Cares cum Dario belligerãtes, iuxta vetus quoddam oraculum,quo monebantur vt florentiſſimos auxilio aduocarent, in Branchidas fuiſſe profectos: atque eius loci deum conſuluiſſe num Mileſiorum auxiliis oporteret vti.atque eum reſpondiſſe, Quondam fortes fuiſſe Mileſios: ſignificantem videlicet, eos iam imbelles eſſe & deliciis effœminatos. Verùm hoc commentum ex ipſa temporis ratione coarguit Zenodotus, ſiquidem hunc ſenarium legi apud Anacreontem,qui floruit ætate Cyri Perſarum regis, à quo Darius fuerit tertius. Angelus itaque Politianus maluit ad Mileſiorum mores in molliciem verſos referre:quemadmodum facit & Athenæus lib. Dipnoſ. 12. Vſurpat hoc adagium ſemel atque iterum Ariſtophanes in Pluto,

Καὶ πρός γ᾽ ἐπὶ τούτοις εἶπεν ἀποπεμπομένη, ὅτι

Πάλαι ποτ᾽ ἦσαν ἄλκιμοι Μιλήσιοι. id eſt,

Ac præter hæc renuntiauit hoc quoque,

Fuiſſe quondam ſtrenuos Mileſios.

Dicitur autem ſub perſona adoleſcentis qui reuocatus ab anu quam pauper aliquando diuitem emolumenti gratia coluerat,tunc dives effectus,eandem exhauſtam faſtidit. Alluſit eodem in Veſpis,iocans in ſenes,

Ὦ πάλαι ποτ᾽ ὄντες ὑμεῖς ἄλκιμοι μὲν ἐν χοροῖς,

Ἄλκιμοι δ᾽ ἐν μάχαισι.

Καὶ κατ᾽ αὐτὸ δὴ τοῦτο μόνον, ἄνδρες μαχιμώτατοι.

Πρὶν ποτ᾽ ἦν, πρὶν ταῦτα· νῦν

Δ᾽ οἴχεται κύκνου τε πολιώτεραι δὴ Αἵδ᾽ ἐπανθοῦσι τρίχες.

O qui quondam fortes fuiſtis in choreis,fortes in pugnis,& ſecundũ hoc deniq; tantũ viri pugnaciſſimi:prius olim fuerunt,prius iſta: nunc verò perierunt,cygno magis cani iam. Ariſtophanes in Ranis notat Μιλήσια τρώγματα, id eſt,ſtragulas Mileſias,vt deliciis effœminatorum. Vſurpatur & à Syneſio in epiſtola quadam ad Philoſophon mulierem, ſignificans ſeſe à priſtina fœlicitate redactum ad calamitatem.

Mileſia ſtragula.

Fuimus Troes. 50

Ἦμεν Τρῶες, id eſt, Fuimus Troes. Hic loquendi color in Græcanicis tragœdiis adeo paſſim obuius eſt,vt tanquam in adagium abierit, vbi periiſſe quempiam ſignificant. Euripides in Hecuba, Κἀγώ ποτ᾽ ἦν ποτε, id eſt, Et quondam ego fui. Sophocles in Electra,

Ἀπωλόμην δύστηνος οὐδέν εἰμ᾽ ἔτι. id eſt,

Miſeranda perii:nulla ſum poſthac ego.

Id imitatus Virgilius ſecundo Aeneidos libro,

- fuimus Troes,fuit Ilium & ingens

Gloria Teucrorum. Rurſum alibi,

Et campos vbi Troia fuit. extinctam ſignificans. Eandẽ ſententiam diuerſa metaphora extulit Ouid.lib. De triſtib.

Nos quoque floruimus,ſed flos fuit ille caducus,

Flammáque de ſtipula noſtra breuiſque fuit.

Ad eandem figuram pertinet & illud ex Terentiana fabula cui titulus ἑαυτὸν τιμωρούμενος, Imò habui Chreme: tãquam periiſſe ſignificans. Item illud ex Rudentibus Plauti, Miſerum iſthuc verbum & peſſimũ eſt,habuiſſe. Præterea nobilis illa vox M. Tullii de coniuratis ſupplicio affectis, Vixerunt, quum occiſos ſignificaret. Hanc ſermonis figuram ex antiquiſſima illa Lacedæmonii chori cantilena putant increbuiſſe. Eius chori mentionẽ facit Plutarchus in libello cui titulus, Quo pacto laudare ſe quiſpiam citra inuidiã poſſit. Meminit & Diogenianus in Græcorum adagiorum Collectaneis. Conſtabat autem is chorus triplici ſerie atque orbe, ſenum,puerorum,iuuenum. Senum hæc erat cantio,

Habuiſſe,miſerum.

Ἄμμες ποτ᾽ ἦμεν ἄλκιμοι νεανίαι. id eſt,

Nos fuimus olim ſtrenui iuuenculi.

Deinde puerorum hæc erat,

Ἄμμες δέ γ᾽ ἐσσόμεσθα πολλῷ κάρρονες. id eſt,

Præſtantiores nos futuri olim ſumus.

Poſtremò iuuenum hæc erat,

Ἄμμες δέ γ᾽ εἰμέν· αἰ δὲ λῇς, αὐγάσδεο. id eſt,

At nos ſumus:vel experire,ſi velis.

Hunc chorũ(quem τριχορίαν vocant) inſtituit apud Lacedæmonios Tyrtæus,iuxta triplex ætatum diſcrimen. Nam pueritia ingreſſus eſt vitæ, virilis ætas progreſſus,ſenecta exitus.

Τριχορία.

Pyrauſtæ interitus. 51

Πυραύστου μόρος, id eſt, Pyrauſtæ interitus. In eos dicebatur qui ſibipſis exitium accerſunt. Ait enim Zenodotus, Pyrauſtũ inſectũ eſſe quod lucernis aduolet, atque ita exuſtis alis cõcidat,pereátque. Citat autẽ hunc ex Aeſchylo ſenariũ,

Δέδοικα μωρὸν κάρτα πυραύστου μόρον, id eſt,

Magnopere ſtultum metuo pyrauſtæ exitum.

Tradit eadem de pyrauſta Aelianus De natura animantium lib. 12, citans eundẽ ex Aeſchylo locum. Meminit de pyrauſta & Plinius lib. 11, cap. 36, Gignit(inquiens)aliqua & contrarium natura elementum,ſiquidem in Cypri ærariis fornacibus ex medio igni,maioris muſcæ magnitudine,volat pennatum quadrupes: appellatur Pyralis, à quibuſdam Pyrauſta (aut,vt nonnulli codices habẽt,pyrotus.) Quandiu eſt in igne,viuit:quum euaſit longiore paulo volatu, tunc emoritur. Cuiuſmodi ferme tradidit Ariſtoteles tertio libro De animalibus è niue vetuſtiore vermem naſci, qui niue exemptus non viuat. Eum nos vidimus in Alpibus. Quòd ſi placet ad hoc referre adagiũ,conueniet & in eos qui ὠκύμοροι ſunt, id eſt,qui celeriter intereunt. Nec inuenuſtè deflecteretur in eos qui nuſquam viuere poſſunt,niſi in propria patria:ſi cõtingat agere peregre,rebus omnibus offenduntur.

Ὠκύμοροι.

Poſt feſtum veniſti. 52

Κατόπιν τῆς ἑορτῆς ἥκεις, id eſt, Poſt feſtum veniſti. Refertur à Diogeniano: Dicitur in eos qui negotio cuipiam egregio non interfuerunt:propterea quòd ſerius, iam re peracta,acceſſerint. Socrates in Gorgia Platonis, Ἀλλ᾽ ἦ, τὸ λεγόμενον, κατόπιν ἑορτῆς ἥκομεν, καὶ ὑστεροῦμεν; id eſt, Num (inquit) poſt feſtum(quemadmodum dici conſueuit)venimus ac ſerius? Legitur & hoc pacto, Μετὰ Παναθήναια τὰ πάντα, id eſt, Poſt Panathenæa. Item Πυθίων ὕστερον ἥκεις, id eſt, Poſt Pythia veniſti.

Poſt Panathenæa.

Poſt Pythia.

Merx vltronea putet. 53

Merces vltroneæ putent, id eſt,ingrata ſunt quæ vltro nõ petentibus offeruntur. Tranſlatum videtur à negotiatoribus qui merces à venditore vltro oblatas, ſuſpectas habere ſolent,quaſi ſtudeant eas extrudere. Adagiũ refertur à Diuo Hieronymo in quæſtionibus Hebraicis, Tritũ (inquit) prouerbiũ eſt,vltroneas putere merces. vnde & nos de induſtria dicenda reticemus, vt auidius velis audire quæ tacita ſunt.

Vſurpat idem in epiſtola ad Demetriadem virginem. Ab hac ſententia non abludit illud Ouidianum,

Quod venit ex facili, faciles ſegneſque tenemus.
Quod ſpe, quódque metu torſit, habere iuuat.

Quin vulgo etiamnum in ore eſt, vltro delatum obſequiũ plerunque ingratum eſſe. cui tamen refragatur Mimus ille non inſulſus,

Bis gratum quod vltro offertur.

Bis eſt gratum, quod opus eſt, vltro ſi offeras.

Illotis pedibus ingredi. 54

Ἀνίπτοις ποσὶν ἀναβαίνειν, id eſt, Illotis pedibus ingredi. Eſt confidenter atque imperitè rem egregiam aggredi, tãquam profanè & irreuerenter. Tranſlatum à ſacrorum cæremoniis, in quibus omnia pura lotaque iubebantur exhiberi. Lucianus in Demonactis vita, Οὐ μὴν ἀνίπτοις γε ποσὶ, τὸ τοῦ λόγου, πρὸς ταῦτα ἧξε, id eſt, Haud quaquam illotis (vt aiunt) pedibus ad iſta venerat. hoc eſt, neutiquam inexercitatus, neque rudis. Idem in Rhetorum præceptore notat eos, qui ἀνίπτοις ποσὶ, id eſt, nullis bonis diſciplinis inſtructi, ad rhetoricum munus accedunt. AEneas ſophiſta in epiſtola quadã, Οἱ μὲν πολλοὶ, τὸ δὴ λεγόμενον, ἀνίπτοις ποσὶν ἐπιπηδῶσι τοῖς ἱεροῖς, id eſt, Plerique quidem illotis (quod aiunt) pedibus irrumpunt ad ſacra. A. Gellius in Noct. ib. Illotis (quod aiunt) pedibus & verbis reprehendit doctiſſimi hominis orationem. Macrobius Saturnal. lib. 1. Illotis pedibus prætereunt: de literatoribus loquitur qui reconditam illam in Vergiliano poemate doctrinam negligunt. Huiuſmodi Galenus lib. De virtute ſimplicium remediorum VII. ἀμυήτους vocat καὶ βεβήλους. Καὶ οὐδὲν, inquit, ἴσως θαυμαστὸν, εἴπερ ἡ μυστηρίων βίβλους ἐτόλμησαν ἔνιοι τῶν ἀμυήτων ἀναγινώσκειν. ἀλλ' οὔτ' ἐκεῖνοι ἔγραψαν εἰ γράψαντες τοῖς βεβήλοις, οὔτ' ἐγὼ ταῦτα τοῖς μήπω ἀεὶ τὰ πρῶτα γεγυμνασμένοις. id eſt, Ac fortaſſis haudquaquam mirum eſt ſi & myſteriorum libros quidam, ſacris non initiati, ſunt auſi legere. At eos libros nec illi qui ſcripſerunt, ſcripſerunt profanis, nec ego hæc ſcribo iis qui nondũ in primis rudimẽtis ſunt exercitati. In genere ſermonem omnem parum verecundum, nimiſque procacem ac petulantem, illotum prouerbio vocãt.

Illotis manibus. 55

Ἀνίπτοις χερσὶν, id eſt, Illotis manibus. A Diogeniano refertur, pro eo quod eſt irreuerenter atque imparatè. Tranſlatum itẽ à ſacrorũ puritate. Heſiodus in Operibus & Diebus vetat nequis mane Ioui libet vinum χερσὶν ἀνίπτοις, id eſt, manibus illotis.

Μηδέ ποτ' ἐξ ἠοῦς Διὶ λείβειν αἴθοπα οἶνον
Χερσὶν ἀνίπτοισιν, μηδ' ἄλλοις ἀθανάτοισιν. id eſt,
Ne vnquam mane Ioui vinum libaueris ardens
Illotis manibus, neque diuûm prætereà vlli.

Χέρνιβος.

Ac ne vel amnem quiſpiam ingrediatur, aut fontem χεῖρας ἀνίπτος, idem vetat, id eſt manibus illotis. Vnde χέρνιβος apud Homerum crebra mentio. Ea vox perinde ſonat, quaſi dicat manuum lotionem: à qua rem diuinam antiquitus auſpicabantur, atque etiam conuiuium, vtpote rem ſacram. Gregorius cognomento Theologus in apologia De fuga ſua in Pontum, coniungit vtrunque, ἀνίπτοις χερσὶν, ὃ δὴ λέγεται, καὶ ἀμυήτοις ποσὶ, τοῖς ἁγιωτάτοις ἐπεισπηδῶσιν. id eſt, illotis, vt dici ſolet, manibus, ac profanis pedibus, ſemet rebus ſacratiſſimis ingerunt. Caius lib. Pandect. 1. Titulo de origine iuris, Si in foro, inquit, cauſas dicẽtibus nefas (vt ita dixerim) videtur eſſe, nulla præfatione facta, iudici rem exponere, quanto magis interpretationem promittentibus inconueniens erit, omiſſis initiis, atque origine non repetita, atque illotis (vt ita dixerim) manibus, protinus materiã interpretationis tractare? Vtrunque prouerbiũ rectè vſurpabitur in eos qui vel audacius, vel parum inſtructi rebus his quibus oportuit, negotium inuadunt. veluti ſiquis principis munus capeſſat, nulla neque virtute, neque ſapientia, neque rerum vſu præditus: aut ſi diuinas literas interpretari conetur, Græcæ, Latinæ, & Hebraicæ linguæ, denique & omnis antiquitatis rudis & imperitus: ſine quibus non ſtultum modo, verumetiam impiũ eſt, theologiæ myſteria tractãda ſuſcipere. Quod tamen (heu nefas) iam paſſim plerique faciũt, qui frigidis aliquot inſtructi ſyllogiſmis, & puerilibus ſophiſmatis (deum immortalẽ) quid nõ audent? quid non præcipiunt? quid non decernunt? Qui ſi poſſent cernere quos riſus, vel potius quem dolorẽ moueant linguarum & antiquitatis peritis, quæ portenta proferant, in quàm pudendos errores ſubinde prolabantur: nimirum puderet illos tantæ temeritatis, & vel ſenes ad prima literarum elementa redirent. Multi rectè iudicãt abſque dialecticæ præceptis, vt ne dicam ſophiſticis cauillis. Sapiebant mortales & priuſquam deus iſtorum Ariſtoteles naſceretur. Nullus vnquam ſentẽtiam alicuius intellexit, ignarus ſermonis quo ſententiam ille ſuam explicuit. Proinde D. Hieronymus, quum conſtituiſſet arcanas interpretari literas, ne illotis, vt aiunt, pedibus rem tantam aggrederetur, quæſo, num ſophiſticis nugis inſtruxit ingenium? num Ariſtotelicis decretis? num his etiam nugacioribus nugis? Minime. Quid igitur? Inæſtimabili ſudore trium linguarum peritiã ſibi comparauit. Quas qui ignorat, non theologus eſt, ſed ſacræ theologiæ violator. Ac verè manibus pariter ac pedibus illotis, rem omnium maximè ſacram non tractat, ſed profanat, conſpurcat, violat.

Aquilæ ſenecta. 56

Ἀετοῦ γῆρας, id eſt, Aquilæ ſenecta. In ſenes dicebatur bibaces magis quam edaces. Nam Plinius libro X. cap. III. refert aquilas neque ſenio, neque ægritudine oppetere, ſed fame: intantum ſuperiore accreſcente roſtro, vt aperiri nõ queat. Eoque aquilam tantum in ſenecta bibere, aut de præda ſanguinem ſugere: quũ nullæ ferè aues aduncis vnguibus vtãtur potu, præter tinnunculum, & miluum: quãquam hi quoque perquam raro bibant. Author Ariſtoteles libro De natura animalium octauo. Sed idem libro nono narrans de aquilæ roſtro eadem fermè quæ Plinius, addit huic rei datam fabulam: quæ ſignificat hoc ideo accidere aquilæ, quòd olim, quũ homo eſſet, hoſpiti fecit iniuriam. Terentius in Heautontimorumeno, Viſa verò eſt (quod dici ſolet) Aquilæ ſenectus. Verba ſunt Syri adulantis hero, quòd pridie ſtrenuè bibiſſet in conuiuio. Eſt autem veluti peculiaris ſenibus bibacitas. ſiue quod natura frigus ætatis, vini calore pẽſare deſiderat: ſiue quòd vini hilaritas minuit ſenectutis moleſtiã. Vnde Plato quoque quũ iuuenibus in totum interdixerit vſum vini, viris moderatum permiſerit, ſenibus largiores com potationes concedit: tum cur ſenectus ſit vinoſior, cauſam reddit etiam Alexander Aphrodiſeus in problemate quarto ab vltimo, quòd ætas ingraueſcens minuat calorem, vinum autem humectet ſimul & calfaciat. vnde & vulgò lac ſenum dicitur. Narratur & priſci Catonis Sæpe mero caluiſſe virtus, vt inquit Flaccus.

Aquilæ ſenecta, corydi iuuenta. 57

Ἀετοῦ γῆρας, κορύδου νεότης, id eſt, Aquilæ ſenecta, corydi iuuenta. De viuida viridique ſenecta quæ præſtantior ſit aliquorum iuuenta. Nam anus aquila præſtat corydo auiculæ, etiam ætate integra. Citra allegoriam extulit Euripides in Andromache,

Πολλῶν νέων γὰρ καὶ γέρων εὔψυχος ὢν
Κρείσσων. id eſt,
Multis enim iuuenibus anteſtat ſenex,
Cui mens adeſt generoſa.

Camelus vel ſcabioſa complurium aſinorum geſtat onera. 58

Κάμηλος ἢ ψωριῶσα πολλῶν ὄνων ἀνατίθεται φορτία, id eſt, Camelus etiam ſcabioſa, complurium aſinorum tollit onera. De iis qui vſqueadeo præcellunt quoſdam, vt etiã ſenes, aut alioquin ægroti, præſtantiores tamen ſint illis integris: aut de his qui rebus parũ proſperis, tamẽ plus valent ob priſtinæ fortunæ reliquias, quàm alii rebus integris. Vſus eſt Syneſius.

Palinodiam canere. 59

Παλινῳδεῖν, Id eſt, Palinodiam canere, eſt diuerſum ab his quæ prius dixeris, dicere, atque in contrarium vertere ſententiam. Tranſlatum eſt à Steſichori Lyrici poetæ facto, cuius meminit Plato in Phædro. Is quum Helenam carmine vituperaſſet, oculis orbatus eſt. intelligens autem (Achille, ſicut ſcribit Pauſanias in Laconicis, Helenæ iuſſu nunciante) cæcitatis ſuæ cauſam, protinus palinodiam cecinit, Helenámque prius vituperatam laudauit, itáque viſum recepit. Hunc Socrates iocatur ſeſe velle imitari, & amoris vituperati prius canere palinodiam, quàm orbetur oculis. Sonat autem Græcè παλινῳδία, quaſi dicas recantationem. Quo quidem verbo Flaccus vſus eſt in odis, promittens palinodiam amicæ quam contumelioſo carmine prouocarat,

-dum mihi

Fias tecantātis amica
Opprobriis,animúm que reddas.

Diuus Aurelius Auguſtinus ad Hieronymum, Quare arripe,obſecro te,ingenuam & verè Chriſtianam cum charitate ſeueritatem, ad illud opus corrigēdum atque emendandum, & palinodiam, vt dicitur,cane. Deinde alludens ad Steſichori fabulam, Incomparabiliter enim pulchrior eſt,inquit,veritas Chriſtianorum, quàm Helena Græcorū. Pro iſta enim fortius noſtri martyres aduerſus hanc Sodomam,quàm pro illa illi heroes aduerſus Troiā dimicauerunt. Neque ego hoc ideo dico vt oculos cordis recipias, quos abſit vt amiſeris: ſed vt aduertas, quos quū habeas ſanos & vigiles, neſcio qua diſſimulatione auerteris. Ad quæ quidē reſpondens Hieronymus, Sed ſi mea cominus dicta reprehendas,inquit,& rationē ſcriptorum expetas & quæ ſcripſerim,emendare compellas, & ad palinodiam prouoces,& oculos mihi reddas, in hoc læditur amicitia. Verū de hac palinodia Auguſtinus ipſe poſtea propemodum palinodiam canit,ſcribens Hieronymo, ſeſe de Steſichoro ineptius quàm literatius addidiſſe. Mihi videtur & arrogātius ad virum tanto doctiorem. Verum hoc venia dignum in Afro,iuuene, & epiſcopo. M. Tull. ad Atticum, Expecta palinodiam diuinam. Vſurpauit hoc adagium nominatim prouerbii vice Iohannes Chryſoſtomus. Item Plato in epiſtola ad Dionyſium tertia.

Vertere vela. Funem reducere. 60

Vertere vela, eſt in diuerſum mutare ſententiam, vitæque inſtitutum. Horatius in Odis,

-nunc retrorſum
Vela dare, atque iterare curſus
Cogor relictos.

Tranſlata metaphora à nauigantibus qui curſus errorem verſis velis corrigunt. Hác Perſius in quinta Satyra nonnihil nouās, Funem reducere dixit, pro eo quod eſt, inſtitutum mutare in diuerſum,

Quæ dederam ſuprà, repeto, funémque reduco.

Venia primùm experienti. 61

Συγγνώμη πρωτοπείρῳ, id eſt, Venia primùm experienti. Refertur à Diogeniano. Ignoſcendum his qui rudes nouo quopiam in negotio incipiunt verſari, ſiquid per imperitiā peccarint. Chryſoſtomus ſententia extulit in homilia quadam Καὶ τῷ μὲν ἐν ἀρχῇ πεσόντι συγγνώμην ἅπαντες δίδομεν τῆς ἀπειρίας, id eſt, Et ei qui lapſus eſt in initio, veniam damus omnes, ob imperitiam. Fertur & hoc, Συγγνώμη τῷ πρῶτον ἁμαρτάνοντι, id eſt, Venia primùm delinquenti. Pindarus in Hymnis, τὰς δὲ δὶς ἁμαρτίας φερεπόνους dixit, quod iteratum facinus, non oporteat impunitum eſſe. Alibi retulimus δὶς πρὸς τὸν αὐτὸν λίθον. Celſus lib. pandect. 1. Tit. De legib. & ſenat. Nam ad ea potius debet aptari ius quæ & frequenter fiunt & facile, quàm ad ea quæ perraro eueniunt: quia quæ ſemel aut bis (vt ait Theophraſtus) accidunt, contemnunt legiſlatores. Theophraſti Græca ſic habent, τὸ γὰρ ἅπαξ ἢ δὶς παραβαίνουσι οἱ νομοθέται.

Euripus homo. 62

Εὔριπος ἄνθρωπος, id eſt, Euripus homo. In inconſtantes, ac moribus inæqualibus homines dicetur. Quadrabit & in fortunæ vices, quæ res mortalium, velut æſtu quodam ſurſum ac deorſum iactat: vt rectè dixerit Plautus in Captiui duo, Dii nos quaſi pilas homines habent. A maris Euripi prodigioſa quadam reciprocandi celeritate ducta metaphora. Eſt autem Euripus, maris pars inter Aulidem Bœotiæ portum, & Eubœam inſulam: cuius meminit Strabo lib. 9. & Plinius lib. 2, Et quorundam tamen, inquit, priuata natura eſt, velut Tauromitani Euripi ſæpius, & in Eubœa ſepties die ac nocte reciprocantis, tam rapida conuerſione, vt quemadmodū author eſt Pomponius Mela, ventos ac etiam plena ventis nauigia ſecum portet. Neque dum huius tam ſtupendæ rei cauſa ſatis idonea peruestigata eſt à ſcriptoribus. Etiamſi T. Liuius, ſecunda Belli Punici libro 8. à vētis quibuſdam illac flantibus ita rapi credit. Seneca in Hercule Oetæo,

Euripus vndas flectit inſtabilis vagas,
Septémque rurſus flectit, & totidem refert,
Dum laſſum Titan mergit Oceano iubar. Bœotius itē,
Exæſtuantis more fertur Euripi.

Euripus.

Cicero pro Plancio. Quod fretum, quem Euripum, tot motus, tantas, tam varias habere creditis agitationes, commutationes, fluctus, quantas perturbationes, & quantos æſtus habet ratio comitiorum! Obiicit Æſchines Demoſthenis, quod ſubinde commutata factione, Euripum ipſum inconſtantia ſua viciſſet. Vnde Græci Euripiſton, hominem incerta fide vocant. Gregorius Theologus in epiſtola quadam ad Sophronium equitum magiſtratum, ὁρᾷς οἷα τὰ ἡμέτερα, καὶ ὅπως κύκλος τις τῶν ἀνθρωπίνων περιτρέχει πραγμάτων, τοῖς μὲν φέρων, τοῖς δὲ ἀντικείμενος καὶ ἀνταποδιδούς, καὶ οὔτε τὸ εὐπραγεῖν ἑστὼς εἶναι, οὔτε τὸ δυστυχεῖν, ὃ δὴ λέγουσιν, ἀλλὰ τάχιστα μεταπίπτον καὶ μεταπίπτοντος· ὡς αὔραις ἂν μᾶλλον πιστεύειν καὶ γράμμασι τοῖς καθ᾽ ὕδατος, ἢ ἀνθρώπων εὐπραγίᾳ, id eſt, Vides quæ ſit conditio rerū noſtrarum, vtque rota quædam negotiorum humanorū curſu circumagatur, nunc his, nunc illis florentibus ac marcentibus, dum neque proſperitas, neque aduerſitas (vt aiunt) nobis coſtat, ſed quam ocyſſime in diuerſum mutatur ac tranſilit, vt auris ac literis aquæ inſcriptis fidere liceat citius, quàm humanæ fœlicitati. His verbis pulchre depingit Euripū humanæ conditionis. Inuenitur & τύχη εὔριπος, id eſt, Fortuna volubilis. Nihil enim hac inſtabilius, & εὔριπος διάνοια, quod cogitatio nunc huc nunc illuc feratur.

Τύχη εὔριπος.

Endymionis ſomnum dormis. 63

Ἐνδυμίωνος ὕπνον καθεύδεις, id eſt, Endymionis ſomnū dormis, In eos quadrabit, qui ſeſe immodico ſomno ſaginant: aut qui diuturno in ocio verſantur, nec vllis ſe negotiis exercent, ſed mollem feriatámque agunt vitam. Natum à fabula notiſſima Endymionis: is erat puer adprime formoſus, ac Lunæ adamatus. Cui quidem illa a patre Ioue precibus impetrauit, vt quicquid optaſſet, id ferret. Optauit Endymion vt perpetuum dormiret ſomnum, ἀθάνατος καὶ ἀγήρως μένων, id eſt Immortalis perſeuerans, & expers ſenii. Vſus eſt hoc adagio Ariſtoteles 10 Moralium libro, colligens neque ocium conuenire diis, neque rurſus vllam aliam actionem illis dignam videri, præter contemplationem. Porrò quum conſtet inter omnes, illos viuere, conſentaneum eſt eoſdem & agere quippiam. Neque enim, inquit, oportet eos Endymionis, vt aiunt, dormire ſomnum. Cicero lib. de Finib. 5, diſſerens id maxime nobis inſitum à natura, vt agamus aliquid, Itaque, inquit, ne ſi iucundiſſimis quidem nos ſomniis vſuros putemus, Endymionis ſomnum nobis nolimus dari: idq; ſi accidat, mortis inſtar putemus. Idem Tuſcula. quæſt. lib. 1, Quāquam qui leuiorem faciunt, ſomni ſimillimam volunt eſſe. Quaſi vero quiſquam ita nonaginta annos velit viuere, vt cū ſexaginta confecerit, reliquos dormiat. Ne ſues quidem id velint, non modo ipſe. Endymion vero, ſi fabulā audire volumus, neſcio quando in Latmio obdormiuit, qui eſt mons Cariæ: nondum opinor eſt experrectus.

Vltra Epimenidem dormis. 64

Ὑπὲρ τὸν Ἐπιμενίδην καθεύδεις, id eſt, Vltra Epimenidis ſōnum dormiſti. In eos dicetur qui perpetuum agunt ocium. Hiſtoria de Epimenide Cretenſi theologo extat in Noctibus Gellianis: extat & apud Diogenem Laertium. Is ambulando feſſus, in ſpecum quēdam ſubierat, illic obdormiuit: nec experrectus eſt a ſomno ante exactos annos 47. Meminit huius Plinius lib. 7. cap. 52. his verbis, Magna quidem fabuloſitate, quam equidem & in Gnoſio Epimenide ſimili modo accipio puerum a æſtu & itinere feſſum, in ſpecu ſeptem & quinquaginta dormiſſe annis: rerum faciem, mutationemque mirantem, velut poſtero experrectū die: hinc pari numero dierum, ſenio ingruente, vt tamen in ſeptimum & quinquageſimum atque centeſimum vitæ duraret annū. Lucianus in Timone, Ὑπὲρ τὸν Ἐπιμενίδην γὰρ κεκοίμησαι, Nam ipſum etiam Epimenidem ſomno viciſti. Siquid habet veri Pythagoræ μετεμψύχωσις, conſentaneum eſt, huius Epimenidis theologi animam in ſophiſticos iſtos theologos demigraſſe, qui tantum inanium ſomniorum inuexerūt in orbem, quàm multis vix ſufficiat ſomnus in ducentos continuatus annos.

Matura ſatio ſæpe decipit, ſera ſemper mala eſt. 65

Columella de re ruſtica ſcribit hunc in modum: Sed quū omnia in agricultura ſtrenue facienda ſunt, tum maxime ſementis. Vetus eſt agricolarum prouerbium: Maturam ſationem ſæpe decipere ſolere, ſeram nunquam quin mala ſit. Hactenus Columella. Admonet adagium in omni negocio maturandum eſſe, neque paulo ſatius eſſe, occupare tempus legitimum, quàm ſerius aggredi. Veluti ſiquis admoneat vt

puer tenera adhuc ætate præceptoribus cõmittatur erudiendus. Conſultius enim anteuertere quàm prouectioribus annis eum demum incipere.

Fames Melia. 66

Λιμὸς μήλιος, id eſt, Fames Melia. De fame extrema, déque rebus difficillimis. Eſt enim Melus oppidum Theſſaliæ, quod Nicias Athenienſium dux obſedit expugnauítque, nõ tam machinis bellicis, quam fame. Hæc ferme Suidas. Idem effert hoc pacto, λιμῷ μηλίῳ, fame Melia. Meminit huius hiſtoriæ Thucydides in quinto. Prouerbium eſt apud Ariſtophanem in Auibus,

Ἔτι δ' αὖ τοὺς θεοὺς ἀπολεῖτε λιμῷ μηλίῳ, id eſt,
Iterum deos fame enecatis Melia.

Saguntina fames. 67

Saguntina fames conſimili ratione in prouerbium venit. hiſtoriæ meminerunt T. Liuius, Val. Maximus, & M. Tullius in Philippicis. Eſt autem Saguntum Hiſpaniarum oppidum, iuxta flumen Iberum, ſocietate fœderéque coniunctum cum Romanis. id longa Pœnorum obſidione fameq; eò redactum eſt, vt ciues extructo in foro igni, quicquid erat precioſarum rerum in eum coniicerent: ac poſtremò, ſéque ſuóſque liberos eodem præcipitarent, ne venirent in hoſtium manus. Auſonius, Iam iam Peruſina iam Saguntina fame Lucaniacum liberet. Græci vehementem & intolerandam famem, quæque λειποθυμίαν inducat, βούλιμον appellãt. & βουλιμιᾶν dicuntur qui animo deficiunt, præſertim ob inediam. Ariſtoteles ſectionis 8, problemate 4, quærit cur in frigore & hybernis mẽſibus homines magis βουλιμιῶσι. nam hoc verbo vtitur. & quam Ariſtoteles vocat βούλιμον, Theodorus vertit famem caninam. Mos erat olim apud Græcos, famem virgis ex ædibus eiicere, dicentes, ἔξω βούλιμον, ἔσω πλοῦτον καὶ ὑγίειαν, id eſt, Foras famẽ, intro diuitias & ſanitatem.

Βούλιμος. βουλιμιᾶν

Foras famem.

Famis campus. 68

Λιμοῦ πεδίον, id eſt, Famis campus. In ciuitates dicitur ingenti fame preſſas. Eſt autem locus quiſpiam hoc nomine. addunt, quum aliquando illic ſumma fame laboraretur, apud Athenienſes oraculum admonuiſſe, vt famem, loco deſignato, certis piaculis placarent. illi deſignarunt campum qui eſt poſt ærarium. Atque hinc eum locum, Famis campum appellant.

Elephantum ex muſca facis. 69

Ἐλέφαντα ἐκ μυίας ποιεῖς, id eſt, Elephantum ex muſca facis, Id eſt, Res exiguas verbis attollis atque amplificas. Lucianus in Muſcæ encomio, Πολλὰ δ' ἔτι ἔχων εἰπεῖν, καταπαύσω τὸν λόγον, μὴ καὶ δόξω, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἐλέφαντα ἐκ μυίας ποιεῖν. id eſt, Multa adhuc commemorare poſſem: ſed finem dicendi faciam, ne videar & ipſe, iuxta tritum prouerbium, ex muſca elephãtum facere. Sumptũ videri poteſt ex Homero, qui inter prælia deorum & heroum, muſcæ improbitatem deſcribit, cum hac inuictum & acrem bellatorem conferens Menelaum, Iliad. ρ. Quin & D. Auguſtinus libro contra Manichæos de duabus animabus, non dubitat muſcam conferre ac præferre Soli, velut animal inanimi.

Elephantus non capit murem. 70

Ἐλέφας μῦν οὐχ ἁλίσκει, id eſt, Elephantus non capit murẽ. Generoſus & excelſus animus negligit prædas viles, ac lucella minuta. Vir egregie doctus nõ inſectatur minutulos iſtos literatorum ſimios. Homo præpotens non offenditur iniuriolis tenuium. Id adagionis hac tempeſtate nimis ridiculè vſurpatur à philoſophaſtris iſtis ac theologaſtris: ſiquando Latinæ Græcæque linguæ inſcitia fœdiſſime labuntur (quod fere nuſquam non faciunt) Aquila, inquiunt, non capit muſcas. quaſi verò iſti ſint aquilæ, quum ſophiſticas illas nænias deblaterant: aut quaſi linguarum cognitio non vel maxima pars ſit eruditionis.

Aquila thripas aſpiciens. 71

Ἀετὸς θρῖπας ὁρῶν, id eſt, Aquila thripas aſpiciens. De magnis qui puſilla negligunt. Eſt θρίψ auicula quæpiam minutiſſima, quam aquila quum videat (vt eſt oculatiſſima) haud tamen dignatur perſequi, vtpote prædam vnguibus ſuis parum dignam. Ad hunc quidem modum inuenio in cõmentariis Græcorum, verùm haud ſcio an mendoſe. Nam thripas reperio vermiculi genus eſſe.

Θρίψ.

De pilo pendet. De filo pendet. 72

Ἐκ τριχὸς κρέμαται, id eſt, De pilo pendet. De re vehemẽter periculoſa. Videtur natum ab hiſtoria illa Dionyſii tyranni, propter gladium de pilo in caput impendentem. Ad quod alluſit Perſius Satyra 3,

Et magis auratis pendens laquearibus enſis,
Purpureas ſubter ceruices terruit.

Citatur hic verſiculus apud Macrobium lib. Saturnalium 1, ex Enniatorum annalium lib. 3,

Hac noctu filo pendebit Hetruria tota.

Id eſt, verſabitur in ſummo diſcrimine. Hoc dicto non eſt aliud hodie vulgo tritius. Syneſius in epiſtola quadam ἀπὸ λεπτοῦ φασι μίτου τὸ ζῆν κρέμασθαι. id eſt, Aiunt vitam de tenui pẽdere filo. Eodem pertinet dictũ illud Laconicum cuius meminit Plutarchus in Apophthegmatis Laconicis. nam quũ quiſpiam Lampen Æginitam efferret, tanquam longè ditiſſimum, propterea quòd multa poſſideret nauigia, Lacon quidam, οὐ ζηλῶ, ἔφη, τὴν εὐδαιμονίαν ἐκ σχοινίων ἠρτημένην, id eſt, Nihil, inquit, moror fœlicitatem de funiculis pendentẽ. Nimirum innuens, nauticas opes incertas eſſe, ac fortunæ ludibriis obnoxias.

Fœlicitas à funibus pẽdẽs.

Nil intra eſt oleã, nil extra eſt in nuce duri. 73

Eſt verſus prouerbialis apud Horatium in Epiſtolis, dicẽdus in eos qui ad inſaniam vſque impudentes, non verentur & confeſſa negare & manifeſtò falſa pro certis affirmare: denique quiduis dicere, ne victi in diſputando videantur. Qualem Plato inducit ſophiſtam Euthydemum, qui canem aiebat ſuum patrem eſſe, & eundem patrẽ omniũ, & omnes omnia ſcire, atque id genus portẽta pertinaciter, ne coargueretur, aſſeuerabat. Carmen Horatianum eſt huiuſmodi,

Nil intra eſt oleam, nil extra eſt in nuce duri.

Nimirum inter ſanos conuenit, & nucem corticem habere durum, & baccam oleæ, lapillum intus durum. Proinde ludit operam quiſquis cum id genus hominibus diſceptat, qui dicunt lucem tenebras, & tenebras lucem, vt ait vates ille diuinus. Simile eſt quod adfert Galenus De virtute ſimplicium remediorum, lib. 2, quoſdam Anaxagoram authorem citaſſe, qui pronunciaſſet niuem non eſſe albam. Verba Galeni ſic habẽt, Καὶ πρός γε τούτοις καὶ τὸν Ἀναξαγόραν ἐπικαλοῦνται μάρτυρα, ὅτι χιόνος ἀπεφαίνετο ὡς οὐκ εἴη λευκή. Atque iſtorum nonnulli, etiam Anaxagoram teſtem adducunt qui de niue pronunciarit, quòd non ſit alba.

Nix alba non eſt.

Iupiter orbus. 74

Ζεὺς ἄγονος, id eſt, Iupiter orbus. Vbi quis palàm falſa aſſeuerat. conſtat enim Ioui quamplurimos eſſe liberos, vtpote deo longe mulieroſiſſimo ſalaciſſimóque: qui non vna tantùm corporis parte gignat, ſed è femore Bacchum, è cerebro Palladem produxerit.

In mari aquam quæris. 75

Ἐν θαλάσσῃ ζητεῖς ὕδωρ, id eſt, In mari quæris aquã. Ibi quæris, perinde quaſi difficile inuentu, vbi nihil aliud occurrat: veluti ſiquis in moribus ſceleſtiſſimi hominis vnum aut alterum admiſſum veſtiget, quum tota vita ſit contaminata: aut ſiquis in ſcriptoribus indoctis pauca captet quæ reprehendat, quum nihil occurrat non reprehendendum. Martialis, Si memini, per mare, inquit, quæris aquam. Item Propertius Elegiarum libro primo,

-nunc tu
Inſanus medio flumine quæris aquam.

Fluuius cum mari certas. 76

Ποταμὸς θαλάττῃ ἐρίζεις, id eſt, Fluuius cum mari certas. Vbi minimi cum maximis certamen ſuſcipiunt. Eſt autem locus quiſpiam (vt author eſt Suidas) in Leontide, cui nomen ποταμοί. id eſt, fluuii. Huius incolæ ποτάμιοι, quaſi fluuiales, dicuntur. hi notati ſunt quòd quamplurimos in ſuam ciuitatẽ adſcriberent, quos ea non ſatis comode caperet. Atque hinc prouerbii iocus, quòd quum fluuius eſſet (id eſt locus nõ admodum amplus) mare videretur æmulari: quum omnes vndecunque in ſeſe reciperet.

Ποτάμιοι.

Balbus balbum rectius intelligit. 77

Balbus balbum rectius intelligit, id eſt, Barbarus barbari orationẽ. Ita enim natura comparatum eſt, vt qui balbutit, hoc eſt, parum expedite loquitur, melius intelligat ſermonem illius qui & ipſe conſimili modo balbutiat quàm qui

integre & articulate loquatur. Concinne dicetur in eos quibus indoctis indocta magis & nota ſunt & placent. D. Hieronymus hoc adagio monachi cuiuſda ſtulticiam tangit, haud ſcio feſtiuiuſne an acrius. Et idcirco, inquit, ſe eruditum putat, quia Iouinianum ſolus intelligit. Eſt quippe prouerbiū, Balbum melius balbi verba cognoſcere. Hæc ille. Porrò Iouiniani ſtylum vt portentoſum & vehementer obſcurum, idem Hieronymus miris ſalibus deridet in præfatione librorum quibus illius coarguit errores.

Herbam dare. 78

Herbam dare, pro eo quod eſt, victorem agnoſcere, ac ſe victum fateri, paſſim obuium eſt apud doctos. Inde ſumptū, quòd (vt eſt author Feſtus Pompeius) id erat paſtoralis vitæ indicium propterea quòd antiquitus curſu, vt alio quopiam certamine ſuperati, herbam ex eodem ſtatim loco decerptā aduerſario porrigebant, victoriæ agnitæ ſymbolum. Plinius lib. 22. cap. 4, loquens de corona obſidionali graminea, Dabatur, inquit, viridi è gramine, decerpto inde, vbi obſeſſos ſeruaſſet aliquis. Nanque ſummum apud antiquos ſignum victoriæ erat, herbam porrigere victos, hoc eſt, terra & altrice humo, & humatione etiam cedere. Quem morem, inquit, etiam nunc durare apud Germanos ſcio. Idem lib 8. cap. 5, de elephante, Mirus nanque pudor eſt, victuſque vocem fugit victoris, terram ac verbenas porrigit. Feſtiuius autem erit adagium ſi ad literariam victoriam transferatur.

Dare manus. 79

Simili figura dixit Horatius, Dare manus, pro eo quod eſt, ſe victum agnoſcere. Nā qui ſe victori dedunt ne interimantur, vltro manus ad vincula offerunt. Horatius in Epodis,

Iam iam efficaci do manus ſcientiæ.

M. Tullius in ſermone De amicitia, Ad extremum det manus, vinciq; ſe patiatur. Id ſi ad animi res deflectatur, redditur venuſtius. Eſt autē hominum genus qui nūquam agnoſcunt ſe victos in diſputando, etiam quam maxime ſint deiecti. Quales depingit Galenus lib. περὶ φυσικῶν δυνάμεων ſecundo, Ἀλλ᾽ ὅταν τις ἐλεγχθῇ, περιπλέκεται καὶ μηδὲν ἧττον περιπλέκεται, ὅμοιος ὢν τοῖς ἰδιώταις τῶν παλαιστῶν, οἳ καταβληθέντες ὑπὸ τῶν παλαιστικῶν, καὶ κατὰ τῆς γῆς ὕπτιοι κείμενοι, τοσοῦτον δέουσι τὸ πτῶμα γνωρίζειν, ὥστε καὶ κρατοῦσι τῶν αὐχένων αὐτοὺς τοὺς καταβάλλοντας, οὐκ ἐῶντες ἀπαλλάττεσθαι· καὶ οὕτως νικᾶν ὑπολαμβάνουσιν, id eſt, Verū vbi quis redargutus eſt, nihilo ſecius complectitur tamen, nec agnoſcens ſe concidiſſe, ſimilis eſt vulgaribus iſtis palæſtritis qui deiecti a luctatoribus, & humi iacentes ſupini, tantum abeſt vt lapſum agnoſcant, vt etiam ceruices eorum à quibus deiecti ſunt, teneant, non ſinentes illos auelli, ac velut ita ſe viciſſe arbitrantur.

Victus victorem complectens.

Vt canis è Nilo. 80

Qui leuiter ac velut obiter artem quampiam, aut authorem deguſtant, hi ceu canis è Nilo deguſtare dicentur. Id adagii natum eſt ex apophthegmate quodam, cuius meminit Macrobius Saturnalium lib. 2. id eſt huiuſmodi: Poſt fugam Mutinenſem, quærentibus quid ageret Antonius, quidā familiaris eius reſpōdit, Quod canis in Ægypto, bibit & fugit. Nam in illis regionibus conſtat canes raptu Crocodilorum exterritos, bibere & fugere. Solinus ait, eos nonniſi currentes lambitare, ne deprehendantur.

Haſtam abiicere. 81

Haſtam abiicere dixit M. Tullius in oratione pro Murena, pro eo quod eſt, cauſæ diffidere, & contentionē relinquere. Tranſlatum à militia. Deſperat enim quiſquis arma in bello abiicit: & aut fugam ſpectat, aut mortem expectat. Græci ſimplici vocabulo ῥιψάσπιδας vocant timidos, & in bello fugitiuos, nimirum ab clypei iactu. Id cognominis Demoſthenes in prælio quodam emeruit: tam ignauus in bello quàm in concionibus inuictus. Cleonymus apud Ariſtophanem in Fucis, ἀσπιδαποβλὴς appellatur. Plato lib. De legibus 12, declarat ῥιψάσπιδος nomen multo probroſiſſimum eſſe.

Ῥιψάσπιδες.

Ἀσπιδαποβλής

Harena cedere. 82

Confine eſt his, Harena cedere, pro deſiſtere à certamine, & victoriam vltro concedere. Tranſlatum à pugna gladiatoria. Sic & Horatius,

Iam Scythæ laxo meditantur arcu
Cedere campis.

In harenam deſcendere. 83

In harenam deſcendere, pro eo quod eſt, certamen inire, A gladiatoria item harena tranſlatum de qua Flaccus,

Ne populum extrema toties exoret harena.

Quæ ſi ad rem animi transferantur, metaphoram habebunt prouerbialem. In exemplis referendis, quoniam paſſim obuia ſunt non arbitratus ſum vel immorandum mihi, vel remorandum lectorem. Meam harenam dixit Plinius in epiſtolis, pro mea functione. Ita enim ſcribit Fabato, Itaque Beticio Priſco quantumplurimum potuero præſtabo, præſertim in harena mea, hoc eſt, apud centumuiros.

Auſtrum perculi. 84

Auſtrum perculi, id eſt, operam luſi: eſt apud Plautum in Epidico. Quo quidem adagio non grauatus eſt vti Paulus in epiſtolis ſuis. Aer enim verberantis ictum cedens eludit. Sūptum videri poteſt vel ab iis qui exercentur ad artem gladiatoriam, enſem per acra ventilantes: vel ab hiſtoria, cuius meminit Aulus Gellius de gente quadam, quæ cū hoc vento bellum geſſit.

De facie noſſe. 85

De facie noſſe, eſt leuiter cognitum habere, quaſi quem ſemel atque iterum videris duntaxat: non quicum ſis familiariter verſatus. Id ſi trāſferatur ad res animi, fiet venuſtius. M. Tullius in Piſonem, Habet hoc ipſa virtus, quam tu ne de facie quidem noſti, id eſt, ne tenuiter quidem.

Ne vmbram quidem eius nouit. 86

Simillimum eſt huic illud quod vſurpat Marcus Tullius in epiſtola ad Atticum lib 8, O hominem amentem & miſerum qui ne vmbram quidem τοῦ καλοῦ viderit. Plutarchus περὶ πολυφιλίας, Menandrum citat, qui beatum dixerit eum qui vel σκιᾶς φίλου, id eſt amici vmbram, habeat. Et apud Athenæum, paraſitus quiſpiam panes rancidos & atros in conuiuium illatos, ἄρτων σκιὰς appellauit: quaſi manes panium, non panes. Quanquam adagium magis videtur ductum ab antiqua pictura, quæ rem duntaxat vmbris ruditer repræſentabat. Et nota eſt ſpecus Platonica, in qua qui deſident, rerum vmbris oblectantur.

Specus Platonicus.

Nomine tantum notus. 87

Huic ſimillimum eſt illud Horatianum in Sermonibus,

Accurrit quidam notus mihi nomine tantum.

Nam hoc quoque prouerbio vulgus tenuem quandā ac vulgarem notitiam ſignificat. Atque id etiam plus habebit veneris ſi ad res animi traducatur, vt ſiquis dicat philoſophiā alicui vix etiam nomine cognitam.

Prima facie. Prima fronte. 88

Sapiūt & hæc quoque prouerbiū, maxime quū ad res incorporeas referūtur: Prima facie, Prima frōte, pro eo quod eſt, primo obtutu, & priuſquā preſſius ac diligētius conſideres. Fallit enim pleruque primus ille aſpectus, neque raro caligāt oculi pudore quodā. Deinde iterū atque iterū contēplati perſpicimus quædā quæ nos antea fefellerant, & primum illud oculorū iudiciū quaſi recantamus. Huius adagii frequēs eſt vſus apud ſcriptores Latinos, nominatim apud Quintilianu lib. 12. Papinianus lib. 12 Tit. De cōdictione ſine cauſa, Ceſſare cōdictio prima facie videtur. Itē li. 16, Tit. ad Senatuſcon. Velleianum, Quum prima facie quidem alienam, re vera autem ſuam obligationem ſuſcipiat. & aliis item aliquot locis. Celſus li. 22. Tit De probationibus, capite, Quingenta: Prima fronte æquius videtur vt petitor probet quod intendit, &c.

Intus & in cute. 89

Intus & in cute notus, eſt modis omnibus cognitus: perinde quaſi dicas, foris atque intus notus. Perſius

Ad populum phaleras, ego te intus & in cute noui.

Id eſt, alius fucum facito, mihi plane notus es, neque potes impoſturam facere. Et ſummam cutem primam illam rei quaſi frontem ac ſpeciem vocamus. Auſonius in præfatione in periocha Homeri. Hæc eius ſpecies apparet ſummā cutem primi operis intuenti. Et Horatius,

Summa cutis.

Introrſum turpis, ſpecioſus pelle decora.

Domeſtice notus. 90

Simili figura dixit Lucianus in Pſeudologiſta, Ἀνδρὶ ἐλευθέρῳ, καὶ πάντα σε ἀκριβῶς εἰδότι, id eſt, Viro libero, & qui te ex domeſtico conuictu cognitum habeat. Id erit venuſtius ſi ad res animi traducatur, vt ſiquis dicat artem rhetoricam εἴσωθεν alicui notam. Eiuſdem generis eſt Plinianum illud, in epiſtola ad Atticum, Clementem hunc ego in Syria quū ado-

Domi inſpicere. leſcentulus militarem,penitus & domi inſpexi.

A limine ſalutare. 91

Huic pene diuerſum eſt, A limine ſalutare. Plurimum venuſtatis obtinebit & hoc ſi ad res incorporeas deflectatur. Veluti ſiquis dicatur theologiam à limine duntaxat ſalutaſſe: qui videlicet neque valde diuturnam, neque præcipuam operā impenderit,ſed rudiméta modò deguſtarit. Seneca epiſtola quadrageſima nona, Nec ego nego proſpiciéda iſta,ſed proſpicienda tantū,& à limine ſalutanda. Agit de dialecticorum argutiis quas abundè ſatis exiſtimat leuiter attigiſſe. Tranſlatū à vulgaribus iſtis amicis qui nō admittūtur in penetralia,ſed procul atque à limine ſalutāt,ac deinde diſcedūt.

Primoribus labiis deguſtare. 92

Primoribus labiis deguſtare, eſt breuiter quippiam attingere. Ductum ab iis qui cibum aut potū tenuiter deguſtāt, nihil inde in ſtomachum tranſmittentes. Cicero pro Cœlio, Equidem multos & vidi in hac ciuitate, & audiui, nō modo qui primoribus labiis deguſtaſſent genus hoc vitæ. Idem De natura deorum lib.1, Is quum dixit fore ſempiternum, hunc cenſes primis (vt dicitur) labiis deguſtaſſe phyſiologiam? id eſt, naturæ rationem. Quintilianus lib.12, Sed hoc tranſeo, de quo neminem qui literas vel primis(vt aiunt)labiis deguſtarit, dubitaturum puto. Procopius ſophiſta in epiſtola quadā, πάλιν δὲ ταύτην ἐμεμφόμην, εἰ τοσοῦτον χρόνου τρύφημα ἄκρῳ δακτύλῳ, φασίν, εἶτα τὴν ἡδονὴν ἀφαιρήσεται. id eſt, Rurſum in hanc ſtomachabar, ſi quum tantam rem ſummo, vt aiunt, digito deguſtandam præbuiſſet, deinde voluptate ſpo-
Summo digito guſtare. liaret. Quibus in verbis illud nouè dictum, quod digito guſtum tribuit: niſi hoc ſenſit, qui leuiter deguſtant, eos rem deguſtandam, ſummo digito admouere linguæ.

Summis labiis. 93

Sūmis labiis Græci paulo diuerſius vſurpant, nempe quū quis verbis duntaxat ſimulat quippiam, non autem ex animo facit. Lucianus in Apologia, ἀπ' ἄκρων χειλέων φιλοσοφῶν, id eſt, Ac ſummis labiis philoſophum agens. Item in Dialogis amatoriis, ἐπ' ἄκρου τοῦ χείλους τοὺς ὅρκους ἔχοντι, id eſt, Summis in labiis iuſiurandū habētibus. De amatoribus loquitur qui venereum iurant iuſiurandum, non ex animo. Seneca lib.1 cap.10, Non à ſummis labris iſta venerunt, habēt hæ voces fundamentum. Ad eundem modum D. Hieronymus in epiſtola ad Ruſticum monachum, Vt non leui, inquit, citatóque ſermone, &(vt ita loquar)ſummis labiis hoſpites inuitemus. Hic aulicis & ciuilibus quibuſdam mos eſt, polliceri omnia, ſed verbis illis ſolennibus quibus nemo vel tantulū commouetur, niſi egregie ſtultus.

Extremis digitis attingere. 94

Huic germanum eſt, Extremis attingere digitis, pro eo quod eſt, leuiter attingere, quod ita demum adagium videbitur ſi metaphora acceſſerit. M. Tull. in eo loco quem modo citaui, Equidem multos & vidi in hac ciuitate, & audiui, non modo qui primoribus labiis guſtaſſent genus hoc vitæ, & extremis, vt dicitur, digitis attigiſſent, ſed qui totam adoleſcentiam voluptatibus dediſſent, emerſiſſe aliquando, & ſe ad frugem bonam, vt dicitur, recepiſſe. Græci ſic efferunt, τῷ ἄκρῳ ἅψασθαι δακτύλῳ, id eſt, Summo contingere digito. Ita Baſilius in epiſtolis, οἶδα καὶ αὐτός, εἰ καὶ ἄκρῳ δακτύλῳ τοῦ γλυκυτάτου μέλιτος τῆς παρ' ὑμῖν ἐκκλησίας ἀπελαυσάμεθα πέρυσιν, id eſt, Noui & ipſe, tametſi ſummo digito, mel dulciſſimum veſtratis eccleſiæ guſtauimus anno ſuperiore. Tranſlatum videri poteſt à luctantibus. Nam Græci vocant ἀκροχειρίζεσθαι,
Ἀκροχειρίζεσθαι. colluctari cum quopiam citra reliqui corporis congreſſum, ſed ſummis duntaxat digitis. Lucianus in Demonactis vita, Οὐδὲ κατὰ τὴν παροιμίαν, ἄκρῳ τῷ δακτύλῳ ἁψάμενος, id eſt, Neque ſummis, vt aiunt, digitis attigerat. Euripides hyperbolen citra metaphoram vſurpauit in Iphigenia Aulidenſi,

Οὐχ ἅψεται σῆς θυγατρὸς Ἀγαμέμνων ἄναξ,
Οὐδ' εἰς ἄκρας χέρα.
Extrema manu. Haud filiam continget Agamemnon tuam,
Non vel manu primore.

Dimidium plus toto. 95

Πλέον ἥμισυ παντός, id eſt, Dimidiū plus toto, ænigma prouerbiale quo commendatur aurea mediocritas. Refertur & exponitur à Platone lib. De legibus 3, ἆρα οὐκ ἀγνοήσαντες τὸν Ἡσίοδον ὀρθότατα λέγοντα, ὡς ἥμισυ τοῦ παντὸς πολλάκις ἐστὶ πλέον, ὁπόταν ᾖ τὸ μὲν ὅλον λαμβάνειν ζημιῶδες, τὸ δ' ἥμισυ μέτριον, τότε τὸ μέτριον τοῦ ἀμέτρου πλέον ἡγήσατο ἄμεινον ὂν χείρονος, id eſt, Nónne quod ignorauerint Heſiodum rectiſſime dicentem, dimidium ſæpenumero plus eſſe quàm totū: videlicet quū totum accipere noxium fuerit, dimidium autem moderatū, ibi moderatum immoderato plus eſſe duxit, vtpote quod ſit deteriore melius. Ad eundem modum enarrant Heſiodi interpretes: nimirum in toto ſignificatam eſſe τὴν πλεονεξίαν, in dimidio τὴν ἰσότητα. Siquidem qui dimidio contentus eſt, is in medio conſiſtit: contrà, quiſquis ad totum vſque progreditur, is mediocritatem prætergreſſus, ad extremum perueniat oportet. Meminit eiuſdē adagii & lib. De Rep.5. Rurſus lib. De legibus 6, declarans in ciuitate præcipuum eſſe, vt eximiis viris committantur magiſtratus. Ἀρχὴ μὲν λέγεται μὲν ἥμισυ παντὸς ἐν ταῖς παροιμίαις ἔργου, καὶ τό γε καλῶς ἄρξασθαι πάντες ἐγκωμιάζομεν ἑκάστοτε. τὸ δ' ἔστι τε, ὡς ἐμοὶ φαίνεται, πλέον ἢ τὸ ἥμισυ, id eſt, principium enim, totius negotii dimidium dicitur in prouerbiis: ac bene cœpiſſe, ab omnibus vbique laudi datur. cæterùm hoc mihi ſanè pluſquā dimidium videtur. Plato alludit ad vocis amphibologia: nam ἀρχὴ Græcis & principium rei, & magiſtratum ſonat. Pittacus apud Laertium vbi ſe ſpōte abdicaſſet magiſtratū, agri ſibi à Mitylenæis relicti dimidium reſecuit(authore Soſicrate)dicens, dimidium præſtabilius eſſe toto. Idem pecuniam à Crœſo miſſam recuſauit, reſpondens, ſibi dimidio plus eſſe quam vellet. Carmē extat apud Heſiodū lib. 1, operis cui titulus Ἔργα καὶ Ἡμέραι. Scribit enim ad fratrem Perſam in hunc modum,

Ἤδη μὲν γὰρ κλῆρον ἐδασσάμεθ', ἄλλα τε πολλὰ
Ἁρπάζων ἐφόρεις μέγα κυδαίνων βασιλῆας
Δωροφάγους, οἳ τήνδε δίκην ἐθέλουσι δικάσσαι·
Νήπιοι, οὐδ' ἴσασιν ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντός,
Οὐδ' ὅσον ἐν μαλάχῃ τε καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ' ὄνειαρ.

Quos verſus vtcunque vertimus ad hunc modum,

Iámque patris nobis erat herciſcunda facultas,
At tu vltra ſortem rapiebas plurima, reges
Donivoros tibi concilians, qui ſoluere litem hanc
Affectant. verum ſtulti neſcire videntur
Dimidium quam ſit toto præſtantius, & quàm
Magna ſit vtilitas maluæ, aſphodelique virentis.

Quid autem ſit aſphodelus, videtur olim parum inter eruditos conſtitiſſe. Quandoquidem Gellius lib.18, hanc quæſtionem in ſtudioſorum conuiuiis propoſitam fuiſſe prædicat tanquam de re paucis cognita. Theodorus alicubi vertit albucum. Quod autem ad huius adagii pertinet enarrationē, ex multis Luciani locis colligere licet, aſphodelum herbam eſſe plebeia ac vilē: atq; hac victitare manes, apud quos nullus luxus, nulla ſit ambitio. Quinetiā apud Theocritū Idyllio ſeptimo aſphodelus inter ruſticanas herbas commemoratur, — Aſphodelus.

Κνύζᾳ τ' ἀσφοδέλῳ τε πολυγνάμπτῳ τε σελίνῳ.

Proinde poeta, regum ac locupletum immoderatos luxus taxat, illorum faſtibus, popularium mediocritatē anteponens. Plutarchus item in Conuiuio ſeptem ſapientum, locum hūc Heſiodium putat ad frugalitatis admonitionem eſſe referendum. Suidas ex euentu natam parœmiam exiſtimat, huiuſmodi quandam adferens fabulam. Duo fratres erant, quorū alter moriens, fratri teſtamento mandauit & filii quem pupillum relinquebat tutelam, & facultatum illius procurationem. At is quum eſſet eiuſmodi cuiuſmodi vulgo ſunt homines, nimirum vt plus apud eum valeret lucrū quàm pietas: pueri res occupare conatur, idque dum molitur, etiā ſua perdidit. Deinde poſtulāti, vt ſui ratio haberetur, quo poſſet in locum meliorem reſtitui, reſpōſum eſt ad hunc modum,

Νήπιος οὐκ ἔγνω ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντός. id eſt,
Dimidium, quàm ſit toto præſtantius, iſtud
Haud nouit ſtultus.

Suidas citat ex Marino quodam, γέγονε δὲ ἡ ἀρχὴ, οὐχ ὅ δὴ λέγεται, οὐδὲ κατὰ τὴν παροιμίαν, ἥμισυ τοῦ παντός, ἀλλὰ δὴ καὶ τὸ πᾶν, id eſt, Contigit autem nobis principatus, non principatus tantùm, neque(iuxta prouerbium) dimidium totius, ſed ipſum totū vniuerſum. Regum igitur eſt, dimidium totius: totum auferre, tyrannicum. Itaque prouerbium trifariam licebit vſurpare: primùm quum mediocritatem illam vere auream eſſe ferimus, citra quā nihil eſt in rebus humanis nec honeſtū, nec iucundum, nec laudatum: mediocritatem autē opportunitate metimur, quemadmodū Heſiodum imitatus ait Pindarus,

Ἕπεται δ' ἐν ἑκάστῳ μέτρον, νοῆσαι δὲ καιρὸς ἄριστος. id eſt,

Adeſt vnicuique rei modus, ad eũ cognoſcendũ optima opportunitas. Etenim pro loco quod alias nimiũ eſt, alias erit paruum. Idem in Nemeis hymno vltimo,

Κερδέων δὲ χρὴ μέτρον θηρεύειν,
Ἀπροσίκτων δ' ἐρώτων ὀξύτεραι μανίαι. id eſt,
In lucris autem oportet modum ſectari.

Nam immenſarum rerum cupiditates vehementiores habent inſanias. Altera vtendi ratio fuerit, quum æqualitatẽ anteferemus, quam Pythagoras dixit amicitiæ tum parentẽ, tum altricem: contrà inæqualitatem, diſcordiarũ bellorumque matrẽ: id quod elegãter extulit Euripides in Phœniſſis,

—κεῖνο κάλλιον τέκνον
Ἰσότητα τιμᾶν, ἣ φίλους ἀεὶ φίλοις,
Πόλεις τε πόλεσι, συμμάχους τε συμμάχοις
Συνδεῖ. τὸ γὰρ ἴσον, νόμιμον ἀνθρώποις ἔφυ.
Τῷ πλέονι δ' αἰεὶ πολέμιον καθίσταται
Τοὔλασσον, ἐχθρᾶς δ' ἡμέρας κατάρχεται.
Καὶ γὰρ μέτρ' ἀνθρώποισι καὶ μέρη σταθμῶν
Ἰσότης ἔταξε, κἀριθμὸν διώρισε,
Νυκτός τ' ἀφεγγὲς βλέφαρον, ἡλίου τε φῶς
Ἴσον βαδίζει τὸν ἐνιαύσιον κύκλον,
Κοὐδέτερον αὐτῶν φθόνον ἔχει νικώμενον.
Εἶθ' ἥλιος μὲν, νύξ τε δουλεύει βροτοῖς. id eſt,

-illud nate fuerit pulchrius,
Æqualitatem amplecti amicos hæc enim
Glutinat amicis ſemper, vrbes vrbibus,
Socioſque ſociis nectit. etenim æqualitas
Cum legibus reſpondet atque concinit.
At quod minus ſit, cum hoc quod eſt plus, prælium
Vſque habet, & hinc diſcordiarum exordia.
Siquidem modos cunctorum, & æquilibria
Æqualitas mortalibus præſcripſit, &
Præfinit numeros, & atræ noctis, ac
Lucis diurnæ ſecuit hæc diſcrimina,
Vt annuum æquis vicibus exigant ſimul
Orbem, nec altra alteri vnquam inuiderit
Superata, deinde nóxque ſolque ſeruiunt
Mortalibus. & reliqua.

Tertia vtendi ratio, ſiquando deterrebimus ab inferẽda iniuria, ſuadebimuſque ſatius eſſe (iuxta Platonis ſententiam) iniuriam in ſeſe admittere quàm inferre alteri. Nam id ſibi velle prouerbium hoc, demonſtrat Plutarchus in commentario De audiendis poetis. Huc arbitror pertinere quod de Dario refert Plutarchus. Quum enim Præfectos prouinciarum ad ſeſe accerſitos percontatus eſſet, num grauia eſſent tributa: atque illi reſpondiſſent, eſſe mediocria: iuſſit de ſingulis dimidium pendi, iudicans eſſe ſatius dimidium accipere cum beneuolẽtia prouincialium, quàm totum cum odio ſuorum. Fortaſſis & hodie peccatur à nonnullis aduerſus hoc prouerbium. Dum enim Theologi quidam ac præſules nihil omnino volunt de ſuis dogmatibus ac iure concedere, veniunt in periculum ne perdant & illa quæ bono iure tenebant. Mea ſententia non ſemper aſpernandum illud comici Syri conſilium, Potiuſquam venias in periculũ, ſeruéſne an perdas totum, dimidium (ſiue vt legunt alii) diuiduum face.

Serpentis oculus. 96

Ὄφεως ὄμμα, id eſt, Serpentis oculus. De his dici conſueuit, qui acribus & intentis intuerentur oculis. Ab animante ſumpta metaphora. Sunt enim huic animanti oculi duriores ac perſpicaces. Vnde Flaccus,

Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum
Quàm aut aquila, aut ſerpens Epidaurius?

Ne moueto lineam. 97

Μὴ κίνει γραμμήν, id eſt, Ne moue lineam. Pindaricorum hymnorum enarrator exponens eum locum, *Οὕτω δ' ἔδωκε Λίβυς ἁρμόζων κόρᾳ νυμφίον ἄνδρα, ποτὶ γραμμᾷ μὲν αὐτὰν στᾶσε* (Loquitur autem de Antæo, qui iuuenibus deſponſam filiam extrema ſtatuerit linea, vt qui primus ad eam curſu perueniſſet, is vxorem abduceret domum) recenſet huiuſmodi prouerbium, *Μὴ κίνει γραμμήν*, id eſt, Ne moueris lineam. Idque tranſlatum exiſtimat à more veterum qui metam ducta linea ſignabant, in qua præmium propoſitũ erat, quod auferret victor. Ducebatur autem & altera linea pro carceribus, quemadmodum alibi diximus: vnde curſus erat initium Igitur vtraque linea prouerbii miniſtrauit occaſionem *ἀπὸ γραμμῆς*, id eſt, ab ipſo initio, & *Μὴ κίνει γραμμήν*, id eſt, Ne moueas metam. Significat autem non eſſe mutandas leges, neque prætereũdos fines rerum præſcriptos. Huc peculiarius pertinet Theocriticum illud *ἐν Βουκολιασταῖς*,

Καὶ τὸν ἀπὸ γραμμᾶς κινεῖ λίθον. id eſt,
Atque è lineola lapidem mouet.

Alludit ad flumen Galateæ, ſaxum aliquod ab extrema ripa ſecum auferens. Eſt & ſacra linea in teſſerarum luſu: de qua dictum eſt aliâs.

Eandem tundere incudem. 98

Eandem incudem aſſidue tundere, eſt indefatigabili aſſiduitate in operis alicuius ſtudio perſeuerare. Metaphora ducta à fabris, crebris ictibus incudem ferientibus: atque ita tãdem aliquando ferri rigorem perpetuo labore vincentibus. Marcus Tullius libro De oratore 2, Ego autem ſiquem nunc planè rudem inſtitui ad dicendum velim, iis potius tradam aſſiduis, vno opere eandem incudem, die noctuque tundentibus. Conueniet in grammatiſtas ac literatores quibus ſine fine eadem ſint inculcanda pueris, vt hæreant aliquando.

Lacerat lacertum Largi mordax Mẽmius. 99

Lacerat lacertum Largi mordax Memmius. Hũc verſum Craſſus orator vſqueadeo vulgo iactatum ait, vt Tarracinæ paſſim in omnibus parietibus inſcriptus viſeretur. Fabula vnde natum eſt adagium, ſic habet, Memmius quidam Romanus quum ageret Tarracinæ, mulierculam quandam deperibat, ſed non citra riualem. Cum hoc igitur quum aliquando rixa incidiſſet, eò iracundiæ prouectus eſt Memmius, vt Largi (nam id riuali nomen) brachium mordicus arriperet. Ea res poſtea quàm in popularem abiit iocum, faceti quidã & *φιλόγελοι* ſenarium hunc in omnibus eius vrbis parietibus quinque literis notarũt, depictis tribus L L L, & duobus M M. videlicet vt aduenis percunctandi miniſtrarẽt occaſionem. Itaque quum M. Craſſus Tarracinam aliquando veniſſet, admiratus nouum literarum ænigma ſenem quẽdam oppidanum percunctatus eſt, quidnam ſibi vellent eiuſmodi literæ. Atque is expoſita fabula, verſiculum explicuit.

Lacerat lacertum Largi mordax Memmius.

Huius rei mentionem fecit M. Tullius libro de Oratore ſecũdo. Tametſi L. Cæſar, qui hæc loquitur apud Ciceronem, exiſtimat narrationem hanc totam in Memmium aduerſarium dedita opera confictam fuiſſe.

Cicada vocalior. 100

Τέττιγος εὐφωνότερος, id eſt, Cicada vocalior. Dicebatur in hominem impẽdio garrulum, aut admodum muſicum: propterea quòd hoc inſectum rore duntaxat viuens, cantu potiſſimum delectetur. Et quoſdã ita muſicæ deditos, vt neglecto cibo perituri fuerint inedia, in cicadas à diis mutatos, narrat apud Platonẽ Socrates in Phædro, & Theocritus in Daphnide,

-τέττιγος ἐπεὶ τύγα φέρτερον ᾄδεις. id eſt,
-quippe canis melius quacunque cicada.

Apud Diogenem Laertium refertur Timonis carmẽ in Platonis eloquentiam,

Τῶν πάντων δ' ἡγεῖτο πλατίστακος, ἀλλ' ἀγορητὴς
Ἡδυεπὴς τέττιξιν ἰσογράφος, οἵ θ' Ἑκαδήμου
Δένδρει ἐφεζόμενοι ὄπα λειριόεσσαν ἱεῖσι. id eſt,
Cunctos anteibat latiſſimus ille, ſuauis
Orator, cuius non cedunt ſcripta cicadis,
Quæ ſuper arboribus reſident lucis in opacis,
Ac mittunt vocem modulato gutture amœnam.

Eſt autem alluſio, quã Latinus interpres non poteſt reddere, in *πλάτιστος* ad Platonem & in *Ἑκαδήμου* ad illius Academiam. Alluſum item ad carmen Homeri Iliados γ, de ſenibus qui *ὄπα λειριόεσσαν ἱεῖσι*, id eſt Vocem floridam emittunt. Apud Athenæum libro ſexto, paraſitus quiſpiam ſeipſum depingẽs, *λαλεῖν*, inquit, *τέττιξ*, id eſt, garrulitate cicada ſum. Et apud eundem libro vndecimo, Theopõpus *τέττιξ κελαδεῖ*, id eſt, Cicada ſtridet, quod tamẽ illic videtur boni ominis cauſa dici. Cicade ſtridet.

Ἀντιπελαργεῖν. 1

ΑΝτιπελαργεῖν, apud Græcos eſt mutuã officii vicem rependere, maxime nutricandi, fouendique eos a quibus aliquando fueris enutritus, aut inſtitutus: vt ſi liberi parentes ætate feſſos viciſſim alant fouántque: aut ſi diſcipulus præceptorem inuicem erudiat. A ciconiæ natura ſumptum, quæ Græce pelargus dicitur. Ea inter aues pietatis ſymbolum obtinet. Extat autem lex pietatis magiſtra, quæ cauet, Vt liberi parentes alant, aut vinciatur. Ad id reſpexiſſe videtur Homerus Iliados Δ, quum ait: Οὐδὲ τοκεῦσι *Pelargus.*

Θρέπτρα φίλοις ἀπέδωκε, μινυνθάδιος δέ οἱ αἰών. id eſt,

Nec nutricandi officium genitoribus vnquam

Perſoluit charis, breue at illi contigit æuum.

Eodem alluſit Euripides in Oreſte,

Καὶ μὴν ἀμοιβάς γ' αἱ τεθνεῶσαι θρεάς. id eſt,

Atqui rependet mortuæ altricæ vicem.

Hanc itaque legem, quam plerique etiam mortales negligũt, ſola ciconia inter omnia animantiũ genera exprimit. Siquidem reliqua tantiſper amant, agnoſcuntque parentes, dum egent illorum ad nutricationem opera: vna ciconia parentes ſenecta defectos, viciſſim alit, & volandi impotentes humeris geſtat. Quorum poſterius laudatur in Aenea, cui inde Pii cognomen: alterum miris laudibus fertur in puella quæ matrem captiuam complures dies ſuis vberibus aluit. Hanc ob cauſam (vt author eſt Suidas) antiquitus in regũ ſummo ſceptro ciconiæ figura ponebatur, in imo hippopotamus: vt ipſo geſtamine admonerẽtur, pietatem plurimi facere oportere, violentiam cohibere. Nam hippopotamus animal efferum eſt ac violentum: atque adeò impium, quippe quod interfecto patre matrem init, teſte Plutarcho in commẽtatio cui titulus, Vtra animantia ſint prudentiora, terreſtria, an aquatilia. Laborant infamia impietatis & viperæ, quòd perfracta matris aluo naſcantur. Item ſcorpiones & aranei, qui poſt incubatus officium à ſuis fœtibus interimuntur. Teſtis Ariſtoteles lib. De natura animal. 5 De ciconiarũ pietate Plinius lib. 10. cap. 23, teſtatur his verbis, Ciconiæ nidos eoſdem repetunt. Genitricũ ſenectam inuicem educant. Quin & diuus Baſilius ciconiarum nobis pietatis erga parentes exemplum proponit. Eodem alluſit Crates Cynicus, ſcribẽs Hipparchiæ vxori de filio nato, quum pollicetur ſibi curæ futurum vt illum matri ciconiam pro cane remittat in ſenecta. Canes enim vocantur Cynicæ ſectæ philoſophi. Significat igitur puerum fore pium, qui parẽtem iam decrepitam mutuo foueat. De ciconiarum pietate meminit & Ariſtophanes in Auibus:

Ἀλλ' ἔστιν ἡμῖν τοῖσιν ὄρνισιν νόμος,

Παλαιὸς ἐν ταῖς τῶν πελαργῶν κύρβεσιν.

Ἐπὴν ὁ πατὴρ ὁ πελαργὸς ἐκπετησίμους

Πάντας ποιήσῃ τοὺς πελαργιδεῖς τρέφων,

Δεῖ τοὺς νεοττοὺς τὸν πατέρα πάλιν τρέφειν. id eſt,

Nobis quidem auibus peruetuſta lex viget,

Ciconiarum inſcripta tabulis, vt ſimul

Ciconia parens educauerit ſuos

Ciconiadas, & iam volucres euaſerint,

Pulli viciſſim nutriant patrem ſuum.

Vtitur eodem Plato in Alcibiade primo Sed nemo profecto venuſtius, nemo felicius, quàm Angelus Politianus in quodam epigrammate.

Κοινῇ γὰρ θεμένη

Εἰς γοῦν τὴν χάριν ἀντιπελαργήσωμεν. id eſt,

Si nos Latini olim Græcorum literis educati, nunc Græciam velut anum atque effœtam, viciſſim ſuas doceamus literas. Porro huiuſmodi officium quod liberi viciſſim in parentes collocant, Græci vnico verbo dicũt γηροβοσκεῖν, ſeu γηροτροφεῖν & γηροκομεῖν. Extat in hanc ſententiam huiuſmodi ſenarius: *γηροβοσκεῖν. γηροτροφεῖν.*

Ἱκανὸς βιώσεις γηροβοσκῶν τοὺς γονεῖς. id eſt,

Viuax eris, ſenes parentes confouens.

Vno tenore. 2

Tenorem, rei progreſſum vocant. Vnde quæ ſui ſimilia, ſibique veluti perpetua quadam ſuccedunt ſerie, horum eũdem eſſe tenorem dicimus. M. Tullius libro De oratore perfecto: Iſque vno tenore (vt aiunt) in dicendo fluit. Loquitur de æquabilitate dictionis, nulla varietate reficientis auditorum aures. Idem in libro De claris Oratoribus: Vnus enim totus eſt orationis, & idem ſtilus. Quo quidem loco haud ſcio an pro tono, tenor legere præſtiterit. *Ciceronis locus.*

In quadrum redigere. 3

In quadrum redigere dixit M. Tullius in eodem libro, pro eo quod eſt, in ordinem aptamque ſtructuram concinnare. Sumptum ab iis qui arbores aut lapides mathematicis gnomonibus exæquant, vt vndequaque congruat inter ſeſe: proinde quod conuenit, quadrare dicimus. Vergilius Georgicôn libro tertio:

Indulge ordinibus, nec ſecius omnis in vnguem

Arboribus poſitis, ſecto via limite quadret.

De fæce haurire. 4

M. Tullius in catalogo illuſtrium oratorũ figura mirũ ni prouerbiali dixit, De fæce haurire, pro eo quod eſt, ſordida quæpiam ac plebeia, nimiſque humi ia perſequi. Vſurpat hoc prouerbium Atticus eo quo dixi libro in Ciceronem, qui tẽpus tereret in commemorãdis oratoribus quibuſdam obſcuris, ac nullius penè nominis. Mutuo ſumptu a ſordidis iſtis, qui vinum vna cum ipſa fæce hauriunt, ne quid omnino reliquum faciãt in dolio: vnde & plebis ſummã fæcem dicimus.

In laqueum inducere. 5

In laqueum inducere, & In caſſes inducere, eſt arte ſic cõcludere quempiam, vt iam nullum ſit effugiu. Qui mos fuit Socrati Platonico, ſuis illis rogatiunculis cò depellere ſophiſtas, vt negarent quæ prius affirmauerant: quæ negauerant, affirmarent: denique nihil non dicerent. Quintilianus libro Inſtitutionum quinto: Turbantur enim, & a patronis diuerſæ partis in laqueum inducũtur. Græci, qui iam capti teneantur, ἐμβρόχους vocant Ouidius,

Decidit in caſſes præda petita meos.

Euripides in Hippolyto coronato:

Κρεμαστὴν ἐν βρόχοισιν ἠρτημένην. id eſt,

Penſilibus irretita caſſibus.

Ibidem paulo poſt:

Ἀνάσχετ' αὐτὴν ἐξ ἀγκυλωτῶν βρόχων.

Heram è tenacibus expedite caſſibus.

Bœotica ſus. 6

Ἡ Βοιωτία ὗς, id eſt, Bœotica ſus. Vetuſtiſſimum adagium, olim in ſtolidum & indoctum hominem iaci ſolitum, vſurpatur a Pindaro in Olympiacis:

Γνῶναι τ' ἔπειτ' ἀρχαῖον ὄνειδος ἀλα-

θέσιν λόγοις εἰ φεύγομεν Βοιωτίαν ὗν.

Admonet Aeneam chorodidaſcalum, ita curet canendũ hymnum, vt vetus illud probrum veris rationibus liceat effugere quod in ambulos dici conſueuerit, Βοιωτία ὗς. Interpres originem prouerbii refert ad hunc modum: Qui priſcis temporibus Bœotiam regionem incolebant, ὕαντες appellabantur, gens barbara & agreſtis: proinde quidã deprauata voce pro ὕαντες ὕας, id eſt ſues appellabant. Itaque ſcon acceptũ eſt prouerbiũ, vt primũ in Bœotios diceretur ab his in quos olim indoctos, inconditos, moribuſque ruſticanis homines eſſe putaretur, Βοιωτία ὗς. Interpres citat eundẽ Pindarũ ex Dithyrambis. *ὕαντες.*

Ἦν ὅτε σύας τὸ Βοιώτιον ἔθνος ἔνεπον. id eſt,

Erat quum Bœoticam gentem ſues vocarent.

Citat & ex Cratino. Αὗται γ' εἰσιν Συοβοιωτῶν πεδίου, id eſt, Iſti ſunt Sybœoticum pedeſtre genus virorum: dictione ridicula compoſita ex ſue & boue. In commentariis Græcorum inueni, Βοιώτιος νοῦς, id eſt Bœoticus animus, pro ſtupido bruteque. Plutarchus in commentario περὶ τῆς σαρκοφαγίας indicat Atticos ſtupidis, bardis, inſulſis, denique è ſuis cognomen indidiſſe Bœotis, potiſſimum ob edacitatem. Cui adſtipulatur Athenæus libro decimo, referens hos verſus ex Eubulo: *Bœoticus animus.*

Πονεῖν μὲν ἄνδρες καὶ φαγεῖν καὶ πιεῖν,

Καὶ καρτερῆσαι, τοὺς δ' Ἀθηναίους λέγειν

Καὶ μικρὰ φαγεῖν, τοὺς δὲ Θηβαίους μέγα. id eſt,

Sumus ad bibendum atque ad vorandum ſtrenui,

In his valemus. Athenienſes dicere
Prompti, edere pauca, multa Thebani ſolent.

In Græcis verſibus apparet πιεῖν ſcriptum pro πίνειν aut πιεῖν, & ῥῶ prius pro ῥὼ, & τὶ pro οἱ. Idem Eubulus in Europa:

Κτίζει Βοιωτὸς πόλιν
Ἀνδράσιν ἀρίστοις ἐσθίειν δι' ἡμέρας. id eſt,
Vrbem parauit ille Bœotis viris,
Diem per omnem ingurgitare ſtrennuis.

Ruſus ex Eubuli altera tabula:

Οὕτω σφόδρ' ἐστὶ τοὺς τρόπους Βοιώτιος. id eſt,
Vſque adeo mores obtinet Bœoticos.

Bœotici mores.

Idem approbat multis multorum authorum teſtimoniis. Sunt autem inter ſe cognata vitia, πολυφαγία & ſtoliditas. Atque hunc Herculem Thebanum edacem faciunt, ſed eundem à literis alieniſſimum, adeo vt præceptorem ſuum trucidarit. Fuit autem & hic Bœotus, nimirum Thebis natus. Rurſum Plutarchus De dæmonio Socratis: *Ἀνατρίβειν τὸ κατὰ Βοιωτῶν ἀρχαῖον τῆς μισολογίας ὄνειδος.* id eſt, Refricare vetus illud aduerſus Bœotios de literarum odio probrum. Quanquam ipſe Plutarchus Bœotus fuit, homo quiduis citius, quam ſtupidus. Denique quoniam conſtat vel ob Romanum imperiũ latiſſime propagatum, vel ob commercia negotiatorum, voces Germanicæ, Gallicæ, Britannicæque linguæ fuiſſe mixtas ſuſpicor a Græcis ad nos dimanaſſe, quod hominem ſtupidum ac nullo mentis acumine præditũ, vulgo dicimus bot, pro Bœoto propriũ enim huic linguæ, voces quamuis multarum ſyllabarum in vnam ſyllabam contrahere.

Impoſſibilia captas. 7

Ἀδύνατα θηρᾷς, id eſt, Quæ fieri nõ poſſunt, venaris. In eũ qui molitur quod efficere non queat. Sumptum ab aucupio ſeu venatu prædarum, quas conſequendi non ſit facultas. Quod quidem inter adagiones non recenſuiſſem, niſi reperiſſem in collectaneis Græcorum. Nam præter metaphoram, θηρᾷς nihil ſapit prouerbii. Cæterum præceptũ eſt haud inutile. Siquidem ſi recte præcipiunt Græci, non eſſe tentandum de quo dubites: multo minus quod certum ſit te nõ aſſecuturum. Veluti ſiquis animi tranquillitatem opibus, aut voluptatibus iſtis vulgaribus ſibi comparare conetur, aut veram eruditionem citra linguarum cognitionem, hic *ἀδύνατα θηρᾷ*. Pindarus in Nemeis, *κεναὶ δ' ἐλπίδων χαῦνον τέλος*, id eſt, inanis ſpei ſterilis exitus. Idẽ in Pythiis hymno tertio,

Χρὴ δὲ καθ' αὑτὸν αἰεὶ παντὸς ὁρᾶν μέτρον. id eſt,
Oportet autem apud ſeſe ſemper cuiuſque rei
Videre modum.

Interpres indicat hunc eſſe ſenſum, nequis tentet maiora ſuis viribus. Cõmemoratur inter Chilonis apophthegmata, Nõ eſſe tentandum quod efficere nõ poſſis. Quædam enim conſilia magnifica ſunt, ſed ob hoc ipſum inutilia, quòd *ἀδύνατα*.

Cribro diuinare. 8

Κοσκίνῳ μαντεύεσθαι, id eſt, Cribro diuinare, eſt coniectura ſagaci rem deprehendere. Aut ſtulte de rebus occultis diuinare Lucianus in Pſeudomãte, *κοσκίνῳ τὸ τοῦ λόγου μαντευόμενος*, id eſt, Cribro, quod aiunt, vaticinans. Meminit & Theocritus in Idyllio tertio:

Εἶπε καὶ Ἀγροιὼ τ' ἀλαθέα κοσκινόμαντις. id eſt,
Cribro vaticinans, verum mihi dixit Agræo.

Porro genus hoc diuinandi ſuſpenſo cribro, in hodiernum vſque tempus durat apud quoſdam ſuperſtitioſos. Apud veteres vaticinia peragebantur cribro, lauro, & tripode.

Hydram ſecas. 9

Ὕδραν τέμνεις, id eſt, Hydram ſecas. Eſt apud Platonem libro De repub. 4. *ἀγνοοῦντες*, inquit, *ὅτι τῷ ὄντι ὥσπερ ὕδραν τέμνουσι*, id eſt, Ignari ſe reuera tanquam hydram ſecare. Eſt autem hydram incidere, ita vnum aliquod incommodum tollere, vt in eius locum alia plura recipias. Adagium natum à fabula hydræ Lerneæ, quam alii centum fuiſſe capitum aiunt, alii octo, è quibus vnum erat immortale. Cum hoc monſtro multum diùque conflictatus eſt Hercules, propterea quòd vno reciſo capite, plura renaſcerentur. Plutarchus in commẽtario De fortuna Alexandri, *ὕδραν τέμνοντι ἀεὶ πολέμους ἀναβλαστάνοντας*, id eſt, Hydram ſecans, ſemper aliquibus bellis repullulantem. De Alexandro loquitur, cui vno bello confecto, ſubinde aliud atque aliud exoriebatur. Cyneas cognita Romanorum multitudine identidem poſt acceptam cladẽ copias inſtaurantium dixit, Pyrrhũ ſibi videri aduerſus Lerneam hydram pugnare. Hinc Horatius in Odis.

Non hydra ſecto corpore firmior
Vinci dolentem creuit in Herculem.

Accommodari poterit ad eos qui litibus inuoluuntur nunquam finiendis. Lis enim litem parit, & ſæpenumero pro vna necta, tres ſubnaſcũtur. Seneca quodam in loco ſcribit, negotia ſordida quæ nos auocant à ſtudio ſapientiæ, abrumpi poſſe, explicari non poſſe, quòd negotium ex negotio ſeratur, & occupationi occupatio, velut vnda ſuccedat vndæ.

Ne ramento quidem. Ne feſtuca quidem. 10

Ne ramento quidem ditior, hyperbole prouerbialis quũ aliàs aliquoties apud Plautũ, tum in Rudentibus, Nunquam Hercle hinc hodie ramento fies fortunatior: perinde quaſi dicas ſtupa ditior, ita vt vulgo loquuntur. Simili figura dixit Ariſtophanes in Lyſiſtrata:

Ἀπιοῦσα μηδὲν ἐνθάδ', κινοῦσα μηδὲ κάρφος. id eſt.
Nihil hic quum reliquerit, mouerit ne feſtucã quidem.

Idem in Veſpis:

Ὕπνου δ' ὁρᾷ τῆς νυκτὸς οὐδὲ παιπάλην. id eſt,
Noctu haud videt ſomni ne paſpalam quidem.

Interpres ait, *παιπάλην* ſignificare minutiſſimum quippiã. Quibuſdam ea vox magnetem lapidem declarat. Subnectit eodem in loco conſimilem figuram:

παιπάλη.
Paſpalam nõ habet.

Ἢν δ' οὖν καταμύσῃ κἂν ἄχνην. id eſt,
Quod ſi vel achnen flexerit ſomno caput.

Ἄχνη verò ſignificat minutiſſimũ ac leuiſſimũ illud quod è ſpicis excuſſis euolat. Qua voce vſus eſt & Homerus Iliados ε

ἄχνη.

Ὡς δ' ἄνεμος ἄχνας φορέει ἱερὰς κατ' ἀλωάς. id eſt,
Vt vento tenues ſacra area iactitat achnas.

Hebraicarum periti literarum affirmant עפר (quam vocem Hieronymus vertit puluerẽ, ſequutus Septuaginta, qui tràſtulerunt χοῦν) idem Hebræis ſonare quod Græcis ἄχνη.

Sacrum ſine fumo. 11.

Ἄκαπνος θυσία, id eſt, Sacrificium abſque fumo: de nimiũ tenui conuiuio, & in quo nihil cocti obſonii apponitur. Tranſlatum à pauperculorum ſacris, molas, thuſculum, lac, aut corollas offerentium, quũ dii nidorem illum expectent vnà cum fumo ſubuolantem, iuxta Homerum. Lucianus in Amoribus, *Γαστρίμαργος ἄρ' ὁ δαίμων ὦ Λυκῖνε, τὰς ἀκάπνους ὥς φασι τῶν θυσιῶν ἄγαν προτιμῶν*, id eſt, Sanè perquàm edax deus eſt Luciane, quique fumi expertibus ſacris haudquaquam gaudeat. In eum ſenſum vſus eſt & Athenæus, *ἄκαπνα γὰρ αἰεὶ ἀοιδοὶ θύομεν*, id eſt, Nam poetæ ſemper ſacra ſine fumo ſacrificamus.

ἄκαπνα θύειν.

Non eſt curæ Hippoclidi. 12

Οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ, id eſt, Non eſt Hippoclidi curæ. Siue vt carmen reddam, Non curat Hippoclides. Eſt enim verſus iambicus dimeter catalecticus. Hoc adagio ſignificabant ſe quippiam negligere, neque magnopere laborare. Natũ autem eſt ex hiſtoria quam pluribus verbis narrat Herodotus in Eratone. Vt autem in pauca conferam, hic Hippoclides erat Tiſandri filius, qui cum multis aliis iuuenibus Cliſthenis Sicyonii filiam ambiebat. Verum quum Cliſthenes procos toto anno probaret, & Hippoclides in conuiuio indecoram quandam ſaltationem ædidiſſet, ſublatis in altum pedibus, pater offenſus inhoneſto iuuenis luſu, ait, *Ὦ παῖ Τισάνδρου ἀπορχήσαό γε μὲν τὸν γάμον*, id eſt, Fili Tiſãdri, à nuptiis tua ſaltatione excidiſti. At ille protinus reſpondit, *Οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ*, id eſt Haud curat Hippoclides. Ea vox (vt teſtatur Herodotus, in prouerbium abiit. Id dictum in ipſum retorquet Herodotum Plutarchus in libello quem aduerſus eum ſcripſit, *Δοκεῖ μοι καθάπερ ὁ Ἱπποκλείδης, ὁ τοῖς σκέλεσι χειρονομῶν ἐπὶ τῆς τραπέζης, εἰπεῖν ἂν ἐξορχούμενος τὴν ἀλήθειαν, οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ*, id eſt, Videtur mihi velut Hippoclides cruribus manuum vice in menſa geſticulans poſt quam à veritate deſultauit, dicere, Nõ eſt curæ Hippoclidi. Lucianus in apologia, *Ἱκανὸν γὰρ εἴη μοι τό, οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ*, id eſt, Mihi ſuffecerit illud quod dicitur, Haud curat Hippoclides. Idẽ in Hercule, *Καὶ ὁ Ἱπποκλείδης οὐ φροντιεῖ*, id eſt neque laborabit Hippoclides. Mentionem huius adagii facit & Euſtathius in Iliados Homericæ primum librum ſcribens. Alluſit huc Ariſtophanes in Veſpis, ſæpius repetens illud *ὀλίγον μοι μέλει*, id eſt, Leuiter mihi curæ eſt.

Canis in præſepi. 13

Ἡ κύων ἐν τῇ φάτνῃ,id eſt, Canis in præſepi. In eos dicitur qui nec ipſi fruuntur re quapiam,neque reliquos item ſinūt frui:veluti ſiquis egregios codices melulos diligen er adſeruet,quos nec ipſe vnquam euoluat,nec aliis euoluendi faciat copiam. Quemadmodum canis in præſepi nec ipſe veſcitur hordeo,& equum vetat veſci. Lucianus aduerſus indoctum, Ἀλλὰ τὸ τῆς κυνὸς ποιεῖς, ἣ ἐν τῇ φάτνῃ κατακειμένη, οὔτε αὐτὴ τῶν κριθῶν ἐσθίει, οὔτε τῷ ἵππῳ δυναμένῳ φαγεῖν ἐπιτρέπει,id eſt, Verum haud aliter facis,quàm canis ille in ſtabulo cubans, qui quum ipſe non edat hordeum, tamen haud ſinit equum qui poſſet edere,id facere. Vtitur eodem in Timone. Citatur apud Suidam in prouerbio, οὐδὲν πρὸς τὸν διόνυσον, ſed tacito authoris nomine, τῇ φάτνῃ προσάγεις τὴν κύνα, καὶ πρὸς τὸν διόνυσον οὐδὲν,id eſt, Ad præſepe ducis canem,nihil autem adducis ad Bacchum:hoc eſt,adfers quæ ad rem nihil attinēt, ex his verò quæ pertinebant ad cauſam propoſitā nihil adfers. Simile quiddam refert Athenæus lib.6.de gente quadam Galatarum,qui dicuntur Cordiſtæ:abominantur aurum,nec important in ſuam regionem, nihilo ſecius tamen alios non deſinunt eo ſpoliare. Aiunt eam gentem eſſe reliquias Galatarū, qui ſub duce Brenno ſpoliarunt oraculum Delphicum,quos inſecutus Bathanatus dux,inclementer tractauit. Hinc auri odium,cuius gratia tantum paſſi ſint malorum,quod tamen aliis inuident.

Cordiſtæ.

Captantes capti ſumus. 14

Αἱροῦντες ᾑρήμεθα,id eſt, Captantes capti ſumus. Quum res præpoſtere euenit, vt ipſi circumueniamur ab iis quibus conabamur imponere. Id quod non raro ſolet vſu venire, vt in eas incidamus pedicas quas aliis ſtruxeramus. Sæpe fit vt qui ſimulat amorem, quo puellam in amorem pelliciat, ipſe verè incipiat amare. Et qui dat operam vt inuitatiunculis alium conetur efficere temulentum, ipſe reddatur ebrius: & qui finitimum moliatur imperio depellere, ipſe ſuum amittat imperium. Sic & Horatius:

Græcia capta ferum victorem cepit.

Videtur eodem alluſiſſe Plato, quum ita ſcribit in Theæteto, Δοκεῖ μοι ὦ Σώκρατες μάλιστα ἁλίσκεσθαι ὁ λόγος ἁλισκόμενος, id eſt, Mihi videtur ô Socrates maxime capi ratio quæ captabat. Sophocles in Œdipo Coloneo,

Γνῶθι δ᾽ ὡς ἔχων ἔχῃ, καὶ σ᾽ εἷλε θηρῶνθ᾽ ἡ τύχη. id eſt,
Scito quòd tenens teneris,téque captantem,inuicem
Fortuna cepit. Plautus in Epid. Is cautor ipſe capt⁹ eſt.

Tenēs teneris

Lucianus in meretriciis dialogis, Καὶ ἑάλωκα ὁ κακοδαίμων ἐγὼ συνειλημμένος πρὸς αὐτῆς.id eſt,& cepi miſer,& ſimul ab illa captus ſum. Tranſlatum aut à bello,aut piſcatione, ſeu venatu.

In venatu periit. 15

Feſtiuius dixit Lucianus in Toxaride, Αὐτὴ τε ἀπόλλυται ὑπὸ τῆς ἄγρας,id eſt, Et ipſa venatu perit,hoc eſt dum aduleſcentem venatur,ſtudetquē irretire,etiā ipſa ſeſe perdidit. Quin etiam illa ipſa, venari laudem, aucupari famam, prouerbiales ſunt metaphoræ, velut, Expiſcari,pro ſciſcitari atque exquirere.

Venari laudē
Expiſcari.

In laqueos lupus. 16

Εἰς πάγας ὁ λύκος,id eſt,In laqueos lupus. Quum improbus quiſpiam tandem in extremum adducitur diſcrimen. Et enim quū lupus animal ſit inſidioſiſſimum, applauditur ab omnibus ſiquando contingat illum irretiri, ac protinus acclamant omnes, εἰς πάγας ὁ λύκος. Refertur à Zenodoto.

Annoſa vulpes haud capitur laqueo. 17

Γέρων ἀλώπηξ οὐχ ἁλίσκεται,id eſt, Vulpes anus laqueis capi haud vllis poteſt. Senarius prouerbialis dicēdus in eum, qui longa ætate,multaque rerum experientia callidior eſt,quam vt arte doliſque capi queat.

Vulpes haud corrūpitur muneribus. 18

Ἀλώπηξ οὐ δωροδοκεῖται,id eſt, Vulpes non corrumpitur muneribus. Suidas huius adagii Cratinum citat, authorē. De callidis ac verſutis quos haud facile ſit obiecto munuſculo, aut aſſentatiuncula,pollicitiſve fallere. Larus enim, & aliæ quædā aues eſca capiuntur,vulpes non item. Verbum autem δωροδοκεῖν ſumptum eſt à concionibus aut iudiciis, in quibus nonnulli pecunia corrupti dicunt ſententiam.

Atticus in portum. 19

Ἀττικὸς εἰς λιμένα,id eſt, Atticus in portum. In eos dicebatur, qui illic virtutem oſtentare ſolent vbi tutum eſt atque vbi nihil opus. A nautis Atticis ſumptum,qui portum ingreſſuri,oſtentandi ſui gratia magnifice ſeſe gerebant:in ipſa re, hoc eſt in prælio nauali,non perinde ſtrenui.

Capra Scyria. 20

Αἲξ Σκυρία,id eſt,Capra Scyria. Zenodotus huius prouerbii Chryſippum citat tum authorem,tum interpretem. Conuenit in eos qui beneficium maleficio corrumpunt: aut qui virtutes adiunctis vitiis contaminant atque obſcurant: quive rectè inſtituta,non rectè finiunt. Veluti capra Scyria,quòd fera ſit,mulctrum quod lacte impleuerat,ipſa rurſus euertit, atque hoc modo beneficium quod dederat,eadem perdidit. Alii putant dici in eos vnde plurimum emolumēti capitur, propterea quòd eius regionis capræ maximā lactis vim reddere dicantur. Id quod affirmat & Athenæus Dipnoſophiſtarum libro primo,citans hoc Pindari carmen,

Σκυρίας δ᾽ ἐς ἄμελξιν γάλακτος αἶγας ἐξοχώτατας. id eſt,
Scyriæ verò ad emulgendum lac capræ præſtantiſſimæ.

Suſpendio deligenda arbor. 21

In re vehementer indigna,neque vllo pacto toleranda,veteres arborem ſuſpendio deligendam eſſe dicebant. Inde natum,quòd olim in Theophraſtum philoſophum præcipuum meretricula quædā nomine Leontium,auſa ſit ſcribere. Plinius Secundus in præfatione Hiſtoriarum naturæ: Ceu vero neſciam aduerſus Theophraſtum hominē in eloquētia tantum,vt nomen Diuinum inde inuenerit,ſcripſiſſe etiam fœminam, & prouerbium inde natum, ſuſpendio arborem eligendam. Hactenus Plinius. Finitimū huic eſt illud apud Euripidem in Alceſtide,

Ἄξια καὶ σφαγῆς τάδε
Καὶ πλέον, ἢ βρόχῳ δέρην
Οὐρανίου πελάσαι. id eſt,
Heus iſta cæde digna ſunt,
Vel potius,vt laqueo gulam
Præfocet aliquis pendulo.

Plautus in Curculione, Mea præda illa eſt, Proin tu te in laqueum duas. Iuuenalis,

Ferre potes dominam ſaluis tot reſtibus vllam?

Et apud Plautum,qui vitæ tædio tenebatur,optat nummum quo reſtim emat. Quum hæc æderem anno 1525, forte incidi in commentarios Cælii Rhodigini. Is dicit in huiuſmodi explicatione cæcutire multos,ac ſe iactat omnem difficultatem explicuiſſe, quum nec vlla ſit difficultas, & ſiqua eſſet, nihil explicent ea quæ commemorat de ſuſpendio crucis. Nec enim ſontes ſibi deligunt arborem, ſed aguntur in crucem. Cæterum qui cogitant de conſciſcenda nece, ſolent alii aliud ſuſpendii genus eligere, vt appareat illos hoc agere nō impotentia mentis,ſed certo deſtinatóque conſilio.

Mineruæ felem. 22

Ἀθηνᾶ τὴν αἴλουρον,id eſt, Mineruæ felem, ſubaudiendum, cōparas. Quum multo inferiora cum præſtantioribus comparātur,quòd leuicula quapiam in re conueniant. Quid enim habet Minerua dea cum fele commune, præter glaucoma oculorum? Nam is oculorum color Mineruæ tribuitur,qui & noctuis adeſt & felibus: vnde apud Homerum etiam epithetō, γλαυκῶπις Ἀθήνη. Eſt & hoc felibus commune cum noctuis, quòd & noctu cernunt, & pariter inſidiantur muribus. Refertur apud Zenodotum & Suidam. Etymologus indicat diſcrimen orthographiæ,quo ἔλουρος pro gente (eſt enim Scythiæ, à paludibus dicta) ſcribitur per ε,pro animante,per diphthongum, αἴλουρος,quaſi dicas Torquicaudā, aut trahicaudā,quod tamen apud authores video negligi.

Vorſuram ſoluere. 23

Vorſuram ſoluere dicitur, qui ſic è præſentibus malis extricat ſeſe, vt aliis grauioribus impediatur. Nam Donato vorſuram facere,eſt æs alienum alieno ære ſoluere: aut minore fœnore maiorē acceptam pecuniā occupare. Hinc ducta voce,vt author eſt Feſtus Pompeius,quòd vertant creditorē. Terentius in Phormione: In eodem luto hæſitas, vorſuram ſoluis: præſens quod fuerat malū, in diē abiit, plagæ creſcūt.

Cicero ad Atticum, Admirabilis abſtinentia ex tuis præceptis: vt verear, ne illud quod tecum permutaui, verſura mihi ſoluendum ſit. In oratione pro L. Flacco, Negauit ſeſe omnino vllam verſurā feciſſe Romæ. Seneca De beneficiis libro 5, Domi (quod aiunt) verſura fit, & velut luſorium nomē ſtatim trāſit. Idē libro 2. epiſtola vltima: Vt vt ſe res habet, ab Epicuro verſura facienda eſt. id eſt, ab Epicuro ſumendum eſt mutuum, quo tibi ſatis faciam. Idem ſimili tropo dixit libro primo, epiſtola quarta, Sed vt epiſtolæ finem imponam, accipe quod hodierno die mihi placuit, & hoc quoque ex alienis hortis ſumptū eſt. Lactātius libro ſecūdo Inſtitutionū vſus eſt hoc prouerbio: Quum igitur, inquit, ortum rerum tribuis naturæ ac detrahis Deo, in eodem hæſitās luto, verſuram ſoluis. Explicuit eleganter hanc metaphoram Demoſthenes in Olynthiaca prima, δέδοικα ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μὴ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὥσπερ οἱ δανειζόμενοι ῥᾳδίως ἐπὶ τοῖς μεγάλοις τόκοις, μικρὸν εὐπορήσαντες χρόνον, ὕστερον καὶ τῶν ἀρχαίων ἀπέστησαν. οὕτω καὶ ἡμεῖς ἂν ἐπὶ πολλῷ φανῶμεν ἐρρᾳθυμηκότες, καὶ ἅπαντα πρὸς ἡδονὴν ζητοῦντες, πολλὰ καὶ χαλεπά, ὧν οὐκ ἐβουλόμεθα ὕστερον εἰς ἀνάγκην ἔλθωμεν ποιεῖν, καὶ κινδυνεύσωμεν περὶ τῶν ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ, id eſt, Vereor Athenienſes, ne quemadmodum hi qui contrahunt æs alienum, facile magnis vſuris ad breue tempus diuites ſunt, paulo pòſt etiam à principali ſumma excutiuntur: itidem & nos, ſi diutius videamur negligentes, cunctaque ad voluptatem quærentes, paulo poſt in neceſſitatem veniamus, vt nobis multa etiam acerba ſint faciēda quæ nequaquam voluerimus, deque hoc ipſo loco periclitemur.

Animam debet. 24

Τὴν ψυχὴν ὀφείλει, id eſt, Animam debet. Donatus prouerbium eſſe admonet de eo qui immodico ære alieno teneatur, vt plus quam omneis facultates debeat, ac denique ſeipſum debeat Terentius in Phormione, Quid ſi animam debet? Erat enim antiquitus lex, vt qui ſoluendo non eſſet, is nexus addiceretur creditori, luitur corpore, id eſt opera, quod ære non poſſet. Extat apud Gellium lex duodecim tabularū, quæ iubebat diſſecari corpus eius qui multis creditoribus deberet, nec eſſet ſoluendæ rei.

Summum ius, ſumma iniuria. 25

Summum ius, ſumma iniuria, hoc eſt, Tum maxime diſceditur ab æquitate, quum maxime ſuperſtitioſe hæretur legum literis. Id enim ſummum ius appellant, quum de verbis iuris contenditur, neque ſpectatur quid ſenſerit is qui ſcripſit. Nam voces ac literæ, quaſi legum ſumma cutis eſt. Eam ineptiam quorundam ſuperſtitioſorum iuris interpretū, copioſe ſimul & eleganter illudit M. Tullius in actione pro Murena. Terentius, Verū illud Chreme dicunt, ius ſummū, ſæpe ſumma malitia eſt. M. Tullius Offic. 1. Ex quo illud, ſummū ius, ſumma iniuria, factum eſt iam tritum ſermone prouerbium. Columella primo rei ruſticæ libro, Nec ſanè eſt vindicandum nobis quicquid licet. Nam ſummum ius antiqui ſummam putabant crucem. Citatur & Celſus adoleſcens libro Pandect. 45. titulo De verborum obligatione, Cap. Si ſeruū Stichū: qui ſcripſerit, quæſtionem eſſe de bono & æquo: in quo genere plerunque ſub authoritate iuris ſcientiæ periculoſe erratur. Itidem Paulus lib. 50, titulo De regulis iuris: In omnibus quidem, maxime tamen in iure, æquitas ſpectāda eſt. Simili figura Seneca libro De ira primo dixit, ſummo animo. Si intelligis nō ex alto venire nequitiam, ſed ſummo, quod aiunt, animo inhærere.

Summo animo inhærere.

Ne ignifer quidem reliquus eſt factus. 26

Οὐδὲ πυρφόρος ἐλείφθη, id eſt, Ne ignifer quidē ſuperfuit: vbi ſignificamus, omneis ad vnū interiiſſe adeo vt ne ei quidem ſit parcitum qui ignem præferat exercitui. Nam priſcis mos erat vt vates aciem præcederet, lauro coronatus, ac facem geſtans. Ab hoc belli vim abſtinebant vtrinque, quòd nefas ducerent, in virum ſacrum ferrum ſtringere. Proinde ſi crudelem aliquam ſtragem ſignificare voluiſſent, ne ignifero quidem parcitum aiebāt. Meminit huius adagii Euſtathius Iliados μ, enarrans hos Homeri verſus:

Οὐκ ἔτ' ἔπειτ' ὀΐω γ' οὐδ' ἄγγελον ἀπονέεσθαι
Ἄψορρον προτὶ ἄστυ [illegible] id eſt,
Haud equidem fore credo vt ſit rediturus ad vrbem
Hinc poſthac aliquis vel nuncius.

Admonet hoc quoque figurā habere prouerbialē, οὐδ' ἄγγελος ἐλείφθη, id eſt, Ne nūcius quidē relictus eſt: quoties ſignificamus ad vnum omnes extinctos, vt ne vnus quidē effugerit qui rem geſtam renunciaret. Nam is vel dedita opera relinqui ſolet ab hoſte.

Πανωλεθρία. 27

Huic affine eſt, πανωλεθρία, qua voce ſignificabāt internicionem & eiuſmodi perniciem vt nihil omnino reliquum fieret. Thucydides in ſeptimo hiſtoriæ ſuæ libro: κατὰ πάντα γὰρ πάντως νικηθέντες, καὶ οὐδὲν ὀλίγον ἐς οὐδὲν κακοπαθήσαντες, πανωλεθρίᾳ δὴ τὸ λεγόμενον, καὶ πεζὸς, καὶ νῆες καὶ οὐδὲν ὅ τι οὐκ ἀπώλετο. id eſt in omnibus omnino victi, & nihil mediocre vlla in re paſſi, ſed internicione iam, quod dici ſolet, & pedites, & naues, & denique nihil erat quod non periret. Venuſtius erit ſi à bello, naufragio, incendio ac ſimilibus caſibus alio detorqueatur. Veluti ſi dicas, libidinem magnam quidem eſſe peſtem Chriſtianæ religionis, verum auaritiam prorſus πανωλεθρίαν eſſe pietatis. Et Græcarum literarū imperitiam omniū bonarum diſciplinarum fuiſſe πανωλεθρίαν. Non diſſimili forma Cicero in Piſonem, templum Caſtoris appellat buſtum omnium legum ac religionum, quòd ibi fuerit oppreſſa legum authoritas ac religionum cultus.

Thracium commentum. 28

Θρᾴκια παρευρήματα, id eſt Thracium commentum, ſiue inuentum. Apud Zenodotum legitur, torquendum in eos qui pacta eludunt callido vafróque aliquo commento. Porro vnde id prouerbium natum fuerit, indicat Strabo libro Geographiæ nono, ex Ephoro authore. Thraces pactis cū Bœotiis aliquot dierum induciis, nihilo ſegnius incurſiones agebant nocturno tempore. Hos quū propulſaſſent Bœotii, atque expoſtularent quòd violaſſent inducias: reſponderunt Thraces, ſe nihil præter pacta feciſſe: pactos enim eſſe de diebus, noctibus incurſaſſe. His ferme ſimilia refert Zenodotus, nēpe Thraces conſtitutis decem dierum induciis, noctu impreſſionem feciſſe in Bœotios, iam negligentius agētes induciarum fiducia, atque ex his nonnullos trucidaſſe, aliquot viuos abduxiſſe. deinde expoſtulātibus de violatis pactis Bœotiis, reſpondiſſe, dies, non noctes pacto contineri. Ea res prouerbio locum fecit Θρᾴκια παρευρήματα, id eſt Thracium inuentum. Eſt enim proprie παρευρήματα, excogitata cauillatio, qua pactum eludimus: quas Plautus ſutelas vocat. Et Terētius, Ne quid ſuo aſſuat capiti. Addunt enim extra pactionem commenti quippiam, quo rem omnem ſubuertunt.

παρευρήματα Sutelæ.

Romanus ſedendo vincit. 29

Romanus ſedendo vincit. Vetus prouerbium in eos qui tranquilli atque ocioſi, tamen quæ volunt efficiunt: aut qui non viribus, ſed arte rem gerunt Marcus Varro lib. De re ruſtica primo, capite ſecundo, Vultis igitur interea vetus prouerbium, quod eſt, Romanus ſedēdo vincit, vſurpemus dū iſte venit. Ex hiſtoria Fabii cunctatoris natum arbitror, qui Hannibalem iuueniliter exultantem, ſua patientia fregit: de quo extat verſus ille Ennianus,

Vnus qui nobis cunctando reſtituit rem.

Citatur apud Ciceronem in Catone maiore. Vſurpatus eſt diuinitus à Marone lib. 6. Quanquam Liuius libro de bello Macedonico primo refert ſimile quiddam de Sulpitio conſule. Quibus, inquit, ſi vndique circumuentus copiis foret, ſedentem Romanum debellaturum credi potuerit.

Scopum attingere. 30

Τυγχάνειν τοῦ σκοποῦ, id eſt Scopum attingere. Eſt voti compotē fieri, aut coniectura rem ipſam aſſequi. Lucianus in Icaromenippo, καὶ οὐκ ἀπὸ σκοποῦ εἴκασας, id eſt, Tuáque coniectura haud procul abeſt à ſcopo. & ἀποτυγχάνειν τοῦ σκοποῦ, id eſt, Non attingere ſcopum & ἐξαμαρτάνειν τοῦ σκοποῦ, id eſt aberrare à ſcopo: atque id genus aliæ figuræ omnes prouerbiū ſapiunt. Hoc adagio feſtiuiter vſus eſt Diogenes in puerum ſaxa in crucem iaculantem: Euge, inquit, continges tandem aliquando ſcopum. Pindarus in Nemeis hymno nono, ἀκοντίζων σκοποῦ ἄγχιστα μουσᾶν, id eſt Proxime iaculans ad ſcopum muſarum. Idem hymno ſexto, ἔλπομαι μέγα εἰπὼν σκοποῦ ἄντα τυχεῖν, id eſt Spero quòd magna pollicitus ſcopum attingam. Dicitur & ἔξω σκοποῦ βάλλειν, hoc eſt, extra ſcopum iaculari, vbi quis loquitur aliena ab eo quod agitur. Vſus eſt Gregorius Nazianzenus in Monodia.

Aberrare à ſcopo.

Iaculari extra ſcopum.

Simia non capitur laqueo. 31

Ὁ πίθηκος οὐχ ἁλίσκεται βρόχῳ, id eſt, Simia non capitur la-

queo. In callidos tergiuerſatores dici ſolitum qui coargui nō queunt. Id olim dictum eſt in Heraclidem, qui per imprudētiam perperam citarat ex Dionyſio, quod erat apud Sophoclem. Miſſum eſt exemplar, vt ibi conſpecto carmine agnoſceret ſuum errorem. Hic quoque tergiuerſanti, nec lapſum agnoſcenti, dicētique caſu fieri poſſe vt in diuerſis poetis verſus conſentiant, ſcripſit quiſpiam, ſimiam haud capi laqueo. Author Diogenes Laertius. Carmen Græcum ſic habet,

Γέρων πίθηκος οὐχ ἁλίσκεται πάγῃ,
Ἁλίσκεται μὲν, μετὰ χρόνον δ' ἁλίσκεται. id eſt,
Laqueo vetuſtus ſimius non prenditur,
Capitur quidem ille, capitur autem ſerius.

Largitio non habet fundum. 32

M. Tull. lib. Officio. 2. Omnino, inquit, meminiſſe debemus, id quod à noſtris hominibus ſæpiſſime vſurpatum, iā in prouerbii conſuetudinem venit, largitionem fundum nō habere. Quo dicto ſignificabant, ſtulta liberalitate quantaſlibet opes exhauriri, vel effluere potius. Tranſlatum videtur à pertuſo dolio Danaidum apud inferos. Quæ fundo carent, Græci vocant ἀπύθμενα. Vnde Parthenius apud Athenæum libro 11, ἀπύθμενον φιάλην dixit.

ἀπύθμενα

Inexplebile dolium. 33

Ἄπληστος πίθος, id eſt, inexplebile dolium. Varius eſt huius adagionis vſus. Quadrat enim primum εἰς τοὺς ἀδηφάγους, id eſt in glutones, edaceſque: congruentius autem in iſtos bibacitate inexplebili, qui quo plus biberint, hoc plus ſitiūt, quēadmodum olim dictum eſt de Parthis. Sic enim Feſtus ſenſiſſe videtur, qui citat neſcio quem (nam locus mutilus eſt) qui dolium pertuſum dixerit, quum vētrem ſignificaret. quanquam natura quoque venter inexplebilis eſt. quod quicquid per os infuderis, id aliis viis excernitur. Quadrabit & in obliuioſum, cui ſiquid eruditionis infundas, protinus effluit: quique prius obliuiſcatur, quàm perdidicerit, cuiuſmodi Strepſiadem facit Ariſtophanes in Nebulis,

Ὅστις σκαλαθυρμάτι' ἄττα μικρὰ μανθάνει,
Ταῦτ' ἐπιλέλησται πρὶν μαθεῖν. id eſt,
Huiuſmodi minutulas qui argutias
Prius atque didicit, dedidicerit immemor.

Pertuſum dolium.

Sic propemodū vſus eſt Plautus in Pſeudulo, In pertuſum ingerimus dolium, operam ludimus. Competet etiam in homines præter modum profuſos, quemadmodū indicauit Ariſtoteles lib. Œconomicorum primo, καὶ γὰρ τὸ κτήσασθαι δυνατὸν χρὴ εἶναι καὶ φυλάττειν, εἰ δὲ μὴ, οὐδὲν ὄφελος τοῦ κτᾶσθαι. τὸ γὰρ ἠθμῷ ἀντλεῖν τοῦτ' ἐστὶ, ὁ λεγόμενος πίθος ὁ τετρημένος. id eſt, Siquidem oportet eiuſmodi eſſe qui norit & parare, & parata tueri. Alioqui nihil profuerit paraſſe, propterea quòd hoc ſit cribro haurire, quodque prouerbio dicūt, pertuſum dolium. Cōgruit item in auaros, quorū cupiditatibus nihil eſt ſatis, verum quo magis implentur opibus, hoc magis inanes eſſe videntur. Quod eleganter illo Solonis carmine teſtatum eſt apud Plutarchum in libello περὶ φιλοπλουτίας,

Πλούτου δ' οὐδὲν τέρμα πεφασμένον ἀνθρώποισι. id eſt,
Non eſt fixus opum finis mortalibus vllus.

Zenodotus & tartarum ipſum recte accipi inexplebile doliū putat, quòd tot milibus defunctorum nunquam expleatur. Et ſapiens ille Hebræus hūc inter inſatiabilia nominat. Quadrabit & in eos, qui male ab aliis rapiunt, quæ male item profundant in alios. Vſurpatur & de fruſtra laborantibus, quemadmodum alio demonſtratum eſt loco, velut apud Catullū,

Dolia virgineis idem ille repleuerit vrnis.

Adagium natum à notiſſima fabula puellarum Danaidum, quæ ob ſponſos necatos has pœnas apud inferos dare dicuntur, vt ſitulis perſtillantibus aquam hauriant, atque in doliū item pertuſum infundant, graui nimirum, ſed inutili labore. Cuius fabulæ mentionem facit Horatius in Odis,

Et inane lymphæ
Dolium fundo pereuntis imo.
Item Tibullus.
Et Danai proles Veneris quæ numina læſit,
In caua lethæas dolia portat aquas.

Meminit huius Lucianus in Timone. Et Ariſtoteles lib. Politicorum ſexto. Rurſus Lucianus in Hermotimo. Ἐπιρρεῖ γὰρ κατὰ τὴν παροιμίαν τὸ πρᾶγμα ἐξαντλούμενον, ἐς τὸ ἔμπαλιν, ἢ ὁ τῶν Δαναΐδων πίθος, id eſt, Affluit enim dum exhauritur negocium labórque, & contrà fit atque in Danaidum dolio. Vſurpauit & Plato, cum aliis aliquot locis, tum in Gorgia.

Cum adſit vrſus, veſtigia quæris. 34

Ἄρκτου παρούσης τὰ ἴχνη ζητεῖς, id eſt, Vrſū præſētis veſtigia quæris. De iis dicitur qui timiditate præſens negotium declināt, atque ad alias nugas dilabuntur. Tranſlatum à formidoloſis venatoribus, qui ſe diſſimulant ſenſiſſe vrſum, & veſtigia perſequi fingunt, quo abſint à periculo. Hoc genus homines Plato de Repub. lib. 5, ſcripſit ſimiles eſſe τοῖς κυνιδίοις, ἃ τοὺς λίθους δάκνει, τοῦ βάλλοντος οὐχ ἁπτόμενα. id eſt, Catulis, qui lapides mordent, quū eos qui iecerint non auſint attingere. Ab hoc non eſt alienum quod ſcribit Plutarchus in vita Luculli. Nam illum quum hortaretur Archelaus, vt relicto hoſte in Pontū traiiceret (ſic enim fore, vt protinus omniū rerum potiretur) Οὐκ ἔφη δειλότερος τῶν κυνηγῶν, ὥστε τὰ θηρία παρελθὼν ἐπὶ κενὰς αὐτῶν φωλεὰς βαδίζειν, id eſt, Negauit ſe timidiorem eſſe venatoribus, vt prateritis feris, ad inania illarum luſtra vellet ire.

Canis lapidē mordens.

Boni ad bonorū cōuiuia vltro accedūt. 35

Αὐτόματοι δ' ἀγαθοὶ ἀγαθῶν ἐπὶ δαῖτας ἴενται. id eſt,
Sponte bonis mos eſt conuiuia adire bonorum.

Hexameter prouerbialis, tum vſurpandus vbi vir bonus, fiducia virtutis & amicitiæ, quæ generalis inter omneis probos intercedit, ad ſui ſimilem accedit, non expectatis vulgaribus iſtis inuitatiunculis. Quidam natum putant ab Hercule, qui quū Ceii Trachenii domum inuocatus inuiſeret, hūc verſiculum primus dixerit. Fertur & trimeter Iambicus in eandem ſententiam,

Ἀκλητοὶ κωμάζουσιν ἐς φίλους φίλοι. id eſt,
Conuiua amico amicus vltro etiam venit.

Tacite notauit adagium Homerus in ſecundo Iliados,

Αὐτόματος δέ οἱ ἦλθε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος. id eſt,
Illi vocalis Menelaus venerat vltró.

Scholiaſtes indicat, hoc verbo fuiſſe ſignificatā Menelai fortitudinem in bello. Exilis enim vox formidoloſum arguit, & βοὴ apud Græcos interdum bellum declarat: quemadmodum & hodie apud Germanos. Zenodotus in collectaneis diuerſa ſententia citat hoc adagium ex Eupolidis comœdia, cui titulus Chryſogenes,

Βοὴ

Αὐτόματοι δ' ἀγαθοὶ δειλῶν ἐπὶ δαῖτας ἴασιν. id eſt,
Vltro adeunt hominis timidi conuiuia fortes.

Idem fermè ſignificat Plato in Sympoſio, Ἵνα καὶ τὴν παροιμίαν διαφθείρωμεν μεταβαλόντες, ὡς ἄρα καὶ ἀγαθῶν ἐπὶ δαῖτας ἴασιν αὐτόματοι ἀγαθοί. id eſt, Vt & prouerbium perdamus, hūc ad modum inuertentes: Boni ad bonorum conuiuia vltro veniunt. Sentire videtur Plato, Homerum feciſſe Menelaū deteriorem ad præſtantioris acceſſiſſe conuiuium, quòd Agamemnon bello valuerit, Menelaus fuerit imbelis. Citatur hic locus & ab Athenæo lib. quarto. Tametſi non hanc opinor Homeri mentem fuiſſe, cum virtutis addat elogium,

Βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος, id eſt,
Voce bonus Menelaus.

Et quum aliquot locis illum fortiſſimè rem gerentem inducat, alicubi etiam ἀρηΐφιλον, cognomēto honeſtet. Apud Athenæum libro primo, ex Cilatino, quida qui inuocatus ad conuiuium acceſſerat, ita loquitur, Ἀγαθὸς αὖ πρὸς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἑστιασόμενος ἥκω, κοινὰ γὰρ τὰ τῶν φίλων. id eſt, Bonus enim ad bonos viros conuiuaturus veni. nam res amicorum communes.

In puteo cum canibus pugnare. 36.

Ἐν φρέατι κυσὶ μάχεσθαι, id eſt. In puteo cum canibus pugnare. Dici ſolitum vbi cuipiam negotium incidit cum homine rixoſo & contentioſo, à quo ſe nequeat extricare. Effertur etiam hoc pacto, ἐν φρεατοκυνομαχεῖν, voce compoſita.

Mihiipſi balneum miniſtrabo. 37

Ἐμαυτῷ βαλανεύσω, id eſt, Ipſe mihi balneator ero, vbi quis ſuis ipſius inſeruit cōmodis. Aut vbi quis non expectato alieno officio, ipſe ſuum agit negotium. Ariſtoph. in Pace,

Ἀλλ' εἰ ταῦτα δοκεῖ, κἀγὼ μαυτῷ βαλανεύσω. id eſt,
Balneum & ipſe mihi, ſi hæc vobis grata, pararo,

Interpres admonet tranſlatum à balneis, in quibus ceſſante balneatore, ipſi qui lauant, aquam hauriunt, atque infundunt. Zenodotus putat & ad eos referri poſſe qui glandes in ignem iniectas coquunt. Fortaſſis haud abſurde referetur ad glandium excuſſores. Nam Græcis βαλανεὺς, balnearium

Lis.

cauponem ſignificat, βάλανος glandem: atque hinc anceps prouerbii interpretatio.

Vir fugiens haud moratur lyræ ſtrepitũ. 38

Ανὴρ δὲ φεύγων οὐ μένει λύρας κτύπον. id eſt,

Hunc qui fugit, ſtrepitus lyræ haud remorabitur.

Senarius prouerbialis in eos qui in rebus periculoſis ac ſeriis, properandi ſtudio negligunt leuiora. Nam qui fugit in bello, non putat ſibi liberum ac vacuum vt cantorem aliquem auſcultet. Idque ad complures res accommodari poteſt. veluti ſi dicas, non eſſe rebus friuolis ac voluptariis nugãdum, quum hæc vita tot periculis ſit obnoxia. In hanc ſententiam eleganter Seneca in epiſtola quadam ad Luciliũ, Tranſcurramus, inquit, ſolertiſſimas nugas: & ad illa, quæ nobis aliquam opem ſunt latura, properemus. Nemo qui obſtetricẽ parturienti filiæ ſollicitus acceſſit, edictum & ludorum ordinem perlegit. Nemo qui ad incendium domus ſuæ currit, tabulam latrunculariam perſpicit, vt ſciat quomodo alligatus exeat calculus. At mehercle vndique tibi omnia nunciantur, & incendium domus, & periculum liberorũ, & obſidium patriæ, & bonorum direptio. Adiice his naufragium, motúſque terrarum, & quicquid aliud timeri poteſt. Inter iſta diſtrictus, rebus nihil aliud quàm animum oblectãtibus vacas. Plutarchus in libello quem ſcripſit de ει Delphico.

Οὐ ναῦβλα κωκυτοῖσιν, οὐ λύρα φίλη. id eſt,

Ingrata naubla, ingrata lugenti lyra.

Concinit huic dictum Eccleſiaſtici, Muſica in luctu, importuna narratio.

Caninum prandium. 39

Caninum prandium prouerbio dicebatur abſtemium, & in quo nullum vinum biberetur: propterea quòd peculiari naturæ proprietate, canes à vino abhorrent. Id adagii refertur ab A. Gellio libro Noctium Atticarum decimotertio, capite vltimo, his quidem verbis: Eius autẽ loci in quo id prouerbium eſt, verba hæc ſunt, nimirum ex M. Varronis Satyrarum libro, qui *ὕδωρ ψυχρόν*, id eſt Aqua rigẽs inſcribitur. Nõ vides apud Mneſteum ſcribi, tria genera eſſe vini, nigrum, album, medium, quod vocant *κιῤῥόν*, id eſt giluum, nouum, vetus, medium. Et efficere nigrum, virus: album, vrinam: medium, *πέψιν*, id eſt concoctionem: nouum refrigerare, vetus calfacere, medium verò eſſe prandium caninum. Quid ſignificet, inquit Gellius, prandium caninum, rem leuiculam diu & anxie quæſiuimus. Prandium autem abſtemium, in quo nihil vini potatur, caninum dicitur, quoniam canis vino caret. Quum igitur medium vinum appellaſſet, quod neque nouum, neque vetus eſſet: & plerunque homines ita loquantur, vt omne vinum aut nouum eſſe dicant, aut vetus: nullã vim habere ſignificauit neque noui, neque veteris quod medium eſſet. idcirco pro vino non habendum, quia neque refrigeraret, neque calfaceret. Hactenus Gellius. Plutarchus in Sympoſiacis ſcribit, Theophraſtum ioco vocare ſolitum, *ἄοινα συμπόσια τὰ κουρεῖα*, quemadmodũ aliis admonuimus.

Vir fugiens, & denuo pugnabit. 40

Ἀνὴρ ὁ φεύγων, καὶ πάλιν μαχήσεται. id eſt,

Qui fugerit, rurſum ille præliabitur.

Senarius prouerbialis, quo monemur non protinus abiicere animum ſiquid parum feliciter ſucceſſerit. nam victos poſſe vincere. Proinde Homerus *ἑτεραλκέα νίκην* vocat, id eſt viciſſim, nunc apud hos, nunc apud illos pollentem. Apud eũdem Iliados θ, Alexander ſic loquitur Hectori,

νίκη δ' ἐπαμείβεται ἄνδρας. id eſt,

Alterna viris victoria cedit.

Idem alibi Iliados γ,

Νῦν μὲν γὰρ Μενέλαος ἐνίκησεν ξὺν Ἀθήνῃ,

Κεῖνον δ' αὖτις ἐγώ. id eſt,

Palladis auxilio nunc victor abit Menelaus:

Illum ego ſed poſthac pugna ſuperaro viciſſim.

Demoſtheni probro datum eſt ab inimicis, quòd in eo prælio quo Philippus Macedonum rex Athenienſes apud Cheroneam vicit, clypeo abiecto fugiſſet, eáque gratia *ῥίψασπις* ignominioſo cognomine vocatus. Verum id probri Demoſthenes, homo non admodum verecundus, prouerbiali, notiſſimóque verſiculo legitur eludere ſolitus,

Ἀνὴρ ὁ φεύγων, καὶ πάλιν μαχήσεται.

Huic confine eſt illud Daui Terentiani, Hac non ſucceſſit, alia aggrediẽdum eſt via. Vſurpat adagium Tertullianus in libro De fuga in perſecutione: Sed omiſſis (inquit) quidã Diuinis exhortationibus, illum magis Græcum verſiculum ſecularis ſententiæ ſibi adhibent: Qui fugiebat, rurſum præliabitur: vt & rurſus forſitan fugiat. Et quando vincet, qui quum fugerit victus eſt?

Ex ſtipula cognoſcere. 41

Ἐκ τῆς καλάμης γινώσκειν, id eſt, Ex ſtipula iudicare, dicitur quoties è veſtigiis quibuſdam in ſenecta reliquis, coniecturam facimus cuiuſmodi quis fuerit in adoleſcentia: tranſlata metaphora ab ſegetibus. Homerus in ξ Odyſſeæ,

Ἀλλ' ἔμπης καλάμην γε σ' ὀΐομαι εἰσορόωντα

Γινώσκειν. id eſt,

Attamen inſpecta ſtipula te ſuſpicor illud

Coniicere.

Vtitur hoc adagio Lucianus in Pſeudomante, quem nos olim Latinum fecimus. Ariſtoteles in Rhetoricis *καλάμην*, ſenectam interpretatur. *Ὅταν γὰρ*, inquit, *τὸ γῆρας εἴπῃ καλάμην, ἐποίησε μάθησιν καὶ γνῶσιν διὰ τοῦ γένους. ἄμφω γὰρ ἀπηνθηκότα*, id eſt, Etenim quum ſenectam dixit culmum, ſenem oſtendit, ac repræſentauit. nam vtrique defloruerunt. Ariſtophanes in Veſpis non diſſimili figura vſus eſt, — καλάμη

Ἀλλ' ὅμως τῶν λειψάνων

Δεῖ τὴν ῥώμην νεανικὴν ἔχειν. id eſt,

Verum è reliquiis robur horum colligi

Iuuenile oportet. — Ex reliquiis coniicere.

Dicimus item, ex fragmentis, ex ruina rem cuiuſmodi fuerit coniectare.

Eodem cubito. 42

Αὐτῷ πήχει, id eſt, Eodem cubito: hoc eſt, eadem regula, eadem menſura. Vtitur hoc aliquoties Lucianus, cum aliàs, tũ in libello De ratione conſcribendæ hiſtoriæ, *καὶ ὅλως πῆχυς εἷς, καὶ μέτρον ἀκριβές*, id eſt, In ſumma cubitus vnus, atque exacta regula. Ariſtophanes in Ranis,

Καὶ γὰρ ταλάντῳ μουσικὴ σταθμήσεται,

Καὶ κανόνας ἐξοίσουσι καὶ πήχεις ἐπῶν. id eſt,

In lance enim librabitur poetica:

Proméntque regulas, cubitóſque carminum.

Non diſſimili figura dixit Cornelius Tacitus lib. De oratoribus in præfatione, quum ait, ſe quæ à præſtãtiſſimis viris acceperat, iiſdem numeris, iiſdémque rationibus perſequi velle. — Iiſdem numeris.

Plinius Epiſt. lib. 8. dixit, pari libra. Illud fortaſſe *πάρεργον*, at non inutile fuerit admonere, pleraſque metaphoras à menſuris ductas eſſe prouerbiales, vt penſiculare rem, penſitare factum, rependere beneficium, remetiri gratiam, librare negotium, expendere cauſam, renumerare beneficiũ, æquilibrium officii, retaliare conuicium, atque id genus alias. — Pari libra. *A menſuris metaphoræ prouerbiales.*

Monſtrari digito. 43

Δείκνυσθαι τῷ δακτύλῳ, id eſt, Mõſtrari digito, pro eo quod eſt, inſignem eſſe, hodie quoque prouerbio vulgari dictitant. Horatius in Odis,

Quòd monſtror digito prætereuntium. Perſius,

At pulchrum eſt digito monſtrari, & dicier, Hic eſt.

Lucianus in Harmonide, *Καὶ τὸ ἐπίσημον εἶναι ἐν πλήθει, καὶ δείκνυσθαι τῷ δακτύλῳ*, id eſt, In turba inſignem eſſe, digitóque demõſtrari. Natum videri poteſt ab eo quod in vita Diogenis narrat Laertius. Quum hoſpites quidam Athenas aduenisſent, vt Demoſthenem, cuius famam acceperant domi, cõſpicerent, Diogenes *τὸν μέσον δάκτυλον ἐκτείνας, οὗτος ὑμῖν ἐστὶν ὁ Ἀθηναίων δημαγωγός*, id eſt, Medio porrecto digito, Hic eſt vobis, inquit, ille Athenienſium concionator. Simul ſignificans Demoſthenem & gloriæ auidum, & moribus contaminatis.

Ne altero quidem pede. 44

Μηδὲ τὸν ἕτερον πόδα, id eſt, Ne alterum quidem pedem diſcedere. Lucianus in Harmonide. Idem in Sectis, *Οὐδὲ πώποτε ἐξ Αἰθιοπίας τὸν ἕτερον πόδα προβεβηκότων*, id eſt, Qui ex Æthiopia nunquam vel alterum promouerit pedem. Annumerãdum illis, quæ retulimus alibi, latum digitum, & latum pedem, latum vnguem: quibus vel conſenſus opinionum, vel ſtudii aſſiduitas ſignificatur, velut illo, nocte diéque: quod aliter extulit T. Liuius belli Maced. 1, Alii in caſtris ſine ſtationibus, per ſomnum vinúmque diem noctibus æquabant. — Nocte, diéq. Diem noctibus æquare.

Ex diametro oppoſita. Diametro diſtant. 45

Ἐκ διαμέτρου, id eſt, Ex Diametro. De vehementer inter ſe pugnantibus, olim dicebatur. Sumpta metaphora à Geometris, apud quos perfectiſſima oppoſitio, ex diametro eſt. Lucianus in Tyranno, ἐκ διαμέτρου τοῖς βίοις φασὶν, id eſt, Noſtra enim & illorum vita, ex diametro, quemadmodũ aiunt, inter ſe diſtant. Athanaſius in libro quodam de ſynodo Nicena, οἱ κατὰ διάμετρον ὡς ἔπος εἰπεῖν ἀντικείμενοι τῇ Σαβελλίου γνώμῃ, id eſt, Qui iuxta diametrum, vt ita loquamur, aduerſantur Sabellii ſententiæ. Baſilius in epiſtola quadam ad Athanaſium, κατὰ διάμετρον dixit. Diametrus enim eſt recta linea, figuram, qua longiſſimè patet, ex æquo ſecans: velut diametrus orbis eſt, quæ ſic à ſummo ad ſummum tenditur circulum, vt per cẽtrum eat, definitore Macrobio in Somnium Scipionis libro ſecũdo. Nec ab hoc diſſentit Euclidis diffinitio. Latini lineam hanc, dimetientem vocant. Nam Græcis διάμετρος ἀπὸ τοῦ διαμετρεῖν, id eſt à dimetiendo. Nominis cauſam reddit Ariſtoteles in Problematis, Sectione 15, problem. 2. Cognatum eſt illi quod alio recenſuimus loco, δὶς διὰ πασῶν.

Diametrus. *Dimetiens.*

Audi quæ ex animo dicuntur. 46

Ἄκουε τἀπὸ καρδίας, id eſt, Audi quæ dicuntur ex animo. Nam ſeria, quæque citra diſſimulationem dicuntur, ex animo dici dicuntur, eàque ex corde proficiſci vulgus ait. Lucianus in Ioue Tragœdo, Οὐκοῦν ἀκούετε ὦ θεοὶ, τά γ' ἀπὸ καρδίας φασὶν, id eſt, Itaque audite dii, nimirum ex animo dicenda, ſicuti prouerbio dicitur. Nam adulatorum & ſimulantium oratio in faucibus naſcitur, non in corde. Plutarchus in commentario quẽ inſcripſit, Quo pacto quis poſſit aſſentatorem ab amico dignoſcere, refert hos ſenarios,

> Ἐμοὶ γένοιτο πτωχὸς εἰ γ' ἃ βούλεται
> Πτωχοῦ κακίων ὅστις ὢν ἐμοὶ ἐκὼν
> Φίλον παρρησίᾳ τἀπὸ καρδίας ἐρεῖ. id eſt,
> Mendicus vtinam ſit mihi, vel ſi libet
> Mendicum & infrà, qui mihi volens bene
> Timore poſito, poſſit ex animo loqui.

Addit, hoc haud facile dici à diuitibus, ac principibus, quibus modis omnibus eſt inuiſa veritas: neque quicquam ferunt aures delicatæ, niſi quod aſſentatione multa conditum ſit, & adulationem ſapiat. Ad hanc figurã pertinet illud Plautinum, corde amare. item illud, perſequi corde, animo, & viribus. vtrunque eſt in Captiui duo. Contrarium eſt huic, A ſummis labris, pro eo quod eſt, non ex animo. Seneca in epiſt. ad Lucilium, Non à ſummis labris iſta veniunt.

Corde amare. **A ſummis labris.**

Aut bibat, aut abeat. 47

Aut bibat, aut abeat. Quo quidem adagio monemur, vt aut tempori, locóque nos accommodemus, aut ab hominum conſuetudine nos ſubducamus. Quemadmodum Cato feciſſe legitur, qui quũ non poſſet ſumere vultum Floraliũ licentiæ conuenientem, diſceſſit à theatro. Natum eſt à priſcis illis Græcorum ſympoſiis, hoc eſt compotationibus, in quibus mos erat, talis ſortiri quempiam, qui conuiuio quaſi præſideret, ac decreta conuiuialia præſcriberet, quæ νόμους, id eſt leges appellabãt. De hiſce legibus Valerius Valentinus iocoſo carmine conſcripſit, cui titulum fecit Tapullæ, teſte Feſto Pompeio. Porrò præfectum, βασιλέα, hoc eſt regem nominabãt. Plutarchus, συμποσίαρχον vocat. Varro apud Nonium, Modiperatorem à Latinis vocatum ſcribit, quaſi modum imperantem: ne quis aut plus ſatis biberet, aut parum. Athenæus lib. 10, ex Eupolidis authoritate docet, huic præfectos rei, οἰνόπτας dictos, ab aliis ὀφθαλμούς. Huius conſuetudinis meminit & Horatius in Odis,

Sympoſiarcha. *Modiperator.* *οἰνόπτας.*

> Nec regna vini ſortiere talis.

Ex legibus iocoſis hæc vna fertur, Aut bibat, Aut abeat. Cõmemoratur à Cicerone, lib. Tuſcul. quæſt. 5, Mihi quidẽ, inquit, in vita, ſeruãda videtur illa lex quæ in Græcorũ cõuiuiis obtinetur, Aut bibat, inquit, aut abeat. Et rectè: aut enĩ fruatur aliquis pariter cũ aliis voluptate potãdi, ne ſobri⁹ in violẽtiã vinolẽtorũ incidat, aut diſcedat. Sic iniurias fortunæ, quas ferre nequeas, defugiendo relinquas. Hactenus ille. Quidam ſic efferũt, ἢ πῖθι, ἢ ἄπιθι, id eſt, Aut bibe, aut abi. Quãto ciuilior hæc lex, quàm ea quã Empedocli in cõuiuio præſcripſit cõuiuii præfectus, vt aut biberet, aut vinũ in caput illius effunderetur. Eam rem tam indigne tulit Empedocles, vt poſtridie coacto concilio, & inuitatorem, cuius opera id erat factum, & ſympoſiarcham reum peregerit, damnãdóſque curarit. Refert Diogenes Laertius. At noſtri Mnamones has quoque leges magis Scythicas præſcribũt: Aut bibe, inquiunt, aut hunc cantharum quantus eſt, in caput impingam tuum. Itaque non raro fit ex compotatione monomachia.

Domi coniecturam facere. 48

Οἴκοθεν εἰκάζειν, id eſt, Domi coniectare. Quod nõ aliũde petitur, id domi fieri prouerbio dicitur. Plaut⁹ in Ciſtel. Hãc ego de me cõiecturã domi facio. hoc eſt meopte experimẽto comperio. Seneca de beneficiis libro quinto, Domi quod aiunt, verſura fit, & velut luſorium nomen ſtatim tranſit.

Domi habet, Domi naſcitur. 49

~~Ad eandẽ pertinet metaphora, Domi habere. Nã idq̃ domi dicimur habere~~ quod in nobis ſitũ eſt, nec neceſſe eſt ab aliis mutuo ſumere. Tranſlatũ apparet ab ea cõſuetudine foris rogãdæ ſupellectilis quã domi deſideres. Terẽt. in Adel. Phy, domi habet vnde diſcat. M. Tulli⁹ ad Varronẽ, Sed quid ego nũc hæc ad te, cui domi talia naſcũtur? Idem Academicarum quæſtionum lib. 2, Define quæſo communibus locis, domi nobis iſta naſcũtur. id eſt, hæc oratorum ſunt propria. ~~Proinde dixeris eleganter, Quid in rebus iſtis fœlicitatem venaris? domi habes vnde beatus eſſe queas. Regum eſt domi conſilium habere, non ab aliena pendere ſententia.~~

Confringere teſſeram. 50

Apud Plautum in Ciſtellaria confregiſſe teſſeram dicitur, qui ſibi reditum in domum aliquã præcluſit. Siquidem quum amans dixiſſet ſe iureiurãdo aſtrictum vt lenæ filiam duceret, orans ne ſe periurum fieri pateretur, illa reſpondẽs, Abi, inquit, quærere vbi tuo iurando ſatis ſit ſubſidii. Hic apud nos iam Alceſimarche, cõfregiſti teſſeram. Eſt autem teſſera ſymbolum hoſpitale, quo prolato cognoſcebãtur hoſpites ſiquando rediſſent. *Teſſera.*

Frigidam aquam ſuffundere. 51

Frigidam aquam ſuffundere, Plautus in Ciſtellaria videtur vſurpaſſe pro eo quod eſt, inſtigare clanculum. Sic enim in ea fabula meretrix queritur de matronis maritos ſuos in meretricum odium quoad poſſunt inflammantibus: Ita noſtro ordini palàm blandiuntur, clàm ſi occaſio vſquam eſt, aquam frigidam ſubdole ſuffundunt. Viris cum ſuis prædicant nos ſolere, ſuas pellices eſſe aiunt. Tranſlatũ apparet ab iis qui certaminibus equeſtribus aquam equis aſpergebant, quo refocillati currerent acriùs: atque hoc pacto ad curſum inſtigabant. Cuius miniſterii meminerunt etiam Pandectæ iuris Cæſarei libro tertio, titulo De iis qui infamia notantur, ex Vlpiano his quidẽ verbis: Et generaliter ita omnes opinãtur, & vtile videtur, vt neque Thymelici, neque Xyſtici, nec agitatores, nec qui aquam equis ſpargunt, cæteráque eorum miniſteria, qui certaminibus ſacris deſeruiunt, ignominioſi habeãtur. Hactenus Vlpianus. Id fiebat, opinor, in Olympicis, aut ſimilibus certaminibus, nonnunquã & ob hanc cauſam, ne rotæ agitatione ferueſcentes, flammam conciperẽt. Niſi ſicui magis probatur, vt traductũ putetur ab iis qui ioci ludibriive cauſa, clanculũ aquam infundunt in conuiuii locum: aut ab iis qui ludibrii cauſa, aqua conſpergũt aliquem, qui balneatorum iocus eſt. Vnde & Iulius Pollux libro ſeptimo docet ῥαίνειν interdum vſurpari pro conuiciari. Sic Ariſtophanes in Pluto, ῥανοῦμαι ποιῶν οὐ ποιοῦντας ἀνδρας. Queritur quiſpiam quòd contumeliæ cauſa conſperſus ſit aqua multis præſentibus. Sed probabilius eſt tranſlatum ab officinis ærariis, vbi fabri ſubinde frigidam in ignem aſpergunt, quo ignis fit vehementior. *ῥαίνειν.*

In ſenem ne quod collocaris beneficium. 52

Γέροντι μηδέποτε μηδὲν χρηστὸν ποιεῖν, id eſt, Nequid vnquam beneficii collocaris in ſenem. Refertur nominatim prouerbii vice ab Ariſtotele libro Rhetoricorum 2, χ' ὅσ᾽ ὡς συμβουλεύει μὴ ποιεῖσθαι φίλον γέροντα τούτῳ μαρτυρεῖ ἡ παροιμία μή ποτ᾽ εὖ ἔρδειν γέροντα, id eſt, Qui conſulit ne quis cum ſene ineat amicitiã, huic teſtimonii loco eſt prouerbiũ, Nequando bene merearis de ſene. Dicitur hodiéque vulgo, Neque in ſenem, neque in puerũ collocandum eſſe beneficiũ: propterea quòd alter non refert, alter nõ meminit. Extat & huiuſmodi quoddam apud Diogenianum adagium, Μή ποτ᾽ εὖ ἔρδειν γέροντας, μηδὲ γυναῖκα, μηδὲ παῖδα, μηδὲ κύνα λευκόν, μηδὲ λάλον πορθμέα, id eſt, Nequid beneficii colloces neque in ſenes, neque in

mulierē,neque in puerum, neque in canē cuiuſpiam,neque in garrulum remigē: propterea quòd perire videatur quod in eiuſmodi genus hominū inſumitur. Seneca de beneficiis tertio, Sic fit vt præceptores eorumq; beneficia intercidant, quia totā pueritiam relinquimus: ſic fit vt in adoleſcentiam noſtram collata pereant,quia ipſa nunquam retractatur.

Stultus,qui patre cæſo liberis pepercit. 53

Superiori protinus illud ſubtexuit, & quidem prouerbii nomine, καὶ τοὺς υἱοὺς ἀναιρεῖν ὧν καὶ τοὺς πατέρας.

Νήπιος ὃς πατέρα κτείνας παῖδας καταλείπει. id eſt,

Et qui ſuadeat occidere liberos, quorum patrem occideris. Huic attestatur hoc prouerbiū, Stultus qui patre occiſo liberos relinquat. Refert idem poſtea inter ſententias, Fatuus qui occiſo patre liberis pepercit. Eſt autē verſus prouerbialis

Νήπιος ὃς πατέρα κτείνας υἱοὺς καταλείπει.

Eſt fatuus,qui patre perempto pignora linquit.

Vſus eſt & Herodotus in Clione, ὁμοίως γάρ μοι νῦν φαίνομαι πεποιηκέναι, ὡς εἴ τις πατέρα ἀποκτείνας τῶν παίδων αὐτοῦ φείσαιτο, id eſt, Nam mihi nunc perinde feciſſe videor, ac ſiquis occiſo patre, liberis illius parcat. Hoc adagium vſurpaſſe ſcribitur Philippus Macedo,quum liberos etiam è medio tolleret quorum parentes occiderat. Aut enim oportebat primū à parentibus occidendis abſtinere, aut filios item ſubmouere,paternæ necis vltores aliquando futuros. Fertur vox memorabilis militum qui Maximinū imperatorem trucidarūt vnà cum filio, Ex peſſimo genere ne catulum quidem eſſe relinquendum. Huc pertinet Homericum illud ex Odyſſ. γ.

Ne catulus quidem relinquēdus ex genere malo.

Ὡς ἀγαθὸν καὶ παῖδα καταφθιμένοιο λιπέσθαι
Ἀνδρός. id eſt,

Vt bene habet cæſo prolem ſupereſſe parenti.

Erit vſus adagio quoties admonebimus aut non eſſe prouocandos homines, aut ita conficiendos, ne in poſterum reliquiæ nos exerceant.

Χρηστολόγος. 57

Χρηστολόγοι dicebantur,atque hodie quoque vulgò dicūtur,qui probè loquuntur,& improbè faciunt. Dictum autē peculiariter in Pertinacem imperatorem,quemadmodū in huius vita teſtatur Iulius Capitolinus. Paulus in epiſtola ad Romanos,huiuſmodi blandiloquentiam, χρηστολογίαν vocat, καὶ διὰ τῆς χρηστολογίας, καὶ εὐλογίας, ἐξαπατῶσι τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων, id eſt, Qui per blandiloquentiam ac benedicentiam ſeducunt corda innocentium.

Pulchre dixti. Belle narras. 55

Huc pertinere vidētur ironiæ illæ prouerbiales paſſim in comœdiis obuiæ, Dixti pulchre: Belle naras, καλῶς ἔλεξας. De re dictu vehemēter abſurda. Plato in Euthydemo nominatim pro prouerbio commemorat. Verba Platonis ſunt, τὸ γὰρ λεγόμενον, καλὰ δὴ πάντα λέγεις, id eſt, Etenim quod dici ſolet,omnia pulchra dicis. Item in Gorgia, ἄκουε δή, φασί, μάλα καλοῦ λόγου, id eſt, Audi iam,vt aiūt,valde pulchrū ſermonē.

Figuli opes. 56

Κεραμέως πλοῦτος, id eſt, Fictiles diuitiæ. De rebus incertis, frugalibus,ac neutiquam duraturis. Quemadmodum figulorum vaſa facilè comminuūtur quolibet caſu. Refertur adagium à Diogeniano.

Lepus dormiens. 57

Λαγὼς καθεύδων, id eſt, Lepus dormiēs. Quadrat in eum, qui quod non facit,id facere ſeſe adſimulat:aut quod facit, id ſe facere diſſimulat. Qualem quidam arbitrantur fuiſſe Vlyſſis ſomnum,quum à Phæacibus in Ithacā inſulam exponeretur,authore Plutarcho. Nam leporem patentibus genis dormire, cum alii permulti tradunt authores, tum Plinius libro vndecimo,capite trigeſimoſeptimo:id quod etiā hominibus nonnullis ait accidere, quos Græci κορυβαντιᾶν appellant. Neque perperam, opinor, dicetur & in timidos. Adagium à multis authoribus refertur.

κορυβαντιᾶν

Sero Iupiter diphtheram inſpexit. 58

Ὁ Ζεὺς κατεῖδε χρόνιος εἰς τὰς διφθέρας, id eſt, Inſpexit, etſi ſero,pellē Iupiter. Senarius prouerbialis in eos qui ſero quidem,ſed aliquando tamen pro malefactis dant pœnas. Antiquitas enim credidit Iouem omnia in ſua diphthera,hoc eſt pelle caprina ſcribere:ac multa quidem pro tēpore diſſimulare,verū aliquādo de improbis pœnas ſumere. Belle quadrabit & in principes, qui diu diſſimulata maleficia tādē puniūt.

Aut mortuus eſt, aut docet literas.

Ἢ τέθνηκεν, ἢ διδάσκει γράμματα. id eſt,

Aut periit,aut profecto literas docet.

Senarius prouerbialis,quo ſignificabant olim, cuipiam omnino male eſſe: tametſi parum liqueret quid rerum ageret. Is autem hac occaſione venit in vulgi ſermonē,authore Zenodoto: Athenienſes duce Nicia parum fœliciter aliquando pugnauerunt aduerſus Siculos, permultis occiſis, pleriſque captiuis in Siciliā abductis, qui Siculorum filios literas docere coacti ſunt. Proinde pauci qui fuga elapſi redierant Athenas:rogati quid hic aut ille faceret in Sicilia, modò memorato verſiculo reſpondebant, Aut periit,aut docet literas.

Oportet teſtudinis carnes aut edere, aut non edere. 60

Ἢ δεῖ χελώνης κρέα φαγεῖν, ἢ μὴ φαγεῖν.

Teſtudinis carnem aut edas,aut non edas.

Trimeter prouerbialis, in eos qui negotium ſuſceptum frigide ducunt,neque explicantes,neque relinquentes. Sūt qui putēt hoc dictū ab authore Terpſione profectū eſſe: quorū eſt Athenæus libro octauo,declarans hunc primū præcepiſſe de gaſtrologia, æditis regulis per quas liqueret à quibus eſſet abſtinendū,quibus cōtrà veſcendum:inter quas erat & hæc de teſtudine, ἢ φαγεῖν, ἢ μὴ φαγεῖν. Addūt teſtudinis carnē ſi modicè edatur, ventris tormina facere:rurſum ſi copioſè, lenire: cuiuſmodi quiddā & de lactucis refert Plinius. Perinde quaſi dicas aut bellādū eſt,aut nō bellādū: aut ſtudendū, aut non ſtudendū. Nam pleræque res ſunt,quas ſi facias acriter,plurimū conducūt:ſin ignauiter,officiunt. Velut ex quæ mediocritatem non recipiunt,quod genus eſt muſica,poeticáque. Sunt rurſus quædam quæ deguſtaſſe ſit ſatis. quo de genere putauit eſſe philoſophiæ ſtudium Ennianus ille Neoptolemus,& Callicles Platonicus. Non abhorret ab eo quod eſt in Apocalypſi, Vtinam aut calidus eſſes,aut frigidus.

Bonæ leges ex malis moribus procreātur. 61

Macrobius Saturnalium libro tertio, Vetus verbum eſt, inquit, Leges bonæ ex malis moribus procreantur. Nam ſicuti medicorum pharmacis nihil opus foret, niſi morbis laboraretur: ita legibus ferūdis nihil opus eſſet,niſi perperam viueretur. Vnde apud Æginetas olim pecuniaria pœna mulctabatur is, qui legis inſtituendæ dediſſet occaſionem. Author Ariſtoteles libro Rhetoricorum 2. Cornelius Tacitus lib. 15, Vſu probatum eſt,leges egregias exēpla honeſta apud bonos ex delictis aliorum gigni. Huc pertinet quod Solon ἐρωτηθεὶς διὰ τί κατὰ πατροκτόνου νόμον οὐκ ἔθηκε, διὰ τὸ ἀπελπίσαι εἶπεν, id eſt, rogatus quam ob cauſam non tuliſſet legem in parricidas,reſpondit,quòd non ſperaſſet futurum parricidā.

Bos alienus ſubinde foras proſpectat. 62

Βοῦς ἀλλότριος τὰ πολλὰ ἔξω βλέπει, id eſt, Bos alienus ſubinde foras proſpectat. De iis qui apud alienos non ſatis ex animi ſententia tractātur,eóque ſæpius ſuos deſiderant. Vnicuique domi,ac velut in ſuis præſepibus iucundiſſima vita,peregre permulta ſunt quæ lædant,plurima deſunt. Alluſiſſe videtur ad hoc prouerbium Plutarchus in Sympoſiacis decade octaua,problemate ſecundo, ὅπως δὲ ἑαυτῶν μὴ καταφρονῆτε, μηδ᾽ ἔξω βλέποντες πλανᾶσθε, id eſt, Verùm ne ipſos cōtemnatis, néve foras proſpiciatis. id eſt, Ne aliunde petatis quod ab ipſis Platonis interpretibus ſumi poteſt. Proinde rectè dicetur, ἔξω βλέπειν, qui non cōtentus ſuis,aliunde pēdet. Vſurpat & in libello περὶ τῆς ἀρετῆς ἢ κακίας.

Septimus bos. 63

Ἕβδομος βοῦς, id eſt, Septimus bos. Olim in ſtupidos brutóſque dicebatur, vnde celebratus ſenarius,

Τὸν ἕβδομον βοῦν ἡ σοφὴ παροιμία. id eſt,

Venuſtum adagium ſeptimum narrat bouem.

Id hinc ortum eſſe tradūt, quòd antiquitus poſt ſextam lunam,bouis imaginem è farina pinſere conſueuerint,qui ſeptimam lunam cornibus referret. Sūt qui malint hinc natū, quòd quū apud veteres ſex animātium genera mactari diis ſoleant,ouis,ſus,capra,bos,gallina, anſer: pauperes non habentes viuum animal quod immolarent, bouis ſimulachrū è farina fingere conſueuerunt. is quoniam ſenſu vitáque careret,in ſtoliditatis abiit prouerbiū. Citatur apud Suidam. Euripides in Erechtheo, & Achæus in Iride, qui prouerbiū hoc vſurpauerint,tametſi verſus illorum non refert.

Summis naribus olfacere. 64

Τῇ ἄκρᾳ ῥινὶ ὀσφραίνεσθαι, id eſt, Summa nare olfacere, pro eo quod eſt, leui experimento, coniecturáque qualicunque deprehendere. Extat apud Lucianum in Ioue redarguto.

Si meus ille ſtilus fuiſſet. 65

Si meus ſtilus fuiſſet, dixit M. Tullius in ſecunda Philippica. pro eo quod eſt, ſi hoc negotii meo arbitrio, meóque artificio commiſſum fuiſſet. Tranſlata metaphora a fabularum authoribus, quorum ſtilo & calamo fabula tota conficitur. Verba Ciceronis hæc ſunt: Sed vnā rem vereor ne non probes. Si enim fuiſſem, non ſolum regem, ſed regnum etiã de Rep. ſuſtuliſſem. Et ſi meus ille ſtilus fuiſſet, vt dicitur, mihi crede non ſolùm vnum actum, ſed totam fabulam confeciſſem. Porrò ſtilus eſt cuſpis illa graphiaria qua ſcribimus in tabulis ceratis. Transfertur autem ad characterem & filũ quoddam orationis, ad quod alludit Cicero.

Stilus.

Indus elephantus haud curat culicẽ. 66

In epiſtolis quæ Phalaridis nomine feruntur, extat huiuſmodi quoddam adagium, κώνωπος ἐλέφας Ἰνδὸς οὐκ ἀλεγίζει, id eſt, Culicẽ haud curat elephãtus Indicus. Dictum eſt autẽ ob ſingularem duritiem cutis elephantinæ qua fertur etiam iacula excutere, tantùm abeſt vt culicis morſu poſſit offendi. Adhiberi poterit quoties ſignificabimus excelſis animis leues & vulgares iniurias eſſe negligendas.

Lutum luto purgare. 67

Πηλῷ πηλὸν καθαίρεσθαι, id eſt, Lutũ luto purgari, dicitur vbi res ſordida ſordibus tollitur, hoc eſt, quum ſordes non tolluntur, ſed aut mutantur, aut augentur etiam. Apollonius in epiſtola quadam, ἀλλ' οὐδ' οἱ ἱερεῖς ἐπίστανται, ὡς πηλῷ πηλὸν καθαίρεσθαι. Loquitur de ſacerdotibus qui deorũ aras ſanguine pollucrent, eámque expiationem eſſe ducerent. Huc pertinet Diogenis, ni fallor, dictum. Is ingreſſus balneum ſordidum, Qui hic, inquit, lauat, vbi lauantur, indicans talibus balneis conſpurcari corpora potius quam purgari. Idem accidit Alexandrinis qui in vrbibus alunt ibicum in hunc vſum, quòd ſerpentes ac macellorum ſordes deuorent, verũ ſuis immunditiis omnia rurſus conſpurcant.

Quocunque pedes ferent. 68

Ἐφ' ἃ οἱ πόδες φέρωσιν, id eſt, Quocunque ferant pedes, pro eo quod eſt, quouis. Quadrabit vbi nihil certum ſpectatur ad quod noſtri dirigãtur conatus. Lucianus in Hermotimo, Οὐδὲ τὸ τοῦ λόγου ποιήσομεν, ἐφ' ἃ οἱ πόδες φέρωσιν ἐκεῖσε ἀπιόντες, id eſt, neque iuxta prouerbium, quocũque nos pedes tulerint, illuc ibimus. Horatius in Epodis:

Ire, pedes quocunque ferunt, quocunque per vndas
Notus vocabit, aut proteruus Africus.

Rurſus in Odis:

I, pedes quò te rapiunt & auræ.

Ita & Theocritus in Hyla:

Ἀ πόδες ἆγον ἐχώρει. id eſt,
Ducebant quocunque pedes, ibat.

Rurſus in Thalyſiis:

πᾷ δὴ τὺ μεσαμέριος πόδας ἕλκεις. id eſt,
Quo tandem te quæſo pedes medio trahis æſtu?

Et Virgilius,

Quò te Mœri pedes? an quò via ducit in vrbem?

Nec diſſimili forma Plato lib. De Rep. tertio, ἀλλ' ὅπῃ ἂν ὁ λόγος ὥσπερ πνεῦμα φέρῃ, ταύτῃ ἰτέον, id eſt, ſed quocunque ratio ceu ventus tulerit, hac eundum eſt.

Cyclopica vita. 69

Κυκλώπειος βίος, id eſt, Cyclopica vita, pro vita vehementer efferа ac barbara, quæ neque legibus neque diſciplina civili conſtet: neque religione deorum gubernetur. Qualem deſcribit Homerus Odyſſeæ lib. 9 ſub perſona Polyphemi,

Νήπιός εἰς ὦ ξεῖν', ἢ τηλόθεν εἰλήλουθας,
Ὅς με θεοὺς κέλεαι ἢ δειδίμεν ἢ ἀλέασθαι.
Οὐ γὰρ Κύκλωπες Διὸς αἰγιόχου ἀλέγουσιν,
Οὐδὲ θεῶν μακάρων. id eſt,
Deſipis, aut certè longinquis hoſpes ab oris
Hinc ades, vt qui me iubeas curáve moueri,
Siue timore deûm. neque enim Cyclopica turba
Curamus ſummumve Iouem, diuóſve beatos

Eodem in libro,

Τῶν δ' αἰδρῶν ἐπειρησάμην, οἵ τινές εἰσιν,
Ἤ ῥ' οἵ γ' ὑβρισταί τε καὶ ἄγριοι οὐδὲ δίκαιοι,
Ἦε φιλόξεινοι, καί σφιν νόος ἐστὶ θεουδής. id eſt,
Quod genus hoc hominum experiar iam, ſintne feroces,
Agreſtes, iniquique rudes, an & hoſpitii ius
Obſeruent, animo reuerentes numina diuum.

Homerum æmulatus Euripides Cyclopem hoc pacto loquẽtem facit:

Ζηνὸς δ' ἐγὼ κεραυνὸν οὐ φρίσσω, ξένε,
Οὐδ' οἶδ' ὅ τι Ζεύς ἐστ' ἐμοῦ κρείσσων θεός. id eſt,
Atqui hoſpes ego fulmen Iouis non horreo,
Neque me Iouem præſtantiorem habeo deum.

Strabo libro Geographiæ 11, ſcribit, hoc vulgo dictum in Albanorum gentem, quòd Cyclopum agerent vitam, vtpote neque culturæ ſtudioſi, & ad omnem vitæ cultum inertes & rudes.

Longè latéque. 70

Quum ingens diſcrimen ſignificant, longè latéque diſtare dicunt. Aulus Gellius, Sic exiſtimo, nimium eſt ſcriptoris iſtius omniſque antiquæ orationis amor atque veneratio, cæco eſſe iudicio facit, longè latéque eſſe amplius, prolixius, fuſius, in ſignificanda totius ciuitatis multitudine, mortales, quam homines dixiſſe. Citantur in Pandectis hæc ex Vlpiano: Si vſus fundi ſit relictus, minus vtique eſſe quàm vſumfructum, longè latéque diſtare nemo dubitat. Tráſlatum videtur ab agrorum menſoribus.

Similes habent labra lactucas. 71

Similes habent labra lactucas. Vbi ſimilia ſimilibus contingunt, veluti præceptori parum docto diſcipulus indocilis: improbo populo magiſtratus improbus: contumelioſo patrono contumelioſus actor: vxori moroſæ maritus moroſus: breuiter quoties mala malis, digna dignis eueniũt. Natũ adagium ab aſino carduos paſcente. Eſt autem lactuca herba mollis ac tenera, quæ tamen non admodum ſit diſſimilis carduo, præſertim ſyluestri. Itaque quemadmodum carduus ſpinoſus eſt, atque maiorem in modũ aſperis foliis & caule, deniq; ipſo etiã flore, itidẽ & aſini labris nihil durius ac petricoſius, vt illis non alia lactuca magis apta videatur. Porrò carduos lactucarum vice etiam in conuiuiis à nonnullis apponi ſolere, teſtis eſt Iulius Capitolinus in vita Pertinacis Imperatoris. Plinius item libro decimonono, de carduis in hunc modum: Poteramus videri dicta omnia quæ in pretio ſunt, ni reſtaret res maxime quæſtuoſa, non ſine pudore dicenda. Certum eſt quippe carduos apud Carthaginem magnam, Cordubámque præcipue ſeſtertium ſena millia e paruis reddere: quoniam portenta quoque terrarum in ganeam vertimus, etiam ea quæ refugiunt quadrupedes conſciæ. Vſurpat, ſimulque interpretatur prouerbium diuus Hieronymus, ſcribens ad Chromatium in hũc modum: Secundum illud quoque, de quo ſemel in vita Craſſum ait riſiſſe Lucilius, Similem habent labra lactucam, aſino carduos comedente: videlicet vt perforatam nauim debilis gubernator regat, & cæcus cæcos ducat in foueã, & talis ſit rector, quales illi qui regũtur. Hactenus ille. Fuit autẽ hic Craſſus, auus eius Craſſi qui pugnans aduerſus Parthos interiit, cuius ſigna poſtea retulit Auguſtus. Numeratur is inter eos qui nunquam in vita riſiſſe feruntur, eáque gratia ἀγέλαστοι, id eſt irriſibiles cognominati. Marcus Tullius in actionibus, Craſſum Licinium, authore Lucilio, ſemel duntaxat in vita riſiſſe teſtatur. Plinius libro naturalis hiſtoriæ ſeptimo, capite decimonono: Ferunt (inquit) Craſſum auum Craſſi in Parthis interempti, nunquam riſiſſe, ob id Agelaſtum vocatum, ſicuti nec fleſſe multos. Diuus Hieronymus contra Rufinum: Ego certe vt homini ſeueriſſimo riſum moueam, vt imiteris aliquando Craſſum, quem ſemel in vita riſiſſe ſcribit Lucilius. Meminit & Macrobius libro Saturnalium ſecundo.

Dignum patella operculum. 72

Huic ſimillimum eſt illud quod ab eodem Hieronymo refertur in epiſtola ad Chromatiũ: Dignum patella operculum. In mea enim inquit, patria ruſticitas vernacula Deus venter eſt, & in diem viuitur, & ſanctior eſt ille qui ditior eſt. Acceſſit huic patellæ, iuxta tritum populi ſermone prouerbium, dignum operculum. Significat autem epiſcopum ad improbos populi mores accommodatum. Idem aduerſus Rufinum: Quòd librum Euſebii pro Pamphili verteres, quòd tuum quaſi operculũ venenatæ patellæ imponeres. Plato in Hippia maiore, diſſerens de pulchro ac decoro, quiddam habet non

luis.

abhorrens ab hoc prouerbio, πότερον πρέπει φασί, ὅταν τις τὴν χύτραν, ἣν ἄρτι ἐλέγομεν τὴν καλὴν, ἑψῇ ἔτνους καλοῦ μεστὴν, χρυσῆ τορύνη αὐτῇ, ἢ συκίνη; id eſt, Verum inquiet, vbi quis ollam illā pulchram, de qua modo loquebamur, igni admouerit, pulchris fabis plena, decet illam aurea toryne aut ficulna? Quod Græce dictum eſt, τορύνη, Platonis interpres vertit rudeculā. Etymologus indicat, τορύνην vocem eſſe Atticis peculiarem, quæ illis ſignificat [illegible]. Suidas ait inſtrumentum eſſe quo mouetur olla.

Ollæ fabriæ toryna aurea. [illegible]

Si iuxta claudum habites, ſubclaudicare diſces. 73

Plutarchus in libello De liberis educādis, ἂν χωλῷ παροικήσῃς, ὑποσκάζειν μαθήσῃ, id eſt, Si iuxta claudū habitaris, diſces ſubclaudicare. Pindari interpres extulit hūc in modum,

Χωλῷ παροικήσας καὶ σὺ, σκάζειν μαθήσῃ. id eſt,
Claudo vel vni ſi propinquus manſeris,
Diſces & ipſe claudicare protinus.

Huc pertinet illud Heſiodium, nobis alibi dictum, πῆμα κακὸς γείτων, &c. Ea verò rerum humanarū eſt infœlicitas, quòd facilius trāſiliunt vitia quàm bona. Et tamen verū eſt quod addit Heſiodus, ὅσσον τ' ἀγαθὸς μέγ' ὄνειαρ. Ita Pindar' in Nemeis hymno ſeptimo, εἰ δὲ δεύεται ἀνδρὸς ἀνήρ, τί φαῖμέν κε γείτονι ἔμμεν νόῳ φιλήσαντ' ἀτενεῖ γείτονι χάρμα πάντων ἐπάξιον; id eſt, Si vir viro eget, quid dicemus vicinum eſſe vicino, animo cōſtanti amicum? Gaudium omni re dignum. Quanquā video nec lectionem, nec interpretationem huius loci conſtare Græcis. Quidam enim pro δεύεται legunt γεύεται, referuntque ad commodorum aut incommodorum communicationem, quam homo capit ab homine, maxime à vicino. Et legēdum videtur γείτον' ἔμμεν, vt reſpondeat participio φιλήσαντα. Interpres adducit & illud ex Heſiodo,

Γείτονες ἄζωστοι ἔκιον, ζώσαντο δὲ πηοί. id eſt,
Vicini incincti, cincti venere propinqui.

Notum eſt illud Themiſtoclis, qui proſcripto agro iuſſit & hoc præconē addere reliquis dotibus, quòd bonū haberet vicinum. Prouerbiū admonet, pernicioſam improborū hominum conſuetudinem, propterea quòd cum corporis, tum maxime animi vitia contagio ſerpunt in vicinum. Naſo,

Dum ſpectant oculi læſos, læduntur & ipſi:
Multáque corporibus tranſitione nocent.

Id Ariſtoteles exiſtimat potiſſimū vſu venire in morbis oculorū, quòd ea corporis pars maxime ſit mobilis. Item in ſcabie, quòd in ſumma ſit cute, & humore glutinoſo ad vicinū permanet. Poſtremo in omnibus morbis qui è ſpiritu corrupto naſcuntur, vt peſtis, quòd ſpiritus facile ab alio in alium traiiciatur. Denique eſt occultus quidā naturæ conſenſus, quo fit vt oſcitare incipiat qui viderit oſcitantem, & micturiat qui meientem conſpexerit. author eſt Alexander Aphrodiſeus. Et balbutire diſcit, quiſquis aſſiduè cū balbo viuit. Morū autē ſcabiem affricat conuictor conuictori. Ariſtoteles Sectionis 6, problem. 4. quærit quare lippitudo, tabes, & ſcabies contagio migrent ad alios, nec idē accidat in omnibus morbis. Plutarchus in comentario De ratione dignoſcēdi verum amicū ab adulatore, ſcribit tantā habere vim aſſiduā conſuetudinē, vt imprudētes etiā imitemur vitia eorū quibuſcū viuimus. Quemadmodū Platonis familiares, eius gibbū imitabantur: Ariſtotelis amici, balbutiē eiuſdē exprimebant. Alexādri Macedonū regis familiares ceruicis inflexu, & vocis in dicēdo aſperitatē effingebāt. Plato De legib' 2. elegāter indicat quomodo fallat contagium, πότερον εἰκὸς, ἢ καὶ ἀναγκαῖον ἴσως τοῦτο, ὅταν τις πονηροῖς ἤθεσι ξυνὼν κακῶν ἀνθρώπων, μὴ μισῇ, χαίρῃ δὲ ἀποδεχόμενος, ψέγῃ δὲ ὡς ἐν παιδιᾷ μαύρως, ὀνειρώττων αὐτοῦ τὴν μοχθηρίαν, τότε ὁμοιοῦσθαι δήπου ἀναγκαῖον τὸν χαίροντα ὁποτέροις ἂν χαίρῃ. id eſt, Verum probabile, an potius neceſſariū hoc ipſum eſſe, quòd quum quis cum prauis hominum improborum moribus conflictatur, non odit, ſed gaudet magis approbās, quanquam veluti per iocum reprehēdit, ſomnians ſuam ipſius malitiam, tunc profecto neceſſe eſt vt ſimilis euadat gaudens veriſcunque gaudeat.

Corrumpunt mores bonos colloquia praua. 74

Eodē pertinet ille Menādricus ſenarius, quem diuus Paulus Apoſtolus haudquaquā grauatus eſt in prima ad Corin. epiſtola citare, Φθείρουσιν ἤθη χρησθ' ὁμιλίαι κακαί. id eſt,

Mores bonos conuictus inficit improbus.

Tertullianus ad vxorē vertit Græcū carmē, ſed libertate Latinæ comœdiæ, Cōuictum (inquit) atque cōmercia Deo digna ſectare, memor illius verſiculi ſanctificati per Apoſtolū,

Bonos corrumpunt mores congreſſus mali.

Conſimilem huic ſentētiam refert Ariſtoteles nono Moralium libro. Celebratur & hic ſenarius à Græcis,

Κακοῖς ὁμιλῶν καὐτὸς ἐκβήσῃ κακός. id eſt,
Malus ipſe fies, ſi malis conuixeris.

Quanquam autem alienius ab hoc inſtituto videtur huiuſmodi coquirere, tamen non mihi tempero quin illud adſcribam ex Seneca De ira libro 3, ſi non magnopere pertinēs ad prouerbii declarationem, certè ad vitam inſtituēdam in primis conducibile. Sumūtur (inquit) à cōuerſantibus mores. Et vt quædam in contactis corpore vitia tranſiliunt, ita animus mala ſua proximis tradit. Ebrioſus cōuictores in amorē vini traxit. Impudicorū cœtus fortem quoque & ſi liceat, virum emollit. Auaritia in proximos virus ſuum trāſtulit. Eadem è diuerſo ratio virtutū eſt, vt omne quod ſecum habent, mitigent. Nec tā valetudini profuit vtilis regio & ſalubrius cœlū, quàm animis parū firmis, in turba meliorū verſari. Quæ res quantū poſſit, intelliges, ſi videris, feras quoque cōuictu noſtro manſueſcere, nulliúsque immanis beſtiæ vim ſuam permanere, ſi hominis cōtuberniū diu paſſa eſt. Huc uſque Senecæ verba reddidimus. Porrò quū omnis cōtubernii conflictatio plurimū habet momenti ad corrigenda deprauandáque mortaliū ingenia, tum præcipuè valet oratio, quæ quidem ex arcanis illis animi penetralibus deprompta, genuinam quandam & occultam vim, atque (vt Græcè dicā melius) ἐνέργειαν ſecum adfert, eámque in auditoris animū, in quem illabitur, tranſfundit, præſentaneum venenū ſi peſtilens fuerit: remedium efficax, ſi ſalutaris. Proinde nullū adhuc apophthegma philoſophorū memini legere, quod mihi videatur cum illo conferendū quod Iohānes Coletus meus, vir pariter & eruditus & incorruptus, ſubinde dictitare conſueuit, Tales nos eſſe, qualia ſunt quotidiana colloquia: tales euadere, qualia frequēter audimus. Iā verò quod de colloquio dictum eſt, idem oportet & de ſtudiis accipere. Qui vitā omnem in Ethnicis cōterunt literis, gentiles euadūt. Qui præter obſcœnos authores nil euoluūt, moribus obſcœnis reddātur oportet. Etenim lectio colloquium quoddam eſſe videtur.

Annus clibanum. 75

Ἄννος κρίβανον, id eſt, Annus clibanū. In eos olim dicebatur qui nouæ quippiam rei reperiſſent. Nam Annus quidā Ægyptius clibanorū vſum, in quibus panes coquerent, fertur excogitaſſe. Siquidē priſci pulte polentáque victitabant, cocti panis vſum neſcientes. De ratione coquendi panis in furnis, permulta Plinius libro 18, cap. 11, & hinc rei vocabulū etiam inditū. Nam Plautus in Aulularia artopteſiam vocat. Seneca in epiſtola quadam ad Lucilium oſtēdit, antiquitus panem manuum tractatione ſubactum, feruēti cinere teſtáque percoqui ſolere: deinde paulatim repertos furnos & alia genera, quorū feruor ſeruiret arbitrio. Hic panis dicebatur κριβανίτης. Meminit huius adagii tū Suidas, tū Ariſtophanis interpres ἐν Ἀχαρνεῦσι. Quanquā exemplaria pleraque, ἄνθρωπος habent, in vno duntaxat loco Ἄννος ſcriptum reperi, quod mihi quidem magis arridet, vt vocabulum ſit proprium.

Magiſtratus virum indicat. 76

Ἀρχὴ τὸν ἄνδρα δείκνυσιν, id eſt, Imperia demōſtrant virum. Dimeter iambicus prouerbio celebratus. Quidā Pittaci Mitylenæi putant apophthegma. Sunt qui Soloni tribuāt, quorum de numero Sophocles eſt, vt ferunt. Ariſtoteles quinto Moralium libro, Biantis nomine citauit. Item Theophraſtus in prouerbiis, quanquam ea nō extant, Bianti adſcribit. Hoc adiiciendum putaui, ne quis cauilletur ſententiam eſſe, non prouerbium. Quanquam & Plutarchus in vita Ciceronis oſtendit fuiſſe prouerbio celebratū dictum, loquens hunc in modum, ὃ δὲ δοκεῖ μάλιστα καὶ λέγεται τρόπον ἀνδρὸς ἐπιδείκνυσθαι καὶ βασανίζειν, ἐξουσία καὶ ἀρχὴ πᾶν πάθος κινοῦσα καὶ πᾶσαν ἀποκαλύπτουσα κακίαν, Δημοσθένει μὲν οὐχ ὑπῆρχεν. id eſt, Quod autē videtur ac dicitur, maxime mores hominis oſtendere atque explorare, nimirum poteſtas ac magiſtratus, omnem mouēs affectum, & omnem aperiēs malitiam, id Demoſtheni quidem non adfuit. Sophocles in Antigone,

Ἀμήχανον δὲ παντὸς ἀνδρὸς ἐκμαθεῖν
Ψυχήν τε καὶ φρόνημα καὶ γνώμην, πρὶν ἂν
Ἀρχαῖς τε καὶ νόμοισιν ἐντριβὴς φανῇ. id eſt,

Fieri haud poteſt,cuiuſpiam vt pernoueris
Animum,atque mentem,ſiue ſenſum,ni prius
Imperia nactus geſſerit ciuilia.

Senſus eſt,in vita priuata vix ſatis perſpici poſſe mores & ingenium hominis. Verum ſi cõmittas imperium, vt quod libeat,idem liceat,tum demum apparere quo ſit animo. Eleganter inuertit Epaminondas, cui quum Thebani per contumeliam magiſtratum quempiam ſordidum & contemptum mandaſſent,non cõtempſit, ſed ea cura geſſit vt muneri prius contemptiſſimo dignitas & authoritas accederet, dicens, *Οὐ μόνον ἡ ἀρχὴ τὸν ἄνδρα δείκνυσιν, ἀλλὰ καὶ ἀρχὴν ἀνήρ.* id eſt,Non ſolum magiſtratus virum oſtendit,ſed magiſtratum vir. Meminit Plutarchus in præceptis ciuilibus.

Idem Accii quod Titii. 77

Extabat olim adagium apud M. Varronem in ſatyra cui titulus Teſtamentum: refertúrque apud A. Gellium in Noctibus Atticis,Idẽ Accii quod Titii. Quòd ſiquis(inquit)vndecimo menſe *κατ' ἀριστοτέλην* natus eſt, Accio idem quod Titio ius eſto. Nimirũ ſignificans eodem ſibi iure futurum, filium decimo menſe natum, quo eum qui natus ſit vndecimo. Sumptum videtur à Iuriſconſultorum conſuetudine, Titii & Accii vocabulum pro quibuſlibet duobus ſubinde vſurpantium.

Titius. Accius.

Muta perſona. 78

Κωφὸν πρόσωπον,id eſt,Muta perſona. Martialis in ſexto Epigrammatum libro,

Comœdi tres ſunt,ſed amat tua Paula Luperce
Quatuor,& *κωφὸν* Paula *πρόσωπον* amat.

Quadrabit in eos qui in conſeſſu deliberantium , aut diſputantium,aut etiam in conuiuiis,cæteris loquentibus, ſoli tacent. Traductum apparet à lege comœdiarum,in quibus nõ temere plures tribus perſonæ ſolent induci in eadem ſcena. Quòd ſiquando quarta acceſſerit , aut muta prorſus eſt, aut perpauca loquitur. M. Tullius ad Atticum libro 13,Si Cottam & Varronem feciſſem inter ſe diſputantes, vt a te proximis literis admoneor, meũ *κωφὸν πρόσωπον* eſſet . Mutas nuptias dixit alicubi Pindarus, pro clancularis & in quibus non decantetur hymenæus,*ἄφθογγοι γάμοι*. De doryphoremate dictum eſt aliàs.

Mutæ nuptiæ

Caput ſine lingua. 79

Ab hoc non admodum abludit ille Laberianus trimeter,
Caput ſine lingua,pedaria eſt ſententia.

Competit in eos qui in cõſultationibus aut diſceptationibus ipſi quidem nihil habent quod dicant , verum aliorum ſententiis annuunt. Nam pedarii ſenatores dicebantur ii,qui in ſenatu quidem ſedebãt,verum ſententiam non rogabantur, ſed in aliorum ſententias pedibus diſcedebant . Vnde referente Feſto Popeio in dictione Pedarius,à Lucilio dicti ſunt Agipedes,quòd pedum diſceſſione dicerent ſententiam. Refertur à Gellio Noctium Atticarum libro 3,capite 18, Habet & crocodilus caput ſine lingua, ſed dentibus armatum,quales nũc videmus multos, qui quum bene dicere neſciant,tamen mordent letaliter . Nilus procul abeſt à nobis, ſed hoc genus crocodilis plena ſunt omnia.

Pedarii ſenatores. Agipedes.

Corpus ſine pectore. 80

Prouerbiali figura dixit Horatius in Epiſtolis ad Albium,
Non tu corpus eras ſine pectore,dii tibi formam,
Dii tibi diuitias dederant,artemque fruendi.

Item Ouidius in Heroinis,

Huneccine tu ſperas hominem ſine pectore,dotes
Poſſe ſatis formæ Tyndari noſſe tuæ?

Perinde verò dictum eſt corpus ſine pectore, quaſi dicas,ſine mente. Nam ſapientiam & ingenium in pectore atque in corde conſtituunt. Vnde & cordatos appellamus prudentes. Et Iuuenalis tardum ac ſtolidum ſignificans,

— cum leua in parte mamillæ
Nil ſalit Arcadico iuueni.

Cordati.

Cerite cera dignus. 81

Olim notari indignos atq; improbos & nequã homines, Cerite cera dignos prouerbio vocabant , nimirum Ceritem ceram,inſignem ignominiam appellantes. Horatius,

Quid deceat,quid non obliti,Cerite cera
Digni,remigium vitioſum Ithacenſis Vlyſſis.

Acron & Porphyrion huiuſmodi tradunt originem adagii: Romani Ceritibus bello ſubactis eam dixere conditionem, Ne ſuffragii ius haberent, ne leges vllas aut ederent,aut haberent. Eamque ignominiam in adagium abiiſſe. Meminit de tabulis Ceritibus & Aulus Gellius libro 16,capite 13. Primos autem municipes,inquit,ſine ſuffragii iure Cerites eſſe factos accipimus. Conceſſumque illis, vt ciuitatis Romanæ honorem quidem caperent,ſed negociis tamen atque oneribus vacarent , pro ſacris bello Gallico receptis cuſtoditiſque. Hinc tabulæ Cerites appellatæ verſa vice, in quas Cẽſores referri iubebant quos notæ cauſa ſuffragiis priuabant. Cõfine videtur illi quod alibi diximus, Sutorium atramẽtum.

Dii laneos habent pedes. 82

Macrobius libro Saturnalium primo,cap.6.ſcribit in hũc modum:Cur autem Saturnus ipſe in compedibus viſatur, Verrius Flaccus cauſam ſe ignorare dicit . Verum mihi Apollodori lectio ſuggerit : Saturnum Apollodorus alligari ait per annum laneo vinculo,& ſolui ad diem ſibi feſtum, id eſt mẽſe hoc Decẽbri. Atque inde prouerbium dictu, Deos laneos pedes habere:ſignificari verò decimo menſe ſemen in vtero animatum in vitam grandeſcere:quod donec erumpat in lucem,mollibus naturæ vinculis detinetur. Hactenus Macrobius. Lucianus item in Cronoſolone,Saturnum in compedibus fingi ſolere ſignificat . Atque huius figmenti rationem reddit in libro de Aſtrologia,nempe quòd orbis Saturni longiſſime à nobis ſemotus ſit: ob hoc in tartara coniectum finxere,ex aeris profunditate ſumpta occaſione . Deinde quod motus ſit omnium tardiſſimi,vt quaſi ſtare videatur,compedibus alligatum finxerũt. Plutarchus in problematis ſcribit, Tyriis fuiſſe morem , vt deorum ſtatuis vincula inicerent. Aenigma prouerbii indicat,deos ad ſcelerum vltionẽ lente quidem procedere, ſed tamen aliquãdo de malefactis pœnã ſumere vel inopinato. Sic interpretatur Porphyrio, demõſtrãs quod ſcribit Horatius ~~libro Odarũ~~ tertio,oda ſecunda,

Raro antecedentem ſceleſtum
Deſeruit pede pœna claudo:

affine eſſe prouerbio quod dicitur, deos iratos, pedes laneos habere,quia nonnunquam tarde veniunt nocentibus.

Zenone moderatior. 83

Ζήνωνος ἐγκρατέστερος,id eſt, Zenone temperantior. Teſtatur & Laertius in Zenonis vita philoſophum hũc tum in victu, tum in voluptatibus Venereis vſqueadeo patientem ac parcum fuiſſe,vt crudis duntaxat veſceretur, ac pallio prætenui tegeretur . Vnde & Philemon in comœdia taxat hominem,qui poſt panem obſonii loco caricis vteretur, aquam vini loco biberet , ac diſcipulos eſuriem doceret . Hinc & in vulgi ſermonem abiit, Zenone temperantior . Philemonis verſus apud Diogenẽ ex fabula cui titulus Philoſophi, ſunt huiuſmodi:

Εἷς ἄρτος, ὄψον ἰσχάς, ἐπιπιεῖν ὕδωρ,
Φιλοσοφίαν καινὴν γὰρ οὗτος φιλοσοφεῖ,
Πεινῆν διδάσκει καὶ μαθητὰς λαμβάνει. id eſt,
Poſt panis eſum,cariceumque obſonium
Aquam bibens perdurat inde ſimplicem.
Nouum enim philoſophiæ celebrat hic genus:
Docet eſurire,ac diſcipulos ita illicit.

Quanquam ſunt qui verſus hos Poſidippo tribuant,nõ Philemoni,velut idem admonet Laertius.

Syloſontis chlamys. 84

Ἡ Συλοσῶντος χλαμύς,id eſt,Syloſontis chlamys. Refertur à Diogeniano, dici ſolitum in hos qui ſe cultu veſtituque iactitant ac venditãt. Videtur haud abſurde dici poſſe & in eos quibus munus exiguum in tempore,magno cum fœnore reddit. Hiſtoriæ,quæ prouerbii dederit occaſionẽ,meminit Herodotus in Thalia:quanquam apud hunc *χλανὶς* legitur, nõ *χλαμύς*. *χλανὶς* autẽ veſtis militaris. Meminit & Strabo Geographiæ libro 14. Hiſtoria ſic habet : Syloſon quidam quum ſenſiſſet Darium Hyſtaſpis filium, quum adhuc priuatus ageret,chlamyde quadam ſua admodum bella impenſius fuiſſe delectatum,eam vltro dono miſit. Cuius tam tempeſtiuæ liberalitatis memor Darius,quũ iam rebus eſſet præfectus, totam & vrbem & inſulam Samiorum Syloſonti in manus tradidit, vnius veſtis munus tam opulento regno compenſans. Mentionem facit huius rei Valerius quoque Maximus, libro Memorabilium quinto, titulo De gratitudine . Porrò quod alii chlamydem ſeu chlamudem vocant, hic amiculum

Chlanis.

appellat, id eſt pallii genus.

Opera Syloſontis ampla regio. 85

Ἕκητι Συλοσῶντος εὐρυχωρία. id eſt,

Per Syloſontem regio facta eſt amplior.

Senarius in prouerbiũ verſus, quẽ refert Strabo libro Geographiæ 14. Nam Syloſon munificentia Darii, mortuo Policrate, Samiorum adeptus tyrannidem, quum acerbius exerceret imperium, ita vt fere ſolẽt ii qui ab humili fortuna repente ad res amplas prouehuntur, & ob hanc cauſam inſula deſereretur ab incolis, prouerbio dici cœptum,

Ἕκητι Συλοσῶντος εὐρυχωρία. id eſt,

Spatioſa regio eſt Syloſontis gratia.

Conuenit in acerbe gerentem magiſtratum, aut in principẽ malũ, cuius vitio deſeratur ab incolis regio. Venuſtius reddetur longiore deflexu, veluti ſi in hominem *νεόπλουτον*, qui domum aliquam cõpilarit, dicatur. aut in profuſum ac prodigum, cuius luxu loculi facti ſunt manes.

Phalaridis imperium. 86

Φαλάριδος ἀρχή, id eſt, Phalaridis principatus. Refertur inter Græcas parœmias. Rectè dicetur in eos qui crudelius exercent imperium, aut poteſtatem ſibi delegatam. Ortum adagium à Phalaride Agrigentinorũ tyranno, quem ſua crudelitas nobilitauit. Inter multa autẽ crudelitatis exempla celebratur in primis æneus ille taurus, Perilli ſiue Perilas (nam ſic appellat Lucianus) inuẽtum, quo ſubiecto igni mortales viui ſic exurebantur, vt pro eiulatu humano mugitum ederent morientes. Eum taurũ, exuſto primum in eodem artifice, Delphos miſiſſe legitur, vt Phœbo dicatus, in eius templo reponeretur, monimentum futurum ſimul & artis exquiſitiſſimæ, & inuenti crudeliſſimi, & pœnæ merito in authorẽ retortæ. Verùm Delphi munus, vt à tyranno miſſum, repudiarunt. Hæc ferme leguntur apud Lucianum. Simili figura dictum legimus *φαλαρισμὸν*, pro immani crudelitate Cicero ad Atticum lib. 7, Nam iſtum quidem, cuius *φαλαρισμοὺς* times, omnia teterrime facturũ puto. Idẽ in actione contra Piſonem, Quoniam (inquit) Phalarim grammaticum habemus. id eſt, qui perperam ſcripta etiam capite punit.

Manliana imperia. 87

Vt hoc proximum rectè congruet in hos qui ſæuiunt in eos in quos ius nacti ſunt, ita Manliana imperia contine illo prouerbium probe torquebitur in eos qui nimis rigida iuris obſeruatione, humanitatis & æquitatis obliuiſcuntur. Hiſtoria quæ prouerbio cauſa dedit, narratur a Tito Liuio primæ decadis octauo libro. Extat & apud Valerium Maximum, aliósque complures ſcriptores: & ad hunc ferme habet modum. T. Manlius quum conſul bellum cum Latinis gereret, edixiſſetque ne quis extra ordinẽ pugnaret, T. Manlius cõſulis filius turmæ præfectus, prouocatus à Genutio (ſiue vt Valerius, a Gemmio) Metio Tuſculanorũ equitum præfecto, oblitus edicti conſularis conflixit, & prouocatorẽ haſta confodit. Deinde vbi comitãte turma, ac velut ouãte, ſpoliis ornatus ad patrem tenderet, ille mox in conſpectu omnium, filium quòd extra ordinẽ pugnaſſet, ad palum deligari, deinde virgis ex more cædi, poſtremo ſecuri ferire iuſſit. Salubri quidem in poſterum exemplo, quemadmodum ait Liuius, ſed in præſentia nimium inuidioſo cõſuli. Siquidẽ (vt author eſt Valerius libro Memorabilium nono, capite De ira,) quum victor Romam reuerteretur, nemo iuuenũ obuiam iit, in tantum totius iuuentutis odiũ venerat. Hinc & cognomen additum vulgo Imperioſo. Refert ſimile ſeueritatis exemplum Valerius Maximus libro ſecũdo capite De diſciplina militari, de Poſthumio Tiburto, cuius filius fortiſſimus adoleſcẽs, quòd fœliciter quidẽ, ſed iniuſſu patris cum hoſte cõmiſiſſet, à patre ſecuri percuſſus eſt. Quanquam T. Liuius a decadis lib. 4. maluit hoc de Manlio Torquato, quàm de Poſthumio credere: atque in variis ſcriptorũ opinionibus hoc potiſſimũ argumẽto ſeſe vti teſtatur, quòd vulgato prouerbio Mãliana imperia dicta ſint, non Poſthumiana, quum tamen Poſthumius ætate præceſſerit Manlium. Quòd ſi prior tam ſæui exempli fuiſſet author, occupaſſet nimirum inſignẽ titulum crudelitatis: præterea quòd Manlio cognomen inditum eſſet Imperioſo, nõ Poſthumio. Meminit & Seneca De beneficiis libro 3, de Manlio ſiue Manlio quodã, qui relegatus à patre, reuerſus eum à moleſtia litis intentaræ liberauit. Rectè ad prouerbiũ alluſit M. Tullius libro De finibus 2, Vide ne iſta ſint Manliana noſtra aut maiora etiam, ſi imperes quod facere no poſſim. fortaſſis pro noſtra, ſcriptũ erat illa.

Complurium thriorum ego ſtrepitum audiui. 88

Πολλῶν ἐγὼ θρίων ψόφον ἀκήκοα. id eſt,

Thriorum ego ſtrepitum audii complurium.

Senarius eſt prouerbialis, quo minas & inanem clamorẽ nos contemnere ſignificamus. Quemadmodum Thais illa Terẽtiana ſæuas & glorioſas Thraſonis minas pro nihilo ducit, magnum nebulonem appellans. Ariſtophanes in Veſpis,

Ὡς ἐγὼ πολλῶν ἀκούσας οἶδα θρίων τὸν ψόφον. id eſt,

Thria noui quid ſtrepant, vt ſæpius qui audiuerim.

Porrò thria a Græcis dicũtur ficulna folia, quæ cum incẽduntur, minacem quẽdam edunt ſtrepitum, & formidãdum iis quibus ante non ſit auditus, alioqui inanem & cõtemnendum. Niſi malis legere *θριῶν*, ſic enim Græci vocant calculos quos in vrnam mittũt ſortilegæ, quum diuinãt, quemadmodũ admonuimus alibi. Solẽt huiuſmodi diuinatrices aliquãdo è ſortib^9 dira prædicere, quo ſtultos ac credulos territẽt, quum ſæpenumero nihil eueniat eorum quæ minantur.

Ne inter apia quidem ſunt. 89

Οὐδ' ἐν σελίνοις εἰσίν, id eſt Ne in apio quidem ſunt. pro eo quod eſt, ne ingreſſum quidem aut initium rei attigerunt. Sumpta metaphora ab iis qui hortos ingrediuntur. Nam antiquitus, extremus ille hortorum ambitus, apio conſerebatur: quem qui nondum prætèriiſſent, velut in horti limine adhuc eſſe videbantur. Ariſtophanes in Veſpis:

Οὐδὲ μήπω οὐδ' ἐν σελίνῳ 'στιν, οὐδ' ἐν πηγάνῳ, id eſt,

In apio nondum eſt vel ipſo, ſed nec in rutis adhuc.

Hoc eſt, nec initium habet eorum quæ ſunt futura. Interpres & aliam quandam hoc loco refert ſentẽtiam, volẽs adagium ad gymnicum agonem pertinere, ad quod qui præpararent infantes, ſtatim vt eſſent nati, in apio collocare conſueuerũt. Itaque perinde dictũ videtur, Ne in apio quidẽ: quaſi dicas, ne in primis quidem rudimentis. Rutam autẽ comicus addidit riſus cauſa, quòd apium prælocutus fuerat. Porrò morem apio coronandi putant iam olim ab Hercule inductum, poſt interfectũ Nemeæ leonem: quod & Pindarus indicare videtur alicubi: nam in Nemeis hymno quarto dicit, *ἵνα ἐν ἀγῶνι βαρυκτύπου θάλησε Κορινθίοις σελίνοις*, id eſt, Vbi in certamine tumultuoſi, floruit Corinthiacis apiis. Significat quẽdam in certamine Neptuni Iſthmico coronatum fuiſſe à Corinthiis.

Podex lotionem vincit. 90

Πρωκτὸς λουτροῦ περιγίνεται, id eſt, Podex lotionem vincit. Calliſtratus, apud Ariſtophanis interpretem, adagium hoc retulit ad eos qui ſeſe in malum aliquod adigũt, propterea quòd ea corporis pars, etiam ſi lauetur, ſemet rurſum inquinat, ita vt ipſa ſit in cauſa quo minus lauari poſſit. Quadrabit etiam vbi quid fruſtra fieri ſignificabimus: veluti ſiquis nocẽtem è carcere redimat, atque ille mox iterato cõmiſſo ſemet eòdem præcipitet. Aut ſiquos recõcilies, mox in priſtinam relapſuros ſimultatem: aut caſtiges incorrigibile ingenium, quod genus eſt mulierum. Cõueniet & in illos qui ſuo ipſius vincunt malo. Veluti ſiquis morũ intractabilitate obtineat ne poſthac obiurgetur à præceptore. Putant adagium videri ſumptum ab iis potiſſimum qui citã ſunt aluo, quos Nonius forioſos appellat. Ariſtophanes in Veſpis: *Πρωκτὸς λουτρῶν περιγινόμενος*, id eſt, Podex peruincens loturã. Itidem & morbus dicitur vincere artem, curámve medici, quũ eſt immedicabilis. Ex veterum monumentis deprehendes, fuiſſe morem publicũ, vt poſt exoneratam aluum adhiberetur eius partis lotio, quæ tamen ſubinde erat repetẽda. Martialis inter Iſſæ catellæ laudes cõmemorat, quòd poſt depoſitum vẽtris onus rogaret lauari. Legimus & barbarũ quendam ſeruitutis impatientem, ligno, cui ſpongia erat addita tergendo podici, in gulam adacto ſibi conſciuiſſe necem.

Conſcientia mille teſtes. 91

Quintilianus Oratoriarum inſtitutionum libro 5, hanc ſententiam vt prouerbialem citat, Conſcientia mille teſtes. Senſus interprete non eget. quis enim neſcit, conſcientiam teſtem eſſe vnam omnium efficaciſſimam: adeo vt nulla tormenta melius prodant maleficium, quàm conſcientia, nullus carnifex ſeuerius puniat, quàm hæc. vnde & illud:

Heu quàm difficile eſt crimen non prodere vultu.

Extat & Græcanica ſententia, συνειδὸς τύπτει τὴν ψυχὴν. id eſt, Conſcientia verberat animum. Iuuenalis item,

-& ſurdo verbere cædit.

Hanc ſenſere poetæ, cum de Diris & vltricibus furiis fabulantur.

Myſorum præda. 92

Μυσῶν λεία, id eſt Myſorum præda. In eos olim dicebatur qui impune à quibuslibet læduntur ac diripiuntur. Ortum adagium à Myſis, quos aiunt quondã finitimorũ incurſionibus male vexatos fuiſſe, quo tempore Telephus rex peregre agebat. Vtitur hoc adagio Ariſtoteles libro Rhetoricorum primo, tractans de locis conſecturalibus, καὶ τοὺς ὑπὸ πολλῶν ἀδικηθέντας, καὶ μὴ ἐπεξελθόντας, ὡς ὄντας κατὰ τὴν παροιμίαν μυσῶν λείαν. id eſt, Eos item, inquit, qui à compluribus affecti iniuria, non curant de vleiſcendo. Nam vt trito dicitur prouerbio, Myſorum hi præda ſunt: hoc eſt, paſſim ab omnibus inceſſuntur, propterea quòd veterem ferendo iniuriam, inuitant nouam. Vſus eſt Demoſthenes aduerſus Aeſchinem. Quo quidem in loco ſcioli deprauarunt pro Myſorum, miſerorum, in tranſlatione Leonardi Aretini. Citatur & ex Stratidis Medea, & Iambis Simonidis.

Vltra ſepta tranſilire. 93

Ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾶν, id eſt, Septa tranſilire. Cõgruit vel in eos qui rem quampiam nouam & incredibilem deſignãt, longeque ſupra vulgarium hominum facultatem. Vel in hos qui à re propoſita digrediuntur. Vel in illos qui præſcriptos ſibi terminos, & poteſtatis mãdatæ modũ trãſeunt. Natum adagium à Phayllo quodam pentathlo Opuntio, vt quibuſdam placet, Crotoniata, qui tum ſaltu, tum diſco mirum in modum valuiſſe legitur. Hæc ferme Suidas. Extat & inſcriptio ſtatuæ illius huiuſmodi:

Πέντ' ἐπὶ πεντήκοντα πόδας πήδησε Φάϋλλος.

Δίσκευσε δ' ἑκατὸν, πέντ' ἀπολειπομένων. id eſt,

Quinque ſupra quinquaginta pedes ſaliit Phayllus:

Diſcum autem iacit centum exceptis quinque.

Meminit hu° adagii Plato in Cratylo, καὶ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα ἅλλεσθαι, id eſt, Et vltra ſepta ſalire. Refert & Iulius Pollux libro De rerum vocabulis tertio. Lucianus in Somnio, ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα ἤδη πηδᾷ, id eſt, Vltra ſepta iã trãſilit. De ſomnio, cuius finis cũ ſit ſomnus, iam etiã vigilanti duraret. Chryſoſtomus homilia in 2. Cor. 5. τὰ σκάμματα περιέβη, id eſt, Septa tranſcẽdit. de Paulo loquitur, qui quum gratis doceret Euãgelium, plus præſtitit quàm ab Apoſtolis exigebatur. Cicero De oratore lib. 1, Et quaſi certarũ artium forenſibus cancellis cirunſcriptam ſcientiam. Idem in actionibus, Ab his cancellis, quibus me circũſcripſi, declinauero. Locus enim is, in quo celebrabantur ludi forenſes, foſſis, cancellis, aut alius id genus ſeptis erat circunſcriptus. *Cancellis circunſcriptus.*

Pſyrice facta. 94

Pſyra, inſula quæpiã eſt haud procul à Chio, cuius meminit & Homerus lib. Odyſſeæ 3, Pſyriam appellans:

Ἢ καθύπερθε Χίοιο νεοίμεθα παιπαλοέσσης

Νήσου ἔπι Ψυρίης, αὐτὴν ἐπ' ἀριστέρ' ἔχοντες. id eſt,

Certe ſupra Chium redibamus aſperam, iuxta inſulam Pſyram, ipſam Chium à ſiniſtris habẽtes. Strabo Pſyra pronuntiat pluratiue, & neutrali genere. Meminit huius & Plinius lib. mũdanæ hiſtoriæ 5. Ea inſula quoniam eſſet & perpuſilla & ignobilis, in contemptus ac vilitatis prouerbium abiit, vt quæ ſordidè, parũmque magnificè fierent, Pſyrice facta dicerentur. Hæc ferme Stephanus. idem citat Cratinum,

Ψύρα τὸν Διόνυσον ἄγοντες. id eſt,

In Pſyra Bacchum ducentes.

Eundem rurſus in Nemeſa:

Ψύρα τὴν σπάρτην ἄγε. id eſt,

In Pſyra ſpartam ducis.

Bos Cyprius. 95

Κύπριος βοῦς, id eſt, Cyprius bos. In brutum ac ſtolidum iaci ſolitum, propterea quòd Cyprii boues magis bruti ferantur, quippe qui ſtercore humano paſcantur. Refertur à Suida ac Diogeniano. Interpres Ariſtophanis in Plutũ, ſcribit Bœotios boues σκατοφάγους fuiſſe, id eſt oletum edentes. Hoc autem nomine Ariſtophanes medicos appellat, quòd in curãdis ægrotis ſordida quædam tractẽt, lotium aut ventris excrementa contemplantes. Sed de Cypriis bubus conſentit Plinius libro 28, capite vltimo, narrans Cyprios boues hominum excrementa appetere, non paſtus cauſa, ſed vt hoc remedio torminibus medeantur.

Cyprio boui merendam. 96

Feſtus Pompeius verſum hunc Sotadicũ citat ex Ennio,

Cyprio boui merendam.

Oſtenditque conuenire, quoties conuiua ſordidus & inſipidus, ſordido atque inſipido accipitur conuiuio. Originẽ adagii refert eandem quam nos modo commemorauimus. Feſtiuius erit ſi ad res animi deflectatur, vt ſiquis apud ſpurcos ſpurce loquatur, apud indoctos indocte.

Equum habet Seianum. 97

Equum habere Seianum, olim prouerbio dicebatur in calamitoſum, & ad extremã inopiam redactũ. Allegoria ſumpta eſt ab equo quodam fatali, cui à Cn. Seio domino nomẽ inditum eſt Seiano. is ex Diomedeis equis prognatus fuiſſe creditus eſt. Fuit inſigni quidẽ ſpecie, verum eiuſmodi quodam fato, vt quiſquis eius equi poſſeſſor eſſet: is cum omni domo ad internicionẽ vſque deperiret: id quod Cn. Seius ipſe capitis damnatus, ac miſerando affectus ſupplicio: deinde & Dolabellabello interfectus: poſt hunc Caſſius ab hoſtibus occiſus: deinceps Antonius deteſtabili exitio perditus probauit. Hũc equũ C. Baſſus Argis ſe vidiſſe refert, haud credibili pulchritudine, vigoréque & colore exuperantiſſimo, nempe puniceo. Hoc adagium & refert, & copioſius explicat Aulus Gellius, libro Noctium Atticarum tertio, capite 9. Fieri poteſt vt hæc de equo ſuperſtitio manarit ab equo illo durateo cuius Odyſſeæ 8, meminit Homerus, qui fatalem interitum attulit Troianis. Ad quod alludens Maro,

-ſcandit, inquit, fatalis machina muros.

Ediuerſo quædam fataliter eſſe felicia credidit veterum ſuperſtitio. Nã author eſt Trebellius Pollio in libro De triginta tyranis, vulgo perſuaſum fuiſſe, res iis feliciter cedere qui Alexandri magni imaginem, auro argentóve expreſſam geſtitarent. Nec hodie deſunt qui gladios in bello fortunatos, & huiuſmodi quaſdam nugas pollicentur principibus. Ac magis mirandum, eſſe qui iſtiuſmodi impoſtoribus credant.

Aurum habet Toloſſanum. 98

Huic ſimillimum eſt illud, Aurum habet Toloſſanum: in eum qui magnis ac fatalibus afficitur malis, nouóque ac miſerando exitio perit. Refertur ab A. Gellio eodem loco, quẽ modo citauimus, in hunc modum, Eadem ſentẽtia eſt illius quoque veteris prouerbii, quod ita dictum accipimus: Aurum habet Toloſſanum. Nam quum oppidum Toloſſanum in terra Gallia, Q. Cepio conſul diripuiſſet, multũmque auri in eius oppidi templis fuiſſet, quiſquis ex ea direptione aurũ attigit, miſero, cruciabilique exitu periit. In pleriſque codicibus Gellianis hactenus legebatur, in terra Italia: ſed mendoſe, quum Strabo & Iuſtinus Toloſſam ponant in Gallia. *Locus Gellii.* Meminit auri Toloſſani M. Tullius libro De natura deorũ tertio: Cognoſce, inquit, alias quæſtiones auri Toloſſani, coniurationis Iugurthinæ. Strabo libro Geographiæ quarto, admonet hanc pecuniam Toloſſanam, Delphicæ pecuniæ partem fuiſſe. Brennus enim Prauſus natione, Tectoſagis auxiliantibus Delphos incurſauerat: deinde (quemadmodum refert Iuſtinus lib. 32) cum Tectoſagi ſe in antiquam patriam Toloſſam recepiſſent, peſtilentia laborare cœperunt: à qua non prius ſunt liberati, quàm aruſpicum reſpõſis moniti, aurum, argentũmque ſacrilegio quæſitum, in Toloſſenſem lacũ merterent: quod omne magno pòſt tempore Cepio Romanus conſul abſtulit. Quod quidem ſacrilegium exitium attulit tum ipſi Cepioni, tum illius copiis. Erant autem auri pondo c x milliа: argẽti pondo quinquies decies centũ millia. Scribit enim Strabo, Toloſſanos ex priuatis fortunis auxiſſe ſacram pecuniam, vt magis Deum ſibi reconciliarent. Narrantur & alia quædam hoc loco à Strabone de auro Toloſſano ex Poſidonio: verum quoniam ad adagionis enarrationem non magnopere pertinere videbantur, ſat habuimus locum indicaſſe. Durat hodiéque apud vulgus hæc opinio, vt exiſtiment omneis miſere perire quicunque à ſacris rebus non abſtinent manus violentas.

Polypi caput. 99

Πολύποδος κεφαλὴ, id eſt, Polypi caput. In hominẽ varium, & in quo pariter & vitia quædam & virtutes inuenias, cuiuſmodi Catilinam deſcribit Saluſtius. Competit & in rem ex qua non parum commoditatis capere queas, ſed quæ ea-

dē nonnullis incōmodis noceat. Allegoria ducta eſt ab eius piſcis capite, quod (ſicuti teſtatur Plutarchus in libello cui titulus, Quomodo ſint adoleſcentibus audiendi poetæ) eſu quidem ſuauiſſimū & eſculētum, cæterū ſomnia parit triſtia ac prodigioſa. Vnde huius eſum interdicebāt iis qui cuperent ex inſomniis præſcire futura: quemadmodū & fabarū, vt teſtis eſt idem Plutarchus in Sympoſiacis. Proinde poeticen, Polypi caput vocat, in qua ſicuti ſunt permulta cognitu tum iucunda, tum frugifera, ita ſunt nōnulla, niſi caueas, peſtilentia. Porrò ex huiuſmodi rebus, id quod ineſt commoditatis conueniet excerpere, quod noxium vitare. Iuxta Simonidis doctrinā apiculas imitari, quæ præteritis reliquis, ad ea duntaxat aduolāt vnde poſſint aliquid ad mellificium idoneū excerpere: nec aliud colligunt, quàm quod ſit vſui futurum. Prouerbium integre refertur apud Plutarchum hoc pacto:

Πουλύποδος κεφαλῇ ἔνι μὲν κακὸν, ἐν δὲ καὶ ἐσθλόν. id eſt,

In polypi capite ineſt quidem malum, ineſt & bonum. Itidem Theognis in ſententiis de vino prædicat:

Ἐσθλὸς καὶ κακός ἐσσι. id eſt, Bonum ac malum es.

Poſſet ad hanc formā torqueri fabula de haſta Achillis, quæ vulneris auxilium tulit, eadem quæ vulnus inflixerat.

AEſtate penulam deteris. 100

Ἐν θέρει τὴν χλαῖναν κατατρίβεις, id eſt, Aeſtate penulā deteris. Refertur à Zenodoto, Diogeniano, Suida. Rectè dicetur in eum qui res neceſſarias temere nec in tēpore profundit, aliquādo futuras vſui ſi ſeruētur. Id quod vulgo factitāt adoleſcētes, qui facultates patrias ſtultè prodigūt in iuuenta, quib' ſuſtinēda fuerat imbecillitas ſenectæ. Neque malè quadrabit in eos, qui corporis vires in voluptatibus fruſtrà conſumūt, quas in obeundis negociis feriis poſtea ſunt deſideraturi. Nam χλαῖνα ſumma veſtis eſt, quæ pro tempore ſumitur ad ventos, pluuiam, friguſve depellendū, quaſi Latine dicas penulam. Iuuenalis:

-& multo ſtillaret penula nimbo.

Quanquā & Latini lænæ vocabulo vtūtur, pro eo quod Græci χλαῖναν appellant. Nonius indicat genus veſtis militaris, quæ ſit omnium extima, veluti chlamys, pallium, & penula. Apud Diogenem Laertium tale quiddā obiicit Philemon comicus in Cratetem, quòd æſtate gereret pallium craſſum, hyeme laceram tunicam: videlicet quo diſceret temperantiam ac tolerantiam.

Chiliadis ſecundæ centuria prima.

Feſtina lente. 1.

X

Σπεῦδε βραδέως, id eſt, Feſtina lēte. Prouerbium hoc non inuenuſtā ænigmatis ſpeciem præ ſe fert, propterea quòd conſtat ex verbis inter ſe pugnantibus. Ideóque referēdum eſt ad eam formā quam in operis huius initio demōſtrauimus, nimirum eorum quæ per ὀξύμωρον, id eſt contrarietatem efferuntur. Quod genus eſt illud, δυσδαίμων εὐδαιμονία, id eſt, infelix felicitas. Nec abſurde mihi coniectaſſe videtur, ſiquis effictum exiſtimet ex eo quod eſt apud Ariſtophanem in Equitibus, ἄνυε ταχέως, id eſt, Propera propere: vt illuſor (quiſquis is fuit) τὴν ταυτολογίαν in ὀξύμωρον commutarit. Ad hunc autem figuræ colorem, atque ad hanc alluſionis facetiam, non mediocrē gratiam adiungit tam cōmoda, tāmque abſoluta breuitas, quæ & ipſa velut in gemmis, itidem & in adagiis, neſcio quo modo peculiariter decere mihi videtur, & ad precium miraculum facere. Etenim ſi vim ac ſententiam æſtimes quam hæc tam circuncisa vocum breuitas in ſe complectitur, quàm ſit fœcunda, quàm grauis, quàm ſalutaris, quàm ad omnem vitæ rationem latè patens, profectò facile diſceſſeris in hanc ſentētiam, vt in tanto prouerbiorum numero non arbitreris vllum aliud eſſe perinde dignum quod omnibus incidatur columnis, quod pro templorum omnium foribus deſcribatur, & quidem aureis notis: quod in principalium aularum valuis depingatur: quod primatium inſcalpatur anulis: quod regiis in ſceptris exprimatur: denique quod omnibus vbique monumentis repræſentetur, propagetur, celebretur: vt quod tātopere expediat ſemper cuiuſque obuerſari animo, quo nuſquam non occurrat oculis, nulli quidē mortalium non maximo futurum vſui, præcipuè tamen principibus, & iis quibus, vt verbis dicam Homericis,

Λαοί τ' ἐπιτετράφαται καὶ τόσσα μέμηλε. id eſt,

Commiſſi populi, ac tam multa negotia curæ.

Quandoquidem à plebeiæ ſortis hominibus, ſiquid forte ſit vel prætermiſſum ſocordia, vel admiſſum temeritate, quemadmodum iactura leuior, ita & incommodum, quod acceptum eſt, faciliore remedio ſarcitur. At verò principis vel vnica ceſſatio, ſemélve præcipitatum conſilium, Deum immortalem quas tempeſtates nonnūquam excitat, quātas rerum humanarū ruinas ſecum trahit? Rurſum ſi adſit τὸ σπεῦδε βραδέως, hoc eſt, maturitas quædam ac moderatio ſimul ex vigilantia lentitudinéque temperata, vt neque per temeritatem quicquam faciat pœnitēdum, neque per ſocordiam quicquam prætereat quod ad Reipub. commodum pertinere videatur: quæſo te quid eſſe poſſit hoc imperio felicius, firmius, ſtabiliuſque? quāquam hæc felicitas haudquaquam ipſis imperii terminis circunſcribitur, quin vndique longe latéque ad finitimos populos dimanat, nec vſquam æquè locum habet Heſiodium illud:

Πῆμα κακὸς γείτων, ὅσσον τ' ἀγαθὸς μέγ' ὄνειαρ.

Proinde ſic equidem exiſtimo, prouerbium hoc, ſiquod aliud, optimo iure βασιλικὸν, id eſt regium appellari debere, non tantum ob eam quam modo diximus cauſam, verumetiam quòd duobus his vitiis ingenia principum ferè peculiariter videantur eſſe confinia. Nam fortunæ fauor, rerum affluentia, tam paratæ voluptatum illecebræ, prætereà protinus licere quicquid collubitum fuerit: denique peſtilentiſſimum illud aſſentatorum γένος, ſemperque parati, quicquid quocūque modo dictum factumve fuerit, arriſus, applauſus, adgratulatio: hæc inquam atque id genus alia, non mirum ſi quibuſdam ſocordiam concilient: maxime ſi his omnibus fomentis ætas iuuenta contigerit, & huius comes rerum imperitia. At è diuerſo ſit nonnunquam vt inſitus ille principum ingeniis vigor, & impetus quidam (vt ita dixerim) leoninus, adauctus amplitudine fortunæ, excitatus rerum maximarum ſucceſſibus, inflammatus vel iracundia, vel ambitione, vel aliis huiuſmodi cupiditatibus, extimulatus conſiliis præferocibus, tranſuerſos rapiat aliquoties, ac tum ipſos, tum omnem imperii molem in præcipitium auferat. Quanquam ſi quidem in alterutram partem peccandum ſit, non paulo præſtiterit, regem impendio lentum eſſe, quàm plus æquo præcipitem. Homerus Agamemnoni vitioſam quandam animi mollitiem, hoc eſt τὸ βραδέως affinxiſſe videtur: vt eius nullum egregium facinus adferatur, aut animoſum, niſi quum ob ereptā Chryſeidem ſtomachatur, & Achillem ſua ſpoliat Bryſeide. Rurſum Achilli parū moderatos impetus, hoc eſt τὸ σπεύδειν, attribuit: niſi ſi cuitū σπεύδειν βραδέως videtur quū in conſilio diſtricto gladio regē impetiturus, à Pallade coercetur, admonitus vt intra cōuicia dūtaxat indignetur. Atqui hoc ipſum erat impotētis animi, in frequēti principū conſeſſu, tot probris, tam manifeſtis cōuiciis in eum debacchari, penes quē rerū erat ſumma. Achillem imitatus videtur Alexander ille magnus, ac planè vicit: quippe quem eouſque præcipitem egerit impetus animi, vt in amiciſſimos etiā ferrū diſtrinxerit. Agamemnonē Sardanapalus eſt æmulatus, ſed ita æmulatus vt lōgo præceſſerit interuallo. Quin vtriuſque generis innumerabiles inuenire liceat, qui vel huius inertiā, vel illius

ferociam referant: perpaucos autem reperias qui prouerbiũ hoc ſequuti, tempeſtiuam celeritatẽ cum prudenti tarditate rectè miſcuerint: niſi quòd pro multis vnus ſufficit Fabius ille Maximus, cui cognomen etiam additũ Cunctatori: qui cum ſibi laudem peperit immortalem, tum Romano imperio cunctando reſtituit rem, aliorum ducum inauſpicata celeritate iam ad extrema redacta. Itaque non ſine cauſa video factũ, vt hoc σπεῦδε βραδέως in tantum arriſerit duobus imperatoribus Romanis, omnium facile laudatiſſimis, Octauio Auguſto & Tito Veſpaſiano: quorũ vtrique ſingularis quædam aderat animi magnitudo, cum incredibili quadam lenitate facilitatéque coniuncta: vt quũ amabili motu popularitate, omniũ animos ſibi deuinxiſſent, nihilo ſecius tamẽ pari diligentia, ſiquando res ita poſtularet, celeriter res maximas confecerint. Octauius igitur hoc dicto tam impenſè delectatus eſt, quemadmodum in Noctibus Atticis lib. 10. cap. 11. narrat Aul. Gellius, & hunc ſequutus Macrobius Satur. lib. 6, vt non in ſermonibus modò quotidianis crebrius vſurparet, verumetiam epiſtolis ſuis frequẽter inſereret, admonens his duabus vocibus, vt ad rem agendam adhiberetur ſimul & induſtriæ celeritas, & diligentiæ tarditas. Quod quidem Gellius Latinis exiſtimat vnico verbo dici, matura. Nã maturari, quod neque præpropere fiat, neq; ſerius quam oporteat, ſed ipſo in tepore. In hũc ſenſum vſurpaſſe Maronẽ, quũ ait Æneid. 1, Maturate fugã. Quanqua omnino vox hæc apud authores ſignificat idem quod feſtinare, ſed ita feſtinare, ne tempus legitimum anteuertas. Siquidẽ feſtinata rectè dixeris etiam præpropera, maturata non dixeris. Neque diſſident ab iis quæ Suetonius tradit in huius vita, Nihil, inquiens, minus in duce perfecto, quàm feſtinationem, temeritatémque cõuenire arbitrabatur. Crebrò itaque illa iactabat, Σπεῦδε βραδέως, ἀσφαλὴς γάρ ἐστ' ἀμείνων ἢ θρασὺς στρατηγός. Hæc ferme Suetonius. Eſt autẽ verſus trochaicus tetrameter catalecticus ex poeta quopiam, vt coniicio, decerptus, cui Cæſar de ſuo ſubiecit στρατηγός. Cuius hæc eſt ſententia, Feſtina lenté. Nam qui tutò citráque lapſum rem gerit, melior eſt quàm audax & cõfidens. Tutiora ſunt enim quæ lentis conſiliis prouidentur, quam quæ calidis conſiliis properantur. Iam verò dictum idem Tito Veſpaſiano placuiſſe, ex antiquiſſimis illius nomiſmatis facilè colligitur: quorum Aldus Manutius mihi ſpectandum exhibuit argenteum, veteris planéque Romanæ ſcalpturæ, quod ſibi dono miſſum aiebat à Petro Bembo patritio Veneto, iuuene cũ inter primos erudito, tum omnis literariæ antiquitatis diligẽtiſſimo peruestigatore. Nomiſmatis character erat huiuſmodi, altera ex parte faciem Titi Veſpaſiani cum inſcriptione præfert, ex altera ancoram, cuius medium ceu temonẽ Delphin obuolutus cõplectitur. Id autem ſymboli nihil aliud ſibi velle, quàm illud Auguſti Cæſaris dictum, σπεῦδε βραδέως, indicio ſunt monumenta literarum hieroglyphicarum. Sic enim vocantur ænigmaticæ ſcalpturæ, quarũ in priſcis ſeculis multus fuit vſus, potiſſimum apud Ægyptios vates ac theologos: qui nefas eſſe ducebant, ſapientiæ myſteria literis communibus vulgo profano prodere, quemadmodum nos facimus: ſed ſiquid cognitu dignum iudicaſſent, id animantium rerumque variarum expreſſis figuris ita repræſentabant, vt nõ cuiuis ſtatim promptum eſſet conijcere: verum ſicui ſingularum rerum proprietates, ſi peculiaris cuiuſque animantis vis ac natura cognita, penituſque perſpecta fuiſſet, is demũ collatis eorum ſymbolorum coniecturis, ænigma ſententiæ deprehendebat. Veluti quum Ægyptii Oſirim ſuum (quem eundem ſolem eſſe putant) ſignificare volunt, inſcalpũt ſceptrum, inque eo ſpeciem exprimunt oculi, nimirũ innuentes hunc deum eſſe, regalique poteſtate ſublimem, cuncta deſpicere, quia ſolem Iouis oculum appellat antiquitas. Huiuſmodi ferme refert Macrobius libro Saturnalium 1. Item annũ hoc modo demonſtrabant. Effingebant ſerpentem ita circũuolutũ, vt caudam ore teneret inſertã: innuentes annũ ſemper iiſdem vicibus temporum reciprocantibus in ſe recurrere. Vnde Seruius autumat apud Græcos ἐνιαυτὸν vocabulum attributũ anno, atq; huc reſpexiſſe Maronẽ, quum ait,

Atque in ſe ſua per veſtigia voluitur annus.

Etiam ſi Horus Ægyptius, cuius extant duo ſuper huiuſmodi ſymbolis libri, ſerpentis ſcalptura non annum, ſed æuum repræſentari tradit: annum autem tum Iſidis, tum Phœnicis imagine. Scripſit his de rebus Plutarchus in Commentario de Oſiride, & Chæremon apud Græcos, teſtimonio Suidæ, cuius ex libris excerpta ſuſpicor ea quæ nos nuper conſpeximus huius generis monumenta: in quibus etiam hæc inerat pictura, Primo loco circulus: deinde ancora, quam mediam, vt dixi, Delphinus obtorto corpore circumplectitur. Circulus (vt indicabat interpretamentum adſcriptũ) quoniam nullo finitur termino, ſempiternum innuit tẽpus. Ancora quoniam nauim remoratur & alligat ſiſtitque, tarditatem indicat. Delphinus, quòd nullum aliud animal celerius, aut impetu perniciore, velocitatem exprimit: quæ ſi ſcitè connectas, efficient huiuſmodi ſententiã, ἀεὶ σπεῦδε βραδέως, id eſt, Semper feſtina lente. Porro hoc ſcripturæ genus non ſolum dignitatis plurimũ habet, verumetiam voluptatis non parum, ſiquis modò rerum, vt dixi, proprietates penitus perſpectas habuerit: id quod partim contingit ſolerti contemplatione rerum cauſarumque naturalium, partim liberalium cognitione diſciplinarũ. Veluti ſiquis ex Ariſtotelicis libris, quos de naturali auditu inſcripſit, probè teneret analogiam quandam eſſe, & ſimilitudinem inter magnitudinem, motum, ac tempus: nam horum trium vnumquodque pariter in eodem exiſtunt. Siquidem vt tempus adhæret motui, ita motus adhæret magnitudini. Quod in magnitudine punctũ, hoc momentum in tempore, impetus in motu (liceat enim interim ſic appellare quod in motu minimum eſt atque indiuiſibile: neque enim de vocibus laborandum, ſi de re conueniat.) Iam igitur ſi in recta linea magnitudinem conſideres, duo puncta reperies, quorum alterum ſit initium duntaxat, alterum finis tantùm, hoc eſt, vnde quaſi fluit longitudo, & in quod deſinit. In eadem ſi motum conſtituas, duos item reperies impetus, alterum vnde motus oritur, alterũ in quem deſinit. Horum ea ratio eſt, vt qui initium eſt, tantum eius motus initium ſit, qui finis, tantummodo finis. Motum tempus neceſſariò comitatur. Eſt enim huius veluti regula: cuius naturam ſi ſeparatim contemplere, duo vides momenta (liceat enim ita loqui) alterum temporis illius initium, alterum finem. Rurſum autem, ſi in eadem linea conſideraris, pũcta magnitudinis, impetus motus, momẽta temporis, quæ media intercedunt inter initium & finem: vides horum vniuſcuiuſque velut ancipitem eſſe naturam. Etenim ad initium relata, fines ſunt: ad finem, initia. Proinde vbi finita erit magnitudo, ibi ſimul & finitus motus, & tempus finitum ſit oportet. Finita eſt autem ea magnitudo in quam tale competit initium, vt idem finis eſſe non poſſit: talis inquam finis, vt in eundem non cadat ratio principii. id quod euenit in omnibus figuris, excepta circulari, ſeu ſphærica. Nã vt in hac nullũ certum eſt punctum, quod propriè dici queat initium: nullum item quod ita ſit finis, vt tantùm eam recipiat appellationem: ita nec momentum huiuſmodi vllum eſt, nec impetus. Vnde conſequitur, vt ibi neque finita ſit magnitudo, neque motus finitus, neque finitum tempus. Rurſum vbi quodlibet magnitudinis punctum, ſimul & initium & finis eſſe poteſt, ibi magnitudinem infinitam eſſe neceſſe eſt. Ad eandem rationem, vbi quilibet impetus vel principium motus eſſe poteſt, vel finis illic motus videtur infinitus. Demum vbi quoduis momentum, ſimul vel initium temporis eſſe poteſt, vel finis, ibi tempus infinitũ oportet eſſe. Sed infinitum tempus, æternum vocamus, quod quidem æterno reſpondet motui. Motus æternus magnitudinem item æternam requirit. Hæc non poſſunt competere niſi in ſphærica aut circularem magnitudinem. Vnde philoſophi quidam æternitatem mundi collegerũt, quòd animaduerterent cæli vniuerſi ſyderúmque & ſphæricam eſſe figuram, & motũ item eſſe ſphæricum. Porro non ſolum in huiuſmodi magnitudinem, circuli ratio quadrat, verũetiam motus huic adhærens, circulus eſt quidam. Item tempus eum dimetiens motum, non reſpuit appellationem circuli, quemadmodum teſtatur etiã Ariſtoteles quarto περὶ τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως libro. Hæc igitur atque id genus alia qui ex philoſophorum diſciplinis perdidicerit, is facilè coniectabit, quamobrem Ægyptii circulo ſempiternũ tempus exprimere voluerint. Iam verò Delphini vim naturámque paucis inſpiciamus. Tradunt authores hũc incredibili velocitate, & admirabili impetu reliquũ animantiũ genus lõgo interuallo poſt ſe relinquere. Proinde Oppianus libro de naturis piſcium ſecundo, Delphinos non cum quibuſlibet auibus, ſed cum aquilis confert,

Ὅσσον περ οἰωνοῖσι μετ' αἰετοῖσι ἄνακτος

Marginal notes: Matura. — L. 2. 46 — Hieroglyphica litera. — Oſiridis ſiue ſolis ſymbolum. — Anni ſymbolũ. — Delphini ancoram mediã circumplectentis, & circuli explicatio. — Delphini vis & natura.

Φοίνικος, id est palmae imagine. quod palma singulis mensibus βαΐν producat, id est ramulum unum, ita ut anni spatio xij ramulos proferat.

Αἰετοὶ ἐν θήρεσσι μετ' οἰωνοῖσι λέοντες,
Ὅσσον ἀρίστευσιν ἐν ἑρπηστῆρσι δράκοντες,
Τόσσον καὶ δελφῖνες ἐν ἰχθύσιν ἡγεμονῆες. id eſt,
Quippe citas quantum inter aues, inſignis honore
Regali reliquas aquila præuertitur omnes,
Inque feris leo cruduoris, ſæuique dracones
Serpentum in genere exuperant, tantum impete delphin
Eximius vincit regnantes æquore piſces.

Confert & iaculo,

Διὰ γὰρ βέλος ὥστε θαλάσσας Ἵενται. id eſt,
Nanque per æquora lata ſagittæ More volant.

Denique confert etiam vento, vel turbini potius, ac procellæ ventorum:

Ἄλλοτε γὰρ βαθὺ κῦμα διαπρήσσει ἶσα λαίλαψ. id eſt,
Altas aliquando per vndas
Turbinis in morem diſcurrit.

Plinius libro hiſtoriæ mundi nono, cap. octauo, Ariſtotelis ſecutus ſententiam, haudquaquã ab his diſcrepantia refert, videlicet delphinũ omnium animalium perniciſſimum eſſe: neque id ſolum inter maritimi generis, verumetiam volucri quauis ocyorem, quouis acriorẽ telo. Singularem autem huius velocitatem hoc potiſſimum argumẽto colligi, quòd quum os habeat longo diſſitum interuallo à roſtro, nempe medio penè ventre (quæ res in conſectãdis piſcibus non mediocrem illi moram adferat neceſſe eſt: neque enim niſi reſupinus atque conuerſus corripit) tamen vix vllus eſt piſciũ qui illius effugiat celeritatem. Nec ignorat ipſe hanc naturæ dotem, ſed veluti laudis, animive cauſa, certat aliquoties cũ nauigiis, plenis velis cũrribus. Eſt enim præcipue φιλάνθρωπος delphin, quin & παιδεραστὴς aiunt nonnulli, & ob id capitalis eſt hoſtis crocodili, quo non aliud animal infenſius homini. Itaque non pauescit hominem, vt alienum, verum obuiã nauigiis venit: alludit exultans, certat etiam, & quanuis plena præterit vela. Quin etiam in mugilum venatu apud ſtagnũ Laternam magnificè declarat quantũ valeat celeritate, quãtum polleat ingenio, quantum denique bene velit homini. Iam verò quid dicam de impetu vix credibili? Siquidem vbi fame concitatus, fugientem in vada ima perſecutus piſcem, diutius ſpiritum continuit, non aliter quàm arcu emiſſus ad reſpirandum emicat, tantáque vi exilit, vti plerunque vento turgentia vela nauium ſaltu tranſuolet. Quod igitur ſymbolum magis conueniebat ad exprimẽdum acrem illum & indomitum animi impetum, quàm delphinus? Porrò ad ſignificandam tarditatem, cunctationemque, non male quadrabat ἐχενηῒς piſcis, quem Latini remoram vocant: verum quoniã huius figura parum cognobilis videbatur (nam præterquã quòd admodum puſillus eſt, nec vlla inſigni nota diſcernitur) magis ad id placuit ancoræ ſymbolum, quæ ſiquãdo periculoſe nauigatur ob ventos nimium ſecũdos, ibi curſum immoderatum nauis figit ac retinet. Itaque dictũ hoc σπεῦδε βραδέως, ex ipſis vſque priſcæ philoſophiæ myſteriis profectum apparet, vnde aſcitum eſt à duobus omnium laudatiſſimis imperatoribus, ita vt alteri adagionis eſſet loco, alteri inſignium vice, vtriuſque moribus ingenióque mirè quadrans. Nunc verò in Aldum Manutium Romanum, ceu tertium hæredem deuenit,

Haud equidem ſine mente reor, ſine numine diuûm.

Nam huius eadem, quæ quondam Tito Veſpaſiano placuerunt, celebrantur inſignia, nõ notiſſima modò, verumetiam
Aldi Manutij typographi inſignia & laudes. gratiſſima quibuſcunque vbiuis terrarum bonæ literæ vel notæ ſunt vel charæ. Neque verò ſymbolum hoc tum illuſtrius fuiſſe crediderim, quum inſcalptum imperatorio nomiſmati, negotiatorum manibus terendum circumferretur, quàm nũc, quum vbique gentium, vel vltra Chriſtiani imperii terminos, vnà cum omnigenis vtriuſque linguæ voluminibus propagatur, agnoſcitur, tenetur, celebratur ab omnibus qui liberalium ſtudiorum colunt ſacra: præſertim iis, qui faſtidita barbara iſta pinguique doctrina, ad veram atque antiquam aſpirant eruditionem: ad quã reſtituendam vir is quaſi natus, & ab ipſis, vt ita dixerim, fatis factus ſcalptuſque videtur: tam ardentibus votis vnum hoc optat, tam infatigabili molitur ſtudio, vſqueadeo nullum refugit laborem, vt literaria ſupellex & integra, & ſyncera puráque bonis ingeniis reſtituatur. Quam quidem ad rem quantũ iam attulerit momenti: tametſi tacis, penè dixerim, inuitis, res ipſa nimirum indicat. Quòd ſi pulcherrimis planéque regiis Aldi noſtri votis deus aliquis bonis literis amicus aſpirauerit, & ſiquem numina læua ſinant, intra paucos annos illud futurum polliceor ſtudioſis, vt quicquid eſt bonorum authorum in quatuor linguis, Latina, Græca, Hebraica, Chaldaica, tum autem in omni genere diſciplinarum, id vnius huius opera & plenum habeant & emendatum, nullámque iam literariæ ſupellectilis partem quiſquam deſideret. Quod ſimul atque contigerit, tum verò palam fiet, quãtum adhuc bonorum codicum in abdito ſit vel retruſum ob negligentiam, vel ſuppreſſum quorundam ambitione, quibus hoc vnũ cordi eſt vt ſoli ſapere videantur. Tum denique cognitum erit quàm prodigioſis mendis ſcateant authores, etiam hi qui nunc ſatis emendati putãtur. Cuius rei ſicui libebit, velut ex deguſtatione coniecturam facere, Plinianas epiſtolas, quæ propediem ex Aldina officina prodibũt in lucem, cum vulgatis exẽplaribus conferat: quodque ibi deprehenderit, idem in aliis expectet authoribus. Herculanũ mehercule facinus, ac regio quodam animo dignũ, rem tam diuinam, quaſi funditus collapſam, orbi reſtituere, latentia perueſtigare, eruere retruſa, reuocare extincta, ſarcire mutila, emendare tot modis deprauata, præcipue vulgarium iſtorum excuſorum vitio, quibus vnius etiam aureoli lucellũ antiquius eſt, quàm vel vniuerſa res literaria. Adde iis, quòd quantumlibet exaggeres eorum laudem qui reſpublicas ſua virtute vel tuentur, vel etiam augent, in re certe profana, tum anguſtis circunſcripta ſpatiis verſantur. At qui literas collapſas vindicat (nã id penè difficilius quàm genuiſſe) primùm rem ſacram molitur & immortalem, tum non vnius alicuius prouinciæ, ſed omnium vbique gentium, omnium ſeculorum negotium agit. Poſtremo quondam Principum hoc munus erat, inter quos præcipua Ptolemæi gloria. quanquam huius bibliotheca domeſticis & anguſtis parietibus continebatur. Aldus bibliothecam molitur, cuius non alia ſepta ſint quàm ipſius orbis. In hanc digreſſiunculam non abs re mihi videor expatiatus, nempe quo ſtudioſi hoc impenſius his inſigniis & faueant & delectentur, poſteaquam cognouerint à tam inclytis authoribus fluxiſſe: præterea quid velint, intellexerint. Denique quum meminerint quantum bonæ rei Delphinus ille polliceatur, ſiquis modò deus pulcherrimis conatibus dexter adfuerit. A diuerticulo repetetur fabula, ſi prius expoſuero querelam de typographis quibuſdam peſſimè de re
literaria merentibus. Non eſt noua querimonia, nunquam *In typographos ſordidos.*
tamen iuſtior quàm hiſce tẽporibus, quibus hæc mihi quarta, ni fallor, parabatur editio. ea fuit anno 1525 Venetorum vrbs multis quidem nominibus celeberrima, per Aldinam tamen officinam celebrior eſt, adeò vt quicquid librorũ iſtinc adfertur ad exteras nationes ob ciuitatis tantum titulum illico ſit vendibilius. Atqui eius nominis lenocinio ſordidi quidam typographi ſic abutuntur, vt vix ab vlla ciuitate nobis veniant authores impudentius deprauati, nec ii ſane quilibet, ſed omniũ primi, velut Ariſtoteles, M. Tullius, & Quintilianus, nequid querar de Sacris voluminibus. Curatum eſt legibus nequis conſuat calceum, nequis faciat ſcrinium, niſi fuerit ab eius opificii ſodalitio comprobatus: & tantos authores, quorum monumentis etiam religio debetur, emittunt in vulgus, adeò literarum ignari, vt ne legere quidem poſſint: adeò ignaui, vt nec relegere libeat quod excuditur: adeo ſordidi, vt citius patiantur ſex milibus mendarum oppleri bonum librum, quàm paucis aureolis velint conducere qui præſit caſtigationi. Nec vlli magnificentius pollicentur in titulis, quàm qui impudentiſſime deprauãt omnia. Ex legum authoritate datur redibitio, ſiquis pannum vt cocco tinctum vendiderit, ſi deprehẽdatur in tinctura nihil additum cocci: quin mulcta afficitur quiſquis in huiuſmodi mercib' fucũ fecit: & lucro ſuo vel furto potius fruitur, qui eadem opera tot hominum millibus imponit? Olim & in deſcribendis libris adhibebatur religio non minor quam nunc adhibetur in notariis publicis ac iuratis: certè maior debebatur, nec aliunde tam prodigioſa librorum confuſio profecta eſt: quàm quòd obſcuris quibuſlibet & monachis imperitis, mox etiam mulierculis citra delectum rei tam ſacræ tractatio committebatur. At quantulum eſt mali quod adfert ſcriba negligens aut indoctus, ſi conferas typographum? Et hic oſcitant leges publicæ. Punitur qui vendit pannũ apud Bri

tannos tinctum, pro panno tincto apud Venetos: & audacia ſua fruitur, qui meras cruces & ingenii tormina vendit pro bonis autoribus? Dices, Non eſt venditoris emptori præſtare quoduis vitium. Certè hic debebat eſſe, ſi titulus promittit exactam diligentiam, & liber ſcatet mendis, & ſunt errata quæ nec ab eruditis ſtatim deprehenduntur. Iam typographorum innumerabilis turba confundit omnia, præſertim apud Germanos. Non licet cuiuis piſtorem eſſe: Typographia quæſtus eſt nulli mortalium interdictus. Nec tutum eſt quiduis pingere aut loqui: at quamuis materiam excudere fas eſt. Vbi terrarum non volitant nouorum libellorum examina? quorũ ſi ſinguli adferrent aliquid ſcitu dignum, tamen ipſa turba ſtudiis vehementer officeret, vel ipſa ſatietate, quæ bonis in rebus eſt multo pernicioſiſſima: vel hoc ipſo quod his velut illecebris, animi hominum natura apſicori, & nouarũ rerum auidi, ſeuocentur à lectione veterum ſcriptorum, quibus nihil melius proferri poteſt, etiamſi nõ inficior à neotericis aliquid inueniri poſſe quod illos fugerit. Exiſtere poteſt, verbi cauſa, qui doceat aliquid quod latuerit Ariſtotelem, nullũ tamen arbitror exoriturum qui philoſophiæ corpus tradat abſolutius quàm ille tradidit. Sic erit fortaſſis qui in Literis ſacris videat quædam quæ feſellerint Chryſoſtomũ aut Hieronymum: at nõ arbitror fore qui in ſumma præſtet quod illi præſtiterũt. Nunc illis propemodum antiquatis, omnibus omnium næniis terimus horas, negliguntur interim honeſtæ diſciplinæ cum ſuis authoribus, collabitur authoritas ſenatuum, conciliorum, ſcholarum, iureconſultorum ac theologorum: Quòd ſi res pergat quà cœpit, futurum eſt vt ſumma rerum ad paucos redacta, barbarica quædã tyrannis ſit apud nos, qualis eſt apud Turcas. Vnius aut paucorum libidini parebunt omnia, nec erunt politiæ ciuilis vlla veſtigia, ſed militari violentia gubernabuntur vniuerſa. Iacebunt omnes honeſtæ diſciplinæ, lex vna vigebit, Sic vult ὁ παντοκράτωρ. Religionis antiſtites aut nullo erunt in pretio: aut ſiquid habebunt opum dignitatiſve, id totum ſeruiet iis quorum non iudicio, ſed nutu ac renutu tẽperabuntur omnia. Quanto melius conſuleretur rebus humanis, ſi quemadmodum in elementis mundi alia ab aliis ſic temperantur, vt æterno fœdere conſiſtant omnia: ſic in Republica ſua cuique legitima maneret authoritas, populo tribueretur quod æquum eſt, ſenatui ac magiſtratui tantũ concederetur quantum eruditio, leges & æquitas pateretur, epiſcopis ac ſacerdotibꝰ ſuus maneret honos, nec monachis negaretur quod debetur. Horum omnium cõcors diſcordia, & eodem tendens varietas, longè fidelius ſeruaret Reipub. ſtatum, quàm nũc dum quiſque ad ſe rapere conatur omnia. Ne familia quidem poteſt cõſiſtere, niſi maritus functionis partem cedat vxori, ni diſcrimen ſit inter liberos & ſeruos, & niſi ſerui quoque non pro iumentis habeantur, ſed pro hominibus: poſtremò niſi diſcrimẽ ſit inter ſeruum & ſeruum, vt qui liberaliter ſeruiunt, habeantur indulgentius, ac præmium officiorum expectent libertatem. Dicet hic aliquis, Heus diuinator, quid hæc ad typographos? Quia nonnullam mali partem inuehit horũ impunita licentia. Implent mundum libellis, non iam dicam nugalibus, quales ego fortaſſis ſcribo, ſed ineptis, indoctis, maledicis, famoſis, rabioſis, impiis ac ſeditioſis: & horum turba facit vt frugiferis etiam libellis ſuus pereat fructus. Prouolant quidam abſque titulis, aut titulis (quod eſt ſceleratius) fictis. Deprehenſi reſpondẽt, Detur vnde alam familiam, deſinam tales libellos excudere. Aliquanto meliore fronte reſpõdeat fur, impoſtor aut leno, Da qui viuam & deſinam his artibus vti: niſi fortè leuius crimen eſt, clàm minuere rem alienã, quàm palàm eripere famam alienam: aut ſine vi ad quæſtũ abuti tuo alienóve corpore, quam vitam alterius ac famã vita quoque chariorem impetere. Sed querelæ iam dudum ſatis: indicandum eſt remedium. Mitigabitur hoc malũ, ſi principibus ac magiſtratibus curæ fuerit, vt quantum fieri poteſt excludantur otioſi, quos potiſſimũ bella mercenaria nobis progignunt: deinde ſi improbis, quos nec ratio nec pudor cohibet, leges oſtẽdant fuſtem paratũ, ni ſe verterint ad meliora: deinde conantibus ea quæ faciunt ad publicam vtilitatem, ſi viribus deſtituantur, ſuccurrant præmia vel à principibus, vel ab epiſcopis & abbatibus, vel ex ærario publico. Nam a negociatoribus, qui ſe plerique Mammonæ dedicarunt, fortaſſis improbum ſit tale officiũ exigere. Qui extructo altari ſepulchróve, qui ſuſpenſa tabula aut ſtatua poſita, ſibi promittunt nomen apud poſteros, quanto viuaciorem famam hac via ſibi pararent? Ex multis vnum exemplum proferam. Vix alius in enarrandis Sacris voluminibus dexterius verſatus eſt quàm diuus Iohannes Chryſoſtomus, nec alius ſcriptor magis accõmodatus his qui ſe parant ad munus concionandi. Et ſcripſit plurima, quorum bonam partem habemus, vtcũque verſam, ſed pleriſque deprauatis, nonnullis etiam admixtis, quæ nihil habent Chryſoſtomi. Quanta verò lux accederet Sacris ſtudiis, ſi tãtus doctor totus haberetur Græcus & emẽdatus: aut certe ſic haberemus eum loquentẽ Latine quemadmodũ loquitur Græce? Non hic cõmemorabo, quot modis pereant magnatibus pecuniæ, quantum abſumant alea, ſcorta, compotationes, profectiones non neceſſariæ, pompæ, bella quæſita, ambitio, colax, morio, ludio: ſaltem ex his quæ turpiter pereunt, aliquam portionem decidant vel vtilitati publicæ, vel ſuæ gloriæ, vel vtrique. Aldo hæc molienti quis non fauit eruditorum? Quis non ſuggeſſit aliquid, quod illum laboribus tantis imparem ſubleuaret? Quoties ad illum ab Hũgaris ac Polonis miſſa ſunt vltro vetuſta exemplaria, non ſine honorario munere, vt ea iuſta cura publicaret orbi? Quod Aldus moliebatur apud Italos (nam ipſe conceſſit in fata, quanquam gratioſi nominis titulo adhuc commendatur officina) hoc Iohannes Frobenius molitur apud Ciſalpinos non minore ſtudio quàm Aldus, nec prorſus infœliciter, ſed quod negari non poteſt, impari lucro. Si cauſam requiras, ex multis hanc vnam eſſe puto, quòd non eſt idem ingeniorũ candor apud nos, qui eſt apud Italos, ſanè quod ad rem attinet literariam. Nec enim vereor prædicare quod ſum expertus. Quum apud Italos ederem Prouerbiorũ opus, homo Batauus, quotquot illic aderant eruditi, vltro ſuppeditabãt authores nondum per typographos euulgatos, quos mihi ſuſpicabantur vſui futuros. Aldus nihil habebat in theſauro ſuo quod non communicaret. Idem fecit Iohannes Laſcaris, Baptiſta Egnatius, Marcus Muſurus, Frater Vrbanus. Quorundam officium ſenſi, quos nec de facie nec de nomine noueram. Venetiam nihil mecum apportabam, præter confuſam & indigeſtã operis futuri materiam, idque ex euulgatis dũtaxat autoribus. Magna mea temeritate ſimul vterque ſumus aggreſſi: ego ſcribere, Aldus excudere. Summa negotii intra menſes plus minus nouem confecta eſt, & interim mihi cum calculo malo nondum noto res erat. Hic mihi cogita quanta pars vtilitatis abfutura fuerit, niſi docti libros manu deſcriptos ſuppeditaſſent. In his erãt opera Platonis Græca, Plutarchi vitæ, eiuſdẽ Moralia, quæ ſub finẽ operis mei cœpta ſunt excudi, Athenæi Dipnoſophiſtæ, Aphthonius, Hermogenes cum cõmentariis, Ariſtotelis Rhetorica cum ſcholiis Gregorii Nazianzeni, Ariſtides totus cum ſcholiis. Commentarioli in Heſiodum ac Theocritum, Euſtathius in totum Homerum, Pauſanias, Pindarus cum accuratis commentariis, Prouerbiorum collectio titulo Plutarchi, rurſus alia titulo Apoſtolii, cuius libri nobis copiam fecit Hieronymus Aleander. Erant & alia minuta, quæ vel non ſuccurrũt, vel non attinet referre. Horũ nihil adhuc fuerat typis euulgatum. Nunc viciſſim accipe candorẽ amici cuiuſdam Ciſalpini, quem in præcipuis habebam nec habere deſii: quandoquidẽ amici mores noſſe oportet, non odiſſe. Quũ adornarem editionem Venetam, fortè videram apud illum Suidam, cuius margines habebant parœmias annotatas. Opus erat ingens, & erant euoluẽda plurima. Cupiens igitur hoc laboris lucrifacere, rogaui faceret eius voluminis copiam vel ad horas paucas dum puer notulas in meum codicem tranſcriberet. Iterum atque iterum rogãti pernegauit. Cum nullum obteſtationis genus non admouiſſem, nec exorarem, rogabã num ipſe haberet in animo edere prouerbia, me ceſſurum perlubenter hoc opus felicius tractaturo. Deierabat nihil eſſe tale. Quid igitur, inquam, te mouet? Tandem veluti tormentis adactus, faſſus eſt, hæc iam euulgari, per quæ docti hactenus fuiſſẽt vulgo mirandi. Hinc illæ lachrymæ. Latitant in collegiis ac monaſteriis Germanorũ, Gallorũ, & Anglorũ peruetuſti codices, quos exceptis paucis adeo nõ communicant vltro, vt rogati vel celent, vel pernegent, vel iniquo pretio vendãt vſum, decuplo æſtimatorum codicũ. Tandem pulchre ſeruatos vel caries tineæque corrumpunt, vel fures auferunt. Magnates autem adeo non adiuuant ſua benignitate rem literariam, vt exiſtiment nullam pecuniã perire

Iohannis Frobenij laus.

Eraſmus Adagiorũ opus aggreditur apud Aldum.

Scripta uetera exemplaria.

perditius, quàm quæ in tales vſus conſumitur: neque quicquam omnino placet illis vnde nõ vectigal aliquod tollitur. Quòd ſi pari candore principes Ciſalpini proſequerentur honeſta ſtudia cum Italis, Frobeniani ſerpẽtes non tãtum abeſſent ab opibus delphinis Aldini. Ille lentè feſtinans nõ minus auri ſibi peperit, quam nominis, vtroque dignus. Frobenius dum baculum ſemper erectum gerit, non aliò ſpectans quam ad publicã vtilitatem, dum à columbina ſimplicitate nõ recedit, dum ſerpentum prudentiam magis exprimit inſignitis ſuis quam factis, fama potius diues eſt quam re. Sed digreſſionum iam modus eſto, nunc ad adagionis enarrationẽ noſtra ſeſe referat oratio. Trifariam vti licebit prouerbio: primum ſiquãdo admonebimus, diutius deliberandũ, priuſquam aggrediare negotium: poſteaquam ſtatueris, tu velociter peragendũ, vt ad conſultandi moram pertineat ancora, ad cõficiendi celeritatem delphinus. Huc pertinet Salluſtianum illud, Antequam incipias, conſulto: vbi coſulueris, maturè facto opus eſt. Quam ſententiam Ariſtoteles recenſet ſexto Moralium libro, tanquã vulgò iactatã, Aiunt, inquiẽs, de quibus iam deliberaris, ea celeriter eſſe peragenda, cunctanter autem conſultandum. Cuius authorem Biantẽ fuiſſe teſtatur Laertius, qui ſolitus ſit admonere, *βραδέως ἐγχείρει τοῖς πραττομένοις, ὃ δ᾽ ἂν ἕλῃ, βεβαίως τηρῶν διάμενε*. id eſt, Cunctanter aggrediendũ negotium, verùm in ſuſcepto cõſtanter perſeuerãdum. Nec admodum abludit hinc Mimus ille, Publianus opinor, Diu apparandum eſt bellum, vt vincas celerius. Item ille, Deliberare vtilia, mora tutiſſima eſt. Adde iis prouerbium illud, *ἐν νυκτὶ βουλή*, id eſt, In nocte cõſilium. Præterea Sophocleum illud in Œdipo tyranno,

φρονεῖν γὰρ οἱ ταχεῖς οὐκ ἀσφαλεῖς. id eſt,

Periculoſa eſt præpropera prudentia.

Addendũ his illud Platonis, quod alibi citauimus, Qui plus ſatis feſtinat initio, ſerius ad finem peruenit. Paulo diuerſius eſt, ſed tamen ad hanc referendum formam, quod ait Quintilianus, Præcox illud ingeniorum genus non temere peruenire ad frugem. Et quod vulgò dicunt, Qui pueri adhuc, & velut ante tempus ſapiunt, eos in ſenectute ſtultos euadere. Quod Actius approbare videtur, qui apud A. Gelliũ ait, Sibi in iuuenilibus ingeniis itidem vt in pomis immaturis placere acerbitatẽ: nam hæc demum mateſcere. Porrò maturitas tempeſtiuam adfert ſuauitatem, reliqua ante tempus putreſcere. Alter vſurpandi modus fuerit, quũ admonebimus adfectus animi, rationis velut habenis reprimẽdos eſſe. Siquidem Plato animũ hominis in treis partitus parteis, rationem, iracundiam, concupiſcentiam, in hoc philoſophiæ ſummam ſitam eſſe putat, ſi affectus pareant rationi, non aliter quam Regi. cui quidem ob id ipſum ſedem in cerebro, velut in arce datam exiſtimat. Peripatetici, quorum ſigniter Ariſtoteles, affectus qui ſunt animorum impetus quidam, ceu ſtimulos quoſdam à natura datos exiſtimant, quibus ad virtutis vſum excitemur, quanquam reclamantibus Stoicis, & nominatim Seneca in libris quos ad Neronẽ ſcripſit De ira. Putant enim affectus huiuſmodi non modo nihil conducere ad virtutem, verumetiam officere: quanquam ne iſti quidem inficias eunt, in animo ſapientis illius quem imaginantur, relinqui primos impetus, anteuertere ſolitos rationi, quos funditus extirpare non queas: verum ii, ne conſequatur aſſenſio, protinus à ratione reiiciũtur. Hoc innuit Homerus, quũ Iliados primo, Pallas à tergo adſtat Achilli, iamque manum admouentem gladio, coercet. Igitur violentos illos animi motus, delphinum rectè dixeris: ancoram moderatricem ſapientiam. Seneca ſcripſit, nulli rei prodeſſe morã, niſi iracundiæ. Imò quicquid impenſè cupimus, aut odimus, ibi ſalutaris eſt mora. Plutarchus in Apophthegmatis Romanorum narrat Athenodorum philoſophum, quum ob ſenium impetraſſet ab Octauio Auguſto veniam redeundi domum, admonuiſſe illum, vt nequid iratus diceret faceretve, prius quàm viginti quatuor Græcorum literas apud ſe nominatim recenſuiſſet. Quo audito reſpondit, ſibi illo adhuc opus eſſe quo diſceret & tacendi artem: atque hoc prætextu totũ annum hominem apud ſe detinuit. Huc ſpectat etiam Terentianum illud, Vide ne nimium calidum hoc ſit modo. Sunt autem quædã ingenia, quibus calcaribus eſt opus: ſunt quibus fræno. Proinde rectè veteres illi à delphino ancorã cõplecti voluerunt, quòd oporteat alterum altero temperari, & vtrunque cum altero cõiungi, quo videlicet eiuſmodi quidam animi habitus exiſtat, qualẽ Plato conflari putat ex muſica gymnaſticáque ſi pariter exerceãtur. Tertia vtendi ratio fuerit, quum admonebimus, in omni negotio vitandam præcipitẽ celeritatẽ: quod vitii quibuſdã ingeniis peculiariter inſitum eſt, vt illis in omni re quantulacunque mora longa videatur. Huiuſmodi feſtinationis comites eſſe ſolẽt error & pœnitentia, iuxta verſiculũ illũ apud Græcos celebrẽ,

Προπέτεια πολλοῖς ἐστὶν αἰτία κακῶν. id eſt,

Multis malorum eſt cauſa præcipitantia.

His occinendum nobile illud Catonis dictum, Sat citò, ſi ſat bene. cuius mentionem fecit diuus Hieronymus, ſcribẽs ad Pammachium in hæc verba, Scitum eſt illud quoque Catonis, Sat citò, ſi ſat bene: quod nos quondã adoleſcentuli, quũ à perfecto oratore in præfatiuncula diceretur, riſimus. Meminiſſe te puto erroris mutui, quũ omne Athenæum ſcholaſticorum vocibus cõſonabat, Sat citò, ſi ſat bene. Hactenus Hieronymus. Quadrabit & in illos qui præproperè famam affectant, maluntque paratam ac magnam, quam ſolidam & perpetuam. Solent enim præcocia ſubitò flacceſcere. Quod autem paulatim accreſcit, durabile eſt. Sat citò, ſi ſat bene. Horatius,

Creſcit occulto velut arbor æuo
Fama Marcelli.

Et Pindarus in Nemeis, hymno 8, *Αὔξεται δ᾽ ἀρετά, χλωραῖς ἐέρσαις ὡς ὅτε δένδρεον ἀίσσει, σοφοῖς ἀνδρῶν ἀερθεῖσ᾽ ἐν δικαίοις τε πρὸς ὑγρὸν αἰθέρα*, id eſt, Augeſcit autem virtus, veluti quum arbor virenti rore ſurgit, ſapientes inter viros ſublata iuſtóſque, ad liquidum æthera. In ſumma, quicũque vel ſocordia peccant, vel immoderato impetu, iis illud Octauii Cæſaris, *σπεῦδε βραδέως*, ſimul ſymbolum illud olim Titi Veſpaſiani, nũc Aldinum, oportebit in memoriam reuocare, vt delphini atque ancoræ meminerint.

Pedetentim. 2

Κατὰ πόδα βάδην, Græcis prouerbio dicitur, quod Latini reddiderunt Pedetentim, vbi quis nõ præcipitanter atq; incõſideratè, ſed ſenſim atque cunctanter aggreditur negotiũ, atque arte rẽ gerit magis quam impetu. Tranſlatũ ab iis qui cautim, ac prætentãtes per glaciẽ locumve lubricum ingrediuntur. Terent. in Phorm. Dii bene vertant quod agas, pedetentim tamen. Quintilianus, At ſi, quod ſecundo loco diximus, neſciet actor, quid propoſiti teſtis attulerit, paulatim, & (vt dicitur) pedetentim experietur. Alexis comœdiarũ ſcriptor iam extremæ ſenectutis, quũ lento inceſſu inambulans rogaretur à quodã quid ageret, *κατὰ πόδας βαίνων*, inquit, *ἀποθνήσκω*. id eſt, Pedetentim morior. M. Tullius De Officiis lib. 1, Sin nutus, ſenſim erit pedetentimque faciendũ. Idem in oratione pro P. Quintio, Viri boni quũ palàm fraudẽtur, quũ experiundi poteſtas nõ eſt, timide tamen & pedetẽtim iſtuc deſcendunt, vi ac neceſſitate coacti, inuiti, multis vadimoniis deſertis, ſæpe illuſi ac deſtituti. Et in Verrinis, actione 2, Quæ tamen a me pedetentim cautéque dicentur.

Placide bos. 3

Ἀτρέμας βοῦς, id eſt, Lentè bos, ſubaudiendũ, incedit, aut ſimile quippiã. Congruet in illos qui placide ac paulatim, citráq; tumultũ, ſed tamen aſſiduitate rem cõficiunt. Equorũ laus eſt velocitas. Boues non valent celeritate, ſed viribus & aſſiduitate pollent, non impetu. Proinde in pugna ſtataria, vel leonibus formidandũ animal, & ad exhauriendos ingẽtes labores appoſitũ. Eodem pertinet illud, Bos laſſus fortius figit pedẽ. In ſacris precibus, tradit Plutarchus in cõmentario de Oſiride & Iſide, mulieres Heleas publicis ac ſolennibus votis ad hunc modũ ſolitas Bacchũ inuocare, vt accederet *βοέῳ ποδί*, id eſt, Bubulo pede: ſiue quod huic animanti, quũ ſit viribus immẽſis præditum, deinde tanta corporis mole, tamen peculiare videatur molliter quaſique pedetentim ingredi, nulloque ſtrepitu: vel quòd bouis pedes arua calcatu reddũt meliora, quum reliquorum animantium noceant.

Tacito pede. 4

Huic ſimillimũ eſt, quod indicauit, quiſquis is fuit, certè haudquaquam indiligens ſcriptor, qui Rhetoricam Ariſtotelis exponit, *ἡσύχῳ ποδί*, id eſt, Tacito pede, ſeu lento pede, quum cautim ac pedetẽtim ad rem accedimus. Apud Latinos aliquando ſecius vſurpatur tacito pede, pro furtim ac clanculum, vt apud Ouidium,

Tempora labuntur, tacitiſque ſeneſcimus annis. Tacitis annis.

Id imitatus Columella in carmine,

-tacito nam tempora greſſu
Diffugiunt, nulloque ſono conuertitur annus.

Cumini ſector. 5

Impendio parcus ac ſordidus, olim prouerbio κυμινοπρίστης, id eſt, Cumini ſector dicebatur. Teſtis & Ariſtoteles lib. Moraliũ quarto, Τούτων δὲ καὶ ὁ κυμινοπρίστης καὶ πᾶς ὁ τοιοῦτος. id eſt, Ex hoc genere eſt Cumini ſector, & quiſquis eiuſmodi. Meminit & Theocritus Idyllio x,

Καλλίον ὦ 'πιμελητὰ φιλάργυρε τὸν φακὸν ἕψειν.
Μὴ 'πιτάμῃς τὰν χεῖρα καταπρίων τὸ κύμινον. id eſt,
Lenticulam coquere, paſtor tibi præſtat auare,
Ne fodias digitos, cupiens ſecuiſſe cuminum.

Scholiaſtes non diſſimulat vulgò ſic dici ſolitos, homines præter modum frugales ac parcos. Item Alexis in Philocalo apud Athenæum libro octauo, -ἀλλ' ἐγὼ οἶδ' ὅτι
Κυμινοπρίστης ὁ τρόπος ἐστί σου πάλαι. id eſt,
Cæterum noui probe,
Cyminopriſtæ olim eſſe iam mores tibi.

Eſt autem cuminum per ſe quidem exilis herba, tum præcipue genus Æthiopicum, quod Hippocrates (authore Plinio) regium appellat, quod olim ſerebatur à malè precantibus, authore Plutarcho, atque ita felicius prouenire creditũ eſt. Quo magis quadrat in hos huiuſmodi conuicium, qui ob parſimoniã male audiũt. Idẽ Plutarchus Cõuiuialium quæſtionũ decade ſecũda, ſignificat hominẽ vehemẽter parcũ, cuminũ appellari ſolere. Siquidem loquens de iis dicteriis, quæ citra dolorẽ dici poſſunt, Velut, inquit, ſiquis hominẽ ſplẽdidum ac benignũ, cimbicon appellet, aut cuminũ. Eſt autem κίμβικον Græcis apicula, ſeu parſimonia, Suida interprete. Heſychius legit cymbion, addẽs dici ſolitũ in parcos: κύμβον autem dici fundũ olæ fictilis. Ariſtoteles libro quem modò citaui, ait, homines perparcos κίμβικας vulgò dici ſolitos: Iulius Pollux βέμβικας, opinor quòd per domũ obambulẽt ſemper murmurãtes. Nam βέμβιξ trochus eſt quo ludũt pueri. Apud eundẽ mulier impendio ſordida ὀβολοστάτις, vir ὀβολοστάτης dicitur, quaſi minutiſſima quæque ad ſtateram expendẽs, vnde & ὀβολοστατεῖν. Euſtathius autem indicat eoſdem & λιμοκίμβικας & κυμινοκίμβικας dici, putátque vocem dictam ab auro adulterino. Heſychius addit eoſdem vocari καρδαμογλύφους, quòd aliquid deſculpant è naſturtio ob parſimoniam. Nec deſunt qui eoſdẽ κνῖφας & κνῖπας ſiue κνίφας (nam vtrunque ſcriptum reperio) vocant. Eſt autem cnips animalculum culici non diſſimile.

Cuminum conuitiis ſeritur.
Cimbicum.
Κύμβον.
Καρδαμογλύφος.
Cnips.

Ficos diuidere. 6

Huic affine eſt quod refert Martialis lib. Epigram. 5, σῦκα μερίζειν, id eſt, Ficos diuidere: vnde licebit & cognomen fingere συκομερίστου. Martialis carmen eſt huiuſmodi,

Quadringenta ſecat, qui dicit σῦκα μέριζε.

Sordidum ac parcum ſignificãs, etiamſi ditiſſimum. Captatus autem eſt iocus ex vocis amphibologia ſectoris.

Myconius caluus. 7

Μυκώνιος φαλακρός, id eſt, Myconius caluus. Strabo libro Geographiæ decimo, refert vulgo Myconios caluos dici ſolitos, quòd in ea inſula vitiũ hoc quaſi gentilitium ſit, atque omnibus ferme cõmune. Idẽ affirmat Plinius lib. 11. cap. 37. Meminit & Stephanus. Eſt autem Myconus vna Cycladum inſularum. Quanquam Herodotus in quarto ſcribit, in Scythia quoque gentem eſſe ab ipſo natali caluam. Admonet & Donatus grãmaticus, Hecyram interpretans Terentianam, prouerbio dictum Caluus Myconius, citátque Lucilii teſtimonium: Myconi omnis calua iuuentus. Tuetur autem Terentium, qui à nonnullis hoc loco imperitiæ nomine reprehẽderetur, quòd quũ Apollodorus caluum dixerit, ipſe criſpum mutauerit: putátque poetam non inſcitia, ſed facetius etiam per ironiam dixiſſe criſpũ, quàm ſi caluum dixiſſet. Quod quidem etiam ipſum prouerbium reſipit de raris inuentu: veluti ſiquis Scytham dicat eruditum, Italum bellacem, negotiatorem integrum, militem pium, aut Pœnum fidum. Erit autem elegantius adagium, ſi caluos homines, raróque capillicio ſimpliciter Myconios appellemus: perinde vt ſiquis faſtuoſum Sybaritã nominet, negotiatorem Phœnicẽ. Notati ſunt olim & alio nomine Myconii, quòd ob tenuitatẽ alienas cœnas captarent: proinde qui inuocati ad cõuiuiũ venirẽt, Myconii more venire dicebãtur. Inuehitur enim in Periclẽ Archilochus apud Athenæũ in 1. lib. fragmẽtis, ἀλλ' ἄκλητος ἦλθες εἰς τὰ συμπόσια Μυκωνίων δίκην, velut qui inuocatus ingereret ſe ad cõuiuia Myconiorũ more.

Quum aqua fauces ſtrangulet. 8

Ariſtoteles Moralium libro 7, citat huiuſmodi quoddam adagium, ὁ δὲ ἀκρατὴς ἔνοχος τῇ παροιμίᾳ, ἐν ᾗ φαμὲν, ὅταν τὸ ὕδωρ τὸν φάρυγγα πνίγῃ, τί δεῖ ἐπιπίνειν. id eſt, Intemperans autem obnoxius eſt prouerbio quo dicimus, Quũ aqua fauces ſtrãgulet, quid iam opus eſt bibere? Refert idem in eundem vſum lib. Moralium Eudemiorũ ſexto, diſputans de eo qui prudens intemperãtiæ vitio noxia ſequitur, haudquaquam ignorãs quid ſit optimũ: hunc autem longè inſanabiliorem eſſe eo qui falſus opinione, non expetenda expetit. Vſurpauit & Galenus alicubi, ὅταν τὸ ὕδωρ πνίγῃ τί ἐπιρροφήσομεν; id eſt, Quum aqua præfocat, quid inſuper ſorbebimus? Fortaſſis Galenus ſcripſerat, τί ἔτι ῥοφήσομεν. Quadrat in eos qui in abſurdiſſima ſentẽtia pertinaciter manẽt: vel manifeſta negantes, quibuſcum fruſtra diſceptes. Conſtat enim faucibus ſiti arẽtibus aquam eſſe remedio, ac ſoluere præfocationem. Confine illi quod alibi diximus:

Nil intra eſt oleam, nil extra eſt in nuce duri.

Dimidio vitæ nihil differunt felices ab infelicibus. 9

Ariſtoteles Moraliũ libro primo, ὁ δ' ἀγαθὸς καὶ κακὸς ἥκιστα διάδηλοι καθ' ὕπνον, ὅθεν φασὶν, οὐδὲν διαφέρειν τὸ ἥμισυ τοῦ βίου τοὺς εὐδαίμονας τῶν ἀθλίων. id eſt, Porrò probus atque improbus nequaquã in ſomno dignoſcuntur. Vnde natũ eſt vt dicant fœlices nihil à reliquis diſtare dimidio vitæ. Idem refert libro Eudemiorum 1, reddens hanc cauſam, quòd dormientes nihil agant. Ex actionibus autẽ naſcitur fœlicitas, aut infœlicitas hominis. Proinde non inſcitè dixit Ariſton apud Plutarchum in cõmentario De contentione ignis & aquæ, Ὀλίγου χρόνου τοῦ βίου τοῖς ἀνθρώποις διδομένου, ὕπνος ὥσπερ τελώνης τὸ ἥμισυ ἀφαιρεῖ τούτου. id eſt, Quũ exiguum vitæ tẽpus datũ ſit hominibus, ſomnus velut publicanus dimidiũ eius aufert. Plato lib. De leg. 7, Καθεύδων γὰρ οὐδεὶς οὐδενὸς ἄξιος, οὐδὲν μᾶλλον τοῦ μὴ ζῶντος. id eſt, Nullus enim dormiẽs alicuius eſt pretii, nihilo magis quàm is qui viuus non eſt. Prouerbium conſolatur parum fortunatos, diuitúmque ac potentium inſolentiam retundit. Somnus enim adimit nobis noſtri ſenſum, vnde fit vt neque miſeris moleſta ſit ſua calamitas, neque fortunatis iucunda fœlicitas. Præterea fœlicitas, iuxta philoſophos, ſita eſt in actu rationis per habitum virtutis: ſomnus autem quies eſt animi, bonis pariter ac malis communis.

In eadem es naui. 10

M. Tullius Epiſtolarũ familiarium libro ſecundò ad Curionem: Etſi vbicunque es, vt ſcripſi ad te antea, in eadem es naui, tamen quòd abes gratulor. In eadem es naui dixit, pro eo quod eſt, in cõmuni periculo. Siquidẽ ad eos qui eodem vehuntur nauigio, periculũ naufragii cõmuniter pertinet: neque magnopere refert, in prora ſint, an in puppi, an carina, quum nihilo magis abſint a diſcrimine. Idem alibi; Hoc miror enim, queróraque quenquã hominẽ ita peſſundare alterũ velle, vt etiã nauim perforet in qua ipſe nauiget: hoc eſt, vt remp. euertat, cũ qua ſit etiã ipſi pereundũ. Ariſtophanes in Veſpis, Περὶ τῆς πόλεως γάρ ἐστι τοῦ σκάφους ὅλου. id eſt,

De ciuitate eſt, naue de tota puta.

Eſt autem familiare poetis à nauibus ad rempublicam ſimilitudinem mutuari.

Qui arat oliuetum. 11

Columella De re ruſtica libro ſexto, parœmiam huiuſmodi refert, Quinetiam, inquit, compluribus interpoſitis annis, oliuetũ putandũ eſt. Nam veteris prouerbii meminiſſe cõuenit, Eum qui aret oliuetum, rogare fructum: qui ſtercoret, exorare: qui cædat, cogere. Alluſit huc Virgilius 1. Georg.

Exercétque frequens tellurem, atque imperat aruis.

Huic adagio locus fuerit, vbi ſignificabimus fieri non poſſe quin voto potiatur is qui curam extremam impenderit. Vulgaris enim diligentia quaſi rogat, mediocris impetrat, extrema cogit. Alluſio fit ad eos qui à principibus improbo ſtudio officióque ſic impetrant, vt non precibus, ſed vi videantur impetraſſe. Laudatur, atque imitandus proponitur in Euangelicis etiam literis flagitator importunus.

Difficilia quæ pulchra. 12

Δύσκολα τὰ καλὰ, id eſt, Ardua quæ pulchra. Extat apud Platonem in Hippia maiore, in calce dialogi, τὴν γὰρ παροιμίαν ὅτι ποτὲ λέγει τὸ, χαλεπὰ τὰ καλὰ, δοκῶ μοι εἰδέναι. id eſt, Nam

quod ſit prouerbiũ, difficilia eſſe quæ pulchra ſunt, videor mihi intelligere. Et in Cratylo, circa initium, παλαιὰ παροιμία ὅτι χαλεπὰ τὰ καλά ἐστι. id eſt, Vetus prouerbium eſt, difficilia eſſe quæ ſunt egregia. Citatur alicubi à Luciano. Item à Plutarcho in libello De liberis inſtituendis, prouerbii nomine. Quidam prodiderunt Pittacum vbi ſemet abdicaſſet imperio, dixiſſe, χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι, id eſt, Difficile bonũ eſſe. Porrò Solonem Pittaci mollitiem atque ignauiam taxantem, dixiſſe, χαλεπὰ τὰ καλά. id eſt, Difficilia quæ honeſta: vtriuſque dictum in prouerbium abiiſſe. Vſurpauit Plato libro De Rep. 4, ἴσως γὰρ ὦ Σώκρατες τὸ λεγόμενον ἀληθές, ὅτι χαλεπὰ τὰ καλά. id eſt, Fortaſſis enim verum eſt ô Socrates quod dici ſolet, difficilia eſſe quæ pulchra ſunt. Vſus eſt eodem libro Politiæ 2, πάντες γὰρ ἐξ ἑνὸς στόματος ὑμνοῦσιν, ὡς καλὸν μὲν ἡ σωφροσύνη τε καὶ δικαιοσύνη, χαλεπὸν μέντοι καὶ ἐπίπονον. id eſt, Omnes enim vno ore canunt, Honeſtã quidem rem eſſe temperantiam ac iuſtitiam, ſed difficilem tamen ac laborioſam. Vtitur eiuſdẽ operis libro ſexto ac ſeptimo, & aliis cõpluribus locis. Sũt qui hinc arbitrentur natã parœmiã, Periander Corinthius, initio populariter ac moderatè gerebat imperium: poſtea verſis moribus, tyrannicè agere cœpit. Id ſimulatque cognitum eſſet Pittaco Mitylenæo, diffiſum de ſuipſius animi conſtantia, magiſtratum depoſuiſſe, relictóque imperio in exilium abiiſſe. Percontantibus deinde quibuſdam, qua gratia fugiſſet imperium: reſpondiſſe, quòd admodum eſſet arduum, probum eſſe, propter mutatum Periandrum. quibus auditis, Solonẽ addidiſſe ſuum apophthegma, χαλεπὰ τὰ καλά. Huc ſpectat illud quoq; quod meminit Plutarchus in commentario περὶ δυσωπίας, Platonem, quũ Heliconem quendam Dionyſio datis literis commendaſſet, ſcribens illum virum probum ac modeſtum, adſcripſiſſe in calce epiſtolæ, ταῦτα δέ σοι γράφω περὶ ἀνθρώπου, ζῴου φύσει εὐμεταβόλου. id eſt, Hæc autem tibi ſcribo de homine, videlicet animante natura mutabili. Nec abſurdè quis referat ad celeberrimam illam Heſiodi ſententiam,

Τὴν μέν τοι κακότητα καὶ ἰλαδὸν ἔστιν ἑλέσθαι
Ῥηϊδίως, λείη μὲν ὁδός, μάλα δ' ἐγγύθι ναίει.
Τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
Ἀθάνατοι, μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ' αὐτήν
Καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον· ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηαι
Ῥηϊδίη δ' ἤπειτα πέλει χαλεπή περ ἐοῦσα. id eſt,

Omnino vitium facile eſt contingere cuiuis,
Eſt via ad id breuis, & vicina in ſede moratur.
Contrà, virtutem ſudoribus vndique diui
Præſepſere, & longus ad hanc perque ardua callis,
Aſper & eſt primùm: ſed vbi alta cacumina victor
Contigeris, iam fit facilis, licet ardua dudum.

Neque quicquam eſt tritius eo quod dixit Ariſtoteles lib. Moralium Nicomachiorum ſecũdo, περὶ δὲ τὸ χαλεπώτερον ἀεὶ καὶ τέχνη γίνεται καὶ ἀρετή. id eſt, Et ars & virtus circa id verſatur quod eſt difficilius. Eodem pertinet, Litera Pythagoræ diſcrimine ſecta bicorni. Et Euangelicum illud de via arcta quæ ducit ad vitam. Item de duplici via apud inferos, quarum altera ducit ad campos Elyſios, altera ad malam rem. Diximus alibi de Litis & Ate, quæ fabula declarat, multo difficilius eſſe bene facere quàm malè, ſarcire concordiam quàm rumpere. Eam ſententiam Pindarus extulit in Pythiis hymno quinto, ῥᾴδιον μὲν γὰρ πόλιν σεῖσαι καὶ ἀφαυροτέροις, ἀλλ' ἐπὶ χώρας αὖτις ἔσσαι δυσπαλὲς δὴ γίνεται ἐξαπίνας, εἰ μὴ θεὸς ἁγεμόνεσσι κυβερνατὴρ γένηται. id eſt, Facile eſt ciuitatem cõmouere, etiam malis, cæterum in locum priſtinum ilico reponere, difficile ſanè eſt, ni Deus principibus gubernator contingat. Retulimus alibi quòd in ſeditione etiã Androclides abiectiſſimus belli ducem agat. Et nos hac ætate vidimus, per quos quanti tumultus excitati ſint. Celebratur elegans Lacedæmonii dictum, apud quem quum quidam laudibus veherent Philippum, quòd ciuitatẽ opulentiſſimam euertiſſet, Atqui, inquit, non poſſet talem condere. Huiuſmodi voces inſcribi deberent principum animis, qui quũ ne minimam quidẽ vrbeculã extruant, dii ſibi videntur quòd vrbes & agros perdant.

Colophonia ferocitas. 13

Κολοφωνία ὕβρις, id eſt, Colophonia ferocitas. In inſolentes, qui ferociter deſpiciunt, & affligunt humilioris fortunæ homines. Aut in eos quibus ſua ferocitas exitium attulit. Sumptum ab arrogantia ſuperbiaque eius gentis. Refertur à Diogeniano in adagiorum Collectaneis. Theognis,

Ὕβρις καὶ Μάγνητας ἀπώλεσε καὶ Κολοφῶνα. id eſt,
Perdidit & Colophona ferox mens & Magnetes.

De gentis huius ferocia nonnihil dictũ eſt nobis in prouerbio, Colophonium ſuffragium.

Nemini fidas niſi cum quo prius modium ſalis abſumpſeris. 14

Vulgò apud noſtrates circunfertur adagium, haud fidendum eſſe cuipiam, niſi cum quo prius modium ſalis abſumpſeris. Significat autẽ hominis ingeniũ non poſſe perſpici, niſi diuturno cõuictu, longóque commercio. Apparet prouerbium hoc ab antiquitate profectũ eſſe. Quandoquidẽ Ariſtoteles libro Moraliũ 8, ſimile quiddã refert his quidẽ verbis, ἔτι δὲ προσδεῖται χρόνου καὶ συνηθείας, κατὰ τὴν παροιμίαν γὰρ οὐκ ἔστιν εἰδῆσαι ἀλλήλους πρὶν τοὺς λεγομένους ἅλας συναναλῶσαι. id eſt, Præterea autem ſpatio temporis & conſuetudine opus eſt. Siquidem iuxta prouerbium, fieri non poteſt vt nos mutuò pernoſcamus antequam ſalis, quem dicũt, modium pariter abſumpſerimus. Idem Moralium Eudemiorum lib. 7, διὸ εἰς παροιμίαν ἐλήλυθεν ὁ μέδιμνος τῶν ἁλῶν. id eſt, Quapropter in prouerbium abiit ſalis modius. Eodem in libro refert illud quoque ex poeta quopiam hemiſtichium, ni fallor,

- οὐδ' ἄνευ χρόνου φίλος. id eſt,
Non eſt amicus abſque temporis mora.

Addit ex Theognide,

Οὐ γὰρ ἂν εἰδείης ἀνδρὸς νόον οὐδὲ γυναικὸς
Πρὶν πειρηθείης ὥσπερ ὑποζυγίου. id eſt,
Haud noſce ingeniumve viri licet, aut muliebre,
Vt nec iumenti, ni experiare prius.

Notat hanc parœmiam & Plutarchus in Commentario περὶ φιλαδελφίας, his quidem verbis, Τοὺς μὲν γὰρ ἀλλοτρίους, ὡς ἔλεγε Θεόφραστος, οὐ φιλοῦντα δεῖ κρίνειν, ἀλλὰ κρίναντα φιλεῖν. ὅπου δ' ἡ φύσις ἡγεμονίαν τῇ κρίσει πρὸς εὔνοιαν οὐ δίδωσιν, οὐδὲ ἀναμένει τὸν θρυλούμενον τῶν ἁλῶν μέδιμνον, ἀλλὰ συγγεγέννηκε τὴν ἀρχὴν τῆς φιλίας, ἐν τούτοις δεῖ μὴ πικροὺς εἶναι μηδ' ἀκριβεῖς τῶν ἁμαρτημάτων ἐξεταστάς. id eſt, Alienos enim, quemadmodum ait Theophraſtus, non oportet amantem iudicare, ſed amare poſtea quàm iudicaris. Siquidem vbi natura ipſa dux eſt ad beneuolentiã præcedens iudicium, neque expectans illum vulgo celebratum ſalis modium, quippe quæ amicitiæ ſeminarium inſeuerit, ibi non oportet acerbos & exquiſitos eſſe delictorũ exploratores. Meminit huius parœmiæ & M. Tullius in ſermone de amicitia: Verum illud eſt quod vulgo dicitur, Multos modios ſalis ſimul edendos eſſe, vt amicitiæ munus expletũ ſit. Huc pertinet illud quoque Sophoclis in Oedipo:

Χρόνος δίκαιον ἄνδρα δείκνυσιν μόνος,
Κακὸν δὲ κἂν ἐν ἡμέρᾳ γνοίης μιᾷ. id eſt,
Mora temporis probum arguit tantum virum:
At improbum vel vnico agnoſcas die.

Huc pertinet etiam ille ſenarius prouerbialis:

Ἤθους δὲ βάσανός ἐστιν ἀνθρώποις χρόνος. id eſt,
Nota morum & index tempus eſt mortalibus.

Idem admonet illud Epicharmi,

Νῆφε καὶ μέμνησο ἀπιστεῖν. id eſt,
Sobrius ſis, ac memineris nemini confidere.

Verſus integer refertur apud Ciceronẽ lib. epiſt. ad Atticum primo, Atque ita tamen nouis amicitiis implicati ſumus vt crebro mihi vafer ille Siculus inſuſurret Epicharmi cantilenam illam ſuam,

Νᾶφε καὶ μέμνασ' ἀπιστεῖν, ἄρθρα ταῦτα τᾶν φρενῶν.

Sic enim carmen trochaicum è veſtigiis codicum reſtituimus, nequis temere deprauet. Nam quod νᾶφε dixit pro νῆφε & μέμνασο pro μέμνησο, διαλέκτου proprietas eſt. Cicero in libello de petitione conſulatus, Quamobrem Epicharmion illud teneto, neruos atque artus eſſe ſapientiæ, nõ temere credere.

Item illud Euripidis in Helena:

- σώφρονος δ' ἀπιστίας
Οὐκ ἔστιν οὐδὲν χρησιμώτερον βροτοῖς. id eſt,
- prudente diffidentia
Haud alia res vtilior eſt mortalibus.

Inuenio citatum mutilatum ad hunc modum,

Ἁλῶν μέδιμνον ἀναφαγών. id eſt,
Modium ſalis poſtquam ederis.

Quo quidem licebit vti, ſi dicas, Vide quid agas, qui tua arcana credas iſti, nondum ἁλῶν μέδιμνον ἀναφαγών. Aut ſic, Tum demũ iſti fidas ἁλῶν μέδιμνον ἀναφαγών. Eſt autẽ iam-

bicus dimeter, ex poeta quopiam, ſicuti coniicio, ſumptus.

Leporem non edit. 15

Antiquitus ſuperſtitioſe creditum eſt, eſu leporinæ pulpæ conciliari formã. Vnde extat iocus Martialis in Gelliam lib. 5, quæ miſſo lepore addebat ex vulgata opinione ad muneris commendationem,

Formoſus ſeptem Marce diebus eris.

Id poeta in ipſam torquens, quæ deformis eſſet,

Si me non fallis, inquit, ſi verum lux mea dicis,
Edisti nunquam Gellia tu leporem.

Plinius libro 28. cap. 9, ſcribit leporem in cibis ſumptum gratiam corporis in ſeptem dies cōſeruare. Lampridius ſcribit poetam quendam in Alexandrum Seuerum, quòd quotidie veſceretur leporina, ita luſiſſe,

Pulchrum quòd vides eſſe noſtrum regem,
Quem Syrum ſua detulit propago,
Venatus facit & lepus comeſus,
Ex quo continuum capit lepórem.

Primum carmen vitiatũ eſt. Hos verſus quum quidam ex amicis ad Alexandrũ detuliſſet, reſpondiſſe fertur in hãc ſententiam ſatis Chriſtiané, (Nam hoc illi ab inimicis obiectũ eſt, quòd Moſen quendam & Chriſtum haberet in larario)

Pulchrum quòd putas eſſe veſtrum regem
Vulgari miſerande de ſabella,
Si verum putas eſſe, non iraſcor.
Tantùm tu comedas velim lepuſclos,
Vt fias animi malis repulſis
Pulcher, ne inuideas liuore mentis.

Si vides lector parũ obſeruatas metri leges, memineris Imperatorẽ ſcripſiſſe, cuius eſt præſcribere leges, non parére. Eſt autẽ & piſcis lepus appellatus, qui venenũ habet immedicabile, ſiquis imprudẽs ederit. In Indico mari etiam contactu necat hominẽ, authore Plinio: lenta tabe conſumit. Malum hac deprehenditur nota, quod piſcẽ olent qui ederint. Huic homo viciſſim peſtilẽs eſt, cuius contactu protinus emoritur. Hoc cibis admiſto, multos ſuſtulit Domitianus: eodẽ Titium fratrẽ ſuſtuliſſe creditur, vt author eſt Philoſtratus in Apollonii vita. Proinde in hos qui cōtabeſcunt, nec vlla medicorũ ope poſſunt reſtitui, dici poterit, Edit leporẽ marinũ.

Lepus marinus.

Plena manu. 16

Plena manu, pro eo quod eſt, ampliter, copioſe, prolixè, miniméque malignè. Tranſlatum ab iis qui nō minutim & parcè, ſed plena manu largiuntur. Cicero ad Atticum libro ſecundo, At hercle alter familiaris tuus Horatius, quàm plena manu, quàm ornatè noſtras laudes in aſtra ſuſtulit. Seneca in Declamationibus, Liberaliter hodie & plena manu faciam. Idem in ludicro quod ſcripſit in Claudium Cæſarem, At Lacheſis, quæ & ipſa homini formoſiſſimo faueret, fecit illud plena manu, & Neroni multos annos donat. Fit lepidius, quo magis ad animi res transfertur.

Sine riuale diligere. 17

Sine riuale diligere dicũtur, qui ſtultè mirãtur quod nemo alius cōcupiſcat. Veluti ſimia catulos ſuos & miratur & amplectitur: & indocti poetæ ſuas nugas ſoli diligunt. Sũpta eſt allegoria ab amantibus, quibus eſt amica deformis, & quam alius nemo velit. Extat adagium in Epiſtolis Auſonianis. M. Tullius ad Atticum lib 6, Huius nebulonis oratione ſi Brutus moueri poteſt, licebit cũ ſolus ames, me æmulum nõ habebis. Item libro ad Qu. fratrem 3, O dii, quàm ineptus, quàm ſe ipſe amans, ſine riuali. Horatius in Arte poetica,

Nullum vltra verbum aut operam ſumebat inanem,
Quin ſine riuali téque & tua ſolus amares.

Pedibus trahere. 18

Pedibus trahere, eſt rẽ pro ſuo arbitratu verſare. M. Tullius ad Atticum libro 4, Non recordor vnde ceciderim, ſed vnde ſurrexerim. Fratrem meum & te ſi habeo, per me pedibus iſta trahuntur. Idem libro ſeptimo Epiſtolarum familiarium, Nam de iudiciis quod quereris, multo laboro minus, trahuntur per me pedibus omnes rei. Apud T. Liuium tertiæ decadis libro 4. Andronodorũ parantem cedere principatu, Demarata vxor admonuit vocis quam Dionyſius vſurpare ſolebat, Nõ equo inſidentem, ſed pedibus tractum debere relinquere tyrannidem: facile eſſe momento quo quis velit, cedere poſſeſſione magnæ fortunæ: facere & parare eam, difficile atque arduum eſſe. Ex his verbis liquet eos pedibus trahi, qui planè victi, ſunt in poteſtate victoris. Metaphora ducta videri poteſt vel à Vulcano illo Homerico, quem Iupiter vt longe viribus præſtantior, pedibus tractum è cælo deiecit, quemadmodum teſtatur ille,

Ῥῖψε ποδὸς τεταγὼν ἀπὸ βηλοῦ θεσπεσίοιο. id eſt,
Protractum pedibus ſupero deiecit Olympo.

Vel ab eiuſdem Hectore, cui victor Achilles libro Iliados vigeſimoſecundo,

Ἀμφοτέρων μετόπισθε ποδοῖν τέτρηνε τένοντε
Ἐς σφυρὸν ἐκ πτέρνης, βοέους δ᾽ ἐξῆπτεν ἱμάντας
Ἐκ δίφροιο δ᾽ ἔδησε, κάρη δ᾽ ἕλκεσθαι ἔασεν. id eſt,
Quà poſt ambo pedes calcaneus imus adhæret
Talo, tranſfodit neruos, ac bubula lora
Inſeruit, corpus de curru deligat alto,
Pendulum at interea trahitur caput.

Trahitur ad eundem modum & Cacus apud Maronem libro octauo ab Hercule victore,

– pedibuſque informe cadauer Protrahitur.

Iuuenalis Satyra quinta,

Ducéris planta velut ictus ab Hercule Cacus,
Et ponére foras, ſiquid tentaueris vnquam
Hiſcere.

Naribus trahere. 19

Τῆς ῥινὸς ἕλκεσθαι, id eſt, Nare trahi, eſt citra iudicium, alieno arbitratu quouis adduci. Metaphora mutuò ſumpta à bubalis animantibus, qui anulo in ſummã narem inſerto, circunducũtur, non aliter quàm equi fræno. Quanquã & equis lignum aut ferrũ dentatũ in nares inſeritur, aut etiã in morſum, ad cohibendam eorũ ferociam. Id inſtrumentum Poſtomin appellatum indicat Nonius. Lucianus in Dialogo quodam Iunonis & Iouis, Σοῦ μὲν γὰρ καὶ πάνυ δεσπότης ἐστί, καὶ ἄγει καὶ φέρει τῆς ῥινός, φασίν, ἕλκων. id eſt, Iſte quidem modis omnibus tibi dominatur, ducitque te, & circũagit, ipſa, quod dici ſolet, nare trahens. Idem in Hæreſibus, Οὐδὲν κωλύσει σε τῆς ῥινὸς ἕλκεσθαι ὑφ᾽ ἑκάστου. id eſt, Nihil obſtiterit quo minus à quibuſuis nare traharis. Obtorto collo trahi dicuntur, qui volentes nolentes ad aliquid adigũtur. Philoſtratus in Heliodoro pro eodem dixiſſe videtur, Mento trahere, ἀλλὰ παραγαγὼν αὐτὸν εἰς τὰ δικαστήρια, ἄκοντά τε καὶ τοῦ γενείου ἕλκων. id eſt, Sed adduxit illum ad tribunalia, & nolentem & mento trahens. Id tranſlatum eſt ab equis, quos equiſones inferiore labro trahunt donec imponant frænum.

Poſtomis.

Obtorto collo trahere.

Mento trahere.

Barbarus ex triuio. 20

Βάρβαρος ἐκ τριόδου, id eſt, Barbarus ex triuio. In hominẽ dicebatur extremæ humilitatis, ac prorſum nullius pretii, perinde quaſi dicas, extremũ ac vilem ſeruulũ alicunde è triuiis emptum, non dono datum, aut domi natum. Lucianus in eum à quo fuerat Prometheus appellatus, οἷος ἐκ τριόδου βάρβαρος ὡς πρὸς μικρόν. id eſt, Qualis penè barbarus quiſpiam è triuio. Quanquam quidam hoc loco legunt non barbarus, ſed βόρβορος ἐκ τριόδου, id eſt, Cœnum è triuio: quæ lectio ſola probanda eſt, mea quidẽ ſententia, propterea quòd eo loco de luto fiat mentio, non de barbaro quopiam. Item Plato libro De Repub. ſeptimo, καὶ τῷ ὄντι ἐν βορβόρῳ βαρβαρικῷ πού. id eſt, Ac reuera in cœno quopiam barbarico. Loquitur de anima demerſa tenebris ignorantiæ.

Rara auis. 21

Rara auis, prouerbio dicebatur res quæuis noua, & inuentu perrara. Perſius,

– ſi fortè quid aptius exit,
Quando hæc rara auis eſt. Iuuenalis,
Rara auis in terris, nigróque ſimillima cycno. Idem,
– coruo quoque rarior albo.

Quin & Phœnicis raritas in prouerbium abiit. Ducta allegoria ab auibus peregrinis & inuſitatis, quæ nonnunquã caſu in noſtram regionem deuolant, vel miraculi gratia deportantur. Vnde illud ſæpius iteratum apud Ariſtophanem,

Τίς ὄρνις οὗτος;
Quæ eſt hæc auis? De hoſpite & ignoto.

Succiſiua opera. 22

Succiſiuis operis fieri dicitur, quod horis quibuſdã quaſi furtiuis agitur, vbi iam ordinariis ac legitimis officiis perfuncti ſumus. Metaphora traducta à mercenariis aut ſeruis,

qui præter pactas operas quas debent,extra iuſtas illas horas nonnihil etiam operantur ſibi quod cedat in peculium. M. Tullius lib. De oratore ſecũdo, Quæ ego ſero,quæ curſim arripui, quæ ſucciſiuis operis,vt aiũt,iſte à puero ſummo ſtudio,ſummis doctoribus Idem Philippica ſecunda, Et tamen omni genere monumentorũ meorum perfeciſſe operis ſucciſiuis,vt meæ vigiliæ,meæque literæ,& iuuentuti vtilitatis, & nomini Romano laudis aliquid adferrent. Idem libro De leg. 1, Succiſiua quædam tempora incurrunt, quæ ego perire non patior, vt ſiqui dies ad ruſticandum dati ſint,ad eorum numerum accomodentur quæ ſcribimus. Plinius in præfatione hiſtoriæ mundi, Et occupati officiis, ſucciſiuis tẽporibus iſta curamus :id eſt nocturnis. Itaque quod obiter atque aliud agẽtes curamus,id operæ ſucciſiuæ tribuitur. Græci ſimili pene figura πάρεργον appellant. Agathon apud Athenæũ, (Πάρεργον.)

Τὸ μὲν πάρεργον ἔργον ὡς ποιούμεθα,

Τὸ δ' ἔργον ὡς πάρεργον ἐκπονούμεθα.

Quorum carminũ,quandoquidẽ verti cõmodè nõ poſſunt, hæc eſt ſententia, Quod obiter faciundum erat, ei principalem operã impendimus: quod principalis eſt operæ, id obiter curamus. Legimus etiam τὸ ἐκ τοῦ παρέργου,quod à propoſito ſit paulo alienius:& παρέργως, quod nos ferè,obiter,aut neglig ẽter vertimus. (Παρέργως.) Diuus Hieronymus in epiſtola quadã, Quũ hoc furtiuis, vt aiũt, operis ad lucernula velox notarii manꝰ me dictãte ſignaret. Furtiuas vocat quod illi ſucciſiuas. (Furtiuæ operæ.)

Compreſſis manibus. 23

Compreſſis ſedere manibus, dicitur in otioſos,& nihil aliud quam ſua fata deplorantes. Titus Liuius ab vrbe condita lib. 7, Cur veteranus dux fortiſſimus bello,cõpreſſis,quod aiunt , manibus ſedeas? Extat & in Hebræorum prouerbiis, Paululum conſeres manus:in ignauum, figura ſumpta à geſtu ſollicitorum quidem,ſed inertium tamen. (Paululũ conſerere manus.)

Ioca ſeriáque. 24

Quoties omnia noſtra cum aliquo communicamus,cum eo ioca ſeriáque conferre dicimur. M. Tullius libro De finibus bonorum ſecundo, At quicum ioca ſeriáque, vt dicitur, quicum arcana,quicum occulta omnia? Tecum optimè,deinde etiam cum mediocri amico. Donatus in Adelphos,huiuſmodi ferme figuras omnes quæ conſtant ex contrariis, prouerbiales exiſtimat. Quod genus ſunt , Fanda infanda, Quo iure quãque iniuria, Facta atque infecta, Digna atque indigna, Fáſque nefaſque, Clámque palamq;, Terráque maríque, Noctéſque diéſque, Iuueneſque ſeneſque, Neq. in minimo neque in maximo, Neq; deos neq; homines veretur, Vocatus atq. inuocatus, Re ſalua & perdita, atq; alia huiꝰ generis innumerabilia,de quibꝰ meminimꝰ & in initio operis.

Ea tela texitur. 25

Prouerbialis allegoria, Ea tela texitur,pro eo quod eſt,eiuſmodi negotium in manibus eſt , & res incipiuntur tales. Tranſlatio ſumpta à textoribus telã inſtituentibus. M. Tullius in extremo De oratore libro, Quãquã ea tela texitur,& ea incitatur in ciuitate ratio viuendi, ac poſteritati oſtenditur,vt eorum ciuium,quos noſtri patres nõ tulerunt, ſimiles habere cupiamus. Plautus dixit Exordiri telam,pro incipere negotium, Exorſa eſt hæc tela nõ omnino peſſimè mihi. Affine eſt illi quod alibi dicemus, Exordiri telam. (Exordiri telam.)

Multas amicitias ſilentium diremit. 26

Πολλὰς φιλίας ἀπροσηγορία διέλυσεν, id eſt, Multas amicitias ſilentium diremit. Admonet adagium,aſſiduo conuictu ac frequẽtibus alloquiis neceſſitudines ali, intermiſſione & abſentia diſſolui. Meminit huius Ariſtoteles lib. Moraliũ 8, *Ἐὰν δὲ χρόνιος ἡ ἀπουσία γίνηται, καὶ τῆς φιλίας δοκεῖ ἡ ἀπουσία λήθην ποιεῖν. ὅθεν εἴρηται πολλὰς δὴ φιλίας ἀπροσηγορία διέλυσεν*. id eſt, Quòd ſi diuturna fuerit abſentia , videtur & neceſſitudinis obliuionem adferre: vnde dictũ eſt illud, Multas amicitias ſilentiũ diremit. Verſus,vt refertur in Collectaneis,diminutus eſt vna ſyllaba. Ab Ariſtotele citatur integer heroicus,

Plurium amicitias ſoluere ſilentia rupta.

Apud Athenæum libro quinto , citantur ex anonymo poeta verſus hi,

Οὐ χρὴ πημονέοισιν φίλοις ἀπέχεσθαι ἑταίροις

Δηρὸν ἀπαρνηθεὶς ἢ πολλὴ χαρίσιν αὐτή. id eſt,

Non diu amicorum menſis decet abſtinuiſſe:

Quippe animi memoris res hæc renouatio bella eſt.

Figuratius, atque ob id ipſum elegãtius eſt illud Alphii fœneratoris dictum apud Columellam, Bona nomina nonnunquam mala fieri , ſi nunquam interpelles. Ille nomina, iureconſultorum more, debitores vocat:& interpellare,ſubinde creditum repoſcere. Vox autem Græca ἀπροσηγορία,non ita commodè reddi Latinè poteſt:neque enim ſimpliciter ſignificat ſilẽtium , ſed illud ſilentium quum quis non appellat ac ſalutat amicum. (Nomina interpellare.)

Ad pileum vocare. 27

Ad pileum vocare,pro eo quod eſt,ad libertatem inuitare,aut promiſſis ingentibus ſeditionem commouere,prouerbiali figura dixit Macrobius libro Saturnaliũ primo, Dicet aliquis nunc me dominos de faſtigio ſuo deiicere , & quodammodo ad pileum ſeruos vocare. Atque hæc quoque verba ſublegit à Seneca, qui epiſtola quadrageſimaſeptima ſcribit in hunc modum , Dicat nunc me vocare ad pileum ſeruos & dominos de faſtigio ſuo deiicere. Liuius libro 14, Poſtero die ſerui ad pileum vocati,& carcere vincti emiſſi, cõfuſáque omnis multitudo Hippocratẽ atque Epicidẽ creant prætores. Metaphora ducta à veterum cõſuetudine,qua ſerui quum ſtatum mutarent, ac manumitterentur, capite raſo pileum accipiebant. Vnde eſt in Amphitryone Plautina,ſub perſona Soſiæ ſerui libertatem optantis Quod ille faciat Iupiter,vt ego hodie raſo capite caluus capiam pileũ. Huc pertinet quod Plutarchus refert in Apophthegmatis Scipionis, qui non prius ſuſtinuit agere cum Carthaginienſibus de pace, quàm L. Terentium, quẽ captiuum habebant,ad ſeſe reducerent. Terentius autem Scipionem triumphantem ſubſequutus eſt pileatus,veluti libertus. Item quod ibidem refertur de T. Quintio,quem in triumpho ſubſequuti ſunt pileati omnes Romani,quos in bello captos,& apud Græcos ſeruientes,drachmis quingentis redemptos iſ ſi dono dederãt. cuius meminit T. Liuius lib. 4. de bello Macedonico. Martialis lib. Epigrammatum ſecundo ad Olum,

Totis pilea ſarcinis redemi.

Hoc eſt, Rebus omnibus relictis cõtemptiſque,peperi mihi libertatẽ. Etenim qui poteſt nihil habere,is nulli ſeruire cogitur,eique liberũ eſt ſuo more viuere. Atque ideo ſubiicit:

Seruum ſi potes Ole non habere,

Et regem potes Ole non habere. Perſius,

-hanc nobis pilea donant.

Suetonius in Tiberio , Seruiſque ad pileũ fruſtra vocatis, in Siciliam profugit. Idem in Nerone: Obiit trigeſimo ſecundo ætatis anno,die quo quondam Octauiam interemerat. Tantũque gaudiũ publicè præbuit,vt plebs pileata tota vrbe diſcurreret,nimirũ hoc indicio additã ſibi libertatẽ ſignificans. Seruius in Æneidos octauũ, refert Feroniã ſeruorũ deam haberi, in cuius templo capite raſo ſoliti ſunt pileum accipere. (Feronia.) Videtur autem pileũ priſcis inſigne fuiſſe virtutis ſpectatæ, vt hinc fluxerit mos,vt qui magiſtri doctoriſque titulo decorãtur,pileũ accipiant. A. Gellius Noctium Atticarũ 7, cap. 4, ſcribit ſeruos eos venire ſolitos pileatos,quorũ nomine venditor nihil præſtaret . Eius rei Cælius Sabinus iureconſultus hanc fuiſſe cauſam ſcribit,quòd eiuſmodi conditionis mancipia inſignia eſſe in vendendo deberent,vt emptores errare & capi non poſſent: neque lex vendundi operienda eſſet,ſed oculis iam perciperent quodnam eſſet mancipiorum genus.

Eiuſdem muſæ æmulus. 28

Eiuſdem artis aut diſciplinæ ſtudioſi , ~~eiuſdẽ muſæ æmuli dicuntur.~~ Vſurpatur apud A. Gellium prouerbii vice. Græci ὁμοτέχνους appellant eiuſdem artis opifices. (ὁμότεχνοι)

Lolio victitant. 29

Ænigmate prouerbiali lolio victitare dicuntur luſcioſi & cæcutiẽtes,quos Græci,teſte Nonio,myopes vocant. Plautus in Milite : Mirum eſt lolio victitare te, tam vili tritico. Quid iam? Quia luſcioſus. Verbero, ædepol tu quidẽ cæcus, haud luſcioſus Lolium autẽ Plinius inter frugũ peſtes commemorat,vnà cum carduis ac tribulis Vergilius in Bucolicis,

Infelix lolium & ſteriles dominantur auenæ.

Item Georgicon libro 1,

Mox & frumentis labor additus,vt mala culmos

Eſſet rubigo,ſegniſque horreret in aruis

Carduus,intereunt ſegetes,ſubit aſpera ſylua,

Lappæque,tribulique,intérque nitentia culta

Infelix lolium,& ſteriles dominantur auenæ.

Ineſt autem lolio peculiare quoddam malum, vt oculis ca-

liginem inducat. id quod indicat Ouidius libro Faſtorũ primo, quum ait,

Et careant loliis oculos vitiantibus agri.

Hinc nimirum iocus prouerbialis.

Intus canere. Aſpendius citharœdus. 30

Qui priuati commodi impendiò ſtudioſi eſſent, ac ferè quicquid rerum agerent, id omne ad domeſticam referrent vtilitatem, ii prouerbio Intus canere, iidem apud Græcos ἀσπένδιοι κιθαρισταί, id eſt, Aſpendii cithariſtæ, dicebantur. M. Tullius in Verrem actione 3, Atque etiam Aſpendium citharistã, de quo ſæpe audiſtis (id quod eſt Græcis in prouerbio) quem omnia intus canere dicebãt: ſuſtulit, & in intimis ædibus ſuis poſuit: vt etiam illum ipſum artificio ſuo ſuperaſſe videatur. Facetiſſimè taxauit Cicero Verris rapacitatem, qui intus canentem in intimis ædibus collocarit. hoc eſt, plus ꝙ intus cecinerit. Idem in Rullum aduerſus legẽ agrariam, Atque hoc carmen hic tribunus plebis, non vobis, ſed ſibi intus canit. Nam oſtendit Tullius in ea oratione, legem, tametſi popularis videretur, haud tamen populi, ſed decemuirûm vtilitati reperiam. Porrò de Aſpendio citharœdo Aſconius Pedianus ad hanc ferme ſententiam enarrat, Vulgares citharœdi, quum canunt, vtriuſque manus funguntur officio, ita vt dextra plectrum teneant: id quod foris canere appellant: ſiniſtra digitis chordas carpant, quod quidem intus canere vocant. Difficile autem viſum eſt quod Aſpẽdius citharœdus faciebat, qui nequaquã vtraque vteretur manu, ſed omnia, id eſt totam cantionem, intus & ſiniſtra tantum manu cõplecteretur. atque ita tacita leuique modulatione ſiniſtra cõtactis chordis, cantilena peragebatur, vt vox ad citharœdum duntaxat aut proximè aſſiſtentem perueniret. Hinc fluxiſſe prouerbium, vt furaces homines Aſpendii citharistæ Græcis vulgò dicerentur: quòd vt hic carminis, ita illi furtorum eſſent occultatores. Fatetur Aſconius adagionẽ etiam in illos aptè dici, qui multum inteſtinis ſuis commodis conſulunt præter honeſtatem. Neque diſcrepat interpretamentũ quod adfert Zenodotus ex Zenone Myndio in adagiorum Collectaneis. Porrò Aſpendus Pamphyliæ ciuitas eſt, authore Stephano: vnde Aſpendii dicebantur, apud quos citharœdi hoc artificio præcelluiſſe videntur. Ad hoc prouerbium apparet alluſiſſe Plinium libro vigeſimooctauo, capite quinto, quũ ait, Verùm id remediis cecinit, non epulis.

Sibi intus canere.

In lapicidinas. 31

Εἰς λατομίας, id eſt, In lapicidinas. Simillimum eſt illis, Ἐς κόρακας, & Ἐς τὴν μακαρίαν, quũ ſignificamus quempiam è medio tollendum, & in rem malam aliquò auferendũ. Natũ à Philoxeno poeta dithyrambico, qui quum Dionyſii tyrãni poemata non probaret, vtpote indocta, in lapicidinas ab eo detruſus eſt: deinde reuocatus illinc amicorum precibus, vbi denuo Dionyſium ſua carmina pronuntiantem audiſſet, ſurrexit: & rogatus à Dionyſio quid eſſet rei, reſpondit, ſatius ac potius eſſe in lapicidinis vitã degere, quàm illius audire poemata. M. Tullius in Epiſtolis ad Atticum lib. 4, Philoxeni animũ probat, qui maluerit in carcerẽ reduci quàm aſſentari tyranno. Lucianus in libello cui titulus De mercede ſeruiẽtibus, Σὺ δ' ἐὰν μὴ ἐπαινῇς, ἐς τὰς λιθοτομίας Διονυσίου εὐθὺς ἀφίξῃ. id eſt, Quod ni tu laudes, protinus in Dionyſii lapicidinas relegaberis. Plautus in Captiui duo, Inde ibis porrò in latomias lapidarias. Hoc nomine carcer erat inſignis, quem Dionyſius extruxerat. Plutarch. lib. 2, De fortuna & virtute Alexandri, οἷος ἦν αὖ πάλιν Διονύσιος, ὁ τὸν ποιητὴν Φιλόξενον εἰς τὰς λατομίας ἐμβαλών, ὅτι τὴν τραγῳδίαν αὐτοῦ διορθῶσαι κελευσθεὶς, εὐθὺς ἀπ' ἀρχῆς ὅλην μέχρι τῆς κορωνίδος περιέγραψεν. id eſt, Qualis rurſus erat ille Dionyſius, qui Philoxenum poetã in Latumias coniecit, quòd ipſius tragœdiam emendare iuſſus, ab ipſo ſtatim initio vſque ad finem diſpunxit. M. Tullius in Verrem actione 7, Latumias Syracuſanas omnes audiſtis, plerique noſtis. Opus eſt ingens, magnificũ, regum ac tyrannorum, totum eſt è ſaxo, in mirandam altitudinem depreſſum, & multorum operis penitus exciſum. Item in eadem, Carcer ille qui eſt à crudeliſſimo tyrãno Dionyſio factus Syracuſis, quæ Latumiæ vocantur, in iſtius imperio domicilium Romanorum fuit. Vt quiſque iſtius animum aut oculos offenderat, in Latumias ſtatim conii ciebatur. Idem in eundem actione tertia, L. Suetius homo omnibus ornamentis præditus, qui iuratus apud vos dixit, multos ciues Romanos in Latumiis iſtius crudeliſſimè per vim morte eſſe multatos, &c. Huius carceris meminit & T. Liuius belli Punici ſecundi libro 6.

Latumia.

Equi ſenecta. 32

Ἵππου γῆρας, id eſt, Equi ſenecta. Prouerbium in eos dici ſolitum, qui præclaris rebus geſtis in iuuenta, poſteaquam conſenuerint, ad ſordidas curas ſemet abiiciunt. Allegoria ſumpta à generoſis equis, qui ſenio facti ſegnes, in piſtrinũ, aut carrum, aut aliud id genus opus detruduntur: olim in pretio habiti, dum viribus integris eſſent. Plutarchus in libello cui titulus, An ſeni ſit adminiſtranda Reſpublica, Οὐ πάνυ τοῦτον δόξει, τὸ δὴ τὸ καλούμενον, ἵππου γῆρας ἐπαγόμενος, μηδενὸς ἀναγκάζοντος; id eſt, Annon planè videbitur equi ſenectam, quemadmodum vulgò vocant, accerſere, nemine compellente. Cum hoc conuenit Ennianum illud quod refertur à Cicerone in Catone Maiore,

Sicut fortis equus ſpatio qui fortè ſupremo
Vicit Olympia, nunc ſenio confectus quieſcit.

Si tibi amicum, nec mihi inimicum. 33

Plato in Theæteto, Ἀλλ' εἰ οὕτως ὦ Θεόδωρε, σοὶ φίλον, οὐδ' ἐμοὶ ἐχθρόν, φασὶν οἱ παροιμιαζόμενοι. id eſt, Si iſtud tibi amicum Theodore, nec mihi eſt inimicum: quemadmodum prouerbio dicunt. Hoc eſt, Si tibi res placet, mihi non diſplicet. Captata eſt autem in figura vocum pugnantia: deinde τὸ ἀμφότερον φίλον & ἐχθρόν, quorum vtrunque è perſonis ad res detorquetur. quanquam ad perſonas relata ſunt vſitatiora. Vſus erit quoties alienæ obſequimur voluntati.

Rana Gyrina ſapientior. 34

Plato in Theæteto, Ὅτι ἡμεῖς μὲν αὐτὸν ὥσπερ θεὸν ἐθαυμάζομεν ἐπὶ σοφίᾳ, ὁ δ' ἄρα ἐτύγχανεν εἰς φρόνησιν οὐδὲν βελτίων βατράχου γυρίνου. id eſt, Nos illum tanquam deum ob ſapientiam admirabamur: at ille nihilo magis antecellebat prudentia quàm rana gyrina. Sumptum eſt adagium ab informi partu ranarum, quem Græci γυρίνους vocant, à figura corporis in gyrum orbiculati: quo fit vt mira celeritate ſe quò velint voluant verſentque. quemadmodum teſtatur quiſquis is fuit qui ſcripſit Etymologicon Græcarum dictionum. Meminit gyrinorum & Heſychius. Suidas etiam Ariſtophanis adducit teſtimonium, Γυρῖνοι.

- οἷον πατέρες βοῶσι γυρίνων. id eſt,

Quemadmodum patres clamant gyrinorum.

Nec ab his abhorrent quæ tradit Plinius libro 9. cap. 51, Ranæ, inquit, ſuperuentũt, priorib' pedibus alas fœminæ mare apprehendente, poſterioribus clunes. Pariunt minimas carnes nigras, quas gyrinos vocant, oculis tantùm & cauda inſignes: mox pedes figurantur, cauda findẽte ſe in poſteriores. Mirumque, ſemeſtri vita reſoluuntur in limũ, nullo cernente, & rurſus vernis aquis renaſcuntur, quæ fuere natæ, perinde occulta ratione, quum omnibus annis id eueniat. Hactenus Plinii verba recenſuimus. Meminit & Aratus, Αὐτόθεν ἐξ ὕδατος πατέρες βοόωσι γυρίνων. id eſt, Inde gyrinorum clamãt per ſtagna parentes. Porrò quum ranæ tribuitur loquacitas, quæ ſtoliditatis ſolet eſſe comes, minimum mentis ineſſe oportet gyrinis, quos vix deprehendas animal eſſe niſi mouerentur. Vt autem hunc locum diligentius expenderem, Hieronymus Aleander, vir non tantùm literis clarus, mihique vetere neceſſitudine iunctus, in cauſa fuit: ille rurſus, quod indicauit, Cœlio Calcagnino tranſcribit. Nos neutrum voluimus ſua laude fraudatũ eſſe. neque enim vnquã tã iuueniliter fuimus affecti, vt nobis placuerit cornicula Æſopica. Hieronymus Aleander.

In puteo conſtrictus. 35

Plato in Theæteto, Τί γὰρ χρῇ ἀφύκτῳ ἐρωτήματι, τὸ λεγόμενον, ἐν φρέατι συσχεθείς. id eſt, Cur enim vtaris inexplicabili quæſtione, in puteo, quemadmodum aiunt, cõſtrictus? Quadrabit in eos qui in anguſtias eas redacti ſunt, vt extricare ſeſe nullo modo poſſint. Non admodum abludit ab illo, ἐν φρέατι κυνομαχεῖν. id eſt, In puteo cum cane pugnare. Item illo, Cantherium in foſſa.

In eaſdem anſas veniſti. 36

Plato in Phædro, Περὶ μὲν τούτου ὦ φίλε, εἰς τὰς αὐτὰς λαβὰς ἐλήλυθας. id eſt, Quantum ad iſtam rem pertinet, amice, in eaſdẽ anſas veniſti. Id eſt, nihilo minus teneris, nec potes effugere quin dicas. Itẽ Ariſtides in communi quatuor oratio-

m.iii.

rũ defenſione, Ὡς ἄρ᾽ αὖ πάλιν ὁ Καλλικλῆς εἰς τὰς αὐτὰς λαβὰς ἐμπέπτωκεν. id eſt, Itaque Callicli erat in eaſdem anſas recidẽdum. Quadrat in eum qui ſic irretitus eſt, vt quocunque ſe vertat, teneatur, nec explicare ſeſe poſſit. Huic ſimillimũ eſt quod ſcribit Lucianus in Hermotimo, Οἰόμενος γὰρ ἐκπεφευγέναι, εἰς τὸν αὐτὸν κύρτον ἐμπέπτωκας. id eſt, Nam arbitratus effugiſſe te, in eandem naſſam incidiſti. Item illud quod alibi diceret, κύρτῳ περιπίπτειν.

In eandẽ naſſam incidere.

Qui poſſim ab hoc epulo abeſſe? 37

Plato in Phædro, Πῶς γὰρ οἷός τε εἴην τοιαύτης θοίνης ἀπέχεσθαι. id eſt, Qui poſſim ab hoc epulo abſtinere? De re vehementer ſuaui atque expetenda, quod genus eſt feſtum aliquod conuiuium. Alluſum opinor ad eam fabulam, qua tradunt Dianam iracundè tuliſſe quòd quum reliqui dii adhibiti eſſent ab Œneo ad ſacrum epulum, ſola fuiſſet præterita, ſoláque domi ſederit, ſecum ſtomachās quòd nihil ex illo nidore ſentiret. Qua de re meminit Lucianus in Lapithis: item in libello De ſacrificiis.

Dulcis cubitus. 38

Γλυκὺς ἀγκών, id eſt, Dulcis cubitus. Abominantis eſt ſermo, aut quum aliud dicimus, aliud ſentientes. Plato in Phædro, Γλυκὺς ἀγκών, ὦ Φαῖδρε, λέληθέ σε ὅτι ἀπὸ τοῦ μακροῦ ἀγκῶνος τοῦ κατὰ τὸν Νεῖλον ἐκλήθη, καὶ πρὸς τῷ ἀγκῶνι λανθάνει σε ὅτι οἱ μέγιστον φρονοῦντες τῶν πολιτικῶν, μάλιστα ἐρῶσι λογογραφίας καὶ καταλείψεως συγγραμμάτων; id eſt, Nũ Phædre fugerat te quòd dulcis cubitus à longo illo, qui in Nilo eſt, cubito dictus eſſet? Quinetiam præter cubitum illud fugit te, quòd qui rerũ ciuilium ſunt peritiſſimi, conſcribendarũ orationum ac poſteris relinquendarum ſunt cupientiſſimi. Hactenus Plato. Ancon autem Nili pars eſt, in qua nauigantes plurimum ſudat & periclitātur. vnde prouerbio dicebãt, κατ᾽ εὐφημισμὸν, γλυκὺς ἀγκών, id eſt, Dulcis cubitus, quaſi deprecãtes eius loci diſcrimina. Id autem perinde valet quaſi dicas, Εὔφημα φώνει. id eſt, Bona verba aut bene ominata loquere. Sunt qui è Comico Platone natum exiſtiment. is in fabula cui titulus Phaon, ſenem facit amantẽ tibicinam, atque hæc loquẽtem, Ὦ χρυσοῦν ἀγκώνιον, ὦ πᾶσιν ἐμοῖσι τρυφεροῖς τρόποις ὦ γλυκὺς ἀγκών. id eſt, O aureum amiculũ: ô meis delicioſis moribus gratus cubitus. Suidas ſcribit Anconẽ Carthaginenſibus vocari domicilium obſcurum ac profundum, in quod conſici ſolerẽt ſiquibus indignaretur tyrãnus. Præterea ſumma mõtium iuga, Ancones vocari. Denique præter alia gurgitẽ ac tumore fluminis circa ripas, propter anfractum & amnis repercuſſum, Anconem dici: à cubiti figura, ni fallor, ducta ſimilitudine: quod quibuſdam locis ripa excurrat, promineátque ſpecie cubitali. Vnde & oppidis ac locis aliquot Anconis inditum eſt vocabulum, vt Anconi Picentinorum ciuitati, teſte Stephano. Item Ouidius libro Transformationũ vltimo, - & ſpiſſi littoris Ancon. vt quidam legunt. Valerius Argonauticôn lib. quarto,

Ancon.

Quid memorem quas Iris aquas, quas torqueat Ancon?

Vnde non abſurde κατ᾽ ἀντίφρασιν quis acceperit, ſicut placet Zenodoto. Nam alii putat per exclamationem dictum. Athenæus libro Dipnoſophiſtarum 12, oſtẽdit Anconem locum quempiam fuiſſe Sardis, voluptatum miniſteriis paratum, in quo popinæ, ſcorta, atque aliæ id genus deliciæ. Dulcis igitur Ancon, ob blandimenta voluptatum: ſed in eo cõplures naufragium faciebant. Idem indicat, Polycratẽ apud Samios, mulieres aliquot voluptatũ architectrices inſtituiſſe, ad exemplum Anconis dulcis Sardorũ, eúmque locũ Laura dictum fuiſſe, ſiue Samiorum flores. Idem addit, Omphalen eius gentis reginam, per vim virgines dominorũ cum eorũ ſeruis incluſiſſe ad ſtuprum, ne ſola haberetur impudica. Lydos autem eum locũ, in quo fœminæ cõſtuprabantur, γλυκὺν ἀγκῶνα dixiſſe, ſceleris atrocitatem verbo mitigãtes. Vocem autem dictã putat ab eo quod illic gerebatur. Etymologus indicat ἀγκῶνα dici locum oſſibus durum, παρὰ τὸ ἐπάγεσθαι τὴν χεῖρα, id eſt, ab adducẽda manu, velut ἄγνυσθαι, id eſt, frangendo: ſiue ab ἄγχειν, id eſt, à præfocando. Heſychius adiicit, & murorum flexus ἀγκῶνας vocari. Breuiter quicquid in cubiti ſpeciem inflectitur, ἀγκών dicitur: quemadmodũ ſunt & citharæ ancones.

Bos ad præſepe. 39

Βοῦς ἐπὶ φάτνῃ, id eſt, Bos ad præſepe. In emeritos dici cõſueuit, quique iam ob ætatẽ ocio vitæq; molliori indulgẽt. Effertur & ad hunc modum, Βοῦς ἐν αὐλίῳ, id eſt, Bos in ſtabulo. Congruit & in eos qui nullis honeſtis negociis exercentur, ſed turpi ocio atque abdomini ſeruiunt. Philoſtratus in Caſſandra, Ἀλλ᾽ ἐν μειρακίοις καὶ γυναιξὶ βοῦς ἐπὶ φάτνῃ. id eſt, Verùm inter adoleſcentulos ac mulieres, bos ad præſepe. De Agamemnone loquitur, voluptariam agente vitam. Effertur item ad hunc modum, Βοῦς ἐπ᾽ αὐλίῳ γέρων. id eſt, Bos in ſtabulo ſenex. Rurſus hoc modo, Βοῦς ἐν αὐλίῳ κάθηται. id eſt, Bos in ſtabulo deſides. De iis qui molliter & in ocio viuunt. Athenæus lib. 8. refert quiddam nõ illepidum, nec alienũ ab hoc prouerbio. Cantor quidam imperitus, quum Stratonicũ excepiſſet conuiuio, inter pocula oſtẽtabat illi artem. Quum autem eſſet ſplendidum ac magnificum cõuiuium, ac Stratonicus eo fruſtraretur, non habens alterum quicum ſermocinaretur, confregit poculum, ac popoſcit maius multóſque cyathos quum accepiſſet, ſolique calicem oſtẽdiſſet, affatim bibens obdormiit, cætera fortunæ committens. Quum autem fortè comeſſabundi quidam ſuperueniſſent cantori ex notis, Stratonicus illico factus eſt ſobrius. Ii quũ audiſſent quòd ſemper multum vini bibens fuiſſet inebriatus, compendio reſpondit, Inſidiator enim & ſceleratus ille cantor, tãquam bouẽ ad præſepe, data cœna occidit. Quod in Athenæi verbis legimus ψαλλίμαχος, opinor legendum σφαλλίμαχος. Congruet & in illos qui in ſuum alũtur exitiũ. quemadmodum ii qui ſe voluptatibus mundi explent, orco quid aliud quàm victimæ nutriuntur, veluti bos ad præſepe?

Bos in ſtabulo ſenex.

fallitur. Lucianus.

Ne genu quidem flexo. 40

Οὐδὲ γόνυ κάμψας, id eſt, Ne genu quidem flexo, Philoſtratus in Antæo, Καὶ οὐδὲ γόνυ, φασὶ, κάμψας ἀπεδύσατο πρὸς τὸν Ἀνταῖον. id eſt, Ac ne genu quidem curuato, aduerſus Antæum exuitur. Idẽ in Herode, Ἐνταῦθα, ἔφη, γόνυ κάμψωμεν. id eſt, Hic, inquit, genu flectamus. Dictum eſt autem ὑπερβολικῶς, pro eo quod eſt, ne tantulum quidem. Etenim qui iam incipit ad quietem componere ſeſe, primùm genu flectit. Itaque perinde valet, οὐδὲ γόνυ κάμψας, quaſi dicas, citra reſpirationẽ, ſine omni intermiſſione. Sumptũ apparet ex Æſchyli Prometheo, vbi Vulcanus ſic loquitur,

> Ἀνθ᾽ ὧν ἀτερπῆ τήνδε φρουρήσεις πέτραν,
> Ὀρθοστάδην, ἄυπνος, οὐ κάμπτων γόνυ. id eſt,
> Ideo petram ſeruabis hanc inamabilem,
> Inſomnis aſtans, nec genu vnquam flexeris.

Niſi mauis eſſe mutuatum ex Homericæ Iliados η. vbi de Hectore ſic loquitur Menelaus,

> Φημί μιν ἀσπασίως γόνυ κάμψειν, αἴ κε φύγῃσι
> Δηΐου ἐκ πολέμοιο. id eſt,
> Ille lubens genua flectet, puto, ſi modo triſti
> Fugerit è bello.

Quò properas, num ad ephebum? 41

Philoſtratus in vita Apollonii, Ὅ, τι Κιλίκιος λόγος, ποῖ θέεις. ἢ ἐπὶ τὸν ἔφηβον; ἐπ᾽ ἐκείνῳ τε, λέγεται, καὶ παροιμιώδη πάλαι εἶχεν. id eſt, Ac Cilicibus celebratũ dictum, Quò curris, num ad ephebum? de illo quoque ferebatur, adagiique vim obtinebat. Parum liquet quid ſibi voluerit Cilicum illud adagium: niſi forte ſumptum eſt ab Apollinis oraculo, ad quod vndique feſtinabatur. fingebatur autem imberbis Apollo, quemadmodum & Bacchus.

Et puero perſpicuum eſt. 42

Καὶ παιδὶ δῆλον, id eſt, Et puero perſpicuum. De re ſupra modum perſpicua, confeſſáque. Vtitur & Plato quodam in loco, quem antè commonſtrauimus, & Philoſtratus in vita Apollonii. Eſt in epiſtolis Baſilii, τοῦτο καὶ παιδὶ γνώριμον. id eſt, Hoc & puero notum. Finitimum illi quod alibi retulimus, καὶ τυφλῷ δῆλον, id eſt, Vel cæco perſpicuum.

Ne in melampygum incidas. 43

Μὴ τῷ μελαμπύγῳ περιτύχῃς. id eſt, Ne in melampygum incidas, in laſciuos & iniurioſos homines quadrat. Eſt autẽ comminantis nequando incidãt in eum qui malefactorum pœnas de eis ſumat. Vtitur hoc adagio Philoſtratus in Apollonii vita, libro ſecundo, Καὶ τοῦτο ἴσως ἦν τὸ μελαμπύγου τυχεῖν. id eſt, Et hoc fortaſſis erat in melampygum incidere. Ariſtophanes in Lyſiſtrata,

> Καὶ Μυρωνίδης γὰρ ἦν τραχὺς ἐντεῦθεν,
> Μελάμπυγός τε τοῖς ἐχθροῖς ἅπασιν. id eſt,

Et Myronides enim erat hirſutus illinc, Melampygúſque hoſtibus omnibus. Melampygum dixit quaſi vindicem, vltorémque. Porro Melampygus Græcis ſignificat eũ qui nigro ſit podice: quo quidem cognomento notatus eſt Hercules, quod eam corporis partem, non Lydorum more vulſam, neque candidam (quemadmodum effœminati ſolent) ſed nigris pilis hirſutã ac ſyluoſam haberet. Nam Græci quemadmodum molles & imbelles, fractoſque delicijs, πυγάργους καὶ λευκοπύγους appellant: itidem è diuerſo fortes ac ſtrenuos, μελαμπύγους vocare conſueuerunt, vt author eſt Lycophronis interpres. Idem oſtendit parœmiam ad hunc quoque modum efferri, Οὔπω Μελαμπύγου τετύχηκας. id eſt, Nondũ in Melampygum incidiſti. Prouerbium ex huiuſmodi quadam hiſtoria natũ exiſtimãt, quam partim ex Suida, partim ex Gregorij Nazíazeni enarrationibus adſcribemus. Olim duo quidam fratres erãt, omni genere maleficiorũ paſſim in omnes debacchãtes, vnde & ex morũ atrocitate nomina repererũt. nam alter Paſſalus dictus eſt, alter Achemon. ſiue (vt alicubi legitur) Achmon. Hos mater nomine Sẽnonis vbi videret atrocia facinora paſſim patrantes, iuſſit cauere nequando in Melampygũ inciderẽt. Euenit deinde vt Hercules aliquãdo ſub arbore quadã dormiret, armis in eandem reclinatis. Acceſſerunt Cercopes ſiue Perperi fratres (vtrũq. enim ſcriptũ inuenitur) & Herculẽ dormientẽ ipſius armis aggredi tentarũt. Ille protinus ſenſit inſidias: & correptos ac vinctos, de clauà à tergo ſuſpẽdit leporum ritu, atque ad eum modũ geſtabat. Illi pendẽtes capitibus deorſum demiſſis, quũ Herculis poſticum nigris pilis horridũ atque hiſpidum viderẽt, materni moniti memores, ſuper hac re inter ſeſe cõfabulantur. Quod ſimul ac audiſſet Hercules, hoc cognomine delectatus, & in riſum effuſus, eos vinculis ſolutos dimiſit. Notat hanc hiſtoriam Plutarchus in libello De diſcrimine amici & adulatoris: quũ ait Herculem Cercopibus fuiſſe delectatum. Meminit & Herodotus in 7. de loco dicto Lapide Melãpygo, & Cercopum ſede. Quo ſanè loco lapſus eſt inſigniter Laurentius Valla quòd tabulam hanc aut neſciret, aut certe non meminerit. Plutarchus in libello De puerorum educatione refert & hoc inter Pythagorica ænigmata, Μὴ γεύεσθαι τῶν μελανούρων. id eſt, Non guſtanda quæ nigra ſunt cauda. Atque hunc in modum interpretatur, Abſtinendũ à conuictu mortalium atrorum & improborum. Quanquam hoc à prouerbio diuerſum.

Πύγαργοι. Λευκόπυγοι.

Laurentij Valla lapſus.

Noctuinum ouum. 44

Γλαυκεῖον ᾠόν, id eſt, Noctuinum ouum. Refertur à Nicolao Perotto in Copiæ cornu, prouerbij loco, nec explicatur tamen. Fortaſſis antiquitus abſtemium & à vino abhorrentem hoc adagio ſignificabãt. Philoſtratus enim in vita Apollonij. libro 3. de ouo noctuæ rẽ oppido quàm prodigioſam refert. itaque ſatius eſt ipſius referre verba, Τὰ γλαυκὸς, inquit, χρὴ ὁπόθεν νεοττεύει σκεψάμενον, ὠὰ ὑπαιρεῖν καὶ ἑψήσαντα δοῦναι μετρίως τῷ βρέφει, συμμέτρως ἕψοντας. εἰ γὰρ βρώσεταί τι τούτων πρὶν οἴνου γεύσασθαι, μίσος πρὸς τὸν οἶνον αὐτῷ ἐμφύσεται, καὶ σωφρονέστατος ἔσται. id eſt, Obſeruandũ vbi loci niduletur noctua, deinde oua ſubducere oportebit, eáq; mediocriter cocta infanti mandẽda dare. Quod ſiquid ex his ederit, prius quàm deguſtarit vinũ, inſeretur illi vini odium, adeo vt in omnem vitam quàm maxime ſobrius ſit futurus. Ælianus libro de naturis animãtium primo, fabulam refert paulo magis etiã quàm hæc eſt, anilẽ. eam quoque præſtiterit ipſius authoris recenſere verbis, Οἱ πελαργοὶ λυμαινομένας αὐτῶν τὰ ὠὰ τὰς νυκτερίδας ἀμύνονται πάνυ σοφῶς. αἱ μὲν προσαψάμεναι μόνον τὰ ὠὰ ἐργάζονται καὶ ἄγονα αὐτά· οἱ δὲ ἀντίπαλον τούτοις φάρμακον, ὁ δ' ἐστὶ πλατάνου φύλλα, ἐπιφέρουσι ταῖς καλιαῖς· αἱ δὲ νυκτερίδες ὅταν αὐτοῖς πλησιάσωσι, ναρκῶσι καὶ γίνονται λυπεῖν ἀδύνατοι. id eſt, Ciconiæ noctuas oua ſua perdere ſolitas arcent miro ingenio. nam hæ contactu reddunt ea ſubuentanea, ſteriliáque. Remedium igitur aduerſus hæc illud adhibẽt: Platani frondes in nidum conuehunt, quas noctuæ poſtea quàm contigerint torpeſcunt, ita vt iam nocere non queant. Hactenus Ælianus. Sunt qui negẽt noctuinum ouum inueniri. Prouerbium itaque quadrabit vel in hominẽ nihili, nulliuſque frugis, iuxta fabulamentum Æliani: vel in rem raram inuentu, iuxta horum ſententiam.

Amazonum cantilena. 45

Ἀμαζόνιον ᾆσμα, id eſt, Amazonum cantilena: in delicatos ac laſciuos & parum viros. Philoſtratus in Apollonij vita, libro 4. Μειράκιον τῶν ἁβρῶν, οὕτως ἀσελγὲς νομιζόμενον, ὡς ᾄδεσθαί ποτε καὶ τὸ ἀμαζόνιον ᾆσμα. id eſt, Adoleſcens de numero mollium, vſqueadeo laſciuus habitus, vt aliquando Amazonum quoque fuerit cantio. Quid autem ſibi velit Amazonũ cantio, fateor mihi nondum ſatis compertum apud idoneos authores. Niſi ſicui placet vt accipiamus, Amazones ludibrij cauſa in molles viros cantilenas ſolere celebrare. Quòd ſi fas ſit mutare ſcripturã, mihi nequaquã diſpliceat vt pro ἀμαζόνιον, μαζονόμιον legamus. Sic enim appellant lancis genus prægrãde, quo cibi inferuntur in cõuiuium. Mos autem erat antiquitus, vt epulæ lautiores tibicine præcedẽte inferrentur: vt accipenſer. Horatius in extrema Satyra,

Mazonomo pueri magno diſcerpta ferentes
Membra gruis.

Verùm hoc interim meum eſto ſomnium, donec ab eruditis certius aliquid proferetur. Quod ſanè deſperandum non eſt, in dies in lucẽ emergentibus nouis authoribus. Quum hæc iam quartùm eſſent edita, prodijt opus Cælij Rodigini, qui tradit ſibi videri prouerbium hoc nõ de fœminis Amazonũ, ſed in genere de tenuibus dici. Hoc commẽtum quũ ſit inſigniter frigidum, quãto ipſe verecũdius, qui me profeſſus ſum neſcire quod neſciebam?

Amazonum cantio.

Tantali horti. 46

Ταντάλου κῆποι, id eſt, Tantali horti. De bonis, quibus tamẽ frui nõ liceat: aut de iis quæ videantur aliquid eſſe, quũ nihil ſint. Philoſtratus in vita Apollonij, libro 4. Τοὺς Ταντάλου κήπους εἶδεν ὡς ὄντας οὐκ ὄντας. id eſt, Tantali hortos vidisti, inquit, eſſe, quum non ſint. Nota eſt fabula de Tantalo apud inferos ad aquam ſtante, déque pomis in caput imminentibus, quum ſitiens interim atque eſuriens neutra poſſit contingere. De his nonnulla retulimus prius in prouerbio Adonidis horti.

Res ſacra conſultor. 47

Σύμβουλος ἱερὸν χρῆμα, id eſt, Cõſultor res ſacra. Zenodotus ex Epicharmo refert. Senſus eſt adagionis, plurimũ vtilitatis adferre bene cõſulentem aut religioſe puréque dãdum cõſilium iis quibus eſt opus. Plato in Theage, Ἀλλὰ μὲν δὴ ὦ Δημόδοκε, καὶ λέγεταί γε συμβουλὴ ἱερὸν χρῆμα εἶναι. id eſt, Quin illud etiã dicitur Demodoce, conſultorem rẽ eſſe ſacrã. Idem in epiſtola ad Perdiccam, δίκαιος δ' εἰμὶ καὶ ξενικὴν καὶ ἱερὰν ξυμβουλὴν λεγομένην ξυμβουλεύειν. id eſt, Æquum eſt autẽ vt & hoſpitale & ſacrũ, vt dicitur, cõſilium impertiam. Suidas indicat dictũ vbi deliberatur de rebus periculoſis, vt ſimile videatur illi, Sacram ancorã iacere. Effertur & ad hũc modum, ἱερὸν ἡ συμβουλή, id eſt, Res ſacra cõſilium. Extat inter Græcas ſententias hic ſenarius,

Ἱερὸν ἀληθῶς ἐστὶν ἡ συμβουλία.
Res eſt profecto ſacra, conſultatio.

Ante myſteria diſcedere. 48

Ἀπιέναι πρὸ τῶν μυστηρίων, id eſt, Ante myſteria diſcedere, eſt re nondum abſoluta ſubducere ſeſe. Sumpta metaphora à ſacris, in quibus profani iubebantur abire quũ iam eſſent peragenda myſteria, initiati manebãt: nec fas erat niſi peractis ritibus abire. Plato in Menone, Εἰ μὴ, ὥσπερ χθὲς ἔλεγες, ἀναγκαῖόν σοι ἀπιέναι πρὸ τῶν μυστηρίων, ἀλλ' εἰ περιμείναις τε καὶ μυηθείης. id eſt, Niſi, quemadmodũ heri dicebas, tibi fuerat ante myſteria diſcedẽdum verùm ſi & permaneas, & myſteriorũ particeps fias. & cætera quæ ſequuntur.

Ex vno multa facere. 49

Ἐξ ἑνὸς πολλὰ ποιεῖν, id eſt, Ex vno multa facere, prouerbio dicebatur qui rem quãpiam minutim ſecabãt. Quadrabit in eos qui idẽ aliis atque aliis modis variant: vt nõ iam vnũ ſed plura videantur. Plato in Menone, Καὶ παῦσαι πολλὰ ποιῶν ἐκ τοῦ ἑνός, ὅπερ φασὶ τοὺς συντρίβοντάς τι ἑκάστοτε οἱ σκώπτοντες. id eſt, Ac parce ex vno plura facere. quo dicto taxant eos qui rem quampiam vndecũque cómminuunt. Narratur apud Titũ Liuium belli Macedonici libro 5, non illepida fabula de caupone quodam, qui ſuis vnius carnes tam vario coctas apparatu proponebat, vt dux Romanus admiratus rogaret vndenam media bruma ſuppeteret tanta venatus copia. Tum arridens caupo, confeſſus eſt, eas omneis ciborum ſpecies ex vno ſue domeſtico confectas fuiſſe. Neque ſecus iſti faciunt, inquit, qui commemorandis varijs & horrendis nominibus voſterrebant, quum hæc omnia vna gens ſit.

Iouis Corinthus. 50

Ὁ Διὸς Κόρινθος, id eſt, Iouis filius Corinthus. In eos dici ſolitum qui ſemper eadem aut dicunt aut faciunt. Pindarus in Nemeis hymno 7, Ταῦτα δὲ τρὶς τετράκις τ' ἀμπολεῖν, ἀπορία τελέθει, τέκνοισιν ἅτε μαψυλάκας Διὸς Κόρινθος. Negat ſe velle iterũ atque iterũ eadẽ iterare: perinde quaſi pueris nugas narraret Διὸς Κόρινθος. Nã μαψυλάκας eũ ſignificat qui fruſtra nugas effutit. Interpres hoc loco fabulã adfert, ad prouerbium hoc, meo quidem animo, non multum pertinentem, tamen adſcribã. Aletes, inquit, cõſuluit Dodonæum oraculũ, quod tũ Iouis erat, nũ Corinthiorũ imperio potiri poſſet. Reſponſum eſt, tum illum potiturũ, quũ quiſpiam illi glebam daret, aut ruder, idque die multarum coronarum: nam id addidit. Itaque Corinthum profectus, panem ab ruſtico quopiam petiit, is glebam porrexit. Senſit ille iam perfectũ oraculum, animúmque ad capeſſendum imperium adiecit. Parentabatur eo die Manibus, eámque ob cauſá, quum pleraque ciuitas in monumentis abeſſet, accedens, reperit Creontis filias iam paciſcẽtes de imperio. Harum natu minimæ perſuadet, ſi velit adiutare, ſe, ſimul atque principatum eſſet conſecutus, illam ducturum vxorem. illa imperii cupiditate prodit ciuitatẽ, ac portis apertis Aleten admittit. Is itaque victor, Iouis Corinthum eam appellat, quòd ex Iouis oraculo contigiſſet. Deinde ſubtexit aliam fabulam, cũ aliorum interpretamento ferè cõuenientem. Ea eſt huiuſmodi: Olim Megarẽſes Corinthiis erant vectigales: cæterùm quum illorum imperium inſolentius grauatim ferrent, ac defectionem pararẽt: miſſus eſt legatus Corinthiorũ nomine, qui apud plebem Megarenſem cum alia multa
ferociter dixit, tum illud indignabundus ac vociferans intonuit, Οὐκ ἀνέξεται ὁ Διὸς Κόρινθος, id eſt, Non feret Iouis filius Corinthus. Id vbi ſæpius iteraret, concitatus populus, ſucclamare cœpit, Feri feri Iouis Corinthum: ſimúlque legatum expulerũt. Erat autem Corinthus hic, Corinthiorum rex, Ioue prognatus: tametſi Pauſanias in Corinthiacis negat ſe apud authores ſerios reperiſſe, Corinthum Iouis fuiſſe filium: ſed vulgus duntaxat Corinthiorum ita prædicare. Vſurpat adagium Plutarchus in commentario, quẽ inſcripſit aduerſus Stoicos: Πολὺς οὖν ὁ Διὸς Κόρινθος ἐπὶ τὸν λόγον αὐτῶν ἀφικνεῖται. πλὴν γὰρ ὑπέρου περιτροπὴν, ἵνα μὴ σκώπτειν δοκῇς, ἔασον. id eſt, Multus igitur Iouis Corinthus ad orationem illorum admittitur. Nam piſtilli circunuolutionem, ne mordere videaris, omitte. Ariſtophanes in Ranis:

Piſtilli circunuolutio.

- τουτὶ τί ἦν τὸ πρᾶγμα
Ἀλλ' ἢ Διὸς Κόρινθος ἐν τοῖς στρώμασι; id eſt,
- quid aliud hæc erat res,
Niſi Iouis Corinthus in ipſis ſtragulis?

Verba ſunt miniſtri, Bacchi ταυτολογίαν notantis, qui dixerat,

Αἴρεις αὖ αὖθις αὖ γε παῖ τὰ στρώματα. id eſt,
Hæc rurſus iterum tolle miniſter ſtromata.

Idem in Concionatricibus:

Ὅτι δὴ αἱ σκοπουμέναις ἐφαίνετο
Ὁ Διὸς Κόρινθος. id eſt,
Vbi denuo conſiderantibus, Iouis
Apparuit Corinthus.

Philoſtratus in Antipatro ſophiſta, Ὠθούντων δὲ αὐτὸν τῶν συγγενῶν ἐς τὸν γάμον, καὶ Διὸς Κόρινθον ἡγουμένων τὸν Ἀντίπατρον. id eſt, Impellẽtibus autem illum cognatis ad nuptias, & Iouis Corinthum exiſtimãtibus Antipatrum. Quanquam hic Iouis Corinthũ vſurpaſſe videtur pro homine magnopere felici. Vſurpat hoc adagium & Socrates apud Platonem in Euthydemo, Ἀλλ' ἀτεχνῶς, τὸ λεγόμενον, ὁ Διὸς Κόρινθος γίγνεται. id eſt, Sed prorſus, id quod dici ſolet, Iouis Corinthus fit. Conuenit cum illo quod alibi retulimus, δὶς κράμβη. id eſt Bis crambe. Neque ſolùm vti licebit, quũ eadem iterum atque iterum dicuntur: verumetiam quũ in eodem negotio nimium aſſidue perſiſtitur. Veluti ſiquis cibum ſemper eũdem apponat: aut ſiquis ſemper ſtudiis literariis incumbat, aut aſſidue venetur, vt hinc iam oboriatur ex aſſiduitate ſatietas, rectè dicemus, ὁ Διὸς Κόρινθος. Moleſtũ eſt enim quicquid perpetuũ, vel Pĩdaro teſte in Nemeis, Ἀναπαυσις δὲ ἐν παντὶ γλυκεῖα ἔργῳ. κόρον δ' ἔχει καὶ μέλι καὶ τὰ τέρπν' ἄνθε' ἀφροδίσια. id eſt Verumenimuero intermiſſio in omni negotio iucunda. accipiunt autem ſatietatem & cãtilenæ & amœni floſculi Venerei. In nonnullis exemplaribus pro μέλι, ſcriptum erat μέλι. Sic in epigrammate,

Πᾶν τὸ περιττὸν, ἄκαιρον. ἐπεὶ λόγος ἐστὶ παλαιὸς,
Ὡς καὶ τοῦ μέλιτος τὸ πλέον ἐστὶ χολή. id eſt,
Inſuaue eſt quicquid nimium eſt. nam dicitur olim,
Mel quoque, ſi immodica eſt copia, bilis erit.

Illud admonitu nõ inutile duxerim, prouerbium bifariam accipi poſſe (nam & hoc oſtẽdit interpres Pindari) vel quum eadem iterantur ſæpius, vel quum ii qui initio magnifice loquũtur, minãtúrque ferociter, poſtea timide fugiũt. id quod euenit legatis Corinthiorum, qui quũ ſæpius illud intonuiſſent in cõcione, Δικαίως στενάξει ὁ Διὸς Κόρινθος, εἰ μὴ λάβοιτο δίκας παρ' ὑμῶν. (id eſt, Merito ſuſpirabit Iouis Corinthus, niſi pœnas ſũpſerit de vobis) poſtea quũ ad manus eſſet ventũ, ignauiter aufugerunt. Nec illud prætereundum, adagionem accõmodari poſſe tum ad rẽ tũ ad perſonã. Ad rẽ hoc pacto: Iam millies audiui, nõ poſſum diutius ferre τὸν Διὸς Κόρινθον. Ad perſonas: vt ſiquis hominem eadẽ ſemper inculcantẽ τὸν Διὸς Κόρινθον appellet. Indicat & hoc interpres Pindari.

Teſtulæ tranſmutatio. 51

Ὀστράκου περιστροφὴ, id eſt, Teſtulæ conuerſio. De rebus repẽte in diuerſum commutatis. Lucianus in Apologia περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων, Εἶτα πάντων ἐκλαθόμενος, ὀστράκου φασὶ μεταπεσόντος, ἑκὼν ἑαυτὸν φέρων εἰς δουλείαν οὕτω περιφανῆ καὶ περίβλεπτον ἐνέβαλε. id eſt, Deinde oblitus omniũ, teſtula, vt aiunt, tranſmutata, volens ipſe ſemet in ſeruitutẽ vſqueadeo manifeſtariam & inſignem coniecit. Incertum vtrum ſumpta ſit metaphora à ludi genere quodam, quem oſtracinda Græci vocant (hunc innuit Plato in amatoriis, nempe in Phædro, Φυγὰς δὴ, inquit, γίγνεται ἐκ τούτων, καὶ ἀποστερητὴς ὑπ' ἀνάγκης, ὁ πρὶν ἐραστὴς, ὀστράκου μεταπεσόντος ἵεται φυγῇ μεταβαλών· ὁ δ' ἀναγκάζεται διώκειν ἀγανακτῶν καὶ ἐπιθεάζων. id eſt, Tandem profugus fit ab his: & dum neceſſariò priuatus eſt is qui prius erat amator, teſtula in diuerſum verſa, fuga ſe proripit immutatus: at ille cogitur inſequi, indignans, deóſque obteſtãs) an ab oſtraciſmo ſuffragiorum genere quodam, quod per calculos ac fabas ferebatur. in hoc repertum vt per id ciues, qui vel opibus immodicis, vel nobilitate, vel gloria, vèl alia quauis inſigni virtute multitudinis inuidiã in ſe prouocaſſent, in exilium decenne relegarẽtur. Hoc pacto fuit eiectus & Ariſtides: non aliam ob cauſam, niſi quòd moleſtum eſſet populo iuſti cognomen illi vulgò tributum. Ferebatur autem oſtraciſmus ad hunc modũ. Oſtraci, id eſt teſtulæ, viritim in comitiis dabantur. In eis, quem quiſque vellet vrbe cedere, literis inſcriptis indicabat: hos deinde omneis in fori locum quendam cancellis circunſeptum deportabãt. Porrò magiſtratus, quibus hoc datum erat negotii, primum vniuerſos recenſebant: qui niſi plures ſex milibus fuiſſent, nihil conficiebatur. Deinde ſemotis vniuſcuiuſque calculis, is qui pluribus calculis damnatus erat, ad decennium in exilium ire iubebatur: ita tamẽ vt illi liberum interim eſſet fructus ſuos accipere. Erat itaque oſtraciſmus non improbitatis caſtigatio, ſed vulgaribus animis inſitæ inuidiæ placatio. Antiquatus eſt autem hic oſtraciſmus electo per hunc Hyperbolo quopiam homine contempto atque humili. Huiuſmodi ferme referũtur à Plutarcho in vita Ariſtidis. Ab hoc igitur oſtraciſmo quoniam magna vulgi licentia ac temeritate peragebatur, ac repente præſtantiſſimi cuiuſque ciuis fortunam commutabat, non abſurdè videri poteſt ductum adagium. De luſu oſtracorum Iulius Pollux in hunc ferè modum tradit: Pueri, ducta in medio linea, duas in partes ſeſe diſtribuebant: quarum altera intra oſtracum, altera extra dicebatur. Deinde mittente quopiam ad lineam teſtam, vtrius partis ſuperior extitiſſet aliquis, hunc inſequebantur qui illi adhærebant, reliquis in fugam conuerſis. Cæterum è fugiẽtibus qui comprehenſus eſſet, is conſidebat, aſinus dictus, teſtáque proiecta dicebat, Nox dies. Nam interior teſtæ pars pice ſublita erat, quæ nocti reſpondebat. Hoc autem luſus genus appellabatur ὀστράκου περιστροφὴ, id eſt Teſtæ conuerſio. Plato libro de Repub. 7, videtur ad luſus genus referre, quum ita loquitur, Τοῦτο δὴ, ὡς ἔοικεν, οὐκ ὀστράκου ἂν εἴη περιστροφὴ, ἀλλὰ ψυχῆς περιαγωγὴ ἐκ νυκτερινῆς τινὸς ἡμέρας εἰς ἀληθινὴν τοῦ ὄντος οὖσαν ἐπάνοδον, id eſt, Iſthuc ſanè, vt videtur, non fuerit teſtæ conuerſio, ſed mentis circunductio, ex nocturno quodam die ad eius quod verè eſt aſcenſũ euntis. Agit de philoſophia, quæ à falſis bonorum ſimulacris educit animum ad vero-

Ὀστρακίνδα.

Ὀστρακισμός.

rum bonorum cognitionem.

Alterum pedem in cymba Charontis habere. 52

Extremæ decrepitæque ſenectæ homines, etiam hodie vulgò dicuntur alterum pedem in ſepulchro habere. Nec hinc abhorrēt quæ ſcribit Lucianus in Apologia, Πρὸς αὐτῷ δὲ ἤδη τῷ Αἰακῷ γηρῶν καὶ μονονουχὶ τὸν ἕτερον πόδα ἐν τῷ πορθμείῳ ἔχοντα. id eſt, Qui iam ſit Æaco ipſi vicinus, quique iam tantumnò alterum pedem in cymba Charontis habeat. Idem in Sectis, Καὶ τὸν ἕτερον πόδα, φασὶν, ἐν τῇ σορῷ ἔχων. id eſt, Et alterum pedem, vt aiunt, in tumulo habens. Pomponius libro Pandectarum 40, titulo De fidei commiſ. libert. cap. Apud Iulianū, dixit his verbis, Ego diſcendi cupiditate, quam ſolam viuendi rationem optimam in octauum & ſeptuageſimum annum ætatis duxi, memor ſum huius ſentētiæ quam dixiſſe fertur Iulianus, Etſi alterum pedem in ſepulchro haberem, adhuc addiſcere quædam vellem. Haud ſcio an huc pertineat quod Lucianus ſcribit in votis, ὅς γε δὴ ἐν τῷ πορθμείῳ τὸν ἕτερον πόδα ἔχει. id eſt, Qui quidem iam alterum pedē habeat in naui. Plutarchus in commentariolo De puerorum inſtitutione, notat ſenes vulgato conuitio vocari ſolere κρονολήρους καὶ σοροδαίμονας, quòd iam ætate deſiperent, & foſſæ contines eſſent, magiſque buſtuariæ laruæ, quàm homines. Plautus Acherontium ſenem dixit, Terētius Silicernīū & capularem dixit neſcio quis. Græci τυμβογέροντας vocant, authoribus Heſychio & Suida, ac πεμπέλους, extremæ ætatis homines: illos, quòd tumulo ſint proximi: hos quòd breui mittendi ſint ad inferos, παρὰ τὸ πέμπειν, quod eſt mittere, & ἕλος palus: quòd qui moriuntur crederentur per Stygiam paludem tranſmitti ad inferos.

Κρονόληροι. Σοροδαίμονες. Τυμβογέροντες. Πέμπελοι.

Cauam Arabiam ſerere. 53

Τὴν κοίλην Ἀραβίαν σπείρειν, id eſt, Cauam Arabiam ſerere. Pro fruſtra ſudare, aut in re perdifficili nec admodū frugifera operam ſumere. Lucianus in Apologia, Ὡς τὴν κοίλην Ἀραβίαν σπείρειν ἐπιχειρεῖν. id eſt, Vt cauam Arabiam ſerere aggrediatur. Significat autem paluſtrem Arabiæ partem, neutiquam idoneam ſemēti. Plutarchus περὶ τῆς ἀδολεσχίας, Τῶν μὲν γὰρ πρὸς ταῖς Ἀσίας ὄχθαις καταφέρουσιν ἄγονον εἶναι τὸ σπέρμα λέγουσι. τῶν δ' ἀδολέσχων ὁ λόγος ἀτελὴς καὶ ἄκαρπος ἐστι. id eſt, Aiunt enim ſterilem eſſe ſationem humilium Aſiæ regionum: at loquaculorum ipſa oratio inutilis eſt atque infrugifera.

Lynceo perſpicacior. 54

Lyncei perſpicacitas in prouerbiū abiit. Plinius naturalis hiſtoriæ lib. 2. cap. 17, Nouiſſimā, inquit, lunam primámque eadem die vel nocte, nullo alio in ſigno quàm in ariete conſpici: id quod paucis mortalium contigit. & inde fabulæ cernendi Lynceo. Sunt qui tradūt, Lynceum primum reperiſſe fodinas metallorum, æris, argenti, auri. & hinc vulgò natā fabulam, quòd ea quoque videret quæ ſub terra forēt. teſtis Lycophronis interpres. Meminit huius & Plato in epiſtola quadam. Ariſtophanes in Pluto,

Βλέψαι τ' ἀποδείξω σ' ὀξύτερον τοῦ Λυγκέως.
Faxo vt videas vel Lynceo ipſo acutius.

Lucianus in Hermotimo, Σὺ δὲ καὶ τὸν Λυγκέα ἡμῖν ἀπέδειξας, ὃς ὁρᾷς τὰ ἔνδον, ὡς ἔοικε, διὰ τοῦ στέρνου. id eſt, Tu verò nobis ipſo etiam Lynceo perſpicacior es: qui, ſicuti videtur, per pectus ipſum, quæ ſunt intus cernis. Idem in Icaromenippo, Πῶς γὰρ καθάπερ Λυγκεύς τις ἄφνω γενόμενος ἅπαντα διαγινώσκεις; id eſt, Qui nunc repente, quaſi Lynceus quidam effectus, cuncta diſcernis? Horatius in prima epiſtola ad Mecœnatem,

Non poſſis oculo quantum contendere Lynceus,
Non tamen idcirco contemnas lippus inungi.

Marcus Tullius M. Varroni, Quis eſt tam Lynceus, qui in tātis tenebris nihil offendat, nuſquam incurrat? Apollonius in Argonauticis ſcribit hunc Lynceum vſqueadeo fuiſſe perſpicacem, vt etiam terram ipſam oculorum acie penetraret, quæque apud inferos fierent, peruideret.

-Λυγκεὺς δὲ καὶ ὀξυτάτοις ἐκέκαστο
Ὄμμασιν, εἰ ἐτεόν γε πέλει κλέος, ἀνέρα κεῖνον
Ῥηιδίως καὶ νέρθε κατὰ χθονὸς αὐγάζεσθαι. id eſt,
At miro viſus pollebat acumine Lynceus,
Si modo vera eſt fama, virum quæ prædicat illum,
Perfacile inſpexiſſe ſub altis condita terris.

Plutarchus in commentario quem inſcripſit aduerſus Stoicos, teſtatur famam fuiſſe de Lynceo quòd ſaxa quoque & arbores oculorum acie penetraret. Pauſanias in Corinthiacis tradit Lynceum Danao vita defuncto, regni ſucceſſionem ſuſcepiſſe. Pindarus in Nemeis hymno decimo, meminit Lyncei qui ex Taygeto monte viderit Caſtorem & Pollucem ſub quercus trunco latitantem, & horum alterum iaculo vulneraſſe. Pindari interpres citat hiſtoriam rerum Cypriarum, Ariſtarchum & Didymum.

Quod in animo ſobrii, id eſt in lingua ebrii. 55

Τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ νήφοντος, ἐπὶ τῆς γλώττης ἐστὶ τοῦ μεθύοντος, id eſt, Quod in corde ſobrii, id eſt in ligua ebrii. Prouerbialis ſentētia, quam refert in Collectaneis Diogenianus. Vſurpat Plutarchus, idque prouerbii nomine, in libello cui titulus περὶ ἀδολεσχίας. Nec prætereundum illud Herodoticum, Οἴνου κατιόντος, ἐπιπλέουσιν ἔπεα. id eſt, Subſidente vino, ſupernatant verba. Nam ſobrios aut metus aut pudor cohibet quo minus effutiant ea quæ ſatius putarint ſuppreſſiſſe. at vinum & pudorem diſcutit, & timorē abigit. Vnde fit vt temulenti ſæpenumero non cōtineant voces per iugulum redituras. Pindarus in Nemeis, θρασεῖα δὲ παρὰ κρατῆρα φωνὰ γίνεται. id eſt, Audax iuxta craterem vox fit. ſiue quòd vinum adfert confidentiam: ſiue quòd in conuiuio tutum eſt magnifice loqui: ſiue quòd qui vicit, merito citráque periculum laudatur.

Virgultea ſcaphula Ægæum tranſmittere. 56

Ἐπὶ ῥιπὸς τὸν Αἰγαῖον διαπλεῦσαι, id eſt, Virgulto Ægæum tranſmittere. In eos dicitur qui rem ſupra modum arduam leui opera conficere tentant. Lucianus in Sectis, Ἐπὶ ῥιπὸς, ὡς ἡ παροιμία φησὶ, τὸν Αἰγαῖον ἢ Ἰόνιον διαπλεῦσαι θέλοντας, id eſt, Virgulto, quemadmodum prouerbio dicitur, Ægæum aut Ionium mare tranſmittere cupientes. Citatur hic ſenarius à Suida. Extat autem apud Ariſtophanem in Pace,

Κέρδους ἕκατι κἂν ἐπὶ ῥιπὸς πλέοι. id eſt,
Cauſa lucelli nauiget & in vimine.

Taxat Simonidem, tāquam lucri cupidiorem, quòd ad quæſtum ſcriptitarit carmina. Porrò ῥὶψ vimen eſt flexibile, aut ramus ſalignus: παρὰ τὸ ῥέπω, videlicet quòd inflectatur ob lentitudinem. Citatur & hic, Nauigare cū Deo. ῥίψ.

Σὺν τῷ θεῷ πλεῖν, κἂν ἐπὶ ῥιπὸς πλέῃ. id eſt,
Quiſquis ſecundo nauigarit numine,
Is vel ſaligno nauigarit vimine.

Extat & hic inter ſentētias prouerbiales, citatus item ab Ariſtophanis interprete,

Θεοῦ θέλοντος κἂν ἐπὶ ῥιπὸς πλέοις. id eſt,
Deo fauente nauiges vel vimine.

Phœnice viuacior. 57

Lucianus in Sectis, Ἢν μὴ φοίνικος ἔτη βιῷς. id eſt, Ni phœnicis annos vixerit. De phœnicis viuacitate diximus alibi. Cuius etiam raritas prouerbio facit locum, Phœnice rarior: quale eſt illud, Coruo quoque rarior albo. Negant enim phœnicem eſſe niſi vnicam, ſiqua fides ſcriptoribus.

Quum plurimum laborauerimus, eodem in ſtatu ſumus. 58

Lucianus in Sectis, καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν αὖθις, τὰ πολλὰ μοχθήσαντες, ὁμοίως ἐσμέν. id eſt, Ac iuxta prouerbium, quū multum laborauerimus, itidem vt antea ſumus. De fruſtra laborantibus. Quod euenit iis, qui poſt diuturnum ſtudium nihilo reperiuntur eruditiores, poſt longam negotiationem nihilo ditiores.

Aquam in mortario tundere. 59

Ὕδωρ ὑπέρῳ κόπτειν, id eſt, Aquam piſtillo tundere. Lucianus in Sectis, Ὥσπερ ἄν τις ἐς ὅλμον ὕδωρ ἐγχέας, ὑπέρῳ σιδηρῷ κόπτοι. id eſt Tanquam ſiquis aquam in mortarium infuſam ferreo piſtillo tundat. Quadrat in eos qui laborant inaniter. ſiquidem aquam ſiquis vel ætatem contundat, nihil aliud erit quàm aqua. Lucianus in eodem opere, Οὐκ εἰδὼς ὅτι κἂν ἀποκάμῃς, φασὶ, τοὺς ὤμους κόπτων ὕδωρ, ὁμοίως τὸ ὕδωρ μένει. id eſt, Ignarus quòd etiamſi humeros, vt aiunt, verberando decutias, tamen aqua manet aqua. Suidas ad hunc effert modū, Ἀποκναίεις τοὺς ὤμους ὕδωρ πτίσσων, ὁμοίως ὕδωρ μένει. id eſt, Verſas ſcapulas aquam pinſens, aqua tamen æquè aqua manet. Quantumuis doceas ὄνον λύρας, quantumlibet admoneas ſtupidum, ſui ſimilis eſſe perget.

Gnomon & regula. 60

Quod eſt in re quapiam præcipuum, & ad quod vnum reliqua omnia conferuntur, regulam & gnomonem prouerbio vocabant. Lucianus in Harmonide, ὃ δὴ τὸ κεφάλαιον ἀρετῆς ἁπάσης, ὁ γνώμων, φασί, καὶ ὁ ὀρθὸς κανὼν τῶν τοιούτων. id eſt, Quod eſt caput omnis virtutis, gnomon, vt aiunt, & recta regula. Idem in Scytha, Οὗτός σοι ὁ Ἑλληνικὸς κανών. id eſt, Hic tibi Græcanica regula. Item in Sectis, Τοῦτον κανόνα & σταθμὴν ἀκριβῆ ποιοῦντων id eſt, Hanc regulã & amuſſim certiſſimam rerum eiuſmodi. Porro ad regulam exæquant fabri ſtructuram, iidem vtuntur & gnomonibus. Conſtat autem gnomon è duabus lineis rectis, quas vtrinque dimetiens diſſecto quadrangulo conſtituit.

Caput. 61

Eiuſdem formæ eſt, quum præcipuam negotii partẽ aut authorem rei, caput vocamus. Terẽtius in Adelphis, Te eſſe huic rei caput. Exempla tum apud Græcos ſcriptores, tum apud Latinos paſſim obuia ſunt. Eundem in modũ & arcem dicimus rei cuiuſpiam. Ariſtoteles in præfatione Rhetoricorum ad Alexandrũ, Ὡς ἀκρόπολις ἐστὶ σωτηρίας. id eſt, Quoniam incolumitatis arx eſt. Πανύασις apud Athenæum libro 10, τοῦτον δεινῶν μητρόπολιν τῶν κακῶν εἶναι, id eſt, Vinum, omnium malorum metropolin eſſe, dixit. hinc oriri temulentiam, hinc inſaniam, hinc debacchationes. Plato de legibus lib 1, Κεφάλαιον δὴ παιδείας λέγομεν τὴν ὀρθὴν τροφήν. id eſt, caput eruditionis cenſemus rectam educationem. Plautus in Aſinaria, Ego caput huic argento fui hodie reperiundo, ego pes fui. Quin nec caput nec pes ſermonis apparet. Idem in Captiuis, Quod neque pes vſquã neque caput appareat. Alter vſurpant capiti vocabulum, quum indicant rem non ſingulatim explicari, ſed in ſumma proponi. Sic Aeſchines aduerſus Timarchum, ὡς δὲ ἐν κεφαλαίῳ εἰπεῖν. id eſt, Vt in ſumma dicam. Idem in oratione περὶ τῆς παραπρεσβείας, eodem ſenſu dixit, κατὰ κεφάλαιον, id eſt, Per ſingula. Itidem Demoſthenes in oratione περὶ τῶν ἐν Χερρονήσῳ Ἐν κεφαλαίῳ δὲ ἃ λέγω φράσας, καταβῆναι βούλομαι. id eſt, Vbi in ſumma de quibus loquor, dixero, volo deſcẽdere. Rurſus in oratione cõtra Zenothemin, τὸ μὲν οὖν πρᾶγμα περὶ οὗ τὴν ψῆφον οἴσετε, ὡς ἐν κεφαλαίῳ, τοιοῦτόν ἐστι. id eſt, Itaque negotiũ quidem de quo feretis ſuffragia, vt in ſumma diximus, ſic habet.

Arx alicuius rei.

Ἐν κεφαλαίῳ.

Somnium. 62

Rem futilem, inanem & nihili, ſomnium prouerbio dicimus. Terentius in Adelphis, De argento ſomnium. Lucianus in Harmonide, Ταῦτα ἅπαντα, ὑπηνέμια ὀνείρατα, φασί, καὶ σκιαὶ λόγων id eſt, Omnia illa, ſubuentanea ſomnia, ſicut aiunt, & verborum vmbræ. Idem in dialogo Nirei & Therſitæ & Menippi, Ὀνείρατά μοι λέγεις. id eſt, Somnia mihi narras. Plato lib. de Rep. 7, οὕτως ὕπαρ ἡμῖν καὶ ὑμῖν ἡ πόλις οἰκήσεται, ἀλλ' οὐκ ὄναρ id eſt, Atque ita verè nobis ac vobis ciuitas habitabitur, non autem ſomniũ. Idem in Theæteto, Ἄκουε δὴ ὄναρ ἀντὶ ὀνείρατος. id eſt, Audi iam ſomniũ pro ſomnio: friuolam rationem pro friuola. Et Syrus ſeruus in Adelphis, herum ſuum, ſomnium vocat præ Demea, Tu quantus quantus es, nihil niſi ſapientia es, ille, futilis, ſomniũ. Plautus in Captiui duo, Hic vigilãs ſomniat. Plato lib. De legibus 3 ſomnia dixit, pro tenuibus veſtigiis. quũ enim narraſſet Darium non fuiſſe regis filium, ſed eruditione rectáque inſtitutione ſic ad regnu peruenifſe, vt ipſe in diuiſione principatus ſeptimã modo portionem obtineret, οὗ καὶ νῦν ἔτι, inquit, σμικρὰ ὀνείρατα λέλειπται. id eſt, Cuius rei nunc quoque exigua reſtant ſomnia.

Ne in tonſtrinis quidem. 63

Lucianus in libello cui titulus, Quomodo conſcribenda ſit hiſtoria, Οὔτε τὰ λεγόμενα δὴ τοῦτο, ἐπὶ κουρείων τὰ τοιαῦτα μυθολογούντων ἀκούσας. id eſt, Qui nec in tõſtrinis, quod dici ſolet, talia fabulantes audierit. Quòd in tonſorum officinis ferè ocioſi deſideant, & ſuam quiſque fabulam adferat in medium. vnde Flaccus, -gaudent vbi vertice raſo

Garrula ſecuri narrare pericula nautæ.

Item alibi, - opinor

Omnibus & lippis notum & tonſoribus eſſe.

Cuius alibi meminimus.

Nunquid & Saul inter Prophetas? 64

Libro Regum 1. cap. decimo, refertur huiuſmodi prouerbium, הגם שאול בנביאים id eſt, Nunquid & Saul inter prophetas? Natum à Saule, qui quum in Prophetarum cœtum incidiſſet, ſubito & ipſe diuino furore correptus, vaticinari cœpit. Id admirantes qui Saulem antea cognouerant, inter ſe dictitabant, Quid accidit Saulitum & Saul inter Prophetas? Ea vox deinde verſa eſt Hebræis in prouerbium de re noua & inopinata, ſubitáque. Eſt autem apud illos iambicus dimeter. Gregorius Nazianzenus in Apologia De fuga ſua in Pontum, ſic vſurpat vt quadrare videatur vbi promiſcue quilibet ſibi magnificam aliquam functionem vſurpat: velut hiſce temporibus nemo no tractat Sacras literas, ἀντὶ τοῦ, inquit, εἶναι διδακτοὺς Θεοῦ, & πάντας προφητευόντων, ὥστε εἶναι & Σαοὺλ ἐν προφήταις, κατὰ τὴν παλαιὰν ἱστορίαν καὶ παροιμίαν. id eſt, Dum pro eo quòd deberent eſſe dociles Dei, prophetant omnes, adeò vt & Saul ſit inter Prophetas, iuxta priſca hiſtoriam ac prouerbium. Finitimum illi, Καὶ κόρχορος ἐν λαχάνοις, & Τὸ ἐν φακῇ μύρον. id eſt, Corchorus inter olera, & In lente vnguentum: ſiue, lenti admiſtum vnguentum.

In foribus vrceum. 65

Ἐπὶ θύραις τὴν ὑδρίαν, id eſt, In foribus aqualem. Nam hoc verbo vſus eſt Plautus. Ariſtoteles lib rhetoricorum 1, τὸ δὲ τέλος ἀγαθόν, ὅθεν ταῦτα εἴρηται, Κὰδ δέ κεν εὐχωλὴν Πριάμῳ. καί, Αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν. καὶ ἡ παροιμία δὲ τὸ ἐπὶ θύραις τὴν ὑδρίαν. Id eſt, Finis autem bonus: vnde illa dicta ſunt, Et laudem Priamo. Præterea, Turpe diu manſiſſe. Iam verò prouerbium etiam illud, Vrceum iuxta fores. Interpres quiſpiam (nam librum ἀνώνυμον ſuppeditarat eruditiſſimus amicus noſter Baptiſta Egnatius) ait ſignificari rem cõtemptam ac vilem. Negliguntur enim quæ paſſim ſunt obuia, quæque facilè quibuſlibet contingunt. Itaque vrceum in foribus poſitum nemo ſtudet tollere. procliue enim. verũ vniones in ſcriniis reconditos magis expetunt. Plutarchus περὶ πολυφιλίας, ait, rubum vltro hærentem negligi ac præteriri, vineam oleáſque expeti: recenſens hanc ſententiam, Οὐ γὰρ αἱρετόν πως τὸ ῥαδίως ἀλισκόμενον. id eſt, Non eſt tollẽdum quod admodum facile conſequi licet. Item in Epiſtolis Seneca, Multi aperta tranſeunt, condita & abſtruſa rimantur. Furem ſignata ſollicitant. Vile videtur quicquid patet. aperta effractarius præterit. Hos mores habet populus, hos imperitiſſimus quiſque: in ſecreta irrumpere cupit. Porrò prouerbium imperfectum ac mutilum videtur. quandoquidem Ariſtoteles ad eum modum pleraque refert, tanquam alioqui per ſe ſatis nota. Apparet eſſe hemiſtichium iambici trimetri à Comico quopiam mutuò ſumptum.

Rubo neglecto vitis expetitur.

Haudquaquam difficile Athenienſem Athenis laudare. 66

Ariſtoteles libro Rhetoricorum primo, Ὥσπερ γὰρ ὁ Σωκράτης ἔλεγεν, οὐ χαλεπὸν Ἀθηναίους ἐν Ἀθηναίοις ἐπαινεῖν, id eſt, Quẽadmodum enim dixit Socrates, haud difficile eſt Athenienſes Athenis laudare. Citat idem eodẽ in opere, de proœmiis agens, Haudquaquam eſſe difficile Athenieſes laudare apud Athenienſes, verùm apud Lacedæmonios id fore difficile. Extat autem in Menexeno Platonis, idque in adagionis locum ceſſit. Dictum eſt autem, propter encomia, orationéſque panegyricas, quæ Athenis ex more exhibebãtur iis qui fortiter oppetiiſſent in bello: in quibus quoniam plurima dicebantur in laudem populi Athenienſis, pronis auribus audiebantur: propterea quòd ſuis quiſque laudibus fauet.

Exigua res eſt ipſa iuſtitia. 67

Ariſtoteles libro Rhetorices primo, Διὸ καὶ τὴν δικαιοσύνην φασὶ μικρὸν εἶναι, id eſt, Vnde etiã aiunt, ipſam iuſtitiã, exiguũ quiddã eſſe. Quo prouerbio ſignificabant non multũ adferre momẽti ſi probus ſis: niſi talis etiã habearis: & opinionẽ lõge plus valere quam rẽ ipſam. At quãto melius Æſchylus in tragœdia cui titulus ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις, de Amphiarao,

Οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει,
Βαθεῖαν ἄλοκα διὰ φρενὸς καρπούμενος. id eſt,
Neque enim videri, at eſſe vir cupit optimus,
Mentis profundæ ſegete perfruens bona.

Rectius Socrates, admonens vt talis quiſque ſit qualis haberi velit. Modeſtius Euripides in Oreſte, probans opinionem, vbi res ipſa non adeſt, tanquam optimo proximam,

Κρεῖσσον δὲ τὸ δοκεῖν, κἂν ἀληθείας ἀπῇ. id eſt,
Res ipſa vt abſit, optima eſt opinio.

Itidem Terentius in Adelphis, Si tibi iſtuc re ipſa non dolet, at ſimulare certe eſt hominis.

Occaſione duntaxat opus improbitati. 68

Ariſtoteles libro Rhetor. 2, Καὶ περὶ ὧν ἔχουσι πρόφασιν, ἢ προγόνων, ἢ αὐτῶν, ἢ φίλων, ἢ πεπραγότων κακῶς, ἢ μελλόντων, ἢ

αὐτοὺς, ἢ προγόνους, ἢ ὧν κήδονται. ὥσπερ γὰρ ἡ παροιμία, προφάσεως δεῖται μόνον ἡ πονηρία. id eſt, Aut aduerſus quos occaſionē habent, ſiue progenitorum nomine, ſiue ſuo ipſorum, ſiue amicorum: ſiue eorum à quibus beneficio fuerũt affecti, aut cura habiti, vel ipſi, vel maiores ipſorũ: vel eorum pro quibus ſolliciti ſunt. Quemadmodũ enim prouerbio dicitur, Occaſione duntaxat opus eſt malitiæ. Quadrabit in nocēdi cupidos, qui ne temere læſiſſe videantur, cauſas prætexunt. Celebratur hic mimus Publii, ni fallor, in hanc ſententiam:

Male facere qui vult, nuſquam non cauſam inuenit.

Circunfertur & hodie vulgo apud noſtrates adagium nō vſquequaque ſpernendum, Facilè fuſtem inuenerit qui cupit cædere canem. Eodem ſpectat Terētianum illud, Fingit cauſas ne det ſedulo. Item illud Martialis,

Iraſci tantum felices noſtis amici:
Non quia ſic merui, ſed iuuat hoc facere.

Fortaſſis huc alluſit & Euripides, quum ſic ait in Iphigenia Aulidenſi,

Ἐπὶ βραχείας προφάσεως ἴδε μόνον,
Ἐφ' ἧς σ' ἐγὼ καὶ παῖδες αἱ λελειμμέναι
Δεξόμεθα δέξει ὥν σε δέξασθαι χρεών. id eſt,
Occaſione tantum opus fuerit leui,
Vt & ipſa, quique mihi ſuperſunt liberi,
Te rurſus accipiamus iſthunc ad modum,
Quo te accipi par eſt.

Citant & hunc ſenarium ex Menandro,

Μικρᾶς προφάσεως δεῖ τοῦ πρᾶξαι κακῶς. id eſt,
Ad praue agendum parua ſatis occaſio eſt.

Vel à mortuo tributum auferre. 69

Καὶ ἀπὸ νεκροῦ φέρει, id eſt, Etiam a mortuo tollit. In hominem vndecunque per fas nefáſque lucrum captantem. Ariſtoteles libro Rhetor. 3, tractans de iis quæ pudenda habeantur, Οἷον, inquit, πένητος, ἢ τεθνεῶτος. ὅθεν καὶ ἡ παροιμία, τὸ καὶ ἀπὸ νεκροῦ φέρειν. ἀπὸ αἰσχροκερδείας γάρ. id eſt, Veluti ſiquis exigat à pauperibus, ſiue defunctis: vnde etiam illud ortum eſt adagium, Etiam à defuncto tollere: propterea quòd id à turpi lucri cupiditate proficiſcitur. Finitimum eſt illi,

Αἰτεῖ γὰρ καὶ τοὺς ἀνδριάντας ἄλφιτα. id eſt,
Ipſis vel à ſtatuis farinas poſtulat.

Natum à tyrannis qui & à ſepulchris aut defunctorum ſtatuis vectigal colligunt. Legitur in epiſtola quadam ad Cratetem Diogenis, Καὶ τοὺς ἀνδριάντας τοὺς ἐν τῇ ἀγορᾷ προσιὼν αἴτει τὰ ἄλφιτα. id eſt, Adi & ſtatuas quæ in foro ſunt, atque ab his cibum poſcito.

Pudor in oculis. 70

Ἐν ὀφθαλμοῖσιν αἰδώς, id eſt, In oculis pudor. Horum nos pudet quæ in propatulo ſunt. Aſpectus enim vel incutit vel renouat etiam pudorem. Vnde fit vt pueri, quũ pudeſcunt, oculos tegāt. Et apud Platonem Socrates dicturus de amore, ob pudorē oculos tegit, nimirũ huc alludens. Hinc & poetæ Cupidinē, quòd ſit improbiſſimus, cæcum fingunt. Eòdem pertinet illud Ciceronis, Epiſtolā non erubeſcere. Videmus etiam eos qui oculis capti ſũt, à verecũdia plurimũ abeſſe. Huc ſpectauit Ouidius, quũ ait, noctem, vtpote cæcā, pudore vacare.

Nox [inquit] & amor, vinúmq; nihil moderabile ſuadēt.
Illa pudore vacat, Liber amórque metu.

Refertur adagium ab Ariſtotele, lib. Rhetoric. 2, Καὶ τὰ ἐν ὀφθαλμοῖς, καὶ τὰ ἐν φανερῷ. ὅθεν καὶ ἡ παροιμία, τὸ ἐν ὀφθαλμοῖς εἶναι αἰδῶ. id eſt, Et ea quæ ſunt oculis expoſita, quǽque in propatulo ſunt. Vnde & illud prouerbio dicunt, Pudorem in oculis eſſe. Citatur & apud Athenæum lib. 13. Idem in Problematis cauſam inquirēs quamobrē pudefactis rubeſcāt aures, iratis oculi, huius adagii teſtimonium citat. Ἢ ὅτι, inquit, ἡ μὲν αἰδὼς ἐν ὀφθαλμοῖς, κατάψυξις ἅμα τῷ φόβῳ, ὥστε εἰκότως ἀπολείπει τὸ θερμὸν τοὺς ὀφθαλμούς, χωριζόμενον δ' εἰς τὸν δεκτικώτατον φέρεται τόπον. τοιοῦτος δ' ὁ ἐν τοῖς ἄκροις τῶν ὤτων. ὁ γὰρ ἄλλος, ὀστώδης. ὀργιζομένοις δὲ ἐπανέρχεται τὸ θερμόν. μάλιστα δὲ γίνεται φανερὸν ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς, διὰ τὴν χρόαν ἔχειν λευκήν. id eſt, An propterea quòd pudor in oculis, frigus quoddam adducit vnà cum metu, atque ob id merito calor deſtituit oculos? Is verò demigrans inde fertur ad locũ ſui maxime capacē. Eſt autē huiuſmodi, ſumma pars auriũ: nam reliqua pars eſt oſſea. Rurſum iratis calor ſuffunditur: idque potiſſimum apparet in oculis propter albicantē illorum colorem. Refertur hic verſus ex Euripide,

Αἰδὼς ἐν ὀφθαλμοῖς γίνεται τέκνον. id eſt,
Mea gnata, in oculis naſcitur hominum pudor.

Ariſtophanes in Veſpis,

— ἀλλὰ τούτοις γ' οὐκ ἔτι
Οὐδ' ἐν ὀφθαλμοῖσιν αἰδὼς τῶν παλαιῶν ἐμβάδων. id eſt,
— cæterum iſtis haud ineſt
Calciamenti vetuſti nec vel in oculis pudor.

Huc referri poteſt & illud quod Ariſtoteles lib. Rhetoricorum primo ex Sapphone citat,

Αἰδώς κέν σε οὐκ εἶχεν ὄμματα. id eſt,
Non eſſet tibi pudor in oculis.

Hinc & illæ figuræ, Quo ore, qua fronte audebis obiurgare filium? Et illud apud Ciceronem in epiſtolis ad Atticũ, Nec enim conquiſitores φαινοπροσωπεῖν audent. Quin & hodie vulgò dicunt, Non audebis faciem oſtendere. Apud Euripidem in Iphigenia Aulidenſi, Menelaus iubet Agamemnoni vt ſeſe aſpiciat, videlicet quo factis pudeat. Quo ore. Qua fronte. Φαινοπροσωπεῖν.

Βλέψον εἰς ἡμᾶς, ἵν' ἀρχὰς τῶν λόγων ταύτας λάβω. id eſt,
Aſpice in nos rectà, vt hoc capiam loquendi exordium.
Iſque reſpondet,
Μῶν τρέσας οὐκ ἀνατενῶ βλέφαρον, Ἀτρέως γεγώς;
Num verebor lumina in te tollere, Atreo ſatus?

Fortaſſis huc aſcribendum erat quod apud Homerum Achilles Agamemnonem κυνώπην vocat, ob impudentiam, velut oculis caninis & inuerecundis.

Conciliant homines mala. 71

Συνάγει τοὺς ἀνθρώπους κακά, id eſt, Conciliant homines mala. Sententia prouerbialis, quæ declarat id quod vulgò fit, ex hoſtibus nonnũquam amicos fieri propter malum aliquod incidens vtriſque commune. Ariſtoteles libro Rhetoricorũ primo, Οὐδὲν γὰρ κωλύει ἐνίοτε ταὐτὸ συμφέρειν τοῖς ἐναντίοις. ὅθεν λέγεται ὡς τὰ κακὰ συνάγει τοὺς ἀνθρώπους, ὅταν ᾖ ταὐτὸ βλαβερὸν ἀμφοῖν. id eſt, Nihil enim vetat quominus idem conducat ambobus aduerſariis. Vnde dicitur illud, Conciliari homines malis, quoties idem vtriſque noxium fuerit. De ſyncretiſmo diximus alibi. Quin huc quoque poteſt deflecti prouerbium, vt dicamus, indoctum fauere indocto, infantē infanti, nepotem nepoti. Neque enim bonarum modo rerũ ſimilitudo conglutinat neceſſitudinem, verumetiam ex malis communibus ſæpenumero mutua naſcitur beneuolentia. Amant ferè inter ſe, qui ſimul fecere naufragium, qui militarunt vnà, qui ſimul capti fuerunt ab hoſte: denique qui corporis aut animi morbis iiſdem laborant.

Ama tāquā oſurus, oderis tāquā amaturus. 72

Δεῖ φιλεῖν ὡς καὶ μισήσοντας, μισεῖν δὲ ὡς καὶ φιλήσοντας, id eſt, Sic amandum tanquam ſis oſurus, ſic oportet odiſſe tanquā ſis amaturus. Hanc Biantis ſententiam Ariſtoteles in libris Rhetoricorum ſatis indicat in prouerbium abiiſſe, quum ita ſcribit, ὅτι οὐ δεῖ, ὥσπερ φασί, φιλεῖν ὡς μισήσοντας, ἀλλὰ μᾶλλον μισεῖν ὡς φιλήσοντας. id eſt, Non eſt amandum quaſi ſis oſurus, quēadmodum aiunt: ſed ita exercendum odium tanquam ſis aliquando amaturus. Ac paulo inferius, δεῖ φιλεῖν, οὐχ ὥσπερ φασίν, ἀλλ' ὡς ἀεὶ φιλήσοντας. id eſt, Oportet amare nō quemadmodũ aiunt, ſed tanquā ſemper amaturũ. Cōmonſtrat enim ille philoſophus quo pacto refellendæ corrigēdæque ſint ſententiæ vulgò receptæ, atque inculcatæ. M. Tullius in ſermone De amicitia, ſcribit, Scipioni vſque adeo non placuiſſe dictũ hoc, Biantis nomine celebratũ, vt negaret vllam vocem inimiciorē amicitiæ reperiri potuiſſe, quàm eius qui dixiſſet, ita amare oportere vt ſi aliquando eſſet oſurus: nec verò ſe adduci poſſe vt hoc, quemadmodum putaretur, à Biante dictũ eſſe crederet, qui ſapiens habitus eſſet vnus è ſeptem: ſed impuri cuiuſdā, aut ambitioſi, aut omnia ad ſua potentiā reuocantis eſſe ſententiam. Quonam enim modo, inquit, quiſquā amicus eius eſſe poterit, cuius ſe putabit inimicum eſſe poſſe? quinetiā neceſſe erit cupere & optare vt quàm ſæpiſſime peccet amicus, quo plures det ſibi tanquā anſas ad reprehendēdum. Rurſum autem rectè factis commodiſque amicorũ neceſſe erit angi, dolere, inuidere. Quare hoc quidē præceptum, cuiuſcunque eſt, ad tollendam amicitiam valet. Illud potius præcipiendum fuit, vt eam diligentiam adhiberemus in amicitiis parandis, vt nequando amare inciperemus eũ quem aliquando odiſſe poſſemus. Hactenus Cicero. Refertur ab eodem Ariſtotele paulò ſuperius, ac repetitur libro Moralium Eudemiorum ſeptimo hic ſenarius,

Οὐδεὶς ἐραστὴς ὅστις οὐκ ἀεὶ φιλεῖ. id eſt,
Non eſt amicus hic qui amare deſinit.

Qui emolumenti cauſa amat, potitus eo quod cōcupiſcebat,

amare deſiit. At bonorum amicitia quoniam virtuti nititur, immortalis eſt. Extat autem hic verſus apud Euripidem in Troadibus. Diogenes Laertius mutilum adagiũ refert, ἔφασκε φιλεῖν ὡς μισήσοντας. τοὺς γὰρ πλείστους εἶναι κακούς. id eſt, Iubebat amare tanquã oſuros: plurimos enim eſſe malos. Huc adſcribẽdus mimus ille Publianus qui eſt apud Aulũ Gelliũ,

Ita amicum habeas, poſſe vt fieri inimicum putes.

Et alius eiuſdem, vt opinor, ſed Senecæ titulo,

Ita crede amico, ne ſit inimico locus.

Sophocles item in Aiace Maſtigophoro,

Ἐγὼ δ᾽ ἐπίσταμαι γὰρ ἀρτίως ὅτι
Ὅ τ᾽ ἐχθρὸς ἡμῖν ἐς τοσόνδ᾽ ἐχθαρτέος
Ὡς καὶ φιλήσων αὖθις, ἔς τε τὸν φίλον
Τοσαῦθ᾽ ὑπουργῶν ὠφελεῖν βουλήσομαι,
Ὡς αἰὲν οὐ μενοῦντα. τοῖς πολλοῖσι γὰρ
Βροτῶν ἄπιστός ἐσθ᾽ ἑταιρείας λιμήν. id eſt,

Atipſe didici nuper, vt ſiquando ſim
Inimicus vlli, hunc oderim hactenus velut
Aliquando amicum habiturus: erga amicum item
Officia ſic exerceam, vt qui non ſiet
Semper futurus amicus. etenim plurimis
Sodalitatis portus eſt tutus parum.

Atticus aduena. 73

Ἀττικὸς πάροικος, id eſt, Atticus aduena. In violentos & feroces vicinos dicebatur. Duris apud Zenodotum ait ex Atticorum moribus natum, quòd olim finitimos è ſedibus ſuis exigere conſueuerint. Craterus inde manaſſe putat, quòd Athenienſes, qui Samum miſſi fuerant, indigenas expulerint. Notatur adagium ab Ariſtotele lib. Rhetoricorum 3. ἔτι, inquit, ἔτι τῶν παροιμιῶν καὶ γνῶμαι εἰσιν, οἷ μαρτυρίαι, ἀττικὸς πάροικος. id eſt, Ad hæc nonnulla prouerbia ſunt & ſententiæ, tanquam teſtimonia, vt Atticus aduena. Proinde propriè quadrabit in eos, qui ita nuper in munus aliquod aſciti ſunt, vt ſuperiores eiiciant.

Purpura iuxta purpuram diiudicanda. 74

Ἡ πορφύρα πρὸς τὴν πορφύραν διακριτέα, id eſt, Purpura ad purpuram diiudicanda eſt. Certiſſimum iudicium ex collatione naſcitur. vnde emptores mercaturi purpuram, ne fallantur, alteram adhibent purpuram. Licebit vti quoties negabimus, infantiam aut inſcitiam indoctorum plenè deprehendi, niſi cum eloquentium & eruditorum ſcriptis conferantur. Etenim ſi vel Salluſtium conferas cum Cicerone, iam velut obmuteſcit ille alioqui per ſe diſertiſſimus. Refertur adagium à Phœbammone ſophiſta in commentario De figuris rhetoricis. Meminit & Iſocrates in oratione Panathenaica, Ἀλλ᾽ ὡς τὴν πορφύραν καὶ τὸν χρυσὸν θεωροῦμεν καὶ δοκιμάζομεν ἕτερα πρὸς ἀλλήλους. id eſt, Sed quemadmodum purpuram & aurum conſideramus ac probamus, purpuram cum purpura conferentes. Haud arbitror prorſus ἀπροσδιόνυσον fore ſi de cõferenda purpura locum huc aſcripſero ex Aureliano Flauii Vopiſci. Meminiſtis, inquit, fuiſſe in templo Iouis Opt. Max. Capitolini pallium breue purpureũ, laneſtre: ad quod quũ matronæ atq; ipſe Aurelianus iũgeret purpuras ſuas, cineris ſpecie decolorari videbãtur cæteræ, diuini comparatione fulgoris. Hoc munus rex Perſarũ ab Indis interioribus ſumptum, Aureliano dediſſe perhibetur, ſcribẽs, Sume purpuram qualis apud nos eſt. Nam poſtea diligẽtiſſimè & Aurelianus & Probus, & proximè Diocletianus miſſis diligentiſſimis confectoribus, requiſiuerunt tale genus purpuræ, nec tamen inuenire potuerunt. Dicitur enim ſandix Indica talẽ purpurã facere, ſi curetur. Alluſit huc Quintilianus lib. 11 cap. De generibus dicendi, agens de dictione quæ, quòd mediocris eſt, per ſe habet admirationem: ſed admotis iis quæ ſunt eximia, deſinit eſſe admirationi. Habet, inquit, admirationem: neque immerito. nã ne illud quidem facile eſt: ſed euaneſcunt hæc atque moriuntur cõparatione meliorũ. vt lana tincta fuco, citra purpuras placet: at ſi cõtulleris, etiã lacernæ cõſpectu melioris obruatur, vt Ouid. ait.

Saturniæ lemæ. 75

Κρονικαὶ λῆμαι, id eſt, Saturniæ lemæ. In cæcutientes ac ſtupidos dicitur, præſertim in eos qui ætatis vitio deſipiſcunt. Eſt enim lema humor in oculis concretus, vnde lippitudo naſcitur. Deriuatur autem ἀπὸ τοῦ λάω, id eſt video, & μὴ negatiua particula: quòd eiuſmodi lachrymæ craſſæ oculos occupantes, viſui officiant. Ariſtophanes in Pluto,

Ἀλλ᾽ ὦ Κρονικαῖς γλάμαις ἀτεχνῶς λημῶντες τὰς φρένας ἄμφω. id eſt,

Saturninis animis, vere lippitis ſenſibus ambo.

γλάμαις dixit pro λήμαις, vnde λημᾶν Græcis lippio, cæcutióque ſignificat. Porrò Saturniæ dicuntur quaſi ſeniles ac veteres: propterea quòd Κρόνος, id eſt Saturus, podagroſus ac ſenex à poetis fingitur, & tẽporũ deus: quaſi χρόνος. ἀρχαῖα verò, id eſt, priſca & antiqua, Græci nonnunquam ſtulta vocant. Plato in Euthydemo, ἔχων φλυαρεῖς, καὶ ἀρχαιότερος εἶ τοῦ δέοντος. id eſt, nugaris, ac ſtultior es quàm decet. Et κρονικώτερα, μωρότερα: & κρόνους nugas, ac deliramenta. Timotheus apud Athenæũ lib. 3, Νέος ὁ Ζεὺς βασιλεύει, τὸ παλαιὸν δ᾽ ἦν Κρόνος ἄρχων, id eſt, Iuuenis regnat Iupiter: olim autem principatum tenebat Saturnus. Ariſtophanes in Veſpis, Saturnalia.

Καὶ τοὺς τραγῳδούς φησιν ἀποδείξειν κρόνους
Τοὺς νῦν. id eſt,
Seſe tragœdos, mente Saturnos ait
Mox redditurum. Idem in Nebulis,
Καὶ πῶς ὦ μῶρε σὺ καὶ κρονίων ὄζων καὶ βεκκεσέληνε. id eſt,

Et quomodo ò ſtulte, & Saturnalia olens, & lunaris? Βεκκεσέληνος. Dionyſodorus in Euthydemo Platonis, Socratẽ Saturnũ vocat, bardũ ac ſtupidum ſentiens. οὕτως, inquit, εἶ κρόνος. id eſt, Adeò es Saturnus. Alluſit huc Lucianus in Timone, λημᾷς καὶ ἀμβλυώττεις πρὸς τὰ γιγνόμενα id eſt, Cæcutis ac lippis ad ea quæ patrantur. Atque inibi paulò inferius, καὶ κατ᾽ ὀλίγον Κρόνον σε ὦ θεῶν γενναιότατε ἀποφαίνουσι, περιωσάμενοι τῆς τιμῆς. id eſt, Et paulatim Saturnum te, ò deorum præclariſſime, reddunt, depellentes ab honore. Plutarchus ætate deſipientes oſtẽdit vulgò κρονολήρους appellatos fuiſſe, id eſt, Saturni more delirantes: videlicet propter aniles fabulas, quæ de hoc deo ferũtur. Eas refert idem Plutarchus in commentario de facie apparenti in orbe lunæ: Saturnum in inſula quapiam fortunata, profundo in antro dormire, ſaxa complexũ aurea. Cæterũ hunc ſomnum illi accidere ex vinculis in eum vſum arte cõfectis à Ioue. Aues autem quæ in ſcopuli cacumine verſantur, adferre illi ambroſiã, vniuerſãmque inſulã mira fragrantia cõpleri, è rupe, velut è fonte ſcatente: adeſſe dæmones qui Saturnum obſeruent & inſeruiant. Hos olim cum illo amicitia coniunctos fuiſſe, quũ diis atque hominibus imperaret: multáque de futuris rerum euentibus ex ſe prædicere. Sed maxima maximiſque de rebus ſic efferunt, vt Saturni ſomnia videantur. Nã quicquid cogitarit Iupiter in animo, id ſomniare Saturnum. Huiuſmodi quædam nugamenta de Saturno cõmemorantur in hoc quo dixi libello. Iam illud eruditi lectoris iudicio relinquo, nũquid ad hoc adagiũ pertineat quòd Pythagorici συμβολικῶς mare, Saturni lachrymã appellant, vt teſtatur idem author, cõmentario de Iſide & Oſiride. Siquidem eſt aqua marina non ſalſa ſolùm & amara, ſed craſſior item & impurior reliquis. Saturni lachrymæ.

Cucurbitas lippis. 76

Κολοκύνταις λημᾶν, id eſt, Lippire cucurbitas. Ad ſuperiorẽ adagii formam pertinet. Ariſtophanes in Nubibus,

Νῦν γέ τοι ἤδη καθορᾷς αὐτάς, εἰ μὴ λημᾷς κολοκύνταις. id eſt,
At nunc ipſas planè cernis, niſi fors lippis colocyntis.

κολοκύνταις Græci vocant quas nos cucurbitas. Verba ſunt Socratis oſtendentis nubes. hoc eſt, Niſi planè nihil vides, & tãtas habes in oculis lemas, quantæ ſunt cucurbitæ.

Ollas lippire. 77

Χύτραις λημᾶν, Ollas lippire. Prouerbialis hyperbole proximæ ſimillima. Lucianus aduerſus ineruditũ, & multos coementẽ libros, χύτραις, inquit, λημῶντες, id eſt, Ollas lippiẽtes. Lachrymas indicans ollis æquales. Hoc adagium vtrunque quoties ad animum refertur, fit elegantius & iucundius: veluti ſiquis hominẽ craſſi iudicii, ac vehementer cæcutientis, & turpiter errantis, dĩcat lippire non lemis, ſed ollis.

Odium agreſte. 78

Μῖσος ἄγριον, id eſt, Odiũ agreſte. Atrox odiũ veteres ſic appellabãt, propterea quòd ruſtici plerũq; μισάνθρωποι ſunt, & acerbius atque implacabilius oderũt. Lucianus contra indoctum, Μῖσος δὲ ἄγριον, φασὶ, πρὸς πάντων ἔχεις ἐπὶ τῇ ἀηδίᾳ, id eſt, Laboras autem agreſti, ſicuti dicitur, omniũ odio, propter inſolentiã. Vnde & ciuilitatem appellamus morum comitatẽ, humanitatémque. Et apud Iureconſultos ciuilis actio diſcernitur à criminali. Denique Græci quicquid barbarum, immane, aut crudele volunt intelligi, id ἄγριον vocant. Ἄγριον.

Megarenſes neque tertii, neque quarti. 79

Μεγαρεῖς, οὔτε τρίτοι οὔτε τέταρτοι, id eſt, Megarẽſes neq; tertii, neq; quarti. Dicebatur olim in homines ſupra modũ igna-

uos & contemptos, nulloque honore dignos. Natum adagium ex oraculo quodam. Id quidam, inter quos Stephanus Mneas & Ion, Aegientibus, alij Megarenſibus redditum exiſtimant. Narrat itaque Mneas, quū Aeginenſes in Achaia debellaſſent Aetolos, ac decimam pentecontorum cepiſſent (ea eſt nauis remigum quinquaginta) hanc Apollini Pythio victoriæ monimentum dedicarunt. Rogabantque Deum, quinam eſſent Græcorum præſtantiſſimi: arbitrantes futurum vt ob eam victoriam ipſis prima laus ab Apolline tribueretur. Oraculum hunc ad modum reſpondit,

Ἵπποι Θεσσαλικαὶ, Λακεδαιμονίαι τε γυναῖκες,
Ἄνδρες δ' οἳ πίνουσιν ὕδωρ καλῆς Ἀρεθούσης.
Ἀλλ' ἔτι καὶ τῶν εἰσὶν ἀμείνονες, οἳ τὸ μεσηγὺ
Τίρυνθος ναίουσι καὶ Ἀρκαδίης πολυμήλου
Ἀργεῖοι λινοθώρηκες κέντρα πτολέμοιο.
Ὑμεῖς δ' Αἰγιέες, οὔτε τρίτοι οὔτε τέταρτοι,
Οὔτε δυωδέκατοι, οὔτ' ἐν λόγῳ, οὔτ' ἐν ἀριθμῷ. id eſt,

Theſſala equa præſtat reliquis, mulierque Lacæna:
Porrò viri potant qui pulchra fluenta Arethuſæ.
Hos quoque præterea, mediæ gens incola vincit
Tirynthi, Arcadiæque bidentibus inclytæ albis,
Argiui ſtimuli bellorum, armiſque potentes.
At vos Aegini, neque tertius accipit ordo,
Nec quartus, neque biſſenus, neque denique veſtri
Vlla vſquam ratio eſt, nuſquam numeruſve, locuſve.

Qui ſcripſit commentariolos in Theocritum, refert hoc epigramma paulo diuerſius, nimirum ad hunc modum,

Γαίης μὲν πάσης τὸ Πελασγικὸν Ἄργος ἄμεινον,
Ἵπποι Θρηΐκιαι, Λακεδαιμόνιαι δὲ γυναῖκες,
Ἄνδρες δ' οἳ πίνουσιν ὕδωρ καλῆς Ἀρεθούσης.
Ἀλλ' ἔτι καὶ τῶν εἰσὶν ἀμείνονες οἳ τὸ μεσηγὺ
Τίρυνθος ναίουσι καὶ Ἀρκαδίης πολυμήλου,
Ἀργεῖοι λινοθώρηκες κέντρα πτολέμοιο.
Ὑμεῖς δ' ὦ Μεγαρεῖς οὔτε τρίτοι, οὔτε τέταρτοι,
Οὔτε δυωδέκατοι, οὔτ' ἐν λόγῳ, οὔτ' ἐν ἀριθμῷ.

Callimachus item in epigrammatis ad Megarenſes retulit prouerbium,

Τῆς δ' ἀγάμου
Νύμφης, ὡς Μεγαρέων, οὐ λόγος, οὐδ' ἀριθμός. id eſt,
Sed veluti Megarenſibus accidit olim,
Nymphæ infelicis non locus, aut ratio.

Nullo in numero eſſe.

Item Theocritus in Carellæ amore,

Ἄμμες δ' οὔτε λόγου τινὸς ἄξιοι, οὔτ' ἀριθμητοὶ,
Δύστηνοι Μεγαρῆες, ἀτιμοτάτῃ ἐνὶ μοίρᾳ. id eſt,
Noſtri nec ratio eſt, numero neque ponitur vllo,
Extremæ ſortis veluti quondam Megarenſes.

Eſt & inter amantes ordo, quum hic primus eſt apud amicā, ille ſecūdus, alius tertius aut quartus. Quemadmodum & in teſtamentis eſt primus, ſecundus & tertius hæres. Effertur etiam hac forma prouerbium, τῆς Μεγαρέων ἄξιοι μερίδος, id eſt, Megarenſium parte, ſeu loco digni. Huc ſpectat & Homericum illud Iliados β,

Οὔτε ποτ' ἐν πολέμῳ ἐναρίθμιος, οὔτ' ἐνὶ βουλῇ.
Nuſquam in conſiliis, nuſquam numeratur in armis.

Refertur ex Euripide,

Δειλοὶ γὰρ ἄνδρες οὐκ ἔχουσιν ἐν μάχῃ
Ἀριθμὸν, ἀλλ' ἄπεισι κἂν παρῶσ' ὅμως. id eſt,
Formidoloſi nullum habent in prælio
Numerum, ſed abſunt, licet ibi adſint maxime.

Hanc figuram & Latini videntur exprimere. M. Tull. Neminem eſſe puto, qui modo in aliquo numero ſit. hoc eſt, qui ſit alicuius momenti, alicuius precii. Idem Philip. 3. Bombalio quidam pater, homo nullo numero, nihil illo contemptius. Plutarchus in Sympoſiacis, Τῶν δὲ ἐμῶν πολιτῶν ὥσπερ Μεγαρέων οὐδεὶς λόγος. id eſt, Atqui meorū ciuium, veluti Megarenſium nulla ratio. Idem alias in eodem opere, Τῶν δὲ Δημοκριτείων, ἔφη, εἰδώλων, ὥσπερ Αἰγιέων ἢ Μεγαρέων, οὐδεὶς ἀριθμὸς οὐδὲ λόγος. id eſt, Atqui Democritearum, inquit, imaginū, perinde vt Megarenſium aut Aeginenſium, nullus numerus, neque reſpectus. Equidem arbitror & Ariſtophanem huc leuiter alluſiſſe quum ſcribit in Acharnenſibus,

Ὡς χρὴ Μεγαρέας μήτ' ἐν γῇ, μήτ' ἐν ἀγορᾷ,
Μήτ' ἐν θαλάττῃ, μήτ' ἐν ἠπείρῳ μένειν. id eſt,
Megarenſibus nefas manere eſſet neque
In terra alicubi, nec foro, nec in mari,
Neque continente.

Siquidem excludens Megarenſes quatuor locis, nimirum ad illud reſpexit ἐν ἠπείρῳ. Quāquam in verſibus, opinor non abeſſe mendum, videlicet in μήτ' ἐν γῇ, niſi forte quarto loco ſibi permittit ſpondeum, quemadmodū permittit anapeſtū. Mihi ſubolet huc & M. Tullium alluſiſſe, quum in Bruto ſuo ſic loquitur, Duobus igitur ſūmis Craſſo & Antonio, L. Philippus proxime accedebat, ſed longo interuallo, tamen proximus. Itaque eum, etſi nemo intercedebat, qui ſe illi anteferret, neque ſecundum tamen, neque tertium dixerim. Nec enim in quadrigis cum ſecundum numerauerim, aut tertiū, qui vix e carceribus exierit, quum palmam iam primus acceperit: nec in oratoribus, qui tantum abſit a primo, vix vt eodem curriculo eſſe videatur. Simili forma M. Tullius in Academicis lib. 2 dixit quintæ claſſis Democritū: Quis, inquit, hunc philoſophū non anteponat Cleāthi, Chryſippo, reliquiſque inferioris ætatis, qui mihi cum illo comparati, quintæ claſſis videntur. Id eſt poſtremi ordinis. E diuerſo primæ claſſis dicūtur, qui cæteris præferuntur: & nulla claſſe, qui prorſus cōtempti. Tranſlatum à claſſibus, in quas Seruius Tullius rex diuiſit populum Romanum pro cenſus modo. Florus epitome 49. dixit vltimæ ſortis hominem vehementer obſcurum. Andriſcus, inquit, vltimæ ſortis homo, Perſei regis ſe filium ferens, &c. Item epitome 19, C. Glauciam dixit vltimæ ſortis hominem. Hoc fiet lepidius ſi trāſferatur ad animi res: veluti ſi dicas, vltimæ ſortis ingeniū aut orationē cū aliorum ſcriptis vix conferendam, extremæ claſſis orationē. Ad hanc pertinet formam, quum dicunt hominem primæ notæ, poſtremæ notæ. Et M. Tullius, ſalutē appellat de meliore nota ſalutationem accuratam. Ad perſonā accommodauit Catullus,

-Et quiſquis de meliore nota.

Quintæ claſſis homo.

Vltimæ ſortis homo.

Primæ notæ homo.

De meliore nota ſalutare.

Id tranſlatum videtur à negociatoribus, qui vino aut panno notam affigunt indicantem mercis precium.

Lepus pro carnibus. 80

Λαγὼς περὶ τῶν κρεῶν, id eſt Lepus de carnibus: ſubaudi periclitatur. In eos dicitur, qui ob aliquam ſui vtilitatem in diſcrimen vocantur. Nam leporem non inſectamur quòd noceat, ſed quòd pulpamentorum habeat. Eſt enim animal & eſculentum & timidum, atque inerme: vt natura, hominum eſcis leporem genuiſſe videatur. Rheginenſes autem vulgo lepores dicti ſunt, vtpote pauidi ac formidoloſi. Effertur etiā ad hunc modum adagium, ὁ λαγὼς περὶ τῶν κρεῶν τρέχει. id eſt Lepus pro carnibus currit. De iis qui magno ſuo periculo, aut capitis etiā diſcrimine, atque ob id acriter decertāt. Trāſlata metaphora à venatu, in quo lepus quoniam intelligit ſeſe ad necem peti, perniciſſimo curſu fugit, adeò vt non raro deficiat, medioque in curſu exanimetur. Qua de re Plutarchus in commentario de terreſtriū & marinorū animantium prudētia, narrat quiddā haudquaquam indignū quod hoc inſeratur loco: Οἱ δὲ τὰς δασύποδας διώκοντες, ἐὰν μὲν αὐτοὶ κτείνωσιν, ἥδονται διασπῶντες καὶ τὸ αἷμα μετὰ θυμοῦ περιλιχμώμενοι· ἐὰν δὲ ἀπογνοὺς ἑαυτὸν ὁ λαγωὸς, ὃ γίνεται πολλάκις, ὅσον ἔχει πνεῦμα τῷ δρόμῳ καταναλώσας ἐκλίπῃ, νεκρὸν καταλαβόντες οὐχ ἅπτονται, παρεστᾶσι δὲ σαίνοντες τὰς οὐρὰς, ὡς οὐ κρεῶν χάριν, ἀλλὰ νίκης καὶ φιλοτιμίας ἀγωνιζόμενοι, id eſt, Porro canes quū leporē inſequūtur, ſi quidē occiderint ipſi, gaudēt dilacerare, atque alacres ſanguine ſeſe cōtamināt, oblinuntque. quòd ſi lepus deſperans de ſeſe, quemadmodum accidit ſæpenumero, quicquid habet halitus, id omne quam intentiſſimo curſu colum pſerit atque ita defecerit, canes exanimem repertū omnino non attingunt, verum conſiſtunt mouentes caudam, perinde quaſi non carnium gratia decertarint, ſed magis de victoria contenderint. Charon apud Ariſtophanem in Ranis:

-Δοῦλον οὐκ ἄγω,
Εἰ μὴ νεναυμάχηκε τὴν περὶ τῶν κρεῶν. id eſt,
Seruum haud veho, naualem ni peregerit
Certamen, ac pro carnibus pugnauerit.

Adſcribit hoc loco Ariſtophanis interpres, apud Arginuſam ſeruos non pro pecunia, aut alio quouis præmio, ſed pro vita dimicare ſolere. Idem in Veſpis.

Ποιήσω δακεῖν Τὴν καρδίαν,
Καὶ τὸν περὶ ψυχῆς δρόμον Δραμεῖν. id eſt,

Effecero vt cor mordeas, curſumque curras pro capite ac vita. Idem in eadem fabula,

Ἢ λαγὼν ἢ λαμπάδα ἔδραμες; id eſt,

Leporem cucurriſti. anne lampadem magis? Plutarchus in Dialogo quem ſcribit aduerſus Epicurum, [illegible]

[illegible] εἰς τὴν [illegible] [illegible], id eſt, Papæ, inquam ridens, in ventrem ipſum viris inſultum facturus videris, & ad curſum qui pro carnibus dicitur, adacturus. Significat autem eum Epicureos in ſummum diſcrimen adducturum, quòd aduerſus volupta tis aſſertores propoſuiſſet, nec iucunde viui poſſe ſecundum Epicurum. Suſpicor alluſum ad priſcas hiſtorias, quæ referũt, aliquoties bellum natum inter populos ob direptas e ſacrifi- ciis carnes. Ita Pindarus in Nemeis,

[illegible] id eſt,
Vbi pro carnibus pugnas geſſit.

Carpathius leporem. 81

Ὁ Καρπάθιος τὸν λαγών, id eſt, Carpathius leporem. Diceba- tur in eos, qui ſibi rem noxiam accerſerent. Hinc deductum adagium, quod quum in Carpathiorum inſula lepores non eſſent, illi curarunt importandos alicunde. Verùm vbi eius animantis magna vis increuiſſet, vt eſt mira fœcunditas, fru- ges inſulæ populari cœperunt. Refert & interpretatur parœ- miam Iulius Pollux, quinto De rerum vocabulis libro. Ad- dit nec in Ithacenſium inſula naſci lepores, nec in Sicilia fuiſ- ſe priuſquam Anaxilas Rheginenſis eos importaſſet, vnde victor in Olympiacis, Rheginenſium nomiſmati currum in- ſcalpſit & leporem. Refert item & interpretatur Ariſtoteles libro Rhetoricorum tertio.

Γρύζειν. 82

Γρύζειν, prouerbio dicunt hiſcere ſeu mutire. Sunt qui pu- tent γρύζειν eſſe vocem ſuillam edere, deductam ἀπὸ τοῦ γρῦ, de quo meminimus alibi. Vnde & Grylli nomẽ effictum apud Plutarchũ, & Grunii Corocottæ porcelli, cuius meminit di- uus Hieronymus. Ariſtophanes in Pluto,

Γρύζειν [illegible] id eſt,
Audetis & mutire ſceleratiſſimi?
Idem in eadem fabula,
Ἀλλὰ φθείρου καὶ μὴ γρύζε, id eſt,
Imò pereas, néve quid hiſcas.

Simili figura Terentius dixit in Adelphis, Quid gannis? Et in Phormione, Quod illi ad aurem obganniat.

Nullum animal, Quod animal. 83

Prouerbialis videtur & illa figura, Nullũ animal, & quod animal. Ariſtophanes in Pluto,

[illegible]
Οὐδὲν [illegible] ζῶον [illegible]. id eſt,
Inopia nanque eſt heu mulier, qua ſcilicet
Haud aliud vſquam eſt animal exitialius.
Idem ἐν [illegible],
[illegible] id eſt,
Vſura at ipſa quæſo, quæ nam bellua eſt?

M. Tullius ad Atticum, Terentii veſtigium nullum agnoui, Metagenes certe petiit. Fecit iter per poſſeſſionem, in qua a- nimal reliquum nullũ eſt. Nec abludit ab hac figura Plinia- num illud, Regulus bipedum nequiſſimus.

Ne muſca quidem. 84

Huic affinis eſt & illa prouerbialis hyperbole, Ne muſca quidem: qua maximam hominum ſolitudinẽ ſignificamus. Plautus in Truculento: Quas tu mulieres mihi narras, Vbi muſca nulla fœmina eſt in ædibus? Huc alluſit Vibius Cri- ſpus orator delectationi natus, vt ait Fabius:

Cuius erant mores, qualis facundia.

Quemadmodum ſcripſit Iuuenalis, quum rogatus eequis eſ- ſet cum Cæſare in conclaui, reſpondit, Ne muſca quidem in- tus eſſe. Ancipiti ioco Domitiani conſuetudinẽ notans, cui mos erat quotidie ſibi ſecretũ horariũ captare, nec interim aliud ferè agebat, niſi quod muſcas captas ſtylo configeret.

Communis Mercurius. 85

Κοινὸς ἑρμῆς, id eſt, Cõmunis Mercurius. Lucianus in Vo- tis, [illegible] κοινὸς ἑρμῆς, [illegible], id eſt, Itaque quod paſſim in ore eſt omnibus, communis, vt aiunt, Mercurius, opeſque in mediũ allatas depone. Plutarchus in libello, cui titulus, [illegible] id eſt, Sed imperitia & inelegantia communem Mercurium, caupona- torem & quæſtuoſum factum eſſe. Quidam hinc natam pa- rœmiam arbitrantur, quòd Mercurius, vt eſt furtorũ author ac repertor, primus oſtendit, quæ furto parta ſint, ea in me- dium communiter oportere deponere. Alii malunt huc re- ferre, quòd Mercurius ſit orationis author, per quam inter ho- mines omne commercii genus cõſtat: vnde & medius inter ſuperos atque inferos à poetis fingitur, pariter ſuperis deo- rum gratus & imis, quòd ſermo animi interpres, ſummos cũ infimis, reges cum plebe conciliet. Extat ſuper hac re fabella non illepida Ariſtidis in i. libro quem aduerſus Platonem cõ ſcripſit in defenſionem Rhetorices. Eam hoc magis libuit ad ſcribere, quod is author haudquaquã adhuc vulgo notus eſt.

[illegible] Προμηθεύς [illegible] Ἑρμῆν [illegible]

Quæ ſiquis Latine malit, ſenſum vtcunque reddemus. In i- nitio quum recẽs eſſent homines nati, magnus inter hos ac reliqua animantia tumultus erat, perturbatióque ſuper ter- ram, propterea quod non poſſent munire ſeſe. Nec enim vlla res intercedebat quæ illos conciliaret: verùm qui poten- tiores erant, opprimebant inferiores. Neque ſatis erant ido- nei, vt reliquis animantibus reſiſterent. Omnibus enim illis omni ex parte inferiores erant, atque in re ab aliis vincebã- tur, veluti ab vniuerſo genere volucrum celeritate. Vnde fa- ctũ eſt, vt quod ait Homerus, Pygmæis accidere à gruibus, id tum temporis paſſim à robuſtioribus auibus paterentur mortales. Rurſum quantum ad vires attinebat, longe ſupera- bantur & à leonibus, & ab apris, & aliis item cõpluribus. At- que hunc in modum ſilentio peribant. Iam verò quo ad mu- nitionem ornatumque corporis, non coruis modo, verum- etiam cochleis cedebãt, neque cuiquam ex ipſo ſuppetebat quod ad iucundã vitam erat opus. Itaque quum ad eum mo- dum interiret hominum genus, ac paulatim dilaberetur, Pro- metheus, vt ſemper eſt hominum ſtudioſus, orator aſcendit in cælum, mortalium nomine: non ille quidem miſſus ab eis, (neque enim dum id temporis legatos vllos erat cernere) ſed ipſe vltroneus abiit. At Iupiter partim in gratia Promethei, maxime qui iuſta poſtulare videretur: partim negocio apud ſeſe conſyderato, filium ſuum Mercurium iubet ad homines deſcendere, Rhetoricen ſecum adducentem. Ediait autem

vt eam mortalibus impertiret, non quemadmodum Prometheus omnibus ex æquo, ſenſus, reliquáque corporis membra, perinde quaſi theatralem pecuniam diſpertiens, vt omnes ex æquo Rhetorices eſſent participes, nō aliter quàm oculorum, manuum ac pedum: ſed vt præſtantiſſimos quoſque, ingenioque generoſiſſimo, & indole pollentiſſima præditos deligeret, atque iis demum munus hoc impertiret, vt pariter & ſuam ipſorum & aliorū incolumitatem tueri poſſent. Porrò poſtea quam Rhetorica iam ad mortales perueniſſet, cū negotiū quod habebant cū belluis moleſtiſſimum, licebat effugere, tū verò deſierunt vndequaque inter ſeſe ſimultatem exercere, reperto commerciorum initio. Digreſſique de montibus, alii in aliam orbis partem iungebantur, principio quidem ſub dio viuentes. pòſt autem vbi verbis inter ſe communicaſſent, & ciuitatem condiderunt, ac diſtributi ſunt: non quemadmodum antea, temere, verum in ordines plebis ac belli duces, ſanctiſque legibus tum principes, tum Reipub ſtatum inſtituerunt. Diis munera cœperunt offerre, primitias auſpicantes ab oratione, quibus nunc quoque vel maxime gaudere deos conſentaneum eſt. Quandoquidem hac contingit vt primum eſſe deos cognoſceremus. Hinc deinceps ita creuit homo, vt qui initio debilis fuerat atque inualidus, poſtea in altū tolleretur: quique antea pro nihilo habitus, ac deſpectus erat, deinceps factus eſt omniū quæ ſunt in terra, dominus, cui quibus vti liberet, ius eſſet, nō alio propugnaculo ſibi parato quàm oratione. Atque hic nobis ſit tabulæ finis. Hactenus Ariſtides. Extat, ſi ſatis commemini, fabella nō diſſimilis apud Platonem in Protagora.

Ale luporum catulos. 86

Theocritus in Hodœporis:

Θρέψαι καὶ λυκιδεῖς, θρέψαι κύνας ὥς τυ φάγωντι. id eſt,
Paſce canes qui te lanient, catuloſque luporum.

Prouerbium eſt, teſte interprete, in eos qui læduntur ab iis de quibus bene meriti ſint: aut in ingratos. Addit ille dictum Socratis, *κακὸς ποιῶν εὖ θρέψαι λύκους*, Malis faciens bene nutri lupos. Nam plerunque ſolet id vſu venire illis qui catulos luporum enutriunt. Extat ſuper hac re non inelegans Epigramma, quanquam incerto authore, de oue lupi catulum alente ſuis vberibus:

Τὸν λύκον ἐξ ἰδίων μαζῶν τρέφω οὐκ ἐθέλουσα,
Ἀλλά μ' ἀναγκάζει ποιμένος ἀφροσύνη.
Αὐξηθεὶς δ' ὑπ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ πάλι θηρίον ἔσται.
Ἡ χάρις ἀλλάξαι τὴν φύσιν οὐ δύναται. id eſt,
Lacto lupum vberibus propriis, non ſponte, ſed horſum
Me demens adigit paſtor vt id faciam.
In me ruſſus erit fera poſtquam creuerit ex me.
Natura haud vnquam vertitur officiis.

De canibus autem ſumptum eſt ex Actæonis fabula, à ſuis ipſius canibus dilacerati. Nā & hoc indicant enarratores Theocriti: ex quibus facile liquet quodnam ſit illud prouerbium antiquum cuius meminit M. Varro in libris De re ruſtica, tractans de canibus alendis. Diligenter, inquit, vt habeant cibaria prouidendum. Fames enim hos ad quærendum cibum ducit, ſi non dabitur: & à pecore abducet, ſi nō præbebitur. Niſi, vt quidam putant, & illuc peruenerint, vt prouerbium attollant antiquum, vel etiam vt aperiant de Actæone, atque in dominum adferant dentes. Idem in Phœbo, citante Nonio, Crede mihi plures dominos comedere ſerui, quàm canes. Quaſi id Actæon occupaſſet, & ipſe prius ſuos comediſſet, &c. Hucvſque Varronis relata. Cæterum legimus & leones & dracones, nutritiis ſuis gratiam officii retuliſſe. Verū nulla eſt fera tam ingrata, quæ ſit cum hominibus ingratitudine conferenda.

E dolio hauris. 87

Ἐκ πίθου ἀντλεῖν, id eſt, E dolio haurire dicebatur olim qui abundabat rebus optatis. Eſt enim dolium vas vinarium ingens, vnde largiter haurire licet: neque facile ſentitur detrimentum, videlicet in tanta copia. Theocritus *ἐν ἐργατίναις*,

Ἐκ πίθω ἀντλεῖς δῆλον, ἐγὼ δ' οὐκ ἔχω οὐχ ἅλις ὄξος. id eſt,
Dolia plena fluunt tibi, ſed mihi vix ſat aceti eſt.

Scholiaſtes admonet prouerbium dici ſolitum de iis quibus adeſſet benigna rerum copia. Diuitum eſt habere dolia, pauperes vapam bibunt è lagœnis. Nam vini vis quo copioſior eſt, hoc ſuauior eſſe conſueuit: vbi paulum eſt liquoris, celerius vapeſcit. Admonet & Heſiodus, dimidiato dolio parcendum eſſe, quòd ſera ſit in fundo parſimonia. Huic ſimillimū eſt quod ſubinde occurrit apud Chryſoſtomum, *ἐκ πηγῶν*, id eſt è fontibus, quoties vberem paratámque rerum copiam ſignificat. M. Tullius in Bruto, dicit eos è dolio potare, qui vinum adhuc feruens bibunt quòd vinum expreſſum primum doliis excipitur: vbi deferbuerit aliquantulum, conditur in vaſa. Ipſius verba præſtat aſcribere. Vt ſiquis, inquit, phalerno vino delectetur, ſed eo nec ita nouo, vt proximis conſulibus natum velit: nec ruſſus ita vetere vt Opimium aut Anicium conſulem quærat. Atqui eæ notæ ſunt optimæ. Credo, ſed nimia vetuſtas non habet eam quam quærimus ſuauitatem, nec eſt iam ſane tolerabilis. Num igitur qui hoc ſentiat, ſi is potare velit, de dolio ſibi hauriēdum putet? Minimè, ſed quādam ſequatur ætatem. Sic ego iſtis cenſuerim, & nouam quaſi de muſto & lacu feruidam orationem fugiendam: nec illam præclaram Thucydidis nimis veterem tanquam Anicianam notam perſequendam. Hactenus M. Tullius. Nec arbitror alienum ab hac forma quod Athenæus lib. 11, ex Hipponacte citat, *ἐκ πέλλης πίνειν*, id eſt è mulctro bibere. Scazontes Hipponactei ſic habent, Ex fontibus haurire. E mulctro bibere.

Ἐκ πελλίδος πίνοντες· οὐ γὰρ ἦν αὐτῇ
Κύλιξ, ὁ παῖς γὰρ ἐμπεσὼν κατέαξε. id eſt,
Mulctro bibentes: nam calix eis deerat,
Quippe hunc miniſter forte fregerat lapſus.

Vnà cum ipſo caniſtro. 88

Αὐτῷ κανῷ, id eſt, Vnà cum ipſo caniſtro. Quadrat in eos qui rem intemperanter profundūt, deuorantque & abligurriunt. Mos enim erat antiquis, vt teſtatur Didymus, vt cœnæ caniſtris inferrentur. Citatur apud Zenodotum Plato,

Ἀνήρπακας ἅπαξ ἅπαντ' αὐτῷ κανῷ.
Ipſo caniſtro cuncta rapuiſti ſimul.

Prius locuſta bouem pariet.

Prius locuſta bouem pariet, *πρὶν τὸ ἀδύνατον*. M. Varro de lingua latina libro 3, refert ex Ennio verſum hunc,

Atque prius pariet locuſta lucam.

Nam lucas antiqui boues appellabant ob magnitudinem.

Per tenebras quæ apud Quercum. 90

Τὸ περὶ δρῦν σκότος, id eſt, Per tenebras quæ apud Quercū. de ingenti ac fatali calamitate dicebatur. Zenodotus Ariſtotelem citat authorem, in politia Samiorum, Prienenſiū pluriimos à Mileſiis occiſos fuiſſe iuxta locum cui nomē Quercus. Vnde receptum, vt Prienenſium mulieres, eius calamitatis memores, per tenebras, quæ circa Quercū eſſent, iurarent. Huius hiſtoriæ ſimul & adagii meminit & Plutarchus in Problematis, ad hanc ferme ſententiam. Quum bellum eſſet inter Prienenſes & Samios, initio mediocribus damnis inuicem ſeſe afficiebant. deinde iuſto prælio commiſſo, mille Samii à Prienenſibus occiſi ſunt. Septimo pòſt anno congreſſi cum Mileſiis. primos quoſque ciuium, ac nobiliſſimos ſimul vno prælio amiſerunt. Quo tempore Bias ille ſapiēs Samum à Prienenſibus orator miſſus, egregiam laudem adeptus eſt. Poſt eam itaque calamitatem atrocem ac miſerandam, Prienēſium fœminæ per tenebras quæ circa Quercum erant, obteſtari ac deierare cœperunt, quòd liberos, parentes, maritos chariſſima quæque pignora eo loco perdidiſſent.

Concupiuit aſſam farinam. 91

Ἠράσθη ὀπτοῦ ἀλεύρου, id eſt, Concupiuit aſſam farinam. In eū dicebatur qui domeſticam tenuitatem pertæſus, apud alios lautiorem vitam quæſiſſet. Dictum eſt autem in Platonem, qui relictis Athenis, ter in Siciliam ad Dionyſium nauigauit, quo fortunam ſuam redderet lautiorem, quemadmodū interpretantur æmuli. Nam hanc profectionem probro illi datam fuiſſe, teſtatur etiam Ariſtides in oratione qua tuetur oratores quatuor aduerſus Platonis calumniam. Et Diogenes authore Laertio, quum animaduertiſſet Platonem in opiparo quodam conuiuio, à reliquis temperantem cibis, & oleis duntaxat vtentem, taxauit hominis ambitioſam abſtinentiam: *Τί ὁ σοφὸς εἰς Σικελίαν πλεύσας δι' ἃς τραπέζας ταύτας χάριν, νῦν παρακειμένων οὐκ ἀπολαύεις;* id eſt, quid homo ſapiens, cum ob huiuſmodi menſas in Siciliam nauigaris, nunc appoſitis non frueris? Ad quod ita Platonem reſpondiſſe narrat: *Νὴ τοὺς θεούς, Διόγενες, κἀκεῖ τὰ πολλὰ περὶ ἐλαίας καὶ τὰ τοιαῦτα ἐγινόμην.* id eſt, Per deos Diogenes, & illic plerūque oleis, atque id genus cibis vtebar. Ad quod ruſſum Diogenes, *Τί οὖν ἔδει πλεῖν εἰς Συρακούσας; ἢ τότε ἡ Ἀττικὴ οὐκ ἔφερεν ἐλαίας;* id eſt, Quor-

ſum igitur attinebat Syracuſas nauigare? Num id temporis Attica non ferebat oleas? Theocritus in Cyniſcis:

Ἤρατο μὲν πλεῦνας ὑμῖν δοκεῖ, ἄλφιτον ἀνδρί. id eſt,

Nam puto & hic aſſæ correptus amore farinæ.

Porrò farinam aſſam, nouam & lautiorem victus rationem vocat, propterea quòd priſcos illos pulte duntaxat victitaſſe legimus, videlicet clibano coquendi panis vſu nondum reperto. Vnde & Annus ille Ægyptius qui primus panarium clibanum excogitauit, in prouerbii iocum abiit, tãquam qui rem nouam eſſet commentus, quemadmodum alibi retulimus. De deliciis coquendi panis, multa recenſet Plinius libro 18. cap. 11.

Battologia, Laconiſmus. 92

Βαττολογία, Græcis multiloquium vocatur, à Batto quopiã inepto poeta, qui hymnos quoſdam conſcripſit prolixos, in quibus eadem crebrius iterabantur. Hinc vox etiam conficta, *βαττολογεῖν*, quæ quidem adeo vulgo fuit vſurpata, vt ea Matthæus Apoſtolus ſit vſus. Sic enim apud hunc loquitur Chriſtus, *Προσευχόμενοι δὲ μὴ βαττολογήσητε ὥσπερ οἱ ἐθνικοί.* id eſt, Orantes autem, ne battologiſſetis, more Gentilium. E diuerſo *Λακωνισμός*, id eſt Laconiſmus, in breuiloquentiæ ſignificationem abiit: quo modo vſurpatur aliquoties apud M. Tullium in Epiſtolis.

Batti ſilphium. L. 236. 93

Βάττου σίλφιον, id eſt, Batti ſilphium, Græci nouum & rarum quempiam honorẽ prouerbio vocãt. Ariſtophanes in Pluto,

Οὐδ' ἂν εἰ δοίης γέ μοι
Τὸν Πλοῦτον αὐτὸν, καὶ τὸ Βάττου σίλφιον. id eſt,

Nec ſi mihi donaueris
Ipſumque Plutum, ipſumque Batti ſilphium.

Negat ſe ſycophanta quieturum, etiam ſi præmium quantũuis magnum detur. Idem in Equitibus,

Τ[illegible] καὶ ...
Τὸ σιλφίου τὸ ἄξιον γενόμενον ... id eſt,

Noſtine ſtipitem illum
Qui dignus habitus ſilphio eſt? notus quidẽ eſt mihi ille.

Interpres diuerſam originem adagionis adſcribit. Battus à Thera iuxta Cretam inſula, profectus, oraculo monitus Apollinis vel (vt alii tradunt) domeſtica pulſus ſeditione, Cyrenen condidit. Cui quũ Afri beneficii memores ſummum honorem habere ſtuderent, donarunt illi ſilphium herbam apud illos omnium pulcherrimam: ſimúlque nomiſma ferientes, in cuius altera parte, regia facies erat inſcalpta, altera ſilphiũ quo fuerat à ciuitate donatus. Cuius rei meminit & Ariſtoteles in Republica Cyreneorum. Sed fuſius narrat Herodotus in Melpomene, addens, apud Libyas regem Battum appellari & hoc nomine compellatum ab oraculo, ſignificante fore regem. Sunt qui dicunt imaginem fuiſſe datam: ſunt rurſum qui anulũ, in quo ciuitas erat expreſſa, regi ſilphiũ deferẽs. Porro ſilphiũ inter herbas primam gloriã obtinet, cuius & folia, & fructus, & caulis, & ſuccus pretioſiſſimus ſit. Vnde Ampeliotæ, (ea gens quędã eſt Africæ) Delphis ſilphii caulẽ conſecratũ ſuſpenderunt, vt author eſt Alexandrides. Hæc ferme adfert in Plutum: nec diſſidet quæ Suidas memorat. At idem in Equites ſcribit, ſilphium fruticem eſſe inamœni odoris: rurſus iuxta alios amœni, & ad medicamenta vtilem: cuius vſum primus inueniſſe creditur Ariſtæus Apollinis & Cyrenæ filius, qui & mellis inueniſſe traditur. Illud quid ſibi velit, neſcio: Ariſtophanis interpres ait, in altera nomiſmatis parte inſculptam *βασιλείαν*, id eſt regnum, ſeu regiam, ſi trãſferas tonum: pro eo Zenodotus legit Ammonem. ſic enim habet, *ἐν τῷ νομίσματι, ὅτι τῇ μὲν θατέρᾳ Ἄμμωνα, τῇ δὲ θατέρᾳ σίλφιον ἐνετύπωσαν.* id eſt, Nomiſmatis altera parte Ammonem, in altera ſilphium expreſſerant. Ammonem, vt arbitror, ſentiẽs Iouem regnorum largitorem, ſi quidem Homero credimus. Huius Batti meminit & Pindarus in Pythiis: *Χρῆσεν οἰκιστῆρα Βάττον καρποφόρου Λιβύας.* id eſt, Reſpondit habitatori Batto frugiferæ Africæ. Eruditi quidam putant ſilphium laſerpitii genus eſſe.

Ne malorum memineris. 94

Μὴ μνησικακεῖν, id eſt, Ne malorum memoriam refrices. Thraſybulus, vbi ciuitatem Athenienſium triginta tyrannorum ſæuitia liberaſſet, plebiſcitum interpoſuit, nequa præteritarum rerum mentio fieret. Quam malorum obliuionem Athenienſes *ἀμνηστίαν*, vocant. author Valerius Maximus libro quarto Rerum memorabilium, titulo De animi moderatione. Meminit & M. Tullius in prima Philippica, his quidem verbis, In quo templo quantum in me fuit, ieci fundamenta pacis, Athenienſiumque reuocaui vetus exemplum. Græcum etiam verbum vſurpaui, quod tum in ſedandis diſcordiis vſurpauerat ciuitas illa, atque omnem memoriam diſcordiarum obliuione ſempiterna delendam cenſui. Ariſtophanes in Pluto:

Μὴ μνησικακήσῃς, εἰ σὺ Φυλὴν κατέλαβες. id eſt,

Mala ne acta refrices, Phyla ſi capta eſt tibi.

Interpres inter alia tale quoddam comentum adſcribit. Thraſybulus occupato loco quodam cui nomen Phyla, triginta tyrannos ſuſtulit: poſt vbi arrogantius quiddam dixiſſet, audiſſe *μὴ μνησικακεῖν*, id eſt, Ne malorum memoriã reuocet: idque dictum, in prouerbiũ abiiſſe. Probus Æmilius refert, poſt exactos tyrannos Thraſybulum hanc tuliſſe legem, nequis de præteritis actis accuſaretur aut mulctaretur. ea lex dicta eſt obliuionis. Idem ſocios volentes contra legem ſæuire in eos cum quibus reditum erat in gratiã, publice cohibuit, & legem latam confirmauit. Huic pro tantis meritis præmii loco data eſt corona ex duabus virgulis oleaginis, & hoc ciuili honore vir prudens contentus fuit. Admonet adagium, nõ eſſe refricandam commemoratione præteritorum malorum memoriam. Sunt autem apud Ariſtophanem verba Mercurii ad Carionem ſeruum. Plato libro De legibus 4, *Φράσω γὰρ οὔ τι μνησικακῶν Σαλαμῖνος ὑμῖν.* id eſt, Dicam certe, non autem quod velim præteritorum malorum memoriam vobis refricare. Sũptum videtur ex Homero, apud quem aliquoties hic verſus, nempe Iliados ζ, θ, τ,

Ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ. id eſt,

Verum hæc acta quidem, mœſti licet ire ſinamus.

Hunc tãquam prouerbialem ſubinde vſurpat Tullius ad Atticum ſcribens. Eódem ſpectat & illud eiuſdem Odyſſeæ θ,

εἴπερ τι εἴρηται βέβακται,
Δεινὸν, ἄφαρ τὸ φέροιεν ἀναρπάξασαι ἄελλαι. id eſt,

ſi dictum eſt verbum durius vllum,
Id procul abripiant venti per inane procellæ.

Plutarchus [illegible] id eſt, Oportet eum diem obliuioni tradere. Erit hic vſus prouerbii, ſi iuxta vulpinum illud conſilium, admonebimus aliquem, ne præteritorum malorũ memoria ſemet affligat: quandoquidem quod factum eſt, infectum fieri nõ poteſt. Lucianus in Caucaſo, *Ἐς δὲ τὸ λοιπὸν ... μνησικακεῖν καὶ ... ἄπαγε, ... ἄλλως βασιλικόν.* id eſt, Cæterũ in poſterũ diẽ reponere odiũ & malorũ meminiſſe, ac pridianã quandã memoriã reſeruare, apage, neque diis dignũ, neq; alioqui regale

Mentam belli tempore neque ſerito, neque edito. 95

Μίνθην ἐν πολέμῳ μήτ' ἔσθιε μήτε φύτευε. id eſt,

Mentam nec comedas, nec plantes tempore belli.

Ariſtoteles problematum ſectione vigeſima, ſtatim initio refert hoc adagium, cauſam veſtigans vnde dictum hoc in ora vulgi peruenerit. Arbitratur autem eſſe cauſam, quod menta corpori frigus adducat: eius rei argumentum eſſe, quòd ſemẽ genitale minuat: frigus autem aduerſari fortitudini atque audaciæ: ſicut oſtendit ſectionis decimæquartæ vltimo problemate, quum ait eos, qui natura ſint frigida, formidoloſiores eſſe: contrà, qui calida, audaces. Poteſt & in eum ſenſum deflecti parœmia, vt admoneat nequid alieno tempore fiat quod officiat, quẽadmodũ mẽta bellum inituris eſt inutilis.

Ad coruos. 96

Βάλλ' ἐς κόρακας, id eſt, Abi ad coruos, perinde valet quaſi dicas, abi in malam rem, atque in exitium. Ariſtophanes *ἐν νεφέλαις*,

Βάλλ' ἐς κόρακας, τίς ἐσθ' ὁ κόπτων τὴν θύραν; id eſt,

Apage ad coruos, quis eſt qui pepulit oſtium?

Rurſum in Pluto:

Οὐκ ἐς κόρακας. id eſt,

Annon ad coruos? Interum in eadem fabula:

Ἔρρ' ἐς κόρακας θᾶττον ἀφ' ἡμῶν. id eſt,

Ocyus hinc ad coruos abeas.

Reperitur apud hunc poetam & aliis pleriſque locis. Plutarchus in commentario quem ſcripſit aduerſus Herodotum, taxat eum quòd Iſagoram ad Cares, velut ad coruos relega-

rit. id eſt, quòd eum Carem fecerit. Eleganter dictum eſt à Diogene Cynico, Κρεῖττόν ἐστιν ἐς κόρακας ἀπελθεῖν ἢ ἐς κόλακας. id eſt, Satius eſt ad coruos deuenire, quàm ad adulatores. quòd hi & viuos & bonos etiam viros deuorarent. Zenodotus ſcribit, in Theſſalia locum eſſe quendam, cui nomen inditum Coruis, in quem nocentes præcipites dabantur: atque huius adagii Menandrum etiam meminiſſe. Quoſdam autem originem adagionis ad huiuſmodi quandam hiſtoriam referre: Bœotiis quõdam Arnam incolentibus oraculo prædictum eſt, futurum vt è finibus expellerentur, ſimulatque corui albi apparuiſſent. Euenit deinde vt adoleſcentes aliquot per laſciuiam ac temulentiam coruos, quos ceperant, gypſo oblitos, rurſum emitterẽt. Quos vbi vidiſſent volantes Bœotii, recordantes oraculum, arbitrabantur adeſſe tempus quo forent ſuis è ſedibus eiiciendi: ſummopere perturbati ſunt. Cæterùm adoleſcentes territi & ipſi tumultu, profugerunt, ac locum quendam ſibi mercati ſunt, cui nomen κοράκων, id eſt coruorum. Contigit aliquanto pòſt vt Æoles, eiectis Bœotiis, Arnã occuparent. apud quos hic deinde mos receptus, vt maleficos relegarent in eum locum cui nomen erat Corui. Ariſtophanis interpres paulo diuerſius hanc recenſet hiſtoriam: nempe Bœotiis aliquãdo à Thracibus ſubuerſis ac profligatis, reſpondiſſe deum, vt ibi ſedem figerent vbi coruos albos conſpexiſſent. conſpexiſſe autem in Theſſalia iuxta ſinum Pagaſaticum circunuolantes coruos quoſdam ſoli ſacros, quos pueri per luſum gypſatos dimiſerant. Bœotii verò rati iam perfectum oraculi ſymbolũ, inibi ſedem conſtituerunt. Sunt qui parœmiam ad coruorũ volatum referant, quòd in deſertis ferè locis volitare cõſueuerint: vt prouerbium conueniat cum illo, In extremas ſolitudines publicitus deportandum. Euripides in Hecuba,

-οὐχ ἕκοντα τέχας
Νέσων ἐρήμων αὐτὸν ἐκβαλεῖτέ ποι; id eſt,
-non huncce ſolitarias
Quantum poteſt aliquò auferetis in inſulas?

Stratonicus citharœdus, apud Athenæum libro octauo, detorquet in cantorem quendam. is quum ei neſcio quid moleſtus eſſet, φάλλε, inquit, ἐς κόρακας. deprauata per iocum voce φάλλε pro βάλλε.

Mitte in aquam. 97

Βάλλ' εἰς ὕδωρ, id eſt, Mitte in aquam, hoc eſt, aufer è medio. Dicitur vel in hominem, vel in rem exitio dignam. Tractum à ſupplicio quorundam, qui in profluentem aut mare præcipitabãtur. Quæ pœna, peculiaris erat parricidis apud Romanos. Vnde philoſophus in Timone iubet aurum abiici in mare. quod aliquando feciſſe legitur Crates ille Thebanus. Horatius,

Vel nos in mare proximum
Gemmas & lapides, aurum & inutile,
Summi materiam mali,
Mittamus: ſcelerum ſi bene pœnitet.

Mihi non abſurdum videtur ſi referatur ad aquam clepſydrarum diſpenſandam: vt intelligas in ius trahendum: & ad prouerbium quod alio diximus loco, ὑφ' ὕδωρ ὁ πονηρός, id eſt, ſub aquam malus. Effertur adagium etiam hoc pacto, βάλλ' εἰς ὄλεθρον, id eſt, abi in perniciem. *Abi in exitiũ.*

In Beatam. 98

Βάλλ' εἰς Μακαρίαν, id eſt, Aufer te in Beatam. Quibuſdam placet dictum κατ' ἀντίφρασιν, pro eo quod eſt, in rem malam. Fingũt enim, apud inferos locum eſſe quendam cui nomen Μακαρία. Ariſtophanes in Equitibus,

Ἄπαγ' ἐς Μακαρίαν ἐκποδών. id eſt,
Aufer te hinc procul in Macariam.

Ad conſimilem ferme modum Athenæus Dipnoſophiſtarum libro primo, εἰς Μακαρίαν τὸ λουτρόν. id eſt, In Beatã balneum. Deuouet enim balneum vnde male fuerat affectus. Plato in Hippia maiore, Βάλλ' εἰς Μακαρίαν τὸν ἄνθρωπον. id eſt, Aufer in Beatam hominem. Alii fabulã huiuſmodi allegant. narrant Macariam Herculis filiã fuiſſe, de qua prædictum erat oraculo, vt ſe vltro morti obiiceret. ſic enim Athenas fore liberas ab incurſione Euryſthei, ſiquis Heraclidarum ſe ſponte offerret ad necem. Itaque Hercule defuncto, quum Euryſtheus illius liberos inſectaretur, atque illi ad miſericordiæ aram confugiſſent, Athenienſes recuſantes eos in hoſtium manus tradere, cum Euryſtheo bellum ſuſceperunt. Porrò edito oraculo, futurum vt Athenienſes ab Euryſthei incurſatione liberarentur ſiquis è liberis Herculis ſemet inferis deuoueret, Macaria ſeſe ſpontaneæ morti obtulit. Quo facto, congreſſi cum hoſtibus Athenienſes, victoriam reportarunt, cum aliis quamplurimis interfectis, tum Euryſtheo ipſo, ab Hyllo, ſiue Iolao Herculis filio, perempto: cuius caput amputatum ad Alcmenam detulit. Illa defuncti oculos effodit. Cæterum Athenienſes Macariæ tumulum floribus & coronis decorãtes, dicebant, Βάλλ' εἰς Μακαρίαν, id eſt, Mitte in Macariam. Hinc igitur ortum adagium. Primùm de his ferebatur qui ſeſe per virtutem in periculum ſponte demitterent: deinde de quouis piaculo dici cœptum. Pauſanias refert, Macariam eſſe paludem in Marathone, in qua magna vis Perſarum perierit, ignoratione viarum in ipſam prolapſa. qua ex re natum videri poteſt prouerbium. Huc alluſit Stratonicus citharœdus apud Athenæum libro octauo: qui iratus diſcipulo Macedoni quòd nihil rectè faceret, εἰς Μακεδονίαν, inquit: ex Macaria faciens Macedoniam: ſimul alludens ad illud prouerbium, Domi non hîc Mileſia.

Alabanda fortunatiſſima. 99

Ἀλάβανδα Καρῶν εὐτυχεστάτη, id eſt, Alabanda Carum fortunatiſſima. Stephanus in cõmentario de vrbibus, tradit, Alabandam Cariæ ciuitatem eſſe, cõditam à Care, à cuius filio nomen ſortita ſit. Siquidem is poſtquam in equeſtri prælio ſtrenue nauaſſet operam, Alabandus eſt dictus. Cares enim ſua lingua, Ala vocant equum, Banda victoriam: eámque vocem ait Romanis etiam in vſu fuiſſe, vt bandam victoriam dicerent. Equidem opinor hinc Germanis durare vocem eam, qua præpotentem & antiquæ nobilitatis principem, Bãderum vocant, vt qui victor olim hoc honoris virtute bellica ſibi pepererit. *Banderus.* Addit ex Philoxeni in Odyſſeam Homeri cõmentariis, ſolœciſmi genus eſſe quod Alabandiacum vocetur: veluti ſi quis μὴ pro οὐ ponat. aut apud nos nõ pro ne, aut quod pro vt. *Alabandiacum ſolœciſmi genus.* quandoquidem Homerus quoque Caras βαρβαροφώνους appellat. Iuuenalis in tertia Satyra, Alabandã recenſet inter vrbes barbaricis deliciis ac luxu perditas,

Hic alta Sicyone, aſt hic Amydone relicta:
Hic Andro, ille Samo, hic Trallibus, aut Alabandis.

Stephanus admonet, olim Alabandam inter Cariæ ciuitates opulentiſſimam ac florentiſſimam fuiſſe: vt prouerbio quoque locum fecerit quod modo retulimus. Quadrabit igitur vbi volemus intelligi fortunam amplam, & vitæ genus voluptarium, quanquam à literis & virtutis ſtudio alienum. Veluti ſi dicat aulicus aut negociator quiſpiam, Alii ſe in literis macerent, alii cum paupertate philoſophentur, ἀλάβανδα Καρῶν εὐτυχεστάτη. Itaque confine fuerit illi quod alio dictum eſt loco, εὐδαίμων ὁ Κόρινθος, id eſt, Felix Corinthus. Poterit & per irriſionem vſurpari: veluti ſi ioceris in quempiam parum egregium, qui tamen in gente vehementer barbara craſſáque præcellere videatur, ἀλάβανδα Καρῶν, &c.

Rubo areſacto præfractior. 100

Ἀγναμπτότατος βάτος αὖος, id eſt, Rigidiſſim⁹ rubus aridus. Aut ἀγναμπτότερος βάτου αὔου, id eſt, Rigidior arido rubo. Prouerbialis eſt comparatio in difficilem atque inexorabilem, ac præfractum, & ſuorum (vt vulgo vocant) morum hominem. Quod genus homines Græci vocant αὐθεκάστους: id eſt, Suo quodam inſtituto viuentes, expertéſque ſenſus communis. *Αὐθέκαστοι.* Refertur adagium à Suida ſimul & à Zenodoto, Ductum admonet à rubo, qui ſimulatque exaruit, rumpi poteſt, inflecti nequaquam. Vnde & in ſenes accommodatius dicetur, ætatis vitio difficiliores.

CHLIADIS SECVNDAE CENTVRIA II.

Triſtis ſcytale. 1

Ἀχνυμένη σκυτάλη, id eſt, Triſtis ſcytale. De re triſti ſeriáque dicebatur, aut de nuncio qui dolorem adferret. Meminit huius Ariſtophanes in Lyſiſtrata. Refertur à Diogeniano. Quin Ariſtophanes grāmaticus librum cōſcripſit περὶ τῆς σκυτάλης ἀχνυμένης, citaturque ab Athenæo libro Dipnoſophiſtarū tertio. Plutarchus in conuiuio ſeptem ſapiētum, Τὴν τοῦ Αἰθίοπος ὑπόταξιν οὐδὲν ἄν τις ἄλλο πλὴν ἀχνυμένην σκυτάλην προσείποι. id eſt, Æthiopis mandatum iſtud, quid aliud appelles quam ſcytalen triſtē? *Ciceronis locus.* M. Tullius ad Atticū, Habes ſcytalam Laconicā. Quod quidem videtur nō abſurde vel ad epiſtolā perbreuem, vel ad obſcurā & arcanis de rebus conſcriptam, vel ad ſolicitam ac triſtia nunciantē ac mandatem accōmodari poſſe. Quid ſit autē ſcytale Laconica, docet Aulus Gellius Noctiū Atticarū libro 17, cap 9. Sed ipſius verba præſtiterit adſcribere. Lacedæmonii autē (inquit) veteres, quū diſſimulare & occultare literas publicè ad imperatores ſuos miſſas volebant, ne ſi ab hoſtibus exceptæ forent, cōſilia ſua noſcerentur, epiſtolas id genus factas mittebant. Surculi duo erant teretes, oblongi, pari craſſamento, eiuſdemque longitudinis, derati, atque ornati conſimiliter. vnus imperatori in bellum proficiſcēti dabatur: alterū domi magiſtratus cum iure atque cū ſigno habebant. Quādo vſus venerat literarū ſecretiorum, circum eum ſurculum lorū modicæ tenuitatis, longū autē quantum rei ſatis erat, cōplicabant, volumine rotundo ac ſimplici, ita vt oræ adiunctæ vndique & cohærentes lori quod plicabatur coirent. Literas deinde in eo loro per tranſuerſas iuncturarū oras, verſibus ab imo ad ſummum proficiſcentibus, inſcribebāt. Id lorum literis ita perſcriptis reuolutū ex ſurculo, imperatori commenti illius cōſcio mittebant. Reuolutio autem lori literas truncas atque mutilas reddebat, membráque earum & apices in partes diuerſiſſimas ſpargebat. Propterea ſi id lorum in manibus hoſtium inciderat, nihil quicquam coniectari ex eo loro quibat. ſed vbi ille ad quem erat miſſum acceperat, ſurculo cōpari, quem habebat, capto, ad finem perinde vt deberet fieri ſciebat, circumplicabat, atque literæ per ambitum eundem ſurculi coaleſcentes, rurſum coibant, integrámque & incorruptam epiſtolam & facilem legi præſtabant. Hoc genus epiſtolæ Lacedæmonii σκυτάλην, id eſt loricatum ſurculū, appellāt. Hactenus A. Gellius. Meminit huiuſce rei Plutarchus in Lyſandro: cui Pharnabazus rex ſuppoſititia ſcytala impoſuit. Suidas eadē ferme refert quæ Gellius de ſcytala. Strabo Geographiæ lib. 1, hyperbolam hanc quoque commemorat, Ager anguſtior eſt quam ſcytala Laconica.

Hirundinum muſea. 2

Χελιδόνων μουσεῖα, id eſt, Hirundinum muſea. Ariſtophanes in Ranis,

> Ἐπιφυλλίδες ταῦτ᾽ ἐστὶ καὶ στωμύλματα,
> Χελιδόνων μουσεῖα, λωβηταὶ τέχνης. id eſt,
> Sunt iſta, folia, & ſtulta blateramina,
> Muſea hirundinum, artis ac ſubuerſio.

Interpres admonet, prouerbium eſſe in impēdio loquaces, & obſtreperos. Hirundines enim inepto garritu plus tædii auditoribus adferre, quàm voluptatis. Eſt enim hæc auis minimè canora, ſed moleſto quodam ſtridore. Vnde apud Pythagoricos loquacitatis ſymbolum eſſe meruit, quum vetāt nequis hirundinem ſub eodem habeat tecto. Aptè dicetur in poetas indoctos, oratores loquaces magis quàm eloquentes, aut in cœtum hominum inepte loquacium.

Luſciniæ nugis inſidentes. 3

Ἀηδόνες λέσχαις ἐγκαθήμεναι, id eſt, Luſciniæ nugis inſidētes. Proximum illud ad imperitos & tamen garrulos cōuenit: hoc ad eruditos, qui tamē immodicè ſuo ſtudio delectētur. Quod genus ſunt poetæ potiſſimū. Plautus in Bacchid. ad puellā transtulit, Metuo, inquit, ne luſciniolæ defuerit cātio. Quāquā in Græco prouerbio iocoſa deprauatio videtur ineſſe, vt pro λέσχαις dictū ſit λέσχαις. Sumptū eſt autem ab incredibili canendi tum ſtudio, tum arte, quæ huic auiculæ tribuitur. Siquidem (vt narrat Plinius lib. 10. cap. 19) diebus ac noctibus quindecim continuis citra intermiſſionem canit, denſante ſe frondiū germine. Multis nominibus admiratione digna auis. Primū tanta vox in tā paruo corpuſculo, tam pertinax ſpiritus: deinde in vna, perfecta muſicæ ſciētia Modulatus editur ſonus: & nunc cōtinuo ſpiritu trahitur in lōgum, nūc variatur inflexo, nūc diſtinguitur conciſo, copulatur intorto, promittitur, reuocatur, infuſcatur ex inopinato, interdū & ſecum ipſa murmurat. plenus, grauis, acutus, creber, extentus, vbi viſum eſt, vibrans, ſummus, medius, imus. Breuiter, omnia tam paruulis in faucibus, quæ tot exquiſitis tibiarū tormentis ars hominū excogitauit. Ac nequis dubitet artis eſſe, plures ſingulis ſunt cātus, & nō idem omnibus, ſed ſuus cuique. Certant inter ſe, palámque animoſa contentio eſt. Victa morte finit ſæpe vitam, ſpiritu prius deficiente quam cantu. Meditātur aliæ iuniores, verſuſq; quos imitētur accipiunt. Audit diſcipula intentione magna, & reddit: vicibuſque reticent. Intelligitur emendatæ correctio, & in docente quædam reprehenſio. Hæc & alia nōnulla de luſciniarum cantu refert Plinius quo diximus loco.

Aſinus portans myſteria. 4

Ὄνος ἄγων μυστήρια, id eſt, Aſinus portās myſteria. In eum dicebatur qui præter dignitatem in munere quopiam verſabatur. Veluti ſiquis ignarus literarū, bibliothecæ præfectus eſſet. Ariſtophanes in Ranis,

> Νὴ τὸν Δί᾽ ἐγὼ γοῦν ὄνος ἄγω μυστήρια·
> Ἀτὰρ οὐ καθέξω ταῦτα τὸν πλείω χρόνον. id eſt,
> Ita per Iouem ſum aſinus vehens myſteria:
> Verum iſta non iam ſuſtinebo diutius.

Interpres affirmat inde natū adagium, quòd olim quibus ad peragenda ſacra Eleuſinia opus erat, aſino impoſita deportabantur. Quadrabit & in eos quorū opera aliis duntaxat eſt vſui, quū ad ipſos præter moleſtia nihil interim redeat. Veluti ſiquis cibos aliis geſtet, quibus ipſi non liceat veſci. Huc alluſiſſe videtur Apuleius, quum ſe fingit aſinum Cererem deam circūferētem. Suidas adſcribit, Dæmonem ad lapidem molarem referre, quem Græci ὄνον appellant: propterea quòd in ſacris, molis frumentariis coronas imponere cōſueuerint. Itaque torquebitur eleganter in eos quibus immerentibus honos habetur. veluti quū indoctis doctoris titulus, pileum & anulus, aliáque id genus inſignia tribuuntur.

Iterum tranquillitatem video. 5

Αὖθις αὖ γαλήν᾽ ὁρῶ, id eſt, Rurſum denuo trāquillitatem aſpicio. Ariſtophanis interpres prouerbium eſſe ſcribit, quo nos ſignificamus è malis emergere, fortuna in melius cōmutata. A nauigantibus ducta metaphora, quibus, conquieſcente procella, grata ſolet eſſe trāquillitas. Ariſtophanes in Ranis,

> Ἔξεστι γὰρ ὡς σὺ Ἡγέλοχος ἡμῖν λέγειν,
> Ἐκ κυμάτων γὰρ αὖθις αὖ γαλῆν᾽ ὁρῶ. id eſt,
> Vt Hegelochus nobis item fas dicere,
> Tranquillum ab vndis rurſus iterum conſpicor.

Hegelochus erat hiſtrio quiſpiam tragœdiarū: nequem vox ignota remoretur. Notat autem obiter Ariſtophanes Euripidis ταυτολογίαν, apud quem hic verſus eſt in Oreſte,

> αὖθις αὖ γαλῆν᾽ ὁρῶ.

Quam eandem irriſit etiam Stratis. Quanquam videtur & alluſio ſubeſſe in Græcanicis verbis γαλῆν ὁρῶ, id eſt, felē video, & γαλήν᾽ ὁρῶ, id eſt, tranquilla video. Atqui viciſſim Euripides apud eum comicum, Æſchylum taxat, qui bis idem dixerit in hiſce verſibus,

> Δὶς ταὐτὸν ἡμῖν εἶπεν ὁ σοφὸς Αἰσχύλος,
> Ἥκω γὰρ εἰς γῆν φησί, καὶ κατέρχομαι.
> Νὴ τὸν Δί᾽, ὥσπερ εἴ τις εἴποι γείτονι,
> Χρῆσον σὺ μάκτραν, εἰ δὲ βούλει, κάρδοπον. id eſt,
> Sapiens bis idem eſt nobis loquutus Æſchylus.
> Ad terram enim, inquit, venio & accedo. velut
> Si per Iouem, vicino ita quis dicat ſuo,
> Mactram aut caniſtrum, ſi libet, mihi commoda.

Pindarus in Iſthmiis,

> Ἀλλὰ νῦν μοι γαιάοχος εὐδίαν ὄπασσεν ἐκ χειμῶνος. id eſt,
> Sed nūc Neptun⁹ mihi trāquillitatē præbuit ex tēpeſtate.

In tranquillo eſt. 6

Ad hanc formā pertinet Terētianum illud ex Eunucho, Tū autē Phædriæ meo fratri gaudeo eſſe amorē in trāquillo.

Item illud, Qui te in ſcopulum è trãquillo auferat. Et quod alibi diximus, Ego in portu nauigo. Item illud, In terra ſunt. Eadem autem loquutionis ſpecie dicimus, In trãquillo, qua dicimus In tuto, In procinctu.

Septennis quum ſit, nondum edidit dentes. 7

Ἑπταέτης ὢν ὀδόντας οὐκ ἔφυσεν, id eſt, Quum ſit ſeptem natus annos, nondum tamẽ dentes produxit. Ariſtophanis interpres admonet prouerbio dici ſolere. Mihi quadrare videtur in eum qui natu grandis, tamen adhuc quaſi puerũ agit. aut qui diu cõmoratus alicubi, nihil adhuc authoritatis aut honoris ſit aſſequutus. Metaphora mutuò ſumpta videtur ab infantibus, quibus circiter annum ætatis ſeptimum, omnes dentes ſoleant enaſci. Ariſtophanes in Ranis,

-σκώψωμεν Ἀρχέδημον,
Ὃς ἑπτέτης ὢν, οὐκ ἔφυσε φράτερας. id eſt,
-taxemus Archidemum,
Septennis hic nondum tribules edidit.

Vbi poeta captans iocandi occaſionem, pro ὀδόντας, φράτερας mutauit. Taxat enim obiter Archidemum quempiam, qui morẽ Athenienſiũ neglexerat, apud quos hoſpes ſeptẽ annos in ea verſatus ciuitate, in ciuiũ numerum adſcriptus, iam velut in cognationem ac ius illorum aſciſcebatur.

De pulchro ligno vel ſtrangulare. 8

Ἀπὸ καλοῦ ξύλου κἂν ἀπάγξασθαι, id eſt, De pulchro ligno etiam ſtrangulari cõuenit. Admonet parœmia, calamitatem tolerabiliorem eſſe ſi cum honeſtate fuerit coniuncta, & dedecore vacauerit. veluti ſi virgo vitietur à generoſo ac prædiuite amãte. Ariſtophanes in Ranis ad prouerbiũ alludens,

-ἐξ ἀξίου γοῦν τοῦ ξύλου,
Ἤν τι καὶ πάσχητε, πάσχειν τοῖς σοφοῖς δοκήσετε. id eſt,
-digno ſiquid è ligno rei
Perferetis, ferre cordatis videbimini viris.

Quaſi minus miſerum ſit ſuſpendium ſi ex arbore pendeat inſigni. Circunfertur huic ſimillimum prouerbium etiam hodie apud noſtrates, Si demergendus ſim, in aqua pura me demergam. Hoc eſt, ſi pereundum eſt, honeſta morte perire ſatius. Aut, Si peccãdum, honeſtiore peccandum titulo. Poteſt referri & ad eos qui vincuntur quidem, ſed à victore tã inſigni, vt honeſtius & optabilius videatur ſic vinci, quàm alios quoſdam viciſſe. Vnde eſt Virgilianum illud,

Æneæ magni dextra cadis.

Et apud Ouidium, Aiax pudendum ſibi putat cum Vlyſſe vel certaſſe, etiamſi victor diſceſſerit:

-mecum, inquit, certaſſe feretur.

Item apud Homerũ Iliad. φ, ad hũc modũ loquitur Achilles,

Ὥς μ' ὄφελ' Ἕκτωρ κτεῖναι, ὃς ἐνθάδε γ' ἔτραφ' ἄριστος·
Τώ κ' ἀγαθὸς μὲν ἔπεφν', ἀγαθὸν δέ κεν ἐξενάριξε·
Νῦν δέ με λευγαλέῳ θανάτῳ εἵμαρτο ἁλῶναι. id eſt,
O ſi me necet, hunc qui egit fortiſſimus Hector,
Tum gnauus gnaui victus virtute perirem:
Nunc me fata volunt obſcura morte perire.

Pindarus in Pythiis hymno tertio, non diſſimili ſenſu dixit καλὸν πῆμα, id eſt, pulchra noxa de Ixione loquitur, qui deceptus imagine Iunonis, ſibi parauit exitium.

Non Chius, ſed Cius. 9

Didymus prouerbium ſubeſſe putat in his Ariſtophanis verbis, οὐ Χῖος, ἀλλὰ Κεῖος, id eſt, Non Chius, ſed Cius, propter vulgato ſcommate notatam gentis inconſtantiam ac volubilitatem, pro temporis ratione commutantis inſtitutum, ac idem ad fortunæ commoditatem accommodantis. Ariſtophanis carmina è Ranis ſunt hæc in Theramenem,

Πέπτωκεν ἔξω τῶν κακῶν, οὐ Χῖος, ἀλλὰ Κεῖος. id eſt,
Euolauit è malis, haud Chius, ſed Cius.

Quanquam hoc loco Ariſtarchus Cous legit, nõ Cius. Theramenes enim Cous fuiſſe dicitur. Fortaſſis alluſum ad id, quod is Theramenes fuerit Prodici Coi diſcipulus. Huius mẽtionem facit & Lucianus in Amoribus, Ὥστ' ἔγωγ' ἂν ἀξιώσαιμι, εἴπερ ἦν ἐν δυνατῷ, γενέσθαι Θηραμένης ἐκεῖνος ὁ κόθορνος. id eſt, Itaque & ipſe quoque, ſi fieri poſſit, optarim Theramenes fieri ille cothurnus. Niſi fortè alluſum eſt ad vocum affinitatem, quum res longè diſcrepet. Nam Chii malè audiebant ob mores effœminatos, quũ Cii nec tibicinas, nec meretrices reciperent in ciuitatem, vt indicat Athenæus lib. 13. Itaque qui paulo antè nugator, mox veluti alius ſumat vultũ tetricum, in hunc rectè dicetur, οὐ Χῖος, ἀλλὰ Κεῖος. Ariſtarchus, qui legit Cous, videtur ad taxillorũ luſum ſpectaſſe, in quo iactus qui Cous dicitur, habebat ſex: Chius vnum duntaxat. itaque Cous fœlicior erat iactus. Quo dicto indicat Theramenẽ nunquã infœliciter conſuluiſſe. Eupolis, qui legit Cius, putat Theramenẽ aſcitum in Ciorũ ciuitatẽ, quũ natus eſſet Cous. Didymus tamen effert prouerbium οὐ Χῖος, ἀλλὰ Κεῖος, vt mutatio nominis indicet hominis verſatile ingenium ac tempori ſeruiens, ſemper ad potiorem partem ſeſe accommodans. Huiuſmodi fermè referuntur in commentarius eius fabulæ. Porrò de cothurno diximus alibi.

(Margin, beside "Cii nec tibicinas": Cii.)
(Margin, beside "in quo iactus … duntaxat": Cous. Chius.)

Extra oleas. 10

Ἐκτὸς τῶν ἐλαιῶν φέρεται, id eſt, Extra oleas fertur, Vbi quis terminos præſcriptos tranſgreditur, aut aliena nec ad rem pertinentia facit, dicitve. Ariſtophanes in Ranis,

Μή σ' ὁ θυμὸς ἁρπάσας
Ἐκτὸς οἴσει τῶν ἐλαῶν. id eſt,
Ira ne te concitum rapiat extra oliuas.

Interpres adagium hunc natum ait, Stadia, in quibus currẽdi certamina peragebantur, oleis per ſeriem poſitis vtrinque ſepiebantur, quas præterire nõ licebat: proinde qui præteriſſet oleas, extra ſtadium currere videbatur.

Coronam quidem geſtans, cæterum ſiti perditus. 11

Στέφανον μὲν ἔχων, δίψῃ δ' ἀπολωλώς, id eſt, Coronã quidem geſtans, cæterùm ſiti perditus. In temulentum & lurconem apte torquebitur, quique obligurita re, redactus ſit ad inopiam. Ariſtophanes in Equitibus,

Ὥσπερ Κόννας, στέφανον μὲν ἔχων αὖον, δίψῃ δ' ἀπολωλώς.

Id eſt, Quemadmodum Connas, coronam quidem geſtans aridam, verùm ſiti perditus. Taxat autem Cratinum comicum tanquam ebrioſum ac delirantem. Effertur adagium & ad hunc modum apud Diogenianum,

Δελφὸς ἀνὴρ στέφανον μὲν ἔχων, δίψῃ δ' ἀπολωλώς. id eſt,
Vir Delphus quum portet ſerta, ſiti exanimatur.

Natum eſt à moribus Connæ cuiuſdam. is primùm erat tibicen vinoſus, atque in cõuiuiis aſſidue coronatus potabat. nam priſcis mos erat in compotationibus coronas geſtare. Deinde è tibicine factus eſt olympionices, atque in Olympiis ſæpe victor coronam tulit (vnde Cratinus eum πολυστέφανον vocat) alioqui pauperrimus, neque tantillo ditior factus ſuis victoriis. Nihil enim habuiſſe fertur, præter oleaſtrum.

(Margin, beside "(vnde Cratinus eum": Πολυστέφανος.)

Aphya in ignem. 12

Ἀφύα εἰς πῦρ, id eſt, Aphya ad ignẽ. Prouerbium in ea quæ celeriter intereunt, aut abſumũtur, ſiue quæ facile ac ſtatim conficiuntur. Nam aphya piſcis genus candidum, molle ac tenerum, quod admotum igni, protinus decoquitur. Vnde meretrices aliquot, aphyas dictas indicat Athenæus lib. 13. quòd eſſent cãdidæ, graciles, & oculis prægrandibus. talis enim aphya. Frigitur autẽ in oleo feruenti: vnde fertur & illud apud Græcos, ἀφύων τιμὴ ἔλαιον, id eſt, Aphyarum honor oleum: ac protinus vt contigerunt oleum feruens, iam decoctæ ſunt: adeò vt ilico cum oleo ſtridant, ſtatimque percoctæ tollãtur è patella. Hũc piſcẽ Suidas ſcribit etiam ἀφρὸν (id eſt ſpumam) appellari, propter candorem: & ἐγγραύλεις: complura commemorans eius genera. Athenæus lib. 7, quibuſdã & ἀφρίτιν dici, nimirum à ſpuma: & ob id Veneri ſacrũ, quòd eam poetarũ fabulæ gignant è ſpuma maris. Idem eorum quæ ſuprà diximus Clearchum adducit autorem, addens & ad hũc modum efferri parœmiã, εἶδε πῦρ ἀφύα, id eſt, Aphya vidit ignem. Quaſi vidiſſe modo ſufficiat ad decoctionem. Itaque ſi puella iam nubilis ſtatim ſponſo viſo incaleſcat, conueniet, εἶδε πῦρ ἀφύα. Non diſſimile ei quod alibi recenſuimus, τὸν ἵππον εἰς πεδίον, id eſt, Equum in planitiem.

(Margin, beside "ἀφύων τιμὴ ἔλαιον": Aphyarũ honor oleum.)
(Margin, beside "εἶδε πῦρ ἀφύα, id eſt": Aphya vidit ignem.)

Boliti pœnam. 13

Βολίτου δίκην, id eſt, Boliti pœnam dicũt, vbi quis de re friuola nihilique plectitur. Bolitus autẽ Græcis ſignificat ſtercus quoduis, ſed propriè bubulum. Porrò Solon legem tulit quæ pœnam minabatur etiam iis qui bubulum ſtercus furto ſuſtuliſſent. Huc alluſit Ariſtophanes in Equitibus,

Τοῖς βολίτοις ἡττώμενος. id eſt,
Bubulis ſtercoribus victus.

Heſychius putat Græcis idem βόλβιτον & βόλιτον, niſi quòd

nũ.

prius illud Ionũ ſit peculiare. Idem indicat Etymologus. ſic autẽ appellari bouis excrementa, quòd liquidiora ſint quam cæterorũ animantiũ. Citat autẽ & Hipponactẽ, qui βολίτου κατ' ἀγελαίου dixerit fœminam, opinor, extreme contemptam. & βολίτινον velut è bubulo ſtercore conflatũ. Cynulcus apud Athenæũ lib. 13. Ἀλλὰ βολίτινον ἔχων θάτερον σκέλος. id eſt, Sed è bubulo ſtercore conflatu habes alterũ crus. In Phryſiorũ agris videre eſt domos bolitinis parietibus, in aliis bubulum ſtercus ad ignis materiam ſiccari. Quin & hodie noſtrates, quem inſigniter contemnunt, βόλιτον appellant.

Haud vnquam arcet oſtium. 14

Οὐδέποτ' ἐκλῄει θύραν. id eſt, Haud vnquã arcet oſtiũ. Interpres Ariſtophanis parœmiam admonet eſſe de iis qui impẽdiò ſunt hoſpitales, quorũ fores ſemper patentes neminẽ excludũt. Sumptũ ait ex Eupolidis comœdia cui titulus φίλοι. Eleganter accõmodabitur vel ad credulum, qui quoduis mẽdacium admittat auribus: vel in mulierem nulli negantem.

Semper aliquis in Cydonis domo. 15

Ἀεί τις ἐν Κύδωνος, id eſt, Semper aliquis in Cydonis domo. Cydon Corinthius quiſpiam erat, adeò inſignis hoſpitalitate, vt etiam prouerbio locũ fecerit. Refertur à Suida pariter & à Zenodoto, neque nõ ab Ariſtophanis interprete. Hæc quũ non careãt gratia, quoties ſimpliciter accõmodantur ad homines φιλοξένους, tamen pluſculum habebunt Veneris ſi ad animum deflectantur: veluti ſiquis admoneat pium hominem, ne ſinat animũ ſuũ quibuſlibet cogitationibus patere.

Summis vnguibus ingredi. 16

Ἐπ' ἄκρων ὀνύχων, id eſt, Summis vnguibus. Metaphora prouerbialis in eos qui auidius auſcultant. nam ii ſolent ſemet in ſũmos pedes erigere. Καὶ ἐπ' ἄκρων ὀνύχων βαδίζων. id eſt, Summis ingrediens pedum vnguibus. in faſtuoſos. Refertur adagium ab Ariſtophanis interprete ἐν Ἀχαρνεῦσι, putatque huc alluſiſſe poetam, quum ait,

Εὐθὺς δ' ἔχοντες, ἤρχετ', ἐπ' ἄκρων τῶν ὀνύχων καθῆσθε. id eſt,
Summis natibus mox reſidetis, animos addente corona.

Id eſt, Efferimini, vobiſque placetis.

Haud impunè vindemiam facies. 17

Οὐκ ἐρήμας τρυγήσεις, id eſt, Haud impune vindemiam facies. In eos competet, qui nullo ſeruante, impune decerpunt vuas. Ariſtophanes in Veſpis, Ἀλλ' οὐκ ἐρήμας ὧδε ῥαδίως τρυγήσετε. id eſt, At ne exiſtimetis vos adeò facilè atque impunè vindemiam facturos. Nam ἐρήμας Græci fieri dicunt quod fit nullo prohibente, nulloque obſiſtente. Confine eſt illi quod alio referemus loco,

Γλυκεῖ' ὀπώρα φύλακος ἐκλελοιπότος. id eſt,
Eſt dulce pomum, verùm vbi cuſtos abeſt.

Solẽt enim vitibus & põmariis adhiberi cuſtodes, præſertim autumno, quũ iam maturi fœtus furẽ inuitãt. Iidem dicũt, ἐρήμην κατηγορεῖν, & ἐρήμην δίκην χαίρειν, & ἐρήμην νικᾶν, & ἐρήμην κρίνειν, ὃ καταγινώσκειν, quemadmodũ indicauimus alibi.

Mens eſt in tergoribus. 18

Ὁ νοῦς ἐστὶν ἐν τοῖς σκύτεσιν, id eſt, Animus eſt in tergoribus. De ſollicitis dictitari ſolitũ, quique malũ aliquod imminẽs timere videntur. Ariſtophanes in comœdia cui titulus Pax,

Ἡμάρτομεν ταῦτ', ἀλλὰ συγγνώμην ἔχε.
Ὁ νοῦς γὰρ ἡμῶν ἦν τότ' ἐν τοῖς σκύτεσιν. id eſt,
Peccauimus quidem iſta: ſed veniam dabis.
Tum nanque noſter animus in coriis erat.

Metaphora ſumpta eſt vel à loris quibus cæduntur ſerui. (nã hæc è bubulis tergoribus ſecãtur: vnde Plautinum ænigma, Vbi viuos homines mortui incurſant boues) vel à clypeis, qui bubulo corio ſolẽt obduci. Proinde congruet vel in eos qui flagra metuunt: vel in eos, quos belli impẽdentis metus habet ſolicitos. Non diſſimile Terentianum illud ex Eunucho, Iamdudum animus eſt in patinis. Item illud Ariſtophanicum in Veſpis de homine litium auido,

Circa clepſydrã animus.

Ὁ νοῦς πέτεται νύκτωρ περὶ τὴν κλεψύδραν. id eſt,
At volat animus nocte circa clepſydram.

Breuiter quacunque in re ſumus intenti, in ea dicimur eſſe.

Σκύτη βλέπει. 19

Tergora tueri.

Σκύτη βλέπει, id eſt, vt verbo verbũ reddã, Tergora tuetur. Cõfine proximo, quo ſignificabãt quempiã præ ſe ferentem vultu quòd mali quippiã inſtare ſuſpicaretur: idque cõiecturis aliquibus colligeret. veluti ſiquis cõſpectis boũ tergoribus, bellũ futurũ colligeret, quòd his integantur clypei. Citatur adagiũ ex Eupolidis fabula, cui titulus Chryſogenes,

Ἀτεχνῶς μὲν οὖν, τὸ λεγόμενον, σκύτη βλέπει. id eſt,
Planè, quod aiunt, obtuetur tergora.

Fortaſſe nec illud abſurdum fuerit, hinc natum prouerbiũ dicere, quòd in clypeis barbaricæ quæpiam & horrendæ facies depingi ſculpive ſolẽt barbarorum, aut Cyclopum, aut beluarum etiam: vt eam ob cauſam, qui truculento eſſent vultu, σκύτη βλέπειν dicerentur. Athenæus libro tredecimo, Οὐ πολλά σε σωφρονίσας τις, ἀλλὰ διδάξας τις σκύτη βλέπειν. id eſt, Qui nihilo te fecit emendatiorem, tantũmque docuit toruum obtueri. Sentit enim, diſcipulum à philoſopho nil aliud didiciſſe, quàm ſupercilium & vultus truculentiam. Quanquam hoc adagium in ſua duntaxat lingua gratiã habere poteſt. Ariſtophanes in Veſpis,

Ἐγώ σε τήμερον βλέπειν σκύτη ποιήσω. id eſt,
Ego hoc quidem faxo die te tergora obtueri.

Cochleare creſcet. 20

Δοῖδυξ αὔξεται, id eſt, Cochleare creſcet. Chryſipp⁹ apud Zenodotũ & Ariſtophanis interpretẽ, ait, hãc parœmiam dici ſolere in puſillos homunciones per ironiã. Nam cochleare & puſillum eſt & contortum. Ariſtophanes in Equitibus,

Σκεύη δύο χάλκεια, δοῖδυξ καὶ τορύνη. id eſt,
Duo vilia vaſa, cochleare & toryna.

Eſt autem toryna qua mouetur olla.

Connæ calculus. 21

Κόννου ψῆφος, id eſt, Connæ calculus. In hominem, aut rem nihili, nulliuſque momenti. Prouerbium manauit à Conna quopiam citharœdo, ſiue (vt quidam volunt) lyriſta, ex eorũ numero qui citra vocẽ organo canebãt. Sunt qui dicunt, Cõnã fuiſſe quendam extremæ ſortis hominẽ, qui deuorato patrimonio pauperrimus fuerit. Calliſtratus, apud Ariſtophanis interpretem, ad hunc modum effert parœmiam, Κόννου θρῖον, id eſt, Connæ ficulnum folium, quòd eo luſitare ſit ſolitus. Ariſtophanes in Fucis,

Σὲ μὲν ἡγοῦνται Κόννου ψῆφον. id eſt,
Te quidẽ Connæ ſuffragiũ exiſtimant. hoc eſt, nihili ducũt.

Vnicum arbuſtum haud alit duos erithacos. 22

Μία λόχμη οὐ τρέφει δύο ἐριθάκους, id eſt, Idẽ arbuſtũ nõ alit duos erithacos. Zenodotus author eſt, hoc adagio notatos illos qui ex rebus minutis feſtinãt diteſcere. Mihi videtur nõ intempeſtiuiter dici poſſe in eos quibus parum cõuenit, neć in eodem munere cõcorditer verſari queunt. Eſt autem erithacus, auis quædam ſolitaria, vt eodem in ſaltu non temere niſi vnam inuenias. Hanc Theodorus Gaza nunc ſyluiã, nũc rubeculam interpretatur. Thomas magiſter ait à quibuſdam ἐριθέα vocari, ab aliis ἐρίθαλον, à pleriſque ἐρίθακον. Ariſtophanes eleganter ad hoc alluſit adagium in Veſpis,

-οὐ γὰρ ἄν ποτε
Τρέφειν δύναιτ' ἂν μία λόχμη κλέπτα δύο. id eſt,
-non enim fieri poteſt
Fures vt vnquam ſaltus alat vnus duos.

Duos fures non alit vnus ſaltus.

Non omnino diſſimile eſt huic quod dixiſſe fertur Alexander Magnus. Mundum non capere duos ſoles.

Pedibus ingredior: natare enim non didici. 23

Πεζῇ βαδίζω· νεῖν γὰρ οὐκ ἐπίσταμαι. id eſt,
Ambulo pedes: nandi imperitus ſcilicet.

Prouerbialis ſenarius, in eum qui maiorum rerum imperitus, minutioribus negotiis ſeſe exercet. Aut qui propter imperitiã priuatus & humilis viuit: aut qui ſeſe neceſſariò cõfert ad aliud genus: quãdoquidem ad illud aut illud nequaquam eſt idoneus. veluti ſiquis negotiator fiat, ad literas indocilis. Refertur huic adſimilis verſus,

Πεζῇ βαδίζω, οὐκ ἐπιστάμενος σκάπτειν. id eſt,
Fodere imperitus, pedibus ambulo meis.

Apud Ariſtophanem in Auibus ſycophanta ſimiliter excuſat ſuam profeſſionẽ, Τί γὰρ πάθω; σκάπτειν γὰρ οὐκ ἐπίσταμαι. id eſt, Quid quæſo facerem, quãdo fodere neſcio? Huc videtur referendum & Euangelicum illud, Fodere non valeo, σκάπτειν οὐ δύναμαι. foſſionem enim pro quauis opera mercenaria poſuit. Ariſtophanes in Veſpis,

Fodere non didici.

Σύγγνωθί μοι, βαδίζειν γὰρ οὐκ ἐπίσταμαι. id eſt,

Ignoſce.neque enim canere doctus eſt chely.
Nimirum alludens ad vulgatum adagium: perinde quaſi dicat, Reliquarum imperitus artium, furto tantum rem parat. Item in Equitibus,

Ne muſicam quidem ſcio.

Οὐδὲ μουσικὴν ἐπίσταμαι.
Ne muſicam quidem ſcio.

Vna domus non alit duos canes. 24

Εἷς οἶκος οὐ δύναται τρέφειν ποτὲ δύο κύνας, id eſt, Eadem domus non bene canes alit duos. Prouerbio iactatus ſenarius in eos, inter quos parum cõuenit, propter idem lucrũ quod communiter expetunt. Sic idem regnum non fert duos tyrannos: eadem reſpublica non fert duos expilatores: idẽ munus non fert duos ambitioſos, quorum vterque conetur tenere primas. Refertur ab Ariſtophanis interprete.

Vallus vitem decepit. 25

Ἡ χάραξ τὴν ἄμπελον ἐξηπάτησεν, id eſt, Vallus vitẽ decepit. Vbi quiſpiam ab eo fallitur aut læditur à quo pendebat, cuiúſque fidei nitebatur. Traductum à vallis, quibus alligatæ fulciuntur vites. Fit autem interdum vt illi, radicibus actis, ramis ac frondibus ſuis vitem ſtrangulent, aut proſtrati palmitem ſecum trahant. Ariſtophanes in Veſpis,

L. 45.

Εἶτα τοῦτ' ἐξηπάτησεν ἡ χάραξ τὴν ἄμπελον; id eſt,
Itáne circunuenit ipſe vineam palus ſuam?

Trepidat in morem galli cuiuſpiam. 26

Πτήσσει ὥς τις ἀλέκτωρ, id eſt, Trepidat tanquam gallus gallinaceus. In male affectum & commotum, aut etiam pauitantem, opportunè dicetur. πτήσσειν enim Græcis fugitare ſignificat, atque expaueſcere. Peculiariter autem de auibus dicitur. Ariſtophanes in Veſpis,

Πτήσσει Φρύνιχος ὥς τις ἀλέκτωρ. id eſt,
Galli in morem Phrynichus horret.

Fuit hic Phrynichus Melãthæ filius, Athenienſis tragœdiarum ſcriptor: quem Athenienſes mille drachmis mulctarũt quòd Mileſiorum excidium tragœdia cõplexus eſſet. Quod quidem ego non adſcripturus eram inter adagia, niſi comentarius Ariſtophanis hoc nominatim prouerbii loco retuliſſet. Meminit huius & Plutarchus in Alcibiade, qui quũ antea fuiſſet ferox & inſolens, ex Socratis familiaritate, cuius ſingularem integritatem ſuſpiciebat, cœpit eſſe manſuetus ac modeſtus. Citat autem hunc ſenarium è poeta quopiam,

Summiſſis alis gallinaceus

Ἔπτηξ' ἀλέκτωρ ὡς, κλίνας πτερόν. id eſt,
Pauidus refugit, more gallinacei,
Quum victus alas ille ſummittit ſuas.

Meminit huius & in vita Pelopidæ. Certamen autem gallorum apud veteres ſolenniter ac publicitus exhibebatur. Cæterùm quanquam animal natura pugnax eſt, tamen gallus vbi ſe ſentit imparem in cõflictu, mire deiectus ac ſupplex profugit, riſum præbens ſpectatoribus.

Non magis parcemus quàm lupis. 27

Οὐ φεισόμεσθα μᾶλλον ἢ λύκων, id eſt, Haud magis parcemus ac lupis. Ariſtophanis interpres prouerbialem figuram eſſe admonet: inde natã, quòd antiquitus lex ad interficiendos lupos etiam præmio inuitabat apud Atticos. Etenim qui lupi catulum interemiſſet, huic talentum: qui adultũ occidiſſet, duo talẽta dabantur. Vnde & Apollinem, λύκειον καὶ λυκοκτόνον cognominarunt. Ariſtophanes in Auibus,

Φεισόμεσθα γάρ τι τῶνδε μᾶλλον ἢ λύκων; id eſt,
Quid enim his magis parcemus atque ipſis lupis?

Niſi ſiqua vidit auis. 28

Πλὴν εἴ τις οἶδεν ὄρνις, id eſt, Niſi ſiqua vidit auis. Hyperbole prouerbialis de re vehementer occulta. Ariſtophanes in Auibus,

Οὐδεὶς οἶδε τὸν θησαυρὸν τὸν ἐμόν, πλὴν εἴ τις ἄρ' ὄρνις. id eſt,
Nemo meũ vidit theſaurũ, niſi forſan ſiqua auis vſquã.

Suidas etiam hunc verſiculum citat ex Ariſtophane,

Οὐδείς με θεωρεῖ πλὴν ὁ παραπετόμενος ὄρνις. id eſt,
Nemo me contuetur, niſi prætervolans auis.

Perdicis crura. 29

Πέρδικος σκέλος, id eſt, Perdicis tibia. Perdix caupo quiſpiã erat claudus, ab Ariſtophane locis aliquot notatus. vnde & in prouerbium abiit. Cuius mentionem fecit Ariſtophanes grammaticus in prouerbiis orationis ſolutæ. Dicebatur in crura gracilia diſtortáque. Refertur à Suida, πέρδικος πούς, id eſt, Perdicis pes. In loripedes quadrat. Citatur hoc carmẽ apud Athenæum in primi libri fragmentis,

Ἔγχει πιεῖν μοι καὶ τὸ πέρδικος σκέλος.
Ἀμίδα δότω τις, ἢ πλακοῦντά τις δότω. id eſt,
Infunde bibere, & crura perdicis mihi.
Matulam det aliquis, aut placentam porrigat.

Verùm haud videtur hoc ad prouerbium admodum facere.

Tolle calcar. 30

Αἶρε τὸ πλῆκτρον ἀμυντήριον, id eſt, Tolle calcar vltorium. Extat adagium in Ariſtophanis Auibus,

αἶρε πλῆκτρον, εἰ μάχει. id eſt,
tolle calcar, ſi pugnas.

In eum dici ſolitum qui iam vltionem parat. Mutuo ſumpta metaphora à gallis pugnam inituris, quibus ferrei ſtimuli quidam alligari ſolent, quo ſe tueantur inter certandum. Quanquam, authore Ariſtotele libro De animalibus ſecundo, capite duodecimo, natura calcar addidit ex auium genere iis, quæ ob corporis molem ſint ad volatum minus idoneæ: cuiuſmodi ſunt galli. Id confirmat Plinius libro decimo, Et regnum, inquit, in quacunque ſunt domo exercent. dimicatione paritur hoc quoque inter ipſos, velut ideo tela adnata cruribus ſuis intelligentes: nec finis ſæpe commorientibus.

Minus habes mentis quàm dithyramborum poetæ. 31

Διθυραμβοδιδασκάλων νοῦν ἔχεις ἐλάττονα. id eſt,
Minus ſapis ſcriptoribus dithyrambicis.

In ſtupidos ac furioſos torquetur. Adagiũ annotatur ab Ariſtophanis interprete in Auibus. Sumptum à poetis dithyrãbicis, qui Baccho afflati, furebant. vnde & Horatius,

Aut inſanit homo, aut verſus facit.

In odis, Pindari grandiloquentiam attollẽs, Seu, inquit, per audaces noua dithyrãbos Verba deuoluit, numeriſq; fertur Lege ſolutis. Philoſtratus in Sophiſtis, immoderatam in dicendo vehementiam ac granditatem aliquoties appellat τὸ διθυραμβῶδες, eóſque dicit ἐκβακχεύειν καὶ ὑπερβακχεύειν.

Cercyræa ſcutica. 32

Κερκυραία μάστιξ, id eſt, Cercyræum flagrum. De re ſupervacaneo cultu exornata. Quadrabit & in ea quibus ornatus additur neutiquam decorus aut cõgruus. Cercyræis (quoniã crebris ſeditionibus agitabantur) mos erat geſtare flagra ingentia, anſis eburneis exornata. Quidam aiunt ea duplicia fuiſſe. itaque in prouerbium abierunt. Autor interpres Ariſtophanis in Aues. Lycurgus rhetor, quum ob immodicam linguæ libertatem è concione eiiceretur, exclamauit, ὦ Κερκυραία μάστιξ ὡς πολλῶν ταλάντων ἀξία εἶ, id eſt, ô Cercyræa ſcutica, quàm multa vales talenta. Notans populum inutilẽ, magno tamẽ alendũ. Refert Plutarchus in vita decem rhetorũ.

Larus. 33

Κέπφος λάρος, id eſt, Cepphus larus. In garrulum ac vecordẽ dicebatur, præcipue qui cuiuſuis rei cupiditate deceptus capitur. Ab auis ingenio ductum, quam ſpuma marina gaudere tradunt. Capitur autem ad hunc modum, Obiicitur ſpuma primùm lõgiore interuallo: deinde propius propiúſque. Poſtremo manibus geſtantes exhibẽt. Larus itaque cibi auiditate captus comprehẽditur. Ariſtophanes vtitur in Pluto. Interpres admonet cognomen eſſe prouerbiale. Rurſum in Nebulis Cleonem Larum vocat, quòd furtis ac rapinis inhiaret. Lucianus in libello De mercede ſeruientibus, σὺ δὲ θαρρήσας τὸ πρᾶγμα ἐπιχείρει τῷ ἀγωνίσματι, καθάπερ ὁ λάρος, ὅλον παραχανὼν τὸ δέλεαρ, id eſt, Sumpta vero fiducia, venatum aggredere, ſi videtur, lari in morem, totam eſcã ore deuorans. Athenæus lib. Dipnoſophiſtarum 10, indicat auem hanc Herculi attributam à priſcis, quòd & ille fuerit ἀδηφάγος, atque eidem βουφάγον eſſe vocatam. Olim præcipuus gurgitum luxus erat in piſcibus, id quod omnium libri teſtãtur, quicũque vel apud Græcos vel apud Latinos ſcripſerũt de hoc genere, (Quo magis mirũ eſt hodie religionis cauſa vulgus piſcibus veſci.) Proinde congruet & in obſonatores, quòd larus auis piſcium ſit appetens. Βουφάγος.

Cepphus parturit. 34

Κέπφος ὠδίνει, id eſt, Larus parturit. Dicebatur in eos qui pollicerẽtur ingẽtia, deinde nihil promiſſis dignũ præſtarẽt. Eſt enim larus auis multa plumarũ copia circutecta, cæterũ carnibus exiguis, partẽs antẽ vociferatur. Recẽſetur adagium ab Ariſtophanis interprete, in comœdia cui titulus Pax. Confine eſt illi,

Parturiunt montes: naſcetur ridiculus mus.

Canis feſtinans cæcos parit catulos. 35

Ἡ κύων σπεύδουσα τυφλὰ τίκτει, id eſt, Canis feſtinans cæcos parit catulos. In eos iaciebatur qui, nimio feſtinandi ſtudio, rem parum abſolutam ædunt: vt ſiquis operis parum elimati præcipitet æditionem. Hinc natum, quòd canis, quia celeritus pariat, catulos cæcos velut adhuc immaturos ædit. Ariſtoteles libro De generatione animaliū quarto, demonſtrat id potiſſimum euenire in animantibus quæ multifidis ſunt pedibus, & numeroſum alunt fœtum, vt vulpes, vrſa, leæna, canis, lupa. Nam hæc omnia cæcos pariunt catulos: quædam etiam informes adhuc ædunt. In cauſa putat quòd quũ corporis humor non ſufficiat alendo tam numeroſo fœtui, natura partum imperfectũ potius educit. Galenus item libro quem conſcripſit de ſemine, καὶ ἡ κύων ἤδη που ἐν τῇ παροιμίᾳ φησὶ τυφλὰ τίκτειν ὑπὸ σπουδῆς, id eſt, Canes verò etiam prouerbio tactatum eſt, ob feſtinationem cæca parere. Quanquã canum catulos Galenus mauult imperfectos dici quam cæcos: quum talpæ propriè cæcæ dicantur. Animantia quæ fœtus ædunt cæcos, ἀλαντικὰ vocantur Græcis, quaſi Latinè dicas cæcipara. Alludit ad parœmiam Ariſtophanes in Pace,

Ἡ κα'δων ἀκαλανθὶς ἐπειγομένη τυφλὰ τίκτει. id eſt,

Cæca parit properato Acalanthis tinnula nixu.

Acalanthis.

Et interim Græci grammatici dubitant quid ſit Acalanthis: alii putant nomen inſignis canis, deductum παρὰ τὸ ἀκαλὰ θεῖν, id eſt, quòd placidè currat. Sunt rurſus qui ſuſpicentur auem eſſe. κώδων autē tintinnabulũ eſt, quo in ædibus magnatum, & hodie in collegiis, conuocantur familiares ad officium. Alii ſuſpicantur dictũ παρὰ τὸ ἀκαλεῖν, id eſt, à blandiendo, quòd notis adblādiens canis, allatrat hoſpites. Sic diuinant, Ariſtophanis interpres, Etymologus, & Suidas.

In canis podicem inſpicere. 36

Ariſtophanes ἐν σφηξί,

Τοῦτο μὲν εἰπεῖν ἐς κυνὸς πυγὴν ὁρᾶν. id eſt,

Canis quidem hunc inſpicere iuſſi podicem.

Interpres admonet vulgò dici ſolere in cæcutientes: adſcribens & hunc trochaicum,

Ἐς κυνὸς πυγὴν ὁρᾶσθαι καὶ τριῶν ἀλωπέκων. id eſt,

In canis deſpicere podicem, triumque vulpium.

Alluſit eodem & in Acharnenſibus, Τοῖς ὄρνισι φασὶν τὸ πρωκτὸν κυνός. Obſcœnius eſt quàm vt vertere libeat. Has profectò nugas pigeret adſcribere, ni propoſitum eſſet operi ſuſcepto per omnia ſatiſfacere, καὶ λύχνον ἐλλυχνιαστικὸν [illegible].

Tentantes ad Troiā peruenerũt Græci. 37

Theocritus in Syracuſiis, tētando atque experiēdo quantūlibet etiam ardua perfici, figura prouerbiali ſignificans,

πείρᾳ, inquit, πάντα τελεῖται χαρίεσσα.

Ἐς Τροίαν πειρώμενοι ἦνθον Ἀχαιοί. id eſt,

Tentando ad Troiam venere Pelaſgi.

Cuncta, puellarum pulcherrima, perficit vſus.

Deum ſequere. 38

Plutarchus in libello De audiendo, refert hoc adagium, quod & inter ſeptem Græciæ ſapientum oracula celebratur, ἕπου θεῷ, id eſt, Sequere deum. Putat hunc eſſe ſenſum, Obtempera rationi. Quaſi cuique debeat oraculum eſſe quicquid in pectore dictauerit ratio. Vnde & Virgilius dixit,

-an cuique deus ſua dira cupido.

Cui verſus ille Græcis celebratus aſtipulatur,

Mens cuique deus.

Ὁ νοῦς γὰρ ἡμῶν ἐστιν ἐν ἑκάστῳ θεός. id eſt,

Ineſt enim ſuus cuique animus, deus.

Et Menander apud Plutarchum,

Ὁ νοῦς γὰρ ἡμῶν ὁ θεός. id eſt,

Nam noſter animus numen eſt.

Et conſimilia quædam apud Lucanum dicit Cato Vticenſis. Sumptum videtur ex Homericæ Iliadis libro primo, vbi Achilles Palladi obtemperans, hæc dicit,

Ὅς κε θεοῖς ἐπιπείθηται, μάλα τ' ἔκλυον αὐτοῦ. id eſt,

Qui diis paruerit, proni huius vota receperant.

Apud eundem eſt hoc hemiſtichium nō vno loco poſitum, καί τε θεὸς ἡγεμόνευε, id eſt, Quin & diuũ aliquis ductor fuit. Plato in Critone, ἐῶμεν τοίνυν, ὦ Κρίτων, καὶ πράττωμεν ταύτῃ, ἐπειδὴ ταύτῃ ὁ θεὸς ὑφηγεῖται, id eſt, Sine igitur ô Crito, & hoc pacto agamus, quādoquidem hac nos ducit deus. Cicero libro De finibus tertio, commemorat inter præcepta veterum ſapientum, quæ conſtat prouerbiorũ vice celebrata. Quæque ſunt,

Hac nos deus ducit.

inquit, vetera præcepta ſapientum, qui iubent tempori parere, & ſequi Deum, & ſe noſcere, & nihil nimis.

Tempori parere.

Lingua quò vadis? 39

Γλῶσσα ποῖ πορεύῃ; πόλιν ὀρθώσουσα καὶ πάλιν αὖ καταστρέψουσα. id eſt, Lingua quò vadis? Erectum ciuitatem, eandem denuo ſubuerſura. Refertur à Suida, Zenodoto, Diogeniano. Docet linguam plurimum vtilitatis adferre mortalibus, & eandem rurſum plurimam adferre perniciem: tametſi membrũ corporis ſit perquam exiguum. Proinde D. Iacobus Apoſtolus eam clauo nauis adſimilem facit, quæ quum pars ſit minima, tamen totā nauē aut ſeruat aut euertit. Bias, referente Plutarcho in libello De audiēdo, rurſum in alio De loquacitate, Amaſidi Ægyptiorũ tyrāno iubēti vt ſibi quod eſſet in victimæ, quam ad illum miſerat, carnibus & optimũ & peſſimũ, mitteret: linguam reſectam miſit, innuens huius vſum eſſe præcipuũ, ſiue prodeſſe cupias, ſiue nocere. Nec inſcite dictũ eſt à Solomone, cap. 18. Mors & vita in manibus linguæ.

Ollas oſtentare. 40

Χύτρας ἐπιδεικνύειν, id eſt, Ollas oſtentare, eſt rē per ſe ridiculam ac ſordidam, perinde vt maximā, efferre. Plutarch. in libello De auſcultando, taxans ſophiſtas, quibus mos erat ἀδόξους (id eſt infames) materias verborũ fucis exornare, quũ vomitũ, febrim, Buſiridem, atque id genus alia laudant, καὶ νὴ Δία, inquit, χύτρας ἐπιδεικνύμενοι, id eſt, Ac per Iouem ollas oſtentantes. Non quòd prorſus improbandum ſit ſiquis vel exercendi vel laxādi ingenii gratia ludat nonnunquam in huiuſmodi argumentis, modo iocus ſit eruditus, & cũ voluptate miſceat nōnihil vtilitatis. Quandoquidem ridentē dicere verũ, quid vetat? Imò ſit vt citra offenſam & gratius irrepat in animos mortaliũ veritas, huiuſmodi lenociniis commendata. adeò vt Aulus Gellius non dubitet ridiculas Æſopi fabellas tetricis illis & è cœlo delapſis Stoicorũ dogmatis anteponere. Luſit & ipſe Plutarchus in Gryllo, feſtiuiter ſanè, ſed ita tamen vt philoſophũ iocari, non ſcurrā poſſis agnoſcere. Luſimus & nos ante cōplureis annos μωρίας ἐγκώμιον, cui non plus ſeptem dierum operā impendimus, idque nullis librorum adminiculis adiuti. nam noſtra ſarcina nondũ aduecta tum erat. Hoc quicquid eſt libelli, video candidis ingeniis, & iis qui bonis literis ſunt initiati, magnopere probari: qui, præter iocandi feſtiuitatem, affirmāt illic eſſe non pauca, quæ ad corrigendos hominum mores magis conferant quàm Ariſtotelis ethica aut politica dogmata. qui paganus plus quàm paganice hiſce de rebus præcepit. Et tamē audio nonnullos offendi: ſed paucos, atque hos eiuſmodi vt nihil probēt, niſi barbarũ, inſulſum, & ab omnibus muſis alieniſſimũ. Ipſi Iuuenalē legunt, alioquin acerrimi poetarum hoſtes, quo principum, ſacerdotũ, negotiatorũ, ac præcipuè mulierũ vitia in cōcionibus ſuis inſectentur: quæ ſæpius ita depingũt, vt obſcœnitatē doceant. Ego (quũ argumentũ ſuſceptum ab hoc non abhorreret, & vbique tantus pateret cāpus) neq; mordeo quempiā nominatim, niſi forte meipſum: & odioſam illam ſcelerum ac vitiorum Camarinam nuſquā mouēs, ridicula quædam magis quàm fœda paucis attingo. Sed taxas, inquiunt, epiſcopos, taxas theologos, taxas principes. Primùm non animaduertũt quàm hoc ipſum faciam moderate, minimēque odioſe. Deinde non meminerunt illius regulæ, quā toties inculcat D. Hieronymus, vbi generalis de vitiis diſputatio eſt, ibi nullius perſonæ eſſe iniuriam, neque carbone notari quenquā quaſi malus ſit, ſed omnes admoneri ne ſint mali. Niſi fortè illud cōtendant, omnes principes eſſe ſapientes, omnes theologos, abſolutos: omnes epiſcopos & pontifices, eſſe tales quales fuerunt Paulus & Martinus: vniuerſos monachos ac ſacerdotes, Antonios eſſe & Hieronymos. Denique nō perpendũt id quod in dialogis eſt potiſſimũ, perſonæ decorũ: & Eraſmũ imaginātur loqui, nō Moriam. Quaſi verò ſiquis ethnicũ cum Chriſtiano loquētem faciat, nefas ſit ethnicum quicquā dicere quod abhorreat à doctrina Chriſtiana. Poſtremo quũ tyranni quoque, quum à morionibus quiduis audiunt, rideant, parũmque ethnike putent vllis offendi dicteriis, mirum eſt iſtos neſcio quos ab ipſa Moria nihil omnino poſſe audire. quaſi quicquid de vitiis vtcunque fuerit dictum, id prorſum ad ipſos pertineat. Sed hac de re iā amplius ſatis: ad ollas redire præſtat. Ergo prouerbium affine fuerit illi quod alibi dictũ eſt, χύτραν ποικίλλεις, id eſt, Ollam variegas.

Puer glaciem. 41

Ὁ παῖς κρύσταλλον, id eſt, Puer glaciem. Dicebatur in eos qui quum retinere quidpiam non poſſint, nolunt tamen amittere. Veluti ſiquis magiſtratum recuſet deponere, cui gerendo ſit impar, aut à munere nolit abſolui quod tueri tamẽ non poſſit. Competet & in eos qui ſponte nolint à ſe amouere quod tamen aliquanto pòſt ſit elapſurum. vt quum opes vrgemus premimuſque, mox nihilominus nos relicturas. aut quum rem noxiam vrgemus, nec volumus amittere quod lædit. Refertur à Zenodoto, Suida, Diogeniano. Meminit Plutarchus, & explicat libro De futili loquacitate. Sũptũ videtur è Sophocle, qui amorẽ cõparat pueris, qui glaciẽ cõſpectã arripiunt manibus, ac delectatur: ſed ea mox liquẽſcẽte, nec facile poſſunt abiicere lubricã maſſam, nec retinere noxiã. Itidem amor nec excuti poteſt ob voluptatẽ adiũctã, nec retineri ob moleſtias admixtas voluptatibus maiores.

Vnum ad vnum. 42

Ἓν πρὸς ἕν, φασὶν, inquit Lucianus, id eſt, Vnum ad vnum, nimirum figuram prouerbialem eſſe ſignificans, quũ exactius ſingula ſingulis componantur. Theocritus in Paſtore,

-ὔμιν δὲ τὺ βουκολέοιο
Ἓν καθ' ἕν. id eſt, ſi libet ad verbum reddi,
-tu verò mihi paſcito boues
Vnum ad vnum.

Sic enim quidam eruditi legũt. Plato libro De legibus quinto, Δεῖ δὴ πάντα ἄνδρα ἓν πρὸς ἓν τοῦτο σπεύδειν. Reddetur & hoc ad verbum, Oportet autem omnem, vnum ad vnum, ad hoc feſtinare. hoc eſt, pro ſe quenque. Idem in libro ſexto, ἓν ἐφ' ἓν παρέχειν. Vtitur & libro primo planè prouerbiali figura. ἓν πρὸς ἕν. Rurſum libro quarto, αὐτὸ ἓν πρὸς ἕν. Tranſlatum videri poteſt à prælio, quoties acriter res geritur, ſingulis aduerſus ſingulos dimicantibus. Niſi malumus ad Laconicum illud apophthegma referre. narrat enim Plutarchus in libello de futili loquacitate, Lacedæmonios aliquando vnum legatum ad Demetrium regem miſiſſe. Quumque ſtomacharetur tyrannus, vociferareturque, Vnũ, inquiens, ad me Lacedæmonii legatum miſit: attonitum reſpondiſſe, Vnum ad vnum. Nec abſurdè dixeris, a mathematicis mutuò ſumptũ, quorum eſt hæc loquẽdi figura peculiaris, ἓν πρὸς ἕν. id eſt, Vnum ad vnum. ſic enim proportionem conſtare dicunt quam vocant parilitatis ſiue æqualitatis.

In nocte conſilium. 43

Ἐν νυκτὶ βουλή, id eſt, In nocte cõſilium. Admonet adagiũ non eſſe præcipitandum conſilium, neque ſtatim ad primos animi impetus quippiam agendum. Nox autem propter ſolitudinem ac ſilentium, vel maximè ad conſiderandum conſultandũmque de rebus grauibus eſt idonea. Præterea ſæpenumero fit vt ſomnus, ſedata cupiditate, priſtinam ſententiã vertat. Vnde etiam vulgò dicitur ab idiotis noſtratibus, Super hac re indormiam: his ſignificant ſe per ocium deliberaturos. Porrò præceps conſilium inauſpicatum eſſe ſolere, & vulgato ſermone dicitur, & eleganter admonuit Sophocles apud Plutarchum libello de garrulitate,

Οὐ γὰρ τὰ βουλῆς ταὐτὰ καὶ δρόμου τέλος. id eſt,
Curſus enim haud eſt finis idem & conſili.

Conſili & curſus non idem exitus.

Siquidem in curſu vincit qui celerrimus ſit: in conſultando, cunctatio tutior eſt, periculoſa celeritas. Plutarchus in Sympoſiacis, decade ſeptima, problemate nono, citat Platonem, qui ſcripſerit, apud Lacedæmonios, ni fallor, fuiſſe νυκτερινὸν σύλλογον, id eſt, Nocturnum conuentum grauiſſimorum: ad quẽ difficillimæ cauſæ reiiciebãtur. Addit, apud veteres noctẽ εὐφρόνην fuiſſe vocatã, παρὰ τὸ εὖ φρονεῖν, a bene ſapiẽdo.

Vbi quis dolet, ibidem & manũ habet. 44

Ὅπου τις ἀλγεῖ, κεῖσε καὶ τὴν χεῖρ' ἔχει. id eſt,
Vbi dolet quis, ibi & manum frequens habet.

Senarius prouerbialis, quem refert Plutarchus libro De futili loquacitate. Natum eſt dictum à naturali hominum cõſuetudine, qua fit vt ei corporis parti quæ dolet, frequenter manus admoueamus. Tempeſtiuiter vtemur quum ſignificabimus quempiã ea tractare, déque iis libẽter verba facere quæ mouent animum. Stobæus idem refert ad hũc modũ,

Ὅπου τις ἀλγεῖ, κεῖσε καὶ τὸν νοῦν ἔχει.
Vbi quis dolet, illic & mentem habet.

Alluſiſſe videtur ad prouerbium Cicero Epiſt. ad Atticum, lib. 3, Sed non faciam vt aut tuum animum angam querelis, aut meis vulneribus ſæpius manum afferam. Item Plautus in Perſa, Quaſi lippo oculo me meus herus vtitur, manũ abſtinere haud quit tamen. Plutarchus huc torquet, Vbi quid ſiue dolet, ſiue delectat, ibi quiſque linguam habet. Sic Laudibus arguitur vini vinoſus Homerus. Et Pindarus taxatur vt φιλάργυρος, quòd multus in laudando auro. nã hoc pacto ſtatim auſpicatur Olympia, Ἄριστον μὲν ὕδωρ, ὁ δὲ χρυσὸς, αἰθόμενον πῦρ ἅτε, διαπρέπει νυκτὶ, μεγάνορος ἔξοχα πλούτου. id eſt, Optima quidem aqua, cæterũ aurũ, velut ardẽs ignis, eminet noctu, magnificas ſupra opes. Rurſum in Iſthmiis hymno 5, Καὶ μεγασθενῆ νόμιζον χρυσὸν αὐγάσαντο περιώσιον ἄλλων. id eſt, Et multipotens iudicarunt aurum homines eximium in cæteris.

Lippo oculo ſimilis.

Plus apud Campanos vnguenti quàm apud cæteros olei fit. 45

Plinius naturalis hiſtoriæ libro 18, cap. 11, In Campania tamen, inquit, laudatiſſimus campus eſt. Montibus ſubiacet nimboſis, totis quidem 40 mil. paſſ. planitie. Gratia terræ eius, vt protinus ſoli natura dicatur, puluerea ſumma, inferior bibula, & pumicis fiſtulans vice. Motium quoque culpa in bonum cedit. Crebros enim imbres percolat atque tranſmittit: nec diluit, aut madore voluit, propter facilitatem culturæ. Eadem acceptum humorẽ nullis fontibus reddit, ſed tẽperat & concoques, intra ſe vice ſucci continet. Seritur toto anno, panico ſemel bis farre. Et tamen vere ſegetes quæ interquieuere fundunt roſam, odoratiorẽ ſatiua. adeò terra nõ ceſſat parere. Vnde vulgo dictũ, Plus apud Cãpanos vnguẽti, quam apud cæteros olei fieri. Quantũ autẽ vniuerſas terras campus circũcãpanus antecedit, tantũ ipſum pars eius quæ Laboriæ vocatur, quẽ Phlegræũ Græci appellãt. Hactenus Plinius. Sicut placebit adagium ad allegoriã trahere, poterit accommodari vel in regionem, vel in hominem adeò cæteris antecellentem, vt apud hunc maior ſit exquiſitarum rerum copia, quam apud alios mediocrium, aut vulgarium.

Ne via quidem eadem cum illo vult ingredi. 46

Μηδὲ τὴν αὐτὴν ὁδὸν βαδίζειν, id eſt Ne via quidem eadem ingredi dicũtur, qui extremo diſſident odio, adeò vt nõ ſolũ menſa tectóve communi non ſuſtineant vti, ſed ne via quidẽ communi velint ambulare. Vnde & vulgata dicũt ironia, Vſque adeo illũ amat, vt ſi forte fortuna fuerit obuius, in aliam deflectat viam. Plutarchus in cõmentario περὶ φιλαδελφίας, Τῷ δὲ ἀδελφῷ μηδὲ τὴν αὐτὴν ὁδὸν οἰόμενος δεῖν βαδίζειν, id eſt, Cum fratre verò ne via quidem eadem ſibi putans ingrediendum eſſe. Huic congruit prouerbialis ille verſiculus,

Κακῷ σὺν ἀνδρὶ μηδ' ὅλως ὁδοιπόρει. id eſt,
Viro ſcelesto ne viæ fueris comes.

Extra cantionem. 47

Παρὰ τὸ μέλος (id eſt Extra cãtum) agi dicive dicũt quod ad rem non pertinet. Etiaſi prouerbio in alienã tranſfuſo linguã perit genuina illa gratia. Siquidẽ παρὰ μέλος perinde ſonat quaſi dicas, parum modulate, parũ cõcinne, parum apte, parum decore. Nam quod in muſica eſt μέλος, id in vita decorum. Lucianus in Eunucho, καὶ ἐφ' ὧν αἰδέσαιτ' ἄν τις παρὰ μέλος τι φθέγξασθαι, id eſt, Et apud quos vereretur aliquis præter cantum quippiã dicere. id eſt, quod à re eſſet alienum. Imitatus eſt hanc figuram ex Platone, qui libro De legibus 3, ſcribit ad hunc modũ, Παρὰ μέλος ἔμοιγε ἂν δοκεῖς φθέγξασθαι. id eſt, Præter cãtilenam mihi dicturus fuiſſe videris. Et in Critia, Παρὰ μέλος δ' εἴ τι περὶ αὐτῶν ἄκοντες εἴπομεν, δίκην τὴν πρέπουσαν ἐπιτιθέναι. id eſt, Quòd ſiquid extra cantionẽ imprudẽtes de ipſis ſumus loquuti, congruã pœnã exigere. Ariſtophanes in Concionatricibus, eleganter vnico verbo dixit, παραχορδεῖν, pro eo quod eſt abſona nec ad rem facientia loqui.

-περισχὼν ὅπως
Μηδὲν παραχορδιεῖς ὧν δεῖ σ' ἀποδεῖξαι. id eſt,
-attente cauens
Vt nequid alienum loquare & abſonum
Ab his tibi quæ ſunt probanda

Ariſtoteles lib. Rhetoricorum 3, notat à poetis quibuſdam dictum ἄχορδον καὶ ἄλυρον μέλος, cantionem diſſonam, nec fidibus reſpondentem. Apte torquebitur in eos qui ſecus viuũt quàm docent. Finitimum eſt huic quod alibi retulimus, οὐδὲν πρὸς ἔπος, nihil ad verbum, ſeu, nihil ad carmẽ. Quo quidẽ Ariſtophanes ἐν Ἐκκλησιαζούσαις, noue vtitur pro temere.

Οὐ γὰρ τὸν ἐμὸν ἱδρῶτα καὶ φειδωλίαν
Οὐδὲν πρὸς ἔπος καιτοιῶς ἐκβαλῶ. id eſt,
Neque enim meo ſudore quod parauerim,
Meaque parſimonia, temere ac nihil
Ad rem protudero.

Οὐδὲν πρὸς ἔπος, ſcholia exponunt, ὡς ἔτυχε, ἄνευ προφάσεως, id eſt, temere & abſque cauſa. Poſterior verſus Græcus nõ conſtat ſuis pedibus. Reſtituetur ſi legamus, Οὐδέν τι πρὸς ἔπος καιτοιῶς ἐκβαλῶ. Quod carmen equidem duxi latius vel alieniore citare loco, quàm eo ſtudioſum fraudare lectorem. Natum, vt videtur, ab apophthegmate Themiſtoclis, qui Simonidi poetæ petenti quiddam à ſe parum æquum, reſpondit ad hunc modum Neque tu bonus eſſes poeta, ſi præter cãtum caneres: neque ego bonus princeps, ſi præter leges iudicem Sũptum eſt ab antiquis catoribus, qui vocem ad lyram accommodabant. Aut certè à concentu vocalium muſicorum, vbi ſiquis diſſonat ab harmonia, grauiter offendit aures. Lucianus ἐξαγώνια, vocat quæ ad cauſam non pertinent. M. Tullius, ἔξω τοῦ πράγματος, quæ aliena à re propoſita.

Ἐξαγώνια.
Ἔξω τοῦ πράγματος.

Ignis, mare, mulier, tria mala. 48

Circumfertur apud Græcos & hic trimeter prouerbialis,
Πῦρ καὶ θάλασσα καὶ γυνή, κακὰ τρία. id eſt,
Ignis, fretúmque & mulier, hæc mala tria.

Nam incendio nihil formidabilius, mare item perculoſiſſimum eſt. Vnde & Æſchylus in Perſis,
Ἀμάχον κῦμα θαλάσσης. id eſt,
Maris haud vincitur vnda.

Mare inexpugnabile.

His autem ſimillimum quiddam eſſe mulierem ſentit parœmia. Porrò mulierem omnem eſſe malam, perquam venuſte ſignificauit Lacon quidam, qui quum vxorem duxiſſet perpuſillam, dicebat, e malis quod minimũ eſſet eligedũ. Fatetur & apud Euripidẽ Medea fœminarũ genus eſſe malũ.
Ἀλλ' ἐσμὲν οἷόν ἐσμεν, οὐκ ἐρῶ κακὸν,
Γυναῖκες. id eſt,
Sumus quidem quales ſumus nos fœminæ,
Neque enim malæ auſim dicere.

Euripides apud Planudem in vita Æſopi, inter omnia mala principatum tribuit mulieri,
Πολλὴ μὲν ὀργὴ κυμάτων θαλασσίων,
Πολλαὶ δὲ ποταμῶν καὶ πυρὸς θερμοῦ πνοαί·
Δεινὸν δὲ πενία, δεινὰ δ' ἄλλα μυρία·
Πλὴν οὐδὲν οὕτω δεινὸν ὡς γυνὴ κακή. id eſt,
Furore multo ſæuit iratum mare,
Pronique fluuii, & ignis acris impetus,
Inopia acerba, acerba alia quamplurima:
Sed nil ita acerbum & noxium vt mulier mala.

Falces poſtulabam. 49

Ἀμὰς ἀπῄτουν, id eſt, Falces poſtulabam. In eos qui reſpondent id quod ad rem nihil attinet. Plutarchus in cõmentario περὶ ἀδολεσχίας, admonet, vt qui velit accuratè reſpondere, mentem rogantis diligenter perdiſcat: ne illud fiat quod prouerbio dici conſueuit, ἄμας ἀπῄτουν. Eſt autem ſenarius prouerbialis apud Suidam & Zenodotum,
Ἀμὰς ἀπῄτουν, οἱ δ' ἀπηρνοῦντο σκάφας. id eſt,
Falces petebam, at hi ligones denegant.

Videtur hinc natum, quòd agricolæ cuipiã à vicino falcem commodatò petenti, negauerit ille ſibi ligonem eſſe domi. Theocriti ſcholiaſtes in Paſtoribus annotauit, Atticis ἄμαν dici quod communis Græcorum lingua vocat δικέλλαν ſiue σκαπάνην, id eſt ligonem. Quòd ſi σκάφη idẽ ſignificat quod σκαπάνη, ridiculum erit in reſponſo, perinde ac ſiquis petẽti gladium, neget ſe habere enſem. Sunt qui ſentiant σκάφην eſſe poculi genus, aut vaſis caui.

Ἄμη.
Σκαπάνη.
Σκάφη.

Alba auis. 50

Λευκὸς ὄρνις, id eſt, Alba auis: pro re noua atque auſpicata dixit M. Tullius in Epiſt. familiaribus libro ſeptimo: Quum enim ſalutationi nos dedimus amicorum (quæ fit hoc etiam frequentius, quam ſolebat, quòd quaſi albam auem videntur bene ſentientem ciuem videre) abdo me in bibliothecã. Quadrabit & in rem admodum raram & inuſitatam, quòd aues perpaucæ ſint hoc colore. Ita Iuuenalis,
-coruo quoque rarior albo.
De albæ gallinæ filio dictum eſt alibi.

In alieno choro pedem ponere. 51

Ἐν ἀλλοτρίῳ χορῷ πόδα τιθέναι, id eſt, In alieno choro pedẽ ponere: eſt ſeſe miſcere negotiis alienis, & aliorum ſibi vendicare partes. Plutarchus in commentario quem inſcripſit Quo pacto ſeipſum aliquis citra inuidiã laudare poſſit, τὸ μὲν γὰρ ἐν ἀλλοτρίῳ χορῷ πόδα τιθέναι, περιεργίαν καὶ παροιμίαν καὶ γελοῖον ἀποδείκνυσιν, id eſt, Eum quidẽ qui in alieno pedẽ imponit, curioſum ac ridiculũ eſſe, prouerbiũ declarat. Idem in Sympoſiacis, Ἐγὼ, καίπερ ἐν ἀλλοτρίῳ χορῷ πόδα τιθεὶς, εἶπον, id eſt, Ego verò, tãetſi pedem in alienũ inferens chorũ, dicebam. Hoc eſt, reſpondẽs de re quæ ad philoſophi profeſſionẽ non pertinebat. Affinis eſt huic adagio metaphora perquam elegãs, neque diſcrepãs a ſpecie prouerbiali, qua vſus eſt Ariſtides in Miltiade, Μιλτιάδην δὲ τὸν ἐν Μαραθῶνι, ποῦ χοροῦ τάξομεν; id eſt, Porro Miltiadem, qui eſt apud Marathonem, qua chori parte collocabimus? Interpres addit, metaphorã ſumptam à choris Dionyſiacis. Certè conſtat mutuò ſumptum à choreis ac ſaltationibus: quibus ſiquis ignot[9] admiſceat ſeſe, derideatur atque exſibiletur ilico Plato in Euthydemo, Τὴν δὲ σοφίαν ποῦ χοροῦ τάξομεν; ἐν τοῖς ἀγαθοῖς, ἢ πῶς λέγεις; id eſt, Hãc ſapientiã in quo choro ſtatuemus? inter bona? aut quid cẽſes?

Ne magna loquaris. 52

Μὴ μεγάλα λέγε, id eſt, Ne grãdia loquaris: refertur à Diogeniano: admonet temperandum eſſe à magniloquentia iactantiáque, qua nihil omnium intolerabilius. Dictum eſt autem propter Nemeſim deam, quæ grandiloquentiam huiuſmodi non ſinit impunitam. M. Tullius Epiſtolarum ad Atticum libro quarto, epiſtola octaua:
Μήποτε μέγ' εἴπῃς πρὶν τελέως αὐτὸ ἴδῃς. id eſt,
Nequando iactes, ni prius perfeceris.
Ariſtophanes in Ranis,
Ὦ δαιμόνι' ἀνδρῶν μὴ μεγάλα λίαν λέγε. id eſt,
Mirande vir, ne magna nimium dixeris.

His verbis Bacchus reprimit Euripidẽ, per arrogãtiã ſemet anteponentem Æſchylo. Sophocles in Aiace flagellifero,
Μηδὲν μέγ' εἴπῃς. οὐχ ὁρᾷς ἵν' εἶ κακοῦ. id eſt,
Ne magna loquere: non vides quo in ſis malo?
Theocritus in Cyclope,
Μηδὲν μέγα μυθεῦ. id eſt,
Nequid ſublime loquaris. Theognis,
Μήποτε Κύρν' ἀγορᾶσθαι ἔπος μέγα· οἶδε γὰρ οὐδεὶς
Ἀνθρώπων ὅ, τι νὺξ χ' ἡμέρα ἀνδρὶ τελεῖ. id eſt,
Verbum Cyrne caue magnum ne dixeris vnquam.
Neſcis quidnam homini nóxve dieſve ferat.

Plato in Phædone, Μὴ μέγα λέγε, μή τις ἡμῖν βασκανία περιτρέψῃ τὸν λόγον τὸν μέλλοντα λέγεσθαι, id eſt, Ne loquare grandia, ne qua nobis inuidia futuram orationem interturbet. Antiquitas enim finxit deam Nemeſim, iactantiæ vltricem. Ita Pindarus in Iſthmiis hymno quarto, Ἀλλ' ὅμως καύχημα κατάβρεχε σιγᾷ. Ζεὺς τά τε καὶ τὰ νέμει. id eſt, Attamẽ glorationem obnubila ſilẽtio. Iupiter hæc & illa partitur. Eſt enim vnica placandæ inuidiæ ratio, ſiquod accidit boni, ad authorem Deũ referatur. Idem in Nemeis hymno decimo, Ἐστὶ δὲ καὶ κοινὸς ἀνθρώπων βαρὺς ἀντιάσαι, id eſt, Eſt autem graue in hominũ inuidiam incidere. Eſt enim inuidum mortalium ingenium, nec vlla re citius ſaturatur, quàm audiẽdis laudibus alienis. Idem eiuſdem operis hymno quinto, αἰδέομαι μέγα εἰπεῖν. Huc alluſiſſe videtur Virgilius, libro decimo,
Dixerat ille aliquid magnum.

Inuenitur ſæpius & μέγα φρονεῖν, pro eo quod eſt, inſolentem atque elatum eſſe. Sophocles in Œdipo tyranno,
Φρονεῖν γὰρ ὡς γυνὴ μέγα. id eſt,
Sentire enim altum vt fœmina.
Extat & ſenarius prouerbialis:
Ὅτ' εὐτυχεῖς μάλιστα, μὴ μέγα φρόνει. id eſt,
Nequid tume, quum res ſecundæ maxime.

Μέγα φρονεῖν.

Et μέγα πνεῖν, id eſt, Magnum ſpirare. Euripides in Bacch.
Κἂν πνέων ἔλθῃ μέγα. id eſt,
Quamuis magnum ſpirans veniat.

Μέγα πνεῖν.

Eleganter Horatius huiuſmodi grandiloquentiam, ampullas & ſeſquipedalia verba vocat in Arte poetica,
Proiicit ampullas & ſeſquipedalia verba.

Seſquipedalia verba.

Terentius in Militem glorioſum, Et magnifica verba. Legimus & τραγικῶς λέγειν, id eſt, loqui tragice: & ἐκτραγῳδίζειν, pro eo quod eſt, magnificis verbis efferre. Horatius in epiſt.
Et ſpirat tragicum ſatis, & fœliciter audet.
Tametſi non me fugit, poetam hoc loco ſimpliciter dixiſſe, ſpirat tragicum.

Tragice loqui.

Exercitatio poteſt omnia. 53

Μελέτη πάντα δύναται, id eſt, Cura omnia poteſt. Laertius hanc ſententiam Periandro tribuit, qui Iſthmum etiam tentarit perfodere. Significat autem, nihil eſſe tam arduũ quod diligentia curáque non efficiatur. Virgilius in Georg.

-labor omnia vincit
Improbus, & duris vrgens in rebus egeſtas.

Dii laboribus bona vẽdũt. Extat apud Græcos prouerbialis ſententia, οἱ θεοὶ τἀγαθὰ τοῖς πόνοις πωλοῦσι, id eſt, Dii bona laboribus vendunt. Huc alluſit Horatius, Perrupit Acheronta Herculeus labor.

Sophocles in Electra,
Πόνου τοι χωρὶς οὐδὲν εὐτυχεῖ. id eſt,
Citra laborem nihil bene eſt.

Fertur & verſus Menandri,
-πάντα τὰ ζητούμενα,
Δεῖ ταῖς μερίμναις φασὶν οἱ σοφώτεροι. id eſt,
Quæcunque votis expetuntur, prædicant
Egere curis, qui valent prudentia.

Simplicius Antiphanes,
Τῆς ἐπιμελείας πάντα δοῦλα γίγνεται. id eſt,
Domat atque ſubigit cuncta diligentia.

Quanquam autem in præſentia non eſt neque propoſiti, neque operis huius, quicquid ad huiuſmodi ſententias facit, in vnũ conuertere, tamen haud grauabor (quandoquidẽ caſus obtulit) adſcribere verba Senecæ ex lib. De ira ſecũdo, Atq; nihil eſt, inquit, tam difficile & arduum, quod non humana mens vincat, & in familiaritatem perducat aſsidua meditatio. Nullique ſunt tam feri ſuíque iuris affectus, vt nõ diſciplina perdomẽtur. Quodcũque imperauit animus, obtinuit. Quidam nunquam ridere conſueti ſunt. Vino quidam, alii Venere, quidam omni humore interdixere corporibus. Alius contentus breui ſomno vigiliam indefatigabilem extendit. Didicerunt tenuiſsimis & aduerſis funibus currere & ingentia vixque humanis toleranda viribus onera portare, & in immenſam altitudinem mergi, ac ſine vlla reſpirandi vice perpeti maria. Mille ſunt alia, in quibus pertinacia impedimentum omne tranſcendit, oſtenditque nihil eſſe difficile, cuius ſibi ipſa mens patientiam indixerit.

Quid primum, aut vltimum? 54

Τί πρῶτον, τί δ᾽ ὕστατον; Quid primum, aut vltimum? Figura prouerbialis, qua vtimur quoties aut rerum copiam tantam ſignificamus, vt hæſitemus vnde potiſsimum exordiamur: aut quum perplexi dubitamus quid primum agere debeamus. Lucianus in libello cui titulus De mercede ſeruiẽtibus, ἢ τί οὖν πρῶτον ὦ ἑταῖρε, ἢ τί ὕστατον, φασί, καταλέξω σοι, ὅσα πάσχειν ἢ ποιεῖν ἀνάγκη τοὺς ἐπὶ μισθῷ συνόντας, id eſt, Quidnam tibi primum, amice, aut quid poſtremum, vt dici ſolet, commemorem ex his quæ & pati & facere coguntur ii qui mercede ſeruiunt? Porrò Lucianus deſumpſit ex Odyſſeæ libro nono, in quo Vlyſſes ad hunc loquitur modum,

Τί πρῶτον, τί δ᾽ ἔπειτα, τί δ᾽ ὑστάτιον καταλέξω; id eſt,
Quid primum, quid mox, & quæ tandem vltima dicam?

Iuuenalis,
Quò te circumagis? quæ prima aut vltima ponas.

Eiuſdẽ characteris eſt illud Euripidis in Iunone inſaniente,
Ὦ μοι, τίν᾽ ὑμῶν πρῶτον, ἢ τίν᾽ ὕστατον
Πρὸς στέρνα θῶμαι; id eſt,
Quem veſtrûm ohe, quem pectori admoueam meo
Primum vltimumue.

Dente Theonino rodi. 55

Theonino dente rodi dicuntur qui conuiciis lacerantur. Sumptum à Theone poeta quodam rabioſæ loquacitatis, petulantiſsimæque maledicentiæ: vnde & Auſonius in carmine hendecaſyllabo, poetam quempiam indoctum & mordacem, Theonem appellat,

Nec poſthac metues vbique dictum:
Hic eſt ille Theon poeta falſus,
Bonorum mala carminum Lauerna.

Horatius in Epiſtolis,
Dente Theonino qui circunroditur.

Neque diſsimili figura eſt vſus in epiſtola ad Iuliũ Florum,
-hic delectatur iambis,

Bionæi ſermones. Ille Bionæis ſermonibus.

Acron admonet, Bionem philoſophum fuiſſe, qui mordaciſſimis dialogis lacerauit poetas, ſic vt nec Homero parceret. Porphyrion autumat Ariſtophanis comici patrem fuiſſe. Zoili quoque mordacitas propemodũ in prouerbio eſt, ſed vt inuidum intelligas magis quàm oblatratorem. Horatius hoc vitium alicubi ſuccum loliginis vocat, & ſalem nigrum, quòd cum morſu addat & famæ maculam.

Zoilus. Succus loliginis. Sal niger.

Hipponacteum præconium. 56

Hipponactẽu præconium pro infami nota dixit M. Tullius, nimirũ prouerbiali ſchemate, in Epiſtolis familiaribus, de Tigellio quodam ita ſcribens, Eumque addictũ iam tum puto eſſe Calui Licinii Hipponacteo præconio. Nam Hipponax poeta fuit Iambographus, amarulentus, ac notæ mordacitatis: qui, authore Dionyſio Halicarnaſſeo, trimetrũ Archilochium de induſtria in Scazontem infregit, quum inimicos lacerare vellet, quo videlicet feriret fortius. Hic Bupalum & Anthermon, quòd ab his deformi ſpecie depictus eſſet, verſibus iambicis inſectatus legitur. Erat autem Hipponacti notabilis in vultu fœditas: quamobrem quidam imaginem eius propoſuere in ridentium circulis, quorum aliquot ſuis carminibus creditur ad laqueum compuliſſe. Negat id eſſe verum Plinius, libro triceſimoſexto, capite quinto.

Archilochia edicta. 57

Adagionis faciẽ habet & illud quod Cicero ſcribit ad Atticum, libro ſecundo, Itaque Archilochia in illum edicta Bibuli, populo ita ſunt iucunda, vt eum locum in quo proponũtur, præ multitudine eorum qui legunt, tranſire nequeamus. Archilochia edicta, cõtumelioſa vocat ac virulẽta. Archilochi poetæ mordacitas vulgò celebratiſsima fuit. is Lycãben ſocerũ, à quo fuerat repudiatus, huiuſq; filiã adeo virulẽtis verſib⁹ inſectatus eſt, vt vterq; ſe laqueo præfocauerit.

Archilochi patria. 58

Ἀρχιλόχου πατρίς, id eſt, Archilochi patria. Diogenianus teſtatur hoc dici ſolere de mordacibus ac maledicis. Videas enim populos nonnullos natura dicaces, cuiuſmodi fuiſſe feruntur Siculi.

Genuino mordere. 59

Qui clanculum obtrectant lacerántque quempiam, eum genuino mordere dicuntur. Perſius,

-& genuinum fregit in illis.

Genuinum frangere. Lucilium ſentiens poetam Satyricum. Item diuus Hieronymus, Poſſim reſpondere, ſi velim: poſſim genuinum læſus infigere. Dentes autem genuini ſunt omnium reconditiſsimi, ac propemodum operti gingiua. Serò emergunt homini: nempe circiter annum vigeſimum: multis & octogeſimo, vt author eſt Plini⁹ lib. vndecimo, capite trigeſimoſeptimo. Et ob id haud abs re, liuoris atque obtrectationis morbo dicati. Poteſt non abſurdè referri & ad viperæ denticulos illos quibus eam venenum infundere putant. Plinius eodẽ quod modò citauimus capite, Nam hi quoque ſunt viperis ſub gena fiſtuloſi. Poteſt & ad canes referri, qui poſtremis dẽtibus oſſa duriora circunrodunt. Omnis autem obtrectatio, morſus dicitur. vnde Ariſtophanes iocatur, in anulo non ineſſe remedium aduerſus ſycophantæ morſum. Diogenes apud Laertium, rogatus cuiuſnam animantis morſus eſſet pernicioſiſsimus, Ex feris, inquit, obtrectatoris: ex cicuribus, adulatoris. Hoc venenum Horatius loliginis ſuccum appellat.

Morſus.

Aureo piſcari hamo. 60

Aureo piſcari hamo dicuntur qui mediocris cõmodi cupiditate periculum adeunt vt maximarum rerum faciãt iacturam. Commemoratur inter facetè dicta Octauii Cæſaris à Suetonio. Fit enim nonnunquam vt piſcis hamum etiam ipſum ſecum auferat. Porro metaphoræ pleræque à piſcatione ductæ, prouerbii vice ſunt vſurpatæ. Sicut expiſcari apud Terentium, pro eo quod eſt diligenter elicere atque exquirere. Vorare hamũ, apud Plautum. Semper tibi pendeat hamus, apud Naſonem. Quod ſiquis pugnet, Auguſti dictum non eſſe prouerbium: certè prouerbiale eſt, nec indignum quod in hunc ordinem adlegatur. Poteſt fieri vt quibuſdam etiam hoc libuerit, aureo hamo piſcari. Siquidẽ, authore Suetonio, Nero Cæſar reti aurato, funibus purpura coccóque nexis, piſcari ſolitus eſt. Proinde quoties ſic ambimus quippiam, vt ſi potiamur optatis, mediocre ſit emolumẽtum: ſin fallat ſpes, damnum ingens: apte dicemur aureo piſcari hamo. Id quod frequenter vſuuenit iis qui ſcrutantur abditas

Expiſcari.

terræ venas,ſed frequentius qui vulgò dicũtur Alcumiſtæ. de quibus apud Athenæũ lib.6, venuſtè dixit Phalereus Demetrius, ὅτι πολλάκις καταγελώσαντες τὰ φανερὰ τῶν ἀδήλων ἕνεκα, ἃ μὲν ἔμελλον οὐκ ἔλαβον, ἃ δὲ εἶχον ἀπέβαλον, id eſt, Quòd frequenter certis conſumptis incertorũ gratia,quæ ſe capturos ſperabant,non ceperunt:quæ verò habebant,abiecerunt.

Sapientia vino obumbratur. 61

Plinius hiſtoriæ mundi libro vigeſimotertio, capite primo,Vinum ieiunos bibere nouitio inuento inutiliſſimũ eſt. Curas vigorémque animi impedit ad procinctum tendentibus:ſomno accõmodatum, ac ſecuritatibus: iámque dudũ hoc fuit quod Homerica illa Helena ante cibũ miniſtrauit. Sic quoque in prouerbiũ ceſſit, Sapientiam vino obumbrari. Hactenus Plinius. Porrò quod Plinius citat, eſt Odyſſeæ quarto. In prouerbiis item Eccleſiaſticis duo referũtur quæ ſapientem etiam dementent,vinum,& mulieres.

Homines frugi omnia rectè faciunt. 62

M.Tullius libro Tuſcul.quæſt.4,Frugalitatis nomen tanquam ad caput referre volumus:quòd niſi eo nomine virtutes continerentur, nũquam illud tam peruulgatum eſſet, vt iam prouerbii locum obtineret, Homines frugi,omnia rectè facere. Hactenus Cicero. Docet adagium, quoſdam improbos homines certis in rebus nonnunquã eſſe vſui,ac præclarè ſe gerere: verùm vbique ac perpetuò præſtare virũ integrum atque inculpatum, id eius demum eſſe videtur qui natura veréque ſit probus. Alludit ad hanc ſententiam Euripides in Hecuba,quum ait, - ἄνθρωποι δ' ἀεὶ,

Ὁ μὲν πονηρὸς, οὐδὲν ἄλλο πλὴν κακός·
Ὁ δ' ἐσθλὸς, ἐσθλὸς, οὐδὲ συμφορᾶς ὕπο
Φύσιν διέφθειρ', ἀλλὰ χρηστός ἐς ἀεί. id eſt,
- cæterùm in mortalibus
Quiſquis malus,nil aliud eſſe quàm malus:
Frugi vſque frugi eſt.non enim ingenium grauis
Fortuna vitiat,ſed probus ſemper manet.

Item in Iphigenia in Aulide, - ὁ δ' ὀρθὸς, Ἐσθλὸν σαφὲς ἀεί. id eſt, - at qui probus, Is palàm eſt ſemper probus.

Ariſtoteles libro Moraliũ ſeptimo, Τὸ, μὲν γὰρ ἀγαθὸν ἁπλοῦν, τὸ δὲ κακὸν πολύμορφον. καὶ ἀγαθὸς μὲν ὅμοιος ἀεὶ, καὶ οὐ μεταβάλλεται τὸ ἦθος· ὁ δὲ φαῦλος καὶ ὁ ἄφρων οὐδὲν ἔοικεν ἕωθεν καὶ ἑσπέρας. id eſt,Siquidem quod bonum,idem ſimplex:contrà quod malum,id varium eſt. Et qui bonus,is ſemper ſui ſimilis, neque vnquam commutat mores. At quiſquis improbus & ſtultus, haudquaquam idem eſſe videtur mane & veſperi. Huic mirè concinit illud literarum arcanarũ, Stultus vt luna mutatur,ſapiens permanet vt ſol.

Fallacia alia aliam trudit. 63

Terentius in Andria, Fallacia alia aliam trudit. Donatus admonet prouerbiali figura dictum. Sumptum à conſuetudine conantium fallere, ac dolos dolis cõſarcinantium ne deprehendantur. Vnde conſutis dolis dixit Plautus. Et ſutelas appellat huiuſmodi technas. Et δόλους ὑφαίνειν, apud Homerum,id eſt dolos texere.

Conſuti doli. Sutelæ.

Sera in fundo parſimonia. 64

Prouerbialis ſententia apud Senecam in prima epiſtola, Sera in fũdo parſimonia: digna profectò,quæ omni ſcrinio, omni cado, omni cellæ penuariæ inſcribatur. Admonet,in tempore parcẽdum rebus neceſſariis: neque imitandũ profuſorum vulgus, qui tum denique incipiũt parcere posteaquam viderint minimum ſupereſſe. Erit elegãtior ſententia ſi traducatur ad res animi: veluti ſiquis admoneat iuuenes ne ſinant optimos illos annos inaniter effluere, ne illis eueniat quod pleriſque ſolet euenire, vt iam natu grandes animum ad res honeſtas applicent: & quũ perpuſillum vitæ ſuperſit,tum tempori parcere incipiant. Seram enim in fundo parſimoniam eſſe. Prouerbium ſumptum apparet ex Heſiodo,cuius hi ſunt verſus in opere cui titulus Opera & dies,

Ἀρχομένου δὲ πίθου καὶ λήγοντος κορέσασθαι,
Μεσσόθι φείδεσθαι. δειλὴ δ' ἐπὶ πυθμένι φειδώ. id eſt,
Plena vbi dolia ſunt,aut iam propè inania vini,
Tum ſatiare:ſed in medio fac parcior eſto.
Abſurdum ſiquidem & graue in imo parcere fundo.

Alluſit huc Perſius Satyra ſecunda,
- donec deceptus & expes
Nequicquam fundo ſuſpiret nummus in imo.

Plutarchus in Sympoſiacis, Decadis ſeptimæ problemate tertio, indicat poetam admonuiſſe, tum eſſe bibendum vinum quum eſt optimum. Vinum autem,in medio ſaluberrimum optimúmque eſſe potu: quemadmodum ſumma pars olei potiſſimum laudatur,mellis infima. Primùm, quòd vini vis calor eſt: is autem videtur maximè colligi circa medium,proinde id optimum eſſe ſeruare. Deinde vini pars inferior vicina fæcis corrumpitur,ſumma pars ab aere proximo læditur. Nam aerem inimicum eſſe vino, vel illud ſatis arguit,quòd dolio pleno vinum minus vappeſcit, quàm ſemipleno. Tum quòd terra defoſſa,vt aer attingere nõ poſſit, quàm diutiſſimè vigorem ſuum conſeruat. Theocritus item in Charitibus,

Κειναὶ ἐπὶ πυθμένι χηλοί. id eſt,
Vacuæ fundo capſæ. ſcrinium inane ſignificans.

Sybaritica menſa. 65

Συβαριτικὴ τράπεζα, id eſt, Sybaritica menſa. De conuiuio dicebatur nimium apparato. Natum à gentis eius moribus. Eſt enim Sybaritis oppidum vicinum Crotoni, vt teſtis eſt Herodotus libro quinto. Stephanus indicat poſtea Thurion appellatum. Vnde Sybaritæ dicti,gens in architectura voluptatum operoſiſſima: Suida teſte, luxu deliciiſque adeo notabilis,vt quicquid effœminatum,quicquid molle,quicquid accurata atque ambitioſa luxuria paratum eſſet,id vulgò Sybariticum diceretur. Vnde Ouidius in libro Triſtium ſecundo,ſcribens ad Auguſtum,

Nec qui compoſuit nuper Sybaritida,fugit.

Sybaritida vocat opus Hemitheonis cuiuſdam cinædi Sybaritæ, de generibus voluptatum & obſcœnarum deliciarum. Item Martialis libro duodecimo,

Qui certant,inquit,Sybariticis libellis.

Philo Hebræus in vita Moyſi, Sybariticas nequitias vocat laſciua poemata. Maximus Tyrius in diſſertione tertia de voluptatibus,Sybariticas ſaltationes commemorat. Ariſtoteles libro Moralium Eudemiorum primo, Smindyridem quoque Sybaritam cõparem Sardanapalo inter voluptarios nominauit. Suidas fabulas aniles, aut parum pudicas, Sybariticas appellatas ſcribit. Idem refert, Sybaritas inſtituiſſe vt equi ad tibiæ cantũ ſaltare condiſcerent. Et luxurioſos Sybaritas appellatos:& Sybariſſare,Sybaritarum ritu deliciis indulgere,dictum. Adſtipulatur & Quintilianus libro tertio, Frugalitas,inquiẽs,apud Sybaritas forſan odio foret. Plutarchus in conuiuio ſeptem ſapientum, tradit apud Sybaritas hunc fuiſſe morẽ, vt mulieres abuſque anno priore ad cõuiuium vocarentur,quo ſe per otium auro veſtibúſque poſſent exornare. Hæc atque huiuſmodi fermè referuntur ab Angelo Politiano,Miſcellaneorum capite 15. Cæterùm conuiuium Sybariticũ depingit,ac miſſus Sybaritici meminit Ælius Lampridius in Heliogabali vita, Imperatoris luxu perditiſſimi, adeo vt nomen inuenerit,vulgò dictus Apicius. Sed Lampridii verba ſubſcribã, Semper, inquit, ſanè aut inter flores ſedit,aut inter odores pretioſos. Amabat ſibi pretia maiora dici earum rerum quæ menſæ parabantur, orexin in conuiuio hanc eſſe aſſerens. Sexcẽtorum ſtruthionum capita vna cœna multis exhibuit ad edenda cerebella. Exhibuit aliquando & tale conuiuium, vt haberet viginti & duo fercula ingentium epularum: ſed per ſingula lauarentur, & mulieribus vterentur & ipſe & amici, cum iureiurando quòd efficerent voluptatem. Celebrauit item tale conuiuium, vt apud amicos ſingulos ſinguli miſſus appararentur:& quum alter maneret in Capitolio, alter in Palatio,alter in Cælio, alter trans Tyberim,& vt quiſque manſiſſet,tamẽ per ordinem in eorũ domibus ſingula fercula ederentur, ireturque ad omniũ domos. Sic vnũ cõuiuium vix toto die finitum eſt,quũ & lauarent per ſingula fercula,& mulieribus vterentur. Sybariticũ miſſum ſemper habuit ex oleo & garo:quem quo anno Sybaritæ repererunt,perierunt. De Sybaritarum tum luxu,tum interitu, permulta commemorat & Athenæus in Dipnoſophiſtis, cum alibi, tum libro duodecimo. in quibus & illud, Sybaritas nullam artem recipere in ſuam ciuitatem quæ ſine ſtrepitu non poteſt exerceri,veluti fabrorum ærariorum,aut lignariorum, ac ſimilium:nequid ſit quod dormiẽtibus obſtrepat. Ob eandem cauſam gallum gallinaceum fas non eſt in ciuitate ali. Alia præterea deliciarum argumẽta refert illic,ſicui vacat legere. Ariſtophanes ἐν εἰρήνῃ συβαρίζειν dixit, pro eo quod eſt opiparè ac genialiter viuere.

Sybariſſare.

Ἡδὺ δ' ἐξέσται τοῦ ὑμῖν,
Πλεῖν, μένειν, κινεῖν, καθεύδειν,
Ἐς πανηγύρεις θεωρεῖν,
Ἐπᾶσθαι, κοτταβίζειν,
Συβαρίζειν. id eſt,

Iam verò licebit vobis nauigare, manere, mouere, dormire, in feſtis ſpectare, conuiuio accipi, cottabo ludere, Sybariſſare. Gregorius Theologus ad Baſilium, ſimili tropo menſam luxu redundantem, Alcinoi dixit, οὐχ ὡς λωτοφάγων πενίαν, ἀλλ' ὡς Ἀλκινόου τράπεζαν, id eſt, Non ad Lotophagorum inopiam, ſed Alcinoi menſam. Alcinoi menſa.

Sybaritica calamitas. 66

Συβαριτικὴ συμφορὰ, id eſt, Sybaritica clades. Stephanus tanquam prouerbium notauit. Porrò quemadmodum Sybaritæ perierint, idem narrat ad hunc modum. Oraculum huiuſmodi acceperant,

Εὐδαίμων Συβαρῖτα, πανεύδαιμον σὺ μὲν αἰεὶ
Ἐν θαλίαισιν ἅπασιν, ἕως θεοὺς σεβαστεύσεις·
Εὖτ' ἂν δὲ πρότερον θνητὸν θεοῦ σεβαστεύσῃς,
Τηνίκα σοι πόλεμός τε καὶ ἐμφύλιος στάσις ἥξει. id eſt,
Fœlix omnino fœlix Sybarita futurus,
Dum rebus læti, venerabere numina diuûm:
At ſimulatque illis mortalis homo anteferetur,
Tum veniet bellumque tibi atque domeſtica turba.

Euenit deinde vt Sybarita quiſpiam ſeruum loris cæderet in agro, qui quũ ad numinis aram confugiſſet, nihilominus perſequente domino cædebatur. Quòd vbi vidit ſibi nihil profuiſſe numinis reuerentiam, protinus ad monimentum patris herilis confugit: atque ibi demum religione commotus herus deſtitit à cædendo. Itaque, iuxta dei reſponſum, à Crotoniatis euerſi ſunt Sybaritæ. Ælius Lampridius in vita Heliogabali, ſcribit eos eodẽ anno periiſſe, quo miſſum ex oleo & garo reperiſſent: quem ob id Sybariticum vocabant, vt modo diximus. Cæterum de Sybaritarum luxu, déque calamitate, permulta retulit Athenæus libro duodecimo: ſicui hæc non ſatiſfaciunt. Quadrabit adagium in eos, qui neglectu deorum, aut ob intemperantem luxum, ſubuertuntur.

Sybaritæ per plateas. 67

Συβαρῖται διὰ πλατείας, id eſt, Sybaritæ per plateas, Contra faſtuoſius ingredientes per viam, ſeſeque velut oſtentantes. Sumptum adagium à faſtu luxúque Sybaritarum. Aphricanus in oratione quæ Ceſtis inſcribitur, Sed enim, inquit, Sybaritæ faſtu præturgidi. Venuſtius erit ſi paulo longius detorqueatur. veluti ſi de homine inſolẽtius ſe gerente, aut arrogantius de ſe loquẽte, aut de ſtilo phaleratiore dicas, Συβαρῖται διὰ πλατείας. Cognatũ eſt illi quod alio dictũ eſt loco, Ἀρεοπαγίτης. Refertur adagium à Suida atque Zenodoto.

Syracuſana menſa. 68

Συρακουσία τράπεζα, id eſt, Syracuſana menſa, prælauta atque opipara dicebatur. Syracuſani enim, vt erant olim opibus florentiſſimi, ita voluptatibus ac deliciis addictiſſimi. Lucianus in dialogo Simili ac Polyſtrati, ἡ τράπεζα, inquit, λιπαρωτέρα τῶν ἐν Σικελίᾳ, id eſt, Ac menſæ Siculis lautiores. Athenæus libro duodecimo. διαβόητοι δέ εἰσιν ἐπὶ τρυφῇ καὶ αἱ τῶν Σικελῶν τράπεζαι, id eſt, Celebres ſunt ob delicias & Siculorum menſæ. Addit ex Clearchi authoritate, Siculos dicere, apud ſe mare quoque dulce eſſe. quòd gaudeant edulis quæ mare porrigit. Meminit Siculæ menſæ Diogenes in epiſtola quadam ad Ariſtippũ. Item Ariſtides in Pericle. Denique Strabo lib. ſexto & hæc aliáque plura commemorat. Plutarchus in vita Niciæ ex Diphilo refert, παχὺς, ἐν θυλακοφόρος σκώρῳ Σικελικῷ, id eſt, Pinguis, & abdomine Siculo ſtercoratus, ſiue ſaginatus. quod miror quare Latinus interpres vertendum putarit, delibutus, quum ὄνθος ſignificet ſtercus bubulum, vtiliſſimum agrorũ lætamen. Plato in epiſtola quadam ad propinquos Dionis, negat ſibi fœlicem illam vitam, in Siculis Italicíſque menſis ac reliquis voluptatibus ſitam, vnquam placuiſſe. De Syracuſanorum luxu meminit & Ariſtoteles in politia eius gentis, addens, Dionyſium minorem nonnunquam ad nonageſimũ vſque diem ebrium perſeueraſſe, atque ob eam rem cæcutientibus ac vitioſis oculis fuiſſe. Narrat Theophraſtus apud Athenæum, amicos illius & compotores in conuiuiis adſimulare ſolitos, non videre ſeſe vel cibos vel calices appoſitos: videlicet ad eum modum adulantes regi cæcutiẽti. vnde διονυσοκόλακες ſunt appellati. Apud Διονυσοκόλακες. eundem Ariſtophanes ἐν δαιταλεῦσιν,

Ἀλλ' οὐ γὰρ ἐμάνθανε ταῦτα ἐμοῦ πέμποντος,
Ἀλλὰ μᾶλλον πίνειν, ἔπειτ' ᾄδειν κακῶς, Συρακοσίων τράπεζαν Συβαρίτιδάς τ' εὐωχίας, id eſt, Atqui hæc quidẽ me duce nõ didiciſtis, verùm bibere potius, deinde malè canere, Syracuſanorũmq́ue Sybariticáque cõuiuia. Item Plato De Rep. 3, Συρακουσίαν δὲ, ὦ φίλε, τράπεζαν καὶ Σικελικὴν ποικιλίαν ὄψου, ὡς ἔοικας, οὐκ αἰνεῖς, id eſt, Syracuſanam, amice, menſam, & Siculam in obſoniis varietatẽ nõ videris approbare. Athenæus libro decimoquarto citat Cratinũ, qui prælautã culinam ac bene fumantem ac ſuauiter olentem deſcribens, ita loquitur,

Οἰκεῖ τις, ὡς ἔοικεν, ἐν τῷ χάσματι
Λιβανωτοπώλης, ἢ μάγειρος Σικελικός. id eſt,
Habitare mi hoc videtur aliquis in ſpecu,
Qui thura odora vendit, aut Siculus coquus.

Apud eundem mox Antiphanes quoque laudat Siculos coquos, vt arte condiendi præſtantes. verùm his tẽporibus Siculi frugalitatem Hiſpanicam & Italicam ſic imitantur, vt propemodum ſuperent: huiúſque prouerbii gloriam planè perdiderunt. Quanquam Athenæus in Dipnoſophiſtis, inter opiparas menſas, etiam Italicas recenſet. at his ſanè temporibus priſcam illã frugalitatis laudẽ ſibi vendicarunt: quemadmodum & Græci ad priſtinam illam temulentiæ gloriam poſtliminio redierunt. Vnde Fauſtus Andrelinus Foroliuienſis, poeta nõ ſolùm laureatus, verumetiã regius, atque etiam, ſi diis placet, regineus, vetus congerro meus, qui plus quam triginta iã annos in celeberrima Pariſiorũ Academia poeticen docet, in carmine quod de pauimento Pariſienſi inſcripſit, adagionem in Anglos deriuauit, - menſa, inquiens, Britanna placet. Et haud ſcio vnde natum ſit hoc vulgatiſſimũ apud Gallos prouerbium, vt quum hominẽ vehementer cibo diſtentum velint intelligi, dicãt, Tam ſatur eſt quàm Anglus. Verùm iidem vt illis attribuunt πολυφαγίαν, ita nobiſ πολυποσίαν adſcribunt. Siculus coquus.

Spithama vitæ. 69

Σπιθαμὴ τοῦ βίου, id eſt, Spithama vitæ, hoc eſt, modus vitæ perpuſillus. Prouerbialis eſt figura, mutuò ſumpta à terræ menſoribus, apud quos ſpithama ſeu palmus digitos duodecim continet, quantum ferme longiſſimo digitorum porrectu complecti licet. Quin hodie quoque puſillum homunculum, palmum aut pugillum hominis appellant idiotæ noſtrates. Tranſlatum à fabris, qui quatuor digitis coniunctis metiuntur materiam. eam mẽſuram appellant palæſtam. interdum diducta manu à ſummo pollicis vſque ad ſummum digiti medii, quam vocant σπιθαμήν. Pſal. 38, ἰδοὺ παλαιστὰς ἔθου τὰς ἡμέρας μου, breuiſſimum vitæ ſpatium deſignans. Refertur adagium à Diogeniano.

Temporis punctum. 70

Στιγμὴ χρόνου, id eſt, Punctum temporis. Simili figura dixit Terentius, Tum tẽporis ad hoc punctum mihi eſt. Id eſt, ſpatium breuiſſimũ. M. Tullius Philippica 2, Attẽde paulisper, cogitationémque ſobrii hominis ad temporis punctum ſuſcipe. Idem 8, Opus oſtendebat munitionémque legatis ne punctum quidem temporis, quum legati adeſſent, oppugnatio reſpirauit. Apud mathematicos enim punctũ indiuiſibilis quædam pars eſt lineæ, cuius, vt inquit Euclides, pars nulla eſt. Plutarchus de pueris inſtituendis, Στιγμὴ χρόνου πᾶς ἐστιν ὁ βίος. id eſt, Temporis punctum eſt omnis vita.

Noua Hymetia, falerna vetera. 71

Macrobius libro Saturnalium ſeptimo, Cur Diſari mel & vinum diuerſis ætatibus habentur optima: mel, quod recentiſſimum: vinum, quod vetuſtiſſimũ. Vnde eſt & illud prouerbium, quo vtuntur gulones, Mulſum quod probè temperes, miſcendum eſt nouo Hymetio, falerno vetulo. Quod adagium non video vbi nobis poſſit vſui eſſe: ſed tamen adſcripſimus, ne nihil omnino de popinis mutuari videremur. Niſi forte placeat eò torqueri, vt dicamus ẽ diuerſis rebus quiddam optimẽ conflari.

Qui multa rapuerit, pauca ſuffragatoribus dederit, ſaluus erit. 72

Ælius Lampridius in vita Alexandri Seueri, Idem, inquit, addebat ſententiam de furibus notam, & Græcè quidẽ: quæ Latinè hoc ſignificat, Qui multa rapuerit, pauca ſuffragatoribus dederit, ſaluus erit. Quæ Græcè talis eſt,

Ὁ πολλὰ καὶ λαβὼν, ὀλίγα δοὺς, σωθήσεται. id eſt,

Qui multa tollit, pauca dat, ſeruabitur.

Admonet adagium (id quod noſtris quoque tẽporibus vulgò factitant fures non omnino ſtupidi) nõ niſi magnis prædis iniiciendam manum: vt ſuperſit quo iudicem, ſi fortè ſit opus, corrumpant atque exoculent. Cæterùm qui parua tollunt, deprehenſi pendent, vtpote quibus nihil ſit quod impertiant præfectis.

In ſimpulo. 73

M. Tullius libro De legibus 3, agẽs de lege tabellaria, hoc eſt, de iure ferendorum per tabellam ſuffragiorum, Et auus quidem noſter, inquit, ſingulari virtute in hoc municipio, quoad vixit, reſtitit M. Gratidio (cuius in matrimonio ſororem, auiam noſtram, habebat) ferenti legem tabellariam. Excitabat enim fluctus in ſimpulo, vt dicitur, Gratidius, quos pòſt filius eius Marius in Ægæo excitauit mari. Hactenus Cicero. Quantum igitur coniectura conſequi licet, in ſimpulo fieri dicebant quod vel clanculũ vel in re minuta atque humili fieret. Eſt enim ſimpulum, authore Feſto, vas paruum, non diſſimile cyatho: vnde mulieres rebus diuinis deditæ, ſimpulatrices vocantur. *Simpulatrices.* M. Varro ſcribit, vas eſſe minutum fundẽs, in cuius locũ ſucceſſerit epichyſis: vnde veteres res minutas nulliuſque precii ſimpularias appellabant. *Simpularia res.* Plinius lib. 35, cap. 12, In ſacris quidem etiam inter has opes nõ myrrhinis cryſtallinisve, ſed fictilibus prolibatur ſimpulis innocentius. Atteſtatur & M. Varro, quũ apud Nonium Marcellũ ait, deos ipſos vili ſimpulo mutari. Itẽ Apuleius, In hodiernum, inquit, populus Romanus diis immortalibus ſimpulo & catino fictili ſacrificat. Sunt qui pro ſimpulo legant ſimpuuium: cuius meminit Iuuenalis ſatyra 6, — aut quis

Simpuuium ridere Numæ, nigrumque catinum,
Aut Vaticano fragiles de monte patellas
Auſus erat?

M. Tullius in Paradoxis, Quid autem Numa Pompilius? minuſne gratas diis immortalibus capedines ac fictiles vrnulas fuiſſe quàm Deliacas pateras arbitramur? Polemon apud Athenæum libro 2, tradit, ad ipſius etiamnum ætatem Græcos quoſdam bibere ſolitos ex fictilibus: velut Argiuos in publicis cõuiuiis, ac Lacedæmonios in feſtis, aut epiniciis, aut nuptiis virginum. Proinde non abſurdum mihi videtur ſiquis exiſtimet ſumptam allegoriam à puerorum luſu, quo ſolent per fiſtulam anguſtam in ſimpulum inflantes, quaſi fluctus quoſdam & aquæ ſtrepitum excitare.

Proteo mutabilior. 74

Πρωτέως ποικιλώτερος, id eſt, Proteo mutabilior, in vafrum & verſipellem competit. Lucianus in ſacrificiis, Iouem ποικιλώτερον αὐτοῦ Πρωτέως appellat, quòd ſe ſubinde in alias atque alias formas transfiguraret. Plato in Ione, ἀλλ' ἀτεχνῶς, ὥσπερ ὁ Πρωτεὺς, παντοδαπὸς γίγνῃ στρεφόμενος ἄνω καὶ κάτω, id eſt, Sed prorſus, Protei in morem, in omnem ſpeciem verteris, ſurſum ac deorſum teipſum diſtorquẽs. Horatius in eos qui facilè vertunt ſententiam,

Quo teneam vultus mutantem Protea nodo?
Item alibi,
Effugiet tamen hæc ſceleratus vincula Proteus.

Protea vocat tergiuerſantem, & quem Græci vocant δυσάλωτον, id eſt deprehenſu difficilem. Porrò fabulã Protei notiorem arbitror quàm vt hic ſit recenſenda. Extat apud Homerum Odyſſeæ 4, & apud Maronem quarto item Georgicõn. *Vertumno inconſtantior.* Simili figura diceretur & Vertũno inconſtantior. Nã hic deus in omnigenam ſpeciem ſeſe variat: vnde & nomen repperit apud Latinos. Horatius,

— Vertumnis, quotquot ſunt, natus iniquis.

Huius meminit Ouidius, deſcribens quemadmodũ amans Pomonam deam, alias ſubinde formas aſſumpſerit. *Empuſa mutabilior.* Et Ἐμπούσης ποικιλώτερος, id eſt, Empuſa mutabilior. Cuius mẽtionem fecit Lucianus in commentario De ſaltationibus, Ἴδοις τ' ἂν οὖν αὐτοὺς πρὸς τὸν αὐτὸν καιρὸν ὀξέως ἀλλαττομένους, καὶ αὐτὸν μιμουμένους τὸν Πρωτέα. εἰκάζειν δὲ χρὴ καὶ τὴν Ἔμπουσαν τὴν ἐς μυρίας μορφὰς μεταβαλλομένην, id eſt, Videbis igitur ipſos eodem in tempore ſubitò in aliam transfigurari ſpeciem, atque ipſum referre Proteum. Quin & Empuſæ exemplum conferre oportet, quæ ſeſe in innumerabiles vertit formas. Meminit huius Ariſtophanes in Ranis,

Καὶ μὴν ὁρῶ νὴ τὸν Δία θηρίον μέγα.
Ποῖόν τι; δεινόν. παντοδαπὸν γοῦν γίγνεται.
Τοτὲ μέν γε βοῦς, νυνὶ δ' ὀρεύς, τοτὲ δ' αὖ γυνὴ
Ὡραιοτάτη τις. ποῦ 'στι; φέρ' ἐπ' αὐτὴν ἴω.
Ἀλλ' οὐκέτ' αὖ γυνή 'στιν, ἀλλ' ἤδη κύων.
Ἔμπουσα τοίνυν γ' ἐστί. id eſt,

At maximam profectò video beluam.
Qualem? Nouam, quæ in cuncta ſubitò vertitur.
Modò bos, modò autem mula, rurſum fœmina
Pulcherrima. Age vbi eſt? rectà ad illam iam feror.
At rurſus haud eſt mulier, imò iam canis.
Empuſa proinde eſt.

Interpres adſcribit, Empuſam ſpectrũ quoddam eſſe, quod ab Hecate ſoleat emitti videndum miſeris & calamitoſis. Id ſubinde cõſueuit aliis atque aliis formis exhibere ſeſe. Quidam exiſtimant meridianis horis apparere ſolitũ iis qui parentant manibus. Quod quidẽ haud ſcio an rectè poſſit referri ad id quod extat in Pſalmis Hebræorum, ἀπὸ συμπτώματος καὶ δαιμονίου μεσημβρινοῦ, id eſt, Ab occurſu & dæmonio meridiano. Sunt qui hanc ipſam, Hecaten affirment eſſe. narrant autẽ vno videri pede, vnde & nomen inditũ putãt ἔμπουσαν, οἱονεὶ ἑνὶ ποδί. Demoſthenes ait Æſchinis matrem, cui ipſe Leucothoæ nomen mutaſſet, appellatam fuiſſe Empuſam, eo quòd quæſtus gratia quiduis & faceret & pateretur.

Amicus magis neceſſarius quàm ignis & aqua. 75

Ἀναγκαιότερος πυρὸς καὶ ὕδατος ὁ φίλος, id eſt, Amicus magis neceſſarius quàm ignis & aqua. Hyperbole prouerbialis, admonens neminem eſſe tam diuitẽ aut potentem quin opus habeat amicorum officiis. Quemadmodũ enim citra ignem & aquam non conſtat hominum vita, ita nec ſine conſuetudine atque opera familiarium: quos ob id ipſum Latini neceſſarios vocant, vt amicitiam neceſſitudinem. *Neceſſarii. Neceſſitudo.* Innuit adagium duo quædam maxima commoda colligi ex amicitia, voluptatem & vſum. Nihil eſt enim neque iucundius igni, neque vtilius aqua. Quamobrem ſcripſit Horatius,

Nil ego contulerim iucundo ſanus amico.
Item Euripides apud Plutarchum,
Εἰς ὄμματ' εὔνου φωτὸς ἐμβλέπειν γλυκύ. id eſt,
Dulce eſt tueri hominis amici lumina.

Recenſetur adagium à Plutarcho, commentario quem inſcripſit, Quo pacto ſit dignoſcẽdus aſſentator ab amico, Καθ' ὃ δὴ καὶ λέγεται πυρὸς καὶ ὕδατος ὁ φίλος ἀναγκαιότερος, id eſt, Quapropter dicunt etiam, amicum igni quoque & aqua magis neceſſarium eſſe. Extat & apud Ariſtotelem in Moralibus, & apud Ciceronem in Lælio. Hodiéque vulgus indoctum habet in ore quod eſt veriſſimum, Tolerabilius viui ſine pecuniis, quàm ſine amicis.

Lupus circum puteum chorum agit. 76

Λύκος περὶ τὸ φρέαρ χορεύει, id eſt, Lupus circũ puteum chorũ agit. In eos dicetur qui ſumpta inaniter opera, ſpe ſua fruſtrantur. Aiunt enim lupo morem eſſe, vt ſiquando ſitiat nec tanto ſe poſſit demittere, circum puteum oberret, fruſtra inhians aquæ, quam non poſſit contingere. Sunt qui parœmiã inde ductam exiſtiment, quòd aliquãdo veniat vſu vt lupus pecudem aliquam aut hominẽ inſectetur: qui poſtea quàm ſe in puteum quempiam altiorem metu demiſerit, obambulat ille, veluti que ſaltantium in modum, in orbem circumagitur, prædæ cupiditate, qua tamen potiri non queat. Plutarchus in commentario cui titulus, Quomodo poſſit adulator ab amico dignoſci, οἱ χρώμενοι σφᾶς αὐτοὺς συναπολλύουσι, τὴν περὶ τὸ φρέαρ ὄρχησιν ἀτεχνῶς ὀρχούμενοι, id eſt, Qua qui vtuntur, ſeipſos quoque in perniciem adducunt, re vera ſaltationem illam circum puteum ſaltantes. Loquitur autem de dicacitate intẽperanti & virulenta, qua fit vt nec illis quicquã vtilitatis adferamus in quos dicimus, & nobis ipſis maximũ malũ cõciliemus. Refertur adagiũ à Zenodoto, Suida, Diogeniano.

Lydius currus. 77

Λύδιον ἅρμα, id eſt Lydius currus. Hoc ſcommate notabantur qui in certamine quopiã longe cæteris eſſent inferiores. & παρὰ Λύδιον ἅρμα θέειν, id eſt, Iuxta Lydium currum curris. Plutarchus in libello quem inſcribit De dignoſcendo aſſentatore ab amico, Τὸν δὲ κρείττονα τρέμει καὶ δέδοικεν, οὐ μὰ Δία πεζὸς Λύδιον ἅρμα πὰρ θέων, ἀλλὰ παρὰ χρυσὸν ἑφθόν, id eſt, Cæterum ſuperiorem metuit ac veretur, non hercle ad currũ Lydium pedes ingrediens, ſed ad aurũ purũ. Refertur adagium

gium à Diogeniano. Quidam ad Pelopem Lydum referūt, qui ſuo curru vicerit Œnomaum ſocerū: in quibus eſt Gregorius Nazianzenus, ſic vſurpans, vt dicat ſe tanto eſſe inferiorem eximiis Baſilii virtutibus, quantum pedes abeſt à Lydio curru. Effertur & ad hūc, vt dixi, modum parœmia, Παρὰ Λύδιον ἅρμα τρέχειν, id eſt, Præter Lydium currum currere: aut iuxta Lydium currū. vt pedes intelligatur certare cum Lydio curru velociſſimo. quod quidem certamē nimis inìquè comparatum videatur. Achilles apud Euripidē in Iphigenia Aulidenſi, pedeſtri curſu certat cum quadriga, & vincit. Plutarchus in vita Niciæ à Pindaro allegat, Οὐ γὰρ μὰ Δία, inquit, παρὰ Λύδιον ἅρμα πεζὸς οἰχνέων, ὥς φησι Πίνδαρος. id

Iuxta Lydiū currū pedes incedens. eſt, Nō enim per Iouē iuxta Lydiū curru pedes incedens, vt inquit Pindarus. Herodotus lib. 1, tradit olim Lydios præ cæteris equitatu valuiſſe, nec aliter ferè niſi ex equis pugnare.

Cinclus. 78

Κίγκλοι, id eſt, Cincli, ruſticano prouerbio dicebātur præter modum pauperes, quibus neque domus eſſet, neq; quicquam quod ſuum poſſent dicere. Qualē Catullus deſcribit Furium, cui neque villula fuerit, neque domus, neque arca. Cinclus enim auis quædā eſt imbecillis atque inualida, ita vt non poſſit ipſa ſibi proprium nidū parare: proinde oua nidis ſupponit alienis. Vnde & ruſtici verterunt in adagionem, vt mendicos & errones, cinclos vocent. Author Ælianus libro De naturis animātium 12. Quod genus homines Græci ἀνε-

Ἀνέστιοι. στίους vocant, hoc eſt, expertes penatiū. Suidas tradit, cinclum autem eſſe maritimam, gracilē, nulloque ferme corpore: cui peculiare ſit clunium pennas ſubinde mouere, vnde & no-

Σεισοπυγίς. men additū σεισοπυγίς, nimirum ab agitatione caudæ. Eā prouerbio feciſſe locum, quo Menander ſit vſus in Thaide,

Πτωχότερος εἶ λεβηρίδος καὶ κιγκάλου. id eſt,

Mendicior leberide atque cincalo.

Κιγκλίζειν. Hinc κιγκλίζειν dici, pro eo quod eſt, cōmoueri, & obſtrepere.

Quæ ſub alis fiunt. 79

Αἱ ὑπὸ μάλης πράξεις, id eſt, Facta ſubalaria, Prouerbiali figura dixiſſe videtur Plutarchus in commentario quod inſcribitur, Quo pacto ſit dignoſcēdꝰ adulator ab amico, Πρὸς τὰ καλὰ καὶ σπουδαῖα ἀπροθύμους, ἐν τοῖς ὑπὸ μάλης πραττομένοις ἀπροφασίστους, id eſt, Ad laborē & res honeſtas ſegnis, in iis rebus quæ ſub ala fiunt, nihil recuſat. De adulatore loquitur, ad honeſta officia tum pigro, tū mutilis ad voluptuaria miniſteria prompto, videlicet ad ſcortum cum fide adducendum, ad comparanda opſonia, ad inſtruendū conuiuiū. Equidem opinor, ob id adulationi ſub alis ſedē datam eſſe, quòd hæ corporis partes titillationem præcipuè ſentiant, ſiue ob cutis tenuitatem, ſiue quòd inſolitus nobis earum cōtactus partiū: ſiue quòd is locus venulas habeat, quibus frictu calefactis, eiuſmodi naſcatur delectatio. Ariſtoteles ſectione 35, Problemate 2, indicat, ſub alis potiſſimum ac ſub pedum veſtigiis fieri titillationem, coniectans in cauſa eſſe vel quòd ibi cutis ſit mollior, vel quòd contactus ſit inſolēs. quod idem vſuuenit in auribus. Quid autem aliud eſt adulatio, quàm aurium pruritus quidam & gargarizatio? Vnde Lucianus in dialogo quodā Charontis, Menippi & Mercurii, philoſophū quempiā omnibus exuens vitiis, ἔτι ἓν τὸ βαρύτατον ὑπὸ μάλης ἔχει. Τί δ', ὦ Μένιππε; Κολακείαν, ὦ Ἑρμῆ, πολλὰ ἐν τῷ βίῳ χρησιμεύσασαν αὐτῷ. id eſt, Vnum quiddam adhuc ſub alis geſtat, quod eſt omnium grauiſſimum. Quidnam Menippe? Adulationem, Mercuri, quæ illi plurimū attulit emolumenti in vita. Niſi ſiquis malit ὑπὸ μάλης ita dictum, vt alibi Lucianus dixit ὑπὸ κόλπου, ſub ſinu, ſignificans eum Veneris vſum qui non vacat turpitudine. Nam oſcula, quæque ſupra ſinum fiunt, vtcunque cum honeſtate poſſunt cohærere: cæterùm infra ſinum οὐδὲν ὑγιές.

Simul ſorbere & flare, difficile. 80

Tranio ſeruus apud Plautum in Moſtellaria, obiurgatus eſt ab hero quòd non maturius rediſſet. quum ille ſe alibi fuiſſe diceret, nec ſimul apud herum eſſe potuiſſe, & illud quod iuſſus fuerat, peragere: Si voles, inquit, verbum hoc cogitare, ſimul flare ſorbereque, haud factu facile eſt. Cōmodè vtemur hoc adagio, ſiquando ſignificabimus, negotia quæpiam id genus eſſe, vt pariter ab iiſdem tractari non queant. Veluti ſiquis conetur ſimul & literis & voluptatibus vacare: ſimul amoribus & parſimoniæ indulgere: ſimul vxori ſtudiiſque ſatiſfacere, ſimul & potioris & theologicis ſtudiis operam dare, ſimul & mundo ſeruire & Chriſto. Quemadmodum fieri non poteſt vt quis eodem in tempore ſorbeat, hauſto ſpiritu: & flet, emiſſo halitu. Affine videtur huic adagio dictum illud Euangelicum, Nemo poteſt duobus dominis ſeruire. Nemo poteſt Deo ſeruire & mammonæ. Item illud Phocionis ad Antipatrum, Οὐ δύνασαί μοι καὶ φίλῳ χρῆσθαι καὶ

Adula. & amico non potes eodem ſimul vti. κόλακι. id eſt, Non potes me ſimul & adulatore vti & amico. Ad hæc ſenarius ille, qui falſò Senecæ inſcribitur,

Amare & ſapere, vix deo conceditur.

Amare & ſap. vix Deo coc. Quódque ait, Terentium imitatus, Horatius,

– nihilo plus explicet, ac ſi
Inſanire paret certa ratione modóque.

M. Tullius Philippica 11, Duas tamen res, magnas præſertim, non modò agere vno tempore, ſed ne cogitando quidē explicare quiſquam poteſt.

Manū admouenti fortuna eſt implorāda. 81

Τὴν χεῖρα προσφέροντα δεῖ τὴν τύχην ἐπικαλεῖν, id eſt, Manū admouenti fortuna inuocanda eſt. Admonet adagium, ita fidendum eſſe Diuino auxilio, vt nihilo ſegnius, quantum in nobis eſt, etiam ipſi noſtra adnitamur induſtria: alioqui nō audituros ſuperos inertium ac deſidioſorum vota. Quemadmodum eleganter ſcripſit Alexander Hegius, primus pueritiæ meæ doctor haudquaquam pœnitendus,

Solas iure Deus preces,
Quo nemo magis impiger,
Aut infeſtior otio,
Auerſatur inertium.

Plutarchus in Apophthegmatis Laconicis, refert apud eam gentē deos deáſque omneis haſtatos fingi ſolere, Venerē etiam ipſam armis indutam: tanquam ne illi quidem otium agant, ſed bellicis ſtudiis exerceatur. Addunt, inquit, & prouerbium, Τὰς χεῖρας προσφέροντα τὴν τύχαν καλεῖν. id eſt,

Manum admouenti ſunt vocanda numina.

Aſchylus apud Stobæum,

Φιλεῖ δὲ τῷ κάμνοντι συσπεύδειν θεός. id eſt,
Huic qui laborat, numen adeſſe aſſolet.

In eandem ſententiam Pindarus in Nemeis, Πρὸς ἄκρον ἀρετᾶς ἦλθον οἳ πόνον ἔχοντες, σὺν θεοῦ δὲ τύχᾳ, id eſt, Ad ſummū virtutis apicem peruenerunt qui guſtarunt labores, non autem ſine Dei fortuna. Proinde nec ita fidendum induſtriæ, vt diuinam opem negligamus: nec ita rurſum pendendū ab illa, vt noſtrum prætermittamus officium. Alluſiſſe videtur huc Æſchylus in Perſis, – ἐγὼ δέ που

Διὰ μακροῦ χρόνου τάδ' ηὔχουν ἐκτελευτήσειν θεούς.
Ἀλλ' ὅταν σπεύδῃ τις αὐτός, χὠ θεὸς συνάπτεται. id eſt,
– plurimo iam tempore à deis
Optaueram hæc vt dextra conficerent mihi. at
Vbi vigilas ipſe, dii quoque admouent manum.

Refertur ex eodem,

Φιλεῖ δὲ τῷ κάμνοντι συσπεύδειν θεός. id eſt,
Adeſſe gaudet ſed laboranti Deus.

Nonnulli (quorum eſt Suidas) adagionis originem ad apologū referunt. Ruſticus quidam, quum plauſtrū hæreret in lama, otioſus inuocabat Herculem. At ille aſtās, Admoue, inquit, manum rotæ, ac ſtimula boues, itáque Deum inuoca.

Τὴν χεῖρα προσφέροντα, τὸν θεὸν καλεῖν.

Quā quiſque norit artē, in hac ſe exerceat. 28

M. Tullius Tuſculanarum quæſtionum libro primo, Sed hic quidem, quamuis eruditus ſit, ſicut eſt, hæc magiſtro cōcedat Ariſtoteli, canere ipſe doceat. Bene enim illo prouerbio Græcorum præcipitur,

Quam quiſque norit artem, in hac ſe exerceat.

Hactenus Cicero. Eſt autem ſenarius iambicus, admonens, vt quarum rerum ſumus periti, in his duntaxat diſputandis tractandiſque verſemur: quarum verò ſumus rudes, eas doctioribus concedamus, neque profeſſionem alienam nobis vindicemus, neque in meſſem alienam mittamus falcē, néve ſutores vltra crepidam iudicemus. Apud A. Gellium Plato ex Euripide citat, ſed in ſenſum nonnihil diuerſum à Ciceroniano: nempe, ſuo quēque vitæ inſtituto ſtudióque impēſè delectari, quòd in eo ſe laudē aliquam aſſequuturū cōfidat. Accidit, inquit, illis illud Euripidis, Qua in re clarus quiſque eſt, ad eam properat, & diei partem illi plurimā impertiens qua ipſe ſe exuperet: contrà, in qua ſtupidior ac nihili ſit, inde effugit, eámque contemnit. Porrò verſus quem

Latinè refert M. Tullius, eſt apud Ariſtophanem in fabula cui titulus ὄρνιθες, is eſt eiuſmodi,

Ἔρδοι τις ἣν ἕκαστος εἰδείη τέχνην. id eſt,

Quam quiſque nouit artem, in hac ſe exercitet.

Quo quidem loco interpres admonet inter prouerbia celebrari. Vſurpauit Stratonicus citharœdus (apud Athenæum libro 8) qui muſico cuipiam, qui prius fuerat holitor, de harmonia cum ipſo diſputanti reſpondit, ἔρδοι ἥς ἣν ἕκαστος εἰδείη τέχνην. Quanquam in editione Aldina legitur ἄδοι pro ἔρδοι. Ad hoc prouerbium alluſit Horatius ita ſcribens,

Nauem agere ignarus nauis timet: abrotonum ægro
Non audet, niſi qui didicit, dare: quod medicorum eſt,
Promittunt medici: tractant fabrilia fabri.
Scribimus indocti doctique poemata paſſim.

Idem in epiſtola ad villicum,

Quam ſcit vterque lubens cenſebo exerceat artem.

Huc pertinet illud Pindaricū, quod refert Plutarchus in cōmentario quem ſcripſit περὶ τῆς εὐθυμίας, Ἐφ' ἅρμασιν ἵππος, ἐν δ' ἀρότρῳ βοῦς, παρὰ ναῦν δ' ἰθύει τάχιστα δελφίς, κάπρῳ δὲ βουλεύοντι φόνον κύνα χρὴ τλάθυμον ἐξευρεῖν. id eſt, Equus in quadrigis, in aratro bos: nauem ocyſſimè præuertitur delphinus: apro cædem molienti inueniēdus eſt canis laborum patiens. Videlicet ſignificat vnumquenque adhibendum ad id quo valet. Athenæus lib. 8, Quum Ptolemæus cum Stratonico citharœdo contentioſius diſputaret de cithariſtica, ἕτερον, ἔφη, ἐστίν, ὦ βασιλεῦ, σκῆπτρον, ἕτερον δὲ πλῆκτρον, id eſt, Aliud eſt, inquit, rex ſceptrum, aliud plectrum. Et apud Pliniū lib. 35, cap. 10, Apelles Alexandro Magno in officina multa imperitè diſſerēti de pictura, comiter ſuaſit ſilentium, admonens illum rideri à pueris qui colores terebant.

Equus in quadr. in aratro bos.

Aliud ſceptrum, aliud plectrum.

Dedi malum & accepi. 83

Dedi malum & accepi. Beticum adagium eſt, quo licebit vti quoties eiuſmodi permutatio videbitur facta, vt malū pro malo ſit redditum, & par pari relatum: veluti ſiquis improbum generum dediſſet, ac nurum item improbam accepiſſet. Recenſetur & explicatur à Plinio iuniore in Epiſtolis. Cæcilius, inquit, Claſſicus, homo fœdus, & apertè mal[us], proconſulatum in ea parte non minus violenter quàm ſordidè geſſerat, eodem anno quo in Africa Marius Priſcus Erat autem Priſcus ex Betica, ex Africa Claſſicus: inde dictum Beticorum (vt plerunque dolor etiam venuſtos facit) non illepidum ferebatur, Dedi malū & accepi. Cōgruet & in eos, qui liberos ſuos committunt malis præceptoribus, & recipiunt eos peiores quàm tradiderant. Rurſum in eos qui laceſſunt illos vnde grauius læduntur. quod vſuuenire tradūt iis qui in Ægypto venātur onagros. Nam animal laceſſitum frequenter calcitrando, lapides miſſos retorquet in iaculantes, tanto impetu vt pectora inſequentium penetrent, aut caput fractis oſſibus diſplodant. Vnde & inſtrumento bellico nomen inditum. Author Ammianus libro 23.

Carpet citius aliquis quàm imitabitur. 84

Μωμήσεταί τις μᾶλλον ἢ μιμήσεται. id eſt,

Reprehendet aliquis citius atque imitabitur.

Senarius hic Apollodori ſcriptoris operibus inſcribi cōſueuit, qui primus vmbrarum imitationem inuenit. Refertur ad hunc modum, μωμήσεταί τις θᾶσσον ἢ μιμήσεται. Aptè dicetur de re quapiam artis abſolutæ atque inimitabili. Porrò res egregias multo procliuius eſt carpere quàm æmulari. Cæterùm eſt elegans παρονομασία in duabus vocibus Græcis μωμήσεται & μιμήσεται, quæ quū ſono minimè diſtent, tamen res declarant longè diuerſiſſimas. Huc alluſit Plinius lib. 37, cap. 11, Imitati multi: æquauit nemo. Theognis in eandē ſententiam, Μωμεῦνταί με πολλοὶ ὁμῶς κακοὶ ἠδὲ καὶ ἐσθλοί,

Μιμεῖσθαι δ' οὐδεὶς τῶν ἀσόφων δύναται. id eſt,

Carpunt me plures docti indoctique, imitari
Nos indoctorum de grege nemo valet.

In foribus adeſſe. 85

Περὶ ταῖς θύραις, id eſt, In foribus adeſſe, dicitur allegoria prouerbiali, quod inſtat, iámque in proximo eſt. Plutarchus, Πυρετοῦ περὶ θύρας ὄντος, id eſt, Quum febris in foribus adeſt. Sic & orbis opifex in arcanis Literis ad Cain fratricidam, Sin malè egeris, ſtatim in foribus peccatum tuum aderit.

Alia Lacon, alia aſinus illius portat. 86

Ἄλλα μὲν Λάκων λέγει, ἄλλα δὲ Λάκωνος ὄνος φέρει, id eſt, Alia quidem Lacon dicit, alia Laconis aſinus portat. Effertur apud quoſdam & ad hunc modum parœmia, Ἄλλα μὲν Λεύκων, ἄλλα δ' ὁ Λεύκωνος ὄνος φέρει, id eſt, Alia Leucon, alia Leuconis aſinus portat. In eos dicebatur quorū oratio diſſentiret à factis. Natum aiunt ab huiuſmodi quodam euentu: Agricola quiſpiā nomine Leucō, ſolitus eſt vtres melle plenos ſtoreis obuoluere. Rogatus autē ab exactoribus vectigalium quidnam portaret: ordeum ſe portare reſpondebat, videlicet quo minus pecuniæ perſolueret. Sed quum eueniſſet aliquando vt lapſus in terrā aſinus onus effudiſſet, accurrerunt exactores in reponēdis ſarcinis auxilio futuri. Verū vbi interim cognouiſſent, mel in vtribus eſſe, non ordeū, Leuconē obtorto collo abduxerunt, tanquā qui ſe debito vectigali fraudaſſet. Atque illud ridentes addiderūt, Alia Leucon, alia portat aſinus. Nam in nōnullis codicibus, dixit, nō additur: atque ita, mea ſententia, dictū feſtiuius redditur. Ea vox poſtea verſa eſt in adagionem. Refertur à Zenodoto & à Diogeniano.

Corpore effugere. 87

Corpore effugere, eſt periculum iam imminens, ac penè premens, arte quadā declinare. Tranſlatū à gladiatoribus, ictū modico corporis flexu fallentibus. M. Tullius in Catilinā inuectione prima, Quot ego tuas petitiones, ita cōiectas vt vitari poſſe nō viderētur, parua quadam declinatione, &, vt aiunt, corpore, effugi. Hactenus Cicero. Itaque quoties aliquē diſcrimine quamminimo à periculo abfuiſſe ſignificabimus, corpore declinatum malū dicemus. Minus enim periclitātur qui mœnibus, aut alio quopiā obiectu defendūtur: verùm qui nudi telis obiecti, nihil habent quo ſe tueantur, niſi cōmodo corporis deflexu, ii demum in extremo periculo verſari videntur. Penè diuerſa figura dixit Catullus,

Contra nos tela iſta tua cutamus amictu.

Amictu cuitare.

id eſt, Facilè depellimus, non ſecus quàm muſcarū inſultus.

De alieno ludis corio. 88

De alieno corio ludere, prouerbio dicuntur qui ſecurius agunt, ſed alieno periculo. Sumpta allegoria vel à coriariis, vel ab apologo quopiam, vel à ſeruis, qui, ſiquid peccatum ſit, tergo dant pœnas. Apuleius in Aſino aureo, libro 7, Quòd ſiquo modo cæteri latrones perſenſerint, nō rurſus recurres ad aſinum, & rurſum exitium mihi parabis. Reuera ludis de alieno corio. Verba ſunt aſini puellā accuſantis, quòd quum prius illius culpa fuiſſet in diſcrimen adductus in fuga, nunc denuo committat vt ſit rurſum fugiendum, idque ſuo potiſſimum periculo. Alluſum eſt autem ad aſini corium, quod mortuis detrahitur. Eſt ſimile quiddam & apud Plautū, De meo tergo degitur coriū. Id eſt, res meo fit periculo. Neque diſſimile quod refert Feſtus, Pro ſcapulis, Id eſt, pro periculo plagarum. Non admodum abludit ab hac forma quod Seneca iocatur in Declamationibus, Cicero patri de corio Ceſtii ſatiſfecit. Nam is Ceſtius erat ex eorum numero qui contemnebāt Ciceronis ingenium. hic quum forte accumberet in eodem conuiuio cum Cicerone M. Tullii filio (qui tū Aſiam obtinebat) & ſubmonente quopiam è famulis, cognitum eſſet, eum eſſe Ceſtium, cuius iudicio nihil ſciret M. Tullius: ilico ſublatus è conuiuio, iuſſus eſt flagris cædi. Circunfertur apud noſtratium vulgus non abſimile huic prouerbium, Ex alieno tergore lata ſecari lora. Quo quidem ſignificant vnumquenque minus eſſe parcum in alieno quàm in ſuo. Tertullianus in libello De pallio, ſecus aliquanto vſurpauit, Hoc ſoli chamæleonti datum, quod vulgo dictum eſt, de ſuo corio ludere. Sentit chamæleontem pro ſuo arbitrio vertere colorem cutis.

Pro ſcapulis.

Chamæleon de ſuo corio ludit.

In herba eſſe. 89

Vbi ſpem immaturam indicamus, ac longius adhuc abeſſe vt conſequaris, in herba eſſe dicimus. Sumpta metaphora à ſegetibus, teneris adhuc & herbeſcentibus, de quibus nihil adhuc certi ſibi poſſit agricola polliceri, propterea quòd plurimi caſus ſolent incidere qui non ſinant cultorem optato potiri. Verum vbi iam demeſſam ſegetem in horrea conuexit, tum demum vtcunque tutum eſt bene ſperare. Ouidius in epiſtola Helenes ad Paridem,

Sed nimiū properas, & adhuc tua meſſis in herba eſt,
Hæc mora ſit voto forſan amica tuo.

Meſſis in herba.

Perſius in ſatyra ſexta,

Emole, quid metuis? occa, & ſeges altera in herba eſt.

Cornelius Tacitus in dialogo De oratoribus, in herba dixit, pro eo quod eſt, momentaneū, moxque periturū, quia ante

tẽpus decerptũ. Agit illic de plauſu qui datur poetis recitantibus ſua carmina, Omnis, inquit, illa laus intra vnũ aut alterũ diem, velut in herba vel flore, præcerpta, ad nullã certã & ſolida peruenit frugẽ. nec aut amicitiã inde refert, aut clientelam, aut manſurum in animo cuiuſquã beneficium: ſed clamorem vagum & voces inanes & gaudium volucre.

In alieno foro litigare. 90

Prouerbium reſipit hæc quoque figura, In alieno foro litigare. pro eo quod eſt, In re noua, cuique nondum aſſueueris, verſari. Habent enim diuerſa fora diuerſas litium formulas, variaſque tractandarum cauſarum rationes: quarum qui rudis ſit, is tanquam hoſpes in peregrina regione multa deſideret neceſſe eſt. Martialis in præfatione libri duodecimi, Accipe ergo rationem, in qua hoc maximũ & primum eſt, quod ciuitatis aures quibus aſſueuerã, quæro, & videor mihi in alieno foro litigare.

In ſeditione vel Androclides belli ducem agit. 91

Ἐν δὲ διχοστασίῃ κ' Ἀνδροκλείδης πολέμαρχος. id eſt,

Seditione orta dux eſt etiam Androclides.

Carmen Heroicum prouerbio celebratum, in homines cõtemptos & humiles, qui per occaſionem aliquam incidentem, dignitatem ſortiuntur. Quemadmodũ in rerum tumultu nonnunquam infimi quidam pro tempore regnant. Detorqueri poteſt ad malos principes, qui rebus pacatis minus valent in Rep. atque ob id aliquoties data opera rerum motus excitant arte tyrannica: quo commodius ſuo arbitratu populum compilent. Aut in theologos quoſdam, eo nomine indignos, qui diſſidium ac tumultus concitant in plebe Chriſtiana: quò nimirum hac occaſione celebres reddantur: maluntque, publico omnium malo, nobilitari, quàm ingloriì viuere. Refertur à Suida, Diogeniano, atque itẽ à Plutarcho in vita Niciæ, & apud eundem in commentario περὶ φιλαδελφίας. Effertur etiam ad hunc modum,

Ἐν δὲ διχοστασίῃ χ' ὁ πάγκακος ἔμμορε τιμῆς. id eſt,

Reb. turb. vel peſſ. eſt in ho. Rebus turbatis vel peſſimus eſt in honore.

Citat idem in comparatione Lyſandri & Syllæ, niſi quòd illic Aldina editio mendoſè habet πάγκαλος pro πάγκακος.

Rurſum effertur hoc pacto,

Ἐν γὰρ ἀμηχανίῃ καὶ καρκίνος ἔμμορε τιμῆς. id eſt,

Carcin' quoque in rebus deſperatis. Fert rebus deſperatis & cancer honorem.

Ad hanc ſententiam pertinet & illud, Græcis prouerbii vice celebratum,

Καιρῷ πτωχὸς γὰρ πολλάκις ἴσχυσε μέγα. id eſt,

Mend. et. p'u. in loco poteſt. Mendicus etiam plurimum in loco poteſt.

Inter indoctos etiam corydus ſonat. 92

Ἐν ἀμούσοις καὶ κόρυδος φθέγγεται, id eſt, Inter amuſos etiam corydus ſonat. Quadrabit in quoſdam qui apud idiotas audent ſeſe velut eruditos venditare, inter doctos alioqui propter ſui elingues. Id quod citra metaphorã eleganter extulit Euripides in Hippolyto coronato, — οἱ γὰρ ἐν σοφοῖς

Φαῦλοι, παρ' ὄχλῳ μουσικώτεροι λέγειν, id eſt,

Apud eruditos qui nihil valent, apud

Plebem imperitam præminent facundia.

Corydus viliſſimum auiculæ genus, minimèque canorum: ſtrepit tamẽ vtcunque inter aues mutas, apud luſciniam canens ferri nequaquam poſſet. Huc adſcribendum arbitror quod (vt refert Athenæus libro ſexto) non illepidè dixit Philoxenus paraſitus, cognomento Pternocopis, in alterum paraſitũ, nomine Corydum. quũ enim incidiſſet ſermo quòd turdi magno emerentur, præſente Corydo, de quo rumor erat obſcœni obſequii: At ego, inquit, memini Corydum obolo fuiſſe æſtimatum. Paraſitis autem ſolent indi nomina cõtemptus. quanquam hic Corydus narratur in dictis fuiſſe lepidus. Corydum autem minimè canorũ eſſe teſtatur & Græcum epigramma, licet ἄδηλον,

Εἰ κύκνῳ φθέγξαιτο κόρυδος ἴσον ἄσμα ἀείδειν,

Τολμῷεν δ' ἐρίζειν σκῶπες ἀηδόσιν,

Εἰ κόκκυξ φάσκοι τέττιγος λιγυρώτερος εἶναι,

Ἴσα πιεῖν κ' ἐγὼ Παλλάδι δυναίμην. id eſt,

Si corydus cygnum queat æquiparare canendo,

Noctua concertet ſi philomela tibi,

Coccyx ſi iactet ſe voce anteire cicadam:

Tunc ego Palladio par potero eſſe meo.

Quæuis terra, patria. 93

— πᾶσα γῆ πατρίς. id eſt, Quæuis terra, patria.

Hemiſtichium eſt oraculi quondam redditi Meleo Pelaſgo, de victoria conſulenti: cuius meminit & Mnaſeas, teſte Zenodoto, & Dionyſius Chalcidenſis. Admonet adagium, virũ ſapientẽ ac bonũ, vbicunque gentiũ vixerit, fœlicẽ eſſe. Vnde & Socrates interrogatus cuiatis eſſet, κοσμικὸν (id eſt mundanũ) ſe eſſe reſpõdit. Idẽ innuit Ariſtophanes in Pluto, quum ait, Πατρὶς γάρ ἐστι πᾶσ' ἵν' ἂν πράττῃ τις εὖ. id eſt,

Illic enim patria eſt, vbi tibi ſit bene. Patria ibi eſt, vbi bene eſt.

Dicuntur hæc à Mercurio cupiente, vel cælo relicto, in Chremyli iam diuitis aſciſci familiam. vſqueadeo credebat ibi demum eſſe patriam homini, vbicunque fœliciter ageret: illic exilium, vbi parum commodè viueret. Fertur hic quoque verſiculus prouerbialis,

Τοῖς γὰρ καλῶς πράσσουσι πᾶσα γῆ πατρίς. id eſt,

Solum omne patria proſperè quicunque agit.

Cicero Tuſculanarum quæſtionum libro quinto, ſignificat eſſe dictũ Teucri ex tragœdia quapiam. Itaque ad omnem rationem, Teucri vox accommodari poteſt, Patria eſt, vbicunque eſt bene.

Odium Vatinianum. 94

Odium Vatinianum, pro capitali ac vehementer acerbo. Vatinius, in quem acerrime M. Tullius inuectus eſt, in tantum odium populi Romani peruenerat, iam detectis illius flagitiis, vt in prouerbium ceſſerit odium Vatinianum. Catullus, — munere iſto

Odiſſem te odio Vatiniano.

Odium nouercale. 95

Cõſimili figura legimus Odiũ nouercale, propterea quòd nouercis omnibus innatũ ſit fatale quoddã & irreconciliabile odium in priuignos. id quod eleganter indicat epigrãma Græcum, quod haud grauabor adſcribere. Fertur autem titulo Callimachi, nec illo quidem indignum authore,

Στήλην μητρυιῆς μικρὰν λίθον ἔστεφε κοῦρος,

Ὡς βίον ἠλλαχθαι καὶ τρόπον οἰόμενος.

Ἡ δὲ τάφῳ κλινθέντα κατέκτανε παῖδα πεσοῦσα.

Φεύγετε μητρυιῆς καὶ τάφον οἱ πρόγονοι.

Quorũ carminũ elegantiam quũ haud neſciremus nos non aſſequuturos, tamen vt poſſent intelligi, vtcũque vertimus,

Exiguo lapidi puer addit ſerta nouercæ,

Mutaſſe vt vitam, ſic ratus ingenium.

At puerum extinguit tumulo hæc illapſa nouercæ

Priuigni exanimem vel tumulum fugite.

Euripides in Alceſtide,

Ἐχθρὰ γὰρ ἡ 'πιοῦσα μητρυιὰ τέκνοις

Τοῖς πρόσθ', ἐχίδνης οὐδὲν ἠπιωτέρα. id eſt,

Hoſtis nouerca eſt antè natis liberis,

Nihiloque mitior nocente vipera.

Perdidiſti vinum infuſa aqua. 96

Ἀπώλεσας τὸν οἶνον, ἐπιχέας ὕδωρ.

Vini liquorem perdidiſti infuſa aqua.

Verba ſunt Polyphemi ex tragœdia Ariſtii, cui titulus Cyclops, teſte Chamæleonte in Satyris. Sic enim increpat Vlyſſem vinum aqua temperantẽ. Antiquitus merum bibebant, non ſine noxa, donec Staphilus Sithheni filius oſtendiſſet vinum aqua diluere. Nam huius hoc inuentum, teſte Plinio, libro 7. Dicetur in eos qui in initio quædam rectè faciunt: deinde, quantui leui de cauſa, benefacta malefactis ſubuertunt. Vlpianus apud Athenæum, in eum qui σαμίζειν dixerat pro κομίζειν, idque barbarè, Σὺ δέ μοι ἐκ γῆς συβώτας ὄψα σαμίζων, ἀπώλεσας τὸν οἶνον, ἐπιχέας ὕδωρ. id eſt, Tu verò nobis ex terra ſubulca vocabulũ mercatus, perdidiſti vinum infuſa aqua. Cyclops enim, vt barbarus ac temulentus (talem inducit etiam Homerus) ſic exiſtimat vinũ aqua corrumpi: quum è diuerſo, ſapiẽtum iudicio, reddatur melius ac ſalubrius. vnde & Plato admonet vt Bacchum temulentum deum Nymphis ſobriis deabus temperemus. Idem docet epigramma Græcum Meleagri: id eſt huiuſmodi, Nymphæ Bacchũ temperãt.

Αἱ Νύμφαι τὸν Βάκχον, ὅτ' ἐκ πυρὸς ἥλαθ' ὁ κοῦρος,

Νίψαν, ὑπὲρ τέφρας ἄρτι κυλιόμενον.

Τοὔνεκα σὺν Νύμφαις Βρόμιος φίλος· ἢν δέ νιν εἴργῃς

Μίσγεσθαι, δέξῃ πῦρ ἔτι καιόμενον. id eſt,

Bacchus vt è flammis puer exiliiſſet, in vndis

Tinxerunt Nymphæ ſordidum adhuc cinere.

Hinc iunctus Nymphis eſt Bacchus gratus: at ignem
Ardentem capies, hunc niſi miſcueris.

Quanquam vinum largius dilutum illud habet noxæ, quòd in poſterum diem grauius dolet caput qui biberit, quàm ſi merũ bibiſſet. Ariſtoteles id eſſe putat in cauſa, quòd vinum per ſe craſſius, acceſſione aquæ factum ſubtilius, citius penetrat anguſta capitis foramina: meri noxã, cuius adhuc multam vim obtinet: eodẽ tranſmittens: præterea concoctu difficilius eſt.

Abiecit haſtam. Ῥίψασπις. 97

Haſtã abiicere dicitur vtique prouerbiali figura, qui cauſæ ſuæ diffiſus, abiicit animum, ac deſinit contrà conari. Cicero pro L. Murena, Vidéſne tu illum triſtem, demiſſum? Iacet, diffidit, abiecit haſtam. Græcis item prouerbiali côuitio dicuntur ῥίψασπιδες, ignaui ac timidi, quique in acie locũ deſerunt, ac clypeum abiiciunt. quo probro notatus eſt Demoſthenes. Lucianus in Ioue tragœdo, Καὶ δῆλος ἐστιν ἀπορρίψων τὴν ἀσπίδα, id eſt, Ac planè videtur ſcutum abiecturus. Vſqueadeo verò probroſum habebatur antiquitus clypeũ abiicere, vt Lacedæmonii Archilochum è finibus ſuis iuſſerint excedere, quòd ſcripſiſſet, ſatius eſſe clypeum abiicere quàm interire, teſte Plutarcho in Apophthegmatis Laconicis. Id Archilochi diſtichon refertur ab Ariſtophane in fabula cui titulus εἰρήνη, eſtque huiuſmodi,

Abiicere ſcutum ſiue clypeum.

Ἀσπίδι μὲν Σαΐων τις ἀγάλλεται, ἣν παρὰ θάμνῳ
Ἔντος ἀμώμητον κάλλιπον οὐκ ἐθέλων. id eſt,
Scuto aliquis gaudet Saiorum, ego quod bene pulchrum
Deſerui nolens inter opaca rubi.

Interpres admonet, Saios eſſe Thraciæ populos, aduerſus quos bellans Archilochus, fugerit abiecto clypeo. Cuius exemplũ poſtea ſequutus eſt Demoſthenes, ad dicendũ quàm pugnandum inſtructior. Notatur apud Ariſtophanẽ & Cleonymus hoc nomine, vt in Veſpis,

Ἀπέβαλε τὴν ἀσπίδα. id eſt, Abiecit clypeum.

Quin & Iſocrates in oratione quam ſcripſit de Pace, declarat infames olim habitos qui vel ordinem deſeruiſſent, vel clypeũ abiecifſent. Idem indicat Æſchines aduerſus Timarchum, quòd qui non fuiſſet in bello, aut qui haſtam abiecisſet, ei non licebat in concione quicquam agere. Poſtremò Ariſtoteles libro Moralium 5, inter ea quæ lex vetat, commemorat τὸ μὴ λείπειν τὴν τάξιν, μηδὲ φεύγειν, μηδὲ ῥίπτειν τὰ ὅπλα. id eſt, non deſerere ordinem, non fugere, non abiicere arma. Et aliquanto pòſt, agens de iniuſtis (qui tamen πλεονέκται dici non poſſunt, quòd nihil capiant inde lucri) exempli loco ponit τοὺς ῥίψαντας ἀσπίδας διὰ δειλίαν, id eſt, qui ob metum & ignauiam clypeos abiecerũt. Tale quiddam, opinor, ſubindicat Horatius in Lyricis, quum ait,

Tecum Philippos & celerem fugam
Senſi, relicta non bene parmula.

Parmula relicta.

Qu. Curtius lib. 3, Tum cæteri diſſipantur metu, & qua cuique patebat ad fugam via, erũpunt, arma iacientes quæ paulo antè ad tutelam corporum ſumpſerant: adeo pauor etiam auxilia formidabat. Eſt aliquoties apud Iul. Cæſarem, Abiectis armis. Sed quo longius receditur à ſimplici ſermone, hoc maior eſt adagii gratia. veluti ſiquis eum qui non reluctatur turpia ſuggerenti dæmoni, ſed ſtatim obſequitur, appellet ripſaſpidem. Huius prouerbii facta nobis eſt antea mentio.

Mentiuntur multa cantores. 98

Πολλὰ ψεύδονται ἀοιδοί, id eſt, Multa mentiuntur cantores. In eos quadrabit qui ad gratiam loquuntur, & auribus blandiuntur. Inde ductum, quòd cantores hoc modò ſpectantes vt delectent ac placeant, pleraque canunt in laudem auditorũ falſa. Nihil enim veritate grauius, nihil aſſentatione ſuauius. Ariſtoteles libro τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ primo, ἀλλὰ, κατὰ τὴν παροιμίαν, πολλὰ ψεύδονται ἀοιδοί. id eſt, Sed iuxta prouerbium, multa mentiuntur poetæ. Eſt autem, niſi me fallit memoria, hemiſtichium Homericum, de citharœdis ſolitis in conuiuio canere. At hoc dictum quoſdam vſqueadeo mouet, vt prorſus ab omnibus omnium poetarum ſcriptis abſtineãt, non minima portione eruditionis.

Acciſſare. 99

Ἀκκίζειν, id eſt, Acciſſare, Græco prouerbio dicebantur qui quum maximè cuperent accipere quippiam, tamẽ fictè recuſabant. qui mos hodie quoque multis durat. Scribunt Acco mulierem fuiſſe quampiam notæ ſtultitiæ, quæ ſolita ſit ad ſpeculum, cum imagine ſua, perinde atque cũ alia muliere, cõfabulari: vt hinc vulgo, quæ ſtultius aut ineptius aliquid agerent, acciſſare dicerentur, & Accûs nomine cõpellarẽtur. Apparet, illud etiam moribus huius mulieris adfuiſſe, vt recuſaret quæ tamen cupiebat: vnde & Acciſmus, ficta huiuſmodi recuſatio dicatur. M. Tullius ad Atticum lib. Epiſtolarum ſecundo, Hoc, opinor, certi ſumus, periſſe omnia: quid enim ἀκκιζόμεθα tamdiu? Id eſt, quid diſſimulamus? Lucianus in libello De mercede ſeruiẽtibus, Ὁ δὲ ἀκκιζόμενος, ἄπαγε· παρὰ σοῦ δ' ἐγώ; id eſt, At ille acciſſans, Aufer, inquit: egóne abs te? Idem in Amoribus, Πάντα δὴ περιελὼν ἀκκισμόν. id eſt, Omni ſublato acciſmo. id eſt tergiuerſatione. Rurſus in eodem ſermone, Πολὺς δὲ ὁ μετὰ τῶν ἀνδρῶν ἀκκισμός. id eſt, Multus autẽ viris adeſt acciſmus. Item Philemon apud Athenæũ lib. 13, Οὐκ ἔστ' ἔτ' οὐδεὶς ἀκκισμὸς, οὐδὲ λῆρος. id eſt, Nec vllus eſt acciſmus, aut nugatio. Plutarchus indicat, Acco & Alphito mulieres fuiſſe, per quas fœminæ deterrerent pueros à peccando. Vſurpat hanc vocem & Plato in Gorgia, Ἀλλ' ἀκκίζεται Καλλίκλης.

Scytha acciſſans aſinum. 100

Ἀκκιζόμενος Σκύθης τὸν ὄνον, id eſt, Acciſſans Scytha aſinum. Aduerſus eos qui verbis auerſantur quod re cupiunt. Id ad huiuſmodi fabulam referunt, Quidam conſpecto aſini cadauere, Scythæ cuidam, qui fortè aderat, dixit, En quod cœnes. Ille primùm aſpernatus atque abominatus, poſtea tamẽ apparauit, cœnauitque. Ita ferme Suidas & Zenodotus. Heſychius ſecus effert, Σκύθης ὄνειον δαῖτα, id eſt, Scytha aſininum conuiuium: vt ſubaudias, reperit. ſi tamen hic locus apud Heſychium mendo vacat. Nam mutilũ eſſe conſtat. & fortaſſis ὄνειον dictũ eſt pro vtili: ſic tamen vt alluſum ſit ad aſinum.

Heſychii locus.

CHILIADIS SECVNDAE CENTVRIA III.

Aut quinque bibe, aut treis, aut ne quatuor. 1

Athenæus libro decimo, de bibacitate diſputans, ſcribit adagium huiuſmodi vulgo fuiſſe celebratũ, ἢ πέντε πίνειν, ἢ τρία, ἢ μὴ τέτταρα, id eſt, Aut quinque bibe, aut tria, aut ne quatuor. Præſcribit modũ diluẽdi vini. Hæc autem tẽperatura maxime placebat antiquis: vt quinque vini cyathis duo adderentur aquæ, aut duobus vnus. Huius rei teſtẽ citat Ionem poetam, qui ſcripſerit, vatem quendam Palamedi prædixiſſe Græcos nauigaturos, qui treis cyathos ad vnũ biberent. Item Nicocharem in Amymone, Χαῖρε πέντε καὶ δύο. id eſt, Salue quinque & duobus. Præterea Amipſiam, ἐγὼ δὲ Διόνυσος πᾶσιν ὑμῖν εἰμὶ πέντε καὶ δύο. id eſt, Ego autem Bacchus omnibus vobis quinque & duo. Verùm hac de re copioſius aliquanto Plutarchus, τῶν συμποσιακῶν decade tertia, teſtans conuiuialibus cantiunculis celebratum fuiſſe, ἢ πέντε πίνειν, ἢ τρία, ἢ μὴ τέσσαρα. nequis temere Plauti verba commutet. nam apud hunc quoque referuntur. Atque in hanc rem iocatur Ariſton: Quemadmodum in muſica, hemiolii proportio ſymphoniam reddit diapente, dupla ſymphoniam efficit quæ dicitur Diateſſaron. at eam quæ vocatur Diateſſaron, ſymphoniam eſſe præter cæteras hebetẽ & obſcuram, & epitrito conſtare: Itidem & in bibendi harmoniis, treis eſſe ſymphonias vini ad aquam, Diapente, διὰ τριῶν, & Diateſſarõ. Nam Diapente ſymphoniam ex hemiolio conſtitui, ſi tres aquæ cyathi duobus vini cyathis admiſceãtur: quòd ſi duobus admiſceas duos, dupli proportionem exiſtere: Diateſſaron harmoniam fore, ſi vni vini cyatho treis aquæ cyathos addideris. Atque hic eſſe epitritũ: quæ proportio pertineat ad treis magiſtratus in Prytaneo ſapientes ac ſobrios. aut ad dialecticos, quũ adductis ſuperciliis, de ſuis anxiis argutiis diſputant. Iam ſi duos vni admiſceas, tonum naſci maxime turbu-

lentũ,& vt appellat ipſe, ἀκροθώρακα, Chordas mouentẽ non mouendas mentiũ. Propterea quòd per hunc nec omnino ſobrios eſſe licet,nec ſtultitiã mero immergere. Quòd ſi duo tribus addideris,harmoniã exiſtere omnium maximè muſicã : vt quæ ſomnos inuitet, tranquillitatẽ ac ſummam quietẽ inducat. His ita per iocũ dictis, adiecit Plutarchi pater,priſcos Ioui duas addidiſſe nutrices, Iten & Adraſtiã:Iunoni vnã, nẽpe Eubœã: Apollini duas, Alethiã & Corythaliam:Baccho verò plures,quòd hunc deũ oporteat pluribus nympharum menſuris manſuefactum ac domitum, moderatiorem ac mitiorem reddere.Significat autem,vinũ multa aqua diluẽdum.Meminit huius adagii Plautus in Sticho,ſeruos compotantes inducens:Sed interim Stratege noſter,cur hic ceſſat cantharus? Vide quot cyathos hos bibimus. Tot quot digiti ſunt tibi in manu.Cantio eſt Græca,

Καὶ πέντε πῖνε, ἢ τρία πῖνε, ἢ μὴ τέτταρα.

Quanquam hic Plauti iocus non caret ſuſpicione mendi. Quòd autẽ prohibet Græca cantio ne quatuor biberet, ad veterum ſuperſtitionẽ pertinet,qua creditũ eſt, impares numeros ad omnia efficaciores eſſe. id quod Plinius intelligi putat in febribus,dierũ obſeruatione. Porrò de quaternione vitato in poculis,idem lib.18,cap.6,ſcribit ad hunc modum, Numerum quoque quaternarium Democritus condito volumine,& quare quaterni cyathi, ſextariive non eſſent potãdi.Huc nimirum alluſit Horatius libro Odarum tertio,

Da lunæ propere nouæ,
Da noctis mediæ,da puer auguris
Murenæ.tribus aut nouem
Miſcentur cyathis pocula commodis.
Qui Muſas amat impares,
Ternos ter cyathos attonitus petet
Vates.treis prohibet ſupra
Rixarum metuens tangere Gratia,
Nudis iuncta ſororibus. Item Auſonius,
Ter bibe,vel toties ternos:ſic myſtica lex eſt.

Id eſt, Aut treis cyathos,ad numerum Gratiarũ : aut nouem, ad numerum Muſarum.

Siculus mare. 2

Σικελὸς θάλασσαν,id eſt,Siculus mare,ſubaudi proſpectat. De iis qui denuo ſollicitantur ad ſubeundum periculum.Natum aiunt à Siculo quodam,qui quũ ficos naui portans,naufragium feciſſet,ac deinde ſedens in littore, mare placidum ac tranquillum videret, velut inuitans ad iterãdum nauigationem,dixiſſe fertur, Οἶδ' ὃ θέλεις, σῦκα θέλεις.id eſt, Noui quid velis, ficos vis. Recenſetur ab omnibus ferme prouerbiorum Græcorum collectoribus.

Ficos vult.

Ficum cupit. 3

Σῦκον αἰτεῖ,id eſt, Ficum petit.In eum dicebatur qui commoditatis alicuius gratia blãdiebatur. Inde natum tradunt, quòd olim Athenienſes agricolis blandiri ſolerẽt, vt ab illis ficos præcoquos acciperent, bene ominantes, ac precantes vt in annum ſequentẽ fici fœliciter prouenirent. Ruſtici verò poſteaquã ſenſerunt ciuium blandiloquentiã cò ſpectare vt ficos acciperẽt,in prouerbiũ verterunt, vt cõmodi ſpe adulantem,ficos petere dicerent. Ariſtophanes in Veſpis,

Σὺ δὲ νῦν σῦκά μ' αἰτεῖς. id eſt,
Tu verò nunc ficos à me petis.

Longum valere iuſſit. 4

Μακρὰ χαίρειν φράσας ταῖς ἐνταῦθα τιμαῖς, id eſt, Honorib⁹ qui hic ſunt,longum valere iuſſis.Ea figura quoties ad rem, non ad hominẽ,refertur, haud dubiè prouerbialis eſt. Rem igitur à qua nos abdicamus,ei renuntiare dicimur,ac longũ valere iubere. Sumpta metaphora ab iis qui diſcedunt,diutius abfuturi, ſeu nunquam rediturí. Eſt ſæpicule apud Lucianum, & item apud alios. M. Tullius in epiſt. ad Atticum lib.8,At ille πολλὰ χαίρειν τῷ καλῷ dicens,contulit ſe Brunduſium.Incertum vtrum de philoſopho quopiam loquatur,qui quum ſolitus eſſet multa præclara de honeſto loqui,quod in in ipſo ſitum eſſet,poſtea veluti renuntians philoſophiæ,ſibi cõſuluerit: an de Pompeio,qui Cæſarem fugit in Græciam, incolumitatis rationẽ habens potius quàm dignitatis. Item Hippolytus apud Euripidem,

Ciceronis locus.

Τὴν σὴν δὲ Κύπριν πόλλ' ἐγὼ χαίρειν λέγω. id eſt,
Veneri tuæ multum valere renuntio.

Vſurpat Lucianus in Ioue tragœdo. Idem in apologia ὑπὲρ τοῦ ἐν τῇ προσαγορεύσει πταίσματος, interpretatur prouerbiũ his quidem verbis,τὸ γοῦν μακρὰ χαίρειν, τὸ μηκέτι φροντίζειν δηλοῖ. id eſt,Hoc dictum Longum valere, declarat,nobis non amplius curæ futurum.M.Tullius Epiſtolarũ familiarium libro 15, pro μακρὰ χαίρειν dixit, nuntium remittere. Virtuti, inquit,nuntium remiſiſti,delinitus illecebris voluptatis.Eadẽ forma dicimur repudiare,aut renuntiare, aut nuntium mittere iis quæ ſpreta relinquimus: metaphora ſumpta à ſolenni more diuortii.quo,qui diuertebat,dicere ſolebat,Tua tibi habe. Sic enim Gaius libro vigeſimoquarto, titulo ſecundo de diuortiis & repudiis, capite Diuortiũ. In repudiis autem, id eſt in renuntiationibus, comprobata ſunt hæc verba, Tuas res tibi habeto:item hæc verba,Tuas res tibi agito.His igitur verbis peragebatur diuortium in matrimonio. In ſponſalibus autem,inquit, diſcutiendis, placuit renuntiationem interuenire oportere.In qua re hæc verba probata ſunt,Conditione tua non vtar.Ita Alcmena apud Plautũ,Valeas,tibi habeas res tuas,reddas meas. Huc alludens Cicero in Antoniũ, Frugi factus eſt, inquit: illã ſuas res ſibi habere iuſſit. Apud iureconſultos frequens eſt nuntium mittere,quod fit pariter in matrimoniis atque in ſponſalibus,licet diuerſa verborum formula,quemadmodũ diximus.De rebus animi fiet iucundius,veluti ſi qui dicitur ab aulica vita alióve ſtudio recedere,de eo ſic loquamur,Aulam ſuas ſibi res habere iuſſit,Philologiæ ſuas res ſibi habere iuſſit.

Nuntium remittere.
Repudiare.
Renuntiare.
Tua tibi habe.
Tuas res tibi habeto, *vel* agito.
Nuntium mittere.

Ficus ficus,ligonem ligonem vocat. 5

Τὰ σῦκα σῦκα, τὴν σκάφην σκάφην λέγων. id eſt,
Ficúſque ficus,ac ligonem nominans Ligonem.

Senarius è comœdiis Ariſtophanis in adagionem traductus, quadrat in eum qui ſimplici & ruſticana vtens veritate,rem vt eſt narrat,nullis verborum ambagibus ac phaleris obuoluens. Sunt enim apud rhetores figuræ quædam, quibus fit vt turpia honeſtè,aſpera molliter, ſuperba modeſtè, mordacia blandè dicantur. At qui craſſiore ſunt Minerua,rudius ac planius eloquuntur, ſuo quicque nomine ſignantes. Lucianus in Ioue tragœdo, Ἐγὼ γάρ, ὡς ὁ κωμικός φησιν, ἄγροικός εἰμι, τὴν σκάφην σκάφην λέγων.id eſt, Nam ego,quemadmodũ ait Comicus,ruſticanus ſum,& ligonẽ ligonẽ appello. Rurſum in præceptis hiſtoriæ conſcribendæ, vult ſcriptorẽ,liberum & incorruptum eſſe,qui rem,vt eſt geſta narrans,ficus ficus appellet,ligonem ligonem. Inuenitur ad hunc quoque modum,Τὰ σῦκα σῦκα λέγω, καὶ τὴν κάρδοπον κάρδοπον. id eſt,Ficus ficus voco,panarium panarium. Ariſtophanes in Nebulis,

Οὐκ ἂν ἀποδοίην οὐδ' ὀβολὸν οὐδενί,
Ὅστις καλέσειε κάρδοπον τὴν καρδόπην. id eſt,
Ego nec obolum cuipiam perſoluerim,
Qui cardopum tantum vocarit cardopam.

Cardopus, arca panaria : cæterùm poeta facit Socratem nugantem, qui contendat non eſſe dicendum κάρδοπον(quemadmodum dicebat Cleonymus) ſed καρδόπην, ὥσπερ καλεῖς, inquit,τὴν Σωκράτην.

Caniſtrũ,caniſtrã vocat.

Domeſticus teſtis. 6

Οἴκοθεν ὁ μάρτυς,id eſt,Domeſticus teſtis.Vbi quis ipſe ſeſe laudat, quaſi domi teſtem habeat, nõ aliunde adductum. Huic autem teſtium generi quamminima fides haberi ſolet, ac legibus ceu ſuſpecti reiiciuntur.Paulus Pandectarum lib. 22, titulo De teſtibus,cap.penultimo, Teſtes quos accuſator de domo produxit,interrogari non placuit. Rurſum Codic. lib.4,eodem titulo,Etiam iure ciuili domeſtici teſtimonii fides improbatur. Lucianus in Ioue Tragœdo, Εὖγε, οἴκοθεν ὁ μάρτυς, φασίν.id eſt,Euge,domo adductus teſtis,vt dici ſolet. Huc alluſiſſe videtur Seneca ad Lucilium, quum ſcribit in hunc modum,Expecta me puſillum, & de domo fiet remuneratio.Niſi quis malit illic dono legere.Sunt Græci ſcriptores qui dicant hoc adagium conuenire in eos qui prius mentiti, poſtea verũ confitentur: veluti conſcientia adacti, quæ pectoris teſtis eſt.Sic Plutarchus τὴν οἴκοθεν κρίσιν vocat,animi iudicium,quod nõ corrũpitur. Nec hinc multũ abhorret, quod eſt apud M. Tullium De oratore lib.ſecũdo, Tertium verò illud, clamare contrà quàm deceat & quàm poſſit,hominis eſt (vt tu Catule de quodam clamatore dixiſti) ſtultitiæ ſuæ quamplurimos teſtes domeſtico præconio colligentis. Domeſticum præconium appellauit, quòd ipſe ſuam ſtultitiam traduceret. Idem in eius libri principio, Quo,

Senecæ locus.
Domi iudicium.
Domeſticum præconium.

tum vt pueri refutare domeſticis teſtibus, patre & C. Aculeone propinquo noſtro, & L. Cicerone patruo ſolebamus. Hic ſimpliciter domeſticos teſtes appellat, propinqua cognatione iunctos. Nihil autem magis domeſticũ eſſe poteſt quàm ſua cuique conſcientia. Idem M. Tullius Cicero libro

Locus Ciceronis

Epiſt. famil. 2. ad Cælium, cuius initium, Raras tuas: Mea verò officia ei nõ defuiſſe tu es teſtis: quoniam οἴκοθεν ὁ μάρτυς, vt opinor, accidit Phania. Nã ita legendum ſuſpicor: tametſi nonnulli lacunam expleuerant his vocibus κωμικὸς μάρτυς. niſi fortè pro κωμικὸς magis placet οἰκεῖος. Idem in oratione pro L. Flacco, Neque in toto Æmonenſium teſtimonio (ſiue hic cõfictũ eſt, vt apparet: ſiue miſſum domo eſt, vt dicitur) cõmouebor. Terentius, Ego hanc domi coniecturam facio.

Bœoticum ingenium. 7

Bœotii apud antiquos malè audierunt vulgò, ſtoliditatis nomine, quemadmodum ſuperius oſtenſum eſt. Vnde quicquid inſulſum eſſet ac ſtultum, id Bœoticum dicebant. Lucianus in Ioue tragœdo, ἀγροῖκον τοῦτο εἴρηκας καὶ δεινῶς Βοιώτιον. id eſt, Iſtud quod dixiſti, prorſus agreſte eſt, & vehementer Bœoticum. Inuenitur & Βοιώτιος νοῦς, id eſt, Bœoticũ ingenium, pro ſtupido ac ſtolido. Horatius in Epiſtolis,

Bœotum in craſſo iurares aere natum.

Plutarchus ipſe Bœotus cum aliis aliquot locis, tum in commentario de carnium eſu, ſcribit ab Atticis notatos Bœotos, tanquam brutos & ſtupidos ac pingues: idque propter edacitatem, quemadmodũ alibi meminimus. quod ea gens magis ſtuduit exercendis corporibus, quàm animis excolendis. Vnde, teſte Stephano, quidã putauerũt nomen regioni inditum. Idem citat Ephorum, qui ſcripſerit Athenienſes rei nauticæ fuiſſe ſtudioſos, Theſſalos equeſtris, Bœotos corporum exercitamentis, Cyrenæos curribus valuiſſe, Lacedæmonios circa leges fuiſſe diligentes.

Bœotica cantilena. 8

Βοιώτιος νόμος, id eſt, Bœotica cantio, dicebatur, ſiquibus rerum initia tranquilla ac proſpera fuiſſent, poſteriora turbulenta ac triſtia. Vnde Sophocles ſcripſit,

Ὅταν τις ᾄδῃ τὸν Βοιώτιον νόμον. id eſt,
Vbi quis cecinerit cantionem Bœoticam.

Natũ ex hiſtoria: nam Bœotii primùm liberã ac pacatam agebant vitam: deinde mortuo Laio in varias calamitates inciderunt: vt illorum cantilena à læto initio in luctum deſiiſſe videatur. Citatur à Zenodoto. Ariſtophanes in Acharnenſibus vſurpare videtur pro cantione rudi atque indocta,

Δεξίθεος εἰσῆλθ' ᾀσόμενος Βοιώτιον. id eſt,
Dexitheus intrat, qui canet Bœoticum.

Bœotica ænigmata. 9

Βοιώτια αἰνίγματα, id eſt, Bœotica ænigmata, dicebãtur obliquè atque obſcurè dicta, quǽque perdifficilè percipi poſſent. Sumptum à fabula Sphingis monſtri Thebani. ea propoſuit Œdipo ænigma huiuſmodi, Τετράπους, δίπους, καὶ πάλιν τρίπους. id eſt, Quadrupes, bipes, ac rurſum tripes. Id Œdipus interpretatus eſt hominem eſſe, qui puer manibus quoque pedum vice nititur: deinde confirmato gradu, duobus pedibus ſe ſuſtinet: donec ætas decrepita baculum, ceu tertium pedem, addat. Extat epigramma Sphingis ænigma complectens ad hunc modum,

Ἔστι δίπουν ἐπὶ γῆς καὶ τετράπον, οὗ μία φωνή,
Καὶ τρίπον· ἀλλάσσει δὲ φυὴν μόνον ὅσσ' ἐπὶ γαῖαν
Ἑρπετὰ κινεῖται, ἀνά τ' αἰθέρα καὶ κατὰ πόντον.
Ἀλλ' ὁπόταν πλείστοισιν ἐρειδόμενον ποσὶ βαίνῃ,
Ἔνθα τάχος γυίοισιν ἀφαυρότατον πέλει αὐτοῦ. id eſt,
Eſt bipes in terris & quadrupes, haud eadem vox,
Et tripes. immutat ſpeciem hoc ex omnibus vnum
Quæcunque in terris repetant, volat æthera circum,
Pérque mare. aſt vbi iam pedibus compluribus auctum
Accelerat greſſum, victis tum maxima membris
Segnities ac torpor adeſt, minimumque vigoris.

Heſiodus itaque in ſecũdo Georgicõn libro, vetulum ac ſenio iam incuruum, tripedem hominem appellat,

- τότε δὴ τρίποδι βροτῷ ἶσοι. id eſt,
Tunc iam tripedi mortali ſimiles.

Bouem in faucibus portat. 10

Βοῦν ἐπὶ γνάθοις φέρει. id eſt,
In faucibus portat bouem.

In edacẽ olim dicebatur, vt indicant Zenodotus & Suidas. Natũ, vti coniicio, vel à Theagene athleta Thaſio, vel à Milone Crotoniata: quorum alter bouem ſolidum ſolus comedit, teſte etiam Græco epigrammate, tum autem Poſidippo apud Athenæum: alter (vt narrat apud eundem Theodorus Hieropolites) in Olympiis taurum quadrimum humeris ſuſtulit, ac ſtadii ſpatio geſtauit, eúmq; eodẽ die ſolus comedit. Cuius rei meminit & Aulus Gellius in Noctibus Atticis.

Bœotis vaticinare. 11

Βοιωτοῖς μαντεύσαιο, id eſt, Bœotis vaticinare. Abominantis eſt ſermo, perinde vt dicimus, Hoſtibus iſta vaticinare.

- capiti cane talia demens
Dardanio. Et,
Hoſtium vxores puerique cæcos
Sentiant motus orientis Auſtri, &
Æquoris nigri fremitum, &c. Et,
Hoſtibus eueniant conuiuia talia noſtris.

Aptius autem dicetur in eum qui triſtia vaticinatur: ſiquando precabimur vt ea in ipſius caput recidant. Zenodotus ab euentu natum ſcribit, Heraclidem allegans authorem. Olim, inquit, quum Thebani de belli euentu conſulerent oraculũ, vates quæ tum Dodonæ reſponſitabat, ait eos fore victores ſiquid impiè patraſſent. Itaque conſultorum quidam arreptã Myrtilam (nam id mulieris fatidicæ nomen) in lebetẽ aqua calida feruentẽ, qui fortè inibi aderat, iniicit. Sunt qui narrent, Bombũ diuinum quendam Thebanis de belli ſucceſſu ſciſcitantibus, reſpondiſſe futurum vt quamplurimos vincerent, ſi prius quempiã è ducibus immolaſſent. At illos Bombũ ipſum interemptũ immolaſſe, atq; hinc ortũ prouerbiũ.

Arietem emittit. 12

Ἄρνα προβάλλει, id eſt, Arietem obiicit. In rixæ pugnǽque cupidum dicebatur. Antiquitus enim bellum ſuſcepturi, fecialem mittebant qui arietem adductum in hoſtium fines immitteret: hoc ſignificans pacto ciuitatem & agros illorum hoſtibus compaſcuos fore. Author Diogenianus.

Argenti fontes. 13

Ἀργύρου κρῆναι λαλοῦσιν, id eſt, Argenti fontes loquuntur. Hoc adagio notabãtur ii qui ſtolide quidem atque indoctè, ſed arroganter tamẽ & cõfidenter loquerẽtur, opibus videlicet ſuis freti. Vulgus enim diuitũ dulci, vt ait Horatius, fortuna ebrium, hoc quoque putat ſuis diuitiis deberi, vt quicquid dixerint, id protinus velut eruditum omnes ſuſpiciant & approbent. Quod notans Flaccus, inquit,

-meæ (contendere noli)
Stultitiam patiuntur opes. Item alibi,
Et quicquid volet, hoc veluti virtute paratum,
Sperauit magnæ laudi fore.

Huc pertinet & mimus ille neutiquam inuenuſtus,

Fortuna quem nimium fouet, ſtultum facit.

Item illud ex Antiphane apud Stobæum,

Ὁ δὲ πλοῦτος ἡμᾶς, καθάπερ ἰατρὸς κακός,
Τυφλοὺς, βλέποντας παραλαβὼν, πάντας ποιεῖ. id eſt,
Opes enim nos, ſicuti medicus malus,
Vbi receperint reddunt videntes ilico cæcos.

In eandem ſententiam Menander in ſeipſum lugente,

Τυφλὸς ὁ πλοῦτος, καὶ τυφλοὺς ἐμβλέποντας εἰς αὐτὸν δείκνυσιν. Id eſt,
Cæcæ diuitiæ, atq; eos qui ſe intuentur, cæcos reddunt.

Rurſum illud eiuſdem,

Ὑπερήφανόν που γίγνεται λίαν τρυφή,
Ὅτι πλοῦτος ἐξώκειλε τὸν κεκτημένον
Εἰς ἕτερον ἦθος, οὐκ ἐν ᾧ τὸ πρόσθεν ἦν. id eſt,
Nimis inſolens tum redditur laſciuia,
Quoties opes qui poſſidet, mores repens
Mutat in alienos priſtinis contrarios.

Diximus aliàs, Fœnum habet in cornu. Felicitatis comes eſſe ſolet ferocia. Pindarus in Iſthmiis hymno tertio, εἴ τις ἀνδρῶν εὐτυχήσαις, ἢ σὺν εὐδόξοις ἀέθλοις, ἢ σθένει πλούτου, κατέχει φρασὶν αἰανῆ κόρον, ἄξιος εὐλογίαις ἀστῶν μεμίχθαι, id eſt, Siquis vir fortunatus fuit, vel in glorioſis certaminibus, vel in opulẽtia obtinet (vt aiunt) magnificã ſaturitatẽ, dignus qui laudibus ciuiũ admiſceatur. Quadrabit in eos quoque quorũ oratio, propter opũ fiduciã, plus ſatis libera atq; audax videbitur. Nã quẽadmodum paupertas timiditatẽ adfert, itidem opulẽtia παῤῥησίαν, id eſt loquendi confidentiam, adducere ſolet.

Terram pro terra. 14

Γῆν πρὸ γῆς ἐλαύνεσθαι. Prouerbialis eſt figura in hominem exulem, erronem & incertis vagantem ſedibus. Ariſtophanes in Acharnenſibus,

Κἀν διώκειν γῆν πρὸ γῆς. id eſt,

Terram ante terram perſequi. Item alibi,

Ἐγὼ δὲ φεύγων γῆν πρὸ γῆς φοβούμενος. id eſt,

Solum at ego fugiens præ ſolo, trepidus metu.

Lucianus in Pſeudomāte, Ἀλλ' ἔδει γῆν πρὸ γῆς ἐλαύνεσθαι. id eſt, Sed oportebat ad terram pro terra vehi. Apud Latinos ſolum vertere dicuntur qui exilii cauſa migrāt aliò. Alciphrō in epiſtolis, Ἀπαναστὰς ὁπόποι γῆν πρὸ γῆς φεύξομαι μᾶλλον, id eſt, Demigrans quolibet fugiam potius, terram terra commutans. M. Tullius in epiſtolis ad Atticum, lib. 14, Hæc & alia ferre non poſſum itaque γῆν πρὸ γῆς cogito. Significat ſe de fugiendo cogitare.

Ne ad aures quidem ſcalpendas ocium eſt. 15

Prouerbialis eſt hyperbole, quum ne minimum quidem ocii ſupereſſe ſignificamus: dicimus nec tantillum vacui temporis eſſe quod ad ſcalpendas aures ſit ſatis. Lucianus in bis accuſato, Οὐδ' ὅσον κνήσασθαι τὸ οὖς, φασί, σχολὴν ἄγων, id eſt, Ac ne tantiſper ocioſus, vt aurem, ſicut aiunt, ſcalpere vacet.

Citius in naui cadens à ligno exciderit. 16

Θᾶττον ἄν τις ἐν πλοίῳ πεσὼν διαμάρτοι ξύλου, id eſt, Citius alicui in nauigio cadenti lignum defuerit. Hyperbole prouerbialis qua tantam vbique copiam ſignificamus, vt quocunque te vertas occurrat quod quæris. Etenim quum nauis ipſa vndique ſit lignea, non poteſt non in lignum incidere quiſquis in ea cadit. Lucianus in bis accuſato, ὥστε κατὰ τὴν παροιμίαν, θᾶττον ἄν τις ἐν πλοίῳ πεσὼν διαμάρτοι ξύλου, ἢ ἔνθα ἂν ἀπίδῃ ὁ ὀφθαλμὸς, ἀπορήσει φιλοσόφου, id eſt, Itaque, iuxta prouerbium, citius fiet vt in naui lapſus, non incidat in lignū, quàm vt quocunque aſpexerit oculus, philoſophum deſideret. Taxat Lucianus philoſophorum turbam tantam, vt omnia vbique plena videantur, nec liceat effugere.

Epiſcythizare. 17

Ἐπισκυθίζειν, Lacedæmoniorum adagio dicitur, pro eo quod eſt, vinum merum intemperantius bibere. Et Achæus in Æthone Satyrico σκυθιστὶ, ſiue, vt in quibuſdam exemplaribus legitur, σκυθιστὶ πιεῖν dixit, pro eo quod eſt ἄκρατον πιεῖν, hoc eſt, meracius bibere. Athenæus libro decimo Dipnoſophiſtarum, ex Herodoto & Chamæleonte authoribus refert Cleomenem regem Spartanū cum Scythis agentē conſuetudinem, & illorū ἀκρατοποσίαν, id eſt meripotationem imitantem, in inſaniā verſum fuiſſe. quemadmodū interpretantur Spartani. Locus eſt apud Herodotum lib. 6. cui titulum fecit Erato: addens hinc natum apud eoſdē Spartanos vulgare dictum, vt ſiquando velint ζωρότερον πίνειν, hoc eſt intemperātius bibere, dicant, ἐπισκύθισον, hoc eſt, minimū infundito aquæ: pro eo quod dicendū erat, ἐπίχυσον, id eſt, infūde aquā. Apud eundem libro vndecimo, Hieronymus Rhodius docet σκύφιον dictum pro μάθυσον: & Athenæus dubitat verū à Scythis ſcyphus, id eſt poculi genus, habeat nomen: vt σκύφος dictum ſit quaſi σκυθὸς. nam vocem ſic immutatam oſtendit apud autores extare. Quin & illud addit, Lacedæmonios, quū ſentirent barbaros Aſiaticos omnia dolis agere, vice Thimbronis eò legaſſe Dercyllidam: quòd is nihil haberet ſynceritatis Laconicæ, ſed ingenium ſubdolū ac ferum: exiſtimantes huic non poſſe dari verba. quem ob id σκύφον appellarunt Lacedæmonii, quaſi σκύθον. Scythæ autem & Thraces ἀκρατοπόται vocantur, id eſt meribibi: vnde plerunque conuiuia illorum ſanguinolenta ſunt & tumultuoſa. Apud eundē Anacreon, ni fallor, ἀκρατοποσίαν, σκυθικὴν πόσιν appellat. quod Callimachus verbo compoſito dixit ζωροποτεῖν. Atque vtinam hic mos plus quam barbaricus intra Scytharum ac Thracum fines conſtitiſſet, nec ad nos vſque dimanaſſet. Non enim ſolum bibimus intemperanter, verumetiam cogimus alios ad bibendum: & recuſantem ferro adorimur. quum inhumanius penè ſit cogere ad bibendum qui non ſitiat, quàm ſitientem ſubmouere à potu: quemadmodum eleganter apud Athenæum libro decimo dixit Sophocles,

Τὸ πρὸς βίαν πίνειν ἴσον κακὸν πέφυκε τῷ διψῆν βίᾳ. id eſt,

Cogi ad bibendum, non minus graue eſt malum,

Quàm ſi quis acrem perpeti cogat ſitim.

Commodè deflectas licebit ad cuiuſuis rei intemperantem & immodicum vſum.

Σκύφος.

Scythica potatio.

Ζωροποτεῖν.

Vinum caret clauo. 18

Athenæus eodem libro de potationibus diſſerens, huiuſmodi prouerbium eleganter vulgo dici ſolere ſcribit, ὁ οἶνος οὐκ ἔχει πηδάλια, id eſt, vinum non habere clauum: propterea quòd ebrietas nihil conſultè neque moderatè vel dicit vel facit. obruitur enim ratio, quæ claui vice ſobrios moderatur ac gubernat. Huc pertinet Ouidianum illud,

Nox & amor vinúmque nihil moderabile ſuadent.

Illa pudore vacat: Liber Amorque metu.

Non illepidum eſt quod apud Athenæum lib. 11 refert Xenophon, apud Perſas fuiſſe vetitum ne προχοΐδας inferrent in conuiuium. Id apparet fuiſſe vaſculi genus, quo vinum è cratere miniſtri effunderent in cyathum: Id factū eſt, ne ſupra modum biberent, & animi & corporis viribus deſtituerentur: & addit eum morem adhuc apud illos ſeruari. nec enim inferri prochoidas, ſed nihilo ſecius tantum illos bibere, ὥστε ἀντὶ τοῦ εἰσφέρειν, αὐτοὶ ἐκφέρονται, ἐπειδὰν μηκέτι δύνωνται ὀρθούμενοι ἐξιέναι, id eſt, Pro eo quod non amplius inferuntur prochoides, ipſi efferuntur, poſtea quam non amplius poſſunt exire ſaltantes. Itaque vinolentia nullis minus ignoſcenda eſt quàm qui Reipublicæ clauum moderantur. hoc eſt regibus & magiſtratibus. Et Diuinæ literæ vetāt vinum dari regibus. Nec vinum nec ſomnus conuenit aſſidentibus clauo: ſed interdū nulli magis indulgent vino ſomnóque.

Vinum ſenem etiam vel nolentem ſaltare compellit. 19

Ac rurſus ibidē hoc itē carmen prouerbio iactatū ſcribit,

Οἶνος ἀνώγει γέροντα καὶ οὐκ ἐθέλοντα χορεύειν. id eſt,

Vina ſenem, vt nolit, cogunt ductare choreas.

Admonet nihil eſſe tam ineptū, neque tam alienū, ad quod non incitet ebrietas. Subiicit & aliud carmen non diſſimilis ſententiæ,

Οἶνος καὶ φρονέοντας ἐς ἀφροσύνην ἀνεβάσε. id eſt,

Inſanire facit ſanos quoque copia vini.

Idem libro quarto Dipnoſophiſtarum adducit prouerbium ex Eriphe quodam comœdiarum ſcriptore:

Λόγος γάρ ἐστ' ἀρχαῖος οὐ κακῶς ἔχων,

Οἶνον λέγουσι τοὺς γέροντας, ὦ πάτερ,

Πείθειν χορεύειν οὐ θέλοντας. id eſt,

Rectè vetuſto dicitur prouerbiō,

Quòd vina ſenibus perſuadent, ô pater,

Vti velint nolint choreas ductitent.

Huc pertinet illud Platonis libro de legibus primo, Οὐ μόνος ἄρ', ὡς ἔοικεν, ὁ γέρων δὶς παῖς γίγνοιτ' ἂν, ἀλλὰ καὶ ὁ μεθυσθείς. Itaque, vt videtur, non ſolum ſenex fuerit bis puer, verumetiā temulentus. Item Horatius,

Quod me Lucanæ iuuenem commendet amicæ.

Vinum dementat ſapientes.

Vino repueraſcere.

Ranis vinum præminiſtras. 20

Βατράχοις οἰνοχοεῖς, id eſt, Ranis vinū infundis. In eū dicebatur qui id miniſtraret, quo nihil eſſet opus ei cui exhiberetur: veluti ſiquis apud indoctos multa de philoſophia diſſerat. Ranis enim nihil opus vino, aqua paluſtri magis gaudētibus. Explicatur adagium à Zenodoto, Suida, Diogeniano. Pherecrates apud Athenæum in Coriano, Ἔρρ' ἐς κόρακας, βατράχοις οἰνοχοεῖν σε δεῖ. id eſt, Abi in malā rem, ranis pocillari te oportuit. Obiurgat enim pincernam, quòd quatuor vini cyathis duos infuderit aquæ. Vnde licet conuertere prouerbiū in hos quoque conuenire qui vinū immodica diluūt aqua. ita vt aquam, non vinum bibere videantur, ranarū ritu.

Ouo prognatus eodem. 21

Fortaſſis ſimpliciter dictum eſt ab Horatio,

Ouo prognatus eodem.

Quandoquidem ad fabulam reſpicit Ledæ, quæ grauida ex Ioue in cygnum conuerſo, ouum peperit, vnde gemini prognati Caſtor & Pollux. Id ouū Pauſanias in Laconicis refert oſtendi apud Lacedæmonios ſuſpenſum tæniis à teſtudine templi. Verum ſiquis hoc dictum reflectat ad iiſdem natos parentibus, aut ab eodem eruditos præceptore, aut ita conſimilibus ingeniis, vt eodē ouo nati videri poſſint: nihil æque fuerit prouerbiale. veluti ſi dicas, Vultus, ingeniū, mores, facta, ac prorſus omnia ſic huic cum hoc conueniunt, vt iures eodē prognatos ouo. Ariſtoteles lib. De generatione animaliū quinto, oſtēdit id iuxta naturam fieri, vt ex eodē ouo duo pulli naſcātur: & quidē perfecti, ſi vitelli mēbrana dirimātur.

Idē ſi cohæreant & confundantur, fœtum edi monſtroſum.

De curru delapſus. 22

Ἐξ ἁμαξῶν, id eſt, De curru delapſus. In hodiernū quoque vulgò durat adagium, in eum qui oblitus propoſiti, aliò ſe transfert, aut qui in ſententia labaſcit: vt De curru delapſus dicatur, quemadmodū Ab aſino delapſus. Ariſtoph. in Ranis,

Ἐξαμαξευθεὶς ὁ νοῦς. id eſt,

Animus à curru decidens hoc eſt, aberrans ab inſtituto. Natum apparet à fabula Phaethontis, quē ferunt curru excuſſum. Siquidem animus, velut auriga corporis eſt, & corpus ceu vehiculum. Eſt & apud Platonem de animabus è cælo delapſis, quòd curribus ſuis eſſent excuſſæ.

Numerus. 23

Homines nullius bonæ rei, numerus prouerbio dicūtur, etiam idiotis horum temporum. Ariſtophanes in Nebulis,

-ὄντες λίθοι

Ἀριθμὸς, πρόβατ᾽ ἄλλως, ἀμφορῆς νενησμένοι. Horatius,

Nos numerus ſumus, & fruges conſumere nati.

Tranſlatum videri poteſt à calculis, ad nihil aliud vtilibus niſi ad numerum. Anacharſis, Plutarcho teſte, taxauit Athenienſes, qui nummis ad rationē duntaxat vterentur. Quanquam mihi magis arridet vt ita numerus dicatur quemadmodum dicunt ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης, & εἷς τῶν πολλῶν id eſt, vnus è plebe. Ita Flaccus, 1. Serm. -ſum paulo infirmior, vnus Multorum: etiam Græcam exprimens figuram. Et Seneca libro primo, Epiſtola decima, Iſte homo non eſt vnus è populo. Inſignes nominātur. Qui nihil habēt inſigne, turba ſunt, & numerantur tantum. Vnde Flaccus, Nos numerus ſumus. Et Virgilius, -cadit & ſine nomine vulgus.

Summis vti velis.

Ἄκροις χρῆσθαι τοῖς ἱστίοις, id eſt, Summis vti velis, Prouerbiali metaphora dicuntur qui maximo conatu adnituntur, atque incumbunt: aut qui omnem captant occaſionem. Mutuò ſumptum à nautis, quibus mos eſt velum in altum tollere, quo currant celerius. Ariſtophanes in Ranis,

Ἄκροισι χρώμενος τοῖσιν ἱστίοις. id eſt,

Vtens ſupremis carbaſis.

Pindarus in Nemeis hymno quinto, Δίδοι φωνάν, ἀνὰ δ᾽ ἱστία τεῖνον πρὸς ζυγὸν καρχασίου. id eſt, Da vocem, ſurſum autem tende vela ad ſummum antennæ iugum. Vt cuique res ſunt ſecundæ aut aduerſæ, ita velum in altum tollitur.

Summum cape, & medium habebis. 25

-ἄκρον λάβε, καὶ μέσον ἕξεις. id eſt,

Summa cape, & medio potieris.

Hemiſtichium carminis heroici. Vbi quid obſcurius & perplexius dictum ſignificabant, admonentes rem attētius expendendā, hoc prouerbio conſueuerant vti. Zenodotus hinc natum tradit, Æginetis patria pulſis, de quærenda ſede conſulentibus oraculū, reſponſum eſt hoc ænigmate, ἄκρον λάβε, καὶ μέσον ἕξεις. atque illos, cacumine quodam montis occupato, circa medium incoluiſſe. Poteſt & in hanc accommodari ſententiam, vt admoneamur ad res ſummas & egregias eniti. ſic enim futurum vt ad mediocritatem perueniamus. Summum animo deſtinādum, vt ſaltem modicis potiamur. Fit enim plerunque neſcio quo modo, vt exitus citra ſpem & ſcopum præſtitutum conſiſtant. At hodie theologi quidam Ariſtotelici docent quatenus liceat admittere diuitias, quatenus ludere aleam, quatenus belligerari, quatenus vlciſci. Quum longè ſatius eſſet, diuitiarū, belliquе & voluptatum ſtudiū modis omnibus deteſtari. ita fieri poterat vt hoc moderatius ſequeremur. Nunc dū mediocribus ſumus contenti, longè infra mediocritatem dilabimur.

Iniquum petendum, vt æquum feras. 26

Huic affine quod recenſet Quintilianus Inſtitutionū oratoriarū lib. 4. Nec omnino ſine ratione eſt quod vulgò dicitur, Iniquū petendum, vt æquum feras. A negotiatoribus ductū videri poteſt, qui callide merces longè minoris licentur & multo pluris indicāt quàm pro dignitate, quo pretiū ſaltem æquū accipiant. Non fugit hæc ſententia Syrū illum Terentianum in Adelphis, quū Sannionē lenonem aſtu tractās, poſtulat vt puellā Æſchino dimidio pretii tradat: atque hac arte efficit vt leno ſortem ſolidā percupidè & rogans etiam accipiat. Iactatur & vulgò prouerbium huiuſmodi, Qui annititur vt auream quadrigā ſibi comparet, vnā certè rotam aſſequetur. Equidem arbitror huc alluſiſſe Senecā libro De beneficiis ſeptimo, Quæ, inquit, ideo petimus vltra modum, vt ad verſum ſuū redeant. Quū dicimus, meminiſſe non debet, hoc volumus intelligi, Prædicare non debet, nec iactare, nec grauis eſſe. Pulchrè Seneca depinxit naturā hyperboles.

Ad ambas vſque aures. 27

Μέχρι τῶν ἀμφωτίδων, id eſt, Vſque ad aures ambas impleri dicuntur qui ſupra modū ingurgitant ſeſe. Sumpta metaphora à vaſculis ad anſas vſque impletis. Extat apud Suidā.

Seruilis capillus. 28

Ἀνδραποδώδη τρίχα ἔχειν ἐπὶ τῇ ψυχῇ, id eſt, Seruilem capillum præ ſe ferre dicuntur qui agreſtibus & inelegātibus ſunt moribus. Inde ductū, quòd Athenis ſerui manumittendi capitis pilos deradebant. Plato ſcribit in Alcibiade, quoſdā ſeruiles pilos in animo geſtare, indoctos & ſtupidos ſignificans. Citātur apud Suidam hæc ex authore neſcio quo, πολλῶν ὄντων ἀνθρώπων ἀθρόων οὐδὲ τὰ πάθη κατεσταλμένων, ἀλλ᾽ ἔτι τὴν ἀνδραποδώδη τρίχα, φασὶν, ὑποδεδυκότων. id eſt, Multis collectis viris, neque compoſitis affectibus, ſed qui ſeruilem, vt aiūt, capillū adhuc præ ſe ferrent. Plinius libro 11, capite 37, rem prodigioſam tradit, homines quoſdam hirſuto corde naſci. *Hirſuto corde homines.* Pliniana verba ſunt hæc, Hirto corde gigni quoſdam homines produnt, nec alios fortiores eſſe induſtria: ſicut Ariſtomenem Meſſenium, qui trecentos occidit Lacedæmonios, ipſe conuulneratus & captus, ſemel per cauernā latomiarū euaſit, anguſtos vulpium aditus ſequutus: iterum captus, ſopitis cuſtodibus ſomno, ad ignem aduolutus lora cum corpore exuſſit. Tertiò capto Lacedæmonii corpus diſſecuere cauſa videndi, hirſutúmque cor repertum eſt.

Amyris inſanit. 29

Ἄμυρις μαίνεται, id eſt, Inſanit Amyris. Allegoria prouerbialis, qua rectè vtemur vbi quis ſub inſaniæ prætextu rebus ſuis conſulit. Aut vbi quis ſolus periculum proſpiciens, in tempore ſibi cauet, creditus interim vulgo deſipere: deinde rerum euētus docet illum vnum ſapuiſſe. Vt hæc ſit vox velut opprobrantis ſocordiam iis qui ſibi nō proſpexerint maturè: neque ſapere cœperint, niſi accepto vulnere. Zenodotus ab hiſtoria natum ait huiuſmodi, Quum Sybaritæ florerent opibus, quendam Delphos amandarunt qui de rerum ſuarum ſucceſſu ſciſcitarentur oraculum: Reſponſum eſt, Euertendam Sybaritarum fortunam, vbi plus honoris habere cœpiſſent hominibus quàm diis. Euenit deinde vt ſeruus à domino vapulans, nequicquam ad deorum aras confugiſſet: pòſt ad heri monumentum confugiens, liberaretur à plagis, vt alibi dictū eſt. Quod ſimulatque conſpexiſſet Amyris, collectis rebus ſuis, in Peloponneſum demigrauit, reliquis interim Sybaritis hominem velut inſanum ridentibus. Poſtea idem ob fictam inſaniam miraculo fuit, & prouerbio locum fecit. Citatur ab Euſtathio in ſecūdo Iliados libro: citatur autem ex Pauſaniæ rhetorico dictionario. Addit, quoſdā Thamyrim hunc appellare, quoſdam Amyrim, abiecto theta. Solet autem more hominum euenire, vt vati tum demum habeatur fides, ac laudetur, poſteaquā ipſis iam premimur malis. Proinde Caſſandra in tragœdia quapiā loquitur ad hunc modum, citante Plutarcho,

Καὶ πρὸς πεπονθότας καὶ κακῶς πεπονθότων

Σοφὴ κέκλημαι· πρὶν παθεῖν δὲ, μαίνομαι. id eſt,

Sapiénſque dicor his malum qui ſentiunt:

Porrò antequam illud ſentiant, inſanio.

Sophoclēs, Laudiceni. 30

Qui ad oſtentationē dicebant aut recitabant, vulgato cōuitio Sophocles & Laudiceni dicebantur. adagium natum, vt apparet, ætate Plinii minoris: cuius verba paulo altius repetemus, quo planius prouerbii ſententiam intelligere liceat. Nam in epiſtola quadam, adoleſcentiū quorundam ridiculā in agendis cauſis arrogantiam & ambitionem taxans, ſic ait, At hercule ante memoriam meam (ita maiores natu ſolent dicere) ne nobiliſſimis quidē adoleſcentibus locus erat, niſi aliquo cōſulari producente. tanta veneratione pulcherrimū munus colebatur. Nunc refractis pudoris & reuerētiæ clauſtris, omnia patent omnibus: nec inducuntur, ſed irrumpunt. Sequuntur auditores actoribus ſimiles, cōducti & redempti mancipes. Cōuenitur à cōductis & redemptis in media baſilica, vbi tā palàm ſportulæ quàm in triclinio dātur. Ex iudicio in iudicium pari mercede tranſitur. Inde iam nō inurba-

τὲ, σοφοκλεῖς, ἀπὸ τοῦ σοφοὺς καλεῖσθαι, vocantur. Iiſdem Latinum nomen impoſitũ eſt, Laudiceni. Hactenus Plinius. Vtroque verbo notantur qui facundi dici malebant & videri, quam eſſe. Sophocles enim Græcè dicitur ἀπὸ τοῦ σοφὸς καὶ κλέος. At illi dedita opera perperam interpretabantur ἀπὸ τοῦ σοφοὺς καλεῖσθαι, id eſt, ab eo quòd ſapientes vocarentur. In hoc igitur eſt alluſio feſtiua ad poetæ tragici nomen: in Laudiceni vocabulo ad gentis nomen alluditur.

Quot ſeruos habemus, totidem habemus hoſtes. 31

Macrobius in cœnis Saturnalibus, Vnde putas arrogãtiſſimum illud manaſſe prouerbium quod iactatur, Totidem nobis hoſtes eſſe quot ſeruos? Non habemus illos hoſtes, ſed facimus. Meminit & Seneca epiſtola quadrageſimaſepti ma: cuius verba ſublegiſſe videtur Macrobius, vt eſt omniũ authorũ verè fucus. Admonet adagium nequid fidamus illis, néve ex animo nobis amicos arbitremur qui nos metu colunt. Admonet idem Plato libro De legibus 6, propterea quòd ſeruorum animus nequaquam integer ſit, ſed mentis dimidiũ iis ademerit Iupiter, Homero teſte, quos ſeruituti fecit obnoxios. Verus autem amor, libertatis eſt alumnus: odit verò quiſquis metuit. Vnde genuinum quoddã odium inſitũ videtur ſeruis in dominos. Quadrabit & in principes tyrãnidem in ſuos exercentes. Verba Platonis ſunt hæc, οὐδὲν γὰρ ὑγιὲς οὐδὲν ψυχῆς δούλης. οὐ δεῖ γὰρ οὐδὲν πιστεύειν αὐτοῖς τὸν νοῦν κεκτημένον. ὁ δὲ σοφώτατος ἡμῖν τῶν ποιητῶν φησίν,

Ἥμισυ γάρ τε νόου ἀπαμείρεται εὐρύοπα Ζεὺς
Ἀνδρῶν, οὓς ἂν δὴ κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσι. id eſt,

Nihil enim integrum neque ſanum habet animus ſeruilis. nam nihil oportet credere his hominẽ qui ſapiat. Siquidem poeta doctiſſimus ait,

Dimidio mentis depriuat Iuppiter illos,
Seruilis quoſcunque viros ſors ceperit vnquam.

Ad hunc modũ referuntur à Platone. Cæterùm aliter habentur apud Homerum Odyſſeæ ρ, nimirum hunc in modum,

Ἥμισυ γάρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρύοπα Ζεὺς
Ἀνέρος, εὖτ' ἄν μιν κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσι. id eſt,

Aſinius Capito apud Feſtũ Pompeium (nam is quoque prouerbii facit mentionem) exiſtimat hominum errore perperam fuiſſe pronuntiatũ, propterea quòd veriſimilius ſit, ſic eſſe dictum initio, Quot hoſtes, tot ſerui. Quod capti victique ad ſeruitutẽ adducebantur: vnde etiam dicta mancipia.

Mancipia.

Vocatus atque non vocatus Deus aderit. 32

Oraculum olim Lacedæmoniis redditum abiit in prouerbium, Καλούμενός τε κἄκλητος Θεὸς παρέσται. id eſt, Vocatus & inuocatus Deus aderit. Vſus erit vbi quid ſignificabimus, etiam non accerſitum neque curatum, tamen euenturum, velimus nolimus: puta ſenectam, mortem, malefactorum pœnam. Horatius huc alluſit in Odis,

Nec ſatelles Orci
Callidum Promethea
Reuexit, auro captus. hic ſuperbum
Tantalum, atque Tantali
Genus coercet. hic leuare functum
Pauperem laboribus,
Vocatus atque non vocatus audit.

Fortaſſis reſpexit huc & Terentius in Eunucho, Vt vocato mihi atque inuocato ſit locus ſemper.

Influit quod exhauritur. 33

Ἐπιρρεῖ τὸ ἐξαντλούμενον, id eſt, Adfluit quòd exhauritur. Vbi quis ſumit operã in re quapiã. Lucianus in Sectis, Ἐπιρρεῖ, κατὰ τὴν παροιμίαν, τὸ πρᾶγμα ἐξαντλούμενον, ἔστι τε ἄμετρον ὁ τῶν Δαναΐδων πίθος. id eſt, Influit, iuxta prouerbium, negotium, dum exhauritur, atque diuerſum quiddã accidit atque in Danaidũ dolio. De philoſophiæ ſtudio loquitur, in quo quantumlibet operæ ſumpſeris, nunquã tamen deeſt quod te laboribus exerceat, & labor laborẽ ſerit: & iuxta Sophoclẽ,

Πόνος πόνῳ πόνον φέρει. id eſt,
Labore laborem fert labor.

Πόνος πόνῳ πόνον φέρει.

Zenodotus carmen prouerbiale recenſet huiuſmodi,

Ἄλλην μὲν ἐξηντλήσαμεν, ἡ δ' ἐπεισρεῖ. id eſt,
Exhauſimus quidem illam, at influit altera.

Sumptum à nautis, naui pertuſa fruſtra ſentinam exhaurientibus: tantum humoris accipiẽtibus fiſſuris, quantũ ab illis educitur. Videtur ad hanc parœmiam alluſiſſe Plato libro De legibus ſeptimo, Τί οὖν πολὺ αὔξηται ἐπιρρέον; id eſt, Quid igitur multum augmentũ quum affluat? Quem ſanè locum adducit Athenæus libro Dipnoſophiſtῶn quinto, Κατὰ γὰρ αὐτὸν δὴ τὸν Πλάτωνα, ἐπιρρεῖ ἐν ὄχλος μοι τοιούτων Γοργόνων. id eſt, Siquidem iuxta ipſum iam Platonem, affluit mihi turba talium Gorgonum. Seneca libro De ira ſecundo, Nunquid ille, cuius nauigium multam vndique laxatis compagibus aquam trahit, nautis ipſique nauigio iraſcitur? Occurrit potius, & aliam excludit vim, deinde aliam egerit: manifeſta foramina præcludit, latentibus & ex occulto ſentinam ducentibus, at ore continuo reſiſtit: nec ideo intermittit. quia quantum exhauſtum eſt ſubnaſcitur. Apud Athenæũ libro quarto, quũ in conuiuio poſt lentem rurſus aliter cocta lens apponeretur, quidam alludens ad prouerbium, ait,

Καὶ τὴν μὲν ἐξηντλήσαμεν φακῆν, ἡ δ' ἐπεισρεῖ. id eſt,
Exhauſeramus lentem, at influit altera.

Non diſſidet ab illo, τῷ τετρημένῳ ἀντλεῖν.

Tibicinis vitam viuis. 34

Αὐλητοῦ βίον ζῇς, id eſt, Tibicinis vitã viuis. In eũ iaciebatur, qui laute quidẽ, ſed alieno viueret ſumptu. Tibicines enim, quoniam in ſacris olim adhibebantur, adeſſe ſolebãt & in cœnis illis põtificalibus, idque immunes. De hoc hominũ genere, ni fallor, ſentit Ariſtoteles, quærens in problematis, quamobrẽ τεχνῖται Διονυσιακοὶ, id eſt, artifices Bacchanales, vix vnquã bonæ frugis eſſe cõſueuerint. Reddit autẽ triplicem rationẽ: Siue quod neceſſariis artibus magnã vitæ partẽ occupati, non dant operam philoſophiæ præceptis: Siue quòd aſſiduè in deliciis ac voluptatibus vitam agunt: Siue quòd egeſtas etiã ipſa ad vitia propellit. Problema refertur à Gellio, lib. Noctium Atticarũ 20. De tibicinibus, qui Roma Tibur ſeceſſerant, narrat T. Liuius primæ decadis lib. 9. Poſteaquam perpelli nequibant, inquit, conſilio haud abhorrente ab ingeniis hominum, eos aggrediuntur. Die feſto alii alios, per ſpeciem celebrãdarũ cantu epularum, inuitant: & vino, cuius auidũ ferme genus eſt, oneratos ſopiunt, atque in plauſtra ſomno victos coniiciunt, ac Romã deportant. Nec prius ſenſere, quam plauſtris in foro relictis, plenos crapulæ lux eos reliquit. Refertur à Diogeniano & Suida. Muſicè viuere dixit Plautus, pro eo quod eſt, voluptariã & ocioſam agere vitam. Huc reſpexit Terentius, Vide ocium & cibus quid faciat alienus. Item Alexis apud Athenæũ in Cõmorientibus,

Dionyſiaci artifices.

Muſicè viuere.

Ocium & cibus alienus.

Οὕτω δὲ τἀλλότρια ἐσθίειν, ὡς γλυκύ.
Vſqueadeò dulce eſt deuorare non tua.

Et illud apud eundem, Theopompi,

Εὐριπίδου τ' ἄριστον οὐ κακῶς ἔχει,
Τἀλλότρια δειπνεῖν τὸν καλῶς εὐδαίμονα.
Sane eleganter dixit hoc Euripides,
Felicem eum eſſe, aliena qui vſque cœnitet.

Scytharum oratio. 35

Scytharum feritas apud Græcos in prouerbium ceſſit, vt quicquid agreſte, quicquid barbarũ ac ſæuum intelligi vellent, id Scythicum appellarent. Eſt apud Lucianum cum aliis aliquot locis, tum in meretricio dialogo Chelidonii & Droſæ, τὰ μὲν ἄλλα ἡ ἀπὸ Σκυθῶν ῥῆσις. id eſt, Reliqua quidem, Scytharum oratio. Sentit, in calce literarum fuiſſe quiddam mitius dictum, reliqua nihil præ ſe ferre humanitatis. Quidam inde natum exiſtimant, quòd Scythæ Dario regi nihil aliud reſpõderint, quàm κλαίειν, id eſt, vt ploraret. Quæ quidẽ ipſa etiam vox in prouerbium abiit, vt plorare iubeamus quos cõtemnimus. Ælianus in epiſtolis, Ἔστω σοι τοίνυν ἡ ἀπὸ Σκυθῶν λεγομένη ἀπόκρισις, αὕτη, Ἐγὼ μαίνομαι καὶ φρονῶ, καὶ μισῶ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, id eſt, Itaque Scytharum, ſicuti vocant, reſponſum hoc tibi ſit, Ego inſanio & ſapio, & odi mortalium genus. Diogenes Laertius in Vitis philoſophorum putat hoc prouerbium natum eſſe ab Anacharſidis aſperitate. Nam is Scytha natus, inter celebres philoſophos habitus eſt Athenis. Sed vèro proximum eſt quod refert Athenæus libro duodecimo, Scythas olim, opibus ac deliciis florentes, in tantam veniſſe ferociam, vt quoſcunque populos adiſſent, ſummas nares viris amputarent, horum mulieres Thracum vxoribus corpora ſubulis pungerent: denique cunctis ſub illorum dominatu lachrymoſa fuerit ſeruitus, vt in poſteros deriuatum ſit prouerbium, ἡ ἀπὸ Σκυθῶν ῥῆσις, id eſt, Scythica iuſſio, ſiue præſcriptio: & ἀποσκυθίσαι dicatur ferro cæſariem amputare. quod præter Athenæum indicat & Stephanus. denique σκύθρωψ & σκυθρωπὸς pro toruo, triſti,

auſtero ac truculento, ab eius gẽtis moribus dictũ videtur: & αἰνιάζεσθαι iraſci: quòd ea gens ſit ſupra modum iracunda.

Accipit & glebam erro. 36

- δέχεται καὶ βῶλον ἀλήτης. id eſt,

Accipit & glebam erro.

Hemiſtichium carminis heroici, dici ſolitum in eos qui nihil grauantur aut aſpernantur: ſed quicquid datur, quãtumlibet puſillum, id boni cõſulunt. Neque intempeſtiuè dicetur etiam in illos, qui rerum inopia laborantes, quiduis vndecunque libenter accipiunt, donec ad fortunam cõmodiorem emergant. Originẽ adagionis ad huiuſmodi caſum referunt: Aletes quidam Corintho pulſus, adhortante oraculo tentauit ſi poſſet in patriã redire. Atque interim ruſtico cuipiam factus obuius, cibum mendicauit. Ille, ludibrii opinor cauſa, glebam ex agro ſublatã porrexit. Aletes eam tanquam fœlix omen accipiens, effatus eſt,

- δέχεται καὶ βῶλον ἀλήτης.

Huius Aletæ mentionem facit & in Corinthiacis Pauſanias. Plutarchus in Problematibus haud omnino diſſimilẽ hiſtoriam recẽſet, vnde prouerbium ortũ videri queat. Ænianes, inquit, poſt ſedes iam ſæpius aliunde aliò tranſmutatas, tandẽ in agrum Inacho vicinum deſcenderunt: quẽ id temporis Inachienſes & Achæi obtinebant. Oraculũ autem proditum erat, ſi in agrum eos recepiſſent, futurum vt veteres incolæ pellerẽtur: noui verò, ſiquid a volentibus accepiſſent, agrum retinerent. Temo quidam igitur inter Ænianes vir ſolers & cautus, ſumpta pera, mendici habitu ad Inachienſes acceſſit. Ibi quum per riſum & contumeliam rex mendicãti cibum, ceſpitem dediſſet, in peram coniecit: ac velut eo contentus, ſtatim è conſpectu ſe ſubduxit: nec præterea quicquam rogauit. Seniores tum rei nouitate, tum oraculi recordatione ſubmoniti, rege adito cẽſent hominem neutiquam eſſe negligendum, nec è manibus omittendum. Quod vbi ſenſiſſet ille, fuga ſibi conſuluit: votàque protinus hecatombe, & Apolline inuocato, furtim abiit. Poſtea congreſſi prælio Ænianes, pulſis Achæis & Inachienſibus, illorum agros occupauerunt. Hæc ferme Plutarchus. Itaque competet in illos quoque, qui magnum quiddam molientes, quiduis & patiuntur & faciunt vt voti ſui compotes aliquando fiant.

Stentore clamoſior. 37

Prouerbialis hyperbole, Stentore clamoſior. Iuuenalis,

- vt Stentora vincere poſſis.

Sumptum à fabula Stentoris: cuius meminit Homerus Iliados ε, eique ferream (hoc eſt inuictam) attribuit vocem,

Στέντορι εἰσαμένη μεγαλήτορι χαλκεοφώνῳ·
Ὃς τόσον αὐδήσασχ᾽ ὅσον ἄλλοι πεντήκοντα. id eſt,
Stentoris in ſpecie validi, cui ferrea vox, qui
Quinquaginta alios æquans clamore ſonoque.

Græci μεγαλοφώνους appellant.

In orbem circumiens. 38

Lucianus in Hermotimo, Ἅπαντας ἐν κύκλῳ περιιών, id eſt, Omnes in circulo obiens, dixit, mirum ni prouerbiali figura: quæ durat etiam in hodiernũ diẽ apud vulgus illiteratũ pro eo quod eſt, vſque ad vnũ omnes, nemine prætermiſſo. Vnde & Latinis dictum eſt Ambire, quòd ſingulos prenſarent: & Obire prouinciam, quòd qui ſuſcipit adminiſtrationem, nuſquam non adeſſe oporteat. Lepidius erit ſi accõmodetur ad res animi. veluti ſi dicas, in conſultando, πάντα ἐν κύκλῳ commoda atque incommoda circunſpicienda.

Ἐν κύκλῳ.

Ambire.

Obire prouinciam.

Optimum aliena inſania frui. 39

Optimum aliena inſania frui. Plinius Secundus Naturalis hiſtoriæ lib. 18, cap. 5, nominatim prouerbii loco citat, Eodẽ, inquiẽs, pertinet, quòd agricolã vendacem oportere eſſe dixit, fundum in adoleſcentia conſerendum ſine cunctatione, ædificandũ non niſi conſito agro, tunc quoque cunctãter. Optimũ eſt, vt vulgò dixere, aliena inſania frui, ſed ita vt villarũ tutela non ſit oneri. Hactenus Plinius. Idem totidẽ verbis refertur à Plinio iuniore in epiſtolis, de Reguli ſtultitia loquẽte, hominis ridiculè ambicioſi, ſed tamen ad excitãda ſtudia non inidonei. Admonet adagiũ vt ex aliorum erratis ipſi cautiores efficiamur, & alienis periculis reddamur prudentiores: & aliorũ deſipientia nobis ſapiendi præbeat occaſionem. Vulgò iactatus verſus eſt in eandem ſententiam,

Fœlix quem faciunt aliena pericula cautum.

Cicero in epiſtola quadam, bellum eſſe ſcripſit, ex aliorum erratis ſuam vitam in melius inſtituere. Plautus item, Fœliciter ſapit, qui alieno periculo ſapit. Extat & huiuſmodi quidam mimus, Publianus, vti coniicio,

prouerbium

Periculo alieno cautum.

Ex vitio alterius ſapiens emendat ſuum.

Et Demea Terentianus iubet ex aliis exemplum capere. Poteſt & in hunc accipi ſenſum, vt is dicatur aliena frui inſania, qui alienis fruitur malis, ipſe in tuto conſiſtens. Nulla enim voluptas minoris conſtat, neque vlla ſolet eſſe iucundior. Sumptũ poteſt videri prouerbium ex Sophoclis tragœdia cui titulus Aiax flagellifer: apud quẽ Aiace per inſaniam gloriante quòd hoſtes ſuſtuliſſet, quũ ſæuiſſet in pecudes, Pallas Vlyſſem ad hoc ſpectaculum inuitat his verbis,

Οὔκουν γέλως ἥδιστος εἰς ἐχθροὺς γελᾶν. id eſt,
Ridere de hoſte, riſus eſt ſuauiſſimus.

Riſus de hoſte, iucundiſſimus.

Ingens telum neceſſitas. 40

Ingens telum neceſſitas, De re ineuitabili. Liuius primæ Decadis libro quarto, Neceſſitate, quæ vltimũ ac maximum telum eſt, ſuperiores eſtis. M. Tullius lib. De amicitia, Nec vero negligenda eſt fama: nec mediocre telum ad res gerendas exiſtimare oportet beneuolentiã ciuium. Vtitur eodem adagio, quodam in loco, Plinius auunculus. Eſt aliquoties apud Liuium, Huic rei aliud inuenietur telũ. Et, Eam rẽ hoc telo maximè parabant. Vt pro conſilio rationéque ac via gerẽdi negotii capi videatur. fortaſſis ſumpta metaphora à venantibus, qui telo appetunt quod capere volũt. Vnde & certa dicentur tela, conſilia quæ nunquam fallunt.

Telum pro conſilio.

Aduerſum neceſſitatem ne dii quidem reſiſtunt. 41

Ἀνάγκᾳ οὐδὲ θεοὶ μάχονται, id eſt, Neceſſitati ne dii quidẽ reſiſtunt. Hæc ſentẽtia Simonidi tribuitur: ſumpta eſt ex Homero. Refertur duobus locis à Platone, libris de legibus ſeptimo & quinto, ἀλλ᾽ ἔοικεν ὁ τὸν θεὸν πρῶτον παροιμιασάμενος, εἰς ταῦτ᾽ ἀποβλέψας, εἰπεῖν ὡς οὐδὲ θεὸς ἀνάγκῃ μή ποτε φανῇ μαχόμενος. id eſt, Sed apparet, eũ qui primùm admiſcuit Deũ prouerbio, hæc ſpectaſſe, quum dicit quòd ne Deus quidẽ vnquam viſus eſt cum fato pugnare. Idem in conuiuio, πολλὰ δὲ καὶ δεινὰ τοῖς θεοῖς ἐγίγνετο, ὡς λέγεται, διὰ τὴν τῆς ἀνάγκης βασιλείαν. id eſt, Multa verò & acerba diis acciderunt, vt dicitur, ob neceſſitatis regnũ. Item lib. de leg. 5, ſcribit, τὴν ἀνάγκην οὐδὲ θεοὺς βιάζεσθαι. id eſt, Ne deos quidẽ cogere poſſe neceſſitatẽ. T. Liuius, Pareatur neceſſitati, quam ne dii quidem ſuperãt. Palladius, Neceſſitas feriis caret. Euripides in Helena,

Λόγος γάρ ἐστιν οὐκ ἐμός, σοφῶν δ᾽ ἔπος,
Δεινῆς ἀνάγκης οὐδὲν ἰσχύειν πλέον. id eſt,
Nanque illud eſt ſapientium dictum, haud meum,
Nihil neceſſitate dira fortius.

Extat apud Græcos verſus prouerbialis,

Ὑπὸ τῆς ἀνάγκης πάντα δουλοῦται κακά. id eſt,
In ſeruitutem cuncta agit neceſſitas.

Euripides in Hecuba,

Σκληρὰ γὰρ ἀνάγκη. id eſt,
Rigida nanque neceſſitas.

Ἀνάγκη.

Horatius,

Si figit adamantinos
Summis verticibus dira neceſſitas
Clauos.

Adamantini claui.

Poetæ Neceſſitatẽ deam faciunt, Parcarũ matrem, quæ & ipſæ ineluctabiles atque inexorabiles vocantur. Hanc neceſſitatẽ philoſophi fatũ appellãt, quæ eſt æterna rerũ ſeries, neceſſariò cohærentiũ. cui veluti cedes Iupiter apud Maronẽ,

Parcarum mater Neceſſitas. Fatum.

Fata, inquit, viam inuenient.

Et tragicus quidam apud Senecam,

Ducunt volentem fata, nolentem trahunt.

Squillas à ſepulchro vellas. 42

Σκίλλας ἀπὸ σήματος τίλλειν, id eſt, Squillas à ſepulchro vellere, iubebantur qui parũ ſanæ mentis eſſe viderentur. Hac enim herba malũ hoc expiabatur antiquitus. Theocritus in Hodœpor. Σκίλλας ἰὼν γραίας ἀπὸ σήματος αὐτίκα τίλλοις. id eſt,

I, ſquillas ab anus quamprimum velle ſepulchro.

Innuit, illum, quod in certamine canendi ſuperatus ſit, adeo iracundè ferre, vt periculum ſit ne vertatur in inſaniam. Et alter ſimile quiddam refert,

Ἐνθὼν τὰν κυκλάμινον ὀρυσσέτω εἰς τὸν Ἄλεντα. id eſt,
Hinc abiens fluuio infodias cyclaminon Halenti.

Dioſcorides libro 2 demonſtrat, cyclaminon Romanis dici rapum, efficacem detrahendo è capite phlegmati. Atque inter cætera eius remedia hoc quoque cõmemorat, ſuccum

illius melli admiſtum inſeri naribus, ac lanam hoc imbutam digito imponi, ad purgandam capitis pituitam. Huius radicē diſſectam reponi aſſeruarique, non ſecus ac ſquillæ. Denique contuſam & in paſtillos redactam, valere aduerſus veneficia, quæ Græci philtra vocant.

Iucundi acti labores. 43

Iucundi acti labores. M. Tullius libro De finibus bonorū & malorum ~~ſecundo.~~ Quid ſi etiam iucūda memoria præteritorum malorū? vt prouerbia nonnulla veriora ſint, quàm veſtra dogmata? vulgò enim dicitur, Iucundi acti labores. Ex ipſa hominum natura ſumptum adagium: eſt enim hoc inſitum omnibus, vt iucunda cuique ſit anteactorum malorum aut periculorum ſecura recordatio cōmemoratióque, præſertim inſignium, fatalium, & quæ cum turpitudine coniuncta non ſint: veluti bellorum, naufragiorum, atque id genus diſcriminum. Vnde dictum eſt ab Horatio,

- gaudent vbi vertice raſo
Garrula ſecuri narrare pericula nautæ.

Hoc prouerbium ortū ab Homero, ceu fonte, à diuerſis deinde ſcriptoribus variè eſt vſurpatum. Extat autem apud hunc Odyſſeæ libro decimoquinto,

Νῶϊ δ᾽ ἐνὶ κλισίῃ πίνοντέ τε δαινυμένω τε,
Κήδεσιν ἀλλήλων τερπώμεθα λευγαλέοισι
Μνωομένω· μετὰ γάρ τε καὶ ἄλγεσι τέρπεται ἀνήρ,
Ὅς τις δὴ μάλα πολλὰ πάθῃ καὶ πόλλ᾽ ἐπαληθῇ. id eſt,
At nos in ſcamnis veſcentes atque bibentes,
Triſtibus inter nos recreemus pectora fatis,
Commemorando. etenim fit vti pòſt gaudeat actis
Aſpera quiſquis multa tulit, per multa vagatus.

Citatur & locus hic & prouerbium ab Ariſtotele Rhetoricorum libro 1, vbi cōmemorat quæ cuique natura vel iucunda ſint, vel moleſta. Virgilius Homerum æmulatus,

- forſan & hæc olim meminiſſe iuuabit.

Item in tragœdiis Seneca,

Quod fuit durum pati, meminiſſe dulce eſt.

Circunfertur Græcis & huiuſmodi trimeter prouerbialis,

Ὡς ἡδὺ τοῖς σωθεῖσι μεμνῆσθαι πόνων.
Memoria dulcis iam peracti olim mali.

Cicero videtur indicare ſumptū ex Euripide, Nec malè, inquit, Euripides. concludam, ſi potero, Latinè. Græcum enim hunc verſum noſtis omnes,

Suauis eſt laborum præteritorum memoria.

Ciceronis locus. Conſtat verſus, ſi pro ſuauis legas ſuaue. niſi malis priſcorū more elidere s: aut quod eſt cōmodiſſimum, omittere verbum eſt: niſi mauis ſubiicere poſt laborum.

Aulœdus ſit qui citharœdus eſſe nō poſſit. 44

M. Tullius in oratione pro Murena, comparationem faciens iurecōſultorum & oratorum. Itaque mihi plerique videntur (inquit) initio, hoc multo maluiſſe: pòſt quum id aſſequi non potuiſſent, iſthuc potiſſimum ſunt delapſi. Vt aiunt in Græcis artificibus eos aulœdos eſſe qui citharœdi fieri nō potuerint: ſic nonnullos videmus, qui oratores euadere non potuerunt, eos ad iuris ſtudium deuenire. Hactenus Cicero. Rectè dicetur in eos qui malunt in multo inferiore ordine alicuius haberi momenti, quàm inter excellentes negligi. Quemadmodū Iulius Cæſar maluit in frigido oppidulo primus eſſe, quàm Romæ ſecūdus. Nec malè quadrabit in eos qui deſperatione meliorum, ad humiliora ſeſe conferunt. Citatur idem adagiū in Decretis ex Auguſtino, in monachos malos, ad clericorum gregem deſciſcentes.

Colophonem addidit. 45

Τὸν κολοφῶνα ἐπέθηκεν, id eſt, Colophonem addidit. Dici conſueuit quum ſumma manus rei cuipiam imponitur: aut quum accedit id ſine quo negotium confici non poteſt. Originē adagionis indicat Strabo libro Geographiæ ſuæ 14, ſcribens Colophonios olim cū naualibus copiis abundaſſe, tum equeſtribus vſqueadeo præcelluiſſe, vt vbicunque gentium bellum gereretur quod confici non poſſet, Colophoniorum equitum auxilio profligaretur. Atque inde vulgò natū prouerbium, κολοφῶνα ἐπέθηκεν, id eſt, Colophonem addidit. Refertur à Diogeniano prouerbium. Indicauit & Feſtus Pompeius, ſcribens colophonem dici ſolere, quum aliquid finitum ſignificaretur. *Feſti Pompeii locus.* tametſi locum eum arbitror non vacare mēdo. In eum ſenſum vſus eſt Plato De legibus 2, ἔτι τοίνυν τῆς μέθης χρείᾳ τὸν κολοφῶνα προσθῶμεν ἐπιθῶμεν, id eſt, Itaque de vſu temulentiæ primùm colophonem imponamus. Etiamſi apud Platonem legimus χορεία, præceſſit enim de chorea mentio. Ac mox, Οὗτος, ὦ ξένοι, ἡμῖν, εἰ ξυνδοκεῖ, κολοφὼν ἐπὶ τῷ περὶ οἴνου λόγῳ ῥηθεὶς εἰρήσθω. i. Hic nobis hoſpites, ſi vobis idē videtur, colophon ſermoni de vino habito dictus eſto. Idem in epiſtola ad Dionyſium tertia, τὸν κολοφῶνα, ὦ θαυμάσιε, ταῖς ὑποσχέσεσιν ἁπάσαις νεανικώτατον ἐπέθηκας. id eſt, Colophonem, vir præclare, pollicitis omnibus maximè iuuenilem impoſuiſti. Rurſus in Theæteto, καὶ ἐπὶ τούτοις τὸν κολοφῶνα ἀναγκάζω, προσβιβάζων τὴν χρυσῆν σειράν. id eſt, Et ad hæc adigo colophonem, vi compellens auream illam catenam. Sentit enim *Platonis locus.* Socrates Homerum per auream catenā ſignificaſſe ſolem, cuius motu ſeruantur omnia, protinus interitura ſi ſteterit. Præcipuum igitur argumentum quo probet quiete corrumpi vniuerſa, motu ſeruari, appellat colophonem. Item Ariſtides in Themiſtocle, Κἀνταῦθα κολοφὼν τοῦ λόγου, id eſt, Atque hìc orationis ſumma. Plutarchus in libello De muſica, tametſi ſtilus propè clamitet illius non eſſe, Ταύτας σοι, ὦ ἀγαθὲ διδάσκαλε, κολοφῶνα τῶν περὶ τῆς μουσικῆς λόγων πεποίημαι, id eſt, Hos verſus, bone præceptor, colophonem eorum quæ de muſica diſputata ſunt, feci. Idem in libello De prudentia animātium, dixit κορυφήν. Ἵνα δὲ κορυφὴν ὁ λόγος ἐπιθῇ τῆς ἑαυτοῦ, παύσηται, id eſt, Vt autem oratio ſibi faſtigium imponēs, finem faciat. *Κορυφὴ τοῦ λόγου.* Gregorius Theologus in libello de fuga ſua, εἶμι γὰρ ἐπ᾽ αὐτὸν ἤδη τὸν κολοφῶνα τοῦ λόγου. id eſt, Iam enim venio ad ipſum ſermonis colophonem. Sunt qui admoneant, prouerbium vſurpari de extremis malis. Ad eum modum vſus videtur Chryſoſtomus in epiſtola ad Innocētium Romæ epiſcopum. Heſychius admonet, colophonem interdum dici graculum, quòd, vt opinor, ſummis ædium faſtigiis auis ea ſoleat imponi: velut admonens, iuxta cornicem Heſiodiam, vt homines ſibi componant nidos. neque enim ſemper fore æſtatem. Latinis item dictum eſt, apicem imponere. *Apicē imponere.* M. Tullius in Catone maiore, Apex autem ſenectutis eſt authoritas. Reliqua pete à prouerbio quod alibi retulimus, Colophonium ſuffragium. Coronidem addere, diximus alibi.

Nullum ocium ſeruis. 46

Οὐ σχολὴ δούλοις, id eſt, Non eſt ociū ſeruis. Refertur ab Ariſtotele libro Politicorū ſeptimo. Sumptum à ſeruorū conditione, quibus heri nullum cōcedunt ocium: imò paulo plus etiam imponunt operæ, quàm illi præſtare poſſint: vt quàm ſunt in demenſo parci, tam ſint in operarum penſis liberales. Dicetur in eos, quibus, propter obnoxiam miniſteriis ſordidioribus conditionem, non vacat honeſtis diſciplinis operā dare. Nam artes liberales hinc dicuntur, quòd iis ingenui incumberent: vtpote quibus & ocium & res ſuppetebat. Accōmodabitur haudquaquam inſcite & in improbos, quorū ingeniū ita vitiis occupatur, vt non poſſint egregias artes perdiſcere. Nihil enim occupatius ſeruitute. Nulla autē ſeruitus grauior, quàm ſiquis vitiis ſeruiat. maxime quū is plurimos habeat dominos, eóſque plurimū inter ſe diſſidētes, & ob id neutiquam eadē imperātes. Etenim ſiquādo ſegnities iubet in medios dormire dies, auaritia cōtra iubet, prima luce adeſſe in portu: quū tenacitas indicit parſimoniā, amor iubet profundere. Solus itaque ſapiens, & liber eſt & in ocio viuit.

Titanas imploras. 47

Τιτᾶνας καλεῖς, id eſt, Titanas inuocas. Vbi quis ſuis diffiſus viribus, alienum implorat auxilium. Sumptum à gigantum fabula, in qua Iupiter, ſuo timens Olympo, Titanas in auxilium accerſiuit. Id quod prouerbiali quoque metaphora Latini veteres Quiritari dicebant, autore Nonio Marcello. *Quiritari.* Tractum à more Romanorum, qui vi oppreſſi, Quirites inuocabant. Sic enim appellant ciues Romanos. Refertur adagium à Diogeniano. Lepidior fiet allegoria, ſi longius à ſimplici figura recedat. Veluti ſiquis theologus non potens ſe Diuinis tueri literis, ad philoſophorū rationes ſeſe trāſferat, Τιτᾶνας καλεῖ.

Homo bulla. 48

Πομφόλυξ ὁ ἄνθρωπος, id eſt, Homo bulla. Prouerbium hoc admonet, humana vita nihil eſſe fragilius, nihil fugacius, nihil inanius. Eſt enim bulla tumor ille inanis qui viſitur in aquis, momento temporis enaſcens ſimul & euaneſcēs. M. Terentius Varro in præfatione quam ſcripſit in libros De agricultura: Cogitans, inquit, eſſe properandum: quòd ſi, vt dicitur, homo eſt bulla, eo magis & ſenex. Annus enim octo-

o.iiii.

Digitized by Google

geſimus admonet me vt ſarcinas colligam, antequam profi ciſcar è vita. Lucianus item in Charonte, vitas hominũ bullis huiuſmodi ſimiles facit: quarũ aliæ ſimulatq; natæ ſunt, protinus euaneſcũt: aliæ paulo diutius durãt: omnes breuiſſimis quibuſdã interuallis, aliæ ſuccedunt aliis. neque quicquam profectò potuit excogitari, quod melius repræſentaret quã nihil ſit hæc vita noſtra. Primùm quanto diſcrimine prodimus in lucem: deinde quàm deſtituta, quantis obnoxia periculis infantia: quam fugax adoleſcentia: quàm præceps iuuentas. Ariſtoteles in libris Politicis, itémque Rhetoric. lib. 3, vigorem humani corporis tradit iam euaneſcere anno ferme 35: animi, vnd quinquageſimo. Hippocrates extremã hominis ætatẽ terminat quadrageſimo nono. Iam ſi pueritiam & ſenectam deducas de ratione æui, quæſo quantulum eſt hoc quod relinquetur? Et hoc ipſum tantis circunſcriptum anguſtiis, ſexcenta morborum genera quotidie infeſtat: nec pauciores impetunt caſus: ruinæ, venena, naufragia, bellum, terræmotus, lapſus, fulmen, & quid non? Alius acini granum gluttiens, præfocatus eſt. Eſt quem potus cũ lacte pilus ſtrangularit. Neque defuit cui ſtiria gelu durata, delapſa tecto, ſubitum attulerit exitium. Et hoc eſt animal illud quod tantos molitur tumultus, cuiuſque cupiditatibus orbis hic anguſtus eſt. Nec mihi tẽperare poſſum quin hoc loco Plinii verba adſcribã ex lib. 7, vitæ fragilẽ breuitatẽ ſcitè depingentis. Incertum ac fragile nimirũ eſt hoc munus naturæ, quicquid datur nobis. Malignum verò & breue, in iis etiam quibus largiſſime contingit, vniuerſum vtique æui tempus intuentibus. Quid quod æſtimatione nocturnæ quietis dimidio quiſque ſpatio vitæ ſuæ viuit: pars æqua morti ſimilis exigitur, aut pœnæ, niſi contingit quies. nec reputantur infantiæ anni, qui ſenſu carent: nec ſenectæ, in pœnam viuacis: tot periculorum genera, tot morbi, tot metus, tot curæ: toties inuocata morte, vt nullum frequentius ſit votum. Natura verò nihil hominibus breuitate vitæ præſtitit melius. Hebeſcunt ſenſus, membra torquentur, præmoritur viſus, auditus, inceſſus: dentes etiam, ac ciborũ inſtrumenta. Et tamen vitæ hoc tẽpus annumeratur. Ad bullarum ſimilitudinem accedit nobilis illa Homeri cõparatio de caducis arborum foliis. Sic enim Glaucus apud hunc loquitur Iliados ſexto,

Οἵη περ φύλλων γενεὴ, τοίη δὲ καὶ ἀνδρῶν.
Φύλλα τὰ μέν τ' ἄνεμος χαμάδις χέει, ἄλλα δέ θ' ὕλη
Τηλεθόωσα φύει, ἔαρος δ' ἐπιγίγνεται ὥρη. id eſt,
Tale quidem genus eſt hominum, quale eſt foliorum:
Quorum hæc ventus humi fundit, rurſum illa vireſcens
Profert ſylua, ſimul veris iam aſſlauerit aura.

Hoc carmine Pyrrhonẽ Academicũ peculiariter delectatũ fuiſſe, teſtatur Diogenes Laertius. Rurſus Homerus Iliad. φ,

οἳ φύλλοισιν ἐοικότες ἄλλοτε μέν τε
Ζαφλεγέες τελέθουσιν, ἀρούρης καρπὸν ἔδοντες,
Ἄλλοτε δ' αὖ φθινύθουσιν ἀκήριοι. id eſt,
Frondibus arboreis ſimiles, nunc vbere fœtu
Exuperant, lætique ſatis veſcuntur agrorum,
Nunc rurſum intereunt, euaneſcuntque caduci.

Idem alio rurſum loco quopiam,

Οὐδὲν ἀκιδνότερον γαῖα τρέφει ἀνθρώποιο. id eſt,
Nil homine enutrit tellus infirmius alma.

Menander apud Plutarchum, in libello conſolatorio ad Apollonium,

Τὸ δὲ κεφάλαιον τῶν λόγων, ἄνθρωπος εἶ,
Οὗ μεταβολὴν θᾶττον εἰς ὕψος καὶ πάλιν
Ταπεινότητα ζῷον οὐδὲν λαμβάνει.
Καὶ μάλα δικαίως· ἀσθενέστατον γὰρ ὂν
Φύσει, μεγίστοις οἰκονομεῖται πράγμασιν. id eſt,
Caput atque ſumma orationis hæc, Homo es,
Quo non aliud eſt animal vſquam, quod modò
Surgat, modò cadat citius atque crebrius.
Ac iure ſanè: quippe debiliſſimum
Quum ſit, negotia adminiſtrat maxima.

Euripides apud eundem,

Ὁ δ' ὄλβος οὐ βέβαιος, ἀλλ' ἐφήμερος,
Καὶ ἡμέρα μία τὰ μὲν καθεῖλεν ὑψόθεν,
Τὰ δ' ἦρ' ἄνω. id eſt,
Nec ſtabilis eſt fœlicitas,
Sed in diem durans, & vnicus dies
Et hæc ab alto traxit, hæc & ſuſtulit Ab imo in altum.

Quo quidẽ in loco Demetrius Phalereus poetã alioqui laudatũ ob elegãtiam, taxaſſe legitur, qui nõ *ἡμέραν μίαν*, id eſt vnũ diem, ſed *στιγμὴν χρόνου*, id eſt tẽporis punctũ, dicere debuerit. Temporis punctum. Pindarus vicit etiam Homericã ſimilitudinẽ: vt qui hominem non frondes, ſed vmbræ ſomnium vocarit. Locus eſt in Pythiis hymno 8, *Ἐπάμεροι· τί δέ τις; τί δ' οὔ τις; σκιᾶς ὄναρ ἄνθρωπος.* id eſt, Diurni, quid autẽ aliquis? quid autẽ nullus? Vmbræ ſomniũ homo. Vmbræ ſomniũ homo. Nihil inanius vmbra. videtur enim eſſe, quũ nihil ſit. At hac quoque reperit quiddam inanius, nimirum vmbræ ſomnium. vt nemo poſſit dicere, Hic eſt aliquis: neque rurſum, Hic eſt nullus: quòd tam ſubita ſit rerũ humanarũ immutatio, vt qui videtur aliquid eſſe, mox ſit nullus. & qui videtur periiſſe, mox ſit aliquis. Aeſchylus apud Stobæum, vmbræ fumi ſimilem facit hominis vitam,

Τὸ γὰρ βρότειον σπέρμ' ἐφήμερα φρονεῖ,
Καὶ πιστὸν οὐδὲν μᾶλλον ἢ καπνοῦ σκιά. id eſt,
Caduca molitur genus mortalium,
Neque certa res eſt vlla, nec tuta, haud magis
Atque vmbræ fumi.

Sophocles item in Aiace,

Ἄνθρωπός ἐστι πνεῦμα καὶ σκιὰ μόνον. id eſt,
Nil aliud ac vmbra atque flatus eſt homo.

Pindarus in Nemeis hymno 11, *εἰ δέ τις ὄλβον ἔχων, μορφᾷ παραμεύσεται ἄλλων, ἔν τ' ἀέθλοισιν ἀριστεύων ἐπέδειξεν βίαν, θνατὰ μεμνάσθω περιστέλλων μέλη, καὶ τελευτὰν ἁπάντων γᾶν ἐπιεσσόμενος.* id eſt, Siquis autẽ opes poſſidens, forma præcellat cæteris, & in certaminibus fortiter ſe gerens oſtẽdit robur, meminerit ꝙ mẽbra circunferre mortalia, & quòd tãdẽ omnium terrã aditurus eſt. Hanc ſententiã inſcribi conueniebat aulis, poculis, auleis, & inſignibus principum, potius quam illa glorioſa, Qui volet, & Adhuc longius, aliáque huius generis. Nihil autem venuſtius illa cõparatione roſarum, repentè naſcentium, ſeneſcentiũ, & intereuntium, cum hominum vita. Carmẽ extat titulo Maronis: quod etiãſi Virgilianã venam nõ admodũ reſipit, tamen ita ſcatet gratiis leporibuſque, vt ab authore nõ ſolum eruditiſſimo, verumetiam feſtiuiſſimo, quiſquis is fuit, profectũ appareat. Huc pertinet quod poetæ fingũt, mortales omnes à Parcarũ filis pendere, quibus inſectis, protinus decidãt. Atque alios quidẽ à candidis, alios à pullis ſuſpendi filis: rurſum alios in ſublime ſublatos pendere, alios terræ vicinos. Omniũ tamen hanc eandem eſſe ſortẽ, vt ſimulatque inexorabilis Atropos pollice filũ ſecuerit, ilico decidat is qui pendebat. Nec vllũ eſſe diſcrimen, niſi quòd maiore tumultu decidit is qui pendebat altius. Rides, & hos luſus eſſe ioco ſque poeticos exiſtimas? Luſus quidem: ſed ſæuus iſte nimiumque procax fatorũ luſus. quem vtinam in gregarios & inutiles homines duntaxat exercerent (in quos conuenit Homericum illud, *ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης*) ac nõ etiam viros cœleſti præditos ingenio, tum autẽ principes optimos, ante diem è medio tollerent. A quibus nõ ſolùm non abſtinent hanc ludendi licentiam: verumetiam his quaſi dedita opera videtur inſidiari: nimirũ ambitioſa quadã inuidentia, vt hoc ipſum ſibi licere declarẽt, palámque faciant, omnẽ mortalem, quicunque is fuerit, ex æquo bullam eſſe. Quãta rei literariæ iactura nuper mors immatura terris eripuit Paulũ Canalem, patricium Venetũ: iuuenẽ quidem Paulus Canalis. illum vixdum annos natum vigintiquinque, ſed, Deum immortalẽ, quàm fœlici ingenio, quam acri iudicio, quàm vbere facundia, quanta linguarũ, quanta diſciplinarũ omniũ ſcientia præditum? Nihil ſua referre putauit inexorabile fatũ, quòd tantum adferret diſpendiũ bonis literis, quibus ille iam ſuccurrere non inſtrenuè cœperat: quòd tam graue deſiderium excitaret literarũ cultoribus, quòd tãtos fructus, tantas ſtudioſorum ſpes repentè incideret. Iam verò Philippi Philippus Maximiliani filius. principis mei tã immaturũ interitũ equidẽ nec memorare poſſum, ob acerbiſſimũ illius deſideriũ: neque rurſus (quãdoquidem locus admonuit) præterire fas eſt, propter ſingularẽ etiam illius in me benignitatẽ. Hunc vnũ fortuna, principum omniũ, quos vnquã ſol vidit, optimũ, maximum, ornatiſſimum terris oſtẽdit: ſed heu facinus, oſtendit tantùm, ac protinus ſubduxit. Nam quænam ſunt vel naturæ dotes, vel ornamẽta fortunæ, quid diuinitus à ſuperis dari poteſt mortalibus, quod in illo nõ fuerit & eximiũ & cumulatiſſimum? Primùm, quàm heroica corporis proceritas, quanta formæ tum dignitas, tũ gratia? quis oculorum vigor, quàm fœlix indoles, quæ firmitas membrorũ, quod robur, qui ſtatus, quæ habitudo? Nam de natalium ſplendore quid attinet diceret

in quibus tot reges,tot imperatores, tot heroas inuenies, vt ne fingi quidem poſſit quicquam illuſtrius,amplius,luculẽtius. Accedebat ad hæc arcana vis quædam diuinitus inſita, qua fiebat vt,non ſecus ac magnes quidam,regum,gentiũ, ſuorum,externorum, breuiter omnium mortalium animos in ſui raperet amorem: adeò vt non ſolùm conſpectus congreſſuſque, ſed vel auditum modo Philippi nomen, neſcio quomodo miram quandam excitaret beneuolentiam. Qua quidem re quid poteſt ſummo principi cõtingere fœlicius? Augebat fatalẽ hãc amabilitatem ſingularis quædã morum comitas, dexteritáſque. Itaque regum ac nationum omniũ tam mirus in hoc amãdo conſenſus erat, vt etiam qui paulo antè bello cõflictabãtur,iam poſitis armis, pari ſtudio ad ornandum Philippum incumberent. adeò pacis, concordiæ, gratiarum ac gaudiorũ plena erant omnia, vbicunque terrarum affulſiſſet ille. Quem veterum ducem, quem triumphum non contemnat is qui ſpectarit quantum veræ beneuolentiæ,quantum ſtudiorum,quantum ornamentorũ duabus illis in Hiſpaniam profectionibus certatim contulerũt tot reges,tot proceres,tot nationes,Gallia, Sabaudia, Hiſpania,Germania,Britannia?Multum ornamẽti ſibi putabat adiungi quiſquis in Philippum ornamenti quippiam contuliſſet. quibus de rebus noſter extat panegyricus. Adiunge ad hæc vxoris fœcunditatem, liberos omnes incolumes,patrem(vt infinita decora verbo complectar)Maximilianum: adde tot reges adfinitatis etiam vinculis adglutinatos. Adde imperii magnitudinem,in qua natus: adde regni luculentiam, in quod aſcitus: adde paternæ maieſtatis ſucceſſionẽ, adde tantarum rerum ſpes,quæ tali indoli,talibus fatis, talibus debebantur moribus,certas:ſiquid omnino certum eſſe ſuperi voluiſſent in rebus mortalium. Quæ iam contigerãt, erãt maxima,atque hoc maiora, quòd non(quemadmodum pleriſque) vi,ſanguine,& alienis calamitatibus accreuerant. Vix enim aliter ingentia poſſidentur imperia. Nihil erat in tot fœlicitatis Philippi noſtri calculis cruẽtũ,nihil cũ vllius dolore iacturáve coniunctũ. Quæ verò impendebãt, ſic impẽdebant,nõ vt inuaſurus ea videretur,ſed vt recuſare non liceret. Tot,inquam,dotes,tot ornamẽta,tot gentium ſtudia, tot regum optata,tam iuſta,tam pia patris amantiſſimi vota,tot patriæ gaudia,tam amplas ſpes,tantam orbis expectationem repente properata mors interſecuit:nimiſque crudeli docuit exemplo, neminem eſſe mortalem vſqueadeò cælitibus vicinum, quin bulla ſit. Sed iamdudum tempus eſt vt his omiſſis ad inſtitutum negotium recurrat oratio: nequis merito calumniari poſſit, nos in mediis adagiis declamare. Quanquam video Plinium in huiuſmodi locos cauſa voluptatis frequenter digredi: me dolor à propoſito nonnihil tranſuerſum egit,non illectauit amœnitas.

Optimum non naſci. 49

Venuſtiſſimam & omnium literis celebratam ſentẽtiam vſurpat Plinius Secundus in præfatione ſeptimi libri, vbi collectis innumerabilibus tum natiuitatis noſtræ periculis, tum vitæ incommodis,ita concludit,Itaque multi extitere, qui non naſci optimum cenſerent,aut quàm ocyſſimè aboleri. Hanc M. Tullius à Sileno profectam ſcribit,quam libro De conſolatione ſic extulit,teſte Lactãtio, Non naſci longè optimum,nec in hos ſcopulos incidere vitæ:proximum autem,ſi natus ſis, quamprimum mori,& tanquam ex incendio effugere violentiã fortunæ. Citat idem Lactantius duos hos ſenarios Græcos, quos Athenæus libro Dipnoſophiſtarum tertio oſtendit eſſe Alexidis comici,

Τὸ μὴ γενέσθαι μὲν, κράτιστόν ἐστ' ἀεί·
Ἐπὰν γένηται δ', ὡς τάχιστ' ἔχειν τέλος. id eſt,
Haud vnquam in auras prodiiſſe,potiſſimum eſt:
Aboleri, vbi ſis natus, ilico,proximum eſt.

Adducit & Theognidem,

Ἀρχὴν μὲν μὴ φῦναι ἐπιχθονίοισιν ἄριστον,
Μηδ' ἐσιδεῖν αὐγὰς ὀξέος ἠελίου·
Φύντα δ' ὅπως ὤκιστα πύλας Ἀΐδαο περῆσαι. id eſt,
Non naſci omnino,primum eſt mortalibus,atque
Haud vnquam ſolis cernere triſte iubar:
Verùm vbi ſis natus,quamprimum inuiſere manes.

Citatur & ex Euripide,

Ἐγὼ τὸ μὲν δὴ πανταχοῦ θρυλλούμενον,
Κράτιστον εἶναί φημι μὴ φῦναι βροτῷ. id eſt,
Quod vbique celebre eſt,dictum ego verum puto,
Homini eſſe prorſus optimum non naſcier.

Succinit huic Menander,

Ὃν οἱ θεοὶ φιλοῦσιν, ἀποθνήσκει νέος. id eſt,
Quem diligunt dii,iuuenis ille tollitur.

Extat in hanc ſentẽtiam epigramma Poſidippi, ſiue,quemadmodum aliis placet,Cratetis Cynici: & huic è diuerſo reſpondens,Metrodori. Quæ quoniam elegãtiſſima ſunt,non grauabor adſcribere. Cratetis eſt huiuſmodi,

Ποίην τις βιότοιο τάμοι τρίβον; εἰν ἀγορῇ μὲν
Νείκεα, καὶ χαλεπαὶ πρήξιες· ἐν δὲ δόμοις
Φροντίδες· ἐν δ' ἀγροῖς καμάτων ἅλις· ἐν δὲ θαλάσσῃ
Τάρβος· ἐπὶ ξείνης, ἢν μὲν ἔχῃς τι, δέος·
Ἢν δ' ἀπορῇς, ἀνιηρόν. ἔχεις γάμον; οὐκ ἀμέριμνος
Ἔσσεαι· οὐ γαμέεις; ζῇς ἔτ' ἐρημότερος.
Τέκνα, πόνοι· πήρωσις ἄπαις βίος. αἱ νεότητες
Ἄφρονες, αἱ πολιαὶ δ' ἔμπαλιν ἀδρανέες.
Ἦν ἄρα τοῖν δυοῖν ἑνὸς αἵρεσις, ἢ τὸ γενέσθαι
Μηδέποτ', ἢ τὸ θανεῖν αὐτίκα τικτόμενον. Id nos ex tempore ſic vtcunque vertimus,

Quodnam iter humanæ cupias inſiſtere vitæ?
Quoquo te vertas,omnia plena malis.
Litigiis cauſiſque forum ſtrepit vſque moleſtis:
Perpetua cruciat ſollicitudo domi.
Enecat aſſiduis rus triſte laboribus: vndas
Si freta ſi ſulces,mille pericla premunt.
Viuenti peregre ſi res tibi ſuppetit ampla,
Cuncta miſer metues,nec bene tutus ages:
Rurſum ſi vacuæ pendebunt ære crumenæ,
Vt durum ac miſerum eſt hoſpitem egere virum.
Coniugium ſi quæris,quanta hic te cura ſequetur:
Deſolatus eris,ſi ſine coniuge eris.
Si tollis ſobolem,multo educenda labore eſt:
Non tollis?orbi lumine vita vacat.
Si iuuenis fueris,vaga,& inconſulta iuuenta eſt:
Viribus effœta eſt cana ſenecta ſuis.
Ergo quid reliquum eſt,quæſo,niſi ſanus vt optes
Alterutrum,aut nunquam triſtibus è ſinibus
Materni prodiiſſe vteri:aut vbi protinus illinc
Exieris,Stygias abdier in latebras?

Metrodori ſic habet,huic diuerſum,

Παντοίην βιότοιο τάμοις τρίβον. εἰν ἀγορῇ μὲν
Κύδεα καὶ πινυταὶ πρήξιες· ἐν δὲ δόμοις
Ἄμπαυμ'· ἐν ἀγροῖς, φύσιος χάρις· ἐν δὲ θαλάσσῃ
Κέρδος· ἐπὶ ξείνης, ἢν μὲν ἔχῃς τι, κλέος·
Ἢν δ' ἀπορῇς, μόνος οἶδας. ἔχεις γάμον; οἶκος ἄριστος
Ἔσσεται· οὐ γαμέεις; ζῇς ἔτ' ἐλαφρότερος.
Τέκνα, πόθος· ἄφροντις ἄπαις βίος. αἱ νεότητες
Ῥωμαλέαι· πολιαὶ δ' ἔμπαλιν εὐσεβέες.
Οὐκ ἄρα τῶν δισσῶν ἑνὸς αἵρεσις, ἢ τὸ γενέσθαι
Μηδέποτ', ἢ τὸ θανεῖν· πάντα γὰρ ἐσθλὰ βίου. Quod ipſum etiam ad hunc modum vertimus.

Quamlibet imò viam vitæ ingrediare licebit,
Vndique blanditur plurima commoditas.
Concio ſi placet atque forum,hinc vberrima famæ
Materia,hinc ingens gloria colligitur.
Hic bene tractandis prudentia callida rebus
Exeritur:rurſum vita quieta domi eſt.
Rura petis?vario illic oblectamine mentem
Naturæ facies paſcet amœna tuam:
Dulcia prædiues lucra ſuppeditauerit æquor.
Si peregre viuis,réſque tibi ſupereſt,
Multus honos comitatur.habes nihil?ergo pudoris
Eſt minus,ipſe tibi conſcius vnus eris.
Vxor ducta tibi eſt?domus optima proinde futura eſt,
Non ducta eſt?curis exoneratus ages.
Si tibi dulce patris cognomen pignora nata
Donant,& quod ames,vnde & ameris erit.
Orbus ages?orbi eſt ſine ſollicitudine vita,
Quam patribus ſobolis ferre alitura ſolet.
Vt conſtant viridi robúrque vigórque iuuentæ,
Commendat pietas ſic ſua caniciem.
Nil igitur video cauſæ cur alterutrum optes,
Aut naſci nunquam,aut interiiſſe ſtatim.
Quandoquidem humanæ quæ tandem eſt portio vitæ
Non optanda bonis atque adamanda ſuis?

Digitized by Google

Extat in hanc ſententiam & Auſonii carmen nō inelegans, in quo, collectis omnibus huius vitæ malis, concludit ad hunc modum, -ergo

Optima Graiorum ſententia:quippe homini aiunt
Non naſci eſſe bonum: aut natum, citò morte perire.

In hac opinione videntur & Thraces fuiſſe,quibus mos erat in lucem æditos lachrymis proſequi, mortuos conuiuiis & tripudiis.Huius rei meminit Quintilianus Inſtitutionum oratoriarum libro quinto.Item Plinius & Valerius Maximus. Herodotus in quinto hiſtoriæ ſuæ libro (à quo hæc fabula profecta eſt)ait,Trauſos gentem eſſe Thracibus finitimam, quæ cætera quidem cum Thracum moribus cōcordet,vnum illud habeat peculiare , quòd ædito infante, propinqui circunſidentes cum ploratu commemorent quantum calamitatum illi ſit perferendum,vitam ingreſſo: contra defunctū hominem cum luſu lætitiaque efferant, recenſentes quàm multis malis ſubductus ſit. Plutarchus De audiendis poetis, è tragico quopiam hos ſenarios refert,quos Ariſtides in Themiſtocle Euripidis eſſe docet,

Τὸν φύντα θρηνεῖν εἰς ὅσ' ἔρχεται κακά·
Τὸν δ' αὖ θανόντα καὶ πόνων πεπαυμένον
Χαίροντας, εὐφημοῦντας ἐκπέμπειν δόμων. id eſt,
Plorare natum,vt maxima ingreſſum mala:
At mortuum,vitæque ſubductum malis,
Efferre lætos,gratulanteſque ædibus.

Senſerunt veteres vitam humanam per ſe miſeram & calamitoſam eſſe.proinde Homerus paſſim δειλοὺς βροτοὺς, id eſt, miſeros mortales,appellat.Et hunc æmulatus Maro,

Optima quæque dies miſeris mortalibus æui
Prima fugit.

Menander apud Stobæum, ſufficere putat ad calamitoſi nomen,vt homo ſis.

Ἄνθρωπος ἱκανὴ πρόφασις εἰς τὸ δυστυχεῖν. Homerus,
Ὡς γὰρ ἐπεκλώσαντο θεοὶ δειλοῖσι βροτοῖσι,
Ζώειν ἀχνυμένους. id eſt,
Sic etenim ſtatuere dei mortalibus ægris,
Vt viuant curis diſtricti. Idem Iliados ρ,
Οὐ μὲν γάρ τί πού ἐστιν ὀϊζυρώτερον ἀνδρὸς,
Πάντων ὅσσα τε γαῖαν ἔπι πνείει τε καὶ ἕρπει. id eſt,
Nil æquè miſerum eſt vt homo, quæcunque animātum
Vitaleſque trahunt auras,ſerpuntque per arua.
Sophocles in Œdipo Colonæo,
Μὴ φῦναι τὸν ἅπαντα νικᾷ λόγον. id eſt,
Non naſci omnem ſuperat rationem.

Eleganter & Menander apud Plutarchum libello De animi tranquillitate,

Ἄρ' ἐστὶ συγγενές τι λύπη καὶ βίος. id eſt,
Cognata ſunt hæc ſibi,dolere ac viuere.

quòd hominum vita ſuapte natura multis moleſtiis ſit obnoxia. Nec illepide Plautus in Bacchidibus,

Vixiſſe,nimio ſatius eſt quàm viuere.

Tanquā in ſpeculo, Tanquā in tabula. 50

Hyperbolæ prouerbiales ſunt & hæ, καθάπερ ἐν κατόπτρῳ, & ὡς ἐν γραφῇ, id eſt, Tanquam in ſpeculo, Tāquam in tabula. De re vehementer euidente, perſpicuáque. Terētius in Adelphis, Denique inſpicere tanquam in ſpeculum vitas omnium iubeo . Plato libro De legibus decimo, ὡς ἐν κατόπτροις, id eſt, Tanquam in ſpeculis. Propterea quòd inter multa, quæ rerum referunt imagines, velut aqua, æs politum, gēmæ quædam, nihil æquè perſpicue reddit ſimulachra vt vitrum plumbo ſublitum . Nam vitrum quidem, vt rarum ac pellucidum, maximè capax eſt imaginum: verùm acceptas non perinde continet, ob pellucentiam : proinde ſublitum plumbum, ob nigrorem aliquem naturæque denſitatem, ſiſtit impreſſam imaginem, neque dilabi ſinit . Euaneſcunt enim ſimulachra, nō ſecus atque cādelæ lumen in ſole, quoties excipiūtur in corpore nimium tenui perſpicuóque, velut in aere, pura aqua, cryſtallo, vitróque nō obſcurato corporis alicuius oppoſitu. Rurſum in nimium denſis & obſcuris non hærent, velut in ſilice, lignóve. Proinde natura ſolertiſſima rerum omnium architectrix, oculum animantium ad ſpeculorum imaginem finxiſſe videtur. quippe parti pellucenti nigrorem quendam adiunxit à tergo , quo ſublato, protinus tollatur & videndi facultas. Vnde ſcite dictum eſt illud, vt ſpeculum oculus eſt artis, ita oculum eſſe naturæ ſpeculum. Illud miraculo dignum, ſpeculum non modò clariſſimè repræſentare ſimulachra rerum omniū, quæcunque obiecta ſunt, verumetiā interualla, colores, motus, breuiter res ipſas penè dixerim euidētius quàm ſūt: hoc vno diſcrimine, quòd aduerſa refert . Cuius cauſa hæc eſt, quòd ſpecies quæ à corpore ſolido per aerem manat ad ſpeculi ſuperficiē, ſimplex puráque eſt. vnde fit vt non alia ſit auerſa, quàm aduerſa. Quibus de rebus acutiſſimè multa diſſeruit Ambroſius Leo Nolanus noſter in quæſtionibus ſuis. Iam ars picturæ à rudibus initiis profecta, eo ſubtilitatis excreuit, vt non oculis hominum, ſed etiam auibus impoſuerit, effeceritque vt veras res eſſe crederent quæ coloribus erant fucatæ.

Picturæ ſubtilitas.

Salſitudo non ineſt illi. 51

Ἅλμη οὐκ ἔνεστιν αὐτῷ, id eſt, Salſitas non ineſt illi. In infacetos & fatuos ac ſtupidos. Sal enim primum maximeque commune condimentum videtur. Plinius libro trigeſimoprimo indicat, metaphoram eſſe ſumptam ab vſu ſalis, quòd in omnibus cibis ſit condimenti vice, & auiditatem inuitet. Ergo hercle, inquit, vita humana ſine ſale nequit degere: adeoq; neceſſarium elementū eſt, vt tranſierit intellectus ad voluptates animi quoque. Nam ita ſales appellantur: omniſque vitæ lepos & ſumma hilaritas, laborúmque requies, non alio magis vocabulo cōſtat. Atque hinc Inſulſa oratio, quæ nihil habeat leporis & Inſulſus homo, moribus inelegantibus. Contrà ſalſum dicterium, quod acrimonia quadam mordeat. Et ſales vocant feſtiuiter & argutè dicta, non ſine illecebra quadam mordacitatis. Seneca non vult ſales noſtros dētatos eſſe. Quintilianus Inſtitutionū libro ſexto, capite De riſu, Salſum, inquit, in conſuetudine pro ridiculo tantum accipimus. Natura non vtique hoc eſt. quanquam & ridicula oporteat eſſe ſalſa. Nam & Cicero, Omne quod ſalſum, ait eſſe Atticorum: non quia ſint maximè ad riſum compoſiti. Et Catullus quum dicit,

Inſulſa oratio, & Inſulſus homo.
Salſus.
Sales.

Nulla in tam magno eſt corpore mica ſalis,

non hoc dicit, nihil in corpore eius eſſe ridiculum . Salſum igitur erit quod non erit inſulſum: velut quoddam ſimplex orationis condimentum, quod ſentitur latente iudicio , & velut palatum excitat: quod & à tædio defendit orationem. Sanè tamen, vt ille in cibis paulo liberalius aſperſus (ſi tamē non ſit immodicus) adfert aliquid propriæ voluptatis: ita hi quoque in dicendo habent quiddam quod nobis faciat audiendi ſitim. Hactenus ille. Porrò Catulli carmen, quod Fabius citat, ſic habet,

Quintia formoſa eſt multis: mihi candida, longa,
Recta eſt: hæc & ego ſingula confiteor.
Totum illud formoſa, nego: nam nulla venuſtas,
Nulla in tam magno corpore mica ſalis.

Quo quidem in loco ſtultiſſime carpit Fabium Catullianus interpres, quaſi poetæ verba parum perpēderit, quū ipſe dormitans Fabii verba parum perpenderit. Negat enim Fabius ſalſum vocari quicquid ridiculum ſit, etiamſi vulgo ſic vſurparent indocti. Alluſit ad hoc adagium Terentius in Eunucho, Qui habet ſalem qui in te eſt. fatuum militem & inſipidum intelligi volens. Cui poſtea ſimili ironia, Atticā tribuit eloquentiam. M. Tullius Philippica 2, At etiā quodā loco facetus eſſe voluiſti. Quàm id, dii boni, nō decebat. in quo eſt tua culpa nulla : aliquid enim ſalis ab vxore mima trahere potuiſti. Salem dixit feſtiuitatem. Refertur à Diogeniano & Zenodoto.

Catulli locus.

Acetum habet in pectore. 52

Huic germanum eſt Plautinū illud in Bacchidibus, Nunc experiar ſitne acetum tibi cor acre in pectore . Legitur & alias apud hunc ipſum, Ecquid habet acetum in pectore? Pro eo quod eſt, Num ſapitmum quid habet aſtutiæ? Nam vt ſalſa, iidem & acida, palatū iuuāt, acuúntque & irritant ſtomachū. Horatius in Sermonibus, acetum pro mordacitate dixit

At Græcus, poſtquam eſt Italo perfuſus aceto,
Perſius exclamat.

Et hoc ipſum, Aceto perfundere, prouerbii ſpeciē habet, ſicut & illud ex Sermonibus Horatianis,

Aceto perfundere.

-at idem quòd ſale multo
Vrbem defricuit, charta laudatur eadem.

Sale defricare

Solus ſapit. 53

Narrat Diogenes Laertius, Chryſippum philoſophū vſqueadeo ſibi placuiſſe, vt cōſultus a quodam, cui potiſſimū filium ſuum philoſophiæ præceptis inſtituendum traderet:

ſibi committẽdum reſponderit. Nam ſiquem, inquit, alium me præſtantiorem arbitrarer, ipſe apud hunc philoſophiæ darem operam. Vnde & illud Homericũ de eo vulgò iactatum fuiſſe, quòd ſolus ſaperet, reliqui verò vmbræ ferrẽtur. Eſt autẽ apud Homerũ Odyſſ. κ, de vate Tireſia: cui vni Proſerpina dederit vt etiã vita defunctus ſaperet, reliquas vmbras volitare, & eas quidem nihil aliud quàm vmbras,

Τῷ καὶ τεθνειῶτι νόον πόρε Περσεφόνεια,
Οἴῳ πεπνῦσθαι· τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσιν. id eſt,
Huic etiam extincto dederat Proſerpina mentem
Solus vti ſaperet, reliquis volitantibus vmbris.

Vmbræ volitant.

Vſurpatur & à Platone, tanquam prouerbii loco. vnde licet conüicere, carmen hoc Homeri, vnum fuiſſe ex iis quæ plurima Macrobius ſcribit adagiorũ inſtar ſolere celebrari. Sic & Cato ſenior de Scipione iuniore pronuntiauit (vt narrat Plutarchus in Præceptis ciuilibus: ac rurſum in Apophthegmatis Romanorum)

Οἶος πέπνυται, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσι. id eſt,
Ille ſapit ſolus, volitant alii velut vmbræ.

Aptè dicetur de iis qui tãto interuallo reliquos omnes poſt ſe relinquunt, vt illi nihil niſi vmbræ præ his eſſe videantur, planéque, quemadmodum Græci dicunt, λῆρος καὶ φλυαρία, id eſt, Nugæ deliriáque.

Λῆρος καὶ φλυαρία.

Canem excoriatam excoriare. 54

Κύνα δέρειν δεδαρμένην, id eſt, Canem excoriare excoriatã. Suidas ait dici ſolere de iis qui iterum ea patiuntur quibus aliquando fuerunt afflicti. Ariſtophanes in Lyſiſtrata (nam hanc quoque nomine huius inſcriptam inuenio)

Τὸ τοῦ Φερεκράτους, κύνα δέρειν δεδαρμένην. id eſt,
Iuxta Pherecratem, detrahere cutem cani,
Detracta cui iam eſt.

Diogenianus ait conuenire in eos qui fruſtra ſumunt operã. Sunt qui putant magis conuenire, quũ quis affligit afflictũ. Confine eſt illi quod alibi diximus ἀσκὸν δέρεις, id eſt, Vtrẽ excorias. Quod vſurpat Ariſtophanes in Nebulis.

Pérque enſes pérque ignem oportet irrumpere. 55

Διὰ σιδήρων χωρεῖν καὶ πυρὸς βιαστέον δεῖ. id eſt,
Pérque ignem eundum eſt & per enſes impetu.

Quum ſignificamus quiduis periculi ſubeundũ. Ariſtophanes in comœdia cui titulus Lyſiſtrata,

Κἂν με χρῇ διὰ τοῦ πυρὸς Ἐθέλω βαδίζειν. id eſt,
Et ſi per ignem fiet opus, Tranſire cupio.

Et Terentius ait paraſitum non grauaturum vel è flamma cibum petere. Calliæ adulatores taxauit comœdia, Ὃν οὐ πῦρ, οὐ σίδηρος, οὐδὲ χαλκὸς εἴργει μὴ φοιτᾶν ἐπὶ δεῖπνον, id eſt, Quòd non ignis, non ferrum, neque æs prohibuerit illos quo minus ventitarent ad cœnam. Hæc citat Plutarchus ex Eupolide. Refert eadem in libello De diſcrimine adulatoris & amici. Horatius item,

Impiger extremos curris mercator ad Indos:
Per mare pauperiem fugiens, per ſaxa, per ignes.

M. Tullius Tuſculanarum quæſtionum libro ſecundo, Quæ flamma eſt, per quam non cucurrerint qui hæc olim punctis ſingulis colligebant? id eſt, Quid non vel fecerunt, vel perpeſſi ſunt?

Non impetam lingua. 56

Οὐκ ἐπιγλωττήσομαι, id eſt, Non inceſſam lingua. Figuræ nouitas in prouerbium abiiſſe videtur, authore Diogeniano. Ariſtophanes in Lyſiſtrata,

Γνοίη τἀπ' Ἀθηνῶν σ' οὐκ ἐπιγλωττήσομαι. id eſt,
At lingua Athenas neutiquam inceſſam mea.

Heſychius citat Æſchylum in Heraclidis. Græcis ἐπιγλωττᾶσθαι, eſt linguæ conuiciis inceſſere: quaſi dicas Inlinguare, quemadmodum à vola dicimus Inuolare. Propriè verò pertinet ad malè ominantes. Rapiuntur enim dicta in omen, velut in augurium venturi mali boniue. Vnde ſemper à maledictis temperãdum. Pindarus in Pythiis hymno quarto, inter cæteras virtutes laudat & linguam à maledictis temperantem. Ὀρφανίζει μὲν κακὰν γλῶσσαν φαεννᾶς ὀπός, id eſt, Priuans malam linguam voce dilucida. Interpres citat in hanc ſententiam carmen Heſiodi,

Ἐπιγλωττᾶσθαι.

Μηδὲ κακῶν ἑτάροισιν ἔθ' ἐσθλῶν νεικεστῆρα. id eſt,
Haud ſolitum ſociis certare boniſue maliſue.

Nec cum bo. nec cum mal. ſoc. certans.

Vti licebit quum ſignificabimus nos de re quapiam periculoſa nolle verba facere, veluti de rebus principum aut potẽtum, οὐκ ἐπιγλωττήσομαι. Verbum inde ductum, quòd qui temere loquuntur, ὅ, τι ἂν ἐπὶ γλῶτταν ἔλθῃ loqui dicũtur, ſicut alibi monſtrauimus.

Harena ſine calce. 57

Vt author eſt Suetonius, Caligulæ Cæſari vſqueadeo placebat ardor ac vis in dicendo, vt Senecæ orationem, ſine calce harenam ſit ſolitus appellare, tanquam diſſolutam ac neruis carentem & ordine: quæ quodammodo compages eſt totius ſermonis ſuo quicque loco diſponens. Quanquam autem Caligula multa parum integræ mentis dedit argumenta, tamen in hoc iudicio minimum aberrauit à ſcopo. Seneca fertur impetu quodam, minime ſeruiens ordini. hoc inter egregias virtutes habet næui. Male cohæret arena ni calcem admiſceas. Confine illi quod alio dictum eſt loco, Scopæ diſſolutæ.

Lupus hiat. 58

Λύκος ἔχανεν, id eſt, Lupus hiat. Dicebatur ſiquis re multum ſperata multúmque appetita fruſtratus diſcederet. Aiunt enim lupum prædæ inhiãtem, rictu late diducto accurrere: qua ſi fruſtretur, obambulare hiantem. Ariſtophanes in Lyſiſtrata,

Οἷς πιστὸν οὐδὲν, εἰμὴ σὺ λύκῳ κεχηνότι. id eſt,
Queis nihil fidum ac tutum eſt, inhianti niſi lupo.

Item Lucianus in Gallo, Εἰσῄειν οὖν, μάτην λύκος χανὼν ἀπὸ μικρόν, id eſt, Ingrediebar itaque, quum parum abfuiſſet vt lupus hians diſcederem. Dionyſius Sophiſta in epiſtola quapiam, Ἆρ' ἐγὼ μὴ λέληθα ἐμαυτὸν εἰς τὴν παροιμίαν ἐλθὼν, καὶ γέγονα λύκος χανὼν διὰ κενῆς; id eſt, Num inſciens in prouerbium incidi, factúſque ſum lupus fruſtra hians? Apud Athenæum libro decimoquarto, citantur hæc ex Eubulo,

Ἔπειγ' ἐπείγου, μὴ ὡς λύκος χανὼν,
Καὶ τῶνδ' ἁμαρτὼν, ὕστερον συχνὸν δράμῃς. id eſt,
Properato propera, more ne lupino hians,
Fruſtratus his, in poſterum curras diu.

Porcellus Acarnanius. 59

Χοιρίσκος Ἀκαρνάνιος, id eſt, Porcellus Acarnanius. In mollem & amabilem atque in deliciis habitum dicebatur. Lucianus in Dialogis meretriciis, λεῖός μοι, φασὶ, Χαιρέας, καὶ χοιρίσκος Ἀκαρνάνιος, id eſt, Læuis mihi, vt aiunt, Chæreas, & porcellus Acarnanius. Alluſum, opinor, ad porcellum quem inducit Ariſtophanes ἐν Ἀχαρνεῦσι, ſymbolum eorũ membrorum quibus obſcœnæ voluptates peraguntur.

Megaricum machinamentum. 60

Μεγαρικὴ μηχανή, id eſt, Ars Megarẽſis, dicitur quum dolo & aſtu res agitur, non ſyncera fide. Olim enim Megarenſes vulgò male audiebant, tanquam fraudulenti ac ficti. quòd aliud ſentire ſoleant, aliud loqui, vt indicat Ariſtophanis interpres. Citatur apud Suidam hic ſenarius,

Ἀλλ' ἔστιν ἐμοὶ Μεγαρικά τις μαχανά. id eſt,
Sed enim ars adeſt mihi quæpiam Megarenſium.

Eſt autem apud Ariſtophanem in fabula cui titulus Ἀχαρνεῖς. Celebrantur Megarenſium vaſcula fictilia: vide num huc ſpectet prouerbium. deinde conſtat Euclidem Socraticum fuiſſe Megarenſem, qui ſuſcepit ſcholam Megaricam. hic fuit inſignis machinarum artifex. Fieri poteſt vt hinc natum ſit adagium. Ad hæc eſt ciuitas eiuſdem nominis in Theſſalia Pontica: & de Theſſalico commento dictum eſt aliàs. Sphinges Megaricas pòſt referemus.

Seruus ſeruo præſtat, dominus domino. 61

Δοῦλος πρὸ δούλου, δεσπότης πρὸ δεσπότου. id eſt,
Seruóque ſeruus potior eſt, herúſque hero.

Senarius prouerbialis, admonẽs, in eodem hominum genere non ſtatim omnes æquales eſſe, verum hominum habendam eſſe rationem, non tantum conditionis. Veluti generoſus antecellit ſuopte genere plebeium. verùm eſt non mediocre diſcrimẽ inter generoſum & generoſum, itidem inter plebeium & plebeium: adeò vt quoſdam plebeios nonnullis ingenuis anteponas. Ariſtoteles lib. Politicorũ primo, τὰ μὲν ἐντιμότερα ἔργα, τὰ δὲ ἀναγκαιότερα, καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν,

Δοῦλος πρὸ δούλου, δεσπότης πρὸ δεσπότου. id eſt,
Quædam miniſteria honoratiora, quædam autẽ magis neceſſaria. Et iuxta prouerbium,
Heróque herus, ſeruóque ſeruus eſt prior.

Dædali opera. 62

Δαιδάλεια ποιήματα, id eſt Dædalea opera, dicuntur quæ nouo artificio fabricata ſunt & admirando. Hinc natū, quod quum veteres illi plaſtæ formas animalium cæcas fingerent & immobiles, Dædalus inſolito artificio primus & oculos induxit, & neruis quibuſdam additis effecit vt huc atque illuc mouerentur, adeò ſcitè vt ſpectantibus viuere atque ingredi viderentur. Vnde ferunt quædam Dædali ſigna vinciri pedibus ne aufugiant. Huius rei meminit Plato in Menone, his quidē verbis, Ὅτι τοῖς Δαιδάλου ἀγάλμασιν οὐ προσέσχηκας τὸν νοῦν, ἴσως δὲ οὐδ' ἔστι παρ' ὑμῖν. Πρὸς τί δὲ τοῦτο λέγεις; Ὅτι καὶ ταῦτα, ἐὰν μὲν μὴ δεδεμένα ᾖ, ἀποδιδράσκει καὶ δραπετεύει· ἐὰν δὲ δεδεμένα, παραμένει. Τί οὖν δή; Τῶν ἐκείνου ποιημάτων λελυμένον μὲν ἐκτῆσθαι, οὐ πολλῆς τινος ἄξιόν ἐστι τιμῆς, ὥσπερ δραπέτην ἄνθρωπον (οὐ γὰρ παραμένει) δεδεμένον δὲ, πολλοῦ ἄξιον. id eſt, Quoniam non animaduertiſti Dædali ſigna: fortaſſis ne ſunt quidem apud vos. Quorſum iſtuc dicis? Quoniam illa quoque, ni reuincta fuerint, diſcedunt atque aufugiunt: ſin vincta ſint, conſiſtunt. Quid tum poſtea? Siquod ex illius operibus ſolutum poſſideas, haudquanquam magno æſtimandū, perinde quaſi ſeruum poſſideas fugitiuum (neque enim apud te manet) ſin autem vinctum, id magno æſtimandum ſit. Idē in Hippia maiore ſic refert, quaſi de priſcis & obſoletis dici ſoleat, Εἰ ἄρα νῦν ὦ Ἱππία ὁ Βίας ἀναβιοίη, γέλωτ' ἂν ὄφλοι πρὸς ὑμᾶς. ὥσπερ καὶ τὸν Δαίδαλόν φασιν οἱ ἀνδριαντοποιοὶ νῦν εἰ γενόμενος τοιαῦτ' ἐργάζοιτο οἷα ἦν ἀφ' ὧν τοὔνομα ἔσχε, καταγέλαστον ἂν εἶναι. id eſt, Si ſanè nunc ô Hippia Bias reuiuiſcat, riſum apud vos tulerit: quemadmodum & horum temporum ſtatuarii de Dædalo narrant, ſi nunc viuens talia proferat opera, qualia erāt illa vnde famam ac nomen adeptus eſt, deridiculū fore. Meminit & Ariſtoteles libro Politicorum primo, de ſeruis loquens, quos ait nihil aliud eſſe quam inſtrumēta viua. Εἰ γὰρ, inquit, ἠδύνατο ἕκαστον τῶν ὀργάνων κελευσθὲν, ἢ προαισθανόμενον, ἀποτελεῖν τὸ αὑτοῦ ἔργον, ὥσπερ τὰ Δαιδάλου φασὶν, ἢ τοὺς τοῦ Ἡφαίστου τρίποδας (οὕς φησιν ὁ ποιητὴς αὐτομάτους θεῖον δύεσθαι ἀγῶνα) οὕτως αἱ κερκίδες ἐκέρκιζον αὐταὶ, καὶ τὰ πλῆκτρα ἐκιθάριζεν, οὐδὲν ἂν ἔδει οὔτε τοῖς ἀρχιτέκτοσιν ὑπηρετῶν, οὔτε τοῖς δεσπόταις δούλων. id eſt, Etenim ſi fieri poſſet vt vnumquodque inſtrumentū vel iuſſum, vel per ſe præſentiens, ſuum opus perageret: quemadmodum aiunt Dædali ſtatuas facere, & Vulcani tripodes, (quos poeta ſcribit vltro in diuinum certamen prodiiſſe) itidem & pectines per ſe texerent, & plectra cithara canerent, haudquaquam opus haberent neque architecti miniſtris, neque domini ſeruis. Locus quē citat Ariſtoteles, eſt apud Homerū Iliados 6. Meminit idem De anima libro primo, refellens opinionem Democriti, cēſentis animam ita mouere corpus, vt ipſa prius mota, moueret. Ait enim Democritū tale quiddam adferre, quale ſit apud Philippum comœdiarum ſcriptorem. Is enim ſcripſit à Dædalo ligneā Venerem fabricatam fuiſſe quæ moueretur argento viuo infuſo. οἷον, inquit, Δημόκριτος, παραπλησίως λέγων Φιλίππῳ τῷ κωμῳδοδιδασκάλῳ. φησὶ γὰρ τὸν Δαίδαλον κινουμένην ποιῆσαι τὴν ξυλίνην Ἀφροδίτην, ἐγχέαντα ἄργυρον χυτόν. Proinde prouerbium ad varios vſus poterit accommodari. Vel vbi res inuſitata arte confectas ſignificabimus. (Nam Homerus artificioſa dædala vocat,

> -ὃς χερσὶν ἐπίστατο δαίδαλα πάντα
> Τεύχειν. id eſt,
> Qui manibus norat fabricari dædala cuncta.

Item Pindarus in Olympiacis,

> Καί τι καὶ βροτῶν φάτιν ὑπὲρ τὸν ἀλαθῆ λόγον
> δεδαιδαλμένοι ψεύδεσι ποικίλοις
> Ἐξαπατῶντι μῦθοι. id eſt,

Et arte confictæ mendaciis variis fallunt fabulæ. Et Vergil. Dædalam Circem vocat, quòd nouis & admirandis artibus homines verteret in feras. Quin & orationis poliendæ artifices λογοδαιδάλους, & obſoniorum peritos ὀψοδαιδάλους appellant Græci) Vel quum inconſtantiam & inſtabilitatem cuiuſpiam ſignificabimus. Sic enim apud Platonem in Euthyphrone, Socrates argumenta non conſiſtentia, Dædaleis operibus ſimilia videri dicit. Euthyphron autem reſpondet, Socratem ſibi pro Dædalo eſſe, quippe qui rationes ſuas nō ſinat conſiſtere, rurſus coarguens & euertens quod paulo antè viſus ſit approbare.

Λογοδαίδαλοι.
Ὀψοδαίδαλοι.

Furémque fur cognoſcit, & lupū lupus. 63

Ἔγνω δὲ φῶρ τε φῶρα, καὶ λύκος λύκον. id eſt,

> Furémque fur cognouit, & lupum lupus.

Ariſtoteles ſeptimo libro Moralium Eudemiorū, hunc quoque ſenarium citat inter adagia ſimilitudinis. Amant enim vulgò ſe mutuo, qui ſimilibus vitiis laborant, præcipue fures. Et lupi latronum inſtar collecti graſſantur. Videmus in quibuſdam ob arcanam ingeniorū cognationem protinus amorem naſci: contrà, aduerſus alios odium, ob naturæ diſſimilitudinem. Ad hanc ſimilitudinem & diſſimilitudinem Democritus referebat omnes omnium rerū cauſas, adeò vt interrogatus de cane ſemper eidem lateri incubante, quamobrem id faceret, reſpōderit, ὅτι ἔχει τι κεραμίδι ὅμοιον ὁ κύων, id eſt, quoniam habet canis aliquid cum illo latere ſimile. Id obiter narrat Ariſtoteles libro Magnorum moralium ſecundo inter prouerbia ſimilitudinis, irridens Democritum. Quid enim ſimile habet later cum cane? Nec tamē à Democrito multum abſunt medici quidā, qui ad omnem percōtationē obiiciūt nobis neſcioquam occultā rerū proprietatē.

Terra amat imbrem. 64

Ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γαῖα. id eſt,

> Nam terra gaudet imbre.

Vbi quis deſiderat ea quæ ſibi nouit eſſe accommoda conducibiliáque. Citat hoc hemiſtichiū, velut prouerbiale, Ariſtoteles libro Moralium Eudemiorum ſeptimo, oſtendens non ſolùm ſimilitudinem cōciliatricem eſſe amicitiæ, velut inter fures, graculos & lupos: verumetiam diſſimilitudinem nonnunquam beneuolentiæ cauſam exiſtere: contrà, ſimilitudinem odii. Nam terra quum ſuapte natura ſit ſicca, amat imbrem: & figulus odit figulum: indoctus amat literatū: mulier virum. Ibidem narrat ab Heraclito reprehenſum poetā qui ſcripſit hoc carmen,

> Ὡς ἔρις ἔκ τε θεῶν ἔκ τ' ἀνθρώπων ἀπόλοιτο. id eſt,
> Lis vtinam ſublata deos homineſque relinquat.

Athenæus libro decimotertio, carmen ex Euripide citat,

> Ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γαῖ' ὅταν ξηρὸν πέδον. id eſt,
> Tellus quidem imbrem amat, ſolum quum eſt aridū.

Ariſtoteles lib. Moralium Nicomach. 8, citat eandē ex Euripide ſententiam, ſed perturbato metro, Εὐριπίδης μὲν φάσκων,

> Ἐρᾶν μὲν ὄμβρου γαῖαν ξηρανθεῖσαν,
> Ἐρᾶν δὲ σεμνὸν οὐρανὸν πληρούμενον
> Ὄμβρου, πεσεῖν εἰς γαῖαν. id eſt, Euripides quum ait,
> Requirere imbrem terram, vbi ſiti aruit,
> Dium viciſſim cælum, vbi iam nubibus
> Impletur, optat in ſolum delabier.

Hoc adfert ad confirmandam quorūdam opinionem, qui dicebant ſecus quàm haberēt prouerbia, diſſimile à diſſimili, contrarium à contrario appeti. Terra enim frigida & ſicca appetit imbrem, qui, iuxta aeris naturam vnde venit, eſt calidus & humidus: ac imber viciſſim appetit terram.

Herculana balnea. 65

Ἡράκλεια λουτρὰ, id eſt, Herculana balnea. De impēdio feruentibus balneis dicebatur, quales legimus & thermas Neronianas. Ariſtophanes in Nebulis,

> Ποῦ ψυχρὰ δῆτα πώποτ' εἶδες Ἡράκλεια λουτρά; id eſt,
> Vbinam frigida vnquam vidiſti Herculana balnea?

Interpres adſcribit, Ibycum autorem eſſe, Vulcanum muneris vice ſubmiſiſſe Herculi feruida balnea. Atque inde omnia calida balnea, Herculana dici cœpta teſtatur idem Athenæus libro 12. Porrò Ariſtoteles in Problematis, ſectionis 14, probl. vltimo, oſtendit, huiuſmodi balnea apud veteres habita ſacra, propterea quòd ex ſulphure ac fulmine, rebus natura ſacris, prouenirēt. Piſandrus autem tradit, Mineruā Herculi feſſo calidum balneum ſuppeditaſſe. Vnde mihi ſit veriſimile, prouerbium rectè dici poſſe, quoties ætate aut labore quopiam fatigatis miniſterium paulo diligentius ad refocillandas vires adhibetur. Nam Plato lib. De legibus 6, γεροντικὰ λουτρὰ, id eſt Senilia balnea, calida vocat, eáq; ſenibus exhiberi iubet. Siquidem veteres frigida lauabant: calida balnea valetudinariis duntaxat exhibebantur. At his tēporibus aurigæ quoque & nautæ lauant in thermis. ac Germani maximam vitæ partem in hypocauſtis tranſigunt, pyrauſtarum inſtar. Pindarus quoque Olymp. 12, meminit horum balneorum, θερμὰ νυμφᾶν λουτρὰ βαστάζεις, id eſt, Calida Nympharū balnea frequētas. ſiue quòd in ea ciuitate loc° eſſet cui nomē Calida balnea: ſiue quòd ipſe, more Herculis, poſt multa certamina exhauſta, iā refocillaretur calidis balneis, quas Nym

phæ Herculi laboribus fatigato ſubmiſiſſe feruntur. Porrò corpus hominis magnoperè reuocari calidis balneis declarat in Nemeis Oda 4. Οὐδὲ θερμὸν ὕδωρ τόσον γε μαλθακὰ τεύχει γυῖα, τόσσον εὐλογία φόρμιγγι συνάορος, id eſt, Ne calida quidem aqua æquè mollit ac refocillat membra, quantum laudatio citharæ aptata.

Aut ter ſex aut tres teſſeræ. 66

Ἢ τρὶς ἓξ ἢ τρεῖς κύβοι, id eſt, Aut ter ſex aut tres teſſeræ. Siquando ſignificabimus nos extrema periclitari velle, & aut planè vincere, aut prorſum vinci, hoc adagio tempeſtiuiter vtemur. Sumptū eſt à vetuſto teſſerarum luſu, in quo qui nouem ieciſſet, is modis omnibus ſuperabat: qui tres, is longiſſimè aberat à victoria. Nam antiquiores tribus teſſeris vti conſueuerant, non quemadmodū nunc duabus. Teſſeram autem etiam iactum ipſum appellãt, qui nonnunquã plenus eſt, interdum inanis. Itaque iactus ter trium, fœliciſſimus erat: trium inanis. Meminit huius adagionis Iulius Pollux, libro de rerum vocabulis nono. Porrò teſſeras eaſdem eſſe cum iis quos Græci κύβους appellant, teſtis eſt A. Gellius lib. 1. cap. 20. κύβος enim, inquiens, eſt figura ex omni latere quadrata. Quadrantales ſunt, inquit M. Varro, teſſeræ, quibus in alueolo luditur, ex quo ipſæ appellatæ κύβοι. Zenodotus parœmiam hanc citat ex Pherecratis fabula, cui titulus Myrmecanthropi. eſt enim clauſula carminis trochaici. Suidas & Æſchylum adducit ex Agamemnone,

> Τὰ δεσποτῶν γὰρ εὖ πεσόντα θήσομαι,
> Τρὶς ἓξ βαλούσης τῆς ἐμῆς φρυκτωρίας. id eſt,
> Nam res herorum ſaxo vt optime cadant,
> Ter ſex vbi phryctoriæ iaciam meæ.

Vſurpatum eſt à Platone libro De legibus vltimo, Τί οὖν δὴ ποιητέον, ἐχόντων πάντων οὕτως, ὦ ξένε; Τὸ λεγόμενον, ὦ φίλοι, ἐν κοινῷ καὶ μέσῳ ἔοικεν ἡμῖν κεῖσθαι, καὶ εἴπερ κινδυνεύειν ἐθέλομεν περὶ τῆς πολιτείας ὅλης, ἢ τρὶς ἓξ, φασίν, ἢ τρεῖς κύβους βάλλοντες, ταῦτα ποιητέον. id eſt, Itaque quum hoc in loco res fuerint, quid faciendum cẽſes hoſpes? Iuxta id quod vulgo dicitur, amici, viſum eſt nobis par eſſe vti rem in publicum & in commune cõferamus, velimuſque de vniuerſa republica ſupremum ſubire diſcrimen, nihilque non facere, ita vt vel ter ſex vel tres talos iaciamus.

Quanta mus apud Piſam. 67

Οἷον μῦς ἐν Πίσῃ, id eſt, Quanta mus apud Piſam, ſubaudi tulit aut ſimile quippiam. De iis qui vincunt, & optatis potiuntur, ſed non ſine ſummo negotio, neque citra magnum incommodum ſuum. Suidas natum ait ab athleta quodam, ſeu pugile Tarẽtino, qui in Olympiacis certaminibus, apud Piſam ſemel duntaxat victor diſceſſit, idque plurimis acceptis plagis. Plutarchus Sympoſiacõn commentario quinto, docet apud Piſam μονομαχίας, id eſt ſingularia certamina, celebrari ſolere, in quibus etiam ad cædem vſque affligebantur ii qui ſuccubuiſſent.

Mus picem guſtans. 68

Μῦς ἄρτι πίττης γευόμενος, id eſt, Mus nunc picem guſtans. Quadam aiunt dici ſolere in eos qui quum antea fuerint audaculi & confidẽtes, poſtea periculo deguſtato, planè timidi videntur. Nondum ſatis liquet vtrum à mure in pice deprehenſo ſit tranſlata allegoria, ſicuti placet Diogeniano: an ab illo de quo meminit Herodotus primo libro, in pice deprehenſo, atque ita pœnas dante: an à pugile illo Tarentino de quo modò dictum eſt: vt in πίσσης ſit alluſio ad nomẽ vrbis, apud quam celebrantur certamina. Theocritus in Idyllio 14,

> Νῦν δὴ πεθ᾿ ὡς μῦς, φασὶ Θυώνιχε, γεύμεθα πίσσας. id eſt,

Nunc tandem, ſicuti mus, vt aiunt Thyonyche, guſtauimus picem. Porrò ſiue ad animal referas, ſiue ad pugilem nomine Murem, eadem ferme manet adagii ſignificatio, videlicet experientiam male ceſſiſſe. Siquidem mus imperitus, ſiquando in picem inciderit, aut perit, aut vix eluctatur: ac deinde periculi memor timet contingere. Et pugilante ferox & iactabundus, ſimulatque certamen Olympiacum expertus eſt, ſenſitque quanti conſtiterit ea victoria, deinceps abſtinuit. Huc ſpectat illud Horatianum,

> Dulcis inexpertis cultura potentis amici,
> Expertus metuit.

Itidem iuuenes bellorum imperiti, facilè bellum ſuſcipiunt: ſenes experti quantum malorum agmen ſecum trahat bellum, reformidant. Quare non intempeſtiuè dicetur in eum quẽ pœnitet experimenti: aut qui rem parum fœliciter tentatam, iterum aggredi refugit. Finitimum illi, & ibi dictis, Sero ſapiunt Phryges: &, Cumani ſero ſapiunt: &, Piſcator ictus ſapiet. Eſt autẽ hæc vna præcipua peſtis vitæ mortaliũ, quòd non perinde diſcimus cauere malum, atque admiſſo mederi. Queritur hoc Plato libro De legib⁹ decimo, τὰ δ᾿ ἔστι τὸ μὴ δρᾶν τὰ ἄδικα πραγματευόμεθα οἱ πλεῖστοι, δρῶντες δὲ ἐξαιρεῖσθαι πειρώμεθα, id eſt, Non huc incumbimus plerique ne committamus iniuſta, ſed vt poſteaquam fecerimus medeamur. Atqui iuxta Plautum, Nimio ſatius eſt non admittere malum, quam admiſſo mederi.

Delphicus gladius. 69

Δελφικὸν ξίφος, id eſt, Delphicus gladius, De re dicebatur ad diuerſos vſus accommodabili. Quemadmodũ iiſdem vaſculis, & poculorum vice in conuiuiis, & clypeorum vice in bellis vtebantur. Nam Delphicus gladius ad eum modum erat fabrefactus, vt eodem ſimul & ſacras mactarent victimas, & nocentes afficerent ſupplicio. Meminit huius gladii cum Euripides in tragœdiis, tum Ariſtoteles Politicorum libro primo, diſſerens naturam non gignere ſingula ad plures vſus, ſed vnumquodque ad ſuum peculiarem propriumque finem, Οὐδὲν γὰρ φύσις ποιεῖ τοιοῦτον, οἷ χαλκοτύποι μάχαιραν Δελφικὴν πενιχρῶς, ἀλλ᾿ ἓν πρὸς ἕν, id eſt, Neque enim natura tale quippiam facit, quemadmodum ærarii fabri gladium Delphicum, quaſi per inopiam: ſed vnumquodque ad ſingula. Meminit idem huius rei, libro De partibus animalium quarto, tractans de linguis inſectorũ, quæ pluribus funguntur officiis, ſimul & tentantes cibum & attrahentes, & ſpiculi vice aduerſus iniurias defendentes. Id quod negat facere naturam, niſi coactam inopia, vt idem inſtrumentum ad vſus diſſimiles accommodet. quãdoquidem ad defendẽdum magis appoſitum videatur quod ſit acutiſſimũ: ad guſtandum, quod ſit fungoſum. Vbi enim, inquit, licet duobus vti ad duo opera, nec aliud impedit, nihil tale natura facere ſolet quale per inopiam ars excuſoria obeliſcolychnium ex veru lucernâque componit. Attamen ſi id fieri non poteſt, eodem ad plura opera abutitur. Vnde mihi videtur ὀβελισκολύχνιον iucundius quadraturum prouerbio, quam Delphicum gladium: niſi fortè hic ipſe Delphicus eſt gladius. Idem Euripides in Oreſte, Ὀβελισκολύχνιον.

> Θανεῖν γὰρ αὐτὸν μοῖρα Δελφικῷ ξίφει. id eſt,
> Fatale enim illi eſt, enſe Delphico mori.

Quadrabit igitur vel in pauperes, qui ob penuriam, eandem veſtem aut aliam rem quampiam ad varios vſus accommodant: aut in vitioſum procemium, & diuerſis cauſis applicabile. Licebit & in ſerium ſenſum accommodare prouerbiũ, vt ſiquis eruditionem Delphicum appellet gladium, quòd in omni ætate, omni vitæ conditione ſit vſui. Nam literæ iuuenibus ſunt neceſſariæ, ſenibus iucundæ: pauperibus opes ſuppeditant, opulentis adiungunt ornamentum: in rebus aduerſis ſolatio ſunt, in ſecundis gloriæ: claro natis genere ſplẽdorẽ augẽt: obſcuro genere natis, claritatis initiũ conciliant.

Antequam incipias, conſulto: &c. 70

Antequam incipias, conſulto: vbi conſulueris, mature facto opus eſt. Hanc ſentẽtiam Saluſtianã Ariſtoteles vt prouerbialem refert libro Moralium Eudem. 5, & Nicomachiorum 6, Καί φασι πράττειν μὲν δεῖν ταχὺ τὰ δοξαντα, βουλεύεσθαι δὲ βραδέως, id eſt, Et aiunt mature quidem facienda quæ decreta ſint: cæterùm lente cunctanterque deliberandum. Diogenes Laertius huius dicti authorem facit Biantem. In hanc ſententiam copioſius diximus in prouerbio σπεῦδε βραδέως. Laudatur hoc nomine Datames apud Æmylium Probum, quòd vbi cogitaſſet, facere audebat cogitata: ſolitus cogitare priuſquam conari.

Margites. 71

Margitem pro ſtupido dixit Lucianus in Hermotimo, Ἀλλ᾿ οἴει Μαργίτῃ τινὶ διαλέγεσθαι, id eſt, Sed exiſtimas te cũ Margite quopiam loqui. Hunc ita deſcribit Homerus, citante Ariſtotele libro Moralium Nicomachiorum 6,

> Τὸν δ᾿ οὔτ᾿ ἂρ σκαπτῆρα θεοὶ θέσαν, οὔτ᾿ ἀροτῆρα,
> Οὔτ᾿ ἄλλως τι σοφόν. id eſt,
> Hunc neque foſſorem voluerunt numina diuûm
> Eſſe, nec agricolam, nec in vlla præterea re
> Scitum aut egregium.

Suidas docet Margiten fuiſſe quempiam ob inſignem ſtultitiam celebrem, qui non potuerit numerare ſupra quinque:

ſponſam ductam non auſus eſt attingere, veritus ne ſe apud matrem incuſaret. Quum iam eſſet factus iuuenis, rogauit matrem an ex eodem patre nata eſſet. Quanqua hæc alii tribuunt Melitidi, alii Corœbo, de quibus ſuo dicetur loco. Satis apparet vocem eſſe fictam à μὴ & ἔργον, quòd ad nullam actionem eſſet vtilis. Erat auté Margites titulus operis, quod à quibuſdam tribuebatur Homero. id, vt videtur, intercidit. Indicat hæc interpres Ariſtophanis in Auibus. Conuenit cũ illo Heſiodio, Nulla in parte vtilis, qui nec ipſe ſapit, nec aliis obtemperat: &, Nullo in numero.

Quod factũ eſt, infectũ fieri nõ poteſt. 72

Nihil hac ſententia vulgatius, Quod factum eſt, infectũ fieri non poteſt. Extat apud Terentium in Phormione. Ariſtoteles lib. Moralium Eudemiorum quinto, τὸ δὲ γεγονὸς οὐκ ἐνδέχεται μὴ γενέσθαι, id eſt, Fieri non poteſt vt quod factũ eſt, ſit infectum. Mox citat carmen ex Agathonis tragœdia,

Μόνου γὰρ αὐτοῦ καὶ θεὸς στερίσκεται,
Ἀγένητα ποιεῖν ἅσσ' ἂν ᾖ πεπραγμένα. id eſt,
Etenim illud vnum ipſi negatum eſt & deo, vt
Infecta reddat facta quæ fuerint ſemel.

Vſurpatur in epiſtolis Ciceronis ad Atticum non ſemel verſus ille Homericus ex Iliados σ & τ,

Ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ. id eſt,
Iſta moleſta licet anteacta valere ſinamus.

Nec inſcitum Phocylidis carmen,

Μηδὲ παροιχομένοισι κακοῖς τρύχου τεὸν ἦτορ.
Οὐκέτι γὰρ δύναται τὸ τετυγμένον ἔστ' ἄπρακτον. id eſt,
Neve malis iam præteritis animum excruciatis.
Quod ſemel eſt factum, fieri infectũ haud queat vnquã.

Eandem ſententiam habet Pindarus Olympiorum hymno 2,

τῶν δὲ πεπραγμένων ἐν δίκᾳ τε καὶ παρὰ δίκαν,
ἀποίητον οὐδ' ἂν χρόνος ὁ πάντων πατὴρ
δύναιτο θέμεν ἔργων τέλος. id eſt,

Eorum quæ facta ſunt, ſiue iure, ſiue præter ius, nihil vt ſit infectum, nec tempus quidẽ efficere poſſit opere perfecto.

Iuſtitia in ſe virtutẽ cõplectitur omnẽ. 73

Ἐν δὲ δικαιοσύνῃ συλλήβδην πᾶσ' ἀρετή ἐστιν.
Iuſtitia in ſe virtutem complectitur omnem.

Ariſtoteles cum aliàs, tũ libro Moraliũ Nicomachiorũ quinto, verſum hunc vt prouerbialem refert. Extat autem in Elegiis Theognidis. Chæremon bonorum omnium ſummã prudentiæ tribuit. cuius hic verſiculus citatur à Græcis,

Ὁ γὰρ φρονῶν εὖ, πάντα συλλαβὼν ἔχει. id eſt,
Cuncta vniuerſim, qui ſapit rectè, obtinet.

Sapere cõplectitur omnia.

Et Socrates putauit omnes virtutes eſſe ſcientiam: ad Ariſtoteles ita diſcutit, vt fateatur eſſe verum, nullam virtutẽ eſſe abſque prudentia: neget tamen omnem virtutem eſſe prudẽtiam, quum ſint habitus diſtincti. Sed iuſtitia frequenter accipitur non pro ſpecie, ſed pro genere: quemadmodũ & in Sacris literis iuſtus dicitur qui caret omni vitio.

Mendacem memorem eſſe oportet. 74

Quintilianus Inſtitutionum oratoriarum libro 4, ſententiam hanc prouerbii vice citat: Mendacem memorẽ eſſe oportere. Item Apuleius in Apologia Magiæ ſecũda, Sæpe, inquit, audiui, non de nihilo dici, Mendacem memorem eſſe oportere. D. Hieronymus, Oblitus veteris prouerbii, Mẽdaces memores eſſe oportere. Satis liquet adagii ſenſus, nẽpe perdifficile eſſe, vt qui mentitur, ſemper ſibi conſtet, niſi ſit ſumma memoria. Eſt autem fictarum rerum memoria non paulo difficilior quàm verarum. Proinde plerunque deprehenduntur hoc pacto mendaciorum architecti, dum obliti quæ prius dixerint, diuerſa à ſuperioribus loquuntur. Sic deprehenditur apud Terentium Dauus, ſic Pſyches Apuleianæ commentum à ſororibus ſentitur.

Malus cũ malo colliqueſcit voluptate. 75

Κακὸς κακῷ γὰρ συντέτηκεν ἡδονῇ. id eſt,
Etenim improbo vir eſt voluptati improbus.

Refertur ab Ariſtotele inter ſimilitudinis adagia libro Moralium Eudemiorum 7, Malus malo iucundus, ob vitiorum commercium & ſocietatem. Iuuenalis item,

Magna inter molles concordia.

Ab eodem in Magnis moralibus adducitur ex Euripide. Æſchines aduerſus Timarchum citat ex Euripidis Phœnice eandem ſententiam,

Ὅστις δ' ὁμιλῶν ἥδεται κακοῖς ἀνὴρ,
Οὐ πώποτ' ἠρώτησα, γιγνώσκων ὅτι
Τοιοῦτός ἐστιν οἷσπερ ἥδεται ξυνών. id eſt,
At cum malis quicunque gaudet viuere,
Nunquam rogaui: noui enim quòd talis eſt
Cuiuſmodi ſunt queis amat conuiuere.

Amicitia ſtabiliũ, felicitas tẽperantiũ. 76

Ariſtoteles libro Moralium Eudemiorum ſeptimo, ſententiam hanc velut è medio ſumptã refert, Amicitiam eſſe ſtabilium, & fœlicitatem eorum qui ſua ſorte contenti ſunt, Ὅθεν λέγεται ὅτι ἡ φιλία τῶν βεβαίων, ὥσπερ ἡ εὐδαιμονία τῶν αὐτάρκων. Amicitia virtute, nõ pecuniis aut forma, cõcilianda eſt. etenim ſi rebus caducis concilietur, caduca ſit & ipſa neceſſe eſt. Nihil autem in rebus humanis ſtabile præter vnam virtutem, quæ ſola fortunæ ludibriis obnoxia non eſt. Deinde fœlicitas hominis non eſt in facultatibus ſita (quæ cupiditatẽ animi non explent, ſed irritant) verùm in hoc, vt ſuam quiſque fortunam boni conſulat. Ariſtoteles lib. Rhetoric. 2, pro exemplo ſententiæ ſimplicis ac dilucidæ, ſiquis inſpiciat, ponit hunc verſiculum,

Οὐδεὶς ἐραστὴς ὅστις οὐκ ἀεὶ φιλεῖ. id eſt,
Haud quiſquam amator eſt, ni amarit iugiter.

Huic adſtipulatur illud Senecæ, Amicitia quæ deſinere potuit, nunquam vera fuit.

Non eſt amicus qui deſiit.

Leonis catulum ne alas. 77

L. 2 13.

Æſchyli ſententia prouerbialis refertur apud Ariſtophanem in Ranis,

Οὐ χρὴ λέοντος σκύμνον ἐν πόλει τρέφειν,
Μάλιστα μὲν λέοντα μὴ 'ν πόλει τρέφειν.
Ἢν δ' ἐκτραφῇ τις, τοῖς τρόποις ὑπηρετεῖν. id eſt,
Catulum ne alas leonis in republica,
Ac maxime ipſum ne leonem alas ibi:
Quod ſiquis alitus, obſequendum moribus.

Refert hũc locum Valerius Maximus lib 7, capite De ſapiẽter dictis. Admonet ænigma, non eſſe fouendam potentiam quæ leges poſſit opprimere. quòd ſi forte talis quiſpiam extiterit, non eſſe è Repub. decertare cum illo, quem nequeas niſi magno Reip. malo deuincere. Tyrannus aut ferẽdus eſt, aut non recipiendus.

Qui bene coniiciet, hunc vatem, &c. 78

M. Tullius in opere De diuinatione, lib. 2, ſcribit Græcum verſiculum vulgo iactatum extare in hanc ſententiam, Qui bene coniiciet, vatem hunc perhibeto optimum. Citat autẽ eum verſiculum Plutarchus in libello De reſponſis Pythiæ, ὁ μὲν εἰκάζων καλῶς, ὃν ἄριστον μάντιν ἀνηγόρευκεν ἡ παροιμία. id eſt, Bene coniectans, quem optimum vatem appellauit prouerbium. Quanquam hic in Plutarcho locus mutilus erat & lacer: attamen colligi poteſt carmen huiuſmodi fuiſſe,

Locus Plutarchi.

Μάντις δ' ἄριστος ὅστις εἰκάζει καλῶς.

Atque ita citat ex Euripide in libro De defectis oraculis. Citat & M. Tullius libro ad Atticum 7. A te, inquit, expecto futura, μάντις γ' ἄριστος. Huc alluſit Theocritus in Piſcatoribus, ſi modo Theocriti ſunt illa,

-ὅτις ἄριστος
Ἐστὶν ὀνειροκρίτας, ὁ διδάσκαλός ἐστι παρ' ᾧ νοῦς. id eſt,
-nemo
Somnia coniectat melius, quàm mente magiſtra
Qui regitur.

Diuinator ſapiens.

Admonet adagium, futurorum præſcientiã non è ſortibus aut auguriis petendam eſſe, ſed à prudentia. Siquidẽ qui prudentia ſit præditus, is ex præteritorũ præſentiũmque coniecturis facile proſpiciet quid ſit euenturum. Proinde non iniuria ſcripſit Ariſtoteles libro Moraliũ Eudemiorũ ſeptimo, Φρονίμων καὶ σοφῶν ταχεῖαν εἶναι τὴν μαντικήν, καὶ μόνων. id eſt, Prudẽtiũ atque ſapientium hominũ celerẽ eſſe diuinationẽ, & horum tantũ. Vtinam hanc diuinandi rationẽ amplecterẽtur principes, quorũ hodie bona pars à prognoſtis & aſtrologis pendet: hominum genere, vt nunc ſunt plerique, vano pariter ac ſeditioſo, & Reip. peſtilente.

Aſtrologi.

Pannus lacer. 79

Hominẽ iam faſtiditũ & reiectum, ῥάκος πανταχόθεν appellant Græci, id eſt pannum vndique lacerum. Sumpta metaphora à veſte longo vſu detrita, atque ob id reiecta quũ noua fuerit in precio. Sic autem quidam amicis vtuntur vti veſtibus dum vſui ſunt ac vigent, amplectuntur, curant, oſtentant: ſimulatque vel ætate defecti ſunt, vel alioquin vtiles

eſſe deſierunt, negligunt ac reiiciunt. Lucianus, Ἄχρι δή σε, τὸ τοῦ λόγου τοῦτο, ῥάκος πανταχόθεν ἐρρωγὸς ποιήσας, ἐξέωσε, id eſt, Donec vbi te iam, iuxta id quod dici ſolet, pannum vndique lacerũ reddiderit, expulerit. Idem in eodẽ dialogo, nẽpe de Mercede ſeruientibus, ſimilitudinem adfert de nouis calceis, qui tantiſper in pretio ſunt dum noui nitent: iidem vbi luto ſorduerunt, in angulum abiiciuntur aliquò, atque ibi nullo curante, ſitu cimicibuſque opplentur. Solon eos qui exercerentur ad Olympiaca certamina, primùm dicebat eſſe ſumptuoſos, & ob id Reipublicæ graues: vbi viciſſent, ob faſtum eſſe detrimento ciuitati: poſtremo quũ ſenuiſſent, iam prorſus eſſe inutiles. Ad id exprimendum Laertius citat verſiculum Euripidis,

Τρίβωνες ἐκλιπόντες οἴχονται κρόκας. id eſt,
Filis ſolutis lacera pereunt pallia.

Metum inanem metuiſti. 80

Ἀδεῆ δέδιας δέος, id eſt, Inanem metuis metum. Vbi quis formidat in re tuta. Virgilius, Omnia tuta timens.
Ineſt autẽ in ipſa Græcanici dicti figura prouerbiale quiddã propter ἀτοπίαν. velut in his quoque, ἄδωρα δῶρα, δεσμὸς ἄδεσμος, παρθένος ἀπάρθενος, νυμφὴ ἄνυμφος, χάρις ἄχαρις, atq; id genus aliis, de quibus iam non ſemel admonuimus. Græci dicunt μορμολύττειν. nam μορμολυκεῖον Græcis perſona eſt, laruæ aut malo genio ſimilis, qua pueros territant quidã. Baſilius Athanaſio, ἦ κομιδῇ γὰρ ἂν παῖς εἴην, τὰ τοιαῦτα μορμολυκεῖα δεδοικώς, id eſt, Sane vehementer eſſem puer, ſi talibus terriculamentis expaueſcerẽ. Refertur adagium in collectaneis Plutarchi, ſi modò titulo eſt habenda fides.

Sycophanta. 81

Συκοφάντου (id eſt ſycophantæ) cognomen vulgò probri loco tribuebatur. Ariſtophanes in Pluto,

Ὡς σοβαρός, ὦ Δάματερ, εἰσελήλυθεν
Ὁ συκοφάντης. id eſt,
Vultu vt ſeuero ingreſſus eſt, ò dii boni,
Hic ſycophanta.

Conuicium prouerbiale in calumniatores, & quamuis puſilla de cauſa litem mouentes. Inde natum arbitrantur, quòd olim apud Atticos fici eſſent in precio, mulctarenturque ii qui eas furto tollerent. Hos qui obſeruabant, aut deferebãt, ſycophantæ vocari cœpere ludibrii cauſa. Quos eoſdem φιλοσυκοφάντας, συκολέκτας, συκουργούς, συκολόγους, συκοτρώκτας, συκώδεις καὶ συκοπαίκτας vocabant, id eſt (vt ſententiam magis quàm verba reddam) de ficis calumniantes, ficis viuentes, ficorum cuſtodes, ficos numerantes, ficorum ſtudioſos, ficoſos, ficis puerorum inſtar gaudentes. Plutarchus in commentario De curioſitate, oſtendit, hoc cognominis hinc natum, quòd quum lege cautum eſſet nequis Athenis ficos efferret, quidam obſeruatos nõnullos, qui furtim exportabant, detulerũt. Hinc populari ioco ſycophantæ vocati, ὡς σῦκα φαίνοντες, id eſt quòd ficos proderent. Huius rei meminit & in vita Solonis. Feſtus Pompeius oſtendit, apud Athenienſes pœnam capitis conſtitutam iis qui ficos furto tollerent. Idem affirmat Athenæus lib. Dipnoſoph. 3. addens, eum locum vbi primum ficus reperta fuit, ἱερὰν συκῆν, id eſt ſacram ficum, vocatam ab Atticis. Eſt autem ſycophantarum genus, quod non ſolùm defert dicta factáque hominum, verumetiam hominũ ſomnia. cuiuſmodi delatoribus aurem patulam præbuit Conſtãtius, vt prodit Ammianus libro decimoquarto. Præcipuè verò indulſit Mercurio cuidam: qui vulgò ob id Mercurius ſomniorum eſt dictus, quòd ſe ſpecie familiaritatis conuiuiis admiſceret & ſiquis nocturnum viſum effutiſſet, deprauata narratione ad principem deferebat adeò vt vix quiſquam apud ignotos auderet fateri ſe dormiſſe, ac docti nõnulli ſortem ſuam deplorarent, quòd apud Atlanteos nati nõ eſſent, vbi negant videri ſomnia. quod fatetur & Stephanus in dictione Atlantes. Obſeruatores ſomniorum Græci vocant ὀνειροσκόπους interpretes, ὀνειροπόλους ſiue ὀνειροκρίτας: qui iis terrentur, ὀνειροπλῆκτας.

Multis paraſangis præcurrere. 82

Πολλοῖς παρασάγγαις ὑπερβαλεῖν, id eſt, Multis paraſangis præcurrere, dicitur qui longo interuallo præcedit, multiſque partibus ſuperior eſt. Eſt apud Athenæum libro Dipnoſophiſtarum tertio, Πολλοῖς παρασάγγαις ὑπερβαλόντες τὸν Σικελιώτην Διονύσιον, id eſt, Multis paraſangis ſuperantes Siculũ illum Dionyſiũ. Id quo magis ad animi res transferetur, hoc erit venuſtius. Paraſangam autem Perſæ triginta ſtadiorum ſpacium vocant, vt locis aliquot indicat Herodotus. qua voce vſus eſt Lucianus in Icaromenippo: quem dialogum nos olim Latinitate donauimus.

Putre ſalſamentum amat origanum. 83

Clearchus apud Athenæum, libro tertio,

Σαπρὸς ταρίχους τὴν ὀρίγανον φιλεῖ.
Putrida ſalſamenta amant origanum.

Origanum autem herba eſt acri ſucco, qualis & thymbra. Quin & hodie frugi patreſfamiliãs carnibus iam obolentibus addunt acetum, origani loco, ne ſentiatur putris odor. Aptè dicetur de re per ſe parum honeſta, aut iucunda, atque ob id exoticis condimẽtis & honeſtamẽtis egente. Qui mos etiã hodie ſordidis, vt piſcibus ſupputribus (nequid offendat edentes putor) acida admiſceant. Veritas per ſe placet, honeſta per ſe decent. Falſa fucis, turpia phaleris indigent. hoc eſt, putre ſalſamentum origano.

Voracior purpura. 84

Athenæus libro tertio Dipnoſophiſtarum ex Apollodoro huiuſmodi quoddam refert prouerbium, λιχνότερα τῆς πορφύρας. id eſt, Edaciora purpuris. idque ductum exiſtimat, vel à tincta purpura, quæ omnia quibus admota fuerit, velut ad ſeſe rapit, ſuoque colore res vicinas inficit, additque lucẽ. Vel ab animante ipſo, quod quicquid nactum fuerit, retinet ac deuorat. Vtrunque propemodum licet è Plinii verbis colligere. ſiquidem lib. 9. cap. 36, de colore ſcribit in hunc modum, Sed purpuræ florem illum tingendis expetitum veſtibus, in mediis habent faucibus. liquoris hic eſt minimi in cãdida vena. Vnde precioſus bibitur, nigrãtis roſæ colore ſublucẽs, reliquũ corpus ſterile. Ac paulo pòſt, Hinc [aut, vt alii legũt, Huic] faſces ſecureſque Romanæ viam faciunt. idemque pro maieſtate in pueritia eſt. Diſtinguit ab equite curiã: diis aduocatur placandis: omnémque veſtem illuminat: in triumphali miſcetur auro. Quipropter excuſata & purpuræ, ſit inſania. De voracitate mox hæc ſubiicit, Lingua purpuræ longitudine digitali, qua paſcitur deuorãdo reliqua conchylia, tanta duritia aculeo eſt. Conueniet in edaces, aut in eos qui omnia in ſuum compendium vertũt. Fortaſſe durius, ſed non ineleganter, accommodabitur ad reges δωροβόρους. aut aduocatos, qui purpurati omnia cõuertunt in fiſcum ſuum, & quocunque ſe conferunt, abradunt aliquid. Tale quiddam cogitaſſe videntur poetæ, qui Midam finxerunt contactu corporis omnia vertentem in aurum.

Tarichus aſſus eſt ſimulatque viderit ignem. 85

Τάριχος ὀπτὸς ὡς ἂν ἴδῃ τὸ πῦρ. id eſt,
Tarichus aſſus mox vt ignem viderit.

Athenæus lib. 3 prouerbii loco citat. Eſt autẽ tarichus piſcis ſalſus, de quo nonnulla in prouerbio, Si non aſſunt carnes. Opinor idem eſſe cum illo, ἀφύα εἰς τὸ πῦρ quod ante iam expoſuimus in prouerbio, Aphya in ignem. Eodem in loco refert & hunc verſum ceu prouerbialem,

Οὐκ ἂν πίθοιτο τάριχος ὧν οὐκ ἄξιος. id eſt,
Tarichus haud laturus eſt queis dignus eſt. Tarichus non feret ſe digna.

Nõ ſunt amici, amici qui degũt procul. 86

Τηλοῦ φίλοι ναίοντες, οὐκ εἰσὶν φίλοι. id eſt,
Haud eſt amicus, amicus abſit ſi procul.

Hanc parœmiam recenſet Athenæus lib. Dipnoſoph. 4. eámque omnium μισανθρωποτάτην, id eſt inhumaniſſimã, vocat. videlicet quòd abſentiũ amicorũ memoriam obliterare videatur. Eſt omnino ex amicis qui adſunt, vberior amicitiæ fructus, propter officia mutua, cõſuetudinémq; quotidianã. Præterea vulgo fit vt ſimulatq; è cõſpectu neceſſariorũ ſeiuncti ſumus, neſcio quomodo obrepat obliuio quædã familiariũ: vt id iã omnibus in ore ſit, Qui ſemotus ſit ab oculis, eundẽ ab animo quoque ſemotũ eſſe. Ariſtoteles lib. Moralium Nicomachiorũ 8, fatetur locorum ſeiunctionem nõ dirimere quidem amicitiam, ſed tamen officia interrũpere. Et quoniã vulgus amicitias vtilitate probat, ſublatis officiis, velut alũnis amicitiæ, emoritur & amicitia. Proinde Heſiodus, vicinos potiſſimum ad conuiuium vocandos eſſe monet, Vicini ad cõuiuium vocandi.

–καλεῖν, inquiens, ὅστις σέθεν ἐγγύθι ναίει.

Fatentur & Hebræorum prouerbia, potius eſſe, amicum habere vicinum, quàm fratrem qui procul abſit. Terentianus item Chremes in propinqua amicitiæ parte ponit vicinitatẽ. Potius eſt amicũ habere vic. quam fr. procul.

Nec abludit hinc Propertius, libro tertio,

Quantum oculis, animo tam procul ibit amor.

Quanquam equidem non video quamobrem Athenæo videatur adagiũ hoc vſqueadeo ab humanitate alienũ. Quãdoquidem, vt opinor, non tam docet quid nobis faciũdum ſit, quam admonet quid vulgò factitetur. Quotũ autẽ quenque reperias amicum tam certum, qui, ſi abſis, non ſui diſſimilis eſſe incipiat. Proinde prouerbio hoc, veluti Delphico gladio, vtrolibet pacto vtaris licebit: vt intelligas, aut nõ eſſe fidendum amicis, qui longo locorũ interuallo ſeiuncti ſunt: aut non eſſe colendos amicos longinque diſſitos, vnde non queas multum ſentire commoditatis, ſed hos potius quibus præſens præſentibus fruare.

Perſæpe ſacra haud ſacrificata deuorat. 87

Ἄθυτα δ᾽ ἱερὰ πολλάκις κατεσθίει. id eſt,

Perſæpe ſacra haud immolata deuorat.

Senarius eſt apud Athenæum lib. 4. Simonidis, in mulierem quandam malè moratam, & auidam in conuiuiis. Concinne dicetur in eos qui ventris impulſu ſtatim ad deuorandas epulas irrumpunt, non expectatis ceremoniis & elegantiolis illis quibus ciuiles vtuntur initurі conuiuiũ: puta, vt imprecationibus quibuſdam piis conſecretur cibus: deinde de accubitus ordine vrbana quædam adhibeatur cunctatio: præterea ne ſtatim appoſitis eſcis vngues iniiciamus. Neque intempeſtiuiter dicetur in eos qui non expectata iuris ratione hæreditatem inuadunt, & aliena per vim occupant. Ductũ à victimis, quas fas non erat contingere niſi myſteriis peractis. Et Plato vult etiam in conuiuiis prælibari diis, & menſam rem ſacram exiſtimauit antiquitas, teſte Plutarcho: vnde fit, vt his etiam temporibus nefas putent ἀνίπτοις χερσὶν, id eſt illotis manibus, accedere. Licet huiuſmodi ceremonias neglexerit Chriſtus præ iis quæ vnicè ad rẽ noſtrã pertinẽt.

Chius dominum emit. 88

Χῖος δεσπότην ὠνήσατο, id eſt, Chius dominũ mercatus eſt. In eos quadrabit qui ſibiipſis malum acceſſũt. Vſus eſt hoc adagio Eupolis in amicis, Athenæo teſte, lib. Dipnoſoph. 6. Natum ait inde, quòd quum Chii primi ſeruis mercenariis inſtituiſſent vti, poſtea ſubacti à Mithridate Cappadoce, pro prius ſeruis vincti ſunt traditi, vt in Colchorum regionẽ deportarentur: idque illis aliquando euenturum oraculũ prædixerat. Huius hiſtoriæ authores citat Nicolaum Peripateticum, & Poſidonium Stoicum. Nec Stephanus tacuit, hanc gentem primùm vſam famulis, θεράπουσι, quemadmodũ Lacedæmonii vtebantur quos vocabant εἵλωτας, id eſt captiuos: Sicyonii quos dicebant κορυνηφόρους, id eſt clauigeros, à claua: Itali Pelaſgis: Cretes quos appellabãt δμωίτας. Eſt autem χίος clariſſima Ionum inſula, habens eiuſdem nominis ciuitatem. Poſſeſſiuum circumflexe ſcribitur χῖος.

Anima & vita. 89

Ζωὴ καὶ ψυχή, id eſt Anima & vita, de re ſupramodum ſuaui, Prouerbium natum in cubilibus, atque inde deductum in communem ſermonem. Videtur autem peculiare fuiſſe mulieribus. Iuuenalis,

Ζωὴ καὶ ψυχή modò ſub lodice relictis

Vteris in turba.

Item Martialis epigrammatωn lib. 10, in Læliam,

Ζωὴ καὶ ψυχή laſciuum congeris vſque,

Pro pudor, Herſiliæ ciuis & Ægeriæ.

Huc reſpexit Iuuenalis, quum ait,

Concumbunt Græce.

Pecunia anima. Heſiodus pecuniam, animam mortalibus eſſe dicit,

Χρήματα γὰρ ψυχὴ πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσι. id eſt,

Pecunia enim anima eſt miſeris mortalibus.

Et Ariſtoteles pecunias velut alterã hominis animã eſſe ſcripſit. nihil autem eſt vita neque iucundius, neque charius.

Qui amant, ipſi ſibi ſomnia fingunt. 90

Virgilius in Pharmaceutria,

Credimus, an qui amant, ipſi ſibi ſomnia fingunt?

Seruius prouerbialiter admonet dictum à poeta. Nam quod quiſque ſperat, facilè credit: & -tarde, quæ credita lædunt, Credimus, vt ait Ouidius. Metus autẽ & ſpes (vt eleganter & verè ſcripſit Lucianus in Pſeudomante) diuinationem & auguria repererunt. Qui impenſe cupiunt, ſuis votis vndecunque blandiũtur, & quiduis in omen optati euentus trahunt. Rurſum qui miſerè metuũt, quauis ex re ſolatium formidinis aucupantur. Non vſquequaque diſcrepat ab hoc Terentianum illud, Mihi nõ fit veriſimile: atqui ipſis cõmentum placet. Non videtur alienũ ab hac forma Theocriticũ illud,

Πᾶσα κύων ἄρτως μαντεύεται, ἰχθύα κἠγών. id eſt,

Somnia cuncta canum panes, ego ſomnio piſcem.

Qui ſuis votis blandiuntur, ii Græcis dicuntur ἑαυτοῖς ὀνειροπολεῖν, id eſt ſibiipſis ſua interpretari ſomnia: quòd omnia rapiunt in alimentum ſpei ſuæ.

Polypi. 91.

Polypi prouerbio dicebãtur olim, vel ſtupidi ſtolidique: vel rapaces & vncis vnguibus homines. Siquidem ob eam cauſam polypo ſtultitiam tribuunt, quòd ad manum captãtis vltro mouetur, nec aliter capitur, niſi quòd non cedat: autore Athenæo. Adſcribitur autem rapacitas tenacitáſque, quòd quicquid brachiorum flagellis nactus fuerit, ſuctu trahat ac retineat. Plautus in Aulularia, Ego iſtos noui polypos, qui vbi quid attigerint, tenent. Nihil autem vetabit quo minus polypos appellemus eos qui ſemet in omnem habitum vertunt, omnibus aſſentantes. Quos eleganter notat Phocylides,

Μηδ᾽ ἕτερον κεύθῃς κραδίῃ νόον, ἄλλ᾽ ἀγορεύων.

Μηδ᾽ ὡς πετρόφυης πολύπους, κατὰ χῶρον ἀμείβου. id eſt,

Pectore neve aliud celes, aliudque loquare,

Próque loco variere, petris vti polypus hærens.

Ion apud Athenæum libro 7,

Στυγῶ μεταλλακτῆρα πουλύπου χρέος. id eſt,

Odi colore ſubinde vario polypum.

Huc pertinet quod admonet Plautus, vt qui ſapit, bonus ſit bonis, malus malis. Hoc nomine laudat Pindarus in Nemeis hymno quarto quendam, Μαλθακὰ μὲν φρονέων ἐσλοῖς, τραχὺς δὲ παλιγκότοις ἔφεδρος. id eſt, Mollis erga bonos, aſper verò inſidiator erga moleſtos aduerſarios. Nõ abludit hinc quod ibidem habetur hymno tertio, Ἐν παισὶ νέοισι παῖς, ἐν δ᾽ ἀνδράσιν ἀνήρ, τρίτον ἐν παλαιτέροισι μέρος, ἕκαστον οἷον ἔχομεν βρότεον ἔθνος. id eſt, Inter pueros teneros puer, inter viros autem vir. tertia inter ſenioreſpars, quodque vt habemus mortale genus. Laudat Pindarus hominem omnium moribus & ætatibus ſeſe attemperantem. Eodem titulo laudat quempiam in Pythiis hymno octauo, Τὺ γὰρ τὸ μαλθακὸν ἔρξαι τε καὶ παθεῖν ὁμῶς ἐπίστασαι, καιρῷ σὺν ἀτρεκεῖ. id eſt, Tu enim & humaniter agere noſti, & affectum ſumere tempori congruentem. Rurſum eiuſdem operis hymno quarto, Κεῖνος γὰρ ἐν παισὶ νέος, ἐν δὲ βουλαῖς πρέσβυς. id eſt, Nam ille inter pueros iuuenis, in conſiliis verò ſenex. Idem eiuſdem operis hymno ſecundo, Φίλον εἴη φιλεῖν, ποτὶ δ᾽ ἐχθρὸν ἅτ᾽ ἐχθρὸς ἐὼν λύκοιο δίκαν ὑποθεύσομαι. id eſt, Amicum contingat amare: cæterùm aduerſus inimicum, tãquam inimicus, lupi more incurram. ſiue inſidiabor.

Pueris puer, in conſilio ſenex.

Amare amicum, odiſſe hoſtem.

Nullus malus magnus piſcis. 92

Οὐδεὶς κακὸς μέγας ἰχθύς. id eſt,

Nullus malus magnus piſcis.

Ænigma prouerbiale, dici ſolitum in homines prægrandi quidem corpore, cæterùm ingenio nullo. Clearchus in commentario de prouerbiis apud Athenæum lib. 8. hinc ortum ſcripſit: Stratonicus citharœdus quum Porpin vidiſſet Rhodium citharœdum ingenti corporis mole, verùm arte non perinde magnum, percunctantibus quibuſdam quiſnam is eſſet, hunc ad modum reſpondit, οὐδεὶς, κακὸς, μέγας, ἰχθύς, ancipiti dicto ſignificans illum, nullum, id eſt nullius eſſe pretii: malum & improbum, magnum corpore, denique piſcem: quia mutus eſſet & infacundus, ac malè canorus. Theophraſtus De riſu, fatetur dictũ quidem eſſe à Stratonico, ſed nõ in Porpin, verùm in Simylam hiſtrionem, μέγας, οὐδεὶς, σαπρὸς, ἰχθύς, id eſt, Nullus, magnus, putris, piſcis. Sed elegantius quod retulit Clearchus, propter amphibologiã non inuenuſtã. Ariſtoteles in eodẽ mox loco apud Athenæum ſuper hoc adagio fabulã huiuſmodi refert, in Rep. Naxiorũ: Apud Naxios, locupletes quidem plerique vrbẽ habitabãt, cæteri verò ſparſi per vicos agebãt. In quodam itaque vico, cui nomen Leſtadæ, Telegoras habitabat prædiues ac nobilis, multæque apud plebẽ authoritatis. cui cum alii complures honores habebãtur, tũ præcipuè muneribus quotidianis ciuiũ honorabatur: adeò vt qui vendebãt, ſiquis minoris liceretur quàm vellent, dicere ſoliti ſint, ſe malle dono dare Telegoræ, quàm tanti vendere. Quidã igitur adoleſcẽtes quũ

piſcem ingentem licitarentur, ac piſcator ex more diceret, ſe malle Telegoræ dono mittere, quàm tanti vendere: moleſtè ferentes eadem audire toties, ſimulata beneuolentia ad Telegoram adduxerunt emptum piſcem. Quem quum ille libēter accepiſſet, tum ipſum adorti ſunt, tum filias iam nubiles conſtuprarunt. Quod factum, indigne ferentes Naxii, arreptis armis inuadere conati ſunt adoleſcentes: tantáque hinc orta ſeditio, vt Lygdamis huius tumultus præfectus, pòſt arrepta tyrānide patriā oppreſſerit. Hactenus Ariſtoteles. At hæc non video quid ad prouerbium faciant, niſi duo faciamus prouerbia, quorum hoc poſterius ſic efferatur, Citius Telegoræ donarim, quàm tanti vēdam. Nam Athenæus indicat Ariſtotelē de prouerbio diſſeruiſſe. Videtur eſſe ſenarius, ſed inuerſo dictionum ordine perturbatus. Cōſtabit ſi legas, οὐδεὶς μέγας ἰχθὺς κακός.

ὑποποιοῦντες ἐκπείρασαν πρὸς αὐτόν

Telegoræ citius donarim

E ſquilla non naſcitur roſa. 93

Prouerbiali figura dixit Theognis,

Οὔτε γὰρ ἐκ σκίλλης ῥόδα φύεται, οὔθ' ὑάκινθος·
Οὐδέ ποτ' ἐκ δούλης τέκνον ἐλευθέριον. id eſt,
Non etenim è ſquilla roſa naſcitur, aut hyacinthus:
Sed neque ab ancilla filius ingenuus.

Admonet adagiū è probis parētibus naſci liberos probos, ex improbis improbos. Simili forma dixit Horatius in Odis,

Aquilæ colūbam non gignunt

Neque imbellem feroces
Progenerant aquilæ columbam.

Venuſtius erit, ſi ad indocti doctoris indoctum diſcipulum referatur, ad improbi nutritii improbum alumnum. Pertinet adagium ad illam claſſem, κακοῦ κόρακος κακὸν ὠόν, id eſt, Mali corui malum ouum. Et,

Οὐκ ἂν γένοιτο χρηστὸς ἐκ κακοῦ πατρός. id eſt,
Prolem probam haud pater progignet improbus.

Eſt autem ſcilla herbæ genus nō diſſimilis aloe, de qua multa Plinius diuerſis locis.

Non omnia poſſumus omnes. 94

Non omnia poſſumus omnes, apud Virgilium in Pharmaceutria. Prouerbialis ſententia, qua vix tritiorem aliā reperies. Sumpta videtur ex Homero, apud quem Iliados ν, Polydamas ſic alloquitur Hectorem,

Ἀλλ' οὔπως ἅμα πάντα δυνήσεαι αὐτὸς ἑλέσθαι.
Ἄλλῳ μὲν γὰρ ἔδωκε θεὸς πολεμήϊα ἔργα,
Ἄλλῳ δ' ὀρχηστύν, ἑτέρῳ κίθαριν καὶ ἀοιδήν·
Ἄλλῳ δ' ἐν στήθεσσι τιθεῖ νόον εὐρύοπα Ζεὺς
Ἐσθλόν, τοῦ δέ τε πολλοὶ ἐπαυρίσκοντ' ἄνθρωποι. id eſt,
Haudquaquam poteris ſortirier omnia ſolus.
Nanque aliis diui bello pollere dederunt,
Huic ſaltandi artem, voce huic citharáque canendi.
Rurſum alii inſeuit ſagax in pectore magnus
Iuppiter ingenium, at multis eſt vtilis ille.

Item Odyſſeæ θ,

Οὕτως οὐ πάντεσσι θεοὶ χαρίεντα διδοῦσιν
Ἀνδράσιν, οὔτε φυὴν, οὔτ' ἂρ φρένας, οὔτ' ἀγορητύν.
Ἄλλος μὲν γάρ τ' εἶδος ἀκιδνότερος πέλει ἀνήρ,
Ἀλλὰ θεὸς μορφὴν ἔπεσι στέφει. id eſt,
Non ita cæleſtes tribuunt ſua dona quibuſuis,
Seu formam, ſiue ingenium, viréſve loquendi.
Eſt etenim informis ſpecies cui contigit, atqui
Linguæ dote Deus penſat diſpendia formæ.

Euripides in Rheſo,

Ἀλλ' οὐ γὰρ αὐτὸς πάντ' ἐπίστασθαι βροτῶν
Πέφυκεν, ἄλλῳ δ' ἄλλο πρόσκειται γέρας. id eſt,
Vt cuncta norit, nemini mortalium
Datum eſt: at alia dos adeſt alii viro.

Eodem pertinet quod ſcribit Theognis,

Παύροις ἀνθρώποις ἀρετὴ καὶ κάλλος ὀπηδεῖ·
Ὄλβιος ὃς τούτων ἀμφοτέρων ἔλαχεν. id eſt,
Sunt pauci, quibus iiſdem & virtus ſuppetit & res:
Fœlix cui ſimul hæc ſunt data ſorte deûm.

Titus Liuius lib. 22, Non omnia eidem dii dederunt: vincere ſcis Hannibal, victoria vti neſcis. Videtur Liuius retuliſſe illud ex Iliados ψ,

-οὐδ' ἅμα πως ἦν
Ἐν πάντεσσ' ἔργοισι δαήμονα φῶτα γενέσθαι. id eſt,
-haud illud contigit vnquam, vt
Omnibus in factis callens appareat idem.

Huc pertinet & Pindaricum illud ex Nemeis,

Τέχναι δ' ἑτέρων ἕτεραι. id eſt,
Artes aliis aliæ.

Interpres oſtendit, illud Atticis prouerbii loco dictū fuiſſe,

Ἄλλαι δ' ἄλλων ἐπιτεχνήσεις. id eſt,
Aliæ aliorum inuentiones. Idem alibi,
Φυᾷ δ' ἕκαστος διαφέρομεν, βιοτὰν λαχόντες, ὁ μὲν τά, τὰ δ' ἄλλοι·
Τυχεῖν δ' ἕν' ἀδύνατον εὐδαιμονίαν ἅπασαν. id eſt,
Natura differimus, vitam ſortientes, hic hanc, illam alii:
Porrò fieri non poteſt vt omnis fœlicitas vni contingat.

Idem Olympiorum hymno primo,

ἐπ' ἄλλοισι δ' ἄλλοι μεγάλοι. id eſt,
In aliis alii magni ſunt.

Idem expreſſius Encomio octauo,

ἄλλα δ' ἐπ' ἄλλον ἔβαν ἀγαθῶν· πολλαὶ δ' ὁδοὶ
σὺν θεοῖς εὐπραγίας. id eſt,

Alia ad alium venerunt bona: ſed diis fauētibus multæ ſunt viæ fœlicitatis. Rurſus eiuſdem tituli hymno nono,

ἐντὶ γὰρ ἄλλαι ὁδῶν ὁδοὶ περαίτεραι,
μία δ' ἅπαντας ἄμμε θρέψει μελέτα. id eſt,

Sunt enim aliæ viæ aliis efficaciores, ſed non omnes nos alet vnum ſtudium.

Multæ manus onus leuius reddunt. 95

Vulgò circunfertur adagium, Multis manibus onus reddi leuius. Quo ſignificant etiam difficilia facilè cōfici, ſiquis non ipſe ſolus negotium aggrediatur, ſed in plures adiutores & auxiliares partiatur. Sumptum eſt à tollendis oneribus. Videtur autem ea ſententia ab ipſa vſque antiquitate in noſtram ætatem demanaſſe. Legimus enim apud Heſiodum in opere cui titulus ἔργα καὶ ἡμέραι,

Πλείων δὲ πλεόνων μελέτη. id eſt,
Plus poteſt & plurium induſtria.

Item Homerus Iliados μ,

Ἀλλ' ἐφομαρτεῖτον· πλεόνων δέ τοι ἔργον ἄμεινον. id eſt,
Adſitis comites: multorum induſtria nanque
Plus pollet, quàm paucorum.

Ad hoc reſpexit Euripides in Phœniſſis,

Εἷς δ' ἀνὴρ οὐ πάνθ' ὁρᾷ. id eſt,
Vir vnus autem nemo cuncta diſpicit.

Rurſum in Heraclidis,

Μιᾶς γὰρ χειρὸς ἀσθενὴς μάχη. id eſt,
Inualida pugna eſt vnicæ tantum manus.

Manus vnicæ pugna inualida.

Eodem pertinet quod alibi retulimus, εἷς ἀνὴρ οὐδεὶς ἀνήρ, id eſt, Vnus vir, nullus vir.

Proprii nominis obliuiſci. 96

Prouerbialis hyperbole, Proprii nominis obliuiſci, in hominem ſupra modū obliuioſum. Lucianus in Toxaride, θᾶττον γοῦν πότερα ἕκαστος αὐτῶν ἐπιλάθοιτο τοῦ πατρός. id eſt, Itaque citius fieret vt patris ſui nomē obliuiſceretur quiſq;. Ouid.

Nominis antè mei venient obliuia nobis.

Vſurpatur & à diuo Hieronymo in epiſtola quadam. Plinius lib. hiſtoriæ mundi ſeptimo, inter ademptæ memoriæ exempla cōmemorat & Coruinum Meſſalam oratorē, qui nominis etiā proprii fuerit oblitus: Quū id defunctis etiam agnoſci creditum ſit aliquādiu. Atque hinc mos priſcis, priuſquā rogo imponerent cadauera, nomen proprium inclamandi.

Sine Cerere & Baccho friget Venus. 97

Terentius in Eunucho, Verbum hercle hoc verum eſt, ſine Cerere & Libero friget Venus. Dicuntur hæc ſub perſona Chremetis adoleſcentis ruſtici, qui ſobrius oderat meretrices, pòſt idem potus nō abhorreret. Cibus enim & potus irritamēta ſunt libidinis. Eleganter autem Cererē pro cibo, Bacchum pro vino, Venerem pro libidine dixit continenter in figura perſiſtens. Nam illud ipſum verbum Friget, metaphoram habet, quam Donatus à picatione vaſorū mutuò ſumptam autumat, quòd frigida pix non adhæreat. Frigida profectò nimiùmque affectata interpretatio, quod quidem tanti viri pace dixerim, ſi modò illius eſt interpretamētum. Ardent amantes, & frigent quæ languent. Horatius,

Non enim poſthac alia calebo Fœmina.

Et frigent in vxores mariti, qui non admodùm amant. Diuus Hieronymus Terentianam ſententiam craſſiore Minerua explicans, Diſtento ventre diſtenduntur ea quæ ventri adhærent: ſignificans libidinem eſſe gaſtrimargiæ comitem. Peculiariter autem vinum irritat libidinem, ideóque Paulinæ literæ vetant ne vino inebriemur, quòd in eo ſita

ſit libido. Euripides,

Οἴνου δ᾽ ἅμα παρόντος οὐκ ἔστιν κύπρις. id eſt,

Abſente vino, nulla tunc adeſt Venus.

In Græcorum Collectaneis ita lego,

Νεκρὸν ἀφροδίτη ἐστὶν ἄνευ δίχα & δήμητρος. id eſt,

Mortua res Venus ſine Baccho & Cerere.

Cynicus apud Athenæum libro Dipnoſophiſtarū ſexto, refert eandem ſententiam his ferè verbis,

Ἐν τῇ κενῇ γὰρ γαστρὶ τῶν καλῶν ἔρως

Οὐκ ἔστι, πεινῶσι γὰρ ἡ κύπρις πικρά. id eſt,

Nam ventri inani non ineſt formarum amor.

Amara Venus eſt dira quos premit fames.

Ac mox ſubiicit carmen Euripidis, quod ille mutuatus ſit ab Achæo Satyrico,

Ἐν πλησμονῇ τοι κύπρις, ἐν πεινῶσι δ᾽ οὔ. id eſt,

Saturo Venus adeſt, famelico nequaquam adeſt.

Athenæus lib. Dipnoſoph. 1. diſtichon adducit eandem complectens ſententiam,

Ἐν πλησμονῇ γὰρ κύπρις, ἐν δὲ τοῖς κακῶς

Πράττουσιν οὐκ ἔστιν ἀφροδίτη βροτοῖς. id eſt,

Saturis Venus adeſt: cæterum infœlicibus

Miſeriſque nulla adeſt Venus mortalibus.

Vinum, lac Veneris. Apud hunc ipſum lib. 10, Ariſtophanes vinum, lac Veneris appellat, quòd alat libidinem,

Ἡδύς τε πίνειν οἶνος, ἀφροδίτης γάλα. id eſt,

Vinum bibenti ſuaue, lac Cypriæ deæ.

Huc pertinet epigramma quod fertur incerto authore,

Ἔρωτα παύει λιμός· εἰ δὲ μὴ, χρόνος.

Ἐὰν δὲ μηδὲ ταῦτα τὴν φλόγα σβέσῃ,

Θεραπεία σοι τὸ λοιπὸν ἡ βρόχος. id eſt,

Fames amorem ſedat: id ſi ſit minus,

Tempus medetur. ſin nec iſta extinguere

Flammam queant, tum reſtat vt funem pares.

Idem intelligi voluit Apuleius, quū Veneri ebriam cœnam affingit, quū interim eſuriat Pſyche. Quanquam Ariſtoteles indicat, immodicam vini potionem inutiles reddere ad coitum. Nā dilui vim ſeminalē, atque ob eam cauſam Alexandrum magnū in Venerem parū fuiſſe ſtrenuum, quòd eſſet vinoſus. Idque Theophraſtum dixiſſe narrat Athenæus.†

† Solet autem cum Cerere Liber iungi in scriptis veterum, propterea quod ipsis [illegible] religione [illegible] cum Cerere colerentur, ut e scriptoribus [illegible] constat. Sic legiferae Cereri et Lyaeo sacra [illegible] apud Maronem Aeneidos Lib. IIII.

Nauiges in Maſſiliam. 98

Πλεύσειας εἰς τὴν μασσαλίαν. Scribit Athenæus libro duodecimo, Maſſilieſes vſqueadeo delicijs effœminatos olim fuiſſe, vt prouerbio dici conſueuerit, πλεύσειας εἰς τὴν μασσαλίαν, id eſt, Nauiges in Maſſiliam. Non explicat quidem ille prouerbii ſenſum, ſed facilè conijcitur, in molles, & moribus cultuque parum virili torqueri debere. Plautus in Caſſina, Vbi tu es, qui colere mores Maſſilienſes poſtulas? Tametſi, quod ait Plautus, mihi potius referēdum videtur ad ſeueritatem vitæ: quemadmodū Plutarchus in vita Ageſilai docet, Spartanam diſciplinam appellatam, ſeueram, minimeq; delicijs indulgentem. Nam non alia gens laudatior quàm Maſſilienſiū, ſi Ciceroni credimus, ſique vera memorat Valerius Maximus lib. 2. capite De inſtitutis, multa commemorans de diſciplina eius ciuitatis, quæ nec mimos vllos in ſcenam admiſerit, ne parum pudicis fabularum argumentis ciuium mores inficerētur: nec eos qui religionis prætextu, vitam inertem & otioſam ſectarentur, intra portas receperit. aliáque in genus de Maſſilienſiū ſeueritate referuntur apud authores: vt appareat Athenæū non de Gallica Maſſilia, ſed de Libyca loqui, cuius meminit Vergilius quarto Æneidos libro,

Spartana diſciplina.

Hic mihi Maſſylæ gentis monſtrata ſacerdos.

Quo quidem ex loco conjecturā facere licet, Maſſylos maleficiis olim infames fuiſſe, quemadmodū & Theſſalos. Cæterùm quoniam apud Athenæum Maſſalia eſt, non Maſſylia, fieri poteſt vt nec ſit Maſſilia quæ eſt Galliæ Narbonenſis, nec Maſſylia Maurorum, ſed tertia quæpiam. Licet hanc nominum differentiam interdum confundant Græci ſcriptores. Stephanus indicat hoc nomine fuiſſe ciuitatem Liguſticæ, Phocenſium coloniam, authore Hecatæo: Timæum vero illud addere, quum nauclerus adnauigaſſet, viſo piſcatori proiecto in terram fune, dixiſſe, Alliga rudentem. Et hinc loco nomen inditum Maſſalia. μάσσαι enim Æolibus eſt quod alii dicunt δῆσαι, ἁλιεὺς piſcator: ex μάσσαι igitur & ἁλιεὺς dicta Maſſilia.

Nauiges Trœzenem. 99

Πλεύσειας εἰς Τροιζῆνα, id eſt, Nauiges Trœzenem. Euſtathius enarrans ſecundum Homericæ Iliados librum ait dici ſolitū in eos qui quum mento imberbi eſſent, tamē appoſititiis pilis barbam virilem mentirētur. Addit inde natū, quòd Trœzenis portus quiſpiam vulgò celebratus ſit nomine Barba. Eſt autem alter Trœzen in Maſſilia.

Attica bellaria. 100

Τρίμματ᾽ ἀττικά, id eſt, Bellaria Attica: de lautitiis & cupediis. Transferri poteſt ad rem quancūque maiorem in modum ſuauem ac iucundam. Plato Politiæ ſuæ lib. 3. Ψέγεις δὲ ἀττικῶν τραγημάτων τὰς δοκούσας τῶν ἀπολαύσεων. id eſt, Damnas & Attica bellaria, quæ videntur ad lautitias pertinere.

CHILIADIS SECVNDAE CENTVRIA QVARTA.

Nemo bene merito bouem immolauit præter Pyrrhiam. 1

Οὐδεὶς εὐεργέτῃ βοῦν ἔθυσεν ἀλλ᾽ ἢ Πυῤῥίας, id eſt, Nemo bouem immolauit bene merito, niſi Pyrrhias. Hoc prouerbio quondam vtebātur ſiquando quis extitiſſet homo inſigniter gratus qui beneficium acceptū amplius rependeret. Plutarchus in Quæſtionibus Græcanicis, vnde ſit natum adagium enarrat ad hunc modū: Nauis quædā piratica appulit ad inſulam Ithacenſem, in qua forte fortuna ſenex quidam erat vnà cum cadis fictilibus plenis pice. Pyrrhias quidam Ithacēſis, vt opinor, negotiator, ſenem dato precio redemit à piratis, non ob id quòd eo ſibi foret opus, ſed partim quòd miſertum eſſet ſenilis fortunæ, partim hominis oratione perſuaſus. Emit autem vnà cum ſene cados illos picarios, idque authore ſene. Deinde profectis piratis, quo Pyrrhiæ gratiā referret ſenex, quòd non ob lucri cupiditatē, ſed ob beneuolētiam ſeſe liberū feciſſet, indicauit in cadis multam pecuniæ vim pici admixtam, abditam eſſe. Qua reperta quū Pyrrhias derepente diues eſſet redditus, cum magnifice collaudauit ſenis erga ſe gratitudinem, tum eidem bouē immolauit officii præmiū. Atque hinc re iam peruulgata natū prouerbium, de gratia prolixe relata. Veteres enim regale ſacrum & magnificum, opiparúmque conuiuium βουθυσίαν appellabant. Accómodabitur rectè prouerbium & in vulgatā mortalium ingratitudinem, adeò vt vix vnum reperias qui meminerit officii. Non abludit hinc exemplum Euangelicum, quo è decem lepra Chriſti beneficio liberatis, vnus dūtaxat reuerſus eſt qui gratias egerit.

Fumi vmbra. 2

Καπνοῦ σκιά, id eſt, Fumi vmbra. Prouerbiali hyperbole id dixit antiquitas pro re quālibet vili. Sophocles in Antigone,

Τὰ δ᾽ ἄλλα καπνοῦ σκιᾶς οὐκ ἂν πριαίμην. id eſt,

Reliqua, fumi vmbra non emerim.

Cum omnis vmbra res quædā eſt inanis, tum verò fumi vmbram penè dixeris vmbram vmbræ. Extat & hoc apud Ariſtophānem. De hoc aliàs nonnihil attigimus.

Viuum cadauer. Viuum ſepulchrum. 3

Ἔμψυχος νεκρός, id eſt, Viuum cadauer. Prouerbiali figura dixit Sophocles in Antigone,

-οὐ τίθημ᾽ ἐγὼ

Ζῆν τοῦτον, ἀλλ᾽ ἔμψυχον ἡγοῦμαι νεκρόν. id eſt,

-hunc ego viuere

Haud arbitror, viuum at cadauer iudico.

Refertur apud Athenæū libro duodecimo. Euripides in Æolo apud Stobæum,

Φεῦ φεῦ, παλαιὸς αἶνος ὡς καλῶς ἔχει,

Γέροντες οὐδέν ἐσμεν ἄλλο πλὴν ὄχλος

Καὶ σχῆμ᾽, ὀνείρων δ᾽ ἕρπομεν μιμήματα.

Νοῦς δ᾽ οὐκ ἔνεστιν, οἰόμεσθα δ᾽ εὖ φρονεῖν. id eſt,

Heus heus vetuſtum vt rectè habet prouerbium,

Nil aliud atque turba nos ſenes ſumus,

Vmbræque, verum ſerpimus imitamina

Inſomniorum, cæterum mens haud ineſt:

Quanquam videmur ſapere nobis adprobe.

In eos dicetur qui ſic viuunt vt nihil dignú vita agant. Lucianus ſenem decrepitum ἔμψυχον ἐπιτάφιον, id eſt, Viuum quoddam ſepulchrum appellat. Huc pertinet etiam illud Mimi cuiuſdam (Laberii, ni fallor) apud Gellium,

Similis ſepulchris nil niſi nomen retineo.

Ex fronte perſpicere. 4

Ex fronte perſpicere dicimus, quod ſtatim & velut ipſo protinus occurſu percipimus. Sumptum ab phyſionomicis, qui ſe profitentur ex oris lineamentis reliquáque corporis ſpecie, ingenium hominis poſſe deprehendere. M. Tullius ad Antonium, Non enim ſolum ex oratione, ſed etiam ex vultu & oculis & fronte, vt aiunt, meum erga te amorem perſpicere potuiſſes. Id adagium etiam hodie vulgò tritiſſimũ eſt. Cicero ad Q. fratrem de petitione conſulatus, frontem appellat animi ianuam. Cura, inquit, vt aditus ad te diurni atque nocturni pateant: neque foribus ſolùm ædium tuarũ, ſed etiam vultu & fronte, quæ eſt animi ianua. Quæ ſi ſignificat voluntatem abditam eſſe ac retruſam, parui refert patere oſtium. Hæc Cicero. Vnde & vera fronte fieri dicuntur, quæ fiunt ex animo. Interdum enim aliud frons loquitur, aliud celat animus. Alluſit huc Ariſtophanes in Equitibus,

Frons, animi ianua.

Ἐπιδείκνυσθ' ἡμῖν τοῖς μετώποισιν πάνυ
Ἢ τοῖς ἔπεσιν καὶ τοῖς ἔργοισιν. id eſt,
Nobis vt ipſis frontibus faciant palam
An noſtra dicta ac facta læti comprobent.

Spem precio emere. 5

Eſt lucrum incertum, & in euentu ſitum, certo affectare damno. Terentius in Adelphis, Ego ſpem precio non emo. Hanc ſententiam leno refert illi, Pecuniam in loco negligere, maximum interdum eſt lucrum. Quadrabit potiſſimum in eos, qui ſpe rerum adducti maximarum, principum fauorem muneribus obſequiiſque captant: certè ætatis ac temporis impendio, quo nõ alius ſumptus charior. nam ii quid aliud quàm ſpem precio emunt? Figura mutuo ſumpta videtur à quodam emptionis genere, in quo conſueuit alea rei, non res emi. Veluti ſiquis retium iactum emat in piſcando, aut miſſilium prædam in venatu, aut ſiquid aliud eiuſmodi. Qua de re multa fit mentio in Pandectis, lib. 18. titulo De contrahenda emptione. veluti quum quis emit prouentum agri in annum proximum, aut partum animãtis: ſiue quum emitur captus piſcium aut auium, aut etiam miſſilium, quã illi vocant aleam. In partu tamen non tenetur emptor, ſi nihil natum fuerit, niſi forte hoc per ipſum actum eſt nequid naſceretur: in alea tenetur, quoniam ſpes empta eſt: tantùm in miſſilibus euictio rei captæ perimit ex empto actionem.

Cælum territat. 6

Prouerbialis hyperbole apud Virgilium in Æneide,

-& cælum territat armis.

Conuenit in minaces & feroces, Thraſonéſque magniloquos. Sumpta videtur à bello Giganteo, quæ fabula notior quàm vt hic ſit repetenda. Confine huic illud Syneſii in epiſtola contra Andronicum, τῇ κεφαλῇ τὸν οὐρανὸν ἐκβιάζεσθαι ἐπιχειρῶν, id eſt, Capite cælum perrumpere conatur.

Subere leuior. 7

Φελλοῦ κουφότερος, id eſt, Subere leuior. Prouerbialis hyperbole in homines inconſtãtes & lubrica fide. Suberis enim lignũ cauernoſum, quod in aqua non ſidit, verumetiã retibus & natãtibus alligatur, ne poſſint ſidere. Horatius in Odis,

Quanquam ſydere pulchrior
Ille eſt: tu leuior cortice, & improbo
Iracundior Adria.

Strabo libro primo inter hyperbolas prouerbiales hãc quoque commemorat, Subere leuior vmbra. Quãquam hic locus apud Strabonem non caret ſuſpicione mendoſitatis. Græca ſic habent. Καὶ καθάπερ εἰσί τινες ὑπερβολαί, ὅτι ὑπερβολαί, ὡς καὶ τὸ κουφότερος τῆς σκιᾶς φελλοῦ, δειλότερος δὲ λαγὼς φρυγός, ἐλάττω δ' ἔχειν γῆν ἐπιστολῆς λακωνικῆς. Hæc ita vertit Gregorius Typhernas ſiue Guarinus, Et ſicut nonnulli ſuper exceſſibus exceſſus ſunt, vt illud, Leuiorẽ ſubere vmbram: & illud, Formidoloſiorem lepore Phrygem: & illud, Ager minorem tellurem habet quàm epiſtola Laconica. Primùm vmbram eſſe leuiorem ſubere, non eſt inſignis hyperbole, imò nulla potius eſt: vt iam demus Græcè rectè dici κουφότερον σκιᾶς. Vnde hic pro σκιᾶς legendum arbitror σκιά, vt

Strabonis locus.

ſic dicta ſit ſuberis vmbra, quemadmodum dicimus vmbram ſomniũ. Item δειλότερον λαγὼ φρυγός, id eſt, timidiorem lepore Phrygem. quo modo legiſſe videtur interpres. Nec abſurdũ ſi intelligamus Phrygium leporem, veluti cæteris pauidiorem, quod ea gens imbellis habebatur & effœminata deliciis. Pindarus in Pythiis hymno ſecundo metaphoram flexit ad laudem hominis, qui quanquam preſſus calumniis malorum, non deiicit tamen animum, ſed ſe ſuapte natura recipit in apertum: vnde & φελλὸν ἀβάπτιστον appellat, id eſt ſuber quod tingi nequeat. Huc reſpexit Horatius Epiſtolarum libro primo, de Vlyſſe loquens,

Dum ſibi dum ſociis reditum parat, aſpera multa
Pertulit, aduerſis rerum immerſabilis vndis.

Cubito emungere. 8

Ἀπ' ἀγκῶνος ἀπομυσσόμενος, id eſt, Cubito emungens. Prouerbialis ironia in hominem ſordidi quæſtus & cõditionis abiectæ. A ſalſamentariis ducta, quibus mos eſt narium mucum cubito abſtergere, nimirum manibus muria & ſalſugine oppletis. Bion philoſophus apud Suidam, ex Laertio, Ἐμοῦ ὁ πατὴρ μὲν ἦν ἀπελεύθερος, τῷ ἀγκῶνι ἀπομυσσόμενος. id eſt, Meus pater erat libertinus, cubito emũgens. Celebratur ſcomma M. Tullii tortum in quendam ſalſamentarii filium: cuius, tacito authoris nomine, meminit qui ſcripſit rhetoricen ad Herennium, in ſchematis ſpecie, quæ dicitur ſignificatio per conſequentiam. Vt, inquit, ſi ſalſamentarii filio dicas, Quieſce tu, cuius pater ſe cubito emungere ſolebat.

Iberæ næniæ. 9

Iberas nænias diuus Hieronymus nugas appellat in præfatione quam præpoſuit Moyſis Pentateucho: Quod multi ignorantes, inquit, apocryphorum deliramenta ſectantur, & Iberas nænias libris authenticis præferunt. Idem in duodecim quæſtionibus, Et Iberas nænias Ægyptiáque portenta ſectari. Opinor Iberas nænias dici propter prodigioſas maleficiorum fabulas vulgò iactatas. Nam Iberos maleficiorũ infamia laboraſſe, teſtis eſt in Odis Horatius. Niſi quis mauult ad flumen auriferum Tagum referre. Quanquam ipſe diuus Hieronymus in epiſtola aduerſus Vigilãtium, ſatis indicat de portentis ac monſtris intelligẽdum: ſcribens ad hũc modum, Et quia ad radices Pyrenæi habitas, vicinuſque es Iberiæ, Baſilidis antiquiſſimi hæretici & imperitæ ſcientiæ incredibilia portenta perſequeris. Athenæus in ſecundo tradit Iberos, quum eſſent opulentiſſimi, tamen ob parſimoniam ſemper ὑδροποτεῖν ſolitos, & μονοσιτεῖν, hoc eſt aquã bibere, & ſolos cibum capere: cæterùm veſtitu fuiſſe ſumptuoſiſſimo. Citat hoc ex Athenæo Stephanus. Sed pro μακροβίας deprauatum eſt μακρολογίας.

Stephani locus.

Siculæ nugæ, Gerræ, Perſolæ nugæ. 10

Siculæ nugæ prouerbio dicũtur res leuiculæ. Auſonius in epiſtola ad Symmachũ, Cogitãs, inquit, nõ illud Catullianũ,

Cui dono lepidum, nouum libellum,
ſed amargoteron & verius,
Cui dono illepidum & rudem libellum,

non diu quæſiui. Tu enim occurriſti, quem ego, ſi mihi poteſtas ſit, ex omnibus vnum ſemper eligerẽ. Miſi itaque ad te friuola gerris Siculis vaniora. Porro Siculorum dicacitas nota eſt veterum literis. nam Siculus fuit Epicharmus, ad cuius exemplar properare Plautus dictus eſt Horatio. Plautus autem in nugis ac iocis eſt immodicus, nec raro ineptus. Porro gerras, Græci crates vimineas appellant. ea vox poſtea vulgò pro nugamentis rebuſque friuolis vſurpata eſt, authore Feſto Pompeio, hac quidẽ occaſione: Athenienſes quũ Syracuſas obſiderent, & crebro gerras poſcerent, irridentes Siculi gerras clamitabant. Hinc in prouerbium ceſſit. vnde & familiares, quique inter ſe nugas omnes communicant, Congerrones vocantur. Suidas neutro genere γέρρα refert vt Perſicam vocem, quæ quidem tum arma declaret, tũ quodius defenſaculum. Etymologicon Græcum addit, apud Siculos naturam muliebrem gerron appellari, γέῤῥα nanque dici commutatione literæ, quaſi δέῤῥα. δέρας autem apud Græcos pellem ſignificat, & gerra propriè defenſacula ſunt pellicea. Plautus in Pœnulo, Scitum per tempus hoc iam eſt verbum, ſi verbum vetus. Nam tuæ blanditiæ mihi ſunt, quod dici ſolet, gerræ germanæ, & depol lyræ, lyræ. Germanas dixit, non Germanicas (ab ſictis) meras ac veras nugas. Quod autem Plautus vocat lyras, Græci dicunt λῆρος ſiue λήρημα.

Congerrones.

Apud eundem Plautum persolae nugae dicuntur [illegible] nugae, quasi dicens solae ac purae nugae. ut alibi idem Plautus — oculum effodito persolum mihi: [illegible] enim erat qui loquebatur.

Vocem dictam putant à λήθω, & ῥέω, quòd dictum fallens memoriam, excidit. Quemadmodum & φλύαρος & φλυαρίαν dictam à φλύω, & ῥέω, quòd ſuperfluant exundéntque verbis garruli. Apud hunc ipſum Plautum & Perſolas nugas legimus, opinor ob montes aureos, qui apud Perſas eſſe perhibentur.

Perſolæ nugæ

Imo vero, persolae idem valet, quod solae, ut alibi idem Plautus — oculum effodito persolum mihi.

Qui ſemel ſcurra, nunquā paterfamiliâs. 11

Qui ſemel ſcurra, nunquam paterfamiliâs. Porphyrion enarrans Horatium, admonet fuiſſe prouerbium. Senſus eſt autem, eum quē ſemel depuduerit, quique contempta fama ſcurram agere cœperit, vix vnquam ad bonam frugem redire. Scurra gaudet alieno cibo: paterfamiliâs parat vnde domi viuat. M. Tullius in actione pro Publio Quintio, Memini, vetus eſt, de ſcurra multo facilius diuitem quàm patremfamiliâs fieri poſſe. Fortuna crebro largitur opes indignis: at bonam mentem dat nemini.

E ſcurra diues

Ægroto dum anima eſt, ſpes eſt. 12

Ægroto dum anima eſt, ſpes eſt. Sentētia prouerbialis, admonēs ne in afflictiſſimis quidem rebus abiiciendā eſſe ſpē. M. Tullius ad Atticū, Vt ægroto dum anima eſt, ſpes eſſe dicitur, ſic ego quoad Pompeius in Italia fuit, ſperare non deſtiti. Sumptum videtur adagium ex Theocriti Batto,

Θαρσεῖν χρὴ φίλε Βάττε, τάχ' αὔριον ἔσσετ' ἄμεινον.
Ἐλπίδες ἐν ζωοῖσιν, ἀνέλπιστοι δὲ θανόντες.
Χὠ Ζεὺς ἄλλοκα μὲν πέλει αἴθριος, ἄλλοκα δ' ὕει.

Hos verſus quoniā non ineleganter vertit Philelphus, haud grauabor adſcribere,

Fidere Batte decet: melius cras forſan habebis.
Sperandum eſt viuis, non eſt ſpes vlla ſepultis.
Nunc pluit, & claro nunc Iuppiter æthere fulget.

Item Euripides in Troadibus,

Οὐ ταὐτὸν ὦ παῖ, τῷ βλέπειν τὸ κατθανεῖν·
Τὸ μὲν γὰρ οὐδὲν, τῷ δ' ἔνεισιν ἐλπίδες. id eſt,

Non eſt idem, mi gnate, viuere ac mori:
Siquidem hoc nihil, ſpes ſunt in illo ſcilicet.

Spes in labro pyxidis.

Eodem pertinet fabula de Pandoræ pyxide, in cuius ſummo labro ſola ſpes hæſerit, reliquis omnibus morbis euolātibus.

Ad viuum reſecare. 13

M. Tullius libro De amicitia, ad viuū reſecare, dixit pro eo quod eſt, rem exactius quàm ſat eſt, ac moroſius excutere. Sed hoc, inquit, primum ſentio, niſi in bonis amicitiam eſſe nō poſſe. Neque id ad viuum reſeco, vt illi qui hæc ſubtilius diſſerunt. Mutuo ſumpta metaphora à tonſoribus, capillos aut vngues reſecantibus. Nam ii ſæpenumero moleſti ſunt, dum nimium diligentes eſſe ſtudent. Idem in libris De finibus, dixit Preſſius agere, pro exactius & accuratius. Plautus in Bacchidibus ſub perſona Chryſali, Tondebo auro vſque ad viuam cutē. Et hoc ipſum tondere pro deludere Græcis in prouerbio eſt.

Preſſius agere.

Tondere.

Hoſtimentum eſt, opera pro pecunia. 14

Hoſtimentum eſt, opera pro pecunia. Hoc adagium admonet, nihil gratuitū eſſe debere, ſed officium beneficio pēſandum. Hoſtimentum autē, authore Pōpeio Feſto, beneficii penſatio eſt, à priſco verbo hoſtire & redoſtire, quod eſt paria referre. Ab eodem hoſtem dici putat Nonius, quòd ex æqua cauſa pugnam ſuſcipiat. Sic lena apud Plautum in Aſinaria adoleſcenti reſpondet ſua exprobranti beneficia, Hoſtimētū eſt opera pro pecunia. Hoc eſt, Neuter habet quod imputet alteri: tu mulierem amabas, miſſa eſt: ego pecuniā, dediſti. T. Liuius, Nunquam nec opera ſine emolumēto, nec emolumentum ſeruis ſine impenſa opera eſt. At in amicorum officiis alia ratio eſt: nec enim liberatur à debenda gratia qui gratiam retulit: nec permutatione officiorum fit vt neuter alteri quicquam debeat. Cōfine illis, Manus manum fricat, & Scalpentem ſcalpe.

Vtranque paginam facit. 15

Plinius Hiſtoriæ mundi libro ſecundo, capite ſeptimo, de fortuna loquens, Huic, inquit, omnia expenſa, huic omnia feruntur accepta: & in tota ratione mortalium, ſola vtrāque paginam facit. Prouerbii faciem habet illud, vtranque paginam facit, ſumpta metaphora à codicillis rationalibus, duas habentibus paginas, alteram quæ indicat quid ſit datum, alteram quæ quid acceptum ſit, oſtendit. Itaque in rebus humanis fortuna vtranque facit paginam, id eſt, ſiue quid obtigit boni, ea laudatur, quaſi dederit: ſiue mali quid accidit, eadem inceſſitur, ceu malorum author.

Nec omnia, nec paſſim, nec ab omnibus. 16

Οὔτι πάντα, οὔτι πάντῃ, οὔτι παρὰ πάντων, id eſt, Nec omnia, nec paſſim, nec ab omnibus. Admonet adagium, in muneribus accipiendis non ſolum verecundiam adhibendam eſſe, verumetiam delectū. Sunt enim quædam quæ neutiquā decorum ſit accipere: eſt item locus, eſt tēpus quo pulchrū ſit recuſare munus oblatum. Sunt quidam à quibus inhoneſtum ſit admittere donum. Laudat Horatius Telemachum Homericum, qui equos à Menelao oblatos recuſarit. Hoc adagium citatur ab Vlpiano in Pādectis lib. 1, Titulo de officio Proconſulis, ex epiſtola diui Seueri & Antonini imperatorum. Verba ipſa ſubſcribam, Quantū, inquit, ad xenia pertinet, audi quid ſentiamus. Græcū prouerbium eſt, οὔτι πάντα, οὔτι πάντῃ, οὔτι παρὰ πάντων. id eſt, Nec omnia, nec paſſim, nec ab omnibus. Nam inhumanum, à nemine accipere: ſed paſſim, viliſſimum eſt: & omnia, auariſſimum. Hactenus illi. Græca verba in omnibus exēplaribus deſiderabantur: ea Politianus ex archetypis reſtituit. nequid hunc interim debita fraudemus laude. Alluſit huc Theocritus in Thyonycho,

Pandectarum locus.

—αἰτεῦμενος οὐκ ἀνανεύει [illegible],
Οἷα χρὴ βασιλῆ· αἰτεῖν δὲ δεῖ οὐκ ἐπὶ παντί. id eſt,

—non ſolet ille negare rogatus
Principe digna: nec eſt de re quacunque rogandum.

Tempus omnia reuelat. 17

Tertullianus, quem diuus Cyprianus præceptorem ſuum appellare conſueuit, in Apologetico contra Ethnicos, Bene autem, inquit, quòd omnia tempus reuelat, teſtibus etiam veſtris prouerbiis atque ſententiis. Aulus Gellius Noctium Atticarum libro duodecimo, capite item duodecimo, citat in hanc ſententiam hos Sophoclis verſus,

Πρὸς ταῦτα κρύπτε μηδὲν, ὡς ἅπανθ' ὁρῶν
Καὶ πάντ' ἀκούων, πάντ' ἀναπτύσσει χρόνος. id eſt,

Ob iſta nequid occulas: ſiquidem intuens
Cuncta audiénſque cuncta proferet dies.

Idem in Aiace flagellifero,

Ἅπανθ' ὁ μακρὸς κἀναρίθμητος χρόνος
Φύει τ' ἄδηλα καὶ φανέντα κρύπτεται. id eſt,

Cuncta pariter immenſus ordo temporum
Occulta prodit, & idem prodita occulit.

Eodem in loco Gellius admonet, quendam veterum poetarum Veritatem temporis filiam vocaſſe: quòd licet aliquādo lateat, tamen temporis progreſſu in lucē emergat. Fertur in eandem ſententiam hic quoque ſenarius prouerbialis,

Veritas tēporis filia.

Ἀγεῖ δὲ πρὸς φῶς τὴν ἀλήθειαν χρόνος. id eſt,

At veritatem tempus in lucem eruit.

Et alter huic adſimilis,

Πάντ' ἀνακαλύπτων ὁ χρόνος πρὸς φῶς φέρει. id eſt,

Omnia ſub auras tempus aperiens refert.

Idem opinor ſenſiſſe Thaletē, quū ait, τὸν χρόνον σοφώτατον ἁπάντων· ἀνευρίσκει γὰρ τὰ πάντα. hoc eſt, Tempus omnium eſſe ſapientiſſimum, vt quod cuncta reperiat eruátque. Nec aliud Pindarum in Olympiacis, quum ait,

Tempus omniū ſapientiſſ.

Ἁμέραι δ' ἐπίλοιποι μάρτυρες σοφώτατοι. id eſt,

Poſteri dies ſapientiſſimi teſtes.

Idem alibi, tempus omnium parentem appellat, quòd nihil non fiat progreſſu temporis:

Tempus omnium pater.

ἀποίητον οὐδ' ἂν χρόνος ὁ πάντων πατὴρ δύναιτο θέμεν ἔργων τέλος. id eſt,

Ne tempus quidem rerum omnium pater poſſit quod factum eſt infectum reddere.

Habet eandem ſententiam Pindarus cum aliquot locis, tum Olympiade 10,

—ὅ, τ' ἐξελέγχων μόνος [illegible] ἀλάθειαν ἐτήτυμον
χρόνος, τὸ δὲ σαφανὲς ἰὼν πόρσω κατέφρασεν. id eſt,

Et ſolum tēpus quod veritatem certam prodit: quódque latebat in obſcuro, progrediens enarrauit. Huc alluſiſſe videtur Vergilius in ſexto, —ſubigitque fateri

Quæ quis apud ſuperos furto lætatus inani
Diſtulit in ſeram commiſſa piacula mortem.

Neque diſcrepat Euangelicū dictum apud Matthæū cap. 10: οὐδὲν ἐστι κεκαλυμμένον ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται. id eſt, Nihil opertum, quod nō reuelabitur: & occultum, quod non ſcietur. Plutarchus in Problematis cauſam

inquirit, cur antiquitus operto capite res diuina Saturno fieri conſueuerit. Atque id ſignificatum arbitratur, quòd veritas plerunque tecta ignorataque ſit, ſed eadem aperitur tempore. Saturnus enim temporum author ac deus fingitur. Nã χρόνος Saturnus, χρόνος, tẽpus. Nec aliud ſenſit T. Liuius, quũ ait libro 22, A veritate laborare nimis ius ſæpe aiũt, extingui nunquam. Seneca libro De ira ſecundo, Dandum ſemper tempus eſt: veritatem enim dies aperit.

Veritatem aperit dies.

Alpha penulatorum. 18

Martialis epigrammaton libro ſecundo,

Quem non lacernis Publius meus vincit,
Non ipſe Codrus, alpha penulatorum.

Alpha vocauit præcipuum, & quaſi primatem, prouerbiali nimirum figura. Idem aliàs iocatur in quendam, offenſum quòd eum dixiſſet alpha, monetque, vt huius iniuriæ talionem faciat, ſeque viciſſim Beta, ſi velit, appellet. Tranſlatum à notulis literarum, quibus Græci numerum indicát. Eoſdem ſigniferos & anteſignanos, appellant metaphora ſumpta à militia. Quamobrem autem alpha inter literas primum obtineat locum, Plutarchus non inſcitè cauſas reddit τῶν συμποσιακῶν προβλημάτων Decade nona. Protogenes grãmaticus è ſuo ludo cauſam adducit, primùm vocales iure præferri conſonantibus: quòd citra illarum adminiculum ſonent: deinde vocales ancipites merito præferri longis ac breuibus, quòd vtriuſque generis vim complectantur. Cæterum inter ancipites rectè primum locum alpha tribui, quòd in conficiendis ſyllabis, iota & ypſilon ſequatur alpha, velut in αὔειν, αἴξ: alpha nunquam ſequatur illas duas, vt eandem efficiant ſyllabam, ſed reſilit, & proprium tuetur principatum. At Ammonius mox diuerſam allegat cauſam, Cadmum ob id alpha principem inter literas locum tribuiſſe, quòd Phœnicum lingua bos alpha vocetur, cui primum locum attribuẽdum putarit, non ſecundum aut tertium, quẽadmodum fecit Heſiodus,

Signiferi. Anteſignani.

Οἶκον μὲν πρώτιστα, γυναῖκά τε, βοῦν τ' ἀροτῆρα. id eſt,
Primũ ædes, deinde vxorem, inde bouem agricolantem.

Nam his præſidiis putat opus eſſe, ſiquis cupiat famẽ ac paupertatem effugere. Rurſum Plutarchus addit hanc cauſam, ſe à Lampria ſuo didiciſſe auo, Primam vocem naturalem & articulatã reddi per alpha: propterea quòd ſpiritus qui eſt in ore, potiſſimum formatur ac fingitur motu labiorũ. quibus diductis, primùm hic egreditur ſonus mirè ſimplex, & nullius indigens negocii, vt neque linguæ requirat auxiliũ, ſed ea ſubiacente per ſpatium efferatur. Vnde & pueri naſcẽtes, primum hanc edunt vocem. Hæc atque huiuſmodi quædam eo quem oſtendi loco referuntur. Diſputatur & apud Platonem de alpha inter literas principatu. Quin & illa prouerbium ſapiũt, Primas tenere, Primas deferre, ſiue tribuere: &, Nõ poſteriores feram. quæ metaphoræ ſunt à partibus hiſtrionum in fabula: & apud Græcos πρωτολογεῖν. & τὰ πρῶτα φέρειν, καὶ τὰ πρῶτα φέρειν. quod à fabularum actoribus ſumptum apparet, inter quos primas agunt qui maximam fabulæ partem ſuſtinent: ſecundas ac tertias qui illis ſunt inferiores. Quanquam & in cauſarum actionibus ſunt πρωτολογίαι, δευτερολογίαι & τριτολογίαι, quemadmodum ſunt πρωταγωνισταί, δευτεραγωνισταί & τριταγωνισταί, quæ ſi cõmodè trãſferuntur, ſpeciem habent prouerbii.

Primas tenere, & ſimilia. Πρωτολογεῖν, & ſimilia.

Saliuam imbibere. 19

Diuus Hieronymus in Euangelia præloquens, Quis enim, inquit, doctus pariter, vel indoctus, quum in manus volumen aſſumpſerit, & à ſaliua quam ſemel imbibit, viderit diſcrepare quod lectitat, non ſtatim erumpat in vocem? Eleganter profectò prouerbialique figura dixit, & à ſaliua quã ſemel imbibit: id eſt, ab illo guſtu quo puer imbutus eſt. Sũpta metaphora ab infantibus, quibus præmanſum cibum nutrices in os inſerunt, nõ ſine ſaliua. Cui quum aſſueuerint, nihil iam illis ſapit quod ab illius primæ ſaliuæ guſtu diuerſum ſit. Proinde modis omnibus curandum vt optimis aſſueſcamus. Idem ſolet accidere pleriſque noſtrum, vt quicquid diſſideat ab iis quæ primis illis annis imbibimus, protinus diſpliceat. Aiunt & canes eos amare quorum ſaliuã guſtarint. Verùm malim ad ſuperiorem metaphoram referri. Huc ſpectare videtur & Perſianum illud,

Inque luto fixum poſſis tranſcendere nummum,
Nec gluto ſorbere ſaliuam Mercurialem.

Quanquam magis arbitror referendum ad ficos Mercuriales, de quibus aliàs diximus: quos ioci cauſa quidam ſaliua oblinebant, vt ludibrio eſſent qui tollerẽt: quum cõſimilem luſum præmiſerit de nummo infixo luto. Illud certè pertinet ad hoc prouerbium quod eſt apud eundem in 6. Satyra,

Nec tenuem ſolers turdorum noſſe ſaliuam.

Saliuam pro guſtu dixit.

Quo ſemel eſt imbuta, &c. 20

Huic non diſſimile eſt Horatianum illud,

Quo ſemel eſt imbuta recens, ſeruabit odorem
Teſta diu.

Teſta tenax odoris quo pr. imb. eſt.

Proinde rectè monet Fabius vt ſtatim optima diſcãtur: propterea quòd nihil hæret tenacius, quàm id quod rudibus annis percepimus. Et Ariſtoteles libro Moraliũ Nicomachiorum ſecũdo, Οὐ μικρὸν οὖν διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως εὐθὺς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ πάμπολυ, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν. id eſt, Itaque non parui refert, hoc an illo pacto protinus à pueris conſueſiamus, imò plurimũ intereſt, vel potius omne in eo momẽtum eſt ſitum. Et Virgilianum illud ἐπιφώνημα in Georgicis,

-adeò à teneris conſueſcere multum eſt.

Augiæ ſtabulum repurgare. 21

Αὐγείου βουστασία, id eſt, Augiæ bubile. Allegoria prouerbialis in hominem, aut in rem maiorem in modum inquinatam. Lucianus in Pſeudomãte, Καὶ τὴν Αὐγείου βουστασίαν, εἰ καὶ μὴ πᾶσαν, ἀλλ' εἰς δύναμίν γε τὴν ἐμαυτοῦ ἀνακαθήρασθαι πειράσομαι. id eſt, Et Augiæ bubile, ſi non omne, at certè pro mea virili conabor ſubmouere. Oſtendit autẽ, huius ſtabula tantũ habuiſſe congeſti fimi, quãtum ter mille boues pluribus annis reddere potuerint. Huius mentionẽ facit & Pauſanias in Eliacis, deque bubus & fimo nonnihil meminit. In Græcis epigrammatis recenſetur inter Herculis labores Augiæ ſtabulum repurgatum. Quin & Seneca ludicro libello de morte Claudii Cæſaris, vſurpat hoc prouerbium: In quos, inquit, ſi incidiſſes, valde fortis licet tibi videaris, maluiſſes cloacas Augiæ purgare. multo plus ego ſtercoris exhauſi. Etiamſi prouerbium omiſſum erat in exemplari quod primùm ſequutus eſt Frobenius: id nos reſtituimus ex exemplari, cuius nobis copiã fecit ex ſua bibliotheca collegium liberales artes profitentium in florentiſſima Louanienſium Academia. Neque enim æquũ arbitror imputari vniuerſitati, quòd paucorum ſeniculorũ conſpirationẽ, tam odioſe repugnatũ ſit hic bonis literis ac linguis. Gregorius theologus ad Baſilium Magnum, πῶς, inquit, παρέλθω τοὺς ἀκήπους κήπους ἐκείνους καὶ ἀλαχάνους, καὶ τὴν Αὐγείου κόπρον ἐκ τῆς οἰκίας ἐκκαθαιρομένην; id eſt, Quomodo prætereã hortos illos incultos & holeribus vacuos, atque Augiæ ſtercus ex ædibus repurgatum? Senſit vitam luxu perditam in melius correctam.

Periculoſum eſt canẽ inteſtina guſtaſſe. 22

-χαλεπὸν χορίω κύνα γεῦσαι. id eſt,
Inteſtina canem ſemel adguſtaſſe periculum eſt.

Prouerbiali allegoria dictum eſt à Theocrito in Idyllio decimo. Admonet adagium, haud facilè temperare à peccando, qui ſemel illecebram illam, velut autoramentum vitiorum, deguſtarit. Quemadmodum qui ſemel ſcortum attigerit, qui ſemel periurio ſiue furto rem auxerit, qui ſemel aulicam vitam ſit expertus. Effertur & ad hunc modũ apud Lucianũ, Οὐδὲ κύων παύσαιτ' ἂν, ἅπαξ σκυτοτραγεῖν μαθών. id eſt, Neque canis deſiturus eſt, qui ſemel corium edere didicerit. Theocriti ſcholiaſtes indicat, hoc prouerbium & hunc in modum efferri, χαλεπὸν μαθοῦσα κύων σκυτοφαγεῖν, id eſt, Periculoſa res eſt canis quæ didicit arrodere coria. Horatius in Sermonibus ſimili figura dixit,

Canis aſſuetus corio.

-quo ſi ſemel vno
De ſene guſtarit, tecum partita lucellum,
Vt canis à corio nunquam abſterrebitur vncto.

Dubia cœna. 23

Dubiam cœnam, opiparam, variiſque inſtructam ferculis, appellabant: idque prouerbium à paraſitis repertum apparet. Phormio apud Terentium, Cœna dubia apponitur. Quid iſthuc verbi eſt? Vbi tu dubites quid ſumas potiſſimum. Exponit paraſitus verbum ſuum, alioqui anceps. Nã dubium etiam periculoſum ſignificat: & dubia cœna poſſit intelligi quæ non careat ſuſpicione veneni. Horatius in Sermonibus,

-vides vt pallidus omnis Cœna deſurgat dubia.

Digitized by Google

Et res parum tutas appellamus dubias.

Canis circum inteſtina. 24

Κύων παρ' ἐντέροις, id eſt, Canis iuxta inteſtina. Dicebatur, vbi quis res eas quarum eſſet cupientiſſimus, propoſitas cõſpiceret, quibus frui tamen non liceret. Canes enim oberrant circum inteſtina, deuoraturi, niſi fuſtem timerent. Suidas arbitratur accommodari poſſe in res inutiles & inſuaues. inteſtina enim nõ facilè deglutiri à canibus, ac deuorata reuomi plerunque.

Aureæ compedes. 25

Χρυσαῖ πέδαι, id eſt, Aureæ cõpedes, Prouerbiali metaphora dicitur ſeruitus ſplendida & amabilis, qualis eſt ferè aulicorũ vita. Diogenes in epiſtola quadã ſcriptum reliquit, Ariſtippum in aula regia aureis teneri compedibus, ne poſſet auolare. Seneca in dialogo quodam affectus & rationis, Stulti eſt, inquit, compedes ſuas, quãuis aureas, amare. Loquitur de vxore formoſa. Horatius item de amica formoſa,

-tenétque grata Compede vinctum.

Herculana ſcabies. 26

Ἡράκλειος ψώρα, id eſt, Herculana ſcabies: de ſcabie iucũda, facilé q; ſanabili, interprete Suida: aut quæ deſideret Herculana (id eſt calida) balnea. Narrãt enim, Herculi laboribus illis ingentibus fatigato Palladẽ ac nymphas crebro balnea feruẽtia ſuppeditaſſe. Vſum huius adagii non indicat neque Zenodotus, neque Suidas. Equidem opinor dici poſſe vel in eos qui multo ſtudio alióve labore valetudinẽ offenderunt, vt quibus aliquo laxamẽto ſit opus: vel in eos qui blandis adulationibus deliniti, veluti iucunda quadã ſcabie pruriũt.

Herculanus morbus. 27

Ἡράκλειος νόσος, id eſt, Herculanus morbus. Hunc Dicæarchus apud Zenodotum, eum exiſtimat eſſe, quem alii ſacrũ, alii comitialem appellãt. Eſt autem ex eorum numero quibus nulla medicorum ope ſuccurri poteſt: propterea quòd diuinitus immitti creditur, eóque cognomen additum eſt ſacro. Apuleius in prima defenſione, diuinum appellatum putat, quòd diuinam, id eſt rationalem, animi partem violet. Naſci quoties caro in humorem craſſum & ſpumidum inimico igni cõliqueſcit. Signa eſſe, graue caput, ceruicẽ torpentem, tempora pulſata, auris præcipuè dextræ tinnitũ. Deprehendi potiſſimum incenſo lapide gagate, & rotæ figularis circũactu. In hunc aiunt Herculem incidiſſe, vel propter immẽſos labores, vel immittente Iunone. Heraclitus arrogãtiam ſacrum morbum vocauit, vel quòd id mali ſummos plerũque viros conſequi ſoleat, vel quòd ſola mors remediũ adferat. Herodotus in Thalia refert, Cambyſen huic obnoxium morbo, quoſdam ſibi maximè familiares per inſaniã occidiſſe. Herculem item liberos ſuos interimentem inducunt tragici poetæ. Herculanus appellatus videtur, quòd vt ille inuictus, ita hic nulla medicorum ope ſuperabilis. Quanquam Ariſtoteles in Problematis ſectione trigeſima, problemate iuxta Theodorum primo, putat Herculem verè huic morbo obnoxium fuiſſe, atque omnes adeò qui vel ingenio vel ſtudio philoſophiæ, vel in adminiſtranda Repub. vel in aliis artibus excelluerunt, atræ bili obnoxios fuiſſe. Equidem non video quamobrem hoc debeat inter adagia referri, niſi ſacrum aut Herculanum morbũ appellemus tumorem animi, aut aliũd aliquod vitium inſanabile. quod genus eſt in ſenibus auaritia, in mulieribus loquacitas. Nam in omnibus ferè Græcorum collectaneis video prouerbii titulo recẽſeri.

Io pæan. 28

Io Pæan, acclamatio prouerbialis, qua conſueuimus vti re gnauiter & fœliciter peracta. Cui non diſſimile videtur illud Homericum, βάλλ' οὕτως, & apud Latinos Macte virtute. Βάλλ' οὕτως.

Athenæus ex Clearchi primo de prouerbiis libro citat, ἰὴ παιῶν, ἰὴ παιάν, id eſt, Ie pæon, ie pæan. nam vtroque modo ſcriptum reperio. Natum hinc exiſtimãt: Quum Latona ex Chalcide Eubœæ ciuitate Dianam & Apollinem in Delphos tranſportaret, euenit forte fortuna, vt iuxta ſpecum, in quo Pytho latitare dictus eſt, præteriret. Vbi verò iam proſiliens Pytho impetu ferretur in illos, Latona mulierum more territa, fili. auxilium inclamauit his verbis, ἵη παῖ, id eſt, iaculare fili. Ibi Apollo, qui tum forte geſtabat arcum, miſſo telo Pythonem interemit. Inde vox deflexa eſt vt diceretur ἰὴ παιῶν. Idque quum ter iterari conſueuerit in ſacris Apollini factis, quidam arbitrantur primum ortum eſſe carmen hexametrum heroicum, & iambicum trimetrum. Etenim ſi pronuncies primis productis ſyllabis,

Ἰὴ παιάν, ἰὴ παιάν, ἰὴ παιάν,

hexametrum erit meris conſtans ſpondeis: ſin primis correptis, iambicum erit trimetrum puris iambis abſolutum. Cuius rei meminit etiam Terentianus grammaticus. Item Iulius Pollux in quarto demonſtrat, in Pythicis ludis quinque fuiſſe cantus ſpecies. πεῖρα repræſentari Apollinem certaminis diſpicientem locum, κατακελευσμὸς prouocantem Pythonem, ἰαμβικῷ pugnantem, σπονδείῳ vincentem, καταχορεύσει ouantem. Hinc vulgò prouerbii vice receptum eſt, vt re fœliciter peracta, acclamemus, ἰὴ παιάν. Latini videntur η in ω mega commutaſſe. Ouidius in opere De arte amandi,

Dicite io pæan, & io bis dicite pæan:
Decidit in caſſes præda petita meos.

Et in triumphis acclamabatur, Io triumphe. Horat. in Odis,

Non ſemel dicemus, io triumphe.

Nemo mortaliũ omnibus horis ſapit. 29

Plinius libro ſeptimo, capite De præſtantia gentiũ, Si verum facere iudicium volumus, ac repudiata omni fortunæ ambitione decernere, mortaliũ nemo eſt fœlix. Abundè igitur atque indulgenter fortuna decidit cum eo qui iure dici non infœlix poteſt: quippe vt alia non ſint, certè ne laceſſat fortuna metus eſt. quo ſemel recepto, ſolida fœlicitas non eſt. Quid quòd nemo mortalium omnibus horis ſapit? Vtinámque falſum hoc, & non à vate dictum, quamplurimi iudicent. Ex quibus Plinii verbis cõiicere licet, eam vocẽ Neminem omnibus horis ſapere, velut oraculo proditã, in vulgi ſermonem abiſſe. Senſus vel citra interpretẽ liquet: nẽpe neminem eſſe qui non aliqua parte vitæ deſipiat ac peccet. Porrò ſtultitiæ comes eſt infœlicitas. Aut certè ſiquod incidit infortuniũ, id ſtultitiæ ſolet imputari. Eodem pertinet quod paulo pòſt eodem in loco ſubnectit, Alius de alio iudicat dies, ſupremus de omnibus. Extat apud Ariſtophanẽ in Ranis & huiuſmodi ſenarius: quẽ illic indicat Euripidis eſſe,

Οὐκ ἔστιν ὅστις πάντ' ἀνὴρ εὐδαιμονεῖ. id eſt,
Haud viuit vllus omnibus fœlix modis.

Item Euripides in Supplicibus,

-τῶν γὰρ ἐν βροτοῖς
Οὐκ ἔστιν οὐδὲν διὰ τέλους εὐδαιμονοῦν. id eſt,
Siquidem vniuerſis rebus in mortalium
Nil continenter & vndecunque proſperum eſt.

Ad eundem modum Horatius,

-nihil eſt ab omni
Parte beatum. Simonides apud Stobæum,
Πάμπαν δ' ἄμωμος οὔ τις, οὐδ' ἀκήριος. id eſt, Nemo ſine crimine.
Nemo vacat prorſum malo, neque crimine.

Sui cuique mores fingũt fortunã. 30

Cornelius Nepos in vita Põponii Attici, Itaque hic fecit vt verè dictum videatur, Sui cuique mores fingunt fortunã. Et paulo pòſt in eodẽ opere, Suprà ſignificauimus ſuos cuique mores plerunque conciliare fortunam. E medio videtur ſumpta ſententia. nam plerunque videmus mala malis euenire, digna dignis: idque vulgo dictitant, Malus malum reperit, & κακοῖς τρὶς κακά. id eſt, Malis ter mala. Atteſtatur & verſiculus prouerbialis,

Ἐσθλῷ γὰρ ἀνδρὶ ἐσθλὰ καὶ δίδωσι θεός. id eſt,
Viro bono fortuna ſuppeditat bona.

Item Menander, citante Plutarcho,

Ὁ νοῦς γὰρ ἡμῶν ὁ θεός. id eſt,
Nobis enim animus eſt Deus.

Et apud eundem Heraclitus, ἦθος ἀνθρώπου δαίμων, id eſt, Mores hominis Deus, ſiue fortuna. Eodem pertinet quod Alcmã ſcripſit, fortunam eſſe ſororem Εὐνομίας, πειθοῦς καὶ προμηθίας, id eſt, Rectæ inſtitutionis, perſuaſionis & prouidentiæ, vt refert Plutarchus in commentario De fortuna Romanorum. Plautus in Trinummo, Sapiens ipſe ſibi fingit fortunã. T. Liuius Decadis quartæ libro primo, de M. Porcio Catone ita prædicat, In hoc viro tanta vis animi ingeniique fuit, vt quocunque loco natus eſſet, fortunam ſibi ipſe facturus videretur. Pacatus in Panegyrico, Sua, inquit, cuique prudentia Deus eſt. Fulgentius in cõmentariis Vergilianis citat ex Teleſiaco Carneadis, Omnis fortuna in ſenſu ſapientis habitat. Opinor idem eſſe quod adducit M. Tullius paradoxo 5, ex Ciceronis locus.
poeta neſcio quo. Tametſi locus is habetur mendoſus. arbi-

tror emendandum ad hunc modum, Cui quidem etiam quæ vim habet maximam fortuna ipſa cedit, & ſicut ſapiẽs poeta dixit, Suis cuique moribus fingitur. Sentit enim fortunam fingi cuique ſuis moribus.

Inſana laurus adeſt. 31

Plinius libro decimoſexto, capite quadrageſimoquinto, iuxta quorundam diſtinctionem quarto, In eodẽ, inquit, tractu portus Amyci eſt Bebrice rege interfecto clarus. Eius tumulus à ſupremo die lauro tegitur, quã inſanã vocãt: quo niã ſiquid ex ea diſcerptum inferatur nauibus, iurgia fiãt, donec abiiciatur. Hactenus Plinius. Mihi non viſum eſt abſurdum hoc adagiis adnumerare, quãdoquidem res vſqueadeò vulgata fuit, vt hinc arbor cognomen inuenerit. Itaque quadrabit in hominẽ rixarum authorem: vt ſunt nonnulli, qui quocunque ſe vertunt, iurgia ſuſcitant.

Apologus Alcinoi. 32

Ἀπόλογος Ἀλκίνου, id eſt, Apologus Alcinoi: de lõgis & anilibus fabulamentis. Refertur à Diogeniano, & Iulio Polluce libro ſexto. Sumptum ex Homeri Odyſſea, vbi Vlyſſes in cõuiuio Alcinoi Phæacum regis, prodigioſas ac deridiculas fabulas, & portentuoſa mendacia commemorat de Lotophagis, Læſtrygonibus, Circe, Cyclopibus, atque id genus aliis plurimis miraculis, fretus videlicet Phæacum inſcitia barbarieque. Plato de Republica libro decimo, Ἀλλ' οὐ μέντοι σοι, ἦν δ' ἐγὼ, ἀλκίνου γε ἀπόλογον ἐρῶ, ἀλλ' ἀλκίμου μὲν ἀνδρὸς ἠρὸς τοῦ ἀρμενίου τὸ γένος παμφύλου. id eſt, Haud tibi ſum narraturus Alcinoi apologũ, ſed excellentiſſimi viri Eris Armenii genere Pamphyli. Narrat autem eo in loco fabulam, quæ cũ Læſtrygonũ Cyclopumque figmento facile certare poſſit. Scribit enim, quũ hic inter multos cecidiſſet in prælio, decimóque pòſt die cadauera cæſorũ tollerentur, reliquis putribus, huius vnius cadauer integrum atque incorruptum adhuc apparuiſſe: domumque deportatũ, vt iuſtis ceremoniis ſepeliretur: die duodecimo, quum eſſet imponẽdus rogo, reuixiſſe, ac prodigioſa quædam narraſſe, quæ diebus illis decẽ apud inferos tum iens, tum rediens conſpicatus eſſet.

Andabatæ. 33

Citatur apud Nonium Marcellũ, cum aliis locis aliquot, tum in verbo Luſcioſi, Varro in Andabatis, quem equidem auguror titulum fuiſſe cuiuſpiam Satyræ prouerbialẽ, cuiuſmodi ſunt alii quoque complures, ὄνος λύρας, γεροντοδιδάσκαλος, Neſcis quid ſerus veſper vehat. M. Tullius inſtar prouerbii vſurpauit in epiſtola quapiam ad Trebatium libro 7. Epiſtolarum familiarium: Quem antè, inquit, ne Andabatã quidem defraudare poteramus. Et hunc æmulatus diuus Hieronymus aduerſus Heluidium, Ad hoc, inquit, probandum cõgerit de Scripturis exẽpla quamplurima, more Andabatarũ in tenebris gladium ventilans. Idem contra Iouinianũ, Periclitamur reſponſionis verecũdia, & quaſi inter duos ſcopulos, & quaſdam neceſſitatis & prudẽtiæ ſymplegadas, hinc atque inde vel pudoris, vel cauſæ naufragiũ ſuſtinemus. Si ad propoſita reſpõdeamus, pudore ſuffundimur: ſi pudor imperarit ſilentium, quaſi de loco videmur cedere, & aduerſario feriendi occaſionem dare. Melius tamen eſt clauſis, quod dicitur, oculis, Andabatarum more pugnare, quàm directa ſpicula clypeo non repellere veritatis. Idem in ſecunda contra Ruffinum Apologia, Aliud eſt ſi clauſis, quod dicitur, oculis mihi volunt maledicere. Rurſum in eodem opere, Habetur dialogus apud Græcos Origenis & Candidi Valẽtinianæ hæreſeos defenſoris, in quo duos Andabatas digladiantes inter ſe ſpectaſſe me fateor. Huc, opinor, reſpexit in præfatione Eſdræ, Aliud eſt, ſi clauſis, quod dicitur, oculis mihi volũt maledicere. Hieronymus videtur mutuatus à Tertulliano, qui libro De carnis reſurrectione, Si tam abrupte, inquit, vt quidã volũt, clauſis, quod aiunt, oculis ſine diſtinctione omnem paſſim carnem & ſanguinem à regno Dei extruſit. Hactenus ille. Clauſis oculis dixit pro eo quod eſt ſine delectu: quemadmodum & Auguſtinus libro cõtra epiſtolã Parmeniani, Quæ tandẽ vis, niſi cæcitas & vanitas animi, cogit hominem clauſis, vt dicitur, oculis tanquam in alterum iacere, quod quum in eum iecerit, continuo redeat, eúmque ictu reciproco affligat, intacto eo quẽ vulnerare voluerat? Cæterũ fuerintne populi ad eum modũ ſoliti pugnare, an gladiatorũ genus, qui clauſis oculis tenderẽt in aduerſarium, an potius luſus genus, vt propemodum ex Seneca licet conüicere: nondum, vt ingenue fatear, ſatis compertum habeo. Certe vox ipſa ἀνδαβάτης, indicat fuiſſe quoſdam qui ſic hoſtem aduerſum inuaſerint. Tum Homerus Iliados ρ, Aiacem ſic pugnã ineuntem facit, quemadmodum leo pro catulis dimicans, clauſis oculis inſilit in venantium agmen,

Αἴας δ' ἀμφὶ μενοιτιάδῃ σάκος εὐρὺ καλύψας
Ἑστήκει, ὥς τίς τε λέων περὶ οἷσι τέκεσσιν,
Ὧι ῥά τε νήπι' ἄγοντι συναντήσωνται ἐν ὕλῃ
Ἄνδρες ἐπακτῆρες. ὁ δέ τε σθένεϊ βλεμεαίνει,
Πᾶν δέ τ' ἐπισκύνιον κάτω ἕλκεται, ὄσσε καλύπτων,
Ὣς αἴας ἀμφὶ πατρόκλῳ ἥρωι βεβήκει. id eſt;

Aſt Aiax lato defenſans vndique ſcuto
Egregium iuuenem prognatum patre Menœtio;
Stabat vti leo depugnans ſua pignora circum,
Cui catulos deportanti venit obuia turba
Venantum in ſyluis, iaculis vrgentibus, ille
Deducto prorſum cilio ſua lumina velat:
Sic cingens heroa Patroclum protegit Aiax.

Baſilius in epiſtola quadam non ineleganter dixit νυκτομαχίαν, ὥστε τὸ λοιπὸν γνωρίζειν ἡμᾶς τοὺς ὁμοφρονοῦντας, καὶ μὴ ὥσπερ ἐν νυκτομαχίᾳ μηδεμίαν φίλων καὶ πολεμίων ἔχειν διάκρισιν. id eſt, Vt in poſterum nouerimus eos qui nobiſcum ſentiunt, nec velut in nocturna pugna nullum amicorũ & inimicorũ habeamus diſcrimen. Conueniet in eos qui temere, nulloq; iudicio inſectãtur quippiã, aut repugnat alicui. Neque peſſime quadrauerit in eos, in cuiuſmodi iocus extat Demonactis, autore Luciano, Hic mulget hircum, ille ſupponit cribrũ: quũ alter inepte proponeret, alter reſponderet ad id quod propoſitum erat, nihil facentia. Nocturna pugna.

Canina facundia. 34

Salluſtius apud Nonium Marcellum, in dictione Rabula, Canina, vt ait Appius, facundia exercebatur. Quod quidem Appii dictum apud eruditos ſcriptores in adagium ceſſit in quoſdam, qui tantum ad maledicendum eloquentiæ ſtudium exercerent: à rixa canum, & oblatratu ſumpto epitheto. Siquidem r litera, quæ in rixando prima eſt, canina vocatur. Diuus Hieronymus in epiſtola ad Ruſticum monachũ, Pomparum ferculis procedunt in publicum, vt caninã exerceant facundiam. Idem obtrectatores ſuos ſubinde canes appellat. Sumptum à genere philoſophorum quos κυνικοὺς appellant ſiue ob ſordidam vitam, ſiue quòd obuios quoſque mordent, quum mendicato viuant, more canum.

Ilienſis tragœdos conduxit. 35

Ἰλιεὺς τραγῳδοὺς ἐμισθώσατο, id eſt, Ilienſis tragœdos conduxit. Vbi quis vltro prouocat quempiam, vnde ſua audiat probra: veluti ſi Troiani accerſant hiſtrionẽ, qui ipſis calamitates quas ſemel pertulere, denuo quaſi renouet. Lucianus in Pſeudologiſta, Ἐπεὶ δὲ κατὰ τὴν παροιμίαν ἰλιεὺς ἐπὶ τραγῳδοὺς ἐμισθώσω. id eſt, Poſteaquã enim iuxta prouerbiũ, Ilienſis quũ ſis, tragœdos conduxiſti. Idem alibi, τὸ γοῦν τῶν ἰλιέων ἀτεχνῶς πεπόνθαμεν, τραγῳδόν τινα τοῦτον ἐφ' ἡμᾶς κεκινήκαμεν, αὐτὸ μόνον τὰς φρυγῶν συμφοράς. id eſt, Itaque plane idem nobis accidit quod Iliẽſibus, vt qui iſtum ceu tragœdum quempiam aduerſus nos excitauimus, qui Phrygum cantet calamitates.

Tribus minis inſumptis, duodecim imputat. 36

Ironia prouerbialis apud Ariſtophanem in Pluto,
Καὶ μὴν φίλος γ' εἶ μοι δοκεῖς νὴ τοὺς θεούς,
Τρεῖς μνᾶς ἀναλώσας γε λογίσασθαι δώδεκα. id eſt;
At certe amicus vt videtur per deos,
Vt pro minis tribus imputes duodecim.

Quadrabit in eos, qui non niſi cõpendii ſui gratia colũt amicos, & pro quamuis exiguo officio, multum beneficiorũ expectãt. Vulgo item aiunt, Pileum donat, vt pallium recipiat.

Oculus dexter mihi ſalit. 37

Ἄλλεται ὀφθαλμός μευ ὁ δεξιός. id eſt,
Salit mihi oculus dexter.

Vbi ſpes eſt viſuros nos lætum quippiã & vehementer exoptandum. Ductum à muliercularũ ſuperſtitione, quæ ex mẽbri pruritu diuinare ſolent quid ſit euenturum. Vnde illa apud Plautum non ſemel obuia, Prurit mihi tergum, pruriũt dentes, pruriunt pugni: &, Vtrum dentes tibi pruriunt, an malæ? Theocritus in Amaryllide,

Ἄλλεται ὀφθαλμός μευ ὁ δεξιός· ἆρά γ' ἰδησῶ
Αὐτάν. id eſt,
En oculus dexter ſaliit mi: illámne videbo?

Auris dextra tinniit.

Eſt etiam apud Plautum, Supercilium ſalit. Hodiéque perio cum aiunt ſibi dextram tinniſſe aurem, ſignificantes alicubi ſermonem de ſe abſentibus factum cũ laude. Idque Plinius teſtatur, vulgo quandoque creditũ fuiſſe, vt qui laudaretur abſens, ei dextra tinniret auris: qui vituperaretur, ſiniſtra. Lucianus in Dialogis meretriciis, ἦπου, ὦ Παρμένων, ἐβόμβει τὰ ὦτα ὑμῖν; αἰεὶ γὰρ ἐμέμνητο ἡ κεκτημένη μετὰ δακρύων, id eſt, Num vobis tinniebant aures Parmeno? Nam hera aſſidue cum lachrymis veſtri meminerat.

Nebulæ in pariete. 38

Auſonius in epiſtola quadã ad Gregoriũ filium, nebulas in pariete dixit, pro re nihili, ſomniique ſimillima. An nunquã, inquit, vidiſti nebulã pictã in pariete? Carminis, quod ei ſubſcribitur epiſtolæ, lẽma ſignificat friuolũ ac vanũ. nã nebula res eſt inanior quàm vt coloribus exprimi queat.

Ne ſis patruus mihi. Sapere patruos. 39

Patruorum in nepotes ceu peculiaris genuináque ſeueritas, prouerbio locum fecit. Horatius in Odis,

Metuentis patruæ verbera linguæ.

Patrua lingua.

Patruam linguam vocat ſeueram & obiurgatricem. M. Tullius aduerſus Herennium, Fuit in hac cauſa quidã patruus, cenſor, magiſter. Obiurgauit M. Cælium ſic, vt neminẽ vnquam parens. Horatius,

-ſiue ego praue,
Seu recte hoc volui, ne ſis patruus mihi.

Id eſt, ne me caſtiges. Ad hanc formam pertinet illud Perſianum, Quũ ſapimus patruos. Id eſt, Poſtquam abiectis puerilibus nugamẽtis, ſeueros mores induimus. Idem Horatiũ æmulatus, vt ſolet, dixit, Ne ſis mihi tutor. ide ſt, ne mihi præſcribas atque imperes.

Tutorem eſſe alicui.

Saxum voluere. 40

Λίθον κυλινδεῖν, id eſt, Saxum voluere, dicũtur qui inexhauſto quopiam atque inutili labore fatigãtur. Terentius in Eunucho, Satis diu iam hoc ſaxum voluo. Donatus admonet prouerbium fuiſſe in eos qui inextricabili ſudore, ſed inutili affligerentur: tractúmque putat à notiſſima Siſyphi fabula, ſaxum apud inferos ſurſum ac deorſum voluentis. Apte vero ſtolidum militem ſaxum vocat: cui ipſe fuerit Siſyphus, vafer & callidus.

Tradere prouinciã. Capere prouinciã. 41

Tradere prouinciam, figura prouerbiali dicuntur qui negocium aliquod curandum committũt. Capiunt ſuſcipiuntve prouinciam, qui rei curandæ onus in ſe recipiunt. Metaphora ſumpta eſt à conſuetudine Romanorum, apud quos qui magiſtratum gerebant, prouincias alias alii ſortiebãtur. Exempla paſſim apud autores obuia ſunt. Terentius in Seipſum excruciante, Videlicet ille Cliniæ ſeruus, tardiuſculus eſt: Idcirco huic noſtro tradita eſt prouincia. Idem in Phormione, O Geta prouinciam cepiſti duram. Plautus in Ciſtellaria, Abi rus, abi directus in tuam prouinciam. Officium illi delegatum prouinciam vocat.

Corinthus & collibus ſurgit, & vallibus deprimitur. 42

Strabo libro Geographiæ octauo ſcribit, Corinthios opibus & artibus egregiis præcelluiſſe, cæterum regionem illorum non admodum fuiſſe feracem, quòd inæqualis eſſet & aſpera ac petricoſa. cúmque ob cauſam ſenarium hũc prouerbio iactatum fuiſſe,

Κόρινθος ὀφρυᾶταί τε καὶ κοιλαίνεται. id eſt,
Alibi tumet Corinthus, aliubi caua eſt.

Meminit & Euſtathius in Bœotiam Homeri. Huiuſmodi autem terræ genus nõ perinde ſementi idoneum eſt, atque cãpeſtris. Id adagium vbinã poſſit eſſe vſui, non ſatis video: niſi ſiquis detorqueat ad hominem intractabilẽ, aſpero ingenio, & ſibiipſi inæqualem, parúmque ſecum conſtantẽ. Cælius Rhodiginus etiam atque etiam contendit adhibendum eſſe prouerbium, vbi ſignificabimus fœlicitatem aliquo incommodo vitiatam, vt eſt ferè rerum humanarum cõditio. Quem libentius ſequeremur authorem, ſi quod cõtendit & aſſeuerat, vel vnius authoritate probaſſet.

Crotone ſalubrius. 43

Κρότωνος ὑγιέστερον, id eſt, Crotone ſalubrius. De re nequaquam noxia, ſed vndequaque ſalutifera. Zenodotus ab animante ſumptã parœmiam exiſtimat. Eſt enim crotõ muſcæ genus: Theodorus rediuũ vertit, Hermolaus mauult ricinũ dici Latinè: placidũ & innoxiũ, neque ſuctu, neque alia quapiam re moleſtũ. Strabo libro Geographiæ ſexto, tradit hinc ortum, quòd Crotoniatarum locus lõge ſaluberrimus olim fuerit iudicatus, vel hoc argumento, quòd breui tẽporis ſpatio quamplurimos produxerit tum athletas, tum philoſophos: hoc eſt, corporibus pariter atque animo præſtantes viros: inter athletas præcipuum Milonem, inter philoſophos Pythagoram. Idem eodem libro tradit, Myſcellum & Architam pariter Delphos adiiſſe, vt de vrbe condenda conſulerent oraculum. & alterutrum pollicente Deo, Architã opes delegiſſe, Myſcellum loci ſalubritatem: illum itaque Syracuſas condidiſſe, hunc Crotonem: quarum vrbium altera ceſſit in prouerbium opulentiæ, altera ſalubritatis. Alluſit ad hoc prouerbium Pallada in epigrammate,

Οὐκ ἀλόγως ἐν διζύθοις δύναμίν τινα θείαν
Εἶναι ἔφην· χοῦς γοῦν δίζυθον ἐν χυτίῳ
Ἠπιάλῳ κάμνοντι τεταρταίῳ ἀνέλυσα,
Καὶ γέγονεν ταχέως οἷα κρότων ὑγιής. id eſt,
Diuinum quiddam vimque admirabilem ineſſe
Dizythus, certe diximus haud temere.
Nanque here quem febris longa & quartana tenebat,
Iam delaſſatum conficiens miſere,
Dizython admoui: neque erat mora longa, Crotone,
Hoc vbi feciſſem, ſanior ille fuit.

Suida mauult ad animalis ſimilitudinem referri, quòd vndique ſui ſimile ſit, nec vllam habeat inciſionẽ. Nã ὑγιὴς interdum integrũ dicitur, vt integer vitæ, integer mentis, pro quo Græci ὑγιής. Eſt autem inſecti genus, canibus ac bubus infeſtum. Suſpicor eſſe cuius ſine nomine meminit Plinius libro vndecimo, capite trigeſimoquarto: Sẽper habet caput infixum ſanguini: quúmque cibi exitũ non habeat, nimia ſatietate dehiſcit. Nũquam in iumentis gignitur, in bubus frequens, in canibus aliquando, in quibus omnia: in ouibus & capris hoc ſolũ. Verum pro inſecto Stephanus indicat vltimã oportere acui, κροτών. Heſychius addit crotonẽ dici genus gummi Ægyptii, cuius varias medicinas indicat Plinius libro vigeſimoquarto, capite vndecimo. Quidam aiũt & ſeſamidem dici crotonem, fortaſſis eandem quam Plinius libro vigeſimoquinto, capite quinto appellat ſeſamoides: quod ait elleboro admiſceri ſolitum, quo tutius ſumeretur. id eſt (ni fallor) ellebori genus quod Italia veratrũ appellat. Quoniã hæc herba nõ ſolum corpus morbis aliàs immedicabilibus liberat, verũ & animum purgat ab inſania: nõ admodum diſſimile veri videtur, hinc ductum prouerbium, Crotone ſalubrior. Seſami meminit & Dioſcorides, ſeſamæ Plinius. libro decimoquinto, capite 7, meminit ſeſami, quòd ſit arboris genus, vnde confici ſolet oleũ: quam alii vocant cici, voce (vt videtur) Ægyptia, alii crotonem, alii rhibim, alii ſiſamũ ſylueſtre. Ibidẽ indicat & ex caſtaneis & ex oryza fieri ſimile genus olei. Rurſum libro vigeſimo ſecundo, capite vigeſimoquinto, meminit ſeſamæ, cuius in remediis varios vſus indicat. Cæterũ quid ſit dizythũ in epigrãmate, nondum cõpertum habeo: niſi quòd Plinius libro eodẽ circa finẽ oſtendit zythum eſſe potionem apud Ægyptios repertã, ex frugibus: hinc δίζυθον dictum videtur quaſi dicas duplicem ceruiſiam. Hac ſibi medentur & hodie bibuli quidam.

Crotoniatarum poſtremus, reliquorum Græcorum primus eſt. 44

Κροτωνιατῶν ὁ ἔσχατος, πρῶτος τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, id eſt, Crotoniatarum poſtremus, primus reliquorum Græcorum. Strabo libro Geographiæ ſuæ ſexto, prouerbium hoc ait ortum ob inſignem Crotoniatarum præſtantiam in certaminibus Græcanicis. Plurimos enim egregios athletas protulit ea ciuitas, adeo vt in vno certamine Olympico ſeptem viri, qui reliquos virtute præceſſerant, omnes pariter fuerint Crotoniatæ. Huius gentis præcipuum decus Milo, literis omnium celebratus: qui ſepties continenter vicit Olympia. Hũc, ſi conſtitiſſet, nullus è veſtigio poterat educere: malum tenenti nemo digitum porrigebat. De admirando nec indigno vita interitu meminit Gellius. Adagioni locus erit vbi

genus aliquod tanto interuallo præcedere dicemus, vtqui in hoc ſit vel infimus, in illo poſſit primus videri. velut ſi quis dicat, in re militari, vel ignauiſſimum Græcorũ, præſtantiorem eſſe fortiſſimo Troianorum. Aut qui ſit apud Italos infantiſſimus, apud Gallos eloquẽtiſſimum videri poſſe. Aut qui citharœdus ſit deterrimus, eum aulœdorum principem haberi poſſe.

Ne decima quidem Syracuſanorum pars. 45

Οὐδὲ τὴν δεκάτην τῆς Συρακουσίων ἔχει, id eſt, Ne decimam quidem partẽ opum Syracuſanarum poſſidet. Strabo libro Geographiæ ſexto, Συρακούσας δ' ἐπὶ τοσοῦτον ἐκπεσεῖν πλούτου, ὥστε καὶ τοὺς ἐν παροιμίᾳ διαδοθῆναι, λεγόντων πρὸς τοὺς ἄγαν πολυτελεῖς, ὡς οὐκ ἂν αὐτοῖς γένοιτο ἡ Συρακουσίων δεκάτη. id eſt, Syracuſas eò diuitiarum perueniſſe, vt in prouerbium abierint. Siquidem de diuitibus ac ſplendidis ita dicere ſolent, Ne decimam quidem Syracuſanarum opum partem aſſequi poſſent. Significabant autẽ, aliorũ opes, quantumuis amplas, nihil eſſe ad Syracuſanas diuitias. Nonnihil Veneris acceſſerit prouerbio, ſi paulo longius detorqueatur: vt ſiquis prælocutus, Ciceronem longo interuallo reliquos omneis poſt ſe relinquere, dicat, opulentam quidem & vberem eſſe Quintiliani dictionẽ, verùm hanc vix eſſe τὴν συρακουσίων δεκάτην.

Συρακουσίων δεκάτη.

Maleam legens, quæ ſunt domi obliuiſcere. 46

Strabo lib. Geographiæ octauo tradit Corinthiorũ vrbem in Iſthmo ſitam, duos habuiſſe portus: alterum Aſiam verſus, alterum Italiam. Verum quod freti inſtar eſſet, non ſine diſcrimine eò nauigari, velut olim in mari Siculo: maximè præter Maleam, propter reflantes inde ventos. Vnde & prouerbium celebratum fuiſſe,

Μαλέας δὲ κάμψας, ἐπιλάθου τῶν οἴκαδε. id eſt,

Maleam legens, quæ ſunt domi obliuiſcere.

Eſt autem Malea promõtorium Laconiæ, à Maleo Argiuorũ rege dictum, quod per quinque paſſuum milia in mari protenditur, autore Seruio in 5. Æneidos: in quo libro Vergilius videtur ad parœmiam alluſiſſe, quum ait,

-Maleæque ſequacibus vndis.

Item Statius ſeptimo Thebaidos libro,

-& raucæ circunſonat vnda Maleæ.

Item in Tiburtino Manlii Vopiſci,

-ſi Maleæ credenda ratis.

Significat & Homerus libro Odyſſeæ nono, periculoſam circa Maleam nauigationem fuiſſe: ſic Vlyſſem loquentem inducens, Καί νύ κεν ἀσκηθὴς ἱκόμην ἐς πατρίδα γαῖαν,

Ἀλλά με κῦμα ῥόος τε περιγνάμπτοντα Μάλειαν

Καὶ Βορέης ἀπέωσε, παρέπλαγξεν δὲ Κυθήρων. id eſt,

Forſitan & patrias rediiſſem ſoſpes in oras

Sed me, dum Maleam præteruehor, vndaque fluctuſque

Et Boreas illinc pulſum admouere Cytheris.

Alluſit huc Ouidius in Heroinis,

Auſus es ô nimium nimiũmque oblite tuorum,

Thracia nocturno tangere caſtra dolo.

Nam ſuorum obliti videntur qui ſeſe temere periculis obiiciunt. Quandoquidẽ vna hæc præcipua cauſa vulgus à ſubeundis vitæ periculis deterret, quòd meminerint eſſe quibus ſe ſaluo ſit opus, vt ait Flaccus: & quibus incolumes prodeſſe tum debeant, tum poſſint: extincti grauem allaturi luctum. Videbimur non intempeſtiuiter vti hac parœmia, ſiquando diſcrimen negocii ſuſcipiẽdi volemus oſtendere, aut nõ eſſe ſuſcipiendum, aut negligendam vitam.

Omnia ſub vnam Myconum. 47

Πάνθ' ὑπὸ μίαν Μύκωνον, id eſt, Omnia ſub vnam Myconũ. Strabo Geographihæ ſuæ libro decimo, Μύκωνος δ' ἐστὶν ὑφ' ᾗ μυθεύουσι κεῖσθαι τῶν γιγάντων τοὺς ὑστάτους, ὑφ' Ἡρακλέους καταλυθέντας· ἀφ' οὗ ἡ παροιμία, πάνθ' ὑπὸ μίαν Μύκωνον, ἐπὶ τῶν ὑπὸ μίαν γραφὴν ἀγόντων τὰ διηρημένα τῇ φύσει. id eſt, Eſt autẽ Myconus, in qua fabulis proditum eſt poſitos eſſe gigantes poſtremos ab Hercule confectos. vnde ductũ eſt illud prouerbiũ, Omnia ſub vnam Myconũ, in eos qui res natura diuerſas eodẽ titulo complectũtur. Quibus ex verbis magis colligitur vſus adagii quàm ratio: tametſi conicere licet, quoniam ſumma gigantum & reliquiæ ſub Mycono conderentur, ſub ea gigantes omneis iacere vulgo dictum, cum ſub aliis item montibus ſiti fuerint. Itaque qui eodem in libro grammatica pariter & theologica, item dialectica, & iuris conſultorum literas tradat, in eum nõ inconcinne dicetur, Omnia ſub eandẽ Myconum. Aut vbi diuerſa geſta, ab eo quod poſtremo loco factum ſit, æſtimẽtur. Eſt autem Myconus ex Cycladibus vna, teſte Stephano: qui prouerbii quoque facit mentionem in dictione Myconus. At Zenodotus longe diuerſam adfert fabulam, quæ prouerbio dederit occaſionem. Heleus, inquit, filiis ſuis Hegetori & Hippocli mandarat vt inſulas illas in mari ſparſas ſubigerent. Deinde vbi Hegetor multa eſſet aggreſſus, Hippocles vnam modo Myconum, vellétque nihilominus reliquarũ etiam omnium ex æquo particeps eſſe: conſuluerunt ſuper hac re oraculum, quænam inſulæ Hippocli cederent. Reſpondit Deus, μία Μύκωνος, id eſt, Vna Myconus. Vſus eſt eleganter Plutarchus primo συμποσιακῶν libro μίαν Μύκωνον ἀποφαίνων τὸ συμπόσιον. id eſt, Vnam Myconum faciens conuiuium. ſignificans indiſtinctos adhuc conuiuas. Vnde & de indiſcretis dictum apparet.

Lerii mali. 48

Λέριοι κακοί, id eſt, Lerii mali. In eos rectè dicetur qui pariter omnes gentis vitio ſunt improbi. Leriorũ enim populus ob inſignem morũ improbitatẽ in prouerbiũ abiit, autore Strabone libro Geographiæ 10. Citátque Phocylidis neſcio cuius verba hæc, -Λέριοι κακοί, οὐχ ὁ μὲν, ὃς δ' οὔ· Πάντες πλὴν Προκλέους· καὶ Προκλέης Λέριος. id eſt, Lerii mali, non vt hic malus ſit, ille nequaquã: verum omnes, excepto Patroclo. & Patroclus eſt Lerius. Leria inſula eſt vna ex Sporadibus cõtra littora Cariæ, quam Plinius Leron appellat, cũ aliis aliquot locis, tum lib. 5 cap. 31. Quod hic dictũ eſt in Lerios, Græca epigrammata detorquent in Chios. Epigramma ſic habet,

Καὶ τόδε Δημοδόκου, Χῖοι κακοί, οὐχ ὁ μὲν, ὃς δ' οὔ·

Πάντες πλὴν Προκλέους· καὶ Προκλέης δὲ Χίος. id eſt,

Hoc quoque Demodoci, Chius malus, haud quidem hic, hic non:

Omnes abſque Procle: Chius at ipſe Procles.

Apud Strabonem Græcum ſcriptura mendoſa eſt, quũ Προκλέους legendum ſit, non Πατροκλέους. Interpres vſus eſt codice caſtigatiore. quin ipſa carminis ratio reiicit Πατροκλέους. Si addas, καὶ τόδε Δημοδόκου, plenũ erit diſtichon. Id reddetur venuſtius, ſi ab homine ad rem deflexeris: vt ſi dicas, Omnes prognoſtæ vani, vno excepto Venantio. & tamen prognoſtes eſt Venãtius. Impii ſunt milites omnes, vno excepto Langio: & tamen miles eſt Langius. Græcorũ prouerbiũ imitatus eſt Auſonius in. Sibium quendam cognomento bonũ, natione Brutonẽ, quæ natio & hodie apud Gallos vulgo male audit.

Strabonis locus.

Ad Phaſim vſque nauigauit. 49

Authore Strabone libro Geographiæ vndecimo, Phaſis eſt Euxini ſinus, & extremæ nauigationis meta, vel teſte prouerbio, Εἰς Φᾶσιν, ἔνθα ναυσὶν ἔσχατος δρόμος. id eſt,

Ad Phaſim, vbi ſupremus curſus nauibus.

Per Phaſim, Colchidẽ ſignificauit, nõ flumẽ Phaſim, neque vrbẽ eiuſdem nominis ad flumen ſitam. Theocritus in Idyllio 13. Πεζὸς δ' ἐς Κόλχους τε καὶ ἄξεινον ἵκετο Φᾶσιν. id eſt,

Et Colchos pedes, & te acceſſit inhoſpite Phaſis.

Pindarus conſimili figura in Iſthmiis hymno 2. ἀλλ' ἐπέρα ποτὶ μὲν Φᾶσιν θερείαις, ἐν δὲ χειμῶνι πλέων Νείλου πρὸς ἀκτάς. id eſt, Sed trãſibat ad Phaſim quidẽ menſibus æſtiuis, hyeme verò nauigãs ad Nili ripas. id eſt, à Colchide in Ægyptũ. Strabo enim putat Phaſianos ab Ægyptiis oriundos: argumentũ ſumens ex vſu lineorum, quorum tanta ſit vis apud Phaſianos vt hinc exportentur etiã in alias regiones. Dicitur de iis qui longinquas orbis regiones peragrarint. Eſt enim ipſa figura quaſi prouerbialis hyperbole. quo modo dixit & Iuuenalis,

Omnibus in terris quæ ſunt à Gadibus vſque

Auroram & Gangem. Et Horatius in Odis,

Extremum Tanaim ſi biberes Lyce.

Et Vergilius in Bucolicis,

At nos hinc alii ſitientes ibimus Afros:

Pars Scythiam & rapidum Cretæ veniemus Oaxem.

Sumptum videtur ab Iaſonis fabula. Neque diſſimile fuerit ſchema, ſi quis ad Herculis vſque colũnas dicatur nauigaſſe, aut vſque ad Britannos, quos authores extra mũdi terminos ponũt, quòd Oceano ſeparẽtur. Horatius in Odis, lib. tertio,

Viſam pharetratos Gelonos

Et Scythicum inuiolatus amnem.

Idem eadem oda,

Viſam Britannos hoſpitibus feros,

Idem rurſum,

Et vltimos orbis Britannos.

Myſorum ac Phrygum termini diſcreti ſunt. 50

Strabo libro Geographiæ duodecimo, regiones quaſdam commemorat inter ſe finitimas, puta Phrygum, Bithynorũ, Myſorum, Dolonũ. Item qui iuxta Cyzicum accolunt, Mygdonum ac Troianorum. Neminem autem inficias ire, quin vnaquæque ſuis finibus ſit circunſcripta. Verùm eos fines ad amuſſim diiudicare, id neutiquam facile. Porrò de Phrygiis ac Myſis prouerbium quoque vulgo iactatum fuiſſe verſibus trimetris,

Χωρὶς τὰ μυσῶν καὶ φρυγῶν ὁρίσματα,
Τὸ δὲ διορίζειν χαλεπόν. id eſt,
Sunt ſeparati Myſiorum termini,
Phrygumque, ſed finire perquam eſt arduum.

Huius rei cauſam adducit, quòd hi populi non ſatis ſtabiliter tutati ſint ſuas ſedes, ſed ſubinde aliunde aliò depulſi, terminos incertos reddiderint. Plinius lib. 5, Myſiam in Phrygia collocat. Plutarchus ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς παραγγέλμασι, Χωρὶς τὴν ἔξω τὰ φιλοσόφων καὶ ἰατρῶν, ὥσπερ τῶν μυσῶν καὶ φρυγῶν ὁρίσματα. id eſt, Separatam enim aiebat eſſe philoſophorum ac medicorum profeſſionem, non aliter ac Myſorum ac Phrygũ fines. Manent in hodiernum diem paſſim id genus de finibus gentium rixæ, longa ſerie temporum omnia confundente. Adagio licebit vti de rebus toto genere inter ſeſe diſſidẽtibus: veluti ſiquis ſentiẽs longe aliud ſpectare philoſophũ, aliud oratorẽ, dicat, Χωρὶς τὰ μυσῶν καὶ φρυγῶν. Aut de hominibus inter quos nihil conuenit, nihilque commune intercedit, vt apud Euripidem Achilles,

Χωρὶς τἀμὰ κἀγαμέμνονος. id eſt,
Separatæ ſunt meæ res à bonis Agamemnonis.

Quod index auro, id aurum homini. 51

Inter multas Chilonis ſententias, hæc præcipue placuit eruditis, autore Laertio, ἐν ταῖς λιθίναις ἀκόναις ὁ χρυσὸς ἐξετάζεται, διδοὺς βάσανον φανεράν· ἐν δὲ χρυσῷ ἀνδρῶν ἀγαθῶν τε κακῶν τε νοῦς ἔδωκεν ἔλεγχον. id eſt, In ſaxeis coticulis aurum exploratur euidens præbens ſpecimen: in auro verò proborum pariter & improborum ingenium deprehenditur. Stobæus carmen hoc citat ex Antiphane:

Πλοῦτος δὲ βάσανός ἐστιν ἀνθρώπου τρόπων. id eſt,
Opes vt index, hominis ingenium arguunt.

Alluſit huc Ariſtides in Themiſtocle, Εἶτα ἰδοῦ θεώρει τὸν ἄνδρα, ἀπὸ γραμμῆς ἀρξάμενος, καὶ μή μοι λέγε τὸν χρυσόν, ἀλλὰ τὴν βάσανον προσάγων σκόπει. id eſt, Hinc virum ſpecta, à linea facto initio: neque mihi, quod dicitur, aurum, ſed ipſum admouens indicem conſidera.

Caue Thoracem. 52

Φύλαξαι τὸν θώρακα, id eſt, Caue Thoracẽ. Strabo libro Geographiæ decimoquarto ſcribit, fluuiũ eſſe nomine Lethæũ, vicinum Libybus Heſperiis: huic imminere montem cui nomen thorax, in quo fama eſt Daphitam grammaticum cruci ſuffixum fuiſſe, quod maledico carmine reges inceſſiuiſſet: vnde dictum illud manarit in vulgus, vt dicerent, φύλαξαι τὸν θώρακα, id eſt Caue à Thorace. Hoc velut ænigmate prouerbiali teſtiuiter admonebimus, frænandam eſſe linguã ne voces petulanter emiſſæ, per iugulum aliquando redeãt. Stephanus tantum indicat Thoracem eſſe ciuitatem Ætoliæ, & item Magneſiæ: de prouerbio ſilet.

Abdera pulchra Teiorum colonia. 53

Strabo libro Geographiæ decimoquarto, tradit Teios cũ Perſarum contumelias ferre non poſſent, vrbe relicta, Abdera Thracum vrbem demigraſſe. Atque hinc illud vulgatũ fuiſſe, Ἄβδηρα καλὴ Τηΐων ἀποικία. id eſt,

Abdera pulchra Teiûm colonia.

Hoc ænigmate prouerbiali ſignificamus, non deeſſe quò cõfugiamus, ſiquis præter modũ pergat eſſe moleſtus. Huc fortaſſis alluſit M. Tullius libro epiſtolarum ad Atticum ſeptimo, Quod imperium habeã, id eſt ἀβδηριτικόν. Et libro quarto, Hic Abdera non tacẽte me. Dices, Tamẽ tu non quieſcis. Ignoſce, vix poſſum. Laudantur & ab Herodoto libro 1, Teii, quòd relicta patria libertatem ſeruarint, cuius rei meminit & Strabo libro 14: non ſilens obiter de prouerbio. quanquã Aldina editio illic deprauata eſt, vt in multis aliis locis. Ioachimus Vadianus meus, vir iuxtà candidus ac doctus, exiſtimat conuenire prouerbium, vbi quis fortunam tenuem, ſed cum libertate coniunctam, anteponit amplis opibus, ſed obnoxiis ſeruituti. Cuius ſententiæ non refragor. Nam damnatus eſt Abderitarum aer, & item paſcua.

Magna ciuitas, magna ſolitudo. 54

Strabo Geographiæ lib. 16, Seleuciam ad Tigrim ait Babylone maiorem fuiſſe, ſed pleraque ſui parte deſertam, ac iure optimo de illa dici poſſe quod de Megalopoli Arcadiæ ciuitate dixit comicus quiſpiam:

Ἐρημία μεγάλη 'στὶν ἡ μεγάλη πόλις. id eſt,
Eſt magna ſolitudo magna ciuitas.

Alluſum eſt ad nomen vrbis, cuius meminit & Plinius in quarto. Quadrabit in vrbes, aut domos, agros, aut hortos, aut aliud id genus quidpiam, amplum quidem & ſpatioſum, ſed parum excultum. Aut in librum ingentem quidem illum, verùm impollitum & illimatum.

Ad Scolon nec proficiſceris ipſe, nec alterum comitaberis. 55

Strabo libro Geographiæ nono ſcribit, Scolon vicum eſſe quempiam Aſopiæ ſub monte Cithærone, ſedem inamœnã, incultam, infrugiferam, aſperam. Atque hinc vulgo prouerbium manaſſe,

Εἰς σκῶλον μήτ' αὐτὸς ἴμεν μήτ' ἄλλῳ ἕπεσθαι. id eſt,
Nec per te Scolon ipſe, nec vlli alii comes ito.

Refert eadem totidem verbis Euſtathius in Bœotiam Homericam. Nam Scolon & Stephanus ponit in Bœotia. Nomen ex re videtur inditum σκῶλος enim Græcis ſpinæ genus eſt. Quo prouerbio conueniet vti ſiquando ſignificabimus modis omnibus abſtinendum a conuictu cuiuſpiam, aut à loco vbi nihil ſit ſperandum quod vel ad voluptatem faciat, vel ad emolumentum.

OEnoe charadram. 56

Οἰνόη τὴν χαράδραν, id eſt, OEnoe torrẽtis alueum. Nam charadra Græcis ſignificat eam terræ fiſſurã quam aqua pluuia, aut torrens, nonnunquam terræmotus efficit. Zenodotus in collectaneis adagiorum ait, dici ſolitum in eos qui ſibi ipſi malũ accerſerent. Hinc eſſe natã parœmiã, quòd OEnoe vicus quidã ſit Atticæ: quem qui incolebant, alueum quendam torrentis vicinum ſuis finibus incluſerunt. Deinde ingruente immodica vi aquarum, & ob id corruptis agris, agricolationem perdidiſſe. Strabo Geographiæ libro octauo, duas OEnoas commemorat, alteram Eleutheris finitimam, alteram apud Marathonem, de qua vulgo iactata parœmia, οἰνόη τὴν χαράδραν, id eſt OEnoe charadram. Effertur adagium ad hunc quoque modum, οἰναῖοι τὴν χαράδραν, id eſt OEnæi charadram. vbi quippiam accerſitur ad commoditatem, vnde pernicies adfertur. Heſychius hoc prouerbium refert & explicat ex Demone prouerbiorum authore. Stephanus indicat OEnoem eſſe vnam duarum ciuitatum quas habet Icaria. Vnde dicuntur OEnæi.

Nihil ad Bacchum. 57

Οὐδὲν πρὸς διόνυσον, id eſt, Nihil ad Bacchum. Vbi quis ca nugatur quæ ad rem præſentem nihil attinẽt. Adagionis origo varia traditur. Zenodotus ait, antiquitus in choris Dithyrambos in Bacchũ cani ſolitos. Deinde poetas mutata cõſuetudine, Aiaces, Centauros, atque id genus fabulas cœpiſſe deſcribere. Proinde ſpectatores per riſum acclamaſſe, Nihil ad Bacchũ. Quo cõuicio moniti, deinceps ſatyros inducere cœperunt, ne dei prorſus obliti viderentur. Strabo Geographiæ ſuæ lib. 8, ſcribit, euerſa funditus à Romanis, propter violatos legatos, Corinthiorum vrbe, milites in opera quoque nobilia, quibus ea ciuitas præter cæteras abũdabat, ludibriis inſultaſſe. Citátque teſtẽ Polybium, qui prædicet præſentem vidiſſe ſeſe tabulas quaſdam, abiectas in ſolum, in quibus milites talis luſerint: quarum vna fuit ab Ariſtide depicta: argumentum erat Bacchus. Hinc, inquit, quidam aiunt manaſſe quod prouerbio dicitur, οὐδὲν πρὸς τὸν διόνυσον, id eſt, Nihil ad Bacchum. Suidas refert Epigenem quendam Sicyonium tragœdiã de Baccho conſcripſiſſe: quæ quum indigna deo videretur, quoſdam è ſpectatoribus acclamaſſe, Nihil ad Bacchum: eámque vocem in prouerbium abiiſſe. Verùm magis approbat eorum ſententiam, qui dicunt quondam poetas de Baccho fabularum argumenta conſueſſe tractare: eaque demũ actitari ſolita. Deinde paulatim ad tragœdias ſcribẽdas conuerſos, alias fabulas & hiſtorias ſcriptitaſſe, prætermiſſa

Bacchi mẽtione, ſpectatores igitur acclamaſſe, Nihil ad Bacchum. Eiuſque fermè ſententiæ ſuffragatorem citat Chamæleontem. Huic opinioni aſtruit Plutarchus in primo libro Sympoſiacῶν, oſtendẽs ab Aeſchylo & Phrynicho natam parœmiam, qui fabularum argumenta ad hiſtorias & calamitates deflexerint. At Theætetus apud eundem Suidam, in opere de prouerbio, ſcribit Parrhaſium pictorẽ Bacchũ ſumma arte finxiſſe. Itaque quum apud Corinthios pictorum inter ipſos de arte certamen ageretur, & complures Bacchum pictum proferrent, quorum nullus ad Parrhaſii Bacchum accederet: ſuccłamaſſe populũ, Nihil ad Bacchum. Apud eundem, quidam quũ Corœbum, Vlyſſem illum vafrum & verſipellem vocaſſet, audiit, Canem adducis ad præſepe, & nihil adfers ad Bacchum. Vtroque prouerbio ſignificatum eſt, nimis inæqualem eſſe comparationem Corœbi cum Vlyſſe. Lucianus in Baccho, ἀλλὰ τί πρὸς τὸν Διόνυσον ταῦτα ὁ Διόνυσος, φήσει τις ἄν; id eſt, Sed dixerit quiſpiam, Quid ad Bacchum hic Bacchus? id eſt, quid ad rem propoſitam pertinet hæc de Baccho fabula? Itaque videtur adagium quadraturum vel de re ab inſtituto aliena, vel multo inferiore, vel contemnenda. Plutarchus in Sympoſiacarum quæſtionum prima, de iis agens qui anxios ſyllogiſmos, velut eum quem κερατίνην vocant, in poculis proponere ſolent, τί ταῦτα, inquit, πρὸς τὸν Διόνυσον. Idem ibidem, Πέμψω δ' ἔτι καὶ τὰ λοιπὰ ταχέως, αἰ καὶ ταῦτα δόξῃ μὴ παντελῶς ἄμουσα μηδὲ ἀπροσδιόνυσα εἶναι, id eſt, Mittam autem propediem & reliqua, ſi quidem hæc videbuntur non vſquequaque inſcita, neque nihil ad Bacchum pertinentia. Nouẽ quidẽ, ſed tamen oppidò quam elegãter dixit ἀπροσδιόνυσα tacite alludens ad prouerbiũ. Significat autem ἀπροσδιόνυσα nõ aſpernanda, & ad rẽ pertinẽtia. Idem in eiuſdem operis lib. 4, Οἴομαι δὲ τὴν τῶν σαββάτων ἑορτὴν μὴ παντάπασιν ἀπροσδιόνυσον εἶναι. id eſt, Arbitror autẽ nec ſabbatorum feſtum nihil prorſus ad Bacchum pertinere. Athenæus libr. 11, ἀπροσδιονύσους λύσεις πραγματευόμενος. id eſt, Solutiones nihil ad rẽ pertinẽtes moliẽs. tertio, τὰ παλαιὰ μέλη dixit, modos nõ reſpondentes ad tibiam. Ac mox ἀρρύθμα κύμβαλα. hoc eſt, cymbala non congruentia ad numeros ſaltationis. Sic enim vocat ſermones intẽpeſtiuos, aut nihil ad rem pertinentes, quos idem ἀμουσολογίας vocat. De huius formæ prouerbiis dictũ eſt nobis alias. Nihil ad verſum: Pindarus in Nemeis, παρὰ μέλος ἔρχεσθαι dixit pro eo quod erat ſecus quam côuenit loqui. μάλα δ' οὔ τις αὖ ἐρεῖ, εἶπε παρὰ μέλος ἐρχόμενον. M. Tullius lib. ad Atticum 16, Sed nihil tam ἀπροσδιόνυσον mihi primò videbatur, quàm ad has literas, quibus à te conſilium petieram, te mihi illa reſcribere. Tametſi quidam hoc loco pro ἀπροσδιόνυσον legunt ἀπροσδόκητον, hoc eſt, inopinatum, inexpectatũ. Prouerbii ſpeciem habet quod eſt apud eundẽ Ciceronem in Bruto, Sed domum redeamus. Id velut interpretans ſubiicit, id eſt, ad noſtros reuertamur. Vtimur & hodie ſermonis huius colore, quoties ſignificamus nos à digreſſione ad id reuerti quod inſtitueramus.

[Margin: Ἀπροσδιόνυσα. — Ἀρρύθμα κύμβαλα. — Ἀμουσολογίας. — Ciceronis locus. — Domum redeamus.]

Farcire centones. 58

Periphanes in Epidico Plautina, militi iam pugnas ſuas militari more paranti narrare, Quin tu, inquit, alium quæras, cui centones farcias. id eſt, quẽ tu glorioſis mendaciis & cõſarcinatis fabulamẽtis expleas. Solẽt enim homines glorioſi mendaciũ aliud ex alio connectere, nullum facientes neque finẽ neque modum. Centones autẽ dicuntur veſtes è variis panniculis ac diuerſis etiã interdũ coloribus conſarcinatæ. Iuuenalis, Intrauit calidum veteri centone lupanar.

Ad harum ſimilitudinem centonẽ vocant carminis genus, ex diuerſis carminibus & carminum fragmentis, hinc atque illinc accerſitis, contextum quaſique conſutum. Græci κέντρωνας appellant, addita litera, quam Latini abiiciunt. Extãt adhuc Ὁμηροκέντρωνες, quorum meminit & diuus Hieronymus: & Virgiliocẽtones Probæ mulieris: & Centon nuptialis Auſonii, qui legem etiam eius carminis tradit.

Quod dedi, datum nollem. 59

Lena Milenis in Ciſtellaria Plautina, Inter nouam rem, inquit, verbum vſurpabo vetus, Quod dedi, non datum vellem: quod reliquũ eſt, nõ dabo. Significat ſe pœnitere quòd puellæ fecerit copiam, de cætero non facturam. Vſus adagii fiet venuſtior, ſi paulo longius à ſimplici figura detorqueatur. veluti ſiquis indicans ſe ſuperioris operæ, quam in poetices ſtudium inſumpſerit, pœnitere, nec eſſe cõſilii diutius in ea tempus terere, dicat, Quod dedi, datum nollem: quod reliquum eſt, non dabo.

Crocodili lachrymæ. 60

Κροκοδείλου δάκρυα, id eſt, Crocodili lachrymæ. De iis qui ſeſe ſimulant grauiter angi incommodo cuiuſpiam, cui perniciem attulerint ipſi, cuive magnum aliquod malum moliantur. Sunt qui ſcribant crocodilum conſpecto procul homine, lachrymas emittere, atque eũdem mox deuorare. Cuiuſmodi propemodum erant lachrymæ Baſſiani imperatoris, apud Aelium Spartianum. Lachrymabatur quoties aut mentio fieret, aut imagines videret Getæ fratris, quem occiderat. Alii narrant hanc eſſe crocodili naturam, vt quũ fame ſtimulatur, & inſidias machinatur, os hauſta impleat aqua: quam effundit in ſemita qua nouit aut alia quæpiam animantia, aut homines aquatum venturos: quò lapſos ob lubricum deſcenſum, neque valentes aufugere, corripiat, correptoſque deuoret. Deinde reliquo deuorato corpore, caput lachrymis effuſis macerat, itáque deuorat hoc quoque.

Bona eſt etiam offa poſt panem. 61

ἀγαθὴ καὶ μᾶζα μετ' ἄρτον. id eſt

Et poſt panes bona maza eſt.

Hemiſtichium carminis heroici. Zenodotus ait de iis ſolere dici, qui penuria meliorum amplectuntur deteriora. Nam maza quiddam eſt pane cocto deterius, conflatum ex lacte & farina, quo ruſtici vice panis vti cõſueuerunt. Siquidem ὀπτὸς ἄρτος in deliciis olim fuiſſe, alias demõſtrauimus ex Theocrito. Prouerbii ſpeciẽ habet quod eſt apud Athenæũ lib. 6, licet huic diſſimile, πεινῶντι μᾶζα χρυσίου τιμιωτέρα. id eſt, Maza ſiue offa eſurienti homini charior & auro & ebore. Quo licebit vti quũ indicabimus rem vſu, non opinione æſtimandam. Ex iis quæ prodidit Athenæus de apparatu conuiuiorum, liquet mazam prius apponi ſolere, deinde panem. Verum conſumpto pane probatur & maza. Vt poſſumus, quando vt volumus nõ licet. Xenophon lib. 6 παιδείας, facit quendam condolentẽ militibus, qui defecti pane, maza vesci cogebantur. Hoc cibo qui victitant, dicuntur ἀλφιτοφάγοι: quemadmodum qui pane, ἀρτοφάγοι.

[Margin: Maza. — Maza eſurienti auro charior. — Ἀλφιτοφάγοι. Ἀρτοφάγοι.]

Si non adſunt carnes, taricho cõtentos eſſe oportet. 60

Ἀγαπᾶν χρὴ τὰ ταρίχη, τῶν κρεῶν ἐν σπάνει. id eſt,

Probanda ſalſamenta egenti carnium.

Sunt qui dicãt τάριχον accipi pro piſce, ſed vili putrique, qui idem ſit aphya. Fortaſſis hic pro iure accipiendũ tarichus, nam quibus deeſt obſonium, ſolent panem ius immerſo veſci. In aphyas & tarichos creber iocus eſt in comœdiis. Senſus hic eſt, Vbi non eſt copia meliorum, boni cõſulere oportet quæcunque contingunt. Refertur à Diogeniano.

Agathonia cantio. 63

Ἀγαθώνειος αὔλησις, id eſt Agathonia cantio. Recte dicetur de oratione blanda magis quàm frugifera. Agathon tibicen quiſpiam erat, cãtilenarum ſuauitate maiorem in modum aures deliniens. Nec huius mores diſſimiles muſicæ fuiſſe perhibẽtur. laborauit enim infamia mollitiei. Autor & Suidas & Zenodotus. Haud ſcio an hic ſit idem ille Agathon in tragicorum certamine victor, in cuius epiniciis Plato celebrat illud nobile conuiuium. Huius multis modis Ariſtophanes in Theſmophoriis, carminum mollitiem deridet.

Edax currus. 64

Ἀδδηφάγον ἅρμα, id eſt, Edax currus, in glutones & voraces dicebatur, propterea quòd currus multum abſumit vnguinis ſiue ceromatis: ſiue quòd ſumptuoſa res ſit, equos & currus alere. vnde & comicus Ariſtophanes in Nebulis iocatur in Strepſiadem, quem filius ἱπποτροφῶν, ad inopiam redegerat, multo ære alieno contracto. Flauius Vopiſcus indicat Aureliano in deliciis fuiſſe Phagonem quẽdam, qui vno die ad menſam imperatoris ederit aprum integrum, centũ panes, veruecem & porcellum: biberit autem infundibulo appoſito plus orca. Sed de hoc hominum genere plura Athenæus in Dipnoſophiſtis: apud quem libro 5, Socrates quum quendam vidiſſet in conuiuio ſeſe intemperantius ingurgitantem opſonio, O vos qui adeſtis, inquit, quidam ex vobis pane vtitur vt opſonio, opſonio vt pane. Venuſtius reddetur, ſi deflexeris ad animi vitiũ: veluti ſi dicas, Huius aut illius principis amicitiam immodica pecunia parari ac reti-

neri alique. Aut cupiditates inexplebiles eſſe, quum naturæ vſus perpauca poſtulet.

Sanguine flere. 65

Αἷμα κλαίειν, id eſt, Sanguine flere, prouerbialis hyperbole, ſignificās nihil non fieri quo flectatur aliquis. ſic enim antiquitus loquebantur, Haud flectes illum, ne ſi ſanguine quidem fleueris. Itidem αἷμα στένειν, id eſt Sanguine gemere. Durat hoc adagium in hodiernum etiam diem. Tranſlatum videtur à prodigiis, quibus interdum ſtatuæ ſanguineis guttis lachrymare videntur.

Pardi mortem adſimulat. 66

Θάνατον παρδάλεως ὑποκρίνεται, id eſt, Pardi mortē ſimulat. Dicebatur vbi quis aſtu perniciē alicui moliretur: veluti quum Brutus ſtupidum ac demētem ageret, vt in poſterum imperio potiretur. Id adagium ad quendam apologum referunt. In Mauruſia ſimiarum ingens copia. pardalis autem animal eſt natura ſimiis infeſtiſſimum: quas tamen viribus aſſequi non poteſt, nimirum illis in ſummas arbores ſubuolantibus. His itaque dolis in eas vtitur: ſternit ſe ſupinā ſub ramis, ac porrectis cruribus emori fingit ſeſe. Gaudent eo ſpectaculo ſimiæ cōſidentes in arbore. Deinde vbi iam mortuam arbitrantur, vnam aliquam emittunt exploraturam num verè mortuus ſit hoſtis. Illa cautim ac pedetentim accedens, vbi nullum vitæ videt argumentū (pardale nimirum modis omnibus cadauer imitante) demum audet etiam conſcendere. Quod ſimulatque reliquæ ſimiæ conſpexerint, iam depoſito omni metu deſcendunt, & pardalim omnia ferentem circunſultant: poſtremò conculcant, inſultantes ludibrii cauſa, donec pardalis ſentiens illas iam ſaltando defatigatas, derepente reuiuiſcens, aliam dētibus, aliam vnguibus corripit, dilaniatque, ac deuorat. Hanc equidem fabulam (ne quid fuci faciam lectori) non reperi apud idoneum authorem, ſed in Græcis Collectaneis cuiuſdam Apoſtolii Byzantii: cuius teſtimonium quodam in loco Politianus etiam adfert, alioquin authoris non admodum grauis.

Mandare laqueum. 67

Mandare laqueum dicimur iis quos vſqueadeo negligi à nobis ſignificamus, vt vel ſi ſuſpendant ſeſe, nihil ad nos attineat. Iuuenalis de Democrito,

- quum fortunæ ipſe minaci
Mandaret laqueum, mediumque oſtenderet vnguem.

Οἰμώζειν, & ſimilia. Confine illi quū iubemus οἰμώζειν, id eſt, plorare quempiam. & μακρὰ οἰμῶξαι, id eſt clare plorare, καὶ κλαίειν ἢ μακρὰ χαίρειν, id eſt flere & longum valere.

Medium oſtendere digitum. 68

Medio item digito porrecto, ſupremum contemptum ſignificabant. Martialis libro ſecundo,

- & digitum porrigito medium.

Nam hunc digitum Martialis impudicum vocat,

Oſtendit digitum, ſed impudicū. Perſius infamem:
Infami digito & luſtralibus antè ſaliuis.

Huc arbitror pertinere quod apud Laertium Diogenes, vt alibi diximus, hoſpitibus quibuſdam Demoſthenem videre cupientibus, non indice digito, ſed medio porrecto demonſtrauit, parum virum innuens & effœminatū. Ac paulo pòſt eodem in loco, ſatis indicat porrectione digiti medii quippiam obſcœnum ſignificari: quū ait, inſanos haberi qui medium porrigant digitum: qui indicem, non item. Itaque eodem in carmine duobus adagiis extremum contemptum indicauit Satyricus,

Vnguē mediū oſtēdere. Mandaret laqueum, mediúmque oſtenderet vnguem.

Elegantius fiet vtrunque ſi longius detorqueatur, vt Philoſophicis præceptis laqueum mandes, tu tuo viuito more. Et Theologorum decretis negotiatores medium vnguē oſtendunt. id eſt, planè contemnunt ridéntque.

Barbam vellere. 69

Τὸν πώγωνα τίλλειν, id eſt, Barbam vellere. Eſt illud quoque ſumptū à geſtu, barbam vellere, quo ſummū contemptum ac ludibrium ſignificamus. Horatius Sermonum lib. primo,

- barbam tibi vellunt
Laſciui pueri. Perſius,
Idcirco ſtolidam præbet tibi vellere barbam
Iuppiter. Idem aliàs,
Si Cynico barbam petulans Nonaria vellit.

Et Dionyſius Siculus non dubitauit Æſculapio barbam auream detrahere. Lucianus in Timone de Ioue Olympio, ἐκεῖνον τοὺς πλοκάμους περικαρέντα, id eſt, Deſidebas dum tibi circuntonderetur cæſaries. Et barbam vellit mortuo leoni, qui ferox eſt in proſtratum: quod aliàs attigimus.

Malis ferire. 70

Μήλοις βάλλειν, id eſt, Malis petere dicuntur qui muneribus aſſequi ſtudent quod optant: aut qui donis prouocāt ad amorem mutuum. Ducta eſt allegoria à fabula Atalantæ, quam Hippomenes curſu ſuperauit, ſed arte proiectis inter currendū malis aureis, in quibus ſublegendis dū puella ſubinde remoratur præceſſit ac vicit iuuenis. Refertur adagium à Diogeniano. Plutarchus in Sympoſiacis indicat olim fuiſſe morem, vt in eos qui ſemper vincerent, mala, roſas, nonnulli etiam mala punica iacerēt. Vt hinc quoque videri poſſit ortum adagium, ac dictitatum de iis qui magnopere mirātur ac probant quempiam, aut etiam blandiuntur. Idem decade nona narrat, Anaxarchum, quum ab Alexādro poſt cœnam malis peteretur, ſurrexiſſe, dixiſſeque hunc ſenarium ex Oreſte Euripidis,

Βεβλήσεταί τις θεῶν βροτησίᾳ χερί. id eſt,
Ferietur aliquis mox deum humana manu.

Poteſt & ſimplicius accipi, malis petere, quum quis ad amādum laceſſitur ac prouocatur: ſic enim interpretatur Suidas. Vnde & illud apud Maronem,

Malo me Galatea petit laſciua puella. Et,
Aurea mala decem miſi, cras altera mittam. Et,
Ipſe ego cana legam tenera lanugine mala.

Et Acontius apud Ouidium Cydippæ malum inſcriptum in gremium mittit. Ariſtophanes in Nebulis, Μήλῳ βληθεὶς ὑπὸ πορνιδίου. Id eſt, A ſcorto malo percuſſus. Interpres adſeribit, malum amoris eſſe ſymbolum, propterea quòd Veneri ſit ſacrum. Vnde in certamine formarum, præmium malum erat aureum, idque Veneri contigit. Theocritus in Cyclope,

Ἤρατο δ' οὐ μάλοις, οὐ ῥόδοις, οὐδὲ κικίννοις,
Ἀλλ' ὀρθαῖς μανίαις. id eſt,
Non malis, non ille roſis, non ille cicinnis,
Sed furiis mage peſtiferis adamabat.
Idem in Hodœporis,
Βάλλει καὶ μάλοισι τὸν αἰπόλον ἁ Κλεαρίστα.

Olim munuſcula malis conſtabant, vnde Horatius in Epiſt.

Fruſtis & pomis viduas venentur auaras,
Excipiantque ſenes quos in viuaria mittant.

Mare prius vitem tulerit. 71

Τὸ πέλαγος πρότερον οἴσει ἄμπελον, id eſt, Mare prius vitem feret. De iis quæ nullo pacto fieri poſſint. nam ſalſitudo vitibus inimiciſſima. Hinc opinor Homerus & Heſiodus identidem pontū vocant ἀτρύγετον, quòd illic nulla colligatur vindemia. Salſa terra ferè ſterilis eſt frugibus, ſed vitibus inimiciſſima. Refertur apud Diogenianum.

Betizare, Lachanizare. 72

Lachanizare vulgò dicebant pro languere, teſte Suetonio in vita Octauii Cæſaris, pro quo Auguſtus nouauit Betizare. Quadrabit & in inſulſos & inſipidos. Catullus,

Languidior tenera cui pendens ſicula beta.
Item Martialis,
Vt ſapiant fatuæ fabrorum prandia betæ,
O quàm ſæpe petet vina pipérque coquus.

Eodem pertinet illud Diogenis Cynici dictum apud Laertium, Quum adoleſcentes quidam eum canem vocarent, ſéque cauturos dicerent ne ab illo morderentur: bono animo eſſe iuſſit: canem enim haudquaquam veſci betis, mollitiem illorū notans. Bliteos appellant ſtupidos. Eſt βλίτον herbæ genus, cui nomen etiam à ſtupore ſaporis inditū putant, quaſi βλάξ, quæ vox bardum & ſtupidum ſignificat. Ariſtophanes in Auibus, ὡς βλακικῶς διακονεῖς, Vt ſtupidè miniſtras. Plautus in Truculento, Blitea & lutea eſt meretrix, niſi quæ ſapit in vino, ad rem ſuā. Laberius Mimographus apud Nonium Marcellum, bipedem & bliteam belluam appellat inſulſum & vecordem. Apud Menādrum quoque mariti vxoribus ex blito conuiuium faciunt, bliteas eas nominantes. Ariſtophanes in Nebulis, καί σε καλοῦσι βλιτομάμμαν. id eſt, Téque vocant bardum ac ſtultum. Fieri poteſt vt Gallica quoque vox hinc manarit, qua nunc vulgò contemptiſſimos, extremæque notæ homines compellant bliteros, addita literula.

Blitei. Βλάξ. Blitres.

Promus magis quàm condus. 73

Sanè quàm elegans & prouerbialis Auſonii dimeter iambicus, Promuſque quam condus magis: in quendam profuſiorem, qui parta prodigere noſſet, quærere, aut quæſita ſeruare non poſſet. Sumpta metaphora à rei familiaris diſpenſatoribus, maximéque penuariæ, quos Græci ταμίας vocant: quorum partes ſunt ad vſum familiæ promere (id eſt proferre) quædam: alia condere, hoc eſt ſeponere. Iam qui tantùm promit, is ad inopiā velis equíſque properat. Plautus in Truculento, Parcè promos appellat, ſordidos ac tenaces, & qui ſumptum libenter effugiunt.

Ταμίας.

Indulgere genio. 74

Defraudare genium.

Prouerbiales ſunt & illæ figuræ, Defraudare genium, pro eo quod eſt, negare naturæ quod appetit: & Indulgere genio, pro eo quod eſt, animo obſequi. Terentius in Phormione, Suum defraudans genium. Plautus in Truculento, Sed iſtos qui cum geniis ſuis belligerant, parcè promi: ſordidos & parcos ſignificans. Idem in Aulularia, Egomet fraudaui meum genium. Contrà Perſius Satyra quinta,

Cum geniis ſuis belligerantes.

Indulge genio, carpamus dulcia.

Genialis dies.

Vnde & genialem appellant diem, lætum & voluptuarium. Et Genialiter viuere, pro molliter & lautè.

Curare cuticulam. 75

Huic confinis eſt illa frequens apud poetas figura, Curare cuticulam. Nam qui voluptati ſtudent magis quàm famæ, vnum hoc curant, vt cutis ſumma niteat, eáque gratia lautioribus epulis, balineis, vnguentis, ſomno, cōuiuiis, aliíſque id genus deliciis vtuntur. Horatius in Sermonibus,

- ire domum, atque
Pelliculam curare iube. Idem in Epiſtolis,
Me pinguem & nitidum, & bene curata cute viſes,
Quum ridere voles, Epicuri de grege porcū. Perſius,
- & aſſiduo curata cuticula ſole.

Nodum in ſcyrpo quæris. 76

Nodum in ſcyrpo quæris: in anxium dicebatur, nimiſq; diligentem, aut meticuloſum, qui illic ſcrupulum moueret, vbi nihil eſſet addubitandū. Hoc adagiū refertur apud Plautum in Menæchmis, & verbis totidem apud Terentium in Andria. Feſtus ex Ennio citat,

Quæris & in ſcyrpo (ſoliti quod dicere) nodum:

nominatim prouerbii titulo referens. Donato iunci ſpecies eſt ſcyrpus, læuis atque enodis. Quanquā apud Gellium ſcyrpi dicuntur captiunculæ argutiǽque. Niſi fortè quis malit legere in ſcrupo, quòd hi lapilli læues ſint ac rotundi.

Delphinū ſyluis appingit, fluctibus aprū. 77

Horatius in Arte poetica, prouerbiali ſchemate dixit,

Delphinum ſyluis appingit, fluctibus aprum.

Indocti poetæ ſtultitiam taxans, qui multa non ſuo loco, neque tempeſtiuiter deſcribit, perinde quaſi pictor delphinū piſcem, iuxta Callimachi dictum, in nemoribus pingeret, rurſus aprum in vndis. Confine illi, ἐν φακῷ μύρον, id eſt, In lenticula vnguentum.

Cancer leporem capit. 78

Καρκίνος λαγωὸν αἱρεῖ, id eſt, Cancer leonem capit. De re nequaquam veriſimili, dictúque abſurda. velut ſiquis dicat, ab indoctiſſimo ſuperari doctum.

Ne caprea contra leonem. 79

Μὴ πρὸς λέοντα δορκάς, id eſt, Ne caprea aduerſus leonem, hoc eſt, ne longè inferior cum potentiore decertes. Dorcas enim ſylueſtris eſt capreolus. Refertur à Diogeniano. Suidas integrum refert ſenarium,

Dorcas.

Μὴ πρὸς λέοντα δορκὰς ἅψωμαι μάχης. id eſt,
Ne cum leone capra pugnam ſumpſero.
Homerus Odyſſeæ θ,
Ἀνδράσι δὲ προτέροισιν ἐριζέμεν οὐκ ἐθελήσω. id eſt,
Cum potiore viro nolim certamen inire.

Pellem caninam rodere. 80

Pellem caninam rodere, prouerbiali metaphora dixiſſe videtur Martialis, pro eo quod eſt, hominem maledicum & improbum conuitiis inſectari. Sic enim ſcribit in obtrectatorem quendam & oblatratorem,

Non deerunt tamen hac in vrbe forſan,
Vnus vel duo, tréſve, quatuórve,
Pellem rodere qui velint caninam.

Echino aſperior. 81

Ἐχίνου τραχύτερος, id eſt, Echino aſperior: in hominem intractabilem & inſuauibus moribus dictū. Metaphora ſumpta ab animante, cuius duplex eſt genus: terreſtre, ſpinis obſitū: & maritimum, pinnata vndique teſtudine, ac ſpinis obductū: quibus ſe pedū vice voluit, authore Plinio. Martialis,

Cortice depoſitò mollis echinus erit.

Ariſtoteles libr. De generatione animantium quinto, tradit echinum ipſum quidem puſillum eſſe, cæterùm ſpinas habere & lōgas & acutas. Athenæus Dipnoſophiſtā in libro tertio, fabellam haud infeſtiuam refert è Demetrio Scepſio: Laconem quempiam vocatū ad cœnam, appoſitis echinis, quum ignoraret quo pacto ſoleant edi, nec obſeruaret quomodo cæteri conuiuæ his veſcerentur: corripuiſſe quendam, & in os cōiecisse vnà cum ipſa teſta. porrò quum inter dentes ſtrideret echinus, & hominis os cibo miſerè cruciaretur, O ſceleratum, inquit, edulium: neque nūc te omittam tibi mitis, nec te poſthac vnquam ſumpſero.

Echinus partum differt. 82

Ἐχῖνος τὸν τόκον ἀναβάλλει, id eſt, Echinus partū differt. De iis dici ſuetū, qui prorogarent quippiā ſuo malo: veluti qui creditā pecuniam cōperendinant, tamen aliquando reddendā vel maiore cum fœnore. Aiunt echinum terreſtrē ſtimulata aluo remorari partum: deinde iam aſperiore ac duriore facto fœtu mora temporis, maiore cruciatu parere. Author Suidas. Plinius libro 9, cap. 15, tradit, piſcem qui dicitur echineis, fluxum grauidarum ſiſtere, & vſque ad puerperium in vtero continere fœtum. Quanquam hoc ἀπροσδιόνυσον.

Prius duo echini amicitiam ineant. 83

Πρὶν δὲ δύο ἐχῖνοι εἰς φιλίαν ἔλθωσιν, ὁ μὲν ἐκ πελάγους, ὁ δ᾽ ἐκ χέρσου, id eſt, Prius echini duo inierint amicitiam, alter è mari, alter è terra. De iis qui moribus ac ſtudiis ſunt inter ſe diſcrepantiores quàm vt ſpes ſit aliquando inter eos neceſſitudinem coituram. Venuſtius erit ad rem deflexum. Malè conuenit Theologorum ſpinis cum bonis literis: citius echino marino cum terreſtri conueniret. Nam eſt echinus marinus, de quo multa Plinius & Ariſtoteles: eſt & terreſtris, quē alio nomine vocāt Erinaceum. illud cōmune, quòd vterque ſpinoſus eſt, vnde & vocabulum inditum. Refertur à Suida.

Non miſſura cutem, niſi plena cruoris, hirudo. 84

Prouerbii ſpeciē habet illud etiā Horatianū in Arte poet.

Non miſſura cutem, niſi plena cruoris, hirudo.

Quadrabit in homines nimium ſedulos, & quibuſvis in rebus immodicos. Cuiuſmodi nonnullos videas, qui quum ſemel cœperint, nullum faciunt finem, donec defatigati deſiſtant: nec rationem vllam habent alieni faſtidii, ſed ſuo tantum animo negotii modum metiuntur. haudquaquam memores vetuſtiſſimi ſermonis, admonentis vt tum à luſu deſiſtamus quū adhuc eſt iucundus: ne voluptatem, odii moleſtia conſequuta contaminet. Nemo neſcit, hirudinē, vbi ſemel hæſerit corpori, nulla ratione poſſe reuelli, donec ſuctu ſanguinis expleta decidat. Quidam appellant ſanguiſugam, Græci βδέλλαν ſiue βδέλλην. linguam habet biſulcam ac fiſtulatam, quam penitus infigit cuti. Meminit Plinius lib. 11. cap. 34. atque inibi de altero quodam animali, cui nomen non ſit, quod ſemper infixo ſanguini capite viuat, donec nimia ſatietate dehiſcat, & ipſi immoriens alimento, quum cibi non ſit exitus.

Mea eſt pila. 85

Mea eſt pila, id eſt, Vici, & voti ſum cōpos: aut Res mihi in manu eſt, apud Plautum in Truculento. Sumptum à notiſſimo pilæ ludo, quū multis inſequētibus, vnus aliquis præſtantior occupat. Cōſimili figura dixit in Caſſina: Sed ſi nūc vult hera facere officium ſuum, noſtra omnis lis eſt. id eſt, vicimus. Traducta metaphora à iudiciis.

Res mihi in manu.

Noſtra omnis lis.

Ab ouo vſque ad mala. 86

Ab ouo vſque ad mala, prouerbiali figura dixit Horatius in Sermonibus, Satyra tertia, pro eo quod eſt, ab initio conuiuii vſque ad finem. -ſi collibuiſſet (inquit) ab ouo

Vſque ad mala citaret, io Bacche modo ſumma
Voce, modo hac reſonat quæ chordis quatuor ima.

Antiquitus enim cœnam ab ouis auſpicabantur, malis finiebant. Erit venuſtius ſi lōgius trahatur, Ab ouo vſque ad ma-

Digitized by Google

la, id eſt toto colloquio, tota nauigatione, aut toto opere. Qui rē altius repetunt quam oportet, notatur illo verſu Horatiano, Nec gemino bellum Troianum orditur ab ouo.

A radicibus. Qui à primis initiis repetunt, ἐκ τῶν ῥιζῶν, id eſt à radicibus & à ſtirpibus imis exordiri dicuntur: qui nihil prætermittūt, ordine narrant, & à capite vſque ad calcem, quod alibi retulimus. Græcis αὐτόθεν dicitur & ἀρχῆθεν.

Virtutē & ſapientiā vincunt teſtudines. 87

Iulius Pollux libro 9, de rerum vocabulis, ſcribit hoc carmen olim prouerbio celebratum fuiſſe,

Ταὶ ἀρεταὶ καὶ ταὶ σοφίαι νικῶντι χελῶναι. id eſt,

Et virtus teſtudinibus & ſapientia cedit.

Eſt autem velut ænigma, innuens pecuniā longè plus poſſe quàm aut virtutem aut ſapientiam. Antiquitus enim Peloponeſiorum nomiſma χελώνη, id eſt teſtudo, dicebatur, propter inſcalptam in eo teſtudinis figuram. Teſtem huius rei citat Eupolidem, qui in fabula cui titulus Captiui, ὀβολὸν dixerit καλλιχελώνην, id eſt obolum pulchræ teſtudinis. Conſimili forma dictum & illud, Multas noctuas ſub tegulis latitare. & Bos in lingua: quæ ſuis retulimus locis.

Χελώνη.

Sacra hæc non aliter conſtant. 88

Sacra hæc nō aliter cōſtant Hoc adagio licebit vti ſiquādo fatebimur culpam, ſed quæ rei locóve conueniat: veluti ſiquis in balneis agat impudētius: aut ruſticius in naui: aut in compotationibus ebriorum intemperantius: aut inter muliereulas ineptius: aut inter aulicos diſſimulantius: aut inter ſophiſtas loquacius: aut apud populum adulantius. Auſonius nuptialis Centonis excuſans licentiā, Etenim fabula eſt, inquit, de nuptiis: & velit nolit, ſacra hæc aliter non conſtant. Sumptum à ſacris, quæ certis quibuſdā ceremoniis peraguntur: de quibus ſiquid demutes, piaculum admiſſum putetur. Plutarchus in comment. De audiendis poetis, Θυσίας μὲν γὰρ ἀχόρους καὶ ἀναύλους ἴσμεν, οὐκ ἴσμεν δὲ ἄμυθον οὐδὲ ἀψευδῆ ποίησιν. id eſt, Sacra enim abſque choris ac tibiis nouimus: non nouimus autem abſque fabula ac mendacio poeſim.

Sequitur ver hyemem. 89

Sequitur ver hyemē. Hoc adagio rerū vices ſignificamus, neceſſariò ſibi ſuccedentiū: vt ſiquis ſuadens in rebus afflictis animū fulciendum ſpe meliorū, dicat, Sequitur ver hyemē, id eſt triſtibus ſuccedēt lætiora. Ita Pindarus Iſthmiorū hymno 4, νῦν δ᾽ αὖ μετὰ χειμέριον ποικίλα μηνῶν ζόφον, χθὼν ὥτε φοινικέοισιν ἄνθησε ῥόδοις. id eſt, Nunc verò rurſum poſt hybernā multiplicium menſium caliginem, terra veluti purpureis floret roſis. Auſonius in præfatione monoſyllaborum, nonnihil abuſus eſt prouerbio, Vt in vetere verbo eſt, Sequitur ver hyemem. Iam ſimilium nugarum ſubtexo nequitiam.

Venereum iuſiurandum. 90

Ἀφροδίσιος ὅρκος οὐκ ἐμποίνιμος, id eſt, Venereum iuſiurandum non punitur. Senſus eſt, amantium iuſiurandū irritum eſſe: neque ad deos quicquam pertinere, tanquam iocoſum. Et authore Naſone,

Iuppiter ex alto periuria ridet amantum,
Et iubet Æolios in freta ferre notos. Et Horatius,
Ridet hoc inquam Venus ipſa, rident
Simplices nymphæ. Et Tibullus,
- periuria ridet amantum
Iuppiter, & ventos irrita ferre iubet.

Citatur hoc adagiū à Platone in Conuiuio, ὃ δὲ δεινότατον, ὥς γε λέγουσιν οἱ πολλοί, ὅτι καὶ ὀμνύντι μόνῳ συγγνώμη παρὰ θεῶν, ἐκβάντι τῶν ὅρκων· ἀφροδίσιον γὰρ ὅρκον οὔ φασιν εἶναι· οὕτω καὶ οἱ θεοὶ καὶ οἱ ἄνθρωποι πᾶσαν ἐξουσίαν πεποιήκασι τῷ ἐρῶντι. id eſt, Quodque omnium maximū eſt, vt ſanè dicitur vulgò, vni etiā iuranti à diis parata eſt venia, ſi quæ iurauit, nō præſtiterit. Venereū enim iuſiurandū negant eſſe: adeo tū dii, tum homines nihil nō permittunt amanti. In verbis Platonis videtur deeſſe vocula ἐμποίνιμον. οὔ φασιν εἶναι ἐμποίνιμον. Meminit & Procopius, in epiſtola ad Epiphanium vltima, καλῶς ἄρα ἡ δημώδης τῶν ἐρώντων παῖδας ἡ παροιμία κἂν ἐπιορκεῖν ἐθέλωσι, συγγνώμην αὐτοῖς ἐκ θεῶν ἐπαγγέλλεται. id eſt, Pulchrè nouit amantium affectū prouerbiū: etiamſi peierare voluerint, veniā illis à diis pollicetur. Plato in Philebo, apud Athenæū lib. 12, ὡς δὲ λόγος, καὶ ἐν ταῖς ἡδοναῖς ταῖς περὶ ἀφροδίσια, αἳ δὴ μέγισται δοκοῦσιν εἶναι, καὶ τὸ ἐπιορκεῖν συγγνώμην εἴληφε παρὰ θεῶν, ὡς ὥσπερ παίδων τῶν ἡδονῶν οὐδὲ τὸν ὀλίγιστον νοῦν κεκτημένων. id eſt, Cæterùm, quemadmodū dicitur, etiā in voluptatibus circa res venereas, quæ ſanè videtur eſſe præcipuæ, periuriū quoque venia donatur à diis: perinde quaſi voluptates puerorū inſtar ſint, qui nondū rationis ſunt compotes. Refertur & illud ex Callimacho,

Platonis locus.

Ὤμοσε, ἀλλὰ λέγουσιν, ἀληθέα, τοὺς ἐν ἔρωτι
Ὅρκους μὴ δύνειν οὔατ᾽ ἐς ἀθανάτων. id eſt,
Iurauit, verùm vulgò dicunt, In amore
Quod iuras, aures non penetrare deûm.

Prior verſus non caret mendo. Deflecti poteſt ad quoduis promiſſum, cuius fides præſtanda non videatur.

Tanquā meum nomen, Tanquā digitos. 91

Prouerbiales hyperbolæ ſunt, Tanquam meum nomen, & Tanquam meos digitos, teneo: ſiquando promptam certámque memoriam ſignificare volumus. Martialis,

Totis diebus Afer hæc mihi narras:
Et teneo melius iſta quàm meum nomen. Iuuenalis,
Tanquam vngues digitoſque ſuos.

Nihil magis meminimus quàm proprii nominis, vnde & vita defunctos olim ſuo nomine inclamabāt. Et propriis nominis oblitum, dicimus prodigioſæ obliuiſcentiæ hominē. Antiquitus in digitis cōputus peragebatur. extat ea de re libellus Bedæ. Quin hodiéque numerandi imperitū & obliuioſum, per iocū rogare ſolēt quot in manibus habeat digitos. Plutarchus in cōmentario cui titulum fecit, Quo pacto quis intelligere poſſit ſe profeciſſe: ſcribit olim morē fuiſſe nomina digitorum ediſcere, hiſque in metu tanquā remedio futuris vti. ipſius verba ſubſcribam, Οἱ μὲν γὰρ ἐκμανθάνοντες τὰ τῶν ἰδίων ὀνόματα δακτύλων, χρῶνται πρὸς τοὺς φόβους αὐτοῖς ὡς ἀλεξικάκοις, ἀτρέμα καταλέγοντες ἕκαστον. id eſt, Quidā enim ediſcunt ſuorum nomina digitorum, eiſque contra pauores vtuntur, tanquā ad depellenda mala remedium habeant, paulatim ſingulos recenſentes. Quæ verò ſint digitorum apud Græcos vocabula, Gellius in Noctibus Atticis indicauit. Cælius Calcagninus, vt indicat Aleāder, mauult intelligi de nominibus Dactylorum Idæorum: de quibus nonnihil attingemus in prouerbio, Celmis in ferro: licet in Plutarcho ἰδίων legatur, non ἰδαίων.

Bonorum glomi. 92

Ἀγαθῶν ἀγαθίδες, id eſt, Bonorū glomi: de opibus extructis & affatim accumulatis. Súpra metaphora à glomere textorio, cui fila ſunt obuoluta, aut certè ligno illo textorio, cui filorū maxima vis eſt obuoluta, quod idē μνίον vocāt. Prouerbii meminit Iulius Pollux lib. 7, cap. 10, indicans apud comicos eſſe frequētiſſimum. Videtur autē alluſum ad vocem in Agathide & Agathis: perinde vt Thucydides in Euripidis epigrammate Athenas τῆς Ἑλλάδος Ἑλλάδα vocat, id eſt Græciæ Græciam. Etiamſi lib 5, tribuit hanc ſententiam Pindaro. Et quemadmodum ἔσχατα ἐσχάτων, id eſt poſtrema poſtremorum: item κακὰ κακῶν, id eſt mala malorum, dicunt Græci: quam quidem figuram Latini non agnoſcunt. Ἑλλάδος Ἑλλάς.

Rem acu tetigiſti. 93

Eſt apud Plautū in Rudente, Rē acu tetigiſti, pro eo quod eſt, rē ipſam diuinaſti, nihil aberrās. Metaphora ſumpta videri poteſt à luſu quopiā, in quo diuinator, id quod alius notaſſet, ſumma acu tāgebat, aut lineā, aut calculum, aut aliud quiddā ſimile. Igitur acu tāgere, perinde eſt quaſi dicas ipſiſſimū punctū attingere. nā minutiſſima pūcta denotatur acu.

Purgatis auribus. 94

Purgatis auribus, pro attentis & vacuis, prouerbium reſipit. Plautus in Milite,

Perpurgatis ambo damus tibi operam auribus.

Horatius in epiſtolis,

Eſt mihi purgatam crebrò qui perſonet aurem.

Perſius quinta Satyra,

Stoicus hic aurem mordaci lotus aceto.

Nam ſordes in auribus collectæ auditū hebetant, exemptæ reddunt acriorem.

Purior clauo. 95

Ἁγνότερος πηδαλίου, id eſt, Purior gubernaculo. Comparatio prouerbialis de re vehemēter inculpata, aut moribus vndequaque integris & incontaminatis. Clauus enim nauticus aſſiduis fluctibus abluitur, vt nihil ſordidum ei poſſit hærere. Adagium refertur à Suida.

De calcaria in carbonariam. 96

Quoties fit vt à re propoſita ad aliud quippiam longè diuerſum digrediamur, de calcaria in carbonariam decurrere

dicimur: ſiue quū ex vno malo in aliud diuerſum incidim⁹. Tertullianus libro De carne Chriſti, Igitur, inquit, de calcaria, quod dici ſolet, in carbonariam, à Marcione ad Apellem. Huic non diſſimile eſt illud Ciceronis in actione pro Muræna, Reſpondebo igitur Poſthumio primū, qui neſcio quo pacto mihi videtur prætorius candidatus in conſularē, quaſi deſultorius in quadrigarum curriculum incurrere.

Datyli dies. 97

Δατύλου ἡμέρα, id eſt, Datyli dies. Vbi res fœliciter ſucceſſerunt. Sumptū à Datylo quodam, qui apud Athenienſes ſummos eſt honores conſequutus.

Monſtrum alere. 98

Monſtrum alitur, vbi quid occulti vitii latere ſignificamus: haud ſcio an inde ſumpta metaphora, quòd moſtra ob pudorem clanculum aluntur & occultantur. Siquidem Pamphilus in Andria Terentiana, quòd prius repudiatus gener, rurſum ad affinitatem repeteretur, ſuſpicans aliquid eſſe vitii in puella quod celarent: Repudiatus, inquit, repetor. Quamobrem? niſi ſi id eſt quod ſuſpicor, aliquid monſtri alunt. Ea quoniam nemini obtrudi poteſt, itur ad me.

Non curat numerum lupus. 99

Prouerbium ſapit Vergilianum illud in Bucolicis,

Hic tantum Boreæ curamus frigora, quantum
Aut numerum lupus, aut torrentia flumina ripas.

Rectè dicetur in hominē impudenter furacē. Extat hodièq; vulgo iactatū prouerbiū, Lupus non veretur etiā numeratas oues deuorare. Porrò fures paulo timidiores conſueuerunt à rebus numeratis abſtinere manū metu, videlicet ne hoc indicio deprehendātur. Huic affinis iocus ille facetus in ſeruū furacē, cui nihil erat domi neq; clauſum neque obſignatū.

Ipſis placet. 100

Αὐτοῖς ἀρέσκει, id eſt, Ipſis placet. Vbi rem parū nobis probari, aut cauſam nihil ad nos pertinere ſignificamus. Terentius in Andria, Mihi non fit veriſimile. Atqui ipſis commentum placet. Non admodū abludit ab illo, Suum cuique pulchrum. Suis quiſque conſiliis ſuæque ſententiæ blanditur. Huc pertinet illud apud Homerū frequēs, ἑάδεν θυμῷ, id eſt Placuit animo. Item illud apud comicos, Sic lubitum eſt animo meo. Et apud Vergilium, Diis aliter viſum. Plato libro De legibus tertio, retulit hoc prouerbium.

CHILIADIS SECVNDAE CENTVRIA QVINTA.

Spartam nactus es, hanc orna. 1

HN ἔλαχες Σπάρταν, κόσμει, id eſt, Spartam quam nactus es, hanc orna, ſiue adminiſtra. Admonet adagium, vt quamcunque prouinciā erimus forte nacti, ei nos accommodemus, próque huius dignitate nos geramus. M. Tullius ad Atticū libro 4, epiſtola ſexta, Reliquū eſt: Σπάρταν ἔλαχες, ταύταν κόσμει Nō mehercle poſſum. Et Philoxeno ignoſco, qui adduci in carcerem maluit. Idem ad eūdem lib. 1, Eam cauſam quam mihi dicis obtigiſſe Σπάρταν, nō modò nunquam deſeram, ſed etiāſi ab illa deſerar, in mea priſtina ſententia permanebo. Quod à Cicerone refertur carmen eſt anapæſticū, è tragœdia quapiā, Spartā nactus es, hanc exorna. Theocriti ſcholiaſtes indicat alluſum ad hoc prouerbiū in Hodœporis,

Αὐτῇ μοι ποτ' ἐρίσδε, κατ' αὐτῇ βουκολιάσδευ.
Τὰν σαυτῶ πατέοισ' ἔχε τὰς δρύας. id eſt,
Mecum iſthic certa, ſimul iſthic paſcito tauros:
Et terram calcans propriam, ne deſere quercus.

Prouerbiū igitur ad varios vſus licebit accōmodare: vel quū admonebimus vt ſuam quiſque perſonā quam ſuſcepit, cū decoro tueatur. Epiſcopus es: ne ſatrapā agas, ſed epiſcopum. Maritus es: cura quæ mariti ſunt officia. Aulicus es: aulicum age. Iudex es: ne iam amicum aut inimicū, ſed iudicem agas. Principatus tibi contigit: principis officio fungere. Priuatus es: vt priuatum te gere. Sic propemodum vſus eſt Ariſtophanes: nā huic inſcribitur comœdia cui titul⁹ Θεσμοφοριάζουσαι,

Χρὴ γὰρ ποιητὴν ἄνδρα πρὸς τὰ δράματα
Ἃ δεῖ ποιεῖν, πρὸς ταῦτα τοὺς τρόπους ἔχειν. id eſt,
Decet poetam accommodari moribus,
Vtcunque ad argumenta quæ tractauerit.

Vel quū iubebimus vnumquenque ſua ſorte contentū eſſe oportere, quæcūque cōtigit. Quemadmodū enim peritus gubernator in omni tēpeſtate bonū præſtat nauclerū: ita vir ſapiens in omni fortuna ſapiēter ſe gerit. Eſt ampla res familiaris: ſapienter adminiſtra. Nō eſt: vtere paupertatis cōmodis. Cōtigit eruditio: vtere ad bene viuendū. Non cōtigit: ne macereris, ſufficit pietas ad conſequendā ſalutē. Plutarchus in cōmentario περὶ τῆς εὐθυμίας, admonens vt ſuam quiſque ſortem boni conſulat, Σπάρτην, inquit, ἔλαχες, ταύτην κόσμει. id eſt, Sparta tibi obtigit, hanc exorna. In eodē libello monet hoc dictum à Solone proditum. Citatur autem ex Euripide,

Σπάρτην ἔλαχες, κείνην κόσμει·
Τὰς δὲ Μυκήνας ἡμεῖς ἰδίᾳ. id eſt,
Spartam nactus es, hancce guberna.
Sors eſt proprie noſtra Mycenæ.

Videntur verba eſſe Agamemnonis ad Menelaū: quod cōfine eſt illi Platonico, τὸ παρὸν εὖ τίθεσθαι. id eſt, Quod præſens eſt, bene diſpone, ſiue boni cōſule. Nunc vulgus hominū magis incumbit rei augendæ, quàm bene adminiſtrādæ, cōtrà quàm rectè monet Socrates in Theæteto Platonis, κρεῖττον γάρ που σμικρὸν εὖ, ἢ πολὺ μὴ ἱκανῶς περᾶναι. id eſt, Nā ſatius eſt puſillū bene, quàm multum nō vt oportet peragere. Hanc igitur ſententiam paſſim in principū aulis inſculpi oportuit, Σπάρταν ἔλαχες, ταύταν κόσμει, quorū vix vllū reperias qui verè cogitet quid ſit principis agere perſonā, quive ſua ditione contentus, non conetur aliquid imperii ſui finibus addere. Principis munus eſt, modis omnibus reipublicæ commodis prouidere, publicam tueri libertatē, alere pacem, excludere quàm minimo ſuorum exitio maleficia, dare operam vt ſanctos & integros habeat magiſtratus. Quum igitur harū rerum ſecurus, ludit alea, ſaltat, ſcortatur, muſicatur, venatur, negociatur, breuiter alibi intentus eſt totus: tum occinendū eſt adagium, Σπάρταν ἔλαχες, ταύταν κόσμει. Rurſum vbi neglecta quæ contigit ditione, foris agit, aliis inhians imperiis, ſuos in ſummum adducit diſcrimen, ſuos exhaurit funditus, ſéque pariter & vniuerſam fortunam, aleæ belli ſubiicit, vt vnum aut alterum oppidulum adiiciat ſuis finibus: tum ſuggerendum adagium, Spartam nactus es. Nihil principi pulchrius, quàm vt hoc quicquid eſt regni, quod fortuna dedit, ſua ſapientia, virtute, diligētia reddat ornatius. Cōtigit oppidulum: imitare Epaminondam, fac vt frigidum illud oppidulum tua opera multo reddas celebrius ac locupletius. Cōtigit fera & intractabilis natio: da operam vt eam paulatim cicurem & legibus obtemperantem reddas. Contigit regnū parum ſplendidum: noli vexare finitimos, ſed hoc quod habes, citra alienum detrimentum exorna. Vix vnquam fœliciter ceſſit peregrinæ ditionis affectatio. Quaſdam nationes ingenium ac linguæ ſonus diſcreuit, vt Germanos & Hiſpanos: quoſdā ipſa natura diduxit, vt inſulares mari, Italos mari ſimul & Alpium molibus. Nonnullis caſus ſuos terminos dedit. Si quiſq; quod nactus ſit, nitatur ornare, nimirū vbique florebūt omnia. Et inter amicos, nempe Chriſtianos, omnia erunt omnium communia. Nunc ſæpenumero fit, vt dū aliena labefactare nitimur, noſtra funditus ſubuertamus: &, vt fœliciter cedat res, tanto noſtrorum ciuium ſanguine, tātis ſumptibus, tot periculis, tot ſudoribus, tot orbitatibus, tot denique nunquam enumerandis malis, emimus titulum neſcio quem inanem, & magni nominis fumū. Xerxes, Cyrus, Alexander Magnus & vixiſſent diutius, & veriorem gloriam eſſent conſecuti, ſi ſuas ciuitates rectè adminiſtrare, quàm alienas armis vexare maluiſſent. Carolus Burgūdionū dux, huius proauus, ſi vim ingenii qua pollebat, ſi magnitudinem animi contuliſſet ad ſua locupletāda potiusquam ad expugnanda aliena, nec infœlicē mortē oppetiſſet in bello, & inter laudatiſſimos principes haberi poterat. Magna pars noſtræ ditionis id tēporis fatali quadā peſte tenebatur, ſtultiſſima videlicet, ſed omnium pernicioſiſſima diſſenſione, omnibus in duas factiones diuiſis: quarū alteri nomē erat ab hamo, alteri à piſce aſello. Pugnabat ciuitas cū ciuitate, vicus cū vico, domus cū domo: ſæpe, quos idem lectus iungebat,

factio diuerſa ſegregabat:& fratrē à fratre,ruptis naturæ vinculis diſtrahebat. Paſſim latrociniis,iurgiis,cædibus,rapinis feruebāt omnia.& interim bonus ille princeps,perinde quaſi hæc nihil ad rem pertinerēt,procul aliorū oppugnabat mœnia. Carolus Galliarū rex,huius nominis octauus,peragrata Italia,reuerſus eſt ad ſuos: ſed tanto ſuo ſuorumque malo ac periculo, vt pœnituerit eius fœlicitatis. Deniq; ſunt qui affirment, eum ad ſenectutē peruenire potuiſſe, ſi Italiam Italis reliquiſſet. Quid dicā de Philippo huius Caroli patre? Adiit Hiſpanias, non Martis aleā experturus, ſed accerſitus ad regni partē capeſſendam,pacata vndique omnia.Et tamē hanc tam fœlicē peregrinationē quam fleuit patria, non ferēdis exactionibus expilata!Ipſe magno vitæ periculo nō ſemel laborauit. Franciſcū Buſlidium archiepiſcopū Byzontinū amiſit,virum modis omnibus incōparabilem.Sed tamen vtcunque rediit,non licuit iis malis ita defungi. Denuo reliquit ſuos,ſæuiſſima iactatus tēpeſtate, delatus eſt in Angliā, tum temporis non admodū æquā noſtratibus. Quid illic acciderit, quid paſſus fuerit, quid pollicitus,quo pacto dimiſſus ſit,nō libet cōmemorare Seruiuit neceſſitati,fateor & ignoſco.ſed quid erat neceſſe in eā venire neceſſitatem? Nec iis admonitus malis,de repetenda patria cogitauit. Hiſpaniæ reuiſendæ erāt,vbi periret iuuenis ad res maximas natus,niſi ipſe ſuam ſibi inuidiſſet fœlicitatē. Atque vnius hominis mors ſimul & patriā optimo principe, & Maximilianum vnico orbauit filio. Quid dicā de Chriſtianiſſimo Francorū rege Ludouico,eius nominis duodecimo? Adortus eſt Venetos,id tēporis,vt videbatur,inexpugnabiles,vnico conflictu tot oppida reſtituit Romano pontifici Iulio,tot imperatori Maximiliano, tot ſibi recepit.Rediit rebꝰ fœliciſſimè,ſicuti videbatur,cōfectis.Verū quantū malorū pelagus hinc exundauit in Gallos? Qui ſuo ſanguine tot inſignes triumphos Iulio pepererāt, eiuſdem opera maiore ſanguinis iactura,ex Italiæ finibus eiecti: parū hoc, & quo non tandē ignominiæ ſtigmate notati? Quòd ni Iulium mors intercepiſſet,vidiſſemus regnū illud totius orbis floretiſſimum,funditus euerſum. Quid autē de ſereniſſimo Scotorū rege Iacobo cōmemorē? Is vir abſolutam fœlicitatē abſolutæ laudi adiunxerat, ſi perpetuò ſuis ſe finibus continuiſſet. Erat ea corporis ſpecie,vt vel procul regē poſſes agnoſcere.Ingenii vis mira,incredibilis rerū omnium cognitio, inuicta animi magnitudo,verè regia pectoris ſublimitas,ſumma comitas,effuſiſſima liberalitas. Denique nulla virtus erat quæ magnū deceret principē, in qua ille nō ſic excelleret, vt inimicorū quoque ſuffragio laudaretur. Cōtigerat vxor Margareta,ſereniſſimi Anglorū regis Henrici octaui ſoror:ea forma,ea prudētia, ea in maritū charitate, vt non aliam à ſuperis optare potuiſſet. Regnū Scotiæ, quod multis & opibus & celebritate incolarū,& ſplēdore fertur cedere, ſic ſuis virtutibus illuſtrarat,ſic auxerat,ſic ornarat,vt verā egregii principis laudē meruerit,ſi intra hoc gloriæ ſuæ ſtadiū conſtitiſſet. Sed ô nunquam fœlicē regno, raro principi,regis diſceſſum. Dum nimiū amico in Gallorū regem animo, quo Britanniæ regem magnis rerū minis Gallias impetentē auerteret,& ad inſulæ ſuæ defenſionē reuocaret,egreſſus regni ſui fines, Anglos bello laceſſit. Quid multis? Fortiter quidē,ſed infœliciter periit, nō tam ſibi quàm regno. Periit adhuc æuo vigens. Diu Scotia tāto principe, diu Margareta tali marito, diu filius (nam filium ex ea ſuſtulerat)tali patre frui potuiſſet,atque ipſe viciſſim & his omnibus & ſua gloria, niſi ſibi vitā inuidiſſet. Cæſus eſt vnà cum fortiſſimo patre filius,& filius eo patre digniſſimus Alexāder archiepiſcopus, titulo diui Andreæ,iuuenis quidem viginti ferme natus annos, in quo nullam cōſummati viri laudē deſiderares. Mira formæ gratia, mira dignitas, heroica proceritas, ingenium placidiſſimū quidē illud, ſed tamen ad cognitionē omnium diſciplinarum acerrimū. Nam mihi fuit cū eo quondā in vrbe Senēſi domeſtica conſuetudo:quo tēpore à nobis in rhetorū præceptis Græcaniciſque literis exercebatur. Deum immortalē quàm velox, quàm fœlix, quàm ad quiduis ſequax ingeniū, quàm multa ſimul cōplecti poterat. Eodē tempore diſcebat iureconſultorū literas, nec eas admodum gratas ob admiſtā barbariē & odioſam interpretū verboſitatem. Audiebat dicendi præcepta, & præſcripto themate declamabat, pariter & calamum exercens & linguā. Diſcebat Græcè,& quotidie quod traditū fuerat,ſtato reddebat tēpore. Horis pomeridianis muſicis operā dabat,monochordiis, tibiis,teſtudini. Modulabatur & voce nonnunquā. Ne ipſum quidē cōuiuii tempus ſtudiorum vacabat fructu. Sacrificus perpetuò ſalutarē aliquem librum recitabat:puta decreta pontificū,aut diuum Hieronymū,aut Ambroſium: nec vnquā recitantis vox interrumpebatur,niſi ſiquid alteruter doctorū,inter quos medius accūbebat,admonuiſſet,aut ipſe parū aſſequens quod legebatur, ſciſcitatus eſſet aliquid. Rurſum à conuiuio fabulæ, ſed breues,& hæ quoque literis conditæ. Proinde nulla omnino vitæ pars vacabat ſtudio,niſi quæ rei Diuinæ ſomnóque daretur Nam etiamſi quid ſuperfuiſſet tēporis, quod tam variis ſtudiorū vicibus non ſuppetebat,tamen ſiquid forte ſupererat,id hiſtoricorū lectioni dabat. Nam hac cognitione præcipuè capiebatur His itaque rebus factum eſt vt adoleſcentulus vixdum decimumoctauū egreſſus annum, tantum in omni literarū genere conſequutus fuerit, quantū in quouis viro iure mireris. Nec illud in hoc vſu venit,quod ferè ſolet in aliis,vt ad literas fœlix, ad bonos mores minus eſſet appoſitus. Verecundi mores erāt, ſic tamen vt miram agnoſceres prudentiam. Animus ſublimis, & à ſordidis iſtis affectibus procul ſemotus:ſed ita vt nihil adeſſet ferocitatis,nihil faſtidii. Nihil nō ſentiebat,permulta diſſimulabat:nec vnquā ad iracundiā poterat incitari: tanta erat naturæ lenitas,animiq. moderatio. Salibus impēdio delectabatur, ſed eruditis ac minimè dentatis,hoc eſt non nigro Momi, ſed candido Mercurii ſale tinctis. Siquid turbæ domi natū fuiſſet inter famulos, mirū quanta dexteritate, quantóque candore ſolitus ſit cōponere. Denique religionis erat & pietatis plurimū,ſuperſtitionis nihil. In ſumma,nemo fuit dignior qui ex rege, & ex illo rege naſceretur. Vtinā autē in parentē pietas quàm fuit admirabilis,tam fuiſſet & fœlix. Comitatus eſt in bellum,ne vſquā patri deeſſet. Quæſo quid tibi cū Mauorte,omniū poeticorū deorū ſtupidiſſimo, qui Muſis, imò qui Chriſto eras initiatꝰ? Quid iſti formæ,quid iſti ætati,quid naturæ tā miti, quid ingenio tā candido, cū taratantaris, bōbardis & ferro? Deniq; quid erudito cū acie?quid epiſcopo cū armis? Impoſuit nimirū tibi immodica quædā in parētē pietas:dúmq; nimiū fortiter amas patrē, infœliciter cū patre cæſus occubuiſti. Tot naturæ dotes,tot virtutes,tot eximias ſpes, vnica pugnæ procella abſorbuit. Periit & noſtrarū rerū nonnihil,nēpe quod in erudiendo te ſumpſimus operæ, quodque mea partū induſtria mihi in te vindico. At quantus fœlicitatis cumulus,niſi genius aliquis malus regē huc impuliſſet vt regni ſui limites egreſſus. in alienis agris cū ferociſſima gēte Martē experiri vellet? Vtinam quod præclarè cœperat, perficere maluiſſet,hoc eſt [illegible]. Regibꝰ proprius ac pulcherrimus laudū cāpus intra regni fines eſt. In apum gente cæteræ quidē huc & illuc volatu diuagantur:ſolus rex, vt aculeo caret,ita pro portione corporis alas habet multo minores, vt ad volatum parum ſit idoneus. Veteres ita Venerē fingebant, vt pedibus teſtudinē premeret: id innuentes, matremfamiliàs ab ædibus nuſquā oportere diſcedere,quippe cuius omne officiū intra domeſticos parietes contineatur. Atqui multo magis ad rē pertinebat,principē hoc admoneri ſymbolo:qui ſiquid peccat, nō vnius familiæ, ſed orbis totius malo peccat. An parū eſt domi negotiorū,vt foris ſint accerſenda? Tāta eſt vbique ſcelerū ſentina,tot ſacrilegia,tot latrocinia, tot oppreſſiones, tot iniuriæ, tot contumeliæ, tot magiſtratuum corruptelæ, tot leges aut à tyrānis inſtitutæ, aut in tyrannidis miniſteriū detortæ:vt illa minutiora ne dicam,neglectas oppidorū vias,collabentes ædes ſacras, incuratas fluminū ripas. His ita mederi, vt in remedium quam minimum de ſanguine tuorum impendas, vt reſpublica beneficium ſentiat, non ſentiat impendium, annon egregium principis munus, & immortali laude dignum? Quòd ſi cupis omnino gloriæ tuæ pomeria vltra ditionis tuæ fines extendere,fac vt qui finitimi ſunt,magnitudinem tuam benefactis,non malefactis experiantur. Exuris villas, proteris ſegetes, demoliris vrbes,abigis pecora, trucidas homines, atque ita denique te magnum declaras Bellum certamen,ſi id cum latrone ſuſcepiſſes. Heſiodus ſcripſit, malum vicinum magnam eſſe noxam: cōtrà,bonum,ingens eſſe commodū. Hoc in te probent finitimi tui:fac ita te mirentur magnum, vt ament benignum. Verùm iam ſatis dolori noſtro,ſatis datum diſcipuli memoriæ:ſupereſt vt ad prouerbiorum recenſionem redeamus.

Contigit & malis venatio. 2

Αἰδόνοις ἐ κακοῖσιν ἄγρα, id eſt, Cõtigit & ignauis è venatu præda. Vbi quid fœliciter obtigit immerẽti, quodque fortunæ magis quam illius induſtriæ ſit acceptum ferendum. Allegoria ſumpta à venatu, in quo vel præcipuè dominatur fortuna, virtus minimum adfert momenti. At eruditio nemini contingit niſi labore parta. Regnũ obuenit dormientibus, opes affluunt ceſſantibus nonnũquam: honores accidunt etiam fugitantibus: cæterùm quæ verè bona ſunt, noſtra induſtria parentur oportet. Suſpicor inde natum, quòd olim mos fuerit, quod venatu captum eſſet, omnibus impartiri, etiam immerentibus. Ita Theocritus in Piſcatoribus,

Ὣς ἐ τὰν ἄγραν πάντ' ὄνειρα μερίζευ. id eſt,
Sic vti venatum partiri inſomnia cuncta.

Quemadmodum arcana non committimus niſi ſelectis amicis, ita omnia narramus quibuſlibet. Prouerbium refertur à Suida è Zenodoto. Si pro Αἰδόνοις legas Αἰδόνι, ſiue Αἰδόνοις, erit initium carminis trochaici. Nã probabile eſt è poeta quopiam decerptum.

Ire per extentum funem. 3

Prouerbiali figura dixit Horatius, Ire per extentũ funem: pró eo quod eſt, rem factu perquam difficilẽ præſtare, neque vel tantillũ aberrare. Sumptũ à funambulis, vt Acroni placet, qui nõ ſine ſumma arte ſummoque vſu per funẽ protenſum ingrediuntur. Quæ res, ſicuti cõiicere licet, priſcis ingenti miraculo fuit: hodie nihil vulgatius. Horatii carmẽ hoc eſt,

Ille per extentum funem mihi poſſe videtur
Ire poeta, meum qui pectus inaniter angit.

Annus eſt. 4

Arbitror nemini dubiũ fore, quin illa quoque inter prouerbiales hyperbolas referri debeant, Annus eſt, Seculũ eſt, atque id genus alia. Terẽtius in Seipſum excruciãte, Et noſti mores mulierũ, Dum comuntur, dum moliuntur, annus eſt.
Iamdudum ætatem. Idem alibi, Iamdudũ ætatem. pro admodũ dudum. Plautus in Aſinaria, Ætatem velim ſeruire, Libanum qui cõueniam
Seculum eſt. modó. Et, Seculum eſt quòd nihil abs te redditur literarum. Proinde tẽpus prælongũ, huiuſmodi figuris ſignificabimus.

Dies adimit ægritudinem. 5

Menedemus in ἑαυτὸν τιμωρουμένῳ Terentiana, nominatim adagii vice refert, Aut ego, inquiens, profectò ingenio egregie ad miſeriã natus ſum: aut illud falſum eſt quod vulgò audio dici, diem adimere ægritudinẽ hominibus. Eodem ſpectaſſe videtur Sophocles in Aiace flagellifero,

Χρόνος γὰρ εὐμαρὴς θεός. id eſt,
Tempus enim facilis deus.

Videlicet quòd omnia leniat molliátque. Ouidius,

Quod malè fers, aſſueſce, feres: bene multa vetuſtas
Lenit. Euripides in Alceſtide, χρόνος μαλάξει σε. id eſt,

Tempus dolorem leniet. Marcus Tullius lib. Tuſculanarum quæſtionum 3, Quod ita eſſe dies declarat, quæ procedens ita mitigat, vt iiſdem malis manentibus non modò leniatur ægritudo, ſed in pleriſque tollatur. Idem epiſtolarum lib. 4, Nam quod allatura eſt diuturnitas, id nos præcipere cõſilio prudentiáque debemus. Citatur ex Iphiclo,

Λύπης δὲ πάσης ἐστὶν ἰατρὸς χρόνος. id eſt
Tempus moleſtiis medetur omnibus. Euripides,
Μᾶλλον τ' ἰατρὸς τῇ νόσῳ δίδους χρόνον,
Ἰάσατ' ἤδη μᾶλλον, ἢ τεμὼν χρόα. id eſt,
Medicus dedit qui temporis morbo moram,
Is plus remedii quàm cutis ſector dedit.

Lucernam adhibes in meridie. 6

Λύχνον ἐν μεσημβρίᾳ ἅπτεις, id eſt, Lucernã accendis in meridie. Id eſt, facis non ſuo tempore: aut explicas quæ per ſe ſunt clariſſima. Quorſum enim lucernis opus clariſſima lucet Natum videri poteſt à ridiculo Diogenis facto, qui adhibita interdiu lucerna, rogatuſque quidnã ſibi vellet, reſpondit, ἄνθρωπον ζητῶ, id eſt, Hominem quæro, quemadmodũ teſtatur Diogenes Laertius. Seneca libro De beata vita, indicat hoc fieri ſolere per ſuperſtitionem, ſiquando denunciabatur ira numinis. Quum, inquit, ſiſtrum aliquis cõcutiens ex imperio mentitur, quum aliquis ſecandi lacertos ſuos artifex, brachia atque humeros ſuſpenſa manu cruentat: quũ aliqua genibus per viam repens vlulat, laurumque linteatus ſenex e medio lucernam die præferens, conclamat iratũ aliquem deorum, concurritis & auditis.

Soli lumen inferre. 7

Quintilianus Inſtitut. orat. lib. 5, titulo De vſu argumentorum, ſimillima huic figuræ dixit, cum ſoli lumen inferre, qui rem per ſe euidentiſſimam conaretur argumentationibus probare. Videtur idem cum illo quod alio retulimus loco, ἡλίῳ τὸ φῶς δανείζειν, id eſt, Soli mutuare lumen.

Zoili. 8

Zoili audax quidẽ, ſed parũ fœlix mordacitas prouerbio locũ fecit, vt vulgò Zoili vocẽtur alienarũ laudũ obtrectatores, & alienorum laborum reprehenſores. Martialis,

Pendentem volo Zoilum videre.

Hic Zoilus ſophiſta quiſpiã fuit, hoc facinore potiſſimũ nobilitatus, quòd Homerũ poetarum omnium principẽ auſus eſt libris aliquot in eũ ſcriptis inceſſere: vnde Ὁμηρομάστιξ cognomen meruit. quod ipſum etiam abiit in prouerbiũ. ſic enim appellari cœpti nobilium authorũ caſtigatores, vel Plinio teſte in præfatione Hiſtoriæ naturalis. Et Vergiliomaſtiges, quorum de numero fuit Pero. Zoilus igitur commentarios in Homerum compoſitos Ptolemæo tyranno Ægyptiorum obtulit, ingens videlicet præmium à rege ſperans. Verùm quum nihil mitteretur, penuria coactus, miſit qui peterent. Ibi Ptolemæus ait ſe mirari, quum Homerus tot annos defunctus tot hominum millia paſceret, Zoilum egere, Homero doctiorem. Denique per occaſionẽ ſupplicio affectus eſt. quanquam de mortis genere diuerſa tradunt authores. *ſcriptores.*

Bona Cillicon. 9

Ἀγαθὰ Κιλλικῶν, id eſt, Bona Cillicon. ſubaudiendũ, facit, aut habet. Conuenit vbi quis malefactis ac fœdis artibus ſibi parauit opes. Huic adagio locum fecit Cillicon quidã, natione Mileſius: qui prodita Prienenſibus Mileto patria, ampliter quidem, ſed fœdè ditatus eſt. Is quum proditionẽ moliens rogaretur quidnam eſſet facturus, reſpondit, πάντ' ἀγαθά, id eſt, Omnia bona. Vnde prouerbium effertur etiam ad hunc modum, πάντ' ἀγαθά, ὡς ἔφη Κιλλικῶν, id eſt, Omnia bona, velut inquit Cillicon. Authores Suidas & Zenodotus. Alludit huc & Ariſtophanes ἐν εἰρήνῃ,

Οὐδὲν πονηρόν, ἀλλ' ὅπερ καὶ Κιλλικῶν. id eſt,
Mali nihil, verùm quod inquit Cillicon.

Interpres adiicit Cillicõtis exitium. Prodita à Cillicone inſula, Theagenes quidam Syrius commigrarat Samum, atque illic vendebat carnes. Ab hoc quum Cillicon carnes emere vellet, tradidit illi, vt quod ſupereſſet amputaret. At ille porrecta machæra, manum hominis abſcidit, Iſta, inquiens, manu non prodes alteram ciuitatem.

Plumbeo iugulare gladio. 10

Plũbeo iugulare gladio, eſt futili leuique argumento cõuincere quempiã. M. Tullius ad Atticũ, Quum illũ plumbeo gladio iugulatũ tamen iri diceret. Idem in libris De finibus bonorũ, frigidum argumentũ, plumbeum appellat pugionem. Quemadmodũ Aurelius Auguſtinus lib. aduerſus Iulianum 3, Et tamen, inquit, dialecticorũ quaſi iaculis oneratus acutis, in certamen procedis, & iactas plumbeos pugiones. Demoſthenes in oratione contra Ariſtogitonẽ prima, οὔτε γὰρ μαγείρου μαχαίρας οὐδέν ἐσθ' ὄφελος ἥτις οὐ τέμνει. id eſt, Neque enim coquo machæræ vllus eſt vſus quæ non ſecat.

Leonem radere. 11

Λέοντα ξυρεῖν, id eſt, Leonẽ radere dicuntur, qui feroces & præpotentes arte tractant & illudunt magno ſuo periculo. Vſurpauit hoc adagiũ Socrates apud Platonẽ lib. De republica 1, negans ſe vſqueadeo dementẽ eſſe, vt leonẽ auſit tondere, & Thraſymacho homini præferoci illudere, οὐ γὰρ ἂν μαίνομαι οὕτω μανῆναι, ὥστε ξυρεῖν ἐπιχειρεῖν λέοντα, καὶ συκοφαντεῖν Θρασύμαχον; Nam agni citra periculum tondentur velluntúrque, leo nullo modo tractari vult. Ad hoc adagium alluſiſſe videtur Martialis Epigrammaton libro decimo, quum ait,

Quare ſi pudor eſt, Ligella, noli
Barbam vellere mortuo leoni.

Vertit enim poeta in iocũ, quaſi totũ eſſet & ignauum, leonem iam non ſentientem vellere. Per leonem autem innuit pudenda muliebria, iam emortua ſenio. Id Ariſtides in Panathenaicis, ad Periclẽ à Platone taxatũ refert, Ὁρᾶ ἴσως μὴ λέοντα ξυρεῖν ἐπιχειρῶμεν, οὐ Θρασύμαχον συκοφαντεῖν ἐπιχειροῦντες, ἀλλὰ κωμῳδεῖν Περικλέα, καὶ ταῦτα δειλίας. id eſt, Itaque vide ne leonem radere conemur, non Thraſymachum calumniari volentes, ſed Periclem taxare, præſertim de timiditate.

Ne mihi Suffenus eſſem. 12

Ne mihi Suffenus eſſem, ne mihi ipſi blandirer, ac ſtultè meipſum admirarer. Suffenus erat poeta longe ineptiſſimus, in aliorū vitia dicax, ad ſua cæcus. Itaque prouerbiū receptū vt qui ſibi inaniter placerent, Suffeni dicerentur. Catullus in epigr. Idem infaceto eſt infacetior rure,

Simul poemata attigit: neque idem vnquam
Æquè eſt beatus, ac poema quum ſcribit,
Tam gaudet in ſe, támque ſe ipſe miratur. Ibidem,
Quem non in aliqua re videre Suffenum Poſſis.

Meuiū eſſe. Suffeni ſimillimum Meuium facit Horatius, ſuis ignoſcentem vitiis, aliena mordaciſſime inſectantem:

– egomet mi ignoſco, Meuius inquit.

Siculus omphacizat. 13

Σικελὸς ὀμφακίζει, id eſt, Siculus omphacizat. Omphaca Græci dicunt vuam acerbam & immaturam, ἀπὸ τῶ ὠμῶς φαγεῖν, id eſt quòd crudi comedantur. Vnde dicebatur in eos qui libidine furandi quantumlibet vilia tollerent furto. Dictū à furacitate Siculorū. Nō perperam dicetur & in illos qui ob immodicam & præproperam auiditatem, quò puſillum lucelli faciant ſibi, damnum ingens aliis inferunt. Sunt qui credant quadrare poſſe in eos qui belliſſima quæque ſibi decerpūt: vt Syrus ille Terentianus. Zenodotus ait ex Epicharmo ſumptum. Refertur & à Suida.

Anus ſimia ſerò quidem. 14

Γέρων πίθηκος ἁλίσκεται μὲν, ἀλλὰ χρόνῳ δ' ἁλίσκεται, id eſt, Anus ſimia ſerò quidē capitur, ſed tamen aliquando capitur. Vbi verſutus aliquis, qui diu eluſerit, tandem dat pœnas. Valebit ad exhortādum, vt quiſque veris rationibus agat ſi velit eſſe tutus: ne fidat callidis quidem ſed inhoneſtis coſiliis. Nullum enim tam inſtructū dolis vt perpetuò fallat, ſed tādē caſus aliquis in apertum profert diſſimulatā malitiam.

Secundo æſtu. 15

Κατὰ ῥοῦν προχωρεῖν, id eſt, Secundo æſtu procedere. Prouerbialis & frequens apud authores metaphora. Sūpta à nautis, quibus facilior curſus quū flumen, aut etiā maris æſtus ſecundus eſt. Lucianus in Ioue tragœdo, Ταῦτα μὲν ἤδη κατὰ ῥοῦν προχωρεῖ τῷ Δάμιδι. id eſt, Hæc iā Damidi ſecundo æſtu ſucceduut. Idem alibi, Τὰ δ' ἄλλα κατὰ ῥοῦν φέρεται. id eſt, Reliqua ſecūdo feruntur æſtu. Quanquā hic paulo diuerſius eſt vſus. Momus enim deos inculat quòd negligant res mortaliū, ſinētes eas, veluti prono flumine, quolibet ferri. Proinde κατὰ ῥοῦν dixit, temere ferri, nullo moderante. Æſchylus in Perſis, Ὅταν δ' ὁ δαίμων εὐροῇ, πεποιθέναι

Τὸν αὐτὸν αἰεὶ δαίμον' οὐριεῖν τύχης. id eſt,
Fortuna vbi fuerit ſecunda, credere
Fore item ſecundam ſemper atque eodem modo.

Secundis ventis. 16

Ἐξ οὐρίας φέρεσθαι, id eſt, Secundo ferri vento. Refertur à Suida. Secundis ventis nauigare dicitur cui res ex ſentētia ſuccedunt. Græci venuſtius, ἐξ οὐρίας, tanquā à puppi. Libanius ſophiſta in declamatione quadā, Οὕτω γνώμης ἔχουσιν, ἐξ οὐρίας φιλεῖ τὰ πράγματα φέρεσθαι. id eſt, Qui ſic animo ſunt affecti, iis ſolent res ex ſententia ſuccedere. M. Tullius Epiſtolarum ad Atticum libro 2, Quid ſi etiam Cæſarem, cuius nunc venti valde ſecundi ſunt, reddo meliorem? Plautus in Bacchidibus, Pulchrè hæc confertur ratis. ſentiēs rem cōmodè procedere. Apud eundē Tranio, qui hero triennium abſente, genialiter interim ac ſanè muſicè vixerat vnà cum filio: tandē hero reuerſo, quum præter crucem nihil ſperaret, Nunc, inquit, ventus nauim deſerit. Horatius in Sermonibus,

Non agimur tumidis velis Aquilone ſecundo,
Non tamen aduerſis ætatem ducimus Auſtris.

Naufragium. Incendium. Quin hoc ipſum Naufragiū pro infortunio, prouerbii vim habet, ſicut & Incendiū. Quandoquidem autē pleraque Homeri, prouerbiorū vice ſunt vſurpata: quid vetat & illud inter adagia referri, quod eſt apud eū poetā perquā frequēs

– φέρων ἄνεμός τε καὶ ὕδωρ. id eſt,

Ferens & ventus & æſtus. – ferens & ventus & æſtus.

Quoties res ex omni parte fœliciter procedit. Item illud crebrum apud eundem,

Τὴν δ' ἄνεμός τε κυβερνήτης τ' ἴθυνεν. id eſt,

Illam ventus & guber. reg. Aſt illam ventuſque gubernatorque regebat.

Quum ad fortunæ fauorem accedit etiam induſtria. Pindarus in Pythiis hymno primo, Ναυσιφορήτοις

Ἐς πλόον ἀρχομένοις Δ' ἀνδράσι πρώτα χάρις
Ἐρχομένου οὖρον. id eſt,

Nauticis viris nauigationem apparantibus prima gratia eſt, ſi veniat ventus proſper ac ſecundus.

Parni ſcaphula. 17

Τὸ Πάρνου σκαφίδιον, id eſt, Parni ſcaphula. Conuenit in eos qui ob res minutulas multum litium & querelarū mouent. Sumptū à Parno quopiam, qui ob nauiculam ereptam populo moleſtiſſimus fuiſſe legitur. Author Diogenianus. Quum enim huius cauſa frequenter ad populū deferretur, tandem in popularem iocum abiit, velut illud, ὁ Διὸς Κόρινθος.

Ne puero gladium. 18

Μὴ παιδὶ τὴν μάχαιραν, id eſt, ne puero gladiū, ſubaudiendū, cōmiſeris. Allegoria prouerbialis, admonēs nō eſſe mādandam poteſtatē vel adoleſcentibus, vel imperitis ac ſtultis: qua tum in ſuā, tum aliorum perniciem ſint abuſuri. Ne iuueni cōmiſeris adminiſtrationem pecuniæ, Ne puero gladiū. Ne regnum impuberi, Ne puero gladium. Ne ſtulto cōcionandi apud populū partes delegaris, Ne puero gladiū. Ne magiſtratu mandaris ſtultis, Ne puero gladium. Ne inerudito parumque cordato cōmiſeris epiſcopi munus, Μὴ παιδὶ τὴν μάχαιραν. Plutarchus in libello cui titulus, Ὅτι δεῖ τοῖς ἄρχουσι φιλοσοφεῖν, citante Stobæo: nam is liber nondū emerſit in lucē, Μὴ παιδὶ μάχαιραν, ἡ παροιμία φησίν. ἐγὼ δ' ἂν φαίην, μὴ παιδὶ πλοῦτον, μηδ' ἀνδρὶ ἀπαιδεύτῳ δύναμιν. id eſt, Ne puero gladium, ait prouerbiū. ego vero dixerim, Ne puero diuitias, néve viro imperito. Significat pecuniam peſtiferā adoleſcentibus, viro inſcitiam. Idem in Problem. Sympoſiacis, Εἰ δὲ μὴ, δεῖται ὥσπερ παισὶ τοῖς ἀδυνατοῦσιν ἡσυχάζειν, οὐ ξίφος, ἀλλὰ πλαταγὴν καὶ σφαῖραν. id eſt, Sin minus, dare oportet veluti pueris nō valentibus quieſcere: non haſtam aut enſem, ſed crepitaculū aut ſphæra vſurpant & Athenæus lib. Dipnoſoph. in philoſophū cui cōmiſſum eſſet imperium. Nō vſquequaq; diuerſum eſt ab hac forma quod eleganter ſimul & grauiter dictū eſt ab Henrico Britanniæ rege, eius nominis ſeptimo, viro tum acri iudicio, tum Laconicis dictis mire valenti. Quum theologum quempiam ex horum genere quos mēdicantes vocant, concionantem audiſſet: iſque effræni lingua in principum vitam magna nō libertate, ſed inſania, debacchatus fuiſſet (nam ſunt qui hac quoque via famā affectent) Videbatur, inquit, furioſi manibus commiſſus gladius.

Lindii ſacrum. 19

Λίνδιοι τὴν θυσίαν, id eſt, Lindii ſacrum, ſubaudi faciunt. Dicebatur in eos qui inauſpicato rem diuinam faciebant. Sumptum ab hiſtoria cuius meminit etiam Lactātius in Inſtitutionibus Chriſtianæ religionis, lib. 1. Hercules olim agricolæ cuidam Lindio duos boues per vim eripuit: & mactatis illis conuiuium ſibi parauit. Senex autem Herculi comedēti quum multa in eum maledicta congereret, voluptati pariter & riſui fuit: ita vt Herculem dixiſſe ferant, nullum vnquam conuiuium ſibi iucundius accidiſſe. Sed haud ab re fuerit Lactantii verba ſubſcribere. Apud Lindum, inquit, quod eſt oppidum Rhodi, Herculis ſacra ſunt: quorum à cæteris longe diuerſus eſt ritus: ſiquidem non εὐφημίᾳ, vt Græci vocāt, ſed maledictis & execratione celebrantur. Eáque pro violatis habet ſiquando inter ſolennes ritus vel imprudenti alicui exciderit bonum verbum. Cuius rei hæc ratio redditur, ſi tamen vlla eſſe in rebus vaniſſimis poteſt. Hercules quum eo delatus eſſet, famémque pateretur, aratorem quendam aſpexit operantem, ab eoque petere cœpit vt ſibi vnū bouem venderet. Enimuero ille negauit fieri poſſe: quia ſpes ſua omnis colendæ terræ duobus illis iuuencis niteretur. Hercules ſolita violentia vſus quia vnum accipere non potuit, vtrunque ſuſtulit. At ille infelix, quum boues ſuos mactari videret iniuriam ſuam maledictis vltus eſt, quod homini elegāti & vrbano gratiſſimum fuit. Nam dum comitibus ſuis epulas apparat, dumque alienos boues deuorat, illum ſibi amariſſime conuiciantem cum riſu & cachinnis audiebat. Sed poſtquam Herculi diuinos honores, ob admirationem virtutis, deferri placuit à ciuibus, ei ara poſita eſt, quam de facto Βούζυγον, id eſt bouis iugū nominarunt, ad quā duo iuncti boues immolarētur, ſicut illi quos abſtulerat aratori: eumque ipſum ſibi conſtituit ſacerdotem: ac præcepit, iiſdē maledictis ſemper in celebrandis ſacrificiis vteretur, quòd negaret ſe vnquam epulatum iucundius. Huicuſque Lactantiana reddidimus verba. Zenodotus addit, Hunc apud Lin-

dios inoleuiſſe morem, iubente etiam oraculo, vt inter peragenda ſacra, conuitia quædam iactarentur. Meminit huius & Gregorius Nazianzenus in orationibus ſtelieuticis. Adagium ad multos vſus accommodari poteſt, vel ad rixoſum conuiuium, ſeu diſputationem: vel ad remquampiam malis ominibus inſtitutam.

Megarenſium lachrymæ. 20

Μεγαρέων δάκρυα, id eſt, Megarenſium lachrymæ: dicebantur fictæ, nec ex vero dolore profectæ, vel vi adactæ. Diogenianus ad huiuſmodi refert hiſtoriam, Bacchius quidā Corinthius Clytii Megarenſium regis filiam vxorem duxerat. Ea defuncta Clytius complures virgines & adoleſcentes Corinthum miſit, qui in funeralibus pompis puellam deplorarent, lachrymis vtique fictis,

Vt qui conducti plorant in funere, dicunt
Et faciunt propè plura dolentibus ex animo.

Contra Iuuenalis,

Ploratur lachrymis amiſſa pecunia veris.

Suidas aliam adfert cauſam: apud Megarēſes enim permultam allii copiā eſſe: huius acrimonia multis exprimi lachrymas vel inuitis. Proinde apud Ariſtophanem qui lachrymatur, allium olfacere, per iocū dicitur. Igitur ſi ad ſimulatum dolorem accommodes, prouerbium affine fuerit illi, Flere ad nouercæ tumulum.

Vétus neque manere ſinit, neque nauigare. 21

Ἄνεμος οὔτε μένειν ἐᾷ, οὔτε πλεῖν, id eſt, Ventus neque manere ſinit, neque nauigare. Philoctetes apud Æſchylum,

Ἔνθ' οὔτε μίμνειν ἄνεμος, οὔτε πλεῖν ἐᾷ. id eſt,
Vbi nec manere, nec ire ventus annuit.

Simillimum eſt illi, Lupum auribus teneo. Vſus erit vbi quis in eas rerum anguſtias inciderit, vt nec relinquere negotium ſit integrū, nec abſoluendi ſit facultas. Mutuò ſumpta metaphora à ſæuiſſima ventorum tempeſtate, quū nautis & periculoſiſſima eſt nauigatio, neque tutū tamen ancoram iacere. Q. Curtius libro octauo citra figuram extulit hoc pacto, Attonitiſque auribus ſtupens agmen, nec progredi, nec conſidere audebat. Refertur à Diogeniano.

Vulpes non iterum capitur laqueo. 22

Ἀλλ' οὐκ αὖθις ἀλώπηξ πάγαις, id eſt, At non iterum vulpes laqueis. ſubaudiendum, capitur. Qui ſapit, *οὐ δὶς πρὸς τὸν αὐτὸν προσκρούει λίθον*. id eſt, non iterum ad eundem offendit lapidem. Stupidi eſt hominis, in malum guſtatum iterum incidere. In Plutarchi collectaneis effertur hunc ad modum, *ἀλώπηξ δὶς φυγοῦσα πάγας, αὖθις οὐχ ἁλίσκεται*. id eſt, Vulpes quæ ſemel effugerit laqueos, non capitur iterum. Huic animanti natura ineſt aſtutia, quemadmodū leonibus audacia. Sic Pindarus in Iſthmiis hymno quarto, *Τόλμᾳ γὰρ εἰκὼς θυμὸν ἐριβρεμετᾶν θηρῶν λεόντων ἐν πόνῳ, μῆτιν δ' ἀλώπηξ*. Viri fortem ob robur, leoni: ob prudentiā, vulpi cōparat. Confine eſt illi quod alibi retulimus, Iterum ad eundem lapidē impingere: quod vſurpauit Gregorius Theologus in epiſtola quadā ad Boſphorium, *δὶς γὰρ πρὸς τὸν αὐτὸν λίθον προσκόπτειν, τοῖς ἀφρόσι μόνοις ἡ παροιμία δίδωσι*. id eſt, Bis enim ad eundem lapidem impingere, ſolis ſtultis concedit prouerbium.

Abydena illatio. 23

Ἀβυδηνὸν ἐπιφόρημα, id eſt, Abydena illatio, ſiue irruptio. Dici ſolitum vbi quis obſtrepit aut cōuiuantibus, aut aliud quippiam agentibus, & tumultu moleſtiā adfert. Zenodotus ait extare prouerbium apud Eudoxum in fabula cui titulus Suppoſititius. atque hinc eſſe natum, quòd olim Abydenis mos fuerit, ſiquem ciuem aut hoſpitē acciperent conuiuio, præterea in ſacris ac ſolēnibus epulis, vt poſt vnguentum & coronas, infantes à nutricibus inducerentur, circumferrentúrque ſuauiandi. Vagientibus autē & clamantibus pueris, garrientibus item & obſtrepentibus nutriculis, conuiuiū tumultuoſum & iniucundū reddebatur. Ergo quū amicis aliquot ſuauiter colloquētibus interueniet rabula quiſpiam & immodicè loquax, qui confabulationem ſua loquacitate ſit inamœnam redditurus, rectè dicemus, *Ἀβυδηνὸν ἐπιφόρημα*. Tametſi in quibuſdam codicibus *ἐπιφώνημα* legi, id eſt acclamatio: verum, vt opinor, mendoſe: quandoquidem Athenæus lib. Dipnoſophiſtarum 14, mentionē facit huius adagii, demonſtrans complurium authorum teſtimoniis, *ἐπιφορήματα* dici bellaria, ſiue ſecundas menſas: ab inferendo, non ab acclamando. Quin & Stephanus *ἐπιφόρημα* legit, nō *ἐπιφώνημα*. Itidem Zenodotus & Suidas. Solus Heſychius legit *ἐπιφόνημα*, indicās & hoc dici in eos qui hoſpites calumniabātur. Cæterùm quod in nonnullis codicibus ſcriptū viſitur *Ἀβυδηνῶν* pro *Ἀβυδηνὸν*, minimum intereſt ad ſenſum.

Mendici pera non impletur. 24

Πτωχοῦ πήρα οὐ πίμπλαται, id eſt, Mendici pera non impletur. Zenodotus ait ex Callimacho ſumptum. Senſus per ſe liquet, nempe inexplebilem eſſe mendicitatē. Nam quo plura dederis iis qui animo ſunt mendico, hoc plura petunt. Deflecti poteſt vel ad improbos, qui ſemper aliquid flagitāt ab amicis: vel in diuites, quibus nihil eſt ſatis: vel in principes *δημοβόρους*, quorum rapacitatem nullæ plebis expilationes poſſunt explere. Aptiſſimè congruet in illos qui libidini, cupiditati, ambitioni, reliquiſque id genus affectibus addicti ſunt. Nam iis illud euenit, vt quo intēperantius explent ſeſe, hoc magis magiſque ſitiant eſuriántque. Id quod innuit etiā Euangelica parabola de filio prodigo, cui ne ſiliquis quidem contigit explere famem.

Laconicæ lunæ. 25

Λακωνικὰς σελήνας, id eſt, Laconicas lunas, ſubaudiendum, cauſaris, aut eiuſmodi quippiā. De promiſſis aut pactis incertis atque infirmis dicebatur. Nam (vt aiūt) Lacones, ſiquādo pactum auxilium poſcerentur, lunas cauſabantur, atque hoc prætextu ſuffugiebant, quòd, vt teſtatur Lucianus, legem tuliſſet Lycurgus, ne prælium inirent niſi plenilunio. In cæteris itē negotiis auſpicandis, lunæ rationes ſuperſtitioſius obſeruabant: atque hinc occaſio prouerbii. Ad hoc, ni fallor, alluſit M. Tullius in epiſtola quadā ad Atticum, cuius initium eſt, Dionyſius vir optimus, lib. 7. Ego quoniā quarto Non. Ian. compitalitius dies, nolo eo die in Albanum venire, moleſtus familiæ. veniam III. Nonarum. Igitur inde ad vrbem prid. Non. Tua *σεληνὶς* quem in diē incurrat, neſcio: ſed prorſus commoueri te incommodo valetudinis tuæ nolo. Quanquā haud me clam eſt, hoc loco in vulgatis codicibus *λῆψις* ſcriptum eſſe, non *σεληνίς*. Nonnulli *λῆψις* mutauerant: verùm ſenſus huc vocat vt *σεληνὶς* (id eſt lunula) legamus. Quū enim ſignificaſſet quos dies obſeruaſſet, aut delegiſſet ipſe, veluti ſuperſtitioſior, adiecit de Attico, Tua lunula in quem incidat diem, neſcio: ludens & in illius ſuperſtitionem: ſed ita tamen vt valetudinis rationē haberi velit ab Attico. Conuenit cum eo quod alias recenſuimus, Aceſſæi luna. — *Ciceronis locus.*

Lucerna pinguior. &, Lecytho pinguior. 26

Λιπαρώτερος λύχνου, λιπαρώτερος ληκύθου, id eſt, Pinguior lucerna, Pinguior lecytho. Videtur ironia prouerbialis in eos qui quum ſint edaces, nihilo tamē inde fiunt habitiores. quemadmodum lucerna plurimum abſumit olei, neque tamen fit vnquam ſaginatior. Fortaſſis non abſurdè deflectetur in homines craſſo iudicio, aut luxui deditos, aut voluptuarios. Refertur à Diogeniano.

Ad menſurā aquam bibunt, citra menſuram offam comedentes. 27

Μέτρῳ μὲν ὕδωρ πίνοντες, ἀμετρὶ δὲ μάζαν ἔδοντες, id eſt, Ad menſurā bibentes aquam, citra menſurā offam edentes. Zenodotus ſcribit hunc verſiculū oraculo proditum in Sybaritas, in vulgi ſermonē abiiſſe, qui ob immoderatum luxum à Crotoniatis ſubuerſi ſunt: quēadmodū alibi retulimus. Vnde poterit accōmodari vel in eos qui ex ſummis deliciis opibuſque rediguntur ad extremā inopiam: vel in eos qui præposterè ſunt ſordidi, parciſſimi in rebus minutiſſimis, in magnis negligentes: cuiuſmodi pleroſque videas mortales. Eſt autē verſus heroicus, qui tamen in omnibus quos adhuc viderim, codicibus, deprauatè legitur. Reſtituetur autem hoc pacto, *Μέτρῳ ὕδωρ πίνοντες, ἀμέτρως μάζαν ἔδοντες.* — *Zenodoti locus.*

Conſimilis formæ eſt illud Theocriti in Bucoliaſtis,

Καὶ φεύγει φιλέοντα, καὶ οὐ φιλέοντα διώκει. id eſt,
Auerſum inſequitur, rurſum auerſatur amantem.

In toga ſaltantis perſonam inducere. 28

Saltantis perſonam in toga inducere, eſt quippiam facere neutiquam decorum: veluti ſi ſenex ~~aut theologus~~ ineptiat aut ſiquis ſeriis miſceat ludicra. Martialis in præfatione ſecundi libri, Noli ergo, ſi tibi videtur, rem facere ridiculam, & in toga ſaltantis inducere perſonā. Toga, ciuiū erat Romanorum, & honoris gratia ſumebatur ab iis qui iam exceſſiſſent è pueritia: depoſita prætexta, ipſo cultu virilem animum ac mores profitentibus. Vnde & virilis toga dicebatur,

Hinc illud Ciceronis in Philippicis, Sumpſiſti virilē togam, quam ſtatim muliebrē ſtolam reddidiſti. Quin & pacis tempore geſtabatur, quemadmodum ſagum in bello. Vnde M. Tullius in Philippicis ſubinde iubet, depoſitis togis ſaga ſumere. Et idem, Cedāt arma togæ. Itē Lucanus de Pompeio,

Prætulit arma togæ, ſed pacem armatus amauit.

Inexploratus homo. 29

Ἀβασάνιστος ἄνθρωπος, id eſt, Inexploratus homo, id eſt ἀνεξέταστος, ἀγύμναστος, ἀδοκίμαστος, id eſt inexpenſus, inexpertus, non probatus. Suidas Ælianum citat authorem in lib. De prouidentia, qui ἀβασάνιστον dixerit, dolore vacuū, eo quòd Græcis βασανίζειν ſit etiam torquere. Subeſt autem metaphora in ἀβασάνιστος. Βάσανος enim coticula eſt qua ſolet aurum explorari, Latini vocant indicem. Extat Chilonis dictū, Id aurum eſſe homini, quod index lapis eſt auro: hoc eſt nō aliter ingenium hominis auro ſpectari, quàm indice ſpectatur aurum.

Βάσανος. Index, lapis.

Abronis vita. 30

Ἄβρωνος βίος, id eſt, Abronis vita. De molliter ac delicioſè viuentibus. Sumptum à moribus Abronis cuiuſpiam notæ luxuriæ: quemadmodum apud nos Apicius & Æſopus luxu nobilitati ſunt. Græci quicquid delicatum ac molle, ἁβρὸν & πάναβρον appellant: vnde ἁβροδίαιτος, lauti victus & opiparè victitans. Refertur à Zenodoto.

Ineſt & formicæ & ſerpho bilis. 31

Ἔνεστι κἂν μύρμηκι κἂν σέρφῳ χολή. id eſt,

Formicæ ineſt ſua bilis, & ſepho ſua.

Admonet adagium, non eſſe contemnendū inimicū quempiam, nec vllum temere laceſſendum: quandoquidē nullum animal tam minutum aut imbecillum, quod irritatū non excandeſcat ira. Quadrabit & in homunculos nullis præditos viribus: tamen vindictā molientes, ira, vt ſolet, animos ſuppeditante. Serphus minutulum animal non diſſimile formicæ. Braſidas, authore Plutarcho, quum manum in caricas temere miſiſſet, & à mure inibi forte fortuna latente morderetur, Papæ, inquit, vt nullum eſt animal tam puſillum, neq; tam inualidum, quod laceſſitum, non cupiat vlciſci ſeſe.

Manu fingere. 32

Manu fingere, eſt arte curáque formare. Metaphora ſumpta ab iis qui è cera ſiue argilla fingūt imagines. Lucius Anneus Seneca in epiſtolis, Quædam ingenia facilia & expedita: quædam manu, vt aiunt, facienda ſunt. Idem libro De beneficiis ſexto, Diſcamus, inquit, beneficia ſecurè debere, & occaſiones reddendorum obſeruare, non manu facere. Manu facere dixit, pro noſtra opera acceſſere. Itidē Plinius lib. 18, Fateamur ergo culpam, ne his quidē quæ naſcuntur cōtenti, quando plura eorū genera manu fiunt. Iuuenalis item in Satyra ſeptima,

Exigite vt mores pueri ceu pollice ducat,
Vt ſiquis cera vultum facit. Tibullus lib. 1,
Et manibus canas fingere velle comas.

Loquitur de tingente capillos arte. Perſius Satyra quinta,

Artificémque tuo ducit ſub pollice vultum.

Factum pro elaborato. M. Tullius in Bruto, factum appellat elaboratum, Sed vt intellectum eſt, quantam vim haberet accurata & facta quodammodo oratio. Metaphora ſumpta eſt à plaſtis ac fabris, qui rudi materiæ inducunt effigiem. Vnde & factū argentum dicitur, cui opponitur rude.

Factū argentū.

Locrenſe pactum. 33

Λοκρῶν σύνθημα, id eſt, Locrenſium pactū. De fœdifragis dictū, cuiuſmodi quondam habiti Locrenſes, quòd fœdere prodito, quod cum Peloponneſiis inierāt, ad Heraclidarum partes defecerint. Vel, vt quibuſdā placet, quòd Siculos eluſerint, non præſtita fide. Hæc propemodum Zenodotus. Refertur iiſdem ferme verbis ab Euſtathio in Bœotiā Homeri.

Caſſioticus nodus. 34

Κασσιώτικον ἅμμα, id eſt, Caſſioticus nodus. De moribus vafris ac verſutis dici conſueuit. Caſſius mons eſt, & eiuſdē nominis ciuitas in Ægypto vicina Peluſio. Ei genti quaſi genuinum ac gentilitiū eſt, miros quoſdā nodos nectere. Huic affine quod alio diximus loco, Ἡράκλειον ἅμμα, id eſt, Herculeus nodus, quo arctiſſimam atque indiſſolubilem amicitiam ſignificamus. In caduceo Mercuriali duo ſunt ſerpentes, maſculus & fœmina, qui medio corporum cōplexu nodum efficiunt Herculanū. Ab eo ſupernæ partes ſic ad oſculum coeunt, vt flexu circulum efficiant: infernæ ſimili flexu ad caducei capulū reuocantur, qua parte item caudæ coeunt vtriuſque. Hanc imaginem caducei adhuc videre eſt in nomiſmatibus antiquis. E quibus opinor ſymbolum ſuum mutuatus eſt Iohannes Frobenius, typographorum huius ætatis diligentiſſimus: & cui plurimum debēt Sacrarum literarum candidati: niſi quòd extra circulum, quem ſerpentes faciunt capitibus inter ſe coeuntes, addita eſt columba ſceptro inſidens. Hunc nodum Mercurio conſecrarūt Ægyptii, innuentes fœdera nō oportere vnquam diſſolui, verùm plurimum valere debere: vnde & Herculano cognomen additū. Quanquā Galli, & haud ſcio an etiam Ægyptii, non alium putant Herculem quàm Mercurium. Refertur apud Diogenianū ac Suidā, adagium de Caſſiotico nodo. Stephanus aliter effert, nimirum hoc pacto, Κασσιωτικὰ ἱμάτια, id eſt, Caſſiotica pallia. niſi fortè pro ἱμάτια ſcriptum erat ἱμάντα, id eſt lora.

Bonus cantor, bonus cupediarius. 35

Ἀγαθὸς ψάλτης, ἀγαθὸς ζωμοποιός, id eſt, Bonus cantor, bonus cupediarius. In vituperium muſicæ artis dictum, quaſi eiuſdem ſit hominis aures delectare cantu, & palatum cupediis. Archidamus Zeuſippi filius, quum quidam ſibi cōmendaretur hoc nomine, quòd bonus eſſet cātor: At hic, inquit, apud nos bonus cupediarius.

Ad amuſſim applica lapidem, non ad lapidem amuſſim. 36

Plutarchus in commētariolo cui titulus, Quo pacto quis intelligere poſſit ſe profeciſſe, trochaicum hunc prouerbialem refert,

Πρὸς στάθμην πέτρον τίθεσθαι, μὴ πρὸς πέτρῳ στάθμην. id eſt,

Lapis amuſſi eſt applicandus, non amuſſis ad petram.

Admonet, vitam ad leges eſſe corrigendam, non contrà leges ad mores noſtros trahendas eſſe: vt id faciamus quod honeſtum ſit, non id rectum exiſtimemus quod facimus. De Leſbia regula retulimus alibi.

Extra quærere ſeſe. 37

Prouerbiali ſchemate dictum à Perſio, Satyra prima,

-examénque improbum in illa
Caſtiges trutina, nec te quæſiueris extrà.

Id eſt, tuis te facultatibus metiaris, non populari opinione. Reſpondet illi quod idē alibi dixit, Tecum habita. Nā domi habemus quæ proprie noſtra ſunt, nec aliunde petēda. Qui nō eſt cōtentus recti cōſcientia, ſed famam ſpectat, ἔξω βλέπειν, id eſt foras proſpicere dicitur. Plutarchus in commentario qui inſcribitur, Quēadmodum quis intelligere poſſit ſe profeciſſe, Δῆλός ἐστιν ἔξω βλέπων ἔτι, καὶ πρὸς δόξαν ἑλκόμενος. id eſt, Palàm eſt illū adhuc foras proſpicere, & opinione famáq; duci. Huc pertinet illud quoque quod alibi retulimus,

Tecum habita.

Foras proſpicere.

Ἀλλότριος βοῦς πολλάκις ἔξω βλέπει. id eſt,

Extraneus bos ſæpe proſpectat foras.

Nimirum domi multa deſiderans. Porrò ſapiens omnia ſua bona ſecum portat in ſeipſo, totus inſtar mundi teres atque rotundus.

Aliorū medicus, ipſe hulceribus ſcates. 38

Plutarchus in cōmētario cui titul⁹, Quo pacto quis ab inimico iuuari poſſit, hūc ſenariū ex tragœdia quapiā allegat,

Ἄλλων ἰατρὸς, αὐτὸς ἕλκεσι βρύων. id eſt,

Aliis medens, at ipſus hulceribus ſcatens.

In eos torquendus eſt qui errata caſtigant inceſſūntque aliena, intercutibus vitiis ipſi madentes. Illud vulgo tritiſſimū, Medice, tibi ipſi medicus eſto. Gregorius in Apologia de fuga ſua, ἢ τῆς παροιμίας πόρρω φύγωμεν, ἄλλους ἰατρεύειν ἐπιχειροῦντες, αὐτοὶ βρύοντες ἕλκεσι. id eſt, Aut prouerbium procul effugiamus, aliis mederi parantes, ipſi ſcatētes hulceribus. Non diſſimilem ſententiam refert M. Tullius Philip. 12, Etenim qui multorum cuſtodem ſe profitetur, eum ſapientes ſui primū capitis aiunt cuſtodem eſſe oportere. Xenophon in cōuiuio ſimile quiddā indicat vulgo iactatum in diuinatores, οἱ μάντεις λέγονται δήπου ἄλλοις μὲν προαγορεύειν τὸ μέλλον, ἑαυτοῖς δὲ μὴ προορᾶν τὸ ἐπιόν. id eſt, Aiunt ſane diuinos aliis quidē prædicere futura, ſibi ipſis verò non proſpicere quod inſtat.

Tragice loqui. 39

Τραγικώτερον λαλεῖν, id eſt, Tragice loqui. Eſt verbis vti magnificentioribus, Eſt enim tragicorum character ſublimis, amátque tragœdia ampullas & ſeſquipedalia verba. Me-

nāder apud Plutarchū in cōſolatorio cōmentario ad Apollonių, εἰ δὴ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς νόμοις, ἐφ᾽ οἷς καὶ ἡμεῖς, ἔσπασας τὸν ἀέρα τὸν κοινὸν, ἵνα σοι τραγικώτερον λαλῶ. id eſt, Quod ſi iiſdem legibus quibus & nos, hauſiſti communem aerem, vt tibi tragice loquar. Vtitur & Plato lib. De repub. 3. Gregorius Theologus in epiſtola quadam, Ἀλλ᾽ οὐκ ἦν, οἶμαι, σε τραγῳδοῦντα βαρέως, παίζειν κωμικῶς. id eſt, Non licebat, opinor, quum ageres tragice, teſtum agere comice. Idem in epiſtola ad Baſilium, ὦ γῆ καὶ ἥλιε, ἀὴρ καὶ ἀρετή. τραγῳδήσω γάρ τι μικρόν. id eſt, O terra & ſol, aer & virtus. Quanquam ſuſpicor pro ἀρετή ſcriptū fuiſſe αἰθήρ, quemadmodum ex ἀήρ fecerat αἰθήρ. Nam qui primus has epiſtolas edidit, adeo videtur callere Græce, vt vix legat. Eſt ſubinde apud Lucianum ἐκτραγῳδεῖν, pro eo quod eſt magnificētius eloqui, & rem verbis ampliorem reddere: & φορτικῶς λαλεῖν, pro grandius & faſtoſius dicere. Greg. Nazi. locus

Tragicum tueri. 40

Τραγῳδικὸν βλέπειν, id eſt, Tragicum tueri. Non diſſimili figura dixit Ariſtophanes in Pluto, πενίαν, id eſt paupertatē deſcribens,

> Βλέπει γέ τοι μανικόν τι καὶ τραγῳδικόν. id eſt,
> Tragicum tuetur, ac furiale quippiam.

Quadrabit vel in faſtuoſos, vel in triſtes ac luctuoſos.

Lingua iurauit. 41

Illud è tragœdia ceſſit in prouerbium, ἡ γλῶσσ᾽ ὀμώμοκεν, id eſt, lingua iurauit. vbi quis non præſtat fidem promiſſi: aut vbi non ex animo pollicetur. Eſt apud Euripidem in Hippolyto coronato,

> Ἡ γλῶσσ᾽ ὀμώμοχ᾽, ἡ δὲ φρὴν ἀνώμοτος. id eſt,
> Iurata lingua eſt, animus iniuratus eſt.

Hunc verſiculum inceſſiuerunt Comicorum conuitia. Ariſtophanes in Bacchis,

> Ἡ φρένα μὲν οὐκ ἐθέλουσαν ὀμόσαι καθ᾽ ἱερῶν,
> Γλῶτταν δ᾽ ἐπιορκήσασαν ἰδίᾳ τῆς φρενός. id eſt,
> Aut mentem quæ nolit per ſacra iurare,
> Linguam autem iuratam ſeorſum ab animo.

Item in ranis taxans Euripidem,

> Ἡ γλῶττ᾽ ὀμώμοκ᾽, Αἰσχύλον δ᾽ αἱρήσομαι. id eſt,
> Iurata lingua eſt, Æſchylum autem præferam.

Sic & Pindarus in Iſthmiis, encomio quinto, laudans quendam cordatæ veraciſque linguæ, dicit,

> Γλῶσσα δ᾽ οὐκ ἔξω φρενῶν. id eſt,
> Lingua vero non extra mentem.

Euripidis dictum citatur à Platone in Theæteto, ἐὰν ἀποκρίνῃ ὡς ἔοικε, τὸ Εὐριπίδειόν τι ξυμβήσεται ἡμῖν· ἡ μὲν γλῶττα ἀνέλεγκτος ἡμῖν ἔσται, ἡ δὲ φρὴν οὐκ ἀνέλεγκτος. id eſt, Si reſponderis eſſe, eueniet nobis quiddam Euripideum, lingua nobis erit irredarguta, cæterum mens non erit irredarguta.

Heri & nudiuſtertius. 42

Χθὲς καὶ πρώην, id eſt, Heri & nudiuſtertius. Prouerbialis hyperbole, tempus admodum nuper actū ſignificans. Plutarchus in commentario De contentione ignis & aquæ, ἡ δὲ πυρὸς χρῆσις, ἐχθὲς, φασὶ, καὶ πρώην ὑπὸ Προμηθέως, βίος πυρὸς οὐκ ἄνευ ὕδατος ἦν. id eſt, Atqui ignis vſus heri ac modo, quod aiūt, ſub Prometheo: ignis vita non citra aquam erat. Eſt ſubinde apud Lucianum, nominatim in libello De mercede ſeruientibus. Item Plato De legibus lib. 3. τὰ δ᾽ ἄλλα ἄλλοις πάμπολλα, ὡς ἔπος εἰπεῖν, χθὲς καὶ πρώην γεγονότα. id eſt, Quin & alia, quæ & aliis plurima, heri, vt ita loquar, ac nudiuſtertius acciderant. Alibi legi, nec tamen occurrit locus, ὁ χθὲς καὶ πρώην ἑαυτῷ ποιήσας θεούς. id eſt, Qui heri & nudiuſtertius ſibi deos inſtituit. Plato in Alcibiade ſecūdo, Οἶμαι δέ σε οὐκ ἀνήκοον εἶναι ἔνιά γε χθιζά τε καὶ πρωϊζὰ γεγενημένα, id eſt, Arbitror autem tibi non inauditum eſſe, quædam & heri & nudiuſtertius eſſe facta.

Non pluet poſt noctem qua ſus agreſtis peperit. 43

Plutarchus in commentario De cauſis naturalibus, verſū hunc ceu prouerbio iactatum citat,

> Μηκέτι νυκτὸς ὕειν, ᾗ κεν τίκτῃ ἀγροτέρα σῦς. id eſt,
> Non iam nocte pluet, ſus qua enitetur agreſtis.

Sues cicures ſæpius pariunt ac diuerſis temporibus, feræ nō niſi ſemel, idque iiſdem ferme diebus, nimirum ineunte æſtate. Vnde negant fore pluuiam, poſteaquam ſus agreſtis pepererit, nimirum exactis iam menſibus pluuiis. Per iocum vſurpari poterit ſi dicamus, res fore tranquilliores poſteaquam moroſus ac rixoſus quiſpiam animo ſuo morē geſſit.

Cum diis pugnare. 44

Θεομαχεῖν, id eſt, Cum diis pugnare dicuntur qui vel naturæ repugnant: vel aduerſus fatalem neceſſitatem reluctantur. Sumptum à gigantum fabula. M. Tullius in dialogo De ſenectute, Quid enim aliud gigātum more bellare cum diis; niſi naturæ repugnare? Euripides in Bacchis,

> Κοὐ θεομαχήσω, σῶν λόγων πεισθεὶς ὕπο. id eſt,
> Cedam deis, parens tuis ſermonibus.

Fertur & huiuſmodi ſenarius inter ſententias prouerbiales,

> Θεομαχεῖν δεινόν ἐστι καὶ τύχῃ. id eſt,
> Pugnare cum diis, cumque fortuna graue eſt.

Celebratur & illud Homericum,

> Οὐκ ἔστιν θεοῖς δαίμοσι φωτὶ μάχεσθαι. id eſt,
> Haud pugnare poteſt hominum cum numine quiſquam:

Id imitatus Pindarus,

> Χρὴ δὲ πρὸς θεὸν οὐκ ἐρίζειν. id eſt,
> Non conuenit cum Deo contendere.

Dorica muſa. 45

Δωριστὶ μοῦσα, Dorica muſa De munerum auidis. Ariſtophanes in Equitibus iocatur in Cleonem, quod nullam aliā muſicam diſcere potuerit quàm Doricam, videlicet alludens ad notiſſimas harmoniarū ſpecies Doricam, Lydiam, Phrygiam & Bœoticam. Ludit autem verbo perperam deprauato, δωροδοκιστὶ pro δωριστί. οὗτος, inquies, οὐ δύναται μαθεῖν εἰ μὴ δωροδοκιστί. id eſt, Iſte diſcere haud poteſt præterquam δωροδοκιστί. Eſt autem Græcis δωροδοκεῖσθαι, muneribus corrumpi, vt in gratiam alicuius dicas ſententiam. id quod Pythagoras appellat κυάμους ἐσθίειν, id eſt Fabas edere. Nam antiquitus fabis ſuffragia ferebantur. Itaque οἱ μονοπωλοῦντες fabas edebant qui quæſtum ex ea re facerent. Sic enim interpretatur is (quiſquis fuit) qui collegit hiſtorias quas Gregorius Nazianzenus attigit. Quanquam exortus eſt nuper qui Pythagoræ fabas vertit in oua, quòd inſit animantis initium: κύαμον autem dictum quaſi κύον. quem audiendum putarē, ſi vel vnum authorculum veterem, vel argumētum aliquod grauius allegaſſet. Heſiodus item principes corrupte iudicantes δωροφάγους appellat, id eſt donuoros. δωροδοκεῖ.

Ne ſupra pedem Calceus. 46

Μὴ ὑπὲρ τὸν πόδα τὸ ὑπόδημα, id eſt, Ne vltra pedem calceus. id eſt, Ne maiora viribus ſuſcipias. aut ne magnificentius te geras quàm pro tua conditione. Lucianus in imaginibus, μηδὲ ὑπὲρ τὸν πόδα ἔστω τὸ ὑπόδημα. id eſt, Neque maior pede ſit calceus. Rurſum in proxime ſequenti dialogo, ταῦτά σοι ὑπερβαίνειν ἔδοξε, καὶ ὑπὲρ τὸν πόδα. id eſt, Hæc tibi viſa ſunt immodica, & quam promenſura pedis maiora. Rurſum in Gallo, καὶ οὐ κατὰ λόγον τοῦ ποδός. id eſt, Et haudquaquam iuxta pedis rationem.

Ne è quouis ligno Mercurius fiat. 47

Οὐκ ἐκ παντὸς ξύλου Ἑρμῆς ἂν γένοιτο, id eſt, Non è quouis ligno Mercurius fingi poſſet. id eſt, Non omniū ingenia ſunt accommodata diſciplinis. Quidam enim, vt ait Fabius, rus ablegandi ſunt. Sumpta eſt allegoria à fabris, qui materiam deligunt. Quandoquidem ad alias res alias materias conuenire, copioſe demōſtrat Theophraſtus libro De plantis quinto. Item Plinius lib. 16. Quidam ſuperſtitioſius exquirunt materiam vnde numē exculpant. Et quanquam Priapus ille deus facilis & craſſus, haud grauatur ficulnus eſſe, nō tamē idem liceat in Mercurio deo tam ingenioſo, totque prædito artibus. Tametſi mihi magis arridet vt ad magicum Mercurii ſimulachrum referatur, quem non ex quauis materia, ſed certo ligno ſcalpebant, alioqui non futurum idoneū ad magicæ artis vſum. Vnde id quoque inter reliqua magici criminis argumenta obiectum fuerat Apuleio, quòd Mercurii ſigillum ſcalpendum curaſſet ligno buxi, quemadmodum oſtendit ipſe apologia Magiæ prima. Fortaſſis buxus ad id potiſſimum deligebatur, vel quod hominis pallorem præ ſe ferat, vel quòd materies ſit omnium maxime æterna. Nam & aduerſus ignem quoque ferri rigorē obtinet, authore Plinio. Apuleius in apologia Magiæ prima prouerbium refert, ad authorem Pythagoram, Non enim (inquit) ex omni ligno, vt Pythagoras dicebat, debet Mercurius exſcalpi. Finitimū eſt huic quod eſt apud Athenæum lib. 5. Incertum autem vtrum Democharis an Cratetis dictum, Ἐκ θύμβρας οὐδείς ποτ᾽ ἂν δύναιτο κατασκευάσαι λόγχην, οὐδ᾽ ἐκ Σωκράτους στρατιώτην ἄμεμπ-

Thymbra nõ fit lancea. θύου,id eſt, Ex thymbra nemo queat conficere lanceã, neque è Socrate probum militem. Eſt autem tymbra oleris genus aut fruticis non diſſimile thymo aut ſatureiæ, cuius meminit Plinius lib.19.cap.8: condimentis aptum, vnde & θυμβροφάγοι dicuntur Græcis, qui acribus delectantur. quod dicetur & in eos quibus res ſunt aſperæ. Rurſus Athenæus in eodem libro, ἀλλ' ὅτι οὐκ θύμβρας, ὥσπερ Δημοχάρης, λόγχη, ὅτι οὐκ τοιούτων λόγων ἀνὴρ ἀγαθὸς γίνεται. id eſt, Sed neque è thymbra, quemadmodum inquit Demochares, lancea: neque ex huiuſmodi ſermonibus vir bonus fit.

θυμβροφάγοι.

Non ſum ex iſtis heroibus. 48

Οὐκ εἰμὶ τούτων τῶν ἡρώων, id eſt, Non ſum de numero iſtorũ heroum. id eſt non ſum ex eorum numero qui propenſiores ſunt ad lædendum quàm benemerendum. A geniis ſumptum, qui laceſſiti ſæpe perniciem adferunt, perraro iuuant. Vnde qui ſe commodum, non noxam allaturos eſſe pollicebantur, hoc vtebantur adagio. Zenodotus Menandrum citat ex Ephebis.

Noui Simonem & Simon me. 49

Οἶδα Σίμωνα καὶ Σίμων ἐμέ. id eſt, Noui Simonẽ & me Simon. De iis dicebatur qui pares eſſent. Zenodotus & Suidas ſcribit duos fuiſſe ductores, notæ vtrunque improbitatis, Simonem & Niconẽ. Simonẽ autem, quòd vitiis antecelleret, alterius famam obſcuraſſe. Vnde prouerbio, Simonem vnum nominant. Tradunt hos duos Telchines fuiſſe, qui inducta in terram aqua Stygia, Arnon ædificarint. Vocantur autẽ apud Græcos, Telchines, mali genii, ſiue homines faſcinatores & malefici. Strabo lib.10, meminit Telchinum: aitque nouem fuiſſe qui è Rhodo Rheam ſint comitati in Cretam. τελχῖνας autem dictos volunt ἀπὸ τοῦ θέλγειν, quod eſt obſcurare ſiue demulcere: quòd homines illectos circunueniant. Hinc & τελχῖνες ſiue τελχινώδεις dicunt quicquid inſigniter eſt improbum: & τελχινεύειν, pro contentioſe ac pertinaciter agere. Addit Etymologus, omnes Cretenſes τελχῖνας dici: & ipſam Cretam dictam τελχινία. Adagium vſurpat Chryſoſtomus in Babyla, ὦ δεξιᾶς τελχῖνος. id eſt, O dexteram Telchinis. Sic enim appellat nocentem dextram.

τελχῖνες.

Ne nimium callidum hoc ſit modo. 50

Terentius in Eunucho, Vide ne nimium callidum hoc ſit modo. Donatus prouerbium eſſe demonſtrat, quanquam anceps eſt lectio. poteſt enim vtrunque legi, & calidum & callidum: vt prius illud ad feſtinatum conſilium, alterum ad nimis aſtutum referatur. Siquidẽ vtraque parũ fœliciter euenire ſolent, vel quæ nimium calent, id eſt quæ præcipitantius inſtituũtur: vel quæ nimium audacibus aguntur dolis. Et ſicut, authore apud Titum Liuium, Fabio Maximo, temeritas non ſolum ſtulta, verumetiam infœlix plerunque eſt: ita verſutia nonnunquam ad ſummum diſcrimen adducit. Qui callidum legũt, reſpicere videntur ad id quod paulo ſuperius dixerat Chærea, Nunquam vidi melius conſilium dari. Qui calidum legunt per vnicum l (& mea quidem ſentẽtia rectius) Græcam figuram agnoſcunt. quoniam θερμὸν illi tum ſceleſtum, tum præceps & audax facinus vocant. Sic enim Penia in Pluto Ariſtophanica de ſenibus, qui rem nouam moliuntur, vt Pluto cæco reſtituant oculos,

Ὦ θερμὸν ἔργον κἀνόσιον καὶ παράνομον. id eſt,
Calidum o facinus & impium & nefarium,

Interpres exponit, θερμὸν, τολμηρὸν, παράτολμον, ἀλόγιστον, id eſt, Inauditum, audax & præceps, ac temerarium. Item Sophocles in Antigone,

Θερμὴν ἐπὶ ψυχροῖσι καρδίαν ἔχεις. id eſt,
In frigidis tibi mens calet negociis.

Calere in frigidis.

Obiurgatur Antigone, quòd nimium auide cuperet ſepelire fratrem. Et Plutarchus Sympoſiacõ Decade quinta, ſignificat ζωρότερον quibuſdam ſignificare τὸ θερμόν. vt Achilles apud Homerum, iubens Patroclum miſcere ζωρότερον, exegerit celeritatem miniſterii. Quemadmodum nos quoque inquit, ſæpenumero iubemus miniſtris θερμότερον ἅπτεσθαι τῆς διακονίας, id eſt, Calidius ac celerius adire miniſterium.

Ne gladium tolas mulier. 51

Μὴ μάχαιραν αἴρε θῆλυ. id eſt,
Ne machæram tollas mulier.

Hemiſtichium eſt carminis trochaici. Ne ſuſcipias negotii molem, quum nequeas auxiliari. Virorum enim eſt ἀμοιβάδις ἀεὶ πάσχειν, vt inquit Homerus. Poteſt & in hunc trahi ſenſum, Ne ſpem oſtendas, quam præſtare non poſſis. Ne mineris, aut ne laceſſas inimicum, quum laceſſitum nõ queas profligare. Brutus notat Ciceronem, quòd Antonium concionibus ſuis irritaret, quem irritatum nõ potuerit comprimere. hoc eſt, gladium tolleret mulier.

Nec ſibi nec aliis vtilis. 52

Qui prorſus inutiles ſunt, & fruges conſumere nati, ſchemate prouerbiali, nec ſibi nec aliis vtiles dicũtur. M. Tullius in libris Officiorum, Quamobrem (vt ante dixi) contemnũtur ii qui nec ſibi nec aliis proſunt, vt dicitur: in quibus nullus labor, nulla cura, nulla induſtria eſt. Sumptum eſt ex nobili illo carmine Heſiodi, ex opere quod inſcribitur ἔργα καὶ ἡμέραι, quod ſubinde citat Ariſtoteles,

Οὗτος μὲν πανάριστος, ὃς αὐτῷ πάντα νοήσῃ,
Φρασσάμενος τά κ' ἔπειτα καὶ ἐς τέλος ᾖσιν ἀμείνω.
Ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται.
Ὃς δέ κε μήτ' αὐτὸς νοέῃ, μήτ' ἄλλου ἀκούων,
Ἐν θυμῷ βάλληται, ὁ δ' αὖτ' ἀχρήιος ἀνήρ. id eſt,
Omnia qui per ſe ſapiat, longe optimus ille eſt,
Multo ante expendens quænam ſint optima factu:
Is tamen & frugi eſt, qui paret recta monenti.
At qui nec per ſe ſapiat, neque mente reponat
Ex aliis audita, vir vndique inutilis hic eſt.

Horum carminum ſententiam T. Liuius ſanè quàm eleganter & commode reddidit. Sæpe ego, inquit, audiui milites, eũ primum eſſe virum qui ipſe conſulat quid in rem ſit. Secundum eum, qui bene monenti obediat. Qui nec ipſe conſulere, nec alteri parere ſcit, eum extremi ingenii eſſe. Huius generis haud paucos videas mortales, qui quum ipſi ob mentis inopiam nequeant diſpicere quid facto ſit opus: dictu tamẽ mirum quàm ſint præfracti, quámque non admittant alienum conſilium. videlicet aſinũ illum Horatianũ referentes, qui quũ nec viam noſſet, nec duci pareret, in rupem præceps datus eſt. Heſiodi carmẽ Zenon, teſte Diogene, ſic inuertit,

Aſinus in rupem.

Κεῖνος μὲν πανάριστος ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται
Ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος ὃς αὐτὸς πάντα νοήσῃ. id eſt,
Optimus ille quidem, qui paret recta monenti:
Rurſus at ille bonus, qui per ſeſe omnia nouit.

Videlicet anteponens eum qui bene pareret, ei qui bene ſaperet. Huic enim intelligentiam duntaxat adeſſe, illi vero etiam vſum & exercitationem.

Neque compluitur, neque ſole aduritur. 53

Οὔθ' ὕεται, οὔτ' ἡλιοῦται. id eſt, Neque compluitur, neque ſole aduritur. De eo dici ſolitum, qui procul ab omni incommoditate ſemotus, vitam ageret. Cui contrarium illud Horatianum, -Sudauit & alſit.

Et pulueris & ſolis & cæleſtis aquæ patiens latus. Negociatores, milites, athletæ, nautæ, atque id genus homines ſoli ferendo, & imbribus tolerandis aſſueſcant oportet. Qui domi molliter viuit, ab his malis abeſt. Quamobrem in hominem delicatum, & ad labores ferẽdos inhabilem quadrabit. Ariſtophanes in Ranis, Bacchi mollitiem notans,

Καὶ μήτε θερμὸν, μήτ' ἄγαν ψυχρὸν θέρος. id eſt,
Nec æſtuoſam, nec nimis cedo frigidam.

Refertur à Zenodoto prouerbium.

Simiarum pulcherrima deformis eſt. 54

Τῶν πιθήκων ὁ καλλίστος αἰσχρός ἐστι, id eſt, Simiarũ pulcherrima deformis. Recte dicetur de his quæ ipſo genere ſũt vitioſa, neque prorſus conferẽda cum vel extremis eorũ quæ ſunt in honeſtorum ordine: veluti ſiquis dicat, lenonẽ integerrimum eſſe periurum, aut honeſtiſſimum hiſtrionẽ infamem, aut optimum Meuii carmen malum eſſe. Citatur à Platone, & ad Heraclitum authorem refertur.

Quærens obſonium, veſtem perdidi. 55

Ζητῶν γὰρ ὄψον, θοἰμάτιον ἀπώλεσα. id eſt, Obſonium dũ quæro, veſtẽ perdidi. Vbi res peſſime cadit, aut quũ puſilla quædam captãtes, maiora perdimus. Refertur à Suida, & ab aliis, nec indicant vnde ſit natum. Quanquam obſcurum non eſt ab euentu profectum eſſe, quo fur quiſpiam, dum ſtudet cibum tollere, comprehenſus, vix pallio quoque reiecto, effugit. Alluſit ad hoc prouerbium Ariſtophanes,

Διὰ ταῦτα δή σοι καὶ θοἰμάτιον ἀπώλετο. id eſt,
Ob hæc tibi veſtis quoque periit inſuper.

Citius elephantum ſub ala celes. 56

Lucianus in indoctum, θᾶττον ἂν πέντε ἐλέφαντας ὑπὸ μάλης κρύψειας ἢ ἕνα κίναιδον. id eſt, Citius quinque elephātos ſub ala tegas, quàm vnum cinædum. De iis qui diſſimulare nullo pacto poſſunt, quin notis aliquibus prodant animi morbum. Eſt autem figura prouerbialis in hyperbole: cui cognatum illud apud M. Tullium ex Ennio, libro de Oratore 2, Flammam à ſapiente facilius in ore ardente opprimi, quàm vt bona dicta teneat.

Felix Corinthus, at ego ſim Teneates. 57

Εὐδαίμων γε Κόρινθος, ἐγὼ δ' εἴην Τενεάτης. id eſt,
Fortunata Corinthus, at ipſe ſiem Teneates.

Tenea vicus quidam haud procul à Corintho, nemoroſus & amœnus. Porro Corinthiorum opulentia inſignis fuit. Strabo libro octauo ſcribit, hunc verſum oraculo proditum fuiſſe cuidam Aſiano, conſulenti num præſtaret Corinthum demigrare. Vnde videtur, ſicut alia pleraque, in vulgi ſermonem abiiſſe: atque adeo refertur in catalogo Græcanicorum adagiorum. Tempeſtiuum fuerit hoc vti, quoties in contentione duorum, non inficiabimur alterum per ſe præſtantius, verùm alterū magis arridere placeréque animo noſtro. Veluti ſiquis dicat, Equidē fateor iuris ſcientiā, & ad rem & famā comparandam magis idoneam quàm ſit poetica: verum

Εὐδαίμων γε Κόρινθος, ἐγὼ δ' εἴην Τενεάτης.

Sit illud melius aut vtilius, hoc animo meo gratius. Strabo admonet, à quibuſdam pro Τενεάτης perperam legi Τεγεάτης.
Tegea. Nam Tegea ciuitas eſt Arcadiæ.

Aſinus in paleas. 58

Ὄνος εἰς ἄχυρα, id eſt, Aſinus in paleas, ſubaudiendū incidit. Dici ſolitum vbi cuipiam fortuna lautior præter ſpem obtigerit, aut nactus forte fuerit aliquis quo vel præcipue gaudeat. veluti ſiquem oſtreorum auidum videas affatim veſcētem illis, non importune dixeris, ὄνος εἰς ἄχυρα, id eſt, Aſinus in paleas. In fragmentis ſecundi libri Dipnoſophiſtarum citatur hic ſenarius ex Philemonis Comœdiis,

Ὄνος βαδίζεις εἰς ἄχυρα τραγημάτων. id eſt,
Iam vadis aſinus in paleas tragematum.

Iucundius erit ſi longius transferas: puta ſiquis cupienter legat poetā quo peculiariter delectetur. Conueniet & in hūc vſum, vbi quis inſcitia rem contaminat, veluti ſi barbarus & illiteratus bonum authorem malis commentariis inquinet. quemadmodū Thomas ac Nicolaus ſuis gloſſematis, & Paſſauantius æquè inſulſis additionibus, eximium opus De ciuitate dei conſpurcarunt. Gaudet enim aſinus volutatione, & omnia confundit hac laſciuia. Quod indicat Apuleius quoque, quum horti areolas omnes volutationibus corporis à ſe turbatas ſcribit. Adagiū ab euētu natum eſſe nemo nō videt.

Alia voce pſittacus, alia coturnix loquitur. 59

Prouerbiali ſchemate dixit Martialis in clanculariū quēdam poetam, qui corniculam Æſopicam referens, ſuos ineptos verſiculos nomine Martialis in vulgus ſpargebat, ratus futurum vt titulo decepti lectores, Martialis eſſe crederent.

-credis hoc Priſce,
Voce vt loquatur pſittacus coturnicis?

Conueniet in muſicos aut poetas longe diſpari ſtylo, longéque diſſimili facultate. Pſittacus inter aues proxime voces humanas exprimit: coturnices, pugnaces magis quàm loquaces. vnde Ouidius in Epitaphio pſittaci,

Ecce coturnices inter ſua prælia viuunt.

Caluus comatus. 60

Caluus comatus apud eundem Martialem, haud dubie figura prouerbiali,

Caluo turpius eſt nihil comato. Rurſus idem,
Caluus quum fueris, eris comatus.

Apte dicetur in eum qui veris bonis nudus, aſcititiis ſe vēditat. Veluti ſiquis indoctus aliena pro ſuis ederet: aut ſiquis diſſimulet eſſe ſe quod eſt. veluti ſi ſenex aſſuto galericulo, aut tinctis capillis, affectet videri iuuenis: ſi deformis, adhibito fuco velit haberi formoſa.

Primum Ægina pueros optimos alit. 61

Τὰ πρῶτ' ἀρίστους παῖδας Αἴγιν' ἐκτρέφει. id eſt,
Ægina primitus optimos pueros alit.

De re quapiam quæ melioribus initiis cœpta, paulatim ad deterius delabitur, vt pleraque mortalium faciunt. Exortum adagium ob Achillem, Patroclum, Aiacem, Neoptolemum quòd hi virtute præcelluerint, quum eſſent Æginetæ. Concinit his Strabo lib. 8, oſtendens ex hac inſula profectum Æacum cum ſua poſteritate. Nam Stephanus inſulæ nomen inditum putat ab Ægina Æaci matre. Eandem aliquando maris imperium tenuiſſe, quæ ne cum Athenienſibus quidem in nauali ad Salaminem prælio de principatu certare dubitauerit, quum Perſæ Græciam inuaderent. Huius meminit etiam Homerus. Eſt autem Cycladum nobiliſſima: quæ diu dicta fuit Œnone, vt indicat idem Strabo & Stephanus. Ob laborum autem tolerantiam & induſtriam frugalitatemque, dicti ſunt Æginetæ Myrmidones quum enim haberent terram ſuperne lapidoſam, inferne frumentis idoneam, fodientes, in cauernis habitare viſi ſunt formicarum more, & aſportandis lapidibus quodammodo eius animantis induſtriam repræſentare. Deinde labente morum integritate, male cœperunt audire Æginetæ: id quod prouerbiis aliquot teſtatū eſt, quorum eſt illud, Æginenſes neque tertii neque quarti, vt dictum eſt in prouerbio de Megarenſibus. Non diſſimile illi, Quondam fuerunt ſtrenui Milesii.

Irriſibilis lapis. 62

Ἀγέλαστος πέτρα, id eſt, Irriſibile ſaxum. De re vehementer acerba triſtique. Oſtendebatur olim ſaxum quoddam in Attica, in quo ſedebatur conſediſſe Ceres, quum relicto cælo, ſuccenſis facibus, Proſerpinam à Plutone raptā quæreret. Porrò quū Eleuſinem perueniſſet, ibi triſtis in ſaxo quodam inſedit, quod ob eam ipſam cauſam ἀγέλαστον appellabant. Autor Zenodotus. Quadrabit in ſeueros ac tetricos, quóſque vocant ἀγελάστους. quorum in numero Socratem ponit Plinius, Periclem Ariſtides. Neque perperam accommodabitur ad rem magnopere moleſtam.

Agamemnonis hoſtia. 63

Ἀγαμέμνονος θῦμα, id eſt, Agamemnonis victima. Quondam in duros & perſuaſu difficiles dicebatur. Inde natum, quòd Agamemnone rem diuinam in Troia facturo, bos effugerit, vixque multo negotio comprehenſus, reductus eſt. Tātum Zenodotus. Quadrabit etiam in eos, qui nolentes & adacti quippiam agūt. Olim in ſacris ſpectabatur vt hoſtia lenis ac volens adſtaret. Quòd ſi refracto fune profugiſſet, infauſtum omen habebatur. Mihi videtur & huc poſſe referri, quòd Agamemnon in Aulide filiam Iphigeniam ſacrificauit, ſed admodum inuitus. Recenſetur a Zenodoto.

Mactata hoſtia lenior. 64

Mactata hoſtia lenior, prouerbiali figura dixit Horatius in Odis, Mactata veniet lenior hoſtia.

De ſpontaneis ac māſuetis. Sumptum eſt à ſacrificiis, in quibus explorabatur hoſtia ducto per frontem cultro: idque mactare vocabant. Vnde qui ſpectata ſunt virtute, eos mactos virtute vocant.

Exiguum malum, ingens bonum. 65

Μικρὸν κακόν, μέγ' ἀγαθόν. id eſt, Puſillum malum, ingēs bonum. Admonet adagium, ex paululo incommodi, laboréque exiguo, ſūma maximáque comoda colligi. Refertur a Diogeniano. Non diſcrepat hinc Muſonii ſentētia, quā commemorat Aul. Gellius lib. 16, cap. 1, ἄν τι πράξῃς καλὸν μετὰ πόνου, ὁ μὲν πόνος οἴχεται, τὸ δὲ καλὸν μένει· ἄν τι ποιήσῃς αἰσχρὸν μετὰ ἡδονῆς, τὸ μὲν ἡδὺ οἴχεται, τὸ δὲ αἰσχρὸν μένει. id eſt: ſiquid feceris honeſtū cum labore, labor abit, honeſtum manet. Siquid feceris turpe cum voluptate, voluptas abit, turpitudo manet. Eandem ſententiam Cato, minus quidem modulatè, minuſque rotundè, ſed tamen fideliter extulit ad hunc modum, Cogitate cum animis veſtris, ſiquid per laborem rectè feceritis, labor ille à vobis citò recedet: benefactum à vobis, dum viuetis, nō abſcedet. Sed ſiqua per voluptatē nequiter feceritis, voluptas citò abibit, nequiter factum illud apud vos ſemper manebit.

Attici Eleuſinia. 66

Ἀττικοὶ Ἐλευσίνια, id eſt, Attici Eleuſinia, ſubaudiendū καθ' ἑαυτούς, id eſt inter ſeſe. Duris apud Zenodotum, ait parœmiam vſurpari ſolitam ſi quando conueniſſent inter ſeſe aliqui ſecretò de re quapiam arcana tractantes. Ducta metaphora à myſteriis ſacrorum Eleuſiniorum, quæ in honorem Cereris agebantur apud Eleuſim, ſumma religione, myſticiſque ceremoniis, à quibus arcebantur prophani. Capital autem erat ex his myſteriis quicquam in vulgus efferre: cuiuſmodi

q.iiii.

videntur fuiſſe apud Romanos ſacra Bonæ deæ: quam eandem C. Baſſus apud Lactantium Fatuam appellatam tradidit. Nam hæc & noctu & in operto fiebant, & excluſis maribus.

Vide Aelianum lib. 11. c. 4. & Caeliu l. 23 c. 30. [illegible]

Hermionis vice. L. 137. 67

Ἀνθ᾽ ἑρμιόνος, id eſt Hermionis vice, addendum ex vſu ſententiæ verbum quod eam expleat, puta, fuero tibi, aut mea domus, aut hæc vrbs erit vobis, aut aliud ſimile quippiam. Valet autem perinde quaſi dicas, loco aſyli tibi fuero, vel inſtar aræ, quæ te tutum reddat. Eſt Hermione templum in Peloponeſo, ſacrum Cereri ac Proſerpinæ, ad quod qui cōfugerint, tuti ſunt, propter loci religionem. Zenodotus Ariſtophanem citat in Babylonis, qui huius adagii fecerit mētionem. Effertur bifariam ea vox, ἑρμιών, καὶ ἑρμιόνα, vt ἀπὸ τῆς κάλυκος καλύκη. autor Stephanus.

Antronius aſinus. 68

Ἀντρώνιος ὄνος, id eſt, Antronius aſinus, Olim dicebatur qui deformi prægrandique mole corporis eſſet, cæterū ingenio ſtupido bardoque. Antron autē ciuitas erat Theſſaliæ, nomē inde ſortita, quòd cauernis & ſpecubus abūdaret. Illic aiunt aſinos inſigni magnitudine quondā fuiſſe: vnde prouerbium increbuit. Autores Stephanus & Suidas. Attingit prouerbiū & Homeri Scholiaſtes in Iliados β. Extat & hodie iocus vulgaris in homines magno corpore, quaſi ii parum ſapiāt: quaſique natura ſic paria facere gaudeat, vt quod corporis addiderit moli, detrahat ingenio. Traditur à nōnullis, apud Antronios ingētes reperiri molares lapides, quorū qui ſubſternuntur, ob ſegnitiem & quietem, ὄνους vocant Græci. Lapidem autem vocamus ſtupidum & amentem.

Lapis homo.

Ventorum ſtationes. 69

Ἀνέμων στάσεις, id eſt, Ventorum ſtationes. De rebus multo vſu obſeruatis perſpectiſque. Apparet parœmiam integre ſic eſſe pronuntiandā, ἀνέμων στάσεις γινώσκουσιν οἱ ἐγχώριοι, id eſt, Ventorum ſtationes norunt indigenæ. Sunt enim pleriſque regionibus ſui quidā vēti quorum naturā optimè norunt incolæ regionis illis obnoxiæ: qualis eſt Athenienſibus Scyrō, paulum ab Argeſte deflexus, reliquæ Græciæ ignotus: Narbonēſi Galliæ Circius, à turbine & vertigine ſic appellatus: ſiue Cercius, vt vocat Cato, vētus apud illos clariſſimus, nec vlli violentia inferior: idē non modo in reliquis cæli partibus ignotus, ſed ne Viennā quidem eiuſdem prouinciæ vrbē attingens. At Auſter in Ægyptum non penetrat, vt autor eſt apud Pliniū Fabianus. Iapyx Apulis eſt familiaris, & Atabulus Apuliæ certis mōtibus notus ac peſtilens: vnde & vocabulum indītum. Sunt & alii permulti cuiuſque regionis indigenæ, vt apud Gelliū teſtatur Fauorinus. Ad hæc eſt nōnullis alia aliis regionibus vis ac natura. Nam vt teſtatur in Problematis Ariſtoteles, Helleſpontias, qui idem Scyron vocatur, Atticæ terræ, inſulīſque vicinis imbrem adfert: Aquilo Helleſpōto ac Cyrenæ, Auſter Leſbo. Atque hic quū apud alios ſit tepidus & pluuius, Africæ frigidus eſt ac ſerenus, vbi rurſus Aquilo pluuius, autore Plinio. Eteſiæ, quæ & ſtatis annitēporibus oriuntur, & certis horis diei ſpirant & cōquieſcunt, in Hiſpania & Aſia ſlat ab Oriēte, in Pōto ab Aquilone, in reliquis mūdi partibus à Meridie. Suidas hæc verba refert, incertū vnde ſumpta, ἐγχώριοι γὰρ οὐ μόνον τὰς τῶν ἀνέμων στάσεις, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ἐγχωρίων ἤθη κάλλιστα γινώσκουσιν. hoc eſt, Indigenæ enim non ſolum ventorum ſtationes, iuxta prouerbium, verumetiam indigenarū hominum mores pulcherrimè norunt. Licebit in hunc vſum trahere, vt dicas, ſuæ cuique gentis ingenium eſſe cognitū, ſuos cuique familiares eſſe notiſſimos, ſuam cuique vxorem maxime eſſe cognitam, ſuam cuique notam artem, in qua ſit quamdiutiſſime verſatus.

Venti campus. 70

Ἀνέμων πεδίον, id eſt, Vēti campus. In hominē inſtabilem, leuem, & inconſtantem dicebatur. Refertur à Diogeniano. Nam in planicie venti liberius huc atque illuc diuagantur, nullo coerciti obſtaculo. Et Homerus ſubinde vana vocat ἀνεμώλια. Et ὑπηνέμια dicūtur, quæ ſolida non ſunt, ſed ſubuentanea. Denique inſtabiles, ventoſos dicimus. Horatius,

Ventoſi.

Romæ Tibur amo ventoſus, Tibure Romam. Idem,
Non ego ventoſæ venor ſuffragia plebis.

Poſtremò domum vndique perſtabilem, nō illepide dixeris ἀνέμων πεδίον. Pindarus Olympiorum hymno 2, varias rerum humanarum vices eleganter expreſſit,

Ῥοαὶ δ᾽ ἄλλοτ᾽ ἄλλαι Εὐθυμιᾶν τε μέτα καὶ
Πόνων ἐς ἄνδρας ἔβαν.

Nunc alii, nunc alii fluxus & cum tranquillitate & cum laboribus in homines venere. Hoc tranſlatum videri poteſt & ab æſtuariis maris reciprocationibus. Cæterum in Encomio ſeptimo ſententiam candem extulit metaphora ſumpta à ventis, qui non ſemper ſpirant iidem.

Ἐν δὲ μιᾷ μοίρᾳ χρόνου Ἄλλοτ᾽ ἄλλαι διαιθύσσοισιν αὖραι.

In vna parte temporis nunc hæ, nunc aliæ diſcurrunt auræ. Rurſus hymno 12, idem effert, metaphora ſumpta à teſſeris:

Πολλὰ δ᾽ ἀνθρώποις παρὰ γνώμαν ἔπεσεν,
Ἔμπαλιν μὲν τέρψιος, οἱ δ᾽ ἀνιαραῖς
Ἀντικύρσαντες ζάλαις, Ἐσλὸν βαθὺ πήματος χρόνῳ.

Vbi cerui abiiciunt cornua. 71

Ὅπου αἱ ἔλαφοι τὰ κέρατα ἀποβάλλουσι, id eſt, Vbi cerui cornua abiiciunt. Hoc adagio ſignificabant velut αἰνιγματικῶς, quempiam in negocio difficili verſari. Siquidē cerui cornua depoſituri ſecedunt in loca aſpera atque inacceſſa. Cōueniet & in eos qui à communi hominum conuictu ſubducūt ſeſe, Timonē illum Athenienſem, ob id ipſum μισάνθρωπον appellatum, imitātes. Quadrabit itē vbi locum vehemēter abditū abſtruſumq; ſignificabimus. Poſtremo quod innuemus nuſquā inueniri, illic eſſe dicemus vbi cerui cornua abiiciunt, vt quēadmodum Ad Græcas calēdas, de tēpore, itidē hoc de loco dicatur. Veluti ſiquis dicat ad hunc modum, Vbi geſtū eſt illud præclarum facinus quod iactas? illic, opinor, ὅπου αἱ ἔλαφοι τὰ κέρατα ἀποβάλλουσιν. Plinius libro 8, capite 32, de ceruis cornua mutātibus ſcribit in hūc modum, Cornua mares habēt, ſolique animalium omnibus annis, ſtato veris tēpore amittunt. Ideo ſub ipſam diē quam maxime inuia petūt. Latēt amiſſis, velut inermes, ſed & ipſi bono ſuo inuidēres. Dextrum cornu negāt inueniri, ceu medicamēto aliquo præditum. Idque mirabilius fatēdum eſt, quū & in viuariis mutēt omnibus annis: defodi ab iis putant. Hactenus ille. Meminit huiuſce prouerbii & Ariſtoteles libro de natura animātium 9, cuius verba nō pigebit adſcribere, ἔτι δὲ ὁ ἄῤῥην ὅταν γένηται παχὺς (γίνεται δὲ σφόδρα πίων, ὀπώρας οὔσης) οὐδαμοῦ ποιεῖ ἑαυτὸν φανερόν, ἀλλ᾽ ἐκτοπίζει, ὡς διὰ τὴν παχύτητα εὐάλωτος ὤν. ἀποβάλλουσι δὲ καὶ τὰ κέρατα ἐν τόποις χαλεποῖς καὶ δυσεξευρέτοις. ὅθεν καὶ ἡ παροιμία γέγονεν, οὗ αἱ ἔλαφοι τὰ κέρατα ἀποβάλλουσιν. ὥσπερ γὰρ τὰ ὅπλα ἀποβεβληκυῖαι, φυλάττονται ὁρᾶσθαι. λέγεται δὲ ὡς τὸ ἀριστερὸν κέρας οὐδείς πω ἑώρακεν. ἀποκρύπτειν γὰρ αὐτὸ, ὡς ἔχον τινὰ φαρμακείαν. id eſt, Præterea mas poſteaquā pinguerit (pingueſcit autē admodum, idque Autumno) nequaquam ſeſe cōſpiciendum præbet. Verū ſecedit è medio, quippe qui propter corpulentiam, tum facile capi poſſit. Ad hæc abiiciūt & cornua locis aſperis, inuētuque difficillimis. Vnde Prouerbium etiā natum eſt, Vbi cerui abiiciunt cornua. Nā vt iam armis ſuis exuti, cauēt ne conſpiciantur. Aiunt ſiniſtrum cornu à nemine adhuc viſum eſſe. abdere enim illud ceruos tanquam remedium aliquod in ſe habeat. Quanquā Plutarchus in cōmentario De Pythiis oraculis oratione proſa redditis, oſtendit hoc oraculum editum fuiſſe de Procle tyranno, vt illi fugere ac migrare liceret eò vbi cerui cornu abiiciunt: ſignificante Deo vt defoderetur, & è medio prorſus tolleretur. Idē meminit adagii Sympoſiacon decade 7. problemate 2.

Ad calendas Græcas.

Verberare lapidem. 72

Planeſium meretrix apud Plautum amatorem admonēs, ne ſeruum qui iā ad plagas obduruerat occalluerātque, pulſet, manui potius quàm illi nociturus, Noli, inquit, amabo verberare lapidem, ne lædas manū. Apte dicetur, vbi quis obiurgat incaſtigabilem, aut docet indocilem, aut inanem operam ſumit in re quacunque.

Ineſcare homines. 73

Prouerbiali metaphora dixit Terentius in Adelphis, Abi, nunquam rem facies, Neſcis ineſcare homines Sannio. Ducta eſt ab iis qui præfixo æri cibo piſces illiciunt. Appoſite verò dictum eſt lenoni, cuius artis eſt, primum huiuſmodi velut eſcis illectare iuuenes, vt poſtea totos deuoret. Et eſcā per tranſlationem appellāt illecebram illā quæ trahit in fraudem. Vnde Plato, quemadmodum in Catone maiore teſtatur Cicero, τὴν ἡδονὴν δέλεαρ κακῶν, hoc eſt voluptatem malorum eſcā dicit, quòd ea videlicet homines capiātur, vt hamo piſces. Græci ſimplici verbo metaphorā efferūt, δελεάζειν δελέατι θηρᾶν, id eſt, eſca captare. Ariſtophanes in Equi-

Eſca.

tibus: Cleoni obiicienti, quòd facile populum ſibi conciliaſſet blanditiis, reſpondet Alantopola, καὶ σὺ γὰρ αὖ τὸν πολὺν μικροπολίτην τουτονὶ δελεάζεις, recriminans quòd ipſe abiectius blandiendo populum ineſcaſſet. Accedet non parum gratiæ ſi deflectatur in bonam partem, tum ad res animi: veluti ſiquis dicat, puerorum animos gloriæ quibuſdã illecebris aut blandimẽtis ad amorem ſtudiorum ineſcandos, principum ingenia laudibus ad amorem virtutis ineſcanda.

Vorare hamum. 74

Neque minus elegans illud in Curculione, Meus eſt, hamum vorat. De lenone, cui fraus intendebatur, epiſtolã qua decipiendus erat, lecturiẽte Lucianus, καταπιεῖν τὸ ἄγκιστρον. Item apud Horatium in Epiſtolis,

Occultum viſus decurrere piſcis ad hamum.

Idem Plautus in Bacchidibus eandem ſententiã ſimili extulit metaphora, Nunc ab tranſenna hic turdus lumbricum petit. Alterum à piſcatibus, alterum ab aucupio ductum eſt. Nos item in epigrammate quodam ad hanc parœmiam ſic alluſimus,

Non ſtulti vſque adeò ſumus futuri, vt
Guſtatum toties voremus hamum,
Vnco plus ſemel ære ſauciati.
Vel ſero ſapiemus, & nocentem
Tandem carpere deſinemus eſcam.

Vulcanus tibi vaticinatus eſt. 75

Ἀφθᾶς σοι λελάληκεν, id eſt, Vulcanus tibi vaticinat⁹ eſt. Refertur à Suida. Suſpicor dictũ vbi quis crederet ſe rẽ habere certã velut ex oraculo auditã. φθὰς apud Mẽphiticos Vulcan⁹ dicitur, vnde literulæ acceſſione ἀφθᾶς, velut στάχυς ἄσταχυς. *Φθάς.*

Cantilenam eandem canis. 76

Τὸ αὐτὸ ᾄδεις ᾆσμα, id eſt, Cantilenam eandem canis. De eo qui moleſtus eſt ſæpius eadem inculcans. Nihil enim odioſius, quàm quod ſemper idem eſt. Dorio leno in Phormione Terentiana, Cantilenam eandem canis. & Mirabar ſiquid adferres noui. Familiare poetis eſt, nuntiũ, cantilenam appellare. Euripides in Ione, *Cantilena pro nuntio.*

Τίς ἥδε μοῦσα, χὠ φόβος τίνων πέρι; id eſt,
Quæ cantio hæc, quibuſve de rebus metus?
Idem in Hecuba,
Ἥξει τι μέλος γοερὸν γοεραῖς. id eſt,
Aliqua accedet cantio triſtis triſtibus.

Sumptum eſt à cantoribus qui ſiquãdo diutius eandem occinant cantionem, tædium adferunt auribus. Proinde periti ſubinde variant carminis genus, quo ſatietatem deuitent.

Caligare in ſole. 77

Apud Quintilianum legitur, vt eleganter, ita & prouerbialiter dictũ, Caligare in ſole, pro eo quod eſt, in re clariſſima cæcutire: idque ſolet accidere vitioſis oculis qui nihil vident in luce quam maximè perſpicua, videlicet ſenſum debilem obruente vi ſplẽdoris. Idem euenit noctuis & luſcioſis. Nam iis lumen pro tenebris eſt. Non inuenuſtè torquebitur in iſtos qui velut obſcurũ cauſantur quicquid eruditũ fuerit, quibus tenebricoſa eſt vel Ciceronis oratio. noctem enim in oculis circũferunt. Quemadmodũ apud Senecam Portius dicebat, quendam ſpinas in pedibus habere, quũ ſe per ſpinas ingredi quereretur, videlicet ingenii vitiũ in argumentum cõterens. At pedes, inquit, tui ſpinas habent, nõ locus. Iidem iſti noctem qua ſe prædicãt offendi in bonis authoribus, in oculis ſecum adferunt, non in libris reperiunt.

Bos aduerſus ſeipſum puluerẽ mouet. 68

Βοῦς ἐφ' ἑαυτῷ κονίεται, id eſt, Bos aduerſus ſeipſum puluerem mouet, ſiue feſtinat. Vbi quis ad ſuũ ipſius malũ volens lubénſque ducitur. Nã boues vt ſunt manſueti, facilè ſe præbent vinciẽdos, neque grauatim obtẽperãt iugo. κονιῶ enim Græcis ſignificat feſtinãdi ſtudio ciere puluerem. Quidã accommodant in eos qui prudentes ac ſcientes ſemet in præuiſum periculum iniiciunt, bouis in morem, qui ſibi patitur iniici vincula quib⁹ ad cædẽ ducatur. Refertur à Zenodoro. *Κονιῶ.*

Tragicus rex. 79

Τραγικὸς βασιλεύς, id eſt, Tragicus rex, dici poteſt vel faſtuoſus ac turgidus: vel qui nomine duntaxat rex ſit, cæterũ viribus parũ polleat: quemadmodũ Gallico prouerbio chartaceũ regem appellãt τὸν χαρτῷον, ceu titulo regem verius quàm opib⁹ aut ditione. Dionyſius Pheræũ, quòd decẽ menſes potitus imperio mox vita deceſſerit, τραγικὴν βασιλείαν dixit. Nam in tragœdiis tantiſper durat imperium dum fabula peragatur. tum depoſita perſona, qui paulo antè fuerat Agamenon, aut etiã Iupiter, treſſis homuncio diſcedit domũ.

Contra retiarium ferula. 80

Martialis in epiſtolari quadam præfatione, Denique videas an te delectet cõtra retiarium ferula. id eſt an id faciendum tibi putes quod nemo non damnet atque exſibilet. Domitius Calderinus interpres admonet ſubeſſe prouerbium, dici ſolitum in eos qui infirmo præſidio contra maximè inſtructum pugnarent. Quanquam idem paulo pòſt aliò dilabitur, nempe huc, gladiatores olim ſi minus placuiſſent, ferula cæſos eiici ſolere. Huic finitimum eſt illud Gellianum libro Noctium primo, cap. 2, An non contra iſtum baculũ mouea, ſtheus homo, quid mecum tibi? Itaque ferulam aut baculum mouere contra quempiã, eſt refragari & inſolentius repellere ſententiam. Eſt autem ferula ligni genus, quo quondam pueri cædebantur, atque item milites, ſiquid contra diſciplinam facere viderentur. Opinor idem factitare ſolere in ludis gladiatoriis huiuſmodi certaminibus præfectos.

Mulier imperator, & mulier miles. 81

Γυνὴ στρατηγεῖ, καὶ γυνὴ στρατεύεται id eſt,
Et fœmina dux eſt, fœmina æque miles eſt.

Senarius eſt prouerbialis, quoties totum negotiũ ignauis cõmiſſum eſt: quũmque & ii qui præſunt, & ii qui parent, pariter ſunt formidoloſi. Apud Athenæu lib. 3, citatur Alexis in fabula cui titulus Γυναικοκρατία. Natura fœmina in hoc finxit, non vt imperet, ſed vt pareat, vel Græco verſiculo teſte,

Γυναιξὶ δ' ἄρχειν οὐ δέδωκεν ἡ φύσις. id eſt,
Natura non dedit imperare fœminis.

Etenim quod in homine ratio & affectus, id in vita vir & mulier: ac iuxta Moſen, demiurgus ille fœminam viro ſubiecit. Tametſi Plato non omnino arcet mulierũ genus ab adminiſtranda Repub. ſiqua modo reperiatur idonea. Tacitè videtur huc alluſiſſe Æſchines contra Timarchum, καὶ ἰδὼν οἰκίαν πλουσίαν, καὶ οὐκ οἰκονομουμένην, ἧς ἡγεμὼν μὲν ἦν γυνὴ μεγαλόφρων καὶ νοῦν οὐκ ἔχουσα. id eſt, Quũ vidiſſet domum opulẽtam, maléque gubernatam, cuius dux erat mulier ſuperba & excors. Iucundior erit ſententia quoties longius deflectetur: veluti ſiquis authorem ac præcipuum peripateticæ philoſophiæ ducem appellet Tartaretum. Ita Vergilius,

-tanti dux fœmina facti.

Et in Actis Apoſtolicis Paulus dux verbi dicitur. Sic Galenus alicubi Ariſtotelẽ appellat τὸν λόγου πατέρα, quòd ab ipſo profecta eſſet ſententia.

Trutina iuſtius. 82

Δικαιότερος σαχάνας, id eſt, Iuſtius trutina. Doricũ prouerbium de iis qui inſigni incorruptáque ſunt æquitate. Dores enim τὴν τρυτάνην, id eſt trutinam, σαχάναν vocant. Eſt autem id libræ genus quo vel minutiſſimũ ponderis momentum ſentitur dignoſciturque. Latini quoque exactam æqualitatem æquilibrium appellãt. Vnde & æqua lance fieri dicitur quod pari iure fit citra perſonarum reſpectum. Ita Modeſtinus Pãdect. lib 42 titulo De re iudicata. Quod & in perſona mulieris æqua lance ſeruari, æquitatis ſuggerit ratio. Itẽ Iuſtinianus Cod. 5, titulo De naturalib⁹ liberis. Quapropter ſancimus in huiuſmodi caſib⁹ omnes liberos ſiue antè dotalia inſtrumẽta edita ſunt, ſiue poſtea, vna eadémque lãce trutinari. Adſimili figura dixit Nicarchus in Epigrammate, *Æqua lance.*

-γέγονεν δ' ὀρθότερος κανόνος. id eſt,
Rectior eſt factus regula quàm vlla ſiet.

Sterilior agrippo. 83

Ἀκαρπότερος ἀγρίππου, id eſt, Sterilior agrippo. Laconicum adagium eſt, de iis qui extremæ ſunt paupertatis, neque quicquam facultatum poſſident. Quadrat & in ignauos, nullíuſque induſtriæ homines. Lacones oleã ſilueſtrem agrippum vocant. Tantum Zenodotus & Suidas.

Iouis ſuffragium. 84

Διὸς ψῆφος, id eſt, Iouis ſuffragium: dicebatur ſacrum & inuiolatum. Vnde ſententiã eius cuius ſit velut irrefragabilis authoritas, Iouis ſuffragium rectè dixeris. Aut per ironiam, vbi quis arrogantius de re quapiam pronuntiat, ſuamque opinionem pro lege atque oraculo poſtulat accipi, ſubiicietur Διὸς ψῆφος. Aiunt enim locum in quo Neptunus & Minerua iudiciũ peregerũt, verius nomine auſpiciiſque ciuitas

Athenienſiũ inſtitueretur, Iouis ſuffragiũ appellatũ fuiſſe. Suidas Cratinum citat ex Archilochus,

Ἔνθα Διὸς μεγάλου θῶκοι πεσσοί τε καλοῦνται. id eſt,

Magni vbi dicuntur tali, ſedéſque Tonantis.

Nam & talis olim ferebãtur ſuffragia, nimirũ à ſortiẽtibus.

In neruum ire. 85

In neruũ ire, Donatus, aut quiſquis is fuit interpres Phormionis Terentianæ, demõſtrat eſſe prouerbiũ, pro eo quod eſt decipere. Sumptã à ſagittariis metaphorã, quibus illud euenit interdũ, vt dum nimium tendunt arcum, rumpãt, aut ſibi neruũ aliquem fatigent. vt cõfine ſit illi de quo dictum eſt aliàs, *ἀπορρήξομαι τὰ καλώδια, πάντα τεινόμενα*. Dictum eſt autẽ, in neruũ ibit, pro eo quod eſt, in vincula ibit. Antiquitus enim qui ſoluẽdo nõ eſſent, vincti tradebãtur creditoribus, donec opera cõpenſarent credita ſummã. Veretur enim adoleſcens amãs, vbi eum in locum traheretur Phormio, vt aut puellã domum ducere cogeretur ex pacto, aut certe pecuniã accepta renumerare: ni faciat, vinciẽdus, & iuxta leges corpore luiturus quod ære nõ poſſet. ſibi magis cõſulturum illũ, vt vel prodat omne cõmentum, vel vere mulierẽ abducat. Porrò Conicere in neruum, & Eximere è neruo, pro eo quod eſt ob æs alienũ vinctos abducere Sed verba Terentii ſubſcribam, At enim non ducet, noui. Cæterum quũ argentum repetent, noſtra cauſa ſcilicet in neruum potius ibit.

Ipſe ſemet canit. 86

Αὐτὸς αὑτὸν αὐλεῖ, id eſt, Ipſe ſuimet tibicen eſt, hoc eſt. ipſe cuiuſmodi ſit, factis ipſis declarat. Tibicines enim olim laudes fortium virorũ decantabãt. Proinde qui recte geſtis ſibi ſatis magnam gloriam comparat, quorſum huic neceſſum eſt conducere buccinatorem laudum ſuarum? Adagium in vtramlibet partem poterit applicari, bonam vel malam. Nihil huic opus tibicine qui ſuis egregie geſtis ſat illuſtris eſt. Aut, nihil opus huius vitam inſectari, ſatis per ſe fœdam atque infamẽ. Conueniet & in illos qui ſemetipſos laudant. qui mos eſt gallis gallinaceis, etiam quum è pugna ſe proripuerint. Plato in Theæteto, *φαινόμεθά μοι, ἀλεκτρυόνος ἀγεννοῦς δίκην, πρὶν νενικηκέναι, ἀποπηδήσαντες ἀπὸ τοῦ λόγου, ᾄδειν*, id eſt, Videmur mihi, ignaui galli in morem, quum ante victoriam à ſermone reſilierimus, canere.

Sui tibicen.

Ipſe dixit. 87

Αὐτὸς ἔφα, id eſt, Ipſe dixit. Quoties tantã eſſe cuiuſpiam authoritatem ſignificamus, vt ea vel citra rationem ad quiduis credendũ ſufficiat. Vt in Arcanis literis ſatis eſt, *αὐτὸς ἔφα*, in reliquis nõ item. Adagium autem à Pythagora natũ, qui quo plus venerationis & authoritatis ſibi ſuiſque cõciliaret, in diſſertationibus dicere ſolitus eſt, *αὐτὸς ἔφα*, id eſt, Ipſe dixit: perinde quaſi non ſua referret, ſed ab oraculo quopiã accepta. Ea vox deinde in vulgarẽ abiit ſermonem. Huiuſmodi fermè Suidas. Diogenes Laertius indicat hoc dictũ à Pythagora Zacynthio manaſſe. Quanquã M. Tullius libro De natura deorum primo ſecus rem narrat. Non enim, inquit, tam authores in diſputãdo, quàm rationis momẽta quærenda ſunt. Quinetiam obeſt plerunque iis qui diſcere volunt, authoritas eorum qui ſe docere profitentur. deſinunt enim ſuum iudiciũ adhibere: id habent ratum, quod ab eo quem probant, iudicatum vident. Nec verò probare ſoleo id quod de Pythagoricis accepimus, quos ferũt, ſiquid affirmarent in diſputando quum ex his quæreretur quare ita eſſet, reſpondere ſolitos, Ipſe dixit. Ipſe autem, erat Pythagoras. Tantum opinio præiudicata poterat, vt etiam ſine ratione valeret authoritas. Quintilianus in Inſtitutionibus, Nam & iniuſti iudices, inquit, audiunt præſumentem partes ſuas: nec hoc oratoris contingere inter aduerſarios, quod Pythagoræ inter diſcipulos contigit, poteſt, Ipſe dixit. Sed iſtud magis minuſve vitioſum eſt pro perſonis dicentium. Alluſit horſum & Ariſtophanes *ἐν νεφέλαις*,

Φέρε, τίς γὰρ οὗτος οὑπὶ τῆς κρεμάθρας ἀνήρ;
Αὐτός. τίς αὐτός; Σωκράτης. τίς Σωκράτης;
Ἴθ' αὐτὸς ἀναβόησον αὐτόν μοι μέγα.
Αὐτὸς μὲν οὖν σὺ κάλεσον, οὐ γάρ μοι σχολή.
Dic age quis eſt iſte cremathræ inſidens homo?
Ipſe eſt. quis ipſe? Socrates. quis Socrates?
Abi ipſus ipſum voce magna mihi voca.
Quin ipſe magis acceſſe, non eſt mi otium.

Quod autem dixit, *ὁ ἐπὶ κρεμάθρας* (vt hoc obiter indicẽ) riſus cauſa nouatũ eſt quũ Socratem intelligi vellet, animo ſuſpenſo nubes ſuſpicientem. Nam *κρεμάθρα* vaſculũ eſt penſile, in quo obſoniorum reliquiæ cõſueuerunt reponi. Dicitur autẽ bifariã, ſimpliciter aliquoties, ſed frequentius per ironiam, veluti ſiquis Ariſtotelem, ceu oraculũ citanti dicat, *αὐτὸς ἔφα*, rationẽ dicti flagitans, neque cõtentus ſimplici ſcriptoris authoritate. Conueniet etiam quoties ſententiæ vel inuidiã vel defenſionẽ a nobis ad ipſum authorẽ reiicimus. Iuuenalis,

Κρεμάθρα

Sic volo, ſic iubeo: ſit pro ratione voluntas.

Melius Horatius,

Nullius addictus iurare in verba magiſtri.

Illud admonendum videtur, *αὐτὸς ἔφα*, in hac parœmia perinde valere quaſi dicas, dominus dixit. vt Pythagoras ab Aegyptiorum vatibus videatur didiciſſe figuram hanc prophetis familiarem. Ariſtophanes in Ranis,

Φράζε ταῖς ὀρχηστρίσιν, αὐτὸς ὅτι εἰσέρχομαι. id eſt,

Dic ſaltatricibus, meipſum aduenire.

Hoc eſt, herum, quod is quodammodo & famulis miſſis aduenire videatur. Item in prophetis arcanis, Ecce ipſe adueniet, id eſt, dominus & author. Huc pertinent quæ nobis antea dicta ſunt prouerbio, infixo aculeo. Sic Auguſtinus alicubi recẽſens opinione Manichæi (ni fallor) Hæc, inquit Manichæus dixit, atque abiit. notans illum, quod ſat haberet dixiſſe. quũ docendo eſſet quod dixerat. Galenus item libro *περὶ φυσικῶν δυνάμεων* primo, *ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα εἰπὼν, ἐξαίφνης ἀπεπήδησε καὶ ὑπεξῆλθεν ...* [illegible] id eſt, Hæc & his ſimilia loquutus, repente ore nihil cunctante, quaſi labi non poſſet, verbis apertis abſoluit ſermonem, moxque proripiẽs ſeſe abiit, nobis ita relictis, quaſi nihil omnino reperire poſſemus quod vel probabiliter contradiceremus.

Teipſum non alens, canes alis. 88

Αὑτὸν οὐ τρέφων, κύνας τρέφεις, id eſt, Quum temetipſum nõ alis, canes alis. In eũ dicebatur qui quũ per inopiã ſibi quæ ſunt ad vitam neceſſaria, ſuppeditare non poſſet, conaretur aut equos, aut famulos habere domi. Apposite dicetur aduerſus iſtos, quibus quum ob rei familiaris anguſtiam vix ſuppetat quo vitam ſuſtineant, tamen per ambitionem conantur faſtu veſtium, reliquóque ſtrepitu, potentes & opulentos imitari. Breuiter conueniet in omnes qui quæ ad voluptatem aut ſplendorem pertinent curant, neglectis his quæ magis ſunt neceſſaria. Porrò neceſſariis prima debetur cura, dignitati poſterior. veluti ſiquis in eruditione comparanda laboret, vitæ ſecurus de qua periclitetur.

Terræ inteſtina. 89

L. 130.

Γῆς ἔντερα, id eſt, Terræ inteſtina. Dicebantur viſia, nulliuſque precii. Saxa verò, terræ viſcera dicuntur. Refertur à Diogeniano. Terræ enim inteſtina ſunt ſaxa, & lapides appellamus homines inutiles. Simile illi, *ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης*. id eſt, telluris inutile pondus.

Lapides.

Tenedius tibicen. 90

Τενέδιος αὐλητής, id eſt, Tenedius tibicen, dicebatur teſtis falſus & calumniator. hinc natũ, quòd Philonome tibicinẽ ſuũ ſubornauit, qui teſtaretur apud Cygnũ, ipſam à Tẽne de ſtupro fuiſſe interpellatã ac vi etiã tentatã. Hæc ferme Stephan' in catalogo vrbium. De Tenedo ſæpe iam dictum eſt alibi.

Cyrbes malorum. 91

Κύρβεις κακῶν, id eſt, Cyrbes malorum. De vehemẽter improbis, & omni facinorũ genere contaminatis. Apud Athenienſes tabulæ quædã erant quadræ, in quibus leges deſcriptæ proponebãtur, præterea variæ delinquentium pœnæ. Has illi *κύρβεις* appellant, apud Lucianũ *ἄξονες* dicũtur. Nõ diſſimile eſt illi quod alibi retulimus, *Ἰλιὰς κακῶν*, id eſt, Ilias malorũ. Simili figura apud Athenæũ lib. 9. dixit Antiphanes, opinor,

Καὶ ταῦτα μέν μοι τῶν κακῶν παροψίς. id eſt,

Et hic malorum mihi catinus extitit.

Paropſis malorum.

Solẽt enim in eodem diſco varia eduliorum genera apponi, ſed quæ voluptatem adferant. quo gratior eſt tropus, deflectens in contrarium, quaſi dicas, Ilias bonorum.

Aries nutricationis mercedẽ perſoluit. 92

Κριὸς τροφεῖα ἀπέτισεν, id eſt, Aries alituram rependit. Citatur ex Menandro. Quadrat vbi quis pro benefactis maleficium reponit. Allegoria ſumpta eſt ab eo, quòd aries cornibus impetat, aut vas in quo pabulum apponitur, ipſoſque quorũ opera nutritus eſt, aut etiã nutritur, cornib' inceſſit.

Effertur & ad hũc modum prouerbium κριοῦ διακονία, id eſt, Arietis miniſterium, pro officio collato in ingratum, qui beneficiũ iniuria penſet. Huic affine quod eſt apud Ariſtophanem in Veſpis, ἡ χάραξ τὴν ἄμπελον, id eſt, Vallus vitem.

A Dorio ad Phrygium. 93

Ἀπὸ δωρίου ἐπὶ φρύγιον, id eſt, à Dorio ad Phrygium venire dicebatur, qui à vita temperatiore ad luxũ ſeſe conuertiſſet: aut qui à fortuna mediocri ſe contuliſſet ad maiorem vitæ ſtrepitum. Sumpta metaphora à notiſſimis illis veterũ harmoniarum generibus, in quibus Doriũ moderatius: quemadmodum indicat Suidas, referẽs hæc verba ex authore neſcio quo, τὴν δὲ δίαιταν ἐκληρώσατο μετρίαν ἀπράγμονα, οὔτε κακουργουμένην διὰ πενίαν, οὔτε διὰ πλοῦτον βλακεύουσαν, ἀλλὰ μέσην καὶ μουσικὴν, τὸν δώριον τρόπον τῆς τύχης ἀληθῶς ἡρμοσμένην, id eſt, Victũ autẽ ſortitus erat moderatũ, deliciarũ expertem, neque ſordidũ ac moleſtum ob inopiã, neque ob diuitias diſſolutum, ſed medium quendam ac modulatum, verè ad Dorium fortunæ modum attemperatũ. Refert & alium locum, ſuppreſſo authoris nomine, ni fallor, οὐ φανοῦμαι στρογγύλων λογαρίων μεστὰς ... εἰς μέσον ... μόνον, οὐ ... τὸν τόνον ἀπὸ τῆς διαλέξεως εἰς ἐπιστροφὴν μεθαρμόσαιμι, ἀπὸ δωρίου, φασὶν, ἐπὶ φρύγιον. Quæ tametſi difficile eſt apte vertere, ſi neſcias quid præcedat aut ſequatur, tamen apponam diuinationem meam, donec locus occurrerit. Non videbor hominum rotunde loquentium verbula, ſed ipſos ſenſus in medium adferens, tantum non ipſius linguæ tonum à diſputatione ad attentionem adaptauero. Quanquam apud Suidam legitur μόνον εἰ. Ex his verbis apparet Dorium modum fuiſſe delicatiorem, Phrygium ſeueriorem. Apuleius Floridorum lib. 1, palàm indicat, Doricam muſicã à Phrygia longe diuerſiſſimam fuiſſe: quandoquidem hæc ad religionem inflammabat animos, illa ad bellũ inflammabat. Apuleii verba ſic habent, Tibicen quidã fuit Antigenidas, omnis voculæ melleus modulator, & idem omnimodis peritus modificator, ſeu tu velles Æolion ſimplex, ſeu Aſium variũ, ſeu Lydiũ querulum, ſeu Phrygiũ religioſum, ſeu Dorium bellicoſum. Hactenus Apuleius: cui ſi credimus, nõ poteſt eſſe temperatus modus Dorius, qui ad bellũ accẽdit. niſi fortè ituris in præliũ moderatius canebãt tibiæ: quòd illic plus valeat ſibi præſens animus, quàm furore percitus. Verũ an in Apuleii verbis, pro Æolion legendũ ſit Ætolicum ſiue Ætolium, & pro Aſium, Iaſium ſiue Iaſtiũ ab Iade, ſiue ἰαστὶ (vt Ionicum intelligas modũ) doctis expẽdendũ relinquo. Quanquã his nõ ſatis cõgruunt quæ refert Lucianus in Harmonide, καὶ ἑκάστης ἁρμονίας διαφυλάττειν τὸ ἴδιον, τῆς φρυγίου τὸ ἔνθεον, τῆς λυδίας τὸ βακχικὸν, τῆς δωρίου τὸ σεμνὸν, τῆς ἰωνικῆς τὸ γλαφυρόν. id eſt, Vniuſcuiuſque harmoniæ ſeruare proprietatem, Phrygiæ diuinum impetum (quod Apuleius vertit religioſum) Lydiæ bacchanalẽ furorem, ſiue licẽtiã, Doricæ ſeueritatẽ, Ionicæ iucunditatem. Quod Apuleius videtur tranſtuliſſe varium. Contrà Dion in cõmentariis de regno refert, Alexandrum magnum ad bellũ accẽdi ſolere Timotheo muſico Dorium incinente. Athenæus libro 14, Doricæ harmoniæ tribuit τὸ ἀνδρῶδες, καὶ τὸ μεγαλοπρεπὲς, καὶ τὸ σφοδρόν, id eſt ſeueritatem, maieſtatẽ, ac vehemẽtiam: vt quæ neque diſſoluta ſit neque hilaris, ſed triſtis, miniméque varia. Iam his recentior Boethius in præfatione libri De muſica, oſtendit hanc artem ad mouẽdos affectus præcipuã habere vim: próque ratione modorũ, alios atque alios animi motus vel excitare vel ſedare. Addit, Pythagorã incentione modi Phrygii incitatũ, adoleſcentem patria barbarum, quippe Taurominitanũ, vino temulentum, ira furentem, quũ iam ædibus amicæ, quæ riualẽ admiſerat, ignem admouere tentaret, tibicina iuſſa ſpõdeos ſuccinere, ad ſobriam mentem reuocaſſe. Boethius refert iuuenẽ Phrygio modo fuiſſe incitatũ, ac mutato modo ad ſe rediſſe, nec exprimit in quẽ modum ſit mutatus Phrygius. M. Tullius quem illic citat Boethius, neutrius meminit modi, tantum ait ſpondeorum incentione fuiſſe ſedatum adoleſcentem. Si Timotheus Dorio modo concitabat Alexandrũ ad bellum, & hic adoleſcens ad expugnandã domum Phrygio fuit accenſus, apparet modos hos non multum inter ſe diſcrepare. Lucianus Phrygio tribuit τὸ ἔνθεον, id eſt, furorem, ſed ſacrum duntaxat. Huius autem furoris Plato tria facit genera, vnum quod poetis immittant Muſæ, alterũ quod vatibus immittit Apollo, tertium quod amantibus Cupido. Habet autem & Bachus & Mars furorem ſuum. Itaque iuuenis ille triplici furore correptus inſaniebat, Bacchi, Cupidinis & Martis. Phyrrhichios autem ad prælium acuere aliàs docuimus, vnde illud πυῤῥίχην βλέπειν, de trucibus & cõmotis. pyrrhichio autẽ contrarius eſt ſpodeus. Quòd ni Boethius dixiſſet mutatum modũ, probabile eſſe poterat eundẽ modum Phrygiũ, & incitare pyrrhichiis & ſedare ſpondeis. Et haud ſcio an Boethius quũ ait immutatum modum, ſentiat non mutatas harmonias, ſed vocũ celeritatem. Videtur locus prouerbio, quũ ad diuerſa tranſitur: veluti ſiquis de rhetorũ præceptis ſermonem exorſus, ad Theologicã materiã digrediatur. Equidẽ arbitror veteres de generibus harmoniarum diuerſa tradidiſſe, quòd ipſa mutatis gentiũ moribus pariter ſint immutata. priſcorũ enim Aſianorũ laudata eſt ſeueritas, priuſquã luxu effœminarẽtur. Idem vſu venit Laconibus, in quibus ſunt Dores. Hinc illa mixturarũ nomina ὑποδώριον, μιξολύδιον, ὑπερμιξολύδιον. Athenæus hypodoriũ modum putat eundem eſſe cum Æolio, cui tribuit tumorem ac faſtum & ſub molle quiddã. Quidã muſices ſtudioſi affirmant difficillimum eſſe tranſitũ a Dorio ad Phrygium. Oſtẽdimus & aliàs, Phrygium melos, σκολιὸν appellatum, & in funebribus næniis adhiberi ſolitũ. Quòd ſi Dorius cãtus Phrygio diuerſus eſt, vtpote qui ad belli cupiditatẽ inflãmet, conſentaneũ eſt illũ pyrrhichiis conſtitiſſe, quandoquidẽ ſpondeo contrarius eſt pyrrhichius. Verũ de his harmoniarũ generibus permulta Plato in libris de rep. Ruſus in Lachete docet hãc eſſe verè Doricã cantionẽ, & Græcam harmoniã non Phrygiã, neque Ionicam, neque Lydiã, ſi vita concordet cum oratione bona. Nonnulla Plutarchus in libro de muſica. Nos quantum ad percipiendũ adagii ſenſum ſat eſt, attigimus.

Apuleii locus.

A carcere. 94

Ἀπὸ βαλβίδος, id eſt, A carcere, ſiue repagulo, id eſt ab ipſo rei principio. Sumptũ à certaminibus equeſtribus, vbi curſus initiũ eſt à carceribus, id eſt repagulis, finis meta. Itaque quũ exorſum negotii ſignificamus, Ab ipſis carcerib⁹, dicimus: quũ finem, Ad metam vſque. Veluti ſiquis dicat fœdum eſſe ſiquis artifex ab ipſo ſtatim carcere peccet: aut neminem tam ignauũ qui nõ ἀπὸ βαλβίδος ſtrenuus eſſe videatur. Extat apud Ariſtophanem. Confine quod alibi poſitum eſt, ἀπὸ γραμμῆς, id eſt, A linea.

A cælo ad terram. 95

Ἀπὸ οὐρανοῦ μέχρι γῆς, id eſt, A cælo ad terram. Prouerbialis figura, perinde valens quaſi dicas, quacunque de re, ab extremo initio vſque ad ſupremum finem. Sic apud Plautum in Perſa licitatori roganti num ex puella quædam ſciſitari liceret: venditor quantum vellet percontari permittens, A cælo, inquit, ad terram, quod lubet.

Mores amici noueris, nõ oderis. 96

Porphyrion in Horatium, hunc verſum prouerbialem admonet fuiſſe, Mores amici noueris, non oderis.

Eum nos inter Græcas ſententias repertum reſtituimus: eſt enim huiuſmodi,

φίλου τρόπους γίνωσκε, μισήσῃς δὲ μή.

Admonet in amicorum moribus quædã vitia diſſimulanda, ſic vt intelligãtur quidem, ſed tamen tolerentur: ne ſeuerior & oculatior in obſeruãdis amici malis ſubuertas amicitiam. Atque id præcepti locum habebit in leuioribus morbis, non in his quæ ad famã aut ingens periculum pertinẽt amicorũ. Non noſſe amici vitia, eſt hominis parũ diligentis quos diligat: odiſſe, parũ ciuilis. Noſcẽda ſũt vt aut corrigas, aut certè minuas at nõ ſic vt ob ea videaris amicũ odiſſe. Siquidẽ nulli futurus eſt amic⁹, qui nihil vitiorũ in amico ferre poſſit.

Bithus contra Bacchium. 97

Bithus & Bacchius nobile par gladiatorum fuit, quorum mentionẽ Suetonius quoque fecit, pares arte, pares audacia. Proinde quoties duo æqualiter improbi cõtendũt inter ſeſe, ita vt neuter alteri velit concedere, non intempeſtiuiter dicemus, Bacchium cum Bitho commiſſum. Horatius, in Sermonibus, —vti non

Compoſitus melius cum Bitho Bacchius.

Rupili Perſiuſque parem inter ipſos improbitatem & maledicentiam ſignificans. Quicquid inſigniter improbũ eſt, & ad omnem contentionẽ paratum, gladiatoriũ appellamus. Gladiatorium.
Gladiatoria corporis firmitas, gladiatoria audacia, gladiatoriis animis ad me affectant viam. Marcus Tullius in Philippicis, Antonii fratrem aliquoties Mirmillonẽ appellat, vt in

Digitized by Google

Philippica ſexta, Etiámne ab hoc Mirmillone Aſiatico ſenatus mandata, legatorum verba audientur?

Eſrenius cum Pacidiano. 98

Simile fuerit illud ex Lucilio, Eſernius cũ Pacidiano compoſitus. Erãt & hi gladiatores per omnia pares, longéque omniũ nobiliſſimi. M. Tullius in libro De optimo oratorum genere, A me autẽ (quo maximis minima conferã) gladiatorũ par nobiliſſimum inducitur, Æſchines tanquam Eſernius, vt ait Lucilius, non ſpurcus homo, ſed doctus & acer, cũ Pacidiano hoc componitur, optimus longe poſt homines natos. Eiuſmodi ferme ſpectaculũ nobis exhibuerunt, non ſine magna omnium voluptate, ſuperioribus hiſce diebus Londini apud Britãnos duo theologi: quorũ alter erat magnus ille Stãdicius, Franciſcanorũ quos cõuẽtuales vocãt in ea inſula, κορυφαῖος, homo mire vocalis, Scotiſta ſtrenuus, animo intrepido: tum iis lateribus, eáque corporis firmitate, vt vel triarius miles vel gladiator eſſe poſſet, ni theologus eſſet. Alter, Italus ex eorum ſodalitio, quos vulgus fratres Seruitas appellat, ob id (vt accipio) quòd licet ſint ſcarabeis nigriores, tamẽ vni virgini Mariæ ſeruiãt, neque cũ Chriſto, neque cum quopiã alioqui diuorum quicquam habeãt cõmercii. Verumhic vt fortaſſis eruditione non inferior erat, ita gladiatoriis illis dotibus longe impar, vt ego quidem ſentio. Is vbi ſeſe ex more ſub quadrageſimam ſacrã in Britanniã recepiſſet, quo declararet ſeſe nõ omnino luſiſſe operam, quam theologicis literis annos iam aliquot impenderat Lutetiæ: concluſiones vt vocant aliquot proponere cœpit inter eruditos diſputandas, quarum pleræque ad negotiatores pertinebant, excepta prima quæ ad diui Franciſci contumeliã videbatur pertinere. Ea habebat hanc ferme ſententiã, Peccare fratres Minores ſi pecuniam accipiant, ſiue ipſi, ſiue per alios: & ex conſequenti peccare qui illis pecuniam darent: quòd quiſquis miniſtraret occaſionẽ peccãdi, peccaret ipſe quoque. Atque vt hoc auderet homo peregrinus, hæc perpulit occaſio. Diuerſabatur hic Seruita apud Auguſtinianos, qui ſe vocãt Eremitas, κατ' ἀντίφρασιν opinor. Ii Londini nõ mediocrẽ quæſtũ faciunt ex negociatoribus, præſertim Italis, & ob id inuiſi Minoritis. Stãdicius igitur, quo quæſtũ illum ad ſuos auerteret, in concione monuit populũ, etiam atque etiã viderent quibus confiterentur. Nam duobus tantum ordinibus à pontifice datũ ius audiendi peccata quorumlibet, nimirũ Minoritis & Iacobitis. Hæc quoniã ad famẽ vocare videretur reliquos ordines, inito cõſilio ſubornarunt Seruitã, qui tam capitalem iniuriam thematiis vlciſceretur, quòd linguæ Britannicæ rudis, loqui populo non poſſet. Affiguntur igitur omnibus templis & angulis cõcluſiones de quibus dicere cœperã. Huius rumor paulatim, vt fit, ſparſus, quũ ad Stãdicianas aures perueniſſet, ibi vir pius excelſique animi, ſe dignas iras animo concipit. Minatur dira, & omnino res ad magnam aliquam tragœdiam ſpectare videbatur, ni deus aliquis ἀπὸ μηχανῆς interueniſſet. Itelligebat enim vir ſapiens, remad Sagũtinã famem ſpectare, ſi eiuſmodi propoſitio vel audita fuiſſet publice: & inter ipſos is ſanctiſſimus habetur, quiſquis nummorũ quamplurimum poſſidet. Quid multa? Coactus eſt Seruita adire hominẽ quo ſe purgaret, & illius placaret animum. Ibat homo grauate. territabãt enim hoſpitem complures, quòd dictarent Standiciũ hominẽ eſſe virulentũ, clamoſum, bilis immodicæ: tum apud promiſcuam plebẽ, puta nauiculatores, aurigas & calcearios, veteramentarios, fullones, alióſque id genus proceres, eſſe aliquid: deinde tanto animi robore, vt vnus aduerſus vniuerſam Britannorũ eccleſiã immunitatis cauſam fortiſſime ſuſtinuerit, ob id ſacerdotibus & epiſcopis omnibus inuiſus, ac bonæ plebis parti, quæ clericis bene vult. Vt coràm ventum eſt, Seruita, quoniã non theologiam modò, verumetiã Rhetoricen attigerat, hoc exordio aggreſſus hominem ſibi conciliare, Egregie pater, inquit, haud ſané volens huc venio, quòd audiam à pleriſque te eſſe impotenter iracundum, &, ſi quibuſdam credendum eſt, etiam furioſum. Atque hactenus μάλα ἐντέχνως captata beneuolẽtia, rem paucis ſubiecit. Attamen, inquit, quoniam hi patres id tantopere à me contenderunt, adſum auditurus ſiquid velis. Hic alter protinus magnis conuiciis debacchari in hominem, concluſionem eſſe ſcandaloſam, offenſiuã piarum aurium, hæreſim ſapiẽtem, irreuerentialem in ſeraphicum ordinem diui Franciſci: ipſum mox pœnas daturum, ni eam recantet. Cõtrà Seruita, vt fortem virũ decuit, reſpõdit ſe diſputandã propoſuiſſe, nõ recantandã. Ad tam impiã vocem ſupra modũ commotus Stãdicius, iubet hominẽ pauliſper opperiri, ac ſeſe proripit intro. Seruita ne hic quidẽ obtemperãs tanto viro, cœperat iã abire. At ille mox accitis ſatellitibus aliquot ſuis cucullatis (habet enim permultos, nec minus robuſtos, nec minus audaces regiis) abeuntẽ aſſequutus, correptũ pedibus, ceu Cacũ quempiã, introrſum trahit. ibi Seruita deſtitutus, & extrema metuẽs, quod in deploratis rebus fieri ſolet, Ieſum implorat: Ieſum, Ieſum quãta poteſt voce identidẽ exclamans. Nuſquã erat Ieſus inter Franciſcanos, ſed trahebatur interim miſer: verũ è vicino ad Ieſu nomen exciti quidã opifices cæmentarii, cũ ſaxis & inſtrumentis ſuis accurrebãt, & hominẽ è ſatellitũ illorũ manibus eripuerũt. Atque hic fuit illius fabulæ prim⁹ actus. Proximus autẽ magnis vtrinque cõuiciis actus eſt, vtriuſque partis ducibus paſſim quiritãtibus apud ſuã factionem. Seruita votiuam etiã tabellã Ieſu ſeruatori ſuſpẽdiſſe dicitur, argumento coloribus expreſſo, & aſcripto epigrãmate. Iam fabula cito populũ peruagata, ad Cardinalis etiã aures, qui eius regni præſes ac iudex eſt, penetrarat. Is vt eſt feſtiuo ingenio, ratus ſpectaculum haud iniucundũ, ambos apud ſe ſiſti iubet. Accuſat Standicius fortiter: Seruita grauiter defendit. Cardinalis pronũtiat, quandoquidẽ ſcholaſtica diſputabiliſque eſſet propoſitio, vt mox à Paſcha Iouis die publice diſputarent in æde diui Pauli, id eſt tẽplũ eius inſulæ celeberrimũ. Neutra pars pugnã detrectat. Adornãt ſeſe duces, apparant ſeſe milites: affigũtur valuis, cõpitis ac palis omnibus concluſiones: concurritur & è longinquo ad hoc ſpectaculi. Diuerſa hominum ſtudia, ſed omniũ æqua expectatio. Ne longũ faciam: aderat dies pugnæ deſtinatus, doctis atque indoctis differta omnia. Et ecce quorundã opera factũ eſt vt à rege per Cardinalem interdictũ exiret nequid ageretur. Ibi Standicius, quo gloriã eam in ſe deriuaret, dimiſſis aliquot è ſuis, ſpargit per omnem populũ, Seruitã ſupplicem ſibi ad genua accidiſſe, deprecatúmque ne diſputatio procederet. Iámque id pleriſque perſuaſum erat, quũ alter hoſpes Anglice neſciret, niſi neſcio quis Deus Seruitæ in mentẽ miſiſſet quiddã. Is enim conſcenſo ſuggeſtu ſic multitudinẽ eſt alloquutus, Doctiſſimi doctores, vóſque cæteri præſtantiſſimi viri: erat hodie futura diſputatio, ſed reuerendiſſimus Cardinalis ob iuſtas cauſas iuſſit ſuperſedere, nequid fruſtra expectetis. Minores vbi vident tantã gloriæ prædã ſibi è manibus eripi, adoriuntur hominem, etiã in medio templo dilaniaturi: ni prouidẽs Cardinalis illi cuſtodes aliquot ſuæ familiæ notos adiunxiſſet. Minores igitur, quod illic ſolum licebat, motis capitibus multa procul minati, rurſus ad Cardinalem magnis clamoribus Seruitã accuſant, qui cõtra regium interdictũ auſus ſit apud populũ teſtari, ſe paratũ ad defendendam cõcluſionem tam impiã. Iubetur vtraque pars adeſſe. Standicius præter ſatellites ſuos, etiam puerũ cucullatũ adduxerat, iam tum Scotiſſantem. tanti refert à teneris rectè inſtitui. Eum, dum per diuerſa atria ad Cardinalis adytũ penetrat, oſtentat magnatibus aulicis. nam ille pleriſque notus eſt magis quàm charus. Affirmat fore vt puer ille Seruitã conficiat proterátque. Ventum eſt: agit Standicius vt puer cum illo cõmittatur. At negat Cardinalis decorum, ſi cum homine graduato, vt vocant, puer committeretur. Nam Seruita theologiæ bacalaureus erat, currens an ſedens, formatus an mox formãdus, incertũ. Obiectus eſt igitur Minorita quiſpiã, ſed Italus Italo, vt cornix cornici cõfigeret oculos. Docti aliquot & proceres arrectis auribus circunſtant. Ibi Minorita porrecto brachio, Tun', inquit, ais peccare Minores, ſi tractent pecuniam? Aio. Negas pontificẽ poſſe indulgere vt liceat? Haud nego. At nobis indulſit. Credo. Licet igitur. Haud repugno. Mẽtitur igitur tua concluſio. Hoc telũ ſic cluſit Seruita, Mea, inquit, cõcluſio de Minoribus pronũtiat. Illis nõ licet: vobis qui Minores nõ eſtis, licet. Imò, inquit alter, bulla põtificia nos Minores vocat. Vocat, ait Seruita, ſed addit, conuentuales. Sic enim minores conuentuales Minores ſunt, vt homo mortuus, eſt homo. Hic quũ obmutuiſſet Minorita (non enim expectarat eam ſolutionem) Cardinalis admiratus dialecticum acumen, arriſit non inſuauiter. Standicius vbi videt primam coitionem parũ fœliciter proceſſiſſe, ipſe prodit in harenã, ac vultu minaci, & intento brachio, Aio, inquit, te excommunicatum. Et mox neganti, Eſt nobis, inquit, bulla pon-

tificia, quæ excommunicat omnes qui dicere auſint, fratres Minores conuentuales apud Anglos peccare ſi recipiant pecuniam: tu vidiſti bullam, & affirmas: ergo es excommunicatus. Hic plane iam ἐμόροχος tenebatur Seruita, niſi elapſus eſſet vt diceret bullam loqui de Minoribus conuentualibus qui minores non eſſent, ſuam concluſionem loqui de Minoribus abſolute. Cardinalis, qui animi gratia magis quàm ſerio hæc ageret, ſic vtrunque dimiſit, vt nondum ſatis liqueret vter eſſet vir fortior. Seruita Lutetiam repetiit, triumphum illic acturus. Standicianì contrà apud ſuos iactitant illum à puero ſuperatum, ſic vt nihil haberet quod hiſceret. Concluſio manet Oxoniæ Cantabrigiæque in ſcholis theologicis diſputanda. Hoc ſpectaculi quoniam nobis vehemẽter iucundum fuit, volui tibi optime lector eam voluptatem cõmunicare, vt hac amœnitate lectionis tædium leuares.

Bis ſeptem plagis polypus contuſus. 99

Δὶς ἑπτὰ πληγαῖς πουλύπους πιλούμενος. id eſt,
Plagis adactus polypus quatuor decem.

Dici ſolitum vbi quis multo tandem malo fit emendatior. Quemadmodum accidit indomitis adoleſcentibus, qui plurimorum experientia malorum tandem cicurantur. Conueniet & in eos qui duriore ingenio præditi, nonniſi grauibus ſuppliciis corriguntur. Aiunt polypum piſcem captum diu multùmque tũdi cædique ſolere, quo mitior fiat, & ad eſum accommodatior. Author Zenodotus.

Mopſo Niſa datur. 100

Schema prouerbiale videtur & illud apud Vergilium in Pharmaceutria, Mopſo Niſa datur: quum præter omnium ſpem res præclara contingit cuipiam prorſus indigno, vt nihil iam non poſſe ſperari vel à quouis appareat.
Mopſo Niſa datur: quid non ſperemus amantes?
Eſt autem emphaſis in nominibus. Nam Mopſum dicens, intelligit infimum, abiectiſſimumq; paſtorem: Niſam puellam inſigni forma. Non abludit hinc illud Sophoclis in Aiace flagellifero,
Οὐκ ἔστ' ἄελπτον οὐδέν. id eſt,
Nihil eſt quod haud ſperare liceat.
In eandem ſententiam Linus apud Stobæum, Nihil deſperandum.
Ἐλπίζειν χρὴ πάντ', ἐπεὶ οὐκ ἔστ' οὐδὲν ἄελπτον.
Ῥᾴδια πάντα θεῷ τελέσαι, καὶ ἀνήνυτον οὐδέν. id eſt,
Speres cuncta, nihil quod non contingere poſſit.
Omnia ſunt magnis factu procliuia diuis.

CHILIADIS SECVNDAE CENTVRIA SEXTA.

Quid niſi victis dolor? 1

Τί ἄλλο ἢ τοῖς νενικημένοις ὀδύνη; id eſt, Quid aliud quàm victis dolor? Vſurpandum vbi palàm fit in cõtumeliã quippiam. Sumptum à dicto Brenni palàm illudẽtis Romanos, in appendẽdo auro quod ſtipulatus fuerat ab illis deſperantibus auxilium, vt è Romanis finibus abduceret Gallorũ exercitum. Sed ipſius Plutarchi verba libitum eſt ſubſcribere, Ἐπεὶ δὲ συμβῆναι πρὸς ἀλλήλους εἰς λόγους Βρέννον καὶ Σουλπίκιον τὸν χιλίαρχον ὁμολογηθὲν, ὥστε μὲν χιλίας λίτρας χρυσίου καταβαλεῖν, τοὺς δὲ λαβόντας, ἐκ τῆς πόλεως καὶ τῆς χώρας εὐθὺς ἀπελθεῖν, ὅρκων γενομένων καὶ τοῦ χρυσίου κομισθέντος, τῶν δὲ Κελτῶν περὶ τὸν σταθμὸν ἀγνωμονούντων κρύφα τὸ πρῶτον, εἶτα φανερῶς ἀφελκόντων καὶ διαστρεφόντων τὴν ῥοπὴν, ἠγανάκτουν οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς αὐτούς. ὁ δὲ Βρέννος ὥσπερ ἐφυβρίζων καὶ καταγελῶν, ἀποδυσάμενος τὴν μάχαιραν ἅμα καὶ τὸν ζωστῆρα, προσέθηκε τοῖς σταθμοῖς. πυνθανομένου δὲ τοῦ Σουλπικίου, τί τοῦτο; τί γὰρ ἄλλο, εἶπεν, ἢ τοῖς νενικημένοις ὀδύνη; τοῦτο μὲν οὖν ἤδη παροιμιώδης λόγος γέγονε. id eſt, Itaque quũ placuiſſet vti principes in colloquiũ venirent Brennus & Sulpitius Romanorũ ductor, conuenit vt Romani mille libras auri dependerent: hi ſimul atque accepiſſent aurum, ex vrbe atque ex agris diſcederent. Super his quum iuſiurãdum interceſſiſſet, iámque aurum eſſet adductũ, Gallique pactæ fidei immemores initio furtim, mox palam deprimerẽt, detorquerentque lancem, Romanorum aduerſus illos coorta eſt indignatio. At verò Brẽnus tanquã per ludibriũ & irridendi cauſa enſem vnà cum balteo exutum lancibus appoſuit. Porro Sulpitio roganti quid hoc eſſet rei, Quid enim aliud, inquit, niſi victis dolor? Atque id dictum iam in prouerbium abiit. Cuius meminit Feſtus Pompeius, illud addens, Quum Camillus Brennum inſidiis circũuentum conciderei, & ille quereretur contra fœdus fieri, retorſit in eum ſuam vocẽ, Væ victis. Sic etenim Feſtus effert prouerbium. Vnde palàm eſt, dolorem, non opprobrium in Plutarcho vertendum fuiſſe. Lapus interpres aut lapſus eſt, aut vſus eſt exemplari in quo ſcriptum erat pro ὀδύνη ὄνειδος. Huc alluſiſſe videtur Plautinus Ballio, Væ victis: quum victus vel iniquis conditionibus parẽre cogitur. Et, ni fallor, Vergilius in Mœride, Væ victis.
Nunc victi triſtes, quoniam ſors omnia verſat,
Hos illi (quod nec bene vertat) mittimus hœdos.
Nonius Marcellus in dictione Ceſtus, citat titulum Satyræ Varonianæ, Væ victis.

Aquam bibens nihil boni parias. 2

Ὕδωρ δὲ πίνων, χρηστὸν οὐδὲν ἂν τέκοις. id eſt,
Aquam bibens probum & vtile paries nihil.

Huius authorem ferunt Demetrium Halicarnaſſeum cuius ſenſus eſt, à poetis nihil præclarum, aut poſteritate dignum, aut venuſtum proficiſci, ſi biberint aquam, hoc eſt, ſi paupeſres fuerint, & tenui victu. Horatius,
Nulla placere diu, neque viuere carmina poſſunt
Quæ ſcribuntur aquæ potoribus. Item Iuuenalis,
Quod ſi Vergilio puer, & tolerabile deſit
Hoſpitium, caderent omnes à crinibus hydri,
Surda nihil gemeret graue buccina. Idem,
-ſatur eſt quum dicit Horatius, Ohe.
Demetrii Halicarnaſſei diſtichon huiuſmodi citatur à Zenodoto, etiam ſi in epigrammatis refertur Nicerati titulo,
Οἶνός τοι χαρίεντι πέλει ταχὺς ἵππος ἀοιδῷ·
Ὕδωρ δὲ πίνων χρηστὸν οὐδὲν ἂν τέκοις.
Quanquam apud Athenæum ſecus refertur verſus prior,
Οἶνός τοι χαρίεντι πέλει μέγας ἵππος ἀοιδῷ. id eſt
Sane magnus equus lepido ſunt vina poetæ.
Iidem verſus referuntur ab Athenæo ſecundo Dipnoſophiſtarum libro, ex epigrammate quodam, quod quidam ſcripſerat in Cratinum, qui frequenter in comœdiis taxatur vt vinoſus. Quin & Horatius eloquentiam vino tribuit, Vinũ, equus poetæ.
Fœcundi calices quem non fecere diſertum? Martialis,
Poſſum nil ego ſobrius, bibenti
Succurrunt mihi quindecim poetæ.
Ariſtoteles libro De naturis animantium octauo, pſittacum loquaciorem fieri putat ſi vinum biberit.

Digna canis pabulo. 3

Ἀξία ἡ κύων τοῦ βρώματος, id eſt, Digna canis pabulo. Ferme perinde valet acſi dicas, Dignus operarius mercede ſua. Et, Vix quiſquam eſt tam inutilis miniſter, quin ſi non amplo ſalario, certe victu dignus eſſe videatur. Refertur à Suida. Quadrabit in hominẽ non vſquequaque reiiciendũ, atque inutilem: aut in hominem aſſentatorẽ, & ob id idoneum qui verſetur in principũ aulis, vbi nullo in pretio ſunt qui neſciant adulari.

Canis digna ſede. 4

Ἀξία ἡ κύων θρόνου, Canis digna ſede. Quum nouus honos obtigit cuipiam immerenti. Sumptum videtur à Melitæis canibus, quibus nonnullæ mulierculæ maiorem habent honorem quàm ipſis maritis. Niſi mauis referre ad Anubim Ægyptiorum deum. Porro conſtat, canibus à dominis tantum honoris habitum, vt defunctis etiam monumẽta ſtatuerint. Refertur à Diogeniano.

Si vinum poſtulet, pugnos illi dato. 5

Ἂν αἶνον αἰτῇ, κονδύλους αὐτῷ δίδου. id eſt,
Si vina poſcat ille, pugnos porrige.

Vbi pro bonis rebus expectatis, diuerſa accipiuntur. Sumptus eſt hic ſenarius è tragœdia quapiam, de Cyclope & Vlyſſe. Eſt autem notiſſima fabula, quemadmodum apud Homerum Vlyſſes Polyphemo Cyclopi vinum petenti ſubinde porrigit, quo ſimulatque iã temulentus ſopitúſque iaceret, palo præuſto oculũ illi perterebrauit. Putant metaphorã

à pueris ductam, qui petentes non petẽda, nonnunquam colaphos recipiunt. Terentius in Phormione, Pugnos in ventrem ingere. Pugnos plagas ipſas vocat, itidem vt Græci κονδύλους. Adagium refertur à Suida.

Pro perca ſcorpium. 6

Ἀντὶ πέρκης σκορπίον, id eſt, Pro perca ſcorpium. Vbi quis optima captans, peſſima capit. nam perca piſcis eſt vel maximè laudatus, cuius identidem meminit Athenæus, gulonum delicias recenſens. Scorpius lethalis eſt. quáquam eſt & piſcis huius nominis, contempti ſaporis, de quo magis ſentire videtur adagium. Simili figura dixit Lycophron,

Ὁ δ᾽ αὖ τὸ πιπὼ σκορπίον λαιμῷ σπάσας. id eſt,
At ſcorpium ille glutiens pipôs vice.

Pipo auis. Eſt enim pipo auis genus.

Pro beneficentia Agamemnonem vlti ſunt Achiui. 7

Ἀντ᾽ εὐεργεσίας Ἀγαμέμνονα ἤνυσαν Ἀχαιοί. id eſt,
Pro meritis malè tractarunt Agamemnona Graii.

Quidam ad hunc efferunt modum,

Ἀντ᾽ εὐεργεσίας Ἀγαμέμνονα ἔδησαν Ἀχαιοί. id eſt,
Pro benefactis vinxerunt Agamemnona Graii.

Dicebatur in ingratos, qui pro ſummo beneficio ſummum remetiuntur maleficiũ. Agamemnon enim tot exhauſtis laboribus in expugnanda Troia, pro dignitate Græciæ, domũ reuerſus, veſte inexplicabili inuolutus, interfectus eſt à Clytæmneſtra, auxiliãte Ægiſtho adultero. Annotatum eſt, hoc ferè accidere viris de Repub. bene meritis, vt pro benefactis peſſimam gratiam tulerint à populo. Pindarus in Pythiis, hymno quarto, φαντὶ δὲ ἔμμεν τοῦτ᾽ ἀνιαρότατον, καλὰ γιγνώσκοντ᾽ ἀνάγκᾳ ἐκτὸς ἔχειν πόδα. id eſt, Aiunt autem hoc eſſe moleſtiſſimũ, qui norit honeſta neceſſitate foris habere pedem. Hoc eſt, nõ frui bonis, quum ipſe benemeritus ſit de aliis, ſed pro benefactis malè audire.

Foris habere pedem.

Cane Tellẽnis cantilenas. 8

Ἄιδε τὰ Τέλληνος, id eſt, Cane cantiones Tellenis. Quidam dici putant de dicacibus, mordacibuſque: quidam de inepte loquaculis. Nam Tellenem hunc, tibicinem quẽdam fuiſſe, poetã item carminũ ineptiſſimorum. Alii tradunt, hũc iocos quoſdam verſibus lepidiſſimis deſcripſiſſe, non ſine multo ſale ſcommatum. Meminit huius Tellenis Diarchus Meſſenius apud Zenodotũ: item Plutarchus in Apophthegmatis.

Azanæa mala. 9

Ἀζάνια κακά, id eſt, Azanæa mala. Dici ſolitum vbi quis in re perdifficili & infrugifera plurimum ſumeret laboris: aut vbi res eſſet cuipiam cum homine difficili, moroſo, intractabili, tenaci. Tradũt Azanæam, regionem quãpiam eſſe Arcadiæ, ſterilem & culturæ inhabilem: in qua coloni multo ſudore parum fructus referunt. Hæc fermè traduntur à Græcarum parœmiarum collectoribus. Cæterùm Stephanus de nominibus vrbium, veluti fontem aperit nobis huius adagii. Siquidem is complures refert Azanias: Vnam quæ ſit Arcadiæ pars: in hac fontem quempiam eſſe, cuius aquam qui guſtant, hũc vſqueadeò à vino abhorrere, vt nec odorem ferat. Alteram Maſſiliæ. Tertiam Phrygiæ. cuius mẽtionem fecerit etiam Strabo libro Geographiæ 11. De hac Hermogenes, citante Stephano, huiuſmodi quandam narrat fabulam. Quum illic frequentes eſſent villæ ruſticorum, orta ob ſterilitatem agrorum fame, collecti paſtores rem diuinam fecerunt, fertilitatem à diis petentes. Cæterùm quum dii nõ audirent illorum vota, perdurarétque agrorum ſterilitas, Euphorbus è paſtoribus quidam nouum ſacrificii genus excogitauit. Immolauit enim ἀζανοὺ καὶ ἴξιν, quod Phrygum lingua ſonat vulpem & echinũ. Hac hoſtia placatis diis, agros feraces eſſe cœpiſſe. Quod vbi finitimis paſtoribus eſſet cognitum, Euphorbo ſacerdotiũ & imperiũ detulerũt: pòſt loci nomen cõmutatum eſt próque Azania ἐζεαγανια vocatũ, quod perinde ſonat Phrygio ſermone, quaſi Græce dicas ἐχινάλωπεκα, Latinè, Echinouulpem. Huiuſmodi fermè Stephanus, ex quibus cõiectari licet, ex ea fabula natã parœmiam.

Ἐχιναλώπηξ.

Capra nondum peperit, hœdus autem ludit in tectis. 10

Αἴξ οὔπω τέτοκεν, ἔριφος δ᾽ ἐπὶ δώματι παίζει. id eſt,
Nondum enixa capra, at iam ludit in ædibus hœdus.

Qui poſtrema perfectáque iam aggrediuntur, præteritis iis quæ præceſſiſſe oportuit. Aut qui gloriantur iam aſſequutos ſeſe, cuius ne fundamenta quidem ſunt iacta. Aut qui rem agunt præpoſtere. Prius eſt enim peperiſſe, quàm vt hœdus ludat in tectis. Refertur à Zenodoto.

Reperit Deus nocentem. 11

Εὗρε Θεὸς τὸν ἀλιτρόν, id eſt, Reperit Deus nocentem. Quũ tandem vltio contingit improbis, quaſi diuinitus immiſſa. Theocritus in Idyllio decimo,

Εὗρε Θεὸς τὸν ἀλιτρόν, ἔχεις τὰ πάλαι ποκ᾽ ἐπεθύμεις. id eſt,
Inuenit Deus impium, habes quæ olim cupiebas.

Theocriti Scholiaſtes indicat, prouerbiũ & alia forma ſolitũ efferri, εὗρε Θεὸς τὸν ἄδικον. Simile eſt Homericũ illud Iliad. δ,

Εἴ περ γάρ τε καὶ αὐτίκ᾽ Ὀλύμπιος οὐκ ἐτέλεσσεν,
Ἔκ τε καὶ ὀψὲ τελεῖ, σύν τε μεγάλῳ ἀπέτισαν. id eſt,
Quanquam etenim non punit Iuppiter ilico ſonte. ,
At faciet tandem, & luerint ſua crimina magno.

Huc pertinet illud Sophocleum,

–ὅτ᾽ αὖ δέ τις θεῶν
Βλάπτῃ, δύναιτ᾽ ἂν οὐδ᾽ ἂν ἰσχύων φυγεῖν. id eſt,
–vbi quis deorum læſerit,
Nemo queat ſuffugere quamlibet potens.

Aſtipulatur autem ſenarius ille prouerbialis,

Θεοῦ δὲ πληγὴν οὐχ ὑπερπηδᾷ βροτός. id eſt,
Plagam deorum nullus hominum ſuffugit.

Pindarus item in Pythiis,

Θεὸς ὃ καὶ πτερόεντ᾽ αἰετὸν κίχε, καὶ θαλασσαῖον παραμείβεται
δελφῖνα, καὶ ὑψιφρόνων τιν᾽ ἔκαμψε βροτῶν. id eſt,
Deus & alatam aquilã aſſequitur, & marinum præuertitur delphinum: & elatorum quempiam depreſſit mortalium.

Aſtipulatur huic ſententiæ & in Olympiis,

Εἰ δὲ Θεὸν ἀνήρ τις ἔλπεταί τι λαθέμεν ἔρδων, ἁμαρτάνει. id eſt,
Quòd ſi Deũ homo quiſpiam ſperat falſurum ſe, quum agit aliquid, errat.

Ignauis ſemper feriæ ſunt. 12

Qui vacant otio, feriari dicũtur: & otioſi, feriati: & otiũ, feriæ. quæ metaphoræ taquam in prouerbium receptæ ſunt. Theocritus in Bucolicis,

–ἀεργοῖς αἰὲν ἑορτά. id eſt,
Semper feriæ inertibus.

Nam feriis etiam ethnici à profanis negotiis abſtinebant. Qui fugitant laborem, optant dies feſtos, quo liceat otiari, ventrique & voluptatibus indulgere. Siquidem antiquitus in hoc dabantur agricolis feriati dies aliquot, vt luſu reficerent laſſitudinem. Admiſcuerunt autẽ religionem, quo moderatiores eſſent luſus. At hodie Chriſtianorum vulgus feriis olim ad pietatis vſum inſtitutis, in cõpotationes, in ſcorta, in aleas, in rixas, in pugnas abutitur: nec vllo tẽpore plus committitur flagitiorum, quàm quo maximè conueniebat à flagitiis abeſſe. Nec vnquã magis imitamur Ethnicos, quàm quum præcipue Chriſtianos oportebat agere. Quumque palàm ſit, rem iuuandæ religioni repertam, in religionis perniciem vergere: tamen haud ſcio quo conſilio pontifices quotidie ferias addunt feriis, quum potius conueniat prudentes imitari medicos, qui pro ratione morborum mutant remedia, tantùm illud ceu ſcopum ſpectantes, vt bonæ valetudini conferant. Proinde quum videant rem olim pro temporum illorum ratione ſalubriter inſtitutã, nunc, mutatis Chriſtianorum moribus, peſtem eſſe pietatis, quæ tãdem religio eſt conſtitutionem eodem mutare conſilio quo veteres illi cõſtituerunt? Quod de feſtis diebus dico, de multis aliis ſentiendum eſt: non quòd damnandas exiſtimem Chriſtianorum ferias, ſed quòd in immenſum nolim creſcere: & paucas eas quas inſtituit priſcorum authoritas, ad id cõuerti cupiam ad quod repertæ ſunt. Nã verè Chriſtianis omnis dies feſtus eſt: malis verò, quæ maxima turba eſt, feſti dies minus feſti ſunt quàm profani. Sed vt ad prouerbiũ reuertamur, aptè accommodabitur in eos qui nunquam non cauſantur aliquid quo ſint in otio. veluti quibus inſuaues ſunt literæ, nunc excuſant valetudinem, nunc occupationes rei domeſticæ: nonnunquam obſtat rigor hyemis, aliàs æſtatis feruor, interdum autumni periculoſum cælum. Demũ auocat à libris, veris amœnitas, mox fugitura. Pranſi negãt eſſe rem habendam cum libris, antequam cõcoxerit ſtomachus. Impranſis obſtrepit fames, quo minus libeat. Luci dicunt ignauum eſſe domi deſidere: cæterùm ad lucernam vigila-

re, oculis inimicū. Si ſuppetit res domeſtica, quorſum opus, inquiunt, literis? Si deeſt, negant pauperem poſſe philoſophari. Iuuenis negat æui florem curis ſenilibus abſumendū. Prouectior ait, valetudini parcendum.

Catulæ dominas imitantes. 13

Τὰς δεσποίνας αἱ κύνες μιμούμεναι, id eſt, Dominas imitantes catellæ. Vbi ſerui dominorum ferociam repræſentat, aut diſcipuli præceptoris reſipiunt arrogantiam, aut miniſtri principum faſtum. Breuiter quoties ii qui ſubſunt, eorum exprimunt mores ſub quorum imperio degunt. Vnde & illud Iuuenalis,

Maxima quæque domus ſeruis eſt plena ſuperbis.

Videas autem & Melitæas, opulētarum mulierum delicias, faſtum, laſciuiam, totámque ferme morum imaginem reddere. Vſurpatur hoc adagium à Platone, lib. de Rep. octauo, Ἀτεχνῶς γὰρ αἵ τε κύνες κατὰ τὴν παροιμίαν, οἷαίπερ αἱ δέσποιναι γίγνονταί τε δὴ καὶ ἵπποι καὶ ὄνοι πάνυ ἐλευθέρως καὶ σεμνῶς εἰθισμένοι πορεύεσθαι κατὰ τὰς ὁδούς, ἐμβάλλοντες τῷ ἀεὶ ἀπαντῶντι, ἐὰν μὴ ἐξίστηται. id eſt, Palàm enim tum catellæ, iuxta prouerbium, tales quales ſunt dominæ. Tum & equi & aſini tales redduntur, qui aſſuetacti fuerint admodum libere faſtuoſeque per vias ingredi: ſemper incurſantes in obuium, ni cedat.

Tantali pœnæ. 14

Ταντάλειοι τιμωρίαι, id eſt, Tātali ſupplicia. De iis dicendū, quibus adſunt quidem bona, verum his frui negatum eſt. A fabula Tantali ſumptum, quem poetæ fingunt apud inferos aſſiſtere flumini ſitientem: quòd ſiquando admouerit ſe potaturus, repente aquam labris contactam refugere. Tum capiti imminere arborem pomis onuſtā, ſed eam ſubito porrigenti manum aliò ſubducere ſeſe: atque ita miſerum præſente copia, inopia diſcruciari. Id olim in diuites parcos & ſordidos dici vulgò ſolere, teſtis eſt Horatius in Sermonibus,

Tantalus à labris ſitiens fugientia captat
Pocula. quid rides? mutato nomine de te
Fabula narratur: congeſtis vndique ſaccis
Indormis inhians, & tanquam parcere ſacris
Cogeris, aut pictis tanquam gaudere tabellis.

Idem in Odis,

Magnas inter opes inops.

Gregorius Nazianzenus in epiſtola ad Baſilium eleganter detorquet ad huius mundi delicias, quæ nunquam explent animum, Ταντάλειοι, inquit, τινὲς καὶ κατάρατοι, διψῶντες ἐν ὕδασι, τὴν ἐλεεινὴν ἐκείνην καὶ ἄτροφον πανδαισίαν. id eſt, Tantali & execrabiles ſitientes in aquis, miſerandam illam & nihil alimoniæ conferentem pandæſiam. πανδαισίαν autem Græci vocant conuiuium ex omni genere deliciarum apparatum.

πανδαισία.

Viro ſeni maxillæ baculus. 15

Ἀνδρὸς γέροντος αἱ γνάθοι βακτηρία. id eſt,
Maxilla ſenibus ſcipionis eſt vice.

Dici ſolitum de iis qui ob defectas ætate vires, lautiore pariter & copioſiore victu coguntur vti, quo quod ſenecta deterit, vtcunque farciant cibo. Manet & in hodiernum ſenile verbum, Ego me dentibus meis ſuſtento. Eſt autē velut ænigmaticum, reliquos ingredi pedibus, ſenes dentibus. Etenim quod deceſſit natiuo corporis ſucco, id cibi ac potus adminiculo farciendum. Videmus illud euenire vulgò, poſteaquam deſtituit ſenes edacitas illa, vitæ finem imminere.

Ne verba pro farina. 16

Μὴ λόγους αὐτ' ἀλφίτων. id eſt,
-ne verba pro farinis.

Aduerſus eos iaciebatur qui beneficium verbis, non re, dabant. Qui ferè magnatum mos eſt, vt ſuos ſplendidis promiſſis alant. Bene autem admonet in Pandectis Pomponius iureconſultus, peculium re, non verbis augēdum eſſe. Quadrabit item in eos qui beneficium pollicitis rependunt. Aut qui conſolantur oratione, quum auxilio ſit opus. Veteres quicquid ad victum pertineret, ἄλφιτα vocabant. Apparet è comœdia quapiam ſumptum. eſt enim hemiſtichium carminis iambici trimetri. De prouerbio Ariſtophanico, οὐδὲν πρὸς τὰ ἄλφιτα, dictum eſt aliàs.

Ancoras tollere. 17

Nonnullam prouerbii faciem habet quod eſt apud M. Varronem in opere De re ruſtica, capite extremo, Ancoras tollere, pro eo quod eſt, moliri diſceſſum: quod genus & illud, Talaria nectere. Hæc ſunt huius verba: Interea reddit ad nos Pauo. Et ſi voltis, inquit, ancoras tollere, latis tabulis ſortitio fit tribuum. Hoc eſt, ſi vultis omiſſa diſputatione hinc abire. Quanquam hic alluditur ad ambiguam tabularum ſignificationem, quæ tum nauticæ ſunt, tum forenſes, quibus ſuffragia ferebantur. Huic ſimile Quintilianicum illud, Oram ſoluere. Nam ita pleriqúe legunt.

Ἄμουσοι. 18

Inelegantes & indoctos Græci vocant ἀμούσους, hoc eſt à muſis alienos. Antiquitus enim nihil eruditum habebatur ſine muſica. Vnde apud comicos, qui literas ſe didiciſſe negant, aiunt ſe non didiciſſe muſicam. Quintilianus libro primo, capite de muſicæ laudibus, Denique, inquit, in prouerbium vſque Græcorum celebratum eſt, indoctos à Muſis atque à Gratiis abeſſe. Plato libro De republica octauo, ἀμουσότερον dixit improbiorem & ruſticius inuerecundum. Et Ariſtoteles lib. Rhetoricorum 2, ὥσπερ οἱ ποιηταί φασι τοὺς ἀπαιδεύτους παρ' ὄχλῳ μουσικωτέρους λέγειν. id eſt, Quemadmodū aiunt poetæ indoctos apud multitudinem elegantius dicere. Hominem inſigniter elegātem μουσοπρόσωπον dicimus. denique quicquid eſt moderatum compoſitumque, ἔμμουσον dicunt Græci. Et Athenæus ἀμουσολογίας appellat ineruditas parumque tēpeſtiuas fabulas. Æſchines aduerſus Timarchū, Καὶ γὰρ πρὸς τοῖς ἄλλοις κακοῖς ἄμουσός τις ἐστὶ καὶ ἀπαίδευτος ἄνθρωπος. id eſt, Nam & præter alia mala, alienus à muſis & ineruditus eſt homo. Ariſtophanes in Equitibus,

μουσοπρόσωπος. ἔμμουσοι. ἀμουσολογία.

Ἀλλ' ὦ 'γαθ' οὐδὲ μουσικὴν ἐπίσταμαι. id eſt,
Imo nec ipſam muſicam noui, ô bone.

Homines ab humanitate politioribuſque literis alienos, iubebant Gratiis & Muſis ſacrificare, quemadmodū Plato Xenocratem ſubinde monere ſolitus eſt vt Gratiis litaret. Apud Athenæū lib. 4, quidā Cynico inhumanitatem exprobrans, ait, Οὐχ ὥσπερ σὺ Κυνικέ, ὁ μηδέποτε ταῖς Χάρισιν, ἀλλ' οὐδὲ ταῖς Μούσαις θύσας. id eſt, Non quemadmodum tu Cynice, qui nūquam Gratiis ac ne Muſis quidem ſacrificaris. Apud eūdem libro decimotertio, citatur ex parodo quopiam,

Gratiis & Muſis litare.

Οὓς αἱ δίδαξαν ἀριστερὰ γράμματα Μοῦσαι. id eſt,
Litterulas Muſæ quos edocuere ſiniſtras.

Videtur in peruerſe doctum aut maledicum congruere. Siquidem ibidem Ephippus in quendam dixit, ἐπαρίστερος ὅτι στόματι τὴν γλῶτταν φορεῖς, id eſt, Siniſter linguam in ore geſtas. Niſi forte legendum cenſes ἐπ' ἀριστερά, id eſt, in læuam partem. Qui cuncta interpretatur in læuam partem, omiſſis bonis, in læua parte geſtat linguam. Vnde & ſiniſtras ſuſpiciones, & ſiniſtras interpretationes dicimus. Celebratur & philoſophi cuiuſdam dictum, Ipſum philoſophiæ præcepta tradere dextra, auditores autem accipere ſiniſtra. Plutarchus in vita Romuli, quem vult intelligi nec indoctum nec inhumanū dicit nec Muſis carere nec Gratiis, Σέξτιος δὲ Σύλλας ὁ Καρχηδόνιος, οὔτε μουσῶν οὔτε χαρίτων ἀπόδημος ἀνήρ. id eſt, Sextius Sylla Carthaginēſis, neque Muſarum neque Gratiarum expers.

Literæ ſiniſtræ.

Vitilitigator. 19

Vitilitigatores M. Cato vocabat litium auidos, & alienorum operum calumniatores. Eáque vox ob nouitatem doctis in adagionem abiit, quemadmodum & Homeromaſtiges & Vergiliomaſtiges. Plinius in præfatione hiſtoriæ mundi, Ergo ſecuri, etiam contra vitilitigatores: quos Cato elegāter ex vitiis & litigatoribus compoſuit. quid enim illi aliud quàm litigant, aut litē quærunt? exequemur reliqua propoſiti.

Vino vendibili ſuſpenſa hedera nihil opus. 20

Vino vendibili ſuſpenſa hedera nihil opus, id eſt, Vera virtus nō eget alienis præconiis: aut, res præclaræ per ſe placēt, neque deſiderant exoticam commendationem. Sumptū apparet à cauponum more, qui vinariis tabernis ſignum hederaceum ſolent prætendere. Ita Plautus idem in Pœnulo, Inuendibili merci oportet vltro emptorem adducere. Proba merx facile emptorem reperit. Horatius,

-vbi largius æquo
Laudat venales qui vult extrudere merces.

Canere ad myrtum. 21

Ἄδειν πρὸς μυρρίνην, id eſt, Ad myrtum canere, prouerbio iubebatur imperitus literarū & infacundus, quique non poſſet apud eruditos loqui. Hinc ſumpta metaphora, quòd a-

apud veteres mos eſſet, vt in conuiuiis ſinguli ſuam cantionem canerent. quòd ſiquis citharam accipere recuſaſſet, vtpote muſices ignarus, is per iocum accepto ramo laureo ſeu myrteo, cogebatur ad eum canere. Porrò priſcis hunc canendi fuiſſe morem teſtatur & Fabius, libro Inſtitutionum primo. Vnde, inquiens, etiam ille mos, vt in conuiuiis poſt cœnam circunferretur lyra: cuius quum ſe imperitum Themiſtocles confeſſus eſſet, vt verbis Ciceronis vtar, habitus eſt indoctior. Sed veterum quoque Romanorum epulis fides ac tibias adhibere moris fuit. Plutarchus primo Sympoſiacon libro ſcribit, olim fuiſſe morem, vt in conuiuio primùm voce communi deum canerent, παιανίζοντας, vt ait: deinde myrteum ramum vnicuique tradi ſolere, quem αἴσακον vocatū exiſtimat, quòd is qui eum accepiſſet, caneret. Pòſt lyra circúlata, qui peritus artis fuiſſet, eam accipiebat, canebatque, ſonum chordarum ad vocem attemperans. Recuſantibus autem muſices imperitis, σκολιὸν carmen dicebatur, quod non eſſet vulgare, neque cuiuis facile. Alii dicunt myrtū non ſolere ordine circunduci, ſed a ſponda ad ſponda transferri, vt poſteaquam ceciniſſet is qui in prima ſponda primus ſedebat, et traderet qui in ſecundo lecto primus accumberet, hic ruſum tertii lecti primo. Deinde rurſum primi lecti ſecundus, ſecundo loco in ſecunda accumbenti ſponda traderet, eumque ad modum per omnes iret. Hæc ferme Plutarchus.

Admeti nænia. 22

Ἀδμήτου μέλος, id eſt, Admeti nænia. De triſti lugubrique cantione. Accommodari poterit ad orationem querulam ac miſerabilem. Accipitur enim cantilenæ genus, quod σκολιὸν vocant, de quo multa Iulius Pollux. Dictum eſt autem obliquum, vel a tibiarum figuris, vel quòd in conuiuiis, quemadmodum modò diximus, obliquo ordine a lecto in lectum flecterentur canendi vices. Quidam huiuſmodi cantiones faciles & illaboratas intelligunt: nimirum quales oportet eſſe quæ inter pocula canuntur & ex tempore. Verum de iis, déque ſuperiore prouerbio, qui volet copioſius edoceri, legat Ariſtophanis interpretem, in eo quem mox indicabimus loco. Adagium ad huiuſmodi fabulam referunt: Admetus rex fuit Pheræorum, cuius armēta pauiſſe fingitur Apollo, mercede conductus, quum ex Olympo depulſus, humana ſpecie exularet apud mortales. Exilii cauſam hanc adferunt. Æſculapius Apollinis filius Chirone præceptore medicam artem perdidicerat: deinde ſanguine qui ex Gorgonis fluxerat venis, a Pallade accepto, per hunc plurimos reſtituit ſanitati. Porrò ſanguine qui è ſiniſtris defluxerat venis, ad perniciē hominum vtebatur: qui è dextris, ad ſalutem. Quin fabulis vulgatum eſt, illum etiam vita defunctos quoſdam in vitam reuocaſſe. Quare ne pro Deo haberetur apud mortales, quū id videretur præſtare quod deorum eſt proprium, Iupiter illum fulmine percuſſit. Ob id indignatus Apollo, Cyclopes qui Ioui fulmen illud fuerant fabricati, peremit. Quam rem indignè ferens Iupiter, Apollinem deſtinarat è cælo ad inferos præcipitem dare, ſed Latonæ interuentus precéſque mitiorem pœnam impetrarunt. Itaque cælo interdictum eſt, iuſſuſque ſolum vertere, damnatus vt annum apud hominē mortalem mercede ſeruiret. Igitur ad Admetum profectus Apollo, regis armenta, ſicuti dictum eſt, paſcebat: & vt erat artifex, effecit vt omnes vaccæ gemellos parerent. Quúmque apud Admetū perquam humaniter eſſet habitus, vt patrono gratiam officii referret, à Parcis impetrauit, vt quum in illarum fuſis Admeti fatalis dies volueretur, liceret hac lege mortem effugere, ſiquem alium reperiſſet qui volens illius vice mortem oppetere vellet, ſuique capitis diſpendio illius vitam redimere. Ergo quum adeſſet dies ille fatalis, neque quiſquam inueniretur qui mortis vicarius eſſe vellet, patre etiam ac matre recuſantibus, vna Alceſtis vxor mariti vitā ſua chariorē habuit. Qua defuncta ſtridulæ quædam & lugubres næniæ decantabātur aſſiduè apud Admetū, donec mota Proſerpina, remiſit Alceſtidem: aut, vt quidam dicūt, donec Hercules, expugnato Orco, hanc ad ſuperos reduxit. Meminit τοῦ τῆς ᾠδῆς etiam Euripides in Alceſtide,

– διπλῶν δ' ἦν μελῶν κλύειν. id eſt,

At cantiones duplices audire erat.

Notat etiam Ariſtophanes in Veſpis,

ᾄδει Κλέωνος λαβόμενος τῆς δεξιᾶς,
Ἀδμήτου λόγον ὦταῖρε μαθὼν, τοὺς ἀγαθοὺς φίλει.
Τούτῳ τί λέξεις σκολιόν; id eſt,

Canit Cleonis apprehenſa dextera,
Verbum Admeti doctus amice, diligito probos.
Huic quid obliquum loqueris?

Miſcet iambicis anapæſtica. Interpres citat hos verſiculos ex fabula Cratini,

Ὁ μὲν ᾖδεν Ἀδμήτου λόγον πρὸς μυρρίνην,
Ὁ δ' αὐτὸν ἠνάγκαζεν Ἁρμοδίου μέλος. id eſt,

Atque is quidem canebat Admeti modos
Ad myrtū, at alter adegit Harmodii melos Vt caneret.

Congeſſit & alia quædam non indigna cognitu, quæ licebit inde petere.

Bellum haudquaquam lachrymoſum. 23

Ἀδακρυς πόλεμος, id eſt, Bellum lachrymis carens, vbi victoria contigit citra cædem & ſanguinem. Aut vbi quis è periculoſo quopiā negotio ſic extricauit ſeſe, vt nullo ſuo malo diſceſſerit: ſiue quū rixoſi verbis inter ſe digladiātur, nec eſt quicquam periculi ne veniatur ad manus. Aut vbi certamen agitur eiuſmodi, vt neutri parti quicquam accidat incommodi, velut in cōflictatione literaria, in qua victus diſcedit eruditior, victor amicior. Natum aiunt è vetuſto quodam oraculo Dodonæo, quo reſponſum Lacedæmoniis aduerſus Arcadas pugnaturis: ἀδάκρυον πόλεμον ἔσεσθαι, id eſt, Bellum ſine lachrymis futurum. Deinde contigiſſe illis victoriam, nemine prorſus interfecto. Nos item incruentam victoriam vocamus, quum nulla cæde contigit victoria: & apud Græcos, ἀναιμωτὶ νικᾶν, id eſt, Citra ſanguinem vincere. Vincere ſine ſanguine.
Plutarchus in commentario De fortuna Romanorum ἀδάκρυον νίκην appellat eam quam Paulus Æmilius de Perſa reportauit. Effertur prouerbium etiam ad hunc modum, ἀναίμακτον ἔστησε τρόπαιον, id eſt, Incruentum ſtatuit trophæum. Celebratur inter Pittaci oracula illud quoque, δεῖν τὰς νίκας ἀναιμάκτους ποιεῖσθαι, Oportere victorias citra ſanguinem fieri. Author Laertius. Nec abhorret hinc illud quod in Græcorum commentariis reperio: πόλεμός τις ἄνευ σιδήρου ἐν τῇ Ἑλλάδι κεκίνηται, id eſt, Bellum quoddā abſque ferro motum eſt in Græcia. Significat autem bellum, quod oratione, non armis peragitur. Nam id demum viris ſapiētibus dignum. alioqui ferro cōgredi, ferarum eſt & gladiatorum, quos equidem infra ferarum genus pono. Et tamen nemo crediturus erat, niſi cerneremus oculis, quantopere hæc bellandi ratio placeat principibus Chriſtianis. Pugnatur machinis, quales nulla vnquam Ethnicorum feritas, aut nulla barbaries excogitauit. Quin eſt apud Germanos populus, cuius hæc præcipua gloria, quamplurimos mortales ferro trucidaſſe. quod quum per ſe immane eſt, tum hoc etiam fœdius, quòd hóc faciunt mercede conducti: veluti carnifex quiſpiam ad lanienam precio emptus. Atque hæc tum magis erunt prouerbialia, ſi longius transferantur: vtputa, ad litem forenſem, cōtentionem, aut aliud id genus certamen.

Flet victus, victor interiit. 24

Κλαίει ὁ νικηθεὶς, ὁ δὲ νικήσας ἀπώλετο. id eſt,

Qui vicit, periit: plorant qui ſuccubuere.

Quoties vtraque pars magno ſuo malo diſcedit, ita vt plerūque in bellis ſolet accidere: item in litibus forenſibus, in cōtentionibus. Nam Heſiodus duas facit Eridas, quarum altera peſtifera ſit mortalibus, altera frugifera. In priore certaminis genere qui vicerit, diſcedit improbior, victus fit infœlicior. in poſteriore qui ſuperior euaſerit, diſcedit clarior: qui ſuperatus fuerit, diſcedit ſeipſo melior. Tradunt hoc natum à Sibyllæ Erythrææ vaticinio, quod edidit de pugna apud Cheronæam commiſſa. nam illic Athenienſes cum Thebanis victi perierunt: Philippus victor protinus à Pauſania ſublatus eſt. Meminit huius Georgius Gemiſtus in Hellanicis. Quanquam idem olim vſu venit Troianis & Græcis poſt inſaniſſimum bellum pro mala muliercula tot annos geſtum. Nam Troia funditus euerſa eſt, Græci victores aut in reditu perierunt, aut domi repperere perniciem.

Timidi nunquā ſtatuerunt trophæum. 25

Ἀλλ' οὐ γὰρ ἀθυμοῦντες ἄνδρες οὔποτε
Τρόπαιον ἔστησαν. id eſt,

At enim trophæum nobile haud vnquam viri
Statuere pauidi.

Suidas ex Eupolide citat. Vſurpatur à Platone in Critia, Ἀλλὰ γὰρ ἀθυμοῦντες ἄνδρες οὔπω τρόπαιον ἔστησαν. Aptè dicetur in eos qui per animi ſocordiam inertiámque nihil egregium, nihil

arduum audẽt aggredi: aut qui periculi metu à magnis abſtinẽt negotiis: quum inſignis gloria nonniſi magnis periculis contingat. Neque triumphum egit quiſquã qui non ſit antea ſus Martis euentu experiri. Eſt ſimile quiddã apud Hebræũ illum Concionatorẽ, non facere ſementem qui ſuperſtitioſius obſeruet ventum: & qui conſideret nubes, hunc haud vnquam metere. Τηρῶν ἄνεμον οὐ σπερεῖ, καὶ βλέπων ἐν ταῖς νεφέλαις οὐ θερίσει. Profertur & illud in timidos è Sophocle, πάντα γάρ τοι τῷ φοβουμένῳ ψοφεῖ, id eſt, Formidoloſo ſtrepunt omnia.

Vnà cum ipſis manipulis. 26

Αὐταῖς ἀμάλαις, id eſt, Cũ ipſis manipulis. Quum omnia funditus pereunt, hoc eſt quũ ne gluma quidem fit reliquũ. Prouerbium à ruſticis natum videtur. Refertur à Suida.

Ne Æſopum quidem triuiſti. 27

Οὐδὲ τὸν Αἴσωπον πεπάτηκας, id eſt, Ne Æſopum quidem triuiſti. De vehementer ſtupidis & imperitis. Refertur à Suida. Extat autem apud Ariſtophanem in Auibus,

Ἀμαθὴς γὰρ ἔφυς, κοὐ πολυπράγμων·
Οὐδ' Αἴσωπον πεπάτηκας. id eſt,
Indoctus enim es, neque ſat ſolers:
Neque triuiſti ſaltem Æſopum.

Nam antiquitus Æſopi fabellas etiam vulgus idiotarum tenebat. Has igitur qui non legiſſet, nihil ſcire videbatur. Erat autem natione Phryx, ſeruus Xanthi: liber factus eſt ab Idmone cæco. Plato comœdiarum ſcriptor, fingit illum reuixiſſe. Ab hoc omnes fabellæ in quibus inducuntur animalia bruta, αἰσώπειοι μῦθοι dicuntur, quemadmodum in quibus homines, Sybariticæ, ſiue Sybaritides diminutiue.

αἰσώπειοι μῦθοι.

Vulpes bouem agit. 28

Ἀλώπηξ τὸν βοῦν ἐλαύνει, id eſt, Vulpes bouem ducit. Quũ res abſurdè geritur. Nihil enim vulpi cũ agricolatione. veluti ſiquis poeta de rebus ſacris cõcionetur: aut leno tractet rempublicam. Licebit & ad eum torquere, qui non ex animo, ſed aliò ſpectans, fingit ſeſe quippiam velle facere. Extat & hoc apud Suidam.

Non ineſt remedium aduerſus ſycophãtæ morſum. 29

Ἀλλ' οὐκ ἔνεστι συκοφάντου δήγματος. id eſt,
Aduerſus iſtum ſycophantæ non ineſt.

Subaudiẽdum φάρμακον, id eſt remedium. Dictum eſt in calumniam, cuius morſus non ſolum pernicioſiſſimus eſt, verumetiam ineuitabilis, quòd clancularius plerunque. Olim remedia quædam anulis ineſſe creditum eſt: veluti aduerſus ſerpentium morſus, aut morbum aliquem, aut faſcinationẽ. Eſt apud Ariſtophanem in Pluto, apud quem iactanti anulũ magicum in quo remedium eſſet aduerſus omne malorum genus, reſpondetur,

Ἀλλ' οὐκ ἔνεστι συκοφάντου δήγματος.

Quod imitatus videtur apud Athenæum libro tertio Ariſtophanes, — ἐὰν δ' ἄρα
Στρέφῃ με περὶ τὴν γαστέρ', ἢ τὸν ὀμφαλόν,
Παρὰ Φερτάτου δακτύλιος ἔστι μοι δραχμῆς. id eſt,
Quòd ſi mihi aluum torſerit,
Aut vmbilicum, eſt anulus drachma mihi
A Phertato emptus.

Anulum habeo.

Indoctior Philonide. 30

Ἀμαθέστερος Φιλωνίδου, id eſt, Indoctior Philonide. Hic Meliteñſis erat, prægrandi corpore, cæterùm inſulſus & indoctus. Notatur aliquoties apud Ariſtophanem, vt mulieroſus & in paraſitos profuſus.

Apage hoſpitem in tempeſtate. 31

Ἄπαγε ξένον ἐν χειμῶνι, id eſt, Apage hoſpitem in tempeſtate. Dici ſolitum vbi quis importunius adueniret. Nã moleſtiam adferunt hoſpites ſiquando in rebus aduerſis & afflictis ſuperueniunt: quando familiares magis adeſſe conueniunt ægrimoniæ lenitores. Si peregrini ſuperueniant, ad calamitatis moleſtiam accedit pudor, interdum maxima malorum pars. Rectè accommodabitur ſiquando petitur quippiã à principe negotiis parum lætis occupato. Admonet idem adagium, ne quis externus domeſticis aliorum malis admiſceat ſeſe. Simile quiddam dixit Euripides in Alceſtide,

— ἆρα τὸν ξένον
Στυγῶ δικαίως, ἐν κακοῖς ἀφιγμένον; id eſt,
Annon mihi iure optimo
Inuiſus hoſpes, qui in malis aduenerit?

Verba ſerui ad Herculem aduenientem, domo Admeti iam occupata luctu. Rurſus in eadem fabula,

Λυπουμένοισιν ἐχθρὸς εἰ μόλοι ξένος. id eſt,
Moleſtus hoſpes triſtibus ſi aduenerit.

Dentem dente rodere. 32

Dẽtem dente rodere dicitur, qui carpit eũ qui neque lædi queat, neque ſentiat. Aut qui mordet pari mordacitate præditum quempiã. Martialis lib. 13. in obtrectatorem quendam,

— quid dentem dente iuuabit
Rodere? carne opus eſt, ſi ſatur eſſe velis.

Simile illi, Noli verberare lapidem.

Iouem lapidem iurare. 33

Iouem lapidem iurare dicũtur qui ſanctè & religioſè deierãt. M. Tullius Epiſtolarum familiarium 7, ad Trebatium, Quomodo autem tibi placebit, Iouem lapidem iurare, quũ ſcias iratũ eſſe Iouem nemini poſſe? Sumptũ à priſco feriendi fœderis ritu, quod à patrepatrato manu tenente lapidem conceptis verbis peragebatur, quemadmodum deſcribit T. Liuius & Macrobius. Vtebantur & Arabes lapide in feriendis fœderibus: quemadmodum refert Herodotus in tertio. Adagium variè poterit vſurpari. Ego tibi ſuper hac re non dubitẽ vel Iouem lapidem iurare. Id eſt, quantũuis ſancte. Huic iniurato fidem habere malim, quàm tibi Iouem lapidem, vt aiunt, iurãti. Iouem lapidem iurabat, nihil iſtiuſmodi cogitatũ fuiſſe. Id eſt, magnopere aſſeuerabat. A. Gellius in Noctibus vſurpauit ad hunc modum, Iouem lapidem, inquit, quod ſanctiſſimum iuſiurandum eſt habitum, paratus ſum ego iurare, Vergilium hoc nunquã ſcripſiſſe. Apuleius in ſermone De deo Socratis, Quid igitur iurabo per Iouem lapidem, Romano vetuſtiſſimo ritu? Equidem arbitror huc pertinere quod ex Auguſtino citatur in decretis, eos teneri periurio, qui iurarint per lapidem, nec præſtiterint quod iurarunt. etiam ſi illic ſcriptum eſt ſuper lapidem, ex librarii, ni fallor, deprauatione. Indicat autem illic hoc iuſiurandum eſſe ſanctum ei cui iuratur hoc eſt, ſi Chriſtianus iuret pagano, cui hoc iuſiurandum erat ſanctiſſimum. Quid hic attinet referre quæ gloſſographi, & hos ſequuti theologi, commenti ſunt de hoc lapide, tam abſurda, vt vix lapides talia dicturi ſint? Mihi ſatis eſt indicaſſe: legat qui velit. Veteres per caput illius quem chariſſimum habebant, iurabant, Romani per genium principis, Socrates per canem & anſerem, Zeno Citiẽſis per capparim, pleriq; per braſſicã, ναὶ μὰ τὴν κράμβην, (quod multis exemplis è veterum poematibus repetitis docet Athenæus libro nono) eo quòd huic diuinatoria quædã vis inſit, eóque & ſacram habitam tradit.

Auguſtini locus.

Per braſſicam iurare.

Cimmeriæ tenebræ. 34

Multam obſcuritatẽ aut animi caliginem Cimmerias tenebras appellãt. Lactantius Inſtitutionum diuinarũ lib. 4, O cæcum pectus, ô mentẽ Cimmeriis, vt aiunt, tenebris atriorem. Et hunc velut æmulatus diuus Hieronymus, vt Lactantianæ admirator eloquentiæ, Rogo, inquit, quæ tanta eſt cæcitas, & Cimmeriis, ſicut aiũt, tenebris inuoluta? Natũ adagium à Cimmeriæ regionis prodigioſa obſcuritate. De qua Strabo lib. Geographiæ primo, ſcribit in hũc modũ, Καὶ μὴν καὶ τὸν Κιμμερικὸν Βόσπορον οἶδε, τοὺς Κιμμερίους εἰδώς· οὐ δήπου τὸ μὲν ὄνομα τῶν Κιμμερίων εἰδώς, αὐτοὺς δ' ἀγνοῶν, οἳ κατ' αὐτὸν ἢ μικρὸν πρὸ αὐτοῦ μέχρις Ἰωνίας ἐπέδραμον τὴν γῆν τὴν ἐκ Βοσπόρου πᾶσαν. αἰνίττεται γοῦν καὶ τὸ κλίμα τῆς χώρας αὐτῶν ζοφῶδες ὄν, ὥς φησιν,

Ἠέρι καὶ νεφέλῃ κεκαλυμμένοι, οὐδέ ποτ' αὐτοὺς
Ἠέλιος φαέθων ἐπιλάμπεται.
Ἀλλ' ἐπὶ νὺξ ὀλοὴ τέταται. id eſt,

Quin Boſphorum quoque Cimmerium cognouit, vt qui Cimmerios non ignorarit. Neque enim videlicet quũ Cimmeriorum nomen cognitum habuerit, ipſos ignorauit qui temporibus illius vel paulo ante illius ætatem à Boſphoro ad Ioniam vſque terram omnem percurſarint. Itaque quonam in climate ſita ſit illorũ regio velut innuit, quum eam caliginoſam facit: & (vt ipſius vtar verbis) vmbris ac nebulis tectam. ſiquidem

— igneus illos
Haud vnquam irradiat Phœbus, nox atra ſed illis
Ingruit aſſiduè.

Porrò locus quem Strabo citauit, quanquam verbis aliquot diuarians à poeta, eſt apud Homerum Odyſſeæ λ.

Ἡ δ' ἐς πείραθ' ἵκανε βαθυρρόου Ὠκεανοῖο.
Ἔνθα δὲ Κιμμερίων ἀνδρῶν δῆμός τε πόλις τε
Ἠέρι καὶ νεφέλῃ κεκαλυμμένοι· οὐδέ ποτ' αὐτοὺς
Ἠέλιος φαέθων ἐπιδέρκεται ἀκτίνεσσιν,
Οὔθ' ὁπότ' ἂν στείχῃσι πρὸς οὐρανὸν ἀστερόεντα,
Οὔθ' ὅτ' ἂν ἂψ ἐπὶ γαῖαν ἀπ' οὐρανόθεν προτράπηται,
Ἀλλ' ἐπὶ νὺξ ὀλοὴ τέταται δειλοῖσι βροτοῖσι. id eſt,
Aſt ille Oceani peruenit ſumma profundi.
Illic ſunt populique & mœnia Cimmeriorum,
Nubibus & cæca aſſiduè caligine tecta.
Illos haud vnquam radiis ſol aſpicit ardens,
Nec quando aſtriferum curru petit arduus axem,
Nec rurſum ad terras magno deuectus olympo:
Sed nox incumbit miſeris mortalibus atra.

Cimmeriorum mentionem facit etiam M. Tullius, libro Academicarũ quæſtionum 4: Et Cimmeriis quidem, quibus aſpectum ſolis ſiue Deus aliquis, ſiue natura ademerat, ſiue eius loci quem incolebant ſitus: ignes tamen aderant, quorũ illis vti lumine licebat. Iſti autem, quos tu probas, & cætera. Et in hac regione Naſo poeta Somno deo regiam ædificauit, libro transformationum vndecimo,

Eſt prope Cimmerios longo ſpelunca receſſu,
Mons cauus, ignaui domus & penetralia Somni:
Quo nunquam radiis oriens, mediuſve, cadénſve
Phœbus adire poteſt. nebulæ caligine mixtæ
Exhalantur humo, dubiæque crepuſcula lucis.

Apud Græcos conſtanter per duplex m ſcriptum inuenio: tametſi refragatur etymologia quam adfert Euſtathius, autumans κιμμερίους dictos, quaſi ὄντας ἐν τῷ ἀεὶ κεκρυμμένους. Sed vero propius eſt, κιμμερίους vocatos, quaſi χειμερίους. quanquam hic quoque m ſimplex.

Fruſtra Herculi. 35

Εἰκῆ τῷ Ἡρακλεῖ. Fruſtra Herculi, ſubaudi. calumniam ſtruxeris. De his dici conſueuit, qui ſic omnia ſua negotia gerũt, vt nemo queat aut audeat calumniari. Nam Herculi mos erat res alienas vi abducere, non dolo. Conueniet aut in vehementer laudatum probatumque, aut in præpotentem, quem inſimulare tutum non ſit. M. Cato cenſorius plus quadragies in ius vocatus fuiſſe memoratur, ſemper iudicum abſolutus ſententiis. Hunc Cæſar in Anticatonibus inſimulauit auaritiæ. Id Plutarchus perinde ſcribit eſſe, quaſi ſiquis Herculẽ inſimulet ignauiæ. Nihil enim minus in Herculem quadrat, quam hoc criminis. Sunt qui putent congruere, quum aliquis omnia facit impunè, nec à quoquam accuſatur. quemadmodum Hercules impunè res alienas conſueuit abigere.

Ne in neruum erumpat. 36

Terentius in Phormione, Verùm hoc ſæpe Phormio vereor, ne iſta fortitudo in neruum erumpat denique. Quadrat in temerariam inconſideratámque audaciam, quæ plerũque infœlix eſſe ſolet, & in maximum malum aliquando adducere. Donatus interpres à ſagittariis ſumptam metaphoram exiſtimat: qui dum neruum arcualem adducunt immodicè, rumpunt nonnunquam, idque non ſine ſuo periculo.

Ipſa ſenectus, morbus eſt. 37

Terentius in Phormione, Ipſa ſenectus morbus eſt. Prouerbiali figura dictũ videtur, quia in ſenibus, vt abſit morbus, ipſa ſenecta per ſe, mala valetudo eſt. Vnde illud frequens apud Homerũm, χαλεπὸν γῆρας, id eſt, Moleſta ſenectus. Iliados θ,

Σὴ δὲ βίη λέλυται, χαλεπὸν δέ σε γῆρας ὀπάζει. id eſt,
Viribus effœtum iam te premit aſpra ſenectus.

Et apud Vergilium,
-ſubeunt morbi triſtiſque ſenectus.

Horatius in Arte poetica,
Multa ferunt anni venientes commoda ſecum,
Multa recedentes adimunt. Iuuenalis,
-circunſiliũt agmine facto
Morborum omne genus.

Nos item in carmine de ſenectutis incommodis,
-teterrima porrò
Senecta, morbus ingens,
Nullis arcerive poteſt polliye medelis,
Qum derepente oborta
Corporis epotet ſuccos, animique vigorem Hebeteſ.

Idem teſtatur ſenarius ille prouerbialis,

Φοβοῦ τὸ γῆρας· οὐ γὰρ ἔρχεται μόνον. id eſt,
Metue ſenectam: non enim ſola aduenit. Item, Senectus non ſola aduenit.
Χαλεπὸν τὸ γῆρας ἐστιν ἀνθρώποις βάρος. id eſt,
Pergraue ſenectus eſt onus mortalibus.

Citatur ex Antiphane,
Ὁμοιότατόν ἐστιν ὁ βίος οἴνῳ τρόπος,
Ὅταν ᾖ τὸ λοιπὸν μικρὸν, ὄξος γίνεται. id eſt,
Eſt vita vino noſtra quàm ſimillima:
Vbi paululum reſtat, in acetum vertitur.

Item ex eodem,
Τὸ γῆρας ὥσπερ βωμός ἐστι τῶν κακῶν,
Πάντ' ἐστ' ἰδεῖν εἰς τοῦτο καταπεφευγότα. id eſt,
Quædam eſt malorum ara ſenectus omnium,
Adeo videre eſt cuncta ad hanc recurrere.

Rurſus ex eodem,
Πρὸς γὰρ τὸ γῆρας, ὥσπερ ἐργαστήριον,
Ἅπαντα τἀνθρώπινα προστρέχει κακά. id eſt,
Miſeram ad ſenectam, vt ad officinam quampiam,
Mala vniuerſa confluunt mortalium.

Huc alluſit anus Plautina, quæ tarditatem inceſſus excuſans, ait ſe graue pondus geſtare. Tantũ, inquit, hoc oneris, quod fero. Quid oneris? Annos ſeptuaginta & quatuor. Item M. Tullius in Catone maiore, Quæ pleriſque ſenibus ſic odioſa eſt, vt onus ſe Ætna grauius dicãt ſuſtinere. Ariſtoteles 5, De animalibus lib. ſenectutem appellat νόσον φυσικὴν, id eſt morbum naturalem: quemadmodum & morbus ſenectus eſt aduentitia. Propterea quòd nonnulli morbi idem efficiant in homine quod ſenectus: & ſenectus ſimilia gignat qualia morbi. Seneca morbum inſanabilem appellat. Donatus adſcribit verba Apollodori ex Græca comœdia, Τὸ γῆρας ἐστὶν αὐτὸ νόσημα. id eſt, Ipſa ſenectus, morbus eſt.

Adraſtia Nemeſis, Rhamnuſia Nemeſis. 38

Ἀδράστεια νέμεσις, id eſt, Adraſtia Nemeſis, ſubaudiendum, adeſt, aut aderit, aut eiuſmodi quippiam. Licebit vti vel in eos, quibus ob inſolentiam arrogantiámque, fortunæ cõmutatione minamur: vel qui à rebus florẽtibus ad calamitoſam fortunam redacti ſunt. Hanc quidã Nemeſim deam eſſe putant, inſolẽtiæ & arrogantiæ vindicẽ, quæque ſpes immoderatas & vetet & puniat. ἀδράστεια dicta ἀπὸ τοῦ ἀδιαφεύκτου μοίρας, ἐκ τοῦ ἀδράναι, quod nemo nocens meritã pœnam vſquam effugerit: etiam ſi quando ſerius aſſequitur. Lucianus in Meretriciis dialogis, Ἔστιν ὡς θεὸς ἡ Ἀδράστεια, καὶ τὰ τοιαῦτα ὁρᾷ. id eſt, Eſt dea quæpiam Adraſtia, videtque iſta. Euripides in Rheſo,

Ἀδράστεια μὲν ἁ Διὸς παῖς,
Εἴργοι στομάτων φθόνον. id eſt,

Adraſtia Iouis filia, arceas dictorum inuidiam. Idem in eadem fabula,

Σὺν δ' Ἀδραστείᾳ λέγω. id eſt,
Volente verò dixerim hoc Adraſtia.

Idem teſtantur etiam Epigrammata,
Ἡ Νέμεσις προλέγει τῷ πήχει τῷ τε χαλινῷ,
Μήτ' ἄμετρόν τι ποιεῖν, μήτ' ἀχάλινα λέγειν. id eſt,
Innuit hoc Nemeſis cubito frænóque gerendis,
Sit modus in rebus, dictaq. frænũ habeãt. Item aliud,
Ἡ Νέμεσις πῆχυν κατέχω. Τίνος οὕνεκα; λέξεις.
Πᾶσιν ἐπαγγέλλω, μηδὲν ὑπὲρ τὸ μέτρον. id eſt,
Contineo Nemeſis cubitum. Quæ cauſa? requires.
Nam cunctis iubeo rebus adeſſe modum.

Strabo lib. Geographiæ 13. Adraſtiam dictam tradit nõ ab ἀπὸ τοῦ fugiendo, ſed ab Adraſto rege, qui primus huic templum cõſtituerit. idque Antimachi poetæ verſibus confirmat,

Ἔστι δέ τις Νέμεσις, μεγάλη θεὸς, ἣ τάδε πάντα
Πρὸς μακάρων ἔλαχεν· βωμὸν δέ οἱ εἵσατο πρῶτος
Ἄδρηστος, ποταμοῖο παρὰ ῥόον Αἰσήποιο.
Ἔνθα τετίμηταί τε καὶ Ἀδρήστεια καλεῖται. id eſt,
Eſt quædam Nemeſis dea magna, cui omnia quadam hæc
Sunt data ſorte deum. Aſt huic primus condidit aram
Adraſtus iuxta Æſopi ſacrata fluenta.
Atque inibi coliturque tenetque Adraſtia nomen.

Huius oppidi meminit Plinius libro 5, capite 32. his verbis, Parium colonia, quam Homerus Adraſtiam appellauit. Adraſtiæ deæ mentionem facit & Plato in Phædro. Ammianus libro decimoquarto, Hæc & huiuſmodi innumerabilia vltrix facinorum impiorum, bonorumque præmiatrix aliquando operatur Adraſtia, atque vtinam ſemper: quam vocabulo duplici etiam Nemeſim appellamus. Hãc aiunt, ex opinione

veterum theologorum, lunæ ſuperpoſitam, generali potentia præſidere fatis, omnia terrena deſpectātem, vt reginam & arbitram rerum omnium: quæ præcipuè faſtui infenſa, nunc erectas mentium ceruices opprimit & eneruat, nūc bonos ab imo ſuſcitans, ad bene viuendum extollit. Huic antiquitas addidit pennas, celeritatis ſymbolum: dedit gubernaculum & rotam, ſignificans illam per omnia diſcurrentem ſingula moderari. Idem libro vigeſimoſecundo, Ideò intolerabilem, humanorum ſpectatrix Adraſtia, aurem, quod dicitur, vellens: monens vt caſtigatius viueret, &c. Zenodotus originem adagionis ad huiuſmodi fabulā refert, quam equidem non admodum ſanè lubens, adſcribam tamē, ne lectorem auidū hac fraudaſſe videar. Eteocles & Polynices poſt interitum Œdipi patris, de regno Thebanorum hac lege pacti ſunt, vt imperium alternis annis adminiſtrarent. At Eteocles (nam huic ſorte primus obtigerat annus) exacto tempore recuſauit fratri vices regni tradere. Itaque Polynices repulſus, in Adraſti ditionem Argos profugit, noctuque appulit. Hic quum fortè Tydeum eſſet nactus, qui ob cædem perpetratam è Calydone profugerat, cum eodem prælium conſeruit: inter quos clamore tumultuque coorto, interuenit Adraſtus, & pugnantes diremit. Atque ibi ſimul recordatus oraculi cuiuſdam, quo monitus fuerat vt apro & leoni filias ſuas in matrimonium collocaret, vtrunque ſibi generum aſciuit. habebant enim in clypeis, alter apri, alter leonis figuram. Pollicitúſque eſt ſe vtrunque reſtituturum in patriam. quūmque primùm Polynicis nomine Thebas fuiſſet adortus, cæſis Argiuorum optimatibus, Adraſtus ſolus effugit. Interfectorum cadauera quū Thebani inſepulta abiicerent, neque ſepultura dignarētur: liberi cæſorum, ad aram Miſericordiæ confugientes, parentum cadauera repoſcebat. Athenienſibus exercitum admouentibus Thebani cadauera reddiderunt. Quo tempore & Euadne Capanei vxor ſemet in rogum abiiciens, vnà cum viri cadauere cōbuſta eſt. Poſt id temporis, filii Argiuorum, qui perierant ad Thebas, nullam vnquā reportarunt victoriam, ſuis partam auſpiciis: ſed ſtipendiarii pro externis militabant. Diogenianus parœmiam effert ad hunc modum, ἡ νέμεσις παρὰ πόδας βαίνει, id eſt, Nemeſis ad pedes adeſt. Galenus denique libro De vſu partium humani corporis ſexto, μεμνῆσθαι καὶ δεῖξαι τὸν τῆς Ἀδραστείας νόμον, ὡς οὐδεὶς ἐκφεύξεται δυνατός. id eſt, Meminiſſe ac declarare quòd Adraſtiæ legē nullus effugiet. Ac paulo inferius, οὐκ ἐννοεῖς, ὦ μακάριε, τὸν τῆς Ἀδραστείας θεσμόν. id eſt, Haud cogitās, opinor, Adraſtiæ legē. Minitatur medicis, qui falſa pro veris docēt. Eadem appellatur Rhamnuſia, à Rhamnūte Atticæ loco cognominata: vbi, quemadmodū oſtendit Zenodotus, huic deæ ſtatua eſt, ſolido lapide, decem cubitorū magnitudine, Phidiæ opus. Fingebatur autē olim Veneris ſpecie, quāobrem & malum arborem dextra tenebat, vt author eſt Eudemus. Hoc adagium quāquam ſeparauit Zenodotus, mihi tamen viſum eſt cum ſuperiore coniungere. quū nihil interſit præter cōmutatam cognominis vocē. Plinius lib. 28. cap. 2, Cur & faſcinationibus adoratione peculiari occurrimus? Alii Græcam Nemeſim inuocantes: cuius ob id Romæ ſimulachrum in Capitolio eſt, quamuis Latinum nomen non ſit.

Nemeſis ad pedes adeſt.

Riſus ſyncruſius. 39

Γέλως συγκρούσιος. Riſum effuſiorem, Græci συγκρούσιον vocant, quòd hominem quatiat. quem eundem quidam exiſtimant Sardoniū eſſe. Putāt autem, & rectè putant, hūc riſum graui viro vehementer indecorum eſſe, propterea quòd videatur ab animo impotēte proficiſci. Siquidem vt turpe eſt viro graui, muliebri more eiulare, ſiquid doleat: ita gaudio immoderato in cachinnū effundi, parum decorum eſt. Simili figura Philoſtratus in Sophiſtis aliquoties dixit, πλατὺ γελᾶν, id eſt, latè diductoque ore ridere.

Roſam quæ præterierit, ne quæras iterū. 40

Ῥόδον παρελθὸν μηκέτι ζήτει πάλιν. id eſt,

Ne quære rurſum præteritam ſemel roſam.

Ne te maceres deſiderio rerū, quæ reuocari reſtituique non queunt, velut exactæ iuuentæ, formæ, virium, fortunæ. Nam vt nihil eſt roſa gratius, ita nihil minus diuturnum. In eundem ſenſum dixit in Odis Horatius,

Mitte ſectari roſa quo locorum Sera moretur.

Habent enim roſæ ſuum tempus, ſed perbreue. at exquiſitius delicati etiā alieno tempore roſam quærunt. Vnde quadrabit & in eos qui iam ἔξωροι voluptates ſectātur: veluti ſi nucibus ludat vir, aut amet potetéve ſenex.

Roſam cum anemona confers. 41

Ῥόδον ἀνεμώνῃ συγκρίνεις, id eſt, Roſam cum anemona cōfers. Vbi quis vehemēter imparia inter ſe cōponit. Roſa priſcis in precio fuit: anemona papaueris genus, cuius flos ſpecie quidē roſam imitatur, cæterū nulla odoris gratia. paſſim naſcitur in agris, quū olim roſæ ſummus ſit habitus honos.

Roſas loqui. 42

Ῥόδα μ᾽ εἴρηκας, id eſt, Roſas mihi loquutus es. id eſt, Verba gratiſſima, & roſarū inſtar amabilia. Suidas ex Ariſtophane citat, apud quem eſt ἐν νεφέλαις. Sic & Plautus in Pœnulo, Obſecro hercle, vt multa loquitur. Huic affine Perſianū illud

Non nunc è tumulo, non nunc è manibus iſtis
Naſcentur violæ? Ac rurſum,
- quicquid calcauerit hic, roſa fiat.

Cui diuerſum eſt illud ex Aulularia Plauti, Lapides loqueris, quòd illi dicta quaſi cerebrum excuterent.

Lapides loqui.

Rhodii ſacrificium. 43

Ῥόδιοι τὴν θυσίαν, id eſt, Rhodienſes ſacrificium, Vbi res iurgiis & verbis male ominatis peragitur. Refertur à Diogeniano. Idem eſt cum eo quod paulo ſuperius retulimus, Λίνδιοι τὴν θυσίαν, id eſt, Lindii ſacrum. Nam Lindus ciuitas in Rhodo eſt, teſte Stephano: à qua deductum videri poſſit Lōdinum apud Britānos. quam vrbem Stephanus Lindonium vocat, citātque Martianū authorem. ſiquidem vtraque inſula eſt, Rhodus & Britannia. ac vetus eius gentis lingua quæ nunc Vualica dicitur, ſatis indicat, eam aut profectā à Græcis, aut certè mixtā fuiſſe. Ne mores quidem admodum diſſident à Græcanicis.

Rhodiorum oraculum. 44

Ῥοδίων χρησμός, id eſt, Rhodienſium oraculum. Vbi quis de re minuta nimium crebro nimiumque diligenter ſciſcitatur. Etenim Rhodienſes Lindiæ Mineruæ ſacrificātes, dies aliquod apud aram deæ conuiuia prorogabant, atque inibi perpetuò manebant. Quumque illis mos non eſſet matulam in ſacrificium inferre, ac ſuper hac re deū conſuluiſſent, atque vt inferrent, reſpondiſſet: illi rurſus ambigere cœperūt vtrum æream an teſtaceam inferre deberent. ac denuò ſuper hoc adeuntibus oraculum indignatus Deus, neutram reſpōdit. Refertur à Diogeniano.

Ruſticanum oratorē ne contempſeris. 45

Ἀγροῖκον μὴ καταφρόνει ῥήτορος, id eſt, Ruſticanū ne contempſeris rhetorem. Admonet adagium ne quem ob imperitiā infantiámve faſtidiamus: neque ſpectemus à quo quóve pacto dicatur, ſed quid. Qui valent eloquentia, non perindè curandum eſt quid minentur, aut polliceantur. At penes quos ruſticana veritas eſt, ſiquid vel incultè dixerint, haudquaquam oportebit negligere. Siquidem huiuſmodi plus ſolent efficere quàm loqui. Author Diogenianus.

Rus ciuitas. 46

Ἀγρὸς ἡ πόλις, id eſt, Rus ciuitas. Vbi quis in vrbe, neglectis legibus, vi próq; ſua libidine rem gerit. In ciuitatibus enim legibus ex æquo viuitur, in agris licentius agitur. Epicharmus apud Diogenianum, ἀγρὸν τὴν πόλιν ποιεῖς. id eſt, E ciuitate rus facis. Quadrabit etiam in ciuitatem, in qua legum nō magnus habetur reſpectus. Huc alluſit Seneca in ludicro libello, quem luſit in Claudium imperatorem, Vos mera mapalia feciſtis, volo ſeruetis diſciplinam curiæ.

Cicernus Bacchus. 47

Ἐρεβίνθινος Διόνυσος, id eſt, Cicernus Bacchus, De re vehemēter contempta. Sumptum adagium à potu ex leguminibus confecto, qui vinum imitatur. Veteres autem diuerſis rationibus vinum effingebant, quarum nonnullas commemorat Plinius libro 14, capite 16. Idem libro vigeſimoſecundo, capite vigeſimoquinto, meminit de Zytho Aegyptiorū, Celia Hiſpanorum, Ceruiſia Gallorum. Erat id potus genus ex leguminibus coctum, quod inopia vini repertum eſt in his regionibus quæ vitem non ferunt. Hinc natum videri poteſt & illud quod alibi retulimus adagium, οὐδὲν πρὸς Διόνυσον, id eſt, Nihil ad Bacchum. vt id dixerit quiſpiam guſtata ceruiſia. Porrò contemptam faſtiditámque fuiſſe ceruiſiam iis, qui eatenus aſſueuerant vino, vel epigrāma teſtatur quod Iuliano imperatori tribuunt. Id eſt huiuſmodi,

Τίς; πόθεν εἶς Διόνυσε; μὰ γὰρ τὸν ἀληθέα Βάκχον,
Οὔ σ' ἐπιγιγνώσκω· τὸν Διὸς οἶδα μόνον.
Κεῖνος νέκταρ ὄδωδε, σὺ δὲ τράγου. ἦ ῥά σε Κελτοὶ
Τῇ πενίῃ βοτρύων τεῦξαν ἀπ' ἀσταχύων.
Τῷ σε χρὴ καλέειν Δημήτριον, οὐ Διόνυσον,
Πυρογενῆ μᾶλλον καὶ Βρόμον, οὐ Βρόμιον. id eſt,
Bacche quis vnde venis? verum tibi deiero Bacchum,
Te haud noui, tantum eſt cognitus ille Iouis.
Is nectar redolet, hircum tu. dic age num te
E ſpicis finxit Gallia vitis inops?
Non igitur Bacchum te dixero, ſed Cerealem,
Et Frumentigenam: nec Bromium, imò Bromum.

Eſt autem bromos hordei genus quoddam: ſed à Theophraſto libro De plantis octauo, inter ea ponitur quæ pene ſylueſtria ſunt & immitia. Plinius potiſſimum vſum eius generis putat, quòd illius ſpuma cutem fœminarum in facie nutrit. Nam quod ad potum ipſum attinet, inquit, præſtat ad vini tranſire mentionem. Neque verò repugnarim, ſicui magis libeat ad ritum ſacrorum Bacchi referre prouerbium, in quibus imitamina membri obſcœni virilis capitibus ac femoribus obligabant, atque ita ſaltabant in honorem Dei. Eas figuras Græci *φαλλοὺς* vocant: vnde & apud Terẽtianum grãmaticum cognomen Phallici carminis. Qui ferebant, *φαλλοφόροι* & *ἰθύφαλλοι* dicebantur. Etiamſi Athenæus lib. 14. indicat alios fuiſſe Ithyphallos, alios Phallophoros: illos geſtiſſe perſonam hominis temulenti, hos ſine perſona fuiſſe. quanquam & aliis rebus differebant. Verùm hæc nihil ad prouerbium. *Φαλλοφόροι.* Alludit huc Ariſtophanes in Acharnenſibus,

ὑμῖν δ' ἐστὶν ὀρθὸς ἑκτέος
Ὁ φαλλὸς ἐξόπισθεν τῆς κανηφόρου·
Ἐγὼ δ' ἀκολουθῶν ᾄσομαι τὸ φαλλικόν. id eſt,
Vobis quidem rectus tenendus phallus eſt,
Eum ſequendo qui caniſtrum baiulat:
Poſt vos ego canam cantionem phallicam.

Effingebatur autem olim hoc mẽbrũ è ligno ficulno, quod mollitiei dedicauit antiquitas, vnde & Horatius eodem è ligno ſuũ Priapum excalpſit. Seruius exiſtimat Maronẽ item Georgicorum lib. 2. de iis phallis ſenſiſſe, quum ſacra Bacchi deſcribens de penſilibus oſcillis facit mentionem,

Oſcilla ex alta ſuſpendit mollia pinu.

Ea ſcribit è floribus cõcinnari ſolere, ad imaginem obſcœni virorũ membri, ac per intercolumnia ſuſpẽdi: quo qui in ea incidiſſent, riſum mouerent. Hinc igitur Baccho cognomen Erebinthi: quem eundem ſimili de cauſa Morychum appellarunt, videlicet facilitate numinis contemptum inuitante.

Ne quære mollia, ne tibi contingãt dura. 48

Μὴ τὰ μαλακὰ μώσο, μὴ τὰ σκληρὰ ἔχῃς, id eſt, Ne quære mollia, ne dura feras. Refertur à Phurnuto in opere de natura deorum, capite de Muſis, & ita refertur tanquam vulgò iactatum. Cõgruit in eos qui dum nimis improbe ac moroſe petunt quæ volunt, offenſis iis à quibus petunt, accipiunt ea quæ nolunt. Aut in eos qui dum præter modum captant voluptatem, incidunt in moleſtiam.

Ne Execeſtides quidem viam inuenerit. 49

Οὐδ' Ἐξηκεστίδης ἂν εὕροι τὴν ἐκεῖσε ὁδόν, id eſt, Ne Execeſtides quidem rectam viam inuenerit. De negotio perplexo atque inexplicabili. Execeſtides quidam vulgo male audit, quòd immodicus eſſet in peregrinationibus, vt omnes vias quammaximè cognitas haberet. Idem taxatur ab Ariſtophane in Auibus,

Εἰ δὲ δοῦλός ἐστι καὶ Κὰρ, ὥσπερ Ἐξηκεστίδης. id eſt,
Quòd ſi ſeruus eſt & Car, quemadmodum Execeſtides.

Rurſum in eiuſdem fabulæ initio,

Οὐδ' ἂν μὰ Δία γ' ἐντεῦθεν Ἐξηκεστίδης. id eſt,
Non per Iouem hinc vel ipſe viam Execeſtides.

Subaudiendum, inuenerit. Vnde dici cœptum de his qui tota aberraſſent via: aut qui difficili inexplicabilique negotio diſtringerentur.

Hermonium officium. 50

Ἑρμώνειος χάρις, id eſt, Hermonium beneficium. Quoties aliquis ſtudet officii cauſa videri facere quod alioqui coactus facit, non quo commodet cuipiam, ſed quòd non liceat ſecus agere. Hanc parœmiam ad huiuſmodi referũt fabulã, Gens quædam Pelaſgica, quæ Lemnum incolebat, nauibus trãſmiſit in Bæbronẽ, vel (vt Herodotus) Brauronem, Atticæ regionem: atque ex ea mulieres raptas abduxerunt. Pòſt vbi peſtilentia laborarent, oraculo iuſſi ſunt Athenienſibus ſatiſfacere: atque ita futurum vt peſtilentia liberarentur. Athenienſes rogati quo pacto placari vellent, denunciarunt vt Lemno decederent. Hanc conditionem quum audiſſent Pelaſgi, per iocum responderunt id facturos ſeſe, ſiquis Borea vento vnius diei nauigatione domo profectus Lemnũ trãſmitteret. Euenit deinde vt quum Darius in Thracia agens, omnia vndiq; ſubigeret, Miltiades dux Athenienſiũ è Cherroneſo ſoluens, Lemnum aggrederetur, Pelaſgis denuncians ſe Borea vniuſque diei curſu adeſſe domo profectum. nam Cherroneſum tenebat, atque illic habitabat. Itaque Hermon Pelaſgorũ princeps Lemno ceſſit. Idque quum Darii metu cõpulſus faceret, adſimulabat tamen ſe volentẽ cedere, quo gratum faceret Athenienſibus. Huiuſmodi fermè comperi in Græcorum collectaneis. Æmilius Probus in Miltiade aliquanto diuerſius rem narrat: Quũ Athenienſes decreuiſſent coloniam mittere in Cherſoneſum, quæ tũ à Thracibus tenebatur, conſultus Apollo quem ſibi ducem ſumerẽt ad expellendos Thraces, iuſſit vt Miltiadẽ aſciſcerẽt. Is Lemnum aggreſſus, poſtulauit vt ſe ſponte dederent Athenienſibus. Lemnii per iocum reſponderunt, ſe id tum facturos, quum ille domo nauibus proficiſcens vẽto Aquilone veniſſet Lẽnum. Nam hic ventus aduerſus eſt Athenis proficiſcentibus Lemnum. Miltiades ne illic tempus tereret, Cherſoneſum profectus eſt. Ea capta, rebúſque illic ex animi ſententia ordinatis, rediit Lemnum, & ex pacto poſtulauit inſulã. nam ſe vento Borea domo profectum veniſſe, quòd in Cherſoneſo domum habeat: decreuerat enim illic manere. Itaque qui Lemnum tenebant, ceſſere metu. Simplicius quidem Pamphilus ille Terentianus, negans liberi hominis officiũ eſſe, quum nihil mereatur, poſtulare id ſibi gratiæ apponi. Atqui in principum aulis, atque adeò paſſim in omni mortalium cœtu, Hermonũ iſtiuſmodi plena ſunt omnia, qui quũ maximè beneficium dare vidẽtur, tum maximè commodis ſeruiunt ſuis. Prouerbii meminit & Suidas & Heſychius.

Ex arena funiculum nectis. 51

Ἐξ ἄμμου σχοινίον πλέκεις, id eſt, Ex arena funẽ nectis. In ſtulte fruſtráque conantem quippiam dicebatur: aut vbi quis ea connectere laboret quæ nequaquam cohæreant. Apposite dicetur in orationem, aut ſyllogiſmum male cohærentem. Vt affine ſit illis, Arena ſine calce. &, Diſſolutæ ſcopæ. In hanc ferè ſententiam vſurpauit Irenæus lib. 1. Veluti faciunt qui colligunt Homerocentones. In ſumma, quadrabit in quiduis *ἀδύνατον καὶ ἄπορον*, vt pertineat & ad illam formam, Laterem lauas, &, Æthiopem dealbas.

Halcedonia ſunt apud forum. 52

Quod dixit in Caſſina Plautus, Halcedonia ſunt circa forum, prouerbii ſpeciem gerit. Significatur hac voce trãquillitas & ſilentium. Idem in Pœnulo, Niſi mihi illam tam trãquillam facis quam mare eſt olim, quum ibi halcedo pullos educat ſuos. Extat etiam in Græcorum commentariis huiuſmodi prouerbium, *ἀλκυονίδας ἡμέρας ἄγεις*, id eſt, Halcyonios agis dies, de tranquillam & ocioſam agentibus vitam. Ariſtophanes in Auibus,

Ἀλκυονίδας τ' ἦγεν ἡμέρας ἀεί. id eſt,
Atque halcyonios duxit aſſidue dies.

Ab aue quadam marina ductum adagium, quæ Græcis Halcyon dicitur, Latinis Halcedo, vt author eſt M. Varro libro De lingua latina tertio: nequis Plautinum verbum deprauatum eſſe putet. Fabula de Ceyce & Halcyone eſt apud Ouidium. De aue ſic refert Plinius libro 10, cap. 32, Halcyon paulo amplior eſt paſſere, colore cyaneo ex parte maiore, tantũ purpureis & candidis admixtis pennis, collo gracili & procero. Ea fœtificat bruma, qui dies Halcyonides vocantur. Neq; apparẽt niſi mari trãquillo, maxime Siculo. Faciunt autem ſeptem ante brumã diebus nidos, & totidem ſequẽtibus pariunt. Hi dies & nautis ſunt noti: nã in his tempeſtatẽ non metuunt. Nidificant autem medio in mari. Nidi pilæ figurã paulũ eminentis, ore perquã anguſto, grandium ſpongiarum ſimilitudine ex ſpinis aculeatis compacti, tãta duritie vt ferro incidi nequeant. Franguntur ictu valido, vt ſpuma arida maris. Hactenus Plinius. Lucianus de tranquillitate Halcyonidũ dierũ teſtatur in dialogo cui titulus *ἀλκυών*. Vergilius inter prognoſtica futuræ tempeſtatis hoc quoque refert:

Non tepidum ad ſolem pennas in littore pandunt
Dilectæ Thetidi Halcyones.

Meminit harum & Theocritus Idyllio ſeptimo,

Χ' ἀλκυόνες στορεσεῦντι τὰ κύματα, τάν τε θάλασσαν,
Τόν τε νότον, τόν τ' εὖρον, ὃς ἔσχατα φυκία κινεῖ.
Ἀλκυόνες γλαυκαῖς νηρηίσι ταί τε μάλιστα
Ὀρνίχων ἐφιλάθεν, ὅσαις τέ περ ἐξ ἁλὸς ἄγρα. id eſt,
Halcyonéſque vndas ſternunt, pelaguſque, notúmque,
Atque eurum extremam motantem flatibus algam.
Halcyones quas inter aues Nereides omneis
Vnice amant glaucæ, quæcunque ex æquore paſtum
Venantur.

Empedoclis ſimultas. 53

Ἐμπεδόκλεος ἔχθρα, id eſt, Empedoclis ſimultas, dicebatur pertinax & irrecôciliabilis. Empedoclem enim aiunt iis fuiſſe moribus, vt aſſidue ſimultatem cum aliquibus ſuſciperet, eámque pertinaciſſime exerceret. Quadrabit etiã vbi quis leui de cauſa ex amico fit inimicus. Refertur à Diogeniano. Suidas ex Lyſia citat hæc verba, ᾤμην δ' ἔγωγε τοιαύτῃ φιλίᾳ συνηρμόσθαι, ὥστε μηδ' ἂν τὴν Ἐμπεδοκλέους ἔχθραν ἐμποδὼν ἡμῖν γενέσθαι. id eſt, Ego ſanè putabam nos eiuſmodi neceſſitudine copulatos eſſe, vt ne Empedoclis quidem ſimultas nobis poſſet obſtare. Referendum ad illud quod alio dictum eſt loco, Odium Vatinianum, &, Odium nouercale.

Pluris eſt oculatus teſtis vnus, quàm auriti decem. 54

Plautus in Truculẽto, Pluris eſt oculatus teſtis vnus, quàm auriti decem. hoc eſt, Longe maior eſt habenda fides referẽtibus ea quæ viderint oculis, quàm iis qui narrant ab aliis audita. Idem innuunt poetæ, duas apud inferos inſomniorũ fingẽtes portas, alteram eburnam, per quam falſa inſomnia veniant ad ſuperos: alteram corneam, per quam vera. Vergilius Æneidos ſexto, Homerum imitatus, ex Odyſſeæ τ,

Sunt geminæ ſomni portæ, quarum altera fertur
Cornea, qua veris facilis datur exitus vmbris:
Altera candenti perfecta nitens elephanto.
Sed falſa ad cœlum hac mittunt inſomnia manes.
His vbi tum natum Anchiſes vnaque Sibyllam
Proſequitur dictis, portáque emittit eburna.

Seruius interpretatur, per corneam portam, oculos intelligendos, quòd colore ſint corneo: per eburneam, dẽtes, nimirum oſſeos & candidos. Per corneam egredi veras vmbras, quòd ea demum certa ſint quæ conſpicimus oculis: per eburnam falſas, quòd vana plerunque ſoleant eſſe quæ fama percipiuntur. Itaque Æneas per eburnã portã dimiſſus, ſignificat pro falſis habenda quæcunque de inferis narrarit poeta. Adagii meminit & Apuleius libro 1. Floridorum, narrans quemadmodum Socrates prouerbium inuerterit, Pluris eſt auritus teſtis, quàm oculati decem. Nam quũ conſpexiſſet adoleſcẽtem decorum, ſed diutilè tacentem, Vt te videam, inquit, aliquid eloquere. Senſit itaque Socrates aurium iudicium certius eſſe quàm oculorum: quòd oculis nonniſi corporis formam contueamur, ex oratione mentis habitum deprehendamus. Iuſtinianus Inſtitutionũ libro 3, de gradibus cognationum, oculatam fidem appellat, quum res ſubiicitur oculis. *Cæca vel oculata dies.* Vnde cæcam diem appellant, quum nõ protinus exhibetur pactum: oculatam, quum præſente pecunia res agitur.

Vulpi eſurienti ſomnus obrepit. 55

Πεινώσῃ ἀλώπεκι ὕπνος ἐπέρχεται, id eſt, Eſurienti vulpi ſomnus obrepit. Vbi quis inopia cibi dormit. nam nonnullis pauperibus ſomnus loco paſtus, teſtãte verſiculo illo prouerbii inſtar celebrato,

Ὕπνος δὲ πεινὰν τὴν κακίσταν δαμᾷ. id eſt,
Somnus domat famem. Somnus domat famem malorum peſſimum.

Pauperem autem vulpem appellat, quòd callida ſit inopia & multarum repertrix artium: iuxta illud quod alibi retulimus *Paupertas ſap. ſortita eſt* πενία τὴν σοφίαν ἔλαχε, id eſt, Paupertas ſapiẽtiam ſortita eſt. Neque perperam dicetur & in illos qui diſſimulant, conniuéntque ad quædam, vt per occaſionem aliquid commodi ferant. Siquidem vulpes vrgente fame ſomnum adſimulat, vt allectas aues capiat deuorétque. Fit autẽ hoc phyſica quadam ratione, vt famẽ ac ſitim extinguat ſomnus. Adagium recenſuit Diogenianus.

Ad deorum aures peruenit. 56

Εἰς θεῶν ὦτα ἦλθεν, id eſt, Ad deorum aures peruenit. Vbi facinus aliquod clãculum patratum, reſciſcitur ab iis qui poſſunt vel remunerari rectè factũ, vel punire ſecus admiſſum. Sic enim imaginantur poetæ, quæ rectè ſecúsve gerantur in terris, ea per Mercurium explorata referri Ioui. is deinde cõcilio deorum conuocato, de pœna ſtatuit. Eſt illud etiã nunc ſolenne in principum & pontificum litteris, Ad noſtras aures peruenit. Paulo diuerſius paſtor ille Vergilianus,

Et quoties & quæ nobis Galatea locuta eſt:
Partem aliquam venti diuûm referatis ad aures.

De rebus egregiis, quáſque deorum auribus dignas iudices. Itidem Horatius,

-& Iouis auribus iſta Seruas. *Iouis auribus ſeruare.*

Admirabiles i nectẽdis machinis AEgyptii. 57

Δεινοὶ πλέκειν τὰς μηχανὰς αἰγύπτιοι. id eſt,
Nectunt ſtupendas machinas Ægyptii.

De verſutis, &, vt ait Plautus, cõſutis dolis dictitatum. Torqueri poteſt & in perplexas ſophiſtarum argutias, ac ſyllogiſmorum inexplicabiles labyrinthos. Aut in ſycophantas ac delatores, qui vera falſis permiſcendo, nectunt calumnias. Ammianus 14, refert, Paulo cuidam, qui plurimos admirandis technis deferebat apud Conſtantium, vulgo cognomen inditum Catenæ, quòd in complicãdis delationibus nodos necteret inſolubiles. Celebrabantur olim Ægyptiorum opera ex variis lignorum fruſtulis miro quodam artificio connexa: quorum eſt & Herculanus nodus. Adagium hoc cognatum eſt illi quod alibi retulimus, κασσιωτικὸν ἅμμα, id eſt, Caſſioticus nodus. Caſſium enim in Ægypto eſt, quẽadmodum paulo ſuperius oſtendimus.

Aceſei & Heliconis opera. 58

Ἀκέσεως καὶ Ἑλικῶνος ἔργα, id eſt, Aceſei & Heliconis opera. Quæ ſingulari artificio confecta viderentur, ſic antiquitus appellabantur. Locum prouerbio fecerunt duo quidam celebratæ artis artifices, Aceſeus natione Patarenſis, & Helicon Caryſtius. Hi primi contexuiſſe dicuntur peplum Palladis Poliadis. id enim cognomen Mineruæ quæ in arce Athenienſium colebatur.

Aceſias medicatus eſt. 59

Ἀκεσίας ἰάσατο, id eſt, Aceſias medicatus eſt. Dici ſolitũ de re quæ ſemper vergeret in deteri⁹, quóq; magis accuraretur, hoc peius haberet. Occaſionem adagio dedit Aceſias quidã medicus imperitus & ſtupidus, qui dum cuidam pedum dolore laboranti mederi ſtudet, auxit dolorem. Vnde Ariſtophanes, Ἀκεσίας, inquit, τὸν πρωκτὸν ἰάσατο.
Quòd ea pars, quantumuis cures, tamen perſe ſemper inquinetur. Autor Diogenianus.

Agamemnonii putei. 60

Ἀγαμεμνόνεια φρέατα, id eſt Agamemnonii putei. De nouis & admirandis operibus dicebatur. Aiunt enim, Agamẽnonẽ & circa Aulidem & paſſim in omni Græcia puteos effodiſſe, ne per æſtũ aquarũ inopia laborari poſſet. Autor Zenodotus

De fera comediſti. 61

Ἀγρίου βέβρωκας, id eſt, De fera comediſti. Dicebatur olim oſcitanti. nam vulgo creditum carnem ferinã comeſam crebras oſcitationes excitare. Venuſtius erit ſi commode transferatur ad ſupinos, oſcitabundos & negligentes.

Ruris fons. 62

Ἀγροῦ πηγή, id eſt, Ruris fons, De nimiũ laborioſis, & perpetuò operi aſſidẽtibus. Cuiuſmodi fingit Menedemum Terẽtius. Cõueniet item & de negotio laborioſo, cuiq. nunquã exhauſti ſatis eſt. Nã hoc ipſum verbũ πηγή hyperbolen habet copiæ, nõ tantum apud Græcos, verumetiam apud Latinos.

AEſopicus ſanguis. 63

Αἰσώπειον αἷμα, id eſt, Æſopicus ſanguis. Delphi Æſopum quendam nihil cõmeritum interemerunt, eámque ob cauſam iratũ numẽ dira illis vaticinabatur. Sunt qui putẽt hunc Æſopum eſſe, cuius nomine ferũtur apologi. tradúntque huiuſmodi quædam ſuper illius interitu, tametſi fabulis quàm vero propiora. Quũ Delphos profectus, gentis illius iram in ſe conuiciis & contumelioſis apologis cõcitaſſet, Delphi ſacra phiala in huius perã clãculum impoſita, Phocidẽ cõſecuti, cõprehenſum ſacrilegii damnarunt, obteſtãtémque ac dira imprecantem præcipitarunt. Mox oborta peſtilentia, conſultum oraculum admonuit vt Æſopi manes placarentur: itaque Delphi monumentum Æſopo conſtituerunt. Cæte-

rum Græciæ principes & eruditi ſimulatque cognouiſſent indignam Æſopi mortē, Æſopicum ſanguinē vlti ſunt, ſublatis iis qui fuerāt mortis authores. Vnde dici ſolitum, aut vbi quis præter meritū acerba pateretur: aut vbi propter læſam innocētiam, irati ſuperi pœnam immittere viderentur. Meminit huius hiſtoriæ Plutarchus in commentario cui titulus περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θείου βραδέως τιμωρουμένων, nempe Æſopum multam auri vim accepiſſe à Crœſo, vti Delphis ſplendide ſacrificaret, & Delphorū ſingulis quatuor minas diſtribueret. Verùm quū incidiſſet illi neſcio quid diſſidii cum Delphis, ſacrū quidē fecit, cæterū pecuniā quam acceperat diſtribuendā, Sardis miſit, Delphos indignos iudicās eo beneficio. Quā obrē irati, ſacrilegii condēnatum præcipitarunt è rupe quam Hyampeiam vocant. Eo facto Deus indicauit terræ ſterilitatē, & morborum prodigioſorum vim inſtare. Proinde territi Delphi, in publicis Græciæ conuentibus aſſidue per præconem clamabant, ſiquis eſſet qui pœnas Æſopi nomine de ſe vellet ſumere. Tandem tertia generatione Samius Idmō aduenit, nihil affinis Æſopo, ſed nepos eorum qui Æſopum Sami emerant: huic quū pœnas quaſdam dediſſent, malis leuati ſunt. Indicat eodem in loco Plutarchus, dici ſolere quoties ſero pœna datur.

Manum ferulæ ſubduximus. 64

Et nos manum ferulæ ſubduximus, id eſt, nos quoque literas didicimus, & præceptorum opera ſumus vſi. Nam antiquitus literatores diſcipulorum manus ferula cædebant. Eſt autem ferula fruticis genus, quo non aliud leuius: vt indicat Plinius libro decimotertio, capite 22. Græcis νάρθηξ dicitur, vtilis ad fulciendos vacillantes ætate ſenes. Vnde & Baccho Silenóque ſacer, vt vino titubantes fulciat, nec oneret tamē. Eſt enim ligno duriſſimo foris, licet intus lignū non habeat. Hac exceptum ignem cœleſtem poetæ fingūt Prometheum deportaſſe in terras. Poſtremo hinc fiunt ſceptra pædagogorum, vt Martialis appellat, quo terreant magis quàm lædant. Notauit id eleganter Columella in carmine,

Nec manibus miteis ferulas. Et ibidem,
-ferulæque minaces Plantantur.

Vnde manum ferulæ ſubduxiſſe dicuntur, qui deſierunt in ludo literario verſari, neque iam pueri docendi, ſed vtcūque docti ſunt. Iuuenalis in prima Satyra,

Et nos ergo manum ferulæ ſubduximus, & nos
Conſilium dedimus Syllæ.

Hieronymus Subduximus accipere videtur pro eo quod eſt ſubiecimus, ſuppoſuimus. Sic enim ſcribit ad Domnionem, Et nos didicimus literas, & nos ſæpe manum ferulæ ſubduximus. Niſi forte manum ferulæ ſubducere pueri dicūtur, quū metu plagæ ſubtrahunt manum. Eſt ſimilis apud Græcos ſermonis color. citatur apud Athenæum libro decimotertio Timocles, -δεῖ δ' ἔτι

Ἀγωνιᾶν, καὶ ῥαπισθῆναί γε, καὶ
Πληγὰς λαβεῖν ἁπαλαῖσι χερσὶν ἡδύ γε. id eſt,
-opus eſſe adhuc
Trepidare, & alapis cædi, & in teneras manus
Recipere plagas, res profectò ſuauis eſt.

Aetnæus cantharus. 65

Αἰτναῖος κάνθαρος, id eſt, Ætnæus ſcarabeus. De magnis & fœdis. Ariſtophanes in Pace,

Οὐκ οἶδ' ὅπως εἰσήγαγ' αἰτναῖον μέγιστον κάνθαρον.

Ætneum autem dixit quaſi prægrandē: vel quòd in Ætna varii maximique ſcarabei ſint: vel Ætnæum dixit, tāquam inſtar Ætnæ mōtis maximum, Porrò ſcarabeus inſecti genus, quod è ſtercore vt naſcitur, ita paſcitur. Fabulis quoque ante proditum eſt, Ætnā vnum è Gigantibus præcipuum cōplexā fuiſſe, ac ſeruaſſe, ne cum reliquis periret fulmine. Vnde & illud, Οὔτε πῦρ οὐράνιον ἐπ' αὐτὸν ἦλθεν, οὔτε αἴτνη πιέζει αὐτόν. id eſt, Nec ignis cœleſtis illum attigit, nec Ætna illum premit. Author Diogenianus.

Ex tua officina. 66

Nihil iam hac figura tritius, Ex tua officina, Ex aliena officina. Ex noſtra officina depromi dicūtur quæ à nobis inuēta, noſtróq; ingenio perfecta ſunt: Ex aliena, quibus ab alio mutuo ſumptis vtimur vt noſtris. Nā officina locus vbi opifices ſuas exercēt artes. Sūpta metaphora ab iis qui aliena opera in ſuis vendunt tabernis. Hoc quo lōgius traducetur ad res animi, hoc fuerit lepidius. vt, Hoc conſilii quis non intelligat è tua prodiſſe officina? Totum hoc negotii tuæ fuit officinæ.

Extra chorum ſaltare. 67

Ἐκτὸς χοροῦ ὀρχεῖσθαι, id eſt, Extra chorum ſaltare, dicitur qui dicit aut facit à re quam propoſuit alienum aliquid. Etenim qui choros agunt, certis limitibus certiſque numeris adſtricti mouentur, vt liberum non ſit quò libet euagari. Quòd ſi quis diſcrepet à lege chori, ridiculus habeatur.

Exordiri telam. 68

Pleræque metaphoræ quæ ducuntur à textrina, prouerbii faciem præ ſe ferunt. Plautus in Bacchidibus, Exorſa hæc tela eſt non male omnino mihi. Idem in Pſeudolo, Neque nūc quid faciā ſcio, Neque exordiri vnde occipias, habeas, Neque ad detexundam telam certos terminos. M. Tullius libro De oratore dixit pertexere, pro perficere. Pertexe modo, inquit, Antoni quod exorſus es. Rem enim quam arte conſilióque inſtituimus, exordiri dicimur. Et retexímus quæ denuo refingimus. Item illud ad Herennium, Ego te iam detexā ab exordio. id eſt, ab initio vitæ explicabo qualis ſis. Cognatū illi quod alio cōmemorauimus loco, Ea tela texitur. στήμονα στῆσαι, Pollux citat ex Græcis authoribus. Pertexere. Retexere.

In caducum parietem inclinare. 69

Prouerbiali figura, in caducū parietem inclinare dicimur, quum nitimur confidimuſque rei parū firmæ: ducta metaphora ab ædificiis. Hadrianus imperator de Commodo adoptato, & imperii ſucceſſioni deſtinato dictitare cōſueuit, In caducū parietē inclinamus, & perdidimus quater milies ſeſtertiūm, quod populo & militibus pro adoptione Cōmodi dedimus. Caducum autem parietē vocabat, quòd eſſet valetudinarius, & rebus gerēdis inhabilis eſſe videretur. Itē qui ſenis præſidio nititur, qui forma ſuperbit, qui in caducis fortunæ bonis vitæ præſidia collocat, rectè dicetur in caducum inclinare parietem. Huic proximum eſt illud Maronis,

In te omnis domus inclinata recumbit.

Scipioni arundineo inniti. 70

Ad eandē formam pertinet quod apud Hebræos in prouerbio fuiſſe videtur, Arūdineo inniti baculo, de eo qui ſpes ſuas figit in iis qui nō ſolū nō poſſunt eſſe præſidio, verūetiā noceant deſtituto. Siquidē arundineus ſcipio nō modo non ſuſtinet innitentē, verumetiā manū penetrat ac vulnerat. In libri Regū quarti capite 18: & item apud prophetā Eſaiam, capite 36: ac rurſum apud Ezechielē, capite 29, Ægyptus & Ægypti rex baculus arundineus dicitur, cuius fiducia bellū ſuſcipiebatur. & futurum prædicitur vt is confractus non ſolum non fulciat innitentē, verumetiā manum illius perterebret. Non admodū abludit ab illo quod alibi retulimus, Ficulnum auxilium.

Homo bombylius. 71

Βομβύλιος ἄνθρωπος, id eſt, Bombylius homo, dicitur verboſus, multique ſtrepitus, cæterum inutilis. Bombylius Græcis, apis aut veſpæ genus, à ſonitu, ſicuti videtur, appellatum: ingēs, ſed ad mellificium inutile: fauos ſibi nectit è luto. Eſt & ingens apis ac muſca, quam à ſtrepitu ſic dixerunt. Heſychius addit βομβυλίδας Græcis dici bullas, quas naſci videmus ex aqua: quæ mox euaneſcunt. Item bombylion dici poculi genus, quod paulatim extillante potu ſonitum reddit in modum animantis, de quo dictum eſt: quanquam & huic à bombo vocabulum. Apud Suidam quidam tibicinem pro bombylio βομβαύλιον dixit, addita litera α, παρὰ τὸ τοῖς αὐλοῖς βομβεῖν. Quin & M. Tullius Philippica tertia meminit cuiuſdā Bambalionis, hominis nihili & impeditæ linguæ. Bambalio, inquit, quidam pater, homo nullo numero. Nihil illo cōtemptius: qui propter hæſitantiam linguæ ſtuporémque cordis, cognomen ex contumelia traxerit. Heſychius ait Græcis βαμβαλίζειν eſſe labiis tremere. Nam id accidere ſolet hoc vicio linguæ laborantibus, quemadmodum & frigore horrentibus. Quanquam autem hæc vox variis modis deſcribitur, tamen eadem eſt origo, nimirum à ſono titubanter loquentium, aut vehementer algentium. Adagium refertur apud Zenodotum. Βομβαύλιος. Bambalio.

Buthus obambulat. 72

Βοῦθος περιφοιτᾷ, id eſt, Buthus oberrat. De leuibus ac ſtolidis dicebatur. A moribus Buthi cuiuſdam athletæ, qui vicerat in Pythiis ludis. Huius meminit Cratinus ἐν Χείρωσι, teſte Zenodoto. Meminit & Heſychius, indicans & Ariſtote-

lē alicubi de huius victoria meminiſſe. Fieri poteſt vt huic id nominis inditum fuerit ab edacitate, quòd ſolidos boues vorare ſoleat. Nam cognominatus eſt & Hercules βουθοίνας, quòd aliquando eſuriēs quendam è bubus Theodamantis, quibus ille terram proſcindebat, abductum occidit, ac vorauit. Vnde videtur dici poſſe in edaces, hoc eſt βουφάγους.

Bunas iudex eſt. 73

Βούνας δικάζει, id eſt, Bunas iudicat. In nonnullis codicibus ſcriptum eſt Βουνίας, non Βούνας, ſed deprauate, ni fallor. Vbi lis in longum profertur, nec vnquā explicatur. Qui mos nunc eſt perditiſſimus aduocatis noſtri temporis, vt ſubinde nouam reperiant cauſam producendæ litis, quo plus nūmorum extorqueant à litigatoribus. Parœmia nata à Buna quodam Athenienſi. Quum eſſet controuerſia inter Calydonios & Eleos, vtrique rem ad arbitrium Bunæ detulerunt. Conuenerat autem vt à manibus temperarent, donec ille de negotio pronunciaſſet. Quod vbi ſenſiſſet Bunas, de induſtria audiebat quidem vtranque partem, cæterum per fictas occaſiones rem in longum diſtulit, nec vnquam de lite voluit pronunciare. Author Mnaſeas apud Zenodotum.

Bos ſub iugum. 74

Βοῦς ὑπὸ ζυγόν, id eſt, Bos ſub iugum, vbi quis aſſidue laborat, aut vbi ſe quis laborioſo inuoluit negotio. Ductum à bubus agricolis. Quin & hic erit locus vtendi, quū negabimus aliquem ad id trahendum negocii ad quod adminiſtrādum parum ſit idoneus, ſed eum qui ſit aptus: quòd bos iugo ducendo natus videatur, non item canis aut ceruus. Proinde cōfine fuerit illi quod alio poſitum eſt loco, Bos clitellas. Recenſet Zenodotus.

Tenui filo. 75

Tenui filo, pro Stilo ſubtiliori, minúſque grandiloqua oratione. Nā Rhetores treis faciūt orationis χαρακτῆρας, grādem, tenuem, & mediocrem. Sumpta metaphora à netibus, aut certe à textoribus. Horatius,

-tenui deducta poemata filo.

Auſonius in oratione qua Gratiano imperatori de conſulatu gratias agit. Tenuiori, inquit, filo, vt dicitur, deducta libauerim. Cui diuerſum erit, Craſſo filo, craſſiore filo. Veluti ſi dicas, Barbatos craſſo filo tractare rem theologicam. M. Tullius lib. De oratore ſecūdo dixit, vberiore filo, pro copioſius: & in Senectute, aliud filum orationis, pro alio dicēdi genere.

Craſſiore filo. Vberiore filo. Filum orationis.

Tenui vena, Diuite vena, Tenui canali. 76

Rem eandem alia reddūt metaphora, quum aiunt, Paupere vena, benigna vena, diuite vena. Venam autē appellant indolem, & vim genuinam ingenii: tranſlatione ducta vel à fontibus, quorum alii anguſtiore vena manant: alii tanta vt flumen ingens efficiant. vel à metallis, quorum etiam venæ non genere tantum, ſed & copia differunt. Simillimum his eſt quod ait Quintilianus libro 11, Pleniore tamen hæc canali fluunt, Vos Albani tumuli atque luci.

Ὑπερμαζᾶν. 77

Μάζα Græcis genus eſt cibi è ſimila tritici, quod (vt apparet) in deliciis erat. vnde vulgari ioco dicebant ὑπερμαζᾶν, pro opipare ſplendidéque viuere. ſiue ob egregias mazas, ſiue quòd aliquid his etiam lautius ſumerēt. Eam vocem Iul. Pollux lib. 7, indicat fuiſſe veterum, pro qua recentiores dixerint κριθιᾶν, à iumentis ductum, quibus hordeum placētæ ſunt. Illud mirum, quū hoc verbum proferat ex Æſchylo & Sophocle, cur recentiorum eſſe dicat. niſi forte apud recentiores cœpit vſitatius eſſe quàm ὑπερμαζᾶν. Eupolis ad Thaſſerotem, ὑπερμαζᾷς, ἢ μαίνεαι. ἀκούω γάρ σε λοιδόρου γυναικὸς ἐρᾶν, id eſt, Aut luxu diffluis, aut inſanis. nam audio te captum amore mulieris maledicæ. Conſimili forma dicebant ματτυάζειν, à Mattya cibi genere, quod Athenæus lib. 14, recenſet inter ſecundæ menſæ delicias.

Ματτυάζειν.

Nec propius ferire. 78

Οὐδ' ἴκταρ βάλλει, id eſt, Ne propius quidem ferire, dicuntur qui procul abſunt à ſcopo, multóque interuallo aberrāt à re propoſita. Sumptū eſt ab imperitis ſagittariis: cuiuſmodi quū Diogenes ille Cynicus cōſpexiſſet, proxime ſcopū cōſedit rogat⁹ quid ſibi vellet, Ne me feriat, inquit: innuēs quid uis illū tacturū potius quàm ſcopū. Ergo qui nimium aberrāt à ſigno, οὐδ' ἴκταρ βάλλειν dicebātur. Perinde valet quaſi dicas οὐδ' ἐγγύς, id eſt Nihil ſimile. ἄπο σκοποῦ dixit Homerus.

Vſurpauit hoc adagium Plato libro de Republica nono, καὶ ταῦτα δὴ πάντα πρὸς τύραννον πονηρίᾳ τε καὶ ἀθλιότητι πόλεως οὐδ' ἴκταρ βάλλει, τὸ λεγόμενον, οὐδ' ἴκταρ βάλλειν, id eſt, Hæc quidē ſanè omnia ad tyrannū collata, malitia miſeriaque ciuitatis, haudquaquam accedunt ad ſcopum, vt prouerbio dici ſolet. Suidas admonet, è linguæ proprietate ductum prouerbium, velut & illud quod proxime ſequitur. Huc alluſiſſe videtur Lucianus in dialogo quem inſcripſit ὑπὲρ τῶν εἰκόνων, Μὴ ὅτι τῶν τηλικούτων ἀξίαν, μηδὲ ἐγγύς, id eſt, Neque enim eſſe me tantis laudibus dignam, ne prope quidē. Item Ariſtides in Miltiade, μακρὰν ἔστι ταῦτα, οὐδ' ἐγγύς, id eſt, Multum abeſt vt hæc ita ſe habeant. Adagium hoc referēdum in gregem illorum quæ commemorauimus alibi, τῆς θύρας ἁμαρτάνειν, &, Toto errare cœlo, & Tota errare via.

Diolygium malum. 79

Διωλύγιον κακόν, id eſt, Ingens malum, ipſa loquendi figura, prouerbialis eſt. Vtitur hoc adagio Plato in Theæteto, Οὐ μακρὰ μὲν καὶ διωλύγιος φλυαρία, id eſt, Haud longa quidem ac diolygia nugacitas. Apud Suidam referuntur hæc ex autore quopiā, Damaſcio opinor, καὶ ταῦτα ἡ διωλύγιος φλυαρία δόξειεν ἂν εἶναι δικαίως, οὐ κατὰ τὸν ὕθλον λεγόμενον, ἀλλὰ περὶ τῶν μεγίστων φλυαριῶν, id eſt, Nonne hæc vel maxima nugamenta videbūtur? Sane videbuntur, & quidē merito. non iuxta deliramenta, quæ vocāt, anicularū, ſed vltra maximas nugas. Chryſoſtomus aduerſus Iudæos oratione prima ait, μέγα διωλύγιον ὀλολύζοντες, id eſt, Clare ſubilantes vt vox procul queat exaudiri. Loquitur de paſtoribus viſo lupo inter ſe vociferātibus. Vocis originem bifariam indicant, διωλύγιον, quaſi διὰ νύκτος, quòd clamor nuſquam non penetret: & διωλύγιον, quaſi διόλλυον, id eſt perdēs & exitium adferēs. Dicitur autem prouerbiū de eo qui malo quopiam ingēti ac diuturno tenetur.

Eadem tibi & Pythia & Delia. 80

Ταῦτά σοι καὶ Πύθια καὶ Δήλια, id eſt, Hæc tibi & Pythia & Delia. Quoties ſupremum aliquod opus ſignificamus. Perinde quaſi dicas, Hæc ſumma omniū quæ geſturus es in vita. Citatur adagium ex Menandro. Natu aiunt ab oraculo quodam, reddito Polycrati Samiorum tyranno. Nam is poſteaquam Rheneam inſulam cepiſſet, eámque conſecraſſet Apollini, conſtitutis apud Delū ludis pulcherrimis, Delphos miſit, conſultutos vtrum oporteret eos ludos Delios an Pythios appellare. Reſpōdit oraculum, ταῦτά σοι καὶ Πύθια καὶ Δήλια, futurum innuens vt propediem excederet è vita. idque euenit. Itaque res in prouerbium verſa. Cæterum ſi ſcribas ταὐτά, vertes eadē: ſi ταῦτα, vertes hæc. neque enim ad ſenſum magni refert.

Claue findere ligna, & ſecuri fores aperire. 81

Τῇ κλειδὶ τὰ ξύλα σχίζειν, τῇ δὲ ἀξίνῃ τὴν θύραν ἀνοίγειν πειρᾶς. id eſt, Claui ligna findere, ſecuri vero fores aperire conaris. quum res præpoſtere geritur: veluti ſiquis liberos metu ſtudeat emendare, ſeruos beneficiis ſibi adiungere. Aut ſiquis apud imperitos philoſophicis rationibus agat, apud eruditos clamore & improbitate vincere conetur. Refertur à Plutarcho libello cui titulus περὶ τοῦ ἀκούειν.

Bellerophontes literas. 82

Βελλεροφόντης τὰ γράμματα, id eſt, Bellerophontes literas: Subaudiendum verbum aliquod accōmodum ſententiæ, adfert, aut aliud aliquod. Locus erit huic prouerbio quū quis literas velut commendatitias perfert, quæ contra ipſum ſint deſcriptæ. Vulgo literas Vriæ vocant. Neque diſſimilis eſt hiſtoria apud Hebræos. De Bellerophonteis literis huiuſmodi fabulam commemorant Græci: Bellerophontes, propter occiſum Bellerum, Argos exilio mutans, in Tirynthem peruenit, Prœtique regis hoſpitio eſt vſus. Interim antea regis vxor, adoleſcentis amore correpta, cœpit illius animū ad ſtuprum ſollicitare, & ſui copiam obtulit. Ille vbi flagitium recuſaſſet, videlicet hoſpitii religione permotus, illa prior occupans, verſoque in odium amore muliebri, Bellerophontē apud maritum occulte defert, tanquam ab illo fuiſſet de ſtupro interpellata. Quod vbi perſuaſiſſet, quoad poterat, regis animum in perniciem iuuenis inſtigabat, ſemper ad aureis occinens illud Homericum,

Τεθναίης ὦ Προῖτ', ἢ κάκτανε Βελλεροφόντην.

Aut morere Prœte, aut interfice Bellerophontem.

Prœtus itaque verè regio ingenio, & vt Homeri vtar verbo

Kk iiii

ἀγγελιαφόρον, velut officii cauſa Bellerophontem ad Iobaten hoſpitem mittit, additis literis velut in illius commendationem ſcriptis. In his mandabat Iobatæ vt iuuenem quoquo pacto tolleret è medio. Bellerophō (vt eſt minime ſuſpicax innocentia) literas acceptas reddit vt fuerant obſignatas. Quas vbi perlegiſſet Iobates, quo Prœto gereret morem, aggreditur adoleſcentem honeſto titulo perimere. nam hic fermè malorum principum mos. Animum iuuenis ſuapte ſpōte ferocem, ad periclitandas vires gloriámque parandam inflammat. Ac primum perſuadet vt cum Chimæra congrediatur. Id erat monſtrum triforme,

Prima leo, poſtrema draco, media ipſa Chimæra.

Id eſt, Caprini ſpecie. Hanc Bellerophōtes equo inſidens alato, telo confixit confecitque. Pòſt aliis atque aliis periculis obiecit iuuenem, à quibus omnibus quum ille victor rediret, rex & vires admiratus, & ex euentu coniectans innocentiā, literas Prœti oſtendit, generum aſciuit, ac moriens eidē imperii ſucceſſionem tradidit. Itaque quiſquis imprudens aut nunciat, aut facit quippiam quo ſe prodit, in eum rectè dicetur, Βελλεροφόντης τὰ γράμματα: aut quicūque ſub officii prætextu læditur. Adagium recenſetur à Zenodoto. Plaut. in Bacchidibus, Tace, nullus homo dicit, hæ tabellæ te arguunt Quas tu attuliſti, hæ te vinciri iubent. Aha Bellerophontem iam tuus me fecit filius: Egomet tabellas detuli, vt vincirer ſine. Effertur adagium in hunc etiā modum, Βελλεροφόντης κατὰ ἑαυτοῦ, id eſt, Bellerophōtes aduerſus teipſum. Lucianus in Apologia τῆς ὑπὲρ μισθοῦ συνόντων, Κατὰ σαυτοῦ ὁ Βελλεροφόντης γεγραφὼς τὸ βιβλίον, id eſt, Qui Bellerophontes librum aduerſus teipſum ſcripſeris. Simili commento rex Pharnabazus impoſuit Lyſandro. Refert Plutarchus in ipſius vita.

Cœno puram aquam turbans, nūquam inuenies potum. 83

Βορβόρῳ ὕδωρ λαμπρὸν μιαίνων, οὔποθ' εὑρήσεις ποτόν. id eſt, ſi limpidam petrexeris

Cœno aquam ſpurcare, nunquam quod bibas inueneris. Carmen eſt Trochaicum, quod nos hemiſtichio & carmine eiuſdem generis expreſſimus. Dici ſolitum, vbi quis ea quæ ſunt per ſe pulcherrima, contaminat admixtis iis quæ ſunt turpiſſima. Veluti ſiquis poeticæ admiſceat obſcœnitatem, ſuo vtique vitio. nā ars per ſe ſyncera. Aut ſiquis theologicam eruditionem hæreticis opinionibus deprauet: aut ſpurcitia ſermonis inquinet, aut prophanis cōtaminet literis. Aut amicitiam principis crebris offenſis irritet. Cōueniet in hos quoque quibus hæc vita grauis eſt: idque ipſorū culpa, quòd animi vitio, quæ per ſe moleſta non ſunt, moleſtiam adferre videantur. Quòd ſi adſit mens à ſtultis affectibus immunis, quicquid acciderit, voluptati futurum eſt.

Charetis pollicitationes. 84

Αἱ Χάρητος ὑποσχέσεις, id eſt, Charetis pollicitationes. Dici ſolitū vbi quis facile ac benigne promittit: iuxta illud Naſonis,

Promittas facito quid enim promittere lædit?
Pollicitis diues quilibet eſſe poteſt.

Natum adagium à Charete quodam Atheniēſium duce, qui quiduis cuiuis pollicebatur, at non præſtabat item quod receperat. Hunc Charetem nunc ferme reges & pontifices imitantur, dum omnibus omnia promittūt, neque recuſant quicquam, vt ſaltem ſpe lætos à ſe dimittant. Atque vltro etiam inuitant vt rogentur, ſpe videlicet illectantes. Narrant & de Veſpaſiano filio: quum admoneretur ne tam facilis eſſet ad pollicendum, quòd longè plura promitteret quàm præſtare poſſet: reſpondit, non oportere quenquam ab imperatoris cōſpectu triſtem diſcedere. Adagium refertur à Suida, nec dubito quin ſumptum ſit ex Ariſtophane.

Ceſcon habitas. 85

Κέσκον οἰκεῖς, id eſt, Ceſcum habitas. In ſtupidum & bardū dicebatur. Ceſcos Pamphyliæ ciuitas, cuius ciues ob vecordiam ſtultitiámque vulgo male audiebant. Iuxta Ceſcum vrbem fluuius erat cui nomē ἄνας, id eſt amēs. Quanquā Suidas, qui & ipſe prouerbii meminit, Ceſcum ponit in Cilicia, non in Pamphylia. Vnde & vulgari ſermone iactatum eſt, πόλις κέσκος νοῦν οὐκ ἔχουσα, id eſt, Ceſcus ciuitas mētis inops. Quadrabit & in cœtum aut conciliabulum hominum ſtultorum. Conuenit cum eo quod aliàs oſtendimus, Bœotica ſus. Adagium recenſet Zenodotus. Illud obiter admonēdū, locum hunc in Suida deprauatum haberi in dictione κέσκος, & pro κέσκον οἰκεῖν legendum eſſe κέσκον οἰκεῖς.

Suidæ locus.

Circulum abſoluere. 86

Τὸν κύκλον ἀποτελεῖν, id eſt, Circulum abſoluere, eſt rem omnibus numeris omnibuſque partibus perfectam reddere. Vnde & κυκλοπαιδεία dicta, quæ diſciplinarum omnium velut orbem abſoluerit, & ἐγκύκλιος παιδεία. Metaphora ſumpta videtur à mathematicis, apud quos circularis figura perfectiſſima abſolutiſſimaq; iudicatur. Vnde illud ſinε cauſa laudatum carmen de ſapiente,

Mundi inſtar habens, teres atque rotundus,
Externæ nequid labis per læuia ſidat.

Confine illud, παντὶ ῥυθμῷ, id eſt, Omni numero. Ita Fabius in præfatione libri 8, Quam vt per omneis numeros & penitus cognoſcere, ad ſummam ſciētiæ neceſſarium eſt, ita incipiētibus ſimplicius ac breuius tradi magis cōuenit. quod à muſicis ductum videtur.

Calidam veruti partem. 87

Τὸ θερμὸν τοῦ ὀβελοῦ, id eſt, Calidam veruti partem. Subaudiendum, arripuit, aut ſimile quippiam: vbi quis per imperitiam negotii, ea parte rem aggreditur qua minime tutū fuerat aggredi. Aut vbi quis ob inſcitiam pro melioribus eligit peiora. Zenodotus ait huius adagii meminiſſe Sophoclē. Sūpta metaphora ab iis qui per imprudentiam, eam veruti partem manu prehendunt quæ calet: deinde offenſi reiiciunt, & alteram partem apprehendunt. Non vſquequaque diſſimile huic, ἁλιεὺς πληγεὶς νοῦν φύσει, id eſt, Piſcator ictus ſapiet. quod alio loco retulimus.

Titanicus aſpectus. 88

Τιτανῶδες βλέπειν, id eſt, Titanicum tueri, hoc eſt, vultu Titanico obtueri. Titanicum autem, toruum vocant ac tetricum: ac cuiuſmodi fuiſſe feruntur veteres illi Titanes. Lucianus in Timone, Ἐπισπάσας γοῦν τὸν πώγωνα, καὶ τὰς ὀφρῦς ἀνατείνας, καὶ βρενθυόμενός τι πρὸς αὑτόν, ἔρχεται τιτανῶδες βλέπων, id eſt, Itaque promiſſa barba, reductiſque ſuperciliis, ſecū murmurans neſcio quid, accedit Titanico vultu aſpiciēs. Idem in Icaromenippo, ὁ Ζεὺς μάλα φοβερὸν δριμύ τι καὶ τιτανῶδες εἰς ἐμὲ ἀπιδών, id eſt, At Iupiter admodū terribiliter acritérque & Titanico me intuens vultu.

Thraces fœdera neſciunt. 89

Θρᾷκες ὅρκια οὐκ ἐπίστανται, id eſt, Thraces fœdera non norunt. Apud Thraces euenit vt natu maximus quidam iaculo per pectus adacto interierit. Vnde Ionibus & Æolibus veluti per ænigma dici cœptū, Θρᾷκες ὅρκια οὐκ ἐπίστανται, quòd natu grandibus honos magis debeatur apud hos qui legibus viuunt. Porrò Thracum barbariem & immanitatem perfidiámque ſatis arguit interemptus à Polymneſtore Polydorus, hoſpitii iure violato. Et Euripides in Hecuba,

Τάχ' οὖν παρ' ὑμῖν ῥᾴδιον ξενοκτονεῖν,
Ἡμῖν δέ γ' αἰσχρὸν τοῖσιν Ἕλλησιν τόδε. id eſt,
Iugulare fortitan hoſpitem vobis leue eſt,
Nobis Achiuis iſtud oppido eſt graue.

Thunniſſare. 90

Θυννίζειν, Græci transferunt pro ſtimulare pungeréque: vel quòd hic piſcis, quo ſit palato gratior, pungi ſoleat: vel quòd ipſe piſcis adurat, pungátque contactu. Plinius libro 9. capite 15, rem auditu nouā memorat de thynno. Ait in mari animalculum eſſe perquam exiguum, aranei magnitudine, ſcorpionis effigie: id ſe delphino, & ei qui gladius vocatur, crebro delphini magnitudinem excedenti, ſub pinna affigit aculeo: tantóque infeſtat dolore, vt in naues ſæpenumero exiliāt. Athenæus libro Dipnoſophiſtarum ſeptimo, prodidit, thunnorum generi, quos Athenienſes thynnidas appellant, ſubter vētrem pinnā affixa eſſe, quæ vocetur athera. Addit piſci nomē inditū παρὰ τὸ θύειν, quòd impetu feratur, præſertim quum œſtro concitus agitur. id quod illi accidat circa ſolſtitium æſtiuum. Id eſt animalculum in capite ſpecie ſcorpii, magnitudine drachmæ. Quo malo ſic exagitantur, vt ex aquis ſubſiliant, non minus alte quàm delphini. Atque huius rei teſtem adducit Ariſtotelē. Lucianus in Ioue Tragœdo, Ἄπαγε, θυννῶδες τὸ ἐνθύμημα ὦ Πόσειδον, καὶ κομιδῆ παχύ. id eſt, Apage thunnicū enthymema Neptune, & ſupra modum pingue. Rurſum in eodem Dialogo ad idem verbum alludens, Εἰ τἀμὰ οὕτως ὑμῖν ἀποτεθύννισται, id eſt, Si mea vobis ita expuncta ſunt. Adagium recenſetur à Diogeniano.

Thunnicum enthymema.
ἀποθυννίζειν.

Citius vſura currit quàm Heraclitus. 91

Θᾶττον ὁ τόκος Ἡρακλείτω σφεντίω τρέχει, id eſt, Citius vſura quàm Heraclitus celerrimus currit. Admonet adagium abſtinendum à mutua pecunia quæ credatur ad vſuram. nam opinione celerius recurrere diem vſurarium. Sumptum prouerbium ab Heraclito quodã celeritate currendi præter cæteros eximio atque excellenti. Iuxta Doricã dialectõ dictũ eſt, Ἡρακλείτω & σφεντίω pro Ἡρακλείτου σφεντίου. Videtur carmẽ fuiſſe trochaicum tetrametrum catalecton, paucis ſyllabis deprauatis.

Celerius quàm Butes. 92

Θᾶττον ἢ Βούτης, id eſt, Celerius quàm Butes. Hoc adagio ſignificabant aliquid quamprimùm abſolui, compendioque explicari. Quemadmodum ſolent ii qui paucis verbis, & iis truncè pronuntiatis, longam ſententiam ſignificant. Aiunt hinc fuiſſe natum: Athenis inter picturas Stoæ porticus, depictus erat Butes quidam, atque ita pictus vt ſumma capitis pars cum oculis duntaxat videretur: videlicet vt ſpectator imaginaretur reliquũ corpus tegi montis obiectu in quo ingrediebatur. In eius igitur pictura quoniã nõ multum operæ ſumpſerat pictor, prouerbio iactari conſueuit de his quæ facilè perficiuntur. Autor Zenodotus.

Lydus oſtium clauſit. 93

Λυδὸς τὴν θύραν ἔκλεισε, id eſt, Lydus oſtium clauſit. De furacibus dicebatur, quòd Lydi non diſcederent niſi re quapiam ſublata. Quòd ſi permittitur nobis diuinare (cur autem non permittatur in re tam vetuſta, quũ nec author extet, nec interpres) malim accipere de iis qui rem quampiam obſcœnam aggreſſuri, fugiãt arbitros, abduntque ſeſe. propter Lydos mollitiei notatos. Vnde & Plaut. Lydũ volſum appellat. Alluſit ad prouerbium, atque vtinam aperuiſſet etiam Plutarchus in cõmentario quem ſcripſit aduerſus Colotam, Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ, καθάπερ ὁ Λυδὸς, ἐφ' αὑτὸν ἀνοίγειν οὐ θύραν μίαν, ἀλλὰ ταῖς πλείσταις καὶ μεγίσταις ἀπορίαις περιβάλλειν τὸν Ἐπίκουρον, id eſt, At mihi videtur, quemadmodũ Lydus aduerſus ſeipſum, nõ vnã aperire ianuã, ſed plurimis ac maximis difficultatibus Epicurum inuoluere. Niſi ſicui magis placet vt hic Plutarchi locus referatur ad illud quod alias dicetur, Viro Lydo negotiũ nõ erat. Heſychius meminit prouerbii, ſed nihil addens præter hæc verba, ἐπὶ τῶν μωροκλεπτῶν, de ſtultè furacibus. Verum hic prodidit nobis deprauatam in aliis libris ſcripturam, legendumque non ἔκλεισε, ſed ἐκίγκλισε, id eſt mouit ſiue tentauit. Fures enim imperiti dum non ſine ſtrepitu mouent oſtium, ſeſe produnt ſæpius. κιγκλίζειν enim Græcis, authore Suida, polyſemon eſt. ſonat enim, σαλεύειν, μοχλεύειν, ἦχον ποιεῖν, κινεῖν, id eſt, mouere, obdere peſſulum, ſtrepitum facere, attingere. Hæc eſt autem præcipua furum ars, vt ſiue ingrediantur, ſiue egrediantur, abſque ſonitu moueant oſtium. Ex his iam arbitror eſſe perſpicuum quid ſentiat Plutarchus.

Μωροκλέπται.

Κιγκλίζειν.

Lydus in meridie. 94

Λυδὸς ἐν μεσημβρίᾳ, id eſt, Lydus in meridie. In hominem inſatiatæ, aut etiam intempeſtiuæ libidinis dictitabatur. Narrant Lydos adeò libidine perditos fuiſſe, vt non tantum noctu vacarent voluptati Venereæ, verùm etiam ipſo meridie laſciuirent, manibus fœdũ opus peragentes. vnde λυδιάζειν dicunt Græci, pro Lydorũ more vitam agere. De gentis huius luxu deliciiſque multa commemorat Athenæus li. 12. Meminimus alibi, nimirùm in prouerbio, Sybaritica menſa, de conuiuio Sybaritico, in quo & venus admiſcebatur. Porrò nullum eſt tempus magis alienum à coitu, quàm vel meridie, ob æſtuantem ſolem: vel conuiuii, propter ſpiritus circa ſtomachum & concoctionem occupatos.

Caprarius in æſtu. 95

Αἰπόλος ἐν καύματι, id eſt, Caprarius in æſtu. Conſimilem habet ſenſum, videlicet intempeſtiuæ libidinis. nam his horis caprarii, dum ſeductis gregibus in vmbra latitant, laſciuire ſoliti ſcribuntur. Zenodotus vtrunque refert adagium, & item Suidas. Poterit ad quamuis voluptatem accommodari non in tempore adhibitam.

Lydus cauponatur. 96

Λυδὸς καπηλεύει, id eſt, Lydus cauponatur. In effœminatos & voluptatibus addictos iaciebatur. Ex huiuſmodi natum hiſtoria tradunt: Cyrus rex deuictis Lydis imperauit, ex conſilio Crœſi, vt cauponiam exercerẽt, neque tractarent arma, ſed veſte ad terram vſque demiſſa vterentur, quæ olim mollitiem indicabat: vt ad eum modum veluti in fœminas trãſformati, ad rebellionem fierent inutiles. Herodotus lib. 1. tradit, Lydos primos omnium caupones & inſtitores extitiſſe. Heſychius tradit ab his inuenta ſpectacula, & hinc Romanos dixiſſe ludos. καπηλεύειν Græcis propriè dici qui vendunt eſculẽta. Prouerbium ſapiunt & illa quæ refert Suidas, λυδιάζω, ſeu λυδίζω, pro eo quod eſt, Lydorum more viuo. Refertur à Suida.

Καπηλεύειν.

Λυδίζω.

Lydorum carycæ. 97

Λυδῶν καρύκας, id eſt, Lydorum carycas, antiquitus appellabant quicquid eſſet opiparum, & variis conditum cupediis. Nam carycæ cibi genus Lydii, ex multiiugis lautitiis & ſanguine contectum. Athenæus Dipnoſophiſtarum lib. 12. tradit, carycarum apparatum primùm repertum à Lydis. Effertur adagium integrè ad hunc modum, Μήτε Λυδῶν καρύκας, μήτε μαστίγων ψόφους, id eſt, Nec Lydorum carycas, nec flagrorum ſtrepitus. Subaudiendum, volo, aut ſimile quippiam. id eſt, nec blandimenta volo, nec cõuicia, nec nimium blanda, nec rurſum aſpera nimium. de quo plura dicentur aliàs.

Lupinum potum. 98

Λύκειον ποτὸν, id eſt, Lupinum potum, dicebãt vbi quis voluptatem ſuo periculo capitis emeret. Narrant duos erupiſſe fontes ſacros Apollini, quorum alter vino ſcateret, alter melle: ad quos quũ aues aduolarent, arcu feriebantur. Porrò Apollo ſuper cætera cognomina dictus eſt & Lucius, ſiue à luce quam aperit, ſiue à lupis interfectis. Authores Zenodotus & Suidas, admonentes penultimam eſſe circunflectendam. Nam Λύκειον prima acuta, gymnaſiũ eſt Athenis, quod quidam à Piſiſtrato, quidam à Pericle conſtructum putant. Atque hinc ortum prouerbium. confine illi, Vt canis è Nilo.

Lupi decas. 99

Λύκου δεκάς, id eſt, Lupi decas. Dictum apparet in eos ad quos inhoneſti lucri pars aliqua, tametſi puſilla, rediret. Aut in eos qui largitionibus eſſent corrupti, alioſve corrumperent. Nam Athenis in foro vbi cauſæ agebantur, Lycus quidam genius ſcalptus ſtabat, lupina ſpecie. Apud hanc ſtatuam, ſycophantæ pecunia corrupti verſari cõſueuerunt, velut apud deum quempiã ſui quæſtus præſidem, eique in dies ſingulos triobolus ſecabatur. Authore Zenodoro. quãquam attigit & Heſychius. Suidas addit, ſycophantas fuiſſe decem numero, veluti Decemviros referentes. Meminit huius Ariſtophanes in Veſpis,

Θηρῷον εἴπως ἐκκομίσαις τὸ τοῦ Λύκου. id eſt,

Siqua ſimulachrum efferre poſſies Lyci.

Erat hoc quæſtus genus apud veteres inuiſiſſimum, eorum qui in ius vocabant, vt ex damnato dicta multa portionem aliquam præmii loco ferrent. Vnde & ſectores dicti ſunt & quadruplatores.

Verba importat Hermodorus. 100

Λόγοις γὰρ Ἑρμόδωρος ἐμπορεύεται. id eſt,

Sunt Hermodori verba mercimonium.

In eum dicebatur qui præter verba nihil adferret. quemadmodum Laches in Hecyra Terentiana Pamphilũ filium rogat, num vnam duntaxat ſententiam ſecum è Lemno reportaſſet. Aut in eos qui verba vendũt pecunia: quod in poetas, aduocatos, fumi vẽditores, atque in id genus homines rectè dici poterit. Natum aiunt ab Hermodoro quodam Platonis auditore, qui commentarios ab illo conſcriptos in Siciliam deportare conſueuerit, atque inibi venditare. Vnde Siculi, vt ſunt dicaces, rem in prouerbium verterunt, dicentes, Hermodorum pro mercibus importare verba. Cæterùm ſophiſtæ & philoſophi lucubrationes ſuas, λόγους appellant. Alluſit haud dubie huc M. Tullius libro Epiſto. ad Atticum 13. Dic mihi, placétne tibi primum ædere iniuſſu meo? Hoc ne Hermodorus quidem faciebat, is qui Platonis libros ſolitus eſt diuulgare, ex quo λόγοισιν Ἑρμόδωρος. Porrò licet Cicero mutilum adduxerit prouerbiũ, tamen ſi addas ἐμπορεύεται, conſtabit Græcus ſenarius. Hinc & λογέμπορος dictus, qui præter verba nihil adfert.

Λογέμπορος.

CHILIADIS SECVNDAE CENTVRIA SEPTIMA.

Pomarius Hercules. 1

Μήλιος Ἡρακλῆς, id eſt Pomari⁹ Hercules. Per contemptum dicebatur in eũ qui nomen quidẽ magnificũ gereret, cæterùm opib⁹ nullis nulláque potẽtia pollens. Ab euentu natũ. Narrat Suidas, quũ ruſtici quidã Herculi bouem eſſent immolaturi, iſque rupto fune profugiſſet, nec eſſet quod ſacrificaretur: malum arreptum, ſuppoſitis quatuor ramis crurũ vice, deinde additis alteris duobus ceu cornuum loco, bouem vtcunque ſunt imitati: idque ridiculum ſimulachrũ pro victima ſacrificauerunt Herculi. Iulius Pollux libro de vocabulis rerum primo, fabulam aliquanto ſecus narrat, nempe ad hunc modum: Solenne eſt, inquit, apud Bœotos, Herculi malis rem diuinam facere. Quumque iam adeſſet Dei feſtum, & immolandæ victimæ tempus vrgeret (porrò hoſtia erat aries) quũ ea ſerius adduceretur, propterea quòd Aſopus fluuius ita ſubito creuiſſet vt tranſiri nõ poſſet: pueri qui iuxta aram ludebant, ſacrificii ritum nihilominus peregerunt. Pulchro cuipiam malo quatuor ſtipulas vice pedum addiderunt, rurſum alias duas cornuũ loco, imaginãtes ſeſe ad eum modum arietem immolare. Creditũ eſt Herculem hac victima magnoperè delectatũ, proinde manſiſſe apud Thebanos hunc morẽ, vt malis ſacrificaretur Herculi. Cognomen hinc additum deo, vt Ἡρακλῆς μήλων, id eſt Hercules malorum, vocaretur.

Hercules malorum.

Verecundia inutilis viro egenti. 2

Αἰδὼς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένῳ ἀνδρὶ παρεῖναι.

Ita legitur apud Homerum Odyſſeæ ρ. Citatur à Platone in Lachete. ac mox,

Αἰδῶ δ' οὐκ ἀγαθήν φησ' ἔμμεναι ἀνδρὶ προΐκτῃ. Apud Heſiodum item,

Αἰδὼς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένον ἄνδρα κομίζει. id eſt,

Verùm homini pudor haudquaquam conducit egeno.

Is verſus in prouerbium abiit. Admonet autem abiiciendũ pudorem quoties vrget neceſſitas. Eſt enim verecundia cum ad multa vehemẽter inutilis, tum maximè quũ res poſtulat, vt omnia nobis ſint faciẽda. velut inutilis pudor eſt qui deterret à diſcẽdo quod turpe eſt neſcire. Et, vt ait Flaccus, incurata malus pudor vlcera celat. Idẽ alibi, Pudor, inquit, te malus vrget. Eodem alluſit Euripides in Iphigenia in Aulide,

Ὅμως δ' ὅσον γε δυνατὸν αἰδεῖσθαι χρεών. id eſt,

Veruntamen pudere oportet eatenus Quoad licet.

Homerus Iliados ω, ſcribit verecundiã ſeu reuerentiã plurimum prodeſſe, & eandem officere plurimũ, -οὐδέ οἱ αἰδὼς

Γίγνεται, ἥ τ' ἄνδρας μέγα σίνεται ἠδ' ὀνίνησι. id eſt,

Nec pudor eſt illi, qui vel lædit vehementer,

Vel multum prodeſt homini.

Et videre eſt nõnullos hoc inutili pudore præditos, qui corporis incommoda celare malunt, quàm amicorum ope tolli. Quo ingenio fuiſſe legitur Apelles, cui & morbum & inopiam diſſimulãti candidus amicus furtim ſub ceruicale pondus auri ſubmiſit. Sed eorum multo maxima turba eſt, qui animi morbos & egeſtatem inutili pudore diſſimulãt. Atqui his ferè accidit, vt pòſt malo in apertũ erũpente, tum miſerius, tum fruſtra erubeſcant.

Ventrem mihi obiicis. 3

Commemorantur & hi verſus in Græcanicorum adagiorum collectaneis,

Γαστέρα μοι προφέρεις, κάλλιστον ὄνειδος ἁπάντων,

Ἡ πλήρης κούφη καθ' ἑστήκει, κενὴ δὲ βαρεῖα. id eſt,

Ventrem mi obiectas, quo probrũ haud pulchrius vllum.

Plenus is, eſt leuior: grauis idem vbi pendet inanis.

Equidem vbi prouerbium ſit non video, niſi in hoc, κάλλιστον ὄνειδος, quod apud Græcos prouerbii vice videtur vſurpatũ. Euripides in Iphigenia Aulidenſi,

Καλόν γέ μοι τοὔνειδος ἐξωνείδισας. id eſt,

Mihi opprobraſti probrum honeſtum ſcilicet.

Probrum honeſtum.

Aut in ea parte velut ænigmatica, Leuis quũ plenus eſt, grauis quũ inanis. Nam reliqua vaſcula quo pleniora ſunt, hoc ſunt grauiora: quo magis inania, hoc leuiora. Contrà, venter quo diſtentior cibo, hoc leuior eſt, propter auctos excitatóſque paſtu ſpiritus.

Turpe ſilere. 4

Αἰσχρὸν σιωπᾶν, id eſt, Turpe ſilere. Hoc licebit vti quoties quis alterius exemplo extimulatur ad ſtudiũ, aut negotium aliquod ſuſcipiendum. Aut natum, aut certè vſurpatum ab Ariſtotele, qui, quum Iſocrates rhetoricen doceret, æmulatione commotus, cœpit & ipſe pomeridianis illis ſuis περιπάτοις dicendi artẽ docere, dicens illud, Αἰσχρὸν σιωπᾶν λαλοῦντος Ἰσοκράτους, id eſt, Turpe ſilere, loquente Iſocrate. M. Tullius in opere De oratore, oſtendit è tragœdia quapiam mutuaſſe Ariſtotelem, paucis immutatis. ſcribit enim hunc in modum, Ariſtoteles, quũ florere Iſocratem nobilitate diſcipulorum videret, quòd ipſe ſuas diſputationes à cauſis forenſibus & ciuilibus ad inanem ſermonis elegantiam tranſtuliſſet: mutauit repente totam propè formã diſciplinæ ſuæ: verſúmque quendam de Philoctea paulo ſecus dixit. Ille enim turpe ſibi ait eſſe tacere cum barbaris: hic autem quum Iſocratem pateretur dicere. Ad Atticum lib. 4, Ego, niſi Bibulus (qui dum vnus hoſpes in Syria fuit, pedem porta nõ plus extulit quàm domo ſua) admiraretur de triumpho, æquo animo eſſem. Nunc verò αἰσχρὸν σιωπᾶν. Hoc nunc quidam abutuntur, nihil exiſtimantes turpius quàm ſilere, ne apud homines illiteratos parum eruditi parúmque diſerti videãtur. Vnde apud Lucianum præceptum illud [illegible], μηδέποτε σιωπᾶν, id eſt, Ne vnquam ſile. propterea quòd apud imperitos is demum infans & imperitus habeatur qui non perpetuò garriat.

Munerum animus optimus. 5

-ξενίων δέ τι θυμὸς ἄριστος. id eſt,

Verùm in muneribus res præſtantiſſima mens eſt.

Græcis hemiſtichiũ Heroicum prouerbiale, quo ſignificatur, in amicorum muneribus non eſſe ſpectãdum rei miſſæ pretium, ſed mittentis potius animum. vt Xerxes ille aquam manibus hauſtam à ruſtico libenter accepit: & Chriſtus viduæ nummulos omnibus diuitum muneribus prætulit. Et quidam monet exiguũ munus à tenui miſſum amico, perinde vt maximum boni conſulere. Plinius in præfatione, diuerſa extulit metaphora. Verùm & diis lacte ruſtici multǽque gentes ſupplicãt: & mola tantùm ſalſa litant qui non habẽt thura. Quin hodiéque triſtiſſimum eſt, vt qui munus aliquod offerant, animum iubeant ſpectari, non rem. Refertur adagium à Phurnuto in opere De natura deorum.

Neſcit capitis & inguinis diſcrimen. 6

Qui eò impudentiæ vel cæcitatis potius deuenerunt vt nullum prorſus faciant diſcrimen inter honeſtum ac turpe, hi neſcire dicuntur quid interſit inter caput & inguen. Inter honeſta corporis membra caput primũ obtinet locum, ac proinde rectè nudatur: quæ verò ſub ventre ſunt, vt inhoneſta teguntur. Iuuenalis de muliere temulenta,

-quid enim Venus ebria curat?

Inguinis & capitis quæ ſint diſcrimina neſcit.

Prouerbiali figura dictum videtur.

Multitudo imperatorũ Cariã perdidit. 7

Πολλοὶ στρατηγοὶ Καρίαν ἀπώλεσαν. id eſt,

Multi duces deperdidere Cariam.

Admonet ſenarius, nihil eſſe pernicioſius licentia multitudinis, dum nulli paretur, ſed pro ſua quiſque libidine rem gerit. Hanc Græci vocant ἀναρχίαν, malum penè tyrannide peius, qua nihil poteſt eſſe peius. Par autem malum eſt πολυαρχία cum eo quod dicitur ἀναρχία. Idem docet Homericum illud Iliados lib. 2, quod ipſum in prouerbium abiit,

Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω. id eſt,

Multos imperitare malum eſt: rex vnicus eſto.

Nam his verbis Vlyſſes milites tumultuantes (in quibus erat & Therſites) cõpeſcit. Eũ Homeri verſiculũ vſurpauit Dion, quũ videret Heraclidem moliri factionẽ. Author Æmilius Probus. Natum adagium à Caribus quondã florentiſſimis: poſtea per ciuiles ſeditiones eò redactis, vt etiam in vilitatis prouerbium abierint, quemadmodum alio docuimus loco.

Mus albus. 8

Μῦς λευκός, id eſt, Mus albus, apud Suidã μῦς λευκός, id eſt

mus malus, apud Diogenianum. In hominem laſciuum & libidinis immodicæ dicebatur. Nã mures domeſtici ſalaciſſimi ſunt, præſertim albi. Ælianus miram eſſe murum ſalacitatem, authorũ teſtimoniis docet, lib.12.cap.10. atque inter multa illud addit, Epicratem in fabula quapiam quũ mulierem ſignificare vellet prodigioſæ libidinis, μυωνίαν appellaſſe. Citatque prouerbium, μῦς λευκός, ex Philemonis comœdia. Vnde receptum videtur vt inter amatoria blandimenta, quemadmodum paſſerculi, columbulæ, & id genus aliorum, itidem & muris cognomentum vſurpetur. Martialis,

Nam quum me murem, quum me tua lumina dicas.

Facies tua computat annos. 9

Prouerbiali nimirum ſchemate dictũ à Iuuenale in vetulam, iam ἔξωρον quidem, & ad Veneris luſus prorſum intempeſtiuam, ſed quæ verborũ nequitiis puellã etiamdum ageret, Facies tua computat annos.

Hoc eſt, frontis rugæ, numerum annorũ tuorum præferunt, quanquam libido nondũ in te cõſenuit. Cõgruit huic apologus de crocodilo, cui iactanti maiorũ ſuorũ claritatẽ, & primas in certaminibus partes, vulpes ad hunc modũ reſpõdit, ἀλλὰ, κἂν μὴ σὺ λέγῃς, ἀπὸ τοῦ δέρματος γε φαίνῃ ὡς ἐκ παλαιῶν ἐτῶν εἶ γυμνασιάρχος, id eſt, Quin etſi tu nõ dixeris, tamẽ ipſa pelle præ te fers quòd multos iam annos in certaminibus ſis verſatus. Habet enim hoc animal cutẽ ceu laminis quibuſdam duriſſimis aduerſus omnes ictus armatam Martialis in quendam qui affectabat etiamnum videri puer,

In te, inquit, reclamat ſed tua barba: vir es.

Phœnice rarior. 10

Φοίνικος σπανιώτερος, id eſt, Phœnice rarior. De rebus aut etiam hominibus inuẽtu perquam raris. Natũ adagiũ à fabula phœnicis auis, de qua ſcribit Plinius libro 10.cap.2, Et ante omnes nobilem Arabiæ phœnicem, haud ſcio an fabuloſe, vnum in toto orbe, nec viſum magnopere. Aquilæ narratur magnitudine, auri fulgore circa colla, cætera purpureus, cæruleã roſeis caudã pennis diſtinguentibus, criſtis faciem, capútque plumeo apice honeſtãte. Cõmemorãtur hoc loco & alia quædã de phœnice prodigioſa, quæ quoniã ad prouerbii ſententiã nihil attinẽt, cui libebit, inibi legenda relinquo. Ouidius in Transformationũ lib.15, ſub perſona Pythagoræ,

Vna eſt quæ reparet, ſéque ipſa reſeminet ales:
Aſſyrii phœnica vocant. nec fruge, nec herbis,
Sed thuris lachrymis & ſucco viuit amomi.
Hæc vbicunque ſuæ compleuit ſecula vitæ,
Ilicis in ramis tremulæque cacumine palmæ,
Vnguibus & duro nidum ſibi conſtruit ore.
Quo ſimul & caſias & nardi lenis ariſtas,
Quaſſáque cum fulua ſubſtrauit cinnama myrrha,
Se ſuperimponit, finitque in odoribus æuum.
Inde ferunt, totidem qui viuere debeat annos,
Corpore de patrio paruum phœnica renaſci.
Quum dedit huic ætas vires, oneríque ferendo eſt,
Ponderibus nidi, ramos leuat arboris altæ,
Fértque pius cunáſque ſuas patriúmque ſepulchrum.
Pérque leues auras Hyperionis æde potitus,
Ante fores ſacras Hyperionis æde reponit.

Extat de phœnice carmen & Firmiani Lactantii nõ inconcinnum, per Muſas, neque faſtidiendum.

Non eſt laudandus, ne in cœna quidẽ. 11

Οὐκ ἐπαινεθείης, οὐδ' ἐν περιδείπνῳ. id eſt, Non queas laudari, ne in parẽtalibus quidem. In hominem dicebatur vehementer illaudatum. Antiquis mox erat, præſertim Atticis, in cœnis funeralibus, quas Græci περίδειπνα vocãt, encomiis, epicediis & epitaphiis laudare vita defunctum: etiamſi parũ meruiſſet in vita. Siquidem, vt inquit Ouidius,

Liuor in viuis. Paſcitur in viuis liuor, poſt fata quieſcit.

Vnde fit vt viuos nonunquã merita laude fraudemus, mortuis etiam immeritã tribuamus. Feſtus Pompeius docet, antiquitus ſolere conduci mulieres quæ in funere non ſine laudibus lamentarentur vita defunctũ, aliíſque lamentandi modum præirent: vnde & præficæ dictæ ſunt, quaſi præfectæ. citátque Næuii teſtimonium. Hæc quidem mehercle, opinor, (Præficæ.) præfica eſt, quæ ſic mortuũ collaudat. Fortaſſis hinc ductum eſt, quòd antiquitus mos fuiſſe videtur, vt in cõpotationibus aliquorum, etiam viuentiũ, laudes dicerentur. Quemadmodum apud Platonem Alcibiades Socratis encomium refert, & apud Plutarchum, Alexandrũ Magnum laudat Calliſthenes. Huiuſmodi verò laudes non admodum ſpecioſæ videbantur, vt inter pocula decantatæ. Nec abſurdum arbitror ſiquis ad priſcorum conſuetudinem referat parœmiam, qua fieri ſolet, vt in conuiuiis citharœdus aut deorum aut inſignium virorum facta cantaret. Velut apud Homerum in omnibus ferme conuiuiis. Apud Vergilium item,

-cithara crinitus Iopas Perſonat aurata.

Tametſi hæ quoque laudes plerũque ad auditorum gratiam fingebantur. Adagium refertur à Diogeniano.

Pedibus in ſententiam diſcedere. 12

Quid ſit pedibus in ſententiam diſcedere, & quid Pedaria ſententia, ſatis explicuit Aulus Gellius lib.13.cap.18. Id ſi transferatur ad quamlibet alienæ ſententiæ cõprobationem, prouerbii formam accipiet. Veluti ſiquis dicat, Non eſt viri prudentis, quicquid vxori libuerit, protinus in illius ſententiam pedibus diſcedere. Aut, Par eſt vt affectus in rationis ſententiam pedibus diſcedat, non contrà. Ego verò in tuam ſententiam manibus pedibuſque ac toto corpore diſcedo. Tranſlatum eſt à veteri cõſuetudine, quæ ſeruari conſueuit quoties ingens erat turba ſuffragia ferentium. Liuius decadis primæ, lib.7, Vbi ſententiam meam vobis peregero, tum quibus eadem placebunt, in dexteram partem taciti tranſibitis. Quæ pars maior erit, eo ſtabitur conſilio. Et aliquanto poſt, Quibus hæc ſalutaria videntur, agite dum in dextram partem pedibus tranſite. Omnes tranſierunt, vadentémque per intermiſſa cuſtodiis loca Decium ſequuti ſunt. M. Tullius Philippica 11, Dixit tamen, ſiquis eorũ qui poſt ſe rogati eſſent, grauiorem ſententiam dixiſſet, in eam ſe iturũ. Idem in epiſtola ad Lentulũ, Perſpiciebant enim, in Hortenſii ſententiã multis partibus plures ituros, quam aperte Volcatio aſſentirentur. Ibidem, Frequentes ierunt in alia omnia. Idem Planco, Frequens eũ ſenatus reliquit, & in alia omnia diſceſ ſit. Hæc ratio ferẽdorum ſuffragiorum, diſceſſio dicebatur. Diſceſſio.
Plinius nepos epiſtol. lib.2. Adriano, Sed quum fieret diſceſſio, qui ſellis curulibus aſtiterant, in Cornuti ſententiam ire cœperunt. Tum illi qui ſe collegæ adnumerari patiebantur, in diuerſum tranſierũt. Qui ſententias interrumpebat, intercedere dicebatur. T. Liuius lib. Ab vrbe condita 9, Quum omnes laudibus modo proſequentes virum, in ſentẽtiam eius pedibus irent, tentata paulìſper interceſſio eſt. Idem Ab vrbe condita 5, In quam ſententiam quũ pedibus iretur, cæteri tribuni militum nihil contradicere. Plinius maior lib.2.ca.7, nonnihil nouauit ſermonis formam, Sedere, inquiẽs, cœpit ſententia hæc, paritérque & eruditum vulgus & rude in eam curſu vadit. Vehemẽter ac præcipitãter aſſentiri, dixit Curſu vadere in ſententiã. & Sedere dixit pro placere. Nam Flauius Vopiſcus in vita Aureliani Imperatoris, indicat & manuum porrectione ſententiam alienam comprobari ſolere. Sic enim ſcribit, Deinde aliis manus porrigentibus, aliis pedibus in ſententiam euntibus, pleriſque verbo conſentientibus, conditum eſt ſenatuſconſultum. Tale quiddam ſenſit & Salluſtius in bello Catilinario, quũ ait, Silanum poſtea permotum C. Cæſaris oratione, pedibus in ſententiã Tiberii Neronis iturum ſe dixiſſe: cæteros verbo, alios variè Cæſari aſſenſiſſe. Quintilianus dixit, Manibus pedibuſque in ſententiam diſcedere. Porrò qui vultu quoque ac geſtu ſignificant ſe aſſentiri, toto corpore in ſententiam diſcedere dicuntur. Suffragiorũ genus quod porrectis manibus peragitur, Græci vocãt χειροτονεῖν & χειροτονία. quã vocẽ vſurpãt & Sacræ literæ. Χειροτονεῖν.
vt 2.Cor.8, χειροτονηθείς. Quinetiã ſubſcribere ſentẽtiæ, ſubſcribere iudicio, ſubſcribere voluntati, ſuffragari, refragari, atque id genus aliæ metaphoræ quoties longule trahuntur ab oratione ſimplici, in prouerbii ſpeciem paulatim abeunt.

Margin notes beside this passage: Intercedere. — Sedere. — Curſu vadere in ſententiam. — Manum porrigere.

Suſtine & abſtine. 13

Epictetus Cynicæ ſectæ philoſophus vniuerſa philoſophorum dogmata, quæ ad humanæ vitæ pertineãt fœlicitatem, quǽque tot voluminibus vix explicant cæteri, duobus verbis abſolutè complexus eſt, quæ iamolim prouerbii vice celebrantur à doctis: digna profecto quæ omnibus parietibus, omnibus columnis inſcribantur, omnibus anulis inſcalpantur. Ea ſunt huiuſmodi, ἀνέχου καὶ ἀπέχου, id eſt, Suſtine & abſtine. Quorum altero monemur vt aduerſa fortiter toleremus: altero, vt ab illicitis temperemus voluptatibus. Referuntur in Noctibus Gellianis, libro 17. cap.19. Apud Athenæum refertur hoc carmen, tacito authoris nomine,

Ἀγαθὸς ἀνὴρ λέγοιτ' ἂν ὁ φέρων τἀγαθά·
Ἀγαθὸς δ' ἂν εἴη χὠ φέρων καλῶς κακά. id eſt,
Bona quiſquis adfert, vir bonus vocabitur:
Bonus erit & ille qui mala pertulerit bene.

Naturam expellas furca, tamen vſque recurret. 14

Quum videam à Græcis quædã velut obtorto, quod aiunt, collo in prouerbiorum acetuum trahi, cur ego verear eiuſmodi recenſere, quæ præter adagij figuram, ita venuſte dicta ſunt vt venuſtius dici non poſſint? Quod genus eſt illud Horatii in Epiſtolis,

Naturam expellas furca, tamen vſque recurret.

Senſus eſt, haud facilè dediſci quæ nobis natura penitus indidit atque inſeuit. Quod ſiquando vi fit vt vel metu, vel pudore, vel alia quauis cauſa perſonam alienam ſumamus, facilè per occaſionem redimus ad mores naturales. Velut qui metuunt peccare, nõ virtutis amore, ſed formidine fuſtis, ii, ſimulatque tollitur fuſtis, recurrunt ad mores priſtinos. Et Terentius, Si ſperat fore clam, rurſus ad ingenium redit. Ducta eſt metaphora à ramis, qui apposita furca torquẽtur aliò quàm natura poſuerat: qua ſublata, rurſum vergunt eodem quò prius. Pindarus in Olympiis hymno 11, eandem ſententiam aliter extulit, τὸ γὰρ ἐμφυὲς οὔτ' αἴθων ἀλώπηξ οὔτ' ἐρίβρομοι λέοντες διαλλάξαιντο ἦθος. id eſt, Nam ingeniũ natiuámque indolem nec aſtuta vulpes, neque prævalidi leones mutare quiuerint. Quantumuis enim cicures leonem, ſemper redit ad genuinam feritatem: neque vulpes vnquã obliuiſcitur fraudulẽtiæ natiuæ, quantumuis manſuefacta. Idẽ in eodem opere, hymno 13, ἄμαχον δὲ κρύψαι τὸ συγγενὲς ἦθος, id eſt, Difficile eſt occultare natiuos mores. Item Horatius alibi,

-tolle periclum,
Iam vaga proſiliet frænis natura remotis.

Nauis annoſa haudquaquam nauigabit per mare. 15

Ναῦς παλαιὰ πόντον οὐχ πλώσει, id eſt, Nauis antiqua non nauigabit per mare. Cõgruit in eos qui iam ob ætatis imbecillitatẽ ad res arduas obeundas ſuſtinendáque pericula parum ſunt idonei, ac primùm ipſi pereũt oppreſſi negotiorum magnitudine, & in diſcrimen adducuntur quorum res agitur. Nota eſt allegoria. Refertur adagium à Diogeniano.

Ni pater eſſes. 16

Εἰ μὴ πατὴρ ἦσθα, Ni pater eſſes. Hoc vulgo dici conſueuit, quoties honoris aut metus cauſa conuicium reticebant, & coniiciendum relinquebant. Plenè ſic effertur,

Εἰ μὴ πατὴρ ἦσθ', εἶπον ἄν σ' οὐκ εὖ φρονεῖν. id eſt,
Ni eſſes pater, te ſapere dicerem haud bene.

Eſt autem verſus hic in Antigone Sophoclis. ſunt enim Hæmonis verba Creontem patrem obiurgantis, quòd ſponſam filii pararet occidere. Itaque quoties ſenis, aut potẽtis, aut alioqui venerãdi ſententiam nobis haudquaquam probari ſignificabimus, cui tamẽ honoris cauſa nolimus refragari: veluti ſiquis opinionem Ariſtotelicã apud Peripateticos recte damnare volet, loquetur ad hunc modũ, Hæc habet ſententia grauiſſimũ authorem. Fortaſſis enim fas nõ eſt ab Ariſtotele diſſentire, alioqui, εἰ μὴ πατὴρ ἦν, hoc eſt, niſi authoritati deferrem habeo quo refellam. Quod ſi mutilum efferas, pluſculum etiam habebit gratiæ. Refertur à Diogeniano.

Magnum os anni. 16

Μέγα στόμα τοῦ ἐνιαυτοῦ, id eſt, Magnum os anni. Dicebatur quoties vberior rerum prouẽtus, aut vilior annona animos & loquendi libertatem adderet, alioqui timidioribus. Solent enim ruſtici magnificentius loqui, largiuſque polliceri, ſpe prouentus vberioris. Refertur à Suida. Non admodum diſſidet ab illo, Fœnum habet in cornu. Item illo, Argenti fontes loquuntur.

Megaricæ ſphinges. 18

Μεγαρικαὶ σφίγγες, id eſt, Megaricæ ſphĩges, ita ſcorta quædã vulgus olim appellabat: ſiue quòd vulgo molles ſphĩctæ παρὰ τὸ σφίγγειν dicuntur apud Græcos: ſiue quòd apud Megarenſes nutrix ſphinx appelletur: ſiue quòd Megarẽſium mores improbi fictique, & populari conuicio quondam notati fuerint. Vnde Ariſtophanes in Veſpis, riſum Megaricum, de quo dictum eſt alibi, taxat,

Μηδ' αὖ γέλωτα Μεγαρόθεν κεκλεμμένον. id eſt,
Sed ne Megaricos rurſus infractos iocos.

Suidas refert & hunc verſiculum, ſed tacito (vt ſolet) authoris nomine,

Ἀλλ' ἔστιν ἡμῖν Μεγαρική τις μηχανή. id eſt,
Nobis adeſt Megarica quædam machina.

Riſum ſeu iocum Megaricum, intelligit molliciem Megarenſium. Refertur in collectaneis Diogeniani.

Mellis medulla. 19

Μέλιτος μυελός, id eſt, Mellis medulla. De re maiorẽ in modum ſuaui dicebatur. Vnde & Ennius apud M. Tullium, M. Cornelium Cethegũ, Suadæ medullam appellat, ob ſingularem ſuauiloquẽtiam. Nam quod optimum eſt, id natura videtur intime recondidiſſe. Vnde & illa paſſim obuia, In medullis, & Medullitus amare, non diſſident à ſimulachro prouerbiali. Huius eſt formæ, ὁ ἐμὸς μυελὸς ἐμός. Medullitus.

Meliores nanciſci aues. 20

Ἀμεινόνων οἰωνῶν τυχεῖν, id eſt, Meliores nanciſci aues, dicuntur quibus poſt res aduerſas ſuccedunt proſperiora. Nã vt apud Latinos auis & ales interdum nõ animal, ſed omen ipſum & augurium ſignificat: itidem apud Græcos οἰωνὸς & ὄρνις. quum ὄρνιθος non eodem accipiatur modo: quemadmodum indicat Euſtathius in primum Odyſſeæ librum. Horatius in odis,

Mala ducis aui domum. Idem alibi,
Mæonii carminis alite. Homerus Iliados ω,
μηδέ μοι αὐτή
Ὄρνις ἐνὶ μεγάροισι κακὸς πέλευ. id eſt,
Hiſce mihi ne tu fueris mala in ædibus ales.
Rurſum eiuſdem operis μ,
Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. id eſt,
Optimum id augurium eſt, patriam virtute tueri.

Laborauit autem hac ſuperſtitione antiquitas, vt in magnis rebus aggrediundis, auium occurſus obſeruaret. neque defuerunt qui eam velut artem profiterẽtur. Atque hinc apud Romanos augurum collegium. Iam penè exploſa eſt apud Chriſtianos huius profeſſionis ſuperſtitio: ſed ita vt in eius locum ſucceſſerit malum propè peſtilentius, atque adeò conduplicatum, nempe horum qui ex aſtris futura pronuntiant. & aliorum qui numinis afflatũ mentientes, apud credulam & indoctam plebeculam prophetæ volunt haberi. Atqui mirum eſt vtroſque inuenire quibus imponant. Imponunt enim non vulgo tantum, verumetiam ipſis regibus & orbis moderatoribus.

Aliud genus remi. 21

Ἄλλο γένος κώπης, id eſt, Aliud genus remi. Dicebatur olim, vbi quiſpiam res nouas & antea nõ viſas induceret. Aut vbi quis, verſis moribus priſtinis, nouum & inuſitatum vitæ genus inſtitueret. Hinc ortum aiunt, quòd Hercules, quũ ad boues Erythræas nauigaret, leonis exuuio carbaſi vice, claua mali loco, pro rudentibus pharetræ loris, pro remo arcu, denique pro nauigio lebete ſit vſus. Quod inuſitatum profecto nauigandi genus quum vidiſſent accolæ, acclamabant, ἄλλο γένος κώπης. Refertur in Plutarchi collectaneis.

Clamoſior lauro ardente. 22

Μεῖζον ἀυτεῖ δάφνης χλωρᾶς καιομένης, id eſt, Magis vociferatur quàm laurus viridis incenſa. propterea quòd laurus adhuc virens in ignem conjecta, maximos crepitus ædit. Vnde & in maleficiis amatoriis incendi conſueuit, tanquam amantium querimonias repræſentans.

Daphnis me malus vrit, ego hanc in Daphnide laurum.

Refertur à Diogeniano.

Nunc leguminum meſſis. 23

Νῦν ὀσπρίων ἄμητος, Id eſt, Nunc leguminum meſſis. id eſt, Nunc tempeſtiuũ hoc aut aliud agere. Veluti ſiquis admoneat iuuenem, nunc adeſſe tempus parandæ gloriæ, parandæ eruditioni, parãdis opibus idoneũ, dicat, νῦν ὀσπρίων ἄμητος. Sumptũ à ruſticis, qui tum maximè vigilãt, nec ſinunt illud tempus per otium perire. Recẽſetur à Diogeniano & Suida.

Nunc dii beati. 24

Νῦν θεοὶ μάκαρες, id eſt, Nunc dii beati. Vox erat velut adgaudentis & adgratulantis quoties nocentibus ſupplicium meritis dignum contigiſſet: perinde quaſi diis & iucundum & honeſtum ſit vt ſcelerati dent pœnas: contrà probroſum ſi viris improbis res ſecundæ ſint. videlicet iuxta ſententiam illam prouerbialem,

Θεοῦ δ' ὄνειδος τοὺς κακοὺς εὖ πράττειν. id eſt,

Probrum eſt Deo, ſi res malis ſint proſperæ.

Siquidem hinc alii collegerunt nullos omnino deos eſſe.

Ordinem deſerere. 25

Λείπειν τὴν τάξιν, id eſt, Ordinẽ deſerere dicitur, qui deeſt officio ſuo in re quapiam peragenda. Ducta allegoria ab iis qui ſtant in acie. Nam pœna capitalis erat, qui locum ab imperatore datum deſeruiſſet. Vnde & deſertoris vocabulum apud militares homines ignominioſiſſimum. Plato libro De legib iubet, *τὸν καταλιπόντα τὴν φρουράν*. id eſt qui excubias deſeruiſſet, in foro propalam deſcribi, infamiæ notæque cauſa: tanquam is quod in ipſo erat, rempublicam omnem prodiderit, loco relicto. Ariſtophanes in Veſpis,

Φυλακὴν καταλιπεῖν νυκτερινὴν διδάσκομαι. id eſt,

Deſerere nocturnam doceor cuſtodiam.

Lucianus in libello De mercede ſeruiẽtibus, *χρὴ οὖν σε ἀεὶ ὁρᾶσθαι αὐτῷ παρόντα, καὶ μηδέποτε ἀπολείπεσθαι, ἀλλ' ἕωθεν ἐξαναστάντα, παρέχειν σεαυτὸν ἐνορώμενον ἐν τῇ θεραπείᾳ, καὶ μὴ λείπειν τὴν τάξιν.* id eſt, Neceſſum eſt itaque vt aſſiduè apud illum conſpiciaris, neque deſis vnquam quin diluculo ſurgas, néque in famulitio conſpiciendum exhibeas, neque deſeras ordinem. Simpliciter vſus eſt Iſocrates in oratione De pace, *ἀτιμότεροι γίνονται τῶν τὴν τάξιν λιπόντων καὶ τὰς ἀσπίδας ἀποβαλόντων*. id eſt, magis infames fiunt iis qui ordinem deſerunt, & clypeos abiiciũt. M. Tullius in Epiſtolis ad Atticum, De præſidio decedere dixit. In Finibus bonorũ, Deſerere præſidium. In Catone, De ſtatione decedere: nimirum variè reddens quod Græci dicunt *λιπεῖν τὴν τάξιν*. Apud Athenæum lib. I, Eubulus comicus refert hunc verſiculum ex Archilocho,

Ἀσυμβόλου δείπνου γὰρ ὅστις ὑστερεῖ,
Τοῦτον τάχιστα νόμιζε καὶ τάξιν λιπεῖν. id eſt,
Ceſſando cœnæ quiſquis immuni deeſt,
Hic idem in acie facilè deſeret locum.

Deſerere locum.

Æſchines in Apologia obiicit Demoſtheni, *ὡς ἐνοχὸς ἐγένετο λιποταξίου*, id eſt quòd illi dies eſſet dictus ob deſertum ordinẽ: quem *ῥιψάσπιδα* probro dictum aliàs cõmemorauimus. At ille eum qui diem ipſi dixerat, ad extremũ adegit diem, occiſo eo Ariſtarchi præſidio, quemadmodum ibidem criminatur Æſchines. Poſtremò Latinis In ſua claſſe manere dicuntur, qui non deſerunt vitæ inſtitutum, & Claſſem ſuam deſerere, qui mutant.

In ſua claſſe manere.

Ouium nullus vſus, ſi paſtor abſit. 26

Προβάτων οὐδὲν ὄφελος ἐστὶ ποιμένος ἄτερ, id eſt, Ouiũ nulla vtilitas, ſi paſtor abſit. Admonet adagiũ *ἀναρχίαν* rem eſſe omniũ pernicioſiſſimã. Nihil rectè faciunt miniſtri, niſi adſit herus. Inutiles diſcipuli, quoties abeſt præceptor. Inutilis populus, niſi principis authoritate gubernetur. Apparet ſenariũ fuiſſe, nam paucis ſyllabis cõmutatis reſtituetur hoc pacto, *Προβάτων γὰρ οὐδὲν ὄφελος, οὐ ποιμὴν ἀπῇ.* id eſt,

Nanque vſus ouium nullus, vbi paſtor deeſt.

De huius animantis ſtultitia, quámque ſibi ſit inutile, ni paſtoris cura ſuccurrat, lege quæ aliàs ex Ariſtotele citauimus in prouerbio, Ouium mores.

Periculum proræ ſelis. 27

Κίνδυνος ὁ ἐν πρωρατικῇ, id eſt, Periculum ſella proræ. Quoties in re quapiã præcipuum periculum caputque negotii eſſe ſignificamus. Nã hoſtes expugnaturi nauim, in proram primum aſſultum faciunt. Selis autem, ſella eſt quæ in proris eſſe conſueuit, ſi Zenodoto credimus.

Impete peritum artis. 28

Βάλλ' εἰς ἔχοντα τὴν ἐπιστήμην, id eſt, Iaculare in eũ qui nouit artem. Vbi quis cõuitium homini facit, qui norit & ipſe torquere conuitium: aut qui carpit velut imperitũ, qui non inferior ſit in artis ſcientia. Sumpta metaphora videtur ab iis qui iaculo aut ſaxo petunt eum qui calleat ictum vel declinare, vel in iaculantem retorquere.

Philippi Gallus. 29

Φιλίππου Ἀλεκτρυών, id eſt, Philippi Gallus. Hoc dictitari conſueuit, vbi quis de leui quopiã facinore, perinde vt maximo, ſeſe iactaret. Nam Alectryon dux quidam erat Philippi regis, quẽ Chares Athenienſis confecerit. Apparet autem Charetem hunc huius facti, nimium crebrò nimiſque inſolenter apud populum Athenienſem verba facere ſolere, vt hinc vulgo ſit vſurpatum. Recenſetur apud Zenodotum.

Parit puella etiamſi malè adſit viro. 30

Τίκτει κόρη ὅταν κακῶς ἀνδρὶ παρῇ, id eſt, Parit puella, quũ malè etiam adfuerit viro. Dici conueniet quoties res facilè conficitur ex ſententia, etiamſi negligenter & ignauiter geſta fuerit. Veluti puella propter ætatis fœlicitatem facile gerit vterum, etiamſi cum viro non admodũ viro rem habuerit. non item anus: imò bis virum requirit ætas affecta mulieris. Ea res nec Auguſtinum fugit theologum. nam quæſtionem quòd Abraham authore Paulo, Saræ effœtus, tamen ex Cethura ſuſtuliſſe prolẽ legitur, ſic explicat, vt dicat illũ Saræ anui effœtum fuiſſe, Cethuræ puellæ fuiſſe virum. Egregium ingenium etiam ſub malo & indiligente præceptore bonas literas aſſequitur: contrà, ſi diſcipulus ſit *ὄνος λύρας*, præceptor etiam optimus oleum perdit & operam.

Paſetis ſemiobolus. 31

Τὸ Πάσητος ἡμιωβόλιον, id eſt, Paſetis ſemiobolus. De re nota ſtupendáque, & præſtigiis ſimillima. Veluti quum orator efficit vt eadem cauſa primùm optima, mox peſſima videatur, res eadem maxima, ſtatimque minima appareat: & quũ ſophiſtæ demonſtrant eundem & aſinum eſſe & hominem. Aut vbi quis aſſeuerat id factũ quod citra magiã aliquam fieri non potuerit, licebit *ἐπιφωνεῖν*, *Πάσητος ἡμιωβόλιον*. Nec intẽpeſtiuiter, quũ dixeris, Quidã ita dant munus aliquod, vt idẽ mox arte quadã ad ſe retrahant. Tradunt, Paſetẽ quendam præſtigiarum & magiæ peritia primũ nomen meruiſſe. Is incantamentis quibuſdam efficiebat vt repentè conuiuium omnibus inſtructũ partibus adeſſe videretur: rurſum, vbi libuiſſet, omnia protinus euaneſcebant. Emebat autem frequenter, pretiumque rei numerabat, verùm mox nummus non apud venditorem, ſed apud Paſetem repetiebatur. Huiuſmodi ferme tradit Suidas.

Paruus ſemper tuus pullus. 32

Μικρὸς ἀεὶ ὁ σὸς πῶλος, id eſt, Paruus ſemper tuus pullus. Vbi quis ob ſtaturæ breuitatẽ diu puer videri cupit. Cõueniet & in hos qui tametſi natu grandiores, tamen verborum deliciis affectant videri iuuẽculi. Aut quum ob amorem caſcus caſcam puppam vocat, & ipſe viciſſim puppus audit: quod aliàs indicauimus. Ariſtophanis interpres admonet, apud Græcos quod cuique vehementer charum eſſet, id pullum illius appellari ſolere. Blãdimur autem verbis diminutiuis: eoque in Equitibus quidam populo blandiens, appellabat illum *δημίδιον*, id eſt popellum. eoque mox audit, *ὡς ἀπὸ μικρῶν εὔνους αὐτῷ θωπευματίων γεγένησαι*, id eſt, vt è puſillis blanditiolis beneuolus illi factus es. Parua vocat blanda: atque is viciſſim audit, *κἀγὼ γὰρ αὐτὸν πολὺ μικροτέροις τούτων διαλλάξομαι ψωμίοις*, quòd ipſe multo abiectius adulatus eſſet populo.

Phaſelitarum ſacrificium. 33

Φασηλιτῶν θῦμα, id eſt, Phaſelitarum ſacrificium, tanquam vile, citraque ſanguinem. Sordidum ac tenuem ſumptũ hoc adagio ſignificabant. Tradunt enim, apud Phaſelitas Pãphyliæ gentem moris eſſe, vt piſciculi ſalſi diis ſacrificentur. Autor Zenodotus. Eudemus item ſcribit, eos Caprodeo ſalſamẽtis rem diuinam facere: eiuſque rei teſtem citat Callimachũ. Finitimum eſt illi, Sine fumo ſacrum.

Peius Babys tibia canit. 34

Κάκιον Βάβυς αὐλεῖ, id eſt, Peius Babys cantat. Hoc adagiũ iaci conſueuit in eos quorũ exercitatio ſemper vergit in peius. Quod genus ſunt oratores quidã, qui quo diutius dicunt, hoc dicunt indoctius. Refertur autem ad huiuſmodi fabulã: Ferunt Babym fratrem fuiſſe Marſyæ, qui non veritus eſt ipſum Apollinem ad canendi certamen euocare. A quo quũ eſſet victus, ab eodem ſupinus de pinu ſuſpenſus, excoriatus eſt. deinde quum Apollo pararet Babym quoque perdere, interceſſit Pallas, admonens hunc vſqueadeo infeliciter & indoctè tibiis canere, vt omnino negligendus eſſe videretur, *κάκιον*, inquiens, *Βάβυς αὐλεῖ*. id eſt, Deterius Babys tibiis canit. Quibus verbis commotus Apollo Babyn adeo contempſit, vt eum ne ſupplicio quidẽ dignum exiſtimaret, ſed ſuæ potius inſcitiæ iudicaret relinquendum. Vſurpabitur adagium & per comparationem, vt mentione facta de præceptore indocto, ſiquis de diſcipulo percõtanti, hoc pacto reſpõdeat, *κάκιον Βάβυς αὐλεῖ*. Neque verò repugnarim ſiquis hoc loco *κάκιον* accipiat pro miſerius, vt ſit ſententia, Babym infœliciorem eſſe, dum indoctè canẽs, omnibus eſt ridiculus,

quàm ſi tolleretur è medio. Meminit huius adagionis Athenæus lib. 14, oſtendens dici ſolitũ de iis qui in dies deterius canerent. Quanquam hic locus apud hunc authorem deprauatus eſt in vulgatis exemplaribus, ni fallor. Sic enim legimus, καὶ Κίων ὁ Βαβύς αὐλεῖ. id eſt, Et Cion aut Babys canit. Erroris anſam præbuit, quòd paulo antè cõmemorans ineptos tibicines, quos Hipponax iambographus laceraſſet, nominauit Cionem, Codulum & Babyn. In collectaneis quæ noſter excudit Aldus, reperio, τὸν Βαβύος χορὸν, id eſt, Babys chorũ, pro indocta parùmque modulata cantione, & fabulam adſcriptam huiuſmodi, Mæandro fluuio duo fuere filii, quorũ Babys ſolitus eſt vnica tibia canere, Marſyas duabus, Phrygio more. Quum autem ſuum vterque chorũ haberet, & Babys inſcitè tractaret tibiam, frater eò inſolentiæ ſublatus eſt, vt Apollinem quoque præ ſe cõtemneret: à quo quum eſſet excoriatus, iámque Babyi ſimilis pœna pararetur, Palladis interuentu exemptus eſt ſupplicio. Verùm equidẽ ſuſpicor ſcripturam eſſe deprauatam, ac legendum eſſe, τὸ Βαβύος χορὸν, vt ſit idem cum eo quod modò retulimus.

Athenæus locus em.

Babys chorus

Cercopum cœtus. 35

Ἀγορὰ Κερκώπων, id eſt, Cœtus Cercopum, de cõciliabulo conuentuque verſutorum & improborum hominum dicebatur. Narrant enim, Cercopes quoſdam in Epheſo fuiſſe, notæ fraudulentiæ viros qui ſuis dolis conati ſint ipſi Ioui imponere. Hos admonuerat mater ne in Melampygum inciderent: id quod euenit. Nã pòſt ab Hercule vincti ſunt, iuſſu Omphales. Quidam aiunt, quoſdam ob impoſturas & malas artes, κέρκωπας, quaſi caudatos, appellatos fuiſſe apud Epheſios atque Athenienſes. vt idem ſit ſenſus huius adagionis, & illius cuius alibi meminimus, λύκου δεκάς. Torquet hoc conuitium Æſchines in Demoſthenem, ὅτι δὲ οὗτος ἦν κέρκωψ, ἢ τὸ καλούμενον παιπάλημα, ἢ παλίμβολον, ἢ τοιαῦτα ῥήματα, πρότερον μὲν ἠγνόουν, νῦν δὲ τοῦτον ἐξευρὼν πάντα κακῶς τούτοις κεχρημένον ἔγνωκα. id eſt, Aliquãdo fuiſſe cercopẽ, aut quod dicitur pæpalema, aut palimbolũ, antehac neſciebam: nunc verò nactus hunc omnis malitiæ expoſitorẽ, didici. Vidẽtur & illa duo verba pæpalema & palimbolũ fuiſſe iactata vulgò. Heſychius indicat παιπάλημα dictum hominẽ ποικίλον ἐν κακίᾳ, id eſt varium in malitia. Dictũ apparet à πάλλω, quod eſt moueo (& πα, ſyllaba per conduplicationem adiecta eſt) cuius futurum παλῶ. Et παιπαλᾶν eſt circumſpicere ac ſcrutari, nihilque non tentare. Rurſus παιπάλη, ſubtiliſſima pars frumenti cribro excuſſi. Concuſſione fit vtrunque, ſortitio, & frumenti purgatio: vnde πάλος ſors, & πάλη farina. Proinde qui ſe vertunt in omnia, pæpalematis ſcommate notari videntur. Simul alluſum ſuſpicor ad voces. nam παῖς puerum ſonat, & παλεύω venor, ſiue in retia duco. Idem exponit multis verbis quid ſit παλίμβολον, nimirum hominem qui ſibi minimè conſtat, ſed facilè in diuerſum reuoluitur. Suſpicor conuitium ſumptum ab inſtrumentis ſic arte confectis vt facilè recurrant in diuerſum: atque hinc detortum in hominem lubricæ fidei.

Παιπάλημα.

Παλίμβολος.

Ceruinus vir. 36

Ἐλάφειος ἀνήρ, id eſt, Ceruinus vir, olim dicebatur formidoloſus, & fugæ fidens magis quàm viribus. Ceruus enim animal curſu perniciſſimum, & in venatu pedibus ſibi quærit ſalutem. Vnde apud Homerum Iliados primo, Achilles, vt vir fortis, Agamemnoni, velut imbelli & ignauo, conuitium facit ad hunc modum,

Οἰνοβαρές, κυνὸς ὄμματ᾽ ἔχων, κραδίην δ᾽ ἐλάφοιο.

Obiicit illi temulentiam, impudentiam in occupandis aliorum præmiis, & cor ceruinum, quòd ad congreſſum timidus eſſet. Ariſtoteles libro De natura animantium nono, tradit, ceruo natiuam quandam ineſſe prudẽtiam, vt quod viribus tueri non poteſt, id efficiat ingenio. parere enim iuxta ſemitas, quo videlicet tutior ſit à beluis, propter hominũ frequentiam. Deinde poſteaquam peperit, inuolucrũ ſtatim exedit, ne deprehendatur. præterea hinulũ ducens in ſtabula, monſtrat, & conſuefacit quò debeat refugere, ſiquod immineat periculum, id ait eſſe ſaxum abruptum.

Cercopiſſare. 37

Κερκωπίζειν (id eſt Cercopiſſare) dicũtur, aut qui laſciuiũt, aut qui adulãtur. Metaphora ducta ab animãtibus quæ mota cauda adblandiuntur, vt Chryſippo placet. Suida teſte: vel qui moleſti ſunt, obturbántque & obſtrepũt: vt vox deſ lexa ſit à Cercopibus illis Lydiis, quos Hercules, quòd ſibi cum Omphale cubanti, petulantius obturbarent, amicæ iuſſu vinctos de clauo ſuſpendit: quemadmodũ retulimus in adagio, Ne in Melampygum incidas.

Vale charum lumen. 38

Χαῖρε φίλον φῶς, id eſt, Vale gratũ lumen. Hoc apparet vulgò dici ſolitum, quoties extingueretur lucerna. Referunt autem ad fabulam non admodum caſtam, ſed docendi cauſa referendam tamen. Narrant enim, anum quampiam, quũ nuda libidinari pararet, extinxiſſe lucernam, ne rugæ ſinúſque corporis offenderent: & extinguentem dixiſſe, χαῖρε φίλον φῶς. id eſt, Vale amicũ lumen. Quæ quidem verba ſuſpicor hoc magis in vulgi iocum abiiſſe, quòd iiſdem vtantur in tragœdiis, exituri è vita, velut Polyxena in Hecuba Euripidis, Iphigenia in ſui nominis fabula, Alceſtis & Electra, aliǽque cõplures. Tametſi Plutarchus Cõuiualium quæſtiuncularũ Decade 7, problemate 5, indicat dictum à quodã, qui amicæ prodeunti in cõſpectum, quum ipſe vino, opinor, cæcutiret, χαῖρε, inquit, φίλον φῶς. Poterit ad varios vſus accommodari parœmia. Siue quum nos ſignificamus licentius agere velle. nox autem tegit omne dedecus. & quoniam iuxta Naſonem, pudore vacat, accommoda videtur inhoneſtis ac flagitioſis actionibus. quas eò Lucianus νυκτερινὰ appellat. Huc alluſit Ariſtophanes in Concionatricibus, quum mulierem volentem deiicere aluum, ita loquentem facit,

ἢ πανταχοῦ τοι νυκτός ἐστιν ἐν καλῷ; id eſt,

An vero vbique eſt hoc honeſtum noctibus?

Siue quum relinquimus amicũ, aut rem interius adamatam: ſiue quum ionimus mulierẽ iam marcida forma, quæque nõ poſſit niſi per tenebras adamari, χαῖρε φίλον φῶς. Aut quũ ſignificabimus nobis periſſe rem longè chariſſimam. Siquidem diuus Ambroſius in homiliis quas conſcripſit in Euangelium Lucæ, refert ad huiuſmodi fabulam. Theotimo cuipiam, quum graui morbo oculorũ laboraret, medici interminati fuerant ne cum vxore rem haberet: ſi faceret, prorſus cæcitatem imminere. Verùm is libidinis impatiens, non potuit ſibi temperare quin vxorem amplecteretur. Itaque quum iam medio Veneris calore ferueret, & in mentẽ veniſſet medicorum interdictũ, χαῖρε, inquit, φίλον φῶς. id eſt, Vale amicum lumen. Nimirum intelligens ſe voluptatẽ tam perbreuẽ oculorũ diſpendio emiſſe. Similis eſt apud Martialem fabula de Phryge quodam luſco bibone, cui quũ interdictum eſſet à medicis ne biberet vinum, aliàqui nihil viſurum: promtus admotis poculis,

Valebis, oculo inquit. exitum requiris?

Vinum Phryx, oculus bibit venenum.

Veniat hoſpes quiſquis profuturus eſt. 39

Ξεῖνος ἐλθέτω ὅςτις ὀνήσει. id eſt,

Veniat qui proderit hoſpes.

Theopõpus, citante Zenodoto, ſcribit hoc adagium ex Philippi regis apophthegmate profectum eſſe. nam is vbi Theſſalorum ciuitatem ſubuertiſſet, & hoſpites quos inibi reperit, diuendidiſſet, per iocum dicebat,

Ξεῖνος ἐλθέτω ὅςτις ὀνήσει.

Videtur ex oraculo aut poeta quopiam ſumptum. Eſt enim hemiſtichiũ carminis Heroici. Admonet adagiũ, eorũ demum aduentũ eſſe gratum qui commodi quippiam afferũt. Ouidius,

Ipſe licet venias Muſis comitatus Homere,

Si nihil attuleris, ibis Homere foras.

Obolum reperit Parnœtes. 40

Ὀβολὸν εὗρε Παρνοίτης, id eſt, Reperit obolum Parnœtes. Accommodari poterit ad illos qui nouum aliquod excogitarunt præmium quo illectent. Natum aiunt à Calliſtrato Athenienſium Reipublicæ principe, cui cognomen additũ Parnœtes. Is enim inſtituit vt in iudiciis & concionibus numuli quidam diſtribuerentur. Quam rem Comicorum inſectatio vertit in prouerbium.

Apertæ muſarum ianuæ. 41

Ἀνεῳγμέναι μουσῶν θύραι, id eſt, Apertæ muſarum ianuæ. Hoc adagio conueniet vti quoties aliquem facili promptóque ingenio ſignificamus, & in percipiẽdis optimis diſciplinis celerem, quaſi Muſis fauentibus, & haud grauatim ſuppeditantibus. E diuerſo, qui tardiores ſunt, clauſis Muſarum ianuis diſcere dici poterunt. Aut ſiquando dicemus non e-

portere celare doctrinam, Muſarum munus, ſed candidè citráque inuidiam impertire, tanquam lumen de lumine ſuppeditantes. Refertur a Zenodoto.

Martis campus. 42

Ἄρεος πεδίον, id eſt, Martis campus. Suidas ex Alexandridis Piſandro citat. In eos torquebatur qui militari confidentia prædíti viderentur, quique rem vi non iudicio gererẽt. non doctis dictis, ſed pugnis: non ex iure manu conſertum, ſed improbis clamoribus. Et quibus ius eſt in armis. quos Heſiodus eleganter compoſita voce χειροδίκας vocat. Cæterùm in quo quis valet, id Græci campum illius vocant.

Χειροδίκαι.

Argenteis haſtis pugnare. 43

Ἀργυρέαις λόγχαισι μάχεσθαι, id eſt, Argẽteis haſtis pugnare, dicuntur qui, quum negotium alio pacto confici nequit, muneribus & largitione perficiunt. Nihil autẽ tam arduum quod pecunia non explicetur. Quemadmodum elegãter dictum eſt à M. Tullio, actione in Verrem 1, Nihil eſſe tam ſanctũ, quod non violari: nihil tam munitum, quod non expugnari pecunia poſſit. Ortã aiunt parœmiam ab oraculo quodam Apollinis Pythii, qui Philippo regi conſulenti quo pacto poſſet victoria potiri, reſponderit ad hunc modum,

Ἀργυρέαις λόγχαισι μάχου, καὶ πάντα νικήσεις. id eſt,
Argenteis pugna telis, atque omnia vinces.

Videlicet innuens vt quoſdam largitionibus ad proditionẽ ſollicitaret, atque ita conſequuturum quæ vellet.

Archytæ crepitaculum. 44

Ἀρχύτου πλαταγή, id eſt, Archytæ crepitaculum. In hominem vehementer garrulum & obſtreperum iaciebatur. Archytas crepitaculi genus æreum excogitauit, quod pueris luſitantibus daretur, nequid interim ex vaſis domeſticis contingerent. Quemadmodum docet Ariſtoteles 8. lib. Politicorum. Suidas indicat Archytam fuiſſe Pythagoricum, Empedoclis præceptorem. Quanquam huius nominis referuntur aliquot, tamen conſentaneum eſt hunc Tarentinum philoſophum eius organi fuiſſe opificem, vtpote qui fertur in mechanicis mire præcelluiſſe. Cuius & columba lignea celebratur, ita ratione mathematica librata vti volaret. Quanquam Diogenes Laertius in huius vita teſtatur, huius nominis & architectum fuiſſe quendam, qui librum quoque conſcripſerit de machina. Columbæ meminit & A. Gellius lib. 10, cap. 12, ex authoritate Phauorini. tribuens inuẽtum hoc Archytæ philoſopho. Sed vtriuſcunque fuit inuentum, cõſentaneum eſt, huiuſmodi quoddam organum fuiſſe quod ſuapte ſponte ſonaret. Vnde non abſurde torquebitur in eos qui naturæ vitio, quouis loco, quauis de re & apud quoſuis quiduis garriunt. quos Græci λάλους, ἀμετροεπεῖς, ἀκριτομύθους & πολυμύθους appellant, Latini garrulos, locutuleios, rabulas, blaterones & linguaces. in quos Eupolis ſcitè,

Λαλεῖν ἄριστος, ἀδυνατώτατος λέγειν. id eſt,
Ad garriendum præcipuus & optimus,
Verùm ad loquendum nemo minus idoneus.

Ad garriendũ optimus, ſed ad, &c.

Nec inſcitè Epicharmus,

Οὐ λέγειν δεινός, ἀλλὰ σιγᾶν ἀδύνατος. id eſt,
Nihil valebat eloquendi viribus,
Verùm ſilendi habebat impotentiam.

Loqui neſcit, tacere non poteſt.

Habebatur ſimile quiddã & apud Romanos: Citeriam appellabant Erat ea effigies quædam arguta & loquax, quæ ridiculi gratia in pompa vehi ſolita ſit. Vnde M. Cato in M. Cecilium, Quid ergo dicerem amplius, quem ego denique credo in pompa vectitatum iri, ludis pro Citeria ac ſpectatoribus ſermocinaturum! Ergo prouerbii ſpeciem habebunt orationes huiuſmodi, Citeria loquacior. &, Præ hoc mutã dicas Citeriam. &, Vnus cum multis Citeriis certare poſſit.

Citeria loquacior.

Aratro iacularis. 45

Ἀρότρῳ ἀκοντίζειν, id eſt Aratro iaculari, dicũtur qui quippiam incircunſpectè faciunt, haud proſpicientes quid ſit in poſterũ euenturum: aut qui ſuo magno incõmodo conantur alterũ lædere. Quiſquis enim iacto aratro petit alium, is quo morẽ gerat iræ, ſemet re neceſſaria priuat, cuius vſum paulo pòſt ſit deſideraturus. Recenſetur à Diogeniano. Tranſlatũ videri poteſt à belli temporibus, quibus vomeres, marræ & ſarcula, reliquáque agricolationis arma, in Martia diſtingũtur arma. Plutarch. in cõment. περὶ τῆς ἀδολεσχίας, vſurpat velut de re vehementer abſurda. οὐ γὰρ ὁ τῷ ἀρότρῳ ἀκοντίζων, καὶ τῷ βοὶ τὸν λαγὼν κυνηγετῶν, δυστυχής ἐστι. i, Neque enim is qui vult aratro iaculari, & boue leporẽ venari, eſt infortunatus.

Atticus moriens porrigit manum. 46

Ἀττικὸς ὑπέχει τὴν χεῖρα κἂν ἀποθνήσκων, id eſt, Atticus porrigit manum, etiam quum moritur. Huic adagio locum fecit Athenienſium in muneribus captandis, & aucupandis lucris inſatiata cupiditas. Vnde & apud Ariſtophanem frequẽs iocus in τοὺς δωροδοκοῦντας. Author Diogenianus.

Argi collis. 47

Ἄργου λόφος, id eſt, Argi collis. Vbi quis ingentibus malis eſſet implicitus. Poteſt accommodari vel ad locum, vel ad negotium variis obnoxium calamitatibus. Natũ aiunt à colle quodam, cui cognomen Argi, frequentibus homicidiis ac latrociniis infami.

Aſinus eſuriens fuſtem negligit. 48

Ὄνος πεινῶν ῥοπάλου οὐ μέλει, id eſt, Aſinus eſuriens fuſtẽ negligit. In eos cogruit qui ventris compendiíve gratia quamuis contumeliam perferunt. Refert Ariſtot. in lib. Moralium tertio, ἐπεὶ οὕτω γε καὶ οἱ ὄνοι ἀνδρεῖοι ἂν εἶεν πεινῶντες. τυπτόμενοι γὰρ οὐκ ἀφίστανται τῆς νομῆς. id eſt, Nam iſto pacto & aſini quum eſuriunt eſſent fortes: quòd, licet verberentur, non diſcedũt tamen à pabulo. Negans fortẽ eſſe cenſendũ, qui quouis pacto toleret incõmoda. Alioquin aſinos lõgè fortiſſimos futuros, qui dum eſuriunt, nullis verberibus à pabulo dimoueri queunt. Apparet ex Homero ſumptũ, qui ſane quam eleganter deſcribit aſininam patientiam, Iliados λ,

Ὡς δ' ὅτ' ὄνος παρ' ἄρουραν ἰὼν ἐβιήσατο παῖδας
Νωθής, ᾧ δὴ πολλὰ περὶ ῥόπαλ' ἀμφὶς ἐάγῃ,
Κείρει τ' εἰσελθὼν βαθὺ λήιον, οἱ δέ τε παῖδες
Τύπτουσιν ῥοπάλοισι, βίη δέ τε νηπίη αὐτῶν,
Σπουδῇ τ' ἐξήλασσαν, ἐπεί τ' ἐκορέσσατο φορβῆς. id eſt,
Vt quum per ſegetes ignauus tranſit aſellus,
Inuitis pueris, cui multus tergora circum
Iam crepuit fuſtis, neque ſegnius ille profundam
Ingreditur ſegetem: pueri ſed fuſtibus illum
Cædentes ſtudio, tandem ac puerilibus aruo
Viribus eiiciunt, vbi paſtu expleuerit aluum.

Aut cucurbitæ florem, aut cucurbitam. 49

Ἢ κρίνον, ἢ κολοκύντην, id eſt, Aut florem, aut cucurbitam. Id perinde valet quaſi dicas, Aut mortẽ, aut vitã, Aut lucrũ, aut damnum, Aut victoriam, aut cõtra. Græci cucurbitæ florem κρίνον appellant. Incertum autem vtrum mox euaneſcat, an cucurbitam ſit pariturus. Proinde per florem, mortem aut fruſtratam ſpem ſignificabant: per cucurbitam, vitalem. Diphilus apud Zenodotum, ἐν ἡμέραις αὐτὸς ἑπτά σοι γέρων ἐγὼ δείξω κολοκύντην ἢ κρίνον, id eſt, Ipſe tibi ſenex intra ſeptem dies exhibere volo cucurbitã, aut crinum. Id eſt, poſſum efficere, vt aut rectè valeas, aut moriaris. Huic nõ diſſimile eſt illud quod apud Homerum Odyſſeæ δ, dicit ſpectrum apparens Penelopæ dormienti,

Ζώει ὅγ' ἢ τέθνηκε· κακὸν δ' ἀνεμώλια βάζειν. id eſt,
Is ſupereſt, aut interiit. nam vera loquendum eſt.

Et quod ad huius imitationem Horatianus dixit Tireſias, Viuit aut mortuus eſt.
O Laertiade, quicquid dicam, aut erit aut non.

Nudæ gratiæ. 50

Αἱ χάριτες γυμναί, id eſt, Gratiæ nudæ. Admonet adagium vt candide ac benigniter impertiamus amicis. Aut ne quid inter amicos fictum, aut fucatum, verum nuda ſimpliciáque omnia. Nam poetæ tres fingunt Charitas, id eſt Gratias, humanitatis & beneuolentiæ præſides. Horat. in Odis,

Gratia cum nymphis geminiſque ſororibus audet
Ducere nuda choros. Idem alibi,
Et ſolutis Gratiæ zonis.

Sunt qui parœmiã ad ingratos referãt, quòd ab iis Gratiæ veluti deſpoliẽtur, dum ſemper auferunt beneficii quippiam, nihil repẽdunt. Itaque cõueniet in illos, qui ſua benignitate redigũtur ad inopiã, largiẽtes amicis quicquid nacti fuerint.

Crobyli iugum. 51

Κρωβύλου ζεῦγος, id eſt, Crobyli iugum De ſocietate duorũ pari improbitate dici conſueuit, vt de quibus eſt in Epigrammatis Martialis libro octauo,

Vxor peſſima, peſſimus maritus,
Miror non bene conuenire vobis.

Ductum prouerbium à Crobylo lenone quodam omnium ſceleſtiſſimo. Is duo ſcorta domi alebat, quorum lenociniis quamplurimos adoleſcentes in perniciem alliciebat: nec his

contentus, eoſdem illectos furto compilabat. Vnde Crobyli iugum dictum, vel quòd digni viderentur qui tanquam pares improbitate, cum hoc copulari deberent: vel quod iugũ, id eſt par ſcortorum aleret domi.

Mylus omnia audiens. 52

Μύλος πάντ' ἀκούων, id eſt, Mylus omnia auſcultans. Dici ſolitum vbi quis ſe diſſimularet audire, fingerétque ſurditatem, quum omnia tamen auribus curioſis captaret, auſcultarétque. Tractum videtur a mola, vnde exploratores obſeruare ſolebãt quæ fierent. nam μύλη molã ſonat Græcis: aut Myli curioſi cuiuſpiam moribus. Zenodotus teſtis eſt, Cratinũ hoc vſum adagio in Cleobulinis. Heſychius indicat Mylon fuiſſe poetam quempiam Comicum: præterea piſcis eſſe nomen: mullũ opinor ſentiens. Adhæc μυλλὸς Græcis ſignificare curuum, obliquum ac diſtortum. ſcribit enim duplici λ. De careim ſtrobilis dictum eſt alias. Habent autem principes quidam & hoc ſycophantarũ genus, qui ſe fingunt ſurdos ac mutos, quo magis audita referant.

Μυλλόν.

Nos decem Rhodienſes, decem naues. 53

Ἡμεῖς δέκα Ῥόδιοι, δέκα νῆες, id eſt, Nos decem Rhodiẽſes, decem naues. In eos torquendum qui nimium ſuis tribuunt viribus. Natũ videtur a dicto Thraſonis cuiuſpiam, qui decem homines decem nauibus oppoſuerit. Niſi malumus ad Homericum illud referre,

Τληπόλεμος δ' Ἡρακλείδης ἠΰς τε μέγας τε
Ἐκ Ῥόδου ἐννέα νῆας ἄγεν Ῥοδίων ἀγερώχων. id eſt,
Tlepolemuſque Heraclides, magnuſque bonuſque
Ter ternas naues Rhodiis præſtantibus aptas
E Rhodo egit.

Obliquus curſus. 54

Κάμπτιος δρόμος, id eſt, Obliquus curſus. Quoties res arte ac diſſimulanter agitur. aut quoties aliud præ nobis ferentes, aliò tendimus, & cuniculis atque ambagibus quibuſdam pergimus ad id quod aſſequi conamur. Sumptum adagium à genere quodam curſus qui κάμπτιος dictus eſt: propterea quòd anfractibus certis ac flexibus peragere tur. Vt in aliis impetus & celeritas plurimum valuerit, in hoc ars & ratio plus habuerit momenti. Huiuſmodi curſus genus deſcribit Vergilius libro quinto,

Κάμπτιος.

Olli diſcurrére pares, atque agmina terni
Diductis ſoluére choris: rurſuſque vocati
Conuertére vias, infeſtaque tela tulere.
Inde alios ineunt curſus, alióſque recurſus.
Ac paulo pòſt,
Vt quondam Creta fertur Labyrinthus in alta
Parietibus textum cæcis iter, ancipitemque
Mille viis habuiſſe dolum, qua ſigna ſequendi
Falleret indeprehenſus & irremeabilis error.

Poteſt & à nauigantibus traductũ videri, quum reflantibus ventis, tranſuerſim nauigant.

Ne Iupiter quidem omnibus placet. 55

Theognis in ſententiis, – οὐδὲ γὰρ ὁ Ζεὺς
Οὔθ' ὕων πάντας ἁνδάνει, οὔτ' ἀνέχων. id eſt,
– neque Iuppiter ipſe,
Siue pluat, ſeu non, vnicuique placet.

Hodiéque vulgò dicunt, neminem inueniri qui ſatiſfaciat omnibus. nam aliis alia probantur. Et,

Tres mihi conuiuæ, propè diſſentire videntur,
Poſcentes vario multum diuerſa palato.

Pindarus in Olympiorum octauo,

Τερπνὸν δ' ἐν ἀνθρώποις ἴσον ἔσσεται οὐδέν. id eſt,

Inter homines nihil erit æquè iucundum, videlicet quòd alios alia delectant, & ſuum cuique pulchrum eſt. Cui ſimile eſt illud Euangelicum quod in operis initio retulimus, quũ de parœmiæ dignitate loqueremur, ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε· ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκλαύσατε. id eſt, Cecinimus vobis, & non ſaltaſtis: lamentati ſumus vobis, & non ploraſtis.

Non perſuadebis, ne ſi perſuaſeris quidẽ. 56

Οὐ γὰρ πείσεις, οὐδ' ἢν πείσῃς. id eſt,
haud enim perſuaſeris vnquam,
Nec ſi etiam perſuaſeris iſtud, prouerbiali ſchemate dictum ab Ariſtophane. Eſt autem hyperbolæ genus, qua ſignificamus tanquã ἀδυνατώτατον τι. Perinde quaſi dicas, Nõ credam etiamſi videro.

Nouit hæc Pylæa & Tyttygias. 57

Οἶδεν ταῦτα Πυλαία καὶ Τυττυγίας. id eſt,
Hæc & Pylæa nouit & Tyttygias.

Hoc velut ænigmate veteres innuebant, opes malis artibus quæſitas. Tyttygias plagiarius quiſpiã fuit, qui ſeruos & res alienas quas furto ſuſtulerat, in Pylæa (is eſt Arcadiæ locus) venditare conſueuit, atque hoc quæſtu diues euaſit. Author Zenodotus.

Polycrates matrem paſcit. 58

Πολυκράτης μητέρα τρέφει, id eſt, Polycrates matrem paſcit. Hoc adagium ex hiſtoria petunt, narrantes Polycratem Samiorum tyrannum, matres militum qui in bello interiiſſent, recẽſuiſſe, eáſque locupletioribus ciuibus nutriendas tradidiſſe, vnamquanque his commendantem verbis, Σοὶ ταύτην μητέρα δίδωμι, id eſt, Hanc tibi do matrem. Vſum prouerbij non adſcribit Zenodotus: proinde liberũ eſt vnicuique conicere cui ſententiæ rectiſſimè poſſit accommodari. Ego puto non incõmodè poſſe vſurpari quoties aliquis in commendãdis amicis eſt benignior officioſiórque. Aut vbi quis alieno ſumptu de quopiam bene mereri ſtudet, ita vt aliis nummos impendentibus, ipſe præter officioſa quædã verba nihil inſumat. Qui mos hodie quoq; vulgò principibus manet: ſiquidem miniſtros annis iam ad aulicum vſum inutiles, monaſteriis aut ciuium ditioribus alendos mandant.

Teipſam laudas. 59

Σαυτὴν ἐπαινεῖς, id eſt, Laudas teipſam. Hemiſtichiũ iambicum, quod accinitur vbi quis ſeſe laudat, ſuique tibicinẽ agit. Plene ſic effertur,

Σαυτὴν ἐπαινεῖς ὥσπερ Ἀστυδάμας γύναι. id eſt,
Laudas teipſam mulier Aſtydamæ in modum.

Aſtydamas hiſtrio quiſpiam fuit Morſimi filius. huic ſtatua in theatro ponenda, decreta fuerat, quòd in agendo Parthenæum ſeſe grauiter ac ſcitè geſſiſſet. Itaque titulum ipſe cõſcripſit, in quo ſuas laudes complectebatur: eúmque in concionem attulit, vt approbatus adderetur ſtatuæ. Verùm ſuffragiis populi decretum ne moleſtus ille titulus inſcriberetur. Ea res primùm comœdiæ iocis agitata, pòſt in prouerbiũ abiit: ita vt nũc quoq; nõ inſacetè vulgus dictitet, malignos eſſe vicinos illi qui ipſe laudator ſui fuerit. Recenſetur à Zenodoto. Titulus quem Aſtydamas ſtatuæ ſuæ inſcripſit, extat etiamnum apud Suidam,

Εἴθ' ἐγὼ ἐν κείνοις γενόμην, ἢ κεῖνοι ἅμ' ἐμοί,
Οἳ γλώσσης τερπνῆς πρῶτα δοκοῦσι φέρειν·
Ὡς ἐπ' ἀληθείας ἐκρίθην ἀφεθεὶς παράμιλλος.
Νῦν δὲ χρόνῳ προέχουσ' ὃς φθόνος οὐχ ἕπεται.

Eos verſus quoniam eleganter Latinos reddidit Conradus Goclenius, linguæ Latinæ publicus profeſſor in Academia Louanienſi (iuuenis vtriuſque linguæ ad vnguem doctus, & in vtroque ſcribẽdi genere mirificus artifex, ſiue proſam orationem malis, ſiue carmen, olim inter primos eruditionis proceres præcipuas habiturus) non eſt cur ego tentem aliter vertere. Latini verſus Goclenij ſunt hi,

Vixiſſem vtinam mecum illi, aut inter ego illos,
Quos penes eſt linguæ ſuauiloquentis honos:
Præmia prima equidem citra certamen haberem.
Nunc adimunt in quos nil habet inuidia.

Vſurpauit & Iulianus in epiſtola quadam ad Baſiliũ, ἐπῄνεσα δ' ἐμαυτὸν ὥσπερ Ἀστυδάμας. i. Laudaui meipſũ vt Aſtydamas.

Syrbenæ chorus. 60

Συρβηνῶν χορός, id eſt, Syrbenæ chorus. De choreis incompoſitis ac tumultuoſis olim dictitatum. Nam σύρβη quidam vocem exiſtimant qua ſubulci erga ſues vtãtur. vnde & σύρβα pro tumultu abutuntur. Cæterum Heſychius interpretatur, σύρβα, ἀντὶ θορύβου. Idem mox addit σύρβη Græcis ſonare thecam fiſtularẽ: vnde συρβηνεύς dicatur tibicen, aut tumultuoſus. Vſurpat Athenæus lib. 15, Ἐπεὶ θορύβου κατεῖχε τὸ συμπόσιον, ἔφη, τίς ὁ συρβηναίων χορός, id eſt, Quum cõuiuium eſſet plenum tumultus. Quis, inquit, iſte Syrbenæorum chorus. Sic enim conſtanter refert hanc vocem Athenæus. Vſurpat idem pagina eiuſdem libri proxima: & aliquanto pòſt ex Clearcho docet quis ſit συρβηναίων χορός, videlicet in quo quiſque quod ſibi viſum fuerit canat, nec auſcultet quid præſcribat is qui choro præſidet, quique docet quemadmodum oporteat canere. Vidimus olim Lutetiæ ludicrã agi comœdiolã, in qua plures cõcinebant, ſed ita tẽperatis harmo-

Σύρβα.

niis,vt omnia diſſonarent.Id erat curatū ab artifice muſices. nam imperitus non idem poſſet. Ducta videtur metaphora à diſſono illo porcorum grunnitu. Non intempeſtiuè dicetur in homines inter ſe diſcordes & querulos,aut vbi offendet aures imperitorum cantorum ſymphonia diſcors.

Heſiodi ſenecta. 61

Ἡσιόδειον γῆρας, id eſt, Heſiodia ſenecta. Longæua viuáxque ſic appellabatur. Fertur enim de Heſiodi lõgæuitate Pindari epigramma quoddam huiuſmodi,

Χαῖρε δὶς ἡβήσας, καὶ δὶς τάφου ἀντιβολήσας
Ἡσίοδ', ἀνθρώποις μέτρον ἔχων σοφίης.

Quod autem ait eum bis pubuiſſe, ſignificat, opinor,extremam ſenectam, quaſi pueritiam referentē: iuxta prouerbiū quod alibi retulimus, δὶς παῖδες οἱ γέροντες. Porrò quod bis ſepultum,alludit,ni fallor,ad hiſtoriam cuius meminit Plutarchus in Conuiuio ſeptem ſapiētum: Quum ob ſuſpicionem interfectus eſſet in Locris , & cadauer eius abiectum in mare,delphinorum agmen illud exceptum in Rhium expoſuit. Illic quum Locrenſes ſacrum ex more peragerent, & recens Heſiodi cadauer agnoſcerent, rebus omnibus omiſſis, cædis authores veſtigarunt:eos comprehenſos,viuos in mare præcipitarunt,ac domos incenderunt. Heſiodum in Nemeo ſepelierunt.Sed occultant ſepulchrum propter Orchomenios, qui moniti oraculo,conabantur viri reliquias apud ſe ſeruare. Vnde conſentaneum eſt,quemadmodum Homeri natiuitatem permultæ vrbes ſibi vendicant , ita Nemeos ſimul & Orchomenios Heſiodi ſepulchrum ſibi aſſerere. Niſi ſepultum ſemel,accipere malumus quum in mare proiectus eſſet. Proinde video lector ne pro *ἀντιβολήσας* legēdum ſit *ἀντιο-ώσας*, quod paternum admittit caſum, quum ſignificat conſequi,aut nanciſci.

Lotum guſtauit. 62

Λωτὸν ἔφαγες, id eſt, Lotū guſtaſti:de iis dicebatur qui diutius in peregrinis regionibus hærerent , velut obliti reditus. Neque inconcinnè dixeris in eos , qui ſimulatque ſemel voluptatem inhoneſtam deguſtarint , ad priſtina ſtudia reuocari non queūt. Sumptum à tabula Lotophagorum, de quibus meminit Homerus Odyſſeæ lib.9,narrās quemadmodū Vlyſſis ſocii,guſtata apud Lotophagos populos herba loto, redire ad nauim noluerint,niſi verberibus adacti,

-ἀλλά σφι δόσαν λωτοῖο πάσασθαι.
Τῶν δ' ὅστις λωτοῖο φάγοι μελιηδέα καρπὸν,
Οὐκ ἔτ' ἀπαγγεῖλαι πάλιν ἤθελεν, οὐδὲ νέεσθαι·
Ἀλλ' αὐτοῦ βούλοντο μετ' ἀνδράσι Λωτοφάγοισι
Λωτὸν ἐρεπτόμενοι, μενέμεν, νόστου τε λαθέσθαι. id eſt,

Verùm illis lotum deguſtandam exhibuere.
Aſt horum quiſquis loti guſtarat amicum
Et ſuauem fructum,neque nuntia protinus illi
Vlla remittere cura,nec ipſe redire ſtudebat:
Verùm inibi cum Lotophagis remanere volebant,
Obliti reditus,carpenti germina loti.

Eſt autem lotus (quam eandem celtim dici docet Dioſcorides lib.1)arbor,de qua Plinius lib.13,Tam dulcis ibi cibus,vt nomen etiam genti terræque dederit, nimis hoſpitali,aduenarum obliuione patriæ. Eſt & herba eiuſdem nominis,gratiſſima & ipſa palato,de qua permulta Theophraſtus lib.De plantis 4, cap.9. Reperimus & hoc prouerbium in collectaneis cuiuſdam recētioris.quod quoniam videbatur haud illepidum,non grauatus ſum adſcribere.

Ex ore lupi. 63

Ἐκ λύκου στόματος, id eſt, E lupi rictu. Vbi res quæpiam præter ſpem recipitur, quæ iam planè periiſſe videbatur. veluti quum pecunia erepta à prædonibus aut rapaci tyranno,aliquo inopinato caſu recuperatur. Solent enim ſic recepta,eſſe gratiora. Sic Flaccus in Odis, Vel hœdus ereptus lupo. Nota metaphora. Adagium refertur à Diogeniano. Natum videtur ab Æſopica fabella,quæ narrat,gruem,quū ſtipulata mercedem,os quod lupi gutturi inhæſerat, immiſſo capite eduxiſſet,præmium exigētem,irriſam à lupo fuiſſe:quum is diceret, abunde magnum eſſe præmium perſolutum, quòd ex ore lupi caput incolume retuliſſet.

Boni viri, lachrymabiles. 64

-ἀγαθοὶ δ' ἀριδάκρυες ἄνδρες. id eſt,

At quiſquis probus,is multum lachrymabilis eſt vir.

De iis dicebatur qui facilè cōmouerentur ad miſericordiā, ac precibus flecterentur. Nā illachrymare dicuntur qui miſereſcunt. Ouidius, -quibus poſſint illachrymaſſe feræ. Proinde Horatius Plutonē , quòd nullis flectatur precibus; illachrymabilem appellat,

Non ſi trecenis,quotquot eunt dies,
Amice places illachrymabilem Plutona tauris.

Et Dido Vergiliana Æneæ duritiem incuſans,

Num fletu ingemuit noſtro?num lumina flexit?
Num lachrymas victus dedit,aut miſeratus amantē eſt?

Poteſt & ad Heraclitum referri,res humanas perpetuo fletu proſequi ſolitum . Contrà duros & inexorabiles, adamantinos,ferreos, & corneis fibris,dicimus. Licebit & huc detorquere,quòd boni ferè cum paupertate rem habēt, multaque coguntur perpeti. Adagium recenſetur à Zenodoto.

Bocchyris. 65

Βόκχυρις ſeu Βόχχυρις, nam vtrūque reperio. Plutarchus in vita Demetrii,Bocchorem vocat, indicans,exactum iudicium, Βοκχόριος κρίσιν appellari ſolere. Rex quidā fuit Ægyptiorū , adeo notæ & incorruptæ in iudicandis litibus iuſtitiæ,vt vulgò ſiquem magnopere iuſtum & integrū ſignificare vellent,Bocchyrim appellarent:perinde quaſi Rhadamāthum dicat,aut Minoem. Plutarchus in commentario De vitioſa taciturnitate, teſtatur fabulam de hoc iactatam fuiſſe, quòd quū eſſet natura grauis & auſterus , Iſis illi aſpidē immittere ſolita ſit,quæ capiti circunuoluta,ſupernè hominem inumbraret:vt oſtēto territus rectè iudicaret. Adagium refertur à Suida. Dici poteſt & de iis qui nō temere de re quapiam pronuntiant. negant enim hunc regem ſolere ſententiā ferre , niſi de cauſa iam coperta & certis argumentis deprehenſa. Et tamē huius Bocchoris iudicium quoddam reprehenſum fuit à meretrice Lamia . Adoleſcens quidam in Ægypto deperibat amore Theōnidis meretriculæ. at illa pro nocte mercedem ingentem poſtulabat. Interim euenit vt adoleſcēs noctu ſomniaret ſe rem habere cum Theonide . Eo viſo liberatus eſt ab amore , deſiitque ſcorto moleſtus eſſe. Illa vbi factum reſciuit,appellat adoleſcentem:petit pactam mercedem. Quum non conueniret, itum eſt ad iudicē Bocchorem . Is,cauſa cognita, pronuntiat vt adoleſcens tantum pecuniæ adferret in vaſculo,quantum illa poſtulaſſet:eámq; præſente ac inſpectante Theonide, huc illucque manu tenēs volueret, & illa interim hæreret vmbræ: quaſi rectè ſomniū vmbra penſaretur . At hoc iudicium vt iniquum reprehēdit Lamia meretrix. Per ſomniū, inquit,adoleſcens amore cor-tus liberatus eſt: at vmbra Theonidē non liberauit amore pecuniæ. Hæc Plutarchus in vita Demetrii.

Camelus ſaltat. 66

Vbi quis indecorè quippiā facere conatur,& inuita,ſicut aiunt, Minerua, camelum ſaltare dicebant. Veluti ſiquis natura ſeuerus ac tetricus affectet elegans ac feſtiuus videri, naturæ genióque ſuo vim faciens. Diuus Hieronymus prouerbii nomine citat,torquétque in Heluidium. Riſimus,inquit,in te prouerbium,Camelum vidimus ſaltitantem. Taxat Hieronymus hominis ineptiam,qui quum à Muſis eſſet alieniſſimus,tamen diſertus haberi vellet.

Canis in vincula. 67

Κύων ἐπὶ δεσμά, id eſt, Canis in vincula. Dicebatur vbi quis ſeipſum in ſeruitutem aut in malum aliquod inniceret. A canibus ſumptum vltro ſe præbentibus vinciendos,cibi lenocinio. Author Zenodotus. Heſychius indicat in eandem ſententiam dici, βοῦς ἐπὶ δεσμά, id eſt, Bos in vincula.

Chius ad Coum. 68

Χῖος πρὸς Κῷον, id eſt, Chius ad Coum. De comparatione vehementer inæquali dicebatur. Nam in ludo talorū, iactus qui Chius dicebatur,vnioni reſpondebat,Cous ſenioni. Quē Græci Chium dicunt,nos canē vocamus:& quem illi Coum ſiue ἑξίτην,nos ſenionem. Porrò quemadmodum Cous inter fœlices iactus habebatur,ita Chius fuit inter infœlices. Vnde Perſius, -quid dexter ſenio ferret

Scire erat in votis,damnoſa canicula quantum Raderet.

Videtur autē ſenio,per ſe fœlix,infœlix haberi ſolere,ſi accederet canis. Sic enim Martialis,

Senio nec noſtrum cum cane quaſſat ebur.

Quod ſi verū eſt , adagium cōueniet non ſolùm in collationem rerum inæqualium, verumetiam pugnātium. Velut ſi-

quis cõferat plebeiũ cum rege,Chius eſt ad Coũ:ſiquis adoleſcentẽ cũ ſene,contrarietas eſt,nõ ſolùm inæqualitas. Adagii meminerunt,Zenodotus,Heſychius & Suidas: niſi quòd Suidas pro ἐν habet ἔνδον,pro ἐξ ἔξω. Id vtrum ſcribæ culpa commiſſum ſit, an interior tali pars & exterior intelligenda ſit, doctis excutiendum relinquo. Fit autẽ interim alluſio ad gentes,quarũ vtriuſque mores non caruerunt nota:ſed præcipuè Chiorum.Ita ſimile fuerit illi Κρὴς πρὸς τὸν Κρῆτα.

Optimum condimentum fames. 69

Optimum cõdimentum fames,Inter apophthegmata Socratica celebratur. Irridebat hoc dicto luxum Athenienſiũ, qui variis cupediis & operoſis conditutis conarentur efficere vt cibus ſaperet palato: quum id optimè præſtet fames, condimentum vt optimum, ita & viliſſimum. Nihil enim ſuauius edi quàm quod editur ab eſuriente.Manet hodiéque vulgò tritum prouerbium, famem efficere vt crudæ etiam fabæ ſaccarum ſapiant. Antiphanes apud Stobæum,

Ἅπαντ' ὁ λιμὸς γλυκέα πλὴν αὐτοῦ ποιεῖ. id eſt;

Præter ſeipſam cætera edulcat fames.

Quod fames facit in cibo, idem ſitis facit in potu. Darius enim in fuga quum aquam turbidã bibiſſet & cadaueribus inquinatã, negauit ſe vnquã bibiſſe iucundius. nimirũ nunquam ſitiẽs biberat. Eandem ſentẽtiam ſic apud Athenæum lib.4. effert Xenophon, ἡδὺ μὲν μάζαν καὶ κάρδαμα φαγεῖν πεινῶντι, ἡδὺ δὲ ὕδωρ ἀρυσάμενον ἐκ ποταμοῦ διψῶντα πιεῖν, id eſt; Dulce eſt mazã & naſturtiũ edere eſurienti,dulce eſt ſitienti aquam è fluuio hauſtã bibere. Ibidem refert quiddam nõ infeſtiuũ de Socrate,qui frequenter ad multã veſperã ambulare conſueuit ante ædes ſuas. percontantibus quid illic ageret,Obſonium,inquit,cõparo in cœnã. De Dionyſio,cui faſtidienti nigrũ ius quod in phiditiis apponebatur, coquus reſpondit,Non eſſe mirũ, quũ deeſſent condimenta: de palæſtra curſuque ante cœnã ſentiens:aliàs nobis dictũ eſt. Aut natũ à Socrate prouerbiũ,aut ab illo vſurpatũ quod vulgò ferebatur. M.Tull. in lib. De finib⁹ bonorũ 2,Diceret id quod Socratem(qui voluptatem nullo loco numerat)audio dicentem,cibi condimentum eſſe famem,potionis ſitim. Licebit nõnihil gratiæ addere prouerbio,ſi longius deflectatur: velut ad literarum ſtudium,quod eo dulcius eſt quo vehemẽtius ſitiantur literæ. Et,voluptates commendat rarior vſus.

Phani oſtium. 70

Ἡ Φαίου θύρα, id eſt, Phani oſtiũ. Id accinebatur vbi quis fruſtra ſeruaſſet aliquid. veluti ſicui⁹ vxorẽ adulterio vitiari cõtingeret,quã tamen ille multa zelotypia ſeruaſſet. Natũ aiunt à Phano quodam vſurario:vel,vt alii dicunt,cæco,qui quũ cellæ penuariæ oſtium ita obſtruxiſſet,vt citra ſtrepitũ non quiret aperiri, tamen à miniſtro apertũ eſt, ſublatúmq; penu. Alii narrant, huic Phano vxorẽ fuiſſe parũ ſpectatæ fidei,quã,quòd is haberet adulterii ſuſpectã, atrii fores ſic occluſit vt nonniſi cũ ſtridore ſonitúque poſſent aperiri. Verùm illa quum per tegulas reciperet adulterũ, vicini per iocum dicebant, ἡ Φαίου θύρα. Eáque vox poſtea ceſſit in vulgi ſermonem. Haud ſcio an idem ſit cum eo quod refert Euſtathius in Odyſſ.lib.vltimũ, φασίου θύρα. A Phania quodã,qui finxerit ſibi multam opum vim domi reconditam eſſe.

Aut Plato philoniſſat,aut Philo platoniſſat. 71

Diuus Hieronymus in Catalogo ſcriptorum illuſtriũ,Philonem quoque Iudæum recenſet, qui & eloquentiam & omnem Græcanicã eruditionem ita ſit aſſequutus, tum Platonicam in dicendo maieſtatẽ vbertatémque ſic expreſſerit, vt eum,alterũ Platonẽ appellet. Teſtatur autẽ apud Græcos, vulgò de illis dici ſolitũ, Ἡ Πλάτων φιλωνίζει, ἢ Φίλων πλατωνίζει, id eſt, Aut Plato Philonẽ imitatur, aut Philo Platonẽ. Extat huius opus, in quo vitas illuſtriũ aliquot Hebræorum tractat,orſus ab Abraham. Tractat autem non tam ad hiſtoriæ cognitionem, quàm ad inſtitutionẽ regulámque viuendi:videlicet omnia trahens ad morales allegorias:vnde theologis præcipuè legendus. Stilus tum candidus eſt,tum ſublimis,ac diuinũ quiddam præ ſe ferens, qualis eſt & Platonis. Gaudet ſymbolis ac myſteriis numerorum:quod ipſum Pythagoræ Platonique familiare. Ad motũ inſtitutionẽ accõmodat omnia,nec hac parte diſſidẽs à Platone. Per allegoriã torqueri poterit ad quoſuis inter ſeſe vehementer ſimiles. Nam hoc ipſum non ſimpliciter ſed figuratè dictum, illud ſat argumenti eſt,quòd Philonem longè Platone conſtat poſteriorem eſſe. Cæterùm in malam partẽ fiet prouerbialius: veluti ſiquis dicat, Aut Creciſſat Africa,aut Afriſſat Creta: aut Neroniſſabat Galba, aut Galbiſſabat Nero. Huic figuræ confine videtur illud Platonis, τὸ πολύμνητον, vt ait Ariſtides, Beatas fore reſpublicas, εἰ μὴ ἢ οἱ βασιλεῖς φιλοσοφήσωσιν, ἢ βασιλεύσωσιν οἱ φιλόσοφοι. id eſt,Si aut reges philoſopharẽtur, aut regnarent philoſophi.

Viro Lydo negotium non erat. 72

Ἀνδρὶ Λυδῷ πράγματα οὐκ ἦν, ἀλλ' αὐτὸς ἐξελθὼν ἐπρίατο, id eſt,Viro Lydo negotium non erat,at ipſe foras profectus, parauit. Dici ſolitum vbi quis impatiens otii,ipſe ſibi negotiũ ac turbam acceſſit. Alluſiſſe videtur huc Plutarchus,aduerſus Colotem, Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ, καθάπερ ὁ Λυδὸς, ἐφ' αὑτὸν ἀνοίγειν οὐ θύραν μίαν, ἀλλὰ ταῖς πλείσταις τῶν ἀπορειῶν καὶ μεγίσταις περιβάλλειν τὸν Ἐπίκουρον. id eſt,Mihi verò videtur,quemadmodũ Lydus ille,in ſeipſum aperire non vnam ianuam, ſed maximis ac plurimis difficultatibus circumuallare Epicurũ. Sumptũ à Crœſo Lydorum rege,qui antea fœlix,rebúſque florentiſſimis vtens,Cyrum in ſe prouocauit:à quo victus, in maximas calamitates deuenit. Author Zenodotus.

Ne vnquam viri ſenis. 73

Ἀνδρὸς γέροντος μήποτ' εἰς πυγὴν ὁρᾷν. id eſt,

Tu ne viri vnquam inſpicito podicem ſenis.

Id eſt,Ne requiras illud à quoquam,quod ab eo præſtari nõ poſſit. Veluti ſiquis à philoſopho requirat eloquentiam, ab oratore exactam colligendi rationem, à ſene facilitatem & feſtiuitatem iuuenilem. Metaphora fœdior eſt quàm vt libeat interpretari: ſimul autẽ apertior quàm vt opus ſit. Refertur à Zenodoto.

Amæa Azeſiam reperit. 74

Ἀμαία τὴν Ἀζησίαν μετῆλθεν, id eſt, Amæa ad Azeſiam acceſſit. Dici cõſueuit de re diu multúmque quæſita deſideratáque. Didymus author eſt, apud Trœzenios Cererem appellari Amæam: Proſerpinam,Azeſiam. Nota fabula de Proſerpina à Plutone abducta ad campos Elyſios, & Cerere toto orbe quærente filiam. Refertur à Plutarcho in Alexãdrinenſium prouerbiorum collectaneis.

Tanquam heros in clypeo excipere. 75

Ἀλλ' ὥσπερ ἥρως ἐν ἀσπίδι ξενίσαι σε βούλομαι, id eſt,Imò tanquam heros in clypeo te volo hoſpitio accipere. Dici ſolitũ vbi quis ſuis ipſius artibus aut benefactis fretus,de amicis bene mereri conaretur. Inde ductum quòd antiquitus heroes aſſidue in armis agentes,velut in clypeo diuerſabantur:& ſiquid opus fuiſſet amicis,quod armis præſtari poterat,id prõpte præſtabant,vtpote ſola virtute diuites. Et apud Homerũ heroes tergoribus bubulis accipiuntur: & apud Maronem, Euander Æneam villoſi pelle leonis accipit. Ex tergoribus autem integebantur clypei.

Iouis ſandalium. 76

Τοῦ Διὸς σάνδαλον, id eſt,Iouis crepida. Per ironiam dicebatur in eum,qui magni quippiã videri vellet, propter principis alicuius familiaritatẽ. Veluti ſiquis inſolens ſit ac ferox quòd regius ſit coquus,aut imperatoris ſatelles, aut pontificius tõſor,appoſite dicetur, τοῦ Διὸς σάνδαλον. Nihil autem vetat quominus & ad rem accõmodetur: vt ſiquis equũ regiũ aut veſtem miretur (quemadmodum vulgus facere conſueuit)nõ ob aliud,niſi quòd regis ſit. Suidas ex Eupolide citat.

Lux affulſit. 77

Vbi melior rerum ſpes oſtendi cœperit, lucẽ affulſiſſe dicunt. Euripides in Oreſte,

Ἥκει φῶς ἐμοῖς καὶ σοῖς κακοῖς. id eſt,

Meiſque venit lumen ac tuis malis.

De Menelao dictum,è cuius aduẽtu remedium aliquod malorum ſuorum ſperabant. M. Tullius in Antonianarum prima,Lux quædam videbatur oblata, non modò regno quod pertuleramus,ſed etiam regni timore ſublato. Porrò lumen fauſti ominis apud veteres fuiſſe,teſtis eſt & M. Varro libro De lingua Latina 2.Putat enim mane diei inde dictũ, quòd antiquitus manum bonum vocabant. Ad cuiuſmodi religionem Græci quoque,quum lumen infertur,ſolent dicere, φῶς ἀγαθόν. Nos item illata lucerna,fauſta inuicem precamur. Lumen enim vitam interpretantur. Vnde, -inuiſam abrumpere lucẽ. Et, -tædet cœli conuexa tueri.

Euripides in Iphigenia in Aulide,

Τὸ φῶς τόδ' ἀνθρώποισιν ἥδιστον βλέπειν. id eſt,

Lucem tueri eſt hominibus dulciſſimum.
Et apud Græcos ζῶντες ſimpliciter dicuntur qui viuunt. Ægyptii vitam lucernæ ſymbolo repræſentabant, quòd nihil aliud exiſtimarent eſſe vitam, quam ignem humore velut olei liquore nutritum.

Lupus aquilam fugit. 78

Λύκος ἀετὸν φεύγει, id eſt, Lupus aquilam fugit. vbi periculum imminens euitari non poſſit. Aquilam enim, allata quũ ſit fruſtra lupus fugit. Refertur a Diogeniano: meminit autẽ & Zenodotus: nec indicant originem prouerbii. Nunquam enim audiui aquilas moleſtas eſſe lupis.

Lupus ante clamorem feſtinat. 79

Λύκος πρὸ τῆς βοῆς σπεύδει, id eſt, Lupus ante clamorem feſtinat. Vbi quis admiſſi conſcius, vltro timet priuſquam accuſetur. Siquidem lupus ſimulatque prædã rapuit, mox properat aufugere, ne coorto ruſticorum clamore veniat in periculum. Author Diogenianus.

Lupo agnum eripere poſtulant. 80

Leno quiſpiã in Pœnulo Plautina, Lupo agnũ eripere poſtulant, nugas agũt. Vbi quis fruſtra conatur præda recipere, cui ſemel manus iniecit rapax aliquis. Improbũ enim videtur ſperare futurũ vt lupus agnũ ſemel arreptũ amittat. Cõfine quod alibi diximus, ἐκ λύκου στόματος, id eſt, E lupi ore.

Viam qui neſcit ad mare, &c. 81

Plautus in Pœnulo, Viam qui neſcit qua deueniat ad mare, eum oportet amnem quærere comitẽ ſibi. Id eſt, qui rem commodè conficere nequit, is quauis ratione conſectari neceſſe eſt. Poteſt & in hunc accommodari ſenſum, Qui per ſe non ſapit, aliis obtemperet qui plus ſapere videantur. Poteſt item in hunc, Qui rectè viuendi rationem ignorat, eos ſibi proponat quorũ vita laudata eſt. Fluuius, etiamſi longis ambagibus, tamen aliquando tandem ad mare deducit: quandoquidem illuc infunditur. Huic confine eſt, Qui viæ ignarus eſt, virgiferũ adhibet. Cato Cenſorius in eos qui ſubinde ambirent magiſtratũ, nõ inſcitè dicere ſolebat, eos καθάπερ τὴν πρὸς ἀγνοοῦντας τὴν ὁδὸν ἀεὶ ῥαβδούχων ζητεῖν περιιέναι, μὴ πλανῶνται. id eſt, Non aliter quàm viæ ignaros, ſemper velle cũ virgiferis incedere ne errarent. Magiſtratus enim ex more lictor aut aliquis virgam geſtans præcedebat.

Volens nolente animo. 82

Ἑκὼν ἀέκοντί γε θυμῷ, id eſt, Volens inuito ſanè animo Hemiſtichium Homericum Iliados libro quarto. dicendum vbi quis fingit ſe nolle quod cupit: aut contrà. Terentius nõ diſſimili figura dixit in Andria, Tu voluntate coactus es tua. Nonnunquam de ambigente animique incerto dicitur, vt apud Euripidem in Hecuba,

Ὅδ᾽ οὐ θέλων τε καὶ θέλων. id eſt,
At is voléntque & non volens.

Eſt etiam in Arcanis prouerbiis Hebræorum, Pigrum velle & non velle.

Vulturis vmbra. 83

Γυπὸς σκιά, id eſt, Vulturis vmbra. De nullius pretii homine dicebatur. Refertur à Diogeniano. Mihi magis quadrare videtur in hæredipetas, aut alioqui rapaces inhiantéſq; prædæ. Reſpondet illi, Si vultur es, cadauer expecta.

Præſens abeſt. 84

Παρὼν ἀποδημεῖ, id eſt, Præſens peregrinatur. In eum dicendum qui nõ animaduertit ea quæ dicuntur, cogitatione aliis in rebus occupata. Vnde quos iubemus attentos eſſe, iis ſic loqui ſolemus, Hic eſtote, & Hoc agite, & Adeſte animis. Hodiéque vulgò dicũt, cogitatione peregrinantẽ, domi non eſſe, ſed foris. Terentius in Eunucho, Cum iſto milite præſens, abſens vt ſies. Id eſt, corpore quidem præſens, cæterum animo ſemota. Contrà qui amant, abſentes, præſentes ſunt: veluti de Didone Vergilius in quarto,

– abſens abſentem auditque vidéreque.

Theodoritus Cyrenenſis Therapeut. libro 1, ex Heraclito Epheſio adducit, Ἀξύνετοι ἀκούσαντες κωφοῖς ἐοίκασι. φάτις αὐτοῖσι μαρτυρεῖ, παρεόντας ἀπεῖναι. id eſt, Stolidi quũ audierint, ſurdis ſunt adſimiles. Teſtatur prouerbiũ illos præſentes abeſſe. Item Ariſtophanes in Equitibus, – πρὸς τὰ λεγόμενα ἀεὶ

Κέχηνας, ὁ νοῦς δέ σου παρὼν ἀποδημεῖ. id eſt,
Tu ſemper inhias ad loquentes, cæterũm
Animus peregre eſt, menſque tua præſens abeſt.

Hic eſtote. Hoc agite. Adeſte animis. Præſens, abſens.

Vnà lauabor. 85

Παραλοῦμαι, id eſt, Vnà lauabor. Dici conſueuit vbi quis inſinuat ſe in ſocietatem alterius: aut vbi quis admittit aliquem in ſocietatẽ, vti qui pauperior eſt, ſumptũ effugiat. Suidas ait olim fuiſſe morem vt diuites vna cum pauperibus lauarent: vt quibus propria ſupellex ſtrigilũ, ſpongiarũ, guttorum, atque id genus rerum non eſſet, diuitum vterentur ſupellectile. Citat idem Ariſtophanẽ ex Anagyro, Ἀλλὰ πάντας χρὴ παραλοῦσθαι, καὶ τὰς σπόγγους ἐᾶν. id eſt, Verùm oportet omneis vnà lauare, ac ſpongias omittere. Tanquam hoc commoditatis laturi ſint tenues, ſi cum diuitibus balneũ ingrediantur, vt ſpongiis ſuis parcant. Vnde mihi videtur non inconcinnè dici poſſe vbi quis leuiculam aliquam cõmoditatem, quam citra ſuum incommodũ præſtat, perinde vt ingens beneficium imputat. Veluti ſi Cardinalis inanẽ titulum familiaritatis largiatur alicui, nihil ipſi nociturum qui cõcedit, profuturum nonnihil ei qui accipit, rectè dicetur παραλοῦσθαι. Quidã codex habet, παραδύομαι, velut vnà mergor.

παραλοῦσθαι

Pinus in morem. 86

Πεύκης τρόπον, id eſt, Piceæ ritu. Vbi quis funditus radicituſque perit, ita vt nullo pacto reſtitui poſſit, piceæ ritu perditus dicitur. Nam piceam ſucciſam negant ſuppullulaſcere. Meminit huius prouerbii Staphylus, citãte Diogeniano, meminit & Suidas.

Procridis telum. 87

Πρόκριδος ἀκόντια, id eſt, Procridis iacula. De iis qui veluti certis telis, quicquid animo deſtinant, aſſequuntur. Sumptũ a notiſſima fabula, vel Ouidio narratore, lib. Transformationũ 7, de Cephalo, qui certo iaculo emiſſo, Procridem vxorẽ interemit, ratus ferã eſſe. Huic diuerſum eſt illud Horatianũ,

Non ſemper feriet quodcunque minabitur arcus.
Id eſt, non ſemper aſſequeris quod cupis.

Non ſemper feriet, &c.

Promeri canes. 88

Προμέρου κύνες, id eſt, Promeri canes. Dici ſolitũ vbi quis nouo caſu pœnas daret iis quos aliquando læſiſſet. Promerus regius quidam miniſter fuit. is Euripidẽ tragicum poetam ſupra modũ exoſum habebat, delatus ab eodem aliquando neſcio quo nomine apud regẽ. Quare poſtea canes quoſdam feros in poetam ſoluit, à quibus ille deuoratus interiit. Proinde quoties potens quiſpiam offenſus aliquos ſubornat ſubmittitq; qui ſibi negotiũ faceſſant, tẽpeſtiuè dixeris, Προμέρου κύνες. Conuenit cũ illo quod alio dictũ eſt loco, Κυνὸς δίκη, id eſt, Canis vindictam. Recenſetur a Diogeniano.

Magiſtratũ gerens, audi & iuſtè & iniuſtè. 89

Ἄρχων ἄκουε καὶ δικαίως κἀδίκως. id eſt,
Princeps iniqua & æqua pariter audias.

Sumptum aiunt hoc adagium ex Solonis elegiis, etiamſi hic trimeter eſt iambicus. Admonet, vt qui in tractandis Reip. muneribus verſatur, patientiſſimis ſit auribus, æquóque animo & bene & malè audire conſueſcat neque facilè populi vel laudibus vel conuitiis à recto dimoueatur. Cógruit huic illud Sophocleum in Antigone,

Ἀλλ᾽ ὃν πόλις στήσειε, τοῦδε χρὴ κλύειν
Καὶ σμικρὰ καὶ δίκαια καὶ τἀναντία. id eſt,
Sed quem inſtituerit ciuitas, & parua eum
Audire oportet, & æqua, & his contraria.

Poteſt & ad hoc accõmodari quod quidã Romanus Imperator dixiſſe legitur, in ciuitate libera linguas itẽ liberas eſſe oportere. Neque verò mirũ aut magnũ, ſi principes permittant populo quæ velint dicere: quum ipſis liberũ ſit quæ velint facere. Præterea de principum factis vulgus variè pronunciare conſueuit, quod alius probat, alius damnat. Maiore autẽ animo oportet eſſe principẽ, quàm vt huiuſmodi voces captandas aut obſeruadas exiſtimet. tantùm id ſpectet quod ex vſu ſit reipublicæ. Huc Alexandri dictũ pertinet, cui quũ quidam renuntiaſſet, eſſe qui de ipſo malè loqueretur, Regium eſt, inquit, malè audire, quum benefeceris.

Princeps & æqua & iniqua audiat.

Fulgur ex pelui. 90

Ἀστραπὴ ἐκ πυέλου, id eſt, Fulgur ex pelui. De minis inanibus eorũ qui lædere nõ queant. Fulgor enim, qui fulguris imitatione quadã, è vaſculorũ nitentiũ vibratione, aut ex aquis redditur, nocendi vim nulla habet, pueros modò terrifat. Habẽtur & hodie ſpecula quædã quæ vibrata ad ſolẽ, fulgur imitantur: verum id fulmen nõ eſt quod mõtes ac maria

percutiat, vt inquit Plinius. Parœmiam recenſet Diogenianus. ad quam alluſit Auguſtinus, aut ſiquis alius eſt author, in libro De quinque hæreſibus. Non nos hoſtium turba, non bellantium reuocet forma, non quaſi vitrea fulgentia terreant arma. Quanquam legendum opinor vitra. *Auguſtini locus*

Ex inanibus paleis. 91

Ἀτὰρ ἐκ καθαρῶν ἀχύρων τετρύγηκας σῖτον, id eſt, Atqui è puris paleis trituram frumenti facis. id eſt, Operam ſterilem & infrugiferam ſumpſiſti. Natum à ruſticis adagium, quum malè enatis ſegetibus, præter culmos & paleas nihil adferũt in horrea. Recenſetur à Diogeniano.

Atrei oculi. 92

Ἀτρέως ὄμματα, id eſt, Atrei oculi De toruo truculentóque aſpectu dicebatur. His enim oculis in tragœdiis inducebatur Atreus, qui Thyeſtæ fratri filios ipſius epulandos appoſuit, propter vxorem adulterio vitiatam.

Mutus Hipparchion. 93

Ἄφωνος Ἱππαρχίων, id eſt, Mutus Hipparchiõ. Vbi quis repẽtè obmuteſcit, quũ maximè vox illius expectatur. id quod non rarò cõſueuit quibuſdã in cœtu dicturis euenire, vt ſubitò velut attonitis vox faucibus hæreat. Quod atũt accidiſſe Theophraſto, homini in circulis alioquin eloquentiſſimo. In huiuſmodi caſu igitur fuerit huic adagio locus. Narrant, olim apud Græcos, duos præcipuos fuiſſe citharœdos, Hipparchionẽ & Rufinũ. quum autẽ in ſolennibus ludis, qui decimo quoque anno apud Iuliopolitas agebantur, eſſent inter ſe decertaturi: cõtigit vt Hipparchiõ theatri ſtrepitu turbat⁹, obticuerit. eáque res in vulgi iocũ abiit. Author Zenodotus

Pecuniarum cupiditas Spartam capiet, præterea nihil. 94

Ἁ φιλοχρηματία Σπάρταν ἑλεῖ, ἄλλο δὲ οὐδέν. id eſt,

Vna fames auri Spartam capiet, ſubigetque,
Præterea nihil.

De iis qui ſola pecunia poſſunt expugnari, alioquin inuicti. Natum adagium ab oraculo, quo reſponſum eſt Alcameni & Theopompo Spartæ regibus, tum demum vincendos eſſe Lacedæmonios, quum aurum & argentum in pretio cœperint habere. Reſpondet apophthegmati Philippi Macedonũ regis, qui putauit nullam arcem tam munitam eſſe quin capi poſſet, modò aſino pateret acceſſus onuſto auro. Reſpondet & Danaes fabulæ, à qua nulla cuſtodia inſultum auri arcere potuit. Meminit M. Tullius in ſecũdo libro Officiorum, & Plutarchus in Laconicis.

Non decet principẽ ſolidã dormire noctẽ. 95

Inter pleraque Homeri carmina, quæ quondã prouerbiorum vice celebrata fuiſſe teſtatur Macrobius, illud vel præcipuè annumerarim, quod eſt in in Iliados libro 2,

Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα. id eſt,

Haud dignum duce id eſt, noctem dormire per omnem.

Admonet parœmia, vigilantiam ac ſolicitudinem maximè conuenire principibus: vt qui tantam negotiorum ſarcinam ſuſtineant humeris. Vnde & Vergilius Æneam ſuũ, aliis dormientibus aut voluptati indulgentibus, aut vigilantem facit, aut certè excitat: fingitque cogitabũdum, ſobrium, & de futuris agitantem animo.

At pius Æneas, per noctem plurima voluens. Et rurſum,
Ænea potes hoc ſub caſu ducere ſomnos? Atque iterũ,
– vigilâſne deûm gens Ænea? vigila.

Huius rei præclarum exemplum præbuit Epaminondas ille dux Thebanus. ſiquidẽ quum Thebani ciues feſtis quibuſdam diebus ſolutius compotationibus indulgerent, licentiúſque voluptatibus fruerentur, ille ſolus vigil ac ſobrius arma luſtrabat, & vrbis obambulabat mœnia. Rogatus cur id faceret, reſpondit ſe *νήφειν καὶ ἀγρυπνεῖν, ὅπως ἐξῇ τοῖς ἄλλοις μεθύειν καὶ καθεύδειν.* id eſt, ſobrium eſſe ſe ac vigilare, quo reliquis liceret temulentos eſſe ac dormire. quemadmodũ refert Plutarchus in libello Aduerſus ducem imperitum. Porrò quæ modò retulimus ex Homero, dicuntur ad Agamemnonem ſub perſona ſomnii, Neſtoris ſpeciem imitantis. Integrum carmen ſic habet,

Εὕδεις Ἀτρέος υἱὲ δαΐφρονος, ἱπποδάμοιο;
Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα, *Παννύχιον εὕδειν,*
ᾯ λαοί τ' ἐπιτετράφαται καὶ τόσσα μέμηλε. id eſt,
Belligeri Atridæ proles dormiſne Agamemnon?
Perpetuam noctem dormire, haud principe dignum eſt,
Cui populi commiſſi, & tanta negotia curæ.

Eundẽ, cæteris dormientibus, ſolũ vigilantẽ facit, Iliados κ,

Ἄλλοι μὲν παρὰ νηυσὶν ἀριστῆες Παναχαιῶν
Εὗδον παννύχιοι, μαλακῷ δεδμημένοι ὕπνῳ·
Ἀλλ' οὐκ Ἀτρείδην Ἀγαμέμνονα ποιμένα λαῶν
Ὕπνος ἔχε γλυκερὸς, πολλὰ φρεσὶν ὁρμαίνοντα. id eſt,
At reliqui Danaûm proceres noctem vſque per omnem
Dormibant, placido correpti membra ſopore:
At non Atridem paſtorem Agamemnona plebis
Somnus habet dulcis, verſantem pectore multa.

Conſimilem ad modum Iouem vigilantem facit Iliad. 2,

Ἄλλοι μέν ῥα θεοί τε καὶ ἀνέρες ἱπποκορυσταὶ
Εὗδον παννύχιοι· Δία δ' οὐκ ἔχε νήδυμος ὕπνος,
Ἀλλ' ὅγε μερμήριζε κατὰ φρένα. id eſt,
Tum reliquos omnes diuoſque viroſque tenebat
Pernox ſomnus: at inſomnis Saturnius vnus
Pectore ſollicito voluebat.

Narrat Plutarchus in eodem commẽtario, quem modo citãuimus, quiddã nec alienum ab hac parœmia, nec indignum memoratu: nimirum regi Perſarum hunc fuiſſe morem, vt ſemper vnum quẽpiam haberet cubicularium, cui hoc muneris erat mandatum, vt mane regium thalamum ingreſſus, his verbis illum expergefaceret, *Ἀνάστα ὦ βασιλεῦ, καὶ φρόντιζε πραγμάτων ὧν σε φροντίζειν ὁ Μεσορομάσδης ἠθέλησε.* id eſt, Surge rex, ac negotia cura quæ te Meſoromaſdes curare iuſſit. Quòd ſiquis princeps eruditus ſit ac prudẽs, huic nihil opus fuerit eiuſmodi cubiculario monitore: ſed ipſa ratio ſemper in pectore tale quiddã inſonabit, *φρόντιζε*, & *οὐ χρὴ παννύχιον*. Plato ſeptimo De legibus lib. multis modis vigilantiam cõmendat, maximè in principe. eius verba ſubſcribam, *Ἐγρηγορότες δὲ ἄρχοντες ἐν πόλεσι νύκτωρ, φοβεροὶ μὲν κακοῖς, πολεμίοις τε ἅμα καὶ πολίταις.* id eſt, Principes qui noctu vigilant in ciuitatibus, malis ſunt formidabiles, ciuibus pariter & hoſtibus. Ac paulo ſuperius eodem in loco, *Καθεύδων γὰρ οὐδεὶς, οὐδενὸς ἄξιος.* id eſt, Nullus enim dormiens alicuius eſt rei. Dormiunt autem qui oſcitanter agunt: quibus interdũ ſuccedit, ſed raro. proin rectè Pindarus Olymp. 10, *Ἄπονον δ' ἔλαβον χάρμα παῦροί τινες.* id eſt, Gaudium citra laborem pauci quidam aſſequuti ſunt.

Capram portare non poſſum, & imponitis bouem. 96

Plutarchus in cõmẽtario cui titul⁹ *περὶ τοῦ μὴ δεῖν δανείζεσθαι*, *Ἔστι δὲ τῆς παροιμίας ἴσως γελοῖον, Οὐ δύναμαι τὴν αἶγα φέρειν, ἐπίθετέ μοι βοῦν.* id eſt,

Tauro oneratis, quum nequeam portare capellam.

Vbi quis quod leuius eſt recuſat, & quod multo ſit intolerabilius, imponi ſibi poſtulat. Veluti ſiquis impatientia paupertatis (nam ad id accommodat Plutarchus) vſuris inuoluat ſeſe: quod onus vix diuitibus ſit tolerabile.

Nunquam enim meos boues abegerunt, nec equos. 97

Οὐ γάρ πώποτ' ἐμὰς βοῦς ἤλασαν, οὐδὲ μὲν ἵππους. id eſt,

Non enim equos vnquam mihi ſubduxẽre bouéſve.

Prouerbiali figura videtur olim vſurpatum, pro eo quod eſt, Nunquã me læſerunt, aut affecerũt iniuria. Quum negamus nobis eſſe cauſam cur illum aut illum odiſſe debeamus. Plutarchus in commentario de vitanda vſura, *Καὶ ταῦτα μή με τις οἰέσθω λέγειν, πόλεμον ἐξενηνοχότα πρὸς τοὺς δανειστάς. οὐ γάρ πώποτ' ἐμὰς βοῦς ἤλασαν, οὐδὲ μὲν ἵππους*, id eſt, Neque verò me exiſtimetis hæc dicere, quòd bellum mihi ſit cum vſurariis,

Nunquam etenim vel equos mihi ſubduxere bouéſve.

id eſt, Nũquã quicquã mei abſtulerunt. Id quo lõgius traducetur à ſimplici ſermone, hoc magis erit prouerbiale. Sumptum eſt autem ex Iliados Homericæ libro primo, vbi Achilles contendens cum Agamemnone, negat ſibi cauſam eſſe quamobrem cum Troianis bellum ſuſcipiat, niſi vt illi morem gerat.

Οὐ γὰρ ἐγὼ Τρώων ἕνεκ' ἤλυθον αἰχμητάων
Δεῦρο μαχησόμενος, ἐπεὶ οὔ τί μοι αἴτιοί εἰσιν·
Οὐ γάρ πώποτ' ἐμὰς βοῦς ἤλασαν, οὐδὲ μὲν ἵππους,
Οὐδέ ποτ' ἐν Φθίῃ ἐριβώλακι βωτιανείρῃ
Καρπὸν ἐδηλήσαντο. id eſt,
Haud ego Troiugenûm hæc acceſſi nomine, quo cum

His bellum gererem, neque enim ſum læſus ab iſtis:
Nunquam etenim vel equos mihi ſubduxere, bouéſve:
Nec Phthies vnquam ſegetumque virumque feracis
Sunt populati agros.

Dictum eſt autem ex antiqui ſeculi ritu, quo, quũ vita mortalium adhuc eſſet paſtoralis, prima belli cauſa erant abacta pecora, quẽadmodum eleganter indicat Homerus Iliad. σ, depingens Achillis clypeum,

Τοῖσι δ' ἔπειτ' ἀπάνευθε δύο σκοποὶ εἵατο λαῶν,
Δέγμενοι ὁππότε μῆλα ἰδοίατο καὶ ἕλικας βοῦς.
Οἱ δὲ τάχα προγένοντο, δύω δ' ἅμ' ἕποντο νομῆες,
Τερπόμενοι σύριγξι· δόλον δ' οὔτι προνόησαν.
Οἱ μὲν τὰ προϊδόντες ἐπέδραμον· ὦκα δ' ἔπειτα
Τάμνοντ' ἀμφὶ βοῶν ἀγέλας καὶ πώεα καλὰ
Ἀργεννῶν οἰῶν, κτεῖνον δ' ἐπὶ μηλοβοτῆρας.

Et reliqua quæ ſequuntur. quos verſus nequis omnino contemptos queratur, ita vertimus,

Dehinc procul his ſpeculatores populi vnus & alter
Obſeruant, ſi fors videant ouiumve boúmve
Agmina. at hæc confeſtim adſunt, quæ ponè ſequuntur
Paſtores duo, demulcentes pectora cannis,
Ignari fraudis: contrà illi ex compoſito mox
Accurrunt, armenta boum, niueoſque bidentum
Concidere greges, cæſis paſtoribus ipſis.

Fœlix qui nihil debet. 98

Εὐδαίμων ὁ μηδὲν ὀφείλων, id eſt, Fœlix qui nihil debet. Sententia Græcis celebrata: quam facilè bis verã dicet qui periculũ fecerit quid ſit ære alieno obſtrictũ eſſe. Qui nõ ſit expertus, is Plutarchi cõmentarium euoluat De vitandis vſuris, quàmque ſit miſerũ debere, facilè cognoſcet. Quid enim calamitoſius quàm toties erubeſcere, toties perfricare faciem, fugitare, latitare, mentiri, diſſimulare: nunc ſupplicẽ agere, nũc flagitare: palàm appellari, vitari, notari digito: breuiter nunquam tui iuris eſſe? Nam hæc cumque his multa alia incommoda ſecum adfert æs alienũ. Extat in hanc ſententiam epigramma Græcum huiuſmodi, titulo Automedontis,

Εὐδαίμων πρῶτον μὲν ὁ μηδενὶ μηδὲν ὀφείλων·
Εἶτα δ' ὁ μὴ γήμας· τὸ τρίτον, ὅστις ἄπαις.
Ἢν δὲ μανεὶς γήμῃ τις, ἔχει χάριν ἢν κατορύξῃ
Εὐθὺς τὴν γαμετὴν, προῖκα λαβὼν μεγάλην.
Ταῦτ' εἰδὼς, σοφὸς ἴσθι· μάτην δ' Ἐπίκουρον ἔασον
Ποῦ τὸ κενὸν ζητεῖν, καὶ τίνες αἱ μονάδες. id eſt,

Qui nulli debet, fortunatiſſimus ille eſt:
Proximus huic, cœlebs: tertius, orbus erit.
Quòd ſiquis demens vxorem duxerit, illi
Hæc ita res demum commoda grata feret:
Eueniat ſi ſors, vt grandi dote recepta,
Protinus vxorem deferat in tumulum.
Hæc doctus ſapies: Epicurum quærere fruſtra
Qua ſit inane, ſinas, quæque ſient monades.

Plutarchus in libello cui titulus περὶ τοῦ μὴ δεῖν δανείζεσθαι, ſcribit Perſis duo fuiſſe peccata: primum debere, proximũ mẽtiri. Nam ea iudicabant cohærere, quòd qui ſunt obærati, ſæpius cogantur mentiri. Quod autem refert Plutarchus, eſt apud Herodotum libro primo.

Ad digituli crepitum. 99

Qui arrogantius faſtuoſiuſque iubẽt quippiam, digituli crepitu ſignificare dicuntur. Diuus Hieron. in epiſt. ad Ruſticum monachum vſurpauit, in ſuperciliosũm quendam & faſtidientem, qui dicturus, digituli crepitu ſilentium imperabat: deinde ſimili faſtu ſingulas voces per interualla promebat, vt ſingultire crederes, non proloqui. Videtur autem hic geſtus fuiſſe dominorum, ſeruis humilius aliquod miniſterium innuentium. Martialis libro tertio in Zoilum,

Digiti crepantis ſigna nouit eunuchus. Itẽ in Diſtichis, Digituli crepantis ſignũ.
Quum poſcor crepitu digitorum, & verna moratur,
O quoties pellex culcitra facta mea eſt.

M. Tullius libro Officiorũ tertio, Itaque ſi vir bonus habeat hanc vim, vt ſi digitis concrepuerit, poſſit in locupletum teſtamenta nomen eius irrepere, hac vi non vtatur: ne ſi exploratum quidem habeat id omnino neminem vnquam ſuſpicaturũ. Simile eſt illud de nutu & renutu Iouis, quod ex Homero citat Plinius in Epiſtolis. Et nutu dicũtur efficere qui minimo negotio rem conficiunt: item Ad omnes nutus obſequi, qui promptè morigerantur. Nutu efficere.

Suem irritat. 100

Ὗν ἐγείρει, id eſt, Suem irritat. In auidum rixarum dicebatur. Sus enim agreſtis prouocatus, rectà petit eũ à quo prouocatus eſt. Sic enim narrant venandi periti, ſiquis ſuem lancea protenſa prouocarit, etiamſi iam ille ſequatur alium quempiam, ilico vertere curſum, & in prouocatorem tendere, ne cuſpide quidem vitata.

CHILIADIS SECVNDAE CENTVRIA OCTAVA.

Seruatori tertius. 1

TO τρίτον τῷ σωτῆρι, id eſt, Tertium ſeruatori. Proculus Diadochus in commentario de tribus animi partib⁹, iuxta Platonis diuiſionẽ, déq; quatuor virtutũ generibus vſurpauit adagiũ hoc, his quidem verbis, Ἀλλὰ τούτων διῃρημένων, καὶ τῶν τῆς ψυχῆς μερῶν κατ' οὐσίαν διακριθέντων, τὸ τρίτον τῷ σωτῆρι φασί. id eſt, His diſſolutis, animique partibus iuxta ſuam rationẽ diſtinctis, tertium ſeruatori, quod aiunt. Sentit autẽ Proculus, abſolutis duob⁹ reſtare tertiũ, videlicet quo pacto quatuor virtutes ad treis illas animi partes poſſint referri. Proculus videtur Platonẽ imitatus in Charmide, πάλιν τοίνυν δ' ἐγὼ, τὸ τρίτον τῷ σωτῆρι ἐξ ἀρχῆς ἐπισκεψώμεθα. id eſt, Rurſum igitur, inquã, tertium ſoſpitatori velut ab initio conſideremus. Eodẽ alluſiſſe videtur, licet tectius, lib. De legibus 3. ὁ δὲ τρίτος σωτὴρ ὑμῖν ἔτι σπαργῶσαν καὶ θυμουμένην τὴν ἀρχὴν ὁρῶν, οἷον ψάλιον ἐνέβαλεν αὐτῇ τὴν τῶν ἐφόρων δύναμιν. id eſt, Porrò tertius vobis ſeruator videns principatum adhuc frementem & animoſum, ceu pſallium iniecit illi, Ephororũ potentiã. Sentit Lacedæmoniorum rempub. tribus modis fuiſſe temperatam, ne erumperet in tyrannidem. Primùm addita altera familia, ex qua reges creari liceret. nam initio ex vna tantùm fas erat. Deinde nobilium ac principum potentiæ oppoſita vigintiocto ſeniorum authoritas, quæ in grauiſſimis negotiis regiæ par habebatur. Poſtremò quinque Ephororum magiſtratus, cui rex parere cogebatur. Hæc autẽ omnia putat numinis prouidentia fuiſſe procurata ad ciuitatis incolumitatem, eóque dicit, tertius ſeruator. Sumptũ eſt adagium ex Iſthmiorum hymno ſexto Pindari, apud quem de tertio Iouis ſoſpitatoris calice legimus ad hunc modum,

εἴη δὲ τρίτον σωτῆρι πορσύνοντας Ὀλυμπίῳ, Αἴγιναν κάτα σπένδειν μελιφθόγγοις ἀοιδαῖς. ſubaudi κρατῆρα.

Quorum carminum hæc ferme mens eſt, Optat Pindarus vt aliquando vincat Olympia Æginenſis, quò contingat tertiũ miſcere calicem ſoſpitatori Ioui, non ſine laudibus tũ ipſius victoris, tum Iouis Olympii. Craterem autem intelligit aut ſimpliciter eum qui ſumitur in conuiuiis victorialibus, aut κρατῆρα τῶν ᾠδῶν. id eſt, Calicẽ cantionũ, quemadmodũ alibi,

Γλυκὺς κρατὴρ ἀγαφθεγκτᾶν ἀοιδᾶν. id eſt,
Dulcis calix vocalium cantionum.

Quo quidem loco Pindaricus interpres oſtendit, antiquitus fuiſſe morem vt in conuiuiis primus calix miſceretur Ioui Olympio, ſecundus heroibus, tertius Ioui ſeruatori. Teſtem huius rei citat Sophoclem ἐν Ναυπλίῳ,

Ζεὺς παυσανίας τε καὶ Διὸς σωτηρίου
Σπονδὴ τρίτου κρατῆρος. id eſt,
Curarum ademptor Iuppitérque & tertii
Libatio ſcyphi, ſoſpitatoris Iouis.

Citat & Æſchylum in Epigonis,

Λοιβὰς Διὸς μὲν πρῶτον ὡραίων γάμων,
Ἥρας τε, εἶτα τὴν δευτέραν χέω
Ἥρωσι τιμὴν, εἶτα τρίτον Διὸς σωτῆρος εὐκταίαν λίβα.

Id eſt, Libationes primùm quidem Iouis tempeſtiuarũ nuptiarum, Iunoniſque: deinde ſecundum poculum heroibus tribuo: deinde tertio loco Iouis ſoſpitatoris optabilem ſtillam. Addit autẽ, hunc calicem σωτῆρος appellatum, quòd huc uſque potatio, citra ebrietatem animique noxam, conſiſteret. Vltra quem ſiquis progreſſus eſſet, iam ad libidinem,

intemperantiámque res vergere videretur: iuxta illud apud Apuleium Aſclepiadis dictum, exiſtimantis primum craterem pertinere ad ſitim, ſecũdum ad voluptatem, tertium ad ebrietatem, quartũ ad inſaniam. Hunc autẽ eundem διὸς σωτῆρος calicem appellant τέλειον, ſiue quòd in hunc deſineret bibendi modus: ſiue quòd hic numerus inter omnes abſolutiſſimus eſſe putatur, vt cui adſit & initium, & medium, & finis, eóque rebus diuinis potiſſimum accõmodatur, & à Platone refertur ad animum, vtpote diuinum, & ob id ternione conſtantem. Ne id quidẽ theologica ratione vacat, quòd primam & vltimã pateram Ioui dicarint, mediam ſemideis. Primùm enim heroibus medius locus competebat: vel quòd iuxta Platonis ſententiã, mediæ conditionis eſſent inter ſummos illos deos, οἳ Ὄλυμπον ἔχουσι, vt inquit Homerus (quos Plato mentes autumat eſſe nullis obnoxias corporibus) & inter hos corporibus oneratos, & ob id affectibus mortique obnoxios. Dæmonibus enim Platonici tribuunt corpora, tametſi nõ eiuſmodi qualia ſunt noſtra, verùm aerea: cuius opinionis ſe fuiſſe teſtatur & diuus Aurelius Auguſtinus in libello De natura Dæmonũ, & aliàs aliquoties. Vel quòd iuxta poetarum fabulas ſemidei compoſitæ mediæque ſunt originis, ex altero parente Deo, altero homine: velut Hercules ex Alcmena & Ioue, Caſtor & Pollux ex Leda & Ioue. Porrò Iouem intelligunt mentem illam ſummam omnia ſimul cõplectentem, vt idem & initium & finis ſit omnium: eámque ob cauſam ab hoc auſpicabantur potationem, & in eundem finiebant. Meminit Iouis ſoſpitatoris non ſemel Ariſtophanes in Pluto, velut hoc loco,

Τὸν οὖν Δία τὸν σωτῆρα καὐτός μοι δοκῶ
Χαίρειν ἐάσας, ἐνθάδ' αὐτοῦ καταμένειν. id eſt,
Mihi itaque viſum ſoſpitatorem Iouem vt
Valere ſinam, atque hoc permaneam poſthac loco.

Tradit interpres templũ Athenis fuiſſe τοῦ διὸς σωτῆρος, quem eundem quidam ἐλευθέριον appellant. διὸς σωτῆρος mentionem facit & Athenæus in Dipnoſophiſtis, libro ſecundo, addens olim fuiſſe morem vt cibis appoſitis mox vinum indilutum infunderetur, quo nimirũ declararent quãta vis eſſet boni Dei. Deinde quũ ſuo quiſque arbitrio diluiſſet, nomen Iouis ſeruatoris præfabantur, innuentes ita temperatum vinum tutò citráque noxã bibi. At idem libro vndecimo propemodum docet & poſt cœnam à lotis manibus inferri ſolere calicem Iouis ſeruatoris: qui idem fuerit cum eo qui dictus eſt ἀγαθοῦ δαίμονος: Diphilum adducens authorem, qui ſcripſerit in Sapphone,

Ἀρχίλοχε δέξαι τήνδε τὴν μετανιπτρίδα,
Μεστὴν διὸς σωτῆρος ἀγαθοῦ δαίμονος. id eſt,
Archiloche ſumito hanc tibi metanipτridem
Plenam Iouis ſoteris, optimi dei.

Adagio licebit vti quum ſignificabimus nos ad id quod in negotio poſtremũ ac præcipuum eſt, accedere. Priuſquam finẽ faciam, illud admonere libet, ex Pindari verbis, eũdem videri Iouem Olympium ac ſoſpitatorem. Plutarchus conuiuialium quæſtionũ decade quinta, de tribus his calicibus loquitur, ni fallor, Οὐδὲ γὰρ ᾧ θεῷ θύοντες, πᾶσι τοῖς ἄλλοις θεοῖς, μάλιστα καὶ σὺν ναοῖς καὶ βωμοῖς κατευχόμεθα· ἀλλὰ τριῶν κρατήρων κεραννυμένων, τοῖς μὲν ἀπὸ τοῦ πρώτου σπένδομεν, τοῖς δὲ ἀπὸ τοῦ δευτέρου, τοῖς δὲ ἀπὸ τοῦ τελευταίου. φθόνος γὰρ ἔξω θείου χοροῦ ἵσταται. id eſt, Neque enim quũ deo rem diuinam facimus, reliquis omnibus diis maximè cum tẽplis & aris vota facimus: ſed tribus crateribus miſtis, aliis de primo libamus, aliis de ſecundo, aliis ex vltimo. Nam inuidia ſtat extra chorũ diuinũ. Meminit huius rei & decade ſeptima, demonſtrans, quũ vni ſacrificabatur deo, omnibus ſimul vota fieri, ſed nõ nominatim.

Hyperi vertigo. 2

Ὑπέρου περιτροπή, id eſt, Piſtilli circumuolutio. Vbi quis ſemper idem agitat, neque quicquam tamen explicat. Plato Comicus, opinor, in Adonide, apud Zenodotum,

Εἶτ' οὐχ ὑπέρου μοι περιτροπὴ γενήσεται. id eſt,
Dehinc mihi vertigo piſtilli haud erit.

Plutarchus aduerſus Stoicos, ſignificans illorũ rationes eodẽ reuolui, Πολὺς οὖν ὁ Διὸς Κόρινθος ἐπὶ τοὺς λόγους αὐτῶν ἀφικνεῖται. τὴν γὰρ ὑπέρου περιτροπήν, ἵνα μὴ σκώπτειν δοκῇς, ἔασον. id eſt, Multus igitur Iouis Corinthus ad rationẽ illorum admittitur. Nam piſtilli circumuolutionẽ, ne ridere videaris, omitte. Vnde videtur ſolere dici quum eadem ſæpius iterantur non ſine tædio. Dialectici peti principium aiunt quoties eodem reuoluitur argumentatio. Heſychius interpretatur de his qui ſemper eadem agũt, neque quicquam interim proficiunt. Huic ita finitimũ eſt vt idem videri poſſit quod Plato recenſet in Theæteto, ἡ μὲν σκυτάλη, ἢ ὑπέρου, ἢ ὅτι δὴ λέγεται περιτροπή id eſt, Scytalæ quidem, aut piſtilli, aut ſicuius alterius dicitur circũuolutio. Quũ ſermo in idem reuoluitur, quemadmodũ illic Theætetus iubet aſſentiri rectæ opinioni eum qui rectã habet opinionẽ. Scytalã interpres vertit ſcuticã, quũ Plato loquatur de loro quod ſurculo circumuoluitur.

Sus ſub fuſtem. 3

Ὗς ὑπὸ ῥόπαλον, id eſt, Sus ſub fuſtem. Vbi quis ſeſe in præſens diſcrimen ac perniciem præcipitat. Nam ſues apud quoſdam fuſte mactari mos eſt. Refertur à Suida. Zenodotus indicat extare apud Dinolochum.

Si bouem non poſſis, aſinum agas. 4

Εἰ μὴ δύναιο βοῦν, ἔλαυνε ὄνον, id eſt, Si nequeas bouem, aſinum agito, id eſt, Si non potes vt vis, vtcunque potes facito. Si fortuna ſplendidior non contingit, eam ſortem quæ contingit, boni conſulas: ſi quod optas, non licet, id quod eſt proximum, amplectere. Authore Suida.

Siren amicum nuntiat, apis hoſpitem. 5

Σειρὴν μὲν φίλον ἀγγέλλει, ξένον δὲ μέλισσα. id eſt,
Hoſpitem apis, verum ſiren prædicit amicum.

Quoties complures eadem de re bene ominantur: aut vbi ſuæ quiſque ſpei blandiens ex quamlibet leuibus argumentis diuinat futurum quod optat. Nam ſiren hoc loco non vnam ex illis virginibus Homericis ſignificat, verùm inſecti genus api non diſſimile. Authore Suida. Quanquã apud Heſychium σείρα legitur, non σειρήν.

Etiamſi lupi meminiſſes. 6

Εἰ καὶ λύκου ἐμνήσθης, id eſt, Etiamſi lupi mentionẽ feciſſes. ſubaudiẽdum, interueniſſet. Quoties præter expectationem interuenit is de quo fuerat mẽtio. Cognatũ ei quod alibi recenſuimus, Lupus in fabula. Id frequenter accidit in comœdiis ac tragœdiis arte curáq; ſcriptoris, vt de quo fiunt verba, mox interueniat. Accõmodari poterit ad rem, veluti ſi apud authorẽ protinus vel caſu occurrat id de quo vertebatur ſermo. Adagiũ refert Zenodotus. Plato in Phædro, λέγεται γοῦν ὦ Φαῖδρε δίκαιον εἶναι, καὶ τὸ τοῦ λύκου εἰπεῖν. id eſt, Aiũt igitur ô Phædre iuſtum eſſe etiam quod de lupo dicitur narrare.

Similior ficu. 7

Ὁμοιότερος σύκου, id eſt, Similior ficu. Per iocum dicebatur de vehementer inter ſe ſimilibus. Ducta metaphora à ficorũ inter ipſas ſimilitudine. Plutarchus aduerſus Stoicos, Θαυμαστὸν καὶ παράδοξον εἰ μήτε φάττα φάττῃ, μήτε μελίττῃ μέλιττα, μήτε πυρῷ πυρός, ἢ σῦκον, τὸ τοῦ λόγου, σύκῳ, ἐν τῷ παντὶ χρόνῳ γέγονεν ἀπαράλλακτον, id eſt, Mirum & inopinabile, ſi neque palũbus palumbo, nec api apis, nec tritico triticum, aut fico, quod eſt in prouerbio, ficus, ſemper adſimilis fuiſſet. Confine eſt iis quæ retulimus alibi, Non tam ouum ouo ſimile, &, Non lac lacti magis eſt ſimile.

Simul & da & accipe. 8

Ἅμα δίδου καὶ λάμβανε, id eſt, Simul da & accipe. Vbi res eſt cum homine parum certa fide, cui non ſit tutum quicquam credere niſi ſtatim receperis quod fueris ſtipulatus. Torquebitur ad eum qui nõ collocat officiũ aut munus ſuum, niſi iã certus de mutuo: nec ſpem emit precio, quẽadmodum ait leno Terẽtianus. Ariſtoteles hãc parœmiã venuſtius extulit libro Moralium Nicomachiorum octauo, taxans amicos, quos mutua conciliat vtilitas: & perinde vt in forenſibus cõmerciis, nõ dant beneficiũ, ſed vẽdunt. ἡ μὲν πάμπαν ἀγοραία, ἐκ χειρὸς εἰς χεῖρα, ἡ δὲ ἐλευθεριωτέρα, εἰς χρόνον. id eſt, Altera quidẽ omnino ſordida & cauponaria compenſatio de manu in manum: altera magis ingenua ad tempus. Alluſit philoſophus ad Comicum illud quod citatur ab interprete Pindari, De manu in manum.

-φοῖνιξ γὰρ εἶναι λέγομαι·
Τῇ μὲν δίδωμι χειρί, τῇ δὲ λαμβάνω. id eſt,
-phœnix enim ſio ſiicor
Quippe altera manu do, & accipio altera. Phœnicum more.

Phœnices notantur nimio cauponandi ſtudio. vnde & Pindaro dictum in Pythiis, hymno 2,

Τόδε μὲν κατὰ Φοίνισσαν ἐμπολὰν μέλος.

Phœnicum commutationem appellat quũ datur aliquid, & viciſſim accipitur. Porrò negociatorum genus nihil habet ſacrum, præter vnum pecuniæ lucrum, cui ſe totos ceu Deo

conſecrarunt. hoc pietatem,hoc amicitiam, hoc honeſtum, hoc famam, hoc diuina pariter & humana omnia metiũtur. reliqua nugæ.

Semper me tales hoſtes inſequantur. 9

Ἀεὶ τοιοῦτοί με πόλεμοι διώκοιεν. id eſt,

Me bella ſemper inſequantur talia.

Vbi quoſpiam libenter odimus,ac ſimultatem illorum contemnimus. Eſt enim hominum genus quos periculoſius ſit demeruiſſe, vt ait Seneca, quàm offendiſſe: & quos magis expediat inimicos habere quàm amicos. Et quibuſdam diſpliciuiſſe, laudabile eſt. Et ſunt cum quibus amicitia copulatũ eſſe,dedecori ſit:ſimultate diſſidere, pulchrũ. Poteſt accommodari & in eos qui deſciſcunt ab amicitia,ſed vt inimici nihil queant nocere. Legitur & ad hunc modum,

Ἀεὶ τοιοῦτοί με πολέμιοι διώκοιεν. id eſt,

Me ſemper hoſtes inſequantur hoc genus.

Anus eriphus. l. 14. 10

γραῦς σέριφος anus locuſta Suidas.

Γραῦς ἔριφος,id eſt, Anus hœdus. Apollodorus apud Zenodotũ ait,anum quandam fuiſſe quæ dicta ſit Eripha, quòd in virginitate cõſenuiſſet: perinde quaſi eadẽ & anus eſſet per ætatẽ,& puella,quòd adhuc innupta. Sunt qui tradãt locuſtam agreſtẽ, à nonnullis mantin appellatã, in Sicilia γραῦν ἔριφον appellari. Aiunt autẽ, quodcunque animal aſpexiſſet,illi mali quippiam accidere. Proinde in mulierẽ veneficã & faſcinatricẽ quadrare videtur. quod genus apud Horatiũ Canidia.

Anus ſaltat. 11

Γραῦς χορεύει,id eſt, Anus ſaltat. In eum conuenit qui indecorè quippiam facit:velut ſi ſenex ludat nucibus:aut theologus rhetoricis floſculis laſciuiat: aut princeps exẽplo Neronis muſicetur. Cõfine eſt illi quod ſuprà retulimus, Camelus ſaltat. Horatius in anum intempeſtiuæ libidinis,

Te lanæ prope nobilem
Tonſæ Luceriam,non citharæ decent,
Nec flos purpureus roſæ,
Nec poti vetulam fæce tenus cadi.

Apud Plutarchũ in vita Periclis legimus,Elpinicem quandam, quum eum indecoris conuicijs palàm inceſſeret, nihil aliud reſponſi tuliſſe quàm verſiculũ illum ex Archilocho,

Οὐκ ἂν μύροισι γραῦς ἐοῦσ' ἠλείφεο. id eſt,

Vnguento anus quum ſis caueto inungier.

Quid autem ſequutus Lapus vertit, Haud vnguenti, vetula quum ſis,oblita es,non ſatis coniecto: niſi fortè pro ἀλείφεο legit ἐλελήθεο aut ἐλήθεο.

Anus ſubſultans multum excitat pulueris. 12

Γραῦς ἀνασκιρτῶσα πολὺν κονιορτὸν ἐγείρει. id eſt,

Anus ſubſultans multum puluerem excitat.

In eos dici ſolitum qui ob rerum experientiam,multum negotiorum aggrederentur. Videtur carmen heroicum ſyllaba duntaxat deprauatum.

Anus velut equus profundã habebis foſſam. 13

Γραῦς, ὥσπερ ἵππος, τὸν χαραδραῖον τάφον ἕξεις,id eſt, Anus,velut equus, altè hiantem habebis ac nigrum ſpecum ſepulta. De iis qui penitus abiiciuntur tanquam prorſus inutiles. Equi poſteaquam conſenuerint,in altos terrarum ſpecus aliquò præcipitantur: ita mulier olim amata,ſimulatque deflorruit forma, faſtiditur ab omnibus. Qualis eſt apud Horatiũ Lyce. Simile illi, Equi ſenectus.

Aphyarum honos. 14

Ἀφύων τιμή, id eſt, Aphyarum honos. Quoties humilibus exiguus quiſpiam honos contingit. nam Aphya piſciculus eſt vilis:cui coquendo nihil adhibetur præter oleum quo frigitur. Vnde iactatũ illud, ἀφύας τιμὴ τοὔλαιον, id eſt, Aphyæ honos oleum.

Cur non ſuſpendis te? 15

Τί οὐκ ἀπήγξω, ἵνα Θήβῃσιν ἥρως ἦς; id eſt, Quin te ſuſpendis,vt apud Thebanos heros fias? Apud alios ſummus honos habebatur iis qui ſibi mortem conſciuiſſent, præſertim pro ſalute patriæ: vt apud Atticos Codro pro patria non timidò mori: apud Romanos Deciis, & Quinto Curtio, M. Catoni Vticenſi,Bruto,& aliis pleriſque:apud Thebanos autem nullus honos habebatur iis qui ſibi vim attuliſſent. Vnde per ironiam dictum putant, Vt Thebis ſemideus fias. Dici poſſe videtur in eos qui famæ ducti cupiditate, ſemet periculis grauibus obiiciunt. Refertur à Zenodoto.

Quid tibi Apollo cecinit? 16

Τί σοι Ἀπόλλων κιθαρίζει; id eſt, Quid tibi Apollo cecinit citharæ hoc eſt,quid tibi reſpõdit? Alluſum eſt autem ad Apollinis citharam,quam illi tribuunt poetæ. Vſus eſt hoc adagio Æſchylus in Aiace Locrenſi. Refertur à Zenodoto. Conueniet vbi quis à principe redeuntem percontabitur quid reſponſi tulerit, Τί σοι Ἀπόλλων κιθαρίζει;

Quid non fies profectus Arbelas? 17

Τί δ' οὐκ ἐγένετ' ἰὼν Ἄρβηλα; id eſt, Quid nõ fies Arbelas profectus? De eo dici ſolitũ qui peregrè proficiſcẽs,ingẽtia ſibi pollicetur, fretus gentis ad quã demigrat, inſcitia barbarieque. Siquidẽ Arbela Siciliæ ciuitas,authore Stephano,cuius ciues malè audiebãt olim vt ſtupidi, & quib' facilè imponeretur. Apud hos igitur etiam contemptus alibi, magnum aliquid eſſe poſſit. Quanquam eſt huius nominis ciuitas in Perſide, cuius meminit Strabo lib. 16. Et Quinto Curtio eſt oppidum Meſopotamiæ,Darii copiarum internecione nobile.

Bonus è pharetra dies. 18

Ἀγαθὴ ἐκ τῆς φαρέτρας ἡμέρα,id eſt, Bonus è pharetra dies. De die fortunato dicebatur. Tranſlatum à Scytharum conſuetudine:quibus,vt narrat Philarchus,mos erat vt veſperi, priuſquam dormirent,calculum in pharetrã immitterẽt candidum,ſi forte is dies citra moleſtiam abiiſſet: atrũ,ſi ſecus. Demum vbi quis vita decederet, eius pharetrã proferebãt: in qua ſi plures candidos calculos reperiſſent, fœlicem pronunciabant:contrà,ſi plures nigros. Atque hinc vitæ ſummã æſtimabant:vnde prouerbio receptũ eſt vt dicerent bonum diem è pharetra eſſe,ſiquid ex animi ſententia accidiſſet.

Res Cannacæ. 19

Τὰ Καννάκου,id eſt, Res aut mala Cannacæ. Bifariam hac vtebantur parœmia, vel de rebus ob vetuſtatem admirãdis: vel de lamentis & complorationibus miſeris ac lachrymoſis. Cannacas quiſpiam Phrygum rex, quemadmodũ narrat Hermogenes in Phrygiis:qui quum præuidiſſet euenturum diluuium,conuocatis omnibus ad templa deorum,multis lachrymis ſupplicabat diis vt id malum auerterent. Vnde Herodes iambographus inquit, ἵνα τὰ Καννάκου κλαύσω, id eſt, Vt Cannacæ more plorem. Hæc referuntur à Zenodoto. Plinius lib. 36, Cannacũ inter ſtatuarios nobiles recenſet. Stephanus in dictione Iconiũ,meminit adagii:niſi quòd Annacum appellat, non Cannacum,aut Cannacam: & de fabula nõnihil euariat. Ait enim Annacum quendam vixiſſe ſuper annos trecentos. itaque vndique conſulta oracula,quouſque victurus eſſet. Reſponſum autẽ, mortuo Annaco peritura vniuerſa:quo defuncto,ſucceſſiſſe diluuium Deucalionis. Cæterùm audito reſpõſo magnopere luxiſſe Phryges:atque hinc de graui luctu ortum prouerbium, τὸ ἐπ' Ἀννακοῦ κλαύσειν. Annacum plorare.

Qui modus equitum. 20

Τίς ὁ τρόπος ἵππων, id eſt, Qui modus equorũ? Vbi quis nouã ac peregrinã induceret conſuetudinẽ: veluti ſiquis Italus Gallicis veſtibus vteretur. Dictum videtur de hoſpitibus nouo quadrigarũ genere inuectis. Metagenes in Thurioperſis apud Suida, Τίς ὁ τρόπος ἵππων; ὡς δ' ὀρχοῦνται τὸ βαρβαρικὸν τρόπον, id eſt, Quis equorũ modus? vt autẽ ſaltant hi more barbarico. Confinitatẽ habet cum illo quod paulo ſuperius recenſuimus, ἄλλος ῥυθμὸς κώπης, id eſt, Aliud genus remi.

Chironium vulnus. 21

Χειρώνειον ἕλκος, id eſt, Chironiũ vulnus, immedicabile malũ appellabant. Chiron in bello aduerſus Centauros, ictus ab Hercule, vuln' immedicabile accepit in pede: vnde & periit. Hinc natã parœmiã author Zenodotus. Vergilius autem noſter (nam huic carmen inſcribitur) Chironiã manũ medicã vocat, Viuit pectore ſub dolente vulnus,

Quod Chironia nec manus leuaret.

Ab hoc Chirone Centauro fertur educatus Achilles. Vnde Plato Comicus Damonẽ, qui ſub obtentu tradẽdæ muſices putabatur Periclẽ inſtituiſſe ad tyrannidẽ, taxat his verſib'.

Πρῶτον μὲν οὖν μοι λέξον ἀντιβολῶ, σὺ γὰρ
Ὡς φασιν ὁ Χείρων ἐξέθρεψας Περικλέα. id eſt,

Primum quidem illud obſecro dicas mihi,
Tu quippe Chiron educaſſe diceris Periclem.

Quem locum ita reddidit Lapus, Tu enim, vt aiũt, peſſimè Periclem educaſti. Quin & in editione Aldina geminum vitium eſt. primùm enim verſus perperam diſtinctus eſt: de-

inde vt pro ὦ Χείρων, legamus ὁ Χείρων (id eſt, tu ille Chiron) metri cogit ratio. Per tropum ſiquidē appellat Damonem Chironem, quòd id fuerit Pericli, quod Chiron fuit Achilli: quem docuit quidē fidibus canere, ſed ad Centauricam ferociam eduxit. Hoc licet alieniore loco, viſum eſt ſtudioſis indicare, nequis imprudens ad eum impingat lapidem.

Charontis ianua. 22

Χαρώνιος θύρα, id eſt, Charontica ianua. De imminēte capitis periculo, ſiue de re magnopere triſti. Sic enim antiquitus appellabatur vna è carceris ianuis, per quam damnati iudicum ſententiis ad ſupplicium educebantur. Referunt Zenodotus, Heſychius & Suidas. Charontis enim cymba finguntur animas ad inferos deduci. Hinc Ariſtophanes in Pluto, ὁ δὲ Χάρων τὸ ξύμβολον δίδωσι, id eſt, Dat autē ſymbolum Charon, ſignificans illi imminere mortem.

Minxit in patrios cineres. 23

Qui intemperiis ageretur, cuique cuncta cederent infœliciter, in patrios cineres minxiſſe dicebatur. Antiquitus enim paterni ſepulchri ſumma fuit religio: quod liquet ex Thamyridis fabula quam alibi retulimus. Proinde qui monumentum patris violaſſet, huic ſicut & parricidis, Erynnes furias vltrices immittebant, neque quicquam proſperè ſuccedebat. Horatius in Arte poetica,

Nec ſatis apparet, quum verſus factitet, vtrum
Minxerit in patrios cineres, an triſte bidental
Mouerit inceſtus. certè furit.

Maſchalam tollere. 24

Μασχάλην αἴρειν, id eſt, Maſchalam tollere, dicebatur qui auidius biberet. Sumptum à geſtu bibentium, inter ebibēdum cyathos, gulam ac mentum intendentium, & altius erigentium cubitos, nequid reſideat in cyatho liquoris. Idem appellant κωθωνίζειν, ἀπὸ τοῦ κώθωνος, quod eſt poculi genus. Heſychius indicat μασχάλην eſſe partem proræ, quæ contineat πρότονον, ſiue antemonem. Antemonem autem volunt eſſe veli genus. Sunt qui dicant μασχάλην eſſe caniſtrum è palma contextum, quòd virga palmea maſchale dicatur: nōnunquam & pro fune poni. Alii contendunt maſchalē eſſe machinam qua ſarcinæ deponuntur in naues, aut eximuntur è nauibus. Hinc iocus in eos qui poculum tollunt in altum. Heſychius adfert & hunc trochaicum tetrametrum, citra nomenclaturam authoris,

Ὡς αὖ τε πλεῖ μασχάλην αἴρωμεν ἐμπεπτωκότες. id eſt,
Surſum in altum vt irruentes erigamus maſchalam.

Fortaſſis huc alluſit Stratonicus citharœdus apud Athenæū lib. octauo, qui notans ſingulas Græciæ ciuitates, Βυζάντιον εἶπε μασχάλην τῆς Ἑλλάδος, id eſt, Byzantium dixit Græciæ maſchalam. quòd illic, opinor, ſtrēnuè potaretur, ſiue quòd eſſet emporium Græciæ. Eſt enim Thraciæ ciuitas, eadem dicta Cōſtantinopolis. Adiungit prouerbio gratiam alluſio, quòd ſunt pocula nauigii ſpecie, veluti cymbia, σκάφια, τριήρεις, & alia nonnulla. Refertur à Zenodoto. Meminit & Iulius Pollux lib. 6, cap. 3, his quidem verbis, ἐπὶ δὲ τῶν μεθυόντων ἔλεγον τὸ μασχάλην αἴρειν, ὡς τοῦτο ἔθος ὂν τοῖς ἐν μέθῃ, id eſt, De ebriis verò dicebant maſchalam tollere, tanquam is mos ſit temulentis. Adducit & Homerici carminis teſtimonium,

Χεῖρας ἀνασχόμενοι γέλῳ ἔκθανον. id eſt,
Sublatis manibus riſu emori.

Ex his videtur non à tollendo poculo, ſed à geſtu gaudentiū fuiſſe dictū. Certè manet & hodie apud Germanos milites, vt dextra ſublata lætitiam indicent animi.

Magis ipſe Phryx. 25

Μᾶλλον ὁ Φρύξ, id eſt, Magis ipſe Phryx. Equidem coniicio dictitatum quoties ea magis probarentur, non quæ veriora, ſint, ſed quæ adulantius dicta. Narrant Crœſum Lydorum regem aliquando percunctatum ſeptem illos ſapientes, cuinam primum fœlicitatis titulum tribuerēt. At quū variè reſponderetur, aliis dicentibus, feras indomitas ſibi videri fœliciſſimas, quòd pro tuenda libertate mortem oppeterent: aliis ciconias, quòd citra legem, ſuapte natura ius piumque ſeruarent: Solone vero negante quenquam appellandum fœlicē, prius quàm ex vita deceſſerit: aſſiſtens Phrygius ille fabulator Æſopus, Tanto, inquit, rex cæteros anteceſſis, quāto mare præſtat fluuiis. Id vbi rex audiſſet, reſpondiſſe fertur, μᾶλλον ὁ Φρύξ. ea vox in prouerbium ceſſit. Equidem haud ſcio an ita legendum ſit, μᾶλλον ὦ Φρύξ. vt ſit libenter agnoſcentis eam laudē, & quū eſſet maxima, tamen aliquid etiam adiungi deſiderantis. vnde quum quis aperte nobis adulatur, ſuccinere licebit, μᾶλλον ὦ Φρύξ. Referunt Suidas & Zenodotus.

Magis ſibi placet, quàm Peleus in machæra. 26

Μέγα φρονεῖ μᾶλλον ἢ Πηλεὺς ἐπὶ τῇ μαχαίρᾳ. id eſt, Magis ſibi placet quàm Peleus ſua machæra. In eum competit qui præter modum re quapiam inſolens eſt, ac tumet. Aiunt autem hunc gladium à Vulcano fabrefactum, à diis dono datum fuiſſe Peleo, virtutis illius ac prudētiæ ſymbolum. Quo quidem ille vtens & in præliis & venatibus, conſequebatur quicquid optabat. Zenodotus ait huius mentionem factam & apud Anacreontem, & apud Pindarum.

Generoſus es ex crumena. 27

Γενναῖος εἶ ἐκ βαλαντίου, id eſt, Generoſus es ex crumena. In eum iaciebatur qui propter opulētiam generoſus haberi voluiſſet, alioquin obſcurus & humilis. Pariunt enim nobilitatē & opes, nō antiquæ ſolùm, iuxta Ariſtotelē, verùm etiā vndecunque & quādocunque partæ. Solet autē hoc genus ferocius inſoleſcere quàm qui maiorū imaginibus clari ſunt.

Liberorum amantior quam Gello. 28

Γελλοῦς παιδοφιλωτέρα, id eſt, Puerorū amans Gello. Dici ſolitū vel in eos qui morte præmatura periſſent, vel in eos qui mira quidem charitate filios proſequerentur, ſed eoſdem indulgentia deliciiſque corrumperent. Aiunt Gello virginem quampiā fuiſſe, quæ puella adhuc vita deceſſerit. Huius ſpectrum oberrare Leſbiis creditū eſt, ac pueros impetere. Vnde puerorum mortē, qui præmaturo fato perirent, huic Gello imputabāt. Citatur Sappho, quæ huius fabulæ meminerit.

Gleba aruum. L. 141. 29

Βῶλος ἀρούρας, id eſt, Gleba aruum, vbi quis exigua maximis apponit, credens ſeſe nonnihil iuuare. Proinde legendū ſuſpicor, βῶλος ἀρούραις, aut ἀρούρᾳ, vt ſubaudias, προστίθεται, aut αὐξάνει, aut eiuſmodi quippiam. Nihil enim adfert momenti ſi gleba aruo adiūgatur, quòd perinde ſit ac ſiquis aquam è lacu hauſtam infundat mari.

Glauci ars. 30

Γλαύκου τέχνη, id eſt, Glauci ars. Huius parœmiæ duplex eſt vſus. Conuenit enim vel in opus celeriter abſolutum: vel in id quod eſt arte ſumma, ſummáque cura elaboratum. Quidam ortum exiſtimāt à Glauco quodam Samio, qui primus æris ferruminationem inuenerit. Alii à Libyco quodam, qui quatuor cymbala quædam fabricatus dicitur, certis proportionibus ita inter ſe reſpondentia, vt primi ſpiſſitudo, epitriti rationem haberet ad ſecundum, ad tertium hemiolii, ad quartum dupli. Ea pulſata muſicam quandā harmoniam reddebant. Author Zenodotus.

Noctuæ Laurioticæ. 31

Γλαῦκες Λαυριωτικαί, id eſt, Noctuæ Lauriotica. hoc velut ænigmate pecuniatum vim ſignificabāt. Laurios enim Atticæ regio eſt auri venis frequens. Porrò nomiſmatis aureis noctuarum figura inſcalpebatur, quemadmodum alio diximus loco. Interpres addit & tetradrachmis noctuam ſolere inſculpi. Ariſtophanes in Auibus,

Γλαῦκες ὑμᾶς οὔποτ' ἐπιλείψουσι Λαυρειωτικαί,
Ἀλλ' ἐνοικήσουσιν ἔνδον, ἔν τε τοῖς βαλλαντίοις
Ἐννεοττεύσουσι. id eſt,
Noctuæ vos non relinquent Lauriotica, ſed hæ
Ædibus aderunt in ipſis, inque loculis nidulos
Sibi parabunt.

Glaucus poto melle reſurrexit. 32

Γλαῦκος πιὼν μέλι ἀνέστη, id eſt, Glaucus poto melle reuixit. Dici ſolitum quoties aliquis vulgari rumore dictus mortuus, denuo prodit in publicum, & quaſi rediuiuus apparet iis quibus perſuaſum fuerat eum vita defunctū eſſe. Satis cōſtat ab euentu natum: nempe Glaucum quempiam, præter omnium expectationem, guſtato mellito pharmaco reualuiſſe. Eámque rem in iocum popularē verſam fuiſſe. Quidā enarrant in hunc modū, Glaucus quidam poto melle, ob bilem penè exanimatus eſt. ad hunc multis accurrētibus medicis, polyidos herba, quam draconem vocāt, eum reſtituit.

Generoſior Codro. 33

Εὐγενέστερος Κόδρου, id eſt, Generoſior Codro. Per ironiam

rectè dicetur in iſtos qui maiorũ fumoſis imaginibus & natalium antiquitate gloriantur. Codrus Melanthi filius fuit. Melanthus à Neleo ſextus. A quo Neleo prognatus & Neſtor. Hic igitur Melãthus Meſſene patria pulſus, venit Athenas, atque ibi cum Xantho Bœoto, qui tum Athenis imperabat, ſingulari certamine congreſſus, victor diſceſſit, & Athenienſium imperiũ occupauit. Cui ſucceſſit filius Codrus, ſingulari in patriam pietate præcipue nobilis. Nam quũ Atticis bellum eſſet aduerſus Dores, proditumque eſſet oraculo, victoriam penes Athenienſem populum futuram ſi rex illorum ab hoſtibus fuiſſet occiſus: Codrus patriæ gloriam ſua incolumitate chariorem habens, ignota ſpecie hoſtem prouocauit, & interemptus eſt. Reliquit autem filios duos, Mentorem, qui patri defuncto ſucceſſit in imperium: & Neleum, cuius auſpiciis colonia in Aſiam demigrauit. Hæc fermè Zenodotus.

Cadmea victoria. 34

Καδμεία νίκη, id eſt, Cadmea victoria. Huius adagii variũ adducunt & ſenſum & originem. Sunt qui putent mutilem victoriã, Cadmeam vocatã: propterea quòd Eteocles & Polynices Thebani, quũ de regni vicibus diſceptarent, ſingulari certamine congreſſi, vtrique perierint. Cuiuſmodi victoriæ meminit Herodotus libro primo, de Phocenſibus agẽs. Vel quòd Cadmei deuicerint quidem Argiuos cum Adraſto militantes, ſed ſuo malo. poſteris enim illorum pœnas abundè magnas dederunt. Vel quòd Œdipus ſoluto Sphingis ænigmate victoriam quidem à mõſtro magnificam reportauit, verùm pòſt imprudens ſuam ipſius matrem duxit vxorem. Idque ſimulatq; reſciuit, oculos ſibimet eruit. Itaque illius quoque victoriæ parũ fœlix exitus fuit. Sũt qui huc referant, Quum Cadmus literas à Phœnicibus acceptas, Græcis tradere vellet, Linũ, quòd is quoque literas ſuas proferret, interemit. Deinde ciues Cadmum exegerunt, vt nec huic bono fuerit Linum ſuperaſſe. Plutarchus ſubſcribit primæ ſententiæ. nam ad hunc modum ſcribit in cõmentario περὶ τῆς φιλαδελφίας, Οὐ γὰρ ἑτέραν οἱ παλαιοὶ Καδμείαν νίκην, ἀλλὰ τὴν περὶ Θήβας τῶν ἀδελφῶν, ὡς αἰσχίστην καὶ κακίστην, προσηγόρευσαν, id eſt, Nõ enim aliam priſci Cadmeam victoriam, quàm eam quæ fuit fratrum apud Thebas, vt turpiſſimam atque miſerrimam, appellarunt. Idem περὶ παίδων ἀγωγῆς, oſtendit Cadmeam appellari victoriam, quoties præſtat vinci quàm vincere. Vſurpauit hoc adagium Plato lib. De legibus primo, παιδεία μὲν οὖν φέρει καὶ νίκην, νίκη δ᾽ ἐνίοτε ἀπαιδευσίαν. πολλοὶ γὰρ ὑβριστότεροι διὰ πολέμων νίκας γενόμενοι, μυρίων ἄλλων κακῶν δι᾽ ὕβριν ἀνεπλήσθησαν. καὶ παιδεία μὲν οὐδεπώποτε γέγονε Καδμεία, νῖκαι δὲ ἀνθρώποις πολλαὶ δὴ τοιαῦται γεγόνασί τε καὶ ἔσονται. id eſt, Proinde eruditio etiam victoriam adfert: cõtrà, victoria nonnunquam imperitiam: eo quòd complures ob victorias bello partas inſolentiores facti, innumeris aliis malis propter violentiam repleti ſunt. At eruditio nunquam fuit Cadmea: victoriæ verò multæ profectò hominibus tales & fuerunt & futuræ ſunt. Ariſtides in Pericle, Ὥστε τὴν Καδμείαν νίκην ᾤετο νικήσειν, id eſt, Itaque Cadmeam victoriam reportaturum ſeſe exiſtimabat. Quo quidem loco ſcholium adſcriptum, præter alia illud admonet, ab iis quæ retuli, nõnihil diuerſum Thebanos, cæſis Argiuis qui cũ Polynice pugnarant, negaſſe ſepulturam. Qua inhumanitate exaſperati Athenienſes, Thebanos oppugnatos deuicerunt, & conſimilem ad modum vetuerunt ne cadauera cæſorum darentur ſepulturæ. Nec prorſus diſſonant ab his, nec prorſus congruunt quæ ſcribit Pauſanias in Bœoticis. Scribit autem in hanc fermè ſententiam, Commiſſo apud Iſmenum prælio, in congreſſu victi ſunt Thebani, & cõpulſi in fugam intra mœnia ſeſe receperunt, tanquam Peloponneſii oppugnationis eſſent ignari. Porrò quum illi magis ira quàm arte irruerẽt, non pauci à Thebanis è muro iaculis ſunt interempti. Poſtremo vicerunt & alios, in palantes turbatóſque facta impreſſione: ita vt totus exercitus excepto Adraſto interiret. Neque paruo ea victoria conſtitit Thebanis, καὶ ἀπὸ τούτου, inquit, τὴν σὺν ὀλέθρῳ κρατησάντων, Καδμείαν ὀνομάζουσι νίκην, id eſt, Ex eo, victoriam coniunctam cum exitio eorum qui vicerunt, Cadmeam appellant. Sed vndecunque natum eſt adagium, Cadmeam victoriam appellabant infœlicem etiã ipſis victoribus. Cuiuſmodi fuit & Græcorum, quorum nulli non magno conſtitit capta Troia. Et medici Cadmeam victoriam vocant quum ita depellitur morbus, vt ægrotus interim in remedio pereat, ſuccumbente natura.

Pecuniæ vir. 35

Χρήματα ἀνήρ, id eſt, Pecuniæ vir. Hoc eſt, tanti quiſque ſit, quantum poſſidet. Horatius,

Nil ſatis eſt, inquit, quia tanti quantum habeas, ſis.

Zenodotus ex Pindaro citat. extat autem in Iſthmiis hymno ſecundo, his quidem verbis,

Νῦν δ᾽ ἐφίητι τὠργείου φυλάξαι
Ῥῆμα, τὸ ς ἀλαθείας ἄγχιστα βαῖνον,
Χρήματα, χρήματ᾽ ἀνήρ.
Ὃς φᾶ κτεάνων θ᾽ ἅμα λειφθεὶς καὶ φίλων. id eſt,

Nunc ſubit illud Argiui ſeruare dictũ, ad veritatem proximè accedens, Pecuniæ pecuniæ vir. Sic ait poſſeſſionibus ſimul deſtitutus & amicis. Interpres Pindari teſtatur Chryſippum authorẽ in prouerbiis, qui ſcripſerit eſſe Ariſtodemi Spartani. Idem interpres verſum quẽ paulo antè recẽſuimus, ex Alcæo refert hunc in modum, χρήματ᾽ ἀνήρ, πτωχὸς δ᾽ οὐδεὶς πέλετ᾽ ἐσθλός, οὐδὲ τίμιος. Meminit apophthegmatis & Laertius in vita Thaletis, addens apud Lacedæmonios eſſe percelebre. Alcæi idem teſtantis hæc verba citantur apud Suidam, Ὥς γὰρ δήποτ᾽ Ἀριστόδαμόν φαντ᾽ ἐν Σπάρτᾳ οὐκ ἀπάλαμνον λόγον εἰπῆν, χρήματ᾽ ἀνήρ, πτωχὸς δ᾽ οὐδεὶς πέλετ᾽ ἐσθλός. id eſt, Sic enim olim aiunt Ariſtodamum apud Spartanos verbum non inſcitum dixiſſe, Pecuniæ vir, pauper autem nunquã probus. Quidam ad ſeptem illos ſophos referre malunt. Ad hanc ſententiam pertinent illi verſus è comœdia quapiam,

Τἀργύριόν ἐστιν αἷμα καὶ ψυχὴ βροτοῖς.
Ὅστις δὲ μὴ ἔχει τοῦτο μηδ᾽ ἐκτήσατο,
Οὗτος μετὰ ζώντων τεθνεὼς περιπατεῖ. id eſt,
Argentum & anima & ſanguis eſt mortalibus. Pecunia, anima.
Hoc qui caret, nec ſibi parauit ſedulo,
Viuos hic inter, mortuus circumambulat.

Secundus verſus Græcis conſtabit ſi tollas δὲ, aut ſi legas μήχ pro μὴ ἔχ. Tertius conſtabit ſi pro τεθνηκὼς legas τεθνεώς. Celebratur & hic ſenarius, non alienus ab hac ſententia,

Βίος βίου δεόμενος, οὐκ ἔστι βίος. id eſt,
Vita haud vocanda eſt vita, victus indiga.

Proinde quemadmodum apud Græcos βίος, itidem apud Latinos vita ſignificat & vitam morti contrariam, & facultates quibus vitam ſuſtinemus.

Diues factus iam deſiit gaudere lente. 36

Ἐπεὶ πλουτῶν οὐκέθ᾽ ἥδεται φακῇ. id eſt,
Lenticula diuiti placere deſiit.

Lens legumen, pauperum ac tenuium cibus eſt: quæ faſtiditur ſimulatque lautior fortuna cõtigit. Vnde prouerbium in eos, quibus ad vberiorem conditionem euectis, faſtidio ſunt ea quæ prius inopes boni conſulebant. Sũptum eſt adagium ex Ariſtophanis Pluto. Dicitur enim illic in adoleſcentem, qui quum pauper haberet cõſuetudinem cum anu, nactus diuitias, cœpit illam faſtidire. Non diſſimile illi quod alibi recenſuimus, ἄλλος βίος, ἄλλη δίαιτα.

Caluum vellis. 37

Φαλακρὸν τίλλεις, id eſt, Caluum vellis. Vbi inanẽ operam ſumit, aut vbi quis auferre conatur quo vacat is à quo petitur. Veluti ſiquis à paupere conetur extundere pecuniam, ab indocto literaturã. Simillimum eſt illi Plautino, Aquã è pumice poſtulas. Rurſum illi, Nudo veſtimenta detrahere. Quin hodie quoque vulgus, vbi ſignificat nihil eſſe quod adimatur, volam manus oſtendens, iubet inde velli quippiam, quòd ea corporis pars nemini non ſit calua.

Somnus abſit ab oculis. 38

Ὕπνος δ᾽ ἀπέστω γλυκύθυμος ὀμμάτων, id eſt,
Oculis abeſto leniens animum ſopor.

Vbi quis rem aggreditur quæ ſummã diligentiã curámque deſideret. Quod genus ſiquis philoſophiæ capeſſat ſtudium. Sumptus eſt autem hic ſenarius ex Ariſtophanis Nebulis: apud quem dicitur ſub perſona Socratis adhortantis Strepſiadem, vt philoſophiæ daturus operam, omnia tum faciat tum patiatur.

Phoci conuiuium. 39

Φώκου ἔρανος, id eſt, Phoci præmium, ſiue conuiuium. Dictitari ſuetum vbi quis ſuo malo cõuiuas acciperet. Tametſi nihil vetat quo minus longius etiam traducatur, nempe ad

quoſuis qui læduntur ab iis de quibus benemeriti fuerint. Aiunt Phoco cuipiam filiam fuiſſe iam nuptiis maturam. Is procos(nam erant complures)cōuocare ſolitus, præmia ſtatuebat, & conditionibus ſubinde nouis propoſitis nuptias protogabat. Quamobrem indignati iuuenes, Phocum in cōuiuio trucidarunt. Author Zenodotus. Etiamſi Plutarchus in Amatoriis narrationibus fabulam hanc diuerſe narrat. Euſtathius in primum Odyſſeæ, tres cōuiuiorum ſpecies facit, εἰλαπίνην, quod ad ſplendorem ac magnificentiam ſit apparatum. γάμον, quod ipſum etiam ſumptuoſius eſſe cōſueuit. ἔρανον, ad quod plurimi conueniunt, ſed ſuo quiſque cibo ſumptuque. Ea conuiuādi ratio præcipuè probatur Heſiodo, propterea quòd quum plurimū habeat iucunditatis, minimum habet ſumptus. nā tēperātius & editur & bibitur, vbi quiſque de ſuo edit ac bibit. Heſiodi carmē eſt huiuſmodi,

Ἐκ κοινοῦ πλείστη χάρις, δαπάνη τ' ὀλιγίστη.

Porrò qui ſplendidiores affectarent videri, ii etiam ἔρανον tum de ſuo, tum lautius exhibēbant. Homerus has tres conuiuiorum formas ſimul complectitur,

-τίπτε δέ σε χρεώ,
Εἰλαπίνη ἢ γάμος; ἐπεὶ οὐκ ἔρανος τάδε γ' ἐστίν.

Antiquior quàm chaos & Saturnia tempora. 40

Χάεος ἀρχαιότερος, id eſt, Antiquior quàm chaos. De re nimium priſca & obſoleta. Ibycus, ποτᾶται δ' ἐν ἀλλοτρίῳ χάει, id eſt, Volat in alieno chao. Ac ruſum, Ὁ δὲ φλυαρεῖ, καὶ μάτην ἡμῖν λῆρον καταχεῖ τοῦ χάεος ἀρχαιότερον, καὶ κρονίων ἀπόζοντα. id eſt, Hic autem nugatur, ac temere nugas in nos infūdit, antiquiores quàm chaos, ac Saturni tempora redolentes. Alludit adagium ad chaos, ad quod poetæ deorum ac rerum omnium originem referunt. Ouidius opificium mundi hinc auſpicatur, quemadmodum & Hebræi.

Tanquam Argiuum clypeum abſtulerit, ita gloriatur. 41

Ὡς τὴν ἐν Ἄργει ἀσπίδα καθελὼν σεμνύνεται, id eſt, Superbit tanquam Argiuum clypeum detraxerit. In faſtuoſos, & magnificentius ſeſe gerentes, dicebatur. Aiunt, apud Argiuos ſacrum quendam eſſe clypeum, clauis affixum, vt facilè detrahi non poſſit. Alii dicunt, apud eos ordinem ac delectum iuuenum viribus antecellētium, ἀσπίδα, id eſt clypeum, appellari. Author Zenodotus.

Tanquam conchylium diſcerpere. 42

Ὥσπερ κογχύλιον διελεῖν, id eſt, Tanquam concham dilacerare. De imbecillis & viribus longè inferioribus dicebatur. Nam illiſæ ſolo rumpuntur cōchæ, quo cibus eximatur: aut inciſo neruo quo ſe contrahunt ac diducunt, aperiūtur. Refertur apud Suidam.

Mutus magis quàm ſcapha. 43

Συνεστομώτερος σκάφης, id eſt, Magis elinguis quàm ſcapha. De iis dici conſueuit qui propter humilitatem conditionis, apud præſtantiores non audent hiſcere. Natum hinc aiunt, quòd olim inquilini, & hoſpites alienæ Reipub. ludis popularibus in pompa incedebant, nauim geſtantes. vnde quoties hoſpitem non ciuem ſignificabant, σκάφην ἢ σκαφηφόρον, appellare conſueuerunt. Proinde vulgo ſic minitabantur, ποιήσω σε συνεστομώτερον σκάφης, id eſt, Reddam tibi os occluſius ſcapha. Etenim iis qui in Repub. viuunt nō ſua, multa ſunt muſſitanda. Nam vti non conuenit in aliena ciuitate curioſum eſſe, ita nec tutum eſt liberioris eſſe linguæ. Huius interpretamenti Suidas authorem citat Theophraſtum in opere De legibus. Equidem in pleriſque codicibus, συσπωμότερος ſcriptum reperio, non συνεστομώτερος. Quæ lectio ſicui magis arridebit, non reluctabor: nempe vt metu contractum & humilem accipias.

Nudus tanquam ex matre. 44

Γυμνὸς ὡς ἐκ μητρὸς, id eſt, Nudus vt ex matre. Prouerbialis hyperbole de vehementer paupere. Nudiſſimi enim naſcimur, ac ne pilis quidem tecti, nedum veſtibus. quod non item in cæteris animātibus accidit. Hoc dictū & hodie vulgo noſtrati eſt in ore, Tam nudus quàm natus erat. Huic ſimile quod alibi refertur, Tanquam è naufragio.

Eſt Pylus ante Pylum. 45

Plutarchus in libello cui titulus περὶ τοῦ μὴ δεῖν δανείζεσθαι, teſtatur hunc verſum apud Meſſenios prouerbio fuiſſe celebratum,

Ἔστι Πύλος πρὸ Πύλοιο, Πύλος γε μέν ἐστι καὶ ἄλλος. id eſt,
Eſt Pylus ante Pylum, ſiquidem eſt Pylus altera ſanè.

Dictum apparet vbi quid alteri præfertur, velut antiquius & præſtantius. Aut vbi aliquis iactat ſeſe, quaſi vel ſolus ſit, vel ſummus: quū reperiantur & alii qui poſſint cum eo decertare. Pylus enim Meſſeniorum ciuitas, Neſtore nobilis, vt affirmant quidam. Hoc autem carmen Plutarchus hoc pacto commutauit,

Ἔστι τόκος πρὸ τόκοιο, τόκος γε μέν ἐστι καὶ ἄλλος. id eſt,
Vſura vſura prior, vſura altera ſanè eſt.

In eos accommodari poteſt quibus alia vſura ex alia naſcitur. Vnde natum ſit adagium Euſtathius interpretans Homeri Bœotiam indicauit. Scribit enim, iuxta eos qui de populis conſcripſerunt, tres fuiſſe Pylos, vnam Meſſeniæ, alteram Triphyliæ, tertiam Arcadiæ. Triphyliacam obtinuiſſe Neſtorem. Idem geographum teſtem adducit, Strabonē opinor, qui tres item Pylos conſtituerit in Peloponneſo. Tractat autem hac de re Strabo libro Geographiæ octauo, demonſtrās, fuiſſe multas huius nominis vrbes, quarū vnaquæque ſibi vindicauerit Neſtorē, ob viri celebritatē. Quanquā idem pòſt autumat Neſtoris patriam fuiſſe ex vtraque parte Alphei. Alluſit ad adagium Ariſtophanes in Equitibus,

Ἀλλὰ τόδε φράζευ, πρὸ Πύλου Πύλον ὅντινα φράζει,
Ἔστι Πύλος πρὸ Πύλοιο. τί τοῦτο λέγει πρὸ Πύλοιο; id eſt
Hoc age dic, Pylus ante Pylum eſt, quam tu mihi narras,
Eſt Pylus ante Pylum. ſibi quid vult ante Pylum iſtuc

Interpres adſcribit, verſiculū, quem paulo antè citauimus è Plutarcho, proditum oraculo fuiſſe.

Iecit Achilles duas teſſeras & quatuor. 46

Βέβληκ' Ἀχιλλεὺς δύο κύβω καὶ τέτταρα. id eſt,
Duas Achilles quatuórque teſſeras Iecit.

Hunc verſum Suidas ex Euripide citat. Quid autem ſibi velit adagium, nullus explicat: Niſi quòd coniectare licet dictū fuiſſe de iis qui in omni re vincerent, propterea quòd is teſſerarum iactus fœlix eſſet. Interpres Ariſtophanis in Ranis, Ariſtarchum citat, qui ſcripſerit hunc ſenarium Euripidis nomine circunferri ſolitum, ſed falſo, quum ſit ἀδέσποτος. Apud Ariſtophanem vſurpat Bacchus in Æſchylum, victorem Euripidis: vnde apparet in fauſtis acclamationibus huius eſſe vſum prouerbii.

E tardigradis aſinis equus prodiit. 47

Ἐκ βραδυπόρων ὄνων ἵππος ἀνέφυσεν, id eſt, E tardigradis aſinis equus emerſit. Quum clarus euadit quiſpiam obſcuro genere natus: aut quoties ab indocto præceptore proficiſcitur diſcipulus eruditus. Poteſt & per ironiam proferri, & per negationem, vt, Nunquā ex aſinis naſcetur Equus. Et, En tibi ex aſinis equum. id eſt, ex infimis parentibus arrogātem & ferocem. Huic contrarium eſt quod alibi retulimus, Heroum filii noxæ: quum ex egregiis viris prognati, non reſpōdent maiorum virtutibus. quemadmodū Socrates apud Platonem in Alcibiade priore, docet ambos Periclis filios Paralum & Xanthippum fuiſſe ſtupidos, Cliniam euaſiſſe furioſum. denique nullum illius opera factum ſapientem: quum Zenonis conſuetudine multi ſapientes euaſerint. Idem tractat in Menone, commemorans & Ariſtidem, qui filium habuit Lyſimachum nullius rei: præterea Thucydidē, cui duo fuerint filii, Meleſias & Stephanus. neuter reſpondit virtuti paternæ. His addi poterat M. Tullius, qui filiū reliquit illaudatum & à patriis virtutibus plurimum degenerantem.

Epeo timidior. 48

Ἐπειοῦ δειλότερος, id eſt, Epeo timidior. De magnopere pauido dicebatur. Ab Epeo quopiam ductū, notæ timiditatis homine. Datum eſt hoc cognominis Cratino comico, per alluſionem fortaſſis, quòd cum Œnoidis tribus princeps eſſet, in eo munere timidius ſe gereret.

Epheſiæ literæ. 49

Ἐφέσια γράμματα, id eſt, Epheſiæ literæ. Dictū videtur de iis qui mira fœlicitate, tanquam diuina virgula, quicquid optarent, aſſequerentur. Aiunt enim, Epheſiis notulas quaſdam, & voces magicas fuiſſe, quibus vtentes, in omni negotio victores euaderent. Author Diogenianus. Euſtathius in Odyſſeæ φ, tradit his literis vſum Crœſum in rogo. Fuiſſe autem verba quædam obſcura, ænigmatibus ſimillima, neutiquam cohærentia, deſcripta in pedibus, zona, & corona Dianæ. Suidas addit huiuſmodi fabulam, in Olympiis Mileſium

quempiam cum Epheſio palæſtra cõmiſſum, nihil potuiſſe in conflictu, quòd is Epheſius in talo Epheſias haberet literas. Quod ſimulac animaduerſum eſſet, ademptis literis, Epheſiũ, qui iam triginta defatigarat, ſuccubuiſſe. Heſychius indicat fuiſſe priſcas quaſdam voces pro ſacris habitas, quibus impoſtores deinde multas addiderint. Priſcas putat has fuiſſe, ἄσκι, quod interpretatur tenebras, κατάσκι lumen, λίξ ipſe, δαμναμενεὺς ſol, αἴσιον verum. Meminit harum & Anaxilas apud Athenæum libro duodecimo. commemoratis enim philoſophi cuiuſdam deliciis, ait, καὶ πρὸς τούτοις ἐν σκυταρίοις ῥαπτοῖσι φορῶν ἐφέσια γράμματα καλά, id eſt, Ad hæc, in conſutilibus pelliculis geſtans Epheſias literas pulchras. Nec deſunt hodie qui huiuſmodi confictis vocibus imponant ſtultis. Illud ſatis apparet librariorum incuria commiſſum, quòd quum Heſychius inter magicas voces recenſeat τετράξ, non meminit tamen interpretans ſingulas.

Eodem in ludo docti. 50

Eodem in ludo docti dicebantur, ſimilibus vitiis laborantes, & improbitate pares. Hoc dictum adeò vulgo manet, vt nihil ſit tritius. Terentius in Hecyra, In eodem omnes mihi videntur ludo doctæ ad malitiam. Solent enim fermè, qui cõmunibus vſi ſunt præceptoribus, ingenio moribuſque conuenire. Quod autẽ Terentius dixit in mulieres, omnes inter ipſas ſimilibus eſſe moribus, idẽ Græcus atteſtatur ſenarius,

Fœmina fœminæ ſimilis. Γυνὴ γυναικὸς πάντοτ' οὐδὲν διαφέρει. id eſt,

A fœmina nil fœmina vnquam diſcrepat.

Innuit autem prouerbium nullã inueniri bonã mulierem.

Tanquam in phiditiis. 52

Ὥσπερ ἐν φειδιτίοις, id eſt, Velut in phiditiis, vbi quid parcius nimiũmque frugaliter actum ſignificabimus. Lacedæmonii publica loca habebant in quibus cibum caperent. in his accipiebant hoſpites ac legatos ſuos, ſed apparatu perparco. Vnde & Græca vox ducta videtur à φείδεσθαι, id eſt parcendo. Quanquam ſunt qui malunt φιλίτια dicta quaſi φιλίτια, quòd eiuſmodi conuiuiis coiretur ſodalitas. Vtrãque vocis etymologiã recẽſet Plutarchus in vita Lycurgi. In priore abiicitur ε è diphthongo, in poſteriore λ vertitur in δ. Addit autem tertiam etymologiam, phiditia dicta quaſi ἐδίτια, à ſumendo cibo, quæ Græci, præſertim Athenienſes, vocant συσσίτια, Cretenſes ἀνδρεῖα, quemadmodum ibidem indicat Plutarchus. Hoc genus conuiuiorum Lycurgus inſtituit, ad excludendum luxum ac temulentiã. M. Tullius meminit Phiditiorum libro Tuſculanarum quæſtionum quinto, Quid, inquit, victum Lacedæmoniorum in phiditiis, nónne videmus? Vbi quum tyrannus cœnauiſſet Dionyſius, negauit ſe iure illo nigro, quod cœnæ caput erat, delectatũ: tum is qui illa coxerat, Minimè mirum, inquit: condimẽta enim defuerunt. Quæ tandem, inquit ille? Labor in venatu, ſudor, curſus ab Eurota, fames, ſitis. His enim rebus Lacedæmoniorum epulæ condiuntur. Quanquã hæc fabula ſecus narratur apud Plutarchum in coronide quam adiectã videmus apophthegmatis Laconicis, de Lycurgi inſtitutis. Erant apud Lacedæmonios & aliæ conuiuiorum ſpecies, quorum vnum erat κοπὶς, quod certis ciborum generibus inſtruebatur, alterum ἐπάϊκλον, aliquanto ſplendidius. Omnium frugaliſſimum erat quod agebatur in phiditiis. Multa ſuper his Athenæus libro quarto, ſicui libebit cognoſcere. Accommodari poterit & ad orationem, vt ſiquis neget ſe contentum ſimplici ſermone, velut in Laconicis phiditiis accipiatur: ſed deſiderare ſplendoris aliquid, & quod appetentiam irritet illecebra.

Φειδίτια, & φιλίτια.

Equo ſeneſcẽti minora cicela admoue. 52

Ἵππῳ γηράσκοντι τὰ μείονα κίκλα ἐπίβαλε, id eſt, Equo ſeneſcenti minora cicela admoue. Admonet adagium, vbi vires per ætatem fatiſcunt, reſpirationem ac refocillationem quandam à laboribus dãdam: & decreſcente robore, minuẽdos labores, augẽdam remiſſionem. Ductum aiunt ab equis militaribus, quibus ſeneſcentibus, leuius τρισίππιον admouebant. Eſt autem τρισίππιον ceu rotula quædam, publica nota, quæ igni candefacta, malis equorum imprimi cõſueuit. Zenodotus oſtendit prouerbium extitiſſe apud Cratetem comicum in Samiis. Videtur carmẽ heroicum, ſi tantum legas κίκλ' ἐπίβαλε. Nam κίκλα nondum reperi apud vllum authorem, præterquam apud Zenodotum. Triſippii meminit Heſychius. Videtur autem κίκλον aliquid eſſe non diſſimile triſippio.

Τρισίππιον.

Eretrienſium rho. 53

Ἐρετριέων ῥῶ, id eſt, Eretrienſiũ rho. Vbi quis crebrius & aſperius eam literã ſonaret. quo nomine nũc male audiunt apud Gallos Picardi. Notantur item quibus Alcibiadis labdaciſmus impẽdio placebat. Ridetur Arrius à Catullo, quòd

Chommoda dicebat, ſiquando commoda vellet
Dicere, & hinſidias Arrius inſidias.
Ac tum mirificè credebat ſe eſſe loquutum,
Quum quantum poterat, dixerat hinſidias.

Adagium refertur à Diogeniano. Meminit Plato in Cratylo, Οἶσθα οὖν ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ ἡμεῖς μὲν φαμὲν σκληρότης, ἐρετριεῖς δὲ σκληροτήρ, id eſt, Scis quòd nos pro eodem dicimus ſclerotes, id eſt durities, pro quo Eretrienſes ſcleroter. Ex quo liquet Eretrienſes adamaſſe hanc literam ρ, quam loco σ ſuppoſuerint, quum contrà Athenienſes, eam verterint in σ, vt θαρρεῖν pro θαρσεῖν. Quoniam ea litera dicitur impetus ac vehementiæ ſignificationem habere, videtur & in homines præcipites ac violentos congruere prouerbium.

OEſtro percitus. 54

Οἴστρῳ πεπληγμένος, id eſt, Œſtro percitus, id eſt, ingenti animi cupiditate commotus, ac velut attonitus. Œſtrum enim inſecti genus, horrendo ſtrepitu, vnde & nomen inditũ apud Græcos. Nam Latini aſilum appellant. Hoc addito Iuno vaccam Io in furorem egit. Vnde poetæ diuino correpti furore, œſtro conciti dicuntur. Eſt apud Platonem, tametſi locus in præſentia non ſuccurrit, opinor in Phædro. Vnde & οἰστροπλὴξ dictione compoſita, pro inſano, & οἰστρᾶν & οἰστρηλατεῖν, pro inſanire.

In magnis & voluiſſe ſat eſt. 55

In magnis & voluiſſe ſat eſt. Tibulliana hæc ſententia nihil celebratius. eam Angelus Politianus non inſcite vertit Græce,

Ἀρκεῖ δ' ἐν μεγάλοις καὶ τὸ θέλημα μόνον.

Apuleius Floridorum libro quarto, Maiore ſcilicet voluntate quàm facultate. Eóque propenſius fortaſſe laudandus eſt, quòd omnibus bonis in rebus, conatus in laude, effectus in caſu eſt. Item M. Varro apud Gellium lib. 1. capite decimooctauo, In quo non modo Lælii ingenium non reprehendo, ſed induſtriam laudo. Succeſſum enim fortuna, experientiã laus ſequitur. Cõuenit, vbi quis maiora viribus conatus, tametſi rei ſuſceptæ magnitudini non facit ſatis, tamen hoc ipſo nomine laudẽ promeretur, quòd rẽ pulcherrimã tentauerit.

In holmo cubabo. 56

Ἐν ὅλμῳ εὐνάσω, id eſt, In holmo cubabo. Dicebatur ab iis qui ſe quippiam diuinatione cognitum ire minitabãtur. Nã ὅλμον quidam vatem interpretantur: alii tripodes Apollinis holmos appellatos fuiſſe. Tradit autem Ariſtophanes grammaticus, citãte Zenodoto, eos qui holmis indormiſſent, repẽte diuinandi ſpiritum cõcipere. Addit, Apollinẽ ob id ἐνόλμιον cognominatũ à Sophocle. Quanquã apud Heſiodum ὅλμος pro mortario ponitur. Apud Athenæum lib. 11. poculi genus eſt cornu adſimile, vt per iocũ torqueri poſſit & in bibones. ὅλμος.

Eadem cera. 57

Ἓν κηρίον, id eſt, Idem fauus: dicebantur qui vno ore idem affirmarent: aut qui inter ſe conſpiraſſent. Ductum à fauorũ cellulis inter ſe connexis: ſiue quòd cera tenax, ſibique hærẽs: ſiue quòd olim in ceratis tabellis ſcribebant. vnde & Horatius, Cera laudatur eadem. Siue quòd olim imagines è cera fingebantur, varia quidem forma, nunc deorum, nunc regum, nunc plebeiorum: ſed hæc omnia erãt cera. Refert Zenodotus nõ diſſimile illi quod alio diximus loco, Idem puluis, &, Eadem farina.

In quinque iudicum genibus ſitũ eſt. 58

Ἐν πέντε κριτῶν γούνασι κεῖται, id eſt, In quinque ſitũ genibus iudicum. id eſt, in alieno arbitrio res eſt poſita. Nam antiquitus quinque iudicibus datum erat negocium vt de comicorum fabulis pronunciarent, vt teſtis eſt apud Zenodotũ Epicharmus. Quanquam & apud Platonem quinque iudicũ fit mentio, cum aliàs, tum in libro de Legibus vndecimo, Ἐν πέντε δὲ τῶν νομοφυλάκων τοῖς νεωτάτοις ἔστω τὴν κρίσιν, id eſt, Vt iudicium ſit penes quinque natu minimos ex nomophylacibus. Alluſum eſt autem ad illud Homero frequens,

καὶ ταῦτα θεῶν ἐν γούνασι κεῖται. id eſt,

In genibus ſunt hæc ſita diuûm.

Quum ſignificamus non eſſe noſtræ facultatis, præſtare rei exitum, verùm hunc ſuperis & fortunæ in manu eſſe. Pindarus in Olympiis,

Νῦν δ' ἐν ἐλπίσι μὲν, ἐν θεῷ γε μὰν τέλος. id eſt,

Spes in nobis, in Deo exitus. Nunc ſpes quidem mihi, at in Deo ſitus exitus.

Emunctæ naris. Mucoſis naribus. 59

Emunctæ naris dicitur acri exactóque iudicio, quaſi purgatis naribus, mucoque emunctis. Horatius de Lucilio,

Emunctæ naris, durus componere verſus.

Obeſæ naris homo. Contrà, obeſæ naris dicuntur ſtupidiores. Idem in Odis,

Nec firmo iuueni, neque naris obeſæ.

Lucianus in Alexandro Pſeudomante, Τοῖς δὲ ἰδιώταις καὶ κορύζης μεστοῖς τὴν ῥῖνα, τεράστιον, id eſt, Indoctis autem, & quibus nares oppletæ muco, prodigioſum. Idem in Philopſeude, Εὖ γε, ἦν δ' ἐγὼ, εἰ μὴ πάνυ τὴν ῥῖνα κορύζης μεστὸς εἴην, id eſt, Mihi ſanè, inquam, niſi planè nare ſim oppleta muco. Huc alluſit Plato libro de Rep. primo, vbi Thraſymachus Socrati ſtuporem obiiciens, optat illi nutricem quæ mucum è naribus exprimat, ὅτι σε, ἔφη, κορυζῶντα περιορᾷ, καὶ οὐκ ἀπομύττει, δεόμενον αὐτῆς, id eſt, Quoniam, inquit, te mucoſum negligit, nec emungit, quum ea tibi ſit opus.

Fames & mora bilem in naſum conciũt. 60

Soſia Plautinus in Amphitryone, Vetus adagium eſt, inquit, Fames & mora bilem in naſum conciunt, id eſt, Latrante ſtomacho omnis mora bilem mouet. Quod autem dixit, bilem in naſum conciunt, conuenit cum illo quod ait Theocritus in Thyrſide, -ἔστι γε πικρός,

Καί οἱ ἀεὶ δριμεῖα χολὰ ποτὶ ῥινὶ κάθηται. id eſt,

-eſt enim acerbus,

Atque illi ſemper ſedet in nare aſpera bilis.

Ducta eſt metaphora ab animantibus iram narium flatu ſignificantibus. vnde fabula de tauris ignem ſpirãtibus. Quin hominibus etiam nonnullis ex naribus indicium iracũdiæ. Vnde & corrugare nares dicuntur quæ offendunt. Horatius.

-ne ſordida mappa Corruget nares.

Item Perſius in quinta Satyra,

-ſed ira cadat naſo, rugoſáque ſanna.

Poteſt id trahi latius, nempe ad quemlibet vehementius aliquid cupientem, cui omnis mora quantumuis puſilla, longiſſima videtur, atteſtante Mimo,

Etiam celeritas in deſiderio mora eſt.

Huc reſpicit & Horatianum illud,

Vt nox longa quibus mentitur amica, diéſque
Longa videtur opus debentibus: vt piger annus
Pupillis, quos dura premit cuſtodia matrum.

Generoſior Sparta. 61

Ἐλευθερώτερος Σπάρτης, id eſt, Generoſior Sparta. Dicebatur excellenti animo, minimé que timidus aut humilis. Spartanis enim olim indoles aderat generoſa, & ingenium omnis impatiens ſeruitutis, ac velut imperio natum. vnde nec mœnibus vrbem cingebant, legibus ita iubentibus: abundè munitam arbitrantes fortibus viris. Fœdiſſimum autem exiſtimabant quenquam è pugna redire, niſi victorem: id quod epigrammate quoque teſtatum eſt. Nec tyrannidem in ſuam Rempublicam admittebant, ſed æqua libertate parebant legibus. Denique nihil humilioris operæ exercebãt, ſed agriculturam & artes ſedentarias per helotas (id erat ſeruorum genus) peragebant. *Helotes.*

Locrenſis bos. 62

Λοκρικὸς βοῦς, id eſt, Locrenſis bos. De re vili, aut de munere leuiculo dici poteſt. Quum aliquando Locrẽſes publicum ſacrum facturi, bouem deſiderarent, compoſito ex minutis lignis bouis ſimulacro, diis rem diuinam fecerunt. Atque hinc vulgus adagionem arripuit.

Ficulnus gladius. 63

Συκίνη μάχαιρα, id eſt, Ficulnus gladius. De friuola cauſa dici poteſt, quæque minimo negotio queat refelli. Dictus eſt autem ficulnus gladius ſycophanta, quòd idem & mollis ſit & calumniator. Meminit & Heſychius.

Ficum Mercurio. 64

Σῦκον ἐφ' Ἑρμῇ, id eſt, Ficum Mercurio. De prompto & quibuſlibet expoſito beneficio dicebatur. Nam antiquitus mos erat, ſicubi ficus repertus fuiſſet, eum veluti Mercurio ſacrum ſuſpendere. Liberum autem erat tollere ficum Mercurialem, cuicũque libitũ fuiſſet: vel quòd is deus furibus fauere creditus eſt: vel iuxta parœmiam illam, κοινὸς Ἑρμῆς, Cõmunis Mercurius. Huc opinor alluſiſſe Perſium, quum ait,

Inque luto fixum poſſis tranſcendere nummum,
Nec glutto ſorbere ſaliuam Mercurialem.

Vt indicatum eſt alibi.

Vt fici oculis incumbunt. 65

Ὥσπερ τὰ σῦκ' ἐπὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἔφυ, id eſt, Quemadmodũ fici oculis innati. De iis dicebatur qui pertinaciter vrgerent premerẽtque negotium aliquod. Sumpta ſimilitudine à ficis, hoc eſt vitio quod oculis adnaſcitur, nec facile poteſt auelli oculo incolumi. Ariſtophanes in Ranis,

Ὥσπερ τὰ σῦκ' ἐπὶ τοῖσιν ὀφθαλμοῖς ἔφυ, id eſt,

Vt ficus oculis imminens, ſic ille erat.

Accommodabitur haudquaquam ineptè & in hos, qui quũ graues ſint & intolerabiles, tamẽ auelli nõ queũt niſi magno malo. Quod genus vtinam nulli eſſent aut vnquam exiſterẽt principes, & principum optimates, qui cum auaritia ſint inexplebiles, libidine corruptiſſimi, crudelitate pernicioſiſſimi, tyrannide immanes, veriſſimi Reipub. hoſtes ac prædones, in publicam perniciem non ſolùm armis & opibus inſtructi, verumetiam nouis artibus, quas nec Dionyſius vnquam, nec Phalaris reperit: tamen ſic adhærent, ſic imminẽt, ſic affixi ſunt populo, vt nec ferri poſſint, nec auelli. Vſqueadeò nullus eſt ſenatus, nullus magiſtratus, nulla religio, nulla Reipub. pars, in quam actis radicibus illi non penetrarint, ceu peſtis per omnes corporis venas ſparſa. Siquidẽ animaduerterũt hoc homines tãtùm ad nocendum oculati cordatique, vnam hanc ancoram ſupereſſe publicæ incolumitatis, ſi ciuium & ciuitatum honeſta concordia, tyrannis potẽtium coerceatur. Hanc igitur in primis dirimere cura eſt. Sentiunt in pace minimum ſibi licere, quum res legibus & conſiliis agitur, non dolis aut armis. Proinde modis omnibus id agũt, ne populus publica pace gaudeat. Perſpiciunt præcipuam Reipub. fœlicitatem in hoc ſitam, ſi principem habeat integrum, cordatum, vigilantem, hoc eſt, vere principem. Itaque miro ſtudio curãt tutores ne vnquam vir ſit princeps. Adnituntur optimates ii qui publicis malis ſaginatur, vt voluptatibus ſit quàm effœminatiſſimus, nequid eorũ ſciat quæ maximè decet ſcire principem. Exuruntur vici, vaſtantur agri, diripiuntur templa, trucidantur immeriti ciues, ſacra profanáque miſcẽtur: dum princeps interim otioſus ludit aleam, dum ſaltitat, dum oblectat ſe morionibus, dum venatur, dũ amat, dum potat. O Brutorum genus iam olim extinctum, ô fulmen Iouis aut cæcum, aut obtuſum. Neque dubium eſt quin iſti principum corruptores, pœnas Deo daturi ſint, ſed ſero nobis. Interim ferendi ſunt, ne tyrannidem excipiat anarchia, malum penè pernicioſius. Quod cõplurium rerum publicarum experimentis comprobatum eſt, & nuper etiam agricolarum per Germaniam exortus tumultus nos docuit, aliquando tolerabiliorem eſſe principum inhumanitatem, quàm ἀναρχίαν omnia confundentẽ. Siquidem fulmina terrent quidem omnes, at non ita multos feriunt. cæterùm mare inundans nulli parcit, nihil nõ miſcens ac voluẽs. At quod optimates impii ſunt Reipublicæ, id fortaſſe ſunt Eccleſiæ nonnulli ex his ordinibus quos vulgus mendicantes vocãt. Pios non accuſo, nec ordinem inceſſo. malos noto, quæ vbique maxima turba eſt. Hi ſic ſeſe per omne Reipublicæ corpus ſparſerunt, vt nihil vſquam agatur ſine illis. Regnant in concionibus, quod peculiare munus epiſcoporum. Tyrannidem occuparunt in ſcholis, quod huic proximum munus. Per hos miniſtrantur eccleſiaſtica ſacramenta, per hos ſacerdotes ſumus. Hi plus quàm cenſoria ſeueritate pronunciant de fidei profeſſione: Hic Chriſtianus eſt, hic ſemichriſtianus, hic hæreticus, hic ſeſquihæreticus. In horum ſinus populus effundit occultos vitæ actus, & ſecretiſſimas animi cogitationes. Nec his contenti ſunt, nulla panguntur principum fœdera, in quibus hi non agant partes. Sine his nullum contrahitur matrimonium. In theatricis certaminibus, in publicis ſortibus agonothetas agunt: adeò nihil pudet. Denique nec mori licet abſque iſtis. Nulla eſt aula principum in quã non irrepſerint. Siquod impudens facinus deſtinarunt principes, per hos exequuntur. Siquid moliuntur Romani pontifices quod paulo ſit alienius ab Apoſtolica illa & priſca ſanctimonia, horum potiſſimũ vtuntur miniſterio. veluti ſiquod bellum, ſiquis tumultus, ſiqua exactio, ſiqua condonatio parum

pudens: in hiſce fabulis iſti primas agunt. interim ſimplici popello ſpecie ſanctitatis imponitur. Sacerdotes ad hos collati, ſacerdotes non ſunt. Epiſcopi, horum fiducia, in vtrauis aurem dormiunt. Plebs deſtituta, pro vnicis paſtoribus gemino luporum genere diſcerpitur, dum & præſules exercẽt tyrannidem: nec hi tamẽ paſtores ſunt, ſed alia ratione prædones. Rurſus admoneo, nec pios à me notari, nec ordinem. nam qui inter eos ſunt incorruptiſſimi, ſolent eadem quæ deploro, deplorare. Atque apibus licet ſuos fucos, vt aculeo carentes, quamuis furaces, aliquando depellere. hos fucos omnibus crabronibus aculeatiores, nec reges, nec ſummi põtifices queant à republica profligare, niſi magna Chriſtianæ religionis ruina. adeo ſuas factiones communierunt, adeò totum orbem arcibus ac populis ſuis occuparunt, & in dies, nouos ſtruunt nidos: hoc nimirum prætextu, quòd ſuperiorũ monaſteriorum religio, cuius commendatione primũ exorta ſunt, perierit. Quaſi verò & horum nõ paulo pòſt ſit peritura ſynceritas: ſiqua modo ſynceritas. Ita fit vt orbis impiis & otioſis monachorum gregibus oneretur, & principes fraudentur populo, & epiſcopi grege, & populus paſtore: Chriſtianæ religionis puritas ac libertas paulatim ad Iudaicas ceremonias delabatur. Et quemadmodum difficile dictu ſit vtrum grauior ſit Reipublicæ malorum principum inter ſe concordia, an diſſidium: quòd, ſiue belligerantur, magno populi malo id faciant: ſiue conciliantur, in publicum exitium conſpirent: ita neſcias vtrum magis ſit optandum, imò, quo melius dicam, vtrum magis deteſtandum, iſtorumne inter ipſos conſenſus, an ſeditio: quòd vtraque res publico fiat malo. Opinor autẽ ficos hic dici rigidum tumorẽ innaſcentẽ genis oculorũ: ea res quũ moleſtiſſima ſit, tamen nõ ſine periculo tollitur, quòd oculo immineat, parti vexationis & tractatus impatientiſſimæ. Adagii mentionem facit Suidas.

Cum haſta, cum ſcuto. 66

Σὺν δορί, σὺν ἀσπίδι, id eſt, Cum haſta, cum ſcuto. Vbi quis omni conatu rem aggreditur. Ariſtophanes ἐν εἰρήνῃ,

Σὺν δορὶ σὺν ἀσπίδι τε. id eſt,
Cum haſta, cumque ſcuto. Item in Veſpis,
Ἐκδραμόντες δορὶ ξὺν καὶ ἀσπίδι. id eſt,
Expedita excurſione, cúmque ſcuto & lancea.

Sumpta metaphora à milite armis omnibus inſtructo. Ad ſimilem vſum rectè torquebitur Homericum illud,

Ἔγχεΐ τ' ἄορί τε μεγάλοισί τε χερμαδίοισιν. id eſt,
Haſtâque & gladio ſaxiſque ingentibus inſtant.

Quoties res omni vi geritur.

Viri ſenis aſtaphis caluaria. 67

Ἀνδρὸς γέροντος ἀσταφὶς τὸ κρανίον. id eſt,
Viri ſenis velut vua paſſa cranium.

Admonet adagium, inualidum & flaccidum eſſe ſenile corpus, exhauſto ſucco, carnibuſque adeſis. Lucianus in Tyranno, de ſenibus, ἐπειδὰν ἀσταφίδες γε πάντες ἤδη ὦσι, id eſt, Quandoquidem iam omnes, vuæ paſſæ ſunt. Rugoſæ enim & flaccidæ ſunt vuæ paſſæ, propter ſuccum ſole decoctum. Vnde veteres & vuas paſſas vocabãt ſenes paſſos, ob rugoſitatem. Lucilius, citante Nonio, Vuæ paſſæ.

Rugoſi paſſique ſenes eadem omnia quærunt.

Poſt folia cadunt arbores. 68

Poſt folia cadent in te arbores. Quoties admonebimus, leuiores iniurias ſiquis ferat, ſequi atrociores. Veluti arborum decidua folia negliguntur: verùm aliquando fit vt ipſæ arbores putres in caput ſubiectis decidant. Plaut. in Menæchmis,

-folia nunc cadunt: Nunc ſi triduum hoc hic erimus,
tum arbores in te cadent.

Ante tubam trepidas. 69

Ante tubam trepidas, id eſt, Animo cõſternatus priuſquã appareat periculum. Ab ignauis militibus ſumptum, qui pauitant priuſquam bellicum canatur. Nam audita tuba, mirus quidã pauor ſolet militum animos inceſſere. Vergilius,

-cur ante tubam tremor occupat artus?

Qui ſermo ſi paulo longius detorqueatur, in prouerbii ſpeciem abibit.

Ameles angulus. 70

Ἀμελὴς γωνία, id eſt, Ameles angulus, id eſt, neglectus angulus, dicebatur qui ſupinus & oſcitabundus deſideret, nihil bonarum rerum tentans. Aiunt, in Libya locum eſſe qui ἀμελὴς γωνία, hoc eſt ſecurus angulus, vulgo dictus ſit: ob id fortaſſe quòd neglectus & incultus iaceret. Cõperio ſcriptum & ἀμελοῦς γωνία, id eſt, negligentis angulus. Recẽſent Zenodotus & Heſychius.

Vltra res Callicratis. 71

Ὑπὲρ τὰ Καλλικράτους, id eſt, Super fortunas Callicratis. De immenſis opibus dicebatur. Aiunt Caryſtium quempiam fuiſſe, nomine Callicratem, qui reliquos ciues opibus longè præſtiterit. Vnde ſiquem magnopere locupletem intelligi volebant, eum vel Caryſtii Callicratis facultates vincere dicebant. Ariſtoteles autem in Athenienſium Repub. citante Suida, tradit Callicratem quendam è iudicum ordine fuiſſe, qui iudiciarias exactiones ſupra modũ auxerit: atque hinc natam parœmiam de immodicis exactionibus.

Vulcanium vinculum. 72

Ἡφαίστιος δεσμός, id eſt, Vulcanium vinculũ. Vbi quis nodis inextricabilibus eſſet illigatus, Vulcaniis vinculis teneri dicebatur. ſumpta denominatione ab adamantinis illis vinculis, quibus apud Homerum Vulcanus Venerem & Martẽ ſic irretiuit, vt quo magis ſe conarentur explicare, hoc magis inuoluerentur. Homerus Odyſſeæ octauo,

Βῆ ῥ' ἴμεν ἐς χαλκεῶνα, κακὰ φρεσὶ βυσσοδομεύων.
Ἐν δ' ἔθετ' ἀκμοθέτῳ μέγαν ἄκμονα, κόπτε δὲ δεσμοὺς
Ἀρρήκτους, ἀλύτους, ὄφρ' ἔμπεδον αὖθι μένοιεν.
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ τεῦξε δόλον κεχολωμένος Ἄρει,
Βῆ ῥ' ἴμεν ἐς θάλαμον, ὅθι οἱ φίλα δέμνι' ἔκειτο.
Ἀμφὶ δ' ἄρ' ἑρμῖσιν χέε δέσματα κύκλῳ ἁπάντῃ.
Πολλὰ δὲ καὶ καθύπερθε μελαθρόφιν ἐξεκέχυντο,
Ἠΰτ' ἀράχνια λεπτά, τά γ' οὔ κέ τις οὐδὲ ἴδοιτο
Οὐδὲ θεῶν μακάρων. id eſt,
Ille domum petiit qua ſtat ferraria fornax,
Secum imo interea penitus mala pectore voluens.
At trunco impoſita prægrandi incude, ſecabãt
Vincula, nulli vel rumpenda, vel effugienda,
In quibus impliciti ſimul aſtrictique manerent.
At poſtquam inſidias Marti indignatus, & artes
Abſoluiſſet, adit conclaue, vbi dulce cubile
Stabat, & hinc illinc fallacia vincula fulcris
Obligat, & ſummo ſuſpendit plurima tecto:
Mire tenuia, ſic telas vt araneorum,
Sic vti nec poſſint oculis deprendier vllis,
Non vel diuorum. Adagium refertur à Suida.

Ad ſatietatem vſque. 73

Ἄχρι κόρου, id eſt, Vſque ad ſatietatem. id eſt, quãtumlibet, aut ampliter. Quod ita demum prouerbium fuerit, ſi lõgiuſcule transferatur. vt, In poeticis literis verſatus ſum ἄχρι κόρου. Et, Illuſit nobis ἄχρι κόρου. Et, Quintilianus metaphoris gaudet ἄχρι κόρου. Idem cõpoſita voce dicunt κατακόρως, id eſt, Affatim. Iulius Pollux addit πέρα κόρου, id eſt, Vltra ſatietatem. atque ita veſcentem indicat dici ſolere ἀδηφάγον, & κάβαισοι à κάβος, quod eſt tritici mẽſura. quemadmodum Latini bibacem dicunt tricongium. Itidem dicunt ἄχρι χείλους, id eſt, vſque ad labiũ, ſumpta à vaſis metaphora: & Vſque ad ambas aures. de quo meminimus alibi. Iulius Pollux vas plenum appellat ἰσοχειλὲς ſiue ἐπιχειλές: redundãs, ὑπερχειλές, à labro vaſis ſumpta voce. Refertur à Zenodoto. Κάβαισος. Tricongius. Ἄχρι χείλους, & ſimilia.

Votum munificum. 74

Εὐχὴ μεγαλόδωρος, id eſt, Votum munificum: vbi quis animo ſpes regias concipit, iámque voto diues eſt. μεγαλόδωρος Græcis dicitur qui magna donat. Nihil autem voto hominis liberalius. Largitur enim cuilibet quãtumcunque petit. Meminit huius Lucianus in Hæreſibus. Promiſſis diues quilibet eſſe poteſt, ait Ouidius: ſed multo facilius eſt votis eſſe liberalem ac diuitem.

Vtinam domi ſim. 75

Οἴκοι γενοίμην, id eſt, Vtinam domi ſim. Dici ſolitum vbi quis optat, è malis, quibus implicitus eſt, emergere. Tranſlatum videtur ab iis qui in tempeſtate periclitantur. Nam nũc etiam ita vulgo loquuntur qui periculoſe nauigant, οἴκοι γενοίμην. Refertur à Suida.

Vtinam male quemadmodum inueniſti, eiicias. 76

Εἴθε φαύλως ὥσπερ εὗρες ἐκβάλοις τὴν ἔνθεσιν. id eſt,
Vtinam ita vt male reperiſti ius, & eiicias male.

Hoc eſt, Vtinam quẽadmodum male tibi peperiſti famam, aut facultates, ita & male perdas. Iuxta Plautinum illud, Malè partum, malè diſperit. Suidas hunc trochaicum, vt prouerbiale, citat ex Ariſtophane, apud quẽ extat in Equitibus, dicitur que mihi in Cleonem reipublicæ depeculatorem.

Vltro Deus ſubiicit bona. 77

Αὐτόματα ὁ Θεὸς ἀπαμᾷ τἀγαθά, id eſt, Vltro Deus ſubiicit bona. Quoties res citra noſtram operam fœliciter cadũt, quaſi Deo quopiam accurante. Stobæus ſenarium hunc adducit ex Plutis Cratini,

Αὐτόματα τοῖσι Θεὸς ἀπαμᾷ τἀγαθά, id eſt,
Vltro dona ſitis ipſe ſuppeditat Deus.

De dormientis rete dictum eſt alias.

Ventres. 78

Γαστέρες, id eſt ventres, dicebantur homines edaces, ventrique atque abdomini ſeruientes. Epimenides Cretenſis, citante diuo Paulo in epiſtola quam ſcribit ad Titum,

Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί. id eſt,
Cretẽſes vani vſq; , malæ feræ, alui inertes. Itẽ Lucilius,
Viuite lurcones, comedones, viuite ventres.

Terentius in Phormione, Pugnos in ventrem ingere. Donatus oſtẽdit, & ad totum paraſitum referri poſſe. Plutarchus in commentario De diſcrimine adulatoris & amici, putat hos verſus iambicos non perinde quadrare in cancrum, atque in aſſentatorem & paraſitum,

Γαστὴρ ὅλον τὸ σῶμα, πανταχῇ βλέπων
Ὀφθαλμός, ἕρπον τοῖς ὀδοῦσι θηρίον. id eſt,
Eſt venter omne corpus, vndique obtuens
Oculus, ſuiſque beſtia reptat dentibus.

Ariſtoteles libro Moralium tertio, oſtendit homines ventri gulæque deditos appellari ſolere γαστριμάργους. quòd præter modum expleant ventrem cibo potuque. Conſtat vocẽ eſſe compoſitam à γαστὴρ venter, & μάργος inſanus. Libet obiter commemorare ridiculum quiddam quod per huius loci occaſionem comperi. Qui Græcum Etymologicum nobis cõtexuit, negat à quoquam vel grammaticorum vel rhetorũ explicatum vnde dictus ſit gaſtrimargus: verum id eſſe factum ab Ariſtotele in opere De animalibus. Equidẽ hactenus inhiabam larus, reconditum quiddam expectans. Margos, inquit, animal eſt quod ex putrefactione naſcitur inter terram & aquam. Id quemadmodum è terra naſcitur, ita nõ deſinit veſci terra, donec ea perterebrata emergat in auras. Quo ſimul vt emerſit, moritur triduum, donec veniat humida nebula: qua madefactum animal reuiuiſcit, nec dein amplius terra veſcitur. Atque hinc qui veteres philoſophos ſequuti ſunt, homines impendio voraces appellarunt γαστριμάργους. Iam hoc ſomnio quid ineptius? Sed ille ſomnium addit ſomnio. Poſſunt tamen, inquit, piè quæ dicta ſunt intelligi. Omnis enim cupiditas è corruptione naſcitur. Ea poſteaquã nata eſt, non deſinit edere cor cui ineſt, donec per habitum ſcientiæ in apertum prodeat: vbi prodierit, moritur tribus animi potentiis. Et ſic gratia Sancti ſpiritus per nebulam eruditionis apparens, dat ſtillas cognitionis, viuificatque non iuxta priorem vitam cupiditatibus obnoxiã, ſed iuxta eam quæ ob virtutem cum diis habet familiaritatem. Hæc pluſquam friuola, tamen recenſere viſum eſt, quo lector intelligat quantum ſit illis rapſodiis tribuendum: & quam ſiniſtre faciant, qui nefas eſſe putant in dubium vocare quicquid quacunque occaſione chartis illitum repererint. Fuit hoc aliquando quorundam ſtudium, vt non ſolùm poetarum fabulas ad Chriſtianam allegoriam traherẽt, verumetiam ipſi nouas fabulas comminiſcerentur, quas allegoricè nobis exponerẽt: quaſi veritas, niſi adhibito mẽdacio, diſci non poſſit. Hic autem quum fuerit Chriſtianus, tamen quoniam ſui ſomnii authorem vult videri Ariſtotelẽ, putat ſe nobis pulchre obleuiſſe os, quòd pro Deo deos dicit. Scilicet Ariſtoteles ſolet animãtium naturas ad moralem accommodare ſenſum, & ille nouit quid ſit Spiritus ſanctus. Iulius Pollux libro De rerum vocabulis ſexto, admonet, olim bibacẽ, πίθον id eſt dolium, appellatum & edacẽ χαδᾶνα, quòd χάδος frumenti menſuram ſignificaret, quaſi lagenam dicas. Antiphanes apud Athenæum libro 11, de obeſo & bibaci,

-τὸν οὖν,
Διὰ τὴν πολυποσίαν καὶ τὸ πάχος τοῦ σώματος,
Λάγυνον καλοῦσιν πάντες οἱ ἐπιχώριοι. id eſt,
-hunc igitur, ob
Bibacitatem & obeſitatem corporis,
Vtrem vocant eiuſce cultores loci.

Apud hunc ipſum alicubi cibo potuique deditì θύλακοι dicũtur. nec obſcurum eſt illud, Lagenam pẽdere, nõ hominem. Θύλακοι.

Vlyſſeum commentum. 79

Ὀδυσσέως μηχανή, id eſt, Vlyſſeum inuentum, callidum, aſtutum & vafrum dicebatur Vlyſſem Homerus vbique verſutum facit, ac diſſimulantem ſimulantẽmque. Vnde eundẽ ſtatim initio Odyſſeæ, πολύτροπον appellat. Vergilius item,

-ſcelerumque inuentor Vlyſſes.

Refertur apud Suidam Plutarchus in Lyſandri vita declarat quid ſit Vlyſſeum commentum. Lyſandrum Lacedæmonii miſſa ſcytala domum reuocarant. Is metuens accuſationes Pharnabazi ſatrapæ, qui gratioſus erat Lacedæmoniis, dedit operam vt cum illo veniret in colloquiũ. Ab eo multis precibus impetrauit vt ſcriberet magiſtratui ſe nullis ab ipſo læſum iniuriis. Pharnabazus cum Cretenſi, quod aiunt, Cretiſſans, conſcripſit epiſtolam ex Lyſandri ſententia, quam illi legendam tradidit ſed clam ſcripſerat aliã ex ſui animi ſententia, ſigillo & inſcriptione tam ſimili, vt dignoſci nõ quirent altera ab altera: eamq; tradit Lyſandro. Is nihil ſuſpicãs reddit: quam lectam quum illi commoſtraſſent Ephori, Lyſander intellexit non ſolum Vlyſſem verſutum fuiſſe. In hãc ferme ſententiam Plutarchus.

Victitant ſucco ſuo. 80

Prouerbiali figura dictum eſt in paraſitos, Victitant ſucco ſuo qui, ſiquando cœna contigit lautior, ingurgitant ſeſe: rurſus vbi nulla arridet ſpes cœnatica, coguntur que αὐάσιτοι viuere, fortiter ferunt inediam, & in conuiuii ſpem durant. Sumpta metaphora à cochleis, quæ per æſtum intra teſtam contractæ, vt cunque ſucco ſuo aluntur, donec acciderit pluuia. Plautus in Captiui duo,

Quum res, inquit, prolatæ ſunt, quũ rus homines eunt,
Simul prolatæ res ſunt noſtris dentibus.
Quaſi quum caletur, cochleæ in occulto latent,
Suo ſibi ſucco viuunt, ros ſi non cadit:
Itidem paraſiti rebus prolatis latent,
In occulto miſeri victitant ſucco ſuo.

Viri infortunati procul amici. 81

Ἀνδρὸς κακῶς πράσσοντος ἐκποδὼν φίλοι. id eſt,
Viri ſiti in malis amici ſunt procul.

Parœmia notat mores amicorum vulgarium, qui hirundinũ ritu, pro ratione temporum aduolant ac deuolant Aduolant vbi res ſecundæ, deuolant ingruente rerum tempeſtate Ariſtides in oratione Panathenaica nominatim adagii titulo vſurpauit, Καὶ τὴν παροιμίαν ἐνόθευσε. οὐ γὰρ ἐκποδὼν τῷ κακῶς πράττοντι φίλους καὶ ἐκ παντὸς, ἀλλὰ πολλοὺς τῶν πρόσθεν διαφόρων, ὅτι τοῖς ἀτυχοῦσι φίλους παρέσχεν, id eſt, Ac prouerbium inuertit. declarauit enim haudquaquam eſſe procul amicos eius cui res ſunt aduerſæ, verumetiam multos qui antea diſſidebant, in rebus afflictis ſibi reddidit amicos. In hanc ſententiam extat & huiuſmodi ſenarius,

Τῶν δυστυχούντων εὐτυχὴς οὐδεὶς φίλος. id eſt,
Fœlix amicus nullus infœlicibus.

Item alter huic ſimilis,

Κρίνει φίλους ὁ καιρός, ὡς χρυσὸν τὸ πῦρ. id eſt,
Vt ignis aurum, amicum ita tempus arguit.

Ad hanc ſentẽtiam palam alluſit Cicero libro Familiarium epiſtolarũ nono, Nam (etſi non facilè diiudicatur amor verus & fictus, niſi aliquod incidat eiuſmodi tempus, vt quaſi aurum igne, ſic beneuolentia fidelis periculo aliquo perſpici poſſit) cætera ſunt ſigna communia. Horatius,

Vilis amicorum eſt annona bonis vbi quid deeſt.

Paſſim habentur amici qui petant: qui dent, perpauci. Pindarus item in eandem ſententiam,

Οἴχεται τιμὰ φίλων τατωμένῳ
Φωτί· παῦροι δ' ἐν πόνῳ πιστοὶ βροτῶν. id eſt,
Perit honos homini amicis orbato:
Sunt autem pauci mortales fidi in rebus afflictis.

Vias nouit quibus effugit Eucrates. 82

Οἶδε καὶ ὁδοὺς ἅς ἀπέφυγεν Εὐκράτης, id eſt, Nouit vias quibus effugit Eucrates. In eum quadrat qui ſemper aliquã inuenit rimam, vt inquit Plautus, per quam elabatur, vt officium ſubterfugiat. Ariſtophanes in Equitibus,

Εὐλαβοῦ δὲ μὴ 'κφύγῃ σε· καὶ γὰρ οἶδε τὰς ὁδούς
ᾗπερ Εὐκράτης ἔφευγεν εὐθὺ τῶν κυρηβίων. id eſt,
Caueto ne te effugerit. nouit vias
Quibus Eucrates effugerat per furfures.

Eucrates. Taxat autem obiter Eucratis mores, qui quū molitor eſſet, tamen Rempublicam adminiſtrarat. Quin & in Auibus taxat Execeſtidem quempiam, peregrinum & erronem, cui viæ omnes notæ fuerint. Congruet in hominem aliquo prætextu ſuffugientem, ſiquando fides ſit præſtanda.

Viuit, incende ignem. 83

Ζῶν, ἅπτε πῦρ, id eſt, Viuit, incende ignem. Vbi in negotii periculoſi puncto feſtinandum admonemus, & occaſionem arripiendam: vt quum reperta ſcintillula properatur, ne pereat & illa. Simile illi, Nunc tuum ferrum in igni eſt. Refertur apud Suidam.

Venter auribus caret. 84

Γαστὴρ οὐκ ἔχει ὦτα, id eſt, Venter non habet aures. Vbi de paſtu agitur, non admittuntur honeſtæ rationes. Atteſtatur huic ſenarius ille prouerbii vice Græcis celebratus,

Λιμῷ γὰρ οὐδὲν ἀντιλεκτέον ἔπος. id eſt,
Contra famem etenim nulla contradictio eſt.

Celebratur à Plutarcho Gellióque dictum illud Catonis, ex oratione quadā qua diſſuaſit legem agrariam. eam ſic exorſus eſt, vt dicat, arduū eſſe ad ventrem verba facere, qui careat auribus. Nec ineptè accommodabitur in eos, qui vētris addicti voluptatibus, nihil admittunt quod ventri non ſit amicum. Seneca lib. 3. epiſt. 21, Venter, inquit, præcepta nō audit, poſcit, appellat. Non eſt autem moleſtus creditor: paruo dimittitur, ſi modò das illi quod debes, non quod potes.

Cum puluiſculo. 85

~~Vel cū puluiſculo~~ dicimus quoties omnia ſic tollūtur vt nihil fiat reliqui, ne puluis quidē. Metaphora mutuo ſumpta videtur ab iis qui frumentū ab area cōuerrunt, non ſine puluere. Plautus in Rudētibus, Cōuerret hic iam me totū cum puluiſculo. Idem in Truculento, Quo citius rem ab eo auferant cum puluiſculo. Simili figura dixit Iuuenalis Cū ærugine, pro eo quod eſt integrè, & nulla parte diminutum.

Nunc ſi depoſitum non inficietur amicus,
Si reddat veterem cum tota ærugine follem.

Eodem pertinet Euangelicū illud, quo iubentur etiam puluerem excutere Apoſtoli. id eſt, ne minimum quidem ab eis auferre ſecum.

Valere pancratice. 86

Plautus in Bacchidibus, Valere pancratice dixit pro eo quod eſt firma eſſe valetudine. nam in Pancratiaſtis robur corporis potiſſimum ſpectabatur. Pro eodem dixit Valere athletice, Valere pugilice, Valere baſilice. Terētius item, Pugilem eſſe aiunt, De puella robuſtiore & habitiore. Græci

Βασιλικῶς. *βασιλικῶς*, pro magnificè, prouerbiali figura dicunt. Neque is ſermo vulgò non tritus eſt, etiam hodiernis temporibus.

Fœdum eſt & manſiſſe diu, vacuúmque rediſſe. 87

Verſus hic Homericus ex ſecundo Iliados libro non dubium quin annumerandus ſit inter eos quos Macrobius ſcribit in prouerbium abiiſſe,

Αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν, κενεόν τε νέεσθαι. id eſt,
Turpe eſt & manſiſſe diu, vacuúmque rediſſe.

Conueniet, vbi quis longam de ſe concitauit expectationem, cui poſtea non reſpōdeat. Veluti ſiquis ſtudii cauſa diu peregrinatus, domum redeat nihilo doctior. Aut ſi negotiator poſt diutinam abſentiam reuertatur nihilo ditior. Aut ſiquis admodum longæuus, nihil præclari geſſerit in vita, quo ſe vixiſſe teſtaretur. M. Tullius prouerbii vice vſurpauit, Epiſtolarum ad Atticum libro ſexto, epiſtola cui initiū, Nunc quidem profecto.

Tragulam iniicere. 88

Plautus in Epidico, Tragulam in te iniicere adornant, id eſt, dolum aliquem in te ſtruunt. Et ibidem, Neſcio quā fabricam facit. Sic autē habet verſus tetrameter trochaicus,

Tragulā in te iniicere adornat, neſcio quā fabricam facit.

Vtraque figura prouerbialis videtur. Idem in Caſſina, Ego Pol iſtam iam aliquorſum tragulā decidero. Rurſus in Pſeudolo, At volui iniicere tragulam in noſtrum ſenem. Huic ſimillimum quod dixit in Moſtellaria, Pilum iniecisti mihi, pilum enim haſtæ genus eſt.

Trium literarum homo. 99

Trium literarū homo, per ironiā dici poteſt in eū qui generoſus & ingenuus videri cupiat. Inde natum quòd olim ingenui prænomen, nomen & adnomen in literis aut inſignibus ſuis, tribus literis notare ſoleant. Vt pro Quinto Valerio Maximo, Q. V. M. Hinc vulgi iocus de trium literarū homine. Plautus in Aulularia iocum alio detorſit, nempe in ſeruum furacem. Subiicit enim, Etiam fur, trifurcifer.

Trium dierum commeatum. 90

Trium dierum commeatus, quum inſtare paupertas extrema ſignificatur. Tranſlatione ducta à militum cōmeatu. Et apud Ariſtophanem cum aliàs, tum in Acharnenſibus,

Καί μ' ἐπιτρέπειν σιτί' ἡμερῶν τριῶν. id eſt,
Mihique vt reſeruem commeatum tridui.

Interpres addit, antiquitus in bellum iturus edici ſolere vt ſibi tridui non minus commeatum pararent. Meminit & in Equitibus,

Ἐγὼ παρέξω καὶ τοῦτον ἡμερῶν τριῶν. id eſt,
Præbebo & iſtum quod ſat eſt in triduum. Proinde tridui commeatum dicemus minimas facultates, quæ vix ad tridui victum ſufficiant. Non diſſimili figura Terētius in Seipſum excruciante, dixit decem dierum familiam.

Tragœdias in nugis agere. 91

Tragœdias in nugis agit qui in re leuicula tumultū mouet. &, vt ait Terentius, magno conatu magnas nugas dicit. M. Tullius De oratore, libro 2, Ne aut irriſione aut odio digni putemur, ſi tragœdias agamus in nugis. Vſurpat idem Fabius libro ſexto, capite de peroratione: Nā in paruis, inquit, litibus has tragœdias mouere, tale eſt quaſi perſonam Herculis & cothurnos aptare infantibus velis. Quin hoc ipſū Excitare tragœdiam, ſi aliò quopiā deflectatur, prouerbium reſipit. Vnde & Græcis *ἐκτραγῳδίζειν*, & *τραγικῶς λέγειν*, pro grauiter ſiue acerbè. Ἐκτραγῳδίζειν.

Tranſuerſum agere. 92

Tranſuerſus agi dicitur qui vi & impetu quodam ab inſtituto deflectitur. Ita Laberius Mimus apud Macrobium libro Saturnalium ſecundo, curſum fortunæ tranſuerſum vocat. Hunc enim C. Cæſaris benignitas inuitauit vt eques Romanus & ſenex prodiret in ſcenam. In prologo igitur queritur, præter animi ſui ſententiam eò Cæſaris autoritate fuiſſe compulſum.

Neceſſitas, inquit, cuius curſus tranſuerſum impetum
Voluerunt multi effugere, pauci potuerunt:
Quo me detruſit penè extremis ſenſibus, &c.

Ita qui præceps ira fertur, tranſuerſus rapi dicitur. Ductum apparet à nauigantibus, qui ſecundo vento, recto curſu ferūtur: flatu aduerſo, tranſuerſim aguntur.

Thraſybulo Dionyſiū dicitis eſſe ſimilē. 93

Θρασυβούλῳ Διονύσιον φὴς εἶναι ὅμοιον, id eſt, Dionyſium Thraſybulo ſimilem eſſe dicitis. Dici ſolitum vbi quis ea cōponit, quæ nimio interuallo inter ſe differunt. Dionyſius enim inter peſtilentiſſimos tyrannos commemoratur: Thraſybulus laudatus quòd reipublicæ ſtudioſiſſimus fuerit. Sumptum eſt è Pluto Ariſtophanis.

Tributis potiora. 94

Τὰ τῶν φόρων κρείττω, id eſt, Tributis potiora, dicebatur vbi quis ex malefactis & iniquitate cōmodum ingens reportaret. Refertur à Suida & Zenodoto prouerbii nomine, nec pluribus explicatur. Harpocratiō in dictionario rhetorico, ſcribit extitiſſe in oratione Hyperidis aduerſus Athenogenem. Inde natum opinor, quòd qui principum nomine tributum exigunt, ferè plus extorquent quàm par eſt. Et principes ſic petunt, vt ab inuitis rapiant, ni dent quod petitur. Congruit huic illud Pindari ex Pythiis hymno octauo, *κέρδος δὲ φίλτατον, ἑκόντος εἴ τις ἐκ δόμων φέροι*, id eſt, Lucrum autem gratiſſimum, ſiquis ex volentis ædibus ferat.

Tragica ſimia. 95

Τραγικὸς πίθηκος, id eſt, Tragica ſimia. Prouerbiali conuicio dicebatur qui fungeretur honoribus, opibuſq; polleret, alioqui indignus. Simiam appellāt homunciōnē, vix hominem, ſed ſimulachrum hominis magis. Tragicā addunt, propter fortunæ ſtrepitum & perſonam additam. Demoſthenes in oratione pro Cteſiphonte, Æſchinem tragicam ſimiam

appellat, quòd, quũ eſſet nequiſſimus, ſplendidis verbis probum ciuem ageret. Cuius prouerbii meminit Philoſtratus in Ariſtide. Diuus Hieronymus in epiſtolis oſtendit hoc ſcõmma iaci ſolere vulgò in Chriſtianos, ſed ab impiis ethnicíſq; perinde quaſi vultu habituque ſanctimoniã præ ſe ferrent, quũ eſſent improbi. Quanquam hic locus in exẽplaribus nõ eodẽ habetur modo, ſicut admonuimus in ſcholiis noſtris: quibus verè diuini viri lucubrationes (quo à piis hominibus ſed mediocriter doctis, poſſent inoffenſe legi) ſummis vigiliis emẽdatas illuſtrauimus. Cõuenit & in eos qui barba pallióque philoſophos ſe profitentur, quũ cætera cultui nõ reſpondeant. Sic enim Plutarchus, Οὔτε γὰρ φιλοσόφους πωγωνοτροφίαι καὶ τριβωνοφορίαι ποιοῦσιν, οὔτε ἰσιακοὺς αἱ λινοστολίαι, id eſt; Neque enim alere barbã, aut geſtare vile palliũ, philoſophũ facit: neque lineis veſtiri, Iſiacos. hoc eſt, Iſidis ſacerdotes.

Barba non facit philoſophum.

Tineas paſcere. 96

Tineas paſcere dicũtur quæ neglecta ſitu pereunt. Ductũ à veſtibus, aut libris diu recõditis & intactis. Horat. in Epiſt.

Contrectatus vbi manibus ſordeſcere vulgi
Cœperis, aut tineas paſces taciturnus inertes,
Aut fugies Vticam, aut vinctus mitteris Ilerdam.

Titio ad ignem. 97

Δαλὸς ἐπὶ πῦρ, id eſt, Titio ad ignem, vbi quis applicatur ad eas res ad quas natura propẽſus eſt. Vt ſi mulieroſus, ad puellarum cõuictum: ſanguinis auidus, ad militiam: lucri ſitiẽs, ad mercaturam. Δαλὸν enim Græci vocant lignum ſemiuſtulatum. Non admodũ abludit ab illo, εἰς ἀμίδα οὐρεῖν, id eſt, in matulam immeiere. Refertur à Suida & Zenodoto.

Tithymallus Laconicus. 98

Τιθύμαλλος Λακωνικός, id eſt, Tithymallus Laconicus. In lippientes oculíſque cæcutiẽtibus homines dicebatur. Tithymallus, herbæ genus apud Lacones repertum, lacteo ſucco manans decerptum, vnde quidam dixere lactariam: ſingularis acrimoniæ, quo ſub noctem oculos illinebant ad viſum acuẽdum. Huius Dioſcorides in quarto plures ſpecies facit, déque oculorum remedio diligẽter meminit. Adagium refertur apud Suidam, qui citat ex Ariſtophane de Neoclide lippo, σκόροδ' ὁμοῦ τρίψαντα τιθυμάλλῳ, id eſt, Qui allium triuit ſimul cum tithymallo. Carmen autem extat in Concionatricibus, Τί δαί μ' ἐχρῆν δρᾶν; Σκόροδ' ὁμοῦ τρίψαντ' ὀπῷ, Τιθυμάλλου ἐμβαλόντα τοῦ Λακωνικοῦ, Σαυτοῦ παραλείφειν τὰ βλέφαρα τῆς ἑσπέρας. id eſt,

Simul cum opi liquore tereres allia,
Tithymallon inſuper adderes Laconicum,
Et obungeres tibi palpebras ſub veſperam.

Vox dicta videtur à mãma nutricis. ſed apud alios per ſimplex λ ſcriptam comperio, licet Suidas ſcribat per geminum. Nec indicat interim vſum prouerbii. Si competit in lippos, dicendum eſt, Tithymallo opus habet, aut Tithymallũ terit. Nam tradunt huic efficacem eſſe acrimoniam, vt quum ſuccus eius colligitur, cauendum ſit ne cõtingat oculos. & quoties ſumitur in ſtomachum, deuorare neceſſe eſt obuolutũ, ne fauces radat. Huius ſucco medentur oculorum pituitæ. Multa de his Plinius lib. 26, cap. 8. Cornelius Celſus in quinto, indicans eam herbam Latinis dici Lactucam marinam, vim ait habere exedendi.

Tinctura Sardonica. 99

Βάμμα Σαρδωνικόν, id eſt, Tinctura Sardonica. De colore præcellenti dicebatur, præcipue purpuræ. Per iocum autem transfertur ad eũ qui pudeſit, aut qui ob plagas ſanguine tingitur. Sardo, ſiue vt Heſychius ſcribit, Sardon, inſula ingens appoſita Italiæ, in qua variæ purpurarum tinctura laudatiſſimæque fiebãt. Itidem & Tyrium muricẽ oſtrũmque Sarranum legimus apud Latinos. Ariſtophanes in Pace,

Ἣν οὗτος φησὶ τὸ βάμμα Σαρδιανικόν. id eſt,
Quam ille prædicat coloris eſſe Sardiniaci.
Idem in Acharnenſibus,
Ἵνα μή σε βάψω βάμμα Σαρδιανικόν. id eſt,
Ne te tinam colore Sardiniaco.

Quàm curat teſtudo muſcam. 100

Ὅσον μέλει τῇ χελώνῃ μυιῶν, id eſt, Quàm curat teſtudo muſcas. Suidas ex authore neſcio quo refert hæc verba, τῷ δὲ Ἀγαμέμνονι τῆς Θερσίτου παρρησίας ἔμελεν ἴσα, ὅσον χελώνῃ μυιῶν, τὸ τῆς παροιμίας, id eſt, Agamemnon autem minoris faciebat Therſitæ maledicẽtiam, quàm teſtudo muſcas, quemadmodũ prouerbio dicitur. Teſtudini nihil nocere poſſunt muſcæ, propter teſtã qua munita eſt. Cõſine illi quod alibi memorauimus, Non curat culicem elephantus. Lepidius erit ad res animi detortũ. Animus virtute ac philoſophia munitus, nihil plus timet fortunæ incurſum, quàm teſtudo muſcas.

CHILIADIS SECVNDAE CENTVRIA NONA.

Stultior Morycho. 1

Μωρότερος εἶ Μορύχου, id eſt, Stultior es Morycho. Siculum prouerbiũ, in eos qui ridiculè ſtultéve quippiam facerent. Mihi vidẽtur peculiariter obnoxii huic adagioni, qui domeſticorum negotiorum negligentes, foris agũt, aliena curantes. Quod genus inducitur Ollus apud Martialem. Cuiuſmodi ſunt & apud Plutarchum Lamiæ. Zenodotus tradit, apud Siculos Baccho cognomẽ eſſe Morycho: idque inde datum, quòd in vindemiis, huius dei facies muſto ficíſque virentibus oblini conſueuerit. quòd vtriuſque arboris inuentæ laudem Baccho tribuunt veteres, vt teſtis eſt Athenæus libro Dipnoſophiſtarũ ſecundo, παρὰ τὸ μορύξαι, τὸ μολῦναι, id eſt, à moryxæ, quod eſt cõtaminare: vnde & Homerus μεμορυγμένας dixerit, pro μεμολυσμένας. Bacchus autẽ vbique ridiculus ac parũ cordatus inducitur à poetis, vtpote deus temulentus: velut in Ranis Ariſtophanis. ideóque in huius ſacris ludicra quædam tanquam in eius contumeliam fiebant: Quin & cognomen additum contumeliæ cauſa, ἰρισάνθης. Apud Siculos huius ſimulachrum, non in templo, ſed extra phanum, ſub dio poſitum erat, iuxta ingreſſum, ſiue veſtibulum: confectum è lapide cui nomen pſella, arte Simmii cuiuſdam Eupalami. Proinde vulgari ioco iactatum eſt de illo, Μωρότερος εἶ Μορύχου, ὃς τἄνδον ἀφεὶς, ἔξω τῆς οἰκίας κάθηται, id eſt, Stultior es Morycho, qui omiſſis his quæ ſunt intus, foris extra domũ deſidet. Zenodot* adagiũ citat ex epiſtola quadam Polemonis ad Diophilũ. Quanquã alieniſſimũ eſt ab ingenio moribúſque meis, veſtigandis aut inſectandis aliorum erratis operam conterere, tamen non poſſum hoc loco mihi temperare quin, ridendi magis quàm inſectãdi cauſa, proferã cuiuſdam apud Italos non infimi nominis, inſcitiãm ne dicam an ſocordiã: præſertim quũ is τὴν λογικὴν δύναμιν tantùm ſibi ſumat in literis, vt arrepta veluti cẽſoria virgula, non ſolùm de ſcriptoribus cæteris magna pronunciet authoritate, verumetiã Angelũ Politianum, virũ modis omnibus & incomparabilem & inimitabilẽ, ceu præceptor quiſpiam, flagellet atque emendet. Cui quũ non pauca cõcedat homo candidus, tamen delicatæ illæ & meris Atticiſmis aſſuetæ aures, transmarinæ Veneris ſenſum in eodem deſiderãt, quòd εὐθὺ ἀρχῆς verterit, ne initio quidẽ. Audiamus igitur in hoc Ariſtarcho Venerem illam transmarinam, ac germanẽ Græcanicam. Principio prouerbium hoc è vulgatiſſimis Zenobii collectaneis enarrans, Polemonem perinde citat, quaſi locũ ipſe legerit. Id quod ſuo more facit, videlicet vt in abſtruſis minimeq; vulgatis authoribus verſari videatur. Deinde Græca quæ modo retulimus indidem, ὃς τἄνδον ἀφεὶς, ἔξω τῆς οἰκίας κάθηται, reddidit ad hunc modũ, Qui relinquẽs habitationẽ interiorem, extra poſitã quærebat. Rurſum quod habetur in iiſdem collectaneis, Μόρυχος δὲ Διονύσου ἐπίθετον, ἀπὸ τοῦ προσώπου αὐτοῦ μολύνεσθαι, ἐπειδὰν τρυγῶσι, τῷ ἀπὸ τῶν βοτρύων γλεύκει, καὶ τοῖς χλωροῖς σύκοις, expreſſit hoc pacto, Morychus ſanè epitheton eſt Bacchi. ἀπὸ τοῦ προσώπου αὐτοῦ μολύνεσθαι, id eſt, ab inquinando videlicet propriam faciem. inquinare nanque ſolet eam Bacchus racemis, & viridibus ficis. Deinde quod idẽ coacervator, etymologiã nominis reddẽs, ſcripſit, μορύξαι γὰρ τὸ μολῦναι, ſic interpretatus eſt lepos Atticus noſtri tẽporis. μορύξαι, inquit, porrò idẽ eſt quod μολῦναι, hoc eſt ineptire, hoc eſt deſipere. Iã illud quãto eſt ταῦτα Μορύχου μωρότερα, quod de Bacchi ſtatua reddidit. Græca ſic habẽt, παρόσον ἔξω τοῦ νεὼ τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ ἦν παρὰ τὴν εἴσοδον ἐν ὑπαίθρῳ. Ea ſic extulit transmarina Venus, Præterea di-

citur à ſimplicitate Bacchi,cuius ſimulachrum in aperto ſta tuitur apud Heſiodū. Vide quot veneres in vno eóque perbreui captre prodidit hic venuſtus. Primùm Bacchus,faſtiditis penetralibus ædium ſuarū, peregrinas ſectatur domos: deinde quū ſaxeus ſit(fit enim de ſtatua mentio)tamen ipſe ſibi faciem racemis & ficis oblinit,quò vindemiatores delectet. Ad hæc quū idem ſignificent μωρύξαι & μολύνειν, vtrunque declarat ineptire & deſipere:verū his duntaxat qui Venerem illā tranſmarinam vſquequaque percalluerint. Denique quod eſt omniū venuſtiſſimū, è veſtibulo(ſiquidem ab thore Polluce,πρόδομος templi vocatur quod & προνήιον dicitur)Heſiodū fecit,hoc eſt, è mutis ſaxis eloquentiſſimum poetā. Et habet tamē hic talis artifex quibus ſit admirationi, hoc eſt,ſimiles habent labra lactucas:quū innumera ſint in huius cōmentarius pari flore reddita Græca, οὐ τι νέμων, quod aiunt,οὐ τι γε ἀπόθεμα, quæ vel ipſe ſaxeus Morychus rideat. Homo mehercle ſuauis, atque adeò Moriæ beneficio fœlix, qui tranſmarinæ Veneris ſenſum requirat in alijs,ipſe comuni carēs:& vt videtur,marinæ,quàm tranſmarinæ Veneri familiarior. Sed præſtat,opinor,vt omiſſis iocis ad inſtitutū negotium calamus recurrat. Iocatur in Morychū & Ariſtophanes in Veſpis, ζῆν βίον γενναῖον ὥσπερ Μόρυχος, id eſt, Viuere vitam generoſam, quemadmodū Morychus. At Suidas indicat huius nominis poetam quempiā fuiſſe tragicum, cuius vita no caruerit luxus ac mollities nota. Citatque hoc in eū carmen Ariſtophanis: extat autem in Acharnenſibus,

> Ὦ φιλτάτη σὺ κ̀ ποθεινὴ φανεῖσα,
> Ἥκεις ποθοῦσι δαιμόνων τρυγῳδικοῖς χοροῖς,
> Φίλη δὲ Μορύχῳ. id eſt,
> Chariſſima ac deſiderata iam diu,
> Optata ades fæce ſublitis choris,
> Grata & Morycho.

Quatuor obolis non æſtimo. 2

Τεττάρων ὀβολῶν ἄξιον οἴει, id eſt, Quatuor obolorum eſſe puta. Simile illis quæ alibi retulimus, Aſſis te non facio, & Dupondii non facio, & Teruntii non facio. Suidas hæc quoque refert, ſed tacito(qui frequens illi mos)authoris nomine, τὴν σὴν ἐγὼ λοιδορίαν τεττάρων ὀβολῶν ἀξίαν οἴομαι, id eſt, Tuam maledicentiam exiſtimato quatuo eſſe obolorum, quemadmodum dicitur. Et drobolare vocant Latini quod viliſſimum videri volunt.

Diobolare.

Tenuem nectis. 3

Λεπτὴν πλέκεις, id eſt, Tenuem nectis. De pauperibus dictum, quibus plerunque tenuibus in rebus labor. Dicitur & λεπτὴ ἐλπίς, id eſt Spes tenuis, pro exigua: & λεπτὴ φροντίς, id eſt, Tenuis cura, pro ſubtili & curioſa. & λεπτὰ ξαίνεις, id eſt, Tenuiter diducis, in ſordidos, quique vel minutiſſimarū rerum habent rationem. Ducta metaphora à textoribus.

Terreſtria balnea. 4

Χθόνια λουτρά. id eſt, Terreſtria ſiue inferorum balnea. Dictum videtur(nam coniectandum eſt)vbi quid ſero iam adhibetur, nulli futurū vſui ei cui exhibetur. Veluti ſiquis tum reo patrocinetur, poſtquam pronūtiata fuerit irreuocabilis iudicum ſententia. Mos olim fuit, defunctis ad ſepulchrum balnea quædā inferre. Cadauera item ſepulturæ danda prius lauabantur. Vnde Ennius,

> Tarquinii corpus bona fœmina lauit & vnxit.

Fit & noſtra tēpeſtate(fortaſſis ex priſca relictū cōſuetudine) vt defunctorū monumētis aquā inſpergāt cōſecratam: præſertim apud Germanos, huius rei præter cæteros benignos.

Ter. 5

Ne illud quidem figura prouerbiali vacat, quòd Græci numeri additione rem amplificāt, maximè ternionis: fortaſſis quòd is apud priſcos & abſolutiſſimus & ſacer habebatur: vt quicquid ter dictum aut factum eſſet, id ratum & efficax haberetur. vnde in magorum myſteriis adhiberi ſolitus. Vergilius in Pharmaceutria,

> Terna tibi hæc primùm triplici diuerſa colore
> Licia circundo, térque hæc altaria circum
> Effigiem duco. numero deus impare gaudet.

Et apud Theocritum in eiuſdem tituli carmine,

> Ἐς τρὶς ἀποσπένδω, κ̀ τρὶς τάδε πότνια φωνῶ. id eſt,
> Ter libo, ter & hæc pronuntio myſtica verba.

Item in ceremoniis funebribus,

> -& ſupremùm ter voce ciemus.

Apud Euripidem in Hecuba præco ter iterato verbo ſilentium indicit,

> Σιγᾶτ' Ἀχαιοί, σῖγα πᾶς ἔστω λεώς.
> Σίγα, σιώπα. id eſt,
> Silete Achiui, populus omnis ſit ſilens
> Taciturnitate ſilentióque.

Ariſtophanes in Ranis,

> Τὴν ποιητὴν ἀπαυδῶ, κ̀ αὖ τρὶς ἀπαυδῶ, κ̀ αὖθις μάλ' ἀπαυδῶ. id eſt,
> Iſtis recuſo, iterumque recuſo, rurſum valde recuſo.

Paſſimque legitur non ſolùm apud poetas, verumetiam oratores, τρὶς μιαρὸς, τρὶς κατάρατος, τρὶς μακάριος, τρὶς μέγιστος, τρὶς ἄθλιος, id eſt, Ter ſceleſtus, ter execrabilis, ter beatus, ter maximus, ter infelix. Quod Latini dūtaxat in carmine ſunt imitati. Vergilius, -o térque quatérque beati. Ouidius,

> Omnia bis dices vera fuiſſe mea.

Eſt illud etiam nunc vulgo familiare, vt ſiquid aſſeuerent vehementius, id ter repetant: vt hinc etiam adagium ortum videri poſſit. Strabo lib. Geographiæ 1, quod Homerus ſcribit, Charybdim ter ī die reddere quod abſorbuit, ter reſorbere, quum conſtet id non fieri niſi bis in die, excuſat hac hyperbole, quaſi τρὶς non ſonet hic numerum, ſed vehementiam. Ad hanc ſermonis formā pertinet quod eſt apud Platonem libro De repub. 10, κ̀ τὰ ἔργα αὐτῶν ἑώρων, ὡς αἱ ἐστὶ τρίτα τοῦ ὄντος, id eſt, Et quum vidēt illorum opera, nō intelligūt ea tertio gradu abeſſe à veris. Agit de iis qui è poetis ſumunt recte viuendi rationem, quū illi pro veris tradant phantaſmata. Durat huius ſermonis veſtigium & hodiernis diebus in lingua Gallica, qui huius ſyllabæ adiectione è cōparatiuo faciunt ſuperlatiuum, niſi quòd inuerſis literis, tre ſonant pro ter.

Theagenis pecuniæ. 6

Θεαγένης χρήματα, τὰ τ' Αἰσχίνου id eſt, Theagenis pecuniæ, quemadmodum Æſchinis. locus prouerbialis in eos qui pauperes quū eſſent, tamen diuites haberi volebāt. Hoc more notatus eſt vterque, & Theagenes & Æſchines. Vnde cognomen his additū σελλοί, à Sello quopiā ineptè ambitioſo, qui quū re eſſet perquam tenui, tamen affectabat videri locuples. vnde qui hoc morbo laborabāt σελλίζειν dicebantur. Σελλίζειν. Finitimum ei quod alio dicetur loco, Φοίνικος θύρα, id eſt, Phœnix ianua. Prouerbii meminit Ariſtophanes in Auibus,

> Ἵνα κ̀ τὰ Θεαγένους τὰ πολλὰ χρήματα,
> Τά τ' Αἰσχίνου γ' ἅπαντα. id eſt,
> Vbi ſunt Theagenis plurimæ pecuniæ,
> Et Æſchinis quidem vniuerſæ.

Tantali lapis. 7

Ταντάλειος λίθος, id eſt, Tantali lapidem, vocant imminēs capiti periculum. Apud Suidam hæc referuntur, ἐπειδὴ τὸν Ταντάλου λίθον τῆς κεφαλῆς ἀπεπαξάμεθα, id eſt, Quādoquidē Tantali ſaxum capiti impendens excuſſimus. Plato apud Stobæum, μηδ' εἰ τὸν λεγόμενον Ταντάλου λίθον ὑπερκρεμάμενον τις ἔχοι, id eſt, Ne ſi Tantali quidem, quem vocant, lapidem imminentem haberet aliquis. Sumptū à fabula Tantali, quem quidam fingunt apud inferos etiā hoc ſupplicii genus pati, vt ingens ſaxū ſic immineat capiti, vt iamiam caſurū videatur. Athenæus lib. Dipnoſophiſtarum 6, fabulæ originem refert hunc in modum: Tantalus voluptatū auidus, quū in deorū conſortium admiſſus, impetraſſet optionem petendi quicquid vellet, à Ioue poſtulauit vt ad eum modū iugiter viueret inter epulas, nihil hac re ducens fœlicius. At indignatus Iuppiter promiſſum præſtitit, hominiſque optatis ſatiſfecit. cæterùm ne frui poſſet appoſitis, ſaxum ingens iamiam caſuro ſimile ſupra verticem ſuſpendit, cuius metu non libeat quicquā attingere. Vergilius Æneidos ſuæ lib. 6, commentum hoc ad Lapithas Ixionem ac Pirithoum refert,

> Quid memorem Lapithas, Ixiona, Pirithoúmque,
> Quos ſuper atra ſilex, iamiam lapſura, cadenti
> Imminet aſſimilis: lucent genialibus altis
> Aurea fulcra thoris, epulæque ante ora paratæ
> Regifico luxu. Furiarum maxima iuxta
> Accubat, & manibus prohibet contingere menſas,
> Exurgitque facem attollens, atque intonat ore.

Vſurpat & Pindarus in Iſthmiis, hymno ſeptimo: ἐπειδὴ τὸν ὑπὲρ κεφαλᾶς γε Ταντάλου λίθον παρά τις ἔτρεψεν ἄμμι θεός, id eſt, Quandoquidē lapidē Tantali imminētem capiti aliquis nobis admouit Deus. Sentit autem metum inſtantis belli. Interpres citat ex Euripide,

Κορυφῆς ὑπερκείμενον δειμαίνων πέτρον,
Αἰθέρι πέταται. id eſt,
Saxum paueſcens vertici quod imminet,
Per aerem volat.

Gregorius Nazianzenus in Epiſtola quadam ad Baſiliũ fratrem, vitam ſolicitam ac periculis expoſitã, Ταρμίκειον ζωὴν appellat.

Surdior Toronæo portu. 8

Κωφότερος τορωναίου λιμένος, id eſt, Surdior Toronæo portu. Aiunt portum eſſe quendam Toronæ Thraciæ ciuitatis, qui longis & anguſtis duobus excurſibus porrigitur in mare, ita vt in ipſo portus receſſu nullus fluctuum fragor audiatur. Vnde prouerbium in eos qui non audiunt. Quanquam alii Toronem ponunt in Macedonia. Stephanus meminit etiam ſinus cognomento Toronæi, a quo prouerbium ductum videri poſſit. Niſi quòd mare ſurdũ vocatur, aut litus ſurdum, magno fragore reſonans, vt ob ſtrepitum vndarum præterea nihil exaudire liceat.

Surdior turdo. 9

Κωφότερος κίχλης. id eſt, Surdior turdo. Zenodotus ex Eubuli Dionyſio citat. Adſcribit ſurditatem huic aui peculiarem, quum ſit loquaciſſima, vel prouerbio teſte. Vnde concinne dicetur in eos qui perpetuò blaterantes, ipſi non auſcultant quid viciſſim ab aliis dicatur: quod vitium in multis licet deprehendere.

Effœminatorum etiam oratio effœminata. 10

Εἴκελοι ἐν ἄρσεσι ταῖς ἀνδρεῖοι λέγει. id eſt,
Inertibus viris iners oratio.

Vt quiſque eſt, ita & loquitur. Refertur à Zenodoto. Confine illi quod alibi retulimus, Fatuus ſtulta loquitur. Item illi, Qualis vir, talis oratio. Tametſi longe alium Drancen fecit Vergilius, lingua fortem bellatorem, re imbellem.

Stupidior Praxillæ Adonide. 11

Ηλιθιώτερος Πραξίλλης Αδώνιδος. id eſt, Stultior Praxillæ Adonide. In vehementer ſtupidos. Polemon apud Zenodotum, tradit Praxillam fuiſſe quampiam Sicyoniã poetriam, quæ in ſuis cantionibus Adonidem inducit ab inferis interrogatum quid apud ſuperos pulcherrimũ reliquerit: reſpondere, ſolem, cucumeres, mala. Quod quũ vehementer inſulſum videretur, cucumeres & mala cum ſole cõponere, prouerbio dici cœptum in homines nullius iudicii.

Simonidis cantilenæ. 12

Σιμωνίδου μέλη, id eſt, Simonidis cantilenæ. De vafris ac ſubdolis dictum eſt. Hunc tradunt primum aſtutiam & quæſtum in artem induxiſſe. Erant illi duo ſcrinia, alterum gratiarum, alterum præmiorum: quæ quũ poſt tempus aliquantum aperuiſſet, gratiarum arculam ſemper offendebat inanem: præmiorũ, ſemper plenam. Hoc commento ſignificans ſe nolle gratis donare carmina. Meminit hu' rei Plutarchus in libello περὶ τῆς πολυπραγμοσύνης. Vnde Ariſtophanes apud Suidam, ᾄδειν Σιμωνίδου μέλη, id eſt, Cane Simonidis carmina. Meminit Ariſtophanes in Auibus,

Πρῶτον μὲν αὐτὸν τὴν λύραν λαβόντ' ἐγὼ 'κέλευσα
Ἄσαι Σιμωνίδου μέλος. id eſt,
Primùm quidem ipſi iuſſi vt ſumpta lyra ſonaret
Simonideam cantionem.

Ad duo ſcrinia allu ſit Theocritus in Charitibus,
Ουκ ἄρα ἐν κενεαῖς ὄδῃ τι ψυχρὸν χαλῷ. id eſt,
Ruſus at ignauæ vacuo intra ſcrinia fundo.

Si tibi machæra eſt, & nobis vrbina eſt domi. 13

Plautus in Bacchidibus, Si tibi eſt machæra, & nobis vrbina eſt domi. Quoties malũ malo opponitur. Nam machæra & vrbina vtrũque teli genus eſt. Sunt autem apud Plautũ Chryſali verba minas referẽtis, & militis ſæuitiã ſæuis item dictis retundẽtis. Placiades Fulgentius pro vrbina legit Veruina, & interpretatur teli genus oblongum. Simillimũ eſt illis, Par pari. &, Malo nodo malus quærendus cuneus.

Semper agricola in nouũ annũ diues. 14

Ἀεὶ γεωργὸς εἰς νέωτα πλούσιος. id eſt,
Agricola ſemper diues annum in proximum.

De iis dictitatũ qui ſpe futuri cõpendii diuites ſunt, ac ſibimet expectatione rerum amplarum blandiuntur. Ductum à colonis, qui ſemper proximæ æſtatis vberiorẽ prouentũ ſibi pollicẽtur, eáque ſpe iam ſumptus nonnullos audent facere.

Semper virgines furiæ. L. 139 15

Ἀεὶ παρθένοι αἱ ἐρινύες, id eſt, Semper virgines furiæ. Prouerbium obſcurius deterret à peccando. Erinnyes enim malefactorum vltrices corrumpi non queunt quo minus pœnas ſumant de iis qui cõmeruerunt, atque hac gratia dictæ virgines. Suidas è Sophocle citat.

Senex bos non lugetur. 16

Γέρων βοῦς ἀπένθητος δόμοισι, id eſt, Bos ſenex vacat luctu domeſticorum. Hoc eſt, ſenũ mors, quòd tempeſtiua videatur, non lugetur ab amicis. Quin & hodie ſiquando nuntiatur obitus hominis natu grandis, Nihil acerbum, inquiunt, haud periit in cunabulis. Mortem iuuenum complorant ii quoque ad quos nihil attinet. Talem mortem deprecatur Solon apud Ciceronem libro De ſenectute. elogium autem Solonis, cuius meminit Tullius, ſic habet,

Μηδέ μοι ἄκλαυστος θάνατος μόλοι, ἀλλὰ φίλοισι
Ποιήσαιμι θανὼν ἄλγεα καὶ στοναχάς. id eſt,
Ne mi illugubris veniat mors, ſed mihi charis
Mœrorem potius adferat & gemitus.
Ennius contrà,
Nemo me lachrymis decoret, neque funera fletu Faxit.

Sed vterque rectè ſenſit. Solon vult mori charus ac deſiderandus ſuis. Ennius nõ putat lugendã mortem quam conſequitur immortalitas. Refertur & hic verſus è Menandro,

Πικρὸν ἐστὶ χρῆμα γέρων ἐν οἰκίᾳ μένων. id eſt,
Moleſta res eſt, in domo manens ſenex.

Sero veniſti, ſed in colonum ito. 17

Ὀψὲ ἦλθες, ἀλλὰ γ' εἰς κολωνὸν ἴθι. id eſt,
Serus ades, aſt colonon hinc te conferas.

Iocus prouerbialis aduerſus eos qui poſt tempus aduenirẽt: aut qui mercede quippiam facerent. Porrò colonus eſt terra æditior, in ſpeciem tumuli ſeu collis. Huiuſmodi duo erant Athenis, alter iuxta Neptuni templum, in quẽ equites conueniebant: alter iuxta templum Vulcani, qui à foro ſeu mercatu dictus eſt ἀγοραῖος. Hinc colonetæ dicti, qui mercede conducerentur, quòd illic conſiſterent qui conductorem quærebant. Huiuſmodi fermè Suidas.

Ad pedem. 18

Πρὸς πόδα, id eſt, Iuxta pedem. Quod appoſitum & vehementer accommodatum eſt, id πρὸς πόδα dicebatur. Sumpta metaphora à calciamentis probè ad pedis menſurã quadrantibus. Vnde celebratur & illud Pauli Æmilii apophthegma, nouum calceum oſtendentis, Vos, inquit, videtis bellũ ac nouum eſſe calceũ: verũ qua parte pedẽ torqueat meũ, id ego demum ſentio. Significãs Papyriã vxorem non eſſe ſuis accommodatã moribus. Suidas Platonem citat, poetã opinor,

Ὡς ἐστί μοι τὸ χρῆμα πρὸς πόδα. id eſt,
Vt hoc meo negotium quadrat pedi.

Sarpedonium litus. 19

Σαρπηδονία ἀκτή, id eſt, Sarpedoniũ litus. De re turbulenta rectè dixeris: ſiue de vehementer clamoſis & obſtreperis. Eſt enim huiuſmodi litus quoddam Thraciæ Neptuno ſacrum, quod aſſiduis fluctibus tunditur. Eſt & aliud eiuſdem nominis in Cilicia. Rurſum aliud iuxta Oceanum, vbi Gorgonibus ſedes eſſe ferunt.

Seruilior Meſſena. 20

Δουλότερος μεσσήνης, id eſt, Seruilior Meſſena. De minimè liberis dicebatur, & alieno viuentibus arbitrio. Lacedæmonii Meſſenios, quòd iterũ atque iterũ deſciuiſſent, in ſeruitutẽ redegerunt, eóſque durius etiã quàm reliquos ſeruos tractarunt, ne denuo res nouas moliri poſſent. Hiſtoria refertur à Pauſania in Meſſenicis, & à Iuſtino lib. Epitomatum 3.

Seruus quum ſis, comam geris. 21

Δοῦλος ὢν κόμην ἔχεις, id eſt, Seruus quũ ſis, comam habes. De eo qui præter decorum quippiam faceret. Veluti ſiquis humili conditione, patriciorum cultũ imitaretur. Apud Lacedæmonios enim ingenui comam alebãt. Adagiũ refertur quidẽ à Suida, cæterũ extat apud Ariſtophanẽ in Auibus,

Ἔπειτα δοῦλος ὢν κόμην ἔχεις. id eſt,
Ac deinde ſeruus quum ſies, portas comam?

Seruorum ciuitas. 22

Δούλων πόλις,id eſt,Seruorum ciuitas. De cœtu conuictúque hominum improborum, furaciũ , aut ignobilium dici poteſt.Eſt hoc nomine ciuitas quæpiam in Libya,vt author eſt apud Suidam Ephorus in 5, apud Stephanũ Hecatæus.In hanc ſiquis ſeruus lapidẽ importaſſet,continuo liber fiebat, etiamſi peregrinus fuiſſet. Eſt & altera cui nomen ἱεροδούλων,quòd ſeruis dicata ſit,in qua vnum duntaxat ingenuum viuere tradunt.Eſt rurſum in Creta δουλόπολις χιλίανδρος, id eſt, mille viris habitata , vt author eſt Soſicrates in 1. narratione rerum Creticarũ.Eſt item alia iuxta Thraciam,πονηρόπολις, id eſt improborũ ciuitas. In hanc Philippus collegiſſe dicitur,velut in ſentinã, infames ac moribus improbatis, vt ſycophãtas, falſos teſtes,præuaricatores,& id genus alios,ad numerum duûm milium,vt author eſt Theopompus in rerum Philippicarum lib.13.Teſtatur & Plutarchus in cõmentario De curioſitate.Eſt & in Ægypto regio quædam δουλόπολις appellata,teſte Olympianico.Plutarchus in collectaneis prouerbiorum,oſtendit dici ſolitum de raris inuentu,effértque ad hunc modũ,οὐκ ἔστι δούλων πόλις,id eſt,Nõ eſt ſeruorũ ciuitas. Nõ diſſimile quod Plinius narrat de gente Heſſenorum in Syria,ad quos fugitant vſquequaque nocentes. Quæ ſola toto in orbe ſine vlla fœmina viuit, omni Venere abdicata, ſocia palmarum.in diem ex æquo conuenarũ turba renaſcitur , longè frequentantibus quos vita feſſos ad mores eorum fortunæ fluctus agitat.

Samiorum flores. 23

Σαμίων ἄνθη , id eſt , Samiorũ flores. Vbi quis extremam voluptatem decerperet.Hoc autem nomine dicebatur locus quidam , in quo mulieres cum viris conuiuium agitabant, omnique genere voluptatum affatim explebãt ſeſe. Quibus deliciis effœminati,poſtea ſubacti ſunt à Perſis, & in ſeruitutem acti.Stephanus admonet, Samũ inſulã olim ἀνθέμουσαν appellatã fuiſſe,nimirum à floribus. eandem παρθενίαν fuiſſe vocatam,videlicet à virginibus. Refertur adagium in collectaneis quæ Plutarchi feruntur titulo. Meminit & Athenæus lib.12,ex Clearcho,demõſtrans locum ita vocatum ob varias formas puellarum, quæ veluti flores arridentes, ad libidinem inuitabant. Apte quadrabit in ciuitatem, domum, denique hominem voluptatibus perdite áddictum.

Summaria indicatura. 24

Ῥωπικὸν ὤνιον, id eſt, Summaria indicatura. De rebus vilibus, magno tamen emptis. quemadmodũ fit nonnunquam in auctionibus,quum non expenditur ſigillatim vniuſcuiuſque rei pretium, ſed multa ſimul congeſta pariter æſtimantur. Græcis enim ῥῶπες virgulta dicuntur , & ῥῶπον appellant faſciculum,ſeu ſarcinam è diuerſis rebus colligatam,aut varios colores ſimul confuſos. Fit autem ſæpenumero vt emptor parum attentus in hoc emptionis genere circumueniatur.Adagiũ refertur à Diogeniano.Meminit & Suidas.

Regia vaccula. 25

Βασιλικὸν βοΐδιον, id eſt, Regia bucula. De prodigioſa fœcunditate ferebatur,natum è miraculo rei geſtæ.Ætate Ptolemæi iunioris,vacca quædã eodem partu ſex ædidit vitulos. Author Diogenianus.Simile illud Iuuenalis,

-ſcropha fœcundior alba.

Pura à nuptiis. 26

Ἀγνὴ γάμων,id eſt,Rudis nuptiarum.Per ironiã dicebatur in impudicã,quòd citra nuptias ſui copiã faceret. Horatius,

Nuptiarum expers,& adhuc proteruo
Cruda marito.

Rheginis timidior. 27

Ῥηγίνων δειλότερος.id eſt , Rheginis formidoloſior. Xenarchus apud Zenodotum,Sophronis,qui de menſibus ſcripſit, filius,in gratiam Dionyſii tyranni taxauit Rheginenſes vt ignauos in rebus bellicis , animique pauidi , quemadmodum teſtantur Græcorum adagiorum collectanea.

Inertium chorus. 28

Ἀργούντων χορός,id eſt,Feriatorum chorus.De cœtu laſciuientium dicebatur.Otium enim ad omnem nequitiam impellit, præcipuè iuuentam. Cõfine eſt illi quod aliàs dictum eſt,Inertibus ſemper feriæ.

Rapina rerum Cinnari. 29

Ἁρπαγὴ τῶν Κιννάρου.id eſt,Direptio bonorum Cinnari. De facultatibus per tumultum direptis.veluti quũ principes præter ius in alienas fortunas iniiciũt manus. Timæus ſcriptum reliquit,Cinnarum quempiam fuiſſe,patria Selinuſium,arte lenonẽ,qui hoc quæſtu ad ſummas opes peruenerit.Is quoad viuebat, pollicebatur ſe facultates omnes Veneri conſecraturũ:cæterùm moriens,populo diripiẽdas expoſuit.Huic nõ diſſimile quod alibi cõmemorauimus,Porſenæ bona.

Rhadamantheum iudicium. 30

Ῥαδαμάνθυος κρίσις, id eſt,Rhadamãthi iudicium,De incorrupte iudicantibus. Rhadamanthus enim maniũ iudex, neque muneribus, neque gratia deflectitur quominus ſeuerè iudicet. Accõmodari poterit ad mortis neceſſitatem,maximis pariter ac minimis ex æquo communem: iuxta illud Æſchyli apud Ariſtophanem in Ranis,

Μόνος θεῶν γὰρ θάνατος οὐ δώρων ἐρᾷ. id eſt,
Vna è deis Mors nulla captat munera. Item Horatius,
Pallida mors æquo pulſat pede pauperum tabernas,
Regumque turreis. Item alibi,
Non ſi trecenis, quotquot eunt dies,
Amice places illachrymabilem
Plutona tauris. Item Pindarus in Nemeis,
-ἀλλὰ κοινὸν γὰρ ἔρχεται
Κῦμ' Ἀΐδα,πέσε δ' ἀδόκητον ἐν καὶ δοκέοντα. id eſt,

Fluctus enim orci communiter accidit, obruitque tum opinantem,tum inopinum.hoc eſt,& iuuenem & ſenem,aut pariter & nobilem & obſcurum. Biſariam enim interpretãtur ἀδόκητον & δοκέοντα. Item in Olympiacis,

Βουλαῖς ἐν ὀρθαῖς Ῥαδαμάνθυος. id eſt,
Rectis Rhadamanthi decretis.

Item alibi demonſtrans vnum Rhadamanthũ nec aſſentari cuipiam, nec quicquã ad gratiam facere , ὁ δὲ Ῥαδάμανθυς εὖ πέπραγεν,ὅτι φρενῶν ἔλαχε καρπὸν ἀμώμητον,οὐδ' ἀπάταισι θυμὸν τέρπεται ἔνδοθεν.id eſt,Forunatus Rhadamanthus, qui fructũ iudicii ſortitus eſt inculpatũ, neque impoſturis intus in animo delectatur. Vſurpat & Plato libro De legibus 12.

Rhadamanthi iuſiurandum. 31

Ῥαδαμάνθυος ὅρκος,id eſt,Rhadamanthi iuſiurandum, dicebatur quod veriſſimum quidem eſſet , cæterùm nullum deum aſciſceret. Socrates per canem & anſerem iurare conſueuit, nequem deorum citaret : ſiue quòd non crederet vllos eſſe deos, ſiue quòd non arbitraretur eſſe boni viri, deos ſuorum negotiorũ teſtes accerſere. Hoc autem iuriſiurandi genus ad Rhadamanthum referebant. Notauit adagium Ariſtides rhetor in Pericle,quum ait,ὥσπερ ἂν εἰ λέγεις τὸν Ῥαδάμανθυν ἐθίζειν τοὺς ἀνθρώπους ἐπιορκεῖν, ᾧ τοσοῦτον περιῆν εὐσεβείας καὶ δικαιοσύνης, ὥστε καὶ τελευτήσας τοῖς ἐκεῖσε ἀφικομένοις δικάζειν δοκεῖ.id eſt, Perinde quaſi dicas Rhadamanthum mortales in conſuetudinem adduxiſſe peierandi,qui vſqueadeo pietate iuſtitiáque præcelluerit, vt etiam vita defunctus, iis qui illuc appellũt,iudex eſſe credatur.Pythagorici per quaternionem iurare ſolent,quem τετρακτὺν appellant:

Οὐ μὰ τὸν ἁμετέρᾳ ψυχᾷ παραδόντα τετρακτύν. id eſt,
Non per eũ à quo animæ eſt datus ille quaternio noſtræ.

Exiſtimant enim hunc numerum vſqueadeo ad animæ perfectionem pertinere,vt eum in arcanis venerentur. Author Macrobius primo commentario in ſomnium Scipionis. Pythagoras in Carminibus aureis, quaternionem,ſacrũ animæ fontem vocat.Græci per caput alterius iurare conſueuerunt. Iuuenalis, -Græcis nondum iurare paratis

Per caput alterius. Vergilius,
Per caput hoc iuro.

Littore loquacior. 32

Ῥαχίας λαλίστερος, id eſt, Littore loquacior, In rabulam & obſtreperum dicebatur . nam ῥαχία Græcis littus appellatur , præſertim ſcopulis ac rupibus aſperum , quod aſſiduis tunditur fluctibus,non ſine fragore: vnde & Græca vox ducta videtur ῥαχία, quaſi τραχία. Nam ea vox ad omne quod aſperum ac ſpinoſum eſt,deflectitur. Ῥαχία.

Præſentem fortunam boni conſule. 33

Τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν.id eſt,Quod adeſt,boni conſule,καὶ τὸ παρὸν εὖ τίθεσθαι,id eſt, Quod adeſt æqui bonique facere oportet. Admonet adagium ne nos alienarum rerum cupiditate maceremus , ſed quæcunque contigit ſors, eam velut optimã amplectamur.Magna enim fœlicitatis pars,vt ſua cuique fortuna placeat.Plato in Gorgia,ὡς ἔοικεν,ἀνάγκη μοι,κατὰ τὸν παλαιὸν λόγον,τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν, καὶ τοῦτο δέχεσθαι τὸ διδόμενον παρά σου.

f.ii.

id eſt, Neceſſum eſt mihi, ſicut videtur, iuxta vetus adagiũ, quod adeſt, boni conſulere, & hoc accipere quod abs te datur. Cratinus in Pylæa,

Ἄνδρας σοφοὺς χρὴ τό γε παρὸν πρᾶγμ' ὡς καλὸν
Εἰς δύναμιν εὖ τίθεσθαι. id eſt,
Sapientium eſt virorum, vti quod adeſt, boni,
Tanquam bonum ſit, conſulant pro viribus,

Affine illi quod alibi retulim', Σπάρταν ἔλαχες, ταύταν κόσμει, id eſt, Sparta es nactus, eam diſpone. Quod quidem carmen citat Stobæus ex Euripidis tragœdia, cui titulus Τήλεφος. id quod obiter admonendum duximus. Nam adagium ſuo dictum eſt loco.

Qui omni in re, & in omni tempore. 34

Aulus Gellius explicãs vim [illegible], ait hunc ſenarium antiquiſſimum prouerbii vice celebratum fuiſſe,

Illaudatus.

Sed enim qui in omni re, atque in omni tempore
Omni laude vacat, is illaudatus eſt,
Iſque omnium peſſimus deterrimuſque eſt.

Admonet parœmia, ferè neminem eſſe tam deplorati ingenii, qui nõ aliquãdo dicat faciátve quod laudẽ promereatur. Refertur iiſdem fermè verbis a Macrobio lib. Saturnaliũ ex quo [illegible] ſum deprehenduſſe manifeſtum errorem ſcriptura in Gelliano libro per eruditum quempiam admiſſum. Is enim nõ intelligens hos eſſe verſus, Sed enim qui in omni re atque in omni tẽpore &c. ſuſpicatus eſt Græcũ verſiculũ omiſſum à librariis, in eius locũ ſuppoſuit hoc carmẽ,

Gellii locus.

Πολλάκι καὶ κηπουρὸς ἀνὴρ μάλα καίριον εἶπεν.

quum verſus de quo ſentit Gellius, ſit Latinus quem mox ſubiicit, Sed enim qui in omni, &c. Id liquet ex Macrobio, qui locum hunc ad verbum penè ſuffuratus eſt in ſuos commentarios. Porrò Græcus verſiculus nihil facit ad explicandam vim huius vocis Illaudatus: ſed obiter admixtus eſt, quaſi probandum eſſet quod dixerat, neminem eſſe tam efflictis moribus, quin faciat dicátve nõnunquam aliquid quod laudari queat. Quo quidem loco rurſus Efflictis deprauatũ eſt in Efferis: poteſt enim illaudatus eſſe qui non ſit efferis moribus. ſed efflictos mores dixit perditos & corruptos. Sũt autem tres ſenarii ſententiam abſoluentes: niſi quòd alicubi videntur vitiati à ſcribis,

Efflicti mores.

Sed enim qui in omni re atque in omni tempore.

Hic primus pulchrè conſtat. Conſtabit & alter ſi legatur,

Qui omni vacat laude, is vir illaudatus eſt.

Nam dictiunculam Vir, etiam aurium ſenſus in hoc verſu videtur requirere. Conſtabit & tertius ſi legas,

Iſque omnium eſt deterrimuſque ac peſſimus.

Locus eſt apud Gellium lib 2. cap. 6. ſiquis volet conferre.

Qui è nuce nucleum eſſe vult, frangit nucem. 35

Qui commodũ appetit, ne fugiat laborem. Qui quærit voluptatem, prius experiatur ſudorem, ſine quo non paratur vera voluptas. Hanc ſententiam Plautus figura ſane quàm prouerbiali extulit. Qui è nuce, inquiens, nucleũ eſſe vult, frangit nucem. Qui quærit animi pabulũ in Arcanis literis, ſcrutetur ſub allegoriæ inuolucro conditũ myſterium. Sic enim vſurpauit alicubi diuus Hieronymus. Nux enim foris tum dura eſt tum amara, intus ſuauiſſimum condit cibum. Huc referendum illud Homericum figmentum de moly herba, quam ait radicem quidem habere nigrã, ſed florem lacteũ. Hanc ita deſcribit Odyſſeæ libro decimo,

Ῥίζῃ μὲν μέλαν ἔσκε, γάλακτι δὲ εἴκελον ἄνθος·
Μῶλυ δέ μιν καλέουσι θεοί· χαλεπὸν δέ τ' ὀρύσσειν
Ἀνδράσι γε θνητοῖσι· θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται. id eſt,
Atra quidem radix ſuberat, ſed lacteolus flos:
Moly vocant ſuperi, mortalibus ardua res eſt
Euulliſſe viris: cæleſtes omnia poſſunt.

Accommodari poteſt cum ad omnem diſciplinam, tum peculiariter ad grammaticam, quæ quũ ſit pueris amara, ſenibus iucunda eſt. Quadrauerit & in virtutis ſtudium, cuius initium acerbum, progreſſus facilis, finis iucundus.

Quis parentem laudabit, niſi infœlices filii? 36

Τίς πατέρ' αἰνήσει εἰ μὴ κακοδαίμονες υἱοί; id eſt,

Quis patrem laudet, niſi proles laudis inanis?

Carmen vulgo iactatum de his qui maiorum ſuorum facinora iactitant, nimirum nihil habentes quod de ſeipſis verè prædicent. cuiuſmodi Ponticum quempiam ridet Iuuenalis Sat. 8. -ſed te cenſeri laude tuorum

Pontice noluerim, ſic vt nihil ipſe futuræ
Laudis agas. Miſerum eſt alienæ incumbere famæ.

Poterit in hanc quoque torqueri ſententiam, Improbi filii ſic laudãt parentes, dum illos, ceu bonos, deſiderat populus, quòd hos longe deteriores ferre non poſſit. Id quod nonnunquam ſolet in principibus vſu venire, videlicet vt quem viuum oderant, mortuum probent ac requirant, filii comparatione bonum. Refert & explicat hoc adagium Plutarchus in vita Arati. Παροιμίαν τινὰ παλαιὰν ὦ Πολύκρατες δείσας, μοι δοκεῖ, τὸ δύσφημον αὐτῆς ὁ φιλόσοφος Χρύσιππος, οὐχ ὃν ἔχει τρόπον, ἀλλ' ὡς αὐτὸς ᾤετο βέλτιον εἶναι, ἐξενήνοχε,

Τίς πατέρ' αἰνήσει εἰ μὴ εὐδαίμονες υἱοί;

Διονυσόδωρος δὲ ὁ Τροιζήνιος, ἐλέγχων αὐτὸν, ἀποδίδωσι τὴν ἀληθινὴν οὕτως ἔχουσαν,

Τίς πατέρ' αἰνήσει εἰ μὴ κακοδαίμονες υἱοί;

καί φησι τοὺς ἀφ' αὑτῶν οὐδενὸς ἀξίους ὄντας, ὑποδυομένους δὲ προγόνων τινῶν ἀρετὰς, καὶ πλεονάζοντας ἐν τοῖς ἐκείνων ἐπαίνοις, ὑπὸ τῆς παροιμίας ἐπιστομίζεσθαι. id eſt, Adagiũ quoddã vetus ô Polycrates, Chryſippus philoſophus (infamiã illius, vt mihi videtur, veritus) nõ vt habet, ſed vt ipſi viſum eſt melius, propoſuit:

Quis patrem laudarit, niſi fœlices filii?

Cæterum Dionyſodorus Trœzenius redarguens illum, verum prouerbium denuo exponit. id habet ad hũc modum,

Quis patrem laudet, niſi proles indiga laudis?

Atque eos qui, ſi ſuis ipſorum meritis æſtimentur, nullius ſint pretii, cæterùm inſinuãtes ſeſe maiorum ſuorũ quibuſdã virtutibus, atque illorũ laudibus ſeſe immodice vẽditantes, hoc prouerbio ad ſilẽtiũ adigi. Hactenus Plutarchus. Vſus eſt pauie in eundem ſenſum M. Tullius in Epiſtolis ad Atticũ.

Nam iam illi nõ ſunt: at qui ſunt, mali. 37

Οἱ μὲν γὰρ οὐκ ἔτ' εἰσίν, οἱ δ' ὄντες, κακοί. id eſt,

Partim haud quidem iam ſunt: at ſi qui ſunt, mali.

Dici ſolitum vbi quis requirit ea quæ quondã quidem extiterunt, verùm temporum culpa perierũt. Veluti ſiquis inter principes, Codros, Camillos, Fabricios, Epaminõdas hac tempeſtate requirat, aut inter monachos, Paulũ, Antonium, Hieronymũ, non intempeſtiuiter hoc carmen occinas. Eſt autem Ariſtophanis in Ranis, in qua fabula Bacchus inducitur deſcendens ad inferos, vt Euripidem, aut bonum aliquem poetam inueniret. Apud ſuperos enim neminem reperiri niſi malum.

Quærendæ facultates, deinde virtus. 38

Δίζησθαι βιοτήν, ἀρετὴν δ' ὅταν ᾖ βίος, id eſt, Quærendus victus: virtus autem, vbi victus adfuerit. Refertur à Diogeniano. Hoc prouerbium Horatius ſic effert in Epiſtolis,

O ciues ciues, quærenda pecunia primùm,
Virtus poſt nummos.

Per ironiam autem dictum eſt. neque enim hoc ſentit Horatius, prius habendam eſſe rationem facultatum quàm morum. Sed irridet ſententiã vulgo decantatam: quam his quoque temporibus plerique parẽtes liberis ſuis ſeriò inculcãt.

Qui apud inferos ſunt terniones. 39

Τοὺς ἐν ᾅδου τριακάδας. id eſt, Qui ſunt apud inferos terniones. Hoc adagio ridebantur ii qui res abditas & abſtruſas curioſa quadam diligentia veſtigarent. Non abſurde torquebitur in eum qui nimis anxiè, vel ſuperſtitioſè magis Arcanarum literarũ myſteria rimatur: aut qui Homericas fabulas omneis inanibus allegoriis interpretari conetur: aut Platonicorum & Pythagoreorum numeros explicare laboret. Aiunt terniones apud inferos honoratos eſſe, vt Hecatæ ſacros: cuiquidem ob id ipſum trigla piſcis ſacrificatur, & ſimulachrum eiuſdem in triuiis conſtitui mos erat. Ad quod reſpiciens Vergilius,

Tergeminámque Hecaten, tria virginis ora Dianæ.

Neque quantum luſciniæ dormiũt. 40

Οὐδ' ὅσον ἀηδόνες ὑπνώσσουσι. id eſt, Nec quantum luſciniæ dormiunt. In eos conuenit qui ſomni parciſſimi ſunt. Luſciniæ minimum dormire feruntur vel propter Ityn extinctum, vel ob timiditatem. Equidem magis arbitror dictum, quòd luſciniæ vernis menſibus per omnem fere noctẽ perpetuo cantu garriant.

Cuiuſmodi portēto me inuoluit fortuna. 41

Οἵῳ μ' ὁ δαίμων τέρατι συγκαθεῖρξεν. id eſt,

Monſtro cui fortuna me implicauit.

Trimeter eſt catalecticus. Dici cõueniet vbi negotiũ incidit cũ homine moroſo, difficilique, cum quo nõ queas viuere, nec à quo te poſſis extricare. Carmen ſumptũ ex tragœdia Philoxeni poetæ, apud quẽ Vlyſſes incluſus in antro Cyclopis, hoc modo loquitur, *Οἵῳ μ' ὁ δαίμων τέρατι συγκαθεῖρξεν.* Refertur à Zenodoto.

Fixis oculis intueri. 42

Ἀτενὲς ὁρᾶν, id eſt, Defixis oculis obtueri. Si transferatur, prouerbialis erit figura, nempe pro eo quod eſt, Attentius ac curatiuſque conſiderare, Fixius intueri, Preſſius inſpicere. Sumptum eſt ab amantibus, qui ſtupentibus nec vſquam dimotis oculis inſpiciunt id quo delectantur. Adagiũ recẽſetur a Diogeniano. Plutarchus in commentario De audiẽdo, *Βαρὺς μὲν γὰρ ὁ ἀκροατὴς καὶ φορτικὸς ὁ πρὸς πᾶν ἄτεγκτος καὶ ἀτενής, τὸ λεγόμενον.* id eſt, Grauis enim auditor ac moleſtus, qui ad ſingula ſtupet, & defixis eſt oculis, vt dicitur. M. Tullius pro Lucio Flacco, Vt totam cauſam quãmaximè intentis, vt aiunt, oculis acerrimè contemplemini.

Puluerem oculis offundere. 43

Puluerem ob oculos offundere dicitur qui de induſtria rem obſcurat, & aduerſario iudicium eripit. Traductum videtur à militia. ſæpe fit enim vt hoſtis data opera puluerem cieat in hoſtem. Hac arte Sertorius Romanus Cacitanos (vt Græcus habet, Characitanos) quoſdam vicit, authore Plutarcho. cuius rei mẽtionem fecimus in adagio de Cæcia nubes attrahẽte. Vtitur hoc prouerbio præter alios diuus Hieronymus in Epiſtolis. M. Tullius gloriatur ſe in actione quadam iudicibus tenebras offudiſſe. Eſt apud Plautum in Milite, ſimile quiddam de glaucomate oculis obiecto.

Pſecas aut ros. 44

Ψακὰς ἢ δρόσος, id eſt, Pſecas aut ros. In crebrius expuentes dictitabatur. *ψακὰς* enim aſpergo illa ac velut irroratio vocatur, quoties minutiſſimis guttulis irrigamur, vt pluuia rori ſimillima. Primitus autẽ per luſum dictũ eſt in Antimachũ Lyricum poetã, quòd ſubinde expuens, eos quibuſcum loquebatur, conſpergeret. Idem cognominis datum fuit & Olympico cuidam, quem nonnulli putant tuliſſe legem ne quem nominatim taxarent poetæ: atque ita factum vt multo quàm prius pauciores accederẽt ad certamen: & qui prodibant, laudarent, non carperent. Vnde huiuſmodi delinimẽta *ψακάδες* appellata videntur. Vocantur enim pſecades ancillæ, quæ delicatarum matronarum capillos medicato fuco cõſpergunt. Adagium refertur a Diogeniano. M. Tullius in epiſtolis ad Atticum, conſputare dixit, pro conuicijs leuioribus aſpergere, nimirum ad hoc alludens adagium.

Hæſitantia cantoris tuſſis. 45

Ἀπορία ψάλτου βήξ, id eſt, Hæſitantia cantoris tuſſis. Suidas adagium neotericum eſſe monet. Dictum videtur quoties nõ ſuppetit quod dicamus, idque velut aliud agentes diſſimulamus. velut apud Platonem Ariſtophanes, ne diceret in conuiuio, ſingultum fingit. Sumptum apparet à cantoribus, qui quum hærent in cantione, tuſſim ſimulant, vt hæc videatur interrupta cantilena, non inſcitia. Confine puto illi quod aliàs dictum eſt, Tuſſis pro crepitu.

Extritum ingenium. 46

Παρεξηυλημένον νοῦν ἔχων, id eſt, Mentem habens euanidã. *παρεξηυλημένον* perinde ſonat quaſi dicas extibiatam. Ducta ſiquidem eſt metaphora à tibiarum linguis, quæ poſtea quã exciderint, inutilis eſt tibia.

Panagæa Diana. 47

Ἡ πανάγαια Ἄρτεμις. id eſt, Panagæa Diana, dicebatur olim peregrinationem impenſius amans, errabundus, inſtabilis, nulla certa ſede conſiſtens. Siquidem Diana vagari dicitur apud poetas, & per nemora montéſque oberrare. Quin domicilium etiam ſubinde mutat, nunc apud ſuperos agens, nunc apud inferos. ne ſpecie quidẽ ſemper eadem, ſed nunc pleno orbe, nunc mutila, nunc nulla.

Paſtillos Rufillus olet, Gorgonius hircũ. 48

Parœmiæ ſpeciem præ ſe gerit illud Horatianũ in Serm.

Paſtillos Rufillus olet, Gorgonius hircum.

Dicendum vel in duos aliquos diuerſis laborantes vitiis, vel in eũdem ſui diſſimilem: nempe modo loquaciorem quam ſat ſit, modo impendio taciturnum: interdum pueriliter ineptum, interdum Catone ſeueriorem: nonnunquam profuſum, nonnunquam ſordidum. Siquidem vt vitio dandum ſiquis hircum oleat, ita adæque vituperandum ſiquis oleat vnguenta. Nam paſtilli, pilulæ ſunt vnguentariæ. Alterum ſpurci eſt, alterum mollis.

Claudus optimè virum agit. 49

Ἄριστα χωλὸς οἰφεῖ, ſiue vt aliàs legitur *ὀχεῖ*, id eſt, Optimè claudus virũ agit. Dici ſolitum vbi quiſpiam ſuam ſortem, vel parum egregiam, anteponit alienæ tametſi præſtantiori. Ab Amazonum apophthegmate natum aiunt. tradunt morem Amazonibus fuiſſe quondã, vt pueros maſculos detorta tibia coxáve claudos efficerent. Porro quũ bellum eſſet illis aduerſus Scythas, atque illi eas conarẽtur illicere vt ad ſeſe deſciſcerẽt, dicentes futurũ vt poſthac nõ cum claudis ac mutilis, ſed cum integris viris rem haberẽt, Antianira Amazonum dux reſpondit ad húc modũ, *ἄριστα χωλὸς οἰφεῖ.* Vſurpauit Athenæus lib. 13, *ἴσως γὰρ ἄριστα χωλὸς οἰφεῖς.* id eſt, Verè enim claudus optimè virum agis. Theocritus *φιλοίφαν* appellat virum coitus auidum, Heſychius *φιλοίφον* dicit. Animaduerſum eſt etiam illud noſtris temporibus, plerunque qui tibiis ſunt mutilis, aut quopiam membro trunci, eos ad vſum Veneris reliquis magis idoneos eſſe, nimirum paria faciente natura. De claudo, quare ſit ſalacior cæteris, cauſam reddit Ariſtoteles in problematibus ſectionis 10. proble. 26. quòd in hoc parum alimenti deorſum delabatur, ob crurum vitium: plus autem ſuperiora petat, & in ſemen vertatur. Φιλοίφας, aut Φίλοιφος.

Ogygia mala. 50

Ὠγύγια κακά, id eſt, Ogygia mala. Rectè dicentur vel ingẽtia, vel antiqua. nam vtrunque Græcè ſignificat Ogygium. Alij malunt ad Ogygium primũ Thebanæ ciuitatis principem referre. Huius filius Cadmus, ob filias ſuas in varias calamitates incidit. Quò reſpiciunt qui Ogygia mala pro atrociſſimis interpretantur. Huiuſmodi fermè Suidas, niſi quòd magis probat, vt Ogygia mala, vetuſta dicantur. Cæterũ qui Ogygia vetera dicunt, illud ſequuntur, quòd olim Bœotiorũ ac Thebana regio, Ogygia dicta ſit. Quin & omnis Attica olim hoc habuit nominis, ſicuti teſtatur Stephanus. Eſt & inſula peruetuſta, dicta Ogygia, in quã Vlyſſes naufragus emerſiſſe fingitur ab Homero. Vnde vox iam obſoleta velut in iocum prouerbialem abiit. Nec in figura ſita eſt huius prouerbij ratio, ſed in nouitate vocis, vt in operis huius initio monuimus. Cõſimili ratione, nec ſine prouerbij ſpecie, Græci priſcos ac peruetuſtos, *ὠγυγίδας* & *ὠγυγίους* appellant, à priſco quopiam deo, & multis iam ſeculis obſoleto. Huiuſmodi propemodum de Ogygiis Suidas & Stephanus. Ὠγυγίδας.

Omnia chnaumata. 51

Πάντα χναύματα, id eſt, Omnia chnaumata, dicebant olim quoties omne negotium ſignificabant. *χναύματα* enim Græci placentarum atque id genus ciborum fragmina vocant. Latini quoque reliquias belli, & reliquias Danaũm dicunt ſimili figura. Refertur adagium à Zenodoto. Reliquiæ belli

Sic eſt ad pugnæ partes re peracta veniẽdũ 52

Plato in Gorgia, *Πολέμου καὶ μάχης φασὶ χρῆναι, ὦ Σώκρατες, οὕτω μεταλαγχάνειν,* id eſt, Ad belli pugnæque munia, Socrates, ſic aiunt accedere oportere. Iocus erat prouerbialis, vbi quis negotio peracto, tum demũ adueniret. Quemadmodũ ignaui milites ſolent, qui conflictu peracto, ſublatoque metu, tum denique ſolent adeſſe: vel ad colligendã prædam, vel ad epinicia, id eſt epulum victoriale celebrandũ. Nam verbum illud *μεταλαγχάνειν,* tarditatẽ ſignificat, ac ſeram muneris functionem. Socrates autẽ reſpondens, parœmiam explicat ſimili parœmia *Ἀλλ' ἦ τὸ λεγόμενον, κατόπιν ἑορτῆς ἥκομεν, καὶ ὑστεροῦμεν,* id eſt, Num poſt feſtum, quod aiunt, venimus, ſerò que adſumus. Sumptum videtur à Rheſo Thracũ duce, quẽ apud Euripidem obiurgat Hector, quòd ſerius ab belli ſocietatem veniſſet, nimirum decimo demum anno. Μεταλαγχάνειν. Poſt feſtum venire.

Σύμμαχος μὲν οὐ, ξένος δὲ πρὸς τράπεζαν, id eſt, Socius haud quidem aduenis, ſed hoſpes ad menſam. Iſque reſpondet,

Ἀλλ' ὕστερος μὲν ἦλθον, ἐν καιρῷ δ' ὅμως.
Σὺ μὲν γὰρ ἤδη δέκατον αἰχμάζεις ἔτος,
Κοὐδὲν περαίνεις. id eſt,
Sero quidem, aſt in tempore aduenio tamen.
Nam tu quidẽ iam prælians decenniũ, Nihil explicas.

Alluſit huc, ni fallor, Diogenes. quum enim quidam inſcripſiſſet ædibus ſuis hunc titulũ, Iouis filius Callinicus Hercules hic habitat, nequid ingrediatur mali: Diogenes adiecit aliã inſcriptionẽ, Μετὰ πόλεμον ἡ συμμαχία, id eſt, Poſt bellum auxilium. Significans ſerò vocari Herculem depulſorẽ malorum, quum iam malus hoſpes immigraſſet in eas ædes.

Obſequiũ amicos, veritas odium parit. 53

Obſequiũ amicos, veritas odiũ parit. Senarius eſt prouerbialis apud Terẽtium in Andria, nõ admonẽs quid oporteat fieri, ſed oſtendens quid vulgò fiat. Vulgaris enim amicitia cõſtat obſequiis. Nã munẽ conniuere ad familiarium vitia,

Hæc res & iungit, iunctos & ſeruat amicos.

At inter veros amicos nihil eſt veritate iucũdius, modo abſit aſperitas agreſtis & inconcinna, grauiſque. Porrò qui vulgò plurimis ſtudet amicus eſſe, moribus alienis obſecundet, caueátque, iuxta Perſium, Auriculas teneras mordaci radere vero. Non probari verò ſententiam hanc poetæ, ſatis indicat quum ait, Nanque hoc tempore. id eſt, his corruptis moribus. Eandem ſententiam in Adelphis idem aliter extulit, Vt homo eſt, inquiens, ita morem geras. Donatus admonet prouerbialiter dictum. M. Tullius in ſermone De amicitia, Sed neſcio quo modo verum eſt quod in Andria familiaris meus Terentius dixit, Obſequium amicos, veritas odiũ parit. Moleſta veritas eſt, ſiquidem ex ea naſcitur odium, quod eſt venenum amicitiæ. Sed obſequiũ multo moleſtius, quod peccatis indulgens, præcipitem amicum ferri ſinit. Maxima autem culpa in eo eſt qui & veritatem aſpernatur, & in fraudẽ obſequio impellitur. Pindarus in Nemeis hymno quinto, οὔτοι ἅπασα κερδίων φαίνοισα πρόσωπον ἀλάθει᾽ ἀτρεκής. καὶ τὸ σιγᾶν πολλάκις ἐστὶ σοφώτατον ἀνθρώπῳ νοῆσαι. Sentit ſimplicem veritatem non ſemper vt eſt proferendam, quòd damnoſa ſit: ſed ſapientis eſſe, nonnunquam celare ſuam ſententiam, in tempore prolaturus, quum fructus ſpes oſtenditur. Apud Athenæum lib. 5, citatur hic trimeter ex Agathone,

Εἰ μὲν φράσω σοι τἀληθές, οὐχί σ᾽ εὐφρανῶ·
Εἰ δ᾽ εὐφρανῶ τι σ᾽, οὐχὶ τἀληθὲς φράσω. Id eſt,
Si vera dicam, tibi voluptati haud ero:
Si ſim voluptati, haud tibi vera dixero.

Obuiis vlnis. 54

Obuiis vlnis, eſt apud Quintilianũ, pro eo quod eſt, auide ſitienterque. Tranſlatum ab iis qui porrectis vlnis properant in complexum eorum quorum magno deſiderio tenebantur, quoſque cupidiſſimè conſpiciũt. Legimus & Obuiis manibus. D. Hieronymus ad Pammachium, Cõdiſcipulum quondam, & ſodalem & amicum, obuiis, vt aiunt, manibus excipio. Baſilius in præfatione dialogi, ἀμφοτέραις χερσὶν, id eſt, Ambabus manibus, eodem ſenſu ſcripſit. Hæc ſi ad rem animi detorqueantur, figuram prouerbialem habebunt. vt, Ego tuas literas obuiis vlnis excipiam.

Ambabus manibus.

Obliuionis campus. 55

Λήθης πεδίον, id eſt, Lethes campus. Dicetur vel de vehementer obliuioſis: vel de rebus cõmentitiis ac friuolis, quæ nuſquam ſint. Ariſtophanes, τίς εἰς τὸ Λήθης πεδίον; id eſt, Quis in Lethes campũ? Vulgus enim nugas eſſe credit quæ de inferis tradunt poetæ. Et, vt Iuuenalis inquit,

-ſtygio nigras in gurgite ranas
Nec pueri credunt.

Omnia ſapientibus facilia. 56

Ἅπαντα τοῖς σοφοῖσιν εὔκολα. id eſt,
Facilia cuncta ſunt viris ſapientibus.

Nihil eſt tam arduum quod prudenti conſilio non facile cõficiatur. Aut, nihil tam acerbum quod ſapiens nõ æquo animo facilèque ferat, ratione cuncta leniente. Si addas verbũ, conſtabit ſenarius, Βεῖ δ᾽ ἅπαντα. Refertur à Zenodoto.

Omnia eſculenta obſeſſis. 57

Ἅπαντα δὴ τοῖ βρωτὰ τοῖς πολιορκουμένοις. id eſt,
Cinctis ab hoſte veſca ſunt & quælibet.

Senarius prouerbialis, Quũ vrget neceſſitas, nihil non facimus: & vehementer famelicis nullus nõ ſuauis eſt cibus. Natum ab vrbium obſidionibus, in quibus nonnunquam & canes & feles, herbarum radices, nonnunquam humana excrementa, inopia cibi deuorantur.

Omnia ſimilia. 58

Ἅπανθ᾽ ὅμοια, καὶ Ῥοδῶπις ἡ καλή. id eſt,
Similia cuncta, Rhodopis ipſa etiam decens.

Eadem eſt conditio mortalium: formoſi pariter ac deformes ſeneſcunt ac moriuntur. Rhodopis nomen eſt puellæ cuiuſpiam formæ celebris, cui nomen à roſeo aſpectu videtur inditũ. De Rhodope meretricula multa Herodotus lib. 2. nõnulla Plinius lib. 36. cap. 12. Quũ Græcum carmen habeat Ῥοδῶπις, mirum cur Iuuenalis corripuit,

-dum Rhodopes vda terit inguina barba.

Refertur à Suida prouerbii loco.

Totus echinus aſper. 59

Ἅπας ἐχῖνος τραχύς, id eſt, Totus echinus aſper. In moroſos & iniucundis moribus quadrat. Echinus piſcis, & item erinacius, vndique ſpinis obſeptus eſt, vt nuſquam impunè poſſis attingere. Eſt & hominũ huiuſmodi genus, cum quibus nulla ratione poſſis agere citra litem. Ariſtophanes in Pace,

Οὐδέποτ᾽ ἂν θείης λεῖον τὸν τραχὺν ἐχῖνον. id eſt,
Ex ſcabro in læuem nunquam vertetur echinus.

Omnia bonos viros decent. 60

Ἅπαντα τοῖς καλοῖσιν ἀνδράσιν πρέπει. id eſt,
Bonos probóſque cuncta perdecent viros.

Habet hoc improbitas, vt ſiquis illaudatus, rectè faciat dicátve, tamen neſcio quo pacto non adſit decorum illud. Cõtrà veram virtutem decus quoddam comitatur, vt quicquid vir bonus agat, id decorum eſſe videatur. Tametſi poteſt & hic accipi ſenſus, Cũcta formoſos viros decẽt: quòd formæ gratia commendat & dicentem & canentem, & quiduis agentem. Id erit venuſtius ſi huc deflectas, vt dicas in bonam partẽ accipi laudarique quicquid dixerint fecerintque gratioſi apud principes: adeò vt quod huic capitale ſit futurum, illi laudem etiam pariat. Refertur è Diogeniano.

Omitte vatem. 61

Πάρες τὸν μάντιν, id eſt, Omitte vatem. Vti conueniet quoties alicui parcendum admonebimus, quòd is eximius ſit & immunis habendus à vulgari ſorte. Veluti ſiquis poetæ, theologo, ſacerdoti diceret oportere parci. Antiquitus mos erat, vt augur coronatus ante aciẽ incederet: neque fas erat hunc telis impetere, vt pote virum ſacrum. Poterit adagium etiam per ironiam vſurpari.

Oderint dum metuant. 62

Oderint dum metuant. Tyrannica vox, ſumpta è tragœdia, & à nemine ſcriptorum non vſurpata: præcipue M. Tullio familiaris: quam etiam in vulgi ſermonem proceſſiſſe, ſatis indicat Seneca lib. De clementia 2. ſcribens, multas voces magnas, ſed deteſtabiles, in vitam humanam perueniſſe, celebréſque vulgo fieri, vt illam, Oderint dum metuant. Cui Græcus, inquit, verſiculus ſimilis eſt qui mortuo terram miſceri ignibus iubet. Idem libro De ira primo, Nam aliquæ voces ab iratis emittuntur, quæ magni videantur animi, verum ignorantibus magnitudinẽ: qualis illa dira & abominanda, Oderint dum metuant. Syllano ſcias ſeculo ſcriptam. Licebit adagium etiam per iocum vſurpare: veluti ſiquis eruditione ſuperior, de clancularis hoſtibus, qui tamen ob metum hiſcere non audeant, dicat, Oderint dum metuant. Conueniet & in diuites, qui dicunt illud Horatii,

-populus me ſibilat, at mihi plaudo
Ipſe domi, ſimulac nummos contemplor in arca.

Item illud Iuuenalis,

-tunicam mihi malo lupini,
Quàm ſi me toto laudet vicinia pago.

Odit cane peius & angue. 63

Prouerbiali figura dictum eſt & illud ab Horatio.

Alter Mileti textam cane peius & angue,
Vitabit chlamydem.

Sentit autem, vt opinor, de canerabiente. Quòd ſi longius etiam traducatur, magis erit prouerbiale, vt, Hic totus lucris addictus eſt: literas, quas amauit aliquãdo, nunc (quod aiunt) vitat cane peius & angue. Vel, Hic ſe totũ adulatoribus permittit: amicos, à quibus verum audiat, vitat cane peius & angue. Idem Horatius in Odis,

-cur oliuum Sanguine viperino Cautius vitat.

Plautus item in Mercatore,

Nempe ruri vxor eſt tua, quam dudum dixeras
Te odiſſe æque atque angues.

Stultior Corœbo. 64

Ἠλιθιώτερος Κοροίβου, id eſt, Stultior Corœbo. Prouerbialis hy

perbole in ſtupidos & vecordes. Corœbi ſtultitia vulgi fabula celebrata eſt, qui maris vndas numerare ſit conatus, quũ nõ potuerit vltra quinque proſequi ſupputationẽ. Meminit huius Euſtathius in decimũ Odyſſeæ, & Lucianus in Amoribus. Quanquam apud alios Κόρυβον lego per y. Adduntque quidã Corybum hũc Mygdonis Phrygis tuiſſe filium, tẽporibus belli Troiani. Meminit & Vergilius Corœbi cuiuſdã,

-iuuenisque Corœbus
Venerat inſano Caſſandræ captus amore,
Et gener auxilium Priamo Phrygibuſque ferebat.

Quo quidem in loco Seruius indicat ſumptum ex Euphorione. Hunc, inquit, Corœbum ſtultum inducit Euphorion, quem & Vergilius ſequitur, dans ei,

-dolus an virtus, quis in hoſte requirat

Quum ſit turpiſſima dolo quæſita victoria.

Stupa ſeniculus. 65

Στυπεῖον γέρων, id eſt, Stupa, ſiue ſtipulaceus ſeniculus. De viribus effœto ſene. Simillimum illi quod alio diximus loco, Homo bulla. Sumptũ à ligno quod iam exaruit, exuctúmque redditum eſt & marcidum in ſtipulæ morem. Stupa dicitur quod è lino excutitur ſiccum & inutile.

Phormionis thori. 66

Στιβάδες Φορμίωνος, id eſt, Thori Phormionis. De ſtratis ſordidis ac frugalibus, minimẽque delicatis, qualia ſunt cubilia militaria, & quale ſibi apud Homerum parat Vlyſſes, ex arborum congeſtis frondibus, ac ramis humi ſubſtratis. Refertur à Suida. Phormio dux quiſpiam militum fuit, in perferendis militiæ incommodis notæ, ſicut conijcio, patientiæ. Poterit & longius deflecti ad quanuis tractationem duriuſculam. Extat in Pace Ariſtophanis,

Εἰ γὰρ μοι γένοιτ' ἰδεῖν ταύτην ἡμέραν ποτέ.
Πολλὰ γὰρ ἀνέσχόμην
Πράγματά τε καὶ στιβάδας, ἃς ἔλαχε Φορμίων. id eſt,

Vtinam mihi contingat videre hunc diem. multas enim ſuſtinui tum moleſtias, tum culcitras, quas ſortitus eſt Phormio. Verſus ſunt chorici, eoque proſa vertimus.

Stultitia eſt Iouem putare eſſe. 67

Τῆς μωρίας, τὸν δία νομίζειν, ὄντα τηλικουτονί, id eſt, Inſcitia eſt, natũ tot annos, credere eſſe vllum Iouem. In eum accommodari poteſt qui grandis natu dicit aut facit abſurdum quippiam, quum propter ætatẽ nihil oporteat iam ignorare. Non conuenit enim in natu grãdes puerilis ſuperſtitio. Recenſetur à Suida. Carmen eſt Ariſtophanis in Nubibus,

Ἰδοὺ γ' ἰδοὺ δί' Ὀλύμπιον τῆς μωρίας
Τὸν δία νομίζειν, ὄντα τηλικουτονί. id eſt,

Ecce ecce Olympium Iouem: dementia eſt
Natum tot annos credere eſſe vllum Iouem.

Tuum tibi narro ſomnium. 68

Τὸ σὸν ὄναρ σοι διηγοῦμαι, id eſt, Tuum ſomnium tibi narro, id eſt, Narro tibi quod ipſe me rectius noſti. Apud Suidam hæc referuntur ex authore quopiam, Εἰ γὰρ ἐγὼ σοι καὶ αὐτὸν γνωρίζω, τίνι ἂν τὸ σὸν παροιμίας, τὸ σὸν ὄναρ σοι διηγοῦμαι, id eſt, Quòd ſi te tibipſi notum reddere coner, tum mihi acciderit id quod prouerbio dicitur, vt tuum tibi ſomnium narrẽ. Plato libro De Repub. 8, Τὸ ἐμὸν γ', ἔφη, ἐμοὶ λέγεις ὄναρ, id eſt, Meum quidem, inquit, mihi narras ſomniũ. Traductum videtur ab his qui ὀνειροπόλοις, id eſt ſomniorũ interpretes, cõſulunt: à quibus nõnulli hoc quoque requirũt, vt quid ſomniarint conijciant, quaſi parum ſit ſi interpretẽtur. Ad eum modum ægroti quidam imprudentes à medicis expectant vt viſo duntaxat lotio diuinent & ſexum, & ætatem, & omnem morbi naturam, vbi & vnde acciderit, quid ſentiant: ac propemodum etiam quid in febri ſomniarint.

Sponſi vita. 69

Νυμφίου βίος, id eſt, Sponſi vita, pro molli ac delicata. Cõfine illi quod alibi relatum eſt, Muſica vita. Suidas ſenarium hunc adducit, qui extat apud Ariſtophanem in Auibus,

Τρυφᾶτε μὲν ἄρα γε ζῆτε νυμφίου βίον. id eſt,
Sponſi quidem profecto vitam viuitis,

Propterea quòd proci frondibus & ſertis coronari ſoleãt, & delicatius nitidiuſque coli: vel quòd molles videantur nuptiis inhiantes. Apud Athenæũ lib. octauo Stratonicus citharœdus Rhodios λευκοὺς καὶ ... & μνηστήρων πόλιν. id eſt, Albos Cyrenæos & procorum ciuitatẽ appellat. Niſi malumus

Procorum ciuitas.

ad Homericos illos Penelopes ſponſos referre, quibus nihil cordi erat præter conuiuia, citharam, choream, talos, diſcum, paraſitos, atque id genus alias voluptates. Vndè Horatius, homines luxui deditos, ſponſos Penelopes appellat.

Et fama fuit & eras. 70

-ἦ μὲν κλέος, ἦν δ' ἐσ' ὕδε. id eſt,
-& dicebaris eráſque.

Hemiſtichion prouerbiale, quoties facta reſpõdent opinioni. Suidas meminit è poeta quopiam. eſt enim fragmentum carminis heroici.

Innocuus alium aſpiciam meum habentem malum. 71

Ἐξαίτης ἄλλον πῆμ' ἐμὸν ἄλλον ἔχοντα. id eſt,
Indemnis ſpectabo alium mala noſtra ferentem.

Hoc eſt, ex aliorum malis ipſe rebus meis conſulam. Ἐξαίτης autem dixit, quaſi ἔξω ἄτης, id eſt extra noxam ſitus & illæſus. Simillimum illi Plautino, Ἐξαίτης.

Fœliciter ſapit, qui alieno periculo ſapit. Periculo alieno ſapiens.

Simul & dictum & factum. 72

Ἅμ' ἔπος, ἅμ' ἔργον, id eſt, Simul dictum, ſimul & factum. Vbi quis citra moram id re præſtat quod verbis pollicetur. Latini, Cum dicto, dicũt, pro eo quod eſt, ſtatim poſteaquã dixeris. Et Vergilius, Cum dicto.

- & dicto citius tumida æquora placat.

Sumptum apparet ex Homero, apud quem eſt hoc carmen,

Αὐτὰρ ἐπεὶ ἅμα μῦθος ἔην, τετέλεστο δὲ ἔργον. id eſt,
Mox ſimul ac dictũ eſt verbum, res ipſa peracta eſt.

Idem Græcis dicitur vnica voce αὐτοβοεί, quod à militari eiuſmore tranſlatum videtur, quo nonnunquam funditur hoſtis priuſquam ad manus fuerit ventum. Sic vſus Thucydides. Theopompus vſus eſt pro κατὰ κράτος, id eſt vi ac virtute, non ex inſidiis. Quiſquis enim inſidias molitur hoſti, ſilet: qui fidit viribus ſuis, cũ clamore irruit in hoſtem. Quidam putat dictum à bubus: vt deductum videatur ab arantibus, qui quum pollicentur ſe eodem die, id eſt αὐτῆμαρ, aliquid operis abſoluturos, dicere ſolent αὐτοβοεί, hoc eſt priuſquam diſiungam boues. Transfertur ad cuiuſ libet actionis celeritatem, vt perinde valeat atque αὐτοσχεδὸν, παραχρῆμα, αὐτίκα. Αὐτοβοεί.

Obiicere canibus agnos. 73

Προβάλλειν τοῖς κυσὶ ἄρνας, id eſt, Obiicere canibus oues, dicebatur qui imbellem & litium imperitum calumniatoribus & exercitatis exponeret: quòd id animal omniũ maximè ſit imbelle. Refertur à Diogeniano. Hemiſtichiũ eſt heroicum, ex oraculo quopiam, vt conijcio, decerptum.

Nullius indigens Deus. 74

Ἀνενδεὴς ὁ Θεός, id eſt, Nullius egens Deus. Admonet parœmia, nullum eſſe mortalium tam abſolutum in quo non aliquid deſideretur: vnum eſſe Deum vndequaq; perfectũ. Dici poteſt & in diuites, aut plurimos præditos naturæ pariter ac fortunæ commoditatibus, tanquam Dei cuiuſpiam ſimiles, vt quibus omnia ſuppetant, quæcunque videntur ad perfectam felicitatem pertinere.

Nucleũ amiſi, reliquit pignori putamina. 75

Plautus in Captiui duo, Nucleum amiſi, reliquit pignori putamina. Verba ſunt Hegionis, vbi reſciuiſſet ſibi impoſitum eſſe, & herum amiſſum pro ſeruo, ſeruum pro domino retentum. Is enim ex quo fructus expectabatur aufugerat, eo relicto ex quo nihil emolumenti poterat capi. Allegoria per ſe liquet.

Nudo mandas excubias. 76

Γυμνῷ φυλακὴν ἐπιτάττεις, id eſt, Nudo cuſtodiam mandas. Quoties negotii quippiam mandatur ei, cui deeſt præſtandi facultas, obeundæque prouinciæ propter inopiam neutiquã idoneus eſt. Neque enim nudus cõmodè poteſt excubias agere propter rigorem nocturni frigoris, neque ad pugnã eſt idoneus inermis. Refertur è Zenodoto. Quo longius deflectetur, hoc erit prouerbialius. Iniũgis vt aliquid in hũc poetam ſcribã, verùm iuxta vetus prouerbiũ, γυμνῷ τὴν φυλακὴν ἐπιτάττεις. Neque enim eſt quo meũ interim otiũ alã. Heſychius nonnihil diſſidet ab his quæ à Suida Zenodotóque traduntur: licet is locus apud hũc deprauatus habeatur in æditione Aldina. Cæterũ cõiicio ſenſum hũc eſſe, prouerbiũ dici ſolere vbi quid mandatur his quibus nihil opus eſt, propterea quòd vel iniuſſi cogantur id facere, niſi fallor, ob id Locus Heſychii.

tutii,

quòd nudis nihil eſt quod egeat aſſeruatore.

Nunc contingat ſeruari. 77

Νῦν χρείη σωθῆναι, id eſt, Nunc contingat ſeruari. Quũ ſignificamus nos ſatis cauturos in poſterum, ſi modò liceat præſens periculum effugere. Hoc modo Dauus in Andria, Poſthac incolumem ſat ſcio fore me, nunc ſi deuito hoc malum. Natum aiunt ex apologo quopiam. Aquila teſtudinem vnguibus rapuerat: eam parabat è ſublimi deiicere, quo teſta rupta carnibus veſci poſſet. In hoc itaque diſcrimine teſtudo optabat vt in præſẽs incolumis eſſe poſſet, de reliquo ſibi curæ futurum nequando in ſimile periculum incideret, Νῦν χρείη με σωθῆναι, τὸ δὲ λοιπὸν αὐτῷ μελήσει, id eſt, Nũc liceat incolumem eſſe, de reliquo mihiipſi curæ fuerit. Quidam apologum narrant ad hunc modum, Teſtudini quondam inceſſiſſe volandi deſiderium, aquilam oraſſe vt ſe doceret. Quumque illa negaſſet fieri poſſe, quòd natura refragaretur, illa nihilominus inſtabat. Itaque paruit aquila, ac teſtudinẽ in ſublime vectam demiſit vt volatum experiretur. Ea quũ timeret infœlicẽ euentũ, optauit vt id tẽporis contingeret incolumẽ eſſe, νῦν σωθῆναι. Ita Diogenianus. Suidas hoc modo refert, Νῦν σωθείην, ἵν᾽ ᾖ μοι δίδαγμα τοῦτο τοῦ χρόνου λοιποῦ, id eſt, Vtinã nunc incolumis euadã, vt hoc mihi documentũ ſit in reliquũ tempus. Plinius facit tertiũ quoddam aquilæ genus, quam alii morphnon, nonnulli plancum & anatariã, Homerus percnon vocauit. lingua caret, eoque muta: ſed dẽtibus armata, nigerrima, prominẽtiore cauda. Huic ingeniũ eſt, teſtudines raptas frangere, è ſublimi iaciendo. Atque hac ſorte ait Æſchylũ poetã interiſſe, quum prædictũ eſſet, eum ruina periturum: iſque quo caueret, eum diem ſub dio perſeueraſſet. Nam aquila decepta ſplendore capitis caluitio renidentis ad ſolem, dum ſaxum eſſe putat, teſtudinem illiſit vt fractæ carnibus veſceretur. Author Valerius Maximus libro nono, capite duodecimo.

Nũc bene nauigaui, quũ naufragiũ feci. 78

Νῦν εὐπλόηκα, ὅτε νεναυάγηκα, id eſt, Nũc bene nauigaui, poſteaquam naufragium feci. Quoties id quod videtur incõmodum, fortuna præter ſpem vertit in bonũ. Zenon Citienſis, qui relictis prioribus præceptoribus, Cratetis auditor eſſe cœpit, naufragio eiectus, dixiſſe legitur, εὖ γε ποιεῖ ἡ τύχη προσελαύνουσα ἡμᾶς φιλοσοφίᾳ, id eſt, Bene facit fortuna, quũ nos ad philoſophiã admouet. Author Suidas. Plutarc. in libello De vtilitate capiẽda ex inimico, meminit hu⁹ prouerbii.

Nunc in regionem veni. 79

Νῦν εἰς χώραν ἦλθον, id eſt, Nunc in regionem veni. Ab iis dictitari ſolitum, qui tandem ſua ſponte illuc quò oportuit, perueniunt, quum diu non quiuerunt. Fit enim plerunque vt res diu quæſita non occurrat, tandem velut vltro veniat in mentem. Quidam ſic efferunt, Νῦν εἰς χώραν ἦλθες, id eſt, Nunc in regionem veniſti. vbi quis eò venit, quò ſe venturum negarat.

Nunc illa aduenit Datidis cantilena. 80

Νῦν τοῦτ᾽ ἐκεῖν᾽ ἥκει τὸ Δάτιδος μέλος. id eſt,
Nunc, id quod aiunt, Datidis adeſt cantio.

Dicebatur vbi quid lætum ac feſtiuũ accidiſſet. Datis quiſpiam erat Perſarum ſatrapes, excellens in rei bellicæ gloria. is Græcè loqui conatus, conſueuit dicere, ἥδομαι καὶ εὐφραίνομαι καὶ χαίρομαι, id eſt, Delector, gaudeo, lætor. Ea quũ ſæpius ac malè Græcè pronunciaret, res in vulgi iocum abiit. Author Suidas. Extat autem apud Ariſtophanem in Pace,

Νῦν τοῦτ᾽ ἐκεῖν᾽ ἥκει τὸ Δάτιδος μέλος,
Ὃ δεφόμενός ποτ᾽ ᾖδε τῆς μεσημβρίας,
Ὡς ἥδομαι καὶ τέρπομαι καὶ χαίρομαι. id eſt,
Adeſt, vt aiunt, cantilena Datidis,
Quod maſtrupans is cecinit in meridie,
Vt lætor, vt delector, vtque gaudeo.

Datiſmus. Interpres addit, Datiſmũ vſurpari pro barbariſmo, eo quòd χαίρομαι dixerit, pro χαίρω, ſequutus vocum conſonantiam, quemadmodum apud nos ridetur qui dixerit corpus meus, & domus tuus. Nam χαίρομαι Græcis non dicitur. Miror autem cur interpres huic velut affine ſubiunxerit,

Ἄμας ἀπόνωυ, εἰ δ᾽ ἀπηρτιαῦτο σκάφας.

Ex quo coniectura ſumi poteſt, hoc prouerbium natum ex inſcitia linguæ, quæ non raro præbet huiuſmodi riſus materiam, dum Germani geſtiunt loqui Gallicè, aut Galli Germanicè. Idem accidit in ſurdaſtris.

Non enim ſpinæ. 81

Οὐ γὰρ ἄκανθαι, id eſt, Non enim ſpinæ, De conditione dicebatur in melius commutata. Sumpta metaphora à noualibus, quæ repurgatis ſpinis frugiferæ incipiũt eſſe. Rectè quadrabit de negotio prius infrugifero ac moleſto, vnde poſtea capitur emolumentum. Quidam inde natũ exiſtimant, quòd antiquitus ante repertam agricolationem, agri ſpinis infrugiferis occupabantur, mortaleſque duram quandam & agreſtem agebant vitam. Deinde oſtenſa ratione colẽdi terram, mitior victus ſucceſſit. atque hinc dici cœptum, Non enim ſpinæ. Concordat cum hoc interpretamẽto, quod alio diximus loco, de puero geſtante ſpineas frondes & panes in nuptiis, ac dicente, Ἔφυγον κακόν, εὗρον ἄμεινον, id eſt, Effugi malum, nactus ſum melius. Legitur & illud, βίος ἀκανθώδης, id eſt, Vita ſpinoſa, pro incommoda & infrugifera. Vita ſpinoſa.

Non ſtatuar leæna in machæra. 82

Οὐ στήσομαι λέαινα ἐπὶ τυροκνήστιδος. id eſt,
Non ego leæna ſtatuar in tyrocneſtide.

Prouerbium meretricium, quũ negat ſcortum ſui copiam facturum ſeſe. Nam in capulis militariũ gladiorum elephãtes ac leones imponi ſolent. At hi procumbentes inſcalpuntur: ſiue ne lædant manum vtentis gladio: ſiue ne defringantur facile, ſi in pedes erecti fingerentur. Tyrocneſtis vox militaris videtur enſem ſignificans. Poteſt adagiũ & ad verecundiorem vſum detorqueri, vt ſiquis negans ſe per omnia morem geſturum, inſeruiturumque pro libidine, dicat, οὐ στήσομαι λέαινα ἐπὶ τυροκνήστιδος. Adagium receſet Suidas. extat autem apud Ariſtophanem in Lyſiſtrata.

Ne contra bouem opta. 83

Μὴ κατὰ βοῦς εὔχου, Ne contra bouem opta. Admonet adagium, non eſſe vitam inſtituendam iuxta votum animi, neque quiduis ſperandũ à ſuperis, ſed vt ea duntaxat ſibi quiſque promittat quæ poſſit induſtria conſequi. Refertur in collectaneis Diogeniani. Vnde ſumpta metaphora, parum liquet: niſi quòd apparet ductam ab agricola, qui negligens adhibere bouis operam in colendis agris, optat vt citra ſuum laborem proueniat ſeges.

Non noſtrum onus, bos clitellas? 84

Quintilianus Inſtitutionũ oratoriarum libro 5, parœmiæ, quã ait eſſe ceu breuẽ apologum, hoc adfert exẽplum, Non noſtrum onus, bos clitellas? Satis cõſtat ex apologo ſumptũ: verum quis ſit is apologus, equidẽ nodum reperi. M. Tullius Epiſtolarum ad Atticum lib. 5, in epiſtola cuius initium eſt, Laodiceã veni pridie Calẽdas ſextiles: videtur ad hoc adagiũ alludere, & nobis velut anſam cõiectandi præbere. Inde, inquit, ire ad Taurum cogitabam, vt cum Maphragone collatis ſignis, ſi poſſem de ſeruo tuo decidere. Clitellæ boui ſunt impoſitæ. Illãne? Non eſt noſtrum onus, ſed feremus: modo, ſi me amas, ſit annus. At ſi tu ad tẽpus, vt ſenatum totũ excites. Mirifice ſollicitus ſum quòd iam diu ignota ſunt mihi omnia. Item in eadẽ epiſtola, paulo ſuperius, Sed eſt incredibile quàm me negocii tædeat, ne non habeat ſatis magnũ cãpum ille tibi nõ ignotus curſus animi & induſtriæ meæ, præclara opera ceſſet. quippe ius Laodiceæ me dicere, quum Romæ A. Plotius dicat? Et quum exercitum noſter amicus habeat tãtum, me nomẽ habere duarum legionum exilium? Denique hæc nõ deſidero, lucẽ, forum, vrbem, domum, vos deſidero. Sed ferã vt potero, ſit modo annuum. ſi prorogatur, actũ eſt. Hactẽ⁹ Tullius. Quibus quidẽ ex verbis, quanquã ſubobſcuris, & haud ſcio an etiã mẽdoſis, odorari licet, Nõ noſtrum onus, bos clitellas, prouerbium fuiſſe recuſantis munus aliquod veluti parum accõmodatum ſibi. Neque enim boum eſt, clitellis tergo impoſitis onera geſtare, ſed potius aſinorũ ac mulorum. Neque dubitãdum eſt quin Fabius ex hoc Ciceronis loco exemplum illud ſit mutuatus. Raphael Regius, qui Fabium additis ſcholiis conatus eſt emendare, ſcripturã mutat ad hunc modum. Nos noſtrum onus, vos clitellas: interpretans hunc eſſe ſenſum, neutram partem abſque onere diſceſſuram. Mihi ſi fas eſt quicquam immutare, ſic potius legendũ videtur, Nõ noſtrum onus, bos clitellas? Vt ſit velut rẽ abſurdã ſeque indignã abominantis, ſiquis boui clitellas velit imponere. Neque diſcrepat hoc cum ſententia verborum Tullianorum, quæ modo retulimus. ait enim eam prouinciã non ſatis vel aptam vel dignam ingenio ſuo, laturum tamen vtcunque, modo ne ſit longior annua. Proinde prouerbium

Ciceronis locus.

duplici forma poterit efferri: Boui clitellæ impoſitæ ſunt: vbi mandatum eſt negotium parum apto. Et, Bos clitellas, vt ſubaudias, ferat. Vbi quis deprecatur prouinciam cui parum ſit idoneus, aut quam ſibi ducat indecorã. Illud obiter admonitum lectorẽ velim, ne protinus [illegible] aut diſpungat ſiquid in his quæ citamus ex authoribus, viderit ad quorundam emendationẽ non reſpondere. Non quòd profiteamur à mendis repurgatũ quicquid huc adducimus, ſed quòd labantur hi quoque qui libros emendant. velut hoc loco quẽ modò retulimus ex Epiſtolis, in editione Aldina quot voces ſunt immutatæ neſcio cuius opera, ne dicam culpa? Nam Aldo non libet imputare, tum quia doctus eſt, tum quia amicus. Primùm enim quis non videat rectius eſſe, opera ceſſet, quàm opera ceſſent? Deinde quod ſequitur, cui non perſpicuum ſit eſſe vitiatũ tum diſtinctione, tum voce exilium mutata in exulum? Sic enim legit, Et quum exercitũ noſter amicus habeat, tantum me nomen habere duarum legionũ exulum? Quum Tullius tantum poſuerit pro magno: cui legiones exiles oppoſuit, hoc eſt puſillas. Et aliquanto pòſt, Vt cum Maphragone ſignis collatis, ſi poſſem, de ſeruo tuo decernerem. Quid erat cauſæ vt pro deciderem ſiue decidere, mutaretur decernerem? quaſi non fuerit illud multo verbũ elegantius. Etenim ſi legas decidere, ſubaudiendũ eſt verbũ certarem, ſiue congrederer (cuiuſmodi eclipſes familiariſſimæ ſunt Ciceroni, præſertim in hoc opere) vt legas, Vt cum Maphragone collatis ſignis: ſubaudiàſque congrederer. Rurſum hoc quod ſequitur, Clitellæ boui ſunt impoſitæ. Illã net Nõ noſtrũ onus. Offenſus neſcio quis apoſiopeſi, Illã net mutauit, Illæ, non eſt noſtrũ onus. Quod iterũ vſũ venit in hoc quod ſubiicitur, At ſi tu ad tempus, ſubaudi adfueris. Mutauit enim, Adſis tu ad tempus, Latinitate quoque corrupta, nedum argutia ſententiæ. Hæc inuitus & coactus admonui, nequi (vt ſunt nonnulli præcipites ad id) ob celebritatẽ Aldini nominis, protinus damnent aut radant ſiquid deprehẽderint ab illius editione diſcrepare: nec ſtatim priores abiiciant codices, emẽdationibus huiuſmodi freti. Prouerbiũ vſurpauit & Ammianus libro decimoſexto.

Nota res mala, optima. 85

Plautinum illud in Trinummo prouerbiali ſchemate dictum videtur, Nota res mala, optima eſt. Dictum eſt autem ſub perſona ſenis, ſuadere conantis amico ne vxorẽ, tametſi malam, repudiaret, aliam ducturus: propterea quòd plerunque fit vt qui cõmutat, primùm pro malo peius accipiat, tũ ignotum pro noto, poſtremò inſuetũ pro familiari. Tantum enim valet aſſuetudo, vt mala quibus aſſueuerimus, optima videãtur: contrà quæ ſint optima, propter inſolentiã peſſima videantur. Adagiũ itaque deterret ne temere nouandis rebus ſtudeamus, vitemúſq; vitiũ illud, haud ſcio an maximũ, quod Græci φιλόκαινον appellant, id eſt nouarũ rerũ appetentiã: cui comes alterum veluti germanum, quod ἀψίκορον vocant, quòd mox faſtidiuntur paulo antè adamata. Conuenit cum Plautina ſentẽtia quod apud T. Liuium Pacuuius Calauius ſuadens Campanis ne ſenatores mutare vellent, populũ iam re doctũ dicere cõpulit, Notiſſimum quodque malum, maximè tolerabile eſſe. Huc pertinet & Ouidianum illud,

Quod malè fers, aſſueſce, feres bene. multa vetuſtas Lenit.

Eodem pertinet & Mimus ille, neſcio cuius,

Mulier tum demum eſt bona, quum apertè eſt mala.

Cognitum enim malum aut vitamus, aut nos ad id accommodantes ferimus. Item ille, Conſueta vitia ferimus, non reprehendimus. Ariſtot. lib. Moralium Nicomachiorum ſeptimo, ἀεὶ γὰρ πονεῖ τὸ ζῷον, ὥσπερ καὶ οἱ φυσικοὶ λόγοι μαρτυροῦσι, τὸ ὁρᾶν καὶ τὸ ἀκούειν φάσκοντες εἶναι λυπηρόν· ἀλλ' ἤδη συνήθεις ἐσμέν, ὥς φασιν. id eſt, Semper enim animal laborat vt audiat videàtq;: quemadmodũ teſtantur & naturales ſermones, dum fatentur quidem eſſe moleſtum, ſed iam aſſueuimus, vt aiunt.

Φιλόκαινον. Ἀψίκορον.

Moleſtũ eſt, ſed aſſueuimus.

Inueni non quod pueri in faba. 86

Strophylus ſeruus in Aulularia Plautina, aulam auri plenam à ſene defoſſam, furto ſuſtulerat, eàmque rem geſtiens indicare hero, Reperi, inquit. Et rogatus quid reperiſſet, Nõ quod pueri clamitant, inquit, in faba ſe reperiſſe: prouerbiali nimirum figura magnum quiddam reperiſſe ſe ſignificãs. Eſt enim midas vermiculus quidã qui fabis innaſcitur: hũc ſiquando nacti ſint pueri, geſtiunt atque exclamant, perinde quaſi magnum quiddam inuenerint.

Midas in teſſeris conſultor optimus. 87

Μίδας ὁ ἐν κύβοισιν εὐβουλότατος. id eſt,

Midas qui in teſſeris conſultor optimus.

Prouerbium à teſſerarum ludo natum. eſt enim midas, iactus vocabulũ. Refertur à Suida prouerbii nomine. Perpendat diligẽs & eruditus lector num εὐβολώτατος legi oporteat, vt verſus ſit iambicus trimeter,

Μίδας γὰρ ἐν κύβοισιν εὐβολώτατος. id eſt,

In teſſeris iactus midas proſperrimus.

Accommodari poterit adagium ad rem, quæ forte fortuna bene cadit.

Ni purges & molas, non comedes. 88

Αἰ μὴ καθάρῃς καὶ ἀλέσῃς, οὐ μὴ φάγῃς. id eſt,

Niſi & repurges & molas, haud vnquam edes.

Id eſt, Non continget tibi victus, niſi tuam item induſtriam adiunxeris. Ceres quum oſtenderet vſum frumenti Triptolemo, ita dixiſſe fertur. Videtur eſſe ſenarius è poeta quopiam vſurpatus, ſed deprauatus: conſtabit ſi legas κἀλέσῃς. Poteſt transferri longius, Nõ proderit tibi ingenii fœlicitas niſi exercueris. Inutilis erit principum fauor, niſi te geſſeris vt oportet. Nihil conducet quòd doctum præceptorem nactus es, ni vigilaueris. Refertur à Diogeniano.

Nihil differs à Chærephonte. 89

Οὐδὲν διοίσεις Χαιρεφῶντος τὴν φύσιν. id eſt,

Nihil ore quicquam à Chærephonte diſcrepas.

In macilentũ pallidumque dicebatur. Chærephon enim tragœdiarum ſcriptor fuit. is Heraclidarũ res proſequutus eſt. Quoniam autem nocturnis lucubrationibus erat maiorẽ in modum extenuatus confectuſque, vulgari ioco taxatus eſt. Quinetiã noctuæ cognomen additũ. Ariſtoph. in Nebulis,

Οὐδὲν διοίσεις Χαιρεφῶντος τὴν φυήν. id eſt,

Nihil figura à Chærephonte differes.

Alluſit idem in Pluto, - οὐδὲν διαφέροντ' αὐτοὺς

Τῶν Ἡρακλειδῶν οὐδ' ὁτιοῦν τῶν Παμφίλου. id eſt,

- ne tantulum quidem

Ab Heraclidis differentem Pamphili.

Pamphilus enim in Stoa depinxerat Heraclidas ſupplices Athenienſibus, ad quos metu Euryſthei cõfugerant. Hos igitur vocat Heraclidas Pamphili.

Nihil ab elephante differs. 90

Ἐλέφαντος διαφέρεις οὐδέν, id eſt, Ab elephante differs nihil. In magnos & ſtupidos dicebatur: etiamſi primam ingenii laudem Plinius tribuit elephantis, ſed inter bruta. Verũ corporis moles & formæ fœditas adagio locum fecit. Refertur à Diogeniano. Videtur huc alludere Paleſtrio Plautinus, qui herum ſuum elephanti corio circuntectum ait, nec plus habere ſapientiæ quàm lapidem.

Ne intra veſtibulum quidem. 91

Οὐδ' ἐντὸς οὐρῶν, id eſt, Ne intra veſtibulum quidem. In tumidos, feroces & inſolentes dici ſolitum, qui procul omneis à ſeſe ſubmouent. Lex erat Athenis, vt homicidio contaminati extra ſepta ſacrorum conſiſterent. Siquidem prima magnatum atria ſolent patere quibuſlibet. Ad hunc morem adagium videtur alludere.

Neque cum malis, neque ſine malis. 92

Ariſtophanes apud Suidam in Lyſiſtrata,

Κἄστ' ἐκεῖνο τοὔπος ὀρθῶς καὶ κακῶς εἰρημένον,
Οὔτε σὺν πανωλέθροισιν, οὔτ' ἄνευ πανωλέθρων. id eſt,
Illud haud male, imò recte proditum eſt prouerbium,
Nec ſimul cum peſtibus, nec rurſus abſque peſtibus.

De vxoribus dictum, cum quibus incommode ſane viuitur: ſed nec citra has conſtant familiæ. Simile illi quod eſt in Epigrammatis, Nec tecum poſſum viuere, nec ſine te. Et, quod alibi retulimus, ἀναγκαῖα κακά. Citãtur eodem loco verſus & hi, Κακὸν γυναῖκες, ἀλλ' ὅμως ὦ δημόται

Οὐκ ἔστ' οἰκεῖν οἰκίαν ἄνευ κακοῦ. id eſt,
Malum quidem vxor, attamen ciues, ſine hoc
Nulli licet parare familiam malo.

Notum eſt illud Catonis, quòd cum vxoribus incõmode viuitur, at ſine illis omnino non viuitur.

Ne in pelle quidem. 93

Οὐδ' ἐν δέρματι, id eſt, Ne in pelle quidẽ. Hyperbole prouerbialis de ſupra modũ tenuibus: velut vſqueadeo nudis, vt ne pelle quidem propria tegantur. Commemoratur à Suida.

Ne tria quidem Steſichori noſti. 94

Οὐδὲ τὰ τρία Στησιχόρου γινώσκεις, id eſt, Ne tria quidē Steſichori noſti. De vehemēter indocto & imperito dici ſoleū. Adagiū ſumptū hinc exiſtimant, quòd pleraque Steſichori poemata epodica ſunt quæ tribus cōſtant, στροφῇ, ἀντιστρόφῳ, & ἐπῳδῷ. Strophe eſt prima ſeries variis metrorū generibus incedens. Antiſtrophus eſt iteratus per eadem ferme genera recurſus. Epodus eſt diuerſi carminis accentio. His & alii tragici poetæ nonnunquam vtuntur, potiſſimum in choris.

Στροφή. Ἀντίστροφος. Ἐπῳδός.

Nephalia ligna. 95

Νηφάλια ξύλα, id eſt, Nephalia ligna. Dici poſſe videtur in abſtemios, & ab omni voluptate procul alienos. Apud Athenienſes nephalia ligna vocabātur, quæ neq. vitea eſſent, neq. ficulna, neq. myrtea. Nephalia ſonat quaſi dicas ſobria.

Nephalium ſacrum. 96

Νηφάλιος θυσία, id eſt, Nephalium ſacrum. De conuiuio abſtemio non ineptè dicetur: aut de conuiuio vehementer frugali ſobrioque. Apud Athenieſes hoc genus ſacrificii exhibebatur Mnemoſynæ, Auroræ, Soli, Lunæ, Nymphis, Veneri & Vraniæ. Nam in eo non libabatur vinū, ſed aqua melle diluta. Hæc ferme Suidas. Meminit & Iulius Pollux libro 6, cap. 3, addens νηφαλίους idem eſſe quod νηφάλια θύειν. Hoc ſacrificii genus ἄοινον dicebāt: quemadmodum cætera in quibus vinum adhibebatur, σπονδὰς vocabant. Seleucus apud Athenæum lib. 2, negat apud veteres fuiſſe morem, vt vini copia, aut aliud quidlibet deliciarū inferretur in ſacrificia. Quum enim ſacrificia deorum gratia peragerentur (vnde & θοίνας & θαλίας ac μέθας appellabant: θοίνας, quòd deorū gratia vino vterentur: θαλίας, quòd deorum gratia veſcerentur, conueniréntque: μέθας vero, quòd vt indicauit Ariſtoteles, μετὰ τὸ θύειν, id eſt poſt ſacrificium, vino vterentur) non cōueniebat illic ventris negotium agere. Ibidem Epicharmus his verbis notat mores collapſos, ἐκ μὲν θυσίας θοίνη, ἐκ δὲ θοίνης πόσις ἐγένετο, ἐκ δὲ πόσιος κῶμος, ἐκ κώμου δ᾽ ἐγένετο θυανία, ἐκ θυανίας δίκα, ἐκ δὲ καταδίκας πέδαι & σφάκελος καὶ ζαμία. id eſt, Ex ſacrificio epulum, ex epulis facta eſt potatio, ex potatione comeſſatio, ex comeſſatione facta eſt ſubatio, ſiue ludus, ex ſubatione ſeu ludo lis, ex condemnatione compedes, ſphacelus & mulcta. Quanquam hic locus mihi non caret ſuſpicione mēdæ. videtur enim deeſſe particula, ἐκ δίκας καταδίκα. Nō diſſidet ab illo quod alio poſuimus loco, Caninū prandium.

Νηφαλίους.

Θοίνας, Θαλίας, Μέθας.

Locus Epicharmi.

Neglectis vrenda filix innaſcitur agris. 97

Horatius Satyra tertia,

Neglectis vrenda filix innaſcitur agris.

Mira admonuit allegoria, animū honeſtis excolendū diſciplinis, alioqui futurum vt inutili ſylua vitiorum occupetur. Filix enim herba inuiſa agricolis, quæ totos agros occupare ſolet, nec facilè repurgatur, vbi ſemel occupauerit.

Naupactum tueri. 98

Ναύφρακτον βλέπεις. Nauphractō Græcè claſſis eſt ad bellum inſtructa. Solent autem in triremibus magna quædam ineſſe foramina oculorū inſtar, per quæ remos inſerunt. Vnde velut ænigmaticè dictū, Claſſis more intueris: de his qui latis ac prægrandibus, aut toruis & minacibus oculis quempiam aſpicerent. Ariſtophanes ἐν Ἀχαρνεῦσι,

Πρὸς τῶν θεῶν ἄνθρωπε ναύφρακτον βλέπεις. id eſt,

Homo per deos quiddam obtuere claſſicum.

Fortaſſis & hinc prouerbii iocus eſt natus, quòd Athenienſes aliquoties fœliciter nauali pugna rem geſſerint: velut apud Artemiſium & Salaminem: vnde ſublati animi. Vnde videtur dictum in turgidos & arrogantes.

Negotium ex otio. 99

Πραγμάτι᾽ ἐξ ἀπραγμοσύνης, id eſt, Ex otio negotium. Hemiſtichium iambicum, vſurpandū vbi res præter opinionē euenit, & inde tumultus oboritur, vnde tranquillitatē & otium ſperabamus. Nam & illud multis vſuuenit, vt dum ſectantes otiū, fugiunt honeſtā induſtriam, incidant in turbas inexplicabiles. Author Suidas. Nec indicat vnde ſit natum.

Nauis aut galerus. 100

Πλοῖον ἢ κυνῆ, id eſt, Nauis aut galerus. De re ancipiti. quod genus ſiquis de voce incognita diceret, aut piſcem ſignificat, aut cucurbitam. Nec inuenuſtè dicetur in eos qui cultu moribuſque diuerſam perſonā præ ſe ferunt. Veluti ſiquis pallio philoſophico baltheum adderet militarem, aut cultu monachum, moribus & lingua lenonem ageret. Fragmentū eſt ſenarii ex Auibus Ariſtophanis, πλοῖον ἢ κυνῆ. id eſt, Aut galerus, aut ratis. Sumptū ab hoc triremiū genere, quas hodiéq; vulgo dicūt galeas: veluti dicas galeratas. Hæ ſic erant inſtructæ, vt remos alarum vice porrigerent mouerentque: cæterūm ſummo malo galerū, ſeu petaſum, inſtar Mercurii, præferrent. Nam Peloponēnſes πέτασον, id eſt galerum, appellāt κυνῆν, ἀπὸ κυνός, a cane, quòd hoc genus pilei primùm è pellibus canū fieri conſueuit. Hinc iocus militaris videtur fuiſſe natus in elatos & faſtuoſos, ſuperciliòque arroganti. Itidē Feſtus Pompeius indicat quaſdam naues onerarias appellatas corbitas, quòd in ſummo malo pro ſigno corbem haberent. Quæ bello erant paratæ, galeam habebant: atque ad celeritatem, petaſum Mercurii ſignum geſtabant.

CHILIADIS SECVNDAE CENTVRIA DECIMA.

Mazam pinſuit à me piſtam. 1

Μάζαν γε μαμαχὼς τὴν ὑπ᾽ ἐμοῦ μεμαγμένην. id eſt,

A me antè piſtā mazam iſte pinſuit.

De his dici ſolitum qui ſibi alienæ induſtriæ laudem vendicant, & magnā gloriam alieno labore partam, verbis in ſe tranſmouent, vt Terentianus ait Gnatho. Maza cibi genus ex lacte & farina, ferme panis inſtar confectum. Parœmia refertur & ad hunc modum, Μάζαν ὑφαρπάσας τὴν ὑπ᾽ ἐμοῦ μεμαγμένην. id eſt, Subrepta maza quam pinſueram. vbi quis alienis fruitur laboribus. Sumptum eſt autem ex Equitibus Ariſtophanis, quo loco carmen huiuſmodi eſt,

Καὶ πρῴην γ᾽ ἐμοῦ
Μάζαν μεμαχότος ἐν Πύλῳ Λακωνικήν,
Πανουργότατά πως περιδραμὼν, ὑφαρπάσας
Αὐτὸς παρέθηκε τὴν ὑπ᾽ ἐμοῦ μεμαγμένην·
Ἡμᾶς δ᾽ ἀπελαύνει. id eſt,
Quumque ipſe pridem pinſuerim mazam in Pylo
Laconicam, iſte accurrit aſtutiſſimè,
Raptámque mox appoſuit, quam ego pinſui:
At ſubmouet nos.

Demoſthenes, qui bello Peloponneſiaco dux fuit Athenienſium, is, collega Nicia, Pylum vrbem diuturna obſidione in rerum omnium deſperationem adduxit. Cui ſucceſſit Cleon è coriario imperator, qui alieno labore partam gloriam in ſe tranſtulit, paucis pòſt diebus Pylo capta. Queritur igitur in hac fabula Nicias ac Demoſthenes, de laude ſibi præcepta per Cleonem. Ariſtophanis hiſtoria narratur adeo non modò variè, verumetiam prolixè, vt non libeat referre. Indicatum eſt vnde peti poſſit.

Nauſon Naucrati. 2

Ναύσων Ναυκράτει, id eſt, Nauſon Naucrati. Quoties aliqui ſimilia inuicem reſpondent. Veluti ſiquis herus ſalutatus herum reſalutet. Et nebulo compellatus, nebulonem viciſſim compellet. Nauſon enim & Naucrates vtrunque à naue dicitur, Perinde quaſi dicas, nauta nautæ. Heſychius indicat vocem hanc confictam à Cratino Nauſon, à ſeruandis nauibus, & ναυκράτης, à ναῦς & κρατεῖν. Sermonis color ſumptus eſt ab epiſtolis, vt indicat Suidas, perinde quaſi dicas, Pompeius Pompilio ſalutem. aut, Iuuenis iuuenem appello. Huius formæ ſunt & illa, ἀγαθὸς ἀγαθοῖς, & Ἀτύκωτος λύκωπος. Tale quiddam innuit, ni fallor, Ariſtophanes in Equitibus, οὐδὲ ναυκράτης γε τῆς ναύσωνος, vt ſubaudiatur ἀρχῆς. Arbitror autem in prouerbio ναύσων eſſe non hominis nomen, ſed ciuitatis, quemadmodum & Naucratis Ægypti ciuitas eſt.

Tolle tolle mazam quamociſſime ſcarabeo. 3

Αἶρ᾽ αἶρε μᾶζαν ὡς τάχιστα κανθάρῳ. id eſt,

Mazam ſine mora pone pone canthato.

Hoc verſiculo Ariſtophanes exorditur *εἰρήνην*, quem eruditi prouerbii loco referunt. Id vſurpare licebit quoties ſordidus cibus immundo conuiuæ apponitur. Quidam miniſtris panes furfuraceos apponunt: furtur autem, tritici purgamentum eſt. vnde per furfuraceam mazā cibum aliud redditum innuit. Hinc enim vt naſcuntur, ita & aluntur canthari: quos Latini ſcarabeos vocant. Aperit id quū addit, *δὸς μᾶζαν ἑτέραν ἐξ ὄνων τετριμμένων*, id eſt, Mazam alteram da, è ſtercore aſini conditam. Porrò maza confectio quædam erat ex farina & lacte, panē imitans. Simillimum eſt illi quod alio poſuimus loco, Cyprio boui merendam.

Non eſt meum negotiū, multum valeat. 4

Οὐκ ἔστ' ἐμὸν τὸ πρᾶγμα, πολλὰ χαιρέτω. id eſt,
Multum valeat, haud eſt meum negotium.

Quoties negabimus nos laborare de re quæ nihil ad nos pertineat. Refertur à Diogeniano. Non diſſimile eſt illi,

Aedibus in noſtris quæ praua aut recta gerantur.

Item illud quod eſt apud Ariſtophanem in Equitibus, *Τἀλλότριον ἀμῶν θέρος*. id eſt, Alienam metens meſſem, quidā ad eandem accommodant ſententiam, etiamſi comicus ſentit de eo qui alienis fruitur laboribus. Propius huc pertinet quod ſcribit Pindarus in Nemeis hymno primo, *Τὸ γὰρ οἰκεῖον πιέζει πάνθ' ὁμῶς, εὐθὺς δ' ἀπήμων κραδία κᾶδος ἀμφ' ἀλλότριον.* id eſt, Quod enim propriū eſt, premit vnūquemque pariter: cæterum protinus cor noxa vacat circa dolorem alienum.

Abominandus ſcarabeus. 5

Μύσον κανθαρίς, id eſt, Abominanda cantharis. De contemptiſſimo viliſſimoque homunculo dicebatur. Cantharides vermiculi ſunt lethali veneno. Quanqua hoc loco magis cōuenit vt ſit diminutiuum à catharo ſcarabeo: quaſi dicas ſcarabeolus. In Sacris quoque literis, vermis abiit in prouerbiū contemptus. quod genus eſt illud in Pſalmis myſticis, Ego autem ſum vermis, & non homo. Pro quo nonnulli vertunt ſcarabeum. Item illud Eſaiæ, Noli timere vermis Iacob: interprete Hieronymo. Apud Suidam legitur *μυσὶ κανθαρίς*, id eſt muribus cantharis. quod quid ſibi velit neſcio, ſuſpicor mendum in ſcripto eſſe. Si legamus *μύσον*, ſonat abominādā: ſi *μυσὶ*, ſonat Myſiā cāntharidē. Myſos autē olim fuiſſe cōtemptui docuimus aliàs. hoc cōmētum mihi maximè probatur.

Moleſtum, ſapientem apud ſtultos loqui. 6

Ἀργαλέον φρονέοντα παρ' ἄφροσι πόλλ' ἀγορεύειν. id eſt,
Dicere multa graue eſt ſapientem apud inſipientes.

Nihil intractabilius homine ſtulto, qui, quicquid rectè dicitur, in diuerſam partem rapit. Proinde apud huiuſmodi aut ſilendum eſt viro cordato, aut oratio moribus illorum accōmodanda. Recenſetur à Diogeniano. Sed extat idem inter ſententias Theognidis.

Modio dimetiar. 7

Μεδίμνῳ ἀπομετρῶ, id eſt Modio dimetiar. Prouerbialis hyperbole, ingens & cumulatum ſperantis emolumentum. In magna ſiquidem rerum exuberantia, non heminis, neque congus, ſed modio metimur. Integrè ſic reddit Suidas,

Μεδίμνῳ ἀπομετρῶ τὸ ἀργύριον τὸ πατρῷον. id eſt,
Modio paternam metiar pecuniam.

Tametſi ſunt qui negent idem eſſe Latinis modium & Græcis *μέδιμνον*.

Mens non ineſt Centauris. 8

Νοῦς οὐκ ἔνι Κενταύροις, id eſt, Mens non ineſt Centauris. In vecordes & ſtultos dicebatur, & qui conarētur quod effici non poſſet. Nota eſt Centaurorum fabula. Adagium à Diogeniano refertur. iſque conuenire putat in cōtentioſos, & alieni appetentes: propterea quòd Centauris exitum attulerit rerum alienarum appetentia. Haud ſcio an huc reſpexerit Plato poeta, apud Athenæum libro decimo,

Ὑμῖν γὰρ οὐδείς, καθάπερ ἡ παροιμία,
Ἐν τοῖς Κενταύροις νοῦς ἔνεστι, μοὶ δοκεῖ. id eſt,
Mens nulla vobis, ſicut habet prouerbium,
Cauponi ineſt mens, vt quidem viſum eſt mihi.

Loquitur de mulieribus vinoſis. Ariſtophanes in Equitibus, *νοῦς οὐκ ἔνι ταῖς κόμαις*. id eſt, Mens non ineſt comis. Comas dixit pro centauris, alludens interim ad ſtudium alendi equos qui iubas habent.

Comis mens non ineſt.

Melle temetipſum perungis. 9

Ἐν μέλιτι σαυτὸν κατακνίζεις, id eſt, In melle teipſum obuoluis oblimiſque. hoc eſt, molliter ſuauitérque vitam agis. quaſi parum ſit veſci melle, niſi totus ſis melleus. Extat apud Diogenianum.

Mercurius infans. 10

Ἑρμῆς ἀμύητος, id eſt, Mercurius infans, elinguis, ſiue indoctus. Ironia prouerbialis, vbi quis fingit ſe rudem eius artis cuius eſt calleutiſſimus. Mercurius enim eloquentiæ diſciplinarumque parens eſt. Non diſſimulandum arbitror, in vulgatis exemplaribus haberi *ἑρμῆς ἀμύητος*. id eſt, Mercurius profanus & non initiatus. Quæ lectio ſicut magis probatur, ne mihi quidem admodum diſplicet. Quis enim myſteriorum peritior quàm Mercurius, interpres deorum, ſuperis & inferis ex æquo cōmunis, denique *μυσταγωγὸς* ipſe, hoc eſt myſteriis præfectus? Reſpondet illi quod eſt apud Ariſtidem in Pericle, *ὁ Κρὴς τὸν πόντον*, id eſt, Cretenſis mare.

Mendicorum loculi ſemper inanes. 11

Πτωχῶν γὰρ καὶ ἀεὶ κενοί, id eſt, Mendicātium ſacculi ſemper inanes. De peracibus dictum & inſatiabilibus. cognatum ei quod alio redditum eſt loco, *πτωχοῦ πήρα οὐ πίμπλαται*. id eſt, Mendici pera non impletur. Vtrunque refert Suidas. quanquam *σύλας* pro peris non inuenio, ſed *σύλαδας* inuenio pro vaſis farinariis. tametſi & ventres interdum eo verbo ſignificantur ob mollitiem.

Meliacum nauigium. 12

Τὸ Μηλιακὸν πλοῖον, id eſt, Meliacū nauigium. In futilem, & rimarum (vt ait Terentius) plenum, hac atque illac perfluentem, dictitatū videtur. Parœmiam ad hiſtoriā quampiam referunt. ea ſic habet, Ariſtoteles quidā Meliacus deducendæ coloniæ præfectus, quum multi detrectārent nauigationem, varia cauſarentur, & alii dicerent vxores ſuas aduerſa valetudine teneri, alii naues ſuas perſtillare, atque his prætextibus domi manerent: ille indignatus, imprecatus eſt illis vt nunquā haberent naues integras, & ſemper ſub vxorū imperio viuerent. Vnde quadraturum videtur vbi quis cauſas fingit quo ſuffugiat officiū. Eſt autem Melia Cariæ ciuitas, authore Stephano. Suidas indicat & arboris genus eſſe meliam, proferens exemplum ex Auibus Ariſtophanis,

Ἐξ ὄζων μελίας ἐπὶ φυλλοκόμου. id eſt,
In melia reſidens frondoſa.

Et fortaſſis huius arboris materia inutilis eſt ad fabricā nauigiorum. Verùm vt vera ſit fabula de populo Meliaco, certe alluſum eſt ad arborem.

Melanione caſtior. 13

Μελανίωνος σωφρονέστερος, id eſt, Melanione caſtior, dicebatur qui magnopere à mulierum cōgreſſibus abhorreret. Aiunt Melanionem quēdam, odio mulierum, in ſolitudinē demigraſſe: perque auia montium & nemorum, cane, quo vno cōuictore vtebatur, feras inſectari ſolitum, necvnquā domū reuocari potuiſſe. Meminit adagii Ariſtophanes in Lyſiſtrata. quanquam hæc inter æditas nondum habetur, nos ſcriptam legimus. Simili figura dicetur, Hippolyto caſtior: nam & huic ſimile venandi ſtudium, ſimile odium fœminarum.

Matris vt capra dicitur. 14

Τῆς μητρὸς ὡς αἲξ καλεῖται id eſt, Matris vt capra dicitur. In ſpurios dictum videtur, quorū pater incertus eſt, cāque gratia à matre denominantur. Ductū ab hœdis, qui in caprilibus à matre dignoſcuntur: nam à patribus haudquaquam poſſis. Poteſt & in iocum verti prouerbium, velut ſiquis per luſum neget ſe patrem agnoſcere, matrē ſcire, *τῆς μητρὸς ὡς αἲξ καλούμενος*. id eſt, Matris velut capra vocor. Manet etiā hodie vulgi iocus, quo dicunt, ſapientem eſſe filium qui patrem ſuum norit. Hoc ab Homero manaſſe videtur. apud quem Odyſſeæ primo Telemachus rogatus num Vlyſſis eſſet filius, reſpondet ad hunc modum.

Μήτηρ μέν τ' ἐμέ φησι τοῦ ἔμμεναι, αὐτὰρ ἔγωγε
Οὐκ οἶδ'· οὐ γάρ πώ τις ἑὸν γόνον αὐτὸς ἀνέγνω. id eſt,
Eſſe quidem illius mater me ait: at ego ſanè
Neſcio. nemo ſuum patrem vnquam nouerit ipſe.

Patrem ſuum nemo nouit.

Quaſi locum in balneis. 15

Prouerbii ſpeciem habet quod eſt apud Tertullianum libro aduerſus Marcionem tertio, Sed quia prior eis venit, & prior virtutum documenta ſignauit, idcirco quaſi locum in balneis, ita fidē occupauit, poſteris quibuſque præripuit. Cōueniet vti vbi non ex merito datur locus, ſed ex vetuſtate,

Qui quidem ordo ſeruatur & hodie inter monachos & canonicos atque item theologos, nimirum ad excludendã cõtẽtionem de dignitate. Apud priſcos vnuſquiſque ex annorum numero æſtimabatur. Iuuenalis,

- atque vni cedit Homero
Propter mille annos.

Et Horatius ſtomachatur in eos qui redeũt ad faſtos, & virtutem æſtimant annis. Non abhorret ab hoc quod hodie vulgò iactatur apud noſtrates, ſumptum ex lege molitoria, Qui primus venerit, primus molet.

Milium torno ſculpere. 16

Τὰς κέγχρους διατρυπᾶν, id eſt, Milij grana torno ſculpere dicebantur qui rem abſurdam moliréeur. Milium enim minutius eſt quàm vt inde quicquam deſcalpi poſſit. Suidas ad hunc modum effert parœmiam, Γελοιότεροι ἀποφαίνονται τῶν τὰς κέγχρους διατρυπώντων ἐπὶ χρήμασιν. id eſt, Magis ridiculè facis quam ii qui milij granula torno polite conantur.

Magnetum mala. 17

Μαγνήτων κακά, id eſt, Magnetum mala. De malis ingentibus dictum videtur, aut iis quæ in authores ſuos recidunt. Cum Termerijs enim malis Magnetum mala coniunguntur, in his verbis quæ citra authoris nomen referuntur apud Suidam, κἂν τὰ Μαγνήτων κακά, κἂν τὰ Τερμέρεια, κἂν πάσας ἁπλῶς ὅπως λέξωμαι τὰς τραγῳδίας id eſt, Nec ſi Magnetum mala, nec ſi Termerium, nec ſi totam in ſumma tragœdiam eloquar. Quanquam in Suida legendum ſuſpicor τὰ Τερμέρεια. id eſt mala Termeriorum, de quibus aliàs nobis dictũ eſt. Sumptum apparet ab hiſtoria quæ de Magnetibus afflictis meminerit, in quæ feruntur incidiſſe, violato numine quopiam. Strabo Geographiæ lib. 14, Magnetas cõmemorat olim opibus florentes, à Treribus gente Cimmerica funditus fuiſſe ſublatos: anno deinde proximo a Mileſiis locũ fuiſſe occupatum. ſubindicãs prouerbium ex Archilocho ſumptum eſſe, qui meminerit de Magnetum malis.

Suida locus.

Complura maſculi canis cubilia. 18

- πολλαὶ κυνὸς ἄρρενος εὐναί. id eſt,
- ſunt canis infinita cubicula maſcli.

Hemiſtichium heroicum prouerbiale. Rectè dicetur in hominem mulieroſum, peculiariter eum qui non cõtentus certo thoro, paſſim per aliena cubilia volutari gaudeat. Nã hoc ſibi permittunt hac tempeſtate mariti. Porrò ſiquid humanum acciderit vxori, cælum terræ commiſcent, tam iniquè ſeueri in illas, quàm turpiter in ſeſe indulgentes.

Multa in bellis inania. 19

Πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου, id eſt, Multa belli inania. De inani ſuſpicione, aut pauore ſine cauſa oborto, quem Græci πανικὸν vocant. Parœmiam hinc manaſſe putãt, quod huiuſmodi panici terrores plerunque ſolent in bellis accidere. Vel quòd Lacedæmonii fundis quibuſdam & neruis crepitantibus vti conſueuerint ad terrorem incutiendum hoſti. Polybius apud Suidam, Quum luna defectum paſſa eſſet, temporibus Perſei Macedonum Regis, vulgò rumor increbuit, regis interitum ſignificari. Eáque res pariter & Romanis addidit animos, & Macedones conſternauit. Deinde ſubnectens adagium, οὕτως, inquit ἀληθές ἐστι τὸ περιφερόμενον, ὅτι πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου. id eſt, Itaque verum eſt quod vulgò circumfertur, Multa eſſe inania belli. M. Tullius Epiſtolarum ad Atticum libro quinto, Interim ſcis eſſe quædam πανικά, dici item πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου, rumore aduentus noſtri. Plutarchus in commentario περὶ τοῦ ἀκούειν, ὡς τὸν πολέμου, ἐν ἀκροάσει πολλὰ τὰ κενά ἐστιν. id eſt, Vt enim belli, ſic & auditionis multa inania ſunt. Reſpexit huc Q. Curtius libro 3, Fama bella ſtare, & eũ qui recedat, fugere credi. Ac rurſum libro 5, Ac fama maximum vtique in bello momentum. Item libro 8, Fama enim bella conſtant, & ſæpe etiam quod falſo creditum eſt, veri vicem obtinuit. Sed apertius libro ſeptimo, Ea res, ſicuti pleraque belli vana & inania, barbaros ad deditionem traxit.

Militauit cum Eraſinade. 20

Ἐστρατήγησε μετ' Ἐρασινάδου, id eſt, Militauit cum Eraſinade. Vulgò per iocum dicebatur de his quibus res vndiquaque malè procederent. Eraſinades dux quidam Arginuſam obſederat. Infœliciter autem pugnatum eſt, ad internecionem extinctis cum aliis quotquot reſiſtebant (inter quos erant Thraſyllus & Pericles) tum ipſo duce. Huius Eraſinadæ malis & illud acceſſit, quòd accuſatus eſt quòd pecunias Helleſponticas furatus eſſet. Huiuſmodi ferme Suidas.

Mulieri ne credas, ne mortuæ quidem. 21

Γυναικὶ μὴ πίστευε μηδ' ἂν ἀποθάνῃ. id eſt,
Ne fidem habeas, nec emorienti fœminæ.

Hyperbole prouerbialis. vſqueadeo non eſt fidendum mulieri, vt etiam ſi morientem videas, putes fingere. De nouerca quæ ſepulta quoque priuignum interemit, illapſa in pueri caput pyramide, meminimus aliàs. Refertur à Diogeniano.

Mulierum exitia. 22

Γυναικῶν ὄλεθροι, id eſt, Mulierũ exitia. De his qui funditus ac miſerabiliter pereunt. Mulieres enim omnium ferè calamitatum authores fuiſſe viris dicuntur. Teſtis Pandora Heſiodia, teſtis bellum Troianum, teſtis Hercules à Deianira extinctus, teſtis Danaidum fabula, teſtis Lemniarum mulierum hiſtoria, teſtis Cleopatra, teſtis Eua, prorſus infamis apud omneis Chriſtianos. Quanquam hæc magis conueniebat ſtultitiæ virorum adſcribere, qui tantũ indulgeant mulierculis, vt velut amentes amore, in quoduis malum ſequantur: quum par fuerit vt illis moderantibus, mulier natura ſtultior ſimul & imbecillior, minus deſiperet. Quod enim animus eſt corpori, id virũ oportebat eſſe mulieri. Verùm quemadmodum vulgus ſua vitia corpori imputat, quum ab animo proficiſcantur: & ſtulti principes inſaniſſimos bellorum tumultus imputant populo, quorum ipſi ſunt authores: ita viri reiiciunt in fœminas ſiquid ipſi delirauerint.

Multa noris oportet quibus Deũ fallas. 23

Πολλά σε εἰδέναι δεῖ τὸν θεὸν ἐξαπατῶντα. id eſt,
Multa ſcienda, Deo quibus ipſi imponere poſſis.

Vbi quis fucum facere conatur ei cui difficile ſit dare verba propter aſtutiam ſingularẽ. Ab oraculo natũ adagium. Sententiam aliter extulit Pindarus in Pythiis, hymno tertio de Apolline loquens, ψευδέων οὐχ ἅπτεται, κλέπτει τέ μιν οὐ θεός, οὐ βροτός, ἔργοις οὔτε βουλαῖς. id eſt, Mendaciis non vtitur. fallit autem illum non Deus, non homo, nec factis neque conſiliis.

Multi Mannii Ariciæ. 24

Mannius apud Feſtum Pompeium, Dianæ Aricinæ lucum, qui & ipſe Aricinus dictus eſt, conſecraſſe legitur. Ex hoc Mannio Aricio, viro laudatiſſimo, quamplurimi extiterunt viri item clariſſimi, eodem nomine: vt hinc natũ prouerbium, Multos Ariciæ Mannios eſſe. Sed lõgè diſſentit Aſinius Capito, exiſtimans prouerbiũ conuenire in deformes. verùm hic locus apud Feſtum ita mendis corruptus eſt, vt nihil certi poſſit elici, præter hæc quæ retuli. Locus Feſti.

Murus aheneus. 25

Murus aheneus apud Horatiũ in Epiſtolis, vſurpatur pro certo & immutabili animi decreto, ſchemate nimirum prouerbiali,

- hic murus aheneus eſto,
Nil conſcire ſibi, nulla palleſcere culpa.

Vegetius grauem armaturam, murũ ferreum exercitus appellat, veluti ſolidũ & inexpugnabile munimentũ. Adſimili figura Pindarus Olympiacõn 2, Hectorem ãppellat ἄμαχον, ἀστραβῆ κίονα, id eſt inexpugnabilem, immobilẽ columnam.

Multi te oderint, ſi teipſum amas. 26

Πολλοί σε μισήσουσιν ἂν σαυτὸν φιλῇς. id eſt,
Multi oderint, ſi temetipſe diligas.

Deterret à faſtu prouerbium & à philautia. Multis enim diſpliceat oportet qui ſibi nimium placet. Contrà, modeſtia, præcipua fauoris & beneuolẽtiæ conciliatrix. Suidas ait, nymphas faſtiditas à Narciſſo, hoc dixiſſe quod modò retulimus. Concinit huic ſenarius ille,

Λίαν φιλῶν σεαυτὸν, οὐχ ἕξεις φίλον. id eſt,
Nemo erit amicus, ipſe ſi te ames nimis.

Nulli minus ſunt appoſiti ad mutuum amorem ac beneuolentiam, quàm qui ſeſe vehementer amant.

Malorum panegyris. 27

Κακῶν πανήγυρις, id eſt, Malorum panegyris. De malis agminatim ingruentibus, & inuicem ſibi ſuccedentibus. Panegyris enim apud Græcos dicebatur ſolennis ille populi conuentus ad ludos feſtos celebrãdos: voce hinc cõpoſita quòd feſtis diebus vniuerſi conuenirent. Piſides apud Suidam,

Καὶ πάντες, ὥσπερ ἐν κακῶν πανηγύρει,
Ἄλλος κατ' ἄλλην συμφορὰν ἐδυστύχει. id eſt,
Omneis ſimul, malorum vt in panegyre,

Alios tenebat aliud infortunium. Homerus Iliados 7,
-ὡς μοι δέχεται κακὸν ἐκ κακοῦ αἰεί. id eſt,
Triſtia perpetuo vt mihi triſtibus excipiuntur.

Athenæi locus. Hipponax apud Athenæum libro xv,
Ἀνδρῶν οἱ καὶ τοῦ κῶτ κακῶν κατὰ ῥαψῳδίαν.
Claudicat carmē, ſed recta incedet ſi tollas καὶ vel τοῦ, & pro κῶτ legas κῶτ. Auſonius in carmine non ineleganter appellat catenatos labores, quòd moleſtia moleſtiam excipiat in vita mortalium. Catenati labores.

Magis impius Hippomene. 28

Ἀσεβέστερος Ἱππομένους. id eſt, Magis impius quàm Hippomenes. Hic Athenienſium princeps filiam à ciue quopiā vitiatā, vnà cum equo feroci concluſit in domicilio: nec huic nec illi cibū præbēs. Equus igitur fame in rabiem actus, puellam adortus cōfecit: deinde periit ipſe quoque, pabuli videlicet inopia. poſthæc pater domum eſt demolitus. loco nomē inditum, Equi & puellæ. Recenſet adagium Diogenianus.

Maniuoro vinculo. 29

Χειροβρῶτι δεσμῷ. Maniuoro vinculo. Sic quiſpiam appellauit manicas veſtium Ponticarū, quòd manus offendant, atterántque. Idem obiicitur Troianis apud Vergiliū, Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ. Recenſet Zenodotus.

Malum Hercules. 30

Μῆλον Ἡρακλῆς. id eſt Malum Hercules. Dici cōueniet vbi quis munuſcula quantumuis puſilla boni conſulit. Apollodorus apud Zenodotū in libris De diis, prodidit, apud Athenienſes Herculi Alexicaco, hoc eſt depulſori malorum, peculiare quoddā victimæ genus immolari ſolere. Quum enim eueniſſet aliquando vt bos, quem erant mactaturi, profugiſſet, malo arrepto, ſubditiſque, ceu crurū vice, quatuor ramis, additis item cornuum loco duobus, bouis imaginem quandam repræſentarunt, atque id ridiculum ſimulacrum vice bouis immolarunt Herculi. quæ quidem res in vulgi fabulā abiit. Idem eſt cum eo quod ante retulimus, μῆλος Ἡρακλῆς. id eſt, Pomaceus Hercules. niſi quòd vnius voculæ commutatione nonnihil immutatus eſt & vſus prouerbii: nam illud de contempto dicitur, hoc de boni conſulente.

Manum habere ſub pallio. 31

Manum habere ſub pallio dicuntur qui languent ocio. Quintilianus lib. 12, damnat eos qui nunquam cōmouentur inter agendum, ſemperque manum, quod aiunt, habent ſub pallio. Quapropter, inquit, mihi falli multum videtur qui ſolos eſſe Atticos credunt tenues & lucidos & ſignificantes, ſed quadam eloquentiæ frugalitate cōtentos, ac ſemper manum intra pallium continentes. Hactenus Fabius. Sumptum eſt à geſtu rhetorum. Nam qui languent, manum occultant ſub pallio: qui commoti ſunt, proferunt. & agitatione manus brachiique pronunciabantur ea quæ contentionis pluſculum haberent. Subindicat hoc & Æſchines in oratione cōtra Timarchum, de ſobrietate priſcorum rhetorum loquens, ὥστε ὃ νυνὶ πάντες ἐν ἔθει περιπεποιήμεθα, τὸ τὴν χεῖρα ἔξω ἔχοντας λέγειν, τότε θρασύ τι ἐδόκει εἶναι, καὶ εὐλαβοῦντο αὐτὸ πράττειν. id eſt, Itaq; quod nūc omnes ex more facimus, vt inter dicēdum manum extra pallium habeamus, tum temporis confidentiæ tribuebatur, ac verebātur id facere. Addit, Salamine ſpectari ſtatuam Solonis manum intra pallium habentis.

In ſinu manum habere. 32

In ſinu manum habere, dixit Theocritus tenaces & ad largiendum pigros. Sic enim ait in Charitibus,
-πᾶς δ' ὑπὸ κέρδεος
Πᾶς δ' ὑπὸ κόλπου χεῖρας ἔχων, πόθεν οἴσεται ἀθρεῖ
Ἀργυρος. id eſt, -lucrique cupidine victus,
Inque ſinu vnuſquiſque manus habet: illud & vnum
Spectat, qua ratione ſibi aucta pecunia creſcat.

In ſinu ſuo habere. Porrò quod ait Scæuola libro Pādect. x x 11, titulo De probationibus, In ſinu meo habui, pro eo quod eſt, in poteſtate mea clàm habui, magis pertinet ad illud quod alibi nobis dictum eſt, In ſinu gaudere. Verba Caii ſunt hæc, Titio centū do, lego, quæ mihi pertulit: quæ ideo ei non caui, quòd omnem fortunam & ſubſtantiam, ſiquam à matre ſuſceperat, in ſinu meo habui ſine vlla cautione.

Præmanſum in os inſerere. 33

M. Tullius in Oratore ſuo, libro 2, prouerbii vice vſurpat, præmanſum in os inſerere: pro eo quod eſt, rem in docendo nimis enucleate nimiſque fruſtulatim tradere. Quod facere quidam aſſolent, qui velut ingeniis auditorum diffidant, ita nihil omittunt, inculcantes etiam minutiſſimas nugas. Sūpta eſt figura à nutricibus, quæ pueris adhuc edentulis cibū præmanſum in os inſerunt. Verba Tullii ſunt hæc, Ego autē ſiquem nunc planè rudem inſtitui ad dicendum velim, his potius tradam, aſſiduis vno opere eandem incudem die noctéque tundētibus: qui omnes tenuiſſimas particulas, atque omnia minima māſa, vt aiunt nutrices, infantibus pueris in os inſerant. Aulus Gellius Noctium Atticarum lib. 4. cap. 1, etiam ſi locus hic deprauatus eſt. ſic enim habent codices vulgati, Nam hoc quidem peruulgatum eſt, diffinitionem omnem ex genere & differentia conſiſtere. Sed ſi item præmādare, quod aiunt, poſtulas: faciam ſanè id quoque honoris tui gratia. Ego legēdum arbitror, Sed ſi idem me tibi præmādere, quod aiunt, poſtulas. Præmādere dixit, pro eo quod eſt, pluſquam craſſe explicare rem alioqui non difficilem, niſi ſi quis planè ſit puer. Hoc adagii manet etiā hodie, quū aiunt, Annō ſat tibi datam occaſionem eſſe? num poſtulas vt tibi præmandatur etiam? Non diſſimile eſt huic quod idem Cicero ſcripſit ad Atticum, Sed hæc hactenus: ne videar περὶ μικρὰ σπουδάζειν etſi nunc quidem maxima mihi ſunt hæc. Et Græci μικρολογεῖν aiunt, pro eo quod eſt, circa minutula quēpiam anxium eſſe. A. Gellii locus. Μικρολογεῖν.

Mala proditio. 34

Κακὴ προδοσίας, id eſt, Mala proditio. Vbi quis pactam mercedem non accipit, quū turpem præſtiterit conditionem. Natum ab hiſtoria quapiam, quam tamen non indicant interpretes. Notum eſt illud dictum, Proditionem laudo, proditorem non laudo. Quum igitur per ſe res inhoneſta ſit proditio, tamen nonnunquā vtilis eſt & ei in cuius gratiā fit, & ei qui facit. Cæterū vbi nō ſuccedit, aut vbi proditor fraudatur ſuo præmio, κακὴ προδοσίας dicitur. Refertur à Diogeniano.

Mali thripes, mali ipes. 35

Κακὰ μὲν θρῖπες, κακὰ δ' ἶπες, id eſt, Mala quidē thripes, mala ruſum ipes. De duplici malo dici ſolitum: vt non magni referat vtrum elegeris. Thrips enim Græcis vermiculus eſt qui lignis innaſcitur, materiáſque vitiat. Ips item cornibus & vitibus infeſtus. Extat apud eundem Diogenianum.

Mali bibunt improbitatis fæcem. 36

Κακοὶ πίνουσι πονηρίας τὴν ὑποστάθμην. id eſt,
Mali bibunt iniquitatis turbidum.

Græcus verſiculus videtur inuerſione dictionū deprauatus: quod non raro nobis deprehēſum eſt. Conſtabit hoc pacto,
Πίνουσ' ὑποστάθμην τῆς πονηρίας κακοί. ſiue οἱ κακοὶ πονηρίας.
Dici ſolitum, vbi pœna maleficis digna meritis contigiſſet: Translatum apparet ab iis qui vino limpido epoto, tandem ad fæcem vſque perueniunt. Itaque voluptatē ex malefactis perceptam dolor ſupplicii conſequitur.

Lydio more. 37

Λυδῷ νόμῳ, id eſt, Lydia lege, ſiue Lydia cantione. Conuenit quoties ariolatur aliquis, & auguriis diuinationibuſque ſeruit. Hac enim ſuperſtitione Lydi laboraſſe feruntur. Alludit ad harmoniæ genus quod Lydium dicitur. Nam & magorum preces, incantamēta vocantur & carmina. Meminit Diogenianus, & item Heſychius, putās idem eſſe λυδίῳ νόμῳ, ac ſi dicas μυσῷ νόμῳ, quòd Lydi profecti ſunt à Myſis, & ipſi diuinationibus deditiſſimi. Addit aliam cauſam, quòd Lydi flāmeis muliebribus ſoleant ornare capita. vnde quadrare videtur in effœminatos. Atqui ſi nobis quoque diuinare liceret, Lydi curribus & equitatu valuiſſe leguntur, ita λυδίως νόμος idem erit cum eo qui apud Suidam dicitur ἁρμάτειος νόμος, ſiue ἁρμάτειον μέλος, ita dictum quòd primum inuētum ſit de Hectore qui curru trahebatur, vt narrat Homerus.

Lydi mali, poſt hos AEgyptii, &c. 38

Λυδοὶ πονηροί, δεύτεροι δ' Αἰγύπτιοι,
Τρίτοι δὲ πάντων Κᾶρες ἐξωλέστατοι. id eſt,
Lydi improbi, poſt hos ſecundi Ægyptii,
Tertiique Cares perditiſſimi omnium.

Tempeſtiuiter vtemur ſiquando mali cum malis conferentur: & collatus cum ſceleratioribus, ita demū minus illaudatus aliquis videtur. Velut apud Athenæum Antiphanes quū ἰχθυοπώλας feciſſet omnium ſceleratiſſimos, tamen excepit menſarios, his quoque nocentiores. Diogenianus.

Lutum ſanguine maceratum. 39

Theodorus Gadareus Tiberii Cæſaris in arte rhetorica præceptor, perſpiciens in eo adhuc adoleſcente ſæuitiã quandam cum ingenii ſtupore coniunctã, inter obiurgandum illũ, ſubinde vocare ſolet, *πηλὸν αἵματι πεφυραμένον*, id eſt, Lutum ſanguine maceratum: luto tarditatẽ innuens, ſanguine crudelitatẽ. Author Suetonius. Nõ omnino diſſimile quod ſcurra quiſpiã Athenis iecit in Syllã, *συκάμινόν ἐσθ' ὁ Σύλλας, ἀλφίτῳ πεπασμένον*, id eſt, Morum eſt Sylla, farina variegatũ. Quod enim Plutarchus dixit *συκάμινον*, interpres vertit morũ. Notauit autẽ formã Syllæ, in cuius facie, alioqui cãdida, ſublucebat rubor nõ perpetuus, ſed veluti maculis inſperſis.

Liberæ capræ ab aratro. 40

-ἐλεύθεραι αἶγες ἀρότρου. id eſt,
Immunes capræ ab aratris.

Hemiſtichium heroici carminis prouerbiale, dictum olim ab iis qui ſe ab onere quopiã aut moleſtia liberatos gloriarẽtur. Veluti ſiquis paraſitus iactet fœlicitatẽ ſuam, quòd ad reipublicæ munia non vocetur, quũ ad nullam honeſtã functionem ſit appoſitus. Zenodotus author.

Lis litem ſerit. 41

-ἔρις δ' ἔριν ἀντιφυτεύει. id eſt,
-at lis ſeritur de lite viciſſim.

Hemiſtichium eſt heroicum. Reſecanda iniuria eſt, non retalianda. Alioqui quis erit reciprocandi mali finis, ſi viciſſim contumelia contumeliæ reddatur? Carmen extat inter præcepta Phocylidis,

Γείτονα μὲν γὰρ ἔτικτε, ἔρις δ' ἔριν ἀντιφυτεύει.

Germanum illi quod alio commemorauimus loco,

Δίκη δίκην ἔτικτε, καὶ βλάβη βλάβην. id eſt,
Litem parit lis, noxa item noxam ſerit.

Lignum tortum, haud vnquam rectũ. 42

-ξύλον ἀγκύλον, οὐδέποτ' ὀρθόν. id eſt,
Nunquam rectum tortile lignum.

Hemiſtichium heroici carminis & hoc. Diſtorta prauáque ingenia vix vnquam ad bonam frugem traducuntur. Qui ſemel inueterauit in vitiis, raro fit vt ad bonam mentẽ redeat. Effertur ad hunc modum, *τὸ ξύλον σκαμβὸν, οὐδέποτ' ὀρθόν*, id eſt, Lignum prauum, nunquam rectum. Vſurpauit Galenus libro De pulſuum differentia quarto, *ἐκείνοις μὲν οὐδὲν ἀποκρινόμενοι, πρὸς δ' ὑμᾶς αὐτοὺς λέγοντες τὸ τῆς κωμῳδίας, ὡς οὔτε τὸ σκαμβὸν ὀρθοῦται ξύλον, οὔτε γεράνδρυον μεταφυτευθὲν μοσχεύεται*, id eſt, Illis quidẽ nihil reſpondentes: cæterũ apud nos ipſos dicentes illud è comœdia, quòd nec tortũ lignum fit rectũ, nec arbor annoſa, ſi transferatur, emittit ſtolones. Hic pro *ὑμᾶς*, excuſum erat *ἡμᾶς*, pro *γεράνδρυον*, *γηράνδρυον*. Id admõnuiſſe referebat, nequis hãc ſcripturã corrumperet. Poſterius hoc prouerbiũ ante recenſuimus. Horatius metaphorã vnde ducta ſit oſtẽdit,

Naturam, inquiens, expellas furca, tamen vſque recurret.

Indicat enim ductam eſſe ab iis qui furca admota conantur arboris diſtortæ vitium emendare. Confirmat hoc & ſententia prouerbialis,

Φύσιν πονηρὰν μεταβαλεῖν οὐ ῥᾴδιον. id eſt,
Ingenia praua vertere haud procliue ſit.

Galeni locus.

Leſbiis digna. 43

Λεσβίων ἄξια, id eſt, Leſbiis digna. De rebus irritis dicebatur, ob id, vt conicio, quòd Leſbii ob vanitatem vulgo male audirent. Fortaſſis nõ male quadrarit & in ſordidos atque impuros. nam hæc etiam nota quondam illis inuſta eſt. Vnde *λεσβιάζειν* dictum pro eo quod eſt polluere & conſpurcare. Ariſtophanes,

Μιμνήσκεται δὴ λεσβιεῖν τοὺς ξυμπότας. id eſt,
Spurcabit ac iam polluet conuiuium.

Lemnia manu. 44

Λημνίᾳ χειρὶ, id eſt, Lẽnia manu, dictum eſt pro eo quod eſt, nefaria, impia, crudeli. Natum ab hiſtoria prouerbium, quam aliàs retulimus in Lemnio malo.

Lepus apparens, infortunatũ facit iter. 45

Φανεὶς ὁ λαγὼς δυστυχεῖς ποιεῖ τρίβους. id eſt,
Inauſpicatum iter obuius facit lepus.

Vulgo creditum etiam his temporibus, occurſum leporis, omen eſſe parum fœlix, iter ingreſſis. Torqueri poteſt ad interuentum cuiuſpiam, qui videatur incommodum aliquod allaturus. Meminit Suidas.

Limen ſenectæ. 46

Γήραος οὐδός, id eſt, Senectæ limen, antiquitus appellabant velut extremum autumnum ætatis humanæ: quũ iam appetit hyems decrepitæ ſenectæ. Sumptum eſt ex Homero, apud quem id perquam frequens eſt: vt Iliados χ,

-ὅν ῥα πατὴρ Κρονίδης, ἐπὶ γήραος οὐδῷ
Αἴσῃ ἐν ἀργαλέῃ φθίσει. id eſt,
Quem ſors Iuppiter ipſe ſenectæ in limine diris
Conficiet fatis. Idem Iliados ω,
Τηλίκου ὥσπερ ἐγὼν, ὀλοῷ ἐπὶ γήραος οὐδῷ. id eſt,
Ferme mea hac ætate, ſenectæ in limine triſti.
Idem in Odyſſea,
-ὃν κατέλειπεν ἰὼν ἐπὶ γήραος οὐδῷ. id eſt,
Quem proficiſcens ille ſenectæ in limine liquit.
Rurſum Odyſſeæ ψ, *-καὶ γήραος οὐδὸν ἱκέσθαι.* id eſt,
-atque ſenectæ attingere limen.

Vſurpatur & à Platone tanquam poetici prouerbii vice. Rurſum apud Heſiodum in Operibus & diebus,

Ὅς κε γονῆα γέροντα κακῷ ἐπὶ γήραος οὐδῷ Νεικείῃ. id eſt,
Quiq. ſenectæ in limine feſſum ætate parentẽ Irritarit.

Lingua bellare. 47

Γλώττῃ πολεμίζειν, id eſt, Lingua bellare, dicuntur qui magnifice conuiciantur, ac minantur hoſti, ſed quũ tutum eſt. Sic enim Menelaus Græcorum ignauiam incuſat Iliados η,

Ὤμοι ἀπειλητῆρες, ἀχαιΐδες, οὐκέτ' ἀχαιοί. id eſt,
Heu Graiæ, neque iam Graii, tantumque minaces.

Alluſit huc & Vergilius in Æneide, -an tibi Mauors
Ventoſa in lingua, pedibuſque fugacibus iſtis
Semper erit?

Hæc enim Turnus in Drancem, lingua pollẽtem in cõſiliis, alioquin imbellem. Idem Rutulos maledicos facit,

Et tunicæ manicas & habent redimicula mitræ.
O veræ Phrygiæ: neque enim Phryges.

Sic autẽ loquitur Hector apud eundẽ Homerum Iliados υ,

Καί κεν ἐγὼν ἐπέεσσι καὶ ἀθανάτοισι μαχοίμην·
Ἔγχει δ' ἀργαλέον, ἐπεὶ πολὺ φέρτεροί εἰσιν. id eſt,
Sane ego vel diuis poſſim contendere lingua:
Verùm haſta durum, multo quia viribus illi Præcellũt.

Porrò vera fortitudo neque maledica eſt, neque minax. id quod innuit Homerus Iliad. lib 5,

-τὸν δ' οὔτι προσέφη κορυθαιόλος Ἕκτωρ,
Ἀλλὰ παραΐξας. id eſt,
Huic nihil omnino reſpondit belliger Hector.
Quin mage cominus intulit.

Et eiuſdem operis lib. 3. fingit Græcos tacitos in prælium ire,

Οἱ δ' ἄρ' ἴσαν σιγῇ μένεα πνείοντες ἀχαιοί,
Ἐν θυμῷ μεμαῶτες ἀλεξέμεν ἀλλήλοισιν. id eſt,
Aſt ibant taciti vim ſpirantes Danaidæ,
Atque animo prompti auxilium ſibi ferre viciſſim.
Et Ariſtophanes in Nebulis,
Ῥεάζων, βουλεύων, καὶ τῇ γλώττῃ πολεμίζων. id eſt,
Poſcens, conſultans, & lingua prælia miſcens.

De his eleganter apud Liuium dictum libro ab vrbe cõd. 7, In caſtris feroces, in acie pauidi. Apuleius verbo feſtiuiter nouato, verbigerari dixit, pro verbis digladiari. Et Heſychius indicat *γλωσσομανδεῖς* dictos qui pro armis lingua veterẽtur. Hoc nomine ſignari poſſent & qui aſpidis venenum in lingua circunferunt. Heraclitus ad Hermodorum, *ἐν ταῖς γλώτταις ἔχετε τὰ ὅπλα, ἀποστερήσαντες χρήματα.* id eſt, in linguis habetis arma, poſteaquam abſtuliſtis pecunias. Cauſidicorum ac rhetorum eſt, *γλώσσαις πολεμίζειν οὐδὲ μάχεσθαι*. id eſt, Linguis bellare atque pugnare.

Verbigerari. Γλωσσομανδεῖς.

Larus hians. 48

Λάρος κεχηνώς, id eſt, Larus hians. Dicebatur vbi quis auidius inhiaret prædæ. Eſt enim larus auis auida, voráxque: quã eandẽ Græci *κέπφον* appellãt. Ariſtophanes in Equitib⁹,

Λάρος κεχηνὼς, ἐπὶ πέτρας δημηγορῶν.

Quæ Latine quidem commode reddi non poſſunt. Cleonem enim ob rapacitatem larum vocat, quòd quemadmodum auis in ſcopulis obuerſatur, ſiquid piſcium poſſit venari: ita ille verſaretur in Reipublicæ negotiis adminiſtrãdis, ſuum interim agens negotium. Plutarchus apud Athenæum libro Conuiualium tertio,

Σὺ δ' ἄρ' ἐν οὐδὲν ἰδὼν, χαλεπῶς δὲ ἐν ἴσῳ τοὺς πέλας
Χαιρεφῶν, πωτῶνται λάρῳ ὅμοιοι τὸν τρόπον. id eſt,

-at vero aduenìens in limine ſtabat
Chærephoon paraſitus ei vicinus,qui non
Diſſimilis,vulgo dicta eſt larus,eſurienti.

Apud eundem lib.8.refertur hic trimeter,

Ὀψοφάγους εἶναι τοὺς λάρους τοὺς Σύρους. id eſt,
Eſſe vti laros opſoniorum auidos Syros.

Larum Theodorus Gaza vertit gauiam , cuius mentionem facit Plinius inter maritimas halcyonem & mergum, libro decimo,capite trigeſimo ſecundo.

Laconiſmus. 49

Λακωνισμὸν veluti prouerbio breuiloquentiam vocant,ſiue quod Lacedæmonii factis magis quàm eloquentia præcelluerũt:ſiue quòd in apophthegmatis præcipue valuerũt.Horum autem præcipua gratia,vt pauciſſimis verbis plurimum ſententiæ complectantur.Cuiuſmodi ſunt illa,αἴκα, id eſt,Si reſponſum prolixæ orationi legati.&,αἴκα, ſolum totam occupans epiſtolam. &,ἢ τὰν,ἢ ἐπὶ τᾶς,id eſt, aut hunc , aut ſuper hunc.M.Tullius aliquando iocatur in Laconiſmum Bruti.& λακωνικῶς λέγειν,apud Græcos,pro eo quod eſt, paucis & cõpendio dicere.Et λακωνίζειν, affectare breuiloquentiam.Gregorius theologus in epiſtola,τὸ λακωνίζειν οὐ τοῦτό ἐστιν ὅπερ οἴει, ὀλίγας συλλαβὰς γράφειν,ἀλλὰ περὶ πλείστων ὀλίγας, id eſt, Laconiſſare non eſt hoc quod arbitraris,paucas ſyllabas ſcribere, ſed de rebus plurimis paucas. Proinde Homerus quoq; Menelao ceu Lacedæmonio argutam breuiloquẽtiam affingit,

Παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως. Παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως. id eſt,
Pauca quidem,verum planè argutiſſima.

Quin & frugalitas & integritas Lacedæmoniorum præ cæteris Græciæ partibus tanta fuit, vt qui caſtigate caſtéque viuerent,Laconice viuere dicerentur . Cimon quoties aliquid in Athenienſium ſuorum moribus reprehenderet,dicere ſolet, ἀλλ᾽ οὐ Λακεδαιμόνιοί γε τοιοῦτοι,id eſt,At non tales Lacedæmonii. Itidẽ & Maſſilienſium probitas abiit in prouerbium , quod alibi retulimus.Sũt autem hæc inter ſe cognata,Pauca loqui, & Probum eſſe virum.Huc ſpectabat Charillus, qui roganti cur Lycurgus tam paucas leges prodidiſſet : Quoniam , inquit,pauciloquis non eſt opus multis legibus.Notans obiter Athenienſes , quorum loquacitati nullæ leges ſufficiebant. Celebratur & hoc dictum inter Thaletis ſentẽtias apud Laertium. Pindarus hymno Iſthmiorum 5,τὸ ἀργεῖον τρόπον εἰρήσεταί πᾳ κ᾽ ἐν βραχίστοις, id eſt,Argiuorũ more dicetur pauciſſimis. Interpres admonet Ionũ eſſe multiloquentiã . cæterum breuiloquentiã non tantum eſſe familiarem Laconibus,verum etiam Argiuis:citans illud ex Vlyſſe furente Sophoclis,

Μῦθος γὰρ Ἀργολιστὶ συντέμνειν βραχύς. id eſt,
Argiua oratio. Argiua paucis multa fert oratio.

Laertius ex authoritate Ariſtagoræ Mileſii refert , & Chiloni peculiarẽ fuiſſe breuiloquentiã:vnde genus hoc dicẽdi Chilonium dicẽdi genus. Chilonium appellat. Huc pertinet verſiculus ille,veluti prouerbialis apud Athenæum relatus,

Τοὺς συνετοὺς δ᾽ ἂν ὡς πείσειε τάχιστα λέγων εὖ. id eſt,
Mox perſuadebis cordato ſi bene dicas.

Late viuens. 50

Λάθε βιώσας, id eſt,Falle viuens.Admonet adagium,in humili fortuna vitam eſſe feliciorem iis qui obſcure viuunt,& à publicis negotiis ita ſemoti, vt quũ vita deceſſiſſent,nemo illos vixiſſe ſentiret. Nam λάθε βιώσας ad verbum cõmode nõ poteſt reddi,verùm hãc habet ſentẽtiam quaſi dicas, nemo te ſentiat in vita fuiſſe . De hoc adagio,rectè dictum ſit nécne,Plutarchus commentarium conſcripſit,ſi modo non fallit inſcriptio.nam quum verteremus, phraſis ipſa nónihil reclamare titulo videbatur.Alluſit ad id Horatius,

Nec vixit male qui natus moriénſque fefellit.

Id eſt,quẽ nemo ſenſit nec prodeuntẽ in hanc vitã,nec excedentẽ è vita.Alluſit huc,ni fallor,Ouidius in libris Triſtium,

Crede mihi,bene qui latuit,bene vixit,& intra
Fortunam debet quiſque manere ſuam.

Recenſetur apud Suidam prouerbii nomine.

Labyrinthus. 51

Λαβύρινθος, id eſt labyrinthum, olim vocabant orationẽ, aut rem quãpiam vehementer impeditam & inextricabilẽ. Veluti ſiquis philoſophiæ ſtudium labyrinthũ vocet,quòd ſemel ingreſſis nullus vnquam ſit exitus.Aut voluptatis ſtudium labyrinthum vocet , quòd aditus ad eam procliuis,exitus difficillimus.Sumptum à Labyrintho Dædali, quod antrũ fabulæ ponũt in Creta,ſinuoſum & inexplicabilibus ambagibus inextricabile,in quo ſeruabatur Minotaurus.Dictũ putat Suidas παρὰ τὸ μὴ θύραν λαβεῖν, id eſt, quòd oſtium nõ habeat:indicãs & in garrulos ac nugaces cõpetere,qui ſermonis nullum inueniunt exitũ,ſi ſemel garrire cœperint. Gregorius Theologus in Epiſtola ad Euſebium Cæſarienſem,torquet in verſipellẽ,ἐπειδὴ πρὸς ἄνδρα ποιοῦμαι τοὺς λόγους οὐκ ἀγαπῶντα τὸ ψεῦδος, καὶ τὸ ἐν ἑτέροις φωρᾶσαι πάντων ὀξύτατον, κἂν ὅτι μάλιστα σοφοῖς πλέκηται καὶ ποικίλοις λαβυρίνθοις, id eſt, Quoniã cũ eo viro loquor qui nõ ſolũ nõ amet mẽdacium, ſed & qui in alio poſſit quàm ocyſſime deprehẽdere,etiamſi vel maxime callidis variiſque labyrinthis inuoluatur . Huic nõ diſſimilis erat Mæander.id erat picturæ genus,ortũ ab exẽplo labyrinthorum,cuiuſmodi videmus & hodie in nõnullis pauimentis. Mæander. Vtitur Prudentius in carmine,cuius initium Cultor Dei,

O tortuoſe ſerpens Qui mille per Mæandros,
Fraudéſque flexuoſas Agitas quieta corda.

Hinc & Mæadro Lydiæ fluuio nomẽ, quòd flexuoſus erret.

Labore laborioſus. 52

Πόνῳ πονηρὸς,id eſt,Labore laborioſus.Ipſa figura hyperbolen habet laboris immodici.Refertur à Suida prouerbii titulo . Hac forma Theophilus apud Athenæum lib.13, dixit de inſigniter formoſa & procera , κάλλει καλῆς , μεγέθει μεγάλης, τέχνῃ σοφῆς , quaſi dicas,forma formoſam,magnitudine magnam,arte artificem,ſiue ſapientia ſapientem.Similis tropus eſt apud Hebræos,quoties vel exaggerant vel aſſeuerãt,Miſerans miſerabor,Laboraui laborans. Extat autem apud Ariſtophanem in Lyſiſtrata.Subeſt autem & iocus ob amphibologiam vocis.πονηρὸς enim Græcis vt laborioſum ac miſerũ, ita ſignificat & malum aſtutúmque.

Laciadæ. 53

οἱ Λακιάδαι, id eſt,Laciadæ.vulgatũ cõuicium in mœchos. Populus quiſpiam eſt Atticæ Laciadarum,tribus OEneidis, apud quos ingẽs raphanorum copia . His autẽ vtebantur in adulteros deprehẽſos ludibrii cauſa. Refertur apud Suidam.

Laborem ſerere. 54

Πόνον σπείρειν, id eſt Laborem ſerere,vulgo dicebãtur qui fruſtra laborarẽt,quaſi nihil fructus è labore reportaturi præter laborem ipſum.Author Diogenianus.

Labrax Mileſius. 55

Λάβραξ μιλήσιος, id eſt,Labrax Mileſius.In ſtolidũ & auidum dicebatur. Labrax enim piſcis genus lato oris rictu,vnde eſcã totam vnà cum ære faucibus corripit,atque ob id facile capitur. Vnde apud Plautum lenoni Labracis nomẽ. Ariſtoteles hũc annumerat inter eos qui præda laniatúq; viuũt. Lingua eſt oſſea,& affixa,cor triangulũ. Ariſtophanes apud Athenæum lib.7, labracem piſcium ſapiẽtiſſimum appellat,

Λάβραξ ὁ πάντων ἰχθύων σοφώτατος.

Apud Miletum autẽ Aſiæ ciuitatẽ prægrandes & itẽ plurimi labraces eſſe dicuntur,propter ſtagnũ influẽs in mare. Gaudet enim hic piſcis aqua dulci. Ariſtophanes in Equitibus,

Ἀλλ᾽ ἢ λάβρακας καταφαγὼν μιλησίους,
Κλονήσεις. id eſt,
Haud quum lupos voraueris Mileſios,
Facies tumultum. Lupus Mileſius.

Nam quidã hunc piſcẽ eſſe putãt qui Latine Lupus dicitur.

Lauares Peliam. 56

Λούσης τὸν Πελίαν, id eſt, Laues Peliam. Dictum apparet vbi quis ſalutem pollicitus,adfert exitium. Aut vbi quis prodeſſe conatus,ingens addit malum. Ductum à notiſſima Peliæ fabula,quem dum filiæ à Medea perſuaſæ ſtudent ad iuuentam reuocare,lebeti feruenti impoſitum occiderũt. Fortaſſis non intempeſtiuiter dicetur vbi quis falſa ſpe ductus, inanem ſumit operam. Veluti ſiquis arte quam vocant Alcimicam fretus , ſibi promittat futurum vt e ſtanno fiat argentum,ex ære aurum. Refertur in adagiorum collectaneis, quæ Plutarchi feruntur nomine.

Iterum atque iterum ad Pythum via. 57

Αὖθις αὖ πυθώδ᾽ ὁδός. id eſt,
Iterum atque iterum Pythum verſus via.

Dictum de iis qui moleſti ſunt eadẽ de re iterum atque iterum percunctando . quemadmodum ſolent ignari viæ, quẽcunque obuium habuerint,de via rogare. Porrò Pythus ciuitas Apollini ſacra,quæ viſebatur à plerìſque . Apparet è co-

mœdia ſumptum. Eſt enim hemiſtichiũ iambicum: verùm ex qua, non indicat Diogenianus, & mihi non ſuccurrit. Finitimum illi, ὁ Διὸς Κόρινθος, id eſt, Iouis Corinthus.

Quum delphis ſacrificauerit, ipſe carnes abſumit. 58

Plutarchus ſeptimo libro ἐκ τῶν συμποσιακῶν, hunc ſenarium velut prouerbialem citat,

Δελφοῖσι θύσας, αὐτὸς ὀψωνεῖ κρέας. id eſt,
Carne ipſe Delphis immolata veſcitur.

Oſtendit dici ſolitum de iis qui vocatis conuiuis, ipſi cibos appoſitos deuorant, vt illis ſpectare tantùm liceat, nõ veſci. In Delphicis enim ſacris, is qui immolarat victimam, ea veſcebatur. Contrà fiebat his ſacris quæ Hecatæ inferebantur, ex quibus nihil redibat ad eum qui offerebat, præter fumũ & tumultum. Quanquam & in diuerſum ſenſum accipi poteſt, vt intelligamus Delphicum ſacerdotem nihil impertiri de victima ei qui victimã dedit. ita fit aliquoties vt edax cõuiua, ſeu plurib' adductis edacibus vmbris, velut harpyis, cœnam omnem deuoret, eſuriente qui vocauit. Adagiũ torqueri poteſt etiam ad illos qui beneficio, quod alii dediſſe videntur, ipſi fruuntur. Vt epiſcopi nonnulli nepotibus ſuis ſacerdotia magnifica donant nonnunquam, ſed ad pueros ſolus titulus redit, ad epiſcopos prouentus.

Ἰσθμιάζειν. 59

Ἰσθμιάζειν olim dicebãtur qui parum commode parúmque ſalubriter viuerent, propterea quòd Iſthmiorũ ludorum tempus morbis eſſet obnoxiũ, ob ingentem hominum conuentum. Meminit Suidas & Heſychius. Fortaſſe non abſurdè dicetur in hos qui fruſtra conantur, propter Iſthmi perfoſſionem à multis infœliciter tentatam. Qua de re dictum eſt nobis alibi copioſius.

Ipſi curandum. 60

Αὐτῷ μελητέον, ἀλλ' εἰς τὴν οἰκίαν, id eſt, Ipſi curandum eſt, ſed in domum. Zenodotus ait huius adagii mentionem fieri apud Ariſtophanem in Agricolis, præterea apud Platonem grammaticum. Natum autem ab ædibus quibuſdam maximis quæ locabantur conducere volentibus. Vnde conuenire videtur (ſiquidem coniecturas ſequi fas eſt vbi nihil adferũt quod ſequaris, Græci ſcriptores) in eos qui rebus alienis liberius vtuntur, vt ſolent qui in conducto habitant.

Hyperberetæa. 91

Ὑπερβερεταῖα, id eſt Hyperberetæa, dicebãtur olim admodum ſerotina, quæque vix tandem aduenirent. Apud Macedones extremus anni mẽſis, ὑπερβερεταῖος appellabatur. Vnde quæ in longum proferebantur, Hyperberetæa dicebãtur, perinde quaſi apud Latinos dicas decẽbria. Et ὑπερβερεταῖοι, cõperendinatores. Suidas exiſtimat eũ eſſe mẽſem apud Macedones, quẽ nos Octobrẽ vocam', quòd tũ ſera ſit æſtas: & quæ tũ proueniũt, poſt legitimũ tẽpus prouenire videãtur.

Vlyſſis remigium. 62

Homines nequã & voluptatibus addictos Horatius in epiſtolis Vlyſſis remigiũ appellauit, prouerbiali nimirũ figura,

-remigium vitioſum Ithacenſis Vlyſſi.

Vt qui nec à Circes poculis temperarint, nec à Lotophagis auelli potuerint, nec à Solis bubus abſtinuerint. Vnde Homerus Odyſſeæ primo,

Αὐτῶν γὰρ σφετέρῃσιν ἀτασθαλίῃσιν ὄλοντο Νήπιοι.
Ipſorum ſiquidem vecordia perdidit illos Amentes.

Non diſſimili figura dixit ſponſos Penelopes, & Alcinoos, voluptarios & virtutis negligentes. Item alio loco Phæacem appellat, nitidum & bene curata cute,

-vt poſſim pinguis Phæaxque reuerti.

De Phæacibus Homerus Odyſſeæ libro 8,

Αἰεὶ δ' ἡμῖν δαίς τε φίλη, κίθαρίς τε, χοροί τε,
Εἵματά τ' ἐξημοιβὰ, λοετρά τε θερμὰ, καὶ εὐναί. id eſt,
Nos verò ſemper capiunt citharæque chorique,
Et variæ veſtes, & balnea calda, thorique.

Idem de procis Penelopes, Odyſſeæ libro primo,

Τούτοισιν μὲν ταῦτα μέλει, κίθαρις καὶ ἀοιδή,
Ῥεῖ', ἐπεὶ ἀλλότριον βίοτον νήποινον ἔδουσιν. id eſt,
Iſtos ſollicitant hæc, concentus, citharæque:
Et facilè, vt qui aliena ſient impune vorantes.

Zaleuci lex. 63

Ζαλεύκου νόμος, id eſt, Zaleuci lex. De edicto mandatóque plus ſatis rigido, parúmque humano dicebatur. Zaleucus quidam Locrenſibus iis qui vocantur Epizephyrii, leges tulit acerbiores, quales ferũtur & Draconis fuiſſe leges apud Athenienſes: verè Draconis, vt ille dixit, non hominis. Non diſſimile illis, Manliana imperia, & Phalaridis imperiũ. Meminit hiſtoriæ Valerius Maximus lib. 6. cap. 5. Etenim quum filius Zaleuci, ſecundum ius ab eo conſtitutũ ob crimen adulterii, vtroque oculo carere deberet, ac tota ciuitas in honorem pœnam adoleſcenti remitteret, repugnauit aliquandiu: poſtremò populi victus precibus, ſuo prius, deinde filii oculo eruto, ſalua lege, ſupplicii modum temperauit.

Zopyri talenta. 64

Ζωπύρου τάλαντα, id eſt, Zopyri talenta. De præclaris factis, magnóque æſtimãdis. Hic Zopyrus Darii regis amicus erat, qui ſibi nares & aures cõſcidit, & omne corpus flagris cruentauit: vt iis argumẽtis Babyloniis fidem faceret ſe Dario male velle, à quo tam immaniter eſſet acceptus. Itaque Babyloniorum ciuitatem ingreſſus, eam Dario prodidit. Vnde Darium dixiſſe ferunt, ſe vnum Zopyrũ integrum malle, quàm centum Babylonas capere. Et oblato malogranato, tantum optauit ſibi Zopyrorũ, quantum ibi granorum ineſſet, vt narrat Herodotus libro 3. Meminit Plutarchus in apophthegmatis. Adagium recenſet Zenodotus.

Vna ſcutica omneis impellit. 65

Μία μάστιξ πάντας ἐλαύνει. id eſt,
Vna ſcutica incitat omneis.

Hemiſtichium heroicum de negotio dictum, quod facile fieret, videlicet à promptis omnibus, ac ſuapte ſponte currentibus. Fortaſſis aptè dicetur & in hos quos eadẽ cauſa impellit, puta eadem ſpes lucri, ſtudium commune, idem amor, aut odiũ. Sumptũ ab aurigis. Author Suidas. Vſurpat Plutarchus in vita Lycurgi, ſcribẽs, vrbem Lacedæmoniorum ἀπὸ σκυτάλης μιᾶς καὶ τρίβωνος ἄρχουσαν τῆς Ἑλλάδος ἑκούσης καὶ βουλομένης. id eſt, Scytala ac ſago imperantẽ Græciæ ſpõtaneæ volẽtique.

Tanquã Chalcidica nobis peperit vxor. 66

Ὥσπερ χαλκιδικὴ τέτοκεν ἡμῖν γυνὴ, id eſt, Tanquam Chalcidice peperit nobis vxor. De ea dicebatur quæ liberos quamplurimos peperiſſet. Tradunt heroinã quampiã fuiſſe nomine Cõben, cui cognomen fuerit Chalcidi, quòd prima arma ærea cõfecerit. Ea viro cõiuncta centũ liberos enixa dicitur: ſicuti proditũ eſt in Euboicis annalibus, & atteſtatur Ariſtus Salaminius. Quidã ad Chalcidem Eubœæ ciuitatẽ referunt, quòd è Chalcidenſiũ officinis ingens armorũ æreorũ & quadrigarũ vis prodiret. Stephanus enim ab officinis ærariis vrbi nomen additum putat. Vſurpare licebit vbi ſignificabimus multum litium, bellorum, aut curarũ alicunde natum.

His Medus non inſidiabitur. 67

Τάδε μῆδος οὐ φυλάξει, id eſt, Hæc Medus non obſeruabit. Quũ Xerxes exercitum in Græciam traducere pararet, vt author eſt apud Zenodotũ Dicæarchus, Græci deſperatis rebus facultates ſuas abſumpſerũt, ne multum reliquũ fieret, quod hoſtis colleret: ita dicentes, Hæc Medus non obſeruabit. Eáque vox in adagium abiit, vbi quis largius impẽderet ſua, ne venirent in aliorum manus. Veluti ſiquis pecunias ſuas erogaret amicis, vt eas liberis turpiter abſumpturis ſubducat, recte dixerit, ταῦτα μῆδος οὐ φυλάξει. Aut ſiquis opulentus pecunias extruendis ædificiis abſumat, ne his inſidietur auarus princeps, & omnium fortunis imminens.

In Orci culum incidas. 68

Ἅδου πρωκτῷ περιπέσοις, id eſt, In Orci culũ incidas. Sermo perniciẽ & extremum exitiũ imprecantis. Recenſetur à Diogeniano. Cognatum illis, Βάλλ' ἐς κόρακας, Βάλλ' ἐς μακαρίαν.

Inuitus Iupiter nouit. 69

Ἀέκων μὲν Ζεὺς οἶδεν, id eſt, Inuitus quidem Iupiter nouit. Vbi quis pollicetur quippiam, ſed inuitus. In quibuſdam codicibus lego, ἀέκων μὲν ὡς Ζεὺς οἶδεν, id eſt, Inuitus, tanquam Iupiter cognouit. Mihi videtur & recte quadraturum vbi ſerius pœnas dant nocentes: vt affine ſit ei quod alibi referimus, Ζεὺς κατεῖδε χρόνιος εἰς τὰς διφθέρας. Etenim qui ſero dat, aut punit, grauatim id facere videtur.

Excubias agere, aut ditari. 70

Φρουρεῖν, ἢ πλουτεῖν, id eſt, Excubias oportet agere, aut diuitẽ eſſe. De iis dicebatur qui ampliter facerent ſumptus de alieno. nam vt diuites, quibus ampla res domi eſt, large profun-

dunt, ita milites non parcunt opibus alienis, ſed prodigunt gnauiter, & ſcelere parta perdunt ſceleratius. Athenienſes excubiis agendis inſulares magno ſtipendio conducere ſolebant. Non diſſimile illi, Ἵππος με φέρει, βασιλεύς με τρέφει, id eſt Equus me portat, alit rex.

Intra ſeptimam. 71

Ἐντὸς ἑβδόμης, id eſt Intra ſeptimam. ſubaudi lunam. Edictum erat Athenis, ne ante ſeptimum diem menſis exercitũ educerent. Rectè forταſſis vtemur hoc adagio, quoties admonebimus maturè ſuóque tempore negotium aggrediũdum. Meminit Zenodotus, Suidas & Heſychius: nec prætereà quicquam adſcribunt. Vide num alluſum ſit ad id quod alio retulimus loco, ἕβδομος βοῦς, id eſt ſeptimus bos: &

Τὸν ἕβδομον βοῦν ἡ σοφὴ παροιμία, id eſt,
Et ſeptimum venuſtus adagio bouem.

Quòd pueris ſextũ mẽſem egreſſis farinaceus bos fingi conſueuerit, qui lunæ primum apparentis cornua repræſentaret.

In cotyla geſtaris. 72

Ἐν κοτύλῃ φέρῃ, id eſt, In cotyla portaris. Suſpicor dictũ de iis qui arbitrio alieno quò libitum eſſet, huc atque illuc ducerentur. aut vbi quis indulgentius foueretur. Tractum eſt adagium à genere luſus puerilis, qui dictus eſt ἐν κοτύλῃ. Huius meminit Iulius Pollux libro 9, De rerum vocabulis. Erat autem huiuſmodi: Vnus quiſpiã reductas in tergum manus coniungebat ſtringebátque. Rurſum alter impoſitis in eas genibus tollebatur, iuis interim manibus oculos geſtãtis obtegens. Et ad huc geſtatus modum, ἐν κοτύλῃ portari dicebatur, quod manuum complexu geſtaretur. nam κοτύλη Græcis cum alia permulta, tum manus etiam cauam partem ſignificat, Κοτύλη. Hunc luſum Iulius Pollux ait aliis item vocabulis appellari velut ἱππάδα & κυβηστίνδα.

In apes irruiſti. 73

Εἰς μελίττας ἐξώρμησας, id eſt In apes inſiliſti. Vbi quis præter opinionem in ingens agmẽ, velut examen malorum immergitur: quemadmodum euenire ſolet iis qui imprudentes in apum nidum incidunt. Circunuolantibus & impetẽtibus vndique illis, & fugientem etiam inſequentibus haud facilè diſcedit ſine vulnere quiſquis inciderit. Solẽt autem iuuenes comeſſabundi in conuiuium æqualium irruere: quemadmodum Alcibiades apud Platonem irruit in conuiuium Agathonis. Et Syrus in Adelphis, de Demea qui ſe proripit in cõuiuium filii, abit, comeſſatorem haud ſanè cõmodum præſertim Cteſiphoni.

Orci galea. 74

Ἄϊδος κυνῆ, id eſt Orci galea. Dictitari ſolitum in eos qui ſemet arte quapiam occultarẽt. Parœmiam ad huiuſmodi fabulam referunt: Acriſio de maſculis liberis tollendis oraculum conſulenti reſponſum eſt, è Danae filia ipſius naſciturũ filium à quo occidendus eſſet: itaque territus æreum thalamum ſubterraneum parauit, in quo filiam incluſam adſeruabat, ne cum viro quopiam rem habere poſſet. Iupiter autem amore virginis correptus, in aurum trãſformauit ſeſe, atque ita per impluuium in Danaes gremium illapſus, eã grauidã fecit. Natus eſt Perſeus. Quod ſimulatq; reſciſſet pater, ipſam matre vnã cũ infante ſcrinio incluſã in mare præcipitẽ dedit. Porrò ſcrinio ſorte fortuna ad Seriphũ inſulã delato, Dictys ſublatum ad ſe Perſeũ aluit. Polydectes autẽ Dictys frater, qui Seriphiis imperitabat, Danaen amare cœpit. Verùm Perſeo iam adulto, non potuit ea potiri. proinde conuocatis amicis, & inter hos Perſeo, ait ſe velle certamẽ edicere ſuper Hippodamiæ Oenomai filiæ nuptiis. Perſeus autẽ exiſtimans, ſi cũ Gorgonis capite pugnaret, neminẽ poſſe obſiſtere, præter alia poſtulauit equos, ductuque Mercurii ac Palladis, peruenit ad Phorci filias, Memphedem, Ennyò & Dinò. Has aiũt ſtatim natas anus fuiſſe, tum vnicũ duntaxat oculũ fuiſſe tribus, vnicum item dentem: his viciſſim inter ſe treis vtebãtur. Hæc quũ Perſeus abſtuliſſet, repoſcẽtibus illis, ait redditurũ ſeſe ſi viam demõſtraſſent quæ ad nymphas duceret. Erãt his nymphis alata talaria, & cibiſis quæpiã, quã arculam ſeu perã putant fuiſſe. Habebant & Plutonis galeã, quam qui geſtaret, is quoſcũque voluiſſet videbat, ipſe nemini conſpicuus. His igitur inſtructus Perſeus, volucer iã ob talaria, ſicuti diximus, ad Gorgonas deuolauit. Erant autem Gorgones tres ſorores, Euryale, Stheno, Meduſa. erant his capita draconum ſquamis obſita, prætereà dentes maximi, ſuum inſtar: ad hæc manus & alæ quibus per aera ferebãtur. Aderat inſuper ea vis, vt obtuentes ſeſe in ſaxa verterẽt. Porrò ſola Meduſa è tribus mortalis erat. hãc igitur impetit Perſeus. Et oculis defixis in clypeum æreum, per quẽ tamen ipſam Gorgonis imaginem aſpiciebat, manum porrigẽs, quam Pallas in Meduſam dirigebat, caput Meduſæ deſecuit. Aduolãtes reliquæ duæ ſorores, Perſeum quidem inſequebãtur, verùm quum illum ob galeam Plutonis videre non quirent, retro abiere. Itaque Perſeus reuerſus in Seriphum, Polydecten aggreſſus eſt, amicorum auxilium implorantẽ. Quibus ad regiam cõcurrentibus, Perſeus Gorgonis oſtenſo capite, quot quot obtuerẽtur, in ſaxa vertit. Sublato igitur Polydecta, & Dicty in fratris locum inſtituto, Gorgonis caput Palladi dedit, galeã Mercurio, cumque hac perã ac talaria: ille rurſum nymphis reſtituit. Reliquum fabulæ, quam lõgius proſequitur Zenodotus, quandoquidem ad enarrationẽ adagii nihil attinet, omitto. Vtitur hoc Plato libro De Republica decimo, dicẽs, Semper honeſta propter ſe ſequi oportere, etiamſi quis Gygis anulũ, vel Plutonis habeat galeã. Quibus ex verbis colligitur, eandẽ eſſe huius prouerbii ſententiam, & illius, Γύγου δακτύλιος, id eſt, Gygis anulus. Vtrunq; enim a ſimili fabula natũ eſt. Proinde rectè accõmodabitur & ad eos qui rara quadã fœlicitate quicquid volũt efficiũt. Cui⁹ generis eſt etiã illud, Virgula diuina. Vſus eſt & Origenes libro primo aduerſus Celſum hæreticũ, declarãs magis conueniſſe vt Chriſtus in Ægyptum fugiens ſubduceret ſeſe Herodis inſaniæ, quàm ſi ſub Plutonis caſſide latitãs eundẽ feſelliſſet. Adagiũ manaſſe videtur ex Homero, apud quem Iliados quinto Pallas ſeſe Orci galea tegit, ne videretur à Marte,

Τὸν μὲν ἄρης ἐνάριζε μιαιφόνος· αὐτὰρ ἀθήνη
Δῦν' ἄϊδος κυνέην, μή μιν ἴδοι ὄβριμος ἄρης. id eſt,
Ille quidem cecidit iugulatus marte cruento:
At ſe Orci texit galea Tritonia Pallas,
Ne Mars hanc virtute inſignis cernere poſſet.

Admonet interpres, prouerbio dici, ἐνδύεσθαι ἄϊδος κυνέην, id eſt, Induere Orci galeã, de homine qui occultis inſidiis nocere molitur. Ariſtophanes ἐν ἀχαρνεῦσι,

Λαβὲ δ' ἐμοῦ γ' ἕνεκα παρ' Ἱερωνύμου
Σκοτοδασυπυκνότριχα τιν' ἄϊδος κυνῆν,
Εἶτ' ἐξάνοιγε μηχανὰς τὰς Σισύφου. id eſt,
Meàque cauſa ſumito ab Hieronymo
Orci galeam hiſpidam nigrantibus pilis,
Dein explicato dolos & artes Siſyphi.

Initium belli. 75

Ἀρχὴ πολέμου, id eſt, Origo belli, vbi quis prior laceſſit iniuria ſeu conuicio. Sumptũ videtur ab hiſtoriographis, quibus mos eſt primũ cauſas exponere quibus bellum cœptum fuerit. Huc alluſit Lucianus quũ ait in Pſeudomãte, καὶ κατὰ τὸν Θουκυδίδην, ἀρχὴ δ' ὁ πόλεμος ἐνθένδε, id eſt, Et quẽadmodũ ait Thucydides, hinc iam bellum oritur. Vnde ἀπόλεμος lædere dicitur, qui nulla laceſſitus iniuria ſimultatem exercet. Ἀπόλεμος.

In fermento iacere. 76

Ἐν τῇ ζύμῃ καθῆσθαι, id eſt, In fermento iacere, dicebãtur qui animo eſſent ægro, quique iracundia turgerent. Plautus in Mercatore, Vxor tua in fermento iacet. pro eo quod eſt, intumeſcit ira. Idem in Caſſina, Nunc in fermẽto tota eſt: ita turget mihi. Nota tranſlatio. fermentum enim & acorem habet & tumorem. Vnde & in Diuinis literis, fermentum malitiæ ranconſque ſignificationem habet.

In eo ipſo ſtas lapide, in quo præco prædicat. 77

Chryſalus ſeruus in Bacchidibus Plauti, ſenẽ irridẽs, quẽ argento defraudabat, O ſtulte, inquit, neſcis nunc vænire te: Atqui in eo adſtas lapide, vbi præco prædicat. Quadrabit vbi quis præſens, videns, audiẽnſque, tamen deluditur. Nã vendi etiam hodie vulgo dicuntur quibus fit impoſtura. Quòd autem meminit lapidis, id traductum eſt à lapide quodã æditiore, quem Romæ fuiſſe, complurium authorum teſtimonio conſtat: vnde præcones in auctionibus res venales nunciabant. Vnde M. Tullius viliſſimos homunculos de lapide emptos appellat. De colono dictum eſt alibi.

Inûs dolores. 78

Ἰνοῦς ἄχη, id eſt, Inûs dolores. Inò Cadmi filia ex Athamante duos peperit filios, Learchum & Melicertam: prætereà fi-

liam Eurycleam. Athamas autem verſus in inſaniã, reliquos liberos arcu percuſſit occiditque: Ino vnà cũ Melicerta ſeſe in mare abiecit. Et hanc quidẽ Megaras vndis appulſam Megarenſes multo cum honore exceperunt, iuſta perſoluentes, Leucothoe nomine commutato: illum verò Corinthum delatũ Corinthii ſepelierunt, & in eius honorẽ Iſthmios ludos inſtituerũt: nomine item cõmutato vocantes Palæmonem. Hinc ortũ adagium, vt intolerandũ & exanimantẽ, vt ita dixerim, dolorẽ ſignificantes, dicerent, Ἰνοῦς ἄχος. Nã ἄχος propriè dolor dicitur apud Græcos, qui prorſus obſtupefacit, ſuiq. ſenſum adimit homini. Melicrates Tyrius apud eundẽ Zenodotũ, vnde hæc retuli, fabulã quæ parœmiæ dedit occaſionẽ, narrat ad hunc modũ. Athamãti prius fuerat vxor Nephele, ex qua duos ſuſtulit liberos, Hellen & Phrixum. Hac defuncta ſecundam duxit vxorem Ino. ea veluti nouerca tẽdens inſidias Nepheles liberis, perſuaſit indigenis mulieribus vt ſemina in terram iacienda prius frigerent, id eſt adurerent in ſartagine. Cæterùm vbi res malè eueniſſet, neque quicquam is annus produxiſſet, Athamas in hac rerum anguſtia Delphos miſit qui conſulerent oraculum. Verùm Ino legatos muneribus corrupit, vt domum reuerſi dicerent reſpõdiſſe deum, ita demum penuriam annonæ depellendã ſi Hellen & Phrixum occidiſſent. Itaque perſuaſus Athamas, Phrixum & Hellen ad aram admouit immolaturus. Verum dii miſerti, aurei velleris ariete vectos illos per aëra ſuſtulerũt. Et Helle quidem quum ſeſe in arietis tergo nõ ſatis teneret, delapſa eſt in mare, quod ab ipſa Helleſpõticum appellatur: Phrixus autem in Colchicam regionem incolumis delatus eſt. Athamas ira deorum in rabiem verſus, Inûs liberos aggreſſus eſt, quemadmodum modò demonſtrauimus.

ἄχος.

In omni fabula & Dædali execratio. 79

Ἐν παντὶ μύθῳ καὶ Δαιδάλου μέμψις, id eſt, In omni fabula & Dædali execratio. Quadrat in authores atrocium facinorum, aut ingentium calamitatum, vt frequenter illorum incidat mentio, ſed non ſine deteſtatione. Tradunt ab hac ortum fabula. Paſiphae regina Cretæ tauri amore capta, Dædalũ exorauit vt ſibi vaccã ligneã ad proximã veræ vaccæ ſimulationẽ effingeret. In hac incluſa mulier è tauro cõcepit, ac Minotaurum monſtrũ abominandũ peperit. Minos autẽ certis de cauſis iratus, Athenienſibus indixit vt quotannis ſeptẽ virgines & totidẽ adoleſcentulos mitterẽt Minotauro obiiciẽdos. Horum omniũ quoniam Dædalus cauſam dediſſe videretur, in eum vulgo dira imprecabatur: vnde res in prouerbiũ abiit.

In parte vel ignem prædetur aliquis. 80

Ἐν τῷ μέρει τις καὶ τὸ πῦρ σκαλευέτω. id eſt,
Prædetur aliquis per vices ignem quoque.

Suidas admonet dictum de iis qui parum æqua referunt in commune. Quum enim res communis commiſſa fuerit manibus vnius aut paucorũ, maxima pars penes eos hæret qui diuidunt. quid enim non prædetur qui prædatur ignẽ? qui ſic eſt natura communis, vt ipſe nihilominus poſſideas poſteaquã & aliis fueris impartitus. Amicitia facit omnia communia: verum vbi ventum eſt ad partitionẽ, quiſq. ſtudet quod poteſt rapere. Haud ſcio an ſcribæ vitio pro σκαλευέτω deprauatum συλευέτω, vt pertineat ad ænigma Pythagoræ. Suida locus.

In nihil ſapiendo iucundiſſima vita. 81

Sophocles in Aiace maſtigophoro ſub perſona Aiacis, qui iam ab inſania reſipuerat,

Ἐν τῷ φρονεῖν γὰρ μηδὲν, ἥδιστος βίος.
Τὸ μὴ φρονεῖν γὰρ, κάρτ' ἀνώδυνον κακόν. id eſt,
Suauiſſima hic eſt vita, ſi ſapias nihil.
Nam ſapere nil, doloris expers eſt malum.

Hanc ſententiam docti citant prouerbii loco. Conſentaneũ eſt autem vulgo iactatum fuiſſe, vel eius argumento fabulæ quã Horatius narrat de quodã Argiuo, qui fœlicius exiſtimaret inſanire, quàm ſapere & ringi. -pol me occidiſtis amici,

Non ſeruaſtis, ait, cui ſic extorta voluptas,
Et demptus per vim mentis gratiſſimus error.

Huic concinit illud Eccleſiaſtæ dictum, In multa ſapientia multa indignatio. &. Qui addit ſcientiam, adiicit & laborem. Heraclides Ponticus apud Athenæum author eſt, Thraſylaum Axoneſem Pythodori filiũ hoc inſaniæ genere correptũ fuiſſe, vt exiſtimaret naues omneis quæ in Piræum appellerent, ſuas eſſe. Eas appellentes ſumma cum voluptate recipiebat: ſoluentes dimittebat ac proſequebatur. in ſumma, felix erat, perinde quaſi tantarum rerum dominus. Siquid periiſſet, non requirebat: ſiquid eſſet incolume, vehementer gaudebat, aliis iactitans ſuam fortunam. donec Crito frater è Sicilia reuerſus correptum hominem traderet medico. Cæterùm is ad ſe reuerſus, negauit vnquam ſuauius vixiſſe ſeſe, quàm quũ eo mentis errore teneretur. ſiquidem quum tantum adeſſet voluptatum, nihil vnquam ſenſiſſe moleſtiæ.

Ignem palma. 82

Πῦρ παλάμῃ, id eſt Ignem palma. Dici ſolitum ſiquando protinus aliquid intellectũ eſſet à quopiam: vt ſi ſcommate dicto ſtatim ſentiat aliquis in ſe dictũ. Sumptũ videtur ab iis qui per luſum ignem admouent manibus alienis: qui ſubito ſenſu excitati, reſilire ſolent, riſumque mouere ſpectantibus.

Sub cultro liquit. 83

Sub cultro linqui dicitur qui in præſentaneo periculo deſeritur. Sumpta metaphora à victima quæ iamiã ferienda, ſub cultro eſſe dicitur. Confine illis, Inter ſacrum & ſaxum, Inter malleum & incudem. Horatius in ſermonibus,

-fugit improbus, ac me Sub cultro liquit.

Non admodum abludit hinc Ariſtophanicum illud ἐν Ἀχαρνεῦσι,

Ὑπὲρ ἐπιξήνου θελήσω τὴν κεφαλὴν ἔχων λέγειν. id eſt,
Sum paratus verba facere, caput epixeno admouens.

Eſt autem ἐπίξηνον trũcus in quo coqui ſecant carnes. Eſt in eadem fabula multus deinde iocus in ἐπιξήνῳ. Conuenit in eos qui periculo capitis parati ſunt affirmare quippiam. Ἐπίξηνον.

Fores habet tritas vt paſtorum caſæ. 84

Τὴν θύραν ἔχει τετριμμένην ὥσπερ αἱ ποίμναι, id eſt, Oſtium habet tritũ vt ſunt caſæ paſtorum. Ironia prouerbialis in homines inhoſpitales, aditu difficiles, ſibi viuẽtes, ſemper occluſis foribus: quòd paſtores procul ab hominũ cõmercio ſemotos vix vnquam quiſquam interuiſat. Meminit Diogenianus.

Apio opus eſt. 85

Τοῦ σελίνου δεῖται, id eſt Apio eſt opus. Ita loquebantur quoties morbum capitalem innuebant, & vitæ periculũ imminere. Nam olim monumenta defunctorum apio coronabantur. Plutarchus in Sympoſiacis, καὶ τοὺς ἐπισφαλῶς νοσοῦντας δεῖσθαί τε σελίνου φαμὲν, id eſt, Et qui periculoſè ægrotant, iis dicimus apio opus eſſe. Idem prouerbii meminit, & cauſam addit in vita Timoleonis. Subeſt autem adagio iocus, alludens ad coronas victorum quæ ex apio fiebant, præſertim in ludis Iſthmiis, teſte Diphilo apud Athæneum lib. 6,

Περὶ τῶν σελίνων μαχοῦμ' ὥσπερ Ἰσθμίοις. id eſt, Super apio [redacted]
Super apio certamus vt ſolet Iſthmiis.

Ialemo frigidior. 86

Ἰαλέμου ψυχρότερος, id eſt, Ialemo frigidior. De cãtione, oratione, argumento, ioco, aut eiuſmodi re quapiam ſupra modum frigida rectè dicetur. Quidã aiunt ialemon lugentis vocem fuiſſe. nam ἰαλεμίζειν Græci dicunt pro complorare. Euripides in Troadibus ialemõ accipit pro eiulatione & luctu, Ἰαλεμίζειν.
Οἷοι ἰάλεμοι, οἷα τε πένθη, δάκρυά τ' ἐκ δακρύων καταλείβεται ἡμετέροις δόμοις, id eſt, Qui eiulatus, quique luctus, lachrymæque ſuper lachrymas diſtillãtur in noſtris ædibus. Et Ariſtophanes apud Athenæum, grãmaticus opinor, in dictionibus Atticis, ἐν γάμοις, inquit, ὑμέναιος, ἐν δὲ πένθεσιν ἰάλεμος, id eſt, In nuptiis hymenæus, in luctu ialemus. Alii tradunt Ialemũ Calliopes fuiſſe filium, infelicem nulliuſque pretii hominẽ, præſertim in cantu ſupra modum frigidum: vnde Ἰαλέμου ᾠδὴν, id eſt Ialemi cantilenam pro frigida dicunt ac miſerabili. Martialis item iocans in oratorem quendam frigidum, ait illum vnum idoneum eſſe qui thermas refrigeret Neronianas. Heſychius indicat & hoc pacto efferri prouerbiũ Ἰαλέμου οἰκτρότερος, id eſt Ialemo miſerabilior. Idem indicat ἰάλεμον dici quod nullius ſit pretii, quẽadmodum Latini nænias appellant, quum ea vox propriè ſonet lugubres cantiones. Ialemo miſerabilior. Næniæ.

Humi hauris. 87

Χαμαὶ ἀντλεῖς, id eſt, Humi hauris. De inaniter laborãte dicebatur. nihil eſt enim quod è ſolo haurias, hoc eſt ab imo putei fundo, ſi is ſiccus ſit. Apparet dici poſſe quoties exhauſta copia, nõ multũ ſupereſt quod haurias. Zenodot⁹ meminit.

Humi ſerpere. 88

Humi ſerpit oratio, quæ preſſior humiliórq; eſt quàm oportet, ſemper quaſi iacens, nunquam aſſurgens. Horatius,

-nec ſermones ego mallem

Repentes per humum, quàm res componere geſtas.
Idem in Arte poetica,
Serpit humi tutus nimium, timiduſque procellæ.

Quod quidem aut à nauigantibus tranſlatum eſt, aut ab iis qui procumbentes in terrã, ita repant, ne erectos turbo ventorũ auferat. Gregorius Nazianzenus in oratione cõtra Eunomianos deflexit ad homines, oſtendens non eſſe cuiuſlibet de rebus diuinis diſſerere, οὐ παντὸς, οὐχ οὕτω τὸ πρᾶγμα εὔωνον, καὶ τῶν χαμαὶ ἐρχομένων, id eſt, Non eſt cuiuſuis, nec adeo vilis res, atque humi gradientium. Quãquam nihil vetat & hic res aut actiones intelligi vulgares humileſque. Simillimum eſt huic, aut fortaſſis idem quod habet Pindarus in Olympiis, οὔτι χαμαιπετέων λόγων ἐφάψεαι, Haudquaquam ſermones humi repentes attingas. Item in Pythiis, χαμαιπετὲς δ' ἄρ' ἔπος οὐκ ἀπέρριψεν, id eſt, Humile verò verbum non effuſuit. Sumpſiſſe metaphorã videtur ab auibus haud procul à terra ſubuolantibus: quod idem Pindarus tribuit graculis, κολοιοὶ ταπεινὰ νέμονται. Vt huic reſpondeat, Aquila in nubibus.

Holerum appoſitiones. 89

Αἱ τῶν λαχάνων προσθῆκαι, id eſt, Holerũ additamenta. De re nullius momẽti. Sumptũ videtur vel ab holeribus appoſitis in menſa, vili nimirũ cibo, vel auctariis holerũ, quæ nonnunquã emptores ſordidi ac tenues requirũt. Autor Diogenian⁹.

Fictilis homo. 90

Κεράμεος ἄνθρωπος, id eſt, Homo fictilis, id eſt mollis, imbecillis, fragilis. Ductum à vaſis teſtaceis quæ faciliè comminuuntur. Finitimum illi, Homo bulla. In quibuſdã codicibus lego, κεραμεοῦς ἄνθρωπος. in nonnullis, κεραμεὺς ἄνθρωπος. Quorum poſtremum mihi magis arridet. κεραμεὺς enim figulum ſonat: κέραμος, vas fictile. Sic & ficulnum hominem dicimus, ferreum, cereum, quernum, adamantinum. Contrà quod eximium videri volumus, aureum dicimus. inde illud poetis frequens, χρυσέα Ἀφροδίτη, id eſt aurea Venus. & τῆς δικαιοσύνης χρύσεον πρόσωπον, & χρύσεον ὄμμα τᾶς δίκας, id eſt, Iuſtitiæ vultus aureus, & Iuſtitiæ oculus aureus, vt ex Pindaro, ni fallor, refert Athenæus lib. 12. Iidem hodie quoque aurea verba, gẽmeos mores dicimus. M. Tul. Academicarũ quæſtionum li. 2. de libello loquens quem Crantor ſcripſit de luctu, Eſt enim, inquit, non magnus, verùm aureolus, & vt Tuberoni præcipit Panætius, ad verbum ediſcẽdus libellus. Quicquid autem vile, κεραμοῦν ſiue κεράμειον dicunt Græci. Ita Paulus homines appellat vaſa fictilia, ἔχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν. M. Tullius actione in Verrem ſexta, Tum illos cœpiſſe prætori dicere, putaſſe ſe id quod audiſſent, alicuius precii ſcyphos eſſe Pamphili. luteum negotium eſſe, non dignum quod in ſuo argento Verres haberet. Et alicubi Luteum hominem appellat, cõtemptum nulliuſque pretii, interdum ipſum lutum.

Aureus.
Gemmei mores.
Lutum & luteus.

Hipparchorum tabula. 91

Ἱππάρχων πίναξ, id eſt, Hipparchorum tabula. Dici cõuenit quoties haud impune futurum ſignificamus, ſiquid peccetur. A Syracuſanis natum adagiũ. Apud hos enim mos erat vt hipparchi, hoc eſt equitum præfecti, in tabellis deſcriberent militum nomina qui ordinem deſeruiſſent. Meminit Zenodotus. Heſychius indicat apud Lacedæmonios hipparchum dici qui iuuenibus præfectus eſſet. Is in tabula notabat eos qui quippiam indecorè feciſſent.

Heteromolia cauſa. 92

Ἑτερομόλιος δίκη, id eſt, Cauſa Heteromolia, dicitur apud Græcos quæ ab altera duntaxat agitur parte, nullo præſente qui contradicat. ἀντὶ τοῦ τὸν ἕτερον μολεῖν. id eſt quòd alter duntaxat accedat. Simillimũ illi, ἐρήμη δίκη, id eſt, Deſerta cauſa. Vſurpabitur non inelegãter vbi quis damnat abſentem: veluti quum defunctorum libros carpimus, rectè ἑτερομόλιον δίκην quis dixerit. Apud Heſychium ſic effertur, ἑτερομόλιος δίκη: an integra ſcriptura neſcio.

Harmodii cantilena. 93

Ἁρμοδίου μέλος, id eſt Harmodii cantio. De lugubribus ac triſtibus dicebatur. Simillimũ illi, Ἀδμήτου μέλος, id eſt Admeti melos. Ariſtophanes cum aliis aliquot locis, tum in fabula cui titulus Ἀχαρνεῖς,

Οὐδὲ παρ' ἐμοί ποτε τὸν Ἁρμόδιον ᾄσεται. id eſt,
Nec vnquam apud me carmen Harmodium canet.

Interpres indicat cantilenæ genus fuiſſe quod in compitis cani conſueuerit in Harmodium & Ariſtogitonem, quòd hi Piſiſtratidarũ tyrannidẽ ſuſtuliſſent. Eius carminis hoc erat initium, φίλταθ' Ἁρμόδι', οὔ τί που τέθνηκας, id eſt, Chariſſime Harmodi haudquaquam mortuus es. Refertur à Suida ac Diogeniano.

Haud canit paternas cantiones. 94

Οὐ τὰ πατρῷα αὐλεῖ μέλη, id eſt, Haud paternas canit cantilenas. De eo iactatum qui à paternis moribus degeneraret. Solent liberi maiorum ſuorum cãtiunculis, quas admodum pueri didicerunt, delectari. Terentius in Adelphis, Pol Æſchine, haud paternum iſtuc dediſti.

Non certatur de oleaſtro. 95

Οὐ κοτινίας ὁ ἀγών, id eſt, Hoc certamen non eſt de oleaſtro. Quoties non de nugis, neque de gloria aut corollis, ſed de re ſeria ac pecunia ageretur. Siquidem in pleriſque certaminibus victoriæ præmium erat oleagina, aut querna, aut alioqui frondea corona. Meminit Diogenianus.

Haſta caduceum. 96

Δόρυ κηρύκειον, id eſt, Haſta caduceum. Dici ſolitum quoties aliquis ſimul & minaretur & ad concordiam inuitaret. Ex oraculo natum, quod huiuſmodi fertur,

Ἀνδρὶ γεφυραίῳ φίλος οἶκος. id eſt,
Viro Gephyræo grata eſt domus.

Admoniti erant Gephyræi, vt ſequentes Athenienſium exercitum, vbi illos defeſſos conſpicerent, ibi manerent. Itaque quũ Athenienſes ab Eumolpo oppugnarẽtur, ad Tanagram iter inſtituerunt, hac ſpecie vt dux caduceum præferret, iuuentus armata à tergo conſequeretur: vt ſimul & pacem petere viderentur, & ad bellum nihilo ſegnius parati, ſiquis laceſſeret. Recenſet Suidas, & meminit Polybius lib. hiſtoriarũ 4. Legatum, inquit, ad Byzantiõs Aridicem mitere, & cum eo Polemoclen cum tribus triremibus, volentes id quod eſt in prouerbio, haſtam ſimul & caduceum Byzantiis mittere. Simillimum eſt huic quod eleganter vſurpauit D. Hieronymus, Scuto pacem petere.

Gallorum incuſare ventres. 97

Ἀλεκτρυόνων μέμφεσθαι κοιλίαν, id eſt, Gallorum incuſare vẽtrem. De edacibus ac luxu multum abſumentibus facultatũ. huic enim animanti venter mirifice calidus, ita vt omnia ſtatim concoquat. Ariſtophanes in Veſpis,

Ἀλεκτρυόνος μ' ἔφασκε κοιλίαν ἔχειν·
Ταχὺ γὰρ καταπέψεις τἀργύριον. id eſt,
Mihi dixerat ventrem eſſe gallinacei:
Velociter enim concoques hoc argentulum.

Hoc genus homines Græci dicunt καταπιεῖν τὴν οὐσίαν, id eſt deuorare ſubſtãtiam. id enim eſt atrocius quàm καταφαγεῖν. ſummam autem profuſionem ac celerrimam indicant verbo ἀφανίζειν, id eſt ſic abſumere vt nuſquam appareat veſtigium. Vtitur his omnibus, ſed poſtremo frequentiſſime Æſchines in Timarchum, κατηφάνισεν.

Καταπιεῖν τὴν οὐσίαν.
Ἀφανίζειν.

Ardens veſtis. 98

Αἰθὴς πέπλος, id eſt, Ardens veſtis: ſiue (quemadmodũ in aliis legitur exẽplaribus) αἰθεὶς τῷ πέπλῳ, id eſt Incenſus in veſte. Zenodotus prodidit dici ſolitum de iis qui ſeditionem mouerent, calumniáſque fererent. Exiſtimat autem adagium natum à veſte Neſſi Cẽtauri ſanguine infecta, quam à Deianira miſſam quũ induiſſet Hercules, incenſus igni ſacro periit. Porrò fabulã idem recẽſet ad hanc ferme ſententiã. Reliquis Cẽtauris expugnatis ac cõfectis ab Hercule, Neſſus vnus omnium ſuffugerat. is peruenit ad flumen Euenum, & in eius ripa verſans, ſolitus eſt adeuntes trãſmittere. Deinde euenit vt Hercules in Trachinem ad Ceycẽ vnà cũ Deianira proficiſceretur. Poſteaquã igitur ipſe iam fluuium trãſmiſiſſet, Neſſo mandauit vt Deianiram transferret. At is inter transuehendum, vim cœpit adferre mulieri. Quod ſimulac Hercules intellexiſſet, videlicet illa vociferante, Neſſi præcordia iaculo perfodit. At is ſentiens letale vulnus, neque ſe poſſe mortem effugere, mulierem acceſſit: Si vis, inquiens, tibi amatorium efficaciſſimum parare, quo poſſis Herculem inflammare in amorem tui, & ſiquando deperibit aliam, in tui cupidinem reuocare, fac illum meo ſanguine perungas. Atque ea perſuaſa, Neſſi ſanguinem è vulnere fluentẽ apud ſeſe ſeruauit. Itaque poſtquam Trachinẽ adiiſſet, ac rurſum inde profectus OEchaliam adortus ciuitatẽ cepiſſet, reliquã populatus, Iolen puellam captiuam ſecum abduxit. Immolaturus autem Ioui parenti victimas ob res bene fortunatas,

ad Deianiram mittit, iubēs vt ſibi veſtem aliquam magnificam mitteret. Illa certior facta de Ioles raptu, veritàque ne Hercules illam pluris quàm ſeſe faceret (vt eſt zelotypum mulierum genus) veſtem Neſſi cruore tinctam imbutamque mittit, philtrum ſe mittere rata. Hanc indutus Hercules, rem diuinam peregit. Cæterùm vbi calefacta veſte, venenum excitatum corpus grauiter adurere cœpiſſet, auellere conatus eſt: verum iam ita penitus adhæſerat, vt nō ſine carnibus ipſis reuelli poſſet. His itaque malis diſcruciatus Hercules, in Trachinem deducitur. Interim illa, cognitis his quæ acciderant, ſuſpendio ſpontaneam mortem ſibi cōſciuit. At Hercules iuſſit Hyllo (nam hunc ex Deianira ſuſtulerat) natu iam grandem Iolen duceret vxorem. Quo facto, in monte Oeta rogum extruxit, eumque conſcendit. Porrò quū illo iubente nemo ex Herculis comitibus auderet ignem ſubdere, videlicet metu contagii, paſtor quidam fortè repertus qui ignem immitteret, atque huic officii præmium ſua tela dono dedit. Ardente iam rogo ferunt nubem non ſine tonitru obſeptam ſuſtuliſſe Herculem, atque ita ſublatum ad deorum cōſortium. Adagium referri non abſurdè poterit & ad veſtem illam, quam Medea venenis imbutam, Iaſonis nouæ nuptæ dono miſit. Quidam exiſtimant naphtha infectam fuiſſe: itaque admotis vndique ex nuptiarum ritu tedis, flamma tranſiliit, pariter & puellam & patrem auxiliari cupientem exuſſit. Huius rei mentionem facit Euripides in tragœdia cui titulus Medea. Huiuſmodi fabellas, vt ſæpenumero teſtatus ſum, nisi vererer ne parum eruditis viderer incuria prætermiſiſſe, quum in vulgatis collectaneis habeantur, nequaquam aſcripturus eram.

Senecta leonis præſtantior hinnulorum iuuenta. 99

Γῆρας λέοντος κρεῖσσον ἀκμαίων νεβρῶν, id eſt, Leo ſenex vigente potior hinnulo. Citatur apud Sotbæum ex Hippothoonte poeta, Senectus viri fortis ac ſtrenui præſtantior eſt iuuenta quorundam ignauorum & imbecilliū iuuenum. Venuſtius fiet ſi longiuſ transferatur. Veluti ſiquis ingenium docti ſenis & exercitati præferat ingenio parum eruditi iuuenis. Dicetur non ineptè & in ſenectutem crudam viridémque, animique viribus adhuc pollentem, in quam competet illud Euripidis ex Ione,

> Τὸ τοῦ ποδὸς μὲν βραδὺ, τὸ δὲ τοῦ νοῦ ταχύ. id eſt,
> Tardus quidem pes, animus eſt velox tamen.

Eodem pertinet illud eiuſdem in Andromacha,

> Πολλῶν νέων γὰρ καὶ γέρων εὔψυχος ὢν Κρείσσων, id eſt,
> Gnauus ſenex & iuuenibus compluribus
> Præſtat. Ariſtophanes alicubi,
> Ἐγὼ νομίζω τοὐμὸν γῆρας εἶναι κρεῖττον ἢ πολλῶν κικίννους νεανιῶν.

Id eſt,

> Meam ſenectam præferendam exiſtimo
> Complurium comis adoleſcentium.

Nudior paxillo. 100

Γυμνότερος παττάλου, id eſt, Nudior paxillo. De extremæ paupertatis homine dicebatur hæc hyperbole. Nam paxillis corticem quoque detrahimus.

Chiliadis tertiæ centuria prima.

Herculei labores.

Ἡράκλειοι πόνοι, id eſt, Herculei labores, bifariam accipiuntur, partim plurimi atque ingentes, quique vires deſiderent Herculanas: quemadmodum vſurpauit Catullus,

> Sed te, inquit, quærere iam Herculis labos ſit. Item Propertius,
> Deinde vbi pertuleris quos dicit fama labores Herculis. Ac rurſum alibi,
> Non labor Alcidæ.

M. Tullius lib. de Finib. 2, An quū de omnibus gentibus optimè mererere, quum opem indigentibus ſalutémque ferres, vel Herculis perpeti ærumnas: (ſic enim maiores noſtri labores non fugiendos triſtiſſimo verbo ærūnas etiam in deo nominauerunt) exigerem ex te, & c. ~~Parum Herculei labores dicuntur qui ſunt eiuſmodi~~ vt aliis quidem maximas adferant commoditates, cæterùm authori ſuo nihil ferme fructus adducant, præter aliquantulū famæ, plurimum inuidiæ. Idque ita fato quodam accidiſſe putat, quod ἐν τετράδι γεννηθῆναι, id eſt, quarta natus luna creditur, ſicut alio dictum eſt loco. Homerus poetico more cauſam in Aten deam & Iunonem reiicit, quæ infeſta Herculi, tanquam ex pellice nato, periculis omnibus illum obiecerit. Celebrantur igitur, atque etiam enumerātur à poetis Herculani labores: quorum omnium longè difficillimus ac maximus hydra Lernæa, malum pertinax, ac propemodum inexpugnabile illi qui iā omnia deuicerat. Cuius ſymbolo veteres inuidiam exprimere voluiſſe, ſatis indicat Horatius in Epiſtolis, quum ait,

> -diram qui contudit hydram,
> Notaque fatali portenta labore ſubegit,
> Comperit inuidiam ſupremo fine domandam.

Conſueuit enim hæc teterrima peſtis pulcherrimorum facinorum eſſe comes, eximiámque virtutem non aliter quàm vmbra corpus aſſequi. vt appoſitè dixerit Ioſephus in opere De Iudæa capta, ἀμήχανον δ' ἐν κατορθώμασι φθόνον διαφυγεῖν, id eſt, Nulla ratione fieri poteſt vt in rectè factis effugias inuidiam. Quis enim vmbram effugiat inuidiæ, niſi pariter & virtutis lucem effugerit? Cohærent inuicem hæc duo, ac rem omnium optimam res omnium peſſima comitatur. Proinde Pindarus videtur non ſine cauſa ſcripſiſſe,

> Τὸ δ' ἄχνυμαι φθόνον ἀμειβόμενον τὰ καλὰ ἔργα.

Grauiter & indignè ferens, nimirum quod eſt indigniſſimū, præclara facta inuidiæ præmio penſari. Neque verò parum concinnè veteres illi videntur inuidentiæ ſymbolum excetræ tribuiſſe, primùm paluſtri malo: quòd (quemadmodum tradunt etiam naturalium cauſarū veſtigatores) magis huic morbo ſint obnoxii qui humili abiectóque animo prædití ſunt. ſunt autē quibus ſanguis ineſt frigidior. Eámq; ob cauſam & apud Nasonē, -inuidiæ domus eſt in vallibus imis

> Abdita, ſole carens, non vlli peruia vento,
> Triſtis, & ignaui pleniſſima frigoris, & quæ
> Igne vacet ſemper, caligine ſemper abundet.

Neque verò cum ſimplici portento res, ſed centum armato capitibus: quorum ſiquis vnū aliquod execuerit, in eius locum protinus duo ſuppullulent. Ita videlicet inuidentiæ natura eſt, vt ſi contra lucteris, magis ac magis irrites: ſiquādo coneris ſplēdore virtutis opprimere, tum inſurgat acrior, & intumeſcat. Hic ſi recidas, illic maior oboritur. Carptim extingui non poteſt, vix tandem obruitur. Verùm id perpaucis contigit, ac vix etiam ipſi Herculi. Quanquam enim liuor, velut ignis, alta petit, eſt tamē omnino aliquid vſqueadeo perfectum & illuſtre, vt eò non poſſit attingere. Quò loci perueniſſe ſeſe gloriatur Horatius, quum ait,

> Inuidiáque maior. Ac rurſum alibi,
> Et iam dente minùs mordeor inuido.

Iam verò quid aliud eſt quod obtrectatores iſti clancularii ſolent in eos euomere qui pulcherrimis ſudoribus orbi prodeſſe conantes, præclarum aliquid moliuntur, quàm merum virus, ac venenum pluſquam letale? Quādoquidem generoſis & excelſis animis ſua fama quam impetūt iſti, non paulo carior antiquiórque ſolet eſſe quàm ipſa vita. Porrò quod Gentilium fabulæ ſub Herculis ænigmate ſignificarunt, idē Hebræorum hiſtoria ſub Ioſeph inuolucro nobis innuit. Nā quod illi Lerna, id huic fuit fratrum inuidentia. Sic enim interpretatur Philon in libro cui titulus πολιτικὸς βίος. Exiſtimat autem Ioſeph eorum repræſentare perſonam qui rerūpublicarum gubernacula tractant: hoc videlicet argumento, quòd is paſtor adhuc quum eſſet, iam tum rectè factis ſimul & patris fauorem emeruit, & germanorum in ſe concitauit æmulationem. Quid autem aliud eſt rempub. adminiſtrare, quam paſtorem agere? Quandoquidem & Homerus, quē inibi citat etiam Philon, regē ποιμένα λαῶν, ſubinde vocat. Siquidē nullorū benefactis malignius reſpondet gratia, quàm eorum qui de vulgo benemerentur. Sed quod Hercules aſſecutus eſt igni Græcanico, id Ioſeph magnitudine be-

interdum Herculeus labor dicitur, qui est eiusmodi,

nefactorum ac diuini numinis fauore cóſequutus eſt, vt inuidiá obrueret, & eoſdē aliquando ſupplices haberet quos antea pertulerat æmulos, ſeque iam illi vitam debere faterentur, cuius vitæ pridem tetenderant inſidias. Proinde principes, qui publicum agunt negotium, hoc animo præditos eſſe oportet, vt ad hoc exemplar, cõmunem modò ſpectent vtilitatem: nec magiſtratú, perinde quaſi cauponatio ſit, ſibi gerant, non aliis, nec legũ veluti laqueis inſidiari velint iis vnde perſpexerint emolumentũ aliquod auferri poſſe, ſed gratis de bonis bene mereantur: cum mõſtris, hoc eſt cũ vitiis, aſſiduum bellum gerant, ſola recti conſcientia, tanquã abunde magno rectè factorum præmio, contenti. Quòd ſi meritis tuis fama malignè reſpoderit, ſi clanculũ obſibilauerit liuor, ſi Lernæa belua vel trecentis capitibus vndique venenum afflauerit: tum illud demum animi verè ſublimis & inuicti fuerit documentum, nihilo ſegnius ad immortalé eniti laudem, ac vel maximis incommoditatibus ſuis, aliorum conſulere commodis: & hunc pulcherrimum maximúmque virtutis fructum ducere, ſi quamplurimis quàmaxime prodeſſe liceat, atque hac parte, quoad mortali fas eſt, immortale numen imitari. Ad quod quum nulla gratia, nullum officium à nobis redire queat, tamen natiua genuináque bonitate, ſolis in morē, omnibus gratis & ingratis, dignis iuxtà atque indignis ſuam impertit munificentiã, hunc vnum ſpectans fructũ, ſi quãplurimos ſui participes efficiat. Verum vt ad Deũ nullum emolumentum benefactorũ refluere poteſt, ita nec ingratitudinis moleſtia poteſt attingere. Mortalibus illud ſæpenumero euenit vt pro ſummis meritis ſummã inuidiam ſummumque reportent incommodũ. Quòd ſi vllis hominũ laboribus hoc cognominis debetur, vt Herculani dicantur, eorum certè vel maximè deberi videtur qui in reſtituendis antiquæ veræque literaturæ monimentis elaborãt. Quippe qui quũ ſudores incõparabiles ſuſcipiant propter incredibilem negotii difficultatē, tamen vulgi ſummã in ſe concitant inuidiam. Cui cum res præclaræ ſemper obnoxiæ fuerunt, tũ verò præcipuè nouitas nõ ſolùm apud imperitos, verumetiam apud eruditos: adeo nuſquã magis ingrati ſumus, magis inuidi, magis moroſi, nuſquam minus candidi, quam in penſitandis eorum laboribus, quibus (meo quidem animo) nulla vnquam ſatis digna gratia referri queat. Indocti negligunt, ſemidocti rident: docti (ſi paucos exceperis, præcipuos quidem illos, ſed tamen paucos) partim inuident, partim moroſius carpunt, ac diſſimulatis tam multis quæ rectè dicta ſint, ſicubi forte fortuna ſemel atque iterum lapſus fuerit author (quis autem non labitur aliquando?) id ſolum annotãt, id ſolum meminerunt. I nunc, & hoc tã magnificũ præmium tot támq; diuturnis vigiliis, tot ſudorib⁹, tot incómodis redime. Abdica te cõmunibus humanæ vitæ voluptatibus, negligere rem familiarem, ne parce formæ, ne ſomno, ne valetudini. Boni conſule iacturam oculorum, acceſſe præmaturũ ſenium, contemne vitæ detrimentum: vt plurimorum odium in te concites, plurium inuidiam, vt pro tot vigiliis ronchos aliquot auferas. Quem quæſo hæc non deterreant à capeſſendis huiuſmodi laboribus, niſi ſiquis ſit animo planè Herculeo, qui poſſit alios iuuandi ſtudio, quiduis & facere & pati. Commouit hæc cogitatio nonnihil animum meum, vt verum fatear, atque in mediis huius operis exantlandis laboribus laſſitudo quædam oborta eſt, cogitanti nimirum qualibus viris, quos noſtra vidit ætas, quàm maligne fama reſpondeat, etiam aliquanto iam tempore defunctis: quam irreuerēter deſpiciantur ab iis quos verè dixeris indignos qui illis matellam, vt dicitur, porrigant, quàm ingratè carpantur à ſemidoctis, quàm pauci etiam inter eruditos qui cãdidè plenóq; laudēt ore. Alius deſiderat aliquid, alius inuenit quod non probet, alius vitam inceſſit: alius faſtidienter laudat, vt præſtiterit vituperaſſe. Porrò nulli iudicant iniquius quàm vel ſemidocti, qui doctrinam alienam ſua metiuntur, & reprehendendũ exiſtimant quicquid ipſi non didicerunt: vel eruditi, qui nondũ hoc laboris genus deguſtarunt. Nã hi planè, iuxta Græcorũ prouerbium, ἀπὸ πύργου χειμῶνα ἀχαιοὺς, & ipſi ſtantes in littore, nauigantis artem ac diſcrimen ſpectãt otioſi. Quòd ſi feciſſent periculum, vt minore faſtidio, ita maiore cum venia legerent aliorum lucubrationes. Hoc itaque quũ videam tantis in re literaria proceribus, vel heroibus magis, accidere: quid tandem augurer futurũ de me, cuius omnia quàm ad illos mediocria, vel (vti verius dicam) nulla ſint, equidem nõ ſum neſcius: præſertim in hoc ſcripti genere, in quo multo plus eſt laboris quàm quiſquam facilè coniectet, qui periculum ipſe nunquã fecerit. Deinde multis de cauſis lapſus facillimus. Poſtremò nuſquam citius inuenerit quiuis quod deſideret. Quare non arbitror futurũ alienum, ſi poſteaquam ipſe locus admonuiſſe videtur, ſuper hiſce rebus pauca diſſeram: non quo meum iactitem ingeniũ, aut oſtentem induſtriam, ſed vt lectorem mihi reddam æquiorem. Erit autem certè multo minus iniquus, quiſquis perpenderit quam immenſis ſudoribus, quàm infinitis difficultatibus hæc adagiorum quantumlibet rudis ſylua mihi conſtiterit. Iam hic igitur primus eſto calculus, rerum ipſarum antiquitas non ab Euandro, aut Aboriginibus, ſed ἀπὸ Καννάκου, quemadmodum dicunt Græci, ſed ab ipſo vſque Saturni ſeculo, &, ſiquid eſt hoc etiam antiquius, repetita. Vnde fit vt pleraque ſint à noſtrorũ temporum conſuetudine δὶς διὰ πασῶν, quod aiunt, ſemota. Proinde quid ſibi velit adagium, aut diuines oportet, & Delium aliquem natatorem requiras, aut ex antiquis authoribus petas enarrationē. Et quibus tandem authoribus? Non ex vno alteróve, aut certis aliquot, quemadmodũ vſuuenit in aliis argumentis. Veluti ſiquis inſtituat de arte dicendi conſcribere, certos quoſdã habet & idoneos authores, & eos nõ admodũ ſanè multos, quos imitari ſufficiat. At hic quicquid eſt ſcriptorũ, veterum, recentium, bonorũ ſimul & malorum, in vtraque lingua, in omnifaria diſciplina, breuiter in omni ſcripti genere, neceſſũ fuit non dicã euoluere, ſed curioſius ac penitius excutere, rimarique. Siquidē adagia, ceu gēmulæ, quòd minuta ſint, fallunt nonnunquã venantis oculos, ni acrius intendas. Præterea nec obuia ſunt, ſed pleraque retruſa, vt prius eruenda tibi ſint quàm colligēda. Quis autē ſatis æſtimet quam infiniti laboris ſit res tã minutulas, ceu per omnia maria terráſque rimari? Vix ætas humana ſufecerit vt tot vtriuſque linguæ poetas, tot grãmaticos, tot oratores, tot dialecticos, tot ſophiſtas, tot hiſtoricos, tot mathematicos, tot philoſophos, tot theologos (quorũ vel titulis recenſendis defatigetur aliquis) excutias ac reuoluas: neque id ſemel, ſed ſurſum ac deorſum in his, vtcũque res poſtularit, Siſyphi ſaxũ voluere. Iam hoc, opinor, nemo non videt, nemo nõ fatetur eſſe maximũ. At ea quota portio, quæſo, noſtri ſudoris? En tibi reſtat agmē penè maius interpretũ, in quibus aliorum ſupinitas atque indiligentia, nonnullorum etiam imperitia (nam hi quoq. ſunt euoluendi, nimirũ vt aliquando legas aurum è ſtercore) non mediocrem ſarcinam adiunxere noſtris laboribus. Age verò quid ego nunc allegem prodigioſam librorum deprauationē: quæ ſic Latinorum pariter & Græcorum codices omneis occupauit, vt quicquid attigeris citaturus, vix vnquam cõtingat quin aut manifeſtum mendum offendat, aut ſuboleat occultum. Ibi verò ſudor nouus, exploranda corrogandáque exemplaria: nec ea ſanè pauca, quo videlicet è multis vnum aliquod contingat emēdatius, aut multorũ collatione, quod verum ac germanũ ſit quaſi diuines. Ferendũ hoc quoque, niſi penè toties accideret quoties citaueris aliquid: citandũ autē paſſim. His tam multis appone & illum calculũ, haudquaquam opinor aſpernãdum, quòd opera veterum, ex quibus ceu fontibus hauſta ſunt prouerbia, magna ex parte deſiderantur. Siquidem vtraque Græcorũ comœdia funditus intercidit, vno excepto Ariſtophane. Latinorũ item tragœdia, præter vnũ Senecam. Fortaſſis & hoc tolerari poterat, ſi modò lucubrationes illorũ extarent, qui prouerbia ab illis collecta cõmentariis ſunt interpretati. Quorum de numero ſunt, Ariſtoteles, Chryſippus, Clearchus, Didymus, Tarrhæus, cumque his alii nonnulli, quorum ne tãtulum quidem fragmentũ ad nos peruenit. Superſunt igitur nobis recentiores quidam, vt indiligētes, nulloque delectu, ita ieiuni quoque mutiliq., velut Zenobius, Diogenianus, Suidas, quibus haud dum conſtitui malámne gratiam debeamus, qui ex tam abſolutis tamque copioſis authoribus tam paucula quædam, támque nuda nobis tradiderint: an bonã, quòd illorũ ſtudio, qualiacũque fragmenta vetuſtatis ad nos permanarint. Niſi ſiquis id etiã horũ epitomis acceptũ ferat, quòd illi neglecti perierunt. quemadmodũ Latini quidã Liuii interitũ Floro: Trogi Põpeii, Iuſtino: Iuris Cæſarei, Iuſtiniano: Theologiæ, Sententiarum, vt vocant, authori, ſolent imputare: neque id prorſus ab re, mea quidē ſentētia. Quid quod inter hos vſq; adeo non conuenit, vt ſæpenumero ſecũ pugnantia ſcribãt

vt hoc denique pondus accedat tuis laboribus, non euoluendi ſolùm eadem de re varios interpretes, verumetiam iterũ atque iterum inſpiciendi, conferendi, perpendendi, iudicandi. Nunc illud etiam mihi cogita, in aliis libris ſæpe locum eſſe ingenio, vt adſit inueniendi, ceu pariendi, voluptas: poſſiſque quouis loco, quouis tempore, mentis agitatione portionem aliquã operis abſoluere: quantùmque valueris ingenii celeritate, tantum maturare quod inſtitueris: hic, velut alligatus piſtrino, non ſineris vel latũ, vt aiunt, pedem à codicibus diſcedere. Totum enim ferè negotium pendet à codicum copia, præcipuè Græcorum: quorũ iam quanta ſit inopia nemo neſcit. Vnde fit vt partim oculos conteras in voluminibus carioſis, ſitu obſitis, laceris, mutilis, à tineis ac blattis vndique deroſis: tum autẽ non raro lectu etiam difficillimis: breuiter eiuſmodi vt qui in eis diutulè verſetur, facilè cariem & ſenium quoddã ſibi contrahat. partim etiam alienis: quod ipſum quanti referat, vel me tacente, protinus agnoſcunt ii qui fecere periculũ. Vt ne dicam interim illud, ſiquid in huiuſmodi cõmentariis voluptatis eſt, id totũ eſſe lectoris: ad ſcriptorem nihil attinere præter odioſum illum ac ſemper eundem colligendi, cõuertendi, explicandi, vertendique laborẽ. Atqui voluptas, vna res eſt (vt verè dixit Ariſtoteles) quæ præſtat vt in labore diu perſeuerare poſſimus. Alibi licet ingenio ludere; licet eloquentiæ floſculis aliquando laſciuire. Sunt exceſſus amœni, in quibus laſſus deſideas, ingeniique vires refocilles. Cum in omni negotio, tum præcipuè in literis, varietas ſatietatẽ arcet, neque patitur oboriri tædium. At hic mihi non δὶς κράμβη, quemadmodum eſt in Græcorum prouerbiis, ſed ter millies eadem illa repetenda fuerunt, quid ſibi vellet adagium, vnde natũ eſſet, & quẽ in vſum conueniret: vt non alibi magis quàm hic locũ haberet illud Græcis tritum adagium, ἄπαρ ἴσω ἀφεσταναι. Poſtremò nonnulla voluptatis pars eſt, huiuſmodi tractare res quæ tractatu niteſcant, quæque vltro ſplendorẽ & orationis copiam authori ſuppeditent. Hic quæ tractantur, omnia ſunt eiuſmodi, vt vſu, non tractatione ſplendeſcant: ac tũ demum genuinã ſuam oſtendant gratiam, quum, gemmarum inſtar, cómodè inſerta orationi viſuntur. ſeparata frigent, ac minutula leuiáque quæpiam eſſe videntur. Adde nunc quòd alibi ſumma rerũ opus æſtimatur, & lector nõ aliter quàm ſcriptor laborat: huiuſmodi quoniam carptim leguntur, qui legit, ad vnumquodlibet prouerbium animũ adfert integrũ, otioſum, nonnulli fortaſſis auidum etiam, alius contrà faſtidientem. Quàm autẽ iniqua interim mea conditio, à quo illud requiritur, vt in ſingulis adagionibus expleam otioſum, ſatiem auidũ, ſatiſfaciam faſtidioſo? Accedit ad hæc omnia, Græca vertendi labor: quẽ profectò nemo non difficillimũ iudicabit, niſi qui nunquã annixus ſit vt ex bene Græcis bene Latina faceret. Hic mihi rurſum perpende tantã authorum varietatem, quorum vnicuique ſuus reddendus ſtilus: cogita tot carminũ genera, quorum in hoc opere tam ingẽs incidit turba. nã arbitror eſſe non pauciora decẽ millibus: vt ſiquis hoc menſium ſpatio quibus laborem hunc abſoluimus, tantùm carmina tam multa Latinè reddidiſſet, idque carmine, non videatur vſquequaque inſimulandus ignauiæ. Porrò quid alii cenſuri ſint, neſcio: equidẽ etiam illud arbitror eſſe nonnihil, in tam immenſo prouerbiorum numero meminiſſe quid quo loco dixeris, neq; rerũ turba cõfundi. Proinde qui in tãtis difficultatibus verſetur, quas omneis vel percenſere ſit difficillimum, quid mirum ſiquando labi cõtingat maximè feſtinantẽ? Cur autem mihi feſtinandũ fuerit, mox reddetur ratio. Quòd ſi Flaccus etiam in aliis argumentis, in quibus hæc abſunt incommoda, dat veniam maculis, quas aut incuria fudit, aut humana parum cauit natura: ſi concedendũ putat vt in opere longiuſculo ſomnus obrepat: ſi nõ indignatur Homero alicubi dormitanti: quid tandẽ cauſæ eſt cur mare cælo miſceamus ſi pauculi fortè errores in huiuſmodi deprehendãtur opere, in quo præter communes illas labendi cauſas, nec liberum ſit rem tuis auſpiciis peragere, & eiuſmodi duces habeas qui ſubinde præbeãt anſam errãdi? Vt nequid dicã interim de codicum mẽdis, quæ nonnunquã doctiſſimis viris imponũt: vt ſileam de tædio, quod vel præcipue conſueuit ingenii vigorem hebetare: vt taceam de tam varia rerum omniiugarum quaſi farragine, qua fit vt animus huc atque illuc in tã multa diſtractus, non poſſit ſemper ſibi præſens eſſe. Reliquũ eſſe videtur vt paucis occurramus & iis, quos auguror in hac noſtra ſylua curæ diligẽtiæque pluſculum deſideraturos. Nã quoſdã hoc animo eſſe video, vt libros mole nõ eruditione metiãtur, & id demum abſolutum exiſtimẽt vbi nihil adiungi poſſit, ſuperſint pleraque: quibus nihil ſatis niſi quod impẽdio nimium: atque ibi denique copiã eſſe iudicẽt quum ad ſatietatẽ vbique dicuntur omnia. Horum igitur quiſpiã dicet, quædam à me copioſius locupletiuſque tractari potuiſſe. Tum autem in euoluẽdis authoribus occurret alicui locus aliquis qui ad prouerbium faciat: aut nõ faciat, ſed illi facere videatur: hũc protinus cauillabitur præteritum à nobis. Principio, quis rogo tã arrogãs, qui iſtud auſit profiteri? quis tã iniquus vt exigat, in huiuſmodi ſcripti genere nequis omnino prætereatur locus? Vt nihil nõ legeris, nihil non adnotaris, nihil non apparaueris, itáne ſtatim in tam immẽſa rerum turba ſuccurrit quod oportuit, quoq; oportuit loco? Deinde quæ tandẽ futura fuerat iſta moleſta diligẽtia, vndecúque conquirere quicquid quocũq; modo poterat ad prouerbii locupletationẽ accómodari? Quis tandẽ futurus fuerat voluminii aut modus, aut finis, ſi Sardoniũ riſum (vt hoc exempli cauſa ponã) explicãs, totius huius inſulæ deſcriptionẽ è geographorũ omniũ libris repetere voluiſſem: loci ſitũ, gentis antiquitatẽ, originem à capite, quod aiunt, vſque ad calcẽ percenſere? Deinde quæ ſit eius herbæ ſpecies, quæ vis, quicquid apud vllũ medicorũ ſuper hac literis proditum inueniatur, in vnum cõuerrere? Ad hæc qui riſus ille gignatur, quibúſque de cauſis appareat in moriente, ex phyſicorũ ſententia commemorare? Deinde quibus hoc riſus genus aliquando fuerit familiare, ex omnibus hiſtoriarũ monimentis perquirere? Tum autẽ quàm hic riſus virũ probum dedeceat? In ſumma, quicquid de laudato aut illaudato riſu legatur apud morales philoſophos, ac poetas, id omne in eundem congerere aceruũ? Poſtremò ſiquod apophthegma, ſiquid vrbanè dictum, ſiquod memorabile factũ, ſiquis apologus, ſiqua fabula, ſiqua ſentẽtia, ſiquid omnino vel affine, vel contrarium, quod ad explicationẽ adagionis vtcunque trahi queat, id vniuerſum accumulare? Hoc propoſiti ſi mihi fuiſſet, quis non videt ex ſingulis adagiis ſingula volumina reddi potuiſſe? Qui minus abſurdũ hoc, quàm ſi prouerbiũ Ἰλιὰς κακῶν enarraturus, vniuerſum bellum Troianũ à gemino, ſicut ait Flaccus, ouo pergã ordiri? aut explicaturus Ὀδυσσέως μηχανήματα, vniuerſum Odyſſeæ retexam argumentũ? Deinde quàm frequenter hic incidunt loci communes de morte, de vita, de amicitia, de ſimultate, de iuſto atque iniuſto? Sed ineptè facio, qui eos recenſere pergam, quum totidem penè numero ſint quot ipſa prouerbia: quos haud magni negotii fuerat ita declamatoriis locupletare rationibus, vt ſinguli vel in voluminis magnitudinẽ fuerint exituri. At iſtam ſanè diligentiã, præterquam quòd ea ſtultiſſima futura fuerit, ne præſtare quidem poſſit qui ſcribit Chiliadas, neque ferre qui legit. Itaque magis arbitratus ſum in hoc opere modum eſſe quærendũ mihi quàm copiã, exitũ potius quàm progreſſum. Quanquam ſiquid properantibus nobis velut obiter in mentẽ venit quod & dignũ cognitu videretur, & à prouerbio non alienum, id quidẽ non ſumus grauati, ceu auctarium, adiicere. Denique ſunt aliquot loci (cur enim non ingenuè fatear?) ſed hi nõ admodũ multi, in quibus & ipſi deſideramus nonnihil: quos tamẽ nõ exiſtimauimus omnino ſilẽtio prætereundos, tametſi nobis nõ vſquequaque ſatiſfacerent ea quæ ſuper his apud authores adhuc reperiſſemus: ſed vel in hoc recẽſere viſum eſt, vt aliis, quibus ſeu plus eſt otii, ſeu maior librorũ copia, ſeu memoria fœlicior, & vberior eruditio, diligẽtius inueſtigãdi miniſtraremus occaſionẽ: ipſi Comicũ interim illud vſurpãtes, οὐχ ὡς θέλομεν, ἀλλ᾽ ὡς δυνάμεθα. Videbã & ordinẽ nõnullũ induci poſſe, ſi ſimilium, diſſimilium, cõtrariorum, cõfiniumque rationem ſecutus, titulos quamplurimos propoſuiſſem, & vnumquodque prouerbium velut ad ſuam claſſem retuliſſem. Verũ hunc prudẽs omiſi, partim quòd in huiuſmodi miſcellaneis hoc ipſum mihi videretur neſcio quo pacto decere, ſi nullus adſit ordo: partim quia videbã, ſi omnia eiuſdem ſententiæ velut in eandem claſſem infulſiſſem, futurum vt ex æqualitate lectori tædium oboriretur, ac ſubinde nauſeãs clamaret illud, δὶς κράμβη θάνατος, ὁ δὶς Κέρατος ἐστὶν ἐν τῷ βιβλίῳ. partim quòd me deterruerit magnitudo laboris. cur enim mẽtiar? Perſpiciebam id fieri non poſſe niſi totum opus denuo à capite vſque ad calcem retexuiſſem;

neque cogitandũ de editione, niſi iam ſupremũ illum colophonẽ addidiſſem: vt verè iam opus futurũ fuerit Horatiano nouennio. At nunc licuit etiam inter edendũ adiungere ſiquid occurreret indignũ quod prætermitteretur. Porro autẽ vix adducor vt credam vllos tam iniquos futuros (quanquã & hos futuros arbitror) vt eloquentiã etiam exigant, primum ab homine Hollando, hoc eſt pluſquã Bœoto, ſed extra iocum, in opere quod totũ ac propriè ſit ad docendũ accommodatum, & ad docẽdum res, non illas quidẽ indignas cognitu, ſed ita minutas atque humiles, vt non modò nõ flagitent orationis ornamenta copiámque, verumetiam repellant ac repudient. In tam varia rerũ conſarcinatione, in tam aſſidua nomenclatura ſcriptorũ etiam humilium, quæ mihi docendi cauſa craſſius etiam & pinguius erat adhibenda, in tam frequenti Græcanici ſermonis interiectione, in tam crebra traductione, quis erat ſplendori locus, qui nitor, quæ æquabilitas, qui fluxus orationis eſſe poterat? M. Tullius non requirit eloquentiã à philoſopho, & quiſquam eam requirat à parœmiographo? Seneca nuſquam deſiderat eam, niſi quum paruo conſtat, quũ vltro adeſt, vt res magnas magnificè proſequatur: at hic affectare rhetorum ſupellectilem, obſecro quid aliud erat, quàm quod aiunt, ἐν τῇ φακῇ μύρον; & τὸ παροιμιαζόμενον ἀκροθίνια καλλωπισμῷ φαρμάζειν; vt ne dicam, τὴν χύτραν ποικίλλειν. Me quidem, quanquã in aliis non aſpernor, nunquam magnopere cepit eloquentiæ ſtudium: ſed neſcio quo pacto magis ſemper arriſit cordata quàm picta fucis oratio, dum abſint ſordes, dum mihi ſententiã animi non incommodè repræſentet. Quod ſiqua nobis dicẽdi virtus aliquãdo cõparata fuiſſet, eam neceſſum erat in tam diutina, tam varia, tam tumultuaria Græcorũ & Latinorum authorũ euolutione perire. Quãdoquidem vbertas hæc, vel Tullio teſte, breui etiam intermiſſiuncula ſolet ſteriléſcere. Tũ ſi res ipſa maximè reciperet ornamenta dicendi, ne vacabat quidẽ. Quin omne tẽpus tot euoluendis libris, tot annotãdis locis, tot rebus memoria complectendis anguſtum etiam erat. Quanquã hæc ipſa verbis non omnino malis efferre, nõnullam, opinor, eloquentiæ partẽ exiſtimabit is cui verè cognitũ fuerit quid ſit eloquentia. Nihil enim moror iſtos quoſdã eloquentiæ penè dixerim ſimios, qui dicẽdi virtutes inani quodam ac puerili vocum tinnitu metiuntur, atque vbi multorũ denique dierum lucubratione vnũ aut alterum floſculum ſuis intertexuerint ſcriptis, & quatuor è Cicerone, ac totidẽ è Saluſtio voculas aſperſerint, protinus apicẽ Romanæ facundiæ aſſequutos ſe credũt. Tũ diſplicet D. Hieronymi ſtilus, tum putet Prudentius, tum elingue, mutum, infans eſſe videtur, vbicunque non viderint quatuor illas M. Tullii voculas. His ſiquando factũ eſſet periculũ, quid ſit huiuſmodi, ſicut videntur, nugas libris proſequi, fortaſſis & ſuã agnoſcerent infantiam, & alienam eloquentiam minus impudẽter contemnerent. Sed dixerit mihi quiſpiam monitor haud aſpernandus, Atqui hoc ipſum elegans erat, artificio dicendi rebus minutis nonnihil amplitudinis addere, humilibus adiungere dignitatis aliquid, &, vt inquit Vergilius,

-exiguis hunc addere rebus honorem.

Neque verò nõ vacaſſet, ſi modò ſeparaſſes colligẽdi & expoliendi operã, ac iuſtũ his rebus temporis ſpatium impertiſſes. Quæ neceſſitas erat vt, iuxta Plautinũ dictum, ſimul & ſorberes & flares? Quis adegit vt præcipitares editionẽ? & opus tã ingens, tam operoſum, vt ita dixerim, ſeſquianno perficeres, perfectũ ſtatim euulgares? Quòd ſi Flacci præceptũ ſequutus, vigilias tuas in nonũ preſſiſſes annũ, fieri poterat vt nõ ſolùm eloquentiæ gratiã adiungeres, verumetiam vt & copioſius & emendatius opus in lucẽ exiret, nec eſſet cuius te pœniteret, nec cui quicquam apponi velles. Alioquin aut nõ oportuit ſuſcipere prouinciã, aut erat ſuſceptæ per omnia ſatiſfaciendũ. Hic ego profectò (neque enim mihi moris eſt refragari veris) nonnullam culpæ partẽ agnoſcam neceſſe eſt. Neque enim me clam erat, opus hoc requirere non theologum hominem, qui literas antiquas leuiter, ac veluti prætercurrens deguſtaſſet, ſed qui vitam omnẽ euoluendis, interpretandis, excutiendis id genus authoribus cõtriuiſſet: cuique nõ tantùm immorari, ſed immori quoque ſtudiis huiuſmodi licuiſſet. Planè perſpiciebã, hunc laborẽ nec vnius eſſe hominis, nec vnius bibliothecæ, nec paucorũ annorum, quẽ nos ſoli, noſtroque, vt aiunt, Marte, breuius ſeſquianno abſoluimus, vna duntaxat adiuti bibliotheca, nimirũ Aldina: copioſiſſima quidẽ illa, quáque nõ alia bonis libris, præcipuè Græcis inſtructior, vt ex qua, ceu fonte, omnes bonæ bibliothecæ per omnẽ vſque orbem naſcuntur ac propagantur. itaque locupletiſſima quidẽ, non diffiteor, ſed tamẽ vna. Verùm eſt quo culpam hanc ſi non purgare, certè minuere poſſim: primùm quòd olim me ad hoc muneris ſuſcipiendũ non tam incitauit ratio quàm induxit caſus, & amicorũ preces impulerunt. quibus equidem cum nec aliàs vnquam magnopere repugnare poſſim, tũ verò Mecœnas ille meus Guilielmus Montioius, inter aulæ Britannicæ proceres eximius, hoc à me cõtendebat, ſic meritus, ſic charus, vt omnia poſthabenda ducam quoties illius mos gerundus eſt voluntati. Quod ſi philoſophorũ etiam dogmata concedunt vt in gratiam amicorũ nonnunquam aliquãtulum à recto deflectamus, mihi dandã eſſe veniam arbitror, qui dum tanto amico gratũ facere ſtudeo, prouinciã ſuſcepi pulcherrimã quidem illam, ſed mihi fortaſſe non perinde aptã, præcipuè quũ viderem eruditorum neminem hoc negotii capeſſere: hoc quòd impares ſeſe iudicarent, vt equide opinor, ſed quòd vigilias illas immenſas viderent, atque refugerẽt, maximè quũ intelligerent gloriæ prouentũ laboribus minorem futurum. Deinde quum videremus hãc eſſe operis ſuſcepti naturam, vt ipſum in ſe nullum haberet modum, videlicet neceſſum habuimus modũ illius, non ipſius ratione, ſed noſtris occupationibus metiri: vt tantũ impenderemus operæ, non quantũ poſtulabat, ſed quantum à noſtris ſtudiis citra vitiũ decidere poſſe videbamur. Itaque paulo feſtinãtius abſoluimus, partim quòd in hoc opere nobis veluti peregrinari videremur: partim quo liceret, his abſolutis, toto pectore reuerti ad ea quæ noſtræ ſunt propria profeſſionis, quæque ad menſes aliquot intermiſimus, amici volũtatem magis quàm noſtrũ iudicium ſequuti. Quanquã Horatiano præcepto non ita valde cõmoueor. hoc enim ille præcepit iis qui ad ingenii laudem ſcriberent. nos præter vtilitatẽ lectoris nihil ſpectauimus. Præcepit iis qui carmen cõſcriberent, in quo, teſte Plinio, ſumma deſideratur eloquentia, nos adagiorũ cõmentaria colligimus. Deniq. nouennẽ iſtam curã (quã tamen nec ipſe præſtitit in carmine) fortaſſis præſtiterit aliquis, in cẽturia. Verùm eandẽ in Chiliadibus, tum perquam arduũ eſſe videatur præſtare, tum requirere parum humanũ: quum hoc ipſum abũde laborioſum ſit, vel ſcribere Chiliadas: vt ne adiungas toties mutandi laborẽ, qui priore videtur non paulo difficilior. Quanquã equidem arbitror, curã quam requirit Horatius, non temporũ ſpatiis, ſed intentione metiendã eſſe. Qua quidẽ de re verè poſſum affirmare, me ſummis annixũ viribus, vt quod tempori detractũ videretur, id vigilãtia atque aſſiduitate ſtudii penſarẽ: vt ſperẽ candidos lectores nec hanc partẽ omnino deſideraturos. Nam ſi ſpatii rationẽ habeas, præcipitauimus opus: ſi noctes dieſque infatigabili ſtudio deſudatas æſtimes, maturauimus. Quòd ſi non modis omnibus noſtra cura reſpõdet operi, illud certè cõſtabit, me, quicunque vnquã de prouerbiis cõſcripſere vel apud Græcos, vel apud Latinos (loquor de iis quorũ extãt cõmentarii) diligentia, nõ mediocri ſpatio præceſſiſſe. Poſtremò quoniã & infinitũ eſt opus, & ad communẽ vtilitatẽ paratum, agé quid vetat quominus operã partiti, cõmuni ſtudio perficiamus? Ego meũ perſolui penſum, & feſſus lampada trado: ſuccedat qui vices operis excipiat. Ego ſyluã miniſtraui, non omnino, ſicut opinor, malignã: accedant qui dolent, qui perpoliant, qui variegent. Ego partẽ eam abſolui in qua plurimũ fuit laboris, gloriæ minimũ: non pigeat alios adiungere quod & facillimũ erit & ſplendidiſſimum. Mea nihil referet quocunque nomine legatur, non laborabo penes quemcunque ſumma gloriæ futura eſt, modò nos occaſionem dederimus vt ad ſtudioſos tanta manarit vtilitas. Neq. verò vel tãtillũ offendar ſiquis noſtra caſtigabit eruditior, locupletabit diligentior, digeret exactior, illuſtrabit eloquentior, expoliet otioſior, vindicabit fœlicior: dum id cum publica ſtudioſorum commoditate fiat, quam vnam vſque adeo ſpectauimus in hoc opere vt noſtri nullam rationem habuerimus. Alioqui poteram & ipſe, quod pleríque faciunt, eiuſmodi laborem deligere qui longè minoribus ſudoribus mihi cõſtitiſſet, idémque longè maiorem gloriæ fructum attuliſſet. Quis enim non iudicaſſet egregium ac magnificum facinus, ſi totum Demoſthenẽ, aut Platonem, aut alium aliquem huiuſmodi Latinis auribus tradidiſſem? Atqui dictu diffici-

le ſit quanto minore temporis, vigiliarum, oleique impendio munus hoc conficere licuiſſet, quàm has, ſicuti videntur, nugas congerere. Poteram ex tanto numero duas aut tres centurias mihi deligere, atque in his expoliendis, locupletandis, elimandis omnes ingenii neruos intendere: non paulo minore laborum ſemente, multo tamen vberiorem famæ meſſem mihi paraturus. Verùm hoc fuerat meum priuatim, nõ publicum ſtudioſorum agere negotium. Atqui, ſicut ego quidem arbitror, oportet in reſtituenda literaria re animum Herculanum præſtare, hoc eſt, nullo tuo incommodo à cõmuni vtilitate curanda vel deterreri, vel defatigari. Sed his de rebus plus ſatis: ac iamdudum vereor ne quibus Herculani laboris inſtar eſſe videatur, hunc tam prolixum ſermonem, in quem nos Herculani laboris adagium induxit, perlegere. Quare finem faciã: ſed ſi illud addidero, quũ hæc primum ederentur, me labores omnes Herculeos ſuperaſſe. Siquidem ille ſemper aliàs inuictus, duobus ſimul mõſtris par eſſe non potuit. itaque fugiens, prouerbium nobis relinquere maluit, quàm Martem experiri: ſatius eſſe ducens, rideri incolumem, quàm laudari extinctum. Nobis autem eodem tempore cum duobus monſtris immanibus fuit congrediendum, quorum vtrumuis tantum habebat negotii, vt multos Hercules requireret, tantum abeſt vt vnicus homuncio duobus par eſſe poſſet. Nam Baſileæ ſimul typis excudebantur adagiorum Chiliades, ſic emendatæ locupletatæque, vt non minoris mihi conſtiterit inſtauratio, quam prior editio quam Venetiæ apud Aldum Manutium peregimus. Et vniuerſæ D. Hieronymi lucubrationes, è quibus vt maximam, ita difficillimam quoque partem mihi propriè ſumpſi, nempe libros epiſtolares, haud leuem per Muſas prouinciam, ſicuti tãtum voluminũ vel euoluendũ modò ſit. Nunc, Deum immortalem, quam grauis cum mendarum portentis, quibus illic ſcatebant omnia, mihi fuit lucta. Quanto ſudore reponenda Græca, quæ vir ille paſſim admiſcet. nã ea plerunque vel deerant, vel perperã erant addita. Neque verò mediocribus mihi vigiliis conſtiterunt qualiacunque illa ſcholia, quæ cum ſuis argumentis adiecimus: non ſolùm ob id, quòd in re primùm à nobis tentata non eſſet quẽ ſequerer, cuius inuentis adiuuarer: verumetiam quòd, vt Romulũ narrant non minus magnificum fuiſſe ſuorum facinorũ oſtentatorem, quàm rerum egregiarũ geſtorem: ita D. Hieronymus, vt diuitem quandam ex omni diſciplinarũ & authorũ genere cõſtructam penum habuit in pectore, ita nemo doctrinæ ſuæ opes in ſcriptis ambitioſius, vt ita dicam, oſtentat. Adeo ſancta quadã gloria, quicquid in Vetere, quicquid in Nouo inſtrumẽto reruſum, quicquid in fabulis, in hiſtoriis, quicquid in Græcis, quicquid in Hebraicis literis exquiſitum, id obiicit, infulcit, inculcat. Iam in ordine digerẽdo, qui variè à diuerſis erat confuſus, etſi nulla eſt ingenii laus, tamen haud parũ fuit moleſtiæ. Tanta rerum moles huic homuncioni ſuſtinenda fuit, & quidẽ vni. Niſi quòd in vocibus aliquot Hebraicis, quòd eas literas leuiter ac primoribus modò, quod dici ſolet, labris deguſtaſſemus, Brunonis Amorbachii, doctiſſimi pariter ac modeſtiſſimi iuuenis, opera nõnihil ſumus adiuti. Cui viciſſim reliquã huius operis portionẽ exequenti, in Græcis ac Latinis reſtituendis locis aliquot adfuimus, operã opera penſantes. Vt ne cõmemorẽ interim nonnihil fuiſſe negotii, vt quæ Hieronymianis lucubramentis fallo titulo fuerant admiſta, partim erudita, partim iuxtà indocta & infantia, nõnulla dementiæ quoque ſpeciẽ præ ſe ferẽtia, certis cõiecturis, ceu veſtigiis quibuſdam, deprehenderemus, atque exẽpta, ſuis redderemus locis. Dein vt hominis ſanctiſſimi vitã, ab aliis nõ vaniſſimè modò, verumetiã inſulſiſſimè proditã, ex omnibus ipſius monumentis colligeremus. Adde iã, quòd huiuſmodi laborũ ea ratio eſt, vt fructus & vtilitas ad omnes perueniat, moleſtiã nemo ſentiat, niſi vnus ille qui ſuſtinet. Neque enim illud animaduertit lector, qui totos libros inoffenſus decurrit, nobis aliquoties ad vnã voculã dies aliquot reſiſtẽdũ fuiſſe. Nec intelligit (aut ſi intelligit, certe nõ meminit) quãtis difficultatibus nobis cõſtiterit illa, qua legens fruitur, facilitas, quantiſque moleſtiis ea moleſtia ſit adempta cæteris. Proinde ſoleo & ipſe mihi quarta luna videri natus, cui neſcio quo fato cõtigit in huiuſmodi pluſquã Herculaneos labores incidere.

Effugi malum, inueni bonum. 2

– Ἔφυγον κακόν, εὗρον ἄμεινον. id eſt,

Fugi mala, ſum nactus meliora.

Hemiſtichiũ prouerbiale, dici ſolitũ ſiquando fortuna lætior cuipiam contigiſſet. Natum aiunt à ceremoniis nuptialibus. nam Athenis mos erat vt in nuptiis puer quiſpiã induceretur vndique ſpineis frondibus & querni glandibus opertus, coronatuſque, cunas geſtãs panibus impletas. Dicebat autem hæc, Ἔφυγον κακόν, εὗρον ἄμεινον.

Ea vox bene ominabatur ſponſo ſponſæque, tanquã ad meliorem vſque fortunã profecturis. Malum enim vocabat ſpinas & glandes, panes bonũ: propterea quòd ſteriles ſpinæ, iuxta prouerbium, quod alio poſuimus loco, αὖθις ἄκανθαι. Et glandibus victitabant agreſtes illi priſci, iuxta illud, ἅλις δρυός, ἄλλη δίαιτα. Reperto frumentorum vſu, glandium eſus faſtidiri cœptus. Demoſthenes in oratione pro Cteſiphonte, ſignificat id dici ſolere ab iis qui initiabãtur, quum peractis iniuriis, quibus agitabantur ante myſteria, iam ad honorem initiationis admitterẽtur. Nam Aeſchini obiicit quòd noctu miniſtrans initiandis, abſterſo luto iuſſit eos dicere,

– Ἔφυγον κακόν, εὗρον ἄμεινον. Ariſtophanes in Pluto,

Ἔπειτα πλουτῶν οὐκ ἔθ᾽ ἥδεται φακῇ. id eſt,

Vbi diues eſt, haud lente gaudet amplius. — Lente nõ gaudet amplius.

De iuuene qui nactus Plutũ, faſtidiit anum cui pauper morem geſſerat. Diuerſum eſt huic quod Iulius Pollux libro ſexto refert ex Eupolide,

Οἴνου παρόντος, ὄξος ἠράσθη πιεῖν. id eſt, — Acetum maluit præſente vino.

Præſente vino bibere acetum maluit.

Adagium à Zenodoto refertur.

Aegypti nuptiæ. 3

Αἰγύπτου γάμος, id eſt, Aegypti nuptiæ, inauſpicatæ & infœlices dicebantur. Sumptum à notiſſima fabula Aegypti, qui filios quinquaginta totidem fratris filiabus maritos dedit. at hi præter vnum omnes à ſponſis iugulati ſunt. Torqueri poterit in ſimulatam amicitiam: aut in munus honoris gratia datum in ſpeciem, quum reuera quæratur pernicies ei cui datur. Ita nonnunquam ex affinitatibus aut fœderibus principum atrocia naſcuntur exitia.

AEdilitatẽ gerit ſine populi ſuffragio. 4

Plautus in Sticho, Sine populi ſuffragio tamẽ ædilitatem hic quidem gerit. Vbi quis imperioſior eſt in alieno negotio, aut in ædibus alienis. Nam Plautus ad paraſitum reſpicit in domo non ſua mandantem & imperantem, non aliter ac ſua. His confine eſt quod habetur apud Ciceronem libro tertio De legibus, Sed quæro quid hac re ſit turpius, quàm ſine prouocatione ſenator, legatus ſine mandatis. Item in decimatertia Philippica: Senator voluntarius lectus ipſe à ſe.

Pax redimenda. 5

Diuus Auguſtinus Homilia 10. narrat apud Pœnos huiuſmodi vetus prouerbium fuiſſe celebre, Vt habeas quietum tempus, perde aliquid. Raro carent lite qui nuſquam ſuſtinent de ſuo iure concedere. Magnum interdum eſt lucrum, iactura rei moleſtiam & inquietudinem excluſiſſe.

E duobus tria vides. 6

Ἐκ δυοῖν τρία βλέπεις, id eſt, E duobus tria vides. Iocus prouerbialis in eos qui vel ætate, vel ebrietate, vel alio quopiã oculorum vitio cæcutiunt. Huc pertinet illud Maronis,

Et ſolem geminum & duplices ſe oſtendere Thebas.

Item illud Iuuenalis.

– & geminis conſurgere menſa lucernis.

In antiquis quibuſdam exemplaribus inuenio ſcriptum hoc pacto, ἐν δυοῖν τρία βλέπεις, id eſt, In duobus tria vides. idque dici ſolitum vbi quis aliud pro alio videt, fallentibus oculis. Venuſtius fiet ſi ad animi iudicium deflectatur.

Edentulus veſcentiũ dentibus inuidet. 7

Diuus Hieronymus epiſtolã illam eruditiſſimã, quam ad Magnũ oratorẽ inſcripſit, huiuſmodi clauſit prouerbio. Cui quæſo, vt ſuadeas ne veſcẽtium dentibus edẽtulus inuideat, & oculos capreарũ talpa contemnat. hoc eſt, ne quod ipſi nõ cõtigit, aliis inuideat. Sic enim eſt ferme hominum quorundã ingeniũ, vt quiſq; laudet quãtum ſe ſperat aſſequi poſſe: ſiquid vltra vires ſuas eſſe ſenſerint, id negãt diſci oportere. Breuiter paucos inuenias, qui quod in ſeſe deſperent, in aliis probẽt. idque nõ alia in re magis quam in literarum ſtudiis. Hieronymus videtur Græcam illam reddidiſſe ſententiam,

Αὐτὸς πενόμενος τοῖς ἔχουσι μὴ φθόνει. id eſt,

Ne pauper ipſe iis inuide qui poſſident.

Iiſdem veſcentes cepis. 8

Ταυτὸν θύμον φαγόντες, id eſt, Qui idem ederunt thymum. Prouerbiali figura dictum ab Ariſtophane in Pluto. Congruit in pauperes ac bonos viros inter ſeſe amicos. θύμον enim viliſſimum herbæ genus, quo tenues & agreſtes vtcunque vitam ſuſtinent. Quidam cepam agreſtem eſſe putant, etiamſi diſſentiant Plinius & Dioſcorides. Suidas admonet agreſtis ac vilis herbæ genus eſſe, cuius eſu comicus paupertatem veſcentium voluerit intelligi. quemadmodũ Heſiodus per maluam & aſphodelum tenues ſignificauit. Huic affine quod ſcriptum eſt apud Iuuenalem, *Malua & aſphodelus.*

-quis tecum ſectile porrum
Sutor & elixi veruecis labra comedit?

Solidos è clibano boues. 9

Ariſtophanes in Acharnenſibus,

-παρετίθει δ' ἡμῖν ὅλους
Ἐκ κριβάνου βοῦς. Καὶ τίς εἶδε πώποτε Βοῦς κριβανίτας;

-deinde nobis præbuit
E clibano totos boues. Et quis rogo
Conſpexit vnquam clibano coctos boues?

Antiphanes apud Athenæum libro quarto, facit quendam querentem de frugalitate Græcorum, qui paululum carniũ apponerent, quum maiores ſoleant totos boues, ceruos & arietes aſſos apponere. Quin & regi Perſarum coquum, totũ camelum aſſum atque etiamnũ calidum appoſuiſſe. At ego mihi malim perdiculam aſſam & calidam apponi. Idem in eodem libro tradidit ex Herodoto, apud Perſas diebus natalitiis fuiſſe morem vt diuites bouem, aſinum, equum & camelum apponerẽt totos in clibano aut camino coctos. Prouerbialis hyperbole de barbarica rerum copia, ſiue de lautitiis affatim ſubminiſtratis. Antiquitus enim in deliciis erant cibi in clibano cocti. Primùm enim panis in clibano decoqui cœptus, quem κριβανίτην, id eſt clibanarium, vocabant: eáque res vſqueadeo viſa eſt noua, vt etiam prouerbio locũ fecerit: deinde carnes & piſces eodem modo coqui cœperũt. Vnde & thunni, & id genus alia in clibano cocta, xeniorum vice miſſitabantur amicis.

Drachmæ grando. 10

Δραχμὴ χαλαζῶσα, id eſt, Drachma grandinans. De lucro quod tanquã cœlitus emiſſum obtigit. Nam olim theatrale præmium erat drachma, quæ veluti grando in morẽ in populum ſpargebatur. Id à Diophanto tradunt inſtitutũ. Vnde ſiquando grando acceidiſſet, per iocum aiebant, δραχμὴ χαλαζῶσα. Miſſilium mos nec hodie totus extinctus eſt. Author Zenodotus. Meminit & Heſychius.

Duodecim artium. 11

Δωδεκαμήχανοι, id eſt, Duodecim artium, appellabãt callidum, verſutũ, verſipellẽ, vafrum, ac variis inſtructum dolis. Narrant ſcortum quoddã fuiſſe nomine Cyrenen, cui cognomentum inditũ δωδεκαμήχανον, propterea quòd in peragenda Venere duodecim figuris vſa fuiſſe dicatur. Inſtatũ eſt autem ex Hypſipyle Euripidis tragœdia, in qua δωδεκαμήχανον ἄστρον ſcripſit, citante Suida. Refertur & in Ranis Ariſtophanis: tametſi interpres pro ἄστρον legiſſe videtur ἄντρον, vt intelligamus de membro pudẽdo muliebri. Ariſtophanes ſic habet σὺ δὲ τὰ μέλη μου ψέγεις, ἀνὰ τὸ δωδεκαμήχανον Κυρήνης μελοποιῶν, id eſt, Audes tu mea vituperare carmina, qui per duodecim artes Cyrenes poemata fingis?

Duplices viros. 12

Διπλοῦς ἄνδρας, id eſt Duplices viros, prouerbiali ioco vocabant qui eſſent lubrica & inſyncera fide: quos nunc vulgò etiam bilingues appellant, & Vergilius Tyrios bilingues appellat. Dictum eſt autem per alluſionem, quòd pleraque virorum nomina diſſyllaba ſint, præſertim ſeruorum, quorũ genus vafrum & fraudulentum habetur. Vnde ſenſus ambiguus eſt. poteſt enim accipi vel de eo qui duabus ſederit ſellis: vel cui nomen ſit diſſyllabum. Zenodotus huiuſmodi citat epigramma, *Bilingues.*

Μισῶ τὸν ἄνδρα τὸν διπλοῦν πεφυκότα,
Χρηστὸν λόγοισι, πολέμιον δὲ τοῖς τρόποις. id eſt,
Equidem virum odi duplicem, ſermonibus
Probis amicum, cæterum hoſtem moribus.

Eſt aliquoties & apud Homerum, Odyſſeæ σ,

Οἵ τ' εὖ μὲν βάζουσι, κακῶς δ' ὄπιθεν φρονέουσι. id eſt,
Qui bene quum dicant, retro mala mente volutant. *Benedicere animo malo.*

Rurſum Odyſſeæ ρ,

Φῦλ' ἀγρηνόμης, κακὰ δὲ φρεσὶ βυσσοδομεύων. id eſt,
Qui bene quum loquerẽtur, atrocia mente premebant.

Iterum eiuſdem operis σ,

-θέλγε δὲ θυμὸν
Μειλιχίοις ἐπέεσσι, νόος δέ οἱ ἄλλα μενοίνα. id eſt,
-pectora blandis
Leniebat dictis, aut mens diuerſa parabat.

Apud Platonem in Hippia minore citat aliquis hos Homeri verſus, qui dicuntur ab Achille ad Vlyſſem,

Χρὴ μὲν δὴ τὸν μῦθον ἀπηλεγέως ἀποειπεῖν,
Ὥσπερ δὴ φρονέω τε, καὶ ὡς τετελεσμένον ἔσται,
Ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς ἀΐδαο πύλῃσιν,
Ὅς χ' ἕτερον μὲν κεύθει ἐνὶ φρεσὶν, ἄλλο δὲ εἴπῃ. id eſt,
Nam decet ingenue quod ſentis voce profari.
Haud ſecus atque Orci portas hominem execror illum, *Aliud in ore, aliud in corde.*
Quiſquis corde aliud celans, aliud ſonat ore.

Domi manere oportet belle fortunatũ. 13

Οἴκοι μένειν δεῖ τὸν καλῶς εὐδαίμονα. id eſt,
Domi manendum eſt cuncta cui ſint proſpera.

Cui ſuppetit copia facultatum, is ſi velit fœlicem agere vitam, domi viuat. nuſquam enim viuitur commodius, nuſquam liberius. Qui eget, peregrinando rem quærat, ac fortunæ experiatur aleam. Ita Menander,

Οἴκοι μένειν χρὴ καὶ μένειν ἐλεύθερον,
Ἢ μηκέτ' εἶναι τὸν καλῶς εὐδαίμονα. id eſt,
Domi manere oportet, vt liber ſiet,
Aut liber eſſe deſinat qui diues eſt.

Poteſt in hunc quoque detorqueri ſenſum, Qui ſibi bene cõſcius eſt, ne captet ex alienis laudibus gloria, ſed ſit ſuarum virtutum conſcientia contentus.

Per haſtæ cuſpidem currere. 14

Δι' ὀξείας δραμεῖν, id eſt, Per acutam currere dicebantur qui in re magnopere periculoſa verſarentur. ὀξεῖαν enim haſtam ſiue haſtæ cuſpidem vocant. Tranſlatum videtur vel à circulatoribus, qui per ſummas haſtarum & gladiorum cuſpides ingrediuntur: vel à militari cõſuetudine, qua fieri ſolet, vt qui mortem commeritus videretur, is nudus per medias copiarum haſtas, hinc atque hinc intentas, ire cogeretur. Nec abſurdum ſi de Thracia ſaltatione intelligatur, de qua nobis alias dictum eſt.

Alia Menecles, alia porcellus loquitur. 15

Ἄλλα λέγει Μενεκλῆς, ἄλλα τὸ χοιρίδιον. id eſt,
Non eadem loquitur ſucula quæ Menecles.

Vbi quis multum verborum effutit quæ nihil ad rem pertineant. Mihi ſubeſſe prouerbium videtur, tametſi nondum ſatis liquet vnde natum ſit. Alludit ad illud Lucilius in epigrammate, quod quoniam eſt argutum & elegans, non pigebit ſubſcribere.

Χοιρίδιον καὶ βοῦν ἀπολώλεκα καὶ μίαν αἶγα,
Ὧν χάριν εἴληφας μισθὸν ὀλίγον Μενέκλεις.
Οὔτε δέ μοι κοινόν τι καὶ Ὀθρυάδαις γεγένηται,
Οὔτ' ἀπάγω κλέπτας τοὺς ἀπὸ Θερμοπυλῶν.
Ἀλλὰ πρὸς Εὐτυχίδην καὶ χρῆμα πρὸς ὅστε δ' ἡμῖν
Ἐνθάδε μοι Ξέρξης, καὶ Λακεδαιμόνιοι;
Πλὴν κἀμοῦ μνήσθητι νόμου χάριν, ἢ μέγα κράξω,
Ἄλλα λέγει Μενεκλῆς, ἄλλα τὸ χοιρίδιον. id eſt,
Sucula, bos & capra mihi periere, Menecles,
Ac merces horum nomine penſa tibi eſt.
Nec mihi cum Othryade quicquam eſt ve fuit ve negoci,
Nec fures vllos huc cito Thermopylis.
Sed contra Eutychidem nobis lis: proinde quid hic mi
Aut Xerxes facit, aut quid Lacedæmonii?
Ob pactum & de me loquere: aut clamauero clare,
Multo aliud dicit ſus, aliud Menecles.

Cum huius epigrammatis argumento cõuenit & illud quod eſt apud Martialem lib. 6,

Non de vi, neque cæde, nec veneno,
Sed lis eſt mihi de tribus capellis.
Vicini queror has abeſſe furto:
Hoc iudex ſibi poſtulat probari.
Tu Cannas, Mithridaticumque bellum,
Et periuria Punici furoris,
Et Syllas, Marioſque, Mutioſque

Magna voce ſonas,manúque tota.
Iam dic Poſthume de tribus capellis.

Tota manu. In Martialis epigrammate hoc ipſum Tota manu,prouerbii ſpeciem gerit. Solent enim rhetores in contentione manu tota geſticulari. Vtrunque igitur in eum rectè dicetur qui ἐξαγώνια καὶ ἀπροσδιόνυσα(hoc eſt,extra cauſam quæ ſunt,& ad rem nihil attinent)dicit: Aliud ſus, aliud loquitur Menecles:&,Dic de tribus capellis.

Dic de tribus capellis.

Haud annuncias bellum. 16

Οὐ πόλεμον ἀγγέλλεις, id eſt, Non annuncias bellum. Dici ſolitũ vbi quis rem oppidò lætam annunciat: quòd bellũ res ſit omniũ calamitoſiſſima: & tamen ad huius rumorem hodie plerique mortales hilareſcunt, nimirũ ſceleratiſſimũ illud Carum genus, qui malis humani generis aluntur. Iulianus in epiſtola ad Baſilium, Ἡ μὲν παροιμία φησιν, οὐ πόλεμον ἀγγέλλεις· ἐγὼ δὲ προσθείην ἐκ τῆς κωμῳδίας, ὦ χρυσᾶ ἀγγείλας ἔπη, id eſt, Prouerbio dicunt,haud bellũ annuncias:ego verò illud addiderim ex comœdia, O aureorũ nuncius verborum. Conduplicauit prouerbiũ Iulianus, quandoquidem & hoc prouerbiale, χρυσᾶ ἀγγείλας ἔπη. Sumptũ eſt autē ex Ariſtophanis Pluto. Verba ſunt ſenum chorum explentiũ,ad Carionem,qui Pluti annunciarat aduentum. Vſurpauit & Plato in Phædro, οὐ πόλεμόν γε ἀγγέλλεις, id eſt, Haud ſanè bellũ annuncias. Ac rurſum libro de Legibus tertio. Pindarus in Pythiis,hymno quarto, Τῶν δ' Ὁμήρου καὶ τόδε συνθέμενος ῥῆμα πόρσυν' ἄγγελον ἐσλὸν ἔφα τιμὰν μεγίσταν πράγματι παντὶ φέρειν, id

Auceorum verborum nuncius.

Nuncius bonus honore dignus.

eſt,Quin ex Homeri dictis & illud conferens orna: Nunciũ bonum ait honorem maximum in omni negotio ferre. Verſus autem quem citat Pindarus hic,adfertur ab interprete,

Ἐσθλὸν καὶ τὸ τέτυκται, ὅτ' ἄγγελος αἴσιμα εἰδῇ. id eſt,
Hoc quoque præclarum eſt,vbi nuncius optima nouit.
Extat autem Iliados ο.

Machinas poſt bellum adferre. 17

Τὰς μηχανὰς μετὰ τὸν πόλεμον κομίζειν, id eſt, Machinas poſt bellum adferre dicebitur qui peracto negotio,ſerò adhibebent apparatum. Brutus in epiſtola quadam ad Lycios, Αἱ μηχαναὶ ὑμῶν μετὰ τὸν πόλεμον, ὡς ἡ παροιμία, ἐκομίσθησαν, id eſt, Veſtræ machinæ poſt bellum, vti prouerbio dicitur, adductæ ſunt. Alludit ad illud Platonis,quod alio reddidimus loco, οὕτως χρὴ τοῦ πολέμου μεταλαγχάνειν, id eſt, Ad iſtum modum oportet ad bellum accedere. De Meliticle dicetur ſuo loco, quem aiunt in Troiam veniſſe,quo Priamo ferret ſuppetias ciuitate iam capta.

Leuiſſima res oratio. 18

Κουφότατον πρᾶγμα λόγος, id eſt, Leuiſſima res oratio. Syneſius in epiſtola quadam ad Theophilum, Προπετὴς ἄνθρωπος γλῶτταν ὑπεῖχεν ἀνδρὶ προπετεστέρῳ τὴν χεῖρα, κἀντεῦθεν δὴ τὸ λεγόμενον, κουφοτάτου πράγματος βαρυτάτην ζημίαν ἐξέτισεν, id eſt,Homo præcipiti lingua quum incidiſſet in virum manu magis præcipiti,iuxta id quod dici ſolet,rei leuiſſimæ,nempe ſermonis,grauiſſimas pœnas dedit. Porrò quod Syneſius adducit,propemodum videtur eſſe apud Platonem lib. De legibus 4, Διότι κούφων καὶ πτηνῶν λόγων βαρυτάτη ζημία, id eſt, Propterea quòd leuiũ ac volatilium verborũ grauiſſima ſit pœna. Refertur & apud Plutarchum in libello περὶ ἀοργησίας, ex authore Platone. Apud Homerũ paſſim obuiũ eſt illud,

Leuiſſimæ rei grauiſſima pœna.

-ἔπεα πτερόεντα προσηύδα. id eſt,
-verba volucria dixit.

Alata verba. Verba alata cognominat,quòd facilè euolẽt,ac reuolare neſciant. Proinde Horatius,

Et ſemel emiſſum volat irreuocabile verbum.

Eam ſententiam citat ex Menandro,

Οὔτ' ἐκ χερὸς μεθέντα καρτερὸν λίθον
Ῥᾷον κατασχεῖν, οὔτ' ἀπὸ γλώσσης λόγον. id eſt,
Nec durus vlli emiſſus è manu lapis,
Neque ſermo lingua,facilè compeſci valet.

Verba ſine pennis. Alibi indicauimus ἄπτερος λόγους dici Græcè, id eſt, verba ſine pennis, quæ premit apud ſe qui audiuit, nec ſinit ad alios euolare.

Nõ omnia eueniũt quæ in animo ſtatueris. 19

Homerus Iliados σ,

Ἀλλ' οὐ Ζεὺς ἄνδρεσσι νοήματα πάντα τελευτᾷ. id eſt,
Iuppiter haud quicquid animo conceperis,illud
Perficit extemplo.

Hoc equidem carmen inter adagia adſcribendum exiſtimaui, propterea quòd eadem ſententia etiam hodie vulgò dicitur. Et Pindarus in Olympiis,

Πολλὰ δ' ἀνθρώποις παρὰ γνώμαν ἔπεσεν. id eſt,
Multa mortalibus præter animi ſententiã eueniũt. quod ipſũ citauimus & alibi. Rectè vtemur quoties ſignificabimus, nõ euenire protinus quicquid ſpe votiſque conceperimus.

Murem oſtendit pro leone. 20

Μῦν ἀντὶ λέοντος ἐπιδείξας, id eſt, Murem pro leone oſtendit, prouerbiali ſchemate dictũ pro eo quod eſt, Ingentia pollicitus & fortia,lõgè diuerſa exhibuit. Syneſius in epiſtola quadam ad Anaſtaſium, Ἐμβοησάμενος εἰς αὐτὸν δὶς που καὶ τρίς, καὶ τοῖς ἐξ ἀμάξης λοιδορησάμενος, ... id eſt, Quum inclamaſſet in illum bis aut ter, ac de plauſtro,quod aiunt,conuiciis inſectatus, nihilque nõ in eum eſſet vociferatus, quum eiuſmodi vel à meipſo dicta fuiſſe maximi fecerim, deinde murem pro leone exhibuit ſcelus. Sumptum apparet a beſtiariis,qui ridiculi gratia multa polliciti, quaſi leonem immanem & inſolitæ magnitudinis emiſſuri,mox murem emittunt in caueam.

Pugnis & calcibus. 21

Πὺξ καὶ λὰξ, id eſt, Pugnis & calcibus. Prouerbiali figura dictum reperitur pro eo quod eſt, Omni contumeliæ genere, totiſque viribus. Syneſius in epiſtola quadam ad fratrem, Οὐδὲ πὺξ ἐπιπαίει, οὐδὲ λὰξ ἐναλεῖται τῷ βελτίονι αὐτοῦ, id eſt, Neque pugnos impinget, neque calcibus impetet quempiã meliorem. Ariſtophanes in Pace,

Παίειν, ὀρύττειν πὺξ ὁμοῦ καὶ τῷ πέει. id eſt,
Ferire,fodere pugno itémque & mentula.

Quo loco interpres admonet prouerbii, Πὺξ ὁμοῦ καὶ τῷ σκέλει, id eſt, Pugno ſimul & tibia. Nã comicus, riſus cauſa, pro tibia mẽtulam mutauit. M. Tullius in oratione pro Sylla, dicit quendam non ſolùm verbis vti improbiſſimis ſolitũ, verumetiam pugnis & calcibus.

Pugno ſimul & tibia.

Inimicus & inuidus vicinorum oculus. 22

Alciphrus in epiſtola quadam ad Eucymonẽ, Δυσμενὴς καὶ βάσκανος ὁ τῶν γειτόνων ὀφθαλμὸς, φησὶν ἡ παροιμία, id eſt, Inimicus & inuidus vicinorũ oculus, vt dictum eſt prouerbio. Extat autem apud Ariſtotelem lib. Rhetoricorum 2, Vicinus inuidet vicino, iuxta Heſiodi ſententiam. Nec inuidemus iis à quibus longo abſumus interuallo, ſed quos propemodum ſperamus aſſequi. Vnde Flaccus,

-inuidia quia maior. Et alibi,
Etiam dente minus mordeor inuido.

Totum ſubuertere. 23

Ὅλον ἀνατρέπειν, id eſt, Totum euertere, dicitur qui funditus perdit quempiam, & velut ab ipſis radicibus funditúſque. Aenetus in epiſtola quapiam ad Phœbianam, Οὕτως ὅλον με αὐτή, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἀνατρέψασα, δουλεύειν ἀπεφήνω, id eſt, Ita tu me totum, quod aiunt, ſubuerſum eò redegiſti, vt mihi ſit ſeruiendum. Cicero libro Rhetoricorum 1, Vertit ad extremum omnia. Ductum ab ædificiis quæ ſubuertuntur à fundamentis.

Bona terræ. 24

Τὰ τῆς γῆς ἀγαθά, id eſt, Terræ bona. De bonis & immẽſis & omnigenis: quaſi dicas, quicquid terra progignit, omniũ rerum parens. Menander in epiſtola ad Glyceram, Βασιλικῶς ὑπισχνούμενος, τὸ δὴ λεγόμενον τοῦτο, τὰ τῆς γῆς ἀγαθά, id eſt, Regaliter pollicens, iuxta illud quod vulgò dicitur, terræ bona. Finitimum illi, Montes auri pollicens.

Palumbem pro columba. 25

Φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς, id eſt, Palumbem pro columba. ſubaudi verbum ad ſententiam accõmodatum. In epiſtola Mormiæ neſcio cuius ad Chremetem, Λυτρωσάμενος δὲ ἣν λυσάμενος ἧς ἔτυχεν ἐρῶν, νύμφης στολὴν αὐτῇ περιβαλών, ἐπεισήγαγέ μοι φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς, φασίν, ἑταίραν ἀντὶ μνηστῆς, id eſt, Redemptam tibicinam quam fortè amabat, ſponſæque ſtola amictam mihi induxit, columbæ loco palumbem, vt aiunt, meretricem pro ſponſa. Vſus eſt Plato in Theæteto, λαβὼν ἂν φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς, id eſt, ſi velut accipiat palumbem pro columba. Error eſt in re, nõ in ipſa ſciẽtia. Palumbes autẽ columbis ſunt adſimiles. Conueniet vbi quod deterius eſt & adulterinum, pro eo quod eſt præſtantius ac legitimum ſupponitur.

Cilix haud facilè verum dicit. 26

Κίλιξ οὐ ῥᾳδίως ἀληθεύει, id eſt, Cilix haud facilè verũ dicit.

Dionyſius in epiſtola ad Rufum ſcholaſticum, λόγος δὲ παλαιὸς, μὴ ῥᾳδίως ἀληθεύειν τοὺς κίλικας, id eſt, Vetus verbũ eſt, Cilices haud facilè verum dicere. Quanquam ἀληθεύειν aliquoties eſt re præſtare quod dixeris. Quadrabit in hominẽ auidum lucri, & ob id ſæpenumero dicentem non quæ vera ſint, ſed quæ vtilia. Natum adagium à moribus eius gentis, quo nomine nunc vulgo notant Vltratraiectinos. Ἀληθεύειν.

Culicem elephanti conferre. 27

Κώνωπα ἐλέφαντι παραβάλλεις, id eſt, Culicem elephanti cõferre, dicuntur, qui minima maximis comparant. Libanus ad Caſilum, Τὸ δὲ ἐμὸν, τοιοῦτον ὥσπερ κώνωψ ἐλέφαντι παραβαλλόμενος, id eſt, Ego verò perinde ſum quaſi culex cum elephante collatus. Huius generis eſt & Vergilianum illud,

Sic canibus catulos ſimiles, ſic matribus hœdos
Noram: ſic paruis componere magna ſolebam. Et,
-ſi parua licet componere magnis.

Dum clauum rectum teneam. 28

Dum clauum rectum teneam: id eſt, dum meo fungar officio. Significat autem, non imputandum euentum parum proſperum artifici, modò is præſtiterit quod artis eſt. Quintilianus lib. 2 Inſtitutionum, prouerbiale fuiſſe demonſtrat. Nam & gubernator, inquiens, vult ſalua naue in portũ peruenire: ſi tamen tempeſtate fuerit abreptus, non ideo minus erit gubernator, dicétque notum illud,

Dum clauum rectum teneam.

Videtur hemiſtichium è poeta quopiam ſumptum. Nonnulli citant ex Ennio,

Dum clauum rectum teneam, nauimque gubernem.

Huc alluſit M. Tullius lib. Epiſt. famil. 12, Vna nauis eſt iam bonorum omnium, quam quidem nos damus operã vt rectam teneamus: vtinam proſpero curſu. Sed quicũque venti erunt, ars noſtra certè nõ aberit. Idem Pindarus Pythiorum hymno primo, νώμα δικαίῳ πηδαλίῳ στρατόν, id eſt, Guberna iuſto clauo exercitum.

Incus maxima non metuit ſtrepitus. 29

Ἄκμων ὁ μέγιστος οὐ φοβεῖται τοὺς ψόφους. id eſt,
Nihil tumultus metuit incus maxima.

Excelſus animus non commouetur minis, aut fortunæ ſæuientis procellis. Tranſlatum ab incudibus fabrorum ærariorum, quæ tametſi hinc atque inde tundãtur crebris malleorum ictibus, tamen haudquaquam loco commouentur. Vergilius huiuſmodi conſtantem animum querno robori ſimilem facit. Idem de animo inexorabili,

Quàm ſi dura ſilex, aut ſtet Marpeſia cautes.

Extat apud Græcos diſtichon integrum huiuſmodi,

Ἄκμων μέγιστος οὐ φοβεῖται τοὺς ψόφους,
Καὶ νοῦς ἐχέφρων τῶν ὑβριζόντων βίας. id eſt,
Strepitum ac tumultum maxima incus haud timet,
Conſtans nec animus quamlibet violentiam.

Veneri ſuem immolauit. 30

Ἀφροδίτῃ ὗν τέθυκεν, id eſt, Veneri ſuem immolauit. Dici ſolitum vbi quis munus offert minimè gratum. Inuiſus enim Veneri ſus propter Adonidem illius amaſium apri dẽte p . emptum. Aut contrà, quum quis alium in gratiam alterius lædit. Quemadmodum caper mactatur Libero, non quia gratus, ſed quia nocuit.

Non licet bis in bello peccare. 31

Ἁμαρτεῖν οὐκ ἔστι δὶς ἐν πολέμῳ, id eſt, In bello bis errare nõ licet. In rebus periculoſis non tutũ eſt labi. nam ſi ſemel erretur, actum eſt de capite: nec eſt ſecundo errori locus. Vel quòd in bello (quia cũcta tumultu peragũtur) non detur ſpatium reuocandi reſtituendique ſiquid perperam ſit inſtitutum. Vnde Homerus, cum alibi, tum Iliados π,

-ὀλίγη δέ τ' ἀνάπνευσις πολέμοιο. id eſt,

At verò exigua eſt interſpiratio belli.

Proinde in his rebus in quibus ſi ſemel erratum fuerit, non eſt quod in poſterum ſarcias, cautim ac circunſpectè agendum, admonente vel mimo illo non infeſtiuo,

Deliberandum eſt diu quicquid ſtatuendum eſt ſemel.

Puta de ſacerdotio, de matrimonio, deque id genus aliis: quæ ſi temerè fuerint inſtituta, non eſt quo priores cogitationes poſterioribus, vt aiunt, melioribus emendes. Huc pertinet quod è Catone citat Vegetius, In aliis rebus ſiquid erratum eſt, poteſt poſtmodũ corrigi: præliorũ delicta emendationẽ non recipiunt, quũ ſtatim pœna ſequatur errorem. Aut enim confeſtim pereunt qui ignauè imperitéque pugnauerunt: aut in fugã verſi, victoribus vltrà pares eſſe non audẽt. Adagium videtur natum ex apophthegmate: quum Lamachus quendam manipuli ducem increpaſſet, quòd perperã quiddam egiſſet: iſque reſponderet, ſe nõ iterum commiſſurum quod cõmiſerat: In bello, inquit Lamachus, ne licet quidem peccare bis: quòd primus error ſæpe vitam adimat.

Panidis ſuffragium. 32

Πανίδου ψῆφος, id eſt, Panidis ſuffragium. In eos torquebatur qui ſtultè atque ineruditè iudicarent. Aiunt Panidẽ hũc Chalcidis regem fuiſſe, qui Heſiodũ Homero prætulerit. perinde quaſi dicas, Midæ ſuffragium, quòd is quoque Panis agreſtem cantionem antepoſuerit Apollinis muſicæ. In genere cõueniet in iudicia vulgi, cui ferè ſemper peſſima pro optimis placuerunt. Huius ſuffragiis Menandrum aliquoties ſuperauit Philemon. Euripides, quum quinque & ſeptuaginta tragœdias ſcripſerit, in ſolis quinque vicit. Nec aliud eſt hodie quoque populi de ſacris cõcionatoribus iudiciũ, quàm quod Plinius ætate ſua de recitatoribus fuiſſe ſcribit. Siquãdo tranſibis, inquit, per baſilicã, & voles ſcire quomodo quiſque dicat, nihil eſt quod tribunal aſcendas, nihil quod præbeas aurẽ: facilis diuinatio. ſcito eum peſſimè dicere qui laudabitur maximè. Quapropter Socrates in Critone Platonis, illud in primis vult eſſe ſapiẽti fixum decretumque, nequid opinione vulgi commoueatur, imò ſuſpectum habeat quicquid ſenſerit vulgo vehementer arridere. Scitum eſt illud Antiſthenis apud Diogenem Laertium, cui quum dixiſſet quiſpiam, Multi te laudant. Quid, inquit, mali feci? Huic ſimillimum quod Plutarchus in Apophthegmatis refert de Phocione, cui dicenti quũ populus Athenienſis præter morem alacribus ſtudiis aſſentiretur, cõuerſus ad amicos, Quid hoc, inquit, eſt rei: nunquid imprudens perperam?

Pattæcione calumnioſior. 33

Πατταικίωνος συκοφαντικώτερος, id eſt, Pattæcione calũnioſior. Ab euentu natum. nam Pattæcion quiſpiam infamis calũniator, cui quũ mos eſſet bonis viris calumnias ſtruere, atque hoc tã fœdo quæſtu parare rẽ, tandẽ deprehẽſus cõuictuſque, pœnas dedit capite. Huic præcipuum ſtudium fuit, probati nominis iuuenibus negocium faceſſere. Idẽ popularibus cõuiciis lapidatus eſt, quòd fur eſſet, & ædium perfoſſor. Talis fuit apud Athenienſes Hyperbolus. Refert Suidas.

Omni pede ſtandum. 34

Ὀλῳ ποδί, id eſt, Omni ſiue toto pede: pro eo quod eſt, ſumma vi, ſummóq; niſu. Refertur à Suida. Quintilianus Inſtit. orator. lib. 12, Itaque in his actionibus, omni (vt agricolæ dicunt) pede ſtandum eſt. Videri poterat traductum ab iis qui in acie conſtanter parteis ſuas tuentur, neque locum deſerũt aut à palæſtritis, quorum artis eſt ſcite pedẽ figere: niſi Quintilianus ab agricolis profectum eſſe teſtaretur.

Callum ducere. 35

Prouerbiales metaphoræ ſunt, Callum ducere, & Occalleſcere, ſi quidem ad animum detorqueãtur. Quintilianus lib. 12, Et ingenio adhuc alendo callum inducere. Sæpicule legimus apud M. Tullium, occalluiſſe aures, quum aſſuetudo ſenſum mali adimit. Occalleſcere.

Extra organum. 36

Quintilianus lib. 11, Et his diuerſa vox, & penè extra organum: cui Græci nomen amaritudinis dederunt, ſupra modũ ac penè naturã vocis humanæ acerba. Extra organum dicetur, quod immodicum eſt, & extra vulgarem menſuram. Veluti ſiquis leges Platonis huius ætatis ciuibus proponeret. Ductum eſt ab organo muſico, quod intra vigeſimam vocẽ conſiſtit. Conueniet item in vehementer clamoſum.

Demulcere caput. 37

Demulcere caput, allegoria prouerbii vice recepta, pro blandiri ſumpta ab adulantium geſtu. Quanquã hunc inter moras commemorat Fabius lib. 11, In hac, inquit, cunctatione ſunt quædam nõ indecẽtes, vt appellant ſcenici, moræ, caput mulcere, manũ intueri, infringere articulos. Chremes in Heautontimorumeno, negat ſe ſibi tẽperare poſſe quin Syro caput demulceat. Eſt ſubinde & apud Plautum. D. Hieronym' ad Auguſtinũ, Prætermitto ſalutationis officia, quibus meum demulces caput. In eundẽ ſenſum vſurpauit Lucilius Scabere caput, apud Noniũ: Hic vbi me videt, ſubblãdi Caput ſcabere.

tur,palpatur,caput ſcabit.

Toto organo. 38

Quintilianus libro vndecimo, Eſt enim quædam ad auditum accommodata non magnitudine, ſed proprietate ad hoc velut tractabilis: vtique habens omneis in ſe qui deſiderantur ſonos, intentionéſque, & toto, vt aiunt, organo inſtructa. Hactenus ille. Proinde toto organo inſtructa rectè dixeris quæ numeris omnibus conſtat, & vndique quadrat. Sumptum & hoc à muſicorum inſtrumentis.

Vltra linum. 39

Ὑπὲρ τὸ λίνον, id eſt, Vltra linum. Lucianus in Ioue redarguto, Οὐδὲν γὰρ οὕτω γένοιτ' ἂν ἔξω τοῦ νόμου τῶν μοιρῶν, οὐδὲ ὑπὲρ τὸ λίνον, id eſt, Neque enim quicquā ita fieri poterit præter Parcarum legem, & vltra linum. Vltra linum dixit pro eo quod eſt, extra decretum fatale. Alluſum eſt autem ad fila trium Parcarum. Cōfine illi quod aliàs retulimus, ὑπὲρ τὸν ἄτρακτον, id eſt, Vltra fuſum.

Omnia ſecunda, ſaltat ſenex. 40

Omnia ſecunda, ſaltat ſenex. Locus prouerbialis, quo conueniet vti quoties res prius in periculū adducta, præter expectationem fœliciter exierit. Seruius enarrans illum Maronis verſiculum ex tertio Æneidos libro,

Luſtramúrque Ioui, votiſque incendimus aras,

adagium refert, explicátque his verbis: Sciendum ſanè moris fuiſſe, vt piaculo commiſſo, ludi celebrarentur. Nam quū iracundia matris deûm Romani laborarent, & eam nec ſacrificiis nec ludis placare poſſent, quidam ſenex ſtatis ludis Circenſibus ſaltauit: quæ ſola fuit cauſa placationis. Vnde & natum prouerbium, Omnia ſecunda, ſaltat ſenex. Idem Seruius explicans locum eiuſdem poetæ in Æneidos octauo,

Vt celſas videre rates, atque inter opacum
Allabi nemus, & tacitis incumbere remis,
Terrentur viſu ſubito: cunctique relictis
Conſurgunt menſis, audax quos rumpere Pallas
Sacra vetat:

Quum aliquando, inquit, Romæ ludi Circenſes Apollini celebrarentur, & Hannibal nunciatus eſſet circa portam Collinā ingruere, omneis raptis armis concurrūt. Reuerſi poſtea quum piaculum formidarent, inuenerunt ſaltantē in circo ſenem quendā: qui quum interrogatus, dixiſſet ſe nō interrupiſſe ſaltationē, ductū eſt hoc prouerbiū, Salua res ſaltante ſene. Verrius apud Feſtum Pōpeium huiuſmodi fabulam adfert: C. Sulpitio & C. Fuluio conſulibus, M. Calpurnio Piſone prætore vrbis faciente ludos, ſubitò nunciato hoſtiū aduentu, è foro ad arma cōcurſum eſt. Sed poſtquam victores rediſſent in theatrum, ne ludi intermiſſi religionem adferrent, & inſtaurari oportere dicerent, inuentum eſt ibi C. Pomponium libertinum hominem grādem natu ad tibicinem ſaltaſſe. Itaque gaudio nō interruptæ religionis editam vocem, nunc quoque celebrari. Sunt qui C. Volumniū arbitrētur appellatum fuiſſe qui ad tibicinem ſaltarit. Meminit huius & T. Liuius alicubi, ni me fallit memoria. Huic finitimum eſt illud quod alio diximus loco, γλαῦξ ἵπταται, id eſt, Noctua volauit. Ariſtophanes in Veſpis,

Γλαῦξ γὰρ ἡμῶν πρὶν μάχεσθαι τὸν στρατὸν διέπτατο. id eſt,
Noſtra enim ante prælium vlula peruolauit agmina.

Significat, victoriam non virtute militum, ſed Mineruæ dexteritate contigiſſe.

Gladium dediſti qui ſe occideret. 41

Adagii formam habet quod ſcripſit Plautus in Trinummo, Gladium dediſti qui ſe occideret. id eſt, Miniſtraſti materiam & adiumentum ad perniciem. Veluti ſiquis amanti adoleſcenti pecuniam det in manum: aut iuueni temerario mandet magiſtratum: aut mulieri permittat quo lubeat eūdi licētiam. Dedit & Æneas Didoni gladium quo ſe occidit. Quo quidem loco multa Seruius, quæ nobis alio loco dicta ſunt in prouerbio, ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα.

Alienum arare fundum. 42

Ἀλλοτρίαν ἄρουραν ἀροῦν, id eſt, Alienum aruum arare. Prouerbiali metaphora dictum eſt pro eo quod eſt, alienum agere negotium, aut cū alienis vxoribus habere rem. Theognis in ſententiis,

Ἐχθαίρω δὲ γυναῖκα περίδρομον, ἄνδρα τε μάργον,
Ὃς τὴν ἀλλοτρίην βούλετ' ἄρουραν ἀροῦν. id eſt,
Eſt inuiſa mihi mulier vaga, inérſque maritus,
Alterius fundum quiſquis arare cupit.

Plautus item de marito adultero, Fūdum alienum erat, ſuū incultum deſerit. Huic ſimilis color eſt apud iureconſultos, Alienos irrigare agros, tuis ſitientibus. C. de ſeruit. & aqua. cap. Præſes, Durum eſt & crudelitati proximum, ex tuis prædiis aquæ agmen ortum, ſitientibus agris tuis, ad aliorum vſum, vicinorum iniuria propagari. Alienos irrigare agros, tuis ſit.

Fluuius quæ procul abſunt, irrigat. 43

Ποταμὸς τὰ πόρρω ποτίζων, τὰ δ' ἔγγιον καταλείπει, id eſt, Fluuius quæ longè diſſita ſunt, irrigat: quæ proxima ſunt, præterit. De his dici conueniet qui bene merentur de externis & nihil ad ſe pertinentibus, ſuos negligunt. Refert Diogenianus. Apparet inde ductum, quòd vbi fluuius oritur, minor eſſe ſolet, minúſque argillæ ſecum trahens: & quo longius receſſit à fonte, hoc eſt copioſior vberiórque.

Magno flumini riuulum inducis. 44

Ποταμῷ μεγάλῳ ὀχετὸν ἐπάγεις, id eſt, Magno flumini canalem inducis: id eſt, Maximis rebus puſillum & inutile momētum addis. Commemoratur à Suida. Finitimum eſt illis, Syluæ addere ligna, mari aquam, ſoli lucernam.

Ne patris nomen quidem dicere poſſit. 45

Syneſius in epiſtola quapiam aduerſus Andronicum, ἄνθρωπος οὐκ ἔχων εἰπεῖν ὄνομα πάππου, ἀλλ' οὐδὲ πατρὸς, φασί. id eſt Homo qui aui nomen dicere nō poſſit, imò ne patris quidem, vt aiunt. Quadrat in vehementer obſcuros & ſpurios, incertóq; patre natos. Quod genus eſt & illud Iuuenalis,

Quorum nemo queat patriam monſtrare parentis.

Vnde Plutarch⁹ exiſtimat ſpurios dictos nothos, quòd duabus his literis prænotari ſoleāt s. p. hiſq; ſignificari, Sine patre. S. P. *Spurii.*

Ne ſi bos quidem vocem edat. 46

Alciphron in epiſtola Glyceræ ad Menandrum, Ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐδενὶ βέβαιον μὰ τὰς θεάς, οὐδ' εἰ βοῦς μοι, τὸ λεγόμενον, φθέγξαιτο, πιστεύσαιμ' ἄν, id eſt, Hoc autem nullo pacto crediderim, ne ſi bos quidem fuerit eloquuta. Hinc dictum eſt quod in annalibus frequēter commemoratur, bos humanam vocem reddidiſſe. Memini legere, ni fallor, apud Platonem non diſſimili figura dictum, Etiam ſi quercus eloqueretur. Nā olim è quercubus Dodonæis reddebantur oracula. Etiamſi quercus eloq.

AEgæum nauigat. 47

Τὸν αἰγαῖον πλεῖ, id eſt, Ægæum nauigat, vt ſubaudias κόλπον. Ælianus in epiſtola quapiam, Γεωργίας καὶ γεωργικῆς ἀπολιπὼν ὁ γείτων Λάχης ἐπέβη νεὼς, καὶ πλεῖ τὸν αἰγαῖον, φασὶ, καὶ ἄλλα πελάγη μετρεῖ, ἐπικυματίζει, καὶ λάρου βίον ζῇ, καὶ ἀνέμοις μάχεται διαφόροις, id eſt, Vicinus Laches, relicta agricultura, & agricolationis vſu, nauem conſcendit, atque Ægæū, vt aiunt, nauigat, reliquáque metitur maria: & in fluctibus agēs, lari vitam viuit, cúmque variis ventis dimicat. Perſius item in quinta Satyra,

Ocyus ad nauem: nihil obſtat quin trabe vaſta
Ægæum rapias.

Arbitror hoc mare cæteris eſſe periculoſius ob frequētes ſcopulos. Hinc eſt illa M. Tullii metaphora in Diuinatione, Intelligo quàm ſcopuloſo difficilique loco verſer. Nec infrequens eſt apud Hieronymum, E ſcopuloſis locis enauigauit oratio: quoties ſentit expeditam quæſtionum difficultatem. Quadrabit igitur in hominem ob lucri ſtudium nihil omnino periculi recuſantem.

Liberi poetæ & pictores. 48

Lucianus in Dialogo quem inſcripſit Ὑπὲρ τῶν εἰκόνων, Καί τι παλαιὸς οὗτος ὁ λόγος, ἀνευθύνους εἶναι ποιητὰς καὶ γραφέας, id eſt, Atqui vetus hoc dictum eſt, liberos eſſe poetas ac pictores. Idem in Demoſthenis Encomio. τὸ μὲν δὲ ποιητικὸν φῦλον ἐλεύθερον, id eſt, Atqui poeticum genus liberum. Sentit autem liberum eſſe poetis & pictoribus impunè quicquid velint fingere. Εὐθύνη Græcis eſt cauſa ſiue accuſatio. magiſtratum itaque de quo cogebatur rationem reddere qui ſuſceperat, ὑπεύθυνον appellabant: liberum autem, & de quo non exigebatur ratio ἀνεύθυνον. Indicat hoc Æſchinis oratio aduerſus Cteſiphontem. Diphilus apud Athenæum lib. 6, de poetis, Ὑπεύθυνος. Ἀνεύθυνος.

-οἷς ἐξουσία Ἐστὶ λέγειν ἅπαντα καὶ ποιεῖν μόνοις. id eſt,
-quibus licet,
Et facere ſolis quidlibet atque dicere.

Ad quod alluſit Horatius, quum ait,

-pictoribus atque poetis

Quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas.

Nam poetæ numine agũtur, cóque illis fruſtra præſcribas. Seneca libro De vita beata: Siue Platoni, inquit, credimus, fruſtra poeticas fores cõpos ſui pepulit: ſiue Ariſtoteli, nullum magnum ingenium ſine mixtura demẽtiæ fuit. Eſt autem plurimum cognationis inter poeticen & picturã. hinc eſt quod Simonides, authore Plutarcho, τὴν μὲν ζωγραφίαν, ποίησιν σιωπῶσαν προσαγορεύει, τὴν δὲ ποίησιν, ζωγραφίαν λαλοῦσαν, id eſt, Picturam, tacitam poeſim appellauit: poeſim autem, loquentem picturam. Proinde Horatius,

Vt pictura poeſis erit.

Torqueri poteſt in eos qui pertinaci & obſtinato ſunt ingenio, quóſque neceſſe ſit ſuis moribus relinquere. Aut in mulieres quibus nihil non permittitur: aut in principes quibus omnia laudi dantur.

Per tranſennam inſpicere. 49

Per tranſennam inſpicere, Prouerbiali nimirum figura dictum eſt pro eo quod eſt, non propius neque ſingillatim, ſed procul & ſummatim inſpicere. Tranſlatum à negotiatoribus, qui mercibus quas contrectari nolunt, cancellos obiiciunt: quidam etiam vitrum pellucidum opponunt, vt prætereuntibus procul modo contemplari liceat: nec explicant eas niſi licitatori idoneo. M. Tullius De oratore libro primo, Si in aliquam domum plenam ornamentorum vel in villam veniſſes, ſi ea ſepoſita (vt dicis) eſſent, tuque valde ſpectandi cupidus eſſes: non dubitares rogare dominum vt proferri iuberet, præſertim ſi eſſet familiaris: ſimiliter nunc petas à Craſſo, vt eam copiam ornamentorum ſuorum, quam conſtructam vno in loco, quaſi per tranſennã prætereuntes ſtrictim aſpeximus, proferat, & ſuo quicque in loco collocet.

Ne de lite pronunties priuſquã, &c. 50

M. Tullius libro epiſtolarum ad Atticum 7, Obſecro μὴ πρὶν δίκην, præſertim in te à quo nihil vnquam vidi temere fieri. Notauit Cicero carmen prouerbiale, quod citatur cum ab aliis multis, tum à Luciano, libello De calumnia,

Μήτε δίκην δικάσῃς, πρὶν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς. id eſt,

Ne iudex fueris, partes ni audiueris ambas.

Nõnulli tribuunt Heſiodo, ſed falsò (vnde Tullius ψευδησιόδειον appellat) quum ſit Phocylidis. Admonet autem non temere pronuntiandum de quopiam, niſi re vltro citróque diligenter cognita. Citatur & apud Ariſtophanem in Veſpis,

Ἦ που σοφός ἦν ὅστις ἔφασκε, πρὶν ἂν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς,

Οὐκ ἂν δικάσαις.

Sapiens fuit is quiſquis dixit,

Prius ac partem audieris vtranque, Ne iudicem agas.

Eandem ſententiam ſic extulit Euripides in Heraclidis,

Τίς ἂν δίκην κρίνειεν, ἢ γνοίη λόγον,

Πρὶν ἂν παρ' ἀμφοῖν μῦθον ἐκμάθῃ σαφῶς; id eſt,

De lite quinam iudices, aut qui queas

Pernoſſe rem, prius atque partem audieris Vtranque?

Alluſit huc Seneca in Medea,

Qui ſtatuit aliquid parte inaudita altera,

Æquum licet ſtatuerit, haud æquus fuit.

Fertur inter Græcanicas ſententias & hic ſenarius,

Ἀνεξέταστον μὴ κολάζε μηδένα. id eſt,

Ne quempiam punito, rem ni expenderis.

Duobus pariter euntibus. 51

M. Tullius Epiſtolarum ad Atticum lib. 9, Vnà fuiſſemus, conſilium certe non defuiſſet. σύν τε δύ' ἐρχομένω. Idem Epiſtolarum familiar. lib. 9, ad M. Varronem, Volebam propè alicubi eſſes. Siquid bonæ ſalutis, σύν τε δύ' ἐρχομένω. Appoſitè citatur apud Platonem in Protagora, docens opinionem reddi firmiorem, ſi fuerit ab altero comprobata. Locus eſt apud Homerum Iliados κ, vbi Diomedes iturus exploratũ quid agant Troiani, comitem poſtulat. id enim fore tum iucundius, tum tutius. Carmen ſic habet,

-ἀλλ' εἴ τις μοι ἀνὴρ ἅμ' ἕποιτο καὶ ἄλλος,

Μᾶλλον θαλπωρὴ, καὶ θαρσαλεώτερον ἔσται.

Σύν τε δύ' ἐρχομένω, καί τε πρὸ ὃ τοῦ ἐνόησεν

Ὅππως κέρδος ἔῃ. μοῦνος δ' εἴ πέρ τε νοήσῃ,

Ἀλλά τέ οἱ βράσσων τε νόος, λεπτὴ δέ τε μῆτις. id eſt,

At mihi ſiqui alius veniat comes, ille futurus

Solamen, fueritque ſimul fiducia maior,

Si duo coniuncti veniant. dein hic prior illo,

Siquid opus facto videt. at qui ſolus & vnus,

Quamuis perſpiciat, tamen eſt mens ſegnior illi, &

Conſilium tenue.

Apuleius in libello De dæmonio Socratis, autumat allegoriã non infrugiferam huic Homerico ſubeſſe figmento, videlicet periculoſis in rebus adhibenda duo, conſilium & opem: Vlyſſes, quoniam prudentiſſimus fingitur, cõſilii ſymbolum habet: Diomedes, vtpote iuuenis, viribus antecellẽs, auxilii ſuſtinet imaginem. Apuleii ex eo loco verba ſunt hæc, Itidẽ quum rebus creperis & afflictis ſpeculatores deligendi ſunt qui nocte intempeſta, caſtra hoſtiũ penetrent, nonne Vlyſſes cum Diomede deliguntur: veluti conſilium & auxilium; mens & manus, animus & gladius?

Manu ſerendum, non thylaco. 52

Τῇ χειρὶ δεῖ σπείρειν, ἀλλὰ μὴ ὅλῳ τῷ θυλάκῳ, id eſt, Manu ſementem facere oportet, non autem tota corbe. Dictum Corinnæ ad Pindarum poetã, vt author eſt Plutarchus in commentario quem inſcripſit, πότερον Ἀθηναῖοι κατὰ πόλεμον ἢ κατὰ σοφίαν ἐνδοξότεροι. Modus in omni re ſeruandus, & pedetentim ab aliis ad alia tranſeundum. Ab agricolis ductũ eſt, qui quum ſerunt, non ſemel effundunt ipſo vaſe, ſed manu rara ſpargunt ſemina, vt vniuerſo aruo occupando ſufficiãt. Ad eundem modum ita diſpenſanda eſt benignitas, vt multis ſuppeditare poſſis. Ita moderandus eſt labor in literis, vt ad alia quoque vitæ munia ſuppetat animi vigor.

A fronte atque à tergo. 53

Πρόσω καὶ ὀπίσω, A fronte atque à tergo. Prouerbii vice receptum, pro eo quod eſt, diligenter inſpicere, & præterita cum præſentibus ac futuris conferre. Sumptum eſt autem ex Iliados libro primo, vbi Achilles Agamemnonis incogitantiam accuſans, ſic ait,

Οὐδέ τι οἶδε νοῆσαι ἅμα πρόσσω καὶ ὀπίσσω. id eſt,

Nec nouit ſimul à tergo atque à fronte videre.

Rurſum in eiuſdem operis libro 3,

-ἅμα πρόσσω καὶ ὀπίσσω Λεύσσει. id eſt,

A tergo ſimul atque à fronte videbit. Iterum Iliados σ,

-ὁ γὰρ οἶος ὅρα πρόσσω καὶ ὀπίσσω. id eſt,

Solus enim hic à fronte ſimul tergóque tuetur.

M. Tullius prouerbii vice vſurpauit libro Familiarium epiſtolarum 13, Q, cum verſum ſenex Præcilius laudat egregiè, & ait poſſe eundem ἅμα πρόσσω καὶ ὀπίσσω videre. Huic affine videtur illud Heſiodium,

Πάντα μάλ' ὀφθαλμοῖς ἰδὼν, μὴ χήτει χάρματα γήθει. id eſt,

Cũcta bene vndique diſpiciẽs, ne gaudia ducas Vicinis.

Plato in Cratylo, monens, ea quæ dicta fuerant, etiam atque etiam qualia ſint diſpici, vſurpat hoc Homeri dictum, βλέπειν ἅμα πρόσσω καὶ ὀπίσσω. M. Tullius Philippica 5, vſurpat pro vndique, A tergo, à frõte, à lateribus tenetur. Hoc ſermonis colore nõ ſemel vtitur & alias. Antiquitas Ianum bifrontem fingens, regum prudẽtiam indicabat, quorum eſt & præterita meminiſſe perpenderéque, & futura proſpicere. quãobrem & diuinitati duas comites addebant, Anteuortã & Poſtuortam: quas olim religioſè colebãt Romani, vt indicat Macrobius in Somnium Scipionis libro primo.

Gallos quid execas? 54

Γάλλους τί τέμνεις, id eſt, Gallos quid execas? Quid actum agis? Nam Galli Cybelis ſacerdotes ſua ſponte ſunt execti teſtibus. Quid ſpolias nudum? Cur affligis afflictũ? Cur ſenile corpus ieiuniis attenuas? Quanquam id ad quamuis inanem operam ſignificandam conueniet. Quemadmodum illa, Laterem lauas, Actum agis.

Quanto aſinis præſtantiores muli. 55

Theognidis illud ipſiſſimam prouerbii faciem habet,

Γνοίης δ' ὅσσον ὄνων κρέσσονες ἡμίονοι. id eſt,

Noris vti quanto muli aſinos ſuperent.

Dicendum vbi quis longo interuallo præcedit. Refertur apud Athenæum libro Dipnoſophiſtarum 7. Sumptum videtur ex Homero, cuius hi verſus ſunt Iliados κ,

Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἀπέην ὅσσον τ' ἐπὶ οὖρα πέλονται

Ἡμιόνων, αἱ γάρ τε βοῶν προφερέστεραί εἰσιν,

Ἑλκέμεναι νειοῖο βαθείης πηκτὸν ἄροτρον. id eſt,

Verùm vbi tantum aberat, quantum pars vltima ſulci

Mularum, ſiquidem hæ bubus longe potiores

Ducere per pinguem ſegetem compactile aratrum.

Rurſum Odyſſeæ θ,

Τῶν δ' ὃ θέων ὄχ' ἄριστος ἔην Κλυτόνηος ἀμύμων,

Ὅσσον τ' ἐν νειῷ οὖρον πέλει ἡμιόνοιιν,
Τόσσον ὑπεκπροθέων λαοὺς ἵκεθ' οἱ δ' ἐλίποντο. id eſt,
Hos curſu anteibat Clytonæus ſplendidus omnes:
Quantum mularum ſulcus præcedit in aruo,
Tantum is præcurrens populos, metam attigit, illos
A tergo linquens.

Olim bubus, aſinis & mulis proſcindebant arua. hinc illa lex Moſaica Deut. 22, quæ vetat arandi gratia bouem & aſinum ſub idem iugum mittere. Aratrum igitur quod à mulis trahebatur, multo celerius perueniebat ad ſulci finem, quum arator inuerterit aratrum, quàm quod trahebatur à bubus. Heſiodus item mulos ταλαιεργοὺς vocat.

Difficilis vir. 56

Δεινὸς ἀνήρ· τάχα κεν καὶ ἀναίτιον αἰτιόῳτο.
Forſan & innocuum culpet vir ſæuus & acer.

Hunc Homeri verſiculum olim in Demoſthenem vulgo iactatum fuiſſe, multorum authorum teſtimoniis cõſtat: propterea quòd accepta pecunia nonnunquam & malos defenderet, & oppugnaret bonos. Eundem ad Varronem torſit M. Tullius libro Epiſtolarum ad Atticum 13. Dicitur autem apud Homerum Iliad. λ, ſub perſona Patrocli,

Εὖ δὲ σὺ οἶσθα γεραιὲ διοτρεφὲς, οἷος ἐκεῖνος
Δεινὸς ἀνήρ, τάχα κεν καὶ ἀναίτιον αἰτιόῳτο. id eſt,
Ipſe probè noſti ſenior, quòd vt eſt ferus ille,
Culparit facilè innocuum, culpáque vacantem.

Rurſum Iliados ν,

Ἕκτωρ ἐπεί τοι θυμὸς ἀναίτιον αἰτιάασθαι. id eſt,
Hector, quando libet culpa culpare vacantem.

Vnum augurium optimum, tueri patriã. 57

Abiit in prouerbium etiam hic verſus Homericus,

Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. id eſt,
Vna auis optima, pro patria pugnare tuenda.

Vſurpatur à M. Tullio in Epiſtolis ad Atticũ. Itẽ à Plinio minore in Epiſtolis familiaribus. Citatur ab Ariſtotele in Rhetoricis lib. 2, inter ſententias. Sũptus eſt autem ex Iliad. μ, vbi Hector augurio reliqua negligens, loquitur ad hũc modum,

Τύνη δ' οἰωνοῖσι τανυπτερύγεσσι κελεύεις
Πείθεσθαι, τῶν οὔτι μετατρέπομ' οὐδ' ἀλεγίζω,
Εἴτ' ἐπὶ δεξί' ἴωσι πρὸς ἠῶ τ' ἠέλιόν τε,
Εἴτ' ἐπ' ἀριστερὰ, τοί γε ποτὶ ζόφον ἠερόεντα.
Ἡμεῖς δὲ μεγάλοιο Διὸς πειθώμεθα βουλῇ,
Ὃς πᾶσι θνητοῖσι καὶ ἀθανάτοισιν ἀνάσσει.
Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. id eſt,
Aligeris auibus tu me parere iubes nunc,
Quarum nulla mihi cura aut reſpectus, vtrùmne
Ad dextram Eoi veniant mihi ſolis ad ortum,
An læuam, ad ſolem occiduum, noctiſque tenebras.
Verùm nos Iouis arbitrio parêre neceſſum eſt
Altitonantis: hic imperium tenet vnus in omneis,
Quotquot mortales, quotquot ſunt morte carentes.
Vna auis optima, pro patria pugnare tuenda.

Hanc Homeri ſententiam expreſſiſſe videtur Q. Fabius Maximus apud M. Tullium libro De ſenectute. Is enim quũ eſſet augur, dicere auſus eſt, optimis auſpiciis ea geri quæ pro Reipub. ſalute fierent: quæ contra Rempub. ferrentur, contra auſpicia ferri. Apud Athenæũ Heniochus detorquet ad paraſitum, ex Metagene Comico verſiculum hunc citans,

Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ δείπνου.
Vna auis optima, pro cœna pugnare tuenda.

Nequid ſuo ſuat capiti. 58

Terẽtius in Phormione prouerbiali figura dixit, Nequid ſuo ſuat capiti: pro eo quod eſt, nequid mali illi cõciliet. Expreſſum eſt ad illud Homericum Iliad. σ,

Οὐκ ὀφέλει Τρώεσσι κακὰ ῥάπτειν;
An ſuere inuiſæ non debebã mala Troiæ? Idẽ Odyſſeæ γ,
Εἰνάετες γάρ σφιν κακὰ ῥάπτομεν ἀμφιέποντες
Παντοίοισι δόλοισι. id eſt,
Annum illis nonum mala iam ſuimus, tentantes
Fraudibus omnigenis. Rurſum Odyſſeæ π,
Τίη δὲ σὺ Τηλεμάχῳ θάνατόν τε μόρον τε ῥάπτεις; id eſt,
Cur tu Telemacho mortem ſuis, exitiumque?

Terra mihi prius dehiſcat. 59

M. Tullius Epiſt. ad Atticũ nono, Aberit non longe quin hoc à me decerni velit: neque ſit contentus Galba, Scæuola, Caſſio, Antonio,

—τότε μοι χάνοι εὐρεῖα χθών. id eſt,
Tellus ipſa mihi tunc ampla dehiſcat.

Eſt autem hemiſtichium Homericum ex Iliad. 4. Lucianus in Lapithis, καὶ τότε δὴ τὸ τοῦ λόγου, χανεῖν μοι τὴν γῆν ηὐχόμην, id eſt, iámque, iuxta id quod vulgo dici ſolet, optabam vt mihi terra dehiſceret. Ariſtides in Themiſtocle, οὐδ' ἠπόρει, οὐδ' ἐξεπλάγη, οὐδ' εὔχετο αὐτῷ χανεῖν τὴν γῆν, οὐδ' εὐδαιμόνιζε τοὺς πάλαι τεθνεῶτας, id eſt, Neque perplexus erat, neque conſternabatur animo, neque optabat vt ſibi terra dehiſceret, neque beatos dicebat illos qui iam olim fuiſſent defuncti. Et Vergilius in quarto,

Sed mihi vel tellus optem prius ima dehiſcat,
Vel pater omnipotens adigat me fulmine ad vmbras,
Pallenteis vmbras Erebi, noctémque profundam:
Ante pudor quàm te violem, aut tua iura reſoluam.

Veſtis virum facit. 60

Εἵματα ἀνήρ, id eſt, Veſtis vir. Id hodie quoque vulgo tritiſſimum eſt. aiunt enim ad hunc modum, Veſtitus virum reddit: qui habet, induat. Idem affirmat Quintilianus libro Inſtit. 8, Et cultus, inquiens, conceſſus atque magnificus, addit hominibus, vt Græco verſu teſtatum eſt, autoritatem. Hunc autem verſum quẽ citat Fabius, opinor eſſe illum apud Homerum Odyſſeæ ζ,

Ἐκ γάρ τοι τούτων φάτις ἀνθρώπους ἀναβαίνει Ἐσθλή. id eſt,
Quippe homini ex iſtis ſurgit bona fama decuſque.

Paulo inferius in eodẽ libro, quantum momẽti cultus veſtiũ adferat ad cõciliandã homini formã dignitatémque, ſatis indicat, quũ Nauſicaam puellã ita de Vlyſſe loquẽtem facit,

Πρόσθεν μὲν γὰρ δή μοι ἀεικέλιος δέατ' εἶναι,
Νῦν δὲ θεοῖσιν ἔοικε τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσι. id eſt,
Antè videbatur ſpecie fœdiſſimus eſſe,
Nunc diuis ſimilis, magnus quos paſcit Olympus.

Nam antè nudus, iam veſtes nitidas induerat Vlyſſes, ac protinus alius eſſe viſus eſt.

Ἕζετ' ἔπειτ' ἀπάνευθε κιὼν ἐπὶ θῖνα θαλάσσης,
Κάλλει καὶ χάρισι στίλβων. id eſt,
Deinde procul veniens ad littora pontica ſedit,
Fulgeſcens forma atque leporibus.

Teneri calidis balneis. 61

Ἁπαλοὶ θερμολουσίαις, id eſt, Teneri calidis lauacris: in molles & luxu diffluentes dicebatur. nam antiquitus calida balnea deliciarum nomine taxata fuiſſe, vel Homerus teſtis eſt Odyſſeæ θ, inter voluptarias vitæ delicias ea cõmemorans,

Αἰεὶ δ' ἡμῖν δαίς τε φίλη, κίθαρίς τε, χοροί τε,
Εἵματά τ' ἐξημοιβὰ, λοετρά τε θερμὰ, καὶ εὐναί. id eſt,
At ſemper cordi nobis epulǽque, chorique,
Cãtuſque, & variæ veſtes, & balnea calda, Cõcubituſque.

Refertur adagium ab Eudemo his quidẽ verbis, Ἁπαλοὶ θερμολουσίαις, ἁβροὶ μαλθακευνίαις, id eſt, Teneri calidis lauacris, delicati lectorum mollitie. Huc alluſit Perſius, quum ait,

Elixáſque nates labefactat forcipe adunca.

Dextrũ pedẽ in calceo, ſiniſtrũ in pelui. 62

Δεξιὸν εἰς ὑπόδημα, ἀριστερὸν εἰς ποδόνιπτρον, id eſt, Dextrum pedem in calceum, ſiniſtrum in peluim. Subaudi verbum ad ſentẽtiam accommodum, mittit, aut ponit. Suidas ex Ariſtophane citat, atque dici ſolere in eos qui ſe norunt commode ad rei præſentis conditionem applicare, próque loco, tempore, negotiis, aliam atque aliam ſuſtinere perſonam. Eſt autẽ carmen hexametrum heroicum,

Dextrum in calceolo, læuum verò in podonipro.

Podonipterum vas in quo pedes lauantur, vnde & vocabulũ inditum à Græcis. Podonipterũ.

Dea impudentia. 63

Θεὸς ἡ ἀναίδεια, id eſt, Dea impudentia. Dici ſolitum vbi quis ex audacia inuerecundiáque ſua lucrum atque emolumentum ferret. Nam inutilis, vt ait Homerus, verecundia viro egenti: complureſque mortales videas, quibus magno bono fuerit nihil omnino puduiſſe. Siquidem nullus vnquam rem auſus eſt adeo ſtultam aut abſurdam, quæ non inuenerit & fautorem & admiratorem: multóque maxima pars mortaliũ, quæ ſtultiſſima ſunt, ea miratur maxime. Refertur à Zenodoto & à Diogeniano. Theophraſtus in lib. De legib. prodidit, apud Athenienſes aras fuiſſe Cõtumeliæ & Impudẽtiæ dicatas. Idem atteſtatur Iſtrus lib. 14. Item M. Tullius lib. De legibus 2, Nã illud vitioſum Athenis, quòd Cylonio ſcelere

expiato, Epimenide Cretenſi ſuadēte fecerunt Contumeliæ fanum & Impudentiæ. Virtutes enim non vitia conſecrare decet. Menander in Gnomologiis appellat illam omniū dearum maximam, ὦ μεγίστη τῶν θεῶν

Νῦν οὖσ' Ἀναίδει', εἰ θεὸν καλεῖν σε δεῖ.
Δεῖ· τὸ κρατοῦν γὰρ νῦν νομίζεται θεός. id eſt,
-ô dearum maxima
Hoc ſeculo, ſi te vocare fas deam.
Fas: quando nunc viciſſe habetur pro deo.

De poſſeſſione deiicere. 64

De poſſeſſione deiicere, ex ſermone iuriſconſultorum in vulgi ſermonem abiit, pro eo quod eſt famā cuipiā eripere quam iam omniū conſenſu obtinuerit: aut adimere quippiā quod ſuo quaſi iure tenere videatur. Nam ius ſemper fauet poſſidenti, interdictūmque ferebatur, nequis vi quempiam deiiceret. Extat edictum in Pandectis lib. 43. Tit. De vi & vi armata: & refertur à M. Tullio in oratione pro A. Cecinna. Plato libro cui titulus Gorgias ἐπιχειρεῖς ἐκβάλλειν με τῆς οὐσίας καὶ τοῦ ἀληθοῦς, id eſt, Conaris me de poſſeſſione ac vero deiicere. Eſt aliquoties apud M. Tulliū. Et apud eundē illud quoque, Quaſi in ſuam poſſeſſionē venerit, quū quis imperioſius agit, aut plus æquo immoratur. Quintilianus lib. 1. de rhetorica, Quæ dum opere cedit, iam penè poſſeſſione depulſa eſt. Fit enim iucūdius dictum quoties ad res animi transfertur.

Dædali alæ. 65

Δαιδάλου πτερά, id eſt, Dædali alæ. Dici ſolitū vbi quis alioqui non ſatis idoneus ad negotium conficiendum, artis alicuius aut auxilii acceſſionem adiungeret. Aut quū quis vrgente neceſſitate, ad noua cōfugit conſilia. Nota fabula quæ prouerbii miniſtrauit occaſionē, nempe de Dædalo, qui nouo commento aſſutis alis elapſus eſt è manibus Minois.

Deinde expergiſcebar. 96

Εἶτ' ἐξηγειρόμην. id eſt, Deinde expergiſcebar. hoc dicto ſignificabāt vana fuiſſe quæ dicerentur. Ariſtophanes, κᾆτ' ἔγωγ' ἐξηγειρόμην. id eſt, Deinde ego expergiſcebar. Bacchus in Ranis iactat apud Herculem ſe naualem pugnam exercuiſſe, & duodecim aut tredecim hoſtium naueis demerſiſſe. Id quum Herculi neutiquam veriſimile videretur, Bacchū imbellem & deliciis effœminatum deum grauiter in bello geſſiſſe ſeſe, per iocū ſubiicit, κᾆτ' ἔγωγ' ἐξηγειρόμην. Quanquam interpres admonet, hunc ſermonem à nonnullis non ad Herculem, ſed ad Xanthiā referri: à nonnullis ad ipſum Bacchū, vt ſignificarit ſe dedita opera mentitū fuiſſe quæ narrarat. Carmen Ariſtophanis adſcribam.

Hercules, Κἀναυμάχησας; Bacchus. καὶ κατέδυσάμεν γε ναῦς
Τῶν πολεμίων ἢ δώδεκ' ἢ τρισκαίδεκα.
Hercules, Σφώ; Bacchus. νὴ τὸν Ἀπόλλω. κᾆτ' ἔγωγ' ἐξηγειρόμην. id eſt,
H. Et prælium nauale geſſiſti, obſecro?
B. Quin duodecim hoſtium rates aut tredecim
Submerſimus. H. Vos quæſo? B. Nos videlicet.
Ac poſtea ſanè reliquit me ſopor.

Hic iocus prouerbialis etiā hodiernis temporibus familiaris eſt vulgo, quoties quæ memorātur, vana ſomniiſque ſimillima videntur. Res enim friuolas ὀνείρατα vocamus. πανταχοῦ σχεδὸν οἷον ὀνείρατα λέγων, id eſt, Paſſim ferè veluti ſomnia narrans. Vnde & friuolarum rerū obſeruatores ὀνειροκρίτας appellāt Græci. Videtur ad hoc facete alluſiſſe M. Tullius, dum ſomnium Scipionis, in quo multa fabuloſa commemorat de concentu orbium, de animabus, ita claudit, Ille diſceſſit: ego ſomno ſolutus ſum.

De lapide emptus. 67

De lapide emptus. In viliſſimum & vehementer obſcurū hominem dicebatur. nam inter ſeruorum genera (ſiquidem iuxta prouerbium, ἔστι δοῦλος πρὸ δούλου) extremæ notæ habebantur emptitii, potiſſimum qui palam in foro diuenditi fuiſſent. M. Tullius aduerſus Piſonē, De me quū omneis magiſtratus promulgaſſent, præter vnum prætorem, à quo non fuit poſtulandum, fratrem inimici mei: præterque duos de lapide emptos. Simillimū eſt illi Græco quod alio reddidimus loco, ἁλώνητον ἀνδράποδον. Sale empta mancipium. Conſimilem ad modum Columella, vilem minimique pretii ſeruum ſignificans, Quem vulgus quidem, inquit, parui æris, vel de lapide noxium comparari poſſe putat. Sed ego plurimorū opinioni diſſentiens, pretioſum vinitorē in primis eſſe cenſeo. Quo quidem loco, aut noxiū, noxæ deditum, & ob id venire iuſſum, aut nexum legendum arbitror. Nam nexi dicebantur, qui quòd ſoluendo non eſſent, addicebantur creditoribus. Tametſi nexi nō continentur appellatione ſeruorum propriè, nec væneunt. Iulius Pollux lib. De rerum vocabulis tertio, lapidem vnde quondam vendebātur mancipia, τὸν πρατῆρα λίθον & πωλητήριον appellat. Columellæ locus

Date mihi peluim. 68

Δότε μοι λεκάνην, id eſt, Porrigite mihi peluim, vbi quid vehementer moleſtū eſſet, ita vt ferri iam diutius non poſſet, peluim ſibi porrigi iubebant, quaſi præ bile nauſeāque & faſtidio rerum vomituri. Veluti ſiquis orationē ſupra modum indoctam non ferens, aut ſophiſticis næniis offenſus dicat; δότε μοι λεκάνην, id eſt, Porrigite mihi peluim. Refertur à Suida. Extat autem apud Ariſtophanem ἐν Γεωργοῖς. Et Plutarchus in Politicis citat è Platone comico.

Dares Entellum prouocas. 69

Dares Entellū prouocas, & prouerbii ſpeciem habet, & apud eruditos videtur in ius prouerbii ceſſiſſe. Sic enim Hieronymus ad Auguſtinū, Memēto, inquit, Daretis & Entelli. Conueniet vti, ſiquando quiſpiā iuuenili temeritate laceſſet aliquem, non perinde promptū ad ſuſcipiendū certamen, verùm intolerandū ſi ſemel inierit. Qui ſenū fermè mos, vt libēter ſuffugiāt negotia, ſuſcepta pertinaciter gerāt. Sūptum eſt ex 5. Æneidos lib. vbi Dares quiſpiā viribus fretus, & ferox iuuēta, vltro proſiliens in mediū, quemuis ad certamen prouocat: aſſurgēte nemine, deterritiſque reliquis, iam perinde quaſi victor, præmium flagitat ab Ænea. At Entellus ſenex, & iam pridē ab huiuſmodi genere certaminū feriatus, inſtigante partim Aceſte, partim veterum victoriarū memoria, tandem ſurgit ceſtibus dimicaturus. Is diu ſuo cōſiſtens loco, iuuenem inſolentius circunſilientē tulit, donec fruſtrato ictu lapſus, pudore ſic recaduit, vt Daretē iam longe imparem planè cōfecturus fuerit, niſi eū Æneas intercedens eripuiſſet. Carmen ipſum Maronis adſcriberem (eſt enim lōge lepidiſſimum) ni & longiuſculum eſſet & in promptu ſitum.

Ad Cynoſarges. 70

Ἐς Κυνόσαργες, id eſt, Ad Cynoſarges, prouerbiali conuicio dicebatur, quemadmodū εἰς μακαρίαν, & εἰς κόρακας. Erat autem Cynoſarges locus in Attica quiſpiam, in quo nothi ſpuriique exercebātur: cui nomen inditū ἀπὸ κυνὸς ἀργοῦ, id eſt, A cane albo, ſeu veloci. nam Græcis ea vox ἀργὸς vtrunque ſignificat. Qui collegit hiſtorias ex orationibus ſtelſeuticis Gregorii Nazianzeni, tradit Cynoſarges dictū ἀπὸ τοῦ κυνὸς ἀργοῦ, commutato α in γ. Nominis cauſam hanc adſcribunt: Quū olim Diomus quidā Athenienſis, authore Stephano (nā Suidas Didymū ponit) ſacrificaret Herculi, canis quidam albus, aut, vt alii dicunt, velox aquila, victimæ partem abreptā in locum quendā depoſuit. Quo prodigio territus, quū Deū conſuluiſſet, reſponſum eſt vt eo in loco Herculi ſacellū extrueret, in quem victima deportata fuiſſet. nam eum Herculi placere. Porrò, quonia Hercules nothus fuit, vtpote ex adultera natus, & tamen virtute ſua diis æquū honorem aſſequutus: idcirco viſum eſt vt inibi, qui ſpurii fuiſſent, & neque patris neque matris nomine ciues, exercerentur. Nec abhorret ab his quod ſcribit Plutarchus in libello quē inſcripſit ἐρωτικόν, Εἰ δ' οὖν καὶ τοῦτο τὸ πάθος δεῖ καλεῖν ἔρωτα θῆλυν καὶ νόθον, ὥσπερ εἰς Κυνόσαργες συντελοῦντα τὴν γυναικωνῖτιν· μᾶλλον δ' ὥσπερ ἀετόν τινα λέγουσι γνήσιον καὶ ὀρεινόν, ὃν Ὅμηρος μέλανα καὶ θηρευτὴν προσεῖπεν, id eſt, Quòd ſi igitur hūc quoque morbū oportet vocare amorem fœmineum ac nothū, veluti in Cynoſarges conficientē nos in muliebre cōclaue: magis autē, ſicut aquilam quandā dicunt gneſion [id eſt, ingenuā germanāmque] ac motanā, quā Homerus nigrā & venatricē appellat. Vnde vel cōtumeliæ cauſa dicebatur, εἰς Κυνόσαργες, velut in ſpuriūs vel imprecādo, quaſi dicas, In malā crucē. Poſtea conſentaneū eſt hoc quoque loco garrire cœpiſſe philoſophos & ſophiſtas. Nā Suidas teſtatur tria fuiſſe gymnaſia, Lyceū, Cynoſarges, & Academiā. Meminit huius rei & Plutarchus in Themiſtoclis vita, quem aiūt fuiſſe nothū. Erat autem extra portas Athenienſiū Herculis gymnaſiū, quo ſpurii adoleſcentes ſeſe conferebant exercitii gratia, quòd & ipſe deus nothus ac matre mortali natus eſſet. Huc Themiſtocles adhuc adoleſcens arte pelliciebat & ingenuos aliquot adoleſcentes, quo paulatim tolleret nothorum & legitimorum diſcrimen.

Cythnicæ calamitates. 71

Κυθνώδης συμφοραὶ, id eſt, Cythnicæ calamitates. Zenodotus Ariſtotelem authorem citat, Cythnios vſqueadeo diuexatos afflictóſque fuiſſe ab Amphitryone, vt in prouerbiũ abierint κυθνώδης συμφοραὶ, pro maximis cladibus, & immẽſis calamitatibus. Eſt autem Cythnus ex inſulis Cycladibus vna, contra Dryopidem ſita, teſte Stephano.

Cythonymi probrum. 72

Κυθωνύμου αἶσχος, id eſt, Cythonymi dedecus. In hominem dicebatur vehemẽter infamem, fœdíque nominis, cuiúſque nomẽ iure ſupprimi debeat, vel ob malefacta, vel ob calamitates. Vnde & Græca vox à celãdo nomine dicta. & hodie dictitant vulgo, tegendã ollã, quoties innuunt fœdius eſſe facinus quàm vt authoris faciẽda ſit mẽtio. Author Zenodotus.

Cyziceni ſtateres. 73

Κυζικηνοὶ στατῆρες, id eſt, Cyziceni ſtateres. De re ſcite ſcalpta. hoc enim ſubindicant παροιμιολόγοι. Nam hi nũmi olim celebres erant, quòd eleganter ſcalpti viderentur. Repræſentabãt altera parte Cybelen deorũ matrẽ, facie muliebri: altera, leonis imaginẽ. Mihi magis videtur fore loc⁹ prouerbio, quũ hominem ſignificamus inæqualem, ac ſui diſſimilẽ: aut qui longe aliud agat quàm præ ſe ferat. quemadmodũ nummi Cyziceni ex vno latere Cybelen oſtendebãt effœminatã, ex altero leonẽ. Stater is valebat XXVIII drachmas Atticas, vnde & de re magni precii videtur poſſe dici. Cyzicus autẽ erat ciuitas Propontidis. Quidam eiuſdem nominis vrbem ponunt in Sicilia. Prouerbii præter alios meminit Suidas.

Cyrnia terra. 74

Κυρνία γῆ, id eſt, Cyrnia tellus: dicebatur regio latrociniis infamis, cuiuſmodi ferunt olim fuiſſe Cyrnum. Eſt autem Cyrnus inſula quædam ad Boream oppoſita Iapygiæ, mellificio nobilis, authore Stephano. verùm ob latrocinia fuit inaccesſa nauigantibus. Plinius autumat hanc eſſe Corſicam. In Liguſtico, inquit, mari eſt Corſica, quam Græci Cyrnon appellauere. Gens hæc & hodie male audit apud Italos. Prouerbium nõ ineptè detorquebitur in hominem alieni rapacem ac violentum. In collectaneis Zenobii per Aldum æditis reperio, κυρνία ἄτη, id eſt, Cyrnia noxa. Cyrnia noxa.

Cinyræ opes. 75

Κινύρου πλοῦτος, id eſt, Cinyræ opes. De immenſis diuitiis dicebatur. Simillimum illi, Midæ opes. Nam huius regionem opulentiſſimam fuiſſe, Naſo ſatis indicat Metamorphoſeos libro decimo,

> Gratulor huic terræ, quòd abeſt regionibus illis
> Quæ tantùm genuere nefas. ſit diues amomo,
> Cinnamáque, coſtũmque ſuam, ſudatáque ligno
> Thura ferat, floréſque alios Panchaica tellus:
> Dum ferat & myrrham.

Pindarus in Nemeis meminit Cinyræ prædiuitis, σὺν θεῷ γάρ φυτευθεὶς ὄλβος ἀνθρώποισι παρμονώτερος, ὅσπερ καὶ Κινύραν ἔβρισε πλούτῳ ποντίᾳ ἐν ποτε Κύπρῳ, id eſt, Deo fauente, fœlicitas hominibus ſtabilior, quæ ſanè & Cinyram opibus cumulauit olim in marina Cypro. Prouerbii meminit & Plato libro De legibus ſecũdo, ἐὰν δ' ἄρα πλουτῇ μὲν Κινύρα καὶ Μίδα μᾶλλον, ᾖ δ' ἄδικος, ἄθλιός τ' ἐστὶ καὶ ἀνιαρῶς ζῇ, id eſt, Quod ſi ditior quidem fuerit quàm Cinyra aut Mida, ſit autẽ iniuſtus, & miſer eſt, & moleſtè viuit. Suidas in dictione καταγηράσαις refert hunc ad modũ, καταγηράσαις Τιθωνοῦ βαθύτερον, καὶ τὸ Κινύρου πλουσιώτερος, καὶ Σαρδαναπάλου τρυφηλότερον ὅπως τὸ τῆς παροιμίας ἐπὶ σοὶ πληρωθῇ, δὶς παῖδες οἱ γέροντες, id eſt, Conſeneſcas Tithono profundius, Cinyra ditius, Sardanapalo delicioſius: vt in te compleatur prouerbium, Bis pueri ſenes. Bis pueri ſenes.

Minus de iſtis laboro quàm de ranis paluſtribus. 76

Μέλει μοι τῶν τοιούτων οὐδὲν, ἧττον τῶν ἐν τῷ τέλματι βατράχων, id eſt, Nihilo maior mihi rerum iſtarum cura, quàm ranarum in limo verſantium. Prouerbialis hyperbole qua ſignificamus nihili omnino ad nos pertinere negotium. Recte dicetur & in obtrectatores, quorũ oblocutiones dicemus nos fortiter cõtemnere. Siquidẽ ranæ tametſi aſſiduè obgãniant oblatrẽntque prætereuntibus, & odioſam illã cãtionem iterent ſine fine, βρεκεκεκὲξ κοὰξ κοὰξ, tamen nemo cõmouetur. Ad hoc facit quod Origenes Ægyptias ranas dialecticorũ & ſophiſtarũ garrulitatem interpretatur in decretis pontificiis.

Cucurbita ſanior. 77

Κολοκύντης ὑγιέστερος, id eſt, Cucurbita ſalubrior. Suidas & Zenodotus pro adagio referunt. Athenæus libro 3, citat hũc verſiculum ex Epicharmo,

> Ὑγιέστερόν τ' ἦν ἐκεῖ κολοκύντας πολύ. id eſt,
> Erátque longe ſanius cucurbita.

Verſus Græcus conſtabit ſi legas ἦεν. nam vt nos adduximus, habetur in Athenæo ædito per Aldum. Vnde ſit natum, non indicat. Proinde diuinandum, id inde ductum, vel quòd cucurbita non facile læditur aeris vitio, propter cruſtũ quo tegitur: vel quòd ea variis remediis efficax eſſe perhibetur, quemadmodum indicat Dioſcorides lib. 2. item Plinius lib. 20, cap. 3. Nec vna tantum ſpecies ad remedia valet & ſatiua quam Græci κολοκύνθην appellant: valet inanis intus ſyluestris, quam Græci ſomphon, vt ait Plinius, dicunt: valet & ſatiua minor κολοκυνθὶς, quaſi dicas cucurbitulam. Mihi videtur non abſurde ductum hinc prouerbium, quòd cucurbita vndique turgeat integra, nec rimis hians, nec vermiculis obnoxia. Eſt autem integritas & obeſitas corporis, ſanitatis argumentum. Cognatum illi quod aliàs recenſuimus, κρότωνος ὑγιέστερος, id eſt, Crotone ſalubrior.

Cum Deo quiſque & gaudet & flet. 78

> Σὺν τῷ θεῷ πᾶς καὶ γελᾷ κὠδύρεται. id eſt,
> Deo volente quiſque ridet atque flet.

Admonet adagium, rerum humanarum celerem eſſe cõmutationem, neque in nobis ſitum vt res perpetuo ſecũdæ ſint. verùm vtcunque fortunæ lubitum fuerit, ita vel ſecundis rebus attollimur, vel aduerſis affligimur. Extat hic verſiculus apud Sophoclem in Aiace flagellifero. Idem ſibi vult illud Euripideum ex Iphigenia Aulidenſi,

> Οὐκ ἐπὶ πᾶσί σ' ἐφύτευσ' ἀγαθοῖς
> Ἀγάμεμνον Ἀτρεύς.
> Δεῖ δέ σε χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι·
> Θνητὸς γὰρ ἔφυς, κἂν μὴ σὺ θέλῃς,
> Τὰ θεῶν οὕτω βουλόμεν' ἔσται. id eſt,
> Non te ſeuit ad omnia læta
> Agamemnon Atreus:
> Gaudere atque dolere neceſſe eſt:
> Mortalis enim es, ſin tu nolis,
> Tamen eueniet: ſic diis placitum.

Cum Deo ſit Græcis, quod ſit fauente numine: contrà, Sine deo, quod abſque deorum fauore. Pindarus in Pythiis hymno quinto, οὐ θεῶν ἄτερ, id eſt, Non ſine diis. Idem eiuſdẽ operis hymno nono, Cum Deo. Non ſine diis

> Ὠκεῖα δ' ἐπειγομένων ἤδη θεῶν πρᾶξις, ὁδοί τε βραχεῖαι. id eſt,
> Velox actio iam diis accelerantibus, breuéſque viæ.
> Rurſus hymno decimo, θεῶν τε μησάντων,
> Οὐδέν ποτε φαίνεται ἔμμεν ἄπιστον. id eſt,
> Quum dii peregerint, nihil videtur eſſe incredibile.
> Et Vergilius,
> Haud equidem ſine mente, reor, ſine numine diuûm.

Ita quod præter ſpem vltro obtingit, diuinitus fieri dicitur. Ariſtophanes in Equitibus, ἀλλ' οὗτοσὶ προσέρχεται

> Ὥσπερ κατὰ θεὸν εἰς ἀγοράν. id eſt,
> Sed ipſe in concionem prodit huc
> Tanquam Deo volente.

M. Tullius in Verrem actione quinta, Qui Metello diuinitus hoc venit in mentẽ? Et Horatius lib. 3, oda 4, Non ſine diis animoſus infans. Et σὺν ταῖς μούσαις, id eſt, Muſis fauentibus. σὺν τοῖς θεοῖς, id eſt, diis bene iuuãtibus. Feſtiuum eſt quod de Stratonico refert Athenæus libro 8. Is quum eſſet parum inſignis citharœdus, haberétque in ludo ſuo nouẽ Muſarũ imagines, & Apollinis vnã, diſcipulos duos: rogatus à quopiam quot haberet diſcipulos, σὺν θεοῖς, inquit, δώδεκα. ludens amphibologia. σὺν θεοῖς accipi poteſt, annumeratis diis: aut diis fauentibus. Portò veteres præcipuum numen tribuebant fortunæ, cui tribuitur quicquid fœliciter aut ſecus euenit: de qua Demoſthenes in oratione ad Philippi epiſtolam, μεγάλη γὰρ ῥοπὴ, μᾶλλον δὲ τὸ ὅλον ἡ τύχη ἐστὶ παρὰ πάντα τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα. id eſt, Magnum enim momentum, imò verius, totum eſt ipſa fortuna ad omnes hominum actiones. Item Æſchines in Apologia περὶ παραπρεσβείας, Ἡ τύχη πάντων ἐστὶ κυρία. id eſt, in fortunæ manu ſunt omnia. Diuinitus.

Cum Coryco luctari. 79

Πρὸς Κώρυκον γυμνάζεσθαι, id eſt, Aduerſus Corycũ luctari,

dicebatur, qui ſumeret inanem operam. Opinor Corycum palæſtritem fuiſſe quempiam inuictum. Niſi malumus corycum eſſe manticam coriaceam: vt adagium affine ſit illi, Vtrem vellis. Verum hoc ſenſu Heſychius ſcribit per ω & υ, Suidas ſcribit per ο & ι. Porrò talis pugna pugnata eſt Apuleio in Theſſalia.

Curetum os. 80

Κουρήτων στόμα, id eſt, Curetum os, Dici ſolitum ſiquando quis numine afflatus loqui videretur, propterea quòd Curetes Cybeles comites, furore quodam ſacro perciti diuinare viderentur. Refertur à Zenodoro. Meminit & Heſychius.

Melius nobis eſt quàm heri. 81

Prouerbialem habere figuram videtur illud Ariſtophanis in Pluto,

Ὦ Βλεψίδημ' ἄμεινον ἢ χθὲς πράττομεν. id eſt,
O Bleplideme melius atque heri mihi eſt.

Quum ſignificamus fortunam in melius cõmutatam. Item illud Theocriticum, quod alio citauimus loco,

Τάχ' αὔριον ἔσσετ' ἄμεινον. id eſt,
Melius cras forſan habebit.

Nam Heri & Cras pro præterito futuróque tempore poſita ſunt.

Cretenſes ſacrum. 82

Οἱ Κρῆτες τὴν θυσίαν, id eſt, Cretenſes ſacrum, ſubaudi faciunt, aut ſimile quippiam. Adagiũ Zenodotus ad huiuſmodi refert fabulam: Tempeſtate iactatus Agamemnon delatus eſt in Cretam: ingreſſuſque Polyrrhenen (nam id eſt Cretæ inſulæ oppidum, ab ouium copia ſic appellatum, authore Stephano) rem diuinam fecit. Interea verò captiui conſcenſis nauibus aufugerunt. Quæ res quum illi renunciaretur, fertur dimidiatum & imperfectum ſacrificium & iam incẽſam victimam reliquiſſe, curriculoque ad maris littus propераſſe, perturbatum maiorem in modum, animóque cõſternatum. Ibi vix vnam reperiſſe nauem reliquam, qua deuectus eſt, multum imprecatus malorum eius inſulæ cultoribus. Vnde ſiqua res per tumultum ac turbulente fieret, *Κρητικὴν θυσίαν*, id eſt Cretenſe ſacrum, vocabant. Mihi videtur quadraturum vbi quis non fruitur his quæ parauit. quemadmodum vſu venit Agamemnoni, cuius victimas deuorauere Cretenſes.

Simul & miſertum eſt, & interiit gratia. 83

Ἅμ' ἐλεήθη, καὶ τέθνηκεν ἡ χάρις. id eſt,
Simul & miſertum eſt, interiitque gratia.

Senarius prouerbialis apud Zenodotum, dici ſolitus in ingratum, qui ſimulatque leuatus eſt malis, deſinit meminiſſe beneficiorum eius cuius opera reſtitutus eſt: iuxta illud, Si dolet, meminit: ſi placet, obliuiſcitur. quum contrà admoneat prouerbium,

Χάριν λαβὼν μέμνησο, δοὺς ἐπιλάθου. id eſt,
Memineris accepti, dati obliuiſcere.

Idem docet in Moralibus Seneca, Beneficii accepti meminiſſe oportere, dati obliuiſci. At nunc ita eſt ingenium vulgi, vt fragilis ſit beneficiorum memoria, iniuriarum tenax. Et iuxta Plautum, Siquid iuues, pluma leuior gratia: ſiquid offendas, plumbeas iras gerunt. Celebrantur in eandem ſententiam hi quoque verſus,

Ἀεὶ δ' ὁ σωθεὶς ἔστιν ἀχάριστος φύσει. id eſt,
Seruatus, vſque ingratus eſt & immemor. Et,
Μετὰ τὴν δόσιν ταχὺ γηράσκει χάρις. id eſt,
Poſt munus ilico conſeneſcit gratia.

Fruſtra currit. 84

Εἰς κενὸν τρέχει, id eſt, Fruſtra currit, pro eo quod eſt, fruſtra laborat. Sic vſus eſt diuus Paulus apoſtolus compluribus locis. Sumptum ab his qui in ſtadio curſu certant. Celebris eſt hic ſenarius,

Ἄβουλος ἀνὴρ εἰς κενὸν μοχθεῖ τρέχων. id eſt,
Temerarius labore currit irrito.

Celebratur & illud cuiuſpiam ἀπόφθεγμα, τρέχουσιν ἔξω τῆς ὁδοῦ, id eſt, Currunt extra viam: vbi quis ſedulo quidem molitur, ſed nulla certa ratione quæ præmonſtret quid quatenuſque ſequendum ſit.

Morſus aſpidis. 85

Δῆγμα ἀσπίδος, id eſt, Morſus aſpidis. De malo immedicabili, aut de lingua vehementer virulenta. Refertur adagium ab Apoſtolio Byzantio, non admodum memorabili authore, niſi nos meliorum inopia compelleret. quanquam hunc nec Politianus grauatus eſt quodam in loco citare teſtem. Circunfertur Græcus verſiculus, adagio concinens,

Ἰὸς πέφυκεν ἀσπίδος κακὴ γυνή. id eſt,
Telum aſpidis profectò mulier improba. Aſpidis telum

Ælianus primo De naturis animantiũ libro, tradit, aduerſus viperarum omniumque ſerpentium morſus remedium inueniri, aſpide vna excepta: præcipuè ſi de rana guſtarit, vt ait libro proximo. Solius huius ictum omni cura potentiorem eſſe: nec ab vllo vinci præterquam à muliere, quæ vel aſpectu contactuque ſolo necet: quorum alterum cum regulo, alterum cum aconito cõmune. Nicander item in Theriacis,

Ἀσπίδα φρικαλέην, ἀμυδρότατον δάκος ἄλλων. id eſt,
Aſpida crudelem, cuius ſuper omnia morſus
Immedicabilis eſt.

Plinius prodidit, aſpidem nunquam vagari ſine compare: quòd ſi contigerit alteram interimi, protinus altera perſequitur percuſſorem, in mediis quoque fori turbis agnitum. Addunt quidam ab hoc ictum ſerpente intra quatuor horas emori. Nihil autem vetat quo minus trahatur adagium ad hoſtem clancularium, & tanto peſtilentiorem, quòd clanculum citraque dolorem infundat venenũ hæc ſerpens, neque poſt morſum appareat vulnus in corpore: tantùm ſomnus letalis obrepit, quemadmodum deſcribit Nicander. atque hinc exiſtimant quidam morſum illius *ἀμυδρότατον* ab eodem poeta vocari.

Arbore deiecta quiuis ligna colligit. 86

Δρυὸς πεσούσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται. id eſt,
Ruente quiuis ligna colligit arbore.

Meminit huius prouerbii Theocriti Scholiaſtes, ſed pro πεσούσης ſcriptum eſt πρεσούσης, mendoſe, ni fallor. Siquẽ fortuna præcipitem dederit, in hunc paſſim omnes incurrunt, & quiſq; quod poteſt diripit. iam enim ſibi putãt impune fore. Exemplum huius adagionis eſt apud Iuuenalem de Seiano.

Nihil eſt ab omni parte beatum. 87

Quod ſcripſit in Odis Horatius,

-nihil eſt ab omni Parte beatum,

prouerbialem habet ſententiam, quam Græci ſic efferunt,

Οὐκ ἔστιν ὅστις πάντ' ἀνὴρ εὐδαιμονεῖ. id eſt,
Fœlix per omnia nullus eſt mortalium.

Hunc ſenarium citat Ariſtoteles lib. Rhet. 2, inter exempla ſententiarum. Eſt aliquoties & apud Theognidẽ. Clearchus apud Athenæum adducit hunc verſum,

-ἀμώμητοι δ' οὐδένες ἔγχωρι βροτοῖς. id eſt,
Nil vſquam eſt hominum carpere quod nequeas.

Menander apud Plutarchum περὶ εὐθυμίας,

Ἆρ' ἐστὶ συγγενές τι λύπη καὶ βίος id eſt,
Num quæpiam intercedit his cognatio,
Vitæ ac dolori?

Ad hanc ſententiam pertinet quod alibi diximus, omnibus galeritis innaſci criſtam. Theſeus, priuſquam veniret in Atticam, inſtituit ſacra quædam, quæ ludis ac lætitia peragerẽtur: quædam contra, quæ mœrore luctuque. Cæterum quum appuliſſet in Atticam, quoniam multos reperit ſqualidos ac mœſtos ob mortem regis Ægei, qui deſperato filii reditu, præ dolore ſemet è ſaxo præcipitem dedit: multos contrà lætitia geſtientes ob filii reditum: inſtitutum eſt vt in *ὠσχοφορίᾳ*, (id eſt nomẽ feſto à geſtãdis ramis) nõ nuncius ipſe, ſed caduceum coronaretur. deinde qui ſacris interfuerunt, emitterent has voces, *εἶα αἶ*, id eſt, eia heu: quarum prior gratulationis eſt, & in bellicis pæanibus cani ſolet: (quod liquet ex Ariſtophanis Pace, vbi crebro repeтuntur illa, ὦ εἶα, εἶα μάλα, ὦ εἶα, εἶα ὦ) altera luctus eſt. vnde & αἶαι dictus Græcis & αἰάζειν. Hæc videlicet eſt imago vitæ mortaliũ. Hiſtoria refertur à Plutarcho in vita Theſei. Pindarus in Iſthmiis hymno tertio ad tempus torquet ſentẽtiam, *Αἰὼν δὲ κυλινδομέναις ἁμέραις ἄλλ' ἄλλοτ' ἐξάλλαξεν· ἄτρωτοι γε μὰν παῖδες θεῶν*, id eſt, Seculum autem voluendis diebus, nunc huc, nunc illuc ſeſe flectit: cæterum dii extra telorum iactum ſunt. Nam interpres admonet hic *παῖδες θεῶν* eſſe dictum pro *θεοί*. Simile quiddam habet in Pythiis hymno ſeptimo. *φαντὶ γε μὰν οὕτω κεν ἀνδρὶ παρμονίμαν θάλλοισαν εὐδαιμονίαν, τὰ καὶ τὰ φέρεσθαι*, id eſt, Aiũt ſanè ſic viro ſtabilẽ florere fœlicitatẽ, ſi hæc & hæc Eia. Ai.

ferat. hoc eſt, ſi ferat tum proſpera, tũ aduerſa. Perpetua fœlicitas minitatur ſubitum exitum: quod tẽperatum eſt, ſolet eſſe diuturnius. Interpres in hanc ſentẽtiam adduxit verſum Homericum,

Τὸν πέρι μοῦσ᾽ ἐφίλησε, δίδου δ᾽ ἀγαθόν τε κακόν τε. id eſt,

Vnicè amans dederat cui Muſa bonumque malúmque.

Extat autem hoc carmẽ Odyſſeæ θ, de Demodoco. Rurſum Pindarus hymno 5, πόνων δ᾽ οὔτις ἀπόκληρος ἐστὶν, οὔτ᾽ ἔσεται, id eſt, Laborum autem exors nullus eſt, nec erit. Ac mox, τὰ καὶ τὰ νέμων, id eſt, hæc & hæc ſortiens, videlicet bona cum malis. Interpres adducit & alium Pindari locum, qui eſt in Pythiis hymno 3, ἓν παρ᾽ ἐσλὸν πήματα σὺν δύο δαίονται βροτοῖς ἀθάνατοι, id eſt, Ad vnum bonum duo ſimul mala partiũtur mortalibus immortales. Adducit & illud Homericum, quod alibi retulimus ex Odyſſeæ ω,

Δοιοὶ γάρ τε πίθοι κατακείαται ἐν Διὸς οὔδει. id eſt,

Dolia Iouis. Dolia nanque Iouis duo ſunt in limine poſta.

Huc pertinent & illa de quibus nobis alias dictum eſt, Vbi mel, ibi fel: Vbi vber, ibi tuber: & huius generis alia. Nec alienum arbitror ab hac ſentẽtia quòd priſci Romani duas diuas coluerunt, Angeroniã atque Volupiã: alteram ab angoribus dictam, alterã à voluptate. & Angeroniæ quidem põtifices in ſacello Volupiæ ſacrũ faciunt, ſignificãtes dolores ac voluptates in vita hominũ inuicem mixtas eſſe. Addunt, Angeroniæ ſimulachrum in ara Volupiæ fuiſſe collocatum, quòd dolor comes ſit voluptatis, & voluptas doloris: hac figura, vt os habeat obligatum atque ſignatum. hoc ænigmate ſignificantes, eos qui dolores & anxietates animi diſſimulãt, patientiæ beneficio ad maximam peruenire voluptatẽ. Huiuſmodi fermè Macrobius lib. in Somnium Scipionis 1. Deſinam ſi Aeſchyli verſum aſcripſero, quem Iulius Pollux libro 6. cap. 11. teſtatur extare apud Ariſtophanem,

Angeronia Voluptatis comes.

Ὀξυγλυκύ. Ὀξυγλυκεῖαν τ᾽ ἄγρια κεράσεις ῥοάν. id eſt,

Et dulciter acre temperabis punicum.

Huius enim pomi grana gratam quandam habent acrimoniam. Ad eundem modum temperata eſt vita mortalium.

Fœlicium multi cognati. 88

Τῶν εὐτυχούντων πάντες εἰσὶ συγγενεῖς. id eſt,

Cognatus vnus quilibet fœlicium.

Id hodieque vulgò dicunt, locupletum plurimos eſſe cognatos. Huc alluſit Terentius in Phormione, At ſi talẽtûm rem reliquiſſet decẽ, primus eſſes, memoriter progeniem veſtrã vſque ab auo atque atauo proferens. Pindarus in Nemeis, hymno 10 ſic extulit γνώμην, Οἴχεται τιμὰ φίλων τατωμένῳ φωτί· παῦροι δ᾽ ἐν πόνῳ πιστοὶ βροτῶν, id eſt, Perit honos viro priuato amicis: pauci autem mortales in rebus aſperis fidi. Plato in epigrammate,

-ἀμνηὶς ἔγωγ'
Τοῦτ᾽ ἔπος, ὡς οὐδεὶς οὐδὲν ἔχοντι φίλος. id eſt,

Inopi nullus amicus. At tandem expertus noſti verbum vetus illud,

Quòd qui nil habet, huic nullus amicus adeſt.

Amantium iræ. 89

Τῶν φιλούντων ὀργαί, id eſt, Amantium iræ. Vbi qui non ex animo indignantur inuicem: aut de iracundia neutiquã duratura. Terentius in Andria, Amantium iræ, amoris redintegratio eſt. Et iuxta Græcam ſententiam,

Ὀργὴ φιλούντων μικρὸν ἰσχύει χρόνον. id eſt,

Puſillo amantum durat ira tempore.

Atque huiuſmodi diſſidiola quæ nonnunquam incidunt inter amicos, modo abſit amaritudo, quaſi renouant amicitiã, excuſſo diuturnæ conſuetudinis tædio. Quod eleganter indicat & mimus ille, ni fallor, Publianus,

Diſcordia fit charior concordia.

Primum rectè valere, proxima forma, tertio loco diuitiæ. 90

Plato libro De legibus ſecundo, Λέγεται γὰρ ὡς ἄριστον ὑγιαίνειν, δεύτερον δὲ κάλλος, τρίτον δὲ πλοῦτος, id eſt, Aiunt enim optimum ac potiſſimum eſſe bonam valetudinem, proximum formam, tertiũ diuitias. Meminit huius adagii aliis quoque locis. Stobæus citat hæc ex Scelerio quodã, Ὑγιαίνειν μὲν ἄριστον ἀνδρὶ θνατῷ, δεύτερον δὲ φυὰν καλὸν γενέσθαι, τὸ τρίτον δὲ πλουτεῖν ἀδόλως, τὸ τέταρτον ἡβᾶν μετὰ τῶν φίλων, id eſt, Bona valetudine eſſe, optimum eſt homini mortali: proximũ, ſpecie honeſta præditum eſſe: tertium, opes habere citra fraudem: quartum, ætate vigere cum amicis. Plato autẽ libro De legibus primo effert ad hũc modum, Ἡγεῖται μὲν ὑγίεια, κάλλος δὲ δεύτερον, τὸ δὲ τρίτον ἰσχύς, τέταρτον δὲ πλοῦτος, οὐ τυφλὸς ἀλλ᾽ ὀξὺ βλέπων, id eſt, Primum locum obtinet bona valetudo, ſecundum forma, tertium robur, quartũ opes, haud cææ, ſed acutum cernentes. Hic ordo vocorum olim popularibus etiam cantilenis celebrabatur, teſte Platone in Gorgia. Fertur inter Græcas ſententias huiuſmodi ſenarius,

Οὐκ ἔστ᾽ ὑγιείας κρεῖττον οὐδὲν ἐν βίῳ. id eſt,

Quàm bene valere, melius in vita nihil.

Item alter huic ſimilis,

Ὑγίεια καὶ νοῦς ἐσθλὰ τῷ βίῳ δύο. id eſt,

Rectè valere & ſapere, duo vitæ bona.

Quò ſpectat etiam illud Iuuenalis,

-vt ſit mens ſana in corpore ſano. Et Horatius,

-valeat poſſeſſor oportet.

Ariſto Sicyonius pæana ſcripſit in laudem ſanitatis, vt refert Athenæus libro decimoquinto,

Ὑγίεια πρεσβίστα μακάρων
Μετὰ σοῦ ναίοιμι τὸ λειπόμενον βιοτᾶς,
Σὺ δέ μοι πρόφρων σύνοικος εἴης. id eſt,

Sanitas antiquiſſima dearum, Tecum viuam quod reliquũ eſt vitæ, Tu verò mihi propitia conuictrix eſto. Ac mox, Μετὰ σεῖο μάκαιρα ὑγίεια τέθαλε πάντα, καὶ λάμπει χαρίτων ἔαρ· σέθεν δὲ χωρὶς οὔτις εὐδαίμων, id eſt, Tecum diua ſanitas florent omnia, ac renidet gratiarum ver: abſque te verò nemo fœlix. Ariſtoteles libro Rhetoricorum ſecundo, exemplum ſententiæ quæ non egeat epilogo, hoc eſt addita ratione, quòd ſic omnibus perſuaſum ſit, refert, ἀνδρὶ δ᾽ ὑγιαίνειν ἄριστόν ἐστιν, ὥς γ᾽ ἐμοὶ δοκεῖ, id eſt, Homini bene valere optimũ eſt, vt mihi quidẽ videtur. Videtur eſſe ſenarius, ſed corruptus. Ariſtoteles Moralium ad Eudemiũ libro primo, narrat, aliquem in veſtibulo templi, quod eſt in Delo Apollinis, hanc ſcripſiſſe ſententiam, Eidem non adeſſe omnia, bonitatem, honeſtatem, ac iucunditatem: ac quod iuſtiſſimum eſſet, feciſſe honeſtiſſimum: optimum autem, bene valere: omnium verò iucundiſſimum potiri quod quis amat. Philoſophus verò fœlicitatem, quum ſit optima & pulcherrima, tamen eandem iudicat eſſe iucundiſſimam. Hæc enim diuidit vulgus, quum re vera ſint coniunctiſſima. Locus erit prouerbio, quoties ſignificabimus aliud alio prius eſſe, & uſquæ potiora ſunt, maiorem curam deberi.

Fœnum eſſe. Ambroſia alendus. 91

Fœnum eſſe, & Ambroſia alendus, vtrunque prouerbiali figura dixit M. Tullius: alterum in indoctos ac brutos homines, alterũ in egregios: vt intelligas illos pecudibus, hos diis æquandos. nam fœno victitant boues, ambroſia cibus eſt apud Homerum, deorũ ἀθανάτων. Cicero lib. de Oratore 2, Sic ego, Craſſo audiente, primùm loquar de facetiis, & docebo ſus, vti aiunt, oratorem eum, quem quũ Catulus nuper audiſſet, fœnum alios aiebat eſſe oportere. Rurſum idem eodem libro, locabatur, inquit, Catulus, præſertim quũ ita dicat ipſe vt ambroſia alẽdus eſſe videatur. Horatius prælautas opiparáſque cœnas, Deûm cœnas vocat,

O noctes cœnæque Deûm,

nectar & ambroſiam indicans. nam hæc illis tantum à poetis tribuuntur, ſiquando domi cibum capiunt: alioqui ſi cõtingat aliquo ad opimam victimam inuitari, nidore carniũ magis delectantur. Deorũ cœnæ.

Spes alunt exules. 92

Αἱ ἐλπίδες βόσκουσι φυγάδας, id eſt, Spes paſcunt exules. Vbi quis excuſſus à priſtina fortuna, ſemper id agit vt reſtituatur. Ab humano ſumptum ingenio, quo fieri videmus vt nullus ita ſit exul, quin & velit & ſperet futurum vt aliquando poſtliminio redeat in patriam. Id ita eſſe, nos quoque cõplurium exulum exẽplo cognouimus, nominatim Ioannis Bentiuoli Bononienſis, quem quum illic eſſemus, Gallus in gratiam Iulii Romani Pontificis expulit. Eodem animo ſe fuiſſe teſtatur Ouidius apud Tomitanos exulãs. Ne Iudæos quidem hodie ſpes deſtituit. Euripides prouerbialem ſentẽtiam fuiſſe ſignificat. Citatur autem a Plutarcho, libello quem De exilio conſcripſit,

Αἱ δ᾽ ἐλπίδες βόσκουσι φυγάδας, ὡς λόγος·
Καλοῖς βλέπουσί γ᾽ ὄμμασιν, μέλλουσι δέ. id eſt,

Spes exules alunt, vt habet adagium,
Oculíſque ſpectant blandulis, ceſſant tamen.

Et nati natorum. 93

Παῖδες παίδων, id eſt, Nati natorum. Prouerbialis figura, qua longam rei cuiuſpiā propagationem ſignificamus: eam adagii vice fuiſſe vſurpatam, ſatis indicat Plato cum aliis aliquot locis, tum libro de Legibus tertio, καὶ παῖδων παῖδας, ὁ λεγόμενος, id eſt filios filiorum, vt dicimus. Sumptum è carmine illo Homerico, quod eſt Iliados υ, ſub perſona Neptuni de Aenea ad Iunonem,

Καὶ παῖδων παῖδες, τοί κεν μετόπισθε γένωνται.

Quod Vergilius ita reddidit,

Et nati natorum, & qui naſcentur ab illis.

Alluſit ad Homericam figuram Ariſtophanes in Auibus,

Δώσομεν αὐτοῖς, παισί, παίδων παισί. id eſt,

Dabimus nobiſipſis, natis, ac natorum natis.

In Nebulis eandem figuram per iocum torſit ad vſuras, alias ab aliis naſcentes,

Αὐτὸ τὸ καὶ τἀρχαῖα, καὶ τόκου τόκους. id eſt,

Ipſi atque ſortes, fœnorumque fœnora.

Fœnorum fœnora.

Nimirum alludens ad illud quod alibi retulimus,

Ἐπὶ τόκος πρὸς τόκοις, πῶς δ' ἔχει σοι ὁ ἄμες.

Ἱππομανεῖν. 94

Ἱππομανεῖν dicebantur prouerbiali conuicio fœminæ viroſæ, ac libidine præter modū prurientes. Ariſtoteles lib. De animalibus 6, Αἱ μὲν οὖν ἵπποι αἱ θήλειαι ἱππομανεῖν λέγονται, καὶ ὅτι τὸ βλάστημα τὸ ὄνομα αὐτῶν ὅτι φέρουσι, ἀπὸ μόνου τοῦ ζώου, τὸ ὅτι τῶν ἀκολάστων περὶ τὰ ἀφροδίσια ζῴων, id eſt, Igitur equæ furiūt in equos vnde ab vno hoc animāte ductu eſt vocabulū quod in mulieres cōuitio dicitur, circa venerē intēperātes.

Ouium mores. 95

Προβάτων ἦθος, id eſt, Ouium mores. In ſtupidos ac ſtolidos iaci ſolitum Ariſtophanes in Pluto,

Ἀλλὰ προβατίου βίον λέγεις. id eſt,

Mihi imò vitam prædicas ouiculæ.

Ariſtoteles libro De natura animalium nono, quamobrem ita prouerbio dici conſueuerit, indicat, Διαφέρουσι καὶ τὰ ἤθη καὶ περὶ τὰ πρόβατα, καὶ αἱ δειλίαι καὶ πραότητες, καὶ ἠλιθιότητα, τὰ δὲ τὸ προβάτων ἦθος, ὡς περ λέγεται, εὐήθες καὶ ἀνόητον. πάντων γὰρ χείριστα τῶν τετραπόδων τὰ πρόβατα. ἕρπει εἰς τὰς ἐρημίας πρὸς οὐδέν, καὶ πολλάκις χειμῶνος ὄντος ἐξέρχεται ἔξω, καὶ ὅταν ὑπὸ τοῦ νιφετοῦ ληφθῶσιν, ἂν μὴ κινήσῃ ὁ ποιμήν, οὐκ ἐθέλουσιν ἀπιέναι, ἀλλ' ἀπόλλυνται καταλειφθέντα, ἐὰν μὴ ἄρρενας κομίσωσιν οἱ ποιμένες· τότε γὰρ ἀκολουθοῦσιν. id eſt, Differunt autem & timiditate manſuetudineque, & ferocia placiditateque, intelligentia ac ſtoliditate. Nam & ouium ingenium, quemadmodū aiūt, ſimplex ac ſtultum. ſiquidem eſt omnium quadrupedum inertiſſimum. Prorepit in deſerta, nulla de cauſa, ac ſæpenumero hybernis menſibus foras è ſeptis digreditur. Quumque à niuibus occupatum fuerit, ni paſtor compulerit, diſcedere non vult: ſed relictum celláſque perit, niſi paſtores mares adduxerint. nam ita demum conſequūtur. Proinde Ariſtophanes taxans vecordiam populi Athenienſis, oues illos vocat in Veſpis,

Oues.

Ἐκκλησιάζειν πρόβατα συγκαθήμενα. id eſt,

In concione pecus ouillum conſidet.

Nec hoc prætereundum loco quòd Diogenes Cynicus opulētum quendā, cæterum indoctum, πρόβατον χρυσόμαλλον, id eſt, Ouem aureo vellere, dixit. Et Plautus in Bacchidibus, Quis has huc oues adegit? In ſenes ſtultos. Huc reſpiciens Origenes, enarrās Leuiticum, ouis immolationem interpretatur affectuum ſtultorum & irrationabilium correctionem.

Χρυσόμαλλον πρόβατον.

Muris interitus. 96

Κατὰ μυὸς ὄλεθρον, id eſt, Iuxta muris interitum. Aelianus libro De naturis animaliū 11. cap. 10. tradit murem minimè viuacem eſſe, ſed ſua ſponte defluentibus inteſtinis ocyus emori. atque hinc natū prouerbium, κατὰ μυὸς ὄλεθρον, id eſt, iuxta muris interitum. Addit hoc vſum Menandrum in Ithade. Quadrare videtur in homines imbecilla valetudine, aut in μικροβίους, id eſt Breuis æui. quos μινυνθαδίους appellat Homerus. Aut in eos qui paulatim extabeſcunt. Veriſimile eſt enim mures ſic emori quemadmodum naſcuntur in Aegypto, vt aliqua pars ſit viuus mus, altera nihil niſi limus.

Μινυνθάδιον.

Ante lentem augere ollam. 97

Πρὸ τῆς φακῆς αὔξειν τὴν λοπάδα, id eſt, Ante lentem augere ollam. Prouerbiali figura dictum, pro eo quod eſt, ſpes ingentes in animo concipere priuſquā res ipſa teneatur. Aut polliceri quod ipſe nondum habeat. Aut præproperè ſibi placere, quaſi iam poſſideat ea quæ procul etiamdum abſunt vt teneantur. Veluti ſiquis ſpe ſacerdotii, ſumptus iam incipiat facere, quod nondum acceperit. aut ſiquis vitæ ſtrepitum augeat ſpe magiſtratus, quem incertum eſt an ſit impetraturus. Citatur adagium ex Cratete apud Athenæum, μὴ πρὸ φακῆς λοπάδ' αὔξων, εἰς στάσιν ἄμμε βάλῃς. id eſt, Ne ante lenticulam augens ollam, aut patinam, in ſeditionē nos mittas. Citatur & à Plutarcho, cōmentario De præceptis bonæ valetudinis, eiuſdem Cratetis nomine, his quidem verbis, Ὁ μὲν οὖν Κράτης ὑφορώμενος καὶ πολιτείας, τὰς στάσεις οὐχ ἥκιστα τὰς τυραννίδας ἐκ τρυφῆς ἐμφυομένας καὶ πολυτελείας, παρῄνει μετὰ παιδιᾶς, μὴ πρὸ φακῆς λοπάδ' αὔξων εἰς στάσιν ἄμμε βάλῃς. αὐτὸς δέ τις ἑαυτῷ παρακελευέσθω, μὴ πρὸ φακῆς λοπάδ' αὔξειν, μηδὲ πάντως ὑπερβαίνειν τὴν καρδαμίδα καὶ τὴν ἐλαίαν, ὅτι τὸ ἰχθὺν εἰς στάσιν ἐκ πλησμονῆς τὸ σῶμα, περιπεσεῖν ἐμβάλλειν καὶ διαρροίας. id eſt, Crates igitur quū exiſtimaret in ciuitatibus ſeditiones ac tyrānides potiſſimū è deliciis ac luxu naſci, per iocum admonuit, Ne præ lenticula ſemper augens patinam, in ſeditionē nos conicias. Sed ſeipſum adhortetur quiſque, ne ſemper præ lente augens patinam, neve modis omnibus prætereito naſturtio & olea, ad farcimen & piſcem deſciſcēs, ex repletione corpori ſeditionem conciter, ac tumultum & diarrhœas. Crates eò detorſit dictū, vt apparet, poetæ cuiuſpiam, vt pertineat ad homines impendio ſumptuoſos. Alluſit autem ad morem plebes, quæ ſolita ſit excitare ſeditiones, ſi conſpiciat optimates ſibi præponi. Nam lopade apponebātur cibi lautiores: id quod licet colligere ex Luciani Saturnalibus. Lens legumen eſt viliſſimum ac plebeium.

Lopas.

Pudebat recuſare, & nō audebant ſuſcipere. 98

M. Tullius in Epiſtolis ad Atticum verſum hunc Homericum, ceu prouerbialem, non ſemel vſurpauit,

Αἴδεσθεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι. id eſt,

Detrectare pudor, formido ſubire vetabat.

Quo licebit vti quoties incidit eiuſmodi negotium, vt aliud ſuadeat honeſtas, aliud vtilitas: & dedecoroſum ſit non ſuſcipere prouinciam, rurſum periculoſum ſuſcipere. Poteſt accōmodari etiam ad illos qui rogati neque negare audent, ob pudorem: neque præſtare tamen volunt quod rogantur, ob diuerſum animi vitium. Eſt autem hic verſus apud Homerum Iliados η, vbi Hector quemlibet è Græcorum ducibus ad ſingulare certamen prouocat, & reliquis omnibus cunctantibus ſurgit Menelaus,

Ὣς ἔφαθ'· οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ,
Αἴδεσθεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι. id eſt,
Sic ait: interea tenuere ſilentia cuncti:
Detrectare pudor, formido ſubire vetabat.

Sphæram inter ſeſe reddere. 99

Plutarchus in libello De cognoſcendo profectu, Μάλιστα δ' εἰ τὸ φιλόνεικον καὶ δυσερι περὶ τὰς ζητήσεις ὑφεῖται, καὶ παύσαιμεν τοὺς λόγους ὥσπερ ἱμάντας καὶ σφαίρας ὅπως δυνάμεθα πρὸς ἀλλήλους, τῷ παίζειν καὶ τῷ καταβαλεῖν μᾶλλον ἢ τῷ μαθεῖν καὶ διδάξαι χαίροντες, id eſt, Maximè ſi quæſtionum ambitio cōtentióque remittitur, ſique definimus argumenta, ceu lora ſphæráſque, ſic viciſſim inter nos reddere, vt magis gaudeamus ferire aut deiicere, quàm diſcere aut docere. Eſt apud Platonem in Euthydemo, Ὁ δ' Διονυσόδωρος, ὥσπερ σφαῖραν ἐκδεξάμενος τὸν λόγον, πάλιν ἐστόχαζεν τοῦ μειρακίου. id eſt, Dionyſodorus tanquam ſphæram exceptum ſermonem rurſus iaculabatur in adoleſcentem. Meminit de luſus genere Iulius Pollux, libro De rerum vocabulis nono. Seneca quod Græci de ſphæra trādunt, ad pilæ luſum refert, oſtēdens eā cōmoditatem requiri inter dātem beneficiū & accipientē, quæ eſt inter mittentē pilam & excipiētem. Volo, inquit, Chryſippi noſtri vti ſimilitudine de pilæ luſu, quam cadere non eſt dubiū, aut mittētis ſtudio aut accipiētis. Tūc curſum ſuū ſeruat vbi inter manus vtriuſque aptè ab vtroque & iactata & excepta verſatur. Neceſſe eſt autem luſor bonus aliter illā colluſori lōgo, aliter breui mittat. Eadē beneficii ratio eſt: niſi vtrique perſonæ dantis & accipientis aptatur, nec ab hoc exibit, nec ad illum perueniet vt debet. Si cum exercitato & docto negotiū eſt, audacius pilā mittemus: vtcunque enim venit, manus illā expedita & agilis repercutiet. ſi cū tyrone & indocto, nō tā rigide, nec tam excuſſe: ſed lāguidius, & in ipſam dirigētis

x. ii.

manum remiſſe occurremus. Idem faciendum eſt in beneficiis, &c. In eodem libro aliquanto pòſt, Sicut in luſu, eſt aliquid pilam ſcite ac diligenter excipere: ſed non dicitur bonus luſor, niſi qui aptè & expeditè remiſit quam acceperat. Non diſſimilis eſt quem hodie pilæ vocant apud Italos, cuius meminit Horatius,

Nanque pila lippis inimicum & ludere crudis.

Athenæus libro primo docet, ſphæræ luſum olim dictũ φαινίνδα, ἀπὸ τῆς ἀφέσεως τῆς σφαιρίζοντων. quæ verba quid ſibi velint, non ſatis intelligo: magis arbitror dictum ἀπὸ τοῦ φαίνεσθαι, quod ſphæra miſſa emicet. Ibidem citatur carmẽ Antiphanis, -σφαῖραν λαβὼν,

Τῷ μὲν διδοὺς ἔχαιρε, τὸν δ' ἔφευγ' ἅμα,

Τὸν δ' ἐξέκρουσε, τὸν δ' ἀνέστησεν πάλιν,

Κλαγκταῖσι φωναῖς. id eſt, -ſumpta pila

Gaudebat huic dediſſe, at hunc fugit ſimul.

Excuſſit hunc, at erigebat alterum,

Tubæ in modum ſonante voce.

Quadrabit adagium in eos qui ſe viciſſim dicteriis inceſſunt. Confine, ſicut opinor, illi Perſiano,

Cædimus, inque vicem præbemus crura ſagittis.

Iuxta Senecæ ſententiam, quadrabit etiã in eos qui ſibi mutuo aſſentantur & colludunt in diſputatione: veluti quum Scotiſta reſpõdet ſcotiſticé, Nominalis iuxta decreta nominalium: vt non quæratur veritas, ſed theatrica quædam fabula peragi videatur.

Animo ægrotanti medicus eſt oratio. 100

Celebratur hic verſus apud Græcos prouerbii vice, citatúrque à Plutarcho ad Apollonium,

Ψυχῆς νοσούσης εἰσὶν ἰατροὶ λόγοι. id eſt,

Ægroto animo medicus eſt oratio.

Sumptum apparet ex Æſchyli Prometheo,

Οὔκουν Προμηθεῦ τοῦτο γιγνώσκεις, ὅτι

Ὀργῆς νοσούσης εἰσὶν ἰατροὶ λόγοι. id eſt,

Non hoc quidem te præterit Promethee,

Morbo quòd iræ medicus eſt oratio.

Siquidem, vt inquit ille ſapiens Hebræus, Sermo mollis frangit iram. Et ira, iuxta Stoicos, nihil aliud eſt quàm furor breuis. Huc alluſit Horatius in epiſtolis,

Sunt verba & voces quibus hunc lenire dolorem

Poſſis, & magnam morbi depellere partem.

Ex opinione Stoicorum, cupiditates animi morbos appellat. his philoſophia medetur pharmacis verborum, id eſt monitis ſalubribus. Et apud Terentium arguit ſeſe Menedemus, qui non vt decuit, tractarit ægrotum animum adoleſcentis. Vt enim in corporum morbis pro ratione valetudinis, alia atque aliæ adhibentur pharmaca, itidem in animi malis non eadem adhibenda eſt oratio, ſed interim blandius monendum, interim acrius iurgandum: nonnunquam diſſimulandum, & imprudenti pharmacon admouendum, iuxta Pauli monitum, Argue, obſecra, increpa. Feruntur in eandem ſententiam & hi ſenarii,

Λόγος γὰρ ὁ θεραπεύων λύπης μόνος. id eſt,

Dolori enim medetur vna oratio. Et,

Λόγῳ μ' ἔπεισας φαρμάκῳ σοφωτάτῳ. id eſt

Sermone flexiſti optimo me pharmaco. Et,

Ὁ λόγος ἰατρὸς τῶν κατὰ ψυχὴν παθῶν. id eſt,

Animo laboranti medicus oratio eſt.

Iſocrates in oratione De pace, eleganter vſurpauit hanc ſententiam, Ὑμᾶς δὲ χρὴ περὶ τοῦ μὲν τί τι γιγνώσκειν, ὅτι τῶν μὲν περὶ τὰ σώματα νοσημάτων πολλαὶ θεραπεῖαι καὶ παντοδαπαὶ τοῖς ἰατροῖς εὕρηνται, τῇ δὲ ψυχῆς τῇ νοσούσῃ καὶ γεμούσῃ πονηρῶν ἐπιθυμιῶν, οὐδέν ἐστιν ἄλλο φάρμακον, πλὴν λόγος ὁ τολμῶν τοῖς ἁμαρτανομένοις ἐπιπλήττειν. ἔπειθ᾽ ὅτι καταγέλαστόν ἐστι τὰς μὲν καύσεις καὶ τὰς τομὰς τῶν ἰατρῶν ὑπομένειν, ἵνα πλειόνων ἀλγηδόνων ἀπαλλαγῶμεν· τοὺς δὲ λόγους ἀποδοκιμάζειν, πρὶν εἰδέναι σαφῶς εἰ τοιαύτην ἔχουσι τὴν δύναμιν ὥστ᾽ ὠφελῆσαι τοὺς ἀκούοντας. id eſt, Vos autem illud in primis ſcire oportet, quòd aduerſus corporis morbos multa variáque remedia à medicis reperta ſunt: animis verò ægrotantibus ac prauis cupiditatibus oppletis, nõ eſt aliud remediũ quàm oratio quæ non vereatur errantes increpare. Deinde derideculum eſſe, quũ medicorum vſturas ac ſectiones perferamus, vt à grauioribus cruciatibus liberemur, orationẽ reiicere priuſquam liqueat an huiuſmodi vim habeat vt vtilitatem adferat audientibus. Verum vt amica, ſalubris, & in tempore adhibita oratio, remedium eſt efficax ac præſentaneum: ita ſermo inimicus, aut peſtilens, aut non in tempore dictus, letale venenum eſt.

CHILIADIS TERTIAE CENTVRIA SECVNDA.

Siquid mali, in Pyrrham. 1

Eἴ τι κακὸν, εἰς Πύῤῥαν, id eſt, Siquid mali, in Pyrrham: ſubaudiendum, recidat, aut abeat, aut eiuſmodi quidpiam. Ad hũc modũ, malum, ſiquod timeretur, deprecabantur abominantes, & in hoſtium caput imprecantes. Vnde & illa figura Græcis pariter ac Latinis ſcriptoribus familiaris, Hoſtibus noſtris hoc eueniat. Ouidius,

Hoſtibus eueniat.

Hoſtibus eueniant conuiuia talia noſtris.

Idem in tertio De arte amandi,

Hoſtibus eueniat tam fœdi cauſa pudoris.

Idem libro tertio Faſtorum,

Eueniat noſtris hoſtibus ille color.

Idem libro ſecundo Elegiarum,

Hoſtibus eueniat vacuo dormire cubili:

Hoſtibus eueniat vita ſeuera meis.

Idem libro tertio Elegiarum,

Eueniat noſtris hoſtibus ille pudor.

Rurſum Vergilius libro tertio Georg.

Dii meliora piis, erroremque hoſtibus illum.

Idem in octauo Æneidos, de Mezentio,

-dii capiti illius generique reſeruent. Propertius,

Hoſtibus eueniat lenta puella meis.

Et Horatius in Odis,

Hoſtium vxores puerique cæcos

Sentiant motus orientis Auſtri.

Et Terẽtius in Heautontimorumeno, in ſene ſeipſum excruciante, Au, obſecro te, iſthuc inimicis ſiet. Idem in Eunucho, Vtinam ſic ſint qui mihi male volunt. Originem prouerbii tradunt huiuſmodi. Quondam Pyrrhæos quotquot erant finitimi graui odio perſequebantur: vnde ſiquod malum aliquando videretur impendere, id abominantes, precabãtur vt in Pyrrhæos auerteretur, dicentes, εἰς τὴν πύῤῥαν id eſt, In Pyrrhæorum regionem. Eſt autem Pyrrha, Leſbi inſulæ ciuitas, authore Stephano. Eſt & altera inter Prienen & Miletũ. Neſcio an librariis ſit imputãdum quòd Plutarchus in Cõuiuio ſapientũ pro Pyrrham refert Prienẽ. Verba Plutarchi ſic habẽt, καὶ ὁ Θαλῆς γελάσας, εἴ τι κακὸν, ἔφη, αὖθις εἰς Πριήνην, διαλύσει γὰρ ὁ Βίας, ὡς διέλυσεν αὐτῆς τὸ πρῶτον, id eſt, Ac Thales ridens, Siquid, inquit, mali, rurſus in Prienen. Soluet enim Bias, quemadmodum ſoluit prius. Mihi videtur loci nomen data opera mutatum, quòd Bias eſſet Prienæus, ita ioco Pyrrha mutata eſt in Prienen.

Plutarchi locus.

In tuum ipſius malum lunam deduces. 2

Ἐπὶ σαυτῷ τὴν σελήνην καθέλκεις. id eſt, Aduerſus teipſũ lunã detrahes. Maleficæ mulieres incantamentis quibuſdã lunã in terram detrahere credebantur antiquitus. Vnde Vergilius,

Carmina vel cælo poſſunt deducere lunam.

Et Horatius in Odis,

Per atque libros carminum valentium

Refixa cælo deuocare ſydera.

Et rurſum in Sermonibus,

-lunámque rubentem,

Ne foret his teſtis, poſt magna latere ſepulchra.

Item Iuuenalis,

Vna laboranti poterit ſuccurrere lunæ.

Creditum eſt olim, huiuſmodi ſagas oculis ac pedibus priuari ſolere. Aglaonice quæpiam, quũ per aſtrologiæ cognitionem defectus præſciret, iactabat ſe lunam è cælo detractũrã in terram: atque eius iactantiæ pœnas dedit, de quo dicetur in prouerbio, Lunã detrahere. Prouerbium igitur hinc ſumptum, dicebatur de iis qui ſuis ipſorum artibus ſibi malũ ac-

ceerſeret. Quod genus, ſiquis callidis rationibus effeciſſet vt acceſſeretur aliquis, deinde eueniret vt ab eo quem accerſien dum curaſſet, ſubuerteretur.

Coruus aquat. 3

Κόραξ ὑδρεύει, id eſt, Coruus aquat. Dici ſolitum vbi quis non citra negotium citraque ingeniũ conſequeretur ea quæ cuperet. Aut vbi quis rem nouis artibus tẽtaret efficere. Ductum ab apologo de coruo, quum ſitiret, congeſtis lapillis aquam ex imo fundo in ſummam vaſis oram euocante. quod Plinius vt rem geſtam memorat li. 10. cap. 43. Sed probabilius videtur vt adagium referatur ad eam fabulam quam Faſtorum libro ſecundo narrat Ouidius ad hunc modum,

Fort. Ioui Phœbus feſtum ſolenne parabat:
(Non faciet longas fabula noſtra moras)
I mea, dixit, auis, ne quid pia ſacra moretur,
Et tenuem viuis fontibus adfer aquam.
Coruus inauratum pedibus cratera recuruis
Tollit, & aereum peruolat altus iter.
Stabat adhuc ficus duris denſiſſima pomis:
Tentat eam roſtro: non erat apta legi.
Immemor imperii ſediſſe ſub arbore fertur,
Dum fierent tarda dulcia poma mora.
Iamque ſatur, nigris longum capit vnguibus hydrum,
Ad dominumque redit, fictaque verba refert:
Hic mihi cauſa moræ, viuarum obſeſſor aquarum:
Hic tenuit fontes, officiumque meum.
Addis, ait, culpæ mendacia, Phœbus: & audes
Fatidicum verbis fallere velle deum?
At tibi dum lactens hærebit in arbore ficus,
De nullo gelidæ fonte bibantur aquæ.

Meminit huius & Hyginus, & Ælianus De naturis animantium lib. 1. Proinde prouerbium mihi magis videtur conuenire in ceſſatorem.

Conuenerat Attabas & Numenius. 4

Συνῆλθεν Ἀτταβᾶς τε καὶ Νουμήνιος. id eſt,
Coniunctus eſt ſuo Attabas Numenio.

Quidam legunt Attagas. Dici ſolitum quoties improbus aggregatur cum improbo. Diogenianus tradit hos inſigne par furum fuiſſe. Meminit huius Diogenes Laertius in vita Timonis Nicei. nam hoc prouerbio notabat eos qui putabant intellectu atteſtante ſenſibus eſſe credẽdum, quum ipſe nec rationi nec ſenſibus aſſentiendum putaret. Simillimum illi quod alibi dictum eſt, Cum Bitho Bacchius.

Coloſſi magnitudine. 5

Κολοσσικῷ τῷ μεγέθει, id eſt, Coloſſæa magnitudine. Prouerbialis apud Lucianum hyperbole, in homines prægrandi corporis mole. A ſtatuis ingentibus, quas coloſſos appellant. Inter has in primis celebratur ſolis Coloſſus apud Rhodios, ſeptuaginta cubitis altus hoc eſt, iuxta Feſtum Pompeium, pedes centum & quinquaginta pollicem vix pauci potuerunt amplecti. Referuntur & alii apud Plinium prodigioſæ magnitudinis. nam iis impendiis delectabantur olim imperatores Romani, quibus (vt videtur) magis erat cordi maximos eſſe, quam optimos. Legimus & Atlantas dici prægrandes. De magnis ac vehementer moleſtis, qui athones dicti ſunt, alibi meminimus quemadmodum & de hamaxiais.

Mali commatis. 6

Πονηροῦ κόμματος, id eſt Mali commatis, dicebatur improbus, contemptus & reiculus quiſpiam. Sumpta metaphora à reprobatis numiſmatis. Ariſtophanes in Pluto,

Κακοῦ γ' ἐστὶ τοῦ πονηροῦ κόμματος. id eſt,
Videtur eſſe non probati commatis.

In ſycophantam dictum iam ad paupertatem famemque redactum poſteaquam Plutus oculos receperat. Interpres oſtẽdit comma genus eſſe viliſſimi nomiſmatis. Sonat autem perinde quaſi dicas, malæ monetæ. Rurſum in eadem fabula, -νομίσματος

Οὐ τοῦ 'κείνου τοῦ πονηροῦ κόμματος. id eſt, -monetæ
Illius eſſe hunc improbati commatis.

Apud eundem in Ranis, τῷ κακίστῳ κόμματι. Idem in Concionatricibus,

Καὶ ταυτί γέ μοι τὸ κόμμ' ἐγένετο τότε. id eſt,
At iſtud hercule comma mihi fuit malum.

Reddit cauſam, quòd quum abiiſſet in forum empturus farinas, iamque pera ſuppoſuiſſet, præco clamauit ne quis re-ciperet æreos nummos, ſed argẽto vẽderentur omnia. Ad hæc forma pertinent etiam illæ ceu prouerbiales metaphoræ, κιβδηλεύειν, & κιβδηλεία, pro eo quod eſt, impoſturam facere: & κίβδηλα pro impoſtura quæ voces reperiuntur cũ alias frequentius, tum Platonis libro De legibus 11, ſiquis ſorte certius deſiderabit teſtimoniũ. Proinde qui moribus ſunt improbatis, eos κιβδήλους vocant, quaſi dicas adulterinæ monetæ. Appoſitius autem ad oris figuram morum & indolis indicem refertur. Siquidẽ quemadmodum nummus inſpecta imagine dignoſcitur illico probatuſne ſit an adulterinus, itidem ex ipſa ſtatim hominis forma deprehẽditur ingeniũ, vel Euripide teſte, cuius hæc ſunt in Ione, — Κιβδήλους, &c.

Τρόπους δ' αἰωνιστὶ μὲν ἐσορῶντες,
Τὸ χρῆμ' ἰδόντες, οἱ γνώριμοι ἀνδρὸς. id eſt,
Plerunque ſpecies ipſa, ſimul aſpexeris,
Hominem arguit, generoſus is ſit, an ſecus.

Beneuolus trucidator. 7

Εὔνους σφαγεύς, id eſt, Beneuolus occiſor. Conuenit in hos qui quũ ſummã afferant perniciem tamen beneuolentiæ ſpeciem admiſcent. Tractum aiunt ab Oreſte, qui truci ſata matre Clytæmneſtra, parentale conuiuium velut in illius honorem exhibuit. Quidã & ad Antigonum regem referunt, qui poſteaquam Semelen è medio ſuſtuliſſet, oſſa tamen illius ſummo cum honore curauit ad matrem deportanda. Sunt quibus magis placet vt adagium ad Ptolemæum Philopatoris filium referatur. is matrem Berenice in palatio ipſius vinculis conſtrictam Soſibio tradidit aſſeruandã: vbi illa, nõ ferens eam filii contumeliam, ſumpto veneno interiit. At ille perturbatus inſomniis, monumentum in medio vrbis extruxit, quod nunc ſepulchrum appellatur. In hoc vna cum matre maiores omnes ſuos cõpoſuit, & inter hos Alexãdrum Magnum. Nec hoc cõtentus officio vir pius, tẽplum eidẽ cõſtituit in Ægialis, cui nomẽ inditum, Berenices ſeruatricis. Hæc fermè Zenodotus. Confine eſt illud quod alibi recenſuimus, Intẽpeſtiua beneuolẽtia nihil à ſimultate differt. Ita Flaccus, Nil moror officium quod me grauat.

Nec parum ſcite dixit Ennius apud Ciceronem lib. Offic. 2, Benefacta male locata, malefacta arbitror. — Benefacta male locata, &c.

Corytheo deformior. 8

Κορυθαίου αἰσχίων ἐστὶν, id eſt, Corytheo deformior. Aiunt Corytheum quempiam fuiſſe hominẽ inſigniter ſtultum ac vecordem, ad hoc forma infœliciſſima fœdiſſimaque, cui liberi item fuerint omnes patrem referentes: vnde vulgaris dictus eſt iocus in hominem bardum, ac perinde deformem. Refertur adagium à Zenodoto.

Contra torrentem niti. 9

Contra torrentem niti dicuntur qui fruſtra certant cum iis quos vincere non queant. Sumptum à natantibus, qui ſolẽt ſecundo natare flumine, maxime ſi torrẽs fuerit. Quòd ſi cõtrà nitãtur, nihil promouerint. Vſurpat hoc adagium Aurelius Auguſtinus in epiſtola quadã ad diuum Hieronymũ. Et laudatur à Iuuenale Criſpi prudentia, qui Domitiani violentiæ conceſſerit, & ingenio alioqui inſanabili obſecundarit.

Ille igitur nunquam direxit brachia contra
Torrentem. Item Ouidius,
Stultus, ab obliquo qui quum diſcedere poſſit,
Pugnat in aduerſas ire natator aquas.

Gregorius Theologus ad Eudoxium rhetorem, Τὸ δὲ μὴ βιάζεσθαι ῥοῦ ποταμοῦ, καὶ τὸ παροιμία παιδεύει, id eſt, Nõ eſſe cogẽdum fluminis impetum, docet etiam prouerbium.

Vſque ad aras amicus. 10

Μέχρι τοῦ βωμοῦ φίλος εἰμί, id eſt, Vſque ad aram ſum amicus. Tametſi nõ eſt huius inſtituti quælibet apophthegmata colligere, tamẽ hoc ita comode dictum, & ſpecie viq; adeo prouerbiali, præterea tãs magnis celebratũ authoribus, vt merito videatur in hunc ordinẽ cooptandũ. Reſpõſum eſt autẽ à Pericle, quẽ quũ amicus quiſpiã rogaret vt in cauſa quadã, ſua gratia falſum deieraret, δεῖ με, ἔφη, συμπράττειν τοῖς φίλοις, ἀλλὰ μέχρι τῶν θεῶν. id eſt, Oportet me comodare amicis, ſed vſque ad aras. Ita refert Gellius. Cõmodius refert Plutarchus in libello περὶ δυσωπίας, Μέχρι τοῦ βωμοῦ φίλος εἰμί. id eſt, Vſque ad ara ſum amicus. Admonet prouerbiũ, nonnunquã, quo conſulamus amicorũ comodis, eorumque voluntati morẽ geramus, fas videri paululum à recto deflectere, verũ eatenus ne propter hominẽ amicũ, numinis reuerẽtiam violemus. Olim

iurantes aram manu contingebant. Porrò quatenus & quo- [illegible] ſit ab honeſto deflectendum amici cauſa, copioſe do- [illegible] diſputat Aulus Gellius libro Noctium Atticarum primo capite tertio.

Codali chœnix. 11

Κοδάλη χοῖνιξ, id eſt, Codali chœnix, ſiue demenſum, De [illegible] dicebatur, autore Suida. Neque præterea quicquam ſuper hac re mihi repertum eſt adhuc apud autores [illegible] licet ortum a ſeruo quopiam edaci, cui chœnix fuerit altius capax, & hac arte fraudarit herū. In collectaneis quæ titulo Helychii circunferuntur, reperio condalum piſcem, aut eundem aut certè affinem ceſtreo: quem Gaza [illegible] mugilem. Sed idem meminit alibi huius prouerbii κονδάλη χοῖνιξ, ſubindicans fuiſſe quempiam ædilem qui maiorious menſuris ſoitus ſit vti.

Concha dignus. 12

Κόγχης ἄξιος, id eſt, Concha dignus. Rem nullius pretii cō- [illegible] dicunt Græci, quemadmodum Latini nauci aut floccum. Vnde quod contemptiſſimum nulliuſque rei ſignificabant, id κόγχης ἄξιον dicebant.

Conto nauiga. 13

Κοντῷ πλεῖν, id eſt, Conto nauigare, dicebantur qui ſic rebus [illegible] quemadmodum vti conueniebat: aut qui vitæ genus ſuo accommodatum ingenio ſequerentur. Neque enim contus ad vllum alium vſum accommodatus, quàm ad nauigationem. Itidem non ad quamuis vitam quiuis idoneus eſt. Vti licebit, ſiquem admonere voles vt quaque re vtatur ad id in quod inuenta ſit, vt, Quorſum ſeruas nummos tuos, non in hoc natos vt ſpectentur, ſed quo vitæ ſubſidio ſint. Conto nauigandum eſt. Refertur à Suida.

Cydi pœnam debet. 14

Κύδου δίκην ὀφείλει, id eſt, Cydi pœnam debet. κῦδος prima producta gloriam ſignificat. eadem correpta, τὴν λοιδορίαν ἐς κακολογίαν, id eſt, maledictum & conuicium. vnde & verbum deduxere κυδάζειν, pro eo quod eſt conuiciari. Proinde quū quis ob rem friuolam, veluti verbum aliquod temere dictum, [illegible] vexareturque, cum prouerbio dicebant κύδου δίκην [illegible], hoc eſt, conuicii pœnam dependiſſe, & maledicti pœna debere. Na antiquitus [illegible] dicebatur is qui petulantius in quempiam aliquid dixiſſent.

Cnips in loco. 15

Ὁ σκνὶψ ἐν χώρᾳ, id eſt, Cnips in regione. Dictum in eos qui ſubinde ſedem mutarent, & aliunde alió demigrarēt. Cui vitio ſeſe obnoxiū fuiſſe confitetur Horatius. Eſt autē σκνὶψ, ſiue [illegible] (nam vtrunque reperio) vermiculus innaſcens materiis & eroſo ligno, ſemper locum mutare nititur. Quidam citerunt prouerbium hoc modo, σκνὶψ ἐν χώρᾳ, id eſt, Cnips è regione, vt ſubaudias demigrat. Plinius libro 16, capite quadrageſimoprimo, inter peſtes materiarum teredinem cōmemorat, vermem grauiſſimo ad portionem capite: ſic appenatum quod dentibus erodat. ſed propriè vocari teredinem, quæ in mari materiam infeſtet. Addit, huius generis cetaſten vocari, qui ſimulatq; tantum eroſerit vt circumagat ſe, generat alium. Hæc an huic prouerbio congruant dubito. nam Græci tradunt σκνῖπα eſſe animalculum volucre & ξυλοφάγον, non diſſimile culici. Id ſi verum eſt, non video qui [illegible] quod ab Ariſtotele proditum eſt, auem ξυλοκόπον, (quem Latini, ni fallor, picū Martiū appellant) ob id roſtro fodere arbores, vt σκνῖπας in ligno latentes euocet. Suidas ait à σκνιπός, qui eſt genitiuus caſus huius nominatiui σκνὶψ, fingi nominatiuum σκνιπός, eámque vocem ſignificare parcum, tenacemque victu viuentem [illegible] ad cnipis exemplum, qui lignorum arroſu paſcitur, cibo non admodum lauto. Proinde conſentaneum videtur, adagium dici poſſe in ſordidos, duro parcoque victu vtentes.

Cyclobori vox. 16

Κυκλοβόρου φωνή, id eſt, Cyclobori vox. De clamoſis & vehementer obſtrepetis dicebatur, aut quibus vox eſſet vitioſa raucáque. Cycloborus fluuius quidam Atticæ, non perpetuus, ſed torrens, ingenti ſtrepitu defluens: vnde ductū prouerbium Ariſtophanes in Equitibus,

> Ἅρπαξ, κεκράκτης, κυκλοβόρου φωνὴν ἔχων. id eſt,
> Clamoſus, auidus, voce Cyclobori obſtrepens.

Thaſium infundis. 17

Θάσιον ἐνέχεις, id eſt, Thaſium miſcuiſti. Dici ſolitum videtur, vbi quis vinum non aqua, ſed alio quopiam efficaciore vino dilueret. nam Thaſia vina laudatiſſima quondā fuiſſe teſtatur & Apuleius apologia prima, Olitori, inquiens, & cauponi merito conceſſum eſt, olus & vinum ex nobilitate ſoli commendare, vinum Thaſium, olus Phliaſium. Et Plinius capite ſeptimo naturalis hiſtoriæ, libro 14, inter tranſmarina vina Thaſium Chiumq; in ſumma gloria fuiſſe ſcribit. Eſt autem Thaſus inſula iuxta Thraciam: vnde prouerbium, Thaſus bonorum. In ea inſula narrant fuiſſe Staphylū, quem deperierit Bacchus. Sumptum eſt ex Ariſtophanis Pluto. quo loco verſus hic eſt,

> Εἰ Θάσιον ἐνέχεας, εἰκότως γε νὴ Δία. id eſt,
> Merito profectò, ſi Thaſion infuderas.

Anus quædam queritur adoleſcentem amatorem pridem ita ſibi ſolitum adulari vt diceret illam ſuauiſſimè olere. Ad id per iocum reſpondens Chremylus, negat eſſe mirum ſi ita viſum fuit adoleſcenti, quum illi vinum Thaſium odoratiſſimum proponere ſit ſolita. Interpres addit ἐνέχεις dictum pro ἐνέχεας, id eſt infundebas, pro miſcebas.

Κλαδοσείζειν. 18

Κλαδοσείζειν vulgato conuicio dicebantur ii qui puerorū amoribus oblectarentur, aut, vt ait Diogenianus, mulieres immodicè libidinoſæ. Vnde natū ſit prouerbiū, nō ſatis liquet, niſi quod Heſychius docet κλάδος Græcis ſonare naturæ muliebris vicinam partem. vnde receptū vt κλαδοσείζειν appellarent libidinoſam contrectationem, atteſtante & Suida.

Claudiana tonitrua. 19

Feſtus Pompeius innuere videtur Claudiana tonitrua in vulgi ſermonem abiiſſe: ſcribens ideo vocata Claudiana tonitru, quòd Claudius Pulcher inſtituerit vt ludis poſt ſcenam factis, lapidum coniectus ita fieret vt veri tonitrus ſimilitudinem imitaretur. nam antea leues admodum & paruos ſonitus fieri ſolitos, quum claui & lapides in labrum æneum cōiicerentur. Quadrabit adagium (ſi modo videbitur in adagionum gregem recipiēdum) in homines immodicè clamoſos, & odioſè obſtreperos. Simillimum illi quod alibi retulimus Δωδωναῖον χαλκεῖον, id eſt, Dodonæum æs.

Claudi more tenere pilam. 20

M. Tullius aduerſus Piſonem ſcribit in hūc modum, Græcus primùm diſtinguere illa, atque diuidere quemadmodū dicerentur: iſte claudus (quomodo aiunt) pilā retinere, quod acceperat teſtificari. Hactenus Cicero. Prouerbium congruit in eos, qui quicquid à præceptoribus acceperint, ſiue id doctum ſit, ſiue indoctum, nullo delectu nulloque iudicio tenere ſolent ac ſequi. Sumpta metaphora à claudo diffidente ſuis pedibus, & ob id pertinaciter columnis innitente. Niſi ſi cui magis referendum videtur ad ſolum pilæ, quam claudus ita demum accipit ſi commodè illi mittas. Alioqui pedibus tardus non poteſt vtcunque miſſam accipere. Seneca libro De beneficiis ſeptimo. Q[illegible]d ſi me remittere pilam māco iubeas? hoc eſt, dare beneficium illi qui non ſit idoneus ad accipiendū. Plautus in Aulularia, Tū autem interdius, quaſi claudus ſutor, domi ſedet totos dies. Generatim conueniet in omneis qui de alieno pendent iudicio, alienæq; innituntur autoritati: quemadmodū iſti quibus ſatis eſt dixiſſe, αὐτὸς ἔφα. Claudus ſutor

Loripedem rectus derideat. 21

Et ſanequam elegans eſt & plurimum habet figuræ prouerbialis illud apud Iuuenalem,

> Loripedem rectus derideat, Æthiopem albus.

Quo conueniet vti quoties aliquis id aliis opprobrat mali, cui ſit ipſe obnoxius, aut aliena caſtigat vitia, à quibus ipſe non ſit immunis: perinde quaſi claudus claudo claudicationis vitium per contumeliam obiiciat. Oportet eū quammaxime vacare culpa qui in alium paratus eſt dicere: & ſtultiſſimum eſt in alium iacere quod in ipſum poſſit retorqueri.

> Quis [redacted] tulerit Gracchos de ſeditione querentes?
> Si fur diſpliceat Verri, ſi homicida Miloni?

Celebratur illud Leonis Byzantii, cui quum maledicus quiſpiam opprobraſſet vitium oculorū, ipſe gibbo deformatus: Humanum, inquit, conuicium in me feciſti, quum ipſe Nemeſin in dorſo portes.

Cliſthenem video. 22

Κλεισθένην ὁρῶ, id eſt, Cliſthenē video. Cliſthenes hic malè audiit, & comicorum conuiciis laceratus eſt, quòd parū vir haberetur, ſeſeque cultu indecoro velut in mulierem tranſ-

figuraret, Sardanapalum illum Aſſyrium imitatus. Ariſtophanes ἐν Θεσμοφοριαζούσαις,

Ὁρᾶς σεαυτὸν ἐν μὰ δί', ἀλλὰ Κλεισθένη. id eſt,

Teipſum vides non per Iouem, ſed Cliſthenem.

Suidas refert, & ait conuenire in eos qui læui deraſaque ſunt cute, nam hic mos Cliſtheni, barba deraſa ſemper eſſe, quo iuuenis etiamdum videretur. Effertur & ad hunc modum, Κλεισθένης ἀκρατέστερος id eſt, Cliſthene intemperantior, de cinædo & delicijs effœminato. Contrarium illi, Ζήνωνος ἐγκρατέστερος, id eſt, Zenone temperantior.

Cliſthene intemperantior.

Cleocritus. 23

Κλεόκριτος, id eſt Cleocritus. Id nominis contumeliæ cauſa iaciebatur in cinædos ac molles & parum viros. nã & hũc veteris comœdiæ maledicta nobilitarunt. Dictus eſt autem effœminatus, cinædus, hoſpes, obſcuro fœdoque genere, Cybeles filius, quod Rheæ myſteria ab exectis cunatiſq. peragerentur. Ne forma quidem à moribus diſcrepabat: nam faciè velut aucem referebat. Suidas nominatim prouerbij loco refert: alioquin ipſe non retuliſſem inter adagia.

Coturniſſare. 24

Κιχλίζειν prouerbio dicebantur qui pinguibus coturnicibus aut turdis veſcerétur, aut qui riderét laſciuè parumq; decore. Proinde & κιχλισμὸν riſum mollẽ & impudicum appellat. Quadrabit igitur vel in liguritores & cupedijs addictos, vel in laſciuius ridentes. Sturni enim nihil non imitantur: & turdus à Plinio recenſetur inter aues quæ ſermonem humanum imitantur. nam autores vocem hanc variè tranſferunt.

Κιχλισμός.

Cilicium exitium. 25

Κιλίκιος ὄλεθρος, id eſt, Cilicium exitium, De crudeli & immani dicebatur. Cilices enim ob piraticam quam exercebant, & aſſiduas hoſtium depredationes, infames erant immanitatis & crudelitatis nomine. Quapropter & Attici vindictas acerbiores κιλικίους appellabant. Meminit præter alios Heſychius. Similis formæ eſt quod apud iureconſultos legimus Iſauricum pro crudeli immanique latrone.

Iſauricus.

Centaurice. 26

Κενταυρικῶς, id eſt Centaurice, fieri dicebatur quod immaniter, ferociter, inciuiliterue fieret, ſumpta voce a Centaurorum moribus. Ariſtophanes in Ranis,

Τίς τὴν θύραν ἐπάταξεν; ὡς κενταυρικῶς id eſt,

Quis oſtium pulſauit ita Centauricè?

Etenim Centauri viribus & vi peragebant omnia, legum & iuris omnis ignari. Tametſi quidam exiſtimãt hoc apud Ariſtophanem dictum εἰρωνικῶς in Bacchum mollem alioqui & imbellem.

Cilicij imperatores. 27

Κιλίκων στρατηγοὶ, id eſt, Cilicij duces, Dicebantur homines hirſuti & pilis obſiti. Vnde & ſaga pilis contexta, Cilicia vocantur. Autor Diogenianus. Simpliciter autem κιλίκιοι dicebantur robuſti, ſordidi & magni. vnde & κιλικίζειν dicũtur qui prauis ſunt moribus. & κιλίκιοι λόγοι barbarica ſuffragia, quòd illi ſortibus in galeam miſſis ſolerent decernere. Memorantur κιλίκιοι, qui quum eſſent ſerui, heris eiectis occuparunt regionem. Κιλίκων ἄγαμα alias recenſuimus.

Ciuitates ludimus. 28

Πόλεις παίζομεν, id eſt, Ciuitates ludimus. Luſus genus quoddam eſt, in quo calculis ludebatur olim, quos antiquitus πόλεις, id eſt vrbes, vocabant. neoterici χώρας, hoc eſt regiones appellare cœperunt. Vſurpauit adagium Cratinus in fugitiuis. Hic nimirum locus eſt, ni fallor, quem Iulius Pollux citat libro de rerũ vocabulis nono, πανδιονίδα πόλιν βασιλέως τῆς ἐριβώλακος, οἶσθ' ἣν λέγομεν, καὶ κύνα, καὶ πόλιν ἣν παίζουσιν. id eſt, Pandioniam ciuitatem regis ſupra modum adulatricis. Noſti quam dicimus, & canem & ciuitatẽ quam ludunt. Genus autem luſus deſcribit his verbis, ἡ δὲ διὰ πολλῶν ψήφων παιδιὰ, πλινθίον ἐστὶ χώρας ἐν γραμμαῖς ἔχον διακειμένας. καὶ τὸ μὲν πλινθίον καλεῖται πόλις, τῶν δὲ ψήφων ἑκάστη κύων. διῃρημένων δὲ εἰς δύο τῶν ψήφων κατὰ τὰς χρόας, ἡ τέχνη τῆς παιδιᾶς ἐστὶ περιλήψει δύο ψήφων ὁμοχρόων, τὴν ἑτερόχρουν ἀναιρεῖν. id eſt, Qui verò cõplurium calculorũ dicitur luſus, laterunculus eſt regiones in ſe cõtinens in lineis ſitas. Et laterũculus quidẽ ipſe ciuitas appellatur: cæterum vnuſquiſque calculus, canis. Porrò quũ calculi ſint duobus diſtincti coloribus, luſus hæc ars eſt vt cõprehẽſis duobus calculis vnicoloribus, eum qui diuerſi coloris eſt, tollas è medio. Alluſit ad hoc prouerbiũ Plato li. De repu. 4. ἑκάστη γὰρ αὐτῶν πόλεις εἰσὶ πάμπολλαι, ἀλλ' οὐ πόλις, τὸ τῶν παιζόντων. id eſt Nam illarum vnaquæque plurimæ ſunt ciuitates, non ciuitas, quemadmodum dicere ſolent ludentes. Refert Zenodotus, quanquam idem adagij ſenſum non indicat. Quare cuique quod vero proximum videatur, coniectandum relinquo. Mihi quadraturum videtur, quoties ſuum quiſque commodum quacunque ſectatur via, & æmulo competitorique modis omnibus tendit inſidias. Qui luſus frequens eſt in aulis principum, & in magiſtratibus publicis. Ab hoc luſu manaſſe videtur qui nunc vulgo ſcacarius dicitur.

Ciſſamis Cous. 29

Κίσσαμις κῷος, id eſt, Ciſſamis Cous. Hunc aiunt pecuarijs gregibus ſupra modum diuitem. verum anguillam quotannis apparere ſolitam, quæ pulcherrimam omnium pecude raperet. Ea quũ in ſomnis apparens hominem commonuiſſet vt ſepeliret ſeſe, & ille negligeret: euenit vt ſimul ipſe cum vniuerſum illius genus radicitus interiret. Hæc ferme Zenodotus. Et hoc quoque prouerbium, Delium aliquem natatorem requirit. Apparet affine quod alibi dictum eſt, Aderit Temeſſæus genius.

Carcini poemata. 30

Καρκίνου ποιήματα, id eſt, Carcini poemata, Dicebantur ea quæ viderẽtur obſcura & inſtar ænigmatis dicta. Carcinus poeta quiſpiam fuit, cuius & alias meminimus in hoc opere: in quẽ iocatur Ariſtophanes in comœdia cui titulus εἰρήνη,

Εἰ τις ὤφθη ποτε στροφοῖς Καρκίνου στρόβιλος. id eſt,

Qui viſus eſt tortior vel Carcini ſtrobilis.

Is finxit Oreſtem ab Ilio coactum vt matricidium confiteretur, per ænigmata reſpondentem, authore Suida. qui teſtatur prouerbium à Menandro vſurpatum in falſo Hercule. Stratonicus apud Athenæũ lib 8, quũ audiſſet quendã imperitè canentem, rogauit cuius eſſet cantio: quũ is reſpondiſſet Carcini, πολύ γε μᾶλλον, ἔφη, ἢ ἀνθρώπου. id eſt. Multo ſanè magis, inquit, quam hominis. Nam καρκίνος Græcis & cancrum animal ſignificat. itaque iocus ex ambiguo captatus eſt.

Carica victima. 31

Καρικὸν θῦμα, id eſt, Caricum ſacrum, De macilenta hoſtia minimeque eſculẽta dicebatur. Hinc ductum, quòd Caribus populis mos fuerit canem immolare. Non inconcinnè torquebitur ad cibum appoſitum, inſipidum, & quem nemo velit attingere. Solent ſordidi quidam data opera cibos putres & ingratos palato, ſuis apponere, partim quòd minoris emãtur, partim quo minus abſumatur epularum in cõuiuio. Hos eleganter quis dixerit τὸ καρικὸν θῦμα θύειν, id eſt, Caricum ſacrum apponere.

Callicyrij plures. 32

Καλλικυρίων πλείους, id eſt, Plures Callicyrijs, De maxima quidem illa, ſed ſordida hominum turba dicebatur. Callicyrij dicebantur exulum ſerui, qui Syracuſis agricolationem exercebant, autore Timæo. Quoniam autem ingens erat id genus hominum multitudo, prouerbio receptum eſt, vt ſiquos admodum numeroſos ſignificare vellent, καλλικυρίους appellarent. Ariſtoteles in Republica Syracuſanorum, oſtẽdit eam ſeruorum turbam ex omnigenis populis in vnum cõfluxiſſe. Erant autem eodem loco Callicyrij apud Syracuſanos, quo apud Lacedæmonios captiui, apud Theſſalos peneſtæ, qui vocantur apud Cretenſes Elarotæ, apud Ægyptios Hebræi. Solitum eſt adagium hoc potiſſimum vſurpari ſiquãdo ſignificabat metuendam multitudinem. quæ numero freta, nonnunquam opprimit dominos. Nam & hi ſerui plures erãt dominis, quamobrem etiam expulerũt illos. Hæc ferme referuntur à Suida.

Cera tractabilior. 33

Κηροῦ εὐπλαστότερος, id eſt, Cera tractabilior. De vehementer docili dicebatur, aut de ingenio facili, tractabilique, & in quemuis habitum ſequaci. Horatius,

Cereus in vitium flecti, monitoribus aſper.

Perſius quinta Satyra,

Artificémque tuo ducit ſub pollice vultum.

Rurſum Horatius,

-argilla quiduis imitabitur vda.

Eſt autem hoc ceræ peculiare, vt manibus contrectata molleſcat: & hinc variæ rerum formæ ſolent effingi. Erat & pi-

ſturæ genus è ceris coloratis, quemadmodum è teſſellis lapidum ac lignorum. Quanquam rudis ætas ſimilior eſt argillæ quam ceræ: primò quidē fingi poteſt dum tenera eſt, verùm vbi duruit ingenium, nō facilè refingitur in aliam ſpeciem, ſed quēadmodum dixit Plato li. de Repub. 4, κινδυνεύει γοῦν ἐκ τῆς παιδείας, ὅποι ἄν τις ὁρμήσῃ, τοιαῦτα καὶ τὰ ἐπιόντα εἶναι. id eſt, Periculum eſt ne ad quæcunque ſe quis appulerit à pueritia, talia ſint & quæ ſequuntur.

Occiſionis ala. 34

Φόνου πτερόν id eſt, Interfectionis ala, de ſubito interitu dici ſolitum. Sumpta metaphora ab alatis iaculis, quæ repentè mortem adferunt. Quanquam magis probat Zenodotus vt accipiamus φόνου πτερὸν dictum περιφραστικῶς, id eſt per circuitionem, pro morte: quaſi ſit & ipſa alata.

Celmis in ferro. 35

Κέλμις ἐν σιδήρῳ. id eſt, Celmis in ferro. Dici conſueuit de iis qui præter modum ſuis fiderent viribus, tanquam inexpugnabiles inuictique cæteris. Celmis (vt ſcribit Zenodotus) vnus fuit ex Idæis Dactylis, qui quum matrem deorum Rheam violaſſet ſtupro, deinde à reliquis fratribus reiectus eſt. Ab hoc ferrum ſolidiſſimum cudi ſolebat. Ait huius hiſtoriæ mentionem factam apud Sophoclem in Satyris. Enarrator Apollonii de Dactylis Idæis, inter quos & Celmis, referre hos verſus authore Phoronide, ―ἔνθα γόητες

Ἰδαῖοι Φρύγες ἄνδρες ὀρέστεροι οἰκί' ἔναιον,
Κέλμις, Δαμναμενεύς τε μέγας καὶ ὑπέρβιος Ἄκμων,
Εὐπάλαμοι θεράποντες ὀρείης Ἀδρηστείης.
Οἳ πρῶτοι τέχνῃ πολυμήτιος Ἡφαίστοιο
Εὗρον ἐν οὐρείῃσι νάπαις ἰόεντα σίδηρον,
Ἔς τε πῦρ ἤνεγκαν, καὶ ἀριπρεπὲς ἔργον ἔδειξαν. id eſt,
―illic habitabant
Montigenæ Phryges Idæi, gens arte celebris,
Celmis, Damnameneuſque ingens, Acmónq; ſuperbus,
Montanæ docti cultores Adraſteæ.
A quibus ars Vulcania primis eſſe reperta
Dicitur, & nigrum nemoroſo in monte repertum
In varios vſus monſtrarunt cudere ferrum,
Impoſitumque igni miro ſplendeſcere cultu.

Ceſtum habent Veneris. 36

Τὸν Κύπριδος κεστὸν habere dicūtur qui nouis modis quēlibet in amorem ſui pelliciunt. Sumptum eſt autem ex Homericæ Iliados ξ, quo loco Iuno concubitura cum ſuo Ioue, Venerem adit, atque ab ea cingulum gratiarum & amorum conciliatorem commodatò petit. Hunc poeta deſcribit ad hunc modum,

Ἦ, καὶ ἀπὸ στήθεσφιν ἐλύσατο κεστὸν ἱμάντα,
Ποικίλον, ἔνθα δέ οἱ θελκτήρια πάντα τέτυκτο.
Ἔνθ' ἔνι μὲν φιλότης, ἐν δ' ἵμερος, ἐν δ' ὀαριστὺς,
Πάρφασις, ἥ τ' ἔκλεψε νόον πύκα περ φρονεόντων.
Τόν ῥά οἱ ἔμβαλε χερσὶν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζε,
Τῆ νῦν τοῦτον ἱμάντα, τεῷ ἐγκάτθεο κόλπῳ,
Ποικίλον, ᾧ ἔνι πάντα τετεύχαται· οὐδέ σε φημὶ
Ἄπρηκτόν γε νέεσθαι, ὅ τι φρεσὶ σῇσι μενοινᾷς. id eſt,
Sic ait, & ſoluit de pectore textile lorum,
Picturatum, in quo lenimina cuncta ferebat.
Huic inerat deſiderium, huic amor, huic muliebris
Blandiloquentia, quæ quidem & egregiè ſapientem
Furtiuis adiuta dolis falliteque capitque.
Quod manibus ſimul impoſuit, ſic ore loquuta eſt:
Hanc cape nunc ſinuique tuo ſuccingito zonam,
Contextam variè: per quam quæcunque parabis,
Polliceor, nil tu fruſtra tentaueris vnquam.
Meminit huius & Theocritus in Adonidis epitaphio,
Σοὶ δ' ἅμα κεστὸς ὄλωλε. id eſt,
Tecum vna & ceſtus periit.
Eſt igitur ceſtus Veneris, cingulus efficax ad illectamenta gratiarum & amorum, quo illa dicitur Martem ſibi cōciliare. Meminit huius & Martialis,
Collo necte puer meros amores,
Ceſtum de Veneris ſinu calentem. Idem alibi,
Sume Cytheriaco medicatum nectare ceſton:
Vſſit amatorem balteus iſte Iouem. Rurſum alibi,
A te Iuno petat ceſton & ipſa Venus.
Duplex erit huius vſus adagii, ſiue quum dicemus cuipiam ceſtum eſſe Veneris, quòd neminem non inflammet amore ſui: ſiue quū dicemus iam opus eſſe Veneris ceſto, aut ne illū quidem profuturum ei cui per ætatē vires ac forma deſluxerit, quique iam ἔξωρος eſſe factus videatur. nam florens ætas ſuapte ſpōte ſuſcitat amores, ſenectus aut muneribus, aut pharmacis ſibi conciliet oportet: quanquam nec his rationibus efficere poteſt vt ametur.

Pontificalis cœna. 37

Olim cœnas ſūptuoſas opiparáſq; pontificales appellabāt. Ad quod alludens Horatius in Odis,
Abſumet hæres cæcuba dignior
Seruata centum clauibus, & mero
Tinget pauimentum ſuperbo,
Pontificum potiore cœnis.
Quo quidem in loco interpres admonet, prælautas cœnas prouerbio pontificales appellari ſolitas. Macrobius libro Saturnalium tertio vetuſtiſſimam quandam pontificis cœnam deſcribit, ſummo apparatu & omnigenis lautitiis affatim inſtructam. Id inde natum apparet, quòd ſolennes ſacræque cœnæ exquiſitiſſimis epulis ſoleant inſtrui. Ab eo quod ſcripſit Horatius, non abhorret quod hac tempeſtate apud Pariſios vulgari ioco vinum theologicum vocant, quod ſit validiſſimum, miniméque dilutum. Nec infeſtiuiter quidam huiuſce prouerbii cauſam rogatus, reſpondit, A iureconſultis occupari quas vocant præbendas, decanatus, & archidiaconatus: theologis nihil reliquum fieri præter curata, quæ vocant, ſacerdotia. Cæterùm quoniam de paſtoribus ſcriptum eſt, Peccata populi comedetis, nimirum ad cibi tam duri cōctionem opus eſſe vino efficaciſſimo. Atque hinc eſſe natum vulgi dictū. Plautus in Menæchmis conſimili figura Cereales cœnas dixit. Cereales, inquiens, cœnas dat. ita menſam extruxit, Tantas patinarias ſtruices concinnat. Stádum eſt in lecto ſiquid de ſummo petas. Legimus & adipales cœnas, & adipoſas, & aditiales. Terentius in Phormione, dubiam cœnam dixit pro lauta copioſáque.

Vinū theologicū

Cereales cœnæ.

Dubia cœna.

Cepas edere, aut olfacere. 38

Κρόμμυα ἐσθίειν. id eſt, Cepas edere. dicebātur ioco prouerbiali, qui lachrymari viderētur. Natum à Biantis apophthegmate. is enim Alyattæ regi ſibi per nūtium miſſum denūtianti vt quamprimum ad ſe veniret, reſpondit ad hunc modum, ἐγὼ Ἀλυάττῃ κελεύω κρόμμυα ἐσθίειν. id eſt, Ego iubeo Alyattam cepas edere, hoc eſt, κλαίειν καὶ οἰμώζειν, id eſt flere & eiulare. Quibus verbis extremum regis contemptum indicabat. Ductum eſt hinc prouerbium, quòd ceparum odor, vt eſt acris, conſueuerit lachrymas oculis excutere. Ariſtophanes, κρόμμυον δ' ἄρ' οὐκ ἰδὼν, innuens illum vel citra cepas fleturum. Quoniam autem idem efficit ſinapi nihil vetat & hinc prouerbium ducere. Columella in carmine,
Séque laceſſenti fletum factura ſinapis.
Mox & cepæ meminit,
Atque oleris pulli radix, lachrymoſáque cepa.
Simili figura neque diuerſa ſententia dicti ſunt κρομμύων ὀσφραίνεσθαι, id eſt Cepas odorari, qui flerent. Ariſtophanes in Ranis.
Τί δῆτα κλαίεις; κρομμύων ὀσφραίνομαι. id eſt,
Quid quæſo lachrymas? cepe odoror ſcilicet.
Hæc ferme Suidas. At Plinius li. 20. cap. 5, tradidit eas & delachrymationi & caligini oculorum mederi. Nec hoc pugnat cū his quæ diximus. ſiquidem educendo purgāt. Xenophon in Sympoſio dixit κρομμύων ὄζειν, id eſt olere cepe: quod in ſordidos & illotos congruit. Huic affine eſt σκοροδίζειν, pro moleſtia afficere, ſiue ad lachrymas adigere. Ariſtophanes in Equitibus, ſub perſona populi Athenienſis, φάσκων φιλεῖν μ' ἐσκορόδισας. id eſt, Dum ais te diligere me, alliaſti me. Quanquam ea vox à Comico riſus gratia conficta eſt.

Sinapis.

Σκοροδίζειν.

Scarabeo nigrior. 39

Κανθάρου μελάντερος. id eſt, Scarabeo nigrior. In fœdos & vehementer atros, ac fuſcos. nam ſcarabeus animal inſigni & fœdo nigrore eſt, de quo inferius plura dicentur.

Chalcidiſſare. 40

Χαλκιδίζειν & χαλκιδεύεσθαι dicebantur qui rapaciores & plus ſatis ad rem attenti viderentur. Chalcidenſes in inſula Eubœa populi, comœdiæ veteris conuiciis notati ſunt, quòd auariores eſſent. Heſychius indicat eam gētem malè audiſſe ob fœdos puerorum amores & hinc natum prouerbii conuicium in ſimili morbo obnoxios.

Phicidiſſare. 41

Φικιδίζειν,id eſt Phicidiſſare,dicebantur vulgo,puerorum obſcœnis amoribus dediti. Quidam malunt ad eos referre qui litera ρ immodice & ad faſtidiũ vſque conſueuerint vti. ſiquidem ea gens literam σ ſolita eſt in ρ commutare. Quo quidem vitio notantur & Eretrienſes, atteſtante prouerbio, ἐρετριέων ῥῶ, id eſt Eretrienſium rho.Hodie iocus eſt vulgi in Picardos:quum Luteciana fœminæ ob linguæ delicias ρ vertant in σ,Maſia ſonantes pro Maria.

Cantharo aſtutior. 42

Κανθάρου πανουργότερος,id eſt, Canthoro aſtutior,aut callidior. Zenodotus ait,Athenis cauponem fuiſſe quempiam nomine Cantharũ, quem ob maleficia & impoſturas ac proditiones,capitis affecerint ſupplicio:proinde vulgo receptũ vt in verſutos ac impoſtores diceretur.Mihi vero propius videtur ſi referatur ad animãtis naturam,& ad apologũ Æſopicum, quo narratur, quemadmodũ ſcarabeus tãto aquila inferior viribus,tamen ingenio ſuperauit auium omnium reginam.

Canis tanquam Delum nauigans. 43

Ἀδεὴς ὥσπερ εἰς Δῆλον πλέων.id eſt,Canis tanquam in Delũ nauigans.In ſupinum,ocioſum, ſecurum, ac voluptariam agentem vitã dicebatur.Nam Athenis faciliſ ac tuta in Delũ nauigatio. vnde fiebat vt qui illuc ſoluerent,inter nauigandum ſecuri,nihilque periculi metuentes canerent.Mos autẽ erat Athenienſibus, vt quotannis nauim ſolenni apparatu religionis cauſa Delum mitterent : id quod indicat Plato in Critone.Vnde conſentaneum eſt,qui hac vectabantur,hymnos quoſdam in Apollinis laudem ſolitos decantare.

Caunius amor. 44

Καύνιος ἔρως,id eſt,Caunius amor.De fœdo amore dicebatur, aut vbi quis ea deſideraret quæ neque fas eſſet concupiſcere, neque liceret aſſequi. Biblis Caunum fratrem impotenter adamauit, à quo quum eſſet repulſa, ſibimet necem conſciuit. Ouidius,

Biblis in exemplo eſt vt ament conceſſa puellæ.

Adagium refertur à Diogeniano, præterea ab Euſtathio in Dionyſium.

Scarabei vmbræ. 45

Κανθάρου σκιαί.id eſt,Scarabei vmbræ. Dictũ eſt de inani metu,quòd hoc inſectum ſub noctem repente aduolans horribili bombo,nonnunquam terrere ſoleat parum attentum. Recenſetur à Diogeniano.

Papyri fructus non poſtulat magnam ſpicam. 46

Βύβλου δὲ καρπὸς οὐκ ἀγεῖ μέγαν στάχυν. id eſt,

Byblus virens haud poſtulat ſpicam grauem.

Etiamſi Græcus ſenarius vitiatus eſt in ἀγεῖ. Apud Æſchylũ in Supplicibus ita legitur,

Βύβλου δὲ καρπὸς οὐ κρατεῖ στάχυν μέγαν. id eſt,

Fructus papyri haud ſuſtinet ſpicam grauem.

Dici ſolitum de iis qui ſuis ipſorum bonis frui non poſſent: propterea quòd byblus ob culmos inualidos, ſpicam granis onuſtam ferre nõ poteſt : proinde prodit quidem ſpicas, ſed inanes.Byblus autem iunci ſpecies, quam Latini papyrũ appellant. Apparet in Græco carmine ἀγεῖ deprauatum pro κρατεῖ,quod indicat vel ipſa metri ratio.

Budoro more. 47

Βουδόρῳ νόμῳ,aut,vt alibi reperio,Βουδόρων νόμῳ,id eſt,Budororũ more, ſeu lege. Suidas ac Zenodotus interpretantur de iis qui digni ſint vt bouis ritu excorientur.Diogenianus exponit de admirãdis.Βούδορον,authore Stephano,promontoriũ eſt oppoſitũ Salamini.Βούδεια Magneſiæ ciuitas,quam Homerus Βούδειον appellauit. Βουδινοὶ populi ſunt Scythiæ, ſic appellati quòd à bubus vehãtur,vtpote ἁμαξόβιοι,id eſt, plauſtris ædium vice vtentes. Vnde videtur bifariam alluſum ad etymologiã,πρὸς τὸ βοῦς δέρειν καὶ τὸ βοῦς δοῦναι.id eſt, ad boum excoriationem, & boum donationem.Strabo lib. 10,commõſtrat Eubœæ flumen Budorũ.Idem indicat montem Salaminis proſpectantẽ in Atticã. Rurſum Plinius li.4. cap.12, inter Gelonos & Agathyrſos refert Budinos. Cæterũ quid hæc ad prouerbiũ faciant nõ video.Heſychius indicat βούδορον eſſe ἐργαλεῖον quo boues excoriantur.Locus erit prouerbio,ſiquis dicat cum improbo non argumentis,aut legibus,ſed βουδόρῳ νόμῳ agendum: quemadmodũ apud Terentium audit Sãnio,Nam ſi moleſtus pergis eſſe,iam intrò arripiere,atque ibi vſque ad necem operiere loris.

Bœotia auris. 48

Βοιώτιον οὖς, id eſt,Auris Bœotica.In pingui iudicio hominem quadrat. Bœotorũ ſtoliditas cõpluribus prouerbiis locum fecit.Simillimũ illi,Auris Bataua. Diogenianus meminit adagii.Sũt qui ſcribant, olim Anaxagorã recitantẽ apud Thebanos librũ Thebaidos,quũ vidiſſet attentum neminẽ, clauſo codice dixiſſe,εἰκότως καλεῖσθε Βοιωτοί· βοῶν γὰρ ὦτα ἔχετε.id eſt, Iure vocamini Bœoti, qui quidem aures habeatis boum. videlicet alludẽs ad etymologiam nominis.βοῦς enim bos,& ὦτα aures,atque ex his Bœotorũ nomen videtur cõpoſitũ. Quin Homerus Iliados libr.5,Bœotorũ gentẽ pinguem appellat. —πὰρ δέ οἱ ἄλλοι

Ναῖον Βοιωτοὶ μάλα πίονα δῆμον ἔχοντες. id eſt,

-ſed rura tenebant

Proxima Bœoti,quorum craſſiſſima gens eſt.

Notauit & Horatius Bœotorum tarditatem in epiſtola ad Octauium Auguſtum, -quòd ſi

Iudicium ſubtile videndis artibus illud

Ad libros & ad hæc Muſarum dona vocares,

Bœotum in craſſo iurares aere natum.

Quo loco demiror, neminem interpretũ quæſiſſe quid ſibi velit quòd Horatius pinguitudinem ingenii Bœotis tribuit, velut ei genti peculiarem,quũ apud Latinos authores nullũ ſit huius rei teſtimoniũ.Cognatũ huic eſt quod alibi cõmemorauimus,Bœotica cãtio,quæ ruſticana parumque modulata poteſt intelligi,vt craſſis auribus craſſa cõueniat harmonia. Quanquam Euſtathius in Iliad.β, de cantione nonnihil variantem narrat hiſtoriam.Sunt,inquit,qui putent Bœotiã dictam à boue. nam quũ Europa Phœnicis filia à Ioue rapta eſſet è Sidone, Cadmus raptæ frater à patre miſſus eſt ad inueſtigandum ſororem.Eam vbi nuſquã inuenit, profectus eſt Delphos conſulturus oraculum. Deus reſpondit, ne ſolicitus aut curioſius eſſet de Europa, ſed ſequeretur ducẽ bouem , ibique conderet ciuitatem vbicunque bos defatigata procumberet.Hoc reſponſo accepto per Phocenſium regionem fecit iter. Dein quum incidiſſet in vaccam iuxta Pelagonis paſcua, hanc euntem ſequutus eſt. Ea quũ vniuerſam Bœotiã peragraſſet,feſſa procubuit, quo loco nunc eſt Thebanorum ciuitas.Cadmus quũ eam iuuencam vellet immolare Palladi,miſit aliquot è ſuis comitibus qui è fonte Aretiade haurirent aquã ad ſacrificiũ. At draco eius fõtis cuſtos quem Marti ſacrũ eſſe creditũ eſt (nam & fons ipſe à Marte nomen habet) excitus ſtrepitu cõplures ex his qui miſſi fuerant confecit. Quod indigne ferens Cadmus,draconem interfecit,& admonitu Palladis interfecti dentes ſeuit,vnde exiterunt illi terrigenæ fratres.Eam ob rem indignatus Mars, quum pararet Cadmum interficere , vetitus eſt à Ioue, qui Cadmo in matrimonium dedit Harmoniam, Martis ac Veneris filiam.hac lege vt priuſquam ſponſam attingeret, ſeruiret apud illam ſeruitutem annuam.Tum vt nuptiis epithalamium canerẽt Muſæ, ac deorum quiſque nuptiale munus daret Harmoniæ.Hæc Euſtathius. Equidem arbitror hanc fuiſſe primam originem adagii , vtcunque poſtea detortum eſt ad alios vſus.Conſtat autem Thebanos olim muſices fuiſſe ſtudioſiſſimos. Argumento eſt illud quod refertur de Alcibiade,qui mirantibus quòd negligeret muſices ſtudium,lyram hoc lemmate damnabat,quòd hominis vocem imitaretur plectrũ , quòd habitum formámque liberalem mutaret in illiberalem. Tibiam gemino reiecit argumento , & quòd ſic immutaret os hominis , vt vix à familiariſſimis agnoſceretur:& quòd homini propriam adimeret vocem,loquendique facultatem eriperet.Mox adiecit,Canten igitur Thebani,qui loqui neſciunt.

Botrus oppoſitus botro matureſcit. 49

Βότρυς πρὸς βότρυν πεπαίνεται. Id eſt, Botrus iuxta botrũ matureſcit Huius prouerbii varius eſſe poteſt vſus: Vel vbi pares in negotio quopiã videri volũt aliqui , & tantundem adferre momenti vt nullus alteri debeat concedere.Vel quũ ſignificabimus mutuis officiis opus eſſe: vt ſit ſimillimũ illi quod alibi retulimus,χεὶρ χεῖρα νίπτει.Vel ſiquando dicemus, talem quenque euadere cum qualibus habet conſuetudinẽ. Habet enim hoc aſſiduitas , vt vicinis vitia faciat cõmunia. quemadmodum teſtificatur ſenarius ille quem enarratos

Pindari citat ex Ariſtarcho,

Χωλῷ παροικῶν κἂν ἔτι, σκάζειν μάθοις. id eſt,

Claudo propinquus ſi vel vni vixeris,
Diſces & ipſe claudus ingredi breui.

Hoc quanquam alio loco nobis citatum memini, nimirum in adagio, Si iuxta claudum: tamen quoniam ſcripturam offendi nonnihil à priore diuerſam, libuit per occaſionem denuo referre. Tranſlatum eſt adagium ab vuis, quæ mutuo oppoſitu maturitatem inter ſe viciſſim & dant & accipiunt. Quò reſpicit illud Iuuenalis,

Vuáque conſpecta liuorem ducit ab vua.

Adagium recenſetur à Suida.

Immolare boues. 50

Βουθυτεῖν tanquam prouerbialiter dicebantur qui amplos magnificóſque ſumptus facerent. Diuitum enim eſt vel regum potius, boues immolare. Ariſtophanes in Pluto,

Καὶ νῦν ὁ δεσπότης μὲν ἔνδον βουθυτεῖ. id eſt,

Et nunc quidem intus immolat boues herus.

Βουθυσία. Et *βουθυσίαν* pro magnifico apparatu vſurpant.

Boues meſſis tempus expectantes. 51

Βοῦς ἀμητὸν ἐπιτηροῦντες, id eſt, Boues meſſem obſeruantes. Dici ſolitũ vbi quis ingentiũ emolumentorũ ſpe laborẽ ſumeret. Quidã ſic efferũt, *Βοῦς εἰς ἀμητὸν*, id eſt, Bos in meſſem, Subaudiẽdũ reſpicit, aut eiuſmodi quippiã. Inde ductũ quòd boues, meſſis tẽpore, maiore laborãt fructu, propterea quòd inter triturã paſcuntur interim, & pabulũ largius apponitur: cõtra quũ vere aut hyeme proſcindũt aruum, hoc moleſtior eſt arãdi labor, quòd nullo præſente fructu leniatur.

Bos Homolottorum. 52

Βοῦς ὁμολοττῶν, id eſt, Bos Homolottorũ, dicebatur in plurima diſtractus ac veluti diſſectus negotia. Poterit & ad rem referri: vt ſiquis argumentum nimis minutatim diuidat, ita vt conſcindere & concerpere magis quàm diuidere videatur. Zenodotus prodidit Homolottos populos, diſſecto in minimas partes boue, fœdus iungere. Morem hunc Scythis fuiſſe teſtatur Lucianus in Toxaride.

Bos apud aceruum. 53

Βοῦς ἐπὶ σωρῷ, id eſt, Bos in aceruo, De ſplendidè amplitérque viuentibus, quique in vbere rerũ affluentia prolixius faciũt ſumptũ. Aut, quemadmodũ ait Suidas, de iis qui in media rerũ copia cõſtituti, nõ ſinuntur præſentibus bonis frui. Tranſlatũ arbitratur à bubus trituram exercẽtibus, quibus, quòd os obligatũ habeãt (nam id faciunt quidã) non licet veſci tritico quod excutiũt. vt ſimile ſit illi, Tãtalus inter vndas ſitiens. Simile quiddã refert Iulius Pollux lib. 7, de ſeruis in piſtrino laborantibus, quibus machina rotunda circa ceruicem addebatur, ne manum ori liceret admouere. Id factũ ne deuorarent farinam. Machinam appellabant *πανσχάπην* ſiue *καρδοπῖον*, quòd arceret à deuorãdo Quod bubus non faciebant Iudæi, hoc illi faciebant hominibus.

Πανσχάπη. Καρδοπῖον.

Aut oportet tragœdias agere omneis, aut inſanire. 54

Ἢ χρὴ τραγῳδεῖν πάντας, ἢ μελαγχολᾶν. id eſt,

Aut furere oportet, aut agere tragœdias.

Dici ſolitum de iis qui ſemper quaſi ſtupent frigéntque, & nec gaudere poſſunt ex animo, nec dolere. Porro tragœdia vehemẽtiſſimis cõſtat affectibus, ita vt tragœdias agere, videatur eſſe quiddã inſaniæ ſimillimum. Proinde Lucianus in commentario cui titulus *πῶς δεῖ τὴν ἱστορίαν συγγράφειν*, narrat, Abderitis ex Euripidis tragœdia recitante tragœdo Archelao publicitus febrim obortã: eam ſeptimo pòſt die tranſiſſe in inſaniam, ita vt omnes ingenti voce verſus quoſdam ex Archelai Andromeda pronuntiarent. Quanquam Plato poetis omnibus ſacrum quendã tribuit furorem. Et Ariſtoteles in Problematis meminit de Maraco quopiam Syracuſano, qui tum meliora fecerit poemata, quũ mente eſſet alienatus. Eodem ſpectat illud Horatianum,

Adde poemata nunc, hoc eſt, oleum adde camino.

Finitimum videtur illi, quod alio retulimus loco,

Ἢ δεῖ χελώνης κρέα φαγεῖν, ἢ μὴ φαγεῖν.

Quem ſenarium Athenæus citat ex Terpſione doctore Archiſtrati. Nos alio retulimus loco.

Aufer mothonem à remo. 55

Ἄπαγε τὸν μόθωνα ἀπὸ κώπης, id eſt, Aufer mothonem à remo. Admonet adagiũ non obſtrependũ, nec obturbandũ importunius iis qui rebus alioqui ſeriis ſunt occupati. veluti ſiquis reipub. curis ſollicito muſicã adferat, aut de capite periclitanti, verſus amatorios recitet. Mothon enim ſaltationis genus fœdæ, ſeruilis ac tumultuoſæ. Lacedæmonii vernas, hoc eſt ſeruos domi natos, *μόθακας* appellant: aut eos qui in genuorum filios inſtituunt, quos Athenienſes vocãt *οἰκότριβας*. Vnde & in viles ac ſordidos homines conuiciũ eſſe cœpit. Alii putant Mothonem hominem fuiſſe quempiam ſaltatorẽ & ebrioſum. Sũt qui credãt Atticos mothones vocatos, quòd hos domitos ad ſeruilia miniſteria cõpuliſſent. Ad hũc modũ Græci grãmatici de mothone nugãtur. Iulius Pollux lib. 4, tradit mothonẽ genus eſſe ſaltationis moleſtũ ac nauticum. Atque hinc ſane crediderim ortum prouerbium, vt accipiamus *ἀπὸ κώπης*, pro eo quod eſt, à remo profectum.

Οἰκότριβες.

Auribus arrectis. 56

Ὦτα ἱστάντες, id eſt, Auribus arrectis, à Diogeniano prouerbii loco refertur. Quadrat in illos qui ſitienter atque auide auſcultant quæ dicuntur, aut expectant quid dicendum ſit. Ducta metaphora ab animantibus, quorũ pleriſque mos eſt, ſiquando quid eminus audierint, aures ſurrigere. Nam vni animantium homini natura dedit auriculas immobiles. Plinius tradit hoc eſſe peculiare ceruis, vt quum aures ſubrexerint, nihil ſit illis auritius: rurſum vbi demiſerint, nihil ſurdius. Ariſtoteles item libro De naturis animalium nono, tradit ceruos haudquaquã latere inſidias, quoties arrectis ſunt auribus: propterea quòd tum auditus ſint acerrimi: contrà quũ demiſerint aures, facile capi. Terentius in Andria, Arrige aures Pamphile. Et Vergilius,

-arrectiſque auribus aſtant.

Propertius libro tertio,

-ab origine dicere prima
Incipe: ſuſpenſis auribus iſta bibam.

Cui diuerſum videri poteſt quod ſcribit Horatius,

Demitto auriculas, vt iniquæ mentis aſellus,
Quum grauius dorſo ſubiit onus.

Aurum Colophonium. 57

Χρυσὸς ὁ κολοφώνιος, id eſt, Aurum Colophonium, Zenodotus oſtendit dici ſolitũ de auro probatiſſimo, quòd apud Colophonios aurum optimum ſoleat fieri. Cuiúſque authores Ariſtophanẽ in Cocalo, & Herodotũ, qui ſpectatiſſimũ aurum, & purũ putum (vt veteres dicebãt) *κολοφώνιον* dixerint. Venuſtius fiet ſi longius deflectetur, velut ad mores vehementer incorruptos, aut ingenium exquiſitum & eximium.

Aſini mortes. 58

Ὄνου θανάτους, id eſt, Aſini mortes, Subaudiendum narrat. Dicebatur in eos qui narrarẽt abſurda, ridiculáque dictu. cuiuſmodi fuerit, ſiquis longa narratione perſequatur aſini pericula, quẽadmodum Vlyſſis deſcripſit Homerus. Apuleius in Metamorphoſi ſua plane *ὄνου θανάτους* commemorat. Adagium refertur à Suida.

Aſinus compluitur. 59

Ὄνος ὕεται, id eſt, Aſinus cõpluitur. Cephiſodorus apud Suidam, in Amazonibus,

Σκώπτεις μ', ἐγὼ δὲ τοῖς λόγοις ὄνος ὕομαι. id eſt,

Rides, at aſini more ego verbis compluor.

Vnde dictũ apparet in eos qui maledictis nihil omnino cõmouerentur. quemadmodum aſinus ob cutis duriciem adeo pluuia nihil offenditur, vt vix etiam fuſtem ſentiat.

Aſperſiſti aquam. 60

Aſperſiſſe aquã dicitur qui dicto quopiam reddiderit animum, ac metũ ademerit. Mutuo ſumptũ ab iis, qui in deliquio, quam Græci *λειποθυμίαν* appellant, aſperſa in faciem aqua ad ſui ſenſum reuocãtur. Plautus in Bacchididus, Euax, aſperſiſti aquã. Idem in Truculẽto, Aſperſiſti aquam, iam rediit animus. Quod Terentius ſimpliciter, Reddidiſti animũ.

Arcadiam me poſtulas. 61

Ἀρκαδίαν μ' αἰτεῖς, id eſt, Arcadiam me poſtulas. Diogenianus prouerbii duplicem oſtendit vſum. conuenire enim vel in magna vel in vtilia petentem. Vnde ſit natum nõ indicat: qui huic ſcriptori fere mos. Cæterum Herodotus libro primo ſatis docet natum ex oraculo,

Ἀρκαδίαν μ' αἰτεῖς, μέγα μ' αἰτεῖς, οὔ τοι δώσω. id eſt,

Arcadiam me oras, magnum petis, haud dabo quicquam.

Notat hoc prouerbiũ Cicero in Epiſtola ad Atticum,libr.4, Quod mihi mandas de quodam regendo, ἀρκαδίαν: tamen nihil prætermittam.

Arcadas imitans. 62

Ἀρκάδας μιμούμενοι, id eſt, Arcades imitantes. Zenodotus indicat dictum in eos qui aliis non ſibi laborant. Plato Piſandro ſcribit illũ Arcadas imitari, quòd comœdias à ſe conſcriptas aliis ædendas traderet ob inopiam. Adagiũ hinc ductum, quòd Arcades olim inter Græcos bellicoſiſſimi, ſuis auſpiciis ſuoque titulo nunquam hoſtem vllum ſuperarunt, verùm aliis ſuppetias ferẽtes, perſæpe. Vnde illud illis fatale videbatur, aliis vincere, non ſibi.

A quinque ſcopulis deſilire in fluctus. 63

Ἀπὸ πέντε ἅλλεσθαι πετρῶν ἐς κῦμα, id eſt, A quinque deſilire rupibus in vndam. Hoc vſurpari ſolet ab iis, qui iam impatientes præſentium malorum, minantur ſemet in quoduis potius malũ præcipitaturos, quàm vt perpetiantur. Confine nimirum illi quod alias retulimus, Suſpendio deligendam arborem. Ad hoc alludit paſtor ille Vergilianus,

Præceps aerii ſpecula de montis in vndas
Deferar. extremum hoc munus morientis habeto.

Aqua præterfluit. 64

Ὕδωρ παραρρεῖ, id eſt, Perfluit aqua, ſiue præterfluit. Zenodotus & Suidas admonent dici ſolitum de eo qui nihil negotii recuſaret, & quidlibet quod mandatum eſſet, effecturum ſeſe polliceretur: quippe vſqueadeo promptus ad quiduis ſuſcipiendum, vt nec nauim perfluentem ingredi grauaretur, contempto aquæ influxu, cuius eſt affluere ac defluere.

Aquila non captat muſcas. 65

Ἀετὸς οὐ θηρεύει τὰς μυίας, id eſt, Aquila non aucupatur muſcas. Summi viri negligunt minutula quæpiã. Animus excelſus res humiles deſpicit. Aut egregiè docti nonnunquam in minimis quibuſdam labũtur. Et maximis occupati negotiis, ad puſilla quædam cõniuent. Effertur & citra negationem adagium, ἀετὸς μυίας θηρεύει, id eſt, Aquila venatur muſcas, quoties magnis minima ſunt curæ. Huic non abſimile quod habet Gregorius theologus in epiſtola ad Eudoxiũ rhetorẽ, μὴ ἀνάσχῃ ἀριστεύειν ἐν τοῖς κολοιοῖς ἀετός, id eſt, Non ſuſtineres tenere primas inter graculos aquila.

Ἀνερίναστος εἶ. 66

Ἀνερίναστος εἶ, id eſt, Incaprificatus es. Suidas putat in mollem & infrugiferum conuenire. Sunt qui referãt ad eos qui tueri non queant id quod nacti ſunt boni. Adagium vſurpauit Hermippus in Militibus. Eius rationẽ huiuſmodi reddunt Suidas & Zenodotus. Aiunt marticis, qui caprifici fœtus eſt, innaſci vermiculũ quem Græci ψῆνα vocant. horũ vim colligũt ruſtici, deque fici ramis ſuſpẽdunt, ne videlicet fœtus ante tempus & immaturi defluant. Nã vermes protinus per rimas irrepunt, atque hoc modo matureſcunt fici. Theophraſtus lib. De plãtis 2, culices hos ficarios naſci putat è granis mariſcarum: quòd ſimulatque euolarint illi, nulla grana inſint. Euolare penna ferè aut pede in pomo relicto. Sed cõplura de caprificandi ratione inibi: ſicui libeat cognoſcere. Idem ſimilia ferme lib. De cauſis plãtarum 2. cap. 11. Plinius etiam libro 15. cap. 19, & Ariſtoteles libro De natura animalium 5. Vnde arborem cui hoc maturitatis remedium adhibitum non fuerat, ἀνερίναστον appellabant: atque hinc deinde transferebant in hominem inutilem, à quo nihil bonæ frugis eſſet expectãdum. Vox compoſita eſt ἐκ τοῦ α στερητικοῦ μορίου & ἐρινεοῦ, quaſi dicas incaprificatus.

Repariazare. 67

Ἀνεπαρίασαν, id eſt, Repariaſſarunt. De iis dicebatur quos pœniteret inſtituti, quique à cõuentis diſcederent. ab hiſtoria natum. Parii quũ aliquando à Thebanis bello premerentur, petierunt vt à bello deſiſterent, ſe ciuitatem in poteſtatem illorum tradituros. Hac lege quũ deſtitiſſent Thebani, & Pariis interea ſpes auxilii fuiſſet alicunde oſtenſa, pactum irritarunt, bellumque cum Thebanis integrarunt. Inde fictum prouerbiale verbum ἀναπαριάζειν, pro Irritare pacta, Pariorum exemplo. Prouerbii meminit & Stephanus in dictione πάρος, referens ex authore Ephoro: niſi quòd in hiſtoria variat. Quũ enim Miltiades vehementer vrgeret Parios, iámque tractari cœptum eſſet de dedenda vrbe, ſylua quædã circa Myconũ vltro cœpit ardere. Parii ſuſpicãtes quòd Datis regiæ claſſis præfectus excitato igni ſignum ipſis dediſſet, reſcitiis conuentis noluerunt tradere ciuitatem. Adſtipulatur Æmilius in vita Miltiadis. Eſt autem Paros vna ex Cycladibus, quemadmodum & Myconus.

Mari è foſſa aquam. 68

Θαλάττῃ ἐκ χαράδρας ὕδωρ, id eſt, Mari è lacu aquam, ſubaudiendum, infundis. Simile illi, βῶλος ἀρουρῶν, id eſt, Gleba aruum. Ouidius in elegiis amatoriis,

In freta collectas alta quid addis aquas?

Cognatum illi quod alibi recenſuimus, In ſyluam vehere ligna, & Oleum camino addere.

Hamaxiæa. 69

Ἁμαξιαῖα prouerbiali verbo dicebantur ampla, magnificáque. perinde ſonat quaſi Latine dicas plauſtralia, id eſt, tanta vt iuſtũ plauſtri onus videri poſſint. Vnde ἁμαξιαῖα ῥήματα dictitabant eo pacto, quo Flaccus dixit ſeſquipedalia verba. Quod genus ſunt illa apud Ariſtophanem in Veſpis,

[illegible]

Apud Plautum item in Curculione militis nomen Therapontigonoplatagidorus, quo ſe trapezita ait ſæpenumero quatuor totas expleuiſſe ceras, dũ ſcribit in ſuis rationibus. Extat iocus cuiuſdam in Hermetem quempiam huiuſcemodi ſeſquipedalium verborum affectatorem:

Gaudet honorificabilitudinitatibus Hermes,
Conſuetudinibus, ſollicitudinibus.

Athenæus lib. 10, referens olim taxatam fuiſſe Theſſalorum edacitatem, cœnas illorum vocat ἁμαξιαίας, ſiue καπανικάς. adfert carmen Ariſtophanis ἐν Ταγηνισταῖς,

Τί πρὸς τὰ Λυδῶν δεῖπνα καὶ τὰ Θετταλῶν; Et rurſus,
Τὰ Θετταλῶν μὲν πολὺ καπανικώτερα. id eſt,
Ad Lyda quid ſeu Theſſalica conuiuia?
Theſſalica ſunt multo magis plauſtralia.

Porrò Theſſali vehicula dicũt καπάνας. Item libro 7, tradidit apud Sicyonios, congros capi permultos ἀνδραχθεῖς, hoc eſt, tantæ magnitudinis vt iuſto pondere baiulum onerent: nonnullos etiam ἁμαξιαίους, hoc eſt, iuſtum onus vehiculi. Quin & αἰγιναῖα dicta ſunt ingentia, vel à talento quod apud illos habebatur maius cæteris, vel à ſarcinis negotiatorum, varias complectentibus merces, quæ Heſychius teſtatur Græcis dici αἰγίναια. ſic enim ſcriptũ eſt, antepenultima acuta. Eas ſarcinas qui commercantur appellari αἰγινοπώλας. Addit & nomiſma quoddam argenteum ingens dici Græcis αἰγιναῖον. Καπάνη. Ἀνδραχθεῖς. Αἰγιναῖα.

Muſcum demetere. 70

Ἀμνία θερίζειν, id eſt, Muſcum demetere: dici ſolitum vbi quis tener adhuc & intẽpeſtiuus durius tractaretur, aut tolleretur emolumentũ prius quam opportunum eſſet. Tranſlatum ab iis qui ſtatim vt ager obduci cœperit herba, demetunt, nec ſinũt adoleſcere gramen. μνίον enim muſcus, & additione literæ ἄμνιον, ſicut ἀστάχυς pro στάχυς.

Extis pluit. 71

Ἀλλᾶσιν ὕει, id eſt, Lucanicis pluit. Sermo prouerbialis de prodigioſa rerum copia. qui iocus etiam hac tempeſtate durat apud idiotas. Siquidem ἀλλᾶς Græcis exti genus eſt, ex quo fruſtulatim conciſo farta conficiuntur. quod cibi genus in Comicum iocum abiiſſe videtur. vnde viles & contempti ἀλλαντοπῶλαι vocãtur adagio. Conſimis illi, δραχμὴ χαλαζῶσα, id eſt, Drachma grandinans.

Aliis lingua, aliis dentes. 72

Ἄλλοισι γλῶττ', ἄλλοισιν εἰσὶ γόμφιοι. id eſt,
His lingua, at illis ſunt molares inuicem.

De loquacibus & edacibus dici conſueuit. Quemadmodum non raro fit in cõuiuiis vt aliis garrientibus, & fabulis potius quam cibis intentis, alii interim taciti ſtrenuè quod appoſitum eſt, deuorent. Venuſtius erit ſi longiuſcule detorqueatur: velut ſiquis minetur ſe facto nociturum ei qui verbis duntaxat læſerit. Poetis eſt lingua, qua inuehantur: at principibus ſunt molares quibus eos conficiant.

Improbi cõſilium in extremum incidit malum. 73

Ἐμπίπτει κακοῦ βουλὴ πρὸς ἐσχάτην ἄτην. id eſt,
Incidit extremam in noxam mens improba tandem.

Heroicus prouerbialis in eum, qui poſtquam diu peccauit impunè, tandem in calamitatem incidit, vt pœnas omnium ſcelerum ſemel dependat.

Aliud noctua ſonat, aliud cornix. 74

Ἄλλο γλαὺξ, ἄλλο κορώνη φθέγγεται, id eſt, Aliud noctua ſonat, aliud cornix ſonat. Vel, alia noctuæ, alia vox cornicis. Accommodari poteſt vel ad eos qui decertant cum longe præſtantioribus: vel ad illos, inter quos, ob morū ingeniique pugnantiam, minimè conuenit. ſiue quū eſt alius alio longe facundior. Quemadmodum enim auem, etiamſi nō videas, tamen è cantu licet dignoſcere, ita ſtilus diuerſus prodit τῆς διαστηχαφίας. Nullū enim eſt authorum genus vbi non reperias notha quædā & ſubdititia τοῖς γνησίοις admixta. Falſum titulum cuiuis licet adſcribere: cæterùm ipſa dictio, quæ vix vnquam eadem duobus accidit, prodit aut reiicit authorem.

Reperire rimam. 75

Prouerbiali figura dixit Plautus in Curculione, Aliquā reperietis rimam, in cauſatores ac tergiuerſatores, qui nulla in cauſa tot fidei vinculis aſtringi poſſunt quin aliquid inueniant quo elabantur. Similiter Horatius,

-centum adde catenas,
Effugiet tamen hæc ſceleratus vincula Proteus.

Ductum ab auibus aut muribus captis.

Album panem pinſo tibi. 76

Λευκὴν μᾶζαν φυρῶ σοι, id eſt, Albū panem pinſo ſine tempero tibi. Dici ſolitum vbi quis magnarum rerum ſpes amplas oſtēdit. Eſt enim maza panis genus. Porrò Græcis albū panem in delicijs fuiſſe, locis aliquot teſtatur Lucianus, nominatim in libello De mercede ſeruientibus, οὐδ᾽ ὄναρ λευκοῦ ποτε ἄρτου ἐμφορηθεὶς, id eſt, Ne per ſomnū quidem vnquam albo pane ſaturatus. Et D. Hieronymus in Epiſtola ad Nepotianum, ſimilam inter delicias ponit. Quid prodeſt, inquit, oleo non veſci, & moleſtias quaſdā difficultatéſque ciborum quærere, caricas, piper, nuces palmarum, ſimilam, mel, piſtaceat. Ac ne fuiſſe quidem Romæ piſtores ad Perſicum vſque bellum, annis ab vrbe condita ſuper quingentos octoginta, teſtis eſt Plinius li. 18. cap. 11, vbi rationes aliquot arte cōditi panis oſtēdit. Porrò quod primum è triticea farina redditur, candidius eſt: rurſum quod ex ordeacea poſtremum, id magis eſt album: vt indicat in problematis Ariſtoteles ſectionis 21. prob. 3. & 7, eiúſque rei cauſam reddit. Græci panes elegantiores λευκοὺς appellabāt: ſordidiores, φαιοὺς, id eſt, fuſcos ſeu nigros. Sic Alexis apud Athenæum lib. 3,

Panes λευκοὶ, & φαιοί.

Λευκοὺς μὲν ὀκτὼ, τοὺς δὲ φαιοὺς τοὺς ἴσους, id eſt,
Panes quidem albos octo, dein totidem nigros.

Huc pertinet illud, Ex iure heſterno panem atrum vorant. Narratur ibidem quiddā non illepidū de Diogene Cynico, qui quū placenta veſceretur, percontanti quid comederet, reſpondit ſe panem edere bene confectum. Hoc adijcere viſum, vt intelligamus, olim miras fuiſſe delicias in panibus conficiendis. Apud eundem lib. 4. deſcribitur conuiuium Atticum, in quo commemorantur & panes λευκότεροι χιόνος. id eſt, albiores niue.

Candidū linum lucri cauſa ducis. 77

Λευκόλινον κέρδει γαμεῖς, id eſt, Cādidulum linum ob lucrum ducis vxorem. In eum quadrat qui dotis cauſa ducit vel deformem, vel anū. Porrò linum vocat vxorē, vel quòd apud veteres ſolæ mulieres lineis vterētur: vel quòd viro alligetur matrimonio, & libera eſſe deſinat. Nam λίνον Græci nonnunquā vſurpāt pro vinculo. λευκώλενος autē Iunonis epitherū apud Homerū, ab albis vlnis. Refertur à Diogeniano.

In capras ſylueſtres. 78

Κατ᾽ αἶγας ἀγρίας, id eſt, In capras feras. Abominantis eſt ſermo, & malum deprecantis: inque ſylueſtres capras auertentis. Confine illi quod alibi dictum, εἰς πύρρας, id eſt, in Pyrrham. Item illi,

Hoſtibus eueniant conuiuia talia noſtris.

Vſus eſt adagione Athenæus libro Dipnoſophiſtarū ſecūdo, Μυρτίλος γὰρ ἐξαπινης, ὥσπερ εἰς αἶγας ἡμᾶς ἀγρίας ἀποπέμπων τοὺς ζητοῦντας, Ἡγήσανδρον τὸν Δελφὸν ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν αὐτοῦ μνημονεύειν τῆς λέξεως, id eſt, Nam Myrtilus aſſeuerabat, velut ad capras ſylueſtres nos relegans quærentes, Hegeſandrum Delphum in commentarijs ſuis, eius dictionis meminiſſe. Ad capras ſylueſtres poſuit pro eo quod difficillimum eſſet inuentu, aut quod nuſquam eſt. Citauerat enim ex authore teſtimonium, quod mox Plutarchus negat apud illum extare. Ad hoc prouerbiū, opinor, alluſit Apuleius in Aſino, fingens Pſychen à Venere mitti ad arietes agreſtes.

Adſint dii beati. 79

Σὺν δὲ θεοὶ μάκαρες. id eſt, Felices adſint ſuperi. Sermo eſt bene ominantis in re quapiam aggrediunda. Sic enim præfari ſolent rhapſodi, hoc eſt carminum Homericorum recitatores & interpretes. Quemadmodum & citharœdis cantaturis mos erat Apollinē, vt dexter adeſſet, carmine inuocare, ἀλλὰ ἄναξ μάλα χαῖρε, id eſt, At multum ſalue rex. Quin & teſtamentū condituri, præfabātur ominis cauſa, τύχῃ ἀγαθῇ ἔσται, id eſt, Hoc bene ſit. Item apud Romanos dicturus in cōcione, ſimili precatione vtebatur, vt fœlix ac fauſtū eſſet Reipublicæ quod dictur' eſſet. Refertur apud Zenodorū.

In Aphannis. 80

Εἰς ἀφανίας, id eſt, In Aphannis. Stephanus tradit Aphānas locum quempiam eſſe Siciliæ, vehementer obſcurum & ignobilem, vnde & nomen adductum apparet. Hinc natum prouerbium, ἢ εἰς ἀφανίας, id eſt, Aut in Aphannis: de incertis, & quæ nuſquā ſunt. Zenodotus ait natum ex huiuſmodi caſu: Sybaritæ quondā oraculū adeūtes, orabat vt ſibi victoriā aduerſus Crotoniatas cōcederet, idque Crotoniatis ipſis præſentibus. Quidam autē Crotoniatarum per iocū reſpōdit ad hunc modum, Iſtam quidē cōſequemini in Aphannis. Sybarita credens id à Deo reſponſum, admiratus eſt quid ſibi vellet hoc verbi Aphānæ. Prouerbium ait quadrare in eos qui ſe putant inuictos, & nulli tolerandos eſſe. Verùm mihi Stephani magis probatur interpretamentum.

Ad id quod erat opus. 81

Εἰς τὸ δέον, id eſt, In id quod opus erat: ſubaudiendum, inſumpſi, aut ſimile quiddam. Natum aiunt ex oratione Periclis. narrant hunc datis pecunijs impetraſſe ab Aſtyanacte Lacedæmoniorum rege, qui iam bellum parabat, vt ex Attica diſcederet. Deinde quum eſſet populo rationem eius pecuniæ redditurus, puderétque palam titulum inſumptæ pecuniæ proloqui, tectè ſignificauit, εἰς τὸ δέον, inquiēs: ἀνάλωσα ταλάντα ταῦτα εἰς τὸ δέον, id eſt, In vſus neceſſarios tatum talentorum inſumpſi. Hæc fermè referuntur à Zenodoto. Notauit adagium & Ariſtophanes in Nebulis,

Ὥσπερ Περικλέης εἰς τὸ δέον ἀπώλεσα. id eſt,
Ita vt Pericles perdidi in quod oportuit.

Quo loco interpres varias adfert hiſtorias, vnde prouerbiū ortum putent: quæ ſiquis requiret, vnde petere poſſit, oſtendimus. Eleganter torquebitur per iocum in eos qui ſic adminiſtrarunt pecuniam alienam, vt non poſſint idoneam rationem reddere.

Adactum iuſiurandum. 82

Ἐπακτὸς ὅρκος, id eſt, Adactum iuſiurādum, dicebatur vel quòd non vernaculum eſſet, ſed peregrinum, & aliunde aſcitum, vt indicat Zenodotus: vt ſiquis Græcus Scythico more iuret, νὴ τὸν ἀνέμον καὶ τὸν ἀκινάκην, id eſt, Per ventum & acinacem. nam per ſuos deos vnaquæque gens iurare conſueuit. Vel quòd nō ſpotaneum, ſed adactū vi: Vel quòd ſponte ſuſceptum nemine cogēte, ſi Suidæ credimus, & etymologico. Sunt enim tria iuriſiurandi genera, vnum quod ἐκούσιον vocant, alterum quod ἀκούσιον, tertium quod ἐπακτόν. Heſychius contrà, ὃ ἐφ᾽ ἑτέρου ἐπάγει, ἀλλ᾽ οὐχ ἑκὼν ὄμνυσι, id eſt, Ad quod alius adigit, non ſpontaneum. Hoc equidem inter adagia nō recenſuiſſem, niſi Zenodotus prior in hoc albo poſuiſſet.

Iuriſiurandi tria genera.

Scabroſior leberide. 83

Τραχύτερος λεβηρίδος, id eſt, Aſperior leberide. De vehementer aſperis & inſuauibus. Nam leberis Græcis dicitur exuuium illud vel ſerpentum vel piſcium exuentium ſenectam: quod & γῆρας vocatur. id autem aſperrimum eſſe cōſtat, nimirum ob ſummam ſiccitatem. Refertur à Suida.

Procul auribus nuncius veniat. 84

Ἀπ᾽ οὐάτων ἄγγελος ἔλθοι. id eſt,
Procul abſit nuncius aure.

Sermo deprecātis nuncium male auſpicatum. Suidas ex Callimacho citat. Homerus item Iliad. ε,

Αἲ γὰρ δὴ μοι ἀπ᾽ οὔατος ὧδε γένοιτο. id eſt,
Iſta velim mihi ſint procul auribus.

A puro pura defluit aqua. 85

Theognis in ſententiis Elegiacis,

Ἐκ μ᾽ ἔτι πηγαῖον κεφαλῆς ἄπο ...
Αἰεὶ λευκὸν ὕδωρ ... id eſt,
Rurſum aqua de ſummo mihi vertice defluet vſque

Limpida, ſi innocuum ſortè lauare pares.

Hoc diſtichon, quoniã ſubeſſe prouerbiũ videbatur, adſcripſimus. Quadrabit in hominẽ vſquequaque inculpatũ & innocentẽ, quẽ etiam ſiquis aliquando vocet in crimen, tamẽ nõ ſolùm fama illius non cõtaminatur, verumetiã illuſtrior redditur. Nec ſine cauſa laudi tribuũt illud Catoni Cẽſorio, quòd toties accuſatus & vocatus in ius, nẽpe quater & quadragies, ſemper iudicum ſententiis fuerit abſolutus.

A lupi venatu. 86

Ἀπὸ λύκου θήρας, id eſt, A lupi venatu. Dici ſolitũ vbi quis protinus re infecta diſcedit. Aut de negotio moleſto & agreſti. Neque enim tutum eſt lupum inſequi, neque is facile capitur: quum reliquarum ferarum venatus non vulgarem adferant voluptatem. Meminit Suidas.

A ſubeunte portum naui. 87

Ἀπὸ καταδυομένης, id eſt, A ſubeunte (ſubaudi, naue) lucrũ capias. Admonet adagium celeritatem ad quæſtum plurimũ valere. & in negotiatorem illud in primis competere, ὕπνος ἀπέστω, id eſt, Somnus abeſto. Sumptum à mercatorũ diligentia, qui merces ſtatim emunt ab ipſis nautis in portum appellentibus. tũ enim & minoris emuntur, & maiori diſtrahuntur lucro. Trahi poterit ad eam ſententiã, vt ſiquis dicat ſtatim arripiendã oblatam occaſionẽ lucri. Aut tum rogandũ quempiam vbi fortuna recẽtem aliquam cõmoditatem obiecerit. nã ſumus plerique tum ad gratificandum benigniores. Perſius in quinta Satyra metaphorã variauit, quum ait,

Tolle recens primus piper è ſitiente camelo.

Id eſt, ilicò quum adhuc de via ſitit camelus qui merces attulit. Prouerbii meminit Suidas.

A bis ſeptem vndis. 88

Ἀπὸ δὶς ἑπτὰ κυμάτων, id eſt, A bis ſeptem vndis. In eos cõpetit qui à noxia quapiã purgati ſunt, propterea quòd antiquitus mos eſſet, homicidio pollutos veſtes ſuas bis ſeptem inundationibus immerſionibuſque lauare. Teſtis Suidas.

Exigit & à ſtatuis farinas. 89

Αἰτεῖ γὰρ καὶ τοὺς ἀνδριάντας ἄλφιτα. id eſt,

Sanè cibum & ſignis ab ipſis exigit.

In eum dicendum, qui nullius miſertus, vndecũque quod poteſt auellit, vel ab ipſis mortuorum ſtatuis. Simillimum illi, καὶ ἀπὸ νεκροῦ φέρεις, id eſt, Et à mortuo tributum colligis. Cõpetit in principes expilatores plebis, qui nulla non ex re vectigal exprimũt, vel ex lotio. Aut in auaros ſacerdotes, apud quos ne ſepulchrum quidem gratis conceditur.

Athos celat latera Lemniæ bouis. 90

Ἄθως καλύπτει πλευρὰ Λημνίας βοός. id eſt,

Athos obumbrat latera Lemniæ bouis.

Vbi quis officit, aut moleſtus eſt, aut gloriam cuiuſpiã obſcurat, aut alioquin obſiſtit. Tradunt in Lemno bouis fuiſſe ſimulachrũ ingens, candido factum lapide. Id Athos mons, tametſi longo diſſitus interuallo, tamen ob ſummam celſitudinem, obſcurat vmbra ſua. Eſt autem Athos Thraciæ mõs ingens, adeo vt vmbrã iaciat ad ſtadia trecenta, teſte Stephano. Meminit huius Apollonius Argonauticõn libro primo,

Ἠῷος δὲ νέουσιν Ἄθως ἀνέτελλε κολώνη
Θρηικίη, ἣ τόσσον ἀπόπροθι Λῆμνον ἐοῦσαν,
Ὅσσον ἐς ἔνδιόν κεν ἐΰστολος ὁλκὰς ἀνύσσαι,
Ἀκροτάτῃ κορυφῇ σκιάει, καὶ ἐς ἄχρι Μυρίνης. id eſt,
Solis ad exortum vada ſalſa ſecantibus alto
Vertice ſeſe oſtendit Athos, mons Thracius, is qui
Diſſitus à ſacra tanto diſcrimine Lemno,
Quantum alata die valeat tranſmittere nauis:
Hanc tamen aerii contingit verticis vmbra,
Quin longinquam etiam pertingit ad vſque Myrinen.

Prouerbii meminit & Plutarchus in Moralibus, cum aliàs, tum in commentario quem inſcripſit De facie apparente in orbe lunæ, teſtans vmbram porrigi per ſeptingẽta ferme ſtadia. Theocriti ſcholiaſtes verſiculum hũc citat ex Sophocle,

Ἄθως σκιάζει νῶτα Λημνίας βοός.
Athos obumbrat terga Lemnii maris.

Præſentẽ mulge: quid fugientẽ inſequeris? 91

Τὴν παρεοῦσαν ἄμελγε· τί τὸν φεύγοντα διώκεις; id eſt,

Præſentem mulgeto: quid inſequeris fugientem?

Heroicus prouerbialis admonens, præſens lucrum non omittendum, ſpe commodorum quæ non item ad manum videntur eſſe. Sumptum ex Cyclope Theocriti. Scholiaſtes citat conſimilis ſententiæ verſum Heſiodium,

Νήπιος ὃς τὰ ἑτοῖμα λιπὼν, ἀνέτοιμα διώκει. id eſt,

Stultus qui nõ prompta ſequens, iam prompta relinquit.

Exiſtimat eundem habere ſenſum quod alibi nobis dictum eſt, τὸν θέλοντα βοῦν ἐλαύνειν.

Quid ad Mercurium? 92

Τί πρὸς τὸν Ἑρμῆν; id eſt, Quid ad Mercurium? Idem cum illo, οὐδὲν πρὸς τὸν, &c. Nihil ad Bacchum, Nihil ad rem. Nam Mercurius orationis author. Competunt in eos qui loquuntur aliena ab eo quod agebatur.

Quid Achiuos à turre iudicatis? 93

Τί τοὺς Ἀχαιοὺς ἀπὸ τοῦ πύργου κρίνετε; id eſt,

Cur iudicatis Danaidas de mœnibus?

Dici conueniet quoties quis pronunciat de re non ſatis accuratè cõſiderata. Ariſtides in Themiſtocle, τί ταῦτα τοὺς Ἀχαιοὺς ἀπὸ τοῦ πύργου κρίνομεν; id eſt, Quid in his Achiuos de turre iudicamus? Sumptum apparet ex Iliados γ, quo loco Priamus in mœnibus Troianorum, accerſitam Helenam percũctatur quinam eſſent quos procul in Græcorum exercitu cõſpiceret, & Agamemnonis formam laudat ad hunc modum,

Ὅς τις ὅδ' ἐστὶν Ἀχαιὸς ἀνὴρ ἠΰς τε μέγας τε;
Ἤτοι μὲν κεφαλῇ καὶ μείζονες ἄλλοι ἔασι,
Καλὸν δ' οὕτως ἐγὼν οὔπω ἴδον ὀφθαλμοῖσιν,
Οὐδ' οὕτω γεραρόν· βασιλῆϊ γὰρ ἀνδρὶ ἔοικεν. id eſt,
Ille quis eſt, cedo, Graius homo, magnuſque, bonuſque?
Sunt alii hunc, fateor, ſuperantes vertice plures,
Verum æquè pulchrum memini me cernere nunquam,
Nec reuerendum æquè: regem præferre videtur.

Nec inconcinnè torquebitur ad eos qui in tuto cõſtituti, de iis iudicãt qui in periculo verſantur. Quemadmodũ faciũt ii qui in turre aut vallo ſedentes, otioſi ſpectant iudicantque præliantes, ac in multis animi robur aut conſilium deſiderãt, quod ipſi nequaquam præſtaturi forent ſi in eodem diſcrimine verſarentur. Ariſtides in Themiſtocle, ἦ μὴν οὐχ ὁμοίως ἐν μέσῃ τῇ θαλάσσῃ περὶ τῶν ἐν τῷ πλοίῳ λέγειν, καὶ τὴν εὐψυχίαν τὴν αὐτοῦ ἐπιδείκνυσθαι, καὶ καθήμενον ἔξω τῆς ζάλης ὑπὸ τοῖς τείχεσι. id eſt, Atqui nõ parũ refert ſiquis medio in mari de iis loquatur qui in naui ſunt, animique præſentiam demonſtret, ſedenſque procul à procella inter parietes.

Quis vſus cepis putridi? 94

Τίς χρεία τεθνηκυίας κρομμύου; id eſt, Quis vſus putrefacti cepis? De rebus aut etiam hominibus reiiculis, & quorum nullus vſquam eſt vſus. Etenim quum cepe ſit herba per ſe viliſſima, ſimulatque computruit, nihil eſſe poteſt abiectius. Cognatum illi Plautino, Vitioſa nuce non emam.

Philoxeni non. 95

Τὸ Φιλοξένου οὔ, id eſt, Philoxeni non. Dicendum vbi quis obſtinate vel inficiatur, vel recuſat: aut vbi quis alteri neſcit concedere, neque quicquam ad gratiam loqui. Quod genus homines à principum conſuetudine debent abſtinere, apud quos aut tacendum eſt, aut loquendum quod gratum ſit auribus. Philoxenus poeta, quemadmodũ alibi diximus, vſqueadeo non potuit carmina Dionyſii probare, vt maluerit reduci ad fodinas lapidarias.

Meos corymbos necto. 96

Τοὺς ἐμοὺς κορύμβους πλέκω, id eſt, Meos necto cincinnos. Vbi quis reſpondet quod nihil pertineat ad interrogata. Refertur ad hũc modum, χαίροις Ὑψιπύλη. τοὺς ἐμοὺς κορύμβους πλέκω. οὐ πάντα λέγω. ὁ δὲ ἀνήρ σου ποῦ ἐστι; id eſt, Salue Hypſipyle. Meos corymbos necto. Non tibi loquor iſta de re. Maritus meus hic eſt? Ex aliquo comœdiæ loco ſumptũ apparet, in qua perſona quæpiã per diſſimulationẽ diuerſa reſponderit. Quod genus eſt & illud apud Terentiũ in Phorm. quum Phædria rogatus, vbinam eſſet Antipho, reſpondens iterat ſalutationẽ, deinde ait illũ rectè valere. Eſt cõſimilis locus & apud Plautum in Mercat. Iam machæra eſt in manu. Nam ſi cõte introducam. Tollo ampullã, atque hinc eo & reliqua: nam locus lõgior eſt quam vt citra tædium poſſit recenſeri. Confine ei quod alibi recenſuimus ἀμᾶν ἀπήνη.

Compendiaria res improbitas. 97

Σύντομος ἡ πονηρία, βραδεῖα ἡ ἀρετή, id eſt, Compendiaria res improbitas, virtus longa. Qui ſemel addixit animum vitiis, is quiduis flagitii facile patrabit. At ſingulæ virtutes ma-

gno ſudore parādæ. Fitque neſcio qua naturæ corruptione, vt quæ turpia ſunt, vel ἀσπουδεί protinus arripiamus: quæ honeſta vix laboribus diutinis inculcetur. Plutarchus in Apophthegmatis tribuit hoc dictū Cleomeni. Quū prædo quiſpiā in agrum Lacedæmoniorū feciſſet incurſionē, atque vbi captus eſſet, dixiſſet, id o hæc ſe feciſſe quòd non eſſet quo aleret militē, proinde ad eos vertiſſe ſeſe quibus ſupereſſet, nec impartirentur: Cleomenes, πεινῶμεν, ἔφη, ὦ πατρίς.

Vmbra pro corpore. 98

Σκιὰ ἀντὶ τοῦ σώματος, id eſt, Vmbra pro corpore. Quoties aliquis magnū quiddā videbitur aſſequutus, quū nihil tandē auferat præter titulū, aut ſpes meras. Mutuo ſumptū ab Æſopica fabula de cane, qui dū vmbrā carnium, quòd ea maior appareret, captat, veras amiſit carnes. Et ā quidē iambico carmine Gabrias quidam vtcunque complexus eſt, hoc pacto,

Φέρων γε τὸ ποταμοῦ πλησίον κύων κρέας,
Κύψας ἑαυτὸν, ἄλλον εἰς ὕδωρ βλέπει.
Χάσκων δὲ λαμβάνειν τὸ κάτω λαβεῖν κρέας,
Ἀπώλεσε καὶ τὸ οὗ πρὶν ἐκράτει. id eſt,
Iuxta fluentem deferens carnes canis,
Dum pronat os in amne, conſpicit alterat:
Et hians deorſum, vt eaſce carnes prenderet,
Amiſit has quoque quas tenebat antea.

Sinopiſſas. 99

Σινωπίζεις, id eſt, Sinopiſſas: id eſt, laſciuis. A Sinope ſcorto quodam nobili, celebratæque laſciuiæ: cui nomē hinc inditum videtur, quòd noxius eſſet oculis. Athenæus libro decimoquinto, docet fuiſſe Æginenſem. Fuit & Sinope Æſopi filia, cui nihil charius fuit virginitate.

Vitiat lapidem longum tempus. 100

Σήψει καὶ πέτρον ὁ πολὺς χρόνος. id eſt,
Saxa etiam longum faciet putreſcere tempus.

Nihil in rerum natura ſaxo durabilius: at id quoque temporū diuturnitas abſumit. Quod poetæ nimirum innuunt, qui fingunt Saturnum temporis deum, ſaxum Iouis loco ſuppoſitum deuoraſſe. Ouidius libro De ponto quarto,

Gutta cauat lapidem, conſumitur anulus vſu,
Et teritur preſſa vomer aduncus humo.

CHILIADIS TERTIAE CENTVRIA TERTIA.

Sileni Alcibiadis. 1

Σιληνοὶ Ἀλκιβιάδου, id eſt, Sileni Alcibiadis, apud eruditos & in prouerbiū abiiſſe videntur: certe in Collectaneis Græcorum prouerbiis vice refertur quo licebit vti vel de re quæ quum in ſpeciem & prima (quod aiunt) fronte vilis ac ridicula videatur, tamen interius ac propius contemplanti ſit admirabilis: vel de homine qui habitu vultúq. lōgè minus præ ſe ferat, quàm in animo claudat. Aiunt enim Silenos imagunculas quaſpiam fuiſſe ſectiles, & ita factas vt diduci & explicari poſſent: & quæ clauſæ, ridiculam ac monſtroſam tibicinis ſpeciem habebant, apertæ ſubitò numen oſtendebant: vt artem ſcalptoris gratiorem iocoſus faceret error. Porrò ſtatuarum argumētum ſumptum eſt à ridiculo illo Sileno Bacchi pædagogo, numinumq; poeticorum morione. quandoquidem habent & illi, principum noſtratium exemplo, ſuos γελωτοποιούς. Proinde apud Athenæum libro 5, adoleſcens Critobulus irridēs Socratem ſenem ac deformem, dicebat illum πολὺ τῶν Σιληνῶν αἴσχιον, id eſt, multo Silenis deformiorem. locus autē eſt apud Xenophontem in Conuiuio Socrates, ὡς δὴ καλλίων ὢν τοῦτο κομπάζεις, Vt iſtud iactas quaſi ſis formoſior. Critobulus, νὴ Δία, ἢ πάντων Σιληνῶν τῶν ἐν Σατυρικοῖς αἴσχιστος ἂν εἴην. id eſt, Ita per Iouem: aut omnium Silenorū qui ſunt inter Satyros turpiſſimus fuero. Et Alcibiades apud Platone in Conuiuio, Socratis encomium dicturus, eum Silenis eiuſmodi ſimilem facit, quòd is multo alius eſſet propius intuenti, quàm ſummo habitu ſpeciéque videretur. Quem ſi de ſumma (quod dici ſolet) cute quis æſtimaſſet, non emiſſet aſſe. Facies erat ruſticana, taurinus aſpectus, nares ſimæ, mucóque plenæ: ſannionē quempiam bardum ac ſtupidum dixiſſes. Cultus neglectus, ſermo ſimplex ac plebeius, & humilis: vt qui ſemper aurigas, cerdones, fullones & fabros haberet in ore. Nam hinc ferè ſumebat illas ſuas εἰσαγωγάς, quibus vrgebat in diſputando. Fortuna tenuis: vxor qualem ne viliſſimus quidē carbonarius ferre poſſet. Videbatur mirari formas adoleſcentulorum, videbatur amare, & zelotypia tangi: quum eum ab his affectibus εἰς δέον τι πᾶν abeſſe compererit etiam Alcibiades. Denique iocus ille perpetuus nonnullam habebat morionis ſpeciem. Quum ea tempeſtate ad inſaniam vſque ferueret inter ſtultos, profitendi ſapientiam ambitio: nec vnus eſſet Gorgias qui ſe nihil neſcire iactitaret, & ardelionibus huiuſmodi nuſquam nō referta eſſent omnia: ſolus hic hoc vnū ſcire ſe dictitabat, quòd nihil ſciret. Videbatur ineptus ad omnia reipublicæ munia, adeo vt quodam die neſcio quid apud populū adorſus agere, cum riſu ſit exploſus. Atqui ſi Silenum hūc tā ridiculum explicuiſſes, videlicet numen inueniſſes potius quàm hominem, animum ingentem, ſublimem, ac verè philoſophicū: omnium rerum pro quibus cæteri mortales currunt, nauigant, ſudant, litigant, belligerantur, contemptorē: iniuriis omnibus ſuperiorem, & in quem nullū omnino ius haberet fortuna: & vſqueadeo nihil timentē, vt mortē quoque nulli non formidatam contempſerit. in tantum vt cicutam eodem ebiberit vultu quo vinum ſolet: vtque iam moriens etiam in Phædonem ſuum iocaretur, admonens vt voto ſe liberās, Æſculapio gallū perſolueret: perinde quaſi ſumpto pharmaco, iam ſanitatis beneficium ſentiret: quū exiret è corpore, vnde omnes animi morbi ſcatent ac pullulant. Proinde nō iniuria quum id tempeſtatis plena ſophis eſſent omnia, ſolus hic morio, ſapiens oraculo pronunciatus eſt: & plus iudicatus eſt ſcire, qui nihil ſciebat, quàm hi qui nihil neſcire ſe prædicabant. imò ob idipſum iudicatus eſt plus cæteris ſcire, quòd vnus omnium nihil ſciret. Huiuſmodi Silenus fuit Antiſthenes, baculo ſuo, pera pallióque, maximorū regū fortunas antecellēs. Huiuſmodi Silenus fuit Diogenes, vulgò canis habitus. verùm in hoc cane diuinū quiddam animaduerterat Alexander magnus, principum (vt videbatur) omniū κορυφαῖος & alpha, quū animi magnitudinē admiratus, optaturū ſe diceret vt ni Alexander eſſet, Diogenes eſſet: quū hoc magis optare debuerit Diogenis animū, quòd Alexāder eſſet. Huiuſmodi Silenus fuit Epictetus, ſeruus, pauper, claudus, vt indicat illius epitaphium: ſed idem quod eſt fœliciſſimū, charus ſuperis: id quod ſola vitæ præſtat integritas cum ſapientia coniuncta. Hæc nimirum eſt natura rerum verè honeſtarum: quod habent eximium, id in intimis recondunt abduntque: quod contra peſſimū, id prima ſpecie præ ſe gerunt, ac theſaurum ceu vili cortice diſſimulāt, nec profanis oſtendunt oculis. At vulgarium & vmbraticarum longè diuerſa ratio: ſumma ſpecie blandiuntur, quódque pulcherrimum habent, ſtatim obuiis oſtentant: ſin penitus introſpicias, nihil minus ſunt quàm quod titulo ſpeciéque præ ſe ferebant. Annon mirificus quidā Silenus fuit Christus? ſi fas eſt de hoc ad eum loqui modum, quem equidem haud video cur nō omnes pro virili debeant exprimere qui Chriſtiani nomine gloriantur. Si ſummam Sileni faciem intuearis, quid iuxta popularem æſtimationē abiectius aut contemptius? Tenues & obſcuri parentes, domus humilis: ipſe pauper & pauculos & pauperculos habuit diſcipulos: non è magnatum palatiis, nō è Phariſæorum cathedris, nō è philoſophorum ſcholis, ſed à telonio & retibus aſcitos. Tum vita, quàm à voluptatibus omnibus aliena, per famem, per laſſitudinem, per conuitia, per ludibria, ad crucem denique peruenit. Hac illum parte contemplabatur myſticus ille vates, quum eum depingens, Non erat (inquit) ei ſpecies neque decor. Vidimus eum, & non erat aſpectus: & deſiderauimus eum deſpectum, ac nouiſſimū virorum. Cæteraque permulta, quæ in hanc ſequuntur ſententiam. Iam ſi contingat apertum hunc Silenum propius intueri, hoc eſt, ſicui dignetur ipſe ſe purgatis animi luminibus oſtendere, Deum immortalem quàm ineffabilem reperies theſaurum: in quanta vilitate, quale margaritū: in quanta humilitate, quantā ſublimitatē: in quanta paupertate, quātas diuitias: in quanta infirmitate, quàm incogitabilē virtutē: in quāta ignominia, quantā

gloriam:in quãtis laboribus, quàm abſolutam requiem. denique in morte tam acerba, perennem immortalitatis fontẽ. Cur ſic abhorrent ab hac imagine qui titulo tamen illius ſe iactitãt? Nimirum erat in procliui Chriſto totius orbis occupare monarchiam, atque id poſſidere quod olim Romani principes fruſtra affectarunt, ſatellitio ſuperare Xerxes, opibus anteire Crœſos, philoſophis vniuerſis ſilentium imponere, & inane ſophos detrahere. Verũ hæc vna forma placuit, quã ſuis diſcipulis & amicis, hoc eſt Chriſtianis, proponeret. Hanc potiſſimum delegit philoſophiam, à philoſophorũ decretis, à mundi ratione longè latéque diuerſam: ſed eam quæ ſola omnium præſtaret quod alii aliis viis conantur aſſequi, nempe fœlicitatem. Huiuſmodi quõdam Sileni fuere Prophetæ, exules, errantes in ſolitudinibus, cum feris exigentes vitam, vili holuſculo victitãtes, ouium & caprarum amicti pellibus. Sed introſpexerat illos Silenos ille qui dixit, Quibus dignus nó erat mũdus. Huiuſmodi Silenus fuit Iohannes Baptiſta, qui camelorum tectus pilis, zona cinctus pelliceа, longe regum purpuras ac gemmas vicit: locuſtis veſcés, principũ omnium delicias ſuperauit. Nimirũ cernebat quid theſauri lateret ſub agreſti pallio, qui miro illo elogio laudũ eius ſummam complexus, Inter natos (inquit) mulierum nõ ſurrexit maior Iohãne Baptiſta. Huiuſmodi Sileni fuerunt Apoſtoli, pauperes, inculti, illiterati, ignobiles, imbecilles, abiecti, omnibus omnium contumeliis expoſiti, irriſi, inuiſi, execrabiles, ac penè publicum orbis ſimul & odium & ludibrium. Verùm aperi mihi Silenum: quis tyrannorũ cum horum potentia poſſit æquari, qui dicto imperant dæmonibus, nutu ſedãt ſæuientia maria, verbo vita defunctos in vitam reuocant? Quis non Crœſus ad hos pauper eſſe videatur, qui vel vmbra ſui conferunt ſanitatem ægrotis, qui ſolo manus contactu ſpiritum illum cæleſtem impertiunt? Quis non Ariſtoteles, ſtultus & indoctus ac nugator, cum his collatus, habeatur, qui ex ipſo fonte cæleſtẽ hauſerant ſapientiam: ad quam omnis humana ſapientia, mera ſtultitia eſt? Quod quidem eorum pace dictùm eſto qui nefas arbitrantur & impium, vſquam Ariſtotelis authoritatem conuellere. Fateor illum eſſe virũ eximia doctrina: ſed quod lumen tam excellens quod Chriſto collatum non obſcuretur? Tum verè regnum cælorũ, grani ſinapis imaginem habebat, ſpecie puſillum & contemptum, virtute maximũ: a quo prorſus, vt dixi, & ὅι δὶς διὰ πασῶν, quod aiunt, diſſidet huius mundi ratio. Huiuſmodi Silenus fuit contemptus & irriſus ille Martinus epiſcopus. Tales fuerunt veteres illi epiſcopi, humilitate ſublimes, paupertate locupletes, gloria neglecta glorioſi. Latitant & hodie boni quidam Sileni, ſed heu nimium pauci. Bona pars hominum præpoſterum Silenum exprimunt. Siquis rerum vim ac naturam penitus introſpiciat, reperiet nullos à vera ſapientia longius abeſſe, quàm iſtos qui magnificis titulis, qui ſapientibus pileis, qui ſplendidis cingulis, qui gemmatis anulis abſolutam profitentur ſapientiam. Adeo, vt non raro plus veræ germanæque ſapientiæ deprehendas in vno quopiam homũcione, iuxta vulgi opinionẽ, idiota ſimplici ac ſemifatuo, cuius mentem non ſubtilis (vt vocant) Scotus, ſed cæleſtis ille Chriſti docuit Spiritus, quàm in multis theologorũ tragicis perſonis: ac ter quaterque magiſtris noſtris, Ariſtotele ſuo turgidis, magiſtralium definitionum, concluſionum & propoſitionũ turba differtis. Non in omneis hoc dixerim, ſed in heu nimium multos. Item videas in nullis minus eſſe veræ nobilitatis, quàm in Thraſonibus iſtis, qui vetuſtis ſtemmatibus, qui torquibus aureis, qui ſplendidis cognominibus ſummam iactitãt nobilitatẽ: nec alios à vera fortitudine longius abeſſe, quàm eos qui ob temeritatem ac præferoces animos vulgo fortiſſimi iudicantur & inuicti. Nullos abiectius ac ſeruilius ſeruos, quàm hos qui ſe diis, vt aiunt, proximos, & omnium dominos putant. Nullos æquè calamitoſos, atque eos qui vidẽtur fœliciſſimi. Nullos pauperius eſſe pauperes his quos hominum vulgus vt diuites adorat. Nullos eſſe minus Epiſcopos, quàm qui inter Epiſcopos primas tenent. Etiam atque etiam te rogo lector, ne putes hæc in cuiuſquam dici contumeliam. Rem notamus, non homines. optamus eſſe nullos in quos hæc congruãt. Et, ſi nunc tales nulli ſunt (quod faxit Chriſtus) tales olim fuerunt, & in poſterum fortaſſe futuri ſunt. Atque vtinam illud quoque falſum eſſet, ſæpenumero longiſſimè ſemotos eſſe à vera religione, qui titulo, qui cultu, qui ceremoniis religionem abſolutam profitentur. adeo quicquid in omni rerum genere præclarũ eſt, id minus in conſpicuo eſt. In arboribus flores & folia blandiuntur oculis: ipſa ſe latè moles oſtentat. at ſemen, in quo vis eſt omnium, quàm eſt res minutula, quàm abdita, quàm non lenocinans aſpectui, quàm non oſtentatrix ſui? Aurum & gẽmas in altiſſimas terræ latebras abdidit natura. In elementis quæ vocant, quo quicque præſtantius eſt, hoc longius à ſenſibus eſt remotũ, velut aer & ignis. In animãtium genere quod eſt optimum & efficaciſſimum, id in intimis abditum habent: in homine quod eſt maximè diuinum & immortale, id ſolum cerni nõ poteſt. In quouis rerum genere, materia pars vilior maximè patet ſenſibus: formæ vis & beneficium vtilitate ſentitur, & tamen ipſa procul abeſt à ſenſibus. Rurſum in corporis phyſici temperatura, quum phlegma & ſanguis ſenſibus ſit familiaris & pateat: id quod plurimum confert ad vitam, minimè patet, nempe ſpiritus. Demũ in vniuerſo, quæ maximè ſunt, ea non videntur, veluti ſubſtantiæ quas ſeparatas vocant. Et quod in his ſummum eſt, id à ſenſibus quammaxime ſepoſitum eſt, nempe Deus: adeo vt nec intelligi nec cogitari poſſit, quum hic fons ſit vnicus omnium. Quin & in Eccleſiæ Sacramentis reperire liceat nonnullam Silenorũ imaginem. abſit inuidia verbis. Aquam vides, ſalem & óleum vides, vocem audis, ceu ſummam Sileni faciem: vim cæleſtẽ nec audis, nec vides: quæ ſi nõ adſit, mera ludibria ſint cætera. Iam habẽt & ſuos Silenos Arcanæ literæ. ſi cõſiſtas in ſuperficie, ridicula nonnũquam res ſit: ſi penetres vſque ad anagogen, Diuinam adores ſapientiam. Etenim (vt de Veteri loquamur inſtrumento) ſi præter hiſtoriã nihil ſpectes, & audias Adam è limo conditum, vxorculam è dormiẽtis latere furtim ſubtractam, ſerpentem illecebra pomi ſolicitantem mulierculã, Deum ad auram inambulantem, romphæam foribus præſidentem ne poſtliminio redirent exules: nónne putes ex Homeri officina profectam fabulam? Si legas Lot inceſtum, totam Sampſonis hiſtoriã (quã D. Hieronymus è cortice æſtimans, fabulam appellat) Dauid adulterium, & in ſenis frigidi gremio cubitantẽ puellã, Oſee meretricium matrimonium: nónne qui verecundioribus ſit auribus, vt obſcœnam fabulã auerſetur? At ſub his inuolucris, Deum immortalem, quàm ſplendida latet ſapientia! Euangelicas parabolas, ſi primum æſtimes corticem, quis non iudicet hominis eſſe idiotæ? ſi nucem frangas, nimirum reperies arcanam illam ac verè Diuinam ſapientiam, planéque quiddam ipſi Chriſto ſimillimũ. Et ne ſingula perſequens fiam prolixior, in naturæ ſimul ac myſticis rebus vt quicque præſtãtiſſimum eſt, ita quammaxime videbis abſtruſum, & à prophanis oculis lõgiſſime ſemotum. Itidem in cognitione, germana rerum veritas ſemper altiſſime latet, quæ nec facile, nec à multis deprehẽditur. Craſſum vulgus, quoniam præpoſtere iudicat (nimirum ex his quæ maxime ſenſibus corporis obuia ſunt æſtimans omnia) paſſim & labitur & errat, ac falſis bonorum & malorum ſimulachris deluditur, inuerſóſque Silenos miratur ac ſuſpicit. De malis loquar, bonos non lædam, imò ne malos quidẽ. Quandoquidem generalis de vitiis diſputatio ad nullius perſonæ pertinet iniuriam. Atque vtinam pauciores eſſent in quos hæc competere poſſint. Quum ſceptrum vides, quum inſignia, quum ſatellitium, quum titulos audis, ſereniſſimũ, clementiſſimum, inclytum: nonne principem adoras, terrenum quoddam numen, & quiddam homine maius intueri te putas? Sed aperi Silenum præpoſterum, tyrãnum inuenies, interdum ciuium hoſtẽ, publicæ cõcordiæ oſorẽ, diſcordiarum ſerẽdarum artificẽ, bonorum oppreſſorẽ, legũ peſtẽ, vrbiũ euerſorẽ, eccleſiæ cõpilatorem, latronẽ, ſacrilegum, inceſtum, aleatorẽ: breuiter, vt eſt in Græcorũ prouerbiis, *ἰλιὰς κακῶν*. Sunt qui titulo ſpecieq; præ ſe ferant magiſtratum, & Reip. cuſtodiam, quum re lupi ſint & prædones ciuitatis. Sũt quorũ ſi conſideres raſum verticẽ, venereris vt ſacerdotes: ſi Silenum introſpicias, pluſquam laicos reperies. Fortaſſis & Epiſcopos aliquot reperias, quorum ſolennem illam conſecrationem ſi ſpectes, ſi nouum ornatum inſpicias, mitrã gẽmis & auro nitentem, pedum item gemmeum, in ſumma totam illam *ὡς δὲ τὶς κωμῳδίαν* myſticã *πανοπλίαν*: videlicet cæleſtem quempiam, & homine maiorem virum expectes. Inuerte Silenum, nihil interdum inuenies niſi bellatorẽ, negociatorem, denique tyrãnum: iámque magnifica illa inſignia, comœdiam fuiſſe iudicabis. Sunt, atque vtinam nõ tam paſ-

ſim obuii ſint, quos ſiquis è barbæ ſylua, pallore, cucullo, inflexis ceruicibus, cingulo, ſupercilio, vultuſque truculentia velit æſtimare, Serapiones ac Paulos eſſe dicat: ſin explices, meros inuenies balatrones, helluones, planos, ganeones, imò prædones ac tyrannos, ſed alia via: & haud ſcio an hoc peſtilentiore, quo tectiore: planéque (quod aiunt) ἄνθρακες ὁ θησαυρός. Rurſum admoneo, neminem his offendi oportere, quum nullius deſignetur nomen. Siquis huiuſmodi nó eſt, nihil ad ſe pertinere cogitet: ſin agnoſcit ſuum malú, admonitum ſe putet. Ille ſibi gratuletur, hic mihi gratias agat. Denique paſſim in omni mortalium genere ſunt, quorũ ſi formam contemplere corporis, homines & præclaros homines dicas: ſi Silenum explicueris, intus ſuem, aut leonem, aut vrſum, aut aſinum fortaſſis inuenies. Ac diuerſum quiddã euenict ei quod de Circes veneficiis poetarum fabulis eſt proditum. Apud hanc enim ferarum figuram habebant, mẽtem hominis: iſti ſub humana ſpecie plus quam belluam tegunt. Contra ſunt quos de ſpecie, ſicut dictũ eſt, vix homines iudices: quum in animi penetralibus angelũ occultent. In hoc igitur diſcrimen eſt mundani & Chriſtiani, quòd ille craſſiſſima quæque ac ſtatim oculis obuia, maximè ſuſpicit & ſectatur: quæ ſecus habent, aut omnino negligit, aut certè poſtremo loco ponit: hic è diuerſo, quæ minime cernuntur oculis quæque longiſſime receſſerunt a natura corporum, ea ſola ſectatur, cæteris aut præteritis, aut contemptius adhibitis, ab intimis illis omne rerum iudicium ducens. In bonis (ſic enim vocat Ariſtoteles) quæ non pertinent propriè ad hominem, extremæ ſunt opes. At apud vulgus, imo pene apud omnes, is plurimi fit qui has quacunque via poſſidet: has per ſaxa, per ignes expetunt vniuerſi. Proximum habet locum generis claritas, ſi nihil accedat aliud, ridiculũ prorſus & inane nomen. Semideus habetur qui ſanguinis ſeriẽ ad Codrũ Athenienſem, aut ad Brutum Troianũ (qui haud ſcio an vnquam natus fuerit) aut ad fabuloſum Herculem referre poſſit: & obſcurus eſt qui ſibi literis & virtute famã parauit. Illuſtris eſt cuius tritauus in bello ſtrennuum præſtitit homicidam: & plebeius eſt, atque imaginibus caret, qui bonis animi profuit orbi. In tertia claſſe ſunt corporis commoda. Id cui contigerit ingens, robuſtum, formoſum, præualidũ, eum non ſemouent quidem è numero fœlicium, ſed ita vt nihilo ſecius primas teneant diuitiæ, proximas nobilitas. animi poſtrema cura eſt. Iam hunc ipſum ſi iuxta Paulũ in treis partes diuidas, carnem, animã & ſpiritum (vtar enim illius verbis) infimam, quæ maxime in conſpicuo eſt, quamque prorſus damnat Apoſtolus, vulgus potiſſimũ amplectitur. Mediam, quam ita demum probat ſi ad ſpiritum acceſſerit, plures approbant. Porro ſpiritum, optimam noſtri partem (a quo ceu fonte fœlicitas omnis noſtra proficiſcitur, quóque Deo copulámur) adeo non habent in pretio, vt nec illud inquirãt, ſitne, aut quid ſit ſpiritus: de quo tamen Paulus toties inculcat. Atque hinc præpoſterum de rebus, multitudinis iudiciũ, vt quibus primus debebatur honos, horum, ὥσπερ τῶν μεγαρέων, οὐδεὶς λόγος ſit, & quæ ſummo ſtudio fuerant expetenda, hæc in contemptiſſimis ducant. Hinc aurum anteponitur literis, generis antiquitas honeſto, corporis dotes animi bonis, ceremoniis poſthabetur vera pietas, Chriſti præcepta decretis hominum, perſona veritati, vmbra rebus, fucata natiuis, fluxa ſolidis, momentanea æternis. Deinde ex præpoſteris opinionibus præpoſtera rerum vocabula. quod excelſum eſt, humile vocant: quod amarum, dulce: quod pretioſum, vile: quod vita, mortẽ. Vtque nominatim obiter pauca delibẽ, amare dicũtur qui vel indulgentia corrũpunt, vel pudicitiæ ſimul ac famæ inſidiantur: quum hac re quid eſſe poſſit hoſtilius? Iuſtitiam appellant, quum malũ malo, ſcelus ſcelere vincitur: quum iniuria accepta, multo cum fœnore reponitur. Parum æquus matrimonio dicitur qui illud incõtaminatũ & quàm poteſt virginitati ſimillimum, ganeis diſſimillimũ eſſe poſtulet. Proditorem appellant & principis hoſtem, qui nihil illi ſupra leges ac præter æquũ licere velit, hoc eſt, qui illum optet verè principem agere, & à tyranni (qua bellua non eſt alia terrior) imagine quãmaxime velit abeſſe. Ille contrà cõſultor, amicus, fautor principum dicitur, qui illos peruerſa educatione corrumpat, qui ſtultis inficiat opinionibus, qui aſſentatione ludat, qui malis conſiliis in odium populi pertrahat, qui bellis & inſanis rerũ tumultibus inuoluat. Aiunt auctam principis maieſtatem, vbi tyrannidis aliquid acceſſit, hoc eſt, ſummi mali magna portio. Peculator eſt qui de extortis vectigalibus velit nonnihil circuncidi. At quum principis præcipua bona ſint tria, quibus Deum, qui verè ſolus eſt rex, quodammodo repræſentat, bonitas, ſapientia, potentia: num is principi videtur amicus eſſe, qui duobus præcipuis bonis illum ſpoliet, bonitate & ſapientia: ſolámque potentiam illi relinquat, & hanc non modò falſam, verùm ne propriam quidem? Siquidem potentia niſi ſit cum ſapientia bonitatéque coniuncta, tyrannis eſt, non potentia. quã ipſam tamen populi conſenſus quemadmodum dedit, ita poteſt eripere. quũ interim depulſum ab imperio bonitas & ſapientia, ceu propria bona, comitentur. Capitale eſt, violare principis inſignia & præmium eſt his qui animum illius vitiantes, pro bono crudelem, pro ſapiente verſutum, pro potente tyrannum reddunt? Parum eſt vna mors ei qui principis calicem toxico tentarit inficere: & præmium fert qui mentem illius peſtilentiſſimis opinionibus corrumpit ac venenat, & veluti publicum reipub. fontem inficit, ſummo totius orbis malo? Principis munus dominium vocant, quum re vera nihil aliud ſit agere principem, quàm rem communem adminiſtrare. Regum inter ipſos affinitates, ac ſubinde nouanda fœdera, Chriſtianæ pacis glutinum appellant, quum his fontibus omnia pene bella, plurimos rerum humanarum tumultus naſci videamus. Iuſtũ bellum appellant, quum ad exhauriendam opprimẽdamque rempublicam principes inter ſe colludunt: pacem vocant, quum in hoc ipſum inter ſeſe cõſpirant. Auctum ducunt imperium, quum vnius aut alterius oppiduli titulus acceſſerit principi, tãta ciuium expilatione, tanto ſanguine, tot viduitatibus, tot orbitatibus emptus. Ad eundem modum Eccleſiam vocant ſacrificos, epiſcopos, ac ſummos pontifices: quũ hi reuera nihil aliud ſint quàm Eccleſiæ miniſtri. Cæterùm Eccleſia populus eſt Chriſtianus, quem Chriſtus ipſe maiorem vocat, vt cui recumbenti miniſtrent epiſcopi, obſequio minores: ſed alia ratione maiores, ſi modò Chriſtum vt ſucceſſione muneris, ita morum ac vitæ referant imitationẽ. qui quum modis omnibus princeps ac dominus eſſet omnium, miniſtri partes ſuſcepit, non domini. Omne fulmẽ torquetur in illos, hoſtes Eccleſiæ vocantur, ac propemodũ hæretici, qui ſacerdotum crumenam nummulis aliquot fraudarint. Equidem non adſum fraudatori, nequis hoc interpretetur: verum cedo, ſi quidẽ hoſtem Eccleſiæ iuuat odiſſe, num eſſe poſſit hoſtis Eccleſiæ pernicioſior aut capitalior quàm impius pontifex? Vbi nonnihil de ſacerdotum prædiis aut cenſu diminutũ fuerit, clamatur vndique, opprimi Chriſtianam Eccleſiam: vbi cõcitatur orbis ad bellum, vbi palam improba ſacerdotum vita, tot animarum millia pertrahuntur in exitium: nemo deplorat Eccleſiæ vicem, quum verè iam affligatur Eccleſia. Ornatã & cohoneſtatam vocant Eccleſiam, nõ quum in populo gliſcit pietas, quum vitia decreſcunt, boni mores augeſcunt, quum ſacra doctrina viget: verùm quum auro gemmiſque lucent altaria: imò quum his neglectis, prædiis, famulitio, luxu, mulis, equis, ſumptuoſis ædium vel magis palatiorum ſubſtructionibus, ac reliquo vitæ ſtrepitu ſatrapas æquant ſacerdotes. Atque hæc adeo videntur recta, vt in ipſis pontificũ diplomatibus inferatur huiuſmodi elogium, Quoniã ille Cardinalis tot equos, tot purpuratos alens domi, vehementer ornat Eccleſiam Dei, concedimus illi quartam epiſcopi dignitatem. Et in ornamentum Eccleſiæ iubentur epiſcopi, ſacerdotes & clerici purpura ſericiſque veſtiri. O miram Eccleſiæ dignitatem. Quid ſupereſt, poſteaquam etiam vocabula honeſti perdidimus? Neque enim libet interim eorum meminiſſe, qui cenſum eccleſiaſticum in impios vſus, magno plebis offendiculo profundũt. His ſiquid accreuerit gratamur, & auctam Chriſti Eccleſiam dicimus: quum verũ & vnicum Eccleſiæ lucrũ ſit, Chriſtianæ vitæ profectus. Blaſphemiã vocant ſiquis parum reuerenter de Chriſtophoro loquatur, aut Georgio, nec omnes omnium fabulas æquet Euangelio. verum Paulus blaſphemiam appellat, quoties impiis Chriſtianorũ moribus fit vt Chriſti nomen infametur inter ethnicos. Quid enim conſentaneum eſt Chriſtianæ religionis hoſtes dicere, quum in Euangelicis literis viderint Chriſtũ ad opum contemptum, ad voluptatum abdicationẽ, ad gloriæ neglectum hortantem: & e regione cõſpexerint primores etiam ac duces Chriſtianæ profeſſionis ita viuere, vt opũ accumulandarũ ſtudio, vt voluptatũ amore, vt vitæ ſpien

dore, vt belli ferocia, cæteriſque ferè vitiis omnibus ipſos ſuperent ethnicos? Intelligit prudens lector quid hic taceam, ob honorē Chriſtiani nominis, & quid apud me ſuſpirem. Quos cachinnos putas illos tollere, qui, quū videant in Euangelio Chriſtum nō cultu, non ceremoniis, non cibis inſigniſſe ſuos, ſed hac nota dignoſci voluiſſe Chriſtianos, ſi mutua charitate cōglutinentur: poſtea conſpiciant, adeo nihil inter nos conuenire, vt neque turpius, neque pernicioſius vlla gētilitas ſit tumultuata? Princeps cum principe belligeratur, ciuitas cū ciuitate pugnat: nec ſcholæ cū ſchola, nec religioni, (vt nunc vocāt) cū religione cōuenit: rixarum, factionum, litium apud nos plena ſunt omnia. Hæc vera demū eſt blaſphemia, cuius authores ſunt qui iuſtam miniſtrant occaſionem. Hæreſin appellant ſiquis dixerit aut ſcripſerit aliquid quod aliquo pacto cū magiſtralibus theologorū propoſitiunculis vel in re grāmatica diſſentiat: & hæreſis non eſt, vbi quis, ceu præcipua fœlicitatis humanæ portionem, effert id quod ipſe Chriſtus vbique docet eſſe negligendū: qui vitæ rationem inducit ab Euangelicis præceptis & Apoſtolicis inſtitutis longè diuerſam. qui contra ſenſum Chriſti, Apoſtolos ad Euangelii prædicationē profecturos, pro gladio ſpiritus (qui terrenis affectibus omnibus amputatis, ſolus facit vt gladio nō ſit opus) ferro armat, quo ſe aduerſus perſecutionē defendat? Neque dubiū quin ſub gladii nomine baliſtas, bombardas, machinas ac reliquū belli apparatū velit cōprehendi. Tū pera onerat, in qua geſtent pecuniā: videlicet nequid vſquam deſit: ac ſub peræ nomine, quicquid ad huius vitæ prouiſionem pertinet, vult intelligi. Atque hæc qui docet, inter magnos theologos citatur. Sacrilegium eſt inexpiabile, ſiquis quidlibet è fano ſuſtulerit: & leue crimen habetur, pauperculos & viduas, viuū Dei templū, expilare, fraudare, opprimere: id quod paſſim à principibus ſit & optimatibus, interdū & ab Epiſcopis & Abbatibus. Profanus eſt, qui pugna, aut ſeminis profluuio ſacrā ædem cōtaminarit. & non execramur eum qui putam & caſtam virginē, templum Spiritus ſancti, blanditiis, muneribus, pollicitis, lenociniis violat, corrumpit, profanat? Atque hæc qui facit, vulgò feſtiuus & elegans dicitur. Non patrocinor malefactis, ſicut antè teſtatus ſum: illud oſtendo, vulgus hominum multo pluris ea facere quæ cernuntur oculis quàm quæ hoc verius ſunt quominus cōſpiciuntur. Saxei templi cōſecrationem vides, animi dedicationem quia non vides, negligis. Pro tuendis illius ornamentis digladiaris: pro ſeruanda morum integritate, nemo capeſſit gladium illum Euangelicum, quē Chriſtus iubet etiam tunicæ diuenditæ pretio parari. Summa pietas vocatur ſiquis pro defendenda aut augēda ditione & pecunia ſacerdotum ſumat arma, ac bellicis tumultibus ſacra profanáque miſceat. atque interea dum ſacrificorum pecunia, nimirum res viliſſima, vindicatur, quàm ingens totius pietatis diluuiū admittitur admiſſo bello? quid enim eſt omnino mali quod non ſecū trahat bellum? Sed forſitan obſtrepet interim mihi tacita lectoris cogitatio, Quorſum hæc tā putida tendunt? inquiens. Num tu principem eiuſmodi vis eſſe, cuiuſmodi Plato facit in ſua repub. cuſtodes? Num ſacerdotes imperio, dignitate, gloria, diuitiis ſpoliatos, ad Apoſtolorū peram & baculum reuocas? Bona verba. nō ſpolio, ſed his potioribus locupleto: non deiicio de poſſeſſione, ſed ad meliora prouoco. Quæſo te, vter noſtrum de regis excellentia magnificentius ſentit: tu, qui vis illi licere quicquid libet, qui tyrannum vis eſſe non principē, qui voluptatibus exples, qui luxu prodis, qui cupiditatibus omnibus ſeruum ac dedititium facis, qui nihilo plus ſapere vis quàm quemuis è media plebe, qui his oneras rebus quas apud ethnicos quoque ſemper magnificum fuit contemnere: an ego, qui principem, Deo, cuius imaginem quandā gerit, quàm fieri poteſt ſimillimum eſſe cupio: ſapientia, quæ propria regum laus, cæteris antecellere, ab omnibus ſordidis affectibus, animique morbis (quibus craſſum & humile vulgus ἄγνωμ ἢ φόρτος) procul abeſſe? Nihil mirari plebeium, opibus eſſe ſuperiorem: denique id eſſe in repub. quod animus eſt in corpore, quod Deus in vniuerſo? Vter noſtrum verius perpendit Epiſcopi dignitatē: tu, qui illum terrenis opibus oneras, ſordidis ac plebeiis implicas curis, bellorū procellis inuoluis: an ego, qui Chriſti vicarium, & cæleſtis ſponſæ cuſtodem, ab omni terræ contagio puriſſimū eſſe cupio, & quoad licet, ei, cuius loco munereque fungitur, quamſimillimū? Stoici negant bonū virum eſſe poſſe niſi qui vacet animi morbis, morbos autem animi, cupiditates ſiue affectus vocant. Multo igitur magis Chriſtianorum eſt ab his eſſe liberos: ſed omnium maxime principē. Ac rurſum pluſquam maximè, principem ac patrem Eccleſiæ, hoc eſt, cæleſtis illius populi cæleſtem principem. Volo regnare ſacerdotem, ſed mundanam iſtam ditionem indignam iudico vt hac vir cæleſtis oneretur. Volo quammaxime triūphāte pontificem, non his ſanguinariis triumphis, quos ſceleratus Marius, quos impius egit Iulius (adeo vanis vt Satyrarum iocis inceſſantur: quos ſi Democritus ille ſpectaſſet, riſu crediderim emoriturum) ſed verè magnificis & Apoſtolicis, cuiuſmodi Paulus bellator, ac dux longe ſplendidior Alexādro Magno deſcribit: ac veluti ſui canens encomium iactat, In laboribus, inquit, plurimis, in carceribus abundantius, in plagis ſupra modū, in mortibus frequenter. A Iudæis quinquies quadragenas vna minus accepi, ter virgis cæſus ſum, ſemel lapidatus ſum, ter naufragium feci, nocte & die in profundo maris fui. In itineribus ſæpe, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in ciuitate, periculis in ſolitudine, periculis in mari, periculis in falſis fratribus, in labore & ærumna, in vigiliis multis, in fame & in ſiti, in ieiuniis multis, in frigore & nuditate: præter illa quæ extrinſecus ſunt inſtantia, mea quotidiana ſolicitudo omnium eccleſiarum. Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego nō vror? Rurſum paulo ſuperius, In omnib9, inquit, exhibeamus noſmetipſos ſicut Dei miniſtros: in multa patientia, in tribulationibus, in neceſſitatibus, in anguſtiis, in plagis, in carceribus, in ſeditionibus, in laboribus, in vigiliis, in ieiuniis, in caſtitate, in ſcientia, in longanimitate, in ſuauitate, in Spiritu ſancto, in charitate nō ficta, in verbo veritatis, in virtute Dei: per arma iuſtitiæ à dextris & à ſiniſtris, per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam: vt ſeductores, & veraces: ſicut ignoti, & cogniti: quaſi morientes, & ecce viuimus: vt caſtigati, & non mortificati: quaſi triſtes, ſemper autem gaudentes: ſicut egentes, multos autem locupletantes: tanquam nihil habentes, & omnia poſſidentes. Vides quæ belli decora, quæ victoria, qui triūphus Apoſtolicus? Hæc eſt illa gloria, per quā ceu ſacram rem, Paulus aliquoties deierat. Hæc ſunt egregia facinora, pro quibus ſibi coronam immortalē eſſe repoſitam confidit. Non grauabantur Apoſtolorum ingredi veſtigiis, qui locum & authoritatem ſibi vendicant Apoſtolorum. Cupio quammaxime diuites eſſe Pōtifices, ſed Euangelico margarito, ſed cæleſtibus opibus: quas quo largius in omnes effuderint, hoc ipſi magis abundabunt: nec periculum erit ne benignitas pereat benignitate. Volo quammunitiſſimos eſſe, ſed armis Apoſtolicis, nempe ſcuto fidei, lorica iuſtitiæ, gladio ſalutis, quod eſt verbū Dei. Volo bellaciſſimos eſſe, ſed aduerſus veros illos Eccleſiæ hoſtes, ſimoniā, ſuperbiam, libidinem, ambitionem, iracundiam, impietatem. Hi Turcæ ſunt ſemper obſeruandi, ſemper oppugnandi Chriſtianis: ad huiuſmodi bella dux ſit & hortator Epiſcopus. Volo cū primis ſuſpiciendos eſſe ſacerdotes: at non tyrannico ſtrepitu, ſed excellentia doctrinæ ſanctæ, ſed eximiis virtutibus. Volo reuerendos eſſe, ſed ob integritatem ac ſeueritatem vitæ, non tantum ob titulos, aut ornatum tragicum. Volo timeri, ſed vt patres, non vt tyrannos. Volo timeri, ſed à malis duntaxat: imò tales eſſe volo vt improbi reuereantur potius quā formident oderíntve. Denique volo delitiis affluere, ſed raris ac longè quàm quas vulgus nouit ſuauioribus. Vis audire verè ſummi Pontificis diuitias? Audi à Pontificum principe proximum, Aurum & argentum non eſt mecum: quod autem habeo, hoc tibi do, In nomine Ieſu, ſurge & ambula. Vis audire Apoſtolici nominis decus, quod omneis titulos, quod omneis ſuperet fornices ac ſtatuas? audi Paulum illum verè inclytum, Chriſti bonus odor ſumus Deo in omni loco. Vis plus quàm regiam audire potentiam? Omnia poſſum, inquit, in eo qui me confortat. Vis audire gloriam? Gaudium meum & corona mea vos in Domino. Vis audire titulos Epiſcopo dignos, & ornamenta veri Pontificis? Paulus idem tibi depingit, Sobrium, ornatū, prudentem, pudicū, hoſpitalem, doctorem: non vinolentum, non percuſſorem, ſed modeſtum, non litigioſum, non lucri cupidum, non neophytum: qui bonum habeat teſtimonium & ab his qui foris ſunt: vt non in opprobrium incidat, & in laqueum diaboli. Contemplare quibus ornamētis honeſtet Aaron Pon-

tificem Moyſes, quibus ornet opibus, quibus picturet coloribus, quàm variis gemmarum ſtellis illuſtret, quanto auri fulgore decoret. Quæ quid ſibi velint ſi ex Origenis Hieronymique cognoueris interpretatione, nimirum intelliges quæ ſupellex paranda ſit verè magnis epiſcopis. Quos potius exprimant vita pontifices, quàm quos exprimũt plumbo, quos titulis referunt, quorum vices occupant? An magis conuenit Iulios, Alexandros, Crœſos & Xerxes, nihil aliud quàm magnos latrones, imitari Chriſti vicariũ, quàm ipſum Chriſtũ, vnicum Eccleſiæ ducem & imperatorem? Quos iuſtius æmulentur Apoſtolorum ſucceſſores, quàm Apoſtolorum principem? Chriſtus palàm negauit regnũ ſuum huius eſſe mundi: & tu conuenire putas vt Chriſti ſucceſſor mundanam ditionem non ſolùm admittat, verumetiã ambiat, próque hac omnem (quod aiunt) moueat lapidem? In hoc mundo veluti duo ſunt mundi, modis omnibus inter ſe pugnãtes: alter, craſſus & corporeus: alter, cæleſtis, iam nunc pro virili meditans id eſſe quod aliquando futurus eſt. In illo primus eſt qui à veris bonis quãmaxime ſemotus eſt, ac falſis oneratus. Veluti, rex ethnicus, libidine, luxu, violentia, ſuperbia, faſtu, diuitiis, rapacitate ſuperat vniuerſos: & ita primus videtur, ſi maxima huius ſentinæ portio in hunc influxerit: ſapientiæ, temperantiæ, ſobrietatis, iuſtitiæ, cæterorumque, quæ verè ſunt bona, quamminimũ. Contrà in hoc qui ſummus eſt, is vt plebeiis illis & craſſis bonis minimum eſt inquinatus, ita veris illis ac cæleſtibus opibus eſt cumulatiſſimus. Proinde cur Chriſtianũ principem id eſſe vis, quod ethnici quoque philoſophi ſemper damnarũt & cõtempſerunt? Cur illius maieſtatem in his collocas rebus, quas contempſiſſe pulcherrimũ eſt? Cur angelum Dei (ſic enim in Arcanis literis appellatur epiſcopus) his rebus oneras, quæ vel homine bono ſint indignæ? Cur eum his metiris opibus, quibus latrones ſunt diuites, quibus tyranni ſunt formidabiles? Cæleſte quiddã eſt ſacerdos, & homine maius: nihil huius ſublimitate dignum, niſi cæleſte. quid huius dignitatem vulgaribus rebus dehoneſtas? quid huius puritatem mundanis ſordibus cõtaminas? cur non ſinis eum ſua ditione potentem eſſe? cur non pateris ſua nobilẽ eſſe gloria? ſua maieſtate reuerendum? ſuis diuitẽ opibus? Hunc è cæleſti corpore, quod eſt Eccleſia, cæleſtis ille Spiritus ad res ſummas delegit. cur eum ad ſatraparũ furioſos tumultus pertrahis? Paulus ſegregatũ ſeſe gloriatur: cur tu meũ præſulem in mediã infimæ plebis ſentinam immergis? cur ad fœneratorum ſolicitudines deiicis? cur hominem diuinum ad negotia detrahis vix homine digna? cur hiſce rebus fœlicitatẽ Chriſtianorũ ſacerdotũ metiris, quas vt ſtultiſſimas riſit Democritus, vt miſerrimas fleuit Heraclitus, vt friuolas ſpreuit Diogenes, vt oneroſas abiecit Crates, vt peſtiferas ſemper fugère ſancti? Cur Petri ſucceſſorẽ his opibus æſtimas, quas ipſe Petrus ſe nõ habere gloriatur? Cur Apoſtolicos principes eis ornamẽtis magnos videri vis, quibus calcandis magni fuerũt Apoſtoli? Cur illud Petri patrimonium vocas, quod ipſe Petrus ſe nõ habere gloriatus eſt? Cur Chriſti vicarios opibus irretiendos putas, quas ipſe Chriſtus appellauit ſpinas? Cur eum, cuius vt proprium, ita præcipuum officium eſt, Diuini verbi ſemen iacere, diuitiis obtuis, quibus vel maximè iactũ præfocatur? Cur æquitatis doctorem ac iudicem iniquo vis ſeruire mammonæ? Quid cæleſtium Sacramentorũ diſpenſatorem, viliſſimarũ rerũ facis procuratorem? Expectat ab hoc Chriſtianus orbis, ſacræ doctrinæ pabulũ: expectat ſalutare conſiliũ: expectat paternã conſolationẽ: expectat viuendi formam. quid tu rebus tam præclaris deſtinatũ ac dicatũ in vulgarium curarũ ergaſtulũ detrudis: pariter & ſua dignitate ſpolians Epiſcopũ, & populũ orbans Epiſcopo? Habet ſuum Chriſtus regnum, excellentius quàm vt gentili regno, vel (vt verius dicam) tyrannide, pollui debeat: ſuum habet ſplendorẽ, ſuas habet opes, ſuas voluptates. Quid tam inter ſe pugnantia miſcemus? quid terrena cæleſtibus, quid infima ſummis, quid ethnica Chriſtianis, quid profana ſacris confundimus? Tam multa, tã magna ſunt dona ditiſſimi ſimul & benigniſſimi Spiritus: dona linguarũ, dona prophetiæ, dona ſanitatũ, dona ſcientiæ, dona ſapientiæ, dona doctrinæ, diſcretio ſpirituũ, exhortatio, conſolatio: cũ his ſacris donariis quid tu profana mundi dona cõiungis? ne dicam extinguis? Quid cũ mammona Chriſtum, cũ Chriſti ſpiritu Belial conaris iungere? Quid mitræ cum galea? quid ſacræ pallæ cũ Mauortia lorica? quid benedictionibus cum bombardis? quid clementiſſimo paſtori cũ armatis latronibus? quid ſacerdotio cum bello? Quid machinis oppida ſubruit qui claues habet regni cælorum? Qui conuenit, authorem eſſe belli eum qui pacis omine ſalutat populum? Quonam ore docebit plebem Chriſtianã, opes eſſe contemnendas, qui puppim & proram rerum ſuarũ conſtituit in pecunia? Qua fronte docebit quod & docuit & exhibuit Chriſtus, quod toties inculcant Apoſtoli, non eſſe reſiſtendũ malo, ſed malorum improbitatem bonitate ſuperandam, iniuriam beneficio penſandam, inimicum benefactis obruendũ: qui propter oppiduli ditionem, aut ſalinarũ vectigal, orbem bellorum tempeſtatibus commouet? Quo pacto dux erit ad regnum cælorum (ſic enim Chriſtus ſuam vocat Eccleſiam) qui totus ſit in regno mundi? Sed impendiò pius es, ornare vis Eccleſiam harũ etiam opum acceſſione. Probarẽ, niſi cũ paululo commodi tantum ſecum ea res traheret malorum. Quum imperium dediſti, ſimul dediſti congerendæ pecuniæ curam, dediſti tyrannicum ſatellitium, ferratas copias, exploratores, equos, mulos, tubas, bellum, ſtrages, triumphos, tumultus, fœdera, pugnas: breuiter omnia ſine quibus imperiũ adminiſtrari non poteſt. Vt animus adſit, quando futurum eſt otiũ Apoſtolico fungendi munere, quẽ tot curarũ millia diuerſum trahunt? dũ ſcribitur delectus militũ, dũ panguntur & reſcindũtur fœdera, dũ coercentur qui detrectãt imperiũ, dum in fide retinentur qui ad res nouas ſpectant, dũ expugnantur hoſtes, dũ muniuntur arces, dum audiũtur rationes, dum tractãtur profanæ legationes, dum conuiuiis excipiuntur ſatrapæ, dum ad honores prouehuntur amici, dum depelluntur qui locum dare iubentur fœlicioribus: dum alia fiunt quæ nec meminiſſe libet, & tamen fieri neceſſe eſt. An is tibi videtur intelligere pontificis & Cardinalium excellentiam, qui eos ab oratione, qua cũ Deo confabulantur: à ſacra contemplatione, qua verſantur inter Angelos: à vernantiſſimis Diuinæ Scripturæ pratis, in quibus fœliciſſimè ſpatiantur: ab Apoſtolico euangelizandi munere, quo Chriſtũ maximè referunt: ad has rerum ſordes detrahendos eſſe cenſet? An eis bene velle videtur, qui à tanta fœlicitate, vitæque trãquillitate qua fruebãtur, ad has ærumnas, ad hos rerũ tumultus pertrahi cupit? Etenim quũ per ſe regnum infinitis laboribus obnoxium eſt, tum vero longe minus fœliciter cedit ſacerdotibus quàm laicis. Idque duabus ferè de cauſis: partim quòd vulgus hominũ libentius paret in hoc genere profanis quàm eccleſiaſticis: partim quòd illi ceu liberis ſuis relicturi ditionem, ſtudẽt eam quamflorentiſſimã reddere. Hi contrà, quẽadmodum ſerius ac plerunque iam ſenes ad imperium aſciſcuntur, ita quoniã ſibi gerunt, nõ hæredi, magis expilant quàm ornant: perinde quaſi præda ſit obiecta, non prouincia. Ad hæc, vbi profanus rerum potitur, ibi ſemel fortaſſe de regno digladiandũ, ſemel euehendi locupletãdique quibus fauet princeps. Vbi ſecus, ibi ſubinde noua digladiatio: deiiciẽdi de poſſeſſione, quos prior euexerat: rurſus alii atque alii noui homines, populi malo locupletandi. Iam eſt & illud nonnihil, quòd populus multo facilius fert imperium eius cui iam aſſueuit, etiamſi durius imperet: qui ſi deceſſerit, tamẽ in hærede filio ſuperſtes eſſe videtur: ac plebes imaginatur, principẽ non in alium eſſe mutatum, ſed eundẽ ſibi renouatum. Et ſolent liberi parentes vtcunque referre moribus, præſertim ab his inſtituti. E diuerſo quũ Deo dicatis viris commiſſum eſt imperium, ſubita plerunque rerũ omniũ cõmutatio. Adde his quòd profanus ille accedit ad rem gerendam meditatus, & ab incunabulis inſtitutus: illic ſæpenumero præter omnẽ ſpem obuenit rerum ſumma, vt quem remis genuerat natura, fortunæ ludus euehat ad regnum. Poſtremo vix fieri poteſt, vt, quemadmodum Hercules duobus mõſtris, ita vnus duabus difficillimis rebus adminiſtrandis par ſit. Omniũ difficillimũ eſt, bonum præſtare principẽ: at lõge pulchrius, ſed idẽ lõge difficilius, bonũ agere ſacerdotẽ. Quid tandẽ vtrunque tan nõ eſt neceſſe fieri vt dũ vtrunque munus in ſe recipiunt, neutri ſatiſfaciant? His nimirum rebus fit, niſi fallor, vt quum laicorum regum vrbes opibus, ædificiis, ac viris magis ac magis florere videamus, ſacerdotum oppida ferè frigeant ac collabantur. Quorſum igitur opus fuit harum acceſſione rerum, quas tot incõmoditates comitantur? An vereris ne parum potens futurus ſit Chriſtus propriis opibus, niſi laicus tyrannus aliquid impertiat ſuæ poteſtatis? Parum ornatum putas, niſi prophanus bellator,

aurum, phrygionem, candidos mannos, & ſatellitium illi induſſerit: hoc eſt, aliquid de ſuo faſtu aſperſerit? Parū ſplendidus videtur, niſi his liceat inſignibus vti, quæ propter inuidiam ambitioſiſſimus recuſauit Iulius? Humilem iudicas, niſi ſit mundano onuſtus imperio. quod ſi ſibi gerit, tyrannus ſit: ſi reipublicæ, negotioſiſſimus? Habeant profana profani, in epiſcopo quod infimum eſt, totius imperii ſuperat faſtigium. Quo plus addideris de mūdi bonis, hoc minus de ſuis impertiet Chriſtus. Quo ab illis erit purgatior, hoc effuſius hiſce locupletabitur. Vides, opinor, vt tota res in diuerſum exeat, ſi Silenum inuerteris. Qui principi Chriſtiano maximè fauere videbantur, hos proditores & hoſtes principis maximos deprehendis: quos pontificum dignitatem tueri dixiſſes, ab his conſpurcari comperis. Neque verò hæc dixerim quòd ſacerdotibus eripiendū putem ſiquid quocunque modo contigit vel ditionis vel opum (tumultus enim nulli pio debet placere) verùm illos ſuæ magnitudinis conſcios ac memores eſſe volo, vt iſta plebeia, ne dicam ethnica, vel reiciāt vltro, & infimis cedant: vel certè contemptim poſſideant, & (iuxta Paulū) ſic habeant, quaſi non habeant. Denique ſic eos Chriſti opibus ornatos eſſe volo, vt quicquid acceſſerit ex huius mundi ſplendore, aut meliorum obſcuretur luce, aut ſordidū etiam ex collatione videatur. Ita fiet vt & quod poſſident, hoc fœlicius poſſideant, quo ſecurius. nec enim angentur metu nequis eripiat: nec pro rebus caducis & humilibus tanto tumultu dimicabunt, ſiquid alicunde deceſſerit. Poſtremò, non orbabuntur ſuis bonis, dum alienis gaudent ditescere. nec Euangelicum amittent margaritum, dum vitreas mūdi gemmas coſectantur. Vt illud interim omittam, hæc ipſa quæ contemni volumus, ita copioſius acceſſura, ſi fuerint contempta: & honeſtius ſequentur fugientes, quàm ab inſequentibus arripiuntur. Siquidem vnde tandem natæ ſunt opes Eccleſiæ, niſi ab opum contemptu? vnde gloria, niſi à gloriæ neglectu? Libentius iſta donabunt laici, ſi viderint reiici ab his quos plus ſapere credunt. Fortaſſe nonnunquam tolerandi ſunt & mali principes, deferendum aliquid eorum memoriæ quorū occupare videntur locum, dandum nonnihil titulo. Non erit tentandū remedium, quod haud ſcio an infœliciter tentatū, vergat in grauiorē perniciē. Verū quam malè interim cum rebus humanis agitur, ſi, quorū omnis vita debebat eſſe miraculo, tales ſunt vt applaudant peſſimi, boni ſuſpirent & ingemiſcant: & quorū omnis dignitas vel ab improborū fauore, vel à mediocrium modeſtia, vel à ſimplicium imperitia, vel à bonorū tolerantia pendet: imò quos incolumes reddit populi diſcordia, quos non alia res magnos facit quàm diſſidia ciuiū, quorū fœlicitas publica infœlicitate alitur? Quòd ſi ſacerdotes rem recta æſtimarent via, tantū incommodū ſecum trahit acceſſio ditionis profanæ, vt recuſanda ſit, etiamſi vltro deferatur. Fiunt mancipia principum & aulæ, impetuntur ſeditionibus, inuoluuntur bellis, in quibus interdū exhalant animam: breuiter fit vt monarchæ habeant honeſtū famulitiū. ſed vbi interim patres populi Chriſtiani? vbi paſtores? Quale verò iam eſt, abbates & epiſcopos, eiuſmodi titulos magnis ſummis à monarchis emere? Abbas, honeſtus non videtur, niſi idem ſit comes. Ornaſſe ſacerdotiū videtur qui ducis titulū admercatus eſt. O pulchrè cōiuncta vocabula, Abbas & ſatrapa, Epiſcopus & bellator. Atqui multo abſurdius quòd hic quidem fortes viros agunt: in eo quod erat propriū ipſorū munus, vmbræ ſunt. Habēt manus & gladios quibus occidāt corpora: ſit hæc ſanè iuſtitia: at iidem non habēt linguā qua ſanent animos. Abbas nouit inſtruere aciē, at idem neſcit eſſe dux ad religionē. Epiſcopus ad cōfligendum armis ac bombardis affatim inſtructus eſt, ſed idem ad docendū, ad exhortandū, ad conſolandū mutus eſt. Armatus eſt iaculis ac baliſtis, Diuinis ſcripturis prorſus inermis eſt. Et tamen interim quicquid emolumenti, quicquid honoris debetur piis abbatibus, quicquid bonis epiſcopis, ad aſſem exigunt à ſuis: imò interdū non quantū debetur, ſed quantū libet. Coronabit Dominus populi tolerantiā, qui tales amore quietis perpetitur. At vereor ne hoc duriorē experturi ſint iudicem Deum. Hi rerū tumultus quid aliud nobis clamant quàm omnibus iratum Deum? Quid autem ſupereſt niſi vt omnes, maximi pariter ac minimi, ſacri ſimul ac profani, ſubmiſſis animis ad Domini miſericordiam confugiamus? Quanto id conſultius, quàm ſi, dum ſuā quiſque culpam non agnoſcit, in alium reiiciens, & numinis irā magis etiam exaſperemus, & mutuis nos morſibus nō ſanemus, ſed grauius vulneremus? Populus obmurmurat principibus, principes nec profanis parcunt nec ſacris: vulgus oppedit ſacerdotibus. Atqui non raro fit vt Deus offenſus ſceleribus populi, tales immittat rectores quales illi merentur accipere. Hactenus querimoniis, ſæuitia, rixis, tumultibus nihil profectum eſt. quod vnum ſupereſt, ſit omnium communis cōfeſſio, vt ſit omnib⁹ parata Dei miſericordia. Sed quò me ſermonis curſus abripuit, vt parœmiographum profeſſus, Eccleſiaſtes eſſe cœperim? Nimirum in hanc tam ſobriam diſputationem ebrius Alcibiades ſuis Silenis nos induxit. Verùm huius erroris non admodum me pœnituerit, ſi quod ad prouerbiorum enarrationem non pertinet, ad vitæ pertineat emendationē: & quod ad eruditionē non confert, conducat ad pietatem: quódque ad operis inſtituti rationem πάρεργον καὶ ἀπροσδιόνυσον videtur, ad viuendi rationem fuerit accommodatum.

Sarone magis nauticus. 2

Σάρωνος ναυτικώτερος, id eſt, Sarone magis nauticus. Aiunt hunc fuiſſe deum quempiam nauticū. vnde & Saronico mari cognomen inditum. Congruet in horrido cultu hominem, & moribus feris: quod genus nautas pleroſque videmus eſſe. Aut in negotiatorē per omnia maria volitantem. Meminit & Saronis & ab hoc cognominati maris Ariſtides in Themiſtocle, Οὐδ' ἵνα τὸν πάντα χρόνον τὴν θάλατταν οἰκῶσιν, ὥσπερ τὸν Γλαῦκόν φασι τὸν Ἀνθηδόνιον, ἢ τὸν Σάρωνα τὸν ἐπώνυμον τῷ πελάγει. id eſt, Nec vti per omne tempus in mari habitent: quemadmodum aiunt facere Glaucum Anthedonium, & Saronem mari cognominem. Pauſanias in Corinthiacis Saronis facit mentionem, qui Althepiæ regioni maritimæ imperarit. Huic diuerſum quod ait in Ranis Ariſtophanes,

- πῶς δύναμαι
Ἄπειρος, ἀθαλάττωτος, ἀσαλαμίνιος
Ὤν, εἶτ' ἐλαύνειν. id eſt, - quonam modo
Potero imperitus, & à mari alieniſſimus,
Salaminis expers, atque nauim agere rudis?

Aſſidua ſtilla ſaxum excauat. 3

Ῥανὶς ἐνδελεχοῦσα κοιλαίνει πέτρας, id eſt, Stillicidium perpetuum ſaxum excauat. Admonet, nihil eſſe tam durū quod non emolliat, nihil tam arduum, quod non efficiat aſſiduitas. quandoquidem ſtilla aquæ, nimirum res tam tenuis ac leuis, ſaxum etiam duriſſimū exhauriat, quod vix ferro poſſis euincere. Plinius tradit inueniri ſilices formicarum pedibus attritas. idque grauiſſimū eſſe exemplū putat quam tam vim habeat aſſiduitas. Menander apud Stobæum,

- πάντα γὰρ
Ταῖς ἐνδελεχείαις καταπονεῖται πράγματα. id eſt,
- nam vinci ſolent
Aſſiduitate quælibet negotia. Ouidius,
Quid magis eſt durum ſaxo, quid mollius vnda?
Dura tamen molli ſaxa cauantur aqua.

Galenus περὶ κράσεων libro 3, eandem ſententiam refert, carmine heroico, ὧδε δέ που καὶ τοῦτο καλῶς εἰρῆσθαι δοκεῖ,

Πέτρας κοιλαίνει ῥανὶς ὕδατος ἐνδελεχείη.

Id eſt, Ita nimirum & illud rectè dictum videtur,

Stillula mollis aquæ lapidem aſſiduo cauat ictu.

Huc adferunt Homeridæ, quòd quum poculum plenum cæteri vix tollerent à menſa, ſolus Neſtor facilè nulloque negotio ſuſtulerit, quum eſſet admodum ſenex, & viribus multis inferior: verum hoc illi dabat vſus & exercitatio. nā Homerus facit Neſtorē φιλοπότην. Homeri carmen ſic habet,

Ἄλλος μὲν μογέων ἀποκινήσασκε τραπέζης
Πλεῖον ἐόν, Νέστωρ δ' ὁ γέρων ἀμογητὶ ἄειρεν. id eſt,
Vix alii poclum poterant ſuſtollere menſa
Plenum, at grandæuus Neſtor facile abſtulit illud.

Quæ ſentētia nō ſolum accōmodari poteſt ad aſſiduitatē, ſed huc quoque, quòd ea facilè facimus quæ libenter facimus.

Salaminia nauis. 4

Σαλαμινία ναῦς, id eſt, Salaminia nauis, de præuelocibus dictitatum eſt. celebratur enim vel in primis nauale bellū aduerſus Xerxem geſtum apud Salaminem: ſiue quòd ex triremibus altera, Salaminia vocari conſueuit, altera, πάραλος. Ariſtophanes in Auibus, Ἴξεις ταχεῖα, πάραλος ἢ σαλαμινία. Vnde & Bacchus eo quem modò citauimus loco, ἀσαλαμίνιον appellat ſeſe, quòd bellicarum rerum ac remi ducendi Ἀσαλαμίνιος.

eſſet ignarus. Alluſit autem poeta, ſicut opinor, ad prouerbiũ quod alibi retulimus, δεῖ κώπην ἑλαύνειν τὸν εἰδότα. id eſt, Oportet ducere remum cum qui norit. Plutarchus in vita Periclis nauim robuſtam, & in qua, velut in triariis, vltimum ſit præſidium, Salaminiam appellat, Οὐδ᾽ ἀεὶ παριὼν εἰς τὸ πλῆθος, ἀλλ᾽ ἑαυτὸν, ὥσπερ Σαλαμινίαν τριήρη, φησὶ Κριτόλαος, πρὸς τὰς μεγάλας χρείας ἐπιδιδούς. id eſt, Nec ſemper obãbulans in turba. ſed veluti Salaminiam triremem, vt inquit Critolaus, ſeſe ad maiorem rerum vſum præbens. Scholia quæ feruntur in Ariſtophanem, tradunt Athenis duas fuiſſe naues vſui publico deſtinatas, è quibus Salaminia ſubueheret ad iudicium euocans, Paralus aucheret. Nam Theoris eos vehebat, qui voti aut religionis ergò Delphos aut alio quopiam proficiſcerentur.

Pyrrhandri commentum. 5

Πυῤῥάνδρου μηχάνημα, id eſt, Pyrrhandri cõmentum, De callido inuento. Hic Pyrrhander ſycophanta quiſpiam fuit, inſigniter verſutus, notæque malitiæ Ariſtophanes in Equit.

Καὶ νὴ Δί᾽ ἦν γ᾽ ἐκεῖνο τὸ Πυῤῥάνδρου τὸ μηχάνημα. id eſt,
Ac per Iouem fuit quidem Pyrrhandrica iſta techna.

Ἄζηλος πλοῦτος. 6

Ἄζηλος πλοῦτος vocabatur quũ quis ſuas dotes ignoraret. Veluti ſiqua formoſa quum ſit, putida eſſet tamẽ, ſibique diſpliceret. Aut ſiquis facũdus, infacũdus ſibi videretur. Porrò fœlicitatis nõ minima pars eſt, vt quiſque ſua norit bona. proinde Maro, O fortunatos nimium, bona ſi ſua norint
Agricolas.

Opinor eſſe finitimũ illi, ὁ τυφλὸς πλοῦτος, id eſt, Cæca diuitiæ. nam ζηλοῦν aliquoties idem eſt quod admirari ac fœlicem ducere. Vnde ἀξιοζήλωτον vocant conſpicuum & illuſtre, cui diuerſum eſt ἄζηλον, quod nemo miratur. Quis autem miratur quod eſt abditũ ac retruſum? Plutarchus in vita Lycurgi facit Theophraſtum huius dicti authorẽ. laudat enim Lycurgum, qui ſuis inſtitutis effeciſſet vt apud Spartanos diuitiæ nec eſſent obnoxiæ furibus ac prædonibus (quod ille vocat ἄσυλον) nec admirabiles (quod appellant ἄζηλον) nec omnino pro diuitiis haberentur, quod ille vocat ἄπλουτον πλοῦτον, quaſi dicas inopes opes. Verum ipſa Plutarchi verba ſubſcribam, vel in hoc, quo perſpicuũ fiat quanta gratiæ parte fraudetur qui malit authores in aliam linguã verſos legere, quàm ſua lingua loquentes audire, Μέγα δὲ σὺν καὶ τὸ τοῦ μᾶλλον δὲ τὸν πλοῦτον ἄσυλον, μᾶλλον δὲ ἄζηλον, ὡς ἔφη Θεόφραστος, καὶ ἄπλουτον ἀπεργάσασθαι, τῇ κοινότητι τῶν δείπνων. Addit inibi Plutarchus his ex rebus exiiſſe dictũ illud celebre, Plutum ex omnibus ciuitatibus quæ ſub ſole ſunt, in vna Sparta ſeruari τυφλὸν, id eſt cæcum ac repoſitum, non aliter quàm tabulam anima carẽtem & immobilem. Ex hiſce verbis ſimul & illud colligitur, idem pollere τυφλὸς ὁ πλοῦτος καὶ ἄζηλος ὁ πλοῦτος. Cæcum enim dicitur non ſolùm quod non videt, verumetiam quicquid luce caret. Quanquam autem feſtiuiter prouerbium detortum eſt ad Spartanorum frugalitatem, tamen quadrat potius in eos qui ſuas opes ſibi poſſident, eáſque recondunt aut defodiunt etiã. Ariſtophanes in Concionatricibus ἀφανῆ πλοῦτον appellat nummos in arca reconditos. Nam domus & agri celari non poſſunt. Nullus eſt vſus picturæ repoſitæ: nihilo maior diuitiarum abſtruſarum. nam in vſum paratæ ſunt opes. Sic Flaccus in Odis,

Nullus argento color eſt auaris
Abdito terris.

Et Pindarus in Nemeis hymno primo, Οὐκ ἔραμαι πολὺν ἐν μεγάρῳ πλοῦτον κατακρύψαις ἔχειν, ἀλλ᾽ ἐόντων εὖ τε παθεῖν καὶ ἀκοῦσαι, φίλοις ἐξαρκέων. id eſt, Non deſidero multas in ædibus opes habere abſtruſas, ſed his quæ adſunt bene frui, ac bene audire, amicis ſuppeditans.

Ἄσυλος πλοῦτος.
Ἄπλουτος πλοῦτος.
Τυφλὸς πλοῦτος.
Cæcum.

Dicas tria ex curia. 7

Εἴπῃς τὰ τρία παρὰ τὴν αὐλήν, id eſt, Dicas tria de curia. Antiquitus qui iudicum ſentẽtiis fuiſſent ad capitale ſupplicium condemnati, priuſquam ad mortem ducerentur, ea facultas concedebatur, vt vino cibóque expleti, tria quædam quæcunque lubitum eſſet, dicerent. Quæ ſimulatque dixiſſent, promulgata damnatione producebantur ad ſupplicium. αὐλὴν enim olim vocabant eum locum quo damnati ducebãtur: quem neoterici ἀρχεῖον appellant. Apud Suidam legitur, παρὰ σορὸν, dandi caſu id eſt iuxta curiã, ſiue iuxta ſeprũ. Vſum adagii apud neminẽ adhuc reperi. Coniicio dici ſolitũ vbi quis petulãtius loqueretur, ſed magno ſuo malo: aut exitium imprecaretur alicui. Adagium refertur à Zenodoro.

Pyrauſtæ gaudes gaudium. 8

Χαρὰν πυραύστου χαίρεις, id eſt, Gaudium pyrauſtæ gaudes. De momentaria fluxáque voluptate. Oſtendimus alicubi, pyrauſtam ad lucernas aduolantem, ambuſtis alis perire. vnde & prouerbium, πυραύστου μόρος, id eſt, Pyrauſtæ fatum. Cuius alibi meminimus.

Πτερυγίζειν. 9

Πτερυγίζειν dicitur qui conatur & geſtit quippiã efficere. Sumptũ a pullis auium, quũ adhuc inuolucres ſunt, alas mouentibus. Lucianus vſurpat pro indecorè & ſcurriliter geſticulari, libello De mercede ſeruientibus. Ariſtoph. in Pluto,

-καί σύ γε λέξαι μοι οὔπω δύνασαι περὶ τούτου,
Ἀλλὰ φλυαρεῖς, καὶ πτερυγίζεις. id eſt,
Tu mihi nondum fari potis es ſuper hac re,
Sed nugaris geſticulando.

Et Diphilus apud Athenæum libro ſexto inducit paraſitum hunc in modum loquentem,

Γέγηθα καὶ χαίρω τε καὶ πτερυγίζομαι. id eſt,
Lætorque gaudeoque, & alas verbero.

Ante barbam doces ſenes. 10

Πρὸ τῆς ὑπήνης διδάσκεις τοὺς γέροντας, id eſt, Ante barbã doces ſenes. Quum imberbis maiorẽ natu docet. Eſt autem figura prouerbialis, quod ait Perſius Ante pilos. Ante pilos.

-& rerum prudentia velox
Ante pilos venit: dicenda tacendáque calles.

Hanc prudentiam, quam præcoquam ſeu præcocem appellant, vulgo non admodum fauſti ominis habitam oſtendit Apuleius in ſecunda Apologia ſcribens hunc ſenarium nobilem & celebrem fuiſſe, poetæ neſcio cuius: neque enim nominat: Odi puerulos præcoci ſapientia. Præcox ſapientia.

Nec Fabio placet præcox ingeniorum genus, quod negat ad frugẽ ſolere peruenire. Pindarus in Pythiis hymno quinto, ſic laudat quempiã, κρέσσονα μὲν ἁλικίας νόον φέρβεται γλῶσσάν τε, θάρσος δὲ τανύπτερος ἐν ὄρνιξιν αἰετὸς. id eſt, Præſtantiorẽ quam pro ætate mẽtem alit linguámque, audacia verò pernix inter aues aquila.

Bellum Cononi curæ fuerit. 11

-πόλεμος Κόνωνι μελήσει. id eſt,
-curabit prælia Conon.

Hemiſtichiũ eſt heroici carminis, nec ſatis liquet vnde ſumptum. Porro Conon dux Athenienſium fuit, multum in belli negociis exercitatus. Primum nauali prælio ſuperatus à Lyſandro Lacedæmoniorum duce, redintegratis copiis, eundẽ terreſtri prælio vicit, & Athenarum libertatẽ reſtituit. Proinde conueniet ad hunc modum reſpondere curanti negocium quod ad ſe nihil attineat. Item Hector Andromachæ ſuæ Iliados ζ,

-πόλεμος δ᾽ ἄνδρεσσι μελήσει. id eſt,
-viris curæ ſunt bella futura.

Et Turnus apud Vergilium,
Arma viri bellumque gerant, quis bella gerenda.

Antehac putabã te habere cornua. 12

Πρὸ τοῦ σε ᾤμην κέρατα ἔχειν, id eſt, Antehac credebã tibi eſſe cornua. De his qui prius habiti fortes ac ſtrenui, poſtea quũ res virũ poſtulat, apparẽt ignaui. Vnde & Comicus cornutã beſtiam vocat hominẽ paratum ſe defendere: Cornutã beſtiam petis. Et Horatius, Parata tollo cornua. Cornutam beſtiam petere.

Apud eũdem ſcurra iocatur in ſcurram, accepto conuicio minitantem capite moto, quũ in fronte fœdam haberet cicatricem. Quid faceres, inquit, ſi cornu tibi non eſſet exectum, quũ ſic mutilus minitaris? Denique Dialectici cornutum appellant ſyllogiſmum, dilemma velut inexpugnabile. Cornutus ſyllogiſmus.

Priuſquam mactaris, excorias. 13

Πρὶν ἐσφάχθαι δέρεις, id eſt, Priuſquam mactaris, excorias. Dicendum vbi quid præpoſtere fieri videtur. Videri poteſt ex Homero ſumptũ, apud quẽ ſæpe excoriatur taurus priuſquàm occiditur. Figura quam Grammatici ὕστερον πρότερον appellant. Finitimum illi quod alibi retulimus, Actum agere. Nam id etiam adagium M. Tullius putat ad conſilii præpoſteri ſignificationem pertinere. Sic enim ſcribit in dialogo De amicitia, Præpoſteris enim vtimur cõſiliis, & acta agimus: quod vetamur veteri prouerbio.

Priuſquam aſſa ſit farina. 14

Πρὶν ὀπτῆσαι ἄλφιτα, id eſt, Priuſquam coxeris farinã: ſubaudiendũ, inſpergis, aut ſimile quippiã. Euſtathius in Odyſſeæ π, refert vtrunque, tum hoc, tum illud proximũ. Solitum autem eſt aſſis carnibus apud quoſdam inſpergere farinam.

Plures adorant ſolem orientem quàm occidentem. 15

Πλείους προσκυνοῦσι τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα ἢ δυόμενον, id eſt, Plures adorant ſolem orientem quam occidentẽ. Iuueni magis adhæretur quàm ſeni. Plutarchus ſcribit, Põpeium hoc adagio minatũ Cinnæ. Senſit autẽ Pompeius, ſe ſolem eſſe orientẽ, nimirum iuuenẽ in dies magis fama creſcentẽ: illum occidentem, vtpote affecta iam ætate, & cuius dignitas gloriáque iam conſeneſceret. Cæterum quod Põpeius erat Cinnæ, hoc Caius Cæſar poſt fuit Pompeio. Simile quiddã Athenæus libro tertio ex poeta quopiam, οὐκ ἀείδω τὰ παλαιά· καινὰ γὰρ ἀμὰ κρείσσω· νέος ὁ Ζεὺς βασιλεύει. id eſt, Non cano vetera: noua ſi quæ ſunt, eadem & meliora ſunt. Iupiter qui iuuenis eſt regnat. Mos erat antiquis adorare ſolem, quẽ deum exiſtimat: & a Perſis præcipuè colebatur, nomine Mithræ. Item apud Ægyptios Oſiridis, apud Græcos Apollinis, apud alios aliis atque aliis nominibus. Hunc orientem ſalutabant religionis cauſa. Quem morem tradit Socrati fuiſſe Plato. Ferunt & ab elephantis adorari ſolem in exortu. Salutabatur & occidens, ſed à paucioribus. Habet & cuiuſque hominis ætas ſuam veſperam, quæ ſimulatque aduenit, iuuẽtæ gratia vertitur in tædium. Ita ſenex quidam apud Alexidem,

Ἤδη γὰρ ὁ βίος οὑμὸς ἑσπέραν ἄγει. id eſt,
Mea quippe ſeram vita ducit veſperam.

Sub occaſum autẽ ſolis incumbunt vmbræ, vnde Euripides,

Τί δ' ἄλλο; φωνὴ καὶ σκιὰ γέρων ἀνήρ. id eſt,
Quid aliud atque vox & vmbra vir ſenex?

Auro loquẽte nihil pollet quæuis oratio. 16

Χρυσοῦ λαλοῦντος πᾶς ἄπρακτος ἔστω λόγος.
Πείθειν γὰρ οἶδε, κἂν πάνυ μὴ λέγοι. id eſt,
Auro loquente, ratio quæuis irrita eſt.
Suadere ſiquidem nouit, & loquens nihil.

Prouerbium indicat munera vbique longè plurimum valere. Vulgaris iocus ait, tinnulas rationes præcipuam habere vim ad perſuadendum, pecuniam indicans.

Pellenæa tunica. 17

Πελληναῖος χιτών, id eſt, Pellenæa veſtis. De priſco cultu. Pellene peruetuſta Achaiæ ciuitas, Protei patria, in qua diuerſæ veſtimentorum formæ fieri conſueuerunt, atteſtante Suida. Iulius libro De rerum vocabulis ſeptimo, prodidit lænas Pellenicas olim nobiles fuiſſe, adeo vt in Iunonis ludis ac certaminibus victori lacerna Pellenica præmii vice daretur. Aſtipulatur Strabo libro Geographiæ 8. Diuerſum igitur videtur illi quod alibi diximus, Munus Leuidenſe. Lepidius erit ſi per ironiam adhibeatur. Veluti ſicui pro laborioſis ac diutinis officiis vile munuſculum miſſum ſit, dicamus, Πελληναῖον χιτῶνα contigiſſe. Romæ quoque veſtes xeniorũ loco miſſitari ſolitas indicat Iuuenalis.

Aquilam cornix prouocat. 18

Ἀετὸν κορώνη ἐρεθίζει, id eſt, Aquilã cornix prouocat. Tradunt peculiare cornicibus eſſe irritare aquilam. Verùm illa negligit prouocãtem, intelligens nimirum ſibi ab illa noceri non poſſe. Locus igitur fuerit adagio, ſiquãdo leuiuſculus quiſpiam homuncio, qui neque prodeſſe queat, neque lædere, maximis viris oblatrat. Quemadmodum Menelaus apud Euripidem in Iphigenia Aulidenſi, de vatibus,

Κοὐδὲν γ' ἄχρηστον οὐδὲ χρήσιμον παρόν. id eſt,
At nihil habet nec vtile, nec inutile.

Lupus pilum mutat, non mentem. 19

Ὁ λύκος τὴν τρίχα, οὐ τὴν γνώμην ἀλλάττει, id eſt, Lupus pilum, non ingenium mutat. Senecta caniciem adfert improbis, non item aufert malitiam. Caneſcunt enim lupi, velut & equi, more hominum per ætatem.

Laqueus laqueum cepit. 20

Ἀπὸ ἡ πάγη ἔοικε τὴν πάγην εἵλεν, id eſt, Laqueum laqueus, ita vt videtur, ceperit. Vbi malus malum obſeruat, veluti adulter adulterum, fur furem, perfidus perfidum: quod interdum vſuuenit, vt dum duo ſibi viciſſim inſidias tendunt, vterque deprehendat alterum.

Ipſum oſtii limen tetigiſti. 21

Αὐτὸν κατέλαβες τὸν βατῆρα τῆς θύρας. id eſt,
Ipſum attigiſti limen oſtii pede.

Dici ſolitum quoties ad rem ipſam peruenitur. Ariſtophanes in Ranis,

Ἀλλ' ἴσθ' ἐπ' αὐτὴν τὴν θύραν ἀφιγμένος. id eſt,
Sed noueris veniſſe te ipſas ad fores.

Gallus inſilit. 22

Ἀλεκτρυὼν ἐπιπηδᾷ, id eſt, Gallus inſilit. Vbi quis ſemel victus, redintegrat certamen. A gallorũ certaminibus ſumptũ. Nam is huic animanti mos eſt, vt ad pugnã aſſiliat, quo magis lædat calcaribus, in hunc vſum à natura affixis.

Nunc ipſa viuit ſapientia. 23

Αὐτὴ νῦν σοφία ζῇ, id eſt, Nunc ipſa viuit ſapientia. Applaudentis & adgratulantis eſt ſermo, ſiquid aliquando videtur ſcitè & arte dictum factumve. Feſtiuius erit ſi per ironiam efferatur in eos qui res egregias ſtultiſſimè tractant.

Nunc ipſa floret muſa. 24

Αὐτὴ νῦν ἀνθεῖ ἡ μοῦσα, id eſt, Nunc ipſa floret Muſa. Superiori ſimillimum: vbi quid eruditè, facundè, venuſtè dictũ aut ſcriptum videbitur, quaſi Muſis bene fortunantibus. Et hoc venuſtius fiet per ironiam, vbi quis ſibi videtur mirificè dicere, quum dicat inſulſiſſimè.

Onus nauis. 25

Ἄχθος νεώς, id eſt, Onus nauis. In inertes & inutiles iacere conueniet, αὐτὸ τοῦτο, ἄχθος νεώς. Confine illi,

– ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης. id eſt,
– telluris inutile pondus.

Quadrabit & in magnum eundémque moleſtum. Naues enim longæ plus oneris ferunt quam currus. De Hamaxiæis alibi dictum eſt.

Marinã auditionẽ fluuiali abluit ſermone. 26

Ἁλμυρὰν ἀκοὴν ἀποκλύζεσθαι ποτίμῳ λόγῳ, id eſt, Salſuginoſum ſermonem potabili diluit oratione: Vbi quod erat audite moleſtum, id diuerſa oratione velut edulcatur. Quod erat guſtus, id tractũ eſt ad aures. etenim quod palato aqua marina, id auribus oratio triſtis aut contumelioſa. Itẽ, quod palato liquor fontanus, id auditui ſermo placidus ac benignus. Vſurpat adagium Plato in Phædro, Ἐπιθυμῶ ποτίμῳ λόγῳ ἁλμυρὰν ἀκοὴν ἀποκλύσασθαι. id eſt, Cupio ſermonem velut amarum potabili ſermone diluere. Item Athenæus Dipnoſophiſtarum libro 3, Ἐπὶ τούτοις λεχθεῖσιν ὁ Κύνουλκος ᾔτει δεκόκταν, δεῖν λέγων ἁλμυροὺς λόγους γλυκέσιν ἀποκλύζεσθαι νάμασιν. id eſt, His dictis Cynulcus poſcit decoctam, dicens amaros ſermones dulcibus lymphis oportere diluere. Cynulcus vſus eſt voce Romana, quum Græcè loqueretur: ſiquidem Vlpiano indignanti quòd voce inſolenti ac barbara vteretur, reſpõdit, ſe in vrbe Roma vſum eſſe vocabulo vrbis Romæ vernaculo. Nam illic ſic loquebantur, Popoſcit frigidam, Popoſcit calidam aut decoctam. ſubaudientes aquam.

Arcadicum germen. 27

Ἀρκαδικὸν βλάστημα, id eſt, Arcadicum germen, de grãdibus & ignauis dici ſolitum. Iuuenalis,

– quòd læua in parte mamillæ
Nil ſalit Arcadico iuueni.

Arcades olim malè audierunt ob ſtuporẽ ingenii. de quorũ immanitate multa Athenæus libro 14. qui primi muſicam omnem in ciuitatẽ recipere noluerunt, nec vllas liberales diſciplinas, quarũ cultu manſueſcunt hominũ ingenia. Vnde & cæli vitio, & neglectu diſciplinarũ, in ſumma morum immanitatem efferati ſunt. Lucianus in libello De Aſtrologia, tradit Arcades ob eã cauſam ſtupidos habitos, quòd cæteris omnibus amplectentibus aſtrologiam, ſoli cõtempſerint, ſéque fecerint antiquiores ipſa luna. vnde & προσεληναῖοι dicti. Iidem epigrammatõ iocis notati ſunt, vt βαλανηφάγοι, id eſt, glandibus victitantes. Nam is priſcorum hominũ cibus erat nondum repertis frugibus. Epigramma ſic habet, Προσεληναῖοι. Βαλανηφάγοι.

Πολλοὶ ἐν Ἀρκαδίᾳ βαλανηφάγοι ἄνδρες ἔασιν. id eſt,
Multi in Arcadia ſunt, queis alimonia glandes.

Ariſtophanes in Auibus, variis titulis irridet eos qui iactant antiquitatem ſuam,

– καὶ τὸ δὶς αὐτό
Ἀρχαιότεροι, πρότεροι τε Κρόνου καὶ Τιτάνων ἐφύετε. id eſt,
Antiquiores & Crono & Titanibus fuiſtis.

Hîc Rhodus, hîc ſaltus. 28

Αὐτοῦ ῥόδος, αὐτοῦ πήδημα, id eſt, Hic Rhodus, hic ſaltus. Vulgò iactatum de his qui ſeſe de negotio quopiam iactarēt inſolentius, cuius fides nō extaret. Sumptū ex apologo qui fertur inter Æſopicos. Adoleſcenti cuidā iactanti ſeſe quòd, dū Rhodi eſſet, admirabiles feciſſet ſaltus, quidā ex auditorib⁹ interpellato ſermone, ἰδοὺ ῥόδος, inquit, ἰδοὺ πήδημα. id eſt, Ecce Rhodus, ecce ſaltus. Conueniet igitur vbi quis iubetur rē præſtare quod alibi ſe feciſſe iactat. Ouidius,

- ſua narret Vlyſſes
Quæ ſine teſte gerit.

Arbitror huic affine quod dictum eſt apud Theocritum in Hodœporis,

Αὐτόθι μοι ποτέρειδε, καὶ αὐτόθι βουκολιάσδευ. id eſt,
Mecum iſthic certa, ſimul iſthic paſcito tauros.

Quidam, quum tutum eſt, glorioſa loquuntur: vbi præſto periculum, tergiuerſantur. his occini poterit hoc carmen. Simili figura Græci, quum iubent protinus numerari præſentem pecuniā, αὐτοῦ καταβαλε, id eſt hoc ipſo loco depone. Apud Athenæum libro ſexto, ἔπειτα γ' ἂν παρχύετον αὐτοῦ καταβάλῃς. id eſt, Deinde ſi præſentem pecuniam numeraris. Quanquā in excuſis codicibus habetur αὐτοῦ, ſed mendoſè, ni fallor.

Athenæi locus.

Archidamicum bellum. 29

Ἀρχιδάμειος πόλεμος, id eſt, Archidamicum bellum. De bello ſæuo crudelique dicebatur, epitheto ſumpto ab Archidamo duce Lacedæmoniorum, qui maximis copiis impreſſionem fecerit in Atticam, eámque decem annis diuexarit. Grauiſſimam autem noxam inflixit Acharnenſibus, ſucciſis omnibus arboribus, vt teſtatur & Syneſius in Encomio calui cii. Proinde quum funditus tolluntur omnia, bellum Archidamicum dicebatur. Meminit adagionis & Demoſthenicarum dictionū interpres, indicans extitiſſe apud Lyſiam. Archidami ſæuitiam memorat & Pauſanias in Laconicis.

Mortuum vnguento perungis. 30

Νεκρὸν μυρίζεις, id eſt, Mortuum vnguento perungis. De ſumptu ſuperuacaneo, ſiue quum ſerò quid adhibetur. Moris erat apud priſcos, maximè Ægyptios, defunctorum cadauera, ne putreſcerent, vnguētis perungere. Qui mos & his temporibus apud principes, ſicut alia pleraque gentiliū, magno ſtultitiæ argumento durat.

Mortuus iacet pedens. 31

Νεκρὸς κεῖται βδέων, id eſt, Mortuus iacet pedens. Dici ſolitum ſiquando pauper ſimularet opulentiam. Apud vnum Apoſtolium Byzantium reperi, & haud ſcio an ipſi, vulgóque relinquendum.

Rudētes & remos cum armis cōmutauit. 32

Νεῖα καὶ κωπέας αὐθ' ὅπλων ἠλλάξατο. id eſt,
Mutarunt armis remos & nautica vincla.

Cōueniet vbi quis artem aut quæſtum ſolitum relinquit, gloriæ cupiditate commotus: velut ſiquis è nauta fieret miles, è negociatore ſacerdos. νεῖα funes nautici ſunt, κωπέαι ligna vnde remi parantur.

Niobes mala. 33

Νιόβης πάθη, id eſt Niobes dolores, de maximis & acerbiſſimis malis dicebatur. Erat Niobe filia Tātali, vxor Amphionis, quæ filios habebat ſex, totidem puellas. eo ſucceſſu inſolens contempſit Latonam, quæ nonniſi duorū mater eſſet, Apollinis ac Dianæ. Hanc enim fabulæ narrant, poſt occiſos liberos, quos permultos habebat, præ dolore in ſaxū conuerſam fuiſſe: illud innuentes, immodico dolore diriguiſſe. Id ſaxum quod fabulæ dedit occaſionē, in Sipylo Phrygiæ conſpici tradit Homeri ſcholiaſtes, lachrymarum fontes emittens. Ouidius Metamorphoſeωn libro ſexto fabulam elegantiſſimè narrans, de ſaxo ſic loquitur,

Flet tamen, & validi circundata turbine venti,
In patriam rapta eſt: vbi fixa cacumine montis
Liquitur, & lachrymis etiam nunc marmora manant.

Qui funditus pereunt, Græcis πανοικὶ ἀναιρεῖσθαι dicuntur, veluti quum peſtilentia nullum in familia reliquum facit.

Radit vſque ad cutem. 34

Ξυρεῖ ἐν χρῷ, id eſt, Ad cutem vſque radit. Grammatici citant ex Sophocle. De eo dicebatur qui nimiū exactè videretur agere cum aliquo. Sumptū à tonſoribus, qui quoſdā per pectinem radunt, relictis pilorum quaſi ſtirpibus: quoſdam citra pectinem, ad viuam vſque cutē. Plautus in Captiui duo, Sed vtrum ſtrictimne dicam attonſurum eſſe, an per pectinē neſcio: verùm ſi frugi eſt, vſque admutilabit probè. Loquitur de hero diligentius omnia percunctaturo, & tanquā ad cutem raſuro. Cognatum illi, Ad viuum reſecare.

Signum bonum aut malum. 35

Σύμβολος ἀγαθὸς ἢ φαῦλος, id eſt, Signum bonū, aut certè malū. Vbi quis de re incognita diuinat incertus. Symbolū aiunt augurium appellari quod ſumitur è ſternutamentis: id autē ad Cererem pertinebat. Et hominis primum occurſum, ex quo ſignum aliquod euentus captabāt, ſymbolū appellabant. Cæterùm hic loquendi color diuinis olim familiaris erat, teſtibus Homero & Platone. Item apud Horatiū Tireſia,

- quidquid dicam, aut erit, aut non.

Duos inſequens lepores, neutrū capit. 36

Ὁ δύο πτῶκας διώκων, οὐδέτερον καταλαμβάνει, id eſt, Qui duos inſectatur lepores, neutrū capit. Huius prouerbii ſenſus eſt, Qui ſimul duplex captat cōmodum, vtroque fruſtratur. Effertur in Græcorū collectaneis & citra figuram, Ἀμφοῖν ἐπιθυμήσας, οὐδετέρου ἔτυχες. id eſt, Ambo concupiſcens, neutrū aſſequutus es.

Cui multum eſt piperis, etiam oleribus immiſcet. 37

Ὁ πολὺ ἔχων πέπερι, τίθησι κἀν λαχάνοις, id eſt, Qui multum habet piperis, etiam oleribus admiſcet. Cui rei cuiuſpiā largior adeſt copia, ea profuſius vtatur licebit: de puſillo parcius inſumendum. Vt, cui multum ſuppetit facultatum, huic licet opiparè viuere. Nam piper oleribus admiſcere ſoleri teſtatur & Martialis,

Vt ſapiant fatuæ fabrorum prandia betæ,
O quàm ſæpe petet vina piperque coquus.

Nonnihil ſuſpicor & hoc Apoſtolium à vulgi fæce hauſiſſe. tametſi vtitur Hermolaus Barbarus in epiſtola quadam ad Picum. Huic ſimile quod alibi retulimus, Putre ſalſamētum amat origanum.

Domus amica, domus optima. 38

- οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος, id eſt,
- eſt grata domus, domus optima ſemper.

Nuſquam commodius, nuſquam liberius, nuſquam lautius homini viuere cōtingit, quàm domi. Quidam per iocum detorquent ad teſtudinē, de qua fertur apologus huiuſmodi: Iupiter quū animātium omne genus ad nuptias rogaſſet, veniſſéntq; reliqua præter vnam teſtudinē (nam hæc peracto cōuiuio, tū demū aduenit) Iupiter admirās percūctatus eſt quidnā illi fuiſſet in mora. Atque illa reſpōdit, οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος. Iratus ille, iuſſit vt quocunque iret, domum ſuā ſecum circunferret. Vnde per iocū affectata obſcuritate ſic deſcribitur apud Ciceronem, libro De diuinatione ſecundo,

Terræ tardigradam, domiportam, ſanguine caſſam.

Ciceronis locus.

Nam terræ pro terrigenam, legendum opinor. Quin & iura publica fauent priuato domus. Sic enim Caius Pādect. lib. 4, tit. De in ius vocādo, Plerique putauerunt nullum de domo ſua in ius vocari licere, quia domus tutiſſimum cuique refugium ac receptaculum ſit: cùmque qui inde in ius vocaret, vim inferre videri. Similia Paulus lib. 2. tit. De regulis iuris. Ad apologum alluſit M. Tullius in Epiſt. quadam ad Dolobellā, Hæc loca venuſta ſunt, abdita certe, & ſiquid ſcribere velis, ab arbitris libera: ſed neſcio quomodo οἶκος φίλος. Itaq; me referunt pedes in Tuſculanum. Cui reſpōdet illud alibi à nobis poſitum,

Οἴκοι μένειν δεῖ τὸν καλῶς εὐδαίμονα. id eſt,
Domi manendum eſt fata cui ſunt proſpera.

Nam huic demum - οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος.

Alioqui cui ſit vxor rixoſa domi, & nihil quod edatur, huic domus carcer eſt. Cæterum Plutarchus hoc genus hominū ignauum, quod tecto gaudet & vmbra, quódque ſemper amat deſidere domi, οἰκουροὺς appellat, quaſi dicas cuſtodes domus. Et in libello περὶ δυσωπίας, non probat hanc οἰκουρίαν & ἀπραξίαν. Idem in Præceptis coniugialibus refert, Phidiam Eleorum Venerem ita finxiſſe, vt teſtudinem calcaret: tacite ſignificās, vxoribus domi manēdum eſſe, ſilēdúmque. Idem narrat, Ægyptiis hunc fuiſſe morem vt nuptæ ſandaliis nō vterētur, ne videlicet domo vnquā prodirēt. Atqui hæc imago haudquaquam placitura ſit noſtratibus fœminis, per omnia emporia, per omnia œnopolia, denique nuſquam nō ter-

rarum terra marique volitãtibus. Huc adſcribendũ quod refert Plutarchus in vita T. Flaminii. Is dehortãs Achaicos ne ſibi vẽdicarent inſulam Zacynthiorum, dicebat, αὐτοὺς κινδυνεύσειν ὥσπερ αἱ χελῶναι πορρωτέρω τὴν κεφαλὴν τῆς Πελοποννήσου προτείνοντας, id eſt, Periculum ipſis fore quemadmodum teſtudinibus, ſi longius à Peloponeſo proferrent caput. His non diſſimilia T. Liuius de bello Macedonico lib. 6, vbi ſic loquitur Quintius, Si vtilem poſſeſſionẽ eius inſulæ cẽſerem Achæis eſſe, author eſſem S. P. Q. R. vt eã vos habere fineret: cæterùm ſicut teſtudinem, vbi collecta in ſuũ tegumen eſt, tutam ad omnes ictus video eſſe: vbi exerit partes aliquas, quodcunque nudauit, obnoxiũ atque infirmum habere: Haud diſſimiliter vobis Achæi clauſis vndique maris quod intra Peloponeſum eſt, termino, ea & iungere vobis, & iũcta tueri facilè: ſi ſemel auiditate plura amplectendi hinc excedatis, nuda vobis omnia quæ extra ſint & expoſita ad omnes ictus eſſe.

Teſtudo intra tegumenta.

Aſini caput ne laues nitro. 39

Ὄνου κεφαλὴν μὴ πλύνειν νίτρῳ, id eſt, Aſini caput ne laues nitro. Ne multũ ſumptus operæve impendas in rẽ vilẽ ac ſordida. Finitimũ illi, τὴν χύτραν ποικίλλειν, id eſt, Ollã variegare.

Aſini mandibula. 40

Ὄνου γνάθος, id eſt, Aſini madibula. Cõuenit in edaces, alioqui ſtolidos & ignauos. Cuiuſmodi pingit Horatius,

Nos numerus ſumus & fruges conſumere nati.

Heſychius citat ex Eupolide, dictumque in homines edaces. Addit & loci nomen eſſe. Et haud ſcio an ſentiat de loco in quo Sanſon reperit aſini mãdibulã, cuius ſit mẽtio Iudicũ 15.

In occipitio oculos gerit. 41

Ὄπισθεν κεφαλῆς ὄμματα ἔχει, id eſt, In occipitio oculos habet. De verſutis & circunſpectis, quoſque neutiquã procliue ſit fallere. Quod genus hominum Perſius Ianos appellat.

[illegible]

O Iane à tergo cui nulla ciconia pinſit.

Et Homerus à principe requirit vt oculatus ſit πρόσσω καὶ ὀπίσσω, id eſt A fronte & à tergo. Plautus in Aulularia, Quæ in occipitio quoque habes oculos.

Lutũ niſi tundatur, non fit vrceus. 42

Ὁ πηλὸς ἂν μὴ δαρῇ, κέραμος οὐ γίνεται, id eſt, Lutũ ni tundatur, non fit teſta. Citra laborem nullus euadit in virum abſolutũ. Et hoc, ni fallor, Apoſtolius hauſit à vulgi fæce: homo non perinde ingenio elegãs atque palato: quemadmodũ accepimus ab his qui eum domeſtica conſuetudine nouerant.

Viri iureiurãdo, pueri talis fallendi. 43

Ὅρκοις ἄνδρας, ἀστραγάλοις δὲ παῖδας ἐξαπατητέον, id eſt, Iureiurando viros, talis pueros oportet fallere. Docet viris nulla re citius imponi poſſe quàm iureiurando: quòd nemo tam improbus eſſe credatur qui id velit violare. Lyſandri Lacedæmoniorum ducis apophthegma, authore Plutarcho.

Aues quæris. 44

Ὄρνιθας ζητεῖς, id eſt, Aues quæris. Rem vagam & captu difficilem ſequeris. Perſius,

An paſſim ſequeris coruos, teſtáque, lutóque?

Item Ariſtoteles, τὰ πετόμενα διώκειν, id eſt, Sectari volantia. Et ante hunc Plato in Euthyphrone, τί δαὶ; πετόμενόν τινα διώκεις, id eſt, Quid autem volantem quempiam inſectaris?

Mons cum monte non miſcetur. 45

Ὄρος ὄρει οὐ μίγνυται, id eſt, Mons cum monte nõ miſcetur. Non conuenit inter pariter elatos aut pariter potentes. Etiaſi Plinius tradit duos montes concurriſſe, crepitu maximo aſſultantes recedentéſque, magna hominum turba ſpectante, idque luce.

Qui canem alit externum, &c. 46

Ὃς κύνα τρέφει ξένον, τούτῳ μόνον λίνος μένει, id eſt, Qui canem alit peregrinũ, huic præter funiculum nihil ſit reliqui. Qui beneficium collocat in ingratum, perdit operã. Nam canis alienus relicto fune quo alligatur, priſtinũ dominũ repetit. Sapit & hoc vulgare quiddam, mea quidem ſententia.

Canẽ ext. alẽs præter linum nil habet.

Quum Nibas coccyſſauerit. 47

Ὅταν Νίβας κοκκύσῃ, id eſt, Quũ Nibas coccyſſauerit. Simillimũ illi, Ad Græcas calendas. Tradunt in Theſſalonica Macedoniæ ciuitate vicũ eſſe cui nomen Nibas, vbi galli nunquam vocem edant. quemadmodũ & cicadæ mutæ ſunt alicubi. Porrò quod illic locus addit gallinaceo, id ars efficit addito collo circulo è ſarmẽtis auri, ſiqua fides Plinio: qui hoc retulit li. 19. cap. 4. Heſychius addit Nibades dici capras criſtatas, vt ab iis expectetur τὸ κοκκύζειν, quod eſt gallinaceorũ.

Ignis non extinguitur igni. 48

Πυρὶ οὐ σβέννυται πῦρ, id eſt, Igni non extinguitur ignis. Malum malo nõ tollitur, ira non ſedatur iracundia. ſed ferocitas ſedatur lenitate, malũ patiẽtia tollitur, iniuria beneficio vincitur. μὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ, alibi retulimus ex Platone & Plutarcho.

Ne terra quidem iuuit. 49

Οὐδ' ἀπὸ γῆς ὤνησε, id eſt, Ne terra quidem profuit. id eſt, ne minimo quidem: perinde quaſi dicat, ne glebam quidem impertiuit: aut ne terræ quidem hoſpitio dignatus eſt: vt apud Maronem, —hoſpitio prohibemur arenæ

Bella cient, primáque vetant conſiſtere terra.

Nullus emptor difficilis bonum edit obſonium. 50

Οὐδεὶς δυσώνης χρηστὸν ὀψωνεῖ κρέας. id eſt,

Difficilis emptor haud bona emit obſonia.

Qui nimiũ vili ſtudet emere, ſemper merces vitioſas emit. Nam haud conueniunt, paruo emere, & rem egregiè bonã emere. Cõueniet in hos qui paululo labore conatur egregias aſſequi literas, quæ non contingunt niſi maximis ac diuturnis vigiliis. Ni fallor, ſubnotauit hoc prouerbiũ Iulius Pollux lib. De rerum vocabulis ſexto, quũ negat vocem δυσώνης vſurpatam ab authoribus: ſed tantùm reperiri in prouerbio.

Non potes Thetidem ſimul & Galateam amare. 51

Οὐ δύνασαι Θέτιδός τε καὶ Γαλατείας ἐρᾶν, id eſt, Non potes ſimul & Thetidem & Galateam amare: id eſt, Nõ potes idem diuerſa ſequi, velut literas & pecuniam, voluptatem & gloriam, mundum & Chriſtum. Nam Galateæ fluuio male conuenit cum marinis fluctibus. Declarat hoc Luciani dialogus inter Galateam ac Doridẽ. Suſpicor & hoc è vulgi fæce hauſtũ.

Lucrum malum, æquale diſpendio. 52

Celebratum Heſiodium dictum,

Μὴ κακὰ κερδαίνειν· κακὰ κέρδεα ἶσ' ἄτῃσι. id eſt,

Ne male lucreris: mala lucra æqualia damnis.

Vtinam hanc ſententiam cum mortales omnes, tum præcipue negociatores non ſcriniis, ſed pectori inſcriberẽt ſuo ducerentque non eſſe lucrum quod iactura bonæ mentis compararetur: neque quicquam vtile eſſe, quod non idem ſit honeſtum. Verum his magis arridet illud Ennianum,

Vnde habeas quærit nemo, ſed oportet habere.

Sophocles Heſiodiam ſententiam latius extulit,

Οὐκ ἐξ ἅπαντος δεῖ τὸ κερδαίνειν φιλεῖν.
Ἐκ τῶν γὰρ αἰσχρῶν λημμάτων πλείονας
Ἀτωμένους ἴδοις ἂν ἢ σεσωσμένους. id eſt,

Non vndecunque lucra gaude quærere.
Pleroſque ſiquidem turpibus de quæſtibus
Auferre damnum, non ſalutem, videris.

Feruntur in eandẽ ſententiam aliquot ſenarii prouerbiales,

Κέρδος πονηρὸν ζημίαν ἀεὶ φέρει. id eſt,

Diſpendio vſque eſt fraude quæſitum lucrum. Et,

Τὰ δ' αἰσχρὰ κέρδη συμφορὰς ἐργάζεται. id eſt,

At turpe lucrum adducit infortunium.

Huc pertinet quod alibi retulimus ex Iſthmiis Pindari, τὸ δὲ πὰρ δίκαν γλυκὺ πικροτάτα μένει τελευτά. id eſt, Quod præter iuſtum eſt dulce, exitum habet amariſſimum.

Thericlei amicus. 53

Θηρικλείου φίλος, id eſt, Thericlei amicus. Dictum in biboſos. Thericles primus excogitauit poculũ, vt citatur author Eubulus. Dictum eſt autem inuẽtum inuentoris vocabulo. ſiquidem Græci vitreum poculum θηρίκλειον vocant, autore Suida. Fertur apud eundem & illud Θηρικλέους ἔγγονος κύλιξ, id eſt, Thericlis filius calix. Huius dicti authorem citat Athenæus Theopõpum in Nemea. Antiphanes θηρίκλειον ὄργανον appellat. Sed plura ſuper hac re prodidit Athenæus lib. 11, oſtendẽs Thericlem Corinthium quempiam ætate Ariſtophanis comici fuiſſe figulũ, qui noua arte primus è terebintho tornarile poculum finxerit, quod à fictilibus non potuerit dignoſci. Cuius rei meminit Theophraſtus in libris De plãtis. Poculum erat ſatis profundum, auriculis breuibus, vt ad ilia geſtari poſſet, ad eteri effigiem imitatum. quemadmodum refert idem Athenæus: & incertũ vtrũ poculo nomen ſit inditũ ab homine, an homini à poculo. Alii malunt Thericleũ dictũ ἀπὸ τοῦ δορὰς θηρίων αὐτῷ ἐντετυπῶσθαι, id eſt, quòd ferarũ

belluas, maiores viuunt laniatu minorum. Quanquam mihi quidem & hoc dictum fæcem vulgi videtur olere.

Certamen non accipit excuſationes. 62

Ἀγὼν οὐ δέχεται σκήψεις, id eſt, Certamē non admittit excuſationes. Plato lib. De legibus ſexto, ἀλλὰ γὰρ ἀγὼν προφάσεις οὐ δέχεται, id eſt, Verùm aiunt certamen non admittere cauſationes. Et, ἀγὼν πρόφασιν οὐ περιμένει, id eſt, Certamen non expectat occaſionem. Quum agitur periculo, non conuenit tergiuerſari. Aut ſi mauis, In præſentaneo periculo non oportet occaſionem expectare quemadmodum alijs in rebus. Veluti ſiquis in morbo capitali medicum opperiatur inſignem, aut procul accerſendum. Quæ res hominem illū vere diuinum extinxit Rodolphum Agricolam. etenim dū cūctatur medicus, mors anteuertit. Huc pertinet quod legimus apud Quintū Curſiū li. 7, Sed neceſſitas ante rationem eſt, maximè in bello, quòd rarò permittit tempora legere.

Phallus deo. 63

Φαλλὸς τῷ θεῷ, id eſt, Phallus deo. Dici ſolitum vbi parum quidem honeſta, ſed tamen apta tribuuntur: quaſi dicas, ἐνουρεῖν εἰς ἀμίδα, id eſt, In matellam immeiere. Plutarchus in cōmentario περὶ τῆς φιλοπλουτίας, oſtendit hanc fuiſſe priſcorum in ludis ſolennibus pompam, vt primo loco duceretur amphora vini, & clematis, id eſt fabæ genus: pòſt aliquis hircū trahebat: deinde nucum ſportulam geſtabat alius: poſtremo loco phallus ferebatur. Ea erat effigies obſcœni membri virilis. Cur autem id in myſterijs fuerit receptum, cauſam reddit Plutarchus in li. De Iſide & Oſiride. Columella in carmine ipſum Priapum Ithyphallum vocat,

Ithyphallus.

> -ſed truncum forte dolatum
> Arboris antiquæ numen venerare Ithyphalli.

Et Pōpeius oſtendit ithyphallū dici membrū viri pudendū. Vnde & hodie Itali ſiquem contēnunt, hoc nomine notant. Nonnulla de phallis Herodotus libro ſecūdo. Dictū eſt alibi de phallis Bacchi, nempe in prouerbio Erebinthius Bacchus.

Obturbas fruſtra velut vnda. 64

> Ὀχλεῖς μάτην με κῦμ' ὅπως. id eſt,
> Turbas me vt vnda inaniter.

Id eſt, Incaſſum mihi moleſtus es. Fragmentum carminis eſt ex poeta quopiam. Traductum ab vnda cautem aſſiduè verberante. Quò pertinet illud Maronis,

> Quàm ſi dura ſilex aut ſtet Marpeſia cautes.

Optimum obſonium labor ſenectuti. 65

Ὄψον ἄριστον πόνος τῷ γήρᾳ, id eſt, Optimum obſonium ſenectuti labor. Laborandum in iuuenta quo ſeni ſuppetat cōmodius viuendi facultas. Diogenes rogatus quid eſſe miſerrimum cenſeret, reſpondit, ſenectutem inopem. Adagium autem videtur mutilum. equidem opinor πόνος, id eſt labora, legendum: vt intelligas ſenectutis imbecillitatem exquiſitioribus cibis eſſe fulciendam, qui quo ſuppetant ſeni, paranda res eſt in iuuenta.

Omne æs alienum cepe, & mulcta alliū. 66

Πᾶν μοι χρέος κρόμμυα, καὶ τὸ τίμημα σκόροδα, id eſt, Vniuerſum æs alienū cepe, & mulcta allium. Subaudiendū ἐστί. Quū quis obſtrictus multo ære alieno optat vt paruo dependere poſſit quicquid debet. Nonnihil vereor ne & hoc Apoſtolius hauſerit nō ex autoribus priſcis, ſed è ſuis cobibonibus.

Oportet omnibus corydalis criſtā ineſſe. 67

Πάσαις κορυδαλλίσι χρὴ λόφον ἐγγενέσθαι, id eſt, Omnibus galeritis oportet criſtam ineſſe. Citatur ex Simonide, & vſurpatur aliquoties à Plutarcho, nominatim in vita Timoleontis, in hunc ſenſum: nullū eſſe mortalis ingenium, cui non ſit aliquod vitium admixtum: ceu perinde ſecundū hominis naturam ſit non carere vitio, vt galeritæ naturale eſt habere criſtam. Plutarchi verba ſubſcribam, ἐπεὶ δὲ χρῆν, ὡς ἔοικεν, οὐ μόνον πάσαις κορυδαλλίσι λόφον ἐγγίνεσθαι κατὰ Σιμωνίδην, ἀλλὰ καὶ πάσῃ δημοκρατίᾳ συκοφάντην, id eſt, Quoniam autē oportet (vt videtur) non ſolùm omnibus galeritis criſtam ineſſe, quemadmodū dixit Simonides, verūetiam omni democratiæ ſycophantam. Meminit corydi Ariſtophanes in auibus, affingens ex Æſopo lepidam fabulam. Ait enim hanc auem fuiſſe omnium antiquiſſimā, videlicet ante natā quam eſſet terra: quum que pater illius morbo periiſſet, nec eſſet ſepulchro locus, in capite ſepeliſſe patrem: vnde & criſta tumuli loco eſt. Inibi corydo regnū decernitur. In eadem indicat Philocteti cuidam turbinato capite deformato, fuiſſe nomen Corydo. Cōgruit huic dictum Crateris quod refertur apud Laertiū, vix eſſe quenquam qui prorſus omni vitio careat: ſed omnibus malis punicis aliquod ineſſe granum putre.

Ol[illegible] mal. pun. al. gra. putre.

Toto deuorato boue, in cauda defecit. 68

Πάντα τὸν βοῦν ἐκφαγὼν ἐπὶ τῇ οὐρᾷ ἀπέκαμεν, id eſt, Toto deuorato boue, in cauda defecit. hoc eſt, Reliquo negotio peracto, in extremo fine delaſſatus eſt. Videtur eſſe ſenarius, ſed deprauatus. Sapit tamen vulgi fæcem & hoc.

Iuxta fluuium puteum fodit. 69

Παρὰ ποταμὸν φρέαρ ὀρύσσει, id eſt, Ad flumē puteū fodit. De ſtultam & inanem ſumente operam. Finitimū illi, In ſyluam importat ligna. Putei fodiuntur ob aquarum inopiam.

Mutabilior Metra Eriſichthonis. 70

Μεταβλητικώτερος Μήστρας τῆς Ἐρυσίχθονος, id eſt, Mutabilior Metra Eriſichthonis. In eum congruit qui ſecum non conſtat, ſed ſubinde aliam atque aliam perſonam ſumit. Extat in priſcorum fabulis, Metram puellam in varias rerum figuras tranſfigurari ſolere. Res autem ſic habet. Eriſichthon quidam Theſſalus abſumptis facultatibus ad extremam deuenit inopiam. Huic erat filia puella præſtanti forma, nomine Metra. quam vbi proſtituiſſet, adoleſcentes qui cōmeabāt ad illā, varia munera deferebāt: alius equos, alius boues, alius veruēces. nā id tēporis, nondū auri, argēti, gēmarumve erat vſus. Porrò Theſſali per iocū dicebāt, Metrā Eriſichthonis verti in ea omnia quæ illi ab amatorib⁹ filiæ donabātur. Atq; hinc prouerbiū. Fabulā Eriſichthonis tractat Ouidius li. Metamorphoſeon 8.

Catella Melitæa. 71

Μελιταῖον κυνίδιον, id eſt, Melitæa catella. Quadrat in eum qui habetur in delicijs, ac lautius in ocio alitur ad voluptatem, non ad vſum. Triplex enim canum genus. Quidam habentur ad vſum venandi, quos appellant ἰχνευτάς, quaſi dicas veſtigatores. Quidam ædium cuſtodiæ præficiuntur, qui dicuntur οἰκουροί, id eſt cuſtodes domus. Quidam animi cauſa nutriuntur, & ad luſum duntaxat muliercularum, hos μελιταίους ſiue μελιταῖς appellant. De quibus eſt illud Platonis, τὰ κυνίδια μιμούμεναι τὰς δεσποίνας, id eſt, Catellæ dominas imitantes. Et Gorgo apud Theocritū in Syracuſijs, profectura duo mandat famulæ, vt infantē vagientē placaret, & catellū reuocaret intrò. Lucianus ſalſiſſimè ludit in Stoicū barbatum, cui in eodē ſedenti vehiculo domina catellam committit: obteſtans illum per ea quæ ſunt in vita dulciſſima, vt diligēter curet. Eſt in familijs diuitū huiuſmodi miniſtrorū genus, quos illi nō ad miniſteriū, ſed animi cauſa domi habēt.

Canes ἰχνευταί & οἰκουροί.

Ne cinerē vitans, in prunas incidas. 72

> Μὴ τὴν τέφραν φεύγων, εἰς ἀνθρακιὰν πέσῃς, id eſt,
> Ne cinerem fugiens, in carbonariam incidas.

Ne ſi defugias malum hoc aut illud, vt in aliud longè maius incurras. Videtur heroicus deprauatus conſtabit, ſi pronomen legas ποτε.

Syrus quum non ſis, ne ſyriſſa. 73

Μὴ ὢν Σύρος, μὴ σύριζε, id eſt, Quum non ſis Syrus, ne ſyriſſa. Ne ſumas perſonam parū decoram. Ne velis alius videri quàm ſis. Aut, Quum ſis natus ingenuus, ne moribus agas ſeruum & barbarum. Nam Syri malè audiebant ob morum mollitiem. Eſt autem facetus iocus, ex amphibologia huius verbi συρίζω, quod ſignificat & ſyriſſare, & fiſtula canere.

Ne moue feſtucam. 74

Μὴ κάρφος κίνει, id eſt, Ne moue feſtucam. Iocus prouerbialis, vbi quis omnis ſtrepitus impatiens eſt. Quoſdam videas vſque adeo moroſos, vt quicquid agas offendatur, etiāſi ſtipulam duntaxat moueas.

Quum paruula eſt, bona videtur ſpina. 75

Μικρὰ οὖσα ἡ ἄκανθα ἀγαθὴ φαίνεται, id eſt, Quum puſilla eſt ſpina, bona videtur. Pueritia ſemper amabilis. quemadmodū ſpina quoque innoxia eſt, atque adeo veſca etiam, donec ætate dureſcat. Sentit opinor de aſparagis. Iactatur & inter theologos illud, Qui maior eſt ætate, maior eſt iniquitate. Sic eſt rerum humanarum conditio, vt omnia ſuapte ſponte degenerent in peius. Citatur ex Diphilo,

> Πολιὸς τεχνίτης ἐστὶν ὁ χρόνος, ὦ Ζεῦ,
> Χαίρει μεταπλάττων πάντας εἰς τὸ χείρονα. id eſt,
> Eſt canus artifex, ò Iuppiter, dies:
> Nam gaudet omnes deteriores reddere.

Moſchus canens Bœoticum. 76

Μόσχος ᾄδων βοιώτιον, id eſt, Moſchus canens Bœoticum. Moſchus hic citharœdus fuit imperitus, qui citra reſpirationem vocem in longum producebat. Bœoticum autem vocat cantionis genus, veluti Phrygium aut Dorium. Quadrabit in multiloquos, ſed tamen inepte loquaces.

Filum contentionis tunc erat. 77

Μίτος ἔριδος τοῦτ' ἦν, id eſt, Filum contentionis tum erat. Dici ſolitum in pertinaces, quum vterque peruicax eſt, neuterque cōcedit alteri. Eſt aliquoties in epiſtolis Hieronymianis, funiculum contentioſum ducere: nec apud alium legiſſe memini, præterquam apud Tertullianum in principio libri aduerſus Iudæos. Apparet natū a ludo, quo duobus hinc atque hinc funem tenentibus, vterque conatur alterum ad ſe trahere. Hinc & illud dictum arbitror quod alibi retulimus, Ne rumpamus dum nimium tendimus funiculum.

Neque cæcum ducem, neque amentem conſultorem. 78

Μήτε τυφλὸν ὁδηγὸν, μήτ' ἀνόητον σύμβουλον, id eſt, Neque cæcum ducem, neque amentem conſultorem. Subaudiendum, adhibeas. Diſce, ſed à doctis. Conſilium pete, ſed à conſultis. Contrà Horatius,

Cæcus vti ſi monſtret iter, tamen aſpice.

Mus non ingrediens antrum cucurbitam ferebat. 79

Μῦς εἰς τρώγλην οὐ χωρῶν, κολοκύντην ἐφέρετο, id eſt, Mus non potens ſubire antrum, geſtabat cucurbitam. In eum cōgruit, qui quum ipſe ſibi conſulere non poſſit, aliis conatur opitulari: aut qui conatur maiora viribus ſuis. Videtur ab apologo natum, ſed anili, ni fallor.

Nouos parans amicos, ne obliuiſcere veterum. 80

Νέους φίλους ποιῶν, λῷστε, τῶν παλαιῶν μὴ 'πιλανθάνου, id eſt, Nouos parās amicos, optime, veterum ne obliuiſcere. Torqueri poteſt & ad mutua ſtudia ad quæ conuenit nonnunquam reſpicere, etiam poſteaquam diuerſæ te addixeris diſciplinæ. Veluti ſi moneas qui ſe ad iuris ſtudium contulerit vt obiter recurrat ad bonas literas. Vſurpatur ab Hermolao Barbaro in epiſtola quadam ad Picum Mirandulanum.

Etiam dormiens ſomniat. 81

Ὀνειροπολεῖ καὶ καθεύδων, id eſt, Somniat etiam dormiens, hodie quoque vulgo dicitur quoties ſignificant aliquem toto pectore rei cuipiam addictum deditumque. Siquidem iis euenire ſolet vt quæ interdiu voluerint animo, noctu ſomnient. Ariſtophanes in Nebulis,

Ὀνειροπολεῖ γὰρ καὶ καθεύδων ἱππικήν. id eſt,

Et dormiens equeſtre ſtudium ſomniat.

De iuuene dictum eſt qui ſtudio alendorum equorum rem patriam omnem abſumpſerat. Item paulo ſuperius, ὀνειροπολεῖ ἵππους, id eſt, Equoſque ſomniat. Dicet aliquis, Quid miri ſiquis dormiens ſomniet? Sed ὀνειροπολεῖν non tam eſt ſomniare quam ſomnia interpretari, & hinc ſpem concipere aut facere. Porrò curam illam iuuenis, ſomnium vult videri poeta: ita bis ſomniat eadem & vigilans & dormiens. Plautus cōtrà, Vigilans ſomniat, dixit. Terentius, Num ille ſomniat ea quæ vigilans voluit? Et apud Horatium Europa ſic loquitur,

-vigilanſne ploro

Turpe commiſſum, an vitiis carentem

Ludit imago Vana?

Chordæ vice. 82

Ὡς ἀντὶ χορδῆς, id eſt, Tanquam chordæ loco. Cōueniet vbi quod alicubi diminutū videbatur, ſuppletū aliūde ſignificabimus. Plutarchus in Sympoſiacis prouerbii vice videtur vſurpaſſe: καὶ ταῦτα μὲν, inquiēs, ὡς ἀντὶ χορδῆς παρῆσθω τοῖς ὑπὸ σοῦ φιλολογημένοις, id eſt, Atq; hæc quidem chordæ vice addita ſint iis quæ abs te ſunt eruditè diſſerta. Sumptum eſt à Locreſi fabula, quam expoſuimus in prouerbio ἀκανθὶς τέττιξ, id eſt Acanthia cicada.

In caput præcipitari. 83

Εἰς κεφαλὴν ὠθεῖσθαι, id eſt, In caput impelli, hoc eſt præcipitē dari, dicebāt eū qui per ſummā contumeliā expelleretur, vel potius qui funditus perderetur. Eſt in Luciani libello De mercede ſeruientibus. Vſurpauit non abſimili figura Terentius, Authores erant vt illam præcipitem darem. Id eſt, vt exturbarem ædibus. Plutarchus in Stoicorum contrarietatibus, ὁ δὲ Χρύσιππος ἕνεκα τοῦ χρηματίσασθαι τὸν σοφὸν εἰς Παντικάπαιον ἐπὶ κεφαλὴν ἐκβάλλει, καὶ εἰς τὴν Σκυθῶν ἐρημίαν. id eſt, Chryſippus ſapientem fœnoris gratia præcipitem dat in Panticapæum & Scytharum ſolitudinem. Panticapæum vrbs Scythiæ ad Boſphorum, authore Stephano. Equidem arbitror idem eſſe quod ait Seneca libro De beneficiis 6, Alia detinebo diutius, alia expellam & capite agam. Nouauit nonnihil adagii formam Phœnix Colophonius apud Athenæum libro 12, de Nino rege Aſſyriorum agens, qui præ corporis voluptatibus omnia contemnebat. Scazontes illius ſic habent,

Ἀλλ' ἦν ἐσθίειν τε καὶ πίνειν

Κρατῶν, τὰ δ' ἄλλα πάντα κατὰ πετρῶν ὦσε. id eſt,

Sed erat edendo, poculumque miſcendo

Præſtans: reliqua autem cuncta abegit in ſaxa.

Id eſt, prorſus contempſit.

In Pāticapæū

In rupes.

Ἄσπονδος πόλεμος. 84

M. Tullius Epiſtolarū ad Atticum lib. 9, Huius igitur belli ego particeps & ſocius & adiutor eſſe cogor, quod & ἄσπονδον eſt cum ciuibus. ἄσπονδον vocat perpetuū, & atrox & irreconciliabile. Suidas oſtendit ἀσπόνδους ἐχθροὺς dici eos qui in concordiam redigi non poſſunt. Sonat ferme quaſi dicas inconfœderabiles, vt docendi cauſa ſic loquamur. Cōueniet in ſimultatē ac diſſidium amarulentum. Vſus eſt eo prouerbio diuus Chryſoſtomus homilia in Matthæum quadrageſima ſeptima. Item diuus Baſilius in epiſtola quadam ad Athanaſium, καὶ τὴν αἰτίαν ἐρωτῶσι τοῦ ἀκηρύκτου τούτου καὶ ἀσπόνδου πολέμου, ψαλμοὺς λέγουσι καὶ ᾠδάς τινας μουσικῆς τῆς παρ' ἡμῖν κρατησάσης, id eſt, Quòd ſi rogentur quæ cauſa ſit huius nec indicti & ſine ſacris ſuſcepti belli, narrāt cantica quædam eſſe, & ſpeciē melodiæ quæ apud nos obtinuit. Æſchines in oratione περὶ παραπρεσβείας, ἐξ ὧν οὐκ εἰρήνη γένοιτ' ἂν ἐκ πολέμου, ἀλλ' ἐξ εἰρήνης πόλεμος ἄσπονδος καὶ ἀκήρυκτος, id eſt, Ex quibus non pax fieret è bello, ſed ex pace bellum non indictum. hoc eſt, vehemens & atrox. Idem in eadem, εἰ δ' ἔσονται τῶν πολέμων αἴτιοι οἱ ῥήτορες, οἱ δὲ στρατηγοὶ ἀσπόνδους καὶ ἀκηρύκτους τοὺς πολέμους ποιήσετε. id eſt, Quòd ſi bellorum cauſæ quidem erunt oratorum, duces verò ducum, efficietis vt bella & ſacris careant & denunciationibus. Etenim qui indicit, qui mittit feciales, qui ſacrificat, ipſa mora fit lenior: & hoc conſilio probabile eſt huiuſmodi moras repertas: velut in iure citationē triplicem, litis conteſtationem: in matrimonio libellum repudii, & ſolennia verba, Tua tibi habe. quo dum hæc aguntur, reſidat impetus ille impotens.

Ab Eteobutadis ducit genus. 85

Ἐξ Ἐτεοβουταδῶν ἕλκει τὸ γένος, id eſt, Ab Eteobutadis ducit genus. Dici ſolitū de iis qui maioribus illuſtribus & antiqua nobilitate ſunt oriundi. videlicet à Buto quopiā, qui ſacerdotes Athenis inſtituit: & ab huius poſteris poſtea ſummi magiſtratus creabantur. Venuſtius erit ſi per ironiā ſumatur in hominē obſcurum, aut nobilitatis & imaginum oſtētatorē.

Ergini cani. 86

Ἐργίνου πολιαί, id eſt, Ergini caniciès. De canicie præpropera, id eſt quæ ante diem legitimum accidit. Erginus filius fuit Clymeni, vnus ex Argonautis. Quū autem Hypſipyle Thoantis Lemniorum regis filia funerales ludos manibus parentis propoſuiſſet, Erginus adoleſcens præter ætatis rationē iam canus, acceſſit inter reliquos decertaturus. Irriſus eſt autem à mulieribus Lemniacis, ob intempeſtiuam capitis caniciem: & prouerbio locum fecit, hoc inſignior, quòd ſuperatis omnibus athletis pulcherrimā victoriam reportarit. Feſtiuius fiet, ſi per ironiam dicetur in ſenes iam canos, qui tamē iuuenes etiamdum haberi velint: cauſantes eam caniciē nō ex annis, ſed è curis, aut aliunde præmaturā accidiſſe. Poterit torqueri & in illos qui ætate iuuenes, iam tum ingenio moribuſque ſenē agunt. Et quibus rerum prudentia velox Ante pilos venit, vt inquit Perſius. Nulla verò res citius accelerat ſenium quàm animi curæ, amor, odium, inuidētia, metus, ac mœror. Huc pertinet illud Theocriticum in Aita,

-οἱ δὲ ποθεῦντες ἐν ἤματι γηράσκουσιν. id eſt,

Verùm quos amor angit, in vna luce ſeneſcunt.

Scholiaſtes adducit conſimilem verſum ex Odyſſeæ τ,

Αἶψα γὰρ ἐν κακότητι βροτοὶ καταγηράσκουσιν. id eſt,

Rebus in aduerſis venit accelerata ſenectus.

Pindarus item in Olympiis,

Φύονται δὲ καὶ νέοις ἐν ἀνδράσι πολιαί

Ante pilos prudens.

Vno die conſeneſcere.

Θαμὰ δ' ἐστὶ πρὸ τῆς ἡλικίας ἐπανθεῖν χιόνα. id eſt,

Naſcūtur & in iuuenibus viris cani frequenter & præter ætatis conueniens tēpus. Deſiderantibus omne tempus longum eſt. -ſic piger annus

Pupillis, quos dura premit cuſtodia matrum.

Et hodie prædicāt nautæ, in præſentis naufragii periculo derepente oboriri caniciem.

Ἐσκιμαλίζεσθαι. 87

Ἐσκιμαλίζεσθαι τινί. Hoc geſtu cōtumeliam deſpectūmque ſupremum ſignificabant. Eſt enim Græcis σκιμαλίσαι, medium digitū oſtendere, contractis cæteris, ignominiæ cauſa: aut ſtrepitu digitorum ſignificare contemptum. Vnde & apud Iuuenalem, quod alibi retulimus,

Mandaret laqueum, mediúmque oſtenderet vnguem.

Suidas citat ex Ariſtophane ſenarium hunc: extat autem ἐν εἰρήνῃ,

Ὁ δὲ δρεπανουργὸς οὐχ ὁρᾷς ὡς ἥδεται,

Καὶ τὸν δορυξόον οἷα σκιμαλίζεται; id eſt,

Annon vides vt geſtiat falcis faber,

Medióque monſtret vngue lancearium?

Quid autē propriè ſignificet σκιμαλίζειν, qui ſcire cupiet, malo è Suida diſcat quàm ex me. Elegantius magiſque prouerbialiter, ad fortunam, ad eruditionem, aut aliud quippiā quod planè contemnitur, detorquebitur.

Extrema extremorum mala. 88

Ἐσχάτων ἔσχατα κακὰ δέδηχεν ἀκρατῶς, id eſt, Extrema extremorum mala acciderunt. In ipſo ſchemate ſita eſt prouerbii ratio, quemadmodum in initio operis admonuimus. Ad hāc formam pertinere videtur quod apud Athenæum lib. 15 ſcripſit Hipponax, κακῶν κακὰ, id eſt Malorum mala, pro ſummis malis. Item quod quidā Atticam, Ἑλλάδος Ἑλλάδα, id eſt, Græciæ Græciā dixit, quaſi dicas Græciæ florē. Quod genus ſunt & illa, ἀγαθῶν ἀγαθίδες. Et, ἄρρεν ἐξ ἀρρένων. Et, κύων ἐκ κυνός. Hunc ſermonis typum Græci vidētur ab Hebræis mutuo ſumpſiſſe, qui vehementiam & ἔμφασιν eiuſdem dictionis congeminatione ſignificant. Quod genus eſt illud apud Hieremiam, Ficus bonas bonas, & ficus malas malas. Quum valde bonas & valde malas velit intelligi.

Malorū mala.

Cucurrit quiſpiam ne pluuia madeſceret, & in fouea præfocatus eſt. 89

Ἔδραμέ τις μὴ βραχείη, καὶ εἰς βόθρον ἀπεπνίγη, id eſt, Cucurrit quiſpiam, ne cōſpergeretur aqua, & in fouea præfocatus eſt. Vbi quis leuius malum incautius fugiens, in maximum incurrit. Videtur è vulgo ſumptum ab Apoſtolio: cuiuſmodi multa ſcientes prætermiſimus.

Heterognathus es. 90

Ἑτερόγναθος εἶ, id eſt, Heterognathus es. In edacem dici cōſueuit, quòd ob voracitatem alternatim vtraque mandibula cibum commādere. Nam hinc dictum ἑτερόγναθος, quòd nunc in hanc nunc in illam mandibulam cibum transferat. Heſychius tamen interpretatur de duris ac malè morigeris, tranſlatum putans ab equis.

Vrbanus nihil æqui cogitat. 91

Οὐδὲν φρονεῖ δίκαιον ἀστεῖος ἀνήρ. id eſt,

Vrbanus æqui nil boniue cogitat.

Admonet, ruſticam vitam innocentiorem eſſe, vt quæ ſola cum ſolis habeat commercia terris. Contrà qui degunt in vrbibus, propter cōtagia negociorum & hominum, aſtutiores euadere: vnde & aſtuti ἀπὸ τοῦ ἄστεως dicti putantur. Poteſt & huc accommodari parœmia, quòd eximiæ morum ciuilitati & vrbanæ blandiloquentiæ ferè comes eſſe ſolet aſtutia. Contrà qui moribus ſunt ſubagreſtibus, iis plerunque eſt fides certior, animuſque ſyncerior. Verſus eſt ſenarius, ſed deprauatus. Et Terentianus Demea ait, in aſtu aliud ex alio venire malum.

Patroclo ſordidior. 92

Πατροκλέους φειδωλότερος, id eſt, Patroclo parcior. In diuitem quidem, ſed oppido quàm ſordidum ac parcum. Hic enim Patroclus poſteaquam ad ſummas opes euectus eſt, aut (vt alii dicunt) ex quo natus eſt, nunquam eſt vſus balneo, parſimoniæ cauſa. Taxatur ab Ariſtophane in Pluto,

-ἐκ Πατροκλέους ἔρχομαι. id eſt,

Ex Patrocli venio domo.

Plutum enim ſqualidum dixerat, & ſitus plenum. Prouerbii meminit etiam Eudemus.

Omnis herus ſeruo monoſyllabus. 93

Πᾶς δεσπότης δούλῳ μονοσύλλαβος, id eſt, Omnis herus ſeruo monoſyllabum. Heris & potentibus breuiſſimo tantùm verbulo eſt opus, vt vel annuāt, vel renuāt, ναὶ, ἢ οὔ. Sic volo, ſic iubeo: ſit pro ratione voluntas. Seruis autem & impotentioribus, multis opus eſt verbis vt exorent aut perſuadeant. Effertur integre ad hūc modum, Πᾶς δεσπότης δούλῳ μονοσύλλαβος· τὸ δὲ ἱκετεύειν, μακρόν, id eſt, Omnis dominus ſeruo monoſyllabon: at ſupplicare, lōgum. Annotatū eſt à doctis, monoſyllaba & diſſyllaba nomina conuenire ſeruis: cuiuſmodi ſunt Μῦς, quo nomine fuit ſeruus Epicuro. Cæterùm Athenæus lib. 5, citat Herodicum, qui contemptus gratia grammaticos appellat μονοσυλλάβους, Γωνιοβόμβυκας, μονοσυλλάβους. quòd in angulis latitent bombycum more, quodque de minutiis vocularum tractent. De Lyſimacho dixit Demoſthenes, ni fallor, regnum ipſius nihil differre à ſcena comica, quòd impendio delectaretur ridiculè dictis, eóque ab hoc omnes diſcedere diſſyllabos, hoc eſt hiſtriones. Notauit enim Bithen & Parin, qui nihil apud illum non poterant, vt Athenæus lib. 14. Rurſus nomina magnatum faciunt polyſyllaba, qualia ſunt, Ariobarzanes, & Nabuchodonoſor. & apud Plautum Polypyrgopolinices, & Megalodorus.

Γωνιοβόμβυκας.

Pehiciſſare. 94

Πηνικίζειν καὶ δολοῦν, perinde valet quaſi dicas, fucum facere. quod idem dicitur φενακίζειν. Nam πηνίκη Græcis comam nō genuinam, ſed appoſititiam ſignificat, quā quidam galericulum vocant. Hinc πηνικίσματα, τέχναι, doli.

Galericulus.

Cicadis pleni. 95

Τεττίγων ἀνάμεστοι, id eſt, Cicadis operti. In glorioſos ac ſtultos olim dicebatur, aut obſoletis ac iam deſitis vtētes. Antiquitus enim Atticis mos erat, capillorum cincinnis aureas cicadas addere. Vnde & τεττιγοφόροι dicti ſunt, hoc indicio ſignificantes, αὐτόχθονας eſſe ſeſe, id eſt indigenas: quemadmodum & cicadæ non aliunde commigrant, ſicut pleraque alia, ſed ibi naſcuntur vbi viuunt. Ariſtophanes in Nebulis,

Ἀρχαῖά γε καὶ διπολιώδη, καὶ τεττίγων ἀνάμεστα,

Καὶ Κηκείδου, καὶ Βουφονίων. id eſt,

Priſca hæc ſanè atque obſita canis, necnon repleta cicadis,

Ac Cecide, cum Buphoniis.

Cecides peruetuſtus quiſpiā fuit dithyramborum ſcriptor. Buphonia item, feſtum priſcum & iam olim ob vetuſtatem deſitum. Quæ ſanè omnia prouerbiali ſchemate ſunt dicta.

Quid de puſillis magna prooemia? 96

Τί μικρῶν πέρι μεγάλα φροιμιάζῃ, id eſt, Quid de minutis rebus magna texis prooemia? Vbi quis in re non magni momēti, verboſa vtitur prælocutione. Nam Athenis interdicebat præco dicturis in concione, ne vel præfatione vel affectibus vterentur, rem modo exponerent ἄνευ προοιμίων καὶ παθῶν, id eſt, abſque prooemiis & affectibus: vt aliquot locis indicat Lucianus. Ad quod alluſit etiam Terentius, Etiam prooemium incepeat. Et Horatius,

-quorſum hæc tam putida tendunt?

Leuiter huc alludēs Ælius Spartianus in Ælio Vero, Et quoniam, inquit, nimis pauca dicenda ſunt, nec debet prologus enormior eſſe quàm fabula, de ipſo iam loquar. Plutarchus in Apophthegmatis Laconicis ad Cleomenem Cleombroti filium refert, qui, quum alter quiſpiā vteretur oratione plus ſatis prolixa, Τί, inquit, μοι μικρῶν πέρι μεγάλα φροιμιάζῃ; ὅσον γὰρ ἂν τὸ πρᾶγμα, τοσοῦτος καὶ ὁ λόγος ὢν χρήσιμος. id eſt, Quid mihi de paruis magna facis prooemia? nam quanta res fuerit, tanta ſit & oratio qua vteris.

Abſque prooemiis & affectibus.

Tunc canent cygni, quum tacebunt graculi. 97

Τότ' ᾄσονται κύκνοι, ὅταν κολοιοὶ σιωπήσωσι, id eſt, Tum canēt cygni, quum tacuerint graculi. Hoc eſt, Tū loquētur eruditi, quum garrulis non erit loquēdi locus. Aut, inter garrulos & obſtreperos non eſt eruditis dicendi locus. Vſurpauit adagiū Gregorius theologus, opinor in epiſtolis, παῦσαι κατακροτῶν ἡμῶν τῆς σιωπῆς τοῖς τερετίσμασιν· ἢ ἐρῶ μάλιστα μὲν ἀληθῶς, μάλιστα δὲ σύντομον, τότε ᾄσονται κύκνοι ὅταν κολοιοὶ σιωπήσωσι. id eſt, Aut deſine tuis nugis obſtrepere noſtro ſilentio: aut tibi referam prouerbium, vt veriſſimum, ita breuiſſimum, Tunc canēt cygni, quum tacebunt graculi. Ita nunc loquuntur, Cicero, Vergilius, Horatius: & tacēt Pero, Philiſcus, Me-

uius, qui viuis illis obſtrepebant, tanto loquaciores, quantò indoctiores.

Malis ter mala. 98

Τοῖς κακοῖς τρὶς κακά, id eſt, Malis ter mala. hoc eſt, digna dignis eueniunt. Hanc parœmiam aiunt ab huiuſmodi quadam fabula profectam. Narrant attagines, aues quum primum è Lydia in Ægyptum eſſent deportatæ, atque in ſyluas dimiſſæ, coturnicis vocem edidiſſe. Deinde euenit vt deſiccato Nili fluminis alueo, peſtilentia regionem Ægyptiorum infeſtaret, magnamque hominum vim abſumeret. Inter hæc attagines vocem edere cœperunt humanam & articulatam, aliquanto maiorem pueril, dicentes hæc verba, τοῖς κακοῖς τρὶς κακά, id eſt, Malis ter mala. Atque huius quidē fabulæ authorē citat Athenæus lib. 9, Socratem in opere De finibus: ſic efferens adagium, τρὶς τοῖς κακοῖς ὄρτυξι κακά. Circunfertur inter Græcas ſententias & hic verſus,

Bonis benè facit Deus.

Ἐσθλῷ γὰρ ἀνδρὶ ἐσθλὰ καὶ διδοῖ θεός. id eſt,
Viro bono bona largiuntur cœlites.

Referuntur & hi ſenarii ex poeta quopiam, in commentariis De audiendis poetis,

Εἱμαρμένον γὰρ τῶν κακῶν βουλευμάτων
Κακὰς ἀμοιβὰς ἐστὶ καρποῦσθαι βροτοῖς. id eſt,
Conſilia ſiquis deſtinarit improba,
Huic neceſſe eſt præmium ferre improbum.

Canis peccatum ſus dependit. 99

Τὸ κυνὸς κακὸν ὗς ἀποτίνει, id eſt, Canis malum ſus dependit. Quoties pro iis quæ peccauit alius, alius dat pœnas. Ex quonam euentu natum ſit, nec liquet, nec admodum refert. Sapit enim vulgus.

Interſecta muſica. 100

Ἐκκέκοπται ἡ μουσική, id eſt, Interrupta eſt muſica. Veteres in conuiuiis, eruditis confabulationibus vti conſueuerunt. Pòſt cantores, hiſtriones, ſaltationes induci cœptæ. Vnde quidam moleſtè ferentes interrumpi ſermones ſuos, dicebant, ἐκκέκοπται ἡ μουσική. Quæ vox in prouerbium traducta eſt, quoties aliquis interueniēs, ſermonem inſtitutum interpellaret. Simile quiddam memini legere apud Platonem: licet in præſentia locus non occurrat.

CHILIADIS TERTIAE CENTVRIA QVARTA.

Chamæleonte mutabilior. 1

Χαμαιλέοντος εὐμεταβολώτερος, id eſt, Chamæleonte mutabilior. Chamæleon commemoratur inter animantia quæ colorem mutant. Huius figuram diligenter deſcribit Ariſtoteles libro De naturis animantium ſecūdo. Quod ad coloris mutationem attinet, hæc tradit, Τῆς δὲ χροιᾶς ἡ μεταβολὴ ἐμφυσωμένῳ αὐτῷ γίνεται. ἴσχει δὲ καὶ μέλαιναν ταύτην οὐ πόρρω τῆς τῶν κροκοδείλων, καὶ ὠχρὰν καθάπερ οἱ σαῦροι, μέλανι, ὥσπερ τὰ παρδάλια, διαπεποικιλμένην. γίνεται δὲ καθ' ἅπαν τὸ σῶμα αὐτοῦ ἡ τοιαύτη μεταβολή. καὶ γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ συμμεταβάλλουσιν ὁμοίως τῷ λοιπῷ σώματι, καὶ ἡ κέρκος. ἡ δὲ κίνησις αὐτοῦ, νωθρὰ σφόδρα ἐστί, καθάπερ ἡ τῶν χελωνῶν. ἀποθνήσκων δὲ ὠχρὸς γίνεται, καὶ τελευτήσαντος αὐτοῦ ἡ χροιὰ τοιαύτη ἐστί. Mutatur autem illi color quū inflatur. ſitq; is nūc niger, nō abſimilis crocodilorū: nūc pallidus, cuiuſmodi lacertarū: nūc rurſum nigris variegatus maculis, qualis eſt pardorū. Accidit autē huiuſmodi mutatio coloris per omne corpus. ſiquidē & oculi & cauda in eūdem cum reliquo corpore abeunt colorē. Motus huius animantis admodū ſegnis, qualis eſt fermè teſtudinum. Palleſcit moriens: exanimato color idem durat. Hactenus Ariſtoteles. His fermè conſentanea tradidit Plinius lib. 8. capite 33, illud addēs, hoc animal toto corpore reddere colorem quemcūque proximum attigerit, præter rubrum & album. Competit igitur adagium in hominem verſipellem, ſiue inconſtantem, ac pro tempore ſeſe vertentem in omnem habitum. Plato in Ione,

Protei more.

Ἀλλ' ἀτεχνῶς, ὥσπερ ὁ Πρωτεύς, παντοδαπὸς γίγνῃ στρεφόμενος ἄνω καὶ κάτω, id eſt, Sed prorſus Protei in morem temet in omnem vertis ſpeciem, dum ſurſum ac deorſum volueris. Ariſtoteles Moralium Nicomachiorum primo chamæleontis vocem vſurpat ad exprimendum inconſtātiæ vitiū.

Suus cuique crepitus bene olet. 2

Ἕκαστος αὐτοῦ τὸ βδέσμα μᾶλλον γλυκεῖον ἡγεῖται, id eſt, Vnuſquiſque ſuum ipſius crepitum malo ſuauiorem exiſtimat. Hoc eſt, Nemo eſt cui ſua mala nō videantur vel optima. Ariſtoteles Moralium Nicomachiorum nono, Τὰ πολλὰ γὰρ οὐ τοῦ ἴσου τιμῶσιν οἱ ἔχοντες καὶ οἱ βουλόμενοι λαβεῖν. τὰ γὰρ οἰκεῖα καὶ ἃ διδόασιν, ἑκάστοις φαίνεται πολλοῦ ἄξια. id eſt, Pleraque enim non eodem pretio æſtimantur ab his qui habent, & ab his qui cupiunt accipere. Nā ſua cuique, & quæ dat, videntur eſſe multi pretii. Hic locus magis congruebat prouerbio Suum cuique pulchrum: ſed ea pagina iam exierat manus meas. Prouerbium de crepitu ſuſpicor ab Apoſtolio è vulgi fæce hauſtum. Nondum enim quenquam reperi cui ſuus crepitus bene oleret. Illud verum eſt, homines vehementius abhorrere ab alienis excrementis & crepitu quàm à ſuis.

E poculo perforato bibere. 3

Ἐκ τετρημένης κύλικος πίνειν, id eſt, E perforato poculo bibere, dicuntur qui futiles ſunt, parumque fœliciter continēt arcana ſibi credita. Sapit & hoc vulgus.

In pulicis morſu Deum inuocat. 4

Ἐν ψύλλης δήγματι θεὸν ἐπικαλεῖται, id eſt, In pulicis morſu Deum inuocat. In eos dictum, qui quantumlibet leui de re grauiter perturbātur perinde vt in maxima. Tractum ab apologo qui fertur inter Æſopicos. Quidam offenſus dolore pulicis pedem mordētis, ſubſedit, & Herculem ἀλεξίκακον implorauit. Mox deſiliente pulice, malè precatus eſt Herculi, qui quū in tantillo periculo vocatus nō tuliſſet opem, nō videri veriſimile eum in grauioribus adfuturum. Simile eſt quod refert Ariſtoteles Moralium Nicomachiorum ſeptimo de vehemēter timidis, οἷος δεδιέναι πάντα, κἂν ψοφήσῃ μῦς. id eſt, Veluti qui metuit omnia, ſi vel mus obſtrepat. Hanc timiditatem appellat θηριώδη, hoc eſt ferinam.

Mure obſtrepente etiam timet.

Κίβδηλος, id eſt adulterinus. 5

Quod ſimplex non eſt, neque ſyncerum, id vulgato verbo Græci κίβδηλον vocant. Hinc ducto vocabulo, quod aliud præ ſe ferant, aliud tegāt: παρὰ τὸ κεύθειν τὸ δῆλον. vel quòd Athenienſes ob ſummum in Chios odium, ſicut male vellēt, huius nomen nomiſmati ſolēt inſculpere, addita litera, iſq; in terram abiectis dira imprecari. παρὰ τὸ τοὺς Χίους βδελύττεσθαι. Sed propriè nummum ſubæratum κίβδηλον appellant. Et κιβδηλίαν inſynceritatē ſeu corruptelam: velut Ariſtophanes,

Πολλὴν ἀφεῖλε τοῦ βίου κιβδηλίαν. id eſt,
Corruptionem vitæ ademit plurimam.

Et κιβδηλεύειν corrumpere fuco. Et qui pallent, κιβδηλιῶντας appellāt: quòd aliquid morbi vitiive ſubeſſe videatur. Quēadmodum in nummis quoque color nonnunquam arguit fucum. Conueniet igitur in amicitiam inſynceram & fictā, aut in hominem blando vultu, ſed animo virulento. Aut in eum qui ſanctimoniam habitu præ ſe ferat, quū vita ſit impia. Veluti Piſides, citante Suida,

— πραγμάτων πάντως δύο
Κίβδηλός ἐστιν ἐργάτης εἷς, ὡς λόγος. id eſt,
Rerum duarum prorſus vnus author eſt,
Vulgò vt loquuntur, quiſquis inſyncerus eſt.

Aut in orationem inſynceram, vt Plato lib. De legibus 5, Τὰς δ' αὖ τιμὰς δεῖ σκοπεῖν, καὶ τούτων τίνες ἀληθεῖς καὶ ὅσαι κίβδηλοι, id eſt, Rurſum honores oportet conſiderare, quinam ex his veri ſint, qui adulterini. Rurſum eodē in libro, Ὅπως μήτε αὐτὸς κίβδηλός ποτε φανεῖται ὁτῳοῦν, ἁπλοῦς δὲ καὶ ἀληθὴς ἀεί. id eſt, Vt neque ipſe adulterinus aliquando cuiquā appareat, ſed ſimplex & verax ſemper. Hoc igitur a nummis traductum, ſi ad diuerſas res traducatur, prouerbiale ſiet. Sed huius rei mentionem fecimus in prouerbio, πονηροῦ κόμματος.

Nemo malus hoc ſciet. 6

Οὐδεὶς κακὸς εἴσεται τοῦτο, id eſt, Nullus malus hoc ſciet, Quoties rem egregiam & cognitu dignam ſignificamus. Plato De legibus libro 5, Ὅστι γὰρ δὴ τὸ τῶν ἐπιτηδείων ἀγαθοῖς ἐντυχεῖν πάσαις ταῖς πιθανοῖς πόλεσι, τὴν ἐπιτηδείαν κατασκευὴν προσλαβὸν, κατὰ τὴν παλαιὰν παροιμίαν, οὐδεὶς εἴσεταί ποτε κακός

ὦν, ἀλλ' ἐμπειρίᾳ ἢ ἐπιτηδεύσει ἔσται ξυμφερόντως, id eſt, Quantum enim bonum ſit, quod nunc præcipitur omnibus rebuſpublicis, ſi modo paruerint, ordinem & apparatum adducens: nullus vnquam iners & malus cognoſcet (quemadmodum veteri prouerbio dicitur) verùm & peritus, & moribus æquis præditus. Huic confine eſt quod idem poſuit in Lachete: οὐ πάντα ὗς ἂν γνοίη, id eſt, Non ſus quiuis hoc norit. Natũ apparet a myſteriis deorum, quæ nonnulli ab initiatis ac puris cognoſci fas erat.

Nõ ſus quiuis hoc norit.

Mœnia ferrea, non terrea. 7

Plato libro De legibus ſexto, Περὶ δὲ τειχῶν, ὦ Μέγιλλε, ἐγὼ ξυμφέρομαι τῇ Σπάρτῃ, τὸ καθεύδειν ἐᾶν ἐν τῇ γῇ κατακείμενα τὰ τείχη, καὶ μὴ ἐπανιστάναι, διὰ τάδε. καλῶς μὲν ὁ ποιητικὸς ὑπὲρ αὐτῶν λόγος ὑμνεῖται, τὸ χαλκᾶ καὶ σιδηρᾶ δεῖν εἶναι τὰ τείχη, μᾶλλον ἢ γήϊνα, id eſt, De mœnibus autem Megille equidem cum Sparta conſentiens, vt mœnia videlicet humi depoſita dormire ſinamus, neq; huius rei gratia ruſum velimus excitare. Rectè quidem & poeticum dictum ſuper his canitur, Mœnia ærea magis ac ferrea eſſe oportere quàm terrea. Prouerbio iactatum fuiſſe videtur, & habet veluti ænigmatis figuram. Innuit autem non oportere tutamentum ciuitatis in mœnibus collocare, ſed in viris armatis, quorum conſenſus, murorum inexpugnabilium vice, ciuitatem optimè tuetur. Alludit autem Plato ad apophthegma Laconicum, cuius meminit Plutarchus. Equidem arbitror & Horatium huc leuiter alluſiſſe, quum ait,

-hic murus aheneus eſto.

Nemo nos inſequitur. 8

Plato libro De legibus decimo, Οὐ γὰρ ὅτι ἡ τὸ παρὸν ἐπὶ τῷ τὰ βραχυλογεῖν μᾶλλον ἢ μακρὰ ἀσπάζεσθαι, οὐδεὶς γὰρ ἡμᾶς διώκων ἐπείγει, id eſt, Nam in præſentia nihil eſt cur breuiloquẽtiam prolixitati anteponamus. Quandoquidem nemo nos inſequitur qui feſtinare compellat, quemadmodũ vulgò dicũt. Hoc parœmiæ etiã hodie tritum manet, quũ ſignificant liberũ eſſe diutius in re quapiam immorari: Nemo nos, inquiunt, impellit.

Mare proluit omnia mortalium mala. 9

Θάλασσα κλύζει πάντα τἀνθρώπων κακά. id eſt,

Hominum vniuerſa proluit pelagus mala.

Refertur ab Euſtathio in primum Iliados Homericæ. extat autem apud Euripidem in Iphigenia Taurica. Natum eſt ab euentu huiuſmodi. refert Diogenes Laertius, Euripidem Platoni comitem fuiſſe peregrinationis, quum Ægyptũ adiret: vbi quũ morbo ſuo corriperetur (comitiali, ni fallor) ſacerdotes Ægyptii merſione marina ſanarunt hominẽ. Hinc poſtea verſiculum hunc compoſuiſſe,

Κλύζει θάλασσα πάντα τἀνθρώπων κακά.

tanquam aqua marina morbis omnibus mederetur. Quin hodie morſos à cane rabido, ſi nouies mergantur in mare, putant à rabie liberari.

Canere de Telamone. 10

Ἄδειν τὸ Τελαμῶνος, id eſt, Canere cantionem Telamonis. De querulo ſermone dictum prouerbium, quòd Telamon impotentius fleuerit Aiacem filium periiſſe apud Troiam, præſertim hoc genere mortis. Euſtathius enarrans carmen illud Homericum quod eſt in Catalogo nauium,

Αἴας δ' ἐκ Σαλαμῖνος ἄγεν δυοκαίδεκα νῆας,

commemorat hanc parœmiam, Καὶ τὸ ᾄδειν Τελαμῶνος, περιφερομένης λέξεως, ἀπὸ σκολιοῦ μέλους οὗ ἡ ἀρχή, παῖ Τελαμῶνος Αἶαν αἰχμητά, id eſt, Et quod prouerbio dicitur, canere cantionem Telamonis, ab obliquo cantu, cuius initium, Fili Telamonis Aiax belliger. Simillimũ eſt illud quod alibi retulimus, Ἀδμήτου μέλος καὶ Ἁρμοδίου μέλος, id eſt, Admeti cantilena, & Harmodii cantilena.

Argiua calumnia. 11

Ἀργεία φωρά, id eſt, Argiua inſectatio: de calumnioſis & delatoribus dici ſolitum. Nam Argiuos olim notauit antiquitas, tanquam ſycophantas & lucri auidos. Teſtis Euſtathius in Catalogum nauiũ, adagium ex Pauſania citans. Teſtis & Diogenianus in Collectaneis.

Initio confidens, in facto timidus. 12

Euſtathius enarrans ſeptimum Iliados librum, huiuſmodi refert parœmiam Θρασεῖς πρὸ ἔργου, ἐν τῷ δὲ καιρῷ κακοί, id eſt, Audax ante negotium, plerũque ignauus. Citat idem ex Epicharmo, Κακοὶ θαρσεῖν μάλ' αὐτόθεν, ὕστερον δὲ φυγή, id eſt, Ignauus ſtatim admodum de ſe confidit, poſt autem fugit. Videmus hoc viſu venire vulgo, vt qui ſunt audaciſſimi & magniloquẽtiſſimi priuſquam appareat periculum, vbi res virum poſtulat, ibi ſint animi nullius.

Γοργὸν βλέπειν. 13

Γοργὸν βλέπειν, aliquoties apud Lucianum, pro, acribus oculis obtueri. Sumptum è tabula Perſei & Gorgus γοργὸν dictum putant ἀπὸ τῆς ὀργῆς, quòd irati acribus oculis obtueãtur. Item Homerus Iliados θ, de Hectore,

Γοργοῦς ὄμματ' ἔχων ἠδὲ βροτολοιγοῦ Ἄρηος. id eſt,

Gorgoneis oculis, quales & Martis atrocis.

μανικὸν βλέπειν alias commemorauimus.

Tolle digitum. 14

Αἶρε δάκτυλον, id eſt, Tolle digitum, Victum te fatere. nã hoc ſigno qui in cõflictu ſuccubuiſſet, τὴν ἧτταν agnoſcebat. Perſius in Satyra quinta,

Nil tibi conceſſit ratio: digitum exere, peccas.

Cognatum illi quod alio dictum eſt loco, Dare herbam. Huc, ni fallor, reſpexit diuus Hieronymus in dialogo Luciferiani & Orthodoxi, quum ait, En tollo manum, cedo, viciſti. Athenæus libro ſexto, ex Antiphane refert hos verſus in tragicos poetas,

-ὅταν μηδὲν δύνωντ' εἰπεῖν ἔτι,

Κομιδῇ δ' ἀπειρήκωσιν ἐν τοῖς δράμασιν,

Αἴρουσιν ὥσπερ δάκτυλον τὴν μηχανήν. id eſt,

Vbi nil habent quod dicere queant amplius,

Sed prorſus hærent explicanda in fabula,

Repente tollunt machinam digiti vice.

Paulo aliter vſus videtur M. Tullius libro in Verrem tertio, Accurrunt tamen tutores, digitum tollit Iunius patruus. Nã hic videtur eſſe geſtus comprobantis, aut ſe profitentis emptorem, ſiue conductorem. Siquidem & hoc pacto olim ferebantur ſuffragia: & in auctionibus eodem, qui volebat, declarabat ſe emptorem aut conductorem.

Videberis, me vidẽs, plane Martẽ videre. 15

Βλέπειν δόξεις μ' Ἄρη, id eſt,

Martem videre me, videberis palàm.

De his qui ſe ſtrenue polhcebantur opitulaturos, ac Martem quendam acturos. Eſt alicubi apud Ariſtophanem: nam locus nondum occurrit.

Bos in ciuitate. 16

Βοῦς ἐν πόλει, id eſt, Bos eſt in ciuitate. Dicitur vbi quis ad nouos honores euehitur. Lyſias bouis imaginẽ æream in arce collocauit Athenis. ea res in vulgi iocum ceſſit. nam in agris boum vſus eſt, non in vrbibus. Quadrabit & in eos qui præter meritum euehuntur ad ſummos honores: veluti quũ ſcortator indoctus fit epiſcopus aut Abbas.

Braſidas quidem vir bonus, &c. 17

Βρασίδας μὲν ἀνὴρ ἀγαθός, ἁ δὲ Λακεδαίμων πολλὼς ἔχει κρέσσονας, id eſt, Braſidas, vir bonus quidẽ ille, ſed Lacedæmõ multos habet præſtantiores. Aduerſus eos qui ſe non modo primos, verumetiam ſolos exiſtimant. Natum ex apophthegmate, quemadmodum docet Plutarchus in Laconicis, & itẽ in vita Lycurgi. Finitimum illi, Multi Manii Aricæ.

Hedera poſt antheſteria. 18

Κιττὸς μετ' ἀνθεστήρια, id eſt, Hedera poſt antheſteria. Quũ ſero quippiam adhibetur. nam hinc habent nomẽ, quòd eo menſe plurima è terra efflorẽſcant. Apparet in iis ludis morem fuiſſe coronari hedera. De antheſteriis, id eſt floralibus feſtis, diximus in prouerbio, θύραζε Κᾶρες, id eſt, Cares foras. Videntur illa fuiſſe quæ Latini vocant Bacchanalia. Hedera autem Baccho ſacra erat: vnde κιττοφόροι dicti, qui in ludis illis ferebant hederas. Conuenit cum eo quod alibi retulimus, μετὰ τὴν ἑορτήν, id eſt Poſt feſtum.

Ex Academia venis. 19

Ἀκαδημίηθεν ἥκεις, id eſt, Ex Academia venis. De ſeuero & compoſito, ſeu docto. Sumptum à Platonis ſchola. Quanquam & per ironiam torqueri poterit in faſtuoſum, & vultu tetrico philoſophum agentem. Quin Athenæus lib. 11, ſignificat dictum in nitidos, & cultu inſigni: quòd his Plato delectaretur mundiciis. Ita Antiphanes philoſophum elegãtius cultũ vbi depinxiſſet, apud hunc ipſum, ὁ μακρὰ δ' ἄγων;

ὅλως αὐτὴν ὁρᾶν δοκῶ τὴν Ἀκαδημίαν, id eſt, Sed quid neceſſe eſt plura dicere? ipſam videre videor mihi Academiã.

Senem erigere. 20

Γέροντα δ' ὀρθοῦν φλαῦρον ὃς νέος πίτνῃ. id eſt,

Erigere durum eſt, qui cadat iuuenis, ſenem.

Haud facilè dediſcũtur à ſenibus vitia quæ pueri didicerint, & in omnem inhæſerint vitam. Et tamen in ſenecta quoque conandum vt vitiis careamus, quantumuis inhæſerint.

Terra defoſſum habes. 21

Γῇ κρύψας ἔχεις, id eſt, Terra defoſſum habes. In eum qui non impertit neque profert ſuas dotes. Sumptum ab auaris, theſaurum humo defodientibus. quod apud Plautum facit Euclio. Itidem Horatius in Epodis,

-haud parauero,
Quod aut auarus, vt Chremes, terra premam,
Diſcinctus aut perdam vt nepos.

Seneſcit bos. 22

Γηρᾷ βοῦς, τὰ δ' ἔργα πολλὰ τοῦ βοός. id eſt,

Bos conſeneſcit, at opera multa ſunt bouis.

Quum ob ætatis imbecillitatem aliquis inutilis redditur ad obeundum munus. Nam diuitum vulgus haud aliter miniſtris vtitur, quàm equis & canibus, aut paulo etiam inhumanius. dum viui ſunt, alliciunt: vbi ſenuerint, reiiciunt. Vnde conſultum eſt vt vnuſquiſque ſibi paret quo ſenectutem ſuam commodius foueat alatque: ne tum cogatur ex aliena liberalitate pendere, quum à nemine non contemnetur. Ac meminerit Diogenis apophthegmatis, qui rogatus quidnã eſſet in hac vita calamitoſiſſimum, reſpondit, γέρων ἄπορος, id eſt, Senex egens.

Sus acina dependes. 23

Ἀποτίσεις χοῖρε γίγαρτα. id eſt,

-acinos ſus improba pendes.

Lues quod admiſiſti, reddes quod abſtuliſti, nõ ſine fœnore. Quadrabit vbi puſillum commodi magno penditur malo. Natum apparet à ruſtico quopiam, qui verbis hiſce comminatus ſit ſui paſcenti racemos.

Dum ceſſat Boreas. 24

Ariſtoteles in Problematis ſectione 26, problemate 47 (iuxta Theodori ſupputationem) teſtatur hũc verſiculum prouerbio celebrem fuiſſe,

Ἀρχομένου τε νότου, καὶ λήγοντος βορέαο. id eſt,

Surgit vbi Notus exoriens, Boreaſque reſidit.

Quo ſignificabãt tempus opportunum proſperæ nauigationi: ſubauditur enim δεῖ πλεῖν, ſiue εὖ πλεῖν. propterea quòd Auſter minus vehemẽs oritur: deſinit, autem perquam vehemens: diuerſum accidit in Aquilone. Atque huius rei philoſophus cauſam admodum probabilem reddit. Nos enim, inquit, ad Septentrionem potius quàm ad Meridiem vergimus, & Aquilo flat à Septẽtrionibus, Auſter à Meridie. Hinc fit vt ille ſtatim vehementior proxima inuadat loca, deinde vehementiam ſuam ad longius remotos transferat, propinquis ortus mitior. hic è diuerſo, ad Meridiem poſitos primũ vrgeat: pòſt vbi præteriit, mitior ad nos veniat. Licebit & longius detorquere prouerbium, nec id ſine gratia: ſiquando ſignificabimus tempus adeſſe commodum & aptum gerendæ rei. vt cum illo congruat quod alibi poſitum eſt, Quũ pluit, molendum.

Inuulnerabilis vt Cæneus. 25

Ἄτρωτος ὑπάρχεις ὡς Καινεύς, id eſt, Inuulnerabilis es vt Cæneus. De his qui lædi non poſſunt. Eſt in poetarum fabulis, Cæneum munere Neptuni nullo telo violari potuiſſe. Cæterùm iuxta fidem hiſtoriæ, Cæneum Theſſalum quempiam aiunt fuiſſe rei bellicæ cum primis peritum, adeò vt quum multis præliis interfuiſſet, nunquam vulnus acceperit. Denique quum Lapithis auxilium ferret aduerſus Centauros, deprehenſus ſolus, ab hoſtium multitudine obrutus eſt, citràque corporis vulnus extinctus. Itaque Lapithæ, cadauere integro reperto, ſparſerunt rumorem, Cæneum in omni vita inuulnerabilem fuiſſe. Venuſtius enunciabitur per comparationem.

Salè perunctus hic adiuuabitur. 26

Ἁλσὶν διασμηχθεὶς ὄναιτ' ἂν οὑτοσί. id eſt,

Acri ſale hic perlutus adiuuabitur.

In eos dicebatur qui vel ætate vel vino delirarent. Quidam ab vtribus tranſlatũ exiſtimant: qui ſale loti redduntur meliores, quòd ſalis acrimonia, coriorum craſſitudinem emendet. Itidem temulentia laborantes mos erat ſale & oleo perungere. Id aduerſus ebrietatem remedium exiſtimabatur. Quidam à vaſis teſtaceis ductum malunt, quæ ſale imbuuntur, quo fidelius cõtineant liquorem infuſum. Sumptum eſt autem prouerbium ex Ariſtophanis Nebulis.

Hæc iuſtitia. 27

Αὕτη τοι δίκη ἐστὶ θεῶν, οἳ Ὄλυμπον ἔχουσι. id eſt,

Diuũm hæc iuſtitia eſt, magnus quos claudit Olympus.

Dici ſolitum quoties pœnas darent ſceleſti, veluti diis ipſis vltoribus. Sumptum eſt ex Homero.

Atqui non eſt apud aram conſultandũ. 28

Ἀλλ' οὐδὲν δεῖ πρὸς τὸν βωμὸν τὰς ἐπινοίας, id eſt, Atqui nihil opus iuxta aram cogitare. Cõſultandum antequam incipias, in ipſo negotio ſera conſultatio. Sumptũ à ſacrificis, qui pro ritu ſacrorum omnia præparãt, priuſquam accedãt ad aram. Nam in ipſis ſacris periculoſum exiſtimabatur ſiquid parũ ritè dictum ac factum fuiſſet à ſacerdotibus, aut patrimis ac matrimis. Declarat M. Tullius in oratione De reſponſis Aruſpicum, An ſi ludius conſtitit, aut tibicen repente conticuit, aut puer ille patrimus & matrima ſi terram non tenuit, aut thenſam, aut lorum omiſit, aut ſi ædilis verbo aut nutu aberrauit. ludi ſunt non ritè facti.

Mars haud concutit ſua ipſius arma. 29

Ἄρης τὰ ὅπλα οὐ σείει, id eſt, Mars ſua ipſius arma non iactat. Commodè feruntur quibus aſſueuimus, quæque nobis quadrant, etiã ſi ſint grauiſſima. iactamus enim quod incommodè ferimus. Vnde Iuuenalis,

Nec iactare iugum vita didicere magiſtra.

Ita ſtudiorũ labor, qui occideret athletã, nõ grauat eruditũ.

Smaragdus in luce obſcurus. 30

Ἀρίσημος σμάραγδος, ἐν ἡλίῳ δὲ σκοτεινός, id eſt, Inſignis ſmaragdus, in luce quidem obſcurus. In eos iaci ſolitum qui præpoſterè ibi ſemet occultarent, vbi maximè conueniebat edere virtutis ſpecimen. Plinius inter ſmaragdorum varietates commemorat, qui dicti ſint cæci, quod colore ſint obſcuriore. Id verò magis in ſole deprehenditur, quum ingens color ille ſuauiter virens, nec ſole mutetur, nec vmbra, nec lucernis, ac ne aquis quidem. quemadmodũ idem docet Plinius libro 37. capite 6. Cæci ſmaragdi.

Martis pullus. 31

Ἄρεως νεοττός, id eſt. Martis pullũ, vocant ad bella magnopere propenſum. Ariſtophanes in Auibus,

Ἄρεως νεοττέ, ὦ νεοττὲ δέσποτα. id eſt,

Pullus Gradiui, ô pulle rector atque here

Sentit autem de gallo, qui, quòd omnium auium ſit pugnaciſſimus bellaciſſimuſque (vnde & criſta & calcaribus armatus eſt) Marti ſacer eſt. Vel quòd is olim fuerit adoleſcẽs Marti in deliciis habitus, qui conſueuerit obſeruare, Marte cum Venere cubante, nequis deorum interueniret. Deinde quũ illo dormiente ſol aduenisſet, Marſque turpiter eſſet deprehenſus, iratus Gallum adoleſcentem in auem commutauit, manentibus etiamnum priſtinæ naturæ veſtigiis. Narrat hãc fabulam Lucianus in Gallo. Prouerbii meminit & Laertius in vita Diogenis Cynici.

Vtrem mergis vento plenum. 32

Ἀσκὸν βαπτίζεις πνεύματος πλῆρες, id eſt, Vtrem mergis vẽto plenum. Competit in eum qui fruſtra conatur: vt qui caſtigat inemendabilem. quòd inflatus vter, quantumuis immergas, ruſum emicet. Natũ videtur ex oraculo Sibyllæ quod illa edidit de ciuitate Athenienſi,

Ἀσκὸς βαπτίζῃ, δῦναι δέ τοι οὐ θέμις ἐστί. id eſt,

Vter tingeris ſed mergere nemo valebit.

Durus alloquiis. 33

Ἀτήκτοις προσομιλήμασιν, id eſt, Immobilis ſiue inflexilis alloquio. Ductum à cera, quæ tractando molleſcit. ἄτηκτον autem dicitur quod non queat liquefieri. Competet igitur in hominem inexorabilem.

Profectus ad Apaturia. 34

Ἀπελθὼν εἰς Ἀπατούρια, ἐπανῆκε Θαργηλιῶνι, id eſt, Profectus ad Apaturia, rediit Maio. Dici ſolitũ in eos qui licẽtius immorarentur negotio cuipiã. Athenis feſtum erat quod Apaturia vocabant: id triduo peragebatur. Primũ diẽ appellabãt

δόρπιαν, propterea quòd ſub noctem conuenientes, φράτορες conuiuium agerent. Secundum appellabant ἀνάῤῥυσιν quòd in eo rem diuinam facerent Ioui Phratrio ac Mineruæ. Tertium κουρεῶτιν, quòd iuuenes & puellæ in gentem transferiberentur. Meminit Suidas copioſius de hoc feſto: verùm ea non multum attinent ad explicandum prouerbium.

Ego tibi de alliis loquor, tu reſpondes de cepis. 35

Ἐγώ σκόροδά σοι λέγω, σὺ δὲ κρόμμυ' ἀποκρίνεις, id eſt, Ego tibi loquor de alliis, tu reſpondes de cepis. Simillimum illi, ἄμας αἰτουμένω, quum aliud reſpondetur quàm rogaris: vel contrà, quum ineptè reſpõdetur ineptè ſciſcitanti. Cognata ſunt inter ſeſe cepe & allia.

Aurificem te futurum credebas. 36

Χρυσοχοήσειν ᾤου, id eſt, Aurificem te futurum arbitrabare. Natum aiunt ab huiuſmodi quodam euentu. Inualuerat aliquando fama apud vulgus Athenienſium, in Hymetto mõte magna auri fragmenta videri, quæ à formicis illis pugnacibus ſeruarentur. Itaque quidam creduli ſumptis armis exierũt illas expugnaturi: qui quum re infecta, fruſtraque ſumpto labore redirent in vrbem, irriſi ſunt à cæteris ciuibus, illud obiectantibus, σὺ δὲ ᾤου χρυσοχοήσειν, id eſt, Tu credebas te fuſurum aurum. Meminit huius rei Eubulus in fabula cui titulus Glaucus,

Ἡμεῖς ποτ' ἄνδρας Κεκροπίδας ἐπείσαμεν
Λαβόντας εἰς Ὑμηττὸν ἐξιέναι ὅπλα,
Καὶ σὺ δὴ μύρμηκας ἡμερῶν τριῶν,
Ὡς χρυσοπλύτου ψήγματος πεφηνότος. id eſt,

Quondam viris nos Cecropidis perſuaſimus,
Sumptis vt armis montem Hymettum incurrerent,
Contráque formicas cibaria tridui
Ferrent, velut fragmentula auri fuſilis
Apparuiſſent.

In penultimo verſu aut mendũ eſt, aut defectus: fortaſſe pro σὺ legendum ἄπο. ita certè conſtabit verſus,

Καὶ ἄπο δὴ μύρμηκας ἡμερῶν τριῶν.

Extat & apud Platonem libro De republica quinto, Τί δὲ οἴει τούσδε Θρασύμαχος, χρυσοχοήσοντας νῦν ἐνθάδε ἀφῖχθαι, ἀλλ' οὐ λόγων ἀκουσομένους; id eſt, Quid autem erat tuus Thraſymachus, ſi auri fuſor, ad eos qui nunc hic ſunt aduenisſet, ac non potius rationes auditurus? Æſchines, Ἀπεχώρησε ποτὲ τοῦτο δῆλον ὅτι χρυσοχοεῖν ἐμαθήκει, ἀλλ' οὐ τὸ προκείμενον αὐτῷ πρᾶξαι πάρεστιν. id eſt, Quum hinc ſe ſubduxerit, perſpicuũ eſt quòd aurum fundere didicit, potius quàm id facere pateret quod ipſi propoſitũ erat. Parœmia conueniet, vbi quis ingentes ſpes animo concepit, ſed diſcedit fruſtratus. Quod ferè ſolet accidere iis qui ſuo ſumptu mittunt qui terras peruestigent incognitas: aut qui in fornaces alcimiſticas omnia ſua profundunt.

Seiuncta ſunt Merrhæ ac Siloam flucta. 37

Χωρὶς τὰ Μερρᾶ καὶ Σιλωὰμ ῥεύματα, id eſt,

Seiuncta ſunt Merrhæ ac Siloam flumina.

De longo interuallo diſſitis inter ſeſe. veluti ſiquis dicat inter amicum & adulatorem plurimum intereſſe. Finitimum illi, Χωρὶς τὰ τῶν Μυσῶν καὶ Φρυγῶν, id eſt, Separatæ ſunt poſſeſſiones Myſorum & Phrygum. Apparet neotericum eſſe prouerbium, & haud ſcio an ab Apoſtolio additũ ex Literis eccleſiaſticis. Siquidem Merrha vocatur locus in quo Moſes aquas peſtilentes & amaras, iniecto ligno dulces reddidit ac ſalubres. Cæterùm ad aquas Siloam miſſus eſt à Ieſu cæcus Euãgelicus, quo viſum reciperet. Vnde apparet ſalutares fuiſſe, diſſimillimas aquis Merrhæ.

Ψυδόπυρα 38

Ψυδόπυρα ἐστὶ ταῦτα. De minis ac terriculis inanibus: aut quum oſtenditur arte periculum, quũ re nullum ſit periculum. Tranſlatum à militari aſtutia, qua fit vt ad territandos hoſtes noctu diuerſis locis ignes incendant, vt ingens exercitus eſſe credatur. Eos ignes adſimulatos, ψυδόπυρα vocant. Non habebit prouerbii gratiam, niſi transferas ad eos qui fumis verborum territare ſtudent aliquem, aut in fraudem illicere. Sic enim interdum falluntur & nautæ.

Pſyra Bacchum. 39

Ψύρα τὸν Διόνυσον, id eſt, Pſyra Bacchum. Stephanus & Suidas citant è Cratino, Ψύρα τὸν Διόνυσον ἄγοντες, id eſt, In Pſyra Bacchũ ducentes. Rurſum in νεμέσει, Ψύρα τὴν Σπάρτην ἄγεις, id eſt, Et in Pſyra Spartam ducis. Annotatũ eſt & ab Hermolao Barbaro. Dictitatũ adagium, vbi vinũ appoſitum in cõuiuio nemo guſtat: aut de ſordido apparatu. Pſyra puſilla quæpiã inſula eſt haud procul à Chio, in qua vinũ non prouenit. Meminit & Strabo lib. 14. Hãc Homerus Odyſſeæ γ, ψυρίην appellat. In Græcorũ commentariis reperi ſcriptum aliquoties ψυρᾶ finali circunflexo: ſed mendoſè, ni fallor.

Caput vacuum cerebro. 40

Ὦ οἵα κεφαλὴ, καὶ ἐγκέφαλον οὐκ ἔχει, id eſt, O quale caput, & cerebrum non habet. De his qui corporis ſpecie præcellunt, ingenio carentes. Natum ex apologo qui circunfertur inter Æſopicos. Vulgo quoque vecordibus & inſipidis aiunt cerebro vacuum eſſe caput.

Crudelis Bacchus. 41

Ὠμηστὴς Διόνυσος, id eſt, Crudelis Bacchus. Baccho quondã viuos homines ſacrificari mos erat: vnde in crudeles conuẽnit. ſiue quòd temulentia feroces reddat & immites.

Hoc calceamentum conſuit Hiſtiæus, Ariſtagoras induit. 42

Τοῦτο τὸ ὑπόδημα ἔρραψε μὲν Ἱστιαῖος, ὑπεδήσατο δὲ Ἀρισταγόρας id eſt, Hoc calceamentũ Hiſtiæus quidem conſuit, cæterum Ariſtagoras induit. Diogenianus admonet dici ſolitũ in eos qui callidè ſua malefacta in alios reiiciũt. Adagiũ natũ eſt ex huiuſmodi hiſtoria: Hiſtiæus quiſpiã patria Samius, Dario amicus, ab eodem in Perſidem miſſus eſt. illic diutius cõmoranti inceſſit patriæ reuiſendæ deſideriũ. Verùm quũ à rege cõmeatum impetrare non poſſet, ſcribit ad Ariſtagoram ex fratre nepotem, vt Iones ad defectionem ſollicitaret: videlicet vt hac occaſione dimitteretur. Excogitauit autem nouũ literarum tranſmittendarum genus, cuius meminit & Aulus Gellius Noctium Atticarũ libro decimoſeptimo, capite nono. Seruo cuidam ſpectatæ fidei, diu oculos ægrotos habẽti, capillum ex omni capite, tanquam medendi cauſa deradit, caputque eius leue literarum formis compingit. His literis quæ voluerat ſcripſit. Hominẽ poſtea, quoad capillus adoleſceret, domi continet. Renatis pilis, ad Ariſtagorã mittit. Et quũ ad eum veneris, inquit, mandaſſe me dicito vt caput tuum, ſicut nuper egomet feci, deradat. Seruus vt imperatum erat, ad Ariſtagoram venit, mãdatum domini adfert. Is non eſſe fruſtra ratus, capite deraſo literas legit: ac mente Hiſtiæi cognita, totam ferme Ioniam ad defectionem traxit. Darius poſteaquam hæc cognouiſſet, deſciuiſſe Iones, Hiſtiæum in conſilium adhibet, quem potiſſimum in Aſiam mittere oporteat ad res cõponendas. Is perſuadet vt ſeſe mittat, vtpote idoneum ad ſarciendã defectionẽ Ionum. Itaque poſteaquam in Aſiam deueniſſet, iámque in ſuſpicionem veniſſet Sardiũ præfecto, tanquã author huius motus fuiſſet, hoc audiuit ab eodẽ, οὕτω τοι Ἱστιαῖε ἔχει κατὰ ταῦτα τὰ πρήγματα, τοῦτο τὸ ὑπόδημα ἔρραψας μὲν σύ, ὑπεδήσατο δὲ Ἀρισταγόρης. id eſt, Sic hæc res habẽt Hiſtiæe: tu quidẽ calceum hunc conſuiſti, cæterùm Ariſtagoras induit. Meminit & Herodotus quinto & ſexto libro, in hunc modum efferens quemadmodum retuli. Significabat autem eius conſilii primum fontem & authorem fuiſſe Hiſtiæum, adminiſtratorem Ariſtagoram. Ea vox deinde, vt fit, vulgo cognita, cõmenti nouitate, in populi fabulã abiit. Videtur magis cõuenire, quoties in aſtutiis & improbis cõſiliis alteri alter auxilio eſt, mutuáque opera ſeſe iuuant. Nam dare conſilium, eſt tanquã calceum conſuere: vti conſilio & exequi, eſt velut induere calceamentum.

Quæ non poſuiſti ne tollas. 43

Ἃ μὴ κατέθου, μὴ ἀνέλῃ, id eſt, Quæ nõ depoſuiſti, ne ſuſtollas. Citatur à Platone lib. De legibus vndecimo, tanquam ex poeta quopiam. Laertius refert inter Solonis leges, ſentiens opinor de terminis agrorum non mouendis, quos maiores fixiſſent. Conuenit in furaces, & in eos qui repetunt quod non crediderunt: itemqui ſibi poſtulãt acceptum ferre quod non præſtiterunt.

Bulbos quærit. 44

Βολβοὺς ζητεῖ, id eſt, Bulbos quærit. Iocus prouerbialis in eos qui iuxta Perſium, Obſtipo capite defigunt lumina terræ. Plutarchus in Sympoſiacis, καὶ τὸν ἐγκλινόμενος αὐτοῖς καὶ περισκυθίζων τὸν βολβοὺς μικρόν τι διαφέρει τοῦ κεραμεύς, ἀλλ' ἔχει δύναμιν ἀπωθεῖν, καθάπερ ἡ συκῆ καὶ τὸ δέρμα τῆς φώκης, id eſt, Ete-

nim ridiculus iſte, inquit, & prouerbio obnoxius bulbus haud ideo fulmen effugit quòd puſillus ſit:ſed quòd vim habeat contrariam fulmini: quemadmodum & ficus arbor, & vituli marini pellis. Porrò riſus prouerbialis, de quo meminit Plutarchus, ſumptus eſt (vt opinor) ex Ariſtophanis Nebulis, vbi Strepſiades Socratis ingrediens ſcholam, admiratur diſcipulos Socratis prono capite terram ſpectantes. Reſpondentique cuipiam,

Ζητοῦσιν οὗτοι τὰ κατὰ γῆς. Στ. Βολβοὺς ἄρα
Ζητοῦσι. μή νυν τουτογὶ φροντίζετε·
Ἐγὼ γὰρ οἶδ' ἵν' εἰσὶ μεγάλοι καὶ καλοί. id eſt,
Quærunt habet quæ terra. Strepſ. Bulbos ſcilicet
Quærunt. rei ſed cura nequid iſtius
Vos angat: ego enim noui vbi ſint magni & boni.

Quod ſiquis malit referre ad id quod eſt apud eundem poëtam in Pluto, βολβοὺς ὅμως φαγόντες, id eſt, Qui eaſdē mecum cepas ediſtis, equidem haud magnopere repugnarim. Significat autem tenues amicos, quique, vt ait Terentius, paupertatem vna tulerunt grauiter. Perſius item Satyra quarta, de ſordido & impendio tenaci, parcoque,

Hoc bene ſit, tunicatum cum ſale mordens
Cepe, & farratam pueris plaudentibus ollam.

Extat & apud eundem Ariſtophanem in Concionatricibus & alius de bulbo locus huiuſmodi, κατεφαγὼν βολβῶν χύτραν, id eſt, Qui deuorauit bulborum ollam. Verba ſunt aniculæ ad iuuenem detrectantem coitū, quòd vnus duabus par eſſe non poſſet, ταλαῖς, inquit, ἐπειδὰν καταφάγῃς βολβῶν χύτραν. Nam bulbos irritare venerem teſtatur & Martialis,

Nil aliud bulbis quàm ſatur eſſe potes.

Et Columella in carmine,

Iam Megaris veniant genitalia ſemina bulbi.

Sunt autem multæ bulbi ſpecies: ſed omnes, inquit Dioſcorides libro 2, habent acrimoniam, & calore venerem ſtimulant, quemadmodum eruca. de qua Columella,

Excitet vt veneri tardos eruca maritos.

Suidas duo de cepis adagia refert, κρόμμυα ἐσθίειν, id eſt, Cepas edere: & κρομμύων ὀσφραίνεσθαι, id eſt, Cepas odorari. quæ ſuo reddidimus loco.

Exacta via viaticum quærere. 45

Seneca in libello De moribus, Quid enī ſtultius eſt, quàm quod dici ſolet, via deficiente, viaticum quærere, aut augere? Quadrat in ſenes auaros. laborat enim ea ætas plerūque hoc vitio: vt quo minus ſupereſt vitæ, hoc magis ſit de victu ſollicita. Contrà, iuuentus huius ſtudii vel maxime negligens eſt. M. Tullius in Catone maiore, Auaritia verò ſenilis quid ſibi velit, non intelligo. Poteſt enim quicquam eſſe abſurdius, quàm quo minus viæ reſtat, eo plus viatici quærere?

Ventis tradere. 46

Vētis tradere, pro eo quod eſt obliuiſci, atque ex animo eiicere, Seruius prouerbialem figuram admonet eſſe. Vergilius in decimo Æneidos,

-nec ferre videt ſua gaudia ventos.

Idem alibi, -ſed auræ Omnia diſcerpunt.
Rurſum idem, -partim
Mente dedit partim volucres diſcerpſit in auras.

Item Horatius in Odis,

-triſtitiam & metus,
Tradam proteruis in mare Creticum
Portare ventis, Ouidius,
Cunctáne in æquoreos abierunt irrita ventos?
Cunctáne Letheis merſa feruntur aquis? Idem,
Quæ tibi ſunt facienda tamen, cognoſce: nec Euris
Da mea, nec tepidis verba ferenda Notis.

Os infræne. 47

Ἀχάλινον στόμα, id eſt, Os infræne, vocant os petulans, & maledicum. Sumpta metaphora ab equis, nullo fræno coercitis. Ita Plato libro De legibus tertio, ἀχάλινα στόματα vocat, Euripidem opinor imitatus, qui in Bacchis, τῶν ἀχαλίνων στομάτων ἀνόμου τε ἀφροσύνας τέλος δυστυχία eſſe ſcripſit, quemadmodum alibi meminimus. Plutarchus De liberis educandis, ἀθύρωτον στόμα dixit, quaſi ianitoris egens. Ariſtophanes in Ranis, -αὐθαδόστομον

Ἔχοντ' ἀχάλινον, ἀκρατές, ἀπύλωτον στόμα. id eſt,
-oris improbi,
Infræne habentem intemperans, & oſtii
Os indigum.

στόμα

Iulius Pollux docet id genus homines dici ἀθυρογλώττας, quā vocem vſurpat Euripides in Oreſte, *Ἀθυρόγλωσσοι.*

-κἀπὶ τῷδ' ἀνίσταται
Ἀνήρ τις ἀθυρόγλωσσος, ἰσχύων θράσει,
Ἀργεῖος, οὐκ Ἀργεῖος, ἠναγκασμένος,
Θορύβῳ δὲ πίσυνος κἀμαθεῖ παρρησίᾳ,
Πιθανὸς ἔτ' αὐτοὺς περιβαλεῖν κακῷ τινί. id eſt,
Sub iſta ſurgit quiſpiam vir, cuius os
Carebat oſtio, valens audacia,
Argiuus, haud Argiuus: huc adductus eſt
Turbæ obſequens, & imperita audacia,
Qui orationis poſſet eloquentia
Malo vel ipſos principes inuoluere.

Sic Euripides depingit oratorem ſtolidum. ſed vtinam hæc forma non competeret in tam multos concionatores, non Euangelicos, ſed ſycophanticos, ac meros adulatores.

Ego ac tu idem trahimus iugum. 48

Ἐγώ τε καὶ σὺ ταὐτὸν ἕλκομεν ζυγόν. id eſt,
Idem egóque tuque ducimus pariter iugum.

De his qui ſimilibus vitiis aut malis obnoxii ſunt. Non diſſimile illi, In eadem es naui. quanquam hoc magis pertinet ad commune periculum. Plinius in Epiſtolis alicubi dixit, Ex æquo iugum ducere, pro eo quod eſt, negotii vices pariter ſuſtinere. Tranſlatum à bubus arantibus. Huc alluſiſſe videtur Horatius libro Odarum primo, *Iugum idem trahere.*

Diffugiunt cadis Cum fæce ſiccantis amici,
Ferre iugum pariter doloſi.

Res indicabit. 49

Αὐτὸ δείξει, ſubaudi ἔργον, id eſt, Res ipſa indicabit. Quū ſignificamus experimento exituque perſpici ſermonis veritatem. Vtitur Plato in Theæteto. Nam illic Socrates exhortans ad inquiſitionem rei, Ὁ τὸν ποταμὸν καθηγούμενος, ὦ Θεαίτητε, ἔφη, ἄρα δείξειν αὐτό· καὶ τοῦτο ἐὰν ἰόντες ἐρευνῶμεν, τάχ' ἂν ἐμποδὼν γενόμενον αὐτὸ φήνειε τὸ ζητούμενον· μένουσι δὲ δῆλον οὐδέν, id eſt, Qui aliis per flumen iturus dux erat ô Theætete, dicebat, Ipſa indicabit. & hoc ſi pergamus inquirere, fortaſſis apparebit quid nobis obſtet: at ſi maneamus, nihil erit perſpicuum. Natum videtur à caſu. Quidam ingreſſurus fluuium, vt aliis ſequuturis dux eſſet, percontantibus illis num eſſet aqua profunda: reſpondit αὐτὸ δείξει, id eſt, ipſa indicabit. Marſilius enim ſic vertit, quaſi ſubaudiendum eſſet ὕδωρ, in Platone: quū illic præcedat ποταμός. Suidas putat ſubaudiendū ἔργον, id eſt ipſa res. Vſus eſt Ariſtophanes in Lyſiſtrata,

Τοὔργον τάχ' αὐτὸ δείξει. id eſt,
Res ipſa mox probabit.

Pindarus in Nemeis, Ἐν δὲ πείρᾳ τέλος διαφαίνεται ὧν τις ἐξοχώτερος γένηται, id eſt, In experimēto verò tandem apparet quibus ſit aliquis præſtantior. Huic finitimum, τὸ πρᾶγμα λέγει, id eſt, Res ipſa loquitur, apud Lucianum in Toxaride. Item illud Ariſtophanicum in Veſpis,

Τὸ πρᾶγμα φανερόν ἐστιν αὐτὸ γὰρ βοᾷ. id eſt,
Res eſt palàm, quando ipſa per ſe clamitat.

Id imitatus M. Tullius in oratione quadam, dixit, totam hominis effigiem, malitiam quandam clamitare.

Omiſſa hypera, pedem inſequeris. 50

Ἀφεὶς τὴν ὑπέραν, τὸν πόδα διώκεις, id eſt, Omiſſa hypera, pedē ſectatur. Conuenit vbi quis omiſſis his quæ magis ad rem attinebāt, leuicula quæpiā curat. Hyperæ, nautici funes ſunt quibus antennarum cornua traducuntur. Pedem autem vocant imam claui partem. Verùm hyperarum maximus vſus in nauigando. Suidas adagiū citat ex Hyperide. item qui ſcripſit ſcholia in Demoſthenem ex libro περὶ μοιχείας primo.

Becceſelenus. 51

Βεκκεσέληνος, prouerbio dicebatur ſtupidus ac delirus, ſyderatus, aut admodū ſenex. Beccus Phrygum antiquiſſima lingua panem ſignificat, authore Herodoto lib. 2. σελήνη lunā. Vnde Arcades, qui volunt mortalium omniū antiquiſſimi videri, προσέληνοι dicuntur, tanquam antiquiores ipſa luna. Quod notans Apollonius lib. Argonauticōn quarto, *Προσέληνοι Arcades.*

Ἀρκάδες οἳ καὶ πρόσθε σεληναίης ὑδέονται.

Pſammitichus autem rex hoc argumēto deprehendit, Phrygios omniū antiquiſſimos fuiſſe, quòd pueri qui nullam vocem hominis audierant, beccum ſonarent. Suidas hoc loco

iocans, negat mirum videri debere ſi caprarum vocem imitati ſunt qui fuerunt à capra nutriti. Nam id aſſerit Herodotus. Vtitur Plutarchus lib. 1, De vitis philoſophorum, καὶ γὰρ Πλάτων ὁ μεγαλόφωνος εἰπών, ὁ θεὸς ἰδέαν τὸν κόσμον πρὸς ἑαυτοῦ ὑπόδειγμα, ὄζει λήρου βεκκεσελήνου κατά γε τοὺς τῆς ἀρχαίας κωμῳδίας ποιητάς. id eſt, Etenim Plato vocalis quum ait, Deus condidit mundum ad ſuam ipſius imaginem, olet deliratıonem Beccceſelenã, quemadmodũ loquũtur veteris comœdiæ ſcriptores. Sumptũ eſt prouerbium ex Ariſtophanis Nebulis,

Καὶ πῶς ὦ μῶρε σύ, καὶ κρονίων ὄζων καὶ βεκκεσέληνε. id eſt,

Et quo pacto ſtolide tu, & Saturnia olens, & beceeſelene.

Quo loco complura ſuper hac dictione referuntur ab interprete, ſiquis forte requirit: ego quod ad adagii explanationẽ iudicaui fore ſatis, attigi.

Imperitus anaxyride indutus omnibus id oſtentat. 52

Ἀμαθὴς ἀναξυρίδα περιθέμενος, πᾶσι ταύτην ἐπιδεικνύει, id eſt, Imperitus ſubligaculũ ſiue brachas indutus, paſſim eas oſtẽdit. In eum congruit, qui propter inſolentiam, etiam ineptiſſimis rebus effertur. Nam rerum imperitis quicquid peregrinum ac nouum eſt, videtur elegans. Eruditi quidam putant anaxyridem Græcis dici quas Latini vocãt brachas, ſiue feminalia: quæ tegebãt mediam corporis partem vnà cum feminibus. Brachæ igitur barbaricæ veſtis genus erat, ſed præcipuè Gallorum quorundam. Vnde & Gallia brachata dicta eſt. Anaxyridem verò & Perſis in vſu fuiſſe declarat Strabo. Vidimus & Venetiæ, patritios iuuenes, ſiquando peregrinantur, gaudere Gallicis ſubuculis, abſque veſte ſuperiore: quod idem domi non faciunt. Quadrabit & in eos qui ſibi videntur aliquid, quòd Gallicè loquatur inter Germanos: aut qui vocib' obſoletis, obſcuris aut peregrinis venditat ſeſe. Subolet hoc ab Apoſtolio additum ex huius ætatis adagiis.

Mineruæ ſuffragium. 53

Ἡ Ἀθηνᾶς ψῆφος, id eſt, Mineruæ ſuffragium. De exacto iudicio: contrarium illi, ὗς ἔκρινεν, id eſt, Sus iudicauit. Sed lepidius fiet ſi per ironiam efferatur in ſtupidum, & nullius iudicii hominem.

Per parietem loqui. 54

Διὰ τοίχου λαλεῖν, id eſt, Per parietem loqui. Dicitur qui ridiculè quid facit. Siue quòd obſtãte pariete neuter alterum audit, ſiue quòd ad eum modum colloquuntur amantes, vt teſtatur Ouidius de Pyramo & Thiſbe.

Interuallo perit fames, & optime perditur. 55

Διὰ μέσου καὶ λιμὸς ἔσβεσε, καὶ κάλλιστ' ἀπόλλυται, id eſt, Intercapedine optime perit fames. Mora multis rebus adfert remediũ, & maxime iracũdiæ. Inuenitur etiã hoc interpretamentũ, vt ſit ſenſus, Extincto famelico, fames itẽ pereat neceſſum eſt.

Statuam faucibus colas. 56

Ἀνδριάντα γαργαλίζεις, id eſt, Statuam colas gutture. De re maiorem in modum abſurda, quæque fieri nullo pacto poſſit. Veluti ſiquis hominem præpotẽtem & inuictum fruſtra conetur opprimere. nec enim liqueſcit ſtatua.

Inſperabilem vitam viuis. 57

Ἀνέλπιστον βίον ζῇς, Inſperatã vitam agis. (ſic enim loquuntur Attici) hoc eſt, vitam mirificam, & quam ne ſperare quidem auderet quiſquam: aut in qua nõ ſpes alat animum, ſed ipſæ res adſint. Extat apud Pindarum.

Amens longus. 58

Ἀνοῦς ὁ μακρός, id eſt, Amẽs qui longus. Hoc eſt quod vulgo dictant, prælongis mentem deeſſe, puſillis nimium adeſſe animorum. Sumptũ videtur ex Sophocle, apud quem hi verſus ſunt in Aiace flagellifero, -οὐ γὰρ οἱ πλατεῖς

Οὐδ' εὐρύνωτοι φῶτες ἀσφαλέστατοι

Ἀλλ' οἱ φρονοῦντες εὖ. id eſt,

-non enim his

Qui porriguntur mole vaſta corporis,

Latoque tergo, niti oportet maximè:

Verùm mage illis qui valent prudentia.

Videtur in eadem ferme ſententia fuiſſe Homerus, Tydeum fingens corpore puſillo, cæterùm ſtrenuũ. ſic enim ait Iliad. 4,

Τυδεύς τοι μικρὸς μὲν ἔην δέμας, ἀλλὰ μαχητής. id eſt,

Strennuus in pugna Tydeus, ſed corpore paruus.

Idem habetur in obſcœno carmine:

Vtilior Tydeus, qui (ſiquid credis Homero)

Ingenio pugnax, corpore paruus erat.

Et apud Statium,

Maior in exigio regnabat corpore virtus.

Antiopæ luctus. 59

Ἀντιόπης θρῆνος, id eſt, Antiopæ luctus. Dici conſueuit vbi quis immerens calamitatibus affligitur, deinde malis eximitur. Natũ adagium ab Antiopæ fabula, quæ Nyctei filia fuiſſe narratur. ea quũ eſſet à ciue quodã vitiata, pater grauius iraſcens, ad fratrem Lycum mittit vt de ea ſupplicium ſumeret. At ille, quòd vterum ferre videret, miſertus, pepercerat. Itaque peperit Zethum & Amphionem, quos ille in mõtem abiecit. Erat autẽ huic vxor nomine Dirce, quæ ſimulatque ſenſit virum ſuum Lycum Antiopæ captũ amore, puellam in montem abductam tauri ceruicibus alligat, ſuſpenſis à cornibus tedis ardentibus, parans illam hoc exitii genere conficere. Verùm ad vociferationem Antiopæ cõcurſum eſt, cum à vicinis ruſticis, tũ ab Amphione Zethóque, qui matrem agnitam eripiunt, & à Dirce pœnas ſumunt.

Fuge procul à viro maiore. 60

Ἀλλ' ἀπὸ μείζονος ἀνδρός. id eſt,

Qui te fortior eſt, hunc tu vitare memento.

Caue à cõmercio potentium: habe comercium cum æqualibus. Etenim optimatum familiaritas, aut ſeruum facit & turpem: aut, ſi neſcias adulari, periculis obiicit. Cum paribus vt multo tutior, ita tutior etiam vita eſt. Pindarus in Nemeis εἰς ἀνάγκην, Χαλεπὰ δ' ἔρις ἀνίας ἀποθέσθαι κρεσσόνων. id eſt, Caue certamen congredi cum hominibus potentioribus. Cõgruit cum eo quod alibi dictũ eſt, Procul à Ioue & fulmine. & illo, Longæ regum manus. Herodotus in Vrania, καὶ γὰρ δύναμις ὑπὲρ ἄνθρωπον ἡ βασιλέος ἐστί, καὶ χεὶρ ὑπερμήκης. id eſt, Etenim potentia rẽgis, ſupra hominem eſt, & manus prælonga. Hoc magis conueniebat illi prouerbio: ſed quum locus occurreret in Herodoto, typographus priores chartas abſoluerat.

Abſque baculo ne ingreditor. 61

Ἄνευ ξύλου μὴ βάδιζε, id eſt, Abſque ligno ne ingrediare. Inermis ne ſis: verùm ſemper ad manum ſit quo depellas ſiquis forte quærat lædere. Natum aiunt à Cleomene, quodam Athenienſium duce. Is quũ eſſet in inſaniam verſus, quòd omnibus haberetur exoſus, baculum geſtans, obambulare conſueuit, quo propulſaret impetentes.

Omnem facultatem indutus eſt. 62

Ἀμπέχει τὴν οὐσίαν ἡμφίεσται, id eſt, Vniuerſam ſubſtantiã indutus eſt. De paupere, qui præter veſtitum nihil præterea rerum poſſidet: alioquin ἀνέστιος καὶ ἀνόλβιος. Quod quidem & hodie vulgato ioco dicunt ad hunc modum, Quum ſubſilio, facultates omnes meæ commouentur. Notum illud Biantis philoſophi dictum, Omnia mea mecum porto. Plautus in Rudente, Hoc quod induta ſum ſummæ opes.

Hoſtis non hoſtis. 63

Ἀπόλεμος πόλεμος, id eſt, Citra bellum hoſtis, Dicitur qui nulla laceſſitus iniuria, tamẽ quæ ſunt hoſtiũ facit: aut qui pacis obtextu facit hoſtilia. Conueniet etiam in illos qui prius quàm expoſtulauerint de iniuria cũ amico, iã lædũt inimice.

Nefaſti dies. 64

Ἀποφράδες ἡμέραι, id eſt, Nefaſti dies. Olim vocabantur inauſpicati, & quibus publica non licebat agere. Vnde receptum vt homines inuiſos ac deteſtandos ἀποφράδας appellarent. Teſtis Lucianus in huius vocis calumniatorem. Apud Atticos huiuſmodi dies erant ſeptẽ, quibus inferiæ peragebantur manibus, eóque habebantur inauſpicati. Ad hæc vetetũ ſuperſtitio ſibi perſuaſit & lunæ certos dies ſiniſtri auſpicii eſſe, veluti lunæ ſeneſcẽtis quartam, quintam & ſecundã: quos & ἀποφράδας appellabãt. Rurſus dies in quibus rei capitis dãnabantur, ἀποφράδας, veluti funeſtos. Poſtremò dies inſigni quapiã calamitate funeſti, ἀποφράδες dicti ſunt. Horat. Ille & nefaſto te poſuit die. Ἀποφράδες.

Horum dierũ meminit Plato libro De legibus ſeptimo, negans illos eſſe καθαρούς, id eſt puros, ſed ἀποφράδας appellat vt funeſtos, & ſepeliendis mortuis ſacros. Ea vox deinde trãſlata eſt ad homines execrandos, & abominandæ malitiæ: teſte verſiculo,

Ἄνθρωπος ἀποφράς, καὶ βλέπων ἀπαίσιον. id eſt,

Homo nefaſtus, & ore perfidum tuens.

Eadem eſt autẽ Græcæ vocis etymologia quæ Latinæ, ἀπὸ τοῦ φράζειν.

τὸ φαγεῖν. Huiuſmodi fermè Suidas, Heſychius & Etymologicus. Quin & homines deteſtandos, ſacros dicimus: vt Horatius, -ſacer, inteſtabilis eſto.
Vergilius etiam ad animi rem tranſtulit,
Auri ſacra fames.

Anus cothonizat. 65

Γρᾶες κωθωνιζόμεναι, id eſt, Anus cothonizantes. De vetulis indecore laſciuientibus. κώθων enim temulentum ſignificat: inde fictum verbũ κωθωνίζειν. Athenæus lib. 11, variis authoribus cothonem eſſe oſtendit poculi genus, vnde dicatur κωθωνίζεσθαι, pro inebriari: & κωθωνισμός, ipſa temulẽtia. Et Heſychius admonet, Græcis hominem temulentũ appellari cothonem, quemadmodum Latini lagenam vocant, aut vtrem. Horatius in Odis, in anum vxorem pauperis Ibyci,
Te lanæ prope nobilem
Tonſæ Luceriam, non citharæ decent,
Nec flos purpureus roſæ,
Nec poti vetulam fæce tenus cadi.
De anu ſaltante dictum eſt aliàs.

Anus hircum olet. 66

Γραῦς αἰγοβατεῖ, id eſt, Anus hircum redolet. De vetula libidināte: propterea quòd alarum ac reliquarum partium odor excitatur ad libidinem inceſſis. Horatius in anũ huiuſmodi,
-nanque ſagacius vnus odoror
Polypus an grauis hirſutis cubet hircus in alis,
Quàm canis acer, vbi lateat ſus.

Nudo capite. 67

Γυμνῇ κεφαλῇ, id eſt, Nudo capite facere quæpiam dicuntur, qui palàm ac citra pudorẽ omnem faciunt. Qui rem pudendã faciebãt, iis mos erat centonibus caput operire. Plautus in Captiuis duo, Ipſi de foro tam aperto capite ad lenones eunt, quàm in tribu aperto capite ſontes condemnant reos. Neq; refert vtrũ hic aperto, an operto legas per ironiã: nam ſẽſus idẽ vtriuſque lectionis. Vſus eſt hoc prouerbii titulo & Cyrillus, interpretãs Iohãnis Euangeliũ, & diuus Chryſoſtomus in Encomio Babylæ martyris. Tegit & Socrates faciem apud Platonem in Phædro, dicturus vituperationẽ amoris.

In re mala animo ſi bono vtare, adiuuat. 68

Meretur omnino Plautinus ille ſenarius ex Captiuis duobus vt inter adagia recenſeatur,
In re re mala animo ſi bono vtare adiuuat.
Fortiter ferendo vincitur malum quod euitari non poteſt.
Eandem ſententiam paulo ſecus explicat in Pſeudolo,
Bonus animus in re mala dimidium eſt mali.

Mulieris oculus. 69

Γυναικὸς ὄμμα τοὺς ἀκμάζοντας βέλος. id eſt,
Mulieris oculus ſpiculum iuuenibus eſt.
Et Vergilius, -vtrique videndo
Fœmina. Idem,
Vt vidi, vt perii: vt me malus abſtulit error.
Illud aliàs recenſuimus, ἐκ τοῦ ὁρᾶν γίγνεται τὸ ἐρᾶν, id eſt, Ex aſpectu naſcitur amor.

Decempes vmbra. 70

Δεκάπους σκιὰ ἐστί, id eſt, Decempes vmbra eſt. id eſt, cœnādi tẽpus. Veteres vmbris notabãt horas diei. Lucianus in Gallo, Συνεχὲς ἀποσκοπῶν ὁπόσων ποδῶν τὸ στοιχεῖον εἴη. id eſt, Aſſiduè obſeruans quot pedes haberet linea. Olim qui vocabant ad cœnam, deſignabant ad quam vmbram ſolarii vellent adeſſe conuiuas. Itidem qui vocabãtur, ne venirent ante tempus pus, rogabant ad quotam lineã eſſet veniendum. Porrò vmbra decem pedum erat gratiſſima paraſitis, cœnæ ſpem faciens, quemadmodũ & fumus largior exiliens è culina. Huius adagionis vſum nullum video, niſi ſiquis ſignificare volens hominem vehemẽter edacem, dicat illi magnopere placere vmbram decempedem: Aut, nihil agere quempiam niſi obſeruare vmbram decempedem. quo modo vtitur Ariſtophanes in Concionatricibus,
Σοὶ δὲ μελήσει, Ὅταν ᾖ δεκάπουν τὸ στοιχεῖον,
Λιπαρῶς χωρεῖν ἐπὶ δεῖπνον. id eſt,
Verùm hoc fuerit tibi curæ,
Vbi facta ſit vmbra decempes,
Ad lautam accurrere cœnam.
Ammianus libro 23. tradit, apud Perſas nullam horam præſcriptam ſumendi cibum præterquam regibus, ſed ſuũ cuique ventrem ſolarium eſſe. Et apud Plautum, ſi ſatis commemini, paraſitus quiſpiam deſtomachatur in eos qui horologiorum vſum commenti ſunt, quum venter ſit optimũ horologium. Adagium refertur à Suida.

Altera nauigatio. 71

Δεύτερος πλοῦς, id eſt, Secũdarius curſus: vocabatur quum vẽto deſtituti, remis nauim impellerent. Nã, ὁ ἐξ οὐρίας πλοῦς, πρῶτος, id eſt, Quũ ſecundis ventis nauigaretur, ea prima nauigatio dicebatur: authore Pauſania, quem citat Euſtathius in ſecundum Odyſſeæ librum, quo loco prouerbii quoque mẽtionem facit. Ariſtoteles lib. Moraliũ Nicomachiorum 2, ἐπεὶ οὖν τοῦ μέσου τυχεῖν ἄκρως χαλεπόν, κατὰ τὸν δεύτερον, φασί, πλοῦν, τὰ ἐλάχιστα ληπτέον τῶν κακῶν. id eſt, Quando igitur medium exactè conſequi difficile eſt, iuxta ſecundum, vt aiunt, curſum, minima malorum ſumẽda ſunt. Philoſophus ſentit virtutem in medio eſſe ſitam. at id quoniam interdum difficile eſt aſſequi, monet vt quam leuiſſime aberremus. Huc pertinet illud Ariſtophanis in Concionatricibus,
Νῦν μὲν γὰρ οὔτε πνεῖ μέν, οὔτ' ἐλαύνομεν. id eſt,
Nam nunc nec aura impellimur nec remige.
Interpres admonet, nautas, quum vento deſtituuntur, ad remos confugere. Conuenit vbi, quoties quæ potiſſima fuerāt non contingunt, ad proxima confugitur auxilia. Cognatum eſt illi quod alibi retulimus, δευτέρων φροντίδων ἀμείνων. Vſurpauit hoc Iohãnes Chryſoſtomus homilia in Matthæum prima, Ἐπειδὴ δὲ ταύτην ἀπεκρουσάμεθα τὴν χάριν, φέρε κἂν τὸν δεύτερον ἀσπασώμεθα πλοῦν. id eſt, Poſteaquam verò ab hac gratia ſumus excuſſi, age vel ſecundum amplectamur curſum. Atque hic ſtatim in ipſo, quod aiunt, portu impegit interpres Anianus: ſic enim hunc locũ reddidit, Quia verò hanc à nobis excuſſimus gratiã, vel ſecũdas diuitias expetamus. Etiãſi in vulgatis per typographos exemplaribus, pro excuſſimus legitur excuſamus: & pro expetamus, expectamus. Agit illic Chryſoſtomus, primum & optimũ eſſe nullis vti literis: poſteaquam autem ab eo quod erat optimũ degenerauimus, nobis eſſe nautas imitandos, qui quum recto curſu nõ poſſunt eò peruenire quò volunt, tamen vel remigio, vel obliqua nauigatione conātur eodem pertendere. Fefellit autem interpretẽ prouerbii ignoratio, & ideo ex πλοῦ fecit πλοῦτον. Hæc indico non vt traducam Anianũ, cuius induſtriæ debent ſtudioſi, ſed vt errorem tollam. *Locus Chryſoſtomi in verſione Latina.* Extat Naumachii, Chriſtiani vt ſuſpicor poetæ, carmen, quo primùm hortatur ad virginitatem, matrimonium appellans ſecundarium curſum,
Εἰ δέ σε καὶ κοινοῖο πόθος βιότοιο κιχάνει,
Καὶ πόσιν ἀνδρὸς ἑὸν ἰδίων πόσις χεῖρα πεπᾶσθαι,
Τὸν πλοῦν, ὡς φασι, τὸ δεύτερον εὔφρονι θυμῷ. id eſt,
Quòd ſi te vulgaris amor vitæ tenet, addam
Hoc quo vti didici, quo pacto curſus, vt aiunt,
Hic alter tibi ſit peragendus mente ſagaci.
Alluſit huc Cicero in Oratore ad Brutũ, Quòd ſi quem aut natura ſua, aut illa præſtãtis ingenii vis fortè deficiet: aut minus inſtructus erit magnarũ artium diſciplinis, teneat tamen eum curſum quem poterit. Prima enim ſequentem, honeſtum eſt in ſecundis tertiiſque conſiſtere. Summam celeritatem ſignificans, vtrunque coniunxit Philippica prima, Tum verò ſum tanta cupiditate incenſus ad reditum, vt mihi nulli neque remi, neque venti ſatisfacerent.

Diagoras Melius. 72

Διαγόρας ὁ Μήλιος, id eſt, Diagoras Melius. In ſceleratum ac fœdifragum & impium. Hic capta Melo vixit Athenis, & Athenienſium ſacrorum myſteria vſqueadeo cõtempſit, vt complureis auerterit à religione, deterrueritque ne iam vellent initiari. Præterea arcana illa myſteria, quæ nefas eſt pro ſanis edere, ille impius in vulgus extulit, modis omnibus irridens. Quas ob res ab Athenienſibus proſcriptus eſt, eámque proſcriptionem palàm in ærea columna poſuerunt, addito, præmii loco, talento, ſiquis hominem occidiſſet: ſiquis viuum adduxiſſet, duobus. Meminit huius Ariſtophanes in Auibus,
Ἢν ἀποκτείνῃ τις ὑμῶν Διαγόραν τὸν Μήλιον,
Λαμβάνειν τάλαντον ἤν τε τῶν τυράννων τις τινὰ
Τῶν τεθνηκότων ἀποκτείνῃ. id eſt,
Siquis è vobis Diagoram Melium interfecerit,
Præmium feret talentum: ſique quis quem è mortuis
Interemerit tyrannis.

Sedecim pedibus ſuperauit. 73

Haudquaquam alienum eſt à prouerbiali figura quod in Pericle ſcripſit Ariſtides, nempe Periclem oratoré reliquos in dicẽdo ſedecim præteriſſe pedibus, λέγων, inquit, ὡς ἑκκαίδεκα μὲν ποδοῖν ᾕρει τοὺς ῥήτορας ἐν τοῖς λόγοις, μόνῳ δὲ τούτῳ πειθὼ ἐπεκάθιζεν ἐν τοῖς χείλεσι· πάντα δὲ ἦν φλυαρίαν πρὸς ἐκεῖνον, id eſt, Dicens illum ſedecim pedibus viciſſe rhetores dicẽdo, atque in vnius illius labiis inſediſſe ſuadelam quandã: cætera vero omnia nugas præ hoc fuiſſe. Itaque ſedecim pedibus pro maximo interuallo dixit, ſumpta metaphora à ſtadiis curſorum. Locus autem hic de Pericle eſt apud Eupolin comicũ, in comœdia cui titulus Δῆμοι,

Κράτιστος οὗτος ἐγένετ' ἀνθρώπων λέγειν,
Ὁπότε παρέλθοι, ὥσπερ ἀγαθοὶ δρομῆς,
Ἐκκαίδεκα ποδῶν ᾕρει λέγων τοὺς ῥήτορας.
Ταχὺς λέγειν μέν, πρὸς δ' αὐτοῦ τῷ τάχει,
Πειθώ τις ἐπεκάθιζεν ἐν τοῖς χείλεσιν. id eſt,
Hic inter homines plurimum vnus polluit
Dicendo, quoties præteribat, vti bonus
Agiliſque curſor, ſedecim ſpatio pedum
Linquebat à ſe cæteros iam rhetores.
Sermone celer erat, celeritati aderat huic
Suadela quædam illius inſidens labris.

Hos verſus & Ariſtophanes adducit in Acharnenſibus ex Demis Eupolis, adiunctis his duobus,

Οὕτως ἐκήλει, καὶ μόνος τῶν ῥητόρων
Τὸ κέντρον ἐγκατέλειπε τοῖς ἀκροωμένοις. id eſt,
Adeò mouebat, atque ſolus rhetorum,
Aculeum in animis liquit audientium.

M. Tullius in Bruto, Quam deam, inquit, in Periclis labris ſcripſit Eupolis ſeſſitauiſſe. Huius immodicam eloquẽtiam idem taxauit in eadem comœdia,

Ἐντεῦθεν ὀργῇ Περικλέης οὑλύμπιος
Ἤστραπτ', ἐβρόντα, ξυνεκύκα τὴν Ἑλλάδα. id eſt,
Pericles at indignatus hinc Olympius
Tonat, coruſcat, miſcet omnem Græciam,

Suadæ medulla.

Porrò quod ad Suadelam attinet, id imitatus Ennius apud Ciceronem in Catone Maiore, M. Cethegum Suadæ medullam dixit. Ab huius prouerbii forma non diſcrepat illud Ariſtophanis ἐν τοῖς ἱππεῦσι,

Τῶν Ἑλλήνων ἔσῃ λέγειν ἑκατὸν σταδίοισιν ἄριστος. id eſt,
Vt Graiorum dicat gentem ſtadiis præcedere centum.

Lepidius etiam erit, ſi pro pedibus paraſangas dixeris.

Saxum volutũ non obducitur muſco. 74

Λίθος κυλινδόμενος τὸ φῦκος οὐ ποιεῖ. id eſt,
Muſco lapis volutus haud obducitur.

Qui non poteſt eodem in loco cõſiſtere, rarò fit vt diteſcat. Id totidem penè verbis etiam hodie dicunt. Simile illud Fabii, Planta quæ ſæpius transfertur, non coaleſcit.

Lityerſam cantionem canis. 75

Λιτυέρσαν ᾠδὴν ᾄδεις, id eſt, Lityerſam cantionem canis. Lityerſes nothus erat Midæ regis. hic quum ageret in Celænis, exceptos eos qui aduenisſent, compellebat vt ſecum meterent: deinde præſectis capitibus, reliquum corpus manipulis inuoluebat. Idem inſtituit vt in honorem Midæ, θερινός, id eſt æſtiuus aut meſſorius, hymnus caneretur. vnde dictum prouerbiũ, vt qui non ex animo canerent, aut qui coacti canerent, hi Lityerſam cantionem canere dicerentur. Menander in Chalcedonio,

Ἄδοντα Λιτυέρσην ἀπ' ἀρίστου.

Meminit huius fabulæ Iulius Pollux lib. De rerum vocabulis 4, cap. περὶ ᾀσμάτων ἐθνικῶν. Sed hoc nouat, Lityerſam loris cædere ſolitum quos metendo viciſſet: ſed quum aliquando incidiſſet in meſſorem ſe robuſtiorem, ab eo trucidatũ fuiſſe. Quoſdam autem authores eſſe, Herculis manu periſſe. Proinde cantionem eam ad patris deſiderium leniendũ fuiſſe repertam. Lityerſæ meminit & Theocritus.

Lydum in planitiem prouocas. 76

Λυδὸν εἰς πεδίον προκαλεῖς, id eſt, Lydum in campum prouocas. In eum competit qui laceſſit iamdudũ ad id propenſum ac promptum. Notati ſunt Lydi, quod ad bellum capeſſendum æquo propenſiores eſſent. Herodotus libro 1, docet Lydos equitatu valuiſſe. Proinde Crœſus optat Iones equitatu venire oppugnatũ Lydos. Finitimum ei quod alibi recenſuimus, ὁ ἵππος εἰς πεδίον.

Sublata lucerna nihil intereſt inter mulieres. 77

Λύχνου ἀρθέντος γυνὴ πᾶσα ἡ αὐτή, id eſt, Lucerna ſublata nihil diſcriminis inter mulieres. Sentit adagium, nullam mulierem non eſſe impudicam, ſi detur facultas ſine teſte peccandi. Recenſet Apoſtolius, & vſurpatur à Plutarcho in Præceptis connubialibus.

Lyſicrates alter. 78

Λυσικράτης ἕτερος, id eſt, Alter Lyſicrates. Lyſicrates quidã in vulgi fabulã abiit, quod capillos iam canos nigro tingeret, quo iuuenis etiãdum videretur. Cuiuſmodi ridetur apud Martialem Ollus, comam tingens, quũ barbam non poſſet.

Lyſiſtrati diuitias habes. 79

Λυσιστράτου πλοῦτον πλουτεῖς, id eſt, Lyſiſtrati diuitiis diues es. Prouerbialis ironia de magnopere tenuibus. A Lyſiſtrato quodam tractum, extremæ paupertatis homine.

Expecta bos aliquando herbam. 80

Μένε βοῦς ποτὲ βοτάνην, id eſt, Expecta bos olim herbã. Dicendum vbi quid ſero contingit. Laborat enim bos in agricolẽdo, ſed aliquãdo guſtatura herbam enatã. Finitimũ illi, & adhuc tua meſſis in herba eſt.

Expecta anus, &c. 81

Μένε γραῦ ἐμὸν τὸν παῖδα φιλήσοντα, id eſt, Expecta anus meũ filium te ſuauiaturum. Nam priuſquam adoleſcat puer, illa deceſſerit. Confine ſuperiori, quum ſera ſpes oſtenditur.

Magnus verſator in re puſilla. 82

Μέγας κηλητὴς ἐν μικρῷ πράγματι. id eſt,
Verſator ingens in negocio leui.

Nam addita coniunctiuncula cõſtabit verſus. Quadrat in eos qui arte parum honeſta ſibi diuitias parant. Natum ab Eudamidæ apophthegmate. is erat Archidami filius, frater Agidis. Quum muſicus quidã fœliciter videretur cecinisſe, quiſpiam ex iis qui aderãt rogabat Eudamidã quid de eo ſentiret: reſpondit, μέγας κηλητὴς ἐν μικρῷ πράγματι, id eſt, Magnus delinitor in re parua. quòd exiſtimaret operoſam eſſe ſcientiam, ſed nihil adferentem vtilitatis. Recenſetur à paræmiographis. Refertur & à Plutarcho in Laconicis: niſi quod illic legitur κηλητής, quòd oratorũ ſit delinire ac mouere affectus. Huic nõ diſſimile eſt quod Muſonius ait apud A. Gellium, libro 5. cap. 1, in eos qui modulatu vocum ac lenocinius verborũ excitãt inanem applauſum auditorum: Scito, inquit, illic non philoſophum loqui, ſed tibicinem canere.

Surdaſter cum ſurdaſtro litigabat, &c. 83

Δύσκωφος δυσκώφῳ ἐκρίνετο, ὁ δὲ κριτὴς ἦν κωφότερος, id eſt,
Surdaſter cum ſurdaſtro litigabat: iudex autẽ erat vtroque ſurdior. Quũ res agitur inter vndequaque ridiculos ac ſtultos. Extat in hanc ſententiam epigrama Græcum Nicarchi,

Δύσκωφος δυσκώφῳ ἐκρίνετο, καὶ πολὺ μᾶλλον
Ἦν ὁ κριτὴς τούτων τῶν δύο κωφότερος.
Ὧν ὁ μὲν ἀντέλεγεν, τὸ ἐνοίκιον αὐτὸν ὀφείλειν
Μηνῶν πένθ', ὁ δ' ἔφη νυκτὸς ἀληλεκέναι.
Ἐμβλέψας δ' αὐτοῖς ὁ κριτὴς λέγει, ἐς τί μάχεσθε;
Μήτηρ ἐσθ' ὑμῖν, ἀμφότεροι τρέφετε.

Id Thomas Morus olim adoleſcẽs ſcitè vertit hũc in modũ;

Lis agitur, ſurduſque reus, ſurdus fuit actor,
Ipſe tamen iudex ſurdus vtroque magis.
Pro ædibus hic petit æs, quinto iam menſe peracto:
Ille refert, Tota nocte mihi acta mola eſt.
Aſpicit hos iudex, Et quid contenditis, inquit
An non vtrique eſt mater? vtrique alite.

Docui te vrinandi artem. 84

Ἐδίδαξά σε κυβιστᾶν, καὶ σὺ βυθίσαι με ζητεῖς, id eſt, Docui te vrinandi artem, & tu me vis demergere. In eos quadrat quibenefacta malefactis retaliant, & beneficium acceptum in eius ipſius vertunt perniciem à quo acceperunt. Sapit fæcem.

Pro eleganti medico malus poeta. 85

Ἀντὶ χαρίεντος ἰατροῦ, κακὸς ποιητὴς καλεῖσθαι ἐπιθυμεῖς, id eſt, Pro venuſto medico malus poeta dici cupis. In eũ dici ſolitũ, qui non cõtentus artis ſuæ profeſſione, in qua locũ mediocrẽ obtinebat, pergit aliena profiteri in quibus non perinde ſit exercitatus, nec parem proinde gloriam reportaturus. Peãder quiſpiam nõ incelebri fama medicus, & eius artis vel cum primis doctus, ad poetices ſtudium deflexit, & ineptos

Z.ii.

quoſdam verſiculos ſcribere cœpit. Hinc vulgaris iocus increbuit. Plutarchus in Apophthegmatis Laconicis tribuit hoc dictum Archidamo Ageſilai filio.

A remo ad tribunal. 86

Ἀπὸ κώπης ἐπὶ τὸ βῆμα, id eſt, A remo ad tribunal. Dici ſolitum vbi quis repente ab infima cõditione prouehitur ad honeſti muneris adminiſtrationem. Id quod haud ſcio an vlli contigerit fœlicius quàm Iulio ſecundo. Nam fama eſt, hũc iuuenem ad ſtipem ſcalmum remo ſubigere ſolitũ, & tamen à remulco non ſolùm ad tribunal, verumetiam ad ſummum illud rerum humanarum culmen euectus eſt. Nec cõtentus hoc faſtigio, pontificiæ ditionis pomeria multum protulit: longius etiam producturus, ſi per mortis inclementiam vitam illi producere licuiſſet. Taxat Demadem oratorem Syrianus Hermogenis interpres, qui citra cognitionem artis, ſtatim ad agẽdas cauſas irruperit, ἀπὸ τῆς κώπης αὐτόθεν, τὸ τοῦ λόγου, χερσὶν ἐπὶ τὸ βῆμα πηδήσας. id eſt, Qui illotis, vt aiunt, manibus a remo ad tribunal irruit.

In cælum expuis. 87

Εἰς οὐρανὸν πτύεις, id eſt, In cælũ expuis, id eſt, Facis quod in tuum ipſius recidat caput. Aut, obloqueris his qui facile poſſint lædere. Siquidem qui in cælum expuit, primùm videtur cælites ipſos afficere contumelia, deinde fit ſæpius vt ſputum ipſius in faciem recidat. Confine illi, πρὸς κέντρα λακτίζειν, id eſt, Aduerſus ſtimulum calcitrare.

Vnus Deus, & plures amici. 88

Εἷς θεὸς, καὶ πολλοὶ φίλοι, id eſt, Vnus Deus, & plures amici. Prouerbium admonet quamplurimos eſſe parãdos amicos, quòd hi ſecundum Deum plurimũ opitulari poſſint. Quanquam Heſiodo nõ probatur πολυφιλία, neque rurſum ἀφιλία. Opinor & hoc à vulgo mutuo ſumptum, nõ ex authoribus.

Si caſeum haberem, non deſiderarem opſonium. 89

Εἰ τυρὸν εἶχον, οὐκ ἂν ἐδεόμην ὄψου, id eſt, Si caſeũ haberem, non egerem opſonio. Dicendum vbi quis minimis viliſſimiſque cõtentus eſt. Refertur apud Plutarchum in Laconicis. Quũ Lacon quiſpiam cauponi dediſſet parandum opſonium, atque is peteret caſeũ & oleum quibus illud condiret: Non opus, inquit Lacon, fuiſſet mihi opſonio, ſi caſeum habuiſſem. Siquis pro caſeo malit hoc loco butyrũ, cum eo non pugnabo. videtur enim butyrũ magis cõgruere oleo: etiamſi apud Italos etiam ſicciſſimus caſeus condimentũ eſt.

In antrum haud legitimum, ſtimulum impingis. 90

Εἰς οὐχ ὁσίην τρυμαλιὴν τὸ κέντρον ὠθεῖς, id eſt, In foramen haud licitum, ſtimulum trudis. Dicterium Sotadis in Philadelphum, qui ſororem Arſinoen, exemplo Iouis, vxorem duxerat. quo quidem dicto offenſus rex, capitis ſupplicium ſumpſit de eo qui dixerat. Meminit Plutarchus in libello De liberis educandis.

Quanquam nõ dixeris, tamen apparet è pelle. 91

Εἰ μὴ λέγεις, ἀπὸ τοῦ δέρματος φαίνῃ, id eſt, Etiamſi non dicas, pelle præ te fers. Res ipſa redarguit mendacem, & oris habitus. Vnde illud Ciceronis, Niſi fingeres, non ſic diceres. Videtur ex apologo natum.

Decipula murem cepit. 92

Εἴληφεν ἡ παγὶς τὸν μῦν, id eſt, Laqueus murem cepit. De recte meritoque deprehenſis, & malo dignis. Quaſi dicas, Lupus in foueam incidit. Aut, aper in calles.

Iiſdem è literis comœdia ac tragœdia componitur. 93

Ἐκ τῶν αὐτῶν τραγῳδία γίνεται καὶ κωμῳδία γραμμάτων, id eſt, Ex iiſdem literis comœdia tragœdiaque componitur. Cõuenit in eos qui eadem de re norũt diuerſa fingere: aut qui eadem opera diuerſa poſſunt.

A frõte præcipitium, à tergo lupi. 94

Ἔμπροσθεν κρημνὸς, ὄπισθεν λύκοι, id eſt, A fronte præcipitiũ, à tergo lupi. Quũ aliquis hinc atque hinc duobus maximis premitur malis, vt in vtruncuque inciderit, pereundum ſit.

Oſcitante vno, deinde oſcitat & alter. 95

Ἑνὸς χασμῶντος, μάλα χάσκει ἅτερος, id eſt, Quum oſcitet vnus, ſtatim oſcitat & alter. Dicendum quoties exemplo peccati, ſtatim prouocatur aliquis ad ſimile facinus. Ita enim hoc occulta quadã naturæ vi, vt qui viderit oſcitantem, cogatur & ipſe oſcitare. Cuius rei cauſam etiã reddere conantur philoſophi. Simili modo tranſeunt & quidam animorum affectus. Socrates apud Platonem in Charmide, καὶ ὁ Κριτίας ἀκούσας ταῦτα, καὶ ἰδών με ἀποροῦντα, ὥσπερ οἱ τοὺς χασμωμένους καταντικρὺ ὁρῶντες, ταὐτὸν τοῦτο συμπάσχουσι, κἀκεῖνος ἔδοξέ μοι ὑπ' ἐμοῦ ἀποροῦντος ἀναγκασθῆναι καὶ αὐτὸς ἁλῶναι ὑπὸ ἀπορίας. id eſt, Hæc vbi audiuit Critias, meque vidiſſet hæſitantẽ, quemadmodum ii qui ex aduerſo vident oſcitãtes, eodem affectu corripiuntur, itidem & ille mihi viſus eſt mea dubitatione cogi vt & ipſe à dubitatione corriperetur. Oſcitatiam autem Latini vocant torporem & indiligentiam. Qui cum ignauis viuit, facilè fit illorum ſimilis. Omnes enim procliues ſumus à labore ad libidinẽ, vt ait Comicus. Torpedo piſcis ſuo contactu protinus torpidum reddit. Plato in Menone. δοκεῖς μοι ὁμοιότατος εἶναι ταύτῃ τῇ πλατείᾳ νάρκῃ τῇ θαλαττίᾳ. καὶ γὰρ αὕτη τὸν ἀεὶ πλησιάζοντα καὶ ἁπτόμενον ναρκᾶν ποιεῖ, καὶ σὺ δοκεῖς μοι νῦν ἐμὲ τοιοῦτόν τι πεποιηκέναι ναρκᾶν. id eſt, Videris mihi ſimillimus eſſe iſti latæ torpedini marinæ. Nam hæc quoque ſemper eum qui accedit ac tangit, torpidũ reddit. & tu videris mihi quoque tale quiddam feciſſe vt torpeam.

Inter cæcos regnat ſtrabus. 96

Ἐν τοῖς τυφλοῖς ὁ γλάμων βασιλεύει, id eſt, In regione cæcorum, rex eſt luſcus. Inter indoctos, qui ſemidoctus eſt, doctiſſimus habetur. Inter mendicos, qui paululum habet nummorum, Crœſus eſt. Sapit vulgi fæcem.

In area latitas. 97

Ἐν ἅλῳ λανθάνεις, id eſt, In area occultaris. De eo qui in eo verſatur negotio vt non poſſit non eſſe conſpicuus. Aut qui ſic latitat, vt à nemine tamen non conſpiciatur. Nam in area nullæ latebræ.

Quum licet fugere, ne quære litem. 98

Ἐξὸν φυγεῖν, μὴ ζήτει δίκην, id eſt, Quum fugiendi poteſtas eſt, ne quære litem. Ab Alcibiadis apophthegmate natum. Is quum e Sicilia citaretur ab Athenienſibus vt criminibus reſponderet, abdidit ſeſe, negans litigandum eſſe ſiquo modo liceret effugere. Subiicientibus aliis, Non igitur cõfidis patriæ de te iudicaturæ. Imò, inquit, ne matri quidem crediderim. metuerem enim ne fors imprudẽs albi calculi loco nigrum immitteret. Alcibiadis ſententiæ ſubſcribet, quiſquis litiũ expertus eſt. Græcis vnico verbo dicuntur φυγοδικεῖν, qui litem detrectant. φυγοδικεῖν.

In tergore bouis deſedit. 99

Ἐπὶ βύρσης ἐκάθιζεν, id eſt, In tergore bouis deſedit. id eſt, ſupplex implorat auxilia. Natũ adagium à conſuetudine vernacula Scythis, quemadmodũ teſtatur Lucianus in Toxaride. Nam apud hos ſiquis forte læſus eſſet, neque ſuppeteret vlciſcendi facultas, immolato boue carnes minutim ſectas coquebat, ipſe in tergore humi ſtrato ſedebat, manibus in tergum reductis. Idque maximum ſupplicandi genus apud illos habebatur. Accedebat quicũque vellet opitulari, & carnium portione guſtata, dextróque pede tergori impoſito, pollicebatur pro viribus auxilio futurum. Atque hoc fœdus apud Scythas ſanctiſſimum habebatur.

Hoſpes indigenam. 100

Ξένος τὸν ἔνοικον, id eſt, Aduena inquilinum. ſubaudiendum ἐξέβαλεν, id eſt eiecit. Vſus fuerit quũ alienæ profeſſionis quiſpiã alium in propria vincit arte. Quod genus, ſi theologus in arte grammatica ſuperet grãmatices profeſſorem. Aut, ſi arrogatus aut adoptiuus filium eiiceret è familia, aut miles aſcititius eiiceret colonos.

CHILIADIS TERTIAE CENTVRIA QVINTA.

Riſus Sardonius. 1

Σ

Σαρδόνιος γέλως, id eſt, Sardonius riſus, De riſu ficto, aut amarulẽto, aut inſano denique. Et ſenſus & origo prouerbii adeo variè tractatur ab authoribus, vt verear ne riſus hic Sardonius nõ citra riſum legatur: tamen accingemur referre quædã. Zenodotus in Collectaneis ſuis Æſchylũ citat, qui huiuſmodi ferme tradiderit in opere De parœmiis, gentem eſſe quandam, Carthaginenſium coloniam, quæ Sardonem regionem inhabitet: ei morem eſſe, ſenes ſeptuageſimum prætergreſſos annum Saturno ſacrificare, ridentes interim, ac mutuo ſeſe complexantes. Nam turpe ducebant, in funere aut eiulatum edere, aut lachrymas profundere. hinc adſimulatum riſum, Sardonium vocari cœptum. Timæus apud eundem Zenodotum ait, Sardoniis conſuetudinem fuiſſe, vt filii parentes iam grandæuos iuxta foſſam, aut præcipitium in quo ſepeliendi forent, collocarent, atque inde, fuſtibus cædentes, in eam darent præcipites. At illi interim pereuntes ridebant, exiſtimãtes eam mortem fœlicem atque egregiam, quòd liberorũ impietate interirent. Sunt qui dicant, in Sardorum inſula herbam naſci quandam, cui ſardoæ cognomen ſit, apiaſtro ſimilem. eam ſapore quidem eſſe dulcem, verùm guſtatam, ora hominum in rictus dolore contrahere: vt veluti ridentes emoriantur. Hoc ſenſiſſe videtur Solinus, cùmque hoc Seruius grammaticus, enarrãs hunc ex Vergiliana Thyrſide locum,

Imò ego Sardois videar tibi amarior herbis.

Atque his ferme confinia tradit Lycophronis interpres de riſu Sardonio. Seruiũ ſequutus Latinus Drepanus in Panegyrico, Serenos ergo, inquit, vultus induebamus, & ad illorum vicẽ, qui deguſtato Sardorũ graminũ ſucco feruntur in morte ridere, imitabamur læta, mœrẽtes. Neque rurſus deſunt qui Sardoniũ riſum cognominatũ autumant, *ἀπὸ τοῦ σεσηρέναι τοὺς ὀδόντας*, quòd dẽtes aperiat atque renudet: cuiuſmodi riſus eſſe ſolet eorum qui non ex animo rident. Hinc & iocus ille paraſiti Plautini, conquerentis quòd ſuis dictis nullo pacto iuuenes arriſiſſent, ac non ſaltem canes fuiſſent imitati, vt dentes oſtenderent. Et Apuleius, Reſtrictis ſi fortè labellis riſeris. Id genus riſum deſcripſit Homerus Iliados ε, de Iunone loquens, *— ἡ δ᾽ ἐγέλασσε*

Χείλεσιν, οὐδὲ μέτωπον ἐπ᾽ ὀφρύσι κυανέῃσιν
Ἰάνθη. id eſt,
Illa quidem labiis ridebat, nubila porrò
Frons minimè ridebat.

Ad id facit quod ſcribit Ariſtophanes in Pace,

Ἠχειωμένους ἐπ᾽ ἀλλήλοισι καὶ σεσηρότας. id eſt,
Inuicem in ſe exaſperatis, óſque diducentibus.

A canibus ducta metaphora, quibus hoc iræ indiciũ eſt nudare dentes. Quem morẽ aiunt equis etiam ineſſe, ſiquando parent mordere: vnde vulgò nunc riſum huiuſmodi, riſum equinũ vocant. Rurſum alii perhibẽt, apud Sardinios fuiſſe receptũ vt ex captiuis pulcherrimos quoſque ac natu maximos, qui ſeptuageſimũ exceſſiſſent annum, Saturno mactarẽt: ridentes in morte, propterea quòd id forte ac virile videretur. Citatur author Clearchus, Carthagine ſolennẽ fuiſſe morẽ, vt in magnis votis puerũ Saturni manibus imponerent. Huius ſtatua fingebatur ærea, manib⁹ porrectis. ſub eo fornax erat, ea ſuccendebatur: puer itaque ignis vapore cõtractus ac tortus, ridẽtis ſpeciem exhibebat. Denique & Simonidẽ allegat Zenodotus, nouæ fabulæ authorẽ. ait enim Talum quempiam æreũ virum, priuſquam in Cretam perueniret, in Sardiniam acceſſiſſe, vbi non paucos mortales neci dedit. Qui quũ morientes ringerentur, riſus imaginẽ quandam exhibentes, prouerbio locum fecerunt. Addunt nõnulli, quum è Sardiniis in Cretã trãſmittere vetaretur, illum in ignem deſiliiſſe. quandoquidẽ ærei corporis erat: deinde Sardinios pectori ſuo admotos necare ſolitũ. Emoriebantur autem velut in amplexu, ac ridentibus adſimiles, nimirũ rictu incendii vi diducto. De hoc Talo ridicula narratur fabula. aiunt enim hunc à Vulcano ex ære fuiſſe fabrefactum, Minoique dono miſſum ad Cretenſis inſulæ tutelam. Erat autẽ illi vnica duntaxat vena, eáque à ſumma ceruice ad imos vſque talos porrecta. Ter in ſingulos dies inſulam obibat, excubias agens. Itaque & Argo nauem è Colchide cum Iaſone redeuntẽ vetuit in portum Cretenſem appellere. Sed à Medeá deceptus periit, vt nonnulli dicũt, dato veneno quod inſaniã immitteret: vt aliis placet, quũ illa pollicita ſe illum immortalem redditurũ, clauum qui ſummæ venæ erat affixus, eduxit, atque ita ſanguine totóque corporis humore defluente periit. Rurſum alii tradunt interiſſe percuſſum arcu à Pæãte circa talũ. Dioſcorides lib. 6, inter venena prodidit herbæ ſpeciem eſſe quandã, quam quidã ranunculũ appellant Latinè, Græci batrachion (eam à regione in qua copioſius prouenit, Sardoam, ſiue Sardoniam dicunt) quæ pota ſiue comeſa mentem adimat, labiiſque cõtractis riſus ſpeciem præbeat. atque inde in hominũ vitam ſiniſtri ominis veniſſe de riſu Sardonio prouerbiũ. Meminit huius herbæ & Plinius lib. 25, circa finẽ. Strabo libro Geographiæ 11, ſcribit in Cambyſena, quæ flumẽ Alazoniũ accolit, aranearũ genus quoddã naſci, quod alios ridendo cogat emori, alios flendo, deſiderio ſuorum. Quidam addunt de tarcotella, cuius morſum interitus cum riſu ſequatur. Quin & Ariſtoteles De partibus animaliũ lib. 3, ait, ictu etiã traiecta præcordia, in præliis riſum attuliſſe, literis proditum eſſe: idque accidere calore quẽ moueat vulnus. Mortuus eſt & Zeuxis pictor ridẽdo, dum ſine fine ridet anum à ſe pictam: & Chryſippus conſpiciens aſinum veſcentẽ ficis. M. Tull. Epiſt. famil. lib. 7, ad Fabiũ Gallum, Videris, inquit, mihi vereri ne, ſi iſtum habuerimus, rideamus *γέλωτα σαρδόνιον*. Significãs futurũ vt ſi Cæſar rerum potiretur, multis arridere atque applaudere cogerentur, quæ magnopere diſplicerent. Lucianus in Aſino, *σαρδόνιον γελῶντες ἔλεγον*. id eſt, Sardonicè ridẽtes aiebãt. Riſum innuit cõtumelioſum & ſubſannãtem. Idem alibi, *ὁ Δάμις δὲ τὸ σαρδόνιον ἐπιγελῶν, ἔτι μᾶλλον παρώξυνε*, id eſt, Damis autẽ Sardonio arridens riſu, magis etiam irritauit. In eodem ſenſu videtur vſurpatum & à Platone lib. De repub. 1, quum ſcribit, Thraſymachum, quem amarulentum & arrogantem vbique facit, Sardonicè riſiſſe, *Καὶ ὃς ἀκούσας ἀνεκάγχασέ τε μάλα σαρδόνιον, καὶ εἶπεν*, id eſt, His ille auditis, edito cachinno valde Sardonicè riſit, ac dixit. Homerus itẽ aliquot locis huius riſus mentionem facit in Odyſſeæ υ, narrans quemadmodum è procis quiſpiam, puta Cteſippus, Vlyſſem in ædibus ſuis habitu ſpeciéque mendici ſedentem, arrepto è ſportula bouis pede petiſſet: atque ille capite cõmodùm deflexo declinaſſet ictum:

— μείδησε δὲ, inquit, *θυμῷ*
Σαρδάνιον μάλα τοῖον.

Quo loco Euſtathius interpres admonet eum ridere riſum Sardonium, qui diductis modò labris rideat, cæterùm intus aut ira aut moleſtia diſcruciatus. Veteres enim riſum Sardonium vocaſſe, quoties aliquis deſpectim nõ ſolùm ridet, ſed etiam irridet: dictum autem *παρὰ τὸ σεσηρέναι τὰ χείλη*. id eſt, à diducendo labia. Quo modo ferè rident qui apud ſeſe perniciem alicui deſtinant. quemadmodum Vlyſſes mox ſublaturus è medio procos, idque iam tum in animo ſtatuens, riſit riſum quendam ſubamarulentum. Conſimilem riſum riſit apud Heſiodũ Iupiter iratus Prometheo propter ignem furto ſublatum. Carmen adſcripſi, quod quidẽ eſt in primo libro operis cui titulus *ἔργα καὶ ἡμέραι*,

Τὸν δὲ χολωσάμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς,
Ἰαπετιονίδη, πάντων πέρι μήδεα εἰδώς
Χαίρεις πῦρ κλέψας, καὶ ἐμὰς φρένας ἠπεροπεύσας,
Σοί τ᾽ αὐτῷ μέγα πῆμα, καὶ ἀνδράσιν ἐσσομένοισι.
Τοῖς δ᾽ ἐγὼ ἀντὶ πυρὸς δώσω κακὸν ᾧ κεν ἅπαντες
Τέρπωνται κατὰ θυμὸν, ἑὸν κακὸν ἀμφαγαπῶντες.
Ὣς ἔφατ᾽, ἐκ δ᾽ ἐγέλασσε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε. id eſt,
Huic animo infenſus qui nubila colligit, inquit,
Proles Iapeti multo techniſque doliſque
Inter mortales vnus doctiſſimus omneis,
Impoſuiſſe mihi gaudes, ignémque tuliſſe,
Nempe ingens atróxque malum & tibi, póſtque futuris:
Queis ego pro rapto igne malum dabo, quo ſimul omnes
Gaudebunt, propriúmque malum fouiſſe libebit.
Sic fatus, riſitque parens hominúmque deúmque.

Riſum hunc, fatalem interpretantur, quoties imminet pernicies à fatis deſtinata: cuiuſmodi fuit & ille procorum, quem

deſcribit Homerus eodem libro quem paulo antè citauimus, alióque retulimus loco,

- μνηστῆρσι δὲ Παλλὰς Ἀθήνη
Ἄσβεστον γέλω ὦρσε, παρέπλαγξεν δὲ νόημα.
Οἱ δ' ἤδη γναθμοῖσι γελώων ἀλλοτρίοισιν.
Αἱμοφόρυκτα δὲ δὴ κρέα ἤσθιον· ὄσσε δ' ἄρα σφέων
Δακρυόφιν πίμπλαντο, γόον δ' ὠΐετο θυμός. id eſt,
Diua procis mouit validum Tritonia riſum,
Haud compeſcendum, ac animum ſtupefecit: at illi
Iam malis ſine mente quidem riſere alienis,
Carnis fruſta & cruda & ſanguinolenta vorantes.
Interea lachrymis implentur lumina. fletum
Senſit & ipſe animus.

Opinor & Sardonium riſum accipiendum quem Homerus Iliados η, tribuit Aiaci ſingulare certamen ineunti,

Τοῖος ἄρ' Αἴας ὦρτο πελώριος, ἕρκος Ἀχαιῶν,
Μειδιόων βλοσυροῖσι προσώπασι. id eſt,
Sic ingens Aiax ſurgebat, murus Achiuûm,
Terribili ridens vultu.

In vetuſtiſſimis quibuſdam in Heſiodum commentariis epigramma reperi, quo prouerbium de riſu Sardonio nõ ineleganter explicatur. id eſt eiuſmodi,

Σαρδώ τις ἐστὶ νῆσος ἰβηρόζωρος,
Ἐν ᾗ βοτάνη φθαρτικὴ γῆς ἐκτρέχει
Σελινοειδής, σαρδιάνη καλουμένη.
Βεβρωκότα δὲ τοὺς ἀνθρώπους, αὐτίκα
Σπασμοῖς τε τοῖσι καὶ γέλωτι ἐμφανεῖς
Καὶ πότμος ἰθὺς καὶ γελάσιμος μόρος.
Ἄλλοι δέ φασι σαρδώους τοὺς βαρβάρους
Γηρῶντας αὐτῶν τοὺς πατέρας ἐσχάτως
Ἄγειν λαβόντας εἰς ἀπόκρημνόν τινα,
Κτείνειν τε τούτους ἔν τε ῥοπάλοις καὶ λίθοις,
Ἐντεῦθεν ὄφλειν οὐ τι τρόπον τοὺς ἀθλίους,
Γελῶντας εὐθὺ ...
Ἄλλοις δὲ τοὺς θνήσκοντας ἀρέσκει πλέον
Γελᾶν, ὁρῶντας τῶν τέκνων τὰς μωρίας,
Καὶ τὰς κυκλήσεις καὶ στροφὰς τῶν πραγμάτων.

Id quoque nos noſtro more, propter imperitiores, Latinũ ex tempore fecimus, hoc modo,

Quædam inſula eſt vocata Sardo Iberiæ,
In qua herba pernicioſa ſurgit è ſolo,
Cui ſardanæ nomen, apiaſtri præferens
Figuram. at ea comeſa ab imprudentibus,
Mox ora contrahit, atque riſus exhibet
Speciem: deinde protinus mors occupat
Imitata riſum. Cæterùm ſunt qui ferant
Gentem eſſe quandam Sardanorum barbaram
Ætate qui feſſos parentes in loca
Prærupta raptos deferant, atque ibi neci
Saxiſque fuſtibuſque dent miſerrimos:
Ex arduis ſubinde præcipitent petris.
At inter iſthæc impiis rident iocis,
Luduntque temere parricidis luſibus.
Aliis magis probatur hæc ſententia,
Ridere eos qui ſic necantur, quippe qui
Spectent ſuorum pignorum veſaniam,
Citáſque rerum & æſtuarias vices.

Pauſanias in Phocaicis tradit, Sardoam inſulam ſerpẽtes gignere innoxios. Præterea eam à venenis herbarum prorſus immunem eſſe: niſi quòd vnam alit exitialẽ, apii ſpecie, quæ iuxta fontes quidẽ proueniat, non inficiat tamẽ fontium aquas: eam qui ederint, ait ridentes emori. Atque hinc Homerum & poſt Homerũ alios adagiũ induxiſſe, vt dicerent eos ridere riſum Sardonium qui riſum riderent ἐπ' ὀλέθρῳ [illegible], hoc eſt, omnino inſanum. Itaque non abſurdè videtur accipi poſſe riſus Sardonius pro riſu demente, quoties inſtantibus malis inſanè ridetur. Siquidem legimus C. Gracchum in ambiendo magiſtratu repulſum, aduerſus inimicos inſolentius ridẽtes inclamaſſe, eos Sardoniũ ridere riſum, ignaros quàm magnis tenebris ex ſuis actibus circunfunderentur. Hoc in Gracchorum vita Plutarchus. Idem in commentario De ſuperſtitione, Ἐνταῦθα τοίνυν σκόπει τὸν ἄθεον, γελῶντα μὲν μανικὸν καὶ σαρδάνιον γέλωτα. id eſt, Hic itaque conſidera eũ qui nullos credit eſſe deos, inſanũ quidẽ & Sardonium ridentem riſum. Interpres quiſpiã Heſiodi, riſum Sardoniũ interpretatur riſum σεσηρὸς, id eſt amplũ, vbi quis ore vehemẽter diducto ridet: quẽ eundẽ, opinor, γέλωτα συγκρούοντα appellãt, id eſt riſum concutientẽ. Cui quidẽ interpretamẽto ſuffragatur ipſius etymologia vocabuli, quã paulo ſuperius oſtendimus, ἀπὸ τοῦ σεσηρέναι τοὺς ὀδόντας. Poſtremò nõ omnino videbitur abſurdè Sardonius riſus accõmodari poſſe ad riſum luctuoſum ac triſtẽ, cuiuſmodi tribuit Homerus Iliad. ζ, Andromachæ, tanquã is indiciũ fuerit animi mortẽ Hectoris præſagientis, - ἡ δ' ἄρα μιν κηώδεϊ δέξατο κόλπῳ, Συγκρούων γέλως.

Δακρυόεν γελάσασα. id eſt,
Illa ſinu accepit ſpiranti, flebile ridens.

Eudemus in Collectaneis dictionũ rhetoricarũ, ait placere nõnullis vt de riſu contumelioſo accipiatur: vbi quis deſpectim cõtemptimq; ridet. de quo prouerbiũ etiã fertur, Ἀφ' ὕψους καταγελᾷς μου, id eſt, E ſublimi me derides. Addit idẽ lapidis eſſe genus qui riſus Sardonius appelletur. Suidas ſcribit hinc etiã verbũ effictũ, vt σαρδάζειν dicãtur qui Sardoniũ rideãt riſum. Sed iãdudũ libet à riſu Sardonio diſcedere: idq; faciemus, ſi prius illud addiderimus, epithetũ hoc Sardoniũ variis formis inueniri apud authores. Apud Lucianũ & Ciceronẽ σαρδάνιον legimus, apud Homerũ σαρδάνιον, apud Vergiliũ Sardoũ, apud Lycophronis enarratorẽ σαρδῷον γέλωτα, apud Plutarchũ σαρδιανός, Εἴ τις ἐστὶ ψυχῆς σαρδιανὸς γέλως. id eſt, Siquis eſt animi Sardianus riſus. Stephanus indicauit dici σαρδωνικὸν & σαρδιανίζειν. Tametſi non omnia ab eadẽ voce manant. nam à Sardo ſiue Sardon inſula, cui quondã nomẽ fuerat Ichnuſæ, deducitur Sardonius, Sardous & Sardonicus: à Sardos Illyriæ ciuitate proficiſcitur σαρδανοί, vnde (ſicuti reor) mutato a in o, σαρδόνιος: à Sardis Lydiæ oppido Sardianus & Sardianicus. Ex his ſuccurrit coniectura, in epigrammate Græco, quod modò citauimus, non legendũ fortaſſis ἰβηρόζωρος, ſed ἱμερόζωρος. Vſurpauit adagiũ Saluianus libro 7, Sardonicis quodammodo herbis omnem Romanorũ populum putes ſaturatum: moritur & ridet.

Facta iuuenum, conſilia mediocrium, vota ſenum. 2

Celebratur hic verſus moralis apud Græcos,

Ἔργα νέων, βουλαὶ δὲ μέσων, εὐχαὶ δὲ γερόντων. id eſt,
Vota ſenum, conſulta virorum, & facta iuuentæ.

Huius adagii meminit Ariſtophanes grãmaticus. Hyperides in oratione contra Autoclem ex Heſiodo citauit. nam illius creditur eſſe carmen. Senſus per ſe liquet, nempe ad rẽ gerendam adhibendos iuuenes. nam viribus ætas ea præpollet. In conſiliũ aſciſcẽdos mediocris ætatis viros, propterea quòd in his nõnihil detrito viriũ vigore, valet tamẽ vſu rerum aucta prudẽtia. Senes, vtpote religioſi, ſolẽt a ſuperis optima precari: cæterũ neque viribus iam vtiles, neque mẽte ſatis coſtantes, ætatis vitio. Euripides in Melanippo apud Stobæum,

Παλαιὸς αἶνος, ἔργα μὲν νεωτέρων,
Βουλαὶ δ' ἔχουσι τῶν γεραιτέρων κράτος. id eſt,
Dictum eſt vetuſtum, Facta iuuenum, cæterum
Magis valent conſilia natu grandium.

Idem innuit Pindarus quum ait,

Νεότατι μὲν ἀρμόζει θράσος δεινῶν πολέμων. id eſt,
Iuuentuti congruit audacia crudelium bellorum.

Item Homerus Iliados π, docet in bello requiri vires, in conſultationibus orationem,

Ἐν γὰρ χερσὶ τέλος πολέμου, ἐπέων δ' ἐνὶ βουλῇ,
Τῷ οὔ τι χρὴ μῦθον ὀφέλλειν, ἀλλὰ μάχεσθαι. id eſt,
Bella manu conſtant, at conſultatio dictis:
Illic pugnandum eſt, neque proſunt aſpera dicta.

Apud eundem Neſtor in conſiliis præcipuus, bello inutilis. Plutarchus in commentario cui titulus Εἰ πρεσβυτέρῳ πολιτευτέον, Καὶ μάλιστα σώζεται πόλις ἔνθα βουλαὶ γερόντων καὶ νέων ἀνδρῶν ἀριστεύουσιν αἰχμαί. id eſt, Et maxime ſeruatur ciuitas vbi cõſilia ſenũ & iuuenum virorũ præcellunt lanceæ. Æſchines in oratione contra Cteſiphontẽ teſtatur, hoc Solonis legibus fuiſſe cautum, vt in conſultatione natu maximus, primus diceret: & apud Athenienſes olim fuiſſe morem, vt præco facturus dicẽdi facultatem, ita ſonaret, τίς ἀγορεύειν βούλεται τῶν ὑπὲρ πεντήκοντα ἔτη γεγονότων; id eſt, Quis vult concionari ex iis qui quinquageſimum exceſſerunt annum? Senum conſilia, iuuenum lanceæ.

Silentii tutum præmium. 3

Σιγῆς ἀκίνδυνον γέρας. id eſt, Tutum ſilẽtii præmium. Ariſtides in defenſione Periclis ex Cio quopiã poeta citat. Plutarch⁹ in apophthegmatis Auguſto Cæſari aſcribit, qui Athe-

nodori conſilium approbans, ſubiecerit, ἔστι & σιγῆς ἀκίνδυνον γέρας. verſus integer talis videtur,

Ἀκίνδυνον γὰρ ἔστι τῆς σιγῆς γέρας. id eſt,
Vacat periclo præmium ſilentii.

Vſurpat Horatius Odarum libro tertio,
Eſt & fideli tuta ſilentio Merces.

Silendo nemo peccat, loquēdo perſæpe. Iamolim in prouerbio eſt nobilis illa Simonidis ſententia, quæ celebratur & apud Latinos prouerbii loco,

Nam nulli tacuiſſe nocet, nocet eſſe loquutum.

Etiamſi Valerius Maximus lib. 7. cap. 2, ſententiam hanc tribuit Xenocrati: Quid, inquit, Xenocratis reſponſum quam laudabile? Quum maledico ſermoni quorundam ſummo ſilentio intereſſet, vno ex his quærente cur ſolus linguā ſuam cohiberet, Quia dixiſſe me, inquit, aliquando pœnituit, tacuiſſe, nunquam.

Fœlicitas multos habet amicos. 4

Εὐτυχία πολύφιλος, id eſt, Fœlicitas multos habet amicos. Simillimum illi quod alibi retulimus,

Τοῖς δ' εὐτυχοῦσι πάντες εἰσὶ συγγενεῖς. id eſt,
Fœlicibus cognatus eſt vel quilibet.

Notior eſt ſententia quàm vt requirat interpretem. Contrà in rebus aduerſis aut nulli aut pauci ſunt amici. Pindarus in Nemeis oda decima,

Οἴχεται τιμὰ φίλων τατωμένῳ
φωτί· παῦροι δ' ἐν πόνῳ πιστοὶ βροτῶν
Καμάτου μεταλαμβάνειν. id eſt,

Perit honor amicorum afflicto viro: paucique in rebus aduerſis fidi mortales ad laboris ſocietatem.

Stulto ne permittas digitum. 5

Εὐήθει δάκτυλον μὴ δείξῃς, ἵνα μὴ τὴν παλάμην καταπίῃ, id eſt, Stulto digitum ne oſtenderis, vt ne palmam etiam deuoret. Nihil permittendum imprudentibus, quantumuis puſillum. ſiquidem in maximis læduntur, ſi vel tantillum commiſeris. Sapit & hoc vulgus.

Opta vicino vt habeat, magis autē ollæ. 6

Εὔχου τὸ πλησίον ἔχειν, τὸ πλεῖον δὲ τῇ χύτρᾳ, id eſt, Opta vt proximus habeat, magis autem vt olla. Potiſſimū eſt habere domi quibus eſt opus: proximum, vicinum habere diuitē, à quo poſſis petere. Videtur è vulgi fæce hauſtum.

Habet & muſca ſplenem. 7

Ἔχει καὶ ἡ μυῖα σπλῆνα, id eſt, Habet & muſca ſplenem. Simillimum illi, Et pueri naſum rhinocerotis habent.
Item illi, ἔνεστι καὶ μύρμηκι χολὴ, id eſt, Ineſt & formicæ bilis. Olet fæcem.

Camelus deſiderans cornua, etiam aures perdidit. 8

Ἡ κάμηλος ἐπιθυμήσασα κεράτων, καὶ τὰ ὦτα προσαπώλεσεν, id eſt, Camelus dū affectat cornua, & aures inſuper perdidit. Conuenit in eos qui, dum peregrina ſectātur, ne ſua quidem tuentur. Sumptum ex apologo de camelis, qui per oratorem cornua à Ioue poſtularunt: ille offenſus ſtulta poſtulatione, aures quoque reſecuit. Et hoc Apoſtolii videtur.

Hercules & ſimia. 9

Ἡρακλῆς καὶ πίθηκος, id eſt, Hercules & ſimia. De minimè congruentibus. Simia dolis valet, Hercules viribus antecellit. Affine illi, Formica camelus. Nota eſt fabula de fratrib[us] Perperis, quos Hercules comprehenſos à claua ſuſpendit, eos ferunt verſos in ſimios.

Aut manenti vincendum, aut moriendū. 10

Ἢ μένοντα νικᾶν, ἢ θνῄσκειν, id eſt, Oportet aut manentē vincere, aut interire. Dici ſolitū vbi certa ſtat ſententia aut negotiū aliquod abſoluere, aut immori. Tranſlatum ab inſtituto Lacedæmoniorū, qui hoc animo prælium inibant, vt aut victores redirent domū, aut victi occumberent. Celebratū eſt Lacænæ cuiuſdā apophthegma, quæ filio tradens clypeū dixerit, ἢ τὰν, ἢ ἐπὶ τᾶς, Aut hunc, aut ſuper hunc. Laconicè ſignificans, aut referendum clypeum, aut in eo moriendum. ἢ ταὶ ἢ ἐπὶ ταῖς.

Maritimus quū ſis, ne velis fieri terreſtris. 11

Θαλάττιος δ' ὢν, μήποτε χερσαίας ἅψῃ. id eſt,
Si ſis marinus, abſtine a terreſtribus.

Admonet non mutandam conditionem ne in melius quidē. verùm vnicuique tuendū id vitæ genus ad quod vel inſtitutus à natura videtur, vel in quod caſu incidit. Mutuo ſumptum ex apologo quodam Æſopico, qui fertur huiuſmodi, Cancer quidā, relicto mari, cœpit in agro quodam paſci. ibi fortè conſpectus à vulpe, protinus arreptus ac deuoratus eſt. Itaque periturus, ſero deplorauit ſtultitiam ſuam, quod marini generis quum eſſet, ad terreſtrium animantium partes deſciſcere voluerit. Eſt apologus nō diſſimilis de lupo tibiis canente, ac mox canibus irruentibus deplorante quòd ex coco factus eſſet tibicen. Hermolaus Barbarus ad Picum inuertit non inelegāter prouerbium, χερσαῖος ὢν μὴ ζήτει θάλασσαν, id eſt, Terreſtris quum ſis, ne quæſieris mare.

Thynni more. 12

Θύννου δίκην, id eſt, Thynni more videre dicuntur, qui limis aut altero oculo obliquè inſpiciunt. Æſchylus apud Athenæum libro ſeptimo,

Τὸ σκαιὸν ὄμμα παραβαλὼν θύννου δίκην. id eſt,
Oculum ſiniſtrum admoliens thynni modo.

Siquidem Ariſtoteles indicat thynnos non cernere niſi læuō oculo, vt ibidem citat Athenæus: quū paulo ſuperius ex eodem authore dixerit illum cernere dextro, ſiniſtro cæcutire. Plinius lib. 9. cap. 15, dicit illos vtroque hebetes eſſe, dextro tamen plus cernere. Refertur idem verſus ex eodem authore apud Plutarchum in dialogo De cōparatione terreſtrium ac marinorū. Addit, eum piſcem altero oculo cæcutire: cōque, quum immigrant in mare, adhærent terris ad dextram: quum emigrant, contrà. Poteſt & ad eos referri qui acriter ac diligenter inſpiciunt. Perſius,

Non ſecus ac ſi oculo rubricam dirigat vno.

Idque Ariſtoteles ſectionis 31, probl. 3 & 4, verè putat euenire, propterea quòd oculorum initia ab eadem dependeant. Vnde fit vt altero occluſo, vis illa quæ duos mouebat, ad vnum conferatur, hoc acrior, quo contractior.

Canis reuerſus ad vomitum. 13

Κύων ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα, id eſt, Canis ad propriū vomitū. Quadrat in eos qui relabuntur in eadē flagitia à quibus aliquando ſunt expiati. Refertur in epiſt. diui Petri, his quidē verbis, Συμβέβηκε δὲ αὐτοῖς τὸ τῆς ἀληθοῦς παροιμίας, κύων ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα, καὶ ὗς λουσαμένη εἰς κυλισμὰ βορβόρου. id eſt, Accidit autē illis illud veri prouerbii, Canis reuerſus ad proprium vomitū. & Sus lota ad volutationē cœni. Sūpta videlicet metaphora à canibus reſorbentibus quod euomuerint, & ſuibus ab amne protinus ad cœnum recurrentibus. In eandem ſententiam Hebræus ille παροιμιογράφος, Sicut canis qui reuertitur ad vomitū ſuum, ſic imprudens qui iterat ſtultitiam. Nam hunc, ni fallor, locum Petrus deſignauit.

Cani das paleas, aſino oſſa. 14

Κυνὶ δίδως ἄχυρα, ὄνῳ δ' ὀστᾶ, id eſt, Cani das paleas, aſino verò oſſa. Quum res præpoſterè diſtribuuntur: veluti ſiquis indocto munus mittat literarium, erudito floſculos, aut gladium, balteūmve, militi librum, Epiſcopo canes venatorios. Siquidem munera hoc ipſo ſunt ingrata, quòd apta nō ſunt: interdum vertuntur in contumeliam.

Præmouere venatum. 15

Προσοβεῖν τὴν θήραν, id eſt, Perturbare ferā. Ariſtides in Pericle citat ex Platone, ὥσπερ οὖν γ' ἂν, ἃ φησιν αὐτὸς, ἂν προσοβεῖ τὴν θήραν. id eſt, Igitur ad eum modū quod ipſe ait, turbauit venationē. Cæterum verba Platonis in Lyſide ſic habēt, Ποῖός τις οὖν ἄν σοι δοκεῖ θηρευτὴς εἶναι, εἰ ἀνασοβεῖ θηρεύων, καὶ δυσαλωτοτέραν τὴν ἄγραν ποιεῖ; id eſt, Qualis igitur tibi videatur eſſe venator, ſi inter venandum excitet feram, & captū reddat difficiliorem? Dici ſolitum apparet vbi quis non ſatis diſſimulat quod molitur. quemadmodum viuuenit vt fera tumultu excitata, intellectis inſidiis, ſubducat ſeſe.

Rectam ingredi viam. 16

Τὴν ὀρθὴν βαδίζειν ὁδὸν, id eſt, Rectam ambulare viam, dicitur qui nuſquam deflectit ab honeſto. Ariſtides in Pericle, ὥσπερ βαδίζειν πράγματα, καὶ τὴν ὀρθὴν ὁδὸν σώζειν κατὰ τὴν παροιμίαν. id eſt, Vt ordine incedatur, & recta ſeruetur via, iuxta prouerbium. Philon de humanitate, Ὀδὸν γὰρ ὥσπερ λεωφόρον ἄγουσαν ἐφ' ἰσότητα, ταύτην ἐδίδαξε. id eſt, Viā enim quaſi publicam, quæ ad æquitatē duceret, didicerat hanc. Plautus in Caſina, Nunc ego Pol in rectam redii ſemitam. Item paulo pòſt, Sciens de via in ſemitam regredere. Iubet autem ancilla vt qui imprudens verum effutiuerat, redeat ad ſimulationem quam inſtituerat.

Αὐτόθι κατάβαλλε. 17

Αὐτόθι κατάβαλλε, id eſt, Hoc ipſo depone loco. Ariſtides in Pericle, ἀεὶ μὲν δὴ λάλον, ὦ Πλάτων, καὶ ἀργὸν καὶ δειλὸν αὐτόθι κατάβαλλε, μή πού τις καὶ Τρῶας ἐγείρησι θεὸς ἄλλος. id eſt, Iam de loquacibus, ô Plato, ignauis ac timidis, protinus depone, ne fortè aliquis deus alius Troianos erigat. Interpres indicat prouerbium eſſe, ſumptúmque à victoribus qui vetant ne victus aliquò diſcedat, ſed inibi porrigat herbam, & victorem agnoſcat, ac victoriæ præmium perſoluat. Vſus erit quoties ſtatim & abſque mora iubemus aliquid exhiberi, veluti probationem eius quod dixerit aliquis, vel promiſſum, vel ſpecimen artis in qua glorietur ſeſe pollere. Vſurpatur & apud Platonem.

Hic depone.

à te ipſo numerare incipe

Oſtium obdite profani. 18

Θύρας ἐπίθεσθε βέβηλοι, id eſt, Fores occludite quique profani. Sumpta eſt alluſio ex Orpheo, cuius hoc citatur carmē,

Φθέγξομαι οἷς θέμις ἐστί· θύρας δ' ἐπίθεσθε βέβηλοι. id eſt,
Fas quibus eſt audire, loquar: vos turba profana
Obturate fores.

Iubet vt profani oſtium auribus imponant, nequid arcani ſermonis poſſit ingredi. Ariſtides in Pericle, λέγω δὲ ταῦτα πρὸς οὓς ἔξεστι· τῶν δὲ βεβήλων ὀλίγος ὁ λόγος πάντως. id eſt, Loquor hæc apud eos quibus audire fas eſt: profanorum autē leuis omnino ratio eſt. Conueniet vti ſiquando ſignificabimus nos de rebus arduis & arcanis loquuturos eſſe. Huc reſpexit Horatius quum ſcribit in Odis,

Odi profanum vulgus, & arceo.
Fauete linguis. carmina non prius
Audita, Muſarum ſacerdos
Virginibus pueriſque canto. Ouidius,
Lingua fauens adſit noſtrorum oblita laborum,
Quæ puto dedidicit iam bona verba loqui.

Fauere linguis. Fauentia.

Ante ſacrificium præco clamore ſolebat iubere populum fauere linguis, hoc eſt, verba boni ominis loqui. vnde & fauentia dicitur bona ominatio. Item Seneca de philoſophia agēs, Et ipſam vt deos, & profeſſores eius vt antiſtites colite: & quoties ſacrarum literarum mentio interuenerit, fauete linguis. Hoc verbum non, vt plerique exiſtimant, à fauore trahitur, ſed imperatur ſilentium, vt rite peragi poſſit ſacrum, nulla voce mala obſtrepente. Sed pluſculū habebit gratiæ, ſi per ironiam adhibeatur: veluti ſiquis recitaturus ſophiſticas aliquas Scotiſtarum argutias, ita præfetur, θύρας ἐπίθεσθε βέβηλοι. Ad hunc modum non ſemel vſurpauit Lucianus.

Ad reſtim funiculum. 19

Ἐπὶ σπάρτα χοινίον, id eſt, Ad reſtim funiculum. ſubaudiendum, addis, aut reddis. vbi quis iiſdem rebus abundat, aut ſimilia ſimilibus penſat. Cognatum illi, λίνον λίνῳ συνάπτεις, id eſt, Linum annectis lino. veluti ſiquis mendacium attexat mendacio, dolum dolo, nugamentum nugamento.

Salem & fabam. 20

Ἅλα καὶ κύαμον, id eſt, Salē & fabā. ſubaudiendū propoſuerunt, aut ſiquod aliud ad ſententiā magis appoſitū verbum. Diogenianus admonet dici ſolitū de his qui fingerēt ſe ſcire quidpiam quod neſcirēt: atque hinc eſſe natū prouerbium, quòd olim mos fuerit vt diuini ſalē & fabā proponerēt. quod quoniam dubitabam diuerſumne eſſet ab illo quod in prima retulimus Chiliade, annō, hic repetendum duxi. Nā hoc modo citatū inuenio in vetuſtis Græcorum exemplaribus.

Ἐκπερδικίσαι. 21

Ἐκπερδικίσαι Græci prouerbiali metaphora vocāt elabi ac ſuffugere. Ariſtophanes in Auibus,

Ὡς παρ' ἡμῖν οὐδέν αἰσχρόν ἐστιν ἐκπερδικίσαι. id eſt,
Quippe apud nos turpe non eſt, ſuffugere de caſſibus.

Ductū eſt ab auibus quæ nonnunquam elabuntur è retibus ſeu laqueis. aiunt autē perdicem præcipuæ calliditatis ad id vt aucupū manus effugiat. Qua quidē de re libet ipſius Ariſtotelis verba ſubſcribere, quæ ſcripta ſunt lib. De natura animantiū 9. καὶ οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ τίκτουσι καὶ ἐπωάζουσιν, ὅπως μή τις καταμάθῃ τὸν τόπον, πολὺν χρόνον προσεδρευόντων. ὅταν δέ τις θηρεύων ἐμπέσῃ εἰς τὴν νεοττιάν, προκυλινδεῖται ἡ πέρδιξ τοῦ θηρεύοντος, ὡς ἐπίληπτος οὖσα, καὶ ἐπισπᾶται ὡς συλληψόμενον ἐφ' ἑαυτήν, ἕως ἂν διαδράσῃ τῶν νεοττῶν ἕκαστος. μετὰ δὲ ταῦτα αὐτὴ ἀναπταμένη ἀνακαλεῖται πάλιν. id eſt, Nec eodē in loco pariūt & incubant oua, nequis animaduertat, ſi diutius in eodem aſſideant loco. Porrò quū inter venandū inciderit quiſpiam in nidū, prouoluitur perdix ad pedes venātis, perinde quaſi capienda ſit, ad eúmque modū illum allicit ad ſeſe quaſi capturū, donec interim pulli ſingillatim effugerint. Quod vbi factū eſt, & ipſa ſubuolans pullos reuocat. Hactenus Ariſtoteles. Neque verò grauabor huic adſcribere loco quod in eandem ferme ſententiam ſcribit Plutarchus libro cui titulum fecit, πότερα τῶν ζώων φρονιμώτερα, τὰ χερσαῖα ἢ τὰ θαλάττια. id eſt, Vtra animalia ſint prudentiora, terreſtria an marina. Ἄλλην δὲ πανουργίαν ὁμοῦ μετὰ τοῦ φιλοστόργου πέρδικες ἐπιδείκνυνται. τοὺς μὲν γὰρ νεοττοὺς ἐθίζουσι μήπω πέτεσθαι δυναμένους, ὅταν διώκωνται, καταβαλόντας ὑπτίους ἑαυτούς, βῶλόν τινα ἢ συρφετὸν ἄνω προΐσχεσθαι τοῦ σώματος, ᾧ ἐπιλυγαζόμενοι· αὐταὶ δὲ τοὺς διώκοντας ὑπάγουσιν ἄλλῃ, καὶ περισπῶσιν ἑαυτὰς ἐμποδὼν διαπετόμεναι καὶ κατὰ μικρὸν ἐξανιστάμεναι, μέχρις ἂν οὕτως ἁλισκομένων δόξαν ἐνδιδοῦσαι, μακρὰν ἀποσπάσωσι τῶν νεοττῶν. id eſt, Aliam verò calliditatē vnà cū prolis amore coniunctam perdices exhibent. nam pullos adhuc inuolucres cōſuefaciunt, vt ſupinos proſternāt ſeſe, glebā aut palearum tegumentum aliquod impoſitū corpori ſuſtinentes, atque ita veluti obtecti delitescant. ipſæ interim venantem aliò abducūt, hac arte, Alliciunt illū ad ſeſe, prouolātes ad pedes, ac paulatim prodeūtes: ac tandem ſpē oſtendūt capiendi ſui, donec eū procul à pullis abſtraxerint. Ex his verbis arbitror ſatis liquere quid ſibi velit ἐκπερδικίσαι, nimirū elabi, per dicū arte ingenioque. Interim alluſum eſt ad cauponē quendam inſigniter improbū, cui nomen inditum Perdix, quòd claudicaret. Eius meminit Ariſtophanes in Auibus.

Munus leuidenſæ. 22

Munus leuidenſæ. Cicero prouerbiali nimirū figura vocat munus vile minimique pretii, cuiuſmodi vulgaribus amicis miſſitare diuites conſueuerūt. Sic enim ſcribit ad Dolabellā, lib. Famil. epiſt. 9, Oratiunculā pro Deiotaro quam requirebas, habebā mecum. quod non putarā. Itaque eam tibi miſi. Quam velim ſic legas, vt cauſam tenuem & inopē, nec ſcriptione magnopere dignā. Sed ego hoſpiti veteri & amico, munuſculū mittere volui leuidenſæ craſſo filo, cuiuſmodi ipſius ſolēt eſſe munera. Seruius oſtendit leuidenſam veſtis genus eſſe vile, raro tenuique textu. Quondā inter hoſpitum xenia, veſtes in primis erant. Vnde & apud Iuuenalē queritur quiſpiā veſtes donari, villo craſſo, coloreque malo,

Et male percuſſus textoris pectine Galli.

Proinde M. Tullius orationē ſuā parum elaboratam atque expolitam, leuidenſæ munus appellat. Eleganter accommodabitur ad munus leuiculum, aut officium vulgare, non admodum ex animo neque diligēter præſtitum amico cuipiā vulgari. Huic diuerſum eſt illud σκυλοδέψου χιτών, id eſt, Pellionis tunica. Et Συλοσῶντος χλαμύς, id eſt, Syloſontis chlamys.

Multi diſcipuli præſtātiores magiſtris. 23

M. Tullius lib. Epiſt. famil. 9, ſcribens Varroni, ſenarium quendam refert, haud dum ſcio ex quo poeta. Cuius ſententia etiam hodiernis temporibus vulgo celebratiſſima fertur: Aduenit, inquit, Dolobella. eum puto magiſtrum fore.

Πολλοὶ μαθηταὶ κρείττονες διδασκάλων. id eſt,
Plerique diſcipuli magiſtros antecunt.

Ad varios vſus poteſt accommodari, vel ad ſimplicem ſenſum: puta, frequenter euenire vt diſcipulus eruditione ſuperet eum à quo literas, aut artem quampiam didicit. Aut per iocum, quum ſignificabimus improbitate vinci qui malitiæ doctor fuit: veluti ſiquis deciperetur ab eo cui viam ac rationem imponendi demonſtraſſet aliquando. Siue quū quis ordine conditioneque inferior, tamen plus valet quàm is qui non parēre ſed imperare videtur.

Ad Herculis columnas. 24

Ἡρακλέους στῆλαι, iā olim in prouerbio ſunt, vt admonet Pindari interpres. Sic enim vulgo dici ſolere, τὰ πέρα Γαδείρων οὐ περατά, id eſt, Quæ vltra Gades, inacceſſa. Quò ſignificant, vltra columnas Herculis non eſſe quò progrediare. Columnas has Hercules ibi fixiſſe dicitur quū boues veſtigaret Geryonis, tanquam illic eſſet ſuprema orbis meta. Pindarus in Nemeis, Γαδείρων τὸ πρὸς ζόφον οὐ περατόν. id eſt, Non vlterior acceſſus ad Occidentem, vltra Gadira. Item alibi,

Vltra Gades.

Εἰ δ' ἐὼν καλὸς ἔρδων τ' ἐοικότα μορφᾷ,
Ἀνορέαις ὑπερτάταις ἐπέβα Παῖς Ἀριστοφάνεος, οὐκέτι πόρσω
Ἀβάταν ἅλα κιόνων Ὑπὲρ Ἡρακλέος περᾶν εὐμαρές
Ἥρως θεὸς ἃς ἔθηκε Ναυτιλίας ἐσχάτας.

Sentit Ariſtophanis filiũ ad extremã perueniſſe laudem, vltra quam non poſſit creſcere: qui quidem egregiæ formæ facta adiunxerit illuſtria. Quòd ſiquis præterea quicquam laudis requirat, id perinde eſſe ac ſiquis vltra columnas ab Hercule fixas conetur trãſire. Rurſus in Olympus hymno 3.

Νῦν γε πρὸς ἐσχατιὰν Θη- ρων ἀρεταῖσιν ἱκάνων, ἅπτεται
Οἴκοθεν Ἡρακλέος σταλᾶν. τὸ πόρσω
Δ' ἐστὶ σοφοῖς ἄβατον Κἀσόφοις. id eſt,

Nunc ſanè ad extremos limites virtutibus perueniens Theron, attingit à domo Herculis columnas. Quod autẽ vltra eſt, ſapientibus pariter & inſipientibus inacceſſum. Cõſimilem in modum vſus eſt Gregorius Nazianzenus in Monodia, ſentiens Baſilium eò perfectionis perueniſſe, vt longius progredi negatum eſſet humanæ naturæ. Heraclides Ponticus in allegoriis Homeri, improbos Homeri poematis interpretes exigendos putat ὑπὲρ Ἡρακλείας ἐσχάτας στήλας καὶ τὸ ἄβατον ὠκεανοῦ πέλαγος, id eſt, Vltra Herculis extremas columnas, & inacceſſum Oceani mare.

Ariolari. 25

Ariolari prouerbio dicebatur qui nihil adferret certi, nihilque præſentis emolumenti, verùm in diẽ modò pollicitaretur. Ita Dorio leno in Phormione Terẽtiana adoleſcẽti Phædriæ pecuniam daturum ſe promittenti, dicẽtique, Nõ mihi credis? reſpondit, Ariolare. Item Sannio in Adelphis, Sed ego hæc ariolor. Sumptum à diuinis, qui prædicunt euentura. Futurorum autem nulla certa cognitio, quemadmodum eleganter dictum eſt à Pindaro,

Τῶν δὲ μελλόντων τετύφλωνται φραδαί·
Πολλὰ δ' ἀνθρώποις παρὰ γνώμαν ἔπεσεν.

Quorum carminum hæc ſententia, Cæcam eſſe rerum futurarum ſcientiã: mortalibus autẽ multa præter ſpem euenire.

Ciceris emptor. 26

Equidem arbitror & illud inter prouerbia referendum, quod ait Horatius in Arte poetica, Ciceris & nucis emptor, infimæ ſortis hominẽ, déq; ima plebe quempiam ſignificãs,

Offenduntur enim quibus eſt equus, & pater, & res.
Nec ſiquid fracti ciceris probat & nucis emptor,
Æquis accipiunt animis, donántve corona.

Nemo quẽquã ire prohibet publica via. 27

Prouerbii ſpeciem habet ~~& illud Plautinum ex Curculione, Nemo ire quenquam prohibet publica via.~~ Quo ſignificãt rerum communium æqualem omnibus vſum eſſe, neque cuiquam vertendum vitio, quod ius publicum concedit. Plautus ad ſenſum turpiculum deflexit, nempe ad vſum ſcorti publicitus proſtantis. Videtur autem effictum ad imitationem Pythagorici ſymboli, iubentis, τὰς λεωφόρους βαδίζειν, id eſt, Publicam ingredi viam: aut contrà, τὰς λεωφόρους μὴ βαδίζειν. Quò quidem mihi reſpexiſſe videtur Flaccus in Arte poetica, quum ait,

Publica materies priuati iuris erit, ſi
Nec circa vilem patulumque moraberis orbem,
Nec verbum verbo curabis reddere.

Hinc belli initium. 28

Inter prouerbia quæ ſumuntur ex alluſionibus authorũ, mihi non videtur illud ſilentio prætereundũ, quod ex Thucydide vſurpauit Lucianus in Pſeudomante, Καὶ κατὰ τὸν Θουκυδίδην, ἄρχεται ὁ πόλεμος ἐνθένδε ἤδη, id eſt, Et iuxta Thucydidem, iam hinc belli initium. Id ad varios vſus poterit accõmodari, ſiue quũ ad incipiendum negotium accingi ſignificamus: ſiue quum aliunde natam ſimultatem innuimus, ac tumultum rerum exortum. Ad eundem Thucydidis locum non dubium quin alluſerit Ariſtophanes in Acharnẽſibus,

Κἀντεῦθεν ἀρχὴ τοῦ πολέμου.

Atque illud ἐντεῦθεν eo loco frequentius iterat: quo magis conſentaneum, illum alluſione ad iocum abuſum fuiſſe.

Inanium inania conſilia. 29

Κενοὶ κενὰ βουλεύονται, id eſt, Inaniũ inania conſilia. &, κενοὶ κενὰ λογίζονται, id eſt, Inaniũ inanes cogitationes: quũ quis ſua ſpe fruſtratur. Cognatum illi μωρὸς μωρὰ λέγει, id eſt, Fatuus fatua loquitur. Natũ aiunt ex euentu. Nam Archias ſtipulatus à Demetrio quingenta auri talenta vt Cyprum proderet, re deprehenſa, arrepto fune ex his quibus tenduntur tentoria, ſuſpendit ſeſe. Refertur in Græcorum collectaneis.

Nutricum more male paſcis. 30

Κᾆθ' ὥσπερ αἱ τίτθαι γε σιτίζεις κακῶς. id eſt,
Paſcis profectò more nutricum male.

In vetuſtiſſimis quibuſdam prouerbiorum collectaneis reperi, quæ quidam Plutarcho tribuũt. Extat autem apud Ariſtophanem in Equitibus: qui quidem & metaphoræ rationẽ explicat his verſibus,

Κᾆθ' ὥσπερ αἱ τίτθαι γε σιτίζεις κακῶς.
Μασώμενος γὰρ, τῷ μὲν ὀλίγον ἐντιθεὶς,
Αὐτὸς δ' ἐκείνου τριπλάσιον κατέσπακας. id eſt,
Paſcis profectò more nutricum male:
Nam vbi manderis, paulum huic in os dein inſeris:
Ipſe at præ illo vel triplum glutis cibi.

Conueniet igitur in eos qui de lucro paululum aliquid impertiunt ſociis: aut qui ſic facultates alienas adminiſtrant, vt maximam partem in ſuos cõuertant vſus. id quod hodiéque tutorum vulgus factitat.

Amphictyonum conſeſſus. 31

Ἀμφικτυονικὸν συνέδριον, id eſt, Amphictyonicus cõſeſſus. De frequenti grauium virorum conuentu. Ductum à conuentu illo Græcorum olim celebratiſſimo, qui Amphictyonum dicitur: vel ab Amphictyone Deucalionis filio, qui quũ rerum potiretur, gentes Græcanicas dicitur conuocaſſe, vt citatur author Theopõpus in 8. hiſtoriarum libro, ac teſtatur Pauſanias in Phocaicis. Porrò populi qui in id cõſiliũ cõuenire ſoleant, numerantur 12, Iones, Dores, Perrhæbi, Bœoti, Magnetes, Achæi, Phthii, Molienſes, Dolopes, Ænianes, Delphi, Phocenſes. Vel inde nomen inditum Amphictyonum, quòd vndecunque ad id conſilium ex omni Græcia conueniretur, vt placet Anaximeni, & Androtioni in Atticarũ deſcriptione rerum, apud Pauſaniam, in eo quem modo oſtẽdi loco. Quo quidem & alia complura ſuper hac re non indigna lectu referuntur, ſiquis fortè requiret. nos ad enarrationem prouerbii putamus hæc eſſe ſatis. Venuſtius fuerit adagium, ſi per ironiam torqueatur ad indoctorum conuẽtum, qui ſibi tamen Solones eſſe videantur.

Etiam capillus vnus. 32

Celebratur & mimus, ni fallor, Publianus, admodum prouerbiali ſpecie,

Etiam capillus vnus habet vmbram ſuam.

Quantumuis puſillum commodum iuuat, quãtumlibet exiguum delictum nocet.

Xenocratis caſeolus. 33

Ξενοκράτους τυρίον, id eſt, Xenocratis caſeolus. De cibo qui perquàm diu durat, priuſquam abſumatur. Quanquam nihil vetat quo minus ad alia quoque transferatur: puta ad veſtẽ, ad librum, ad pecuniolã, aut ſimile quippiam, quo ſic parcè circunſpectéque quiſpiam vtitur vt quam diutiſſime duret. Sumptũ adagium ab admirabili Xenocratis philoſophi frugalitate, quem tradunt ſæpenumero opſonia iam rancida facta abieciſſe: neque raro euteniſſe, vt quũ cadum aliquẽ relinire vellet, iam vinum reperiret in acorẽ verſum. Proinde prouerbium appoſite dicetur in ſordidos quoſdam, quibus hic mos, omnem penum euſque ſeruare quoad fuerit corruptus. perinde quaſi nefas ſit rebus ſynceris & integris frui. Adagium refertur in Stobæi collectaneis.

Aperto pectore. 34

Aperto pectore dicimus, pro eo quod eſt vehementer ex animo, citráque fucũ, quaſi renudatis animi penetralibus. M. Tullius in libello De amicitia, In qua niſi, vt dicitur, apertũ pectus videas, tuumque oſtẽdas, nihil fidum. Plinius Iunior Fabato, Epiſtolarum quas mihi, vt ais, aperto pectore ſcripſiſti, obliuiſci iubes: at ego nullarũ libẽtius memini. Alluſum eſt autẽ ad Momi dictum, qui feneſtras in hominũ pectore deſideraſſe fingitur, quo liceret inſpicere quidnam in ſpecubus illis reconditum eſſet. Perſius in quinta Satyra,

Vt quantum mihi te ſinuoſo in pectore fixi,
Voce traham pura, totumque hæc verba reſignent
Quod latet arcana non enarrabile fibra.

Similiter apud Naſonem Phœbus, -aſpice vultus
Ecce meos: vtinámque oculos in pectore poſſes
Inſerere, & patrias intus deprendere curas.

Ad calcem peruenire. 35

Ad calcẽ peruenire, pro eo quod eſt ad metam finémque, Prouerbialem habet figurã, quoties ad aliud quippiã deflectitur quàm ad corpus humanũ. M. Tullius libro De amici-

tia, Vt cum æqualibus poſſis viuere, cum quibus tanquam è carceribus emiſſus, cum iiſdem ad calcem, vt dicitur, peruenire. Idem De ſenectute, Nec verò velim quaſi decurſo ſpatio à calce ad carceres reuocari. Ad hanc attinent formã etiam illa, Vſque ad Plaudite, id eſt, vſque ad extremum finem. Idem in eodẽ ſermone, In quocunque fuerit actu, probetur: nec ſapienti vſque ad Plaudite viuẽdum. Rurſum alibi, Quibus qui ſplendide vſi ſunt, hi mihi videntur fabulã ætatis peregiſſe, neque tanquam inexercitati hiſtriones, in extremo actu corruiſſe. Rurſum aliàs eodẽ in opere, Extremum actum tanquam ab inerte poeta eſſe neglectum. Quãquam huius generis alibi à nobis facta mentio.

A calce ad carceres. Vſque ad Plaudite.

Bellum omnium pater. 36

Ὁ πόλεμος ἁπάντων πατὴρ, id eſt, Bellum omniũ pater. Lucianus veluti prouerbio iactatum refert, in cõmentario De ratione conſcribendæ hiſtoriæ, Μᾶλλον δὲ Θουκυδίδαι καὶ Ἡρόδοτοι καὶ Ξενοφῶντες ἡμῖν ἅπαντες. καὶ, ὡς ἔοικεν, ἀληθὲς ἄρ᾽ ἦν ἐκεῖνο τὸ, πόλεμος ἁπάντων πατὴρ, εἴ γε καὶ συγγραφέας τοσούτους ἀνέφυσεν, ὑπὸ μιᾷ τῇ πληγῇ. id eſt, Quin potius Thucydides, Herodoti, Xenophontes nobis erant omnes. Adeò vt verùm eſſe videretur illud quod dicitur, Bellum rerum omnium pater: ſi quidẽ tam multos ſcriptores produxit vnico ictu. Prouerbium ideo dictum eſt, quòd bellum omnium rerum nouandarũ author eſt, vt ex eo veluti nata videãtur vniuerſa. Niſi quis malit ad philoſophorum quorundam decretum referre, qui dixerunt rerum ſummam è lite progigni.

Phaniæ ianua. 37

Φανίου θύρα, id eſt, Phaniæ ianua. Euſtathius in Odyſſeæ α, oſtendit dictum de his qui ſimulant ſeſe congeſtas opes habere quæ nuſquam ſunt. Ductum a Phania quodam, qui falſam de ſe præbuerit opinionem, quaſi multam diuitiarũ vim domi conſtructam ac reconditam haberet. Diximus alibi de Phani ianua, in prouerbio Phani oſtiũ: quod an idem ſit cum hoc néćne, viderint docti.

Ἐκλινίσαι. 38

Ἐκλινίσαι. Prouerbiali figura dictum oſtẽdit Euſtathius in tertium Iliados. Sũpta metaphora a piſcibus qui ſuffugiunt à retibus, quive ab hamo elabuntur. Nam lina retia dicũtur etiam Latinis, vt Maroni,

Lina pro retibus

Humida lina trahunt.

Ineſt autem piſcibus quibuſdam genuina quædam calliditas è retium textis elabendi, quemadmodum eleganter de ceſtreo narrat Oppianus libro tertio. Sed carmẽ ipſum, quãdoquidem author nõ admodum adhuc vulgatus eſt, adſcribere præſtat,

Κεστρεὺς μὲν πλεκτοῖσιν ἐν αἰγιαλοῖσι λίνοισιν
Ἑλκόμενος, δόλον οὔτι παρελθέμεν ἠγνοίησεν·
Ὕψι δ᾽ ἀναθρώσκει λελασμένος ὕδατος ἄκρου,
Ὀρθὸς ἅλις ὁπόσον οἱ σθένος ἅλματι κοῦφον
Ὁρμαίνει· φελλοὺς δὲ ὑπέρθορεν οὐκ ἀμαρτών.
Πολλάκι γὰρ ὀρθῷ καὶ ὕστατα πείρατα φελλῶν
Ῥηιδίως ὑπέραλτο, καὶ ἐξήλυξε μόροιο.
Εἰ δ᾽ ὅ γ᾽ ἁμαρτήσῃ πρώτου σάλου, αὖθις ὀπίσσω
Ἐς βρόχον ἐκπέσῃ, οὐκέτι βιάζεται, οὐδ᾽ ἀναφαίνει,
Ἀχνύμενος πείρῃ δὲ μαθὼν, ἀποπαύεται ὁρμῆς. id eſt,
Ceſtreus dum trahitur ſinuoſis æquore textis,
Haud illum qua ſuffugiat latet árſque doluſque:
Subſilit in ſublime alacer, ſaltuque citato
Viribus enits quantum valet omnibus, vndas
Emicat in ſummas ſublato corpore toto.
Ingenio fortuna fauet. nam ſubera ſæpe
Quæ ſummos tollunt funes, retinacula caſſis
Tranſilit, & fatum elabens fugit improbus atrum.
Sin primum expertus ſubſultum, in retia rurſum
Delapſus recidat, iam nec pugnare laborat
Anxius, aut fruſtra niti: doctuſque periclo,
Nec iactat ſeſe, neque ſurſum promicat vnquam.

De permultis item aliis piſcibus ad eundem commemorat modum, quibus artibus elabantur capti. Sed reliqua perſequi prælongum: illud non iniucundum ſcitu quod de piſce torpedine narrat poeta Claudianus, quemadmodũ illigatus hamo, ſubducat ſeſe, vi veneni, per linum atque harundinem ad piſcatoris vſque manum immiſſa. Carmen ſic habet: cur enim grauer adſcribere tam elegans, támque feſtiuum?

Siquando veſtita cibis incautior æra
Hauſerit, & curuis frænari ſenſerit hamis,
Non fugit, aut vano conatur vellere morſu,
Sed propius nigræ iungit ſe callida ſetæ,
Et meminit captiua ſui, longéque per vndas
Pigra venenatis effundit flamina venis.
Per ſetam vis alta meat, fluctuſque relinquit,
Abſentem vinctura virum. metuendus ab imis
Emicat horror aquis, & pendula fila ſequutus
Tranſit harundineos arcano frigore nodos,
Victricemque ligat concreto ſanguine dextram.
Damnoſum piſcator onus prædámque rebellem
Iactat, & amiſſa redit exarmatus habena.

Ariſtophanis interpres putat ab auibus traductum. Conſimili figura Perſius Satyra quinta,

Nec trepidare velis, atque arctos rodere caſſes.

Caſſes rodere.

Αἰγυπτιάζειν. 39

Αἰγυπτιάζειν dicebantur aſtuti & impoſtores. Sumptum à moribus eius gentis. Theocritus ἐν Συρακουσίαις,

—οὐδεὶς κακοεργὸς
Δαλεῖται τὸν ἰόντα παρέρπων αἰγυπτιστί. id eſt,
—lædit ſceleratus
Aſtu Ægyptiaco obrepens iam nemo, nocétve.

De moribus Ægyptiorũ teſtatur & illud ex Æſchylo, quod alibi retulimus,

Δεινοὶ πλέκειν τοι μηχανὰς Αἰγύπτιοι. id eſt,
Ægyptii miri ſtruendis artibus.

Citat hoc prouerbium Syneſius in Encomio caluitii. Quanquam nonnunquam αἰγυπτιάζειν accipi ſolet pro eo quod eſt adurere: vt in hoc carmine,

Χρόαν δὲ τὴν σὴν ἥλιος λάμπων φλογὶ
Αἰγυπτιώσει. id eſt,
Tuum colorem Phœbus ardens igneis
Flammis aduret.

Ne bolus quidem relictus. 40

Οὐδ᾽ ἔλλαφος λέλειπται, id eſt, Ne bolus quidẽ relictus eſt; hoc eſt, nec vel pauxillum. Euſtathius enarrans tertiũ Odyſſeæ librum, citat hunc Eupolidis verſum,

Οὐχὶ καταλέλειπται τῶν ἐμῶν οὐδ᾽ ἔλλαφος. id eſt,
Nec bolus è meis relictus rebus eſt.

Ἔλλαφος.

Nam ἔλλαφος id apud Græcos ſignificat quod nos vulgata voce magiſquam Latina morſellum dicimus, a verbo λαφύσσω, quod eſt auide comedo.

Rex aut aſinus. 41

Βασιλεὺς ἢ ὄνος, id eſt, Rex aut aſinus, hoc eſt, aut victor, aut victus. Simile illi, ἢ τρὶς ἕξ, ἢ τρεῖς κύβοι, Aut ter ſex, aut tres tali. Euſtathius Odyſſeæ ſextũ enarrans librum, oſtendit metaphoram ductam ab his qui ludunt ſphæra, quibus qui viciſſet, rex appellabatur: qui victus fuiſſet, huic aſino nomen erat. Plato in Theæteto, Ὃς δ᾽ ἂν ἁμάρτῃ, καθεδεῖται, ὥσπερ φασὶν οἱ παῖδες οἱ σφαιρίζοντες, ὄνος· ὃς δ᾽ ἂν περιγένηται ἀναμάρτητος, βασιλεύσει ἡμῶν. id eſt, Qui aberrarit, is deſidebit, quemadmodum dicũt ii qui ſphæra ludũt, aſinus: qui vero nihil aberrãs vicerit, rex noſter eſto. Iulius Pollux libro de rerũ vocabulis nono, ſphæra ludendi quatuor modos cõmemorat, quorum primus appellatur ἐπίσκυρος, alter φαινίνδα, ſeu φεννίδα, tertius ἀπόρραξις, quartus οὐρανία. Quorũ poſtremum (nam is ad prouerbium propriè facit) deſcribit his verbis, Ἡ δ᾽ οὐρανία, ὁ μὲν ἀνακύψας αὐτὸς, ἀποβάλλει τὴν σφαῖραν εἰς τὸν οὐρανόν. οἱ δὲ ἤδη ἀνταγωνίζονται, πρὶν εἰς γῆν αὐτὴν πεσεῖν, ἁρπάσαι. ὅπερ ἔοικεν Ὅμηρος ἐν Φαίαξιν ὑποδηλοῦν. ὅτε μέντοι πρὸς τὸ τεῖχος τὴν σφαῖραν ἀναρρίψας, τὸ πλῆθος τῶν πηδημάτων ἐλογίζετο, καὶ ὁ μὲν ἡττώμενος ὄνος ἐκαλεῖτο, καὶ πᾶν ἐποίει τὸ προσταχθὲν, ὁ δὲ νικῶν, βασιλεύς τε ἦν καὶ ἐπέταττεν. id eſt, Vrania vero luſus ſic habet: Aliquis reſupinãs ſeſe, ſphærã in cælũ mittit: reliquis autẽ certamen erat vt eã priuſquã in terrã recideret, raperent. id quod in Phæacibus ſignificare videtur Homerus. Sanè verò quum aduerſus parietẽ ſphæram miſiſſent, numerus ſubſultuũ cẽſebatur. & qui victus fuiſſet, is aſinus appellabatur: & quicquid imperatũ eſſet, faciebat. Rurſum qui viciſſet, is & rex erat & imperabat. Hactenus Iulius. Porrò locus quem ex Homero citat, eſt Odyſſeæ θ, ad hunc modum,

Asinus ſedet.

Τὸν ῥα περιστρέψας ἧκε στιβαρῆς ἀπὸ χειρός.
Βόμβησεν δὲ λίθος, κατὰ δ᾽ ἔπτηξαν ποτὶ γαίῃ
Φαίακες δολιχήρετμοι, ναυσίκλυτοι ἄνδρες,
Λᾶος ὑπὸ ῥιπῆς· ὁ δ᾽ ὑπέρπτατο σήματα πάντων. id eſt,

Verſatum hunc valida ſubmiſit in aera dextra.
Intonuit lapis. aſt in humum formidine ſidunt
Phæaces, gens gnara maris, ratibuſque ſuperba,
Ob ſaxi iactum: verum id procul omnia ſigna
Tranſuolat.

Ab hac forma non videtur alienũ quod eſt apud Plautum in Rex ſum. Pœnulo, Rex ſum, ſi ego illum hodie hominem ad me illexero. Licebit vti quum ſignificabimus iaciẽdam aleam, quæ vel ſummos reddat vel infimos.

Stellis ſignare viam. 42

Ἄστροις σημειοῦσθαι τὴν ὁδόν, id eſt, Stellis ſignare viam, dicuntur, qui notulis quibuſdam & coniecturis rem alioqui peruestigatu difficilẽ inquirunt. Euſtathius exponens quintum Odyſſeæ librum, admonet conuenire in eos qui longam ac deſertam ingrediuntur viam. Sumpta metaphora à nautis, qui in nocturna nauigatione viam ſtellarum obſeruatione coniectant. quemadmodum apud Homerum Vlyſſes Odyſſeæ libro quinto,

Αὐτὰρ ὁ πηδαλίῳ ἰθύνετο τεχνηέντως
Ἥμενος· οὐδέ οἱ ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισιν ἔπιπτε,
Πληϊάδας τ' ἐσορῶντι, καὶ ὀψὲ δύοντα βοώτην,
Ἄρκτον θ', ἣν καὶ ἄμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν. id eſt,
At clauo ille ſedens, nauim mira arte regebat:
Nunquam corripuit nutantia lumina ſomnus.
Verùm Pleiadas ſpectat, ſerique Booten
Occaſus, Vrſámque, alio cognomine Currum.

Alluſit huc eleganter M. Tullius lib. Academ. quæſt. 4, quũ ait, abſoluti ſapientis eſſe, non duci opinionibus, ſed certo verum tenere: idque ductu & indicio Cynoſuræ, quæ quòd minore orbe circũferatur, vtpote polo vicinior, certius mõſtrat viam, etiamſi minus ſit conſpicua. At nondum perfectè ſapientem, dum vbique quod probabile videtur, amplectitur, interdum errantem, veluti Helicen ſequi: quæ vt clarior eſt, & magis oculis perſpicua, ita non perinde certa viæ monſtratrix: quòd latiore ambitu circumagatur, eo quòd à polo ſeu vertice mundi longius abſit. Verba Ciceronis ſunt hæc, Nec tamen ego is ſum qui nihil vnquam falſi approbẽ, qui nunquam aſſentiar, qui nihil opiner: ſed quærimus de ſapiente. Ego verò ipſe, & magnus quidem ſum opinator (nõ enim ſum ſapiens) & meas cogitationes ſic dirigo, non ad illam paruulam Cynoſuram,

(Qua fidunt duce nocturna Phœnices in alto,

vt ait Aratus. eoque directius gubernant quòd eam tenent

Quæ curſu interiore, breui conuertitur orbe:)

ſed ad Helicen & clariſſimos Septentriones, id eſt, rationes has latiore ſpecie non ad tenue elimatas. Eo fit vt errem & vager latius. Scio mihi factam alibi huius prouerbii mẽtionem: verùm quoniam nactus eram quædam non indigna cognitu, viſum eſt hic repetere.

Sambucam citius, &c. 43

Adagii ſpeciem præ ſe gerit Perſianum illud carmen,

Sambucam citius caloni aptaueris alto.

Cuius vſus incidet ſiquãdo ſignificabimus aliquem à diſciplina percipiẽda, ſiue munere gerendo nimis alienũ eſſe. Siquidem ſambuca organũ eſt muſicorũ, quod haudquaquã congruat caloni. Quanquã Athenæus libro 14, indicat & bellicum inſtrumentũ dici ſambucam, quod machinæ in morẽ Calones. admouebatur hoſtium mœnibus. Calones autem vocantur militum miniſtri, qui vallos ac ligna geſtitant. vnde & nomen inditum autumant grammatici. Porrò quum milites ſint imperiti muſices, multo magis calones. Quanquã poteſt non abſurdè accipi de ſambuca militari machina, quæ ritu organi muſici, chordis quibuſdã intenditur. Ad hãc intendendã haudquaquã idonei ſunt calones, vtpote ſtolidi, & ob id ipſum ad infima miniſteria retruſi, quòd diſciplinæ militaris prorſum rudes ſint & indociles. Vnde Perſius non citra ἔμφασιν addidit alto: propterea quòd homines prælongi etiam prouerbio vecordiæ notantur, αὖος ὁ μακρός.

Noſtræ farinæ. 44

Eiuſdem farinæ dicuntur inter quos eſt indiſcreta ſimilitudo. quod enim aqua ad aquam collata, idem ad farinam farina. Perſius in quinta Satyra,

-noſtræ paulo antè farinæ
Pelliculam veterem retines.

Perinde quaſi dicat, noſtri gregis, noſtræ cõditionis. Pertinet ad illam claſſem, Eadem cera, & Idem puluis, de quibus alibi dictum eſt. Simili tropo Seneca dixit, Eiuſdem notæ, lib. 3, epiſtola 24, His adiicias & illud eiuſdem notæ licet, tantam hominum imprudentiam eſſe, imò dementiam, vt quidam timore mortis cogantur ad mortem.

Nullo ſcopo iaculari. 45

Ἀσκόπως τοξεύειν, id eſt, Abſque ſcopo iaculari dicũtur qui nihil certi propoſitũ habent quod ſequatur, & ad quod inſtituti cõſiliique ſui rationes referant. Lucianus in Toxaride, Ἐπειδὴ νῦν ἄσκοπα τοξεύομεν, αὖθις ἑλόμενοι διαιτητὴν, ἄλλας ἐν ὑστέρῳ τοιαύτας φιλίας, id eſt, Quoniã in præſentia nullo propoſito ſcopo iaculati ſumus, denuo aſcito arbitro, alia amicorum paria apud illum referamus. Perſius Satyra tertia,

Eſt aliquid quò tendis, & in quod dirigis arcum?
An paſſim ſequeris coruos, teſtâque lutóque
Securus quò pes ferat.

De pulmone reuellere. 46

Dubium non eſt, quin ad prouerbiorũ formam pertineat & illud Perſianum De pulmone reuellere, pro eo quod eſt ſtultam & arrogantem opinionem animo eximere:

Dum veteres auias tibi de pulmone reuello.

Tumorem animique faſtum in pulmone collocant. vnde μέγα πνεῖν apud Græcos. Et idem Perſius alibi, Μέγα πνεῖν.

Grãde aliquid, quod pulmo animæ prælargus anhelet.

Quos non tollerent centũ AEgyptii. 47

Οὓς οὐκ ἂν ἄραιντ' ἂν οὐδ' ἑκατὸν αἰγύπτιοι. id eſt,
Quos ferre nec centum queant Ægyptii.

De moleſtis dici ſolitum, ac moribus intolerandis, ſeu faſtu præturgidis. Inde ductum, quòd Ægyptii plerique geſtãdis oneribus quæſtum non ſatis honeſtum factitare conſueuerint: vnde & ἀχθοφόροι dicti, in iocũ prouerbialem abierunt. Ἀχθοφόροι Αἰγύπτιοι. Refertur adagium ab Eudemo in collectaneis dictionũ Rhetoricarum, & item à Suida. Extat autem apud Ariſtophanem in Ranis, ad hunc modum,

Δύ' ἅρματ' ἐπέθηκε, καὶ νεκρὼ δύο,
Οὓς οὐκ ἂν ἄραιντ' οὐδ' ἑκατὸν αἰγύπτιοι. id eſt,
Duo plauſtra, duóque item impoſuit cadauera,
Quæ ferre nec centũ queãt Ægyptii. Idem in Auibus,
Οὐκ αἰγύπτιος πλινθοφόρος. id eſt,
Non Ægyptius lateriger.

Conſimili modo Lucilius apud Nonium,

Quem neque Lucanis oriundi montibus tauri
Ducere protelo validis ceruicibus poſſent.
Rurſum idem alibi,
Hunc iuga mulorum protelo ducere centum
Non poſſint.

AEgyptius laterifer. 48

Αἰγύπτιος πλινθοφόρος, id eſt, Ægyptius laterum geſtator, Suidas nominatim prouerbii titulo refert. Extat autẽ apud Ariſtophanem in Auibus. Ibi quærit quiſpiam quis compoſuiſſet equum Durium in arce Palladis, centum cubitorum. Cui reſpondetur,

Ὄρνιθες, οὐδεὶς ἄλλος, οὐκ αἰγύπτιος
Πλινθοφόρος, οὐ λιθουργός: id eſt,
Aues, nec alius vllus: haud Ægyptius
Laterifer, aut faber lapidarius.

Quadrare videtur in ſordidum atque infimæ ſortis hominem, in quem vſum etiam Carum vilitas vſurpata eſt. aut in eum, qui moleſtis negociis premitur. Admonuimus modo Ægyptios in vulgi fabulã ac riſum abiiſſe, quòd aſinorũ ritu vectandis corpore oneribus quæſtum facerent. Ad quẽ laborẽ hoc exercitatiores illos fuiſſe cõiicio, quòd in effodiendis lacunis, limóque exportãdo, ac lateribus argillaceis, huiuſmodi opera potiſſimum opus erat apud Ægyptios; ob limum quem inuehit Nilus. Nam illic paſſeres, opinor, aut hirundines monſtrarunt artem è luto cõſtruendi parietes. Argumento eſt, quòd Hebræi, quũ apud illos agerent, adacti ſunt, luto lateribuſque geſtandis ſeruilem operam præſtare Pharaoni, De mulis Marianis alibi reperies.

Cœnare me doce. 49

Δειπνεῖν με δίδασκε, id eſt, Cœnare me doce. Prouerbiali figura dictũ eſt ab Ariſtophane in Ranis. Tẽpeſtiuiter vſurpabitur ſiquando docere, præire, aut etiã refellere conatur aliquẽ imperitus negocii de quo diſceptatur. Verba ſunt Bac-

Virgo primúm. 63

Παρθένος τὰ πρῶτα, id eſt, Virgo primùm. De iis dici ſolitum qui rem paternam profunderét. Haud ſcio an inde dictum, quòd virgines adhuc rudes, & meretricii quæſtus ignaræ, facilè ſui copiam faciunt: poſtea, quo plus auferant præmii, difficiles ſeſe præbent. Itidem adoleſcentes nuper nacti facultates, priuſquam intelligant quid ſit pecunia, largius effundunt. Et prima vitæ pars, quæ quidem eſt optima, ſtultiſſimè nobis conteritur.

Vir videbatur nauis ſupplicans ſcopulo. 63

Ἀνὴρ ἔοικε ναῦς ἱκετεύειν πέτραν. id eſt,

Vir viſus eſſe eſt nauis obſecrans petram.

De ſtupidis ac ſtolidis, quibus aliud pro alio videtur, dictum indicat Suidas, ducta metaphora à naue quæ impingit in ſcopulum.

Viro eſurienti neceſſe eſt furari. 65

Πεινῶντα κλέπτειν εἰς ἀναγκαίως ἔχει. id eſt,

Famelicus vir eſſe furax cogitur.

Suidas prouerbii nomine refert, quòd congruat in eos qui extrema adacti neceſſitate, quid faciunt. Veluti ſi, qui confiteatur ſe mentitum, dicat, Quid facerem, aut quid mētiendū erat, aut in ſummam veniendū infamiā: πεινῶντα κλέπτειν. Aut ſiquis auidus gloriæ, aliena pro ſuis edat, quum ipſe de ſuo nihil poſſit egregium edere.

Vixit, dum vixit, bene. 66

Vixit, dum vixit, bene. Eſt in Hecyra Terentiana. Prouerbiale fuiſſe vel ſenex indicat, rogans num præter vnam ſententiam nihil attuliſſet. Cōuenit in eos qui molliter ac ſuauiter viuunt, atq; ita faciunt ſumptus vt non multum inueniat hæredem. Eſt autē amphibologia in verbo viuere, quod interdum ſimpliciter viuere eſt, interdum genialiter vitam agere: vt apud Catullum,

Viuamus mea Leſbia, atque amemus.

Fumantem naſum vrſi ne tentaueris. 67

Prouerbii ſpeciem habet & illud apud Martialem,

-rabido nec perditus ore

Fumantem naſum viui tentaueris vrſi.

Sit placidus licet, & lambat digitóſque manúſque,

Si dolor & bilis, ſi iuſta coegerit ira,

-Vrſus erit. vacua dentes in pelle fatiges.

Admonet non eſſe tentandos qui poſſint nocere. Conſimili modo Syneſius in Encomio caluitii ſcripſit, Canem naribus prendere, pro eo quod eſt, prouocare mordacem & nociturum. Hac parte corporis icta, potiſſimùm vrſos irritari docent beſtiarii. Canem naribus prendere.

Muris in morem. 68

Plautus in Captiui duo, Quaſi mures ſemper edimus alienum cibum. In paraſitos dictum, quibus iucundum eſt aliena viuere quadra. Non cōueniunt nec in vna ſede morantur libertas & cibus alienus. quod eleganter indicat apologus Æſopicus de mure ſylueſtri & domeſtico. Quin & Græcis prouerbiali verbo μυοπωλεῖν dicuntur qui muris in morem cibi cauſa obambulāt oberrántq;. Indicauit hoc Heſychius. Μυοπωλεῖν.

E tribus malis vnum. 69

Τῶν τριῶν κακῶν ἕν, id eſt, Trium malorum vnum. Suidas prouerbium indicat apud Menandrum extitiſſe. Sumptum autem à Theramene, qui cuidam è tribus malis vnum indixerit, è quibus quod vellet eligeret. Vnde & Ariſtophanes apud eundem Suidam in Triphalete, ἐγὼ γὰρ ἀπὸ Θηραμένους δέδοικα τὰ τρία ταῦτα, id eſt, Ego enim à Theramene metui tria hæc. Quæ ſint autem ea tria, quære in prouerbio τὰ τρία τῶν εἰς θάνατον. Id vſurpauit Alexander in Æpolis. Ariſtides ait oraculum ſolere tradi obſignatum: quod qui ſolueret, priuſquam fas eſſet, vnum è tribus malis illum manebat, aut oculorum orbatio, aut manus, aut linguæ iactura. Sunt qui dicāt, iis qui ſententia capitali damnati fuiſſent, tria ſolere deferri, gladium, laqueum & aconitum.

Quàm facilè vulpes pyrum comeſt. 70

Plautus in Muſtellaria, Tam facilè vinces, quàm vulpes pyrum comeſt. De re factu procliui, quòd nihil negotii ſit vulpi dentatiſſimæ pyrum edere.

Contrahere ſupercilium, Inflare buccas. 71

Ὀφρῦς ἀνασπῶντες, καὶ γνάθους φυσῶντες. id eſt, Adductis ſuperciliis, & inflatis buccis. In faſtuoſos ac turgidos dictum Suidas admonet. Siquidem in ſuperciliis (ſicut aliàs oſtendimus) arrogantiæ ſedes. Horatius inflatas buccas ad iracundiæ retulit argumentum. -quin Iuppiter ambas

Iratus buccas inflet.

Diuus Auguſtinus in libris Confeſſionum, Buccis typho crepantibus. Quo loco nonnulli perperam typo legunt. Mirum eſt autem Auguſtinum voce Græcanica tantopere delectatum, vt quum faſtum dicere poſſet, typhum dicere maluerit: niſi quòd ea iam vſu Latio donata videbatur. Traductum à ranis quæ per iram inflantur. Notus eſt apologus Æſopicus de rana per arrogantiam dirupta. Horatius, Auguſtinus.

Creſcentem tumidis infla ſermonibus vtrem.

Sus comeſſatur. 72

Ὗς ἐκώμασεν, id eſt, Sus ſaltauit, aut comeſſatur. Diogenianus oſtendit dici ſolitum de iis qui præter decorum quippiā facerēt: quique rerum ſucceſſu præter meritum obiecto, ſeſe met inſolētius efferunt. Attingūt & Suidas & Zenodotus. Eſt autem Græcis κωμάζειν, iuuenum amantium more coronis, cantilenis, ſaltationibus, cæteriſque iuuenilibus nugis laſciuire, & in domos alienas irrumpere. Irrumpunt & ſues. vnde Theocritus in Syracuſiis,

-ἀθρόος ὄχλος ὠθεῦνθ' ὥσπερ ὕες. id eſt,

Turba ſimul conferta ſuum more irruit.

Cæterùm qui ruſticiore ſunt ingenio, mirum quàm hæc dedeceant. Locus erit vbi natura ſæuus & agreſtis, affectat videri feſtiuus.

Dat veniā coruis, vexat cenſura colūbas. 73

Non tam ouum ouo ſimile, quàm illud prouerbii ſpeciē præ ſe fert, quod eſt apud Iuuenalem,

Dat veniam coruis, vexat cenſura columbas.

Pœna legum exercetur in humiles quoſpiam, & à quibus ob ingenii manſuetudinē aliquid emolumēti poteſt auferri: rapacibus ignoſcitur. Sūptum eſt ab apophthegmate Anacharſidis, qui hoc dicto eluſit ſtudium Solonis in conſcribendis legibus, quemadmodū refert Plutarchus in vita Solonis, ὅς τοὺς νόμους τοῖς ἀραχνίοις ὁμοίους ἔφασκεν. καὶ γὰρ ἐκεῖνα, ἐὰν μὲν ἐμπέσῃ τι λεπτὸν καὶ ἀσθενές, στέγει· ἐὰν δὲ μεῖζον, διαρρήξαν οἴχεται. id eſt, Leges aranearū telis adſimiles dicebat: propterea quòd in illas ſiquid leuius aut imbecillū incurrerit, hæret: ſin maius aliquid, diſſecat ac fugit. Ad eandem pertinet ſententiā quod in Phormione ait Terentius,

Quia non rete accipitri tenditur, neque miluio,

Qui malè faciunt nobis: illis qui nihil faciunt, tenditur.

Quia enim in illis fructus eſt, in illis opera luditur.

Sutorium atramentum. 74

M. Tullius libro epiſtolarum nono, ad Pætum, Iam pater eius accuſatus eſt à M. Antonio: ſutorio atramento abſolutus putatur. Subeſſe videtur prouerbiū. Sentit, opinor, hominē abſolutum fuiſſe iudicum corruptela, non citra infamiam. Eſt enim huiuſmodi ſutorium atramentum, vt neque magnopere atram imprimat notam, neque nullam tamen illinat maculam. Infamiam enim atramenti ſymbolo poetæ ſignificant: vt Horatius,

-hic nigræ ſuccus loliginis, hæc eſt

Ærugo mera.

Is quidem ſuccus quidam eſt quem pleriſque mollium piſcium, maximè ſepiis, ineſſe ſcripſit Ariſtoteles lib. De partibus animalium 4. cum tunica contineri membranea, emitti verò fiſtula quadam: quem effundunt in metu, & aquam infuſcant, ne queant deprehendi. Rurſus Horatius,

Sed veluti tractata notam labémque remittunt

Atramenta, ferè ſcriptores carmine fœdo

Splendida facta linunt.

Cæterùm quod Græci chalcanthū appellant, Cornelius Celſus ferè vertit ſutorium atramentum: cuius frequenter meminit in medicinis, præſertim libro 5. Colligitur ex ære. vnde Græcis nomen χάλκανθος, quaſi dicas flos æris. Vnde ſuſpicor magis dici maculam quam ægre poſſis diluere. Nam atramentum quod ſcriptorium vocant, facilius diluitur, nec inhæret corio. Plinius in epiſtola, ſimili figura dixit, Vitelliana cicatrice ſtigmoſum. Vitelliana cicatrix.

Surda teſtimonia. 75

Κωφὰ μαρτυρίαι, id eſt, Surda teſtimonia, dicuntur quæ feruntur per tabulas: propterea quòd hæ rogatæ nihil reſpondeant. vt non diſcrepet ab illo, Muti magiſtri. Vnde ſurdis

agere teſtimoniis prouerbio dicuntur qui vel procul abſentes, vel vita defunctos modo citant, ne queant deprehendi.

Perdere naulum. 76

Iuuenalis in Satyra cui initium, Stemmata quid faciunt,

> Præconem Chærippe tuis circunſpice pannis,
> Quum Panſa eripiat quicquid tibi natta reliquit,
> Iamque tace: furor eſt poſt omnia perdere naulum.

Domitius Calderinus (vt inter recentiores, haudquaquam malus author) admonet prouerbium eſſe in eum, qui quum multa amiſerit, reliquum etiam velit perdere. Sumptā autem metaphoram à mercatoribus, qui quum nauigant, ſi minus quantū cupiunt lucrari poſſunt, ſtudent vt ſaltem recuperent ex mercibus diuendītis quantum pro vectura nauali ſoluerunt. Ariſtippus interrogatus à quodam, num eſſet vbique, ridens, οὐκ οὖν, ἔφη, προσαπολλύω τὸ ναῦλον, εἴγε πανταχοῦ εἰμι, id eſt, Naulum igitur non perdo, inquit, ſi quidem vbiq; ſum. Refertur à Plutarcho in commentario cui titulus ὅτι διδακτὸν ἡ ἀρετή.

Siculiſſare. 77

Σικελίζειν, id eſt, Siculiſſare, Eudemus indicat antiquitus vſurpatum pro eo quod eſt, auſterum eſſe tetricumque: & eum quidem in modum Epicharmum vſum eſſe. Cæterùm aliis placere magis referendum ad improbos & vafros. Non dubium quin ab eius gentis moribus ſit ſumptum. At Athenæus Dipnoſophiſtarum libro primo indicat adagium natum ab Androne Siculo, qui morem innexerit ad tibiā ſaltandi, geſticulandique.

Sedens columba. 78

Ἡμένη πελειάς, id eſt, Sedens columba. Suidas prouerbii titulo commemorat, indicátque dici ſolitum de ſupra modum manſuetis ac ſimplicibus. Nam columbæ quū auolant, fallunt cæteras pernicitate volatus: quū ſedent, nihil ineptius, aut ſimplicius. Neque quicquam habēt quo ſe tueantur aduerſus miluios & accipitres, præter alarum velocitatem. Mihi videtur dici poſſe & in eos qui ſimplicitatem ſimulant, quo magis imponant: propterea quòd mos ſit aucupibus, exoculatam columbam in reti ponere, quæ ſubſultans cæteras colūbas allicit. Ea Græcis dicitur παλεύτρια, à verbo παλεύειν, quod eſt ſeducere, ſiue in laqueum illicere. Ariſtophanes in Auibus de columbis loquens, Παλεύτρια.

> Καὶ τὰς ἀγελαίας παλεύειν δεδεμένας ἐν δικτύῳ. id eſt,
> Et cogit paleutriam agere alligatas in reti.

Vide lector, num legendum ſit ὁρμιᾶν, id eſt illaqueata id enim patitur quo fallat alias.

Simia barbata ſeu caudata. 79

Πίθηκος πώγωνα ἔχων, id eſt Simia barbam portans. Ariſtophanes ἐν αἰγιθαλεῦσι, Ὦ πίθηκε τὴν πυγὴν ἔχων. Interpres admonuit alluſū eſſe ad illud Archilochiū, τοιήνδ' ὦ πίθηκε τὴν πυγὴν ἔχων, id eſt, Talem ó ſimia caudam habens. Dici ſolitum de ridiculis. Regulus Ruſticum Stoicorum ſimium dixit, cótumeliæ gratia (vt refert Plinius in Epiſtolis) opinor, quòd barba & pallio Stoicū ageret verius quam moribus. Idē Ariſtophanes alio quodam loco quoſdam δημοπιθήκους appellat, quaſi populi ſimias. Eſt autē hoc animal natura γελωτοποιόν: nec in alium vſum videtur natum: quum nec valeat ad eſum, vt oues: nec ad ædium cuſtodiam, vt canes: nec ad onera geſtanda, vt equi. Athenæus libro decimoquarto narrat, Anacharſin philoſophum, genere Scytham, quum in cōuiuium inducerentur homines ad riſum mouēdum edocti, ſolum omnium non riſiſſe. Tandem quum inducerentur ſimiæ, cœpit ridere: rogatus cauſam, Hæ, inquit, natura ſunt γελωτοποιοί, illi fingunt.

Sibi canere. 80

Ἑαυτῷ ᾄδειν, id eſt, Sibiipſi canere, dicitur qui non ad alienum arbitrium facit quippiam ſed animo obſequens ſuo. In Platonis conuiuio iubēt tibicinam ſibiipſi canere. Et cantor quiſpiam (Antigenidas opinor) iubet diſcipulum, quòd populo non admodum gratus eſſet, ſibi canere & Muſis. M. Tullius in Bruto, Id enim eſt ſummi oratoris, ſummum oratorem populo videri. Quare tibicen Antigenidas dixerit diſcipulo ſanè frigenti ad populum, Mihi cane & Muſis: ego huic Bruto dicenti, vt ſolet, apud multitudinem, Mihi cane & populo, mi Brute, dixerim. Diuus Hieronymus ad Iſineniam refert, huius (ni fallor) diſcipulum, Atque is non iuſſus eſt ſibi canere, ſed præceptori qui poterat iudicare.

Si leonina pellis non ſatis eſt, vulpina addenda. 81

Εἰ ἡ λεοντῆ μὴ ἐξικνεῖται, τὴν ἀλωπεκῆν πρόσαψον, id eſt, Si leonis exuuium non ſufficit, adde vulpinū. Quū viribus res obtineri nō poteſt, dolus adhibēdus. Adagium natū eſt ex apophthegmate Lyſandri. nā is (quēadmodum in eius vita memorat Plutarchus) irridere ſolitus eſt qui, velut ab Hercule prognati, bellū apertis viribus citráq; dolū gerēdum eſſe cēſebant: quū ipſe magis exiſtimaret boni ducis officiū eſſe, quo leonina pellis nō attingeret, eò contendendū aſſuta vulpina. Quod quidem propemodum indicat & Maro, quū ait,

> dolus an virtus, quis in hoſte requirat?

Adagiū refertur à Zenodoto. Huic affine eſt quod apud Plutarchum in vita Syllæ Carbo dixiſſe memoratur. quū enim Sylla non ſolùm aperto Marte, ſed dolis bellum gereret, ait, ὡς ἀλώπεκι καὶ λέοντι πολεμῶν ἐν τῇ Σύλλα ψυχῇ κατοικοῦσιν, ὑπὸ τῆς ἀλώπεκος ἀνιῷτο μᾶλλον. id eſt, Quod bellum gerens cū vulpe ac leone, quorū vtrunque habitabat in animo Syllæ, à vulpe vehementius angeretur. Apud Ariſtophanem quidam dicitur κυναλώπηξ, quod caninam impudentiā cum vulpina aſtutia coniunxiſſet. Κυναλώπηξ.

Siculus miles. 82

Σικελὸς στρατιώτης, id eſt, Siculus miles. In peregrinum ac mercenarium militem prouerbiali ioco dicebatur, propterea quòd Siculi temporibus Hieronis exotico milite plerunque vterentur, authore Zenodoto. Conueniet in hominem lucri gratia nullum miniſterii genus recuſantem. Affine eſt illi quod de Care dictum eſt alibi.

Pro bonis glomi. 83

Ἀντ' ἀγαθῶν ἀγαθίδες, id eſt, Pro bonis glomi. Dici cōſueuit, vbi quis beneficiū, quod in alium contuliſſet, cumulate cumque fœnore reciperet. Agathides enim Græcis glomi dicuntur: verum alluſionis decus in voce Græca eſt, quod in ſermone Latino reddi non poteſt. Meminit Suidas.

Sine pennis volare haud facile eſt. 84

Manet etiam hodie temporibus vulgo celebre quod eſt in Pœnulo Plautina, Sine pennis volare haud facile eſt. Idem in Aſinaria, Defraudem te ego? Age ſis, ſine pennis vola. Locum habet quum deeſſe ſignificamus adminicula, ſine quibus negotium peragi non poſſit. Reperitur apud idoneos authores, Accidere alas, pro eo quod eſt, adimere materiam facultatemque conandi quippiam. Et, Addere alas. Horatius ſimili forma dixit Decidere pennas: [redacted]

> Vnde ſimul primum me dimiſere Philippi,
> Decisis humilem pennis.

Et Cicero ad Atticū lib. 4, Qui mihi pēnas inciderant, nolūt eaſdē renaſci. Idē in Academicis dixit, Incidere neruos, pro adimere vires. Cognatum eſt illi quod alibi retulimus, εἰς πῦρ ξαίνειν, id eſt, Ignē diuidere. Quod pro impoſſibili retulit Plato li. De legibus 6. σχεδὸν γὰρ ὁ νομοθέτης τὸ τῶν παιζόντων, εἰς πῦρ ξαίνει. id eſt, Vt propemodū legū cōditor faciat quod ſolēt qui ludūt, in ignē impingētes ictū. Hoc eſt, inaniter laboret. quòd ignis mox in ſe coeat. Eius generis eſt illud apud Platonē in Eryxia, καταμαθὼν αὐτὸν ἐγὼ ὅτι ἐστὶ τοιοῦτος, ὥσπερ ἂν τὸ λίθον ἕψειν. id eſt, Vbi cognouiſſem tale eſſe hominis ingenium, vt illi ſuadere nihil aliud fuerit quàm lapidē decoquere. Hæc fateor aliis locis tēpeſtiuius potuiſſe dici, ſed non omnia locis omnibus occurrunt.

Incidere neruos. Ignem diuidere. Lapidem decoquere.

Siphniaſſare. 85

Σιφνιάζειν, id eſt, Siphniaſſare, Suidas indicat prouerbio dici ſolere, pro eo quod eſt manū admouere poſtico. Sumptum eſſe à moribus Siphniorū, qui libidinis cauſa id factitare conſueuerint. Eſt autē Siphnus inſula quæpiam, haud procul à Creta, cui quondam nomen fuerit Merope, vel hoc nobilis elogio, vna è Cycladibus. Refert eam & Plinius libro quarto, capite duodecimo. Prouerbium indicat & Stephanus.

Iuxta melam. 86

Κατὰ μήλην, id eſt, Iuxta melam, Suidas oſtendit prouerbio dici ſolere, vbi quis incerta coniecturis proſequeretur. Sūpta metaphora à medicis hulcus internum immiſſo per fauces inſtrumento quopiam explorantibus. id enim inſtrumētum μήλην vocant, & μηλοῦν, ad hunc modum tentare. Μήλη.

Nō idē ſunt ſcriptura & Leucæus. 87

Γεγραμμένα καὶ Λευκαῖος οὐ ταὐτά, id eſt, Scriptura & Leucæus

non ſunt idē,aut non conueniunt.Vbi quis aliud ſcribit,aliud facit,aut dicit. Rectè iacietur in eos qui ſtare pactis noluēt.nā hæc plerunque ſyngraphis conſtāt.Aut in eos quorū vita non congruit cū libris editis. Verſus Græcus conſtabit ſi addas μέγα. Cōiicere licet Leucæū fuiſſe malæ fidei ſcribā.

Bellicum canere. Receptui canere. 88

Claſſicum canere.

Aliàs admonuimus, ferme prouerbiales eſſe metaphoras quæ ſumuntur à bello:veluti Bellicum canere, pro eo quod eſt animare atque exhortari. M. Tullius Philippica 7, Bellicū me cecinisse dicunt. Item Canere claſſicū dicitur qui excitat diſſidiū. Receptui canere, pro finire. M.Tullius Philippicā 13, Quis enim reuocante & receptui canēte ſenatu properet dimicare? Quintilianus li.11.cap. Quæ poſt finem ſtudii, Quare antequam in has ætatis veniat inſidias, receptui canet,& in portum integra naue perueniet. Signa canant apud Martialem,id eſt,iam congrediamur:& apud Plautū, Collatis ſignis depugnare:apud eundem, Verſis gladiis depugnare. Quin hoc ipſum Collatis ſignis haud dubiè prouerbii ſpeciem habet, quum ſignificamus ſeriam & exactam de re diſceptationem:vt M.Tullius in epiſtolis ad Atticum, Vt cū Maphragone ſignis collatis. Apud Iuuenalem,

Signa canāt.
Verſis gladiis depugnare.
Collatis ſignis.
Tuba rixæ.

-hæc tuba rixæ. id eſt, hoc belli initium.

Pithon formoſus. 89

Πίθων καλός, id eſt, Pithon formoſus. Conueniet vbi quis per adulationē falsò laudatur. Pindarus in Pythiis hymno 2, καλός τοι πίθων, παρὰ παισὶν αἰεὶ καλός, id eſt, Formoſus Pithon, ſemper apud pueros formoſus. Interpres oſtēdit ſumptum à pueris adulantibus ſimiæ, ſubinde dictitantibus καλὸς πίθων. Videtur autē Pithon eſſe diminutiuū huius dictionis πίθηκος, quaſi dicas ſimiolus. Taxat Pindarus obliquè quendam, vel quòd ab indoctis laudatus tolleret criſtas, vel quòd ipſe adularetur Hieroni, laudans non laudanda. Eſt autem φιλαυτία peculiaris huic animanti, adeo vt laudes ſentiāt & ſpeculis delectentur, & ſuos catulos contrectari gaudeant, ipſique ſuos catulos complexu enecent. Ad gratiam loqui veteres dicebant χαριτογλωττεῖν, quo verbo vſum Æſchylum in Prometheo vincto docet Athenæus libro 4. Eodem referet ore, qui iucunda potius quàm vera loqui ſtudio habebant, ἡδυγλωττεῖν dicebantur.

Χαριτογλωττεῖν.
Ἡδυγλωττεῖν.

Semel rubidus, ac decies pallidus. 90

Ἅπαξ πυῤῥός, καὶ δεκάκις χλωρός, id eſt, Semel rubidus, & decies pallidus. Suidas admonet dictum de iis qui mutuum accipiunt, quos neceſſe eſt crebro tum rubeſcere pudore, tum metu palleſcere. rubeſcere dum petunt mutuum: palleſcere dum ſoluendo non ſunt, & metuunt ne trahantur in ius, aut in neruum.

Semper ſeni iuuenculam ſubiice. 91

Ἀεὶ γέροντι νέαν ἐπὶ βάλλειν κόρην. id eſt,
Semper puellam virginem ſubiice ſeni.

Senarius prouerbialis admonens vt prouectioris ætatis viri puellam ducant magis quàm anum, ne ſi frigus acceſſerit frigori, languente venere, ſteriles exiſtāt nuptiæ. Quanquā nō ineptè trahetur ad alios item vſus, quoties ſignificabimus ita rerum coniūctionem temperandam, vt quod alibi diminutū ſit, aliunde ſuppleatur: videlicet vt ſeni conuictor addatur iuuenis, quo ſenilis ætatis triſtitiam huius hilaritas moderetur: rurſum iuuentutis exultantiam ſenilis ſeueritas temperet. Item, vt loquaculus adiungatur plus ſatis taciturno, audaculus timido, pauper diuiti. Prouerbii meminit Diogenianus.

Semper ſuperioris anni prouentus melior. 92

Αἰεὶ τὰ πέρυσι βελτίω. id eſt,
Superior annus ſemper anteponitur.

Quum præſentia diſplicēt, & anteferuntur anteacta. Diogenianus admonet id acclamatum ab Athenienſibus in rebus Macedonicis. Sumpta metaphora ab agricolis, qui ſemper de præſentis anni fructibus queruntur apud dominos. Huc pertinet illud Horatianum, -laudator temporis acti
Se puero.

Sacra nihil ſunt præter &c. 93

Τὰ θύματα οὐδέν ἐστι πλὴν γνάθοι καὶ κέρατα, id eſt, Sacra nihil ſūt præter malas & cornua. De victimi i macilentis. Trahetur non inconcinniter ad cibum minimè eſculentum. Refertur à Suida.

Scytharum ſolitudo. 94

Σκυθῶν ἐρημία, id eſt, Scytharum ſolitudo, pro ſummis calamitatibus exitióque dictum eſt apud Ariſtophanem ἐν ἀχαρνεῦσι,
Ἐξολόμην συμπλακεὶς τῇ σκυθῶν ἐρημίᾳ. id eſt,
Impeditum deperire Scythicæ ſolitudini.

Quo loco commētator indicat prouerbium dici ſolitum de ingenti ſolitudine: ductum autem inde, quòd Scythæ nullis certis ſedibus vtantur, ſed vagi ferantur in plauſtris. eámque ob cauſam regio feris abūdat. Meminit adagii & Q. Curtius lib. rerū ab Alexandro geſtarum 7. apud quem Scytharum legatus ad hunc loquitur modum, Scytharum ſolitudines Græcis etiam prouerbiis audio eludi. nos deſerta & humano cultu vacua magis quàm vrbes & opulētos agros ſequimur. Vſurpat & Plutarchus in lib. de Stoicis contrarietatibus: quēadmodū antè retulimus in prouerbio, In caput præcipitari.

Scindere glaciem. 95

Scindere glaciem eſt aperire viam, & in incipiūdo negocio priorem eſſe. Tranſlatum à nautis, quorum vnus aliquis præmittitur qui flumine concreto glaciem prærumpat, reliquiſque viam aperiat.

Viuus fueris, vel cepe ſolum accipiens. 96

Ζώοις γηθύον, κρόμμυον μόνον λαβών. id eſt,
Si cepe tantùm ſumpſeris, iam vixeris.

Zenodotus & Suidas oſtendit in eos dici ſolitū qui è re quapiam puſilla magnam opinionem conſequuntur. Natum apparet ab ægroto, qui medico porrigente cepe, reualuerit, herbam alioqui plebeiam, nec tam admodū ſalubrem corpori.

Sapientes tyranni, ſapientū congreſſu. 97

Σοφοὶ τύραννοι τῶν σοφῶν συνουσίᾳ. id eſt,
Commercio ſapientium princeps ſapit.

Zenodotus citat ex Aiace Locrenſi, addens, eundem verſiculum a Platone citatum eſſe Euripidis nomine. Certè huius nomine comperi adductum lib. de Repub. octauo,
Σοφοὶ τύραννοι τῇ σοφῶν συνουσίᾳ.

Quo magis admiror quare A. Gellius citet ex Theæteto Platonis: niſi fortè ſcribarum vitio pro Theage deprauatum eſt Theæteto: nam & in Theage refertur. A. Gellius li.13, oſtendit eundem apud vtrunque fuiſſe, apud Sophoclem in eiuſdem nominis fabula, & apud Euripidem. quemadmodum & alii nonnulli verſus apud Euripidem inueniuntur, quos eoſdem apud Sophoclem & Æſchylum licet inuenire. Porrò verſiculum quem modò citauimus, Gellius notæ vetuſtatis eſſe dicit: vt intelligas velut in prouerbiū abiiſſe. Atque vtinam quàm eſt grauiter ſimul & eleganter ſcriptus, tam placeret ætatis noſtræ principibus in quos illud ferè dixeris,
Μωροὶ τύραννοι τῶν κολάκων συνουσίᾳ.

A.Gellii locus.

Leonis exuuium ſuper crocoton. 98

Λεοντῆ ἐπὶ κροκωτῷ, id eſt, Leonis exuuium ſuper crocoton. Quum duo quæpiam copulantur, quorum alterum cum altero nequaquam congruit. Sumptum à Baccho, qui hoc ornatu deſcendit ad inferos, apud Ariſtophanē, vt veſte muliebri delicatáque indutus eſſet, eique veſti leonis exuuium impoſitum geſtaret, quo videlicet Hercules creditus, formidabilis videretur inferis. Hunc igitur ad eum modum adornatum, ſic in Ranis ridet Hercules,
Ἀλλ' οὐχ οἷός τ' εἰμ' ἀποσοβῆσαι τὸν γέλων,
Ὁρῶν λεοντῆν ἐπὶ κροκωτῷ κειμένην. id eſt,
Riſum profectò haud ſum potis compeſcere,
Crocoton additum leonteæ conſpicans.

Appoſitè dicetur in monachos quoſdā, aut ſcholaſticos, qui foris inſignia ſui inſtituti portant, interius militarem imitātes cultum: aut qui vultu tetrico moribus, ſunt effœminatis.

Quod ſcis, neſcis. 99

Quod ſcis, neſcis. Terentius in Eunucho, Tu pol ſi ſapis, quod ſcis neſcias. Idē in ſeipſum excruciante, Neſcias quod ſcis, ſi ſapis. Donatus admonet eſſe prouerbium, ſumptum à dialecticorū ludis, in quibus huiuſmodi quidam ſcirpi proponi ſolent, Facio, & non facio: Sum amicus, & non ſum amicus: Audio, & non audio. Cuius generis etiā initio operis fecimus mentionē, admonētes, omneis huiuſmodi figuras quæ κατ' ἀντίφασιν ſumuntur, ad prouerbiorū cognationem pertinere. Quale eſt & Plautinum illud, Vbi ſum, ibi non ſum. Hoc iam prima (quod aiunt) fronte videtur ænigma: ſed interpretatur, Vbi non ſum, ibi eſt animus. Itaque prouerbio certam in tacendo fidem ſignificamus, dum quis quod ſcit,

Vbi ſum, ibi non ſum.

perinde continet ac diſſimulat quaſi neſciat.

Nec aures habeo,nec tango. 100

Nec aures habere,nec tactum, prouerbio dicebatur cui in manifeſtis ab omnibus reclamabatur. Hieronymus in præfatione declamationis,de matre & filia reconcilianda. Cur autem verear appellare declamationem, quum ipſe quodam in loco nominatim hoc argumentum exercitii cauſa conſictum à ſe ſubſignificet? Poſteaquam enim,inquit, arguendo crimina,factus ſum crimino ſus,& iuxta tritum vulgi ſermone prouerbium,iurgantibus & negantibus cũctis: nec aures me credo habere,nec tãgo. Id eſt, taceam neceſſe eſt,& quod audio tangóque,quaſi neſciam. Poteſt videri ſumptum ex Ariſtophanis Theſmophoriazuſis,μήτ' ἀκούω,μήτ' ὁρῶ.id eſt, Neque audio,neque video.

CHILIADIS TERTIAE CENTVRIA SEXTA.

Priuſquam ſortiaris, communia deuoras. 1

Πρὶν λαχεῖν,τὰ κοινὰ κατεσθίεις,id eſt, Priuſquam ſortitio facta ſit, communia deuoras. In eum competit qui nõ expectata partitione, rem inuadit. Ductam metaphorã indicat Suidas à cõuiuiis, in quibus antiquitus mos erat è cibis ſuam cuique portionem diſtribuere:quemadmodum ex compluribus Homeri locis licet conicere apud quem illud oppidò quàm frequens,

καὶ σῖτος ἴση δαίτης ἐίσης.

Deinde receptum apud nonnullos vt citra diſtributionem propoſitis in commune cibis,quiſque quantum vellet ſumeret. Id quod indicat Plautus,Patinarias ſtruit ſtruices. Huius rei mentionem facit & Plutarchus in Sympoſiacis,excutiẽs vtra conſuetudo magis probanda videatur. Porrò prouerbium ſumptum eſt ex Equitibus Ariſtophanis,

Plauti locus.

Ἔπειτα κοινὰ πρὶν λαχεῖν κατεσθίεις. id eſt,

Quando publica,antequam illa ſortiaris,deuoras.

Res in foro noſtro vertitur. 2

Plautinus Tranio in Muſtellaria, Vbi egomet video rem verti in meo foro. Prouerbialiter dictum pro eo quod eſt, poſteaquam intelligo fortunas noſtras commutari in diuerſum. Traductum à mercatibus, in quibus rerum preciũ pro tempore ſæpenumero commutatur. Aut certè à iudiciorum formulis,& explicandarum litium. Cui diuerſum eſt illud,In alieno foro litigare. Cognatũ illi, Vti foro, quod alibi dictũ.

Quodcunque in ſolum venit. 3

Quodcunque in ſolum venit, id eſt, Quicquid in rerum natura producitur. M. Tullius libro De natura deorum primo,Hinc quodcũque in ſolum venit(vt dicitur)effingis atque efficis. Ridet atomos Epicureorũ, ex quibus illi cuncta progigni credunt,quicquid vſquam naſcitur in vniuerſo.

Quando id fieri non poteſt,&c. 4

Nihil dici poteſt nec venuſtius, nec moralius ea ſententia quæ extat apud Terentium in Andria, Quoniam id fieri quod vis nõ poteſt,id velis quod poſſis, ἐπεὶ δύναμαι μὲν ὃ θέλεις, θέλεις δ' ὃ δύνασαι. Plurimum decoris adiunxit ea verborum cõuerſio:qualis eſt in illis,Non viuendum vt edas, ſed edendũ vt viuas. Eſt autem adagium hoc finitimum illi, τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν,id eſt,Oportet id quod adeſt boni conſulere. Et Martialis inter felicitatis calculos commemorat,vt

Quod ſis,eſſe velis.

Quantum non miluus oberret. 5

Quantum nõn miluus oberret.

Prouerbialis eſt hyperbole de homine ſupra modum locuplete, cui tantum ſit agrorum quantum nec miluus peruolet. Perſius,

Diues arat Curibus quantum non miluus oberret.

Id imitatus Iuuenalis Satyra 9,

-tot miluus,inquit,intra tua paſcua laſſis.

Sic & apud Plutarchum tragicus quiſpiam,

Σπείρω δ' ἄρουραν δώδεχ' ἡμερῶν ὁδὸν,

Βερέκυντα χῶρον. id eſt,

Aruum colo,bis ſex dierum iter,ſolo Berecynthio.

Plinius libro decimooctauo latifundia vocat,à quibus ait Italiæ perniciem inuectam fuiſſe:proinde veteres ita cenſuiſſe,Satius eſſe minus ſerere,& melius arare.

Cædimus,inque vicem præbemus crura ſagittis. 6

Perſius Satyra quarta,

Cædimus,inque vicem præbemus crura ſagittis.

id eſt; Viciſſim carpimus & carpimur, ridemur & ridemus, mordemus & mordemur, lædimus & lædimur. Sumptũ à militia. Ad eundem modum Horatius,

Cædimus,& totidem plagis conſumimus hoſtem.

Plutarchus in commentario De profectu cognoſcẽdo,ſimilem adfert metaphoram,de ſphæra vltro citróque miſſa ac remiſſa, καὶ παιδιᾶς μᾶλλον τοὺς λόγους ὥσπερ ἱμάντας ἢ σφαίρας ἐκδιδόασι πρὸς ἀλλήλους.quemadmodum alio retulimus loco,prouerbio Sphæram inter ſe reddere.

Ptolemaica lis. 7

Πτολεμαῒς ἡ δίκη,id eſt,Ptolemaica lis. Diogenianus indicat dici ſolitum in litium auidos. Anus quæpiam fuit Ptolemais,quæ quoad vixit,lites agitabat,nec vnquam à cauſis agendis erat feriata.

Prouoluitur ad miluios. 8

Προκυλινδεῖται ἰκτῖνι, id eſt, Adorat miluiũ. Initio veris prodeunt miluii:qua re læti tenues,quòd iam hyeme ſint leuati, prouoluuntur,eóſque velut adorant. Accõmodari poteſt in eos qui noua ſpe geſtiũt. Suidas prouerbii loco cõmemorat. Itẽ Iuuenalis, -durate,atque expectate cicadas. Sumptũ eſt autẽ ex Auibus Ariſtophanis, προκυλινδεῖσθαι τοῖς ἰκτίνοις. Cauſam adſcribit interpres in eadem, docẽs quatuor partes anni per aues denunciari hominibus. ver attribuit miluis.

Prienenſis iuſtitia. 9

Πριηνία δίκη,id eſt, Prienenſis iuſtitia. Suidas oſtẽdit conuenire quũ ſignificamus, aliquẽ in iudicando plurimum excellere. A Biante Prienẽſi ſumptum,cuius integritas in iudicandis agẽdiſque cauſis in prouerbiũ abiit: vt dicatur δικάζειν δεῖ Βίαντος τοῦ Πριηνέως κρεῖσσον,id eſt, In iudicando præſtantior Biante Prienẽſi. Citatur ex Hipponacte iambographo,à Strabone libro Geographias decimoquarto, & in vita Biantis à Diogene Laertio etiam Demodici Lerii trochaicus,

Εἰ τύχῃς κρινῶν,δικάζειν τὴν Πριηνίων δίκην. id eſt,

Siquam agas cauſam,Prienes fac vti tum more agas.

Hipponactis ſcazon ſic habet,

Καὶ δικάζεο Βίαντος τοῦ Πριηνέως κρέσσον. id eſt,

Siqua iudicas,Biantem fac Prieneum vincas.

De Bochoris & Rhadamanthi iudicio diximus aliás.

Primum Mars in filiis laudatus eſt. 10

Τὰ πρῶτα Ἄρης εἰς τοὺς παῖδας ἐπῃνεῖτο, id eſt, Initio Mars laudabatur ob filios. De iis qui initio ſpecimen aliquod indolis egregiæ præ ſe ferunt, deinde paulatim in alios degenerant mores. quemadmodum euenit Romanis olim ſtrenuis, & Martem generis authorem virtute referentibus,pòſt in degenerem prolapſis mollitiem: vt non ſine cauſa Iuuenalis exclamarit, -ſed vnde

Hæc tetigit Gradiue tuos vrtica nepotes?

Prouerbium refertur à Suida.

Phrynichi lucta. 11

Τὸ Φρυνίχου πάλαισμα, id eſt, Phrynichi luctatio. Diogenianus indicat dictitari ſuetum de iis qui aſtu doliſque negocium peragunt. Fuit is Phrynichus Lacedæmoniorum proditor,quem vetus Comœdia carbone notauit.

Pro malo cane ſuem repoſcis. 12

Ἀντὶ κακοῦ κυνὸς σῦν ἀπαιτεῖς, id eſt, Pro malo cane ſuem repoſcis. id eſt, pro re vili precioſam. Sus enim, eſculentus: canis haudquaquam veſcus eſt. Refertur à Diogeniano.

Prudens in flammã mitto manum. 13

Diuus Hieronymus quodã in loco prouerbiũ vſurpat huiuſmodi, Prudẽs in flammã manũ immitto. pro eo quod eſt, Sciens expono me diſcrimini, maliſque obiicio. Sumptum videri poteſt ab hiſtoria Mutii Scæuolæ. Extat & apud Ciceronem.

Vide Trac. de Phryn. ... 393.

Digitized by Google

Proba eſt materia, ſi probum adhibeas artificem. 41

A Plauto dictum in Pœnulo non ſine pro uerbii ſpecie, Proba eſt materia ſi probum adhibeas fabrum. Egregia quidem indoles, ſi recte inſtituatur. Felix ingeniũ, ſi præceptor contingat idoneus. Aut, Magnificum negocium, ſi modo ſcitè tractetur. Metaphora notior eſt quàm vt ſit indicanda.

Illò reſpiciens, ſed hic remitte bona. 15

Æſchylus in Ranis Ariſtophanis, cupiẽs redire ad ſuperos,

Ἐκεῖ βλέπων, ἀλλ' ἐνθάδ' οὐ βούλομαι. id eſt,

Dicturus illic: nam hic quidem haud volo eloqui.

Cui Bacchus ad hunc modum reſpondet,

Μὴ δῆτ' ἔτ' οὖν γ', ἀλλ' ἐνθάδ' αὖθις τἀγαθά. id eſt,

Minimè profectò, quin mage hic profer bona.

Interpres admonet alluſum ad parœmiam,

Ἐκεῖ βλέπων, δεῦρ' αἴτει τἀγαθά. id eſt,

Illuc mens, at huc remitte commoda.

Cõueniet quum aliud præ nobis ferimus, aliud facimus: aut quum aliis adblandimur, in alios re beneficium conferimus. Quidã à Charitibus mutuo ſumptã exiſtimant, quarum vna à tergo reſpicit, & alteri munus offert, arridens alteri.

Ranæ aquam. 16

Βατράχῳ ὕδωρ, id eſt, Ranæ aquam, ſubaudiendum miniſtras. Vbi quid exhibetur, quo vel præcipuè gaudet is qui accipit. Veluti ſiquem natura bibacem ad bibendi certamen prouoces: aut homini loquaculo narrandi materiam & occaſionem ſubminiſtres. Diuerſum ab illo, Βατράχῳ οἰνοχοεῖς. Rectè accommodabitur vbi quid datur abundanti. nam ranis affatim eſt aquæ. Apud Athenæum refertur hoc carmen in Syracuſanos,

Οἱ πίνοντ' μόνοι βατράχων τρόπον, οὐδὲν ἔδοντες. id eſt,

Qui abſque cibo viuunt, ranarum more bibentes.

Theocritus in Ergatinis,

Εὐκτὸς ὁ τῶ βατράχω, παῖδες, βίος· οὐ μελεδαίνει

Τὸν τὸ πιεῖν ἐγχεῦντα· πάρεστι γὰρ ἄφθονον αὐτῷ. id eſt,

O pueri, ranæ vita eſt optabilis, vt quæ

Non metuat potans effundere: copia nanque

Larga ſubeſt illi.

Paſtor taxat parſimoniam ergodotæ, quòd ſudantibus malignè præberet potum, quum ranis in ocio viuentibus liceat bibere quantum libet. Sunt & hodie bibones quidam, qui ſibi videntur perire ſiti, quòd non in ipſis doliis habitẽt. Huic non diſſimile eſt illud, Equum in planitiem Illud autem diuerſum, ἀσπάλακα εἰς Κορώνειαν, id eſt, Talpam Coroneam. Eſt autem Coronea Bœotiæ ciuitas, quæ talpam non gignit: & ſi aliũde inferatur, emoritur: (ita Stephanus): quemadmodum ſcarabeus in loco Thraciæ iuxta Olynthum, authore Plinio.

Talpam Coroneam.

Poſt bellum auxilium. 17

Μετὰ τὸν πόλεμον ἡ συμμαχία, id eſt, Poſt bellum ſuppetiæ. Quoties ſerius adhibetur remedium. Refertur à Suida. Natum eſt aut certè vſurpatũ à Diogene Cynico. de quo Laertius huiuſmodi fabulam narrat. Adoleſcens quiſpiam iactantior, nuper vxore ducta, titulũ huiuſmodi inſcripſit ædibus ſuis, ὁ τοῦ Διὸς παῖς καλλίνικος Ἡρακλῆς ἐνθάδε κατοικεῖ, μηδὲν εἰσίτω κακόν, id eſt, Iouis filius Callinicus Hercules hic habitat: nequid introeat mali. Diogenes adſcripſit, μετὰ τὸν πόλεμον ἡ συμμαχία, id eſt, Poſt bellum auxilium. videlicet indicãs, iã tunc receptum in eas malum, quum ipſe malus immigraſſet. Conuenit cum Platonico illo quod alibi commemorauimus, μετὰ τὸν πόλεμον ἥκειν, id eſt, Poſt bellum adeſſe. Brutus in epiſtola ad Lycios, αἱ μηχαναὶ ὑμῶν μετὰ τὸν πόλεμον, ὡς ἡ παροιμία, ἐκομίσθησαν, id eſt, Machinæ veſtræ poſt bellum (vt habet prouerbium) allatæ ſunt. Item in epiſtola ad Myreſes, ἡ γὰρ ἐν πολέμῳ βραδυτὴς ἴσον ἔχει τῷ μηδὲν ὅλως γεγονέναι τὸ ἀποτελεσθέν, id eſt, Nam tarditas in bello peride eſt ac ſi nihil omnino ſit factum, quod fruſtra factũ eſt. Quintilianus in declamatione cadaueris paſti duas habet ſententias non abſimiles prouerbio, Quid quòd medicina mortuorum ſera eſt: quid quòd nemo aquas infundit in cineres? Sic indicat ſerum remedium. ſiquidem ægroto mortuo ſero venit medicus: & ædibus in cinerem redactis ſero infunditur aqua.

Med. mort. ſera.

Aquas infundere in cin.

Pinguis venter non gignit ſenſum tenuẽ. 18

Diuus Hieronymus in epiſtola quadam, citat huiuſmodi prouerbium apud Græcos celebratum, Pinguis venter non gignit ſenſum tenuem. Quanquam fatetur id elegantius ſonare Græce quàm Latine. Græcus autẽ ſenarius extat apud Græcos huiuſmodi,

Παχεῖα γαστὴρ λεπτὸν οὐ τίκτει νόον. id eſt,

Subtile pectus venter obeſus non parit.

Refert & Galenus cõtra Thraſybulum, velut vulgo iactatũ, ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων σχεδὸν αἰδόμενον ἀεί τι, διότι πάντων ἐστὶν ἀληθέστατον, ὡς γαστὴρ ἡ παχεῖα οὐ τίκτει τὸν λεπτὸν νόον. id eſt, Et hoc ab omnibus propè hominibus canitur, eo quòd omniũ veriſſimum eſt, quòd venter obeſus non gignit mẽtem ſubtilem. Apud Lacedæmonios infame erat ſiquis corpore fuiſſet vehemẽter obeſo. Agatharchides apud Athenæum libro 12, refert Anclidem ob delicias ſupra modum corpulentum, in concionem adductum fuiſſe, atque illic à Lyſandro vehementer obiurgatum, minimumque abfuiſſe quin in exilium ageretur: idque futuru minitatos Lacedæmonios, ni vitam frugalius inſtitueret. Et ibidem Menãder de quodam obeſo loquitur, παχὺς γὰρ ὗς ἔκειτ' ἐπὶ στόμα. id eſt, Obeſus etenim ſus premebat os viri. Admonet adagium, luxu corporis hebeteſcere mentis aciem. quemadmodũ ſcribit etiam Horatius,

Porcus obeſus.

-nam corpus onuſtum

Heſternis vitiis, animum quoque prægrauat ipſum,

Atque affigit humo diuinæ particulam auræ.

Plutarchus apud Gellium oſtendit pueros multo paſtu ſtupidioris ac tardioris ingenii euadere.

Piſcem natare doces. 19

Ἰχθὺν νήχεσθαι διδάσκεις, id eſt, Piſcẽ natare doces. Perinde eſt ac ſi dicas, doctũ doces. Confine illi quod alibi retulimus, Δελφῖνα νήχεσθαι διδάσκεις. id eſt, Delphinum natare doces. Quod idem ad hunc effertur modum, τὸ δελφῖνα κολυμβᾶν συμβουλεύειν, id eſt, Delphini quemadmodum natare oporteat conſulis. Autor Diogenianus.

Pitana ſum. 20

Πιτάνη εἰμί, id eſt, Pitana ſum. Zenodotus indicat dici ſolitum de iis qui in extremas redacti calamitates, ab iiſdem denuo in priſtinã fœlicitatem reſtituuntur. Sic enim eueniſſe quondã Pitanæ Æoliæ ciuitati. nam hãc à Pelaſgis in ſeruitutem redactã, Erythræi in libertatẽ priſtinam vindicarunt.

Piſtillo retuſius. 21

Prouerbialis eſt hyperbole, quã in epiſtolis vſurpauit diuus Hieronymus, Piſtillo retuſius, pro eo quod eſt, minime acutum. Timon Miſanthropus Cleanthem ob ingenii tarditatem appellat, ὅλμον ἄναλκιν, id eſt, Piſtillum ſiue mortariũ ignauum. Et Chryſippeum acumen, apud eundem per ironiã vſurpatur in ſtupidum. Et Cornutus ſyllogiſmus, pro ratione ridicula friuoláque.

Ὅλμος ἄναλκις. Chryſippeũ acumen. Cornutus ſyllogiſmus.

Partitio, non præfocatio. 22

Μοῖρα, οὐ πνίξ. id eſt, Sortitio, non præfocatio. Olim quũ ii qui viribus præpollerent, cibum eriperent imbecillioribus, manus interim in illos iniicientes, excogitatum eſt vt ſortibus ex æquo diuideretur epulum: iámque ab omnibus acclamari cœptũ, μοῖρα, οὐ πνίξ, id eſt, Partitio, nõ ſtrāgulatio. Eáque vox in prouerbiũ abiit. Quo licebit vti ſiquãdo ſignificabimus non eſſe locũ violentiæ, ſed ex æquitate iuris oportere tractari negocium. Plutarchus in collectaneis, ſi modo illius ſunt, citat his verbis, μοῖρα, οὐ πνίξ, id eſt, Partitio eſt, non ſtrangulatio. Admonet & Suidas hac forma prouerbiũ efferri.

Paries dealbatus. 23

Τοῖχε κεκονιαμένε, id eſt, Paries dealbatus, aut incruſtatus. Paulus apoſtolus in Actis apoſtolicis, Ananiam ſacerdotem fictũ & fucatũ, parietem dealbatũ appellat, quòd longe alius eſſet intus, quàm cultu habitúque externo præ ſe ferret. Chriſtus itẽ in Euãgelicis literis, ſanctimoniæ ſimulatores ſepulchra dealbata vocat, quæ quũ foris niteãt, intus ſunt cadauerum oſſibus referta. Sic enim eſt apud Matthæũ, Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι, ὅτι παρομοιάζετε τάφοις κεκονιαμένοις, οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται ὡραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαθαρσίας. id eſt, Væ vobis ſcribæ & phariſæi, qui ſimiles ſitis ſepulchris dealbatis, quæ foris quidẽ apparent pulchra, intus autem referta ſunt oſſibus cadauerũ, omnique ſpurcitia. Lucianus Myronis & Praxitelis coloſſos ad huiuſmodi ferme ſimilitudinem trahit in Gallo, quòd foris multo niterent ebore, multo fulgerent auro, variiſque coloribus arriderent: præterea Iouis, aut Neptuni repræſentarent imaginem, fulmen aut tridentem dextra tenentes,

vt planè numen aliquod eſſe viderentur, quum intus nihil appareret præter picem, clauos, araneas, mures, atque id genus ſordes alias, haudquaquam ad exteriorem illam imaginem reſpondentes. Atq; huiuſmodi principum eſſe vitam affirmat, quorũ ſi ſtrepitũ & apparatũ inſpicias, nihil fœlicius, nihil deorũ vitæ ſimilius: ſin curas, ſuſpiciones, odia cõtẽplere, quibus intus diſcruciãtur: nihil calamitoſius. Seneca philoſophos, qui quũ docerent honeſta, turpiter viuerent, ſimiles eſſe ſcripſit quorundam medicorũ pyxidulis, quarum tituli remedium pollicerentur, quum intus venenum occultarent. E diuerſo, qui meliores ſunt intus quàm oratione, quámque prima illa vitæ ſpecie quaſique fronte præ ſe ferunt, hos Plato Silenis adſimiles facit: de quibus alio diximus loco.

Ollam alere. 24

Χύτρας τρέφειν, id eſt, Ollam alere, dicebãtur qui metum oſtenderent, quo deterrerent quempiam. Veluti ſiquis præſidium alicubi collocatum habeat quominus vicini res nouas moliantur. Sumptum id eſt à more ciuitatis Athenienſis, in qua ollas in tectis diſponere conſueuerũt ad deterrendas vlulas, quarum illic maxima vis. Nam illarum ſtrepitum omne genus auium reformidat. Adagiũ refertur tum à Suida, tum à Diogeniano. Sumptum eſt ex Ariſtophanis comœdia cui titulus Aues,

Ὅτι μὲν τι δεῖ μάχεσθαι, λαμβάνειν τε τὰς χύτρας.
Τί δὲ χύτρα ὠφελήσει.
Γλαῦξ μὲν οὐ πρόσεισιν ὑμῖν. id eſt,
Pugnare ſanè oportet, ſimul & ollas ſumere.
Sed quid iuuabit olla?
Vlula nos tum non adibit.

Oleum & ſalem oportet emere. 25

Τοὔλαιον καὶ τοὺς ἅλας δεῖ ὠνεῖσθαι, id eſt, Oleum & ſalem oportet emere. Refert adagium hoc Ariſtoteles Rhetoricorum lib. 2, tractans de locis & enthymematis. Proponit autem huiuſmodi exemplum antiſtrephontis, Sacerdos quædam diſſuadebat filio nequando verba faceret apud populum. nam ſi iniuſta ſuaſeris, inquit, deos habebis iratos: ſin iuſta, homines. Id hoc pacto ἀντιστρέφει, id eſt reciprocat, filius, Imò expedit orationem habere apud populum: quandoquidem ſi iuſta dixero, dii me amabunt: ſi iniuſta, homines. Atque huiuſmodi genus argumentationis confine putat prouerbio quo iubemur oleum ac ſalem emere: τοῦτο δ' ἐστὶ ταὐτὸ τῷ λεγομένῳ τὸ ἕλος πρίασθαι καὶ τοὺς ἅλας, id eſt, Hoc autem idem eſt cũ eo quod dici ſolet, oleũ emere & ſalẽ. ſignificãs õpus eſſe nõnunquã remediis cõtrariis, nunc acrimonia, nũc lenitudine. ſal enim mordet ac ſiccat: oleũ lenit ac humectat. Sic medici oleũ addũt ſali, ne plus ſatis erodat. & qui ſapiũt, admonitionis acrimoniã bonis verbis leniũt. Non me clã eſt in editione Aldina pro ἔλαιον haberi ἕλος, quaſi ex eodẽ dicto colligi poſſit & malũ & mali remediũ. ſed quis ſolet vulnᵘ emere?

Ariſtotelis locus

Tanquam ſuber. 26

Ὡς φελλός, id eſt, Tanquã ſuber, de iis qui non norunt diſſimulare, aut qui neſciunt mergi aduerſis fortunæ procellis. Extat apud Pindarũ. Tractũ à natura ligni, quod non ſolùm ipſum non mergitur, verumetiam alligatum aliis, ne ſidant ſuſtinet. vnde retibus aſſuitur, & natantibus ſubditur.

Obtrudere palpum. 27

Obtrudere palpum apud Plautum, eſt arte fucóque decipere. Ego (inquit) iſthuc aliis dare condidici, mihi obtrudere non potes palpum. Vnde & Palpari pro adulari, & Palpones adulatores vocamus à ſimili metaphora. Metaphora tracta eſt ab equiſonibus qui ferocibus equis plauſu manus adblãdiuntur, vt oſtendimus alibi.

Palpari.

Nequis vnquam Megarenſibus &c. 28

Μηδέποτε μηδεὶς Μεγαρέων γένοιτο φρονιμώτερος, id eſt, Nunquam quiſquam ſapientior ſit Megarenſibus. Scomma prouerbiale iaci ſolitum in ſtupidos. Dictum eſt autem per adulationem de Megarenſibus, authore Diogeniano.

Nulla candidorum virorum vtilitas &c. 29

Οὐδὲν λευκῶν ἀνδρῶν ὄφελος εἰ μὴ σκυτοτομεῖν, id eſt, Nullus candidorum virorum vſus, niſi ad cerdonicam. In molles & effœminatos dictum, ac veluti voluptatibus natos. Id enim innuit, opinor, per cerdonicam: iuxta illud Martialis,

-quid ad te,
De cute quid faciant ille vel ille ſuat.

Cæterùm ii negociis gerendis inutiles. Cõtrà, qui nigra ſunt cute & hiſpidi, hi magis allegendi ſunt ad adminiſtrandam Rempub. Vnde & Herculem μελάμπυγον appellarũt, tanquã ſtrennuum & à mollitie alienum, quemadmodum alibi demonſtratum in prouerbio Ne in Melampygum.

Nox humida. 30

Νὺξ ὑγρά, id eſt, Nox humida. De malis ingruentibus dici ſolitum, author eſt Diogenianus. quemadmodum de lætiore fortuna dicimus exoriri lucem. Apud eundem eſt νὺξ δασεῖα, id eſt Nox ſpiſſa, de nocte hyberna. Quæ ſicui non videbuntur in adagiorum numerum referenda, is ea reſcribat Diogeniano, ſi libet.

Lux exorta.

Quid ad farinas? 31

Τί πρὸς τἄλφιτα; id eſt, Quid ad farinas? Id eſt, quid attinet ad parandas facultates? nã ἄλφιτα pro victu proq; re familiari ponere, poetis eſt familiare. Ariſtophanes in Nebulis,

Τί δαί μ' ὠφελοῦντ' ἀριθμοὶ πρὸς τἄλφιτα; id eſt,
Quid me numeri tandem ad farinas iuuerint?

Id rectè detorquebitur ad artes ſteriles, vt, poeticẽ, οὐδὲν πρὸς τἄλφιτα, quod vulgo dicunt De pane lucrando, ſermone celebri magis quàm erudito.

Numeris Platonicis obſcurius. 32

Prouerbialis hyperbole videtur, quã vſurpat M. Tullius in epiſtolis ad Atticũ li. 7, Ænigma Oppiorũ ex Velia planè non intellexi. eſt enim numero Platonis obſcurius. Id ideo dictum, quòd Plato numeris Pythagoricis obſcurat ſuã philoſophiam, ac veluti nebulas quaſdam offundit, præcipuè in Timæo. Nam Pythagoras omnem ferè philoſophiæ rationẽ ad numeros traxit. De quibus permulta Macrobius in commentariis quos edidit in Somnium Scipionis.

Nihil ex agro dicis. 33

Οὐδὲν ἐξ ἀγροῦ λέγεις, id eſt, Nihil è rure loqueris. id eſt, Nihil humile, neq; triuiale. Quod enim parũ elegãs, parũ expolitũ, id ex agro profectũ dicitur: contrà, quod feſtiuũ, quod lepidum, id vrbanum ac ciuile vocant. Meminit Suidas.

Vrbanum.

Nihil graue paſſus es, niſi &c. 34

Οὐδὲν πέπονθας δεινὸν, ἂν μὴ προσποιῇ. id eſt,
Nihil graue accidit, niſi tibi vindicas.

Meminit Diogenianus. Nemo læditur niſi à ſeipſo. Nemini fit iniuria, ſi eam exiſtimet ad ſe non pertinere.

Ne ſpina quidem vulnerabit bonos. 35

Μηδ' ἄκανθα ἀμύξῃ τοὺς ἀγαθούς, id eſt, Ne ſpina quidẽ vulnerabit bonos. Nemo moleſtus fuerit innocenti. nam ſpina natura pungit quemlibet. ſed vbique tuta eſt innocẽtia vitáque integritas.

Naæra & Charmione. 36

Νάειρα καὶ Χαρμίων, id eſt, Naæra & Charmione, De fidis amicis dici ſolitũ ſcripſit Zenodotus, quiq; non dubitarent vel mortis eſſe comites amicis. Erat autem hoc amicitiæ genus laudatum apud Ægyptios, quod appellabant συναποθανουμένων, id eſt cõmorientium. Quibus hoc neceſſitudinis genus placebat, ii hac lege copulabantur, vt ſi alteri fatale quippiam accidiſſet, alter vltro mortis ſociũ ſeſe adiungeret. Hoc fœdere cohæſerant Antonius & Cleopatra. Significat & Horatius lib. 2, Oda decimaſeptima, ſimile quiddam erga Mecœnatem, -ille dies vtranque

Συναποθνῄσκοντες.

Ducet ruinam. non ego perfidum
Dixi ſacramentum. ibimus, ibimus:
Vtcunque præcedes, ſupremum
Carpere iter comites parati.
Rurſum alio loco,
Quid nos quibus te vita ſit ſuperſtite
Iucunda, ſi contrà, grauis.

Sed vt redeam ad prouerbium, Naæra & Charmione duæ erant Cleopatræ reginæ pediſſequæ, quæ ſpontaneam Cleopatræ mortem ſunt imitatæ: ac ſemiuiuæ repertæ ſunt, dominæ iam mortuæ coronam capite delapſam reponẽtes. Eſt quidem hiſtoria memoratu cumprimis digna, nec iniucunda cognitu: verùm eam ſiquis fortè requiret, petat licebit ex Plutarcho in vita M. Antonii. Ego nec adagium hoc fueram adſcripturus, ni veritus eſſem ne, quoniam extat in Zenodoti collectaneis ſemel atque iterum excuſis publicatiſque, parũ eruditus aliquis calũniaretur à me præteritum. Nã mihi (ſi modò non fallit naſus) ſubolet hoc prouerbiũ haud eſſe

profectum ab antiquitate, ſed in Zenodoti natum officina.

Neque nullis ſis amicus, neque multis. 37

Carmē illud Heſiodi, ſicut & alia pleraque, ceſſit in prouerbium,

Μηδὲ πολύξεινον, μηδ' ἄξεινον καλέεσθαι. id eſt,

Nec multis, at nec nulli dicaris amicus.

Ariſtoteles libro Moralium nono, tanquam prouerbio iactatum citat: ac dictum probare videtur, propterea quod prorſum citra vllius amici conſuetudinem viuere, ferinum atq; iniucundum eſſe videatur: rurſum nec vehementer amare poſſumus ſimul multos, nec pluribus morē gerere. Quin & Lucianus in Toxaride narrat apud Scythas *πολυφιλίαν*, id eſt complurium amicitiam, non aliter infamem fuiſſe, quam apud alias gentes vnius mulieris cum pluribus viris conſuetudinem. Quanquam diuerſa ſentit M. Tullius in libro De amicitia, & Plutarchus in commentario *περὶ πολυφιλίας*. Πολυφιλία.

Nebulas diuerberare. 38

Νεφέλας ξαίνειν, id eſt, Nebulas diuerberare, dicitur qui vel in re ſtulta, vel quæ fieri non queat, fruſtra ſumit operam. Meminit Diogenianus. Suidas ſuſpicatur ductum ab eo qui dixit nebulas eſſe lanam expanſam, quaſi ſimiliter debeant carminari.

Myconius vicinus. 39

Μυκώνιος γείτων, id eſt, Myconius vicinus. In eum qui inuocatus ad conuiuium accedit. nam hoc nomine Myconios notauit antiquitas, quòd ligurritores eſſent, & alienæ appetentes menſæ. Ad hunc modum Suidas. Zenodotus autem ait conuenire in ſordidos atque humiles homunciones, propterea quòd ea inſula inter contemptas habita ſit, ob ſterilitatem: atque ob id gentem auidiuſculam, & alieni appetentiorem fuiſſe. Athenæus idem ferme teſtatur in primo ſermone Dipnoſophiſtarum, citans hunc ex Archilocho verſum, quo taxauit Periclem quendam, *ὡς ἄκλητος εἰσελθὼν εἰς τὰ συμπόσια Μυκονίων δίκην*, id eſt, Velut qui inuocatus irruerit in conuiuia Myconiorū more. Idem addit Myconios, quòd inopes eſſent, vtpote ſterilem inſulam incolentes, *ὅτι γλισχρότητι καὶ πλεονεξίᾳ* fuiſſe notatos. Egeſtas enim facit auidos alienarum rerum: vnde & Cratinus Iſchomachum quendam gulæ mancipium, Myconium appellarit.

Mortuos videns. 40

Νεκροὺς ἐσορῶν, νέκρωσιν ἕξεις πραγμάτων. id eſt,

Tibi occident res, mortuos ſi ſomnies.

Refertur a Suida tanquā vulgo iactatu de diuinatione quæ ſumitur ab inſomniis, ſuperſtitione multo omnium aniliſſima. Id tamen ita dictum eſt, quod mors finis ſit omnium huius vitæ malorum.

Mortui non mordent. 41

Οἱ τεθνεῶτες οὐ δάκνουσιν, id eſt, Mortui non mordent. Id etiam hac tempeſtate vulgo dictitant. Natum arbitror ex apophthegmate Theodoti Chii: qui fuit Ptolemæi regis in arte rhetorica præceptor. Hic enim in conſilium adſcitus, quū deliberaretur vtrum Pompeius ab Ægypto repellendus eſſet, an admittendus: cenſuit receptum occidendum, addens hoc dictum *νεκρὸς οὐ δάκνει*, id eſt mortuos non modere. Refert Plutarchus in vita Pompeii.

Aſciſce ad extremum ſcientiam. 42

Πέμπε εἰς ἐσχάτην τὴν ἐπιστήμην, id eſt, Accerſe ad extremū ſcientiā. Nō ſtatim vtēdum extremis ingenii viribus, verùm vbi iam vrget vltimū periculū, tum ad artes confugiendū.

Miſerrimum fame mori. 43

Sententia etiam cantionibus apud veteres celebrata, teſte Platone, Miſerrimum mortis genus fame mori. Sumpta eſt autem ex Homericæ Odyſſeæ μ.

Πάντες μὲν στυγεροὶ θάνατοι δειλοῖσι βροτοῖσι,
Λιμῷ δ' οἴκτιστον θανέειν καὶ πότμον ἐπισπεῖν. id eſt,

Dura quidem miſeris mors eſt mortalibus omnis:
At periſſe fame res vna miſerrima longè eſt.

Plato libro De republica tertio refert hoc carmen veluti peſtilens moribus adoleſcentum: quum nulla mors ſit miſera quæ honeſtatis gratia oppetitur. Accommodari poterit in ſordidos quoſdam, qui, quo parcant nummis, defraudant genium ſuum: aut in eos qui pereunt inſcitia veri: quum animus hominis non aliter paſcatur verbo dei, quàm corpus cibo. Vere miſerrimum eſt hac fame mori.

I modo, venare leporē: nūc Itym tenes. 44

Plautus in Captiui duo, I modo, venare leporē: nunc Itym tenes, prouerbiali figura dixit. id eſt, Hac interim cœnā qualemcunque, certam habes. quære alteram, ſi potes, potiorem. Itys enim auis, quæ a Phaſide Scythiæ flumine phaſianū vocant. Proinde quum iubebimus vt qui nactus ſit commodi quippiam, ad aliud ſeſe accingat, non inepte poſtiuſ hoc vtemur adagio. Verum equidē opinor hunc Plauti locū, vt ſunt alii plerique, deprauatum eſſe: legēdum autem, nec Itym, vt habent codices: nec Ichthyn (vt perperam mutauit quidam, quū nec auis nec piſcis quicquam faciat ad venationē leporis) ſed ictin. nā eſt id animal de genere muſtellarum, quod in cuniculos immittitur vt prædā eliciat. Latini viuerrā appellant. Suidas oſtendit idem animal inſidiari piſcibus. Meminit huius Ariſtoteles libro De naturis animātium nono, capite ſexto. quanquam non indicat inſidiari leporibus, ſed auibus & aluearibus. Quod ſi recte conſtat ictin eſſe viuerrā, Plinius octauo libro indicat præcipuam viuerris gratiā fuiſſe propter venatum leporum & cuniculorum. Iniiciunt, inquit, eas in ſpecus qui ſunt multifores in terris (vnde & nomen animali) atque ita eiectos ſuperne capiunt. Plauti loc. Ictis, viuerra.

Minimo prouocare. 45

Minimo prouocare, eſt contemptim ad certamen prouocare. Sumptum a geſtu prouocantium ad pugnā minimo digito porrecto. Horatius in Sermonibus, -ecce,

Criſpinus minimo me prouocat. accipe, ſi vis,
Accipe iam tabulas. detur nobis locus, hora,
Cuſtodes: videamus vter plus ſcribere poſſit.

Elegantius ad res animi torquebitur: vt, Vnus hic grammatiſtes theologos omnes minimo prouocat.

Minore finire pomœrio, & his ſimilia. 46

Prouerbii rationē ſapiunt huiuſmodi ferme metaphoræ, Finire pomœrio, Præſtituere metā, Circunſcribere cācellis, & ſiquæ ſunt cōſimiles. Varro in libris De re ruſtica, Lō melius feciſſe quoſdam, qui minore pomœrio finierunt, excluſis partibus quæ nō pertinēt ad hanc rē. Idem eiuſdē operis libro primo, Ars ſit, an quid aliud, & à quibus carceribus decurrat ad metas. Cicero libro de Oratore primo, Exiguis quibuſdam finibus totum oratoris munus circundediſti.

Mens peregrina. 47

Νοῦν ξένον, id eſt, Mentem peregrinam, habere dicūtur cogitabūdi, nec ſatis ob id attēti ad ea quæ coram agūtur. Iocatur Ariſtophanes ἐν Ἀχαρνεῦσι, in Euripidem tanquā dialecticis vtentē argutiis (id quod indicat etiam Fabius Quintilianus in Inſtitutionibus) his verſibus,

Οὐκ ἔνδον, ἔνδον ἐστίν, εἰ γνώμην ἔχεις.
Πῶς ἔνδον, εἶτ' οὐκ ἔνδον; Ὀρθῶς, ὦ γέρον.
Ὁ νοῦς μὲν ἔξω ξυλλέγων ἐπύλλια,
Οὐκ ἔνδον· αὐτὸς δ' ἔνδον ἀναβάδην ποιεῖ
Τραγῳδίαν. id eſt,

Eſt intus, haud eſt intus idem, ſi ſapis.
Quinam intus & non intus? Optime, ſenex:
Nam mens foris abeſt, colligens epyllia,
Non intus: ipſe at intus eſt, tragœdiam
Scribens ſupinus.

Ἐπύλλια verſiculos dicit, voce diminutiua ab *ἔπος*. Idem in Equitibus, Ἐπύλλια.

-*σοῦ γ' αὐτοῦ ἀεὶ*
Κεχηνότος· ὁ νοῦς δέ σου παρὼν ἀποδημεῖ. id eſt,

Vſque ad loquentem inhias: at ipſa mens tua,
Præſens, peregre eſt.

In eundem ſenſum Terentius, Præſens, abſens vt ſies. Præſens, abſens.

Mitior columba. 48

Πρᾳότερος περιστερᾶς, id eſt, Manſuetior columba. Columbina ſimplicitas ac manſuetudo laudatur etiam in Diuinis literis. nam hoc eſt columba in auibus, quod ouis in quadrupedibus. Ipſa nulli animantium meditatur noxam, nec aliunde præſidium habet aduerſus miluios, quàm à celeritate volandi. Adagii meminit Diogenianus.

Ad porcellū da mihi mutuo tres drachmas 49

Εἰς χοιρίδιόν μοι νῦν δάνεισον τρεῖς δραχμάς. id eſt,

Ad porcellum nunc da mihi mutuo treis drachmas.

Dicebatur ab eo qui mori decreuiſſet, aut qui vellet initi-

ari. Nam initiandi conſueuerunt immolare porcum. Suidas ex Ariſtophane citat. Eſt autem in Pace,

Εἰς χοιρίδιον μοι νῦν δάνεισον τρεῖς δραχμάς.
Δεῖ γὰρ μυηθῆναί με πρὶν τεθνηκέναι. id eſt,
Qui porcum emam mihi, mutua nũc tres drachmas.
Initiandus ſum prius ac mortem oppetam.

Mulieris podex. 50

Γυναικὸς πυγή, id eſt, Mulieris podex. In ignauũ ac deſidioſum dicebatur. Ignauum animal mulier, & quo minus habet mentis, hoc inhoneſtis voluptatibus eſt addictius. Amat ocium, & fucorum in morem, quemadmodum ait Heſiodus, virorum laboribus quæſita ſibi inſumit. Id quod indicat etiam illud prouerbiũ, ὄνος ὄνος. Et omnino tales permultas habet Gallia: atqui Hollandia innumeras habet quæ ſua induſtria viros ocioſos & voluptarios alunt.

Mulieris animus. 51

Γυναικὸς φρένες, id eſt Muliebre ingenium. Diogenianus oſtẽdit dici ſolitum in ſtultos. Videtur autem magis quadrare in imbelles & inconſtãtes. Vnde eſt illud Ennianum,

Vos etenim iuuenes, animos geritis muliebres,
Illaque virgo viri. Et Terentius,
Noui ingenium mulierum:
Nolunt, vbi velis: vbi nolis, cupiunt vltro.

Perendinum ventum prædicere. 52

Τὸν τρίτης ἡμέρας ἄνεμον προγινώσκειν, id eſt, Perendinum ventum præſcire dicuntur qui coniecturis quod multo pòſt euenturum ſit, colligunt. Sumptum à nautis, aut à negociatoribus. Pindarus,

Σοφοὶ δὲ μέλλοντα τριταῖον ἄνεμον ἔμαθον. id eſt,
Sapientes futurum perendie ventum nouerunt.

Id enim demum eſt ſapere, non ſolùm quod ante pedes eſt videre, verùm id quoque quod procul abeſt proſpicere.

Caute loquacior. 53

Ῥαχίας λαλίστερος, id eſt, Caute loquacior. Prouerbialis hyperbole in hominem immodicè ac permoleſtè garrulum. Sumpta metaphora à cautibus, quæ quoniam aſſiduis fluctibus tunduntur, multo reſonant fragore.

Lepori eſurienti etiam placentæ fici. 54

Λαγῷ πεινῶντι ἐν πλακοῦντες εἰς σῦκα. id eſt,
Lepori eſurienti & placentæ pro ficis.

Suidas tradit dictum de iis qui compulſi neceſſitate, res etiam pretioſiſſimas abſumunt. Fortaſſis natum ab huiuſmodi quapiam fabula qualem de ſe narrat Apuleius, quod adactus fame, placentas primùm lambere, deinde etiam comeſſe didicerit.

Lex & regio. 55

Νόμος ἐν χώρᾳ, id eſt, Mos ſiue lex & regio. Admonet prouerbium (quemadmodũ & aliàs obiter indicauimus) ſeruiendum & obſecundandũ eſſe moribus regionis in qua verſeris. Zenodotus adſcribit, vnicuique genti ſuas quaſdam eſſe leges & inſtituta viuẽdi. Nam Perſarum mos eſt vt inter pocula temulenti conſultent, ac reges ſuos pro numine adorent. Deinde qui ſunt pares, oſculantur inuicem: inferiores genam modo contingunt potentiorum. Natos pueros poſt quadriennium demum inſpiciunt. Gordii regẽ creant eum qui ſit inter ipſos quammaxime corpulentus. Syrraci coronam deferũt ei qui proceritate corporis reliquos antecellat, atque (vt quidam narrant) cui caput ſit longiſſimum. Stymphali mulierẽ eam in honore habent quæ cum pluribus viris habuerit conſuetudinem. Montani Maſſagetæ in viis coeunt. Sauromatæ inter pocula filias vendũt. Mazuſius abſtinet à mulierum congreſſu, niſi ſiquam bello ceperit. Tibareni, poſt vxoris partum, ipſi perinde quaſi pepererint, reuincto capite cubant. Apud Cecertæos opifices onera geſtãt, donec occurrat qui emat. Sidones parentes deuorant excepto capite. nam hoc inaurant. Cæſiæ, aut iuxta alios Heniochi, natos lachrymis proſequũtur, defunctos gaudio. Bachirii ſiquando à morbo reualuerint, canibus ſemetipſos obiiciunt. Orgenipei neque domos habent, nec animante veſcuntur. ſunt autem calui, non ipſi modo, verumetiam mulieres: idque aiunt accidere propter aquæ vim natiuam quam bibũt. Thyſetæ diis oſſa ſacrificãt, ipſi veſcuntur carnibus: atque hi profecto plurimum ſapiunt, mea quidem ſententia. Tauroſcythæ homines immolat. Byzoni mediterranei lacte bubulo victitãt, nec vllo præterea veſcũtur cibo. Iberes, ouiũ loco, canum greges alunt. Æthiopes, qui dicuntur Colcenſes, hyænas. Quin hodie non pauciora ingeniorũ & morum diſcrimina. Ad ea quoad fieri poteſt accommodare ſeſe, polypũmque piſcem imitari, non minima prudentiæ pars eſt.

AEgis venit. 56

Αἰγὶς ἔρχεται, id eſt, Ægis venit. Suidas indicat prouerbio dici ſolitum de iis qui petulanter & impudenter agerent. Refertque ex Pherecrate, ὤμοι κακοδαίμων αἰγὶς ἔρχεται. Ægis autem Græcis varia ſignificat: pelliceum tegmen quod geſtant Afri. præterea maris intumeſcentis vndas ac procellas ventorum, idque lingua Dorica: vnde ἐπαιγίζειν reperitur pro vehementer flare. Alii malunt eſſe quid è coronis contextum, aut rete ex coronamentis contextum. Sic ait vſurpatum apud Herodotum libro 4, & apud Lycurgũ. Nec deſunt qui putent ſignificare ſacerdotem, quæ Athenis ſolita ſit ferre ſacram ægidem: itaque ingredi ad eos qui nuper duxiſſent vxores. Apparet, in huiuſmodi ſacris multum fuiſſe licentiæ: quemadmodum & apud Chriſtianos multis ineptiis celebrãtur nuptiæ: ſimulq; alluſum eſt ad procellã.

Multam ſyluam geſtas. 57

Λόχμην πολλὴν φορεῖς, id eſt, Syluam multam portas. Dictum in Phormionem militem quendam hirſutum, denſiſq; pilorum obſitum ſylua: cuius & alibi facta eſt mentio. Quadrabit in agreſtem & ſtupidum, cuiuſmodi ferme ſunt milites. Refertur à Suida.

Leonem videre, hoſtium prælia portẽdit. 58

Λέοντας ἰδεῖν, δηλοῖ δυσμενῶν ἀγῶνας μάχας. id eſt,
Cernere leones hoſtium pugnam indicat.

Tranſlatum vel à ſomniorum coniecturis, vel ab obſeruantibus auguria. Meminit Suidas. Huiuſmodi verſiculos indicantes quid quodque portendat ſomnium, video diligenter commemoratos à Suida & Heſychio, quum nihil inanius. Et tamen probabile eſt vtrunque fuiſſe monachum.

Larus in paludibus. 59

Λάρος ἐν ἕλεσι, id eſt, Larus in paludibus. Suidas ſcribit dictitatum de iis qui faciles ſunt ad dãdum. Ductũ à laro aue, quam eandem κέπφον appellari putant: quanquam Theodorus Gaza hanc fulicam vertit, illam gauiam. Ea quoniam facilè decipitur illiciturque, proinde prouerbio locum fecit.)

Iſſa. 60

Ἴσσα, id eſt Iſſa, Prouerbialis erat acclamatio in eos quibus ζ litera ſorte cecidiſſet, quique modis omnibus eſſent infortunati. Hæc Suidas, qui prouerbium citat ex Meſenia Menandri, teſtatus & alibi vſurpatum apud authores. Coniectare licet eam literam in ſortibus inauſpicatam fuiſſe. Martianus Capella in nuptiis Philologiæ & Mercurii, teſtatur hanc literã inuiſam fuiſſe Appio Claudio, quòd dentes mortui, dum exprimitur, imitetur.

Ipſo horreo. 61

Quod prolixè & affatim datur, Ipſo horreo dari dicitur, quemadmodum ipſo caniſtro: propterea quòd ex horreo plenius depromitur, quàm è chœnice. Simile, illi ἐκ πίθου ἀντλεῖς, id eſt, E dolio hauris.

In tua ipſius harena. 62

In tua ipſius harena, id eſt, In tua ipſius arte. Sumptum à gladiatoribus ſolitis in harena digladiari. Neque verò parui referebat horum, nota an ignota dimicarent harena.

In ſaltu vno duos apros capere. 63

In ſaltu vno duos apros capere. Eſt eadem in re duo pariter deprehendere. Plautus in Caſina, Iam ego vno in ſaltu lapide apros capiam duos.

Ignis ad torrem. 64

Πῦρ ἐπὶ δαλὸν ἐλθόν, id eſt, Ignis ad torrem veniens. De negocio quod raptim facileque conficitur, quaſi quum vltro ignis ad torrem tranſuolat ob materiei ſiccitatem. Meminit Diogenianus. Simile fuerit, Ignis ad naphthã. Eſt autẽ naphtha bituminis gen⁹, ad quod flãma vel è lõginquo trãſuolat. Naphtha.

Hippolytum imitabor. 65

Ἱππόλυτον μιμήσομαι, id eſt, Hippolytũ imitabor. Diogenianus in prouerbiorũ collectaneis ait dictitatum de iis qui ſtatuiſſent purè caſtéq; viuere. Nota eſt fabula vel apud Euripidẽ, vel apud Senecã, quẽadmodũ is iuuenis odio fœminei

generis, Dianæ ſtudiis ſeſe totum addixerit, deſpecto Veneris numine. Sic enim loquitur apud Euripidem,

Τὴν σὴν δὲ Κύπριν πόλλ' ἐγὼ χαίρειν λέγω. id eſt,
Veneri tuæ longum valere renuncio.

Nihil agere. 66

Suidas hūc verſiculū citat è Cratini fabula cui titulus Horæ,

Καὶ ταῦτα περιπατῶν φασιν ἀνήρ, οὐδὲν ποιῶν. id eſt,
Atque iſta faciens quidam ait, faciens nihil.

Admonétque ſubeſſe prouerbium, quod quadret in eos qui fruſtra laborent. Apud Latinos item nihil agunt qui ſumunt inanem operam: vt apud Terentium, Cæterùm hoc nihil agit. Celebratur & illud Attilii, Satius eſt ocioſum eſſe, quàm nihil agere.

Herculis cothurnos aptare infanti. 67

Herculis perſonam aut cothurnos aptare pucro, eſt minimis applicare maxima, quæ nequaquam vel congruant, vel deceant: veluti ſiquis rem humilem oratione tragica proſequatur. Quintilianus li. 6, De peroratione, Nā in paruis quidē litibus has tragœdias mouere, tale eſt quaſi perſonā Herculis & cothurnos aptare infantibus velis. Plutarchus commemorat apophthegma quoddam Ageſilai, non admodum ab hoc alienum. Cui quum ſophiſta quiſpiam hoc nomine laudaretur quòd res minimas dicendi artificio maximas efficeret, negauit is vel cerdonē bonū ſibi videri qui paruo pedi magnū induceret calceū. ſignificans orationem oportere cū re cōgruere, non aliter quam veſtis cōuenire debet corpori.

Calceus pede maior.

Grues lapidem deglutientes. 68

Αἱ γέρανοι λίθους καταπεπωκυῖαι, id eſt, Grues lapillos deglutientes. Suidas ex Ariſtophane citat, oſtendēs dici ſolitum de iis qui ſumma prouidentia gerunt negocium. Idque inde in vulgi ſermonem veniſſe, quòd gruibus hic mos ſit, vt, quoniam admodum ſublimes volent, magnóq; ferātur impetu, neq; poſſint deorſum aſpicere, lapillos geſtent, quos, ſiquādo fatigari cœperint inter volandum, ex alto deiiciant: quo videlicet è cadentium ſtrepitu percipiant vtrum ſupra terram, an ſupra mare volent. Quòd ſi lapillus in mare deciderit, pergunt viā: ſin in terram, interquieſcunt. Nec his diſſimilia refert Plinius lib. 10, capite 23, Quando proficiſcuntur, inquit, conſentiunt. volant ad proſpiciendum altè: ducem quem ſequantur, eligunt. In extremo agmine per vices qui acclament diſpoſitos habent, & qui gregem voce contineāt. Excubias habēt nocturnis temporibus, lapillum pede ſuſtinentes, qui laſſatis ſomno decidens, indiligentiam ſono coarguat. Cæteræ dormiunt capite ſubter alam cōdito, alternis pedibus inſiſtentes. Dux erecto prouidet collo, ac prædicit. Ac paulo pòſt, Certum eſt, inquit, Pontū tranſuolaturas, primum omnium anguſtias petere, inter duo promōtoria Criumetopum & Carambin, mox ſaburra ſtabiliri. Quum medium tranſierint, abiici lapillos: quum attigerint continētem, & è gutture arenam. Hactenus Plinius. Porrò locus quem Suidas citat, eſt in Auibus Ariſtophanis,

Ἐκ μὲν γὰρ λιβύης ἧκον ὡς τρισμύριαι
Γέρανοι, θεμελίους καταπεπωκυῖαι λίθους. id eſt,
Venère gruum terdena ferme millia
Libycis ab oris, deuoratis maximis Saxis.

Interpres hoc loco eadem ferme quæ Suidas.

Fortuna æſtuaria. 69

Τύχη εὔριπος, id eſt, Fortuna Euripus, ſiue volubilis: quòd viciſsim nunc huic fauere ſoleat, nunc illi. De qua Bœotius,

Exæſtuantis more fertur Euripi.

De mari Euripo alio diximus loco. Quemadmodum autem mare habet acceſſus ac receſſus æſtuarios, ita nihil eſt in rebus humanis perpetuū. Nullū autem mare crebrius aut celerius recurrit quàm Euripus. Pindarus in Pythiis hymno tertio metaphorā ſumpſit à ventis, χρὴ θεὸς μακάρων τυχόντ' ἀγαθῶν παρὰ μοιρῶν, ἄλλοτε δ' ἀλλοῖαι πνοαὶ ὑψιπετᾶν ἀνέμων. ὄλβος οὐκ ἐς μακρὸν ἀνδρῶν ἔρχεται, id eſt, Oportet vbi contigerit à diis, frui. cæterùm aliās alii ſunt ventorum flatus: felicitas autem mortalium non venit diu māſura. Interpres citat verſus Euripidis,

Καὶ μεταπίπτουσι γὰρ τὰ καὶ βροτῶν αἱ συμφοραί
Καὶ πνεύματ' αἰεὶ μένειν αὐ ῥώμην ἔχει. id eſt,
Quin & laborant calamitates hominibus:
Nec habent vigorem ſemper auræ flamina.

Fores aperire. 70

Ἀνοίγειν τὴν θύραν, id eſt, Fores aperire, prouerbio dicebatur qui rei cuiuſpiam ingreſſum initiúmque pateſaceret. Plinius auunculus libro 2, cap. 8, Obliquitatem eius intellexiſſe, hoc eſt rerum fores aperuiſſe Anaximander Mileſius traditur. Indicauit hoc adagium Plutarchus in Sympoſiacōn Decade ſecunda: ἔλαθες γὰρ ὦ Φίρμε, τὸν κόσμον ἀντὶ τῆς παροιμιακῆς θύρας ἐπὶ σαυτὸν ἀνοίξας. id eſt, Imprudens Firme, mundū pro ianua prouerbiali, in teipſum aperuiſti. Feneſtram aperire, in eandem ſententiam eſt apud Terentium.

Feneſtram aperire.

Tua res agitur quum proximus ardet paries. 71

Et hodiernis temporibus indocto vulgo paſſim in ore eſt, tum nobis eſſe cauendum quū vicini domus ardet. Admonet prouerbium vt ex alterius malo ſumamus exēplum, alienóque periculo diſcamus noſtris rebus conſulere. Sumptum eſt ex Horatianis epiſtolis, -ecquid

Ad te pòſt paulo ventura pericula ſentis?
Nam tua res agitur paries quum proximus ardet.

Et Vergilius,

Iam proximus ardet Vcalegon

Fontibus apros, floribus Auſtrum. 72

Dubium nō eſt quin ad prouerbiorum claſſem pertineat quod eſt apud Maronem in carmine Bucolico,

Eheu quid volui miſero mihi? floribus Auſtrum
Perditus & liquidis immiſi fontibus apros.

Vbi quis optat nocitura. nam ventus floribus inimiciſſimus, præcipue Auſter, ob violentiam.

Ollaris Deus. 73

Χυτρεοῦς θεός, id eſt, Ollaris Deus: dicebatur in hominem humilem & contemptæ ſortis. Ariſtophanes in Nubibus,

Ὅτι καί σε χυτρεοῦν ὄντα θεὸν ἡγούμην. id eſt,
Quando arbitrabar te quoque ollarem deum.

Magni dii ebore, auro & argento ſculpebantur: at plebeii illi & minutuli (quod genus ſunt Silenus & Priapus) qualibet materia fingēbantur: ligno nonnunquā & luto, quo videlicet argēto fingūtur & ollæ. Vnde nō inepte quadrabit in eū qui ſtudeat haberi inter aulicos optimates, ſed nec opibus pollēs, nec authoritate valens apud principē. Cognatū eſt illi, καὶ κόρχορος ἐν λαχάνοις. id eſt, Et corchorus inter olera: aut illi, οὐδὲν ἱερόν, id eſt, Nihil ſacri. Refertur in Zenodoti collectaneis.

OEtæus genius. 74

Οἰταῖος δαίμων, id eſt, OEtæus genius. Diogenianus ait ferociam & arrogātiam huic dæmoni vehemēter inuiſam fuiſſe, nec multam ſinere ſolitum: vnde tumidis ac præferocibus minitabantur OEtæum dæmonem. Collectanea vulgata prouerbium referunt ad authorem Clearchum. Eſt autē OEta mons finitimus Trachini, atque eodem nomine ciuitas Melienſium. Proinde ſimilis erit huius vſus prouerbii qualis eſt illius, Aderit Temeſſæus genius.

Vel hoſti miſerandus. 75

Suidas huiuſmodi verba ex authore quopiam citat, ὥς τι, κατὰ τὴν παροιμίαν, καὶ ἐχθρὸν ἐλεῆσαι παθοῦσαν τὴν τύχην ἐπιστὰς τῷ ἀνθρώπῳ, id eſt, Vt, iuxta prouerbium, etiam miſeraturus fuerit hoſtis, ſi præſentem vidiſſet hominis caſum. Eſt autem hyperbole: nam hoſtis non facile commouetur miſericordia. Ita Vergilius in duodecimo,

Vel Priamo miſeranda manus.

Item in ſecundo, -quis talia fando
Myrmidonum Dolopumve, aut duri miles Vlyſſi,
Temperet à lachrymis?

Confine illi, Quod vel ipſe probet Momus.

Æquales calculi. 76

Ἴσαι ψῆφοι, id eſt, Æquales calculi, ſi quando parū abeſt vt cōdēnetur aliquis, & tamē abſoluitur: aut quū nutat animus, ambigitque vtrā in partē ſe deflectat, rationibus hinc atque hinc velut ex æquo adhortātibus ac deterrētibus. quēadmodū eſt apud Terētium, Quū in dubio eſt animus, paulo momēto huc vel illuc impellitur. Suidas oſtēdit metaphorā ſumptā à priſca cōſuetudine iudiciorū, qua reus æqualibus iudicum ſentētiis abſoluebatur, at nō citra periculum. Cur autem potius abſoluēdum quàm damnādum reum veteres exiſtimarint, quū pares eſſent ſentētiæ, multas cauſas reddit Ariſtoteles in problemate quodā. Multis enim nominib' viſum

eſt conuenire vt reliquis paribus, reo magis quàm actori faueatur: Vel quòd accuſator accedit paratus ac præmeditatus: reus ad multa nō præuiſa compellitur reſpōdere: Vel quòd cōſentaneum ſit, reum, vt qui maiore periculo dicat, ob metum quædam prætermiſiſſe potius quàm actorē: Vel quòd in ancipiti negocio potius ad eam partem oporteat vergere, vbi ſi fortè erratum, peccetur leuius. At minus eſt malū, abſoluere nocentem, quàm innocētem damnare: præſertim in capitalibus cauſis, vbi ſi contingat errare iudicem, non eſt quo ſarciat in poſterum erratum ſuum, extincto iam homine. contrà, ſi elabatur nocens, poterit alio iudicio pœnas dare. Vel quòd accuſatio propior eſt ſuſpicioni maleuolentiæ quàm defenſio: quare quum in cæteris nihil appareat diſcriminis, de actore potius malè iudicamus quàm de reo. Hæc & alia quædam huiuſmodi tradit Ariſtoteles. Igitur vt tutiſſimò liberatur à cauſa qui calculis omnibus abſoluitur, ita periculo proximus fuiſſe videtur, qui paribus calculis iam, quaſi fauore quodam elabitur.

Luſciniæ deeſt cantio. 77

Luſciniæ deeſt cātio. Prouerbialis allegoria, perinde quaſi dicas, Mulieri deſunt verba, poetæ verſus, oratori color, ſophiſtæ cauillum. Nulla enim auium æque canora atque luſcinia, etiam fœmina, ſicuti teſtatur Plinius lib. 10. cap. 29. Sed haud fuerit alienū ipſius verba ſubſcribere. Luſciniis, inquit, diebus ac noctibus continuis quindecim garrulus ſine intermiſſu cantus, denſante ſe frondium germine nō in nouiſſimum digna miratu aue. Primùm tanta vox, tam paruo in corpuſculo, tā pertinax ſpiritus: deinde in vna perfecta muſicæ ſciētia, modulatus editur ſonus. Et nunc continuo ſpiritu trahitur in longum, nunc variatur inflexo, nunc diſtinguitur cōciſo, copulatur intorto, promittitur, reuocatur, infuſcatur ex inopinato: interdum & ſecū ipſa murmurat: plenus, grauis, acutus, creber, extentus: vbi viſum eſt, vibrans, ſummus, medius, imus. Breuiterq; omnia tam paruulis in faucibus, quæ tot exquiſitis tibiarum tormētis ars hominum excogitauit. Plautus in Bacchidibus,

Ego quoque pol metuo ne luſciniolæ defuerit cantio.

Ego ex bono in bonū traductus ſum. 78

Ἐγὼ μὲν ἐκ τοῦ καλοῦ εἰς καλὸν μετήνεγμαι, id eſt, Ego quidem è bono in bonum tranſii. Suidas indicat dici ſolitum de his qui bonum inſtitutum bono commutant. Innuit autem natum à quodam, qui ex bono citharœdo factus ſit poeta tragicus. Eſt enim poetica muſicæ confinis arti: vnde & muſicā artem poeticen vocauit Terentius. Sumptum eſt adagium ex Ranis Ariſtophanicis. *Muſica ars poetica.*

Anguillas captare. 79

Ἐγχέλεις θηρᾶσθαι, id eſt, Anguillas vēnari, dicūtur qui priuati compendii cauſa cient tumultus. Inde ducta ſimilitudine, quòd quum aqua ſtat immota, nihil capiunt qui captant anguillas: quum verò ſurſum ac deorſum miſcent ac perturbant aquam, ita demum capiunt. Quadrabit in eos, quibus tranquillo Reipub. ſtatu, nihil eſt emolumenti. proinde ſeditiones gaudent exoriri, quo ciuitatis publicum malum in ſuum priuatum vertant commodum. Prouerbium extat apud Ariſtophanem in Equitibus,

Ὅπερ γὰρ οἱ τὰς ἐγχέλεις θηρώμενοι πέπονθας,
Ὅταν μὲν ἡ λίμνη καταστῇ, λαμβάνουσιν οὐδέν,
Ἐὰν δ' ἄνω τε καὶ κάτω τὸν βόρβορον κυκῶσιν,
Αἱροῦσι· καὶ σὺ λαμβάνεις, ἢν τὴν πόλιν ταράττῃς. id eſt,
Nanque accidit tibi quòd anguillas qui aucupantur:
Vbi quieta ſtat palus, nil piſcium reportant.
Contrà, lutum ſi mouerint ſurſum atque item deorſum,
Capiunt: ita ipſe capis, vbi rem publicam inquietas.

Hanc artem heu nimium callent principes quidam, qui conſilio tyrannico diſſidia ſerunt inter ciuitates, aut bellum aliquod alicunde ſuſcitant, quo licentius mulctent miſeram plebeculam, & innocentiſſimorum ciuium fame ſuam expleant ingluuiem.

Ego faciā omnia more Nicoſtrati. 80

Ἐγὼ ποιήσω πάντα κατὰ Νικόστρατον. id eſt,
Ego cuncta fecero more Nicoſtrati.

Prō eo quod eſt egregiè. nam hunc Nicoſtratum aiunt comœdiarum actorem fuiſſe talē qualis apud Romanos prædicatur fuiſſe Roſcius. Itaque propter artis famam in vulgi ſermonem abiit. Suidas prouerbii titulo recenſet.

Duplex cappa. 81

Διπλοῦν κάππα, id eſt, Duplex cappa, velut ænigma quo malum aliquod ſignificabant. Siquidem gemino cappa ſcribuntur κακά. Simili figura Plautus furem, trium literarum hominem appellauit.

Tria cappa peſſima. 82

Τρία κάππα κάκιστα. id eſt,
Tria peſſima cappa.

Iactatum & hoc olim ænigmatis vice, quo trium gentium mores notati ſunt, Cappadocum, Cretenſium, & Cilicum. Auguſtinus in Grammaticis indicat fuiſſe tortum in Corneliū Syllam, Cornelium Cinnam, & Cornelium Lentulum. Creditúmque eſt in libris Sibyllinis horum nomina tribus hiſce literis fuiſſe deſignata. Eſt item clauſula carminis heroici.

Temulentus dormiens non eſt excitandus. 83

Prouerbii ſpeciem habet quod admonet Theognis, Sopitum ebrium nō oportere excitari ſomno. Simillimum eſt autem illi κακὸν εὖ κείμενον μὴ κινεῖν, id eſt, Malum bene conditum ne moueas. Non eſt refricandum odium cui iam tempus induxit obliuionem. Non eſt renouandū animi vulnus, cui iā obduci cicatrix cœpit. Theognidis carmen ſic habet,

Μηδέν' ἐγείρειν ἡμῶν, Σιμωνίδη, ὅντιν' ἂν ἡμῶν
Θωρηχθέντ' οἴνῳ μαλθακὸς ὕπνος ἔχῃ. id eſt,
Ne cuiquam è nobis ſomnum depelle Simonida,
Oppreſſum vino quem ſopor altus habet.

Vtroque nutans ſententia. 84

Δίχωλοι γνῶμαι, id eſt, Vtroque claudicantes ſententiæ, aut animus hucatque illuc verſatilis. Sic enim arbitror legēdum δίχωλος per ω magnum, vt ſit, vtroque claudicantes. Nā in vulgatis libris per ε micron ſcriptum reperi. Conueniet igitur in hominem lubricæ fidei & incertarum partium: in quem congruet illud Homericum,

Ἀνὰ μεν σκάζει, καὶ ἐπ' ἀμφοτέρους πόδας ἵζει. id eſt,
Claudicat inceſſu, pedibuſque vacillat vtriſque.

Refertur à Zenodoto.

Dictum ac factum. 85

Ῥηχθὲν καὶ πραχθέν, id eſt, Dictum ac factum. Prouerbialis figura, qua nihil in negotio procurando prætermiſſum ſignificamus. Terentius, Dictum ac factum reddidi. Donatus in Andria indicat eſſe prouerbium celeritatis: Dictum ac factum, inuenerit aliquam cauſam. Rurſum in Seipſum excruciante, Dictum ac factum, huc abiit Clitipho. Sanequam familiaris eſt hic ſermonis color Græcis poetis, οὔτε ἔπος, οὔτ' ἔργον, id eſt, Neque dictum, neque factum, pro eo quod eſt, nulla ratione. Homerus Iliados libro 1,

Ἐσθλὸν δ' οὐδέ πω εἶπας ἔπος, οὐδ' ἐτέλεσσας. id eſt,
Nec dictum factumque probum ex te prodiit vnquam.

Euripides in Hecuba,

Σὺ δ' ὅπως μηδὲν ἐμποδὼν γένῃ,
Λέγουσα μηδὲ δρῶσα. id eſt,
Tu verò nequid obſiſtas mihi
Verbóve factóve.

Diuerſum in ſenſum, qui modis omnibus dextri ſtrenuíque ſunt, dictis ac factis valere dicūtur. Ita Phœnix docuerat Achillem, iuxta Homerum,

Μύθων τε ῥητῆρ' ἔμεναι, πρηκτῆρά τε ἔργων.

Itidē Pindarus in Nemeis hymno primo, σέο δὲ ἀμφὶ τρόπῳ, τῶν τε καὶ τῶν χρέεσσι, id eſt, Tui verò mores & in his & illis vſui ſunt. Præceſſit enim, πράσσει γὰρ ἔργῳ μὲν σθένος, βουλαῖσι δὲ φρήν, id eſt, Agit enim facto quidem robur, conſiliis autem mēs.

De grege illo eſt. 86

De grege illo eſt, eiuſdem factionis, aut contubernii. Terentius in Adelphis, At hic herculè de grege illo eſt. Idem in Eunucho, Vt me in veſtrū gregem recipiatis. M. Tullius ad Atticū, At vellem te in tuū veterē gregem retuliſſes. Idē oratione in Verrem prima, Quartū quem ſit habiturus non video: niſi fortè de illo grege oratorū qui ſubſcriptionem ſibi poſtularunt, &c. In eundē actione 4, pro eodē dixit De illo cōuentu, Turpio quidā illius excurſor & emiſſarius, homo omniū ex illo conuētu quadruplatorum deterrimus. Alluſit autem ad id quod alibi diximus ἀπραγμοσύνην. Sic & Flaccus, *De illo conuentu.*

Scribe tui gregis hunc, & fortem crede bonúmque.

Verùm hoc frequenter & in bonam partem vſurpatur. Bea-

tus Hieronymus aduerſus Iouinianum lib.1, De tuo, inquit, armēto ſunt, imò inter tuos ciues grunniunt. M. Tullius gregales appellat familiares & eiuſdem ſodalitii: velut in oratione pro domo ſua ad pontifices, Quod vos ad Catilinæ gregales de me dicere ſolebatis. Gregales.

Dentata charta. 87

Dentata dicuntur mordacia. M. Tullius ad fratrem libro 2, Calamo & atramēto temperato, dentata etiam charta res agetur. Et Seneca, Dētatos ſales eſſe non vult. Rurſus, Edentula quæ morſu careant. Edentula.

Daulia cornix. 88

Δαυλίαν κορώνην, id eſt, Dauliam cornicē, luſciniam vocāt poetæ: ſiue quod Tereus in Daulide Phocidis cū ea vixerit, ſiue quod illic Philomela mutata ſit in auē. Non video quid ſibi velit adagium: niſi forte dictū eſt in garrulos aut canoros. Magis autem ſuſpicor Zenodotum (ſiue Zenobius is, ſiue quiſquis alius fuit) hoc prouerbium fuiſſe commentum, quo locum faceret narrandæ fabulæ. quod idem in nonnullis aliis ab eo factum conicio.

Cum Muſis. 89

Μετὰ μουσῶν, id eſt, Cū muſis: hoc eſt, Muſis bene fortunātibus. De doctis, aut iis quæ docte dicūtur: aut (quemadmodum oſtendit Suidas) quum illiteratus inter eruditos viuit. vt per ironiam efferatur.

Amicos tragœdos æmulatur. 90

Τοὺς ἑταίρους τραγῳδεῖς ἀγωνιεῖται, id eſt, Amicos tragœdos æmulatur. Suidas e Didymo citat, addēs dici ſolitum de his qui ſeſe accommodarent, & morum ſeueritatem ſumerent, ad æmulationem aliorum. Sumptum ab hiſtrionibus tragœdiarum, qui quū ſint leuiſſimi nebulones, tamen vbi deum aut regem agūt in fabula, tū cultu, voce, geſtuque maieſtatem quandam imitantur.

Æſopicus graculus. 91

Αἰσώπειος κολοιός, id eſt Æſopicus graculus, dicitur qui aliena ſibi vſurpat, aliorumque bonis ſeſe venditat. Vſurpat Lucianus in Pſeudologiſta. Horatius,

-moueat cornicula riſum
Furtiuis nudata coloribus.

Extat apologus inter alios qui Æſopi nomine circunferuntur. Pindarus in Nemeis hymno tertio, Οὐδ᾽ ἀλλοτρίων ἔρωτες ἀνδρὶ φέρειν κρέσσονες· οἴκοθεν μάτευε, id eſt, Neque rerum alienarum cupiditates viro meliores ſunt ad ferendum: è domeſticis inquire. Reprehendit ſuam digreſſionem poeta, iubétque vt quem ſuſcepit celebrandum, laudet è propriis virtutibus potius quàm ex alienis.

Aries cornibus laſciuiens. 92

Κριὸς ἀσελγόκερως, id eſt, Aries cornibus laſciuiēs. Diogenianus oſtēdit cōuenire in magnos ac laſciuos. Pruriūt cornua arietibus bene paſtis: quod idē accidit bubus. Vergilius,

Iam cornu petat, & pedibus qui ſpargat harenam,

vitulum laſciuientem indicans. Heſychius indicat originem prouerbii, In arce Palladis aries erat repoſitus ingens æreus, quem Plato comicus dixit ἀσελγόκερων, non tam ob laſciuiā, quam ob ingentem molem. Cōfertur enim cū equo Durateo. Veteres enim nō ſolū ἀσελγῆ dixiſſe quod eſſet laſciuū & indomitum, verumetiā quod eſſet prægrāde: quemadmodum Eupolis αὔρας ἀσελγῆ dixit pro magno vento. Hæ ſunt grammaticorum cruces, ne æreus ille aries ſit formidabilis ob ingentia cornua. At quid vetat etiam vētum dici laſciuū & intemperantem, quòd ſuo arbitrio ludit vbi velit? Mihi videtur adagium conuenire & in ſtolidos, præter meritum euectos ad dignitatem. Ἀσελγής.

Ductus per phratores canis. 93

Ἀγόμενος διὰ φρατέρων ὁ κύων, id eſt, Ductus per phratores canis. Vbi quis inciderit in eos quib⁹ pœnas det. Canis enim apud hos protinus occiditur. Apud Athenienſes populus in tribus erat diſtributus: vniuſcuiuſque tribus tertia pars φρατρία dicebatur, & huic præfectus φρατρίαρχος. In comitiis igitur ſiquis canis intercurriſſet, continuo petebatur à populo.

Calabri hoſpitis xenia. 94

Prouerbium ſubeſſe videtur in his Horatii verſibus quos ſcripſit in Epiſtolis,

Non quo more pyris veſci Calaber iubet hoſpes,
Tu me feciſti locupletem. Veſcere ſodes.
Iam ſatis eſt. At tu quantumuis tolle, benigne.
Non inuiſa feres pueris munuſcula paruis.
Tam teneor dono quàm ſi dimittar onuſtus.
Vt lubet, hæc hodie porcis comedenda relinques.

Itaque Calabri hoſpitis munera rectè dixeris, ruſticana leuiáque, quæque magis onerent accipientem, quàm iuuent: aut quæ donantur contempta. Siquidem Calabri, quòd pyris abundent, conſueuerunt ea hoſpitibus affatim apponere: deinde ſaturos, bellariorum vice domum auferre iubent. Quòd ſi recuſes, eadem porcis obiiciūtur. Atqui iſtud haud eſt dare munus, ſed abiicere. Is demum dat, qui ſimul & pretium muneris expendit quod largitur, & eius meritum quem eo donat. Notatus eſt apud Athenæum Antiochus cognomento Illuſtris, qui quod erat reliquū pecuniæ ſoleret effundere verius quam largiri: interdū in viis publicis ſtans dicere cōſueuit, ᾧ ἡ τύχη δίδωσι λαβέτω, id eſt, Cui fortuna dat, capiat. & abiecta pecunia diſcedebat.

In oſtio formoſus. 95

Ἐν θύρᾳ καλός, id eſt, In oſtio formoſus. De iis qui adamātur, vulgóque gratioſi habentur. Sumptum à veterum conſuetudine, qui formoſorum aut amaſiorum nomina arboribus, foliis ac parietibus inſcribebant, ὁ δεῖνα καλός. Ad id alludens Ariſtophanes in Veſpis,

Καὶ νὴ Δί᾽ ἢν ἴδῃ γέ που γεγραμμένον
Τὸν Πυριλάμπους ἐν θύρᾳ Δῆμον καλόν,
Ἰὼν παρέγραψε πλησίον, Κημὸς καλός. id eſt,
Ac per Iouem ſcriptum vſpiam ſi viderit
Demum venuſtum in Pyrilampus oſtio,
Accurrit, ac Cemum venuſtum proxime
Adſcribit. Idem in Acharnenſibus,
Ὑμῶν ἐραστὴς ἦν ἀληθὴς, ὥστε καὶ
Ἐν τοῖσι τοίχοις ἔγραφεν, Ἀθηναῖοι καλοί. id eſt,
Is veſtri amans haud ficte erat: nam in ædium
Muris, venuſti Athenienſes ſcripſerat.

Alteri verſui Græco ſupereſt ſyllaba, tametſi ſic habet Aldina editio. ſuſpicor inuerſum ordinē dictionum. Conſtabit ſi legas hoc modo, Ἐν τοῖς ἔγραφε τοίχοις, Ἀθηναῖοι καλοί. niſi magis placet vt legamus Ἐν τοῖσι τοίχοις ἔγραφεν, Ἀθηναῖοι καλοί. quaſi blandientes ciuitati, hoc in illius mœnibus ſcripſiſſent. Apud Athenæū lib.6, refertur ex authore quopiā, quod qui Athenienſiū rempublicam adminiſtrabāt, aſſentabantur populo, dicentes cætera quidem omnia eſſe Græcorum cōmunia, verùm illud eſſe propriū Athenienſibus, quòd viam noſſent quæ perduceret in cælū. Quiſquis legerit encomiū Æſchinis & Menonis apud Platonem, intelliget quàm formoſos pinxerint Athenienſes, miro dicendi artificio illis blandientes. Interpres diſtichon hoc citat ex Callimacho,

Ἀλλ᾽ ἐνὶ δὴ φλοιοῖσι κεκομμένα τόσσα φέροιτε
Γράμματα, Κυδίππην ὅσσ᾽ ἐρέουσι καλήν. id eſt,
Litterulas tot ferte inſculptas frondibus hiſce,
Cydippen pulchram quot memorare queant.
Id imitatus Maro,
-teneris, inquit, incidere amores
Arboribus. creſcent illæ, creſcetis amores.

Torquere licebit & in eos qui falſo per aſſentationem laudantur, aut in mendaciſſimos principum quorundam titulos. Quod genus ſunt, Pater patriæ, deliciæ orbis, amor mundi, ſereniſſimus, inclytus, clementiſſimus: quum meri ſint Reipub. prædones.

Caput ſcabere, & conſimilia. 96

Caput ſcabere, vngues arrodere, geſtus hominis ſunt cogitabundi, & de mutando cuius pœniteat, ſecum agitantis. Vnde trahuntur in vſum prouerbialem. Horatius libro primo, Satyra decima, -ſed ille Vngues arrodere.

Si foret hoc noſtrum fato delapſus in æuum,
Detereret ſibi multa, recideret omne quod vltra
Perfectum traheretur. & in verſu faciendo
Sæpe caput ſcaberet, viuos & roderet vngues.
Sæpe ſtylum vertas, iterum quæ digna legi ſint
Scripturus. Id imitatus Perſius,
Nec pluteum, inquit, cædit, nec demorſos ſapit vngues. Pluteum cædere.
Idem alibi, Demor. vng. ſapit.
-crudum Chæreſtratus vnguem
Arrodens, ait hoc.

In ſuperiore taxat poetarum in ſcribendo negligentiam: in

Aui.

altero deſcribit adoleſcentem de mutanda anteactæ vitæ ratione cogitantem.

Caricus hircus. 97

Καρικὸς τράγος, id eſt, Caricus hircus. Diogenianus indicat dictitatũ de vilibus & contemptis. Heſychius indicat vſurpatum à Sophocle. Carum populus, quòd paſſim in bellis mercenariam locarent operam, ceu vili vita, in contemptus prouerbium abiit. Vnde & Plato καρικὸν ἀνθρώπιον, id eſt, Caricum homuncionem, dixit, pro vili nihilique, quemadmodum alio dictum eſt loco. Fieri poteſt vt prouerbium eo reſpiciat, quòd Cares pro hirco ſolent immolare canem, vt indicatum eſt in prouerbio, Caricum ſacrificium.

Caricus homuncio.

Bullatæ nugæ. 98

Ventoſa atque inania, bullata dicuntur. Sumpta metaphora περὶ τῶν πομφολύγων, de quibus aliàs dictum eſt, in prouerbio Homo bulla. Perſius,

-bullatis vt mihi nugis Pagina turgeſcat.

Bullatas nugas appellans inanem perſtrepentium vocum cõgeriem, in quibus nihil ſubſit ſolidioris ſententiæ. Horatius nugas canoras vocauit in Arte poetica,

Nugæ canoræ

Quàm verſus inopes rerum, nugæque canoræ.

Bolus ereptus è faucibus. 99

Bolus è faucibus eripi dicitur quoties cõmoditas aliqua, quæ iam propemodum tenebatur, præter expectationẽ ſubito præripitur. Terentius in Seipſum excruciante, Crucior bolũ tãtum mihi eſſe ereptum ſubito è faucibus. Bolũ autẽ dixit quod Græci vocant βλωμόν. Metaphora per ſe liquet.

Bene ſit. 100

Καλῶς ἔσται, id eſt, Bene ſit. Ominis vox, quũ quis rem quãpiam nouam & arduam auſpicaretur, vt in teſtamentis præfabantur, τοῦτο καλῶς ἔσται, id eſt, Hoc bene erit. Sed ſiquid acciderit humanitus. Item in concionibus, Quod fauſtum fœlixque ſit. Id futurum eſt ſalſius ſi per ironiam proferatur de re ridicula nulliúſque momenti, perinde quaſi maxima. Quemadmodum Perſius de diuite auaro cadum reſignaturo, Hoc bene ſit. Frequens eſt apud authores, Bene vertat, & Male vertat. Vergilius in Bucolicis,

Bene vertat. Male vertat.

Hos illi (quod nec bene vertat) mittimus hœdos.

Et, Dii bene vertant quod agas. Seruius grammaticus exiſtimat hanc figuram mutuo ſumptam ab Hectore & Aiace, quorum vtrique ſuum munus in perniciem ceſſit.

CHILIADIS TERTIAE CENTVRIA SEPTIMA.

Scarabeus aquilam quærit. 1

Κάνθαρος αἰετὸν μαίεται, id eſt, Scarabeus aquilam quærit. Quum imbecillior atque impotentior mali quidpiã molitur, ſtruitque inſidias inimico longè potentiori. Eſt & altera lectio, atque ea, meo quidem iudicio, verior, Ὁ κάνθαρος αἰετὸν μαιεύεται, id eſt, Scarabeus aquilæ obſtetricatur. Senſus fermè idem eſt ſiue legas μαίεται, ſiue μαιεύεται. Competit enim in humilem & imbecillum, qui viribus longè præpollenti malicioſis inſidiis & clancularíis dolis perniciẽ machinatur. Ariſtophanes in Lyſiſtrata,

Τοῦ χολοῦ γάρ· αἰετὸν τίκτουσαν κάνθαρός σε
Μαιεύσομαι. id eſt,
Supra modum iraſcor tibi: ſcarabeus aquilam ego te,
Quando oua paries, obſtetrix iuuabo.

Super hac re fertur apologus quidam apud Græcos non inelegans, quem Lucianus indicat Æſopicum eſſe, quum ait in Icaromenippo, fabulatum fuiſſe Æſopum, quemadmodum aliquando ſcarabei & cameli cælum conſcenderint. Porrò quod ad fabulam ſcarabei & aquilæ attinet, ad hunc habet modũ. Eſt iam olim aquilarum generi cum vniuerſa ſcarabeorum gẽte vetus atque antiqua ſimultas, ac bellum prorſus internecinũ, planèque, quod Græci ſolent dicere, ἄσπονδος πόλεμος. nam odio diſſidẽt pluſquam Vatiniano: adeo vt ne Iupiter quidem ipſe (ὃς ὢν κράτος ἐστὶ μέγιστον, & qui totum nutu tremefactat Olympum) rem inter eos componere ac diſſidium finire potuerit: ſi modò vera narrant apologi. Denique nihilo magis inter eos couenit, quàm hodie quoque conuenit inter deos iſtos aulicos, & humilem obſcurámque plebẽ. Sed erit fortaſſis qui Æſopicarum fabularũ rudis & ἀνήκοος admiretur quid tandem negotii ſit cũ aquila ſcarabeo: quæ cognatio, quæ vicinitas, quæ affinitas vſqueadeo diſſimilibus intercedat. nam inter hos qui vinculis eiuſmodi copulãtur, potiſſimum diſſidia ſolent oriri, præſertim inter principes. Ad hæc, quænam tam atrocis odii cauſæ: poſtremò vnde tãtum animorum ſcarabeo, vt cum aquilarum populo bellum ſuſcipere non dubitarit. Rurſum qua contumelia tantopere fuerit offenſus aquilæ θυμὸς ἀγήνωρ, vt hoſtem tã humilem nõ contempſerit, ac ſuo vel odio iudicarit indignũ. Videlicet argumentum ingens, longa eſt iniuria, longæ ambages, ac res omnino maior quàm vt humana facũdia queat explicari. Quòd ſi Muſæ, quæ grauatæ non ſunt olim Homero dictare βατραχομυομαχίαν, mihi quoque, relicto tantiſper Helicone, dignentur adeſſe, rerum ſummam pro mea virili conabor exponere. Quid enim tam arduum eſſe poſſit quod illis auſpicibus non audeant homines? Sed quo res cognitu fiat illuſtrior, priuſquam ad ipſum negotii caput veniam, ducis vtriuſque mores, formam, indolem, ingenium quàm potero pauciſſimis perſtringã. Primũ igitur illud ſuccurrit admirari, quid olim Romanis viris alioqui ſapiẽtibus venerit in mẽtẽ: qui quũ huius alitis ſymbolo ſeſe præter cæteras nationes iactẽt, ac diis proximos ducãt, quũque huius auſpiciis tot victorias reportarint, tot egerint triũphos: tantũ abeſt vt bene meritæ gratiã referant, vt non tolerãda etiam afficiãt cõtumelia. Nã auem vnã omniũ maximè maſculã & inuicti roboris emaſculãt, euirántq; ac propemodũ Tireſiã reddũt, ipſi nõ admodũ mares. ſiquidem apud Græcos planè mas eſt ἀετός. idque, ni fallor, lõgè magis quadrat in eum cui ſummus ille pater, & rex hominúmq; deúmque, Regnũ in aues vagas Permiſit, expertus fidelẽ Iuppiter in Ganymede flauo: tũ ei qui, cæteris diis procul abſiſtentibus, ſolus irato Ioui triſulca tela porrigat: nihil etiã prouerbio deterritus, πόῤῥω Διός τε καὶ κεραυνοῦ. Neque vero ſine graui ratione factum arbitror vt inter tã multas auium nationes támque numeroſas tribus, aquila potiſſimum ſit viſa idonea cui non ſolum auium φρήτραι, verumetiã ſenatus populúſque poeticus ſuffragiis omnibus monarchiã decerneret. Nam quãtum ad auium iudicium attinet, ad hanc partem pleræque propẽdebãt, vt pauoni rerum ſummã cõmitterent: ſiquidẽ huius pulchritudini, ſplendori, ſublimitati, faſtuique planè regio regnum deberi videbatur. Ac prorſum in hãc ſententiã itum fuiſſet, niſi quædam lõgo rerum vſu callidæ (cuiuſmodi ſunt cornices, coruique) perpẽdiſſent futurum vt ſi pauonẽ rebus præfeciſſent, eueniret quod cõplures iã annos in monarchis quibuſdã videre datum eſt: nimirum vt ſolo nomine ſtrepitúque regẽ ageret, aquila nihilo ſecius, vel ſine populi ſuffragiis, regnum gereret. Cæterum poetas viros ſapientiſſimos illud arbitror perſpexiſſe, non alia magis imagine regum mores ac vitam effingi potuiſſe. Loquor de pleriſque, nõ de omnibus: in quouis enim rerum genere, ſemper fuit eritque bonorum paucitas. & aliud ſeculũ alios gignit. Sed paucis, ſi videtur, hinc atque hinc contentionẽ admoueamus. Iã primùm, ſiquid ominis eſt in vocabulo (vt certe eſt) apte profecto Græcis ἀετὸς dicitur, παρὰ τὸ ἀΐσσω, quod eſt propemodũ rapior impetu, & concitus feror. Quædam aues natura placidæ ſunt ac mites, tum quæ feræ ſunt, tamen arte cultúque cicurantur ac manſueſcunt: ſola aquila nec eſt habilis ad vllã diſciplinam, nec vllo ſtudio poteſt manſueſcere: tãtum impetu naturæ præceps fertur, & quicquid valde libuit, idem poſtulat ſibi licere. Libétne ſpectare pullum animo vere aquilino? graphice depinxit Horatius,

Ἀΐσσω.

Qualem miniſtrum fulminis alitem
Olim iuuentas & patrius vigor
Nido laborum propulit inſcium:
Vernique, iam nimbis remotis,
Inſolitos docuere niſus
Venti pauentem: mox in ouilia
Demiſit hoſtem viuidus impetus;

Nunc in reluctantes dracones
Egit amor dapis atque pugnæ.

Melius intelligunt hoc ænigma regiones expertæ quantis malis ſibi conſtiterint huiuſmodi indomiti iuuenum principum impetus. Philoſophorum eſt moderari affectibus, ac rationis ductum in omnibus ſequi: at nihil eſt, ait Satyra, violentius aure tyranni: cui illud ſemper in promptu, Sic volo, ſic iubeo, ſit pro ratione voluntas. Deinde quũ ſex, opinor, aquilarum genera commemorentur, tamen illud inter omnes conuenit, quòd roſtro ſunt vehementer adunco, nec minus aduncis vnguibus: vt vel ex ipſo corporis habitu poſſis intelligere carniuora eſſe auem, quietis ac pacis inimicam, pugnis, rapinis ac prædationibus natam. Et, quaſi parũ ſit carniuoras eſſe, ſunt & quæ oſſifragæ dicantur & ſint. Sed hic protinus tacitè mihi dicis, optime lector, Quid hæc imago ad regem, cuius propria laus eſt clementia, quumque plurimum poſſit, nulli tamen velle nocere, ac ſolùm aculeo carere, ſeſeque totũ in populi ſui cõmoditates impenderet adeo vt Niloxenus ille ſapiẽs rogatus quid eſſet vtiliſſimum, reſponderit, Rex. Id eſſe proprium veri principis indicans, vt quantum in ipſo ſit, nemini noceat, proſit omnibus, ſitq. magis optimus quàm maximus. Quanquam non alia ratione poteſt eſſe maximus, niſi vt ſit quamoptimus, hoc eſt, beneficentiſſimus in omnes. Equidem exemplar laudo non inſcitè depictum à philoſophis: & haud ſcio an eiuſmodi principes adminiſtrẽt rempublicam in vrbe Platonica. Verùm in annalibus vix vnum aut alterũ reperias quẽ auſis cum hac imagine cõponere. Porrò ſiquis recentiorũ temporum principes expẽdat, vereor ne non ita paſſim reperiat in quẽ non quadret fœdiſſimũ illud conuitium quod apud Homerũ Achilles torquet in Agamemnonem, δημοβόρος βασιλεύς. Nam Heſiodus δωροφάγους appellat, rectius tamen παμφάγους appellaturus. Et quum Ariſtoteles euidẽtiſſima nota diſtinxerit regem & tyrannum, quòd hic ſuum ac priuatum cõmodum ſpectat, ille populi rebus conſulit: tamen quibuſdam regis appellatio, quæ priſcis illis ac tãtis principibus Romanis immodica viſa eſt, & ob inuidiam refugiẽda, vix etiam ſatis eſt: niſi longam ſplendidiſſimorũ mendaciorum addas coronidem, vt diui cognominentur qui vix ſunt homines: inuicti, qui nunquam non victi diſceſſerunt è prælio: augusti, quibus anguſta ſunt omnia: sereniſſimi, qui belli tempeſtatibus & inſanis rerum motibus orbem concutiunt: illuſtriſſimi, qui profundiſſima omnium bonarũ rerum ignorãtia caligant: catholici, qui quouis ſpectãt potius quã ad Chriſtũ. Atque his diuis, inclytis, triumphatoribus, ſiquid eſt otii ab alea, à poculis, à venatu, à ſcortis, id omne iam verè regiis cogitationibus dicãt. Nec eſt vllũ aliud ſtudium niſi vt leges, edicta, bella, paces, fœdera, conſilia, iudicia, ſacra profanáque eò conferant, vt omnes omniũ fortunas in ſuum cõuertant fiſcum, hoc eſt, in dolium pertuſum congerãt, & aquilarũ in morẽ, innoxiarũ auium viſceribus ſe ſuoſque ſaginẽt pullos. Age, ſiquis mihi iã phyſiognómon nõ omnino malus vultũ ipſum & os aquilæ diligentius contẽpletur, oculos auidos atque improbos, rictũ minacem, genas truculentas, frontem toruam, denique illud quod Cyrum Perſarum regem tantopere delectabat in principe γρυπὸν: nónne plane regium quoddam ſimulachrum agnoſcet, magnificũ ac maieſtatis plenũ? Accedit huc & color ipſe funeſtus, teter & inauſpicatus, fuſco ſqualore nigricãs: vnde etiam quod fuſcũ eſt ac ſubnigrum, aquilum vocamus. Tum vox inamœna, terribilis, exanimatrix, ac minax ille querulusque clangor, quẽ nullum animantium genus non expaueſcit. Iam hoc ſymbolum protinus agnoſcit qui modò periculum fecerit, aut viderit certè quam ſint formidandæ principum minæ, vel ioco prolatæ: & quantopere contremiſcant omnia, quoties huiuſmodi vox intonuit aquilina,

Aquilum.

Εἰ δέ κε μὴ δώωσιν, ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἕλωμαι
Ἢ τεὸν ἢ Αἴαντος ἰὼν γέρας, ἢ Ὀδυσῆος
Ἄξω ἑλών· ὁ δέ κεν κεχολώσεται ὅν κεν ἵκωμαι.

Aut illa non minus βασιλικὸν,

Μὴ τύ με σὺ χαλέπαινε ὅτοι Διὸς εἶ ἐν ὀλύμπῳ,
Ἀλλ' ἴσθ', ὅτι τοι ἀπὸ ἄλλοις χεῖρας ἑτοίμας.

Ad hunc, inquam, aquilæ ſtridorem ilico pauitat omne vulgus, contrahit ſeſe ſenatus, obſeruit nobilitas, obſecundant iudices, ſilent theologi, aſſentantur iureconſulti, cedunt leges, cedunt inſtituta: nihil valet nec fas, nec pietas, nec æquitas, nec humanitas. Quúmque tam multæ ſint aues non ineloquentes, tã multæ canoræ, támque variæ ſint voces ac modulatus, qui vel ſaxa poſſint flectere: plus tamen omnibus valet inſuauis ille & minimè muſicus vnius aquilæ ſtridor. Quanquam eſt vnum aquilarũ genus quod impẽſè placuit Ariſtoteli (fortaſſis ob id quòd talem optarit pullũ ſuum Alexandrũ) haud multo minus prædabundũ ac vorax: ac paulo tamen tũ modeſtius, tum taciturnius, & omnino pluſculum habẽs humanitatis: quippe quod pullos etiã ſuos educet. Nam cæteræ faciunt quod impii ſolent parentes, qui fœtus ſuos exponunt, quũ tigrides etiã catulos tollant ſuos: atque eam ob cauſam γνήσιον appellãt, quaſi germanũ ac verè ingenuum dicas. Vidit hoc genus Homerus & oculis captus. nã μελανάετον appellat, ac δυσθαλῆ, id eſt, nigro tergo, ac venatricem: videlicet epithetis aptiſſimè quadrantibus in tales principes qualis fuit Nero, qualis Caligula, aliique nimiũ multi. At horũ aliquot, quanto per Iouem γενναιότεροι, ac propè dixerim pluſquã aquilini? qui quum diis proximi ſint ob ſceptrũ ac maiorum imagines, tamen aliquoties plebeiis etiam homúculis blandiri quoq. ſuſtinẽt ac propè dixerim, paraſitos agere, modò prædæ ſpes ſit nõ aſpernãdæ. Iã & viuacẽ eſſe aquilam ab authoribus proditũ eſt. ea tamen quum ad extremã peruenerit ſenectutẽ, nihil adhuc ſitit niſi ſanguinẽ, cuius ſuctu vitam omnibus inuiſam protogat: nimirum roſtro ſuperiore adeo increſcente vt carnes depaſci nõ poſſit. Atque hinc ortũ eſt adagiũ illud notiſſimũ, αἰετοῦ γῆρας, id eſt ſenes ætate vinoſiores: quũ alioqui omne ferme genus hoc auiũ quibus adunci ſunt vngues, aut nõ bibant omnino, aut certè perquã rarò, ſi quidẽ Ariſtoteli credimus. Et tamen hæ ſiquando bibunt, aquã bibunt: ſola aquila ſanguinẽ ſitit. Ergo roſtro intorto natura certè non ſemper nouerca, reliquis animantibus vtcunque cõſuluiſſe videtur, & inexplebili voracitati modum aliquem impoſuiſſe. quemadmodũ & hac ratione proſpexit, quòd non ſinat aquilam oua parere plura tribus, nec pullos alere plures duobus. Atque adeo, ſi Muſæi verſiculo credimus, quem teſtem adducit Ariſtoteles,

Excludit binos, edit terna, educat vnum.

Atque per hos ipſos dies quibus incubat (incubat autem ferme tricenos) naturæ prouidẽtia cibum illis negauit, inuerſis interim & vnguibus, ne videlicet omnium ferarum fœtus raperentur. Itaque per id tempus pennæ albeſcunt inedia: atq; hinc odiũ in fœtus proprios. Verùm hoc in Romanis aquilis optare magis licet quam cernere, quibus omnino nullus eſt cõpilandæ plebis neque finis, neque modus. Nã & ætate creſcit exigẽdi ſitis, & nunquam incumbunt grauius, quàm quũ pullus excluſus eſt. Tũ verò populus alio atque alio feritur munere. Super hæc omnia, plurimos hoſtes oppoſuit vni, de quibus mox dicturi ſumus. Atque hanc naturæ ſolicitudinẽ mirari deſinet cui perſuaſum ſit eſſe verum quod ſcripſit Plinius (prodigioſum quidem illud, & haud ſcio an vel Democrito authore credendum, inſatiabilis auiditatis argumẽtum: etiamſi ceu cõpertum & confeſſum narrat Plutarchus, author cum primis grauis) nẽpe aquilarum pennas quoque, ſi cæterarum auium plumis admiſceãtur, eas deuorare ac paulatim extenuatas conficere. Tanta vis natiuæ rapacitatis. Equidẽ arbitror idem euẽturum ſi tyrannorum oſſa cum plebeiorum oſſibus commiſceantur: ne ſanguinẽ quidẽ magis miſceri poſſe quam ægithi & flori. Iam vero vide mihi num illud ſatis quadret in quoſdã principes. nam de piis ac bonis non loquor: quod ſemel dictum, vbique velim meminiſſe lectorem. Aquilarum vnicum par magno ad populãdum tractu indiget, nec alterum in propinquo prædonem eſſe patiuntur: itaque ſpatia determinant. Porrò noſtris aquilis quæ non anguſta ditio? quantum in immenſum vſque propagãdi regni ſtudium? quanta cum finitimis aquilis aut miluis de regni (hoc eſt de prædandi) terminis digladiatio? Verùm illud fortaſſe nõ perinde cõgruit, quòd auis hæc tãtopere rapax non tamẽ prædatur in proximo (videlicet ne vices iniuriarũ in ipſius aliquando caput retorqueantur) ſed è longinquo magis prædas in nidum conuehit: quũ interim tyranni nec ab intimis temperent, nec à maxime cognatis ac domeſticis rapaces abſtineãt vngues, imò hoc quiſq; magis ſit obnoxius periculo, quo principi, ceu Ioui ac fulmini, propior. Atque inſitam hanc & à parentibus ingenitam rapiendi famem nonnihil auget & educatio. Quandoquidem aquilam ferunt pullos vixdum ſatis volucres ad prædandum è nidis

Γνήσιος ἀετός.

extrudere: quo ſtatim & à teneris, vt aiunt, vnguiculis cõſueſcant rapto ſuiſque ipſorum vnguibus viuere. At in nonnullis principibus, Deum immortalem, quàm multi accedunt ad rapacitatem ſtimuli. præter corruptiſſimam educationẽ, tantum aſſentatorũ examen, tot officiales perditi, tot corrupti cõſultores, tot ſtultiſſimi familiares, tot nequiſſimi cõgerrones, qui publicis incommodis vel gratis delectatur. Adde his faſtum, voluptates, luxũ, delicias, quibus nullæ rapinæ ſatis eſſe poſſint. Adde ſtultitiam & imperitiam, qua nihil intractabilius, ſi cũ fœlicitate copuletur. His itaque rebus quũ vel benigniſſima corrumpi queant ingenia, quid cenſes futurum, ſi hæc ad auidam & improbam naturam, velut oleum ad caminum acceſſerint? Sed parum βασιλικῶς erat inſtructa aquila, ſi tantum adunco roſtro, ſi tantum aduncis vnguibus ad prædandum eſſent armata: niſi additi fuiſſent oculi pluſquam lyncei, & nec ad clariſſimum ſolem conniuentes, quo quidem experimento fœtus ſuos an legitimi ſint, explorare dicuntur. Itaque prædã quamuis è longinquo ſpeculantur, quam deſtinent inuadere. Quanquam autem regi bini duntaxat ſunt oculi, roſtrum vnicum, vngues pauci, venter item vnicus. At noſtris aquilis papæ quam multæ ſunt Corycæorum aures, quot exploratorũ oculi, quot officialium vngues, quot præfectorũ roſtra, quot iudicum & aduocatorum ventres, fame prorſus inexplebili: vt neque ſatis eſſe quicquam, nec tutum ab his eſſe poſſit, ne ea quidem quæ in intimis penetralibus aut abditiſſimis etiam ſcriniis ſunt abſtruſa. Veruntamen eſſet eadem fortaſſis aliquanto minus noxia, niſi ad arma dotéſque corporis, aſtus accederet ingenii: hoc eſt, niſi nocẽs per ſe ferrum veneno tingeretur. Vngues ſuos quoties ingreditur, contrahit, ne videlicet aciem deterat, minuſque valeant in prædando id quod habet cum leonibus commune. Neque quemuis impetit, ſed eum duntaxat quo ſe credat viribus eſſe ſuperiorem. Neque ſe repente præcipitem dat in terram, more cæterarum, quum prædam appetit, ſed ſenſim demittit, ne impetu illiſa offendatur. Ne leporem quidem (nam hunc maxime petit) aggreditur, niſi viderit in plana deſcendiſſe. Neque quouis graſſatur tempore, ne quis opprimat fatigatam: ſed a prandio ad meridianũ ad prædandum prouolat, reliquis horis otioſa ſedet, donec hominũ cõuentu fora compleantur. Tum quod occiderit, nõ ibi ſtatim deuorat, ne quis ſubitus hoſtium incurſus incautam deprehendat in præda: ſed exploratis prius ac ſubinde refectis viribus, prædam in nidum, velut in caſtra deuehit. Nam quibus artibus ceruum ſe præſtãtiorem capiat, mox dicetur. Illud in primis memorandum ingenii documentum, teſtudinem raptam, ex alto, ſpeculata locum idoneum, in ſaxum aliquod demittit, vt ad eum modũ rupta teſta, carne veſci poſſit. Quanquam in Æſchylo parũ aquilinis fuit oculis, quum in huius albicantem caluariam, ſaxum eſſe rata, demiſſa teſtudine, miſerum occideret: vt vel ob hãc vnam cauſam, optimo iure poetis omnibus conueniat inuiſam eſſe. Atque id quidem nũc aſſiduè veluti ſuo iure facit. Cæterùm primitus teſtudinem dolis ad id pellexit, dum perſuadet illi futurum vti ſua opera, volandi artem perdiſceret. Atque hac ſpe ſublatã in altum, deiecit in ſaxum, vt illius calamitatem tyrãnico more verteret in ſuas delicias. Atque ſiquis ſecum perpenderit quàm variis artibus, quot techinis, quot machinis, quot præſtigiis improbi principes inſtructi ſint ad expilandam plebem: quæſtuoſis legibus, mulctis, fucatis titulis, ſimulatis bellis, delationibus, affinitatibus: indignam propemodum fatebitur aquilam, cui regni nomen tribuatur. Supereſt vt cum quibus potiſſimum hoſtibus huic generoſo prædoni res ſit, paucis exponamus. Nam verũ eſt illud quod prouerbiis dicitur, Aquilam nõ captare muſcas, nec aſpicere thripas. Negligit ſiqua præda videatur regiis vnguibus indigna, niſi ſiquæ ſint cognatæ Veſpaſiano, cui viſus eſt lucri bonus odor ex re qualibet. Sunt enim & degeneres aquilæ, quæ piſcatu viuunt, & quas non pudeat cadauer alienum tollere. Sed quæ generoſiores ſunt, veluti tyranni, quædã piratis ac latronibus concedunt: à quibus (vt apud Alexandrũ Macedonem nobilis ille dixit pirata) nihil differũt, niſi quòd ipſi maiore claſſe maioréque manu magnam orbis partem ſuis diuexant latrociniis: minutulas illas prædas accipitrib⁹ ac niſis relinquẽtes, cum quadrupedibus belligerãtur, nec id ſanè ſine periculo, nec rurſum citra victoriæ ſpem, ſicuti ſtrenuo duce dignũ eſt. Atque in his leporẽ potiſſimum, vt dixi, venatur aquila: vnde & leporariæ cognomen additũ vni generi, perinde quaſi ducem Africanum aut Numantinum appelles. Neque cõtemnit imbellem hoſtem, ſed eſculentum appetit: vt etiamſi parum gloriæ veniat ex victoria, non parum tamẽ auferatur emolumẽti. At fit aliquoties vt quũ maxime leporem capiat, tum maxime capiatur, icta pennato iaculo, dicatque prouerbium quod illi tribuimus acceptum, τοῖς ἰδίοις πτεροῖς ἁλισκόμεθα. Audet & cũ ceruo confligere, inferior tamen futura, niſi vulpinam adderet pellem. nam aſtu ſupplet quod viribus eſt diminutum. Cõmiſſura cum hoſte, prius in puluere volutat ſeſe. deinde cornibus inſidens ceruinis, puluerem pennis collectum in oculos ſpargit, alis ora verberans, donec exoculatum in rupes det præcipitem. Sed eſt eidem acrior, multóque magis anceps cum dracone pugna etiam in aere. Draco maleficis artibus oua conſectatur aquilæ: illa viciſſim hoſtem vbicunque viſum rapit. Nam quod illi cum vulpe ſimultas eſt irreconciliabilis, nemo mirabitur quiſquis cognorit quam olim regaliter illam acceperit. Inierat cum vicina neceſſitudinem: quumque incubanti paſtus deeſſet, proxime catulos in nidũ ſuſtulit. Reuerſa vulpes quum ſpectaret indignam ſuorum laniationem, quod vnum poterat, teſtata deos eſt, atque inter hos præcipuè Iouẽ φίλιον, amicitiæ violatæ vindicem. Et audiſſe videtur iſta vota deus aliquis. Pauculis pòſt diebus euenit vt aquila prunã carnibus e ſacrificio raptis hærentem in nidũ deuexerit imprudens. Igitur abſente aquila, igni paulatim ventis excitato, nidus conflagrare cœpit. Pulli territi, præcipites ſe dedere, nimirum adhuc inuolucres. Vulpes delapſos excepit, & in cauum delatos deuorat. Ac poſt id quidẽ temporis nihil omnino conuenit inter aquilam & vulpem: quanquã id ſanè non mediocri vulpinæ gentis malo. Quo tamen haud ſcio an digniæ videri debeant quæ quondam leporibus συμμαχίαν aduerſus aquilam petentibus auxilium negarint, vt refertur in annalibus quadrupedum, ex quibus Homerus Βατραχομυομαχίαν eſt mutuatus. Iã verò aere diſſidiũ eſt & cum vulture, velut homotechno, & edacitatis æmulo: tametſi hoc quidem nomine vt crudelior, ita & generoſior aquila, quòd non deuorat animal niſi quod occiderit, nec per ignauiã alienis inſidit cadaueribus. Nam ſittã iure habent exoſam, quæ miris artibus aquilæ oua frangere ſtudet. Pugnat & cum ardeolis, quòd hæc auis vnguibus freta, non vereatur eam aliquoties adoriri, adeo dimicãs acriter vt in conflictu emoriatur. Neque vero iam mirum quòd illi parum conuenit cum oloribus, aue nimirum poetica: illud mirũ, ab iis ſæpenumero vinci tam pugnacem belluam. Nec admodum gratũ eſſe cõſueuit poeticum genus male ſibi conſciis monarchis, vtpote liberum & loquax, quódque nõnunquam cum Philoxeno in latumias reduci malit quàm ſilere. Nã ſiquid dolet, id chartis illinũt atris, & regum myſteria ad ipſos etiam poſteros euulgant. Nec cũ gruibus ſatis conuenit, opinor ob id quòd illis impendiò placeat democratia, vehementer inuiſa monarchis, à quibus tamen ingenio ſuperantur. Etenim quum grues è Cilicia demigrantes montẽ Taurum aquilis plenum parant tranſmittere, ingentibus lapidibus, quo vocem cohibeant in os ſumptis, noctu tacitè tranſuolant: atque ita deceptis aquilis tutò traiiciunt. Sed peculiaris quædã cum trochilo (nam eſt id auis nomen) ſimultas intercedit, nõ ob aliud, (vt autumat magnus ille deambulator) niſi quod huic quoq; regis ac βασιλίσκου nomẽ tribuitur idque potiſſimũ apud Latinos. Proinde ceu regni affectatorẽ extremo perſequitur odio. Quanquã nõ is hoſtis eſt cuius vires metuat aquila. Nã trochilus imbecillis eſt ac fugax: ſolertia tamen & ingenio præditus, fruticetis & cauis abdit ſeſe vt quãuis a potentiore facilè capi nõ poſſit. Quin olim quũ certamen volandi cũ aquila ſuſcepiſſet, vicit aſtu magis quàm viribus. Denique cũ cybindo bellũ gerit internecinũ: adeo vt ſæpenumero cohærẽtes prendantur. Eſt autẽ cybindus nocturnus accipiter. Nec tyrannis eſt vllum hominum genus magis inuiſum quam horum, qui à vulgi ſententia longe latéque diſſentientes, nimium acutè cernunt per tenebras. Sed annon egregiè ſtultus ſim ſi omneis eius hoſtes percenſere pergã, quæ cũ nullo non gerit bellum? Atque in reliquis animantium ordinibus, aliis cum aliis partim bellum eſt, partim amicitia. Multos habet inimicos vulpes, attamen coruum habet amicum, cuius auxiliis aduerſus æſalon auẽ, catulos ſuos diuexantem adiuuatur. Eidem bene cõuenit & cum ſerpentibus, quum æquè

cuniculis gaudeant. Crocodilus hoſtem habet iſchneumonem: ſed cum trochilo familiaritas eſt, adeo vt illi liceat vel in ipſas belluæ fauces impune penetrare. Vni aquilæ cum nullo prorſus animante nec amicitia, nec affinitas, nec ſodalitas, nec conſuetudo, nec fœdus, nec induciæ. Hoſtis eſt omnibus, & neminem non habet hoſtem. Siquidem non poteſt non omnium eſſe hoſtis, qui omnium malo viuit ac ſaginatur. Proinde ſibi conſcia, non nidulatur in plano, ſed in præruptis & excelſis rupibus, aliquoties & arboribus, ſed præaltis: videlicet tyrannicum illud ſecum voluens, Oderint dum metuant. Proinde quũ ciconiæ ſacræ ſint Ægyptiis, adeo vt occidiſſe ſit capitale, apud Romanos ſacri anſeres, miluis apud Britannos nemo noceat, ſuibus parcant Iudæi, nec delphines venabãtur antiqui, neque lædere fas erat, ſed ſiquid in venatu peccaſſent, pauculis modo plagis puerorũ more caſtigabantur. At in aquilas vbique gentiũ eadem lex eſt, quæ in lupos & tyrãnos, vt præmium ſit qui cõmunem omniũ hoſtem occiderit. Ergo nec amat vllũ, nec amatur ab vlla animante aquila, non magis profectò quàm mali principes, qui magno Reipu. malo ſibi gerunt imperiũ. Fortaſſe priuatorũ ſunt affectus iſtiuſmodi. Magni ſatrapæ vſqueadeo ſunt ab his alieni, vt interdũ nec liberos amẽt, niſi emolumẽti cauſa: ſæpenumero ſuſpectos habeãt & inuiſos. Leonẽ animal tam immane retuliſſe gratiam homini de ſe benemerito, & vitã dediſſe, à quo pedis ſanitatem acceperat, propè creditum eſt ab omnibus. Draconem ſeruaſſe nutricium ſuum, & ad agnitam vocem accurriſſe, credunt permulti. Quin & aſpidem ad menſam cuiuſdam quotidie ventitare ſolitam, vbi ſenſit ab vno catulorum ſuorum hoſpitis filium interemptum, eũ occidiſſe, violatique hoſpitii pœnã & de ſuo partu ſumpſiſſe, neque præ pudore deinde in eas ædes reuerſam, retulit Philarchus. Neque deſunt qui credant, ſcribendũ exiſtimauit Demetrius phyſicus, recenſendum Plinius. Item pantheram ob catulos eductos è fouea, hominem officioſè produxiſſe, donec egreſſus ſolitudines in viam publicam rediſſet. Ariſtophani grammatico puellam Stephanopolidem adamanti riualis erat elephantus: cãmque rem vt omnibus notiſſimam, & omnium ſermone celebratã retulit Plutarchus. Apud eundem draco quiſpiam perditè amat puellam Ætolidem. Nam delphinum erga homines amor, erga Arionem ſeruatum, erga Heſiodum in littus deuectum, & virginem Leſbiam cum amatore ſeruatã, erga puerum vectum & reuectum officium, propemodum in cõfeſſo eſt. At virginem ab aquila adamatam, nec hi credunt qui credunt omnia. Nam fatale quoddam huius & in homines odium, vel hinc colligas licebit, quòd Prometheo deorum omniũ φιλανθρωπίας addicta ſit in Caucaſo carnifex. Et tamen in tam multis vitiis eſt quod laudare poſſis. Minimè bibaces ſunt, minimèque ſalaces, quæ maxime ſunt rapaces. Nam quòd Ganymedem rapuit Aquila, Ioui rapuit, non ſibi. At videas nonnullos noſtros ἀετοὺς qui ſibi rapiant, nec vnũ Ganymedem: ſibi virgines, ſibi matronas abducant: vt hac parte propemodum intolerabiliores ſint quam rapinis, quib⁹ maximè ſunt intolerãdi. Ergo quũ innumerabiles ſint auium ſpecies, atque inter has aliæ plumarum opibus ac picturis admirandæ, ſicuti pauones: aliæ cãdore niueo inſignes, vt olores: aliæ contrà decenti nigrore lucentes, vt corui: aliæ corporum proceritate præeminẽtes, veluti ſtruthiones: aliæ fabuloſis etiam miraculis celebres, vt phœnix: aliæ fœcunditate cõmendatæ, vt columbæ: aliæ gratæ lautorum menſis, vt perdices, ac phaſides: aliæ loquacitate iucundæ, vt pſittaci: aliæ cantu mirabiles, vt luſciniæ: aliæ fortitudine animi præſtantes, vt galli gallinacei: aliæ deliciis hominũ natæ, vt paſſerculi: tamẽ ex vniuerſis, vna aquila viris tam ſapientibus idonea viſa eſt quæ regis imaginem repræſentet nec formoſa, nec canora, nec eſculenta: ſed carniuora, rapax, prædatrix, populatrix, bellatrix, ſolitaria, inuiſa omnibus, omnium peſtis: quæ quũ plurimum nocere poſſit, plus tamen velit quam poſſit. Nec alio iudicio leoni mandatum eſt regnum inter quadrupedes, quo non alia bellua vel immanior, vel putidior. Canes cum ad multa ſunt vſui, tum ad hoc præcipue quòd pro rebus hominũ excubias agunt. Boues agricolantur: equi & elephanti belligerãtur: muli & aſini geſtandis oneribus ſunt vtiles: paraſitatur ſimia. Draco vel hoc vtilis nomine, quòd vſum marathri monſtrarit ad oculorũ aciem acuendam. Leo nihil niſi tyrannus, hoſtis ac deuorator omnium, nec niſi viribus ac metu tutus, planéque regium animal, quemadmodum & aquila. Quod videntur perſpexiſſe qui nobiles illos clypeos leonibus quammaxime hiantibus & explicatis ad prædam vnguibus inſigniũt. At plus apparet vidiſſe Pyrrhũ, qui ſeſe aquilam vocari gaudebat, quam Antiochũ, qui accipitris cognomine delectabatur. Sed minus iã mirũ, leonem in quadrupedum genere regnare: quũ diis etiam poeticis Iupiter adminiſtrando regno potiſſimũ viſus ſit idoneus, impius execto & exacto patre, inceſtus ſororis coniugio, tot ſtupris, tot adulteriis, tot raptibus exornatus, & poſt hæc κοινὸς ὀργῶν, καὶ ψολόεντα κεραυνὸν territãs vniuerſa. Nam apum politiam, in qua vni regi non licet geſtare aculeum, etiamſi laudatur à multis, nemo tamen imitatur, non hercle magis quam Platonis. Sed ad aquilã redeo, cui ob dotes quas commemoraui tam θαυμαστὸς, ob tam egregia in omne animantium genus merita, ſenatus populuſque poetarũ magno conſenſu decreuit, primùm vt rex omnium, atque etiam θεῖος, id eſt diuinus, appellaretur. Deinde ſatis honeſtum inter ſydera locum dederunt, ac ſtellulis aliquot inſigniuerũt. Poſtremo munus inter cælites honorificum mandarunt, vt ſolus arma miniſtret irato Ioui, quibus orbem commouet vniuerſum. Quoque id impune poſſit, illud quoque tribuerunt, vt vna animantium nec metuat fulmen, nec lædatur à fulmine, ſed iiſdem oculis fulmen emicans obtueatur, quibus aduerſum aſpicit ſolem. His addiderunt ſapiẽtiſſimi illi Caſci que Romani, vt in legionum ſuarum vexillis primas teneret aquila, eſſétque vexillorũ ipſorum ceu vexillifera, poſthabitis etiã lupis, Romanæ gentis nutriciis, poſthabitis Minotauris, & apris, non extremæ rapacitatis belluis, poſthabitis denique & equis. Nam his quatuor animãtibus inſignita vexilla, quondam aquilam ſequebantur. Paulo pòſt nec comites eos eſt paſſa, ſed illis in caſtris relictis, ipſa ſola prodibat in prælium. Hanc inquam vnam dignã cenſuerunt quæ totius orbis monarchæ ſceptra, ſigna, clypeos, domos, veſtes, vaſa, miniſteria decoret, quũ tamen vulturũ, ni fallor, augurio conditum ſit Romanum imperium, non aquilarum. Addidit hoc, augurum collegium, vt ſicuius ædibus inſederit aquila, aut ſi pileum in caput alicuius immittat, imperium portendatur. Habes è ducibus alterum: nũc ad ſcarabeũ veniam. Eſt animal (ac vix etiam animal, quippe cui ſenſus aliquot deſint) ex inſectorũ infima gente, quod infami ſane vocabulo Græci κάνθαρον, Latini ſcarabeum appellant, aſpectu tetrum, odore tetrius, ſonitu teterrimum, alis cruſtacea vagina obtectis. quin magis totus ipſe ſcarabeus nihil eſt niſi cruſtum. Naſcitur in excremẽtis, hoc eſt animantium ſtercoribus, in iiſdem viuit, verſatur, oblectatur, deliciatur. Præcipuu huic ſtudium pilas quammaxime poteſt ingẽtes componere, ceu paſtillos, non ex odoribus, ſed ſtercore, potiſſimum caprino: nam id illi prorſus amaracinũ olet. Eas miro conamine voluit aduerſus, pedibus poſterioribus, quos habet longiores, ſuperne iniectis, capite in terrã prono. Quòd ſiquando contingat vt aduerſus collem aliquem onus protrudant, elapſis ſubinde pilis, ac deorſum recurrentibus, putes te Siſyphũ voluentem ſaxum videre. Nec defatigantur, nec conquieſcunt, (tantus operis ardor) donec in antrum ſuum deuexerint. In his pilis vt ipſi nati ſunt, ita fœtus etiam ſuos educant, & teneros adhuc aduerſus hyemis rigorem nidulantes fouent.

Equidem ſcio nulli nõ eſſe notum ſcarabeum, vt qui paſſim ſit obuius: niſi ſicubi nulla omnino ſunt ſtercora. Sed non eſt eadem omnium ſpecies. Etenim ſunt quibus nigro quodam virore luceat cruſta: plerique tetro nigrore horrent. Sunt nonnulli grandiores, prælongis ac biſulcis armati cornibus, cacumine forcipibus dentatis: ea quũ viſum eſt, ad morſum cõtrahunt ſtringuntque. Sunt item rutili, & iidẽ prægrãdes, qui terram arida fodiunt, atque illic nidos ponunt. Sunt qui metuẽdo bombo, formidabilique ſtrepitu prouolent, vt imprudentem non mediocriter territẽt. Sunt & alia formarum diſcrimina. Verùm illud commune eſt omnibus, è ſtercore ortus, è ſtercore victus, in ſtercore vita delitiumque. Iam opinor futurum vt aliquis Romanis ducibus impenſe fauens, aquilæ vicem deploret, cui cum tam humili, tamque plebeio hoſte res inciderit, aut tam regali: quem vincere glorioſum non ſit, à quo vinci turpiſſimum, & cui abunde multum laudis contingat quòd cum aquila decertarit, etiamſi victus diſceſſerit. Apud poetas pudet Aiacẽ Vlyſſis aduerſarii tam imbellis, & aquila cogitur cum ſcarabeo conflictari? Rur-

ſum alius magis etiam demirabitur, vnde huic inſecto viliſſimo tantum animorum, tantum audaciæ, vt non ſit veritum cum aue multo pugnaciſſima bellu ſuſcipere: tum vnde opes, vires, facultates, auxilia, vt tot iam annos bellum ducere potuerit. Verùm ſiquis hunc explicet Silenum, & contemptum hoc animalculum propius ac veluti domi contempletur, tam multas in eo dotes haud vulgares animaduertet, vt omnibus diligenter penſitatis, propemodum ſcarabeum ſe malit eſſe quam aquilam. Ne verò mihi reclamet & obturbet quiſqua prius atque rem cognouerit. Primum in hoc aquilæ præſtat etiam ſcarabeus, quòd ſenectam quotannis exuit, ac ſubinde repubeſcit. Iam hoc ipſum tanti eſt, vt exiſtimem Romanos etiam pontifices aliquot, quũ eis liceat rectà in cælum immigrare (quippe cuius clauem gerũt) tamen vbi peruentũ eſt ad inamabilem illam ſenectutem, quæ voluptatibus omnibus abdicat, malle cũ ſcarabeis συφαρ abiicere quam, pro triplici corona, ſeptéplicẽ accipere. Deinde in tantulo corpore quantũ animi robur, quam heroica mentis vis, quantus ad inuadendũ impetus, vt nihil iam ſit ad ſcarabeum Homerica muſca. Nam hinc, ni fallor, quibuſdam ſcarabeis nomen etiam inditum, vt tauri dicantur. At cum tauris nec leones temere congrediuntur, tantum abeſt vt id faciant aquilæ. Iam verò nec ingeniũ vulgare: niſi quis ſine cauſa vel natum olim, vel vbique celebratum exiſtimet Græcum illud prouerbium, κάνθαρος σοφώτερος, quo nimirum ſingularis quædam & incomparabilis tribui videtur ſapientia. Neque mea refert ſiquis cauilletur cum parum bene habitare, in domicilio deformi. Quanquã quod ad corporis quoque formam attinet, abſit modo vulgaris & iudicium occupans imaginatio, non eſt quod contemni poſſit ſcarabeus. Etenim ſi vere proditũ eſt a philoſophis, eam figura quam vocant ſphæricam, non modo pulcherrimam eſſe, verumetiam modis omnibus optimam: nec aliam magis demiurgo illi placuiſſe qua cælum hoc, rem omnium multo pulcherrimam fabricaretur: cur non & formoſus videatur ſcarabeus, qui ad huius ſpeciem longe propius accedit quam aquila? Denique ſi equus in ſuo genere formoſus eſt, ſi canis in ſuo: qui minus in ſuo placeat ſcarabeus? Niſi omnes omnium formas noſtra metimur: vt quicquid ad hominis formam non acceſſerit, id continuo deforme iudicetur. Nam colorem ſcarabei nemo, puto, calumniabitur, vt qui gemmas etiam nonnullas commendet. Porro quod animantium excrementis ad ſuam commoditatem abutitur ingenii laus eſt, nõ crimen. Quaſi verò non idem faciant medici, qui cum multorum animantium tum hominis etiam excrementa non illinunt ſolum, verùm in potione miniſtrat in morbis. Nec pudet alcumiſtas, viros plane diuinos, ad quintam illam eſſentiam eliciendam, vti fimo: nec agricolas (quo quidem hominum genere nullum fuit olim honoratius) ſtercoribus arua ſaginare. Sunt & populi quibus ad incruſtandos domiciliorum parietes, fimus pro gypſo eſt. Eodem contuſo & ad ſolem exiccato, ad ignis alimentũ vtuntur, lignorum vice. Cyprii boues ſuos humano ſtercore ſaginant: nec ſaginant tantum, ſed etiam medetur. Sed illi, inquis, res tam putida bene olet. Stultum verò ſit naſum hominis in ſcarabeo deſiderare. ſiquidẽ id homini peculiare, odore ſui fimi offendi: nec idem accidit in vllo cæterorum animãtium. Fœlicior itaque nobis ſcarabeus, nõ immundior. Quanquam homines quoque nõ tam res offendit, quam opinio. nam priſcis illis mortalibus res ipſa non perinde atque nobis viſa eſt abominanda, quam auſpicatiſſimo vocabulo lætamen appellarũt. Nec dubitarunt Saturno Deo Sterculei cognomen addere: nimirum honoris cauſa, ſi quidẽ Macrobio credimus. Nã prodidit Plinius, Stercuto Fauni filio hinc nõ nomen ſolũ, verum etiam immortalitatem contigiſſe in Italia. Porrò in Græcia res eadem duobus regibus ſummã peperit gloriam, Augeæ qui excogitarit, Herculi qui diuulgarit. Denique nunquam abolebitur regii ſenis memoria, quẽ Homerus, vt in Catone tradit Cicero, manibus ſuis lætificantem agros, nec alia re quàm qua delectatur ſcarabeus, poſteritati conſecrauit. Imperatorem Romanũ nihil offendebat lotii putor cum emolumento coniunctus: cur ſcarabeũ à tantis commoditatibus tam leue deterreat incommodum? vt iam demus incommodum eſſe. Denique quũ videamus ſcarabeum in ſtercore purum eſſe, ſempérque cruſta nitida: contrà aquilam etiam in aere putere: quæſo vter altero mundior? Equidem hunc etiam nomen inditum arbitror, vt κάνθαρος veluti καθαρὸς ſit appellatus. niſi ſiquis malit a Centauris dictum Cãtarum. Nã, (ne putes ſcarabeum ob naturã ſordidam à lautitiis abhorrere) idem roſis impenſiſſime delectatur, eaſque vnice appetit, ſi quidem Plinio credimus. Quòd ſiquis forte dotes has leues ac vulgares exiſtimet, illud certe nemo nõ fatebitur magnificum, & ingenti criſta dignum, quod antiquitus inter ſacras imagines & in vatum myſteriis cum primis habitus eſt ſcarabeus egregii bellatoris aptiſſimum ſymbolum. Siquidẽ, vt refert Plutarchus in commentario de Iſide & Oſiride, in hieroglyphicis Ægyptiorum picturis, regis ſimulachrum erat oculus, addito ſceptro: quo videlicet vigilãtia, cum recta iuſtaque rerum adminiſtratione coniuncta, ſignificabatur. Nam illis, opinor, temporibus adhuc, eiuſmodi reges erant multum aquilæ diſſimiles. At Thebis ait idẽ imagines quaſdam fuiſſe repõſitas, quæ manibus carentes iudices repræſentabant, quos oporret ab omni munerum corruptela quam maxime ſeiunctos eſſe. atque inter has vnam oculis quoque carẽtem, quæ iudicii præſidẽ adumbrabat: quòd hunc oporteat omni prorſus affectu vacare, tantumque rem ipſam ſpectare, perſonam non reſpicere. Aderat non corchorus inter olera (quod prouerbio dicunt) ſed inter ſacras imagines ſcarabeus, ſigillo inſculptus. Et quid tandem per hoc nouum ſymbolum nobis innuebant ſapientiſſimi theologi? Rem videlicet haudquaquam vulgarem, nempe belli ducem egregium & inuictum. Nam hoc quoque Plutarchus indicat: nequis ſic à me confictum exiſtimet, quemadmodum allegorias aliquoties comminiſci ſolent indocti theologi. At dixerit imperitior aliquis, Quid ſcarabeo cum duce belli? Permulta ſanè cõgruũt. Principio vides vt totus armis luceat ſcarabeus, nullaque pars corporis ſit non diligenter cruſtis ac laminis communita: vt non melius armatus videatur Mauors Homericus, quũ illum maxime ſua inſtruit panoplia. Adde nunc militarem aſſultum, cum horrendo ac Panico bombo, cantuque vere militari. Quid enim inſuauius claſſicorum ſonitu? quid ἀμουσότερον tympanorum ſtrepitu? Nã tubarum vocem, qua nunc reges tãtopere delectantur, olim Buſiridæ nõ ferebant, quòd aſino rudenti videatur adſimilis: at ei genti inter abominanda habebatur aſinus. Adde laboris in voluẽdis oneribus patientiam, inuictum animi robur, ac vitæ contemptum. Ad hæc negat in ſcarabeorum genere fœminam inueniri, ſed omnes eſſe mares. Quæſo quid magis congruere poteſt in fortem imperatorem? Quin & illud ad rem apte quadrat, vt item indicat Plutarchus, quòd in delicatis illis pilis, de quibus dictum eſt, fœtus ſuos edunt, fouent, alunt, educant: nec alius eſt locus naſcendi quàm cibi. Verum hoc myſterii mihi non facile ſit interpretari. Rectius exponent imperatorii milites, qui norunt quid ſit ἐν ἀσπίδι ξυνίζεσθαι, qui norunt χαμευνίας, qui in obſidione nudi duras hyemes, duriorem famem ſæpenumero pertulerunt: qui vitam ægrã non iam herbarum radicibus, ſed fœdo victu produxerunt, qui menſes aliquot in nauibus exegerunt. Siquis huius vitæ ſordes perpẽdat, mundus erit ſcarabeus: ſiquis miſeriam, eſt quod ſcarabeo inuideat. At hæc eſt laudatiſſimorũ imperatorum ſors & conditio: nequis forte contemnat. Sed illud obiter demirari libet, quid acciderit noſtris pyrgopolinicis, vt in ſuis inſignibus, in quibus totam nobilitatẽ ſitam eſſe putant, pardos malint, aut leones, aut canes, aut dracones, aut lupos, aut aliud animal, quod vel caſus obiecit, vel ipſi ſibi adoptarunt: quũ proprium illorum ſymbolum ſit ſcarabeus: atque id quidem cum accommodatiſſimum, tum verò ab ipſa antiquitate, quæ nobilitatis vnica parens eſt, comprobatum, dicatumque. Denique nõ vſquequaque cõtemnendum exiſtimabit ſcarabeum, quiſquis ſecum reputarit, magos ac medicos maximis hominum malis ab hoc animãte remedia petere. Siquidem cornua lucanorum (ſic enim appellant hoc genus) nõ modo geſtantur in crumena, verumetiam de collo ſuſpenduntur: nonnunquam & auro incluſa, aduerſus omnes infantium morbos. Quid quòd in efficaciſſimis vixque credendis remediis, ni Plinius author eſſet, parem cum aquila vim obtinebit ſcarabeus? Siquidẽ ὁ [illegible] ſcarabeus ſmaragdo gemmæ inſculptus: nec enim ẽ quouis ligno fingitur Mercurius, iuxta prouerbium, nec quamuis gemmam ſe dignatur ſcarabeus, ſed ſmaragdo gemmarum omnium nitidiſſima expreſſus, vt dixi, ſi de collo ſuſpendatur: (at nõ niſi cynocephali capillis, aut certe plumis hirundinis) aduerſus

omnia veneficia præſentaneũ adfert remedium: nec omnino minus efficax quàm moly, quod Vlyſſi quondam dedit Mercurius. Nec ſolùm aduerſus hæc valet, verumetiam non vulgariter confert ſiquis quocunque modo regem adire paret: vt huiuſmodi anulus in primis geſtãdus ſit his qui conſtituerunt à rege ſacerdotium aliquod non ieiunum, aut archidiaconatum, aut epiſcopatum (ſic enim vocant) petere. Idem capitis grauedinem auertit, non mediocre per Iouem malum, præſertim potoribus. In his igitur tam mirandis remediis, ſapientes illi magi nullum faciunt diſcrimen inter aquilam & ſcarabeum. Proinde quis ipſum ſcarabeum deſpiciat, cuius & imago lapillis inſculpta tantam habet vim? Admonet me gemmarum mentio, vt illud etiam adiiciam, ſiquid aquila ſibi placet cognomine gemmæ aetitæ, nec hac laudis portione cedere ſcarabeum. Nam huic quoque nomẽ debet cantharias, totam animantis ſpeciem mire referens, vt non effigiem expreſſam, ſed viuum ac verum ſcarabeum intra gemmam conditũ dicas. Poſtremo, ſiquid hoc ad rem pertinet, non paucioribus adagiis nobilitatus eſt ille fimo prognatus ſcarabeus, quàm rex auium aquila. Nam ſiquis aquilæ factioni ſtudens, neget hac parte cum ea cõferendũ eſſe ſcarabeũ, quòd olim apud Thebanos craſſos homines inter numina habebatur, non admodũ refragabor: modo meminerit hoc honoris aquilæ cum crocodilis & cercopithecis, denique & cum cepis ac ventris crepitu eſſe commune. quandoquidem apud Ægyptios hæc omnia portenta diuinos honores inuenerũt. Et ſiquo calculo dignum eſt in hac collatione nominis inane vocabulum, non defuerũt qui ſcarabeo quoque tribuerint diuinitatem. Vtrũque ducem vtcunque depinximus. Supereſt iam vt tam atrocis belli cauſas repetamus. Olim in Ætna monte leporem quempiam inſectabatur aquila, iámque cõtractis vnguibus prædæ ſic imminebat, vt afflatu propemodum exanimatum animal & alioqui timidum, ad proximum ſcarabei cauum velut ad aſylum cõfugerit. Quandoquidem in rebus deſperatis, extremóque diſcrimine, præſidium vndelibet & petitur & ſperatur. Erat autem is ſcarabeus, quemadmodum inquit Homerus, *ὥς τε μέγας τι*. Nam in eo monte, ſcarabeorum natio fœliciſſimæ ſobolis eſſe perhibetur, adeo vt hinc *ὁ αἰτναῖος κάνθαρος* prouerbio ſit nobilitatus, videlicet ob inſignem corporis magnitudinem. Ad huius igitur antrum confugiens lepus, ſupplex ad eius genua ſe prouoluit, obſecrãs atque obteſtãs vt ipſius penates ſibi vitæ præſidio ſint aduerſus hoſtem immitiſſimũ. Iam primùm hoc ipſo ſibi nonnihil placebat ſcarabeus, quòd extitiſſet qui ipſi ſuam vitã debere vellet, quique rem tantam à ſe præſtari poſſe crederet: denique cui ſuum antrũ (quod omnes homines obturatis naribus execrantes præterire ſolent) idoneum videretur ad quod ſalutis cauſa, velut ad ſacram aram aut principis ſtatuam cõfugeret. Confeſtim igitur prouolat obuiam aquilæ ſcarabeus, & huiuſmodi dictis furentẽ lenire conatur: Quo maior eſt tua poteſtas, hoc magis cõuenit te parcere innoxiis. Noli lares meos innocentis animantis interitu funeſtos reddere. Sic tibi tuus nidus ſemper ab huiuſmodi calamitate ſit immunis. Generoſi regiíque animi eſt, dare veniam & indignis. Proſit nihil commerito domicilii reuerentia, quod cuique tutum & inuiolatum eſſe vult æquitas, ſinunt leges, approbat cõſuetudo: proſit deprecãtis, ſi non authoritas, certe ſtudiũ. Quòd ſi genus noſtrũ & ſcarabeia deſpicis arma, At ſperato deos memores fandi atque nefandi. Si nihil te mouẽt penetraliũ violatorũ vices, in tuũ caput aliquando redituræ, certè Iouem maximũ reuereare, quẽ in vno facto ter offendes. Meus eſt hic hoſpes, offendes *ξένιον*: meus eſt ſupplex, & ipſe pro illo tibi, *ἱκέσιον*. denique pro amico deprecor amicus, offẽdes *φίλιον*. Scis violabis *ἱκέσιον* quàm certas iras cõcipere ſoleat iratus Iupiter, quam acriter vindicet laceſſitus, cui ſæuiẽti miniſtras arma. Nec omnia permittit ſuis, nec omnia condonat affectibus. Sed plura parantem dicere ſcarabeũ, aquila vexatũ alis, contemptim in terrã præcipitat. Leporẽ fruſtra ſupplicem, ſub oculis ſcarabei crudeliſſime iugulat laniátque: laniatũ in immitem nidũ deportat: neque vel tantillũ valuerũt apud eam nec preces nec minæ ſcarabei: quẽ tamẽ haud aſpernata fuiſſet, ſi quantũ audacia viribuſque pollet, tantundem polleret prudentia: aut ſi in mentẽ veniſſet, olim leonem in extremo vitæ diſcrimine, à mure ſeruatum fuiſſe: & omnium quadrupedum tyranno quod dii vix dare poterant, id à tam infimo contemptóque animalculo per occaſionem datum eſſe: ſi cogitaſſet, formicam beneficio prouocatam, columbæ vitam dediſſe, admorſo aucupis calcaneo. adeo nullus eſt tam humilis, tam abiectæ ſortis, qui non poſſit per occaſionem & prodeſſe amicus, & nocere inimicus, vel potẽtiſſimo. Verùm id temporis nihil horum ſuccurrebat aquilæ: tantum præſenti præda potitur fruitúrque. Ea contumelia deſcendit altius in pectus magnanimi ſcarabei, quam quiſquam credidiſſet. Stimulabat excelſum ac titanicum animũ hinc pudor, quòd in cauſa tam æqua, parum ſua valuiſſet authoritas: hinc miſericordia, quòd innoxium animal & imbelle tam immaniter eſſet laniatum: hinc dolor, quòd ab aquila tam ferociter, atque id tam impune contemptus eſſet, haudquaquam (vt ipſi videbatur) contemnendus. ſiquidem nulli ſua leuis eſt authoritas. Iam ſuccurrebat & illud, fore vt vniuerſum ſcarabeorũ genus in contemptum veniret, ſi ſemel id factum aquilæ ceſſiſſet impune. Ac tum quidem temporis, quoniam vlciſcendi facultas non erat, omnino regium quiddam exhibuit ſcarabeus, nempe hoc ipſum quod de Agamemnone cæteriſque regibus dixit Calchas.

Εἴπερ γάρ τε χόλον γε καὶ αὐτῆμαρ καταπέψῃ,
Ἀλλά γε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον, ὄφρα τελέσσῃ
Ἐν στήθεσσιν ἑοῖσι.

Omnes igitur artes, omnes dolos in pectus aduocat. Nec vulgarem molitur pœnam, internecionem, ac planè *πανωλεθρίαν* in animo voluit. At cum ipſa quidem aquila hoſte tam bellaci Martem experiri non ſatis tutum eſſe ducebat: non ſolùm ob id quòd copiis eſſet inferior, verumetiam quòd Mars ſtupidus deus ac vecors, nec minus cæcus quàm ipſe Plutus aut Cupido, plerunque faueat cauſæ deteriori. Quòd ſi maxime par viribus fuiſſet, ſi fœlicius pugnarent hi quorũ melior eſſet cauſa, tamen eſſe videbat in quo grauius excruciaret aquilam, & odium ſuum pleniore vindicta ſatiaret, ſi poſteritate ſublata, viuam etiam & ſentientem aquilam longa morte exanimaret. Nulla in re grauius diſcruciantur parentes quàm in liberis: adeo vt qui ſui corporis ſæuiſſimos negligunt cruciatus, filiorum tormenta nõ ferant. Viderat aſinos per ignes obiectos, miro vitæ contemptu, pullis ſuis ſuccurrere: viderat exẽpla huius animi in animantibus permultis. Exiſtimabat ab his communibus affectibus nõ eſſe alienam aquilã. Denique ſuo generi tutius eſſe indicabat, ſi inimicum tam pertinacẽ ab ipſa, quod aiunt, ſtirpe perdidiſſet. Audierat, opinor, celebratum illud prouerbium,

Νήπιος ὃς πατέρα κτείνας, παῖδας καταλείπει.

Titillabat & blanda quædam ſpes, ſi facinus ſucceſſiſſet, futurum vt profligata aquilã, ipſe regno potiretur. Atque vt dolor non ſolùm fortes facit & intrepidos, verumetiam ſagaces, diligẽter explorat quo loco ſpem ſuæ poſteritatis hoſtis recondidiſſet. Quo perueſtigato, Vulcanum adit, quicum illi nonnulla familiaritas eſt ob coloris ſimilitudinem. Exorat vt arma ſibi cudat, quæ neque ſint oneroſa volanti, & tamen aduerſus mediocrem vim tueantur. Armat à ſummo vertice ad imum vſque calcaneum Vulcanus ſcarabeum his armis quibus adhuc vtitur: nam antea muſcarũ more inermis erat. Nidus erat procul illinc ſemotus, in excelſo prærupto̧que ſcopulo, multa ſarmentorum ac ſtipularum vi congeſtus & cõmunitus. Huc mihi protinus egregius ſcarabeus aduolaritne an adrepſerit, parum liquet, certe peruenit. Sunt qui dicant tum quũ pennis aquilæ ferretur, adhærentẽ clanculum ab inſciẽte aquila in nidum deportatum eſſe. Et quo nec homines (quibus non eſt aliud animal inſidioſius, nec ad nocendum ingenioſius) peruenire potuiſſent, eò penetrauit ſcarabeus. Inter ſtipulas in inſidiis abdit ſeſe, ac tempus nactus idoneum, aquilæ oua proculit è nido, aliud poſt aliud, donec nullum reliquum faceret. Ea delapſa, comminuta ſunt, ipſi pulli informes adhuc miſerabiliter in ſaxa eliſi, prius orbati vita ſunt quàm vitæ ſenſum accepiſſent: nec hac tam atroci pœna contentus fuit ſcarabei dolor. Eſt gemma cum primis nobilis, quam ab aquilæ nomine Græci vocant aetiten: non diſſimilis eſt ouo, ſexu quoque diſtinguitur. nam in fœmina fœtum incluſum inuenias, pulli propemodum ſpecie. Mira vis ad eliciendum partum: quamobrem hodiéque parturientibus admouetur quo partum acceleret. Huius itaque generis par aquila ſolet in nido ſuo ponere, alioquin nunquam poſitura oua, aut certe non excluſura pullos. Tantum etiam theſaurum deiicit è nido ſcarabeus, quo

patiendi facultatem in poſterum eripiat: lapides acutis excepti ſaxis minutatim diſſilire. Ne hæc quidẽ adhuc ſatis viſa ſunt iræ ſcarabei. leuem calamitatem putat niſi dolore quoque ac lamentis hoſtis frueretur: itaque rurſum abdit ſe penitus in ſtipulis. Redit aquila, nouam ſui generis cladem cõſpicatur, videt ſua viſcera fruſtulatim diſcerpta, videt nobilis gemmæ non æſtimabilem iacturam. queritur, clangit, fremit, ſtridet, eiulat, obteſtatur deos, ac ſuis illis oculis (quos iã dolor etiam acuebat) hoſtem tam potentem circunſpectat. Atque omnia potius in mentẽ veniũt reputãti, quàm ſcarabeus ille cõtemptus. Dira minatur, dira precatur ei quiſquis tantæ calamitatis fuiſſet author. Quanta interea voluptatẽ animo perſenſiſſe credis ſcarabeũ dũ hæc audit? Quid faciat miſera? rurſum in fortunatas inſulas illi deuolandũ fuit: neque enim aliunde importatur alterum par inueniendum: nidus in locũ multo ſemotiorem editioremque transfertur. Rurſus oua ponit, & huc nihilo ſecius ignotus hoſtis penetrat: populatur omnia, totam ſuperiorem renouat tragœdiam. Rurſum hinc in tutiorem arcem demigrat aquila: alia deponit oua, alios adhibet actitas. Rurſum adeſt ſcarabeus. Nec modus nec finis fugiendi atque inſequendi, donec defatigata tot cladibus ales conſtituit ſacram mouere ancoram, ac ſuis diffiſa viribus ad deorum præſidia confugere. Iouem adit, exponit calamitatis ſuæ tragœdiam, hoſtem tam potentem, eumque, quod eſſet grauiſſimum, ignotum: vt tantæ paſſæ facultas etiam vleiſcendi eriperetur. Addit, hanc ſuam perniciem ad ipſum quoque Iouem pertinere: periturũ imperii munus quod ille donaſſet, mutandum armigerum, ſi quemadmodũ inſtituit hoſtis, pergeret. eſſe nonnihil aſſuetus ac notis vti miniſteriis, etiam ſi nouitas in ſuffecto Ganymede fœliciter ſucceſſiſſet. Mouet Iouem ſatellitis ſui periculum, præſertim quũ recens rapti Ganymedis officiũ hæreret animo: iubet, ſi videatur, in ſuo ipſius ſinu deponat oua: aut illic, aut nuſquã omnino in tuto futura. Paret ales, ac in ſummi Iouis ſinu extremam generis ſui ſpem deponit, multum obteſtata, per fœliciſſima illa oua quæ quondam illi Leda pepererat, vt ſua bona fide tueretur. Quid non efficit pertinax animi dolor? (vereor ne cui res ſupra veri fidem eſſe videatur) ad ipſam ſummi Iouis arcem inuictus ſubuolat ſcarabeus, haud ſcio an numinis alicuius fauore adiutus. paſtillũ in hunc vſum è ſtercoribus paratũ in ſinũ illius demittit. Iupiter, vt eſt ſordium inſolens (quippe in puriſſima mundi parte habitans, & à terreno cõtagio longiſſimo ſemotus interuallo) dum offenſus teterrimo odore, ſimul e ſinu ſtudet excutere, oua aquilæ deiecit imprudens, quæ videlicet ex alto delapſa perierunt, & priuſquam terram contingerent. Atque ita tandem cognitus eſt ille tot cladiũ artifex: & hoc ipſum voluptatis cumulum addidit ſcarabeo. ſiuit agnoſci. Cõtrà aquilæ (nam rem geſtã ex ipſo didicit Ioue) non mediocre doloris pondus adiecit tam cõtemptus ſuæ calamitatis author. Quandoquidem eſt & hoc nonnullũ mali ſolatium, ſiquis à magno ſuperetur hoſte. Hinc velut de integro dirũ inter eos coortum bellũ: aquila pro viribus vbicunque conſpectã ſcarabeorũ gentem vexat, rapit, proterit, perdit. Viciſſim ſcarabeus in aquilæ perniciem neruos intendit vniuerſos. Itaque prædandi, inſidiãdi, iugulandi nec mora, nec requies, nec vllus omnino finis futurus videbatur, niſi vtraque gente pariter ſublata funditus: vt Cadmeã victoriam diceres: adeo gladiatoriis animis vterque in alterum affectabat viã. Nec vinci poterat aquila, neque cedere nouit ſcarabeus. Tandem Iupiter in tantis rerum periculis ſuccurrendum putat, conatur priuatim inter eos rem componere. quo magis conatur, hoc magis horũ incrudeſcit odium, gliſcũt iræ, feruefcũt pugnæ. Et erat ille quidem haud dubie propẽſior in aquilæ partem: ſed e diuerſo mouebat exemplũ lõge pernicioſiſſimũ, ſicui licuiſſet impune ἱεροσυλεῖν, ἐξαγειν aut ξένους cõtẽnere. Proinde facit quod in extremo rerũ diſcrimine ſolet. deos in conciliũ aduocat: pauca præloquutus, rem, vt eſt geſta, proponit. Præconio Mercurii fit dicendi poteſtas, rogatur ac dicuntur ſententiæ. Variatum eſt ſtudiis: dii contemptiores ferè fauebãt ſcarabeo, ex maximis etiam Iuno vehementer huic ſtudebat, nimirũ odio Ganymedis, aquilæ rebus infenſa. Tandem in hoc ſenatuſconſultum pedibus itum eſt, quod arguta voce pronuntiauit Mercurius, Vulcanus in æs incidit: vti bellũ æternũ ſcarabeus & aquila ſuo gerant arbitratu. quod cuique acciderit incomodi, ob id in ius vocare non liceat, bello imputetur. quod quiſque rapuerit, id iure belli poſſeſſurum: tantum, non placere diis internicionem vllius gentis. Proinde triginta dies, per quos incubat aquila, temperetur à manibus, ſeruentur induciæ: nec fas ſit ſcarabeis per id tẽpus in publicum prodire, ne videlicet ad inediã ac fouẽdi laborẽ, belli quoque tædium accederet aquilæ. Addidit illud ex ſuo ſtudio Iupiter, idque reclamantibus nonnullis, Æquũ eſt, inquit, ex tam immenſis terræ ſpatiis vel exiguum angulum, velut aſylum, ſupereſſe meo ſatelliti, quo tutus ſit à ſcarabeorum incurſu. Neque vero nouum exemplum induco: ſunt loca quæ lupum neſciunt, ſunt in quæ non immigrent venena, ſunt in quibus non viuant talpæ: metabor & ipſe in Thracia iugerum aliquot ſpatium apud Olynthum, in quod ſi quocũque modo prudẽs, imprudẽs, volens, nolẽs pede intulerit ſcarabeus, capitalis eſto: nec fas ſit exire ſemel ingreſſo, verũm ibi torqueat ſeſe donec emoriatur. Loco nomen tribuitur Cantharolethrus, vt vel ipſo monitus vocabulo ſciat ſcarabeus actum fore de ſe, ſi contra noſtrum ſenatuſcõſultum nõ vereatur in eũ locũ irrumpere. Rhodo exulat aquila: ne cui videatur inhumanum Olyntho excludi ſcarabeum.

Sic ait, & totum nutu tremefecit Olympum.

Adfremebat omnis deorum conſeſſus. Valet in hodiernum vſque diem ſenatuſconſultũ, ſemperque valebit: ſcarabeis & aquilis durat exitiale bellum: per eos dies per quos incubat aquila, nuſquã apparẽt ſcarabeorum filii. locũ enim cum quẽ deſignauit Iupiter, ſummo ſtudio vitat: quòd ſiquis importet, protinus exanimatur. Euiuſque rei, ſiquis forte requiret, teſtimoniũ perhibet Plinius libri vndecimi cap. 28. atque hoc quoque grauior author Plutarchus, in commentario De animi tranquillitate. Sed iandudum, ſat ſcio, ſic tecum cogitas optime lector, Quid iſti venit in mentẽ, vt tantum nugarum de nihilo nobis effutiat? ac nõ quidem elephantum e muſca, quod aiunt, ſed e ſcarabeo gigantẽ reddat? Quaſi vero parum negocii ſit tot adagiorum Chiliadas euoluere, niſi fabulis inſuper tam verboſis nos enecet. Dicam equidẽ. Vt eſt ſua cuique ſententia, ſunt quibus in explicandis adagiis inops videor ac ieiunus. exiſtimant enim id demum eſſe magnificũ ſiquis volumen in immẽſum extendat. Iſtis nimirum libuit oſtendere, me in cæteris data opera breuiorẽ eſſe: alioqui nõ defuturum fuiſſe quo rem locupletarem, ſi oſtẽtandæ copiæ, quàm iuuando lectori ſtudere maluiſſem. Sed, vt ad prouerbiorum negocium redeamus. meminit huius fabulæ Comicus Ariſtophanes ἐν εἰρήνῃ, his quidem verſibus,

Ἐν τοῖσιν Αἰσώπου λόγοις ἐξηυρέθη
Μόνος πετεινῶν εἰς θεοὺς ἀφιγμένος.
Ἄπιστον εἶπας μῦθον, ὦ πάτερ πάτερ,
Ὅπως κάκοσμον ζῶον ἦλθεν εἰς θεούς.
Ἦλθεν κατ᾽ ἔχθραν αἰετοῦ πάλαι ποτέ,
Ὠὰ ἐκκυλίνδων κἀντιτιμωρούμενος. id eſt,

In fabulis id eſt repertum Æſopicis,
Adiiſſe diuos vnicum è volucribus.
Haud credibilem ais fabulam, pater pater,
Adiiſſe diuos animal obſcœnum atque olens.
Peruenit olim inquam, ob ſimultatem aſperam
Quæ illi fuit cum aquila, oua voluens illius,
Et expetens pœnas ab hoſte mutuas.

Admonet autem apologus, non eſſe cuiquam contẽnendum hoſtem, quamuis infima fortuna. Sunt enim homunculi quidam, infimæ quidem ſortis, ſed tamen malitioſi, non minus atri quàm ſcarabei, neque minus putidi, neque minus abiecti: qui tamẽ pertinaci quadã ingenii malitia, quũ nulli omnino mortalium prodeſſe poſſint, magnis etiam ſæpenumero viris faceſſant negocium. Terrent nigrore, obſtrepunt ſtridore, obturbant fœtore, circumuolitant, hærent, inſidiantur. vt nõ paulo ſatius ſit cum magnis aliquãdo viris ſimultatem ſuſcipere, quàm hos laceſſere ſcarabeos: quos pudeat etiam viciſſe, quoſque nec excutere poſſis, neque cõflictari cum illis queas, niſi diſcedas contaminatior.

Timidus Plutus. 2

Δειλὸς ὁ πλοῦτος, id eſt, Timidus Plutus. Huiuſmodi enim & Ariſtophanes inducit Plutum, atque hunc imitatus Lucianus in Timone, omnia formidantẽ, nullique fidentẽ. Neque verò diſſimilẽ animi habitum opes adferunt diuitibus, quũ cõtrà paupertas ſecura in vtranque dormiat aurem. Ariſtophanes vulgo iactatam indicat opulentiæ timiditatem, quũ ait,

καὶ μὴν λέγουσι πάντες

Δειλόνπερ ἔσθ' ὁ πλοῦτος. id eſt,

-quin id omnes dictitant,

Timidiſſimum quiddam eſſe diuitias.

Interpres admonet, Comicum alluſiſſe ad illud Euripidis,

Δειλὸν δ' ὁ πλοῦτος καὶ φιλόψυχον κακόν. id eſt,

Res cupida vitæ ſunt opes, pauidum malum.

Id ideo dictum eſt, quòd diuitibus multi tendunt inſidias nempe latrones, hæredipetæ, principes, ſycophãtæ, nonnunquam & vxor & liberi. Quam ob cauſam addidit Euripides φιλόψυχον κακόν, vel quòd ob diuitias magis illis libeat viuere, quàm his qui tenui ſunt fortuna: vel quòd ob eas ſæpenumero de vita ſolliciti ſunt. Id eleganter explicans Iuuenalis,

Pauca licet, inquit, portes argenti vaſcula puri,

Nocte iter ingreſſus, gladium contumque timebis,

Et motæ ad lunam trepidabis arundinis vmbram:

Cantabit vacuus coram latrone viator.

In ſumma, in omni negotio formidoloſior eſt diues quàm pauper. Cautius munit ædes furum metu. Metuit tempeſtates, propter frumenta quæ habet in agris: propter merces quas habet in mari: metuit amicos, nequid rogantibus donare cogatur: metuit inimicos, nequid noceant. Timidius comitiatur, metu mulctæ. Omnia circunſpectius & facit & dicit, metu calumniæ: quæ potiſſimum diuitibus ſtrui ſolet: quippe quibus eſt quod auferri poſſit. Si bellum immineat, diues in primis diſcruciatur. Denique nec ſuperſtitione vacat, nequod numen parum amicum, damnum immittat.

Panicus caſus. 3

Πανικὸν veteres vocabãt ſubitum animorum tumultum, ſed inanem. Veteres enim exiſtimabant Panem deũ repentinos terrores & animi conſternationes immittere, lymphaticis ſimillimas: vſq. adeo impotẽtes, vt nõ ratione modo verũ & mẽte careãt. Sicuti nõ rarenter vſu venit quum in exercitu, nulla cõparente idonea cauſa, viri pariter atque equi perturbantur. Cuius rei meminit & Euripides in Rheſo,

Αλλ' ἢ κρονίου πανὸς τρομερᾷ μάστιγι φοβῇ.

Verba ſunt Hectoris ad cuſtodes nuntiantes, nouum tumultum in caſtris oriri: atque is motũ Panicum eſſe reſpondet. Pindarus in Nemeis ſcribit non oportere fortibus viris vitio vertere ſi fugiant in huiuſmodi tumultu,

Ἐν γὰρ δαιμονίοις φόβοις φεύγοντι καὶ παῖδες θεῶν. id eſt,

In diuinis terroribus fugiunt & filii deorum. δαιμονίους φόβους appellans τοὺς πανικούς. Narratur idem deus concham illã tortilem ac turbinatam, quæ Græce κόχλος, id eſt teſtudo, dicitur, primus reperiſſe, eáque perſonans olim Titanas, contra quos bellabat, in fugam egiſſe. Pauſanias in Phocaicis, Ἐν δὲ τῇ νυκτὶ φόβος σφίσιν ἐμπίπτει πανικός· τὰ γὰρ ἀπὸ αἰτίας οὐδεμιᾶς δείματα ἐκ τούτου φασὶ γίνεσθαι. id eſt, Cæterum noctu irruit in eos pauor panicus: ſiquidem terrores nulla de cauſa exortos, aiunt ab hoc immitti. Hac de re copioſius diſſerit, citatis alioꝛum etiam Græcorũ teſtimoniis, Angelus Politianus in Miſcellaneorũ annotatione vigeſimaoctaua. Hoc adagii ſubinde refertur à Cicerone in epiſtolis ad Atticum: Ego, inquit, bellum fœdiſſimum futurũ puto, niſi qui, vt tu ſcis, panicus caſus extiterit. Rurſum alibi, De Vẽtidio, πανικὸν puto. Item alibi, Rumorem adferũt magnũ, Romæ dum ad Antonium frumentũ omne portari: πανικὸν certe. Itẽ alibi: Interim (ſcis enim quædã πανικὰ dici, item τὰ κενὰ τοῦ πολέμου) rumore aduentus noſtri, & Caſſio, qui Antiochiæ tenebatur, animus acceſſit, & Parthis timor iniectus eſt. Idem ad Tyronẽ, Etſi Atticus noſter, qui me quondã moueri πανικοῖς intellexit, idem ſemper putat: nec videt quibus præſidiis philoſophiæ ſeptus ſim. Et hercle quòd timidus eſt ipſe, θορυβοποιεῖ [id eſt, tumultum ciet] & panicis mouetur. Huc alluſiſſe puto & Apuleiũ in Aſino ſuo, quum Pſychæ ad mortem ſpontaneam properanti Panem obuium facit.

Nihil minus expedit quàm agrum optime colere. 4

Apud priſcos adagionis inſtar fuiſſe Plinius teſtatur li. 18. cap. 6, Temerarium, inquit, videatur vnam vocem antiquorum poſuiſſe, & fortaſſis incredibile penitus exiſtiment, nihil minus expedire, quàm agrũ optime colere. L. Tarius Rufus infima natalium humilitate, conſulatũ militari induſtria meritus, antiquæ aliàs parſimoniæ, circiter mille ſiclos [ſiue, quæ lectio quibuſdam magis arridet, ſeſtertium] liberalitate diui Auguſti congeſtũ, vſque ad detractionem hæredis exhauſit, agros in Piceno coemẽdo, colẽdóque in gloriã. Internicionem ergo famémque cẽſemus? Imò hercle iudico modum, rerum omnium vtiliſſimum. Bene colere neceſſarium eſt: optime, damnoſum. Hactenus Plinius. Huc & Terentius alluſit quum ait in Phormione, Noſtrapte culpa facimus vt malos expediat eſſe, dum nimium dici nos bonos ſtudemus & benignos. Item illud Horatianum,

In vitium ducit culpæ fuga, ſi caret arte.

Denique prouerbium Hebræorum, admonens, Nequis nimium ſit iuſtus. Nequis nimium ſit iuſtus.

Citius quàm aſparagi coquuntur. 5

Velocius quàm aſparagi coquuntur. De re vehementer properata. Sunt quædam figuræ prouerbiales, quæ Octauio Auguſto peculiariter arriſerũt: inter quas hæc quoque refertur à Tranquillo, quũ ſcribit eum ad exprimendũ feſtinatæ rei velocitatẽ ſolere dicere, Velocius quam aſparagi coquantur. Idque identidem in literis vſurpat. Eſt autem aſparagus herbæ genus ſpinoſum, & in medicinã vtile, & in cibos gratum: cuius ſumma priuſquam dureſcant, leuiter coquuntur, tantùm vt cruditas abſit. Dicitur autẽ aſparagus, quòd qui ſunt in his præcipui, non ſeruntur, vt Athenæus dixit. Docti quidam admonent, ſimile quiddã dici de ſalſamentis, Citius quam ſalſamenta coquantur: eo quod quidã piſces ſale conditi, aut fumo ventove durati, crudi quoque comedãtur, aut leuiſſime cocti. Quanquã hoc prouerbiũ apud Athenæum vnde citant, nondum reperi. Confine illi quod alibi dicitur, ἀφύα ἐς πῦρ, Aphya ad ignem.

Amicitiæ perſonam detrahere. 6

Τὸ προσωπεῖον ἀφελεῖν τῆς φιλίας, id eſt, Amicitiæ perſonam detrahere dicimur, quũ aperte quæ ſentimus animo, tũ facimus, tũ loquimur apud amicos, & quicquid in pectore clauſum eſt, id præ nobis ferimus. Vultus enim ab animo diſcrepans, perſona verius eſt quàm vultus. Et eleganter a Seneca dictũ eſt in Cæſarem, vt perſonã malit quàm faciem: id eſt, vt videri malit quàm eſſe. M. Tullius Tuſculanarũ quæſtionum quinto ſcribit Epicurum tantummodo perſonã induiſſe philoſophi. Martialis,

Mentiris iuuenem tinctis Lentine capillis,

Tam ſubito coruus, qui modo cygnus eras.

Non omneis fallis, ſcit te Proſerpina canum,

Perſonam capiti detrahet illa tuo.

Neque ſemper tamẽ perſona ſonat in malã partem. etenim quum ſcribit M. Tullius in Officiis, Ponit enim perſonã amici, quum induit iudicis: non ſignificat fictum amicum aut fictum iudicem. Eſt autem traductũ à perſonis hiſtrionum.

Vtere curru, de aſinis nihil laborans. 7

Ἁμάξευε ταῖς σαῖς ἁμάξαις, τῶν δ' ὄνων ἀμέλει. id eſt,

Vtere plauſtris tuis, aſinoſque ne curaueris.

Verſus eſt trochaicus tetrameter. Hoc prouerbio monebant vt ſuarum quiſque rerum curam ageret, hiſque frueretur, alienarum negligens atque incurius. Hinc ducta metaphora, quòd quibus plauſtrum eſt domi, nihil neceſſe habent deportandis oneribus aſinos aliunde conducere.

Libyca fera. 8

Λιβυκὸν θηρίον, Libyca beſtia. Refertur à Diogeniano. Dicebatur olim in hominem vafrum, callidum, verſipellem, variis moribus, ancipitique ingenio. quod genus portentum Cicero Catilinam fuiſſe teſtatur. Inde natum quòd in Libya variæ ferarum ſpecies ſæpenumero miſceantur: atque ita noua quædam hinc monſtra ſpectaculo produci ſoleant, Romã à prouinciæ præſidibus deportata.

Semper adfert Libya mali quippiã. 9

Eodem fonte fluxit & illud, ἀεὶ φέρει τι Λιβύη κακόν, id eſt, Semper affert Libya mali quippiam: quòd inde Romam, vt dixi, monſtra deportarentur. Hinc & in mores ingeniũmque gentis detorqueri poteſt: ſiquidem, vt eſt regio venenorum ferax, ita gentis peſtilens ingenium. Peculiariter conueniet in fœdifragos, ac pactorum nouatores.

Semper Africa noui aliquid apportat. 10

Huic ſimillimũ eſt illud Plinianũ, quod in hiſtoria mundi refert, Libyã ſemper aliquid noui adferre. Quod quidem ideo dicebatur quòd in ſiticuloſa regione ad vnum aliquem riuũ plurimæ ferarũ ſpecies bibendi gratia cõuenire coguntur: inibique varia mixtura violentæ veneris varias monſtrorũ formas ſubindéque nouas naſci. Porrò Plinius ſumpſit ab Ariſtotele, apud quẽ refertur lib. De generatione animaliũ

1.ca.5, Anaxilas apud Athenæũ li.4, feſtiuiter ad rẽ detorſit,

Ἡ μουσικὴ δ᾽ ὥσπερ Λιβύη, πρὸς τῶν θεῶν,
Ἀεί τι καινὸν καθ᾽ ἑκαστὸν ἐνιαυτὸν θηρίον. id eſt,

At muſica, itidem vt Afra terra per deos,
Semper quotannis beſtiam aliquam edit nouam.

Scio Græcum verſum poſteriorem non conſtare: ſed ita habet editio Aldina: nec ſatis diuino quomodo reſtitui poſſit: niſi forte pro *καθ᾽ ἑκαστὸν* legẽdum eſt *ἐν αὐτῇ*. tametſi ne ſic quidem conſtat metrum. fortaſſe *θηρίον* omittendum, & pro *καθ᾽ ἐνιαυτὸν* reponendum *κατ᾽ ἐνιαυτόν*. Quadrabit in homines lubrica fide, ſempérque nouandarum rerum auidos.

Afra auis. 11

Λιβυκὸν ὄρνεον, id eſt, Libyca auis. Refertur à Suida de prægrandibus, quòd ex ea regione deportẽtur aues immani magnitudine. Horatius de prælauta vſurpauit,

Non Afra auis deſcendat in ventrem meum
Iucundior, quam lecta de pinguiſſimis
Oliua ramis arborum.

Nam gallinas prægrandes olim mittebat Africa: quas eaſdẽ Numidicas aues appellant. Acron videtur de ſtruthione ſentire, quæ & ipſa auis mira mole corporis eſſe fertur. Mea quidem ſententia non inepte iacietur & in hominem peregrino cultu notabilem. Et Plautus alicubi Pœnũ auem vocat, ob manicas alarum inſtar vtrinque pẽſiles. Prouerbium extat in Auibus Ariſtophanis. Interpres indicat conuenire in barbaros ac meticuloſos. Sunt enim homines prægrandes ſe rè timidiores. Terentius, Hic nebulo magnus eſt.

Numidicæ aues.

Boni paſtoris eſt, tondere pecus, non deglubere. 12

Hodiéque vulgo celebratum durat, vbi quis eſt exactor durior, atque inſtantior, Quidnum & pellem vis? Quaſi cõtentus lana contentũ eſſe. Id adagii Tiberius Cæſar, authore Suetonio, aut reperit aut certe vſurpauit. Nam is admonitus ab amicis vt prouincialibus augeret vectigalia, reſcripſit, Boni paſtoris eſſe, tondere pecus, non deglubere. Eſt autem deglubere, detrahere pellem. Tractum à ruſticis, qui deglubere vocant, ſiliquã aut folliculũ excutere, & granũ ſua nudare tunica. vnde & Catullus in obſcœnũ ſenſum detorſit, vt dicat virũ à muliere deglubi. Et Apuleiana Fotis ait ſe viuos homines ſolere deglubere. Tõdent igitur qui ita ſpoliant, vt fortẽ relinquãt vnde res poſſit creſcere: deglubunt, qui nihil reliqui faciunt. Nã lana detonſa renaſcitur: cute detracta nihil eſt quod deinde poſſis auferre. Alexander Macedonũ rex, cognomento Magnus, ſententiã eandem diuerſa extulit metaphora. Quum enim quidam admoneret, longe plus vectigalium à ciuitatibus auferri poſſe, reſpondit ad hunc modũ, *Καὶ κηπουρὸν μισῶ τὸν ἐκ ῥιζῶν ἐκτέμνοντα τὰ λάχανα*. id eſt, Et olitorẽ odi qui radicitus herbas excidat. Denique hoc ipſum *ἀπὸ ῥιζῶν*, & *ἀπορριζοῦν*, & item apud Latinos radicitus, ſtirpium tenus, à ſtirpe, ab ima ſtirpe, atque id genus aliæ metaphoræ, prouerbii naturam reſipiunt.

Olitorem odi qui, &c.

Radicitus, A ſtirpe, &c.

Lucri bonus eſt odor ex re qualibet. 13

Faceta quidẽ ſed tamen peſtilens illa vox Veſpaſiani, qui quum ex lotio vectigal faceret, homo turpiter auidus, ſuperque eo facto à filio admoneretur, quòd e re tam putida lucrum faceret, paulo poſt collectam pecuniã, filii naribus admouit, rogauitque ecquid illa puteret. Vnde Iuuenalis,

-lucri bonus eſt odor ex re Qualibet.

Ad quod alludens Ammianus lib. 22. dixit, Et lucrum ex omni odorantes occaſione Iam & Ennianus ille verſiculus non in ſermonem modo verumetiam in animos & vitam hominum penitus abiit,

Vnde habeas curat nemo: ſed oportet habere.

Quin illud ab Horatio dictum *εἰρωνικῶς*, ſeriò ſequimur,

O ciues ciues quærenda pecunia primùm;
Virtus poſt nummos.

Cephiſodorus apud Athenæum lib. 3, docet apud poetas, celebres ac ſapientes viros, inueniri ſententias quaſdã improbatas, velut illud apud Archilochũ, *παντ᾽ ἂν δὲ ἀποκναίειν*, id eſt, Quemuis hominem excoriare ſiue ſpoliare. Apud Theodorum illud, *πλεῖον μὲν τοῦ ἴσου ἔχειν, ἐπαινεῖν δὲ τὸ ἴσον*. id eſt, Quòd iubet plus æquo habere, laudare tamen quod æquum eſt. Apud Euripidem, *τὴν γλῶτταν ὀμωμοκέναι*, id eſt, Quòd dixerit linguã iuraſſe. quo de nobis aliàs dictum eſt, Apud Sophoclem,

Laudare æquum, capere plus.

Τοιαῦτα μὲν πρὸς χάριν τί σοι βίᾳ
Λέγω· σὺ δ᾽ αὐτός, ὥσπερ οἱ σοφοί, τὰ μὲν
Δίκαι᾽ ἐπαίνει, τῶν δὲ κερδαίνειν ἔχου. id eſt,

Ad gratiam tibi iſta dico, haud impero:
At ipſe, vti ſolent facere prudentes viri,
Laudato iuſta, cæterùm lucro hæreas.

Idem alibi dixit, *μηδὲν εἶναι κακὸν σὺν κέρδει καλόν*, id eſt, Nullum eſſe malum quod cum lucro coniunctum ſit. Apud Homerũ, quòd facit Iunonem inſidiãtem Iouis, quòd Martem fingit adulterum. Hæc Athenæus. Mirum autẽ, populum indignari poetis aut hiſtrionibus ſiquãdo talia recitas in theatris, quũ magis debuerit indignari quiſque ſibi, quod ea ſequeretur in vita, quorum commemorationem in theatro ferre non poterat.

Lucrum pudori præſtat. 14

Κέρδος αἰσχύνης ἄμεινον, id eſt, Lucrũ pudori præſtat. Plau. in Pſeudolo, Nimio illud quod pudet facilius fertur, quàm illud quod piget. Eundem ſenſum aliter extulit in Trinũmo, Pol pudere quàm pigere præſtat totidem literis. Sentẽtia bono viro indigna, cóque illic à lenone dicitur, hic à ſene. Sed commode ad perſuadendum ſententiam etiam parum probam arripuit. Alioqui longe ſatius rei iacturã quàm famæ diſpendium accipere. Huc alluſit Terentius in Phormione, Non te pudet vanitatis? Non: dum ob rẽ. Quin & hodie vulgato prouerbio iubent valere pudorem, vbi de pecuniaria re agitur. Plutarchus in commentario de audiendis poetis, refert à poeta neſcio quo ſenarios hos,

Τὸ μὲν δίκαιον τὴν δόκησιν ἄρνυσο,
Τὰ δ᾽ ἔργα τοῦ πᾶν δρῶντος ἔνθα κερδανεῖς. id eſt,

Opinionem ſpernito iuſti: ac virum
Quiduis agentem ſequere, quum ſpes eſt lucri.

Refert & hunc ex Sophocle,

Τὸ κέρδος ἡδύ, κἂν ἀπὸ ψευδῶν ἴῃ. id eſt,

Dulce eſt lucrum profectum & à mendaciis.

Bæta tum hyeme, tum æſtate bona. 15

Βαίτη καὶ θέρει καὶ ἐν χειμῶνι ἀγαθόν, id eſt, Bæta tum in æſtate tum hyeme, bona. Suidas, qui huius adagii meminit, adſcribit, bætam veſtis pelliceæ genus, quod in vtrunque tempus videatur appoſitum: nã hyeme depellit vẽtos, æſtate ſolem. Iulius Pollux libro de rerum vocabulis 7, inter veſtes coriaceas meminit & bætæ: quam ait tunicam fuiſſe prælongam, quæ totum contegeret corpus. Conuenit igitur de re ad multa vſui futura: veluti de literis, quæ iuuenes iuxtã ac ſenes ornant. Aut philoſophia, quæ in rebus proſperis arcet ab inſolentia, in aduerſis præſtat ne frangamur animo.

Anicularum deliramenta. 16

Γραῶν ὕθλος, id eſt, Anicularum deliramẽta. De nugiſinanibus, cuiuſmodi ſolent effutire vetulæ, quũ iam ſexus vitio virium ætatis accedens, nugacitatis morbum cõduplicat. Extat prouerbium apud Platonẽ in Theæteto, *ταῦτα μὲν γὰρ δὴ ὁ λεγόμενος γραῶν ὕθλος*. id eſt, Nam hæc quidem ſunt quod dici ſolet, anicularum nugæ. Iiſdem Cicero in oratione pro domo ſua dixit anilem ſuperſtitionem.

Ante pedes. 17

Ante pedes eſſe dicitur quod obuium, quódque vel præſens adeſt, vel imminet. Terentius,

Iſthuc eſt ſapere, non quod ante pedes modo eſt
Videre, ſed etiam illa quæ futura ſunt
Proſpicere.

Sic Pindarus in hymno vltimo, *τὸ δὲ πρὸ ποδὸς ἄρειον αἰεὶ χρῆμα*. id eſt, Quicquid ante pedes eſt, ſemper melius. Lucianus in Pſeudologiſta, *καὶ τὰ κατὰ ταῦτα καὶ τὰ ἐν ποσὶν ἀγνοεῖν*. id eſt, Et quod hæc communia quodque hæc paſſim obuia ignores. Philoſtratus in Phœnice, *Βαδίζεις δὲ ποῖ, μετέωρος τῇ κεφαλῇ πάντα τὰ ἐν ποσί*. id eſt, Quo vadis autem ſublimi vultu, cunctáque deſpiciens quæ ſunt ad pedes. Et *πρὸ ποδῶν* dicitur, quod iã inſtat imminétque. *ἐμποδὼν* eſſe dicitur quod obſtat, *ἐκποδὼν* contra. *πρὸ ποδῶν* eſt aliquoties apud Platonem, id eſt, ante pedes prouolui, quod veluti expoſitum eſt. Veluti De republica 4, *πάλαι ὦ μακάριε φαίνεται πρὸ ποδῶν ἡμῖν ἐξ ἀρχῆς κυλινδεῖσθαι, καὶ οὐχ ἑωρῶμεν ἄρ᾽ αὐτὸ ἀλλ᾽ ἦμεν καταγελαστότατοι, ὥσπερ οἱ ἐν ταῖς χερσὶν ἔχοντες, ζητοῦσιν ἐνίοτε ὃ ἔχουσι*. id eſt, Iamdudum ô beate, videtur ruſus ante pedes volui, nec videbamus illud: ſed fuimus ridiculi, queadmodũ ſolent qui quũ manibus teneant aliquid, tamẽ quærũt quod habent. Non diſſimili figura Maro dixit In manibus,

In manibus terræ:non hic te carmine longo
Atque per ambages & longa exorſa tenebo.

Albo reti aliena captant bona. 18

Prouerbii ſpeciem habet quod ait Plautus in Perſa, Ne iſti faxim vſquam appareant, qui hic albo reti aliena oppugnant bona. Rete vocat calumnias quadruplatorũ & paraſitorum. Album dixit,alludens ad codicillos,& dicas,ſyngrapháſque, quibus lis intenditur peragiturque. Nec omnino diſplicet vt ad album prætoris, quo leges & litium formulæ proponebantur, reſpexerit. nam leges etiam Solon aranearũ textis ſimiles eſſe dixit.

Ad ſuum quenque quæſtum æquum eſt eſſe callidum. 19

Apud Plautum eſt prouerbialis ſententia in Truculento, tum in Aſinaria,

Ad ſuum quenque quæſtum æquum eſt eſſe callidum.

Quæ ſi transferatur paulo longius, pluſculum habuerit gratiæ. velut, Alius eſt pecuniæ appetens, alius famæ ſtudioſus, alius voluptatum auidus, alius literarum ſitiens, alius pietatem ſectatur: quiſque aduigilat ad id quod expetit.

Vel acum inueniſſes. 20

Apud eundem in Menæchmis prouerbialis hyperbole,de re diligẽter veſtigata, Acum credo inueniſſes, ſi acum quæreres. Nam acus inuentu difficillima, quòd ob exiguitatem facile fallat oculos quærentis.

Subuentanea parit. 21

Ὑπηνέμια τίκτει,id eſt,Subuentanea parit. De vanis ac friuolis inuentis. Tranſlatum ab auibus, quæ veneris imaginatione concipiunt oua,ſed inania,hoc eſt vnde non gignatur fœtus. Ariſtophanes in Auibus,

Τίκτει πρώτιστον ὑπηνέμιον νὺξ ἡ μελανόπτερος ὠόν. id eſt,

Parit primum ſubuentaneum nox nigripennis ouum.

Hos conceptus potiſſimum accidere in his auibus quæ ſint neque veloces,neque aducis vnguibus (cuiuſmodi ſunt perdix,gallina) demõſtrat Ariſtoteles libro de generatione animaliũ 3. cauſam eſſe quòd excremẽto magis abũdant. Volaces & adũcas,nec ſalaces eſſe nec fœcũdas,quòd in his excremẽti ſeminalis pars in pennas & in vngues abeat. Concipiuntur huiuſmodi fœtus aliquoties audita maris voce,ſicuti fit in perdicibus: aliquoties ex affrictu pulueris: aliquoties fœminis ob inopiã maris inter ſe ſalientibus. Author & Plinius. Eáque oua Græci ὑπηνέμια,id eſt ſubuentanea, ſiue ζεφύρια vocant,à vẽto Fauonio. Vnde quæ vana ſunt ἀνεμιαῖα dicũtur. Plato in Theæteto, Ἀλλὰ φέρε δὴ αὐτὸ κοινῇ σκεψώμεθα, γόνιμον ἢ ἀνεμιαῖον τυγχάνει,id eſt,Sed age iam illud cõmuniter diſpiciamus,ſolidúſne partus ſit an ſubuẽtaneus. Et Homerus, ἀνεμώλια βάζεις,dicta inania & vẽtis ſimilia ſignificans. M. Tullius in epiſtolis ad Atticũ, ἀνεμοφόρητα vocat inania,quæ vẽtis ferantur: De gladiatoribus,de cæteris quæ ſcribis ἀνεμοφόρητα,facias me quotidie certiorem.

Ὑπηνέμια δὲ ſiue ζεφύρια. Ἀνεμιαῖα. Ἀνεμώλια. Ἀνεμοφόρητα.

Phrynondas alter. 22

Φρυνώνδας ἄλλος, id eſt, Phrynondas alter, De improbo. Huius meminit Lucianus in Pſeudomãte,inter nobiles facinoroſos. Phrynondas,quum eſſet hoſpes Athenis, in negotiis Peloponneſiacis verſabatur, homo verſutus, maleficus, impoſtor, ſummus malarum rerum artifex: vt hominis vocabulum in rei tranſierit appellationem. Etenim quoties inſigniter malũ & ſceleratum accipi volebant, Phrynondã appellabãt. Sic Ariſtophanes in Amphiareo, citante Suida,

Ὦ μιαρὲ καὶ Φρυνώνδα καὶ πονηρὲ σύ. id eſt,

Scelerate tu,ac Phrynonda,& impuriſſime.

Vſus eſt & Plato in Protagora. Meminit horum & Æſchines aduerſus Cteſiphontem, Οὔτε Φρυνώνδας, οὔτε Εὐρύβατος, οὔτε ἄλλος οὐδεὶς πώποτε τῶν πάλαι πονηρῶν, τοιοῦτος μάγος καὶ γόης ἐγένετο,id eſt, Nec Phrynondas,nec Eurybatus,nec alius quiſquam veterum improborum vnquam talis magus & impoſtor fuit.

Sus per roſas. 23

Ὗς διὰ ῥόδων,id eſt,Sus per roſas. Quanquam in aliis exẽplaribus ſcriptũ inuenio, ὗς διὰ ῥοιδῶν. Mihi neutra ſcriptura ſatis probatur:ſed legẽdum arbitror, διὰ ῥοιδίων,ἀπὸ τῆς ῥοιᾶς, vt ſit nomen diminutiuũ. Rhoæ verò Græcis dicũtur mala punica. Eudemus prouerbiũ citat ex Cratetis fabula cui titulus γείτονες, indicãs dici ſolere de agreſtibus & intractabilibus: quemadmodum ſus per mala cõmode duci nõ poteſt.

Aſinus auis. 24

Ὄνος ὄρνις, id eſt, Aſinus auis, Eſt apud Ariſtophanem in Auibus. Sumptum ab omine quodam. quidam enim conſultus de eo qui aduerſa laborabat valetudine,forte fortuna cõſpexit aſinum ſurgentem à lapſu, ſimúlque alium quendam audiuit dicentem, βλέπε πῶς ὄνος ἀνέστη,id eſt, Vide quo pacto aſinus quum ſit, ſurrexit. Id ominis arripiens ille, protinus reſpondit fore vt valetudinarius ille reualeſceret. Itaque iocatur Ariſtophanes, quaſi & aſinus,auis eſſet, & augurii nonnihil haberet. Nec hoc prouerbium è comœdia natum eſt,ſed à vulgo ad iocum detortum,& à comico vſurpatum. Dicetur non intempeſtiuè quum ex indicio quopiam ridiculo quippiam colligimus.

Siſyphi artes. 25

Σισύφου μηχαναί,id eſt,Siſyphi artes, Dicebantur vafra verſutáque conſilia. Ariſtophanes ἐν Ἀχαρνεῦσιν,

Εἶτ' ἐξένεγκε μηχανὰς τὰς Σισύφου. id eſt,

Dein callidos deprome Siſyphi dolos.

Porro vt Siſyphus in aſtutiæ prouerbium abiret, Homericus ille verſus in cauſa fuit,

Σίσυφος,ὃς κέρδιστος ἐπιχθονίων γένετ' ἀνδρῶν. id eſt,

Siſyphus,in terris quo non aſtutior alter.

Rurſus Iliados ζ,

Ἔνθα δὲ Σίσυφος ἔσκεν,ὃ κέρδιστος γένετ' ἀνδρῶν.

Ab hoc genus duxit Vlyſſes, quem Homerus vbique vafrũ & callidum facit.

Homo Thales. 26

Ἄνθρωπος Θαλῆς,id eſt,Homo Thales. Ironia prouerbialis in ſtultum,qui ſapiens haberi ſtudeat. Ariſtophanes in Auibus,

Ἄνθρωπος Θαλῆς Μέτων. id eſt,

Homo Thales Meto. Idem in Nebulis,

Τί δῆτ' ἐκεῖνον τὸν Θαλῆν θαυμάζομεν; id eſt,

Qua gratia illum proinde ſuſpicimus Thalem?

Fuit enim Thales vnus è ſeptem Græciæ ſapientibus. Eſt & apud Plautum, Salue Thales: quum ſtultum ſignificet.

Sardanapalus. 27

Σαρδανάπαλος,id eſt,Sardanapalus. Huius cognomen ob inſignem hominis mollitiem abiit in prouerbium. Ariſtophanes in Auibus, τίς ὁ Σαρδανάπαλος οὑτοσί; id eſt, Quis hic Sardanapalus? Fuit autem Sardanapalus Anacyndaraxis filius,rex Nini Perſicæ regionis, qui eodem die Tarſum pariter & Anchialem,duas Ciliciæ ciuitates,obtinuit: cæterum deliciis vſqueadeo effœminatus, vt inter eunuchos & puellas ipſe puellari cultu deſidere ſit ſolitus. Apollodorus, vt citat Ariſtophanis interpres,tradit eius ſepulchro epitaphium huiuſmodi literis Aſſyriis inſculptũ fuiſſe, Ἔσθιε, πῖνε, ὄχευε· ὡς τἄλλα οὐδενὸς ἐστὶν ἄξια,id eſt, Ede, bibe, vtere venere: nam cætera ſunt nihil. Suidas hac forma refert ex Calliſthene, Σὺ δὲ, ὦ ξένε, ἔσθιε καὶ πῖνε καὶ παῖζε, ὡς τἄλλα ἀνθρώπινα οὐκ ὄντα τούτου ἄξια,id eſt, Tu verò hoſpes,ede,bibe,lude: tãquam cæteras res humanas huius non faciens.

Quid tandem non efficiant manus? 28

Ariſtophanes in Auibus,

Τί δῆτα πόδες οὐκ ἂν ἐργασαίατο; id eſt,

Quid eſt quod haud effecerint demum pedes?

Interpres oſtendit alluſum eſſe ad huiuſmodi prouerbium,

Τί δῆτα χεῖρες οὐκ ἂν ἐργασαίατο; id eſt,

Quid denique eſt quod manibus effici haud queat?

Admonet nihil eſſe rerum omnium,quod arte, quod induſtria non efficiatur. Cæterum quod ſcripſit Ariſtophanes, apte torſeris in milites ignauos, quibus omne præſidium & ſpes ſalutis non in manibus,ſed in pedibus ſita eſt.

Teſta colliſa teſtæ. 29

Teſta teſtæ collidi dicitur, quũ duo conflictantur vtriuſque malo. Ariſtophanes in Pace,

Καὶ τὸ ὄστρακον πληγὲν ὑπ' ὀργῆς ἀντελάκτισεν πίθῳ. id eſt,

Ac recalcitrans per iram teſta teſtam vulnerat.

Talis eſt ferè conflictatio regum inter ſe belligerantiũ, qualis ollæ cum olla colliſio: nonnunquam perit vterque, certè neuter abſque grauiſſimis dãnis diſcedit. Niſi quòd illud mihi videtur iniquiſſimè cõparatũ fatis,quòd quũ par ſit incõmoda belli in eorũ recidere capita qui belli ſunt authores, & quorũ refert viciſſẽ: maxima pars malorũ in hos ingruat

quibus inuitis & abominantibus bellum ſuſcipitur: & ad quos, etiamſi proſperrimo Marte pugnatum fuerit, nec teruncius quidem ſit rediturus.

Animus eſt in coriis. 30

Ariſtophanes ἐν εἰρήνῃ,

Ἡμάρτομεν ταῦτ᾽, ἀλλὰ συγγνώμην ἔχε·
Ὁ νοῦς γὰρ ἡμῶν ἦν τότ᾽ ἐν τοῖς σκύτεσι. id eſt,
In his quidem ſum lapſus, at veniam dabis:
Nam mens profectò noſtra tum in coriis erat.

Quanquam aliàs huius prouerbii meminimus. Simillimum eſt illi Terentiano, Animus eſt in patinis. Item illud quod legimus apud Athenæum libro Dipnoſophiſtarum 1,

Οὐδ᾽ ἂν λέγοις, οὐδὲ μᾶς μάθοιμ᾽ ἄν.
Ὁ νοῦς γάρ ἐστι τῆς τραπέζης πλησίον. id eſt,
Nequis loquatur, capere nunquam quibimus:
Nam mens quidem ipſa menſæ adhæret proxima.

Interpres admonet huius prouerbii, ὅτι σκύτη βάλλεις, de his qui iam ad bellum ſpectant: quemadmodum alio demõſtratum eſt loco. Licebit vti quum ob ſolicitudinem erit aliquis ad id quod agitur in præſentia, parum attentus.

Quibus nec ara, neque fides. 31

Ariſtophanes ἐν ἀχαρνεῦσιν,

Οἷσιν οὔτε βωμὸς, οὔτε πίστις, οὔθ᾽ ὅρκος μένει. id eſt,
Queis nec ara, nec fides, nec vlla durant fœdera.

De vehementer perfidis. Dictum eſt in Spartanos, quorum perfidiam taxauit Euripides,

Σπάρτης ἔνοικοι, δόλια βουλευτήρια. id eſt,
Spartæ incolæ, doloſa conſultamina.

Nunc in aulicos non omnino peſſimè quadrat.

Ἄγεσθαι καὶ φέρεσθαι. 32

Tritiſſima quidẽ ſed tamen prouerbialis apud Græcos autores figura eſt, ἄγειν καὶ φέρειν, pro eo quod eſt, hoſtili more populatur, aut vexant. Id ſi traducatur ad animũ, nõ paulo fiet feſtiuius. quemadmodum Ariſtophanes in Nebulis,

Τὰ γὰρ τόκων χρεῶν τε δυσκολωτάτων
Ἄγομαι, φέρομαι, τὰ χρήματ᾽ ἐνεχυράζομαι. id eſt,
Diris ab vſuris & vſurariis
Rapior miſer ferórque difficillimis,
Poſſeſſiones pignori opponens meas.

Lucianus dixit ἄγει καὶ φέρει, pro eo quod eſt, ſuo arbitratu quò vult trahit. Conſimiliter vſus eſt Cornelius Tacitus De
Agere & ferre oratoribus, Nunc principes in Cæſaris amicitia agunt feruntque cuncta, atque ab ipſo principe cum quadam reuerẽtia diliguntur. Homerus Iliados 5,

—ἐπεὶ οὔ τί μοι ἐνθάδε τοῖον,
Οἷόν κ᾽ ἠὲ φέροιεν Ἀχαιοὶ, ἤ κεν ἄγοιεν. id eſt,
—neque enim hic mihi quicquam
Tale eſt, à Danais vt ferri poſſit agive.

Verba ſunt Sarpedonis excitantis Hectorem ad bellum pro tuenda patria: quum ipſe pugnaret, nihil habens quod Græci poſſent auferre, nimirũ Lycius patria. Item Vergilius Æneidos ſecundo,

Rapere & ferre. —alii rapiunt incenſa feruntque Pergama.

Pro diripiunt ac populãtur. Conſimilem ad modum Liuius dixit, libro de bello Maced. 8, Tum demum fracta pertinacia eſt, vt ferri agique res ſuas viderunt. Apud Herodotum ita Crœſus loquitur Cyro victori, Οὐδὲ γὰρ ἐμοὶ ἔτι τούτων μέτα, ἀλλὰ φέρουσί τε καὶ ἄγουσι τὰ σά, id eſt, Iam enim nihil iſtorũ meum eſt: ſed tua diripiunt. Trãſlatum videtur à more militari, quòd illic homines & iumenta aguntur, ſarcinæ ferũtur. Plato in libris De legibus, Τῶν ἀλλοτρίων μηδὲν μηδεὶς φέρῃ μηδὲ ἄγῃ, id eſt, Nequis quicquam alienarum rerum ferat agãtve. Vnde color ſermonis ex legum formulis ductus videtur. Q. Curtius libro 4, pro ἄγεσθαι καὶ φέρεσθαι dixit volui agique: Eludãt videlicet quibus fortè ac temere hu-
Volui agiq. mana negotia volui agique perſuaſum eſt. In eodem libro di-
Ferri agique. xit ferri agique: Adhuc lymphatos ferri agique, arma iacẽtes. His verbis inconditum tumultum militum declarauit.

Salem lingere. 33

Ἅλα λείχειν, id eſt, Salem lingere, dicũtur qui perquam tenuiter victitant. Sic enim Perſius,

Vare reguſtatum digito terebrare ſalinum
Contentus perages, ſi cum Ioue viuere pergis.

Diogenes, quum à Cratero prædiuite quodam inuitaretur vt ad ſe veniret, vſurus hoſpitio ſuo ſuáque liberalitate, reſpondit ſe malle ſalem Athenis lingere, quàm apud illum opiparis menſis frui. Itidem Plautus in Curculione, Hodie apud me nunquam delinges ſalem.

Pedere thus. 34

Βδέειν λιβανωτὸν, id eſt, Pedere thus, prouerbii ſpeciẽ habet. Accommodabitur in hos quorum & vitia placent aut ipſis, aut aliis impendiò amantibus. Facit enim hoc φιλαυτία, vt vnicuique ſua placeant arrideántque, etiamſi ſint putidiſſima. Facit item hoc amor immoderatus, vt polypus etiã Agnæ delectet Balbinum: veluti ſcripſit Horatius. Ariſtophanes in Pluto,

Οὐ λιβανωτὸν γὰρ βδέω. id eſt,
Non ſoleo thura pedere.

Quadrabit & in aſſentatores, turpiſſima pro honeſtiſſimis laudantes.

Pro cæco exoculatus eſt. 35

Omnes huiuſmodi facetiarum formulæ pertinent ad adagiorum naturam, quum videmur corrigere quod dictũ eſt: ſed altero verbo quod vel idem polleat, vel magis etiam lædat: veluti ſiquis dicat, Non furatus eſt, ſed inuolauit. Nõ furatus eſt, ſed rapuit. Ariſtophanes in Pluto,

Μῶν οὐκ ἔκλεψας, ἀλλ᾽ ἥρπακας; id eſt,
An non furatus es, ſed rapuiſti?
Idem in eadem fabula,
Αὐτὸν γὰρ περιεξωμμάτωται.

Ludit enim ſeruus ambigua voce ἐξωμμάτωται, quæ declarat & oculis donatum Plutum, & exoculatum.

Prius lupus ouem ducat vxorem. 36

Ariſtophanes ἐν εἰρήνῃ,

Πρὶν ἂν λύκος οἶν ὑμεναιοῖ.
Antè lupus ſibi iunget ouem.

De his inter quos inſanabile diſſidium. Conſimili figura dixit Horatius, —ſed prius Apulis
Iungentur capreæ lupis. Capreæ lupis iung.

Plautus in Pſeudolo, Vt mauelis lupos apud oues linquere, quàm hos domi cuſtodes. Ad rem relatũ erit lepidius. quod genus, ſi dicas non cohærere pecuniæ ſtudium cum ſtudio literario, ádque eam ſententiam accommodes prouerbium.

Sphondyla fugiens peſſime pedit. 37

Idem in eodem ferme loco,

Ὥσπερ σφονδύλη φεύγουσα πονηρότατον βδεῖ. id eſt,
Vt feles quoties fugitat, male pedere ſueta eſt.

In eos quadrabit qui diſcedunt non citra infamiam. Sphõdyla inſecti genus, odoris teterrimi. Plinius libro 17, capite 13, meminit ſphondylæ ſerpẽtis, quæ radicibus arborum ſit infeſtiſſima: cæterùm genus quodnam ſit non explicat. Eſt autem ſerpentis huiuſmodi ſpecies, exiguo corpore & ſubnigro, quæ emoriens grauiſſimum odorem emittit. Heſychius docet apud Atticos ſpondylen dici felem. Eſt apud Ariſtophanem γαλῆς δριμύτερον, de acido ventris flatu.

Nunquã efficies vt recte ingrediãtur cãcri. 38

Ariſtophanes in Pace,

Οὔποτε ποιήσεις τὸν καρκίνον ὀρθὰ βαδίζειν,
Οὐδ᾽ ὅτι τὸ συμπραχθὲν ποιήσεις ὥσπερ οὐδέν. id eſt,
Ambulet vt cancer rectà, haud effeceris vnquam:
Nec quicquam efficies, vbi res erit antè peracta.

Hoc velut oraculum poeta facetus pronũtiat, Quod à natura ſit inſitum, nullo corriges negocio. Nam cancris genuinũ obliquè ingredi. In quorum altero carmine tangit adagium quod ſuperius dictum eſt, Actum ne agas.

Κορυβαντιᾶν. 39

Κορυβαντιᾶν pro inſanire dixit Ariſtophanes in Veſpis,

Ἀλλ᾽ ἢ ἀληθῶς φρενιτίζει, ἢ κορυβαντιᾷ. id eſt,
Aut vere inſanis, aut corybantiaris.

Hanc vocem frequenter vſurpat Lucianus in Timone, epiſtolis ſaturnaliciis, Lexiphane, Hermotimo. Sumptum eſt à Corybãtibus Cybeles cultoribus, qui ſacro correpti furore cymbala pulſant, alios item in ſimilem agentes rabiem. Quod idẽ alias vocat κακοδαιμονᾶν, quaſi malo duci genio. Κακοδαιμονᾶν.

Calculo mordere. 40

Ψήφῳ δάκνειν, id eſt, Calculo mordere, dicũtur qui ſuffragio lædunt aut vlciſcuntur hominem. Ariſtophanes ἐν ἀχαρνεῦσι,

Βλέπουσιν οὐδὲν ἄλλο πλὴν ψήφῳ δακεῖν. id eſt,
Spectant id vnum, vt mordeant ſuffragio.

Siquidem hæc via potiſſimum plebeii vindicabant ſiquid eſſent offenſi: retragabatur in concione, quum calculis ferrentur ſuffragia. Proinde mordebant non dēte (quod tutum non erat) ſed calculo.

Charybdis. Barathrum. 41

Hyperbolæ prouerbiales ſunt & hæ, quū hominem maiorem in modū edacem, bibacē, rapacē, helluonē, charybdim, aut barathrum vocamus. Ariſtophanes in Equitibus.

Καὶ τελώνην, καὶ φάραγγα, καὶ χάρυβδιν ἁρπαγῆς. id eſt,

Et telonen, & barathron, & rapinæ gurgitem.

Huc adſcribendum opinor quod Diogenes, authore Laertio, ventrem τῶ βίου χάρυβδιν, id eſt, Facultatum charybdim vocauit. Horatius de lurcone quodam,

Ingluuies & tempeſtas, barathrumque macelli.

Lingua ſeorſum inciditur. 42

Ariſtophanes in Pace,

Ἡ γλῶττα χωρὶς τέμνεται. id eſt,

Lingua ipſa ſeorſum inciditur.

Interpres admonet prouerbialiter dictum. ſumptum autem ex Homero Odyſſeæ γ,

Ἀλλ' ἄγε τέμνετε μὲν γλώσσας. id eſt,

Eia iam age linguas incidite.

Eiuſque ſententiæ Calliſtratū citat authorē. Rurſum in Pluto,

Ἡ γλῶττα τῷ κήρυκι τούτου τέμνεται. id eſt,

Præconibus horum lingua præcidi ſolet.

Calliſtratus, vt citat interpres, tradit olim in ſacrificiis linguam exectam præconibus dari ſolitam. Nam alioqui ſunt qui dicant ex victimis Mercurio deberi linguam. Eſt autem in Ariſtophanis verbis ἀμφιβολία non intacera, quod lingua vtrolibet referri poteſt, vel ad boues, vel præcones. Interpres admonet alluſum eſſe ad prouerbiale dictum, ἡ γλῶττα τῷ κήρυκι, id eſt, Lingua præconi. Quo rectè videbimur vſuri, quū præmii nonnihil deberi ſignificabimus qui in conficiendo negotio pro ſua virili in partem adiumento fuit, aut εὐαγγέλιον dandum læta nuncianti. Sic enim vocat Homerus mercedulam quæ dari conſueuit læctum adferentibus nuncium. Apud Plutarchū Antipater, quum incidiſſet mentio de Demade iam ſenio imbecilli fractoque, Velut, inquit, ex immolata victima, ſolus venter & lingua ſupereſt. Apparet linguā ceu profanū membrū, ſacris adhiberi non ſolere. Et Pittacus Amaſidi regi mittit è victima linguam, & membrū peſſimū & idem optimū. Præcones autē habent linguam venalem, & in ſacrificiis admonebant populum vt linguis fauerer. Plautus in prologo Pœnuli, Exerce vocem, quam per viuis & colis. Nam niſi clamabis, ſtatim te obrepet fames.

Lingua præconi. *Εὐαγγέλιον.* *Solus venter & lingua ſup.*

Non capit ſomnum niſi hoc aut illud fecerit. 43

Sunt duæ figuræ prouerbiales, quibus intemperātem atque impotentem rei cuiuſpiam cupiditatem ſignificamus. Altera eſt apud Ariſtophanem in Veſpis, huiuſmodi,

Ἢν μὴ 'πὶ τῷ πρώτου καθίζηται ξύλου,

Ὕπνου δ' ὁρᾷ τῆς νυκτὸς οὐδὲ πασπάλην. id eſt,

Ligno niſi fors primus ille aſſederit,

Somni videt nihil nocte, non vel paſpalam.

Primum lignum dixit, primum gradum. Paſpalam autem Græci vocant minutiſſimum aliquem farinæ puluiſculum. Ad eundem modum Iuuenalis,

-quibuſdam Somnum rixa facit.

Altera eſt apud Maronem in Bucolicis,

Quòd ſi non aliqua nocuiſſes, mortuus eſſes.

Priorem reperire eſt apud Hebræum παροιμιογράφον, Non enim dormiūt niſi quum malè fecerint: nec capitur ſomnus ab eis niſi ſupplantauerint.

Ventre pleno melior conſultatio. 44

Plutarchus Sympoſiacōn libro 7, citat hoc carmen,

Τὰ κρείσσω πλήρει γαστρὶ βουλεύματα. id eſt,

Conſultatio tum melior, quum expleueris aluum.

Quum fames interpellat, non vacat deliberare: propterea quòd conſultatio moram deſiderat, & animi tranquillitatē: at fames bilem acuit. Poteſt & huc torqueri, prius agendum quod inſtat & vrget, deinde de futuro deliberandum. Congruet & in illos qui bene poti conſultant de rebus grauiſſimis: quem morem Herodotus libro primo tradit fuiſſe Perſis. Item Perſius,

-ecce inter pocula quærunt

Romulidæ ſaturi quid dia poemata narrent.

Tenuis ſpes. 45

Spem infirmā incertāmque poetæ tenuē vocant, eámque figuram ceu prouerbialem annotarūt interpretes, nominatim Suidas. Ariſtophanes in Equitibus,

Λεπτή τις ἐλπίς ἐστ' ἐφ' ἧς ὀχούμεθα. id eſt,

Spes iſta tenuis quæpiam eſt qua nitimur.

Frigidam ſpem dixit Euripides in Iphigenia Aulidenſi, ψυχρὰ μὲν ἐλπίς, id eſt, Spes frigida quidem. M. Tullius pro Roſcio comœdo, Inani & tenui ſpe te conſolaris. Ariſtophanes metaphoram duxit a nauigantibus, quum ait ὀχούμεθα. Vnde M. Tullius dixit, Sperat hinc afflare auram aliquam. pro eo quod erat, oſtendi ſpem. Vt in Verrem actione ſexta, Video quid egerim: erigit ſe, ſperat ſibi auram aliquam poſſe afflare in hoc crimine. Id tranſlatum à nautis, qui quum hærent, mari nimium malaciſſante, è nubecula aut è mari procul criſpante diuinant fore ventum. Plato De legibus tertio ſimili figura dixit λεπτὴν σωτηρίαν, id eſt, tenuem ſalutem. Apud Athenæum libro 13, citatur ex Callimacho, ὡς ἡ λεπτὴ τῆς ἐλπίδος, ὥστ' ἐχθρῶν συμμαχίας καλεῖν, id eſt, Adeò laborant ſpes, vt ab hoſtibus petantur ſuppetiæ.

Sperat hinc afflare auram aliquam.

Anno ſenior fio. 46

Quoties aliquid nobis magnopere moleſtū ſignificamus, ſeneſcere nos etiā vulgò dicimus. Ariſtophanes in Ranis,

Μὴ 'γὼ θεάσωμαι εἰς ἐγὼ 'ξορχούμενος,

Ὅταν τι τούτων τῶν σοφισμάτων ἴδω,

Πλεῖν ἢ 'νιαυτῷ πρεσβύτερος ἀποχωρῶ. id eſt,

Faxis caueto. quippe quoties conſpicor

Iſtiuſmodi negotiorum quidpiam,

Diſcedo, crede, ſenior anno protinus.

Tædio verò moleſtiáq; cōciliari ſeniū indicat etiā Homerus,

Αἶψα γὰρ ἐν κακότητι βροτοὶ καταγηράσκουσι. id eſt,

Illico mortales inter mala multa ſeneſcunt.

Tauricum tueri. 47

Βλέπειν ταυρηδὸν, id eſt, Tueri taurine, pro eo quod eſt torue. Ariſtophanes in Ranis,

Ἔβλεψε γοῦν ταυρηδὸν ἐγκύψας κάτω. id eſt,

Itaque ore prono contuetur tauricum.

Plato demonſtrat hunc Socrati fuiſſe morem, taurinis oculis obtueri. Et Vergilius bouem toruam vocat,

-optima toruæ Forma bouis.

Expedit habere plura cognomina. 48

Ariſtophanes in Pluto,

Ὡς ἀγαθὸν ἐστ' ἐπωνυμίας πολλὰς ἔχειν. id eſt,

Vt expedit ſi plura habeas cognomina.

Conuenit in eos qui multa ſimul profitentur, quo quæſtum faciant vberiorem. Aut qui diuerſarum ſunt partium. quemadmodum veſpertilio in apologis aliquādo mus eſt, aliquādo auis. Dictum eſt autem in Mercurium, cuius varia ferūtur cognomina. Vocatur enī στροφαῖος, vel quòd bene vertat negotia, vel quòd ſubdolus ſit ac verſipellis. ἐμπολαῖος, quòd auctionibus ac mercimoniis præſit. ἡγεμόνιος, quòd viæ dux, vt apud Homerum Priamo δόλιος, quòd impoſturæ præſtigiarumque repertor. κερδῷος, quòd lucris augeat negotiatores. ἐναγώνιος, quòd ſit certaminibus præconis vice fungatur. διάκονος, quòd deorū miniſter. Feruntur item & Bacchi permulta cognomina. Prouerbium non inſcitè torquebitur & in iſtos qui nuſquā non habent titulos, ac nominationes, vt vocant, & ceu laqueos inſtructos ad irretienda ſacerdotia. Aut qui plurimas artes profitentur, vt aliqua ratione ſibi parent fortunam: velut ii faciūt qui in principum aulis iidem & ſacrificum agunt, & miniſtrum, & œconomum, & lenonem, & γελωτοποιόν.

Mercurii cognomina.

Λιμοδωριεῖς. 49

Λιμοδωριεῖς In prouerbiorum collectaneis quæ Plutarchi nomine feruntur, huiuſmodi reperio fabulā. Quum aliquādo Peloponneſus annonæ laboraret inopia, quidā vrgente fame, collectis ſarcinis inde demigrarunt: ii quum incertis ſedibus huc atque illuc vagarentur, recepti ſunt in ciuitatem à Tripolitis. Tripolis autem eā in Rhodo eſt. Nomen igitur inditū illis vt dicerentur λιμοδωριεῖς. Heſychius addit ex authoritate Didymi, eos qui iuxta Cretā accolebāt, ſic vocatos quòd ob terræ ſterilitatem, frequēter cum fame rē habebāt.

δωριεῖς Græce dici videntur à dono & eundo. itaque qui vagantes famem adferebant λιμοδωριεῖς dicti ſunt. Alioqui Dores non ſunt in Peloponneſo, ſed inter Locros & Ætolos. author Strabo libro nono. Quadrabit igitur in eos, qui fame adacti, aliquò demigrant, velut Italorum vulgus ferè hoſpites omneis, λιμοδωριεῖς appellat, ceu fame compulſos ad eam viſendam regionem. Feſtus Pompeius admonet, homines exili re tenuique fortuna, dictos olim canalicolas, quòd circa canales fori conſiſterent. Canalicolæ.

Tribus bolis. 50

Plautus in Curculione, Si vis tribus bolis, velim chlamydē. Tribus bolis dixit pro cōpendio, quaſi tribus verbis. Nā bolū Terētius accipere videtur pro eo quod Græci vocāt ψωμόν. Quod autē continuo devoratur, tribus bolis edi dicitur.

Velut vmbra ſequi. 51

Ὥσπερ σκιὰ ἕπεσθαι, id eſt, Velut vmbra ſequi, Dicitur qui nunquā deeſt. Nā vmbra corpus affectatur, velit nolit. Plautus in Caſina, Decretum eſt mihi, quaſi vmbra quoquo ibis tute, perſequi. Vnde aſſeclas individuos, vmbras vocamus, & vltro comitantes ad conuiuium, vt indicatum eſt alibi, in prouerbio Vmbræ. M. Tullius libro Tuſculanarum quæſtionum primo, Etſi enim nihil in ſe habeat gloria cur expetatur, tamen virtutem tanquam vmbra ſequitur.

Ne nummus quidem plumbeus. 52

Nummum plumbeum hyperbola prouerbiali pro minimo pecuniæ ponūt. Plautus in Caſina, Cui homini hodie peculi nummus non eſt plumbeus. Idem in Trinummo, Cui ſi capitis res ſiet, nummum nunquam credam plumbeum. Cōfine illi quod eſt apud eundem in Captiuis duo,

Neque ridiculos iam terunci faciunt.

Quanquam hoc alio dictum eſt loco.

Satietas ferociam parit. 53

Nicolaus Stobæus in collectaneis ſuis hanc ſententiā prouerbii titulo citat, Τίκτει κόρος μὲν ὕβριν, ἀπαιδευσία δὲ μετ᾽ ἐξουσίας, ἄνοιαν, id eſt, Parit ſatietas ferociam, imperitia cum poteſtate coniuncta, inſaniam. Tollit animos opulētia: quòd ſi ad inſcitiam accedat poteſtas, iam res ad inſaniam vſque procedit. Concinit cum illo, Fœnum habet in cornu. Pindarus in Olympiis inuertit ſententiam dicens ὕβριν κόρου ματέρα, id eſt, Ferociam matrem ſatietatis. Sed reprehenditur ab interprete, qui magis approbat Homeri verſum,

Τίκτει τοι κόρος ὕβριν ὅταν κακῷ ὄλβος ἕπηται. id eſt,
Faſtum copia gignit, opes vbi prauus adeptus.

Cæterùm hunc verſum non memini legere apud Homerum, nec videtur illi γνήσιος: certè quod conſtat, extat in ſententiis Theognidis.

Quid cæco cum ſpeculo? 54

Τί τυφλῷ καὶ κατόπτρῳ; id eſt, Quid cæco cum ſpeculo? Finitimum illi, Nihil cum fidibus graculo. Citatur à Stobæo verſiculus ex Epicharmo,

Τίς γὰρ κατόπτρου καὶ τυφλοῦ κοινωνία; id eſt,
Luminibus orbo, cum ſpeclo quid eſt rei?

Quorſum opus eſt libris illiterato? quò regnum iuueni ſtulto? quò diuitias ei qui neſciat vti?

Miſeram meſſem metere. 55

Malā metere meſſem, eſt pro malefactis luere pœnas. Nō admodū abhorret ab eo quod alibi retulim⁹, Vt ſemētē feceris, ita & metes. Stobæus hoc carmē citat ex Euripidis Ione,

Καὶ νῦν ἐφέλκετ᾽ ὦ κακοὶ τιμὰς βροτοὶ,
Καὶ κτᾶσθε πλοῦτον πανταχόθεν θηρώμενοι,
Σύμμικτ᾽ ἄν, μὴ δίκαια καὶ δίκαι᾽, ὁμοῦ,
Ἔπειτ᾽ ἀμᾶσθε τοῦδε δύστηνον θέρος. id eſt,
At nunc honores ô ſceleſti, accerſitis,
Et opes paratis aucupantes vndique
Promiſcue per fas nefáſque, poſtea
Meſſem metitis ob iſta triſtem & aſperam.

Æſchylus in Perſis,

Ὕβρις γὰρ ἐξανθοῦσ᾽ ἐκάρπωσε στάχυν
Ἄτης, ὅθεν πάγκλαυτον ἐξαμᾷ θέρος. id eſt,
Florens enim ſpicam tulit ferocia
Noxæ, vnde prorſum flebilem meſſem metit.

Plato in Phædro, Ποῖόν τινα οἴει μετὰ ταῦτα τὴν ῥητορικὴν καρπὸν ὧν ἔσπειρε θερίζειν; id eſt, Qualē putas poſtea rhetorice meſſem meſſura eſt, quā ſeminauit? Ariſtoteles Rhetoricorum 3, citat ex Gorgia, Σὺ δὲ ταῦτα αἰσχρῶς μὲν ἔσπειρας, κακῶς δ᾽ ἐθέρισας. i. Tu quidem hæc turpiter ſeminaſti, & miſere meſſuiſti.

Venimus ad ſummam lineam. 56

Euripides in Antigone,

Ἐπ᾽ ἄκραν ἥκομεν γραμμὴν κακῶν.
Deuenimus ſummā ad malorū lineā. Item Horatius,
Venimus ad ſummum.

De linea ſtadiorum & luſus dictum eſt alibi non vno loco.

Saburratus. 57

Plautus in Ciſtellaria, noue quidem, ſed admodum elegāter dixit ſaburratus, pro onuſtus cibo. Sumpta metaphora à nauibus, quas onerant harenis, aut argilla, ne iactentur vacilléntq; in fluctibus. Quod equidē inter adagia nō retuliſſem, niſi etiā vulgò paſſim diceretur. Plauti verba ſunt hæc, Idem mihi, magnæ quod parti eſt vitiū mulierū, quæ nunc quæſtū facimus: Quæ vbi ſaburratæ ſumus, largiloquæ extēplò ſumus. Venuſtius fiet ſi longius detorqueatur: veluti ſi quis aures ſaburratas dicat alicuius multiloquio: aut Anim⁹ philoſophiæ præceptis ſaburratus, ne rerū tēpeſtate iactetur.

Numero dicis. 58

Plautus in Caſina, Numero dicis, dixit pro eo quod eſt, facilè & compendio. Feſtus exponit pro cito, ac celeriter, citans tum alios multos authores, tum hūc Plauti locum. Sed apud Feſtum adeò deprauata eſt ſcriptura, vt referre pigeat: niſi quòd illinc colligitur veteres nō ſolùm dixiſſe Numero dicis, ſed Numero ſcis, numero facis, numero expungere, numero credere, numero venire, pro facilè ac citò venire. Nonius Marcellus putat numero dici pro multum, ſed exempla quæ adducit, magis indicant accipi pro citò ac facile, ſiue ſtatim. Quod ipſum ille fatetur in fine. Idē in Amphitryone, Numero mihi in mentem fuit. Vſurpatur apud eundem & aliis aliquot locis. Feſti locus. Nonii locus.

Palpari in tenebris. 59

Ψηλαφᾶν ἐν τῷ σκότῳ, id eſt, Manu tentare in tenebris, Dicuntur qui rem obſcuris veſtigant coniecturis. Ariſtophanes in Pace, πρὸ τοῦ μὲν οὖν

Ἐψηλαφῶμεν ἐν σκότῳ τὰ πράγματα,
Νυνὶ δ᾽ ἅπαντα πρὸς λύχνον βουλεύσομεν. id eſt,
antehac negocia
Velut in tenebris manibus attentauimus,
Nunc ad lucernam cuncta penſitabimus.

Alluſit poeta ad Hyperboli artificium, qui ex lychnopola, id eſt lucernario, factus fuit imperator. Vſurpat idem prouerbium Plato in Phædone. Quod quidem & hodie dicitur de coniecturis incertis, ψηλαφᾶν.

Muſcas depellere. 60

Muſcas depellere, etiam hodie vulgato ioco dicitur, qui ocioſo atq; inutili fungitur officio. Ariſtophanes in Veſpis,

Ἀλλὰ φυλάττει διὰ χειρὸς ἔχων, καὶ τὰς μυίας ἀπαμύνει. id eſt,
Imò cauet præ manu habens, etiā muſcas depellere curàs.

Tenuiter diducis. 61

Λεπτὰ ξαίνεις, id eſt, Tenuiter diducis. Suidas ſcripſit dici ſolitum de iis qui pauperum more tenuiter victitant. Tranſlatum apparet à mulieribus lanam carminātibus. Niſi malumus legere ξέεις. nam in vulgatis codicibus ξέεις habetur: quæ vox quid ſibi velit, mihi ſanè nō liquet. Porrò ſiue ξαίνεις legas, ſiue ξέεις, vtroque modo ſignificabitur illa tenuiū hominū in minutulis rebus diligentia, quam Græci vocant μικρολογίαν, adeo vt etiam cuminum ſecare prouerbio dicantur. Quin & apud Latinos, pauperes, tenues appellant: & Terentius ſic tenuiter dixit, de iuuene amante citra pecuniarū adminicula. Interdum ad exactam curam referunt, ac ſubtilitatem. vt Horatius in Sermonibus. Μικρολογία. Tenues.

Vtpote res tenues tenui ſermone peractas.

Ariſtophanes item in Nebulis λεπτὴν φροντίδα dixit, & λεπτοτάτους λήρους & λεπτολογεῖν, id eſt, Tenuem curā, & tenuiſſimas rationes, & tenuia loqui: nimirū anxias ac nimium ſubtiles philoſophorum ridens argutias: cuiuſmodi acumen Seneca prodidit fuiſſe Chryſippo, quòd pungeret modo, non penetraret. Porrò quemadmodum commoda rectáque diuiſio plurimum lucis adfert ſermoni: ita curioſa illa & in fruſta veriùs quàm in membra ſectio, facit interdum vt valde intelligendo nihil intelligamus. Vnde qui vitant hanc immodicā Λεπτὸς & λεπτολογεῖν.

παχυμερῶς. ſubtilitatem, παχυμερῶς καὶ παχυμερέστερον loqui dicuntur. Vlpianus lib. Pandectarum 15, Titulo de peculio, Cap. Quam Tuberonis, Scire autem non vtique ſingulas res debet ex neceſſitate, ſed παχυμερέστερον. & in hanc ſententiam inclinat Pomponius. vox enim compoſita videtur à παχὺ, quod eſt pingue, & μερὶς partitio. Contra qui excutiunt ſingula quæque, licet minuta, λεπτομερῶς λέγειν dicũtur. Pro παχυμερῶς Ariſtoteles libro Ethicorum Nicomachiorum primo dixit παχυλῶς καὶ τύπῳ, Ἀγαπητὸν οὖν περὶ τοιούτων καὶ ἐκ τοιούτων λέγοντας, παχυλῶς καὶ τύπῳ τἀληθὲς ἐνδείκνυσθαι. id eſt, Gratum igitur fuerit de talibus & è talibus differentes, craſſe ac formula breuiterque verum oſtendere. Sentit exceptionum ſcrupulos omittendos apud inexercitatum auditorem: ſed ita de rebus loquendum vt plerunque ſunt aut vulgo habentur. Rurſus eiuſdem operis lib. 2, πᾶς ὁ περὶ τῶν πρακτῶν λόγος τύπῳ καὶ οὐκ ἀκριβῶς ὀφείλει λέγεσθαι, id eſt, Omnis ſermo de rebus agilibus, craſſius non exacte fieri debet. Frequẽs & illud in Græcis autoribus, ὡς τύπῳ εἰπεῖν, id eſt, vt ita loquar: quum ſentiunt ſe rem non vt eſt, exacte proloqui, ſed qualibuſcunque verbis ſignificare, ac notare verius quàm eloqui.

Λεπτομερῶς

Τύπῳ.

Ὡς τύπῳ εἰπεῖν.

Simia fucata. 62

Πίθηκος ἀνάπλεως ψιμυθίου, id eſt, Simia plena fuci. De deformi anu, fucata tamẽ, & meretriciis culta lenocinijs. Nam ψιμύθιον Græcis appellatur color ille quo quondam meretrices, nunc honeſtæ etiam, ſi dijs placet, matronæ faciem obliniunt: quo ſenectam ac formæ vitia diſſimulent. Ariſtophanes ἐν ταῖς ἐκκλησιαζούσαις,

Πότερα πίθηκος ἀνάπλεως ψιμυθίου,
Ἢ γραῦς ἀνεστηκυῖα παρὰ τῶν νεκρῶν; id eſt,
Vtrumne varijs picta fucis ſimiat
An anus ab imis huc reuerſa manibus?

Poteſt & ad rem accommodari, veluti ſiquis turpem cauſam orationis phaleris adornet, vt honeſta videatur. πιθηκίζειν eſt fucis aut blanditiis fallere. vnde πιθηκισμός. Ariſtophanes in Equitibus,

Πιθηκίζειν.

Οἴμοι τάλας, οἵοις πιθηκισμοῖς με περιελαύνεις. id eſt,
Me miſerum, cuiuſmodi pithecismis me circumagis.

Ζοφοροδόρπιδες, & ſimilia. 63

Plutarchus in Sympoſiacis oſtẽdit olim cognomina quædam prouerbiali ioco iactata fuiſſe in eos qui ſerius ac cunctantius ad conuiuium accedere. Dictos enim tum κωλυσιδείπνους, tum ζοφοροδόρπιδας, tum τρεχεδείπνους. Quorum nominum rationem, ſi coniectare licet, hanc eſſe puto, quòd qui cunctarentur adire, ii, quod aliis eſſent in mora, impedimẽto eſſe videbantur quo minus illis cœnare liceret: deinde quòd lentitudine ſua efficerent vt conuiuium ad noctem vſque proferretur. Tertium cognomen κατ᾽ ἀντίφρασιν attributũ apparet. Negat autem apud Plutarchũ quiſpiam Pittacum ab Alcæo zophorodorpidem appellatum, quòd ſerius iniret conuiuium: ſed quod ſordidis ac plebeiis compotationibus gauderet. Antiquitus autem inelegans ac parum vrbanum habebatur ſiquis ad conuiuium rogatus, tardius aduenisſet. Vnde Polycharmus in apologia qua vitæ ſuæ rationem reddit Athenienſibus, illud in laudem ſuam interpoſuit, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τἄλλα καὶ πρὸς τούτοις, οὐδέποτε κληθεὶς ἐπὶ δεῖπνον, ὕστερος ἀφικόμην. id eſt, Ad hæc inſuper Athenienſes, nunquam ad cœnam accerſitus, poſt tempus acceſſi. Huius opinionis Battus quidam ſcurra non illepide cauſam aperuit apud Cæſarem. Conſueuit enim is qui tardius venirent ad conuiuiũ, ἐπιθυμοδείπνους appellare, quaſi dicas, conuiuiorum appetentes: propterea quòd, quum eſſẽt occupati negociis, ob cœnarum tamen cupiditatẽ non excuſarent iis à quibus rogarentur. Huiuſmodi ferme Plutarchus. At Terẽtius in Seipſũ excruciante, indicat inciuile fuiſſe ſtatim & ante tempus adeſſe conuiuam. quũ Chremes ait illos iamdudum præſto eſſe domi ſuæ, ſeque ipſum in mora conuiuis eſſe. nimirum indicans contra fieri ſolere. Apud Ariſtophanẽ in Concionatricibus huc alluditur aliquoties, ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἔρχομαι, id eſt Ad cœnã venio. In eadem, ἐπᾴσομαι μέλος τι μελλοδειπνικόν, id eſt, Accinam melos aliquod cœnaticum.

Κωλυσίδειπνοι.

Ἐπιθυμοδείπνοι

Cui iſta arrident, meis ne gaudeat. 64

Ariſtophanes in Nubibus,

Ὅστις οὖν τούτοισι γελᾷ, τοῖς ἐμοῖς μὴ χαιρέτω. id eſt,
Proinde riſum cui iſta pariunt, is meis ne gaudeat.

Prouerbii ſpeciem habet, quo licebit vti quum ingẽs intereſſe diſcrimen ſignificabimus inter noſtras & aliorum rationes. Græcus verſiculus claudicat vna ſyllaba: plenus erit ſi pro γελᾷ legas γελάς. Contrarium huic illud Maronis,

Qui Bauium non odit, amet tua carmina Meui.

De iis quæ eiuſdem ſunt farinæ, & ex æquo contemnenda.

Βωμολόχος, Βωμολοχεύεσθαι. 65

Βωμολόχοι prouerbiali conuicio dicebantur ſceleſti & improbi. Quod nominis olim inditũ videtur iis qui obuerſantes circum aras, victimis tendere conſueuerunt inſidias: aut qui ob id rem diuinam facerent quòd ex aliorum accuſatione compendii nonnihil auferrent. Nam huiuſmodi mortalium vota Iupiter audit apud Lucianum in Icaromenippo. Dicuntur item βωμολόχοι, qui quum res diuina peragitur, nõ faciunt vota diis, ſed nugas inanes deblaterant. Qui mos hodie magnatibus præcipue placet: & illud admodum ciuile putant, ſi inter ſacrificandum aſſidue cuipiam ad aurem obganniant. Ariſtophanes in Nebulis, καὶ βωμολόχος. Idem in eadem fabula,

Εἰ δέ τις αὐτῶν βωμολοχεύσαιτ᾽ ἢ κάμψειέν τινα καμπήν. id eſt,
Siquis eorum bomolochũ egerit, & flexũ aliquẽ flexerit.

Quanquam in hoc ipſo καμπήν τινα κάμπτειν ſubeſt prouerbii color. Idem in Equitibus, ἄνθρωπε βωμολόχον ἐξηῦρέ τι. ſentiens aduerſariũ excogitaſſe quiddã egregie ſceleſtũ, quod βωμολόχον appellat, quaſi inſigniter adulatorium. Vox deducta videtur a βωμὸς altari, & λόχος inſidiis: quod nec illic deſint qui cibos ſuffurentur, aut mendicando petant. Hinc trãſlatum eſt ad abiecte adulantes, veteris gratia. Vnde dicta ſunt βωμακεύματα & βωμολοχεύματα pro ſordidis adulationibus. Interdum βωμολόχοι vox tribuitur aruſpicibus, diuinis, tibicinibus, & huic hominũ generi quod nidorem altaris ſequitur. Denique vocis vſus trãſiit ad omnes qui improbis artibus venantur quæſtum.

Priuſquam gallus iterum cecinerit. 66

Πρὶν ἢ τὸ δεύτερον ἀλεκτρυὼν ἐφθέγξατο. id eſt,
Prius atque gallus cantet iterum criſtiger.

Græcus verſiculus conſtabit ſi pro ἀλεκτρυὼν legas ἀλέκτωρ. id eſt, Admodum mane, & antelucano. A priſca conſuetudine ſumptum, qua noctis deliquium & acceſſum diei, galli cantu metiebantur, gnomonibus horariis nõdum repertis. Gallus autem tribus interuallis canit, prænuncias diem. qua de re Plinius lib. 10, cap. 21, Et hi noſtri vigiles nocturni, quos excitandis in opera mortalibus, rumpendoque ſomno natura genuit. Norunt ſydera, & ternas diſtingunt horas interdiu cantu. Cum ſole eunt cubitum: quartáque caſtrenſi vigilia ad curas laboremque reuocant. Nec ſolis ortum incautis patiuntur obrepere. Diémque venientem nunciãt cãtu, ipſum verò cantum plauſu laterum. Hactenus Plinius. Cur autem id accidat gallis, Democritus, apud M. Tullium, concoctionẽ in cauſa eſſe putat. quòd id temporis cibus à pectore depulſus in omne corpus digeratur. Poetæ ad fabulam referunt cuius meminit Lucianus in Gallo. Mihi magis arridet Ambroſii Leonis Nolani ratio: quem virum equidem non dubitem in peruestigandis naturæ myſteriis vel cum quouis veterũ philoſophorum cõferre. Hic in quæſtionibus ſuis, gallorum cantum à peculiari quãdam ſalacitate proficiſci putat. Eſſe enim hoc animal præ cæteris, gallinis deditum, ac velut vxorium, mireque ſollicitum de ſobole quammaxime propagãda: adeo vt vnus gallus complurĭbus gallinis præficiatur, tantámque turbã vnicus maritus impleat: tum pro fœminis ac pullis acerrime depugnet. Porrò cantum gallorum ab imaginatione veneris proficiſci, vel illud ſatis arguit, quòd priuſquam ineundis gallinis maturi ſint, ſileant. Ex reliquis item auibus pleræque in coitu, coitúſve deſiderio vocẽ edunt, vt anates, paſſeres, hirundines, perdices. Vox autẽ maris in auiũ genere, tantam vim habet ad incitandam venerem, vt quædam hac audita tantum, cõcipiant oua. quo in numero ſunt perdices. Gallus itaque, dilabente iã per viſcera cibo, ſomnóque diſcedente (quo tempore corpora ſua ſponte concitãtur ad venerem) ſtatim gallinarum meminit: quoque copioſior ſit foetura, cantus illecebra prouocat. Quòd autem ſubinde canit, in cauſa eſt, quia galli ſomnus eſt interſectus, minimóque perpetuus, maxime quum vigent ætate: vt intelligas & hoc à ſalacitate proficiſci. Sed vt ad interpretationẽ adagii

recurramus, veteres initium diei à prima mediæ noctis inclinatione ordiebantur. Proximum tempus gallicinium vocabant, quòd id temporis lucem multo ante præſentientes incipiunt canere. Tertium, conticinium, quū & galli conticeſcunt, & homines etiam tum quieſcunt. Quartum, diluculum, quū incipit dignoſci dies. Quintum, mane, quum clarus iam dies exorto ſole. Itaque ſecundus gallorum cantus multo ſolis exortum antecenit. Hinc Iuuenalis,

Quod tamen ad galli cantum facit ille ſecundi,
Proximus ante diem caupo ſciet.

Conſimiliter Ariſtophanes in Concionatricibus, -πόθεν;
Οὐδ᾽ εἰ μὰ Δία τὸ δεύτερον
Ἀλεκτρυὼν ἐφθέγγετο.
-minime gentium.
Ne ſi quidem te illo appuliſſes tempore,
Quum gallus iterum caneret.

Huius rei mentio fit & in Euangelicis literis.

Ne allii quidem caput. 67

Prouerbialis hyperbole, Οὐδὲ σκορόδου κεφαλὴν δίδωσι, id eſt, Ne allii quidem caput dedit. Ariſtophanes in Veſpis,

Οὐδεὶς οὐδὲ σκορόδου κεφαλὴν τοῖς ἑψητοῖς δίδωσι. id eſt,
Nemo vel allii caput addit coctis,

Conueniet in ſordidum, & impendiò parcum.

Ruminare negocium. 68

Ἀναμαρυκᾶσθαι πρᾶγμα, id eſt, Ruminare ſeu remādere negocium: dicitur qui ſuo cū animo verſat, etiā atque etiā expendens. Sumpta metaphora ab animantibus qui cibum in os reuocatum denuo mandunt, atque ita demum in alterum ventrem traiiciunt. nam id non accidit niſi iis quibus duo ſunt ventres. Ariſtophanes in Veſpis,

Μόλις τὸ πρᾶγμ᾽ ἔγνωσαν ἀναμαρυκώμενοι. id eſt,
Vix cauſa cognita eſt, vbi ruminauerant.

Id etiam appellāt ἀναμηρυκίζειν. Vſurpat hoc adagium & Lucianus quodam in loco.

Mordere labrum. 69

Ἐσθίειν τὰ χείλη, id eſt, Comedere labra, vel hodiernis tēporibus vulgo dicitur qui ſtomachatur, animóque ringitur. ſūptum ab indignantium geſtu. Ariſtophanes in Veſpis,

Ὑπ᾽ ὀργῆς τὴν χελύνην ἐσθίει. id eſt,
Comedens labra præ iracundia.
Sic & Homerus Odyſſeæ υ,
-οἱ δ᾽ ἄρα πάντες ὀδὰξ ἐν χείλεσι φύντες. id eſt,
Aſt hi labra ſuis preſſerunt dentibus omnes.

Leſbiari. 70

Λεσβιάζειν antiquitus polluere dicebant. Ariſtophanes in Veſpis, Μέλλοντα ἤδη λεσβιεῖν τοὺς ξυμπότας. id eſt,
Quæ combibones iam ſuos contaminet.

Aiūt turpitudinem quæ per os peragitur, fellationis opinor, aut irrumationis, primùm à Leſbiis authoribus fuiſſe profeſtam: & apud illos primùm omnium fœminam tale quiddā paſſam eſſe. Interpres huius rei teſtē citat Theopompum in Vlyſſe, ἵνα μὴ τὸ παλαιὸν τοῦτο τὸ θρυλλούμενον δι᾽ ἡμετέρου σώματος ἀποσφαίρισμα, ὅ φασι παῖδας λεσβίων εὑρεῖν. id eſt, Vt ne vetus illud ac vulgo iactatum inuentū ore noſtro proloquar, quod aiunt Leſbios reperiſſe. Citat & Stratidem in Troilo,

Μή ποτ᾽ ὦ παῖ Ζηνὸς ἐς ταυτὶ μόλῃς,
Ἀλλὰ τὸ λάβδα δοὺς τοῖς λεσβίοις χαίρειν ἐᾶ. id eſt,

Nequando fili Iouis hucuſque peruenias, verùm hoc Leſbiis relinquas, ac valere ſinas. Senarii duo videntur, ſed nonnihil deprauati. Innuit idem Ariſtophanes in ἐκκλησιαζούσαις,

Δοκεῖς δέ μοι τὸ λάβδα κατὰ τοὺς λεσβίους. id eſt,
Mihi at videre labda iuxta Leſbios.

Alluſit autem ad communem literam, quæ prima eſt & Leſbiis & obſcœno verbo λειχάζειν. id ni fallor, tale quiddā eſt Græcis, quale fellare Latinis. Nam vox etiamnum manet, tametſi rem iam olim è medio ſublatam arbitror.

Pyrrichen oculis præ ſe ferens. 71

Πυρρίχην βλέπειν, id eſt tumultū ac bellum vultu pre ſe ferre. inde dictum quòd pyrrhiche ſaltationis genus eſt quod ab armatis pueris peragebatur, vt teſtis eſt Athenæus lib. Dipnoſophiſtarum 14, oſtendens in ea belli imaginem repræſentari, impetum & ardorem adorientium, & celeritatem fugientium. Et Ælius Spartianus in Adriano, Militares, inquit, pyrrhichas populo frequēter exhibuit. Tranquillus item pyrrhiches meminit: Pyrrhichen ſaltauerūt Aſiæ Bithyniæque principum liberi. Iulius Pollux lib. 4. cap. 14 inter varia ſaltationum genera commemorat ἐμμέλειαν tragicorum, κόρδακα comicorum, σίκιννιν ſatyricorum, πυρρίχην ac πλείας, quas ἐνοπλίους vocat, quòd armati ſaltarent. vnde ξιφισμὸν dictum indicat, quòd gladiis perageretur: & ποδισμόν, quòd mira pedum celeritate corpus circumagerent. Idem commemorat & alia ſaltationum genera, quæ belli habebant imaginem, κώμον & τετράκωμον: quam ait Herculi fuiſſe ſacram. Rurſus aliam quam καλαθίσκον dixere, quæ & ipſa armis peragebatur. Plato de legibus ſeptimo, docet duo potiſſimum ſaltationis genera fuiſſe: alterum bellicum ac tumultuoſum, quod pyrrhiche dicebatur: alterum moderatius, quod ἐμμέλεια. Pyrrhichen deſcribit his verbis, πυρρίχην αὖ τις ὀρθῶς προσαγορεύοι τάς τε εὐλαβείας πασῶν πληγῶν καὶ βολῶν ἐκνεύσεσι καὶ ὑπείξει πάσῃ, καὶ ἐκπηδήσεσι ἐν ὕψει, καὶ συντάσεσι μιμουμένην, καὶ τὰς τούτοις ἐναντίας τὰς ἐπὶ τὰ δραστικὰ φερομένας αὖ σχήματα, ἔν τε ταῖς τῶν τόξων βολαῖς καὶ ἀκοντίων καὶ πασῶν πληγῶν μιμήματα ἐπιχειροῦσα μιμεῖσθαι, τό, τε ὀρθὸν ἐν τούτοις καὶ τὸ εὔτονον τῶν ἀγαθῶν σωμάτων καὶ ψυχῶν, ὁπόταν γίγνηται μίμημα, εὐθυφερὲς ὡς τὸ πολὺ τῶν τοῦ σώματος μελῶν γιγνόμενον ὀρθὸν μὲν τό τοιοῦτον, τὸ δὲ τούτοις ἐναντίον οὐκ ὀρθὸν ἀποδεχόμενον. id eſt, Pyrrhichen rectè appellaueris quæ vitationes omnium plagarum ac iaculorum, deflexione corporum, omnique cedendi ratione, ſubmiſſione ac ſubſultibus in altum imitatur. Rurſum his contrarios geſtus, qui conducunt ad corporis motus, agilitati parandæ idoneos, qui tum in arcuū iaculationibus, tum in haſtilium miſſionibus, denique in omnium plagarum impetitionibus ſimulachra pugnæ ſtudent imitari: ſimulque rectitudinem interim & robur bonorum corporum atque animorum, quoties fit imitatio quæ adhibita plerunque cōfert ad corporis membrorum firmitatem: rectum quidem hoc: quod autem his contrarium eſt, non vt rectum approbatur. Meminit & ſcholiaſtes in Iliados Homericæ π, commemorans tria ſaltationum genera, pyrrhichen, ſicinnin, quæ pertinet ad ſacra: & ſcordaciſmum, qui fit indecorus & profanis conueniens. Pyrrhiche Cretenſium erat, & in armis peragebatur. Vnde Homerus virum in belli muniis agilem intelligi volens, ſaltatorem appellat, ὀρχηστὴν περ ἐόντα. Hoc pugnæ genus eleganter depingitur ex Xenophonte apud Athenæum libro primo, Ἀνίστανται πρῶτοι Θρᾷκες, καὶ πρὸς αὐλὸν ὠρχοῦντο σὺν ὅπλοις, καὶ ἥλλοντο ὑψηλά τε καὶ κούφως, καὶ τοῖς μαχαίραις ἐχρῶντο. τέλος δὲ ὁ ἕτερος τὸν ἕτερον παίει, ὡς πᾶσι δοκεῖν πεπληγέναι τὸν ἄνδρα. ὁ δ᾽ ἔπεσε τεχνικῶς πως, καὶ πάντες ἀνέκραγον. καὶ ὁ μὲν σκυλεύσας τὰ ὅπλα τοῦ ἑτέρου ἐξῄει, ᾄδων σιτάλκαν· ἄλλοι δὲ τῶν θρᾳκῶν, τὸν ἕτερον ἐξέφερον, ὡς τεθνηκότα· ἦν δὲ οὐδὲν πεπονθώς. id eſt, Surrexerunt autem primi Thraces, & ad tibiam ſaltabant, ſubſiliebántque in altum, idque leuiter, interim vtentes gladiis. Tandem alter alterum feriebat, ſic vt omnibus videretur hominem percuſſiſſe. Ille verò artificio quodam cadebat: móxque omnes exclamabant. Tum is qui percuſſiſſe videbatur, quum alterum armis ſpoliaſſet, exibat, canens Sitalcam. Porrò cæteri Thraces alterum efferebant veluti mortuum, quum nullo eſſet affectus malo. Refert illic & alia ſaltationum genera, ſiquis auet ea cognoſcere. Denique Homerus Iliados π, Cretenſem quempiam bello ſtrenuum, ὀρχηστὴν appellat, hoc eſt ſaltatorem, ob pyrrhichen, de qua diximus, Thracibus familiarem. Ita ſcholiaſtes, commemorans tria ſaltationum genera, pyrrhichen bellicam, ſicinnin ſacris accommodam, & σκορδακισμὸν ſordidam ac profanam. Ariſtophanes in Auibus,

-ἄγγελος
Ἐκθεῖ πρὸς ἡμᾶς δεῦρο πυρρίχην βλέπων. id eſt,
-nuncius
Accurrit ad nos pyrrhichen oculis tuens.

Vnde & pedi pyrrhichio nomen, quòd impetum habet militis ruentis in prælium: & vel à Pyrrho, Achillis filio: (quod Plinius lib. 7. cap. 56 ſentire videtur, ſcribens, Armatam ſaltationē Curetes docuere, pyrrhichen Pyrrhus, vtráque in Cre-

ta)vel, vt putat Athenæus, à Pyrricho quodam Lacedæmonio. ſunt enim bellaciſſimi Lacones, apud quos peculiaris erat hæc ſaltatio, quam mox à quinto anno pueri diſcebant, quod illi vocant πυρριχίζειν: & pyrrhichiſtæ dicuntur hoc genus exercentes. Vel ab ignea vi nomen habet. Iulius Pollux eo quem mox citaui loco, ait Pyrrhichen eandem eſſe cum Teleſia, & vtroſque fuiſſe iudices hoc genus certaminum. Quin hoc ipſum, ſiquis tumultuantem & ira excandeſcentem dicat πυρριχίζειν, non carebit prouerbii ſpecie. Simili tropo Timocles apud Ariſtophanem, Πυρριχίζειν.

Μισῶν λόγους ἄνθρωπος, οὐδὲ πώποτε
Ἀντιφθεγξάμενος οὐδέν, ἀλλ' Ἄρη βλέπων. id eſt,
Sermonis oſor homo, nihil contrà loquens
Vnquam, ſed ore præferens Martem truci.

Itidem poetæ dicunt torua tuens, & Græci ὑπόδρα βλέπειν. Martem tueri.

Non eſt oleum in lecytho. 72

Ἔλαιον οὐκ ἔνεστιν ἐν τῇ ληκύθῳ, id eſt,
Olei liquor nequaquam ineſt in lecytho.

Scilicet quū ſignificamus non eſſe precibus locum apud inexorabilem. Refertur apud Ariſtophanē in Auibus. Eſt autem alluſio ad vocem. nam ἔλαιον oleum ſignificat, & ἔλεος miſericordiam: & haud ſcio an altera ab altera ſit deriuata.

Magis gaudet eo qui ſenectam exuit. 73

Γέγηθα μᾶλλον ἢ τὸ γῆρας ἐκδύς, id eſt, Gaudet magis quàm qui ſenectam exuit. De vehementer hilari ac geſtienti gaudio. Ariſtophanes in Pace,

Ἥδομαι γὰρ καὶ γέγηθα, καὶ πέπορδα καὶ γελῶ
Μᾶλλον ἢ τὸ γῆρας ἐκδύς, ἐκφυγὼν τὴν ἀσπίδα. id eſt,
Gaudeo ſiquidem, atque lætor, atque pedo ac rideo,
Qui clypeum ſuffugerim, magis ac ſenectam qui exuit.

Ductum eſt à ſerpentibus & cicadis, qui ſtatis temporibus exuunt ſenectutem, ac veluti renaſcuntur.

Hic bonorum virorum eſt morbus. 74

Αὕτη γε χρηστῶν ἐστιν ἀνδρῶν ἡ νόσος. id eſt,
At iſte ſane morbus eſt probi viri.

Suidas propemodum vt prouerbiale citat. extat autem apud Ariſtophanem in Veſpis. Vti licebit quum id probro datur quod magis laudi duci oportebat. Finitimum illi ex Euripidis Aulidenſi Iphigenia,

Καλόν γέ μοι τοὔνειδος ἐξωνείδισας. id eſt,
Mihi opprobraſti probrum honeſtum ſcilicet.

Aut εἰρωνικῶς, in triſtia quædam & ſeuera vitia, quæ quum atrociora ſint, tamen minus obnoxia ſunt infamiæ, quòd his magnates ac probati laborent. Quis enim non execratur furem? at longe fœdius eſt adulterium: quod tamen proceres ſibi propemodū laudi tribuūt. Inuidere, obtrectare, ſtudere congerendis opibus, longe ſceleratius eſt quā puellā habere quicū cubites, ob nocturnos, vt D. ait Hieronymus, metus. At hoc qui facit ſacerdos, vappa vocatur ac ſterquilinium: & integri ſanctique habentur qui ambitione tument, auaritia contabeſcunt, inuidentiæ virus afflant omnibus: quòd videlicet hi bonorum virorum morbi ſunt.

Ne guttam quidem. 75

Manet etiam hodie vulgo tritiſſimum, Ne gutta quidem, ὑπερβολικῶς, pro minimo. Ariſtophanes ἐν Ἀχαρνεῦσι,

Σὺ δ' ἀλλά μοι σταλαγμὸν εἰρήνης ἕνα. id eſt,
At tu mihi da pacis vnam guttulam.

Idem in Veſpis ad ſimili forma dixit,

ὕπνου δ' οὐ πασπάλην. id eſt,
ne paſpalam quidem ſomni.

Pro eo quod erat, ne minimum quidem ſomni. Nam paſpālam Græci vocant minutiſſimam micā æris, aut farinæ, quēadmodum & ante diximus. Plautus in Pſeudolo, Cui neque parata gutta conſilii, neque adeo argenti. Nam hæc plus habent veneris ad animi res tranſlata: vt, Guttam, aut micā, aut pilum bonæ mentis non habet.

Βατταρίζειν. 76

Βατταρίζειν dicebantur vulgo qui balbutirent, quibúſque hæſitans eſſet & impedita lingua, quod Græci τραυλίζειν appellant. M. Tullius ad Atticum libro 6, ἐξανηγόρευσ' ὁ ἐμὸς ἑταῖρος ἔδοξέ μοι πάνυ βατταρίζειν. Quod vitium ex humore immodico naſci docet Hippocrates: probat Galenus commen. 6. Vnde in pueris ac temulentis ferè accidit: quam addit & alias cauſas, indicans potiſſimum fieri in τ & ρ, pro quibus ſonāt λ. vnde fit vt ægre ſuum ipſorum vitium pronuncient λάμβδα. De pueris, cur magis balbutiāt quàm viri, quærit Ariſtoteles, ſectionis 11, problemate 30. Diſtinguit autem illic philoſophus τραυλότητα, ψελλότητα, & ἰσχνοφωνίαν. τραυλισμὸν autē definit, quum quis literam quampiā nō poteſt exprimere, non quamlibet, ſed certam aliquam. hanc Theodorus vertit blæſitatē. ψελλότητα verò, quū litera quæpiam aut ſyllaba ſupprimitur: veluti quum πτῶσιν dicitur pro πτῶσιν. hāc Theodorus vertit balbutiē. ἰσχνοφωνίαν verò, quum non valent expedite ſyllabam ſyllabæ contexere pronunciando. quam Theodorus vertit linguæ hæſitantiā. Quæ vitia frequentius accidunt pueris, vt dictum eſt, ſenibus ac vinolentis. vnde Flaccus balbam ſenectutem vocat. In cauſa putat Ariſtoteles virium imbecillitatem, quæ non queat animo ſeruire. Etiāſi Tullius βατταρίζειν accipere videtur propemodum pro effutire. Inde tranſlatum ad eos qui nugas deblatterant. Vnde βατταρισμὸν nugacitatem vocant, vocem à Batto quopiam Thebano mutuati, cui vox fuerit exilis, linguáque parum articulata. Cui Pythia dixerit, Βάττ', ἐπὶ φωνὴν ἦλθες, id eſt, Batte ad vocem veniſti. Author Heſychius, addens quibuſdam videri vocem imitatitiam, qualis eſt φλοῖσβος, aliæque innumeræ. Dicunt & βαττολογίαν multiloquentiam, à Batto quopiam poeta, cui mos erat in poematis eadē ſubinde inculcare. Vtriuſque meminit Suidas. Verum hæc nihil ad ſenſum Ciceronis. Mihi magis apparet dictum fuiſſe βατταρίζειν pro dolo malo agere, quòd apud Cyrenæos vulpes dicatur βάσσαρος, teſte Herodoto: vt Latini quoque dicunt Vulpinari. Battarus enim dux fuit deducendæ in Cyrenē coloniæ. De pſelliſmo dictum eſt nobis alias. Τραυλότης. Ψελλότης. Ἰσχνοφωνία. Balba ſenectus. Βαττολογία.

Vnde excoquat ſeuum. 77

Plautus in Captiui duo, prouerbiali dixit hyperbole, Vnde excoquat ſeuū ſenex, opes ſignificās copioſiſſimas. Tametſi locus hic nō videtur vacare mendo. Ratio trochaici carminis admonet opimæ legendū, non optimæ. Plautinus verſus hic eſt, ita vt in vulgatis circūfertur codicibus, Quid diuitiæ, ſuntne optimæ? Vnde excoquat ſeuum ſenex. Seuum autem, vel vt alii, ſebum, eſt pingue pecudum durius, quod Græci στέαρ appellant. Plauti locus.

Iactare iugum. 78

Iactare iugū, eſt incōmode ferre ſeruitutis neceſſitatem. Tranſlatum à bubus nondum aſſuetis iugo. Iuuenalis,

Nec iactare iugum vita didicere magiſtra.

Simile illi, Cōtra ſtimulum calcitrare. Congeminatur enim infortunium quod feras impatientius: minuitur animi æquitate. Quemadmodum ait Plautus,

In re mala, animo ſi bono vtare, adiuuat.

Vt in Velabro olearii. 89

Vt in Velabro olearii, Prouerbialis ſimilitudo de iis qui conſpirarunt, rémque gerunt ex compoſito. Plautus in Captiui duo, -vna res,

Omnes compacto rem agunt, quaſi in Velabro olearii.

Velabrum autē, authore Varrone, locus erat Romæ quo olearii diſtrahebāt oleum. Mos eſt autem huic hominum generi vt inter ſe de pretio conſpirent, quo pluris vendant.

Imi ſubſellii viri. 80

Idem in eadem fabula, Imi ſubſellii viros appellat paraſitos, qui ita in conuiuium admittuntur, vt imo ſedeant loco. Nihil, inquit, morantur iam Lacones imi ſubſellii viros. Apud eundem in Sticho, paraſitus inducitur ita loquens, Haud poſtulo equidem in ſummo lecto accumbere. Scis me dudū eſſe imi ſubſellii virum. Item Horatius,

-et imi Deriſor lecti,

ſcurram ſignificans. Quadrabit etiam in tenues conuiuas, quos diuites iſti nonnunquā recipiunt, ſed infimo loco. Lepidius erit ſi transferatur longius, hoc eſt, ad eos qui inter aulicos proceres extremo ſunt loco, aut inter eruditos poſtremi ſunt: quos & infra claſſem, & extremæ claſſis, & infimæ notæ licebit appellare. Quorū poſterius hoc à mercibus ſumptum videtur, quibus addita nota teſtatur pretii modū: prius illud à cenſu veterum. Nam qui primæ claſſis erant, centum & viginti milia æris poſſidebāt, atque hi ſoli claſſici vocabantur: reliqui omnes (nam claſſes erant complures) infra claſſem dicebantur. Author Gellius lib. 7. cap. 13. tametſi Infra claſſem Infimæ notæ viri.

B.mi.

Rapina Cotytiis. 93

Ἁρπαγὰ κοτυτίοις, id eſt, Rapina Cotytiis. Cotytia feſtum quoddam erat apud Siculos, in quibus ex more placentulæ quæpiam & arborum fœtus ramis alligabantur, eáque diripienda proponebantur. Refertur in Plutarchi collectaneis, nec exponitur. Quanquam facilè liquet dici ſolitum de bonis temere profuſis direptiſque.

Quæ ex antiqua. 94

Τὰ ἐκ παλαιᾶς, id eſt, Quæ ex antiqua, ſubaudiendũ Tyro. Perinde valet quaſi dicas ſummã moleſtiã, extremúmq; malũ. Tyrũ enim, quæ cognominata eſt vetus, dictione cõpoſita παλαίτυρος, Alexander expugnatam, & ex inſula, cõportatis aggeribus, redditam continentem, crudeliter tractauit, plurimiſque affecit incõmodis: vnde prouerbium, τὰ ἐκ παλαιᾶς. quo ſignificabant tantum malorum, quantum antiqua Tyrus pertuliſſet. Recenſetur & in Plutarchi collectaneis, atque item Zenodoti. Hiſtoria eſt apud Q. Curtium.

Triceps Mercurius. 95

Τρικέφαλος ἑρμῆς, id eſt, Triceps Mercurius. Dictũ videtur in ambiguos ancipiteſque, aut in vehementer aſtutos. Ad hũc modum fingebatur antiquitus Mercurius, vel quòd plurimã vim habeat oratio, vel quòd idem deus index viæ, proinde in ſingulis capitibus inſcriptionẽ habebat, quò duceret hæc via, quò rurſum illa. Huiuſmodi Mercurii ſimulachrum primus poſuit Proclides, authore Philochoro.

Danace. 96

Δανάκη, Danace, ſic appellabatur numulus ille qui Charonti perſoluitur, naulum pro tranſmiſſione Stygiæ paludis: cuius meminit Lucianus in Charonte: Apuleius item in fabula Pſyches. Refertur in collectaneis Plutarchi, nec indicatur vſus. Mihi videtur rectè vſurpandũ, ſiquis iubeat ſenem parare δανάκην, innuens propè eſſe vt emigret è vita. Aut ſi quem vſqueadeo nihil reliquiſſe dicat, vt ne danace quidem ſuperfuerit. In hunc ſenſum vſurpat Iuuenalis ſatyra tertia, qui hunc numulum trientem vocat,

-nec ſperat cœnoſi gurgitis alnum
Infœlix, nec habet quem porrigat ore trientem.

Vt Bagas conſtitiſti. 97

Βάγας ἕστηκας, id eſt, Vt Bagas ſtabas. In ſtupidum & elinguem dicebatur. Bagas erat quiſpiam adſimilis attonito, ſtupidóque & inſulſo. Commemoratur in Plutarchi collectaneis. Haud ſcio num legendum ſit Bagoas pro Bagas: is eunuchus fuit. Et eſt hoc genus timidum & imbelle.

Cancrum ingredi doces. 98

Καρκίνον ὀρθὰ βαδίζειν διδάσκεις, id eſt, Cancrum rectè ingredi doces. De eo qui docet indocilem. Refertur in eiſdem collectaneis. Finitimum vel idem potius cum illo quod paulo ſuperius retulimus ex Ariſtophane, in prouerbio, Nunquam efficies. Pertinet ad genus ἀδυνάτων, Æthiopem dealbas, &c. Siquidem animal hoc non ingreditur niſi obliquo corpore, & in omnem partem mouet greſſum. Dictum putant καρκίνον quaſi καρήκινον, à mouendo capite. Dicitur & capite gignere.

Mare exhauris. 99

Θάλασσαν ἀντλεῖς, id eſt, Mare exhauris. De eo qui conatur quod effici non poſſit. Nam montes vtcunque perfodiũtur, at mare non poſſit exhauriri.

Canes timidi vehemẽtius latrant, &c. 100

Q. Curtius libro 7, demonſtrat huiuſmodi prouerbium apud Bactrianos vulgo iactatum fuiſſe, Canis timidus vehemẽtius latrat quàm mordet. Thraſonũ eſt turgidis minis dira moliri: at Chremes ad rem gerendã prõptior. Sic & Athenienſes ad bene dicendũ quàm ad gnauiter agendũ accommodatiores fuiſſe leguntur. Nec Aiaci promptũ fuit dicere, nec Vlyſſi bellare. Et Lacedæmonii verbis parciſſimi, virtute longe præcelluerunt. Et apud Homerum Græci taciti pugnã ineunt, ſed vim ſpirãtes: quum barbari immani clamore accurrerent. Denique mulieres lingua melius quàm viri belligerantur. Q. Curtius eodem in loco ſubiicit allegoriam huic ſimilẽ, Altiſſima quæque flumina minimo ſono labi.

CHILIADIS TERTIAE CENTVRIA OCTAVA.

Homerici verſus aliquot prouerbiales.

TAntum honoris antiquitas habebat Homero, quemadmodũ teſtatur Macrobius, vt ſinguli penè verſus illius prouerbii vice celebrarẽtur. Quorũ nosnõnullos ſparſim in hoc opere recenſuimus, præſertim quos in authorũ literis vſurpatos deprehendiſſemus. Nũc itaque mihi videor facturus operæpretium ſi ex omni Homericæ poeſis corpore quoſdã ſeligã verſiculos, qui prouerbii ſpeciẽ ita præ ſe ferant, vt dubitandum nõ ſit quin hi certe ex illorũ numero fuerint quos antiquitas adagionũ inſtar vſurpauerit. Quanquã autem nullũ ferè carmen eſt huius poetæ quod nõ poſſit ad aliquã prouerbii rationem detorqueri: tamen nos è plurimis pauca quædã decerpere maluimus: partim nequis nos in re tanquam aſcita, nimium diligẽtes dicere poſſet: partim quòd neſcio quomodo magis arridẽt in hoc genere quæ ſibi quiſque velut adoptarit. Itaque ſat habuimus, in paucis aliquot, quemadmodũ accommodari debeant, viã oſtendiſſe. Atque in his ipſis, quanquam eum carminis vſum indicauimus qui tum nobis ſcribentibus veniſſet in mentẽ, tamen nihil vetuerit quominus idem carmen ad varios vſus aſciſcatur. Neque verò idẽ permiſerim in reliquis poetis: niſi quis in Marone licere putet, quem Latinũ Homerum optimo iure dixeris. ſed facit hoc Homeri diuinitas quædã, vt deceat quicquid ex illo quocunque pacto mutuum ſumpſeris: etiamſi, quod in centonibus fieri ſolet, ad longe diuerſam ſententiam verba detorſeris. Quanquam autem ſciremus his non adfuturam gratiam niſi quis vſurparet Græcè, tamen ne nõ intelligerentur à nonnullis, vertimus hæc quoque. Sed iam referre incipiemus.

Non probantis. 1

Ἀλλ' οὐκ Ἀτρείδῃ Ἀγαμέμνονι ἥνδανε θυμῷ. id eſt,
At non Atridæ ſic eſt Agamemnoni viſum.

Vſurpatur à Luciano ceu prouerbialiter in Lapithis. Recte vtemur vbi rem quidẽ fatebimur honeſtã factu, verum diuerſa placere iis quorũ libido plus valet quàm æquitatis ratio. Siue quũ quis tyrannico more ſequitur non quod dictet æquitas, ſed quod animo collubitum ſit. Siue, quũ vnus aliquis à cæteris omnibus diſſentit. Sumptum eſt autem ex Iliados Homericæ libro primo, vbi & iteratur hic verſiculus,

Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἐπευφήμησαν ἀχαιοὶ,
Αἰδεῖσθαί θ' ἱερῆα, καὶ ἀγλαὰ δέχθαι ἄποινα.
Ἀλλ' οὐκ Ἀτρείδῃ Ἀγαμέμνονι ἥνδανε θυμῷ,
Ἀλλὰ κακῶς ἀφίει, κρατερὸν δ' ἐπὶ μῦθον ἔτελλε. id eſt,
At reliquæ Danaûm placet hæc ſententia turbæ,
Sacrifico vt habeatur honos, ac ſplendida dona
Accipiant. at idem hoc Agamemnoni non ita viſum eſt,
Quin male dimittit, dicta ac fera inſuper addit.

Refutantis laudem immodicam. 2

Οὔτις ἐγὼ θεός εἰμι, τί μ' ἀθανάτοισιν ἐΐσκεις; id eſt,
Nullum ego ſum numen, quid me immortalibus æquas?

Plutarchus in commentario cui titulus, Quo pacto quis intelligat ſe profeciſſe, monet vt hoc Homericũ carmen ſemper habeamus in promptu, tanquam pharmacum aduerſus venenum adulationis: aut vbi quis nos magnificẽtius quàm pro merito laudat. Vſurpatur à Luciano in Icaromenippo. Carmen extat Odyſſeæ π, ſub perſona Vlyſſis loquentis ad Telemachum filium.

Cauentis clancularias inſidias. 3

Μή τίς τοι φεύγοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξῃ. id eſt,
Ne quis te à tergo fugientem cuſpide figat.

Quum ſignificamus circunſpectius agẽdum, nequis noceat imprudẽti. Diogenes vſurpauit mutata vocula in adoleſcentem formoſum, qui incuſtoditè dormiebat,

Μή τις τοι εὕδοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξῃ.

Sunt autem apud Homerũ Iliados θ, verba Diomedis Vlyſſem fugientem reuocantis ad pugnam. Item Iliados χ,

Οὐ μέν μοι φεύγοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξεις,
Ἀλλ' ἰθὺς μεμαῶτι διὰ στήθεσφιν ἔλασσον. id eſt,
Nunquam mi à tergo fugienti infixeris haſtam:

–ὡς ὅτε μήτηρ
Παιδὸς ἐέργῃ μυῖαν, ὅθ' ἡδέϊ λέξεται ὕπνῳ. id eſt,
–non ſecus atque genitrix
Muſcam arcet puero ſomno officioſa cubanti.

Dictum de Pallade curante vulnus Menelai.

Contemnentis dicterium. 21

Siquando ſignificabimus nos ſcommate ſeu contumelia leuiter cõmoueri, nec altius in animum demittere: congruet illud ex Iliados eodem libro quarto,

Οὐκ ἐν καιρίῳ ὀξὺ πάγη βέλος, ἀλλὰ πάροιθεν
Εἰρύσατο ζωστήρ τε παναίολος, ἠδ' ὑπένερθε
Ζῶμά τε καὶ μίτρη, τὴν χαλκῆες κάμον ἄνδρες. id eſt,
At miſſum non tranſit ad vitalia telum:
Sed ſumma in cute baltheus arcuit, impoſitóque
Laminæ ſquamæ, quas huic faber addidit ære.

Malorum obliuio. 22

Qui deprecabitur omen aliquod parum fauſtum, aut qui iubebit obliterari memoriam malorum, nõ intempeſtiuiter vſurpabit illud ex eodem libro,

–τὰ δὲ πάντα θεοὶ μεταμώνια θεῖεν. id eſt,
Irrita dii ſuperi vetuis hæc omnia tradant.

Ex minimis initiis maxima. 23

Ad indicandum maximas ſimultates nonnunquam ex leuiſſimis initiolis naſci, nõ ſecus atque ex minutiſſima ſcintillula grauiſſimum incendiũ, mire cogruet illud ex eodem libro de Eride, id eſt dea contentione,

Ἥ τ' ὀλίγη μὲν πρῶτα κορύσσεται, αὐτὰρ ἔπειτα
Οὐρανῷ ἐστήριξε κάρη καὶ ἐπὶ χθονὶ βαίνει. id eſt,
Quæ primum exigua ſurgit, verum illico cælum
Attingit capite, in terris veſtigia ponens.

Hunc locum Vergilius Æneidos 4, detorſit ad famam,
Parua metu primò, mox ſeſe attollit in auras,
Ingrediturque ſolo, & caput inter nubila condit.

Diuerſarum partium. 24

Qui volet innuere Metiũ quempiã, & cum vtraque parte colludentẽ, aut aduocatum præuaricatorem, aut proditorem ducẽ, non ineleganter vſurpauerit illud ex Iliados libro 5,

Τυδεΐδην δ' οὐκ ἂν γνοίης ποτέροισι μετείη,
Ἠὲ μετὰ Τρώεσσιν ὁμιλέοι, ἦ μετ' Ἀχαιοῖς. id eſt,
Porrò Tydiden minime dignoſcere poſſis,
Troianóſne inter verſetur, an inter Achiuos.

Alieno ferox præſidio. 25

Si quæras innuere, quòd ferox ſit quiſpiã, & improba moliatur, id eum non facere domeſticis viribus fretum, verum alicuius potentioris fultum præſidio, qui clanculũ illi ſuppeditat & animum & opem (quemadmodum vulgus noſtratium ſuſpicatur ducem Geldriæ, tot iam annos negotium faceſſere nobis, diſſimulatis Gallorum ſuppetiis) illud accommodes licebit eodem ex libro,

Οὐχ ὅ γ' ἄνευθε θεοῦ τάδε μαίνεται, ἀλλά τις ἄγχι
Ἕστηκ' ἀθανάτων νεφέλῃ εἰλυμένος ὤμους. id eſt,
Iſta quidem hic nequaquam audet ſine numine, verùm
Adſtat diuûm aliquis, humeros caligine tectus.

Fortuna prorſus aduerſa. 26

Quum res bonis inſtituta conſiliis, tamen male cedit, illud apposite dixeris ex eodem libro,

–θεός νύ τίς ἐστι κοτήεις. id eſt,
Infenſus deus eſt aliquis.

Item in ζ,

Ἀλλ' ὅτε δὴ καὶ κεῖνος ἀπήχθετο πᾶσι θεοῖσιν. id eſt,
Ille vbi iam inuiſus diuis etiam omnibus eſſet.

Arripe negotii curam. 27

Admonentes aliquem vt diligenter negotium capeſſat, & gnauiter rem aggrediatur, vtemur hoc ex eodẽ loco carmine, quo Æneas hortatur aurigam ſuum,

Ἀλλ' ἄγε νῦν μάστιγα καὶ ἡνία σιγαλόεντα
Δέξαι. id eſt,
Quin age nunc, ſcuticámque manu depictáque lora
Corripe.

Reiicientis authorem formidinis. 28

Territanti, metumque inanẽ inicienti, verſum hunc occinere licebit quo Sthenelum ibidem alloquitur Diomedes,

Μή τι φόβονδ' ἀγόρευε. id eſt,
Ne trepidandi author mihi ſit.

Omni conatu inuadere. 29

Siquem ſignificabimus totis viribus tendere in quempiã oppugnandum, conueniet illud ex eodem libro,

Αἰνείας δ' ἀπόρουσε σὺν ἀσπίδι, δουρί τε μακρῷ. id eſt,
Obuius Æneas clypeóque inſurgit & haſta.

Summa vi defendere. 30

Rurſum ſiquis alterũ ſumma vi tuebitur, quadrabit quod proxime eo conſequitur loco,

Πρόσθε δέ οἱ δόρυ τ' ἔσχε καὶ ἀσπίδα πάντοσ' ἐΐσην. id eſt,
Vndique texit eum lancea, clypeoque rotundo.

AEqua concertatio. 31

Quum ſignificabimus duos ex æquo paratos ad diſceptãdum, rixamve, licebit accommodare carmen illud ex eodem libro,

Τὼ μὲν δὲ χερσί τε καὶ ἔγχεα ὀξυόεντα
Ἀντίον ἀλλήλων ἐχέτην, μεμαῶτε μάχεσθαι. id eſt,
Illi inter ſeſe, iamiam pugnare parantes,
Obtendunt paritérque manus, præacutaque pila.

Incitare currentem. 32

Qui ſignificabit inſtigari quempiam ad id ad quod ſuapte ſponte propendet, vſurpabit illud ex eodem libro. quanquam & aliàs apud eundem poetam occurrit.

Μάστιξεν δ' ἵππους, τὼ δ' οὐκ ἀέκοντε πετέσθην. id eſt,
Cædit equos ſcutica: aſt illi vel ſponte volabant.

Sumptum ab aurigis.

Ad vtrumuis paratus. 33

Hominem ad vtranque fortunã inſtructũ, ludicris pariter ac ſeriis accommodatũ, aut qui norit cum bonis pariter ac malis cõuenire, notabimus hoc carmine quod eſt in Iliad. η,

Οἶδ' ἐπὶ δεξιά, οἶδ' ἐπ' ἀριστερὰ νωμῆσαι βῶν. id eſt,
Noui equidem clypeum dextra, læuáque mouere.

Nullus delectus. 34

Ariſtoteles libro Politicorum 2, refert hunc verſiculum ceu vulgo celebrem,

Ἐν δὲ ἰῇ τιμῇ ἠμὲν κακὸς ἠδὲ καὶ ἐσθλός. id eſt,
Par honor ignauóque viro & virtute valenti.

Quo licebit vti ſiquando ſignificabimus nihil eſſe diſcriminis inter eruditum & impoſtorem, inter benemerentem & malemerentem, inter probum & improbum. Verba ſunt Achillis ſtomachantis, quòd ſui ratio non eſſet habita ab Agamemnone, quũ eſſet omnium multo fortiſſimus. Hoc loco lapſus eſt interpres Leonardus Aretinus, vir ille quidem tum doctus, tum eloquens, ſed homo tamen. Sic enim vertit carmen Homericum, Honori incumbit tam ignauus quàm bonus: nimirum deceptus ab eo qui libros eos illi prælegerat. nec animaduertit ἰῇ poſitum pro μιᾷ.

Muneribus res agitur. 35

Qui dicet nõ eſſe locum recte factis & æquis rationibus, ſed largitione & aſſentatione rem omnem peragi, poterit illud accommodare ex Iliados ι,

Δώροισίν τ' ἀγανοῖσιν, ἔπεσσί τε μειλιχίοισι. id eſt,
Et donis permagnificis, & lenibus dictis.

Quo quidem in carmine muneribus non temere prior datus eſt locus.

Fruſtratus conatus. 36

Qui ſpe fruſtratus ſua, non aſſequitur id quod ambiebat, in hunc non incongrue torquebitur illud ex Iliados θ,

–βάλλειν δέ ἑ ἵετο θυμός·
Καὶ τοῦ μὲν ῥ' ἀφάμαρθ'. id eſt,
–animus cupiit configere telo,
Verùm illum fallente manu non attigit.

Rurſus aliàs,

–ἀλλ' ὅ γε καὶ τόθ' ἅμαρτε. id eſt,
–verum & tunc ille fefellit.

Alieno auxilio potentes. 37

Qui alienis præſidiis freti facinus aliquod egregium, aut qui alieni prætextu nominis aliquid faciunt, in eos apposite torquebitur ex eodem libro, quod ibi dictum eſt de Teucro fratre Aiacis Telamonii. Nam is ſub fraterno latitãs clypeo, ſagittas aliquot mittit in Troianos,

Στῆ δ' ἄρ' ὑπ' Αἴαντος σάκει Τελαμωνιάδαο. id eſt,
Conſtitit Aiacis clypeo ſeptemplice tectus.

Cauendum à potentiore. 38

Qui ſe negabit rem habere velle cum homine longe po-

tentiori, quique magnopere poſſit lædere, rectè accommodauerit illud ex eodem libro,

Οὐ γὰρ ἔγωγ᾽ ἐθέλοιμι Διὶ Κρονίωνι μάχεσθαι. id eſt,

Cum Ioue ego ſanè nolim certamen inire.

Subitum remedium periculi. 39

Quum indicabimus rem in extremum diſcrimen adductam, actumque fuiſſe, ni ſubita ſalus, ceu à deo quopiam immiſſa, protinus affulſiſſet: illud ex eodem libro, tum alias ſæpe, conueniet,

Εἰ μὴ ἄρ᾽ ὀξὺ νόησε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε. id eſt,

Ni ilico ſenſiſſet genitor diuumque hominúmque.

Perplexus, animique conſternati. 40

In eũ qui periculoſo negotio cõſternatur animo, nec rationẽ inuenit qua expliceet ſeſe, quadrabit illud ex eodẽ libro,

Νέστορα δ᾽ ἐκ χειρῶν φύγον ἡνία σιγαλόεντα. id eſt,

Fugere è manibus mirandæ Neſtori habenæ.

Litem incipere. 41

In eum qui iam prouocatus aggreditur conuiciis agere, congruet illud ex Iliados κ,

Εἵλετο δ᾽ ἄλκιμον ἔγχος ἀκαχμένον ὀξέϊ χαλκῷ. id eſt,

Haſtam corripuit robuſtam cuſpide acuta.

Cui diuerſum illud, Haſtam abiecit: quod alibi retulimus ex Cicerone.

In formidoloſum. 42

In hominem vehementer pauidũ, animóque conſternatum, quadrabunt hi verſus ex eodem libro, -οὐδέ μοι ἦτορ

Ἔμπεδον, ἀλλ᾽ ἀλαλύκτημαι, κραδίη δέ μοι ἔξω

Στηθέων ἐκθρώσκει, τρομέει δ᾽ ὑπὸ φαίδιμα γυῖα. id eſt,

Nec mihi mens conſtat, ſed mota vacillat: & extra

Pectus cor ſalit, & trepidant quoque corporis artus.

Dicuntur autem hæc ab Agamemnone, populo metuente.

Blandius alloqui. 43

In eum qui blandius & honorificentius cõpellat aliquem gẽtilitiis etiam prænominibus additis. Quinte, puta, aut Publi videlicet quo gratiã aliquam ineat apud illum. rectè torquebitur illud quod eodem in libro dictum ab Agamemnone, iubente Menelaum blandiri copiis Græcorum,

Πατρόθεν ἐκ γενεῆς ὀνομάζων ἄνδρα ἕκαστον. id eſt,

Compellans patris ac gentis cognomine quenque.

Inexorabilis. 44

In exoratu difficilem ac præfractum, ſuóque relinquendum ingenio: ſiue in eum cuius operam nihil moramur, appoſite torquebitur quod Iliados ι, Diomedes dixit in Achillem, qui legatos & Agamemnonis dona reiecerat,

Ἀλλ᾽ ἤτοι κεῖνον μὲν ἐάσομεν, ἤ κεν ἴῃσιν,

Ἤ κε μένῃ. id eſt,

Quin magis ipſius hunc animo ingenióque ſinamus,

Siue venire velit, ſiue hic remanere.

Auſculta & perpende. 45

Quoties ſignificabimus nos aliquid dicturos quod ad rẽ pertineat, quodque ratum ac certum futurum ſit, conueniet illud ex eodem libro, quanquam & aliàs apud eum poetam ſæpius obuium,

Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ᾽ ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν. id eſt,

Imò aliud quiddam (tu mente recondito) dicam.

Non ſtatim decernendum, 46

Qui ſignificabit interponendã moram prius quàm decernatur, & rem in poſterum diem reiiciendã, accõmodabit illud ex eodem libro, quod Phœnici cum legatis ad reconciliandam gratiã miſſo ab Agamemnone reſpondit Achilles,

-ἅμ᾽ ἠοῖ φαινομένηφι

Φρασσόμεθα. id eſt,

-aurora vbi craſtina ſurget Conſultabimus.

Hinc apparet ſumptum celebre Græcis prouerbium, ἐν νυκτὶ βουλή, id eſt, In nocte conſilium quod alio diximus loco.

Nemo cogendus amicus. 47

Quum innues aliquem non eſſe ad negotium accerſendum præter animi ſententiam: aut non eſſe collocãdum officium in eum qui nec agnoſcat, nec accipiat libenter: accõmodum fuerit quod eodem in libro de Phœnice dixit Achilles,

-ἢν ἐθέλῃσιν, ἀνάγκῃ δ᾽ οὔ τί μιν ἄξω. id eſt,

Si volet, inuitum hunc haudquaquã abduxero quoquam.

Omnibus anteuertenda vitæ cura. 48

Qui dicet omnia poſt habenda quo vitæ conſulamus, accommodabit illud ex eodem libro,

Οὐ γὰρ ἐμοὶ ψυχῆς ἀντάξιον οὐδ᾽ ὅσα φασὶν

Ἴλιον ἐκτῆσθαι, εὖ ναιόμενον πτολίεθρον,

Τὸ πρὶν ἐπ᾽ εἰρήνης. id eſt,

Nullum equidem precium cum vita confero, nec cum

Iliacis opibus, pridem quas tempore pacis

Vrbs opulenta tenebat, vti fama eſt.

Móxque cauſa redditur, quòd vna vita neque reuocari neque ſarciri poſſit, ſimulatque ſemel dentes reliquerit,

Ἀνδρὸς δὲ ψυχὴ πάλιν ἐλθεῖν οὔτε λεϊστὴ,

Οὔθ᾽ ἑλετή.

Euenit malo male. 49

Quũ ſcelerato cuipiam euenit quod omnes imprecabantur & optabant, locus erit illi ex eodem libro,

-θεοὶ δ᾽ ἐτέλειον ἐπαράς. id eſt,

-explerunt inimica precamina diui.

Verba ſunt Phœnicis narrantis omnia mala accidiſſe ſibi quæ pater olim fuerat imprecatus.

Nec dignus qui me intueatur. 50

Qui contemnet omnino quempiam vt ignauum, multóque ſeſe inferiorem, non ineleganter illud ex eodẽ libro detorſerit quod in Agamemnonem dixit Achilles,

-οὐδ᾽ ἂν ἔμοιγε

Τετλαίη, κύνεός περ ἐὼν, εἰς ὦπα ἰδέσθαι. id eſt,

-haud ille quidem auſit,

Quamuis perfricta ſit fronte, mihi ora tueri.

Quod idem etiam hodie vulgo dictitant. Eſt autem indiciũ animi conſcii, non audere rectà faciem intueri eius quẽ læſeris. Hinc eſt quòd Menelaus in Iphigenia Aulidenſi iubet in primis vt Agamemnon obtueatur ſeſe, videlicet inde facti collecturus primum argumentum.

Cauendum ab eo qui ſemel impoſuit. 51

Qui ſe negabit habere velle commercium cum eo à quo ſemel ſit deceptus, vſurpabit illud ex eodem libro,

Οὐδέ τοι βουλὰς συμφράσσομαι, οὐδὲ μὲν ἔργον.

Ἐκ γὰρ δή μ᾽ ἀπάτησε καὶ ἤλιτεν· οὐδ᾽ ἂν ἔτ᾽ αὖτις

Ἐξαπάφοιτ᾽ ἐπέεσσιν, ἅλις δέ οἱ· ἀλλὰ ἕκηλος

Ἐρρέτω. id eſt,

Hoc ego cũ nihil aggrediar: neque enim expedit vnquã.

Quippe vbi fruſtratus ſemel eſt, ac fraude feſellit,

Non iterum mihi verba dabit ſtulto: ſemel illi hoc

Sit feciſſe ſatis. quin poſthac ille quieſcat,

Ac valeat.

Amicorum eſt admonere mutuum. 52

Sententia prouerbialis videtur quam legimus Iliados λ,

-ἀγαθὴ δὲ παραίφασίς ἐστιν ἑταίρου. id eſt,

-bonus eſt affatus amici Admonitoris.

Hanc licebit vſurpare ſiquando dicemus amici munus eſſe vt amicum, ſiquid erret, liberius admoneat.

Vnus multorum inſtar. 53

Quod eodem in libro dictum eſt in laudem medici, idẽ torqueri poterit ad quemcunque virtute præſtãtem. carmẽ eſt huiuſmodi,

Ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων. id eſt,

Vir medicus multis aliis æquandus honore eſt.

Feſtiuiter hoc in Eryximachum torquet Alcibiades, cui iubenti negat ſe poſſe obſiſtere, quòd vir medicus multorum inſtar ſit. Feſtiuius erit ſi transferatur ad res animi. veluti Plato libro de Repub. 4, ἐὰν τὸ λεγόμενον, ἓν μέγα φυλάττωσι. id eſt, Si illud vnum magnum, quod dicitur, ſeruauerint. Indicat illud ἓν μέγα fuiſſe prouerbiale. Vide prouerbiũ, Multa nouit vulpes, &c. Idem admonet elegantiſſima parabola euangelica de pretioſo margarito, & de theſauro in agro. Bona mens igitur πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων & eruditio & bona fama, πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων.

Contemnentis inimicum. 54

Qui negabit ſe commoueri conuiciis alicuius hominis contempti, non inſcite deflexerit id quod eodem libro dicit Diomedes,

Οὐκ ἀλέγω, ὡς εἴ με γυνὴ βάλοι, ἢ πάϊς ἄφρων. id eſt,

Κωφὸν γὰρ βέλος ἀνδρὸς ἀνάλκιδος οὐτιδανοῖο.

Haud curo magis acſi fœmina ſiue quis infans

Me iaculo peteret: ſiquidem viri inertis & ipſa

Irrita tela volant.

In voti compotem. 55

Vbi quis aſſequutus eſt quod affectabat captabátq́ue(veluti ſiquis ſacerdotii ſpe munus principi mitteret, eóq; ſacerdotio fauore principis potiretur)quadrabit illud ex eodē libro,

Καὶ βάλεν, οὐδ' ἄρα μιν ἅλιον βέλος ἔκφυγε χειρός. id eſt,
Attigit,eque manu non irrita miſſa ſagitta eſt.

Lupus in tabula. 56

Quum forte fortuna in medio ſermone interuenit is cuius mentio fiebat, conueniet illud ex Iliados κ,

Οὔπω πᾶν εἴρητο ἔπος, ὅτ' ἄρ' ἤλυθον αὐτοί. id eſt,
Iamque aderant ipſi, nondum ſermone peracto.

Corrigentis quod dictū eſt ab alio. 57

Vbi ciuiliter notabimus aliquem tanquam haud ex animi ſententia loquutum,aut vbi quid dictum erit parum honeſtum,intorquebimus verſiculum hunc ex Iliados μ,quem Plutarchus ad eum vſum adduxit alicubi,

Οἶσθα καὶ ἄλλον μῦθον ἀμείνονα τοῦδε νοῆσαι. id eſt,
Sermonem hoc alium potiorem adducere noſti.

Aliter cum aliis agendum. 58

Qui ſignificabit cum aliis blandius agendum, cum aliis aſperius, vt cuiuſque fuerit ingenium, aut fortuna dignitáſque,allegabit illud ex eodem libro,

Ἄλλον μειλιχίοις, ἄλλον στερεοῖς ἐπέεσσι Νείκεον. id eſt,
Verbis hūc placidis,cōtrà aſperioribus illū Increpuere.

Vt nunc ſunt homines. 59

Si notabis temporum tuorum mores, vt ſemper in peius degenerantes à virtute maiorum, veluti ſi dicas hunc aut illum principem laudandum,vt hac tempeſtate ſunt principes,applicabis illud ex eodem libro,οἷοι νῦν βροτοί εἰσι.Quod quidem hemiſtichium aliquot eſt locis apud Homerum:hic de Aiace &de Hectore,ſaxū ingens humo facilè tollentibus: Iliados quinto de Tydeo ſaxum item tollente.

Non ſuſcipiendū negotium temere. 60

In præpotentem, & cum quo non ſit ſuſcipiēda ſimultas aut lis, niſi magno aliquo præſidio fulciaris, quadrabit illud ex eodem libro,

Οὐκ ἄν τίς μιν ἐρύκακεν ἀντιβολήσας, Νόσφι θεῶν. id eſt,
Huic certaturus nō ierit obuius vllus Abſque deis.

Dictum eſt de Hectore duabus lanceis tendēte in prælium, quum emiſiſſet ingens ſaxum.

Vehementer cupientis. 61

Quum animus ipſe nos vehementer inſtigat ad faciendū quippiam,conueniet illud ex Iliados ν,

Καὶ δ' ἐμοὶ αὐτῷ θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισι
Μᾶλλον ἐφορμᾶται πολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι,
Μαιμώωσι δ' ἔνερθε πόδες καὶ χεῖρες ὕπερθε. id eſt,
Sponte mihi gliſcens animus in pectore geſtit
Vſque magis bellare manu,& confligere coràm
Feſtinant infráque pedes ac dextra ſupernè.

Elucet egregia virtus. 62

Egregia virtus etiam ſiquando diſſimuletur, tamen ſemper eminet inter alios,atque ex ipſo oris habitu perſpicitur, & in ipſa quaſi relucet fronte. Veram item nobilitatē teſtatur facies hominis,itidē vt mores. In hanc ſententiam quadrabit Homericum illud ex eodem libro,

– ἀρίγνωτοι δὲ θεοί περ. id eſt,
– inſignia numina diuûm.

Mutua defenſatio. 63

Mutuā cōplurium inter ipſos concordiā,mutuámq; defenſationē notabimus nō infacetè verſib' his ex eodē libro,

Φράξαντες δόρυ δουρὶ, σάκος σάκεϊ προθελύμνῳ
Ἀσπὶς ἄρ' ἀσπίδ' ἔρειδε, κόρυς κόρυν, ἀνέρα δ' ἀνήρ. id eſt,
Haſtas denſabant haſtis,vmbone frequenti
Vmbonem,clypeum clypeus fulcibat inhærens,
Inque vicem galeæ galeas texere,virum vir.

Iuuenalis item de mollibus, – ſed illos
Defendit numerus,iunctǽque vmbone phalanges.

Concordia fulciuntur opes etiā exiguæ. 64

Sententia prouerbialis eſt ibidem huiuſmodi,

Συμφερτὴ δ' ἀρετὴ πέλει ἀνδρῶν καὶ μάλα λυγρῶν.
Coniuncti pollent etiam vehementer inertes.

Hac conueniet vti ſiquando ſignificabimus non eſſe cōtemnendam amicitiam aut ſimultatem multorum, etiamſi fuerint alioquin imbecilles, & quorum ſingulos quiuis facilè contemnat. Nam quemadmodum(vt ait Ouidius)

Et quæ non proſunt ſingula,multa iuuant,

ita quæ non lædunt ſingula,multa,nocent.

Extra periculum ferox. 65

In timidum & ita demum ferocem ſi procul abſit à periculo, velut in obtrectatorem clancularium, qui coràm non auſit congredi,quadrauerit illud ex eodem loco,

Ἀνδρῶν δυσμενέων εἶναι ἑκαστέρω πτολεμίζειν. id eſt,
Pugnare gnarus,verùm eminus & procul hoſte.

Simile eſt illud Demoſthenis in oratione De corona,οὕτως δ' οἰκείως ὑμᾶς ἐδέχοντο, ὥστε τῶν ὁπλιτῶν καὶ τῶν ἱππέων ὄντων, εἰς τὰς οἰκίας καὶ τὸ ἄστυ δέχεσθαι τὴν στρατιὰν ἐπὶ παῖδας καὶ γυναῖκας καὶ τὰ τιμιώτατα.id eſt,Adeò familiariter nos acceperunt,vt quū adeſſent armati & equites, in ædes atque in ciuitatem reciperent exercitum,ad liberos & vxores,& ad ea quæ ſunt chariſſima. Extra telorum iactum,antè recenſuimus: cui contrarium eſt Intra tela.M.Tullius in Verrē actione4.Non ego à Vibone paruo nauigio inter fugitiuorum ac prædonum ac Inter tela. tua tela veniſſem? quod Græci dicunt ἐντὸς βελῶν.

Quiſquis is fuerit. 66

Quemuis citra vllam expectationem hominem indicabimus hoc verſiculo,qui eſt in eodem libro,

Ὃς θνητός τ' εἴη καὶ ἔδοι Δημήτερος ἀκτήν. id eſt,
Qui modò mortalis ſit,edens cerealia dona.

Veluti ſiquis dicat humanas leges alibi alias eſſe,cæterùm legem naturæ omnium eſſe communem,ὅς θνητός τ' εἴη.

Iuuenta viribus pollet. 67

Ad vires plurimum momenti adfert ætas iuuenta. Ad id facit illud ex eodem loco de Ænea,

Καὶ δ' ἔχει ἥβης ἄνθος, ὅ τε κράτος ἐστὶ μέγιστον. id eſt,
Flos quoque adeſt æui, cuius tunc maxima vis eſt.

Ancipitis conſilii. 68

Ad ſignificandum hominem perplexum & ancipitis ſententiæ,ſuſpenſumque animo, congruet illud ex Iliados ξ,

Μεσσηγὺς γαίης τε καὶ οὐρανοῦ ἀστερόεντος. id eſt,
In medio terræ ſimul & ſtellantis olympi.

Dictum eſt apud poetam de equis Iunonis inter cælum & terram celeri volantibus curſu.

Prædiues. 69

Prædiuitem ſignificabimus his verſibus in ζ,κ, & λ Iliadis,

Πολλὰ δ' ἐν ἀφνειοῦ πατρὸς κειμήλια κεῖται,
Χαλκός τε, χρυσός τε, πολύκμητός τε σίδηρος. id eſt,
Diuitis in patris ſunt multa recondita tectis,
Æſque, aurumque,fabrefacti quoque copia ferri.

Ad idem faciet etiam illud ex Iliados κ,

– πολύχρυσος, πολύχαλκος. id eſt,
Multi auri,multique æris.

AEgre quidem,ſed facimus tamen. 70

Quum ægre quidem & non ſine plurimis incōmodis agimus quippiam,ſed tamē facimus, adacti neceſſitate,conueniet illud ex Iliados ζ,

Καὶ μάλα περ ἀχνύμενοι, ἀναγκαίη γὰρ ἐπείγει. id eſt,
Quanuis afflicti nimium:ſed fatum ita cogit.

Quod alibi diminutum,exæquatur alibi. 71

In eum in quo deſideratur virtutis aliquid, ſed cuius iacturam alia quapiam dote compenſes. Veluti ſiquem intelligi velimus parum eloquentem, ſed admirabili tamen iudicio:aut qui ſit indoctus quidem, ſed bene nummatus,competet illud ex eodē loco quem modo citauimus ex Iliados κ,

Ὃς δή τοι εἶδος μὲν ἔην κακός, ἀλλὰ ποδώκης. id eſt,
Qui ore quidem deformis erat,pedibus tamen acer.

Mutua defenſio tutiſſima. 72

Qui ſignificabit minus eos lædi poſſe qui concordes ſeſe mutuo defendunt:contrà,omniū iniuriæ obnoxios illos qui diſſidēt factionib' inteſtinis,accomodabit illud ex Iliados ρ,

Παυρότεροι δὲ πολὺ φθίνυθον· μέμνηντο γὰρ αἰεὶ
Ἀλλήλοις ἀν' ὅμιλον ἀλεξέμεναι φόνον αἰπύν. id eſt,
Multo turba minor perit,quòd in agmine ſemper
Mutuam opem ſibi ferre,malumque arcere ſtudebant.

Qui cum contemptu vitæ inuadunt. 73

In eos qui gladiatorio,ſicut ait Terētius, animo quempiā impetūt,vt aut perdant aut pereant, conueniet illud ex Iliados μ, – ἀγχοτέρω ἀντίοι ἐλθεῖν. id eſt,

- ſimiles agreſtibus apris.

Tradūt enim venatores, hos prouocatos rectà impetere prouocantem, nec lancea vitata.

Alius proſpiciens, non ſibi. 74

Si libebit in quempiam iocari, qui quum artem diuinandi profeſſus, aliis ſua mala prædixerit, ipſe ſuum malum non potuerit præuidere: nō inconcinniter accommodabimus illud ex Homeri Bœotia,

Ἀλλ' οὐκ οἰωνοῖσιν ἐρύσατο κῆρα μέλαιναν. id eſt,

At non auguriis fatum ſibi depulit atrum.

Quod imitatus Maro,

At non auguriis valuit depellere peſtem.

Dictum eſt de Eunomo Myſorum duce, perito quidē augurio rum, at nihilominus ab Achille occiſo.

Dedecus publicum. 74

Rem modis omnibus infamem ac perniicioſam non ineleganter indicaueris his verſibus, quibus Hector Paridē obiurgat libro Iliados tertio,

Πατρί τε σῷ μέγα πῆμα, πόληΐ τε, παντί τε δήμῳ·

Δυσμενέσιν μὲν χάρμα, κατηφείην δὲ σοὶ αὐτῷ. id eſt,

Noxa ingens vbique tuæ, populoque, patrique:

Hoſti gaudia, ſed probrumque dolorque tibiipſi.

Ne depugnes in alieno negotio. 75

Vbi ſignificabimus nos nolle noſmet admiſcere liti alienæ, quæ nihil ad nos pertineat, ſed permiſſuros vt ipſi inter ſeſe ſuo decertent periculo quorum agitur negotium, verſiculus fuerit locus ex eodem libro,

Οἴους ἀμφ' Ἑλένῃ καὶ κτήμασι πᾶσι μάχεσθαι. id eſt,

Próque Helena, proque omni re decernere ſolos.

Dictum de Menelao & Paride ſingulari certamine cōgreſſuris.

Prudentia coniuncta cum viribus. 76

In eum qui norit idem & aliis imperare quid ſit agendū, & ipſe perſequi quū eſt opus, quod aliis imperat, aptè quadrabit illud ex eodem libro,

Ἀμφότερον, βασιλεύς τ' ἀγαθὸς κρατερός τ' αἰχμητής. id eſt,

Et iuxta ductor bonus, & certamine pollens.

Sunt enim qui imperatorem agere norunt, et militem præſtare non norunt.

Pauciloquus, ſed eruditus. 77

In eum qui pauca quidem, ſed tamē auditu digna loquitur, cōueniet illud ex eodē libro, quod illic dicitur de Menelao, breuiloquo, Laconū more, verùm ſuauiloquo & arguto,

Παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως· ἐπεὶ οὐ πολύμυθος. id eſt,

Non is multa quidem, verùm argutiſſima: quippe

Pauciloquus.

Duobus malis reſiſtere difficillimum. 78

Εἰ δὴ ὁμοῦ πόλεμός τε δαμᾷ καὶ λοιμὸς Ἀχαιούς. id eſt,

Iam pariter ſubigit bellumque & morbus Achiuos.

Siquando dicemus eundem hominem duobus, aut plurimis premi malis. Eſt apud Homerum Iliados primo.

A fronte ſimul & occipitio. 79

Quū indicabimus admirabilē rerum omnium cognitionē, aut ſingularē prudentiā (quæ cōſtat nō præſentiū modò ſcientia, ſed & memoria præteritorum, & futurorum proſpicientia) rectè verſum hunc ex eodem vſurpabimus libro,

Ὃς ᾔδη τά τ' ἐόντα, τά τ' ἐσσόμενα, πρό τ' ἐόντα. id eſt,

Qui ſcit præterita ac præſentia, poſtque futura.

Vergilius vertit ad hunc modum,

Quæ ſint, quæ fuerint, quæ mox ventura trahantur.

Nocuit & nocebit. 80

Siquando demonſtrata præteritorum malorum cauſa, cōminabimur futurum vt accedant maiora, niſi quis reſipiſcat, non intempeſtiuiter vſurpabimus verſum hunc Homericum ex eodem libro,

Τοὔνεκ' ἄρ' ἄλγε' ἔδωκεν ἑκηβόλος, ἠδ' ἔτι δώσει. id eſt,

Phœbus ob hæc mala multa dedit, atque inſuper addet.

Veluti ſi medicus, oſtenſo morbi periculo, moneat ægrotum reualeſcentem vt tēperet ab immodica venere, alioqui rediturum cum fœnore malum.

Ingens diſcrimen. 81

Quoties ingens diſcrimen innuemus inter homines aut res plurimū inter ſe diuerſas, aut immenſum interuallū inter ſeiunctos, elegāter accōmodabimus illud ex eodē libro.

- ἐπεὶ ἦ μάλα πολλὰ μεταξὺ,

Οὔρεά τε σκιόεντα, θάλασσά τε ἠχήεσσα. id eſt,

- ſunt in medio ſita plurima, montéſque

Vmbroſi, fretaque horriſono clamoſa fragore.

Adhortantis ad gloriam. 82

Quum adhortabimur ad immortalem gloriam egregiis parandam factis, non inconcinniter adhibebimus illud carmen quo M. Tullius aliquot vſus eſt locis,

Ἄλκιμος ἔσσ', ἵνα τίς σε καὶ ὀψιγόνων εὖ εἴπῃ. id eſt,

Strennuus eſto, quo te poſteritas quoque laudet.

Extat autē apud Homerum tum aliàs, tum Odyſſ. lib. α. Sic enim Pallas in ſpecie Mētoris adhortatur Telemachū ad virtutem, aliorum illuſtrium heroum exemplo,

Καὶ σὺ φίλος (μάλα γάρ σ' ὁρόω καλόν τε μέγαν τε)

Ἄλκιμος ἔσσ', ἵνα τίς σε καὶ ὀψιγόνων εὖ εἴπῃ. id eſt,

Tuque age (quando te video magnumque bonúmque)

Strennuus eſto, vti tete & poſtera prædicet ætas.

Qui paratus ad reſiſtendum. 83

Qui ſignificare volet ſe nequaquam detrectare certamē, ſed abunde ſuppetere quo partes tueatur ſuas, vſurpabit illud ex Iliados ν,

Τοί μοι δούρατα ἐστὶ καὶ ἀσπίδες ὀμφαλόεσσαι,

Καὶ κόρυθες καὶ θώρηκες λαμπρὸν γανόωντες. id eſt,

Et mihi ſunt haſtæ teretes, clypeique rotundi,

Tum galeæ, tum thoraces procul igne micantes.

In diſcrimine apparet qui vir. 84

De re periculoſa difficilique, & eiuſmodi quæ virum cordatum ac ſtrennuum requirat, conueniet illud quod eodem libro dicitur ab Idomeneo Cretenſium duce,

Ἔνθ' ὅ, τε δειλὸς ἀνὴρ ὅς τ' ἄλκιμος ἐξεφαάνθη. id eſt,

Illic qui vir iners, qui ſtrennuus ipſa docet res.

Ad idem facit quod proximo carmine conſequitur,

Τοῦ μὲν γάρ τε κακοῦ τρέπεται χρὼς ἄλλυδις ἄλλῃ.

Cuius alias mihi facta mentio.

Non cedendum malis. 85

Siquando admonebis non oportere cedere vel aduerſariis, vel inſultibus aduerſæ fortunæ, aut non eſſe certandum cum fugitiuis, non inſcitè detorſeris illud ex eodem libro,

Οὐκ ἂν ἐν αὐχένι ὄπισθε πέσοι βέλος, οὐδ' ἐνὶ νώτῳ,

Ἀλλά κεν ἢ στέρνων ἢ νηδύος ἀντιάσειε. id eſt,

Ne feriat iaculum ceruicem aut terga, ſed ipſum

Aut ventrem aut pectus feriat aduerſa ſagitta.

Ipſe ſibi perniciem accerſiuit. 86

In eum qui ſibi pertinaciter accerſit malum, cui veluti fato deſtinatus ſit, congruet illud ex eodem libro,

Τὸν δ' ἄγε μοῖρα κακὴ θανάτοιο τέλοσδε. id eſt,

Iſtum mortis in exitium mala Parca trahebat.

Vltra vires nihil aggrediendum. 87

Qui dicet non eſſe ſuſcipiendū negotium ad quod peragendum non ſuppetant vires, non inconcinniter illud accōmodauerit ex eodem libro,

Πὰρ δύναμιν δ' οὐκ ἔστι καὶ ἐσσύμενον πολεμίζειν. id eſt,

Vires vltra nemo queat bellare, licet ſit

Quantumuis animo promptus.

Verba ſunt Paridis ad Hectorem.

Ocyor accipitre. 88

Admirandam celeritatem hyperbola prouerbiali licebit indicare, quæ eſt in eodem libro,

Θάσσονες ἰρήκων. id eſt,

Pernicies magis accipitre.

Venuſtius fiet ſi ad famam, aut ingenium, aut nuntium, aut eiuſmodi quippiam detorqueatur.

Ancipitis animi. 89

Animum ancipitem & incerti conſilii licet indicare verſiculo qui eſt Iliados ξ,

Ὡς ὁ γέρων ὅρμαινε δαϊζόμενος κατὰ θυμὸν

Διχθάδια. id eſt,

Sic ſenior verſans animo diſquirit, vtroque Nutans.

Id Maro ſic eſt imitatus,

Atque animum nunc huc celerem, nunc diuidit illuc.

Rurſum Iliados π,

Διχθὰ δέ μοι κραδίη μέμονε φρεσὶν ὁρμαίνοντι.

Huc animus mihi verſanti inclinat & illuc.

Correctio dicti. 90

Dictum obſcœnius & bonis viris reticendum, aut abſurdum dictu, notabimus hoc verſiculo ex Iliados ξ,

Μῦθον ὃν οὔ κεν ἀνήρ γε διὰ ϛόμα πάμπαν ἄγοιτο,
Ὅς τις ἐπίϛαιτο ᾗσι φρεσὶν ἄρτια βάζειν. id eſt,
Sermonem, quem nemo vir vnquam promat ab ore,
Qui modò cognorit cordata & ſana profari.

In clamoſos. 91

Ingentem inter litigandum aut diſputandum vociferationē indicabimus eo verſiculo quem ibidem de Neptuno ſcripſit Homerus,

Ὅσσον τ' ἐννεάχιλοι ἐπίαχον ἢ δεκάχιλοι
Ἀνέρες ἐν πολέμῳ, ἔριδα ξυνάγοντες Ἄρηος. id eſt,
Tantum vociferans, quantum nouies deciéſve
Mille viri clamare ſolent qui prælia miſcent.

Idem carmen habetur Iliados ε, de Marte.

Pro mea virili. 92

Quū pollicebimur nos operā noſtrā præſtituros pro noſtra virili, couenìet illud ex eodē libro, Veneris ad Iunonē,

Εἰ δύναμαι τελέσαι γε, καὶ εἰ τετελεσμένον ἐϛί. id eſt,
Si præſtare queam, & fieri res ipſa poteſſit.

Idem verſus habetur Odyſſeæ ε, & Iliados σ. Vſurpat veluti prouerbii vice Plutarchus, in libello De dignoſcendo adulatore ab amico, τὸ γὰρ εἰρημένον τοῖς πρὸ ἡμῶν, φίλου μὲν ὄντως εἶναι τὴν ἐπαγγελίαν, Εἰ δύναμαι τελέσαι γε, καὶ εἰ τετελεσμένον ἐϛί, κόλακος δὲ ἐκείνην, Αὔδα ὅ, τι φρονέεις. id eſt, Nam rectè dictum eſt illud à maioribus noſtris, amicum ſic promittere,

Si præſtare queam, & fieri res ipſa poteſſit. adulatorem verò ad hunc modum,
Dicito quicquid habes in pectore.

Pro dignitate cuiuſque. 93

Quum vnicuique partes tribuūtur pro decoro perſonæ, próque dignitate (veluti ſi negotium arduum committatur prudenti & exercitato, leuiuſculum iuueni cuipiam & imperito) quadrabit illud ex eodem Iliados ξ,

Ἐσθλὰ μὲν ἐσθλὸς ἔδυνε, χέρεια δὲ χείρονι δόσκεν. id eſt,
Egregia egregius ſubit arma, ac deteriori
Deteriora dedit.

Omnia ex ſententia cedunt. 94

In magnopere fortunatos, quibus & rectè & ſecus inſtituta fœliciter cedunt, congruet illud ex Iliados ρ,

Τῶν μὲν γὰρ πάντων βέλ' ἅπτεται ὅς τις ἀφήῃ,
Ἢ κακὸς, ἢ ἀγαθὸς, Ζεὺς δ' ἔμπης πάντ' ἰθύνει. id eſt,
Spicula cuncta horum feriunt, ſeu torſerit illa
Ignauus, ſeu vir fortis: quia Iuppiter ipſe Dirigit.

Improbitas muſcæ. 95

In improbum & ſubinde redeuntem, etiamſi turpiter repellatur, quadrabit illud ex eodem,

Καί οἱ μυίης θάρσος ἐνὶ ϛήθεσσιν ἐνῆκεν,
Ἥ τε καὶ ἐργομένη, μάλα περ χροὸς ἀνδρομέοιο
Ἰσχανάᾳ δακέειν. id eſt,
Atque illi muſcæ vim intra præcordia miſit,
Quæ quamuis de pelle viri ſit ſæpe repulſa,
Attulit morſura tamen.

Deo fortunæque committo. 96

Qui fortunam experiri ſtatuerit, euentum negotii fortunæ committens, in hunc conuenerit illud ex eodem libro,

Ἥσω γὰρ καὶ ἐγώ· τὰ δέ κεν Διῒ πάντα μελήσει. id eſt,
Torſero & ipſe: Ioui fuerint hæc omnia curæ.

Conſilium in melius commutandū. 97

Siquando iubebimus mutare cōſilium, vtpote fœdum ac ſtultum, aut reprehendemus quippiam vt inconſultè factū, vſus fuerit illud ex eodem libro,

-Τίς τοι νυ θεῶν νηκερδέα βουλὴν
Ἐν ϛήθεσσιν ἔθηκε, καὶ ἐξέλετο φρένας ἐσθλάς;
Quis tibi conſilium ſubmiſit inutile tandem
Diuorum, ſanámque exemit pectore mentem?

Modis omnibus incitat. 98

Vbi quis modis omnibus animū alterius ſolicitat, nunc precibus, nunc blanditiis, nunc iurgiis, nunc minis: vſurpare licebit illud ex eodem libro, de Automedonte dictum & equis Achillis,

Πολλὰ μὲν ἂρ μάϛιγι θοῇ ἐπεμαίετο θείνων,
Πολλὰ δὲ μειλιχίοισι προσηύδα, πολλὰ δ' ἀρειῇ. id eſt,
Multum ille ſcuticáque cita celerare iubebat,
Multum idem blandè affatus, multúmque minatus.

Eidem inhiantes teſtamento. 99

Duriuſculum quidem, ſed tamen non inſcitum, ſi, quod eſt in eodem libro dictum de Græcis ac Troianis pro Patrocli cadauere dimicantibus, torqueatur ad hæredipetas, eundem ſenem, velut idem cadauer, certatim captantes,

Θαμὰ δ' ἔνθα καὶ ἔνθα νέκυν ὀλίγῃ ἐνὶ χώρῃ
Ἕλκεον ἀμφότεροι. id eſt,
Sic illi exiguo diſcrimine vtrique cadauer
Hinc atque inde trahunt.

Præmatura mors. 100

In hūc qui præmatura morte diſceſſerit, ſuperſtitibus parentibus, accommodabitur illud ex eodem libro de Hippothoo Pelaſgo Leti filio dictum: quē Aiax Telamonius occiderat quòd Patrocli corpus pede apprehenſum ad Troiam pertrahere conatus erat, οὐδὲ τοκεῦσι

Θρέπτρα φίλοις ἀπέδωκε, μινυνθάδιος δέ οἱ αἰών. id eſt,
Aſt neque nutricandi grata parentibus ille
Reddidit officia: ſed ei breue contigit æuum.

CHILIADIS TERTIAE CENTVRIA NONA.

Alia dantur, alia negantur. 1

Quoties è duabus naturæ dotibus altera cōtigit, altera negata eſt (veluti ſi cui formæ decus adſit, deſit ingenii laus) ſiue quum è duobus poſtulatis alterū duntaxat impetratur: quadrauerit illud ex Iliados π,

Τῷ δ' ἕτερον μὲν ἔδωκε πατὴρ, ἕτερον δ' ἀνένευσε. id eſt,
Annuit hoc illi diuûm pater, abnuit illud.

Hūc verſiculum vſurpat Plinius in epiſtola quadam. Dictus eſt autem de Achille, qui in votis quæ facit pro Patroclo ſuis armis inituro prælium, duo quædam rogarat, alterū, vt cum laude pugnaret, alterum, vt peracta pugna referret arma incolumis & ipſe. Quorum alterum annuit Iupiter, nempe vt fortiſſime pugnaret: cæterum Achillis arma non retulit, nec incolumis rediit. Feſtiuiter abuſus eſt hoc carmine Stratonicus citharœdus, qui quū audiſſet quendā cithara canentē, ſubiecit hunc Homeri verſum,

Τῷ δ' ἕτερον μὲν ἔδωκε πατὴρ, ἕτερον δ' ἀνένευσε.

Ac mox alio quodam rogāte cur ita diceret, Quoniam, inquit, male canere cithara dedit, cæterum bene canere voce abnuit. Ita ferme Athenæus libro 8.

Victoria non incruenta. 2

Facit hoc tum corruptela iudicum, tum patronorum rapacitas, vt ferè litigantium vtræque partes plectantur: adeo vt non raro pœniteat etiam eum qui vicit litem. In hos igitur conuenit illud ex Iliados ρ,

-οὐδ' οἱ γὰρ ἀναιμωτί γ' ἐμάχοντο. id eſt,
-nec hi ſine ſanguine pugnam Miſcebant.

Filius degenerans. 3

In filium qui paterno degenerat inſtituto, ſiue qui non diu fruitur à patre relictis, ſed excutitur à maiorum facultatibus, appoſite torquebitur illud ex eodem libro,

-ἀλλ' οὐχ υἱὸς ἐν ἔντεσι πατρὸς ἐγήρα. id eſt,
At non conſenuit patriis in filius armis.

Euentus præter expectationem. 4

Quoties res multo ſecus euenit quàm vel fuerat inſtituta, vel probabilibus cōiecturis euentura videbatur, congruet illud ex eodem libro,

Ἀλλ' αἰεί τε Διὸς κρείσσων νόος αἰγιόχοιο. id eſt,
Verùm præpollet magni Iouis vſque voluntas.

Pindarus in Pythiis hymno vltimo, τὸ γὰρ μόρσιμον οὐ παρφυ-

κτη. ἀλλ' ἔσται χρόνος οὗτος, ὅς καί τιν' ἀελπτίᾳ βαλὼν, ἔμπαλιν γνώμας τὸ μὲν δώσει, τὸ δ' οὔπω. id eſt, Quod enim in fatis eſt, euitari non poteſt. ſed erit tempus hoc quod aliquem deſperatione iaculatum, præter opinionem hoc quidem dabit, aliud verò nequaquam. Ruſus Iliados π,

Ἀλλ' αἰεί τε Διὸς κρείσσων νόος ἠέπερ ἀνδρῶν. id eſt,
Sed magis atque hominum pollet Iouis vſque voluntas.

Reprehenſio cogitationis. 5

Quum ipſi reprehendimus animi noſtri cōſilium, aut cogitationē parū honeſta aut parū vtilē, locus fuerit ex Iliad. ρ,

Ἀλλὰ τί ἤ μοι ταῦτα φίλος διελέξατο θυμός; id eſt,
Sed mihi cur animus ſecum hæc in pectore verſat?

Idem aliis item locis repetitur.

Præbere viros. 6

Ad fortiter agendū ferendūmve adhortabimur hoc carmine ex eodē Iliad. ρ. quanquā idem alias ſubinde repetitur,

Ἀνέρες ἔστε φίλοι, μνήσασθε δὲ θούριδος ἀλκῆς. id eſt,
Eia eſtote viri, validaſque expromite vires.

Re opitulandum, non verbis. 7

Quum re opus eſt, nihil proſunt verba: veluti ſiquis egeat pecuniariis ſuppetiis, quorſum attineat huic aures explere dictis? Rurſum in conſultationibus, in iudiciis, rationibus agendū eſt, non vi. Ad id faciet Homericū illud ex Iliados π,

Ἐν γὰρ χερσὶ τέλος πολέμου, ἐπέων δ' ἐνὶ βουλῇ. id eſt,
Verba in conſilio, valet in certamine robur.

Corrupta iudicia. 8

In eos qui corruptè iudicant, aut ſuffragium ferunt, non ad reipublicæ commodum, ſed ad priuatum cōmodum reſpicientes: ſiue qui per tyrānidem leges opprimunt: competet illud ex eodem libro,

Οἳ βίῃ εἰν ἀγορῇ σκολιὰς κρίνωσι θέμιστας,
Ἐκ δὲ δίκην ἐλάσωσι, θεῶν ὄπιν οὐκ ἀλέγοντες.
Qui per vim in populi cœtu communia iura
Deprauant, ac iuſtitiam depellere tentant,
Nil veriti vocem diuûm.

Apta prouincia. 9

In eū qui prouinciā ſuſcipit ſuis aptā viribus, abſtinens à negotio cui ſit impar (veluti ſiquis epiſcopatū accipiat, ſummum pontificium recuſet) conueniet illud ex eodem libro,

Εἵλετο δ' ἄλκιμα δοῦρε, τά οἱ παλάμηφιν ἀρήρει,
Ἔγχος δ' οὐχ ἕλετ' οἶον ἀμύμονος Αἰακίδαο. id eſt,
Quæ manibus quadrent ingentes corripit haſtas
Quaſlibet: aſt haſtam ſolam non ſumit Achillis.

De Patroclo dictum, qui quum Achillis armis eſſet indutus, ab haſta tamen abſtinebat, quòd ea grauior eſſet quam vt quiſquam Græcorum regere poſſet præter vnum Achillem. Quod idem in Odyſſea de arcu Vlyſſis finxit Homerus.

Pudor & metus. 10

Quū abſtinetur à re quapiam, quòd ea tū inhoneſta factu videatur, tum verò minimè tuta, locū habet illud ex Iliad. ο,

- ἴσχε γὰρ αἰδὼς Καὶ δέος. id eſt,
Nam pudor atque metus vetuit.

De cōglobata acie dictum, quæ ne ſeſe diduceret, partim pudor obſtabat, partim metus. Pudorem autem ingens addere calcar ad fortiter agendū, indicat in eodē libro, quū ait,

Αἰδομένων δ' ἀνδρῶν πλέονες σόοι ἠὲ πέφανται. id eſt,
Plures ſunt ſalui atque cadunt his quis pudor adſit.

Qui obticeſcit. 11

In eum qui metu attonitus, aut ſtupefactus admiratione tacet, aut cui nō eſt quod reſpōdeat, quadrabit illud ex Iliados ρ, Δὴν δέ μιν ἀμφασίη ἐπέων λάβε. id eſt,

Illum corripuit ſtupor atque infantia linguæ.

Mors omnibus communis. 12

Qui dicet, omnibus ex æquo moriendum, nec vllis viribus arceri fati neceſſitatem, citabit illud ex Iliados σ,

Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ βίη Ἡρακλῆος φύγε κῆρα. id eſt,
Nec vis Herculea fatum euitauit acerbum.

Alius aliis in rebus præſtantior. 13

Qui dicit alium alia dote præcellere, accōmodabit quod in eodem libro dictum eſt de Polydamante & Hectore,

Ἀλλ' ὁ μὲν ἂρ μύθοισιν, ὁ δ' ἔγχεϊ πολλὸν ἐνίκα. id eſt,
Hic dictis, haſta longè præſtantior ille.

Eandem ſententiam fuſius explicat Iliados ν, Polydamas loquens Hectori,

Ἕκτορ, ἀμήχανός ἐσσι παραρρητοῖσι πιθέσθαι.
Οὕνεκά τοι περὶ δῶκε θεὸς πολεμήϊα ἔργα,
Τοὔνεκα καὶ βουλῇ ἐθέλεις περιίδμεναι ἄλλων·
Ἀλλ' οὔπως ἅμα πάντα δυνήσεαι αὐτὸς ἑλέσθαι.
Ἄλλῳ μὲν γὰρ ἔδωκε θεὸς πολεμήϊα ἔργα,
Ἄλλῳ δ' ὀρχηστύν, ἑτέρῳ κίθαριν καὶ ἀοιδήν·
Ἄλλῳ δ' ἐν στήθεσσι τιθεῖ νόον εὐρύοπα Ζεὺς Ἐσθλόν. id eſt,
Hector, non potis es deflectere pectora dictis.
An quia dii donant factis præcellere belli,
Vis in conſilio reliquos præcedere ſenſu?
At non cuncta potes vnus ſimul omnia ferre:
Quippe deus dedit huic virtute excellere belli,
Huic laudem choreæ: citharam illi, & carmina blanda:
Rurſum alii mentem præclaram in pectore magnus
Iuppiter inſeruit.

In periculoſo negotio nō eſt dormitandū. 14

Vbi monebimus in re ardua non eſſe ceſſandum, congruet quod ſubinde repetitur apud Homerum Iliados π,

- ὀλίγη δέ τ' ἀνάπνευσις πολέμοιο. id eſt,
- exigua eſt interſpiratio belli.

Poterit trahi vel ad litem forenſem, vel ad ſimile negotium odioſum, & laboris plenum.

Mens læua. 15

Frequenter hominum mens læua eſt, & peſſima pro optimis ſequuntur, optima pro peſſimis repudiant. Ad hanc ſententiam facit illud ex Iliados σ,

Ἕκτορι μὲν γὰρ ἐπῄνησαν κακὰ μητιόωντι,
Πουλυδάμαντι δ' ἄρ' οὔ τις, ὃς ἐσθλὴν φράζετο βουλήν. id eſt,
Conſilium Hectoreum laudabat inutile quiſque,
Nemo Polydamantis: at hic dabat vtile ſolus.

Verbis pugnas, non re. 16

Facile eſt conuiciis altercari, verùm re vincere difficile. Ad eam ſententiam quadrabit illud ex Iliados υ, dictum ab Ænea congreſſuro cum Achille,

- ἐπεὶ σάφα οἶδα καὶ αὐτὸς
Ἠμὲν κερτομίας ἠδ' αἴσυλα μυθήσασθαι. id eſt,
- ſiquidem noui probè & ipſe
Et petere probris inimicáque dicere dicta.

Paulo pòſt repetit copioſius eandem ſententiam,

Ἔστι γὰρ ἀμφοτέροισιν ὀνείδεα μυθήσασθαι
Πολλὰ μάλ', οὐδ' ἂν νηῦς ἑκατόζυγος ἄχθος ἄροιτο.
Στρεπτὴ δὲ γλῶσσ' ἐστὶ βροτῶν, πολέες δ' ἔνι μῦθοι,
Παντοῖοι, ἐπέων δὲ πολὺς νομὸς ἔνθα καὶ ἔνθα.
Ὁπποῖόν κ' εἴπῃσθα ἔπος, τοῖόν δ' ἐπακούσαις. id eſt,
Ambobus ſiquidem probra dicere plurima promptū eſt,
Quorum onus haud portet centum ratis obſita remis.
Eſt hominum quia lingua volubilis, omnigenique
Inſunt ſermones variique: & paſcua dictis
Hinc atque hinc, multæque vices. ſed qualia verba
Dices, talia reddentur tibi dicta viciſſim.

Nequid moueare verborū ſtrepitu. 17

Qui monebit aliquem ne ſæuis verbis ac minis deterreatur quominus experiatur, accommodabit illud ex eodem libro, ab Apolline dictum Æneæ,

Ἀλλ' ἰθὺς φέρε χαλκὸν ἀτειρέα, μηδέ σε πάμπαν
Λευγαλέοις ἐπέεσσιν ἀποτρεπέτω καὶ ἀρειῇ.
Quin rigido ferro magis obuius ito, nec vnquam
Te ſæuis dictis deterreat ille minisque.

Cibo opus duraturis in labore. 18

Inituri bellum, ne omnino ieiuni ſint, ne viribus deſtituātur. Id trahi poterit ad ſtudium literarum, ad exercitium pietatis, atque alia complura. Ad id congruent verſus Homerici ex Iliados τ,

Οὐ γὰρ ἀνὴρ πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Ἄκμηνος σίτοιο δυνήσεται ἄντα μάχεσθαι.
Εἴπερ γὰρ θυμῷ γε μενοινάᾳ πολεμίζειν,
Ἀλλά τε λάθρῃ γυῖα βαρύνεται, ἠδὲ κιχάνει
Δίψα τε καὶ λιμός, βλάβεται δέ τε γούνατ' ἰόντι.
Ὃς δέ κ' ἀνὴρ οἴνοιο κορεσσάμενος καὶ ἐδωδῆς
Ἀνδράσι δυσμενέεσσι πανημέριος πολεμίζῃ,
Θαρσαλέον νύ οἱ ἦτορ ἐνὶ φρεσίν, οὐδέ τι γυῖα
Πρὶν κάμνει, πρὶν πάντας ἐρωῆσαι πολέμοιο. id eſt,
Nam quis ad occaſum vſque valebit ſolis ab ortu
Impaſtus iugi durans confligere pugna?
Pectore enim quanuis ſit prompto ad belligerandum,

Senſim membra grauant tamen: ac ſitis atra faméſque
Corripiunt, genuaque labant tendentis in hoſtem.
Rurſus erit quicunque ſatur vinóque cibóque,
Is demum poterit confligere perdius hoſti:
Huic animus viget vſque ferox: neque membra laborāt
Huic prius ac victor bello ſubmouerit omnes.

Omnibus armis præſidiiſq; deſtitutus. 19

Hominem inermem & omnibus deſtitutum præſidiis indicabimus hoc verſu, qui eſt Iliados φ,

Γυμνὸς ἄνευ κόρυθός τε καὶ ἀσπίδος, οὐδ' ἔχεν ἔγχος. id eſt,
Et clypeo ſimul & galea nudatus & haſta.

Fruſtra habet qui non vtitur. 20

Siquem increpare voles quòd ingenio, diuitiis, literis nō vtatur, quum habeat, conueniet illud ex eodem Iliad. φ,

- ἤ τοι τόξον ἔχεις ἀνεμώλιον αὔτως; id eſt,
Cur fruſtra tibi iam geſtatur inutilis arcus?

In fugitiuum. 21

Vbi quis impotenti animi cupiditate ad rem quampiam inſtigatur, præcipuè parum honeſtam: vel magis ſiquis turpiter fugiat: in hunc quadrabit ſi dixeris, *τὸν μὲν κυνάμυια ἄγει.* id eſt, Hunc cynamya rapit. Sic enim in eodem libro Iuno de Marte è prælio fugiente,

Καὶ δ' αὖθ' ἡ κυνάμυια ἄγει βροτολοιγὸν Ἄρηα. id eſt,
Peſtiferum Martem ruſum exagitat cynamya.
Id eſt, muſca canina.

Cum diis non pugnandum. 22

Qui monebit non eſſe pugnandum cum genio, cum ſuperis, cum magnis principibus (quos Hebræorum etiam literæ vocant deos) vſurpabit illud ex eodem libro,

- θεοὶ δέ τε φέρτεροι ἀνδρῶν. id eſt,
- verùm homines diis inferiores.

De *θεομαχεῖν* diximus alibi. Pindarus in Pythiis hymno 2, ſententiam hanc ſic extulit, *Χρὴ δὲ πρὸς θεὸν οὐκ ἐρίζειν.* id eſt, Oportet aduerſus deum non contendere.

Author omnium & fons. 23

Quum indicare volemus primum omnium authorē, vnde ceu capite proficiſcantur omnia, maxima pariter & minima (veluti ſiquis dicat ſuperbiam omnium malorum parentem, fidem omnium virtutum fontem, Homerū omnis poeſeos patrem) non inconcinniter accommodabitur illud ex eodem libro, de Oceano dictum,

Ἐξ οὗ περ πάντες ποταμοὶ καὶ πᾶσα θάλασσα
Καὶ πᾶσαι κρῆναι καὶ φρείατα μακρὰ νάουσιν. id eſt,
Ex quo vno freta cuncta fluunt & flumina cuncta,
Et cuncti manant fonteſque lacuſque profundi.

Prorſus ignotus. 24

In hominem quem nobis mirum in modū ignotum videri volumus, per iocum torquebitur illud ex eodem libro, atque aliàs apud Homerum frequens, velut Odyſſeæ α & ξ,

Τίς, πόθεν εἰς ἀνδρῶν, πόθι τοι πόλις ἠδὲ τοκῆες; id eſt,
Dic quis & vnde venis, tibi vbi patria atque parentes.

Cognatum eſt illi, Albus an ater ſis neſcio. Poterit & ad rem applicari: veluti ſi dicamus aliquem omnis philoſophiæ imperitum, in librum philoſophicum incidiſſe,

Τίς, πόθεν εἰς ἀνδρῶν, πόθι τοι πόλις ἠδὲ τοκῆες;

Quoad vixero. 25

Quod in vita perpetuum nobis futurū intelligi volemus, indicare licebit Homerico carmine, quod eſt in Iliad. χ,

- ὄφρ' ἂν ἔγωγε
Ζωοῖσιν μετέω, καί μοι φίλα γούνατ' ὀρώρῃ. id eſt,
- donec
Viuos inter agam, genibus dum fulciar hiſce.
Hoc imitatus Maro,
Dum memor ipſe mei, dum ſpiritus hos reget artus.

Glorioſum & apud poſteros. 26

Quum facinus ſignificabimus cuius famam & poſteritas celebratura videtur, quadrabit illud ex eodem libro,

Ἀλλὰ μέγα ῥέξας τι καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι. id eſt,
- imò facinus inſigne peregit,
Ipſa etiam quod poſteritas exaudiat.

Vindicta tarda, ſed grauis. 27

Vbi qui diu multa patrauit impune, tamē in extremum malū adducitur, ſeméſque dependit ſuperiora flagitia, congruet illud ex eodem libro,

- νῦν δ' ἀθρόα πάντ' ἀποτίσεις. id eſt,
- nunc cuncta lues ſemel adglomerata.
Verba ſunt Achillis ad Hectorem.

Anceps euentus rei. 28

Quum anceps rei diſcrimē ſignificamus, & incertum vtrò vergat victoria, congruet illud ex eodem libro,

Καὶ τότε δὴ χρύσεια πατὴρ ἐτίταινε τάλαντα. id eſt,
Tum pater auratas librabat vtrinque bilances.
Idem eſt Iliados χ.

Magna de re diſceptatur. 29

Quum ingens certamen indicabimus, nec leuia aut ludicra peti præmia, quadrabit illud ex eodem libro,

- ἐπεὶ οὐχ ἱερήϊον οὐδὲ βοείην
Ἀρνύσθην. id eſt,
- neque enim illis victima ſiue Bucula captabatur.

Dictū eſt de Achille & Hectore pro vita decertātibus. Vſurpatur à Luciano in Eunucho, quū ridet philoſophos turpiter apud iudices de ſalario contendentes. Carmen integrum ſic habet,

- ἐπεὶ οὐχ ἱερήϊον οὐδὲ βοείην
Ἀρνύσθην (ἅ τε ποσσὶν ἀέθλια γίγνεται ἀνδρῶν)
Ἀλλὰ περὶ ψυχῆς θέον Ἕκτορος ἱπποδάμοιο. id eſt,
- neque enim illis victima, ſiue
Bucula captabatur (quippe hæc præmia curſus)
Verùm de vita currebant Hectoris.
Vergilius vertit Æneidos libro 12,
- neque enim leuia aut ludicra petuntur
Præmia, ſed Turni de vita & ſanguine certant.

Omiſſis nugis rem experiamur. 30

Qui conuictis omiſſis iubebit ipſa re periculum fieri vter vincat aut vincatur, non intempeſtiuiter accommodauerit illud ex eodem libro,

Βέλτερον αὖτ' ἔριδι ξυνελαυνέμεν, ὅττι τάχιστα
Εἴδομεν ὁπποτέρῳ κεν Ὀλύμπιος εὖχος ὀρέξῃ. id eſt,
Sed præſtet pugnam committere cominus, vt mox
Vtri Iuppiter eſſe velit laudémque decuſque,
Perſpicuum fiat.

Metus infamiæ. 31

Quum dicemus nos hominum de nobis opinione rumoribuſque commoueri, quominus mutemus conſilium, conueniet illud ex eodē libro, præterea Iliados ζ, quod frequenter vſurpat M. Tullius in epiſtolis ad Atticum,

Αἰδέομαι Τρῶας καὶ Τρῳάδας ἑλκεσιπέπλους. id eſt,
Troianos ac Troianas vereórque, pudétque.

Verba ſunt Hectoris pudore nolentis in vrbē recipere ſeſe, nequis opprobraret illi imputarétque Troianorū interitum.

Aliam ætatem alia decent. 32

Qui iam aliam ætatem ſignificabit, nec idem decere canum quod iuuenem aliquādo decuit, vſurpabit illud ex eodem libro, quanquam & aliàs iteratum,

Ἀλλ' ὅτε δὴ πολιόν τε κάρη πολιόν τε γένειον. id eſt,
Verùm vbi iam canumque caput incanáque menta.

Quod aliis vitio vertas, ipſe ne feceris. 33

Quod damnaturus ſis in aliis, in te ne admiſeris. Ad id faciet illud ex Iliados ψ,

Καὶ δ' ἄλλῳ νεμεσᾶτον, ὅτις τοιαῦτά γε ῥέζοι. id eſt,
Imò adeo ſi quiſquam alius patrare pararet
Tale aliquid, damnaretis, vitióque daretis.

Aut ipſe fuiſti, aut tui ſimillimus. 34

Siquando per iocum indicabimus eundem aliquē fuiſſe qui tamen ſe fuiſſe eat inficias: veluti ſiquem incuſes quòd inter bibones compotauerit, iſque ſeſe neget fuiſſe, verùm alium quempiam: non illepidè detorſeris illud ex eodem libro, quod de Patrocli ſpectro dixit Homerus,

Πάντ' αὐτῷ μέγεθός τε καὶ ὄμματα κάλ' εἰκυῖα,
Καὶ φωνὴν, καὶ τοῖα περὶ χροῒ εἵματα ἕστο. id eſt,
Cuncta ipſi ſimilis, vocémque oculóſque decoros,
Corporis atque modum: & talem geſtabat amictum.

Audiens non audit. 35

Sunt quidam qui, ſiquid parum placet, id ſcire diſſimulāt: veluti quum negant ſibi redditas literas, quibus commonefiant officii ſui, quod tamen malint effugere quàm præſtare: in hos quadrabit illud ex Iliad. ψ,

-ὡς οὐκ ἀΐοντι ἐοικώς. id eſt, Diſſimulans audiſſe.
De Antilocho dictū, qui Menelaum reuocantē à curſu quū audiret, perinde tamen quaſi non audiſſet, ita celerius etiam currebat, -Ἀντίλοχος δ' ἔτι καὶ πολὺ μᾶλλον ἔλαυνε,
Κέντρῳ ἐπισπέρχων, ὡς οὐκ ἀΐοντι ἐοικώς. id eſt,
Quinetiam curtum Antilochus magis accelerabat,
Inſtigans ſtimulis, audiréque diſſimulabat.

Ex habitu bonum virum præ ſe fert. 36

Qui dicet ex ipſa oris figura videri probum hominem, citabit illud ex Odyſſeæ primo,
- οὐ μὲν γάρ τι κακοῖς ἄντα ἐῴκει.
- ex ſpecie minimè improbus ipſa Eſſe videbatur.
M. Tullius in Verrē lib. 8, Is erat Apronius, qui, vt ipſe nō ſolùm vita, ſed etiam corpore atque ore ſignificat, immenſa aliqua vorago eſt, aut gurges vitiorū turpitudinumq; omniū.

Abſit clamor in colloquio aut luſu. 37

Qui iubebit, in conuiuio colloquióve temperari à vociferatione, accommodabit illud ex eodem libro,
Νῦν μὲν δαινύμενοι τερπώμεθα, μηδὲ βοητὺς
Ἔστω. id eſt,
Nunc hilares cœnemus, & omnis clamor abeſto.

Grata nouitas. 38

Siquando dices nuperrima quæque vulgo maximè placere, non intempeſtiuum fuerit illud ex eodem libro,
Τὴν γὰρ ἀοιδὴν μᾶλλον ἐπικλείουσ' ἄνθρωποι,
Ἥτις ἀκουόντεσσι νεωτάτη ἀμφιπέληται. id eſt,
Cātio enim hæc hominum longè eſt celeberrima vulgo
Et gratiſſima, quæ nuperrima venit in aures.
Accinit huic Pindarus Olymp. hymno 9,
Αἴνει δὲ παλαιὸν μὲν οἶνον, ἄνθεα δ' ὕμνων νεωτέρων. id eſt,
Lauda vinum vetus, ſed nouorum hymnorum flores.
Sentiens gratiores eſſe hymnos qui res nuper geſtas celebrant, quàm qui priſca tractant. Pleraque commendat nouitas, potiſſimum apud imperitos. contrà in ſcriptis antiquitas cōciliat gratiā, nouitas inuidiam: vnde Flaccus in Epiſtolis,
Indignor quicquam reprendi, non quia craſſè
Compoſitum illepidéve putetur, ſed quia nuper.
Ac cæteris ferme in rebus fauor nouitatis, ſuperiorum obliterat gratiā. Vnde Dauid Epiſcopus Traiectenſis, patre prognatus Philippo Burgundionū duce, huius qui nuper defunctus eſt proauo materno, vir doctus & cordatus, ſuadentibus quibuſdam vt propter ætatem ingraueſcentem pateretur adiungi ſibi deſignatū Epiſcopum, ait ſeſe diui Antonii exemplo cōmoueri quo minus id facere vellet. nam hunc negligi cœpiſſe ſimulatque ſucceſſiſſet Rochus recētior diuus. Similе faſtidiū eſt humani ingenii in his quæ nobis ad manum ſunt. miramur enim exotica, quū interdū domi habeamus meliora. Id potiſſimū vſuuenit in medicis: noſtros faſtidimus, licet eruditos: belluā è longinqua barbarie profectam ſuſpicimus. Itidē pharmacopolæ magno emunt herbas è longinquo aduectas, quum interdū meliores naſcantur in horto vicini. Id elegāter notauit Alexis apud Athenæū libro 3,
Ἐρῶμεν ἀλλοτρίων, παρορῶμεν συγγενεῖς. id eſt,
Alienum amamus, proximum contemnimus.

Mulier pudica ne ſola ſit vſquam. 39

Quum admonebimus non cōuenire vt pudica mulier ſola, citraque teſtes cum viris colloquatur, vſui fuerit illud apud Homerum frequens de Penelope,
Οὐκ οἴη, ἅμα τῇ γε καὶ ἀμφίπολοι δύ' ἕποντο. id eſt,
Haud ſola, aſt illam famulæ binæ comitatæ.

Fatale vitæ tempus exactum. 40

In decrepitos, quorum ætas iam exacta videbitur, quadrabit ex eodem libro,
Νήπιοι, οἳ κατὰ βοῦς Ὑπερίονος Ἠελίοιο Ἤσθιον. id eſt,
Dementes, vt qui ſacros tibi maxime Phœbe
Abſumpſere boues.
Nam per ſolis boues, annos fatales, vt opinor, innuit poeta.

Non luctu, ſed remedio opus in malis. 41

In malis, non lamentis, ſed auxiliis vtendum. Ad id cōueniet illud ex Iliados ω, quanquam aliis item iteratum locis,
Οὐ γάρ τις πρῆξις πέλεται κρυεροῖο γόοιο. id eſt,
Quippe nihil miſeri fletus lamentáve proſunt.

Adhuc aliquis deus reſpicit nos. 42

Quum in rebus vehementer afflictis negabimus nos prorſus abieciſſe animum, verùm eſſe ſpei nonnihil: cōueniet illud quod in eodem libro dicitur à Priamo,
Ἀλλ' ἔτι τις καὶ ἐμεῖο θεῶν ὑπερέσχεθε χεῖρα. id eſt,
Numen adhuc aliquod dextram mi obtendit amicum.

Mors optima rapit, deterrima relinquit. 43

Optima mors eripit è medio, relinquit deterrima. Proinde videmus quoſdam prorſus inutiles Tithoniam ætatem viuere, pauciſſimos egregio præditos ingenio ad ſenectæ limē peruenire. In hanc ſententiā quadrat illud ex eodem libro,
Τοὺς μὲν ἀπώλεσ' Ἄρης, τὰ δ' ἐλέγχεα πάντα λέλειπται,
Ψεῦσταί τ' ὀρχησταί τε χοροιτυπίῃσιν ἄριστοι,
Ἀρνῶν ἠδ' ἐρίφων ἐπιδήμιοι ἁρπακτῆρες. id eſt,
Suſtulit hos Mauors, reliqua at mala probra relicta,
Mendaces, ſaltatores, primique choreis
Ducendis, agnis atque hœdis diripiendis
Strenui. Celebre eſt illud Maronis,
Optima quæque dies miſeris mortalibus æui
Prima fugit, ſubeunt morbi, &c.
Concinit & Theocritus in Epitaphio Bionis,
Ταῖς νύμφαισιν ἔδοξεν ἀεὶ τὸν βάτραχον ᾄδειν,
Τῷ δ' ἐγὼ οὐ φθονέοιμι· τὸ γὰρ μέλος οὐ καλὸν ᾄδει. id eſt,
Sic viſum eſt nymphis, ſemper canit improba rana:
Huic neque ego inuideo, nec enim bona carmina cantat.

Domi manendum. 44

Inutile diutius abeſſe domo, relictis poſſeſſionibus. In eā ſententiam quadrabit illud ex Odyſſeæ γ,
Καὶ σὺ φίλος μὴ δηθὰ δόμων ἄπο τῆλ' ἀλάλησο,
Κτήματά τε προλιπὼν, ἄνδρας τ' ἐν σοῖσι δόμοισι. id eſt,
Tu quoque amice domo diuturnus abeſſe caueto,
Rebus itemque viris intra tua tecta relictis.
Item Heſiodus,
Οἴκοι βέλτερον εἶναι, ἐπεὶ βλαβερὸν τὸ θύρηφι. id eſt,
Eſſe domi præſtat, quia damnoſum foris eſſe.
Refertur ex Euripide carmen hoc,
Μακάριος ὅστις εὐτυχῶν οἴκοι μένει.
Ἐν γῇ δ' ὁ φόρτος καὶ πάλιν ναυτίλλεται. id eſt,
Beatus is qui in proſperis manet domi.
Nam ſarcina ſolo quæ tenetur, denuo
Poteſt ſalo committi.

A ſacris abſtinendæ manus. 45

Vulgo quoque creditū eſt, fatū inſtare ei qui ſacris rebus ac Deo dicatis manus iniecerit: aut qui pios homines, aut certe fungētes ſacris miniſteriis oppugnarit: veluti pontificē Romanum, epiſcopos, abbates, etiamſi parum fuerint piis moribus. Id propemodū iam olim dictū eſt ab Homero Iliados ρ.
Ὁππότ' ἀνὴρ ἐθέλει πρὸς δαίμονα φωτὶ μάχεσθαι,
Ὅν κε θεὸς τιμᾷ, τάχα οἱ μέγα πῆμα κυλίσθη. id eſt,
Cum diuo certare viro ſimulatque cupit quis,
Cuíque Deus bene vult, malū huic breui imminet ingēs.

Turpis iactantia. 46

Nō eſt generoſi animi iactare ſeſe de his quæ fortiter aut fœliciter fecit. Super hoc ita Menelaus eodem in libro,
-οὐ μὲν καλὸν ὑπέρβιον εὐχετάασθαι. id eſt,
Haud ſane pulchrum ſeſe iactare ſuperbe.

Prior occupat. 47

Vbi quis lucrum celeritate præripuit cuipiam, cōueniet illud ex Iliados χ,
Μή τις κῦδος ἄροιτο βαλών, ὁ δὲ δεύτερος ἔλθοι. id eſt,
Nequis præriperet iaculans laudémque decúſque,
Atque ita ſerior ipſe veniret, iámque ſecundus.
Dictum de Achille, qui reliquis Achiuis innuit nequis iaculum mitteret in Hectorem, quo ſibi gloriam totam ſeruaret.

Sacra celerius abſoluenda. 48

In rebus diuinis attentum eſſe conuenit magis quàm diuturnum, ne vileſcant aſſiduitate: cōtra quorundā morē ſacerdorum, qui nimium immorātur ſacro, precibuſque quas vocant horarias. Ad id torqueri poterit illud ex Odyſſeæ γ.
-οὐδὲ ἔοικε
Δηθὰ θεῶν ἐν δαιτὶ θαασσέμεν, ἀλλὰ νέεσθαι. id eſt,
-neque par eſt
In diuorum epulo ſediſſe diutius, immo
Surgere mature decet.

Ne dii quidem à morte liberant. 49

Nemo tā charus ſuperis vt illorū fauore mortē euitarit.

Huic ſententiæ ſuffragabitur Homericũ ex eodem libro teſtimonium, Ἀλλ' ἤτοι θάνατον μὲν ὁμοίιον οὐδὲ θεοί περ
Καὶ φίλῳ ἀνδρὶ δύνανται ἀλαλκέμεν, ὁππότε κεν δὴ
Μοῖρ' ὀλοὴ καθέλῃσι τανηλεγέος θανάτοιο. id eſt,
At verò mortem communiter omnibus æquam
A dilecto homine neque dii depellere poſſunt,
Quem funeſta dies fati iamiam vrget acerbi.

Deus vndecunque iuuat, ſi modò propitius. 50

Deus vbique præſens adeſt, ſi faueat: neque refert vbi gentium agas, illo propitio. Ad hanc ſententiam accommodes licebit ex eodem libro,
Ῥεῖα θεός γ' ἐθέλων καὶ τηλόθεν ἄνδρα σαώσαι. id eſt,
Si libeat, ſeruare procul quoque numina poſſint.

De lautitiis. 51

De cibis prælautis quadrabit illud eodem Odyſſeæ γ,
Οἷά τε οἷα ἔδουσι διοτρεφέες βασιλῆες. id eſt,
Qualia purpurei comedunt opſonia reges.
Venuſtius fiet ſi trahetur ad orationem ſupra modum elegantem, quaſi dignam deorum auribus.

Concordia. 52

In abſolutam concordiam, omniúmque rerũ conſenſum conueniet illud ex eodem libro,
Οὔτε ποτ' εἰν ἀγορῇ δίχ' ἐβάζομεν, οὔτ' ἐνὶ βουλῇ,
Ἀλλ' ἕνα θυμὸν ἔχοντε νόῳ καὶ ἐπίφρονι βουλῇ. id eſt,
Haud vnquam neque concio nos, neque curia dictis
Audiuit pugnare, animo ſed ſemper eodem,
Et ſentire eadem atque eadem decernere vidit.
Verba ſunt Neſtoris de ſe deque Vlyſſe.

Fatum immutabile. 53

Diuina decreta non commutantur, humanæ leges pro tẽpore variantur: quemadmodum & mores & voluntates. Ad id congruet illud ex eodem libro,
Οὐ γάρ τ' αἶψα θεῶν τρέπεται νόος αἰὲν ἐόντων. id eſt,
Non etenim diuum mens vertitur æternorum.

Sine ope diuina nihil valemus. 54

Mãca eſt omnis mortalium induſtria, omniſque conatus, niſi fauor aſpiret diuinus. Ad id accommodare licebit Homericum illud ex eodem libro,
- πάντες δὲ θεῶν χατέουσ' ἄνθρωποι. id eſt,
Mortalis diuûm auxilium deſiderat omnis.

Induſtriam adiuuat Deus. 55

In aggrediundo negotio quædam humana ratione prouidentur, quædam fortunæ commoditas ipſáque res ſuppeditat. Id eſt apud Homerũ cum aliàs aliquoties, tum hoc quẽ modò citauimus libro,
Τηλέμαχ' ἄλλα μὲν αὐτὸς ἐνὶ φρεσὶ σῇσι νοήσεις,
Ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται. id eſt,
Hæc partim ipſe tuo perpendes pectore tecum,
Partim diuûm aliquis tibi ſuggeret.

Fauſtus exitus. 56

Quum ſignificabimus rem quam inſtituimus, bene ceſſuram, ceu deo quopiam auſpice, quadrabit illud ex Odyſſ. β,
Θάρσει μαῖ', ἐπεὶ οὔ τοι ἄνευ θεοῦ ἥδε γε βουλή. id eſt,
Fide, hoc conſilium non eſt ſine numine, nutrix.

Aetate prudentiores reddimur. 57

Siquando negabimus nobis eadem probari iã natu grandioribus, quæ quondam ob ætatis inſcitiam arriſerunt, ſed vſu rerũ auctam prudentiã: congruet illud ex eodem libro,
- ἐγὼ δ' ἔτι νήπιος ἦα.
Νῦν δ' ὅτε δὴ μέγας εἰμί, καὶ ἄλλων μῦθον ἀκούων
Πυνθάνομαι, καὶ δή μοι ἀέξεται ἔνδοθι θυμός. id eſt,
- eram adhuc puer, aſt vbi iam ſum
Grandior, & reddit me aliorum oratio doctum,
Ipſeque grandeſcit mi animus.
Dicitur ad procos à Telemacho.

Otioſus eſto. 58

Siquem iubebimus animo otioſo eſſe, tantùm curare cuticulam, negotium aliis curæ futurum: accommodabimus illud ex eodem libro, - μή τοι τι ἄλλο
Ἐν στήθεσσι κακὸν μελέτω ἔργον τε ἔπος τε·
Ἀλλά μάλ' ἐσθιέμεν καὶ πινέμεν ὡς τὸ πάρος περ. id eſt,
- tute caueto
Aut dicti aut facti cruciet tua pectora cura,
Quin tranquillus edaſque bibaſque, ita vt antè ſolebas.

Haud perficiet. 59

Qui dicet, negotium quod aliquis inſtituit, haudquaquã perfectum iri, verbis Homericis id dicat licebit,
- πλόος δ' ὅδ' οὐ τελέεται ... id eſt,
- verùm hancce viam haud perfecerit vnquam.

Cedendum multitudini. 60

Qui ſuadebit non eſſe pugnandũ vni cum multis, & vbique multitudini morigerandũ, adducet illud ex eodẽ libro,
- ἀλλά κεν αὐτὸς ἀεικέα πότμον ἐπίσποι,
Εἰ πλεόνεσσι μάχοιτο. id eſt,
Accerſet mox ipſe ſibi crudelia fata,
Si multis pugnare velit.
Idem proci paulo ſuperius, - ἀργαλέον δὲ
Ἀνδράσι καὶ πλεόνεσσι μαχήσασθαι περὶ δαιτί. id eſt,
- cum pluribus ardua res eſt
Depugnare viris inter conuiuia ſolos.

Vanæ coniecturæ. 61

In eos qui de euentu negotii ſolent augurari, competit illud ex eodem libro,
Ὄρνιθες δέ τε πολλοὶ ὑπ' αὐγὰς ἠελίοιο
Φοιτῶσ', οὐδέ τε πάντες ἐναίσιμοι. id eſt,
Aſt permulta auium verſatur in æthere turba,
Quarum non quæuis portendere idonea fatum.

Certum proſpicio. 62

Qui ſe negabit temere, malè ſecuſve de exitu rei cuiuſpiã ſentire, ſed certis adductum argumentis, & pluribus experimentis obſeruaſſe: accommodabit illud ex eodem libro,
Οὐ γὰρ ἀπείρητος μαντεύομαι, ἀλλ' εὖ εἰδώς. id eſt,
Nam neque inexpertus iam diuinauero, verùm
Egregiè callens.

Deus vlciſcetur. 63

Quum ſignificabimus nobis in præſentia deeſſe facultatẽ depellendi, verùm optare vt ſuperi puniant aliquando: vſui fuerit illud ex eodem libro,
- ἐγὼ δὲ θεοὺς ἐπιβώσομαι αἰὲν ἐόντας,
Αἴ κέ ποθι Ζεὺς δῷσι παλίντιτα ἔργα γενέσθαι. id eſt,
Aſt equidem immortales implorauero diuos,
Si fors Iuppiter ipſe vices aliquando reponat.

In tempore cauenda pœna mali. 64

Quoties admonebimus vt multo antè occurratur malo, priuſquam oppreſſerit nos: aut ceſſandum à peccando priuſquã ingruat diuina vindicta, vſui fuerit illud ex codẽ libro,
- ἀλλὰ πολὺ πρὶν
Φραζώμεσθ' ὥς κεν καταπαύσομεν. id eſt,
Verùm nos multo antè modum finẽmque velimus
Ponere.
Verba vatis minantis procis Vlyſſis reditum.

Domeſticum malum. 65

Ad ſignificandum priuatum ac domeſticum malũ, quod ad alios nihil attinet, conueniet illud ex eodem libro,
Ἀλλ' ἐμὸν αὐτοῦ χρεῖος, ὅ μοι κακὸν ἔμπεσεν οἴκῳ. id eſt,
Porrò malum noſtras quod in ædes incidit, vnum
Ad me pertinet.
M. Tullius in actione in Verrem 5, domeſticum ac vernaculum crimen appellat, quod intra parietes admiſſum nondũ peruenit in publicum rumorem. Domeſticum ac vernaculum crimen.

Senum prudentiã. 66

In ſenem plurimarũ rerum vſu peritũ, quique multa meminerit ſuperioribus acta ſeculis, quadrauerit illud ex eodẽ libro, - παλαιά τε πολλά τε εἰδώς. id eſt,
- qui antiquáque multáque norat.

Premenda occaſio. 67

Qui ſignificabit modis omnibus inſtandum eſſe, nec emittendam è manibus ſemel oblatam occaſionem, accommodabit illud ex Odyſſeæ δ,
Ὑμεῖς δ' ἀσφαλέως ἐχέμεν, μᾶλλον δὲ πιέζειν. id eſt,
Vos premite, & vinclis magis arctè ſtringite captum.
Quod quidem detorquere licebit ad id quũ dicemus, impetus animi hoc magis ac magis eſſe coercendos rationis moderamine, quo magis efferuеſcunt, & ad malum ſolicitant.

Omnibus neruis. 68

Quũ innuemus in negotio quopiam omneis expromendas vires, omneis neruos intendendos, cõueniet illud ex eodẽ loco, Καὶ τότ' ἔπειθ' ὑμῖν μελέτω κάρτος τε βίη τε. id eſt,

Dein vobis curæ ſunto vireſque vigórque.

Adſimili ſpecie Pindarus dixit Olymp.10,

Τίς δὴ ποταίνιον ἔλαχε στέφανον,

Χείρεσσι ποσί τε καὶ ἅρματι ἀγώνιον; id eſt,

Quis tandem aſſequuturus deſiderabilem coronam manibus pedibuſque & curribus? Hic locus addendus erat prouerbio, Manibus pedibuſque: ſed illæ paginæ iam exierant manus meas. M. Tullius libro in Verrem quinto, Attendite Iudices: omnibus enim neruis mihi contendendum eſt.

Manibus pedibuſque. Neruis omnibus.

Cum principe non pugnandum. 69

Qui ſignificabit arduum, principē à priuato ſuperari: aut difficillimū vincere naturā: vſurpabit illud ex eodem libro,

Ἀργαλέος γάρ τ' ἐστὶ θεὸς βροτῷ ἀνδρὶ δαμῆναι. id eſt,

Ardua res homini mortali vincere numen.

Ingens diſcrimen. 70

Ingens interuallum, veluti ſiquis ſentiat plurimū intereſſe inter pecuniæ ſtudium & ſapientiam, hoc verſu licebit ſignificare ex eodem libro,

Τόσσον ἄπειμ' ὅσσον τε πανημερίη γλαφυρὴ νηῦς

Ἤνυσεν, ᾗ λιγὺς οὖρος ἐπιπνείησιν ὄπισθεν. id eſt,

Tantum aberat quantum curſu ratis acta diurno

Conficiat ſpatii, quam prouehat aura ſecunda.

Apertè ſimpliciterque loqui. 71

Simpliciter & apertè dicturos nos citráque ambages, ſignificabimus hoc carmine quod eſt in eodem libro,

- ἐγὼ δέ τοι ἔργα

Ἀλλὰ παρὲξ εἴποιμι παρακλιδόν, οὐδ' ἀπατήσω. id eſt,

Non fucis te diſſimulans decepero fictis.

Rerum omnium viciſſitudo. 72

Variæ fortunæ vices, & nunc læta contingunt vnicuique, nunc triſtia. Ad eam ſententiam applicabitur illud ex eodem libro, - ἀτὰρ θεὸς ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλῳ

Ζεὺς ἀγαθόν τε κακόν τε διδοῖ. id eſt,

- nunc huic, nunc Iuppiter illi

Nunc læta immittit, nunc triſtia.

Feſtiuus ſermo. 73

Vbi quis in conuiuio ſermonem inducit admodum hilarem ac feſtiuum, qui diſcutiat omnem triſtitiam, conueniet illud ex eodem libro, quod Homerus finxit de Helena, pharmacum immittente in conuiuarum cyathos, quod omnium antea ctorum induceret obliuionem,

Αὐτίκ' ἄρ' εἰς οἶνον βάλε φάρμακον, ἔνθεν ἔπινον,

Νηπενθές τ', ἄχολόν τε, κακῶν τ' ἐπίληθον ἁπάντων. id eſt,

In vinum immiſit mox pharmacon, vnde biberunt,

Luctuſque, bilíſque, malíque obliuia cuncti.

Huius meminit Plinius libro 25, Nobile, inquit, illud obliuionem triſtitiæ veniámque adferens, & ab Helena vtique omnibus mortalibus propinādum. Dioſcorides lib. 4. refert herbam ἄλυπον, quæ infernè ſumpta atræ bili medeatur. Vnde & nomen inditum videtur, quaſi dolore carens. quemadmodum νηπενθὲς & ἄδιψος, quòd luctum ac ſitim pellant.

Ἄλυπον.

Qui nocere poteſt & idem prodeſſe. 74

In medicos imperitos, qui non rarò venenū pro remedio miniſtrant, quadrabit illud ex eodē libro, quod vſurpauit in Pſeudomāte Lucianus, éſtque pluribus apud Homerū locis,

Φάρμακα πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά. id eſt,

Pharmaca miſta, ſalubria multa, at noxia multa.

Idem quadrabit in hominem & bonis & malis inſtructū artibus, qui vel iuuare poſſit, ſi velit vel lædere.

Aſſeuerantius dicere. 75

Audacius quippiam & aſſeuerantius dicturi, quod nobis tamen ita videatur, adducemus illum eodem ex libro verſum quo Helena vtitur de Telemacho,

Ψεύσομαι, ἢ ἔτυμον ἐρέω; κέλεται δέ με θυμός. id eſt,

Mentiar, aut verum dicam: mens attamen ipſa

Imperat vt dicam. Idem carmen extat Iliados κ.

Arripienda quæ offeruntur. 76

Solennis eſt multiſque locis iteratus verſiculus hic,

Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον. id eſt,

Quiſque ſibi appoſitis, ſiquid foret vtile, promptas

Admouere manus.

Quem torquere licebit in tutores, qui rem nacti pupillorū manus iniiciunt, intérque ſe partiti ſibi vindicant. aut in ſimile hominum genus, inuadentium & inuolantium aliena.

Principum fauor neceſſarius. 77

Vbi quis inuitis principibus conatur extricare ſeſe è malo quopiā, aut lite à qua nō poſſit explicari, niſi adiutus illorū fauore: cōueniet illud ex eodem libro, dictū in Aiacē Oileū,

Φῆ ῥ' ἀέκητι θεῶν φυγέειν μέγα λαῖτμα θαλάσσης. id eſt,

Iactabat ſeſe ſpatioſi ex æquoris altis

Emerſurum vndis, inuito numine diuûm.

Negotium non aptum. 78

Qui recuſat munus aut prouinciam ſibi parum accommodam: aut qui negabit accerſere velle ſeſe quempiam ad id muneris ad quod gerendum idoneus non videatur: vſurpabit illud ex eodem libro,

- ἵππους δ' εἰς Ἰθάκην οὐκ ἄξομαι. id eſt,

Cæterùm equos Ithacam non duxero.

Verba ſunt Telemachi recuſantis equos quos Menelaus offerebat dono, quòd Ithacenſis inſula non eſſet opportuna alendis equis, quippe petricoſa miniméque paſcuis apta.

Obteſtatio veterum meritorum. 79

Quū obteſtabimur per memoriā veterū officiorū, cōueniet illud ex eodē libro, quanquā & aliàs apud hūc poetam,

Ἤ βοὸς ἠὲ ὄιος κατὰ πίονα μηρί' ἔκηε,

Τῶν νῦν μοι μνῆσαι. id eſt,

Si aut bouis aut ouis incendit tibi pingula membra,

Horum nunc memor eſto.

Sunt autem verba Penelopes, precantis numen vt memor ſacrificiorum & nidoris, quo ſæpenumero paſtum eſt, nunc viciſſim opituletur.

Conuiua non conuiua. 80

In eum qui accumbit quidem in conuiuio, verùm ſpectator duntaxat eorum quæ apponuntur (nam hoc pacto quidā ſordidè magnifici conuiuas ſuos tractant) quadrabit quod in eodem dictum eſt de Penelope,

Κεῖτ' ἄρ' ἄσιτος, ἄπαστος ἐδητύος ἠδὲ ποτῆτος. id eſt,

Incœnatus & impaſtus potúque cibóque Accubuit.

Vndecunque lucrum captant. 81

In aduocatos, in calumniatores, in malos medicos, qui captant vndecunque, ſiquis incidit in caſſes quē poſſint expilare: congruet illud quod in eodem eſt libro,

Αἰεὶ γὰρ περὶ νῆσον ἀλώμενοι ἰχθυάασκον

Γναμπτοῖς ἀγκίστροισιν· ἔτειρε δὲ γαστέρα λιμός. id eſt,

Semper enim quaqua patet inſula, piſcibus hamo

Inſidiabantur: ventrem fames enecat atra.

Ingratitudo vulgi. 82

Qui ſignificabit ſibi moleſtā ingratitudinē, quòd intelligat ſuperiorū officiorū nullā haberi rationē, nō inconcinniter vſurpauerit illud ex Odyſſeæ ε, quod idē eſt & aliis locis,

Μήτις ἔτι πρόφρων, ἀγανὸς καὶ ἤπιος ἔστω

Σκηπτοῦχος βασιλεύς, μηδὲ φρεσὶν αἴσιμα εἰδώς·

Ἀλλ' αἰεὶ χαλεπός τ' εἴη, καὶ αἴσυλα ῥέζοι. id eſt,

Poſthac ne placidus ſit quiſquam, néve benignus,

Nec mitis, iuſtique tenax rex ſceptriger vnquam:

Sed ſemper ferus eſto, & ſemper iniqua patrato.

Munerum corruptela. 83

In eum qui rem auro doniſque aggreditur, non infeſtiuiter torſeris illud ex eodem libro dictum de Mercurio ſumēte caduceum,

Εἵλετο δὲ ῥάβδον τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει

Ὧν ἐθέλει, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει. id eſt,

Corripuit virgam, qua mulcet lumina ſomno

Quoruncunque velit, ſoluit quoque lumina ſomno.

Quadrat enim pulchre in munera quod de virga Mercuriali dictū eſt, quibus velut expergeſiunt iudices, antea ceu dormitantes: & rurſum infeſti placantur, vt in cauſa velut obdormiſcāt, cōniuéntque. Ariſtophanes in Concionatricibus, ait deos quoque capi donis, eóque manibus ſtare ſupinis,

Ὅταν γὰρ εὐχώμεσθα διδόναι τἀγαθά,

Ἕστηκεν ἐκτείνοντες τὴν χεῖρ' ὑπτίαν,

Οὐχ ὥς τι δώσοντ', ἀλλ' ὅπως τι λήψεται. id eſt,

Nam quum precamur largiantur vt bona,

Manum ſupinam porrigentes ſtant, velut

Nihil daturi, ſed recepturi magis.

Interpres admonet, ſtatuas deorum olim ferè ſupinis manibus fingi ſolere. Supinam autem appellat repandam, velut ad excipiendum compoſitam.

Principes inter ſe noti. 84

Qui dicet mutuam principum aut eruditorum inter ipſos eſſe notitiam, etiamſi diuerſas longeque diſſitas habitent regiones, vſurpare poterit illud ex eodem libro,

Οὐ γάρ τ᾽ ἀγνῶτες θεοὶ ἀλλήλοισι πέλονται
Ἀθάνατοι, οὐδ᾽ εἴ τις ἀπόπροθι δώματα ναίει. id eſt,
Non ignoti inter ſe ſunt dii morte carentes,
Quanquam ſemotis diuerſa in ſede morentur.

Torqueri poterit & in ſatrapas iſtos, qui tametſi belligerari videntur, magnóque rerum tumultu confligi, tamen ipſi clanculū inter ſe colludunt: hoc tantùm agentes vt ſuam vterque plebē exhauriat, & imminuta reipublicæ authoritate, ſuam conſtabiliant tyrannidem.

Periculum ne temere ſubeas. 85

Nemo longam nauigationē ſuſcipit animi cauſa, ſed adactus graui quapiā neceſſitate: aut nemo diuturnū grauémque laborē capeſſit temere. Ad id congruet illud ex eodem libro, Τίς δ᾽ ἂν ἑκὼν τοσσόνδε διαδράμοι ἁλμυρὸν ὕδωρ; id eſt,
Quis tantum ſalſi laticis percurreret vltro?

Fatum ineuitabile. 86

Quod fatis decretum eſt, id nemini licet euitare. Ad eam ſententiam faciet illud ex eodem libro,

Ἀλλὰ μάλ᾽ οὔπως ἔστι Διὸς νόον αἰγιόχοιο
Οὔτε παρεξελθεῖν ἄλλον θεὸν, οὔθ᾽ ἁλιῶσαι. id eſt,
At mentem Iouis haud vllis rationibus vnquam
Diuorum quenquam vitare aut fallere fas eſt.

Fatis adactus. 87

In eū qui non ſponte, ſed caſu, velutique fatis impellentibus, in aliquod vitæ genus incidit, cōgruet illud ex eodē lib.
Τὸν δ᾽ ἄρα δεῦρ᾽ ἄνεμός τε φέρων καὶ κῦμα πέλασσε. id eſt,
Aſt hunc huc ventúſque ferens atque appulit vnda.

Malè coniugati. 88

In eum qui coniugio vinctus eſt cum ea quam nō amet viciſſim ex animo, quanuis ob voluptatē vxoriam ametur: non inſcitè torquebitur illud ex eodem libro,

Ἀλλ᾽ ἦ τοι νύκτας μὲν ἰαύεσκεν καὶ ἀνάγκῃ,
Ἐν σπέεσι γλαφυροῖσι, παρ᾽ οὐκ ἐθέλων ἐθελούσῃ·
Ἤματα δ᾽ ἐν πέτρῃσι καὶ ἠϊόνεσσι καθίζων,
Δάκρυσι καὶ στοναχῇσι καὶ ἄλγεσι θυμὸν ἐρέχθων. id eſt,
Sed nolens licet ac vi cum illa nocte cubabat,
Nolens cum cupiente, ſub antris conditus atris:
Verùm perdius in ſcopulis ac littore ſedit,
Excrucians animum lachrymis, curis, gemitúque.

Si Deus voluerit. 89

De re futura, cuius exitus pendeat à Dei fauore: nā etiam vulgò dicunt ominis cauſa, Si Deus voluerit: atque ita nos loqui Iacobus Apoſtolus docet: id Homerico verſu licebit explicare, ſiquando iocabimur apud eruditos,
Αἴ κε θεοί γ᾽ ἐθέλωσι τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν. id eſt,
Diis ita ſi viſum fuerit, quos geſtat olympus.

Suadeo quod ipſe facturus eſſem. 90

Quum alteri damus cōſilium quo non grauemur ipſi vti in ſimili cauſa, conueniet illud Calypſûs ex eodem libro,

Ἀλλὰ τὰ μὲν νοέω καὶ φράσσομαι, ἅσσ᾽ ἂν ἐμοί περ
Αὐτῇ μηδοίμην, ὅτε με χρειὼ τόσον ἵκοι. id eſt,
Sentio ſuadebóque tibi quibus haud grauer vti
Ipſa, mihi ſimilis ſiquando occurreret vſus.

Malorum aſſuetudo. 91

Qui malis aſſueuit, ac permulta tulit, commodius fert & aliud, ſiquod inciderit infortunium. Ad id conueniet illud eodem ex libro, ſub perſona Vlyſſis,

Ἤδη γὰρ μάλα πολλὰ πάθον καὶ πολλὰ μόγησα
Κύμασι καὶ πολέμῳ· μετὰ καὶ τόδε τοῖσι γενέσθω. id eſt,
Iam tuli & antè mali multum, multumque laborum
Fluctibus & bellis: age & hoc acceſſerit illis.

Fortuna reddit inſolentes. 92

In eum qui, poſteaquā fortuna ſecundior affulſit, animos item efferre, & paulo confidentius gerit ſeſe, quadrabit illud ex eodem libro,

Γηθόσυνος δ᾽ οὔρῳ πέτασ᾽ ἱστία δῖος Ὀδυσσεύς. id eſt,
Lætatus ventis pandebat vela ſecundis.

Moderator negotii. 93

Carmen, quod ibidē proximè cōſequitur, cōueniet in eū qui prudētia & authoritate ſua negotiū aliquod moderatur
Αὐτὰρ ὁ πηδαλίῳ ἰθύνετο τεχνηέντως. id eſt,
Ille ratem clauo ſcitè doctéque regebat.

Tacitè ſtomachari. 94

In eum qui ſecū indignatur, quadrabit illud ex eodē libro,
– ὁ δ᾽ ἐχώσατο κηρόθι μᾶλλον. id eſt,
Illi cor magis atque magis ſuccenditur ira.
De Neptuno dictum, indignè ferente quòd Vlyſſes proſperè nauigaret.

Qui conturbat omnia. 95

In eum qui maximas vndique ciet turbas, aptè torquebitur illud ex eodem libro,

– πάσας δ᾽ ὀρόθυνεν ἀέλλας
Παντοίων ἀνέμων. id eſt,
– omnes omnigenûm ille procellas
Ventorum ciet.

Non abiicit animum. 96

De eo qui ne afflictiſſimis quidem rebus ſpem aut conſilium abiicit (quemadmodum apud Maronē, Latinus rerumque reliquit habenas) ſed de recipiendo ſe vtcunque cogitat, appoſitè dicetur quod inibi dictum eſt de Vlyſſe,
Ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ὣς σχεδίης ἐπελήθετο, τειρόμενός περ. id eſt,
Ac neque ſic, licet afflictus, obliuia cepit
Nauigii.

Malis mala ſuccedunt. 97

In eum qui variis exercetur incommoditatibus fortunæ, nunc morbo, nunc rapinis, nunc aliis atque aliis malis, conueniet illud ex eodem libro,

Ἄλλοτε μέν τε Νότος Βορέῃ προβάλεσκε φέρεσθαι,
Ἄλλοτε δ᾽ αὖτ᾽ Εὖρος Ζεφύρῳ εἴξασκε διώκειν. id eſt,
Tradebat notus hunc boreæ quandoque vehendum,
Nunc rurſum Zephyro iactandum tradidit Eurus.

Auſonius in epigrammate eleganter dixit Catenatos labores, quòd negotiū ex negotio ſeritur. Cui contrariū eſt quod ait Pindarus Olymp. 8, ἐσθλὰ δ᾽ ἐπ᾽ ἐσθλοῖς ἔργα θέλοι δόμεν, Optat vt Iupiter velit illi benefacta benefactis cumulare.

Hoſpitis habenda cura. 98

Qui dicet hoſpitum habendam eſſe rationem, vſurpabit illud ex eodem libro,

Αἰδοῖος μέν τ᾽ ἐστὶ καὶ ἀθανάτοισι θεοῖσιν
Ἀνδρῶν ὅς τις ἵκηται ἀλώμενος, ὡς καὶ ἐγὼ νῦν. id eſt,
Nam diuis reuerendus & immortalibus ille eſt,
Quicunque appulerit multis erroribus actus,
Nunc vti ego.

Diuitiæ non ſemper optimis cōtingūt. 99

Qui dicet opes nō ſemper cordatiſſimis, ſed pro fortunæ arbitrio, nūc huic nūc illi cōtingere, citabit illud ex Odyſſ. ζ.

Ζεὺς δ᾽ αὐτὸς νέμει ὄλβον Ὀλύμπιος ἀνθρώποισιν
Ἐσθλοῖς ἠδὲ κακοῖσιν, ὅπως ἐθέλῃσιν, ἑκάστῳ. id eſt,
Iuppiter emetitur opes mortalibus ipſe
Sic viſum vt fuerit, cuicunque bonóve malóve.

Dicuntur à Nauſica, ad Vlyſſem mendicantem: nec illum ob inopiam habet deſpectui, quæ fortunæ ſit imputanda, nō homini, ſi is modò fuerit alioqui cordatus.

Munus exiguum, ſed opportunum. 100

Quum munus indicamus pretio quidē perpuſillū, ſed tamen accipienti pro tēpore gratiſſimū (veluti ſiquis panem porrigat de vita periclitāti) citabimus illud ex eodem libro,
– δόσις δ᾽ ὀλίγη τε φίλη τε. id eſt,
Exiguum munus, gratum tamen.
Idem carmen extat in ξ.

CHILIADIS TERTIAE CENTVRIA DECIMA.

Quò tranſgreſſus,&c. 1

INTER philoſophos vix alium reperias qui religioſius inſtituerit adoleſcentiã quàm Pythagoras. vnde & ſuperſtitionis nõnihil admiſcuit, quòd rudis ætas, quemadmodum & indocta multitudo, nudis & apertis philoſophiæ præceptis regi nõ queat. Huc nimirũ pertinebat carnium interdictus eſus. holerum commendatio, & quinquennis ἐχεμυθία: poſtremò ſymbolorum velut oracula quædam, prius ediſcenda quàm intelligerentur. Ab huius inſtitutis quædam æmulati videntur qui nunc ſolo titulo ferè monachi ſunt. Ac minimum quidem peccant qui ventrem ac linguam habẽt caſtigatam: tamen quoniam vix hominis eſt cauere necubi labatur, proximum eſt vt à ſe quiſque ſubinde geſtorum rationem exigat, & ſiquid erratũ eſt, corrigat: ſiquid cum officio factum, in eo perſeueret, atque in melius proficiat. Huius ſalutiferi præcepti ceu ſymbolum quoddam tradidit carmen: cuius authoris, incertum (nam apud Homerum non reperio) quo delectatus videtur & Plutarchus. nã ne hoc quidem viro quicquã ſanctius inter philoſophos ethnicos. Carmen autem ſic habet,

Πῆ παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη; id eſt,
Lapſus vbi? quid feci? aut officii quid omiſſum eſt?

Omnis autẽ humanæ vitæ lapſus conſiſtit in tribus. Aut quũ ſecus facimus quam oportet, hoc eſt plus minuſve quam decet: huic errori reſpõdet illud πῆ παρέβην. Aut facimus quod omiſſum oportuit: cui reſpondet illa particula, τί δ' ἔρεξα; Aut omittimus quod factum oportuit: ad hoc pertinet extrema particula, τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη; Qui filium aut vxorem peccantem lenius admonet quam ſat eſt, aut aſperius obiurgat, reſipiſcens meritò dicet, πῆ παρέβην; Qui filio præcipit parum honeſta, dicet, τί δ' ἔρεξα; Qui peccantem diſſimulat, quum expediret admonere, dicet illud τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη; Pythagoras igitur ſolitus eſt admonere adoleſcẽtes, vt quoties domum ingrederentur, hunc verſiculum ſuo cum animo verſarent. Ea cogitatio ſolicitos reddebat adoleſcentes, vt ſiquid fortè deliquiſſent, aut ſiquid vitii contraxiſſent ex hominum conuictu, id in poſterum corrigerent, cauerentque. Eam ſententiam latius ac fuſius explicuit quiſquis ſcripſit carmen De viro bono, quod fertur inter appẽdices operum Vergilianorum,

Non prius in dulcem declinat lumina ſomnum,
Omnia quàm longi reputauerit acta diei,
Quò prætergreſſus? quid geſtum in tempore, quid non?
Cur iſti facto decus abfuit, aut ratio illi?

Hæc docuerunt à Chriſto alieni: quid oportet facere Chriſtianos? Vtinã ſaltem ſacerdotes ac monachi, quũ à prolixis ſplẽdidiſque cõuiuiis ingrediũtur cubiculũ, dicant apud ſeſe, Πῆ παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη; Deum immortalem quàm multa nobis ſuccurrerent & pudenda & pœnitenda.

Suo quiſque ſtudio gaudet. 2

Qui dicet aliis ſtudiis alios teneri, & vnumquenque ſuo victitare quæſtu, proferet illud ex eodem libro,

Οὐ γὰρ Φαιήκεσσι μέλει βιὸς οὐδὲ φαρέτρη,
Ἀλλ' ἱστοὶ καὶ ἐρετμὰ νεῶν καὶ νῆες ἐῖσαι. id eſt,
Nam Phæacibus haud cordi iacula atque pharetra:
Sed remi, tabuliſque ratis compactilis æquis.

Affine illi, Tractant fabrilia fabri. Pindarus in Pythiis hymno decimo, ἑτέροισιν γὰρ ἑτέρων ἔρωτες ἔκνιξαν φρένας. id eſt, Aliis aliarum rerum amor pupugit mentem.

Demittere ſeſe ad aliorum mediocritatẽ. 3

Vbi quis moderatur data opera vires ſuas ad aliorũ mediocritatem (veluti ſiquis præceptor tradat auditoribus nõ quantũ ipſe docere poſſet, ſed quantũ illi capere) conueniet illud ex eodẽ libro, de Nauſica ſic habenis moderãte curſum mularũ, vt pediſſequæ & Vlyſſes pedibus conſequi poſſent,

Ἡ δὲ μάλ' ἡνιόχευεν, ὅπως ἅμ' ἑποίατο πεζοὶ,
Ἀμφίπολοί τ' Ὀδυσεύς τε· νόῳ δ' ἐπέβαλλεν ἱμάσθλην. id eſt,
Hæc ita lora regens, pedes vt comes iret Vlyſſes,
Tum comitum quoque turba, modo rationéque certa
Inſtigat ſcutica.

Mihi curæ erit hoc negotium. 4

Quum admonebimus quempiam vt omne negotium in nos reiiciat ipſe ſecurus, nobis rem curæ futuram, conueniet illud ex Odyſſeæ η,

Ἀλλ' ἴθι σιγῇ τοῖον, ἐγὼ δ' ὁδὸν ἡγεμονεύσω. id eſt,
Quin tacitus procede, viæ huius ego fuero dux.

Animus præſens. 5

Animi præſentia vtilis vbique, propterea quòd timiditas vel à cõſcientia, vel ab animi paruitate videatur proficiſci. Huic ſententiæ ſuffragatur Homericum illud ex eodem libro,

- θαρσαλέος γὰρ ἀνὴρ ἐν πᾶσιν ἀμείνων
Ἔργοισιν τελέθει, εἰ καί ποθεν ἄλλοθεν ἔλθοι.
Omnibus in rebus potior vir fortis & audax,
Sit licet hoſpes & è longinquis venerit oris.

Ad hunc modum Pallas hortatur Vlyſſem nequid trepidet ingreſſurus Alcinoi domum. Huic congruit illud quod alibi dictum eſt, Fortes fortuna adiuuat. T. Liuius libro ab vrbe condita 8, Sed euentus docuit fortes fortunam adiuuare.

Locupletum reditus. 6

In locupletes, quibus alius ex alio ſuccedit reditus, accommodabitur illud ex eodẽ libro de pomariis Alcinoi dictum,

- οὐδὲ θέρευς ἐπετήσιος· ἀλλὰ μάλ' αἰεὶ
Ζεφυρίη πνείουσα τὰ μὲν φύει, ἄλλα δὲ πέσσει.
Ὄγχνη ἐπ' ὄγχνῃ γηράσκει, μῆλον δ' ἐπὶ μήλῳ,
Αὐτὰρ ἐπὶ σταφυλῇ σταφυλή, σῦκον δ' ἐπὶ σύκῳ. id eſt,
- nec ſingulos æſtas renouatur in annos:
Sed flans perpetuo Zephyrus ſpiramine fœtus
Hos producit, & hos demittit ab arbore mites:
Et pyra adulta pyris ſuccedunt, maláque malis,
A fico ficus, atque vua ſeneſcit ab vua.

Ineuitabile fatum. 7

Quod homini fatis decretum eſt, id eueniet. In hanc ſententiam Homerus eodem libro, - ἔνθα δ' ἔπειτα
Πείσεται ἅσσα οἱ αἶσα κατὰ κλῶθές τε βαρεῖαι
Γεινομένῳ νήσαντο λίνῳ, ὅτε μιν τέκε μήτηρ. id eſt,
-pòſt illic accidet illi
Quod fatum Parcæque graues in ſtamine nerunt
Naſcenti, tum quum matris promergeret aluo.

Quanquã hunc locum de fatis oportebit ioco duntaxat adhibere. Veluti ſiquis filium longius aliquò ſtudii cauſa emãdãs, negaret ſibi curæ futurum quid illic agat, ſed id Deo ſe fortunæque committere.

Aliud cura. 8

Quum negabis eſſe cauſam cur aliquis aut dubitet aut ſollicitus ſit, exempto ſcrupulo, accommodabitur illud ex eodem libro, Ἀλκίνο' ἄλλο τι σοὶ μελέτω φρεσίν. id eſt,
Alcinoe cures aliud.

Item Terentius, Atqui iam reperi: aliud cura.

Moleſtus interpellator venter. 9

Venter, improbus interpellator, non ſinit vnquam quempiam obliuiſci ſui. Id ad egeſtatẽ torqueri poterit quæ mortales ad omnia tum facienda, tum ferenda ſolet compellere. Sic autem Vlyſſes in eodem libro,

Οὐ γάρ τι στυγερῇ ἐπὶ γαστέρι κύντερον ἄλλο
Ἔπλετο, ἥ τ' ἐκέλευσεν ἕο μνήσασθαι ἀνάγκῃ,
Καὶ μάλα τειρόμενον, καὶ ἐνὶ φρεσὶ πένθος ἔχοντα. id eſt,
Non eſt improbior res altera ventre moleſto:
Quippe vel inuitum meminiſſe ſui iubet, etſi
Valde animo crucieris, & angat pectora mœror.

Vulgus ſuſpicax. 10

Suſpicioſum vulgus, & pleraque malam in partem interpretatur. Homerus in eodem libro,

Δύσζηλοι γάρ τ' εἰμὲν ἐπὶ χθονὶ φῦλ' ἀνθρώπων. id eſt,
Quippe homines plerique ſumus male ſuſpicioſi.

Nemo cogendus officii cauſa. 11

Nullus hoſpes retinendus aduerſum animi ſententiam, & inuitus. Nemo cogendus vt cuiuſquam vtatur beneficio, ſi nolit. Ad hãc ſententiã accõmodabitur illud ex eodẽ libro,

Εἴ κ' ἐθέλων γε μένοις· ἀέκοντα δέ σ' οὔτις ἐρύξει. id eſt,
Si maneas ſponte: inuitum nemo retinebit.

Dicitur ad Vlyſſem ab Alcinoo Phæacum tyranno.

Malum bono penſatum. 12

Quoties natura dotem aliquam egregiā largitur, verùm eadem eam aliquo vitio penſat: aut quum quis beneficium ſuū aliquo vitiat maleficio: quadrabit illud ex Odyſſeæ θ, de Demodoco muſico dictum,

Τὸν περὶ μοῦσ' ἐφίλησε, δίδου δ' ἀγαθόν τε κακόν τε·
Ὀφθαλμῶν μὲν ἄμερσε, δίδου δ' ἡδεῖαν ἀοιδήν. id eſt,
Hunc alios vltra dilexit muſa, deditque
Atque boni, atque mali quiddam: nam lumina ademit,
At dedit emulcere ſuaui pectora cantu.

Omni certaminis genere. 13

Quum innuemus omni certaminis genere cōgreſſum eſſe (veluti ſiquis dicat, in omni diſciplina diſputatum acriter) conueniet illud ex eodem libro,

Πύξ τε, παλαισμοσύνῃ τε, καὶ ἅλμασιν, ἠδὲ πόδεσσιν. id eſt,
Et pugnis, pedibuſque, & ſaltibus, atque palæſtra.

Item vbi quis oſtēdit ſe nullum detrectare certamen, ſed ad quoduis ingenii experimentum paratum eſſe, conueniet illud ex eodem libro,

Δεῦρ' ἄγε πειρηθήτω, ἐπεί μ' ἐχολώσατε λίην,
Ἢ πὺξ, ἠὲ πάλῃ, ἢ καὶ ποσὶν, οὔτι μεγαίρω. id eſt,
Huc age, quandoquidem grauiter mihi concita mens eſt,
Qui volet, experiatur, pugnis, ſiue palæſtra,
Siue pedum curſu malit: nihil ipſe recuſo.

Longe vicit. 14

Qui ſentiet aliquem ita præcellere vt periculū non ſit ne quis illi præripiat palmam, conueniet illud ex eodem libro,

-σὺ δὲ θάρσει τόνδε γ' ἄεθλον
Οὔτις Φαιήκων τόδε γ' ἵξεται, οὐδ' ὑπερήσει. id eſt,
At tu fide animo, quando hoc certamine nullus
Phæacum te nec æquabit, nec ſuperabit.

Antiquis debetur veneratio. 15

Cum ſummis & inuictis, vel cum antiquis non eſt certandum, qui velut extra aleam hominū poſiti videntur, ſed his vltro cedendum. Veluti ſiquis neget ſeſe cum M. Tullio de eloquentia velle conflictari: cum mediocribus, non recuſaret vſurpabit quod eodem in loco dicitur ab Vlyſſe,

Ἀνδράσι δὲ προτέροισιν ἐριζέμεν οὐκ ἐθελήσω,
Οὔθ' Ἡρακλῆϊ, οὔτ' Εὐρύτῳ Οἰχαλιῆϊ. id eſt,
Cum maioribus haud ſubeam certamina, vel cum
Herculea virtute, vel Euryto OEchalienſi.

Flagitiorum turpis exitus. 16

Quum res perperam inſtituta, male cedit, cōueniet illud ex eodem libro,

Οὐκ ἀρετᾷ κακὰ ἔργα. id eſt,
Haud bene ſuccedunt facta improba.

Dictum eſt de Martis adulterio deprehenſo.

Fidus amicus. 17

Fidus amicus non eſt poſthabendus germano. Homerus in eodem libro,

Εἴ πού τις καὶ ἑταῖρος ἀνὴρ κεχαρισμένα εἰδὼς,
Ἐσθλός· ἐπεὶ οὐ μέν τι κασιγνήτοιο χερείων. id eſt,
Siquis forſan amicus ſit, gratuſque bonuſque:
Quandoquidem is non inferior vel fratre putandus.

Patria ſua cuique iucundiſſima. 18

Vnicuique ſua patria iucundiſſima, quæcunque contigit. Homerus Odyſſeæ ι,

Ὡς οὐδὲν γλύκιον ἧς πατρίδος οὐδὲ τοκήων
Γίγνεται. id eſt,
Vt nihil eſt patria propriiſve parentibus vlli
Dulcius.

Fuga tutior. 19

Qui dicet tutius eſſe fuga vincere libidinem, quàm contrà pugnando, poterit accommodare, quod de Charybde dictum eſt Odyſſeæ μ,

Οὐδέ τίς ἐστ' ἀλκή· φυγέειν κάρτιστον ἀπ' αὐτῆς. id eſt,
Non eſt vlla medela: procul fugere optimum ab illa.

Alia committenda, alia celanda. 20

Non temere quiduis apud quemuis effutiendum, at nec familiaribus arcana omnia proferenda ſunt: verùm alia communicare conuenit cum amicis, aut vxoribus, alia celare. Ad hanc ſententiam quadrat illud ex Odyſſeæ λ,

Ἀλλὰ τὸ μὲν φάσθαι, τὸ δὲ καὶ κεκρυμμένον εἶναι. id eſt,
Dicendum eſt aliud, contrà eſt aliud reticendum.

Fœmina nihil peſtilentius. 21

Nihil fœmina peſtilentius, hanc ſententiam eodem in libro ſic effert Homerus,

Ὡς οὐκ αἰνότερον καὶ κύντερον ἄλλο γυναικός. id eſt,
Vſque adeo nihil improbius muliereque peius.

Frequenter apud antiquos poetas male audit mulierum genus: quæ quidem & hodiernis temporibus ſtrenue dant operam ne poetæ planè vaniloqui fuiſſe videantur.

Effœta ſenecta. 22

Quod in Odyſſeæ λ dictum eſt de mortuis, id ad hominē ob longæuitatem iam defectum viribus accommodare licebit: aut in eum qui conſternetur animo,

Οὐ γὰρ ἔτι σάρκας τε καὶ ὀστέα ἶνες ἔχουσιν. id eſt,
Nam iam non neruis carnes atque oſſa cohærent.

Aegre, ſed tamen contigit. 23

In eos qui ægre quidem, ſed tamen aſſequuntur quod optant, quadrabit illud ex eodem libro,

Ἀλλ' ἔτι μέν κε καὶ ὣς κακά περ πάσχοντες ἵκοισθε. id eſt,
Peruenietis adhuc, quanquam mala plurima paſſi.

Dicuntur ad Vlyſſem à Tireſia.

Cū amico nō certandū æmulatione. 24

Cum amico & benemerito nō eſt ſuſcipiēdum certamē: nequid obſcuretur amicitia propter æmulationem, huiuſmodi comitem contentionum. Id innuit Homerus in Odyſſeæ θ, quum Vlyſſes excipit Laodamantem, quòd hoſpes eſſet,

-τίς ἂν φιλέοντι μάχοιτο; id eſt,
-quis nanque benigno cum hoſpite pugnet?

Locum etiam habuerit vbi dicemus hoſpitis eſſe munus cedere iis apud quos diuerſatur, etiamſi poſſit vincere. Nam ibi ſtatim ſubnectitur huiuſmodi ſententia,

Ἄφρων δὴ κεῖνός γε καὶ οὐτιδανὸς πέλει ἀνὴρ,
Ὅστις ξεινοδόκῳ ἔριδα προφέρηται ἀέθλων. id eſt,
Vir ſiquidē vecors eſt ille, nec vnius aſſis,
Quiſquis ad euentum certaminis euocat illum
Quem penes hoſpitio fruitur, tectóque iuuatur.

Reiicientis culpam. 25

Aduerſus eū qui mali ſui cauſam aliò reiicit, ita vt vulgo factitant, appoſite torquebitur illud ex Odyſſeæ λ, dictum ab Elpenoris vmbra, qui temulentus perierat apud Circen,

Ἆσέ με δαίμονος αἶσα κακὴ καὶ ἀθέσφατος οἶνος. id eſt,
Mi mala fata deûm nocuerunt, vſque Lyæi.

Sic alibi Agamemnon diſſidii cauſam in Aten retorquet.

Voluptas fœda. 26

In voluptatē inhoneſtā, aut ſcortum ad perniciem iuuenum omnibus inſtructum artibus, quadrabit illud ex Odyſſeæ κ, dictum de Circe, -ἡ γὰρ ἅπαντας

Ἢ σῦς, ἢ λύκους ποιήσειεν, ἠὲ λέοντας. id eſt,
-ſiquidem omneis
Fecerit illa ſueſve, lupóſve, trucéſve leones.

Aſpera vita, ſed ſalubris. 27

In vitæ rationem, duriuſculam quidem, ſed tamen ad rectam morum inſtitutionē idoneam, conueniet illud ex Odyſſeæ ι, dictū de Ithaca, Τρηχεῖ' ἀλλ' ἀγαθὴ κουροτρόφος. id eſt,

Aſpera, ſed iuuenum nutrix bona.

Conſiliis ſimul & facto valens. 28

In hominē cōſilio pariter ac viribus excellentē cōueniet illud Odyſſ. ξ, Οἷος ἐκεῖνος ἔην βουλῇ ἔνι, ἠδὲ μάχῃ. id eſt,

Is cuiuſmodi erat ſeu pugna, conſilio ve.

Non poſſum non dicere. 29

Vbi quis negat ſe reticere poſſe quod habet in animo, feſtiuiter accommodabit illud ex eodem libro,

Εὐξάμενός τι ἔπος ἐρέω· οἶνος γὰρ ἀνώγει
Ἠλεός. id eſt,
Dicam equidem quiddam iactantius: vrget enim me
Vinum amens.

Eodem in loco quantum poſſit vinum, eleganter oſtendit Vlyſſes. Ita enim conſequitur,

-ὅστ' ἐφέηκε πολύφρονά περ μάλ' ἀεῖσαι,
Καί θ' ἁπαλὸν γελάσαι, καί τ' ὀρχήσασθαι ἀνῆκε,
Καί τι ἔπος προέηκεν, ὅπερ τ' ἄρρητον ἄμεινον. id eſt,
Vinum quantumcunque grauem atque pudentem
Incitat ad cantum, ac tenerum ridere, choroſque
Ducere compellit: nonnunquam quod tacuiſſe
Præſtiterat, reſerato effutit pectore dictum.

Perplexus. 30

Qui ſe dicet in maximis verſari periculis, nec vllū affulgere ſubſidium, vſurpabit illud ex eodem libro,

-οὐδέ τις ἄλλη
Φαίνετο γαιάων, ἀλλ' οὐρανὸς ἠδὲ θάλασσα. id eſt,
-nec vlla apparuit vltrà
Tellus, ſed nobis cælum vndique & vndique pontus.

Idem habetur in μ.

Abhorrentis ac deteſtantis. 31

Quum dicemus nos vehementer à vitio quopiam abhorrere, illud ex libro eodem vſurpare licebit,

Ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς Ἀΐδαο πύλῃσιν. id eſt,
Is mihi iuxta inuiſus vt atri limina Ditis.

Idem carmen extat in Iliados ι, ſub perſona Achillis. hic ab Vlyſſe dicitur.

Sui diſſimilis. 32

In ſui diſſimilem quadrabit illud ex Odyſſeæ ν, quod de Pallade dixit Vlyſſes, -σὲ γὰρ αὐτὴν παντὶ ἐΐσκεις. id eſt,
Nunc alio, nunc ruſum alio ſis obuia vultu.

Idem mire quadrabit in ſapientiam, quæ variis inuolucris obtegitur apud priſcos, & alia atque alia ſpecie proponitur: præſertim in Diuinis literis, quæ tota ferme conſtat allegoriis.

Nihil ad rem. 33

In eum qui dixerit abſurde quippiam & alienum à re propoſita, quadrabit illud ex eodem libro: quanquam idem aliis aliquot reperitur locis,

Νήπιός εἰς, ὦ ξεῖν', ἢ τηλόθεν εἰλήλουθας. id eſt,
Hoſpes ſtultus es, aut longinquis aduena ab oris
Nuper ades.

Quod adeſt, boni conſule. 34

Qui admonebit oportere boni conſulere quicquid à fortuna conceditur, vſurpabit illud ex Odyſſeæ ξ,

Ἔσθιε, δαιμόνιε ξείνων, καὶ τέρπεο τοῖσδε
Οἷα πάρεστι· θεὸς δὲ τὸ μὲν δώσει, τὸ δ' ἐάσει,
Ὅττι κεν ᾧ θυμῷ ἐθέλῃ· δύναται γὰρ ἅπαντα. id eſt,
Hoſpes ſume cibum, & quorum data copia, lætum his
Paſce animum: nam ſors dabit hæc, ruſum illa negabit,
Vtcunque eſt animo lubitum: valet omnia quippe.

His verbis Eumæus ſubulcus Vlyſſem inuitat vt cibos viles & ruſticanos, qualeſcunque eſſent, boni conſuleret. Transfertur ad omnem hominis vitam, quoties admonebimus vt quemcunque ſtatū ſors dederit, in eo læte tranquilleque viuamus. Apud Athenæum lib. 10 refertur hic ſenarius,

Ἐπὶ τοῖς παροῦσι τὸν βίον διάγετε. id eſt,
Quæ præſto ſunt, in hiſce vitam necℓito.

Iſocrates in oratione De pace, στέργειν τοῖς παροῦσιν, ait pleriſque hominibus eſſe difficillimum: & hinc eſt quòd bellum malunt quam pacem.

Officium ne collocaris in inuitum. 35

Inſtar iniuriæ fuerit ſiquis officium collocet in inuitum. in eam ſententiam Homerus Odyſſeæ ο,

Ἶσόν τοι κακόν ἐσθ', ὅς τ' οὐκ ἐθέλοντα νέεσθαι
Ξεῖνον ἐποτρύνῃ, καὶ ὃς ἐσσύμενον κατερύκει.
Χρὴ ξεῖνον παρεόντα φιλεῖν, ἐθέλοντα δὲ πέμπειν. id eſt,
Iuxtà peccat vterque, vel is cui extruditur hoſpes
Inuitus, vel qui remoratur abire volentem.
Hoſpes donec adeſſe volet, tractare benigne
Conuenit, emittendus vbi diſcedere quæret.

Bona ſpes oſtenſa. 36

Quum bona quæpiam ſpes affulget alicunde perficiendi quod propoſuimus, conueniet illud ex eodem libro,

Ὣς ἄρα οἱ εἰπόντι ἐπέπτατο δεξιὸς ὄρνις. id eſt,
Sic fato fœlix à dextris aduolat ales.

Arrogantia non ferenda. 37

In eos qui intolerāda ſunt arrogantia, nō inſcite torquebitur illud ex eodem libro, ab Eumæo dictum in procos,

Τῶν ὕβρις τε βίη τε σιδήρεον οὐρανὸν ἵκει. id eſt,
Horum vſque animuſque ferox contingit olympum.

Idem in ρ dicitur ab Vlyſſe ad Eumæum.

Domus optima. 38

Infœliciſſimū incertis vagari ſedibus, quemadmodum faciunt ſemper ἀοίκοι, peregreque viuentes. Huic adſtipulatur eodem in libro,

Πλαγκτοσύνης δ' οὐκ ἔστι κακώτερον ἄλλο βροτοῖσιν. id eſt,
Nil miſerabilius quàm incerta ſede vagari.

Trāſferri poterit ad eos qui circumaguntur quibuſlibet opinionibus, aut qui ſubinde mutant amicos, aut inſtitutū vitæ.

Non omnibus contingit. 39

Non cuiuis ſit poteſtas cum regibus colloquendi, aut non omnibus cōtingit Diuinarum literarū penetrare myſteria. Ad hūc ſenſum nō inuenuſte deflectetur illud ex Odyſſeæ π,

Οὐ γάρ πω πάντεσσι θεοὶ φαίνονται ἐναργεῖς. id eſt,
Haud cuiuis manifeſta videntur numina diuûm.

Authoritas diuinitus. 40

Diuinitus cōtingit vt idem homo nunc magni fiat, nunc deſpiciatur. Ad id facit illud ex eodem libro,

Ῥηΐδιον δὲ θεοῖσι τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,
Ἠμὲν κυδῆναι θνητὸν βροτόν, ἠδὲ κακῶσαι. id eſt,
Eſt procliue deis, amplus quos claudit Olympus,
Reddere vel deſpectū hominem, aut adiūgere honorem.

Tollenda mali occaſio. 41

Qui ſuadebit vt mali ſubmoueatur occaſio, non abſurdè citabit illud ex eodē libro, -αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα σίδηρος. id eſt, -quippe viros ferrum allicit ipſum.

Ita diuitiæ prolicitūt ad luxū: cōſuetudo puellarū, ad amorē.

Vbi cognitum eſt quod erat occultū. 41

Vbi res quæ magno ſtudio celebratur, fuerit aliquo pacto deprehenſa, quadrabit illud ex eodem libro,

Ἤ τίς σοι τάδ' ἔειπε θεῶν, ἢ εἴδετο αὐτή. id eſt,
Siue illis deus hoc aliquis deprodidit index,
Siue ipſi videre.

Abſtinenda vis à regibus. 43

Qui dicet haud temere manum immittendā in reges potentes, aut viros Deo dicatos, adducet illud ex eodem libro,

-δεινὸν δὲ γένος βασιλήϊόν ἐστι Κτείνειν. id eſt,
-res dira ac plena pericli eſt, Regale occidiſſe genus.

Domeſticum diſſidium. 44

Ad deteſtandā ſeditionem domeſticā, & mutuam contubernaliū inter ipſos diſcordiā, inſidiáſque, cōueniet illud ex eodem libro, -οὐχ ὅσια κακὰ ῥάπτειν ἀλλήλοισιν. id eſt,
Impia res moliri inter ſeſe mala.

Qui eget, in turba verſetur. 45

Etiā hodiernis temporibus vulgo iactatur fabula de cæco mendico, qui iubebat miniſtro vt eò ſe duceret vbi maxima eſſet hominū procella: addens ſententiā populari ioco celebrem, ibi quæſtum eſſe, vbi ſit hominū frequētia. Homerus item Odyſſeæ ρ,

Πτωχῷ βέλτερόν ἐστι κατὰ πτόλιν ἠὲ κατ' ἀγροὺς
Δαῖτα πτωχεύειν. id eſt,
Mendico præſtat populoſa per oppida cœnam
Mendicare ſuam, quam ruri.

Officium humilius. 46

Quum quis recuſat munus tanquā humilius, parúmque ſeſe dignum, applicabit illud ex eodem Odyſſeæ ρ,

Οὐ γὰρ ἐπὶ σταθμοῖσι μένειν ἔτι τηλίκος εἰμί. id eſt,
Nam vt maneam in ſtabulis iam non mea poſtulat ætas.

Verba ſunt Vlyſſis ad ſubulcum.

Vitandæ potentum offenſæ. 48

Qui dicet formidandas diuitum & principum offenſas, (propterea quòd, quātumlibet leuiter offenſi, grauiter indignantur, & vt ait Plautus, Plumbeas iras gerunt) accommodabit illud ex eodem libro,

-χαλεπαὶ δέ τ' ἀνάκτων εἰσὶν ὁμοκλαί. id eſt,
Sunt formidandæ regum offenſæque minæque.

Princeps indiligens. 48

Indiligēs pædagogus corrumpit puerū, malus præceptor vitiat diſcipulum, rex improbus populum item corrumpit. Ad hanc ſententiam facit illud ex eodem libro,

Αὐτὰρ μῆλα κακοὶ φθείρουσι νομῆες. id eſt,
At corrumpit oueis paſtor malus.

Dicuntur ab Eumæo ſubulco ad caprarium.

Aſſueuit malis. 49

In eum qui ferendis contumeliis aſſueuerit, congruet illud ex eodem libro,

Οὐ γάρ τι πληγέων ἀδαήμων οὐδὲ βολάων. id eſt,
Iam minime plagas tolerare rudis, neque iactus.

De alieno liberalis. 50

De alieno facile largimur, de noſtris non item. Hanc ſen-

tentiam protulit Antinous in eodem libro,

-ἐπεὶ οὔτις ἐπίσχεσις, οὐδ' ἐλεητὺς
Ἀλλοτρίων χαρίσασθαι. id eſt,
-nam res largiri alienas
Haud res vlla vetat: neque enim piget.

Seneca epiſtolarum libro 2, epiſtola 16, Non eſt quod mireris animum meum. adhuc de alieno liberalis ſum. Ita Mitio in Adelphis, Æſchino dicenti, Fac, promiſi ego illis, Reſpondet, Promiſiſti autem? de te largitor puer.

Pauper, ſed ingenioſus. 51

In hominem tenui cultu, ſed egregio tamē corpore, quadrabit illud ex Odyſſeæ σ,

Οἵην ἐκ ῥακέων ὁ γέρων ἐπιγουνίδα φαίνει. id eſt,
Quos profert ſenior pannis è viribus armos.

Dictu eſt de Vlyſſe certaturo cum Iro. Lucianus in Hercule Gallico, torquet ad ſenem ingenio facundiáque præcellentē.

Iactantiæ comes inuidia. 52

Qui monebit nequis inſolentius iactet vel fortunæ munera, vel naturæ dotes, nequando Nemeſis exaudiat, auferátque: non intempeſtiuiter vſurpabit illud ex eodem libro

Ἀλλ' ὅ γε σιγῇ δῶρα θεῶν ἔχοι, ὅ, ττι διδοῖεν. id eſt,
Poſſideat tacitus ſi qua adſunt munera diuûm.

Verbotenus amicus. 53

In eum qui ſimulat oratione beneuolentiā, cæterū longe diuerſa parans in animo, quadrabit illud ex eodem libro,

-θέλγε δὲ θυμὸν
Μειλιχίοις ἐπέεσσι, νόος δέ οἱ ἄλλα μενοίνα. id eſt,
-animum præmollibus iſti
Lenibat dictis, at mens diuerſa parabat.

Nihil recuſandum quod donatur. 54

Siquando dices nullum eſſe recuſandum munus quodcunque offertur: aut arripiendam eſſe, quoties obtigerit alicuius occaſio commoditatis, conueniet illud ex eodē libro,

-οὐ γὰρ καλὸν ἀνήνασθαι δόσιν ἐστίν. id eſt,
Donum reiicere haudquaquam decet.

Adminicula vitæ. 55

Omnia quæ ad vitæ pertinent commoditatem, non ineleganter indicare licebit hoc carmine ex Odyſſeæ τ,

Οἷσίν τ' εὖ ζώουσι καὶ ἀφνειοὶ καλέονται. id eſt,
E quibus & viuunt rectè, ditéſque vocantur.

Qui per ſe ſufficit. 56

Qui negabit ſibi opus eſſe opera aliena, ſe ſatis idoneum ad rem peragendam, conueniet illud ex Odyſſeæ υ,

Εἰσί μοι ὀφθαλμοί τε καὶ οὔατα καὶ πόδες ἄμφω,
Καὶ νόος ἐν στήθεσσι τετυγμένος οὐδὲν ἀεικής. id eſt,
Sunt oculi mihi, ſunt aures, geminique pedes ſunt
Inſita pectoribus mens eſt, neque ſtulta nec excors.

Nouit bona & mala. 57

In eum qui per ætatem, vſumque rerum, iam delectū habere poteſt fugiendorum aque expetendorum, congruet illud ex eodem libro,

-ἤδη γὰρ νοέω καὶ οἶδα ἕκαστα
Ἐσθλά τε καὶ τὰ χέρεια. id eſt,
Iamdudum ſiquidem noui que & ſentio cuncta
Quæ bona, quæque mala.

Hac figura vel hodie nihil vulgatius.

Neque enim ignari ſumus. 58

Vbi quis ad tolerantiam præſentiū incommodorum, animat ſeſe, præteritorum malorum recordatione, non infeſtiuiter vſurpabit illud ex eodem libro,

Τέτλαθι δὴ κραδίη· καὶ κύντερον ἄλλο ποτ' ἔτλης. id eſt,
Obdures anime: & quondam grauiora tuliſti.

Id æmulans Vergilius,

O paſſi grauiora, dabit Deus his quoque finem.
Durate, & voſmet rebus ſeruate ſecundis.

Conſimiliter Horatius in Odis,

-ô fortes maioráque paſſi Mecum ſæpe viri.

Danda venia lapſo. 59

Qui dicet aliquando dandam veniam ſiquid erratum ſit per incuriā (neque enim hominis eſſe vt ſemper exactā præſtet diligentiam) vſurpabit illud ex Odyſſeæ τ,

Ἀλλ' οὐ γάρ πως ἐστιν ἀΰπνους ἔμμεναι αἰεὶ
Ἀνθρώπους. id eſt,
Haudquaquam fieri potis eſt vt peruigil vſque
Mortalis duret.

Non quiduis continget quod optaris. 60

Qui negabit omnia contingere homini quæ ſperarit animóque conceperit, accommodabit illud ex eodem libro,

-ἤτοι μὲν ὄνειροι ἀμήχανοι, ἀκριτόμυθοι
Γίγνοντ', οὐδέ τι πάντα τελείεται ἀνθρώποισιν. id eſt,
Friuola ſcilicet exiſtunt & inania quædam
Somnia: nec quodcunque vides ſic euenit omne.

Atque hoc in loco ſubiungit pulcherrimū illud de duabus ſomniorū portis figmentum quod in ſexto Vergilius retulit.

Gaudium dolori iunctum. 61

Cum pariter accidit quod & gaudeamus & doleamus, (quod genus, ſi cui parentes opulenti vita deceſſerint, partim excruciatur morte ſuorum, partim gaudet hæreditatis obuētu, atque acceſſione libertatis) conueniet illud ex eodē libro;

Τὴν δ' ἅμα χάρμα καὶ ἄλγος ἕλε φρένα. id eſt,
Lætitia huic mœrorque ſimul præcordia cepit.

Mala ſenium accelerant. 62

Qui dicet ſenectam non eſſe metiendam annis (propterea quòd ii qui ſe multis laboribus curiſque diſcruciant, ante diem conſeneſcunt, vſurpabit illud ex eodem libro,

Αἶψα γὰρ ἐν κακότητι βροτοὶ καταγηράσκουσιν. id eſt,
Quippe repente homines curíque maliſque ſeneſcunt.

Vita mortalium breuis. 63

Qui monebit dandā operam vt apud poſteros honeſtæ vitæ memoriam relinquamus, quæ perpetuo viuat (nam hāc vitam anguſtis circūſcriptam eſſe terminis) accommodabit illud ex eodem libro,

-ἄνθρωποι δὲ μινυνθάδιοι τελέθουσιν. id eſt,
Aſt hominis breuibus ſpatiis conſtringitur æuum.

Veriſimiliter mentiens. 64

In eum qui falſum, perinde quaſi verum ſit, narret, quadrabit illud ex eodem libro,

Ἴσκε ψεύδεα πολλὰ λέγων ἐτύμοισιν ὁμοῖα.
Plurima narrabat figmenta ſimillima veris.

Dictum de Vlyſſe. Notatur & apud Platonem quòd Homerus Vlyſſem induxerit mendacē, Achillem contrà veracem.

Sibi malum reperit. 65

In eum qui ſuo læditur inuento, quadrabit illud ex Odyſſeæ φ, Οἷ τ' αὐτῷ πρώτῳ κακὸν εὕρετο οἰνοβαρείων. id eſt,
Qui ſibi perniciem vel primum repperit ipſe
Vino victus.

Dictū eſt de Eurytione, qui primus inuenit vſum vini, peremptus à Lapithis.

Qui continet arcanum. 66

In eum qui celat arcanū ſibi commiſſum, neque cuiquam effutit, quadrabit illud in Odyſſeæ φ,

-τῇ δ' ἄπτερος ἔπλετο μῦθος. id eſt,
-huic pennis dicta carebant.

Hoc eſt, haud longius auolabant.

Rem nouam aggredior. 67

Siquando ſignificabis te rem arduam ac nouam moliturum, & aliis adhuc intētatam, accommodabis illud ex Odyſſeæ χ, Νῦν αὖτε σκοπὸν ἄλλον, ὃν οὔπω τις βάλεν ἀνήρ,
Εἴσομαι αἴ κε τύχωμι. id eſt,
Nunc alium tentabo ſcopum ſi attingere poſſim,
Quem nondum quiſquam tetigit.

Verba ſunt Vlyſſis iam parantis occidere procos.

Benefactorum memoria. 68

Vbi quid boni contigit alicui propter veterum benefactorum memoriam, quadrabit illud ex eodem libro,

Ὡς κακοεργίης εὐεργεσίη μέγ' ἀμείνων. id eſt,
Officio fungi multo ac delinquere præſtat.

Mortuis non conuiciandum. 69

Victo non inſultandum, nec in mortuum vltra congerenda conuicia: quanquam iure ſit occiſus. huic ſuffragatur Homerus in eodem libro,

Οὐχ ὁσίη κταμένοισιν ἐπ' ἀνδράσιν εὐχετάασθαι. id eſt,
Haud fas eſt ſuper occiſis iactare teipſum.

Vlyſſes ita, de procis extinctis.

Focus luculentus in ædibus. 70

Primum domus ornamentum eſt, vt luceat focus: proin-

de qui in ædes immigrant nouas, aut in diuerſorium ingrediuntur, ante omnia iubent ignem incendi: quod ex Homeri χ ſumptum videtur, apud quem Vlyſſes,

Πῦρ νῦν μοι πρώτιστον ἐνὶ μεγάροισι γενέσθω. id eſt,

Nunc ante omnia mi luceſcat in ædibus ignis.

Item illud celebratum,

Αἰθομένου δὲ πυρὸς γεραρώτερος οἶκος ἰδέσθαι. id eſt,

Scilicet accenſo domus eſt ornatior igni.

Quo quidem verſiculo videtur impendio delectatus Plutarchus: adeo ſubinde vſurpat, & in varios detorquet vſus. in commentario De virtute & vitio, refert ad opes, potentiam, gloriam, quæ tum fiunt iucundiora ſi adſit animus à moleſtia liber. Rurſum in libello quem Amatorium inſcripſit, detorquet ad amantis animum, longe ſplendidiorem ſi calor amoris eum inflammarit.

Qui iure perierunt. 71

In eos qui ſuo merito pereunt, côueniet illud ex eodê libro,

Τούσδε δὲ μοῖρ' ἐδάμασσε θεῶν, καὶ σχέτλια ἔργα. id eſt,

Hos fatum & malefacta neci exitioque dederunt.

Dictum de procis.

Inexorabilis. 72

In durum & inexorabilem competet illud ex Odyſſeæ ψ,

Σοὶ δ' αἰεὶ κραδίη στερεωτέρη ἐστὶ λίθοιο. id eſt,

At tibi perpetuò cor ſaxo durius omni eſt.

Ita Telemachus ad matrem.

Recipere animum. 73

Vbi quis re ſubitaria côſternatus, poſtea recipit ſeſe, conueniet illud ex Odyſſeæ ω,

Αὐτὰρ ἐπεὶ ῥ' ἄμπνυτο, καὶ ἐς φρένα θυμὸς ἀγέρθη. id eſt,

Vt reſpirauit, rediitque in pectora ſenſus.

Senum prudentia. 74

De ſenibus quidem, attamen ob rerum peritiam non idoneis ad negotium aliquod conficiendum, apte dicetur illud ex eodem libro,

Καὶ πολιοί περ ἐόντες ἀναγκαῖοι πολεμισταί. id eſt,

Ætas cana quidem, ſed non idonea bello.

Imperator bonus, & idem robuſtus miles. 75

Refert Plutarchus in commentario de fortuna Alexandri (ſi modo is liber illius eſt) quum in conuiuio propoſitũ eſſet quinã inter verſus Homericos maxime probandus videretur aliis alios præferentibus, Alexander huic carmini palmam tribuit quod extat Iliados γ,

Ἀμφότερον, βασιλεύς τ' ἀγαθὸς, κρατερός τ' αἰχμητής. id eſt,

Dux bonus, ac miles præpollens viribus idem.

Nam hoc & Agamemnonis laudem expreſſit, & Alexandri virtutem eſt vaticinatus. Quanquam mea quidem ſententia, non magnũ habet momentum in principe corporis robur, plurimũ autem, conſiliũ & prudentia. Proinde grauiter Timotheus, quũ rhetores Charetē quendã efferrent laudibus, iuuenem corporis viribus inſignem, cēſerentque eiuſmodi belli ducem Athenienſibus eſſe quærendum: Haudquaquã, inquit. nam iſtiuſmodi quidē optarim qui culcitras & ſtragulas ſit exercitui deportaturus: at ducē velim qui à fronte pariter atque à tergo ſit oculatus, & quem à perpendendo quid vtile factu ſit, nulla impediat animi perturbatio.

Capram cœleſtem orientem conſpexerunt. 76

Αἶγα τὴν οὐρανίαν ἀνατέλλουσαν εἶδον. id eſt, Capram cœleſtem exorientem aſpexerunt. Hoc dici ſolitum in eos quibus omnia feliciter, éque animi ſententia ſuccederent: propterea quòd antiquitus opinione vulgi comprobatum eſt, qui capram illam Iouis altricem, & ob id in ſyderum relatam numerum conſpexiſſent, quicquid votis conciperent, eius compotes futuros. Qua de re latius dictum eſt in adagio ἀμαλθείας κέρας. Hoc autem extat in Plutarchi collectaneis. Idem in libello De poetis audiendis, ὦ δαῖμον πολυάρχες ἐσθλὸν αἶγα πλουτοφόρον τρέφων. id eſt, Felix multorum agrorum poſſeſſor, cœleſtem capram opum largitricem alēs. Quanquam apud Athenæum lib. 9, Antiphanes, opinor, cômemorat capram cœleſtem inter animantia apta menſis, πέρδικες ἐν θαλάττῃ, αἶξ οὐρανία, κριὸς τομίας, id eſt, Hircus ſyluester, capra cœleſtis, aries caſtratus.

Capra ad feſtum. 77

Αἲξ ἐς τὴν ἑορτήν, id eſt, Capra ad feſtum. Dici ſolitũ vbi quis in tēpore ad negocium aliquod accederet. Aut vbi quis cômode in ſuam perniciem offert ſeſe. nã in feſtis, maxime Bacchi, capram immolabãt. Refertur in iiſdē cômentariolis.

Mox ſciemus melius vate. 78

Τάχ' εἰσόμεσθα μάντεως ἄμεινον. id eſt,

Mox melius ipſo vate rem cognorimus.

Ad eum modũ dicebãt qui rem non coniecturis diuinabãt, ſed experimēto deprehendere tentarēt. nihil enim experimento certius. In iiſdē extat Plutarchi collectaneis. Sumptũ autē ex Sophoclis Antigona. At Titus Liuius belli Punici ſecundi libro ſecundo, euētum appellat ſtultorum magiſtrũ.

Tinctura Cyzicena. 79

Βάμμα κυζικηνόν, id eſt, Tinctura Cyzicena, Dedecus nô eluendum appellabatur apud Atticos. Dicebaturque in eos qui metu quippiam indecore facerent. Nam Cyziceni duobus nominibus notati ſunt, timiditatis & mollitiei. Recenſetur in iiſdem collectaneis. Meminit & Heſychius, addens, Cyzicenos ob mollitiē notatos, quòd Iones eſſent. Eadē ferè Ariſtophanis interpres. Stephanus addit eos fuiſſe graues Tyrrhenorũ prædationibus. Extat apud Ariſtophanem in Pace,

Ἂν δέ ποι δέῃ μάχεσθ' ἔχοντα τὴν φοινικίδα,

Τηνικαῦτ' αὐτὸς βέβαπται βάμμα κυζικηνικόν. id eſt,

Sicubi pugnare oportet, atque ferre palmulam

Ipſum cum tinctura tingit mox ibi Cyzicenica.

Solent autē tincturæ inſignes à locis habere cognomen. nec enim vbiuis quilibet color tingitur feliciter. Simili modo dictum eſt, ἱμάτιον σαρδιανικόν, & βάμμα σαρδιανικόν. Id parœmia detorſit ad mores hominum. Eſt enim æſtimatio rumórque conſequens hominũ vitã, velut tinctura quædã. Vnde carbone notari dicuntur qui damnantur. & notum eſt illud Ennianum apud A. Gellium, –quæ tincta malis, aut quæ bona dicto. Ariſtophanis interpres indicat Lacedæmonios phœniceis tunicis vti ſolitos, ne ab hoſte ſentirētur vulnerati, ob coloris ſimilitudinem: at ignaui molléſque palleſcunt. Addam quod eſt apud Herodotum libro 4, Quum Æthiopũ rex conſpexiſſet à rege Perſarum miſſam veſtem purpureã, rogauit tincturæ rationē. Eam quum ab Ichthyophagis didiciſſet, δολεροὺς μὲν τοὺς ἀνθρώπους ἔφη εἶναι, δολερὰ δὲ αὐτῶν τὰ εἵματα. id eſt, Non ſolum ait homines eſſe ſubdolos, ſed & veſtes illorum eſſe doloſas.

Seruabis bouem. 80

Βουκόλος εἶ, id eſt, Bubulcus eris. Hoc velut ænigmate ſignificabant exilium. ſiquidem qui per oſtraciſmum eiiciebantur, in Argiuam exulatum ibant: ac illic bos erat æneus inſigni magnitudine. Refertur in Plutarchi collectaneis. Heſychius teſtatur extitiſſe in Phaſmate Menandri.

Embarus ſum. 81

Ἔμβαρός εἰμι, id eſt, Embarus ſum. Dictum eſt olim de inſano delirõque. Referunt autem adagionem ad huiuſmodi fabulam. Olim Piræus inſula fuit (id quod ipſum etiam vocabulum adhuc indicat: περᾶν enim tranſmittere eſt) in ea quũ Munychus principatum obtineret, templum inſtituit Dianæ cui cognomen additum Munychiæ. Dein quũ vrſus Dianæ ſacer quidam ibi repertus, & ab Athenienſibus interfectus eſſet, fames ingruit: itum eſt ad oraculum, quæſitumque malo remedium. Reſpondit deus, ita demum finem mali futurum ſiquis filiam immolaſſet numini. Vnus autem repertus eſt Embarus vſqueadeo demens, qui polliceretur ſe filiam immolaturum, ea lege vt ſacerdotium in poſteros ſuos traduceretur. Itaque puellam ſolenni ritu ornatam ſacrificauit. Fit & huius mentio in Plutarchi collectaneis.

Colophonium ſuffragium. 82

Κολοφωνία ψῆφος, id eſt, Colophoniũ ſuffragium. Vſurpatur in epiſtola quapiam Platonis ad Dionyſium. Adagium eſt verbis magis quàm re diuerſum ab illo quod in ſecunda retulimus Chiliade, τὸν κολοφῶνα ἐπέθηκεν, id eſt, Colophonem addidit. Adagionis originē explicãt in hunc modũ: Quum olim Colophonii domeſticis ſeditionibus tumultuarētur inter ſeſe, euenit vt aliquot ex illis, mutatis ſedibus, ad Smyrnæos demigrarent. Dein accidit vt quum bellum gererent Smyrnæi, ac ſæpenumero victi diſceſſiſſent, tandem adhibitis Colophoniis, quos in ciuitatem receperant, extiterint ſuperiores. Vnde inſtitutum eſt vt quemadmodum Smyrnæi

vicerant in bello niſi Colophoniorum acceſſione, ita nec in ſuffragiis vincerent niſi illorum calculū adiungerent. Proinde quum Ionis duodecim ciuitatibus imperarent, quarum vna Smyrna: in publicis conſiliis ſiquando Smyrnenſium æquales fuiſſēt calculi, pars ea vincebat cui ſubſcripſiſſent Colophonii illi quorum opera vicerant in prælio. Nec abhorrent ab his quæ refert Iabenus ſcriptor Græcus, Duodecim Ioniæ ciuitates conuenire ſolitas: id concilium Panionium dicebatur: in quo ſi forte calculis hinc atque hinc paribus nihil decerni poterat, acceſſebantur Colophonii, qui victoriam adferebant vtricunque parti fuiſſent ſuffragati. Itaque prouerbium quadrabit quum ſignificabimus iudicium, aut ſuffragium alicuius plurimum in re quapiam valere. Huius adagii nobis facta eſt mentio.

Mihi iſta curæ futura ſunt, &c. 83

Ἐμοὶ μελήσει ταῦτα καὶ λευκαῖς κόραις. id eſt,

Curæ iſta mihi erunt, ac puellis candidis.

Senarius ex oraculo ductus in popularem ſermonem. Quū Brennus Gallicis copiis ingrueret in Delphos, Delphi conſuluerunt oraculum quid opus eſſet facto. Reſponſum eſt hoc quod modo retuli carmine. Paulo poſt viſus Apollo cū duabus puellis, Pallade ac Diana. nam & his fana ſunt apud Delphos. Conuenit vti ſiquando ſignificabimus nihil eſſe periculi, negotium iis curæ futurum ad quos pertinet. Refertur in Plutarchi collectaneis. Cicero vertit Græcum carmen De diuinatione primo,

Ego prouidebo rem iſtam & albæ virgines.

Feſtum multas habens. 84

Ἑορτὴ πολλὰς ἔχουσα, id eſt, Feſtum multas habens, ſubaudiendum moleſtias, aut occupationes. Dictū in eos qui magnas componerent ſarcinas, aliquò profecturi. Venuſtius erit ſi deflectatur ad quoſdam qui nihil agunt quamuis exiguum, niſi magno molimine, longa cunctatione, miro apparatu, ita vt ſæpenumero tum ſe, tum reliquos omnes defatigarint apparando, priuſquam quicquam incipiant. Natum ab iis qui feſta ſolent adire. nam iis mos multam ſupellectilem vnà ſecum conuehere, vaſa, veſtes, ſacra, panes, atque id genus alia multa: nequid deeſſet ad ſolennitatem pertinens. Extat in iiſdem collectaneis.

Nihil aliæ ciuitates ad Crotonem. 85

Μάταια τἄλλα παρὰ Κρότωνα ἄστεα. id eſt,

Sunt reliqua præ Crotone friuola oppida.

Theocriti interpres meminit huius prouerbii Licebit accōmodare ad rem aut hominem vſqueadeo præcellentem, vt reliqui cum hoc collati, nihil eſſe videantur. Natum fortaſſis eſt à pugilum Crotoniatarum excellentia, quorum etat Milo: de quo dictum eſt aliàs, nempe in prouerbio, Crotone ſalubrius.

Canis panes ſomnians. 86

Sunt quibus prouerbiali figura dictum videatur illud apud Theocritum in Piſcatoribus,

-καὶ γὰρ ἐν ὕπνοις
Πᾶσα κύων ἄρτως μαντεύεται, ἰχθύα κἠγών. id eſt,
-ſiquidem omnis
Panes in ſomnis canis ariolatur: at ipſe Piſces.

Senſus eſt, vnicuique ea per ſomnum occurrere quæ impenſè deſiderat, quibuſque magnopere deditus eſt. Ariſtoteles non ſolum homini, verumetiam cæteris animantibus ſomnia tribuit, etiamſi id in canibus euidentiſſimū: quippe quos audimus, ſæpenumero dormientes venationem ſomniare, quæ res haud difficilè deprehenditur ex ratione latratus quē edunt ſopiti. Proinde mihi rectius quadraturum videtur ſi pro *ἄρτως* legatur *ἄγρας*, aut *ἄγρας*, id eſt agros, aut venationes. Verùm hoc tantùm eruditis penſitandum proponimus, ſuper hoc pronunciaturis vbi codicem emendatiorem erūt nacti: nobis adhuc non contigit. Ex ſomniis autem qui ariolentur euentura, ne noſtris quidem temporibus deſunt: quāquam non probat Ariſtoteles.

Canis. 87

Ἀδεις ἔχων, id eſt, Canis, reperio pro eo quod eſt nugaris, ineptis, fruſtra loqueris. Eſt autem Atticæ linguæ figura, ſicuti *παίζεις ἔχων*, id eſt, Ludis, ſiue iocaris. Etenim qui canūt, non agunt rem ſeriam, ſed tantùm vt aures deliniant voluptate mox peritura.

AEthiops non albeſcit. 88

Αἰθίοψ οὐ λευκαίνεται, id eſt, Æthiops non candeſcit. De iis dici ſolitum qui nunquam mutaturi ſunt ingenium. Quicquid enim natiuum, id haud facile mutatur. Fertur Æſopicus apologus de quodam, qui empto Æthiope (quum eū colorem arbitraretur non natiuum eſſe, ſed domini ſuperioris accidiſſe negle ctu) aſſidua lotura faciem diuexauit, ita vt morbum etiam adiungeret, colore nihilo quàm antea fuerat, meliore. Fertur & epigramma Luciani nomine,

Εἰς τί μάτην νίπτεις δέμας Ἰνδικόν; ἴσχεο τέχνης·
Οὐ δύνασαι δνοφερὴν νύκτα καταυγάσαι. id eſt,
Abluis Æthiopem fruſtra: quin deſinis arte me
Haud vnquam efficies nox ſit vt atra, dies.

Annas clibanum. 89

Ἄννας κρίβανον, id eſt, Annas clibanū, ſubaudi reperit. Haud me fugit, hoc alio loco relatum à nobis: verùm quoniam toties alia nobis occurrit ſpecie in prouerbiorum collectaneis, libuit admonere trifariam eſſe ſcripturā. Alibi lego, & quidem pleriſque in locis, *ἄνθρωπος κρίβανον*, id eſt, Homo clibanon. quam equidem lectionem arbitror eſſe deprauatam. nec obſcurum vnde deprauandi occaſio iis qui Græcas literas norūt. Alibi inuenio *αὖνος*, vt vir fuiſſe videatur. In quibuſdā offendo ſcriptū *αἴνας*, vt mulieris, aut certè barbaricū ſit vocabulum. Clibanum autem accipio, non hunc vulgatum (quid enim hoc admirādum, aut nouum?) ſed teſtaceum illū, qui incluſo pane ponitur in clibanis vulgaribus, in quibus panis, aut etiam piſces, aut carnes paulatim lento vapore decoquuntur.

Archilochum teris. 90

Ἀρχίλοχον πατεῖς, id eſt, Archilochum teris, ſeu calcas: de maledico dicebatur. *πατεῖν* autem dictum eſt vel quòd maledicus, aſſiduus videatur in euoluendis huius poetæ carminibus: vel quòd huius veſtigiis ingreditur. De Archilocho teſtatur & Horatius,

Archilochum proprio rabies armauit iambo.

Equidem ſuſpicor hoc idem eſſe cum illo quod alibi poſuimus, *Ἀρχιλόχου πατρίς*, id eſt, Archilochi patria, deprauata voce *πατεῖς* in *πατρίς*.

Culicem colant. 91

Pleraque ſunt in Euangelicis literis à vulgo ſumpta. Nec id indignum Chriſto, quin potius vel maximè congruebat, vt, quemadmodum aſſumpto corpore, velut vnus quilibet è nobis eſſe voluit: ita ſermonibus quàmaxime familiaribus vteretur: quo noſtrā humilitatem modis omnibus ad ſuam proueheret ſublimitatem. Verùm ex iis nō mihi viſum fuit plura referre, partim quòd quidam poeticis nimium addicti ſtudiis, parum venuſtum exiſtimant quicquid Sacras literas redoluerit: partim quod ea viderem cuique ſatis expoſita eſſe. Maxime vero quòd verebar nequis homo pius exiſtimaret me Diuinis literis iniuriā facere, ſi eas huic operi ſubinde miſcuiſſem, in quo non modò gentilia pleraque, verumetiam quædam non admodum munda: quæ nos & inuiti & quàm potuimus tectiſſime retulimus: nec ea quidē omnia. Cæterum ex Euāgelicis adagiis illud non poſſum prætermittere quod in ſuperſtitioſos quoſdam & præpoſtere meticuloſos dictum eſt præceptori noſtro Ieſu, qui vel ignorantes, vel diſſimulantes quibus in rebus ſita ſit vera Chriſtianáque pietas, in nugis ſibi nunc placent, nunc trepidāt, in maximis ſecuri, pleni Iudaicarum ſuperſtitionum, vera charitate vacui. In hos Chriſtus veræ pietatis doctor, Matth. 23, huiuſmodi torquet prouerbium, *τὸν κώνωπα διϋλίζοντες, τὴν κάμηλον καταπίνοντες*. id eſt, Culicem liquant, camelum glutientes. Ab hoc non abhorret quod alibi retulimus, *αὐτῇ ἰσίᾳ τῷ ἐγχάνλιζεις*, id eſt, Statuam colare gutture.

Non ineſt illi dentale. 92

Γύης οὐκ ἔνεστιν αὐτῷ, id eſt, Gyes non ineſt illi. Dici conſueuit de quopiam ad rem aliquam parum vtili. Sumpta eſt metaphora ab aratro, cuius pars eſt *γύης*. eam nonnulli putāt eſſe quam Latini dentale vocant. Ea quoniam præcipua videtur, ſi abſit, nihil confici poteſt aratro. In hunc ſenſum vſurpauit Heſiodus, *ἄροτρον γύης*. Cæterum Homerus pro iugere poſuit, agrum *τετραγύην* appellans, id eſt centum iugerum. *Τετραγύης.*

Gigantum arrogantia. 93

Γιγάντων ἀπόνοια, id eſt, Gigantum amētia. Dicebatur vbi quis viribus ſuis fretus, temere nulloque conſilio res non tē-

tãdas moliretur. Tractum à notiſſima gigantum fabula. Prouerbium admonet, inauſpicatò cedere quæcunque citra conſilium, aduerſus deos, aduerſus pietatē, aduerſus ius & æquū per vim inſtituuntur. Horatius in Odis,

Vis conſili expers, mole ruit ſua:
Vim temperatam dii quoque prouehunt In maius.

Homerus item Iliados ψ, elegantiſſima ſententia demõſtrat, in omni negocio, nimio plus habere momenti rationē conſiliumque, quàm corporis vires,

Μήτι τοι δρυτόμος μέγ' ἀμείνων ἠὲ βίηφι,
Μήτι δ' αὖτε κυβερνήτης ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ
Νῆα θοὴν ἰθύνει ἐρεχθομένην ἀνέμοισι,
Μήτι δ' ἡνίοχος περιγίγνεται ἡνιόχοιο. id eſt,

Conſilio ſanè multo quam robore præſtat
Hirſutam quicunque parat ſuccidere ſyluam:
Conſilio rurſum nauclerus in æquore nigro
Dirigit vndiuagam nauim, raptantibus auſtris:
Conſilio auriga aurigam vincitque præitque.

Ariſtoteles libro de Rhetoricis ſecundo citat hunc verſum trochaicum tacito authoris nomine,

Θνατὰ χρὴ τὸν θνατόν, οὐκ ἀθάνατα τὸν θνατὸν φρονεῖν. id eſt,
Non decet mortalis vt qui eſt curet immortalia:
Sed magis mortalis vt qui eſt, cogitet mortalia.

Per ignem incedis. 94

Ἐν πυρὶ βέβηκας, id eſt, Per ignem incedis. id eſt, verſaris in periculoſo negotio. Eſt apud Ariſtophanem in Lyſiſtrata,

κἂν με χρῇ διὰ τοῦ πυρὸς
Θέλω βαδίζειν. id eſt,
Velim & per ignem incedere, ſi fuerit opus.

Horatius in Odis,

Periculoſæ plenum opus aleæ
Tractas, & incedis per ignes
Suppoſitos cineri doloſo.

Tradunt etiam in eum quadrare cui celeriter abſoluendū eſt negotium. Qui per ignem incedit, minus læditur ſi ſuſpenſis pedibus properet. Confine quod ille dixit apud Senecam declamator, Per ſpinas ingredior.

Fortis in alium fortiorem incidit. 95

Ἐσθλὸς ἐὼν ἄλλου κρείττονος ἀντέτυχεν. id eſt,
Forti alius potior contigit ac melior.

Dici ſolitum vbi quis nimium fretus ſuis viribus, aliquando nanciſcitur à quo vincatur. Sumptum putant ab Hyllo Herculis filio, & Euchemo Ægeate. Ita Zenodotus. Suidas huiuſmodi verba recenſet, tacito authoris nomine, Ἐπὶ μὲν γὰρ ὅτι καὶ τοιαῦτα τῶν ἀνθρώπων ... ἀγαθῶν ... ἔτι δὲ ὅτι ... τὴν παροιμίαν,

Ἐσθλὸς ἐὼν ἄλλου κρείττονος ἀντέτυχεν. Id eſt,

Fit nõnunquam vt, iuxta prouerbium, ipſa per ſe res bonorum virorum conatibus obſiſtat: Fit rurſus interdum,
Forti vt contingat fortior ac melior.

Sententia poteſt videri ducta ex Iliados χ, vbi Hector incidit in Achillem,

Πρόσθε μὲν ἐσθλὸς ἔφευγε, δίωκε δέ μιν μέγ' ἀμείνων. id eſt,
Fugit qui prius acer erat, cui iam acrior inſtat.

Gloria futuri. 96

Τὸ δέ τοι κλέος ἐσσομένοιο, id eſt, Gloria futuri. Hemiſtichiū eſt carminis heroici. Refertur in iiſdem Plutarchi collectaneis. Admonet famam laudémque rectè factorum contingere potiſſimum apud poſteros. Alioqui, quemadmodum rectè dixit Ouidius,

Paſcitur in viuis liuor, poſt fata quieſcit.

Inſania non omnibus eadem. 97

μανίη γὰρ οὐ πᾶσιν ὁμοίη.
haud eſt eadem veſania cunctis.

Hemiſtichium heroicū, ſicut & illud ſuperius, extat in eiſdem collectaneis. Senſus eſt, nullum eſſe mortalem qui non in aliqua re deſipiat: quanquam alius alio morbo laboret: hic auaritiæ, ille libidinis: hic ambitionis, ille inuidiæ. Quod copioſè demonſtrat Stoicus Damaſippus apud Horatium in Sermonibus. Et in hac hominis calamitate mira ludit varietate natura. Inter hos qui mente lapſi ſunt, alii ſibi videntur cornibus taurinis, alii naſo prælongo, alii vaſa fictilia: nonnulli ſe credunt eſſe mortuos, alii ſibi videntur eſſe principes, alii doctiſſimi philoſophi. Noui qui ſe credit omnium qui ſunt aut fuerunt eſſe multo ſceleratiſſimum: noui qui neminem crederet ipſo vlla in re præſtantiorem. noui qui ſe crederet eſſe Chriſtum, & alterum qui ſe putaret Deum. Argiuus ille, ſolus plaudebat in theatro, credens ſe miros audire tragœdos. Athenæus libro duodecimo refert de quodam Athenienſi, qui perſuaſum habebat omnes naues quæ appellerent in Piræum eſſe ſuas, eáſque recenſebat, dimittebat, ac deducebat: & appellentes tāto gaudio excipiebat, acſi omnium rerum quas vehebāt eſſet dominus. at ſiquid periſſet, non amplius quærebat ſi incolumes perueniſſent, gaudebat, multa interim cum voluptate vitam agens. donec frater eius Crito è Sicilia aduectus, tradidit illum medico, cuius opera liberatus eſt inſania. Cæterùm ad ſe reuerſus dicere ſolebat, ſe nunquam vixiſſe iucundius.

Hydrus in dolio. 98

Ὕδρος ἐν πίθῳ, id eſt, Hydrus in dolio. Prouerbium hoc, vt ingenuè fatear, nondum apud vllum veterum authorum reperi, neque Græcum, neque Latinum, & haud ſcio an de vulgo ſumptum ſit: neque enim libet credere virū eloquentem, & in literis non poſtremi nominis ex ſeſe commentum eſſe. Nam refertur ab Antonio Sabellico in epiſtola quadam familiari. Addit & fabulam prouerbii parentem, huiuſmodi. Ruſticus quidam quum ſenſiſſet minui vinum in dolio conditum, admiratus quid eſſet rei, circūſpicere cœpit num qua rima exſtillaret liquor: vbi nihil eiuſmodi comperiſſet, pergit vicinos in ſuſpicionem apud ſeſe vocare, ne ſeſe abſente vas relinerent, vinumque potitarent. Obſignat itaque diligenter dolium, ad opus exiturus. At reuerſus, ſignis illæſis, vinū nihilominus imminui videt. Tum verò fortunam agricolarū deplorare, quibus nō in vite ſolùm, verumetiam in doliis calamitas præſto eſſet. Ad extremum exhauſto dolio hydrus in imo repertus eſt vini potor. Ea res in vulgi iocū abiit. Admonet Plinius libro decimo, capite 72, ſerpentes quanquam exiguo indigeant potu, tamen vinum, quum eſt occaſio, præcipuè appetere. Iuuenalis de muliere vinoſa Satyra ſexta,

tanquam alta in dolia longus
Deciderit ſerpens, bibit & vomit.

Adagium ipſum haudquaquam inelegans, nec aſpernādum. Quòd ſiquem nihil mouet recens author, licebit vſurpare quum quis occulta calamitate premitur, cauſa atque authore non extante. Aut quum diuturni mali tandem author deprehenditur. Porrò ſerpentem, quem Græci vocant hydron, Latini natricem vocant, quòd in aquis degat. Ex vlcere huius morſu facto defluit copioſus humor aquoſus, & graue olens. Ita Dioſcorides lib. 6. Plinius libro 6, capite 23. tradit apud inſulas quaſdam ante Perſidem, hydros marinos vicenûm cubitorum terruiſſe claſſem.

E Maſſilia veniſti. 99

Ἐκ Μασσαλίας ἥκεις, id eſt, E Maſſilia veniſti. Suidas ait dici ſolitum de iis qui cultu parum viris decoro vterētur. Quòd Maſſilienſes luxu perditi, muliebrem ferme in modum ornarentur, comis vnguēto delibutis, capilliſque religatis. Huic affine quod refert Athenæus Dipnoſophiſtarum libro duodecimo, πλεύσειας εἰς Μασσαλίαν. cuius nos alibi mentionem fecimus, in prouerbio, Nauiges Maſſiliam: & quid ſuper hoc ſentiremus, explicuimus.

Tibicines mente capti. 100

Athenæus libro Dipnoſophiſtarum octauo, prouerbio iactatum ſcribit apud priſcos, tibicinibus nihil eſſe mentis, λόγος γὰρ παλαιὸς οὐ σοῦ

Ἀνδράσιν αὐλητῆρσι θεοὶ νόον οὐκ ἐνέφυσαν,
Ἀλλ' ἅμα τῷ φυσᾶν χ' ὁ νόος ἐκπέταται. id eſt,

Dictum enim eſt peruetuſtum, quòd
Dii tibicinibus nunquam mentem inſeruere,
Sed ſimul ac flarint, auolat illico mens.

De hoc hominum genere plura diximus in prouerbio, Tibicinis vitam viuis.

Chiliadis quartæ centuria prima.

Dulce bellum inexpertis. 1

ET elegans cum primis & multorum literis celebratum adagium eſt, Γλυκὺς ἀπείρῳ πόλεμος, id eſt, Dulce bellū inexperto. Id ita tradit Vegetius libro De re militari tertio, cap. 14. Nec confidas ſatis, ſi tyro prælium cupit. inexpertis enim dulcis eſt pugna. Citatur ex Pindaro, Γλυκὺ δ᾽ ὁ πόλεμος ἀπείροισιν, ἐμπείρων δέ τις ταρβεῖ προσιόντα νιν καρδίᾳ περισσῶς, id eſt, Dulce bellum inexpertis, aſt expertus quiſpiam horret, ſi acceſſerit cordi ſupra modum. Sunt quædam in rebus mortalium, quæ quantum habeant diſcriminis ac malorum, non intelligas, niſi facto periculo.

Dulcis inexpertis cultura potentis amici,
Expertus metuit.

Bella res & ſplendida videtur, inter aulicos obambulare proceres, in regiis verſari negotiis at ſenes, quibus vſu penitus cognita res eſt, ab ea fœlicitate libenter abſtinent. Suaue videtur amare puellas: ſed iis qui nondum ſenſerunt quantum amori inſit amari. Ad eundem item modum accommodari poterit ad quoduis negotium multo cum periculo, multiſque coniunctum malis: quod nemo velit capeſſere, niſi iuuenis & rerum imperitus. Siquidem Ariſtoteles in Rhetoricis hanc adfert cauſam cur iuuenta ſit audacior, contrà ſenecta timidior: quòd illis imperitia rerum, confidentiam pariat, his multorum experientia malorum, timiditatem & cōtationem. Quòd ſi quicquam eſt in rebus mortalium quod cunctanter aggredi conueniat, imò quod oporteat modis omnibus fugere, deprecari, propellere: certe bellum eſt, quo nō alia res vel magis impia, vel calamitoſior, vel latius perniicioſa, vel hærens tenacius, vel tetrior, & in totū homine indignior, vt ne dicam Chriſtiano. At dictu mirum quàm hodie paſſim, quàm temere, quàm quauis de cauſa ſuſcipitur, quàm immaniter ac barbaricè geritur, nō tantùm ab ethnicis, verumetiam à Chriſtianis: nec profanis modò, verumetiam à ſacerdotibus & Epiſcopis: nec ſolum à iuuenibus & imperitis, verumetiam à ſenibus, & toties expertis: nec à plebeiis tantùm & vulgo natura mobili, ſed potiſſimum à principibus: quorum officium erat temerarios ſtultæ multitudinis motus ſapientia rationéque componere. Neque deſunt iureconſulti ac theologi, qui ad iſta tam nefaria faces admouent, & frigidam, quod aiunt, ſuffundunt. Quibus rebus fit vt nunc bellum adeò recepta res ſit, vt demiretur homines eſſe cui non placeat: adeò probata, vt impium, ac, penè dixerim, hæreticum ſit, improbaſſe rem vnam omnium vt ſceleratiſſimam, ita miſerrimam quoque? At quanto iuſtius erat illud demirari, quis malus genius, quæ peſtis, quæ intemperia, quæ furia primùm in hominis mentem immiſerit rem vſqueadeo belluinam, vt placidum illud animal, quod natura paci beneuolentiæque genuit, quod vnum omnium ſaluti prodidit, tam ferina veſania, tam inſanis tumultibus in mutuam rueret perniciem. Id quod magis etiam admirabitur quiſquis animum à vulgo receptis opinionibus, ad ipſam rerum vim ac naturam perſpiciendam cōuerterit, ac ſeorſum hinc hominis imaginem, hinc belli ſimulachrum vere philoſophicis oculis aliquantiſper contempletur. Primùm igitur, ſiquis habitum modò figurámque corporis humani cōſideret, annon protinus intellecturus eſt, naturam vel potius Deum, animal hoc nō bello, ſed amicitiæ: non exitio, ſed ſaluti: non iniuriæ, ſed beneficentiæ genuiſſe? Nam cæterorum animantium vnumquodque ſuis inſtruxit armis. Taurorum impetus armauit cornibus, Leonū rabiem vnguibus. Apris fulmineos affixit dentes. Elephantos, præter cutem & molē, promuſcide quoque tutatus eſt. Crocodilum cruſtis, velut laminis, communiuit. Delphinis teli vice pinnas addidit. Hiſtricem ſpinis, Raiam aculeis defendit. Gallis calcar affixit. Alia teſtis, alia corio, alia cortice communiuit. Sunt quorum incolumitati pernicitate proſpexit, veluti colūbis. Sunt rurſum quibus venenum teli vice tribuit: addidit his ſpeciem tetram ac belluinam, addidit oculos truces, vocis ſtridorem: inſeuit natiua quædam diſſidia. Solum hominem nudum produxit, imbecillem, tenerū, inermem, molliſſima carne, cute læui. Nihil vſquam in membris quod ad pugnam aut violentiam datum videri poſſit: vt ne dicam interim, quòd cætera fere, ſtatim vt nata ſunt, ſibi ſufficiunt ad vitam tuēdam: ſolus homo ſic prodit vt multo tempore totus à ſubſidio pendeat alieno. Nec fari nouit, nec ingredi, nec cibum capere: vagitu tātùm implorat opem. vt vel hinc coniici poſſit, ſolum hoc animal, totum amicitiæ naſci, quæ mutuis officiis & coit & cohæret potiſſimū. Proinde natura voluit hominem vitæ munus non tam ſibi quàm beneuolentiæ acceptum ferre: quo videlicet intelligeret ſeſe gratiis eſſe dicatū, ac neceſſitudini. Tum ſpeciem dedit non tetram & horridā, vti cæteris, ſed mitem ac placidam, amoris ac beneuolentiæ notas præ ſe ferentem. Tribuit oculos amicos, & in his animi ſigna. Dedit brachiorum ſinus ad complexum. Dedit oſculi ſenſum, quo ceu copularentur & ſeſe contingerent animi. Vni riſum attribuit, alacritatis indicium: vni lachrymas, clementiæ & miſericordiæ ſymbolū. Quin & vocem dedit, non minacem & horrendam ſicuti belluis, ſed amicam & blandam. Nec his contenta natura, ſermonis & rationis vſum vni tribuit: quæ quidem res ad parandam & alendam beneuolētiam in primis valet, nequid omnino per vim inter homines gereretur. Inſeuit odiū ſolitudinis, amorem ſodalitatis. Indidit penitus beneuolentiæ ſemina. Fecit vt quod eſt ſaluberrimum, idem ſit & ſuauiſſimum. Quid enim amico iucundius? at rurſum, quid æquè neceſſarium? Proinde ſi maximè liceret abſque mutuo commercio commode vitam agere, nihil tamen iucundum videri poſſit abſque ſocio. niſi ſiquis prorſus hominem exuerit, & in feram degenerarit. Addidit inſuper liberalium diſciplinarum ſtudium, & cognitionis ardorem: quæ res vt potiſſimum abducit hominis ingenium ab omni feritate, ita ad cōciliandas neceſſitudines præcipuam vim habet. Siquidē nec affinitas, nec ſanguinis propinquitas arctioribus aut firmioribus amicitiæ vinculis aſtringit animos, quam ſocietas honeſtorum ſtudiorū. Super hæc, admirabili quadā varietate dotes tum animorū tū corporum inter mortales partita eſt: nimirum vt ſinguli in ſingulis inuenirent quod vel amarent ac ſuſpicerent ob excellētiam, vel ob vſum & neceſſitatem ambirent & amplecterentur. Denique indidit diuinæ mentis ſcintillulam, vt nullo etiam oſtenſo præmio, tamen per ſe iuuet benemereri de omnibus. Id enim Deo maxime proprium ac naturale, ſuo beneficio conſulere vniuerſis. Alioqui quid illud eſt quòd haud vulgarem animo ſentimus voluptatem, vbi quempiam per nos ſeruatum intelligimus? & ob hoc ipſum homo charus eſt homini, quòd inſigni quopiā beneficio obſtrictus eſt? Proinde Deus in hoc mundo velut ſimulacrum quoddam ſui conſtituit hominem, vt, ceu terrenum quoddam numen, ſaluti proſpiceret omnium. Sentiunt hoc ipſa etiam bruta, quum videamus non mitia ſolum, verumetiam pardos & leones, & his immitiores beſtias in magnis periculis ad hominis opem confugere. Hoc extremum omnibus aſylum, hæc ara eſt ſanctiſſima vniuerſis, hæc nulli non ſacra eſt ancora. Hominis effigiem vtcunque depinximus. nūc belli ſimulacrū ex aduerſo, cum hac, ſi videtur, componamus. Iam igitur videre te puta barbaras cohortes, ipſo vultu ſonóque vocis horrendas, hinc atque hinc inſtructas ferratas acies, formidabilē armorum crepitum ſimul & fulgorem, inamabilem tantæ multitudinis fremitum, oculos minaces, rauca cornua, terrificum taratantaræ cantum, bombardarum tonitrua nō minus formidoloſa veris, ſed magis noxia: clamorē inſanum, concurſum furioſum, immanem laniationem, cadentium & occidentiū crudeles vices, congeſtas ſtrages, vndantes cruore campos, fluuios humano tinctos ſanguine. Fit interea nonnunquam vt frater incidat in fratrem, affinis in affinem, amicus in amicum, & communi furore iam debacchante, in eius viſcera ſtringat ferrum à quo ne verbo quidem vnquam fuerat læſus. Denique tantum malorum habet illa tragœdia, vt à commemoratione quoque pectus humanum abhorreat. Vt inte-

rim non referam illa vulgaria præ his, leuiáque, protritas paſſim ſegetes, exuſtas villas, incenſos pagos, abacta pecora, cõſtupratas virgines, tractos in captiuitatẽ ſenes, direpta phana: latrociniis, prædationibus, violẽtia plena cõfuſáque omnia. Neque taceam illa quæ fœliciſſimum etiam ac iuſtiſſimum bellum conſequi ſolent, expilatam plebem, oneratos proceres, tot ſenes orbos, & ſimul in cæde liberorum infœlicius occiſos, quàm ſi hoſtis mali ſenſum vna cum vita ſuſtuliſſet: tot anus deſtitutas, & crudelius quàm ferro peremptas, tot matronas viduas, tot liberos orphanos, tot domus funeſtas, tot opulentos ad inopiam redactos. Nam de morũ pernicie quid attinet loqui, quum nemo neſciat vniuerſam vitæ peſtem ſemel è bello proficiſci? Hinc pietatis contemptus, hinc legum neglectus, hinc ad quiduis audendum ſceleris promptus animus. Hoc fonte nobis tam ingẽs latronũ, raptorum, ſacrilegorum, percuſſorum turba ſcatet. Et quod eſt omnium grauiſſimum, hæc tam exitialis peſtilentia neſcit ſe ſuis continere ſpatiis, ſed in vno quopiam angulo nata, non ſolùm finitimas regiones veluti contagio peruadit, verumetiam procul ſemotas, vel mercede, vel per affinitatis aut fœderis occaſionem, in communem tumultum, ac rerũ tempeſtatem pertrahit. Quinetiam bellum è bello ſeritur, è ſimulato verum, e puſillo maximum exoritur: neque raro ſolet in his accidere quod de Lernæo monſtro fabulis prodítũ eſt. Hiſce de cauſis, opinor, veteres illi poetæ, qui rerum vim ac naturam & ſagaciſſimè perſpexerunt, & aptiſſimis figmẽtis adumbrarunt, tradidere bellum ab inferis immitti, idque Furiarũ miniſterio: neque quamlibet Furiam ad hoc negotiũ conficiendum eſſe idoneam: deligitur omnium peſtilentiſſima, -cui nomina mille, Mille nocẽdi artes. Hæc innumeris armata colubris, tartarea buccina præcinit: Pan inſano tumultu complet vniuerſa: Bellona furioſum quatit flagellum: Furor impius, ruptis omnibus vinculorum nodis, euolat horridus ore cruento. Neque non viderunt hæc grammatici, quorum alii bellum, κατ' ἀντίφρασιν dictũ volunt, quòd nihil habeat neque bonum, neque bellum: nec alia ratione bellum eſſe bellum quàm Furiæ ſunt Eumenides. Alii malunt a bellua deductum, quod belluarum ſit non hominum, in mutuum exitium congredi. At mihi ſane pluſquam ferinum, pluſquam belluinum eſſe videtur, armis confligere. Primùm enim pleraque brutorum animantiũ in ſuo quodque genere concorditer & ciuiliter degunt, gregatim incedunt, ope mutua ſeſe tuentur. Ne feræ quidem omnes dimicant (ſunt enim & innoxiæ, ſicut damæ & lepores) ſed omnium efferatiſſimæ, veluti leones, lupi, tigrides. Quanquam nec hæ belligerantur inter ſeſe, quemadmodum nos. Canis caninã non eſt, leonum inter ſe feritas non dimicat, draconi cũ dracone pax eſt, inter venena conuenit. At homini nulla fera pernicioſior quam homo. Rurſum illæ, quum pugnant, ſuis pugnant armis: nos præter naturam arte cacodæmonum excogitatis inſtruimur homines in hominum perniciem. Nec illæ quibuſlibet de cauſis ſæuiunt, verùm vbi vel fames ſtimulat in rabiẽ, vel ſe peti ſentiunt, vel fœtui ſuo timent: nos Deum immortalem, quàm friuolis de cauſis, quas bellorum tragœdias excitamus? ob inaniſſimos ditionum titulos, ob puerilem iram, ob interceptam mulierculam, ob cauſas his quoque multo magis ridiculas. Ad hæc inter feras vni cum vna bellum eſt, idque perbreue: & vt cruẽtiſſima pugna ſit, vna aut altera vulnerata diſceditur. Quando auditum eſt id quod paſſim faciunt homines, centum millia belluarũ mutuo laniatu concidiſſe? Adde quòd vt feris quibuſdam naturale diſſidium eſt cum aliis diuerſi generis, ita rurſum habent cum quibus genuina firmáque cohærent amicitia. At homini cum homine, & cuilibet cum quolibet iugis pugna eſt: nec vllum ſatis firmũ fœdus inter vllos mortaliũ. Adeò quicquid à ſua receſſit natura, in peiorem degenerat ſpeciem quàm ſi natura malitiam ingenuiſſet. Vis ſcire quàm ferina, quàm fœda, quàm nõ digna homine res ſit bellum? Spectaſtine aliquando leonem cum vrſo commiſſum? Qui ictus, qui rugitus, qui fremitus, quæ immanitas, quæ laniatio? Inhorreſcit qui ſpectat etiam in tuto. At quanto fœdius ſpectaculum, quanto immanius, videre hominem cum homine, tot armis, tot telis inſtructum confligere? Quæſo te, quis homines crederet, niſi conſuetudo mali ſuſtuliſſet admirationem? Ardent oculi, pallent ora, furorem præfert inceſſus, frẽdet vox, clamor inſanus, totus homo ferreus eſt, crepant arma, fulminant bombardæ. Mitius erat ſi cibi cauſa homo hominem deuoraret, ſi ſanguinẽ hauriret. quanquam hoc quoque ventum eſt à quibuſdam, vt id odii gratia faciant quod excuſatius faceret vſus aut neceſſitas. At nunc idem fit crudelius, telis veneno tinctis, tartareis machinis: nullum vſquam hominis veſtigium. An credas hic ipſam naturã agnituram quod cõdidit? & ſiquis admoneat, annon merito huiuſmodi verbis ſit execratura facinus impium? Quod nouum ſpectaculum ego video? Quis tartarus hoc nobis portentum edidit? Sunt qui me nouercam appellent, quòd in tam immenſa rerũ ſumma, venena quædã genuerim, quãquam & hæc in hominis cõmodum ceſſura: quòd aliquot animantia parum mitia finxerim, etiamſi nulla fera tam immitis eſt quin arte & officiis poſſit cicurari. hominis cura mãſueſcunt leones, miteſcunt dracones, ſeruiunt vrſi. Quæ tandem eſt iſta pluſquam nouerca, quæ nouã hanc belluam, totius mundi peſtẽ nobis dedit? Vnum animal totũ genui beneuolẽtiæ, placidũ, amicum, ſalutare. quid accidit vt in huiuſmodi ferã degeneraret? Nihil agnoſco hominis illius quẽ finxi. quis malus genius vitiauit opus meum? quæ ſaga mentem humanã excantauit, & incantauit belluinã? quæ Circe natiuã vertit formam? Iuberem vt ad ſpeculũ ſeſe contẽplaretur infœlix: ſed quid cernãt oculi, quũ mens abſit? Tamen aſpice teipſum, ſi potes, furioſe bellator: ſiquo pacto contingat reſipiſcere. Vnde tibi minax criſta verticis? vnde fulgens galea? vnde ferrea cornua? vnde pinnati cubiti? vnde ſquamæ? vnde dẽtes ærei? vnde laminæ? vnde tela letifera? vnde vox pluſquam ferina? vnde vultus iſte pluſquam belluinus? vnde tonitru & fulmẽ, ipſo Iouis fulmine tum formidabilius, tum nocentius? Ego te diuinum quoddam animal finxi: quid venit in mentem, vt teipſum in tam immanem belluam transformares: vt nulla iam bellua, futura ſit bellua, ſi cum homine componatur? Hæc atque id genus alia permulta diceret, opinor, architectrix illa rerũ natura. Proinde quũ ſic cõditus ſit homo, quẽadmodum oſtenſum eſt, quũ huiuſmodi res ſit bellũ, quemadmodum nimiũ crebro ſentimus: haud mediocriter admirãdum videtur quis deus, qui morbus, aut qui caſus primũ in humanũ pectus immiſerit vt letale ferrũ in hominis ſtringeret viſcera. Multis gradibus ad tam inſignem veſaniã ventũ ſit oportet. Nemo ſiquidẽ repẽte fuit turpiſſimus, vt inquit poeta Satyricus. ſemperq; malorũ maxima, ſub vmbra ac ſpecie boni ſubrepſerũt in vitam hominum. Olim igitur quum rudes illi priſcique mortales, nudi, ſine mœnibus, abſque tecto vitã in ſyluis agerent, euenit aliquoties vt à feris ac belluis offenderentur. Cum his igitur primum homini bellum ſuſceptum eſt. & vir fortis habebatur, ac dux, qui ferarũ vim ab hominum genere depuliſſet. Quin & æquiſſimum videbatur iugulare iugulantes, trucidare trucidantes, præſertim quum nulla laceſſitæ iniuria, vltro nos impeterẽt. Ea res quũ ſummæ laudi duceretur (hinc enim deus factus eſt Hercules) cœpit animoſa iuuentus paſſim venari beſtias, exuuium ceu trophæum oſtentare. Deinde non contenti iugulaſſe, pellibus illarũ ſeſe munierunt aduerſus rigorẽ hyemis. Hæc erãt prima homicidia, hæc ſpolia. Poſt hæc lõgius progreſſi, rem auſi ſunt quã Pythagoras vehemẽter impiam arbitratus eſt, & nobis poterat prodigioſa videri, niſi vetaret conſuetudo, quæ tantam vbique vim habet, vt apud nationes quaſdam pium fuerit habitum, parentem grãdæuum, plagis obtutum in foſſam depellere, & eripere vitam illi per quem vitæ munus contigerat: ſanctũ haberetur, carnibus affinium amicorum veſci: pulchrũ exiſtimaretur, virginem in Veneris phano proſtare populo: multaque iis abſurdiora, quæ ſiquis nũc referat tantũ, nemo nõ ſit abominaturus. adeò nihil eſt tam ſceleroſum, nihil tam atrox quod & non probetur, ſi id cõmendet aſſuetudo. Ergo quod auſi ſunt facinus? non veriti ſunt veſci ferarum extinctarum cadaueribus, dẽtibus laniare carnem exanimem, haurire ſanguinem, exugere ſaniem, & viſcera (vt ait Ouidius) in viſcera condere. Id facinus tametſi mitioribus ingeniis tam immane videretur, tamen cõmendauit vſus & commoditas. Placuit & in deliciis cadaueris ſpecies. carnes inſepeliuntur cruſtis, cõdiuntur aromatibus: inſcribitur titulus, Hic ſitus eſt aper, Hic ſepultus eſt vrſus. O cadaueroſas voluptates. Proceſſum eſt longius. à noxiis feris itum eſt ad pecudes innoxias. Sæuitum eſt paſſim in oues, -animal ſine fraude dolóque, ſæuitum in leporem, non ob aliud crimen niſi quòd eſculẽ-

tus eſſet. Nec temperatum à boue domeſtico, qui ſuo ſudore diu familiã aluerat ingratam: nulli volucrum, nulli piſciũ generi parcitum eſt: & eo proceſſit gulæ tyrannis, vt nullum animal vſquam tutũ eſſet ab hominis crudelitate. Verùm hoc quoque perſuaſit conſuetudo, vt ſæuitia non videretur in vllum animantis genus, modo ab hominis cæde tēperaretur. Sed in nobis fortaſſe ſitum eſt, vitia quemadmodum mare non admittere: verùm vt admiſſo limitem præſcribamus, id non eſt cuiquam in manu. Semel receptum vtrumuis, haud noſtro ducitur arbitrio, ſed ſuo fertur impetu. Poſteaquam his rudimentis eſſent ad cædem exercitati, perſuaſit ira vt homo hominem fuſte, ſaxóve aut pugno peteret. Siquidem iis adhuc armis tum pugnabatur opinor, & iam occidendis pecudibus didicerãt, hominē quoque minimo negotio poſſe perimi. Verum iſta crudelitas diu conſtitit intra monomachias. vnius iactura bellũ dirimebatur: nonnunquã vterque cadebat, ſed vterque vita indignus. Ad hæc nonnullã etiam æqui ſpeciem habebat ſuſtuliſſe inimicum: laudi quoque cœptum eſt dari ſiquis violentum & peſtilentē hominē, cuiuſmodi ferunt fuiſſe Cacũ & Buſiridem, confeciſſet, orbémq; monſtris iſtiuſmodi liberaſſet. ſiquidem videmus hos etiam titulos in Herculis extare laudibus. Deinde concurſum eſt à pluribus, vt quoſque vel affinitas, vel vicinia, vel neceſſitudo coniunxerat. Et quod nunc latrociniũ eſt, tum bellũ erat. Saxis & ſudibus præuſtis, etiamnum res gerebatur. Riuulus occurrens, aut rupes, aut ſimile quippiã obuium, prælia dirimebat. Interea dum creſcit vſu feritas, dum gliſcũt iræ, dum magis ardeſcit ambitio, furorem ſuum armant ingenio. Excogitantur arma qualiacunque, quibus ſe communirent, & excogitantur tela quibus hoſtē perderent. Iam paſſim, iã frequentiore manu, iam armati conflictari cœperũt. Nec huic manifeſto furori ſuus defuit honos. Bellum appellarunt, & virtutem eſſe voluerunt ſiquis, ſui capitis periculo, vim hoſtiũ à liberis, ab vxore, à pecore, à domeſticis latebris propelleret. Atque ita paulatim vnà cum rerũ cultu creſcēre militia, bellũ indicere cœpit ciuitas ciuitati, regio regioni, regnũ regno. Quanquã in re per ſe crudeliſſima, tamen remanebant adhuc humanitatis priſtinæ veſtigia. Repetebantur res per fecialem, citabantur teſtes ſuperi, velitatione præludebatur ad pugnã. Telis vulgaribus & virtute, non dolo res agebatur. Nefas erat ferire hoſtē, niſi ſigno dato: non licebat pugnare, vbi receptui ceciniſſet imperator. Denique virtutis & gloriæ certamē erat magis quàm occidendi cupiditas. Necdum arma mouebãtur, niſi in exteros, quos ob id hoſtes, velut hoſpites, appellabãt. Hinc nata ſunt imperia, quorum nullum vnquã fuit in vlla natione, quod non fuerit multo generis humani ſanguine paratũ. Deinceps aſſiduæ bellorum vices, dum viciſſim alius aliũ ab imperio depellit, & ſibi vindicat. Poſt hæc quũ imperia quoque ad ſceleratiſſimos mortales deueniſſent, iam inquoſ libet pro libidine mota ſunt arma: neq; malè meriti, ſed bene fortunati cœperũt maximè belli periculis eſſe obnoxii: & iam prælii ſcopus, nõ laus eſſe, ſed ſordidum lucrum, aut hoc etiam ſceleratius aliquid. Nõ dubito quin hæc proſpexerit ſapientiſſimus ille Pythagoras, quũ philoſophico cõmento multitudinem hominum imperitam à laniãdis pecudibus deterreret. Videbat futurum vt qui nulla laceſſitus iniuria, pecudis innoxiæ ſanguinē fundere conſueuiſſet, idem cõmotus ira, & iniuria prouocatus, non metueret hominem interimere. Porrò bellum quid aliud eſt quàm multorum cõmune homicidiũ, & latrociniũ, hoc ſceleratius quo latius patens? Sed ridentur hæc, ceu deliramenta ſcholaſticorum, à craſſis proceribus noſtri temporis: qui quum præter figuram nihil habeant hominis, tamen ipſi ſibi planè dii videntur. Et tamen ab iis initiis huc videmus eſſe peruentum inſaniæ, vt tota vita nihil aliud agatur. Belligeramur aſſiduè, gens cum gente colliditur, regnũ cum regno, ciuitas cum ciuitate, princeps cum principe, populus cum populo: & (quod ethnici quoque fatentur impium) affinis cum affini, cognatus cũ cognato, frater cum fratre, filius cum patre. Denique (quod ego ſanè puto his omnibus atrocius) Chriſtianus cũ homine: addam inuitus quod eſt atrociſſimũ, Chriſtianus cum Chriſtiano. Et ô cæcitatem mentis humanæ, hæc nemo miratur, nemo deteſtatur. Sunt qui applaudant, qui vehãt laudibus, qui rem pluſquam tartaream, ſanctã appellēt, ac principes vltro furentes inſtigēt, oleum (quod aiunt) addētes camino. Alius è ſacro ſuggeſto promittit omniũ admiſſorum condonationē, qui ſub eius principis ſignis pugnarint. Alius clamat, Inuictiſſime princeps, tu modo ſerua mentē iſtam religioni fauētem, Deus pugnabit pro te. Alius promittit certã victoriã, Prophetarũ voces ad rem impiam detorquens, interpretãs illa, Non timebis à timorē nocturno, à ſagitta volante in die, à dæmonio meridiano: & Cadent à latere tuo mille, & decē millia à dextris tuis. & Super aſpidem & baſiliſcũ ambulabis, & cõculcabis leonem & draconem. Denique totus hic myſticus pſalmus ad res profanas, ad hos & illos principes detorquebatur. Nec deerant vtriq; parti tales prophetæ, nec deerãt talibus prophetis applauſores. Tam bellaces audiuimus conciones monachorũ, theologorum, epiſcoporum. Itaque bellatur à decrepitis, bellatur à ſacerdotibus, bellatur à monachis, & cum re tam diabolica Chriſtũ miſcemus. Concurrunt acies vtrinque crucis inſigne præferentes, quæ vel ipſa poterat admonere quo pacto conueniat vincere Chriſtianos. A ſacro illo cæleſti, quo perfecta illa & ineffabilis Chriſtianorũ coniunctio repræſentatur, curritur ad mutuã cædem, & rei tam impiæ Chriſtum facimus & ſpectatorem & authorē. Vbinam diaboli regnum eſt, ſi in bello nõ eſt? Cur huc pertrahimus Chriſtum, cui citius cum quouis lupanari conueniat, quàm cum bello? Indignatur Paulus Apoſtolus, vllam eſſe controuerſiã inter Chriſtianos, vt iudex ſit adeundus qui litē dirimat. quid ſi cõſpiceret nos toto orbe belligerãtes, & quamlibet leui de cauſa, immanius quàm vlli bellarint Ethnici, crudelius quàm vlli barbari, idq; fieri authoribus, hortatoribus, adiutoribus his qui pacificum illũ & omnia cõglutinantem pontificē repræſentãt, quique pacis nomine ſalutãt populũ? Neque me clam eſt quin iamdudũ mihi reclamēt Cares iſti, quorũ meſſis eſt è malis publicis: Bellũ ſuſcipimus inuiti, aliorũ coacti malefactis. ius noſtrũ perſequimur. quicquid malorũ habet bellũ, illis feratur acceptũ qui belli dedere cauſas. Sed quieſcant interim pauliſper, & horum cauſationes ſuo loco refellemus, ac fucũ hunc quo morbũ noſtrũ præteximus, detrahemus. Iã ſicut hominē cum bello (hoc eſt, animal placidiſſimũ, cum re lõge immaniſſima) cõpoſuimus, quo magis perſpicua fieret atrocitas: ſic bellum cum pace, rem miſerrimã pariter & ſcelēratiſſimã cum re fœliciſſima ſimul & optima cõparemus. atque ita demum apparebit, quãtæ demētiæ ſit, tãto tumultu, tãtis laboribus, tanto ſumptu, tanto diſcrimine, tot calamitatibus affectare bellum, quũ multo minoris emi poſſit cõcordia. Principio quid in rerũ natura dulcius aut melius amicitia? nihil profectò. Atqui quid aliud eſt pax, quàm multorũ inter ipſos amicitia? Sicuti cõtrà, bellũ nihil aliud eſt quàm pluriũ ſimultas. Bonorũ autē ea ratio eſt, vt quo latius pateãt, hoc plus adferant cõmoditatis. Proinde quũ vnius cum vnõ neceſſitudo res ſit adeo ſuauis & ſalutaris, quàm ingens erit fœlicitas ſi regnum cum regno, ſi natio cum natione neceſſitudinis vinculo copuletur? E diuerſo, malarum rerũ ea eſt natura, vt quo latius manarint, hoc magis ſint ſuo dignæ vocabulo. Itaque ſi miſerum, ſi ſceleratum eſt, hominē cum homine ferro congredi: quanto calamitoſius, quãtóque ſceleratius eſt, idem à tot hominũ milibus fieri? Cõcordia res paruæ creſcunt, diſcordia dilabuntur & magnæ. Pax, omniũ bonarũ rerum & parens eſt & nutrix: bellũ repente ſemélque quicquid eſt lætũ, quicquid eſt pulchrũ, obruit, extinguit, abolet, omniumque malorũ Lernã quandã in vitã mortalium effundit. Pacis tēpore, nõ ſecus acſi nouum quoddã ver rebus humanis adfulſerit, colũtur agri, vernãt horti, paſcũtur lætæ pecudes, ædificantur villæ, extruuntur oppida, inſtaurantur collapſa, ornantur & augentur extructa, creſcunt opes, aluntur voluptates, vigēt leges, floret reipublicæ diſciplina, feruet religio, valet æquitas, pollet humanitas, calēt artes opificũ, vberior eſt quæſtus pauperum, ſplēdidior opulētia diuitũ. Efflo reſcũt honeſtiſſimarũ diſciplinarũ ſtudia, eruditur iuuētus, trãquillo fruũtur ocio ſenes, bonis auſpiciis nubũt virgines,

Laudantur ſimili prole puerperæ.

florent boni, minus peccant mali. At ſimulatque belli ſæua tēpeſtas ingruerit, Deum immortalem quàm ingēs malorũ pelagus occupat, inũdat, obruit vniuerſa? Abigũtur armēta, proterũtur ſegetes, trucidãtur agricolæ, exuruntur villæ, tot ſeculis extructæ florētiſſimæ ciuitates vna procella ſubuertũtur. adeo procliuius eſt lædere, quàm benefacere. Ciuium opes ad execrandos latrones ac ſicarios trãſferuntur. Mœrent domus: metu, luctu, & querimoniis, lamētis cõplentur om-

nia. Frigent artes opificũ: pauperibus aut ieiunandum, aut ad impias cõfugiendum artes. Diuites aut ereptas deplorant facultates, aut timẽt relictis, vtroque modo miſerrimi. Virginũ aut nullæ aut triſtes & funeſtæ nuptiæ: deſolatæ matronæ domi ſteriliſcũt. Silẽt leges, ridetur humanitas, nullũ habet locum æquitas: religio ludibrio eſt, ſacri & profani nullum omnino diſcrimen. Corrũpitur omni vitiorum genere iuuẽtus: damnant longæuitatem ſuã luctuoſi ſenes. nullus honos honeſtis literarum ſtudiis. In ſumma, plus malorũ ſentimus in bello quàm vllius ſermo poſſit aſſequi, nedum meus. Fortè tolerari poterat, ſi bella calamitoſos modo nos facerent, non etiã nocentes & impios: ſi pax fœliciores tãtum redderet, non meliores quoque. Impius autẽ eſt quiſquis bellum accerſit. Nimium heu nimium malorũ erat, quibus aſſiduè, velit nolit, vexatur, atteritur, abſorbetur ærumnoſa mortalitas. Ante bis mille ferme annos trecenta morborũ nomina medicis ſunt animaduerſa, præter ſpecies, iã & quotidie ſubnaſcentes nouos, & ſenectutem ipſam, morbum immedicabilem. Legimus alibi totas vrbes terræ quaſſatione ſubrutas, alibi conflagraſſe fulmine, alibi ſolidas etiam hiatu terrarũ abſorptas regiones: oppida ſuffoſſione cuniculorũ corruiſſe. vt ne cõmemorem, quãtam hominum multitudinẽ iam ob aſſuetudinem contẽpti caſus abſumant, exundatio maris & fluminum, ruinæ montium & ædificiorũ, venena, lapſus, terræ, cibus, potus, ſomnus. Alium hauſtus in potu lactis pilus, alium acinum vuæ, alium os piſcis inhærens gutturi præfocauit. Sunt quos ſubitũ exanimarit gaudium. nam de vehementi dolore minus eſt mirum. Adde nunc fatales peſtilentias, non raro paſſim ſæuientes. Nulla pars orbis eſt vnde nõ immineat periculum humanæ vitæ, alioqui per ſe quoque fugaciſſimæ. Tantum vndique malorum obturbat, vt nõ ſine cauſa Homerus hominem animantium miſerrimũ pronunciauerit. Verùm hæc mala quoniã nec vitari facilè poſſunt, nec noſtro accidũt vitio, calamitoſos tantũ faciunt, nõ item facinoroſos. Quid iuuat tam innumeris obnoxios calamitatibus, vltro ſibi malum, perinde quaſi deſit, accerſere? Ac accerſere non quoduis malum, ſed malum omnium multo teterrimũ: tam perniciosum, vt vnum vincat omnia: tam fœcundum, vt vnum in ſe cõplectatur vniuerſa: tam peſtilens, vt non minus impios efficiat, quam ærumnoſos: vt miſerrimos reddat, nec tamen miſerandos, niſi hos qui minime volunt & maximè ſentiunt. Adijce iam his omnibus, quòd pacis cõmoda latiſſime ſeſe diffundunt, & ad plurimos pertinent. In bello ſiquid fœliciter cecidit (quanquam, ô ſuperi, quid hic poteſt dici fœlix?) id ad paucos pertinet, & eos indignos. Alterius ſalus, alterius eſt exitiũ: alterius opes, alterius ſunt ſpolia: huius triũphus, illius eſt luctus: vt acerba ſit infœlicitas, immanis & cruẽta fœlicitas. Quanquã plerunque fit vt iuxta Cadmeam, quam vocant, victoriã, vtraque pars ploret. Et haud ſcio an vnquam bellum adeo ceſſerit fœliciter, vt cordatum victorem ſuſcepti nõ pœnituerit. Ergo quum pax res ſit omniũ tum optima, tum iucundiſſima: bellum cõtrà, res omniũ miſerrima, ſimul & ſceleratiſſima: num hos ſanæ mẽtis arbitrabimur, qui quum illã mediocri negotio parare queant, hoc malint ſummis etiã difficultatibus accerſere? Primũ, quàm inſuauis res primus ille belli rumor: deinde quantum inuidiæ ſubeundũ principi, dum crebris decimationibus expilat ſuos. Quãtum negotii in adiungẽdis aut retinendis auxiliis, quãtum in accerſendis barbaricis cohortibus & mercenario milite. Quãtum impendii ſimul & curarum in apparãdis claſſibus, in extruẽdis aut ſarciẽdis arcibus & præſidiis, in adornãdis tentoriis, in fabricãdis & cõportandis machinis, armis, telis, ſarcinis, vehiculis, cõmeatu. Quantum laboris exhauriendũ in cõpingendis vallis, in euacuandis foſſis, in ſuffodiẽdis cuniculis, in excubiis, in ſtationibus, in exercitamẽtis. Omitto iam metus, omitto pericula. quid enim non metuendũ in bello? Quis enumerare valeat incõmoda vitæ, quæ ſtultiſſimi milites in caſtris perferunt, & ob id maioribus digni quòd ſponte perferant? victum, quẽ bos quoq; faſtidiat Cyprius, cubile quod aſpernetur ſcarabeus: ſomnos raros, nec hos tuo datos arbitrio. Tentoria vndique ventis peruium, ac ne tentorium quidem. Durãdum ſub dio, cubitandũ humi, ſtandũ in armis, ferẽda inedia, frigus, æſtus, puluis, imber: ſeruiẽdum ducibus, vapulandũ ferulis. quãdoquidem nulla eſt vllius mancipii ſeruitus indignior quàm militum. Ad hæc ad triſte ſignum cũdum in mortem, vt aut occidas immaniter, aut cadas infœliciter. Tantum malorum ſuſcipitur, vt ad rem omnium miſerrimam liceat peruenire. tam immenſis malis noſipſos prius affligimus, vt alios poſſimus affligere. Quòd ſi velimus rem ad calculũ vocare, & veris rationibus expẽdere quanti bellum cõſtet, quanti pax, profectò cõperiemus hãc vel decima parte curarũ, laborum, moleſtiarum, periculorum, ſumptuũ, denique ſanguinis poſſe cõparari quibus bellum accerſitur. Tãtam hominum turbã educis in periculum, vt oppidũ aliquod euertas: at horum opera, vel citra periculum, aliud extrui poterat multo præclarius oppidũ. Sed nocere vis hoſti. Iam hoc ipſum inhumanum. attamen illud expende, num illi nocere non poſſis, niſi prius noceas tuis. Et furioſi videtur hominis, tãtum certi mali ſumere, quũ incertum ſit quò ſit alea belli caſura. Verùm, eſto, rapuerit ad hanc veſaniam ethnicos vel ſtultitia, vel ira, vel ambitio, vel auaritia, vel immanitas, ſiue (quod magis arbitror) ab inferis immiſſæ Furiæ: vnde hoc nobis in mentẽ venit, vt Chriſtianus in Chriſtianũ cruentum ſtringat ferrum? Parricidium vocatur ſi frater occidat fratrẽ. at Chriſtianus coniunctior Chriſtiano, quàm vllus germanus germano, niſi firmiora ſint naturæ vincula quàm Chriſti. Quàm abſurdum eſt eos penè continenter inter ſe belligerari, quos vna domus habet Eccleſia, qui eiuſdem corporis mẽbra cõmuni capite gloriãtur, nempe Chriſto: cõmunem habent patrem in cælis, cõmuni vegetantur ſpiritu, iiſdem initiati ſunt myſteriis, eodem redempti ſanguine, eodẽ renati fonte, iiſdem aluntur ſacramentis, eidem militant imperatori, eodem veſcuntur pane, eiuſdem participes ſunt calicis: cõmunem habent hoſtem diabolum, poſtremo ad eandem omnes vocati ſunt hæreditatem. Vbi ſunt tam multa perfectæ concordiæ ſacramẽta, vbi tam innumera pacis documenta? Vnum præceptum Chriſtus appellauit ſuum, nempe charitatis. Cum hac quid æquè pugnat atque bellum? Fœlici pacis omine ſalutat ſuos. Diſcipulis præter pacem, nihil donat, præter pacẽ nihil relinquit. In ſacris illis precibus illud præcipuè patrem orat, vt quemadmodũ ipſe idem erat cum eo, ita & ſui, hoc eſt Chriſtiani, idem eſſent ſecum. Iam plus audis quàm pacem, pluſquam amicitiam, pluſquam cõcordiam. Chriſti typum habebat Solomon, quod Hebræis pacificum ſonat: ab hoc ſibi templũ extrui voluit. Dauid alioqui diuerſis virtutibus egregiẽ clarũ, tamen hoc elogio ſubmouit ab extructione templi, quòd ſanguinarius eſſet. Et tamen is authore Deo bella fere geſſit aduerſus impios, atque id ſanè eo ſeculo quo nondum docuerat ille Moſaicæ legis abſolutor, etiam inimicos eſſe diligendos. Nato Chriſto, non bellũ, neque triũphos, ſed pacem canunt Angeli. De nondum nato præcinuit vates ille myſticus, Et factus eſt in pace locus eius. Vniuerſam illius doctrinã excute: nihil vſquam reperies quod non ſpiret pacem, quod nõ ſonet amicitiã, quod non ſapiat charitatem. Et quoniã intelligebat pacem aliter nõ poſſe conſtare niſi penitus contẽptis his pro quibus mundus hic digladiatur, iuſſit vt ab ipſo diſceremus eſſe mites. Beatos vocauit qui diuitias & harum filiam ſuperbiam pro nihilo ducerent. nam hos vocat pauperes ſpiritu. beatos qui voluptates huius mũdi ſpernerent, quos lugentes appellat: qui ſe paterentur ſuis exturbari poſſeſſionibus, ſcientes hic nihil aliud eſſe quàm exilium, veram patriã, veram poſſeſſionẽ in cælo ſitam eſſe piis. Beatos, qui benemerentes de omnibus, impunè & malè audirẽt, & malis afficerentur. Vetuit nequis malo reſiſteret. Breuiter vt omnis illius doctrina tolerantiam & amorẽ præcipit, ita tota vita nihil aliud docet quam manſuetudinem. Sic ille regnauit, ſic bellauit, ſic vicit, ſic triumphauit. Nec aliud inculcant Apoſtoli, qui purum adhuc Chriſti ſpiritum imbiberant, & muſto illo fœliciter erant temulenti. Quid vndique ſonant omnes Pauli literæ, niſi pacem, niſi lenitatẽ, niſi charitatem? Quid Iohannes loquitur, quid iterat, niſi dilectionem? Quid aliud Petrus? quid aliud omnes vere Chriſtiani ſcriptores? Vnde tantus bellorũ tumultus inter filios pacis? An fabula eſt quod Chriſtus ſe vitem appellat: ſuos, palmites? quis vnquam vidit palmitem pugnare cum palmite? An vanum eſt quod non ſemel ſcripſit Paulus, Eccleſiam nihil aliud eſſe quàm vnũ corpus è diuerſis mẽbris cõnexũ, adhærens vni capiti Chriſto? Quis vidit oculũ pugnare cum manu, aut ventrẽ cum pede? In hoc vniuerſo rerum omniũ tam diſſimilium, harmonia eſt. In animalis corpore pax eſt mẽbro cum mẽbro: quod quæque pars dotis habet, non vni ſibi

habet, ſed in cõmune omnib⁹. Siquid accidit vnicuilibet, opitulatur vniuerſum corpus. An plus poteſt in perituro corpore naturæ cõnexio, quàm in myſtico & immortali, copula ſpirit⁹? An fruſtra precamur illud ex præſcripto Chriſti, Fiat voluntas tua quemadmodũ in cælo, ſic & in terra? In illa ciuitate, ſumma concordia eſt. At Chriſtus nihil aliud eſſe voluit ſuam Eccleſiam, quàm cæleſtem quendam populum in terris, ad illius imaginem, quoad fieri poteſt, viuentem, illò properantem, ab illa pendentem. Age, finge iam mihi nunc nouum aliquem hoſpitem, vel è lunatibus illis ciuitatibus, quas inhabitat Empedocles, vel ex vno quopiam mundo eorum, quos innumerabiles fabricatus eſt Democritus, in hunc noſtrũ veniſſe, quid rerũ agatur cupiẽtem cognoſcere. Quumque de ſingulis edoctus, audierit eſſe vnum quoddam animal mire commixtum, ex corpore, quod cum brutis habeat commune: ex animo, quo diuinæ mentis referat imaginem: id adeo eſſe generoſum, vt quanquam hic exulet tamen cæteris omnibus imperet animantibus, quod ob cæleſtem originẽ, ſemper ad cæleſtia nitatur & immortalia: quod in tantum curæ fuerit æterno numini, vt quoniã neque naturæ viribus, neque philoſophiæ rationibus aſſequi poterat quod affectabat, vnicũ Filiũ ſuum huc delegarit, qui nouum doctrinæ genus inueheret. Deinde ſimulatque totã Chriſti vitã ac decreta perdidicerit, cupiat ex edita quapiam ſpecula videre quod audiſſet. Vbi conſpexerit cætera animantia probe in ſuo genere degere, ac naturæ legibus duci, nihil appetere niſi quod dictet natura, vnũ animal inter ſe cauponari, negotiari, rixari, belligerari: nonne quoduis animal potius ſuſpicabitur hominem eſſe de quo audierat, quàm ipſum hominem? Deinde admonitus ab indice quis ſit homo, iam diſpiciat vbi ſit grex ille Chriſtianorũ, qui cæleſtis illius doctoris inſtitutum ſequẽtes, Angelicæ ciuitatis ſimulachrũ exhibeãt, an non vbiuis potius iudicabit habitare Chriſtianos, quàm in hiſce regionibus, in quibus tantã videret opulẽtiam, luxum, libidinẽ, faſtum, tyrannidem, ambitionẽ, fraudem, inuidiã, iracundiam, diſcordiã, rixas, pugnas, bella, tumultus, breuiter omnium rerũ, quas Chriſtus damnat, maiorem penè Lernã, quam apud vllos Turcas aut Saracenos? Vnde igitur peſtis hæc irrepſit in populũ Chriſtianũ? Nimirum paulatim hoc quoque malum, ſicuti cætera pleraque, receptũ eſt ab incautis. Siquidem omne malum aut ſenſim obrepit in hominum vitam, aut ſub prætextu boni ſeſe inſinuat. Primum igitur irrepſit eruditio, velut idonea res ad confutandos hæreticos, philoſophorum, poetarũ & oratorum literis armatos. Et initio quidẽ non iſta diſcebantur à Chriſtianis, ſed quibuſ forte contigerant ante Chriſtum cognitũ: hi quod iam partum erat, in pios conferebant vſus. Eloquentia quoque diſſimulata magis quam ſpreta primùm, deinde palam etiam comprobata. Proinde ſub prætextu profligandi hæreticos ſubrepſit ambitioſa rixandi libido, quæ non mediocrem Eccleſiæ peſtem inuexit. Tandem huc proceſſum eſt vt in mediam theologiam totus ſit receptus Ariſtoteles, & ita receptus, vt huius authoritas pene ſanctior ſit quam Chriſti. Nã ſiquid ille dixit parum accommodum ad vitam noſtram, licet interpretamento detorquere: cæterùm exploditur ilico qui vel leuiter auſit Ariſtotelicis oraculis refragari. Ab hoc didicimus non eſſe perfectam hominis fœlicitatem, niſi corporis & fortunæ bona acceſſerint. Ab hoc didicimus non poſſe florere Rempublicam in qua ſint omnia communia. Huius omnia decreta cum Chriſti doctrina conamur adglutinare, hoc eſt aquam flammis miſcere. Recepimus nonnihil & à Cæſareis legibus, propter æquitatem quam præ ſe ferunt: & quo magis conueniret, Euangelicã doctrinã ad eas quoad licuit detorſimus. At hæ permittũt vim vi repellere, ſuum quenque ius perſequi: probãt negotiationem, recipiũt vſuram, modò moderatam: bellum ceu rem præclarã efferunt, modo iuſtũ. Iuſtum autem eſſe definiunt quod indictũ ſit à principe, quamlibet puero aut ſtulto. Denique tota iã Chriſti doctrina, dialecticorũ, ſophiſtarum, mathematicorũ, oratorum, poetarũ, philoſophorum, & iureconſultorũ ethnicorum literis ita contaminata eſt, vt maxima pars æui conſumẽda ſit, priuſquam vacet arcanas ſcrutari literas ad quas vt aliquãdo venias, tot tamen opinionibus mundanis infectus accedas oportet, vt Chriſti iam decreta aut prorſus offendãt, aut ad illorum dogmata torqueãtur. Atque hæc res adeo non improbatur, vt nefas ſit cum de Chriſtianis loqui literis, qui ſeſe nugis Ariſtotelicis, vel potius ſophiſticis totum ad ambas vſque, quod aiunt, aures non expleuerit. Quaſi vero Chriſti doctrina ſit eiuſmodi vt non vel maxime poſſit eſſe communis omnium, vel vllo pacto cum philoſophorum ſapientia cõſentiat. Poſt hæc recepimus honoris nõnihil, ſed vltro delatum, quem deinde, veluti debitum, cœpimus exigere: id viſum eſt non iniquum. Deinde recepimus opes, ſed in pauperum ſubſidium diſtribuendas, poſt etiam in vſus noſtros. Quid ni, poſteaquam didicimus hunc eſſe charitatis ordinẽ, vt ſibi quiſque ſit proximus? Neque deerant prætextus huic malo: pium conſulere liberis, æquum proſpicere venturæ ſenectuti. Poſtremò cur reiiciam opes, inquiunt, ſi citra fraudem contingant? His gradibus paulatim eò ventum eſt, vt is optimus habeatur qui ſit locupletiſſim⁹: nec vnquã maior fuerit honos diuitiis apud ethnicos, quàm hodie ſit apud Chriſtianos. Quid eſt enim omnino vel ſacrum vel profanum, quod non harum geratur arbitrio? Videbatur his ornamentis conuenire nonnihil imperii. Neque defuit qui voluerit cedere. Receptum eſt hoc quoque, ſed grauatim & parce. Demum ita vt ſolo titulo contenti, rem libenter in alios reiicerent. Poſtremò paulatim huc itum eſt, vt epiſcopus ſibi non videatur epiſcopus, niſi mundanæ aliquid ditionis acceſſerit: parum honeſtus abbas, ſi nuſquam poſſit quod poſſunt tyranni. Tandem perfricta facie pudorẽ omnẽ abſterſimus, omnia verecundiæ repagula diſcuſſimus. Quicquid vnqua apud ethnicos fuit auaritiæ, quicquid ambitionis, quicquid luxus, quicquid faſtus, quicquid tyrannidis, id imitamur, æquamus, vincimus. Et vt de leuioribus interim ſileam, an vnquam apud ethnicos bellatum eſt aut æque perpetuo, aut crudelius quam inter Chriſtianos? Quas tempeſtates, quos bellorum æſtus, quoties diſciſſa fœdera, quas ſtrages his paucis annis conſpeximus? Quæ natio cum qua nõ cõflictata eſt ferro? Et poſtea Turcã execramur, quaſi poſſit vllum ſpectaculũ eſſe Turcis iucundius, quam quod illis quotidie mutuis cladibus exhibemus ipſi. Inſaniebat Xerxes quũ ingentẽ illam multitudinem, Græciam inuaſurus, educeret. An tibi conſtitiſſe animo videtur qui Atho mõti minaces ſcripſerit epiſtolas, ni cederet qui mari Helleſpõto, quòd parum cõmodum fuiſſet nauigare volenti, plagas iuſſerit infligi? Furebat Alexãder ille magnus, quis negat? optabat ſemideus ille plures mundos quos deuinceret: tata gloriæ febris iuuenilem obſederat animum. Et tamen iſti (quos Seneca non dubitat furioſos appellare latrones) bellabant humanius nobis, bellabãt maiore fide: nec ſimilibus machinis, nec ſimilibus artibus, nec tã friuolis titulis quàm bellamus Chriſtiani. Si reuolues ethnicorum hiſtorias, quàm multos reperies duces qui miris artibus bellũ declinarint? qui hoſtem officiis deuincire, quam armis deuincere maluerint? Quidã etiam cedere principatũ prius habuerũt quàm experiri Martem. Nos pſeudochriſtiani nihil non rapimus ad occaſionem belli. Ethnici bellatores priuſquam venirent ad arma, veniebant in colloquium. Apud Romanos omnibus tentatis mittebatur fecialis cum patrepatrato, peragebantur ceremoniæ, nimirum moræ quærebantur, quæ bellandi furorem temperarent. Atque his quoque peractis non licebat manum cõſerere cum hoſte, niſi ſigno dato: quod ita dabatur vt miles neſciret quando dadum eſſet. Ac ne hoc quidẽ dato, licebat cuiquã hoſtẽ vel laceſſere vel ferire, qui, quanquã in caſtris verſaretur, tamen ſacramẽto militari nõ eſſet obſtrictus. adeo vt Cato ſenior filiu in caſtris ceſſantem, per literas admonuerit vt Romã redeat, aut, ſi mallet in exercitu manere, veniã petat à duce vt ſibi cum hoſte congredi liceat. Iam vt belli ſignum non faciebat poteſtatem pugnandi niſi ſacramẽto aſtrictis: ita ſignum quo canebatur receptui, omnibus adimebat occidendi facultatem: adeo vt à Cyro laudatus ſit miles quidam, qui quũ ſublato gladio fuerat hoſtẽ interfecturus, mox vt ſenſit cani receptui, dimiſerit hoſtẽ. Hæc eò pertinebãt, ne quis crederet ſibi licere occidere hominẽ niſi neceſſitas eò cõpelleret. Nũc inter Chriſtianos vir fortis habetur ſiquis eius gẽtis quicum bellũ eſt, hominẽ, fortẽ obuium in nemore, non armatũ, ſed pecuniis onuſtum, nec bellum molientẽ, ſed aliquò fugientẽ ne bellet, occiderit, occiſum ſpoliauerit, ſpoliatum defoderit. Et milites vocãtur qui ſpe loculi vltro prouolant ad pugnam: & in vtraque acie, ceu gladiatores, pugnant germani aduerſus germanos, ad eiuſdẽ principis ditionem pertinẽtes. Et hi quũ a talibus

prælijs redeũt domum, veluti milites, narrãt ſua facinora: nec interim vt prædones, ac patriæ perduelles, ac principis ſui deſertores, puniuntur. Carnificem abominamur quòd conductus, ex legum authoritate nocẽtes damnatoſque iugulat: & qui relictis parentibus, vxoribus, ac liberis, vltro procurrunt in bellum, non conducti, ſed ambiẽtes vt ad impiam lanienã conducantur: vbi domũ redierint, gratioſiores penè ſunt quàm ſi nuſquã abfuiſſent: ex facinoribus aliquid nobilitatis putant accedere. Infamis eſt qui veſtem furto ſuſtulit: qui & proficiſcens in militiã & militans & rediens à militia, tot immeritos ſpoliauit, inter probos ciues habetur. Ex militib⁹ autẽ qui ſeſe geſſit immaniſſime, dignus habetur qui proximo bello ducem agat. Itaque ſi veteris militiæ diſciplinã contempleris, Chriſtianorum militia latrociniũ ferè eſt, non militia. Quòd ſi monarchas Chriſtianos cum ethnicis cõferas, quanto noſtra cauſa deterior? Illi præter gloriã nihil ambiebant. Gaudebant florentiores reddere prouincias quas bello ſubegiſſent: populos agreſtes, ſine literis, ſine legibus ritu ferarum viuentes, ciuilibus artibus expoliebant. Regiones incultas extructis oppidis reddebant celebres. Parum tuta cõmuniebant: pontibus, littoribus, aggeribus, milléque id genus commoditatibus vitam hominum adiuuabant: vt tum expedierit deuinci. Quin in medijs etiam bellis quàm multa feruntur ab his vel dicta ſapienter, vel geſta temperate? Cæterum quæ geruntur in bellis Chriſtianorum, & obſcœniora ſunt & atrociora quàm vt ſint hic commemorãda. Proinde quod in illis erat peſſimũ, id ſolum exprimimus, imò ſuperamus. Sed iam operæpretiũ fuerit audire quibus modis hãc tantam inſaniam noſtram tueamur. Si nullo, inquiũt, pacto fas eſſet bellare, Deus non fuiſſet Iudæis author bellãdi aduerſus hoſtes. Audio: ſed illud addas oportet, Iudæos vix vnquã bellaſſe inter ſe, verum aduerſus alienigenas & impios. Nos Chriſtiani pugnamus cum Chriſtianis. Illis diuerſa religio, & non eadem numina, diſſidij cauſa fuit: nos aut puerilis ira, aut pecuniæ fames, aut gloriæ ſitis, ſæpenumero fœda merces huc adducit. Illi iuſſu Diuino pugnabant, nobis animi perturbatio ferrum dat in manum. Quanquam ſi vſqueadeo placet exemplum Iudæorum, quin eadem opera præputiũ recidimus? quin immolamus pecudes? quin abſtinemus à carne ſuilla? cur non ducimus ſinguli plures vxores? Quum hæc execremur, cur ſolum bellandi placet exemplũ? cur hic denique literam ſequimur occidẽtem? Iudæis permiſſum eſt bellum, ſed ita quemadmodum & repudiũ, nimirum ob duritiã ingenij. At poſteaquam Chriſtus iuſſit recondi gladiũ, non decet pugnare Chriſtianos, niſi pulcherrimum illud prælium cũ teterrimis hoſtib⁹ Eccleſiæ, cũ ſtudio pecuniæ, cum iracundia, cum ambitione, cũ metu mortis. Hi ſunt Philiſtæi noſtri, hi Nabuchodonoſores, hi Moabitæ & Ammonitæ, cũ quibus nullas nobis inducias eſſe oportet: aſſiduè cõſerendæ manus, donec exciſis funditus hoſtibus ſuccedat tranquillitas. quos niſi ſubegerimus, neque cuiquã ſecum neque cum alio vera pax conſtare poterit. Solum hoc bellum veram gignit pacem: hic qui vicerit, cum nemine mortalium belligerari velit. Nihil enim me mouet quòd quidam duos gladios interpretantur vtranque poteſtatem, ciuilem & Eccleſiaſticam, quam vtranque vindicãt Petri ſucceſſoribus: quũ Chriſtus in hoc ipſum paſſus ſit Petrum errare, vt poſteaquam iuſſus eſſet gladium recondere, nemini dubium relinqueretur quin vetitum eſſet bellum, quod antea videbatur eſſe licitum. Sed Petrus, inquiunt, pugnauit. Pugnauit, ſed Iudæus adhuc, nondum accepto Spiritu verè Chriſtiano. Pugnauit non pro ſuis titulis, aut prædijs, vti nos: ne pro ſua quidem vita, ſed pro vita magiſtri. Denique pugnauit is qui paulo pòſt abnegauit. ſi placet exemplum pugnãtis, placeat & inficiantis. Et quũ ſimplici laberetur affectu, tamen reprehenſus eſt. Alioqui, ſi probabat huiuſmodi defenſionẽ Chriſtus, (ſicut quidam inſulſiſſime interpretãtur) cur omnis illius & vita & doctrina, nihil aliud quam tolerantiam prædicat? Cur ſuos baculo tantum & pera armatos tyrannis obijcit? Si gladius ille, quem diuẽditis omnibus iubet emi Chriſtus, eſt moderata aduerſus perſecutores defenſio (quemadmodum impie quidã interpretantur, nõ tantùm inerudite) cur hac nunquam vſi ſunt martyres? Hic proferuntur illæ Rabinicæ definitiones, Licet bellare militi conducto, non aliter quàm licet lanioni ex arte ſua parare victum. ſiquidem hic didicit laniare pecudes, ille homines. Licet & ciuib⁹ bellare, ſed bello iuſto. iuſtum autem, quodcunque, quomodocunque, quibuſcũque indixit princeps qualiſcũque. Sacerdotibus & monachis vibrare ferrum non licet, intereſſe tamen & præeſſe bello licet. Nec fas eſt animo vindicandi bellare, ſed ſtudio iuſtitiæ. Cui autem ſua cauſa non videtur iuſta? Chriſtus abſque præſidijs emiſit ſuos: ſed donec aderat ipſe, non egebant præſidijs. Quum inſtaret tempus abitus, admonuit illos vt peram pararent & gladium, peram aduerſus inopiam commeatus, gladium aduerſus hoſtes. Cæterum illa, Nolite eſſe ſoliciti de craſtino, benefacite iis qui oderunt vos, atque id genus alia, vſque ad tempus diſceſſus valent. Porrò ſicubi ſimilia docet Paulus, aut Petrus, conſilij ſunt, non præcepti. Huiuſmodi præclaris dogmatibus alimus principum cupiditates, ac porrigimus quo ſibi blandiantur. Et perinde quaſi periculum ſit nequando mundus conquieſcat à bellis, ex Chriſti verbis bellũ aſſerimus: & perinde quaſi metuamus ne relangueſcat in congerendis opibus mortalium auaritia, Chriſtum facimus authorẽ congerendæ rei, hoc detorquentes illius verba, quaſi præceperit non permiſerit ea quæ prius interdixerat. Mundus habebat ſuas leges antequam exoriretur Euangelium, puniebat, bellabat, congerebat in ærarium ac penũ. Non ideo venerat Dominus vt admoneret quid eſſet nobis permiſſum, hoc eſt ad quam vſque lineam liceret à perfectione diſcedere: ſed ad quem ſcopum eſſet pro viribus enitendum. Hæreſeos ſuſpectus eſt qui vehementer dehortatur à bello: & qui talibus commentis diluunt vigorem Euangelicæ doctrinæ, principibus ſuggerunt occaſiones per quas ſuis cupiditatibus blandiantur, orthodoxi ſunt, & pietatis Chriſtianæ doctores. Doctor verè Chriſtianus nunquam bellum probat: fortaſſis alicubi permittit, ſed inuitus ac dolens. At dictat hoc, inquiunt, ius naturæ, legibus comprobatum eſt, conſuetudine receptum, vt vim vi propellamus, & vitam quiſque ſuã tueamur, tum & pecuniã, quandoquidem animæ loco eſt, vt inquit Heſiodus. Fateor at his omnibus efficacior Euangelica gratia, dictat ne remaledicamus maledicẽtibus: vt de malemerẽtibus benemereamur, vt tollenti partẽ poſſeſſionũ, totã concedamus: vt deprecemur pro his quoque qui mortem intentant. Ad Apoſtolos, inquiunt, iſta pertinent. Imò ad vniuerſum Chriſti populũ, & corpus, vt diximus: quod totum abſolutũ eſſe oportet, etiamſi in dotibus aliud membrum alio ſit inſignius. Ad eos nihil pertineat doctrina Chriſti qui non ſperant præmiũ cum Chriſto: illi pro pecunia prædijſque & imperio digladientur, qui ridẽt quod dixit Chriſtus, beatos pauperes ſpiritu. hoc eſt, eos diuites, qui nihil in hoc mundo concupiſcerent diuitiarum aut honorum. Qui fœlicitatis ſummam in his collocarũt opibus, dimicãt pro tuenda vita: ſed ij, qui non intelligũt hanc, mortem eſſe potius quàm vitam, & pijs immortalitatem eſſe paratã. Iam obijciunt nobis Romanos aliquot pontifices, qui bellandi fuerint authores ſimul & adiutores. Obijciunt decreta patrum, in quibus bellum approbari videtur. Sunt quidem huiuſmodi quædam, ſed apud recentiores, Chriſti vigore iam relangueſcẽte: ſed ea perpauca, quum ſint innumera apud probatæ ſanctitatis ſcriptores quæ à bello deterreant. Cur hæc paucula nobis potiſſimũ in mentem veniũt? Cur à Chriſto ad homines deflectimus oculos, & incerta exempla quàm indubitatum authorem ſequi malumus? Romani pontifices primùm homines fuerunt: deinde fieri poteſt vt fuerint male perſuaſi, vt fuerint parum attenti, denique vt parum prudentes aut pij. Quanquã ne in iſtis quidem comperies hoc genus bellorũ quo nos aſſiduè conflictamur, approbatum fuiſſe. Id quod clariſſimis euincerem argumentis, ni fugerem digreſſioni longius immorari. Laudauit diuus Bernardus bellatores, ſed ita laudauit vt noſtrã omnem damnet militiã. Quanquã cur me moueat potius Bernardi ſcriptũ, aut Thomæ diſputatio, quàm Chriſti dogma, qui in totũ vetuit ne malo reſiſtamus, nimirũ eo more quo vulg⁹ reſiſtit? Sed licet, inquiũt, vnũ maleficum afficere ſupplicio: licet igitur & ciuitatẽ vlciſci bello. Quid hoc loco reſponderi poſſit, prolixius eſt quàm vt ſit replicandũ. Illud modò dicam, hoc intereſſe, quòd in iudicijs cõuictus dat pœnas legib⁹: in bello vtraque pars alterã reã agit. Illic ad eum modò redit malũ qui læſit, exemplũ ad omnes peruenit: hic maxima pars malorum in eos redundat qui minime digni ſunt malo: nempe ad agricolas, ad ſenes, ad matronas, ad pupillos, ad virgines. Cæterùm ſi ex re omniũ peſſima quicquã omnino cõmodi

poteſt colligi, id totum ad ſceleratiſſimos aliquot latrones deriuatur: ad militem mercenariũ, ad ſtrenuos prædones, ad pauculos fortè duces, quorũ artificio bellũ in hoc ipſum fuerat excitatũ, & quibuſcum nunquã melius agitur, quàm in ſummo Reipublicæ naufragio. Illic vni non parcitur, vt omnium conſulatur ſaluti: hic vt paucorum, aut vnius fortaſſis vicem vlciſcamur, tot hominum milia nihil commeritorum crudeliter affligimus. Præſtat paucorum admiſſum impunitum omitti, quàm dum vnũ aut alterum in pœnã depoſcimus incertam, noſtros pariter & finitimos & innocentes hoſtes (ſic enim vocamus) in certum adducere diſcrimen. Satius eſt relinqui vulnus, cui ſine graui totius corporis pernicie mederi non queas. Quòd ſiquis clamet, iniquum, non dare pœnas qui peccarit: reſpõdeo multo eſſe iniquius, tot innocentum milia citra meritum in extremam vocari calamitatem. Quanquam his temporibus omne fere bellum è titulis neſcio quibus naſci videmus, & ex principum ambitioſis fœderibus, dum vt vnum aliquod oppidulũ ſuæ vindicent ditioni, totum imperium adducũt in extremum diſcrimen. Deinde hoc ipſum quod tanto ſanguine vindicatum eſt, rurſum aut reuendunt aut donant. Dixerit aliquis, Non vis igitur principes ſuum ius perſequi? Scio non eſſe mei ſimilium de principum negotiis audacius diſputare: quod vt tutũ ſit, prolixius tamen eſt quàm vt huic loco cõueniat. Tantùm illud dicam, ſi titulus qualiſcunque videbitur idoneus ſuſcipiendi belli cauſa, in tantis rerum humanarum vicibus, tantis commutationibus, nulli poſſe titulũ deeſſe. Quæ gens non aliquando ſuis ſedibus & pulſa fuit & pepulit? quoties alunde demigratum eſt aliò? quoties huc & illuc vel caſu, vel ex fœdere tranſlata imperia? Repetant ſcilicet hodie Patauini Troianum ſolum, quòd Antenor olim fuerit Troianus: repetãt Africam & Hiſpaniã Romani, quòd hæ prouinciæ quondam fuerint Romanorum. Ad hæc dominium vocamus quod eſt adminiſtratio. Non eſt idem ius in homines natura liberos, & in pecudes. Hoc ipſum ius quod habes, populi conſenſus dedit. eiuſdem autem, ni fallor, eſt tollere qui contulit. Vide porrò quàm non magna res agitur. non illud decertatur vt hæc aut illa ciuitas bono principi pareat potius quàm tyranno ſeruiat: ſed vtrum Ferdinandi cenſeatur titulo, an Sigiſmundi: Philippo cenſum pendat, an Lodouico. Hoc eſt illud egregium ius ob quod vniuerſus orbis bellis cædibuſque miſcetur. Sed eſto, valeat quantumlibet hoc ius, nihil interſit inter priuatũ agrum & ciuitatem, nihil inter pecudes tuo ære emptas, & homines non ſolum ingenuos, verumetiam Chriſtianos: attamen prudentis eſt expendere num tanti ſit vt tam immenſis tuorum malis perſequaris. Si principis animum præſtare non potes, at ſaltem negotiatoris adhibe. Contemnit ille diſpendiũ, ſi perſpexerit vitari nõ poſſe niſi grauiore iactura, & lucri loco ducit quod paululo damno cum fortuna deciderit. Saltem illud priuatum exemplum in Reipublicæ periculo imiteris, de quo vulgo non infeſtiua fabula celebratur. Parum conueniebat inter duos quoſdam cognatos, de re diuidenda. cùmque neuter alteri vellet concedere, res eò ſpectabat vt iretur in ius, & iudicum ſententiis cõtrouerſia finiretur. Adibantur aduocati, parabantur dicæ, res erat cũ iureconſultis. Aditi iudices, conteſtata lis, cœpit agi cauſa: hoc eſt, bellũ ſuſceptum eſt. Ibi alter maturè reſipiſcens, aduerſariũ priuatim acceerſitũ his verbis alloquitur, Principio parum decorum eſt vt quos natura copulauit, pecunia diſſociet. Deinde incertus eſt litis euentus, haud minus quàm belli. Suſcipere nobis in manu eſt, finire nõ eſt. De centum aureis tota lis eſt. eius ſummæ duplum in notarios, in promotores, in aduocatos, in iureconſultos, in iudices, in iudicum amicos expendetur, ſi legibus experiamur. His erit inſeruiendum, adulandum, dandum: interim taceo curas, ambiendi curſitãdique labores. Denique vt maxime vincam, plus tamen eſt incommodi quàm commodi. Quin potius ipſi nobis ſapimus quàm iſtis prædonibus: & in hos male collocandã pecuniam, inter nos partimur? Concede dimidium de tuo, ego tantundem de meo concedam. Ita & amicitiam noſtram, alioqui perituram, lucrifaciemus, & tantam moleſtiam effugiemus. Quòd ſi recuſas quicquã concedere, ego vel vniuerſum negotium tuo permitto arbitratui. Malo penes amicum ſit hæc pecunia, quàm penes inſatiabiles illos prædones. Abunde magnum fecero lucrum, ſi & famæ pepercero, & amicum ſeruauero, & tantum effugero moleſtiarum. Mouit aduerſariũ tum rei veritas, tum cognati feſtiuitas. Rem inter ſe tranſegerunt, iratis aduocatis & iudicibus, quos coruos deluſerant hiantes. Vel horum igitur prudentiam in re tanto periculoſiore ſtudeas imitari. Neque ſolum ſpectes quod velis aſſequi, ſed quanta bonarũ rerum iactura, quantis periculis, quantis calamitatibus ſis aſſecuturus, vt aſſequaris. Quod ſi, ceu lancibus, hinc atque hinc expenſis cõmodis & incõmodis, cõperis multo potiorẽ eſſe pacẽ iniquã, quàm bellum æquum, cur malis Martis aleam experiri? Quis enim niſi demens aureo piſcetur hamo? Si vides multo plus impendi quàm lucri, etiamſi fœliciter cadãt omnia, nonne præſtat aliquid de tuo iure concedere, quàm paululum commodi tam innumeris mercari malis? Malo penes quemcunque ſit titulus, ſi mihi tanta Chriſtiani ſanguinis iactura vindicãdus eſt. Ille quiſquis eſt, multis iam annis poſſedit, aſſueuit habenis, agnoſcitur à ſuis, fungitur munere principis: & exorietur aliquis qui veteri quopiam titulo ex annalibus aut obliteratis monumentis reperto, bene cõpoſitum rerum ſtatum ſurſum ac deorſum miſceat. præſertim quũ videamus in rebus mortalium nihil diu ſuo loco cõſiſtere, ſed ludibrio fortunæ, velut æſtu quodam, affluere ac defluere. Quorſum attinet tanto tumultu vindicare quod mox quolibet caſu ſit alio demigraturum? Poſtremo ſi iſta tam leuicula non poſſunt contemnere Chriſtiani, quorſum opus eſt protinus ad arma rapi? Tot habet mundus epiſcopos graues & eruditos, tot habet venerabiles abbates, tot optimates grãdæuos, & longo rerum vſu ſapientes, tot conſilia, tot ſenatus non fruſtra à maioribus inſtitutos: cur non potius horum arbitrio, pueriles iſtiuſmodi principum querimoniæ componuntur? Sed honeſtior eſt illorum ratio qui prætexerunt Eccleſiæ defenſionem. quaſi vero populus non ſit Eccleſia, aut quaſi tota Eccleſiæ dignitas in ſacerdotum opibus ſita ſit, aut quaſi bellis ac ſtragibus orta, prouecta, cõſtabilita ſit Eccleſia: ac non potius ſanguine, tolerantia, vitæque cõtemptu. Mihi ſanè ne hoc quidem adeò probandum videtur, quòd ſubinde bellũ molimur in Turcas. Male profecto agitur cũ religione Chriſtiana, ſi illius incolumitas à talibus pendet præſidiis. Neque conſentaneum eſt, his initiis bonos gigni Chriſtianos. Quod ferro paratum eſt, ferro viciſſim amittitur. Vis Turcas ad Chriſtum adducere? ne oſtẽtemus opes, ne militum manum, ne vires. videant in nobis non titulum tantùm, ſed certas illas hominis Chriſtiani notas, vitam innoxiam, ſtudium benemerendi etiam de hoſtibus, inuictam omnium iniuriarum tolerantiam, pecuniæ contẽptum, gloriæ neglectum, vitam vilem: audiant cæleſtem illam doctrinam cum huiuſmodi vita congruentem. his armis optime ſubiguntur Turcæ. Nunc ſæpenumero mali pugnamus cum malis. Dicam aliud (& vtinam audacius quàm verius) ſi titulum cruciſque tollas inſigne, Turcæ cum Turcis digladiamur. Si militum manu conſtituta eſt religio, ſi ferro confirmata, ſi bellis aucta, tueamur eam iiſdem præſidiis: quòd ſi diuerſis rationibus peracta ſunt omnia, cur veluti Chriſti præſidio diffiſi, ad ethnicas confugimus ſuppetias? At cur nõ iugulem, inquiunt, eos qui nos iugulant? Itáne putas indignum ſiquis ſit te ſceleratior? Cur non ſpolias ſpoliantem? cur non conuiciaris conuicianti? cur non odiſti odio habẽtem? An Chriſtianum facinus eſſe putas, ſi trucidatis impiis quidem, vt nos arbitramur, ſed tamen hominibus pro quibus ſeruandis mortuus eſt Chriſtus, gratiſſimã diabolo victimã mactes, biſque delectes hoſtem, & quòd occiditur homo, & quòd occidit Chriſtianus? Plerique dũ volũt videri valde Chriſtiani, ſtudẽt Turcis quàm plurimũ facere mali: & quod facere non poſſunt, execrãtes imprecãtur: quũ hoc ipſo argumẽto, parum Chriſtianũ liceat deprehendere. Ita nõnulli dum videri volunt vehementer orthodoxi, diris execrationibus deuouent quos vocãt hæreticos, ipſi fortaſſis digniores hoc vocabulo. Qui vult orthodoxus videri, manſuetis rationibus adnitatur, vt qui errat, reſipiſcat. In Turcas expuimus, & ita nobis videmur pulchre Chriſtiani, fortaſſis abominabiliores apud Deum quàm ipſi Turcæ. Quòd ſi veteres Euãgelii præcones hoc animo fuiſſent in nos quo nos ſumus in Turcas, vbi nos nunc eſſemus, qui illorũ tolerãtia ſumus Chriſtiani? Succurre Turcis, ex impiis, ſi potes, reddito pios: ſi non potes, opta: & agnoſcam mentem Chriſtianam. Tam multi ſunt in orbe monachorum mendicato viuentiũ ordines, qui ſe colũnas eccleſiæ videri volũt: ex tot milibus quotuſquiſque eſt qui

pro religione Chriſti propagãda vitam ſuam vilem habeat? Sed ſpes non eſt, inquiũt. Imò ſumma ſpes eſſet, ſi mores adferrent maiorum ſuorum Dominici & Franciſci, in quibus viris ſummum mundi huius contemptũ fuiſſe arbitror, nequid interim cõmemorem de moribus Apoſtolicis. Ne miracula quidẽ nos deſtitutura ſint, ſi quidẽ id poſtularet Chriſti gloria. Nunc qui ſe Petri principis Eccleſiæ, qui cæterorũ Apoſtolorũ vicarios ac ſucceſſores gloriantur, plerunque totam fiduciã in humanis præſidiis conſtituũt. Illi verò rigidi veræ religionis profeſſores, verſantur in vrbibus opulẽtis ac luxu perditis: vbi citius corrumpãtur ipſi, quàm alios reddãt emendatiores: & vbi eſt affatim paſtorum qui populum doceant, ac ſacerdotũ qui laudes Deo canant. Verſantur in aulis principum, vbi quid agant, in præſentia non referam. Vtinam nequid peius quàm canis in balneo. Inhiant teſtamentis, venãtur lucrum, ſubſeruiunt principũ tyrannidi: &, ne nihil agere videantur, notãt articulos erroneos, ſuſpectos, ſcandaloſos, irreuerẽtiales, hæreticos, ſchiſmaticos. Malunt enim ipſi regnare malo populi Chriſtiani, quàm ſuo periculo Chriſti regnum propagare. Atqui quos nos vocamus Turcas, magna ex parte ſemichriſtiani ſunt, & fortaſſis propiores vero Chriſtianiſmo, quàm plerique noſtrũ ſunt. Quot enim ſunt apud nos, qui nec reſurrectionem corporũ credunt, nec animam credunt corpori ſuperſtitem? Et interim per iſtos ſæuitur in hæreticulos, qui dubitant an Romanus pontifex habeat ius in animas igne purgatorio cruciatas. Eiiciamus primùm trabem ex oculo noſtro, mox eiecturi feſtucam ex oculo fratris. Euangelicæ fidei finis ſunt mores Chriſto digni: cur vrgemus ea quæ nihil ad mores faciunt, his neglectis, quibus, ceu columnis, ſubductis, tota fides ſemel collabitur? Poſtremo quis credet nobis prætexentibus crucem & Euangelii titulum, ſi tota vita nihil aliud vndique præ ſe fert quàm mundũ? Ad hæc Chriſtus, in quo nihil erat imperfectum, tamen linum fumigans non extinguit, & baculũ confractum non comminuit, iuxta prophetiã: ſed quod imperfectum eſt fouet, ac tolerat, donec proficiat in melius. Nos totam Aſiam & Africam ferro paramus extinguere, quum plurimi ſint illic vel Chriſtiani, vel ſemichriſtiani? Cur non illos agnoſcimus potius, hos fouemus & clementer emendamus? Quòd ſi ſtudemus imperio propagando, ſi inhiamus illorum opibus: cur rei tam prophanæ Chriſti titulũ præteximus? Quid quòd interim dum humanis opibus tantùm adorimur illos, hoc ipſum quod ſupereſt nobis ex orbe totum in manifeſtũ diſcrimen adducimus? Quãtulus orbis angulus nobis reliquus eſt? quantã barbarorũ multitudinem quàm pauci prouocamus? At dicet quiſpiã, Si Deus pro nobis, quis cõtra nos? Iſthuc merito dicet qui ſolius Dei præſidiis fretus eſt. cæterùm his qui diuerſis nituntur præſidiis quid dicit imperator noſter Chriſtus Ieſus? Qui gladio percutit, gladio peribit. Si volumus Chriſto vincere, accingamur gladio ſermonis Euangelici: aſſumamus galeam ſalutis, & ſcutũ fidei, reliquámque vere Apoſtolicã panopliã. Ita fiet vt tum maxime vincamus quum vincemur. Sed finge nobis fœliciter cadere Martis aleam: quis vnquã vidit, ferro, cæde, incendiis, prædationibus reddi verè Chriſtianos? Minus mali eſt palàm eſſe Turcã, aut Iudæum, quàm hypocritã Chriſtianũ. Sed depellenda eſt illorũ vis à capitibus noſtris. Cur igitur illorũ vim mutuis diſſidiis in noſtra capita prouocamus? Certe concordes nos nõ facilè impetent, & noſtris officiis citius ad fidem conuertentur, ſi ſeruẽtur, quàm ſi perimantur. Malo Turcam ingenuũ, quàm fucatũ Chriſtianum. Noſtrũ eſt ſeminare ſemen Euangelicũ, Chriſtus dabit prouentũ. Meſſis eſt copioſa, ſi nõ deſint operarii. Et tamen vt ex Turcis reddamus aliquot male fictéq; Chriſtanos, quot ex bonis Chriſtianis reddemus malos, ex malis peiores? Quid enim aliud gignet tantus belli tumultus? Nolim enim hic ſuſpicari (quod tamẽ heu nimiũ ſæpe compertũ eſt) prætexi belli Turcici rumorem, vt hoc titulo ſpolietur populus Chriſtianus, vt omnibus modis preſſus fractúſque ſeruilius ferat principũ vtriuſque generis tyrannidẽ. Non hæc dixerim quòd in totũ damnem expeditionem in Turcas, ſi nos vltro impetant: ſed vt bellũ cui Chriſtum authorem prætexìmus, animis Chriſtianis Chriſtique præſidiis geramus. Sentiãt ſeſe ad ſalutem inuitari, non peti ad prædam. Adferamus ad illos mores Euangelio dignos (ſi lingua deerit) quibus cum illis congrediamur. magnam habebit eloquentiã & ipſa vita. Adferamus fidei profeſſionem ſimplicem veréque Apoſtolicã, non tot articulis humanitus additis oneratam. Ea potiſſimum exigamus ab illis quæ nobis aperte ſacris voluminibus & Apoſtolorũ literis tradita ſunt. In paucis facilior erit cõſenſus: & facilius cõſtabit concordia, ſi in pleriſque liberum erit in ſuo cuique ſenſu abundare: tantum vt abſit cõtentio. Verùm hiſce de rebus omnibus aliquanto copioſius audietur, quũ edemus librum cui titulum fecimus Antipolemo, quem olim Romæ vitam agentes, ad Iulium ſecundum Romanũ põtificem cõſcripſimus, eo tempore quo de bello in Venetos ſuſcipiendo cõſultabatur. Illud deplorandũ potius quàm refellendum: ſiquis exactius rem excutiat, reperiet omnia ferè Chriſtianorũ bella vel è ſtultitia vel è malitia naſci. Nonnulli iuuenes, & rerum imperiti, maiorum malis exemplis, hiſtoriarum, quas de ſtultis prodidere ſtulti, monumentis ad hoc inflammati: dehinc inſtigantibus adulatorum hortatibus, extimulantibus iureconſultis ac theologis, aſſentantibus aut conniuentibus Epiſcopis, fortaſſis & exigentibus: temere magis quàm malitioſe bellum ſuſcipiunt, & tanto totius orbis malo diſcũt bellum rem eſſe modis omnibus fugiendã. Alios occultum odium, alios ambitio, alios animi feritas in bellum impellit. Quandoquidem ne noſtra quidem ilias quicquã præterquam ſtultorum regũ & populorũ continet æſtus. Sunt qui nõ aliam ob cauſam bellum mouent, niſi vt hac via facilius in ſuos tyrannidem exerceant. Nam pacis temporibus, ſenatus authoritas, magiſtratuum dignitas, legum vigor, nonnihil obſtant quo minus liceat principi quicquid libet: at bello ſuſcepto, iam omnis rerum ſumma ad paucorum libidinem deuoluta eſt. Luehuntur quibus bene vult princeps: deiiciũtur quibus infenſus eſt. Exigitur pecuniæ quantum libet. Quid multis? tum demum ſentiunt ſe vere monarchas eſſe. Colludunt interim duces, donec infœlicem populũ vſque ad radicem arroſerint. Hoc animo qui ſint, an eos putas grauatim arrepturos oblatam quamcunque belli occaſionem? Deinde morbũ noſtrum honeſtis titulis prætexìmus. Inhio Turcarũ opibus, & obtendo religionis defenſionem: obſequor odio meo, & prætexo ius Eccleſiæ. Seruio ambitioni, ſequor iram, rapit animus ferox & impotens: & ruptum fœdus, violatam amicitiam, omiſſum neſcio quid de ſpõſalium legibus, aut ſimile quippiã cauſor. Iam dictu mirum eſt quàm non aſſequantur hoc ipſum quod affectant, & dum ſtulte vitant hoc aut illud malum, in aliud aut etiam in idem multo grauius incidant. Etenim ſi gloria ducuntur, non paulo magnificentius eſt ſeruare quàm perdere: multo pulchrius extruere ciuitatem, quàm demoliri. Deinde, vt proſperrimo Marte res geratur, quãtula gloriæ portio redibit ad principem? vnde magnã partem ſibi vindicat populus, cuius pecunia res cõfecta eſt: maiorẽ miles exterus, vt plerunque fit, & conductitius: nonnullam duces: maximã fortuna, quæ cum in omni negotio, tum in bello valet plurimum. Si ſublimitas animi ſtimulat in bellum, vide quæſo quàm nõ recte tibi conſulis iſta ratione. Dum vni nõ vis cedere, puta vicino principi, fortaſſis affini, forſitan olim bene merito: quanto abiectius te ſupplicem facis, dũ ſuppetias imploras barbarorũ, & (quod eſt indignius) omnium facinorum genere contaminatorum hominum. ſi modo homines oportet vocare huiuſmodi belluas. Dũ inceſtis, homicidis, prædonibus (per hos enim potiſſimũ bellum geritur) polliceris, adularis, palparis: & dum in æqualem feroculus eſſe ſtudes, infimæ mortalium fæci teipſum cogeris ſubmittere. Dumque paras qualemcunque finitimũ ſuis ſedibus deiicere, peſtilentiſſimã nebulonũ colluuiem in tuas ſedes admittas oportet. Non fidis affini, & armatæ multitudini credis teipſum? quanto tutiorem poterat reddere concordia? Si lucro traheris, calculos adhibe: placeat bellum, niſi videris non æſtimandis diſpendiis compendium peti nõ ſolùm longe minus, ſed etiam incertum. At conſulis Reipublicæ. Imò non alia via citius ac perditius pereunt Reſpublicæ, quàm bello. Priuſquam incipias, iam plus nocuiſti patriæ, quàm ſis profuturus victor. Exhauris ciuium opes, luctu funeſtas domos, omnia latronibus, furibus, ſtupratoribus imples. has enim reliquias parit bellũ. Et quũ ante licuiſſet vniuerſa frui Gallia, à multis regionibus teipſum excludis. Si verè tuos amas, quin tibi illa veniũt in mentem, Cur ego hanc tam floridã iuuẽtutẽ omnibus malis obiiciã? Cur tot matronas ſuis maritis, tot liberos ſuis orbabo parẽtibus? Cur titulũ neſcio quem & anceps ius meorũ aſſerã ſanguine? Vidimus

quũ prætextu defendẽdæ Eccleſiæ bellum eſſet ſuſceptum, crebris decimationibus ſic expilari ſacerdotes, vt nullus hoſtis potuerit hoſtilius. Itaque dum ſtultè vitamus foueã, vltro noſipſos in foueã præcipitamus. Dum leuem iniuriã pati non poſſumus, ipſi nos ſummis afficimus contumeliis. Dum pudet morigerum videri principi, ſupplices reddimur infimis. Dum libertatẽ impudenter affectamus, grauiſſimæ ſeruituti noſmet irretimus. Dum paululũ venamur lucri, dãnis immenſis nos ac noſtros afficimus. Prudentis erat hæc ſecũ expendere: Chriſtiani (ſi modò verè Chriſtianus ſit) rem tam tartareã, tã alienã à vita ſimul & doctrina Chriſti, modis omnibus fugere, deprecari, propellere. Quòd ſi vitari nullo pacto poteſt, ob multorũ improbitatem: vbi nihil intentatũ reliqueris, poſteaquam pacis ſtudio omnẽ moueris lapidem, tum proximum erit dare operam vt mala res per malos geratur, & quamminimo diſpendio humani ſanguinis cõficiatur. Nam ſi damus operã vt re ſimus id quod audimus, hoc eſt, nihil admiremur, nihil ambiamus quod eſt huius mũdi: ſi tantum hoc agimus vt hinc quammaxime expediti euolemus: ſi toto niſu rapimur ad cæleſtia: ſi fœlicitatis noſtræ ſummã in vno Chriſto collocamus: ſi quicquid eſt verè bonũ, verè ſplendidum, verè iucundũ, in hoc vno ſitũ eſſe credimus: ſi perſuaſum habemus hominẽ pium à nemine lædi poſſe: ſi perpẽdimus quam inania ſint, quam fugacia rerum humanarũ ludibria: ſi penitus intuemur quam ardua res ſit, hominẽ quodammodo trãſformari in Deum, & hic ita meditatione quadã infatigabili repurgari ab huius mundi contagiis, vt mox abiecto corporis exuuio, in Angelorũ demigret conſortiũ: in ſumma, ſi præſtamus hæc tria, ſine quibus nemo Chriſtiani cognomen promeretur: innocentiam, vt puri ſimus à vitiis: charitatẽ, vt bene mereamur quantum fieri poteſt de omnibus. patientiam, vt malefacientes toleremus, & ſi licet, iniuriam beneficiis obruamus: quæſo quod bellũ poſſit inter nos de nugis exiſtere? Si fabula eſt Chriſtus, cur non explodimus ingenuè? cur illius titulo gloriamur? Sin is verè eſt & via & veritas & vita, cur omnes noſtræ rationes ab hoc exemplari tantopere diſſident? Si Chriſtũ authorem agnoſcimus, qui charitas eſt, & nihil docuit, nihil tradidit, niſi charitatem & pacem: agedum non titulis & inſignibus, ſed factis hunc exprimamus & vita. Amplectamur pacis ſtudiũ, vt Chriſtus viciſſim agnoſcat ſuos. In hoc pontifices, in hoc principes, in hoc ciuitates conſilia ſua conferant. Satis hactenus fuſum Chriſtiani ſanguinis: ſatis voluptatum exhibuimus Chriſtiani nominis hoſtibus. Quòd ſiquid ſuo more tumultuatur populus, à principibus cohibeatur, quos hoc oportet eſſe in republica quod oculus eſt in corpore, quod in anima ratio. Rurſum ſiquid turbant principes, certè pontificum eſt ſua prudentia ſuáque authoritate, rerum motus cõponere. Vel tandem ſatiati bellis tam diutinis, pacis tangamur deſiderio. Trahit huc ipſa calamitas, efflagitat orbis defeſſus malis, inuitat Chriſtus, adhortatur Pontifex maximus Leo, nominis huius decimus, qui verè pacifici Solomonis Ieſu Chriſti vices gerit in terris, agnus ad nocendum, leo rugiens aduerſus ea quæ ſunt aduerſa pietati. cuius omnia vota, omnia conſilia, omnes conatus huc tendunt, vt quos communis copulat fides, eos & communis iungat cõcordia. Hoc molitur vt Eccleſia non opibus aut imperio, ſed ſuis ac propriis dotibus efflorecſat. Pulcherrimum profectò munus, ac prorſum tali dignum heroe, clariſſimis illis Medicibus prognato, quorum ciuili prudentia factum eſt vt inclyta Florẽtinorum ciuitas diutina pace fuerit florentiſſima: quorum domus omnium bonarum diſciplinarum fuit præſidium. Ipſe placidum ac mite ſortitus ingenium, à teneris, vt aiunt, vnguiculis, humanis literis ac manſuetioribus muſis eſt initiatus: inter erudtiſſimos viros, ac velut in muſarũ gremio educatus, vitã ac famam inculpatã, & ne in liberrima quidẽ ciuitate Roma, vlla vnquam ſiniſtri rumoris aſperſam macula, ad ſummum pontificium attulit. Ad quod hic non ingeſſit ſeſe, ſed nihil minus quàm hoc expectãs, veluti diuina voce nominatim aſcitus eſt, quo rebus humanis longa bellorum tempeſtate feſſis ſuccurreret. Sit penes Iulium belli gloria: habeat ille ſibi ſuas victorias: habeat ſibi magnificos triũphos. quæ quàm deceant Chriſtianũ pontificẽ, haud eſt mei ſimilium pronuntiare. Dicã hoc modò, Gloriam illius, qualiſcunque fuit, cum plurimorum exitio doloréque coniunctam fuiſſe. Lõge plus veræ gloriæ pariet Leoni noſtro pax orbi reddita, quàm Iulio pepererunt tot bella per vniuerſum orbem vel excitata fortiter vel geſta fœliciter. Sed longius quam par eſt huic digreſſioni videbimur immorari, his qui de prouerbiis quàm de pace bellóque malunt audire.

Argiuos vides. 2

Ἀργείους ὁρᾷς, id eſt, Argiuos vides, id eſt, ſtupẽtibus & attonitis oculis. Sumptum, opinor, ab Oreſte furiis agitato. Heſychius nonnihil lucis aperit, admonens, eos qui inter helotes eſſent alicuius authoritatis ac ſplendidi, ſolitos appellari Argiuos. ſunt enim helotes in Peloponneſo, & Peloponneſi primaria ciuitas eſt Argos. Ambitionis igitur erat, quòd Argiui quam helotes appellari maluerint. Non me fugit, apud Lacedæmonios helotas vocari ſeruos, quòd ex gente ſubacta ſeruos ſibi conſtituerint. Et fortaſſis ex his quibus heri magis fidebant, Argiui dici maluerunt quàm helotes. Similem affectum & hodie deprehendas in quibuſdam, qui nati in obſcuriſſimo pago, præclaræ cuiuſpiam vrbis cognomẽ aſciſcunt. Ariſtophanes in Pluto μανικὸν βλέπειν dixit eodem ſenſu. Refertur à Suida prouerbii nomine. Helotes.

Argiui fures. 3

Ἀργεῖοι φῶρες, id eſt, Argiui fures, De palàm improbis. Nã Argiui furacitatis infamia laborabant antiquitus. Extat & hoc apud Suidam. Videtur autem alluſum ad vocem ipſam. ἀργὸς enim Græcis ſignificat ignauum & otioſum. tales verò ſolent ali furtis. Latini vulgo, ficto (ſicuti videtur) per iocũ vocabulo, Lauerniones appellant, homines furaces: quòd fures ſub tutela Lauernæ deæ eſſent: in cuius luco obſcuro atque abdito ſoliti ſunt furto ſublata prædámque defodere. Author Feſtus. Lauerniones.

Mars rex. 4

Ἄρης τύραννος, id eſt, Mars rex. Suidas interpretatur congruere in principem qui vi non legibus rempublicã tractat. Zenodotus ortum putat à Timotheo Atheniẽſium imperatore, qui multa fœliciſſimè geſſit aduerſus Perſas & Aſianos, & cuius ductu florebat Attica. Vnde dictum eſt Mars rex. Heſychius prouerbium recenſet tantum. Indicat Suidas aliquando Græcis ἄρη dici ferrum ipſum. Itaque poteſt hic eſſe ſenſus prouerbii, ferrum rex, quoties res vi geritur.

Attagen. 5

Ἀτταγᾶς. Suidas indicat hoc cognominis prouerbiali loco dici ſolere in ſeruos ſtigmaticos: quòd hæc auis plumas habeat variis colorũ notis diſtinctas. Ariſtophanes in Auibus,

Εἰ δὲ τυγχάνει τις ὑμῶν δραπέτης ἐστιγμένος,
Ἀτταγᾶς οὗτος παρ' ἡμῖν ποικίλος κεκλήσεται. id eſt,
Siquis è vobis erit fugitiuus atque vſtus notis,
Attagen is ſanè apud nos varius appellabitur.

Quamobrẽ eam auem ibidem appellat ποικιλόπτερον. Ad eundem modum ταῶς, id eſt pauones, appellant Græci nitidius cultos, & verſicoloribus amictos. Cæterùm de attagena plura dicemus in prouerbio, Attagenis nouilunium. Ταῶς.

Tenedius homo. 6

Τενέδιος ἄνθρωπος, id eſt, Tenedius homo. Plutarchus in adagiorum collectaneis, ait dici ſolitum de homine tetrico, formidabilique aſpectu. Originẽ, ſicuti plerunque aliàs, variè tradũt. Suidas ait regem quempiam Tenedi fuiſſe cui nomen Tenes, qui legẽ tulerit, atque induxerit morẽ vt à tergo iudicis adſtaret quiſpiã ſecurim tenens: videlicet in hoc paratus, vt qui perperã quid in iudicio dixiſſet (opinor mendacium, aut falſum teſtimonium) eum protinus ſecuri feriret. Hoc interpretamentũ ferme cõuenit cum eo quod antè commemorauimus in adagio, Tenedia ſecuris. Alii tradunt in hunc modũ, haud tamen cum his pugnantia, Cygnus Neptuni filius, pater Hemitheæ & Tenæ, nouercam liberis ſuis induxit. Euenit autem vt Tenes apud patrẽ inſimularetur à nouerca, quòd ſeſe de ſtupro interpellaſſet: id quum ille verũ eſſe crederet, iuuenẽ in capſam incluſit, vnáque Hemitheã ſororem, quòd fraterni fati comes eſſe deſideraret: ſimúlque in mare præcipitauit. Id ſcrinium delatum eſt Leucophrynem, cui poſtea Tenedo commutatũ vocabulum, videlicet à Tene, Cygni filio. Qui progreſſu temporis nactus imperiũ eius loci, quod modò diximus exemplum induxit, vt in tribunalibus aſſiſteret qui ſecurim in caput accuſantis vibratã ſuſtineret. quòd ſiquis fuiſſet calũniæ cõuictus, eum protinus viuũ ſecuri diſſecaret. Id ſpectaculi quoniã formidabile videbatur, in prouerbiũ abiit, vt Tenedius homo diceretur

qui minaci trucique eſſet aſpectu. Pauſanias in Phocicis variat nonnihil in narratione,qua de re nobis dictũ eſt alio loco, in prouerbio,Tenedia ſecuris.M.Tullius lib.2.epiſt.ad Q.fratrem,Tenediorum igitur libertas Tenedia ſecuri præciſa eſt, quũ eos præter me & Bibulũ & Calidium & Fauoniũ nemo defenderit. Sentit libertatem rigidè & in totum negatam.

Tenedius patronus. 7

Τενέδιος συνήγορος,id eſt,Tenedius aduocatus.Eodẽ è fonte profectum eſt & hoc, dici ſolitum de eo qui compendio cauſam expedit,litiſque nodũ ocyus diſſecat. Ductũ à Tenedia ſecuri,de qua prius dictum eſt. Suidas ait apud Tenedios duas ſecures ſuſpenſas oſtendi. Ariſtoteles apud eundem illud addit, præter ea quæ recenſuimus,in Aſterina (is eſt locus quiſpiam in Tenedo) fluuiolum eſſe in quo cancrorũ teſtis nauigiorũ vtantur vice. eas ita diſſecant vt ſecuris ſpeciem præ ſe ferãt. Prouerbii meminit & Stephanus in locorum catalogo, addens dici ſolitum de aduocato rigido duroque:quòd illic non eſſet tutum quiduis garrire in iudicio.

Ἐγκεῶτις ἡμέρα. 8

Ἐγκεῶτις ἡμέρα Plutarchus in Collectaneis, ſi modò verax eſt titulus, tradit hoc dici ſolitum de his qui conuiuium agunt aut exhibent: idque hinc manaſſe, quòd olim apud Ceos mos fuerit,vt qui magiſtratũ inirent, epulũ exhiberẽt populo. Quòd ſiquando plures fuiſſent magiſtratus,dies inter ſeſe diſtribuebant.Itaque quũ ſibi occurrerent,rogabãt, Τίς ἡμέρα; id eſt,Quis dies? Ea vox in vulgi iocũ ceſſit. Videtur autem vox ἐγκεῶτις data opera ridiculè conflata ex his verbis, ἐν Κέῳ τίς,id eſt,in Ceo quis,ſubaudi dies.

Verſatilis Artemon. 9

Ὁ περιφόρητος Ἀρτέμων,id eſt,Verſatilis Artemon.Extat in iiſdem Collectaneis. Aiunt dici ſolitum de iis quorũ gratia vehementer decertatur. nam Artemonẽ adoleſcẽtem fuiſſe quempiam certatim adamatum à mulieribus ob inſignem formã.quem ſuſpicor ob id dictum περιφόρητον,vel quòd circunferretur in ore omnium verſans:vel quòd paſſim obambularet, velut oſtentans ſeſe. Alii malunt Artemonẽ machinarium fuiſſe fabrũ,in arte præcellentem,temporibus ferme Periclis. qui quum claudus eſſet, paſſim ſuas machinas circunferebat.Athenæus in duodecimo Dipnoſophiſtarum libro referens hoc prouerbiũ, citat authorẽ Chamæleontem Ponticũ,qui teſtatur Artemoni περιφορήτου cognomen additũ,quòd præ deliciis in lecto circunferretur:ſiue quòd is poſtea cœperit voluptariam ac mollẽ agere vitam, quũ antea pauper fuiſſet. Ex Anacreonte citat hæc de eodem, ψιλὸν μὲν ἔχων ἀεὶ πλευρῇσι βοὸς νεόπλυτον εἴλυμα κακῆς ἀσπίδος, ἀρτοπώλισιν κ' ἐθελοπόρνοισιν ὁμιλέων, κίβδηλον εὑρίσκων βίον, πολλὰ μὲν ἐν δουρὶ τιθεὶς αὐχένα, πολλὰ δ' ἐν τροχῷ, πολλὰ δὲ κόμην πώγωνά τ' ἐκτετιλμένος.id eſt,Tenuem quidẽ habens circum latera bouis recẽtem amictum mali clypei, cum panum cauponibus & proſtibulis conſuetudinẽ agẽs, inſynceram inueniens vitam: ſæpe vt ſuperet,in haſta ponens ceruicem,ſæpe rurſum in rota,ſæpe verò coma barbãq; reuulſus. Quibus ex verbis apparet dictũ in hominem ſui diſſimilem, ac moribus inæqualibus præditum.qualem perhibent fuiſſe Alcibiadem,qui,vt refert Satyrus,apud Iones deliciabatur,vt illos quoque vinceret:apud Thebanos exercitamentis corporis erat quouis Bœoto Bœotior:apud Theſſalos,equeſtris rei ſtudio ſuperabat ipſos:apud Lacedæmonios tẽperans ac patiens magis ipſis Lacedæmoniis: in Thracia Thraces ſuperabat vinolentia.Id & cum laude fieri poteſt. cæterùm περίτριμμα probroſè dicitur qui ſeſe per omne rerum genus voluit.indicat Pollux libro 6. Plutarchus indicat fuiſſe claudũ quempiam qui vehiculo circunferretur, quũ alioqui meticuloſus eſſet, ac plerunque deſideret domi,duobus famulis ſcutũ æreum ſupra caput ſuſtinentibus:nequid ex alto decideret in caput. Quòd ſiquando cogebatur exire,vehiculo vtebatur,ſed humili,metu ruinæ. Huiuſmodi quædam refert Plutarchus in vita Periclis. Proinde dictũ videtur in molles ac meticuloſos. Quin & Plinius lib.34.cap.8,inter Polycleti opera meminit Artemonis qui dictus ſit περιφόρητος. Alluſum eſt autem ad artemonem nauticum,quo vela circunferuntur,& onera tolluntur è nauibus. Nã hodie nautæ ad vtrunque vtuntur antenna. Nam ἀρτέμων Græcè propriè eſt machina tollendis oneribus apta,quam Latini,ni fallor,trochleam appellãt.ea ſic cõpoſita eſt vt facilè circunuoluatur.

Ἀρτέμων. Περίτριμμα. Ἀρτέμων. Trochlea.

Placiadæ. 10

Πλακιάδαι καὶ σίλαιον,id eſt, Placiadæ etiam ſtelæum,Plutarchus in iiſdem cõmentariis oſtendit dici conſueuiſſe de deprehenſis adulteris,& contumelioſè, ſicuti merentur,tractatis. Vicus eſt quidam Atticæ regionis, cuius incolæ Placiadæ vocantur. apud hos moris erat vt qui fuiſſet in adulterio deprehẽſus,ignominioſas pœnas daret,impactis in pudendam corporis partem raphanis, qui apud illos miræ magnitudinis eſſe dicuntur. Quod ſi raphani fortè nõ fuiſſent ad manũ,ſtelæo vtebantur,id eſt,ligonis ligno. Nõ me clam eſt hoc alio nobis dictum loco, ſed mutilatum:eóque duximus operæpretium hic integrè repetere.

Iuſtitiæ oculus. 11

Δίκης ὀφθαλμός, id eſt, Iuſtitiæ oculus,dicitur ſyncerus & incorruptus iudex, aut ipſum etiam iudicium.Adagii meminit Suidas.Sumptum apparet ex illa Chryſippi deſcriptione apud Aulum Gellium libro 14, cap.4, in qua iuſtitiæ oculos tribuit acres,rectos,atque immotos:quòd cum qui rectè ſit iudicaturus, non oporteat huc aut illuc ab honeſto oculos deflectere.Celebratur hic ſenarius prouerbialis,

Ἔστι δίκης ὀφθαλμὸς ὃς τὰ πάνθ' ὁρᾷ. id eſt,
Eſt oculus æquitatis omnia intuens.

Iuſtitia iuſtior. 12

Δίκης δικαιότερος, id eſt, Iuſtitia iuſtior. Prouerbialis hyperbole de vehemẽter integris & incorruptis. Veteres enim iuſtitiam deam faciebant: cuius imaginem eleganter,vt modo dixi,depinxit Chryſippus apud A.Gellium.

Quantum ex Bacchanalibus. 13

Ὅσον ἐκ Διονυσίων,id eſt,Quantum ex Dionyſiis ſiue Bacchanalibus.Suidas prouerbii loco refert, ſed perturbatius,vt aſſolet. Antiquitus apud Atticos cõſueuerunt annos ac numerũ accedentẽ à Dionyſiis numerare, quemadmodũ ex Olympiadibus.Iterabatur autẽ Dionyſiorũ feſtum tertio quoque anno. vnde Vergilius trieterica vocat. Suidas ſic integrè receſet, ἐξ αὐτῶν σχεδὸν τοσοῦτον ὅσον ἐκ Διονυσίων.id eſt, Ex hoc propè tantum quãtum ex Bacchanalibus. Addit dictũ de rebus vehementer expetẽdis atque expectatis. Ad hoc facit quod refert ex authore neſcio quo, ὦ Διονύσια, αὐτὰ μὲν ὄζει ἀμβροσίας καὶ νέκταρος.id eſt,O Bacchanalia,ipſa quidem redolẽt ambroſiam & nectar. Trieterica.

Mercator eſt. 14

Ἔμπορος ὢν σκηπτόμενος,id eſt,Mercatorẽ ſe adſimulat.Dicendum in eum qui ob timiditatẽ cauſas cõmentitias prætexit,ne cogatur ſubire diſcrimẽ.Suidas ex Ariſtophane citat, apud quem tum in Pluto,tum in Eccleſiazuſis quiſpiã inducitur loquens in hunc modum, vt dicat ſeſe fingere mercatorẽ eſſe,quoties ad bellum ire iubetur: quòd negociatores nõ cogerẽtur exire:quoniam expediebat illos relinqui,quo de commeatu proſpiciant.In Pluto ſic habet locus,

Γεωργὸς εἶ; Μελαγχολᾶν μ' οὕτως ἔχει.
Ἀλλ' ἔμπορος; Ναὶ σκήπτομαί γ' ὅταν τύχω. id eſt,
Num cultor agri es? Mẽne ſic furere putas?
Negociator? Simulo,ſiquando eſt opus.

Alter ſic habet, ἀλλ' ἔμπορος εἶναι σκήπτομαι. id eſt,
Quaſi ſim negociator,ita memet gero.

Non vſquequaque diſcrepat hinc Euãgelica parabola de his qui inuitati ad nuptias,variis cauſationibus excuſant.

Donũ quodcunque dat aliquis proba. 15

Δῶρον δ' ὅ,τι δῷ τις,ἐπαίνει. id eſt,
Donum quodcunque probato.

Prouerbium admonet boni conſulendum eſſe munus aut officium cõſiliumve quod offertur ab amico. Vnde natum ſit indicat Strabo geographus libro 6, Quũ Achiui iuſſi eſſent oraculo Crotonem cõdere,miſſus eſt Myſcellus quidã, qui ciuitatis futurum locum conſideraret.Is quum iam Sybarim ædificatam cerneret, videretúrque is locus magis idoneus, repetiit oraculum, conſuluitque deum num fas eſſet hanc pro illa condere.Numen ad hunc modum reſpondit,

Μύσκελλε βραχύνωτε, παρὲκ θεὸν ἄλλα ματεύων,
Κλαύματα θηρεύεις· δῶρον δ' ὅ,τι δῷ τις,ἐπαίνει.

Eos verſus interpres vertit in hunc modum,

Terga breuis Myſcelle tuo de pectore omitte,
Cætera perquirens,fruſtra en venaris iniqua:
At rectum quodcunque datur,tu laude probato.

Extat idem in collectaneis adagiorum, ſed multo deprauatiſſimum quanquam ex vocum veluti ruinis huiuſmodi lectio colligi poterit,

Μύσκελλε βραχύνωτε παρὲκ θεὸν ἄλλα ματεύων,
Οὐδὲ κλάσματα θηρεύεις· δῶρον δ' ὅ, τι δῷ, πεπότησο. id eſt,
Diuerſa inquirens a numine Myſcele gibber,
Capias friuola: quod datur, æqui conſule donum.

Myſcellus dictus videtur ob crurum exilitatem, quæ habebat murinis ſimilia: brachynotus, ob dorſum contractũ. Diximus alias Crotonem ſaluberrimam fuiſſe, Sybarin peſtilentem. Refert & alia Suidas de oraculis Myſcello redditis, ſed quæ non admodum faciant ad enarrationem prouerbii.

Ithorus. 16

Ἴθορος Suidas ait vocẽ prouerbialẽ fuiſſe, in eum qui velut inſtigator hortatórque foret aliis. Tranſlatũ opinor à nautis, quos remigãtes naucleri vox animat ad gnauiter laborandũ: ſiue ab equorum curſu. Plutarchus in Sympoſiacis, decade 7, problemate 5, ſcribit ἱππόθορον appellatam cantionem ad incitandas equas. Conſimilia tradit De præceptis connubialibus. Nam θορεῖν Græcis eſt impetu inſilire. vnde & apud Homerũ θοῦρος ἄρης appellatur ab aſſultu citato. Apparet Græcam vocem compoſitam ex ἴθ valde, & ὀρεῖν incitare.

Ne allia comedas & fabas. 17

Ἵνα μὴ φάγῃς σκόροδα, μηδὲ κυάμους, id eſt, Ne edas allia & fabas. Prouerbiali videtur ænigmate dictum, pro eo quod eſt, Ne bellis, néve in iudiciis adſis. Nam in bellũ inferebantur allia cõmeatus militaris (Atque vtinam ita fatis comparatũ eſſet, vt hoc peſtilentiſſimũ hominum genus, qui bellis delectantur, præter allia nihil habeant vnquam quod edãt: aut ſiquid alliis etiam eſt deterius) in iudiciis fabas eſitabat, ne obdormiſcerẽt. Hæc quidẽ Suidas. Etiaſi magis puto referẽdũ ad calculos fabarios, quib' antiquitus ferebãtur ſuffragia.

Mortuus per ſomnum, vacabis curis. 18

Θανὼν καθ' ὕπνους φροντίδων ἔσῃ δίχα. id eſt,
Curis vacabis, mortuus per ſomnium.

Verſiculus vulgo iactatus apud Græcos, ex ſuperſtitioſa inſomniorũ obſeruatione. Exiſtimabant enim, eum qui ſe mori ſomniaſſet, à curis moleſtiiſque liberatum iri: quòd mors finem doloribus imponere videatur planéque imponit his qui hinc in meliorem demigrant vitam. Fortaſſis ad eandem pertinet ſententiam quod alibi retulimus,

Νεκρὸς ἱδρῶν, τέκνον ἕξεις πραγμάτων.

Animus heptaboeus. 19

Θυμὸς ἑπταβόειος, id eſt, Animus heptaboeus, ſiue ira heptaboea, de forti magnoque & inuicto dictũ. Epithetũ ſumptũ à clypeo Aiacis, quẽ Homerus ἑπταβόειον appellat, quod ſeptẽ boum tergoribus eſſet obductus, atque ob id impenetrabilis. Et Ouidius, -dominus clypei ſeptemplicis Aiax. Sumptum eſt adagium ex Ranis Ariſtophanis,

Ἀλλὰ πνέοντας δόρυ καὶ λόγχας καὶ λευκολόφους τρυφαλείας,
Καὶ πήληκας καὶ κνημῖδας καὶ θυμοὺς ἑπταβοείους. id eſt,
Sed ſpirantes ſpicula & haſtas, albáſque in vertice criſtas.
Adde his galeas, adde his ocreas, animos quoque ſeptibouinos.

Semper Ilio mala. 20

Ἀεὶ Ἰλίῳ κακά, id eſt, Semper Ilio mala. De vehementer calamitoſis & afflictis. Troianorũ excidium poetis multa tragœdiarũ argumenta miniſtrauit, atque hinc prouerbiũ. Refertur ab Euſtathio in quartũ Iliados librũ. Stratonicus rogatus cur nollet apud Ilienſes viuere, reſpondit, ἀεὶ Ἰλίῳ κακά, id eſt, Semper Ilio mala. Author Athenæus libro Dipnoſophiſtarum octauo, quanquam is locus non vacat mendo.

Libera Corcyra, caca vbi libet. 21

Ἐλευθέρα Κόρκυρα, χέζ' ὅπου θέλεις, id eſt, Corcyra libera, proin caces vbi velis. Quum ſignificamus libertatem quiduis agendi (citatur ab Euſtathio in Dionyſiũ) ſed magis quadrabit vbi ſignificabimus impunitatem eſſe maleficis. Hic non abſurde puto referri poſſe quod Plutarchus narrat: Chii quidam quum apud Spartanos peregrinarentur, à cœna nõ ſolum vomuerunt, verumetiam incacarunt in ſellas ephororum. Primum diligenter inquiſitum eſt quinam eſſent tanti facinoris authores: daturi nimirum pœnas ſi ciues fuiſſent. cæterùm vbi compertum eſt factum à Chiis, Spartani dicebant, Chiis licet intemperanter agere.

Decernetur equa Theſſalica. 22

Ἐγχρεμετιεῖ ἵππος Θετταλική, id eſt, Decernetur equa Theſſalica. De ſummo præmio dicebatur, propterea quòd antiquitus prima laus fuerit equarũ Theſſaliæ. id quod ſatis indicat oraculum Æginenſibus redditum. Citat Euſtathius in ſecundũ Iliados librũ. Suidas refert, haud dum ſcio ex quonam authore, ἱππῆς μὲν ἐν Θετταλίᾳ καὶ Θρᾴκῃ, τοξόται δὲ καὶ τὸ κοῦφον τῆς ὁπλίσεως ἐν Ἰνδίᾳ καὶ Κρήτῃ καὶ Καρίᾳ. id eſt, Equites in Theſſalia Thraciaque, ſagittarii atque armatura leuior in India, Creta & Caria. Finitimum eſt illi quod alio dictũ eſt loco, Pellenea tunica. Lepidius erit per ironiam.

Canis viuens è magdalia. 23

Κύων ζῶν ἀπὸ μαγδαλιᾶς, id eſt, Canis viuens è magdalia. Euſtathius in Iliados librum quartum, oſtendit dici ſolitum in paraſitos & alieno victitãtes cibo. Magdaliam dicit, quaſi dicas furfurem & manuum purgamentum. Cæterùm apud alios authores comperio ſcriptam vnicam dictionem, velut apud Heſychium, ἀπομαγδαλία, inquit, στέαρ ἐν ᾧ τὰς χεῖρας ἀπεμάττοντο ἐν τοῖς δείπνοις, βάλλοντες δὲ τοῖς κυσὶν, ἀπαλλάττοντες ἀπὸ δείπνου. id eſt, Apomagdalia, adeps in quo abſtergebant manus in conuiuiis: id proiiciebant canibus quum à cœna diſcederent. Iulius item Pollux libro de rerum vocabulis ſexto, capite decimoquarto, οἱ δὲ παλαιοὶ τοῖς καλουμένοις ἀπομαγδαλίαις ἐχρῶντο, αἱ δ' ἦσαν τὸ ἐν τῷ ἄρτῳ μαλακὸν καὶ στεατῶδες, εἰς ὃ ἀποψώμενοι, τοῖς κυσὶν αὐτὸ παρέβαλλον. ὅθεν καὶ Λακεδαιμόνιοι κυνάδα τὴν ἀπομαγδαλίαν ἐκάλουν. id eſt, Veteres autẽ vtebantur apomagdaliis: ſic enim vocabant id quod eſt in pane molle ac pinguius, in quod abſterſo obſonio, ipſum canibus abiiciebant. vnde & Lacedæmonii apomagdaliam appellant cynada. Ariſtophanes in Equitibus,

Ἢ τἄρ' ὑπερβαλοῦμαί σ' ἀναιδείᾳ, ἢ μάτην γ' ἂν
Ἀπομαγδαλιὰς σιτούμενος τοσοῦτος ἐκτραφείην.

Iactat halantopola ſuperaturum ſe Cleonem impudentia & malis artibus, aut alioqui fruſtra paſtum apomagdaliis euaſiſſe tantum. Cui reſpondet Cleon,

Ἀπομαγδαλιὰς, ὥσπερ κύων; ὦ παμπόνηρε, πῶς οὖν
Κυνὸς βορὰν σιτούμενος μαχεῖ σὺ κυνοκεφάλῳ; id eſt,

Id eſt, Apomagdalias, ritu canis, ſceleſte? quo ergo pacto tu victitãs canis cibo, cynocephalo repugnas? Apomagdaliarum mẽtio fit & apud Plutarchum in Lycurgo: quo quidem loco an interpres aſſequutus ſit ſenſum ſermonis neſciq: mihi non ſatis liquet. Græca ſic habent, δοκιμάζεσθαι δὲ τὸν βουλόμενον τοῦ συσσιτίου μετασχεῖν οὕτω φασί· λαβὼν τῶν συσσίτων ἕκαστος ἀπομαγδαλιὰν εἰς τὴν χεῖρα, τοῦ διακόνου φέροντος ἀγγεῖον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ἔβαλλε σιωπῇ καθάπερ ψῆφον, ὁ μὲν δοκιμάζων ὡς εἶχεν, ὁ δὲ ἀποκρίνων σφόδρα τῇ χειρὶ πιέσας. ἡ γὰρ πεπιεσμένη τὴν τῆς τετρημένης ἔχει δύναμιν. κἂν μίαν εὕρωσι τοιαύτην, οὐ προσδέχονται τὸν ἐπιόντα, βουλόμενοι πάντας ἡδομένους ἀλλήλοις συνεῖναι. τὸν δὲ οὕτως ἀποδοκιμασθέντα, κεκαδδίσθαι λέγουσι. κάδδος γὰρ καλεῖται τὸ ἀγγεῖον εἰς ὃ τὰς ἀπομαγδαλίας ἐμβάλλουσι. Reddã vtcũque Græca. Eũ verò qui vellet eſſe conuiuii particeps, aiunt hunc in modũ probare ſolitos, Vnuſquiſque conuiuarũ apomagdaliam in manum ſumptam, veluti calculum, tacitè conniciebat in vas quod miniſter geſtabat in capite, alius quidẽ ſimpliciter probans, alius vero iudicans, vehemẽter manu premendo. nam preſſa tantundem valet quãtum calculus perforatus. Quòd ſi vel vnam talem cõpererint, nõ admittunt ingreſſum volentes vt omnes lubẽtes inter ſeſe cõuiuãt. Porrò qui hoc modo probatus erat, caddiſſatum appellabant. nam caddus dicitur vas in quod conniciunt apomagdalias. Lapus autem vertit hunc in modum, Qui autẽ ſe conuiuii participẽ fieri velit, ſic probari, Deinde ſinguli apomagdaliam ſumentes in manum, miniſtro vas ſuper capite ferente, ſilentio quaſi calculum immittebant, qui reprobaret ſimpliciter: qui verò approbaret, manu vehementer imprimens. nam quæ apomagdalia preſſa fuerit, perforati calculi vim habet. Quòd ſiquã ex iis minus preſſam offenderint, non admittunt ingredientem: quippe qui velint omnes inuicem iucundè congredi. Qui verò ſic reprobatus fuerit, caddiſcatum dicunt. caddiſcus nanque vas vocatur in quod apomagdalias immittunt. Hæc ſiquis conferat cum his quæ ſcribit Plutarchus, intelliget, Græcum exemplar quod ſequutus eſt Lapus, fuiſſe diuerſum ab eo quod nobis dedit nuper officina Aldi. Cæterũ de apomagdaliis, quæ ante conuiuium dabantur abſtergendis manibus, meminit nonnihil & Athenæus libro 9. Itẽ libro 4. tradit, apud Arcadas (ni fallor) fuiſſe moris, vt à cœna ſacrificarẽt, nõ quidẽ lotis manib', ſed iure ſeu offa abſterſis.

& quo ſe abſterſerat quiſque, id ſecũ auferebat. id faciebant ob terrores nocturnos, qui in cõpitis ſolent accidere. Sic ille. Et arbitror ſanè nõ inutile remediũ aduerſus canes in cõpitis adoriẽtes viatorẽ. Arbitror huc reſpexiſſe Ariſtophanẽ in Equit. quum Cleoni obiicit quòd aliis egregiis viris in exilium actis ipſe delicatiſſimo hordeo abſtergeret manus,

Καὶ οὗτος μὲν φυγὼν τὴν γῆν, σὺ δ' ἀχιλλείων ἀπομάττει. id eſt,

Atque ille quidem patriam liquit, dum tu abſtergeris achilleis.

Interpres addit, hordei genus achilleum dici veluti generoſius. quo minus mirũ eſt Theologis achilleum argumentum vocari quod efficax ſit ac refutatu difficile. Achilleum argumentum.

Ficus poſt piſcem, &c. 24

Σῦκον μετ' ἰχθῦν, ὄσπριον μετὰ κρέα. id eſt,

A piſce ficum, à carnibus legumina.

Athenæus in Dipnoſophiſtarum libro tertio meminit huius. Quadrabit vbi dicemus aliis alia congruere. quemadmodum & vulgò iubent ab eſu carnium apponi caſeum: ab eſu piſcium, nuces.

Ficus auibus gratæ. 25

Σῦκα φίλ' ὀρνίθεσσι φυτεύειν οὐκ ἐθέλουσιν. id eſt,

Fici gratæ auibus ſunt, quæ plantare recuſant.

Carmen heroicũ citatur ab Athenæo continenter eodẽ quo modò diximus loco. Quadrare videtur in voluptarios, ac fugitãtes honeſti laboris, quũ tamen appetant emolumentũ.

Ingredi Iunonium. 36

Βαδίζειν ἱερὸν ἐμπεπλεγμένον, Id eſt, Incedere cõplicatum Iunonis ſacrũ. Extat & hoc apud Athenæum libro Dipnoſophiſtarum 12. Dictum apparet in faſtuoſum ac lentum quorundam inceſſum, quem notat & Horatius in Sermonibus,

Vt ſi Iunonis ſacra ferret.

Volentem bouem ducito. 27

Τὸν ἐθέλοντα βοῦν ἔλαυνε, id eſt, Volentẽ bouem agito. Vtere illorũ opera qui ex animo faciunt. Sulteſta eſt venatum ducere inuitas canes, vt ait Plautus. Refertur ab interprete Theocriti. Diximus in prouerbio, Præſentem mulge.

Habet. 28

Habet, prouerbialiter dicitur quum obtigit alicui quod expetiuit, aut quo dignus eſt. Habet quod amet, ſimiles habent labra lactucas. Sumptum autumant ab aucupantibus, piſcãtibus, aut venantibus: quibus reuerſis ſic aiunt, *ἆρ' ἔχεις τι;* id eſt, Habéſne aliquid? Citatur ex Ariſtophanis Nebulis. Seneca tragicus in Agamemnone, Habet, peractum eſt. Terentius in Andria, Egomet continuò mecum, certè captus eſt, habet. Donatus oſtendit propriè de gladiatoribus dici, quos prius alii vident quàm ipſi ſe ſentiant percuſſos. Ex ea acclamatione natum videtur prouerbium.

Hercules hoſpitatur. 29

Ἡρακλῆς ξενίζεται, id eſt, Hercules accipitur. Dictitatum vbi quis diutius in conuiuio cõmorari videretur: propterea quòd qui recepiſſent Herculẽ hoſpitio conuiuioque, his multum temporis erat opperiendum donec ille ſatur eſſet. Nam famelicum commouere parum erat tutum. nec facilè ſaturabatur edax: adeo vt legatur ſolidos etiam boues vno deuoraſſe conuiuio. Vnde & Græcis *ἀδηφάγος* dictus eſt: & huic larum auem conſecrarunt, & ipſam *βουφάγον*. Legitur & certamen iniſſe cum Lepreo quodam vter citius bouem conficeret. Hæc aliáque permulta refert Athenæus libro 10, de huius edacitate: addens, & Thaſio cuidam athletæ, cui nomen Theagenes, tum & Miloni Crotoniatæ bouem vno die cõfectum fuiſſe. Tales conuiuæ contingant hoſtibus.

Etiam in deorum cœtu. 30

Καὶ θεῶν ἀγορᾷ, id eſt, Etiam in deorum cœtu, ſeu concione. Quidam interpretantur de maiorem in modum probis & æquis: quidam de vehementer maledicis. Addunt, locum quempiam eſſe in Eleuſine, vicinum Anactoro, vocatũ *θεῶν ἀγοράν*, in quem non ingrediebantur niſi bene ominantes. vnde de quopiam præter modũ maledico dicebant, *οὗτος καὶ θεῶν ἀγορᾷ δυσφημεῖ*, id eſt, Hic vel in deorum cõcione malè ominata loquetur.

Calliphanes. 31

Καλλιφάνης, Calliphanes. Ridicula quædam huius hominis ambitio prouerbiali ioco fecit locum. aiũt enim huic fuiſſe poetæ morem, vt diuerſorum carminum & orationũ initia conſcriberet, ad tres aut quatuor verſus, eáque pronuntiaret oſtentaretque: quo commentum ignorãtibus, multiſcius & eruditus videretur. Meminit huius Athenæus Dipnoſophiſtarũ lib. 1, atque cognomen fuiſſe Parabryconis. Neque verò deſunt his noſtris tẽporibus id genus impoſtores literarii, quibus hoc modo ſtudiũ eſt ex ſummis aliquot diuerſæ profeſſionis authorib9 locos aliquot inſignes, nec eos admodum vulgatos, ediſcere. quibus inſtructi, nõ verentur in cõciliabulis quemuis quãtumlibet eruditũ adoriri. Atque illud aſſequuntur proptè decantandis illis locis ſuis, vt imperitis planè Solones eſſe videantur. Cũ quibus tamẽ Solonibus ſi tertiùm aut quartũ congrediare, Deum immortalẽ, nihil infantius, nihil indoctius, videlicet theſauris illis ſemel effuſis. Vix hæc ſcribẽs à riſu tẽpero, quũ recordor Calliphanis cuiuſdã, quem olim cognoui, quũ in familia clariſſimi patris Henrici Bergenſis epiſcopi Cameracini verſarer. ſed nomini parcetur, propter conuictũ domeſticũ. Is permulta volumina concinnabat exornabátque: ſed chartis inanibus, niſi quòd in fronte videre erat magnificos quoſdã titulos, velut carminum, orationũ, epiſtolarũ. Singulis præſcriptum erat hominis tergeminũ nomen, vt qui titulos fortè legiſſent, crederent eruditum, & in literis multa magnáque molientem.

Cauda blandiri. 32

Κέρκῳ σαίνειν, id eſt, Cauda blandiri, dicuntur qui ſpe commodi cuipiam adulantur. Ariſtophanes in Equitibus,

Ὅς κέρκῳ σαίνων, ὁπότ' ἂν δειπνῇς, ἐπιτηρῶν,
Ἐξέδεταί σου τοὔψον, ὅταν σύ ποτ' ἄλλοσε χάσκῃς. id eſt,

Qui cauda alludens, quum cœnam obſeruat, amica,
Te ſpectante aliò, tua edulia deuorat ille.

Pro eodem frequẽter vſurpat *αἰκάλλειν*, quod canum eſt, auribus, cauda, totoque corpore blandientium: in Equitibus, Αἰκάλλειν.

Τὰ μὲν λόγι' αἰκάλλει με. id eſt,

Oracula quidem blandiuntur hæc mihi.

Θωπεύειν item ab animante dictum eſt, ſi Græco Etymologico credimus. Thos Græcis lupi genus eſt. blandiuntur enim & lupi quidam more canum. Thoas refert Plinius lib. 8, capite 34, de luporum quidem genere, ſed quod homini ſit amicum animal. An hinc dicatur *θωπεύειν*, dubito. Θωπεύειν.

Crater litium. 33

Κρατὴρ κακῶν, id eſt, Cratera malorũ. De re permoleſta, ſiue de homine litiũ authore. Ariſtophanes in Acharnẽſibus,

Κρατὴρ κακῶν, τρυτάνη δικῶν. id eſt,

Crater malorum, ſector litium:

calumniatorem ſignificans, & quadruplatorem.

Lampon iurat per anſerem. 34

Λάμπων ὄμνυσι τὸν χῆνα, id eſt, Lampon iurat per anſerẽ. Ita loquebantur vbi quis decipere tentaret iureiurando. Lãpon ſacrificus quiſpiam fuit ac vates, & oraculorum author. is ſolitus eſt per anſerem iurare, tanquam per auem auguralem. Vel quòd olim ita inſtituerat Rhadamanthus ne per deorum aliquem iuraretur, ſed per canem, anſerem. id quod Socrati familiare apud Platonẽ. Tradunt, hoc Lampone authore factum, vt Atheniẽſes coloniam miſerint in Sybarim. Adagii meminit Ariſtophanes in Auibus,

Λάμπων δ' ὄμνυσι νῦν ἔτι καὶ τὸν χῆν', ὅταν ἐξαπατᾷ τι. id eſt,

Lampon etiã nũc iurat per anſerẽ, vbi quis fallit in aliquo.

Palpo percutere. 35

Palpo percutere dicitur qui blanditur, ac ſpem inanẽ verbis inijcit. Plautus in Mercatore, Liberum caput tibi faciam paucos mẽſes. Palpo percutis. Egón' auſim vſquam quicquã facinus falſum proloqui? Idẽ alibi, Mihi obtrudere nõ potes palpum. Tranſlatum ab equiſonibus, qui plauſu manus blandiuntur equis. Vergil. 3. Georgicõn libro,

Tum magis atque magis blandis gaudere magiſtri
Laudibus, & plauſæ ſonitum ceruicis amare.

Horatius in Satyris,

Cui male ſi palpere, recalcitrat vndique tutus.

Eximere è manu manubrium. 36

Figura prouerbiali dixit Plautus, Eximere è manu manubrium, pro eo quod eſt, iam paranti facere quippiam, extorquere peragẽdi facultatem. Locus eſt in Aulularia, Capio fuſtem, obtrunco gallum, furem manifeſtariũ. Credo ego ædepol illi mercedẽ gallo pollicitos coquos, ſi id palàm feciſſet: exemi ex manu manubrium. Tranſlatũ ab eo cui iã vibrato gladio percuſſuro, repente capulus excutitur è manibus.

Alybantis hoſpitis munera. 37

Τὰ δῶρα τοῦ ἐξ Ἀλύβαντος ξένου, ἢ Τὰ τοῦ Ἀλυβαντίου ἑταίρου ξένια, id eſt, Munera Alybantis hoſpitis, aut Alybantii amici xenia, Euſtathius interpres Homeri putat rectè prouerbio dici poſſe, quoties fit vt aliquis falſo iactet ſe magna largitũ eſſe: ſeu verbis duntaxat, non re præſtet beneficium. Nam apud Homerũ vlt. Odyſſeæ lib. Vlyſſes ignoto habitu cum Laerte patre colloquens, adſimulat ſe Alybantiũ eſſe Aphidãtis opulentiſſimi viri filium, & quondam Vlyſſem exceptum hoſpitio, muneribus ampliſſimis donatum à ſe dimiſiſſe,

Εἰμὶ γὰρ, inquit, ἐξ Ἀλύβαντος, ὅθι κλυτὰ δώματα ναίω,
υἱὸς Ἀφείδαντος Πολυπημονίδαο ἄνακτος.
Αὐτὰρ ἐμοί γ' ὄνομ' ἐστὶν Ἐπήριτος. id eſt,
Sum ex Alybante oriundus, vbi mihi ſplendida tecta,
Regis Aphidantis proles Polypemonidæ.
Eſt mihi nomen Eperitus.

Ac paulo ſuperius,

Τὸν μὲν ἐγὼ πρὸς δώματ' ἄγων εὖ ἐξείνισσα,
Ἐνδυκέως φιλέων, πολλῶν κατὰ οἶκον ἐόντων,
Καί οἱ δῶρα πόρον ξεινήια, οἷα ἐῴκει.
Χρυσοῦ μέν οἱ δῶκ' εὐεργέος ἑπτὰ τάλαντα,
Δῶκα δέ οἱ κρητῆρα πανάργυρον ἀνθεμόεντα,
Δώδεκα δ' ἁπλοΐδας χλαίνας, τόσσους δὲ τάπητας.
Τόσσα δὲ φάρεα καλά, τόσους δ' ἐπὶ τοῖσι χιτῶνας,
Χωρὶς δ' αὖτε γυναῖκας ἀμύμονας, ἔργ' εἰδυίας,
Τέσσαρας εἰδαλίμας, ἃς ἤθελεν αὐτὸς ἑλέσθαι. id eſt,
Hunc equidem tecto induxi, accepique benigne,
Sollicitéque fouens, ex his quæ plurima noſtris
Ædibus exuperant: atque hoſpita munera deinde
Adieci, tali dare quæ decuiſſet amico.
Auri cælati tribui ſeptena talenta,
Donaui pateram ex ſolido depictam argento.
Bis ſenas textu donaui ſimplice lænas,
Pallia ad hæc totidem adieci, totidemque ſubuclas:
Inſuper ancillas nitidas, atque arte manúque
Quattuor egregias, ſibi quas delegerat ipſe.

Fungus. 38

Plautus in Bacchidibus fungũ dixit pro ſtupido impenſéq; credulo. Vel quia fungus per ſe inſipida quæpiã res eſt: vel quòd mollis ac fragilis: vel quòd ſubitò prorũpat. Plautina verba ſunt hæc, Adeón' me fuiſſe fungũ, vt qui illi crederem. Idem in eadem fabula, Quicunque vbi vbi ſunt, qui fuere, quique futuri ſunt poſthac ſtulti, ſtolidi, fatui, fungi, bardi, buccones, blenni: ſolus ego omneis anteeo ſtultitia.

Eurycles. 39

Εὐρυκλῆς, Eurycles vulgato cognomine dicebatur qui de ſe ſuiſque incõmodis aliquid diuinaret. Nã hoc nomine vates fuit quiſpiam ἐγγαστρίμυθος cognominatus: hinc, ni fallor, quòd ex aſtris vera prædiceret, ἀληθῆ τι ἐπάζειν. Meminit & Suidas: quanquã apud hunc ἐγγαστρίμυθος ſcriptũ eſt, id eſt, diuinus ſiue ventriloquus. Refertur in collectaneis adagionum Plutarcho inſcriptis. Vſurpatur autem à Platone in Sophiſta. Taxans enim eos qui perplexis & abſurdis rationibus produnt ſuam ineptiam, addit, Οὐκ ἄλλων δέονται τῶν ἐξελεγξόντων, ἀλλὰ τὸ λεγόμενον, οἴκοθεν τὸν πολέμιον καὶ ἐναντιωσόμενον ἔχοντες, ἐντὸς ὑποφθεγγόμενον ὥσπερ τὸν ἄτοπον Εὐρυκλέα, περιφέροντες ἀεὶ πορεύονται, id eſt, Non opus eſt aliis à quibus redarguantur, ſed domi, quod dici ſolet, habent hoſtem qui contradicat, & intus ſubmurmurãtem, tanquam abſurdum illum Euryclem, circunferentes ſemper incedunt.

Siquis iuxta ciuitatem clypeus. 40

Εἴ τις περὶ πόλιν αἰγίς, id eſt, Siquis circum vrbem clypeus. Hoc ſcommatis iaciebant in eos qui ſparſim ac diſſolutè ciuitatem obirent palãtes. Refertur in Plutarchi collectaneis, nec explicatur.

Rupta ancora. 41

Κράδης ῥαγείσης, id eſt, Rupta crada. Dicebatur de his qui repentè tanquam magnum quiddã facturi, prodiſſent: deinde falſa omnium expectatione turpiter & indecore ſe geſſiſſent in negotio. Tranſlatum à tragœdiarum hiſtrionibus, qui, ſiquando numen inducendum eſt, derepente machinis quibuſdam ſublati, in ſumma ſcena apparere conſueuerunt, velut in aere pendentes, hamo quopiam à tergo in cingulũ affixo ſuſpenſi. Nam his nonnunquã eueniebat vt forte fortuna rupta ancora qua ſuſtinebantur, deciderent, nõ ſine magno ſpectatorum riſu, ſuóque tum malo, tum dedecore. Porrò crada hoc loco non ficulnum ramum indicat, quẽadmodum aliàs: ſed vncum illud æs quo vincti tenebãtur actores in machina. Iulius Pollux lib. 4. cap. 19, docet κράδην appellari ſolitũ in comœdia, quod in tragœdiis dicebatur μηχανή. fuiſſe vero non diſſimile ficui: ſiquidem Attici ficum arborem κράδην vocant. Quanquam quarumlibet arborum rami nonnunquam cradæ dicuntur. Κράδη. Μηχανή.

Suam quiſque homo rem meminit. 42

Plautus in Mercatore, Suã quiſque homo rem meminit. Sententia prouerbialis, notans communem hominum morem, qui in alieno negotio dormitãt, in ſuo quiſque & vigilat & attentus eſt. Vnde rectè monet apud Gellium Ennius,

Hoc tibi ſit argumentum ſemper in promptu ſitum,
Nequid expectes amicos, facere quod per te queas.

In eandem ſententiam extat belliſſimus Æſopi apologus de caſſita auicula: quæ negauit vllum eſſe periculum donec res alienis manibus eſſet cõmiſſa. Alluſit ad prouerbium Plautus in Pœnulo, Itáne tentas an ſciamus nos meminiſſe noſtra? Eodẽ alluſit Terentius in Phormione, At ſi talentũm rem reliquiſſet decem, &c. Quicquid cordi eſt, facilè meminimus, & plerunque obliuionis mater eſt negligentia.

In vtrunuis dormire oculum. 43

Plautus in Pſeudolo, De iſthac re in oculum vtrunuis cõquieſcito. Senſum habet eundem cum eo quod ſuperius retulimus, In vtranuis dormire aurem. Captatus eſt autẽ à comico iocus ex nouatione verborum. proinde cõſequitur ilico, Oculum vtrum, anne in aurem? Et reſpõdet nouator, At hoc peruulgatum eſt nimis. Notatur interim commune hominum ſtudium in huiuſmodi dictis ſubinde nouandis.

Corinthus non indignatur Ilium. 44

Κορινθίοις δ' οὐ μέμφεται τὸ Ἴλιον. id eſt,
Incuſat haudquaquam Ilium Corinthios.

Hoc carmine clam exprobramus ignauiam alicui, qui ita ſe geſſerit vt hoſtes nihil habeant quod illi magnopere indignentur. Eſt autem carmẽ Simonidis, quod, velut in cõtumeliam ſuam ſcriptum iniquo animo tuliſſe Corinthios ſcripſit Ariſtoteles lib. Rheto. 1. quòd in bello Troiano non admodũ egregiam operam nauaſſe viderentur. Poteſt & huc detorqueri, veluti ſiquis ita inſulſe ſcripſiſſet aduerſus bonas literas, vt eas ſua infantia cõmendaſſet potius quàm infamaſſet, κορινθίοις, &c. Plutarchus in vita Dionis aliquanto diuerſius interpretatur adagiũ, Ἆρά γ', ὥσπερ ὁ Σιμωνίδης φησὶν ὦ Σόσσιε Σενεκίων, τοῖς Κορινθίοις οὐ μηνίειν τὸ Ἴλιον, ἐπιστρατεύσασι μετὰ τῶν Ἀχαιῶν, ὅτι κἀκείνοις οἱ περὶ Γλαῦκον ἐξ ἀρχῆς Κορίνθιοι γεγονότες συνεμάχουν προθύμως. id eſt, Sanè quemadmodum inquit Simonides, Soſſie Senecio Corinthiis non indignatur Ilium, quòd vnà cum Achiuorum copiis veniſſent ad bellum: propterea quòd illis quoque promptis animis fuiſſent auxilio Glauci comites, & ipſi è Corinthiis oriundi. Ex his Plutarchi verbis liquet illud ſentire prouerbium, leuius offendi oportere ſiquando læſerint qui quõdam ſint benemeriti, ſed præſentem offenſam ſuperioribus officiis condonare.

Maras. 45

Μάρας, id eſt, Maras. Hoc nomine ferunt fuiſſe quẽpiam apud Berœam Syriæ ciuitatem, ditiſſimum quidẽ illum, verum nihilominus humanum & officioſum in omneis tũ ciues, tum hoſpites. Vnde vulgo receptum vt id vocabuli tribueretur viris qui ad multorum vtilitatem nati viderentur. De hoc longiuſcula narratur fabula in Græcorum collectaneis, ſed mihi ſat viſum eſt attigiſſe, ne male collocarem operam. Nam neſcio quo pacto prouerbium adulterinum & ſuppoſititium eſſe videtur. Siquem tenet cognoſcendi libido, extat opus, quod Aldus abſolutis iam adagiis meis excudit.

A Nannaco. 46

Ἀπὸ Νανάκου, id eſt, A Nannaco. Quũ ſignificamus rẽ ab extrema vſque antiquitate repetitam. Nãnacus rex ante Deucalionem fuiſſe narratur, qui diluuium futurum præuiderit. de quo mentionem fecimus & alibi. Meminit huius & Stephanus in dictione ἰκόνιον, referẽs alterum ab eodem ortum prouerbium, ἐπὶ Καννάκου κλαύσειν, id eſt, Sub Cãnaco flere. etiãſi in Stephano pro Καννάκου legimus Ἀννάκου. Latini cõſimili figura dicunt Ab Aborigenũ ſeculo repetita, &, Perin-

de quaſi cum Euandri matre loquaris. Nõ diſcrepat ab hoc illud, Πρεσβύτερος Κόδρου, καὶ Ἀρχαιότερα τῆς διφθέρας λέγεις, id eſt, Antiquior Codro, &, Antiquiora diphthera loqueris.

Aſinus ad tibiam. 47

Ὄνος πρὸς αὐλόν, id eſt, Aſinus ad tibiam. Dicendum vbi quis ea quæ ſcite dicuntur, nec animaduertit, nec intelligit, nec laudat. Sunt enim animantia quædam quibus nonnullus muſices ſenſus ineſſe videtur, vt equis, auibus, ſerpentibus: aſinum nihil mouet cãtus. Germanum eſt illi, ὄνος πρὸς λύραν, id eſt, Aſinus ad lyram.

Oreſti pallium texere. 48

Ὀρέστῃ χλαῖναν ὑφαίνειν. id eſt, Oreſti texere lænam. Dicebatur qui munus pararet abuſuro. nam Oreſtes per inſaniã veſtes dilacerabat. Eſt hemiſtichium heroici carminis decerptum ex Ariſtophane in Auibus,

Εἶτα δ' Ὀρέστῃ χλαῖναν ὑφαίνειν, ἵνα μὴ ῥιγῶν ἀποδύῃ. id eſt,
Poſtea Oreſti texere lænã, vt ne horridulus ſpoliet quem.

Scholium admonet, Oreſtem λωποδύτην quempiam, ſimulãdo inſaniam, in tenebris aggredi ſolere homines, eóſque veſtibus ſpoliare. Vnde non inepte dicetur vbi quis admonet dandum aliquid homini furaci, ne rapiat. Adagium non eſt natum ex Ariſtophane, ſed ab illo eſt affectatum. nam hac periphraſi notat hyemem.

Pandeletias ſententias. 48

Πανδελετίους γνώμας, id eſt, Pãdeletiam ſententiam, appellat in Deterioribus Cratinus (vt citant) moroſam ac moleſtã. à Pandeleto quopiam ſycophãta, ex eorum genere qui, quo quæſtum faciant, dicas impingunt grandes, vt ait Phormio Terentianus, & ſimili ſtudio ferunt ſuffragia.

Sibylla viuacior. 50

Sibyllæ viuacitas prouerbio locum fecit. Propertius Elegiarum libro ſecundo,

At me non ætas mutabit tota Sibyllæ.

Sibyllæ ætatem pro quantúuis longa poſuit. Hanc Vergilius 6. Æneid. lib. longæuã ſacerdotẽ vocat. & Seruius eum enarrãs locum, adſcribit, Apollinem amore Sibyllæ captũ, ei poſceudi quod vellet arbitrium dediſſe: illam hauſtis arenis, tãtum popoſciſſe vitæ. Id Apollo fieri poſſe reſpondit, ſi Erythræam inſulam relinqueret, nunquam eam reuiſura. Venit itaque Cumas, vbi corporis viribus defecta, in ſola voce vitã retinuit. Quod vbi cognouiſſent illius ciues, incertum inuidia an commiſeratione, epiſtolam ad eam miſerunt, creta antiquo more ſignatam. At illa, viſa terra patria, in mortem reſoluta eſt. Ita vati ſuæ verba dedit Phœbus.

E flamma cibum petere. 51

Terẽtius in Eunucho dixit in paraſitũ, eiuſmodi eſſe vt vel è flãma cibũ peteret. hoc eſt, quiduis cibi cauſa paſſurũ facturúmque. Explicat prouerbiũ Catullus in epigrãmatis,

Bononienſis Rufa Rufulum fallit,
Vxor Meneni, ſæpe quam in ſepulchretis
Vidiſtis ipſo carpere è rogo cœnam,
Quum deuolutum ex igne proſequens panem,
A ſemiraſo tonderetur vſtore.

Reddidit Harpocratem. 37

Catullus in Epigrammatis prouerbiali ſpecie dixit, Reddidit Harpocratem, pro eo quod eſt, impoſuit ſilentium. Carmen eſt huiuſmodi,

Gellius audierat patruum obiurgare ſolere
Siquis delicias diceret aut faceret.
Hoc ne ipſi accideret, patrui perdeſpuit ipſam
Vxorem, & patruum reddidit Harpocratem.
Quod voluit fecit: nam quamuis irrumet ipſum
Nunc patruum, verbum non faciet patruus.

Harpocrates deus ita apud veteres fingebatur, vt digito admoto ori, ſilentium indiceret: qualis & apud Romanos dea Angerona. Angerona.

Qui probus Athenienſis, &c. 53

Plato libro De legibus primo refert prouerbium, Τὸ πῦ ὑπὸ πολλῶν λεγόμενον, ὡς ὅσοι Ἀθηναίων εἰσὶν ἀγαθοί, διαφερόντως εἰσὶ τοιοῦτοι, δοκεῖ ἀληθέστατα λέγεσθαι. id eſt, Et quod vulgo dicitur, ex Athenieñſibus qui probi ſint, eos egregiè probos eſſe, veriſſimè dictũ videtur. Sentit autẽ Plato, in male inſtituta maléque morata Republica qui boni ſint, eos natura & inſignitè bonos eſſe: quippe qui neque fingere putandi ſunt probitatem (nimirũ inter improbos, quibus morũ ſimilitudine poterant etiã cõmendari) neque corrumpi queãt deprauatis aliorũ moribus, & vitiorũ contagio. Idem dici poteſt de ciuitate Romana, in qua non corrumpi, eximiæ cuiuſdã integritatis argumentum eſt. Simili argumento Simo Terẽtianus colligit probitatem filii ſui. Deflecti poteſt ad vitam aulicam, aut ſtudii genus ad perniciem inuitans.

Digna cedro. 54

Digna cedro dicuntur quæ prom herentur immortalitatẽ, & eiuſmodi iudicantur vt poſteritati conſecrari debeant. Horatius in Arte poetica,

-ſperamus carmina fingi
Poſſe linenda cedro. Perſius item,
-& cedro digna loquutus.

Sumptum ab arboris natura, cuius ſucco quæ ſunt illita, non ſentiunt cariem. Nam hac arte Numæ libros, quum eſſent carthacei, duraſſe ad annos quingẽtos triginta quinque, terræ infoſſos, narrat Plinius lib. 13. cap. 13. Idem lib. 16. cedrum inter æternas materias commemorat. Dioſcorides ait maximè probari ſuccum huius arboris, craſſum, pellucidum, & odore vehementiore, quique non defluit, ſed guttis concreſcit manétque. Vim habet diuerſam, viua corpora corrumpit, mortua ſeruat incorrupta. vnde à nonnullis dictam eſſe tradunt νεκροῦ ζωὴν, id eſt, Cadaueris vitam. Eodem pertinet illud, Νεκροῦ ζωή.

Nec ſcombros metuentia carmina, nec thus.
Item Martialis,
Ne nigram cito raptus in culinam,
Cordylas madida tegas papyro. Et Horatius,
Aut fugies Vticam, aut vnctus mitteris Ilerdam.

Telemachi olla. 55

Τηλεμάχου χύτρα, id eſt, Telemachi olla. Meminit huius adagionis Athenæus lib. 9. tradens Telemachum Acharnenſem fuiſſe quempiam, qui plerunque victitarit fabis. Vnde conicere licet in ſordidos dici conſueſſe.

Alia res ſceptrum, alia plectrum. 56

Equidem haud omnino contenderim eſſe prouerbium, ſed tamen ipſe ſermonis habitus colórque adeo ſimilis eſt prouerbio, vt vix ſimilior ſit ficus ficui: quod Stratonicus citharœdus regi Ptolemæo reſpondit, pertinacius ſecũ de arte canendi diſputanti, ἕτερόν ἐστιν, ὦ βασιλεῦ, σκῆπτρον, ἕτερον δὲ πλῆκτρον, id eſt, Alia res eſt, ô rex, ſceptrum, alia vero plectrũ. Locus erit vtendi quoties diues aut potens, fortuna ſua fretus, velut ex æquo diſputat cum erudito: quum multo aliud ſit diuitem aut fortunatum eſſe, aliud literatum.

Quæ dolent, ea moleſtum eſt contingere. 57

Amphis in Ampelurgo apud Stobæum,

Ἐν οἷς ἂν ἀτυχῶν ἄνθρωπος ᾖ τόποις,
Ἥκιστα τούτοις προσάγειν ἡδὺ τὰς χεῖρας. id eſt,
In quibus homo eſt non admodum fœlix locis,
Minimè ſuaue eſt admouere ad hæc manum.

Vnuſquiſque inuitus audit ſua incommoda: maximè ea quæ ſint cum aliqua infamia coniuncta, veluti turpitudinem generis, vitium formæ. proinde ciuilitatis eſt, nemini ſuũ refricare vulnus, nec hulcus tangere.

Aurum igni probatum. 58

Ὁ χρυσὸς τῷ πυρὶ δοκιμάζεται, id eſt, Aurũ igni probatũ, dicitur is cuius fides rebus aduerſis explorata ſpectatáque eſt. Vtitur hac ſimilitudine M. Tullius in epiſtolis familiaribus, libro nono. Pindarus item in Nemeis hymno quarto, Ὁ χρυσὸς ἑψόμενος αὐγὰς ἔδειξεν ἁπάσας, id eſt, Aurum coctum omnem nitorem oſtendit. Rurſum in Pythiis hymno decimo, Πειρῶντι δὲ χρυσὸς ἐν βασάνῳ πρέπει καὶ νόος ὀρθός, id eſt, Experienti verò aurum in indice relucet, & mens recta. Theognis,

Εὑρήσεις δέ με πᾶσιν ἐπ' ἔργμασιν ὥσπερ ἄπεφθον
Χρυσὸν, ἐρυθρὸν ἰδεῖν τριβόμενον βασάνῳ. id eſt,
Omnibus in rebus me comperies velut aurum
Purum, dulce rubens, indice quum atteritur.
Idem alibi,
Εἰς βάσανον δ' ἐλθὼν, παρατριβόμενός τε μολίβδῳ
Χρυσὸς ἄπεφθος ἐὼν, καλὸς ἅπασιν ἔσῃ. id eſt,
Venit vbi ad cotem, & confertur in indice plumbo
Purum aurum quum ſit, totum erit egregium.

Vſurpat hanc collationem & diuus Petrus apoſtolus epiſtola priore, πολὺ τιμιώτερον χρυσίου τοῦ ἀπολλυμένου, διὰ πυρὸς δὲ δοκιμαζομένου, id eſt, Multo precioſius auro, quod perditur, (ſiue auro periturο) quod tamẽ per ignem probatur. Eſt autem illud in auro non citra miraculum peculiare, vt igni nõ ſolùm nõ fiat deterius, ſed magis ac magis eniteſcat. Itidem is qui vere bonus eſt, obiectus malorum procellis, illuſtrat animi virtutem, nõ amittit. Plinius lib. 33. ſcribit ob eam præcipue cauſam aurum omnibus metallis prælatum, quòd vni rerum nihil igni depereat, tuto etiam in incendiis durante materia. Quinimo quo ſæpius arſerit, hoc magis proficiat ad bonitatem. idque argumentum eſſe probi auri, ſi ſimiliter rubeat vt ignis: atque ipſum obrizum appellant. ὄβρυζον.

Lunam detrahere. 59

Τὴν σελήνην καθαιρεῖ, id eſt, Lunam detrahit. Conſueuit dici de eo cui res vehementer aduerſæ viderentur. Interpres Apollonii in librum quartum, natum autumat ab Aglaonice Hegemonis filia, quæ quum ob aſtrologiæ peritiam lunæ defectus præſciret, iactabat ſeſe lunam è cælo deducturam in terras. Eam vocẽ tam arrogantem audiuit Nemeſis, moxque pœnas ſumpſit. atque hinc prouerbii origo.

Leonis veſtigia quæris. 60.

Τοῦ λέοντος ἴχνη ζητεῖς, id eſt, Leonis veſtigia quæris. Dicterium in eum qui verbis ferox eſſet, re timidus. Ductum ab apologo quopiam Æſopico, quo narrat venatorem quendam paſtorem obuium rogaſſe nuncubi leonem vidiſſet, vt eum ſibi commonſtraret. Atque eum reſpondiſſe, Equidem tibi leonis veſtigia mox oſtẽdero: neque enim procul abſunt. Tum ille, Satis eſt, inquit: neque enim vltra quicquam requiro. Conuenit cum eo quod alio poſitũ eſt loco, ἄρκτου παρούσης τὰ ἴχνη ζητεῖς, id eſt, Quum vrſus adſit, veſtigia quæris.

Non vna vehit nauis. 61

Οὐ μία ναῦς ἄγει, id eſt, Nõ vna vehit nauis. Prouerbii perſonam ante ſe gerit: quo conueniet vti quoties maiorem hominum multitudinẽ ſignificabimus, quam vt eos vna nauis poſſit capere. Veluti ſiquis dicat, τοὺς ἀπαιδεύτους οὐ μία ναῦς ἄγει, id eſt, Indoctos non vna nauis vehit. Eſt autem apud Theognidem,

Τούσδ' οὐχ εὑρήσεις διζήμενος, οὐδ' ἐπὶ πάντας
  Ἀνθρώπους, οὓς ναῦς μὴ μία πάντας ἄγει. id eſt,
Hos non inuenies homines ſcrutatus & inter
  Omnes, quos ſanè non vehit vna ratis.

Horna meſſis. 62

Plautus in Moſtellaria, hornã meſſem prouerbiali figura dixit pro maximo emolumẽto: quaſi dicas, tãtũ lucri quantũ eo annó ſit prouenturum in agris. Comici verba ſunt hæc,

Iampridem me Caſtor frigida non laui magis lubenter,
Nec vnde me melius mea Scapha rerer ædificatam.

Hæc dicuntur à perſona puellæ. Tum lena, optans vt ex eius forma quamplurimum commodi capiatur,

Euentus, inquit, omnibus velut horna meſſis fuat.

Id puella, quippe ſimplex, quid ſibi vellet, nõ ſatis intelligẽs, Quid, inquit, ea meſſis attinet ad meã lauationem? Huic figuræ confine eſt illud eiuſdem in Curculione, Vindemia hæc huic anni non ſatis eſt ſoli. Significat adeò bibacem, vt vniuerſum vinum quod eo ſit prouẽturum anno, parum ſit illius ſiti.

Glaucus comeſa herba habitat in mari. 63

Γλαῦκος φαγὼν πόαν οἰκεῖ ἐν θαλάσσῃ, id eſt, Glaucus comeſa herba habitat in mari. Dictum apparet per iocum de iis qui quum perierint, tamen vulgò credũtur viuere. qualis opinio complures annos noſtratium animos occuparat ad inſaniam vſque de principe Carolo Burgundionum duce, qui quum interiſſet in bello, tamen haud deerant qui non dubitarent magno periculo rerum ſuarũ aſſeuerare, illum adhuc in viuis eſſe. De Glauco Græci fabulã adferunt huiuſmodi: Glaucus quiſpiam fuit Anthedonius piſcator, natandi peritia longè omnium primus. Is quo magis eſſet miraculo, commẽtus eſt impoſturam huiuſmodi. Enatabat è portu ſpectantibus Anthedoniis, donec iam extra proſpectum eſſet. Ibi reuerſus in terram ſeceſſit in locum aliquem ſemotum, atque in eo dies complures commorabatur. Deinde quum videretur, redibat natãs in portum, ſpectãtibus iis qui ſtabant in littore. Mirãtibus autem amicis, ac ſciſcitantibus vbinam gentium tamdiu cõmoratus eſſet, adſimulabat in marinis fluctibus interim verſatum eſſe ſeſe. Auxit miraculũ altero cõmento. Hybernis menſibus, quum cæteri piſcatores nihil piſcium capere poſſent, ille ciues rogabat quoſnã piſces adduci vellẽt. Quoſque iuſſiſſent, aduehebat, videlicet iam antè paratos in hunc vſum, atque alibi concluſos. Euenit tandem vt hic impoſtor à bellua quadam marina deuoraretur: iſque fuit totus comœdiæ finis. Porrò quum non rediret ex more, populari fama iactatum eſt, Glaucum guſtata herba factum immortalem, & in mari vitã agere. Interpres Apollonii poetæ conſimilia tradit de Glauco, piſcatorem fuiſſe, qui quum aliquando multitudine piſcium quos ceperat, defatigatus eſſet, onus in media abiecit via. Ibi verò res accidit mira dictu, vnus è piſcibus, iam moriens guſtata herba reuixit. Id Glaucus obſeruãs, eadem herba comeſa, immortalis eſt redditus. Tãdem tædio vitæ ſemet abiecit in mare. Sunt qui prodant eum verſum in deum marinum, ſunt qui in piſcem: de quo complura tradidit Athenæus libro ſeptimo, apud quem alicubi citatur Alexis ἐν ἀπηγχονισμένῳ. Quòd ſi reliquas fabulas Græculorũ de Glauco cupis cognoſcere, lege ſeptimum Athenæi librum, qui vſque ad nauſeam vomitumque garrit de Glauco piſce, de Glauco dæmone. mihi non licet tantum nugarum hic repetere. Hoc commentum animo penè reclamante adſcripſi. nam vt ſimpliciter quod ſentio dicam, mihi ſubolet, Græcum ſcriptorem, quiſquis is fuit, in hoc finxiſſe prouerbium, quo fabulam hanc liceret commemorare. Malui tamen hoc operæ ludere, quàm quibuſdam parum eruditis anſam calumniandi præbere, quod inſciens præterierim id quod in excuſis etiam Græcorum commentariis habeatur.

Pergræcari. 64

Si apud Græcos prouerbia ſunt, χαλκιδίζειν, λεσβιάζειν, κρητίζειν, & id genus alia complura, quid eſt quominus habeatur adagium apud Latinos, quod in Moſtellaria dixit Plautus, pergræcari, pro eo quod eſt, genialem agere vitam? Nã quid ſit pergræcari, ipſa Plauti verba ſatis indicant.

Dies, inquit, noctéſque bibite, pergræcamini,
Amicas emite, liberate, paſcite
Paraſitos, obſonate pollucibiliter.

Hactenus ille. M. Tullius in Verrẽ actione tertia, Fit ſermó inter eos & inuitatio vt Græco more biberetur. Græcorum gens male audit paſſim apud poetas Latinos, & item apud Ciceronem, nõ ſolum quaſi voluptatibus addicta, & effœminata deliciis, verumetiã quaſi lubrica fide. Siue quòd olim Romanis adhuc rudibus, & antiquã illam obtinẽtibus ſeueritatẽ, Græcorum elegãtia luxus videbatur: Siue quòd ſtudiorum æmulatio, ac mutuum odium in cauſa fuit vt eiuſmodi probra de Græcis conſcriberent: Siue quòd vere Græcorũ nonnulli tales apud Italos fuerunt, quales eos depingit Iuuenalis (id quod non inficiatur & Lucianus in libro De mercede ſeruientibus) vt ex illis gentem omnem æſtimauerint.

Conos artoxya. 65

Κῶνος ἀρτοξύα, id eſt, Conos artoxya. De ſimilibus & inter ſeſe reſpondentibus. Quidam eruditi putant conõ piſtoriũ eſſe inſtrumentum, non diſſimile artoxyæ, quod panarium ſcalprũ videtur ſignificare. Cæterum ex his quæ mox ſequũtur apud Suidam, apparet conos munuſcula quæpiam fuiſſe quæ pueris dono darentur apta ætati, cuiuſmodi ſunt armillæ. Proinde vide ne competat in eos qui vili leuique munuſculo compenſant operam alicuius.

Ne ligula quidem dignus. 66

Κορδύλης οὐκ ἄξιος, id eſt, Ne ligula quidem dignus: dicebatur homo nequam, & nullius pretii. Quod prouerbii durat etiam hodiernis diebus apud Latinos vulgo iactatũ. Tãetſi magis arbitror piſcis cordulæ vilitatem prouerbio feciſſe locum. is eſt pelamis: niſi quòd minor, vt teſtis eſt Plinius libro 32. capite 11. Cordylarum vilitatẽ oſtendit & Martialis libro vndecimo,

Prima tibi dabitur ventri lactuca mouendo
  Vtilis, & porris fila reſecta ſuis.
Mox vetus & tenui maior cordyla lacerto,
  Sed quæ cum rutæ frondibus oua tegat.

Mox poeta pretioſa memorat, vt fallat ſodalem,

Mentiar, vt venias, piſces conchylia, ſumen,
  Et cortis ſaturas atque paludis aues.

Iuxta nauem. 67

Κατὰ ναῦν, id eſt, Iuxta nauem, dicuntur quæ digeſta ſunt ordine. quæque quadrat ac congruũt: propterea quod inſtrumenta nauium ſuo quæque loco reponi ſoleant. Equidem addubito num in his verbis ſit prouerbium quæ adſcribuntur, κατὰ ναῦν ἄρμενα, id eſt, Iuxta nauem carbaſa. Neque enim omni nauigio quæuis vela congruunt.

Iuxta cubitum profecit. 68

Κατὰ πῆχυν ἐπιδίδου, id eſt, Iuxta cubitum profecit. De eo dicebatur qui promotus eſſet ad meliora: ſiue quum quis ordine legitimo progreditur: ſiue quũ magnis proficit acceſſionibus. Cubitus enim & modum ſignificat, vt intelligas nihil tranſiliendum: & modum grandiuſculum, vt accipias incrementum amplius. Nam minuta latis digitis, aut palmorũ porrectu metiri conſueuimus.

De tuo capite aguntur comitia. 69

Prouerbiali figura dixit Plautus in Aulularia,

Ibo intro, vbi de capite meo ſunt comitia.

Deliberabatur enim ducturuſne eſſet puellam nécne quam amabat. Sumptum eſt à comitiis Romanorum, in quibus populi ſuffragiis noui magiſtratus creabantur. Itaque quũ ſtatuitur de re quapiam à qua pendeat fœlicitas alicuius, tum de capite illius fieri comitia rectè dicentur.

Vſque ad rauim. 70

Quemadmodũ Græci dicunt ἄχρι κόρου, id eſt, Vſque ad ſatietatem, ita Plautus, & quidem lepidius, dixit, vſque ad rauim, pro eo quod eſt, improbe, ſæpius, clamoſe, adeò vt vox etiã toties vociferãti raueſcat. Eſt i Aulularia ad hũc modũ,

Huccine detruſiſti me ad ſenem parciſſimum,
Vbi ſiquid poſcamus, ad rauim poſcamus prius
Quàm quicquam detur?

Cereri ſacrificant. 71

Item quemadmodum Græci dicunt ἑστίᾳ θύουσι, id eſt, Laſi ſacrificant, ita Plautus propemodum indicat apud Latinos dici ſolere, Cereri ſacrificant: ſiquando in conuiuio vinum deeſſet propterea quòd in huius ſacris nefas eſſet inferre vinum, ſicut apud Græcos in quarundam dearum ſacrificiis, vt oſtendimus in prouerbio πράλια ξύλα. Locus eſt in Aulularia, his ferme verbis,

Cererin' mi Strobile hi ſunt facturi nuptias?
Quit Quia temeti nihil allatum intelligo.

Inutilior blace. 72

Βλακὸς ἀχρειότερος, id eſt, Blace inutilior, aut nequior. In hominem nihili nulliuſque bonæ frugis dicebatur. Sumptum à piſce vſqueadeo vili, inſipido ac male olenti, vt à canibus quoque faſtidiatur. Eſt autẽ piſcis nõ diſſimilis ſiluro: ſiquid credimus Græcarũ etymologiarũ farragini. nunquam enim audiui canes eſſe piſciũ auidos. Et, ſi ſilurus is eſt quẽ vulgus appellat ſturionem, hic inter piſces vel primas tenet. Addit, locum eſſe iuxta Cumas, paluſtrem opinor ac ſterilem, cui nomẽ Blacia, vnde ſuſpicatur ortum prouerbium. Heſychius & piſcem pro blace blaciam vocat. Adiicit, in Alexandria tributum eſſe dictum βλακεννόμιον, quod illic pendunt aſtrologi, eo quòd blaces, hoc eſt fatui, ad illos commeent petentes ex aſtris oracula. Illud conſtat, etiam homines ſtupidos, ignàuos, molles & inſipidos dici βλάκας. vnde βλακεύειν, molliter & ignauiter agere, & βλακικῶς pro ſtultè & inſulſè. Apparet ab hac voce Latinos dixiſſe Flaccos, & flaccidos, & flacceſcere. ἀνὰ ῥεῖ βλακὸς ἅλις.

Ἀλιτήριος. 73

Ἀλιτήριος vulgò dicebatur qui per vim raperet aliena. Natum ex euentu huiuſmodi: Temporibus Ætolici belli, tanta frumentariæ rei penuria incidit Athenienſibus, vt pauperes coacti fame, capiſtuorum farinam diriperẽt. inde vox traduci cœpit ad hominem quocunque modo ſceleratum. Plutarchus in commentario De curioſitate, diuerſam huius nominis originem reddit Nempe quũ Athenis fame vehementer laboraretur, & hi qui iuſſi fuerant, frumentũ non efferrent in publicum, ſed domi clanculum molerent ac noctu: curioſi quidam obambulantes, obſeruato molarum ſtrepitu, eos prodiderunt: atque hi quidem aliterii dicti ſunt, quemadmodum & ſycophantæ. Verùm ab hoc cõmento diuerſa memorat in Problematibus, volens alteriũ à fugiendo dictum. nam Græcis ἀλέω vtrunque ſignificat, molo & fugio: eóque vocabulo ſcribit notatum eum qui tantæ fuiſſet improbitatis, vt quiſquis illũ effugere valuiſſet, is fœlix haberetur. Ariſtophanes in Equitibus, aliterios appellat eos qui violarunt templum Palladis: ἐκ τῶν ἀλιτηρίων σέ φημι γεγονέναι τῶν τῆς θεοῦ, id eſt, Aio te eſſe de numero aliteriorum qui deæ arcem inuaſerunt. Interpres multa recẽſens, hoc quoque cõmemorat, Cylon quidam per tyrannidem occupauit arcem, ac deprehenſus eſt ſpoliare templum Mineruæ. At ipſe quidem effugit, nactus opportunitatem: cæterũ illius amicos qui ad arã deæ confugerant, inde retractos occiderũt Athenienſes. Vnde qui violaſſent ſupplices, ἀλιτήριοι dicebantur Etenim qui violato deæ templo ſupplices interfecerant, poſtea ſupplicio capitis affecti ſunt. Denique & Ceres dicta eſt ἀλιτηρία, & Iupiter ἀλιτήριος, quòd in publica fame ſeruaſſent molitores ne farina diriperetur. Quin & illud admonent, ἀλιτηρίους dici qui fruſtrantur ſpe ſua, nec perficiunt quod tentarunt. Ambiguitas hinc eſt, quòd ἀλέω duo ſignificat, molo & aberro: vnde & ἀλήτης erro. Porrò vt ἀλιτήριος vſurpatur pro ſacrilego & impio, ita ἀλιτραίνειν dicuntur qui ſacrilegium committunt.

Piſcis nequam eſt niſi recens. 74

Piſcis nequam eſt, niſi recens, manet in hunc vſque diem vulgò celebre. Dicitur autem peculiariter in hoſpitem, aut vulgarem amicum, qui primo quidem aduentu non ingratus eſt, cæterum ante triduum exactum putet. Plautus,

Quaſi piſcis itidem eſt amator lenæ: nequã eſt, niſi recẽs.

Iocatur apud Alexidem quiſpiam, citante Athenæo, quòd quum nonnulli frugaliores abſtinerent ab iis quibus eſſet anima, ipſe nihil huiuſmodi attuliſſet, nẽpe mercatus piſces mortuos. At hodie qui vendunt, tremore manus aſſimulant viuere ante biduum mortuos.

Nihil homini amico eſt opportuno amici*. 75

Gratiſſimum eſt officium quod præſtatur in tempore: contrà intempeſtiuum officium, plerunque moleſtum eſſe ſolet. Plautus,

Nil homini amico opportuno amicius.

E diuerſo nihil differt ab inimicitia, intẽpeſtiua beneuolẽtia.

Aſinum in rupes protrudere. 76

Prouerbium olet quod ſcribit Horatius in Epiſtolis,

Qui malè parentem in rupes protruſit aſellum.

Quadrabit in quoſdam peruerſo natos ingenio, qui quum ipſi non ſapiant, nolint tamen bene conſulentium monitis obtemperare. Hi ſunt etiam vltro quò tendunt impellendi, vt vel malo docti, tandem agnoſcant ſtultitiam ſuam. Natum eſt à ruſtico quopiam, qui quum aſinum ſuum per Alpes niuibus obtectas duceret, iſque fræno non obediret, iratus in rupes protruſit:

[illegible]. quis enim inuitum ſeruare laboret?

Videre mihi labda. 77

Δοκεῖς δέ μοι τὸ λάβδα κατὰ τοὺς Λεσβίους, id eſt, Mihi videre & labda iuxta Leſbios. Fellatricẽ indicat, velut ænigmate primæ literæ, quæ communis Leſbiis & vitio quod ei tribuitur genti, quemadmodum indicauimus alibi. Sumptum ex Ariſtophanis Concionatricibus.

Poſtica ſanna. 78

Perſius poſticam ſannam prouerbialiter appellat clancularium irriſionem, à geſtu ridentium aliquem à tergo,

-poſticæ occurrite ſannæ. Idem,
O Iane, à tergo quem nulla ciconia pinſit,
Nec manus auriculas imitata eſt mobilis albas,
Nec linguæ tantum ſitiat canis Apula quantum.

Nam huiuſmodi geſtibus ab occipitio derident quidam.

Coruus ſerpentem. 79

Κόραξ τὸν ὄφιν, id eſt, Coruus ſerpẽtem: vbi quis ſuo ipſius inuento perit Sumptũ ex apologo quodam Æſopi, Coruus eſuriens ſerpentem in aprico dormientem conſpicatus rapuit, à quo morſus periit. Cognatũ ei quod aliàs retulimus, κορώνη τὸν σκορπίον, id eſt, Cornix ſcorpion. Torquere licebit & in hominem ob edacitatem periclitantem: veluti Diogenes Cynicus, comeſo polypo crudo periit.

Cænei haſta. 80

Τὸ Καινέως δόρυ, id eſt, Cænei haſta. Cæneus Elati filius, Lapitharum rex, prius fuerat elegans puella: è puella conuerſus eſt in virum, annuẽte Neptuno, quem ad coitum admiſerat. Cui illud etiam donatũ eſt, ne ſaucius vllis vulneribus fieri,

ferróve occumbere poſſet, quemadmodum refert Ouidius x11 Tranſformationum libro. Ferūt hūc certaſſe cum Apolline. prætereà morem huic fuiſſe, vt qui ad ſeſe venirent, iuberet per ſuam haſtam iurare: vnde prouerbium arreptum, vt indicat enarrator Apollonij in Argonauticōn primum librum. Quem locum adducit Euſtathius in primum Iliados librum. Is addit, illum, quum eſſet ætatis ſuæ hominum præſtantiſſimus, fixo in medio foro iaculo, præcepiſſe diis vt numerarent, qua ferocia offenſus Iupiter pœnas de illo ſumpſit. Quum enim bellum gereret cum Lapithis, eſſétque inuulnerabilis, hoc pacto deuicit hominem: Lapithæ quercus & abietes in eum iaculantes, deiecerunt illum in terram.

Pepones. 81

Πέπονες, id eſt pepones, prouerbiali conuicio dicūtur homines molles & effœminati, parumq; viri. Homerus Iliados β,

ὦ πέπονες, κάκ' ἐλέγχε', ἀχαιΐδες, οὐκ ἔτ' ἀχαιοί. id eſt,

O pepones, mala probra, Achiuæ, non enim Achiui.

Euſtathius in ſeptimum huius operis librum, oſtendit ſimilitudinem ſumptam ab eo fructu, qui ſimulatque maturuit, dulcis quidem eſt, verùm flaccidus & inutilis. Quanquam eadem vox aliquoties non conuiciantis eſt, ſed blandius & amicius appellantis, veluti Iliados ζ,

ὦ πέπον ὦ Μενέλαε. id eſt,

ô pepon ô Menelae.

Ῥυποκόνδυλος. 82

Græci prouerbiali conuicio ſordidos & impendio parcos ῥυποκονδύλους appellant, ducto cognomine ab iis quibus ſordes in vnguibus inſident, nec tantillum ſumptus facere volunt, vt tonſori dent nummulum qui repurget vngues. Nam ῥύπος propriè ſordes eas ſignificat quæ in ſummis vnguibus manuum ac digitorum colliguntur: & κόνδυλος articulum digitorū. Iul. Pollux lib. 6. cap. 4. eoſdem vocat τρυγοβίους, quaſi fæce viuentes. Quidam adagium ſic efferunt, ἄχθομαι αὐτοῦ τῷ ῥύπῳ, id eſt, Moleſtæ ſunt mihi illius ſordes. Latini item immoderatam parſimoniam hoc eſt, vitium luxui contrariū ſordes appellant: hominem ei vitio obnoxium, ſordidum.

Τρυγόβιοι.

Sordes.

Iuuenari. 83

Iuuenari dixit Horatius tum noue, tum prouerbialiter, in Arte poetica. Græci item νεάζειν, νεανίζειν, νεανιεύειν consimili modo vſurpant, pro eo quod eſt, iuuenum more, iactantius, inconſideratius, inconſultius agere, aut ſiquid aliud ei ætati peculiare videtur. Quod quo longius traducatur, hoc fuerit venuſtius: vt ſiquis orationem floridam phaleratámque, dicat νεανίζειν. Eiuſdem eſt formæ γυναικίζειν, pro geſtu cultúque repræſentare mulierem. Ob inſcitiam rerum & impotentes affectus ætas illa magis eſt lubrica. vnde & νεανικῶς factum dicūt Græci quod m atore impetu quàm iudicio geſtum eſt. Baſilius in epiſtola quadam, Καὶ ἐν τούτῳ δύναιντ' ἄν τινες ὑπὸ κατηχούμενοι τὸν ἔσω ἄνθρωπον, οὐδέπω εἰς τὸ τέλειον ἐφθακότες τῆς ἡλικίας μέτρον, ποιεῖν περιφέρεσθαι καὶ σαλεύεσθαι ἢ νεανιεύειν. id eſt, Et hic nimirum qui nondum perfecti ſunt ſecundum interiorem hominem, nec adhuc ad perfectum ætatis modum peruenerunt, circumagi ac fluctuare dicit prouerbium. Reperitur & ἀκμάζειν, pro eo quod eſt iuueniliа facere. Sic vſus eſt Hyperides, in oratione contra Mantitheū, & Lyſias aduerſus Nicarchum tibicinem. Laberius, citante Nonio, pro eodem dixit Adoleſcenturire: Incipio adoleſcenturire, & neſcio quid nugarum facere.

Ἀκμάζειν.

Adoleſcēturire.

Laudant vt pueri pauonem. 84

Prouerbii faciem habet quod ſcripſit Iuuenalis in auaros, qui carmina laudant dūtaxat, nihil autem largiuntur poetæ:

-didicit laudator auarus
Tantum admirari, tantum laudare diſertos,
Vt pueri Iunonis auem. Idem alibi,
-probitas laudatur & alget.

Notior eſt metaphora quàm vt oporteat explicare. Ouidius alicubi de pauo,

Laudatas oſtendit auis Iunonia pennas:
Si tacitus ſpectes, illa recondit opes.

Ἀδικηπατίας. 85

Ἀδικηπατίας olim appellabatur formidoloſus. Clearchus in vitis, vt citat Zenodotus, ait quorundā hepati vitium quodpiam accidere quod eos timidos reddat, atque hinc prouerbio iactatum cognominis ſcomma. Videtur autem compoſita vox ἀπὸ τῆς ἀδικίας ἥπατος: quòd palleant plerunque quibus hepar eſt vitiatum: id quod apparet in amantibus. Pallor autem formidoloſis conuenit.

Emori riſu. 86

Prouerbiales hyperbolæ ſunt & illæ, Emori riſu, Defluere riſu, pro vehementer ridere. Homerus Odyſſeæ σ,

-αὐτὰρ μνηστῆρες ἀγαυοὶ
Χεῖρας ἀνασχόμενοι γέλῳ ἔκθανον. id eſt,
-deinde procorum ſplendida turba
Præ riſu emoriens nimio ſuſtollit ad alta
Aſtra manus.

Vſurpauit & Terentius in Eunucho, Omnes riſu emoriri.

Hipparchi murus. 87

Ἱππάρχου τειχίον, id eſt, Hipparchi murus, dicebatur res quæpiam quæ magnis conſtaret impenſis. Hinc natum, quòd Hipparchus Piſiſtrati filius Academiam muro ſepſit: atque huius rei nomine, magnam pecuniæ vim ab Athenienſibus exegit. Author Suidas.

Hodie nullus cras maximus. 88

Ὁ σήμερον οὐδεὶς αὔριον ὑπέρμεγας. id eſt,
Qui nullus hodie, cras erit vel maximus.

De eo cui repente præterque ſpem ingens aliquis honos acceſſerit. Et vulgo, qui ex infima conditione ad dignitatem euehuntur, è nihilo dicuntur emerſiſſe. Extat apud Ariſtophanem in Equitibus.

Samiorum mala metuis. 89

Τὰ Σαμίων ὑποπτεύεις, id eſt, Samiorum metuis mala. Dictitatum de iis qui metuerent proditionem. Narrant, Athenienſes olim in Samios, quoſcunque cepiſſent, inclementius ſæuiſſe: atque alios interemiſſe, alios confixiſſe ſtama, id eſt ſupplicii genus. Samii viciſſim ſiquos cepiſſent Athenienſium, hos ad eundem modum excruciabāt. Vnde prouerbiū Samii literati. Nam Suidas indicat hoc dici ſolitū de hiſqui metuerent immedicabiles calamitates. Idem indicat ſamen dici genus calamitatis Samiæ, quòd Athenienſes notas infames inuſſerint Samiis captis, mox Samii viciſſim Athenienſibus. Duris Samius ſcriptor multa tragice exaggerat de crudelitate Periclis & Athenieſiū in Samios, quæ Plutarch' putat magna ex parte conficta in inuidiam Periclis & Athenienſium. Simili figura dictum eſt illud, τὰ μὰ γειτόνων κακά.

Samii literati.

Pygmæorum acrothinia coloſſo adaptare. 90

Ἀκροθίνια τῶν πυγμαίων τῷ κολοσσῷ ἐφαρμόζειν, id eſt, Acrothinia Pygmæorum coloſſo accommodare, dicebantur qui inanem ac ſtultam ſumerent operam: aut qui præter decorum minima maximis adaptarent. Veluti ſiquis rem friuolam & minutam ampliſſimis copioſiſſimiſque laudibus proſequeretur. Philoſtratus in Niceta, ἠγνόει δὲ ἀκροθίνια πυγμαίων κολοσσῷ ἐφαρμόζων. id eſt, Nō intelligebat autem ſeſe Pygmæa acrothinia coloſſo accommodare. Quanquam Suidas hunc locum citans, πυγμαίων dicit, non πυγμαῖα. Meminit adagii Euſtathius in Odyſſeæ φ Coloſſi dicuntur vaſtæ prodigioſæque magnitudinis ſtatuæ. nam hinc vox Græcis dicta putatur, quòd illarum proceritatem viſus humanus non aſſequatur. Pygmæorum qui longiſſimi ſunt, duos pedes & quadrātem non excedunt. vnde & nomen inditum putant à cubitali proceritate. Eſt autem gens extremas Ægypti partes inhabitans, agricolationi dedita, bellum ſubinde gerens cum gruibus. Belli cauſa eſt, quod grues ſublegūt ſemina, famémque inducunt ei regioni. Ita ſcholiaſtes in tertium Iliados. Horum fœminæ quinto anno pariunt, octauo ſterileſcunt. Pygmæorum meminit Iuuenalis Satyra 13. & in hos plurimus iocus in Græcorum epigrammatibus. Porrò acrothinia Græcis primitiæ dicūtur, quòd hæ ſoleant è ſummo aceruo tolli. ἄκρον ſummum, & θῖνες frumentorum aceruī dicuntur.

Dii tibi dent tuam mentem. 91

Dii tibi dent tuam mentem: in inſanum congruit, & ſua dignum mente. Quid enim precemur infelicius ſceleſtis hominibus? Martialis,

Dii mentem tibi dent tuam Philæni. Horatius,

Quid facias illi? iubeas miſerum eſſe libenter,
Quatenus id facit.

Contra Demeas Terentianus, Mentem meliorem nobis dari.

Curá eſſe quod audis. 92

Ad prouerbii ſpeciem accedit Horatianum illud,
-cura eſſe quod audis.

Conuenit in diuites, qui ita demum fœlices fuerint ſi id ſtudeant eſſe quod audiunt ab adulatoribus. Carmen Horatii ſic habet,

Tu recte viuis, ſi curas eſſe quod audis:
Iactamus iampridem omnis te Roma beatum.
Sed vereor ne cui de te plus quàm tibi credas.

Cautus enim metuit, &c. 93

Qui non ex animo, ſed mali metu continent à maleficio in eos quadrabunt hæ prouerbiales metaphoræ,

Cautus enim metuit foueam lupus, accipiterque
Suſpectos laqueos, adopertum miluius hamum.

Nam aliis aliæ tenduntur inſidiæ lupi fouea frondibus contecta capiuntur. vnde apud Plautum ſeruus minatur ſe lenoni, cui nomen Lycus, foueam effoſſurum. Similis eſt illa de fuſte, -vertere modum formidine fuſtis.

Si coruus poſſet tacitus paſci. 94

Si breuis apologus, autore Fabio, parœmiæ genus eſt, cur non illud etiam prouerbiis annumeremus quod ſcripſit Horatius? Sed tacitus paſci ſi poſſet coruus, haberet

Plus dapis, & rixæ multo minus inuidiæque.

Quidam exiſtimant mutuo ſumptum ex apologo quem in in libro De deo Socratis refert Apuleius, de coruo præda nacto, quam vulpes ita intercepit, dum arte perſuadet illi vt canere incipiat. Quadrat in eos qui ſiquid bonæ rei nacti ſunt, continuo iactant oſtentántque, atque ad eum modum efficiunt vt alii tum obſiſtant quo minus eiuſmodi plura commoda nanciſcantur, tum quæ nacti ſint, interuertant.

Clauam extorquere Herculi. 95

Qui ſibi vendicare conatur, quod alius iam potentior occupauit; non infacete dicetur clauam vel Herculi extorquere. Idque iampridem apud eruditos prouerbii vice celebratur. Natum eſt autem ab apophthegmate Maronis, cui quū Zoili quidam vitio darent quòd non paucos verſus Homeri pro ſuis vſurpaſſet, reſpondit, hoc ipſum magnificum eſſe facinus, vel Ioui fulmen eripere, vel clauam extorquere de manu Herculis. Macrobius libro Saturnalium quinto, de Marone qui ſic vſurpauit Homerica vt fecerit ſua, Quia quū tria hæc ex æquo impoſſibilia putentur, vel Ioui fulmen, vel Herculi clauam, vel verſum Homero ſubtrahere (quòd, etſi fieri poſſet, alium tamen nullum deceret vel fulmen præter Iouem iacere, vel certare præter Herculē robore, vel canere quod cecinit Homerus) hic opportune in opus tuū quæ prior vates dixerat transferendo, fecit vt ſua eſſe credantur.

Bis interimitur qui ſuis armis perit. 96

Mimus eſt prouerbialis, incertum cuius (Senecæ titulo celebratur, ſed falsò) Bis interimitur qui ſuis armis perit. Magis dolent incommoda quibus ipſi dedimus occaſionem. Natū apparet ex Æſopico apologo. hunc Gabrias quidam verſibus iambicis complexus eſt ad hunc modum,

Βληθεὶς τὸ στέρνον αἰετὸς τοξεύματι,
Ἀλγῶν δὲ κλαίων πολλὰ δακρύων
Βλέπων δ' οἰστὸν ὄντα ἐπτερωμένον,
Βαβαί, πτερόν με τὸν πτερωτὸν ὤλεσεν. id eſt,
Quondam icta pectus aquila vulnus inſpicit,
Multumque lachrymans, præ dolore conſtitit:
Pennatum vt autem ſpiculum cernit, Papæ,
Ait, ala me aligeram graui exitio dedit.

Adagium Græcum, quod ex hoc item apologo ſumptū eſt, alio diximus loco.

Mulierem ornat ſilentium. 97

Sophocles in Aiace flagellifero,
-γυναιξὶ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει. id eſt,
Decus addit vſque fœminis ſilentium.

Sententia prouerbialis, quam Seruius in primum Æneidos citat ex Sophocle. Mulier animal natura loquax, nulla re magis cohoneſtatur quàm ſilentio, maxime apud viros, quum de rebus ſeriis agitur. Sumptum eſt ex Homero, apud quem eſt non ſemel illud,

-μῦθος δ' ἄνδρεσσι μελήσει. id eſt,
-fueritque viris oratio curæ.

Nec diuus Paulus ius facit mulieribus vt vel in Eccleſia loquantur, ſed domi viros ſuos interrogent.

Imitabor nepam. 98

Imitari Nepam dicitur qui retrocedit. Id erit prouerbialius ſi torqueatur in eum qui in deterius vſque degenerat, *ὅτι τὰ Μασδραβιόλαι*. Nam nepa, quemadmodum author eſt Feſtus Pompeius, Afrorum ſydus, appellatur cancer, vel, vt quidam putant ſcorpius, qui & ipſe retrogradus eſt. Nonius Marcellus negat eam vocem aliud ſignificare quam ſcorpium, ex M. Tulii De finibus libro quinto, Serpere anguiculos, natare anaticulos, volare merulas, cornibus vti videamus boues, nepas aculeis: ſuam denique cuique naturam eſſe ad viuendum ducem. Citat & Manilium,

-ad ſydera vectam
Erigonen, ictuque nepam, ſpolióque leonem.

Hæc Nonius. At ſi nepa nihil eſt quàm ſcorpius, mirum cur Cicero maluerit dicere nepam. Quanquam ſcorpio quoque peculiare eſt retrocedere, ſiquid offendat, & cancer ictu vulnerat. Plautus in Caſina, Retrouerſum cedam ad parietem, Imitabor nepam.

Quod alius condiuit coquus, aliter condiam. 99

Vbi quis rem omnem nouat ac perturbat, cōueniet Plautinum illud ex eadem tabula, non dubium quin prouerbiali dictum forma,

Ibo intro, vt id quod alius condiuit coquus, ego nunc viciſſim
Vt alio pacto condiam: quicquid prandii eſt, vt paratum ne ſiet,
Siétque ei paratum, quod paratum non erat.

Odi puerulos præcoci ſapientia. 100

Apuleius in apologia ſecūda, verſiculum hunc neſcio ex quo poeta citat, ceu vulgo celebrem,

Odi puerulos præcoci ſapientia.

Vulgo inualuit opinio vt credant puerulos maturius ſapientes, aut non fore vitales, aut dementes futuros ſimulatque ad ætatem maturam peruenerint. Plinius libro 7, refert, Catonem Cenſorium velut ex oraculo prodidiſſe, ſenilem iuuentam præmaturæ mortis eſſe ſignum. Et apud Senecam libro controuerſiarum 2, controuerſia prima, Ceſtius de ingenio Alfii Flauii prædicare conſueuit, tam mature magnum ingenium non eſſe vitale. Talem puerum Sophocles *αἰδρεῖα δὲ* vocat. Citatur autem hic verſiculus ab interprete Pindari in Pythiis, hymno 2, *τὸν αἰδρείᾳ δεσπότης ἀπώλεσεν*, id eſt, Puerum viridem dominus ipſe perdidit. *αἰδρεῖα δὲ* vocat, quòd ætate puer, viri ſapientia præditus eſſet. Adaptare licebit ad diſcipulū qui in ipſis ſtatim rudimentis ſibi placeat. Ariſtoteles lib. Rhet. 2. refert hanc ſententiam ex poeta neſcio quo,

Οὐ χρὴ ποθ' ὅστις ἀρτίφρων πέφυκ' ἀνὴρ
Παῖδας περισσῶς ἐκδιδάσκεσθαι σοφούς. id eſt,
Quiſquis ſapit, non vnquam oportet plus ſatis
Docendo pueros, mox philoſophos reddere.

CHILIADIS QVARTAE CENTVRIA II.

Δούρειος ἵππος. 1

Δ Ούρειος ἵππος, id eſt, Dureus equus, de clãdeſtinis inſidiis dicebatur: aut vbi repẽte complures apparerent qui latebant antea. Sumptũ ab equo Homerico, in quo Græcorum proceres abditi, repente proſilientes, Troiam ceperunt. Hunc Homerus durateum appellat, vt Odyſſeæ θ, quòd trabibus eſſet contextus:

Αἶσα γὰρ ἦν ἀπολέσθαι ἐπὴν πόλις ἀμφικαλύψῃ
Δουράτεον μέγαν ἵππον, ὅθ' εἵατο πάντες ἄριστοι
Ἀργείων, Τρώεσσι φόνον καὶ κῆρα φέροντες. id eſt,
Fatum enim erat perituram vrbem, ſimul ingrederetur
Durateus præcelſus equus, qui clauſerat omnes
Primores Danaûm, luctumque necémque ferentes
Troianis.

Plutarchus in vita Themiſtoclis, narrat illum aliquando dono rogaſſe equum à Philide nutritore equorum. Eum is vbi negaſſet, comminatum fuiſſe ſe breui ex illius domo facturum equum *δουράτεον*, ſignificans ſe crimina ipſius ac domeſticorum prolaturum in lucem. Nec inſcitum fuerit ſiquis ludum alicuius eruditi, durateum equum appellet, quòd ex eo breui tempore ſummi viri prodierint. De laudatis viris qui ſubito alicunde emerſerunt, apud eruditos frequens eſt, vt ex illius domo velut ex equo Troiano prodiiſſe dicantur. M. Tullius Philippica ſecunda, ad egregii facinoris ſocietatem retulit, In huius me conſilii ſocietatem, tanquam in equum Troianum, includi cum principibus non recuſo. Ariſtophanes in auibus prouerbium detorquet in emphaſim roboris ac magnitudinis,

Ἵππων ὑπόντων μέγεθος ὅσον ὁ δούρειος.

Interpres admonet alluſum ad equum æreũ inſigni magnitudine, qui in acropoli ſtabat, Palladi dicatus à Charidemo, quod ipſa teſtabatur inſcriptio. verùm is ad imitationem equi Troiani compoſitus erat. M. Tullius actione in C. Verrem ſexta Troianum equum accipit pro extrema calamitate: Quem concurſum factum in oppido putatis? quem clamorem? quem porro fletum mulierum, qui viderent equum Troianum introductum, vrbem captam eſſe dicerent, &c. Portas per quas introductus fuerat equus durius, Homerus Iliados γ *σκαιάς*, hoc eſt ſiniſtras, appellat, quòd læua mente Troiam equum illum induxerint in ciuitatẽ. Idem pro Muræna dicit equum Troianum intus eſſe, quum ſentit Reipublicæ periculum eſſe à ciuili diſcordia. Intus, inquit, intus inquam eſt equus Troianus, à quo nunquã me conſule dormientes opprimemini. Idem pro M. Cælio, An equus Troianus fuerit, qui tot inuictos viros muliebre bellum gerentes tulerit ac texerit?

Quum adſit via, ſemitam quæris. 2

Ὁδοῦ παρούσης τὴν ἀτραπὸν ζητεῖς. id eſt,
Quum præſto ſit via, tu requiris ſemitam.

Citatur ab Euſtathio in Odyſſeæ ν. Eſt autem *ἀτραπὸς* ſemita quæ diuerſa ſit à via plauſtrorum, quam regiam vocant. Côueniet adagium in tergiuerſatores, qui quo præſens negotiũ ſuffugiant, diuerticula captant.

E culmo ſpicam coniicere. 3

Euſtathius Odyſſeæ ξ, enarrans hunc verſum, quem nos alio citauimus loco,

Ἀλλ' ἔμπης καλάμην γέ σ' ὀΐομαι εἰσορόωντα
Γιγνώσκειν,

oſtendit Vlyſſem ad prouerbium alluſiſſe, quod plene ſic efferatur, *ἐκ καλάμης δῆλός ἐστιν ὁ τεθερισμένος στάχυς.* id eſt, Ex culmo perſpicitur ſpica demeſſa. Etiam in ſene apparet cuiuſmodi fuerit iuuenis. Meminit huius loci Ariſtoteles libro Rhetoricorum γ, indicans per metaphoram ſenectutem dictam culmum.

Βυσσοδομεύειν. 4

Βυσσοδομεύειν frequenter eſt apud Homerum, non citra prouerbii ſpeciem, pro eo quod eſt alto pectore moliri quippiam, & clanculum in animo ſtruere inſidias. Tranſlatum à fundamentis ædificiorum quæ profunde iaciũtur. Odyſſeæ ρ

Ἐσθλ' ἀγορεύοντες, κακὰ δὲ φρεσὶ βυσσοδόμευον. id eſt,
Dicebant bene, ſed mente alta praua ſtruebant.
Idem alibi,
-δόλον φρεσὶ βυσσοδομεύων. id eſt,
-fraudem alta mente volutans.

Accerſitum malum. 5

Ἐπισπαστὸν κακόν, id eſt, Accerſitum malum, dicitur cuius ipſe tibi cauſam præbueris. Homerus Odyſſeæ σ,

Ἦ τάχα Ἶρος ἄιρος ἐπισπαστὸν κακὸν ἕξει. id eſt,
Næ mox perditus Irus habebit quod ſibi quærit
Vltro malum.

Eurymnus. 6

Εὔρυμνος, id eſt Eurymnus, dictus eſt olim prouerbio qui per calumniam conaretur fidos amicos inter ſeſe committere. Nam hic quum moliretur ſerere diſſidium inter Caſtorẽ & Pollucem, alterum apud alterum inſimulans, pòſt deprehenſus, vtrique grauiſſimas pœnas dedit. Hoc autem fere ſolet accidere iis qui malis artibus ſtudent dirimere eos quos inſolubili vinculo natura copulauit, vt vxorem & maritum, parentem & filium, ac fratres. Fit enim vt hi redeant in gratiam, & præteritæ ſimultatis pœnas vtrique repetant ab authore. Id euenit Athenis Hyperbolo, qui Niciam ac Alcibiadem conatus eſt committere.

A furiis oriundus. 7

Ἐριννύων ἀπορρώξ, id eſt, A furiis profectus. Olim dicebatur tetra fœdaque ſpecie, quique *μανικὸν βλέπει*, quemadmodum ait Ariſtophanes. Item quod noxium & exitiale ſit, id à furiis ortum aiunt: quemadmodum Aiax in tragœdia,

Ἆρ' οὐκ Ἐριννὺς τοῦτ' ἐχάλκευσε ξίφος; id eſt,
Annon mucronem hunc furia cudit tartari?

Similes videntur captiuis ex Pylo. 8

-ἐοίκασι Τοῖς ἐκ Πύλου ληφθεῖσι τοῖς Λακωνικοῖς. id eſt,
-captiuis mihi
Similes videntur è Pylo Laconicis.

Eſt apud Ariſtophanem *ἐν νεφέλαις*. Dici ſolitum de iis qui vultu ſunt miſerando, nempe pallidi, ſqualidi, macilenti. Pylus ciuitas quæpiam Laconicæ, quam obſeſſam Cleon expugnauit. Qui verò ſuperfuerant à cæde, ſecum abduxit Athenas extenuatos, confectos, pallidos, deformi ſpecie. ſicuti cõſentaneum eſt accidiſſe tum ob diutinam obſidionem, præſertim in inſula deſerta, quæ rerum neceſſariarum copia maligne ſuppeditabat: tum quòd poſt expugnatã vrbem complures dies in vinculis habiti fuiſſent. Hæc ferme Zenodotus. De Pylo dictũ eſt nobis aliàs in prouerbio, Pylus ante Pylũ.

Γύργαθον φυσᾷς. 9

Γύργαθον φυσᾷς, id eſt, Gyrgathum ſpiras. In inſanum fruſtráque vociferãtem iaciebatur. Gyrgathus lectus eſt in quo paralytici, menteque capti, quique vocantur dæmoniaci, vincti iactant ſeſe, multa minitantes, ſed fruſtra. Conueniet igitur in atroces ſine viribus iras. Heſychius indicat gyrgathõ dici vas quoque in quod piſtor coctos reponit panes. Græca vox à voluendo dicta videtur.

Decora teipſum. 10

Γέραιρε σεαυτόν, id eſt, Honeſta teipſum. locus prouerbialis in eum qui ſe magnificentius gereret. Nam *γεραίρειν* venerari eſt, & honorem habere.

Byzeni libertas. 11

Βυζηνοῦ παρρησία, id eſt Byzeni libertas, vbi quis audacius liberiuſque loquitur. A Byzeno quodam Neptuni filio, cui mos fuerit mira in dicendo libertate vti. Stephanus commemorat *Βυζάντα* Scythiæ ciuitatem, vnde Byzeni. Eius gentis peculiare eſt intrepide loqui.

Ἀχειρόγελως. 12

Ἀχειρόγελως prouerbiali nouóque compoſito verbo dicebatur nugator, quique rebus ineptis oblectaretur. Nã *ἀχειρόγελως* perinde ſonat quaſi dicas temere ridentem: quod vitii vel ſtultitiæ ſignum eſt, vel dementiæ.

Protinus apparet quæ plantæ frugiferæ futuræ. 13

Αὐτίκα ἃ φυτὰ δῆλα ἃ μέλλει κάρπιμ' ἔσεσθαι. id eſt,

Protinus apparet quæ fructum planta datura eſt.

Vel in pueris elucet indoles futuræ probitatis. Protinus in diſcipulo præſentire licet profectum futurum.

Periit ſus. 14

Ἀπόλωλεν ὗς, καὶ τάλαντον, καὶ γάμος. id eſt,

Periit mihi ſus, & talentum, & nuptiæ.

Dici ſuetum vbi quis fruſtratus perdidiſſet operam impenſam. Natum a quodã, qui quũ apparaſſet ad nuptias omnia, non eſt eas aſſequutus. Affine illi, Oleum & operam perdidi.

Ἀμφιθαλὴς ἔρως. 15

Ἀμφιθαλὴς ἔρως, id eſt, Vtrinque florens amor, olim dicebatur quoties vterque pariter eſſet incolumis, ac mutuo reſponderet amore. Nam dimidiati dicimur, quoties amicus diſtrahitur, velut altera pars noſtri. Extat apud Ariſtophanem in Auibus in calce fabulæ. Talem amorẽ in Eunucho optat Phædria, Vtinam eſſet mihi pars æqua amoris tecum. Congruit huic Pindaricũ illud in Pythiis, φιλέων φιλέοντ', ἄγων ἄγοντα προφρόνως, id eſt, Amãns amantem, & ducens ducentem libenter.

Ex amphitheto bibiſti. 16

Ἀμφίθετον ἔπιες, id eſt, Ex amphitheto bibiſti. Dicebatur in eum qui meracius ac largius potaret. Amphithetum enim erat poculi genus, ita factum vt quauis ex parte poſitum ſtaret, nullumque certum haberet fundũ. Probabilius eſt quod inter varia addit Heſychius, amphitheton eſſe poculũ quod ob magnitudinem ambabus tollitur ac reponitur. id Hollãdi nautæ vocant buſam.

Pronomi barba. 17

Προνόμου πώγων, id eſt, Pronomi barba, de prælonga dicebatur. Ariſtophanes in Concionatricibus,

Ἀργύρριος γοῦν τὸν Προνόμου πώγων' ἔχων λέληθε. id eſt,

Hucuſque latuit ergo Pronomi Argyrrhium

Geſtare barbam.

Pronomus tibicen quiſpiã fuit prolixa barba, geſtam ine nõ admodum appoſito profeſſioni. quandoquidem tibicinum mollitiem etiam prouerbia notãt. Argyrrhius exercitus dux quiſpia fuit effœminatus & cinædus, nihil habens viri præter barbam. Taxatur eodem in loco Epicratis oratoris cuiuſdam barba, cui ob id ipſum vulgari ioco cognomẽ inditum σακεσφόρος, teſte ſenatio, quem Ariſtophanis interpres citat ex Platone comico,

Ἄναξ ὑπήνης Ἐπίκρατες σακεσφόρε. id eſt.

Rex barbæ Epicrates ſcutifer.

Barbam ob ſimilitudinem ſcutum vocat, vt & alibi,

Ἄγαμαι δὲ μάλιστ' αὐτὸν τῆς γενειάδος ἕχοντα.

Ariſtophanes in eundem,

Κἀγώ γ' Ἐπικράτους πώγωνα κάλλιον. id eſt,

Mihi barba multo pulchrior atque Epicratis.

Conuenit igitur in quoſdam, qui alioquin molliſſimi, vultus veſtiumque ſeueritate, vitæ continentiam præferunt. Eſt frequens iocus apud Lucianum in barbam philoſophorum. itidem apud Horatium,

-iuſſit ſapientem paſcere barbam.

Martialis item in huiuſmodi quendam iocatur.

Omnibus veſtigiis inquirere. 18

Πᾶσιν ἴχνεσι ζητεῖν, id eſt, Omnibus inquirere veſtigiis, dicitur qui ſumma cura ſummáque diligẽtia rem perueſtigat. Metaphora ſumpta eſt à venatoribus. M. Tullius actione in Verrem quarta, Ex iſtis etiam tu rebus effugere te poſſe cõfidis? quum te nos nõ opinione dubia, ſed tuis veſtigiis perſequamur, quæ tu in tabulis publicis expreſſa ac recẽtia reliquiſti. Rurſus in eadẽ, Vt omnes mortales iſtius auaritiæ nõ iã veſtigia, ſed ipſa cubilia videre poſſint. Itẽ actione ſexta, Illos ego accuſatores puto fuiſſe qui huiuſmodi hominũ furta odore aut alicubi leuiter preſſo veſtigio perſequebantur. Nam nos quidem quid facimus in Verre, quem in luto volutatũ totius corporis veſtigiis inuenimus? In Oratione pro Cluentio, Quid? Albiana pecunia veſtigiiſne nobis odorãda eſt, an ad ipſum cubile vobis ducibus venire poſſumus? Et paulo pòſt, Cluẽtii nummus nullus iudici datus vllo veſtigio reperitur. In Piſonẽ, An verò tu parum putas inueſtigatas eſſe a nobis labes imperii tui, ſtragéſque prouinciæ quas quidem nos non veſtigiis odorantes ingreſſus tuos, ſed totis volutationibus corporis & cubilibus perſequuti ſumus.

Apros immittere fontibus. 19

Qui ſibi acceſſit optátve perniciẽ allaturã, in hunc quadrat Vergilianum illud,

-& liquidis immiſi fontibus apros.

Neque enim id ſine prouerbii ſpecie dictum apparet: ſiquidem apri non tantum bibunt è fonte impreſſis pedibus, verumetiam volutant ſeſe.

E canis podice. 20

Ἐκ κυνὸς πρωκτοῦ, id eſt, E canis culo. Dictum videtur à Luciano, pro eo quod eſt, rebus anxiis atque anguſtis, quòd ea pars arctior ſit huic animanti. quamobrem & excernunt difficilius. Nam Aſinum ſuum finit his verbis, ἐνταῦθα θεοῖς σωτῆρσιν ἔθυσα, καὶ ἀναθήματα ἔθηκα, μὰ Δία οὐκ ἐκ κυνὸς πρωκτοῦ, τὸ δὴ τοῦ λόγου, ἀλλ' ἐξ ὄνου περιεργίας, διὰ μακροῦ μὲν, καὶ οὕτω δὲ μόγις οἴκαδε ἀνασωθείς. id eſt, Hic diis ſeruatoribus rem diuinam feci, donáque ſuſpendi, nimirum non è canis podice, quemadmodum vulgo dici cõſueuit: quin magis ex aſini curioſitate, poſt multum denique temporis, idque etiã vix domum incolumis reuerſus. Vulgo iactatur & in Zenonem, teſte Laertio, quòd in canis poſtico de Republica conſcripſiſſet. vel quòd nimis anxie, vel quòd inepte. Verùm de hoc prouerbio meminimus alibi.

E cantu dignoſcitur auis. 21

Refertur & hoc à quibuſdam, etiamſi mihi nõdum apud idoneos authores repertum, E cantu dignoſcitur auis: alioqui non indignum quod in prouerbiorum ordinem allegatur. Senſus congruit cum illo, Qualis vir, talis oratio. Iactatur vulgo ſimillimũ huic, E plumis auẽ dignoſci, è cultu ſpectari vitam & ingenium hominis.

Canis ſæuiens in lapidem. 22

Κύων εἰς τὸν λίθον ἀγανακτῶν, id eſt, Canis indignans in lapidem. Competit in eos qui mali ſui cauſam imputant non ipſi authori, ſed alteri cuipiam. Veluti ſiquis iracundiæ vitium iuuentæ, non ſtultitiæ attribueret, vnde proficiſcitur. Plato libro de Repub. 5, damnans eos qui cæſorum cadauera deſpoliant, ait hos perinde facere vt ſolent canes, ſæuientes in lapidem, eo qui iecit omiſſo. Pacuuius apud Nonium, in Armorum iudicio, Nam canis quũ eſt percuſſus lapide, non tam petit illum qui ſe icit, quàm eum ipſum lapidem quo ictus eſt petit.

Profundum ſulcum. 23

Βαθεῖαν αὔλακα, id eſt, Profundum ſulcum. Refertur & hoc in adagiorum collectaneis. addunt dictum de iis qui cogitationibus profundis ac penitioribus rem expenderent. Sumptum eſt autẽ ex Aeſchyli tragœdia cui titulus ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας, in qua verſus hi dicuntur de Amphiarao,

Βαθεῖαν αὔλακα διὰ φρενὸς καρπούμενος,

Ἐξ ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα. id eſt,

Sulco è profundo pectoris fructum metens,

Rectæ vnde cogitationes germinant.

Citatur aliquot locis in Moralibus à Plutarcho, & à Platone ſecundo de Republica libro. Alluſit ad hoc prouerbium aliquot locis Marcus Tullius, vt in epiſtola ad Atticum libro quarto, Ne βαθύτης mea, quæ in agendo apparuit, in ſcribendo ſit occultior. Rurſus libro quinto, Admirabere meam βαθύτητα, quũ ſalui redierimus. tanta mihi μελέτη huius virtutis datur. Rurſum libro ſexto, epiſtola prima, Nam nulla re ſum delectatus magis, quàm meam βαθύτητα in Appio tibi, liberalitatem in Bruto probari vehementer gaudeo. Mihi videtur recte quadraturũ & in eos qui ſe metiuntur non ex aliorũ opinione, ſed ex recte ſecuſve factorum cõſcientia. Βαθύτης.

Herníoſus vſque ad gulam. 24

Ψωλὸς μέχρι τοῦ μυρρίνου, Hernioſus vſque ad gulam, quadrat in vehementer hernioſum. Carmen eſt apud Ariſtophanem in Equitibus,

Ψωλὸν γενέσθαι δεῖ σε μέχρι τοῦ μυρρίνου. id eſt,

Sis hernioſus oportet ipſam vſque ad gulam.

Ariſtophanis interpres oſtendit fuiſſe & apud Diphilum.

Benignior pellace vulpe. 25

Ὦ πλεῖον ἵλαος αἱμύλας ἀλώπεκος. id eſt,

Pellace quanto eſt blandior vulpecula.

De eo qui commodi ſui cauſa ſimulat beneuolentiam. Archilochi vulpeculam commemorat Plato lib. de Repub. 2, ἐπειδὴ τὸ δοκεῖν, ὡς δηλοῦσί μοι οἱ σοφοί, καὶ τὴν ἀλήθειαν βιᾶται καὶ

κύκλῳ περὶ ἑαυτὸν σκιαγραφίαν ἀρετῆς περιγραπτέον, τὴν δὲ τοῦ σοφωτάτου Ἀρχιλόχου ἀλώπεκα ἑλκτέον ἐξόπισθεν. id eſt, Itaque poſteaquàm opinio(quemadmodum declarant homines ſapientia præditi) etiam ipſam veritatem cogit, quod felicitatis eſt proprium, ad hanc ſanè prorſus incumbendum eſt: ac ſibi quiſque ceu veſtibulum ac virtutis vmbram circumponere debet, ſed ita vt ſapientiſſimi Archilochi vulpem à tergo trahat. Hæc ibi Glauco, laudans iniuſtitiam, quo Socratē ad iuſtitiæ prædicationem excitet. Archilochi vulpeculam commemorat & diuus Baſilius, cum aliàs, tum in libello ad nepotes ſuos, & Philoſtratus in imaginibus. Multi ſunt apologi de vulpis aſtutia: ex his quis ſit Archilochi, non ſatis liquet.

Non vt prior lædam, ſed vt iniuriam retaliem. 26

Senarium hunc quidam ex Olynthia Menādri citant, quidam ex Therſita Chæremonis,

Ὡς οὐχ ὑπάρχων, ἀλλ' ἀμυνόμενος. id eſt,

Vt qui prior nolim malo laceſſere,

Sed iam datum malo retaliem malum.

Conuenit cum illo Terentiano, Sic exiſtimet, reſpōſum, non dictum eſſe.

Non nauigamus ad Hippolaitas. 27

Οὐχ ἱππολαΐτας ἀσκωμεν πλῶμες. Equidem ad hunc modum reperio ſcriptum in vulgatis exemplaribus, verum ex his verbis non video quæ ſententia poſſit exſcalpi. Dicam igitur quid mihi vero proximum videatur, non quòd alios velim protinus ſequi meam diuinationem, ſed vt eruditis coniectandi veri qualemcunque ſuppeditem occaſionem. Quid ſi legas, Οὐχ ἱππολαΐτας ἀφειδεῖς πλῶμες, id eſt, Nō nauigamus ad eximios Hippolaitas: vt ſit admonentis, parcius vtendū eſſe rebus præſentibus. neque enim nauigari ad eum locum vnde rerum eiuſmodi copia exuberat, vt quod temere prodegeris, facile poſſis ſarcire. Nam in Græcorum commētariis hoc tantùm adſcriptum inuenio, ἐπὶ τῶν βραχέα κεκτημένων, id eſt, De iis qui pauca poſſidēt. Hippola verò vetuſtiſſima ciuitas fuit Laconicæ, non procul à mari, quam olim conſentaneum eſt ob portus commoditatem, mercimoniis floruiſſe. Meminit huius Pauſanias in Laconicis, his quidem verbis, καὶ ἐπὶ θαλάσσῃ ναὸς ἐστιν Ἀφροδίτης, καὶ ἄγαλμα ὀρθὸν λίθου. ἀπὸ δὲ τούτου τριάκοντα σταδίους, ἄκρα Ταινάρου, καὶ πόλεως ἐρείπια Ἱππόλας. ἔστι δὲ ἐν αὐτοῖς Ἀθηνᾶς ἱερὸν Ἱππολαΐτιδος. id eſt, Et ad mare templum eſt Veneris, & ſtatua recta lapidea. Hinc recedenti ſtadia triginta, oſtia ſumma Tænari, & ciuitatis Hippolæ ruinæ ſunt: & in his Mineruæ phanum Hippolaitidis. Meminit huius vrbis & Stephanus. Nequam prætermittam coniecturam, & illud excute lector, num pro Hippolaitas legendum ſit Hippobotas: is eſt populus Chalcidenſis, cuius meminit Plutarchus in vita Periclis, olim opibus, gloriáque cum primis clarus. Nam ipſum nomen, ab agrorum fertilitate inditum eſt, quaſi dicas equorum altricem, quorum regionem pulſis indigenis, & deducta colonia occuparunt Athenienſes. Huius rei mentionem facit & Herodotus in Terpſichore.

Epiphyllides. 28

Refertur & hic ſenarius Ariſtophanicus è comœdia quæ inſcribitur Ranæ, in prouerbia,

Ἐπιφυλλίδες ταῦτ' ἐστὶ καὶ στωμύλματα. id eſt,

Epiphyllides ſunt hæc & ampullæ meræ.

Epiphyllides. Eum aiunt conuenire in blandiloquos, & phaleris verborū inſtructos magis, quàm egregiis factis. Epiphyllides enim Græcis dicuntur minutiores botri maioribus adhærētes. Caliſtratus omnes minutulos racemulos Epiphyllidas appellari ſcribit, quòd ſub pampinis lateant. Nam hinc nomē quòd foliis adhæreant. Eſt autem id luxuriantis arboris argumentū. Theocritus in Aita meminit de puſtulis naſo innatis, quæ mendacem arguunt. Id ſuo loco dicetur.

Ἀπ' ἀκροφυσίων. 29

Ἀπ' ἀκροφυσίων, prouerbialiter dicebant pro eo quod eſt, recens ab officina profectum, perinde quaſi modo productū à follibus, ærariáque fornace. Nam ab his ſumpta metaphora. Ariſtophanes,

Ῥήματά τε κομψὰ καὶ παίγνια ἐπιδεικνύναι

Γαῖά τ' ἀπ' ἀκροφυσίων καὶ ἀπὸ καταβλημάτων. id eſt,

Dictáque ſplendida, & luſus oſtentare, omnia à follibus & archetypis. Porrò καταβλῆμα vocatur exemplar, & ſimulacrum, ad cuius imitationem pictores ac ſtatuarii ſignum effingunt ac repræſentāt. Vnde quod nuper natum eſt, id ἀπὸ τῶν καταβλημάτων venire dicitur. Κατα[...]

Super te hæc omnia leparge. 30

Ἀλλά σοι τάδε πάντα λέπαργε. id eſt,

Super hæc te cuncta leparge.

Hemiſtichium heroicum, dici ſolitum in eum cui ne poſt laborem quidem exhauſtum datur reſpirare. Tranſſumptum à bubus, quibus perfunctis iam agricolandi labore, labor is etiā reliquus eſt, vt aratrū, reliquáque inſtrumēta domū referant. Ea ſolent imponi qui ſit è duobus robuſtior. Taurū autem λέπαργον appellat, ob candorem pili. Videri poſſunt verba aſini ſub onere collabentis ad bouem, qui rogatus vt ſarcinæ partem reciperet, recuſauit, móxque deficiente aſino, coactus eſt totam ſarcinam vnà cum aſini pelle geſtare.

Laqueus auxiliari videtur. 31

Ἀμμὸς, ὡς ἔοικεν, ὁ πάγος, id eſt, Laqueus, ita vt videtur, & bono fuit. Dictitari cōſueuit quoties incōmodum alicui verteretur in bonum. Veluti ſiquis Turca bello captus, ſeruiret apud Chriſtianos, iſque hac occaſione noſtræ religionis ſacris initiaretur. Aut ſi diues ad inopiam redactus, hac occaſione fieret ex luxurioſo ſobrius, ex impio pius. Huc pertinet quod philoſophus ille, Zeno(ni fallor) dicebat, ſe tum proſpere nauigaſſe poſteaquam naufragium fecerat.

Ἀμυσὶ πίνειν. 32

Ἀμυστὶ πίνειν, dicuntur qui hauſtim auidéque bibūt, nec inter bibendum, ſpiritum reciprocant, ſed potum in aluum nō ſecus atque in dolium infundunt. Sonat autem ἀμυστὶ quaſi dicas, citra ſuctum. Traduci poterit ad eos qui ſermonem nullo delectu, nimis auide accipiunt. Aut qui immodica lectione obruunt ingenium: quum magis expediat, ſubinde cogitationem admiſcere lectioni. Similis potatio Græcis dicitur ἄμυστις, quòd inter bibendum labia non claudantur.

Amphidromiam agis. 33

Ἀμφιδρομίαν ἄγεις, id eſt, Amphidromiam agis. Adagium ad varios vſus poterit accommodari: vel ad eos qui pueros oſtentant, ac circunferunt, aut munuſcula captant, ambiuntque. Sumptū à priſca cōſuetudine, qua mulieres quæ in partu adfuiſſent, & in obſtetricādo iuuiſſent, quinta pòſt die manus abluere ſolēt, ac puerum curſu laribus circūferre. Eóque die munuſcula miſſitabātur à cognatis, ſepiæ plerunque & polypi, decimo à partu die nomen indebatur infanti. De munuſculis huiuſmodi meminit & Terētius in prima Phormionis ſcena. Et Plautus in Truculēto, in qua fabula Phroneſiū meretrix Dinarcho cupienti accumbere in ſacrificio pro puero accitio, iubet potius illud agat quod quinto die fieri conſueuit. Quanquam Heſychius Amphidromiam ſeptimo die ſcribit celebrari ſolitam. Plato in Theæteto, τὰ ἀμφιδρόμια vocat genere neutro. Idē facit Ephippus apud Athenæum libro Dipnoſophiſtarum nono.

Canens vitæ palmum. 34

Ἄδων τὴν σπιθαμὴν τοῦ βίου τοῦ ἀνήθου, id eſt, Canens vitæ palmū ad anethū. De parco dictum, qui re tenus leuiculáq; tranſigit vitā, atque interim exiſtimat ſe laute viuere. Morē hunc quibuſdam eſſe videmus, vt quum nihil apponant in menſa quod edi poſſit, ne ieiunum omnino cōuiuium appareat, varias narrent fabulas, aut cantilenas, vt his modis ciborum obliuionem inducant conuiuis.

Qui non litigat, cœlebs eſt. 35

Diuus Hieronym[us] tanquā prouerbio iactatū citat, Qui nō litigat, cœlebs eſt. Indicat adagiū, rixoſum eſſe omne coniugium, nec eſſe trāquillam vitam niſi in cœlibatu. Iuuenalis,

Semper habet lites alternáque iurgia lectus

In quo nupta iacet, minimum dormitur in illo.

Aſtipulantur huic ſententiæ verſus aliquot prouerbiales,

Χειμὼν κατ' οἴκους ἐστὶ ἀνδράσι γυνή. id eſt,

Mulier in ædibus atra tempeſtas viro. Item,

Ζῆλος γυναικὸς πάντα πυρπολεῖ δόμον. id eſt,

Incendit omnem fœminæ zelus domum.

Item,

Οὐδὲν γυναικὸς χεῖρον οὐδ' ἢ καλῆς. id eſt,

Muliere nil eſt peius, atque etiam bona.

Sed Heſiodus,vt modeſtius,ita verius,opinor,
Οὐ μὲν γάρ τι γυναικὸς ἀνὴρ ληΐζετ' ἄμεινον
Τῆς ἀγαθῆς, τῆς δ' αὖτε κακῆς οὐ ῥίγιον ἄλλο. id eſt,
Sors potior muliere proba non obtigit vnquam
Vlla viro,contráque mala nil tetrius vſquam eſt.

Præſtat vni malo obnoxium eſſe quàm duobus. 36

Ariſtophanes in Concionatricibus ſenarium hûc prouerbialem refert,
Ἑνὶ γὰρ ξυνεῖναι κρεῖττον ἢ δυοῖν κακοῖν. id eſt,
Vni quàm geminis præſtat inuolui malis.
Quoties vtrunque malum euitari non poteſt, danda tamen opera quò declinemus alterum, & in id quod minus habeat incommoditatis incurramus.

Vtrunque. 37

Enarrator Apollonii citat hunc ex Callimacho verſiculû,
Ἀμφότερον, κέντρον τε βοῶν καὶ μέτρον ἀρούρης. id eſt,
Vtrunque eſt,ſtimuluſque boum,menſuráque terræ.
Dici poteſt de re quapiam ad diuerſum vſum accommodabili: quemadmodum ſuperius oſtenſum eſt de gladio Delphico. Sentit autê Callimachus de virga quam ἄκαιναν Græci vocant,Latini,ni fallor, decempedam. eam aiunt à Theſſalis inuentam, pedum longitudine decem. Hac eadem paſtores pedi vice conſueuerunt vti.

Chius cacans. 38

Χῖος ἀποπατεῖ,id eſt,Chius cacans.Ariſtophanis interpres in Pacem, indicat prouerbio iactatum in eos qui contaminarent conſpurcarêntque ciuitatem. Nam hac occaſione cõſueuerunt calumniam ſtruere Chiis. Vnde non perperã accommodabitur & in illos qui captata occaſione calumniantur aliquem. quemadmodum lupus Æſopicus agnum accuſat quòd ſibi bibenti turbarit aquã. Ariſtophanes in ea quam modo citaui fabula,
Ἡ πόλις ἡ Χίων διὰ τὸν σὸν πρωκτὸν ὄρνις.
Probabile eſt,adagium ab euentu natum quem refert Plutarchus in Apophthegmatibus Laconicis. Chii quû apud Lacedæmonios peregrinarentur, poſt cœnam vomuerunt in curia Ephororum. quorû apud eam gentem erat ſumma authoritas:quin & in horum cathedras in quibus ſedere conſueuerunt, incacarunt. Ac primum quidem diligenter inquiſitio facta eſt,quinã hoc deſignaſſet ſcelus, ſeueriter animaduerſuris ſiquis ciuium hoc perpetraſſet. Vbi ſenſerunt id à Chiis factum,per præconem edixerunt, Chiis permiſſum eſſe intemperanter agere.

Furari littoris harenas. 39

Littoris harenas furari dicitur qui rem ab omnibus neglectam & incuſtoditam tollit. Ouidius in Amoribus,
Ille poteſt vacuo furari littore harenas,
Vxorem ſtulti quiſquis amare poteſt.
Cõueniet cum illo quod alibi retulimus ex Ariſtotele, ἐν θύραις τὴν ὑδρίαν, id eſt, in foribus aqualê. Aptius per negationê vſurpabitur prouerbium, vt, Quis littoris harenas furetur?

Colubrum in ſinu fouere. 40

Ὄφιν ἐν τῷ κόλπῳ θάλπειν, id eſt Serpentem in ſinu fouere, dicitur qui complectitur amore, ſtudióque proſequitur hominem ingratum, & aliquando per occaſionem nociturum. Sumptum eſt ab apologo quodã, qui Æſopi nomine fertur. eum Gabrias quidam iambis expreſſit in hunc modum,
Ἔθαλπέ τις γεωργὸς ἐν κόλποις ἔχιν
Ὥρᾳ κρύους· ὁ δὲ θερμανθεὶς,
Ἔπληξε τὸν θάλψαντα, κἀκτείνει τάχος.
Οὕτω κακοὶ πείσουσι τὰς εὐεργέτας. id eſt,
Sinu fouebat quidam agricola viperam
Gelu rigentem:at hæc calorem vt ſenſerat,
Ferit fouentem,maxque perimit vulnere.
Ingrati ad hunc benemeritos tractant modum.
Eſt & alter apologus,de gallina fouente ſerpentis oua, quam admonet hirundo ne in ſuam perniciem foueat.

Præter Sibyllam leget nemo. 41

Diuus Hieronymus irridens Iouiniani ſtylum,vt perturbatum & obſcurum,ſcribit Plautinarum literarum illud in eum quadrare, Has præter Sibyllam leget nemo. Eſt autem hic locus in Pſeudolo Plautina,vbi quidam literas ab amica ſcriptas irridens,notulis malè concinnatis(cuiuſmodi ferme ſcriptura mulierum)Quærunt,inquit,hæ literæ ſibi liberos. alia aliam ſcandit. Has quidem pol credo nemo niſi Sibylla legerit: interpretari alium poſſe reor neminem. An obſecro hercle habent quoque gallinæ manus? Nam has quidem gallina ſcripſit.

Nihil profuerit bulbus. 42

Athenæus Dipnoſophiſtarum libro ſecundo, ſenarium hunc prouerbii nomine refert,
Οὐδέν σ' ὀνήσει βολβὸς ἂν μὴ νεῦρ' ἔχῃς.
Neruis carentem iuuerit bulbus nihil.
Martialis item,
Nil aliud bulbis quàm ſatur eſſe potes.
Bulbus autem ad iritandam venerem valet. Licebit ad verecundiorem vſum trahere, Nihil prodeſſe ſtudium, ni vis adſit ingenii.

Quæ dantur. 43

M. Tullius libro epiſtolarum ad Atticum ſexto, δυσχερὲς ἀλόγως εἰ αἰτίας, ἐπεκτεῖν, Αἰσχρὸν τοι δυρόν τι ἐάσειν. Mêque obiurgauit veteri prouerbio, τὰ μὲν διδόμενα. Vtitur eodem & alio quodam loco. Non admodû liquet quid ſibi velit, niſi quod coniicere licet, τὰ μὲν διδόμενα, verſum eſſe poetæ cuiuſpiam. eſt enim hemiſtichium iambicum, quod admonet, quod à fortuna datur, id boni conſulendum eſſe,& ferendum æquo animo quod mutari non queat. Plato in Gorgia videtur indicare prouerbium, νῦν δὲ ἐψεύσθην, καὶ ὡς ἔοικεν, ἀνάγκη μοι κατὰ τὸν παλαιὸν λόγον, τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν, καὶ τοῦτο δέχεσθαι τὸ διδόμενον παρὰ σοῦ, id eſt, Nunc autem mendacio deluſus ſum,atque,vt videtur,neceſſe eſt mihi,iuxta vetus prouerbium, quod adeſt boni cõſulere,idque quod abs te datur accipere. δῶρον σοὶ ὃ, & δῷς ἑκών, alibi dictum eſt. Eódem pertinet, Vt poſſumus, quando vt volumus non licet.

Sydera addere cœlo. 44

Addere cælo ſydera, pro eo quod eſt, adiungere quibus ipſis ſumma eſt copia, prouerbiali ſchemate dictum vel illud ſat ſigni fuerit, quòd Ouidius ſecundo Elegiarum amatoriarum libro, duobus prouerbiis intertexuit,
Quid folia arboribus, pleno quid ſydera cælo,
In freta collectas alta quid addis aquas?

Pamphili furtum. 45

Παμφίλου τοσπασμός, id eſt, Pamphili ſublatio. Pãphilus hic, veteris comœdiæ conuiciis notatus eſt quòd ærarium expilaſſet. Conuenit in peculatores qui è publico ſuffurantur.

Pegaſo velocior. 46

Πηγάσου ταχύτερος, id eſt, Pegaſo velocior. Hyperbole prouerbialis de prævelocib⁹. Nota fabula de equo alato. Ita Pindarus Olymp. hymno 9, καὶ ἀγάνορος ἵππου θᾶσσον καὶ ναὸς ὑποπτέρου, id eſt, Velocius & generoſo equo & alata naue.

Crepitu probabis. 47

Πλαταγῇ δοκιμάσεις, id eſt, Plataga probabis. De iis qui ridicule explorant alterius in ſeſe animum. Sumptum à vulgari ioco puellarum, quæ impoſito pollici medióque digito papaueris folio palmam illidunt: quod ſi crepuerit, amoris argumentum eſt: ſin minus, non amantis indicium. Id Suidas indicat fieri ſolere folio papaueris aut anemonæ, quod πλαταγώνιον dicitur, à πλατάγω, id eſt à ſtrependo. Alluſit ad prouerbium Ammianus lib. 14, Quod quum verè & ex animo dicitur, ſolet amor ex leui crepitu monſtrari. Vnde locus erit prouerbio, vbi ex dicto ſimplici deprehenditur animus hominis. Apud alios πλαταγὼ reperio pro inſtrumêto quo mouemus ſtrepitum, & πλαταγεῖν pro crepitum mouere.

Multa docet fames. 48

Πολλῶν ὁ λιμὸς γίγνεται διδάσκαλος. id eſt,
Fames magiſtra eſt artium complurium.
Ouidius,
Ingenium mala ſæpe mouent.
Perſius,
ingenique largitor
Venter, negatas artifex ſequi voces.

Multorum feſtorû Iouis glandes comedit. 49

Πολλῶν πανηγύρεων Διὸς βαλάνους ἔφαγε, id eſt, Multorum feſtorum Iouis glandes comedit. De ſene longóque plurimarum rerum vſu docto: perinde valet quaſi dicas, multas vixit olympiadas. Quercus autem Ioui ſacra: vnde nuces iuglãdes. Simili ioco & hodie dicunt noſtrates, Comedit multa oua paſchalia: ſenem indicantes.

Prodico doctior. 50

Προδίκου σοφώτερος, id eſt, Prodico doctior. Aiunt hūc Prodicum in diiudicandis litibus & arbitriis inter diſſentientes amicos acerrimi fuiſſe iudicii. Ariſtophanes in Centauro, citante Suida,

Ἐγὼ γάρ, εἴ τις ἀδικεῖ, δίκαι ἄλλων
Δοῦναι πρόδικον. id eſt,

Ego nanque, ſiquis præter æquum fecerit,
Prodicum volo negotium cognoſcere.

Subeſt autem alluſio ad vocabulū hominis: Prodicus enim veluti præiudicatorē ſonat, qui antè de lite pronunciet, quam ad iudices delata ſit. Fuit huius nominis & ſophiſta quidam, cuius meminit Plato locis aliquot.

Mendico ne parentes quidem amici ſunt. 51

Πτωχῷ φίλοι οὐδ' οἱ γεννήτορες, id eſt, Mendico ne parentes quidem amici ſunt. Diuitiæ conciliāt amicos: paupertas nec illos habet amicos quos natura coniunxit. Tantum valet in hominum vita, cuius momentum oportuit eſſe leuiſſimum, ſi res non ex noſtris cupiditatibus, ſed ex vſu metiremur.

Malus ianitor. 52

Πυλωρὸς κακός, id eſt, Ianitor malus: id eſt, indiligens præfectus, aut cuſtos. Natum à dicto Thericyonis cuiuſdam, qui quū videret Philippi copias Iſthmicas anguſtias occupaſſe, ſic ait, κακοὺς πυλωροὺς ὦ Κορίνθιοι ἡ Πελοπόννησος ἔχει, id eſt, Malos ianitores vos ô Corinthii Peloponneſus habet. Siquidem anguſtias locorum, Græci pylas (id eſt portas) appellāt. Refertur à Plutarcho in Apophthegmatis.

Audi chelidonem. 53

Ἄκουε χελιδόνος, id eſt, Audi chelidonem. Id eſt, in tempore curato tua negotia. Quidam à theologo quodam ortū autumant nomen Chelidoni. nam aiunt huic fuiſſe morē, obſervatis prodigiis colligere rerum exitus. Atque huius opinionis author citatur Mnaſeas Patrenſis ἐν τῷ περὶ … Nōnulli volunt ad auem hirundinem referri, quòd ſtridula ſit & lugubris, ſiue quòd veris prænunciet aduentum.

Ominabitur aliquis te conſpecto. 54

Σημειώσεταί τις σε ἰδών, id eſt, Qui te conſpexerit, augurium poterit capere. Dici conſueuit in deformes, fœdoque aſpectu. Veteres ex primo hominis occurſu ſumebāt omen. Occurrere formoſo, felix omen habebatur: occurrere deformi nigróque, contra. Romanus quidam imperator (Hadrianus, opinor) vt erat omnium ſuperſtitionum obſeruantiſſimus, ex Mauri cuiuſdam ſcurræ occurſu mortem ominatus eſt. Ille iuſſus abire, dictum addidit ominoſius, Totum viciſti, totum feciſti: nunc deus eſto. Nam imperatores defuncti, ſolennibus quibuſdam ceremoniis referebantur in numerum deorum. Iuuenalis,

Et cui per mediam nolis occurrere noctem.

Non admodum miſces. 55

Οὐ μάλα κυκᾷς, id eſt, Nō admodū miſces. Id eſt, nō multum potes neque prodeſſe, neque nocere. Pericles dictus eſt totam miſcuiſſe Græciam eloquētia ſua, quòd arbitratu ſuo verſaret omnia. Et apud M. Tullium omnia miſcere dicuntur qui immodica potentia perturbant rempublicam.

Miſcere omnia.

Aſini cauda, &c. 56

Ὄνου οὐρὰ κόσκινον οὐ ποιεῖ, id eſt, Aſini cauda nō facit cribrum: vbi quis ad hoc aut illud dicetur inutilis. Cribrum è pilis equinis fieri conſueuit, non è villis aſininæ caudæ. Suſpicor hoc ex huius ætatis fæce ſumptum ab Apoſtolio.

Ipſo cratere. 57

Αὐτῷ κρατῆρι τὰ κακά, id eſt, Ipſo cratere contingant mala. Dictitari ſolitum de iis in quos recidit quod per inſidias in alios moliebantur. Craterem enim quaſi malorum fontē vocat, vnde κρατὴρ κακῶν, id eſt, crater malorum, de quo dictum eſt aliàs.

Gutta vini, &c. 58

Σταλαγμὸς οἴνου μιχθεὶς χεῖται ὕδατι πολλάκις, id eſt, Gutta vini non miſcetur aqua ſæpius infuſa. Quum paululo boni nimia mali vis admiſcetur. Diluitur enim & euaneſcit ſi pauxillum vini plurima corrumpas aqua.

Bos porrecto vltra Taygetū capite. 69

Ταῦρος ὑπερκύψας τὸ Ταΰγετον ἀπὸ τοῦ Εὐρώτα πίνει, id eſt, Taurus porrecto vltra Taygetum capite bibit ex Eurota. De re vehementer abſurda. Simillimum illi, Quid ſi cælum ruat? Natū ex apophthegmate Geradæ Lacedæmonii: is ab hoſpite quopiam interrogatus quæ pœna foret adulteris apud Lacedæmonios: negauit vllos eſſe adulteros apud Lacedæmonios. At inſtās ille, Quid ſiquis exiſteret, inquit, quam pœnā daret? Is, inquit, taurum maximum depēderet, qui producto vltra Taygetū montem capite, biberet ex Eurota. Quumque hoſpes arridens, Et vnde taurus tam ingens? Lacedæmonius viciſſim, At vnde apud Lacedæmonios adulter? Refertur à Plutarcho in vita Lycurgi.

Ad cribrum dicta. 60

Τὰ πρὸς κόσκινον, id eſt, Ad cribrum dicta. Quæ vera comperta que videri vellent, ad hunc appellabant modum. Finitimū illi, τὰ ἐκ τρίποδος. Sumptum à diuinationis genere, quod ſuſpenſo circumactóque cribro peragebatur, quemadmodum aliàs indicauimus ex Ariſtotele & Luciano.

Iouis tergus. 61

Διὸς κώδιον, id eſt, Iouis tergus. De re ſordida quidem, ſed tamen in vſum aliquem ſeruata. Nam olim victimæ pellem ſeruabant in pompis Eleuſinis circunferendam, vel ſubſternendam pedibus eorum qui piaculo quopiam tenebātur, ad expiationem.

Mala vltro adſunt. 62

Fertur & huiuſmodi ſententia in prouerbiorum collectaneis, δίζημένοισι τἀγαθὰ μόλις παραγίνεται, τὰ δὲ κακὰ καὶ μὴ διζημένοισι. id eſt, Bona vix accidunt iis qui quærunt: mala vel non quærentibus obtingunt. Idem & vulgo dicunt idiotæ, neque tamen non verè, Mala vltro adeſſe, vel inuocata. Et tamē paſſim vitiis noſtris acceſſimus bellum, lites, morbos, quaſi ſua ſponte parum adſit malorum.

A vicinis exemplum habent. 63

Ἐκ τῶν γειτόνων ἔχουσι τὸ παράδειγμα, id eſt, A vicinis ſumūt exemplum. Qui faciunt quippiam aliorum exemplo prouocati. Vicinus enim vicino morbum ſuum affricat, & malorum commercio reddimur deteriores. Huc nimirum alluſit Terentius in Andria,

Quid iſthuc tam mirum eſt, de te ſi exemplum capit?

My ſortitus es. 64

Ἔλαχες τὸ μῦ, id eſt, M litera tibi ſorte obtigit. Ænigma in ſtultos. nam Græce μωροὶ hanc initialem habent. Quum aliquando Dionyſio μ in ſortibus obueniſſet, quidam per iocū ait, μωρολογεῖς Διονύσιε, Stulta loqueris Dionyſi. At ille detorquens aliò, μοναρχήσω μὲν οὖν, inquit, ſingulari proinde certamine depugnabo. Ad hūc quidem modum refertur in collectaneis Græcorum, ſed mendoſe: quod liquet ex Plutarcho, qui narrat Dionyſium reſpōdiſſe μοναρχήσω μὲν οὖν, quod interpretes verterunt, Monarchæ erimus, decepti ſcripturæ vitio. Legendum enim μοναρχήσω μὲν οὖν, vt οὖν ſit vnica dictio, quæ non inferat tantū, ſed aduerſetur potius. Corrigit enim alterius diuinationem, & ſubiicit, imò potius ero monarcha. quis enim ſic loquitur? Erimus monarchæ. Ad hæc μοναρχήσομεν non ſonat Erimus monarchæ, ſed Simus monarchæ. Poſtremo ſi legas οὖν, vt ſit inferentis, non corrigentis, quid aliud dicit Dionyſius, quàm ideo ſe fore monarchā quòd ſtultus eſſet?

In Pythii templo cacare. 65

Ἐς Πυθῶ χέσαι, id eſt, In Pythii tēplo cacare, dicebatur qui rem nefariam & perículoſam faceret. quòd Piſiſtratus tyrannus extructo templo inſcripſerat, nequis inibi ventrē exoneraret: & aduenam quēdam deprehenſum è medio ſuſtulit.

In terra pauperem, &c. 66

Ἐν γῇ πένεσθαι μᾶλλον ἢ πλουτοῦντα πλεῖν. id eſt,

Egere præſtat in ſolo, quàm diuitem
Sulcare fluctus.

Satius eſt paululum habere tuto, quàm multum cum periculo. Nec placebant cuidam opes de funibus pendentes, multo minus quas eripere ventis in manu eſt. Prouerbium admonet, certam fortunam, licet modicam, incertis, quamlibet amplioribus, anteponendam.

Inter pueros ſenex. 67

Ἐν παισὶ μὲν γέρων, ἐν δὲ γέρουσι παῖς, id eſt, Inter ſenes puer, idem at in pueris ſenex. Conueniet in hominē grandiuſculum, maiorem quàm vt puer videri poſſit, minorē quàm

vt vir. Dictum eſt autem ab æmulis in Hermogenem rhetorem. Accommodare licebit in hominem ſic eruditum vt inter idiotas videri poſſit doctulus, inter eruditos indoctus.

In ſola Sparta expedit ſeneſcere. 68

Ἐν μόνῃ Σπάρτῃ λυσιτελεῖ γηράσκειν, id eſt, Vna in Sparta expedit ſeneſcere. Dictum eſt, quòd apud Spartanos ſummus honos ſenibus habebatur olim. Torqueri poterit ad quoslibet, penes quos virtus in pretio ſit. Refert Plutarchus in Laconicis, ſed incerto autore. Dictum eſt autem à quodam hoſpite, quũ videret apud Lacedæmonios iuuenes tantùm honoris habere ſenioribus. M. Tullius in Catone maiore, ſimilem ſententiam aſcribit Lyſandro: Lyſandrum, inquit, Lacedæmonium dicere aiunt ſolitum, Lacedæmone eſſe honeſtiſſimum domicilium ſenectutis. nuſquam enim tãtùm tribuitur ætati, nuſquam eſt ſenectus honoratior. Nota eſt hiſtoria de ſene, cui quũ ingreſſo theatrum nullus Athenienſium daret locum, ſoli Lacedæmoniorũ legati, caniciem illius reueriti, & aſſurgendi officio venerati ſunt, & inter ipſos honoratiſſimum locum ceſſerunt. Cui facto quum applauderet Athenienſium populus, quidam è Lacedæmoniis dixit, ſcire quidem populum Athenienſem quid deceat, ſed negligere. Narratur à multis, nominatim à Valerio Maximo, libro 4. capite 5.

Ne maior thylaco acceſſio. 69

Lucianus in Encomio Demoſthenis, σὺ δ᾽ ἴσως δέδοικας τὸ τῆς παροιμίας σκῶμμα ἐπὶ τῇ ἀσυμμετρίᾳ ἐπαγαγεῖν, μή σοι μεῖζον προσκέοιτο τὸ ἐπίσαγμα τοῦ θυλάκου, id eſt, At tu fortaſſe vereris ne in te torqueatur illud prouerbiale dicteriũ de male reſpõdente proportione, nẽpe, ne tibi thylaco maior ſit acceſſoria ſarcinula. Thylacus enim culeus eſt, ſiue mantica parata geſtãdis oneribus. Neque me clam eſt in vulgatis exẽplaribus eſſe τὸ ἐπίχαρμα, nõ τὸ ἐπίσαγμα. verũ niſi ſcripturã mutaris, nulla ſentẽtia poteſt elici. Eſt autẽ ἐπίσαγμα à σάττω, velut oneris adſertura. Trãſlatum eſt autẽ à mulionibus, qui præter legitimũ onus, vaſcula quædam ſuperimponũt. Ergo quũ digreſſio lõgior eſt quàm ipſa res, vti licebit hoc prouerbio. Baſilius idẽ aliis verbis expreſſit libro de Spiritu ſacto, ὡς ἂν μὴ πολὺ τὸ προσθὲν τὸ ἐπεισόδιον ποιῆται πλέον εἰς τὴν κεφαλήν. id eſt, Ad iſtũ alioqui modũ acceſſoriũ multo maius eſſet ipſo principali. Acceſſorium maius principali.

Acarnici equi. 70

Ἀκαρνικοὶ ἵπποι, id eſt, Acarnici equi, dicebãtur equi maximi. Finitimum illi cuius meminit etiam Ariſtoteles, ἵππος Θεσσαλική, id eſt, Equa Theſſalica. Vergilius item in Georgicis tribuit primam laudem equis Epiroticis,

Eliadum palmas Epirus equarum.

Acarnanes enim ſunt iuxta Epirum, quemadmodũ & Theſſali. Conueniet vti de re quapiã eximia, aut inſigni præmio.

Contribulis factus ſerua ordinem. 71

Γεννήτης γενόμενος τήρει τὴν τάξιν, id eſt, Tribulis factus ſerua ordinẽ. Id eſt, poſteaquam aſcitus es in ordinẽ aliquem, fungere tuo officio, quemadmodum & cæteri faciũt. Natum à tribubus Athenienſium. Populus Atheniẽſis diſtributus erat in tribus duodecim, ad menſium numerum: rurſum vnaquæque tribus in triginta genera, quemadmodum vocãt, ad dierum numerũ. vnde γεννῆται vocabantur, non cõiuncti ſanguinis propinquitate, ſed in eandem tribus partem aſciti. Γεννῆται.

Glaucus alter. 72

Γλαῦκος ἄλλος ἱππόβρωτος, id eſt, Glaucus alter ab equis deuoratus. Quadrabit in hominem alendis equis exhaurientẽ facultates ſuas. A fabula natũ, qualis fertur & de Actæone.

Gorgonem Perſeus aggreditur. 73

Γοργόνα Περσεὺς ἐχειρώσατο, id eſt, Gorgonem Perſeus adortus eſt. Vbi quis egregium facinus inceptat. Notiſſima fabula eſt. Ne hoc quidem prouerbiũ adſcripturus eram, ni mihi repertum eſſet in Græcorum collectaneis.

Vincula Tyrrhena. 74

Δεσμοὶ τυρρηνοί, id eſt, Vincula Tyrrhena, dicebãtur odioſa negocia quibus diſtringebatur aliquis. Traductum à vinculis quibus Tyrrheni captiuos vinciebant, grauibus & moleſtis.

Diu delibera. 75

Δηρὸν βουλεύου, id eſt, Diu delibera. Non ſtatim aggrediundum negocium. Carmen integrum fertur huiuſmodi,

Δηρὸν βουλεύου, ἐν ἔχε καὶ πολὺ ἀμείνω. id eſt,

Conſultato diu, multo vt præcellere poſſis.

Lente conſultandum: at vbi ſtatueris, mature quod opus facto, faciundum eſt. Qui ſecus faciunt, iis non raro ſolet euenire Platonicum illud, vt feſtinãtes in principio, ſerius perueniant ad finem.

Epimenideum corium. 76

Ἐπιμενίδειον δέρμα, id eſt, Epimenidia pellis. De re repoſita miraculique loco ſeruata. In nonnullis codicibus ſcriptum offendi Epimelidium, ſed deprauate, ni fallor. adſcriptum erat huius pellem adſeruari abditam, ceu rem ſacrã, apud Lacedæmonios. Indicat autem Eudemus tractum ab Epimenide Cretenſi, qui legitur perpetuo ſomno dormiſſe quadragintaſeptem, aut, ſi Laertio credimus, quinquagintaſeptẽ annos, neque paucos poſtea ſuperuixiſſe. Vnde conſentaneum eſt huius reliquias, vt miraculi monimẽtum, ſeruatas fuiſſe.

Volaticum iuſiurandum. 77

Ταχυβάμονες ὅρκοι. Ad eum modum appellabant iuſiurandum irritũ, quod euaneſceret auolaretque ſimulatque pronunciatum eſſet, cuiuſmodi ſunt amantiũ. Hæc ſententia magis arridet Suidæ. Quanquam Ariſtarchus apud Eudemum κατ᾽ ἀντίφρασιν accipit, quaſi tardum oporteat eſſe iuſiurandum, neque temere proferẽdum. neque enim ſtatim euaneſcere ſiquid iuraris.

Superatus es à gallo quopiam. 78

Ἥττηθης πρὸς ἀλεκτρυόνος, id eſt, Superatus es à gallo quopiã. locus prouerbialis in ſeruos qui dominos à tergo ſequũtur, ſupplices videlicet & abiecti: cuiuſmodi ſolent eſſe galli ſuperati in pugna. Nã hæc auis victa ſilere ſolet, canere ſi viciſſet, vt author eſt Cicero in Diuinationibus. Addũt, gallum in pugna ſuperatum vltro ſequi victorem. Sumptum eſt ex Ariſtophane, niſi me fallit memoria. Refertur ab Eude...

Βαβακάρας. 79

Βαβακάρας, De pinguibus dictum & impotentib... demus meminit, addens eſſe legendum κατ᾽ συναλ... verbis quid ſibi velit, nondum ſatis liquet, niſi ſenſi... bratam ingenii tarditatẽ. Etenim quæ viuido ſunt ingenio, caput erigunt: capite eſſe deiecto, hebetioris ac ſegnioris animi ſignum eſſe ſolet. nam Græca vox hinc dicta eſt. Βαβὰς enim, vt indicat Heſychius, apud Tarentinos pronũ ſignificat: & κάρα caput. Vnde Βάσσαραι Thracib' dicũtur Bacchæ, Bacchi numine afflatæ: quæ & Baſſarides dicuntur, vt indicat Etymologicus. Hinc vox deducta ad meretricem quæ ſe proſternit quibuslibet. Apud Athenæum lib. 4. καρηβαρεῦντες dicuntur qui crapula grauatum habent caput. Conueniet in temulentum ac ſomnolentum. Quemadmodum vſurpauit diuus Baſilius in epiſtola quadam.

Ex æquo partire. 80

Ἐξ ἴσου δίδου πᾶσιν, id eſt, Ex æquo da omnibus. Tranſlatum ab iis qui conuiuium aut hæreditatẽ partiuntur. Quadrabit in iudicẽ, aut principem, quẽ oportet æquabile ius reddere.

Ἐπαύλια δῶρα. 81

Ἐπαύλια δῶρα dicebantur magnifica munera. Sic enim appellabantur apud Græcos quæ poſtero poſt nuptias die ſponſæ pater adducebat ſponſo ac ſponſæ, pompæ cuiuſdam ſpecie. Præcedebat enim puer, candida toga, facem geſtans ardentem: poſt hunc caniſtrifer, poſt hunc longa ſeries adportantium aurum, peluеs, ſmegmata, lecticas, pectines, lectos, alabaſtros, ſandalia, ſcrinia, vnguentaria: interdum & dotem ipſam. Addunt, & ipſum diem à nuptiis ſecundum, ἐπαυλίας, quòd ſponſa tum inducatur in cubile. Adagium accõmodari poterit & in eos qui iactãt ſuam beneficentiam. Opinor autem hæc eſſe quæ iureconſulti vocant παράφερνα. Parapherna.

In pedes retrocedit. 82

Ἐπὶ πόδα ἀναχωρεῖ, id eſt, In pedem retrocedit: de eo qui metu dat locũ potẽtiori, & reuocat ſe in tutũ. Ab athletis aut gladiatoribus ſumptum videtur. Hoc eſt quod Latini dicũt Referre pedem. Quadrabit & in eos qui mutant inſtitutum.

In armis acciſſat. 83

Ἐπὶ τοῖς ὅπλοις ἀκκίζεται, id eſt, In armis acciſſat. In eũ qui ſibi placet, ſeſeque quaſi contemplatur in armis ſuis. Conueniet in quemuis ſibi ſtulte placentem. Refertur præter alios etymologico. De Accone muliere quæ ad ſpeculum inepte ſibi blandiebatur, dictũ eſt alibi in prouerbio Acciſſare.

In Lipſydrio pugnas. 84

Ἐπὶ Λειψυδρίῳ μάχη, id eſt, In Lipſydrio pugnas. Lipſydriū locus erat haud procul à Parnethe, quem mœnibus cinxerāt tyranni qui profugerant ex vrbe, prius condiderant Alcmæonidæ. ſed in hos obſeſſos victóſque à Piſiſtrati copiis obliqua cantio cani cœpta eſt huiuſmodi, αἰαῖ Λειψύδριον προδωσέταιρον, οἵους ἄνδρας ἀπώλεσας, μάχεσθαι ἀγαθούς τε καὶ εὐπατρίδας, οἳ τότ' ἔδειξαν οἵων πατέρων ἔσαν, id eſt, Heu heu Lipſydrion, ſociorum proditor, quales viros perdidiſti, ad pugnandū idoneos & claros, quum oſtenderent è qualibus eſſent orti maioribus. Prouerbium dictum in ſtrenuos & bellicoſos viros. Locus nomen habet ab aquarum inopia.

Deſertum obtueri. 85

Ἔρημον ὁρᾶν, id eſt, Deſertum intueri, dicebatur qui fixis & attonitis intueretur oculis. Metaphorā mutuati ſunt ab iis qui pelagus immenſum aut ſolitudinem taciti intuentur. Multis adeſt hoc oculorum vitium, vt paulo longius ſemota non exacte videant. Iis ſiquando dicendum eſt in hominum frequentia, quoniam in neminem certò figunt oculos, deſertum intueri videntur. Citatur Ariſtophanes ex Polyido.

Eſto promus. 86

Ἔστω ταμίας, τἄλλα δ' εἰ βούλει κύων. id eſt,

Sis condus, in reliquis canis eſto, ſi libet.

Aiunt dictum in eum cui felicitas immerenti cōtigiſſet, peculiariter in eunuchos. Suidas indicat Athenis fuiſſe magiſtratum decemuiris commiſſum, qui pecunias in arce Palladis poſitas ſeruarent, quas ſacras & publicas appellabant, vnà cum ipſo Palladis ſimulacro, ac reliquis templi ornamentis. Erant & tamiæ triremium, qui præfectos triremibus ſolent comitari, veluti cuſtodes. Is magiſtratus interdū furacibus committebatur, quum oportuerit incorruptos atque integræ fidei viros ad id aſciſcere. quaſi nihil referret qualis ſuſcipiat prouinciam, modo commiſſa ſit. Per ironiam dici poteſt ei qui dignitatem inuadit, nihil laborans quam eruditionem, quoſve mores poſtulet ea dignitas. quaſi dicas, Eſto dignitate epiſcopus, moribus vel canis, ſi libet. Solent autē reges gazas ſuas & vxores eunuchis committere.

Ephemeri vita. 87

Ἐφημέρου ζωή, id eſt, Ephemeri vita. De iis qui ſtatim emoriuntur aut pereunt: ab animātibus quæ ſic appellātur quòd vltra diem non viuant. Ariſtoteles libro de natura animaliū 5, prodit ad hunc modum de ephemeris: Hypanis, inquit, fluuius apud Cimmerium Boſphorum ſub ſolſtitio fert veluti folliculos acinis maiores, quibus quadrupedes volucres erūpunt. quod genus animalis in poſtmeridianum tempus vſque viuit & volat, mox declinante ſole macreſcit & lāguet, mox occidente emoritur, vita non vltra vnum diem peracta. vnde ἐφήμερον appellatum. Retulit ſimilia Plinius lib. 11. cap. 36. niſi quod ait animal dictum ἡμερόβιον. Ariſtotelē citat M. Tullius Tuſculanarum quæſt. lib. 1. addens, Hypanim ab Europæ parte profluere in Pontum.

Canis mendico auxilians. 88

Κύων τῷ πτωχῷ βοηθῶν, id eſt, Canis mendico auxilians. Vbi quis nobis aduerſatur, & diuerſis ſtudet partibus is cuius auxilio nitebamur. Nam canes infeſti ſunt mendicis, velut ὁμοτοίχοις, niſi ſiquando fruſto panis corrumpuntur.

Iupiter aquilam delegit. 89

Ζεὺς αἰετὸν εἵλετο, id eſt, Iupiter aquilam delegit. Vbi quis aſciſcit ſibi præclaros, ſuiſque rebus accommodos. Poetæ fingunt aquilam Ioui fulmen porrigere, quòd hæc auis omniū altiſſime ſubuolet, nec ictu fulminis lædatur. Eiuſdem vſus eſt opera in rapiendo catamito puero.

Aut minus animi, aut plus potentiæ. 90

Ἢ φρονεῖν ἔλαττον ἢ δύνασθαι δεῖ μεῖζον, id eſt, Oportet aut minus animoſum eſſe, aut plus poſſe. Conuenit in feroces, quorum arrogantiæ non ſuppetant vires: aut qui nō timent irritare quem vincere non poſſint. φρονεῖν accipi poteſt pro ſapere. qui ſunt humili fortuna, iis multa diſſimulāda ſunt: quādoquidem quod vident perperam fieri, non queunt vetare: & quod ſentiunt fieri oportere, non poſſunt efficere. Plutarchus in Laconicis tribuit Archidamo Zeuxidami filio, quū filium videret præcipitantius & inconſideratius pugnātem cum Athenienſibus, ἢ τῇ δυνάμει πρόσθες, ἢ τοῦ φρονήματος ὕφες. id eſt, Aut adde viribus, aut detrahe animo.

Felicitas à Deo. 91

Θεῶν δὲ δῶρόν ἐστιν εὐτυχεῖν βροτοῖς. id eſt,

Felicitas datur deûm homini munere.

Vt res noſtræ bene cedant, id in nobis ſitū non eſt, ſed à ſuperûm arbitrio pendet. Hominū eſt conatus, Dei eſt euētus.

Hyſtricis ſeta. 92

Θρὶξ ὑστριχός, id eſt, Pilus hyſtricis, dici poterit dicterium acriter in quempiam tortum. Ab animante ſumptū, cui mos irritato, pinnas aculeatas, quibus illi tergum inhorret, teli ritu iaculari, etiam procul: idque facit intenta cute. His igitur ora canum vrgentium figit. Eſt autem hyſtrix de genere erinaceorū, niſi quòd huic longiores aculei. India & Africa potiſſimum hyſtrices generat, vt autor eſt Plinius lib. 8. cap. 35.

Alter Ianus. 93

Ἰανὸς ἄλλος, id eſt, Ianus alter. Quadrabit vel in prouidum ac circunſpectum, vel in ancipitem & perfidum. Perſius,

O Iane à tergo quem nulla ciconia pinſit.

Sumptum à Iano bifronte, cuius notior eſt fabula quàm vt ſit hoc loco percenſenda.

Veſte circunfers ignem. 94

Ἱματίῳ τὸ πῦρ περιστέλλεις, id eſt, Veſte circunfers ignem, vbi quid ridicule fit. Aut vbi quis ſuum ipſius malum fouet, veluti ſcortum, aut adulatorem, aut fictum amicum.

Erinnys ex tragœdia. 95

Ἐριννὺς ἐκ τραγῳδίας, id eſt, Erinnys ex tragœdia. De fœdis aniculis. Sumptum ex Ariſtophanis Pluto. quo loco dictum eſt de penia,

Ἴσως Ἐριννύς ἐστιν ἐκ τραγῳδίας. id eſt,

At forſan eſt Erinnys ex tragœdia.

Strabo Geographiæ lib. 4 tradit inſulas eſſe x, in oceano Gaditano, nomine Caſſiteridas, quarū vna prorſus inculta ſit, in reliquis habitare homines colore fuſco, tunicis veſtes ad talos vſq. demiſſis, pectoribus cingulo obuinctis, baculos manu geſtātes: in ſumma, perſimiles Furiis tragicis. Quibus ex verbis apparet hoc habitu Furias in tragœdiis induci ſolere.

Æqualitas haud parit bellum. 96

Ἴσον πόλεμον οὐ ποιεῖ, id eſt, Æqualitas bellum haud parit. Æqualitate continetur concordia: inæqualitas diſcordiarū eſt mater. Eſt Solonis apophthegma, quēadmodum ſcribit Plutarchus in huius vita, admonens dictum hoc fuiſſe vulgo celebre, τὸ ἴσον πόλεμον οὐ ποιεῖ.

Piſcis primùm à capite fœtet. 97

Ἰχθὺς ἐκ τῆς κεφαλῆς ὄζειν ἄρχεται, id eſt, Piſcis à capite primum incipit putere. Dictum in malos principes, quorum cōtagione reliquum vulgus inficitur. Apparet ab idiotarū vulgo ſumptum.

Etiam bætylum deuorares. 98

Καὶ βαίτυλον ἂν καταπίοις, id eſt, Etiam bætylum deglutires. In voracem & omnia concoquentem. Nam bætylus dicitur ſaxum illud faſciis obuinctum quod pro Ioue deuorauit Saturnus, vt teſtatur & Heſychius.

Malum vas non frangitur. 99

Κακὸν ἄγγος οὐ κλᾶται, id eſt, Malum vas non frangitur. Qui deterior, is nōnunquam viuacior, & in periculis tutior. Simili metaphora dicunt & hodie vulgo, malā herbam nō perire.

Etiam quercus bacchatur. 100

Καὶ δρῦς μαινὰς ἐγένετο, id eſt, Etiam quercus, mænas facta eſt. De iis qui vix deliniuntur. Ab Orphei fabula, quercus ſua cithara demulcente. Mænades enim ſunt mulieres afflatæ Baccho.

CHILIADIS QVARTAE CENTVRIA TERTIA.

Vita molita.

Ἀληλεσμένος βίος, id eſt, Vita molita, ſiue Victꝰ, vt ſic loquamur, farinatus. Suidas indicat adagium varie accipi: Quoſdam vſurpare de vita priſcorũ, qui glandibus veſcebantur (fortaſſis ob id quòd illis ſeculis ignotus adhuc eſſet carnium & piſcium eſus, ſolàque glandiũ farina victitarẽt mortales) Alios de his quibus citra laborem vita lauta cõtingeret: propterea quòd aliquandiu poſt frumenta reperta, farinæ faciendæ ratio neſciretur. eſt autem farina paratior, ſicui libeat veſci. alioqui proſcindendum aruum, ſerendum triticum, metẽdum, excutiendum, molendum, pinſendum. Nõnullos de iis qui in magna rerum, quas deſiderarent affluentia, vitam agerẽt. vt affine ſit illi quod alio poſitum eſt loco, οὐ γὰρ ἄκανθαι, id eſt, Non enim ſpinæ. Cæſar Commentariorũ libro 1, Trium menſium molita cibaria ſibi quenque domo efferre iubent. Huc alludere videtur Ariſtophanes in Equitibus, quum Cleon populo blandiens ita loquitur,

Ἀλλ' ἄλφιτ' ἤδη σοι πορῶ 'σκευασμένα. id eſt,
At ego paratas tibi farinas iam dabo.

Cui reſpondet altera perſona,

Ἐγὼ δὲ μαζίσκας γε διαμεμαγμένας,
Καὶ τοὔψον ὀπτὸν μηδὲν ἄλλ' εἰ μὴ ἔσθιε. id eſt,
Bene maceratas ego dabo tibi maſſulas,
Piſcémque coctum. nil aliud quam veſcere.

Hoc poſterius pertinet ad prouerbium quod antè retulimus, Victus maceratus. Rurſus in eadem fabula, quum Cleon offerret μαζίσκας μεμαγμένας, alter reſpondet,

Ἐγὼ δὲ μυστίλας μεμυστιλημένας,

panem intelligens iam iure maceratum ac madefactum, & ob id paratum eſui. Ac mox offert vinum iam temperatum, vt ſtatim poſſit bibi,

Ἐγὼ δ' οἶνον κεκραμένον τρία καὶ δύο. id eſt,
Dilutum habe, quod ebibas, tria ac duo.

Nam olim vinum non bibebatur niſi aqua dilutum: quod apud Germanos inſuetum eſt. Optimã autem temperaturam exiſtimabant, ſi duobus vini cyathis duo aquæ adderentur. Porrò quæ parata ſint, ea gratiora eſſe paulo pòſt declarat populus. quũ enim alter iactaret ſe ſuo periculo rapuiſſe quod dabat, alter coxiſſe, reſpondet,

Ἀπὸ τ' ἐνδὸς, ἀλλὰ τοῦ παραθέντος ἡ χάρις.

ſignificans illi deberi gratiã qui cibum paratum appoſuerit.

Malum eſt bonum, &c. 2

Κακὸν τὸ καλὸν γίνεται μὴ καιρῷ τυχόν. id eſt.
Bonum malum ſit, tempore haud datum ſuo.

Nihil gratum quod intempeſtiuum. Pharmacum in tempore datum, ſaluti eſt: ſecus datum, mortẽ adfert. Citatur apud Athenæum lib. 7. hic verſiculus ex Timone,

Ὥρη ἐρᾶν, ὥρη δὲ γαμεῖν, ὥρη δὲ πεπαῦσθαι. id eſt,
Tempus amandi, tempus habendæ coniugis, eſt quod
Rebus ab his tandem moneat deſiſtere tempus.

Caricum ſepulchrum. 3

Καρικὸς τάφος, id eſt, Caricum monumentum, De re magnifica ſumptuoſaque. Sumptum à Mauſoli ſepulchro quod eſt apud Caras. Plinius lib. 36. cap. 5, oſtendit opus hoc inter ſeptem orbis miracula commemoratum, idque potiſſimum ob artificum famam. Patebat ab auſtro & ſeptentrione ſexagenos ternos pedes: breuius à frontibus, toto circuitu pedes quadringentos vndecim. Attollebatur in altitudinem viginti quinque cubitis. Cingebatur columnis quadragintaſex. Ab oriente cælauerat Scopas, à ſeptentrione Bryax, à meridie Timotheus, ab occaſu Leochares. Opere nondum abſoluto periit Artemiſia. Latini huiuſmodi monumẽta vocant mauſolea. Martialis libro 1,

Aere nec vacuo pendentia mauſolea.

Item Propertius libro 3,

Nec mauſolei diues fortuna ſepulchri.

Malum munus. 4

Κακόν γε δῶρον ἴσον ἐστὶ ζημίᾳ. id eſt,
Munus malum, eſt perinde vti diſpendium.

Nocet, non iuuat, qui largitur noxia. veluti ſiquis adoleſcenti ſubminiſtret pecuniam, aut ſtulto committat imperium, aut indocto ſacerdotium.

Inani ſpe flagrat. 5

Κεναῖσιν ἐλπίσιν θερμαίνεται, id eſt, Inanibus ſpebus incenditur. In eum qui fruſtra ſibi magna pollicetur. Spes enim ſtultis addit animos, etiamſi procul abſint. Sapiens etiam ſi ſperat, diſſimulat. Decerptum apparet ex Sophocle, apud quem Aiax ita loquitur,

Οὐκ ἂν πριαίμην οὐδενὸς λόγου βροτόν,
Ὅστις κεναῖσιν ἐλπίσιν θερμαίνεται. id eſt,
Haud emero virum mente nulla præditum,
Quemcunque inanes ſpes mouent & incitant.

Æſchines contra Timarchum, ἐλπίδων κενῶν ἐμπλήσας. id eſt, Poſteaquam illum impleſſet inanibus ſpebus.

Voluitur dolium. 6

Κεκύλισται ὁ πίθος, id eſt, Reuolutum eſt dolium. In eum qui cõmouetur alieno exẽplo ſiue inſtinctu ad ſtulte quid faciendum. Nam dolium facili impulſu quò velis voluitur: at ſapiens tetragono ſimilis, ſemper fixus & immotus. Apparet eſſe natum ab hiſtoria de Diogene in publico ciuitatis tumultu voluente doliũ: quam refert Lucianus libro de cõſcribenda hiſtoria.

Ceram auribus obdis. 7

Κηρὸν τοῖς ὠσὶν ἐναλείφεις, id eſt, Ceram auribus oblinis. In eos qui recuſant audire vel æqua, vel iniqua. Natum ab Vlyſſis cera, qua ſuas ac ſociorum aures obturat apud Homerum, aduerſus Sirenarum cantilenas.

Corui luſciniis honoratiores. 8

Κόρακες ἀηδόνων αἰδεσιμώτεροι, id eſt, Corui luſciniis honoratiores. Cum indocti doctis præferuntur, improbi probis, blaterones eloquentibus, rapaces ac furaces cordatis & integris viris. Aut cum plus tribuitur improbitati & audaciæ, quàm eruditioni ac ſapientiæ.

Commune naufragium. 9

Κοινὸν ναυάγιον τοῖς πᾶσι παραμύθιον, id eſt, Commune naufragiũ omnibus, ſolatium. Multo facilius fertur malũ quod nobis eſt cum omnibus aut cum multis commune. Quin & hodie iactatur inter ſcholaſticos, Miſerum eſt ſolatium habere calamitatis ſocium.

Cypariſſi fructus. 10

Κυπαρίττου καρπός, id eſt, Cypariſſi fructus, De verbis dictu magnificis, cæterùm inutilibus. Prouerbium fluxit à natura arboris, quam Plinius lib. 16. ſcribit, natu moroſam eſſe, fructu ſuperuacuam, baccis toruam, foliis amaram, odore violentam, ac ne vmbra quidem gratioſa. Hactenus Plinius. Atque huiuſmodi quũ ſit, tamen proceritate (vnde & conifera vocatur à poetis) ac perpetuo virore, neque non naſcẽdi difficultate, nouum aliquem fructũ polliceri videtur. Theophraſtus autem lib. De cauſis plantarũ 1, ſcribit ſemẽ cupreſſi adeo eſſe minutũ, vt vix oculis percipi poſſit. Neque enim huius eſſe fructũ totum id quod pilæ ſpeciem gerit, ſed quod cono innaſcitur, perquam tenue & exile, laricis ſemini proximum, quod pilula ſua dehiſcente dilabitur, nec legi niſi ab experto poteſt.

Ματτυάζειν. 11

Athenæus Dipnoſophiſtarum libro 14, refert cibi genus primùm à Theſſalis repertũ, ſed quod Athenis quoque fuerit in deliciis, quũ ſubeſſent imperio Macedonum: quorum lingua dicebatur ματτύα, à Græca voce μάττω, quod eſt pinſo, ſiue macero: vnde dicta ſit & μᾶζα, quæ & ipſa prouerbio locũ fecit, vt ὑπομαζᾶν dicerentur qui lautius viuerent. pòſt quicquid eſſet opiparũ & elegãs in cibis, ματτύα dicebãt, etiã in auibus, piſcibus, oleribus ac tartis: & ματτυάζειν, qui ſuauiter viuerent. Citantur in teſtimonium verſus ex Alexide, Ὑπομαζᾶν

Συνάγετ', δειπνεῖτ', ἐκπίνετε,
Λέπεσθε, ματτυάζετε. id eſt,
Facite apparatus & epulis incumbite,
Lepamini, atque mattyazete.

Cæterùm Atticis λέπεσθαι dicuntur qui intemperanter indulgent veneri, huc ni fallor alludentibus, quòd λεπίζω ſonet deglubo, quæ vox & Latinis vſurpatione facta eſt obſcœna. λέπος enim Græcis pellem ſignificat. De mattyis qui plura Λέπεσθαι. Λεπίζειν.

volet cognoſcere,legat finem decimiquarti libri quem modo citaui, & mattyis explebitur affatim tot authoribus Athenæus docet quid ſit mattya.Idem lib. 4.tradit apud Lacedæmonios ματτύην dicta bellaria quæ poſt αἴκλον(id erat conuiuii genus)apud illos dabātur,quæ quidē & ἐπαίκλα vocabātur.Meminit huius cibi & Martialis lib.9,Mattya ſola iuuāt.

Matiolœchus. 12

Ματιολοιχὸς vulgato conuicio dicebatur liguritor, & in minimis etiam rebus exquiſitus.Quin & Heſychius indicat quod puſillum ſit,id Græcis dici ματτόν. Aiunt autem eſſe cibi genus. Equidem in commentariis Græcorum inuenio μάτιον vocari quod eſt minimum, aut genus menſuræ. Proinde quadrat in eos qui per fraudem minimis è rebus ſectantur compendium, ἀπὸ τοῦ ματίου καὶ λείχειν. niſi mauis à λείχειν. Vſurpatur ab Ariſtophane in Nebulis, inter multa epitheta quibus virum improbum notat. Interpres tam varie exponit,vt ſatis fateatur ſe neſcire, ſcribēs dici de eo qui malignam dat menſuram,de parco ac ſordido, de eo qui cogitat inania,ſiue nanciſcitur friuola.

Poſt Marathonem pugna. 13

Μετὰ τὴν μαραθῶνα μάχη,id eſt, Poſt Marathonem prælium. Vbi quis poſt calamitatem in aliam nouā rurſus incidit.Marathon locus eſt Atticæ,crebris cladibus inſignis,vbi acerrima pugna fuit cum Perſis. refert Herodotus lib.6. Simile huic μετὰ πόλεμον ταραχή, Poſt bellum tumultus.

Ne vities muſicam. 14

Μὴ κακούργει τὴν μουσικὴν,id eſt, Ne vities muſicā:Id eſt, ne loquaris diſcrepantia,ne noua moliaris.Plutarchus in Apophthegmatis refert ita loquutum Emerepen, in Phrynidis cantoris organo duas ex nouem incidentem fides, quod ſeptem ſatis eſſe duceret.

Aſtutior coccyce. 15

Μηχανικώτερος κόκκυγος,id eſt, Coccyce aſtutior,dicebatur qui aſtu ſibi conſuleret. Sumptum ab auis ingenio, oua ſubiicientis in nidos alienos, maxime palumbium: de qua abūdè Plinius & Ariſtoteles.

Heſperidum mala. 16

Μῆλα ἑσπερίδων δωρεῖσθαι,id eſt,Mala Heſperidū largiri,qui magna ſplēdidaque largirentur Nota eſt fabula de malis aureis.Huc alluſiſſe videtur Maro noſter in Bucol.carmine,

Aurea mala decem miſi,cras altera mittam.

Solæ Lacænæ viros pariunt. 17

Μόναι Λάκαιναι ἄνδρας τίκτουσι,id eſt,Solæ Lacænæ viros pariūt.Apud Lacedæmones fortiſſimi viri naſcebātur,& apud eoſdem matres ſeuere natos educabant. Natum eſt prouerbium ex apophthegmate Gorgûs Lacænæ Leonidæ vxoris, cui quum peregrina quæpiam dixiſſet,μόναι τῶν ἀνδρῶν ἄρχετε αἱ Λάκαιναι,id eſt, Solæ viris imperatis Lacedæmoniæ: reſpondit, μόναι γὰρ τίκτομεν ἄνδρας, id eſt, Solæ enim parimus viros.Refert Plutarchus in vita Lycurgi.

Myrteam coronam ambis. 18

Μυρρινᾷ, id eſt Myrteam, cupere dicebatur qui tyrannidem aut magiſtratum ambiret. Nam olim principes myrteis corollis coronabantur,ſi quidem Suidæ credimus.

Præuertit ancoræ iactum deus. 19

Ἀλλ' ἔφθη τὴν ἄγκυραν θεός. id eſt,

Sed anteuertit ancoræ iactum Deus.

Quum res præter ſpem euenit. Traductum à nautis, quibus accidit ſæpenumero vt quum parant ſeſe vt ancoram iaciāt, in portum appulſuri,repellantur à ventis, & in mediam tēpeſtatem reuocentur.

Pro Delo Calauriam. 20

Ἀντὶ Δήλου τὴν Καλαυρείαν,id eſt, Pro Delo Calauriā.Eſt in fabulis,Neptunū cum Latona permutationē feciſſe, vt illa Calauriā inſulā Neptuno cōcederet, poſſideret Delū, próque dato Tænaro reciperet Pythonē. Eſt autē Calauria exigua inſula,haud procul à Creta.Pauſanias in Corinthiacis tradit Calauriam olim fuiſſe ſacrā Apollini,Delphos Neptuno: hos inter ſe cōmutaſſe loca. Meminit eius rei Strabo quoq; libro 8.Trœzen, inquit,ſacra Poſidoni(id eſt Neptuno) eſt: vnde & Poſidonia dicta quondam. Eminet autē è mari ad quindecim ſtadia:ne ipſa quidem obſcura ciuitas.Huius portui dicto Pogon imminet Calauria, exigua inſula, circuitu ſtadiorum triginta.Hic erat aſylum Neptuno ſacrum. & fama eſt hunc deum cōmutatione facta cū Latona,data Delo recepiſſe Calauriam:cum Apolline verò,pro Pytho recepiſſe Tænarum.Ephorus autem ipſum refert oraculum,

Ἶσόν τοι Δῆλόν τε Καλαύρειάν τε νέμεσθαι,
Πυθώ τ' ἠγαθέην, καὶ Ταίναρον ἠνεμόεντα. id eſt,
Nil refert Delos fueritve Calauria culta,
Pythoſve excellens,an peruia Tænarus auris.

Ea res in prouerbium abiit,quoties manus manum lauat,& officium officio penſatur.

Antiquior Codro. 21

Πρεσβύτερος Κόδρου, de priſcis,& ob antiquitatē admirādis. Codrus antiquiſſimus Atticæ rex, cuius alibi nobis facta mentio. Ad hunc genus ſuum referebant qui generoſi videri volebant.

Hirundo totos ſchœnos anteibit. 22

Πρόσω τις χελιδὼν ὅλους σχοίνους παρέρχεται,id eſt,Hirundo quæpiam totos ſchœnos præteribit. Vbi quis immēſo vincit interuallo.nam σχοῖνος Græcis menſuræ genus, quæ(ſicut exiſtimat Herodotus libro 2)ſexaginta complectitur ſtadia: quēadmodum & docet Hermogenes in libello cui titulus περὶ μεθόδου δεινότητος,oſtendens eſſe verbum Ægyptium,quemadmodum paraſanges Perſicum. Etiamſi Plinius lib.12.cap. 14,quadraginta ſtadia tribuit ſchœno, quæ efficiāt paſſuum quinque millia Rurſus idem lib.5.cap.10,ſcribit ſchœnū patere ſtadia triginta: vnde varietas videtur accidiſſe ſcribarū vitio. Quanquā ſuſpicor hoc loco Chelidonem pro viro accipiendū,cuius alibi facta eſt mentio,qui haud ſcio an curſu celeritatéque præcelluerit.

Nihili cocio eſt. 23

Plautus in Aſinaria,Vetus eſt,nihili cocio eſt.Dictū videtur in eos qui pollicentur in futurum,nec exhibēt rem præſentem.Laberius apud Gelliū cocionē peruulgato verbo dixit quē veteres arrolatorem dixerunt. Dicuntur autem hæc apud Comicū à lena, quæ prædicabat ſibi oculatas eſſe manus,atq. id demū credere quod videret. Quod autē alii legūt coactionē, id neque carminis ratio patitur,niſi vocalem elidas. Ex Feſto Pompeio propemodum licet conicere coctionem eſſe legēdum. Ait enim coctiones appellatos à cūctatione,quòd in emēdis vendendiſque mercibus tarde perueniant ad iuſti pretii finem. proinde apud antiquos primā ſyllabā per u literā nō per o ſcribi ſolitā. Arbitror huic adſtipulari quod ſcribit Annæus Seneca lib.epiſtolarū 11,diſſerens nō eſſe ceſſandū à benemerendo,quòd aliquādo incidemus in hominē ingratū.Et poſt mala,inquit,ſegetem ſerēdum eſt. ſæpe quicquid perierat aſſidua infœlicis ſoli ſterilitate,vnius anni reſtituit vbertas.Eſt tanti,vt gratū inuenias, experiri & ingratos.Nemo tam certā habet manū, vt nō ſæpe fallatur.aberrent,vt aliquando hæreant. Poſt naufragia, maria tentantur.Fœneratorem nō fugat à foro coactor. Citò inerti otio vita torpebit, ſi relinquendū eſt quicquid offendit.Hactenus Seneca.Quo loco num coactor legendum ſit, nécne,ſtudioſis expendendū relinquo.Iuxta etymologiā cūctio ſiue cunctio,aut mutata litera contio dicēdum eſſet. niſi quod Feſtus Pōpeius oſtendit eundem eſſe coctionem & cocionem. Is in dictione arulator, conſentit cum Gellio, confirmans eundem eſſe cotionem cum arulatore. arulatorem autem dici à voce Græca αἴρε, id eſt tolle: quòd merces eas ſequatur,ex quibus ſiquid ceciderit lucri,poſſit tollere. *Seneca locus.*

Non nauigas noctu. 24

Οὐ νύκτα πλεῖς,id eſt,Non noctu nauigas. De eo cui nihil eſt certi quod ſequatur,propterea quòd nocturnis tēporibus certius nauigant nautæ propter ſtellarum notas,de quibus alias dictum eſt.Chryſippus, vt citant, negationem detraxit, νύκτα πλεῖς,manente,ſicut ego quidem arbitror,eadem ſententia. Nam quid alioqui fuerat memorandū ſi Chryſippus citra negationem extuliſſet quaſi verò non idem iuris ſit in quauis oratione. Quanquam autem nautæ noctu ſtellarum indicia ſequūtur,longè tamē certior eſt interdiu nauigatio.

Mores hominum regioni reſpondent. 25

Καὶ τῶν φυτῶν τὰ σπέρματα καὶ τῶν ἀνθρώπων οἱ βίοι ταῖς χώραις συνεξομοιοῦνται,id eſt, Et plantarū ſemina,& hominum mores ad regionis habitum reſpondent. Refertur & hoc in Græcorum prouerbiorū collectaneis:alioqui nō erant adſcriptus. Equidem arbitror natum ab apophthegmate, cuius meminit Plutarchus. Vt triticum in nonnullis agris degenerat

in aliud genus,ſoli vitio:ita pro qualitate regionis variantur hominum ingenia. Montani,aſperi ferè ſunt & inhumani: littorales, ferme prædones & immites: campeſtres, molles & humani. Herodotus in calce libri vltimi,ſatis declarat primum è Cyri reſponſo natum eſſe. Etenim quum Perſæ rerū potiti, poſtularent vt ex aſpera regione, quam tum incolebant, transferrentur in commodiorem ac feraciorem, annuit quidem,ſed admonitis vt poſthac ſeſe pararent ad ſeruiendum,non ad imperandum, φιλέειν γὰρ ἐκ τῶν μαλακῶν χώρων μαλακοὺς γίνεσθαι. οὐ γὰρ τοι τῆς αὐτῆς γῆς εἶναι καρπόν τε θωμαστὸν φύειν, καὶ ἄνδρας ἀγαθοὺς τὰ πολέμια, id eſt, Ex mollibus enim regionibus molles homines naſci ſolere. neque enim eiuſdē eſſe terræ fructum egregium producere,& viros in re bellica præſtantes.

Cum cane ſimul & lorum. 26

Σὺν τῷ κυνὶ καὶ τὸν ἱμάντα, id eſt, Vnà cum cane lorum quoque. Clauſula eſt heroici carminis. Eudemus indicat dici quoties ſimul omnia pereunt, vt nihil omnino ſit reliqui,ne ſpes quidem recuperandi quod periit.

Teipſum inſpice. 27

Μὴ τοὐμὸν ἀλλὰ καὶ τὸ σὸν φῦλον σκόπει. id eſt,

Age,non meum,verum & tuum inſpicito genus.

Teucer in tragœdia quapiam in Agamemnonem ſibi generis vitium probro vertentem,quòd nothus eſſet, regerit huiuſmodi conuicium,quòd & ipſe genus duxiſſet à Cliſthene effœminato. Stultum eſt in alterum dicere quod in te poſſit retorqueri. Adagium refertur à Plutarcho.

Ne mihi vacuam abſtergas. 28

Theocritus in Syracuſiis,

Μὴ φύη, μελιτῶδες, ὃς ἁμῶν καρτερὸς εἴη,

Πλὰν ἑνός. οὐκ ἀλέγω, μή μοι κενεὰν ἀπομάξῃς. id eſt,

Ne quiſquam exiſtat, Proſerpina, quem dominum, vno

Excepto,agnoſcamus:ego id non curo,caueto

Abſtergas ne mi vacuam.

Subeſſe prouerbiū videtur in eo quod ait, μή μοι κενεὰν ἀπομάξῃς. Subaudiendum autem γνάθον, χεῖρα, aut ſimile quiddam. Apparet eſſe comminantis aut timentis alapam aut colaphum. nam locus nondum ſatis liquet. Eruditis itaque relinquimus excutiendum diligentius. ἀπομάττειν dicuntur & plaſtæ qui argillam oblinunt,dum fingunt imaginem. Solēt quidam ſimulare officium, quaſi velint aliquid ſordium à mala abſtergere,& interim imprudenti illinunt aliquid ſordium. quemadmodum inducunt Bacchum facie gypſo & vuarum ſucco oblita. Interpres tamen, homo nec admodū doctus,nec diligens, mauult ſubaudiri menſuram. fortaſſe χοίνικα. Quod in menſura redundat,abſtergetur terete baculo. Fallit igitur qui nondum plenam abſterget, ita ſimulans aliquid redundare. Sentit ſe non eſſe illi ancillam, vt ab eo debeat obiurgari. Heri offenſi defraudant ſeruos ſuo dimenſo. hoc eſt,ni fallor, quod ait, Nō ſum ſollicita ne mihi mēſuram vacuam abſtergeas.

Quum ſis nanus,cede. 29

Νάνος ὤν, ὕπεικε, id eſt, Nanus quum ſis, cede. De puſillis dictum. Nani enim homunciones appellantur infra modum humani corporis,& prodigioſæ breuitatis. Iuuenalis,

-nanum Atlanta vocamus.

νάνος enim Græce dicitur quaſi μὴ ἄνω, quòd non excreſcat in altum. Citatur Theophraſtus,qui ſenſerit nanos dici quibus pudendū membrum ſit iuſto maius,quod in hoc hominū genere inueniri probabile eſt. Quadrabit in tenues & humilis fortunæ homūculos,ac, quemadmodum ait Horatius, moduli bipedalis,qui potentes ſumptu conantur æquare.

Noctu lucidus,interdiu inutilis. 30

Ἐν νυκτὶ λαμπρός, ἐν φάει δ' ἀνωφελής. id eſt,

In nocte lucens,luce verò inutilis.

De præpoſteris,qui ſapiunt vbi nihil eſt opus:quū opus eſt, ibi dormiunt. Cæterū ipſe magis arbitror competere in eum qui inter indoctos videatur aliquid eſſe in literis, inter eruditos nihil ſapiat. Aut inuertendum eſt prouerbium,

Ἐν φάει λαμπρός, ἐν νυκτὶ δ' ἀνωφελής.

Sumptum à gemma quadam,cuius alibi fecimus mentionē.

E Tantali horto fructus colligis. 31

Ταντάλου κήπους τρυγᾷς, id eſt, Ex Tantali horto fructum colligis. Id eſt,ea conſectaris quæ nuſquam ſunt, aut quibus frui non licet. Quod quidem appoſitè dicetur in mundanis addictos voluptatibus. nam ii dum his velut ſemuleti fruuntur,egregiè fœlices ſibi videntur: verùm ſimul atque reſipuerunt,iam velut experrecti,intelligunt,omnia illa nihil fuiſſe niſi mentis non admodum ſanæ ſomnium.

Telenico pauperior. 32

Τηλενίκου πτωχότερος, id eſt, Telenico pauperior. Nam is vſqueadeo notæ paupertatis fuit, vt Seriphii verbum inde finxerint,dicantque τηλενικίζειν pro euacuare.

Telenicia echo. 33

Τηλενίκειος ἠχὼ, id eſt, Telenicia echo, rectè dicetur oratio fatui. ſic enim vocant crepitum vaſculorum inanium. ſumpto epitheto ab eodem, de quo modò diximus, Telenico. Quanquam Plutarchus inter argute dicta Epaminondæ,meminit Tellenis cuiuſdam peſſimi tibicinis, cui diſſimillimus fuerit Antigenidas. Expendat igitur lector an ab hoc malit deductum prouerbium. etenim de Tellenis cātilenis aliàs nobis dictum eſt.

Terebintho ſtultior. 34

Τερεβίνθου ἀσυνετώτερος, id eſt, Terebintho dementior, in ſtupidum ſibique placentē,quòd arbor ea latè porrigat ramos: quod eſt inſolēter oſtentantiū ſeſe: ad hæc nigrore inſignis, foliis craſſis,ſucco item pingui & reſinoſo,tum aliàs alia ſpecie. Parit quidem cum vite,ſed diſſimilem fœtum.

Mœnia Semiramidis. 35

Τείχη Σεμιράμιδος, id eſt, Muri Semiramidis, de muris inexpugnabilibus dicebatur,egregièque munitis. Ouidius libro Metamorphoſeωn quarto, -vbi dicitur altam

Coctilibus muris cinxiſſe Semiramis vrbem.

Manum admouere. 36

Τὴν χεῖρα ἐπιβάλλειν, id eſt, Manum apponere, dicebātur qui ſeſe inſinuarēt in rei cuiuſpiam egregiæ communionē. Tranſlatum à ſacris. in quibus nōnunquam fieri ſolet vt aliis rem diuinam facientibus,alius aliquis adueniens,admota victimæ manu,fiat & ipſe particeps ſacrificii.

Patris eſt filius. 37

Τοῦ πατρός ἐστι τὸ παιδίον, id eſt, Patris eſt filius. Ita loquūtur vbi quis mores imitatur patrios. Et in genere, eius filium vocamus quemlibet,quem moribus expreſſerit:quòd liberi ferè parentes referre ſoleant. Hunc titulum Varro in ex Menippeis indidit,citante Nonio Marcello. Varronis autem tituli ferè prouerbiales ſunt. Philoſtratus in Ariſtide commemorat ſophiſtam hoc prouerbio notaſſe Alexādrum, quòd patris ambitionem imitaretur.

Paruo emptas carnes,&c. 38

Τὰ ὤνια τὰ κρέας οἱ κύνες ἐσθίουσι, id eſt, Paruo emptas carnes canes edūt. Quidam patria emūt obſonia, ne pluſculū inſumāt numorum: ea quum nullus attingit,canibus aliquoties edenda ſeruantur. Sapit & hoc vulgus horum temporum.

Qui domi compluitur,&c. 39

Τὸν οἴκοθεν βρεχόμενον οὐδὲ θεὸς οἰκτείρει, id eſt, Qui domi cō pluitur, huius ne deum quidem miſeret. Vulgò Græcis iactatum. Sēſus eſt,cum modis omnibus ſuo malo videri dignū, qui ſit vſqueadeo ignauus vt nec domi ſuæ poſſit à pluuia tutus eſſe. Eiuſdem farinæ cum ſuperiore prouerbium: ni me prorſus fallit naſus.

Tragicus Theocrines. 40

Τραγικὸς Θεοκρίνης, Tragicus Theocrines. Vſurpauit hoc adagium Demoſthenes aduerſus Æſchinē. Theocrines primum tragœdiarum actor fuit, deinde calumniator & ſycophanta. Vnde Demoſthenes in oratione pro Cteſiphōte, Æſchinē,tragicum Theocrinē vocat. Extat eiuſdē aduerſus hūc Theocrinē oratio. quanquā nonnulli Dinarcho tribuunt. Vſus eſt hoc prouerbio diuus Hieronymus,ni fallor,in epiſtola ad Furiam,de viduitate: Vbicunque viderent Chriſtianū, ſtatim illud de triuio, τραγικὸς Θεοκρίνης. Hoc conuicii iaciebant in Chriſtianum,quaſi ſanctimoniæ ſimulator,magnificis verbis aliorum vitam criminaretur.

Tragicum malum. 41

Τραγικὸν πάθος, id eſt, Tragicum malum, dicetur ingens, cuiuſmodi finguntur in tragœdiis. nā ab iis abſtinet comœdia. Quintilianus duo facit affectuum genera: quoſdā enim atrociores eſſe,hos amat tragœdia: quoſdam mitiores,his vtitur comœdia. ac tragicos quidē, πάθη vocant, comicos ἤθη.

tragœdia ſemper habet triſtem exitum, comœdia lætum. Vnde Plautus citante Feſto Pompeio, comœdicè dixit pro ſuauiter, Fuge, heus aſtitiſti & dulcè & comœdicè.

Comœdicè.

Cæcus auribus ac mente. 41

Τυφλὸς τά τ' ὦτα, τόν τε νοῦν, τά τ' ὄμματ' εἶ. id eſt,
Tu ſimul & aure & mente & oculis cæcus es.

Quadrat in hominem planè ſtupidum.

Cæcum inſomnium. 42

Τυφλὸν ὄνειρον, id eſt, Cæcum inſomnium, de re friuola vanáque. Quædam enim inſomnia portēdunt aliquid, quædam inania ſunt, quemadmodum ſunt & bruta fulmina.

Aſinos non curo. 43

Τῶν δ' ὄνων οὔ μοι μέλει, id eſt, Cæterùm aſinos nil moror. Congruit in eum qui domeſticis cōtentus opibus, non quærit aliena. Nam cui plauſtrum eſt domi, huic non eſt opus aſinis conductitus. Carmen integrum alibi citauimus.

Plurium calculus vincit. 44

Τῶν πλειόνων ψῆφος νικᾷ, id eſt, Plurium calculus vincit. Quoties in cōſilio ceditur multitudini. Plinius in Epiſtolis queritur numerari ſententias, non expendi. Et Liuius, Pars, inquit, maior meliorem vincit.

Ὑποψηνιωμένη. 45

Ὑποψηνιωμένη dicitur iam propinqua partui, ſumpta metaphora à ficis poſt immiſſos pſenas maturefcentibus. Hoc quid ſit, explicuimus in prouerbio αἰ ψῆνες εἶ. Deflecti poteſt ad ingenium ad hoc aut illud vehementer propenſum.

Subditititius es. 45

Ὑποβολιμαῖος εἶ, id eſt, Suppoſititius es. Subditi̇tii ſiue ſubmiſſitii vocantur partus adſimulati: inde transfertur in hominem fictum, & per dolum ab alio quopiam allegatū ſubornatúmque. Finitimum illi, μώδηλος ἄνθρωπος.

Subiugus homo. 47

Ὑποζύγιος ἄνθρωπος, id eſt, Subiugus homo, Qui non arbitratu ſuo, ſed alieno iuſſu facit quippiam. Traductum à iumentis iugalibus. Huc pertinent illæ metaphoræ prouerbiales, Mittere ſub iugum. Horatius,

Sic viſum eſt Veneri, cui placet impares
Formas atque animos ſub iuga ahenea
Sæuo mittere cum ioco.

Item Deiicere iugum, quod ſcripſit M. Tullius in prima Philippicarum. Subducere collum iugo. Ouidius,

Et tua læſuro ſubtrahe colla iugo. Excutere iugum.

Piſtillo nudior. 48

Ὑπέρου γυμνότερος, id eſt, Piſtillo nudior. De vehemēter tenui. Cognatum illi πασσάλου γυμνότερος, id eſt, Paxillo nudior. His enim cortex detrahitur.

Piſtillo caluior. 49

Ὑπέρου φαλακρότερος, id eſt, Piſtillo caluior. Prouerbialis item hyperbole, de magnopere glabris. nā ima piſtilli pars calui cranium referre videtur. Transferri poteſt ad inſigniter egenos, ac ſimplices, ac diſſimulandi ignaros.

Aurum ſubæratum. 50

Ὑπόχαλκον χρυσίον, id eſt, Subæratum aurum, dicetur homo nequaquam ſyncerus, ſed aliud præ ſe ferens, aliud intus occulens. Sumptum à nomiſmatis adulteratis.

Nihil de vitello. 51

Νεοττοῦ οὐδέν μοι δίδως, id eſt, Nihil mihi de vitello dediſti. Quadrat in eos qui impertiant deteriora, meliora ſibi ſeruantes. M. Tullius in lib. De diuinatione 2, narrat huiuſmodi fabulam, vnde conſentaneum eſt hoc mutuatum eſſe prouerbium: Quidam ſomniarat ſe videre ouum ex lecti cubicularis faſcia pendens illigatum. id ſomniū quum ad coniectorem retuliſſet, reſponſum eſt, theſaurum indicari: proinde foderet eo loco quo ſe ſomniarat ouum videre. Vbi fodiſſet, reperit aurum argēto circuntectum. miſitque paululum ex argento coniectori, diſſimulans inuentum aurum. Coniector accipiens, Nihilne, inquit, de vitello?

Queruli in amicitia. 52

Οἱ φιλομεμφεῖς, οὐκ εἰς φιλίαν εὐφυεῖς, id eſt, Qui queruli ſunt in amicos, non ſunt ad amicitiam idonei. Conniuere ad amicorum vitia, hæc res & iungit, iunctos & ſeruat amicos. Sententia videtur deſumpta ex Herodoto. Conſtabit trimeter ſi legas, οἱ φιλομεμφεῖς εἰς φιλίαν οὐκ εὐφυεῖς. nec tamen video quid ſit φιλομεμφεῖς. Si legimus φιλομεμφεῖς, addenda eſt coniunctio, οἱ δὲ φιλομεμφεῖς. ita conſtabit verſus,

Qui querulus eſt, amicitiæ haud accommodus.

Cleomenes ſuperat cubile. 53

Ὁ Κλεομένης τῆς κοίτης ὑπερέχει, id eſt, Cleomenes cubile ſuperat. De eo qui magis abūdaret rebus ſuperuacaneis quàm neceſſariis. Ductum apparet à quopiam, corpore quàm pro lectuli modo maiore. Sicut & Iuuenalis,

Lectus erat Codro Procula minor.

Diues promiſſis. 54

Ὁ μὲν λόγος θαυμαστός, ὁ δὲ λέγων ἄπιστος, id eſt, Magnifica quidē oratio, cæterū nō habetur fides loquenti. Quoties aliquis ingētia pollicetur, quæ nō videatur præſtiturus. Plutarchus in apophthegmatis regū & imperatorū, tribuit Eudemonidæ, qui quū audiſſet Stoicū, opinor, quempiam dixiſſe quòd ſolus ſapiēs, eſſet bonus imperator, ὁ μὲν λόγος θαυμαστός, ὁ δὲ λέγων οὐ περισεσάλπισται. id eſt, Admiranda quidē oratio, cæterùm qui dicit, nunquā cinctus fuit tubarum ſtrepitu. Refert idem in Laconicis integrè, ὁ μὲν λόγος θαυμαστός, ὁ δὲ λέγων ἄπιστος· οὐ γὰρ περισεσάλπισται. Idem cōueniet in theologos, cæleſtia quædā docentes, quū orationi vita non reſpondeat.

Vterque ambo, &c. 55

Ὁ μὲν ἑκάτερος ἀμφότερος, ὁ δὲ ἀμφότερος οὐδέτερος, id eſt, Vterq. ambo, ambo neuter. Inſtar ænigmatis eſt, cuius meminit Plutarchus in Moral. & extat in Græcis Epigrammatis. E duobus fratribus, quorū alteri nomē erat Ἑκάτερος, alteri Ἀμφότερος, ille bonæ frugis erat, hic nequā. Hos quū Philippus vidiſſet, hoc in eos iocatus eſſe fertur. Quadrabit in duos aliquos, quorū alterius nequitiā alterius probitas compenſat.

Os ineſt orationi. 56

Ὀστοῦν ἔνεστι τῷ λόγῳ, id eſt, Sermoni ineſt os ac vigor. De oratione non inani, ſed ſolidas habente ſententias. Dictum hoc Themiſtocli tribuitur. videtur è poeta quopiā deſumptū. eſt enim iambicus dimeter. Quintilianus item rerū inuentionē appellat orationis oſſa. ſumpta ſimilitudine ab animantium corporibus, quæ oſſibus ſuſtinentur, colligātur neruis, veſtiūtur carnib' & pelle, cohærēt anima, mouētur actu.

Fluuius non ſemper fert ſecures. 57

Οὐκ ἀεὶ ποταμὸς ἀξίνας φέρει, id eſt, Nō ſemper ſecures fert fluuius. Id eſt, non protinus tibi ſperes idem quod aliis fœliciter ceſſit. Natum ab apologo Æſopico: Cuidam cædēti ſyluam, ſecuris è manibus excidit, Mercurius inuocatus reddidit argenteā. Negāti ſuam eſſe reddidit auream. Hanc quoque ſuam eſſe negāti, ferream tandē reſtituit, & illas inſuper donauit. Alius quidam eundē euentum ſperans, data opera paſſus eſt elabi ſecurim. Ea quū periiſſet, nec Mercurius imploratus adfuiſſet, expoſtulanti, prior ille reſpondit ad hunc modum, οὐκ ἀεὶ ποταμὸς ἀξίνας φέρει. Quāquam hic apologus varie narratur in aliis cōmentariis: nempe adfuiſſe Mercurium, & prolata aurea ſecuri, rogaſſe num ea eſſet quæ periiſſet: atque eo protinus affirmāte ſuam eſſe, Mercuriū offenſum hominis impudentia, nec ferream reſtituiſſe.

Non eſt dithyrambus, ſi bibat aquam. 58

Οὐκ ἔστι διθύραμβος, ἂν ὕδωρ πίῃ. id eſt,
Haud dithyrambus eſt, aquam ſi potitet.

Non adeſt hilaritas quum deeſt vinum: languet poetarū ingenium ni vino concaleſcat. Vnde, teſte Flacco,

Laudibus arguitur vini vinoſus Homerus. Et,
Ennius ipſe pater nunquam niſi potus ad arma
Proſilit dicenda. Et,
Nulla placere diu nec viuere carmina poſſunt,
Quæ ſcribuntur aquæ potoribus.

Quin, vt refert in Sympoſiacis Plutarchus, Æſchylus tragœdias ſuas potando ſcripſit. Excitat enim vini calor inueniendi vim, quæ torpet nonnunquam in ieiunis, mouet phantaſias, addit impetus, ſubminiſtrat fiduciam. Addit, Gorgiā nō rectè ſuam tragœdiam Marti tribuiſſe, quū Baccho magis ſit aſcribenda. Dithyrambi canebantur in honorem Bacchi, qui & ipſe διθύραμβος dictus eſt, quòd bis natus, velut è duabus ianuis prodierit.

Poſt acerba prudentior. 59

Παρὰ τὰ δεινὰ φρονιμώτερος, id eſt, Poſt mala prudentior. Finitimum illi,

-βεβλῆσθαι τι πάντες ἔγωγε.

Plato in Sympoſio, ἀλλ᾽ ἐγώ σοι λέγω ὦ Ἀγάθων, μὴ ἐξαπατηθῇς ὑπὸ τούτου, ἀλλ᾽ ἀπὸ τῶν ἡμετέρων παθημάτων γνόντα, εὐλαβηθῆναι, καὶ μὴ κατὰ τὴν παροιμίαν, ὥσπερ νήπιον, παθόντα γνῶναι. id eſt, Quæ ſane & tibi dico Agathon, ne ab hoc fallaris. ſed meis doctus malis caueas, neque (quemadmodum habet prouerbiũ) ſtulti more, malo accepto ſapias. Congruet in eum qui ſuo malo redditus eſt cautior.

Pauſone mendicior. 60

Παύσωνος πτωχότερος, id eſt, Pauſone mendicior. Pauſon pictor quiſpiam fuit inſigni tenuitate, quemadmodum apud Iuuenalem Codrus. Hũc notat Ariſtophanes in Pluto, apud quem quũ Penia exclamaſſet, ὦ πόλις Ἄργους κλύεθ᾽ οἷα λέγει, id eſt, O vrbs Argos, quod ait audi: reſpondet Chremylus, Παύσωνα κάλει τὸν ξύσσιτον, id eſt, Pauſonẽ adhibe tibi conuiuã.

Vltra Hyperbolum. 61

Ὑπὲρ τὸν Ὑπέρβολον, id eſt, Vincit Hyperbolum. Hyperbolus, quiſpiam erat mirum in modum appetens litium. Vnde conuenit in eos qui ſimili laborant morbo. Plutarchus in vita Alcibiadis, Thucydides Peloponneſiaci belli lib. 8, & Ariſtophanes in Equit. oſtendit Hyperbolũ fuiſſe hominẽ modis omnibus improbiſſimũ, nec vlla re clarũ aut potentem, niſi vitio linguæ. Præterea M. Tul. lib. De claris oratoribus, ita ſcribit de Saturnino, Homo ſimillimus Atheniẽſis Hyperboli, cuius improbitatẽ veteres Atticorũ comœdiæ notauerũt. Ariſtophanes præter alia ſcribit & hoc de Hyperbolo,

Ἄνδρα μοχθηρὸν, πολίτην ὀξίνην Ὑπέρβολον. id eſt,
Improbũ virũ, atque ciuẽ vapã acidumque Hyperbolũ.

Sus in volutabro cœni. 62

Ὗς λουσαμένη, εἰς κύλισμα βορβόρου, id eſt, Sus lota redijt ad volutabrum luti. Quũ quis iterat iam expiata flagitia, ſicut indicauimus alibi. Extat in Epiſtolis diui Petri. Huic affine eſt quod habent Prouerbia Sirach, Qui lauatur à mortuo, & iterum tangit mortuum, quid prodeſt lotio illius?

Ob textoris erratum, &c. 63

Ὑφάντου ἁμαρτάνοντος ὑπήτης ἐπλήγη, id eſt, Ob textoris erratũ hypetes vapulauit. quum quod hic peccauit, alius dependit. Quid ſit hypetes, nondum apud authores reperi.

Mendax atraphaxis. 64

Ψευδῶν πλέα ἀτράφαξις, id eſt, Referta mendaciis atraphaxis. De tumidis ac vẽtoſis. Atraphaxis oleris genus, quod celeriter in altũ ſurgit: Latinis atriplex dicitur: affinis, ni fallor, betarum generi, quæ & ipſæ ſubitò grandeſcunt, alioqui fatuæ. Id quod indicat & Theophraſtus in hiſtoria plantarũ, lib. 1, cap. 5. Eadem herba ab eodem, lib. 7, cap. 1, recenſetur inter eas quæ celeriter proueniũt, nempe die à ſatu octauo. Eſt caule grandiore, ſed molli carnoſóque. Suidas admonet dictum in Cleonem, qui falsò calumniaretur equites in concilio: cui quũ fides haberi videretur, dictũ eſt, ψευδατραφάξιος πλέως τὴν βουλήν, id eſt, Concilium plenum eſſe mendaci atraphaxi. quo dicto ſimul notata eſt & Cleonis in calũniando vanitas, & populi facilitas in credẽdo. Eſt enim illud proprium calumniæ, è leuiſſimo malo ſubitò maximam excitare tragœdiam. In hanc ferme ſententiam Suidas. Adagium ſumptum eſt ex Equitibus Ariſtophanicis.

Inflige plagam ab aratro. 65

Παῖε τὴν ἀπ᾽ ἀρότρου, id eſt, Inflige plagam aratri: ſiue, impinge vomerem. quũ iubebimus ſtrenue pugnare, licet ſine arte. Natũ aiunt ab huiuſmodi fabula, quã narrat Pauſanias lib. Eliac. 2, Glaucus quidã Caryſtius, quũ terram aratro proſcindenti forte fortuna vomis excidiſſet ab aratro, ſublatum aptauit manu, vice mallei. Quod vbi conſpexiſſet pater Demylus, iuuenẽ produxit in Olympia, ad pugilũ certamen: verùm vbi iã artis imperitus, plagis afflictus pene deficeret, pater acclamauit, παῖε τὴν ἀπ᾽ ἀρότρου, admonens vt ſic peteret hoſtem, quemadmodum vomere ſolet vulnerare terrã. Hac voce rediit animus iuueni, vicitque. Idem poſtea bis vicit Pythia, octies Nemea, item octies Iſthmia. Author Pauſanias.

Summis ingredi pedibus. 66

Qui clanculum aut cautim, ac pedetentim, quod aiunt, conantur aliquid, ſummis pedibus ingredi dicuntur. Græci iucundius efferunt aduerbio compoſito ἀκροποδητί. Idem valent illa, Suſpenſo gradu, & Suſpenſis pedibus. Translatũ à geſtu eorum qui ſic ingrediuntur, vt ſtrepitum pedum nemo ſentiat: aut qui viæ diffiſi, cautim & leniter figunt veſtigia. Aliquanto diuerſius eſt quod eſt apud Platonẽ in Lachete, καὶ οὐδὲ ἄκροις τοῖς δακτύλοις ἁπτόμενος, id eſt, Ne ſummo quidem pede ingredientes, quod pertinet ad illam formam, Summis labris deguſtare, Summis digitis attingere.

Cælum digito attingere. 67

Prouerbiali nimirum hyperbole, digito cælum attingere dicũtur qui longè ſupra mortalium cõditionem, ac diis proximi eſſe videntur. M. Tullius ad Atticum libro 2, Noſtri autem principes digito ſe cælum putant attingere, ſi muli barbati in piſcinis ſint qui ad manum accedant. Cognatum illi quod alias ex eodem retulimus, In cælo eſſe. Ad conſimilem modum Horatius,

Quòd ſi me lyricis vatibus inſeris,
Sublimi feriam ſidera vertice. Ouidius,
Huic tu quum placeas, & vertice ſidera tangas.

Et apud Theocritum in Hodœporis, -ὅτι πολλάκι ἤδη
Ἀνοίσω τὸν ἀμνὸν ἐς ὠρανὸν ὔμμιν ἁλεῦμαι. id eſt,
Agnum quando tuli, vobis in ſidera abibo.

Lyſimachus quũ ad Thraciam perueniſſet, velut occupatis extremis regni finibus, Nũc, inquit, Byzantii ad me veniũt, poſteaquam cælũ attingo lancea. Iam vocem inſolentiſſimã ita caſtigauit Paſiades Byzantius, qui tum fortè aderat, vt diceret, Abeamus, ne lanceæ mucro cælum pertundat.

Corinthiari. 68

Κορινθιάζεσθαι veteres vulgato ioco dicebãt eos qui ſcortationibus ac luſtris indulgerent, quive lenocinium exercerent. qui quæſtus hodie nuſquam vberior quàm apud Venetos. Sumptum eſt à meretricibus Corinthienſibus, de quibus ſuo loco dictum eſt. Tantus enim illic honos habebatur meretricibus, vt, quemadmodum ex authoribus docet Athenæus, illic in templo Veneris proſtarent, atque in ſolennibus precibus illud addi ſoleat, vt dii augerent meretricum numerum. Quin & illud refert, meretrices facto ſacro Veneri, ciuitatem extremo periculo laborantem ſeruaſſe placata Venere. Prouerbii meminit huius Stephanus de vrbibus, Ariſtophanis allegans Cocalum.

Si tanti vitrum, quanti margaritum? 69

Diuus Hieronymus in epiſtola quadam ad Demetriadẽ virginem, Solent miſeri parentes, & non plenæ fidei Chriſtiani, deformes & aliquo membro debiles filias, quia dignos generos non inueniunt, virginitati tradere: ſi tanti, vt dicitur, vitrum, quanti margaritum? Vtitur eodem compluſculis alibi locis. Vſurpatur & a Tertulliano in libello ad martyres. Hoc dicto ſumma rerum inæqualitas ſignificabatur. Inter gemmas prima laus olim fuit vnionibus: vitrum viliſſimum, & tamen gemmas nonnihil imitatur. Si tanto ſtudio curas vt viuat corpus, quàm eſt danda opera quo viuat animus? Si nihil non facis quo placeas homini principi, quanto magis enitendum vt placeas principi Deo? Si tantis ſudoribus parantur opes, perituræ vel vſu vel furto, cur non magis incumbimus vt cæleſtes opes accumulemus? In his & huiuſmodi locus erit prouerbio.

Hæret in vado. 70

Diuus Ambroſius in commentariis quos edidit in Euangelium Lucæ, non inelegans vſurpauit adagium, ſignificans, Chriſti genealogiam, quæ diuerſe feratur ab Euãgeliſtis, explicari non poſſe. In abruptũ (inquit) diſputationis venimus: hæremus in vado. Metaphora nimirũ à nauigio ducta, quod vado illiſum, fruſtra circumagitur: neque curſum inſtitutũ tenere poteſt. id quod euenit his qui incidunt in ſyrtes, aut in ſalebras. Ad hunc etiam modũ effert prouerbium M. Tullius lib. De finibus bonorum 5, Venit ad extremum, hæret in ſalebra. Rurſum alias eodem in opere, Hic ſi definire, ſi diuidere potuiſſet, ſi loquendi vim, ſi denique conſuetudinẽ teneret: nunquam in tantas ſalebras incidiſſet. Sunt autem ſalebræ, fluminum aut viarum obſtacula, à ſaltu dictæ. Nõ diſſimili figura dixit idem Cicero, Aqua hæret. Sic enim ſcribit Q. fratri, Hic aqua mihi hæret. ſignificans nihil eſſe profectũ in cauſa. Suſpicor dici ſolitũ de cauſa prorogata. Etenim vt non infunditur aqua niſi dicturo, nec fas eſt loqui poſt exiſtaras clepſydras, ita quum ſeruatur quod reliquum eſt aquæ, interrumpitur dicentis oratio. Plautus in Pſeudolo, Perii. nunc homo in medio luto eſt: nomen neſcit: hæret hæc res.

In culmo arare. 71

Ἐπὶ καλάμης ἀροῦν, id eſt, In ſtipula arare, dicuntur qui labore nunquam intermiſſo vim mentis exhauriunt: aut qui nunquã deſinunt ab amicis petere quod dent. Sumpta metaphora à nimium auidis agricolis, qui ſegetem non patiuntur vnquam interquieſcere: ſed aſſidua cultura ſuccum omnem ſoli exhauriunt, ſtatim à meſſe nouam ingerentes ſementem. Suidas citat ex Lyſia.

Taciturnior Pythagoreis. 72

Σιωπηλότερος ἔσομαι τῶν Πυθαγόρᾳ πεπαιδευμένων, id eſt, Taciturnior ero quàm hi qui Pythagoræ ſunt initiati. De vehementer taciturnis vſurpari ſolet. Sumptũ à Pythagoræ ſchola, in qua quinquenne ſilentium indicebatur auditoribus, quam *ἐχεμυθίαν* vocant, à cohibendo ſermone. Suidas prouerbii titulo refert, & Zenodotus in collectaneis.

Ἐχεμυθία.

Attagenæ nouilunium. 73

Ἀτταγᾶς νουμηνία, id eſt, Attagenæ nouilunium. Refertur à Suida, nec explicatur: niſi quòd è diuerſis locis haud difficilè coniectura colligi poteſt, dictum fuiſſe in turbam abiectorum & ſeruilium hominum. Siquidem attagen auis eſt paluſtris, verſicoloribus plumarum maculis diſtincta: vnde ſeruum hominem, ſtigmaticum, & cui tergum ob plagarum vibices, variis punctis eſſet picturatũ, attagenam vocabant. Porrò ad nouam lunam (ſic enim Græci vocant initiũ menſis, quũ Calendas non habeant) & ſerui diſtrahebantur apud Athenienſes, & militum delectus agebatur.

Noua luna.

Ingens interuallum. 74

M. Tullius in Epiſtolarum ad Atticum libro ſexto ſenarios hos ceu prouerbiales vſurpat,

πολλὰ δ᾽ ἐν μεταιχμίῳ
Νότος κυλίνδει κύματ᾽ εὐρείας ἁλός. id eſt,
Multas at vndas voluit in medio Notus
Vaſti maris.

ſignificans illum procul abeſſe. Licet hoc quoque torquere, vt ſignifices rem adhuc procul abeſſe a periculo.

Viuus videnſque. 75

Quod in Eunucho dixit Terentius, Viuus vidénſque pereo, id M. Tullius indicat prouerbiali figura dictũ eſſe. ſic enim ſcribit in oratione pro P. Sextio, Ille Cyprius miſer, qui ſemper ſocius, ſemper amicus fuit, de quo nulla vnquã ſuſpicio durior ad ſenatum aut imperatores noſtros allata eſt, viuus, vt aiunt, & videns eſt cum victu ſuo ac veſtitu publicatus. Vſurpat aliquot locis & D. Hieronymus. Quin & illud quoque Cum victu ſuo ac veſtitu, prouerbium ſapit.

Cum victu ſuo ac veſtitu.

Præſtat habere acerbos, &c. 76

M. Tullius in dialogo De amicitia, Scitum eſt enim illud prouerbium Catonis, Multo melius de quibuſdam acerbos inimicos mereri, quàm eos amicos qui dulces videãtur. Equidem vt præclaram eſſe ſententiam fateor, ita prouerbium eſſe negauerim. Primùm quòd nullã omnino prouerbii ſpeciem præ ſe ferat: deinde quòd prouerbia, vulgi ſunt, nõ huius aut illius. Vnde legendum arbitror, Scitum eſt enim illud Catonis, aut, illud verbum Catonis. tamen adſcribendum putauimus, nequis indiligentia prætermiſſum exiſtimaret.

Locus Ciceronis.

Columnas rumpere. 77

Ælianus prodidit in Samo quondam fuiſſe animalia vaſta magnitudine (neades vocantur) quorum voce terra rumperetur. Vnde prouerbium natum in clamoſos & improbe loquaces, vt poſtes & columnas dicantur rumpere. Vſus eſt eo Vergilius in Philiſtum rabulam & obtrectatorem. Item Iuuenalis,

Frontonis platani conuulſáque marmora clamant.

Leporis vita. 78

Λαγὼ βίον ζῆν, id eſt, Leporis vitam viuere, dicuntur qui ſemper anxii trepidique viuunt. quòd id animal omniũ prædæ expoſitum, ne ſomnum quidem capit niſi oculis apertis. Demoſthenes in Æſchinem, *Λαγὼ βίον ἔζης, δεδιὼς καὶ τρέμων, καὶ ἀεὶ πληγήσεσθαι προσδοκῶν*. id eſt, Leporis vitam viuebas, timens ac tremens, ac ſemper expectãs vt vapulares. Vſus eſt & Plutarchus in libello *περὶ φιλοπλουτίας*, quem pridem Latinum reddidimus. *λαγωοῦ δειλότερος* ſcripſit Athanaſius in apologia prima. & apud Strabonem, Phrygiis leporibus timidior, de quo dictum eſt alias per occaſionem.

Victi non audent hiſcere. 79

Νικώμενοι ἄνδρες τῇ ἀγρυξίᾳ δέδενται, id eſt, Qui vincuntur, ſilentio vincti ſunt. Plutarchus in libello cui titulus, Quo pacto quis vtilitatẽ capere poſſit ex inimicis, citat ex Pindaro. Conuenit cum illo quod alibi retulimus, Quid niſi dolor victis? Eſt autem verbũ perquam elegãs *ἀγρυξία*, vbi quis non audet hiſcere: à verbo *γρύζειν*, de quo non ſemel dictum eſt.

Ἀγρυξία.

Therſitæ facies. 80

Θερσίτειον βλέμμα, id eſt, Therſitica facies. De prodigioſe deformi dici ſolitũ, quòd Homerus ſcripſerit hunc omnium qui ad Troiam veniſſent fœdiſſimum fuiſſe. Ac totum hominem à capite, quod aiunt, vſque ad pedes ita graphicè depingit, & corporis vitia & animi morbos, vt dicas peſſimum ingenium in domicilio ſe digno habitaſſe. Locus apud Homerum eſt Iliad. libro 2, notior quàm vt hic referat adducere. Venuſtius erit ſi ad animum transferatur: veluti ſi de formoſo ſed moribus improbo dicas, Si corpus aſpicias, Nireus eſt: ſi animum, pluſquam *Θερσίτειον βλέμμα* reperies. Adagii mentionem fecit Suidas.

Picifer. 81

Κιττοφόρος, id eſt, Picifer, vulgare conuicium videtur in hominem infimum & deſpicatiſſimæ ſortis. Siquidem Demoſthenes in oratione pro Cteſiphonte dicit, Æſchinẽ hoc nomine ab aniculis compellatũ, quemadmodum & *λικνοφόρον*, quòd picas & vannos capite baiularet. Nam his in myſteriis Bacchanalibus vtebantur, quòd ea auis ſacra ſit Baccho, & vannus in omnibus myſteriis adhibebatur. vnde Maro,

Λικνοφόρος.

-& myſtica vannus Iacchi.

Vannus.

In numerato. 82

In numerato habere, ſi ad animi rem trãſſeratur, prouerbii rationem habuerit: velut Octauius Auguſtus, vt refert Seneca, pronunciauit de Vinitio oratore, quòd ingeniũ in numerato haberet: propterea quòd in cauſis agendis ingenio eſſet præſentiſſimo, & quicquid aliis præſtaret diutina cogitatio, id illi prima ſtatim animi intẽtio daret. Sumptum eſt ab his qui res ſuas ad certiſſimum calculum redegerũt. hoc eſt, ad pecuniam numeratam. Quintilianus in ſexto, De actore, inquit, facile dicente ex tempore dictum eſt olim, ingenium eum in numerato habere. Vide prouerbiũ, Numero dixiſti.

Quantum habet. 83

Quantum habet quiſque, tanti fit. Quod ſcripſit Horatius in ſatyra prima,

Nil ſatis eſt, inquit, quia tanti, quantum habeas, ſis.
Item Iuuenalis ſatyra tertia,
Quantum quiſque ſua nummorum ſeruat in arca,
Tantum habet & fidei.

Non receſuiſſem inter prouerbia (nequis clamitaret me ſententias collegiſſe, non adagia) niſi D. Auguſt. in libro De diſciplina Chriſtiana, nominatim prouerbii titulo citaſſet. Vnde & illud prouerbiũ, inquit, Quantum habebis, tantus eris. Quanquam & Horatius ſatis indicat vulgo iactatam ſententiam eo quòd præceſſit,

At bona pars hominum decepta cupidine falſo.

Vſurpat & Apuleius in Apologia, Tanti re vera eſtis, quantum habetis. Videtur ex Euripide veniſſe in vulgi ſermonẽ: cuius & hunc verſum inter cæteros refert Seneca,

Vbique tanti quiſque, quantum habuit, fuit.

Imis ceris eradere. 84

Imis ceris eradere, pro eo quod eſt, delere penitus, ſic vt nullum omnino memoriæ priſtinæ veſtigiũ extet. Sumptum ab his qui in ceratis ſcriptitant tabulis. his mos eſt ita nonnunquam verſum ſtylum per ſummum æquor ceræ ducere, vt qualiacunque tamen prioris ſcripturæ remaneãt veſtigia, aliquoties funditus delent. D. Hieronymus ad Chryſogonum, Ita noſtræ es neceſſitudinis penitus oblitus, vt illam epiſtolam quam in corde Chriſtianorum ſcriptam Apoſtolus refert, non parua litura, ſed imis, vt aiunt, ceris eraſeris. Conueniet in profundam obliuionem vel amicorum, vel priſtinæ fortunæ, vel ſiquid eſt ſimile.

Macilenta manu pinguem pedem. 85

Heſiodus in opere quod inſcripſit, Opera & dies, velut ænigmate quodam explicuit paupertatem,

λεπτῇ δὲ παχὺν πόδα χειρὶ πιέζῃς. id eſt, Gracili autem manu pinguem pedem premas.

Manus enim gracileſcunt fame, pedes intumeſcunt frigore. Carmen ſic habet,

Μή σε κακοῦ χειμῶνος ἀμηχανίη καταμάρψῃ
Σὺν πενίῃ, λεπτῇ δὲ παχὺν πόδα χειρὶ πιέζῃς. id eſt,
Ne te deprendant inopem mala tempora brumæ,
Atque pedem premere incipiat manus arida pinguem.

Venuſtius erit ſi longius transferatur ad viaticum parãdum ſenectuti, aut ſimilia.

Non ſemper erit æſtas. 86

Ad eundẽ fermè ſenſum pertinet & illud ex eodẽ libro,

Οὐκ αἰεὶ θέρος ἐσσεῖται, ποιεῖσθε καλιάς. id eſt,
Æſtas non ſemper fuerit, componite nidos.

Non ſemper virebit ætas, para quò ſe recipiat ſenectus. Aut, Non ſemper erit proſpera fortuna, munias animum philoſophiæ decretis, quo fortuna aduerſam poſſit contemnere. Admonet & Cato agricolas, cogitẽt quam longa ſit hyems. Notus eſt apologus de formicis, exprobrãtibus cicadæ quòd totam æſtatem nihil aliud quàm cecmiſſet otioſa, eóque mendicaret in hyeme. Hoc dictum oportuit adoleſcentum pileis inſcribi. neque enim tantùm admonet parãdam eſſe rem in ſenectam, verumetiam eruditionem, virtutem, honeſtam famam, quæ præſidia ſunt optima ſenectutis.

Quum exoſſis ſuum rodit pedem. 87

Conſimili figura ſignificauit egeſtatem in eodem opere,

-ὅτ' ἀνόστεος ὃν πόδα τένδει. id eſt,
Quando pedes edit ipſe ſuos is qui caret oſſe.

Exoſſem vocat polypum, quòd oſſibus careat. Is creditus eſt nonnullis ſua brachia rodere, quum deeſt cibus. eſt enim edaciſſimus. Quanquã Plinius exiſtimat id illi accidere à conchis: verùm præciſa renaſci credit, quemadmodũ caudas lacertis. Alcæus apud Athenæum libro ſeptimo,

Ἔδω δ' ἐμαυτὸν ὡς πολύπους. id eſt,
Comedo meipſum more Polypi.

Vnde & αὐτοφάγος dictus. Verum hanc opinionem & Athenæus reiicit.

Centum plauſtri trabes. 88

Tam ſimile eſt prouerbio quàm eſt ouum ouo, quod ſcripſit Heſiodus in eodem opere, cui titulus ἔργα καὶ ἡμέραι,

-ἑκατὸν δέ τε δούραθ' ἁμάξης. id eſt,
Centum autem lignis plauſtrum compingitur vnum.

Eo tempeſtiuiter vtemur quũ ſignificabimus id quod à nobis petitur, magno conſtare. Facile enim alienis vtimur, non expendentes quanti conſtiterint ei qui præbet. Carmen Heſiodi ſic habet,

Ῥηΐδιον γὰρ ἔπος εἰπεῖν, βόε δὸς καὶ ἄμαξαν·
Ῥηΐδιον δ' ἀπανήνασθαι· πάρα δ' ἔργα βόεσσι.
Φησὶ δ' ἀνὴρ φρένας ἀφνειὸς πήξασθαι ἄμαξαν·
Νήπιος, οὐδὲ τὸ γ' οἶδ', ἑκατὸν δέ τε δούραθ' ἁμάξης. id eſt,
Nam dictu eſt procliue, dato plauſtrumque bouéſque:
At procliue negare: ſed en tauris labor inſtat.
Cogitat aſt animo diues compingere plauſtrum,
Stultus & haud nouit centum id compactile lignis.

Itaque quoties ad id quod molitur aliquis, pluribus adminiculis opus eſt, velut ad gerendum magiſtratum, ad ſcribendum librum, ad munus concionandi, ad inſtituendam familiam, ad longinquam peregrinationem, non ineptè vſurpabimus Heſiodi verbum, ἑκατὸν δέ τε δούραθ' ἁμάξης.

Araneas eiicere. 89

Habet illud quoque prouerbii ſpeciẽ quod eſt apud eundem in eodem opere,

Ἐκ δ' ἀγγέων ἐλάσειας ἀράχνια. id eſt,
Vaſis eiicias quas nectit aranea telas.

Sic enim ſignificant inanitatem & inopiam etiam hodie. Ad eundem modum Catullus,

-nam tui Catulli
Plenus ſacculus eſt aranearum.

Quo dicto nunc nihil eſt vulgo vulgatius. Lucianus in Pſeudologiſta, χάρτης καὶ ἀραχνίων μεστά. id eſt, Carte & araneis differta.

Muris circuncurrentibus. 90

Τῶν τοίχων περιτρεχόντων, id eſt, Parietibus circuncurrentib⁹. Plutarchus in Sympoſiacis decade ſeptima, problemate quinto, indicat muliebre fuiſſe prouerbiũ, quo ſecretũ ſignificabant, muris videlicet teſtes & arbitros arcentibus. At bonorum virorum huiuſmodi voluptates etiam ac luſus ait oportet eſſe, vt nihil egeant vallo parietum. Licebit vti quũ ſignificabimus aliquid ali monſtri, & ob id captari ſecretũ.

Κερασβόλος. 19

In eodem opere, problemate ſecundo, docet homines præfractos, & aſperis moribus & intractabiles, κερασβόλους vocari ſolitos. quam vocẽ haud ſatis commode verteris Latine. Sumptam autem metaphorã ab agricolis, apud quos ſemina quæ priuſquam in terrã decidant, incidant in cornu boum, κερασβόλα dicãtur, ὅσα ἂν εἰς κέρατα βάλλωσι. Hæc aiunt prouenire cæteris multo duriora, vnde & ἀτέραμνα vocantur. Qui ſcripſit etymologicon, indicat hanc vocem ſemel duntaxat vſurpatã à Platone, ſumptámque à leguminibus quæ nec igni nec aqua molleſcant: cuiuſmodi quædam videmus admixta leguminibus minuta nigráque. Locus eſt apud Platonẽ libro De legibus 9. quo quidem loco videtur interpres ignoraſſe quæ ſint κερασβόλα. vertit enim legumina fulminis tactu præduta: quaſi dictum eſſe κεραυνόβολα. Porrò curid accidat vt ſemina quæ in cornua boum impegerint, aut non proueniant, aut proueniant ſicciora duriorá que, Plutarchus hanc adfert cauſam: quòd ea quæ à manu calida ſtatim excepta terra fouentur, magis adiuuantur calore, qui ſeminibus eſt amicus. At quæ in cornua incidat, proiecta magis vidẽtur quàm ſeminata, & mora frigus colligũt. Theophraſt⁹ dubitat num friuolũ ſit quod de ceraſbolis iactãt agricolæ.

Reſpublica virum docet. 52

Πόλις ἄνδρα διδάσκει, id eſt, Reſpublica virum docet. Significat neminem ad rem gerendã idoneum eſſe poſſe, niſi qui ſit vſu exercitatus. Plutarchus citat ex Simonide, tametſi hemiſtichium carminis heroici. Quantumlibet diu verſatus in agro, non fies idoneus adminiſtrandæ reipublicæ niſi vixeris in foro, in curia, in frequẽti populo. Alluſit huc Socrates Platonicus, quum inuitatus ad loca amœna in agris, reſpondit ſe cupidum eſſe diſcendi, arbores autẽ nihil docere.

Faber quum ſis, &c. 93

Plutarchus in præceptis ciuilibus ſenarium hũc haud dubie prouerbialem ex Euripide citat,

Τέκτων γὰρ ὤν, οὐκ ἔπρασσες ξυλουργικά. id eſt,
Quum ſis faber, opera haud facis fabrilia.

Congruet in eum qui tentat ad quæ non eſt idoneus, vel ob imperitiam, vel ob naturam alienam. veluti ſiquis infans & ad perſuadendum ineptus, ſuſcipiat legationem: aut indiligens diſpenſet rem domeſticam: aut ſenex, ſiue inualidus militiam capeſſat: ſi venetur ſacerdos, rhetoricetur Scotiſta. Iamdudum & illud Horatianum ceſſit in prouerbiũ, quod hinc imitatum videtur,

-tractant fabrilia fabri.

Aquam igni miſcere. 94

Inter prouerbia quibus ἀδύνατα ſignificamus, referendũ & illud, πῦρ ὕδατι μιγνύναι, id eſt, Ignẽ aquæ miſcere. Plutarchus in libello cui titulum fecit περὶ πρώτου ψυχροῦ, adducit huius prouerbii teſtimonium, ſtudẽs probare aquæ proprium eſſe frigiditatem, potius quàm aeris. Pugnat autem vtraque qualitate ignis cum aqua: quippe calidus & ſiccus cum humida & frigida. Narrat eodem in loco morẽ fuiſſe apud Perſas, vt ſupplex in fluuium deſcenderet, ignem geſtans, minitans, ni conſequeretur quæ petebat, ſe ignem miſſurum in aquam. Atque ad eum modum impetrabat quidem quæ rogabat, ſed mulctabatur, quòd minatus eſſet ſe facturum id quod eſſet cõtra rerum naturam. Nam aqua, hoſtis eſt ignis, eumque ſemper extinguit. Id ſupplicandi genus apud barbaros maximũ habebatur, & in quo nõ eſſet fas recuſare quod petebatur. M. Tullius Philippica 13, Prius vnda cũ flãma redibit in gratiã. Rurſus, Prius vndam flammámque, vt ait poeta neſcio quis, prius denique omnia, quàm aut cum Antoniis Reſpub. aut Antonii cum Repub. redeant in gratiam.

Velut è ſpecula. 95

Ὡς ἀπὸ σκοπιᾶς, id eſt, Velut è ſpecula. Similitudo prouerbialis, quũ quis rem velut oculis ſubiectã, totã vndique contemplatur. Siquidẽ ex alto cõmodiſſime ſpectantur omnia, propterea quòd nihil obſtet quod impediat proſpectũ. Vtitur Plutarchus in libello cui titulus, De Romanorũ fortuna.

Velut in cratere. 96

Ὥσπερ ἐν κρατῆρι φιλοτησίῳ, id eſt, Velut in cratere philoteſio. Prouerbialis & hæc collatio, qua ſignificabimus, res an-

tea turbulentas componi ſedarique, & prius inter ſeſe inimicos in gratiã redigi. Dicitur autem crater philoteſius, quem in cõuiuiis porrigunt aliis alii, ceu amicitiæ ſymbolum ac pignus. Veluti qui filiã alicui deſponderet, futuro genero prælibans, φιλοτήσιον κρατῆρα porrigebat. Scythæ quoque amicitias, quarum ſunt pertinaciſſimi, cratere conciliabant, vt teſtatur in Toxaride Lucianus. Quin & Chriſtus ipſe noſtræ religionis princeps, arcanam illam cum ſuis amicitiam poculo conſecrauit.

Sero veniſti. 97

Ὀψ' ἦλθες, id eſt, Serò veniſti. Competit in eos qui poſt tempus rem aliquam aggrediuntur: veluti ſi iam ætatis vitio frigidus, vxorem paret ducere, aut grãdior literas addiſcere. Natum ex oraculo quod Pythia vates edidit cuidam, conſulenti num deberet ad Rempublicam tractandam accedere, ὀψέ μ' ἦλθες ἀρχὰς καὶ δημαγωγίαν διζήμενος, καὶ παρ' ὥραν στρατηγίων κόπτεις θύραν. id eſt, Serò veniſti me de principatu & Reipublicæ adminiſtratione cõſulens, & alieno tempore militiæ pulſas ianuam. Meminit Plutarchus in commentario cui titulus εἰ πρεσβυτέρῳ πολιτευτέον.

Prius antidotum quàm venenum. 98

Diuus Hieronymus aduerſus Ruffinũ reſpondens, Quomodo eorum præfationes librorũ, quos neſcias, accuſeſque quodam vaticinio futuræ calumniæ reſponderunt, implentes prouerbium, Prius antidotum quam venenum. ſubaudi adhibes. Conueniet vti quoties aliquis ſe purgat antequam accuſetur. Antidotus enim aduerſus venena datur: hanc nemo ſumit niſi guſtato veneno. Quanquam ſunt qui ſe præmuniant antidotis, ne noceat ſi fors contingat ſumere toxicum: quemadmodum feciſſe legimus Mithridatem.

Statua taciturnior. 99

His etiã temporibus in prouerbio eſt, Statua taciturnior, in hominem vehementer infantem, ac taciturnum. Vſus eſt hac hyperbole Horatius in epiſtola ad Iulium Florum,

-ſtatua taciturnius exit
Plerunque, & riſu populum quatit.

Itidem Iuuenalis diuitem quempiam, ſed infantem & indoctum, Mercurii ſtatuæ ſimilem facit,

-truncóque ſimillimus Hermæ.

Conſimili forma diuus Chryſoſtomus libro περὶ ἱερωσύνης 6, de tardo & ſtupido, τότε δὴ τὸ ὑμνούμενον, τῶν λιθίνων ἀνδριάντων διοίσει. id eſt, Tum illud quod Græci dicere ſolemus, à ſaxeis nihil differet. quod & alibi retulimus. Xenophon in Sympoſio, ἐκείνων γοῦν μὴ ἂν ἧττον φωνὴν ἀκούσαις ἢ τῶν λίθων. id eſt, Illorum igitur vocem minus audias quam ſaxearum ſtatuarum. Statuæ frequenter habẽt ſpeciem ſapientũ & eloquentium virorum: ipſæ tamen nihil loquuntur.

Hoc noueram priuſquam, &c. 100

Plutarchus in libello cui titulus, Philoſophum maximè debere diſputare cum principibus, irridet eos qui duplicem facerent philoſophiæ rationem: alteram in affectibus ſitam, quæ à Mercurio hegemone, id eſt ductore, proficiſceretur: alteram in efferendo poſitam, quam diactorus Mercurius, id eſt nuncius, largiretur. ἕωλον ἔστιν, inquit, καὶ ἀπειρηκὸς τοῦτο, τὸ μὲν ᾔδειν πρὶν Θέογνιν γεγονέναι. id eſt, Friuolum & obſoletum eſt, coniungaturque cum illo, Hoc noueram antequam Theognis natus eſt. Vſurpat idem in eadem ſententiam in libello cui titulus περὶ τοῦ μὴ χρᾶν ἔμμετρα νῦν τὴν Πυθίαν, citans è comico quopiã. A. Gellius lib. 1. Noctium Atticarum, capite 3, citat ex Lucilio. Cõtra patriam, inquit Cicero, arma pro amico ſumenda non ſunt. Hoc profecto nemo ignorauit, & priuſquam Theognis, vt Lucilius ait, naſceretur. Non eſt dubitandum quin hic ſenarius ſit prouerbialis, quo rem frigidam & ineptã ſignificabant. Apparet ſumptũ à Theognide tragœdiarum ſcriptore, quem frigidiſſimum fuiſſe teſtatur Suidas, & ni fallor memoria, Plato. Nã fuit huius nominis alter quoque cuius extant ſententiæ.

CHILIADIS QVARTAE CENTVRIA IIII.

Phocenſium deſperatio. 1

Φωκέων ἀπόνοια, ſiue φωκικὴ ἀπόνοια, id eſt, Phocenſium ſiue Phocica deſperatio. De ſtultis & inſanis cõſiliis dici ſolitum admonet Stephanus. Verùm ex Plutarcho Chæronenſi conticere licet dici ſolitum vbi deſperatis rebus ad extrema conſilia veniretur. Natum eſt autem ex euentu huiuſmodi, Atrox odium & irreconciliabilis ſimultas, atque (vt Plutarchi dicam verbis) ἄσπονδος πόλεμος erat inter Theſſalos & Phocenſes: quòd hi primores illorum in ſuis vrbibus ad vnũ omnes eodem die trucidaſſent: illi viciſſim illorum obſides ducẽtos quinquaginta in crucem ſuſtuliſſent. Deinde Theſſali cõtractis omnibus copiis, per Locrenſes irruperunt, edicto promulgato ne cuiquã prouectioris ætatis parceretur: pueri cum mulieribus in ſeruitutem abducerentur. Daiphantus itaque, qui fuit vnus è tribus quibus Phocenſium res erat commiſſa, ſuaſit vt viri quidem Theſſalis obuiã irent, cum illis conflicturi: cæterùm mulieres vnà cum liberis ex vniuerſa Phocide congregatas in vno quopiam loco ſeponerent, congeſta ingenti lignorũ materia: & adhibitis cuſtodibus mandarent, vt ſimulac intellexiſſent ſeſe victos in prælio, continuo pueros & vxores iniecto igni exurerent. Id reliquis comprobantibus, exurgens quidam negauit æquum fieri, ni conſilium hoc, vxorũ quoque ſuffragiis comprobatum fuiſſet: quod ſi non placeret, non eſſe cogendas. Itaque mulieres, vbi rem cognouiſſent, ipſæ inter ſe habito conſilio, Daiphantum collaudarũt qui rectiſſime cõſuluiſſet Phocenſium rebus. eadem autem videri & vxoribus & liberis eorum. His ita peractis, congreſſi cum Theſſalis Phocenſes, ſuperiores extiterunt. Ac decretum quidem illud Græci Phocenſium deſperationem appellarunt: quòd etiamſi fœliciter ceſſiſſet, tamen temerarium parumque cordatũ videretur. Huiuſmodi ferme Plutarchus. Similia ferè narrat Pauſanias in Phocicis. Meminit & prouerbii, quod ait ex hoc euentu dici ſolitum ἐπὶ πάντων βουλευμάτων ἀναλγήτων, hoc eſt, de omnibus cõſiliis quæ carent dolore. Meminit & Stephanus, indicans dici ſolitum περὶ τῶν ἀναλγῆ βουλευομένων.

Suſpenſa manu. 2

Plinius in Epiſt. libro 6, Suſpẽſa manu dixit pro eo quod eſt leuiter parùmque accurate: Tu verò, inquit, non debes ſuſpenſa manu commendare mihi quos tuendos putas. Fit enim venuſtius ſi à corpore ad animum transferas. Quintilianus declamatione duodecima in eundẽ ſenſum vſurpat Leui manu, tanquã prouerbiũ: Cicero, Leui brachio, de quo dictum eſt aliàs. Itidem dicimus Suſpenſo pede, pro ſenſim ac tacite. Ammianus libro 14, Seſéque ſuſpenſis paſſibus iniecerunt in ſcaphas. Leui manu.

Extremum occupet ſcabies. 3

Olim pueri curſu certantes, clamare ſolebãt, Occupet extremum ſcabies, adhortãtes hac voce ſingulos ad curſum, ac male precantes ei qui fuerit omnium poſtremus. Id deductum eſt in adagium, quo vtebantur qui ſignificarent ſeſe quocunque modo velle vincere, neque cõmiſſuros vt inter poſtremos ſint. Ita qui per fas nefáſque rem augent, ne non ſint inter optimates, qui malis artibus emergũt ad magiſtratus, qui rationibus quibuſlibet ampla venantur ſacerdotia, poſſunt aliò vocãti reſpondere, Extremum occupet ſcabies. Quanquam nihil vetat quominus in bonam partem detorqueamus: vt ſiquis ſummis viribus annititur ne ab æqualibus eruditione, aut recte factis, aut officiis ab amico ſuperetur, dicat, Occupet extremum ſcabies. Hoc igitur prouerbium pueris acceptum ferimus, quemadmodum & illud, τὴν κατὰ σκοποῦ ἴθι. Et Euangelicum hoc Matth. 11, Cecinimus vobis, & non ſaltaſtis. Vſus eſt Horatius in Arte poetica,

Occupet extremum ſcabies: mihi turpe relinqui eſt.

Originem Acron indicat.

Ἡμερόκοιτος. 4

Vulgari ioco fures dicti videntur ἡμερόκοιτοι, quòd interdiu dormiant, noctu vigilent. Sic enim Heſiodus in Operibus ac diebus,

Μήποτέ σ' ἡμερόκοιτος ἀνὴρ ἀπὸ χρήμαθ' ἕληται. id eſt,
Ne ſolitus dormire dic tua tollere poſſit.

Apte torquebitur in tollionem & furacem. Eſt & piſcis eiuſdem nominis,vt indicat Suidas:phoca,opinor.

In omnia potentes. 5

In eos qui plurimum poſſunt vel nocere vel prodeſſe,quadrabit illud Heſiodi,

Ἐν τοῖς γὰρ τέλος ἐστὶν ὁμῶς ἀγαθοῖό τε κακοῦ τε. id eſt,
Eſt enim in his pariter ſita ſumma bonique malique.

Quod quidem à poeta de diis dictum,accommodare licebit vel in hominē cuius ſumma ſit authoritas , vel in rem quæ plurimum habeat momenti. Velut in principem,aut vehementer gratioſum: ſiue in pecuniam,per iocum:vel in literas ac virtutes,ſerió.

Ne vni naui facultates. 6

Quin illud etiam ad prouerbiorum claſſem,ſi longius deflectatur,referendum videtur,quod eſt in eodem opere,

Μηδ' ἐπὶ νηυσὶν ἅπαντα βίον κοίλῃσι τίθεσθαι. id eſt,
Ne bona tu pandis ratibus ſemel omnia mandes.

Nequid aggrediaris in quo ſint vniuerſa periclitanda. Non omnis ſtatim alea iacienda eſt. Periculoſa eſt nautica negociatio : naufragium enim tollit omnia.tutius eſt cum terra commercium. Alibi retulimus dictum Laconis , qui negabat ſibi placere diuitias quæ penderent à funibus.

Vrit abſque torre. 7

Verſum hūc ceu prouerbialē ſubinde Plutarchus vſurpat,

Εὕει ἄτερ δαλοῖο, καὶ ὠμῷ γήραϊ δῶκεν. id eſt,
Exurit ſine torre,grauique dat illa ſenectæ.

Nempe vxor improba,quæ moribus ſuis ſeniū viro prǽmaturū conciliat.Idem lepidè transferetur ad auaritiam,ad ambitionem,ad inuidiam,amorem obſcœnum,ſimiliáque animi vitia,quibus obnoxii torquentur & contabeſcunt.

Adhuc cælum voluitur. 8

Quoties ſignificabimus adhuc ſupereſſe ſpem,& nondum omne tempus,quod melioris fortunæ ſolet occaſionem adducere , exactum eſſe : conueniet illud Theocriticum ex Charitibus,

Οὔπω μῆνας ἄγων ἔκαμ' οὐρανὸς οὐδ' ἐνιαυτούς. id eſt,
Nondum defeſſus prouoluere deſiit æther
Menſes atque annos.

Quod enim vnus annus negat,alter vltro defert.

Multæ rotæ voluentur. 9

Prouerbialiter extulit,& ad eandem pertinet ſententiam quod proxime conſequitur,

Πολλοὶ κινησεῦντι τροχὸν ἅρματος ἵπποι. id eſt,
Permultis voluetur adhuc rota mota caballis.

Id eſt,Multum adhuc temporis reſtat, multǽque rerum incident mutationes.Quod quidem adagium & hodie noſtrati vulgo in ore eſt.Frigidius enim eſt quod quidam interpretantur de certaminibus Olympiacis,de quibus illic non agit poeta in carmine bucolico.

Ne nomen quidem. 10

Prouerbiali figura dictum eſt & illud in eadem Ecloga,

-βοᾶς δ' ἔτι μηδ' ὄνομ' εἴη. id eſt,
Vlterius nec nomen erit belli atque tumultus.

Itidem Paulus ad Epheſios , Fornicatio autem,& omnis immunditia,aut auaritia,nec nominetur in vobis.Quid enim? itáne ſcelus eſt nominare auaritiam,aut libidinem? Non,opinor:ſed Apoſtolus vt grauiter vitia deteſtaretur, vſus eſt hyperbole prouerbiali. Nam inter pios nominatur & Iudas & Pilatus.

Ceruus canes trahit. 11

Inter adagia quibus *ἀδύνατον* ſeu præpoſterum quippiam ſignificamus,adnumerandum & illud quod eſt apud Theocritum in Thyrſide, *τὰς κύνας ὁ ἔλαφος ἕλκοι.* id eſt,
Canes ceruus trahit. Præpoſterum enim eſt vt ceruus venetur canes. Carmen Theocriti ſic habet,

Δάφνις ἐπεὶ θνάσκει, καὶ τὰς κύνας ὤλαφος ἕλκοι. id eſt,
Poſtquam Daphnis obit,ceruus trahat ipſe moloſſos.

Ad conſimilem formam Vergilius in Pharmaceutria,

Nunc & oues vltro fugiat lupus.

Bubo canit luſciniæ. 12

Item illud quod proxime conſequitur,

Κἠξ ὀρέων τοὶ σκῶπες ἀηδόσι γαρύσαιντο. id eſt,
Bubóque montanus philomelis occinat ipſis.

Quum infans ſuadere conatur eloquenti,aut ineruditus docere doctiſſimum.

Ne vidit quidem oleum. 13

Ecloga cui titulus *νομεῖς*, ſcatet prouerbialibus ſententiis ac figuris:quarum de numero primum eſt illud,

Καὶ πόκα τῆνος ἔλαιον ἐν ὀφθαλμοῖσιν ὄπωπε; id eſt,
Et quando ille oculis oleum conſpexerat vnquam?

Conueniet in eos qui ſunt artis alicuius prorſus rudes & imperiti. Veluti ſiquis profiteatur rem medicā qui nunquam didicerit quicquā illius artis , venuſte notabitur hoc verſu,

Καὶ πόκα τῆνος ἔλαιον ἐν ὀφθαλμοῖσιν ὄπωπε;

Vngebantur enim athletæ,quo membris euaderent durioribus:vnde per oleum ſignificant certamen. Quanquam ſcholia declarant quoſdam hoc ad arborem referre , quòd in Olympiacis oleaſtro ſiue olea coronari ſolebant.

Et me mater,&c. 14

Item illud quod in eadem ſequitur,

Κἠμ' ἔφαθ' ἁ μάτηρ Πολυδεύκεος ἦμεν ἀμείνω. id eſt,
Me quoque Pollucem mea mater vincere dixit.

Quū quis anteponitur aut æquatur iis cum quibus nullo modo conferendus eſt.Matres enim amore cæcutiunt in filios, & formoſiſſimos putant qui ſunt deformes , fortiſſimos qui ſunt ignauiſſimi . Porrò Pollux pugil optimus fuiſſe creditur,teſte Flacco,

Caſtor gaudet equis,ouo prognatus eodem
Pugnis.

Suade lupis vt inſaniant. 15

Rurſum in eadem,

Πείσαι τοι Μίλων καὶ τὼς λύκος αὐτίκα λυσσῆν. id eſt,
Hoc quoque Milo lupis mox perſuadeto,rabire.

Vbi quis animum inducit ad rem ſtultiſſimam,quam nō aggrederetur niſi inſanus . nam lupi inſaniunt vel ſua ſponte. Veluti ſiquis tyrannum inſtiget ad crudelitatem , quū plus ſatis ſæuiat ſuopte ingenio.Rabies proprie canum eſt: vnde ſcholiaſtes Theocriti putat hoc velut abſurdū proponi. Sed canes aliquando rabiunt,lupi nunquam non rabiunt.

Rore paſcitur. 16

In hominem prætenui corpore quadrabit illud ex eodē idyllio,quod dictum eſt in vitulam macram,

-μὴ πρᾶκας σιτίζεται ὥσπερ ὁ τέττιξ;
-rorénе viuit more cicadæ?

Dores enim rorem appellant *πρᾶκα*, quòd *πρωῒ*,id eſt mane,cadat. Porrò cicadas rore ali teſtis eſt Plinius libro 11,cap. 36. Ore carent,ſed habent in pectore fiſtuloſo quiddam aculeatum,linguis ſimile:eo rorem lambunt. Quū excitatæ ſubuolant,reddunt humorem . quod ſolum argumentum eſt illas rore paſci . neque enim ad excrementa corporis vllum foramen eſt. Vnde Maro,

Dúmque thymo paſcentur apes,dum rore cicadæ.

Venuſtius erit ſi transferatur ad ingenium ſiue ſtylum ieiunum & aridum : aut per ironiam , in hominem vehementer obeſo corpore.

Tuam ipſius terram calca. 17

Quum iubebimus cuipiam vt in ſuo loco ſe contineat, neque ſe recipiat in noſtra , quadrabit illud ex eiuſdem Hodœporis,

Τὰν αὑτῶ πατέων ἔχε τὰς δρύας. id eſt,
Quin propriam calcans terram,querceta teneto.

Conueniet vbi parum fidemus alicui, nec volemus in domeſticam recipere conſuetudinem.

Nihil ſimile,&c. 18

Ad iniquā comparationē ſignificandā valebit illud ex eodē,

Ἀλλ' οὐ σύμβλητ' ἐστὶ κυνόσβατος οὐδ' ἀνεμώνα
Πρὸς ῥόδα. id eſt,
Imò res eſt ſtulta cynoſbaton aut anemonam
Compoſuiſſe roſis.

Cynoſbatos Græcis ſonat canis rubū.eſt fruticis genus,ſed roſam producit contemptam,miniméque grati odoris. Anemonam Dioſcorides papaueris ſpeciem facere videtur.

Ne faſcines. 19

Ἵνα μὴ βασκήνῃς με, id eſt,Ne me faſcines.Dici ſolitū vbi quis rem ſuauem nactus,præſentibus impartit aliquid,ne ſo-

lus fruens,alios contriſtet. Indicat hoc Ariſtoteles ſectionis vigeſimæ problemate 24. Vbi de menſa cõmuni aliquis ſibi priuatim ſumeret aliquid,intuẽti cõmunicans,dicebat, Ne me faſcines. Itaque ſumpturi cibum,prius edebãt rutam,ceu remedium aduerſus faſcinũ. Tum enim metuebant noxam faſcini,quoties vel auidius veſcerentur, vel alicuius incõmodi ſuſpicione tenerentur,aut cibũ haberent ſuſpectum quem capiebant. Ita fiebat vt ſemper cũ perturbatione vel biberẽt vel ederẽt,flatu ſimul hauſto:qui ſi expellitur,ſimul exit cibus:ſi retinetur,mouet tormina. Itaque ruta prius comeſa & ſtomachũ & reliquũ corpus calfacit, vt ſpiritus ille incluſus diſcuti atq; abigi poſſit. Vnde & illud prouerbiale quiddã habet,Ruta opus eſt : vbi ſignificabimus periculũ cuiuſpiã incommodi. quemadmodũ de baccare & apio diximus aliás.

Non omnis fert omnia tellus. 20

Vt Vergilianum illud,Non omnis fert omnia tellus,prouerbium erit,ſi traducatur ad diuerſas ingenii dotes,aut nõ quiduis à quouis eſſe petendum: ita prouerbii rationem habebit illud Theocriticum ex Cyclope,

Ἀλλὰ τὰ μὲν θέρεος,τὰ δὲ γίγνεται ἐν χειμῶνι. id eſt,

Illa quidem producit hyems,illa educat æſtas.

Quum ſignificabimus aliud agendum iuueni,aliud ſeni: aliis atque aliis temporibus diuerſis moribus vtendum. Quid autem quæque ferat tellus, eleganter deſcribit Vergilius in Georgicis,& Hermippus apud Athenæum libro primo.

Dum virent genua. 21

Nec illuc caret prouerbii ſpecie quod eſt apud eundem in Thyonicho,

-ποιεῖν τι δεῖ ἇς γόνυ χλωρόν. id eſt,

Quando virent genua,tum aliquid faciamus oportet.

Studendum bonis literis,dum adhuc viget ingeniũ. Ducenda eſt vxor,ſed iuueni. Conſimilem ad modum Horatius,

-dumque virent genua,

Et decet,obducta ſoluatur fronte ſenectus.

Quanquã hæc ipſa figura, Genu viret,prouerbialis eſt,quoties iuuentutem ſignificamus.

Neque peſſimus,neque primus. 22

Mediocritatem hoc pacto ſignificare licebit,

-οὔτι κάκιστος Οὔτι πρᾶτος. id eſt,

-neque peſſimus,at nec Primus.

Lepidius fiet ſi ad ingenii laudem transferatur. Nam apud Theocritum in Thyonicho de milite dictũ eſt, qui ſeipſum modeſtè iactat.

Scit quomodo Iupiter duxerit Iunonẽ. 23

In curioſos , & quid quiſque domi faciat perueſtigantes, conueniet illud ex Syracuſanis,

Πάντα γυναῖκες ἴσαντι, καὶ ὡς Ζεὺς ἀγάγεθ' Ἥραν. id eſt,

Nouit fœmineum genus omnia,nouit & illud,

Iunonem quo pacto duxit Iupiter olim.

Scholiaſtes Theocriti putat ſignificari furtiuas Iouis & Iunonis nuptias,quales deſcribit Homerus,

Εἰς εὐνὴν φοιτῶντε φίλους λήθοντε τοκῆας. id eſt,

Coniugii ſubiere thorum clam vtroque parente.

Adiungit fabulam, quam retulerit Ariſtoteles neſcio quis in libro quem ſcripſit De templo Hermiones. Iupiter inſidians ſororis pudicitiæ, quum fortè vidiſſet illam ſemotam ab reliquis diis (nam ne diis quidem virginibus tutum eſt obambulare ſolas)ſeipſum vertit in cuculum,conſeditque in monte qui prius dictus erat Thronax , nunc Coccyx dicitur. Eo verò die Iupiter excitauit ingentem tempeſtatem. Iuno itaque ſola peruenit in montem , conſeditque eo loci vbi nunc eſt Iunonis Teliæ,hoc eſt perfectæ,templũ. Cuculus autem ob tempeſtatem horridus ac tremens deuolauit, cõſeditque in Iunonis genibus. Eũ Iuno miſerta texit veſte ſua. Hic rex deorum repentè è cuculo factus Iupiter, Iunonem cõplexus eſt. Quumque illa metu matris recuſaret coitũ, Iupiter promiſit ſe ducturum illam in vxorem. Hinc natum exiſtimant prouerbiũ. Addit,huius Iunonis ſimulachrũ in tẽplo fuiſſe collocatum, hac imagine vt in throno ſedens ſceptrũ dextra teneret,in cuius faſtigio ſederet cuculus. Equidẽ vix credo hanc fabulã apud veteres inueniri,ſed ſuſpicor ab otioſo quopiam grammatico fuiſſe confictã, adeo ſapit anile quiddam. Huic ſimillimũ eſt quod ſcribit Plautus in Trinummo, Sciunt quid in aurem rex reginæ dixerit , ſciunt quid Iuno fabulata cum Ioue: quæ neque futura neque facta, tamen illi ſciunt.

Vbi paueris impera. 24

In eadem Ecloga,

Πασάμενος ἐπίτασσε. id eſt,

Præcipito poſtquam ſatiaueris eſca.

Ad eum modum reſpondent mulieres cuipiam obiurganti quòd loquaciores eſſent,& ſilentium imperanti. Conueniet vbi quis imperioſior eſt in eos de quibus nihil eſt meritus.

Gallus in ſuo ſterquilinio plurimum poteſt. 25

Quod ſcriptum eſt in ludicro Senecæ , prouerbii ſpeciem habet:Intellexit, inquit, neminem parem ſibi Romæ fuiſſe, illicque non habere ſe idem gratiæ: gallum in ſuo ſterquilinio plurimum poſſe. Alluſit ad Claudium imperatorem Lugduni natũ. Hodiéque de cane vulgo dicũt,eum in ſuo ſterquilinio plurimum audere. In alieno timidiores ſumus omnes,in ſuo quiſque regno ferocior eſt & animoſior.

Iſthmum perfodere. 26

Iſthmum perfodere dicebantur, qui magno quidem conatu ſed irrito molirentur aliquid. Ductum ab Iſthmo Corinthiaco , qui efficiebat vt naues longo & ancipiti ambitu iuxta peninſulam circumagerentur. Vnde complures illum adorti ſunt,quà erat anguſtiſſimus,perfodere,nempe Demetrius rex,Dictator Cæſar,C. princeps,Domitius Nero, infauſto,vt omnium patuit exitu, incepto. Author Plinius lib. 4. capite 4. Trãquillus oſtendit,idem tentatum à Caligula. Philoſtratus in vita Apollonii negat Neronem deſtitiſſe victũ operis difficultate:ſed quòd timeret ne admiſſum mare perituram Æginam portenderet,aut res nouas in imperio Romano coorituras:nam id prædixerant Ægyptii vates. Quin & vetuſtiſſimus ſcriptor Herodotus lib. hiſtoriæ ſuæ primo,prodidit Cnidios Iſthmũ,quà anguſtiſſimo ſpatio,nempe quinque ſtadiorum, ſpectabat continentem , perfodere adortos, quò inſulam facerẽt:cæterùm ictos ſcopulos in fodientium oculos reſiliiſſe, deinde Delphicum Apollinem ab eis conſultum trimetris reſpondiſſe,

Ἰσθμὸν δὲ μὴ πυργοῦτε,μηδ' ὀρύσσετε.

Ζεὺς γάρ κ' ἔθηκε νῆσον,εἴ κ' ἐβούλετο. id eſt,

Neque cingite Iſthmum mœnibus,neque fodite.

Nam ſi Ioui id viſum,locaſſet in ſalo.

Denique Nicanor Seleucus aggreſſus eſt Iſthmum qui dirimit Euxinum & Caſpium mare,nec perfecit,à Ptolemæo Ceranno interfectus.

Lingere ſalem. 27

Olim tenuis fortunæ hominibus ſal pulmẽtarii vice fuit, vti nunc quibuſdã eſt acetum. Quæ res & in prouerbiũ abiit: tametſi non ſatis liquet cuiuſmodi id fuerit. Sed præſtiterit ipſius Plinii verba ſuper hac re ſubſcribere ex libri trigeſimiprimi capite 7. Varro, inquit, veteres etiam pulmentarii vice vſos,author eſt, Eſitaſſe enim ſalem cum pane & caſeo, vt prouerbio apparet. Perſius in ſatyra quinta,

-iura. Sed Iupiter audiet. Heu heu

Vare, reguſtatum digito terebrare ſalinum

Contentus perages,ſi viuere cum Ioue tendis.

Hoc eſt,vitam ages pauperrimam.

Selliſſare. 28

Σελλίζειν prouerbiali ioco dicebantur glorioſi , faſtúque præturgidi. Suidas admonet ſumptum à moribus Selli cuiuſpiam,qui quum re eſſet perquam tenui,tamen affectabat haberi diues. Torqueri poterit & in eos qui ſe doctrinæ iactitãt ac venditant opinione,quũ à literis ſint alieni. Heſychius indicat Græcis idẽ ſignificare σελλίζεσθαι καὶ ψελλίζεσθαι. Qua voce ſemel atque iterũ vſus eſt Plato in Gorgia : & ψελλὸς dicitur qui ſigma craſſius profert. qua de re nonnihil attigimus in prouerbio ὁ ψελλὸς τὸ εἶδεν. Addit Heſychius,nõnunquã σελλίζειν idẽ eſſe quod ἀλαζονεύειν,videlicet adſtipulans Suidæ.

Cecidis & Buphoniorum. 29

Τὰ Κηκείδου καὶ Βουφονίων, id eſt, Cecidis & Buphoniorũ, de re magnopere priſca , & ob vetuſtatem iampridem obſoleta deſuetáque. Ariſtophanes in Nebulis,

Ἀρχαῖά γε καὶ διπολιώδη, καὶ τεττίγων ἀνάμεστα,

Καὶ Κηκείδου καὶ Βουφονίων. id eſt,

Priſca hæc ſanè atque obſita canis,necnõ oppleta cicadis,
Ac Cecide cum Buphoniis.

Siquidem Cecides peruetuſtus quiſpiam Dithyramborum poeta fuit,cuius ſcripta iam ſitum olebant, vnde in iocũ vulgarem abierunt. Quemadmodum iure ridentur hodie qui immodica & intempeſtiua affectatione vetuſtatis,è duodecim tabulis,ex Ennio, Luciliòque petunt ſermonem, perinde quaſi cum Euandri matre loquantur: nec vllum verbum elegans putant, niſi quod ſit ab vſu vulgi, & noſtro ſeculo procul remotum. Item Buphonia feſtum quoddam erat apud Athenięſes ob vetuſtatem neglectum iam ac deſitum, ſic appellatum à cæde boum. Huiuſmodi ludos adhuc durare videmus apud Italos, præcipuè Romanos, priſcæ videlicet etiamnum inſaniæ veſtigia,quos illi Taureos vocant. Adagio licebit per iocum vti, quũ ſignificabimus aliquid ceu nimis priſcum negligi:veluti ſi notare velis Pontifices,epiſcopos, & ſacerdotes, quòd Euangelica præcepta, de paupertate,de tolerandis iniuriis,de contemptu vitæ,aut priſcorum pontificum decreta, de ſimoniacis, de deligendis abſque corruptela epiſcopis,de ſubmouendis ſceleroſis,iam pro antiquatis habeant,dicas licebit, ταῦτα Κηκείδου καὶ βουφονίων. id eſt,Hæc Cecidis ſunt & Buphoniorum.

Serenitati nubem inducit. 30

Non tam ouũ ouo ſimile, quàm illud prouerbii faciẽ præ ſe fert quod refertur à Plutarcho in cõmentario de dignoſcẽdo adulatore ab amico, ἐπάγει τῇ αἰθρίᾳ νέφος. id eſt,Serenitati nubẽ inducit. De eo qui inter pocula ludóſque virulentũ aliquid admiſcet,quod offuſcata hilaritate frontẽ corruget, ſuperciliáque cõtrahat. Ad eundem modum Horatius lib. 3, Ode 15. de anu deformi,quæ ſe puellarũ choris admiſcebat.

Et ſtellis nebulam ſpargere candidis.

Μονόγραμμοι. 31

Olim homines macie prætenues,veſculi,ac decolores,prouerbiali ioco μονόγραμμοι vocabantur. Lucilius, Vix viuo homini ac monogrammo. Rurſum idem alibi, Quæ pietas monogrammi. Nonius Marcellus ductũ autumat à pictura,quæ prius quàm coloribus corporatur, vmbra fingitur. Non perperam quidem Marcellus:venuſtius tamen erit adagiũ ſi ad veterum picturã reſpiciamus: quæ primitus omniũ cõſenſu, ab vmbra hominis lineis circunducta cepit initiũ, quod vocant deliniare. Deinde ſingulis coloribus pingi cœptum eſt, eáſque picturas, μονοχρωμάτας appellabãt. Mox ars diſtinxit ſeſe,& inuenit lumen atque vmbras,vt quædã eminere,quædam abdi premíque viderentur, differentia colorũ. Deinde adiectus eſt ſplẽdor,quem aliũ à lumine volũt eſſe,medium tamen inter lumen & vmbrã: proinde eundẽ tonon vocãt. Nam cõmiſſurã ac tranſitũ colorũ, ἁρμογὴν appellãt. Huiuſmodi ferme Plinius lib. 35. cap. 5. Cõueniet igitur in hominẽ deformẽ, nullo aut eodẽ vultus colore, cuiuſmodi priſcorũ erant imagines. M. Tullius lib. De natura deorũ 2, Nõ enim venis & neruis & oſſibus cõtinentur:nec eſcis, nec potionibus veſcũtur,vt aut nimis acres aut nimis cõcretos humores colligãt. Nec his corporibus ſunt,vt aut caſus,aut ictus extimeſcãt,aut morbos metuãt ex defatigatione membrorum. Quæ verens Epicurus monogrammòs deos, & nihil agentes commentus eſt. Illi autẽ pulcherrima forma præditi, puriſſimáque in regione cæli collocati,ita ferũtur,moderantúrque curſus, vt ad omnia cõſeruanda & tuenda cõſenſiſſe videantur. Monogrãmos appellat Cicero informes,nulláque ſpecie.

Aliorum medicus. 32

Manet hoc dictum his quoque ſeculis celebratiſſimum quod refertur à Plutarcho in commentario de dignoſcendo aſſentatore ab amico,è poeta quopiam,

Ἄλλων ἰατρὸς,αὐτὸς ἕλκεσι βρύων. id eſt,
Aliis medetur,ipſus hulceribus ſcatens.

Vtitur eo & in cõmentario quem ſcripſit aduerſum Coloten. Cõueniet in hos qui aliis ſapiũt,nõ ſibi:aliis oculati ſunt & cauti,nõ ſibi:alios conſolari norunt, ipſi ſua mala non ferunt æquo animo. In eundem ſenſum vſus eſt Chriſtus apud Lucam. Iudæis enim admirantibus eius dicta factáque,ac dicentibus, Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Ἰωσήφ; id eſt, An non hic eſt filius Ioſeph? reſpondit ad hunc modũ, Πάντως ἐρεῖτέ μοι τὴν παραβολὴν ταύτην, ἰατρὲ θεράπευσον σεαυτόν. ὅσα ἠκούσαμεν γενόμενα ἐν τῇ Καπερναοὺμ, ποίησον καὶ ὧδε ἐν τῇ πατρίδι σου. id eſt, Omnino dicetis mihi parabolam hãc, Medice cura teipſum. Quæcunque audiuimus facta in Capernaũ, facito & hic in patria tua.

Lapſana viuere. 33

Lapſana viuere lepide dixeris eos qui perparce nimiúmque tenuiter viuũt. Conſentaneum eſt enim iocum illum militarem in popularem fabulam abiiſſe,quo Cæſariani milites alternis verſibus exprobrabant,quòd apud Dirachium lapſana vixiſſent. Eſt autem lapſana olus ſylueſtre ac vulgare,paſſimque proueniens,trium foliorum, ex braſſicarum,ni fallor,genere. Verũ ſiquis forte requiret, Plinii verba ſunt hæc libro 19. capite 8, Necnon olus quoque ſylueſtre eſt trium foliorum, diui Iulii carminibus,præcipuè iocis militaribus celebratum. Alternis quippe verſibus exprobrauere lapſana ſe vixiſſe apud Dirachium,præmiorum parſimoniam cauillantes. Eſt autẽ id cyma ſylueſtris. Hactenus Plinius. Idem libro 20, cymam inutilem eſſe dicit, & concoctu difficilem. Cymam autem interpretatur in caulibus dici delicatiorem,teneriorémque cauliculum, qui & in lapis & aſparagis gratiã habet. Dioſcorides ait Lapſanam Romanis & napium dici, cuius folia ſimul & caules elixi comeduntur:putat hanc ſtomacho magis amicam quàm lapathum,cuius meminit Horatius de cœna frugali loquens,

Aut herba lapathi,prata amantis,& graui
Maluæ ſalubres corpori.

Haud contra hoſtium. 34

Οὐ κατὰ θύρας,id eſt, Haud cõtra ianuam,pro eo quod eſt non propriè ad rem,& aptè ad id de quo agitur,prouerbiali certè figura dictum eſt ab Ariſtotele,libro Phyſicorum quarto, Οὗτοι μὲν οὖν οὐ κατὰ θύρας πρὸς τὸ πρόβλημα ἀπαντῶσιν. id eſt, Iſti quidem igitur haud contra oſtium occurrunt quæſtioni. Argyropylus οὐ κατὰ θύρας vertit non recte,neque non recte tamen id quidem. Perinde valet quaſi dicas,ad ſcopũ. Illud expẽde lector,num hoc adagium illi ſit affine, τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι, id eſt, Quis aberrauerit à ianua?

Climacides. 35

Κλιμακίδες, id eſt, Scalulæ, per iocum vocari poterunt qui ſe diuitibus ad quiduis obſequii ſubmittunt, etiamſi ſordidiſſimum ſit. Sic autẽ vulgato conuitio ſunt appellatæ mulierculæ quædam Cypriæ,adulatrices apud Syros,quòd regũ vxoribus ſubmitterent ſeſe,vt per eas ceu per ſcalas currum conſcenderent. Meminit Plutarchus in libello De diſcernẽdo adulatore ab amico. Et Athenæus lib. Dipnoſophiſtarum 6. Et Valerius Maximus Rerũ memorabilium libro 9. cap. 1.

Valeat amicus cum inimico. 36

Ἐῤῥέτω φίλος σὺν ἐχθρῷ, id eſt, Valeat amicus cum inimico. Quadrat in eos qui toti ad ſe ſpectant, nec amici magis quàm inimici rationem habẽt:cuiuſmodi fertur Timon ille Miſanthropos. Plutarchus in cõmentario quẽ modo citauimus, Εἰ μηδαμῶ μηδαμῶς ἐπαινοῦμεν τὸ, ἐῤῥέτω φίλος σὺν ἐχθρῷ. id eſt, Si nequaquam placet illud, Valeat amicus cum inimico. Eſt autem Græcis hemiſtichium carminis trochaici.

Manica. 37

Μανικὰ Phrygio prouerbio dicebantur ingẽtia egregiáque facta,ducta vòce à Mane quodã priſco apud ipſos rege, quẽ ferunt virum fuiſſe præpotentem,& admirabili virtute præditum. Author Plutarchus in libello de Oſiride. Quin & Latini inſanum vocant, quod eſt præter vulgarem modum. Inſanire libet. Et, Inſano iuuat indulgere labori.

Ruta cæſa. 38

Ne in rutis quidem & cæſis, haud dubie prouerbiali ſpecie dictum eſt à Cicerone libro de Oratore ſecundo, pro eo quod eſt,nulla in parte. Sed dicet te, quũ ædes venderes, ne in rutis quidẽ & cæſis,ſolium tibi paternum recepiſſe. Quo quidem loco illud obiter admonẽdum, in vulgatis Tullii codicibus perperã pro recepiſſe legi reliquiſſe:id quod ſatis liquere poteſt ex Nonio Marcello,qui in dictione recepticius hũc ipſum Ciceronis adducit locum. Eſt enim hoc loco recipere,idẽ quod excipere. Porrò quid ſibi velint ruta cæſa (nã verba ſunt peculiaria iureconſultis) abunde patet ex Pandectarum lib. 19. Lege 18. Si ruta, inquit Vlpianus, cæſa excipiantur in venditione,ea placuit eſſe ruta,quæ eruta ſunt, vt arena,& ſimilia:cæſa ea eſſe,vt arbores cæſas & carbones,& his ſimilia. Gallus autem Aquilius,cuius Mela refert opinionẽ, recte ait fruſtra in lege venditionis de rutis & cæſis contineri,quia ſi non ſpecialiter venierint,ad exhibendum de his agi poteſt. Neque magis de materia cæſa, aut de cæmentis, aut de arena cauendum eſt venditori, quàm de cæteris quæ

Ciceronis loc.

ſunt pretioſiora. Meminit & in Topicis de rutis & cæſis M. Cicero, Nam ne præterirem aliquid quod ad argumentum in omni ratione reperiendā pertineret, plura fortaſſe quam abs te deſiderata erant, ſum complexus: fecique quod ſæpe liberales venditores ſolent, vt quum ædes fundumve vendiderint, rutis cæſis receptis, concedant tamen aliquid emptori, quod ornandi cauſa aptè & ſuo loco poſitum eſſe videatur. Meminit & in Partitionibus. Et quum ſignificabimus inclementius tolli omnia, neque quicquam fieri reliqui, venuſte dicemus. Ne rutis quidem ac cæſis receptis, vt iureconſultorum more loquar.

AEtna, Athon. 39

Ætnam & Athonem montes in moleſtiæ tædiique prouerbium abiiſſe, teſtatur Lucilius apud Aulum Gellium lib. 16. cap. 9. etiamſi locus is deprauatus habetur. Lucilii verſus, quos adducit, ſunt hi,

Verùm hic ludus ibi, ſuſque omnia déque fuere.
Suſque & déque fuere inquam omnia, ludus iocúſque.

Illud opus durum, vt Setinū acceſſimus finem αἰγίλιπες ἄκρα, vt aiunt, montes ætnæ omnes atque aſperi Athones. De Ætna Siciliæ monte dictum eſt, quod gigantem ſua mole premat, iuxta poetarū fabulas: ſiue quod crebris incēdiis grauis ac pernicioſus olim eſſet accolis. Vnde & M. Tullius in Catone maiore, dixit onus Ætna grauius. De Atho verò, quòd ob ingentem celſitudinem, vmbra ſit moleſtus, quam in Lēnum vſque trecentis diſſita ſtadiis mittit, alibi diximus. Pōponius Mela tradidit huius cacumen altius quàm vnde cadant imbres: eius rei coniecturam ex eo colligi, quòd de aris, quas in vertice ſuſtinet, non abluitur cinis, ſed quo relinquitur aggere manet. Obſtat & nauigantibus, quòd toto longe dorſo procedat in pelagus, quà continenti adhæret. Vnde & à Xerxe perfoſſus. Athenæus libro 10. commemorat Eryſichthonem quēdam inexpletæ voracitatis, vulgo dictū fuiſſe βορᾶς ἄθωνα, id eſt, voracitatis Athonem.

Immunem venire. 40

Ἀσύμβολος. Immunem Latini vocant quem ἀσύμβολον Græci, nempe eum qui nihil confert ad conuiuium. Horatius in Odis,

Nardi paruus onyx eliciet cadum.
Non ego te meis
Immunem meditor tingere poculis,
Plena diues vt in domo.

Sed pluſculum habebit gratiæ ſi transferatur ad res animi, puta, doctrinam, verſus, aut ſimile quippiam. Aulus Gellius lib. 6. cap. 13. indicat vocem hanc in prouerbium abiiſſe: Ne omnino, vt dicitur, immunes & aſymboli veniremus, conuectabamus ad cœnulam non cupedias ciborum, ſed argutias quæſtionum. Terētius in Phormione, Tēne aſymbolum venire vnctum atque lautum è balneis? Apud Athenæū Ephippus eleganter dixit immuni manu,

Ἀλλότριον εἰσελθόντ᾽ ὄψον ἐσθίειν μαθεῖν,
Ἀσύμβολόν τε χεῖρα προσβάλλειν βορᾷ. id eſt,
Ingreſſus alienum edere diſce obſonium,
Eduliſque porrigere immunem manum.

Soterichi lecti. 41

Apparet Soterichi lectos in vulgarem iocum abiiſſe de re vili priſcáque, & minimè ambitioſa, & rudis artificii. Sic enim Seneca Ennianos de Cethego verſus irridens, Qui huiuſmodi verſus amant, inquit, liceat ſibi & eoſdem admirari & Soterichi lectos. Aulus Gellius (nam ab hoc iſta referuntur lib. 12. cap. 2) Dignus ſane Seneca videatur lectione ac ſtudio adoleſcentium, qui honorem & colorem veteris orationis Soterichi lectis comparauit, quaſi minimæ ſcilicet gratiæ, & relictis iam contemptiſque. Conicere licet Soterichum fabrum fuiſſe quempiam, cuius opera priſcam illam & rudem ſimplicitatem præ ſe tulerint. Nā Romæ poſtea argentea triclinia diuitibus in vſu fuiſſe, teſtatur Plinius libro 33. cap. 11. Huiuſmodi inter pictores fuiſſe Fuluium, Rutubā, & Placidianum, in ſermonibus indicat Horatius,

Vel quum Pauſiaca torpes inſane tabella,
Qui peccas minus atque ego? quum Fului Rutubǽque,
Aut Placideiani contento poplite miror
Prælia rubrica picta aut carbone.

Peribis, ſi non feceris. 42

Vbi quis in eum redactus eſt locum vt nec aggredi rem poſſit citra magnum incommodum, neque tutò omittere, conueniet illud ex oraculo profectum, deinde populari, vt ſolet, ſermone iactatum, Peribo, ſi non fecero: ſi faxo, vapulabo. Refertur ab Aulo Gellio, libro Noctium tertio, capite tertio, è Plautina comœdia cui nomen Fretum. Verſus Plautini ſunt hi,

Nunc illud eſt quod Arietini reſponſum magnis ludis,
Peribo, ſi non fecero: ſi faxo, vapulabo.

Porrò quænam ſit hiſtoria redditi oraculi, Gellius ipſe teſtatur ſibi non liquere, & in hoc hos Plauti verſiculos enotaſſe vt hiſtoriam quæreret. Sunt autem verſus iambici tetrametri catalectici. Vnde Dicitur verbum, adiectum opinor ab interpretante, ſubmouimus. nam in vulgatis codicibus ſcriptum eſt, Magnis ludis dicitur. Plauti lectio.

Ex ſe fingit velut araneus. 43

Prouerbialis videtur & illa collatio, aranei ex ſeſe texentis telas, & hominis ex ſeipſo comminiſcentis mendacia. Sic enim Plutarchus in libello cui titulus De Oſiride, Οἷα ποιηταὶ καὶ λογογράφοι, καθάπερ οἱ ἀράχναι, γεννῶντες ἀφ᾽ ἑαυτῶν ἀρχὰς ἀνυποθέτους ὑφαίνουσι καὶ ἀποτείνουσι, id eſt, Qualia poetæ & oratores, velut aranei, gignētes ex ſeipſis à nullis ſuggeſta exordia texunt producuntque. Plinius tradit maiores araneas in terra cauernarum exigua veſtibula præpandere, minimas non texere: tertium genus erudita operatione eſſe cōſpicuum. Orditur, inquit, telas, tantique operis materiæ vterus eius ſufficit: ſiue ita corrupta alui natura ſtato tempore, vt Democrito placet: ſiue eſt intus quædam lanigera fertilitas: tam moderato vngui, tam tereti filo & tam æquali deducit ſtamina, ipſo ſe pondere vſus. Texere à medio incipit, circinato orbe ſubtegmina adnectens: maculáſque paribus ſemper interuallis, ſed ſubinde creſcentibus, ex anguſto dilatas indiſſolubili nodo implicat. Nec abhorret ab his quæ Ariſtoteles refert libro de natura animaliū nono, addēs, araneos, mox vt editi ſunt, fila mittere, nō ex interioribus, velut excrementa (quemadmodū ſentit Democritus) ſed de ſumma corporis parte, veluti corticem, aut in morem hiſtricis de cute ſpinas iaculantis. Non texunt autem, neque venantur, niſi fœminæ. Mas fruendi comes eſt, non laborandi.

Boue venari leporem, & ſimilia. 44

Τῷ βοὶ τὸν λαγὼ κυνηγεῖν, id eſt, Boue leporem venari, dicuntur qui rem abſurdam, ſtultam ac præpoſteram aggrediuntur, veluti ſiquis in curia Romana, citra pecuniam ambiat epiſcopi dignitatem. Plutarchus in commentario de animi tranquillitate, Οὐδὲ γὰρ ὁ τῷ ἀρότρῳ βουλόμενος καὶ τῷ βοὶ τὸν λαγὼ κυνηγεῖν, δυστυχής ἐστιν· οὐδὲ γὰρ γρίφοις καὶ σαγήναις ἐλάφους μὴ λαμβάνοντι μηδὲ εἰς δαίμων ἀντίξοος· ἀλλ᾽ ἀβελτερία καὶ μωρία τοῖς ἀδυνάτοις ἐπιχειροῦσιν. id eſt, Neque enim qui aratro velit iaculari, ac boue venari leporē, infortunatus eſt: neque ei qui laqueis aut retibus ceruos nō ceperit, vllus malus aduerſatur genius: ſed ſtultitia & peruerſitas aggrediūtur quæ fieri nō poſſunt. Nō quiduis eſt accōmodū ad omnia: veluti ſiquis homini ſtudiis & otio nato, bellū aut rempublicā adminiſtrandā mandet, τῷ βοὶ τὸν λαγὼ κυνηγεῖ. aut ſiquis ſtupido & inſulſo iudicia cōmittat. Citat in eodem libello verſus, ni fallor, Pindari, Ἐν ἅρμασιν ἵππος, ἐν δ᾽ ἀρότρῳ βοῦς, παρὰ ναῦν δ᾽ ἰθύει τάχιστα δελφίς, κάπρῳ δὲ βουλεύοντα φόνον κύνα χρὴ τλάθυμον ἐξευρεῖν. id eſt, In curribus equus in aratro verò bos: nauem autem præuertitur quamocyſſimè delphinus. at apro paranti mortem canis eſt fortis inueniēdus. Nam hæc quoque prouerbii ſpeciem habent.

Ab vno diagrammate. 45

Plutarchus in libello de diſcrimine inter adulatorē & amicū, Ὁ δὲ κόλαξ ἀφ᾽ ἑνὸς διαγράμματος ἀεὶ τὸ ἡδὺ καὶ πρὸς χάριν εἰδὼς ᾄδειν, οὐκ ἔργον οἶδεν ἀντιτεῖνον, οὐ ῥῆμα λυποῦν ἀλλὰ μόνον ταπεινῶς δουλεύων, συνᾴδων ἀεὶ καὶ συμφθεγγόμενος. id eſt, Adulator autē ab vno diagrāmate ſemper id quod iucūdū eſt, quódque blādiatur ſolitus ſuccinere, neque facto reſiſtere nouit neque verbo cōtriſtare, ſed tantū obſecundat volēti, ſemper illi cōcinens & cōſonans. Palàm eſt prouerbii ſpecie dictum eſſe ἀφ᾽ ἑνὸς διαγράμματος. Eſt autem diagramma pictura deſcriptioque philoſophorū, qua rem exponunt oculis, vt perinde valeat quaſi dicas, de eadem formula.

Non filius Achillis. 46

Inter carmina nobilium poetarū, quæ à doctis vice prouerbiorum vſurpantur, hæc quoque referri poſſe videntur.

Οὐ παῖς Ἀχιλλέως, ἀλλ᾽ Ἀχιλλεὺς αὐτὸς εἶ. id eſt,

Haud ſatus Achille, verùm Achilles ipſus es.

E tragœdia quapiam aut comœdia ſumptum videtur. eſt enim verſus trimeter iābicus. Vſurpatur à Plutarcho in eodem commētario quem inſcripſit, Qua ratione ſit adulator ab amico dignoſcendus. Ait enim adulatorem modis omnibus ſic amicum imitari, vt illud in eum dici poſſit, Οὐ παῖς Ἀχιλλέως, &c. Itidem Terentianus Parmeno in Gnathonē Thraſonis orationi ſubſeruientem,

Hem alterum hunc ex hoc natum dicas.

Vlyſſes pannos exuit. 47

In eodem quem modo dixi commētario Plutarchus hūc Homericum verſum vſurpat non ſine ſpecie prouerbiali ex Odyſſeæ χ,

Αὐτὰρ ὁ γυμνώθη ῥακέων πολύμητις Ὀδυσσεύς. id eſt,

Vilibus at pannis mox eſt exutus Vlyſſes.

Accommodare licebit iis, qui genere vitæ ſubitò commutato, è pauperibus diuites, è ſqualidis nitidi, è triſtibus hilares exiſtunt. nam Vlyſſes, ſimulatque pannos, in quibus mendicum apud procos egerat, exutus, magnificis veſtibus ornatus eſſet, repente viſus eſt alius. Plutarchus torquet in adulatorem, qui polypi more, omnium ſtudiis ſeſe accōmodat, adeò vt qui paulo antè apud amicum philoſophiæ deditū, prolixam barbam ac pallium geſtarit, aſſiduè verſans in libris, nihilque crepans niſi numeros, rectangulos & triangulos Platonis: ſi forte fortuna in amicum inciderit voluptatibus addictum, continuo mutata figura, velut à Circe trāſformatus, Sardanapalus fiat.

Subito alius. 48

Simili modo torquet & illud Homericum ex Odyſſeæ π, in hominem repente mutatum, quique ſubitò alius factus eſſe videatur,

Ἀλλοῖός μοι ξεῖν' ἐφάνης νέον ἠὲ πάροιθεν. id eſt,

Hoſpes, nunc alius mihi quàm dudum eſſe videris.

Congruit huic illud Theocriti,

Ἀρά γ' ἐξαπίνας μὴ θεὸς βροτὸν ἄλλον ἔτευξεν; id eſt,

Num quo alius ſubitò factus ſum numine diuûm.

In durum & implacabilem. 49

In hominem impendiò rigidum & implacabilem rectè torquebitur illud Homericum, ex Odyſſeæ κ,

Σοὶ δέ τις ἐν στήθεσσιν ἀκήλητος νόος ἐστί. id eſt,

At tibi non vnquam placanda in pectore mens eſt.

Plutarchus in commentario de dignoſcendo ab amico adulatore, ait hūc verſum obiici ſolitū Antonio ab aſſentatoribus, quòd Cleopatræ efflictim amāti nō reſpōderet ī amore.

Aſinus balneatoris. 50

Ὡς ὁ ὄνος βαλανέως, id eſt, Vt aſinus balneatoris. Dictum eſt in eos qui ex ſuis laboribus ipſi nihil fructus caperēt. Plutarchus in libello περὶ τῆς φιλοπλουτίας, Οὐδὲν ὧν πάσχει, ὥσπερ ὄνος βαλανέως, ξύλα καὶ φρύγανα κατακομίζων, ἀεὶ καπνοῦ καὶ τέφρας ἀναπιμπλάμενος, λουτροῦ δὲ μὴ μετέχων, μηδὲ ἀλέας, μηδὲ καθαρότητος. id eſt, Nihil inde capiens cōmodi, velut aſinus balneatoris, qui ligna & ſarmenta defert, ſemper fumo ac fauillis oppletus, nunquam autem particeps balnei, neque teporis, neque mundiciei. Loquitur de diuite parco ac ſordido, qui quum ſit onuſtus diuitiis, non fruitur tamen.

Lychnobii. 51

Apparet λυχνοβίους prouerbiali ioco dictos qui lucernariam vitam ducerent, vt torqueri poſſit vel in nocturnū potorem, vel hominem ſupra modum ſtudioſum, qui (quēadmodum dictū de Demoſthene) plus abſumat olei quàm vini: vel in ſordidum & parcum, quaſi de lucernario oleo victitantem. Seneca lib. epiſt. 22, epiſtola 122, dictum oſtendit in lucifugam quendam, cuius tota vita erat præpoſtera, adeo vt quicquid hominum vulgus interdiu ſolet facere, id ille faceret noctu. Sub noctem expergiſcebatur: diluculo ibat cubitum. In quem ita iocatus Varus lepidiſſimus fabulator, vt cum diceret admodū frugaliter viuere, quippe qui nihil inſumeret niſi noctem. Et quibuſdam illum ſordidum & auarum dicentibus, Vos, inquit, illum & lychnobium dicetis. Eſt autem in ioco vox ambigua, vt intelligas eū vſqueadeo ſordidum, vt lucernas etiam abſumeret: vel adeò parcum, vt lucernis victitaret. Cæterùm alluſum eſt ad vitam hominis præpoſteram, cuiuſmodi deſcribit in eadem epiſtola, & Butam quendam Atilium.

Quaſi Sutrium eant. 52

Sutrium peruetuſtum Hetruriæ oppidum. id olim defecerat à Romanis, cum quibus inierant ſocietatem. Camillus ad id delectus à ſenatu, vt eos cogeret ad fidem. Is ne in apparando commeatu multum temporis tereretur, vtque Sutrini ipſa celeritate opprimerentur, edixit vti ſinguli milites trium dierū cōmeatum ſecum exportarent. Id deinde verſum eſt in prouerbium, quod vſurpari cōſueuit quoties aliquis ſuo ſumptu nauat operam aliis. Sic enim interpretatur Feſtus Pompeius in fragmentis quibuſdam quæ Romæ inueniuntur. Arbitror eandem eſſe hiſtoriam quam aliquantò aliter narrat Titus Liuius libro ab vrbe condita ſexto. Plautus in Caſina. Tum quoque facito, vt veniant, quaſi eant Sutrium. Iubet Alceſimus vt ſuos ad ſeſe mittat, ſed ſuopte cibo inſtructos. Notum eſt carmen Catulli quo Fabullum ad cœnam vocat, ſed ita vt ipſe ſecum adferat quicquid ad lautam cœnam pertinet.

Αὐτολήκυθοι. 53

Αὐτολήκυθοι vulgato verbo dicebantur, qui nō ex animo, ſed ventris cauſa colerent amicos: inde conficta voce quòd ſponte ad lecythum commearent, & inuocati præſto eſſent in cōuiuiis. Eoſdem τραπεζέας quoque vocatos fuiſſe teſtatur, & ab Eupolide, περὶ τάγηνον καὶ ἄριστον φίλους, id eſt, Circum ſartaginem & poſt prandium amicos, dictos fuiſſe. Plutarchus in libello cui titulus, Quo pacto quis dignoſcere poſſit adulatorem ab amico, ἀλλὰ μὴ, καθάπερ οἱ πολλοὶ, αὐτολη-κύθους τινὰς λεγομένους καὶ τραπεζέας, καὶ μετὰ τὸ κατὰ χειρὸς ὕδωρ ἀκουομένους, ὥς τις εἶπε, κόλακας νομίζωμεν, id eſt, Sed ne, quemadmodum vulgus hominum facit, autolecythos iſtos, qui vocantur, ac mēſales, quique tum demum audiunt, poſteaquā aqua manibus infunditur, ſicuti dixit quidā: exiſtimemus adulatores. Vſus eſt eo verbo Demoſthenes in oratione aduerſus Cononem. Interpretes variè exponunt: vel de his qui ad quiduis perpetiendum parati ſunt: vel de pauperibus, qui præter lenticulam nihil poſſident: vel de iis, qui faciles ſunt ad depromendam pecuniam, quòd quidam ſoleant in lenticulis pecuniam recōdere: atque aliis item modis, quorum nihil cōuenit cum ſententia Plutarchi. Apud Athenæum libro 4. vocantur ἀλλοτριοφάγοι, quibus dulce eſt aliena viuere Ἀλλοτριοφάγοι quadra. Refert ibidem quiddā non illepidum: orta diſceptatione quænam aquarum eſſet optima, quum alii præferrent Lernæam, alii Pirenæam, alii aliam, Carneus iuxta Philoxeni ſententiam dixit, τὸ κατὰ χειρῶν ὕδωρ, ἥδιστον, ſuauiſſimam aquā quæ manibus infunditur. quòd ea declararet cœnā eſſe paratam, quum conuiuator iubet conuiuas lauare. Congruit cum eo quod alibi dictum eſt, Feruet olla, viuit amicitia.

Melitæus catulus. 54

Μελιταῖον κυνίδιον, id eſt, Melitæus catellus dicebatur is cuius opera nulli ſeriæ rei cōducebat, ſed duntaxat animi cauſa alebatur. cuiuſmodi non mediocris eſt multitudo in diuitum familiis. Aliorum canum varius eſt vſus. Sunt quibus ædium cuſtodia delegata eſt, vt noctibus aduerſus fures excubias agant: hi vocantur οἰκουροί. Sunt quorum opera in venatibus vtimur: qui θηρευτικοὶ dicuntur. Sunt quorum nullus eſt vſus, niſi vt cum ocioſis ac delicatis matronis luſitēt. qui noſtris quoque temporibus mirum quàm ſint in deliciis. At qui i μελιταῖοι vocantur, nimirū ab inſula Melita inter Corcyram nigram & Illyricum ſita. Author Plinius lib. 3. capite vltimo: itidem Strabo & Stephanus. Horum meminit Ariſtoteles ſectionis decimæ problemate 14, indicans illos omnibus membris puſillos gracileſque fuiſſe: & hac dote commendantur. quemadmodum ſunt qui ſine nanis & pumilionibus non poſſunt viuere. Apud Lucianum in Lapithis γελωτοποιὸς Alcidamantem Cynicum μελιταῖον κυνίδιον vocat. Athenæus libro 12, ſcribit Sybaritis vehemēter in deliciis fuiſſe canes Melitæos. Qui quidem hoc eſſe videntur in genere canum, quod nani & pumiliones inter homines. At Maſſiniſſa merito laudatur quòd pro ſimiis & catulis maluit pueros alere vſque ad annum tertiū, deinde remittebat eos ſuis parentibus. Sed intolerabilius eſt quod apud Britannos cōplures alunt greges vrſorum ad ſaltationē, animal vorax & maleficum. Cuiuſmodi ſunt & ſimiæ, licet minus voraces. Nec pudet has Chriſtianorum eſſe delicias, tot egenis eſurientibus. Verùm quid iſta deploramus, quū obambulent qui exēplo ab Italis orto, puellam aut puerum circunferunt geſtien-

lationes ineptas edoctum, & vnius puellæ calamitas alit ocium quatuor aut quinque robuſtorū nebulonū. Et huiuſmodi ludos æquis oculis ſpectant homines Chriſtiani.

Ilico hyems erit. 55

Ariſtoteles in problematis ſectione tertiadecima, refert hūc verſum, nullo citato authore, ſed veluti vulgo iactatum,

Εἰ δ' ὁ νότος βορέαν προσκαλέσεται, αὐτίκα χιών. id eſt,

Ilico hyems fit vbi Boream accerſiuerit Auſter.

Cauſam hac adfert, quòd Notus ſuapte natura nubem & imbrem affatim colligat. Proinde ſi hoc tempore Boreas acceſſerit, congelaſcunt omnia huius rigore, atque ita protinus hyems. Adicit in eodem problemate carmen alterum conſimili ferè ſententia,

Εἰ δ' ἁπαλὸν πηλὸν καταλήψεται, αὐτίκα χειμών. id eſt,

Molle lutum Boreas ſi prenderit, ilico hyems fit.

Id tametſi vulgo ſimpliciter dictum apparet, tamen nos eò deflectere poterimus, vt dicamus ingens periculum imminere ſi malum malo ſucceſſerit. Veluti ſiqui immodicè diſcruciat ſeſe ſtudiis laboribus, amare etiam incipiat: aut ſiqui prius principi parum gratus fuit, in plebis etiam odium veniat: aut ſi regi vehementer leni, placidoque ſuccedat admodum rigidus, aut contrà. Nam huiuſmodi ſubitæ mutationes, maximos rerum motus ſolent excitare.

Eundem calceum omni pedi induere. 56

Galenus Therapeutices lib. 9, *Ἐκεῖνοι μὲν οὖν οὔτε ζητοῦσιν οὔτε ἴσασιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν παροιμίαν, ἑνὶ καλοποδίῳ πάντας ὑποδοῦσιν*, id eſt, Iſti quidē igitur neque inquirunt, neque ſciunt. Quin magis iuxta prouerbium, eodem calciamento calceant omnes. Loquitur de quibuſdam medicis imperitis, qui non habita ratione morborum, eadem remedia admouent omnibus, cum diuerſa mala diuerſam curationem deſiderent. Nō diſſimile illi quod alio dictū eſt loco, Scis ſimulare cupreſſum. Ad hanc formam pertinet quod adducit Hieronymus in prima præfatione commentariorum quos edidit in epiſtolam ad Epheſios, Nec adinſtar imperiti medici vno collyrio omnium oculos velle curare.

Cochleæ vita. 57

Κοχλίου βίος, id eſt, Cochleæ vita. De iis qui parcè paruóq; viuunt, aut contracti à negotiis, lucéque forenſi ſemoti. Notum eſt animal vnde ſumpta eſt metaphora. Plutarchus in libello *περὶ τῆς φιλοπλουτίας*, *Σὺ δὲ τοσαῦτα πράγματα συνέχεις, καὶ περισπᾷς καὶ στρεβλοῖς σεαυτόν, κοχλίου βίον ζῶν διὰ τὴν μικρολογίαν*, id eſt, Tu verò tantum moleſtiarum ſuſtines turbans ac torquēs teipſum, quum ob parſimoniam cochleæ vitam viuas. De cochleis quæ, quum caletur, ſucco victitant ſuo, aliàs retulimus ex Plautina Captiui duo.

Bello parta. 58

Ἐκ πολεμίας, id eſt, Ex hoſtium regione. Vbi quis immodicè inſumeret. Solemus enim celerius ac temere profundere ſiquid hoſtibus ſit ereptum. Quod quidem adagiū & hodie paſſim audiuimus vulgo dictitari in lurcones & helluones. Plutarchus in libello cui titulum fecit *ὑγιεινὰ παραγγέλματα*, *Ἐμπίπλασθαι παρ' ἑτέροις τῶν πολυτελῶν, καὶ ἀπολαύειν, καθάπερ ἐκ πολεμίας, ἀφειδῶς ἐπιτρεπτικῶς*, id eſt, Impleri apud alios cibis ſumptuoſis, fruique velut ex hoſtili regione raptis, ampliter ſeſe cibo onerantes. Vſurpat idem Sympoſiacæ decadis ſeptimæ, problemate ſexto. Satyrus apud Athenæum libro 4, id genus homines depingit his verbis, *Καταπατοῦντες τὸν ἀγρόν, διαρπάζοντες τὴν οἰκίαν, λαφυροπωλοῦντες τὰ ὑπάρχοντα*, id eſt, Proculcantes agrum, diripientes domum, pro ſpoliis

Λαφυροπωλεῖν. vendētes facultates. Nam *λαφυροπωλεῖν*, eſt prædas hoſtibus detractas ſub haſta vendere. Atque ea ſolent minoris æſtimari, veluti aliena. Hine Græcis *λαφύκται* dicuntur, qui luxu

Λαφύκται. prodigunt rem familiarem, vt indicat Athenæus lib. 11. & eiuſmodi profuſio, *λαφυγμὸς* dicitur, & *λαφύσσειν* prædari, aut intemperanter profundere ſeu deuorare, vt indicat Suidas.

Λάφυρα. Nam *λάφυρα* ſpolia dicuntur viuis hoſtibus detracta, quēadmodum *σκῦλα* mortuis.

Panis lapidoſus. 59

Illud ſiquis prouerbiū eſſe negabit, cū hoc equidem non admodum digladiabor: certè dignum eſt vt aſſidua vſurpatione in adagiorū contubernium cooptetur quod refertur à Seneca lib. De beneficiis 2, Panis lapidoſus. Sic enim Fabius Verrucoſus appellabat beneficium ab homine duro aſperè datum, quem eſurienti neceſſarium ſit accipere, durum & acerbum eſſe. Ita quidam cunctatione, teruitate vultus, aſperitate orationis, oſtētatione moleſta, corrumpunt beneficiū, vt nemo ſit accepturus, qui poſſit eo carere.

E Patroclis domo venit. 60

Ἐκ Πατροκλέους, id eſt, E Patroclis domo. In ſordidos: ſumptum à moribus Patroclis cuiuſdam Athenienſis, prædiuitis quidem, verùm impendiò parci ſordidique, quem vetus comœdia talem fermè depingit qualem Plautus Euclionē, teſte Ariſtophanis interprete, cuius verba Suidas quoq; refert, qui & prouerbium eſſe vult. Eſt autem in Ariſtophanis Pluto. Is quum eſſet ſqualidus, incultus & ſordibus obſitus, rogatus vnde veniſſet,

Πόθεν οὖν, φράσον, αὐχμῶν βαδίζεις; id eſt,

Vnde igitur adeò ſordidus ſqualénſque venias dicito.

Atque ille reſpondet,

ἐκ Πατροκλέους ἔρχομαι,

Ὃς οὐκ ἐλούσατ' ἐξ ὅτου περ ἐγένετο. id eſt,

E Patroclis domo,

Qui haud lauit vnquam poſteaquam natus eſt.

Tam in procliui quàm imber. 61

Non abſque prouerbii ſpecie dictum eſt illud à Plauto in fabula cui titulus eſt Captiui duo,

Tam hoc tibi in procliui quàm imber eſt quando pluit.

Nam procliue propriè dicitur quod ex alto deorſum propēdet. Arduum eſt autem onera ſubmoliri in altum, deorſum vero vel ſuapte ſponte deuoluuntur. Procliue

Et poſt malam ſegetem ſerendum eſt. 62

Equidem non pugno eſſe prouerbium, etiam ſi prouerbii ſimillimum eſt, illud epiphonema Senecæ, libro epiſtolarum vndecimo, Et poſt malam ſegetem ſerendum eſt. Quo licebit vti quoties res parum ex animi ſentētia cecidit, & ſignificabimus non eſſe deſiſtendum à conatu. Quanquā Seneca loquitur de iis qui refugiūt in vllum hominem beneficium collocare, quòd ſemel inciderint in ingratum. Eiuſdē generis eſt quod eodem ſubnectitur loco, Poſt naufragium maria tentantur.

Spes ſeruat afflictos. 63

Plutarchus in libello de ratione victus, indicat vulgatum fuiſſe prouerbium de ſpe, nec tamen explicat quodnā id fuerit, *Τοὺς πολλοὺς δὲ μαλακίᾳ καὶ ἀκρασίᾳ συνηγορεῖν ἔχουσα παροιμίας ἐλπὶς ... καὶ ... βαδίζειν ... ἐπὶ τὴν συνήθειαν*, id eſt, Pleroſque verò ſpes intemperantiæ molliticique patrocinante prouerbio adducit huc, vt relictis ſtratis, ad conſuetam redeant vitam. Quod autem ſit illud prouerbium quod intemperantiæ ſuæ prætexūt homines, declarat in his quæ ſequūtur, *Ὡς οἴνῳ δὲ τὴν οἰνοφλυγίαν καὶ κραιπάλῃ τὴν κραιπάλην ἐξελόντες καὶ διαφορήσοντες*, id eſt, Tāquā vinū vino, & crapulā crapula eiecerint ac diſcuſſerint. Ex his apparet Plutarchum alluſiſſe ad prouerbiū, Clauū clauo pellere. Quod quidem & hodie manet æquè celebratum inter cōpotores. Addunt iocum de pilo canis rabidi, & experiuntur facetiā multis exitialem. Quanquam & obiter alluſum eſt ad hoc quod extat in ſententiis è comœdiis, vt apparet, collectis,

Ἀνὴρ ἀτυχῶν σώζεται ταῖς ἐλπίσιν. id eſt,

Spes ſeruat hominem rebus in duris bona.

Notum eſt illud Naſonis,

Spes bona dat vires, animum quoque ſpes bona firmat.

Viuere ſpe vidi qui moriturus erat.

Deinde Pindaricum illud apud eruditos penè ceſſit in prouerbium, *ἐλπὶς γηροτρόφος*. id eſt, Spes altrix ſenectæ. Sic enim Plutarchus in libello de tranquillitate animi, *Καὶ τὴν μνήμην ἡδίονα καὶ βεβαιοτέραν τῆς Πινδαρικῆς γηροτρόφου ἐλπίδος*, id eſt, Et memoriā iucundiorem, ac firmiorem, Pindarica ſpe, ſenectæ altrice. Refert autem hunc Pindari locum Plato lib. de Republica 1, *Ὃς ἂν δικαίως καὶ ὁσίως τὸν βίον διαγάγῃ, γλυκεῖά οἱ καρδίαν ἀτάλλοισα γηροτρόφος συναορεῖ ἐλπίς, ἃ μάλιστα θνατῶν πολύστροφον γνώμαν κυβερνᾷ*, id eſt, Propterea quòd qui iuſtè piéque vitam peregerit, huic dulcis cor exhilarans, ſenectutis altrix, familiaris eſt ſpes, quæ maximè verſatilem mortalium mentem gubernat.

Tria ſaluberrima. 64

In eodem opere, quandoquidē nullo authore refert, videtur & hoc prouerbio fuiſſe iactatū. Sed præſtat ipſius verba

trāſcribere, Ὅθεν ἄριστα λέλεκται, τροφῆς ἀκορεῖν, καὶ πόνων ἀοκνεῖν, καὶ σπέρματος φύσεως συντηρεῖν, ὑγιεινότατον εἶναι, id eſt, Vnde optimè dictum eſt, veſci citra ſaturitatem, non refugere laborem, naturæ ſemen conſeruare, eſſe ſaluberrima.

Admoto capite. 65

Plutarchus in libello cui titulus, πῶς ἄν τις διακρίνειε τὸν κόλακα τοῦ φίλου, verſum hunc, qui apud Homerum frequenter obuius eſt, ceu prouerbialem, vſurpat,

Ἄγχι σχὼν κεφαλήν, ἵνα μὴ πευθοίαθ' οἱ ἄλλοι. id eſt,
Admoto capite, reliqui ne audire valerent.

Admonet eo loco, ſiquid obiurgandus eſt amicus, vt id fiat primùm in tempore: deinde comiter & amice magis quàm aſpere: poſtremò clanculum, ſemotis arbitris, ὅθεν ἄριστα μὲν ἔχει, τὸ ἄγχι σχὼν κεφαλήν, id eſt, Vnde optimum eſt illud, Admoto propius capite. Pro eo Liuius lib. ab vrb. cõd. 10. dixit
Cõferre capita. Cõferre capita, Cõſules velut deliberabūdi capita cõferunt.

Cur ceſſatum eſt. 66

Eodem in commentario vſurpat & hunc Homeri verſum ex Iliados λ,

Τυδείδη, τί παθόντε λελάσμεθα θούριδος ἀλκῆς. id eſt,
Dic quidnam acciderit nobis, vt Martia virtus
Tydide exciderit animis.

Licebit vti quoties cõmunem culpam apud amicum agnoſcemus, & in re quapiam malè ceſſatum eſſe ſignificabimus.

Abiiciendum procul. 67

Quū vitiū aliquod aut rem alioqui noxiā admonebimus procul abiiciēdā eſſe, cõueniet verſus ille, ni fallor, Homeric⁹

Εἰς ὄρος, ἢ εἰς κῦμα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης. id eſt,
In montem tumidáſue frementis in æquoris vndas.

Sic & Horatius in odis, libro tertio, oda 14,

Vel nos in Capitolium,
Quò clamor vocat, & turba fauentium.
Vel nos in mare proximum
Gemmas & lapides, aurum & inutile,
Summi materiam mali
Mittamus, ſcelerum ſi bene pœnitet.

Contrà Theognis non opes, ſed ipſam paupertatem iubet εἰς μεγακήτεα πόντον ῥίπτειν, id eſt, in immenſum mare proiicere. Item hominem vehementer peſtilentem in extremas inſulas deportandum dicimus.

Teſtudinem equus inſequitur. 68

Plutarchus in libello quē ſcripſit aduerſus Stoicos, Πολὺ δὲ τοῦτο σχετλιώτερον ἐστὶ καὶ μᾶλλον ἀπηρτημένον τῶν ἐννοιῶν, τὸ μηδὲν ὑπὸ μηδενὸς περικαταλαμβάνεσθαι. μηδ' εἰ χελώνην, τὸ τοῦ λόγου φασί, μετόπισθε διώκοι Ἀδράστου ταχὺς ἵππος, id eſt, Multo verò illud indignius, & à cogitationibus ſeiunctius, nihil à quoquam comprehendi: nec ſi teſtudinem, id quod prouerbio dicitur, à tergo inſequatur Adraſti celer equus. Cõueniet vti, quum rem præpoſtere & abſurde geri ſignificamus. Finitimum eſt illi quod aliàs à nobis dictum eſt, Teſtudinem Pegaſo comparas, &, Citius teſtudo leporem præuerterit.

Stultior Melitide. 69

Μωρότερος Μελιτίδου, id eſt, Stultior Melitide. Melitides vnus eſt è fœliciſſimis illis fatuis, quos Homerus ſuo carmine nobilitauit. Hic iam euerſa Troia, veniſſe legitur auxiliū laturus Priamo, vt meminit Euſtathius decimū Odyſſeæ librū enarrans. Lucianus in Amoribus, Μελιτίδην ἢ Κόροιβον οἴει με πρὸς θεῶν; id eſt, Melitidē aut Corœbū me putas per deos? Prouerbiū refertur à Zenodoto, docēs hunc comicorū cõuiciis fuiſſe traductū ob ſtultitiā, nec potuiſſe numerare ſupra quinque: & ducta vxore, nouā nuptam nõ attigiſſe, veritū ne ſe illa accuſaret apud matrem. Cõmemorat eodē in loco & alium quendam inſigniter ſtultum, qui dubitarit ex vtro parēte fuiſſet natus. De Melitidis ſodali Corœbo meminimus alibi. Pauſanias admonuit, Corœbum vnà cum Butalione ac Melitide ab Ariſtophane inter fatuos numerari. Eadem Suidas, adferens hoc carmen ex Ariſtophane,

Τέως δ' ἀβελτερώτατοι κεχηνότες Μαμάκυθοι, Μελιτίδαι καθῆντο. id eſt,
Hactenus abiectiſſimi inhiantes Mamacuthæ, Melitidæ deſident.

Non pluit, &c. 70

Plutarchus in cauſis naturalibus, refert hunc verſiculum prouerbio iactatum apud priſcos,

Μηκέτι νυκτὸς ὕει ἢ καὶ τίκτει ἀγροτέρα σῦς. id eſt,
Iam non nocte pluit qua ſus fœtum edit agreſt is

Quærit autem cur domeſticæ ſues ſæpius, idque incerto tēpore, pariant: contrà feræ ſemel duntaxat atque iiſdem ferme diebus. Hi ſunt initio æſtatis, quæ pars anni minimū eſt obnoxia pluuiæ, præſertim apud Græcos. Non alium equidem video prouerbii vſum, niſi ſiquis ſignificare velit, exacto vere aut autumno ſerenitatem fore. Quod ſi libebit lõgius etiam detorquere, per iocum licebit vti, quum ſignificabimus, vbi hoc aut illud euenerit, quod breui ſit euēturū: finem malorum nobis fore.

Electro lucidior. 71

Ἠλέκτρου διαφανέστερος, id eſt, Electro pellucentior. De re magnopere dilucida, aut de forma ſupra modū nitida. quòd electrum miro quodam more pelluceat. Vnde Vergilius, liquidum appellat,

-liquidóve poteſt electro.

Lucianus in Amoribus, Ἠλέκτρου, φασίν, ἢ τῆς Σιδωνίας ὑάλου διαφανέστερος, id eſt, Electro, vt aiunt, aut Sidonio vitro pellucentior. Sidonium autem vitrum vocat, quòd ea ciuitas artificio vitri fuerit olim nobilis.

Tam perit quàm extrema faba. 72

Feſtus Pompeius oſtendit prouerbio dici ſolere, Tam perit, quàm extrema faba, propterea quòd extremæ fabæ plerunque aut proterantur, aut decerpantur à prætereuntibus. Quadrabit igitur in hominem, ſeu rem omnibus omnium iniuriis expoſitam. Velut ſiquis dicat theologiam tam perire quàm extremam fabam, quòd paſſim ab indoctiſſimis tractando corrumpatur.

Tyria maria. 73

Tyria maria prouerbio dicebatur, de re magnopere tumultuoſa periculique plena. Feſtus Pompeius inde natum adagiū indicat, quòd Pœni Tyro oriundi adeò potentes maris fuerunt, vt per hos omnibus mortalibus nauigatio eſſet periculoſa. Citátque Afranium, qui ſcripſerit de quopiam quòd Tyria maria conciret. hoc eſt, ingentes turbas excitaret.

Altera manu fert aquam, &c. 74

Τῇ μὲν ὕδωρ φορεῖ, τῇ δ' ἑτέρῃ τὸ πῦρ, id eſt, Altera manu fert aquam, altera ignē. In eum torqueas licebit, qui quū coràm ſit blandus, occulte noceat. Aut in bilinguem, & nunc laudātem, nunc vituperantem: aut in diuerſa ſentientem. Finitimum illi Plautino,

Altera manu fert lapidem, panem oſtentat altera.

Refertur adagium à Plutarcho, in commentario de primo frigore, τῇ μὲν ὕδωρ ἐφόρει δολοφρονέουσα χερί, τῇ δ' ἑτέρῃ τὸ πῦρ. id eſt, Altera quidem aquam geſtabat doloſa manu, altera verò ignem. Loquitur autem de muliere diuerſis & contrariis inſtructa. Mirum eſt autem idem dictum hodie totidē verbis in ore eſſe vulgo.

Vapula Papyria. 75

Vapula Papyria, Siſinius Capito ſcribit prouerbio dici ſolitum ſiquando volebant ſignificare ſe negligere minas aliquorum: Hoc tantùm reperimus in fragmentis Feſti Pompeii. Suſpicor eſſe natū à Papyrio prætextato, à quo mater, cõminando plagas, fruſtra conata eſt exſcalpere quid actum eſſet in ſenatu. Proinde Papyri legendum, non Papyria: niſi mauis ſubaudire lege, vt ſit comminantis pœnam legis Papyriæ. Aut ni magis placeat vt intelligas de Papyria, vxore Pauli Æmilii, quæ repudiata eſt à marito, quū repudii cauſam nemo ſcire potuerit. Quid enim facias ſi diuinandum eſt vbi non ſuccurrunt authores.

Quaſi millus cani. 76

Sapit & hoc prouerbium, quod apud eundem ad populū dixit Scipio Æmilianus, Nobis, inquit, reique publicæ præſidio eritis, quaſi millus cani. Nam millus eſt collare canū venaticorum coriaceum, confixum clauis ferreis eminētibus aduerſus impetum luporum. Ad hunc igitur modum, certū firmúmque præſidium ſignificabimus.

Non liberat podagra calceus. 77

Plutarchus in commentario περὶ τῆς εὐθυμίας, refert huiuſmodi ſententiam ceu vulgo iactatam, alioquiipſa quoque figura prouerbium præ ſe ferentem, Οὔτε ποδάγρας ἀπαλλάττει κάλτιος, οὔτε δακτύλιος πολυτελὴς παρωνυχίας, οὔτε διάδημα κεφαλαλγίας. id eſt, Nec podagra liberat calceolus, nec pretio-

anulus vnguium vitio, quam παρωνυχίας vocant, Latini reduuiam, nec diadema capitis dolore. Plutarchus vtitur ad hunc modum, Si diuitiæ reliquáque fortunæ munera non tollunt morbos corporis, quanto minus mederi poſſunt animi malis? Anulus inſigne doctoris eſt, at is non tollit ingenii ſtuporem. Diadema regum inſigne eſt, ſed id non adimit homini ſtultitiam. Purpureus galerus eximiæ pietatis inſigne eſt, verùm nec is liberat ab impietate mentis.

Vno digitulo. 78

Vno digitulo ſummam negocii facilitatem ſignificabant. Terẽtius in Eunucho, Qui mihi nunc vno digitulo fores aperis fortunatus, Næ tu iſtas faxo calcibus ſæpe inſultabis fruſtra. Hieronymus in dialogo Luciferiani & Orthodoxi, Hãc igitur haſtam quam totis viribus miſiſti, de qua nobis minitaris, vno, vt aiunt, digitulo repellam. Huc pertinet & illud quod alibi dictum eſt, Minimo prouocare, quum ſignificamus nos vel nullo negocio poſſe vincere.

Muli Mariani. 79

Muli Mariani caſtrenſi prouerbio dicti ſunt varicoſi milites, qui ex C. Marii ducis inſtituto, in furca, tabella interpoſita, ſua opera portare conſueuerunt, vt teſtatur & Feſtus Pōpeius. At Plutarchus in vita C. Marii, originem adagii bifariam refert. Quum Marius imperator milites curſu variiſque ac longis itineribus, geſtandiſque oneribus exerceret, atque illi iam aſſueti, non grauatim tacitiq; ea ferrent, caſtrenſi ioco ἡμίονοι μαριανοὶ, id eſt muli Mariani, dicti ſunt. Hinc tranſlatum eſt in quoſuis qui facile parerent imperatis. Meminit adagii & Iulius Frōtinus li. Stratagematon quarto, hiſce verbis, Caius Marius, recidendorum impedimentorum gratia, (quibus maximè exercitus agmẽ oneratur) vaſa & cibaria militum in faſciculos aptata furcis impoſuit, ſub quibus & habile onus & facilis requies eſſet. vnde & in prouerbium tractũ eſt, Muli Mariani, nimirum ob laborũ tolerantiam. quòd Homerus ἡμιόνους ταλαεργοὺς identidem appellat. Sunt qui diuerſam adagii originem referant. Quum enim Scipio Numantiam obſidens, ſtatuiſſet inſpicere non arma modò militum, verumetiam equos, mulos, & currus, quo pacto hæc quiſque ſibi haberet exercitata atque apparata, Marium produxiſſe equum pulcherrimè ab ipſo nutritum, præterea mulum habitudine corporis, manſuetudine ac robore longè cæteris antecellẽtem. Itaque quum imperator Marii iumẽtis delectaretur, ac ſubinde horum faceret mentionem, tandem factum eſt vt iocoſa laude qui in officio ſe præſtaret aſſiduum, patientem ac induſtrium, mulus Marianus diceretur. Et hanc alteram prouerbii originem refert Plutarchus in vita Marii, quam modò citaui. Seneca in ludicro libello quem ſcripſit in Claudium Cæſarem, mulos perpetuarios nominat. Feſtiuius erit ſi detorqueatur in hominem immenſo ſtudio atque perpetuis negotiis vehementer diſtrictum.

Oſculana pugna. 80

Feſtus Pompeius indicat Oſculanam pugnam prouerbio dici ſolitam quoties victi vincerẽt. Idque inde natum, quòd Valerius Leuinus imperator prius à Pyrrho victus, paulo pòſt eundem regem deuicerit. Citat Ticinium, qui huius adagii fecerit mentionem. Quanquam hic quoque locus mutilus ac truncus eſt apud Feſtum.

Oſce loqui. 81

Oſce loqui vetuſto prouerbio dicebantur, qui turpiter parũmque pudicè loquerentur: ab Oſcorum moribus alluſione ſumpta: quòd apud eos ſpurcarũ libidinũ impunitus vſus fuerit. vnde & obſcœna dicta quidã putant quæcunq; factu dictuve turpia ſint, etiamſi refragatur Feſtus Pompeius. Citat autem Ticinium quendam qui ſcripſerit ad hunc modũ, Oſce & Volſce fabulantur, quia Latinè neſciunt.

Sero molunt deorum molæ. 82

Plutarchus in commentario cui titulus περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θείου βραδέως τιμωρουμένων, διὸ οὐχ ὁρῶ τί χρήσιμον ἔνεστι ταῖς ὀψὲ δή τι τοὺς ἀλεῖν λεγομέναις μύλαις τῶν θεῶν, id eſt, Itaque non video quidnam vtilitatis inſit iſtis deorum molis, quæ ſerò dicuntur molere. Cæterùm ex his quæ præcedunt eodem in loco, colligere licet dici ſolitum de his qui, licet ſerius, tamen aliquando pœnas dant malefactorum vindici deo.

In tranſcurſu. 83

Plutarchus in cõmentario De liberis educandis, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων παιδευμάτων ἐκ παραδρομῆς μαθεῖν, ὥσπερ γεύματος ἕνεκεν. id eſt, Sed hæc quidem ex tranſcurſu diſcere, veluti deguſtandi cauſa. Metaphora planè prouerbium ſapit. Quintilianus pro eo dixit In tranſitu. Plu. mauult In tranſcurſu. Idem valet Obiter. In tranſitu.

Tribus verbis. 84

Tribus verbis pro pauciſſimis dicere, prouerbiale eſt. Diuus Hyeronimus in dialogo Luciferiani & Orthodoxi, Tribus, vt aiunt, verbis rem iſtam grandem diſſoluiſti. Item Géta Terentianus in Phormione, negat quoſdã tria inter ſe cōmutaturos verba. Pindarus in Nemeis, hymno 11, τρία ἔπεα διαρκέσει, id eſt, Tria verba ſufficient. Tametſi me non fugit hic interpretes ſuperſtitioſius philoſophari de tribus verbis. M. Tullius pro Cluentio, Accuſabat autem Scamandrũ verbis tribus: venenum eſſe deprehenſum, &c. Conſimili figura, ſexcenta dicimus pro multis. Proinde ſexcentas mihi dicas ſcribito. Cōtrà verbo rẽ expedire dicitur qui paucis explicat. Sexcenta. & ne ſyllaba quidem attingere, qui nihil omnino meminit. Ne ſyll. quidẽ attin. Ita Galenus in Eraſiſtratum opinor, πῶς δὲ οὐκ αἰδεῖται περὶ μὲν τῆς πέψεως ἀποτυχίας διαιρούμενος, ὡς πολλαί τε εἰσὶ καὶ κατὰ πολλὰς γίγνονται προφάσεις, ὑπὲρ δὲ τῶν αἱματώσεως σφαλμάτων οὐδ᾽ ἄχρι συλλαβῆς μιᾶς φθεγξάμενος. id eſt, Qui fit vt non pudeat quòd quũ de concoctionis vitiis diſtinxerit, & quòd multa ſint, & variis ex cauſis accidant: de generandi ſanguinis defectibus ne vno quidem verbo, ne vna quidem ſyllaba loquutus ſit.

Ne punctum quidem. 35

Diuus Hieronymus in epiſtolis, Et apoſtolicæ voluntatis ſequentes veſtigia, ne punctum quidem, vt dicitur, aut vnguem tranſuerſum ab illius ſententiis recedamus. Apud mathematicos punctũ, minimum quiddã eſt in dimẽſione corporis, adeò vt diuidi non poſſit: quod imaginatione porrectũ in longum lineam efficit: rurſum in latum porrecta linea, ſuperficiem efficit. Ad eundem modum Terentius in Andria, Tum temporis ad hoc mihi punctum eſt.

Incita equum iuxta nyſſam. 86

Κέντριζε πῶλον παρὰ τὴν νύσσαν, id eſt, Stimula equum iuxta lineam ſiue metam, dicebatur vbi ſermo loquentis aberraret ab eo quod eſſet inſtitutũ. Natum videtur ex Iliados Homericæ ψ, vbi Neſtor multis verbis docet filium Antilochum quomodo debeat equos regere. addit & hoc,

Ἐν νύσσῃ δέ τοι ἵππος ἀριστερὸς ἐγχριμφθήτω. id eſt,

Cæterùm equum læuum conſtringat linea metæ.

Sumptum ab equeſtri curſu, qui inter præſcriptas metas ac lineas agebatur, quas tranſilire nefas erat. Ad quod haud dubiè Fabius alluſit in vndecimo inſtitutionum oratoriarũ libro, referens Caſſium Seuerum lineam poſcere ſolitum aduerſus eos qui in aliena trãſirent ſubſellia, veluti qui præſcriptum limitem egrederentur. Finitimũ illi, ἐκτὸς τῶν ἐλαιῶν. id eſt, Extra oleas. Item illi, ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾶν. Vſurpauit prouerbii titulo Gregorius Nazianzenus in oratione de ſancto paſcha, ἀλλὰ τί τυχὸν ἡμῖν τάχα ἂν εἴποι τις τῶν φιλεόρτων καὶ θερμοτέρων, κέντριζε τὸν πῶλον παρὰ τὴν νύσσαν, καὶ τῆς ἑορτῆς φλυαρεῖς. id eſt, Sed hic fortaſſis aliquis nobis dixerit ex his qui amant dies feſtos, ac calidiores ſunt, incita equum iuxta nyſſam, ac de feſto diſſere. Vtitur eodẽ prouerbio in oratione de natali Ieſu Chriſti. Idem variauit nōnihil in oratione cōtra Eunomianos, μηδὲ, καθάπερ ἵπποι θερμοὶ καὶ δυσκάθεκτοι, τὸν ἐπιβάτην λογισμὸν ἀπορρίψαντες, καὶ τὴν καλῶς ἄγχουσαν εὐλάβειαν ἀποπτύσαντες, πόρρω τῆς νύσσης θέωμεν. id eſt, Ne velut equi feruidi & intractabiles, poſteaquam rationem, ceu ſeſſorem, excuſſerimus, & religioſam cautionem pulchre nos ſeptis cohibentem, procul à meta curramus.

Præſtat inuidioſum eſſe, &c. 87

Nihil tam vulgari ſermone iactatum, quàm hæc ſententia, Præſtat inuidioſum eſſe quàm miſerabilem. Nã inuidia ferè comes eſt fœlicitatis, miſeratio calamitatis. Eſt autẽ apud Herodotum in Thalia, vbi Periander ita loquitur filio, σὺ δὲ μαθὼν ὅσῳ φθονέεσθαι κρέσσον ἐστὶ ἢ οἰκτείρεσθαι. id eſt, Tu verò doctus quanto ſatius ſit inuidioſum eſſe quàm miſerãdum. Extat epigramma Græcum Palladæ in hanc ſententiam,

Ὦ φθόνος οἰκτιρμοῦ κατὰ Πίνδαρον ἐστὶν ἀμείνων.
Οἱ βασκαινόμενοι λαμπρὸν ἔχουσι βίον.
Τοὺς δὲ λίαν ἀτυχεῖς οἰκτείρομεν. ἀλλὰ ὅς εἴην
Μήτ᾽ ἄγαν ὀλβιστὸς μήτ᾽ ἐλεεινὸς ἐγώ.
Ἡ μεσότης γὰρ ἄριστον. ἐπεὶ τὰ μὲν ἄκρα πέφυκεν

Κινδύνους ἐπάγει, ἔχθραν δ' ὕβρις ἔχει. id eſt,
Peior liuore eſt miſeratio, Pindarus inquit:
Nam ſunt felices quos petit inuidia.
Horum nos contrà miſeret quorum aſpera ſors eſt.
At mihi donari non cupio alterutrum,
Vt nimium felix, vel ſim miſerabilis vlli.
Nam præſtat cunctis rebus adeſſe modum.
Quandoquidem celſæ vicina pericula ſorti,
Imáque deprimitur non toleranda ferens.

Eſt autem apud Pindarum primo hymno Pythiorum,
Ἀλλ' ὅμως, κρέσσων γὰρ οἰκτιρμῶν φθόνος·
Μὴ παρίει καλά, νώμα δικαίῳ πηδαλίῳ στρατόν. id eſt,
Veruntamen melior eſt commiſeratione inuidentia.
Ne omitte honeſta, guberna iuſto clauo exercitum.

Rurſus in Nemeis hymno octauo, ὄψον δὲ λόγοι φθονεροῖσιν, ἅπτεται ἐσλῶν αἰεί, χειρόνεσσι δ' οὐκ ἐρίζει, id eſt, Obſoniũ eſt inuidis obtrectatio. attingit autem honeſtos, cum deterioribus non contendit. Rurſus Pythiorum vndecimo,
Ἴσχει τε γὰρ ὄλβος οὐ μείονα φθόνον
Ὁ δὲ χαμηλὰ πνέων, ἄφαντον βρέμει. id eſt,
Habet enim felicitas haud minimam inuidiam:
At qui humilia ſpirat, in obſcuro fremit.

E naſſa eſcam petere. 88

Admodum certe prouerbiali figura dictum eſt à Plauto, citante Feſto Pompeio,
Nunquam hercle ex iſta naſſa hodie eſcam petam.
Et Cicero ad Atticum libro quintodecimo, epiſtola vltima, Ex hac naſſa exire conſtitui, non ad fugam, ſed ſpem mortis meliorem. Eſt autem naſſa piſcatorii vaſis genus, quo poſtea quàm intrarit piſcis, exire non poteſt. Vnde prouerbialia fuerint & illa, In naſſam incidere, & E naſſa elapſus.

Nec mulieri nec gremio credendum. 89

Idem Feſtus indicat huiuſmodi prouerbium vulgo dictitatum fuiſſe, Nec mulieri, nec gremio credi oportere: quod illa incerti ac leuis ſit animi: & plerunque fiat vt in gremio poſita, quũ in obliuionem venerint, exurgentibus procidãt. Itidem ſinui cõmiſſa decidunt, niſi cingaris. Itaque M. Tullius ſilentium promittens, ait, In ſinu eſt, nec diſcingor. In ſinu eſt.

Vnà cum templis & aris. 90

Plutarchus locis aliquot in Sympoſiacis ſignificat antiquitus fuiſſe morem vt quoties vni cuipiam deo res diuina fieret, omnibus ſimul vota fierent: videlicet ne Calydonii ſuis tragœdia renouaretur. Inuocantes autem deos, addebãt hæc verba, ceu ſolennia, ἅμα σὺν ναοῖς καὶ βωμοῖς. id eſt, Vnà cum phanis & aris. Non admonet quidem ille palàm, eſſe prouerbium, tamen ita videtur vſurpare, vt conijcere poſſis, prouerbio dici ſolitum, quũ nihil omnino prætermiſſum volebant ſignificare. Quemadmodum & hodie vulgo dicunt, Vnà cũ veſtibus & calciamentis. Et, Demigrarunt vnà cum ſarcinis & impedimentis.

Mercurius ſuperuenit. 91

Ὁ Ἑρμῆς ἐπεισελήλυθε, id eſt, Mercurius ſuperuenit. Ita loqui conſueuerunt ſiquando ſilentium oriretur in conciliabulo multorum, ſignificantes non eſſe fas loqui Mercurio præſente, qui ſermonis ſit author. Ominoſum & hodie putatur ſiquando in cœtu aut conuiuio ſubitum omnium ſilentium fuerit obortum. Refertur adagium à Plutarcho in cõmentario περὶ τῆς ἀδολεσχίας. Affine eſt illi quod alibi dictum eſt, Lupus in fabula.

Dulce pomum quum abeſt cuſtos. 92

Γλυκὺ δ' ὀπώρα φύλακος ἐκλελοιπότος. id eſt,
Cuſtos vbi deeſt, dulce pomum eſt ſcilicet.

Senarius eſt prouerbialis, quo licebit vti quum ſignificabimus impunitate malos ad peccandũ prouocari. Sumpta metaphora a pueris & adoleſcentibus qui ſibi non temperant quo minus furentur poma, ſi ſenſerint abeſſe cuſtodem. Vtitur Plutarchus in libello quem inſcripſit ἐρῶντας, in philoſophos, qui, ſub prætextu philoſophiæ, libidini ſuæ ſeruiũt: καιρὸς οὖν φιλία καὶ ἀρετή. κονιᾶται δὲ καὶ ψυχρολουτεῖ καὶ τὰς ὀφρῦς αἴρει, καὶ φιλοσοφεῖν φησι, σωφρονεῖ ἔξω διὰ τὸν νόμον, εἶτα νύκτωρ καθ' ἡσυχίαν,
Γλυκὺ δ' ὀπώρα φύλακος ἐκλελοιπότος. id eſt,
Igitur occaſio amicitia ac virtus eſt. ſordidatur autem puluere, frigidáque lauat, attollit ſupercilia, ac philoſophari ſe prædicat: & foris ſobrius eſt, ob legẽ: deinde noctu clanculũ,
Pomum ſuaue eſt tunc, vbi cuſtos abeſt.

Extat in prouerbiis Hebræorum, Aquæ furtiuæ dulciores ſunt. Et Pindarus in Iſthmiis, hymno ſexto, τὸ δὲ πὰρ δίκαν γλυκὺ πικροτάτα μένει τελευτά, id eſt, Id quod præter honeſtũ dulce eſt, manet finis amariſſimus.

Sanior es piſce. 93

Prouerbialiter haud dubie dixit Iuuenalis, Sanior es piſce. Nam ad eum modũ hodiéque vulgo loquuntur, Tam ſanus es quàm piſcis. Id inde ſumptũ eſt, quòd creditũ eſt piſces non ſentire morbos. Quanquã huic ſentẽtiæ refragatur Ariſtoteles libro de natura animaliũ 8, atque hunc ſequutus Plinius libro 9. Siquidẽ ægrotare piſces hoc argumẽto colligũt piſcatores, quòd aliquoties inter eiuſdẽ generis prærpingues ac vegetos, aliquot capiunt extenuatos, ac languentibus ſimiles, coloreque immutato. Quanquã vniuerſo piſcium generi non incidit peſtis, quemadmodũ frequẽter accidit hominib⁹, ac cæteris animantibus, nõ cicuribus modo, verumetia feris.

E Creta raptus. 94

Plutarchus in commentario De puerorum educatione, καὶ τοὺς μὲν Θηβαίων καὶ τοὺς Ἠλίδι φευκτέον ἔρωτας, καὶ τὸν ἐκ Κρήτης καλούμενον ἁρπαγμόν, τοὺς δ' Ἀθήνησι καὶ τοὺς ἐν Λακεδαίμονι ζηλωτέον, id eſt, Et Thebanorum quidem ac Elienſiũ amores oportet fugere, eũque qui vocatur è Creta raptum: Athenienſium verò & Lacedæmoniorum imitari. Apparet furtiuum amorem his verbis olim ſignificatum fuiſſe, quòd aliquoties illinc virgines à negotiatoribus adueherentur.

Euparyphus ex comœdia. 95

Admodũ prouerbiali figura dixit Plutarchus in Sympoſiacis, ὥσπερ εὐπάρυφος ἐκ κωμῳδίας, hominẽ ſignificans magnifice veſtitum, ac magnam ſeruorum turbã poſt ſe trahentem. Nam huiuſmodi fingũtur in comœdiis milites glorioſi, quorũ inſigne eſt chlamys purpurea, quemadmodũ indicat Donatus. Ita Lucianus de milite, τὸν εὐπάρυφον λέγω, τὸν ἐν χλαμύδι. id eſt, Euparyphum illũ dico, illum chlamydatum. Vnde diuites omneis ſplendidè cultos, εὐπαρύφους appellant Græci. quod ipſum prouerbiale quiddam habet. Nam paryphis veſtimenti genus eſt, cuius meminit Iulius Pollux libro ſeptimo. Id vtrinque purpuram habebat aſſutam: quod virgæ purpureæ intertextæ veſti, Ionum lingua paryphi vocãtur. Idem admonet, εὐπάρυφον nouæ comœdiæ verbum eſſe. Cõtrà tenues & humiles, nullo cultu inſignes, tunicati dicuntur. Cornelius Tacitus in dialogo de oratoribus, Quos ſæpius vulgus imperitum & tunicatus hic populus tranſeũtes nomine vocat, & digito demonſtrat. Similiter Horatius, Tunicatus.
Vilia vendentem tunicato ſcruta popello.
Nam prætexta nobilium erat, & toga ciuiũ erat inſigne. M. Tullius contra Rullum, Iam verò qui metus erat tunicatorũ illorum. Item pro M. Celio, Nobis quidem olim annus erat vnus ad cohibendum brachium toga conſtitutus, & vt exercitatione ludoque campeſtri tunicati vteremur.

Tranquillo quilibet gubernator eſt. 96

Seneca in epiſtola quadam ad Lucilium, Alioqui gubernatoris artem adeo non impedit tempeſtas, vt oſtendat. Trãquillo enim (vt aiũt) quilibet gubernator eſt. Ait autem illic fortunam aduerſam, ac rerum difficultatem, non ſolùm non obeſſe ſapienti, verumetiam virtutem in his maximè proferre ſeſe, quæ rebus ſecundis ac pacatis latebat. Non magnum eſt adminiſtrare rempublicam quum omnia pace cõſtant.

Neque Lydorum carycas. 87

Μήτε Λυδῶν καρύκας, μήτε μαστίγων ψόφους, id eſt, Neque Lydorum condimenta, neque flagrorum crepitus. Conſtabit trochaicus tetrameter catalecticus, ſi addas articulum, Μήτε τῶν Λυδῶν. Et καρύκκας per geminum cappa legimus apud Heſychium & Athenæum. Heſychius indicat καρύκκην dici offam è ſanguine variiſque condimentis confectã. Athenæus hunc verſiculum adducit, Καρύκκη.
Εἴωθας εἰς ταὐτὸ καρυκεύειν ὁμοῦ
Σεμίδαλιν, ᾠά. πάντα γὰρ τἀναντία. id eſt,
Miſcere in vnum conſueuiſti, mel, ad hæc
Similaginem, oua. cuncta enim contraria.
Vnde καρυκεύειν, pro miſcere varias rerum ſpecies, & καρυκεύματα pro cibis varie conditis, & καρυκεία conditura exquiſitior. Sed quibus rebus, quibuſque modis genus hoc edulii conficiatur, ſeriò declarat libro duodecimo, dicens, hoc inuentum eſſe Candaulis, qui hinc ſibi nomen ce- Καρυκεύειν.

lebre peperit. Suidas refert adagium, nec exponit. Coniicere licet dici ſolitum quoties mediocrem vitæ rationem, aut conditionem ſignificarent quæ pariter & à ſummis deliciis & ab extremis malis abeſſet. Legimus enim Lydos luxu deliciiſque fuiſſe corruptiſſimos, adeo vt ludiis nomē dederint: tum barbaros, haud ſcio an Lydos (de Tyrrhenis certum eſt) ad tibiæ modos ſolere ſeruos cædere, ſummā mollitiē cum ſumma ſæuitia coniungentes. Venuſtius erit ſi ad animi res transferatur, velut ad orationem, nec omnino ruſticā, nec operoſius expolitam. Vnde καρυκεύειν dicuntur non ſolùm qui variis condimentis inficiunt cibos, verumetiam, qui ſermonem multiplici verborum & figurarum lenocinio condiunt: aut qui concionem è diuerſis male cohærentibus contexunt, qui mos eſt quibuſdam oſtentatoribus. Exponūt paucis ſcripturam, addunt quæſtionem Sorbonicam, aſſuunt aliquid ex iure Cæſareo, nonnihil ex iure Pontificio, tum ex Ariſtotele, ex poetis. his omnibus colophonem addunt anilem fabulam. Hoc eſt vere καρυκεύειν. Quanquam huius adagionis & alibi nobis, ni fallor, facta mentio.

Καρυκεύειν.

Tanquam de narthecio. 98

Prouerbii ſimillimum eſt & illud Ciceronis in ſecūdo De finibus bonorum libro, tanquam de narthecio, pro eo quod eſt, ex parato, & ad manum. Nam narthecium, opinor, vocat pyxidem vnde pharmacopolæ depromunt medicamenta. Verba Ciceronis ſic habent, Iam doloris medicamenta illa Epicurea, tanquam de narthecio promant, Si grauis, breuis: ſi longus, leuis.

Quod non opus eſt, aſſe carum eſt. 99

Catoniana velut oracula videntur apud veteres in prouerbium abiiſſe, non ſecus atque illa Apollinis, Noſce teipſum, & Ne quid nimis. Quorum de numero commodiſſime dictum eſt quod in epiſtola quadam ad Lucilium refert Seneca, Quod non opus eſt, aſſe carum eſt. Vult autem Cato diligentem patremfamilias vendacem eſſe, non emacem: & emere non quod opus eſt, ſed quod neceſſe eſt. Nam quod nō opus eſt, inquit, aſſe carum eſt: hoc eſt, quantumuis paruò emptum, tamen carum eſt, ſi nec opus eſt eo. Vocat neceſſe, quo carere non poſſis, velut arator aratro: opus, quod vſui futurum ſit ſiquis habeat, ſed eiuſmodi tamen, vt carere poſſis. Porrò quod opus non eſt, id eſt prorſus ſuperuacaneum & inutile. Poteſt ad complures accommodari ſententias: vt ſi quis dicat artem quampiam minimo negotio poſſe diſci, quæ tamen nihil ſit frugis allatura: reſponderi poſſet, Quod opus non eſt, aſſe carum eſt.

Nunc tuum ferrum in igni eſt. 100

Eius ferrum in igni eſſe dicebant cuius negotium iam ageretur. Præmollitur enim ferrum igni ad cudendum. Ita Seneca in ludicro libello, quem ſcripſit de morte Claudii imperatoris, Hercules enim qui videret ferrum ſuum in igni eſſe, modo huc, modo illuc curſabat, & aiebat, Noli mihi inuidere, mea res agitur: deinde ſiquid volueris inuicem faciam, manus manum lauat. Alluſit eò quòd Hercules quoque ex homine factus eſſet deus, id quod ambiebat Claudius. Alexander Magnus interrogatus quomodo potitus eſſet Græcia, reſpondit, μηδὲν ἀναβαλλόμενος. id eſt, Nihil rectaſtinans. Refert Homeri ſcholiaſtes, Iliados ζ.

CHILIADIS QVARTAE CENTVRIA QVINTA.

Ne bos quidem pereat. 1

Iam antè prouerbiis aliquot nobis declaratum eſt quātum vtilitatis adferat bonus vicinus, quantum incommodi malus. Sed quæ conducunt ad vitæ felicitatem, iterum atque iterū expedit inculcare, quo penitius infigantur animis. Neque enim ea res tātùm habet locum in paradis ædibus aut fundo ſed in omni penè vita: vt quod Portius Cato prodidit de commodo vicino habendo, non ſolùm ad agricolas pertineat, verumetiam ad vnumquenque noſtrum. Etenim ſiquis iam prouectior ætate, vitæ totius curſum relegat, comperiet maximam bonorum malorúmque partē à bonis maliſque vicinis fuiſſe profectam. Heſiodi carmen Columella tanquam prouerbiale refert,

Μηδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτ' εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη. id eſt,

Nec bos interceat, vicinus ſi improbus abſit.

At leuis eſt bouis iactura, ſi cum his malis cōferatur quæ capiuntur ex improbis cōuictoribus, ex fucatis amicis, ex vxoribus & famulis parum fidelibus. At Catonis quidem ſententiam nonnulli reiiciendam eſſe duxerunt, quòd in nobis ſitū non eſt qualem habeamus vicinum, quē nonnunquā mors aliæque diuerſæ cauſæ nobiſcū mutant. Id tametſi negari nō poteſt, ſapienter tamen à Catone præceptum eſt vt agricola, quantum in ipſo eſt, curet habere bonum vicinum, nec bonum tantùm, ſed & commodum. Bonus enim eſſe poteſt, qui tibi commodus non ſit. Id vt cōtingat, duæ res potiſſimum adiuuabunt: diligentia in parando agro, & commodi mores erga vicinum. Frequenter enim habemus malum vicinum, quòd ipſi nos præbeamus malos vicinos. Quemadmodum igitur (vt eleganter ſcribit Columella) ſapientis eſt fortuitos caſus magno animo ſuſtinere, ita dementis eſt ipſum ſibi malam facere fortunam. Quod facit qui nequam vicinum ſuis nummis parat, quū à primis cunabulis, ſi modò liberis parentibus eſt oriundus, audiſſe potuerit,

Οὐδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτ' εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη.

Quòd non ſolùm de boue dicitur, ſed de omnibus partibus rei noſtræ familiaris: adeo quidem vt multi prætulerint carere penatibus, & propter iniuriam vicinorum, ſedibus ſuis profugerint. Niſi aliter exiſtimamus diuerſum orbem vniuerſas gentes petiiſſe, relicto patrio ſolo (Achæos dico & Iberos, Albanos quoque, nec minus Siculos, & vt primordia noſtra contingam, Pelaſgos, Aborigines, Arcadas) quàm quòd malos vicinos ferre nō potuerint. Ac ne tantum de publicis calamitatibus loquar, priuatos quoque memoria tradidit & in regionibus Græciæ & in hac ipſa Heſperia deteſtabiles fuiſſe vicinos. Niſi Autolycus ille potuit cuiquā tolerabilis eſſe conterminus, aut Auentini montis incola, Palatinis vllū gaudium finitimis ſuis Cacus attulit. Malo enim præteritorū quàm præſentium meminiſſe: ne vicinū meum nominē, qui nec arborē prolixiorem ſtare noſtræ regionis, nec inuiolatū ſeminarium, nec pedamentum annexū vineæ, nec etiam pecudes negligentius paſci ſinit. Iure igitur, quātum mea fert opinio, M. Portius talem peſtem vitare cenſuit, & in primis futurum agricolā præmonuit, ne ſua ſponte ad eam perueniret. Hactenus quidē Columella declamatoria quadā eloquētia, ſimul & Catoni patrocinatus eſt, & nos docuit, quāta peſtis ſit malus vicinus. Tametſi Cato nō ſolum de vicini moribus ſentit, verumetiā quam lauta ſit re. Vicini, inquit, quo pacto niteant id animaduertito. In bona regione bene nitere oportebit. interdum enim nitor arguit agri bonitatem, in ſolo vero parū fertili declarat induſtriam agricolæ. Porrò quē admodum diligens vicinus extimulat ad ſtudium bene colendi, ita vicinorum luxus & ignauia corrumpit vicini familiam. Itidem & præpotens vicinus opprimit propinquū pauperem, & ſupra modum tenues vicini ſemper aliquid abradunt, ſiue precibus, ſiue furto. Iam cum moroſis & improbis vicinis nunquā rixa nō eſt, nunc de finibus, nūc de dāno dato, nunc de ſtillicidio, nūc de ſemita actuve, nūc de proſpectu aut de lumine. Quòd ſi fortuna nobis dederit talem vicinum, nec liceat mutare, reliquū eſt vt noſtra cōmoditate reddamus illū ex malo bonum, certe caueamus ne laceſſitus fiat incōmodior. Turpiſſimum enim fuerit ſi noſtris moribus ex cōmodo vicino faciamus incommodum. Videlicet hoc eſt quod præcipit Cato, Vicinis bonus eſto. Et ne ſatis eſſe putares, ſi ipſe temperes ab iniuria vicini, adiūgit, Familiam ne ſineris peccare. Mox indicat quid vtilitatis capiatur ex bonis vicinis: Si te, inquit, libenter vicinitas videbit, facilius tua vendes, operas facilius locabis, operarios facilius cōduces. Si ædificabis, operis, iumētis, materia iuuabunt. Si quid bona ſalute vſus venerit, benigne defendēt. Olim igitur qui fundum proſcribebāt venalē, præconē edocebāt quibus dotibus eſſet ager commendabilis, quàm ſalubri cælo, quàm commodo ſitu, quàm fertili ſolo, quàm bene ædificatis villis: Sed vir acerrimi ingenii Themiſtocles, quum fundum ven-

deret, iuſſit huiuſmodi dotibus & illud adiici, quòd haberet bonum vicinum. Id factum, primùm riſu iocoque multitudinis acceptum eſt, mox intellectum eſt hanc agri commendationem eſſe præcipuam. Plurimum itaque refert ad totius vitæ commoditatem, qualem quiſque vicinum ſibi deligat: tum quo pacto, qui contigit vtatur. Princeps qui ditionem ambit, quam ſine maximo negotio ſummoque ditionis auitæ diſpendio tueri nõ poſſit, malam viciniam ſibi adiungit. Rurſum qui cordatos ac fidos conſiliarios, qui magiſtratus integros & reipublicæ amantes aſciſcit, bonos vicinos adiũgit. Neque minimum intereſt quas nationes in affinitatẽ adglutinet. Qui dotis aut honoris gratia ſponſam aſciſcit incõmodis moribus, aut cui ſint cognati procaces, malos vicinos ſibi adiungit. Qui cum improbis init amicitiæ fœdus, malã viciniam acceſſit. Qui ductus amore cenſuum coniicit ſeſe in collegium aut monaſterium impiorum, aut etiam ſuperſtitioſorum, malam viciniam ſibi parat. Prima igitur cautio ſit in deligendo, proxima in corrigẽdo, poſtrema in fugiendo quod corrigi non poteſt. Quãquam ne fuga quidẽ debet carere cautione. Alioqui in vitium ducit culpæ fuga, ſi caret arte: neque raro fit, vt odio mali præcipitemus nos in aliud grauius malum. Raro pœnitunt amicitiæ, qui iudicio delegit amicũ. Et ſæpe noſtra culpa fit vt reſcindatur amicitia quod amicis bonis vtamur non bene, tum quòd parũ cõmodos amicos nec ferre nouimus nec emẽdare. Neq; vero leuius peccant, qui quũ inciderint in amicos peſtilẽtes, neſciũt ſeſe ſubducere, ſed aut hærẽt his quos oderunt clanculũ, aut non diſſuunt amicitiã, ſed abrumpũt. Idem accidit mei ſimilibus in deligẽdis ac retinẽdis ſtudiorũ noſtrorum patronis & altoribus. Negligimus oblatos, aut amplectimur nobis parũ aptos aut ſiquis obtigit accõmodus, non ſtudemus illius erga nos beneuolentiã mutuis officiis alere. In prima certe parte grauiſſime peccaui adoleſcẽs. Etenim ſi tũ reſpõdiſſem fauoribus magnatũ qui me cœperãt amplecti, futurus erã aliquid in literis: ſed immodicus libertatis amor effecit, vt diu cum perfidis amicis & pertinaci paupertate colluctarer. Nec erat finis futurus, niſi Guilhelmus ille Vuaramus Archiepiſcopus Cantuarienſis, vir nõ tam ob tituli munerisq; dignitatẽ, quam ob egregias ſummóque præſule dignas virtutes reuerẽdus, me veluti fugitantẽ in amicitiæ ſuæ naſſam pellexiſſet. Guſtata duntaxat illius humanitate cõtuli me in Italiam. Ibi ceſſantẽ, neque quicquã minus quàm de repetẽda Britannia cogitãtem, vltro reuocat delato ſacerdotio. Hoc quoq; neglectũ eſt. Cæterùm vbi me vẽtus alius retuliſſet in Angliam, ſic aſtrinxit nõ tam benignitate (quanquã ea quoq; fuit & eſt in illo ſingularis) quàm morũ amabili quadã iucunditate, mirãque in amãdo conſtãtia (id quod in viris primatibus ſanè rariſſimũ eſt) vt nolẽs illi præberem manus. Hæc erat eſca quæ me pertraxit in ſuũ ius. Ita meo bono captus ſum, hoc vno nomine fœlix quòd hic Mecœnas obtigit, ſed lõge fœliciſſimus futurus ſi maturius cõtigiſſet. An illũ huius alumni pœniteat neſcio, certe mutuis in illũ officiis meo animo nondũ ipſe ſatiſfeci, nec videor vnquam ſatiſfacturus. Proinde mihi rogandi ſunt omnes, qui bonarum literarũ, qui religionis amore ducũtur, vt ſiquid fructus nõ pœnitendi cœperunt ex meis lucubrationibus, huic ſanctiſſimo præſuli pro me gratias agãt, atque adeo ſi poſſint referant. referent autẽ ſi non patientur illius memoriã apud poſteros intermori, cuius benignitati debẽt quicquid ex libris meis hauſerũt, ſiquid omnino frugiferũ hauſerunt. Obſtrepunt vndique querimoniæ, deplorantiũ ſibi ad ſtudiorũ cultum deeſſe Mecœnates. Atqui Mecœnas nõ ſtatim amplexus eſt Vergiliũ aut Horatiũ, nec Meuio Bauióve fuit Mecœnas. Illud primũ agat adoleſcens, vt egregium aliquod ſpecimen ceu pignus de ſe præbeat, non periturum quod in ipſum cõferatur. Nec ſatis eſſe putet, quibuſcunque rationibus abſtuliſſe munus, vel prædã verius. Non eſt improbitate petendi ambienda benignitas, ſed literis ac moribus ſemper in melius proficientibus. Sic inuitat fundus agricolam ad vberiorem ſementem, ſi quod creditum erat, bona fide multóque cum fœnore reddat. Nec eſt ſubinde mutandus patronus, vt relicto quem defatigaſti, quæras integrum, & vna quercu excuſſa, ſub alia colligas. Sic vni aut duobus ſeruiendum eſt, quaſi ſis perpetuo iiſdem vſurus. Nunc quàm multos videmus qui ſuis moribus & literas odio, & patronos pudore inuidiáque onerant. Eſt quidẽ nonnulla gratitudinis pars literis dictiſque celebrare nomen patroni, ſed magni refert quo quem modo laudes. Vana laudatio fidem abrogat etiam vera prædicãtibus: itaque fit, non vt lector melius ſentiat de laudato, ſed peius de laudãte. Immodicæ laudes conciliant inuidiam potius quàm gloriam. Iam qui laudibus vehunt ea quæ bonorum ac ſapientum iudicio damnantur, laudando vituperant. Primùm quod adfers ad encomium, ſit verum: deinde quod verum eſt ſic tractetur vt fiat etiam veriſimile. Abſint autem poetarum quorundam hyperbolæ, quibus ex homine quum libet, Deum faciunt: hæ virtutes potiſſimum depingantur, quæ fauorem ac beneuolentiam concilian t, quod genus ſunt pietas, integritas, pudicitia, modeſtia, benignitas, morum candor ac facilitas. Nihil eſt humano ingenio inuidentius, nihil hominum iudiciis moroſius. Proinde ſiquid attingendum erit earum rerum quas vulgus ſic miratur vt inuideat poſſidentibus, id arte tractandum eſt, ne faſcinatio ſit metuenda laudato. Nullus inuidet opulento, qui quod vel ex benignitate fortunæ, vel ſine fraude partum poſſidet, ſic habet, vt diſpenſator ſit potius quàm dominus. Neque quiſquam inuidet potenti qui potens eſt reipublicæ commodis: qui quantum eminet dignitate, tantum ſe ſubmittit modeſtia, comitate vincens etiam humiles. Nullus inuidet formoſo, qui naturæ dono pudorem ac pudicitiam adiunxit. Nullus inuidet valenti aut longæuo, qui magno plurimorum bono valet ac viuit. Quòd ſicui deeſt ingeniũ aut ars ad hæc pro dignitate tractanda, abſtineat potius quàm veluti malus pictor bonam formam imperitia ſua reddat deteriorem. Alexander ille fortaſſe moroſius, qui nullius manu pingi ſuſtinebat niſi Apellis. Nemo tamen egregio corpore, à Fuluo Rubáque pingi cupiat. Quod emittis in lucem publicam, tale ſit vt poſteritatis memoriam polliceatur. Denique ſic tẽperanda laudatio, vt hoc officium non appareat eſſe tributum eius animo quem laudas. nulli enim minus expetunt aut ſuſtinent etiam laudari quam qui maxime promerentur: ſed ipſi potius virtuti, quam nolentem etiam ſequitur ſua gloria ſed aliis ad ſimilia ſtudia prouocandis. Sic & vtiliter laudabitur qui promeritus eſt, & citra periculum inuidiæ, aut aſſentationis ſuſpicionem. In defunctorum autem laudes vberius effundenda eſt vis eloquentiæ, quum iam mitior eſt inuidia, & minor adulandi ſuſpicio. Hactenus oſtendi quomodo ſtudioſi ſuis patronis commendari queãt. Nunc paucis attingam quibus rationibus & ſtudiis ipſis fauorem omnium valeant conciliare. Multis enim in locis iam linguæ, bonæque quas vocant literæ, magna flagrant inuidia quod quidem fit partim culpa maiorum qui putant authoritati ſuæ detrahi ſiquid nouæ eruditionis accedat iuuentuti: contentique his quæ pueri didicerunt, alia nec doceri patiuntur, nec ſuſtinent diſcere, vel quia piget, vel quia pudet: partim etiam eorum vitio, qui hæc vetera noua inuehũt. Sunt enim in hoc ordine quidam intolerabili inſolentia, qui ſimul atque tenuerint duodecim verba Latina & quinque Græca, Demoſthenes ac Cicerones ſibi videntur, effutiunt ineptos libellos, nonnunquam & virulentos, liberales diſciplinas omnes miro faſtu aſpernantur, & in harum profeſſores ſcurriliter debacchantur. Nec deſunt qui bonis literis ad res peſſimas abutuntur, ad ſeditioſam maledicentiam, ad concutiendam, luxandam, & labefactandã concordiam tranquillitatémque reipublicæ Chriſtianæ. At qui olim his literis erant inſtructi, principum tumultus ſua facundia componebant, cum hæreſiarchis belligerabantur, celebrabant diuorum memoriam, carmine proſáque decantabant Chriſti laudes, exhortabantur ad contemptum huius mundi, ad amorem rerum cæleſtium. Talis erat Baſilius, talis Nazianzenus, talis Ambroſius, talis Prudentius, talis Lactantius, in quibus linguarum ac politioris literaturæ cognitio ideo caret inuidia quia ſeruiuit pietati. Solent autem & hominum mores ſtudiis imputari: quemadmodũ hodie non pauci ſunt qui deteſtantur Euangeliũ ob impuros quorundã mores Euangelii nomine ſeſe venditantiũ. Quòd ſi quemadmodum Paulus cauens ab omni ſpecie mali, glorificat Euangelium ſuum, omnibus omnia factus vt omnes lucrifaciat: ita literarum huiuſmodi profeſſores, integritate morum, comitate temperantiáque linguæ cõmendarent ſuam profeſſionem, longe plus eſſet fructus & inuidiæ minus. E diuerſo, ſi maiores ciuiliter & æquis animis reciperẽt, nõ nouas aduenas, ſed veteres hoſpites poſtliminio ſeſe recipiẽtes, ſentirẽt ſibi non

mediocrem lucem neque vulgarem vtilitatem ex harum acceſſione accreſcere. Nunc cum veteribus amicis perinde atque cum hoſtibus irreconciliabile bellum gerunt. Noua vocant quæ ſunt vetuſtiſſima, vetera nominãt quæ ſunt noua. In priſcis Eccleſiæ doctoribus ſacrorum voluminum cognitio, cum linguarũ & humanioris literaturæ peritia, fuit coniuncta. Idem videmus in priſcis philoſophis, medicis, iureconſultis. Vbi ſolœciſſat Ariſtoteles aut Hippocrates? nónne facundi ſunt Plato & Galenus? In veteribus autem Iuriſperitis quæ fuerit vtriuſque linguæ peritia, quæ Romani ſermonis tum puritas, tum maieſtas, declarãt hæc ipſa fragmenta quæ glorioſus Iuſtinianus nobis pro ſolidis voluminibus obtruſit quanquã hæc ipſa ſcatent vndique mendis prodigioſis. Nouum eſt pueris ad grammaticam inſtituendis inculcare modos ſignificandi, prælegere delira gloſſemata, quæ nihil aliud doceant quàm impurè loqui. Nouũ eſt adoleſcentem ad philoſophiæ, iuris, medicinæ, Theologiæ ſtudium recipi, qui ob inſcitiã ſermonis nihil intelligat in vetuſtis authoribus. Nouum eſt à Theologiæ adytis excludi, niſi qui diu ſudarit in Auerroe & Ariſtotele. Nouum eſt adoleſcentibus philoſophiæ cãdidatis inculcari nugas ſophiſticas, & commentitias quaſdam difficultates, meras ingeniorum cruces. Nouũ eſt in publicis ſcholis, aliud reſpõderi ſecundum viam Thomiſtarum & Scotiſtarum, nominaliũ & realium. Nouum eſt illic excludi argumenta quæ petita ſunt ex Diuinorum voluminum fontibus, ſola verò recipi quæ ducuntur ex Ariſtotele, ex epiſtolis decretalibus, ex placitis ſcholaſticorum, ex gloſſematis iuris pontificii profeſſorum, aut ſimilitudinibus plerunque frigidis ex iure Cæſareo detortis. Si nouis offendimur, hæc vere noua ſunt. Si vetera probamus, vetuſtiſſima ſunt quæ nunc offerũtur: niſi forte nouum eſt, quod ab Origenis ſeculo proficiſcitur, & vetus eſt quod ante trecentos annos exortũ ſemper in deterius profecit. Sed his etiam iniquiores quidam non verentur priuatim ac publice, atque adeo in ſacris etiam concionibus deblaterare, has literas eſſe fontes omnium hæreſeon, nõ animaduertentes hãc blaſphemiam cadere in Hieronymum, Ambroſium & Auguſtinum, alióſque complures, quibus doctoribus gloriatur Eccleſia. Huiuſmodi ſtolidiſſimas nugas inculcant auribus adoleſcentium in ſecretis confeſſionibus, Caue à Græcis, ne fias hæreticus: fuge literas Hebræas, ne fias Iudæorũ ſimilis, abiice Ciceronem, ne cum illo damneris. O graues admonitiones. Nec cogitãt futurum vt hæc pueri paſſim effutiant ridenda cordatis omnibus. Eadem inſtillant parentum auribus, hoc agentes vt ipſis mandetur liberorum inſtituendorum cura. Facilè imponitur mulierculis & ſimplicibus idiotis ſanctimoniæ fuco. Verùm ouem nihilo rectius lupo cõmiſeris, quam talibus ventribus liberos. Quid audio? Valdẽſes, pauperes à Lugduno, Vuicleuus, linguas ac bonas literas calluerunt? Deinde num Hieronymus hæreticus fuit, quia linguis & omni literarum genere præcelluit? Siquis gallicæ duntaxat linguæ peritus, ſua lingua ſcriberet opiniones hæreticas, an protinus admoneremus omnes nequis diſceret Gallice? Nuper etiam principum aulis perſuadere cœperunt, totum hunc tumultum, & Lutheraniſmi, & ruſticanæ ſeditionis, ex linguis, humanioribuſque literis eſſe natũ. Habent aulæ Midas ac Thraſones ſuos, ſummique principes hoc magis patẽt talium inſidiis quo magis ingenui ſunt, quoque vehementius indulgent ſuis affectib9. Si de hæreſi periclitatur qui Græce & Hebraice nouit, quòd Lutherus harum linguarũ rudis non eſt, cur non potius in tuto eſſe dicitur, quòd Iohãnes epiſcopus Roffenſis, quòd Hieronymus Aleãder Archiepiſcopus Brũduſinus propugnatores ſunt nutantis Eccleſiæ, quorum hic omnibus linguis excellit, ille treis linguas ætate iam vergẽte non vulgari ſtudio amplectitur? Addunt & aliã calumniam, Forte in ſecretis admiſſorum confeſſionibus adoleſcentum audiunt aliquid laſciuiæ, qui morbus peculiaris eſt illi ætati. Rogant quos authores legãt: quum audiunt, Vergilium aut Lucianum, ſtudiis imputant ætatis aut hominis vitiũ, traducuntque protinus & ætatẽ & literas. quaſi verò nõ multo peiora audiant ab iis qui nullas omnino literas attigerunt. Etenimquemadmodũ literarum ſtudium non liberat ab omnibus vitiis, ita negari non poteſt quin à multis arceat ætatem lubricam. Nihil autem tam ſanctum, quin is qui natura improbus eſt, vertat in occaſionem peccandi. Quòd ſi tollendum eſt quicquid quomodocunque præbet turpitudinis occaſionem, cur tantopere laudatur coactus iſte cœlibatus? An putant ignotum quæ lerna malorum hinc naſcatur? Sed quis tandem erit fructus, ſi ſtudiorum profeſſoribus inuicem ſeſe lacerantibus collabantur omnes honeſtæ diſciplinæ, quod iam magna ex parte factum videmus locis aliquot? At ſine his vita hominum, non eſt hominum, ſed ferarum. Quid igitur ſupereſt, niſi vt linguæ bonæque literæ poſtliminio redeuntes, ac velut à radice repullulantes, ciuiliter & comiter ſeſe inſinuent in ſodalitatem earum diſciplinarum quæ tot iam ſeculis regnant in Academiis? neque cuiuſquam ſtudium inceſſant, ſed omnium ſtudia potius adiuuent. Deferant nõnihil authoritati profeſſionis, deferãt aliquid inolitæ & velut in naturã verſæ cõſuetudini, deferãt aliquid & ætati multorũ non facilè ad diuerſa flexili. Quos viderint inſanabiles, ſuo relinquãt ingenio, ne maiores excitent tragœdias. Qui tractabiliores erunt, hos mneſcent tempeſtiuis ac blandis admonitionibus. Sic admoneant, ſic adſint, ſic corrigant, vt officioſa pediſequa monet, adeſt, corrigit heram ſuam. Merito regina diſciplinarum omniũ eſt Theologia, verùm hæc erit & honeſtior & inſtructior, ſi tam vtiles pediſequas quæ decet comitate receperit in ſuum famulitiũ. Præclara res eſt philoſophia, ſed huic plurimum accedet dignitatis, ſi veteres amicas agnouerit. Honeſta hera eſt iuris prudentia, verũ huic ornamẽti non parũ adferẽt tam elegãtes famulæ. Egregia res medicina, ſed abſque linguarũ & veterũ literarũ cognitione penè cæca eſt. Ad hunc modũ ſi ſua bona viciſſim inter ſeſe communicent, vtræque fient & locupletiores & ſplẽdidiores. Monarchas autẽ illud admonitos velim, ne ſuſurronibus huiuſmodi præbeant aures: cogitent potius quantũ fructus ac dignitatis ex hoc ſtudiorũ genere reb9 ipſorũ ſit acceſſurũ, & olim acceſſerit. Poſtremo res omniũ & publice & priuatim erũt fœliciores, ſi ſuo quiſque vicino bonũ vicinũ præſtiterit. Vt ad prouerbiũ redea, congruit illi quod alibi commemoratũ eſt, Aliquid mali propter vicinũ malũ, quod vſurpauit Demoſthenes in oratione contra Callictẽ, οὐκ ἦν ἄρ' ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι χαλεπώτερον οὐδὲν ἢ γείτονος πονηροῦ καὶ πλεονέκτου τυχεῖν. id eſt, Nõ erat quicquam ô Athenienſes pernicioſius quàm improbum vicinum, nec ſuis cõtentum, eſſe nactum.

Caput artis, decere quod facias. 2

Quintilianus lib. Inſtitutionum oratoriarũ 11, videtur veluti vulgo celebratũ adducere: Caput eſt artis decere quod facias. Ipſius verba ſubſcribam: Vnum etiam his adiiciendũ eſt, quũ præcipuè in actione ſpectetur decorum, ſæpe aliud alios decere. Eſt enim latens quædam in hoc ratio & inenarrabilis: & vt vere dictum eſt, caput eſſe artis, decere quod facias, ita nec ſine arte eſſe, nec totum arte tradi poteſt. Hactenus Fabius. Id vſurpare licebit non ſolum vbi quid fiet parum decore, velut ſi cantillet aut ſaltet ſenex, ſi præeat & obiurget iuuenis: verumetiam quum negabimus, quibuſlibet quiduis eſſe decorũ. Quòd ſæpenumero videamus euenire, vt quod ab hoc dictum aut factum placet vniuerſis, ſi idem tentet alius, etiamſi doctior peritiórque, nemo tamen ferat. Id quum quotidie videamus accidere, tamen cur accidat, ratio reddi non poteſt.

Domus recta. 3

Annæus Seneca libro epiſtolarũ familiarium decimoſexto: Videbimus quod parum recisſum ſit, quod parũ ſtructũ, quod non huius recẽtis polituræ. Quũ circũſpexeris omnia, nullas videbis anguſtias inanes. Deſit ſanè varietas marmorũ, & cõſciſſura aquarum à cuniculis interfluentium, & pauperis cella & quicquid aliud luxuria nõ contẽta decore ſimplici miſcet quod dici ſolet, domus recta eſt. Hactenus Seneca. Quòd ſi locus non vacat mẽdo, ſignificat vulgo domũ rectã vocari, non quidem opulẽtam & ambitioſam, ſed cui nil deſit iuſtæ ſupellectilis. Ad eundem modũ M. Tullius Græcorum linguam ambitioſæ meretrici confert, quæ multo luxu ſuperfluat: Latinorum, honeſtæ ac pudicæ matronæ, cui nihil deeſt quod ad honeſtam pertineat munditiem.

Non eſt beatus, eſſe qui ſe neſciat. 4

Idem in eodem opere verſiculum hunc è poeta quopiam allegat Comico: Non eſt beatus, eſſe qui ſe neſciat: haud dubiè quin populari ſermone iactatum, quũ authoris nomen non adſcripſerit. Senſus eſt, haud eſſe ſatis vt adſit fœlicitas, ni fœlicitatem tuam intellexeris. Huc alludens Vergilius:

O fortunatos nimium, bona ſi ſua norint
Agricolas.

Eodē pertinet quòd Martialis inter fœlicitatis calculos hunc quoque commemorat,

Quod ſis,eſſe velis.

Quid enim fœlicius libertate? Atqui videas non paucos qui ſortem deplorent ſuam,quòd in principū aulis locum nō inueniant. Miſeros ſe putant,quòd ſeruire non liceat. Verum vt beatus non eſt qui ſe non putat beatum:ita bis miſer eſt qui quū animi malis ſit infœlix,tamē ſibi videtur fœlix. Etenim vt qui ſanus eſt,& ſibi videtur ægrotus,nō fruitur ſuo bono: ita qui morbo tenetur,nō intelligens ſuum malum, longiſſime abeſt à ſanitate: quippe qui vſqueadeo ſanus non ſit vt ſit etiam inſanabilis.

Amicus certus in re incerta cernitur. 5

M. Tullius in Lælio, ſenarium hunc ex Ennio citat prouerbii ſpecie,

Amicus certus,in re incerta cernitur.

Quo ſignificatum eſt,amici fidem in rebus aduerſis explorari. Nam quod cum periculo coniunctum ſit, id dubiū appellant. pro quo Ennius poſuit incertum, affectans ὁμοιόπτωτον & παρονομασίαν. quibus ſchematis impendio delectatus eſt, atque adeo non ipſe ſolum, ſed & omnis illa ætas vſque ad M. Tullium. Plautus item,eum amicum pronuntiat qui in re dubia iuuat. Habent eandem ſententiam Hebræorum prouerbia, Omni tempore diligit qui amicus eſt,& frater in anguſtiis comprobatur.

Auarus,niſi quū moritur,nil recte facit. 6

Omneis ferme Publianas ſentētias video prouerbiorum vice fuiſſe celebratas: nec iniuria ſanè. nihil enim illis fingi poteſt nec argutius, nec iucundius. Cuius mimos ipſi nuper emendatos nō grauati ſumus breuiſſimis ſcholiis explicare. Quamobrem non eſt animus eos omnes in hunc ordinem aſciſcere,præter vnum aut alterum,qui mihi præter cæteros arrident: quorum hic vnus eſt,

Auarus,niſi quum moritur,nil recte facit.

Etenim qui ſeſe pecuniæ ſtudio addixit, nulli cōmodus eſt dū viuit: ſola mors voluptatē & emolumentū adfert hæredi.

Bona nemini hora eſt. 7

Arriſit & hic,

Bona nemini hora eſt quin alicui ſit mala.

Ita fortuna temperauit res mortalium, vt quod huic lætum eſt,alii pariat dolorem: quod alii lucro eſt,alii damnum adferat. Nemo diteſcit,niſi malo alterius. Nemo vincit in bello, niſi exitio alterius. Niſi mauis pro alicui legere alicubi.

Spontanea moleſtia. 8

Celebratur inter Græcos cum primis bellus & elegans trimeter,

Αὐθαίρετος λύπη ᾽στὶν ἡ τέκνων σπορά. id eſt,

Vltroneus dolor eſt parare liberos.

Dici non poteſt quantum & quàm moleſtū negotiū ſit educare filios: præſertim quū adeo pauci ſint qui parentum officio reſpondeant. Verùm hanc moleſtiam non eſt cui poſſint imputare, quum liceat cælibem viuere. Longius trahi poteſt, ad eos qui ſibi ſponte periculum ac moleſtiam accerſunt. Atque adeo ſimilis propemodum conditio eſt tollentium liberos & ſcribentium libros. Tuendum,emendandum quod ſcripſeris. & tamen nō eſt quem incuſemus,quum nobis liberum ſit dormire.

Sapiens ſua bona ſecum fert. 9

Ὁ σοφὸς ἐν αὐτῷ περιφέρει τὴν οὐσίαν, id eſt, Sapiens opes ſibi ſecū habet ſemper ſuas. A Biantis,ni fallor, apophthegmate natū: qui rogatus cur nihil exportaret rerum ſuarū ex incendio patriæ, Ego verò,inquit,omnia mea bona mecum porto: ſignificans, ea quæ vere noſtra ſunt,intra nos eſſe, velut eruditionē, ac virtutem. Vt rurſum quæ vere mala ſunt noſtra, non licet effugere, quantumlibet commutetur locus.

Citius Telegoræ donarim. 10

Telegoras apud Naxios prædiues quiſpiam ac præpotens erat,cui quòd quotidie multa miſſitarētur,vulgato ſermone receptum eſt vt venditores paruo licitantibus dicerent, μᾶλλον προέσθαι τῷ Τηλεγόρᾳ δοῦναι, id eſt, Malim Telegoræ dare. Refertur apud Athenæū lib. Dipnoſophiſtarū 8. ex Ariſtotele. Rem lōgius proſequuti ſumus in prouerbio, Nullus malus magnus piſcis. Nec video quis vſus adagionis eſſe poſſit niſi ſi dicamus officiū rectius gratuito collocari penes probos ac magnos, quam mercede penes improbos ac viles.

Hecatæ cœna. 11

Veteres cœnam perparcam & impendio frugalem Hecatæ cœnam appellabant, quòd apud inferos tenuiſſimo victu minimóque cibo eóque viliſſimo viuitur, iuxta poetarū theologiam. Siquidē vmbræ plebeiæ malua porroque victitant, Hecate mænides ac triglidas, piſces apud nos contemptiſſimos, habet in deliciis, vt ſibi ſacros. Vnde & Athenis locū eſſe dictum Triglam, atque ibi ſimulachrum Hecates Triglanthinæ. Alii triglam illi ſacram putant ob nominis rationē à ternione dicti, quū triformis ſit & Hecate. Extat apud Athenæum libro ſeptimo: meminit & octauo meminit & Lucianus alicubi. Verùm illud expendat eruditus lector,an prouerbium accipi poſſit de cœna illa quam ſingulis menſibus in triuiis Hecatæ collocabant diuites, diripiebant pauperes. Cuius rei meminit etiam Ariſtophanes in Pluto:

—Τῆς Ἑκάτης ἔξεστι πυθέσθαι,
Εἴτε τὸ πλουτεῖν, εἴτε τὸ πεινῆν βέλτιον. φησὶ γὰρ αὕτη
Τοὺς μὲν ἔχοντας καὶ πλουτοῦντας δεῖπνον κατὰ μῆνα προπέμπειν,
Τοὺς δὲ πένητας τῶν ἀνθρώπων ἁρπάζειν, πρὶν καταθεῖναι.

Id eſt,

Hoc ex Hecata, ſi vis,didiciſſe licebit,
Vtrū potius,ditē eſſe, an egenū. quandoquidē iubet illa
Hos quibus eſt res,quoque benignam menſe vno ponere
cœnam,
Cæterū egenos hanc prædari, prius ac deponere poſſunt.

Quo quidē loco in hanc ſententiam ſcribit interpres, Olim in triuiis venerabantur Hecaten,quòd eadem tribus nominibus appelletur, Luna, Artemis,& Hecate. Cæterum ſub nouiluniū diuites mittebāt cœnam veſpere,veluti cœnā Hecatæ,in triuiis. Pauperes autem eſurientes diripiebant ac deuorabant quæ erant appoſita, dicentes quòd Hecate comedisſet. Itaque congruet vbi res per tumultum diripitur.

Mens videt,mens audit. 12

Νοῦς ὁρᾷ καὶ νοῦς ἀκούει, id eſt, Mens videt,mens audit. Hemiſtichium prius videtur carminis trochaici,tetrametri, catalectici. Refertur ab Ariſtotele quaſi vulgo iactatū, Sectionis vndecimæ problemate 33, vbi propoſita quæſtione cur noctu acrius audiamus quàm interdiu, inter alias cauſas & hāc reddit,quòd interdiu animus variis negotiis diſtrahitur: qui niſi ſit præſens,nec corporis ſēſus officio ſuo fungātur: adeo vt mente alienata,nec corporis dolorē interdum ſentiamus. Et ipſe ſum expertus in cruciatu dentium, aut calculi,multo leuiorem reddi doloris ſenſum, ſi poſſis animum in aliquā cogitationē alienam intendere. ἀλλ᾽ ὥσπερ, inquit, εἴρηταί τι, νοῦς ὁρᾷ καὶ νοῦς ἀκούει. Noctu vero,quoniam oculorum ſenſus quieſcit, & animi cogitatio tranquillior eſt, tum aurium meatus nō minus patent nocte quàm interdiu,nec minus capaces ſunt ſonorum,ſed eos facilius etiam renuntiant animo: quòd tū nullis actionibus diſtrahatur,nec oculorum ſenſu auocetur, quēadmodum in die: fit vt acutior ſit aurium ſenſus. Locus erit adagio, vbi iubemus quempiam attentum eſſe. quemadmodum dicimus, Hic eſto,& Iſtic ſum. De mēte peregrinante nobis dictum eſt alias.

Thymbra victitans. 13

Θυμβροφάγοι, id eſt, thymbra victitantes, adagio dicebātur,vel qui tutius ac liberius vitam agerēt, vel qui moribus eſſent parum blandis,vel qui hilariter citráque ſolicitudinē paruo contenti viuerent: quòd thymbra (quam eandem cunilam dicunt) herbæ genus ſit, quam Plinius non diſtinguit à ſatureia. Collumella diſtinguere videtur,

Et ſatureia,inquiēs, thymi referens thymbræq; ſaporem.

Eſt autem ſaporis ſubamari, in agris paſſim prouenit,& prætēſis ad remedia præſtantior eſt hortenſi (vt author eſt Dioſcorides) locis gaudens petricoſis. hortenſis cibis aptior. Prouerbium recenſuit Suidas,& Heſychius. Fertur Epaminōdas mire frugalem vitam egiſſe. itaque de prandio parco tenuique dixiſſe, τὸ τοιοῦτον ἄριστον οὐ χωρεῖ προδοσίαν. id eſt, Tale prādium non recipit proditionem. Senſus autem dicti geminus eſt,vel quia nemo molitur inſidias rebus modicis, vel quia qui modicis contenti ſunt, non facile corrumpuntur vt prodant rempublicam. Amphis apud Athenæum lib. 10,

Εὐτελὲς τὸ δεῖπνον οὐ ποιεῖ παροινίας. id eſt,

Vbi cœna frugi eſt,nulla debacchatio.

Græcus trimeter videtur corruptus inuerſione duarum dictionum: reſtituetur ſi legas, δεῖπνον τὸ εὐτελές. Et ſubdit ex

[illegible]excide, Ex prolixis conuiuiis primum naſci ſcōmata, è quibus ferè plus eſt doloris quàm voluptatis. Hinc maledictum: id regeritur ac reciprocatur in dicentē: mox à verbis ad verbera. Non ita qui thymbra victitant.

Doryphorematis ritu. 14

Græci δορυφόρημα vocant ſatellitiū illud ex barbarorū fæce conductum, quod olim tyranni ad cuſtodiā corporis adhibebant: nunc à regibus magis faſtus quàm tutelæ gratia alitur: nec à regibus modò, verumetiam à ſummis pontificibus. In tragœdiis igitur ſic addebatur regum perſonis δορυφόρημα, vt aſtaret modò, nihil etiam loqueretur. Vnde qui taciti aſſident, δορυφορήματος [illegible] adeſſe dicuntur. Sic Athenæus libro 5, [illegible] Πεισίστρατε. [illegible] δορυφορήματος [illegible]. id eſt, Quum iniiceret ſermonem quendam Piſiſtratus: neque enim oportet hunc adeſſe more doryphorematis. Hoc eſt, tacitū & nihil adferentem in medium. Vſurpatur à Luciano in libello De cōſcribēda hiſtoria, his quidem verbis, [illegible], ὦ φίλος, [illegible] χαιρῷ, [illegible] δορυφόρημα, [illegible]. id eſt, Igitur amice, ne ſolus eſſem mutus in tempore tam vocali, neque veluti comicum doryphorema, hians cum ſilentio obambularem.

Muſicam docet amor. 15

Plutarchus adducit & hoc adagium trochaico verſu expreſſum,

Μουσικὴν ἔρως διδάσκει, κἂν ἄμουσος ᾖ τὸ πρίν. id eſt,
Muſicen docet amor, etſi fuerit indoctus prius.

Senſus eſt, amorem ad induſtriam excitare animum, artiūmque & omnis elegantiæ magiſtrū optimum eſſe. Socrates in Conuiuio Platonis, putat animam immerſam corpori, velut expergiſci amoris ſtimulis, & hinc primos ad honeſta impetus capere, tanquā excuſſo veterno. Vnde deum hunc idem Plato [illegible] appellat, quòd nihil non experiatur. Siquidem è taciturno reddit loquaculum, è verecundo ſtupidoque comem ac blādum, è negligente diligentem. Extat in hanc ſententiam non illepida fabella Boccatii, ni fallor, de Cimone, qui tactus amore puellæ, ne poſſet vt ruſticus faſtidiri, omni literarum ac morum genere ſemet expoliuit. Nam muſicen hic ſentit literas, quas antiquitas nouem Muſis dicabat. Alluſit ad prouerbium Bion in Bucolicis, qui quum multis verſibus docuiſſet, Muſas ſemper eſſe comites amoris, ſubiicit,

Μάρτυς ἐγὼν ὅτι μῦθος ὅδ' [illegible] ἀληθής. id eſt,
Teſtis ego dictum hoc haud vnquam fallere quenquam.

Poteſt & ad verecundiorē vſum detorqueri prouerbiū, ſi dicas non mediocrem eſſe gradum ad diſcendum, amaſſe præceptorem. Poteſt & ad pium: ſi dicas charitatem eſſe virtutū omnium magiſtram, quæ niſi adſit, nihil rectè feceris.

Sicyon arrodens vxor lacernā texe. 16

Athenæus libro Dipnoſophiſt. 3, heroicum hunc vt prouerbialem adducit,

Τὸν σικυὸν τρώγουσα γύναι τὴν χλαῖναν ὕφαινε. id eſt,
Arrodens Sicyon vxor ſubtexe lacernam.

Apparet eſſe verba mariti, iubentis vt vxor tenui cōtenta victu, perageret opus ſuum. Nam ſicyon ſeu ſicyos bulbi genus eſt, aut certe peponis: nonnulli putant cucumeris. Vox ea propemodum quadrat in huius temporis principes, qui ſtrennuè profundunt quod populus eſuriens, ſummis laboribus parauerit. Idque ſuum ius eſſe putant, vt ceu fuci quidam, alienis fruātur ſudoribus. Hermolaus Barbarus Corollariis in Dioſcoridem, cap. 366, videtur aliud diuinare, ſcribens ex Ariſtotelis ſententia, pleraſque textrices eſſe impudicas. An ſicyos venerem temperet neſcio.

Tetigit lapidem à cane morſum. 17

Plinius libro 29. cap. 5. de veneno rabidi canis agens. Tanta, inquit, vis mali eſt, vt vrina quoque calcata rabioſi canis noceat, maximè hulcus habentibus. Remediū eſt, fimum caballinum aſperſum aceto, & calefactum in vino appoſitum. Minus hoc miretur qui cogitet lapidem à cane morſum, vſque in prouerbium diſcordiæ veniſſe. Hactenus Plinius. Cuius è verbis coniicere licet, vulgo creditum fuiſſe, ſiquis lapidem à cane morſum contigiſſet aut calcaſſet, eum iracundiorem euadere, & ad diſſidia propenſum. Fortaſſis ita dictitabant in hominem conuiciatorem ac rixoſum, Hic lapidem calcauit à cane morſum.

Erecti. 18

Athenæus in Dipnoſophiſtarum libro 5. Καὶ τὸ [illegible] ὀρθοὶ, [illegible]. id eſt, Et quod dictu mirum, quū depreſſi eſſemus, & capite [illegible] temulētia, quoties ſpectaſſemus aliquid eorum quæ inferebantur, omnes expergiſcebamur, recti, quod dici ſolet, ſurgentes. Accommodū erit vbi ſignificabimus aliquem toto pectore attentū ad rem quampiam. Erigūt enim ſe toto, & ſummis nonnunquam inſiſtunt pedibus qui auſcultant aut ſpectant auidius.

E clibano boues. 19

Prouerbium ſapit quod ſcripſit Ariſtophanes [illegible],

[illegible]
Ἐκ κριβάνου βοῦς. id eſt,
Accepit inde, & appoſuit totos boues
E clibano nobis.

Vſus erit quoties efferemus ſplendorem conuiuii, aut inſignem edacitatem. Conſimili figura vocabant hecatomben: id quod aliquanto pòſt ſequitur apud eundem poetam, καὶ πολυπόδων ἑκατόμβην, id eſt, Et polyporum hecatoben.

Sequitur perca ſepiam. 20

Athenæus libro 7, nullo authore refert huiuſmodi prouerbium, ἕπεται πέρκη μελανούρῳ, id eſt, Comitem ſibi ducit ſepia percam. libro 10, ex Ariſtophane adducit, nec addit in quem ſenſum ſoleat vſurpari: niſi quòd conuicio dictum de improborum ſocietate. Apud eundem paulo inferius adducuntur hi verſus Numenii, qui de piſcibus prodiderit,

[illegible]
[illegible]

Ieri puer. 21

Athenæus lib. Dipnoſophiſt. 15, demonſtrat olim prouerbio ſolitum acclamari ἰὴ παιὼν, quo ſignificabant quempiam ſuo munere defunctum. Itidem ferme quemadmodum nos abſolutæ virtuti gratulantes, dicere ſolemus, Macte animo, macte virtute. Narrat enim, quū quiſpiam è cōuiuio diſceſſiſſet probè potus, ac magnopere ſomnolentus, cæteros in eū acclamaſſe ἰὴ παιών. Huius adagii fieri mentionē apud Clearchum in prouerbiis, quod ab huiuſmodi natum euentu tradit: Quum Latona Apollinem ac Dianam ex Chalcide Delphos deportaret, iámque ad Pythonis ſpecū veniſſet, & draco concitus in eos prouolaret, Latona puellam vlnis baiulās, Apollinis præſidiū implorans, clamabat, ἰὴ παῖ, quum is forte fortuna arcum teneret: ac perinde valeret ἵει παῖ, quaſi dicas, ἄφιει παῖ, id eſt, mitte ac percute fili. Nonnullos deflexis nonnihil vocibus efferre, ἵει παιών, idque prouerbio dici ſolere, quoties in rebus afflictis opē imploramus. Rurſum alii putāt acclamari hoc pacto fœliciter ſuo perfunctis munere, & eo quod expetebant potitis. Cæterùm ob aſſuetudinem non videri prouerbium, quòd his vocibus ſolēniter vterentur in ſacris Apollinis,

Ἰὴ παιὰν, ἰὴ παιὰν, ἰὴ παιάν.

Vnde & ἰαμβικὸν τέλεσμα ortum exiſtimant, quod & ipſum impetum ac celeritatem habet. Etenim ſi producas priorem in ἰὴ, carmen erit hexametrum heroicum: ſin corripias, iambicum. Porrò quod apud Athenæum ἰὴ in ἵει & ἰὴ nunc aſpiratur, nunc tenuis eſt, neſcio an librariorum incuria factum ſit. Ouidius in Arte amandi videtur vſurpaſſe pro acclamatione qua gratulantur victori votique compoti,

Dicite io Pæan, & io bis dicite Pæan,
Decidit in caſſes præda petita meos.

Pulchre fallit vulpem. 22

Καλῶς κολακεύει τὴν ἀλώπεκα, id eſt, Decipit pulchrè vulpē. Suidas recenſet duntaxat, nec explicat. Apparet dictu in eum qui dolis captaret aſtutum, cuique fruſtra tendūtur inſidiæ. Nam [illegible] eſt arte illectare. vnde & columbæ exoculatæ, quas [illegible] retis ponunt, quo ſubſultātes, reliquas decepturæ [illegible] dicūtur. & qui teris tendunt calles, [illegible] vulpē dolo circumuenire difficile eſt. Παλεύτρια, illex.

Aut piſcem olet, aut florem. 23

Aut piſcem olet, aut timallum. Ambroſius Hexaemeron libro 5. cap. 2, teſtatur dictum in eum qui bene oleret: quòd timallus piſcis ſit odore gratiſſimus, & æque fragrans eiuſdem nominis flos. Sed præſtiterit Ambroſii verba ſubſcri-

bere? Neque te inhonoratum noſtra proſequutione timalle dimittam, cui à flore nomen inoleuit, ſeu Ticini vnda te flu minis, ſeu amœni Ateſis vnda nutrierit, flos es. Denique ſermo teſtatior quòd de eo qui gratam redolet ſuauitatem dictum facere ſit, aut piſcem olet, aut florem: ita idem pronunciatus eſt, piſcis odor eſſe, qui floris. Quid ſpecie tua gratius? quid ſuauitate iucundius? quid odore fragratius? Quod mella fragrant, hoc tu corpore tuo ſpiras. Verùm haud ſcio an pro timallo apud Ambroſium legi debeat tithymallus, cuius varia genera recenſet Plinius libro 26. cap. 8. cuiuſque ſubinde meminit Dioſcorides, locus diuerſis.

Equi dentes inſpicere donati. 24

Sunt quædã & hodie vulgo iactata non indigna quæ veteribus adagiis annumerẽtur: quod genus eſt illud, Non oportere equi dentes inſpicere donati: quũ ſignificamus æqui bonique conſulendum qualecunque eſt quod non emitur, ſed gratis donatur. Siquidem equum empturus dentes inſpicit, in quibus ætatis indicia certiſſima ſunt, ne circumueniatur. at inciuile ſit idem facere in equo donatitio. Vſus eſt tamen hoc prouerbio D. Hieronymus in præfatione commentariorum quos ſcripſit in epiſtolã Pauli ad Epheſios. Parum, inquit, eloquens ſum. Quid ad te? diſertiorem lege. Non diguè Græca in Latinum transfero. aut Græcos lege, ſi eius linguæ habes ſcientiam: aut ſi tantùm Latinus es, noli de gratuito munere iudicare, & vt vulgare prouerbium eſt, equi dentes inſpicere donati. Hactenus Hieronymus. Sed hanc hominum inciuilitatem quam incuſat Hieronymus nos nuper & experti & admirati ſumus. Dedimus nouũ Teſtamentum, innumeros locos vel emendauimus vel explicuimus, idque non æſtimãdis vigiliis. Incredibile dictu vt obſtreputrint, vt reclamarint Theologi quidam ac monachorum vulgus, quibus is meus labor plurimum adiumenti adferebat: quorum vt quiſque maxime egebat hoc meo induſtria, ita odioſiſſimè reclamabat. Ingratũ hominum genus, quibus ſi quiſpiam largiatur prandiolum aliquanto lautius vnde diſtenti ac temulenti diſcedant, tantum non adorant hominem: & qui tantã vtilitatem gratis donat, tot ſudoribus conſtantem, etiam conuiciis inſectantur.

Grata breuitas. 25

Χάρις βαιοῖσιν ὀπηδεῖ, id eſt, Adiuncta eſt paruis gratia rebus. Hemiſtichium eſt carminis heroici, ſpecie nimirũ prouerbiali. nam idem hodiéque ſic vulgatũ eſt, vt nihil tritius. Quædã mole placent ac magnitudine. Sunt quæ ob idipſum grata ſunt, quòd minuta, veluti gemmæ quædam ac ſculpturæ. Idem vſu venit in epiſtolis ac libris qui non rarò ipſa breuitate redduntur commendatiores, præſertim apud faſtidioſos & occupatos. Sunt in deliciis & pumiliones, nõ ob aliud quàm inſignem corporis paruitatem.

Amicitias immortales eſſe oportet. 26

T. Liuius libro decimo De bello Macedonico & Aſiatico, cuius fragmentũ debemus aureæ Mogontiæ, ſcribit in hunc modum: Vulgatum illud, quia verum erat, in prouerbiũ venit, Amicitias immortales, inimicitias mortales eſſe debere. Sic enim legendum eſſe, vel ipſe ſermonis tenor admonet. Recte quidem admonet prouerbium, verum eò rediere mores mortalium vt ſimultates ſint immortales, amicitiæ pluſquam vitreæ: pluſque poſſit vna Ate quàm centum Litæ: atque omnium tardiſſime ſeneſcat ira, beneuolentia ad quamuis leuem occaſionem intereat: quæ ſi ſarciatur, nequicquã coit & reſcinditur. Arbitror in cauſa eſſe quod ab iſtis philoſophis didicimus, commodo publico neglecto, ſuis quiſque priuatis commodis ſeruire. In hanc ſententiam citat carmen Ariſtoteles Rhetoricorũ lib. 2, quod alibi (ni fallor) retulim⁹:

Οὐδεὶς ἐραστὴς ὅστις οὐκ ἀεὶ φιλεῖ. id eſt,
Non eſt amicus quiſquis amare deſiit.

Citat ibidem & alterum carmen:

Ἀθάνατον ὀργὴν μὴ φύλαττε θνητὸς ὤν. id eſt,
Ne maneat immortalis ira te penes,
Mortalis ipſe quum ſies.

Ad bonam frugem. 27

Qui commutatis ad meliora ſtudia moribus reſipiſcunt, prouerbio dicebantur ad meliorem frugem ſeſe recipere. Vſurpat M. Tullius in actione pro M. Cælio. Et ſe ad bonã frugẽ, vt dicitur, recepiſſe, grauesque homines atque illuſtreis fuiſſe. Item Plautus in Trinummo, Certum eſt ad frugem applicare animum. Lampridius in Heliogabalo, Milites ſe parſuros dixerunt, ſi ad bonam frugẽ rediret. Vnde frugi & bonæ frugi dicũtur qui ſuo funguntur officio, præſertim ſerui quos ad operam præſtãdam alimus. Vlpianus Ad legẽ Aquiliam, Cap. Inde Neratius. Sed ſi bonæ frugi ſeruus intra annũ mutatis moribus occiſus ſit. Idem Titul. de quibus rebus ad eundem iudicem eatur. Cap. Si quis ſeruũ. Intereſſe fructuarii videtur, bonæ frugi ſeruũ eſſe. Rurſum in digeſtis libro 11. Titulo De Seruis corruptis, Paragrapho, Quod ait prætor, Sed verum ita demum tenetur, ſi bonæ frugi ſeruum perpulit ad delinquendum. Plautus in Caſina, Credo pol eſſe, ſi tu frugi bonæ es. Rurſus in Pſeudolo, Cupis me eſſe nequam, tamẽ ero frugi bonæ. Nequam oppoſuit frugi. Nequam enim nulli eſt vſui. Et ita frugi hominem dicimus, quemadmodũ nequam, vtraque voce indeclinabili. Columella de re ruſt. lib. 1, Eiuſdem agilitatis homo frugi melius quam nequam faciet. Et in Declamationibus, frugi filius opponitur luxurioſo. Hinc & frugalis dicitur. Sumptũ videtur ab agris qui cultu redduntur frugiferi.

Per manus tradere. 28

Quod ſucceſſione quadã ab aliis ad alios deuenit, per manus tradi dicitur: quod tranſlatum videtur ab his qui nauim aut plauſtrum exonerant. Idem frequenter fit in militia, velut in commentario belli Ciuilis primo: Saxa, inquit, prærupta multis locis iter impediebant, vt arma per manus neceſſario traderẽtur, militeſq. inermes ſubleuati alii ab aliis magnam partẽ itineris cõficerent. Rurſus, belli Gallici libro 7, Quidã ante portã oppidi Gallus per manus ſebi ac picis traditas glebas in ignem è regione turris proiiciebat. In eodem, Nonullæ de muris per manus demiſſæ. Item libro 8, Tale cõſilium ſui recipiẽdi inierunt: faſces vbi conſederant, per manus ſtramentorum ac virgultorum, quorum ſumma erat in caſtris copia, inter ſe traditos, ante aciẽ collocauerunt: Verũ hic nullus eſt tropus, qui quoties accedit, tranſit in ſpeciem prouerbialẽ, quomodo frequenter obuiũ eſt apud authores: velut apud Fabium libro 12, Non ea modo quæ conſcripta ſunt hiſtoriis, aut ſermonibus velut per manus tradita, quæque quotidie aguntur noſſe, verum ne ea quidẽ quæ à poetis ficta ſunt negligere. Item Liuius lib. ab vrbe cõdita 5, Etiã ſi nobis cum vrbe ſimul poſitæ, traditæque per manus religiones nullæ eſſent. Idem lib. 9, Tum diſciplina militaris iã inde ab initiis vrbis tradita per manus, in artis perpetuis præceptis ordinatæ modũ venerat. M. Tullius in oratione de prouinciis coſularib⁹, Nã vt C. Iulius omnibus à ſenatu eximiis ac nouis rebus ornatus, per manus hanc prouinciam tradat ei cui minime vos velitis. Quin & Iureconſultis per manus tradi dicitur quod de manu in manũ datur. Veluti Papinianus libro Pandectarũ 29, Titulo De iure codicillorũ, Quod per manus traditum eſt, codicillis hæreditatem dari non poſſe, rationem illam habet, & cætera. Plautus in Trinummo: E manibus dedit ipſe mihi in manus. de epiſtola loquitur. Fit autem iucundius quoties ad res animi prouerbium accommodatur: quemadmodum quum dicimus inſtitutum, aut opinionem, aut conſuetudinem, aut diſciplinam aliquam per manus traditam ad nos veniſſe.

De manu in manum. 29

Vt non arbitror idem eſſe cum ſuperiori, ita non vſquequaq; diſſimile eſt quod ſcribit Cicero libro Epiſtol. famil. 7, Totum denique hominem tibi trado de manu, vt aiunt, in manum tuam iſtam & victoria & fide præſtantem. Tradũtur enim & qui commendantur. Terentius, Hanc in manum dat. Item Horatius, Dare in manum.

-vt tibi ſe laudare ac tradere conet. Item,
Hunc hominem velles ſi tradere.

Mira de lente. 30

Rodolphus Agricola vir immortalitate dignus, lib. Dialectices 3. teſtatur apud Græcos prouerbio dici ſolere, Egregia de lente, quoties res humilis & puſilla magnificis laudibus attolleretur, perinde quaſi lentem minutum ac vile legumen ſplendidis encomiis efferas. Opinor Græcis efferri hunc in modum, Δεινὰ περὶ φακῆς.

Non vna manu capere. 31

Οὐ τῇ ἑτέρᾳ ληπτέον, Non vna cãtum manu capiẽdum. De re lubrica variéque captúque difficili. nam huiuſmodi ſolemus vtranque admouere manum. Vſus eſt Plato in ſophiſta:

ὁρᾷς οὖν ὡς ἀληθῶς λέγεται τὸ ποικίλον εἶναι τοῦτο τὸ θηρίον, καὶ τὸ λεγόμενον, οὐ τῇ ἑτέρᾳ ληπτόν. id eſt, Vides igitur verè dici, beſtiã hanc eſſe variã, neque (quod dici ſolet) vnica manu capiendã. Sumptũ eſt à venatu, in quo feræ quædã miris artibus ex ipſis venantium manibus frequenter elabuntur, quibus adſimilem putat hominẽ ſophiſtam, ad elabendũ omnibus dolis inſtructũ. Accommodari poteſt & ad opimum ſacerdotium, quod nemo facilè aſſequitur niſi ſumma vi adnitatur.

Omnes laqueos effugere. 32

In eodem dialogo non diſſimilem huic allegoriam adducit, veluti prouerbio iactatam, Difficile omnes laqueos effugere. Quod ipſum à venatu tranſlatum eſt, in quo ſic vndiq; ſepiuntur exitus vt neceſſe ſit feram in aliquas inſidias incidere. εἴπερ γὰρ ἡ παροιμία, τὸ τὰς ἁπάσας μὴ ῥᾴδιον εἶναι διαφεύγειν. id eſt, Siquidem rectè habet prouerbium quo dicitur, haud facile eſſe omnes laqueos effugere.

Hoſtis domeſticus. 33

Rurſum in eodem domeſticũ hoſtem prouerbio ſolitum dici teſtatur, vbi malum non aliunde proficiſcitur, ſed ex nobiſipſis naſcitur: velut quum quis ipſe ſe prodit, aut redarguit, ipſe ſua bili aut liuore ſeſe conficit, οὐκ ἄλλων δέονται τῶν ἐξελεγξόντων, ἀλλὰ τὸ λεγόμενον, οἴκοθεν τὸν πολέμιον καὶ ἐναντιωσόμενον ἔχοντες. id eſt, Non opus habent aliis qui redarguant, ſed iuxta prouerbium, quum domi hoſtem habeant, quique ſit aduerſaturus, &c. Agit, opinor, de ſophiſta, qui quum ſit loquax, ipſe ex ſeſe præbere ſolet quo reuincatur.

Capere ciuitatem. 34

Plato in eodem dialogo ſignificat prouerbio dici ſolere, Capere ſiue expugnare ciuitatem, qui rem difficilẽ eſſet aſſequutus. Neque enim ciuitas primo ſtatim impetu capitur. Illic hoſpes animat Theætetum, vt quod inſtituit, perſequatur, eo quòd qui ad leuiores difficultates aut hæret aut reſilit, nunquam aliquid perficiet in eo quod eſt diſputationis caput. Verba Platonis ſic habent, Θαῤῥεῖν, ὦ Θεαίτητε, χρὴ τόν γε καὶ σμικρόν τι δυνάμενον εἰς τὸ πρόσθεν ἀεὶ προϊέναι. τί γὰρ ὅ γ' ἀθυμῶν ἐν τούτοις δράσειεν ἂν ἐν ἄλλοις, ἢ μηδὲν ἐν ἐκείνοις ἀνύτων, ἢ καὶ πάλιν εἰς τοὔπισθεν ἀπωσθείς; σχολῇ που, τὸ κατὰ τὴν παροιμίαν λεγόμενον, ὅ γε τοιοῦτος ἄν ποτε ἕλοι πόλιν. id eſt, Confidere oportet, Theætete, fore vt qui vel paululũ aliquid potuerit, ſemper vltrà progrediatur. Quid enim facturus ſit in aliis qui in his animum deſponderit? aut nihil in illis efficiens, aut retrocedere etiam compulſus? haud vnquam ille talis, vrbem, quod dici ſolet, ceperit. In bello facile eſt in excurſionibus aut pagorũ incẽdiis aliquid deſignare: at munitas vrbes expugnare perdifficile eſt. Simile eſt illi, Timidi nunquã ſtatuerunt trophæum.

Diuinum excipio ſermonem. 35

Plato libro De repub. ſexto, demonſtrat prouerbii vice in ore fuiſſe vulgo, θεῖον ἐξαίρω λόγον, id eſt, Diuinum excipio ſermonẽ. Quoties, opinor, glorioſius aliquid dictum eſſet, ominis gratia, deos excipiebant, qui nihil nõ poſſunt, & quibus nemo præſcribit, Platonis verba ſubſcribam, Οὔτε γὰρ γίνεται, οὔτε γέγονεν, οὐδ' οὖν μὴ γένηται ἀλλοῖον ἦθος πρὸς ἀρετὴν, παρὰ τὴν τούτων παιδείαν πεπαιδευμένον ἀνθρώπειον, ὦ ἑταῖρε. θεῖον μέντοι, κατὰ τὴν παροιμίαν ἐξαίρω λόγον. id eſt, Neque enim ſunt, neque fuerunt, neque futuri ſunt mores aliter ad virtutẽ inſtituti quàm ad horum inſtitutionem. De humanis loquor amicè. ac diuinum (iuxta prouerbium) excipio ſermonẽ. Apparet eſſe fragmentum carminis iambici,

- θεῖον ἐξαίρω λόγον. Fortaſſis ex Homero natum:
- θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται. id eſt,
- diui tamen omnia poſſunt.

Accõmodari poteſt ad ſummos principes, veluti Põtificem, aut Cardinales, aut monachos.

Vna pertica. 36

Vna pertica, pro eo quod eſt eadem opera. Plinius Secundus lib. 8. epiſt. 2, Nam regione, inquit, tota, & nouitas remiſſionis, & forma laudatur: ipſis etiam, quos non vna, vt dicitur, pertica, ſed diſtinctè gradatimque tractaui. Quãto quis melior & probior, tanto mihi obligatior abiit: expertus non eſſe apud me, ἐν δὲ ἰῇ τιμῇ ἠμὲν κακὸς ἠδὲ καὶ ἐσθλός. id eſt, Vir malus ac fortis pretio ducũtur eodẽ. Sumptũ videtur ab his qui metiuntur agros. Perticã poſuit pro decempeda. nã Seruius Sulpitius, vt indicat Feſtus Pompeius, dixit perticã eſſe lineam qua diuiduntur agri, & verſus eſt Homericus libro Iliad. 9, quem alibi recenſuimus atque expoſuimus.

Sarta tecta. 37

Sarta tecta, pro conſummatis probéque curatis, & in quibus nihil ſit omiſſum, ex ſolennibus verbis iurecõſultorum abiit in prouerbium. Plautus in Trinummo, Ne tibi ægritudinem pater parerem, parſi ſeduló Sarta tecta tua præcepta vſque habui mea modeſtia. M. Tullius libro Epiſt. famil. 13, Hoc mihi da atque largire, vt Marcum Curium ſartũ & tectum (vt aiunt) ab omni incommodo, detrimento, moleſtia, ſyncerum integrumque conſerues. Idem in Verrem actione tertia, In ſartis tectis verò quemadmodum ſe geſſerit quid ego dicam? Idem in concione ad populum priuſquam iret in exilium, Si igitur aliquo tempore his hominibus conſuluiſtis, quorum animus eſt religionis pietate defunctus, debetis mihi quoque proſpicere, qui numini deorum cõſecratum, ſartum tectum ab omni periculo conſeruaui. Idem in Verrem actione eadem, Quapropter ita me de præturæ criminibus auditote, vt ex vtroque genere, & iuris dicendi & ſartorum tectorum exigẽdorum ea poſtuletis, quæ maximè digna ſunt eo reo. In eadem, Quæſiuit quis ædem Caſtoris ſartam tectam deberet tradere. Aliíſque locis compluribus, velut in eundem Verrẽ actione 5. Vlpianus lib. Pandectarũ primo, titulo de officio proconſ. & legati, capite, Si in aliquã, Ædes ſacras & opera publica circumire, inſpiciendi gratia, an ſarta tectáque ſint, vel an aliqua refectione indigeant. Item Celſus Pandect. lib 7. tit. de vſufructu. capite, Hactenus, loquens de reficiendis ædificiis, Hactenus tamen (inquit) vt ſarta tecta habeat: ſiqua tamen vetuſtate corruiſſent, neutrum cogi reficere. Ac mox, Vnde Celſus de modo ſarta tecta habendi quærit, &c. Rurſus lib. 48 tit. ad legem de repetundis, cap. lex Iulia, Illud quoque cauendum ne in acceptum feratur opus publicum faciendum, frumentum ve publicè dandum, præbendum, apprehendendum. ſarta tecta tuenda, antequam probata, perfecta, præſtita legerint. Feſtus Pompeius docet veteres ſartè dixiſſe pro integrè: quamobrẽ & opera publica quæ locantur vt integra tecta præſtentur, ſarta tecta locantur. Nam ſarcire eſt integrum facere Sed Feſtus legiſſe videtur, ſartè tecta, pro integrè tectis. Niſi forte legendum eſt in prioribus, ſarta & integra.

Pulmo prius veniſſet. 38

Pulmo prius veniſſet, dictum eſt olim in lentos ac ceſſatores. Opinor quòd pulmo quũ perpetuò moueat, nũquam tamen loco ſe promouet. Plautus in Epidico, Dii immortales, ſoccos iuſſi adimere pedibus. Pulmo enim, quod perhibent, prius veniſſet quàm tu adueniſti mihi.

Pedem conferre. 39

Pedem conferre, à militia ſumptum. Vſurpatur vbi propius acceditur ad rem. Cicero in actione pro Plancio, Non poſſum magis conferre pedem, vt aiunt, aut propius accedere. Huius obiter & alibi meminimus ex Quintiliano. Sumptum videtur ex Homero, apud quem illud frequens eſt, ἐγγὺς ἰόντες, id eſt, prope venientes. hoc eſt, cominus congreſſi. Idem non minus iucũda figura extulit Vegetius de re militari lib. 3, capite. 14. Prima autem & ſecunda acies, quũ ad ſpathas & pila, vt dicitur, ventum fuerit totum ſuſtinet bellũ. Spathas autem vocabant gladios longiores: quemadmodum pila, haſtas breuiores, nimirum quinque ſemis pedum: quæ deinde ſpicula ſunt dicta. Author Modeſtinus. Huiuſmodi pugnæ genus deſcribit Q. Curtius libro 3. Ergo cominus coacti conſerere, gladios impigre ſtringunt. tum veró multum ſanguinis fuſum eſt: duæ quippe acies ita cohærebant vt armis arma pulſarent, mucrones in ora dirigerent. non timido, non ignauo ceſſare tum licuit. collato pede quaſi ſinguli inter ſe dimicarẽt, in eodẽ veſtigio ſtabant, donec vincendi locum ſibi facerent. & Maro,

-hæret pede pes, denſuſque viro vir.

Qui multum obfuit. 40

Sicut eiuſdem artificis eſt egregie mentiri, & vera dicere, ita eiuſdem eſt prodeſſe plurimum ac lædere. Id olim prouerbio iactatum fuiſſe teſtatur Thucydides lib. 6 in oratione Alcibiadis, τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ὑπὸ πάντων προβαλλόμενον λόγου, ὡς εἰ πολέμιός γε ὢν, σφόδρα ἔβλαπτον, κἂν φίλος ὢν, ἱκανῶς ὠφελοίην. id eſt, Dictum videlicet illud quod ab omnibus vſurpatur, quòd ſi hoſtis quum eſſem, vehementer nocui, etiam, ſi ſim amicus, magnopere quiuero prodeſſe.

Non vulgari ancora nititur. 41

Demoſthenes in oratione pro Cteſiphonte, *Οὐκ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὁρμεῖ τοῖς πολλοῖς*, id eſt, Non eadem ancora nititur qua vulgus: ſignificans illum nouis minimèque vulgaribus præſidiis niti. Suidas admonet eſſe prouerbium, & ſubaudiendum ancoram.

Non pluris quàm ſimias. 42

Simia ridiculũ animal & vulgò contemptũ, non vni prouerbio locũ fecit. Dion Pruſenſis in lib. De Troia nõ capta, Quos ego, inquit, nõ pluris facio quàm, vt dici ſolet, ſimias.

Aſpis à vipera. 43

Tertullianus libro aduerſus Marcionem tertio, prouerbii titulo refert, Aſpis à vipera, quum peſſimus à peſſimo ſumit mali quippiã. Deſinat (inquit) nunc hæreticus à Iudæo, aſpis, (quod aiunt) à vipera mutuari venenum. Refertur autẽ inter Diogenis apophthegmata, qui cõſpicatus duas fœminas inter ſe conferentes clam ſermonem, protulit verſiculum è comœdia quapiam, opinor, ſumptum,

Ἀσπὶς παρ᾽ ἐχίδνης φάρμακον δανείζεται. id eſt,

Sumit venenum à vipera aſpis mutuò.

Vtriuſque ſerpẽtis venenum immedicabile, pariterque noxiũ: niſi quòd viperæ morſus magnis enecat cruciatibus, aſpidis adeo nullũ adfert dolorem, vt nec voluptas deſit, ſi Plinio credimus. Eſt autem aſpidis genus quod abſque morſu conſpuens hominẽ veneno, perimit: vnde Græcis dicta *πτυάς*. Vſus erit quoties qui per ſe malus eſt, cõtagio mali fit deterior.

Neque intus, neque foris. 44

Irenæus libro 1. cap. 9, refert hoc prouerbium, dicens hoc quadrare in mulierculas quaſdam, quæ quum intelligerent ſe fuiſſe deluſas à diſcipulis Valentini, non tamen ſe cõmittebant Eccleſiæ, vt remedio pœnitentiæ reciperentur in cõſortium vnde diſceſſerant, ſed inter vtrunque degentes, nec Valentinianis adhærebant, nec Eccleſiæ ſeſe reconciliabant. Simili figura dicunt hodie, neque caro eſt, neque piſcis, de homine qui ſibi viuit, nec vllarum eſt partium.

De toga ad pallium. 45

Certè ſpeciẽ habet prouerbii quod refert Tertullianus in libello De pallio, Hæc nimirũ indignitas erit à toga ad palliũ, cuius duplex erit vſus: vel quum ad diuerſum vitæ genus ſeſe contulerit aliquis: vel quum à fortuna honeſtiore ad humiliorem, velut ſi quis ~~ex aulico fit monachus, aut è præfecto pædagogus~~, è conſule rhetor. Toga, Romanorũ erat: pallium, Græcorum. Pòſt pallium cœpit eſſe geſtamen philoſophorum. Conſine illi, Ab equis ad aſinos.

Extrema linea. 46

Quoniam olim initium vnde curſus incipiebatur, ducta linea notabatur, rurſus extremum linea ſignabatur: idcirco à linea incipere, ſiue ad lineam redire dicebantur qui rem ab initio repetebant. Et quod in quaque re poſtremum eſt, extremã lineam appellabant. Ita Terentianus Phædria, Poſtremò extrema linea amare nonnihil eſt. Et Tertullianus libro quem aduerſus Hermogenẽ ſcripſit, vocat eum ignorãtium extremam lineam, quod vltimus eſſet hæreticorum. Siquidẽ adhuc erat in viuis quum ea ſcriberet Tertullianus.

Cæcus & claudus non intrabunt templũ. 47

Recenſetur libri Reg. 2. cap. 5, Quum Dauid omnium tribuum conſenſu ſuſcepiſſet regnum totius gẽtis Iſraeliticæ, iàmque conſtituiſſet regiam ſuam ſtatuere in monte Sion, quæ tum erat arx Hieroſolymæ quã id temporis obtinebant Iebuſæi, denuntiatum eſt illi à Iebuſæis, non futurum vt ingrederetur vrbem, ni prius amouiſſet cæcos & claudos. Id vbi factum eſſet, abiit in prouerbium, Cæcus & claudus non intrabunt in templum. Nec ſatis conuenit inter interpretes, quid hoc loco ſibi velit cæcus & claudus. Quidam exiſtimãt per contemptum dictum, Huc non ingredieris, niſi ſuſtuleris propugnatores mœnium quibus tuendis ſufficiunt cæci claudique noſtri. Hebræi ſolent affingere fabulas per quas explicent nodum quæſtionis. Aiunt in mœnibus vrbis poſitas fuiſſe duas imagines Iſaac & Iacob: quorum ille legitur cæcutiſſe ſenio, hic claudicaſſe ex lucta cum Angelo. Has ideo collocatas, vt eſſent monumentũ fœderis, quod olim pepigerant cum Abraham, qua de re meminit libri Geneſeos caput 21. His igitur ſublatis capta eſt arx, & natũ prouerbiũ, cuius ſenſum non ſatis perſpicio. Nam quòd in Leuitico cæcus & claudus arcẽntur à ſacris miniſteriis tẽmpli, non video quid faciat ad hanc hiſtoriam. Si diuinare licet, fortaſsis in ſummis tectis ædiũ erãt imagũculæ quales ſolẽt imponi faſtigiis ædificiorũ. Eas vulgò cæcos & claudos appellabãt, quòd nec ambularent affixæ, nec cernerent. Nõ patebat igitur ingreſſus in arcẽ, niſi tranſcenſis ædium faſtigiis. Proinde Dauid præmii loco promiſit militiæ principem futurum quiſquis primus contigiſſet domatum fiſtulas. Fortaſſis adagio locus erit quoties excluditur aliquis ab honore velut indignus. Merito enim excluduntur, qui videbantur excludere. Et huiuſmodi imagines in templorum tectis affiguntur foris, quum ipſum templum nunquam ingrediantur.

Homini diligenti, &c. 48

Homini diligenti ſemper aliquid ſupereſt. Chryſoſtomus homilia in Iohannem 19, refert hoc dictum, vt tritum vulgi ſermone prouerbium. Qui verè diligens eſt in negotio, nũquam ſibi ſatiſfacit, ſempèrque videt aliquid quod operi cœpto adiiciat, quũ ignauis quicquid egerint, nimiũ videatur.

Fuit & Mandroni ficulna nauis. 49

Ἐγένετο καὶ Μανδρώνι συκίνη ναῦς, id eſt, Fuit & Mandroni ficulna nauis. In eos dici ſolitum qui præter meritum ad fœlicitatem atque opes euecti, priſtinæ conditionis non meminerunt, ſed præſenti rerum ſucceſſu inſolentius abutuntur: ita vt ferè mos eſt *τοῖς νεοπλούτοις*, id eſt iis qui ad nouas diuitias ex infima fortunæ conditione prouehuntur. A Mandrone quodam, qui indignus & immerens, ex nauiculario factus eſt imperator. Nauim autẽ ficulnã in genere vocãt Græci, quicquid imbecille, aut contemnendũ ſignificare volũt.

Lupus in fabula. 50

Hoc prouerbium quum in prima editione quæ Lutetiæ prodita eſt, non indiligenter eſſet à nobis explicatum, tamen neſcio quo caſu videtur omiſſum in cæteris editionibus. Solitum eſt autẽ dici, quoties is de quo cõfabulatio eſt, de improuiſo interuenit. Quod inde ſumptum putat Donatus, interpres Terentii, quòd lupus ei quem prior viderit, vocẽ adimere dicitur, vt cum cogitatione in qua prius fuerat, ſimul & vocem amittat & verba. Nec deſunt qui huius ſeu rei, ſeu opinionis cauſam philoſophicam reddere conentur, videlicet quòd lupus natura ſit hoſtis homini, & ideo ſpiritus quoſdã ac vim natiuam ab illius oculis proficiſcẽtem in eum quem conſpexit inopinatò, vires illius obſtupefacere, atque hinc eſſe ſubitum ſilentium. Donatus huc pertinere putat quod alibi citatum eſt à nobis Theocriticum illud, *λύκον εἶδες*. Rurſum illud Maronis, Lupi Mœrim videre priores: quum vocẽ per ætatem ademptam paſtor quereretur. Sunt qui ex nutricum fabulis natum exiſtimant, quæ narrant ludificato puero terrore lupi, verum lupum a cauea paulatim veniſſe ad limẽ cubiculi. Nam eſt & in apologis, matrem, vt puerum vagientem compeſceret, lupum frequenter inclamaſſe, vt niſi deſineret plorare, deuorandum auferret. Tandẽ lupum ſpe prædæ veniſſe, ſed fruſtra hiantem abiiſſe, hac tantùm ſententia doctiorẽ, non eſſe fidem habendã fœminæ pollicenti. Nam hoc (opinor) ſenſit Donatus. Locus enim in libris euulgatis non videtur carere mendo. Tertiam opinionem reiicit Donatus, quæ putat hinc natum: quũ in Neuiana fabula repræſentaretur quomodo Romulus & Remus aliti ſint à lupa, repentè verum lupum actioni interueniſſe: quo factum vt ſubitum eſſet totius fabulæ ſilentium, quòd talis ſpectator inexpectatus interueniſſet. Sic vſus eſt Terentianus Syrus in Adelphis, ſilentium innuens Cteſiphoni, quòd Demea pater adoleſcentis, quem ruri eſſe credebat, præter expectationem adeſſet. Feſtiuius etiam vſus eſt Plautus in Sticho. Atque eccum, inquit, tibi lupus, in ſermone præſens eſuriens adeſt. Loquitur enim de paraſito Gelaſino, qui fratribus de ipſo confabulantibus derepente interuenit. Addit enim prouerbio gratiam alluſio ad hominis edacitatem: quemadmodum apud Theocritum, ad nomen adoleſcentis, de quo dicitur, *λύκον εἶδες*. Vtitur & M. Tullius epiſt. ad Atticum, lib. 13, De Varrone loquebamur, lupus in fabula. Venit enim ad me. Ferè fit autem vt quoties interueniat de quo colloquimur, obmuteſcamus: propterea quòd ſiue laudabatur pudet in os dicere quod rectè narratur de abſente: ſiue vituperabatur, timemus offendere.

Prolixius Iliade. 51

Μακρότερα τῆς Ἰλιάδος λαλεῖς, id eſt, Prolixiora Iliade lo-

quens. Refert Iulius Pollux, lib. De rerum vocabulis 6. cap. 18, adiungens ei quod alibi docuimus, competere in homines vehementer garrulos, τὸ ἐκ Δωδώνης χαλκεῖον, & ἀράβιος αὐλός. ſic enim ibi refertur. Hunc in ſenſum vſus eſt & Æſchines in Demoſthenem, qui locus nobis alibi citatus eſt. Non diſſimile eſt huic Ilias malorum. Sed quoniam hoc cõgruit immenſis malis, quod nunc referimus immodicæ loquacitati, ſeparare viſum eſt, ob vſum diuerſum. Eſt autem Ilias nobile opus Homeri quo Troiæ captæ hiſtoriam libris viginti quatuor explicat, quum Vergilius duodecim libris cõplexus ſit quod ex vtroque opere viſum eſt decerpere.

Apud nouercam queri. 52

Qui deplorant infœlicitatem ſuam apud eos qui nihil auxilii ſint laturi, vel gauiſuri magis conquerentium malis: apud nouercam queri dicuntur, quòd nouercæ ferè malè velint priuignis. Ballio leno in Pſeudolo Plauti,

> Nam iſthuc quod nunc lamentare, non eſſe argentũ tibi,
> Apud nouercam querere.

Leno pro ſe ſuppoſuit nouercam. Quod dictum Pſeudolus ſimulans ſe non intelligere,

> Eho, inquit, an vnquam huius nupſiſti patri?

Animus habitat in auribus. 53

Veteres animo ſedem in oculis dedere, plerique in corde. At Herodotus in Polymnia, iuxta vulgi ſermonem, vt videtur, docet animum habitare in auribus: quòd qui bene audiunt, voluptate afficiantur: qui ſecus, exacerbentur. Herodoti verba ſubſcribam, Καὶ νῦν τοῦτό γε ἐξεπίσταο, ὡς ἐν τοῖσι ὠσὶ τῶν ἀνθρώπων οἰκέει ὁ θυμός, ὃς χρηστὰ μὲν ἀκούσας, τέρψιος ἐμπιπλεῖ τὸ σῶμα, ὑπεναντία δὲ τούτοισι, ἀνοιδέει. id eſt, Et nunc illud ſanè diſcito, quòd in auribus hominũ habitet animus: qui quum bona audierit, voluptate corpus implet: quũ his diuerſa, moleſtia afficit. Opinor hunc eſſe ſenſum adagii, quòd ex his quæ audimus maxime placatur aut irritatur animus. Nam hac potiſſimum iter eſt ad animũ hominis. Comiter ac blandè dictum ſæpe atroces iras vertit in beneuolẽtiam, & aſperior ſermo prouocat capitales inimicitias. Quin & conuitio quidã iugulantur, non aliter quam ferro aut veneno. Proinde peſtilentiſſimum homicidarum genus eſt quod hoc ſeculo potiſſimum regnat, qui venenum aſpidum portant in lingua, & qui idem peragunt lingua quod ſicarii ferro.

Inſcitia confidentiam parit. 54

Ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει, id eſt, Inſcitia quidem confidentiam, prudentia verò cunctationem parit. Extat apud Thucydidem libro Peloponneſiaci belli ſecundo. Diuus Hieronymus in epiſtola ad Euagrium ita refert, Imperitia confidẽtiam, eruditio timorem creat. Refert & Plinius Epiſtolarum lib. 4. Sicut ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει, ita recta ingenia debilitat verecundia, peruerſa confirmat audacia. Vtitur eodẽ & Lucianus in Nigrino: vt dubiũ non ſit quin hæc ſententia fuerit olim vulgi ſermone protrita. Cognitio rerum reddit hominem cunctatiorem ad aggrediendum negotium. hinc nimirum eſt quòd iuuentus audacior eſt quàm ſenectus: &, vt docet Quintilianus, fortius dicunt qui minus habent artis: quum interim cordatus orator ac periculum intelligens, initio trepidet. Et qui minus ſapiunt, minus habent pudoris: & qui nondum didicere quid ſit ſcire, nullius rei ſibi non arrogant ſcientiam. Denique maximè bellum affectant qui quid ſit bellare, nunquam experti ſunt. Quemadmodum hodie ſub adoleſcentibus principibus miſerè tumultuatur orbis.

Non ſtatim finis apparet. 55

Herodotus in Polymnia, ſignificat hoc olim prouerbio dici ſolitum, Nõ ſtatim cum principio apparere rei exitum. ὁ δὲ παλαιὸς, inquit, λόγος εὖ εἴρηται, τὸ μὴ ἅμα ἀρχῇ πᾶν τέλος καταφαίνεσθαι. id eſt, Et vetus adagium, quo rectè dictum eſt, nõ ſtatim cum initio apparere finẽ. Cõueniet in quorundam præproperas ſpes, qui negotio vix cœpto, ſtatim arbitrantur ſe rem factam habere: quũ ſæpe exitus non reſpondeat initiis. Vulgi iocus eſt in Batauum quendam, qui iuſſus ſumere catapotia, rogauit medicum quid eſſent effectura. Quum medicus reſpondiſſet fore vt moueretur aluus, deuorauit, móxque nondum egreſſo medico, clamauit ſe cacaturire: nimirum ſuſpicans ſtatim apparere finem vnà cũ principio. Alter quidam eiuſdem ſapientiæ, quum à parentibus miſſus eſſet in Galliam vt Gallicè diſceret, quum illic egiſſet quatriduum, querebatur apud ſuos quòd nondum loqueretur Gallicè: putans hanc vim habere ſolum ipſum, vt quiſquis adiiſſet Galliam, ilico Gallicè loqueretur. Sunt & huiuſmodi quidam, qui, ſimulatque filius triduo verſatus eſt in ludo literario, mirentur eum nondum ſcire literas, querantúrque operam ſimul & impenſam periiſſe. Poterit ad ſeria torqueri, Rebus honeſtis ſtrenuè vacãdum, vt olim liceat egregiorum laborum optimam meſſem metere. Semper in hac vita rectè faciendum, olim non defutura præmia, etiamſi nõ contingant in hoc mundo.

Philippide tenuius. 56

Athenæus libro Dipnoſophiſtarum 12, oſtendit, Philippidem comœdiarum ſcriptorem ſic tenui fuiſſe corpore, vt etiam πεφιλιππιδῶσθαι dixerint pro macruiſſe. Refert autẽ prouerbium ex Ariſtophonte, ἐν ἡμέραις αὐτὸν τρισὶν ἰσχνότερον ἀποφανῶ Φιλιππίδου. id eſt, Intra triduum graciliorem illũ reddam Philippide, Rurſus ex Menandro,

> Ὁ λιμὸς ὑμῶν τὸν καλὸν τοῦτον νεκρὸν,
> Φιλιππίδου λεπτότερον ἀποδείξει παρών. id eſt,
> Veſtrum vbi fames formoſulum hunc momorderit,
> Reddet cadauer macrius Philippide.

Rurſus ex Alexide citat hoc dictum, ἠκόντισε ἰσχνότερον Φιλιππίδου λεπτότερον, id eſt, Poculum Philippide gracilius. Accommodabitur non inuenuſtè ad orationem ieiunam, aut diſputationem otioſæ ſubtilitatis.

Quæ ſemel ancilla, nunquam hera. 57

Vt vulgò iactatum, refertur in Græcis Epigrammatis, libro primo, titulo Palladæ,

> Μήποτε δουλεύουσα γυνὴ δέσποινα γένοιτο,
> Ἐστὶ παροιμιακόν. id eſt,
> Siqua ancilla ſemel fuit, haud vnquam dominetur,
> Vt prouerbium habet.

Videtur ideo dictũ, quòd qui ex humili fortuna ſubuehuntur ad res amplas, ſoleant eſſe cæteris inſolentiores, minuſq; tolerabiles quàm qui fœlices naſcuntur.

Exurere mare. 58

Admonuimus ἀδύνατα ferme pertinere ad cognationem prouerbiorum. quod genus eſt illud quod refert Vergilius Æneidos libro 9, -maria ante exurere Turno,

> Quàm ſacras dabitur pinus.

Nec diſſimile eſt quod habet Propertius,

> Tu prius & fluctus poteris ſiccare marinos,
> Altáque mortali detrahere aſtra manu.

Obedientia fœlicitatis mater. 59

Æſchylus in ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις,

> Πειθαρχία γάρ ἐστι τῆς εὐπραξίας
> Μήτηρ, γυνὴ σωτῆρος, ὧδ᾽ ἔχει λόγος. id eſt,
> Fœlicitatis mater obedientia,
> Coniunxque, vt aiunt, ſoſpitatoris Iouis.

Fingit poeta Iouem ſoſpitatorem cuius beneficio contingat ſalus: huic eſſe vxorem cui nomen πειθαρχία id ſonat obedientiã, ſed propriè qua paremus magiſtratibus ac principibus: ex horum coniugio natã eſſe filiam cui nomen εὐπραξία, id eſt fœlicitas. Principis eſt conſulere ſaluti ciuium. Id conatur bonis & æquis legibus. populi eſt his obtemperare, ſi velit eſſe fœlix. Sed vtinam non eſſent Ioues ἀλάστορες, quibus vxor eſſet ἀρπαγή, & filia δυστυχία.

Ver ex anno tollere. 60

Ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸ ἔαρ ἐξαίρειν, id eſt, Ver ex anno tollere, dicebatur qui id quod in negocio quopiam erat præcipuum tolleret. Meminit Herodotus in Polyhymnia. Lacedæmonii & Athenienſes miſſis in Siciliam legatis, petebant à Gelone Syracuſano & ſocietatem & ſuppetias, aduerſus Xerxem bellum inferentem Græciæ. Nec recuſauit Gelo, modo ſe imperatorem vel maritimarum rerum vel terreſtrium copiarũ conſtituerent. quam cõditionem quum repudiarẽt legati, iuſſit eos illico diſcedere ac renũciare Græcis, ὅτι ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸ ἔαρ αὐτοῖς ἐξαίρηται, id eſt, Ver ipſis ex anno ſublatũ eſſe: videlicet illud ſubindicãs, ſuum exercitum præcipuum eſſe Græciæ florem ac robur: qui ſi deeſſet, defuturum illi quod eſſet præcipuum. Ver enim anni præcipua pars eſt. Meminit Ariſtoteles libro Rhetoricorum 3, inter metaphorarum genera. Rurſus Rhetoricorum lib. 1, oſtendit hoc dictum eſſe Periclis in epitaphio, qui dixerit, τὴν νεότητα ἐκ τῆς πόλεως ἀῃρῆσ-

ὥσπερ τὸ ἔαρ ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐξῃρηκέναι. id eſt, Iuuentutem è repub. ſublatã eſſe perinde acſi ver ex anno tolleretur. Poteſt deflecti longius, vt dicantur ver eximere anno, qui linguarũ ac bonarum literarum peritiam ſuſtollant è ſcholis.

Etiamſi Cato dicat. 61

Plutarchus in vita Catonis Vticenſis, narrat tãtam Catonis apud populum fuiſſe fidem & authoritatem, vt de rebus incredibilibus prouerbio diceretur, τοῦτ' οὐδ' ἂν Κάτωνος λέγοντος πιθανόν ἐστι. id eſt, Iſtuc incredibile eſt, etiamſi dicat Cato. Et orator quidam quum hyperbolicῶs diceret vni teſti nõ eſſe credendum, adiecit, ne Catoni quidem. M. Tullius epiſt. ad Atticũ lib. 2, Quid Cato ille noſter, qui mihi vnus eſt pro centum millibus? Similis erat authoritas Ariſtidis apud Athenienſes ac Xenocratis, cui vni populus remiſit iuſiurandũ, quũ alioqui nullus illic teſtis admitteretur abſque iureiurando. Huic affine eſt, Nec iurato iſtuc crediturus ſim.

Decipienti ſemel. 62

Suſpicor eſſe vulgò iactatum apud Italos quod refert Iohannes Campanus vir ſuo ſeculo magnus, & admirabilis ingenii, libro De fugienda ingratitudine ſecundo, Decipienti me ſemel, dii malè faxint: faxintque bene, ſi bis idem deceperit. Quòd ſemel falli, perfidiæ decipientis par ſit imputari: verùm qui ſemel expertus, rurſum fidẽ habuerit eidem, dignus videatur qui fallatur. Confine eſt illi quod alibi recenſuimus, Improbè Neptunum accuſat qui iterũ naufragium facit. Quoniam Campanus erat variæ reconditæque lectionis, fieri poteſt vt hoc dictum alicubi citatum legerit. Nam videntur eſſe duo ſenarii, pauculis immutatis,

Decipienti ſemel me, dii faxint malè.
Faxintque bene, ſi bis idem deceperit.

Nã ipſe Cãpanus adducit titulo veteris prouerbii: quanquam vetus dici poteſt quod noſtra quoque memoria natum eſt.

Qualis hera, tales pediſſequæ. 63

Et hodie vulgò dicitur ex Athanaſii ſymbolo detortum, Qualis pater, talis filius. Huic ſimillimum eſt peruetus adagium, libro Epiſtolarum ad Atticum quinto, epiſtola vndecima, Si verum eſt, inquit, illud, ὁποία ἡ δέσποινα, τοῖαι καὶ θεραπαινίδες. id eſt, Qualis hera, tales & ancillæ. Quanquam nec hoc multum abeſt à ſenario,

Δέσποιν' ὁποία, τοῖαι καὶ θεραπαινίδες.

Plato lib. De repub. 4, ἦν κ' ἀεὶ τὸ ὅμοιον ὁμοίῳ προσκαλεῖ. id eſt, Aut non ſemper quod eſt ſimile, ſimile accerſit.

Bibere mandragoram. 64

Ineſt vis ſomnifica mãdragoræ, adeo vt enecet etiam largiore potu, ſi Plinio credimus, hiſtor. mundi lib. 25. cap. 11. Dioſcorides indicat radicẽ vino decoqui ad tertiam partem, ex eo colato ſumi cyathũ aduerſus inſomnium. Datur & ſecandis, aduerſus intolerabilem cruciatum. Quin & ſedi immiſſa herba, glandis vice, ſomnium facit. Hanc Pythagoras ἀνθρωπόμορφον appellauit, quòd radix imitetur hominis formam. Vnde Columel. in carmine ſemihominem dicit, Ἀνθρωπόμορφος.

Quamuis ſemihominis veſano gramine fœta
Mandragoræ pariat flores.

Eandem Circeam appellant, quòd radix illius amatoriis veneficiis credatur vtilis. Vnde qui ceſſant in officio, dormitántque, multam mãdragoram bibiſſe dicuntur. Sic vſus eſt Iulianus in epiſtola quadam ad Callixenem, Οὐ φαίνεται πολλὴν τὴν μανδραγόραν ἐκπεπωκώς; id eſt, Annon videtur multam hauſiſſe mandragorã? Vſurpat & Demoſthenes in Philippica 4, ἀλλὰ μανδραγόραν πεπωκόσιν ἢ τι φάρμακον ἄλλο τοιοῦτον ἐοίκαμεν ἀνθρώποις. id eſt, Similes videmur his qui mandragoram biberunt, aut aliud ſimile pharmacũ. Itidem qui dormitant in negotio, ſub mandragora dormire dicuntur. Lucianus in Timone, ἄπο γε καθάπερ ὑπὸ μανδραγόρᾳ καθεύδεις. id eſt, Quandoquidem veluti ſub mandragora dormis. Hoc non diſſimile eſt illi quod alibi retulimus, Bibe elleborum.

Ne pictum quidem vidit. 65

Quemadmodum de vehementer ignoto dicimus, Ne natum quidẽ noui: ſic dicimus, Ne pictum quidem vidit. Multas enim vrbes & res, atque etiã homines nunquã nobis cõſpectas, ex pictura vtcunque nouimus. M. Tullius libro De finibus bonorũ vltimo, Dicis eadem omnia & bona & mala, quæ quidem dicunt qui nunquam philoſophum pictum, vt dicitur, viderunt. Plautus in Aſinaria, Nam neque vnquam fictum, aut pictum, neque ſcriptum in poematis, vbi lena bene agat. Venuſtius etiam fiet ſi longius transferatur: Rhetoricam ne pictam quidem vidit. Virtutem ne pictam quidem. Nam pinguntur hæc quoque.

Scrupulum iniicere. 66

Scrupi ſunt minuti lapilli, qui inter ambulandum inſiliunt in calceos hominis, ac pedem torquent. Inde iniicere ſcrupulum dicitur qui ſolicitudinẽ iniicit animo cuiuſpiam. Et ſcrupulum eximit qui ſolicitudinem eximit. Terentius in Adelphis, Timet: inieci ſcrupulum homini. M. Tullius 4. De finib. in fine diſputationis, Scrupulum inquam abeunti. Sed videbimus. Hoc non diſſimile eſt illi quod aliàs retulimus, Infixo iaculo fugere. Rurſum Terentius in Andria, At mihi vnus etiam ſcrupulus reſtat, qui me habet malè.

In angulo. 67

Ἐν γωνίᾳ, id eſt, In angulo, fieri dicitur quod fit in occulto. Quod vſurpatum in Euãgeliis à Domino Ieſu Chriſto, reperitur eſſe apud Platonem in Gorgia, Τὸν λοιπὸν βίον βιῶναι μετὰ μειρακίων ἐν γωνίᾳ τριῶν ἢ τεττάρων ψιθυρίζοντα. id eſt, Reliquum vitæ degere cum adoleſcentulis tribus aut quatuor in angulo ſuſurrantẽ. Item Lucianus in concione deorũ, μηκέτι τονθορύζετε, ὦ θεοί, μηδὲ κατὰ γωνίας συστρεφόμενοι, πρὸς οὓς ἀλλήλοις κοινολογεῖσθε. id eſt, Ne poſthac ſuſurros miſcete ô dii, nec ad angulos conuerſi, aliis alii ad aurem conſpirate. M. Tullius lib. De oratore primo, Quibus ego de his rebus omnibus in angulis, conſumendi ocii cauſa, vt differant, &c. Sic & illud in Euangelicis literis prouerbialiter eſt dictum, Super tectũ prædicare, pro eo quod eſt, palàm & in publico prædicare. Nunquam enim legimus Apoſtolos de tecto clamaſſe. Super tectũ.

Calidum mendacium. 68

Calidum facinus, θερμὸν ἔργον, pro audaci dici, monuimus aliàs. Simili figura dici ſolere calidum mendacium pro audaci & impudenti, docet Plautus in Moſtellaria,

Calidum hercle audiui eſſe optimum mendacium.

Aut non eſt mentiendum, aut eſt fortiter mentiendũ: alioqui mox deprehenditur qui verecundè mentitur. Quemadmodum Æſchinus Terentianus, Non iſtas, quod ſciam.

Muti citius loquentur. 69

Ad ἀδυνάτων genus pertinet & hoc quod habet Plautus in Perſa, Muti prius loquentur quàm ego.

Ne hoc, inquit, cuiquã homini dicerem edictũ eſt mihi
Magnopere, nec cuiquam homini crederem:
Omnes muti vt prius loquerentur hoc quàm ego.

In tranſennam inducere. 70

In tranſennam inducit, qui dolo fallit. Plautus in Perſa,

Hunc ego hodie hominem in tranſennam doctis ducam dolis.
Itaque huic inſidiæ paratæ ſunt, propè aggrediar virum.

Ab aucupibus ſumptum eſt, qui intra cancellos eſcam ſpargunt, inſidiantes auiculis. Vnde & hodie qui dolo captus eſt, intra tranſennam eſſe dicitur. Huic ſimillimum, In foueam & in laqueum inducere, quorum alibi meminimus.

Ab tranſenna cibum petere. 71

Ab tranſenna cibũ petere dicitur qui periculo proximus eſt. Plautus in Bacchidibus,

Nunc ab tranſenna hic turdus lumbricum petit.

In ſenem dicitur, legentem epiſtolã per quã erat fallendus. Ab eadem metaphora ſumptum, cuius modò meminimus,

Omnes adhibere machinas. 72

M. Tull. lib. Epiſt. ad Brutũ, Ad reliquos hic quoque labor mihi acceſſit, vt omnes machinas adhibeã ad tenendũ adoleſcentẽ. Item Plato De leg. lib. 7, Οὐκοῦν φαμὲν ἅπασαν μηχανὴν προσοιστέον μηχανήν. id eſt, Itaque dicimus omnem adhibendã machinam. Rurſum in eodem, πᾶσαν μηχανὴν προσφέρων. id eſt, Omnẽ machinam admouens. Sumptum eſt ab his qui ſumma vi oppugnant arcem aut oppidum, nullum machinæ genus non admouentes, nihilque relinquunt intentatum.

Leo chordula vinctus. 73

Lucianus in libello De mercede ſeruientibus, Νῦν δὲ, τὸ τοῦ λόγου, λέων κρόκῃ δεθεὶς ἄνω καὶ κάτω περισύρομαι. id eſt, Nunc autem, quod dici ſolet, leo filo vinctus, ſurſum ac deorſum circunferor. Quum quis exiguo commodo captus, apud aulicos oſtentatur paſſim, quòd princeps tantum alat virũ. Hoc enim principes glorioſum ſibi ducũt, ſi epiſcopos aut doctos viros cogãt ſua relinquere negotia, & aulicæ ſeruire pompæ.

Sinapi victitare. 74

Triſtes ac ſupra modum tetrici ſinapi victitare dicuntur, quod hodiéque vulgo tritum eſt. Plautus in Truculento,

Si ecaſtor hic homo ſinapi victitet,
Non cenſeam tam triſtem eſſe poſſe.

Ariſtophanes in Equitibus conſimili figura dixit, Toeri ſinapi,

Κἄβλεψε νάπυ, καὶ τὰ μέτωπ᾽ ἀνέσπασε. id eſt,

Toruum tuens, vt qui ſinapi victitant,
Frontem ſeueram contrahebat.

Interpres Ariſtophanis admonet, napy ſemen eſſe vnde fiat ſinapi. Huius vis eſt ciere lachrymas, eóque Ennius apud Macrobium triſte vocat.

Nec triſte quæritat ſinapi, neque mœſtum cepe.

De cepis aliàs nobis eſt dictum.

Pueri ſenéſque. 75

In principio Chiliadum admonuimus omneis ferme huiuſmodi figuras eſſe prouerbiales, quæ conſtant ex cōtrariis, Maximi minimique, Iuuenéſque ſenéſque, Diis atque hominibus, Sacra profana, Fas nefas, Fanda infanda. Horatius, Parui properemus & ampli, quū omnibus ſentiat hoc eſſe conitendum. Plato libro De legibus 7, Ἀλλὰ, τὸ λεγόμενον, πάντ᾽ ἄνδρα καὶ παῖδα, κατὰ τὸ δυνατὸν, &c. id eſt, Imò, quod dici ſolet, omnem puerum ac ſenem pro viribus, &c.

Omni voce. 76

Quod ſumma contentione aſſeritur, omni ſeu tota voce dicitur prædicari. Vehemens enim affectus animi ſolet vocem intendere. Plato libro De legibus 10, Πάσῃ δὴ, τὸ λεγόμενον, φωνῇ ἰτέον. id eſt, Omni emiſſa voce. Clarè loquimur quū aſſeueramus, & quanto poſſumus clamore ſonamus ſiquid magnopere nos cōmouet. Poteſt & in hunc vſum accommodari, vt omnem vocem promere dicatur qui modis omnibus conatur perſuadere, nunc blandiens, nunc obiurgans: nunc pollicitans, nunc minitans.

Arcus tenſus rumpitur. 77

Plutarchus in libello cui titulum fecit, An ſit ſeni adminiſtranda reſpublica, Τόξον μὲν, inquit, ὥς φασιν, ἐπιτεινόμενον ῥήγνυται, ψυχὴ δὲ, ἀνιεμένη. id eſt, Arcus, quemadmodum aiunt, quum intenditur, rumpi ſolet: contrà animus quum remittitur. Refertur autem in epitaphio Theophraſti, qui tantiſper viguit dum eſſet in labore: ſimulatque remiſit ſtudium, interiit.

Οὐκ ἄρα τοῦτο μάταιον ἔπος μερόπων τις ἔλεξεν,
Ῥήγνυσθαι σοφίης τόξον ἀνιέμενον.
Δὴ γὰρ καὶ Θεόφραστος, ἕως ἐπόνει μὲν, ἀπηρὸς
Ἦν δέμας, εἶτ᾽ ἀνεθεὶς, κάτθανε πηρομελής. id eſt,

Frangi, vt ſtudii tenſum laxaueris arcum
Veridici ſanè verba fuere viri.
Nanque opere aſſiduo valuit Theophraſtus, & idem
Laxato ſtudio, membra ſolutus obit.

Ne Apollo quidem intelligat. 78

Quod vehementer eſſet obſcurum & intellectu perdifficile, id negabant vel ab Apolline poſſe intelligi. Athenæus libro Dipnoſophiſtarum tertio, Τί δ᾽ ἡ ἐπιστολὴ δηλοῖ, νομίζω ἐγὼ μηδὲ τὸν Ἀπόλλωνα ἂν γνῶναι. id eſt, Quid autem ſibi velit epiſtola, arbitror equidem nec ipſum Apollinem intelligere. Adducit inibi ſenarium ex Antiphane,

Ταυτὶ δ᾽ ὅ,τι ἐστὶν οὐδ᾽ ἂν Ἀπόλλων μάθοι. id eſt,

Nec Apollo quid ſibi hæc velint intelligat.

Deſtitutus ventis remos adhibe. 79

Quum res non ſuccedit vt volumus, ad alia præſidia confugiendum eſt: aut quum fortuna eſt aduerſa, tum magis adlaborādum. Refert adagium Hermolaus in epiſtola quadam Græca quæ Politianicis admiſta eſt, καὶ τὸ πνεῦμα, ὡς ἐπιλιπόντων, φασὶν, ἐπὶ τὰς κώπας χώρει. id eſt, Et deſtitutus vētis, ad remos, quod aiunt, te confer.

In pace leones. 80

Ariſtophanes in Pluto,

Οἴκοι μὲν λέοντες, ἐν μάχῃ δ᾽ ἀλώπεκες. id eſt,

Quum leones ſint domi, iidem in Marte ſunt vulpeculæ.

Ariſtophanis interpres oſtendit prouerbium iactatum in Lacones, qui in Aſia infœliciter rem geſſerant.

Οἴκοι λέοντες, ἐν Ἐφέσῳ δ᾽ ἀλώπεκες. id eſt,

Domi leones, in Epheſo vulpeculæ.

Ad hoc numerum alluſit Comicus. Plutarchus in cōparatione Syllæ & Lyſandri refert hanc ſententiam, tanquā vulgo iactatā in principes. ſic enim de Lyſandri frugalitate prædicat, Ἀλλ᾽ εἴ γέ τις ἄλλος, ἐκπεφευγὼς τοῦτο τὸ ἀδόμενον,

Οἴκοι λέοντες, ἐν ὑπαίθρῳ δ᾽ ἀλώπεκες. id eſt,

Imò, ſiquis alius, effugerat illud quod vulgo circunfertur,

Domi leones, ſed foris vulpeculæ.

Olim fortaſſe ſic emergebant potentes: pòſt & domi & foris leones eſſe cœperunt, aut ſiquod animal leone violentius. Conueniet in eos qui præpoſterè ſe gerunt: ibi feroces vbi nihil erat opus: ibi fugaces vbi res poſcebat virum: aut qui in ſuos ſæui, non iidem audent aduerſus inimicos. quod Ciceroni obiicit Saluſtius, videlicet quòd contumelioſus in amicos, ſupplex inimicis. Aut in in illos qui ſimulata manſuetudine perueniunt ad tyrannidem.

Certiſſima paupertas. 81

Sententiam prouerbialem refert Iunius Columella libro de re ruſtica 12. cap. 2, Præparatis igitur receptaculis, oportebit ſuo quæque loco generatim, atque etiam ſpeciatim nōnulla diſponere: quo facilius, quum quid poſtulabit vſus, recipere poſſit. Nam vetus prouerbium eſt, paupertatem certiſſimam eſſe, quum alicuius indigeas, vti eo non poſſe: quia ignoretur vbi proiectum iaceat quod deſideratur. Hactenus Columellæ verba retulimus. Sentit autem, ni fallor, ſiquis habeat domi quod, quum vtendū eſt, inueniri non poteſt, eum magis egere eo quod habet quàm ſi nō haberet. Etenim qui non habet, rogat alicunde commodato: qui habet, vbi ventum eſt ad articulum quo ſit vtēdum, nec ſuum habet, quod vbi ſit neſcit: nec alienum habet quo poſſit vti.

Mercator nauiga & expone. 82

Strabo lib. Geographiæ ſuæ 14, refert huiuſmodi prouerbium, ἔμπορε κατάπλευσον, ἐξελοῦ· πάντα πέπραται. id eſt, Mercator adnauiga, expone: omnia diuendita ſunt. Ait natū à Cilicibus olim piraticam exercentibus, quorū præcipuus quæſtus erat ex mancipiis, quæ propter opportunitatem loci facilè capiebantur, & celerrimè diſtrahebantur: quòd Delus, quæ non procul aberat, emporium præſtaret & amplū & pecunioſum: vt illic eodem die, præſente pecunia, multa mancipiorum millia diſtrahi poſſent & auehi. In cauſa erat illud quoque, quòd Romani ex Carthagine Corinthóque ſubuerſis vehementer locupletati fuerant, eóque pluribus mancipiis vti cœperunt. Siquid habet prouerbium præter rei geſtæ memoriam, poterimus vti quoties ſignificabimus rei cuiuſpiam eſſe tantam auiditatem, vt nulla copia ſufficiat: præſertim ſiquid mali ſit quod expetitur: quemadmodum nihil auidius emitur quàm nugaces quidam & ſeditioſi libelli, faſtiditis bonis authoribus.

Niſi crura fracta, &c. 83

M. Tullius in Philippica 13, docet prouerbio fuiſſe iactatum in Cn. Plancum, eum perire non poſſe niſi crura ei fracta fuiſſent. Is incenderat curiam, ob quod facinus quum eſſet eiectus in exilium, tamen pòſt armatus auſus eſt redire in vrbem. Adagium autē ductum eſt ab his qui ob ſcelera ſubiguntur in crucem: tantáque eſt malitiæ viuacitas vt nec illic mori poſſint niſi fractis cruribus mors acceleretur. Iocatur autem Cicero Planco fuiſſe fracta crura, quum legibus eſſet adempta poteſtas redeundi in ciuitatem. Et tamen vixit ac rediit. Aſcribam M. Tulli verba, Sequuntur alii tribunitii, C. Plancus in primis, qui ſi ſenatum dilexiſſet, nunquā curiam incendiſſet. quo ſcelere damnatus, in eam vrbem rediit armis, à qua exceſſerat legibus. ſed hoc ei cōmune cum plurimis diſſimillimis. Illud tamen verum quod in hoc Plāco prouerbii loco dici ſolet, perire eum non poſſe, niſi crura ei fracta eſſent. fracta ſunt, & viuit. Hoc tamē, vt alia multa, aquilæ fertur acceptum. Hactenus Tullii verba recenſuimus. in quorū poſtremis iocus eſt in aquilā, quo ſignificatur armata manus. nā vexilla Romanorū præcipua habebant aquilā. *Aquila.* Meminit & in oratione pro Roſcio Amerino, Sin autē ſic agetis vt arguatis aliquem patrem occidiſſe, neque dicere poſſitis aut quare, aut quomodo, ac tantummodo ſine ſuſpicione latrabitis: crura quidē vobis nemo affringet: ſed ſi ego hos bene noui, literā illam cui vos vſque eo inimici eſtis, vt etiā eas omnes oderitis, ita vehementer ad caput affigēt,

vt poſtea alium neminē niſi fortunas veſtras accuſare poſſitis. Quidam putant hic ſignificari θ, de quo dictū eſt in prouerbio θ præfigere. Mihi magis videtur ſentire de τ, quod crucis habet imaginem: & in crucē ſuffixis ſolent frangi crura. Et hac quidem litera rei abſoluebantur: ſed interim actor referebat notam calumniæ & impudētiæ, qui crimen atrox obiecerit, quod nullis argumentis probare valebat.

Cuculus. 84

Olim qui fuiſſent in re quapiam parum honeſta deprehenſi, vulgari probro cuculi dicebantur. Id ortum à vinitoribus qui ſerius cœpiſſent putare vineam, nec hoc munus abſoluiſſent priuſquā audiretur ea auis, velut ceſſationem exprobrans agricolis. Huius vocem imitantes viatores deridebant vinitores. Ita Plinius lib. 18. cap. 26, In hoc temporis interuallo quindecim diebus primis agricolæ rapienda ſunt ea, quibus peragēdis ante æquinoctium non ſuffecerit: dū ſciat inde natam exprobrationem fœdam putantium vites per imitationem cantus alitis temporarii, quem cuculum vocāt. Dedecus enim habetur opprobriumque meritum, falcē ab illa volucre in vite deprehendi, vt ob id petulantiæ ſales etiā cum primo vere ludantur. Auſpicio tamen deteſtabiles videntur. adeo minima quæque in agro naturalibus trahūtur argumentis. Portò quos Plinius petulantiæ ſales appellat, apud quaſdā nationes & hodie licet agnoſcere. Vernis enim menſibus, quum auditur coccyx (ſi tamen hic eſt cuculus, id quod ſentit Gaza) coniugati mutuis ſalibus inter ſeſe ludūt, dicentes, Tibi canit hæc auis: ſignificātes vxorem parum vigilāter cuſtoditam. Quin & Plautus in Aſinaria, ſic facit vxorem conuiciantem marito in amica deprehenſo, At etiam cubat cuculus: ſurge amator, i domum. Ac mox, Cano capite te cuculū vxor ex luſtris rapit. Horat. ſermonū lib. 1. ſaytra 7,

> Tum Prænestinus ſalſo multumque fluenti
> Expreſſa arbuſto regerit conuicia, durus
> Vindemiator & inuictus: cui ſæpe viator
> Ceſſiſſet, magna compellans voce cucullum.

Horatij locus.

Hæc nimirum congruunt cum his quæ ſcribit Plinius, probro ſolere obiici vindemiatoribus, ſi cuculus eos deprehendiſſet putantes vineam. Eum Horatii locum ſic explicat Porphyrio. Nam ſolent leuia ruſtici circa viam arbuſta vindemiantes, à viatoribus cuculi appellari: quū illi prouocati tantam verborum amaritudinem in eos effundant, vt viatores illis cedant, contenti eos cuculos iterum atque iterum appellare. Acron hæc adfert, Hoc autē ipſa re nouimus, quod viatores ſæpe vindemiatores conuiciis agant quum tranſierint: & illi reſpondent ita vt cuculū eum appellent, quaſi pigrum: & recitant hoc cuſtodibus, eo quòd ſemper aſſideant. In his Porphyrionis & Acronis verbis video mendas aliquot ſubeſſe. Cum his conuenit illud Plautinū, Etiam cubat cuculus, quòd grauatim ſurgeret aſſeſſor puellæ. Quin arbitror in cōuicio cuculi, alluſum ad vocem cubandi. Vnde pro leuia in verbis Porphyrionis fortaſſe legendū lenti. Iam quod quidam ex cuculo faciunt cucullum, ex aui veſtē, nihil eſt neceſſe, quum hæc vox penultimam habeat productam apud Plautum in carmine trochaico,

Porphyrionis locus.

Cucullus.

> At etiam cubat cuculus: ſurge amator, i domum.

Ac mox,

> Canô capite te cuculum vxor ex luſtris trahit.

Trochaicus eſt. In Pſeudolo pro generali conuicio videtur vſurpaſſe, Quid fles cucule, vtuues. Niſi fortè lachrymantem ac ſingultientem amatorem cuculum appellat, quaſi κοκκύζοντα. Similiter in Mercatore, Iſthæc filio nō credam qui obſequitur patri: huic non, vt mero cuculo. Itidem in Perſa, Tua quidem cucule cauſa, non hercle, ſi os præciderim tibi, metuam morticine.

Arator niſi incuruus præuaricatur. 85

Prouerbii ſpeciem habet quod refert Plinius libr. 18. cap. 19, Arator, niſi incuruus, præuaricatur. Præcipit vt arator aruum primùm rectis ſulcis proſcindat, mox & obliquis ſubigat. id fieri vix poteſt niſi toto corpore incumbat labori, vnde & Vergilio dictus eſt curuus arator. Cæterùm præuaricari eſt à recto ſulco diuertere. Vnde & in cauſis præuaricari dicuntur qui cauſam diuerſam adiuuant. Videlicet hoc eſt quod ait Plinius, Inde tranſlatum hoc crimen in forum. Ibi itaque caueatur vbi inuentū eſt. Transferri poteſt ad quemuis, vt, Leno, niſi periurus eſt, præuaricatur. Miles, niſi impius eſt, præuaricatur. Conueniet in negotium quod abſque magnis ſudoribus peragi non poteſt.

Metiri digitis. 86

Qui rem accuratius expēdit quàm oportet, digitis metiri dicitur, veluti ſiquis cum amico rationē ineat, vter in alterū plus contuliſſet officiorū. M. T. in Paradoxo tertio, Poetam non audio in nugis: in vitæ ſocietate audiam ciuem digitis peccata dimetientem ſua? Si ſunt viſa breuiora, leuiora qui poſſunt videri: quum quicquid peccetur, perturbatione peccetur rationis atque ordinis? Alluſit huc Cicero, quòd poetæ carminis pedes digitis metiri ſolent. vnde & Horatius,

> Legitimúmque ſonum digitis callemus & aure.

Non optimus autem poeta videtur qui non ſtatim aurium iudicio deprehendit carminis vitium.

Salem & caſeum edere. 87

Plinius lib 21. cap. 7, indicat prouerbium, quod tamen nō refert. Siquidem inter laudes ſalis & hoc refert. Varro etiam pulmentarii vice vſos veteres author eſt: eſitaſſe enim ſalem cum pane & caſeo, vt prouerbio apparet. Conicere licet tale fuiſſe dictum, Nihil conuiuio deerat: habuimus ſalem, panem & caſeum. Aut, Ne ſis ſolicitus quo me apparatu accipias: præter ſalem, panem & caſeum nihil requiram. De Xenocratis caſeo dictum alibi.

In agro ſurculario capras. 88

Varro De re ruſt. lib. 1. cap. 2, dictū hoc, veluti legem agricolariam, adfert, Colonus in agro ſurculario ne capras compaſcat. Deflecti poteſt ad eos qui noxiarum rerum aut hominum admiſtu, corrumpunt teneram ætatem. veluti ſiquis ſacris virginibus adiungat iuuenes laſciuos, aut adoleſcentibus addat laſciuas puellas: aut ſiquis ſtudiis admiſceat voluptates ſtudiis inimicas. Nam capra plantis omnibus nō vulnere tantùm, ſed & veneno dentium peſtifera eſt, præſertim oleæ & viti. vnde & Baccho immolatur vindictæ gratia. Mineruæ nihil caprini generis. quòd ille vitis repertor dicitur, huic ſacra eſt olea.

Oportet agrum imbecilliorem eſſe. 89

Columella lib. 1. cap. 3, teſtatur apud Afros agricolas huiuſmodi prouerbium fuiſſe celebre, Oportet agrum imbecilliorem eſſe quàm agricolam. Hoc ænigma ſic explicuit Vergilius, ſpecie non minus prouerbiali,

> -laudato ingentia rura, Exiguum colito.

Sed præſtat ipſa Columellæ verba aſcribere, Adhibendum modum menſurámque rebus, idque vt nō ſolum aliud acturis, ſed & agrum paraturis dictum intelligatur: ne maiorem quàm calculorum ratio patitur emere velit. Nam huc pertinet noſtri poetæ ſententia,

> -laudato ingentia rura, Exiguum colito.

Quod vir eruditiſſimus (vt mea fert opinio) traditum vetus præceptum numeris ſignauit. Quippe acutiſſimā gentē Pœnos dixiſſe cōuenit, Imbecilliorē agrum quàm agricolam eſſe debere. quoniam quum ſit colluctandū cum eo, ſi fundus præualeat, allidi dominum. Nec dubium quin minus reddat laxus ager nō recte cultus, quàm anguſtus eximie. Cōueniet in eos qui ſtudēt imperio proferēdo, quum hoc ipſum quod habent non poſſint adminiſtrare: aut qui ſuſcipiunt munus, cui gerendo ſunt impares. Congruet cum eo quod alibi retulimus, Spartam nactus es, hanc orna.

Ab ipſa meſſe. 90

Non eſt animus conuertere in hoc opus quicquid aliquā prouerbii ſpeciem habet. Pauca quæ ſeſe caſu obtulerunt viſum eſt non præterire, præſertim ſi cōmodius & argutius dicta videbātur. Quod genus eſt illud apud Senecam epiſtolarum lib. 3, epiſtola 22, Ab ipſa meſſe diſcedam? Agit enim de his qui vel cōmodis vel ſpe commodorum detinentur quo minus ſemet explicent à negotiis, quaſi deſerturi agrū, quū inſtat meſſis. Quàm multi ſunt in principum aulis, quos tædet eius vitæ, diſcruciantur que libertatis deſiderio: verum iſtis ad libertatem aſpirantibus reclamat cupiditas, Tam magnas ſpes relinquam? Ab ipſa meſſe diſcedam?

Cum ſarcinis enatare. 91

Nec minus cōmode dictum eſt in eadem epiſtola, Nemo cū ſarcinis enatat. Id eſt, nemo ſeſe recipit in libertatem, niſi contēptis præmiis ſeruitutis. Nō enim poteſt euadere occupationes qui curarum authoramētum nō poteſt negligere.

Congruit cum eo quod alibi retulimus ex Martiale, Totis pi lea ſarcinis redemi: rurſum cum apologo quem adducit Horatius de vulpe paſta in camera frumentaria.

Doſones. 92

Plutarchus in vita Pauli Æmylii tradit Antigonũ regem Demetrii nepotem, eo quòd benignè promitteret omnibus, nec præſtaret promiſſa, populari ioco dictum fuiſſe Doſonẽ, quaſi Latinè dicas Dabonem: quòd ille quibus petentibus reſpondere ſoleat δώσω, id eſt, Dabo. Tales ſunt χειλολόγοι, de quibus alibi nobis dictum eſt. Ouidius,

Promittas facito. quid enim promittere lædit?
Pollicitis diues quilibet eſſe poteſt.

Huiuſmodi Doſonibus ſcatẽt aulæ principũ: Cras, mox redi.

Humeris ſuſtinere. 93

Quorum authoritas diligentiáque plurimũ valet in conſeruanda ſalute cuiuſpiam, ii dicuntur humeris ſuſtinere. M. Tullius pro L. Flacco, De ſumma reipub. taceo, quã vos vniuerſam hoc iudicio, veſtris inquã humeris, iudices, ſuſtinetis. Ammianus Marcellinus lib. 16, Vbi bellorum inundantium molẽ humeris ſuis, quod dicitur, vehens, ſcindebatur in multiplices curas. Huic affine eſt Humeris referre. Cicero pro domo ſua, Dicebas te tuis humeris me cuſtodẽ vrbis in vrbem relaturum. Ab hac metaphora dicuntur Atlantes reipub. qui eam ſuis humeris ſuſtinent, alioqui collapſuram.

Humeris referre.

Atlantes reipub.

Arcem ex cloaca facere. 94

Qui rem hominémve nihili laudibus magnificis attollunt, dicuntur arcẽ ex cloaca facere. M. Tullius pro Cn. Plãcio, Nunc venio ad illud extremum quod dixiſti, dum Plancii in me meritum verbis extollerem, me arcem ex cloaca facere, lapidem è ſepulchro venerari pro Deo. neque enim inſidiarum periculum vllum neque mortis fuiſſe. Hactenus Cicero. In cuius verbis & illud prouerbii figuram habet, Lapis è ſepulchro, de homine nullius potentiæ.

Lapis è ſepulchro.

Archimedes nõ poſſet melius deſcribere. 95

Archimedes Syracuſanus geometra fuit celeberrimus, nuſquam non intentus figuris geometricis, adeo vt pingens ſit interfectus. Ex quo prouerbii ſpecie dictum eſt illud quod eſt apud M. Tull. in oratione pro A. Cluentio, Si, vt tu dicis, gratiæ cõciliandæ cauſa, quadraginta iſtorum acceſſio millium quid valet? ſi, vt nos dicimus, vt quadraginta millia numũm ſedecim iudicibus darentur, non Archimedes potuit melius deſcribere. Solent enim geometræ mathematicas figuras in puluere depingere.

Porta itineri longiſſima eſt. 96

M. Varro lib. de re ruſt. 1. cap. 2 ſubindicat vulgò dici ſolere, Portã itineri eſſe longiſſimam: cuius arbitror eundẽ eſſe ſenſum qui eſt illius, Dimidiũ facti qui cœpit habet. Quin & hodie dicunt bonã itineris partẽ cõfectam ei qui portam egreſſus ſit. ſemper enim eſt quod iter apparantem remoretur: &, ſi nihil ſit negotii, remorantur amicorum affectus. Apud noſtrates autem nõ creditur profectio futura fœlix, niſi dies aliquot dati fuerint conuiuiis & compotationibus amicorũ. Varronis verba ſubſcribam, Vultis igitur interea vetus prouerbium, quod eſt, Romanus ſedendo vincit, vſurpemus dum iſte venit? Et ſimul cogitans portã itineri dici longiſſimam eſſe, ad ſubſellia, ſequentibus nobis, præcedit.

Deorum concio. 97

Θεῶν ἀγορά, id eſt, Deorum concio, ſiue curia. Heſychius indicat dici ſolitum in eos qui liberè magnáque cum authoritate loquũtur, perinde quaſi dii loquantur hominibus. Addit, Athenis eſſe locum huius cognominis. Conueniet in diuites aut præpotentes, qui nonnunquam quum ſtultiſſimè loquantur, tamen freti opibus ac potentia, pro oraculo volunt haberi quicquid dixerint. Cognatum eſt illi quod alibi retulimus, Argenti fontes loquuntur.

Camarinè loqui. 98

Huic nõ diſſimile eſt quod extat apud eundẽ, καμαρινῶς λέγειν, id eſt, Camarinè loqui. pro eo quod eſt, audacter, præciſè & ſeueriter loqui. Vnde natum ſit nõ ſatis liquet, niſi quòd Iuuenalis Camarinos inter vetuſtæ nobilitatis familias recẽſet, ne tu, inquit, ſis Creticus aut Camarinus. Heſychius indicat militum zonas dici καμάρας. Itaque fieri poteſt vt ab horum ferocia prouerbium duxerit originem. Idem docet, columnas quaſdã, in quibus erat depictus Aſiæ circuitus, dictas καμάροις. Fortaſſis ab hac oſtẽtatione dicti ſunt καμαρινῶς loqui qui ſeſe iactarẽt barbarico more. Ruſſum idem oſtendit καμαρίαν dici cubile in quo ſunt plures cameræ. In ſuo quiſque cubiculo quæ vult loquitur. Poſſem adferre plures diuinationes, niſi vererer has ipſas eſſe plus ſatis lectori.

Gloſſogaſtores. 99

Qui linguam habẽt venalẽ, ea loquentes quæ ventri conducunt, Comicorum ſalibus taxati ſunt, dictique γλωσσογάστορες, voce ridiculè ex lingua & ventre compoſita. Quadrabit in malos aduocatos: in concionatores quorũ oratio quæſtum ſapit: in aſſentatores. Author eſt Iulius Pollux lib. De rerum vocabulis 2. Athenæus libro 3, docet eiuſmodi homines à poetis aliquot dictos κνισοκόλακας & κνισολοίχους, quòd ob culinæ nidorem adulentur, & nidorem liguriant: morbum dictum κνισολοιχίαν. Ita Iuuenalis,

Te putat ille ſuæ captum nidore culinæ.

Pereant amici, &c. 100

M. Tullius in oratione pro Deiotaro rege refert hunc verſiculum vt prouerbio iactatum,

Pereant amici, dum vnà inimici intereant.

Dicit eandẽ ſententiam Græco quoque verſiculo celebrari, quem nondum cõperi, niſi fortè is eſt cuius fragmentũ antè retulimus, ἐῤῥέτω φίλος σὺν ἐχθρῷ, id eſt, Valeat amicus cũ inimico. Ciceronis verba ſubſcribã, Itaque quũ eſſet ei nunciatũ, Domitium naufragio periiſſe, etiam te in caſtello circũſederi, de Domitio dixit verſum Græcum eadem ſententia qua etiam nos habemus Latinũ, Pereant amici dũ vnà inimici intereant. Quod ille, ſi eſſet tibi inimiciſſimus, nunquã tamen dixiſſet. ipſe enim manſuetus eſt, verſus inanis. Congruet in illos qui nec amicis parcũt nec amicis, modò quod impenſe cupiunt aſſequantur. Verſus autẽ non ſolùm inanis eſt, verumetiam immanis: quum humanitatis ſit & inimicos inultos ſinere, ne lædas amicos. Neque dubitem contendere, à Cicerone immanis ſcriptum, quod ſcriba deprauarit in inanis: quum manſuetus non reſpondeat inani, ſed immani: nec in hoc verſu quicquam ſit inane, hoc eſt, glorioſum aut friuolum, ſed feritas homine indigna. Quanquam carmen apud Ciceronem non ſatis conſtat ſuis numeris: cõſtabit ſi legas,

Ciceronis locus.

Pereant amici, inimici dum intereant ſimul.

Talis eſt & iſte quem alibi retulimus,

Me mortuo, terra miſceatur incendio.

CHILIADIS QVARTAE CENTVRIA SEXTA.

Plenis velis. 1

PASSIS velis pleniſque velis agere dicũtur qui toto impetu ſummóque conatu moliuntur aliquid. Ita M. Tullius Pro domo ſua ad Põtifices, Quid tandẽ ſi tu in illis reipub. tenebris cæciſque nubibus & procellis ſenatum à gubernaculis deieciſſes, populũ è naui exturbaſſes, ipſe archipirata cũ grege prædonum impuriſſimo plenis velis nauigaſſes, ſi quæ tũ promulgaſti, conſtituiſti, promiſiſti, vendidiſti, perferre potuiſſes: qui locus terrarũ vacuus extraordinariis faſcibus atque imperio Clodiano fuiſſet? Hactenus Cicero. Philoſtrat. in Polemone, ἐπεὶ δὲ ἤκουσεν Εὐφράτου τοῦ Τυρίου, πλησίστιος ἐς τὴν ἐκείνου φιλοσοφίαν ἀφῆκεν. id eſt, Poſteaquã audiuit Euphratem Tyrium, plenis velis ad illius philoſophiã ſe cõtulit. De ſimilibus figuris aliàs nobis non ſemel dictum eſt.

Pecunia abſque peculio. 2

Apparet olim fuiſſe prouerbium inter agricolas iactatũ, Pecuniam ſine peculio fragilem eſſe. Refertur Pandectarũ Lib. 32. Tit. De legat. & fid. com. Capite, Si chorus. His verbis, Quæ mobilia mea erunt, do, lego, numos ibi repoſitos vt

mutui darentur, non eſſe legatos Proculus ait. At eos quos præſidii cauſa ſepoſitos habet, vt quibuſdã bellis ciuilibus factitaſſent, eos legato contineri: & ſæpe audiſſe ruſticos ſenes ita dicentes, pecuniã ſine peculio fragilẽ eſſe. pecuniam appellantes quod præſidii cauſa reponeretur. Retulimus alibi prouerbiũ quod admonet ne totã ſubſtãtiam vni credamus naui, ne nihil ſuperſit vnde damnũ ſarciatur, ſi nauis interierit. Ita ſolent ſenes ſummam aliquam ſeponere, ne nihil ſupereſſet ſi res incendio, bello aut furto periret. Si libebit adagium aliò deflectere, poterit accommodari ad eum qui non omnia conſilia ſua communicat amicis: aut qui fœlicitatis ſummã non ponit in rebus extrariis, ſed in animi bonis: vt illis caſu perditis, habeat quò confugiat, nec deſpondeat animũ. Quod enim propriè noſtrũ eſt, peculiũ dicitur: ea verò demum propriè noſtra ſunt quæ fortuna non poteſt eripere.

Rana cum locuſta. 3

Impar certamen expreſſit hac figura Theocritus in Thalyſiis, - βάτραχος δὲ ποτ' ἀκρίδας ὥς τις ἐρίσδω. id eſt,

Sic certo veluti ſi certet rana locuſtis.

Addit ſcholiaſtes Græcis ranam dici βάτραχον quaſi βοάτραχον, ob vocis aſperitatem.

Muſarum aues. 4

Μουσᾶν ὄρνιθες in eadem ecloga dicti ſunt poetæ, quòd aſſiduè modulentur ſua carmina,

Καὶ μοισᾶν ὄρνιχες, ὅσοι ποτὶ Χῖον ἀοιδὸν
Ἀντία κοκκύζοντες ἐτώσια μοχθίζοντι. id eſt,
Quotquot aues muſarum audent certare poetæ
Chio, coccyſando, opera conantur inani.

Ad pedes, ad caput. 5

Non ſine prouerbii ſpecie dictum videtur illud Theocriti in Paſtoribus, de rebus copioſis & affluentibus,

Ὧν μοι πρὸς κεφαλᾷ καὶ πὰρ ποσὶ κώεα κεῖται. id eſt,
Ad caput atque pedes, quarum me vellera cingunt.

Sermo eſt paſtoris iactantis opes ſuas, quibus vndique affluebat.

Pſydracia. 6

Theocritus in Aita,

Ψεύδεα ῥινὸς ὕπερθεν ἀραιᾶς οὐκ ἀναφύσω. id eſt,
Non mihi naſcentur nares mendacia ſupra.

Scholiaſtes addit, apud Siculos, qui ſupra nares haberent puſtulas albas (quas illis vocant ψυδράκια, ſiue ἴονθους aut ἴονθας) pro mendacibus haberi ſolitos vulgò. Quin & hodie vulgò dicũt, Naſus tuus arguit mihi te mentiri. Idẽ iocus eſt vulgi de miraculis vaguiũ. Quin & ipſas nariũ puſtulas Græci φύματα vocãt: vt indicat idem Scholiaſtes. Amãs hoc ænigmate ſignificat ſe nihil mentiturũ de amica. Iones ψύδρακας appellãt varias puſtulas. Hinc diminutiuũ ψυδράκια, ἐξανθήματα, quòd in ſumma cute effloreſcãt. Res ipſa planè ſuperſtitioſa eſt, & caſum eſſe puto quòd noui quendã cui nõ naſus tantùm, ſed tota penè facies pſydraciis erat operta: nec vllũ vnquam animal vidi vanius aut impudentius mendax.

Cum ſacco adire. 7

Prouerbiali ſchemate dictum eſt quod adfertur ex Paulo lib Pandect. 46. Titulo de ſolu. & liber. Cap. Quod dicimus. Quod dicimus, inquit, in eo hærede, qui fideiuſſori teſtatoris id quod ante aditam hæreditatẽ ab eo ſolutum eſt, debere ſtatim ſoluere: cũ aliquo ſcilicet tẽperamento tẽporis intelligendũ eſt, nec enim cũ ſacco adire debet. Hæc ibi. Non dubium eſt quin hic ſermo fuerit vulgò iactatus de quouis qui poſtulat vt ſtatim exhibeatur quod petit. Alioqui non ad omnia recipiẽda ſacco opus eſt, velut ad oleũ aut vinũ. Græcis θυλακίζειν dicitur qui cum pera ſequẽs poſtulat aliquid, qui mos eſt mendicorum: vnde prouerbium, Mendicorum peras ſemper eſſe inanes. θύλακος autem vas eſt farinariũ. Heſychius indicat eam vocem fuiſſe peculiarem Tarentinis.

θυλακίζειν.

Officere luminibus. 8

Officere luminibus dicitur qui gloriam alterius obſcurat. Hic ſermonis color ſumptus eſt ex literis iureconſultorum, in quibus cauetur ex ſeruitutibus prædiorum, ne vicinus altius ſublato ædificio officiat luminibus vicini. Ita Paulus Pãdect. lib. 8. Tit. De ſeruitutib. vrban. præd. cap. 9. Luminũ, inquit, ſeruitute conſtituta, id acquiſitũ videtur, vt vicinus lumina noſtra excipiat. Quũ autem ſeruitus imponitur, ne luminibus officiatur, hoc maximè adepti videmur, ne ius ſit vicino inuitis nobis altius ædificare, atq. ita minuere lumina noſtrorum ædificiorũ. Id eleganter aliò detorſit M. Tullius in Bruto, Nã vt Philiſci & Thucydidis cõciſis ſententiis, interdũ etiam non ſatis apertis officit Theopõpus elatione atque altitudine orationis ſuæ (quod idem Lyſiæ Demoſthenes) ſic Catonis luminibus obſtruxit hæc poſteriorum quaſi exaggerata altius oratio. Idem pro C. Rabirio Poſthumo, de C. Cæſare loquens, Nec amicum pudentẽ corruere patitur, nec illius animi aciem perſtringit ſplẽdore ſui nominis: nec mentis quaſi luminibus officit altitudo fortunæ & gloriæ.

Manu longa & manu breui tradere. 9

Libro Pandectarũ 46. Tit. De ſolut. ſcribitur hunc in modum, Pecuniã mihi debes, aut aliã rem: ſi in conſpectu meo ponere te iubeã, efficitur vt & tu ſtatim libereris: & mea eſſe incipiat. Nam tunc quòd à nullo corporaliter eius rei poſſeſſio detineretur, acquiſita mihi & quodamodo manu longa tradita exiſtimanda eſt. Simili figura dictũ eſt breui manu dare, lib. Pandect. 23. Tit. De iure dotiũ, Cap. Licet ſoleat. Quoties autẽ extraneus accepto fert debitori dotis conſtituendæ cauſa, ſi quidem nuptiæ inſequutæ nõ fuerint, liberatio non ſequetur: niſi fortè ſic accepto tulit, vt velit mulieri in totũ donatum. Tunc enim credẽdum eſt breui manu acceptum à muliere, & marito datum. Quæ ſi deflectas, plus habebũt veneris: Veluti qui promiſſis agit, ac ſpem tantùm oſtẽdit, lõga manu dat, quod animo conueri poſſis, non ſtatim etiã tollere: contrà, qui præſens ac ſtatim exhibet quod promittit, breui manu dat. Pueri aſſem oſtendunt elephanto, nec audent porrigere. De longis regũ manibus alibi dictum eſt.

Iynge trahor. 10

Qui vehementi & impotenti deſiderio trahuntur ad aliquid, iynge trahi dicũtur. Ita Pindarus in Nemeis hymno 4, ἴυγγι ἕλκομαι ἦτορ. id eſt, Iynge trahor animo. Interpres addit huiuſmodi fabulam. Iyngem aiunt fuiſſe filiam Echûs, alii Pithûs, quæ quum amatoriis venenis incitaſſet Iouem in amorẽ ſuũ, à Iunone irata verſa eſt in auem, qua mulieres vti conſueuerunt in amatoriis veneficiis, quemadmodum indicat Theocritus in Pharmaceutria,

Ἴυγξ ἕλκε τὺ τῆνον ἐμὸν ποτὶ δῶμα τὸν ἄνδρα. id eſt,
Per te iynx meus ille domum vir quæſo trahatur.

Quidam iyngem vertũt motacillam, quòd caudam aſſidue moueat.

Dii omnia poſſunt. 11

Hemiſtichium Homericum.

- θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται. id eſt,
- at cœleſtes omnia poſſunt.

Quadrabit in monarchas, quibus promptum eſt facere quicquid animo collibitum fuerit, ſiue iure, ſiue iniuria. Pindarus in Pythiis hymno 3, θεὸς ἅπαν ἐπὶ ἐλπίδεσσι τέκμαρ ἀνύεται. id eſt Deus autem pro ſua libidine omnem exitum perficit.

Timidi mater non flet. 12

Probus Æmilius in vita Thraſybuli, teſtatur hoc, velut ænigma, vulgo iactatũ, timidi matrẽ non flere: quòd in bello qui cõtemnunt hoſtẽ, nihilq; metuendũ ducunt, quoniã ſibi parum cauent, ferè pereunt, & matribus luctũ adferunt cum orbitate. Cõtrà qui nihil nõ metuit, neque quicquã omnino contemnit, is tutioribus vtẽs cõſiliis, rarò venit in periculũ. Thraſybulus enim, quũ indixiſſet bellũ triginta tyrannis, qui Athenas oppreſſerãt, & caſtellũ Atticæ Philen occupaſſet, nõ plures ſecum habuit quàm triginta cõmilitones. Hoc, inquit, initium fuit ſalutis Atticorũ, hoc robur libertatis clariſſimæ ciuitatis. Neq verò hic nõ contẽptus eſt primò à tyrãnis, neq. eius ſolicitudo: quæ quidẽ res & illis contemnẽtibus, perniciei, & huic deſpecto, ſaluti fuit. Hoc enim illos ad perſequendũ ſegnes, hos autẽ tẽpore ad cõparandum dato fecit robuſtiores. Quo magis præceptum illud omniũ in animis eſſe debet, nihil in bello oportere cõtemni, nec ſine cauſa dici, timidi matrẽ flere nõ ſolere. Quanquã ſatis conſtat hunc locum deprauate legi: vnde conicio ſic ſcriptum fuiſſe, Neque verò hic modò contemptus eſt primò à tyrannis, ſed eius etiam ſolitudo. Itaque modò depriuatum eſt in nõ, & ſolitudo in ſolicitudinem: & deprauatio deinde trahit deprauationem, vt anſa anſam. Sentit enim Probus ipſum Thraſybulum, vt hominem mediocriter nobilem ac diuitẽ, deſpectum fuiſſe tyrannis. Deinde hoc magis fuiſſe contemptum, quòd tam paucos haberet ſuæ factionis homines. Retulimus alibi de fortitudine quæ erumpit in neruum.

Probi Æmilii locus.

Teuthidum more. 13

Themiſtocles(vt in ipſius vita refert Plutarchus) Eretrico cuidam exprobrans ignauiam,dixit, ἦ γὰρ,ἔφη,καὶ ὑμῖν περὶ πολέμου τίς ἐστι λόγος,οἳ,καθάπερ αἱ τευθίδες,μάχαιραν μὲν ἔχετε, καρδίαν δὲ οὐκ ἔχετε.id eſt,Sanè,inquit,& vobis aliquid de bello dicendum eſt,qui teuthidũ in morem , gladium quidem habetis,cor autem nõ habetis. Quidam theuthidas putant eſſe quas nos vocamus ſepias. Sepia autẽ de genere mollium eſt,& arbitror huic generi cor non ineſſe.

Samii literati. 14

Plutarchus in vita Periclis citat hunc verſiculum ex Ariſtophane comico,

Σαμίων ὁ δῆμός ἐστιν ὡς πολυγράμματος. id eſt,

Populus Samiorum valde literatus eſt.

Arbitror hoc inde dictum quòd quum Samii captiuis Atheniẽſium inuſſiſſent noctuam, Atheniẽſes viciſſim Samiorũ captiuis inurebãt Samænã , quam in Collectaneis opinor dictam σάμαιναν. Id erat nauis genus lato ventre, à prora veluti ſuilli roſtri ſpeciem præferẽs:vnde & hic verſus iactatus eſt,

Ναῦς δ' ἦν ὠκυπόρος Σαμία,ὑὸς εἶδος ἔχουσα. id eſt,

Nauis erat velox Samia,ſpecieque ſuilla.

Dicta eſt Samæna quòd à Samiis reperta ſit. Conueniet igitur in cicatricoſos & ſtigmatum plenos. Heſychius & Suidas addunt apud poetã dictu in Babylonios è piſtrino prodeuntes, ſtigmatibus notatos. Verum Ariſtoteles aliã huius dicti monſtrat originẽ. Quum Samiorũ gens eſſet afflicta a tyrãnis ob inopiam adminiſtrantiũ rempublicam,coacti ſunt aliquot è ſeruis admittere in cõſortium adminiſtrandi magiſtratus. Sic Ariſtoteles. Seruile eſt autẽ ac noxiorum,ſtigmatis notari. Apud Plautũ in Caſina , Si hic literatus me ſinat. Literatũ appellans notis inuſtis inſignẽ. Plinius lib.18.cap.3, inſcriptos appellat, At nunc eadẽ illa,vincti pedes, damnatæ manus,inſcripti vultus, exercẽt. De attagena diximus aliàs. Nec deſunt qui cauſam diuerſam adferãt,quòd apud Samios inuentæ ſint vigintiquatuor literæ à Calliſtrato. Sic Andron in Tripode. Idem Ionum literas tradidæ Atheniẽſibus. Probabile eſt igitur à repertis traditiſque literis iocũ fuiſſe verſum ad ſtigmata . Nã Samii ſimul & accipiebant & tradebãt infames notas. Nicanor Alexandrinus grãmaticus populari ioco dictus eſt ſtigmaticus,quòd de ſcripturæ diſtinctiunculis,quas Græci στιγμὰς appellant,curioſe ſcripſerit.

Inſcriptus.

Samii mores. 15

Σαμιακὸς τρόπος, id eſt, Samii mores. Quidam referunt ad calumniandi vitium,quòd,vt dictum eſt, Samii notas & inurerent aliis,& paterentur ab aliis. Alii malunt referre ad nouam nauigii ſpeciem, quam apud illos reperit Polycrates tyrannus. Itaque quadrabit in eos qui ſuos quoſdam habẽt mores à cæterorum moribus diſſidentes.

Λακκόπλουτοι. 16

Calliæ barbarus quiſpiam clàm indicauit magnam auri vim in puteum quendam coniectam . Is & occidit indicem, ne proderet , & aurum ſuſtulit. Vbi res innotuit, in comœdiarum iocum verſa eſt , vt qui malis artibus ſubitò diteſcerent, λακκόπλουτοι dicerentur. Refert Plutarchus in vita Ariſtidis. Attigit & Heſychius.

Abydus Abydenus. 17

Abydenorũ mores in prouerbium abierunt. Nam Abydeni dicti ſunt ſycophantæ,ſeu molles & effœminati. Meminit adagii Pauſanias & Suidas : quorũ hic oſtendit etiam res nihili nugáſque meras, Abydum dici (quemadmodũ de tricis & apinis alibi retulimus) opinor quòd id temporis frigeret Abydus ob vetuſtatẽ. Vnde Sinopẽ meretricẽ Abydum vulgo dictã indicat Athenæus lib.13,quòd iã anus à nemine adiretur. Heſychius indicat,quempiã apud poetã quendã ἀβυδοκόμας dictũ quòd de ſycophãtia ſeſe vẽditabat. Suidas,ni fallor, alicubi citat ex Ariſtophane . Zenodotus ſic effert prouerbiũ Ἄβυδος πόλις,id eſt,Abydus ciuitas. Stephanus indicat prouerbiũ dictum ab Abydenis Mileſiis nam hinc profecta eſt Abydus Helleſpontica . Verùm hæc propius attinent ad prouerbium quod antè retulimus,Ne temere Abydum.

Ἀθερίζειν. 18

Græcis ἀθερίζεται quod reiicitur ac nihili fit. Tranſlatum à ſummis hordei ſpicis , quæ ceu cuſpides habent quæ nulli ſunt vſui,ſed inter metendũ pereunt. Eas Græci vocant atheras. Sic ex Galeno annotauit vir ille diuinus Hermolaus Barbarus. Sunt qui putent ſpicas inutiles ac reticulas dici athericas,quòd à meſſoribus ac triturantibus negligantur.

Manuari. 19

Sicut fures multis artibus inſtructi ſunt , ita ſtudiũ illorũ variis nominibus appellabatur:velut Inuolare & Manticulari. pro eodẽ Laberius(citãte Nonio Marcello)dixit Manuari. nec dubium quin ea vox ioco populari fuerit iactata. quemadmodũ & hodie,quoniam furandi verbum nimis odioſum eſt,mitiore verbo dicunt,Digitauit:ſiquid furto ſublatũ volunt intelligi,ſimul vt effugiant actionẽ iniuriarũ. Quid ais? Appellas me furẽ? Nequaquã,ſed manuatorem. Huiuſmodi voces obſoletæ nõ carẽt gratia,ſi in loco adhibeãtur,nec ſine ἐν παρέργῳ, Vt priſci loquebãtur,aut,vt Vetere verbo vtar.

Ad coronidem vſque. 20

Μέχρι τῆς κορωνίδος,id eſt,Vſque ad coronidem,quum extremum finem rei cuiuſpiam ſignificamus. A nauibus tranſlatũ putant literatores,quibus aliquid roſtri ſpeciem gerens ſolet addi. Nam κορώνη Græcis cornicem ſonat, κορωνὶς corniculam. Apud Homerũ vſurpatur κορώνη pro anulo,aut ſiquid aliud apponitur oſtio . Idem velut ornamẽti gratia perfectis omnibus additur . Vnde Euſtathius indicat lætum rerum finem χρυσῆν κορώνην prouerbio dici ſolere. Plutarchus in lib. de fortuna Alexãdri, refert Philoxenum à Dionyſio coniectum in latomias(id erat nomen teterrimo carceri)quòd tragœdiam quam illi caſtigandam tradiderit , ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι τῆς κορωνίδος περιέγραψεν,videlicet circũducta linea ſignificans totam eſſe diſpungendam. Idem aduerſus Stoicos, Ἐκ προοδίου καὶ ἀρχῆς ἄχρι κορωνίδος. id eſt,ab ingreſſu & initio vſque ad coronidem . Iucundius erit quoties transfertur ad animum: veluti ſiquis ſtudiorum coronidẽ dicat,aut moneat vt egregiis cœptis auream addat coronidem: aut vitæ laudabiliter actæ iubeat auream imponi coronidem. hoc eſt,mortem piam. Quanquam coronis dicitur interdũ. quod accedit abſoluto operi : vt Martialis, Multáque coronide longus. qualia ſunt in conuiuiis quæ Græci vocãt ἐπιδορπίσματα,ſiue μεταδόρπια, quòd cœnis addantur. Latini, ni fallor, bellaria vocant . Cuius vocis eadem fuerit gratia ſi ad res animi transferatur, velut ad acceſſionem quæſtioni propoſitæ additam,aut aliud ſimile. Poſtremò grãmmatici,quoties perſona actoris eodem metri genere finit quo cœperat , coronidem vocant , eámque notant veluti roſtri figurã exprimentibus lineis . Attigeramus hoc prouerbium in eo quod eſt,A capite vſque ad calcem,ſed tribus duntaxat verbis.

Ἐπιδορπίσματα.
Μεταδόρπια.

Sine vt incolumis redeat. 21

Habet prouerbii ſpeciẽ quod eſt apud Theocritum in Hœdœporis, Εἶα μὰν,εἴπ' αἴ τι λέγεις,καὶ τὸν ξένον αὖθις ἔασον·
Ζῶντ' ἀπιμεν. id eſt,

Dic age,ſiquid dicis,& hoſpes vt vnde profectus,
Viuus eo redeat,permittito.

Sic & hodie dicimus iis qui verbis minacibus & cõuiciis ferociunt,Eia ſine hominem viuere. Verba ſunt Laconis ad Comatam,qui de ſe arroganter,in alterum contumelioſè fuerat loquutus. Tametſi locum variè interpretatur ſcholiaſtes.

E veſtigio. 22

Non ignotum eſt Latinis è veſtigio fieri quod citra moram ac protinus fit,quod priſci dicebant extemplo. Eadem figura reperitur & apud Græcos ἐκ ποδὸς , pro ilico , velut in Theocriti verno itinere,

ὃς ἐκ ποδὸς ἄνυε κράναν. id eſt,

Qui tum protinus extruxit fontem.

De ἐκ ποδὸς , quod ſignificat ab imis , velut à pedibus vſque ad caput,dictum eſt alibi.

Ἐκ ποδός.

Quiſquis tardè venit ad cœnam. 23

Theocriti ſcholiaſtes indicat hos ſenarios prouerbio fuiſſe iactatos, Ὅστις ἐπὶ δεῖπνον ὀψὲ κληθεὶς ἔρχεται,
Ἢ χωλός ἐστιν,ἢ οὐ δίδωσι συμβολάς. id eſt,

Quiſquis vocatus,tardus ad cœnam venit,
Aut claudus eſt,aut non dat ille ſymbolas.

Theocritus ſic habet,

ἢ μή τευ δαῖτα κλητὸς ἐπείγεαι; id eſt,

An quoquam ad cœnam properas conuiua vocatus?
Et addit,eos qui vocati ſunt celerius ire: qui non vocati, tardius . Etenim qui vocatus ſe venturũ promiſit,inciuile putat ſi cõuiuatori ſit in mora: qui nõ vocat' venit, vel pudore

tardior eſt, vel quòd excluſus ſpe alterius conuiuii. Ita qui ſymbolũ dedit, properat ne mulctetur dãno ſi poſt tẽpus venerit: qui non dedit, huius rei ſecurus, vt lubet, ambulat.

Gargara bonorum. 24

Innumerabilẽ hominũ rerũmve vim priſci gargara dicebant: ficta (ni fallor) voce à ſtrepitu quẽ facit hominũ cõgregatorum multitudo, aut rerum effuſarũ copia. Ariſtomenes ἐν Βοηθοῖς apud Suidam & Ariſtophanis interpretem,

Ἔνδον γὰρ ἡμῖν γάργαρα. id eſt,
Nobis enim intus gargara.

Citatur & tragicus quiſpiam, Sophron opinor, qui ſcripſerit, χρημάτων τι γάργαρα. id eſt, Pecuniarum gargara. Vnde & γαργαίρω verbum, quod ſignificat perſtrepo præ multitudine. Vt Cratinus,

Ἀνδρῶν ἀρίστων πᾶσα γαργαίρει πόλις. id eſt,
Vrbs vniuerſa hæc optimis ſtrepit viris.

Rurſus ex fabula cui titulus λήμνιαι, citatur hic verſiculus,

Ἀνδρῶν ἐπακτῶν πᾶσα γάργαιρ' ἑστία. id eſt,
Viris adactis tota perſtrepit domus.

Cæterùm quod eſt apud Homerum, κάρκαιρε δὲ γαῖα πόδεσσι, (id eſt, Pedibus quoque terra ſtrepebat) mutata literula κάρκαιρε dictum pro γάργαιρε. Denique cancros exiſtimãt dictos γαργάρους ob pedum multitudinẽ. Macrobius lib. Saturnaliũ 5, docet Gargara montẽ eſſe, & eiuſdem nominis oppidũ monti ſubiectum in Myſia, vt apparet, quæ frugũ eſt feraciſſimã: vt hinc factum ſit vt qui immenſam rerum copiam ſignificare vellet, gargara nominaret. Exempla citat ex Alcæo, Ariſtomene, quæ ſcribarum inſcitia deſiderãtur. Ariſtophanes ἐν Ἀχαρνεῦσι, riſus cauſa duas voces coniunxit immẽſam multitudinem ſignificãtes, ἃ δ' ἀθλίως ψαμμακοσιογάργαρα. Siquidem ψαμμακόσια dicunt Græci quæ vel æquant arenarum numerum, ad eam formam qua dicunt τριακόσια & ἑξακόσια. Alexis apud Athenæum libro ſexto,

- ἐβόα καλῶν τὸν οἰκέτην
Ἕν' ὄντα καὶ μόνον, ὀνόμασι δὲ χρώμενος
Ψαμμακοσίοις. id eſt,
Famulum intonabat euocans
Vnum atque ſolum, cæterùm vocabulis
Vtens ad id innumeris.

Loquitur de paupere oſtentatore diuitiarum, qui quum nõ haberet niſi vnum famulũ, tamen pro foribus euocabat eundem variis nominibus, vt hoſpites crederent plurimos eſſe domi. Et huius compoſitæ vocis meminit Macrobius loco quem modò indicauimus.

Onobatis. 25

Apud Cumanos mulier in adulterio deprehenſa ducebatur in forũ, vt illic lapidi inſiſtens omnibus eſſet conſpicua. Deinde impoſitã aſino, atque ita per totã ciuitatẽ circunductã reducebãt ad lapidẽ, vt ibi rurſus eſſet omnibus ſpectaculo. His actis habebatur infamis per omnem vitã, & ignominiæ gratia ὀνοβάτις dicebatur, quòd aſinũ equitaſſet. Lapis autẽ, nefaſtus ac deteſtabilis habebatur, in quo ſteterat mulier. Quadrabit in quãuis proſtitutæ famæ. Aſinus apud Cumanos erat iocus prouerbialis, qua de re nobis dictum eſt aliás. Illud hic annotandũ, quomodo decreuerit legũ ſeueritas: Apud Hebræos adultera lapidabatur. apud Romanos aliquando minitabatur lex Iulia: apud Cumanos ſumma ignominia ſupplicii loco erat: Nunc apud Chriſtianos ludus eſt adulteriũ, apud quos tamen matrimoniũ eſt ſacramentũ. Quid ſupereſt niſi vt præmia decernantur iis qui multorum vxores conſtuprarunt? Olim inceſtæ profanæ viuæ defodiebantur: nunc violare virginẽ Chriſto dicatã, pietas eſt. Verùm quod ad prouerbiũ attinet, refertur à Plutarcho in Problematis.

Monophagi. 26

Μονοφάγοι dici poterunt ſordidi & inhoſpitales, qui neminẽ inuitant ad cõuiuium. Æginenſium qui ad bellũ Troianũ profecti fuerant, multi perierãt in pugna, plures tẽpeſtas abſorpſerat. Paucos igitur qui domũ incolumes redierunt, quũ recepiſſent cognati, vidẽtes reliquos ciues ob deſideriũ ſuorũ in luctu ac mœrore verſari, nõ arbitrati ſunt conuenire vt vel palàm lætitiã ſuam declararẽt, vel diis ob illorũ ſalutẽ rem diuinã facerent: ſed ſuos quiſque quos incolumes receperãt, domi clàm cõuiuiis & gratulationib' excipiebãt, ipſi miniſtrantes patribus, cognatis, fratribus, ac neceſſariis, neminẽ alienum admittentes. Hoc imitantes Æginetæ, quũ Neptuno ſacrificant, dies ſedecim geſtantes thiaſos quos vocant, clàm apud ſeſe cõuiuia celebrant, neque ſeruorũ quiſquam adeſſe ſinitur. Mox Veneri ſacrificantes, feſtum ſoluunt. Itaque qui ſic ſacrificabant, μονοφάγοι dicebantur.

Eamus Athenas. 27

Ἴωμεν εἰς Ἀθήνας, Eamus Athenas. Plutarchus in vita Theſei refert, Athenienſes Minois violentia ſimúlque rerum inopia afflictos, iniſſe fœdus cũ illo, his quidẽ conditionibus, vt quotannis in Cretã mitterent ſeptẽ pueros, ac totidẽ puellas: (quos quidã exiſtimãt à Minotauro ſolitos interimi: Ariſtoteles diſſentit) ſed quũ vetuſti cuiuſdã voti religione tenerentur Cretenſes, illas hominum primitias mittebãt in Delphos. quibus eò proficiſcentibus, adiunxerũt ſeſe multi Cretenſium filii. Cæterùm quũ illic ob terræ ſterilitatẽ ægrè ſibi pararent victũ, venerunt in eam Italiæ partẽ quæ quondam Iapygia dicta eſt. Hinc in Thraciam profecti, Bottiæi dicti ſunt. Vnde virgines Bottiæorum, ſacrificio quodã abſoluto, canere ſolent, Eamus Athenas: his verbis teſtificantes deſiderium patriæ quondam relictæ. Huius ſententiæ citat authorem Ariſtotelem in Repub. Bottiæorum. Licebit vti ſiquando nos melioris fortunæ relictæ pœnitebit.

Abderitica mens. 28

Abderitæ in ſtuporis inſaniæque fabulã abiere. quod perſpicuũ eſt ex epigrãmate Martialis, lib. 10, de eo qui damnatus in theatro, repræſentauit Mutium Scæuolã, ac manũ impoſuit igni, ſed iuſſus, ſed acrioribus paratis ſuppliciis, ni faceret:

Si patiens fortiſque tibi durúſque videtur,
Abderitanæ pectora plebis habes.

De Bœotis & Batauis aliàs nobis dictum eſt. Abderitanis autem natura peculiarem fuiſſe mentis ſtuporem indicat M. Tullius in libris De natura deorum. Et Plinius lib. 25. cap. 8, docet huic vrbi vicina eſſe paſcua, in quibus equi paſti inflãmãtur rabie, quemadmodum apud Potniam aſini. Eſt autẽ in Thracia, condita dictáque ab Abdera ſorore Diomedis, patria Democriti phyſici, iuxta Pomponium Melam. Stephanus ciuitatem dictam autumat ab Abderito filio Erimi, Herculi adamato, quem Diomedis equi dilacerarant.

Maritimi mores. 29

Non abeſt à prouerbii ſpecie quod Plautus in Ciſtellaria dixit, Maritimos mores, pro variis & inconſtantibus, quales ferè ſunt amantium, qui quum ferantur impotentibus cupiditatibus, tamen ſibi non conſtant. Queritur autem apud Comicum adoleſcens de amore mentem in varios affectus rapiente. Ita, inquit, mihi omnia ingenia ſunt: quod lubet, nõ lubet iam id continuo. Ita me amor lapſum animi ludificat, fugat, agit, appetit, raptat, retinet, iactat, largitur, quod dat nõ dat, deludit. Modo quod ſuaſit, diſſuadet: quod diſſuaſit, id oſtentat. Maritimis moribus mecũ experitur. Quemadmodum autem mare nunquam conquieſcit, & ſubinde mutat faciem, ita ferunt homines maritimos nonnihil ex maris ingenio referre. De Euripo dictum eſt nobis aliás.

Pecuniæ pedibus compenſantur. 30

Inter Catonis dicta quæ prouerbiorũ vice celebrantur, refertur & illud, Pecuniã pedibus cõpenſari. quod tamen in libris eius viri nondũ reperi: ſed fieri poteſt vt hoc M. Tullius ioco dixerit. Nec diſſimile veri eſt multas Catonis ſentẽtias fuiſſe celebres, quas ille dixit tãtum, nõ ſcripſit. Ciceronis ex oratione pro L. Flacco verba ſubſcribã, Si te Craſſi agri delectabant, hic alicubi in Cruſtumino, aut in Capenati parauiſſes. Verum eſto, Catonis eſt dictum, pedibus cõpenſari pecuniam, longe omnino à Tiberi ad Caicum, &c. Sententiã autem hanc eſſe arbitror, ſi lõgius abſit fundus, plus impẽdiorum eſſe domino, & minus ad eum redire lucri. Id dãni ſarcitur pedibus domini, ſi nõ grauetur ſubinde fundũ inuiſere.

Ne incalceatus in montes. 31

Theocritus ἐν νομεῦσι,

Εἰς ὄρος ὅκχ' ἕρπῃς, μὴ ἀνάλιπος ἔρχεο Βάττε.
Ἐν γὰρ ὄρει ῥάμνοι τε καὶ ἀσπάλαθοι κομόωντι. id eſt,
Batte caue pedibus nudis perrepere montem,
Quippe rubis tribolíſque viret mons vndique denſus.

Qui ſuſcipit vitæ genus, armet ſeſe aduerſus occurſura incõmoda, ne pœniteat ſuſcepti.

Non incedis per ignem. 32

Οὐ γὰρ ἐπὶ πυρὸς βέβηκας, id eſt, Nõ incedis per ignẽ, Theocritus in Hodœporis, Μὴ σπεῦδ', οὐ γάρ τι περὶ πῦρ ἅλλεαι. id eſt,
Ne propera: neque enim igne calceſcis.

Scholiaſtes indicat ſubeſſe prouerbiũ quo ſignificabant aliquem plus ſatis feſtinare. Nam paſtor, vt erat, protinus volebat canendi certamen inire. Alter non probans tantam celeritatem, prouocat ad locum commodiorem. Properat enim qui per ignem incedunt, & celeritas reddit elementũ innoxium: quemadmodum nõ læditur qui manum per mediam flammam mittit, aut prunam ardentem ſubitò manu correptam abiicit. Qui verſatur in re periculoſa, dicitur & ipſe per ignem incedere. De quo prius nobis dictum eſt.

Calamoboas. 33

Antipater quum nec vellet, nec poſſet congredi comminus cum Carneade qui magna vehementia inuehebatur in Stoicos, ſemet ad ſcribendum vertit, multoſque libros ædidit maledicos & ineptos, in quibus paſſim cõtradicebat Carneadi. Hinc vulgo cognomen adeptus eſt καλαμοβόας, quòd non lingua, ſed calamo vociferaretur. Meminit Plutarchus in libello περὶ τῆς ἀδολεσχίας.

Non ſoli Atridæ amant vxores. 34

Quoties ſignificabimus ſuam cuique dolere iniuriã, contumeliam, aut damnum: nec oportere quenquam impune lædi: conueniet Homericus ille verſus ex Iliados ι.

Ἦ μοῦνοι φιλέουσ᾽ ἀλόχους μερόπων ἀνθρώπων
Ἀτρεῖδαι. id eſt,
Num ſolis hominum Atridis affectus amórque
Vxorum eſt?

Eum Sextus Cœlius, citante Vlpiano, ceu vulgo iactatũ adfert lib. Pandect. 48. Titulo Ad legem Iuliã de adulteriis, Lege Si vxor. Vergilius imitatus eſt libro Æneidos 9.

-nec ſolos tangit Atridas
Iſte dolor.

Auris Batava. 35

Quemadmodum Græci dicunt, Βοιώτιον οὖς, id eſt, Bœoticam aurem pro pingui craſſaque: itidem Martialis Epigrammaton libro ſexto, Batauã aurem dixit agreſtem, inelegantem, ruſticamque:

Tune es, tune, ait, ille Martialis,
Cuius nequitias iocoſque nouit,
Aurem qui modo non habet Batauam?

Sic enim legit Domitius Calderinus: quanquam nonnulli mutarant, pro Batauam, ſeuerã. Erant Batavi Germaniæ populi, Cathorum pars, qui domeſtica ſeditione pulſi, extrema Gallicæ oræ vacua cultoribus, ſimulque inſulam inter vada ſitam occupauere, quam mare Oceanum à fronte, Rhenus amnis tergum ac latera circumluit. Gens tum bello valida, vt quæ Germanicis bellis eſſet exercitatiſſima: tum opibus pollens, quòd Romana militia nõ exhauriretur. quandoquidem erat his cum imperio ſocietas, vt viros tantùm armáque miniſtrarent: quemadmodum copioſius prodidit Cornelius Tacitus lib. 20. Cõuenit inter pleroſque doctos (nec id refragãtibus coniecturis) eam inſulam, cuius meminit Tacitus, eſſe quam nunc Hollandiam vocant, terram mihi ſemper & celebrandam & venerandã, vt cui vitæ huius initium debeã. Atque vtinã illi nos tam poſſimus honeſtamento viciſſim eſſe, quàm illa nobis non eſt pœnitenda. Nam quòd Martialis eam gentem ruſticitatis inſimulat, quòd eandem Lucanus trucem vocat: aut nihil ad nos pertinet, aut etiã laudi vertendum arbitror vtrunque. Siquidem quæ gens non aliquando fuit rudior? Aut quando Romana gens laudatior quàm quũ præter agriculturã, & militiam, nihil artiũ noſſet? Quòd ſi quæ quondam in Batauos dicta ſunt contendet aliquis ad huius temporis rationem pertinere, quæ maior laus Hollandiæ meæ poterit tribui quàm ſi dicatur à Martialis iocis abhorrere, quos etiã ipſe nequitias appellat? Vtinámque Chriſtianis vel omnibus aures eſſent Batauæ, quo peſtilẽtes eius poetæ facetias aut nõ admitterẽt, aut certe his nõ caperentur. Quod ſiquis id ruſticitatẽ vocare velit, nos conuiciũ haud illibenter agnoſcimus. videlicet cum integris Lacedæmoniis, cum priſcis illis Sabinis, cũ laudatiſſimis Catonibus commune. Lucanus autẽ, opinor, ita truces appellat Batauos, vt Vergilius acrem Romanũ. Alioqui ſi mores domeſticos ſpectes, non alia gens eſt ad humanitatem, ad benignitatem propenſior: cuique minus adſit vel feritatis, vel truculentiæ. Ingenium ſimplex, & ab inſidiis omnique fuco alienũ, nullis grauibus obnoxium vitiis, tantum ad voluptatem præcipue conuiuiorum aliquanto deditius. Cuius rei cauſam eſſe puto, miram rerum omnium exuberantiã, quibus voluptatis ſtudium irritari ſolet: idque partim ob commoditatem importationũ, quòd non ſolùm occupat duo nobiliſſimorũ fluminum oſtia, Moſæ, Rhenique: verumetiam quòd aliquanta ſui parte Oceano alluitur, partim ob natiuam regionis vbertatẽ, vt quæ paſſim nauigabilibus ac piſcoſis interluatur fluuiis, paſcuis vberrimis abundet. Ad hæc auium infinitam copiam paludes ſaltuſque ſuppeditãt. Proinde negãt aliam inueniri regionem, quæ ſimili ſpatio, tantum oppidorũ contineat, mediocri quidem magnitudine, ſed incredibili politia. In domeſticæ ſupellectilis nitore palmã vni concedunt Hollãdiæ, negotiatores quibus pleraque pars orbis eſt peragrata. Mediocriter eruditorũ nuſquam gentiũ frequentior numerus. Ad exquiſitã eruditionem, præſertim antiquam, quòd nõ perinde multi perueniãt, aut vitæ luxus in cauſa eſt, aut quòd apud illos plus honoris habetur egregiæ morum integritati, quam egregiæ doctrinæ. Nam ingeniũ non eſſe negatũ illis plurimis conſtat argumentis: quanquã mihi ſanè quam mediocre contigit, ne dicam exiguum, vt cætera pleraque.

Κρουνοχυτρολήραιοι. 36

Hominem ſtulte nugacem Græci vocabant κρουνοχυτρολήραιον, voce ridicule compoſita à κρουνὸς, quæ propriè dicitur aqua impetu ſcatens: & χύτρα, olla: & ληρεῖν, quod eſt nugari. Ollas autẽ ſtupidos appellamus. Refertur a Suida. Extat apud Ariſtophanem in Equitibus. quo dicto notaſſe videtur homines immodice nugaces. Nam & κρουνοὺς quidam fontes dici putãt, Ἀθήνησι. Indicat hoc Vlpianus enarrans tertiam Demoſthenis Olynthiacam. Alibi retulimus prouerbiũ, Luſciniæ nugis inſidẽtes, ἀηδόνες λέσχαις ἐγκαθήμεναι, ſed pòſt comperi λέσχας Græcis dici nõnunquam ſedilia quædam publica, in quibus Athenienſes otioſi cõplures pariter ſedebãt quibuſlibet de rebus inter ſe nugantes, qualia ſunt hemicyclia. In teſtimonium proferunt hoc carmen ex Homero, — *Ollæ.* *Κρουνοί.* *Λέσχαι.*

Οὐδ᾽ ἐθέλεις εὕδειν χαλκήιον ἐς δόμον ἐλθών,
Ἠὲ που ἐς λέσχην.

Hæc ſedilia fuiſſe Apollini cõſecrata ſcripſit Cleãthes. Quidam cum deum appellant λεσχηνόριον.

Fabarum arroſor. 37

Κυαμοτρώξ, id eſt, Fabarum arroſor dicebatur, qui in creãdis magiſtratibus vendebat ſua ſuffragia, eoque quæſtus gratia ſedulo verſabatur in comitiis. Quod vtinam hodie non fieret in creandis ſummis Eccleſiæ proceribus & orbis monarcha. Tunc à populo conuitio notati ſunt qui magiſtratum ambienti fauebãt accepta pecunia: nunc palàm donantur ingentia præmia, qui ſuffragãtur in creando ſummo Põtifice & Cæſare. Quin & ipſi principes quidã ſimpliciter vendũt magiſtratus: & miramur collabi ciuitatum diſciplinam? Priuſquam repertus eſt vſus calculorũ quos Græci ψήφους appellant, ſuffragia nigris & albis fabis ferebantur. Vnde fabis victitare dicebãtur quibus hinc erat quæſtus. Suidas citat ſenarium, ſed (vt ferè ſolet) tacito authoris nomine.

Κρινεῖ δὲ τούτους οὐ κυαμοτρὼξ Ἀττικός, id eſt,
Hos iudicabit non fabæ eſor Atticus.

Prouerbii meminit & Heſychius, indicans hunc morẽ fuiſſe apud Ætolos, vt cui alba faba obtigiſſet, is magiſtratũ ſuſciperet. Vnde ferre ſuffragia ſiue ſortiri, κυαμεύειν appellabãt, & iudicem κυαμοβόλον, nam & in iudiciis quibuſdã nõ voce, ſed calculis ferebãtur ſententiæ. Manet in hodiernum vſque diem mos, vt in Epiphaniis rex conuiui faba delegatur. Extat autem & apud Ariſtophanem in Equitibus: — *Κυαμεύειν.*

-νῷν γὰρ ἔστι δεσπότης
Ἄγροικος ὀργήν, κυαμοτρώξ. id eſt,
Nobis agreſti eſt dominus ira, qui fabas
Arrodit.

Dici poterit & in tenuem parcúmque. Nam hinc ſumpta eſt metaphora in magiſtratus affectatores, aut ex ſuffragiis ſuis venantes quæſtum.

Manci pera. 38

Narrant locũ fuiſſe vicinũ Hymetto, cui nomẽ fuerit κυλλοῦ πήρα, id eſt claudi mantica. in eo fuiſſe templũ, ſimulque fontem, vnde fœminæ ſteriles bibebãt, & fiebant fœcundæ. Suidas indicat & compoſite dici κυλλοπήραν, admonens eſſe prouerbium in eos qui artificio vim admouent naturæ. Heſychius oſtendit Ariſtophanem in Centauro, lupanar appellaſſe κυλλῦ πήραν, quòd huius nominis loci declivis ſit ac præceps. Conueniet in illos qui bulbis aliiſve medicamentis irr-

tant libidinem. Quidam elleboro ſuccurrũt ingenio, & quibuſdam medicaminibus, memoriæ.

Vndarum in vlnis. 39

Suidas refert hunc ſenarium ex Ariſtophane,

Καὶ ταῦτ᾽ ἔχοντας κυμάτων ἐν ἀγκάλαις. id eſt,

Atque id quidem, quum eſſent in vlnis fluctuum.

In vlnis vndarum eſſe dicebantur, qui in ſummis rerum difficultatibus verſabantur. Neque enim ſuauiter iactant maris vndæ quos amplexæ fuerint. Alluſum eſt ad nutrices quæ pueros in vlnis circunferunt & agitatione mouent, vt fiant vegetiores. quod ipſum infantibus natura gratum eſt, ſomnóſque conciliat. Verùm alia eſt fluctuum iactatio.

Fluctus mutus. 40

Κῦμα κωφὸν, id eſt, Fluctum mutum, appellabãt qui nondum edebat fragorem, ſed iam incipiebat intumeſcere. Primum enim tacitis vndis inſurgit mare, mox exaſperata tempeſtate procul fremit ac reſonat. Dici poteſt de bili hominis quæ nondũ erupit in conuiciũ, ſed tacite inardeſcit. veluti ſi dicas, Cede κύματι κωφῷ, deſine cõtẽdere, ne diſputatio exeat in rixã. Aut, Obſiſte κύματι κωφῷ, reprime irã efferueſcẽtem.

Caricum vinum. 41

Καρικὸς οἶνος. Suidas indicat fuiſſe prouerbiũ de vino, ut opinor, tenui, quod nõ adferret hilaritatẽ: qualis erat Carica muſa, de qua dictum eſt aliàs. Quicquid enim vile, lugubre, moleſtum, aut querulum, Caricum dicebatur. Sed haud ſcio an apud Suidam pro εἶδος ſcriptum ſit οἶνος. niſi quod Heſychius neſcio quid attingit de Carica vite, velut inculta & incompoſita. Nam genus hoc militare negligit agricolationẽ.

Οἰόλυκος. 42

Herodotus in Melpomene, hoc eſt libro 4, refert, quum Theres quidam adornaret loginquam nauigationẽ, ac filius ipſius adoleſcens negaret ſe futurum eius nauigationis comitem, τοιγαροῦν σφεα φησὶ καταλείψειν ὄϊν ἐν λύκοισι. id eſt, Itaque relinquam eũ, inquit, ouem inter lupos. Ex eo dicto nomen inditum eſt adoleſcẽtulo οἰόλυκος, voce compoſita ex oue & lupo. Dici poterit in hominem deſertum ac deſtitutum auxilio. Quod ſiquis negabit hoc eſſe prouerbiũ, patiatur appendicem eſſe eius quod alibi retulimus, Ouem lupo cõmiſiſti. Nam probabile eſt ab hac hiſtoria natum prouerbium.

Ναιχιαστροβεῖν. 43

Ναικιστροβεῖν dicebantur qui ſtudio quippiam eleuarent. Alii putant ναικιστρής dici ſolitum ei qui quum videretur confiteri, non confitebatur, perplexis verbis occultans mendacium: quod ferè ſolent hæretici in diſcrimen adducti. Vox compoſita videtur à ναί, quod eſt adfirmantis, & κίσσα pica, & ῥέω quod eſt fluo: quòd inuoluta loquacitate negent quod affirmare videntur, rurſus affirment quod negant. Meminit Heſychius.

Cui nullum negotium erat, Harmenen muro cinxit. 44

Strabo lib. geographiæ 12, refert huiuſmodi prouerbium,

Ὅτῳ ἔργον οὐδὲν εἶχεν, Ἁρμήνην ἐτείχισεν. id eſt,

Qui negoci nil habebat, Harmenæ murum addidit.

Eſt enim trochaicus tetrameter. Tradit autem, Harmenen vicum eſſe Sinopenſium portum habentem. Cuius meminit & Stephanus, ſitum indicans in Paphlagonia, & à nonnullis dictam Ἀρμένην, quod hîc ſanè carminis ratio non patitur. Neuter indicat originem aut ſenſum adagii. Coniectare licet vicum fuiſſe frigidum, quem aliquis cinxerit muro, vt fieret oppidulum æque frigidũ. Non enim dixit ἔκτισεν, (quod interpres videtur ſomniaſſe, qui vertit cõſtruxit) ſed ἐτείχισεν, hoc eſt, muro cinxit.

Nec animans nec inanime. 45

Prouerbiali figura dictum eſt apud Platon. lib. De leg. 8, πάντων τῶν τε ἐμψύχων καὶ τῶν ἀψύχων, id eſt, Omnium & animantium & inanimorum: quũ nihil omnino ſignificamus excipiendum. Simili figura dicimus, Iuuenúmque ſenúmque, & Bipedum ac quadrupedum nequiſſimus. Item, Nec diis nec hominibus placet, Nec viuis parcit nec mortuis. Locũ Platonis citauimus integrum in prouerbio σκιαμαχεῖν.

In idem conſpirare. 46

Εἰς ταὐτὸ ξυμφῦναι, id eſt, In vnum coaleſcere. Plato de Legib. 4, τὸ δὲ συμπνεῦσαι, καὶ καθάπερ ἵππων ζεῦγος, καθ᾽ ἕνα εἰς ταὐτὸν, τὸ λεγόμενον, ξυμφῦναι, χρόνου πολλοῦ καὶ παγχάλεπον, id eſt, Caeterũ conſpirare, ac velut equitum iugum, ſingulos in idẽ, vt dici ſolet, coaleſcere, multo eget tempore, éſtque perdifficile. Interpres ξυμφῦναι vertit, vnum & idem efflare: quũ magis videatur dictum à φύω naſcor. Itaque mihi magis arriſit coaleſcẽdi verbum: quanquã huius rei iudicium doctis defero. Si iungas duos equos inter ſe ignotos, non ferunt ſeſe. tandem aſſuetudine diutina, poſteaquã vterque alterius halitui aſſueuerit, concordes fiunt. Itaque pariter anhelaſſe ſub eodem iugo gignit concordiam. Et Vergilius ait,

Vdoque docent inoleſcere libro.

Hic telam texuit, ille diduxit. 47

Apud Iuliũ Pollucẽ lib. 7, cap. 10, refertur ſenarius, ſuppreſſo authoris nomine (ni forſitan Nicophanes eſt in Pandora)

Ὁ μὲν ὕφαινεν ἱστὸν, ὁ δὲ διάζεται.

Quãquam legendum arbitror, ὁ μὲν ὕφαινεν ἱστὸν, ὁ δὲ διάζεται, ſiue, quod probabilius eſt, διέζετο. nam vocem ἱστὸν etiam metri ratio reſpuit. Iã ſi nobis textor quiſpiã Græcus exponeret quid ſit διάζεσθαι (quod, vt indicat Pollux, Attici dicebant προσφορεῖσθαι) nõ eſſet difficile prouerbii ſenſum enarrare. Nã Suidas tãtum habet διάζομαι, τὸ ὑφαίνω. Heſychius paululũ lucis addiderat, dicens, διέζετο, διεζεύγνυτο. ſi διέζετο veniret à themate διάζομαι. Quod ſi διάζεσθαι eſt ſtamini quod ſupereſt addere, ſenſus erit, Alter orſus eſt, alter perfecit.

Σκιαμαχεῖν. 48

Olim qui inaniter laborabant, σκιαμαχεῖν dicebantur, hoc eſt, cũ vmbra pugnare. Plato lib. de Legib. 8, εἰ δὲ ποτε πάντων τῶν τε ἐμψύχων καὶ τῶν ἀψύχων ἀπορήσαιμεν ἀνταγωνιστῶν, ἐρημίᾳ συγγυμναστῶν, ἆρ᾽ οὐδὲ ἡμῖν αὐτοῖς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς σκιαμαχοῦντας; i. Ad hæc, ſi quãdo ab omnibus & animatis & inanimis deſtituti, nullũ haberemus concertatorẽ, nũ ſuſtinebimus ipſi cõtra nos ipſos verè vmbraticã exercere pugnã? Idem in Apologia Socratis, Ἀλλ᾽ ἀνάγκη ἀτεχνῶς ὥσπερ σκιαμαχεῖν ἀπολογούμενόν τε, καὶ ἐλέγχειν μηδενὸς ἀποκρινομένου, id eſt, Sed neceſſe eſt omnino vt cum vmbra pugnẽ, ſimul & defendens & accuſans, quũ nemo reſponderit. Idem de Rep. lib. 7, Ἀλλ᾽ οὐκ ὄναρ, ὡς νῦν αἱ πολλαὶ, ὑπὸ σκιαμαχούντων τε πρὸς ἀλλήλους καὶ στασιαζόντων περὶ τοῦ ἄρχειν, οἰκοῦνται, id eſt, Non per ſomnium, vt nunc cõplures ciuitates, ab iis qui cum vmbra pugnãt, ac de principatu ſeditiones excitant, habitantur. Huc fortaſſe pertinet quod ſcribit Florus epitome in librum Titi Liuii 49. Quum enim Scipio rẽ in Africa fortiter ac fœliciter gereret, Cato in ſenatu reliquos qui militarẽt in Africa, vmbris militare dicebat, Scipionẽ vigere. Iuli' Pollux libro ſexto indicat, eos qui molliter ac delicioſe viuerent, σκιατροφίας appellari ſolitos velut educatos in vmbra, & ob hoc impatientes pulueris atque ſolis: & σκιατροφεῖσθαι, qui voluptatibus effœminãtur. Nã luxus & libido lucifugæ ſunt: amant tenebras & ſecretum. Porrò ludus vmbraticæ pugnæ durat etiam hodie non illepidus. hunc qui exercet, pro vtroque reſpondet, & pro ſe, & pro vmbra. Hoc admonere viſum, quo magis liqueat quod ex apologia citauimus. Meminit & Lucianus in Sectis. Vide prouerbium Cum laruis luctari.

Σκιατροφία.

Per fluuium traducere. 49

Διαβιβάζειν τὸν ποταμόν, id eſt, Tranſmittere per flumen dicebantur qui difficultatem explicabant rei quam ineruditiores aut inualidiores explicare non poterant. Tranſlatum à torrentibus aut fluuiis profundioribus quàm vt cuiuis tutum ſit traiicere. Itaque qui ſunt robuſtiores atque exercitatiores, pueros, mulieres, aut alioqui imbecilles ſuſceptos in humeros tranſmittunt. Plato lib. De leg. 10, ἐγὼ σφᾶς ὥσπερ νῦν δὴ ἐκδεξάμενος διαβιβῶ τὸν ποταμόν, id eſt, Ego vos, quẽadmodum modo feci, ſuſceptos, vltra fluuium transferam. Verba ſunt hoſpitis Athenienſis, qui diſputationem tradit Cliniæ & Megillo, pollicens ſe adfuturum ſiquid hæſerint.

Gangamon. 50

Iulius Pollux lib. 10. cap. 40, docet genus eſſe retis inuolutis flexibus ſinuoſum ac perplexum, quod à Græcis dicatur γάγγαμον, à γῶ, quod eſt capio, vt indicat Etymologicus, putans & γαγγάμην appellari: vnde & γαγγαμουλκοὺς dici qui piſcantur hoc retis genere, & γαγγαμεῖς. Aut idem eſt cũ ſagena, aut ſimillimum. Pollux citat Æſchylum, qui negotiũ inuolutum & explicatu difficile, γαγγάμωμα dixerit, quemadmodum dicimus naſſam. Vnde ventris locum circa vmbilicũ γαγγάμωμα dictũ, quòd illic appareat circunuolutio quæ-

dam ne ruerű. Fortaſſis & interior aluus ſic appellatur, qu òd inteſtina in ſeſe complicentur, ne mox effluant ſtercora.

Sacer manipulus. 51

Ἱερὸς λόχος, id eſt, Sacer manipulus. olim dicebatur quemadmodum dicimus ſacram ancoram faciendam, aut rem ad triarios rediſſe. Athenæus libro 13, declarat, apud Thebanos exercitus partem fuiſſe quam illi ἱερὸν λόχον nominabant: eam conſtitiſſe ex amantibus & amatis, & ob id præcipuum belli robur in his fuiſſe ſitũ, quòd amor reddat fortiſſimos, ad mortis etiam contemptum animans. Vſus erit, ſiquis dicat rem Chriſtianam hodie à monachis, velut à ſacro manipulo pendere.

Poſtico diſcedere. 52

Galenus περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων li. 1, εἰ δὲ ἐκ πολλῶν σύγκειται, τῇ παροιμίᾳ κατὰ τὴν πυλίδα πρὸς Ἀσκληπιάδην ἀποχωρήσομεν, id eſt, Si ex pluribus conſtat, poſtico, quod dici ſolet, ad Aſclepiadem receſſimus, ſiue defecimus. Poſtico autem recedere dicitur qui furtim abit, aliis inſciis ſeſe ſubducens. Sic Horatius, Poſtico falle cliẽtẽ. Quod & hodie nõ rarò faciũt magnates. Idẽ alia forma dixit, In Ariſtippi furtim præcepta relabor. Thomas Linacer, vir incomparabili doctrina, κατὰ τὴν πυλίδα vertit per horti poſticum. Ædes quibus eſt adiũctus hortus, duas habẽt ianuas, anticam & poſticam. Antica ſpectat ad publicam viam, poſtica ducit ad hortum: per hanc elabebantur qui clanculum abire cupiebant. Quoſdam pudet παλινῳδεῖν, ſed diſſimulanter tranſeunt in alienam ſententiã: alii per occaſionem ſubducũt ſe negociis. In hos congruet prouerbiũ.

Vtres, thylaci. 53

Ἀσκὸς καὶ θύλακος, id eſt, Vter & thylacus, dicebatur qui cibo potuique indulgebat. ἀσκὸς enim vter eſt vinarius, θύλακος vas farinarum. Athenæus lib. 11. refert hos verſus ex Alexidis Heſione, qui dicuntur ſub perſona Herculis,

Ἤτησε κώθωνα, καὶ λαβὼν ἑξῆς πυκνὰς
Ἕλκει, κατασπᾷ, κατὰ τὴν παροιμίαν,
Ἀεί ποτ' εὖ φέρ' ἀσκὸς, εὖ δὲ θύλακος
Ἄνθρωπος. id eſt,
Calicem popoſcit, ac datum, crebro bibens,
Trahitque & hauſit. &, vt habet prouerbium,
Semper bene vter, thylacus ſemper bene eſt
Homo. Itidem Horatius,
Si ventri bene, ſi lateri pedibuſque tuis, quid
Diuitiæ poterunt regales addere maius?

De lurconibus ac ventribus dictum eſt aliàs non ſemel.

Ignarium dare. 54

Seneca lib. De beneficiis quarto refert, vt vulgo iactatũ, Vt doleat, inquit, tibi: vt poſtea conſideratius loquaris, quod dicere ſolemus, ignarium dabo. De lapide pyrete ſentit, ni fallor: quem alii viuum, nonnulli ignarium vocant: quòd plurimum habeat ignis, vt attritu digitos adurat, & alioqui ponderoſiſſimus. Itaque dicebatur ignarium dare qui ſuggereret quod dolore quodam reuocaret hominem à peccando: quẽadmodum lapis digito additus, vel pondere vel attritu nõ ſinit hominem obliuiſci cuius gratia ſumpſerat eum. M. Tullius haud abſimili forma dixit in Antonium, Philippica ſecunda, Num expectas dum te ſtimulis fodiam? Hæc te, ſi vllã habes partem ſenſus, lacerat, hæc cruentat oratio. Terentius, Noli fodere latus. Perſius,

Atque aliquis cubito ſtantem prope tangens.

His enim geſtibus admonemus, quemadmodum & vellendo aurem: de quo nobis prius dictum eſt.

In morbo conſumat. 55

Seneca libro De beneficiis 2, Quingenti, inquit, denarii ſunt, illud, quod dici ſolet, in morbo conſumat. Zeno cuidã promiſerat quingentos denarios mutuo: admonitus ab amicis hominẽ eſſe malæ fidei, tamen credidit, vel ob hoc quia promiſerat, & ſumma erat exilis. Solent igitur creditores, quum ſentiunt non reddituro creditam pecuniam, nec exiſtimant operæpretium ob tantillum legibus agere, dicere, Habeat, conſumat in morbo. Qui ſermo dubium habet ſenſum. Poteſt enim ab amico dici qui nolit deeſſe amico quod impendat ſi morbus inciderit: poteſt & ab inimico, qui malo vero morbum optet.

Vel Megaram vſque, 56

Manet is ſermonis color & hodie: vbi quid ſignificamus magni precii nobiſque vehemẽter expetitũ, dicimus, Huius rei gratia vel in Indiã vſque proficiſcerer. Aut, Digna res eſt cuius gratia vel in Hyberniã vſque nauigetur. Socrates apud Plat. in Phædro, ἦ γὰρ ἂν ἀστεῖοι καὶ δημωφελεῖς εἶεν οἱ λόγοι. ἔγωγ' οὖν οὕτως ἐπιτεθύμηκα ἀκοῦσαι, ὥστ' ἐὰν βαδίζων ποιῇ τὸν περίπατον Μέγαράδε, καὶ κατὰ Ἡρόδικον, προσβὰς τῷ τείχει, πάλιν ἀπίῃς, οὐ μή σου ἀπολειφθῶ. id eſt, Nam profecto feſtiui & in publicum vtiles fuerint ſermones. Mihi ſanè tanta cupiditas eſt audiendi, vt ſi pedibus vel Megaram vſque ambules, ac mox iuxta morem Herodici, vbi ad mœnia acceſſeris, denuo abſcedas, non te ſim relicturus. Ambigue dictum eſt κατὰ Ἡρόδικον. Incertũ enim vtrum Herodicus quiſpiam hoc dixerit, an Herodicus aliquis in populi riſum abierit: qui quũ tãtum itineris cõfeciſſet, vel oblitus aliquid, vel mutata ſentẽtia, à mœnibus Megarẽſibus redierit Athenas: quo modo Phædria Terẽtianus à diuerticulo redit in vrbẽ. Vnde, hoc ipſum, iuxta Herodicũ, prouerbii ſpeciẽ habet, in hominẽ incerti cõſilii, aut qui ſerò mutat ſententiã: quũ deliberandũ ſit antequã incipias. Simile illi, Dignũ propter quod vadimoniũ deſeratur.

Omnem vocem mittere. 57

Πᾶσαν φωνὴν ἱέναι, id eſt, Omnem vocem mittere, dicebãtur qui nihil omittebant quo perſuaderent. Etenim qui totus eſt in hoc vt perſuadeat, nunc argumentatur, nunc obiurgat, nunc blanditur, nunc pollicetur, nunc minitatur, καὶ παντοῖος γίνεται, vt flectat audientem. Plato de legibus decimo, μηδαμῶς, ὦ ξένε. ἀλλ' εἰ καὶ τυγχάνει γε οὖσα καὶ σμικρὰ πειθὼ ἐς τὰ τοιαῦτα, δεῖ μηδαμῇ κάμνειν τόν γε ἄξιον καὶ μικροῦ νομοθέτην, ἀλλὰ πᾶσαν, τὸ λεγόμενον, φωνὴν ἱέντα, τῷ παλαιῷ νόμῳ ἐπίκουρον γίγνεσθαι, λόγῳ ὡς εἰσὶ θεοί. id eſt, Nequaquam, o hoſpes. ſed ſi fortè fuerit vel exigua perſuadendi ratio circa huiuſmodi, haudquaquam oportet defatigari, præſertim legũ authorem, ſi modò vllius ſit pretii: quin potius, emiſſa, quod dici ſolet, omni voce, veteri legi ſuppetias ferre debet, docens rationibus eſſe deos. Idem in Phædro, τούτου τοι ἕνεκα χρὴ πάντας τοὺς λόγους ἄνω καὶ κάτω μεταστρέφοντα ἐπισκοπεῖν. id eſt, Huius itaque gratia oportet, omnibus rationibus ſurſum deorſum verſatis, diſpicere, &c. Sumptum videtur ab incantamentis, in quibus ſi parum mouent preces, adhibent efficaciores. Id alicubi indicat Plato, tametſi locus in præſentia non ſuccurrit: indicabitur quum occurrerit. Vide num omnem vocem dicat omnem contentionem. Solent enim patroni cauſarum, quum magno ſtudio cauſam agunt, vocẽ intendere. Paulus apoſtolus ad Galatas cap. 4. quum ait, ἤθελον δὲ παρεῖναι πρὸς ὑμᾶς ἄρτι, καὶ ἀλλάξαι τὴν φωνήν μου, tale quiddam ſenſiſſe videtur. Nam qui nũc obiurgat, nunc blãditur: nũc ſe prædicat, nunc ſemet demittit: nũc territat, nũc conſolatur (vtcunque poſtulat eorum vtilitas quos perire nõ vult) veluti doctus incantator, mutat vocem ſuam, vt aliquo pacto perſuadeat.

Magadari. 58

Μαγαδίζειν ſiue μαγαδεύειν dicebantur olim qui bilingues eſſent, eodem ore laudantes ac vituperantes, blandientes & obiurgãtes, pudicè & obſcœnè loquẽtes. De magadide multa diſſerit Athenæus lib. 14, dubitans citharæne genus ſit an fiſtulæ. Quidam eandem putant cum ſambuca, nonnulli & cum pectide. Verum hoc nihil ad prouerbium, quando conſtat organum eſſe δίφωνον, quod ſimul emittit geminam vocem, grauem & acutam, harmonia quæ dicitur διὰ πασῶν. Citatur ex Alexandride hic ſenarius,

Μάγαδιν λαλήσω μικρὸν ἅμα σοι καὶ μέγαν. id eſt,
Magnum ac puſillum proloquar magadin ſimul.

Ait vetuſtum eſſe genus repertum à Lydis. Nomẽ inditum eſt à Thrace quodam cui nomen erat Magdus. Alii putant inuentum eſſe Sapphûs. Pindarus magadin appellat ψαλμὸν ἀντίφθογγον, qualis eſt cantio quum ſimul concinunt viri & pueri impuberes. Hac de re nõnihil attigimus in prouerbio, Ex eodem ore calidum & frigidum efflare.

Chalcenterus. 59

Χαλκέντερος olim dicebatur inſigniter patiens laborum atque indefatigabilis, velut habens ærea inteſtina: qualem fabulæ narrant fuiſſe Talõ cuſtodem inſulæ Cretæ. Hoc cognomen inditum eſt Didymo grãmatico, ob incredibilẽ numerum librorum quos ſcripſiſſe dicitur. Eadem de cauſa Origenes dictus eſt Adamantius. Origenes dictus Adamantius.

Origanum tueri. 60

Ὀρίγανον βλέπειν, dicebantur qui robur & maſculum animum præferebant. Suidas refert hoc carmen ex Ariſtophane, vt conicio, licet metro deprauato,

Παρέξομ' αὐτὸν ἀνδρεῖον τὸ λῆμα, κ' βλέποντα τ' ὀρίγανον. id eſt,

Præbebo meipſum animo virilem ac tuentem origanū.

Sumptū ab acrimonia herbæ, vt reſpondeat illis alibi dictis, Tueri ſinapi aut naſturtium. Quidam cunilam vocat eius generis quod Dioſcorides appellat heracleoticum. Nam eſt aliud genus dictum *ὀνῖτις*: eſt tertium quod panaces Heracleū vocant. ita Dioſcorides lib. 3. Plinius lib. 20. cap. 14. tradit origanum non diſſimile pulegio ſylueſtri.

Thurium lema. 61

λῆμα. *Θούριον λῆμα* dicebant animum intrepidum & ad bellū paratum. Nam *λῆμα* genere neutro Græcis ſonat voluntatem, animum ſiue propoſitum, aut dignitatem & authoritatem. vox dicta eſt à *λῶ* quod eſt volo. Nam *λῆμμα* quod ſcribitur per geminum *μμ*, venit à *λαβῶ* ſiue *λαμβάνω*, eſt argumentū λῆμμα. quod ſumitur ad probationem. Thurion autem dicitur quicquid eſt vehemens ac bellicū. vnde Homerus *θοῦρος ἄρης ἀλεγεινῶ*, id eſt thurium robur, appellat. Quin & ipſe Mars dictus eſt *θοῦρος*, à *θορεῖν*, quod eſt inſilire. Suidas citat ex Ariſtophane. Inuenitur & *θούριος λόγος* pro ſermone diuinitus afflato ac vehementi, quum quis intrepide cum authoritate loquitur.

Nec elephantus ebiberet. 62

Οὐδ' ἂν ἐλέφας ἐκπίοι, id eſt, Nec elephantus quidem ebiberet. De poculo prægrandi: quū elephantus promuſcide immenſam aquarum vim quum libet hauriat. Athenæus libro vndecimo citat ex Epinico,

–ἐλέφαντα ῥυτὸν ἀργύρεον,

Χωροῦντα δύο χοᾶς, ὃν οὐδ' ἂν ἐλέφας ἐκπίοι. id eſt,

Duas choas capientem, vt hunc ne elephas quidem

Ebibere poſſit.

Rhytus. Rhytus autē poculi genus eſt ſpecie cornu, quod videtur eburneum fuiſſe, impoſitum imagini elephanti. Subiicit autē, *οὐδὲ σὺ ἐλέφαντος γὰρ διαφέρεις οὐδὲ σύ*, id eſt, Nam ne tu quidem quicquam differs ab elephanto: vt eſſet quadruplex elephanti mentio. Prouerbium hoc poſterius autē retulimus hoc loco non citato. Porrò choa menſuræ genus eſt. Dicetur in librum inſulſum ac loquacem quem ne patientiſſimus quidē perlegere ſuſtineat.

Κυαθίζειν. 63

Qui poculis indulgebant, *κυαθίζειν* dicebantur, quaſi dicas cyathiſſare: quemadmodum cothonizin, de quo nobis prius dictum eſt. Indicauit & hoc Athenæus. Mihi videtur potius in eos conuenire qui parcè bibunt, nec ſextarios hauriunt, ſed cyathis ſubinde repetitis tamen inebriātur. Solent enim quidam ita proponere, Quiſq; bibet heminā non amplius: & ſæpenumero fit vt paulatim incaleſcente libidine plus bibāt.

Sacer piſcis. 64

Ἱερὸς ἰχθύς, id eſt, Sacer piſcis, dicebatur cui nemo nocebat, ſed ſui iuris erat. Suidas indicat eſſe apud Homerum. Quicquid enim ingens ac præclarum haberi volebant veteres, *ἱερὸν* appellabant: velut apud Homerum *ἱερὸν μένος Ἀλκινόοιο*, id eſt ſacra vis Alcinoi. Per iocum dici poterit in hominem prægrandem & in precio habitum, quum ſit ſtupidus & infans. Meminit & Athenæus.

Φελλίνας. 65

Φελλίνας leuis dicitur, quaſi dicas ſuberinus. nam *φελλὸς* cortex eſt arboris ſemper fluitans, qui Latinis dicitur ſuber. Vnde & *φελλεὺς* dicitur locus aſper ac petricoſus, aptior ad paſcendas capras quam ferendas fruges, quòd terra veluti ſupernatet ſaxis. Vnde & *φελλίζειν* dicitur quod fluitat, nec habet radices. Quin & hodie lingua Britannica commodū hominē minimeq; difficilem *φελλία* vocat. Hanc morum leuitatē Græci vocant *εὐήθειαν*, quæ vox in vicium ſonat. Plato li. De repu. *εὐλογία ἄρα καὶ εὐαρμοστία καὶ εὐσχημοσύνη καὶ εὐρυθμία εὐηθείᾳ ἀκολουθεῖ, οὐχ ἣν ἄνοιαν οὖσαν ὑποκοριζόμενοι καλοῦμεν ὡς εὐήθειαν, ἀλλὰ τὴν ὡς ἀληθῶς εὖ τε καὶ καλῶς τὸ ἦθος κατεσκευασμένην διάνοιαν.* id eſt, Ergo ſermonis probitas, morum compoſitio, decus & concinnitas ſequitur *εὐήθειαν*, non hanc inquam, quam vitio blandientes vocamus eo nomine, quaſi ſit morū bonitas, quum ſit amentia: ſed mentem verè moribus bonis pulchriſq; inſtructā. De his nōnihil attigimus in prouerbio, Subere leuior. De profundo ſulco animi, dictum eſt alias.

Methyſocottabi. 66

Vulgari cōuitio *μεθυσοκότταβοι* dicebātur bene poti, quaſi cottabo temulenti. Cottabus enim poculi genus eſt. Athenæus li. 15. refert ex neſcio quo authore, ex Ariſtphane, ni fallor.

Πόρνην δὲ Σιμαίθαν ἰόντες Μεγαράδε

Νεανίαι κλέπτουσι μεθυσοκότταβοι. id eſt,

Scortum Simæthan, Megaram abegit ac tulit

Furto, iuuentus Cottabis probè vuida.

Ἴσον ἴσῳ. 67

Ἴσον ἴσῳ, id eſt, Par pari dicebant, vbi quid ex æquo moderatum ſignificabant. Sermo ductus à potoribus qui frequenter de æqualitate diſputant, interdum pugnis & enſibus. Sed olim æqualitas erat vt tantundem adderetur aquæ quantum eſſet vini. Athenæus libro 11. ex Ariſtophanis fabula, cui titulus Philonides, citat,

Τοιγαροῦν ἐμοί ποθ' ὁ δεσπότης

Δι' ἀρετὴν τῶν Θηρικλείων ἀπέπεμψεν ἀσπίδα,

Ὑπεραφρίζουσαν, κεραμίδα, κυκλωτήν, ἴσον ἴσῳ κεκραμένην

Προσφέρων ἐδωρεῖτο. id eſt,

Proinde iam nuper meus

In Thericleis mihi virtutis ergò præſtitæ,

Scutum herus pulchrè rotundum, deferens dono dedit,

Spuma inundans, delicatum, temperatum par pari.

Ex Stratone comico citat hoc carmen,

Ἑρμῆς ὃν ἕλκουσ' οἱ μὲν ἐκ προχοιδίου,

Οἱ δ' ἐκ καδίσκου ἴσον ἴσῳ κεκραμένον. id eſt,

Sors quam trahunt alii quidem è prochidio,

Alii ex Cadiſco temperato par pari.

Primus trochaicus eſt imperfectus, & hic legendū arbitror prochoidion: vtrūque vas eſt vinarium: *ἑρμῆς* autem pro ſorte ponitur quæ prima ducitur, vt alias docuimus. Idē eodem libro refert ex Hermippo, *–ἀπνευστὶ*

Ὡς αὐτὸς ἔσπασ' ἴσον ἴσῳ κεκραμένον. id eſt,

Quem ſpiritu vno exhauſeram,

Suauiſſime, contemperatum par pari.

Alibi retulimus Par pari: verum non eſt idem prouerbium. Illud de penſatione dicitur: hoc de mixtura æquali, Velut, vtinam natura vitam hominum miſcuiſſet *ἴσον ἴσῳ*, nunc nimio plus eſt mali quàm boni. Hæc autem verba *ἴσον ἴσῳ* ponuntur velut abſolutè præter rationem conſtructionis, quēadmodum dicimus *δέχομαι*.

Recto pectore. 68

Ammianus Marcellinus li. 17. His literis diu libratis, recto pectore, quod dicitur, conſiderateque reſponſum eſt. Recto pectore dictum eſt pro eo quod erat ingenue citráque diſſimulationē, vt veritatis ſimplex eſt oratio. Qui probant quod probandum eſt, damnant quod damnandum eſt, recto pectore loquūtur. Qui nihil non probant, aut nihil non damnant, non agunt recto pectore.

Cothoniſare. 69

Κωθωνίζειν ſiue *κωθωνίζεσθαι* dicebantur qui largius biberent & potationē largiorē *κωθωνισμὸν* appellabant. Eam Mneſitheus medicus apud Athenæū li. 11. putat conducere valetudini corporū: Plato corrigēdis moribus: Seneca ingenio. Excludunt tamen ebrietatem, nec id niſi raro fieri ſinunt. *Ἀκροκώθωνες*, ſiue (vt ſcripſit quiſquis collegit etymologicō) *ἀκρακώθωνες*, dicti qui meracius biberent: quos Heſychius putat dictos *ἀκροθώρακας*. Aſcripſit enim *μέθυσοι*. Verum ex Plutarcho in Sympoſiacis, & Ariſtotele in Problematibus, apparet *ἀκροθώρακας* dici qui nondum prorſus ebrii ſunt toto corpore rigato, ſed pectore ſummo duntaxat. Indicat & Iulius Pollux lib. 6. ex authore Hyperide: & Athenæus citans eundem in oratione contra Demoſthenem. *Ἐπικωθωνίζειν* pro intemperantius bibere refert Pollux ex authore Critia. Cothon autē poculi genus eſt, de quo nonnihil alias attigimus. Ἀκροκώθωνες. Ἀκροθώρακες.

Τρυγόβιοι. 70

Homines ſordidos ac parcos olim popularis iocus *τρυγοβίους* appellabat, quaſi fæce victitantes. Qui ſplēdidiores ſunt, vbi ventum eſt ad fæcem, aperiunt aliud vas. At ego noui diuites qui fæcem nouem annorum apponerent in menſa liberis & amicis non vulgaribus. Quidam adeo natura miſer,

ſunt, vt non patiantur bibi vinum niſi poſteaquam vel acuit vel euapuit. Adagium indicauit Pollux libro ſexto, capite quarto. Euſtathius oſtendit perparcos φειδωλοὺς dici, quòd auxii ciminque gemitu viuant. Ridetur apud Aulum Gellium libro vndecimo capite ſeptimo, qui de nimiũ frugali quodam dixerit, Hic eques Romanus apludã edit & floces bibit. Priſci ruſtici frumenti furfurem appellabant apludam: flocem, vini fœcem è vinaceis expreſſam, quẽadmodum fraces ex oleis.

Loquax talpa. 71

Homo nullius iudicii ſed tamen impendio verboſus, loquax talpa dictus eſt populari conuicio. Quod primùm dictũ eſt in Iulianum Capellã, poſteaquam venerat in publicum odium. nam talpæ noſtri, vt exter ſunt, ita ſunt æquè muti. Idem dictus eſt πίθηκος ἐν πορφύρᾳ, id eſt ſimia purpurata, cuius alibi meminimus. Refert Ammianus libro 17.

Non contis aut ramulis. 72

Idem libro eodem de Antonio quodam ad honorem mẽſæ regalis apud Perſas euecto, & ad ius ferendæ ſententiæ admiſſo, Nõ contis, inquit, aut ramulis, vt aiunt, id eſt, non flexiloquis ambagibus vel obſcuris, ſed velificatione plena in rempublicam ferebatur, eoque incitans regem. Quanquam pro ramulo, legendum arbitror remulo. nam contis & remis impellunt nauim qui ventos habent aduerſos. Pars eſt magis adagii quod alibi recenſuimus Velis remiſque, quàm nouum adagium.

Ammiani locus.

Extra calcem. 73

Idem lib. 12. Ne igitur extra calcem, quod dicitur, ſermo decurrens lecturo faſtidium ferat, ad explicanda proſpecta reuertamur. Quanquam arbitror ſcripturam vitiatam, legẽdum autem eſſe extra callem, pro extra viam. quod alibi nobis dictum eſt: vbi quis digreditur à re propoſita.

Ammiani locus.

Ex perpendiculo. 74

Idem libro eodem, ex perpendiculo dixit, pro eo quod erat, exacto iudicio. Palatinas, inquit, dignitates velut ex quodam tribuens perpendiculo: & ſub eo nemo celſum aliquid acturus, in regiam repentinus adhibitus eſt vel incognitus. Ad hanc formã & illa pertinent, quæ cum alibi frequẽter, tũ apud Gelliũ ſunt libro ſecundo, capite primo, Ad amuſſim exigere, & Librili perpendere, & Ad æquilibriũ æſtimare. Et apud Plinium lib. 36 cap. 15, ad regulam ac libellam exigere. Præterea Digitis metiri, Trutina penſare, Ad vnguẽ facere, aliàque, quorum nonnulla ſuis locis indicauimus: quæ omnia plus habent veneris ſi ad res animi transferãtur. Sumpta metaphora à perpendiculo fabrorũ, quo explorant vel æqualitatem ſoli, vel parietis rectitudinem. Amuſſis eſt penſilis, in imo plumbũ habens affixũ additur in medio regulæ quæ conſtat duobus gnomonibus: hac explorant æqualitatẽ ſoli. M. Tullius in Verrem actione tertia, Tu Verres hic quod moliare nihil habes, niſi fortè vis ad perpendiculum columnas exigere. Dicunt ei ferè nullam eſſe columnam quæ ad perpendiculum eſſe poſſit. Nam hercle, inquit, ſic agamus, columnæ ad perpendiculum exigantur, &c.

Ad regulam ac libellam exigere.

Amuſſis.

Acolo non fico, &c. 75

Αὐτῷ τὰ χείλη σύκῳ κυβῶν, id eſt, Acolo non ficui immergere labra. Suidas indicat dictum vbi promitteretur proſpera valetudo: aut ſignificaretur rebus fortiter vtendum. Nam ἀκόλους Græci vocant minutas offulas interdum & fragmẽta panis, παρὰ τὸ μὴ κολλᾶσθαι, id eſt, quòd non cohæreant. Heſychius indicat ἀκόλους veſcentes reddere bilis expertes ac placidos, quũ ficus incendat ſanguinẽ. Vidimus Italos, ſiquãdo bilem vellent eximere, dies aliquot nihil ſumere præter offulas pauculas ex aqua cum paululo butyri recentis decocta. Quidam addunt herbarum ac radicũ pauxillum. Prouerbium hortatur ad victum tenuem.

Πεντάπλοα. 76

Athenæus lib. 11, commemorat poculi genus quod olim πεντάπλοον dicebatur, quod in publicis ludis adhibebatur. Ephebi quidam curſu contendebant Athenas. currebant autẽ geſtantes viteum ramum onuſtũ fructu, qui dicebatur ὄσχος. Initium curſus erat à templo Bacchi vſque ad templum Palladis cui cognomen σκιράς. Victor in eo certamine capiebat calicem dictum πεντάπλοον, atque is tripudiabat in chorea. Nomen inditum calici, quòd in eo quinque rerum ſpecies eſſent cõmixtæ, vinum, mel, caſeus, farina & paululum olei. Accommodari poterit ad orationem ex variis argumẽtis conſarcinatã. Simile quoddam vas erat fictile, quod Græci κέρνος appellant, Baccho ſacrum. in eo plures erãt rerum ſpecies, ſed diſtinctæ cyathulis inter ſe connexis. Athenæus nominatim recenſet circiter ſedecim. Vt igitur farraginem dicimus rem variam atque ex diuerſis generibus conflatam, ita poterimus vel πεντάπλοον, vel κέρνος dicere. De copiæ Cornu dictum eſt aliàs. Nec his diſſimile eſt quòd ſatyram dixere priſci, quo de ſuo dicetur loco.

Κέρνος.

Farrago.

More Carico. 77

Σχῆμα καρικόν, id eſt, figura ſiue modo Carico, fieri dicebatur quod ſordide incompoſitéque fiebat, præſertim in rebus obſcœnis. quod tamen ad alia transferri poteſt, velut ad mores indecoros atque inciuiles, ad orationem inconditam. Legimus & πάλιν καρικῷ, id eſt, nane Carica.

Μυσκαρφί. 78

Μυσκαρφὶ dicebantur agere qui durè ac ſicce viuerent. Vox ficta videtur à mure & palea, quòd mus in re puſilla vehementer laboret. niſi malumus dictũ à μύειν quod eſt ſicco, & μύσας præfocatio, quaſi ſiquis feſtuca præfocetur. Nam Heſychius indicat ſic hanc vocem pronunciandam, vt dicitur μυσκαρφί: vſurpatam autem à Cratino in fabula cui titulus Horæ. Alii virum quempiam μυσκάρφον dictum exiſtimant, qui ex ſe quidem nihil venuſtiorum dicteriorum adferre poterat, ſed tamen libenter aliorum dictis arridebat. & huius nominis mentionem factam apud Apollophanem Comicum. Torquebitur igitur in hominem parcum ac ſordidum, aut in frigide iocoſum.

Μύτης. 79

Impendio tacitus aut in Venerẽ ſolutior dicebatur μύτης, quaſi dicas mutitor: à μυ mutorum ſyllaba. de quo nobis aliàs dictum eſt. Eſt huius nominis piſcis fœmina, quæ ſine mare nõ paſcitur. hinc & in libidinoſos aut ſupra modũ vxorios rectius autem in viroſas fœminas. Author Heſychius.

Qui inſpuerit in cauernam formicarum, &c. 80

Idem indicat vulgari ſermone fuiſſe iactatum, ὡς ὁ πτύσας εἰς μυρμηκιάν, οἰδεῖ τὰ χείλη. id eſt, Quòd qui inſpuerit in agmen formicarum, huic intumeſcãt labra. Hoc ſeu vere ſit, vt ex halitus repercuſſu virus aliquod afficiat cõſpuẽtis os: ſeu temere creditum: torqueri poterit in eos qui multitudinem imbecillium quidem, ſed tamen numeroſam & concordem prouocant. Heſychius authorem citat Dinolochum. is fuit Comœdiarum ſcriptor, Epicharmi filius.

Nemo ſibi naſcitur. 81

Hæc ſententia Platonis ſic eſt ab eruditis omnibus celebrata, vt optimo iure poſſit inter prouerbia recẽſeri. eam primus Plato prodidit in epiſtola quam ſcripſit ad Archytam, Ἀλλὰ χρὴ καὶ ἐκεῖνο ἐνθυμεῖσθαι, ὅτι ἕκαστος ἡμῶν οὐχ αὑτῷ μόνον γέγονεν, ἀλλὰ τῆς γενέσεως ἡμῶν τὸ μέν τι ἡ πατρὶς μερίζεται, τὸ δέ τι οἱ γεννήσαντες, τὸ δὲ οἱ λοιποὶ φίλοι. πολλὰ δὲ καὶ τοῖς καιροῖς δίδοται τοῖς τὸν βίον ἡμῶν καταλαμβάνουσι, id eſt, Quin & illud tibi cõſiderandum eſt, quòd quiſque noſtrum non ſibi tantum natus eſt, ſed ortus noſtri partem ſibi vendicat patria, partẽ parentes, partem amici cæteri. Multa verò dantur & occaſionibus quæ incidunt in vitam noſtram. Adducit hunc locum M. Tullius libro de Officiis primo: Sed quoniam, inquit, vt præclare ſcriptum eſt à Platone, nõ nobis ſolum nati ſumus ortuſque noſtri partem patria vendicat, partem parẽtes, partem amici. Quam ſententiam quum dilucide, commode & elegãter verterit Cicero, miror quare Seneca dicere maluit, Nemo ſibi contigit. Nam videtur exprimere voluiſſe illud γέγονε. ſic enim ſcribit ad Lucilium libro 5, epiſtola 31, Vis ſcire quid ſit quod faciat homines auidos futuri? Nemo ſibi contigit. Videtur enim hoc imputare parentibus, quòd non ſtatim expetimus optima. Subiicit enim, Optauerunt itaque tibi alia parentes tui: ſed ego contrà, omnium tibi eorũ contemptum opto quorum illi copiã. Vota illorum multos cõpilãt, vt te locupletent. Idem ſtudii fuiſſe videtur Quintiliano, vt omnia ſecus diceret quàm dixerat Cicero: quare ſit vt non raro dicat inelegantius atque etiam obſcurius.

Piræus non fert vaſa inania. 82

Iulius Pollux lib. 6. cap. 6, refert hoc ex Ariſtotele τῶν πο-

ριᾶ μὴ κενὰ ἀγγεῖα ὄχει, id eſt, Piræum non vehere vaſa inania. Piræus portus erat Atticæ: huc appellebant vaſa mercibus onuſta. Eodem conueniebant adoleſcentes cõuiuium acturi. Indicat hoc Antipho in Eunucho Terentiana, Aliquot adoleſcentuli coimus in Piræo in hunc diem, vt de ſymbolis eſſemus. Eſt eiuſdem nominis portus Corinthiacus, vbi conſentaneum eſt maiorem fuiſſe luxum. Hinc ductum ſcomma in eos qui gaudent ſemper cibo potúque diſtendi. Expende num apud Pollucem legendum πειραιᾶ, vt ad hominem referatur. quando Stephanus indicat, locum & hominẽ qui prius Piræus dicebatur, poſtea dictum πειραιᾶ.

Cradophagus. 83

Ruſticum & ſordidum veteres κραδοφάγον per iocum appellabant, quaſi κραδαοφάγον. nam κράδαι vocant arboris fici folia. Iidem dicebantur βαλανοφάγοι, quaſi priſco more glandibus viuentes.

Sapiens diuinat. 84

Donatus in Hecyram indicat prouerbium eſſe, diuinare ſapientem: quòd ex coniecturis prudenter collatis colligit verum, nõ ſolum de præteritis, verumetiam de futuris. quãquã in fabula quidem Laches diuinans tota errat via. Cuius tamen coniecturã approbans Phidippus ait, Planè hic diuinat. nã id eſt. Reliqua pete ex prouerbio, Qui bene conijciet.

Ἰαμβίζειν. 85

Ἰαμβίζειν priſci dixerũt pro conuitiari ac maledicere, voce ducta ab Iambe fœmina inſignite maledica. Probabilius eſt ab iambo pede ductum, qui conuitiis repertus eſt, impetum ferientis atque impetentis exprimens. In quo congruit & illud, quòd à breui orſus deſinit in longam, quemadmodũ iniuria ex leuioribus initiis exit in grauem tragœdiã. quod indicauit & Homerus, Ἥ τ' ὀλίγη μὲν πρῶτα, id eſt, Quæ primùm exigua eſt. Vnde & hominem ad conuiciandum propenſum ἰάμβολον appellant. Huiuſmodi fermè Suidas & Heſychius.

Teſtaceum flagellum. 86

Κεραμεικὴ μάστιξ, id eſt, Teſtaceum flagellum, dicebatur oſtraciſmus. de quo nobis abunde dictum eſt in prouerbio Oſtraci conuerſio. Flagellũ autem vocabant, quòd hoc exigerentur in exilium: teſtaceum, quòd teſtulis ſolerent ea ferri ſuffragia.

Arietis miniſterium. 87

Κριοῦ ὑπουργία, Arietis miniſterium, Suidas & Zenodotus ſic referunt, quaſi dici ſolitum de officio in ingratos collocato. Siquidem aries cornibus ferit paſcentem. Heſychius ita refert, quaſi congruat in eos qui ſpe cuiuſuis præmioli inſeruiunt indignis. Quum pueros inuitamus ad miniſteriũ, pollicemur aliquid, puta talos aut nuces. Indè in apologo quopiam opinor dixit Aries, inunge, dabo tibi talos. Addita ſtel lula in editione Aldina indicat καπλευρὸν eſſe verbũ ſubdititium. opinor legendum καταλειφὸν ab ἀλείφω. Huius obiter mentionem fecimus in prouerbio, Aries nutricationis præmium. Eſt aliud in ingratos prouerbium quod ſuperius à nobis relatum eſt,

> Ἀντ' εὐεργεσίας Ἀγαμέμνονα δῆσαν Ἀχαιοί. id eſt,
> Pro benefactis vinxerunt Agamemnona Graii.

Reperi citatum citra authoris titulum. Interim in ſcholiis Græcanicis inueni, in porticu Stoæ, quæ varia dicebatur & regis, complures fuiſſe Mercurii ſtatuas, partim à plebeiis, partim à principibus poſitas: vna erat ex his, quæ carmẽ hoc inſculptum habebat antiquis literis. Hinc venit in prouerbium. Hoc quicquid eſt, ſuo loco erat addendum: ſed iam ea charta exierat manus meas.

In tuum ipſius caput. 88

Quoties in authorem mali malum retorquetur aut recidit, Græci dicunt εἰς τὴν αὐτοῦ κεφαλήν. Demoſthenes in oratione περὶ παραπρεσβείας, Οὐ τοίνυν ταῦτα πάντα νῦν εἶπε καὶ κατεψεύσατο, ἃ ταῦτ' εἰς κεφαλὴν ὑμῖν αὐτοῦ δεῖ τρέψαι, id eſt, Hæc igitur optabat iſte patriæque imprecabatur, quæ nunc vos oportet in ipſius caput vertere. Ita Cteſippus in Euthydemo Platonis, Εἰ μὴ ἀγροικότερον ἦν εἰπεῖν, εἶπον ἂν σοι εἰς κεφαλήν. id eſt, Niſi dictu ruſticius eſſet, dicerem, tibi in caput. Nam ſophiſta collegerat eos procurare interitum adoleſcẽtis, qui vellent eum doctum euadere, quum nõdum eſſet doctus, nã perit quod deſinit eſſe quod erat, & incipit eſſe quod non erat. Ita Maro,

> —quod dii prius omen in ipſum Conuertant.

Apud Ariſtophanem in Pluto Penia ratiocinatur, ſi omnes homines diteſcerent, fore vt Chremylus ipſe cogeretur arare, fodere, reliquoſque labores exhaurire: vt iam afflictior viueret diues quam antehac vixerat pauper. Chremylus autẽ, memor laborum quos in paupertate pertulerat, abominatur hoc verbum, & in Peniæ caput reprecatur, dicens, ἐς κεφαλήν σοι, id eſt, in caput tibi: vt ſubaudias, recidat. Cælius ad M. Ciceronem, libro octauo. At Domitius, quum manus ad os oppoſuiſſet ad I X Calend. Iun. ſubroſtrani (quod illorum capiti ſit) diſſiparant periiſſe.

Iracundior Adria. 89

Qui moribus parum eſt commodis, & irritabili ingenio, Adriæ comparatur prouerbio. Ita Flacci amica, quicum fecerat diuortium,

> Tu leuior cortice, & improbo
> Iracundior Adria.

Ipſe fatetur ſe ſubiracundo fuiſſe ingenio,

> Iraſci celerem, at ſic vt placabilis eſſem.

Item in ſatyra cuius initium, Iamdudum auſculto. Æſchines in Demoſthenem, dicit eum moribus fuiſſe adeò aſperis & incõſtantibus, vt cum Adria facilius ſit habere commerciũ quàm cum illo: non quòd illud mare ſit cæteris ſæuius (imò vix aliud mitius) ſed ita viſum eſt Italis. qui ſi nauigaſſent mare Britannicum aut Danicum, faterentur Adriam indignum eſſe maris vocabulo.

Bos marinus. 90

Βοῦς θαλάσσιος, id eſt, Bos maritimus, de magnis, inſulſis & ad nihil vtilibus: quales ſunt phocæ, tantum paſcentes, nec operi, nec eſui vtiles, contra quam boues terreſtres. Refertur à Suida. Suſpicor autem legendũ βοῦς ἐν αὐλῇ, vt ſit idem quod mox ſequitur βοῦς ἐν αὐλίῳ κάθῃ, id eſt, bos in ſtabulo ſedes. Sic enim refertur in collectaneis Tarrhæi ac Didymi. Eſtque hemiſtichium iambici trimetri.

Bos in ſtabulo. 91

Βοῦς ἐν αὐλίῳ, id eſt, Bos in ſtabulo, dicebatur inutilis & in otio vitã agens. Heſychius indicat à Cratino dictum in fabula cui titulus Deliades. quanquã huius alibi meminimus.

Canis ad cibum. 92

Κύων ἐπὶ σῖτον, id eſt, Canis ad cibũ. De iis qui in ſuũ properant exitiũ. Qui canẽ volũt occidere, cibo oſtẽſo alliciũt. Heſychius indicat hoc eſſe ſimile illis, βοῦς ἐπὶ σφαγήν, ὗς ἐπὶ δεσμά, id eſt, Bos ad mactationem, &, Sus in vincula.

Bos in quadra argentea. 93

Βοῦς ἐπὶ πίνακος ἀργυροῦ, id eſt, Bos in quadra argentea. In eos qui perſonam ſuſtinent officium aliquod egregium pollicentem, nec vlli tamen ſunt vſui, niſi ad voluptatem aut faſtum. Simillimũ eſt illi quod alibi retulimus, Bos ſeptimus. Olim apponebantur bellaria, ſic efficta vt nouæ lunæ cornua præ ſe ferrent: quòd luna naſcẽs ac deſinens cornuta videatur. Quin & lunæ dicebãtur huiuſmodi bellaria. Qua de re Suidas citat epigramma non inelegans,

> Πῶς βοῦς ὑπάρχων αὔλακας γῆς οὐ τέμνεις,
> Ἀλλ' ὡς παροινος ἀγρότης κατακλίνῃ;
> Πῶς οὐχὶ καὶ σὺ ποιμνίαις νομὰς ἀποτρέχεις,
> Ἀλλ' ἀργυρῷ εἰκόνι ἕστηκας τράπεζι;
> Ἔστω τὴν σὴν ἐξελέγχων ἀργίαν. id eſt,
> Qui nam fit vt bos quum ſies, aruum haud ares,
> Sed ebrii in morem recumbis ruſtici?
> Quin hirce tu quoque curris hinc in paſcua,
> Sed potius hic imago ſtas argentea?
> Hic ſto tuam redarguens inertiam.

Meminit huius bouis Iulius Pollux lib. 6 cap. 11, demonſtrãs hoc cibi genus inferri ſolere Apollini, Dianæ, Hecatæ, & Lunæ. Finguntur & hodie variæ animãtium ſpecies in bellariis. Huic non diſſimile eſt quod Galli vocant regem chartarũ, qui titulo verius quàm opibus rex eſt.

Accepta candela. 94

Diphilus Apud Athenæum libro 15, in fabula cui titulus Ἄγροικα, Ἅψαντες λύχνον λυχνεῖον ἐζητοῦμεν, id eſt, Arrepta cãdela, candelabrum quærebamus. Quum res improuide geritur. oportuit enim candelabrum eſſe paratum antequam candelam attingeres.

Vacuam inhabitare domum. 95

Κενὸν ἐγκατοικεῖν δόμον, id eſt, Vacuam habitare domum, dicuntur qui ſpeciem rei magnificam oſtentāt, quum ipſo bono vacui ſint. Plato trimetrum citat, haud dubium quin vulgo iactatum, quandoquidem authoris nomen tacet, Καὶ ἄσκει ὁπόθεν δόξεις φρονεῖν, ἄλλοις τὰ κομψὰ ταῦτα ἀφεὶς εἴτε ληρήματα χρὴ φάναι εἶναι, εἴτε φλυαρίας· Ἐξ ὧν κενοῖσιν ἐγκατοικήσεις δόμοις· ζηλῶν οὐκ ἐλέγχοντας ἄνδρας τὰ μικρὰ ταῦτα, ἀλλ' οἷς ἐστὶ καὶ βίος, καὶ δόξα, καὶ ἄλλα πολλὰ ἀγαθά. id eſt, Eáque exerce vndecunque videberis ſapere, omiſſis iſtis ad oſtentationem facientibus: ſiue deliramenta ea vocari decet, ſiue nugas:

Ex quibus inanes incoles tandem domos:

neque magnifacias viros qui hæc minuta redarguūt, ſed illos potius quibus adeſt res familiaris, & honeſta fama, aliáq; multa bona. De vacuo gratiarum ſcrinio diximus aliás.

Στηνιῶσαι. 96

Στηνιῶσαι eſt alterum aſperis conuitiis inceſſere. Athenis erat feſtum quoddam, in quo ius erat dicteriis & conuitiis in alios ludere. Vnde στηνιῶσαι dici cœperunt qui liberius in quempiam debacchabantur. Feſto nomen erat στήνια. στηνὸν enim propriè dicitur quod aſperum auribúſque moleſtum eſt. Ita Heſychius & Etymologus. Simile illi, De plauſtro loqui.

A ſexaginta viris venio. 79

Athenienſes mirè delectabātur iis qui riſum dictis aut factis mouere norūt, adeò vt ad hoc in Diomeo aut Heracleo ſexaginta conuenirent, qui in ciuitate nominabantur ſexaginta viri (quemadmodum nos dicimus duumviros, triumuiros & decemuiros, magiſtratum ſignificantes) vt ſiquid ridicule dictum eſſet, vulgò ita loquerentur, οἱ ἑξήκοντα τοῦτο εἶπον, id eſt, Sexaginta viri hoc dixerunt. aut, ἀπὸ τῶν ἑξήκοντα ἔρχομαι, id eſt, à ſexaginta viris venio. Refert Athenæus lib. 14. Erat Athenis tribus quæ dicebatur Διομεῶν, à Diomo quodam Colytti filio: vnde Διομεῖον, vt ex Heſychio licet coniicere. Poterit per ironiam dici in dictum illepidum & agreſte, Dictū ſexaginta viris dignū: Aut in ſtultè dicacem, Hic nobis venit à ſexaginta viris.

Capite geſtare. 98

Quos tenere amamus, capite geſtare dicimur. Plato lib. de rep. 10, Καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ σοφίᾳ οὕτω σφόδρα φιλοῦνται, ὥστε μονονουχὶ ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς περιφέρουσιν αὐτοὺς οἱ ἑταῖροι, id eſt, Et huius ſapiētiæ gratia tā vehemēter amātur, vt amici tantūnon eos in capitibus circūferant. Tranſlatū apparet à matribus ac nutricibus, quæ infantulos cunis impoſitos, capite portant. Simili figura Cicero dixit Oculis ferre, pro vehementer amare: & In ſinū ferimus, quos ſingulari affectu proſequimur. Oculis ferre, vel in ſinu.

Demiſſis auriculis. 99

Qui deiecto ſunt animo, auriculas ſuper humeros habere dicūtur. Ita Plato lib. de rep. 10, τὰ ὦτα ἐπὶ τῶν ὤμων ἔχοντες, id eſt, Auriculas ſuper humeros habētes, hoc eſt, animis deiectis & ægris. Sumptum eſt à iumētis, quæ ſic aurium motu teſtantur affectum animi, quemadmodū homines fronte & oculis. Nā vni homini (vt ait Plinius lib. 11) natura auriculas dedit immobiles. In iumentis autē & quadrupedibus ferè omnibus auſcultantibus ſunt erectæ, feſſis marcidæ, nutantes pauidis, ſubrectæ furentibus, reſolutæ ægris. Inde eſt illud Flacci,

Demitto auriculas, vt iniquæ mentis aſellus,
Quum grauius dorſo ſubiit onus.

Quin & hodie vulgò, qui ſpe ſua fruſtrantur, dicuntur auriculas demittere, & auriculas habere pendulas.

Ἀγαθοδαιμονισταί. 100

Agathodæmoniſtæ dicebantur olim qui parce biberent. Tantùm Heſychius, author ex re nomen habens: niſi fortè hoc operis quod habemus, epitome eſt eius quod ille ſcripſit. Proditum eſt Socratem nunquam de primo cratere bibere ſolitum, ſed ſecundo ſeruare ſitim. Tertium autem craterem, ἀγαθοῦ δαίμονος appellabant, quemadmodum alibi declaratum. Itaque qui ſitim ſeruabant tertio crateri, ἀγαθοδαιμονίζειν dicebantur. Itali raro bibunt in cōuiuio, nec niſi ſaburrato, vt Plautino verbo vtar, ſtomacho. Nos potu auſpicamur conuiuium, & potu claudimus, fruſtra reclamantibus medicis.

CHILIADIS QVARTAE CENTVRIA VII.

In frigidum furnum panes immittere. 1

EPI ψυχρὸν ἰπνὸν τοὺς ἄρτους ἐπιβάλλειν, id eſt, In frigidum furnū immittere panes, dicuntur & hodie, qui docent indocilem, qui monēt auerſum, aut qui alioqui ſumūt inanem operam. Refertur apud Herodotū lib. 5. cui titulus Terpſichore: Conſultis manibus Meliſſa apparens, negauit ſe indicaturam vbi reconditum eſſet depoſitum, quum ipſa algeret nuda. Nihil enim ſibi profuiſſe veſtes quibuſcum fuerat ſepulta, quòd non eſſent exuſtæ. Aſtruxit fidem ſuis dictis hoc indicio, ὅτι εἰς ψυχρὸν τὸν ἰπνὸν Περίανδρος τοὺς ἄρτους ἐπέβαλε, id eſt, quòd in furnum, quum frigeret, Periander ingeſſiſſet panes. Hoc ænigma ſolus Periander renunciatum intellexit: ſibi conſcius, quòd cum exanimi coierat. Hoc ad prouerbii ſenſum opinor eſſe ſatis, quo nobis licet caſtius ac verecundius vti.

Mercurio dextro. 2

Heſychius indicat veteres in iactu quodam ſolere ominis gratia præfari Mercurium, quemadmodum in conuiuiis, ἀγαθοῦ δαίμονος, καὶ Διὸς σωτῆρος. de quibus ſuo dictum eſt loco. Idem indicat, in ſortibus ducendis primam ſortem dici ſolere Mercurium. Per iocum vſurpare licebit vbi quid aggredimur noui. Qui de ſumma periclitantur, dicuntur omnem iacere aleam: qui primùm tentant aliquid, dici poſſunt Mercuriū ducere. Iulius Pollux lib. 6. cap. 9, indicat in κρεανομίᾳ, id eſt, carnium partitione, primam carnium portionem, ἑρμοῦ κλῆρον, id eſt, Mercurii ſortem, appellari ſolere.

Ne Mercurio quidem credere. 3

Strabonis locus. Strabo li. 2. de narratione parum probabili, ἣν οὐδ' ἂν τῷ ἑρμῇ πιστεύσαι τις λέγοντι. id eſt, quam ne Mercurio quidem credat aliquis narranti. Tametſi locus mendoſus eſt, vt ſunt pleraq; in hac prima æditione. οὐδ' ſine controuerſia legendum eſt. Proprie conueniet in eos qui longinquis peregrinationibus circumacti, narrare ſolent prodigioſa. At viatorū deus habebatur Mercurius.

Mercuriale. 4

Ἑρμαῖον Græci vocabant lucrum præter expectationem oblatum, à primitiis quas olim in viis ponebant Mercurio: iis viatores veſcebantur. Alii malūt ductum ab aceruis lapidū, quos in itineribus ambiguis Mercurio ſacros ponebāt. quorum meminerunt & Hebræorum prouerbia: Sicut qui mittit lapidem in aceruum Mercurii, ita qui tribuit inſipiēti honorem. quanquam hic varie tranſlatus eſt Græcis. Quidā ita ſunt interpretati, ὃς ἀποδεσμεύει λίθον ἐν σφενδόνῃ, ὅμοιός ἐστι τῷ διδόντι ἄφρονι δόξαν. id eſt, Qui religat lapidē in funda, ſimilis eſt tribuenti ſtulto gloriam. Alii pro hermæo verterūt πολυανδρεῖον, qui locus eſt multorum ſepulturæ deſtinatus. & lapidem accipiunt nō quoduis ſaxum, ſed gemmam. Nec multum inter ſe diſcrepāt qui verterūt polyandrium, & qui hermæum. Nam & ſepulchra plebeiorum habebant congeriem lapidum. vnde illud Maronis,

Monte ſub hoc lapidum tegitur Balliſta ſepultus.

In locum ſordidum ac funeſtum ſtulte mittas gemmā. non enim ornat locum, ſed ſordidatur à loco. In hermæum verò ſi mittas quemuis lapidem, nihil eſt gratiæ (nec enim extat in turba lapidum, ſingulorum officium) ſi gemmam, multo ſtultior es. Sed illorum eſt argutiſſima ſententia qui verterūt fundam. Non enim tantum perit officium tuum, ſed in tuū malum reſilit, veluti ſi ſtulto lapidem innectas fundæ, dediſti quo te feriat. Verum hæc non ſunt proprie huius inſtituti. Suidas citat hæc abſque nomenclatura, Οὐ κατὰ τοὺς ἄλλους ἀγαπήσας τὸ ἑρμαῖον· οὐδὲ οἰηθεὶς ἄρα μηδὲν ἀδικεῖν εἰ ἑκὼν παρ' ἑκόντος ὁτιοῦν ἐπιδέξαιτο. id eſt, Non iuxta cæterorum morē, captus amore lucri, nec arbitratus ſe nihil peccare ſi volens à

volente quiduis mercatus eſſet. Idem refert hanc ſententiam tacito item authoris nomine, ἕρμαιον ἐστὶ τῶν κακῶν ὅστις ἐπιεικής, id eſt, Lucrum eſt improborum, quiſquis eſt humanus ac modeſtus. Bonorum enim lenitas, inuitat malorū audaciam. Refert & illud ex Damaſceno, vt apparet, Καὶ ἐδόκει ἑρμαίῳ ἐντετυχηκέναι ὁ ἐμοὶ ἐντυχών, id eſt, Videbatur ſibi in hermæum incidiſſe quiſquis in me inciderat. Recreat enim viatorem, vbi dubius de via reperit aceruū Mercurii. Idem aceruus dicitur λόφος ἑρμαῖος, id eſt, tumulus ſiue collis Mercurialis. Philoſtratus in ſophiſtis Hermæum appellat theſaurum in ædificio repertum, & alias pro inſigni lucro fortè obiecto vſurpat.

Filum neuiſti, & acu opus eſt. 5

Prouerbii faciē habet verſiculus, vt apparet anapæſticus: quem Iulius Pollux libro decimo refert ex Hermippi fatis,

Ῥάμμα ἐπικλώσας, προσδεῖ καὶ ῥαφίδος. id eſt,

Filum ductum eſt, opus eſt & acu.

Quum ſignificamus non ſatis eſſe cœpiſſe, niſi pari induſtria perficias. Didiciſti artem, ſupereſt exercitatio. Didiciſti grammaticam, reſtat dialectica. Didiciſti ſacras literas, reſtat bona vita.

Caluus quum ſis, &c. 6

Gregorius theologus in epiſtola quadam ad Euſtochium ſophiſtam, quem laceſſiuerat, Καὶ μηδὲ τὸ ἀπὸ τῆς παροιμίας τῆς ἰδιωτικῆς ἐπαιδεύθην, φαλακρὸς ὢν κριῷ μὴ συρράξαι ἀντιπρόσωπος, μηδὲ τὰ σφηκιὰ κατ᾽ ἐμαυτοῦ, γλῶτταν πρὸς τὸ κακῶς λέγειν ἐπιτηδειοτέραν, id eſt, Ac non ſaltē à prouerbio plebeio didicerim, quum ſim caluus, non obuerſa fronte obnuere arieti, neque veſparum nidum in me prouocare, nimirum linguam ad maledicendum quàm ad benedicendum propriorem. De non irritandis crabronibus dictum eſt aliás.

Argenteus puteus. 7

Φρέαρ ἀργυροῦν, id eſt, Argenteus puteus. Athenæus libro vndecimo, indicat olim ingens poculum dici ſolitum puteū argenteum: nam cyathi puſilli erant. Sunt & hodie qui delectātur è profundis poculis haurire, atque, vt inquit ille, proluere labra, habentes in ore prouerbium, Multa aqua ori admota probe macerari barbam. locus eſt à tonſoribus, qui raſuri, prius calida macerant barbam.

Malo aſino vehitur. 8

Quibus res ſunt parum ſecundæ, mala aſella vehi dicuntur, ἐπ᾽ ὄνου πονηροῦ ὀχεῖσθαι. Suidas ceu prouerbiale refert in dictione πονηρός. Fœlices enim eximiis equis inſidere gaudēt quo celerius perueniant eo quò volūt. Nec inſcite iacietur in hominem parum fœliciter coniugatum.

Allium in retibus. 9

Σκόροδον ἐν δικτύοις, id eſt, Alliū in retibus, de ſordido cōmeatu dicebatur. hinc natum, quòd Attici, quoties nauigationem aut expeditionem adornabant, commercabantur allia, eàque retibus impoſita ſecum ferebant. Item in obſidionibus vrbium, in precio erat allium, vnde illud citra nomenclaturam apud Suidam, ἀπόλλυμαι τὰ σκόροδα πολιορκούμενος, id eſt, Perdo allia in obſidione. Thraces præcipuè delectantur alliis, vtpote calidis, quum regionem inhabitent frigidam. Quin & hodie nautarum deliciæ ſunt allium, nō ingratus & ruſticorū cibus, vtcunque execratus Horatio. Locus erit adagio, ſiquem admoneas vt philoſophiæ ſtudiū aggreſſurus, paret ſeſe ad frugalem victum, ad vigilias ac labores, ſine quibus non paratur eruditio, σκόροδον ἐν δικτύοις.

Sybaritici ſermones. 10

Συβαριτικοὶ λόγοι, Heſychius narrat Αἴσωπον quempiam, Sybaritam opinor, apud Græcos ſummo ſtudio incubuiſſe vt orationis quoque genus haberet lautum & opiparum. vnde iocum prouerbialem ortum, vt oratio nitidior & accuratior, Sybaritica diceretur. Ea ſolet carere fide. nam veritatis ſimplex ac breuis eſt oratio: talis enim ſolet hominis oratio eſſe qualis vita. In exemplo ſunt Mæcenas & Apuleius, ille deliciis effœminatus, hic Afer & magus. De Sybaritarum apparatu dictum eſt in prouerbio Sybaritica menſa.

Maturior moro. 11

Πεπαίτερος μόρου. De Hectore Æſchylus in Phrygibus ita loquitur apud Athenæum lib. 2,

Ἀνὴρ δ᾽ ἐκεῖνος ἦν πεπαίτερος μόρου. id eſt,

Porrò vir ille erat moro maturior.

Dici poteſt vel in hominem miti ingenio præditum, vel in mollem, vel in vehementer propenſum ad aliquid, velut in virginem nupturientem. Addit ex Nicandro, huius arboris fructum primum omnium apparere. Additur & huic arbori vellicatio, ad maturitatem. Opinor fici genus eſſe, quum ſcribitur per ο μικρὸν, μόρον.

Flos cinis. 12

Diuus Auguſtinus libro aduerſus Petiliani literas 2. cap. 66, irridens quod aduerſarius iactaret, quòd ſuorum animabus impletum eſſet cælum, corporum memoria terræ floruiſſent, reſpondit, Sanè de corporibus eorum multorū terrarum flores videmus, ſed ſicut ſolet dici, flos cinis. Donatiſtæ ſuos, qui ſibi manus attuliſſent, quive prouocaſſent alios vt ab eis occiderentur, ni mallent occidi, in numerum martyrum referebant, eorum monumenta frequentantes. vnde flores illos cinerem vocat. Dici ſolitum videtur in fugacitatem humanæ vitæ. Hodie floret iuuentus, cras erit in ſepulchro. Et iuxta Prophetam, Omnis caro fœnum.

Homo ſemper contradicens. 13

Galenus libro quo refellit Iulianū neſcio quem calumniātem aphoriſmos Hippocratis, refert hanc ſententiam vt vulgò celebratam, οὐδέν ἐστιν ἀπεραντολογώτερον ἀνθρώπου, id eſt, nihil eſt pertinacius ad contradicendum quàm homo. ἀπεραντολογία eſt vitium quo quis garriendi finem neſcit facere. Cō- Ἀπεραντολογία
uenit in eos qui nunquam fatentur ſe victos. Hoc vitio maximè laborant ſtupidi & imperiti.

Inſanire cum inſanientibus. 14

Τοῖς μαινομένοις συμμαίνεσθαι, id eſt, Cum inſanientibus inſanire, dicebatur qui ſe moribus quorumlibet attemperabat. Vſurpauit Galenus lib. περὶ φυσικῶν δυνάμεων 1, Ἐπεὶ δ᾽ ἱκανῶς ἠδολεσχήσαμεν, οὐχ ἑκόντες, ἀλλ᾽, ὡς ἡ παροιμία φησί, μαινομένοις ἀναγκασθέντες συμμαίνεσθαι, πάλιν ἐπὶ τὴν τῶν οὔρων ἐπάνειμι διάκρισιν, id eſt, Poſteaquam autem ſatis nugati ſumus haud ſponte, ſed, iuxta prouerbium, coacti cum inſaniētibus inſanire: rurſus ad vrinarum diſcretionem reuertamur.

Callipygos. 15

Καλλίπυγοι dicebantur eleganti forma præditæ. Athenæus lib. 12, ad huiuſmodi fabulā refert originem prouerbii. Duæ ſorores, ruſtici cuiuſdam filiæ, de formæ præſtantia inter ſe decertabant in via publica. Acceſſit adoleſcens, qui formas admiratus, patri ſeni oſtendit. Is maiorem præferens, eius amore captus eſt. Profectus in vrbem, lecto cœpit decumbere. Morbi cauſam expoſuit fratri natu minori. Is rus profectus, conſpectis puellis, minoris amore correptus eſt. Pater virginum collocat eas huius filiis, quas ciues ob inſignē for- Venus καλλίπυγος.
mam appellarunt καλλιπύγους. Harum opibus extructum eſt Veneri templum, quam & ipſam à puellis dixere καλλίπυγον. De quibus Cercidæ ſcazontem citat,

Ἦν καλλιπύγων ζεῦγος ἐν Συρακούσαις. id eſt,

Par callipygωn quondam erat Syracuſis.

Eoſdem appellant πυγάργους, vt alibi diximus, in prouerbio λευκόπυγοι.

Quod volumus ſanctum eſt. 16

Diuus Auguſtinus lib contra Creſconium grammaticum quarto, Nō iam vt vetus prouerbiū fertur, Quod volumus ſanctū eſt, ſed etiā Quādo volum⁹, & quādiu volumus. Alibi, ni fallor, citat ex Ticonio Donatiano. Eſt hemiſtichiū carminis heroici. Genus hoc hominū hodie regnat in mundo, qui pietatem non exigunt ad Chriſti regulam, ſed ad ſuos affectus: & quicquid vehementer amant, hoc videri volunt etiam ſanctum, in rebus natura ſceleratiſſimis ſibi mire blandientes. Sāctum autumāt geſtare tale cingulum. Quamobrem? Quia paruo negotio cupiunt haberi pro ſanctis. At neque ſobriè neq. caſte volūt viuere, nec iniurias perpeti. Cur ita? Quia durum eſt ac difficile.

Ne crepitu quidem digiti dignum. 17

Athenæus lib. 12. de Sardanapali epitaphio loquens, Καὶ τεθνεὼς, δηλοῖ ἐν τῷ μνήματι τῷ τύπῳ τοῖς δακτύλοις, οἷον καταγελῶντος ἐστὶν ἄξια τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα, οὐκ ἄξια ὄντα ψόφου δακτύλων, id eſt, Et mortuus declarat in monumēti ſtatua digitis, quàm deridiculæ ſint res hominū, ne digitorū quidem crepitu dignæ. Mox Ariſtobolus apud eundem indicat Sardanapali ſepulchro impoſitam fuiſſe ſtatuam, dextræ manus digitis ea ſpecie compoſitis qua ſolemus edere crepitum. Fegeſtus is, & prouerbium in hodiernum vſque diem manet

apud noſtrates, quum aiunt, Ne huius quidem facio.

Coriaceum auxilium. 18

Σκύτινον ἐπικουρία, id eſt, Coriaceũ ſiue Pelliceum auxiliũ apud Atticos infirmum & imbecille dicebatur. Refertur apud Heſychium. Athenæus libro 12, indicat dictum in quendam Sannyrionẽ macilentum, quòd præter pellem nihil haberet. Apud eundem lib. 13, Antiphanes philoſophos macilentos notás, *Μετὰ σοφιστῶν νὴ Δία λεπτῶν, ἀσίτων, σκυτίνων*, id eſt, Cum ſophiſtis per Iouem macilentis, impaſtis, pelliceis. Tales erant olim philoſophi, & hodie ſunt qui vultu triſtes vẽdunt ſanctimonias.

Tanagræus cetus. 19

Obeſum ac prægrandi corporis mole *Ταναγραῖον κῆτος* appellabant, à Tanagra Bœotiæ ciuitate, quam Homerus *Γραῖαν* vocat, Lycophron Pœmandriam appellat, maritimam: ad quam delatus cetus immani magnitudine prouerbio locum dedit. Refertur ab Athenæo libro 11.

Legatus non cæditur neque violatur. 20

Scholiaſtes in Iliados quartum refert hoc prouerbium, *Πρέσβυς οὔτε παίεται οὔτε ὑβρίζεται*, id eſt, Orator nec percutitur, nec violatur. Quòd præconum genus olim habitum fuerit ſacrum. Id iure gentium receptum eſt, vt legati publica fide veniant & redeant inuiolati, etiamſi perferant atrocia. quales erant olim feciales ac patres patrati. Nunc in mediis etiã bellis caduceatoribus parcitur. Deflecti poterit ad bene monentem, ſiue recta conſulentem, ſiue concionantem liberé. Legatus eſt, refert mandata ſui principis, aut agit negotium publicum: non eſt fas illi vim admouere.

Herculani lecti. 21

Ἡράκλειοι στρωμναί, id eſt, Herculani lecti, dicebantur molles ac delicati. Teſtis eſt Athenæus libro 12, quod dictu mirũ eſt, quum Cynici ſibi vindicẽt Herculem, quemadmodum hodie Carmelitæ ſibi vindicant prophetam Eliam. Sed is qui hæc loquitur apud Athenæum, hoc agit vt perſuadeat Herculem mollem ac voluptariam egiſſe vitam: cæterùm quæ de illius laboribus ferũtur apud poetas, mera eſſe figmenta. Sic homines blandiuntur ſuis vitiis.

Ἀποσκυθίσαι. 22

Athenæus lib. 12. narrat quòd Scythæ, quum multis calamitatibus premerentur, per luſum ac delicias omnibus populis quibus imperabant detondebant comam. vnde cæteri raſura ignominiæ ludibriique cauſa factam, appellabant *ἀποσκυθίσαι*. Simile quiddã legimus 2. Reg. lib. cap. 10, Annõ raſit dimidium barbæ ſeruis Dauid, præciditque veſtes vſque ad nates, nimirũ ignominiæ cauſa. Quæ res atrocis belli cauſa fuit. Conueniet in quoſdam aſperis moribus, quibuſcum vix quiſquã habet cõmercium, niſi diſcedat cũ ignominia.

Macilentior Leotrephide. 23

Λεπτότερος Λεωτρεφίδου καὶ Θουμαντίδου, id eſt, Gracilius Leotrephide ac Thaumantide. Leotrephides inſigni macilentia corporis, comicorum ſalibus locum dedit, in quem Hermippi verſus referuntur apud Athenæum lib. 12,

-*θύουσιν ἤδη βοίδια*
Λεωτρεφίδου λεπτότερα καὶ Θουμαντίδου, id eſt,
Immolant nunc bucculas
Exiliores Leotrephide ac Thaumantide.

Cineſias. Notatus eſt à multis & Cineſias poeta, procero, ſed tam gracili corpore, vt corticibus arborum circumcinxerit ne inflecteretur, ob id ab Ariſtophane dictus *φιλύρινος*. Nobilitatus Phileta. eſt & Phileta poeta, qui globos plũbeos pedibus addebat, ne ventis abriperetur, tanta erat corpuſculi tenuitas. Congruet in homines exiles ac prætenues. Iucundius erit ſi transferatur ad inopiam ingenii, aut dictionem aridam, ieiunam & exanguem.

Cape nihil, & ſerua bene. 24

Λάβε μηδέν, καὶ κράτει καλῶς, id eſt, Cape nihil, & ſerua bene. Videtur in eos dictum, qui quum doceant friuola, tamẽ iubẽt auditores meminiſſe. Galenus de Platonis & Hippocratis placitis libro 3, *Οὕτω γὰρ μόνως πεισθήσεται τὸ κατὰ τὴν παροιμίαν λεγόμενον ὑπάρχειν αὐτῷ, τὸ λαβὲ μηδὲν, καὶ κράτει καλῶς*, id eſt, Siquidem hoc vno modo perſuadebitur quòd adſit illi illud prouerbii, Cape nihil, & ſerua bene. Congruet in doctrinam inutilem ac falſam.

Μυοσόβαι. 25

Et hodie vulgò dicuntur *μυοσόβαι*, id eſt, muſcarũ abactores, qui friuolis officiis cuipiam obſeruiunt, quod à Perſarũ deliciis natum indicat Athenæus lib. 12, qui in conuiuiis *μυοσόβας* adhibebant. quod nunc apud Italos plebeium eſt. Et *μυοσοβεῖν* eſt abigere muſcas. quod quadrabit etiam in illos qui tenerè amant quempiam, vt minimo etiam illius incommodo offendantur. vt conueniat cum illo quod alibi retulimus ex Homero, -*ὡς ὅτε μήτηρ*
Παιδὸς ἐέργῃ μυῖαν ὅθ' ἡδέϊ λέξεται ὕπνῳ. id eſt,
-non ſecus atque genitrix
Muſcam arcet puero ſomno mulcente cubanti.

Miſerior monomachis. 26

Non caret prouerbii ſpecie quod ex Poſidippo Comico refert Athenæus lib. 4, *Τῶν μονομαχούντων ἀθλιώτερος*, id eſt, miſerior his qui monomachiã exercent. Nã hi duriſſima lege cõmittũtur, vt aut alter aut vterq; pereat. Carmẽ ſic habet,

Ὁ μὴ πεπλευκὼς οὐδὲν ἑώρακεν κακόν.
Τῶν μονομαχούντων ἐσμὲν ἀθλιώτεροι. id eſt,
Vidit mali nil, nauigandi qui eſt rudis,
Ipſis monomachis miſeriores nos ſumus.

Hos Latini vocabant gladiatores, quo ſpectaculo quũ nihil poſſit immanius eſſe, tamen olim Romanis erat in deliciis. Lepidius fiet ſi transferatur ad contentionẽ cũ homine improbiſſimo ſuſceptam. quaſi pugnam dicas gladiatoriam.

Zenonium eſt & lentem coquere. 27

Timon Phliaſius apud Athenæum libro 4, *Καὶ Ζηνώνειόν γε φακῆν ἕψειν*, id eſt, Zenonis eſt & lentẽ coquere. Zenon Stoicorum princeps fuit, qui docet ſapientem omnia rectè facere: nec referre quid agat, ſed in minimis pariter ac maximis ſapientem eſſe ſui ſimilem. Ex quo conſequitur, ad lenticulam rectè coquendam opus eſſe ſapientia Zenonis. Natum ex apophthegmate quod refert Diogenes Laertius. Quum enim Zenon diſſereret ſapientem omnia rectè facere, quidam irridens obiecit, Igitur & lenticulã rectè coquet. Zenon annuit, & collectionem approbauit. Seriò licebit vti, quum dicemus eſſe viri boni etiã in rebus minutiſſimis ſui ſimilem eſſe: aut egregium artificem, in quacunque materia declarare qualis ſit artifex.

Oliuam ne comedas. 28

Chryſip apud Athenæum lib. 10. in opere *περὶ τοῦ καλοῦ* tradit huiuſmodi ſententiam, *μή ποτ' ἐλάαν ἔσθιε, ἀκαλήφην ἔχων, χειμῶνος ὥρᾳ*. id eſt, Ne quando comederis oleam, quum habeas vrticam, hyberno tempore. Opinor illum ſentire de herba, non de piſce. Nec vſum adagii video, niſi ſiquãdo ſignificabimus extremã victus parſimoniam, vt nec vrticæ quicquam adhibeatur condimenti. Mox ſubiicit *βολβοφακῆν*, velut delicias, cibi genus (vt Græca vox indicat) ex bulbis & lenticula cõfectum: *βολβοφακῆν, βολβοί, φακοί*. Vrtica calida eſt, ſed minoris conſtat quàm oleum. Subindicat autem, æſtiuis menſibus nec oleo nec vrtica opus eſſe. Talis victus decebat iſtos qui ſibi videntur Pauli & Antonii, luxu propiores Sardanapalo. Βολβοφακῆ.

Olla lenticulam attigit. 29

Epicharmus apud Athenæũ eo quẽ modo citauimus loco, *χύτρα δὲ φακοῖς ἥψατο*, id eſt, olla lenticulã attigit. Cõueniet in eos qui vehementer propenſi ſunt ad aliquid: velut hoc naui, vt vltro, nulla data occaſione, ſe cõferant ad id quod appetunt. Olla fictilis videtur amare lentem, ac veluti vltro venire ad lentem. Simile illi quod alibi retulimus, Ipſa olera ollã legit, & Equum in planiciem.

Qui non zelat. 30

Diuus Auguſtinus aduerſum Adimantum cap. 13, indicat vulgo iactatum, Qui nõ zelat, nõ amat. Quod ſanè & hodie fertur, quũ negant illic eſſe amorẽ vbi non eſt zelotypia. Verum eſt ex amoris vehementia naſci zelotypiam, ſed eadem interdum naſcitur ex inopia mentis. Deus in arcanis literis Zelotes dictus eſt, quòd ſolus amari velit, nec patiatur quicquam amari præter ipſum, niſi ametur propter ipſum. Zelotes Deus.

Lens Deus. 31

Apud Athenæum libro 4, refertur hic trimeter, vt apparet, prouerbialis,

Φακὸς ὁ δαίμων καὶ φακὴ τύχη λάβοι. id eſt,
Te lens deus corripiat & fortuna lens.

φακὸς dicitur lens cruda, φακῆ cocta, vt indicat Etymologus. Conueniet quoties eadem ad faſtidium iterantur. δαίμων autem Græcis fortunam ſonat: vnde κακοδαίμονες dicuntur infœlices, & idem ſonat τύχη. nec intereſt niſi quòd δαίμων eſt mas, τύχη fœmina.

Trabs in omnibus. 32

Δοκὸς δ᾽ ἐπὶ πᾶσι τέτυκται, id eſt, Trabes in omnibus facta eſt. Videtur hemiſtichium ex poeta quopiam, quo ſignificatum eſt, nihil eſſe tam certum quin obſtet ſcrupulus, cogens nos ad exactiorem rei conſiderationem. De trabe in oculis meminit Euangelium. Porrò Græca vox δοκὸς anceps eſt ad trabem, quam δοκὸν malunt ſonare: & ad conſiderationem, quam δόκος. Notũ eſt illud Socratis φρόντιζε, id eſt, ſollicitè conſidera. Diuerbium refert Galenus De differentiis pulſuum libro tertio. Tranſlatum apparet ab aratione, quam difficilem reddit trabs ſubinde occurrens in aruo proſcindendo.

Ex libro gubernatores. 33

Galenus in libro quem cõſcripſit de ſuis libris, Ἀλλ᾽ οἱ μὴ μαθόντες παρὰ διδασκάλοις, ἔοικότες δὲ, κατὰ τὴν παροιμίαν, τοῖς ἐκ βιβλίου κυβερνήταις, ζητοῦσι τοιαῦτα, id eſt, Cæterùm qui nõ didicerũt ſub præceptoribus, ſed iuxta prouerbiũ ſimiles ſunt ſunt gubernatoribus è libro, iſtiuſmodi quærũt. Idem libro De compoſitione pharmacorum tertio, Ἐοικότα τοῖς κατὰ τὴν παροιμίαν λεγομένοις ἐκ βιβλίου κυβερνήταις, id eſt, Adſimilis iis qui prouerbio dicuntur gubernatores è libro. De mutis magiſtris alibi dictum eſt.

Fractis auribus. 34

Galenus contra Thraſybulum, Ὧν ἐστὶ τὰ θαυμαστὰ ταυτὶ συγγράμματα, τὰ ὑπὸ τῶν τὰ ὦτα κατεαγότων περιφερόμενα, id eſt, Quorũ ſunt admirandi iſti libri, qui circunferũtur ab hiſqui fractas gerũt aures. De pugilibus, ni fallor, ſẽtit, qui poſtea facti medici ſcribunt libros: aut potius de libris imperitorũ medicorũ, qui leguntur à pugilibus, qui ſolẽt habere laceras aures more ſuũ, oculos ſugillatos, totã faciẽ tuberibus notatã, ex arte quam exercent. Galenus enim crebrò deſtomachatur in athletarũ genus. Vſus eſt hoc adagio Plato in Gorgia, nec ſatis liquet quo ſenſu. Etenim quum Socrates dixiſſet ſe audire quòd Pericles reddidiſſet Athenienſes deteriores, nimirũ ignauos ac timidos, loquaces & auaros, vt primus mercenaria ſtipendia inſtituiſſet: Callicles reſpondet, τῶν τὰ ὦτα κατεαγότων ἀκούεις ταῦτα, ὦ Σώκρατες. id eſt, Ab his qui aures habent fractas audis iſta, ô Socrates. Sentit, opinor, de athletis & barbaris, quibus ignaui videntur à militari ferocia alieni. Hanc coniecturam meam tantiſper valere volo, dum aliquid adferetur exploratius. De perforatis auribus dictum eſt aliàs. Conueniet in hominem pugnacem, & vt notantẽ multos, ita notatum à multis.

Coruus albus. 35

De raris inuentu dixit Iuuenalis,

Coruo quoque rarior albo.

Ammianus in epigrammate,

Θᾶττον ἔην λευκοὺς κόρακας πτηνάς τε χελώνας

Εὑρεῖν. id eſt,

Aut albꝰ coruus prius, aut teſtudo volucris Inuenietur.

Galenus libro περὶ φυσικῶν δυνάμεων primo, taxans Lycum quendã, qui nec Eraſiſtratũ ſequeretur, nec ipſe verum adferret, ait, Ὥστε ὁ Λύκος οὔτ᾽ ἀληθῆ λέγων φαίνεται, οὔτε Ἐρασιστράτεια. λοιπὸν, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἔοικε τοῖς λευκοῖς κόραξιν, οἳ μήτε τοῖς κόραξιν ἀναμίγνυσθαι δύνανται διὰ τὴν χρόαν, μήτε τοῖς περιστεραῖς διὰ τὸ μέγεθος, id eſt, Itaq. Lycus, dũ palam eſt eũ neque vera loqui, neque eadem cũ Eraſiſtrato, ſimilis videtur albo coruo, qui nec ipſis coruis admiſceri poſſit ob colorem, nec colũbis ob magnitudinem. Conueniet in hominẽ ſui ingenii, & alienum à ſenſu cõmuni. Sunt enim quos pudet vſquam cum quoquã conſentire: quaſi nihil verum ſit, niſi diuerſum ſit.

Aſino fabulam. 36

Galenus περὶ φυσικῶν δυνάμεων libro tertio, Τοῖς δ᾽ ἄλλοις οὕτω φλυαρόν ἐστι τὸ γράμμα περιττὸν, ὡς εἰ καὶ μῦθον ὄνῳ τις λέγοι, id eſt, Reliquis verò tam inutile fuerit ſcriptum, quàm ſiquis aſino narret fabulam. Extat in Græcorum collectaneis, ὄνῳ τις ἔλεγε μῦθον, ὁ δὲ τὰ ὦτα ἐκίνει, id eſt, Aſino quiſpiã narrabat fabulam, at ille mouebat aures. Ad hoc alluſit Galenus libro De differentia pulſuum ſecundo, ἐπὶ τούτοις ὁ μὲν γέρων, ὥσπερ ὄνος, ἔσειε τὰ ὦτα, id eſt, Ad hæc ſenex quidem ille, velut aſinus quatiebat auriculas. Opinor, quòd non aſſentiretur. Exiſtimo nobis de his aliàs dictum nonnihil.

Sub aliena arbore fructum. 37

Ex aliena arbore fructum legere dicuntur qui fruuntur aliorum laboribus. Ita Fabius apud Liuium libro ab vrbe cõdita decimo, Fabius, inquit, quam arborem conſeruiſſet, ſub ea legere alium fructum, indignum ducere. Finitimum eſt illi, Alienam meſſem metis.

Milium terebrare. 38

Κέγχρον τρυπᾶν, id eſt, Milium perforare, dicuntur qui in re difficili, ſed prorſus inutili, laborãt. Galenus libro De Præſcientia, taxans ſophiſtas, qui putant philoſophiæ ſtudiũ vehementer inutile, ſic loquitur, Ἀλλ᾽ ἁπάντων μαθημάτων ἀχρηστότατον τοῦτο νομίζουσιν, ὁμοίως τῷ κέγχρον τρυπᾶν, id eſt, Quin potius omnium diſciplinarum hoc exiſtimant inutiliſſimũ, perinde vt milium perterebrare. Sic enim arbitramur legẽdum, quum in æditis libris habeatur τὸ κέγχρον. id eſt minutum leguminis genus, quod haud facilè perterebres, gemmarum more, quum perterebrati nullus ſit vſus. Simile ſtudium fuit illius qui grana milii è longinquo mittebat per foramen acus. Galen. hem.

Lanam in officinam fullonis. 39

Qui præpoſtere rem gerunt (veluti ſiquis theologo committat puerum in grammaticis rudimentis inſtituendum) lanam in officinam fullonis ferre dicitur. Fullonum enim ars non rudem lanam, ſed iam contextum pannum tractat. Galenus De differentia pulſuum lib. 2, Ὅσοις δὲ ἀκριβῶς ταῦτα ἐπίστασθαι βούλεται, γεγυμνάσθαι πρότερον χρὴ περὶ τὰς κατηγορίας. τὸ γὰρ τοῦ Ἀρκεσιλάου, καλὸν, ὡς οὐδεὶς πώποτε γναφεῖον φέρει. τάξις γάρ ἐστιν ὥς τῶν ἐρίων ἐργασίας, οὕτω καὶ μαθημάτων διδασκαλίας, id eſt, Quod ſiquis hæc exactè velit aſſequi, prius exercitatũ eſſe oportuit circa prædicamẽta. Nam ſcitum eſt quod dixit Arceſilaus, nemo defert lanam in officinam fullonis. Quẽadmodum enim eſt ordo in operandis lanis, ita eſt & in diſciplinis. Refert hũc inter Academicos Laertius, qui ſolitus ſit non ferre eos qui liberales diſciplinas non ſuo tempore attingerẽt. vt ſiquis velit diſcere poeticen aut rhetoricen, ignarus grammatices.

De fumo ad flammam. 40

Ammianus Marcellinus lib. 14, Vtque ſolet, manum iniectantibus fatis, hebetari ſenſus hominum & obtundi, his illecebris ad meliorem expectationem erectus, egreſſuſque Antiochiam, Meleuo dictãte, prorſus ire tendebat de fumo, (vt prouerbiũ loquitur vetus) ad flammam. De eo dictũ qui ſe à rebus dubiis in præſens exitiũ coniecit. Alibi retulimus ex Plauto, Flamma fumo eſt proxima.

Calicum remiges. 41

Κυλίκων ἐρέται, id eſt, Calicum remiges, dicti ſunt qui aſſiduè perpotarent, vinum pro remo ducentes. Ita Dionyſius cognomento Æreus, apud Athenæum lib. 10. in Elegiis,

Κἄν τινες οἶνον ἄγοντες ἐν εἰρεσίᾳ Διονύσου,

Συμποσίου ναῦται, καὶ κυλίκων ἐρέται, id eſt,

Siqui vina trahunt in remigio tibi Bacche,

Potandi nautæ, remigium calicum.

Ingens poculum quaſi ſinus eſt. in hoc trahunt, non remis, ſed lingua. neque raro faciunt naufragium, iactura cum pecuniæ tum mentis.

Ab vnguibus incipere. 42

Ἐκ τῶν ὀνύχων ἄρχεσθαι dicuntur qui à leuiſſimis minimeq; ad rem pertinẽtibus ordiũtur. Ita Baſilius in epiſtola quadã, Καταγέλαστόν ἐστιν ἐκ τῶν ὀνύχων ἄρχεσθαι, καὶ μὴ αὐταῖς αὐτῶν ταῖς κεφαλαῖς διαλέγεσθαι, id eſt, Ridiculũ eſt ex vnguibus initium ſumere, ac nõ potius cum ipſis illorum capitibus colloqui. Caput rei dicitur quod eſt illius præcipuum. Vſus erit quoties admonebimus vt omiſſis parergis ac friuolis, agatur de cauſa. Aut ſiquis velit emendare reip. ſtatum, ordiatur à principibus potius quàm ab humilibus, qui nõ multum adferunt momenti vel ad perniciem ciuitatis, vel ad ſalutem. Caput rei.

Muſcæ. 43

Muſcæ olim dicebantur qui delectabantur aliena menſa, quos Plautus muribus comparat, ſemper alienum edentibus cibum. Apud Athenæũ libro ſexto paraſitus quiſpiam ſe muſcæ confert,

Δειπνεῖν ἄκλητος, μυῖα. id eſt,

Quod inuocatus cœnitare amo, muſca ſum.

Aduolat enim hoc inſectum ad cibum alienum, & ægre poteſt abigi. Apud eundem Hegeſander narrat, quū Alexander dixiſſet ſe morderi à muſcis (ſic vocabat paraſitos) iamque conaretur illas abigere, Cinetias, vnus eius ordinis qui fortè aderat, Profectò aliæ muſcæ ſiticuloſæ magis vrgebunt te, ſemel guſtato tuo ſanguine. Extat apologus de erinacio qui voluit vulpi μυιοσόβης eſſe. Plautus in Mercatore deflexit ad hominem curioſum & ad omnia aduolantē. Muſca eſt meus pater. Nil pote illū clam haberi. Nec ſacrum nec tam profanum quicquam eſt, quin adſit ibi ilico.

Bæon malus piſcis. 44

Athenæus lib. 7. teſtatur apud Atticos fuiſſe prouerbium, μή μοι βαιὼν, κακὸς ἰχθύς. id eſt, Ne mihi bæon, piſcis nequā. Nec indicat vſum prouerbii: tantum oſtendit apud Epicharmum βαιῶνα dictum piſcem quendam. Nomen inditum videtur à breuitate. Laudātur enim magni piſces. Dicetur in hoſpitem ingratum ac moleſtum.

De ſportula cœnare. 45

Athenæus libro 8. Græci τὸ ἀπὸ σπυρίδος δειπνεῖν, id eſt, cœnam è ſportula, propriè vocabāt, quoties aliquis ſibi paraſſet cœnam, eaque in ſportulam compoſita, iret apud alium cœnaturus. Quod genus & hodie durat inter homines frugi, qui nec grauari volunt ſumptu, nec alios grauare. Lepidius erit, ſi transferatur ad eum, qui ſic adit diſcēdi gratia, vt ipſe viciſſim adferat quod doceat, vt fiat eruditionis permutatio.

Tibicen vapulat. 46

Eubulus apud Athenæum libro 9, ait fuiſſe morem, ſiquid peccaſſet coquus, tibicinem ſolere vapulare. Philyllius apud eundem, -ὅ, τι ἂν τύχῃ

Μάγειρος ἀδικήσῃ, τὸν αὐλητὴν λαβεῖν

Πληγάς. id eſt,

-quicquid coquus

Peccauerit, tibicen accipere ſolet

Plagas.

Proinde coquus quiſpiam apud eundem ait, ſe non rem priſcam ſed ab ipſo inuentam narrare, ἵνα μή, inquit, ὁ αὐλητὴς πληγὰς λάβῃ. id eſt, ne tibicen vapulet. Ob id opinor, quòd coquos lædere tutum non ſit, iuxta ſententiam aliquanto poſt apud eundem citatam,

Οὐδεὶς μαγείρῳ ἀδικήσας ἀθῷος διέφυγε. id eſt,

Nullus homo læſo indemnis euaſit coquo,

Quanquam Græcus verſiculus non vacat mendo.

Execrationes ſerere. 47

Ἀρὰς ἐπισπείρειν, id eſt, Execrationes ſerere, dicebantur qui diris deuouerēt aliquem. Inde natū quòd apud Cyprios eſſet ſolenne, quoties ſererent hordeū, addito ſale, deuouere quibus male vellent. Tantum Heſychius. Docet Plinius quædā non fœliciter ſeri, niſi cum conuitiis. Eſſe etiam genus, quod terræ infoditur, ac pede cōpreſſa terra additur execratio, Ne vnquam exeas. De Lindiorum ſacro diximus alias.

Aqua & terra reddamini. 48

Ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε. id eſt,

In terram vertamini aquāmque,

Pro eo quod eſt, redigamini in nihilum ac pereatis. Hemiſtichium hoc ſic refertur ab Heſychio quaſi prouerbio iactatū. Sumptum eſt autem ex Iliados η. nam his verbis Menelaus increpat Græcorum ignauiam, quòd nullus auderet cum Hectore prouocante monomachiam ſuſcipere,

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.

Interpretatur Plutarchus in vita Homeri, & Alexander Aphrodiſeus libro 1, problemate 77. Reddit cauſam phyſicam cur ita loquutus ſit Homerus: Ex terra & aqua gignūtur omnia, & in hæc reſoluuntur omnia. Ab hac forma non abhorret quod ex Epicharmo citat Plutarchus in Cōſolatione ad Apollonium, συνεκρίθη καὶ διεκρίθη, κἀπῆλθεν ὅθεν ἦλθεν πάλιν, γᾶ μὲν εἰς γᾶν, πνεῦμα δ' ἄνω. τί τῶνδε χαλεπόν; οὐδὲ ἕν. id eſt, Concreta ſunt & diſcreta ſunt, & abierūt rurſum vnde venerant, terra quidem in terrā, ſpiritus verò ſurſum. In his quid acerbum? Nihil. Loquitur de morte, quæ eſt diſſolutio corporis & animæ. M. Tullius libro Tuſculanarum quæſtionum tertio citat ex Euripide,

Reddenda eſt terræ terra, tum vita omnibus

Metenda vt fruges: ſic iubet neceſſitas.

Hanc ſententiam Antiochus ſcribit placuiſſe Chryſippo: ſed diſſentiente Carneade. Eandem ſentētiam αἰνιγματωδῶς protulit Eccleſiaſtes Hebræus. Denique Ariſtoteles Rhetoricorum lib. 2. ſubindicat, qui olim ſeruitutem profitebantur, eos terram & aquam domino tradere ſolitos, veluti omnium rerum ius abdicantes & in herum transferentes. Καὶ ὅτι, inquit, διδόναι γῆν καὶ ὕδωρ, δουλεύειν ἐστί. id eſt, Et quod dare terram & aquam, ſeruire eſt.

Mars communis. 49

Incertum ac varium belli euentum notabāt hoc dicto, Ἄρης κοινός, id eſt, Mars communis. Sumptum eſt ex Homericæ Iliados σ,

Ξυνὸς Ἐνυάλιος, καί τε κτανέοντα κατέκτα. id eſt,

Communis Mars, inque vicem perimit perimentem.

Quod dictū Ariſtoteles libro Rhetoricorum ſecundo inter prouerbiales ſententias commemorat. Rurſus eodem libro,

-Νῦν δ' ἐπαμείβεται ἄνδρας -νίκη. id eſt,

Nunc his nunc illis contingit vincere.

Titus Liuius belli Punici lib. 10, Cum tuas vires, tum vim fortunæ, Martémq; belli cōmunem propone animo: vtrinq; ferrum: corpora humana erāt. nuſquam minus quam in bello euentus reſpondent. Rurſus ab vrbe cond lib. 8, Quid illū facturum fuiſſe, ſi (quod belli caſus ferunt Marſque communis) aduerſa pugna eueniſſet? Iterum eodē lib. Noſtra certamina, Romani, nō verba legatorum, nec hominū quiſquam diſceptator, ſed campus Campanus, in quo concurrendū eſt, & arma, & communis Mars belli decernet. Et in eodē aliās, Ibi in concilio Numitius imperator eorum, affirmādo communem vere Martem belli, vtranque aciem pari cæde proſtrauiſſe: &c. Rurſum lib. ab vrbe cond. 7, Samnitium inquit, bellum ancipiti Marte geſtum. Apud eundem frequens eſt, Æquo Marte diſceſſum eſt, quoties neutri parti ceſſit victoria. M. Tullius Philippica vndecima, Sed vt concedam incertos exitus eſſe belli, Martem communem, tamen pro libertate vitæ periculo decernendum. De Marte communi nonnihil attigimus in prouerbio, Omnium rerum viciſſitudo. Porrò ἐνυάλιος Homero Mars dicitur, ab ἐνυώ, quam belli fortunam eſſe putant.

Æquo Marte.

Lex in manibus. 50

Ἐν χειρῶν νόμῳ, id eſt, Lege manuum, dicitur, quū res vi geritur, non ex præſcripto legum. Aeſchines contra Timarchū, φυλάττεσθαι δὲ τοὺς μὲν ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις καὶ ταῖς ἀνίσοις πολιτείαις πολιτευομένους, τοὺς ἐν χειρῶν νόμῳ τὰς πολιτείας καταλύοντας. id eſt, His vero qui ſequuntur oligarchiam, & apud quos inæqualis eſt reipub. adminiſtratio, cauēdi ſunt qui lege, quæ eſt in manibus ſita ciuitatis ſtatum labefactant. Manuū legem appellat violentiam ſiue ius belli. Vſus eſt in hunc ſenſum Polybius hiſtoriæ lib. 1, τῶν δὲ πολεμίων ὅσους ποτὲ κρατήσειε, τοὺς μὲν ἐν χειρῶν νόμῳ διέφθειρε, τοὺς δὲ ζωγρίᾳ πρὸς αὐτὸν ἀναχθέντας ἐνέβαλε τοῖς θηρίοις. id eſt, Ex hoſtibus quoſcūque deuiciſſet aliquando, alios violēta manu perimebat: eos vero qui viui capti ad eum adducebantur, beſtiis obiiciebat. Rurſus libro ſecundo, Ἐν δὲ τούτῳ τῷ καιρῷ συνέβη Γάϊον μὲν τὸν ὕπατον, παραβόλως ἀγωνιζόμενον, ἐν χειρῶν νόμῳ τελευτῆσαι τὸν βίον. id eſt, Per idem hoc tempus accidit vt Caius conſul, dum audacius pugnat, manuum lege vitam finierit. De αὐτοχειρίᾳ dictum eſt alias. Apud Plautum ſeruus quiſpiam minitatur ſe manu litem acturum.

Nihil inanius quàm multa ſcire. 51

Apud Athenæum lib. 13, Hippon, qui dictus eſt ἄθεος, citatur author huius verſiculi,

Πολυμαθημοσύνης οὐδὲν κενώτερον ἄλλο. id eſt,

Non aliud mage inane puta quàm plurima ſcire.

Citatur idem ex Timone,

Πολυμαθημοσύνης τῆς οὐ κενεώτερον ἄλλο.

Conueniet in eos qui malunt multa diſcere quàm vtilia. Hebræus Eccleſiaſtes non abhorret ab hac ſententia, Qui apponit ſcientiam, apponit & dolorem, & in multa ſcientia multa indignatio. Contrà laudata eſt Hippiæ πολυμαθία.

Κύκλῳ περιέλκειν. 52

Qui arte circumagit quempiam, vt quum ſe putet aliquid egiſſe, nihil egerit, aut in idē recidat vnde volebat extricari, κύκλῳ περιέλκειν dicitur. Ita Plato in Char. ὦ μιαρέ, ἦν δ' ἐγώ, πάλαι με περιέλκεις κύκλῳ ἀποκρυπτόμενος. I. O ſcelerate inquā,

iamdudum me in orbem circumagis non ſentientem. Fit enim hoc arte ſophiſtica, vt qui cōtra diſputat, poſt aſſeueret, ambagibus circumactus, quod prius negabat: aut cōtrà. Metaphora ducta ab equis, qui circumacti, eò reducuntur vnde prius reſiliebant pauidi. Similis ludus exercetur in labyrinthis. Confine illi, In eaſdem anſas incidiſti.

Iouis lac. 53

Quod inſigniter eſſet lautum in cibis, Iouis lac veteres appellabant. Eurip. apud Ath. lib. 14,

Καὶ πυρὸς ὀπίας ἔϛι, ϗ διὸς γάλα. id eſt,
Eſt ſucculentus caſeuſque, & lac Iouis.

Apud eum frequenter inter ciborum delicias commemoratur διὸς ἐγκέφαλος, de quo aliàs diximus. Perſæ, ſiquid eſſet exquiſitè lautum, appellabāt διὸς ϗ βασιλέως ἐγκέφαλον, id eſt, Iouis & regis cerebrum: propterea quòd rex Perſarum ſolet dare præmiū honorarium, ſiquis nouum aliquod eduli genus reperiſſet. Clearchus apud eundem lib. 12, quanquam eadem, multis aliis verbis cōmemorat. Videntur antiqui quicquid eximium videri volebant, Ioui tribuiſſe. Inde illud è Satyra, —& Iouis auribus iſta Seruas.

Mæſonica dicteria. 54

Dicteria petulantius iacta, priſci Mæſonica vocabant, σκώμματα μαισωνικά, à Mæſone quodam hiſtrione comœdiarum Megarenſi, cuius inuentum eſt perſona, quam a repertore Græci μαίσωνα vocabant: reperit enim perſonam famuli & coqui. Quin & veteres Græci coquū vrbanum μαίσωνα vocabant, exterum τέττιγα. In comœdiis autem ſemper inducuntur coqui dicaces, præſertim aud Plautum. Id teſtatur Philemon alicubi,

Σφίγγ' ἄῤῥεν', οὐ μάγειρον, εἰς τὴν οἰκίαν
Εἴληφ'· ἁπλῶς γὰρ οὐδὲ ἓν μὰ τοὺς θεοὺς
Ὧν ἂν λέγῃ συνίημι. id eſt,
Recepi in ædes non coquum, ſed maſculam
Sphingem. nihil enim per deos intelligo
Simpliciter. ex his quæ loquitur

Conuenit cum Hipponacteo præconio.

Neceſſitas magiſtra. 55

Suidas ex Carchedonio citat hoc prouerbium,

Χρεία διδάσκει κἂν ἄμουσος ᾖ, σοφόν. id eſt,
Catum è rudi reddit magiſtra neceſſitas.

Tempus, rerum vſus, ipſaque neceſſitas excitat ingenium ad diſcendas artes. Idem indicat Græcorum ſententia, σοφία πενίας ἔλαχε. & apud Ariſtophanem Penia iactat ſe artium inuentricem. A Perſio vēter dicitur magiſter artis, ingeniique largitor. Et, vt ait Qu. Curtius, Neceſſitas ignauiam acuit.

Victus ſpinoſus. 56

Βίος ἀκανθώδης, id eſt, Vita ſpinoſa, aſpera, dura, ac priſca: qualem agebāt illi quibus glandes erant loco placentarum. Suidas coniungit hoc Atticis prouerbiis, quibus molle ac delicatam vitā declaramus, velut contrariū. Idem indicat eodem ſenſu dici βίος ἀβίωτος, id eſt vitā non vitalem, hoc eſt, triſtem & inſuauem. Nam Latinis interdū viuere dicūtur, non qui ſpirant tantum, ſed qui genialiter viuunt. contra Græcis ἀβιώτως ἔχειν dicuntur quibus deſunt vitæ præſidia. Aeſchines aduerſus Timarchum, αἰσχίστην τὴν γυναῖκα, ϗ τὸν βίον ἀβίωτον αὐτῇ κατασκευάζων. id eſt, Ignominia notās eiuſmodi mulierem, & vitam non vitalem reddens. Turpiter enim viuere, non eſt viuere. Poteſt intelligi & de acciſis facultatibus. Idem in oratione περὶ τῆς παραπρεσβείας, Ἀβίωτον εἶναί μοι τὸν λοιπὸν βίον νομίζω. id eſt, Reliquam vitam mihi non viuendam exiſtimo, hoc eſt, infœlicem & calamitoſam.

Viuere. Ἀβιώτως ἔχειν.

Beſtia beſtiam nouit. 57

Ariſtoteles libro Rhetoricōn 1: inter ſimilitudinis & affinitatis prouerbia refert & hoc:

Ἔγνω δὲ θὴρ θῆρα. id eſt.
Nouit profectò fera feram.

Videtur fragmentū iambici trimetri, vtcunque deprauatum eſt apud Ariſtotelem. Θὴρ Græcis beſtia dicitur, ſed propriè fera aut noxia: quod genus ſunt apri, lupi, & viperæ. Vnde hominē moribus efferatis, ingenióque agreſti, θηριώδη vocant. Congruet vbi conuenit inter duos pariter improbos. Simile illi, Furémque fur cognouit, & lupum lupus.

Θήρ. Θηριώδης.

Cæci præſcriptio. 58

Τυφλοῦ παράκλησις, id eſt, Cæci iuſſio ſiue exhortatio, dicitur abſurda, quoties ipſe qui præſcribit, non intelligit quid dicat. Socrates apud Platonem in Theæteto, redarguens abſurdam Theæteti præceptionem, iubentis vt qui rectā habent opinionē, rectæ opinioni aſſentirentur, cōfert illius orationem loro aut piſtillo circumuolubili: ſed rectius putat dicendum, Cæci iuſſionem. τυφλοῦ δὲ παρακέλευσις ἂν καλοῖτο ἐνδικώτερον. τὸ γὰρ ἃ ἔχομεν ταῦτα προσλαβεῖν κελεύειν, ἵνα μάθωμεν ἃ δοξάζομεν, πάνυ γενναίως ἔοικεν ἐσκοτωμένῳ. id eſt, Sed rectius cæci præceptio dicatur. ſiquidem iubere vt ea quæ habemus accipiamus, vt diſcamus, ea quæ opinamur: planè conuenit homini inſigniter caliganti. Aliàs relatū eſt nobis illud Horatii, Cæcus vtſi monſtret iter. Item, Cæca ſpeculatio.

Ibyci equus. 59

Ἰβύκειος ἵππος. id eſt, Ibyci equus, in locum prouerbialem abiiſſe videtur, de iis qui nolentes præter ætatem ac vires ad periculoſum negotium adigerentur. Dicti originem refert Plato in Parmenide. Ibyco poetæ equus erat iam annoſus athleta, multis certaminibus detritus. Is quū ad certamen curru iungeretur, extimuit, videlicet expertus eiuſmodi ludorum aleam. Ridente populo, Ibycus ſurgēs, Equus, inquit, domini ſimilis eſt: nam & ipſe iam ſenex ad amandum compellor. equo ſuo ſeſe comparans, quòd ipſe non minus inuitus pertraheretur ad amores, quam vetulus equus ad certamen. Nam admonet hoc quoque Suidas, Ibycum vulgo male audiſſe ob adoleſcētulorum amorem. Hac imagine Parmenides queritur ſe ſenem adigi ad rerum difficillimarum explicationem. Huc alluſiſſe videtur Horatius in epiſtolis,

Non eadem eſt ætas, non mens. &,
Solue ſeneſcentem maturè ſanus equum, ne
Peccet ad extremum ridendus, & ilia ducat.

Fortaſſe dum in hoc adagiorum piſtrino verſor, videbor alicui non multum diſſimilis equo Ibyci. De Ibyci gruibus dictum eſt aliàs.

In craſtinum ſeria. 60

Εἰς αὔριον τὰ σπουδαῖα. id eſt, In craſtinū ſeria. Plutarchus in vita Pelopidæ narrat hanc vocem apud Græcos abiiſſe in prouerbium. Originem dedit Archias, vir opulentus ac potens, ſed parū ſobrius. Huic inter cōuiuiū allata eſt epiſtola. qui pertulit, admonuit vt ſtatim legeret: de ſeriis enim reb[9] ſcripta eſſe. tū ille vino madidus riſit, καί, inquit, εἰς αὔριον τὰ σπουδαῖα. id eſt, In craſtinum igitur ſeria. ſimúlque acceptam epiſtolā puluillo ſuppoſuit cui inſidebat, ac ſermonem cum Phillida cœptū pergebat. Quin & hodie inciuile eſt in conuiuiis tractare ſeria. Apud Hollandos adoleſcens audiui fabulam no alienam ab hoc adagio. Quidam in cōuiuio accumbebat igni vicinior, ita vt toga veſtis adureretur. Id animaduertēs è cōuiuis quidā, Habeo, inquit, quod tibi nuntiē. Tū alter, Siquid, inquit, triſte eſt, nolo audire in cōuiuio: vbi conuenit feſtiua lætáque eſſe omnia. Non eſt, inquit, admodum lætum. Mox alter, Poſt conuiuiū, inquit, ſeria. Vbi cœnatum eſſet hilariter, Nunc, inquit, dicito quicquid voles. Oſtendit illi veſtem à tergo enormiter aduſtam. Ibi ſtomachari cœpit quòd non admonuiſſet in tempore. Volebā, inquit: at tu vetabas. μετὰ δεῖπνον τὰ σπουδαῖα.

Cuniculis oppugnare. 61

Ὑπονόμοις πολεμίζειν, id eſt, Cuniculis bellare, dicitur qui nō aperta vi ſed diſſimulāter ac dolis rē gerit. Cōtrà qui palàm agit quod agit, machinis agere dicitur. Caii Cæſaris potentia iam ad manifeſtā tyrannidem ſpectante, Catulus Luctatius vir ſummæ apud Romanos dignitatis, ſurgens in ſenatu ait, οὐκ ἔτι ὑπονόμοις Καῖσαρ ἀλλ' ἤδη μηχαναῖς αἱρεῖ τὴν πολιτείαν. id eſt, Cæſar nō iam cuniculis, ſed machinis tollit Remp. Suffoſſiones clàm fiūt: machinæ (hoc eſt arietes, onagri, baliſtæ) palàm admouētur. Dictū Plutarchus refert in vita Caii Cæſaris. Plus veneris habebit ſi ad res animi trāſferatur. velut ſiquis dicat malos genios interdū oppugnare nos machinis, quum palàm terrent aut illectant: interdum cuniculis, quoties falſa ſpecie pietatis imponunt obrepuntque incautis.

Machinis agere.

Exitii nulla ratio. 62

Ὀλεθρίου οὐδεὶς λόγος, id eſt, Exitii nulla ratio. Refert Plutarchus in vita Eumenis. Is quum ſatagens rerum ſuarum, ſuperiorem adiſſet Phrygiā, intra Celænas hybernauit: vbi quoniam reperit Alcetam, Polemonem & Docimū de imperio cōtra ipſum decertātes, τοῦτ' ἦν, ἔφη, τὸ λεγόμενον, ὀλέθρου δ' οὐδεὶς λόγος, id eſt, Exitii nulla ratio. Sentiens opinor, quū imminet homini fatale exitium, deum adimere conſilium ac ratio-

nem. Apparet eſſe hemiſtichium carminis iambici, ἰδὲ θεοῦ οὐδεὶς λόγος. Huic affine eſt quod habet Quintilianus lib. 5, de conjectura loquens, Præterea, inquit, cur potiſſimum illo loco, illo modo ſit aggreſſus. Qui & ipſe diligentiſſime tractatur pro eodem locus, an etiamſi nulla ratione ductus eſt, impetu raptus ſit & abſque ſententia. Nam vulgo dicitur, ſcelera non habere conſilium.

Qui lucerna egent, infundunt oleũ. 63

Plutarchus in vita Periclis refert Anaxagoram Pericli in adminiſtranda Republica magno adiumento fuiſſe, verùm vbi iam grauaret ſenectus, & à Pericle publicis intento negotiis negligeretur, decreuerat inedia finire vitam. Id vbi reſciuit Pericles, accurrit ad ædes philoſophi, precibuſque & lachrymis conatus eſt illum ab inſtituto reuocare, idque ſuâ ipſius cauſa magis quàm Anaxagoræ. At ille iam agens animam dixit, ὦ Περίκλεις, καὶ οἱ τῶ λύχνου χρείαν ἔχοντες, ἔλαιον ἐπιχέουσι, id eſt, O Pericles, & quibus lucerna eſt opus infundũt oleum, exprobrans illi neglectum amici vnde nõ vulgarem capiebat vtilitatem: quum qui egent lucerna ob vſum quamcunque, curent illam abſtergentes atque infundentes oleum. Et quibus opus eſt fructu, ſtercorant agrum.

In ventrem inſilire. 64

Ἐς τὴν γαστέρα ἐναλεῖσθαι, id eſt, In ventrem irrumpere dicitur, qui curam omnem ad cibum ac potum confert. Ita Plutarchus de Lucullo in ipſius vita, Ἀπ' δὲ μὴ διαγωνιζόμενος μηδὲ ἐπιδεικνύμενος Λουκούλλου πολεμοῦντος, ἀλλὰ δή, τὸ τοῦ λεγομένου, εἰς τὴν γαστέρα ἐναλλόμενον, καὶ ὅπως ὑφαιρήσει τὴν τροφήν, ἅπαντα πραγματευόμενον, id eſt, Vtpote quum Lucullus iam non palàm neque ad oſtentationem bellaret, ſed quemadmodum dici ſolet in ventrem impetum faceret, nihil non moliens vt hoſti commeatum ſubtraheret. Non hic repetam quomodo locũ hũc verterit Leonardus Iuſtinianus. Sunt quos nõ alia ratione melius vincas quàm ſi ventrem impetas. Huius ſtratagematis exemplum edidit, nobis ille non minus eruditione quàm ſtẽmatis clarus Herman' à noua aquila Comes. A Dominicano quodã proſciſſus erat præfatiuncula, quaſi ſtaret à Capnione, degenerans à maiorũ ſuorum moribus ac pietate. Expoſtulauit cum maledico, minitãs omnia: tanto magis ille ferociebat. Tandem amici comitis hoc iniere cõſilium. Denuntiarunt collegio, ſi maledicũ abiicerent, ſe cæteros ſodales pro innoxiis habituros: ſin minus, in omnes velle retorquere quod omnium conſenſu maledicus ille fuiſſet auſus. Quũ negligeretur denũtiatio, miſſus eſt qui interdiceret ne quiſquam ex eo ſodalitio colligeret oua caſeóſve in ditione comitis aut cognatorũ illius. Neglectum eſt interdictũ, itum eſt ad ooptochiam ac tyrologiã: ſed poſteaquam irrumpentibus Comitis famulis, ægre euaſerunt, orta inter ſodales ſeditione, maledicus ad conditiones pacis coactus, chirographo teſtatus eſt ſe Comitẽ ſemper habuiſſe, & habere & habiturũ eſſe pro docto, generoſo & pio viro. Faſſus eſt ſe illa ſcripſiſſe quæ obiiciebantur. neque enim licebat inficiari quod per typographos erat euulgatum. At quæ ſcripſerat in Comitem, non competebant niſi in hominem degenerem ac impietatis fautorẽ. Itaque ſuo chirographo nihil aliud effecit, niſi vt maledicẽtiæ adiungeret ſcurrilem impudẽtiam. Hac tamẽ ſatiſfactione vir animi generoſiſſimi vereq; Chriſtiani fuit cõtentus, me vehemẽter approbãte. Puto huc reſpexiſſe Terentium, quũ ait, Pugnos in ventrem ingere. Nam paraſiti nulla parte magis lædi poſſunt quàm ventre.

O domus antiqua quàm diſpari domino dominaris.

Videtur & illud Ennii carmen prouerbiis adſcribendum, quod refert M. Tullius offic. libro primo,

O domus antiqua quàm diſpari domino dominaris.

Id conueniet in diſciplinam commutatam in peius eorum vitio qui ſucceſſerunt. Velut in domum, in vrbem, in Academiam, in monaſterium aut collegium ad peiora degenerãs. Quanquam ſuſpicor carmen Ennianum in codicibus eſſe vitiatum: legendum autem,

Ennij locus. O domus Anti, quàm diſpari domino dominaris.

Vt notarit Anti ſucceſſorem. Iam quoniã in diſpari prima ſyllaba natura longa eſt ſublato s, quod Ennius ſubinde facit (niſi forte pro Anti mauis Anci, aut Anni, quem Lucilius taxat aliàs) ſit breuis: Itaque cõſtat metrũ: ſcriba parum eruditus putãs Antiquã vnicam eſſe dictionẽ, mutauit antiqua, Alius nolẽs omittere quod erat in pleriſque codicibus, addicit quàm. Reſpexit huc M. Tullius Philippica ſecũda, O tecta ipſa miſera quàm diſpari domino: quanquam quomodo iſte dominus? ſed tamen quàm à diſpari tenebantur.

Sortem & vſuram perſoluere. 66

Καὶ τὸν τόκον καὶ τὸ κεφάλαιον ἀποτίνειν dicuntur qui ſerius quidem, ſed grauius puniuntur: aut qui differunt vindictam vel per occaſionem lædant grauius. Nã prorogatione creſcit vſura. Dion libello περὶ ἀπιστίας, ὥσπερ τὰ θηρία τὰ κακῶς ἔρημοι κοιμώμενα ἢ ἐμπιπλάμενα, οὐ μέντοι τὴν φύσιν ἀποβάλλουσι τὴν αὑτῶν ... id eſt, Quẽadmodum noxiæ beſtiæ ſæpenumero quietem agunt, ſiue quum dormiunt, ſiue quũ cibo expletæ ſunt, quanquam naturam interim ſuam non exuerunt: Similiter & illi ad tempus aliquod non læſerunt: at vbi ſe dederit occaſio, & vſuram vt aiunt, & ſortem malitiæ perſoluunt.

Ad incitas. 67

Quos vrgeret extrema neceſſitas, his res dicebatur ad incitas rediiſſe. Plautus in Trinummo, Hem nũc hic cuius eſt, [ſubaudi ager] vt ad incitas redactus, Id eſt, ad extremã inopiã. Idem in Penulo, Tace modo: profecto ad incitas lenonẽ rediget, ſi eas abduxerit: quin potius diſperibit faxo quàm vnã calcẽ ciuerit. Sed haud ſcio an hic legendũ ſit, vnũ calcẽ ciuerit. *Plauti locus.* Nonius Marcellus admonet incita dici egeſtatẽ & verũ dicit, ſed nõ abſque tropo. Nã in his duobus locis quæ retulit ẽ Plauto, extremã quidẽ inopiã ſignificat: at nõ ſtatim vbicunq; ponitur incitæ, ſignificatur egeſtas. Lucilius incita dixiſſe videtur in neutro genere. Illud ad incita quum redit atq; internecionẽ. Item, Comaducatus corrupit, ad incita adegit. At Iſidorus li. 18. vſurpauit genere maſculino, Calculi, inquiẽs, partim ordine mouẽtur, partim vagi. qui vero moueri omnino nõ poſſunt, inciti dicuntur. Cieo, moueo eſt: inciti quaſi immobiles, quos Græci dicerent ἀκινήτους. Satis liquet *Incitus, pro immobili.* prouerbiũ ductũ à luſu calculorũ, in quo erãt certæ lineæ, ad quas redactus calculus moueri iam non poſſet. Quadrabit & in eos qui confutati manifeſtis argumentis, non habent quod reſpondeant. quod dialectici vocant metam ſilentii.

Centro & ſpatio circunſcripta. 68

Plutarchus in præceptis ciuilibus, αἱ δ' ἐκ τοῦ βίου μέτριαι, κέντρῳ καὶ διαστήματι περιγραφόμεναι πρὸς τὴν χρείαν, id eſt, Quod ſi facultates modicæ fuerint, & centro & ſpatio circũſcriptæ ad vſum. Sentit fortunas tam anguſtas vt, niſi certa dimẽſione diſpenſentur, nõ ſint ad neceſſarios vſus ſuffecturæ. Veluti qui ſupputatione facta quantum habeant annui cẽſus, ſubducunt quantum quoque menſe, quaque hebdomade, quoque die poſſint impendere. Quòd ſi hoſpitis aduẽtus, aut ſimilis caſus fecerit ſumptus paulo largiores, id ſequentium dierum parſimonia ſarcitur, ne non conſtet ratio. Idem De futili loquacitate, docet reſponſionem eſſe κέντρῳ καὶ διαστήματι circunſcribendam, ne quid reſpondeatur vltra quàm requirit percontatio. Quidam enim de vno interrogati, reſpondent de pluribus. Metaphora tranſlata eſt à circulo qui fit circino circunducto: in medio centrum eſt immobile: hinc ſpatium vndique æquale ad lineam obeuntem. Vnde & circunſcripta dicuntur quæ certis finibus continentur.

Roſcius. 69

Roſcius hiſtrio tam erat fœlix in agẽdis fabulis, vt quiſquis in arte quapiã inſignis eſſet, Roſcius vocaretur. Id indicat M. Tullius lib. de oratore primo, Itaque hoc eſt iãdiu cõſecutus, vt in quo quiſq; artificio excelleret, is in ſuo genere Roſcius diceretur. Idẽ in ſecũdo de oratore, Soleo ſæpe mirari eorũ impudentiã, qui agũt in ſcena geſtum, ſpectãte Roſcio. Quis enim ſe cõmouere poteſt, cuius ille vitia non videat? Rurſus in Bruto, Et in ſcena Roſciũ eſſe intelligat. Hic eſt ille Roſcius Ciceronis cõcertator, quẽ ornauit hoc elogio vt diceret virum fuiſſe tam bonum, vt vnus indignus eſſet, qui in ſcenã prodiret: & eundem tam præclarum artificẽ, vt ſolus dignus eſſet qui in ſcena verſaretur. Eodem igitur tropo quo vehementer in conſiliis callidum, Dædalũ vocamus: in laboribus patientẽ, Herculem: in diſputando inuictum, Achillem: in iudicando, Ariſtarchum: patronum in cauſis agẽdis egregie dextrum, Roſcium licebit appellare.

Philoteſius crater. 70

Κρατὴρ φιλοτήσιος dicitur quo in conuiuiis conciliantur

amicitiæ,qui mos etiamnum durat apud Germanos,quibus turpiſſimum eſt,poſt acceptum philoteſium poculum, veterum offenſarum quãuis capitalium meminiſſe, ne iudices quidem admitterẽt actionem iniuriarũ. Plutarchus in commentario de fortuna Alexandri,qui barbaros armis,Græcos ciuilibus inſtitutis conabatur ad humaniorẽ ac ſanctiorem vitæ rationem adducere,ὥσπερ,inquit,ἐν κρατῆρι φιλοτησίῳ μίξας τοὺς βίους, καὶ τὰ ἤθη, καὶ τοὺς γάμους, καὶ διαίτας, id eſt , Velut in philoteſio poculo miſcens vitas,mores,coniugia ac viuendi rationes. Apud Plautum in Pſeudolo,ſeruus ebrius diis proximum putat,manu cãdida cantharũ dulciferum propinare mitiſſimam amicitiam . Heſychius indicat hanc φιλοτησίαν ſolere adhiberi poſt cœnam,quum in ſignũ amicitiæ ex eodem poculo de eodẽ vino bibunt omnes. Qui mos apud nos nondum exoleuit,ſed rarior eſt ob metum nouæ lepræ, qua pleriquc laborãt. Aſconius Pedianus, in actionem aduerſus Verrem tertiam,putat hoc eſſe quod M.Tullius criminatur Verrem cum ſuis potaſſe more Græco . Nam vulgus exiſtimat illos Græco more bibere qui largius ac cyathis grãdioribus bibunt. At ipſe magis probat,vt intelligamus eos Græco more bibere , qui merum bibunt. Id autem ſolent facere Græci,vt quum in conuiuio libant,primũ ſalutent deos paululum è cyatho profundentes, dein amicos ſuos:totiéſque bibunt merum , quoties deos aut charos ſuos nominatim vocant. Ita fermè Pedianus . Quidam putant hunc craterem etiam ἀγαθοῦ δαίμονος appellari.

Cithara incitat ad bellum. 71

Plutarchus libro De fortuna Alexandri ſecundo,declarat hunc verſiculum apud Lacedæmonios ſolere decantari,

Ἕρπει γὰρ ἄντα τῶ σιδάρω τὸ καλῶς κιθαρίσδεν. id eſt,

Vergit ad letale ferrum,lepide cithara canere.

Quo ſignificabãt certis citharæ modis ſedari motus animorum,aliis addi vigorem ad prælium. Quum Alexander audiſſet Antigenidam tibia modos incinentem , qui vocantur Harmatii, adeo inflammatus eſt , vt ſimul cum armis exurgens,manus iniecerit in proxime aſſidentes.

Bathyclis poculum. 72

Βαθυκλέους κύλιξ, id eſt,Bathyclis calix, dictum videtur in eos qui diuitiis ſuis ſoli fruuntur, nemini quicquam impartientes. Apud Plutarchum in conuiuio ſeptem ſapientũ Ardalus quidam ſic alloquitur Æſopum,Tu nunquã huc tranſmittes poculum ad nos, quum videas iſtos tanquam Bathyclis calicẽ inter ſeſe trãſmittere,cæterùm aliis nemini impartientes. Cui reſpondet Æſopus, At ne hoc quidem poculum eſt publicum:ſiquidem vni Soloni iamdudum aſtat. Bathycles Græcis ſonat profundæ gloriæ,quo nomine videtur fuiſſe quiſpiam diues ſibi viuens ſibique bibens.

Lunæ radiis non matureſcit botrus. 73

Plutarchus hũc Iouis ſenarium ceu prouerbialem adfert, differẽs quòd luna quoniã radios habet imbecilliores quàm ſol,excitare poſſit humores,concoquere non poſſit.

Μέλας γὰρ αὐταῖς οὐ πεπαίνεται βότρυς. id eſt,

Neque enim his niger maturus efficitur botrus.

Conuenit in eos qui conantur quod ob defectum viriũ non queunt perficere. Refert idem in commentario de facie apparente in orbe lunæ. Accedet plus veneris,ſi volentes ſignificare diſciplinas humanas non præſtare fœlicitatem, dicamus,μέλας γὰρ αὐταῖς οὐ πεπαίνεται βότρυς. In αὐταῖς ſubaudiendum eſt ἀκτῖσι,id eſt radiis.

Calliæ defluunt pennæ. 74

Callias apud Græcos quiſpiam fuit qui per luxum ac libidinem patrimoniũ abligurierat. In eum vulgaris iocus extitit,Καλλίας πτερορρυεῖ,id eſt,Calliæ defluũt pennæ. Solet enim hoc interdũ auibus accidere vel morbo,vel certis anni temporibus : quemadmodũ & quadrupedibus quibuſdam mutantur pili aut villi. Vnde & deplumati dicũtur ac detõſi qui facultatibus exuti ſunt. Hoc verbũ πτερορρυεῖν frequenter per iocum vſurpatur apud Ariſtophanem in Auibus.

Ἐν πλάτει. 75

Ἐν πλάτει dictum,accipiendum interpretãtur Græci quũ paululum vltra præſcriptum ſignificant eſſe concedendum, præſertim in his quæ ſunt humanitatis. Veluti ſiquis pollicitus ſolutionem ad diem Auguſti decimũ , reddat poſtridie. Iulianus Pandectarum lib.46, Titu. De ſolut.& lib.cap. Ratum autem dominus habere debet , mox quũ primum certior factus eſt,ſed hoc ἐν πλάτει,& cum quodã ſpatio tẽporis accipi debet. Et hunc Iuliani locum citat Vlpianus,eodẽ lib. Tit. rem ratã haberi, Ca. Quo enim. Rurſus lib.13. Tit. De cõdictione triticaria, Cap. In hac actione. Verũ eſt,inquit,quod Seruius ait,cõdemnationis tempus ſpectandũ: ſi vero deſierit eſſe in rebus humanis,mortis tempus. Sed etiam ἐν πλάτει ſecundum Celſum erit ſpectandum . Non enim debet breuiſſimũ vitæ tempus æſtimari. Iterum lib.22. Tit. De probationibus, Ca. penultimo, Nec hoc quæritur,num aliquis meminerit quo die aut quo conſule factum ſit, ſed num hoc aliquo pacto probari poſſit,quando id opus factum ſit:& hoc Græci ἐν πλάτει dicere ſolent, & cætera. Hactenus Pandectæ. Verum illud ἐν πλάτει non norunt Caletii,qui ad horam vndecimam iuſſi claudere portas ciuitatis,ſtatim ad primũ nolæ ictum occludunt, repulſis & qui foris ſtant, & qui egredi cupiunt,veriſque portæ proximis. Quum denunciatur anathema qui ad diem præſcriptum non ſoluerint , liberantur à fulmine, ſi ab eo die intra decimũ quartum liberarint fidem ſuam. Hæc ad iuris æquitatem pertinent.

Per ſatyram. 76

Variarum rerum mixturã ſparſim nullóque ordine congeſtarum veteres Satyram appellabant. Apparet vocem primum deductam à laſciuia Satyrorũ , temerè nunc huc nunc illuc ſalientium. Hinc deflexa eſt ad cibi genus quod ex diuerſis herbarum formis conflatum eſt : præterea ad lancem variis rerum generibus onuſtã,quæ ſic diis offerebatur,non diſſimilis illi poculo quod Græci πεντάπλοον, à quintuplici rerum differentia,ſiue κυκεῶνα mixtura vocabant,de quo nobis ſuprà dictum eſt. Feſtus ait Saturã ſiue Satyram dici cibũ variis rerum generibus conditũ: aut legem aliis multis confertam legibus. itaque in ſanctione legũ aſcribi ſolere, néve per Satyram derogato aut abrogato , quũ ſignificant totam legem eſſe ſeruãdam. Citat Annũ Luſcũ ex oratione quam habuit aduerſus Tyberium Gracchũ:Imperium quod plebs per Satyrã dederat,id abrogatum eſt. Citat & C. Lelium ex ea quam pro ſe dixit. Poſtero die quaſi per Satyram legem ſententiis exquiſitis,in deditionem accipitur. Legem Satyrã interpretantur,quæ eadem multas res complectitur:quemadmodum Iugurtha acceptus eſt in deditionẽ,ſed multis præſcriptis conditionibus,vt triginta daret elephantos,pecus atque equos multos,cum magno argenti põdere. Vſus eſt hoc adagio Iuſtinianus in præfatione Pandectarum, Et primo quidem,inquit,anno hoc opus tradebatur legentibus, nõ ſecundum edicti perpetui ordinationem , ſed paſſim & quaſi per ſatyram collectum,& vtile cum inutilibus permixtum,maxima autem parte inutilibus deputata . Itidem Saluſtius in bello Iugurthino, Quaſi per Satyram ſentẽtiis exquiſitis in deditionem accipitur. Hæc Saluſtius dicit de Iugurtha, nec ſunt in cuiuſquam oratione,nec ibi quiſquam aderat Lælius: vnde neceſſe eſt locum apud Feſtum eſſe mutilum . Verba Lælii ſunt omiſſa,ſimul cum nomenclatura Saluſtii.

Feſti locus.

Ne præceps fueris ad iurandum. 77

Nonnullis haud vulgariter eruditis videtur & hoc adagiis annumerandũ quod refert Vlpianus lib. Pãdect. 12. cap. 13. Tit. De Iureiurãdo,circa finem. Siquis,inquit iurauerit in re pecuniaria per genium principis,dare ſe nõ oportere,vel intra certum tẽpus, & peierauerit: vel ſibi dare oportere:vel intra certũ tempus iurauerit ſe ſoluturum,nec ſoluerit, Imperator noſter cum patre reſcripſit, fuſtibus caſtigatum dimittere,& ita ei ſuperindici,προπετῶς μὴ ὄμνυε,id eſt,ne fueris ad iurandum præceps. Habebit prouerbii ſpeciem ſiquis hominem poſt acceptũ malũ admoneat , προπετῶς μὴ ὄμνυε.

Ex ſyngrapha agere. 78

Sunt & illæ formæ à iure cõſultis ductæ verſæ in prouerbiũ, Ex ſyngrapha agere, Obſignatis tabulis agere, pro eo quod eſt, rigide parumque ciuiliter, ſed velut ex obligatione. Cicero pro Murena: pergitiſne vos tanquam ex ſyngrapha agere cum populo? Syngrapha Latinis ſonat cõſcriptionẽ, quòd vtriuſque manu conſcripta vtriſque partibus tradi ſoleat : & in hoc ſyngraphæ differũt à tabulis, quòd tabulæ ab vna parte tantùm ſeruari conſueuerint. A chirographo, tabulis, codicillis differt Syngrapha, quòd in illis non ſcribantur niſi acta, in hac etiam contra fidem actionis pactio venit, & non numerata pecunia, aut nõ integre numerata pro temporaria

Obſignatis tabulis agere.

Syngrapha.

Tabulæ.

voluntate hominum ſcribi ſolet. Ita propemodũ Aſconius Pedianus in Verrinarum tertiam.

Iniuria ſoluit amorem. 79

In Græcorum epigrammatibus prouerbii titulo citatur ὕβρις ἔρωτας ἔλυσε, id eſt, Iniuria ſiue contumelia ſoluit amores: quòd contemptus amor plerunque vertitur in iram, ira in odium. Sic in comœdia Phædria, Excluſit: reuocat: redeã? Non, ſi me obſecret. Item Horatius,

Nam ſiquid in Flacco viri eſt,
Non feret aſſiduas potiori te dare noctes,
Et quæret iratus parem.
Nec ſemel offenſæ cedet conſtantia formæ,
Si certus intrarit dolor.

In epigrammate queritur amans hoc dictum falsò iactari vulgo, quòd ipſe ab amica excluſus non ſine conuicio (quum iuraſſet ſe toto anno non rediturum ad illam) poſtridie diluculo ſupplex ad eam redierit. Carmen ſic habet,

Ὕβρις ἔρωτας ἔλυσε, μάταιος ὅδε μῦθος ἀλᾶται·
Ὕβρις ἐμὸν ἐρεθίζει μᾶλλον ἐρωμανίην.   id eſt,
Falſum eſt quod iactant, iniuria ſoluit amores,
Morbum quippe meum prouocat illa magis.

Ingenere tamen verum eſt officiis mutuis ali beneuolentiam, iniuriis extingui.

Diſertè ſaltare. 80

Cornelius Tacitus in dialogo de oratoribus, ſignificat hoc conuiciũ fuiſſe vulgo iactatũ in oratores ſuorum temporũ, qui laſciuia verborum & leuitate ſententiarum licentiáque compoſitionis hiſtrionales modos exprimebant, atque adeo laudis & gloriæ ingenuque loco iactabant, ſaltari cãtarique commentarios ſuos, oratores temere dicere, hiſtriones diſertè ſaltare. Argutia dicti in hoc ſita eſt, Oratores hiſtrionicè dicebant, quod illis erat indecorum: hiſtriones ad oratorum actionem ſeſe accommodabant: ita factum eſt vt illi peius dicerent, hi ſaltarent melius. Hiſtrionũ eſt ſaltare, oratorum dicere: quod qui periteè faciunt, diſerti vocantur. Iocus autẽ duo diuerſa coniunxit.

Quod pulchrum, idem amicum. 81

Τὸ καλὸν φίλον, id eſt, Quod pulchrũ, amicum. Inter prouerbia conciliantium amicitiam refertur & hoc apud Platonem in Lyſide, κινδυνεύει, κατὰ τὴν ἀρχαίαν παροιμίαν, τὸ καλὸν φίλον εἶναι. id eſt, Ac propemodũ apparet, iuxta vetus prouerbium, quod pulchrum eſt, amicum eſſe. Quicómodi gratia amat, non amat verè, ſed quod pulchrum eſt, per ſe amatur. Vnde Ariſtoteles percontanti qui fieret vt libentius colloqueremur cum formoſis quàm cum deformibus, reſpondit, eam percontationem eſſe cæcorum. Nihil autem virtute pulchrius, eóque nec amabilius quicquam.

Mortuo leoni & lepores inſultant. 82

Extat epigramma Græcum cuius argumentũ ſumptum eſt ex Homericæ Iliad. χ, vbi Hectorẽ ab Achille iam interfectum circunſiſtunt Græci mortuo inſultantes, nec quiſquã erat qui extincto non aliquod vulnus infligeret. Sic enim habet Homerus, ἄλλοι δὲ περίδραμον υἷες Ἀχαιῶν,

Οἳ καὶ θηήσαντο φυὴν καὶ εἶδος ἀγητὸν
Ἕκτορος· οὐδ᾽ ἄρα οἵ τις ἀνουτητί γε παρέστη.   id eſt,
At reliqui accurrunt Graii, cingũtque cadauer
Hectoris, eximiam ſpeciem formámque ſtupentes:
Nec tamen aſtitit exanimi ſine vulnere quiſquam.
Ac paulo pòſt,
Ὣς ἄρα τις εἴπεσκε, καὶ οὐτήσασκε παραστάς.   id eſt,
Dixerat hoc aliquis, ſimul & vulnus dedit aſtans.
Epigramma ſic habet,
Βάλλετε νῦν μετὰ πότμον ἐμὸν δέμας, ὅττι καὶ αὐτοὶ
Νεκροῦ σῶμα λέοντος ἐφυβρίζουσι λαγωοί.   id eſt,
Nunc telis petitote meum poſt fata cadauer.
Audet vel lepus exanimi inſultare leoni.

Dictum eſt aliàs de his qui mordent mortuos, cum laruis luctantur, & cum vmbris depugnant.

Lingua non redarguta. 83

Plato in Theæteto, Ἀτὰρ, ὡς ἔοικεν, ἐὰν ἀποκρίνῃ ὅτι ἔστιν, Εὐριπίδειόν τι ξυμβήσεται. ἡ μὲν γλῶττα ἀνέλεγκτος ἡμῖν ἔσται, ἡ δὲ φρὴν οὐκ ἀνέλεγκτος. id eſt, At, vt videtur ſi poſſe reſponderis, Euripideum quiddam nobis accidet, lingua quidem nobis erit irredarguta, mẽs autem non erit irredarguta. In eos quadrat qui rationibus cõuicti, non cedunt tamen, ſed tergiuerſantur, reclamantes aduerſus ſuam ipſorum conſcientiam.

Pugno tenere. 84

Ἀπρὶξ ταῖν χεροῖν λαβέσθαι, id eſt, Pugno ſtringere, dicitur quod ipſo contactu ſentitur. Sic Plato in Theæteto, οἱ οὐδὲν ἄλλο οἰόμενοι εἶναι ἢ οὗ ἂν δύνωνται ἀπρὶξ ταῖν χεροῖν λαβέσθαι. id eſt, Qui nihil eſſe putãt quicquid no poſſint ſtrictim manibus apprehendere. Loquitur de his qui non exiſtimant quicquã eſſe in rerum natura præter res corporeas, & ſenſibus expoſitas: actiones, generationes, & huius generis alia, quæ intellectu non ſenſibus percipiuntur, exiſtimant eſſe inania vocabula. Talis viſus eſt Platoni Diogenes, qui dicebat ſe cyathos & mẽſas videre, cyatheitates ac mẽſeitates, quas Plato commemorabat, non videre. Sed viciſſim audiuit, Nimirum oculos quibus cyathi & menſæ videntur, habes: mentẽ qua cyatheitates ac menſeitates cernuntur, non habes. Tam craſſum ingeniorum genus Plato veluti profanum à philoſophiæ myſteriis iubet arceri. Verius enim ſunt quæ non videntur, quã quæ videtur: & certius ea ſcimus quæ ratione colligimus, quæ manibus cõtrectamus. ſenſuum enim iudiciũ fallax eſt.

Haud ſolidè. 85

Οὐ παγίως, id eſt, Haud firmiter, Plato in Theæteto, miror quamobrem prouerbii loco retulerit: niſi fortè, ob metaphoram duriuſculã παγίως, addidit ὥς φασιν. Agit enim illic Socrates de his quæ ſuapte natura firma non ſunt, ſed aliis adhærẽtia, reciprocis motibus variantur, vt ſint aut nõ ſint, velut albũ & nigrum, agens & patiens. locus ſic habet, καὶ τἆλλα πάντα οὕτως ὑποληπτέον, αὐτὸ μὲν καθ᾽ αὑτὸ μηδὲν εἶναι, ὃ δὴ καὶ τότε ἐλέγομεν· ἐν δὲ τῇ πρὸς ἄλληλα ὁμιλίᾳ πάντα γίγνεσθαι καὶ παντοῖα ἀπὸ τῆς κινήσεως. ἐπεὶ καὶ τὸ ποιοῦν εἶναί τι καὶ τὸ πάσχον αὐτῶν, ἐπὶ ἑνὸς νοῆσαι, ὥς φασιν, οὐκ εἶναι παγίως. id eſt, Atque ad eundem modum de reliquis ſentiendum eſt, vnumquodque per ſe nihil eſſe (quod ſanè ego & tu dicebamus) ſed in mutuo inter ſe cõgreſſu omnia fieri, & omnifaria, videlicet à motu. Quãdoquidem & agens eſſe aliquid, & patiens, vnumquodque per ſe intelligere, ſicut aiunt, ſolidè non poſſumus. Ariſtoteles lib. Rhetor. 2, ait ſenes ob rerum experientiam ſemper addubitare, neque quicquã aſſeuerare, ſed omnibus dictis addere ἴσως καὶ τάχα, id eſt, fortè & forſitan: παγίως δὲ οὐδέν, id eſt, nihil fixè. πάγιον Græcis dicitur quod cõpactum eſt, à πήγω, quod eſt figo ſiue cõpingo: inde παγίως pro ſolidè & certò. Accidentia quodammodo fluunt: ſubſtantia ſolida eſt: & eorum quæ dicuntur ad aliquid, ratio pendet aliunde. patris enim ratio perit patri ſi moriatur filius, quum nihilo ſecius ſubſiſtat patris ſubſtantia. Quin & Latinis res ſoli dicuntur bona immobilia: & à ſolo ſolidum dicitur quod integrũ eſt & compactũ. Id Oſci ſolum vocant pro toto. Iuuenalis, Nobilitas ſola eſt atque vnica virtus. Sic hãc vocem frequenter vſurpat diuus Hieronymus. Hinc Sextus Pompeius Feſtus dicta putat ſolliferrea tela, quæ tota ferrea ſunt: & hominem ſolertem, quòd omnes artes calleat: & ſolenne, quod omnibus annis fit. Indidẽ & terrã ſolũ dicimus, quòd fixa ſit & cõpacta, non profluens aeris & aquarũ more. Huic contrariũ eſt quod habet M. Tullius libro De finibus 2, Quæ dici eadẽ de cæteris virtutibus poſſent, quarum omnium fundamenta vos in vna voluptate, tanquam in aqua, ponitis. Vox à Græcis deducta videtur, ὅλον, & aſpiratione verſa in s, ſolum.

Πάγιον & Παγίως.

Res ſoli. Solidum.

Aut abi, aut exuere. 86

Plato in Theæteto ſignificat apud Lacedæmonios hunc fuiſſe morẽ, vt in publicis certaminibus neminem cogerẽt ad congreſſum, ſed legem edicebant, ἢ ἀπιέναι, ἢ ἀποδύεσθαι, id eſt, Aut abire, aut exui. Græcis autem ἀποδύεσθαι dicuntur qui ſe parant certamini, quòd campeſtriati luctarentur olim, cætera nudi. vnde hæc ipſa vox ἀποδύεσθαι quoties trãſfertur ad rem animi, velut ad diſputandũ, aut repugnandum carni, prouerbii vim habet. Ita frequenter vſurpat D. Chryſoſtomus, ac diuus Baſilius. Simile eſt id quod alibi dicitur, Aut bibat, aut abeat.

Ἀποδύεσθαι.

Criſonem Himeræum præcurrere. 87

Prodigioſa celeritas Criſonis videtur locum dediſſe prouerbio. Sic enim Socrates apud Platonẽ in Protagora, rogatus vt inſtitutã cum Protagora diſputationẽ peragerer, ἀλλ᾽ ὥσπερ ἂν εἰ μου δέοιο Κρίσωνι τῷ Ἱμεραίῳ δρομεῖ ἀκμάζοντι ἕπεσθαι, ἢ τῶν δολιχοδρόμων τῳ ἢ τῶν ἡμεροδρόμων διαθεῖν τε καὶ ἕπεσθαι. id eſt, Optarim quidẽ tibi morẽ gerere, ſi, quod petis, meæ facultatis eſſet:

Non e perinde eſt ac ſi me roges vt Criſonẽ Himeræum inſignem curſorem ſequar, aut dolichodromon quempiam, aut hemerodomon perpetuo æquem curſu ſequarque. Himera Siciliæ ciuitas eſt, quanquam eiuſdem nominis eſt altera in Africa. vnde Criſon dictus eſt Himeræus, celeritate currendi celebris. qualem refert libro ſeptimo Plinius fuiſſe Philippidem & Caniſtium Lacedæmonium, cúmque his
Δολιχοδρόμος. Philonidem, Alexandri magni curſorem. δολιχοδρόμοι dicebantur qui perpetuo impetu duodecim ſtadia decurrebãt:
δρόμος. ἡμεροδρόμοι, qui totum diem à mane vſque ad veſperam citra reſpirationem currebant. Plinius ſcribit puerum nouem natum annos à meridie vſque ad veſperam continuaſſe curſum. Vnde Græci poetæ ſolem appellant ἡμεροδρόμον, quòd ſingulis diebus curſum ſuum peragat: quaſi verò noctu requieſcat in diuerſorio Thetidis.

Charadrion imitans. 88

Χαραδριὸν μιμούμενος, id eſt, Charadrion imitans, dici ſolitum de diſſimulante, ac rem vtilem occultãte. Suidas refert hunc ſenarium ſcazontem ex Hipponacte,

Καὶ μὴν καλύπτει μῶν χαραδριὸν πιπράς; id eſt,
Et num Charadrion quæſo venditor cælat?

Item Ariſtophanes in Auibus,

Ἄλλως ἄρ᾽ οὗτος ὡς ἔοικ᾽ εἰς τὴν λόχμην
Ἐμβὰς ἐπτήξε, χαραδριὸν μιμούμενος. id eſt,

Alioqui vpupa vt videtur ſaltum ingreſſa, abdidit ſeſe, charadrion imitans. Quo loco interpres ferè cum Suida conſentiens, narrat huic aui vim ineſſe medicã, vt illius aſpectu facilè ſanentur qui laborant ictero ſiue regio morbo: eámque ob cauſam qui vendũt, occultãt eam, ne licitator remedium ſentiat priuſquã emerit. Addit, eam autem mutare colorem ad ſimilitudinem eorum quibus admouetur: non deeſſe tamen qui ſentiant, non aſpectum ſed eſum auis habere remedium. Vocem autem diſtingui accentu. nam ſi pronunties vltima acuta χαραδριὸς, declarari auem: ſi penultima acuta χαράδριος, diminutiuum à χαράδρα, ſignificari voraginem ſiue terræ hiatum, quòd in hunc delabens aqua melodiam quandam reddere videtur. Tantum ex his quæ indiligenter à Suida ſunt congeſta tradere licuit. Meminit huius auis & aliàs Comicus in eadem fabula, ὕδωρ ἐφόρουν κάτωθεν εἰς τὸν ἀέρα οἱ χαραδριοί. id eſt, Aquam ex imo portabant in aerem charadrii. Interpres addit, aui nomen inditum, quòd in voraginibus gaudeat verſari. Socrates apud Platonẽ in Gorgia, quum Callicleen eò pellexiſſet vt fateretur beatam vitam non eſſe ſitam in copia rerum, ſed in perpetuo influxu: (nam qui ſatur eſt, aut non ſitit, quoniã nec moleſtiam ſentit nec voluptatẽ, lapidis more viuit potius quàm hominis) ita ſubiicit, χαραδριοῦ τινὰ αὖ σὺ βίον λέγεις, ἀλλ᾽ οὐ νεκροῦ οὐδὲ λίθου. id eſt, Rurſus tu charadrii quandam narras vitam, non mortui lapidiſve. Marſilius vertit auem, quum Socrates videatur ſentire de voragine, in quam quum perpetuò decurrat aqua, nunquam tamen expletur. Niſi fortè charadrius auis eſt de numero voracium, quemadmodum & larus, vt hinc nomen inuenerit à charadra ductum.

Quantum pedibus potes. 89

Socrates in Gorgia Platonis ita loquitur, σωφροσύνην μὲν διωκτέον καὶ ἀσκητέον, ἀκολασίαν δὲ φευκτέον, ὡς ἔχει ποδῶν ἕκαστος ἡμῶν. id eſt, Temperantiam quidem ſectari atque exercere oportet: contrà, intemperantiam fugere quantum quiſque noſtrum pedibus valet. Id quo longius trãſfertur à rebus corporeis, hoc magis accedit ad prouerbium celeritatis. Quòd in corpore ſunt pedes, hoc in animo ſunt affectus, quibus expetimus aliquid aut refugimus.

Vaſis inſtar. 90

Ἀγγείου δίκην, id eſt, Vaſis inſtar, loqui dicitur, qui quũ ob imperitiam ex ſe nihil poſſit adferre, ab aliis audita profert. Fons ex ſe liquorẽ habet: vas, ni aliunde infuderis, ſiccum eſt. Homines autẽ qui vacant eruditione, per aures implentur. Socrates in Phædro Platonis, ὅτι μὲν οὖν παρά γε ἐμαυτοῦ οὐδὲν αὐτῶν ἐννενόηκα, εὖ οἶδα, συνειδὼς ἐμαυτῷ ἀμαθίαν· λείπεται δή, οἶμαι, ἐξ ἀλλοτρίων ποθὲν ναμάτων διὰ τῆς ἀκοῆς πεπληρῶσθαί με, δίκην ἀγγείου. id eſt, Nihil horum ex meipſo excogitaui, fateor, imperitiæ mihi cõſcius: ſupereſt igitur, opinor, vt alicũde ex alienis fluentis per aures fuerim impletus inſtar vaſis.

Vt lupus ouem amat. 91

Ὡς λύκος ἄρνα φιλεῖ, id eſt, Vt lupus ouem amat, qui ſui cõmodi gratia ſimulat amorem. nam is vulgo dicitur amor, quum reuera ſit odium. Iuuenis enim, quum puellam venatur, vt illi pudicitiam, theſaurum incõparabilem, eripiat, vt pro honeſta fama turpi rumore traducat, vt parentibus, amicis ac bonis omnibus inuiſam reddat: denique, vt quod eſt omnium chariſſimum, bonam mentem eripiat: quæſo quid deterius hoſtis faciat hoſti? Socrates citat carmen in Phædro veluti populari vſu iactatum,

Ὡς λύκοι ἄρνα φιλοῦσ᾽, ὣς παῖδα φιλοῦσιν ἐρασταί. id eſt,
Vt lupi oues, ita amat puerum veſanus amator. Maro,
Torua leæna lupum ſequitur, lupus ipſe capellam.
Florentem cytiſum ſequitur laſciua capella.
Et Horatius,
non ego te, tigris vt aſpera,
Getuluſve leo frangere perſequor.

In nauibus educatus. 92

Ἐν ναυσὶ τεθραμμένος, id eſt, In nauibus educatus, dicebatur qui rudis eſſet & alienus à moribus liberalibus, ſenſuque communi. Solet enim ferè nauticum genus ſuo elemẽto reſpondere, quòd à ciuilium hominũ commercio ſubmotum viuat. Ita Plato in Phædro, πῶς γὰρ οὐκ οἴεσθαι αὐτὸν ἡγεῖσθαι ἀκούειν ἐν ναύταις που τεθραμμένων. id eſt, Annon putas illum exiſtimaturum, ſeſe audire homines in nauibus alicubi educatos? Plaut. in Ciſtellaria, mores agreſtes appellat maritimos, imo potius inconſtantes, quòd mare vicibus æſtuariis accedat recedatque. Plauti verba ſic habent, Ita me amor lapſum animi ludificat, fugat, agit, appetit, raptat, retinet, iactat, largitur: quod dat non dat, deludit: modò quod ſuaſit diſſuadet, quod diſſuaſit id oſtentat: maritumis moribus mecum experitur: ita meum frangit amantem animum.

Quod vtile, honeſtum. 93

Τὸ μὲν ὠφέλιμον καλόν, τὸ δὲ βλαβερὸν αἰσχρόν, id eſt, Quod vtile eſt, honeſtum eſt: quod autem noxium, turpe. Hoc Plato De repub. quinto refert quaſi vulgo iactatum, κάλλιστα γὰρ δὴ τοῦτο καὶ λέγεται καὶ λελέξεται, ὅτι τὸ μὲν ὠφέλιμον καλόν, τὸ δὲ βλαβερὸν αἰσχρόν. id eſt, Nam pulcherrime profectò hoc dicitur & dicetur, quod vtile eſt, id eſſe honeſtũ, quod noxiũ, id eſſe Aldus nolẽs omittere quod erat in pleriſque codicibus, addidit turpe. Agit enim illic de fœminis ad omnia maſculorũ munia pariter vocãdis, ſi modo reperiãtur æque vtiles reip. Vult igitur illarum corpora nudari ciuitatis cuſtodibus, &, ſi videantur habiles, vna cum maſculis publicitus exerceri. Vehementer autem contemnit illos qui rideant nudata fœminarum corpora, modo ob reip. commodum. Dubitat & M. Tullius an turpe ſit viro bono nudũ ſaltare in foro, ſi liceat eiuſmodi ſaltatione ſeruare rẽpub. Sed hominum vulgus inuertit ſententiam, honeſtum eſſe quicquid eſt vtile: quum philoſophis nihil ſit vtile, niſi quod honeſtum eſt.

Magis quàm ſol Heracliti. 94

Qui ſine ſpe reparationis deficiunt, eos Socrates apud Platonem De Rep. lib. 6. μᾶλλον τοῦ Ἡρακλειτείου ἡλίου ἀποσβέννυσθαι, hoc eſt, Magis ipſo Heracliti ſole extingui, dixit. Agit illic de ſenibus qui ad perdiſcendas philoſophiæ difficultates idonei non ſunt, in adoleſcentia defatigati. Heraclitus enim exiſtimauit ſolem ſcaphæ ſpeciem habere, eiuſque lumen deficere quoties cauum ad ſuperiora vertitur: ſed rurſus fieri lucidũ poſtquam inuertitur. Non diſſimile ſomnium de ſole prodidit Xenophanes, qui putauit eum in occaſu perire, ſed exortu nouum fieri ſolem. At ſenes nunquam renouantur ad vigorem iuuenilem. Huc alluſiſſe videtur Horatius in odis,

Damna tamen celeres reparant cœleſtia lunæ,
Nos vbi decidimus, &c.

Cœnum barbaricum. 95

Βόρβορος βαρβαρικός, id eſt, Cœnum barbaricũ, pro vehementi ſtupore mentis apud Platonem lib. De Repub. 7. ponitur. Laudat enim illic dialecticam quæ ſola mentem ignorantiæ immerſum erigit, attollitq. à vulgaribus opinionibus ad ſolidam veri cognitionem. καὶ τῷ ὄντι, inquit, ἐν βορβόρῳ βαρβαρικῷ τινι τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα κατορωρυγμένον ἠρέμα ἕλκει καὶ ἀνάγει ἄνω, id eſt, Ac re vera barbarico quodam cœno demerſum animi oculum, paulatim trahit ſubuehitque ſurſum. Barbarus à borboro per contemptum dictum videtur.

Non è quercu aut ſaxo. 96

Οὐκ ἐκ δρυὸς ἢ ἐκ πέτρας, id eſt, Non è quercu ſaxóve, quũ ſignificamus non conſtare materia externa, ſed ex animi virtutibus. Veluti vulgus ciuitatem appellat muros ac domos è lapidibus ligniſque conſtructas, Eccleſiam appellat

ſtructuram ſimili materia congeſtam, quum re vera ciuitas conſtet hominum moribus, & Eccleſia ſit animorum in vera religione conſenſus. Plato libro De repub. octauo, ἢ οἴει ἐκ δρυός ποθεν ἢ ἐκ πέτρας τὰς πολιτείας γίγνεσθαι, ἀλλ' οὐχὶ ἐκ τῶν ἠθῶν τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν; id eſt, An exiſtimas è quercu qualibet aut è ſaxo reſpublicas fieri, ac non potius ex moribus eorum qui in ciuitatibus verſantur?

Pſallium inicere. 97

Ψάλιον ἐμβάλλειν, id eſt, Pſallium inicere dicuntur qui ferocientem animum moderamine quopiam premunt: metaphora ſumpta ab equis animoſioribus. Plato lib. De legib. 3, ὁ δὲ τρίτος σωτὴρ ὑμῖν ἔτι σπαργῶσαν καὶ θυμουμένην ἀρχὴν ὁρῶν, οἷον ψάλιον ἐνέβαλεν αὐτῇ τὴν τῶν ἐφόρων δύναμιν. id eſt, At tertius vobis ſeruator, luxuriantē etiamnum fremētémque cōſpiciens principatum, veluti pſallium illi iniecit, Ephororum potentiam. De Lacedæmoniorū republica loquitur, in qua quinque Ephori ſunt inſtituti, ad temperandā regiam potentiam. Pſallium autē eſt circulus qui fræno additur, vnde & pro fræno ponitur interdum. Niſi fortè alluſit ad bubalos, qui circulo ferreo naribus iniecto circumagūtur. vnde prouerbium Naribus trahere, quod alio dictum eſt loco. Pſallium.

Principium, medium, finis. 98

Plato libro De legibus quarto, refert hoc quaſi vulgo decantatum, Deum vniuerſitatem rerum omnium complecti, hoc eſt, principiū, medium & finem. Ab illo enim omnium quæ ſunt initium, incrementū & ſumma, Ἄνδρες τοίνυν φῶμεν πρὸς αὐτούς, ὁ μὲν δὴ θεός, ὥσπερ καὶ ὁ παλαιὸς λόγος, ἀρχήν τε καὶ τελευτὴν καὶ μέσα τῶν ὄντων ἁπάντων ἔχων, εὐθείᾳ περαίνει, κατὰ φύσιν περιπορευόμενος. id eſt, Sic igitur illis loquamur, Deus quidem ô viri (quemadmodum & vetere prouerbio dicitur) omnium quæ ſunt, principium, finē ac medium continens, rectum peragit curſum, ſecundum naturam circumiens.

Orphica vita. 99

Ὀρφικὸν βίον, id eſt, Orphicam vitam, Plato lib. De leg. ſexto dixit vitam innoxiam, & à luxu ſanguinolentiſque dapibus purā. Huiuſmodi ſiquidem vitæ rationem Orpheus inſtituiſſe videtur, vt non ſolùm ſanguine pecudum non inquinarent aras deorū, verùm ne veſci quidē vllius animantis carnibus ſuſtinerent, ſed libis ac frugibus melle cōſperſis ſacra facerent, nec aliis ipſi veſcerentur. Platonis verba ſunt hæc, ἀλλ' Ὀρφικοί τινες λεγόμενοι βίοι ἐγίγνοντο ἡμῶν τοῖς τότε. id eſt, Sed Orphica quædam, vt dicitur, vita tum erat veſtris, illo ſeculo. Videtur Orpheus hoc conatus apud Thraces, quod Pythagoras tentauit apud Ionios, Numa apud Romanos.

Candidus ſermo. 100

Λευκὸς λόγος Græcis dicitur oratio dilucida perſpicuáque, à colore qui inter cæteros plurimum habet lucis. Vnde λευκότερον εἰπεῖν dicuntur qui clarius efferunt quod ſentiūt. hoc eſt, σαφέστερον. Et λευκὴ φωνὴ dicitur quæ facilè penetrat aures auditorū. Huiuſmodi metaphoræ ſunt quæ ſumuntur è propinquo: vt quum ſentire dicuntur aut videre qui rem intelligunt, tenere qui meminerunt, odorari qui ſuſpicantur, cæcutire qui errāt. E proximo ducūtur, quum quod oculorum eſt, transfertur ad aures, velut hoc.

CHILIADIS QVARTAE CENTVRIA OCTAVA.

Ambrones. 1

AMBRONES olim vulgo dicebātur qui rapto maliſque artibus viuerent. Originem indicat Feſtus Pompeius, admonens eam fuiſſe Galliarū gentem, quam quum mare inundans finibus ſuis depuliſſet, per aliena oberrantes, rapinis ac prædationibus ſe ſuóſque alere cœperunt. Manus erat formidabilis non numero tantum (dicuntur enim fuiſſe triginta millia) verumetiam tum animorum ferocia, tū ratione pugnandi. Siquidem conferti, rhythmis & cōcentu quodam in hoſtem ferebantur, ſubinde intonantes, Ambrones, Ambrones: ſiue vt hac voce ſuos in vnum cōuocarent: ſiue vt hoſtibus terrorem incuterent. Ab his victi fuerāt Romani duces Manlius & Cepio: ſed primùm à Liguribus fracti ſunt, mox à C. Mario proſtrati, tandem ad aquas Sextias vnà cum Cimbris ac Teutonibus deleti ſunt. Ita ferme Iulius Florus in Epitoma libri 68, & Plutarchus in vita C. Marii. Simili modo Cilicis vocabulum abiit in conuicium rapacitatis ac prædationis.

Vinaria angina. 2

De ἀργυράγχη, id eſt, angina argentaria, quæ multis, præter Demoſthenem, vocem intercipit, iam antea diximus. At Feſtus Pompeius indicat ioco iactatum in eos qui vino præfocantur, laborare vinaria angina, quam οἰνάγχην poſſis dicere. Ipſe noui Romæ quendam haud vulgariter eruditum, qui hac angina ſeriò periit: Hermicus appellabatur, natione Luſitanus. Correptus erat febricula, vir corpore ſupra modum obeſo, & ob id ſpirituoſus. Decumbentem inuiſit Chriſtophorus Fiſcherus, patria Anglus. Vin'tu, inquit, Hermice auſcultare medicis meras nugas præſcribentibus? Bono vino rectius profluetur hoc malum: ſimúlque iuſſit adferri vinum Corſicum quadrimum. Propinauit ægroto, iubēs bono eſſe animo. Ille perſuaſus hauſit affatim, ac mox intercluſo ſpiritu cœpit animam agere. Quoſdam ebrietas è taciturnis reddit loquaciſſimos, quoſdam contrà tam mutos quàm vllus eſt piſcis citra valetudinis periculum. Vtinam hæc οἰνάγχη minus frequens eſſet apud Germanos.

Titiuillitium. 3

Titiuillitium vox erat olim nullam quidem rem certam declarans, ſed velut interiectio contemptum extremum indicabat, qualis eſt apud Græcos παπαί. Plautus citāte Feſto Pompeio, Nō ego iſthuc verbum emptitem titiuillitio. Locus autem eſt in Caſſina. Similis vox eſt apud eundem Feſtū Buttubata, qua tamen vſus ſit Næuius pro nugatoriis nihilíque rebus. Nonius autē putat Pipolo, conuicii fuiſſe vocem. Plautus in Aulul. Ita me bene amet Lauerna, iam niſi vaſa reddi iubes pipolo hic differam ante ædes. Buttubata. Pipolo.

Nihil poteſt nec addi nec adimi. 4

De perfectis operibus ita vulgo dici ſolitum indicat Ariſtoteles libro Moralium Nicomachiorum ſecundo, ὅθεν εἰώθασιν ἐπιλέγειν τοῖς εὖ ἔχουσιν ἔργοις, ὅτι οὐκ ἀφελεῖν ἔστιν, οὔτε προσθεῖναι. id eſt, Vnde de operibus quæ bene habent, ita ſolent prædicare, Nec adimere poſſis, nec addere. Nam vt bene ſit aliquid præſtat mediocritas, tollit exceſſus, aut defectus: exceſſum inducit, qui addit: defectum, qui adimit. De Lucilio ſcripſit Horatius,

Quum flueret lutulentus, erat quod tollere velles.

De Demoſthene ac Cicerone dictum eſt: illi nihil poſſe demi, huic nihil poſſe addi.

Virtus ſimplex. 5

Dubitari poſſit vtrum verſus ſit vulgò iactatus, quem vt omnibus notiſſimum citra nomenclaturam retulerit Ethicorum ſecundo Ariſtoteles: an imprudenti exciderit verſus pentameter. Differens enim è ſententia Pythagoræ, errorem eſſe infinitū, virtutem finitam, quemadmodum in nemore mille modis aberratur à recta via, quum ea ſit vnica: eóque vitium eſſe in procliui, virtutem in arduo, quemadmodū facile eſt à ſcopo aberrare, ſed ſcopum attingere difficile eſt: ſubiungit,

Ἐσθλοὶ μὲν γὰρ ἁπλῶς, παντοδαπῶς δὲ κακοί. id eſt,
Eſt ſimplex virtus, omnigenum vitium.

Extra fumum & vndam. 6

Ariſtoteles eodem libro refert verſum Homericū vt vulgo decantatum,

Τοῦ μὲν καπνοῦ καὶ κύματος ἐκτὸς ἔεργε
Νῆα. id eſt,
A fumo nauim ſimulatque à fluctibus arce.

Ariſtoteles indicat eſſe verba Calypſus adhortantis Vlyſſem vt neque nimium litori vicinus nauiget fumum ſequutus, neque ſe profundo credat pelago, ſed in medio fecet viā, quòd ibi periculum ſit à ſaxis & vadis, hic ab vndis. Argyropylus autem interpres ea verba tribuit Circe, quid ſequutus neſcio.

Communis tanquam Siſapo, 7

Prouerbiali ſchemate ſine cõtrouerſia dictum eſt. M. Tullius Philippica ſecunda, Domum dico? Quid erat in terris vbi in tuo pedem poneres, præter vnum Miſenum, quod cum ſociis, tanquam Siſaponem, tenebas. Senſit Antonium Miſenum non habuiſſe vt veram poſſeſſionem, ſed vt venam redemptam ad quæſtum. Plinius lib. 33. cap. 7, docet minium (quod Græci μίλτον appellant, nõnulli cinnabar) apud priſcos non tantùm ſummo in pretio, ſed etiam in magna religione fuiſſe. Nam feſtis diebus ſimulachra deorum minio oblinebantur, quemadmodum & triumphantes: quod tamen Galba ſenex in ſe fieri paſſus non eſt, vt refert Cornelius Tacitus. Siſapo autẽ Beticæ oppidum eſt, olim Romanis vectigale, venas habens miniarias. Neque enim temere Romam aliunde miniũ aduehebatur. Negat autem Plinius vllius rei Romanis fuiſſe diligentiorẽ cuſtodiam. neque enim ibi fas erat perfici minium excoquique vbi naſcebatur: vena ſignata ad dena millia ferè põdo annua, Romæ lauabatur. In vendendo lex præſcribebat pretii modũ, ne in immẽſum excederet. Sed multis modis adulterabatur: vnde inquit, præda ſocietati. Et mox de minio adulterino, Hoc ergo adulteratur in officinis ſociorũ. Ex his liquet eã regionẽ in multos ſocios fuiſſe diuiſam, quemadmodũ & hodie metalla argẽtaria aurariáve iuxta certos tractus à redemptoribus occupantur. Minium.

Quanta vix cælo capi poſſit. 8

Hac hyperbola M. Tullius Philippica ſecunda famæ celebritatẽ expreſſit, de his loquens qui C. Iulium tyrannidẽ affectantẽ occiderunt, Præſertim quũ illi eam gloriam conſequuti ſint quæ vix cælo capi poſſe videatur. Vergilius,

Imperium terris, ſed famam terminat aſtris.

At Maro Daphnidem facit & vltra ſidera notum. Et Horatius, Sublimi feriam vertice ſidera. Apud M. Tulliũ frequenter obuium eſt, In cælum laudibus ferre.

Modò palliatus, modò togatus. 9

In hominem inconſtantem ac lubricæ fidei diuerſarumque partium ~~eleganter~~ torquebitur. ~~veluti ſiquis ſubinde mutato vitæ genere, nunc eadem geſtet theologicam, nunc cũ paludamento militari incedat.~~ M. Tullius Philippica quinta, Accipiẽtne excuſationem is qui quæſtioni præerit Græci iudicis, modo palliati, modò togati? Pallium Græcorum eſt, vt toga Romanorum: vtraque tamen veſtis, pacis eſt, quemaddodum ſaga ſunt belli.

Ad ſaga. 10

Sagum tunicula erat militaris. M. Tullius non ſine ſpecie prouerbii aliquoties dicit Ad ſaga iri, pro eo quod eſt apparari bellum, & ad arma procurrere. Ita Philippica ſexta, Properent, quod video facturos: vos ſaga parate. Eſt enim ita decretũ vt ſi ille authoritati ſenatus non paruiſſet, ad ſaga iretur. Rurſum in eadẽ, Iuſtitium edici, ſaga ſumi, dixi placere. Et ſuperius in quinta, Iuſtitium indici, ſaga ſumi dico oportere. Pòſt in ſeptima, Arma, ſaga, bellũ flagitauerunt. Rurſus 8, Delectus tota Italia decreti, ſublatis vacationibus: ſaga cras ſumentur. Iterũ in eadem, Equidem P.C. quanquã hoc honore vſi togati eſſe ſolent, quum eſt in armis ciuitas: ſtatui tamen à vobis cæteriſque ciuibus in tanta atrocitate temporis tantáque perturbatione populum Romanum non differre veſtitu. Rurſus Philippica 13, Te non intelligis, delectu tota Italia habito, conſulibus miſſis, Cæſare ornato, ſagis denique ſumptis, hoſtem iudicatum? Ac 14, Frequẽter ad ſaga iſſemus, Cras ſagati prodeamus, Ad ſaga ſumẽda diſcedere, Ad ſaga iuiſſe: Rediſſe ad togas. Actione in Verrem tertia, Coniungit ſimilia, Quum coegeris homines miſeros & calamitoſos, quaſi deſperatis noſtris legibus & iudiciis, ad vim, ad manus, ad arma confugere.

Igni ferróque minari. 11

Qui extremã denuntiant inimicitiam, igni ferróque minari dicuntur. quod verbũ & hodie vulgo tritiſſimum eſt. Qui ciuilius bellũ gerunt, tantùm abigũt prædas, à cæde incendioque abſtinent. M. Tullius Philippica 13, Sanctiore erunt, credo, iure legati, quam duo cõſules, contra quos arma fert: quam Mutina quam obſidet: quàm patria cui igni ferroq. minitatur. Rurſum Philippica 11, Huic vrbi ferro ignique minitatur. Venuſtius erit quoties ad animi res transfertur, veluti ſiquis dicat philoſophos cuipiã igni ferróque minitari, quòd in eũ parẽt atrociter ſcribere. Sic quibuſcũ nolumus nobis quicquã eſſe cõmercii, iis aqua & igni interdicimus.

Neque terræ motus timet neque fluctus. 12

Ariſtoteles libro Moralium Nicomachiorũ 3, docens, eos qui non habitu virtutis, ſed immanitate quadam naturæ nihil omnino formidant, nequaquam appellandos eſſe fortes, ſed μαινομένους καὶ ἀναλγήτους, hoc eſt, inſanos & ſtupidos, ſenſuſque expertes. εἴη δ᾽, inquit, ἄν τις μαινόμενος ἢ ἀνάλγητος, εἰ μηδὲν φοβοῖτο, μήτε σεισμὸν, μήτε κύματα, καθάπερ φασὶ τοὺς Κελτούς, id eſt, Fuerit autem quiſpiam inſanus ac doloris ſenſu vacans, ſi nihil metuat, neque terræ concuſſiones, neque fluctus, quemadmodum de Celtis prædicant. Nihil enim horribilius mari commoto: terræ vero concuſſio videtur inferorum ad ſuperorum ſedem eruptionem minitari. Tãta autem erat quarundam Galliæ Germaniæque gentium immanitas, vt nec his terrerentur quæ maximè ſunt natura horrenda. Quod autem Ariſtoteles μαινόμενον & ἀνάλγητον pro eodem vſurpat, arbitror huc reſpexiſſe Diogenẽ, qui rogatus quis ipſi videretur Socrates, μαινόμενος, inquit: videlicet eo quòd aduerſus omnem corporis moleſtiam obduruerat, quũ alioqui eſſet omniũ iniuriarũ tolerantiſſimus. Niſi forte Diogenes hoc quoque ſtupori tribuebat, nõ virtuti: quòd ne colaphis quidẽ prouocari poſſet vt vel tantillum excandeſceret.

Calceos mutare. 13

Non ſine ſpecie prouerbii Ciceroni dictus eſt mutaſſe calceos qui nullo ſuo merito ſenatoriam dignitatem vſurpauit, cuius inſigne erat nigro calceo addita lunula circa talũ. M. Tullii verba ſic habent, Eſt etiam Aſinius quidam ſenator voluntarius, lectus ipſe à ſe. Apertam vidit curiam poſt Cæſaris mortem, mutauit calceos, pater conſcriptus repentè factus eſt. Quemadmodum clauus aureus in toga ſignum erat ſenatoriæ dignitatis, ita nigra aluta circa talos addita declarabat eandem dignitatem.

Campana ſuperbia. 14

Fœlicitatis comes eſſe ſolet ferocia. Campaniam autẽ Italiæ quondam fuiſſe regionem longe beatiſſimam teſtantur tum alii complures, tum Plinius lib 3 cap. 5. Hinc, inquit, fœlix illa Campania eſt: ab hoc ſinu incipiunt vitiferi colles, & temulentia nobilis, ſucco per omnes terras inclyto, atque vt veteres dixere, ſummum Liberi patris cum Cerere certamen, & cætera quæ ſequuntur, de fertilitate ſimul & amœnitate Campaniæ. Conſtat autem Capuam olim cum Roma de principatu concertaſſe. hinc Campana ſuperbia, & Campana arrogantia in prouerbium venit. M. Tullius in oratione pro Rullo, Itaque illam Campanam arrogantiam, atque intolerandam ferociam ratione & conſilio maiores noſtri ad inertiſſimum ac deſidioſiſſimum otium perduxerunt. Sic & crudelitatis infamiam effugerunt, quòd vrbem ex Italia pulcherrimã non ſuſtulerunt, & multum in poſterum prouiderunt, quòd neruis vrbis omnibus exectis, vrbẽ ipſam ſolutam ac debilitatam reliquerunt. In eadem aliquãto poſt Capuam domicilium ſuperbiæ ſedemque luxuriæ vocat. Itaque electi coloni Capuæ, in domicilio ſuperbiæ atque in ſedibus luxuriæ collocati. Quẽadmodum in oratione habita in ſenatu poſt reditum ſuum, Capuæ ne, inquit, te putabas, in qua vrbe domicilium quondam ſuperbiæ fuit, conſulem eſſe, ſicut eras eo tempore? Rurſus in fragmento orationis contra eundem, Qui locus, propter vbertatem agrorum, abundantiámque rerum omnium, ſuperbiamq́ crudelitatem genuiſſe dicitur. Ac mox, Si luxuries Annibalẽ ipſum Capuæ corrupit, ſi ſuperbia nata inibi eſſe ex Campanorum faſtidio dicitur. Titus item Liuius libro primæ Decad. 9, ſcribit Campanis ingenitam eſſe ſuperbiam. Ad hæc Aulus Gellius lib. 11. cap. 14, Næuianum epitaphium, quod in ſeipſum tumidius prædicat, ait eſſe plenum Campanæ ſuperbiæ. Opinor autem Næuium fuiſſe Campanum. Ita quemadmodũ olim omnem inſignem perfidiam populus Punicã appellabat: ſic cuiuſlibet ferociam Campanam appellabat. Punica perfidia. At nunc de moribus gẽtis nihil dicam. Cæterum quum ipſe per Campaniam iter facerem, nuſquam reperi ſuccum illum per omnes terras inclytũ. nuſquam gutta vini Falerni, Caleni, Maſſici, Setini, Cecubi, Surrẽtini. Imò minimum abfuit quin in ipſa quæ nunc monſtratur Capua, vinaria angina fuerimus præfocati. Impleuimus totam phialam ſaccaro contuſo: vicit vinum quouis aceto acerbius. Ferè defrutis vtuntur, quòd alioqui non durent vſque ad proximam vindemiam.

Et vbi ſunt illa laudata vina, quorum nomen patriámque vetuſtas deleuit? Pulueris aſſatim hauſimus. Adeò natura nihil in rebus humanis patitur eſſe perpetuum.

Αὐτοβοᾶν. 15

Antè retulimus prouerbium αὐτὸς αὑτῷ αὐλεῖ, id eſt, Ipſe ſui tibicen eſt. Huic ſimillimũ eſt quod vnico verbo Græci dicunt αὐτοβοᾶν, ſiquis ſua voce ſeipſum prædicat, hoc eſt, ipſe ſui præconem agit. Solent enim præcones hominum venalium artes ac dotes euulgare, quo magis emptorem irritarent. Ridiculũ autem habetur, hominem ſui præconem eſſe. Congruit cum eo quod alibi diximus οἴκοθεν ὁ μάρτυς. Prouerbium refertur apud Suidã. Simili figura dicũt Attici αὐτοῖς φρύγανα ἀπολοῖο, id eſt, Vnà cũ ipſis dictis pereas. & Ariſtophanes in Equitibus, τὸν παφλαγόνα αὐταῖσι βουλαῖς ἀπολέσειαν οἱ θεοί, id eſt, Paphlagonem ipſis cum conſiliis perdant dii. Et Mox, αὐταῖς διαβολαῖς, id eſt, vnà cum ipſis calumniis.

Sterilem fundum ne colas. 16

Σπεῖρε ἀγρὸν μὴ ἀπόφορον, id eſt, Agrum ſterilem ne colas, refertur inter leges Platonicas. Hoc ænigmate lex apud Platonem verecundè deterret à venere maſcula, ſi ſatis commemini. In octauo De legibus, ait illos facere ſementem in petras. Poteſt tamen ad alios vſus accommodari, Ne doceas indocilem, Ne fœlicitatem quæras in diuitiis: non enim pariunt homini beatitudinem. Plautus in Amphitryone, Nam vxorem vſurariam perinde eſt præberier, ac ſi agrũ ſterilem ſarriendum colloces.

Scarabeus citius faciet mel. 17

Ad τῶν ἀδυνάτων claſſem pertinent quæ referũtur in epigrãmate Palladæ, Citius mel faciet ſcarabeus, aut lac culex.

Θᾶττον ποιήσει μέλι κάνθαρος, ἢ γάλα κώνωψ. id eſt,

Mel citius faciet ſcarabeus, & ante culex lac.

Terram video. 18

Qui moleſti prolixique laboris finem adeſſe ſignificabat, dicere ſolet, γῆν ὁρῶ, id eſt, Terram video. Sumptum à nauigantibus. Quintus Curtius lib. 4, Haud ſecus quam profundũ æquor ingreſſi terram oculis requirunt. Plautus in Mercatore, Equidem iam me cenſebam eſſe in terra. M. Tullius in oratione pro L. Murena, Quòd ſi portu ſoluentibus ii qui iam in portũ ex alto inuehuntur, præcipere ſummo ſtudio ſolent & tempeſtatum rationem, & prædonum, & locorum: quòd natura affert vt eis faueamus, qui eadẽ pericula quibus nos perfuncti ſumus, ingrediantur: quo tandem animo me eſſe oportet, propè iam ex magna iactatione terram videntem, in hunc, cui video maximas reip. tempeſtates eſſe ſubeũdas? Idem in Catone ſeniore, Quaſi terram videam, ſentiens inſtare vitæ finem. Diogenes, quum prolixum volumen recitans tandem eo peruenisset vt libri finẽ videret, Bene habet, inquit, amici, γῆν ὁρῶ, id eſt, terram video.

Incantatione quauis efficacius. 19

Πάσης ἐπῳδῆς ἐνεργέστερον, id eſt, Quauis incantatione efficacius. Priſcis perſuaſum erat prodigioſam ineſſe vim vocibus incantatorum, adeò vt myſticus quoque pſalmus mentionem faciat venefici incantantis ſapienter, & populum nutminis iuſſis nequaquam obtemperantem cõparet aſpidi ſurdæ. Plato in epiſtola ad Hermiam, Eraſtum, & Coriſcum, Οἶμαι γὰρ δίκῃ τε καὶ αἰδοῖ πάσης ἐπῳδῆς ... ... id eſt, Arbitror enim ſermones hinc à nobis profectos iuſtitia ac pudore vos quauis incantatione magis conciliaturos ac redacturos in priſtinam concordiam.

Inuidus vicini oculus. 20

Haliclytus Eucymoni, Δυσμενὴς καὶ βάσκανος ὁ τῶν γειτόνων ὀφθαλμὸς, φησὶν ἡ παροιμία, id eſt, Maleuolus & inuidus vicinorum oculus, inquit prouerbium. Reſpexit, ni fallor, ad Heſiodium dictum de figulo, cantore & vicino, quod alibi retulimus. Sic Ouidius,

Fertilior ſeges eſt alieno ſemper in agro,

Vicinúmque pecus grandius vber habet.

Eodem collyrio mederi omnibus. 21

Leges, admonitiones & obiurgationes non oportet omnibus eaſdem admouere, ſed pro gentium temporũ & ingeniorum varietate ſermonem attemperare. Hanc dexteritatẽ beatus Hieronymus, enarrans epiſtolam ad Epheſios, laudat in Apoſtolo Paulo, qui factus eſt omnia omnibus, vt omnes lucrifaceret. Verba Hieronymi citantur diſt. 29. Nec ad inſtar, inquit, imperiti medici vno collyrio omnium oculos vult curare. Alibi retulimus ex Galeno, Eundem calceum omni pedi inducere.

Funditus, Radicitus, &c. 22

Quod prorſus ac citra ſpem inſtaurationis perditur, funditus ac radicitus tolli dicitur: quorum alterum ſumptum eſt ab ædificio, quum æquatur ſolo: alterum ab arboribus, quum non ſolum amputantur rami, verumetiam ipſa ſtirps inciditur, aut vnà cum radicibus tollitur. Acinetus Phœbianæ exprobrans amicæ, quòd ab ea rebus omnibus exutus iam faſtidiretur, οὕτως, inquit, ὅλον με αὐτοῖς τῆς πρέμνοις κατὰ τὴν παροιμίαν, ἀνατρέψασα, δουλείαν ἐπιβέβληκας, id eſt, Sic vbi me, iuxta prouerbium, totum ſubuertiſti, inſuper & in ſeruitutem redegiſti. Plautus in Trinummo, Qui illius ſapientiam & meam fidelitatẽ, & celata omnia penè ille ignauus funditus peſſundedit. Idem in Moſtellaria pro eodem dixit, cum fundamẽto. Non videor mihi ſarcire poſſe ædes meas quin totæ perpetuo ruant, quin cum fundamento perierint, nec quiſquam eſſe auxilio queat. Quod nos dicimus radicitus ſiue à ſtirpe, Græci dicunt ἐκπρεμνίζειν, quaſi dicas extirpare. Quo verbo vſus eſt Cicero libello de fato, Extirpari autem & funditus tolli, vt is ipſe, &c. Idem pro Sexto Roſcio Amerino, Et ex eo Titus Roſcius non paulum neſcio quid in rem ſuam conuertit, ſed hunc funditus euertit. Idem in Verrem lib. 4, Nam me dies, vox, latera deficient, ſi hoc nunc vociferari velim, quam miſerum indignumq; ſit iſtius nomine, apud eos diem feſtum eſſe, qui ſeſe iſtius opera funditus extinctos eſſe arbitrantur. Rurſus in eundem lib. 5, Labefactarat enim vehementer aratores iam ſuperior annus: proximus verò funditus euerterat. Idem Pro domo ſua ad pontifices, Et funditus euerteres ciuitatẽ. In eadem, Vt eius qui pernicioſa Reipubl. conſilia cœpiſſet, omnis memoria funditus ex oculis hominum ac mentibus tolleretur. Item in epiſtola ad Q. fratrẽ prima, Sin autẽ omnibus in rebus obſequemur, funditus eos perire patiemur. Rurſus ad eũdem, Remp. funditus amiſimus. Item in eadẽ, Vidéſne me nõ radicitus euellere omnes actiones tuas? Multũ accedet gratiæ, ſi ad animũ deflectatur: veluti ſiquis dicat, ambitionem, auaritiam ac libidinem funditus ac radicitus ex animo reuellendam.

Cum fundamento.

Ἐκπρεμνίζειν.

In ore atque oculis. 23

Quæ propalam fiunt, in ore atque oculis omniũ fieri dicuntur. M. Tullius in Verrem lib. 5, Quum hæc cõfeſſus eris quæ in foro palam Syracuſis in ore atque oculis prouinciæ geſta ſunt. Rurſus in Diuinatione, In mẽtem tibi non venit quid negotii ſit cauſam publicam ſuſtinere? vitam alterius totam explicare? atque eam non modo in animis iudicũ, ſed etiam in oculis conſpectuque omnium exponere? &c. Os fortaſſis hic dixit pro aſpectu. Alioqui in ore omniũ dicuntur eſſe de quibus rumor eſt publicus. Et in oculis ferre dicimus quos obſeruamus curæque habemus.

Myconiorum more. 24

Μυκονίων δίκην, id eſt, Myconiorum more, dicebantur ad conuiuium accedere qui vltro venirent non vocati. Myconus vna cycladum eſt: ipſa gens ob rerum inopiam cogebatur ſeſe cõuiuiis ingerere: vnde iocus prouerbialis. Apud Athenæum Archilocus lacerat Periclem, quòd inuocatus irrueret in conuiuia, Μυκονίων δίκην. quem locum & alibi retulimus. Myconiorum morum veſtigia videas & hodie in quibuſdam Hybernis, qua de re clariſſimus vir Guilhelmus Montious olim fabulam mihi non illepidam recitauit: imò non fabulam, ſed rem ipſo teſte geſtam. Hybernus quidam ignotus, ingreſſus aulam principis tempore prandii, non inuitatus accubuit menſæ regiorum ſatellitum. qui videntes auem peregrinam, rogarunt cuias eſſet. Profeſſus eſt patriam. Rogarunt num quod officium haberet in aula. Nullum, inquit: ſed habere cupio. Illi demirantes hominis impudentiam, iuſſerunt ſurgere atque abire. Hoc, inquit, faciam, pranſus quid multis? Vicit improbitate, nec locum in acie deſeruit Hybernus. Tandem, ira verſa in riſum, rogarunt hominem qua tandem fronte auſus eſſet ignotus & alienus ſeſe in regiam familiam ingerere. Quoniam, inquit, ſciebam regem ſatis eſſe diuitem ad dandum mihi prandium.

Solem adiuuare facibus. 25

Alibi retulimus τὸ φῶς ἡλίῳ δανείζεις. Huic ſimillimum eſt quod refert Gratian⁹ ex Anacleto Papa, Cauſa 6, Quæſtione prima, in eos qui hic vſurpãt ſibi diuinum iudiciũ, quod nullus hominum poterit effugere. Nam incerta ſunt hominum iudicia, neque ſecus ſeſe habent ad iudicia Dei, quàm fax ad ſolem. Si omnia, inquit, in hoc ſeculo vindicata eſſent, locum diuina iudicia non haberent. Superuacuus laborat impendiis qui ſolem certat facibus adiuuare, &c. Quanquam in libris vulgaribus librarii pro facibus deprauarãt faſcibus.

Cenſoria virgula. 26

Tritiſſimum eſt apud eruditos, Cenſoriam virgam appellare iudicandi authoritatem, præſertim cũ ſupercilio: a magiſtratu Romano ſumptum. Cuius formæ eſt quod ait beatus Hieronymus in dialogo aduerſus Luciferianos, Nemo poteſt Chriſti palmam ſibi aſſumere, nemo ante diem iudicii de hominibus iudicare. Videtur autem Hieronymus alluſiſſe ad caput Deuteronomii 25, vbi iuſtitiæ palma dicitur quæ à iudicibus tradebatur ei qui probaſſet ſuam innocentiam, cauſámque viciſſet. Hanc palmam verè Chriſtus habet, nec eam tradit indigno: quoniam ſolus iudicio non fallitur, quum in humanis iudiciis plurimum ſit & erroris & caliginis.

Trochi in morem. 27

Βέμβικος δίκην, id eſt, Trochi in morem, de verſatilibus & incõſtantibus dici ſolitum. Eſt enim bembix trochus quem pueri flagello circũagunt. Suidas citat ex Ariſtophane, βέμβικος οὐδὲν διαφέρειν δεῖ, id eſt, non oportet quicquam a trocho differre. Locus is eſt in Auibus. Heſychius dictum putat in eum qui in fuga non tenuerit rectam viam, ſed in orbem fuerit circumactus. Quod mihi quondam vſu venit a Sletſtadio petenti Baſileam. Forte incidimus in quendam equitem, quo duce quum in nemore diutius obequitarem, rogabam an certò noſſet viam. Aiebat. Quũ non eſſet finis, Oportet, inquam, nos errare. nam tres iam horas verſamur in nemore, quod intra horam ſolemus emetiri. Quid multis? Cõpertum eſt minimum abfuiſſe quin eò rediremus vnde veneramus. Bembix autem magno impetu mouetur, ſed in orbem, vt fugiens non effugiat. Simili tropo ſtultorum inconſtantiam notat Sirach ille ſapiens Hebræus, capite trigeſimotertio, Præcordia fatui quaſi rota curri, & quaſi axis verſatilis cogitatus illius. Apud Plautum interdum dicitur aliquis trocho aut rota figuli verſatilior.

Præſtat canem irritare quàm anum. 28

Refertur ex Menandro,

Πολὺ χεῖρόν ἐστιν ἐρεθίσαι γραῦν ἢ κύνα. id eſt,

Plus eſt periculi anum laceſſere quàm canem.

Hebræorum ſententiæ negant vllam irã atrociorem eſſe ira muliebri. Irritabile enim ac vindex mulierũ genus, partim ob rationis inopiam, partim ob animi humilitatem. Nã veræ magnanimitatis eſt quaſdã iniurias negligere, neq; quoſuis homines dignari ira ſua. Eſt autem formidabile animal mulier quũ ad ſexus vitium accedit ſenectus. Canis irritatus tantùm oblatrat, interdum & mordet: at aniculæ præter linguæ venenum, interdum inſtructæ ſunt malis artibus, veneficiis & incantamentis. Itaque nonnulli ingenti ſuo malo experti ſunt eſſe veriſſimum quod dixit Menander.

Pecunioſus damnari non poteſt. 29

M. Tullius in Verrem actione ſecunda, ait hoc omnium ſermone percrebuiſſe, non apud Romanos tantùm, verumetiam apud exteras nationes, in iudiciis illorum temporũ, pecunioſum, quamuis ſit nocens, neminem poſſe damnari Et in eundem oratione tertia, Reus enim, inquit, nocẽtiſſimus: qui ſi condemnatur, deſinent homines dicere, his iudiciis pecuniam plurimum poſſe: Sin abſoluitur, deſinemus nos de iudiciis transferendis recuſare. Huic affine quod aliquoties repetitur apud Saluſtiũ in bello Iugurthino, Romæ eſſe venalia omnia. Nunc amiſit Roma imperium, vtinam & dictũ non hæreret.

Inter manum & mentum. 30

Feſtus Pompeius indicat eſſe prouerbium apud Latinos, ſed ex illo Græco ductũ, πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου. Cuius originem ita refert: Quum Chalcas vitem sereret, quidam augur vicinus præteriens, dixit illum errare. nõ enim ei fas eſſe nouum vinum deguſtare. Tantùm colligere licuit è fragmentis quæ nobis quorundam ſtoliditas ſupereſſe voluit ex authore vndiquaque doctiſſimo. Prouerbium admonet, in hominum vita nihil eſſe certi. Nam ſæpenumero fit, vt quod nos maximè tenere credimus, caſus aliquis inopinatus interuertat. Veluti quum quis manu tenet poculum, minimúmque ſpacii ſit inter manum & mentum: tamẽ interdum fit vt is moriatur antequam bibat. Hoc prouerbiũ variis modis effertur, eiuſque originem alii aliter prodiderũt, de quibus ſatis opinor dictum eſt in prouerbio, Multa cadunt inter calicem ſupremáque labra. Hic ideo retulimus quòd aliis verbis cõmemoretur à Feſto, in quibus nonnihil eſt gratiæ ex proſonomaſia Manum & mentum.

Colophonium calciamentum. 31

Κολοφώνιον ὑπόδημα, id eſt, Colophonium calciamẽtum, dicebatur cauum. Nam antiqui ferè ſoleis vtebantur, quæ infimam pedum partem tantum munirent. Vidi apud noſtrates calciamenti genus ex ligno cauato confectum, quod vulgata lingua cauum truncũ appellant. Vnde quadrabit in hominem ſtolidum, & incõpoſitum, & ruſticanum. Per lutum ituris conuenit tale calciamentum. Venuſtè itaque dixeris, in ſordidis authoribus verſaturo opus eſſe calceis Colophoniis. Huic cõtrarium videtur Calciamentum Sicyoniũ, cui cognomen inditum à Sicyone ciuitate Peloponneſi, vt indicat Stephanus, atque etiam Sextus Pompeius Feſtus: neuter tamen indicat vſum adagii. M. Tullius indicat Sicyonios calceos fuiſſe perbellos, ſed aptiores fœminis & effœminatis quàm viris. M. Tullii verba ſubſcribam, Quinetiam quum & ſcriptam orationem diſertus orator Lyſias attuliſſet ad Socratem, quam ſi videretur ediſceret, ac pro ſe in iudicio vteretur, nõ inuitus legit, & commode ſcriptam eſſe dixit, Sed inquit, vt ſi mihi calceos Sicyonios attuliſſes nõ vterer, quãuis eſſent habiles & apti ad pedes, quia non eſſent viriles: ſic illam orationem diſertam ſibi & oratoriam videri, fortem & virilem non videri.

Manduces. 32

Manduces dicebãtur vehemẽter famelici, aut qui minis inanibus terrorem incuterent. Feſtus Põpeius tradit in põpis olim inter cæteras ridiculas ac formidoloſas imagines ire ſolere effigiẽ, magnis malis, late dehiſcente rictu, & ingẽtem dentibus ſonitum facientẽ. Eam manducem appellabat. Apud Plautum in Rudentibus ita loquitur Charmides paraſitus, Quid ſi aliquò ad ludos pro mãduce me locem? Quapropter? Quia pol clare crepito dentibus. Enatarat paraſitus è naufragio, totúſque horrebat præ frigore: vnde paulo pòſt dicit ſe omnia coruſca loqui. Aut de hac aut de ſimili effigie ſentire videtur Martialis, quum ait,

Sum figuli luſus, ruſi perſona Batatui.

Quæ tu derides, hæc timet ora puer.

Hoc genus imaginum Græci vocant μορμολύκεια, quòd lupina ſpecie terrerent pueros, vt à plorando deſiſterent.

Vbi tu Caius, ibi ego Caia. 33

Plutarchus in Problematibus Romanis, quærit vnde mos ille natus ſit, vt qui ſponſam ad ſponſum deducerent, iuberẽt illam hæc verba profari, ὅπου σὺ Γάϊος, ἐγὼ Γαΐα, id eſt, Vbi tu Caius, ego Caia Dubitátque an priſci voluerint ſponſam his verbis depeciſci cum ſponſo, vt inter ipſos omnia eſſent cõmunia, paritérque imperarẽt in familia, quaſi diceret, Vt tu dominus domus & author, ita ego domina domus atque hera. Forma ſermonis ſumpta videtur à iuriſconſultis, qui pro quibuſuis nominibus ponũt C. Seium & L. Titium, quẽadmodum philoſophi Dionẽ ac Theonem. Vnde & illud prouerbiũ, quod alibi citauimus ex Varrone, Idem Actii, quod Titii: quũ par duorũ ius ſignificatur. An potius ominis cauſa Caia nominetur, quòd fuerit quædã Caia Cecilia, mulier cum eleganti forma tum probatiſſimis moribus, antea dicta Tanaquil: quæ nupſit vni è filiis Tarquinii, videlicet Tarquinio Priſco. Huic Caiæ Romani poſuerunt ſtatuam æream in templo Sancti Sic enim ſcribit Plutarchus ἐν τῷ τοῦ Σάγκτου ἱερῷ. Is erat Deus olim hoc nomine cultus apud Romanos, vnus è numero duodecim ſelectorũ. Ibidem antiquitus erãt repoſita illius ſandalia & colus: quorum illa, teſtabantur eam domi manentem, familiæ curam habuiſſe: hæc, induſtriam ſignificabat, quòd muliebres operas diligenter obierit, lanificii ſtudioſa. Huius itaque nominis mentio ſponſam admo-

C. Seius & L. Titius apud iuriſconſultos.

Dion & Theon apud philoſophos.

Sanctus Deus.

nebat vt talis eſſet ſuo marito, qualis Caia Cecilia fuerat ſuo. Inter priſcas nuptiarū ceremonias ſeruabatur & illud quod inauſpicatum habebatur, vel ſponſum vel ſponſam propriis appellare nominibus. Quin & in hodiernum vſque diē obſeruatur, vt ſponſa, relicto cognomēto gentilitio, tranſeat ad cognomen viri, vt, Hectoris Andromache: prouerbium è cōiugio natum inter coniuges maneat. niſi quod poteſt & ad ſororem fratrémque accommodari.

Rumor publicus nō omnino fruſtra eſt 34

Carmen Heſiodi celebratiſſimum citat Ariſtoteles libro Moralium Nicomach. 7,

Φήμη δ᾽ οὔτις πάμπαν ἀπόλλυται, ἥντινα λαοὶ
Πολλοὶ φημίζουσι. id eſt,
Haudquaquam in totum rumor perit ille, per ora
Qui volitat populis compluribus.

Philoſophus hunc verſiculum adducit velut argumentum probabile voluptatem eſſe ſummum bonum, quòd eam & homines expetant & bruta animantia.

Quadratus homo. 35

Ariſtoteles Moraliū Nicomachiorū 1, diſputans aduerſus eos qui fœlicitatem hominis bonis externis definiunt, quæ fortunæ arbitrio dantur ſimul & eripiuntur, dicit ad hanc rationem fœlicem, chamæleontem quempiam induci, vt qui ſubinde mutatis rebus nunc fœlix ſit, nunc infœlix: quemadmodum chamæleon ad ſpeciem rerum quibus admouetur, mutat colorē: quum vera fœlicitas præcipuè ſita ſit in bonis animi. Vnde colligit, qui verè beatus ſit, nihil obſtare quo minus per omnem vitam ſit beatus, ac ſubiicit, *Ἀεὶ γὰρ ἢ μάλιστα πάντων πράξει καὶ θεωρήσει τὰ κατ᾽ ἀρετήν, καὶ τὰς τύχας οἴσει κάλλιστα καὶ πάντῃ πάντως ἐμμελῶς ὅ γ᾽ ἀληθῶς ἀγαθὸς καὶ τετράγωνος, ἄνευ ψόγου*, id eſt, Semper enim aut quàmaximè omnino faciet & contemplabitur quæ ſunt virtutis: ac fortunæ caſus optimè feret, ac prorſus omni ex parte modulatè, is ſanè qui verè bonus eſt & quadrangulus, carēs omni vitio. Libro Rhetoricorū 3, meminit huius dicti inter genera metaphorarū. Hæc autē figura, in quancūque partem voluatur, ſui ſimilis eſt. ita ſapiens quæcunque inciderit fortuna, non mutat animum. Venuſtius erit ſi viri fortis animum nec vllis fortunæ caſibus labefactabilem dicamus *τετράγωνον*.

Merces conſtituatur. 36

Plutarchus in vita Theſei tradit fuiſſe quondam Pittheū auum Theſei maternum, à quo Hippolytus ille pudicus fuerit inſtitutus. Is gnomologus, quæ tum tēporis præcipua habebatur ſapientia, clarus erat. Ex eius ſententiis hanc vnam fuiſſe ferunt,

Μισθὸς δ᾽ ἀνδρὶ φίλῳ εἰρημένος ἄρκιος ἔστω. id eſt,
Æqua viro merces fac præſtituatur amico.

Ariſtoteles nono Moralium Nicomachiorum, narrat Protagoram cum nemine diſcipulorum ſolere paciſci, verum vbi iam didiciſſent quæ volebant, iuſſit ipſos diſpicere quanti æſtimarent ea quæ didicerāt. & quicquid ab illis dabatur accipiebat. Hoc animo qui ſunt, iis in hoc genere cōmerciorum putat eſſe ſatis Pitthei præceptum, qui iubet amico viro ſtatui mercedē iuſtā & æquā. Bene haberet ſi medici quoq; nihil paciſcerētur, ſed ægro leuato acciperent quod daretur. Nam quod Ariſtoteles inibi refert de quibuſdam ſophiſtis, qui neminem recipiebant in diſciplinam, niſi numerata mercede, mox acceptis nummis non præſtabant quod erant polliciti: videmus interdum fieri à chirurgis ac medicis malæ fidei. ac ferè comperiuntur eſſe impoſtores, qui ſtipulantur ingens præmium, nec admouent manū niſi aut tota ſumma, aut maxima pars ſtatim numeretur.

A bonis bona diſce. 37

Ariſtoteles Moralium Nicomachiorum 9, oſtendens virtutem optime diſci conuictu bonorum, quòd amici ſe mutuo corrigunt ſiquid erratum eſt, & ſeſe viciſſim ad honeſtas excitant actiones: citat carmen veluti notum, *ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἄπ᾽ ἐσθλά*. Verſus autem eſt Theognidis, cuius meminit Xenophon in commentario de dictis ac factis Socratis. Aiebat enim inter vnguenta nullum oleum melius olere, quàm quo vngebātur athletæ: amaracinum & foliatum fœminis eſſe relinquenda. Rogatus quid deceret olere ſenes, reſpondit, probitatem. Deinde rogatus vbi hoc vnguentum vēderetur, Theognidis hemiſtichio reſpondit,

Ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἄπ᾽ ἐσθλὰ διδάξεαι. id eſt,
Qui bonus eſt, ab eo bona diſcito.
Itidem & noſter *γνωμοχάραξ*,
Diſce ſed à doctis.

Aſinus ſtramenta mauult quàm aurū. 38

Ariſtoteles libro Moralium Nicomachiorum 10, diſputās non eandē omnibus eſſe voluptatem, quū aliis rebus delectetur canis, aliis equus, aliis homo: citat Heraclitū, qui dixerit, *ὄνους σύρματ᾽ ἂν ἑλέσθαι μᾶλλον ἢ χρυσόν. ἥδιον γὰρ χρυσοῦ τροφὴ ὄνοις*, id eſt, Aſinos ſtramenta malle quam aurum, quòd aſinis pabulum auro ſit iucundius. Atque hac quidem in parte aſini plus ſapiunt quam homines. Illi rem æſtimant vſu, nos inutilibus atque etiā noxiis rebus ex animi perſuaſione ingentia ſtatuimus pretia. Notus eſt apologus de gallo qui gēmam in ſterquilinio repertam contempſit. Gallus enim mauult putre granum quam margaritum aut adamantem. Ita qui ventris ſunt mancipia, compotationem temulentam omnibus diſciplinis liberalibus anteponunt.

Iocandum vt ſeria agas. 39

Eodem libro refert ſententiam Anacharſidis, qui taxarit eos qui ſeria agunt vt iocentur: quum iocus in hoc interdum admittendus ſit, vt ſeriis rebus vacare liceat. Velut qui per omnem vitam magnis laboribus hoc agunt vt fiant boni ſaltatores, aut egregii tibicines. Ariſtotelis verba ſunt hæc, *Σπουδάζειν δὲ καὶ πονεῖν παιδιᾶς χάριν, ἠλίθιον φαίνεται καὶ λίαν παιδικόν· παίζειν δ᾽ ὅπως σπουδάζῃ, κατ᾽ Ἀνάχαρσιν, ὀρθῶς ἔχειν δοκεῖ*, id eſt, Studere verò ac laborare ludendi gratia, ſtolidum videtur atque admodum puerile: at ludere vt agas ſeria, iuxta Anacharſidis ſententiam, rectè videtur habere.

Cyclopum more. 40

In eodē rurſus libro Cyclopicā vitam appellat, vbi nullis publicis legibus viuitur, ſed quiſque ſuo arbitratu res gerit. *Ἐν δὲ ταῖς πλείσταις τῶν πόλεων ἐξημέληται περὶ τῶν τοιούτων, καὶ ζῇ ἕκαστος ὡς βούλεται, κυκλωπικῶς θεμιστεύων παίδων ἠδ᾽ ἀλόχου*, id eſt, In cæteris autem ciuitatibus ſuper his, hoc eſt educatione liberorum, nulla eſt habita cura: ſed quiſque viuit vt vult, Cyclopum ritu de liberis & vxore fas nefaſque ſtatuēs. Cyclopes enim ſparſim habitare feruntur in montibus, nulla ſpecie vitæ ciuilis, ſed in ſuo quiſque antro facit quod lubet: ne religio quidem apud illos vlla. *κυκλώπειος βίος* alibi nobis dictus eſt.

In leporinis. 41

Ἐν λαγῴοις, id eſt, In leporinis carnibus, viuere dicebātur qui laute atque in deliciis vitam agebāt. Nam leporinam olim in deliciis habitam declarat Martialis,

Inter aues turdus, ſiquis me iudice certet,
Inter quadrupedes gloria prima lepus.

Atteſtatur & prouerbiū, Tute lepus es, & pulpamentū quæris. Ariſtophanes in Veſpis, Sunt, inquit, mille ciuitates quæ nunc nobis tributum ſoluūt: harum vnicuique ſiquis imperet vt viginti alat viros,

Δύο μυριάδες τῶν δημοτικῶν ἔζων ἐν πᾶσι λαγῴοις,
Καὶ στεφάνοισιν παντοδαποῖσιν, καὶ πυῷ καὶ πυριάτῃ. id eſt,
Viginti millia populorū viuerent in omnibus leporinis, omnigeniſque coronis, & pyo, & pyarite. Πύον, *πύον* autem Græci vocāt lac quod animal primùm reddit à partu, & *πυαρίτην* hinc factam decoctionem. Interpres citat carmen ex Homero, ni fallor,

Πυὸν δαινύμενοι, κ᾽ ἐμπιπλάμενοι πυαρίτην. id eſt,
Epulantes pyo, & explentes ſeſe pyarite.

Rurſus Ariſtophanes in Equitibus, quum Cleon & aduerſarius certatim promittunt lautiſſimas epulas populo: multis deliciarum generibus nominatis, promittuntur & leporinæ carnes, quaſi ſummæ exquiſitæque deliciæ.

Matrem ſequimini porci. 42

Ἕπεσθε μητρὶ χοῖροι, id eſt, Poſt matrem adeſte porci. Id ſubinde repetitur apud Ariſtophanē in Pluto. Interpres admonet iocū eſſe prouerbialē in ſtupidos & indoctos: ſus enim Mineruæ opponitur iuxta prouerbium. Veluti ſiquis diceret indocti præceptoris indoctis diſcipulis, *ἕπεσθε μητρὶ χοῖροι*. Quadrabit & in gulæ ventrique deditos.

Ariſtylli more. 43

Idem eodem in loco, *σὺ δ᾽ Ἀρίστυλλος ὑποχάσκων ἐρεῖς*, Tu verò Ariſtyllus ſubhians dices. Interpres admonet, Ariſtyllū fuiſſe poetam deformē ore ſemper hiante. Quē obiter taxat

Ariſtophanes,cuius & meminit ἐν ἐκκλησιαζούσαις. Tragicũ autem eſt & hiſtrionicum, ore nimium diducto loqui. At mihi videtur magis taxatus Ariſtyllus quòd ore paululum diducto loqueretur,vt vox magna ex parte prodiret per nares ſtridula,qualis eſt porcorum: quod vitium in quorundã pronunciatione cantuque videmus.

Citeria. 44

Citeriæ conuitium in homines impendio loquaces olim iactatum eſt.Cato in M.Cælium, Quid ego dicerẽ amplius? quem denique credo in pompam veſtitatum iri ludis pro citeria, atque ſpectatoribus ſermocinaturum. Feſtus Pompeius admonet, citeriam dictam fuiſſe quandam effigiem argutam ac loquacem, quæ ridiculi gratia in pompis vehi ſoleat crepitum & ſtrepitum aſſidue ædens. Nunc in pompis non circunfertur citeria, ſed multi citerias habent domi factitiis illis multo magis obſtreperas.

Oſtrei in morem hæret. 45

Ὥσπερ λεπὰς προσέχεται, id eſt, Oſtrei ſiue cõchylii in morẽ adhæret. Ariſtophanes dixit in anum quæ ægrè à iuuene diuellebatur,

ὡς ἀτεχνῶς, ὦ Ζεῦ βασιλεῦ, τὸ χρῆμα
Ὥσπερ λεπὰς τῷ μειρακίῳ προσείχετο. id eſt,
O Iupiter,quàm fortiter,conchæ modo,
Iſthæc anicula adhæret adoleſcentulo.

Eſt concharum genus quod capillamentis quibuſdam inter ſe cohæret,quo tutius ſit aduerſus vndarum motus.

Hodie nihil ſuccedit. 46

Plautinus Amphitryo in ſui nominis fabula citat adagii titulo,Nihil eſt,vt dici ſolet,quod hodie bene ſuccedat mihi. Alluſit autem ad vulgi ſuperſtitionem,cui quidam dies credebantur rebus gerendis auſpicati,quidam infœlices. Quòd ſi vnum atque alterum parum ſucceſſit ex ſententia,hinc æſtimantes totum diem,dicunt,hodie nihil ſuccedet: & ab omnibus negotiis abſtinent.

Nec currimus,nec remigamus. 47

Ariſtophanes ἐν ἐκκλησιαζούσαις facit mulieres hoc moliẽtes vt occupent Rempub. quòd hactenus ab omni functione ſubmotæ nihil egerint,

Νῦν γὰρ δὴ οὔτε θέομεν, οὔτ᾽ ἐλαύνομεν, id eſt,
Neque currimus nunc,nec iuuamur remige.

Metaphora ſumpta eſt à nautis ad Reip.gubernationẽ.Nautæ currere dicũtur quũ venti ſunt ſecũdi: ἐλαύνειν,quum deſtituti ventis, remigio nauim impellunt. qui curſus dicitur ſecundarius,ὁ δεύτερος πλοῦς.Sentiunt ſe nec pace,nec bello ad vlla vocari munia. Apte torquebitur & in illos qui fruſtra conantes, nihil proficiunt,videlicet aduerſante fortuna.

Vt luti baiuli. 48

Ὥσπερ πηλοφοροῦντες,id eſt, Vt lutum baiulantes. Apud Ariſtophanem in Concionatricibus queruntur fœminæ populum Athenienſem non conuenire ad concionem, niſi dato ſingulis obolo: quum antè ſuo victu conſultarent de Repub. πηλοφορίας autem poſuit pro omnium quæſtuariarum artiũ ſordidiſſima. Apte torquebitur in eos qui functionibus honeſtis ad abiectum quæſtum abutuntur: veluti qui concionantur,ſacrificant,ſepeliunt,miniſtrant ſacramenta,non facturi niſi detur aliquid in manum, ὥσπερ οἱ πηλοφοροῦντες. Nota eſt ſacra hiſtoria de Hebræis apud Ægyptios ἐν πηλῷ καὶ πλίνθῳ ſeruientibus.

Tam multa quàm ſapiens. 49

Ariſtoteles lib.Rhet.3.admonens ne orator nimium crebris enthymematibus vtatur,ſed tantum intermiſceat,ſubiicit hoc carmen,Homeri,ni fallor,ceu vulgò iactatum,

Ὦ φίλ᾽ ἐπεὶ τόσα εἶπες ὅσ᾽ ἂν πεπνυμένος ἀνήρ.
Quandoquidem nobis tam multa loquutus amice es,
Quam multa prudens vir diceret atque peritus.

Conueniet in hominem multa loquentem potius quàm opportuna. τόσα,inquit Ariſtoteles,ἀλλ᾽ οὐ τοιαῦτα, id eſt,tã multa, at non talia. Neque enim perinde refert quàm multa loquamur,ſed quàm ad rem facientia. Quemadmodum philoſophus quidam dixit,non eos pro doctis habendos qui multa didiciſſent,ſed qui vtilia.

Hoc iam & vates ſciunt. 50

Idem aliquanto pòſt differens quòd in conſultationibus apud populum dicere,multo ſit difficilius quàm in iudiciis cauſas agere(eo quòd qui ſuadet,de futuris loquitur: qui accuſat aut defendit,de præteritis. & ad hæc,legem habet pro fundamento quo habito facile eſt reperire demonſtrationẽ) ſubiungit Epimenidis Cretenſis ſententiam ὁ ἐπιμενίδης ἀλλὰ καὶ μάντεις, id eſt, quod videlicet factum, ſciri iam poteſt à diuinis. Addit Epimenidem ſolere non de futuris(quæ ſciri non poſſunt)ſed de præteritis vaticinari,verùm occultis. Nã eſt hoc quoddam diuinandi genus. Beatus Paulus Epimenidem prophetam appellat. Apte torquebitur iocus in rem tãdem compertã quæ diu fefellerat. Epimenides.

Noui nummi. 51

Ex Plauto apparet non eſſe nouũ publicam monetam in ſingulos annos cudi deteriorẽ. Sic enim præfatur in Caſinã,

Qui vtuntur vino vetere ſapientes puto,
Et qui libenter veteres ſpectant fabulas.
Antiqua enim opera & verba quum vobis placent,
Æquum placere eſt ante veteres fabulas.
Nam nunc nouæ quæ prodeunt comœdiæ,
Multo ſunt nequiores quàm nummi noui.

Θρᾴττειν. 52

Dictũ eſt à nobis in ſuperioribus κεκώζειν abiiſſe in prouerbiũ fraudulentiæ. Idem obſcurius indicatur per θρᾴττειν quæ vox Græcis ſignificat turbare aut moleſtum eſſe. Quòd ſi reſpicias ad Θρᾴττας,quæ ſunt ancillæ Thraciæ,ſignificat decipere,& Thraciis dolis tractare. Theodorus de Nicone citharœdo dixit, θρᾴττει σε. Nicon autẽ erat Thrax. Hoc ſi neſcias,dictum amittit gratiã. Refert Ariſtoteles lib.Rhetor.3. Arbitror huc alluſiſſe Ariſtophanem in Equitibus, vbi Nicias iuſſus audacter eloqui quod haberet,reſpondit, ἀλλ᾽ οὐκ ἔτι μου τὸ θρέττε. Interpres admonet θρέττε barbaricam eſſe vocem,quæ fiduciam ſignificet,& ad audendum animet: quaſi quis dicat,ſume Thracum audaciam.

Neque dicta,neque facta. 53

Μήτε δεδρασμένα, μήτε εἰρημένα. Non dubium quin prouerbiali ſchemate vehemẽter falſa,dicamus neque dicta neque facta. Quod genus illud, Neque ſcriptum neque pictum Nã de veris mendacio mixtis dicimus Facta atque infecta. Ariſtophanes in Concionatricibus, ἀλλὰ πέραινε μόνον μήτε δεδραμένα μήτ᾽ εἰρημένα πω πρότερον, Age perora tantùm neque facta neque dicta vnquã prius. Comicus ioco monet vt omnia noua dicat,quòd vetera cũ faſtidio audiantur. Egregie verò nouum ſit oportet quod neque dictum eſt antea, neque factum,quum,iuxta ſapiẽtis Hebræi dictum, nihil ſit nouum ſub ſole. M. Tullius in orationibus frequenter nouo more factum ait cuius nullum vnquam extitit exemplum. Facta atque infecta. Nouo more factum.

Salucte equorum filiæ. 54

Apparet ioco vulgari fuiſſe iactatum in eos qui emolumenti gratia blandiuntur. Refert Ariſtoteles lib. Rhet.3. In certamine mulorum quum is qui vicerat dixiſſet exile precium pro carmine, Simonides recuſauit, indignans mulos celebrari ſuo poemate: verùm vbi victor dediſſet ſatis magnum præmium,carmen tale fecit,

Χαίρετ᾽ ἀελλοπόδων θύγατρες ἵππων. id eſt,
Saluetote volucripedum ſoboles equorum.

Siluit enim quòd eſſent ex aſinis quoque nati,& quod honeſtius erat expreſſit,equorum filias appellans.

Mithragyrtes,non daduchus.

Is qui in functione quapiam ſordidas contemptáſque partes agit,mithragyrtes dicetur,daduchus eſſe negabitur. Eoque Iphicrates Calliam μητραγύρτην οὐ δᾳδοῦχον appellabat, ſignificans illum non fuiſſe initiatum ſacris,ſed tamen velle videri. Mithras apud Perſas ſol dicitur, quem illi deorum ſummum iudicant. Vnde mithragyrtæ dici vidẽtur,qui obambulãt cum ſimulatis myſteriis,ac rudibus imponunt. Nã hoc genus hominum & olim fuiſſe declarat Apuleius aſinus nõ diſſimiles iis qui hodie diui Antonii, Cornelii,aut Ioannis baptiſtæ reliquias ad quæſtum circunferũt potius quàm ad pietatem.

Sibi parat malum qui alteri parat. 56

Verſiculũ hũc Ariſtot. Rhet.3.citat titulo Democriti Chii,

Οἷ τ᾽ αὐτῷ κακὰ τεύχει ἀνὴρ ἄλλῳ κακὰ τεύχων. id eſt,
Ipſe ſibi mala cudit quiſque alii mala cudens.

Nemo poteſt alterum iniuria afficere, niſi prius lædat ſeipſum. Qui aliũ fraudat pecunia,ſeipſum ſpoliat bona mẽte,

grauius ſeipſū lædit quàm alterū. Veriſſimè itaq; dictū eſt,

Ipſus ſe lædit, alium qui lædere quærit.

Trabem baiulans. 57

Ariſtoteles libro Rhetoricorum 3, diſputans de quibuſdā verbis quæ non habent gratiam, niſi pronuntiatione geſtuque adiuuētur: alioqui, inquit, γίνεται ὁ τὴν δοκὸν φέρων, id eſt, fit ille trabem geſtans. Id accidit in dictionibus, præſertim in nominibus propriis ac pronominibus, & vocibus crebro repetitis, quæ tacitam habent emphaſin: vt, Therſites contemnit Achillem, & Tu me aſinum vocas? Similiter & in aſyndetis, vt Veni, vidi, vici. Et ſiqua ſunt ſimilia, quæ ſine cōmendatione actionis non habent eandem gratiam. Quod genus Terentianum illud, Excluſit reuocat. redeam? Et mox, Egóne illam? quæ illum? quæ me, quæ non. Sine modo. Rurſus illud in Adelphis, Storax, non rediit hac nocte Aeſchinus à cœna? Storax enim vocātis vox eſt, & ob id clarius pronunciandа: reliqua ſecum loquitur. Nihil addubito quin aſſumptum ſit ex fabula quapiam. nā ὁ τὴν δοκὸν φέρων finis eſt iābici trimetri. Qui trabe onuſtus eſt, non eſt idoneus ad geſticulationem, ſed oneri ſeſe accommodet oportet. Talis, opinor, perſona riſus gratia alicubi producta fuerat in comœdia. Interdum inducuntur σκευοφόροι geſtātes ſarcinas. Cuiuſmodi ſunt quibus dicitur in Andria, Vos iſthæc intro auferte. & in Hecyra, Soſia. Tales aut nihil dicunt, aut geſtu nō reſpondent pronuntiationi. Vide num Ariſtoteles ſentiat de Atlantibus, qui trabibus ædificium ſuſtinentibus ſupponi ſolent. Videntur enim laborare, quum nihil agāt. Actio autem quaſi vita eſt orationis. Vitæ indicium eſt motus. Tale quiddam in tragœdiis erat δορυφόρημα: tantum adſtabat, nihil agens. Et fortaſſis pro ὁ δοκὸν φέρων ſcriptum erat, ὁ δορυφορῶν. ſed nihil pronuncio. excutiant eruditi.

Quæ quis ipſe facit. 58

Ariſtoteles Rhetoricorum lib. 2. diſputans de affectibus, refert hoc dictum vt vulgo iactatum, ἃ γάρ τις αὐτὸς ποιεῖ, ταῦτα λέγεται τοῖς πέλας μὴ νεμεσᾶν, id eſt, Nā quæ quis ipſe facit, hæc dicitur vicinis non vertere vitio. Conuenit cum illo Terentiano, Homine imperito nil quicquam eſt iniuſtius, qui nihil niſi quod ipſe facit, rectum putat. Sunt enim qui damnant quicquid ipſi non poſſunt aſſequi.

Cognatio mouet inuidiam. 59

Ariſtoteles eodem lib. docens inuidiam oriri erga vicina & cognata (nullus enim inuidet olim defunctis, aut diuerſi generis, aut immenſo interuallo ſuperiorib^9 inferioribuſve) adducit huius verſiculi teſtimonium,

Τὸ συγγενὲς γὰρ καὶ φθονεῖν ἐπίσταται. id eſt,

Etenim inuidere nouit ipſa affinitas.

Extra omnē aleam eſſe. Vnde qui eò altitudinis proceſſerunt, vt inuidiam gloria ſuperarint, extra omnem aleam, extráque inuidiæ tela eſſe dicuntur.

Sapiens non eget. 60

Ibidem inter ſententias refert hoc carmen,

Χρὴ δ᾽ οὔποθ᾽ ὅστις ἀρτίφρων πέφυκ᾽ ἀνήρ. id eſt,

Haud vnquam eget qui mente ſana eſt præditus.

Siue quòd magnæ ſint opes habere bonā mētem: ſiue quòd ſapienti facile eſt diteſcere, ſi velit. velut Ariſtippus eiectus naufragio reperit à quibus humaniter exciperetur. Idem, quū Dionyſius talentum petenti diceret, Nonne docebas ſapientem non egere? Da, inquit, & reſpondebo. Dedit rex, ac mox exegit reſponſum. Tum Ariſtippus, Nónne verum dixi, ſapientem non egere?

Multa incredibilia. 61

Idem in eodem opere citat hūc ſenariū, ceu prouerbialē,

Ἅπαντ᾽ ἀληθῆ πολλὰ συμβαίνει βροτοῖς.

Hac ſententia putat vtendum ei qui gaudet mentiri, & quod fingit, vult haberi pro vero. Et aliquanto pòſt eandem ſentētiam refert ex Agathone,

Τάχ᾽ ἄν τις εἰκὸς αὐτὸ τοῦτ᾽ εἶναι λέγοι,

Βροτοῖσι πολλὰ τυγχάνειν οὐκ εἰκότα. id eſt,

Probabile hoc fortaſſis aliquis dixerit,

Permulta hominibus inopinata obtingere.

Lecythum habet in malis. 62

Ἔχει λήκυθον πρὸς ταῖς γνάθοις, id eſt, Lecythum habere ad malas, tectum & ænigmaticum conuicium eſt in anus, quæ rugas illitis pigmentis diſſimulant. Qualis erat Phryne meretrix, iam vetula, nec tamen à quæſtu recedens. Ariſtophanes in Concionatricibus,

Φρύνην ἔχουσαν λήκυθον πρὸς ταῖς γνάθοις. id eſt,

Phrynen gerentem lecythum iuxta genas.

Lecythum appellat vaſculum vnguentarium vnde fucatur facies. Eadem ſolita eſt dicere, multos bibere fæcem ob vini nobilitatem: quòd ad illam τὴν ἑταίραν, propter ſcorti celebre nomen, cōmearent amantes, quo gloriari poſſent ſibi cum Phryne fuiſſe rem.

Piſcis eget ſale. 63

Ἰχθὺς δεῖται ἁλός, id eſt, Piſcis eget ſale. De re abſurda & incredibili. nec enim veriſimile eſt, piſces in mari agentes opus habere ſale. Hoc videtur a populo reclamatum Androcli Pitēli, quum legem quandā reprehendēs dixiſſet, δεῖσθαι οἱ νόμοι νόμου διορθώσοντος, id eſt, Egent leges lege correctrice: καὶ γὰρ ἰχθύες ἁλός, nam & piſces ſale. Leges enim in hoc datæ ſunt, vt ad harum regulam corrigantur hominum actiones: quòd ſi ipſæ leges indigent correctione, leges non ſunt. Idque non minus abſurdum ſit quam ſi piſces marini dicantur egere ſale. Refert Ariſtoteles in Rhetoricis.

Baccæ egent oleo. 64

Ibidem mox ſubiicit aliud eiuſdem formæ, τὰ στέμφυλα δεῖται ἐλαίου, id eſt, Baccæ egent oleo. Neq; enim credibile eſt illi opus eſſe oleo, vnde naſcitur oleum. E baccis autem oliuarum exprimitur oleum. Cognatum illi quod antè retulimus, Ipſi fontes ſitiunt.

Auis ex auibus. 65

Ὄρνις ἐκ τῶν ὀρνέων, id eſt, Auis ex auibus, prouerbii forma dictus eſt Ariſtophani per ironiam vir nobilis, quaſi bonus ex bonis prognatus,

Τὸν ἔποφ᾽ ὃς ὄρνις ἐγένετ᾽ ἐκ τῶν ὀρνέων. id eſt,

Vpupam hancce quæ prognata ab auibus eſt auis.

Qui de nobilitate gloriantur, repetunt ab auis & atauis gentis ſtemmata. Nā empta nobilitas, aut nuper parta, non perinde magni fit.

Da lapidi volam. 66

Interpres Ariſtophanis indicat, pueros, ſiquando viderint aues, dicere ſolere, Da lapidi volam: & cadent omnes. Conuenit vbi quis ſectatur quæ non poſſit aſſequi, aut minatur iis quibus non poteſt nocere. In comœdia quiſpiam ait ſe velle ſtrepitu excitare aues: alter iocans reſpōdet, τῷ αὐλῷ θεῖν τὴν πέτραν, id eſt, Tibia lapidem fers. Atque interim aues nihil habent incommodi, ſed manus aut pes percutiens ſaxum: eoque iubet alter vt ipſe capite percutiat lapidem, quo ſtrepitus fiat duplex.

Ne quæras deus eſſe. 67

Μὴ ζήτει θεὸς γενέσθαι, id eſt, Ne quære fieri deus. In hominē vndequaque beatum in hac vita. Pindarus in Olympiacōn hymno quinto,

Ὑγίεντα δ᾽ εἴ τις ὄλβον

Ἄρδει, ἐξαρκέων κτεάτεσσι, καὶ

Εὐλογίαν προστιθεὶς, μὴ ματεύ-

σῃ θεὸς γενέσθαι. id eſt,

Siquis autem opes cum ſanitate coniunctas auget, ac ſuis poſſeſſionibus contentus eſt, atque his adiunxit honeſtam famam, ne petat à diis vt fiat deus. Itidem apud noſtrates vulgo dicitur, Sat fortunatus es. quid tibi vis? num poſtulas eſſe deus?

Operi incipienti fauendum. 68

Celebratiſſimū eſt, Honos alit artes, & Virtus laudata creſcit. Ita Pidarus Olympiacōn hym. 6, ἀρχομένου δ᾽ ἔργου πρόσωπον χρὴ θέμεν τηλαυγές. i. In initio facinoris, oportet faciem illuſtrem addere. hoc eſt, fauendum aliquid egregii facinoris aggredientibus, ſimul vt ipſis addatur animus, & alii ad æmulationem prouocentur. At nunc plerique moleſtè obſtrepunt ſiquis quid tentet eximiū. Poteſt & hic ſenſus accipi, Qui famam affectat, hunc oportet ab egregio quopiam facinore auſpicari. Permagni ſiquidem refert vnde nominis ſumas exordia.

Nec apud homines, nec in mari. 69

Ibidem & illud prouerbiali ſchemate dictum eſt, ἀκίνδυνοι δ᾽ ἀρεταὶ οὔτε παρ᾽ ἀνδράσιν οὔτ᾽ ἐν ναυσὶ κοίλαις τίμιαι, id eſt, Virtutes autem periculi expertes, neque apud homines, neque in cauis nauibus habentur in pretio. Pro eo quod erat,

nuſquam:quaſi dicas,neque terra,neque mari. Ipſa autē ſententia conuenit cum illo Heſiodio decantatiſſimo,

Virtutem poſuere dei ſudore parandam.

Nemo magnam laudē parauit abſque periculo :eóque Pindarus bellū appellat κυδιάνειραν, quod viris pariat illuſtre nomen. Tropus prouerbialis eſt in his verbis, Nec in terra nec in mari,&c, Pugnatur terra marique.

Nec in terra, nec in mari.

In hoc calciamento pedem habet. 70

Dictum ibidem & illud adagii forma, ἴστω γὰρ ἐν τούτῳ πεδίλῳ δαιμόνιον πόδ᾽ ἔχων, id eſt, Nouit enim ſe in hoc calciamēto fortunatum habere pedem. pro eo quod eſt, nouit has laudes in ipſum competere. Olim magnæ delitiæ erant in ſoleis & calceis. Nam πέδιλον Græcis eſt calciamenti genus varium ac picturatum, dictum ἀπὸ τοῦ τῷ ποδὶ περιειλεῖσθαι, eo quòd pedi applicetur. Vt autem non omnis calceus cōuenit cuilibet pedi, ita nec quæuis laus in quemuis congruit.

Πέδιλον.

Virtus gloriam parit. 71

In eodem encomio, τιμῶντες δ᾽ ἀρετάς, ἐς φανερὰν ὁδὸν ἔρχονται. κρίνει δὲ χρῆμ᾽ ἕκαστον, id eſt, Quibus virtutes in pretio ſunt, ii perueniunt ad illuſtrē viam. nobilitat autem ſuū quēmque opus. Sētit benefactis potius quàm opibus parari veram gloriam, nec vno modo contingere honeſtam famā, ſed ſua quēq; virtute fieri clarū. Homerū illuſtrauit poetice, Demoſthenē eloquentia, Ariſtidē integritas, Themiſtoclem res præclarè geſtæ: itidem & alii aliis modis inclaruerunt.

Bonum eſt duabus niti anchoris. 72

Rurſus in eodem, ἀγαθαὶ δὲ πέλοντ᾽ ἐν χειμερίᾳ νυκτὶ θοᾶς ἐκ ναὸς ἀπεσκίμφθαι δύ᾽ ἄγκυραι. id eſt,

Bonæ ſunt in hyberna nocte duæ anchoræ ad laxandum è celeri naui id eſt, bonum eſt duplici præſidio niti: vt ſi alterum deſtituat, altero iuuemur: quēadmodū is victor quē laudat, geminā habebat patriā, vt ſiquid accidiſſet alteri, ad alteram ſe reciperet. De hoc dictum eſt nobis alias, ἐπὶ δυεῖν ὁρμεῖν.

E domo in domum. 73

Hanc ſermonis formam aliquoties habemus obuiā apud Pindarum & Ariſtophanem οἴκοθεν οἴκαδε, quum ſignificant aliquem propriis virtutibus quippiam egregiæ laudis peperiſſe ſuæ domui patriæque. Velut in eodem encomio, οἴκοθεν οἴκαδ᾽ ἀπὸ Στυμφαλίων τειχέων, id eſt, à domo in domū à Stymphali mœnibus. Gratioſior minuſq; inuidiæ obnoxia virtus eſt quæ ab auis atauiſque demanauit ad poſteros.

Quod dici ſolet. 74

Plautus in eadem fabula rem dictu obſcœnam tropo ſubindicat. Iurat illic quidam per omnes deos, cuidam nihil eſſe rei cum puella: vt ille cum illa neque cubat; neque ambulat, neque oſculatur, neque illud quod dici ſolet.

Domi pugnans more galli. 75

Ἐνδομάχας ἅτ᾽ ἀλέκτωρ, id eſt, Domi pugnax more galli. In eum qui ſemper domi deſidens non audet vel in bellū, vel in certamina proficiſci foras. Nam hoc animal pugnaciſſimum quidem eſt, ſed domi. Nihil autem confert Reipub. nec ea certamina celebrātur. Ita quidem interpretes, Sed addubito tamen an ſcriptū ſit ἐνδομάχας, id eſt, domi abditus. ἐνδομάχας dictio nouè cōpoſita ab ἔνδον & μάχομαι. Harebit in iſtos qui domi perpetuo rixātur, quū foris ſint placidiſſimis morib⁹. Cōuenit cū eo quod alibi dixim⁹, Domi leones.

Nec deus, nec homo. 76

Hoc ſchema prouerbiale frequēter obuium eſt apud poetas, Diis hominibuſque inuitis, Proh deûm atque hominum fidem. Ibi de diuinis atque humanis cernitur. Horatius,

Non dii, non homines, non conceſſere columnæ.

Pindarus in Pythiis hym. 3. κλέπτει νιν οὐ θεός, οὐ βροτός, ἔργοις οὔτε βουλαῖς, id eſt, Nec deus illum fallit, nec homo, nec factis, nec conſiliis. Laudat Apollinem, qui quum omnia ſciat, nihil tamen mentiatur.

Apud matrem manere. 77

Παρὰ ματρὶ μένειν dicebantur qui per ignauiam ſemper domi manentes, nihil audent præclari facinoris. Pindarus Pythiorum Oda 4, μή τινα λειπόμενον τὰν ἀκίνδυνον παρὰ ματρὶ μένειν, id eſt, nequis immunis à periculo, relictus apud matrem maneret. Loquitur, ni fallor, de argonautis qui audaci peregrinatione quærebant gloriam, Iunonis auſpiciis. Molles & effœminati temporibus Auguſtini, μαμμόθρεπτοι dicebātur: ſiue quod ab auis eſſent educati quæ nepotulos ſuos tenerius amant quàm ipſæ matres, ſiue quòd Græci μάμμιον diminutiue dicunt matterculam. Quin & hodie vulgus matris filium appellat adoleſcētem delicatius educatum. Tales dicebantur Matriſſare.

μαμμόθρεπτοι

Matriſſare.

Sine canibus & retibus. 78

Ἄτερ κυνῶν τε καὶ δόλων, id eſt, Abſq. canibus & retibus. Hoc quidem ſchemate Pindarus Nemeorum Oda 3, ſignificauit ſummam celeritatē. Quis enim pedibus aſſequatur ceruos, niſi aut à canibus remorentur, aut implicentur retibus? Conueniet tamen in eos qui clancularii artibus capiunt prædā. Pindari verba ſic habent, κτείνοντ᾽ ἐλάφους ἄνευθε κυνῶν, δολίων θ᾽ ἑρκέων: id eſt, ceruos occidentem ſine canibus ac doloſis retibus. Dicetur & in eos qui non alienis præſidiis, ſed proprio marte rem gerunt.

Et Scellii filium abominor. 79

Hic eſt affectus humanus, vt ſiquis vel hominē vel quamcunque rem vehementer oderit, non ſolùm à commemoratione, verumetiam à cognatis vocibus abhorreat. Id eleganter expreſſit Ariſtophanes in Auibus ibi perſona quædam ſic loquitur, Ἀριστοκρατεῖσθαι δῆλος εἶ ζητῶν. id eſt,

Ariſtocratiam palàm eſt te quærere.

Altera reſpondet,

Ἥκιστα. καὶ τὸν Σκελλίου βδελύττομαι. id eſt,

Minime, ſed ipſum Scellii natum quoque Abominor.

Scellii filius dictus eſt Ariſtocrates. Hoc nomē iure inuiſum eſt deteſtanti ariſtocratiam, quòd ea vox abominandæ rei memoriam renouet.

Larinum verbum. 80

Λαρινὸν ἔπος, id eſt, Larinum verbum, appellabant ingens atque egregium: hinc orto prouerbio quòd in Lariſſa boues ſint prægrādes, ac præpingues. Alii putāt Larinos dictos obeſos ac prægrandes, à Larino quodam paſtore ſupra modum magno corpore. Boues autem prægrandes paſci in Epiro, poſteritatem boum Geryonis. Ariſtophanes in Auibus,

Ἀλλὰ λέγειν ἐπιθυμῶ πάλαι Μέγα τι λαρινὸν ἔπος. id eſt,

-ſed tibi Iam quæro dudum grande verbum dicere,

Atque Larinon.

Huc pertinet quod Græci rebus ingentibus bouem addunt, vt βούφαγος, edax. Simili modo Latini veteres Lucam dicebant pro grandi.

Luca.

Hernioſi in campum. 81

Κόκκυ, ψωλοὶ πεδίονδε, id eſt, Coccy, hernioſi in campū. Ariſtophanes in Auibus refert prouerbii loco, Τοῦτ᾽ ἄρ᾽ ἐκεῖν᾽ ἦν τοὔπος ἀληθῶς, κόκκυ, ψωλοὶ πεδίονδε. Quorū verborum hic ſenſus eſt, Hoc eſt verè quod prouerbio dicitur, coccu, hernioſi in campum. ſubaudi venite. quòd hæc auis canit paulo ante meſſem, velut agricolas prouocans ad laborē metendi. vnde Heſiodus ἦμος κόκκυξ κοκκύζει. Quod autem ψωλοὶ dixit pro agricolis, obiter taxauit Ægyptios, apud quos pleriqué ſunt execti, qui omnes ad vocem cuculi coguntur eſſe in agris. Fingit enim olim apud Ægyptios regnaſſe cuculum priuſquam fieret auis. Quin hodie parum viri, & ob hoc vxores cum aliis habentes communes, vulgò cuculi vocātur. Aliàs annotauimus ex Horatio, cuculos à viatoribus appellari ſolere, qui tum demum veniſſent ad colendam vineam, quum auditus eſſet cuculus. Canit autem iam adulto vere, quia ſerò prorepit è nido, quem ſibi parat ſub hyemē in cauis arboribus: exuens ſe plumis, atque his ſeſe inuoluens, congeſtis in commeatum malis ac pyris. Interpres Ariſtophanis admonet eſſe prouerbium κόκκυ, ψωλοὶ πεδίονδε, quū ſegnes ipſum tempus prouocat ad induſtriam.

Μελλονικιᾶν. 82

Nicias traducebatur quòd cunctator eſſet in re militari, qualis apud Romanos fuiſſe narratur Fabius: eóque iocularem vocē finxit vetus comœdia μελλονικιᾶν, ex μέλλειν, quod eſt cunctari, & Νικίας, qui fuit dux Athenienſibus. Ariſtophanes in Auibus,

-οὐχὶ νυστάζειν ἔτι
Ὥρα 'στὶν ἡμῖν οὐδὲ μελλονικιᾶν,
Ἀλλ᾽ ὡς τάχιστα δεῖ τι δρᾶν. id eſt,
Porrò oſcitandi tempus haud eſt amplius,
Nec more Niciæ decet cunctarier,
Sed oportet aliquid agere quamceleriſſime.

Fumus. 83

Καπνὸς dicuntur promiſſa magnifica quidem, ſed inania

vnde Fumos vendere, & Fumos offundere. Hoc nomen inditũ fuit Theageni cuidam, qui, quũ pauper eſſet, affectauit tamen haberi prædiues ac magnificus negociator: vnde vulgo dictus eſt καπνός. Ariſtophanis interpres autorem citat Eupolim Comicum in fabula cui titulus δῆμοι.

Pariter remum ducere. 84

Qui ſimul remigant, certis numeris impellunt remos vt inter ſe conſentiant, alioqui nihil acturi. Hinc Ariſtophanes in Auibus dixit ὁμορροθῶ, pro aſſentior, & eodem enitor quò tu. Vox compoſita eſt ab ὁμοῦ ſimul, & ῥοθέω impetu feror. ὁμορροθῶ, συνθέλω, συμπαραινῶ καὶ ὕχω, id eſt, eodem nitor, conſentio, collaudo. Interpres admonet, hoc verbum eſſe ſumptum è fabula Sophoclis cui titulus πυλῖς.

Ipſis & Chiis. 85

Αὐτοῖς καὶ χίοις. Non obſcurum eſt has voces ex ſolẽni more vulgo iactatas quoties aliquis ſibi bona precabatur & amicis. Sic enim precatur apud Ariſtophanem auis,

Διδόναι νεφελοκοκκυγιεῦσι

Υγίειαν & σωτηρίαν,

Αὐτοῖσι & χίοισι. id eſt,

Vt detis Nephelcoccygienſibus bonam valetudinem & incolumitatem, ipſis & Chiis. Interpres oſtendit hũc ſermonis colorem ductum ex publica Athenienſium conſuetudine, qui in ſolennibus comprecationibus ac ſacrificiis bona à diis precantes Reipub. addebant & χίοισι. Atque huius hiſtoriæ teſtem citat Theopompum in 12. libr. rerum Philippic. opinor quòd è Chio nonnullam haberent Athenienſes commoditatem. Qui ſibi vni bene precatur, nulla facta mentione amicorũ aut bene meritorum, facetè ſuccinetur, & χίοισι.

Alas addere. 86

Ἀναπτεροῦν vulgo dicebantur qui verbis alicui adderent animũ, inq. bonam ſpem erigerent. Ariſtophanes in Auibus,

-οὐκ ἀκήκοας

Ὅταν λέγωσιν οἱ πατέρες ἑκάστοτε

Τοῖς μειρακίοις ἐν τοῖσι κουρείοισι ταδί;

Δεινῶς γ' ἐμοῦ τὸ μειράκιον ὁ Διειτρέφης

Λέγων ἀνεπτέρωκεν ὥσθ' ἱππηλατεῖν.

-num tibi auditum illud eſt

Quod officinis vndique in tonſoriis

Cani patres loquuntur adoleſcentibus?

Mire Diotrephes & meo adoleſcentulo

Alas loquendo affixit, vt iam geſtiat Equitare.

Narrant Diotrephen fuiſſe quempiam prædiuitem, qui maiorem in modum delectatus eſt alendis equis: vnde & poſtea hipparchus factus eſt. huius hortatu exemplóque multi iuuenes accendebãtur ad curas equeſtres: patres autẽ oderunt hoc ſtudii genus in filiis, quòd immodicis conſtet impẽdiis.

Χηναλώπηξ. 87

Theagenes, quòd eſſet garrulus ac ſtupidus more anſerũ, & verſipellis more vulpiũ, vulgari ioco dictus eſt χηναλώπηξ, voce compoſita ex anſere & vulpe. Quanquam Didymo magis probatur anſeris nomẽ additum quòd auitio ac præſertim anſerinis ſupra modum delectaretur, videlicet vulpium more. Anſeris iecur olim in ſummis erat deliciis. Huius adagii meminit Ariſtophanes in Auibus.

Concinere. 88

Τὴν ξυναυλίαν κωλύειν, Eſt iiſdem de rebus ſimiliter queri. Ariſtophanes in Equitibus, ἵνα

Ξυναυλίαν κλαύσωμεν Οὐλύμπου νόμον. id eſt,

Modos vti concinamus tibiis Olympicos.

Ξυναυλίαν appellant ſiue quum plures tibiis eandem canunt cantionem, ſiue quum citharæ tibia accinitur. Olympus autẽ fuit Marſyæ diſcipulus, qui ſcripſit de modis lugubribus. Quin & hoc ipſum, Olympi modos, de querulis, habet prouerbii ſpeciem, quemadmodum ἰαλεμίζειν, & Carica muſa. Olympi modi.

Reſpublica nihil ad muſicum. 89

Hæc perſuaſio quemadmodum olim multorum animos occupauit, ita nunc quoque multis inhæret, vt credãt doctos ac probos viros non eſſe accõmodos ad gubernandã Remp. Plato abſtinuit Socrates fruſtra tentauit. Demoſtheni ac Ciceroni parum fœliciter ceſſit. Denique mater Neronis deterruit filium à ſtudio philoſophiæ, quòd exiſtimaretur inutile geſturo principatum. Ad hæc D. Auguſtinus redarguit in epiſtola quoſdam qui iactabãt, Euangelicam philoſophiam officere Rempub. adminiſtranti. Id venuſtè expreſſit Ariſtophanes in Equitibus. nam illic principatum recuſanti, quòd muſices eſſet imperitus, ita reſpondetur,

Η δημαγωγία γὰρ οὐ πρὸς μουσικοῦ

Ἔτ' ἐστὶν ἀνδρός, οὐδὲ χρηστοῦ τοὺς τρόπους. id eſt,

At gerere nunc Remp. non eſt viri

Qui muſicus ſit, ac probatis moribus.

Muſices nomine omnem liberalem eruditionem deſignabant veteres.

Verbis coquinariis. 90

Ῥήμασι μαγειρικοῖς, id eſt, Verba coquorum, venuſtè dixit in eadem fabula pro verbis mollibus, blandis ac dulcibus. Coquorum enim eſt condimentis edulcare cibum per ſe ſubauſterum. Monetur illic quiſpiam vt populũ Athenienſem blandiloquentia demulceat. Carmen ſic habet,

Υπογλυκαίνων ῥηματίοις μαγειρικοῖς. id eſt,

Deliniens eos coquorum verbulis.

Μαγειρικοῖς dixit pro μειλιχίοις, hoc eſt placidis ac dulcibus. Habebit gratiam ſiquis dicat Epicuri philoſophiam demulcere vulgarium animos ῥήμασι μαγειρικοῖς, quòd voluptatem aſſerat eſſe ſummum bonum.

Liba Coalemo. 91

Σπονδὰς τῷ Κοαλέμῳ, id eſt, Liba Coalemo. Competit in eum cui ſua improbitas fuit bono. Fingit enim Comicus dæmonis nomen, improbitatem innuens. Perinde quaſi quis dicat, Sacrifica μωρίᾳ, ſiquis motionem agens, cui ſtultus ſit ad opes ac dignitatem. Nam Græcis κοάλεμος fatuum ac ſtultum ſignificat, a κοῶ pro νοῶ. Nam Callimachus pro ἐνόησε dixit ἐκόησε. Hinc ἀλαζὼν ἐκ τοῦ pro νοῦς, & ἀλύω, quòd mente erret. Simili figura gratus Italſe dicuntur qui fortunati ſunt in amicitiis conciliandis. Habent & temulenti Comum deum, & fures deam Lauernam. Itaque furtis ditato facetè diceretur, Liba Lauernæ.

Spirat Cæcias. 92

De Cæcia vento nubes ad ſe pertrahente ſatis dictum eſt nobis in ſuperioribus. Ad venti naturã alludens Ariſtophanes in Equitibus dixit,

Ωσ οὗτος ἤδη καικίας & συκοφαντίας πνεῖ. id eſt,

Vt iſte ſpirat Cæcias & ſycophantias iam.

Interpres admonet prouerbii: quanquam in Aldina æditione pro καικίας deprauate legitur κακίας, quum hanc vocem metri ratio non admittat. Cæcias autem poeta poſuit pro turbis ac litibus. Notatur enim ibi Cleon vt delator ac criminator.

Latum & anguſtum. 93

Nemini obſcurum arbitror prouerbiali ſchemate dictũ eſſe apud Ariſtophanem in Equitibus ſub perſona Cleonis cui quum eſſet obiectum quòd nutricum more malè pauiſſet populum, qui paululum præmanſi iniiceret in os, maximam partem ipſe deglutiret: reſpondet,

Καὶ νὴ Δί' ὑπ' ἐμῆς δεξιότητος ἐγὼ ποιῶ

Εὐρὺν αὐτὸν τὸν δῆμον & στενόν. id eſt,

Ita per Iouem. nam dexteritate ego mea

Exilem & amplum valeo populum reddere.

Macreſcunt enim pueri malè paſti: rurſus bene paſti fiũt obeſi. Appoſitè torquebitur in eos qui adoleſcentes rectè docent aut ſecus, quive populo dextrè concionatur aut ſecus. Siquidem hæ res plurimum habent momenti ad mores populi vel ad honeſta formandos, vel ad vitia deprauandos.

Scarabeo citius perſuaſeris. 94

Θᾶσσον ἂν κάνθαρον ἀναπείσαις, id eſt, Citius ſcarabeum in diuerſam ſententiam pertraxeris. De iis qui malis aſſueuerunt, à quibus tamen reuocari non poſſunt: eo quòd aſſuetis videantur optima. Lucianus in Pſeudologiſta, οὐ γὰρ αὐτὸς ποτε βελτίων ἔσῃ πρὸς τὴν ἐπιτίμησιν, ἢ μᾶλλον κάνθαρος μεταπεισθείη ἀν μηκέτι κυλινδεῖν, ἅπαξ αὐτὸ ἐθισθείς. id eſt, Neque enim ipſe vnquam fieres melior increpatione mea, nihilo magis quàm ſcarabeo perſuaderi poſſet ne amplius talia voluat; poſteaquam ſemel illis aſſueuit. Scarabeus fœtus ſuos educat in ſtercore, præcipuè caprino, & indidem paſcit, atq; ibidẽ habitat. Excrementa verò fingunt in ſphærulas, eáſque in nidum deuoluunt, capite in terram demiſſo, poſterioribus pedibus in altum erectis. Nemo facilè abducitur à vitiis in quibus natus & educatus eſt: & quæ per ſe ſunt fœdiſſima, videntur & pulchra & dulcia diuturnæ conſuetudinis commendatione.

Alienis ſoleis vti. 95

Ἀλλοτρίαις βλαύταις χρῆσθαι, id eſt, Alienis ſoleis, vti dicuntur qui moribus aliorum ad ſuum abutuntur emolumentum. Ariſtophanes in Equitibus,

Οὐκ, ἀλλ' ὅπερ πίνων ἀνὴρ πονηρὸς ἔπραξε χεζητιῶν,
Τοῖσι τρόποις τοῖς σοῖσιν, ὥσπερ βλαυτίοισι, χρῶμαι.

Quibus verbis negat ſe circunuenire populum Athenienſem, ſed facere quod ſolent qui deſident in compotationibus, & vrgente aluo ſurgunt, arreptis alienis ſoleis, ſiue quòd feſtinant, ſiue quòd ebrii ſunt. Ita ille abutebatur moribus populi Athenienſis, qui cibo corrumpi volebat, & blanda libentius audiebat quam ſalutaria. Apparet olim Græcos abſque ſoleis ſolere accumbere. Exituri domum, poſcebãt ſoleas. Hinc quæſtus lopodytis. Quidã etiam nudi accũbebant.

Longum prooemiũ audiendi cupido. 96

Prouerbii ſpeciem habet quod eſt apud Platonem lib. De Republ. 4, μακρὸν τὸ προοίμιον τῷ ἐπιθυμοῦντι ἀκοῦσαι, id eſt, Longum prooemium audiendi cupido. Qui rem ipſam cupit cognoſcere, huic longum eſt omne prooemium. Vnde illud Terentianum, Vah, etiam prooemium mihi occepat. Et Athenis præco, qui dicendi poteſtatem faciebat rhetoribus, præfabatur, ἄνευ προοιμίων καὶ παθῶν, id eſt, ſine prooemiis & affectibus, quòd hæc extra cauſam ſint.

Omnia præclara dicis. 97

Socrates apud Platonem in Euthydemo, εἰρωνικῶς ſuo more, quòd aduerſarius abſurda quædam collegiſſet, videlicet Socratem ſcire quod neſciebat, & rurſum neſcire quod ſciebat, εἶεν, inquit, ὦ Εὐθύδημε, τὸ δὴ λεγόμενον, καλὰ δὴ πάντα λέγεις, id eſt, Eſto ô Euthydeme. nã (vt dici ſolet) omnia ſanè præclara dicis. Marſilius pro eſto vertit en, eoque legiſſe videtur, non εἶεν, ſed ἦν aut ἠνί, quod Græcis ſonat en. vt ſit admirantis εἰρωνικῶς. Putòque hanc fuiſſe germanam Platonis ſcripturam. nam eſto nihil facit ad præſentem ſententiam. nihil enim concedit, ſed vt rem inauditam admiratur per irriſionẽ. Vt omittã interim, quòd εἶεν magis eſt optãtis quàm concedentis. Plato aliis aliquot locis adagii titulo citat, Pulchrè dicis: quod arbitror è poeta quopiam deſumptum. Nam apud Theocritum Praxinoe loquitur, ναί, καλὸν εἶπας, id eſt, Sic eſt, dixiſti pulchrè.

Quod rectè datum eſt. 98

Plato in Philebo oſtendit prouerbium à pueris vſurpatũ, Nõ oportere repoſci quod ſemel datum eſt, ἡμεῖς δὲ δὴ λέγομεν, καθάπερ οἱ παῖδες, ὅτι τῶν ὀρθῶς δοθέντων ἀφαίρεσις οὐκ ἔστι. id eſt, Nos autem dicimus id quod ſolent pueri, quæ rectè data ſunt, non licere rurſus eripi. Hoc eò dicebat, quòd Socrates ſolet ab integro repetita diſputatione, quæ prius conceſſa fuerant, rurſus in dubium vocare. Simile quiddam & hodie iactatur inter pueros, vbi quis quod dedit repoſcit. Adeo dicta huiuſmodi, per tot ſecula perque tot nationes ad nos vſque demanarunt.

Funiculum ad lapidem. 99

Τὸ σπαρτίον πρὸς τὸν λίθον ἄγειν, id eſt, Funiculũ lapidi admouere dicuntur qui curam omnem adhibent nequid geratur in Repub. ſecus quàm oportet. Beatus Chryſoſtomus Homilia in priorem ad Corinthios epiſtolam 35, σκόπει πῶς πάλιν ἐνταῦθα πρὸς τὸ σπαρτίον τὸν λίθον ἄγει, τὴν οἰκοδομὴν πανταχοῦ ζητῶν τῆς ἐκκλησίας, id eſt, Conſidera vt hic rurſus funiculum admouet ad lapidem, vbique quærens ædificationem eccleſiæ. Tranſlatum eſt ab architectis, qui non credunt oculis ſuis, ſed ad perpendiculum explorant lapidum æqualitatem. quod eſt exactæ diligentiæ.

Hoc tu mihi dices. 100

Apud Platonem libro de Republica nono, Socrati interroganti quo pacto viueret vir tyrannicus, reſpondet Adimãtus, τὸ δὴ τῶν παιζόντων τοῦτο σὺ καὶ ἐμοὶ ἐρεῖς, id eſt, Iſtud, tu mihi, quod ioco dici ſolet, dices. Vſus erit quũ reſpõſio inuidioſa reiicitur in percontatorẽ: aut quũ is qui percontatur, talis eſt vt oporteat ipſum rectius ſcire quod ab alio cupit diſcere.

CHILIADIS QVARTAE CENTVRIA IX.

Nummo addicere. 1

APud iuriſconſultos prouerbiale eſt nummo addicere, pro eo quod eſt, minimo vẽdere. Eſt autẽ fucus quo legibus imponitur prohibẽtibus donationes. Vlpian li. Pãd. 19. Tit. Locati, Si quis cõduxerit nũmo vno, cõductio nulla eſt. quia & hoc donationis inſtar inducit. Idẽ li. 1, Tit. De re iudicata, Siquis & cõduxit, & rogauit precario vti poſſideret, ſiquidem nummo vno conduxit, nulla dubitatio eſt quin & precariũ ſolum teneat. Verũ addubito nũ in his exẽplis pro cõduxit & conductio, legendũ ſit condixit & cõdictio. Suetonius in Iulio Cæſare, Bello ciuili ſuper alias donationes ampliſſima prædia nummo addixit. Valerius Max. lib. 2. capite De gratitudine. Pollinctoribus exequiarum apparatus ſeſtertio nummo ipſis præbentibus eſt addictus. Itidem Plaut. in Pſeudolo, Nunquam hoc eris nummo ditior. Nummum dixit pro viliſſimo precio.

Locus ex Pandectis.

Vero verius. 2

Quum nihil poſſit eſſe vero verius, tamen prouerbiali tropo dicimus Vero verius, quod prorſus indubitatũ haberi volumus. Martialis in Gallicum quendam, cui ex more ſæpe repetabatur illud, Dic verum mihi Marce, dic amabo:

Vero verius, inquit, ergo quod ſit, audi,
Verum Gallice non libenter audis.

Certo certius

Non diſſimili forma dicimus Certo certius: quanquam nihil prohibet aliud alio certius eſſe. Vlpian. lib. Pãdect. 23. Tit. De teſtament. tutel. Teſtamento dato ſponſores non eſſe cogẽdos ſatiſdare rem ſaluam fore, certo certius eſt.

Vento viuere. 3

Hodieque vulgo tritiſſimum eſt vt eos dicant vento viuere qui nullo viuunt impendio: & addunt more ſiluri. quòd pleriſque creditum eſt eum piſcem aura ſaginari, quod idem creditum eſt de chamæleonte. Alexander imperator lib. Codicis 5. Tit. De Aliment. pupil. præſt. Nec ferendus, inquit, eſt iuuenis: qui quũ præſens eſſet, ſtudiiſque eruditus atque alitus eſſet, ſi ea per alium ſe conſecutum non probet, ſumptus recuſet, quaſi vento vixerit, aut nullo liberi hominis ſtudio imbui meruerit.

Tuas res tibi habeto. 4

Caius iuriſconſultus Pandect. lib. 44. Tit. De diuortiis, oſtẽdit fuiſſe receptum vt diuortium his verbis perageretur, Tuas res tibi habeto: tuas res tibi agito. Quorum altero reddit dotem, altero abdicat ab ſe tutoris munus in rebus vxoriis. Hæc autem forma verborum perſcripta eſt, ne vel nõ ratum eſſet diuortium ſi nullis ſolennibus verbis perageretur: vel inauſpicatum & odioſum, ſi verbis inciuilibus perageretur. Iiſdem in diſcutiẽdis ſponſalibus viſum eſt vti his verbis, Conditione tua non vtar. Hæc prouerbii gratiam habebunt, ſicui ciuiliter renunciabimus amicitiam. Sed feſtiuius erit ſi ad res animi transferantur: veluti ſiquis dicat, Monachi vitam profeſſus eſt, mundum iuſſit ſua ſibi habere, ſuas ſibi res agere. Item ſiquis ambiat conſortium noſtrum, quẽ iudicamus nobis inutilem, huic aptè dicetur, Tua cõditione non vtar. pro eo quod erat, non vtar tua familiaritate. Elegãter vſus eſt Plautus in Trin. vbi Lyſiteles adoleſcens multa queritur de miſeriis amantium, ac meditatur amorem eiicere ex animo. Apageſis amor, tuas res tibi habe: amor mihi amicus ne fuas vnquam. Sine tropo vſus eſt in Amphitryone, Valeas: tibi habeas res tuas, reddas meas.

Gamma Betam perſequitur. 5

Procopius lib. 3. De bello Vuandalico refert Carthagine antiquum prouerbium à pueris iactari ſolere, Quod Gamma quãdoque Betam, & rurſus Beta Gammam perſequitur. Suſpicor puerorum luſum huc ſpectaſſe, quòd inter vicinos frequenter oriatur diſſidium. Verum hic puerile dictum detortum ad rerum euentum, quòd Gizericus Bonifacium expuliſſet, poſtea Gilimerem Beliſarius. Prouerbium non eſt natum ex euentu, ſed puerorum Carthaginẽſium ænigma fuit, velut oraculum eius quod accidit poſtea.

Pulchrum ſepulchri elogium. 6

Non videbatur in prouerbiorum claſſem referendum, niſi nominatim prouerbii titulo referretur apud Procopiũ libro De bello Perſico primo, ſub perſona Auguſtæ Iuſtinianum maritum ſic alloquentis, Igitur optime imperator, volenti nunc viuere procul dubio nullo negotio licet. Pecuniæ nobis magna vis, mare opportunum, nauigia multa. Conſidera tamen ne ſeruato tibi contingat vitæ iucunditatem cũ mortis ad extremum acerbitate cõmutare. Mihi autem antiquum ſanè placet prouerbiũ, Quàm pulchrum eſt in ſepulchri elogio imperatorem adſcribi. Quoſdam noui qui in extremo vitæ magnis impendiis redemerunt galerum cardinalitium, vt in ſepulchro titulus adſcriberetur.

Primùm apes abigendæ. 7

Agathius De bello Gotthico libro tertio, Placebant hæc dicta Vlilago Herulorum præfecto. vnde id vſurpatum prouerbium & barbarum & parui momenti, vtile tamen & alicuius energiæ. Identidem prædicabat, primùm abigendas apes, deinde & mel ſubtrahendum. Sentit Buzes primùm hoſtium copias aduentantes eſſe ſubmouendas, quo poſſint Aſia potiri. Sumptum à curatoribus apũ, qui quo mel eripiant ex aluearibus, apes fumo, aut alio quouis modo abigunt.

Porrigere manus. 8

Porrigere manus, pro auxilio eſſe vulgatiſſimum eſt, ſed elegans. Vlpianus Pandectarum libro 42, Titulo De re iudicata, Sed ſi emptor cui pignora ſunt addicta exequente iudice pretium non ſoluit, vtrum aduerſus emptorem porrigere manus debent iidẽ iudices qui ſententiam exequuntur, videndũ eſt. M. Tullius in oratione Poſt reditũ, Qui mihi primus afflicto & iacẽti, conſularẽ fidẽ dextrámq; porrexit. Feſtiuius erit de rebus animi: veluti ſi dicas, Animo deiecto manũ porrigit philoſophia: aut, In theologiæ difficultatibus æſtuanti ſæpe manum porrigit dialectica, aut linguarum peritia.

Optima quidem aqua. 9

Ἄριστον μὲν ὕδωρ, id eſt, Optima quidem aqua, videtur in prouerbium abiiſſe quoties rei vehementer laudatæ præfertur aliquid melius: quemadmodum Pindarus auſpicans hymnos Olympiacos, aquam quidem fatetur eſſe optimam, ſed aurum præfert, quod ignis in morẽ noctu luceat. Sunt enim hæc duo præcipua elemẽta, aqua & ignis. vnde aqua & igni interdicitur, quos vita indignos iudicamus. Ariſtoteles lib. Rhe. 3, vt vulgò iactatum citat, ὅθεν, inquit, λέγεται, ἄριστον μὲν ὕδωρ. Quædam enim ob id præferuntur quòd ſint rariora. alioqui aqua eſt magis neceſſaria quàm aurum. Meminit adagii Plutarchus in Commentario, in quo quærit vtrum aqua an ignis ſit vtilior. Supra modum efferenti philoſophiam, is qui fateatur quidem philoſophiam eſſe rem præclarã, ſed quæ potior ſit theologia, facetè ſuccinet illud Pindarici carminis fragmentum, ἄριστον μὲν ὕδωρ.

Non oportet hoſpitẽ ſemper hoſpitẽ eſſe. 10

Ariſtoteles libro Rhetoricorum tertio, nullo authore citat ceu vulgò iactatum, οὐδεῖ τὸν ξένον, ξένον ἀεὶ εἶναι, id eſt, Non oportet hoſpitem ſemper hoſpitem eſſe. Hoſpites dicuntur ignari eius loci in quo viuunt. Sed turpe eſt diu in eadem ciuitate viuere, & ſemper eſſe peregrinum. Videtur iambicus trimeter corruptus. Turpe eſt in eadem diſciplina diu verſatum eſſe, & nihil ſcire.

Moriendum priuſquam, &c. 11

Ibidem commemorat Alexandridæ dictum vt vulgo celebre ac laudatum, καλόν γ᾽ ἀποθανεῖν πρὶν θανάτου δρᾶν ἄξιον, id eſt, Honeſtum eſt mori priuſquam aliquid morte dignũ cõmiſeris. Senſus eſt, vt ipſe exponit Ariſtoteles, Decet mori morte indignum: ſiue honeſtum eſt mori, quum nihil morte dignum admiſeris.

Suſtollere manus. 12

Qui vehementer gaudent, quaſi res diuinitus geratur ex animi ſententia, Suſtollere manus dicũtur. M. Tullius Epiſtolarum lib. 7, Suſtulimus manus ego & Balbus. Tanta fuit opportunitas, vt illud neſcio quid non fortuitum, ſed diuinum videretur. Idem in Academicis, Hortenſius autem vehementer admirans, quod quidem perpetuò Lucilio loquẽte fecerat, vt etiam manus ſæpe tolleret. Horatius Satyra quinta,

Importunus amat laudari, donec ohe iam
Ad cælum manibus ſublatis dixerit, vrge.

More Romano. 13

In eadem epiſtola M. Tullius non ſine prouerbii ſpecie dixit more Romano, pro eo quod eſt, ſimpliciter & abſque fuco potius quàm eruditè. Tales enim fuerunt illi Romani priſci, Græcorũ diſſimiles. De quo, inquit, homine tibi ſpondeo, non illo vetere verbo meo, quod quum ad te de Milone ſcripſiſſem, iure luſiſti, ſed more Romano quum homines non inepti loquuntur, probiorem hominem, meliorem virum, prudentiorem eſſe neminem. Penes Romanos erat ruſticana veritas. Talem inducit libro De finibus ſecundo, Quod noſtri quidem optime diſputant, nihil opus eſſe eum qui philoſophus futurus ſit, ſcire literas. Itaque vt maiores noſtri ab aratro adduxerũt Cincinnatum illum, vt Dictator eſſet, ſic vos de Pelaſgis omnibus colligite, bonos quidẽ viros, ſed certe non ſemper eruditos. Idem ad Trebatium lib. 7, Balbus mihi confirmauit te diuitem futurum: id verum Romano more loquutus ſit, bene nummatum te futurum, an quo modo Stoici dicunt, omnes eſſe diuites qui cœlo & terra frui poſſunt, poſtea videro. Romano more dixit, pro indocto & ſimplici. Nam Stoici ſubtiliter definiunt diuitem ac pauperem. Ac mox ad eundem, Ego te Balbo, quum ad nos proficiſcetur, more Romano commendabo.

Lacryma nihil citius areſcit. 14

M. Tullius libro De inuentione priore, præcipiẽs ne orator poſteaquã iudicis animum commouit ad miſericordiã, diutius cõmoretur in quæſtione, adducit Apollonii dictum, οὐδὲν θᾶττον ξηραίνεσθαι δακρύου, id eſt, Lacryma nihil citius areſcere quòd vehemens affectus facile vertitur in tædium.

Ex poteſtate exiſſe. 15

Exiſſe è poteſtate dicebãtur qui à mẽte excidiſſent, & qui ſpreta ratione, cupiditatum arbitrio præcipites ferebãtur. M. Tullius lib. Tuſculanarũ quæſtionum tertio, Eos, inquit, ſanos intelligi neceſſe eſt. Itaque nihil melius quàm quod eſt in cõſuetudine ſermonis Latini, quũ exiſſe è poteſtate dicimus eos qui effrænati feruntur, aut libidine aut iracũdia. Ac mox, Qui igitur exiſſe è poteſtate dicũtur, ideo dicũtur, quia nõ ſunt in poteſtate mentis, cui regnũ totius animi à natura tributũ eſt. Hæc M. Tullius. Vnde cõpotes atq; impotes mẽtis dicimus: & impotẽter cõmoti dicũtur, qui animũ non habent in ſua poteſtate, ſed ferũtur affectuũ arbitrio. Formula ſermonis detorta videtur à iureconſultis, apud quos filii ex iuſtis nuptiis procreati dicuntur eſſe in poteſtate parẽtum, niſi emancipentur, aut niſi pater moriatur. Rurſus emancipati dicuntur exiſſe de poteſtate parentum.

Gallonius. 16

Etiam ipſa luxuries multos nobilitauit, vt Æſopũ & Apitium. M. Tullius celebrauit Galloniũ à Lucilio traditũ, idq; locis compluribus. In oratione pro Cæcinna: Quid ergo eſt? Nõ vſque eò tamẽ vt in capita fortunáſque honeſtiſſimorũ virorũ dominentur hi qui relicta bonorũ virorũ diſciplina, & quæſtũ & ſumptum Gallonii ſequi maluerũt. Item pro P. Quintio meminit Gallonii. Rurſus lib. De finibus 2, refert è Lucilio, O Publi, ô gurges, Galloni es homo miſer, inquit, cœnaſti in vita nũquã bene, quũ omnia in iſto cõſumis ſquilla, acipenſere cum decumano. Hæc Lucilius facit loquẽtem Læliũ lapatho cœnare ſolitũ, Gallonio lurconi, & omnia gulæ vẽtriſq; delectatione metiẽti. Gallonii meminit M. Tullius lib. De finibus 2, Sed qui ad voluptatẽ omnia referens viuit vt Gallonius, loquitur vt frugi ille Piſo, non audio.

Vultu ſæpe læditur pietas. 17

M. Tullius in oratione Pro Roſcio, obiter citat ſententiã à ſapientibus iactatam. Etenim, inquit, ſi id quod præclare à ſapientibus dicitur, vultu ſæpe læditur pietas, quod ſupplicium ſatis acre reperietur in eum qui mortem obtulerit parenti, pro quo mori ipſum ſi res poſtularit, iura diuina atque humana cogebant? Prouerbium admonet pietatem erga parentes adeo religioſe colendam, vt non ſolum non offendamus eos verbis aut factis impiis, ſed ne vultu quidem atrociore aut contumaciore. Habent enim oculi, frons, & ipſe vultus ſuum ſermonem. Euangelium altius repetit, nimirum ab ipſo fonte cordis in quo concipitur ira. Ea erumpit in vocem indignationis, ſed incertam: proximus gradus eſt manifeſtum conuicium, tertius homicidium.

Li.

Culeo dignus, aut non vno culeo dignus. 18

Quum hominem enormiter ſcelroſum ſignificare volumus, cum culeo dignum dicimus. Hoc ſupplicium erat parricidis, id eſt qui parentem occidiſſent. Quanquam apud priſcos parricidium dicebatur quoties homo hominē occidiſſet, hoc eſt par parem, videlicet eo ſeculo quo crudelitas erat occidiſſe bouem, auem, aut gallum gallinaceum. Dein quū cœpiſſet eſſe vulgare, vt homo occideret hominem, parricidii vox ad ſummæ impietatis ſignificationē deflexa eſt. Culeus autem erat ſaccus coriaceus, cui inſuebatur parricida, ſimul immiſſa vipera, ſimia, & gallo gallinaceo, atque ita proiiciebatur in profluentem. M. Tullius pro Roſcio Amerino, Quanto maiores noſtri ſapientius, qui quum intelligerent nihil eſſe tam ſanctum quod non aliquando violaret audacia, ſuppliciū in parricidas excogitauerunt: vt quos natura retinere in officio non potuiſſet, magnitudine pœnæ à maleficio ſummo arcerentur, inſui voluerunt in culeum viuos, atque ita in flumen deiici. O ſingularem ſapientiam iudicum! nónne vidētur hunc hominem ex rerum natura ſuſtuliſſe & eripuiſſe, cui repente cælum, ſolum, aquam, terrámque ademerunt: vt qui eum necaſſet, vnde ipſe natus eſſet, careret his rebus omnibus ex quibus omnia nata eſſe dicūtur, &c. Proin Iuuenalis impietatem cuiuſdam exaggerans, negat illi ſatis eſſe ſerpentem vnum, aut culeum vnum. Narrat Suetonius quoſdam ſtatuæ Neronis appoſuiſſe culeum cum elogio, Merueras, ſed ego quid poſſum?

Ratio quidem apparet, &c. 19

Plautus in Trinummo, Nequaquam. Argenti ratio comparet tamen. Cui Staſimus, Ratio quidem hercle apparet, argentum ᾤχετο. nam hæc eſt germana eius loci lectio, quam alii variè mendoſam comminiſcuntur. Vſus eſt M. Tullius in Piſonem, Quas rationes ſi cognoris, intelliges nemini pluſquam mihi literas profuiſſe. Ita enim ſunt perſcriptæ ſcite & literatè, vt ſcriba ad ærarium qui eas retulit, perſcriptis rationibus ſecum ipſe caput ſiniſtra manu perfricans, commurmuratus ſit, Ratio quidem hercle apparet, argentum ᾤχετο. Itidē Geta Terentianus in Phormione, Non ratio nobis, ſed argētum deerat. M. Tullius ad Qu. fratrem libri ſecundi, epiſtola vltima, Quanquam ſunt facta verbis difficiliora. Eodem pertinet illud, Pulchrè dixti.

Plauti locus.

Pulchrè dixti

Omnia præter animam. 20

Quum nihil non datum ſignificamus præter vitam, dicimus omnia tradita præter animam. M. Tullius pro Roſcio Amerino, Quòd ſi tibi cauſa nulla eſt cur hunc miſerum tāta calamitate affici velis, ſi tibi omnia ſua præter animā tradidit, nec ſibi quicquam paternū ne monumēti quidem cauſa reſeruauit, &c. Simili figura Animam debere dicuntur qui pluſquam omnia debēt. Terentius, Quid ſi animam debet? Rurſus, Omnia debet, præter animam.

Animā debet

De reduuia queritur. 21

Περὶ τῆς παρωνυχίας μέμφεται ὁ τῷ μείζονι ἔνοχος κακῷ, id eſt, De reduuia queritur maiori obnoxius malo. Vbi quis prauo pudore leuiſſimis malis quærit remediū, diſſimulās maiora. Hoc affectu ſunt complures, vt etiam apud medicū diſſimulent morbum, præcipuè podagrici. Narrat Plutarchus quendam cōſuluiſſe medicum de vitio vnguium, quum color argueret illum eſſe vitiato hepate. At medicus intelligēs ineptum hominis pudorem, Nihil, inquit, tibi periculi eſt à reduuia, ſed grauius malum vrget te. Huc alluſit M. Tullius in oratione pro Roſcio Amerino, Intelligo me ante tempus hæc perſcrutari, & propemodum errare, qui quū capiti Sexti Roſcii mederi debeam, reduuiam curem.

Ad libellam debere. 22

Qui pecuniam præſentem ac iuſti ponderis debet, ad libellam debere dicitur. nam olim ad libram dabatur pecunia, non ad numerū. Inde illa vulgata, expendere, expenſum ferre, dependere, rependere, impēdere: pro ſumptū facere, ſumptuum rationem reddere, ſoluere, reſoluere, & inſumere. M. Tullius pro Roſcio Amerino, Niſi planum facit H S. XX I I I ad libellam ſibi deberi, perdit litem.

Hoc municeps aut vicinus nuntiauit. 23

Marcus Tullius in eadem oratione, Soletis quum aliquid huiuſcemodi auditis, Iudices, continuo dicere, Neceſſe eſt aliquem municipem aut vicinum dixiſſe. Solent enim à vicinis ac municipibus vicinorum ac municipum ſcelera potiſſimum prodi. Quod & hodie vulgò dicunt, dedecus homini à conterraneis aut ciuibus oriri. nam ſiquod fortunæ incōmodum, ſiqua vitæ labes, ab illis, quoniam ſciunt, proditur.

Dea excogitauit. 24

Ariſtophanes in Equitibus,

Τὸ μὲν νόημα τῆς θεοῦ, τὸ δὲ κλέμμ᾽ ἐμόν. id eſt,
Excogitauit dea, meum ſed furtum erat.

Non ſine prouerbii ſpecie dictū eſt in rhetores qui apud populum iactabant, Mineruam ipſis quod ſuaderent miſiſſe in mentem, & tamen rerum geſtarum gloriam ſibi vendicabāt. Color ſumptus eſt ex Homero, vbi quoties facti ratio reddi non poteſt, Pallas dicitur ſuggeſſiſſe. Pallas Athenienſium erat protectrix. Comicus autem ioci gratia pro πρᾶγμα poſuit κλέμμα, notans Cleonis rapacitatem.

Vſus, eſt altera natura. 25

Nihil hoc dicto celebratius, ἔθος ἄλλη φύσις, id eſt, vſus, altera natura. Natura nihil efficacius potētiuſve. vnde Satyricus,

Cuſtode & cura natura potentior omni.

Huic parem aut certè proximam vim habet aſſuetudo. Ariſtoteles lib. Rhet. 1, diſputans de iucundis, docet ea iucunda eſſe quæ vel ſecundum naturam ſunt, vel, quod huic proximum eſt, cōſueta. Nihil enim putat intereſſe inter naturam & vſum, niſi quod intereſt inter ſemper & plerunque. Perpetuum enim eſt quod indidit natura: frequens, quod vſus affixit. Proinde ſanctiſſimum conſilium dedit qui iuſſit vt à teneris ſtatim annis optima eligamus, quæ pōſt vſu futura ſint etiam iucunda.

Neceſſitas moleſta. 26

Mox eodem in loco citat ſententiam ceu vulgò iactatam, oſtendens eſſe moleſta quæ ſecūdum naturam non ſunt. Vis autem pugnat cum natura, eoque moleſta omnibus neceſſitas, καὶ ὀρθῶς, inquit, εἴρηται, πᾶν γὰρ ἀναγκαῖον πρᾶγμα ἀνιαρὸν ἔφυ, id eſt, Et rectè dictū eſt, Quicquid enim eſt neceſſariū, natura moleſtum eſt. Verùm optimis non aſſueſcimus, niſi initio adhibeatur aliqua vis: ſed quod prius erat violentum, ac proinde moleſtum, aſſuetudine primùm fit leue, poſtea etiam iucundum.

Iucunda malorū præteritorū memoria. 27

Inibi refert & hanc ſententiam prouerbialem ex poeta quopiam,

Ἀλλ᾽ ἡδὺ τοι σωθέντα μεμνῆσθαι πόνων. id eſt,
Meminiſſe laborum ſuaue qui ſeruatus eſt.

Item illud,

καὶ μετὰ γάρ τε καὶ ἄλγεσι τέρπεται ἀνὴρ
Μνημένος, ὅστις πολλὰ πάθῃ καὶ πολλὰ ἐόργῃ. id eſt,
Magnopere eſt iucunda viro renouata dolorum
Mentio, qui permulta tulit, permultáque geſſit.

Huius & alibi meminimus.

Suffragium optimum. 28

Ariſtoteles Rhetoricorum libro primo videtur hoc attingere tanquam in foro iactatum, γνώμῃ ἀρίστῃ, id eſt Suffragio optimo. Quum enim multa ſint probationum genera quæ extra cauſam petuntur, ac Græcis dicuntur ἄτεχνοι, velut leges, teſtes, pacta, tormenta, iuſiurandū: optima probatio eſt ex coniecturis, quæ illi εἰκότα vocant. μαρτύρων γὰρ μὴ ὄντων, ὅτι ἐκ τῶν εἰκότων δεῖ κρίνειν, καὶ τοῦτ᾽ ἐστὶ τὸ γνώμῃ τῇ ἀρίστῃ, id eſt, Et verò qui teſtes nō habet, hic erat locus, ex probabilibus ſignis eſſe iudicandum: & hoc eſt quod dicitur, Suffragio optimo.

Tanquam ad aram. 29

De ſacra anchora dictum eſt aliàs. Illi ſimillimum eſt Ad aram, quum extremum refugium intelligi volumus. Inde ſumptum, quòd olim qui extrema neceſſitate vrgebātur, ad aras deorum ſolerent confugere, vnde nefas erat quenquam detrahere. Marcus Tullius in oratione pro Roſcio Comœdo, Quod item nuper in Erote Comœdo vſu venit, qui poſteaquam è ſcena non modò ſibilis, ſed etiam conuicio explodebatur, ſicut ad aram confugit in huius domum, diſciplinam, patrocinium, nomē. Idem libro tertio De natura deorum, Quod vos, inquit, quum facere non poteſtis, tanquam ad aram confugitis ad deum. Idem actione in Verrem quarta, Magiſtratuum autem noſtrorum iniurias ita multorū tulerunt, vt nūquam ante hoc tempus ad aram legū, præſidi-

úmque veſtrum publico conſilio confugerent. Ouidius Epiſtolarum libro quarto,

Vnica fortunis ara reperta meis.

Plautus in Moſtellaria, Ad aram confugiſti.

Ad aſylum confugere. 30

Huic cognatum eſt Ad aſylũ confugere. M. Tullius actione in Verrem 3, Se quæſtorem prohibitum eſſe dicebat, quo minus è phano Dianæ ſeruum ſuum qui in illud aſylũ confugiſſet, abduceret. Hæc fient venuſtiora & παροιμιωδέστερα, ſi ad animi res transferantur.

Arx. 31

Non abhorret ab hac forma, arcis metaphora, quum tutiſſimum ac validiſſimum præſidiũ ſignificamus. Mar. Tullius in Verrem actione 6, Idem ad vos priuatim iudices cõfugit: vtitur hac lege qua iudicium eſt, cõmuni arce ſociorũ. Rurſus in eadẽ, Hic locus eſt igitur vnus quò perfugiant, hic portus, hæc arx, hæc ara ſociorũ. Item pro Roſcio Comœdo, Hæc lex ſocialis eſt, hoc ius nationum exterarum eſt, hanc habent arcem, minus aliquanto munitam quidem quàm antea, verumtamen, &c. Item pro Sylla, Ego vitam omnium, ſtatum orbis terræ, vrbem hanc denique, ſedem omnium noſtrum, arcem regum ac nationũ exterarum, lumen gentiũ, domicilium imperii, quinq; hominũ amentium ac perditorũ pœna redemi. Idẽ in Epiſt. famil. ſcribens P. Lentulo, quod erat in cauſa præcipuũ, arcẽ cauſæ vocat. Non potuit, inquit, magis in arcẽ cauſæ illius inuadere. Ariſtoteles præfãs in rhetoricæ ad Alexandrum, εἰδότας καλῶς ὡς ἀκρόπολις ἐστὶ σωτηρίας, ἡ διὰ τοῦ συμφέροντος γιγνομένη σκέψις, id eſt, Quum pulchrè noſſent, arcem eſſe ſalutis, vtilitatis conſiderationem quæ fit oratione.

Ne veſtigium quidem. 32

Quoties hominem aut rem penitus abolitã ſignificamus, ne veſtigium quidem ſupereſſe dicimus. M. Tullius actione in Verrem tertia, Nam ſi alienam vicem pro noſtra iniuria doleremus, veſtigium iſtius in foro non eſſet relictum. Rurſus quinta, Prouidendum diligenter, nequod in vita veſtigium libidinis appareat. Item in oratione contra Rullum, Corinthi veſtigium vix relictũ erat. In eadem, Vt ipſe locus eorum qui cum hac vrbe de imperio certarũt, veſtigia calamitatis oſtenderet. Item Pro Cluentio, Quum interea Cluentianæ pecuniæ veſtigium nullum inuenitis. Item Pro lege Manilia, Cuius legiones ſic in Aſiam venerunt, vt non modò manus tanti exercitus, ſed ne veſtigium quidem cuiquam pacato nocuiſſe videatur. Item pro L. Flacco, Legatos in vincula coniectos, nominis prope Romani memoriam cum veſtigio imperii, non modò ex ædibus Græcorum, verũetiam ex literis eſſe deletam. Idem pro Sylla, Vt qui paulo antè conſul deſignatus fuiſſet, repente nullum priſtinæ dignitatis veſtigium retineret. Idem ad Cn. Plancum libro 5, Ne veſtigium quidem vllum eſt reliquum nobis dignitatis. Rurſus ad Papirium Pætum lib. 9, Ego autem (exiſtimes licet quod lubet) mirificè capior facetiis, maximè noſtratibus, præſertim quũ eas videam primùm oblitas Latio, tum quum in vrbem noſtram eſt infuſa peregrinitas, nunc etiam Braccatis & Tranſalpinis nationibus, vt nullum veteris leporis veſtigium appareat. Pro veſtigio dixit imaginẽ Philippica 5, Quæ niſi authoritate ſenatus reſcindãtur, quoniã ingreſſi in ſpem Reip. recuperãdæ ſumus, imago nulla liberæ ciuitatis relinquetur. Idem in epiſtola ad Q. fratrem, Non enim vidiſſes fratrẽ tuum, non eum quem noras, non eum quem flens flentẽ, proſequentem proficiſcẽs dimiſeras, ne veſtigium quidem eius nec ſimulachrum, ſed quandam effigiem ſpirantis mortui. Idem aliis verbis expreſſit ad Atti. lib. 4, epiſtola Occupationum mearum, Amiſimus mi Pomponi, omnem non modò ſuccum ac ſanguinem, ſed etiam colorem & ſpeciem priſtinæ ciuitatis. Rurſus Epiſtola prima libri decimi familiariũ, Nec omninò ſimulachrum aliquod aut veſtigium ciuitatis.

Imago nulla relicta.

Simulachra ciuitatis.

Color ac ſpecies ciuitatis.

Diobolares. 33

Quem minimi pretii volumus intelligi, diobolarem olim vocabant. Obolus enim nummus erat æreus. Id primum dictum eſt in meretrices plebeias, minimóq; venales: pòſt deflexum eſt ad quemuis hominem aut rem egregiè vilem & contemnendã. Meminit Feſtus Pompeius. Plautus vile ſcortum, diobolarium appellat.

Equitandi peritus ne cantet. 34

Ἱππασίην δεδαὼς μὴ ᾄδῃ, id eſt, Equitãdi peritus ne cantet. Sumptũ à poeta quopiam, in eum qui profeſſus res ſerias, verſatur in nugis. Equitatio, militaris eſt, & ad bellũ pertinet. Muſici ſunt imbelles ac voluptatum ſectatores. Gregorius theologus in epiſtola ad Eudoxium rhetorem, ἱππασίην διδαχθέντα μὴ ᾄδειν ἐθέλειν, ἵνα μὴ συμβῇ καὶ τῆς ἱππασίης ἐξαμαρτεῖν καὶ τῆς ᾠδῆς, id eſt, Eum qui didicit artem equitandi, non vult canere poeſis, nequa eueniat vt ſimul & in equitãdo aberres & in canẽdo. Nondum liquet è quo poeta ſumptum ſit, ſed dictum videtur in Thebanos qui duas artes præcipue diſcebant, equitandi & canendi tibiis: quum altera parum alteri congruat.

Spartæ ſerui, maxime ſerui. 35

Plutarchus in vita Lycurgi refert ceu vulgo iactatum, ἐν Λακεδαίμονι τὸν ἐλεύθερον μάλιστα ἐλεύθερον εἶναι, καὶ τὸν δοῦλον μάλιστα δοῦλον, id eſt, Apud Lacedæmonios qui liber eſt, eum maxime liberum eſſe: contrà qui ſeruus eſt, maxime ſeruum eſſe. Apud Lacedæmonios ingenuis non erat fas diſcere, aut exercere vllũ opificium, aut negotiationẽ, aut agriculturã, ſed hæc omnia per Helotas (id erat ſeruorũ genus, quibus nefas erat vllam artẽ liberalẽ vel diſcere vel exercere) agebãt: quos ipſos duriſſime tractabãt. Cogebantur adeſſe conuiuiis, & illic inebriari, cãtiones ridiculas canere, & ſaltationes indecoras agere, vt horum exẽplo ingenui diſcerẽt quàm indecora fœdáque res ſit temulẽtia. Quin & Ephori quum inirẽt magiſtratum, ſolent Helotibus bellũ indicere, quo fas eſſet illos occidere. His rationibus ad tantã ſeruitutem adigebãtur, vt nihil auderent iniuſſu dominorum: adeo vt quum Thebani, qui eruptione facta in Laconicã quoſdam ex Helotibus ceperant, iuberent illos canere cantiones Terpãdri, Alcmanis, & Spondontis Laconici, reſponderint id heriles filias nolle. Generoſior Spartano, aliàs nobis dictum.

Helotes.

Veſpertilio. 36

Veſpertiliones vidẽtur appellari, qui grauati ære alieno, luce domi ſe continent, ne à creditoribus appellentur, noctu prodeunt. Vlpianus libro Pandect. 21. Tit. De euictionibus: Si quis ita ſtipulanti ſpondeat, ſanũ eſſe, furem nõ eſſe, veſpertilionẽ non eſſe, &c. inutilis ſtipulatio quibuſdam videtur: quia ſiquis eſt in hac cauſa, impoſſibile eſt quod promittitur: ſi nõ eſt, fruſtra eſt. Sed ego puto verius hãc ſtipulationem furẽ non eſſe, ſanũ eſſe, veſpertilionẽ non eſſe, vtilẽ eſſe: hoc enim cõtinere, quod intereſt horũ quid eſſe, vel horũ quid non eſſe. Hactenus Vlpianus. Quanquã hoc loco quidã pro veſpertilione legũt veſpillonẽ aut verſipellem. Alciatus inter iurecõſultos vndequaque doctiſſimus in cõmentariis ſuis de Rerũ ſignificationibus, putat veſpertilionẽ dictum quemadmodũ modo diximus, qui metu creditorũ interdiu latitat, noctu prodit. Nã animal hinc dictũ quòd veſperi volet, indicat Nonius Marcellus. Adagium eſſe ſumptũ videtur ex apologo quopiã, ſiue Æſopi, ſiue alterius illũ imitati (nã Æſopo videtur indignus) qui narrat veſpertilionẽ, mergũ & rubum, iniſſe ſocietatẽ, vt conflatis ſortibus pariter negotiarentur: veſpertilionẽ contuliſſe pecuniam à fœneratoribus mutuo ſumptã, mergum aliud quippiam, rubũ veſtem. Quũ omnes è naufragio nudi enataſſent, veſpertilionẽ metu creditorũ interdiu latitare, noctu volare tãtum: mergum obſidere littora, ac ſubinde collum demittere in fudũ, ſicubi reperiat merces ſuas, vel eiectas in littus, vel in fundo hærentes: rubum prætereuntium adhærere veſtibus, ſi quam forte ſuã reperiat. Poterat videri parum quadrare, ſeruũ ære alieno grauatũ eſſe, quis enim credat ſeruo? niſi legeremus apud Terẽtium, Dauũ Getæ quod debebat reddidiſſe. Mihi tamẽ videtur veſpertilionis nomẽ & in fugitiuum ſeruum cõpetere, qui noctu ab hero ſolitus ſit ſubducere ſeſe, latitátque vbi periculũ eſt ne agnoſcatur. Nam inibi mox proximo capite, pro veſpertilione ponit erronẽ ac fugitiuũ, Quũ quis, inquit, ſtipulatur furẽ non eſſe, fugitiuum nõ eſſe, erronẽ nõ eſſe. Priſci tamẽ ea voce ſecus vſi ſunt, videlicet pro homine ancipitis fidei, qui nec huius ordinis ſit, nec illius, cum vtroq; tamen colludat: eo quòd veſpertilio ſic eſt vtrũq;, vt nec inter volucres, nec inter mures habeat locũ. Alas habet, ſed pẽnas non habet: volitat, ſed ſub veſperã. Dentes habet, quod auium nulla. Varro in Agathone, citãte Nonio, Quid multa? factus ſum veſpertilio, neq; in muribus planè, neque in volucribus ſum. Veſpertilionis cõuiciũ torqueri poterit & in amãtes qui noctu volitãt, quos Plautus in Trinummo

Vlpiani locus.

vocat tenebricolas. Elegans, inquit, deſpoliator, latebricolarũ hominum corruptor.

In folle offerre. 37

Calliſtratus lib. Pandect. 35. tit. De condic. & demonſtr. capite Quum ſeruus, Nos, inquit, neq; cõditionem meram putamus eſſe quæ in datione exiſtit, neque meram conditionem quæ in facto conſiſtit: ſed eam conditionẽ quæ ex quadam mixtura conſiſtit. Nã non vtique ſi ille in folle reliqua obtulit, liber erit. non enim teſtator hoc ſenſit, ſed illud, vt rationes reddat quomodo ſeruus reddere ſolet: id eſt, legendas offerre rationes primùm, deinde computandas: vt explorari poſſit computationes probæ an improbæ referãtur, accepta, relata rectè an non rectè. Apparet in folle dictum pro eo quod erat, inexploratè, inexplicatè & confuſè: ſicut qui ſyngraphas & pecuniam ſacculo incluſas offert.

Malus choraules, bonus ſymphoniacus. 38

Diuus Auguſtinus in epiſtola ad Aurelianum. Et refertur in Decretis Cauſa 19, Quæſt. prima, cap. Legi epiſtolam: commemorat vulgò illud iactatum, Malus choraules, bonus ſymphoniacus: vbi quis in ſuo genere contemptus, in præſtantiore habetur in pretio: veluti ſiquis poeta ineptus profiteatur medicinam, & inter præclaros medicos habeatur. Auguſtini verba ſunt hæc, Ordini clericorum fit indigniſſimè iniuria, ſi deſertores monaſteriorũ ad militiam clericorũ eligantur, quũ ex his qui in monaſterio permanẽt, non tamen niſi probatiores ac meliores in clerũ aſſumere ſoleamus. Niſi fortè ſicut vulgares dicũt, Malus choraules, bonus ſymphoniacus eſt: ita ipſi vulgares de nobis iocabuntur, dicentes, Malus monachus, bonus clericus eſt. Sumptum apparet ex M. Tullio, qui in oratione pro Murena ita loquitur, Itaq; mihi videntur initio multo hoc maluiſſe: poſteaquam id aſſequi non potuiſſent, illuc potiſſimum ſunt delapſi. Vt autem in Græcis artificibus eos aulœdos eſſe qui citharœdi fieri non potuerint: ſic nonnullos videmus qui oratores euadere non potuerunt, eos ad iuris ſtudium deuenire.

Nutu atque renutu. 39

Cui ſummam potentiã adſcribimus, eius nutu ac renutu cuncta geri dicimus. Multum eſt verbo efficere quod velis: àt plus eſt idem efficere nutu ac renutu. M. Tullius actione in Verrem tertia, Niſi ad nutum tuum præſto fuerit, niſi libidini tuæ cupiditatique paruerit. Idem pro Cæcinna, An certius quicquam obiici poteſt, quàm quod is cui obiicitur ne nutu quidem infirmare conetur? Item contra Rullum, Tamen omnes vobis pecunias ad nutum veſtrum penderent. Idem Epiſtolarum familiarium li. 11, Interfecto enim rege, regios omneis nutus tuemur. Rurſus lib. 13, epiſtola prima, Nec dubitat quin ego à te nutu hoc conſequi poſſim. In eodem ad Silium proprætorem, Vt libentiſſimis Græcis nutu quod velis conſequare. Plinius li. epiſtolarum 1, ad Octauium Rufum, indicat eſſe ſumptum ex Homero, qui fingit Iouem ſolo nutu probare aut reiicere hominũ vota. Verba Plinii adſcribã, Vide in quo me faſtigio collocaris, quũ mihi idẽ poteſtatis idémq; regni dederis, quod Homerus Ioui optimo maximo,

Τῷ δ' ἕτερον μὲν ἔδωκε πατήρ, ἕτερον δ' ἀνένευσε.

Nam ego quoq; ſimili nutu ac renutu reſpondere voto tuo poſſum.

Ne beſtiæ quidem ferre poſſent. 40

Prouerbialis hyperbole eſt apud M. Tullium actione in Verrem 5, Poſtremò vt odor Apronii teterrimus oris & corporis, quem, vt aiunt, ne beſtiæ quidem ferre poſſent, vni iſti ſuauis & iucundus videretur. Confine eſt illi quod alibi retulimus, Balbinũ polypus Agnæ delectat. Idẽ in Catil. inuectiua 5, Tantus enim illorum temporũ dolor inuſtus eſt, vt iam iſta non modò homines, ſed ne pecudes quidem mihi paſſuræ eſſe videantur. Paulo diuerſius dixit in epiſt. ad Atticum, cuius initium, Quæris ex me, li. 1, Et quod omnes non modò homines, verumetiam pecudes factum eſſe ſciebant.

Coſſi. 41

Olim vulgari conuicio coſſi dicebantur homines natura rugoſi, à ſimilitudine vermium qui lignis innaſcuntur. Ii natura rugas habent, vt ſe contrahant ac porrigant. Horum Plinius meminit compluribus locis: vt lib. 11, capi. 33: rurſus li. 30, cap. 13. Libri verò 17, cap. 24, indicat huius generis grandiores in cibis atque etiam in luxu fuiſſe antiquitus. Meminit & Hieronymus aduerſus Iouinianum libro 2. Græci προφερῆς vocant, qui quum ſint iuniores, tamen vultu ſenium præ ſe ferunt. Author Feſtus Pompeius. Προφερής.

Menia columna. 42

Quemadmodum dicimus De triuio aut de lapide, hominem vehementer contemptum ſignificantes, ita M. Tullius in Verrem actione 1, A columna Menia dixit: Tãtáne, inquit, vobis inopia eſſe videor amicorum, vt mihi nõ ex his quos mecum adduxerim, ſed de populo ſubſcriptor addatur: vobis autem tãta inopia reorum, vt mihi cauſam præripere conemini, potius quàm aliquos à columna Menia veſtri ordinis reos reperiatis? Aſconius Pedianus indicat apud colũnam Meniam ſordidos reos, veluti fures, aut ſeruos nequam, apud triumuiros capitales ſolere iudicari. Cognomen autem inditum à Menio, qui quum domum ſuam venderet Catoni & Flacco cenſoribus, vt ibi baſilica ædificaretur, exceperat ius ſibi vnius columnæ, ſuper quam tectum proiiceret, & prouolantibus tabulatis, inde ipſe & poſteri eius ſpectare munus gladiatorium poſſent, quod etiam tum in foro dabatur. hinc Meniæ cognomen. Ad tales autem cauſas quæ illic agebantur, adhibebantur ſordidi cauſidici.

Circeo poculo. 43

De Circes virga nobis antè dictum eſt. Adſimili forma M. Tullius vſus eſt Circeo poculo, de homine ſubitò in aliũ mutato, Actione in Verrem prima, Sed repẽte è veſtigio ex homine, tãquam aliquo Circeo poculo, factus eſt Verres. redit ad ſe, atque ad mores ſuos. In verbis Ciceronis tacita alluſio eſt ex ambiguo vocis. Nam verris porcus eſt maialis, nondum caſtratus.

Ex ſinu illius. 44

Quos ex intima familiaritate volumus intelligi, hos è ſinu illius aut illius eſſe dicimus. M. Tullius actione in Verrẽ tertia, Verres ſimulac tetigit prouinciam, ſtatim Meſſanam literas dedit, Dionem euocauit, calumniatores ex ſinu ſuo appoſuit, qui illam hæreditatem Veneri Erycinæ cõmiſſam eſſe dicerẽt. Idem Actione quarta, Satiſne vobis magnam pecuniam Venerius homo, qui è Chelidonis ſinu in prouinciam profectus eſſet, Veneris nomine quæſiſſe videtur? Idẽ in Catilinam inuectiua 2, Poſtremum autem genus eſt nõ ſolùm numero, verumetiam genere ipſo atque vita (quod propriũ eſt Catilinæ) de eius delectu, imò verò de complexu eius ac ſinu. Plutarchus in vita Catonis Vticenſis ſimili forma dixit Γαβίνιον Παῦλον ἐκ τῶν Πομπηίου κόλπων ἄνθρωπον, id eſt, Gabinium Paulũ ex Pompeii ſinu hominẽ. Qui locus nobis antea citatus eſt in prouerbio, In ſinu gaudere: ſed ſenſu nõnihil diuerſo. De grege illo nobis antè dictum eſt. M. Tullius aliquoties gregales appellat, eiuſdem ſodalitii congerrones. Gregales.

Circumpedes. 45

Qui proximè adſunt cingũntque quẽpiam ad obſequiũ parati, circumpedes eſſe dicũtur. M. Tullius actione in Verrem tertia, Circumpedes autem homines formoſos & literatos ſuos eſſe dicebat, ſe emiſſe. Ita perpetua familiaritate iunctos dixit circũpedes, quemadmodum à manibus, à pedibus appellamus qui nobis domeſticè inſeruiunt.

Ne tempeſtas quidem nocere poſſit. 46

In homines inſigniter nudos & inopes non ſine prouerbii ſpecie dixit M. Tullius actione in Verrem 5, Cæteros Leontinos quibus non modò Apronius in agris, ſed ne tempeſtas quidem vlla nocere potuit, expectare nolite. Etenim non modò incommodi nihil ceperunt, ſed etiam in Apronianis illis rapinis, in quæſtu ſunt compendióque verſati, &c. Alluſum eſt autem in Apronii vocabulo ad aprum Calydonium. Et qui poſſident aliquid rerum, aut habẽt in agris, aut in mari: his tempeſtas nocere poteſt, cui verò nulla tempeſtas nocere poteſt, is nec in agris poſſidet quicquam, vt agricolæ: nec in nauibus, vt negotiatores.

Ballio. 47

Nomina quædam ob inſignem improbitatem abierũt in prouerbium, quod interdum à veris, interdum à fictis in comœdia perſonis ſumitur. Nam Marcus Tullius in actionibus ſuis ſubinde C. Fannium Chæreã quendã Ballionẽ appellat. veluti pro Roſcio comœdo, Qui idcirco capite & ſuperciliis, inquit, ſemper eſt raſis ne vllũ pilũ boni viri habere dicatur. Cuius perſonã præclarè Roſcius in ſcena tractare cõſueuit, neq; tamen pro beneficio ei par gratia refertur.

nam Ballionem illum improbiſſimum & periuriſſimum lenonem quum agit, agit Chæream: perſona illa lutulenta, impura, inuiſa, in huius moribus natura vitáq; eſt expreſſa. Rurſus in eadem, Vix mediusfidius tu Fanni à Ballione aut aliquo eius ſimili poſtulare auderes, & impetrare poſſes. Ballionem inducit Plautus in Pſeudolo, lenonem impuriſſimum, rapaciſſimum, improbiſſimum. nomẽ confictum eſt à βάλλειν, quòd ſemper aliquid prædæ venetur leno: vel à βαλλίζειν, quod laſciuiarum ac ſaltationum ſit architectus.

Oſtiatim. 48

Eleganter nec ſine prouerbii ſpecie M. Tullius dixit Oſtiatim pro ſingulatim ſiue nominatim, in Verrem actione ſexta, Hic nolite expectare dum ego hoc crimẽ agam oſtiatim: ab Æſchylo Tindaritano pateram abſtuliſſe, abs Thraſone item Tindaritano patellam, &c. Iucundius erit ſi transferatur ad res animi: vt ſiquis è ſingulis libris aut capitulis authorum petat teſtimonia aut probationes, dicetur oſtiatim petere. Eodem ferme ſenſu ad Atticum libro 2, epiſtola, Accepi aliquot, dixit κατὰ λεπτόν. Ac ne fortè quæras κατὰ λεπτὸν de ſingulis rebus, vniuerſa res eo eſt deducta, ſpes vt nulla ſit.

Domi nobilis. 49

Domi suae nobilis dicitur qui honesto et claro apud suos est loco natus: id est, qui sua in patria nobilis est ea ratione, qua ibi nobiles censentur.

Qui non opibus tantum aut potentia clarus eſt, ſed ex nobilibus nobilis prognatus eſt, hunc Cicero ſubinde domi nobilem vocat. Actione in Verrem tertia, Ignẽ ex lignis viridibus atq; humidis in loco anguſto fieri iuſſit: ibi hominẽ ingenuũ, domi nobilem, populi Romani ſociũ atq; amicũ, fumo excruciatũ, ſemiuiuũ reliquit. Idem actione quarta, Sopater quidã fuit Halicienſis, homo domi ſuæ cum primis locuples atq; honeſtus. Rurſus actione quinta, Itaq; quũ Pillenus Herbitenſis, homo diſertus & prudens, & domi nobilis. Item pro Cluentio, Quas literas A. Aurius vir fortis & experiens, & domi nobilis. Rurſus ad Qu. fratrem epiſtola, libro ſecundo, M. Orfium equitem Romanum commendat, hominem domi ſplendidum, gratioſum etiam extra domum. Conueniet in eum qui ſuis virtutibus magnus & clarus eſt.

Obtorto collo. 50

Qui vi compellitur, obtorto collo trahi dicitur. Mar. Tul. actione in Verrem ſexta, Hinc illa Verrea nata ſunt, quod in conuiuiũ Sextum Cominiũ protrahi iuſſit, in quem ſcyphũ de manu iacere conatus eſt, quẽ obtorta gula de conuiuio in vincula atq; in tenebras abripi iuſſit. Idem pro Cluẽtio, Nec quicquam prius eſt factum, quàm vt illum perſequeretur, & collo obtorto ad ſubſellia reduceret, vt reliqua poſſet perorare. Plautus in Amphitryone dixit, Obſtricto collo. Ob illud indignum dictũ obſtricto collo hac te diripiã. Item in eadẽ fabula, Quin ego hinc Amphitryonẽ collo obſtricto trahã. Idẽ in Pœnulo, Dubito fugere hinc in malam crucem, priuſquã obtorto collo ad prætorẽ trahor. Rurſus in Rudẽtib. Opta ocyus, rapi te obtorto collo mauis, an trahi. Atque inibi paulo poſt, Subueni mi Charmides: rapior obtorto collo.

Obſtricto collo.

Canes venatici. 51

Qui venandi ſtudio tenentur, habẽt canes emiſſarios qui veſtigiorum odore feras exploratas, & repertas latratu produnt. De Corycæis alibi diximus. M. Tullius actione in Verrem ſexta, Apponit de ſuis canibus quendã qui dicat ſe Diodorum Melitenſem rei capitalis reum velle facere. Ibidem aliquanto poſt, Qui ſimulatque in oppidum quopiam venerat, immittebãtur illi continuò Cybiratici canes, qui inueſtigabant ac perſcrutabãtur omnia. Duos fratres Cybiratas appellat canes, quòd ad furandum Verres illorum oculis, ſed ſuis manibus vteretur. Solet autem canibus à regione cognomẽ indi, vt Melitæis. Ac ſuperius in eadem, Qui poſteaquam venerunt, mirandum in modum canes venaticos diceres, ita odorabantur omnia & veſtigabant, &c.

Mercenarium præconium. 52

Laudes non ex animo tributas, ſed commodi gratia per adulationem oblatas M. Tullius actione in Verrẽ tertia, Mercenarium præconium appellat. Itaque quum à te caput illud tam multis verbis mercenario præconio eſſet ornatum, ecquis inuentus eſt poſtea prætor qui illud idẽ ediceret? Quãquam in vulgatis codicibus me non fugit, pro præconio haberi prooemio: an rectè, docti viderint.

Ciceronis locus.

Manus pretium. 53

M. Tullius actione in Verrem tertia, Lapis aliquis cædendus & apparãdus fuit, machina ſua. Nam illò non ſaxum, nõ materia aduecta eſt: tantum operis & in iſta locatione fuit, quantum paucæ operæ fabrorũ mercedis tulerunt, & manus pretium, machinæ. Manus pretium appellare videtur mercedem non quæ datur pro materia, ſed quæ artis nomine debetur architecto. Idem in Piſonẽ, Quum verò non modo non poſtulante atque cogẽte, ſed inuito atque oppreſſo ſenatu, nõ modo nullo populi Romani ſtudio, ſed nullo ferente ſuffragium libero, prouincia iſta tibi manus pretium fuerit, non euerſæ per te, ſed perditæ ciuitatis. & cætera. Ita Caius in libro De verborũ ſignificationibus, Cap. mulieris, Quoniam in manus pretio plus eſt quàm in re. Et paulo ante præcedit, Res abeſſe videntur, vt Sabinus ait, & Pedius probat, etiam ex quarum corpus manet, forma mutatur: & ideo ſi corruptæ ſunt vel transfiguratæ, videri abeſſe, quoniã, &c. Detorqueri poterit in eos qui inſtitutione formant ad virtutem aut corrumpunt diſcipulos.

Decumanum. 54

Olim decumanum ouum dicebant, & fluctum decumanum pro magno: quòd à ruſticis ac nautis obſeruatũ ſit, decimum quodq; ouum naſci cæteris maius, & decimũ quẽque fluctum cæteris eſſe vehementiorem. Vnde Ouidius,

-decimæ ruit impetus vndæ.

Hinc quicquid ingens eſſet, decumanum vocari cœptum. Vt Lucillius, Acipenſere cum decumano.

Palmarium facinus. 55

Palmarium facinus, pro inſigni ac triumpho digno, dixit Terentius in Eunucho, Tũ hoc alterũ: id verò eſt quod mihi puto palmarium. Pro eodem M. Tullius dixit Palmas: vt pro Sexto Roſcio Amerino, Si, quemadmodũ paratum eſſe audio, teſtis prodierit, tum alias quoque ſuas palmas cognoſcet. Rurſus Philippica 11, Sexta palma vrbana, etiam in gladiatore, difficilis: ſed hæc iudicum culpa non mea eſt. Plautus in Muſtellaria palmã item vſurpauit in malam partem, loquens de adoleſcente qui ex moribus continentiſſimis degenerarat ad mores corruptiſſimos, Is nunc in aliam partem palmam poſſidet.

Palmæ.

Palma.

Commouere ſacra. 56

Plaut. in Pſeudulo Commouere ſacra dixit, pro eo quod erat extrema experiri præſidia. Hinc dictum apparet, quòd rebus deſperatis, ſoleant homines ad deorũ præſidia confugere. Velut hodie Lutetiæ, quũ ſupra modũ inundat Sequana, corpus diuæ Genoueſæ à montis acuti tẽplo defertur ad ædem Virgini matri ſacrã. Sed vide num pro ſacra legendũ ſit ſaga: vt intelligas arma, de quo iam diximus. Sequitur enim protinus, quo pacto & quãtas ſoleãt turbellas dare. Deinde verba ſunt quaſi bellum denunciantis: Nũc nequis dictum ſibi neget, dico omni pube præſente in cõcione omni populo, omnibus amicis notiſque edico meis: In hunc diẽ à me vt caueant, ne credant mihi. Idem ſeruus & deinceps bellica loquitur.

Plauti locus.

Quaſi dies dicta ſit. 57

Olim rei ſolent eſſe mœſti ſqualidique ac lugentibus ſimiles, quo iudices ad miſericordiam inflecterent: Hinc illud Plautinum in Aſinaria,

Quẽ videã æque mœſtũ eſſe vt quaſi dies dicta ſi ſiet.

Βεργαΐζειν. 58

Stephanus ſcribit βέργην eſſe ciuitatem Thraciæ, ſiue (vt Strabo refert) vicũ. Eius gentis improbi mores in prouerbiũ abierunt, vt diceretur βεργαΐζειν qui nihil ſani loquerentur. Tota enim natio Thracum multis nominibus male audiebat, ſed præcipue ob morum truculentiam ac perfidiam. Thrax erat Polymneſtor, qui victricia arma ſequutus, Polydorum obtruncauit, & auro vi potitus eſt.

Summo pede. 59

Ἀκρῳ ποδί, id eſt, Summo pede, eadẽ figura dictũ eſt qua Summo digito. Negatur ſũmo pede attigiſſe diſciplinã, qui nunquã ingreſſus eſt, nec attigit limẽ illius. Extat apud Platonẽ in Lachete, cuius loci alibi (ni fallor,) fecimus mẽtionẽ.

Vſuræ nauticæ. 60

Apud Iuriſconſultos vſuræ nauticæ dicuntur centeſimæ magnæque. Negotiaturi ſortem interdum accipiunt mutuo. quoniam autem qui nauticam exercẽt negotiationem, ſe ſuáque ventis & vndis cõmittunt, fœneratores maiorem

Digitized by Google

vſuram exigebant. Interdum accipiebant mutuum in vna ciuitate quod in alia redderent: veluti ſi negotiator Venetiæ pecuniam acciperet reddendam Brugis. Hoc genus negotiationis quod vtriuſque periculo fit à, Græcis dicitur ἀμφοτερόπλουν. Idque mutuũ vocabatur δάνειον ναυτικόν. Vſus eſt Demoſthenes in Oratione aduerſus Dionyſiodorum. Dicebatur & ἔκδοσις, quo verbo vſus eſt Demoſthenes contra Aphobum, quòd foris daretur. Porrò de fœnore nautico titulus eſt in Pandectis lib. 22. Eam pecuniam Modeſtinus vocat traiectitiam, ſed non ſolus. Paulus appellat vſuras maritimas. Idem titulus eſt in Codice libro 4. Hoc indicare ſatis eſt parœmiographo. Qui quærit exactiora, inde petat.

Ἀμφοτερόπλουν

Ἔκδοσις.

Traiectitia pecunia.

Vſura maritimæ.

Philoſophari. 61

Qui ſententias ſerias dicunt, Græcis dicuntur φιλοσοφεῖν. quod aliquoties eſt apud Plautum. Hinc trãſlatum eſt ad cuiuſcunque rei vehemens ac ſerium ſtudium. Sic vſus eſt Iſocrates in Oratione de pace. Et Menander in Thraſyleonte, φιλοσοφεῖ δὲ τοῦτο ὅπως καταπράξηται τὸν γάμον, id eſt, hoc ſtudet vt conficiat nuptias. Philoſophari pro temperare affectibus, & aduerſus res acerbas infracto eſſe animo, frequenter vſurpat Chryſoſtomus: eámque animi moderationem appellat philoſophiam: quibus vocibus apparet fuiſſe delectatos, & diuum Baſilium & Gregorium Nazianzenum. M. Tullius libro ad Atticum ſecundo, Sed quid ego hæc quæ cupio deponere & toto animo atque omni cura φιλοσοφεῖν? Et alibi in iiſdem, Sed φιλοσοφητέον: ſentiens omnia æquo animo ferenda. Sic & Flaccus, Atq; mea me virtute inuoluo, aliiſq; cõpluribus locis vtitur in hũc modũ ea voce, veluti li. 4. Vobis ἐμφιλοσοφῆσαι poſſũ, hoc eſt, in amicitia veſtra ſic acquieſcere, vt reliqua negligã forti animo. Occurrit aliquoties & apud Plautũ, ſiquid dicitur grauius ac ſentẽtioſius. In Captiuis, Sal ua res eſt: philoſophatur quoq; iam non mendax modò eſt.

Doribus Dorice loqui. 62

Prouerbii faciem habet quod Gorgo in Syracuſiis apud Theocritum reſpondet hoſpiti, admonenti vt deſinant turturum more garrire,

Δωρίσδεν δ' ἔξεστι, δοκῶ, τοῖς Δωριέεσσι. id eſt,
Doriſſare tamen fas Doribus arbitror eſſe.

Cõueniet in homines natura loquaces, aut quum oratio reſpondet moribus & ingenio, velut quum Pœnus fraudulenter loquitur, aut leno lenone digna.

Somnium hybernum. 63

Χειμερινὸς ὄνειρος, id eſt, Hybernum ſomniũ dicitur prolixa narratio, ſed inepta, quòd hyeme noctes ſint longiores, & proinde longiora ſomnia. Lucianus in Somnio, μεταξὺ δὲ λέγοντος, Ἡράκλεις, ἔφη τις, ὡς μακρὸν τὸ ἐνύπνιον καὶ δικανικόν. εἶτ' ἄλλος ὑπεῖπε, χειμερινὸς ὄνειρος. id eſt, Sed interim dũ hæc loquor Papæ (dixerit aliquis) vt longum inſomnium ac forenſe. mox alius ſubiecerit, Hybernum ſomnium. Dicanicũ dixit, vel quòd duæ perſonæ inter ſe decertent, vel quòd forenſes cauſæ multis cleps ydris perorentur.

Alios tragœdos prouocat. 64

Τοὺς ἑτέρους τραγῳδοὺς ἀγωνίζεται, id eſt, Aduerſus reliquos tragœdos ſeſe parat. Refertur ex Lycurgi ſophiſtæ oratione aduerſus Demadem. Didymus oſtendit dici ſolitum in eos qui ſeſe componunt inſtruuntq; aduerſus partẽ aduerſam. Trãſlatum videtur à certaminibus Baccho ſacris, in quibus tragœdorum feruebat concertatio.

Deſerere vadimonium. 65

Olim & turpe erat & damnoſum vadimonium deſerere, nec excuſabatur vadimonii promiſſor, niſi ob cauſas egregiè graues. M. Tullius inuectiua in Catilinã ſecunda, Itaque ego illũ exercitũ ex Gallicanis legionibus, & cũ hoc delectu quẽ in agro Piceno & Gallico Qu. Metellus habuit, ex his copiis quæ à nobis quotidie cõparantur, magnopere cõtemno, collectũ ex ſenibus deſperatis, agreſti luxuria, ex ruſticis mẽdiculis, ex decoctorib⁹, ex his qui vadimonia deſerere quàm illũ exercitũ maluerunt. Et Horatianus ille garrulus qui vadato reſpondere debebat, dubitat vtrum mallet Horatiũ deſerere an vadimonium. Alibi commemoratũ eſt nobis, Dignũ ob quod vadimoniũ deſeratur: de re maximi momenti.

Πομπεύειν. 66

Veteres πομπεύειν dicebant cõuiciari, & πομπείας conuicia. hinc natum quòd in pompis Bacchanalibus quidam è curribus conuicia iaciebant in alios, & viciſſim ab illis impetebãtur. Citantur hi verſus è Menandri Perinthia,

Ἐπὶ τῶν ἁμαξῶν εἰσὶ πομπεῖαί τινες
Σφόδρα λοίδοροι. id eſt,
In curribus nonnulla ſunt dicteria
Acerba valde.

De plauſtro loqui, dictum eſt aliàs.

Securim iniicere. 67

Securim iniicere dicuntur, qui vehementer lædunt ac vulnerant. M. Tullius pro L. Murena, Sed tamẽ Serui, quam te ſecurim putas inieciſſe petitioni tuæ, quum tu populũ Romanũ in eum metũ adduxiſti? Atque inibi paulo ſuperius, quod hic ſecurim dixit, velut exponẽs, appellat plagã, Atque ex omnibus illa plaga eſt iniecta petitioni tuæ, nõ tacẽre me maxima. Itẽ pro Plancio, Quã grauiorẽ potuerunt Reipub. infligere ſecurim, &c. Idẽ in epiſtola ad Qu. Fratrẽ libro 2, Tenediorũ igitur libertas, ſecuri Tenedia præciſa eſt. Et Demoſthenes Phocionem appellare ſolet ſuorũ argumentorum ſecurim. Frequentia ſunt apud Plautum, Iniicere tragulam, Iniicere pilum, Iniicere telum. Omnia tela in patriam intenta, dixit Cicero de prouinciis conſularibus.

Plagã iniicere

Sale nihil vtilius. 68

Comperio & hoc à doctis prouerbii titulo commemoratum, humano corpori nihil eſſe vtilius ſale & ſole. Salem etiam hodie omnibus cibis admiſcemus: olim apricatio vehementer laudabatur à medicis. Apud Hebræos nefas erat vllã immolare victimam abſque ſale.

Apud equum & virginem. 69

Æſchines aduerſus Timarchũ refert, Athenis fuiſſe quẽdam tantæ ſeueritatis, vt filiã quòd impudice ſe geſſerit, nec integritatem ſuam ſeruarit vſque ad matrimonium, deportarit in locum deſertum, atque ibi vnà cum equo incluſerit, haud dubie fame perituram. Eiúſque domicilii ſolum ſua etiamnum ætate ſuperfuiſſe tradit, quod ex re dicebatur παρ' ἵππον καὶ κόρην. id eſt, apud equũ & virginem. Dici poteſt in exemplum immodicæ ſeueritatis.

Ad vinum diſerti. 70

Cicero in Oratione pro M. Celio, ad vinum diſertos appellat, qui ad ſerias cauſas agendas inepti, inter pocula multa garriunt, vbi nihil opus, Qui ſe nunquam profecto ſi iſtum in locum proceſſerint, explicabunt, quàm volent in conuiuiis faceti, dicaces, nonnũquam etiam ad vinum diſerti ſint. Alia fori vis eſt, alia triclinii. Notum eſt illud Flacci,

Fœcundi calices, quem non fecere diſertum?

M. Tullius alluſit ad morem priſcũ, quo cauſæ ad aquæ modum agebantur. Ea diuidebatur in tres partes, vna infundebatur actori, altera reo, tertia iudici. At qui ad vinum diſerti ſunt, ad aquam ferè muti ſunt.

Cauſæ ad aquæ modum actæ.

Sicco iunco. 71

Prouerbii ſpeciem habet quod eſt apud Æſchinem ἀεὶ τὸ τῆς ἀπορρείας, ὁλοσχοίνῳ ἀβρόχῳ. id eſt, iunco ſiue fune ſicco. πηγὰς δ' ἂν λόγων ἀφθόνους ἔχειν ἐπηγγέλλετο, καὶ περὶ τῶν δικαίων τῶν ὑπὲρ Ἀμφιπόλεως καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ πολέμου τοιαῦτα ἐρεῖν, ὥστε τοῦ Φιλίππου ἐπιρράψειν τὸ στόμα ὁλοσχοίνῳ ἀβρόχῳ. id eſt, Iam vero & rationũ copioſos fontes habere ſe iactabat, atque de iure Amphipolis, déque belli origine talia dicturũ, vt Philippi os ſicco fune obuincturus eſſet. ἄβροχος dici poteſt vel ſiccum, quódque non rigatur: vel quod laqueum non habeat. Nam iunci gaudent humido, & ex his interdum texuntur funes. Heſychius indicat ὁλόσχοινον idem eſſe quod ὀξύσχοινον, id eſt iuncum marinum, ad hæc ὁλότροχον, id eſt verſatilem. Denique & ὁλοίτροχον λίθον, id eſt rotundum ac volubile ſaxum. Itaque perpendat eruditus lector, an ὁλόσχοινον ἄβροχον, intelligat orationem ſalſam, non aqua marina, ſed acribus ac pungẽtibus rationibus. Quin & in illis verbis, πηγὰς λόγων, ſubeſt prouerbium: quum ingentem copiam ſignificabant. Frequẽs eſt apud Chryſoſtomum.

Πηγὰς λόγων

Supercilium ſalit. 72

Quoties bona quædam ſpes titillat animum noſtrum, dicere licebit nobis ſalire ſuperciliũ. Ita Pſeudolus apud Plautum in ſui nominis fabula, amanti de argẽto querenti, At id futurum vnde? reſpondet, Vnde dicam, neſcio, niſi quia futurum eſt, ita ſupercilium ſalit. Sumptum à vulgi ſuperſtitione, qui futurorum auguria captat ex corporis affectibus, vt

Digitized by Google

ſiquod membrum pruriat præter euidentem cauſam, ſi dexter oculus ſaliat, ſi auris dextra tinniat. Nō me fallit aliter legi apud Plautum: verùm & ipſa ſententia & metri ratio docet eſſe legendum vt à me poſitum eſt. Sic enim legēdi ſunt ſenarii iambici,

Verùm ego te amantem, ne pate, non deſeram:
Spero alicunde hodie me bona opera, aut hac mea
Tibi inuenturum eſſe auxilium argentarium.
At id futurum vnde vnde dicam neſcio,
Niſi quia futurum eſt: ita ſupercilium ſalit.

Duobus digitis primoribus. 73

Quod auide arripimus, tota manu ſummus: aut vt habet prouerbium, ambabus: Cōtrà qui parcè ſumunt, duobus digitis accipiunt. Plautus in Bacchidibus, Quid igitur ſtultè quoniam occaſio ad eam rem fuit Virtute mea parta, vt quantum velles, tantu ſumeres: Sic hoc tu digitulis duobus ſumebas primoribus. Sentit opinor de pollice & indice. Rurſus in Pœnulo, Tenetis rem. vix quidē hercle, ita pauxilla eſt digitis primoribus. Ad res animi tranſlatum, pluſculum habebit Veneris, vt, Tanta occaſio non erat tibi duobus digitis primoribus accipienda, ſed toto arripienda corpore.

Maduſa. 74

In Pſeudolo Plautina ſeruus ebrius ita loquitur, Ego nūc probè habeo maduſam. Feſtus Pompeius indicat apud priſcos maduſam dici ſolere temulentum: dubitátque verum à Græcis deductum ſit, quibus ebrius eſt μέθυσος: an à Latino verbo madere, quod probe poti, vino madidi dicatur. Quod ſi maduſa ſonat ebrium, non ebrietatem, abſurdus ſermo eſt, habeo maduſam. vnde ſic arbitror legendum,

Ego nunc probe habeo maduſa, ita victu excurato.

Seruus in ebrietate videtur ſibi fœlix, vt ſolutus omni metu curiſque, & omnium triſtium oblitus. Dixerit aliquis, quid hæc ad prouerbium? Imò quemadmodum peregrina vocabula nouitatis commendatione in prouerbium abierunt, ita & obſoleta quædam.

Talum reponere. 75

Τὸν ἀστράγαλον ἀναθέσθαι, id eſt, Rurſus talum ponere dicebantur, qui quod parum ex ſententia euenerat, curis, vt aiunt, poſterioribus corrigebat. Antiphon in oratione De concordia, ἀναθέσθαι δέ, ὥσπερ πεττὸν, τὸν βίον οὐκ ἔστιν, id eſt, Vitam perinde atque talum denuo ponere non licet. Vitam ſemel acta rurſus iterare non eſt datum. Licet tamen iuxta Mitionis Terētiani dictum, prioris vitæ lapſus melioribus factis corrigere: amiſſa vita non eſt quod corrigas.

Dorice concinere. 76

Qui diſſentiunt, dicuntur non concinere harmonia Dorica. Id prouerbio iactatum videtur in eos quorum oratio diſſentiret a factis. Plato in Lachete, Οὐκ ἄρα πω κατά γε τὸν σὸν λόγον δωριστὶ ἡρμόσμεθα ἐγώ τε καὶ σύ, ὦ Λάχης. τὰ γὰρ ἔργα οὐ συμφωνεῖ ἡμῶν τοῖς λόγοις, id eſt, Nequaquam igitur iuxta ſermonem tuum Dorica concinimus harmonia ego ac tu Laches. Nam facta nobis haud conſonāt verbis. Inter muſices genera Doricum maximè probatum eſt, vt mediè temperatum inter Lydium & Phrygium.

Præſentibus rebus conſulendum. 77

Procopius belli Gotthici lib. 1, Vetus nimirum me ſubit dictum, quod vtique præſentibus rebus vt conſulatur iniungit. Arbitror eſſe idem quod aliàs ex Platone retulimus, δεῖ τὸ παρὸν εὖ θέσθαι. quod præterit, in integrū reuocari non poteſt. conſultationem de futuris variæ interrumpunt occaſiones: quod vrget, in primis curandum eſt.

Mutare veſtem. 78

Mutare veſtem, præter vſum vulgarem, frequenter vſurpatur à M. Tullio, vt mutare veſtem dicantur qui lugerent mortuum, aut eſſent rei. Nam rei quoque, pullati aut ſqualidi quondam incedebant, ſtultiſſimo more. Cur enim lugeāt nondum damnati, & (vt ſæpe fit) innocentes? Quanquam & ſenatus mutata veſte dolorem ſuum aliquando teſtatus eſt. M. Tullius pro Sextio, Lex erat lata, vaſtato ac relicto foro, & ſicariis ſeruiſque tradito: & ea lex, quæ ne ferretur, ſenatus fuerat veſte mutata. In eadem. Erat igitur in luctu ſenatus, ſqualebat ciuitas publico conſilio mutata veſte. Ac mox, Quum ſubito edicunt duo conſules vt ad ſuum veſtitum Senatores redirent. Item mox, Néve hūc ſuum dolorem veſte mutata ſignificarent. ſiue illa veſtis mutatio ad luctum ipſorum, ſiue ad deprecandum valebat. Idem epiſtola ad Q. fratrem libro ſecundo, Cato legem tulit de imperio Lentuli abrogando. Veſtem filius mutauit. Rurſum in eadem, Qui ne veſtitum quidem defendiſſent, &c. Veſtitum appellat, qui veſtem non mutarat. Prouerbialius erit ſi dicas, Hic talus indignus eſt ob quem quis veſtem mutet, hoc eſt indignus eſt graui luctu. Veſtitus.

Fumoſæ imagines. 79

Καπνώδεις εἰκόνες, id eſt, Fumoſæ imagines, in eos dicebatur qui iactarēt peruetuſtā generis nobilitatem. M. Tullius in Piſonem, Obrepſiſti ad honores errore hominū, commēdatione fumoſarum imaginum, quarum nihil ſimile habes præter colorem. Iuuenalis veteres ceras appellat Veteres ceræ

Tota licet veteres exornent vndique ceræ
Atria, nobilitas ſola eſt atque vnica virtus.

Ibidem facetiſſimè deridet, Curtos iam dimidios, naſumque minorem Coruini.

Sal & menſa. 80

Apud priſcos hoſpitii ius fuiſſe ſanctiſſimum aliàs nobis eſt dictum. Id contrahebatur ſalis & menſæ conſortio. Quēadmodum apud Germanos acceptus à propinante cyathus, adimit omne ius agendi iniuriarum. Æſchines de perperam obita legatione, τοὺς γὰρ τῆς πόλεως ἅλας καὶ τὴν δημοσίαν τράπεζαν περὶ πλείστου δεῖ ποιεῖσθαι, id eſt, Etenim ciuitatis ſalem, publicámque menſam, ait ſe plurimi facere. Non exciderat hoc prouerbium antea commemoratum, verum hoc exemplum hoſpitii publici religionem nobis commendat: eóque commemorandum putaui. Manent huius hoſpitalitatis publicæ veſtigia in hunc vſque diem apud Germanos.

Saliares dapes. 81

Vetuſtiſſimum ſacerdotū genus fuit apud Romanos Salii, dicti quòd ancylia, quæ credebantur cœlo delapſa, ſaltātes ferrent. Hinc opiparum conuiuium ac magnificum, Saliare dicitur. Horatius in Odis,

Nunc eſt bibendum, nunc pede libero
Pulſanda tellus: nunc Saliaribus
Ornare puluinar deorum
Tempus erat dapibus ſodales.

Reor autem Horatium Saliares pro pontificales dixiſſe, hoc eſt ſpeciem pro genere. Nam in omnibus ſacris adhibebatur apparatus ſplendidus ac magnificus, quæ cura delegata erat ſeptem viris epulonibus. Ariſtippus reprehenſus quòd homo philoſophus ſumptuoſè viueret, Si, inquit, hoc eſſet crimen, dii non paterentur in ſuis ſacris. De pontificali cœna nobis alibi dictum eſt.

Falſum probrum. 82

Sententia prouerbialis eſt apud Æſchinem in oratione περὶ παραπρεσβείας, Τὸ γὰρ ψευδὲς ὄνειδος οὐ περαιτέρω τῆς ἀκοῆς ἀφικνεῖται, id eſt, Falſum probrum non peruenit vltra aures. Qui audit conuicium cuius ſibi conſcius eſt, grauiter animo vulneratur: at qui falſo probro aſpergitur, non perinde cōmouetur. Non enim deſcendit altius in animū hominis rectæ conſcientiæ.

Ne inſciens quidem verum dicit. 83

Aliquanto pòſt addit hyperbolen prouerbialem, συμπέπλεγμαι δ' ἐν τῇ πολιτείᾳ καθ' ὑπερβολὴν ἀνθρώπῳ γόητι καὶ πονηρῷ, ὃς οὐδ' ἂν ἄκων ἀληθὲς οὐδὲν εἴποι. id eſt, In rep. verò inuolutus ſum cum homine ſupra modum impoſtore & improbo, qui ne inſciens quidem quicquam veri poſſit dicere. Hoc tropo notat hominem inſigniter vanum. Alioqui ſolent etiam natura mendaces, interdum lapſu linguæ, ac per incogitantiam aliquid veri dicere. Fertur & hodie vulgo apud noſtrates de vano, Fortunatus eſt ad dicendum verum: quaſi nunquam loquatur verum, niſi imprudens. Quod enim accidit præter animi deſtinationem, fortunæ tribuitur.

Capillis trahere. 84

Τῶν τριχῶν ἕλκειν, id eſt, capillis trahere, dicuntur qui vi perpellunt: quod & hodie dicitur Auribus trahere. Æſchines in oratione quam modo citaui, [illegible], id eſt, Non perpeſſus fuiſſem contumeliā, ſed incanduiſſem quū nos exciperet conuiuio quidā è Philippi

amicis excipiendis hoſpitibus præfectus, & capilli . . . . . . ,
& arrepto loro flagellaſſem captiuam mulierem. Plautus in Menæchmis, Sed quis hic eſt qui me capillo hinc de curru deripit? Opinor alluſum ad Palladem Homericam quæ Achillem capillis reuocauit à pugna. Idem in Mercatore, Me iſtam capillo pertracturum in viam, niſi hinc abducit. De naribus trahi, Obtorto collo, Obtorta gula, nobis aliàs dictū eſt. Quo longius à rebus corporeis recedet metaphora, hoc erit venuſtior: veluti ſiquis dicat, laſciuiam capillis trahendam, & ieiuniis laboribuſque caſtigandam.

Scytha malus. 85

Tanta erat barbaries immanitáſque Scythicæ gentis vt ipſa etiam appellatio ceſſerit in prouerbium: quēadmodum hodie crudelem hominem appellamus Turcam, & immane facinus, Turcicum. Æſchines in oratione περὶ παραπρεσβείας, Καὶ δέομαι σώσαί με, καὶ μὴ τῷ λογογράφῳ καὶ Σκύθῃ κακῷ ὄντι με ἐκδοῦναι, id eſt, Obſecro vt ſeruetis me, néve logographo, malóque Scythæ me tradatis.

Mali principii malus finis. 86

Ἀρχῆς κακῆς τέλος κακόν, id eſt. Orſus mali finis malus. Iābicus dimeter ex Æolo poeta refertur. Quæ rectis conſiliis inſtituuntur, etiam ſiqua incidat difficultas, tamen ſortiuntur aliquando lætum exitum: contrà, quæ prauis rationibus inceptantur, quamuis initio ſuccedant, tamen habent infœlicem exitum.

Laureolam in muſtaciis quærere. 87

M. Tullius in epiſtolis ad Atticum, Bibulus cœpit laureolam in muſtaceo quærere. hoc eſt, ex friuolis negotiis captare famam haud præclaram, neque magnificam. Eſt autem muſtaceū ſiue muſtaceus libi genus, cui aliquid additur de virga lauri deraſum, ac decoquitur ſuppoſitis lauri foliis, vt indicat Cato li. De agricultura. Vnde Plinius lib. 15. cap. 30. Muſtaceum dictum putat tertium lauri genus, quod ad eum vſum adhibebatur. Alioqui laurus erat triumphalis, ornamentum ædium principalium ac pontificiarum. Hanc qui non poterant aſſequi laurum, in muſtaceo quærebant laureolam. M. Tullius Epiſtolarum ad Atticum lib. 5. Epiſtola cuius initium, Saturnalibus mane, Bibulus (inquit) credo voluit hac appellatione inani nobis eſſe par. In eodem Amano cœpit laureolam in muſtaceo quærere. Cicero in prouincia res præclaras geſſerat, Bibulus frigebat. Idem ad M. Cælium Ruffum lib. 2. qualemcunque triumphum laureolam appellat. Velles enim (ais) tātummodo vt haberem negotii quod eſſet ad laureolam ſatis.

Si tu proreta, &c. 88

Non tam ficus ficui ſimilis eſt, quàm eſt ſimile prouerbio quod eſt apud Plautum in Rudentibus,

Si tu proreta iſti naui es, ego gubernator ero.

Quo licebit vti quoties neuter alteri in negotio quopiā vult cedere. Nam prora, ea pars nauis eſt quæ in appellendo percutit littus: puppis eſt poſterior in qua ſedet qui clauum regit. Habent enim nautæ ſingulis diſtributa munia, quorū præcipua ſūt proretæ & gubernatores. Vnde prouerbiū Prora & puppis. Prora græca vox eſt, cui parti qui præſidet, πρωρεὺς & πρωράτης illis appellatur: vnde πρωρατεύειν, prorā regere. Suſpicor autem Plautum & alteram vocem Græcè poſuiſſe vt priori Græcæ reſponderet κυβερνήτης. Nam ſi gubernator legas, verſus trochaicus antepenultimo loco habebit breuem ſyllabam, gubernator ero: quod carminis ratio nullo pacto recipit. Si tu proreta iſti naui es, ego κυβερνήτης ero. Verùm hoc quicquid eſt, eruditorum iudicio relinquo. Honeſtior autem nauis pars eſt puppis. Vnde Vergilianus Æneas, Stat celſa in puppi. Et M. T. Cornificio, libro duodecimo, Quamobrem mi Quinte conſcende nobiſcum, & quidem ad puppim.

Prora.
Puppis.

Hedera laſciuior. 89

Non ſine prouerbii ſpecie dictū eſt, quòd hederæ natura ſit omnia complexu ſuo vincire. Vnde Flaccus arctiſſimū amicæ complexum ſignificare volens, ait in Odis,

Arctius atque hedera procera aſtringitur ilex,
Lentis adhærens brachiis.

Rurſus alibi, Laſciuis hederis ambitioſior. Sed cōplexu ſuo enecat arbores, quod idem amantibus faciunt laſciuæ puellæ. Vnde Romæ Flamini diali nefas erat tangere hederam, atque adeo ne nominare quidem fas erat. Hoc ænigmate declarauit antiquitas, quanta puritas, quantáque caſtitas deceat ſacerdotem, atque adeo quanta libertas. nā amare, mera ſeruitus eſt. Nec anulum ſolidum geſtare conceſſum erat, aut vllum omnino in corpore nodum habere, vt teſtatur Feſtus Pompeius, opinor quòd oporteat ſacerdotem ab omni angore liberum eſſe, nec vllius mali ſibi conſcium.

eum qui sa-
cris ad-
dictus sit,

Nugæ theatri. 90

Plautus in comœdia Pſeudolo, nugas theatri appellat quotidiana cōuicia quæ in meretrices, lenones & paraſitos iaciebantur à comœdiarum actoribus. Sic ibi Ballio leno rogatus quid ipſi dixiſſet quiſpiā, Nugas, inquit, theatri, verbaquæ in comœdiis ſolent lenoni dici. quæ pueri ſciunt, Malū & ſceleroſum & periurū aiebant eſſe me. ſic leno. His autē conuiciis nō oportebat quenquam offendi, vt aiebat Socrates, nihilo hercle magis quàm in magno cōuiuio, liberius dictis. Quin etiam totum hoc quod in comœdiis agitur, nugæ theatri dici poterūt: veluti iuuenes amare, ſenes obiurgare, ſeruos heris imponere, lenas ſitire, & cætera. Aliquāto ſecus dictū eſt M. Tullio, qui theatri vocem traxit ad ſignificationem oſtentationis: velut in oratione pro Rabirio, Multas equidem C. Cæſaris virtutes magnas incredibileſque cognoui, ſed ſunt cæteræ maioribus quaſi theatris propoſitæ & penè populares: caſtris locum capere, & cætera. Vnde & Theatrica dicūtur quæ multitudinis fauorem captant.

Theatrica.

Ἐν ἐπιτομῇ. 91

M. Tullius epiſtolarum ad Atticum lib. 5, epiſtola cuius initium, Saturnalibus mane: Hoc iam ſic habeto, nec hoc exercitu, hic tanta negotia geri potuiſſe. quæ cognoſces ἐν ἐπιτομῇ. ſic enim concedis mihi proximis literis. ἐν ἐπιτομῇ dixit, pro eo quod erat διὰ βραχέων, ſummatim & compendio, recīſis iis quæ minus ad rem pertinent. Hinc enim Græca vox dicitur ἐπιτέμνειν, id eſt accidere. Cui contrarium videtur quod alibi dictum eſt ἐν πλάτει.

Iuxtà cum ignariſſimis. 92

Non ſine prouerbii ſpecie Simo ſenex apud Plautum in Pſeudolo rogatus à Ballione, Iámne ſcis quæ ſit hæc res? reſpondet, Iuxtà cum ignariſſimis. Sētiens ſe nihil omnino ſcire, nihilóque plus quàm hi qui maxime ſunt ignari. Cōſimilis forma ſermonis frequens eſt apud veteres: Ad perſonam, vt Tam mihi charus es, quàm qui chariſſimus. Ad tempus, vt, Pamphilus amabat, vt quum maxime. Ad rem, Iſtud officium tam mihi fuit gratum, quàm quod eſt gratiſſimū. Tam odi temulentiam, quàm quæ maximé.

Pleno modio. 93

Antè dictum eſt nobis Plena manu fieri, quod largiter, miniméq. maligne dicitur. M. Tullius ad Attic. lib. 6, epiſtola prima, ſimillima figura dixit, pleno modio, Si illa iam habent pleno modio, verborū honorē, inuitationē crebrā, &c. Nam antea dixerat, ſe publicanorū vſuras affatim laudaſſe.

Agninis lactibus alligare canem. 94

Ballio in Pſeudolo Plautina, Quia pol qua opera credam tibi, vna opera alligem fugitiuum canem agninis lactibus. Qui canem alligat inteſtinis agninis, is non modo canem amittit, verū & prædā vltro dederit fugitiuo. Sic qui credit homini malæ fidei, & rē perdit, & fruſtra obligatū habet eū qui nō eſt ſoluēdo. Lactes enim dicūtur inteſtina molliora.

Superauit dolum Troianum. 95

Apud Plautum in Pſeudolo, ſenex laudans ſeruū ſuum quòd arte noua, ſtructis inſidiis per ſubornatum quendam impoſuerit Ballioni lenoni, ita loquitur:

Superauit dolum Troianum, atque vicit Pſeudolus.

Sentit autem de equo Troiano è trabibus contexto, de quo iam ſupra diximus. Quemadmodum autem Græci per ſubornatū Sinonem impoſuere Troianis, ita Pſeudolus per Harpagem impoſuit lenoni.

alibi

Λαρυγγίζειν. 96

Λαρυγγίζειν Græcis dicuntur qui non loquuntur naturali modo, ſed dilatato gutture effundunt immanem vocem, quemadmodum & canunt nonnulli. Hoc vitiū Demoſthenes obiecit Æſchini, quòd nō ex animo loquēs, vocem præter naturā intenderet. Neque enim oratoris eſt, affectus clamore mouere, ſed argumētis & rē velut oculis ſubiiciendo.

Oculis ac manibus. 97

Quod omnibus modis compertum eſt, oculis & manibus deprehenſum dicitur. M. Tul. pro Cluentio, Quũ manifeſtè venenum deprehendiſſet quod vir matris Oppia. nicus ei parauiſſet, & res non coniectura, ſed oculis ac manibus teneretur, neque in cauſa vlla dubitatio poſſet eſſe, accuſauit. Oculis magis creditur quàm auribus. Quidam porrò adeo ſunt δυσπιθεῖς, vt niſi manibus contrectent, non credant, quemadmodum de Thoma Didymo narrat Euangelica hiſtoria.

Vt herba ſolſtitialis. 98

Apud Plautum in Pſeudolo amãs de ſpe ſubitò deiectus, ita loquitur, Quaſi ſolſtitialis herba paulisper fui: repẽtè exortus ſum, repentinò occidi. De ephemero animalculo nobis aliàs dictum eſt. Sunt qui hoc loco ſolſtitialem herbã intelligi velint heliotropium. Atqui tametſi heliotropium circumagitur ad ſolem ſpectans, nuſquam tamen legimus eam eodẽ die naſci ac mori. Vero propius eſt Plautum ſentire de herba ephemero, cuius aliquot locis meminit Dioſcorides veluti lib. 4, cap. 698. Itẽ aliis nonnullis. Rurſum lib. 6. cap. 111, is duo facit genera, alterũ Colchicũ, quòd illic affatim prouenit. à quibus bulbus erraticus ſiue agreſtis dicitur, quod ſub exitum autumni florem effundit ſubcandidum, nõ diſſimilem croco. Alterum quod irim ſylueſtrem appellãt, foliis lilii, ſed tenuioribus, caule pari, florẽ habet ceruleum amarum, cuius deſcriptionem habet Plinius lib. 25. cap. 13, Colchicon bulbi ſimilitudine allicit ignaros, & iugulat, quemadmodũ & fungi: ſed præſens remedium eſt lac bubulũ. De hac herba nõ dubiũ eſt quin Plautus ſenſerit. nam Dioſcorides ait prouenire ſub exitum autumni: hoc eſt, ni fallor, circa ſolſtitium brumale. Nam autumnus Romanis & Græcis ſerior eſt quàm nobis. Et Theophraſtus ephemeron appellatã putat quòd vltra diem non viuat, idem prædicans de herba quod Ariſtoteles de animante eiuſdem nominis.

In herbis. 99

In herbis eſſe dicuntur quæ nondum maturuerunt, ſed ſpem modò bonam de ſe præbent. dixit M. Tullius in oratione pro M. Cælio, Sed ego non loquor de ſapientia quæ nõ cadit in hanc ætatẽ: de impetu animi loquor, de cupiditate vincendi, de ardore mentis ad gloriam: quæ ſtudia iam in his ætatibus noſtris cõtractiora eſſe debeant: in adoleſcentia verò tanquã in herbis, ſignificãt quæ virtutis maturitas, & quantæ fruges induſtriæ ſint futuræ. Hoc prouerbium alibi nobis dictũ memini, ſed hunc locũ adiicere viſum eſt: ex quo ſiquid damni capit lector, eſt quod queratur: ſiquis cauilletur me captare numerum, ſilebit, ſi perpẽderit innumera prouerbia cæteris admiſta, non referri in Chiliadum numerum.

Nullius coloris. 100

Alibi commemorauimus de modis omnibus ignoto ſolere dici, Albus an ater ſit neſcio. Huic ſimillimum eſt quod ait Harpax apud Plautum, Quem Pſeudolum, quas tu prædicas fallacias mihi? Quem ego hominem nullius coloris noui. Vehementius eſt quàm ſi dixiſſet, Albus an ater. Et paulo pòſt, pro eo quod dici ſolet, Non noui hominem, Neque iſtum, inquit, Pſeudolum mortalis qui ſiet, noui neque ſcio. Rurſus in eadem, Qui ſuum repetunt, alienum reddunt nãto nemini. Idẽ in Rudentibus, Dominus huic ne fruſtra ſis, niſi ego nemo natus eſt. Rurſus in Moſtellaria, Curabitur, tanquam ſi intus nemo in ædibus habitet. Iterum in eadem, Natus nemo in ædibus fuit.

CHILIADIS QVARTAE CENTVRIA DECIMA.

Et prædam & præmium. 1

QVOTIES ſignificamus omnino quippiam auferẽdum ſiue iure, ſiue iniuria, ~~dicemus & præmium & prædam auferendum.~~ Præmium datur pro meritis, præda per vim aut arte abducitur. Ballio in eadem fabula: Auferetur id præmiũ à me quod promiſi per iocum. Cui reſpõdet ſenex, De improbis viris auferri præmiũ & prædam decet. Sentiens malos quouis modo ſpoliandos, eo quòd ſiquid malè fit malis, benefactum eſt: ſicuti bene dictum eſt quod dignis malè dicitur.

Ex natali emortualem facere. 2

In eadem fabula Ballio leno coactus reddere argentũ, dixit, Certũ eſt mihi hũc emortualẽ facere ex natali die. Emortualẽ dixit pro triſti ac funeſto, natalem pro læto ac fœlici.

Catone hoc contenti ſumus. 3

Inter ea quæ Cæſar Auguſtus quotidiano ſermone ſolet vſurpare, Suetonius & illud commemorat, quòd quoties ſignificabat præſentem rerum ſtatum eſſe boni cõſulendum, dicebat, Contenti ſumus hoc Catone. Cato Vticẽſis conatus eſt tueri præſentem reipublicæ ſtatum excluſa tyrannide: at non ſucceſſit, vicit ea pars quæ tyrannidem videbatur affectare. Auguſtus autem in hoc cum Catone ſentiebat, quòd præſentem reipublicæ ſtatum nollet immutari. Itaque ipſe quodammodo ſui temporis Cato fuit. Retulimus ex Macrobio inter apophthegmata, Cæſarem Auguſtum aliquãdo veniſſe in ædes in quibus habitauerat Cato. Hic quum Strabo in gratiam Auguſti incuſaret Catonis peruicaciam, quòd ſibi necem conſciſcere, quàm Iulio victori ſe ſubmittere maluiſſet: Auguſtus reſpondit, Quiſquis præſentẽ ciuitatis ſtatum mutari non vult, is & ciuis & vir bonus eſt. Eodem dicto & Catonis memoriam tutatus eſt: & ſibi conſuluit, ne quis in poſterum affectaret res nouas.

Edax triremis. 4

Ἀδδηφάγοι τριήρεις, id eſt, Edaces triremes, dicuntur quòd magnis conſtent impendiis. Tranſlatum videtur ab egregiis equis & ad certamina alitis quòs oportet eſſe voraces. Extat apud Lyſiam oratorem. Alcæus autem in comœdotragœdia, lucernas bibulas ἀδδηφάγους dixit, quòd multum abſumant olei. Prouerbii ſpeciem hæc habebunt ſi ad hominẽ prodigum immodicique impendii transferantur, quemadmodum Edax currus, de quo nobis eſt dictum prius.

Obolo dignus. 5

Ἄξιος ὀβολοῦ, id eſt, dignus obolo per iocũ dicebatur qui in aliquo numero vellet haberi. Tranſlatum à conſuetudine reip. Athenienſium, qua qui per ſenatum aſcribebantur in numerum virorum, & ob id δόκιμοι vocabãtur, iis in ſingulos dies dabatur obolus ex ærario publico, quemadmodum tradit Ariſtoteles in Politicis. Alii malũt duos dari ſolitos. Et fieri poteſt vt pòſt duplicata ſit mercedula. Huius rei meminit Lyſias in oratione περὶ τοῦ ἀδυνάτου. Et haud ſcio an huc alluſerit Ariſtophanes in Equitibus, ἀνὴρ γεγένηται νῦν πεντωβόλου. ἀδύνατοι dicebantur, qui triũ menſium ſpacio corpore claudicarẽt. Quemadmodum ἀδόκιμοι dicebantur, qui nondum erant in virorum numerum aſcripti, necdum obolo digni iudicati. Δόκιμοι. Ἀδύνατοι. Ἀδόκιμοι.

Areopagita taciturnior. 6

Ἀρεοπαγίτου σιγηλότερος, id eſt, Areopagita taciturnior dicebatur, qui commiſſum arcanum optime contineret. Alciphron in epiſtola quadam γενοῦ μοι τὸ νῦν Ἀρεοπαγίτου σιγηλότερος. id eſt, Eſto mihi nunc Areopagita taciturnior. στεγανὸς enim dicitur, non qui tacet ipſe, ſed qui continet arcanũ, nec effutit vſquam. trãſlatum eſt à vaſis ſolidis, nec vlla ex parte perſtillantibus. Athenis in Areopago cauſæ capitales audiebantur, idque noctu, magna attẽtione. Et fortaſſis nefas erat illis, quæ ibi fuiſſent acta, apud vulgus effutire. Extãt & hodie apud Veſphalos reliquiæ generis iudicum, Certi vulgo dicuntur. Qui in hunc ordinem admittuntur, magna religione adiguntur ad ſilentiũ. Eſt enim ratio quædã deprehendẽdi crimina, quam nullus intelligit præter illos iuratos. Στεγανός.

Ἀδελφίζειν. 7

Ἀδελφίζειν dicuntur qui vocabulis adoptiuis alicui blandiũtur: quod hodiéque apud Italos eſt vulgatiſſimũ, vt quibus blandiuntur, fraterculos appellent. Dictum eſt autem ἀδελφίζειν appellare fratrem, quemadmodum dicimus ἀδελφίζειν & μακαρίζειν. Horat. in Satyris, – frater, pater, adde,

Vt cuique eſt ætas, ita quenque facetus adopta.

Rurſus alibi,

Pater & diſti coram, nec verbo parcius abſens.

Huius exemplum eſt apud Ariſtophanē in Equitibus. Item apud Plautum cum alias, tum in Pſeudolo, ſic amans herus blanditur ſeruo ſuo,

Dic vtrum patrem an matrem te reſalutem Pſeudole.

Vetera vaticinari. 8

Alibi retulimus ἀρχαῖα λέγειν, Friuola loqui. Ballio in Pſeudolo Plautina ad atrocia conuicia, quibus a duobus impetitur, reſpondet, Vetera vaticinamini. Conueniet in eos qui nihil adferūt noui, ſed iam olim vulgo iactatum. Nam vatum eſt aut aliquid noui dicere quod nondum accidit, aut aliquid proferre quod nulli cognitum eſt. Solent enim prognoſtæ quidam mira quædam diuinare de præteritis annis. Lenoni nihil eſt noui audire, ſceleſtus, periurus, ſacrilegus.

Eadem queri. 9

Συναυλίαν κλαίειν, dicūtur qui ſimul iiſdem de malis queruntur. inde ſumptū quod apud veteres interdū duo tibicines eandē cantionem ſonabant. Ariſtophanes in Equitibus,

Συναυλίαν κλαύσωμεν, Ὀλύμπου νόμον. id eſt,

Modis Olympi concinamus triſtia.

Olympus quidā fuit Marſyæ diſcipulus. Is conſcripſit de lugubribus modis tibia canendis. At Marſyæ male ceſſit ſua muſica. Diſcipulus igitur magiſtro accinit lugubria.

Schœnicolæ. 10

Feſtus Pōpeius indicat olim ſchœnicolas appellata ſcorta plebeia ac vilia, ab vnguento viliſſimo quo oblinuntur. Plautus in Pœnulo, Miſeras, ſchœno delibutas, ſchœnicolas ſordidas.

Luto lutulentior. 11

Auaros, quæſtúſque ſupra modum auidos, impuros ac ſordidos dicimus. Plautus ὑπερβολικῶς exaggerat in Pœnulo, Sed lenone iſthoc Lyco illius domi non lutum eſt lutulentius. Nonnunquam declarat hominem ſceleroſum & contaminatum potius quàm ſordidum, vt Cicero in oratione pro domo ſua ad Pontifices, O cœnum, ô portentum, ô ſcelus. Et Piſonem (ni fallor) alicubi lutum appellat. Sic enim appellat lutum, quemadmodum ſubinde vocat ſceleroſum, labem ac maculam, Itidem ſubinde facem, procellam ac tempeſtatē, tumultus authorem.

Διακωδωνίζειν. 12

Διακωδωνίζειν, Demoſthenes dixit pro explorare atque examinare: Sumptum putant ab iis qui noctu cum tintinnabulo circumeunt excubias, nequis dormiat, aut vt hoc ſigno declarent ſe vigilare: Siue ab iis qui coturnices tintinnabulo experiuntur num ſint ad pugnam idoneæ, vt viſum eſt Ariſtarcho. Nec deſunt qui malint inde ductum, quòd ad eundem modum explorari ſoleant equi an tubarū & armorum ſtrepitum laturi ſint. Simili modo conuiciis olim explorabantur initiandi myſteriis, cuius conſuetudinis veſtigiū adhuc ſeruant Theologorum ſcholæ.

Ferrum & flamma. 13

Quum exitiabile bellum ſignificamus, ferro flammâque rem geri dicimus, ſiue ferro ignique. M. Tullius in oratione pro L. Flacco, O dii immortales quid hoc miſerius, nos qui P. Lentulo ferrum & flammā de manibus extorſimus, imperitæ multitudinis iudicio cōfidimus. Mox in eadem, O nox illa quæ penè æternas huic vrbi tenebras attuliſti, quū Galli ad bellum, Catilina ad vrbem, coniurati ad ferrum & flammam vocabātur. Rurſum pro Sylla, Cuius nuper ferrum retuderim, flammámque reſtinxerim. In oratione pro domo ſua, addit ſaxa, Deinde quum ille ſaxis & ignibus & ferro vaſtitatem meis ædibus intuliſſet. Item pro Planco, Quorū vidiſti toto illo anno ferrū in foro, flammam in ædibus, vim in tota vrbe verſari.

Montes frumenti. 14

De montibus auri nobis alibi dictum eſt. Sed quemadmodum muſca ad quaſuis res transfertur, quum negamus quicquā tale eſſe, Nulla mihi muſca in ædibus, ita mōtes ad quarumlibet rerum affluentem copiam transfertur. Plautus in Pſeudolo, Quibus cunctis montes maximi acerui frumenti ſunt domi. Vox hæc montes, ſupereſt ſermoni: niſi quòd ex vſu vulgari addita auget copiæ ſignificationem. Itidem in verſum vertit oppido pro valde, quum tantam rerum copiā intelligerent agricolæ, quanta ſatis eſſet vel oppido. Plautus in Moſtellaria, Motē erroris dixit pro errore grauiſſimo. Nec Mons erroris.
ſalus nobis ſaluti iam eſſe, ſi cupiat, poteſt, Ita alium erroris montem maximum ad portum modò conſpicatus ſum: herus aduenit peregre, periit Tranio, Si legas, ita mox alium, conſtabit verſus trochaicus. In Milite dixit montes argenti, Tum montes argenti non maſſas habet.

Poſt homines natos. 15

Quoties vniuerſos homines intelligi volumus, Poſt homines natos dicimus M. Tullius in oratione pro domo ſua ad Pontifices, Quid homini poſt homines natos turpiſſimo, ſceleratiſſimo, contaminatiſſimo, quis illam opimam fertilémque Syriam, quis bellum pacatiſſimis gentibus, quis pecuniam ad emendos agros conſtitutam, ereptam vi ex Cæſaris rebus actis, quis imperium infinitum dedit Rurſus in eadē, At id quod crimini dabatur, non modò peccatum non erat, ſed erat res poſt homines natos pulcherrima. Itē pro Cornelio Balbo, Etenim quum pro ſua patria pauci poſt genus hominū natū reperti ſint qui nullis præmiis propoſitis, vitam ſuā hoſtiū telis obiecerint, &c. Idem pro Milone, Vnius poſt homines natos fortiſſimi viri. Item in Antoniū, Duo teterrima & ſpurciſſima capita poſt homines natos, Dolabella & Antonius. Idem de optimo genere oratorum, Optimus lōgè poſt homines natos. Idem in Bruto, Longè autem poſt natos homines improbiſſimus Caius Seruilius Glaucia.

Poſt hominum memoriam. 16

Huic ſimillimum eſt, Poſt hominū memoriam. M. Tullius in oratione ad Pontifices, pro domo ſua, Graue crimen eſt hoc, & vehemens, & poſt hominū memoriam, iudiciáque de pecuniis repetundis cōſtituta grauiſſimum. Item in oratione De aruſpicum reſponſis, Vobis verò referētibus poſt hominum memoriam fortiſſimi atque optimi conſules. Idem pro Planco, Aderat mecum ſenatus, & quidem veſte mutata, quod pro vno poſt hominū memoriam publico conſilio ſuſceptum eſt. Ibidē, Nihil poſt hominū memoriam glorioſius. Item pro eodem, Conſules poſt hominū memoriam teterrimi atque turpiſſimi. Item ad Plancum Epiſt. fam. lib. 10, Nihil poſt hominū memoriam glorioſius, nihil gratius, ne tempore quidē ipſo opportunius accidere vidi, quam tuas Plance literas. Rurſus ad Brutum lib. ii, Quare hortatore tu quidē non eges, ſi ne in illa quidem re quæ à te geſta poſt hominum memoriam maxima, hortatorem deſideraſti. Rurſum pro Seſtio, Quid enim quiſquam poteſt ex omni memoria Ex omni memoria.
ſumere illuſtrius, quàm pro me vno ciue, & bonos omnes priuato conſenſu, & vniuerſum ſenatum publico conſilio mutaſſe veſtem. Idem in Catilinam, In hoc autem vno poſt hominū memoriam maximo crudeliſſimóque bello. Ibidem, Bellum inteſtinum ac domeſticum poſt hominum memoriam crudeliſſimū & maximum. Idem pro Rabirio perduellione, Poſt hominum memoriam rem nullam maiorem. Idem pro lege Manilia, Quæ in omnibus hominibus noua poſt hominum memoriam conſtituta ſunt. Rurſus in Vatinium teſtem, In omni memoria inauditum. In omni memoria.

Ἐξορχεῖσθαι. 17

Qui fugiunt, & ab eo quod agitur aliò ſe vertunt, Græcis ἐξορχεῖσθαι dicuntur: ſumpta metaphora à ſaltationibus præſertim ſacris, vnde ſubtrahere ſeſe inauſpicatum erat, quemadmodum indicatum eſt in prouerbio, Omnia ſecunda, ſaltat ſenex. Notum eſt quod refert Herodotus de Hippoclide qui indecora ſaltatione excidit à ſpe nuptiarum, & audiuit, ἀπωρχήσαό γε μὲν τὸν γάμον.

Periſtromata Campanica. 18

Origenes opus quoddam varias tractans materias Στρωματεῖς Στρωματεῖς.
inſcripſit: ſumpta metaphora ab auleis & ſtragulis picturatis, quibus olim diuites impenſè delectabantur. Quod ad hominem verſipellem transferri poteſt: ſiquidem aulea explicata aut complicata & rurſus aliter atque aliter complicata varias rerum formas præbent. Leno in Pſeudolo Plautina minitatur ſuis famulis hoc modo, Ita ego veſtra latera loris faciam vt validè varia ſint, vt ne periſtromata quidem æquè picta ſint Campanica. Campania quum floreret opibus, præter modum luxui ac deliciis indulgebat. Campanicis periſtromatibus Plautus adiungit Alexādrina tapetia. De Attagena dictum eſt aliás.

Fors domina campi. 19

In creandis magiſtratibus non ſemper vincebat qui potior eſſet, ſed cui fortuna fauebat. Nam à populi ſuffragiis res omnis pẽdebat. M. Tullius in Piſonem, Sed omitto vt ſit factus vterque noſtrũ, ſit ſanè Fors domina campi, magnificentius eſt dicere quemadmodum geſſerimus conſulatum.

Fulmentum lectum. 20

Nonius Marcellus indicat prouerbium quoddam eſſe frequens apud Varronẽ: Fulmentũ lectũ ſcandũt. Nec exponit quid ſit fulmentum, neque quis ſit prouerbii ſenſus: tantùm indicat fulmentũ dici neutro genere, & fulmẽtas fœminino.

Parthi quo plus biberint. 21

De Parthis vetere prouerbio dictũ eſt, quo plus biberint, eo plus ſitire. Habet hoc temulẽtia, vt poſteaquã obſurduit palatum, magis ac magis cupiãt haurire. Apte dicetur in auaros aut ſtudioſos: creſcit enim diſcẽdi cupido cũ eruditione.

Scraptæ. 22

Scraptæ populari conuicio dicebantur mulieres nugaces, nulliúſque rei. A ſcreo quod eſt oris purulentiam eiicio cum ſonitu. vnde Screa pro rebus viliſſimis accipiebant. Fortaſſe quadrabit in anus, ſubinde ſcreantes ac tuſſientes. Ita Feſtus. Nonius autem putat eſſe cõuicium in deformes meretrices, citans hunc Plauti verſum ex Vidularia,

Scraptæ, ſcrupedæ, ſtrictiuelæ, ſordidæ.

Ex Phelleo. 23

Ἐκ φελλέως ἰέναι, id eſt, Ex Phelleo venire dicebantur qui ex humili fortuna aſperáque vita, ad dignitatem emerſiſſent. Nam Græcis φελλεὺς dicitur locus aptus paſcendis capris, aſper, pumicoſus, ac ſterilis. nam huiuſmodi paſcuis capræ delectantur. Ariſtophanes in Nebulis,

Ὅτε μὲν γὰρ τὰς αἶγας ἐκ τοῦ φελλέως,
Ὥσπερ ὁ πατήρ σου διφθέραν ἐνημμένος.

Eſt huius nominis locus Atticæ, montanus ac petricoſus, cuius meminit & Stephanus: niſi quòd montem φελλὰς vocat, fortaſſis ſcriptura mẽdoſa. De his nonnihil attigimus in prouerbiis, Subere leuior, & Phellinas.

In foro veritas. 24

Ἐν ἀγορᾷ ἀψευδεῖν, id eſt, In foro abſtinẽdum à mendacio. Lex erat apud Athenienſes, vt in foro rerum venaliũ vanitas omnis abeſſet. Theophraſtus in libris De legibus oſtendit Agoranomis duo præcipue curãda, vt omnia in foro cõpoſite, citráque tumultum agantur: deinde vt abſtineant à mendaciis non vẽdentes modo verumetiam ementes. Hinc eſt quod apud Laertium Anacharſis ait ſe mirari, Quòd Athenienſes lege prohiberent in foro mendacium, quum nuſquam frequentius aut impudentius mentirentur.

Oculum excludere. 25

Hac figura vulgus adimit omnem ſpem petenti, vt dicat, Si hoc impetraris, oculũ mihi excludito, aut dentem extundito. Senex in Pſeudolo Plautina, Excludite Hercule oculũ ſi dedero. Senſit quiduis potius futurum, quàm vt ſeruo daret argentum pro amica filii. Itidem Phormio Terentianus, Vel oculum excludito, eſt vbi vlciſcar locus.

Aut terra, aut mari. 26

Plautus in Pſeudolo, Aut terra aut mari, dixit pro quacũque ratione. Sumptum eſt ab hiſtoricis qui referunt res terra marique geſtas, & gentes terra marique expugnatas. Cicero pro Cluentio, Cuius tantæ res geſtæ terra marique extiterunt. Item pro lege Manilia, Quantas ille res domi militiæque, terra marique quãta fœliciter geſſerit. Rurſus in eadem, Vt aliquando verè videremur omnibus gentibus ac nationibus terra marique imperare. Item in Verrem lib. 2, Quàm multæ mihi à Verre inſidiæ, terra marique factæ ſint. Ad Atticum lib. 7, Quà aut terra aut mari perſequar eũ, qui vbi ſit neſcio. Demoſthenes in clauſula orationis pro Cteſiphonte, *εἰ δ' ἄρα ἔχουσιν οὕτως ἀνιάτως, τούτους μὲν αὐτοὺς καθ' ἑαυτοὺς ἐξώλεις καὶ προώλεις ἐν γῇ καὶ θαλάσσῃ ποιήσατε.* id eſt, Quòd ſi vſqueadeo ſunt inſanabiles, iſtos quidẽ per ſe ſolos exitio perniciéque dignos terra marique reddite. Plauti verba ſunt hæc: Ego in hoc triduo aut terra aut mari alicunde euoluã id argẽtum tibi. M. Tullius lib. De Finibus 4, addit tertiũ. Vna pars eſt diſſerẽdi, altera viuẽdi, tertia natura ſic ab his inueſtigata eſt, vt nulla pars cælo, mari, terra (vt poeticè loquar) prætermiſſa ſit. Addit poeticè, quod poetæ tria tantũ elemẽta referãt: vt Ouidi[*],

Ante mare & terras, & quod tegit omnia cælum.

Terentius, O cælum, ô terra, ô maria Neptuni. Plautus in Amphitryone: Ita mihi videntur omnia, mare, terra, cælum conſequi.

Ἐκφυλλοφορῆσαι. 27

Quibus ius ferendi ſuffragia adimebatur, & ex albo iudicum ſubmouebãtur, olim dicebãtur ἐκφυλλοφορεῖσθαι, quemadmodũ exauctorari dicebantur milites quibus ius pugnandi adimebatur. Olim non calculis, ſed foliis ferebantur ſuffragia, quaſi dicas à foliis ferendis excludi.

Lacunam explere. 28

Lacunam explere pro ſarcire damnũ, non ſine prouerbii ſpecie dixit Cicero, actione in Verrẽ quarta: Cenſores fecerunt idem quod in noſtra Repub. ſolent ii qui per largitionem, magiſtratus adepti ſunt: dederunt operam vt ita poteſtatem gererent vt illam lacunã rei familiaris explerent. Detrimentum facultatum appellat lacunam. Idem in epiſtolis ad Atticũ, Vide nequa lacuna ſit in auro. hoc eſt nequid deſit. A. Gellius Noct. Atticarum lib. 1. cap. 3, famæ lacunam dixit pro macula, Minimáque illa labes, & quaſi lacuna famæ imminentis, partarum amico vtilitatum ratione ſoluitur. Quin & in libris, mendum dicitur quod deprauatum eſt: lacuna, vbi deeſt aliquid: illud eluitur, hæc expletur. *Lacuna in auro.* *Lacuna famæ.*

Nullam corporis partem. 29

Æſchines De perperã obita legatione, *ὁ δ' οὐδ' ἐν ἄπρακτον ἔχων μέρος τοῦ σώματος, οὐδ' ὅθεν τὴν φωνὴν προΐεται, ὡς ὁ Ἀριστείδης τοὺς φόρους τάξας τοῖς Ἕλλησιν, ὁ δίκαιος ἐπικαλούμενος, διαχραίνει καὶ καταπτύει δωροδοκίας.* id eſt, At is qui nullã corporis partem habet otioſam, ne eam quidem qua vocem promit, perinde acſi eſſet Ariſtides qui vectigalia præſcripſit Græcis, & iuſti cognomen meruit, indignatur ac deſpuit munerum acceptionem. Diſpiciat prudens lector, an pro ἄπρακτος legendum ſit, ἄπρακτης, id eſt, ἀπορίας, vt intelligas illi omnia membra fuiſſe venalia, etiam os & vocem. Tametſi dici poteſt ἄπρακτης, qui nihil exigit: vt intelligas non manibus tantùm, ſed toto corpore rapacem. *Ἄπρακτος.*

Purus putus. 30

Plautus in Pſeudolo purũ putũ dixit, pro prorſus ac verè: Purus putus eſt ipſus, noui, her[*] Polymachæroplacides. quaſi dicas, ipſiſſimus eſt. Color ſermonis reſedit ex antiquitate: putum enim illi dicebant, purgatum: vnde & vites putare dicunt: & reiectamenta nucum aut ſimiliũ rerum dicuntur putamina. Prouerbiũ ortum videtur ex aurificũ officinis, qui ea forma dicebant Purum putũ, quemadmodum qua iureconſulti dicunt, Sarta tecta.

Meis auſpiciis. 31

[*] Meis auſpiciis pro meo arbitrio, meiſque præſidiis dixit Maro Æneidos 4,

Quòd ſi fata meis paterentur ducere vitam
Auſpiciis, & ſponte mea componere curas.

Tranſlatũ ab imperatoribus Romanis, quibus mos erat non cõmittere prælium niſi conſultis auſpiciis. Eius autẽ auſpiciis res geri dicebatur penes quem ſumma rei gerendæ poteſtas erat. Huic ſimillimum eſt quod alibi retulimus, Meo Marte. Tullius in Verrem libro 5, Præſertim quum vos veſtro Marte his rebus omnibus abundetis. Noſtro Marte fit, quod fit nullis auxiliis aliunde aſcitis. *Noſtro Marte.*

Veſtigiis inhærere. 32

Qui imitatur exempla progenitorũ, maiorum veſtigiis inhærere dicitur. M. Tullius pro P. Seſtio, Quem in maiorũ ſuorum veſtigiis ſtare oportebat. Tranſlatum à viatoribus qui obſeruant veſtigia præcedentium, nequid aberrent. Similiter qui degenerant à progenitorum aut præceptorum exemplis, ab illorum veſtigiis dicuntur recedere. Et alienis veſtigiis ingredi, qui nihil ex ſe gignunt noui, ſed aliorum inuentis inhærent. *Alienis veſtigiis ingredi.*

Dulce & amarum. 33

Plautus in Pſeudolo nõ ſine prouerbii ſpecie dixit dulce & amarum, pro lætis ac triſtibus. Amans adoleſcens de epiſtola amicæ: Dulce amarúmque vnà nunc miſces mihi. Idem in eadem fabula, Dulcia atque amara apud te ſum eloquutus omnia. Scis amorem, ſcis laborem, ſcis egeſtatem meã. Idem in Truculento: Nunc poſtquam ſcio dulce atque amarum quid ſit de pecunia.

Hyberno puluere, verno luto. 34

Feſtus Popeius ex antiquo carmine citat, nec aſcribit authoris nomen: vnde intelligitur vulgo decantari ſolitum. In eo inducitur pater de agricultura præcipiens filio, his verbis, Hyberno puluere, verno luto grandia farra Camille metas. Quibus verbis arbitror ſignificatum far, ſi ſeminetur ſerena hyeme, & ſuccedat ver humidum, copioſius prouenire.

Αἰξωνεύεσθαι. 35

Quemadmodum multa prouerbia retulimus è gentium moribus deſumpta, ita αἰξωνεὺς olim dicebatur calumniandi morbo obnoxii, quòd is populus hoc nomine taxatus ſit veterum comœdiarum ſalibus, quemadmodum indicat Stephanus, docens Axonia eſſe Magneſiæ ciuitatem. Eſt autem & αἰξωνὴ vltima acuta, populus tribus Cecropidis. ab vtraq; voce deducitur αἰξώνιος. Citant teſtem Menandrum ἐν κανηφόρῳ. Plato in dialogo De fortitudine, οὐδὲν ἐρῶ πρὸς ταῦτα, ἵνα μή με φῇς ὡς ἀληθῶς αἰξωνέα εἶναι. id eſt, Nihil ad iſta reſpondeo, quũ quod dicam habeam: ne me merito dicas Axonenſem eſſe. Marſilius vertit maledicũ & calumniatorẽ:

Gallam bibere oportet. 36

Qui plus ſatis indulgẽt ventri gulæque, prouerbiali ioco iubebantur gallam bibere. Is eſt fructus ſub autumnum adnaſcẽs arboribus, præcipue robori, ſpecie rotundæ nucis. De cuius natura multa prodiderunt Plinius, Dioſcorides, Galenus ac Theophraſtus. Vim habet aſtringendi exſiccãdique, ob id vtilis ad multa. Inde illud Lucillius, quum nepotes ac lurcones iubet gallã bibere & rugas inducere ventri, ſentiens coarctãdos eſſe ventres Refert Sextus Pompeius Feſtus. Simile eſt Horatianum illud, quum ſcribit ventres nepotũ inurendos candenti lamina.

Sontica cauſa. 37

Næuius poeta, citante Feſto, Sonticam cauſam appellat admodum grauem, in hoc trochaico catalectico,

Sonticã eſſe cauſam oportet quamobrẽ perdas mulierẽ.

Tranſlatum à duodecim tabulis, quæ ſonticum morbum appellant non vulgarem, ſed tam moleſtum vt reus non cogatur apud iudices comparere.

Macula, Labes. 38

Frequens eſt apud M. Tullium, vt hominem infamem ac ſcelerojum, maculam, labem, ſordes, lutum appellet. pro eo Plautus, citante Feſto, ſuaſum dixit:

Quia tibi ſuaſo infeciſti propudioſa pallulam.

Suaſum Feſtus putat eſſe maculam quæ fit in veſte alba è ſtillicidio fumoſo. Plautinus trocaichus quadrabit in eos qui famam honeſtam vel à maioribus traditam, vel benefactis partam, aliquo ſcere contaminant.

Capere crines. 39

Plautus in Muſtellaria Capere crines dixit, pro arripere occaſionem oblatam, & arreptam retinere. Sumptum vel ex illo deo quem Græci vocant καιρὸν (nam eum fingunt fronte capillata, occipitio caluo) vel ex hominum conſuetudine, qui crinibus remorantur quem nolint abire. Si tibi acceptum eſt fore tibi vnicum, ſempiternũ, atque illũ amatorem tibi proprium futurum in vita: ſoli gerendũ cenſeo morem, & capiendos crines, vt fama eſt, hominis: ex in ſole pecuniã inuenire.

Nihil eſt miſerius quàm animus conſcius. 40

Sæpe etiam eſt olitor valde opportuna loquutus, vt habet prouerbium. Apud Plautum in Muſtellaria, Tranio ſeruus nequiſſimus ſententiam profert quouis dignam theologo, Nihil eſt miſerius quam animus hominis conſcius. Conuenit cum Hebræorũ dicto, Secura mẽs quaſi iuge conuiuiũ. Item cũ illo, Cõſciẽtia, mille teſtes Et Horatius fœlix eſſe indicat,

Nil conſcire ſibi, nulla palleſcere culpa.

Celei ſupellex. 41

Vilem & ruſticanam ſupellectilem, Celei fuiſſe dictam indicat Maro Georg. libro 1.

Virgea præterea Celei viliſque ſupellex.

Item Ouidius libro Faſtorum 4,

Sors ſua cuique loco eſt. qui nunc Cerealis Eleuſis
Dicitur, hic Celei rura fuere ſenis.
Ille domum glandes excuſſaque mora rubetis
Portat, & arſuris arida ligna focis.
Filia parua duas redigebat monte capellas,
Et tener in cunis filius æger erat.

Celeus rex erat Eleuſine, pater Triptolemi, cui Ceres, quòd eſſet ab illo excepta hoſpitio, commõſtrauit omnem agriculturæ rationem. Verba Plauti ſunt hæc, Quaſi ſupellex Celionis, palus palo proximus eſt. Mirum eſt autem à Plauto primam ſyllabam in Celione produci, quum ab aliis corripiatur. Nam Celionem pro Celio dictum, nihil eſt noui, ſic & ſcorpium dicimus & ſcorpionem. *Scorpius & ſcorpio.*

Ampullacea. 42

Plautus in Menæchmis videtur ampullaceam vocare mulierẽ magnifice cultam. Carmen ſic fertur, Quando te auratam & veſtitã bene habet. ampula ſpem. Recte perhibẽt, melius ſanam eſt mulier mentem ſumere. Ampula ſpem, certum eſt deprauatas eſſe voces. Quidam reponũt ampulloſam: verùm hanc dictionem trochaici carminis ratio nõ patitur: Ampullaceam & metro congruit & ſenſui. Plinius lib. 15. inter genera pyrorum commemorat ampullacea. qui tamen locus haud ſcio an mendo vacet. verba Plinii ſic habent, Ab odore myrrhapia, laurea, nardina à tempore, hordearia, à collo ampullacea, & Coriolana. *Plauti locus.*

Cyatho non emam. 43

Non abſque ſpecie prouerbii miles apud Plautũ in Pœnulo dixit, Proh nebulæ, cuius ego cyatho ſeptẽ noctes non emã. Loquitur de muliere faſtidioſa, ſed nõ perinde formoſa. & cyathum dixit pro minimo pretio miles cui res erat cũ cyathis. Cyathus minimum erat poculum, crater amplius.

Rex ſum. 44

Quemadmodum olim inſignem fœlicitatem ſignificãtes dicebat, Deus ſum, aut, In cœlo ſum: ita Plautus in Pœnulo dicit, Rex ſum ſi ego illum hodie ad me hominem allexero. Verba ſunt Lyci lenonis ſperantis ſe diuitem fore ſi quendam bene nummatum ad ſe pertraxiſſet.

Cribro crebrius. 45

Scite dictum eſt Plauto, nec ſine prouerbii ſchemate, Cribro crebrius, pro eo quod erat, plurimis locis, ac paſſim. Villam integundam intelligo totam mihi: nam nunc pellucet ea quàm cribrum crebrius. Vulgus de futili ac loquaci dicit, Tam ſolidus eſt quàm cribrum.

Et operam & retiam perdere. 46

Plautus in Rudentibus, Iam nũc & operam ludos facit & retiam. Id quidem citra tropũ dictum eſt à ſene qui Grippũ ſeruum piſcatũ miſerat, quum eſſet noctu orta tẽpeſtas grauiſſima. Venuſtius erit ſi tropo adhibito dicatur in captatorem cui non ſucceſſit aucupium. Porrò retiam Plautus antique dixit pro rete. Affine eſt illi quod alibi retulimus, Oleũ & operam perdidi: &, Opera & impenſa periit.

Virtute duce, comite fortuna. 47

M. Tull. Epiſt fam. lib. 10. ad Plancum, Omnia ſumma cõſequutus es, virtute duce, comite fortuna. Hoc adeo grauiter cõmodéq; dictũ eſt, vt à quibuſdã publicitus ſymboli vice ſit vſurpatũ. Virtus eligit quod eſt optimũ: quod ſi nõ ſuccedit, tamẽ in reb' præclaris, vt in magnis, etiã voluiſſe pulchrũ eſt: ſin ſuccedit, prima laus debetur virtuti, tãquã egregii facinoris duci, proxima fortunæ, quæ virtuti ſubſeruierit

Crœſi pecuniæ teruncium addere. 48

M. Tull. lib. De finib. 4, Itaque in quibus propter earum exiguitatem obſeruatio conſequitur, ſæpe accidit vt nihil intereſſe noſtra fateamur ſint illa nécne ſint: vt in ſole, quod à te dicebatur, lucernam adhibere, nihil intereſt, aut teruncium addere Crœſi pecuniæ. Terũcii nummi, à tribus vnciis dicti, vilitas prouerbio locum fecit, Crœſus Lydorũ rex inter prodigioſe diuites celebratur.

Barbati. 49

Apparet apud Romanos prouerbiali loco barbatos dici conſueſſe homines priſcis ac ſimplicibus moribus, ruſticanæque veritatis: quòd illic ſero receptũ ſit barbã radere aut tonderi. Siquidem, autore Plinio, P. Ticinius Mena primus è Sicilia tonſorem induxit, anno ab vrbe condita quadringẽteſimo quinquageſimo quarto: quum hactenus fuiſſent intonſi. M. Tullius lib. De finib. 4, Hoc verò te ferre nõ potuiſſe, quod antiqui illi, quaſi barbati, vt nos de noſtris ſolemus dicere, crediderunt: eius qui honeſte viueret, ſi idem & bene valeret & bene audiret, copioſuſque eſſet, optabiliorem fore

vitam, meliorémque & magis expetendam, quàm illius qui æque vir bonus, multis modis eſſet, vt Ennii Alcmæon,

Circumuentus, morbo, exilio atque inopia.

Illi igitur antiqui non tam acute optabiliorem illam vitam putant præſtantiorem, beatiorem. Stoici autem, &c. Eò ſpectat illud Iuuenalis,

-facile eſt barbato imponere regi.

Veſtigium ponere. 50

Veſtigium ponere, pro attingere, dixit M. Tullius lib De finibus 5, Quanquam id quidem infinitum eſt in hac vrbe. quacunque enim ingredimur, in aliquã hiſtoriam veſtigium ponimus. Refertur quiddã perquam facetum cuiuſdã Stratonici (ni fallor) qui in oppido quodam ſummis pedibus ingrediebatur, circũſpectans interim. Rogãtibus quid ageret, Reſpondit ſe timere nequem calcaret præconẽ, innuens illic eſſe præconũ immodicã turbam. M. Tullius eiuſdem operis lib. 4, Quid enim? Sapiẽtia pedẽ vbi poneret nõ habeat, ſublatis officiis omnibus. Scio mihi alibi factã mentionẽ prouerbii, Pedem vbi ponat nõ habet. Verum hic locus tum nõ occurrebat, indignus qui prætermitteretur, eo quòd oſtẽdit elegantẽ vſum huius metaphoræ in rebus animi. Sẽtit enim nullum eſſe locum ſapiẽtiæ, ſi tollatur officiorum delectus.

Priſcis credendum. 51

M. Tullius in libello De vniuerſitate, Credendũ inquit, nimirũ eſt veteribus, & priſcis (vt aiunt) viris, qui ſe progeniem deorum eſſe dicebant. Incertũ vtrũ Cicero ſentiat eam ſententiam fuiſſe vulgo decantatam, an notet vocem priſci, qua declaramus homines extremæ antiquitatis, quorum origo quoniam poſteris erat incognita, referebatur ad deos.

Omnes intus. 52

Theocritus in Syracuſanis,

Κάλλιστ᾽· ἔνδοι πᾶσαι, ὁ τὰν νυὸν εἶπ᾽ ἀποκλάξας. id eſt,

Optime habet, cunctæ ſunt intus: fertur vt olim

Incluſa ſponſa ſponſus dixiſſe.

Scholiaſtes admonet eſſe prouerbiũ, è tali caſu natum, vt coniicio. Sponſus quidam pertæſus ſponſam excluſit ædibus: quumque illa pulſaret fores cupiens recipi, ſponſus reſpondit, ἔνδοι πᾶσαι, id eſt, omnes ſunt intus. Forte quum ſpõſa ex more duceretur ad ædes ſpõſi, ille occluſis foribus ita loquutus eſt. Accommodari poteſt ad vſum magis ſerium: veluti ſi ambienti in amicorum numerum recipi qui ſit indignus amicitia, reſpondeatur, πᾶσαι ἔνδοι. Aut, quod verò propius eſt, quum ſignificabimus omnia eſſe in tuto. Siquidem ἀποκλείω non ſolum ſonat excludo, verumetiam includo quod ſemotũ in tuto eſſe volumus, vnde ἀπόκλεισμα pro cuſtodia. Itaque fieri poteſt vt ſponſus ſponſa in thalamũ recluſa, cæteras ſubmouerit, dicẽs, Omnes intus: ſponſo vna ſufficit. cæteras vt ſuperuacaneas excluſit. κλαῖξ Siculis dicitur clauis, inde ἀποκλάζω pro ἀποκλείω.

Ἀποκλείω. Ἀπόκλεισμα.

Eſurienti ne occurras. 53

In eodem idyllio prouerbii faciem habet & illud in fine: Gorgo hortãs ad reditũ, quòd maritus eſſet iracũdus, adiicit,

-πεινᾶντι γε μηδὲ ποτένθῃς. id eſt,

-abſit vt vnquam occurreris eſurienti.

Fames enim exaſperat iracundiã. vnde apud Plautũ aliquis iracũdius loquẽtẽ rogat quàm pridẽ ediſſet. Apud eundẽ eſt,

Fames & mora bilem in naſum conciunt.

Opus ad opus. 54

Addam & illud ex eodem, ἔργον ἐπ᾽ ἔργῳ, quo nullum operæ finẽ ſignificamus. Verba ſunt mulieris de marito conquerentis, quòd emiſſet lanam ſordidã ac rudem, in qua plurimum eſſet operis ſibi. Ita Maro de vite colenda,

Cui nunquam exhauſti ſatis eſt.

Tredecim cubitorum. 55

Homines inſigniter procero corpore & hiſce temporibus populari ioco taxantur, vt ignaui & inutiles. quod vt alia pleraque manaſſe videtur ab antiquitate. Sic enim in eodem carmine Praxinoa de marito loquitur, ἀνὴρ τρεισκαιδεκάπηχυς, id eſt, vir tredecim cubitorum, hyperbolicũs ſignificãs enormiter procerum: quum eſſet tam inſulſus, vt è mercatu pro nitro ſalẽ attulerit. De caliga Maximini nobis alias dictũ eſt. Priſci prælõgos homines ridiculi gratia longuriones appellabant. Varro in Tripalo apud Nonium, Ego nihil narro: adeo hæc ita curat qui ante me eſt, neſcio qui longurio-

Longurio.

Volam pedis oſtendere. 56

Τὸ κοῖλον τοῦ ποδὸς δεῖξαι, id eſt, Cauũ ſiue volã pedis oſtendere, dicuntur qui in bello fugiunt: quod apud hiſtoricos frequẽtiſſime dicitur, vertere terga. Prouerbiũ refertur ab Heſychio. Dicitur & hodie vulgo in fugaces, calcaneũ oſtendere.

Vertere terga.

Factum tranſactum. 57

Apud iuriſprudentes ſolennia ſunt hæc, Factum tranſactum: quoties ſentiunt nihil prætermiſſum quod ad negotii tractationem pertinet. M. Tullius in Catilinam inuectiua tertia, Atque illud quod faciendum primum fuit, factum atque tranſactum eſt. Eſt alicubi & apud Terentium, alióſque complures melioris notæ ſcriptores.

Mæandri. 58

Quum res agitur non ſimpliciter, ſed vafris & obliquis conſiliis, Mæãdros dicimus: metaphora ſumpta à fluuio Mæandro, qui ſinuoſus ac flexuoſus labitur. vnde & nomen habere videtur, quaſi oberret quærens hominum conſortia. M. Tullius in Piſonem, Quos tu Mæandros, dum omnes ſolitudines perſequeris, quæ diuerticula flexionéſq; quæſiſti? Vtitur & Prudẽtius in hymno quod alibi nobis citatum eſt in prouerbio Labyrintho. Fluuius eſt Lydia flexuoſis recurſibus perfundẽs. De quo Plinius lib. 5. cap. 29, Mæander ortus è lacu in monte Aulocrene, pluribúſque affuſus oppidis, & repletus fluminibus crebris, ita ſinuoſus flexibus vt ſæpe credatur reuerti: Apamenã primùm peruagatur regionem: mox Eumeneticam, ac dein Bargylieticos campos: poſtremò Cariam placidus, omneíſque eos agros fertiliſſimo rigans limo, ad decimum à Mileto ſtadium lenis illabitur mari. Eſt & picturæ genus Mæander, in morem labyrinthorum flexuoſis ambagibus implexum, quod oris chlamydum addi ſolet. Vnde Maro Æneidos libro quinto,

Victori chlamydem auratam, quam plurima circum

Purpura Mæandro duplici Melibœa cucurrit.

Maſculum. 59

Maſculus apud veteres non ſemper ſignificat ſexum, ſed interdum quicquid vegetum, ſolidum ac robuſtũ eſt, maſculum dicitur. Exemplum Nonius Marcellus citat ex Varronis fabula cui titulus ὄνος λύρας, Vincor non eſſe maſculum ad rem. Grammatici putant ab Horatio marem vitellum dictum ſolidum ac firmum. de ouis oblongis ita loquitur in Sermonibus, -namque marem cohibent calloſa vitellũ. Vergilius quoque maſcula thura dicit alba & meliora. Lepidius erit ſi ad incorporea trãsferatur: veluti quum excelſum fortémque animum maſculum appellamus.

Intra labia riſit. 60

De riſu Sardonio nobis alias dictũ eſt. Similem deſcribit Theocritus in Thalyſia,

-καί μ᾽ ἀτρέμας εἶπε σεσαρώς

Ὄμματι μειδιόωντι, γέλως δέ οἱ εἴχετο χείλους. id eſt,

Et me eſt affatus, diducto leniter ore

Arridenti oculo, riſus verò labium intra

Hæſit.

Homerus riſum Sardonium dixit amarulentum. Hic deſcribit riſum modeſtum & amicum: qui ſi erumpat, cachinnus fit indecorus.

Cachinnus.

Pingui menſura. 61

Πίονι μέτρῳ, id eſt, Pingui menſura, dixit in eodem carmine, pro eo quod erat affatim & largiter,

-μάλα γάρ σφισι πίονι μέτρῳ

Ἁ δαίμων εὔκριθας ἐνεπλήρωσεν ἀλωάς. id eſt,

Illis fortunante deo bona copia frugum

Arearum campos menſura impleuit opima.

Simillimum eſt illi quod ante diximus, Plena manu, & Ambabus manibus.

Fato Metelli. 62

Aſconius Pedianus in oratione pro Milone, refert Næuii poetæ Senarium iactatum in familiam Metellorũ quòd Conſules deſignarentur arbitrio fortunæ (quæ campi domina dicitur) verius quàm ſuis meritis.

Fato Metelli Romæ fiunt Conſules.

Ad id tum Metellus Conſul iratus reſpondit, Senario hypercatalectico, quem ait & Saturnium appellari,

Dabunt malum Metelli Næuio poetæ.

Ad id recte alluſit M. Tullius, quũ ait, Te non fato, vt cæteros

ex noſtra familia. Dictū facete & cōtumelioſe in Metellos, torqueri poterit in eos qui præter meritum ſuum ad opes ac dignitates prouehuntur.

Non habet cui indormiat. 63

Theocritus in Hodœporis,

Οὐδὲ γὰρ Εὐμάρᾳ ἐστὶ τῷ δεσπότῃ ἦς τι ἐνεῦδεν. id eſt,
Eumaræ ſiquidem domino nec vellus erat cui
Indormiret.

Hoc colore Lacon paſtor deſignat extremam caprarii cuiuſdam inopiam, cui nec pellis eſſet hircina in qua ſomnum caperet. Solent enim veteres in animantium tergoribus & diſcumbere & dormire. Apud Homerum proci in bubulis tergoribus agitant cōuiuia. Et hodie dicimus, non habet lectū, aut non habet ſtramenta quibus indormiat.

Aſinus aſino, & ſus ſui pulcher. 64

Cic. de Nat. De.

Ὄνος ὄνῳ κάλλιστον, id eſt, Aſinus aſino pulcherrimus, ſimile ſimili placet. Alcimus apud Diogenem Laertiū inter multa quæ collegit ex Platonis philoſophi & Epicharmi Comici ſcriptis, quibus perſuadere conatur philoſophum à comicis multa fuiſſe ſuffuratum, & hos refert ſenarios,

Θαυμαστὸν οὐδὲν ἁμὲ ταῦθ' οὕτω λέγειν,
Καὶ ἁνδάνειν αὐτοῖσιν αὐτούς, καὶ δοκεῖν
Καλῶς πεφυκέναι. καὶ γὰρ ἁ κύων κυνὶ
Κάλλιστον εἶμεν φαίνεται, καὶ βοῦς βοΐ,
Ὄνος τ' ὄνῳ κάλλιστον, ὗς δ' ὑΐ. id eſt,
Res mira non eſt, iſta ſi ſic proloquor,
Ipſique nobis ſi placemus inuicem,
Pulchréque nati ſi videmur: nam & cani
Pulcherrimus canis videtur, bos boui:
Aſinus aſello pulcher eſt, & ſus ſui.

Conueniet vbi inter inhoneſtos ſimilitudo morum & inſtituti conciliat beneuolentiam: veluti quum miles placet militi, aleator aleatori, potator potatori, ſophiſta ſophiſtæ. Mirū eſt ab Epicharmo præteritam ſimiam, quum nullum animal ſibi placeat impenſius.

Pediculi Platonis. 65

Οἱ Πλάτωνος φθεῖρες, id eſt, Platonis pediculi, in prouerbium abierunt, vt (referente Laertio in vita huius philoſophi) teſtatur Myronianus in opere cui titulū fecit De ſimilibus: hinc coniectās hoc morbo periſſe Platonem, quòd vulgo pediculi Platonis appellarētur. Græci φθειριᾶν appellāt. Morb⁹ eſt fœdus & cruciabilis, quo periit & L. Sylla: tametſi de genere mortis variæ ſunt ſcriptorū opiniones. Myronianus nullū indicat vſum prouerbii: ſuſpicari tamē licet, dictū in ſordidos, quòd philoſophi minimum indulgeant nitoribus externis, dum circa mentis cultum toti ſunt occupati.

Vates ſecum auferat omen. 66

In eos qui nobis dira minitantur, aut acerba prænunciant, conueniet illud Theocriticum in Bucoliaſtis,

Αὐτὰρ ὁ μάντις ὁ Τήλεμος ἔχθρ' ἀγορεύων
Ἐχθρὰ φέροι ποτὶ οἶκον, ὅπως τεκέεσσι φυλάξῃ. id eſt,
Telemus at vates, mihi qui canit omnia dira,
Dira domum referat, quo natis illa reſeruet.

Iurarat Cyclops per vnicum oculum ſuum qui videret omnia, ſemperque viſurus eſſet. At Telemus vates illi prædixerat fore vt ab Vlyſſe excularetur. hoc omen Cyclops reiicit in vatem & illius liberos. Ita Vergilius,

quod dii prius omen in ipſum
Conuertant. Et rurſus,
Dii capiti ipſius generique reſeruent.
Itidem Homerus Iliados δ,
Σὺν σφῇσιν κεφαλῇσι, γυναιξί τε καὶ τεκέεσσι.
Simile illi Platonico, In tuum ipſius caput.

In vltimas terras. 67

Ἐπ' ἔσχατα γῆς, id eſt, Ad extrema terræ: quum locum vehementer remotū intelligi volumus. Theocritus in Syracuſiis,

Ταῦθ' ὁ πάραρος τῆνος ἐπ' ἔσχατα γῆς ἔλαβ' ἐνθὼν,
Ἰλεόν, οὐκ οἴκησιν. id eſt,
Huc veniens meus ille inſulſus ad vltima terræ
Antrum non ædes poſuit.

Vxor incuſat maritum quòd in loco nimium ſemoto domicilium ſibi pararit, & antrum verius quàm domicilium. Eſt frequens apud Ciceronē in vltimas terras, velut actione in Verrem 6, Quemadmodū acceperas hoc nationes cæteras, quemadmodum huius tui facti famam in regna aliorum atque in vltimas terras peruenturam putaſti? Idem pro P. Sylla, Iam verò illud quàm incredibile, quàm abſurdū, qui Romæ cædem facere, qui hanc vrbem inflammare vellet, eum familiariſſimum ſuum dimittere ab ſe, amandare in vltimas terras? Item Philippica 13, Saxam verò Decidium præterire qui poſſum, hominem deductum ex vltimis gētibus? Rurſus ad P. Lentulū, Epiſt. fam. lib. 1, Recordare enim quibus ex vltimis terris miſeris, nec hoc pertimueris. Idē lib. 15, ad M. Marcellum, Nos quidē longinqui, & à te ipſo miſſi in vltimas gentes. Apud D. Hieronymū frequens eſt, monſtrum in vltimas terras deportādum. Plautus in Moſtellaria: Sed etiam in terras ſolas, oráſque vltimas ſum circumuectus.

Talia gignit bellum. 68

Senarium hunc M. Tullius epiſt. ad Qu. fratrem lib. 2. ceu vulgo iactatum adducit,

Τοιαῦθ' ὁ πόλεμος πόλλ' ἐξεργάζεται. id eſt,
Similia bellum calamitoſum perficit.

ſentiens è diſſidiis eorum qui Rempub. adminiſtrant, multa gigni abſurda. Verba Ciceronis ſic habēt, Summum otiū forenſe, ſed ſeneſcentis magis ciuitatis, quàm acqueſcentis. Sententia autē mea in ſenatu eiuſmodi, magis vt alii nobis aſſentiātur quàm noſmetipſi ταῦθ' ὁ πόλεμος πόλλ' ἐξεργάζεται. Id tranſlatū ad priuatā diſcordiam pluſculū habebit gratiæ.

Vera fronte. 69

Quæ ex animo citráque fucū dicuntur geruntúrve, vera frōte fieri dicūtur. M. Tullius pro C. Rabirio, At ſi verū tum veriſſima fronte dixerunt, nunc mētiuntur: ſi tunc mentiti ſunt, doceant nos verum. Cōtrà, dicemus mendaci frōte fieri quod geritur per ſimulationē. Quemadmodum M. Tullius ad Qu. fratrem, ſi non fallit titulus, ait, Frons, oculi, vultus perſæpe mentiuntur, oratio verò ſæpiſſime. Frons & oculi maxime declarant animi affectum: nam verba fingere non eſt difficile, ſed vt ait Ouidius, perdifficile eſt crimen non prodere vultu. Et apud Maronem Dido,

Spem vultu ſimulat, premit altum corde dolorem.

Terentius in ſene ſeipſum excruciāte, Vah, etiam vultus ſin git carnifex. Et in Phormione Geta cōponit vultū Antiphonis in congreſſum patris, quem tamen retinere non potuit.

Porcus Troianus. 70

Gulæ veteres architecti & hoc commenti ſunt, vt bos aut camelus totus apponeretur, differtus intus variis animantium generibus. Hinc & porcus Troianus venit in populi fabulam, cui hoc nomen inditum eſt, quòd ita varias animantium ſpecies vtero tegeret, quemadmodū Durius equus texit armatos viros. Macrobius lib. Saturnal. 3, refert Cincium in oratione qua ſuaſit legem Fanniam de moderandis ſumptibus, obieciſſe ſuo ſeculo, quòd porcum Troianum mēſis inferrent. Mihi ſi detur optio, malim porcū Troianū quàm equum. Conueniet in opipara conuiuia, aut in hominem variis deliciis expletum.

Pilus in medio. 71

Minimum diſcriminis ſignificantes, dicimus pilum intereſſe: id vehementius eſt, quàm ſi dicas culmū latum. Theocritus in Thyonicho,

Λασῶ δ' ἐμμανὴς ποκα, θρὶξ ἀνὰ μέσσον. id eſt,
At me imprudentem capiet veſania tandem.
Vix pilus in medio eſt.

Verba ſunt amantis ac metuentis ne tandem amor exeat in inſaniam, à qua iam parum abſit, vt vix pilus ſit in medio. Conſimili tropo Plautus dixit in Moſtellaria, Pluma haud intereſt patronus an cliens probior ſiet, Homini cui nulla in pectore eſt audacia. Non intereſt pluma dixit, pro nihil omnino refert. Aſinius Pollio M. Ciceroni, Nullum enim veſtigium abs te diſceſſurus ſum.

Non intereſt pluma.

Muſopatagos. 72

Μουσοπάταγος dicitur qui percitus eſt & attonitus furore Muſarum. Ita Maro in Georgicis,

quarum perculſus amore Sacra fero.

Transfertur ad eos qui ſua poemata ſic amant quemadmodum parētes liberos. M. Tullius ad Qu. fratrē lib. 2, Non me Hercle quiſquam μουσοπάταγος libentius ſua recentia poemata legit, quam ego te audio. Horatius,

Verſus amat, hoc ſtudet vnum.

Vt Phrygius amauit Pieriam. 73

Plutarchus in lib. περὶ γυναικῶν ἀρετῆς oſtendit ad ſuam vſque ætatem duraſſe cõſuetudinem vt vxores optarent ſic amari à viris ὡς Φρύγιος ἠράσθη Πιερίας, id eſt, quemadmodũ Phrygius amauit Pieriã. Id ortũ eſt ab huiuſmodi hiſtoria: Ionum qui in Miletũ commigrarant, nonnulli ſeditione molota aduerſus Nelei filios, ſeceſſerunt Myuntem, atque ibi ſedem conſtituerunt, multis iniuriis affecti à Mileſiis qui cum illis bellum agitabant ob defectionem, verum nec atrociter, nec excluſo omni cõmercio, ſed nonnullis diebus feſtis mulieres è Myunte Miletum itabant. Erat autẽ ex his qui ſeceſſerant vir quidam nomine Pythes, cuius vxor dicta eſt Hippygia, filia Pieria. quũ autem Mileti die feſto ſacrificaretur Dianæ, quam illi Neleidã cognominant, miſit eò vxorem & filiã id precatas, vt ſibi feſto liceret intereſſe. Ex Nelei verò filiis longe potentiſſimus erat Phrygius. is captus amore Pieriæ, cogitabat qua re poſſet puellæ quam maxime gratum facere. Cumque illa dixiſſet nihil accidere poſſe gratius, quàm ſi efficeret ſibi liberũ frequenter Miletũ commeare multis virginibus comitatã: ex his verbis Phrygius intelligẽs ab illa quæri pacẽ & amicitiã ciuibus ſuis, bellũ compoſuit. Hinc Pieriæ nomẽ & apud Mileſios & apud Myũtios mire gratioſum eſſe cœpit, adeo vt puellæ quæ viris nuberẽt, ominis cauſa precari ſoleãt, Vtinã ſic amer à viro, vt Pieriã amauit Phrygius.

Vita hominis peregrinatio. 74

Παρεπιδημία τίς ἐστιν ὁ βίος, id eſt, Peregrinatio quædã eſt vita. Socrates in Axiocho Platonis adfert hanc ſententiam vt vulgo apud omnes decantatã. Quanquã is dialogus habetur inter nothos. videtur eſſe potius hominis Chriſtiani qui Platonem voluerit imitari. Hæc enim ſententia frequenter occurrit in ſacris voluminibus, Vitã hanc eſſe exilium, eſſe incolatum & peregrinationem: quanquã & Socrates Platonicus narrat animas hominũ è cælo fuiſſe delapſas, quò ſibi per philoſophiæ ſtudium parant reditum.

Tota hulcus eſt. 75

In eodem dialogo, ad laudatam agriculturam, ita reſpondet Socrates, Ἀλλ' οὐχ ὅλη, ὥς φασιν, ἕλκος, ἀεὶ λύπης προφάσεις εὑρίσκουσα, id eſt, Verũ annon tota (quod aiũt) hulcus eſt, ſemper moleſtiarum occaſionem ex ſe gignens? Id quidem eſſe verum declarauit Vulteius Horatianus. Cæterum quicquid nobis vehementer moleſtũ eſt, hulcus, vomicam & carcinoma ſolemus appellare. Quemadmodum de Cæſare Auguſto literis proditũ eſt, quòd Iulias, filiam & neptem, & Agrippam prius adoptatum, poſtea abdicatum, non aliter appellare ſolet, quàm tres vomicas ſuas ac tria carcinomata: adeóque deteſtabatur mores illorum minimè frugales, vt ad omnem illorum mentionem ſoleat exclamare verſu Homerico,

> Αἴθ' ὄφελον ἄγαμός τ' ἔμεναι, ἄγονός τ' ἀπολέσθαι. id eſt,
> O vtinam celebs manſiſſem, orbuſque periſſem.

Atque hic quoque verſus inter prouerbiales merito referendus eſt, vſurpandus ab his qui infœliciter duxerunt vxores, aut liberos perpetiendos ſuſceperunt. Conueniet & in hominem moleſtis moribus. Theocritus in epitaphio Adonidis, acerbum dolorem ποτικάρδιον ἕλκος appellat.

> Ἄγριον ἄγριον ἕλκος ἔχει κατὰ μηρὸν Ἄδωνις,
> Μεῖζον δ' ἁ Κυθέρεια φέρει ποτικάρδιον ἕλκος. id eſt,
> Dirum dirum vulnus habet circa inguen Adonis,
> Sed maius Cytheræa gerit ſub pectore vulnus.

Ex cohorte prætoris. 76

Qui ad omnem nutum præſto ſunt, & cum authoritate delegãtur ad hoc, aut ad illud exequendum, ex cohorte prætoris appellari dicuntur. M. Tullius ad Qu. fratrem. epiſto. 1, Quos vero aut ex domeſticis cõuictorib⁹, aut ex neceſſariis apparitorib⁹ tecũ eſſe voluiſti qui quaſi ex cohorte prætoris appellari ſolent, horũ non modo facta, ſed etiam dicta nobis præſtanda ſunt &c. Miniſtri prætorũ nõ egent alia excuſatione, quam vt dicant ſe quod fecerunt, illorum iuſſu feciſſe: vt iam in prætorẽ ſit actio, non in miniſtros. Simile imperiũ in quoſdã cibo officiiſq. ſic deuinctos, vt nihil auſint recuſare.

Lucernam accendere poſſis. 77

Vehementem iram hac hyperbole exaggerauit Theocritus in Thyonicho,

> Κἤφθαι ἐν ὀργᾷ, μάλα τοι κἀπ' αὐτᾶς κε λύχνον ἅψαις. id eſt,
> Incaluitque ira, facile accendiſſe lucernam
> Ex ipſa vt poſſis.

Verba ſunt amantis ac de proteruia puellæ cõquerentis, quæ quum in conuiuio ſileret, quidam illi dixit, Nõ loqueris, lupum vidiſti? Illa ad nomen lupi vehementer incanduit: aderat enim adoleſcens nomine Lupus quẽ adamabat. Irati dicuntur ardere. Similis hyperbole, licet ſordidior, & hodie fertur apud noſtrates ita loquẽtes, Adeo exarſit ira, vt ouum ad illius frontem poſſes decoquere.

Semper aliquem virum magnum. 78

Ἀλλ' αἰεί τινα φῶτα μέγαν. Hoc hemiſtichium M. Tullius vt vulgo iactatum adducit in epiſtola ad Qu. fratrem, cuius initiũ, Statius ad me venit. Quod autem expectationem tui cõcurſumque eum qui erat futurus ſi vnà tecum decederet, neque antea viſus eſſet ſuſtulit, id mihi nõ incomode viſum eſt accidiſſe. Exhauſtus eſt enim ſermo hominũ & multæ emiſſæ iã eiuſmodi voces, ἀλλ' αἰεί τινα φῶτα μέγαν, quæ te abſente confecta eſſe lætor. Vnde ſumptum ſit hemiſtichium nondum liquet, niſi quòd fortaſſe pro αἰεί legendum eſt αἴτει, id eſt poſtula, aut αἰτεῖ, id eſt poſtulat & requirit. *Ciceronis locus.*

Ne ſi ad Iouis quidem aulam. 79

Qui metuũt malum, ad aſylum, ad aram, ad arcem, ad ſtatuas principis, ad diuorũ phana confugiunt: verùm à morte nullum eſt effugium. Id ita Sophocles expreſſit verſibus,

> Ὅταν γὰρ ἀγχοῦ τὸ θανεῖν ἔλθῃ τύχη,
> Οὐδ' ἂν πρὸς αὐλαῖς Ζηνὸς ἐκφύγοι μολών. id eſt,
> Vbi mortis vrget tempus, ad Iouis atria
> Si fugeris, effugere non poſſis tamen.

Prouerbii ſpecies eſt in illis verbis, Ne ad Iouis quidem atrium: quod pro tutiſſimo poſuit refugio. Huc confugerat aquila inſectante ſcarabeo.

Oracula loqui. 80

Χρησμοὺς λέγειν, id eſt, Oracula loqui, dicuntur qui certa & indubitata loquuntur. Theocritus in Syracuſiis,

> Χρησμὼς ἁ πρεσβῦτις ἀπῴχετο θεσπίξασα. id eſt,
> Hæc anus abſceſſit, diuorum oracla loquuta.

τὰ ἐκ τρίποδος aliàs dictum eſt, & Sibyllæ foliũ. M. Tullius ad Brutum epiſtola cuius initium, Scripta & obſignata iam, Hæc ex oraculo Apollinis Pythii edita tibi puta. Idem De Finibus quinto: Quia quum à Zenone inquam hoc magnifice tanquam ex oraculo editur, virtus ad beate viuendũ ſe ipſa contenta eſt.

Non ab Hymetto. 81

Craſſam philoſophiã ac ruſticanã, quam diſcimus ex congreſſu plebeiorũ, non ex cõmentariis Zenonis aut Platonis, M. Tullius ad Qu. fratrẽ li. 2, appellat philoſophiã ab area Syra. Nos enim, inquit, ita philologi ſumus, vt vel cũ fabris habitare poſſimus: habemus hanc philoſophiã non ab Hymetto, ſed ab area Syra. Hymettus Atticæ mõs eſt, vnde Hymettia mella. Cui opponit areã Syram, ſubindicans ruſticanã ſimplicitatem. Nam paulo antè nõnihil attigerat de dicteriis agricolis. Apparet id temporis M. Tulliũ in prædio quodã ædificaſſe. Quanquã haud ſcio an hic locus, quoniam varius habetur in exemplaribus, mendo vacet. Diſpiciat eruditus lector, an pro area Syra legẽdũ ſit, ex hara Syra. ſic enim loquitur in Piſonẽ, Ex hara productæ, nõ ſchola. Syri barbarie nobiles erãt id temporis, quemadmodũ Attici lepore dictorũ. *Ab area Syra.* *Locus Ciceronis.*

Cymbalum mundi. 82

Plinius maior in præfatione ad Imperatorẽ Veſpaſianum refert, Appionẽ grammaticũ a Tyberio Cæſare Cymbalum mundi cõſueſſe vocari ob nominis (vt opinor) celebritatem, Quum publicæ, inquit, famæ tympanũ potius videri poſſet. Is Appion aiebat eos ab ſe donari immortalitate ad quos aliqua componebat. Huc Tyberius alludens appellabat illum cymbalum mundi: quòd hominem honeſta fama donaret, quæ per vniuerſum mundum amabiliter reſonaret. Plinius autem ob arrogantiã mauult illum appellari tympanũ publicæ famæ, quod famam daret potius quam honeſtam famam. Nam reſonat & tympanũ, ſed inamœno ſtrepitu. Alluſiſſe videtur huc, quòd tympana ſunt è pelle aſinina.

In beato omnia beata. 83

A diuitibus omnia magnifice fiunt, à tenuibus frugaliter. Praxinoe in Charitibus Theocriti, laudans Ptolemæũ quòd Adonidis feſtum magnificis ſumptibus apparaſſet, non ſine prouerbii ſpecie dixit,

> ἐν ὀλβίῳ ὄλβια πάντα. id eſt,
> in diuite ditia cuncta.

Vſus erit ſi dicas ab homine docto omnia docte fieri, à pio pie, à rege regaliter.

Digitum qua proferat. 84

Schemate prouerbiali M. Tullius dixit pro A. Cæcinna, Digitū quà proferat non habet, hyperbolicωs indicās illi nihil prorſus eſſe quod dicat agatve. Locus ſic habet, Denique iſta nimia quæ dominatur in ciuitate potentia, in hoc ſolo genere quieſcit, quid agat, quomodo aggrediatur iudicem, quà denique digitum proferat non habet. Sumptum eſt à geſtu rhetorum qui varius traditur à Quintiliano. Simpliciſſimus eſt proferre digitum quod plebeiorum eſt & ruſticorum.

Triſtis litera. 85

M. Tullius pro Milone, Quod niſi vidiſſet poſſe abſolui eū qui fateretur, quū videret nos fateri, neque quæri vnquam iuſſiſſet, nec vos hāc tam ſalutarē in iudicando literā, quam illam triſtem dediſſetis. Triſtem literā appellat θ, ſalutarem τ, quòd hac abſolueretur reus, illa damnaretur. de quo nonnihil attigimus in prouerbio Theta præfigere. Aſconius Pedianus, ſi modo codices mendo vacāt, indicat θ fuiſſe notam damnationis, τ. abſolutionis, N.L. ampliationis hoc eſt non liquere. T. Liuius dixit triſtiorem notam. Triſtior nota.

Iouis germen. 86

Ἐκ διὸς ἔρνος, id eſt, Ex Ioue germen dicebatur inſigni virtute præditus. Verba ſunt paſtoris ad paſtorem muſices pulchre peritum, cui honoris gratia clauā dono dedit. Claua autem geſtamen eſt Herculis ex Ioue prognati. Obſeruatū eſt à priſcis, à poetis Iouis filios ſemper induci ciuiles & humanos, contrà Neptuni truces & aſperos. Muſica autem ciuilitatis magiſtra eſt. Carmen ſic habet,

— οὕνεκα τοί
Πᾶν ἐπ' ἀλαθείᾳ πεπλασμένον ἐκ διὸς ἔρνος. id eſt,
— es ſiquidem tu,
Re uera factum ac prognatum ipſo ex Ioue germen.

Interpres tamen mauult eo referre, quòd qui vera loquūtur, ex Ioue prognati dicuntur, adducens carmen Homericum,

— οὐ γὰρ ἐμὸν παλινάγρετον οὐδ' ἀπατηλὸν,
— ὅ, τι κεν κεφαλῇ κατανεύσω. id eſt,
Haud etenim fallax erit, aut reuocabile quicquam
Quod capite annuero.

Paſtor ob id laudatur quòd ingenue profiteatur ſe nō conferendū cū inſignibus muſicis, qualis inducitur & à Marone.

Me quoque dicunt
Vatem paſtores, ſed non ego credulus illis.

Muſarum aues. 87

Μουσῶν ὄρνιχες, id eſt, Muſarum aues, non abſque prouerbii ſpecie Theocritus in Thalyſia appellat poetas, quòd luſciniarum in morem aſſidue canāt ſua poemata. Scholiaſtes admonet omnes aues canoras, Muſarum aues appellari. Sentit autem ſibi diſplicere poetas qui cuculorum more audent Homero occinere.

Nullus dies omnino malus. 88

Aſtrologi deſignant quoſdam dies fortunatos aut infœlices, ſed his aut his rebus: nullo tamē die indulgendū eſt otio quòd nullus ſit adeo inauſpicatus quin alicui negotio ſit fœlix, ſiquis recte vtatur conceſſo tempore. Dies infauſtus gerendo bello, aut nauigationi, fœlix eſt adminiſtrandæ rei familiari. Nullus autem dies non proſper parandæ bonæ menti. Fatetur hoc Heſiodus ἄλλαι ἔργων καὶ ἡμέραι,

— καὶ οὔ πη τι παγκακὸν ἦμαρ. id eſt,
Omni ex parte dies malus haud obuenerit vnquam.

Guttam aſpergere. 89

Quum ex magno lucro paululum quiddā alicui deciditur, guttam aſpergi dicimus. M. Tullius in oratione pro A. Cluentio, Atque etiam ipſe conditor totius negotii, Guttam aſpergit huic Bulbo. Itaque minime amarus is viſus eſt, qui aliquid ex eius ſermone ſpeculæ deguſtarat. Eodē ſchemate dicimus micam auri, pro minima portiuncula. Sed in verbis M. Tullii præter tropum prouerbialem ſubeſt facetiſſima alluſio in propriis nominibus. Stelenus promiſerat magnam pecuniæ vim iudici Bulbo (nam id erat iudici nomen.) Stelenus autem qui totum hoc negotium condiebat (hinc enim dictus eſt conditor media producta, non à condendo conditor prima acuta) adiungit Bulbo alterum iudicem cui nomen Gutta: ea res bulbū reddidit alacriorem. Solent autem coqui bulbis, (id, eſt ceparum genus) addere cōdimenta quo fiant dulciores. Ad id alludens Cicero, Itaque, inquit, minime amarus is viſus eſt. Hinc & guttatim fieri dicitur quod fit paulatim. Plautus in Mercatore, Cor guttatim cōtabeſcit, quaſi in aquam indideris ſalem. Et guttatim donat, qui ſæpe, ſed minuta largitur.

Rectam inſtas viam. 90

Rem acu tetigiſti, huic ſimillimum eſt quod habet Plautus in Aſinaria, Eſt ne hoc vt dico Libane? LIB. Rectā inſtas viā, ea res eſt. Vt qui falluntur, dicuntur tota aberrare via: ita qui rem bene cōiectant, dicuntur rectā inſiſtere viam: quod ſchema mire tritū eſt & hodie vulgo illiterato. Simili ſchemate dictum eſt in Caſina, Nunc pol ego demum in rectam redis ſemitam. pro eo quod erat, rem ipſam deprehendi.

Aeacidinæ minæ. 91

In eadem ita loquitur mercator, Siquidem hercle Æacidinis minis animuſque expletus incedit. Iratus ſi me tetigerit, iratus vapulabit. Nō ſine prouerbii ſpecie dictū eſt, pro atrocibus ac ſuperbiſſimis minis. Plauti locus. Verſus patitur vt pro Æacidinis legatur Æacinis, nam id nonnulli diuinant: Sed probabilius eſt poetam ſentire de Achille Æaci nepote, quē Homerus vbique facit ſtomachabundum ac minabundum: velut in primo ſtatim Iliados libro, vbi ſic incandeſcit in Agamemnonem vt manū admoueat capulo, à conuiciis ad pugnas venturus, niſi Pallas eum capillis reuocaſſet. Quin & ipſum opus ab Achillis ira habet exordium, μῆνιν ἄειδε θεά. Quod quidam adferūt de Æaco manium iudice, non video quid ad hūc faciat locum. Quicquid etiam inuictum & inſuperabile volumus intelligi, Achilleum dicimus. Achilleum.

Oleo nitidius. 92

Olei nitor adeo venerat in prouerbium, vt Myſticæ quoque literæ iubeant facie oleo vncta diſſimulare triſtitiam ieiunii. Plautus in Truculento de amica pulchrè compta, Feruide vt tota floret, vt oleum nitide nitet. Oleum nitorem ac lucem addit rebus omnibus.

Herculis quæſtus. 93

Herculis quæſtum pro magnis impēdiis dixit Plautus in Moſtellaria, Dapſiles ſumptus facit, perdidit patrem, vnus iſtic ſeruus acerrimus Tranio. is vel Herculis cōterere quæſtum potis eſt. Alias dictum eſt, olim pleroſque decimā lucri partem Herculi vouere ſolitos, Huius fauore perſuaſerant ſibi rem fore auctiorē. Ex tam multis autem decimis oportuit immenſam pecuniarum vim conflari. Quæſtū appellat facete, quaſi Hercules ſuum fauorem vendiderit.

Poſterius dictum. 94

Doctum doces, Memorem mones, Scienti loqueris, aliaque eius formæ, antea retulimus. Eundem ſenſum feſtiuiſſime extulit Plautus in Aſinaria: quum enim Demænetus queritās de moribus vxoris dixiſſet, Fateor eam eſſe importunam atque incommodam: reſpondit Libanus ſeruus, Poſterius iſtuc dixti quam credo tibi. hoc eſt ſciebam priuſquam diceres. Nec video quamobrem Nonius hic poſterius interpretetur minus. Ne id quidem caret prouerbiali ſchemate quod mox ſequitur, Tu primus ſentis, nos tamen prænoſcimus. Dedecus ille domus ſciet vltimus, ait Satyricus. & Terētius, Is ſolus neſcit omnia. ſed aliena mala licet priores intelligamus, non dolent nobis. ſenſus igitur mali primum ad illos peruenit ad quos res attinet, notitia ad alios.

Tanquam de ſpecula. 95

Qui futura longe proſpiciūt priuſquam eueniant, tanquā de ſpecula præuidiſſe dicuntur. M. Tullius ad Ser. Sulpitium libro quarto, Multo enim antè tanquam ex aliqua ſpecula proſpexi tempeſtatē futuram, &c. Habent enim non oppida tātum & arces, ſed & naues ſpeculas ſuas, vnde periti naucleri proſpiciunt imminere ventos aut turbines.

Verbis conceptis peierare. 96

Olim iuraturo ſolennibus verbis præibatur, quo iuſiurandum eſſet firmius. Plautus in Aſinaria, Vbi cōceptis verbis ſciens libēter peierauerit. Idē in Bacchidibus, Ego iuſiurādum verbis cōceptis dedi, daturū me hodie mulieri. Interdum iurans tenebat aram, quo maior eſſet iuſiurādi religio. Itaque ſanctiſſimum iuiurandū ſignificātes, dicebant, Nec ſi aram tenens iuraueris, credam tibi. M. Tullius in oratione pro L. Flacco, Ergo is qui ſi aram tenens iuraret, nemo cre-

deret, per epiſtolam quod volet iniuratus probabit.

Agones. 97

Admonuimus, Antigonum regem Demetrii nepotē, militari ioco dictum Doſonem, quòd omnibus polliceretur, dicens δώσω, nec præſtaret ſemper pollicita. Ita qui apud Romanos percutiebant victimam, Agones dicti ſunt, quòd ex more, priuſquam ferirent, populum rogabant Agóne? id eſt, agónet? Ouidius in Faſtis,

Semper agátne rogat, nec niſi iuſſus agit.

Agonū meminit Lactantius Statii enarrator. Quadrabit in cōtatores, qui ſemper deliberāt, neq; quicquā aggrediūtur.

Fungus putidus. 98

Senem iam delirū & inutilē Plautus in Bacchidibus fungum putidū appellat. Fungi, licet natura inſipidi, olim in deliciis erant & adhuc ſunt apud Italos, ſed teneri ac recentes: vetulis nihil inſipidius. Verba Plauti ſic habent, Terræ odiū ambulat. Iā nihil ſapit, nihil ſentit. tanti eſt quāti fungus putidus. Quin & hoc ipſum terræ odiū, prouerbii figurā habet, velut illud, Telluris inutile pōdus. Idem in Bacchidibus, inter ſtoliditatis conuitia ponit & fungos. Stulti, ſtolidi, fatui, fungi, bardi, blenni, buccones. In Moſtellaria pro ſtolido fruticem appellat, Nec veriſimile loquere, nec verum frutex.

Terræ odium.

Frutex pro ſtolido.

In cæteris arboribus eſt nonnulla imago dignitatis ac prudētiæ: frutex temerè naſcitur, expers cultus: & aut nullum habet fructum, aut ſylueſtrem & inutilem.

Viuum noueris. 99

Antea retulimus, Viuorū meminiſſe oportet. Id meretricula in Truculento Plautina detorquet in aliū ſenſum, amatorem pro mortuo ducens qui deſierat eſſe dando. Dum viuit, inquit, hominem noueris: vbi mortuus eſt, quieſcat. Te dum viuebas noueram. Pecunia, iuxta Heſiodum, anima eſt mortalibus: ea amiſſa, exanimis eſt homo.

Lippo oculo ſimilis. 100

Video quoſdā his moribus, vt eos æquo animo ferre non queas: rurſus ita induſtrios & ad obſequium expoſitos, vt quoties ſeſe offert occaſio, non poſſis cauere quin aliquid illis committas. Lippus oculus manuum contactu læditur, & tamen naturale eſt nobis illic habere manū vbi dolet. Plautus in Perſa, Ego nec libēter ſeruio, neque ſatis ſum hero ex ſententia. Sed, quaſi lippo oculo, me herus meus manū Abſtinere haud quit tamen, quin mihi imperet, & quin me ſuis Negotiis præfulciat. Item in Bacchidibus, Lippi illic oculi ſeruus eſt ſimillimus. Si non eſt, nolis eſſe, neque deſideres: Si eſt, abſtinere, quin attingas, non queas.

Chiliadis quintæ centuria prima.

Tu in legione, ego in culina. 1

IN Truculento Plautina militi atrociter minitanti coquus reſpōdet, Sis tu in legione bellator, ſiris, at ego in culina Ares. Auxit coquus bellatoris verbum. Mars enim deus belli eſt. Quod autē dixit Ares pro Mauors, non eſt Plauto nouum Græcas voces admiſcere Latinis. Quāquam in nonnullis exemplaribus habebatur aues, in nonnullis aries: ſed mendoſé.

Ares.
Plauti locus.

Citius quàm formicæ papauer. 2

Non caret adagii ſpecie quod eſt apud Plautum in Trinummo, Confit citius quàm ſi tu obiicias formicis papauerem. Verba ſunt Staſimi ſerui narrantis quadraginta minas intra quindecim dies fuiſſe conſumptas, vtpote in comeſſationes, cōpotationes, balnea, in piſcatores, piſtores, lanios, coquos, olitores, myropolas, & aucupes diſſipatas: non aliter quàm ſi papauer obiicias agmini formicarū. mox enim diſtrahitur aceruus, dum vnaquæque ſuum arripit granulum.

Itidem vt Acheronti. 3

Apud eundem in eadē fabula amanti repoſcēti quæ dederat, reſpōdet ſcortū, Nā itidem vt Acherōti hic ratio accepti ſcribitur, Intrò receptum, quando acceptum eſt, non poteſt ferri foras. Sentit nihilo magis ad amantem redire quod in meretricis domum eſt datum, quàm redeunt ab inferis mortui, vnde, iuxta Catullum, negant redire quenquam.

Mus non vni fidit antro. 4

Nihil hodie eſt decantatius apud vulgus, quàm eum murem eſſe miſerum cui non eſt niſi vnus cauus. Idem Plautus expreſſit in Truculento,

Sed tamen cogitato mus puſillus quàm ſit ſapiens beſtia,
Ætatem qui vni cubili nunquam committit ſuam.
Quia ſi obſidebitur vnum, aliunde præſidium gerit.

Locus erit adagio ſiquem admonebimus vt ſibi plures amicos paret, aut vnà cum opibus ſtudeat philoſophiæ: vt ſi fortuna quod ſuum eſt eripiat, in literis ſit præſidium.

Poſt rem deuoratam ratio. 5

Quemadmodū de ſera ope dicitur, Poſt bellū auxilia, ita de ſera parſimonia dicitur, Poſt abſumptam rē ſupputatio. Staſimus in Trinūmo Plautina, Serò atque ſtultè prius quod cautum oportuit, poſtquam comedit rem, pòſt rationem putat. Loquitur ſeruus berili filio ſupputanti rationem accepti, quū tota ſumma iam eſſet nequiter abſumpta. Nimirum hoc eſt numerare præteritas vndas, quum venientes oporteat cenſere.

Cœna popularis. 6

Quemadmodū Phormio Terentianus cœnā dubiam appellat, variis epulis inſtructā, vbi tu dubites quid ſumas potiſſimum: ita Philto Plautinus cœnam popularem appellat, magnificā, egregiéque lautam, atque adeò gratuitā quoque, quales ſolent exhiberi populo. Verba Plautina ſic habent, Quid tūc ſi in ædem Ad cœnam veneris, atque ibi opulētus tibi par fortè vt venerit, Appoſita ſit cœna, popularē quam vocant: ſi illi congeſtæ ſint epulæ à clientibus, &c.

Apud mēſam verecūdari neminē decet. 7

Sequitur ibidem aliud prouerbiū, quod ex tanta antiquitate per manus traditū, hodiéque verſatur in ore omnium,

Verecundari neminem apud menſam decet:
Nam ibi de diuinis atque humanis cernitur.

Niſi quod vulgus addit, nec in lecto. Sententia eſt non philoſophi, ſed Staſimi ſerui comici: quum nuſquam magis habenda ſit verecūdiæ ratio, quàm in lecto & in conuiuio. Sūt tamen qui ruſtico pudore moleſti ſint conuiuæ, ſemper expectātes vt ipſis præminiſtretur, & quod datum eſt reponētes. Iam hoc ipſum, De diuinis atque humanis cernitur: prouerbiale eſt, quo tropo ſignificabant de ſumma rerum agi. dictum ſeruo dignum qui fœlicitatis puppim ac proram in veneris expletione collocarat.

De diuinis atque humanis cernitur.

Salillum animæ. 8

In eadem ſcena Philto hominem vocat ſalillum animæ, ſentiens hominis breuiſſimam eſſe vitam, videlicet quantulū ſalis cuique in cōuiuio apponitur. Locus Plautinus ſic habet, Dei diuites ſunt, deos decet opulentia, Et factiones: nos homúculi ſumus, Salillū animæ. quā quū extēplo amiſimus, æquè mēdicus Atque ille opulētiſſimus cenſetur, ad Acherōtem mortuus. Quanquā extremo ſenario deſunt duæ ſyllabæ, Pelops cenſetur, aut cenſetur Crœſus, aut aliquid ſimile.

Locus Plauti.

Nummus plumbeus. 9

Quemadmodū aſſis, obolus ac teruncius, ita & nummus plumbeus abiit olim in vilitatis prouerbiū. Plautus in Trinummo, Cui ſi capitis res ſiet, nummū nunquā credam plūbeum. Idem in Caſina, Cui homini hodie peculi nūmus non eſt plūbeus. Æreos nummos & hodie nouit Flandria, plumbeos Anglia. At M. Tullius lib. ad Atticum 5, Vatinium ſemiſſem hominem vocat viliſſimum & contemptiſſimum, Simul verò ſemiſſis homo contra me arma tulit. Et treſſis agaſo pro contemptiſſimo dictus eſt alibi. Plautus in Moſtellaria, Tace ſis faber qui cudere ſoles plumbeos nummos.

Semiſſis homo.
Treſſis agaſo.

Baſilica facinora. 10

Antè admonuimus, quicquid magnificum eſſet, appellari ſolere βασιλικὰ, vt valere βασιλικῶς & magnificas ædes, baſi-

Βασιλικά.

licas appellabāt. Plautus in Trinummo de ſeruo nullius rei, ſed philoſophica quædam loquente, Dii, inquit, immortales, baſilica hic quidem facinora inceptat loqui. Notū eſt illud Pori reſpōſum, qui rogāti Alexādro à quo fuerat bello ſuperatus, Quomodo te tractoi βασιλικῶς, inquit. Rogāti, nūquid aliud reſpondit, ἐν τῷ βασιλικῶς omnia comprehendi. Nihil enim humile decet reges. Duriuſculū eſt quod Plautus dixit in Epidico, Dii immortales, vt ego perii baſilicè.

Nec caput, nec pedes. 11

Negotium ita perturbatum vt neſcias quo pacto vel expedias vel amittas, veteres dicebant nec caput habere nec pedes. Sic enim M. Tullius iocatur reſpondens ſuo Curioni, Sulpitii tibi operam intelligo ex tuis literis non multū opus fuiſſe, propter res tuas ita contractas, vt, quemadmodum ſcribis, nec caput, nec pedes. Equidem vellem pedes haberent, vt aliquando redires. Antea nobis dictum eſt ex Platone ἀκέφαλος μῦθος, Sine capite fabula.

Somnum non vidit. 12

Quum ſomnus non videatur, ſed ille potius occludat oculos, dubium non eſt quin prouerbiali ſchemate dictu ſit, Somnum oculis non vidit. Nam his verbis ſignificant ſummam vigilantiā. M. Tullius Curio libro 8, epiſtola, Caninio cōſule ſcito neminē prandiſſe, Nihil tamen eo conſule mali factum eſt. fuit enim mirifica vigilātia, qui toto ſuo conſulatu ſomnum non viderit. Dicti argutia in hoc eſt, quod is vnum modò diem conſul fuit. Prouerbii ratio eſt in tropo.

Manum ad os apponere. 13

Hoc geſtu ſignificamus nos ſcire quippiam quod tamen nolimus effari. Cælius Ciceroni libro 8, At Domitius quum manus ad os appoſuit, te ad IX Calēd. Iulii, ſubroſtrarii (quod illorum capiti ſit) diſſipatant periſſe.

Emendus cui imperes. 14

Cuique in ſuos ſeruos imperioſum eſſe licet, in alienos aut in liberos non item. Ita Plautinus Staſimus in Trinūmo, hero imperioſius reuocanti, quem herum eſſe neſciebat, aut ſcire diſſimulabat, Emere, inquit, melius eſt cui imperes. Itē in Perſa, Emere oportet quem tibi obedire velis. Huc pertinet illud Theocriticū quod alibi [illegible] Non ſum ſollicita ne mihi [illegible] Mulier indigne fert obiurgari ab illo cui non erat ancilla nec vxor. Addit & illud [illegible], id eſt, [illegible] imperes. hoc eſt, non tuis, ſed liberis.

Omnium quos ſol videt. 15

Sunt & illæ figuræ prouerbiales, Omnium quos terra ſuſtinet, aut quos ſol vidit, peſſimus optimuſve. Plautus in Sticho, Facile inuenies & peiorem & peius moratam pater quam illa fuit: meliorem neque tu reperies, neque videt ſol. Idem in Bacchidibus,

Quia ædepol certò ſcio,
Vulcanus, luna, ſol, dies, dii quattuor
Sceleſtiorem nullum illuxere alterum. Vergilius
Sol qui terrarum flammis opera omnia luſtras.

Vnde & oculus mundi dictus eſt. Simile eſt illud, Quodcūque in ſolum venit. M. Tullius epiſtol. famil. libro 9, epiſtola vltima, Conuiuio delector: ibi loquor, quicquid in ſolum, vt dicitur, & gemitum & riſus. Sentit ſe in conuiuio de quibuſlibet rebus loqui, ſeu lætis ſeu triſtibus. Citatū eſt nobis hoc adagium in ſuperioribus, ex libro primo De natura deorum. ſed hic locus tum non occurrebat, qui tamen ad prouerbii fidem pertinere viſus eſt. Plautus in Pœnulo,

Quicquid in ſolum venit.

Quantum hominum terra ſuſtinet ſacerrimo.

Sale & aceto. 16

Parcum tenuéque prandium ſignificans Grippus piſcator in Rudentibus, ait, Sed hic rex cum aceto pranſurus eſt, ſine bono pulmento. Miſeris obſoniorū loco ſal eſt cū aceto. M. Tullius ad Papiriū Pætum lib. 9, Tyrotarichi meminit ceu plebeii condimenti. Id erat ius è caſeo confectum, quod & hodie Itali vocant meneſtrā. Meminit & pōpili piſcis viliſſimi, qualis erat & gobio. Quem, inquit, tu mihi pompilum, quem denarium narras, quam tyrotarichi patinam? De pompilo piſce crebra eſt apud Plinium mentio. Denarium ſuſpicor eſſe vocem deprauatam. certe mihi nondum liquet quid ſibi velit. Acetum tamen nonnunquā vſurpatur in ſignificationem acuminis, vt Plautus, Acetum habet in pectore. & Perſius, Mordaci lotus aceto. Varro in Seſquiulyxe, e tanto

Tyrotarichum.

Pompilus.

Nonio, Alteram viam deformaſſe Carneadem virtutis, è cupis acris aceti. hoc eſt, magna ſubtilitate.

Caſſa glande. 17

Inter vilitatis adagia retulimus & illud, Caſſa nuce non emā. Simillimo tropo Plautus in Rudētib. dixit caſſam glādem. Promittens indiciū, quærit preciū: alter licitatur nummos trecētos. Grippus reſpōdet, tricas. LAB. Quadringentos. GR. Tramas putidas. LAB. Quingentos. GR. Caſſam glandem. LAB. Sexcētos. GR. Curculiunculos minutos fabulare. Caſſam glandem dixit pro vitioſa glande, & inani putamine.

Verucea ſtatua. 18

Plautinus Egio in Captiui duo, ſeruum ſtupidum appellat ſtatuā veruceam, quaſi dicas brutum ac mutum hominem. Vos, inquit, ite intrò: interim ego ex hac ſtatua verucea volo erogitare, meo minore quid ſit factum filio. Quidā pro verucea legunt verberea: quaſi verberonē plagis aſſuetum pro ſtatua marmorea dixerit verbereā. Certè dictionē veruceam non patitur carminis trochaici ratio. ſupereſſet enim vna ſyllaba: niſi in ea facias ſynæreſim.

Plauti locus.

Hoc age. 19

Quū aliquē iubemus eſſe attentū, dicimus, Hic eſto, aut, Hoc age. Audiuit Caligula imperator ab iis qui venerāt illū interfecturi, hoc age. Et Plautus in eadē fabula, Hoc agam.

Quàm in tragœdia comici. 20

Vbi quis in aliena verſatur arena, inducti dicentur in tragœdiam Comici. Diuerſi generis ſunt tragœdia & comœdia: nec fas eſt tragicas perſonas in comœdiam inducere, nec cōtrà. Plautus in Pœnulo, Quin ædepol indoctior ſum quàm in tragœdia comici. Ego legendum arbitror, inductior ſum. Alluſit enim Colabiſcus ad id quod dixerat Milphio, Fac modo vt conducta tibi ſint dicta ad hanc fallaciam. Reſpondit iocans, Inductior ſum. id eſt, inſtructior ſum.

Plauti locus.

Inductior pro inſtructior.

Non magis quàm canem. 21

Odium & contemptum vulgò declarant canis vocabulo. Horatius, Odit cane peius & angue. Plautus in Amphitryone, Valuiſtin' vſque? Expectatus aduenior. SOS. Haud vidi magis. Expectatū eum ſalutat haud quiſquam magis quam canē. Sic enim legēdum opinor, vt cōſtet ratio carminis trochaici, tetrametri, catalectici.

Plauti locus.

Grallatorius aut teſtudineus gradus. 22

Plautus in Amphitryone, BL. Nō potuimus noſtros grādius grādire gradus. AMPH. Siue grallatorius, ſiue teſtudineus fuerit, certū eſt mihi hunc ſceleſtū perdere. Itē in Pœnulo, Vinceretis ceruū curſu, grallatorē gradu. Grallæ dicūtur fuſtes quibus innixi quidā ingrediūtur, quos grallatores appellauit antiquitas Græcis καλοβάται dicūtur: quemadmodum σχοινοβάται vocantur funambuli. Ii fuſtes quo ſunt longiores à gradu cui pes innititur, hoc gradus ſunt maiores. Tantū elicere licuit, è corruptiſſimo loco apud Noniū, præſertim in æditione Aldina. Idē Plautus in Menæchmis, Atq; eccū incedit. moue formicinum gradum. Formicæ vidētur currere quū minimū promoueāt. Rurſus in Pœnulo, Viciſtis cochleā tarditudine. In eadē tardos appellat ſpiſſigradiſſimos & tardiores quam ſint corbitæ in trāquillo mari. Rurſus talium gradū dicit eſſe ſuccretū cribro pollinario, quòd ſimila per anguſta foramina paulatim defluat.

Nonii locus.

Formicinus gradus.

Dædaleum remigium. 23

Ad celeritatem ſignificandam Plautus in Amphitryone dixit, Remigiis Dædaleis, pro volatu. Nō ocyus quiui, ſi Dædaleis me tuliſſem remigiis.

Argentum accepi, imperium vendidi. 24

Nihil hac ſentētia decātatius, Qui accipit beneficiū, perdit libertatem. Demænetus eleganter expreſſit in Aſinaria,

Argentum accepi, dote imperium vendidi.

Nam pauper vxorem duxerat pulchre dotatam, ſed in quam nihil haberet imperii. Talis inducitur & Nauſiſtrata in Phormione Terentiana.

Deſpuere malum. 25

Manet & hodie in vulgi moribus, vt ſiquid audiant execrandū quod ſibi nolint euenire, deſpuant velut abominantes. Id autem hæſit ex veterū ſuperſtitione qui ſibi perſuaſerāt deſputationē eſſe remediū aduerſus imminentia mala, præcipue aduerſus morbū comitialē: cui nō hinc tātū eſt nomē inditū quòd in hominū frequētia ſæpius oboriatur, verū etiā quòd prohibeat comitia fieri: & in admouēdis remediis

Comitialis morbus unde dictus.

ter expuere habebatur ſalutare: veluti etiam aduerſus incantationes, vt refert Plinius. Simili ſuperſtitione contra improbæ ſpei faſcinum, ter in ſinū expuebant. Plautus, Et illic iſti qui ſputatur morbus venit. Cui reſpōdetur, Ain' verbero mihi eum morbum eſſe qui mo opus ſit inſputarier? Hic rurſus alter, Ne verere, multos illic morbus homines macerat, quibus inſputari ſaluti fuit, atque illis profuit. Idem in Amphitryone, Teque obſecro hercle vt quæ loquutus deſpuas.

Χρήσει καὶ κτήσει. 26

Qui ſe totum alicuius haberi volebat, dicebat, χρήσει & κτήσει tuus ſum. hoc eſt, & vſufructu & proprietate. Siquidem in poſſeſſionibus ſæpenumero fit vt penes alium ſit dominiū, penes alium vſusfructus. M. Tullio Curius libro octauo, Si vales, bene eſt. ſum enim χρήσει μὲν tuus, κτήσει δὲ Attici noſtri. Ergo fructus eſt tuus, mancipium illius. Sentit Curius ſe ſic eſſe addictum Attico, vt tamen bene velit Ciceroni. Id M. Tullius, velut exponens, ita reſpondet, Et niſi haberem ſtudiorum meorum ſocium Atticum noſtrum, cuius quando te proprium eſſe ſcribis mancipio & nexu, meum autem vſu & fructu, contentus iſto ſum. id enim cuiuſque eſt proprium quo quiſque fruitur atque vtitur. M. Tullius ludēs cū iureconſulto, oſtendit proprietatem bifariam cōſtare, mancipio & nexu. Nec hoc ius deſiderat, modo liceat vti frui. propterea quòd quandiu manet ius vtendi fruendi, perinde eſt acſi res ſit propria.

Ferire frontem. 27

Qui ſupra modū & impotenter indignātur, frontē ferire dicūtur. M. Tullius ad Atticū epiſt. 1, Puto te in hoc aut riſiſſe, aut ingemuiſſe vt frontē ferias: ſunt qui etiā Cæſoniū putant &c. Quæ prius dixerat, iudicabat eſſe digna vel riſu vel gemitu: cæterū de Cæſonio tā eſſe indignū, vt Atticus frontem ferire debeat. Qui hoc negant eſſe prouerbiū, eadem opera negent eſſe prouerbiū Perfricare frontem, & Premere pollicem, & alia complura quæ à geſtu corporū ducta ſunt.

Virtutem omnem explica. 28

Eodem libro vſurpat Homericum carmen vt vulgo celebrè, παντοίης ἀρετῆς μιμνήσκεο: curáque & effice vt ab omnibus & laudemur & amemur. Carmen ita reddi poteſt,

Omniiugæ tibi virtutis ſuccurrat imago.

id eſt, In hoc negotio expedi omnes vires, omnéſque ingenii neruos.

Clemens laniſta. 29

Antea commemorauimus Græcum prouerbium, ἤπιος σφακτής, id eſt, Beneuolus mactator. Huic ſimillimum quod habet M. Tullius Epiſt. ad Atticū libro primo, (epiſtolæ initium eſt, Quæris ex me) laniſta clemens. Nam vt reiectio facta eſt clamoribus maximis, quum accuſator, tanquam cenſor bonus, homines nequiſſimos reiiceret: reus, tanquam clemens laniſta, frugaliſſimum quenque ſecernit: vt primum iudices conſederunt, valde diffidere boni cœperunt.

Præpoſtere. 30

Quum ſentiemus rem præpoſtere geri, veluti quum populus imperat principibus, aut diſcipulus docet præceptorē, conueniet illud M. Tullii ex eadem epiſtola, Ego, inquit, reſpondebo tibi ὕστερον πρότερον Ὁμηρικῶς. Eſt autem figura grammaticorum quam illi & πρωθύστερον ſiue ὑστερόπρωτον appellāt, quum quod prius eſt natura, poſterius refertur. veluti ſiquis dicat, Cornelia Gracchos educauit ac genuit. In Homero talis tropus frequenter eſt obuius.

Conſeſſus in talario ludo. 31

Nec prouerbii ſpecie caret quod habetur in eadem epiſtola, Conſeſſus talarius, pro cōuentu hominū parū honoratorū. Nam cōſeſſus, Græcè συνέδριον, propriè dicitur Senatus, aut iudicium, qui ſolent ex honeſtiſſimis deligi: in conſeſſu talario qui nequiſſimus eſt, primas tenet. verba Ciceronis ſunt hæc, Non enim vnquam turpior in ludo talario conſeſſus fuit: maculoſi Senatores, nudi Equites, Tribuni non tam ærarii quàm vt appellantur ærati: pauci tamen boni inerant, &c. Quanquā & is iocus eſt prouerbialis, quòd ait illos vulgò appellari ſolere, pro tribunis ærariis, tribunos æratos. hoc eſt obæratos, aut certè bene nummatos peculatu.

Contrahere vela. 32

In eadem epiſtola dixit Contrahere vela, pro eo quod eſt reprimere ſeſe, & cautius agere. Contraxi, inquit, vela, perſpiciens inopiam iudicum: neque dixi quicquam pro teſtimonio, niſi quod erat ita notum atque teſtatum vt non poſſem præterire. Itidem Horatius,

& idem Cōtrahes vento nimiū ſecundo Turgida vela.

Sumptum eſt à nautis qui vehementius ſpirante vento vela contrahūt, quo tutius nauigent: vento languidiore pādunt, captantes auram.

Ἔσπετε νῦν μοι. 33

In eadem carmen Homericum feſtiuiſſimè vſurpat ad cōtinuationem narrationis,

Ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι, ἐπεὶ δὴ πρότερον εἴπετε. id eſt,

Dicite nunc Muſæ, dixiſtis quippe priora.

In commemoratione rerum ridicularum habebit gratiam. In Aldina editione hemiſtichium modò refertur, Ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι. Neque enim ſemel habetur apud Homerum, licet finis nō ſit idem: velut illud, Ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι, Iliados ſecundo.

In directum. 34

Quibus precamur exitiū, eos iubemus ire in malam crucem, ad coruos, ad cynoſarges. Pro eodem priſci dixerunt in directum, quòd illi directos appellarent in crucem ſuffixos. Nonius citat ex Varrone, Apage in directum à domo noſtra iſtam inſanitatem. Directos dici putat quaſi in diem erectos. Fortaſſe ſcriptū erat in dium erectos, quòd qui crucifiguntur, ſub dium exponuntur, præſertim quum addat A domo noſtra. Sub dium rapiuntur, quæ domo efferuntur. Inſanitatem autem pro inſania dixit & M. Tullius, nequis mendum ſuſpicetur. *Nonii locus.* *Inſanitas.*

Mittere ſanguinem. 35

Olim militibus, ſiquid grauius deliquiſſet, ignominiæ cauſa incidebatur vena. id appellabāt Sanguinē mittere. M. Tullius in eadem epiſtola, Miſſus eſt ſanguis inuidiæ ſine dolore. Sentit ſe liberatū aliqua parte inuidiæ, quòd in eo iudicio nō valuiſſet ipſius teſtimonium, idque citra dolorē ſuū. quòd omnes ſcirent iudices fuiſſe corruptos. Idem lib. 6, epiſt. 1, Sic Appius quum ex ἀφαιρέσεως prouinciā curarit, ſanguinē miſerit, quicquid potuit detraxerit, mihi tradiderit enectā, &c. Quin hoc ipſum ex ἀφαιρέσεως curare, περιμυῶδες eſt in hominem furacem ac rapacem. Metaphora ſumpta eſt à medicis qui in certis morbis corpus inaniunt, inedia, aut venarū inciſione, ſuperflua detrahentes.

Faba nummus. 36

Dictum eſt aliàs olim fabis ferri ſolita ſuffragia, quod innuiſſe Pythagorā exiſtimant, quū vetaret edere fabas. Corrupta itaque ſuffragia lepidiſſimo tropo ſignificauit M. Tullius in eadem epiſtola, Sed heus tu, videſne cōſulatum illum noſtrum, quem Curio antè ἀποθέωσιν vocabat, ſi hic factus erit, fabam nummum futurum? Hæc ille. Vbi faba nummus eſt, ibi redemptum eſt ſuffragium.

Nihili eſt, aut nihil curæ eſt. 37

Idem in eodem libro, epiſtola cuius initium, Quum è Pōpeiano, verſiculum Rhinthonis vt vulgo iactatū refert, Illud tamen, inquit, velim exiſtimes, me hanc viam optimatum poſt Catuli mortem, nec præſidio vllo, nec comitatu tenere. Nam vt Rhinthon, vt opinor,

Οἱ μὲν παρ' οὐδὲν εἰσιν, οἷς δ' οὐδὲν μέλει. id eſt,

Nihili quidem hi ſunt, cæteris curæ eſt nihil.

Sentit ſe nō vti præſidiis magnatum, quòd partim nihil poſſint, partim negligant res.

E terra ſpectare naufragium. 38

Aliàs nobis dictū eſt, De muris iudicare Achiuos, pro eo quod eſt in tuto ſpectare aliorum pericula. Idem alia metaphora feſtiuius extulit M. Tullius lib. Ad Atticum 2, epiſtola De geographia, Nunc verò quum cogar exire de naui, non abiectis ſed ereptis gubernaculis, cupio iſtorū naufragia ex terra intueri, cupio, vt ait tuus amicus Sophocles,

Κἂν ὑπὸ στέγης ἀκούειν ψακάδος εὐδούσῃ φρενί.

Quanquam hic verſiculus in aliis codicibus habebatur varius, ſed æquè deprauatus: in aliis erat omiſſus. Videtur eſſe verſus trochaicus catalecticus, Κἂν ἀπὸ στέγης ἀκούειν ψακάδος εὐδούσῃ φρενί. Pro ψακάδος quidam codices habebant ... quod quid ſit non intelligo. ψακάδος non patitur carminis ratio. Senſus autem hic videtur eſſe, Optat de tecto audire tumultus aliorum, ipſe vacuus & quietus animo. *Ciceronis locus.*

Qui prior læſit. 39

In eodẽ libro, epiſtola, Subito quũ mihi dixiſſet, &c. vſurpat verſum Homericũ, minitans vindictam ei qui prior laceſſeret, Nam nos quidem, inquit, ſi per iſtum tuũ ſodalem Publium licebit, σοφιστεύειν cogitamus. Si ille cogitat tantũ duntaxat nos offendere, & quod proprium eſt artis huius, ἐπαγγέλλομαι Ἀνδρ' ἀπαμύνασθαι, ὅτε τις πρότερος χαλεπήνῃ. id eſt, denuncio Vlturum me hominem quiſquis prior irritauit.

Quod datur. 40

Danunt. Nonius Marcellus citat hunc verſiculũ è Cecilii Plotio, Pattere quod dant, quando optata nõ danũt. Danũt antique dictum eſt pro dant. Conuenit cum eo quod alibi retulimus ex Cicerone, τὰ μὴ διδόμενα, & huic ſimilibus.

Chimæra. 41

Hominẽ inconſtantẽ ac variis moribus, aut opus ſibi nõ cohærẽs, M. Tullius deſignat feſtiuiter illo verſu Homerico, Quod de Q. inquit, fratris epiſtola ſcribis, ad me quoq; fuit,

Πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα.

Quid dicam neſcio: nam ita deplorat primis verſibus manſionem ſuam, vt quemuis mouere poſſit: ita rurſus remittit, vt me roget vt annales ſuos emendem atque edam. Epiſtolã ſibi inæqualem, appellat Chimæram.

Nihil dulcius quàm omnia ſcire. 42

M. Tullius ad Atticum, lib. 4. epiſt, Delectarunt me, refert hunc ſenarium ceu vulgo celebrem,

Οὐδὲν γλυκύτερον ἢ πάντ' εἰδέναι. id eſt,

Nil dulcius quàm ſcire prorſus omnia.

Verſus corruptus conſtabit, ſi addas γ', ſic,

Οὐδὲν γλύκιον γ' ἢ τὰ πάντ' εἰδέναι.

aut ἢ πάντ' εἰδέναι. Ac mox ſubiicit, Quare vt homini curioſo, ita perſcribas ad me quid primus dies, quid ſecũdus, quid Cẽſores, quid Appius, quid illa populi Apuleia. Eſt & illud aliquoties obuium in epiſtolis M. Tullii, πάντα περὶ πάντων.

De ſtatu demigrare. 43

Quemadmodũ de gradu deiici dicuntur qui depellũtur à propoſito (quod nobis antea dictũ eſt) ita M. Tullius ad Atticum lib. 4, epiſt, Occupationũ mearũ, dixit, de ſtatu demigro, pro eo quod erat recedo à vitæ inſtituto, Diſrumpantur, inquit, ii qui me poſſe aliquid doluerũt: multa mihi dant ſolatia. nec tamen ego de meo ſtatu demigro: quæq; vita maximè eſt ad naturã, ad eam me refero. Tranſlatũ videtur vel ab athletis, vel à præliis vbi laudi erat non ceſſiſſe loco.

Strumam dibapho tegere. 44

Strumã dibapho tegere, dixit M. Tullius ad Atticũ, pro eo quod eſt infamiam aliqua dignitate obliterare. Vatinii, inquit, ſtrumam ſacerdotii dibapho tegere. Dibaphõ appellat purpuram bis tinctã. Struma eſt tumor corporis, veluti gibbus. Ea deformitas interdũ purpura diſſimulatur. Idẽ ad M. Cælium lib. 2, Nã Curtius noſter dibaphon cogitat, ſed eũ infector moratur. Dibaphi nomine deſignat magiſtratũ cui fas erat dibapho vti: ſed iocatur, illi rem parum ex ſententia cedere, quòd tinctor eſſet in mora. Eſt autẽ hæc vna ratio obliterandæ infamiæ, ſplendore dignitatis hominum calumnias deterrere. mediocris enim fortuna patet inuidiæ. Nec deſunt fortaſſe qui hoc conſilio enituntur ad mitras & ad galeros Cardinalitios.

Multa in medio. 45

Antea cõmemorauimus, Multa cadũt inter calicẽ ſupremáq; labra. Idẽ alia metaphora extulit M. Tullius, ad Atticũ libro 6. epiſtola, Etſi nil ſani: Nõ quo me aliquid iuuare poſſes, quippe res in manibus, tu autem abes longè gentium.

πολλὰ δ' ἐν μεταιχμίῳ

Νότος κυλίνδει κύματ' εὐρείας ἁλός.

Ita Cicero ſentit multas rerũ nouationes exorituras, antequã Atticus qui procul aberat, poſſit opitulari. Senarii ſunt, quos ita vertas licet, Sed interim in medio notus

Multas patentis voluit vndas æquoris.

Preces armatæ. 46

Idẽ lib. 9, epiſtola cuius initiũ, Tuas xi. cal. ἐπιστολὰς appellat ſuaſionem cũ neceſſitate viqúe coniunctã: quales ſunt principũ preces. id quod elegãter Ouidius expreſſit in Ioue, Precibuſque minas regaliter addit. Ciceronis verba ſubſcribam, Ego autem non tam γοητείας huius timeo, quàm πολιτεύσεται. αἱ τῶν τυράννων δεήσεις, inquit Plato, οἶδ' ὅτι μεμιγμέναι ἀνάγκαις εἰσίν, id eſt, Nõ tam fucos huius timeo quàm parendi neceſſitatem. nã tyrannorũ preces, vt ait Plato, ſcis neceſſitati admixtas eſſe. Extat & ille mimus celebris,

Cogit rogando qui rogat potentior.

Libero lecto nihil iucundius. 47

M. Tullius ad Atticũ lib. 14, epiſtola cuius initiũ, O mi Attice: de Quinto loquẽs, A ducẽda autẽ vxore ſic abhorrẽs, vt libero lectulo neget quicquam eſſe iucundius, &c. Expertus fuerat Quintus vxorẽ: ea mortua torquebatur etiã magna cura de debitione dotis. Cœlibem itaque vitã iudicabat eſſe ſuauiſſimã: eam appellat lectulũ liberum. Siquidẽ, vt ait Iuuenalis, minimũ dormitur in illo lecto in quo nupta iacet.

Bene factis penſare delicta. 48

Eodẽ libro, epiſtola cuius initiũ, Certior à Pylia factus, citat hũc ſenarium citra nomenclaturam, vt vulgo celebrẽ,

Ἄλλοις ἐν ἐσθλοῖς τόνδ' ἀπωθοῦνται ψόγον. id eſt,

Aliis beneactis hocce depellunt probrum.

Loquitur, ni fallor, de Bruto & Caſſio qui occiderant Cæſarem. Locus ſic habet, Itaq. idus Martiæ me nõ tã conſolãtur quàm antea. magnũ enim mendũ continẽt. etſi illi iuuenes ἄλλοις μὲν ἐσθλοῖς, &c. Cõuenit cũ illo, ἐν καιρῷ, ὦ δρῶν, λέγε.

Tempeſtas rerum. 49

Quum ſignificabimus magnam rerum confuſionem, vti licebit illis verſibus Homericis quos vſurpat M. Tullius libro Epiſt. ad Q. fratrem tertio,

Ἤματ' ὀπωρινῷ, ὅτε λαβρότατον χέει ὕδωρ

Ζεύς, ὅτε δή ῥ' ἄνδρεσσι κοτεσσάμενος χαλεπήνῃ. id eſt,

Menſibus autumni vehementem Iuppiter hymbrem

Effundit, quum ſuccenſens mortalibus inſtat.

Subiicit ibidem protinus alios duos verſus, quibus ſignificat ob iniuſtitiam hominum à ſuperis immitti mala,

Οἳ βίῃ εἰν ἀγορῇ σκολιὰς κρίνωσι θέμιστας,

Ἐκ δὲ δίκην ἐλάσωσι, θεῶν ὄπιν οὐκ ἀλέγοντες. id eſt,

Iſ'ue foro violenta ferunt ſuffragia praui, at

Vindictam accerſunt, ſpernentes iuſſa deorum.

Altius Oromedonte. 50

Theocritus in Thalyſia,

Ὥς μοι καὶ τέκτων μέγ' ἀπέχθεται, ὅστις ἐρευνῇ

Ἶσον ὄρευς κορυφᾷ τελέσαι δόμον Ὠρομέδοντος. id eſt,

Sic mihi magnopere faber eſt inuiſus, in altum

Qui ſtruit, adnitens ſuperare iugum Oromedontis.

Allegoria prouerbialis eſt deterrens ab inſolentia, nequis ſe præponat iis quibuſcum nullo pacto eſt conferendus. Scholiaſtes indicat Oromedontem eſſe montẽ in inſula Co. Suſpicor alluſum ad poetam Coum. nam paulo pòſt, Homerum appellat poetam Chium.

Primas tenere. 51

M. Tullius ad Qu. frat. Epiſt. libro 3, carmen adfert veluti παρῳδῶς, Illud verò, inquit, quod à puero adamatam,

Αἰὲν ἀριστεύειν καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων,

totum occidiſſe. Queritur enim illic oppreſſa Repub. nullũ eſſe locum vel exercendæ virtuti, vel tuendæ dignitati. Carmen ſuſpicor eſſe Homeri quod ita verti poteſt,

Primas vſque tenere, alióſque excellere laude.

Idem vſurpat libro 13, ad Cæſarem.

Auriculam mordicus &c. 52

Et hodie vulgus illiteratum quum impotentem inimicitiam ſignificãt, impatientémque vindictæ cupiditatẽ, aiunt, Vel auriculam illi lubens mordicus amputaſſem. M. Tullius ad Q. fratrẽ, Epiſt. libro 3, Ad inimicitias res veniſſet, ſi cũ Eſernino Samnite Pacideianus comparatus videretur: auriculam fortaſſe mordicus abſtuliſſet: cum Clodio quidẽ certe rediſſet in gratiam. Hæc M. Tullius. Apeius dicetur in hominem qui quantumuis indignetur, magis cupiat quàm poſſit lædere. Mulierum enim ac puerorum eſt auriculam mordicus arripere. De Eſernio ſiue Eſernino & Pacidiano nobis alibi dictum eſt ex autoritate Flacci.

Φαιδροπροσωπεῖν. 53

Hac voce M. Tullius videtur delectatus, ita ſubinde vſurpat in epiſtolis. Eſt autem vultu frontéque præferre hilaritatem ac beneuolentiam, quum aliud geras in animo. Vnde illud Maronis,

Spem vultu ſimulat, premit altum corde dolorem.

Faciles partus. 54

Theocritus in Encomio Ptolemæi,

Ῥεῖδιαι δ᾽ ὤγραι, τέκνα δ᾽ οὐπάντ᾽ ἐοικότα πατρί.

Sunt faciles partus, ſed proles nata parentem
Ore refert nunquam.

Patr. Pater eſt iuxta iureconſultos quē nuptiæ deſignant, ſed proles non ſemper facie maritum parie̅tis exprimit: eóque iuxta Flaccum, Laudantur ſimili prole puerperæ. Quanquam & & hîc natura ludit varietate, quemadmodū ferme in omnibus. Proles non ſemper refert matrem aut patrem, ſed interdum auum paternum aut maternū, interdum auiam, interdum patruum aut propatruum.

Præficarum more. 55

Præficæ dicebantur mulieres in hoc conductæ, vt in funere lamentarentur, ac defuncti laudes prædicarent, aliis plorādi modum præirent. vnde & præficæ dictæ ſunt, quaſi præfectæ. Ab his iocus ſumitur in eos qui ſimulant amorem aut dolorem, quum lucri cauſa faciant quicquid faciunt. Lucilius citante Nonio,

Mercede quæ conductæ flent alieno in funere præficæ,
Multo & capillos ſcindunt & clamant magis.

Id imitatus eſt Horatius,

Vt quæ conductæ plorant in funere, dicunt
Et faciunt propè plura dolentibus ex animo.

Plautus apud Nonium in Friuolaria,

Superauere omnes argutando præficas.

Conuenit & in illos qui præ inuidia non ſuſtinent laudare niſi vita defunctos. Næuius apud Feſtum, Hæc quidem me hercle opinor præfica eſt quæ ſic mortuum collaudat. Id familiare eſt vxoribus, vt maritum defunctum in alterius inuidiam ſine fine prædicent. Quadrabit & in illos qui quum ipſi nihil habeant quod laudem promereatur, laudandis aliis affectant videri aliquid. Plautus in Truculento, Sine virtute argutum ciuem mihi habeam pro præfica, alios quæ collaudat, eapſe ſeſe verò non poteſt.

Socratis gallus, aut callus. 56

Nonius Marcellus è Varrone citat Socratis gallum in ſignificationē caluiciei: inueniſſe ſeſe, quum dormire cœpiſſet tam glaber quàm Socratis gallus, eſſe factū ericium cum pilis & proboſcide. Sentit quiſquis illic loquitur, ſe quū iret cubitū, fuiſſe læui corpore, nec vllos habuiſſe pilos toto corpore. In ſomno transformatum in ericium qui totus hirſutus eſt, & ſuum in ore proboſcidem habet. Scio locū eſſe men-

Nonii Marcelli locus. doſum, nec me fugit quid habeat Aldina editio, quæ pro gallo legit caluum. Lectio tolerabilis eſſet, ſi pro caluū legamus callum, hoc pacto: inueniſſe ſe, quū dormire cœpiſſet tā glaber quàm Socratis callus ſiue callum, eſſe factū ericium, &c. Socrates corporis erat patientiſſimi, quod ad omnem laborē occalluerat, ambulabat nudis pedibus, dormiebat humi. Hinc iocus in Socratis callum. Non ignoro quid narrent de gallo deplumato quē Diogenes, ni fallor, immiſerat in ſcholam Platonis: ſed magis placet vt legamus callū: facilis enim tranſitus eſt à c in g cognatā literā. In corporis partibus quæ callum habent, non proueniunt pili, velut in pedum cauo, & volā manuum. Vulgus illiteratū ſignificans nihil eſſe quod det, oſtenſa vola manus dicere ſolet, Hinc mihi pilum euelle. Adagium conueniet in nudos & inopes.

Vt ex bulga matris. 57

Nonius Marcellus refert hunc trochaicum tetrametrum catalecticum è Lucilio,

Ita vt quiſque noſtrum è bulga eſt matris in lucē editus.

Id ad nuditatē inopiámque referri poteſt. Poteſt & ad æquā omnibus vitæ conditionem: natiuitas enim non diſtinguit Crœſum ab Iro, non regē à plebeio. Eædem ſunt voces reginæ parturientis & mendicæ. Idem vagitus Cæſaris emergentis & tenuiſſimi cuiuſlibet. Neque mundius eſt cauū vnde ſe profert monarchæ filius, quàm vnde prodit ancillæ proles. Feſtus indicat vocē eſſe Gallorum qui folliculos, aut crumenas, aut ſacculos ſcorteos, hoc eſt è pellibus factos, olim appellabant bulgas. Lucilius Satyrica libertate matricē ſiue vuluam, bulgæ nomine deſignauit. Quod Græci dicunt, Nudus tanquam ex matre, alibi nobis commemoratum eſt.

Eſurienti leoni prædam exculpere. 58

Nonius Marcellus ex Lucilio citat hunc verſum,

Vt eſurienti leoni ex ore exculpere prædam.

Nonii Marcelli locus. Verſus conſtat, ſi amoueas vt: aut, quod vero propius eſt, pro vt, legas, vi: & ſi in eſurienti corripiatur ti, aut ſi legas eſurie̅te. Metrum durius eſt, quòd nullam habeat cæſuram, ſed nō abhorrens à compoſitione Lucilii. Adagium ſimillimū eſt illi quod aliàs retulimus, Clauam extorquere de manu Herculis, & Lupo agnam eripere.

Halopanta. 59

Halopantam veteres appellabant omnia mentientē. Plautus in Curculione, Ædepol nugatorē lepidè nactus eſt hunc Phedromus: Halopantam, an ſycophantam magis hunc di- Plauti locus. cam, neſcio. Verba ſunt militis conquerentis de Curculione qui anulo militis impoſuerat lenoni. Nonius Marcellus citās hunc Plauti locum, hæc refert, Halopantam aut ſycophantā, hominum genus nequam, quod ob ſuenda mēdacia miſerrima mercede conducitur. Feſtus hunc in modum, Halopanta ſignificat omnia mentientem: πάντα enim Græci omnia, ἀλιτόμενον fallentem appellant. Quantum autē tribuendum ſit eiuſmodi fragmentis non minus deprauatis quàm decurtatis, neſcio. Aldina editio habuit aliam etymologiā, ſed magis etiam mendoſam. nam ſi halopanta venit ab ἀλίω ſiue ἀλπνύεμαι, neutrā dictio habet primā aſpiratā: & vtraque corripit primam, quū apud Plautum ſit producta, vt exigit trochaici carminis ratio. Rurſus ſi venit ab ἁλὸς, conuenit quidem aſpiratio, ſed hæc quoque vox habet primam breuem. Adde quòd eſt noua compoſitionis forma à nomine, non à verbo. mollius erat πανθαλήτης. Quoniam autē eſt in his vocibus duabus ſchema πεσοπεμασίας, propius alludit ad ſycophantam, halophanta quàm halopanta. ἀλοφάντης autem dici videtur, qui defert eos qui telonas conantur fraudare vectigalibus: quemadmodum ſycophantæ dicti ſunt qui deferebant exportantes ficos Athenis. Si legamus ἀλλοφάντιω, quaſi aliena loquentem, variéque mentientem, conuenit quidem metri ratio, ſed abiicienda eſt aſpiratio primæ vocalis. Metrū tamen conſtabit, ſi Græcè pronunties halophanten, aut ſycophanten: tum enim in primo loco erit anapæſtus pro ſpondæo. Plautus autem non rarò græciſſat in comœdia. Verùm hoc doctis relinquo diſcutiendum.

Quadra propria. 60

Et hodie vulgo dicitur, Nihil æquè ſapere vt cibum proprium domi ſumptum. Nonius citat hoc hemiſtichium ex Priapeis Catulli, De meo ligurire libido eſt. Ligurire dixit, Ligurire. pro guſtare cum voluptate. At dii Homerici malunt inuitari ad nidores hoſtiarum quàm viuere οἴκοθεν. Citat & ex Plauti Perſa, Tuburcinari de ſuo ſiquid domi eſt.

Manſum ex ore dare. 61

Quos tenerè amamus, his manſum ex ore dare dicimur, quod à matribus ac nutricibus mutuò ſumptum eſt. Lucilius citante Nonio,

Sperans ſi ætatem eandem proferre poteſſet,
Manſum ex ore daturum.

Quanquam M. Tullius & Aulus Gellius paulo diuerſius vſurparunt præmandere, quemadmodum antea monuimus.

Medullitus, Oculitus. 62

Intimū affectum veteres variis modis exprimebāt, Ex corde, Ex animo, Toto pectore, de quo diximus, Penitus, Ex intimis præcordiis, Medullitus, Animitus, Oculitus. Plaut. apud Nonium in Cornicibus, Qui ancillam meam ſedulium oculitus. Amantiū enim eſt oculum appellare quod vnicè charum eſt. In Moſtellaria, Euge oculus meus. Rurſus, Volo placere meo Philolacheti, meo oculo, meo patrono.

Sapientia gubernator nauis. 63

Dictum eſt à ſapientiſſimis viris, etiam in bellis plus habere momenti conſilia, quàm vires. Idem eleganter expreſſit Titinnius, citante Nonio,

Sed in ſapiētia gubernator nauim torquet, non valentia.

Nouum cribrum nouo paxillo. 64

Nequaquā obſcurū eſt prouerbio fuiſſe iactatum quod Nonius citat ex Varronis Eumenidibus, vbi dicitur primus Zeno nouā hæreſim nouo paxillo ſuſpēdiſſe. Zenonē notat qui primus Athenis inuexit ſectam Stoicorū, idque nouis rationibus ac paradoxis. Idem in Bimargo, Nouū vt cribrum nouo paxillo pēdeat. Sic enim habet Aldina editio. Quadrabit in eos qui noui quippiam comminiſcuntur.

Sarcinator ſummum centonem. 65

Apud eundem citatur hic verſus ex Lucilio, Sarcinatoris eſſe ſummum ſuere centonē optimé. Videtur eſſe verſus trochaicus, tetrameter, catalecticus: & cōſtat eliſo s in ſarcinatoris. Sarcinator à ſarcina dicitur, non à ſarciendo. Conuenit cum illo quod alibi retulimus, Boni poetæ eſt in extremo actu eſſe optimum. Lucilianum tamen dictum germaniorem ac venuſtiorem habet adagii ſpeciem. *Sarcinator.*

Prælio victus, non bello. 66

Nō ſtatim victor eſt qui in vno alteróve negotii actu diſceſſit ſuperior, ſed qui totam cauſam euicit. Prælium enim eſt conflictus bellicus: bellum, totum hoc tempus dicitur, etiamſi ceſſetur à præliis, aut ſi intercedant induciæ. Sola pax finit bellum, induciæ dirimunt congreſſus. Nonius hos trochaicos citat ex Lucilio: Vt Romanus populus victus vi, & ſuperatus præliis ſæpe multis, bello verò nunquam in quo ſunt omnia. Congruit illi, Vir fugiens & denuo pugnabit. *Prælium. Bellum.*

Curre denuo. 67

Τρέχ᾽ αὖθις, id eſt, Curre denuo. Hoc ita refertur à Luciano in tragœdia cui titulus ὠκύπους, quaſi ſit in tonſtrina natū. Quanquam totum hoc poemation mendis ſcatet, nec vllam habet micam ſalis Lucianici. Inducitur illic podagroſus iuuenis qui tamen affectabat videri ὠκύπους. Is rogatus à ſene vnde accidiſſet pedis dolor, reſpondit, ſe quum magna celeritate curreret, diſtrinxiſſe talum, atque hinc eſſe cruciatum. Huic reſpondet ſenex,

Τρέχ᾽ αὖθις ὥσπερ εἶπεν ὁ καθήμενος
Πώγωνα τίλλει κουρίων ὑπ᾽ ἀγκάλαις.

Si legas, εἶπεν ὅς, ſenſus erit, Curre denuo, ſicuti dixit quidam qui ſedens vellit barbam ſub cubitis tonſorū, hoc eſt qui curatur à tonſore. Podagroſi remedium petunt à tonſoribus, & tamen nolunt videri podagram, ſed pedem alioqui læſum, vt ex immodico curſu. Interim aliquis eorum qui tondetur, ſentiens fictam eſſe cauſam, reſpondet, τρέχ᾽ αὖθις. Nā id ſolet eſſe remedium in ſimili malo. Poſteaquam enim neruus incaluit violento motu, ceſſat dolor. Quod quotidie videre eſt in equis qui poſt curſum aut non claudicant, aut leuius claudicant. Probabilius tamen eſt pro κουρίων legendum κουριῶν participium à verbo κουριᾶν, quod eſt hirſutum eſſe & tonſoris egere, quemadmodū aliquis dixit, qui ſedens in tonſtrina vellit barbam quam habet hirſutam ſub alis. illic enim deſident otioſi & garruli. Horatius,

Cultello proprios purgantem leniter vngues.

Hæc mea diuinatio ſicui non placet, ſequatur quod magis arridet, res non eſt magni momenti.

Nutricis pallium. 68

Nutrices quoniam tractant infantes, ſæpe veſtes habent bua, ſaliua, mictu, foriíque contaminatas. Vnde Plautus in Bacchidibus, Si vnam peccauiſſes ſyllabam, fieret corium tam maculoſum quàm eſt nutricis pallium. In Arcanis literis crebra mentio panni menſtruatæ.

Cum ramento. 69

Tropo prouerbiali cū ramento reddidiſſe dicitur qui totum reddidit nulla ex parte decurtatum. Sumptum apparet à fabris ærariis qui ſibi ſeruant quod lima deraſerint. Plautus in Bacchidibus, Quia patri omne cum ramēto reddidi. cum ramento additū ἀστεϊσμοῦ gratia. idem velut interpretatur, ſubiiciēs Omne oppidò, hoc eſt omne prorſus. Cum puluiſculo, & Cū ærugine, aliàs nobis dicta ſunt. Plautus in Rudentibus, Conuerret iam hic me totum cum puluiſculo. *Cum puluiſculo.*

Mortuo vilior. 70

Rudentibus

Nihil abiectius cadauere. Plautus in eadē fabula, Eia bonum habe animum. Vnde habeam? mortuus pluris pretiū eſt quàm ego ſum. Et in Perſa, quidam alterum per contemptū appellat morticinum. Non hercle ſi os præciderem tibi, metuam morticine. *Morticinus.*

Quàm Clinia ex Demetrio. 71

Plautus in eadem fabula, Plura ex me audies hodie mala quàm audiuit vnquam Clinia ex Demetrio. Quidam eruditi hoc loco pro Clinia legunt Lamia. Et verum eſt Lamiā fuiſſe ſupra modum adamatam ab Antigono rege Macedonum, quo nomine ipſe quidem malè audiebat vulgo, ſed eam à rege fuiſſe conuiciis affectam, nuſquam legimus. præterea vocem Lamiam carminis ratio non admittit. Vero propius eſt ſumptū è comœdia Turpilii, cui titulus Demetrius, vel alia quapiā vbi pater prolixius & acerbius obiurgat filiū. Talis enim inducitur Clinia in Sene ſeipſum excruciante, qui à patre nimiū ſæpe nimiumque acerbè obiurgatus, tandē profugit in militiam. Et haud ſcio an ad hanc fabulā alludat Plautus. Nam fieri poteſt vt Terentius pro Demetrio ſenem appellarit Menedemū. Nec obſtat quòd Terentius Plauto fuit poſterior, quū Græcus author fabulæ fuerit vtroque prior. *Plauti locus.*

Pleno gradu. 72

Qui leuiter rem quampiam attigerunt, ſummo pede dicuntur ingreſſi: contra qui magno ſtudio inſtituerunt aliquid, pleno gradu dicuntur ingreſſi. Trebonius Cicer. lib. 12, Nam illum paratum vt video & ingreſſum pleno gradu, cohortari non intermittemus, quo in dies longius diſcēdo exercendóque ſe procedat. *Sūmo pede.*

Ad pila vbi ventum. 73

M. Tullius in libello De re militari, ſi tamen non fallit titulus, Prima autē, inquit, & ſecunda acies, quū ad pila, vt dicitur, ventum fuerit, totum ſuſtinet bellum. Pilum autē eſt genus haſtæ Romanæ breuius. Itaque quū de propinquo res geritur, ad pila ventum dicitur. Videor mihi alicubi hoc adagium retuliſſe, ſed in præſentia locus non occurrit.

Velatis manibus orare. 74

Qui ſuppliciter orant, velatis manibus orare dicuntur. Sūptum ab antiquo more oratorū, quo qui pacem petituri venirent, ramum oliuæ prætendebant. Velatas autem dictum arbitror pro vittatis. Plautus in Amphitryone, Poſtridie in caſtra ex vrbe ad nos veniunt flentes principes, velatis manibus orant ignoſcamus peccatum ſuum.

Cicadæ ſibi canent. 75

Οἱ τέττιγες ἑαυτοῖς χαμόθεν ᾄσονται, id eſt, Cicadæ ſibiipſis ex humo canēt. Hoc exemplū Ariſtoteles libro 3, adducit ex Steſichoro, ſchematis quo quis dicit quod non dicit. Nec aliud addit vnde poſſis dicti ſenſum deprehendere: niſi quòd ſuſpicor poetā his verbis cōminatum iis à quibus erat læſus, quos ſi vlciſci alioqui non poſſet, certe carminibus ſuis eſſet illos infamiæ traditurus. Adducit idem eiuſdē operis libro 2, inter ſentētias obſcurè dictas, ὃ ὁ Στησίχορος ἐν Λοκροῖς εἶπεν, ὅτι οὐ δεῖ ὑβριστὰς εἶναι, ὅπως μὴ οἱ τέττιγες χαμόθεν ᾄδωσι, id eſt, Quod quidē Steſichorus apud Locrēſes dixit, Nō oportere cuiquam iniuriam facere, ne cicadæ ex humo canāt. Cicadæ poetarū habent ſymbolum, χαμόθεν dixit, ob inopiam & cōditionis humilitatē. Vnumquodq. animal minatur his armis quibus à natura inſtructū eſt. Poetæ præter verſus nihil habent, quibus tamen hominē vel album vel nigrū ad poſteros tranſmittunt. Vnde & Plato dicitur amicos admonere ſolitus, nequem hominē poeticum ſibi redderent inimicum. Eſt enim, vt ait Flaccus, genus irritabile vatū, & in his ſunt qui fœnū habeant in cornu. Doctis tamen nōnullis placet, aliò ſpectare Steſichori dictum. Quoniam cicadæ ſolēt, Marone atteſtāte, in arboribus canere, apparet Steſichorum ciuiliter hoc ænigmate Locrenſes admonere, ne per petulātiam à finitimorū iniuriis parum temperātes, tandē arma illorū in ſe cōcitēt, qui cū exercitu fines illorū ingreſſi, quicquid arbuſtorū ſit in agris, hoſtiliter excidāt. itáq; fiat vt cicadæ illis iā humi canere incipiant, ſublatis arboribus quibus inſideāt. Fortaſſe tale quiddā refert Gregorius Nazianzenus, cuius in hoc opus commentarios vidimus Venetiæ.

Fama prodit omnia. 76

Æſchines in oratione contra Timarchum refert ſententiam Euripidis:

Φήμη τὸν ἐσθλὸν κἀν μυχῷ δείκνυσι γῆς. id eſt,

Virum bonum fama aperit vel in terræ cauis.

Interpretatur autē hoc ſenſiſſe poetam, non videntium tātum virtutē illuſtrari fama, verum etiam ſepultorum. Terra corpus tegit, ſed fama non ſinit occultari quod quis bene geſſit in vita. Eodem in loco citat Heſiodi verſum quem antea commemorauimus,

Φήμη δ᾽ οὔτις πάμπαν ἀπόλλυται, ἥν τινα λαοὶ
Πολλοὶ φημίζουσι. θεός νύ τίς ἐστι καὶ αὐτή.

Quem locum citat & in oratione περὶ τῆς παραπρεσβείας.

Bœotiſſare. 77

Inter conuicia quibus Æſchines lapidat Demoſthenem, etiam illud obiecit, quòd Bœotorum more vociferaretur in

modicè & indecorè, ταῦτα δέ μου μεταξὺ λέγοντος ἀναβοᾷ παμμέγεθες Δημοσθένης, ὡς ἴσασιν οὗτοι οἱ συμπρεσβευταὶ ἡμῶν. καὶ γὰρ πρὸς τοῖς ἄλλοις κακοῖς βοιωτιάζει, id eſt, Hæc me loquente vehemēter exclamat Demoſthenes, quēadmodū ſciūt omnes qui nobis in ea legatione fuere collegæ. Nā præter alia mala, etiā Bœotiſſat. In clamore fit alluſio ad boū mugitū. Quanquā βοιωτιάζειν accipi poteſt pro fauere Bœotorum partibus.

Surculus ſurculum ferens. 78

Surus. Ennii locus.

Qui ſinguli ſunt infirmi, tamen concordia iuncti multū habent roboris. Ita Ennius apud Feſtum, Vnus ſurus ſurum ferret, tamē defendere poſſent. Veteres enim, vt Feſtus admonet, ſurum dicebant. vnde nos dicimus ſurculum diminutiuē. Non me fugit carmē eſſe vitiatum etiam in Aldina æditione. fortaſſe legēdum, Si vnus ſurum ſurus ferret, eum aut ſe defendere poſſet aut poſſent. Stirps habet robur, ſurculi nihil habent virium niſi iuncti.

Salacones. 79

Quemadmodum Irus & Codrus ob inopiam in vulgi fabulam abierunt, ita & Salacon quidam extremæ paupertatis homo effecit vt omnes fortuna tenui, Salacones dicerentur: & ipſa paupertas, Salaconia. Meminit Heſychius: ſed idē indicat eodem nomine fuiſſe notatos faſtuoſos & arrogātes: vnde deductū ſit verbum σαλακωνίζειν καὶ σαλακωνεύειν, pro eo quod eſt, fracto delicatóque gradu incedere. Addunt teſtem Theophraſtum qui σαλάκωνα dixerit eum qui ſua profundit temere. Ex his colligere licet, adagii conuicium non hæſiſſe in quoſuis pauperes, ſed in eos duntaxat qui faſtu luxúque redacti ſunt ad inopiam. Vox autem dicta videtur à verbo σαλάξαι, quod eſt labefactari & ad ruinam tendere.

Archilochi melos. 80

Ἀρχιλόχου μέλος, id eſt, Archilochi cantio, dicebatur hymnus qui ad multos poterat accommodari, qualem ferunt Archilocho fuiſſe repertum qui fuerit ante Pindarum & alios hoc genus lyricos, qui ſingulos propriis laudibus exornabant. Archilochi carmen erat idem in omnes quod cithara canebatur. Citharœdus tantum ad ſingula cantionis interualla victorum nomina voce ſua repetebat: veluti ſi Herculē laudabat, accinebat, Tenella Callinice χαῖρ' ἄναξ Ἡρακλέης. Aut aliud, ſiquem alium canebat. Huic nō diſſimile eſt quod refert Horatius de pictore qui depicta cupreſſo nautam rogabat ecquid vellet addi. Quadrabit in rem priſcam ac rudem. Meminit Ariſtophanis & Pindari interpres. Sumptum eſt è Pindari Olympiorum Encomio nono, τὸ μὲν Ἀρχιλόχου μέλος φωνᾶεν Ὀλυμπίᾳ καλλίνικος. Quo quidem loco varia commēta refert enarrator, quæ repetere, nō videtur ad hoc quod agimus neceſſarium.

Ὀλοέχινος. 81

Antea retulimus ex oratione Æſchinis, περὶ ὁλοσχοίνου βρόχου, quum lexicographi pro ὁλοσχοίνου habeāt ὁλοεχίνου. Qui adiecit ſcholia in Demoſthenem, citat orationē Æſchinis aduerſus Demoſthenem περὶ παραπρεσβείας, & Theophraſtum in quarto libro. Apud Æſchinē reperi ὁλοσχοίνου. Similiter Theophraſtus libro de plantis quarto, inter ea quæ proueniunt in aquis, facit (quod admonet Scholiaſtes) tria σχοίνου, hoc eſt, ſparti ſiue iunci genera: quorum vnum ſit acutum, quod appellant maſculum, id eſt infrugiferum: alterum frugiferum, quod à nigro fructu vocant μελαγκρανίν: tertium quod dicitur ὁλόσχοινος, pinguitudine, magnitudine & calloſitate cæteris præſtās. Hoc vltimum putat accommodatius ad plectendos funes, quòd mollius ſit & carnoſius. Dioſcorides libro 4, paulo ſecus diſtinguit genera, ſed admonet tertiū quod ὁλόσχοινος dicitur, eſſe cæteris & aſperius & calloſius. Vt autem quidam pro σχοῖνος ſcriberent ἐχῖνος, ſuſpicor in cauſa fuiſſe, quòd Theophraſtus meminit carnoſitatis: quaſi nouum ſit audire carnem mali aut ceraſi. Echinus tamen terreſtris, quē appellant erinacium, in hoc conuenit cū holoſchœno, quòd habet aſperitatem: vnde & cutis detracta cum ſpinis vtilis eſt ad defricanda vaſa. Proinde dictum videtur de duro & procaci ſermone quo velut os alicui percellimus. Hoc quicquid eſt appendicis, lectorem celare nolui.

Apologus Alcinoi. 82

Ἀπόλογος Ἀλκίνου, cōmemoratur in Græcorū collectaneis vt à nobis antea cōmemoratū eſt. Originē autē tum ditiuhanimus ex Homeri Odyſſea, apud quem in conuiuio multa de ſe mentitur Vlyſſes: nec abſurdum eſſet cōmentum, ſi Alcinoi apologus dici poſſet ficta narratio apud Alcinoum habita. Ariſtoteles tamen Rhet. 3, quum obiter meminit huius apologi, ſic loquitur, vt videri poſſit notaſſe ſcriptorem aliquem qui finxerit orationem ad Penelopen, contexens omnia quæ multis annis geri potuerint, ficta narrans pro veris. Fortaſſis ſcriptor cui nomē Alcinous, induxit perſonam Vlyſſis apud Penelopen plurima commemorātem, quaſi vel in bello, vel in itinere vere paſſus eſſet ea. Locus apud Ariſtotelem ſic habet, ὅτι παραχιμὰ δεῖ λέγειν ὅσα μὴ παρὰ πεπραγμένα δόξει τὰ οἰκεῖα φέρει. τοῦτο δ' ἐστὶν ὁ Ἀλκινόου ἀπόλογος, ὅτι πρὸς τὴν Πηνελόπην ἐν ἑξήκοντα ἔπεσι πεποίηται. Trapezontius interpres legiſſe videtur, ὅτι μὴ παραχιμὰ δεῖ λέγειν ὅσα πεπραγμένα, &c. At ne ſic quidem locus videtur vacare mēdis. Quare ſuſpendemus hic ſententiam, donec vel è Gregorii Nazianzeni commētariis in hos libros, vel aliunde compertius aliquid fuerimus nacti.

Virtus æterna. 83

Pindarus in Olympiis Encomio 2, refert huiuſmodi ſententiam, Ἀίδα τοι λαθόμενος ἀρετὰν ῥέξαις ἀνήρ, id eſt, Orci obliuiſcitur vir qui ſe digna geſſit. Vita breuis eſt, ſed immortalis eſt benefactorum memoria: eóque qui res præclaras & æterna memoria dignas geſſerunt, æquiore animo decedūt è vita, nec perinde mortem horrent, quòd intelligant ſe gloria nominis ſemper apud poſteritatem victuros.

Doceat qui didicit. 84

Idem in eodem Encomio, τὸ διδάξασθαι δέ τοι εἰδότι ῥᾴτερον, id eſt, Docere porrò facilius ei qui didicit, iuxta illud, Diſce, ſed à doctis. Nemo facilius artem tradit alteri, quàm qui eam exacte callet: nouit enim multa in compendium contrahere, nouit obſcuris dare lucē. Proinde quòd quidam tot ambagibus circumagunt ac detinent adoleſcentes in diſciplinis, in cauſa eſt aut quæſtus, aut liuor, aut imperitia.

Celeritas in malis optima. 85

Sophocles in Antigona,

Βραχεῖα γὰρ κρατιστα τἀν ποσὶν κακά. id eſt,

Vrgentibus malis celeritas optima eſt.

Verba ſunt chori ad Creontem in vario luctu domus cupientem è medio tolli. Nam cito perire quem vitæ tædet, nonnihil eſt lucri. Nihil moleſtius quàm diu animo diſcruciari. Siquid mali imminet quod vitari nō queat: optimum eſt dare operam vt ſit quàm breuiſſimum.

Nullus ſum. 86

In eadem fabula,

Ἄγετέ μ' ἐκποδών

Τὸν οὐκ ὄντα μᾶλλον ἢ μηδένα. id eſt,

E medio me abducite,

Qui non magis ſum quàm ille qui iam nullus eſt.

Hac figura ſignificabant exitium ſine ſpe recuperandæ ſalutis. Scio me prius commemoraſſe, Fuimus Troes, & Nullus ſum, ſed ob nouitatem ſermonis formam hoc adiicere libuit.

Prima fœlicitatis pars, ſapere. 87

In eiuſdem fabulæ clauſula,

Πολλῷ τὸ φρονεῖν εὐδαιμονίας

Πρῶτον ὑπάρχει. id eſt,

Vt ſis fœlix longe primum

Sapere eſt.

De Creonte dictum eſt, qui dum mauult animo ſuo quàm rectis conſiliis obtemperare, & ſuos & ſe funditus perdidit. Magna fortuna facile vertitur in magnam calamitatem, ſi abſit ſapientia. Idem paulo antè contrariis expreſſit verbis de Hæmone loquens qui ſibi mortem conſciuerat,

Δείξας ἐν ἀνθρώποισι τὴν ἀβουλίαν

Ὅσῳ μέγιστον ἀνδρὶ πρόσκειται κακόν. id eſt,

Monſtrans quòd inconſulta temeritas viro

Adiuncta, ſit longe malorum maximum.

Sero vidit iuſtitiam. 88

Rurſus in eadem,

Οἴμ' ὡς ἔοικας ὀψὲ τὴν δίκην ἰδεῖν. id eſt,

Proh vt videre iuſtā ſerò cernere.

De Creonte dictum eſt, qui prius nec Tireſiæ, nec cuiquam ſuorum obtemperat, magnis doctus cladibus incuſat ſuam ſtultitiam. Eadem ſententia repetitur in clauſula tragœdiæ, ſed diuerſo ſchemate,

Μεγάλοι δὲ λόγοι μεγάλας πληγὰς τῶν ὑπεραύχων Ἀποτείσαντες,

Γήρᾳ τὸ φρονεῖν ἐδίδαξαν. id eſt,

Diui pœnas poſtquam atroces
De verbis ſumpſere ſuperbis,
Ætate docent ſapere extrema.

Conuenit cum illo, Sero ſapiunt Phryges.

Vindicta velox. 89

De ſera vindicta numinum aliquot prouerbiis teſtatum eſt quæ ſuprà retulimus. Sed quod ait Sophocles expeditam deorum vindictã, magis hic coducit, vt in aliquod prolapſi malũ, maturè reſipiſcamus. Verba ſunt chori ad Creontem,

Ὅσον γ' ἄναξ τάχιστα· συντέμνουσι γὰρ
Θεῶν ποδώκεις τοὺς κακόφρονας βλάβαι. id eſt,
Rex iſta facito quàm potes celerrimè.
Noxæ citipedes numinum, improbos viros
Subitò occupant iunctæ ſimul compendio.

Id euenit Creonti, cui vindicta penè prius adfuit quàm abſolueretur Tireſiæ vaticinium.

Fato non repugnandum. 90

In eadem Creon ita loquitur,

Ἀνάγκῃ δ' οὐχὶ δυσμαχητέον. id eſt,
Sed fata contrà (quando id eſt perquam arduum)
Non eſt reluctandum.

Eandẽ ſententiam aliàs ex variis citauimus authoribus, Nemo poteſt vitare quod Deus nobis immittit: quod autem vitari non poteſt, ferendum eſt, non culpandum. ducunt enim volentem fata, nolentem trahunt, vt ait Tragicus.

Vati non conuiciandum. 91

In eadem fabula Creon Tireſiæ, more vatum incandeſcẽti, ac liberibus dictis impetenti regem, ita loquitur,

Οὐ βούλομαι τὸν μάντιν ἀντειπεῖν κακῶς. id eſt,
Vati viciſſim nolo proloqui malè.

Quod Horatius ait, genus irritabile vatum: non tantum ad poetas, ſed multo magis ad diuinos pertinet. Eblandiẽdum eſt ſiquid ab eis velis exculpere: quos ſi prouoces, diuinant omnia mala. Conueniet vt vbi quis nos impetierit impotẽti conuicio, velut afflatus furore quodam, cui honoris gratia nolimus viciſſim maledicere, quum non deſit quod retorqueatur: aut quum libertatem eam tribuimus iræ veluti furori cuidam. Cum irato enim nihilo ſanius decertes conuiciis quam cum furioſo. Finitimum eſt illi quod antè retulimus, Omitte vatem: præterea illi, Ni pater eſſes: quod eſt in hac eadem fabula ſub perſona Hæmonis.

Vatum genus auarum. 92

In eadem ſcena Creon ita loquitur Tireſiæ,

Τὸ μαντικὸν γὰρ πᾶν φιλάργυρον γένος. id eſt,
Genus omne vatum eſt appetens pecuniæ.

Hoc nomine olim malè audiebãt diuini augures & haruſpices. Nunc vtinam præter meritum idem audiant qui diuina tractant. Vera non poteſt ſemper loqui qui corruptus muneribus, ad hominum gratiam loquitur.

Non mouenda loqui. 93

Eodem in loco iam irritatior Tireſia ſic minatur Creonti,

Ὄρσεις με τἀκίνητα διὰ φρενῶν φράσαι. id eſt,
Tu me excitas vt quæ latent in pectore
Immota, cogar proloqui.

Vſus erit quoties aduerſariorũ improbitas eò nos compellit, vt quæ decreueramus ſilentio tegere, efferamus. Creon enim illum conuicio tetigerat, dicens,

Σοφὸς σὺ μάντις, ἀλλὰ τἀδικεῖν φιλῶν. id eſt,
Tu doctus augur, at ſuetus lædere.

Quod ipſum conuenit in hominem prudentem aut eruditum, ſed improbum. Confine eſt illi, Non mouenda moues.

Mortuos rurſus occidere. 64

Ibidem verba Tireſiæ ſunt ad Creontem, ſuadentis vt Polynicis corpus ſinat condi ſepulchro,

Ἀλλ' εἶκε τῷ θανόντι, μηδ' ὀλωλότα
Κέντει. τίς ἀλκὴ τὸν θανόντ' ἐπικτανεῖν. id eſt,
Age, mortuo concede, nec qui extinctus eſt,
Stimulato: quænam eſt fortitudo, mortuum
Necare rurſum?

Confine eſt illi quod alibi retulimus, Iugulare mortuos.

Deos nemo poteſt nocere. 95

Sententia pia eſt, ſed à Creonte impio animo dicta,

Θεοὺς μιαίνειν οὔτις ἀνθρώπων σθένει. id eſt,
Violare (ſiue polluere) diuos nemo quit mortalium.

Veteribus perſuaſum erat, offendi diuos inferos, ſi mortuo negaretur ſepultura: offendi Iouem ſupplicium, ſiquis ſupplicem reiiceret. At Creon putabat nihil huiuſmodi rerum curæ eſſe diis, quòd illi non queant a quoquam lædi. Hoc carmen occini poteſt iis qui indignum Deo putant in matrice Virginis latitaſſe, & per vterum virginis exiſſe, vnde prodeunt homines: aut qui putant corpus Domini pollui quòd in ſtomachum hominis immundum deſcendat.

Θεοὺς μιαίνειν οὔτις ἀνθρώπων σθένει.

Neque ſol polluitur, tot cloacas ac paludes luſtrans.

Auſcultandum bene loquenti. 96

Tireſia in eodem ſermone,

Εὖ σοι φρονήσας, εὖ λέγω· τὸ μανθάνειν
Δ' ἥδιστον εὖ λέγοντος, εἰ κέρδος λέγοι. id eſt,
Tibi beneuolus, bene loquor, ſuauiſſimum eſt
A bene loquente, lucra ſi fert, diſcere.

Eandem ſententiam antea dixerat Hæmon,

Καὶ τῶν λεγόντων εὖ καλὸν τὸ μανθάνειν. id eſt,
Rectè loquentem audire par eſt ac decet.

Conueniet cum illo, Audi quæ ex animo dicuntur. Item cũ Heſiodio, quo probatur & is qui paret recta monenti.

Fortunæ nouacula. 97

Eiuſdem Tireſiæ verba ſunt ad Creontem admonentis vt in ſummo diſcrimine poſitus ſapiat,

Φρόνει βεβὼς αὖ νῦν ἐπὶ ξυροῦ τύχης. id eſt,
Sape denuo nunc poſitus in nouacula
Fortunæ.

Calamitati quam excitarat Eteoclis & Polynicis contentio, succeſſit hæc quam offenſis diis excitauit Creon. Quanquam hic verſus obiter nobis alibi citatus eſt in prouerbio, In acie nouaculæ.

Exemplum vtile. 98

Creõ Hæmoni filio liberius agẽti minitãs malũ, ita loquitur,

Κλαίων φρενώσεις, ὢν φρενῶν αὐτὸς κενός. id eſt,
Plorando facies mentem vt habeant cæteri,
Mente ipſe vacuus.

Quum improbi luunt ſtultitiæ ſuæ pœnas, quanquam ipſi nihilo fiunt meliores, tamen aliis exemplo ſunt ne per incogitantiam in ſimiles incurrant calamitates.

Peruicacia ſtultitiæ dat pœnas. 99

In eadem tragœdia, Tireſia Creontem admonens ne præfractus ac rigidus perſiſtat in ſententia, ita loquitur,

Αὐθαδία τοι σκαιότητ' ὀφλισκάνει. id eſt,
Præfracta mens, amentiæ pœnas luit.

Intractabilis illa ferocia ferè ſolet magnæ cuiuſdam calamitatis eſſe præiudium, quemadmodum indicant & Hebræorũ prouerbia, Contritionem præcedit ſuperbia, & ante ruinam exaltatur ſpiritus. Hoc Tireſiæ dictũ eleganter expreſſit Hæmon in eadem fabula duplici metaphora, arborum & nautarum. Carmen ſic habet,

Ὁρᾷς παρὰ ῥείθροισι χειμάρροις ὅσα
Δένδρων ὑπείκει, κλῶνας ὡς ἐκσῴζεται,
Τὰ δ' ἀντιτείνοντ' αὐτόπρεμν' ἀπόλλυται.
Αὔτως δὲ ναὸς ὅστις ἐγκρατῆ πόδα
Τείνας ὑπείκει μηδέν, ὑπτίοις κάτω
Στρέψας τὸ λοιπὸν σέλμασιν ναυτίλλεται. id eſt,
Vides vt in torrentium decurſibus,
Quæ cedit arbor, ſurculos ſeruat ſuos:
At quæ reſiſtit, ſtirpe cum ipſa deperit.
Nauclerus itidem qui tenens clauum, nihil
Concedit auræ & fluctibus, deuoluitur,
Ac iam ſupinis nauigat nixus foris.

Nauigationis ſocius. 100

Antè retulimus, In eadem eſſe naui, qui communi tenentur periculo. Ad hoc alluſit Iſmene in eadem fabula, dicens ſe non recuſare quo minus ſubiret idem periculũ quod ſubiret Antigone ſoror.

Ἀλλ' ἐν κακοῖς τοῖς σοῖσιν οὐκ αἰσχύνομαι
Ξύμπλουν ἐμαυτὴν τοῦ πάθους ποιουμένη. id eſt,
Sed in tuis non erubeſco me malis
Rate vecta eadem, calamitati adiungere.

Nuntio nihil imputandum. 1

Hic ferè eſt hominũ affectus, vt triſtia nuntianti perinde indignentur quaſi fecerit quod tactum nuntiat. Creonti itaque ſuccenſenti nuntio, quòd parum læta adferret, ita reſpondet,

Ὁ δρῶν σ' ἀνιᾷ τὰς φρένας, τὰ δ' ὦτ' ἐγώ. id eſt,

Qui fecit, animum diſcruciat, aures ego. Eiuſdem nuntii verſus eſt,

Στέργει γὰρ οὐδεὶς ἄγγελον κακῶν ἐπῶν.

Nemo hunc amat qui verba nuntiat mala.

Accommodari poterit ad eũ qui lapſum admonet, vt magis ſibi ipſi ſuccenſeat qui crimen admiſit, quam ei qui neceſſariã admouet correptionẽ. Nã correptio ad tempus moleſta eſt auribus, ſed ſceleris conſcientia perpetuo mentẽ fodicat.

Quod fieri nõ poteſt, nec incipiendum quidem eſt. 2

Prius retulimus, ἀδύνατα θηρᾶν, id eſt, Impoſſibilia venari: quod aliis verbis expreſſit Sophocles in Antigone,

Ἀρχὴν δὲ θηρᾶν οὐ πρέπει τἀμήχανα. id eſt,

Quæ efficere nequeas, nec vel ordiri decet.

Verba ſunt Iſmenes deterrentis Antigonem, ne Polynicen ſepeliat aduerſum regium edictum.

Cor calidum in re frigida. 3

Eadẽ Iſmene dehortans Antigonẽ ab audaci facinore, ait,

Θερμὴν ἐπὶ ψυχροῖσι καρδίαν ἔχεις. id eſt,

Profectò tu cor calidum habes in frigidis.

Alibi diximus calidum facinus, audax & præceps appellari. Frigida hic appellat quorum fœliciter perficiendorum exigua ſpes erat.

Fruſtra niti, dementiæ eſt. 4

Rurſus in eadem ita loquuntur

Περισσὰ πράσσειν οὐκ ἔχει νοῦν οὐδένα. id eſt,

Fruſtranea agere inſignis eſt amentiæ.

Non ſolum amentiæ eſt iniuſta agere, verumetiam ſuperuacanea. Ex iniuſtis interdum aliquod eſt lucrum: ex ſuperuacaneis nullum.

Principi obtemperandũ in omnibus. 5

Non ſine prouerbiali ſchemate dictum eſt in eadem tragœdia quod ait Creon,

Ἀλλ' ὃν πόλις στήσειε, τοῦδε χρὴ κλύειν
Καὶ σμικρὰ καὶ δίκαια καὶ τἀναντία. id eſt,

Sed principatum ciuitas cui tradidit,
Hic audiendus, ſiue leuia præcipit,
Siue æqua mandat, ſiue & his contraria.

Vox autem tyranni eſt, non principis. neque enim princeps eſt qui præſcribit iniuſta.

Ciuitas non ciuitas. 6

Hæmon Creontem tendentem ad tyrannidem, ita tangit,

Πόλις γὰρ οὐκ ἔσθ' ἥτις ἀνδρός ἐσθ' ἑνός. id eſt,

Quæ vnius hominis, illa non eſt ciuitas.

Dixerat Creon ipſius eſſe, non alterius, imperare regioni. Hæmon negat eam eſſe ciuitatem vbi ſumma rerũ penes vnum hominem eſt. πόλις enim Græcis vel à verſando, vel à multitudine dicta videtur: Latini Rempublicã appellant. At Reſpub non eſt, vbi vnius arbitratu aguntur feruntur que omnia. Itaque quum Creon reſpõdiſſet, ciuitatem cenſeri illius qui illi imperat, ſubiicit Hæmon,

Καλῶς ἐρήμης γ' ἂν σὺ γῆς ἄρχοις μόνος. id eſt,

Rectè, vnus vt deſerto in agro regem agas.

Regium eſt imperare liberis, neque quicquã abſque ciuium conſenſu tentare.

Mens cæli, terræque regina. 7

Socrates apud Platonem in Philebo, Πάντες γὰρ συμφωνοῦσιν οἱ σοφοί, ἑαυτοὺς ὄντως σεμνύνοντες, ὡς νοῦς ἐστὶ βασιλεὺς ἡμῖν οὐρανοῦ τε καὶ γῆς, id eſt, Omnes enim ſapientes conſentiunt hoc pacto ſeipſos honeſtantes, quòd mens nobis regina cæli & terræ. Sentit, ſapientia gubernari omnia potius quam voluptate. Quũ enim Philebus probaſſet fœlicitatẽ ex ſapientia & voluptate mixtam, quæri cœptum eſt vtra duarum plus haberet momẽti ad beatitudinem. Quoniã autem Plato dicit in hoc omnes conſentire, ſubindicat fuiſſe vulgo iactatũ. Conuenit huic quod habet Hæmon Sophocleus,

Πάτερ, θεοὶ φύουσιν ἀνθρώποις φρένας,
Πάντων ὅσ' ἐστὶ χρημάτων ὑπέρτατον.

Pater, Dei mentem inſerunt mortalibus,
Quæ res opes exuperat omnes maximè.

Primas iactare haſtas. 8

M. Tullius libro De Oratore 2, primas iactare haſtas dixit pro velitari: quod ad oratorẽ trãſfert, cuius dictio initio debet eſſe lenis ac ſedata, vt paulatim incandeſcat oratio. Notat ibi Philippum oratorem qui ſolitus ſit ita ad dicendum ſurgere vt neſciret primum verbum quod eſſet dicturus: ſed aiebat, ſe, poſteaquã cõcaleſceſſet brachium, tum pugnare. Atqui non attendit, inquit, eos ipſos vnde ſimilitudinem ducit, illas primas haſtas ita tractare leniter, vt & venuſtati vel maximè ſeruiãt, & reliquis viribus ſuis conſulant. προοιμιῶδες etiã ad diſputationis aut contentionis exordium transferatur. Idem vnico verbo dicitur Velitari.

Omiſſis fontibus cõſectari riuulos. 9

In eodem libro nõ ſine prouerbii ſpecie dixit riuulos conſectari, pro eo quod eſt minus ad rem pertinentia dicere, omiſſo eo quod eſt negocii caput. Hac metaphora videtur admodum delectatus Hieronymus. Marci Tullii verba ſic habent, Tamen tardi ingenii eſt riuulos conſectari, fontes rerũ non videre. Etiam ætatis eſt vſuſque noſtri, à capite quod velimus arceſſere, & vnde omnia manant videre.

Res palæſtræ & olei. 10

Quæ nõ ad ſerium negotium, ſed ad luſum & oſtentationem adhibentur, palæſtræ & olei dicuntur, quũ in prælio maioribus opus ſit viribus. In palæſtra nõ armati, ſed vncti concertabãt: tum quo difficilior eſſet apprehẽſio, & elapſus facilior, tum quo corpus eſſet nitidius: certabant enim nudi. M. Tullius lib. De Oratore 1, Nitidum quoddã genus eſt verborũ & lætũ, ſed palæſtræ magis & olei, quam huius ciuilis turbæ ac fori. Huiuſmodi ferme eſt in ſcholis quibuſdã trita ſophiſtica quæ ad oſtentationẽ ac ludicrã cõcertationem reddit hominem inuictũ, ad ſerias tractationes inutilẽ: itaque rectè in eodem libro monet quidã vt dictionẽ ex domeſtica exercitatione & vmbratili, mediũ in agmen, in puluerẽ, in clamorẽ, in caſtra atque in aciẽ forenſem educamus. Conſimiliter lib. 2, de Iſocratis diſcipulis agens, Sed eorũ, inquit, partim in põpa, partim in acie illuſtres eſſe voluerũt. Eodem ſpectat quod ait li. De legibus 1, Fannii autẽ ætate cõiunctus Antipater, paulo inflauit vehementius, habuitque vires agreſtes ille quidem atque horridas, ſine nitore ac paleſtra, ſed tamen admonere reliquos potuit, vt accuratius ſcriberẽt. Hæc ibi. Quod prius dixerat oleum, hic vocat nitorem. Et in libro De claris oratoribus, vnctius vocat quod eſt nitidius, Iam, inquit, erat vnctior quædã ſplendidiorque conſuetudo loquendi. Rurſus in Oratore ad Brutũ, Numerus autem nondum depromebatur, neque habebat aliquã neceſſitudinem aut cognationem cum oratione: itaque ſerius aliquanto notatus & cognitus, quaſi quandam palæſtra & extrema lineamenta orationi attulit. Palæſtram appellat venuſtatem ad oſtẽtationem adhibitã. In his porrò verbis nec illud abſque prouerbii ſpecie dictum eſt. Extrema lineamenta, pro extrema manu: metaphora ducta a pictoribus.

Oleum pro nitore. *Vnctum pro nitido.* *Palæſtra pro venuſtate.* Extrema lineamenta.

Operarii. 11

Ibidem nõ abſque prouerbii ſpecie operarios appellat qui citra philoſophiæ cognitionẽ cauſas agũt. Architectus ex arte rationẽ operis præſcribit: operarii verò nõ iudiciũ ſuũ, ſed tantum operã adhibẽt iuxta præſcriptũ. At qui philoſophiã callet, ex ſe paratus eſt de quauis re rectè dicere. M. Tullius de Mneſarcho loquens, Hos quos nos oratores vocamus, nihil eſſe dicebat niſi quoſdã operarios, lingua celeri & exercitata: oratorẽ autẽ niſi qui ſapiẽs eſſet, eſſe neminem. Rurſus in Bruto, Nã illud minus curo, ꝙ congeſſiſti operarios omneis, vt mihi videatur mori voluiſſe nonnulli, vt in oratorum numerũ referrẽtur. Huius generis oratores libro De claris oratoribus appellat vocales. Addamus, inquit, huc etiã, neque vocalẽ prætẽriſſe videamur, C. Coſconiũ Calidianũ.

Vocales oratores

Tranſferri poterit ad concionatores, qui quòd parum exercitati ſunt in Sacris literis, è collectaneis ediſcũt quod apud populũ multo clamore, multáque corporis iactatione decantẽt. Aut qui in templis ingenti boatu canunt nõ intellecta: non concionatores, ſed operarii: non cantores, ſed operarii.

E ſchola cantilena. 12

Plautus, vt ante admonui, theatri nugas appellat quæ ſolẽt in comœdiis recitari. M. Tullius è ſcholis cantilenã appellat orationem declamatoriã ac iuuenilem, plus habentẽ oſtentationis quàm ſapiẽtiæ. Locus ſic habet eodẽ libro, Gerẽdus eſt tibi mos adoleſcẽtibus Craſſe, qui nõ Græci alicuius quotidianã loquacitatem, neque ex ſcholis cantilenã requirunt, ſed ex homine omniũ ſapientiſſimo atque eloquentiſſimo, atque ex eo qui nõ in libellis, ſed in maximis cauſis & in hoc domicilio imperii & gloriæ, ſit cõſilio linguaque princeps. Conueniet in illos qui nunquã verſati ſunt in bonis authoribus, nec ex ipſis fontibus hauſerunt eruditionem ſolidam, ſed tantum in ſcholis decãtata tenent. Quod genus ſunt illa, Nõ crederem Euangelio, niſi me Eccleſiæ compelleret authoritas: & Ingratũ eſt Spiritui ſancto quicquid offertur, eo prætermiſſo quod debebatur. Multa fecit Dominus Ieſus quæ non ſunt ſcripta. Non dimittitur peccatũ, niſi reſtituatur ablatũ.

A Deo ficti. 13

Qui vehementer ad aliquid natura cõpoſiti ſunt, hos prouerbiali ſermone ad hoc natos, factos, ſculptoſque dicimus. Inſignẽ autẽ naturæ dexteritatẽ M. Tullius elegãter expreſſit eodẽ libro, Sunt autẽ, inquit, quidã ita naturæ muneribus in iiſdẽ rebus habiles, ita ornati, vt nõ nati, ſed ab aliquo deo ficti videantur. Alluſit autem ad Pandoram quam finxit Vulcanus, cæteris item diis ſua munera in vnam conferentibus.

E circulo. 14

Hominem è triuio, plebeiũ & contemptũ appellamus. M. Tullius pro eo dixit è circulo. Circulũ autem vocat conuenticulũ hominũ in foro aut in plateis cõfabulantium. Ita Craſſus eodem quẽ modo citaui libro, Effudi vobis omnia quæ ſentiebã, quæ fortaſſe ſi quemcunq; patrẽfamilias arripuiſſetis ex aliquo circulo, eadẽ vobis percontãtibus reſpõdiſſet.

Cauſa cadere, Formula cadere, Ex iure manu conſertum. 15

Quemadmodum priſci iureconſulti dicebãt aliquem ex iure manu conſertũ vocari cui lis intendebatur, ita cauſa cadere dicebatur qui male agẽdo ius agendi perdidiſſet. vtrunque fiet παροιμιῶδες, ſi accedat tranſlatio: veluti ſiquis dicat, Theologi Laurentiũ Vallam, ex iure manu conſertũ vocare non deſinunt, quòd homo grãmaticus materias theologicas occupauerit. vtrunque eſt apud M. Tulliũ eodẽ libro ſub perſona Scæuolæ. Quod verò in extrema oratione quaſi tuo iure ſumpſiſti, oratorẽ in omnis ſermonis diſputatione copioſiſſime poſſe verſari, id, niſi in tuo regno eſſemus, non tuliſſem, multiſque præeſſem qui aut interdicto tecũ contenderẽt, aut te ex iure manu cõſertum vocarẽt. Et aliquanto pòſt, Quum Hypſeus maxima voce plurimis verbis à M. Craſſo prætore contenderet, vt ei quẽ defendebat, cauſa cadere liceret: Cn. autem Octauius homo cõſularis, non minus longa oratione recuſaret, ne aduerſarius cauſa caderet. Idem pro L. Muræna, Et ſi turpe exiſtimas te aduocato illũ ipſum quẽ cõtra veneris, cauſa cadere. Meminit & Quintilianus lib. 7. cap. 4. Apud priſcos ſuperſtitioſe ſeruabatur, vt qui in actione inſtituẽda vel verbo lapſus eſſet, cauſa caderet. cuius ſuperſtitionis veſtigia non exigua adhuc reſident apud Anglos, interdũ totũ inſtrumentũ reiicientes, ſi cognomen aliquod vna litera ſecus fuerit ſcriptũ. Iuſtinianus Inſtitutionũ iuris lib. 4. Titu. De actionibus, Paragrapho, Siquis, Siquis, inquit, agens in intentione ſua plus complexus fuerit quàm ad eum pertineat, cauſa cadebat. id eſt, rem amittebat, nec facilè in integrũ reſtituebatur, niſi minor erat XXV. annis, &c. Proximo autẽ Paragrapho, vocem hãc plus, oſtendit quadrifariã intelligi, re, tempore, loco & cauſa. Re, ſiquis pro decem aureis petat viginti. Tempore, ſiquis ante diem vel ante conditionẽ petat. Loco, ſiquis Romæ petat quod Epheſi promiſſum eſt: Cauſa, ſiquis ſtipulatus Stichũ aut viginti aureos, petat Stichũ pura actione, cum electio ſit promiſſoris. Pro eodem dici videtur rem amittere, litem perdere, & formula cadere. Iuſtinianus lib. 4. Titu De exceptionibus, Paragrapho, Appellãtur, Quum temere, inquit, rem in iudicium deducebant, & conſumebant, qua ratione rem amittebant. Horatius in Sermonibus,

> -& caſu iam reſpondere vadato
> Debebat: quod ni feciſſet, perdere litem.

Quintilianus lib. 3, cap. 8, Neque ignoro multa transferri in omnibus ferè cauſis, in quibus cecidiſſe quis formula dicitur: hæ ſunt quæſtiones, An huic, an cũ hoc, an hac lege, an apud hunc, an hoc tempore liceat. Seneca libro Epiſtolarũ 6, epiſt 49, de philoſophis agens qui vocum argutiis oſtentabant eruditionẽ, Quid enim, inquit, aliud agitis, quum eum quem interrogatis, ſcientes in fraudem inducitis, quàm vt formula cecidiſſe videatur? Sed quemadmodum illum prætor, ſic hos philoſophia in integrum reſtituit. Ita Seneca. Quin hoc ipſum In integrum reſtituere, ſi à foro transferatur ad alia, παροιμιῶδες eſt. Poterit ita deflecti, vt dicatur cauſa cecidiſſe qui ius obiurgandi filium amiſit, quòd eum ſuo exemplo aut largitione ad nequitiam prouocarit. Illa porrò ſermonis formula, Ex iure manu conſertum, ab ipſis duodecim tabulis ſumpta videtur, quemadmodum indicat Aulus Gellius lib. Noctium Atticarũ 10, cap. 9. Antiquitus inter quos erat de agro aut ſimili de re controuerſia, in rem præſentem veniebãt, & apud prætorem vindiciarũ cauſa manus cõſerebãt: hoc eſt, alter alterius manum corripiebat. Sed quum propagatis Italiæ finibus grauarentur prætores vindiciarum cauſa longius proficiſci, inſtitutũ eſt vt litigantes nõ ex iure apud prætorem manum cõſererent, ſed ex iure manu conſertum vocarent, hoc eſt, alter alterum ex iure ad cõſerendũ manũ in rem de qua ageretur vocaret: ſimulq; profecti in agrum de quo litigabatur, terræ aliquid ex eo, aut vnam glebam in ius in vrbem ad prætorem deferrent, & in ea gleba tanquã in toto agro vindicarent. M. Tullius libro Epiſtolarum ſeptimo ſcribẽs Trebatio iurecõſulto, Tantũ metuo ne artificiũ tuum tibi parum proſit. Nã, vt audio, iſthic

> Non ex iure manu conſertum, ſed mage ferro
> Rem repetunt, regnúmque petunt, vadunt ſolida vi.

Huiuſmodi vindiciarũ formulã M. Tullius facetiſſime expreſſit in oratione pro L. Muræna, Itaq. irati illi, quòd ſunt veriti ne dierũ ratione peruulgata & cognita, ſine ſua opera lege poſſet agi, notas quaſdam compoſuerunt, vt omnibus in rebus ipſi intereſſent, quum hoc fieri belliſſime poſſet. Fũdus Sabinus meus eſt, imò meus: deinde iudicium noluerunt. Fundus, inquit, qui eſt in agro qui Sabinus vocatur. ſatis verboſe. Cedò, quid poſtea? Eum ego ex iure meum eſſe aio. Quid tum? Inde ibi ego te ex iure manu conſertum voco. Quid huic tam loquaciter litigioſo reſponderet ille vnde petebatur, non habebat. Tranſit iureconſultus, tibicinis Latini modo: Vnde tu me, inquit, ex iure manu conſertum vocaſti, inde ibi te reuoco. Hactenus M. Tullius. Metaphora ſumpta eſt à bellis, in quibus manus conſerere dicuntur qui cominus confligunt, quemadmodum indicat M. Varro libro De lingua Latina ſecundo.

In integrum reſtituere.

Herciſcere. 16

Quædam voces ob hoc ipſum habent prouerbii gratiam, quòd ſint vel obſoletæ, vel alicui profeſſioni peculiares, veluti priſci iureconſulti, herciſcere dicebant hæreditatem diuidere. Inde apud Iureconſultos actio herciſcundæ familiæ. Porrò familiæ vox omnem hæreditatem ac res hæreditarias complectitur. Hæc actio nata eſt è duodecim tabulis, quarũ hæc verba recitantur in Codice, Cohæredes à communione diſcedere volentes agunto. Id ſi trãſferatur ad alterius rei diuiſionem, erit prouerbiale. veluti ſiquis dicat, Inter Gulielmum Budæũ, & Leonardũ Portium de aſſis inuentione concertãtes, Ianum Laſcarem datum herciſcundæ gloriæ arbitrum. Et hoc ſeculo nonnulli monachi rem prius cõmunem inter ſe non dubitarunt herciſcere, idque ſine prætore.

Lapides flere. 17

De re vehementer miſeranda prouerbiali hyperbola dici ſolet, eam eſſe tam lamentabilem, vt vel lapides cogantur ad fletum. M. Tullius in eodem libro, Tu verò vel ſi teſtamentum defenderes, ſic ageres, vt omne omniũ teſtamentorum ius in eo iudicio poſitum videretur: vel ſi cauſam ageres militis, patrem eius, vt ſoles, dicendo à mortuis excitaſſes, ſtatuiſſes ante oculos, complexus eſſes filiũ, flénſque eum centumuiris commẽdaſſes, lapides mehercle omnes flere ac lamentari coegiſſes, vt totum illud vti lingua nuncupaſſes, nõ in duodecim tabulis, quas tu omnibus bibliothecis anteponis, ſed in magico carmine ſcriptũ videretur. Hæc ille. Simili

hyperbola ſemel atque iterum vſus eſt Dominus, quum phariſæis reſpondet, ipſos lapides clamaturos ſi tacerent homines. Rurſus quum Iudæis de generis nobilitate glorianttibus, ait, Deum vel è lapidibus ſuſcitaturũ filios Abrahæ. Sed Chriſto fortaſſe nihil eſt hyperbolicum, qui poteſt quicquid vult efficere. In verbis autẽ Ciceronis, ad prouerbiũ alludit magici carminis mẽtio: quod enim vehementer cõmouet animũ, quauis incãtatione efficaci dicitur, ſicut alibi retulim.

Amentatæ haſtæ. 18

Arma parata ad pugnam Marcus Tullius appellat haſtas amẽtatas. Amentum enim lorum eſt haſtæ affixũ, cui manũ inſerit haſtam miſſilem torturus. Transferri poteſt ad dictũ, aut orationem ab alio ſuppeditatã. Locus eo quem haſtenus citaui libro, ſic habet, In eo autem iure quod ambigitur inter peritiſſimos, non eſſe difficile oratori eius partis, quancũque defendet, authorem aliquem inuenire, à quo quum amentatas haſtas acceperit, ipſe eas oratoris lacertis viribuſque torquebit. Idem in Bruto de T. Actio Piſaurenſi loquẽs, reſpondit pro Au. Cluentio qui accurate dicebat, & ſatis copioſè, erãtque præterea doctus Hermagoræ præceptis, quibus etſi ornamenta non ſatis opima, dicendi tamen vt haſtæ velitibus amentatæ, ſic apta quædam & parata ſingulis cauſarum generibus argumenta traduntur. Rurſus in Topicis, de iureconſultis agens, Nam & adſunt multum, & adhibentur in conſilium, & patronis diligentibus ad eorum prudentiam confugientibus haſtas miniſtrant. Item Quintilianus libro duodecimo, capite tertio, Neq. ego noſtri moris ignarus, obliutſve eorum qui velut ad arculas ſedent, & tela agẽtibus ſubminiſtrant. neque idem Græcos quoque neſcio taciitaſſe, vnde nomen his pragmaticorum datum. Telum igitur paratum ad torquendum, vt inuentio ſit alterius, dictio tantùm tua, rectè haſtam amentatam dixeris. Non diſſimile eſt illi quod antè retulimus de calciamento quod ab alio cõſutum alius induerat. Tale telum taliſque calceus erat oratio Lyſiæ, quam Socrates probabat quidem vt perelegantem, ſed negabat ſibi conuenire.

Diſcũ quàm philoſophũ audire malunt. 19

Vulgus hominum propenſius eſt ad quanuis ineptas voluptates, quàm ad frugifera. Quod eleganter expreſſit M. Tullius libro de Oratore ſecundo, Diſcu, inquit, audire malunt quàm philoſophũ. Erat autem publici exercitamenti genus, quo diſcus æneus arte ſimul & viribus ita ab humo torquebatur in altum, vt intra certum ſpatium decideret. In iiſdem autem locis in quibus huius luſus peragebantur (gymnaſia vocant) diſſerebant & philoſophi: ſed crepitu ad diſcũ vocante, philoſophũ ſubitò delerebant omnes. verba Craſſi apud Ciceronẽ ſunt hæc, Nam & ſeculis multis antè gymnaſia inuenta ſunt quam in his philoſophi garrire cœperunt: & hoc ipſo tempore quũ omnia gymnaſia philoſophi teneãt, tamen eorum auditores diſcum audire, quàm philoſophum malunt. qui ſimul vt increpuit, in media oratione de maximis rebus & grauiſſimis diſputantem philoſophum omnes vnctionis cauſa relinquunt: ita leuiſſimam delectationem grauiſſimæ, vt ipſi ferunt, vtilitati anteponunt. Per iocum transferri poteſt ad diſcum eſcarium, cuius crepitum multi libentius audiunt, quàm vocem philoſophi. Gymnaſium.

Conchas legere. 20

Summi ocii eſt cõchas & vmbilicos legere in littoribus, qui luſus eſſe ſolet puerorum. Quanquam transferri poteſt ad eos qui aliud agentes, obiter etiam leuiora quædã animi gratia admiſcent. Craſſus orator apud Ciceronẽ lib. De oratore ſecundo, de Lælio & Scipione loquens, Nõ audeo, inquit, dicere de talibus viris, ſed tamen ita ſoles narrare Scæuola, conchas eos & vmbilicos ad Caietã & ad Lucrinum legere conſueuiſſe, & ad omnẽ animi remiſſionem ludumque deſcendere. Vmbilicos, opinor appellat vel conchas vel calculos vmbilici formam imitantes, vel herbã quæ veneris vmbilicus dicitur, authore Dioſcoride. In conchis enim incredibili varietate luſit natura, quemadmodum refert Plinius lib. 9. cap. 33, Tot, inquit, colorum differentiæ, tot figuræ: planis & concauis, longis & lunatis, in orbem circunactis, dimidio orbe cæſis, in dorſum elatis, læuibus, rugatis, dẽticulatis, ſtriatis, vertice muricatim intorto, margine in mucronẽ emiſſo, foris effuſo, intus replicato. Iam diſtinctione virgulata, crinita, criſpa, cuniculatim, pectinatim, imbricatim vndata, cancellatim reticulata, in obliquum, in rectum expãſa, prædenſata, porrecta, ſinuata, breui nodo ligatis, toto latere connexis, ad plauſum apertis, ad buccinam recuruis, &c. In ſubterraneo domicilio quod oſtenditur iuxta Cumas Italiæ, quod vulgus fingit fuiſſe antrum Sibyllæ, quum veriſimile ſit fuiſſe ſpeluncam prædonum ac piratarum, viſuntur parietes vario concharum contextu muſaicum opus imitãtes. Valerius Maximus lib. 8. cap. 8, de Scipione & Lælio refert idem quod narrat Cicero.

Liber nõ eſt qui nõ aliquãdo nihil agit. 21

Qui in ſummo otio verſabãtur ab omnibus feriati negotiis, ii nihil agere dicebãtur. M. Tullius eodem libro, ſub perſona Craſſi ad Scæuolã, Quid igitur, inquã, quando ages negotiũ publicum, quando amicorũ, quando tuũ? quando denique nihil ages? Tum illud addidi, Mihi enim liber eſſe non videtur qui nõ aliquãdo nihil agit. Hæc ille. Mox interpretatur quid declaret, nihil agere, In qua, inquit, permaneo Catule ſententia, méque quum huc veni, hoc ipſum nihil agere, & planè ceſſare delectat. Nã ceſſare dicũtur non tantũ ii qui deſiſtunt à negotio, ſed qui ſunt in otio. Expedit autem interdũ nihil agere, vt cætera rectè agamus. Alias oſtendimus eos nihil agere dici, qui manem ſumunt operam. Ceſſare.

In herba luxuries. 22

Ruſtici ſemina copioſius quàm expedit herbeſcentia, dicunt luxuriare: eam præproperam lætitiam appellant luxuriem, quam immiſſis in agrum iumentis aut pecudibus corrigunt, quod illi vocant depaſcere. Maro,

Luxuriem ſegetum tenera depaſcit in herba. Depaſcere.

M. Tullius eodem libro, quẽ modò citaui, Quod ſi hic noſter Sulpitius faceret, multo eius oratio eſſe preſſior, in qua nunc interdum, vt in herbis ruſtici dicere ſolent, in ſumma vbertate ineſt luxuries quædam quæ ſtylo depaſcenda eſt.

Laſcinia tenere. 23

Qui leuiter rem tenent, lacinia tenere dicuntur, hoc eſt extrema veſtis ora. cui cõtrarium eſt illud, Medius teneris. M. Tullius libro de Oratore 3, Nam illud alterũ genus quod eſt temporibus, locis, rebus definitum, obtinent, atque id ipſum laſcinia. Non dubium eſt quin Cicero metaphoram duxerit à populari ſermone: nam idem dictũ & hodie durat apud noſtrates, ſiquem inuitant non ex animo. Inde illud, Scindere penulam. Et apud Terentium Myſis Getam reſupinat pallio. Cicero videtur alluſiſſe ad illud Plauti in Aſinaria, Lachrymantem lacinia tenet lachrymans.

Surculum defringere. 24

Simili forma dixit eodem in loco, Surculum defringere, pro eo quod eſt. non callere totã diſciplinam, ſed ex ea paululum quod ad rem præſentẽ faciat, decerpere: quemadmodum iureconſulti nõnunquam aliquam ſentẽtiam aut fragmentum adducunt è Theologorum diſciplina. Locus apud Ciceronẽ hunc in modum habet, Atque hactenus loquũtur, etiam hac inſtituendi diuiſione vtuntur, ſed ita, non vt iure aut iudicio, vt denique recuperare amiſſam poſſeſſionem, ſed vt ex iure ciuili ſurculũ defringẽdo vſurpare videãtur.

Mendacium vtile. 25

Diues ille apud Satyricum Iuuenalem dicit, Quid enim ſaluis infamia nummis? Et Dorionem Terentianum non pudet vanitatis, dum ob rem. Sed honeſto propius eſt quod ait Oreſtes in Electra Sophoclis,

Δοκῶ μὲν οὐδὲν ῥῆμα σὺν κέρδει κακόν. id eſt,
Nullum reor verbum, quod eſt lucro, malum.

Conuenerat enim vt fingerent ipſum eſſe mortuum. Sentit igitur famam mortis viuo nihil nocituram, ſed ad id quod conſtituerant fore accõmodam: venerant enim vlturi Agamemnonis mortem, idque perfecerunt.

Equi generoſi ſenectus 26

Ιππου γῆρας, aliàs dictum eſt, de his qui poſt rẽs præclarẽ geſtas, ob ſenium reiiciuntur. Sed Sophocles in eadem fabula declarat generoſi equi ſenectutem, his verſibus,

Ωσπερ γὰρ ἵππος εὐγενὴς, κἂν ᾖ γέρων,
Εν τοῖσι δεινοῖς θυμὸν οὐκ ἀπώλεσεν,
Αλλ' ὀρθὸν οὖς ἵστησιν. ὡσαύτως δὲ σὺ
Ημᾶς τ' ὀτρύνεις, κ' αὐτὸς ἐν πρώτοις ἕπῃ.
Generoſus vt equus, conſenuerit iam licet,
Animum tamen nunquam in periclis abiicit,

Sed auribus rectis ſtat, itidem tu quoque
Et incitas me, & ipſe cum primis ades.

Verba ſunt Oreſtis ad pædagogum ſenem, cuius conſilio & auxilio occidit Clytæmneſtram & Ægiſthum.

Cunctatio noxia. 27

In eadem fabula Electra de Oreſte qui reditum proferebat ita loquitur,

Μέλλων γὰρ αἰεὶ δρᾶν τι, τὰς οὔσας τέ μου
Καὶ τὰς ἀπούσας ἐλπίδας διέφθορεν. id eſt,
Dum facere ſemper prorogat quæ adſunt ſimul,
Simul & futuras perdidit mihi ſpes meas.

Prouerbii ratio eſt in tropo, quo præſentes & abſentes dixit pro omnes.

In arduis cunctanter agendum. 28

Ibidem Electræ querenti de fratre,

Φησίν γε, φάσκων δ' οὐδὲν ὧν λέγει ποιεῖ. id eſt,
Dicit quidem, ſed è dictis facit nihil.

Ita reſpondet Chorus,

Φιλεῖ γὰρ ὀκνεῖν πρᾶγμ' ἀνὴρ πράσσων μέγα. id eſt,
Qui facinus ingens tentat, ille lentus eſt.

Sentiens in arduis ac periculoſis negotiis non eſſe præcipitandum conſilium. Huic rurſus ita reſpondet Electra,

Καὶ μὴν ἔγωγ' ἔσωσ' ἐκεῖνον οὐκ ὄκνῳ. id eſt,
At is quidem haud cunctante me ſeruatus eſt.

Sentiens perniciosam eſſe cunctationem, quum vrget præſens periculum.

E paucis verbis ingẽs bonũ aut malũ. 29

Ibidem Electra ſic loquitur ſorori Chryſothemidi,

πολλά τοι σμικροὶ λόγοι
Ἔσφηλαν ἤδη καὶ κατώρθωσαν βροτούς. id eſt,
Sermo profecto rebus in compluribus
Deiecit homines, ſimul & erexit, breuis.

Sentit, interdum ex paucis verbis perperam intellectis, magnos naſci errores, atque etiam erroris correctionem ex paucis recte intellectis. De leuiſſimæ rei grauiſſimis pœnis dictum eſt aliás.

Vni cum duobus non eſt pugnandum. 30

In eadem Chryſothemis, Electræ ſorori & choro concorditer hortantibus, ita reſpondet,

Δράσω. τὸ γὰρ δίκαιον οὐκ ἔχει λόγον
Δυοῖν ἐρίζειν. id eſt,
Factura ſum: non æquum enim eſt, reſiſtere
Vnam duabus.

Affine eſt illi, Ne Hercules quidẽ aduerſus duos. Huc alluſit & Catullus in Epithalamio, -noli pugnare duobus.

Mala malis eueniunt. 31

Clytæmneſtra obiurgans Electram filiam, quòd per eam traduceretur vt viricida, viciſſim audit,

Αἰσχροῖς γὰρ αἰσχρὰ πράγματ' ἐκδιδάσκεται. id eſt,
E turpibus enim, facta turpia diſcimus.

Significãs quod filia de matre parum honeſte loqueretur, ei imputandũ quæ necãdo maritũ, & filii necẽ moliẽdo docuiſſet liberos odiſſe matrem. id paulo pòſt dicit explanatius,

τἄργα τοὺς λόγους εὑρίσκεται. id eſt,
Porrò ipſa facta, verba reperiunt ſua.

Scitũ eſt illud Socratis, vt ſe quiſque talẽ præſtaret re, qualis haberi cuperet. Fama enim è factis velut è fonte naſcitur, è bonis bona, è malis mala. Proinde qui factis ignominioſis ſibi peperit ignominioſam famã, ne ſuccenſeat male loquẽtibus, ſed ſibi qui ora aperuit populo: nec moliatur vindictã in maledicos, ſed benefactis rumorẽ fœdũ abolere ſtudeat.

Numinis ira ineuitabilis. 32

Apud Homerum Iupiter vxori minitans, appellat manus ſuas ἀάπτους, quòd lædant quoſcunque velit, quum à nemine viciſſim lædi queant. Simile eſt quod in eadem fabula dicit Oreſtis pædagogus,

ὅταν δέ τις θεῶν
Βλάπτῃ, δύναιτ' ἂν οὐδ' ἂν ἰσχύων φυγεῖν. id eſt,
At vbi viro nocet deorum quiſpiam,
Vitare poſſit nemo quamlibet potens.

Solent homines calamitates ſuas in hanc aut illam cauſam eiicere, quum pleraque mala ſic præter omnẽ expectationem accidant, vt appareat à ſuperis immitti. Aduerſus numinis decretum nihil valet humana prouidentia.

Quò terrarum raperis? 33

Qui non ſunt attenti ad rem propoſitam, negãtur eſſe domi: qui longius aberrant à vero, in alia regione eſſe dicuntur. Electra ſorori nuncianti Oreſtem viuere qui dictus erat mortuus, ita reſpondet,

Οὐκ οἶσθ' ὅποι γῆς, οὐδ' ὅποι γνώμης φέρῃ. id eſt,
In quod ſolum rapiare non intelligis,
Nec quò ferat mens.

Prouerbiũ eſt in tropo. Sic in eum qui aberrat à re propoſita aptè dicetur illud, Quò nũc ſe proripit ille? Aut, In quam regionem abripitur? Tranſlatum videtur à nautis.

Bene natis turpe eſt malè viuere. 34

Quidam arbitrantur ob hoc ipſum ſibi licere turpiter viuere, quòd honeſtis maioribus orti ſunt: quũ contrà generis claritas quaſi fax addita faciat vt nobilium errata plus habeant dedecoris, quàm obſcuro genere natorum. Hoc in eadem fabula ſic expreſſit Electra,

Ζῆν αἰσχρὸν αἰσχρῶς τοῖς καλῶς πεφυκόσι. id eſt,
Natis honeſte, turpe viuere turpiter.

Quanquam Electra putat eos turpiter viuere, non qui ſunt improbis moribus, ſed qui viuũt in ſeruitute, quum ſint ingenui nati, vt cum illo conueniat, Vbi non ſis qui fueris, non eſt cur velis viuere.

Mortui non dolent. 35

Eadem in eadem fabula, ſignificans ſe ſpontanea morte quæſituram malorum finem, ait,

Τοὺς γὰρ θανόντας οὐχ ὁρῶ λυπουμένους. id eſt,
Nam mortuum dolere video neminem.

Eóque Plinius exiſtimat nullum beneficium à diis datum homini maius, quàm quod cuique in manu eſt, quum velit, è vita excedere. Melius Socrates qui docet eſſe nefas animã iniuſſu imperatoris Dei è corporis præſidio decedere.

Omnibus modis nocens. 36

Ibidem Oreſti percontanti quibus modis eſſet moleſta Clytæmneſtra, manibus an veneno, reſpondet Electra,

Καὶ χερσὶ καὶ λύμαισι καὶ πᾶσιν κακοῖς. id eſt,
Manu & venenis & malis demum omnibus.

Quadrabit in hominẽ modis omnibus perniciosum, fucis, vi, verbis, factis.

A capite arceſſere, A fonte ducere. 37

Quum res ab eo repetitur quod eſt in negotio præcipuũ, à capite arceſſi dicitur. M. Tullius lib. de Orat. 2, Etiam ætatis eſt vſuſque noſtri, à capite quod velimus arceſſere, & vnde omnia manant videre. Item lib. De legibus 1, Altè vero, & vt opinor, à capite frater repetis quæ quærimus. Et paulo pòſt ibidẽ, Viſne ergo ipſius iuris ortũ à fonte repetamus? Quod antè dixit A capitè, hic dicit A fõte. Rurſus in Topicis, Quũ autẽ à genere ducetur argumentũ, nõ erit neceſſe id vſque à capite arceſſere. In Tuſculanis quæſtionibus alicubi dicit, A capite ducere, pro eo quod erat ab exordio repetere.

Latini tibicinis more. 38

In M. Tullii verbis quæ paulo antè retulimus ex oratione pro L. Muræna, prouerbium inerat, quum ait iureconſultũ inſtructo petitore, Latini tibicinis more tranſire ad eum à quo petitur, & illum ſolennibus verbis inſtructurum. Vnde nata ſit ſimilitudo non admodum liquet, niſi quòd probabilis coniectura videtur, ductum à priſcis illis Latinis qui in pagis aut oppidis vnico tãtum tibicine fabulas agitabãt, ad cuius modulatum vocem ac geſtum accommodabant hiſtriones, alioqui ob imperitiam non ſeruaturi carminis rationem. Is igitur tibicen poſteaquam vni actori præcinuerat, cogebatur ad alterum huic reſponſurum tranſire, eique viciſſim incentu tibiæ metri modulos præire, atque hinc rurſus ad alium, quòd ruſticani homines abſque præeunte tibicine non poſſent apte ſaltare verſus aut mimos. Hanc coniecturam adiuuat locus qui eſt apud M. Tullium in Oratore ad Brutum, vbi agit de verſibus ita compoſitis vt poſſet oratio libera ſolutáque videri, Quorum, inquit, ſimilia ſunt quædam etiam apud noſtros, velut illa in Thyeſte, Quemnã te eſſe dicã, qui tarda in ſenectute: & quæ ſequũtur: quæ niſi quum tibicen acceſſit, orationi ſunt ſolutæ ſimillima. Prior locus ex oratione refertur in prouerbio, Cauſa cadere.

In quadrum redigere. 39

Superius ex Ariſtotele docuimus, virum conſtantis animi

appellari tetragonum, quòd ea figura ex omni parte ſui ſimi-
Quadrare. lis eſt. Vnde quicquid congruit & aptum eſt, quadrare dicitur. Id M. Tullius in Oratore deflexit ad orationem concinnam, & aptis numeris compoſitam: Itaque poſtquam eſt nata hæc circunſcriptio, vel comprehenſio, vel continuatio, vel ambitus, ſi ita licet dicere, nemo qui aliquo eſſet in numero, ſcripſit orationem generis eius quod eſſet ad delectationē comparatum, remotumque à iudiciis forenſique certamine, quin redigeret omnes ferè in quadrum numerumque ſententias. Metaphora ducta eſt à marmorariis. Non ſum immemor hoc à nobis alibi poſitum, ſed locum euidentius oſtendere volui: illic enim tantùm indicaram.

Ἀπάλαιστοι. 40

Motus, & homines inconditos & arte carentes M. Tullius in eodem opere teſtatur à Græcis appellari ἀπαλαίστους, quaſi dicas à palæſtra alienos: quòd in palæſtra exercitati, etiam in cæteris actionibus venuſtatem quandam habent, quemadmodū indicat in Oratore ad Brutū, Non, inquit, vt in ea tamen omnia ſint, ſed vt ſic adiuuent vt paleſtra hiſtrionē. Talis eſt ſaltatio Cyclopica & Sileni. Verba Ciceronis adſcribā, Itaque qualis eorū motus quos ἀπαλαίστους Græci vocant, talis horū mihi videtur oratio qui non claudunt numeris ſententias. In libro De optimo genere dicendi, dixit, Palæſtricè
Palæſtricè ſpatiari. ſpatiari, pro decoro numeroſóque geſtu incedere. Hæc, inquit, vitauerunt ferè omnes qui aut Attici numerantur, aut dicunt Atticè: ſed quatenus voluerunt, ſani & ſicci duntaxat habeantur: ſed ita, palæſtricè in xyſto ſpatiari vt liceat, non vt ab Olympiis coronam petant. Quin hoc ipſum, Ab Olympiis coronam petere, prouerbii ſpeciem habet, pro eo quod
Ab Olympiis coronam petere. eſt, è rebus arduis magnā ac ſolidam affectare laudem, hoc eſt, in cauſis ſeriis & grauibus vincere. Qui priuatim in porticibus ad voluptatem diſſerunt, in xyſto ſpatiantur: qui in foro cauſas graues agunt, in ſolem & puluerē prodeunt, magnum periculum magnæ laudis ſpe ſuſcipientes.

Cadere in curſu. 41

Cadere in curſu M. Tullius dixit pro eo quod eſt expetita laude fruſtrari: quemadmodum ſiquis ad lauream theologicam contendens, emoriatur priuſquā ad ſummum eius nominis faſtigium peruenerit. M. Tullius lib. De claris oratoribus de Galba loquens, Laudabant hunc patres noſtri, fauebant etiam propter patris memoriam: ſed cecidit in curſu. Nam rogatione Manilia, Iugurthinæ coniurationis inuidia, quū pro ſe ipſe dixiſſet, oppreſſus eſt. Simili tropo dicimur eos è curſu reuocare, quos ab inſtituto ad aliud quippiā retrahimus. Et in curſu eſſe dicuntur qui magno ſtudio cōtendūt aliquó. Metaphora ſumpta eſt à publicis certaminibus, pedibus aut equis currentium.

Titius. 42

Titium ſaltare dicebantur qui incōpoſitè ac ſolutè geſtiebant: fuit enim huiuſmodi ſaltationis genus quod à Titio quodā malo oratore nomen inuenit. M. Tullius eo quod modò citauimus opere, Quos Sextus Titius coſequutus, homo loquax ſanè & ſatis acutus, ſed tam ſolutus & mollis in geſtu, vt ſaltatio quædā naſceretur, cui ſaltationi Titius nomen eſſet. Ita cauendū nequid agendo dicēdove facias cuius imitatio rideatur. Citat hūc Ciceronis locū Quintilianus li. 11. cap. De pronuntiatione. Similia his ſunt Saltare Cyclopē. Horat.
Saltare Cyclopem, vel cordacem. ſaltaret vti Cyclopa, Et Saltare cordacem, more Sileni.

Vt Phidiæ ſignum. 43

Quæ primo ſtatim aſpectu probātur omnium ſuffragiis, vt Phidiæ ſignum placere dicuntur. Nam quædam ſigna nō ſtatim arrident, ſed frequēter & propius inſpecta, paulatim incipiunt placere. M. Tullius eodem libro, Nam Q. Hortenſii admodum adoleſcentis ingenium, vt Phidiæ ſignū ſimul aſpectum & probatum eſt. Is L. Craſſo, Q. Scæuola conſulibus, primùm in foro dixit, & apud hos quidem conſules, & cum eorum qui adfuerunt, tum ipſorum conſulum qui omnes intelligentia anteibant, iudicio diſceſſit probatus. vndeviginti annos natus erat eo tempore. Hæc ille. Arbitror autē Ciceronem ſentire de Ioue Olympio, quē finxit inſignis ſtatuarius Athenienſis Phidias, quemadmodum refert Plinius lib. 34. cap. 8, & lib. 36. capite 5.

In numerum peruenire. 44

Qui in aliquo pretio haberi incipiūt, In numerū aliquem peruenire dicūtur: quemadmodū, In aliquo numero eſſe dicuntur qui ſunt alicuius exiſtimationis: &, In nullo numero eſſe, qui planè cōtempti ſunt. M. Tullius in eodem libro, His enim rebus infimo loco natus, & honores, & gratiā, & pecuniam cōſequutus, etiam patronorum, ſine doctrina, ſine ingenio, aliquem in numerū peruenerat. Et aliquanto pòſt, de C. Sicinio loquens, Has ille tenens, & paratus ad cauſas veniens, verborū non egens, ipſa illa comparatione diſciplinâque dicendi iam in patronorum numerum peruenerat.

E neuo cognoſcere. 45

E neuo cognoſcere, eſt ex re quapiam minima totum hominis ingenium æſtimare, quemadmodū dicimus Leonem ex vnguibus agnoſcere, & Protogenes ex linea agnouit Apellem. M. Tullius in libro De claris oratoribus, Nunc quoniam totum me non è neuo aliquo aut crepundiis, ſed corpore omni videris velle agnoſcere, complectar nonnulla etiā quæ fortaſſe videātur minus neceſſaria. Metaphora ſumpta eſt ab iis qui infantibus quos ablegāt exponuntve, addūt crepundia per quæ agnoſcātur, ſi fortè inciderit occaſio. Aut neuum aliquem in corpore notāt parentes. Tale ſignum interdum ſyngraphis ſuis addunt trapezitæ.

Ne pudeat artem, &c. 46

Verſus erat olim populari ſermone iactatus, Ne pudeat artem proloqui quam factites. Multos nō pudet turpi quæſtu viuere, quū pudeat nomē eius quæſtus profiteri. Quemadmodum ſiquis vſuram exercens, vocari mabit negotiator. Verſum citat M. Tullius eodem libro, Me autem ſiue peruulgatiſſimus ille verſus, qui vetat

Artem pudere proloqui quam factites,

diſſimulare non ſinit quin delectet: ſiue tuum ſtudium hoc à me volumen expreſſit.

Δωριάζειν. 47

Δωριάζειν olim dicebātur qui corpore parū decorè nudato incedebāt. ductū à virginibus quæ in Peloponeſo diſcinctæ, & abſq. tunicis eſſe cōſueuerūt, tātū pallio tectæ vtrinq; feneſtrato, per quod patebāt nuda corporis. Apud Lacedæmonios autē, virgines certis dieb⁹ totæ nudæ incedebāt. De Romanorū multitiis pellucentib⁹ multa queritur Iuuenalis.

AEtoli. 48

Αἰτωλισταὶ dicti ſunt olim ioco prouerbiali qui iuxta mores Ætolorum petaces eſſent & improbi. Alluſum eſt enim ad vocem: quemadmodum auidi munerum, Dorice loqui dicebantur: ſic αἰτωλοὶ dicti videntur quòd omnia petant, παρὰ τὸ ὅλον αἰτεῖν. Meminit Stephanus.

Χαρωνῖται. 49

Olim Charonitarum cognomen apud Romanos populari ioco tributum eſt iis qui ex defuncti commentariis tuebantur quod perperam agebant. Hinc ortum: Quum M. Antonius oratione funebri, prolatâque C. Cæſaris veſte, populum in eius interfectores cōcitaſſet, arripuit Cæſaris cōmētarios in quibus acta illius cōtinebantur, iiſq; adſcripſit quæ libuit: atque horū authoritate ſe facere ſimulabat quicquid agebat, aliis tribuens magiſtratus, alios ab exilio reuocās, alios è vinculis liberans. Hi omnes quoniam ſe defuncti cōmentariis excuſabant, vulgari ioco dicti ſunt Χαρωνῖται, vt refert Plutarchus in vita M. Antonii. Simili artificio quidam abutuntur teſtamentis, in quos competet iidem cognomen.

Oculis ferre, & ſimilia. 50

Prouerbialia ſunt & illa, Oculis ferre, In ſinu ferre, ſiquis quem inſigniter amat fouétque. Tranſlatum à matribus tenerè liberos ſuos amantibus, à quibus non dimouēt oculos, ſolicitæ nequid illis accidat incommodi, geſtantque in ſinu atque in complexu. Exempla vtriuſque ſunt apud M. Tullium crebra. Non diſſimile eſt quod eſt apud Platonē libro De Rep. 10, ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς περιφέρειν, id eſt, Super capita ferre. Καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ σοφίᾳ οὕτω σφόδρα φιλοῦνται, ὥστε μόνον οὐκ ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς περιφέρουσιν αὐτοὺς οἱ ἑταῖροι, id eſt, Et ob hāc ſapientiam in tantum amantur, vt ſectatores eos tantùm non in capitibus circunferant.

Iapeto antiquior. 51

Ἰαπετοῦ ἀρχαιότερος, id eſt, Iapeto antiquior. Iupiter apud Lucianum ſic alloquitur Cupidinem pueritiam ... ſans
οὐ παιδίον εἶ, ὦ Ἔρως, ὃς ἀρχαιότερος πολὺ τοῦ Ἰαπετοῦ

HENRICI STEPHANI ANIMADVERSIONES IN
Eraſmicas quorundam adagiorum expoſitiones.

Col.11. *Verſus & allegoriæ*] Quoniam paſſim occurrunt hi loquendi modi, qui adagiorum ſunt veluti anteambulones quidam: & de vſu eorũ mihi cum Eraſmo nõ conuenit: de iis præfari, ab inſtituto meo alienum, vt opinor, nequaquã fuerit. Dico igitur, Si ita ſit, Græcos ſcriptores, quoties vtuntur hiſce ſermonis formulis, κατὰ τὴν παροιμίαν, ὥς φασι, φασί, & aliis huiuſmodi (quæ non paulo plures ſunt iis quæ hic recenſentur) toties προεπιπλήττειν τῇ παροιμίᾳ: rarò certè eos parœmiam ἄνευ προεπιπλήξεως vſurpare cõperiemus: quippe quã vt plurimum tale quodpiam loquendi genus antecedat. Iam verò ſi dicamus, cum Eraſmo (quod certè dicendũ eſt) nos non προεπιπλήττειν τῇ παροιμίᾳ, niſi vel obſcurior vel durior videatur: eas omnes quibus vnũ aliquod ex his loquendi generibus præfixum ſit, vel obſcuriores vel duriores videri fateamur neceſſe eſt. At hoc falſum eſſe res ipſa indicat. nam illas formulas prouerbiis adhibent innumeris nihil obſcuritatis nihilque aſperitatis habentibus. Falſum itaque & illud, nimirum Græcos per eas προεπιπλήττειν τῇ παροιμίᾳ. Quæ ſunt igitur ad id accommodata verba? Dicam: ſi prius Quintiliani locum ex libri 8. cap. 3 protulero: in quo hæc ſcribit, Et ſiquid periculoſius finxiſſe videbimur, quibuſdam remediis præmuniendum eſt, Vt ita dicam, Si licet dicere, Quodammodo, Permitte mihi ſic. Quod idem etiam in iis quæ licentius tranſlata erunt, proderit, quæ non tutò dici poſſunt. In quo non falli iudicium noſtrum, ſolicitudine ipſa manifeſtum erit. Qua de re Græcũ erit illud elegantiſſimũ, quo præcipitur ita, προεπιπλήττειν τῇ ὑπερβολῇ. Hæc ille: afferens præceptũ ex tertio, vt opinor, libro Rhetoricorum Ariſtotelis ſumptũ. ibi enim leguntur hæc verba, ἀεὶ δ' ἐπὶ πάσῃ ὑπερβολῇ τὸ ὑποτιμᾶσθαι. δεῖ γὰρ αὐτὸν αὑτῷ προεπιπλήττειν. Porrò hæ quæ ab illo, Fabio dico, proferuntur exempli cauſa formulæ, Vt ita dicam, Si licet dicere, &c. reſpondent his, ὡσπερεὶ φάναι, & οἱονεί, & εἰ χρὴ τοῦτον εἰπεῖν τὸν τρόπον, & εἰ δεῖ παρακινδυνευτικώτερον λέξαι. quæ quidem ſunt (vt ait Dionyſius Longinus authores citans Ariſtotelem & Theophraſtũ) μειλίγματα τῶν θρασειῶν μεταφορῶν, id eſt mollitiones vel præmollitiones audacium metaphorarũ. Quibus ſubiungit hæc, ἡ γὰρ ὑποτίμησις, φασίν, ἰᾶται τὰ τολμηρά (ſed ἐπιτίμησις aut προεπιτίμησις legendum videtur) alludens fortaſſe ad ea ipſa Ariſtotelis quæ paulo antè protuli verba: omnis hyperboles remedium eſſe dicentis illam προεπίπληξιν. Cæterum quũ prolatis illis μειλιγμάτων exemplis, addat continuò poſt, ἡ γὰρ ὑποτίμησις, φασίν, ἰᾶται τὰ τολμηρά, videtur ὑποτίμησιν vel potius ἐπιτίμησιν in illis etiam conſtituere. Quibus ea reſpondere quæ Quintilianus affert, vt ad præmuniendum ſiquid periculoſius finxiſſe videbimur, accommodata, modò à me dictum eſt. Vnde conſentaneum eſſe exiſtimo vt eaſdem ἐπιτιμήσεως vel προεπιτιμήσεως (id eſt προεπιπλήξεως) ac præmollitionis ſiue præmunitionis cenſeamus eſſe formulas. Ac re vera, qui dicit, Si tamen mihi ita loqui conceditur, Si tam audax verbum mihi pronunciare licet: ſuam ipſemet audaciam veluti præcaſtigãs (προεπιπλήττων τῇ τόλμῃ) eius veniam quodammodo petere videtur. At qui ita præfatur, Vt aiũt, Vt antiquum ait dictũ, Vt vetus verbum vſurpem: non protinus exiſtimandus eſt has adhibere præfatiunculas, quòd prouerbio vel obſcuriore vtatur, vel duriore. Quis enim non videt Græcos pariter & Latinos eas prouerbiis illis attexere, quæ & apertiſſima ſunt, & ne delicatiſſimas quidem aures offendere vllo modo poſſunt? Ac tantum abeſt profectò vt quoties hæc legimus, προεπιπλήξεως cauſa poſita exiſtimare oporteat: vt ſæpe ad concilianda fidem aut adiungendam dignitatẽ orationi adhibita eſſe credere debeamus. Sunt enim quædã tantæ authoritatis prouerbia, vt oraculis etiã cõparentur. ex quorum numero qui aliquod vſurpaturus, ita præfatur, Iuxta prouerbiũ: perinde eſt ac ſi diceret, Iuxta oraculum. Syneſius in quadã ad fratrem epiſtola, χρὴ γάρ τοι πρὶν λαμπάδας συνηγορεῖν τῇ παροιμίᾳ, μᾶλλον δὲ τῷ χρησμῷ. χρησμὸς γὰρ αὖ πρέπει εἶναι, πάντως εἶπεν τό, Οὐδεὶς ἀμήτης ὅστις οὐ φιλεῖ ζῆν. quæ parœmia (vt hoc obiter admoneam) ex prætermiſſis ab Eraſmo vna eſt. Quid tandem eſt ergo προεπιπλήττειν τῇ παροιμίᾳ, ſi hoc non eſt? quæ ſunt ad hoc accõmodatæ loquendi formulæ? Nimirum tales qualis illa eſt apud Ciceronem, Sed vt in prouerbio eſt (etſi humilius dictum eſt, tamen conſimile eſt) ſcopas, vt ita dicã, mihi videtur diſſoluere. Sic Græcus quidam author, ne videretur ignorare quale id eſſet quo vtebatur prouerbium, ſed oſtenderet ſe ſibi conſcium eſſe, illud ex vulgi fæce petitum ſe vſurpare, dixit, κατὰ τὴν συρφετώδη παροιμίαν. Inter προεπιπλήξεως formulas annumerari poſſunt, meo quidem iudicio, & iſtæ, ἵνα τι καὶ παίζω, & ὡς λέγουσιν οἱ παίζοντες, quarũ poſterior ex earum eſt quæ ab Eraſmo recenſentur numero. Idem valét & hæc verba, variata orationis forma, τοῦτο δὴ τὸ παιζόμενον. vt apud Plutarchũ, ἀφεὶς τὸν φίλον, τὰς τοῦ σώματος ἡδονὰς ἔχων, ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἑαυτοῦ, καὶ, τοῦτο δὴ τὸ παιζόμενον, ἐκ τοῦ βοὸς τοὺς ἱμάντας λαμβάνοντα, καὶ ἀλγηδόνας ἐκ τοῦ σώματος. Huc pertinent iſta, καὶ τοῦτο τὸ τῆς παροιμίας, εἰ καὶ ψυχρὸν προσειπεῖν. item hæc, κατὰ τὸν παροιμιώδη λόγον, εἰ καὶ δυσχερὲς πρὸς ὦτα. poſitis videlicet per parentheſin his verbis, εἰ καὶ ψυχρὸν προσειπεῖν, & εἰ καὶ δυσχερὲς πρὸς ὦτα. Sunt & alii προεπιπλήξεως modi, quos aliis quærendos apud authores relinquo. Hoc ſaltem probatũ ſatis eſſe puto, ex omnibus formulis quas, tanquam eius exempla, Eraſmus citat, vel nullam, vel vnam tantum ad eam pertinere.

C.15.V. *Ὅμως δὲ θυμόν*] Ponit hic Eraſmus duo θυμὸν δάκνειν & θυμὸν ἔδειν ſiue καρδίαν ἔδειν, tanquam ſimilia: vt videlicet ἐσθίειν καρδίαν cum vtroque horum conueniat. at ego cum poſteriore, non item cum priore conuenire exiſtimo. Nam ἐσθίειν τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν ſiue θυμὸν ille demum dicitur, qui ita ſe totum mœrori tradit, vt eo paulatim quaſi lenta quadam tabe abſumatur: at verò δάκνειν καρδίαν ſiue θυμόν, ſiue ψυχήν, dici poteſt qui ad breue tempus duntaxat vel etiam ad momentum tẽporis angatur. Et quod eleganter dicunt Latini Vrere quempiam facto vel dicto (vt ſiquis in eum ſcomma iaciat) id pari elegantia dicunt Græci δάκνειν: eumque qui ita vratur, δάκνεσθαι. Sic Plutarchus dixit, αἱ γὰρ παρὰ δίκην ὀνειδισμοὶ δάκνουσι. ſic idẽ, λόγοι δάκνει καὶ παρρησία ἰδιωτικὴ καταπλήξεως. Quinetiam ex τοῦ δάκνειν θυμόν compoſuerunt nomen δακέθυμος, & inuerſo vocum ordine θυμοδακής. vt apud Anacreontem, δακέθυμά μοι λέγοντες, & apud Homerum θυμοδακὴς μῦθος. Iulianus imperator in quadam oratione, πάνδεινον δὲ χρῆν ἐν λοιδορίᾳ, ὡς θυμοδακὲς ἀκούειν, καὶ ἀνιῶντα ψυχὴν μᾶλλον ἢ σίδηρος χρῶτα. Vbi obſerua θυμοδακὲς & ἀνιῶντα ψυχὴν pro eodẽ poſita, vtrunque ex Homero. Expreſſit autem Græcum verbum Horatius eadem in re, quum dixit, Mordear opprobriis falſis. Sed & Terentius ac Cicero non Mordere ſolùm, ſed & Pungere (quod planè τῷ δάκνειν reſpondet) ita vſurpant. Sic & Ouidius, Mordeat iſta tuas aliquando cura medullas. quod rectè dixeris, δακνέτω σου τὸν θυμόν, at malè, ἐσθιέτω σου θυμόν, vel τὴν καρδίαν. Denique quiſquis ἐσθίει τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν, is & δάκνει: ſed non contrà.

C.18. *Ὑφαιρεῖν*] *id eſt, Tollere onus, &c.* Atqui καθαιρεῖν non ſignificat tollere ſiue attollere, ſed detrahere: & συγκαθαιρεῖν, vnà cum alio detrahere. & in detrahendo ſiue deponẽdo adiuuare (ideoque cõuenit hoc verbum iis præſertim oneribꝰ quæ capiti cõmittuntur, vt loquitur Propertius) adeo vt ſequẽdo hanc lectionẽ quam Eraſmus, altera reiecta, probat, hic futurus ſit ſenſus, Deponẽti onus auxiliandũ, haud adiuuãdus tamen qui deponat. Aut magis ad verbum, Detrahenti onus auxil. &c. Quod quàm abſurdè dicatur, neminem eſſe puto qui nõ perſpiciat. At ſi retineatur altera illa lectio quã reiicit, hic erit ſenſus (non abſurdus quidem, ſed ex diametro tamen cum eo pugnans, quem D. Hieronymi verba oſtendunt) Auxiliandum in detrahendo ſiue deponendo onere, non autem auxiliandum in imponendo. hoc eſt, Operam noſtram cuiquam ad ſe onerandũ cõmodare non debemus, ſed ad ſe exonerandũ. Nã ex verbis συγκαθαιρεῖν & συνεπιτιθέναι (non autẽ συναποτιθέναι) quis non hanc ſententiam elici fatebitur? Quæ quidẽ tantum abeſt vt abſurdi quidpiã præ ſe ferre, quemadmodũ & illa altera, vt potius rationi maximè conſentanea eſſe videatur: eo potiſſimũ nomine quòd humanitatem nobis commendet. Videamus tamen quã lectionẽ ſequutũ D. Hieronymũ credibile ſit (etenim, vt oſtẽdi, ferri nequit illa quam ex eius interpretatione colligit Eraſmus) & eam ſequẽdo, quid ſit quod nobis αἰνίττεται hoc Pythagoræ ſymbolum. Crediderim certè ex illis particulis

μὴ & δὲ totum errorem manaſſe. quarum ſedem mutãdo, ſi ita legeris, φορτίον μὴ συγκαθαιρεῖν, συνεπιτιθέναι δὲ, his Græcis verbis Latina D. Hieronymi planè reſpondere cõperies: niſi quod ordinem inuertit. Quid autem ænigmaticè nobis ſignificabit hoc ſymbolum? Hoc, vt opinor: hominum inertiæ non eſſe indulgendum, ſed eorum φιλοπονίαν circa rem quamlibet eſſe excitandam. Hæc ego quum ſcripſiſſem, & ad Plutarchi deinde opuſcula, quendam alium locum inueſtigaturus, me contuliſſem, forte fortuna, ſimulatque librum aperui, in Sympoſiacῶν decadis 8, cap. 7 incidi: in quo hoc ſymbolum & obiter eius expoſitionẽ refert. Eum poſtquam adſcripſerim, quam bona de huius ſymboli tũ ſcriptura, tum expoſitione, coniectura mea fuerit, tibi, lector, iudicandum relinquam. Eſt igitur huiuſmodi, τούτοις δὲ συμμαρτυρεῖν ἐδόκει καὶ τὸ παραγγέλλειν τοῖς Πυθαγορικοῖς τοῖς ἑταίροις, μηδενὸς αἴρειν φορτίον, συνεπιτιθέναι δὲ καὶ συμπεριφέρειν, ὡς μηδεμίαν χελιδόνι ῥᾳστώνην ἀποδεικνύντας.

Pag. V. cũmque] multo magis obſtreperas, &c. Quis hoc vnquam nobis perſuaſerit, gallos, graculos, perdices, picas hirũdinibus multo magis eſſe obſtreperas? Atqui his ſua garrulitas iam inde à priſco ſeculo exprobrata fuit: vt teſtatur nomen κωτίλη, quod ideo illi tributum fuit: & ab eo factũ κωτίλλουσα, ad exprimẽdam loquacitatem muliebrem, apud Heſiodum. Teſtatur & elegantiſſimum Anacreontis odarium: ad cuius imitationem factum deinde fuit illud epigramma cuius initium eſt, Πᾶσαν ἐγὼ τὴν νύκτα κινύρομαι. Quinetiam illa Nicoſtrati ſententia nonne garrulitatis quandam ὑπερβολὴν huic aui tribuit?

Εἰ τὸ συνεχῶς καὶ πολλὰ καὶ ταχέως λαλεῖν
Ἦν τοῦ φρονεῖν παράσημον, αἱ χελιδόνες
Ἐλέγοντ' ἂν ἡμῶν σωφρονέστεραι πολύ.

Atenim hæc de ſuo non profert Eraſmus, ſed ex Plutarcho interpretatur: à quo dicti huius (nimirum multo magis obſtrepera hirundinibus eſſe illa quatuor auiũ genera) exigenda eſt ratio: ſi tamen hoc pro ſuo agnoſcere velit. Quomodo autem agnoſceret, quum non dixerit, λάλος δὲ καὶ πολυφωνίας μᾶλλον ἡ κίττα, &c. ſed οὐ μᾶλλον ἡ κίττα. quam negatiuam particulam omittendo, deprauatum fuit quod ab eo fuerat alioqui bene dictum. Niſi quod miror πολυφωνίας etiam perdicibus ab eo tribui: à quo petitum prouerbium vidimus antea ἀφωνότερος πέρδικος. Nam quod ad graculos & gallos attinet, hæc duo nomina ipſe nequaquam agnouerit, quum illud auium genus ne nominet quidem prorſus: (etſi non abs re in hoc numero poſitum eſſe videtur) huius autem generis non marem ſed fœminam (ἀλεκτορίδα dicens, non ἀλεκτρυόνα) obſtreperæ garrulitatis inſimularit.

V. admittunt] Pro Aut diſciplinæ, lege Aut luſus. quid enim aui cum diſciplina? Inde autem natus eſt error quod παιδείας legerit Eraſmus pro παιδιᾶς.

V. Tametſi ſuſpicor commendatam verecundiam] At ego aliud innuiſſe exiſtimo Pythagoram, nimirum quum mane ignoremus vbi veſperi moraturi ſimus & ſomnum capturi (vt incertæ ſunt & infinitis mutationibus obnoxiæ res humanæ) debere nos ſemper ſtragula noſtra habere συνδεδεμένα, id eſt in vnum quaſi faſciculum colligata, atque ita ad aſportationem parata, ſimulatque ex vno loco in alium migrandum erit. Et ita ſpecies poſita pro genere fuerit, ſtragula pro tota ſupellectile. vt perinde ſit quaſi præcepiſſet, ἀεὶ τὰ ἑαυτῶν συσκευάζεσθαι, vt loquitur Xenophon: id eſt, ſarcinas ſuas ſemper colligere (vel, de verbo ad verbum, vaſa colligere: vt de militibus dicitur) tanquam ſe itineri accingentes. Quam ſententiam ſequendo, præterquam quod participii συνδεδεμένα maximè propriam ſignificationem retinebimus, & Pythagora digna admonitio hæc erit: illud etiam incommodi vitabimus, ne, cum Eraſmo, hoc ſymbolum cogamur dicere idem eſſe cum iſto quod col. ſequente ponit, ἀναστὰς ἐξ εὐνῆς συνταράττειν τὰ στρώματα.

C.20. V. vexatis] Videtur idẽ, &c. Imò planè diuerſum fuerit, ſi ſequamur illam expoſitionem quam modò adnotaui: de qua, vt opinor, illis mecũ conueniet qui attentè eam conſiderauerint. Clemens autem lib. στρωματέων quinto, videtur hoc ſymbolum eodem pertinere exiſtimaſſe, quò illud quod habuiſti paulo antè, col. 18, χύτρας ἴχνος συγχεῖν ἐν τῇ τέφρᾳ. Plutarchus iam enim explicauit illud ſymbolum χελιδόνα ἐν οἰκίᾳ μὴ ἔχειν (vt eo ſignificetur, non recipiendos eſſe garrulos & futiles homines) paucis interiectis, addit, ἐκέλευον δ' οἱ Πυθαγόρειοι καὶ χύτρας ἀρθείσης ἀπὸ τοῦ πυρὸς, τὸν ἐν τῇ σποδῷ τύπον μὴ ἀπολείπειν, ἀλλὰ συγχεῖν διδάσκοντες καὶ ... οὐ γὰρ τὸν τῦφον ἀφανίζειν μόνον δεῖν οἴεσθαι, ἀλλὰ μηδὲ ὀργῆς ἴχνος ἀπολείπειν. ἐπεὶ δὲ ἀναζέσασα παύσεται, καὶ καθίσταται, αὐτὴν καὶ πᾶσαν ἀπαλείφειν μνησικακίαν.

C.21. V. gionem] Apud Plutarchũ legitur, οἷς μὲν πολλὴ μάλιστα νομὴ, μόνη σπερμολόγου νομῆς μέτεστι. adeo vt pro Regionem debuerit vertere Eraſmus Paſtum, aut Paſcua. hic enim aut catachreſi vtẽdum, aut certe periphraſi. etiãſi autem νομὸ aliquando in illa altera ſignificatione acciperetur, pro νομὸς, nec fides codicum ſuſpecta foret: at hic nullo modo eam habere poſſet.

22. V. paucolos] ſouẽtque animas breui duraturas, in &c. Hic inuertit Eraſmus ſentẽtiam authoris: abſurdè etiam dans animas illis hortis Adonidis. Inuertit autem, quia quod Plutarchus Deo, id ipſe mulieribus tribuit, nẽpe fouere animas: & quũ ad animas hominum id pertineat, ita interpretatur quaſi ad neſcio quas illorum hortorum animas hoc referendũ eſſet. Sed video quid Eraſmum in errorem impulerit: nempe latẽs parentheſis eum fefellit. hæc enim omnia verba per parẽtheſin poſita ſunt, ὡς τῶν αἱ τοὺς Ἀδώνιδος κήπους ἐν ὀστράκοις ... θεραπευόμενοι καὶ θεραπεύουσαι γυναῖκες. Verũ mutauit caſum Plutarchus poſt parentheſin (quod ἀνακόλουθον fit aliquando ab authoribus) & quaſi præceſſiſſet μηδὲν ἔχοντας ἡμᾶς ἐν λόγῳ ἀσφαλεῖ, aut tale quid (non autem, μηδὲν ἐχόντων ἡμῶν ... λόγον) ſubiunxit per appoſitionem, ἐφημέρους ψυχὰς ἐν &c.

C.26. V. consitam] & cõuictũ habeas cum illorũ am &c. Nemo nõ videat (qui quidẽ propius intueri hũc locũ velit) abſurdum eſſe quod hiſce Latinis verbis præcipitur: nimirum vt illud tempus obſeruemus quo inter ſe diſſidebunt fratres, vt tum potiſſimum cum eorum amicis cõſuetudinem & conuictum habeamus. Quorſum hoc? quæſo. Rationi enim minimè conſentaneum eſt vt conſuetudinem habeamus cum amico eius qui nobis ſit inimicus. Ac potius præcipiendũ eſſet vt eorum inimicis nos adiungentes, viribus collatis eos opprimeremus, interim dum illi, ob diſſidium, ſibi mutuò laturi opem non ſunt, & vel hac ratione multo ἐπιχειρητέον futuri. Sed hoc non cogitauit Plutarchus: multo verò minus illud. Quid igitur? Conſilium dat vnicuique, vt ſi acciderit illi diſſidiũ eſſe cum ſuis fratribus (intellige etiam, cum ſuo fratre, prout vel plures, vel vnicum eſſe contigerit) operam det vt eo potiſſimũ tempore cum ſuis ipſius amicis verſetur, & ab eorum latere quamminimũ poterit recedat, contra verò ſuos inimicos procul fugiat. Cur verò ita faciẽdum ſit, oſtendit iis quæ ſubiungit, Quia, inquit, ſynceri & minimè fucati amici vnà cum amico ſuum fratrem amante, & ipſi amãt: at ii demum qui inimici ſunt, & quidem omnium maximè maligni, quum aliquem reperiunt cui ſit diſſidium & odium aduerſus ſuum fratrẽ, cum illo diſſidente & ipſi diſſidere, & odiſſe eundem videntur. Et meritò profectò Plutarchus omnium maximè malignos hos eſſe dicit. cur enim apud fratrem fratri iraſcentem, & ipſi aduerſus eundẽ iram præ ſe ferunt? Vt eum magis ac magis accendant, & oleum, quod aiunt, addant incendio. Interim verò ex illo, vbi commotum eſſe viderint (quo maximè tempore dicenda tacẽda loqui homines ſolent) ea ſecreta expiſcentur, quæ alioqui ſedato animo, nunquam vulgauiſſet: & quæ occuluiſſe multo illi vtilius fuiſſet. Pulcherrimus eſt profectò hic locus, & Plutarcho verè dignus: ideóque hunc in eius interpretatione errorẽ ſilentio prætereundũ non exiſtimaui: præſertim quum eam ſequendo, quod additur Cretẽſium exemplum, ἀπροσδιόνυσον eſſe videatur. illi enim, inuadentibus hoſtibus, non cum inimicorum amicis, ſed cum ſuis ipſorum inimicis ſocietatem inibant, ſéque cum iis reconciliabant.

C.40. V. vi] nonnihil etiam diſcriminis ſit ῥ &c. Atqui hic διαφέρειν non ſignificat differre: ſed hac vel ſimili phraſi exprimendum fuit hoc verbũ, Nonnihil etiam momenti eſſe in ipſo ſoli ingenio. Vel, Alicuius etiam momẽti eſſe ipſum ſoli ingenium. Quanquam nec illud Nõnihil video cur dicat Eraſmus, quum ſit apud Theophraſtum μέγα.

C.43. V. Verſus] Sunt enim & pernicioſi fontes, quorum &c. Tales reperiri fontes conſtat: ſed eò tamen reſpexiſſe poetã non crediderim: ſed huc potius, quòd, vt ſemel fons eſt repertus, nunquam poſtea deeſt aqua, ſed alia poſt aliam ſemper

fluit: ita etiam hæc res futura ſit tanquã fons malorũ. id eſt, alia ex aliis mala hinc naſcitura: vel ſore κακὰ ἐκ κακῶν, vt ſæpe dicunt. Solent etiam πηγὴν pro abundantia de re qualibet dicere: vnde & πηγὴ δακρύων paſſim legitur. Sic & πηγὴ λόγων dixit Æſchines in oratione περὶ παραπρεσβείας. Quinetiam fontẽ malorum pro prima cauſa, ex qua mala noua, tanquã noui ex fonte riui, ſubinde manant, exponere poſſumus. Quemadmodum & radix malorum dicitur auaritia, quòd ex ea, tanquam ex radice, infinita mala, alia ex aliis ſuppullulent. Qui verò malorum metropolin eam appellauit, itidem primam & præcipuam cauſam malorum ſignificare voluit. quo etiam modo Latinè Caput vſurpatur. Denique cur ad pernicioſos fontes referre hoc Æſchyli dictum neceſſe ſit, nõ intelligo: quum alii adſint non tam longè petiti explicationis modi.

Col. 48. V. *Diuis orte bonis optime*] Fallitur hic, dũ hunc verſum exempli cauſa profert, quaſi Bonis diuis accipiatur pro propitiis, & opponatur illi Iratis diis. quum, vt rectè Acron admonet, & facile perſpici poteſt, hoc dictum illi ſit ſimile, Diis genite & geniture deos. Sic Prolẽ vel Progeniem diuûm, Genus diuûm ſolent vocare poetæ hunc vel illum, quum quãdam nobilitatis vel generoſitatis animi ὑπερβολὴν exprimere volunt: hac in re, ſi in alia vlla, Homerum imitãtes, apud quem frequenter διογενεῖς appellantur reges.

C. 50. V. *quod fœlix, album*] Exemplo aliquo confirmaturus Album pro fœlici accipi, Senecæ locum affert, in quo albæ ſententiæ pro apertis ſumuntur: quum citare debuerit aliquod genus loquendi in quo album pro fœlici dictum ſit. quale eſt hoc apud poetas, Albi ſiue candidi dies. quale apud Catullum, Fulſere quondam candidi tibi ſoles. Sic, Candida hora, Ouidio. cuius eſt & hic verſus, Candidus & fœlix proximus annus erit.

C. 55. V. *μα Græcè finem ſignificat, & τερμαειας ἡμέρας extremum vitæ diem vocant.*] Imò verò non τερμαείας, ſed τερμίας ita vocat Suidas. Sic & Heſychius τέρμιος (non τερμάειος) exponit ἔσχατος. ſic τέρμιος, ὁ ἔσχατος (licet mendoſè in vulgatis exemplaribus ἄσκατος legatur. quod mendum non animaduerterũt qui in iſtis Græcolatinis lexicis adnotarunt, τέρμιος inconſtãs ſignificare.) Sic denique & τερμιόεις non τερμαειόεις apud eoſdem lexicographos, & apud authorem Etymologici reperitur: apud quem & τέρμιος ὁ ζωή. Et à τέρμα durior ſanè eſſet παραγωγὴ τερμάειος.

C. 58. V. *Herodotũ*] *vel ab impetũ diuinum &c.* Necui poſthac tale commentũ placeat, profero hæc Plutarchi verba ex libello De exilio, Τὸ δὲ, Ἡροδότου Ἁλικαρνασσῆος ἱστορίης ἀπόδεξις ἥδε, πολλοὶ μεταγράφουσιν, Ἡροδότου Θουρίου. μετῴκησε γὰρ εἰς Θουρίους, καὶ τῆς ἀποικίας ἐκείνης μετέσχε.

C. 60. V. *Rex deus eſt*] Qui vnquã κρείσσων hic interpretatus ſit deus, ex veteribus fuiſſe puto neminem: nec video quid illum in hanc interpretationem impulerit, quũ vſitatiſſima nominis huius ſignificatio loco optimè conueniat. Poteſt autem hic verſus vel à ſequente diiungi, vt hic eſt diiũctus, vel cũ eo cõiungi, vt ſint παρὰ πλήρωμα τινά.

C. 76. V. *Strabo*] Errat hic ipſemet in eo quod putat erratum eſſe in exemplari Strabonis. nam primum λαθεῖν optimè legitur, ſed iungẽdo ποιεῖ cũ παρακούειν, aliter quam ipſe facit: deinde bene ſcriptum eſt διαλεγομένων, ſed malè ab eo intellectum. nam διαλεγομένων non ſignificat, eorum quæ dicuntur, ſed, eorum qui colloquuntur. Nec poſſum ſatis mirari quomodo παραβαλλομένων καὶ διαλεγομένων coniunxerit, nullam inter διαλεγομένων & λεγομένων conſtituens differẽtiam, quum tamen hoc ſimplex ſit verbũ, illud compoſitum: hoc ſignificationem habeat actiuam, illud paſſiuam: quum denique λέγομαι ſignificet dicor, at διαλέγομαι, colloquor, diſſero, diſputo. Sed talia multa viro infinitis negotiis diſtricto condonanda ſunt. Tu ita interpretare Strabonis locum, Auidum auſcultandi eos qui clanculũ & in occulto colloquuntur, vel ſermocinantur.

C. 78. V. *Non opus adm.* Lapſus eſt hic memoria, vt & in aliis aliquot locis citãdis author. contrariũ enim eſt quod ſcribitur ab Ouidio, Nil nocet adm. &c. Quod ſi aliter legeretur, inter ſe cohærentia non loqueretur poeta. His enim claudit verſibus libri 2 De Ponto, elegiam 6,

Quæ tu quum præſtes, remo tamen vtar & aura.
Nil nocet admiſſo ſubdere calcar equo.

C. 86. V. *Obſeruant geſtantem nerua.*] Vertit Eraſmus geſtantem, legens ἔχοντα, & ad με referens, non leui errore: quũ in ἔχοντ' non α ſed ι eliſerit apoſtrophus: ideoque vertẽdum fuerit geſtantes: videlicet duo exiles.

C. 88. V. *A tiac.*] *ſimile illi, ἔξω βέλους, id eſt &c.* Imò diuerſum hoc dicendi genus videtur eſſe ab illo. Nam extra lutum pedes habere is demum dicitur qui in luto aliquandiu hæſerit, ſed ex eo tandẽ emerſerit. At Extra iaculum, vel potius, teli iactum, eſſe is dicitur etiam qui intra teli iactum antea non fuerit ſed ab eo ſemper longiſſimè ſe remouerit.

C. 90. V. *Αὐτόματοι δ' ἀγαθοὶ ἀγαθῶν ἐπὶ δαῖτας ἴασι*] At Euſtathius enarrans ex Il. 3. verſum, Αὐτόματος δέ οἱ ἦλθε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος, ait hinc prouerbiũ iſtud poſtea fuiſſe excogitatum, Αὐτόματοι κωμάζουσιν ἐς φίλους φίλοι. Ita παροιμιώδης Μενέλαος dicetur, qui prouerbio locũ fecerit, cuius factũ in prouerbiũ ceſſerit. At ſi vertas, obnoxius prouerbio, itellige obnoxius prouerbio quod ab eo poſtea ortum eſt. Sed hoc non placet.

C. 91. V. *nibus*] *in quoſdam aſotos. cui genti nomen inditum eſt à luxu vitæ. nam &c.* Putauit aſotos certæ cuiuſdam gentis proprium eſſe nomen, dum nimium properãte oculo, & per tranſennam, quod aiunt, Ciceronis locum illum inſpexit. Alioqui certè animaduertiſſet non de certa quapiam gente loqui Ciceronem, cui à luxu vitæ nomen tributũ ſit: ſed quos antea vocauerat Latino verbo luxurioſos, eoſdẽ poſtea nuncupare Græco aſotos. Cuiuſmodi homines videre eſt hodiéque in quauis gente & natione, non in certa quapiam. adeo vt non dicendum fuerit, quaſi de gente quæ noſtro tempore abolita eſſet, Erant ebrii, & Stertebant: ſed vt de genere hominum, cuius noſtrum quoque ſeculum feraciſſimum eſt, Sunt ebrii & ſtertunt.

C. 92. V. *Σὺν χοίνικι ἰχθὺν οὐ δεῖ εἰς τὸ μέσον ἕλκειν*] Non intellectus ab eo loci Plutarchi ſenſus, fecit vt ita efferendũ eſſe prouerbium exiſtimaret. Sed deprauatio quæ ibi in vulgatis exemplaribus habetur, Eraſmum apud me facilè excuſat, & apud alios quoque excuſet velim. Eſt autem ea in his verbis, οὐχ ἑλκόμενον: pro quibus legẽdum eſt, vt in veteribus libris, διὰ τί οὐχ ἕλκομεν; omnino enim poſtulat verbũ aliquod oratio, vtpote alioqui imperfecta manẽs. Reponẽtes igitur hãc lectionem, ſimul & in locum huius Eraſmicæ interpretationis, Quin illum piſcem qui in medium non trahitur vnà cũ chœnice Pythagorica: hanc ſubſtituamus, Cur non illum piſcẽ in medium trahimus vna cum chœnice Pythagorica? Habetur autem hic locus συμποσιακῶν decadis 7. cap. 4, in qua quæritur cur priſcis Romanis ne menſa inanis tolleretur, item ne lucerna extingueretur, prouidere moris eſſet. Ibi quum ſinguli quædam ad problema de lucerna facientia protuliſſent, & Euſtrophus de altero ſententiã ſuã pronũtiaſſet, dicens, illis morẽ fuiſſe ne mẽſa inanis remoueretur cauere, quòd ſemper aliquid ſeruis & ſeruorum liberis è cœna relinquendum exiſtimarent: vnde & Perſarum reges nõ ſolùm amicis & præfectis ac ſatellitibus particulas ſuarum cœnarum mittere ſolitos, ſed etiam ſeruorũ atque adeo canum cœnam in illorum menſa proponi ſolitam: quum, inquam, hæc Euſtrophus dixiſſet, tum Plutarchus, At illum ex prouerbio repoſitum piſcem cur non trahimus in medium, vna cum Pythagorea chœnice? Quibus verbis quid ſignificat? Nimirum perinde eſt ac ſi dixiſſet, Cur non prouerbiũ, quo piſcis repoſitus iactatur, & chœnicẽ Pythagoricam in medium proferimus, & eorum mentionem facimus, quum ad id de quo quæritur problema vel maximè pertineant? Vel, Cur nõ è prouerbio ſumimus piſcem ἀποκείμενον, eúmque in medio ponimus, vnà cum Pythagorica chœnice? Vel, Cur non prouerbium hoc Piſcis repoſitus, & Pythagoræ de chœnice ſymbolum præſenti ſermoni accommodamus? Ac feſtiuiſſimè profectò dixit & loco cõuenientiſſimè (in conuiuio enim habebantur hi ſermones) Quin piſcem reconditum in medium retrahimus? quaſi videlicet in medio poni edendum vellet. quum, vti dixi, intelligeret, Quin piſcem reconditum in medium proferimus, huic ſermoni noſtro adaptandum? Quin trahimus in ſermonem noſtrũ prouerbiale dictum Piſcis repoſitus? Hinc ſatis ſuperque apparet ex prouerbii huius verbis non eſſe illa εἰς τὸ μέσον ἕλκειν.

C. 101. V. *eo quondam dicebatur in veſtes manicatas*] Rectè quidem, ſi χειρῖδες ſiue χειρίδια manicas ſignificaret: ſed pro hoc dicit Pollux, non Heſychius, non Euſtathius: non denique ipſe vnde prouerbium hoc ſumptum eſt, Suidas. ſcribit enim, Στάλαγμα χειρίδας dictum fuit quòd χειρῖδες ha-

berẽt chlamydes Theſſalicæ. ſunt autem anguli ex vtraque parte, quòd alis ſint ſimiles. Heſychius autem ait πτέρυγας eſſe partem tunicæ eam quæ eſt circa fimbrias: item πτέρυγα inter cætera ſignificare dicit extremitates induméntorum. Pollux autem apertè χειρίδας (a quibus χειριδωτοὶ χιτῶνες appellantur) à pterygibus ſeu pterygiis diſtinguens, ait, μέρη δὲ θώρακος, πτέρυγας μὲν καὶ πτερύγια (malim πτερύγια) τὰ ὤμων τε [illegible] χειρίδες δὲ τὰ περὶ τὰς χεῖρας. Idem alibi, θώραξ, καὶ τὰ μέρη τοῦ θώρακος, πτέρυγες καὶ τὸ μέσον αὐτοῦ, γύαλον. Quod autem illic pterygas χιτωνίσκῳ tribuerit, hic autem θώρακι tribuat, mirandum non eſt. quum etiam Xenophon in 4. ἀναβάσεως ſcribat, εἶχον δὲ θώρακας λινοῦς μέχρι τοῦ ἤτρου, ἀντὶ δὲ τῶν πτερύγων, σπάρτα πυκνὰ ἐστραμμένα. vbi vocis huius ſignificationẽ planè ignorauerũt interpretes: vtpote quorum alter fundas, alter plumulas verterit. Rectè autem, & magis propriè fortaſſe, thoracibus dantur pteryges, quibus Theſſalos delectatos, ex hoc prouerbio (ſi tamen prouerbium eſt) videtur eſſe perſpicuum: quum & thoracibus illos præcipuè vſos quidam tradiderint: & Pollux illis verbis quæ vltima ex eo protuli, ſubiungat, [illegible]. Euſtathius autem ſcribit, Θετταλικὰ πτερὰ, quòd pterygas haberent Theſſalicæ chlamydes. quas alius rhetor Θετταλικὰ γέρα nominat, quòd pro præmio certaminis conſtitutæ illic eſſent.

V. *Alter in alt.*] Hic verſus non eodem pertinet quo præcedentes duo: nam illis ſignificatur apud ſe continere: hic autẽ indicat apud alium effundere. Fletes enim mutua alter in alterius ſinu, ſuos viciſſim alter alteri mœrores exponũt.

C. 130. V. *quæ a ful.*] *Admonet non eſſe agendum cum præpotentibus, qui nos poſſint perdere ſiquando libeat, maximè cum regibus ac tyrannis.* Ita explicat Eraſmus hoc prouerbium quaſi ita efferretur, πόῤῥω Διὸς τοῦ κεραυνὸν ἔχοντος, id eſt, Procul a Ioue qui fulmen habet. Nam, vt habemus, Procul à Ioue, procul item à fulmine, non ſimpliciter admonemur eſſe cauendum à præpotentibus, quibus vires ſuppetant ad ſæuiendum in nos pro ſua libidine: ſed fortunam ſplendidam, vel vitæ ſplẽdorem, quem aſſequi poſſumus verſando cum principibus, non tanti nobis eſſe debere, vt pericula quæ illam vitam comitantur, nõ magis exhorreſcamus, quàm eius ſplendorem admiremur. Vel breuius, Vitam priuatam fortunámque mediocrem, cum ſecuritate coniunctam longè anteferendam eſſe vitæ quæ dignitati & magnis opibus adiunctum ſemper habeat periculum. Sic fere videtur explicare Syneſius, quum ſcribit in oratione de regno, [illegible]. Sic & Ouidius ſcribit carendum eſſe commodis quæ potentes afferunt ſecum verſantibus, vt ſimul careamus incommodis & malis quæ ab iiſdem afferri poſſunt. poſtquam enim (alludens, vt opinor, ad hoc adagium) dixit,

Viue tibi, quantúmque potes præluſtria vita:
Sæuum prælaſtri fulmen ab arce venit:

rationem reddens propter quam hoc det cõſilium, ſubiũgit,

Nam quanquam ſoli poſſunt prodeſſe potentes,
Non proſit potius ſiquis obeſſe poteſt.

Ita enim legendum eſt. non, vt in quibuſdam editionibus,

Non proſunt: potius plurimum obeſſe ſolent.

nam hæc lectio præterquam quod duriſſimũ verſum & vix Ouidianum reddit, non ſatis veram continet ſententiam: vt omnibus aliquo præditis iudicio perſpicuum eſſe puto. Certum eſt enim principes aliquando prodeſſe, ſed viciſſim interdum nocere. Cæterum quo reſpexit in illis verſibus, eodem & in his reſpicere videtur,

Ignoſcant auguſta mihi loca, dique locorum.
Venit in hoc illa fulmen ab arce caput.

C. 137. V. *dèm*] Male traiecit interpretationem harum vocum, ὡς τὸ λεγόμενον [illegible]. reponetur ea in ſuum locum hoc modo, Sed perinde coarguendum exiſtimas, quaſi qui, quemadmodum dici conſueuit, neque literas, &c.

V. *Similem conatum ſignificat Velis equis. nec ad fugiendum aut ſequendum magis quàm ad efficiendum*] Non Velis equiſque, [illegible] ad contraria elementa pertinent, copulando) ſed Velis remiſque, Viris equiſque Ciceronẽ alióſque antiquos [illegible] dixiſſe exiſtimo: hoc loquẽdi genere ſumpto à bello vehementiſſimam contentionem virium, illo autem à re nauali tranſlato ſummam celeritatem exprimere volentes. Ac primùm quidem, quod ad Ciceronis locum attinet, ex libro de Off. 3, in quo Eraſmus vulgata quædam exẽplaria ſequens, legit, Cum his equis veliſque decertandum eſt: hanc lectionem authoritate veterum codicum refello, in quibus non Equis veliſque, ſed Viris equiſque legitur. Illius autem loci lectionem quem ex epiſt. ad Q. fratrem affert, ſuſpectã reddunt, vel me tacente, etiam vulgata exemplaria, quæ inter ſe de ea minimè conſentiunt. Auget autem ſuſpicionem tertius hic eiuſdem authoris locus, libri 9 epiſtolarũ ad familiares, epiſtola 7, Nunc quando confecta ſunt omnia, dubitandum non eſt quin equis viris. nam vt, &c. Etenim quũ hic quoque illa lectio ſit in quibuſdã typographicis editionibus, at in aliis, hæc, Equis velis: permutari temere ab imperitis librariis ſolitas horũ loquendi generum voces, quis nõ perſpiciat? Hoc igitur me (& alios, vt opinor) meritò inducat ad ſuſpicandum illis Ciceronis in epiſt. ad Q. fratrem verbis ſubeſſe deprauationem. Sed ipſa ratio non in hanc ſuſpicionem nos inducere, ſed planè id perſuadere & ad credendum adigere videtur. Fingamus enim M. Tullium duabus diuerſis loquẽdi formulis eũdem datiuũ, equis videlicet, ad diuerſa ſignificãda, adhibere voluiſſe: quòd equi vt certamini ob vires, ita celeri curſui ob agilitatem ſint apti: certè eadem ratione qua dixiſſet, Tum equis, tum velis, ad magnam velocitatem oſtendendã, eadẽ dicere potuiſſet, Tum equis, tum vẽtis. Quòd ſi licuiſſet illi ita loqui, & nobis liceret ſic, Quadrigis & velis, vel Tum quadrigis, tum ventis. Atqui non ſunt ἀνάλογα Quadrigæ & venti, aut vela: ſed Quadrigæ & naues. ἀνάλογα autem eſſent Laxæ habenæ & Vela. Nã qui nauibus & quadrigis ſe aliquid quærere dicit, terra mariq. id à ſe quæri indicat, non protinus tamen & celeritatem viæ ſignificat. eam ſi denotare velit, laxatis equorum habenis & paſſis nauium velis ſe dicet currere. Verùm non quid à Cicerone dici potuerit vel non, ſed quid dictũ ſit, videamus, vulgatis codicibus plus fidei quàm antiquis libris non adhibentes. Velis remiſque fugienda legimus apud eum Tuſcul. 3, eodem modo dictũ quo à Plauto, Remigio velóque fuge, nimirum maximam indicãdo celeritatem. Pro eodem alibi Remis ventiſq. At vbi maximũ conatũ ſignificare vult, dicit Equis viriſque. Supereſt igitur vt illa epiſtolæ ad Q. fratrem verba expendamus, Curſu corrigam tarditatem, tum equis, tum velis. Hic alia exemplaria habent, Tum equis, tũ viris, vt teſtatur etiam Eraſmus. Verùm Equis, viris, non de celeritate curſus, vt modo vidimus, ſed de ſummo niſu vſurpat Cicero. Hic ergo eum ad exprimendam celeritatem vſum eſſe illa ſermonis formula, mihi nõ eſt veriſimile. vnde fit vt Tum equis, tum viris, nihilo magis hic ſcripſiſſe Ciceronem exiſtimem quàm Tum equis, tum velis. Extat & tertia lectio, Tum equis, tum verò, ablatiuo viris in particulam verò mutato, & quidem ex coniectura. quæ tamen in nouiſſimis operum Ciceronis editionibus in textum, velut authoritate veterum codicũ nitens, recepta eſt. At loquendo ſic, Tum equis, tum verò quadrigis, figura omniũ maxime poetica videtur futura, ἓν διὰ δυοῖν per quadrigas enim, quadrigarum equos (qui & quadriiuges appellantur) ſcimus intelligi. Quòd ſi hac figura vti voluiſſet, particulã Tum huic ſermoni non adhibuiſſet, ſed copulatiuã Et dicens, Equis & quadrigis. id eſt Quadriiugis equis. Niſi fortè aliquis, vitans huiuſmodi figuram (vt certe vitanda eſt) equis exponat [illegible], quadrigis autẽ de equis currui iunctis. aut certe, quoniam additur poeticis, inſolitum neſcio quid & à communi vſu remotum ſignificari exiſtimet. Verùm enimuero quum hæc lectio, Tum equis, tum verò quadrigis, ex coniectura duntaxat profecta ſit, eam illi tueantur qui excogitarunt. Interim ſi illis in contextum eàm reponere permiſſum fuit, liceat mihi quod lõge minus eſt, meã nõ ipſi Ciceronis loco ſed tãtum his annotationibus inſerere. & quidẽ licebit, credo. Dico itaque mihi videri, quod in aliis M. Tullii locis contigiſſe paulo antè oſtẽdimus, idem & in hoc accidiſſe. vt nimirum duorum loquendi generum diuerſorũ verba permutata fuerint: & me ſuſpicari Ciceronẽ ita ſcriptũ reliquiſſe, Curſu corrigam tarditatem, tum remis, tum velis: aut (quoniam ſcribis poema ab eo noſtrũ probari) quadrigis poeticis. Ac de his quidẽ locis quid præterea dicã nõ habeo. Reliquũ eſt vt illius generis loquendi, Equis viris, citra prouerbialem figurã atque adeo citra metaphorã vſurpati pau-

ca ex multis exempla proferam: quo maior iis quæ dixi, fides adhibeatur: Ciceronē videlicet Remis & velis, Equis & viris, non autem Equis & velis dixiſſe. Liuius, Quacunque ibant, equis viriſque lōgè ac latè fuſo agmine immenſum obtinētes loci. Idem, Armis, viris, equis commeatibus iuuant. Salluſtius, Equis, viris, pecunia amiſſa, nunquam defeſſi ſunt armati de imperio certare. Cæſar De bello ciuili lib. 3. Pompeiani, quòd is mōs erat ſine aqua, diffiſi ei loco, relicto mōte, vniuerſi viris equis Lariſſam verſus ſe recipere cœperūt. Ita enim hic legendum puto: hæc verba, Vniuerſi iuris eius (quæ vir doctiſſimus Petrus Victorius ex antiquo exēplari profert, ſenſum qualencunque ex iis elicere conans) veſtigia eſſe huius antiquæ & veræ lectionis Vniuerſi viris equis, perſuaſum habens: & vel ipſi Victorio, ni fallor, facilè perſuaſurus. Cæterùm nequis exiſtimet in hoc duntaxat caſu hanc ſermonis formulā efferri ſolitā, en apud Saluſtium, Vbi quēque periculum ceperat, ibi reſiſtere ac propulſare: arma, tela, equi, viri, hoſtes atque ciues permiſti. Et ita quidem in propria ſignificatione, & abſque metaphora, vti dixi. Aptiſſima autem metaphora equis viriſq; id fieri dicitur quod omni virium cōtentione fit: quum equi & viri, id eſt equitatus & peditatus, milites omnes, & totū belli robur (externa adiumēta excipio) complectantur.

C. 138. V. *nam ſcribis*] Hi ablatiui Quadrigis poeticis non iunguntur cum infinitiuo probari, ſed cum illis verbis Curſu corrigam tarditatē. nam per parentheſin poſita ſunt hæc, Quoniam ſcribis poema ab eo noſtrū probari. Sed totum Ciceronis locū afferre præſtiterit: ita igitur ille, Ac fortaſſe efficiam quod ſæpe viatoribus, quum properāt, euenit, vt ſi ſerius quàm voluerunt, forte ſurrexerint, properando, etiam citius quàm ſi de multa nocte euigilaſſent, perueniāt quò velint: ſic ego, quoniam in iſto homine colendo tam indormiui diu, te mehercule ſæpe excitante, curſu corrigam tarditatem, tum remis, tum velis, aut (quoniam ſcribis poema ab eo noſtrum probari) quadrigis poeticis. Nam cur legendum hic cēſeam Tum remis, tum velis, aut quadrigis, ſatis ſupérque in præcedente annotatione declaraui: euigilaſſent autem non vigilaſſent, legi debere, in meis in Ciceronē caſtigationibus probaui: aut certe probaſſe mihi viſus ſum.

V. *cabant*] Videtur potius ita efferendum prouerbiū verbis Horatianis, Albis equis præcurrere.

V. *rentur*] Etiamſi conſtaret triumphātes equis albis vectari ſolitos: at in pompa triumphi tanta vti ſolitos celeritate, nequaquam veriſimile foret.

V. *dere decebāt, vel quòd antiquitus equi albi meliores*] Atqui etiā Virgil. equos albos planè vituperat, quum ſcribit, -honeſti Spadices, glaucique. color deterrimus albis.

V. *drigis*] Suidas *παριππεύσαντες* exponens *παραδραμόντες*, non accipit verbum *παρατρέχειν* (cuius participium eſt *παραδραμόντες*) metaphoricè, pro longe antecellere: ſed in propria ſignificatione pro præcurrere, prætergredi. Deinde *παριππεύειν* ſonat equitando ſiue equeſtri curſu præcedere, ad verbum præequitare: non facta collatione cum alio genere curſus, ſed inter diuerſos *ἱππεύοντας*, qui cæteros præcurrit, is dicitur *παριππεύειν*.

V. *nocant ὀδὰξ*] Imo potius *ἀπρὶξ*. nam *ὀδὰξ* reſpondet quidē planè Latino mordicus, ſed abſque metaphora ſumpto: vt quum dicit Homerus, Il. β, *Πρηνέες ἐν κονίῃσιν ὀδὰξ λαζοίατο γαῖαν*. & Od. α, *οἱ δ' ἄρα πάντες ὀδὰξ ἐν χείλεσι φύντες*. At quum tranſlatè vſurpatur aduerbium mordicus pro pertinaciter, tum verò haud ſcio an poſſit aliquis rectè interpretari *ὀδὰξ*. De *ἀπρὶξ* autem dubitandum non eſt: quod iungitur præſertim cum verbo *ἔχεσθαι*, in hac ſignificatione: vt apud Lucianum in Necyomantia, *τοὺς γοῦν καταφρονεῖν παραινοῦντας χρημάτων ἑώρων ἀπρὶξ ἐχομένους αὐτῶν, καὶ περὶ τόκων διαφερομένους, καὶ*, &c. Transfertur autem & ad res incorporeas: vt quum dicit Longinus, *καὶ πάντη γε φιλεῖ ἀπρὶξ ἔχεσθαι τοῦ σκοποῦ*. adeo vt dubium non ſit quin quod dixit Cicero, Perſpicuitatem mordicus tenere debemus, Græce dici poſſit, *τῆς σαφηνείας ἡμᾶς ἀπρὶξ ἔχεσθαι χρή*.

C. 140. V. *Nunc tu*] Infinitiui *ἐξιέναι* proprietas non exprimitur verbo expedire. idē enim valet hic *ἐξιέναι* quod apud Platonem *ἐφιέναι*, quo vſus eſt in efferendo hoc prouerbio: quum diceret, *πάντα κάλων ἐφιέντες*. Sonitus autem *ἐφιέναι*, verbum è verbo, eſſe immittere. atque hac ipſa voce vſus eſt (neſcio an ad Græcam reſpiciens) Plinius iunior in quadam epiſtola, ſcribēs, Proinde iure vatum inuocatis diis, & inter deos ipſo cuius res, opera, conſilia dictaturus es, immitte rudentes, pande vela: ac, ſiquando aliàs, toto ingenio vehere. Quem locum citaſſe profuerit non tantùm ad confirmandum hoc loquendi genus, ſed multo etiam magis ad intelligendum quis ſit apud Latinos quoque huius prouerbii vſus qua de re tacuit Eraſmus. Cæterùm quod dixit Plinius quatuor verbis, Immitte rudentes, pande vela, Græcus quidā author in ſuo epigrammate expreſſit tribus, illa quidem Platonis vocabula retinēs, ſed orationis formā mutans. ita enim claudit quendam pentametrum, -*λαίφος ἱστία κάλως*. Obiter etiam admoneo, omiſſum eſſe ab illo genitiuum *σαυτοῦ* poſt *ἐξιέναι*, vt in Græcis verbis, ita & in eorum interpretatione. cui tamen non parum ſubeſt elegantiæ. Cæterùm video & alio modo poſſe accipi *ἐξιέναι*: ſed cur ab illa tam apta ſignificatione diſcedere debeamus non video.

V. *Et lemma*] Maior eſt hic quàm in proxime præcedenti verſu error, ob malè vſurpatā vocē lemma: nam hac Latini à Græcis mutuo ſumpta vtuntur duobus modis: quorū vtrūlibet hic accipias, alieniſſimam habebit à mente Ariſtophanis ſignificationem, ac nullo pacto huic loco congruentem. Miror autem cur lectionem Aldinam *λῆμα* in *λῆμμα* mutādam putauerit. niſi fortè non veniebat illi in mentem, eſſe in vſu etiam *λῆμα*: idque longè aliud quàm *λῆμμα* ſignificans: nimirum animi præſentiam, animi robur, audaciam. quæ voces ad huius loci interpretationem ſunt aptiſſimæ.

C. 141. V. *Admonet adagium*] Ita exponit hoc adagiū Eraſmus quaſi ſcriptum ſit, Caue à lapide ſub quo ſcorpius dormit: vt videlicet admoneat prouerbiū, Caue ne apud captioſos & calumnioſos temere loquaris. Atqui effertur alio modo prouerbium, vt videmus: iſto videlicet, Sub omni lapide ſcorpius dormit. Quod qui dicit, non monet vt caueamus à ſcorpio (quis enim tali admonitione opus habet?) ſed monet, paſſim & ſub omni ſaxorum genere ſcorpios ſolere latitare. cogitandum relinquens, omne ſaxi genus ſuſpectū nobis eſſe debere. Videtur itaque hæc prouerbialis allegoria, Sub omni lapidum genere ſcorpius dormit, hūc ſenſum apertè præ ſe ferre, Omni in loco reperiuntur doloſi homines, Nullum eſt hominū genus cui non admixti ſint aliqui fraudulenti, Inter omnes homines, cuiuſcunque conditionis ſint, inſidioſi & fallaces aliqui reperiuntur. At ſi velimus in præcepti formam ſenſum huius adagii redigere, ita licebit explicare, Nulli homini incognito fidendum, nihilo magis quàm vlli lapidi temere inſidēdum. ne fortè ſub eo ſcorpius latens, & qui veluti ſit in inſidiis (*ὑπὸ λᾶϊ λοχῶσι*, ait Nicāder) ex ſuis latebris ſenſim prorepat & incautum ponè feriat.

V. *accipiat. Conuenit & in moroſos*] Hoc erit magis abuti quàm vti adagio. Nam quum hæc verba veram & vtilem admonitionem habeant, vbique eſſe à fraudibus & inſidiis periculū: ſi exponamus ea de moroſis aut pigris hominibus, vanum neſcio cuius periculi metum in excuſationē ſtultè proferentibus, ſerium dictum veluti in iocum conuertemus, ac planè faciemus hoc prouerbium ſimile illi, Quid ſi cælum ruat?

V. *Τὴν παλαιάν· ὑπὸ λίθῳ γὰρ παντί που Χρὴ μὴ δάκῃ ῥήτωρ ἀθρεῖν*] Animaduerte, in his Ariſtophanis verbis alluſionem eſſe non tam ad illa verba quæ Eraſmus modo attulit, quàm ad ea quæ illis adiunguntur in ſcolio. id enim integrum ita quidam proferunt, *ὑπὸ παντὶ λίθῳ σκορπίος εὕδει· φυλάσσεο μή σε δάκῃ*. alii, quorum eſt Athenæus, ſic, *ὑπὸ παντὶ λίθῳ σκορπίος ὦ ἑταῖρ' ὑποδύεται· φράζευ μή σε βάλῃ. τῷ δ' ἀφανεῖ πᾶς ἕπεται δόλος*. Hinc autem apparet mendoſum eſſe hoc in prouerb. in vulgata exemplaria Suidæ, quum ibi legatur ita, *ὑπὸ παντὶ λίθῳ σκορπίος εὕδει φυλάσσου*. nam poſt *φυλάσσου* ſententiam manere imperfectam, perſpicuum eſt. nec dubito quin ille addidiſſet *μή σε δάκῃ*, vel *μή σε βάλῃ*, vt eſt apud Athenæū. cuius tamen vulgata exemplaria (de hoc enim admonitū te eſſe volo) fruſtra adieris, vt hæc verba, & reliqua quæ [illegible] habētur enim in illa libri vltimi [illegible] aphicis editionibus deſideratur.

[illegible] *praetabat*] Puto lapſum memoria Eraſ- [illegible] marinas aues *αἱ ἐν σφαῖς ὁ μαλάκης*. Sic enim [illegible] *εἰς ἀέρα χίαν* [illegible] *ὁ μάλιστα* [illegible] apophthegma quidam Anacharſidi ad- [illegible]

C.149. V. ᾨὸν κολλᾷς] Quomodo κολλᾷς poſſit eſſe verbū indicatiui modi, præſentis tēporis, ſecūdæ perſonæ, quod ſignificet adglutinas, intelligere non poſſum. à κολλάω enim eſſet κολλάεις, & per contractionē κολλᾷς: & hoc in vſu potius quàm illud, vt βοάεις potius quàm βοᾷς. Quia tamē κολλάεις vicinius eſt lectioni quā habemus, reponēdū puto: aut certè futurū κολλήσεις, id eſt, adglutinabis. Vt ſiquē videamus multum tēporis & laboris fruſtra impendentē in rem aliquā, illi dicamus ᾠὸν κολλήσεις, Ouum conglutinabis. id eſt, Si hoc eſſe ceris quod efficere conaris, perinde fuerit ac ſi ouum conglutinaris. Vel, Non minus in hac re tempus atque operam perdes quàm in ouo conglutinando.

V. *ſimcia*] Itidē in prouerbio, Priuſquam mactaris, excorias, ex loco hoc Ciceronis probare vult, hoc adagiū, Actū agis, eſſe finitimū illi, Priuſquā mactaris, excorias. Quod mihi perſuaderi nullo modo poteſt, ob eas quas proferā ibi cauſas

V. *Ἀλλότριον σιτίζεις, id eſt, Cotem alis*] σιτίζειν hic non ſimpliciter ſignificat alere, ſed largo cibo alere ad ſaginādum: quemadmodum & σιτιστὰ quo σιτευτὸς, vt ab illo σιτευτὸς, pro ſaginato. quo modo & altilis à Latinis vſurpatur. At σιτίζειν ſignificare hic quod dico, apparet ex declaratione Zenobii, ſiue, vt vult Eraſm', Zenodoti. qui his verbis ἀκόνην σιτίζειν (ita enim legitur illic per infinitiuū) ſubiungit, ἐπὶ τῶν ἐσθιόντων μὲν πολλὰ χρωμένων, μηδὲν δὲ εἰς τὸ σῶμα ἐπιδιδόντων. Sed & apud Suidā totidem habentur verba, excepto hoc πολλά: omiſſo, non conſultò, ſed librarii incuria.

C.151. V. *Effertur adagium*] Prouerbium ὄνου πόκας, vel potius πόκας aut πόκους (nec enim fidendum eſt vulgatis Suidæ exemplaribus) Ariſtophanis interpres nō ait de iis quæ nuſquam ſunt dici, ſed de re inutili. οὐδὲ γὰρ αἱ τοῦ ὄνου πόκαι χρησιμεύουσι, inquit. Id eſt, Neque enim aſini πόκαι vllam vtilitatem adferunt. Sic & Euſtathius ἐπὶ τῶν ἀνωφελῶν καὶ ἀλυσιτελῶν vſurpari ſcribit ſed apud eum male effertur prouerbium ita εἰς ὄνου πόκας, perperam addita præpoſitione ex Ariſtophanis loco. Cæterùm quum eius ſcholiaſtes ait aſini πόκας nulli vſui eſſe, fatetur illum habere πόκας. quam vocem quum abſurdum videatur hoc loco lanam vertere (quis enim aſini lanam vſui non eſſe dixerit, quum nullam habeat) malim interpretari villos. At quum altero modo effertur adagium, ὄνου πόκας ζητεῖς, tunc πόκας interpretanti lanam, non repugnabo. Neque enim Aſini villos quæris, iactari poſſet in eū qui ſtulte quæreret quod nuſquam reperiri poteſt, ſi verum ſit aſinum habere villos. Niſi fortè quis reſpondeat eſſe quidem villos aſino, ſed quos habiturum ſe nemo ſperare debeat. Quamobrem? Quoniam, vt ait Ariſtophanis enarrator, τὸν ὄνον οὔτε πέξαι τις δύναται, οὔτε κεῖραι. id eſt, aſinum neque pectere poteſt quiſquam, neque tondere. Quod etiam videtur exiſtimaſſe qui Aſinum tondes vſurpari putauerūt ἐπὶ τῶν ἀδυνάτοις ἐπιχειρούντων, id eſt, de iis qui impoſſibilia tentant. quæ etiam eiuſdem enarratoris eſt ſententia. Idem verò ait eam ob cauſam quod neq; pecti neq; tonderi poſſit aſinus, prouerbium ὄνου πόκας dici ἐπὶ τῶν ἀνυπάρκτων καὶ ἀδυνάτων. Suidas quoque ait prouerbium vſurpari ἐπὶ τῶν ἀνυπάρκτων (nā ex errore eſt in vulgatis editionibus ἀνύπτων) καὶ μὴ ὄντων. at ego ſcire velim de quibus aſinis hoc intelligendū ſit, eos neque pecti poſſe neque tonderi. nullū enim vidi in quo hæc eſſent impoſſibilia. nimirū eius villos (præter paucos quoſdam) pectere, eoſdémque tondere. Sed agaſonum hac de re eſto iudicium. miſſum enim hunc ſermonem faciam, ne de lana aſinina diſputans, de lana caprina diſputare dicar.

V. *Eodem loco interpres admonet & huius adagii*] Imò verò nihil minus quam hæc verba τὰ ἐν ᾅδου prouerbialia eſſe tradit. Nam hos Ariſtophanis verſus enarrans

Τίς εἰς ἀναπαύλας ἐκ κακῶν καὶ πραγμάτων;
Τίς εἰς τὸ λήθης πεδίον, ἢ 'ς ὄνου πόκας,
Ἢ 'ς κερβερίους, ἢ 'ς κόρακας, ἢ 'πὶ ταίναρον.

poſtquam dixit, Ariſtophanem ex hoc ſecundo loco quē appellat ὄνου πόκας (id eſt, aſini villos) indicare τὸ ἀδύνατον τῶν καθ' ᾅδου, id eſt, impoſſibile eſſe vt extent apud inferos quæ feruntur extare: addit, paucis interiectis, λέγεται δὲ καὶ ὄνου κείρεις, ἐπὶ τῶν ἀδυνάτοις ἐπιχειρούντων. ὡς τὸ πλοκὴ ψάμμου καὶ τὸ χύτρας ποικίλλεις, καὶ κόπρον θυμιᾷς. ἀδύνατα δὲ καὶ τὰ ἐν ᾅδου. διὸ τόπον ὄνου πόκας ἀνέπλασεν ποιητικῶς. Id eſt, Dicitur etiam Aſinū tondes, de iis qui aggrediuntur impoſſibilia. eodem videlicet modo quo dicimus, Ollam variegas, & Stercus odoribus perfundis. Impoſſibilia ſunt autē & quæ apud inferos (ἀδύνατα δὲ καὶ τὰ ἐν ᾅδου) propterea igitur aſini villos poetico more finxit. Hæc ille: non dicens prouerbium eſſe τὰ ἐν ᾅδου: ſed in eos qui aggrediuntur impoſſibilia, iactari hoc inter cætera, Aſinum tondes. quoniam verò itidem ἀδύνατα καὶ τὰ ἐν ᾅδου, id eſt, impoſſibiles ſunt res quæ apud inferos eſſe cōmemorantur: ideo poetā finxiſſe locum quendā illic appellari aſini lanam, eius nomen ſumendo à re quam impoſſibile eſt eſſe. indicare volentē, nihilo magis eſſe poſſe res quæ apud inferos eſſe narrantur, quàm eſſe poteſt res illa à qua locus ille nomē acceperit. Obiter autē & de hoc te admonebo, vt quæ hic dicuntur ab Eraſmo, Eodem loco interpres admonet &c. ita intelligas, Eodē loco vbi eſt prouerbiū, ὄνου πόκας ſiue πόκους, interpres Ariſtophanis admonet &c. Hoc enim ita dicit quaſi hoc prouerbium proximè ſubiungeretur illi, Ab aſino lanam. quanquam in eo non citauerat ipſum interpretem, ſed tantùm poetam.

C.152. V. *citátque Ariſtarchum authorem*] Lapſus memoria hoc dixit. non enim à ſcholiaſte Ariſtophanis, ſed à Suida hic Ariſtarchi locus citatur in prouerbio ὄνου πόκας.

V. *is qui*] Huius loci Plutarchi falſam lectionē protulit, cui reſpondentem affert interpretationē. tu vtranque corrige, ita legens Græca verba, ἀλλ' ὥσπερ ὁ ἐν ᾅδου ζωγραφούμενος σχοινοπλόκος ὄνῳ τινὶ παρέχων ἐπινέμεσθαι καταναλίσκειν τὸ πλεκόμενον. & ea Latine ſic interpretans, Sed quēadmodū is qui apud inferos depictus habetur funis cōtortor, aſino cuida permittit depaſcenti abſumere quod contorquetur. Miror autē cur verterit ᾧ τινι παρέχων, cui adeſt. nam ᾧ τινι quidem ſignificat cui: ſed παρέχων pro adeſt, hoc eſt pro πάρεστι, nullo modo accipi queat.

C.156. V. *qua*] Cicero non dicit, Hæreo in aqua: ſed, Mihi aqua hæret: & in loco proximè citato, Sed aqua hæret, vt aiunt. non autem, in aqua hæret. Quare viderit Eraſmus vnde ſumpſerit illud, In aqua hæret. Viderint verò cum illo viri docti quæ ſit huius adagii ſignificatio. nā ipſemet alibi aliter explicat.

C.157. V. *eſt, Et*] Quod vertit, ἤδη καὶ παρὰ τὰς θύρας βιαζόμενοι, iam & præter caſam incitati, vereor vt nimis violēta ſit interpretatio: & hic Luciani locus obtorto, quod aiūt, collo, ad Latini prouerbii ſenſum trahi videatur. Atque vt verba facilè ea admitterent, non video quomodo præcedentibus & ſequētibus reſpōdeat. Haud ſcio an referri poſſit ad id quod ſæpe legitur & apud hiſtoricos, qui quū deſcribere volūt magnā hominum turbā certatim properantium irrumpere in aliquē locum, dicunt eos ὠθεῖσθαι περὶ τὰς θύρας, vel τὰς πύλας. interdum etiam ad hoc exprimendū vtuntur verbo βιάζεσθαι, niſi me fallit memoria. Sed & παραβιάζεσθαι interdū ita vſurpatum reperitur, vt apud hunc ipſum authorē, in dialogo qui ἁλιεὺς ἢ ἀναβιοῦντες inſcribitur, πλήρεις γοῦν ἤδη ὁρῶ πάσας τὰς ὁδοὺς ὠθουμένων, οἳ ἐπὶ ταῦτα, καὶ περὶ τὰς πύλας αὐτὰς θύρας ἀπελάσαντες παραβιάζονται. Fateor quidem non περὶ θύρας hic legi, ſed παρά: verùm, niſi errorē librarii hic eſſe ſuſpicabimur, παρὰ θύρας ita hic accipere poterimus, vt apud Ariſtophanē παρὰ τὴν εἴσοδον pro κατά. Siue autē legas εἰσβιαζόμενοι, vt in vulgatis editionibus Luciani habetur, ſiue, cū Eraſ. βιαζόμενοι: perinde eſt.

C.167. V. *Ἄλλην*] Fortaſſe rectius ſic, Ex alia quercu glandes collige.

C.168. V. *rursus bis*] Error eſt in his Græcis verbis, quem quum Eraſmus non perſpiceret, falſum ſenſum, eúmque abſurdū, in ſua interpretatione ſequutus eſt. Ita enim legi debet Platonis locus, ἄρ', ὡς ἔοικεν, ὁ γέρων δὶς παῖς γίγνοιτ' ἄν. id eſt, Ergo, vt apparet, ſenex ſit bis puer.

C.179. V. *erat deprauatus*] Ne hic quidē nulla ſupereſt deprauatio. quid enim ſibi vult illud manium? Nimirū Manius legendum eſſe vetera exemplaria docent.

C.186. V. *Αὐτὰ*] Αὐτὰ δι' αὐτῶν, ſonat Ea per ea. at Eadē per eadem, additis articulis diceretur, τὰ αὐτὰ διὰ τῶν αὐτῶν.

C.187. V. *Græci*] Miror eum exiſtimaſſe διώνυχες & διόνυχα dici vno verbo: quū in loco Plutarchi duæ ſint orationis partes, iterpoſita videlicet apoſtrophi notula: quā præ tenuitate oculos Eraſmi feſelliſſe haud abſimile vero eſt.

V. *omnia*] Nemo eſt, vt opinor, cui legenti non ſuboleat magnus aliquis error in his verbis, *omnia quæ congruunt iis qui cum ſpinis diſputant*. & tamen, quātus quantus eſt, duntaxat ex non animaduerſa diſtinctiunculæ præpoſtera collocatione eſt ortus. Siquidē interpunctio quæ poſt συνδιαλεγομένοις ponenda fuit, in editione Aldina poſt ἀκάνθαις poſita eſt: tā apertum in conſtructione errorē efficiens, & tam abſurdum etiam ſenſum exhibens, vt imprudēti Eraſmo hanc interpre-

rationē obrepſiſſe, planè mihi perſuadeam. Sed in eius locū hanc noſtrā repone, Porrò ad vnguem exploras omnia quæ tecum diſputantibus occurrunt & incidunt, ſpinas colligens. Addo enim participium ἀνιχνεύων poſt ἀκανθας.

V *bruatus*] Longe verior, vel potius ſola vera eſt altera lectio, Non hominem, ſed ſcopas diſſolutas. Siquidē legendo, Non ad homines, non in ipſum L. Cæſarē, cui mandata erāt data, ſed in eos ad quos data erant, dicterium hoc iactaretur. Quod vel ſuſpicari abſurdū fuerit: præſertim quū alibi hui' legationē itidē irriſam ſcribat Cicero. Reponatur ergo hæc lectio, Non hominē, ſed ſcopas diſſolutas. At quo ſenſu ſcopas diſſolutas illū à Cicerone vocari putabimus? Mihi nō placet exponi hominē nihili: q latius pateat hoc genus loquēdi, homo nihili, & eo velut generalis quidā contemptus ſignificetur. Atque, vt quod ſentio proferā, ſic appellari exiſtimo eum qui ſuam rationē ſuáſque cogitationes non in vnū locum quaſi collectas, ſed diſperſas habeat (quo ferè modo Colligere ſe, interdū vſurpatur) ac veluti mēte vagetur. Aut potius, hominē cuius ſermonum, factorū & conſiliorū nec pes nec caput appareat. Siquis tamen hic ad eius tantūmodo ſermonē mandata illa exponētis reſpexiſſe dicat Ciceronem, et facilè ſubſcribā. vt videlicet id Cicero tribuat homini quod eius ſermoni tribuendū erat nomen. Siquidem ſermo hominis tumultuoſiora quædam nuntiantis (hac voce vtitur Cicero, turbulenta Trebonius dicit) vel tumultuoſè res aliquas exponētis, aptiſſimè, meo quidē iudicio, ſcopis diſſolutis cōparabitur. Sæpe enim fieri videmus vt poſtrema eius verba cū primis nullo modo cohæreant. Quid ſi, vt apta & diſſoluta opponuntur apud Ciceronē, ita & quē hic ſcopas diſſolutas appellat, ei opponi dicamus, quē aptum ex ſeſe in Paradoxo ſecundo nominauit? Nimirū hoc dicentibus fidē habeat fortaſſe qui locū illū nō adierit: at qui adierit, verbis tenus inter ſe opponi cōperiet illa, ac quod ad ſenſum attinet, nequaquā. Imò verò in hoc genere loquēdi ne verba quidem ipſa ἀντικειμένως cōperientur. Siquidē pro eo quod ibi dicit, Is qui eſt totus aptus ex ſeſe, alibi dixit, Cui ex ſeipſo apta ſunt omnia. quibus verbis Platonica hæc interpretatur, ὅτῳ εἰς ἑαυτὸν ἀνήρτηται πάντα. Cæterùm necui videatur inſolēs hæc orationis forma, Ille non eſt homo, ſed ſcopæ diſſolutæ, proferā ex primo earundem epiſtolarum libro prorſus ſimilem. nam circa principium tertiæ a fine epiſtolæ legūtur hæc verba, Metellus, non homo, ſed litus atque aer, & ſolitudo mera. Quanquam in vulgatis editionibus nomē hoc Metellus ineptè cū præcedenti voce amantiſſimus coniungitur, ob omiſſam videlicet παντελῶς ſtigmē.

C. 188. V. *eo quod*] Diſſolutarum ſcoparū nullum eſſe vſum poſſe cōſtat: nec tamen Cicero, vt opinor, ſcopis diſſolutis orationē iſtorum diſſolutā comparans, planè inutilē factā intelligi vult, ſed ex abiecta & contēpta multo abiectiorem & contemptiorē, ex languida parúmque neruoſa multo languidiorē & magis eneruem eſſe redditam. Eò enim mihi reſpicere videtur, quòd ſcopæ ſint quidem res vilis & abiecta, parúmque firmitudinis habens, etiā dum ſunt cōglobatæ (quibus ſimilis ſit iſtorū oratio antequā diſſoluatur) at diſſolutæ, multo abiectiores, multóque etiā quàm antea infirmiores ſint ac fragiliores. Nā etiam firmitatis eū rationē in hac cōparatione habere nō dubium eſt: quum paulo ante Demoſthenicæ orationis vehementiā ex eo eſſe dixerit quòd contorta numeris feratur. numeris contortā appellans quā antea vocarat aptā (cui ſolutam ſiue diſſolutā, & diſſipatā, itémque diffluentē opponit) non tamen ſimpliciter aptā & compoſitā, ſed numeris quibuſdam & denſioribus & grandioribus. Poſſit enim aliquis, etiam minutos numeros ſequens, aptè compoſitéque dicere: ſed grauiter ſimul dicere non poſſit.

C. 103. V. Τὸ μὲν μ' ἔλειπεν] In ſuperioribus horum adagiorum editionibus legitur ἔλιπεν, in hac repoſitum fuit ἔλειπεν per ει, quia verſus alioqui nō legeretur integrè, vt vult Eraſmus, quaſi ι in ἔλιπεν produci poſſit. Sed quum ἔλιπεν legeret (vt oſtēdit eius interpretatio per præteritū reliquit) debebat illi in mentē venire ἐδέξατο mutādū eſſe in ἐδέχετο, vt poſſet itidem verti per præteritum excepit. Cui mutationi apertè reclamat metri ratio. Legendū eſt igitur vtrobique ἔλειπεν: & ex reliquit faciendū relinquebat, excipiebat itē ex excepit. vt ita efferatur Latinè prouerbiū, Hæc me relinquebat vnda, at illa excipiebat. vel potius, intercipiebat. Hæc autem præterita imperfecta indicāt ſumptum eſſe hoc prouerbium ex alicuius ſermone, narrantis quemadmodū tempeſtate agitatus fuiſſet. Sic verò & alia prouerbia itidem ex alicuius narratione ſumpta, tempus imperfectum ſeruarunt: ex quibus eſt & illud, Δίκην ἔδικαζεν, καὶ βλάβην ἔβλαβε. Quod hic quoque non perſpiciēs Eraſmus, ἔτινεν (veram & indubitatam lectionem, vt arguit ipſum metrū) vertit quaſi eſſet ἔτισε. Idem tempus habes & in iſto prouerbio, Ἀμάξας ἀνέπειθεν, οἱ δ' ἀπέπρωσαν ὀστέας.

C. 211. V. *narrat Acopum*] Senſum verborum Heſychii planè peruertit Eraſmus, dum non intelligit quid hic ſignificet σπουδαζόμενος, quid item ἐπιδεξιώτατον. Hæc enim Heſychius, Συβαριτικοὶ λόγοι. ὁ γὰρ Αἴσωπος ἐν Ἰταλίᾳ γενόμενος σπουδαζόμενος σφόδρα φασίν, ὡς καὶ τὸ τῶν λόγων αὐτοῦ εἶδος ἐπιδεξιώτατον, καὶ συβαριτικοὺς κατηγορεῖσθαι. παροιμιώδης οὖν οἱ συβαριτικοὶ λόγοι. Id eſt, Sybaritici ſermones. Acopum enim, quū in Italiam veniſſet, magnā exiſtimationem & gratiam collegiſſe aiunt: adeo vt genus ſermonū eius abundare cœperit, & Sybariticum appellatū ſit. In prouerbium ergo Sybaritici ſermones abierunt. Hic apud Heſychium de orationis genere lauto & opiparo ne γρῦ quidē habes, meam ſequēdo interpretationem, quæ vnicuique Græcorum verborum propriam (vt viri docti animaduertent) tribuit ſignificationem. Vnde igitur lautitiam illam Eraſmus huc inuexit? Nimirum ex verbo ἐπιδεξιώτατον malè intellecto. Pro eo autem quod verto, Magnam exiſtimationem & gratiam collegiſſe, vertit ille, Summo ſtudio incubuiſſe vt &c. non bene σπουδαζόμενος cū σπουδάσας cōfundens: & nouam etiam conſtructionē dans huic verbo, σπουδάσας εἰς τὸ ἐπιδεξιώτατον. Idem error infrà.

V *piparum*] Hæc prouerbii enarratio apud Heſychiū (cui illam adſcribit) nuſquam apparet, vt præcedēte adnotatione oſtendi.

C. 214. V. Τιθωνοῦ] Quem vſum habeat hoc adagium, & vtram in partem accipiatur, in ambiguo relinquit: quum tamen Euſtath. apertè dicat, ἡ δὲ παροιμία ἐπὶ δυσχερῶν γερόντων τίθησι Τιθωνοῦ ὄνομα. Id eſt, Prouerbiū autē de moleſtis' ſenibus Tithoni nomē vſurpat. Quū tamen viuacitatis dūtaxat habetur ratio, malè ſonare nō videtur. vnde & illud ab aliquo bene precāte alii, prolatū, κατὰ γῆρας ἐς Τιθωνοῦ ἐλθεῖν ποτ.

C. 222. V. *per alienam ſpe quadē improba peccat, quaſi ſperet ſibi nihil ſimile à quoquā opprobari poſſe.*] Ita nouo quodā modo ſpem exponit, vt Plinii dictū à prouerbio quod modò poſuit, & ab eius ſententia non abhorrere putetur. At nihil neceſſe eſt: quū ſimpliciter accipiendo ſpē in ſua ſignificatione, planè hoc quod ait Plinius, cū prouerbii præcepto conueniat. vt apertiſſimè oſtendunt hæc Libanii verba in epiſtola 191, quæ eſt ad Modeſtū, ἐμὲ μὲν γάρ γε ἐλπίδας αὐτοῦ ἀπεστάλη εἶναι ἐν λαμπρᾷ. πτύω δ' εἰς κόλπον, τῇ παροιμίᾳ πειθόμενος. Ergo modò ob hanc, modò ob illā cauſam nos in ſinū iubemur deſpuere. Sanè quidē. Quinetiam hoc addere debuit Eraſmus, nónunquam in ſinum ſuum deſpuere, non eſſe inuidiam vitare volentium, ob vllā ex iis rebus quæ hic referuntur, ſed irridentium dūtaxat. Sic Tibul. lib. 1. eleg. 2, de ſene amatore loquēs, ancillam charæ puellæ in medio foro detinente,

Hunc puer, hunc iuuenis turba circunſtetit arcta.
Deſpuit in molles & ſibi quiſque ſinus.

ſic & apud Theocritum puella quædam ex vrbe ruſticum quendam à quo amabatur deridens, interim dum illi deformitatem, graueolentiam, aliáque exprobrat, in ſuum ſinum deſpuit: idque ter. ſcribit enim - τρὶς εἰς ἑὸν ἔπτυσε κόλπον. Quæ particula ter hic à Tibullo eſt omiſſa vt videmus, vbi irridentes pueros in ſinum ſuum deſpuētes facit: at in eadē vbi declarat quomodo magæ cantibus ſit vtendum, dicit,

Ter cane, ter dictis deſpue carminibus.

Vbi an intelligendū ſit, Deſpue in tuum ſinū, aliquis fortaſſe roget. Plinius quidem certè Deſpuere & ipſe abſolutè dixit, ſcribens, Eadē ratione, terna deſpuere deprecatione in omni medicina mos eſt. At Lucianus Chaldæum quēdam facit μετὰ τῆς ἐπῳδῆς (id eſt dictis carminibus, vt loquitur Tibullus) deſpuentem ter in faciem, non ſuam, ſed eius propter quem dicebat carmina.

C. 231. V. *non prius audietis*] Hæc eſt Marſilii Ficini interpretatio, in qua eum Alcibiadis verba ita detorſiſſe. & Eraſmum, quum eam mutuaretur, id non perſpexiſſe, ſummopere miror. Hic enim eſt ſenſus eorum manifeſtiſſimus, Quod autem ſequitur ex me no audiſſetis, niſi primùm quidem (vt vulgò aiunt) vinum & ſine pueris & cum pueris eſ-

ſet veridicum. At in illa interpretatione ita vertuntur hæc verba οὐκ αὖ μου ἀκούσεται, ac ſi idem valerent quod οὐκ ἀκούσεται μου: & εἰ μὴ προσθήσει μή τι λεγόμενον, quaſi idem ſignificarent quod ἐὰν μὴ προσθῇ περ λέξω, ὅτι, &c. aut ἐὰν μὴ προσθήσει φέρων vel ὅπως τὸ λεγόμενον: extrinſecus addendo hunc coniunctiuum. Atqui ſequitur ſtatim pòſt ἴτω, ad quod tendere hoc προσθῇ manifeſtum eſt.

C. 232. V. ra. Dici] Cur potius in malam partem vſurpetur hoc prouerbiũ quam in bonã, nõ ſatis perſpicio. Negauerit enim, vt opinor, nemo, quin hoc ſonent ipſa prouerbii verba, latius explicata, Etiã corchorus, quantùuis ſit amarus, inter olera numeratur, Aut, in olerum numero habetur, Aut, oleris nomẽ obtinet. Vel alia forma, Ne corchoro quidem, quantumlibet amaro, oleris appellatio denegatur. Aut, Ne corchorum quidem ſua amarities ab olerũ numero ſegregauit. Quod ſi hic eſt verborum ſenſus, aptiſſime profectò etiam in bonã partem vſurpabitur: veluti ſi de eo quem cæteris longe inferiorem aliqua in arte vel ſcientia eſſe fatebimur, ita tamen vt inter eius generis artifices cenſeatur, dicamus, Etiam corchorus eſt de olerum numero. Id eſt, Hic, qualis qualis eſt, ita locum habet inter ὁμοτέχνους, vt corchorus inter olera. Sic de Chœrilo quopiam loquẽtes, ſi velimus ſignificare, eum, quãtumuis abiectus & contemptus ſit præ aliis, de poetarũ tamen eſſe grege: dicemus, Etiam corchorus inter olera. Vel ſic, Etiam Chœrilo inter poetas, vt corchoro inter olera ſuus eſt locus. Aut, Vt corchorus inter olera, itidem Chœrilus inter poetas locũ habet. Quod dictũ & elegantius reddetur & apertius, ita dilatatum, Vt in oleribus nõ braſſicæ ſoli locus eſt, aut maluæ, aut aſphodelo, aut lapatho, verùm etiã corchoro: ita in poetis nõ Homero ſoli locus eſt, aut Archilocho, aut Sophocli, aut Pindaro, ſed etiã Chœrilo. Quòd ſi ab oleribus ad legumina cõparationem transferre libeat, non minus prouerbialem formã præ ſe feret tua oratio. quinetiam prouerbiũ habebis planè effictũ ad huius veteris exemplar, ſi leguminis omniũ amariſſimi nomẽ ponas, vt omnium olerũ amariſſimi corchori vides in eo poſitũ eſſe nomen, nimirum ſi ita loquaris, Etiã lupinus inter legumina. Quod dilatari & ipſum ſic poterit, Quemadmodũ non faba tantum, vel piſum, vel lens leguminũ nomen obtinent, ſed id lupino cũ illis cõmune eſt: ita etiam &c. Ex his, vt opinor, ſatis apparet aliũ eſſe huius adagii vſum quàm Eraſmus ſcribat, videlicet dici in homines nullius pretii, qui tamen in numero aliquo ſtudeãt haberi. quaſi videlicet hoc modo efferretur adagium, Etiam corchorus vult haberi inter olera, vel ſtudet, aut cupit haberi. Quæ oratio longè diuerſa eſt ab hac, Etiam corchorus eſt inter olera. vel, de olerum numero. Cæterùm hoc quoque obiter adnotabo, legendũ eſſe λαχάνοισι, vt ſit anapæſticum dimetrũ catalecticum.

V. pou.] Vertit ἤψαμεν τοῦ κορχόρου, corchorum attigimus: quaſi ἥψαμεν ſit ab ἅπτω, quod idem ſignificet quod ἅπτομαι, id eſt tãgo: quũ ſit à verbo ἕψω, id eſt coquo. Sed impoſuiſſe Eraſmo videtur genitiuus, cuius non animaduertit eundem eſſe hic vſum qui eſt in illa phraſi, πιεῖν τοῦ οἴνου.

C. 242. V. ſues] κριούς, id eſt, arietes interpretatur ſues, per incogitantiam, vt opinor: ſicut alibi κάπρον hircũ. Accepit autem hæc ex Zenobio, apud quem legitur, δύο ἢ μεγίστους κριούς &c. Zenobius autẽ ex Sophocle: occiſos tamen dicẽte, δύο δ' ἀργίποδας κριοὺς ἀνελών. Cæterùm Zenobius Agamemnonẽ & Menelaum facit illos arietes, Aiacis quidẽ opinione: at Sophoclis ſcholiaſtes ait, Fortaſſe vnũ quidem exiſtimabat eſſe Vlyſſem, alterum autem Neſtorem aut Menelaum. Eraſmus, vt vides, neutrum ſequutus eſt.

C. 246. V. Nec animus] Vnum Græcũ vocabulũ πνεῦμα duobus Latinis reddidit, animus & flagrantia, vel, vt in alia editione, fragrantia. quum nil tale ſignificet, ſed metaphoricè accipiatur: eo modo quo apud Latinos interdum Aura.

C. 249. V. Huc alluſit] Non intelligo qualis iſta eſſe poſſit alluſio: nam de duobus florũ generibus Polyphemus loquens amicæ apud Theocritũ, ait, Sed vnum æſtate, alterũ hyeme naſcitur: quare vtrũque vnà tibi adferre nõ poſſem. Quid hoc pertinet ad iſtud apophthegma prouerbiale, Noſce tempus: quo inclinationes rerũ & momenta temporũ (ex quib' rerũ agendarũ occaſiones pendẽt) obſeruare iubemur? [illegible] ...um] γίγνεται ſignificat hic non fiunt, ſed naſcuntur. Quod ſi Eraſmus conſideraſſet, nequaquam, vt opinor, alluſum eſſe ad prouerbium dixiſſet.

C. 251. V. perſtringat] Ne hic quidem dixiſſet alluſione eſſe ad hoc prouerbium, ſi propius Ariſtophanis locũ inſpexiſſet. In eo enim chorus hæc dicit ἀλλαντοπώλῃ, verbis aduerſus Cleonem velitanti. qui quum orationi ſuæ vocabula quædam adhibuiſſet minimè abiecta, ſed grauiſſima & ſignificãtiſſima, & ea quidẽ ab arte τῶν ἁμαξουργῶν, id eſt carpentariorũ, tranſlata: chorus metuens ne ἀλλαντοπώλης, huiuſmodi vocũ inopia, Cleone in hac velitatione diſcederet inferior, illũ ita alloquitur, Σὺ μοι, σὺ δ' οὐδὲν ἐξ ἁμαξουργοῦ λέγεις. q. d. Tu quoque, quemadmodũ & Cleon, ex carpentariorũ officina verba grandia non depromis. Verba autẽ metaphorica quibus vtebatur Cleon, ſunt hæc, πεπαυμένα, γομφώματα, κολλώματα: quæ nihil minus quam cõuiciola ſunt, aut ad cõuiciandũ prolata. Ergo quouis potius hic alluſit Ariſtophanes q̃ ad prouerbiũ de quo nunc agitur, quod ſummã in conuiciando indicat licentiã. Ego certè illũ aut ad nullum, aut ad hoc reſpexiſſe prouerbiũ, οὐδὲν ἐξ ἁγνοῦ λέγεις, quũ ſcriberet, οὐδὲν ἐξ ἁμαξουργοῦ λέγεις: & nõ aliunde quàm hinc tam feſtiuam loquendi formulam mutuatum eſſe, mihi perſuadeo.

C. 256. V. rat. φύσας] Ita vertendus fuit hic Plutarchi locus, Deinde vbi audierit quicquid ille loquutus fuerit, diſcedit, ſe non conſilium accepiſſe dicens, ſed oraculũ. Poſſit fortaſſe, ἤ, καὶ εἶτα & cum ſequentibus iungi, ſed durius. Vertit autem Eraſmus, Quum is, legens ἦν (quod tamen potius eſt poeticum) non εἶτα.

C. 259. V. Τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα] Mirum eſt hunc errorem apud omnes propemodum inualuiſſe, vt cum Eraſmo hanc Græcam orationem τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα, putẽt Latinè ad verbum interpretatam, ſonare, Æqualem tibi vxorem ducito: ſubaudiendo videlicet accuſatiuum γυναῖκα. Hoc enim exiſtimare abſurdum eſſe legentibus quæ dicam, perſuaſurum me ſpero. Hæc verba quum Eraſmus ita interpretatur, Æqualem tibi vxorem ducito, perinde eſt acſi iſtud prouerbiale dictum, Σπάρταν ἔλαχες, ταύταν κόσμει, Latinè ita redderet, Vxorem nactus es, hanc inſtitue, vel, hanc tuo modo rege. Atqui hoc eſſet (dixerit aliquis) non ipſum prouerbium interpretari, ſed eius vſum & accommodationem oſtendere. nam nomen vxorẽ in prouerbio non reperitur, ſed Spartam. Nimirũ nec in hoc de quo nunc agitur, reperitur vxorem, ſed turbinem. Quum enim pueri hæc verba inter ludendum alii aliis inclamitarent, τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα, id eſt, Eũ qui ſecundum te eſt verſa: ex re præſenti videlicet ſubaudiebant accuſatiuum βέμβικα, id eſt, turbinem. Nec verò quòd Pittacus puerorum dictum de eligendo turbine, locum habere in eligẽda vxore voluerit, ideo verba eorum idem quod antea ſignificare deſierũt. Nec Callimachus his verbis quibus ſuũ epigrãma claudit, Οὕτω καὶ σὺ Δίων τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα, aliud ſignificat quàm, Itidem & tu Dion turbinem eum qui ſecundũ te eſt verſa: ſi nuda verborũ proferatur interpretatio. ſed ea ad propoſitũ accõmodando, ſenſus eorũ eſt, Eã quæ ſecundum te eſt, in vxorem ducito. Quæ verba qui tanquam ſimplicem Græci prouerbii interpretationem ponit, eo magis reprehenſionem meretur, quòd anguſtiſſimis finibus includit illud dictũ quod latiſſimè patere, & ad quamplurima accommodari poteſt. Nam quemadmodum ad amicum Dionem ſcribam, Quod attinet ad duas illas puellas, quarum tibi datur optio, vtram velis in vxorem ducere, τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα: ita etiã, ad alias eius literas reſpondens, dicere poſſim, Quod ſcribis te incertum eſſe hancne an illam capere debeas prouinciam: τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα. Item, Quod ſcribis vt tibi dem conſilium, vitámne aulicã an illam alterã amplecti debeas: ad pueros te remitto, dicentes, τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα. Itẽ, Iã binas à te literas accepi, in quib' me cõſulis de eligẽda, in qua ſtylũ exerceas, materia: illud puerorum dictum, τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα, optimum tibi cõſilium fore exiſtimo. Ad alia denique permulta hæ puerorum voces eleganter accommodari poſſunt. Sed eſto, non alia eſſe eorum vſus exempla quàm quæ hic ponimus: ſaltem eadem ratione qua dicentur ſignificare, Æqualem vel conuenientem tibi vxorem ducito: ſignificare dixero & hæc, Materiam tibi conuenientem ſume, Prouinciã cui ſis idoneus, cape, Vitæ genus tibi congruũ ſequere. Sed nemo eſt, vt opinor, qui non ſtatim his expoſitionibus (ſi interpretationes appellentur) reclamaturus ſit. Nam vt poſſemus ita interpretari, dicendum foret, in articulo τὴν quemlibet horum trium accuſatiuorum ſubaudiri, ὑπόθεσιν, ὑπηρεσίαν, ζωήν (quoniam cum τὴν non conueniret βίον, alioqui locum hic potius habens) at has phraſes, ὑπόθεσιν ἐλαύνειν vel ἐλᾶν, ὑπηρεσίαν ἐλαύνειν, ζωὴν ἐλαύνειν, quibus niſi

planè ferreis auribus audire poſſemus? Quid iſta, [illegible] pro [illegible], nónuſne dura nobis cenſebitur? Nec verò tot verbis opus eſſe ad refellendam hanc interpretationem exiſtimaſſem, niſi Eraſmum tantam illi authoritatem dediſſe animaduertiſſem, vt paſſim a viris etiam non indoctis recipiatur. Cæterùm quod attinet ad illa duo verba κατ' αὐτόν, quomodo duobus Latinis aptè exprimi poſſint, ignorare me fateor: ac vereor vt præpoſitio Secundu, qua vſus ſum, parū ſit Latina: & tamen quam per catachreſin (ſi aliter non poſſumus) vſurpare potius debeamus non inuenio.

V. [illegible]] Duo ſunt quæ apertè repugnāt huic interpretationi: vnū quod κατ' αὐτὸν accipiendū eſſet pro κατὰ ἑαυτόν, nouo planè modo, non ſecus quam ſi quis Latinè te aut teipſum pro ſe aut ſeipſum vſurparet: alterum quód [illegible] pro [illegible] intelligendū foret. Legendū eſt ergo apud Plutarchū ἔλα, nō [illegible] nec [illegible]: & ita interpretāda eius verba, Nā dictū illud, Eum qui ſecundū te eſt, verſa, ſapiens eſt. De his autem verbis [illegible] κατ' αὐτὸν ἔλα, vide proximè præcedentē annotationē.

C.260. V. [illegible]] Imo verò legendo [illegible], nihilo meliꝰ coſtabit quam antea: oportebit enim in [illegible] medium ſyllabam produci: quod planè eſt inauditum, nec vllo, vt opinor, veteris poetæ exemplo defendi poteſt, in verſu cuius non ſit ſuſpecta lectio. Legendū ergo potius, [illegible] ſύ. qua lectionē apud Stobæū aliquando reperiſſe mihi videor. Ipſe Eraſ. antea ſcripſit [illegible], rectè, ſi addidiſſet σύ. quod pronomen non caret aliqua gratia & emphaſi, quantū iudico & cum eo plenus eſt verſus trochaicus catalecticus.

C.261. V. [illegible]] Satius videtur prouerbium efferre ſine verbo [illegible], hoc modo, [illegible], vel [illegible]. quia nō tantùm ad verba refertur, verumetiam ad res: ideóque non iungitur duntaxat cum verbis loqui ſignificantibus, ſed & cum aliis. Iulianus imperator in oratione ſcripta [illegible] Atheneus lib. 8, [illegible].

C.262. V. [illegible]] Ita quidem legitur apud Zenobium: ſed fortaſſe mendoſè, pro οὐδὲ ἄξιοι τριχός, vel οὐδὲ τριχὸς ἄξιοι, id eſt, Ne pilo quidem digni. Ita enim vſurpatur frequentius nec minus de rebus quam de perſonis. vt, οὐδὲ τριχὸς ἄξιον. [illegible] Ariſtophanis etiā locus negationē admitteret, ſi ita mutetur orationis forma, Ne pilo quidem dignum furatus ſum quicquam: alioqui mori velim.

C.264. V. [illegible]] Paſſiuo [illegible] hic vtendum erat.

C.266. V. [illegible]] Verte potius, demulceat caput. nam ſcabere caput magis propriè dicunt [illegible].

C.270. V. [illegible]] Cur [illegible] vtrobique reddiderit inconſultam temeritatē, & cuius diſcriminis gratia adiectiuū inconſultā addiderit, non perſpicio. ſed perinde mihi videtur eſſe ac ſiquis ſtultam amentiam, aut amentem ſtultitiam dicat. Nā inconſultus ac temerarius ad maiorē expreſſionē, vt ſynonyma, copulantur. An ergo interpretari oportet Athenienſiū temeritas, omiſſo illo adiectiuo? Ne ſic quidē rectè, meo iudicio, Græcam vocem reddideris. periculum eſt enim ne quis Athenienſes de rebus ſuis non cōſultare, ſed incōſultò & ſine vllo cōſilio (id enim propriè ſonat temere) eas ſolitos agere intelligat. quum contra nullos magis de illis conſultare ſolitos conſtet: ſed nequaquā prudenter. Vnde vertendum cenſuerim, Athenienſium ſiniſtra conſilia, aut peruerſa conſilia. vt ſit [illegible] pro [illegible].

C.279. V. Tollere cornua] Aliud eſt Cornua ſumere, aliud Cornua tollere. Nam cornua ſumit qui nō habet: id eſt, per metaphorā, animos & ferociam ſumit. At cornua tollere dicitur ab Horatio non qui ferociam accipit, ſed qui, tanquā cornuta beſtia (vnde apud Plautum, Cornutam beſtiam petis) cornibus eos à quibus laceſſitur, ferit.

V. Ariſtophanes] Imò ſine vlla metaphora hoc dicit.

C.288. V. Litem mouebit] [illegible] non ſignificat litem mouere, ſed pœnas dare. ac vt male accepit hoc loquendi genus, ita & participium [illegible], quod eſt apud Suidam & Zenobium. putauit enim vſurpatum eſſe in voce media pro [illegible], & inde contrarium huic prouerbio dedit ſenſum, ſuæ videlicet interpretationi congruum. nam [illegible] ſignificat, De iis quibus ob res parui momenti ſtruuntur calumniæ. Puto præterea traiecta eſſe verba, vt ſit [illegible]. vt ad eundem nominatiuum referatur vtrunque verbum. Sic alicubi memini me legere traiectam orationem in qua eſſet particula [illegible]. Hanc autem ſequēdo verborum ordinationem, videri poſſet ad quandam Draconis legem eſſe alluſum, quā & in bruta animaduerti volebat.

C.290. V. Anus [illegible]] Sic & paulo pòſt vertit Anus capriſſantis, deceptus vocū in diuerſis linguis affinitate. quaſi [illegible] eſſet Græcis qui a Latinis dicitur caper. quū illi contra appellēt τράγον hircū, ſiue caprū: at [illegible], aprū.

C.294. V. abierunt, quod dici conſueuit quoties] Plutarchus ſequentē hiſtoriam ſuo de loquacitate ſermoni accomodat, nec ex ea probare vult quod Eraſmus hic ait, ſed homines plerūque ſua loquacitate ſibi magna mala accerſere: quod & aliis hiſtoriis antea confirmauerat. hanc verò narraturus, ita præfatur, Qui autē Ibycum interfecerant, nonne ita comprehenſi fuerunt, dum in theatro ſederent? & poſtquam narrauit, addit, [illegible] id eſt, Conuicti autem, ad ſupplicium ita ducti fuerūt, non a gruibus puniti, ſed a ſua ipſorū garrulitate, tanquā Erinny aut Pœna, ad cædis confeſſionē adacti. Vbi obſeruandū eſt Plutarchum narrationē ipſam veluti per parentheſin ponere. nam quum dixiſſet, [illegible], ſubiūgit, [illegible]. adeo vt per interrogationem totus ſermo contineatur, hoc modo, Ibyci autē interfectores nonne ita cōprehenſi fuerunt, in theatro ſedētes? quū gruibꝰ cōſpectis &c. nonne conuicti, abducti fuerunt ita, nō à gruibus puniti &c. Intelligendū eſt autem, ita capti & ita tracti ad mortē, quemadmodū ii quibus ſuam loquacitate mortis cauſam attuliſſe oſtenderat: ac præſertim is de quo proximè mentionē fecerat ſacrilego. At Eraſmus, quū vertit, Atque ita velut gruum indicio pœnas Ibyco dederunt, longè à ſenſu horū Plutarchi verborū diſceſſit, [illegible]. Quin tamē & ad vindictæ diuinæ mirabile exemplū accōmodari poſſint Ibyci grues, inficias nō eo. vix enim vllum illuſtrius in prophanis ſcriptoribus reperitur. vnde cum alii Chriſtiani ſcriptores, tum citauerunt hiſtoriam ad probanda diuinam prouidentiam, tū verò Nemeſius: qui quū dixiſſet, Quinetiam punitio quæ delicta conſequitur, vel potius ipſorum delicti ru patefactio, quando accidunt quædam per quæ ea produntur, quū alioqui à nemine redargui poſſent: prouidentiam eſſe declarat. quum, inquam, hæc dixiſſet Nemeſius, ſtatim addit, [illegible]. Sed hoc animaduertendum eſt, aliud eſſe verba hæc citare, Ibyci grues, reſpiciendo ad totā hiſtoriam: aliud autē, ſiquis non vlterius quàm ad hæc verba reſpiciat, Ibyci vltrices adſunt, vel, Ecce Ibyci vindices: quæ ab interfectoribus effutita, per iugulum illis redierunt. Græca verba ſunt apud Nemeſium, ἰδοὺ αἱ ἔκδικοι τοῦ Ἰβύκου, apud Plutarchum, αἱ Ἰβύκου ἔκδικοι πάρεισιν. vnde corrige fœdiſſimum in Suidæ vulgatis editionibus mendum, in huius hiſtoriæ narratione, pro [illegible] reponens ἔκδικοι.

C.297. V. dicitur in eos] Nimiū generalis foret hæc expoſitio, & huic prouerbio communis cum illis, [illegible]. Eum igitur cicadam ala prehendere dicamus qui aliquem ad id incitat & inſtigat, ad quod ſua ſponte & ſine vlla inſtigatione plus ſatis promptus paratuſque eſt. Quia cicada natura quidem ſua garrula eſt, ſed quum ala prehenditur, tum verò multo vehementius perſtrepit.

C.298. V. Ab [illegible]] [illegible] ſignificare non poteſt errant, ſimpliciter: & deprauatum eſt apud Zenobium pro [illegible]. quod legebat apud Lucianum pro [illegible].

C.305. V. Aiſtus] [illegible] non ſignificat ingredi, id eſt, incedere aut intrare ſed aſcendere. Nec prouerbiū neceſſariò effertur cū hoc verbo, nō magis quā cū [illegible], aut [illegible], aut alio huiuſmodi: ſed prouerbialia verba ſunt [illegible], vt & [illegible], quibꝰ authores, prout viſum eſt, hoc vel illud verbum accommodat. Vnde igitur illud [illegible] Eraſmus ſumpſit? Nimirum ex prouerbio quod integrè ita effertur, [illegible]. id eſt, Illotis pedibus conſcendens tectum. Nam Suidas, poſtquā illis verbis [illegible] ſuam explicationem dedit, [illegible] (vbi fortaſſe melius legeretur [illegible] ex imparatò) affert & hæc, quibus ſuam tribuit expoſitionem ſeorſum, hanc videlicet, [illegible]

Laiii.

ξεις ἀπειροκάλων. Id eſt, De iis qui imperitè ad rem aliquam agendam ſe conferunt. Apud Zenobium autem illud αὐτόθεις ποιεῖ nō ponitur ſeorſum, ſed dūtaxat cū his verbis ἀναβαίνων ἐπὶ τὸ πῦρ, cum eadem enarratione quæ & apud Suidam.

V. *manuum*] Imò χέρνιβα ſiue χέρνιβα dicunt ſcholiaſtæ & lexicographi ab Homero vſurpari pro aqua ad manuū lotionē, non pro ipſa manuū lotione. τὸ κατὰ χειρῶν διδόμενον ὕδωρ, inquit Euſtathius: τὸ ὕδωρ χεόμενον ταῖς χερσὶν ὕδωρ, inquit Heſychius. item χέρνιψος, τὸ περιχειρίδιον ὕδατος. Vide noſtrum linguæ Græcæ Theſaurum.

C. 310. V. Ζεὺς ἄγονος, *id eſt, Iupiter orbus*] ἄγονος vulgo recepta ſignificatione nō ſonat orbus, id eſt qui liberos amiſit: ſed ſterilis, non generans, ὁ μὴ γεννῶν. Quod ſi vertas, Iupiter orbus, id eſt, qui liberos amiſit: non video quomodo iactari poterit hoc prouerbiũ in eum qui palàm falſa aſſeuerat. Quid tum enim ſi Iupiter quamplurimos habuerit liberos, vtpote lōge mulieroſiſſimus ſalaciſſimuſque deus? nōne amiſiſſe omnes potuit?

C. 313. V. *Iacens*] Imò verò non dixit hoc nouè Procopius, nec præter Græci ſermonis conſuetudinē. Sic enim & Iulianus imperator in oratione εἰς τοὺς ἀπαιδεύτους κύνας loquutus eſt, dicens, γευσάμενοι δὲ τρυφῆς μόνῃ ἄκρῳ, φασὶ, τῷ δακτύλῳ, ὥσπερ αὐτὴν πολλάκις ταπεινοί. Sic & Lucianus: ſed pro δακτύλῳ ponens ὄνυχι (quod obiter notandum eſt, vt eo, quum opus erit, ad maiorem vtamur hyperbolen) in dialogo De ſectis, οὐδὲ γὰρ ταῦτα, ἐπεὶ ἀπὸ ἄκρου τοῦ ὄνυχος ἀπογευσάμενος, εἰ ὀλίγον ὅσον ἀκαρῆ ἀπο ... ἀπὸ τοῦ ὄνυχος ἀποφαγών.

V. *quo*] Fallitur hic, eodem pertinere hoc genus loquendi quo illud prius, eandémque ſignificationem habere exiſtimans: quum hæ duæ paruæ voculæ ἀπὸ & ἐπὶ magnū inter ipſa diſcrimen ponant. adeo vt Senecæ quidem ac Hieronymi verba cum priori plane conueniant, cum poſteriori autē minime. Luciano enim hic dicitur ἀπ' ἄκρων χειλέων φιλοσοφεῖν, cuius philoſophici ſermones a ſummis labris veniunt, nec habent fundamentū. vt ex altero quod ſubiungit paulo pòſt prouerbio manifeſtiſſimum eſt (cuius hic mentionem non faciam, quòd ei inter prætermiſſa ab Eraſmo prouerbia ſuū locū aſſignauerim) & Homeri etiam verſus proximè illa verba ſequēs apertiſſimè declarat. At eos ἐπ' ἄκρου τοῦ χείλους τοὺς ὅρκους ἔχειν dicit (id eſt, in primoribˀ labris iuramēta habere) quibus ſemper aliquod in promptu eſt iuſiurandū. Sic autē & in τῷ ῥητόρων διδασκάλῳ loquutus eſt, ὁ πάντα τολμᾶν ... πρόχειρον, καὶ ὅρκος ἐπ' ἄκρους ἀεὶ τοῖς χείλεσι. Vbi & vocē πρόχειρον obſerua. ea enim ſignificatur quod paratū & in prōptu nobis eſt, quaſi quod manu teneamus, aut velut ad manum habeamus. Vt igitur Iupiter fulmen ſuum πρόχειρον (id eſt, apud eundem ſcriptorē, quod manu tenet) paratiſſimum ſemper habet quoties iaculari libuerit: ita cui iuſiurandum in primoribus labris verſari dicitur, id habere intelligitur veluti πρόχειρον, & maximè in promptu, ſimulatque proferre viſum illi fuerit: adeo vt extēporale futurū ſit. Nam quod eſt in primoribus labris, id in oris eſſe limine & proinde egreſſui proximū videtur. Iam verò quoniā vſuuenit aliquando vt quæ egreſſui ſunt proxima, & quæ iamiam videntur exitura, aliquo caſu intrò retineātur, hinc fit vt Plautina phraſi dicamus etiam in primoribus labris nobis verſari verbum aliquod (Galli noſtri dicunt habere in extrema lingua) quod parū abſit quin proferre poſſimus, & cuius quædam veluti veſtigia memoriæ adhuc habeamus impreſſa. An verò & hoc modo vſurpetur Græcis ἐπ' ἄκρων χειλέων, neſcio: Luciano quidem certè ſignificare id quod dixi, alter quem ex eo protuli locus, ſatis, vel me tacente, oſtendit. Nec iſtud dubium eſt, quin vt ὅρκον, itidem hoc vel illud dicatur aliquis ἀεὶ ἐπ' ἄκρου τοῦ χείλους, vel ἐπ' ἄκροις τοῖς χείλεσιν ἔχειν.

V. *qui Venereum*] Simulationē hoc loquendi genere non indicari, proximè præcedenti annotatione docui. Cæterùm iuſiurandum Venereum non intelligo cur appellet id quod nō iuratur ex animo. Nam quū dicit Græcum prouerbium, ἀφροδίσιος ὅρκος οὐκ ἐμποίνιμος, id eſt, Venereum iuſiurandum manet impunitum, non accipit Venereum iuſiurādum pro ficto aut ſimulato, quum quis, vt ait Euripides, iurat lingua, mentem iniuratam gerit: ſed hoc nomine appellat quicquid inter amantes iuratur, ſiue ex animo id iuretur, ſiue non.

C. 324. V. Ὁ πίθηκος] Neſcio cur hìc γέρων omiſerit, vt ſit, Annoſa ſimia nō capitur laqueo. Certè niſi addatur, falſum fuerit hoc prouerbiale dictū. Sic & antea, γέρων ἀλώπηξ οὐχ ἁλίσκεται πάγῃ. qui verſus omnino ſimilis ei eſt quē hic

habemus, niſi quòd πίθηκος in eo legitur, nō ἀλώπηξ.

C. 328. V. *demonſtrari. Natum videri poteſt &c.*] Quomodo hinc natū eſſet, quū ab Æſchylo tot annis antè vſurpatū fuerit? Adi eius Agamemnonem, pag. 217. meæ editionis.

C. 333. V. Κυκλώπειος βίος] Interpretatur hoc prouerbiū de vita vehemēter effera ac barbara, βίον, id eſt vitā, accipiens pro vitæ inſtituto ac moribus. ideóque prouerbii explicationē ex illis Homeri verſibus petens, in quibus eorum vitæ genus agreſte ac ferū deſcribit. Atqui βίος hoc in prouerbio nō ita accipitur, ſed vt in illis, βίος μαμμακύθειος, βίος ἀπολεπτυσμένος, item ἄβρωτος βίος, pro victu videlicet. & ita veteres intellexerunt, non ad illos Homeri verſus reſpicientes, ſed ad hos,

Οὔτε φυτεύουσι χερσὶ φυτὸν, οὔτ' ἀρόωσιν,
Ἀλλὰ τά γ' ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα πάντα φύονται.

Vnde & ab Euſtathio Cyclopica vita exponitur beata & laboris expers, in ſuis in Dionyſiū τὸν περιηγητὴν commentariis, pag. 110 noſtræ editionis. Quo etiam authore Cyclopeā vitam exponere poterimus, vitam monachalem. Strabo quoque ad illū verſū Ἀλλὰ τά γ' &c. Cyclopicæ vitæ appellationē refert. apud quē tamen non reperias quod Eraſmus ab eo dici ait, nimirum hoc vulgo iactatum in Albanorū gentem. ſed quum dixiſſet eos qui exercitū in Albanorū regione duxiſſent, commemorare ibi ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα πάντα φύεσθαι, (quod videlicet Homerus de Cyclopibus ſcripſit) addit, illos Cyclopeam quandam narrare vitam. Id eſt, Albanorū vitā appellandā eſſe Cyclopicam, ſi vera ſint quæ de iis narrant illi: vtpote talē qualem Homerus Cyclopibus tribuit. Quin etiā Cyclopicam vitam appellari beatam, otioſam & omnis laboris expertem, hinc apparet quòd illa ipſa verba quæ modo protuli, ab Homero de illis vſurpata, in prouerbium de huiuſmodi vita abierint. Lucianus De mercede ſeruientibus, ἀτεχνῶς ... καὶ ἀνήροτα τῆς ποίησεως τὰ πάντα φυόμενα. Iā verò cur Κυκλώπειος βίος de vita efferata ac barbara potius in prouerbium abiiſſet quam Λαιστρυγόνειος βίος, quū ſimilem vtriſque idem poeta tribuat barbariem? Quin tamen Cyclopicam vitam vt & Læſtrygoniam vſurpare poſſit aliquis pro agreſti & barbara non nego: ſed quomodo veteres vſurpauerint, ad illum Homericum verſum reſpicientes, declaro. Nā Max. Tyrius alio reſpiciens, & prouerbialem vſum non ſpectans, Cyclopicam vitam de ſolitaria vſurpauit.

C. 335. V. *Corrumpunt bonos mores colloquia praua*] Qui hic ὁμιλίας interpretantur colloquia, nō plenam Græci prouerbii ſententiam reddere, ſed eam velut reſtringere mihi videntur. Non dubito enim quin Menander ſenſerit, mores bonos corrumpi non ſolùm colloquendo cum improbis hominibus, eorumque dicta audiendo, verumetiam facta cernendo. Præſertim quum improbos probis ſuo exemplo multifariam nocere, etiam prorſus tacētes, quotidiana experientia ſatis probet. Accipienda igitur alteram ſignificationem huius vocis ὁμιλίας cenſeo: vt intelligamus conuerſatione cum improbis eos qui alioqui ſint bene morati, corrumpi. Niſi fortè exiſtimet aliquis interpretandum aliter nomen ὁμιλίας hoc in verſu, quàm verbum ὁμιλεῖν in illo ad eandem pertinēte ſententiam, Κακοῖς ὁμιλῶν, καὐτὸς ἐκβήσῃ κακός: apud Theognin item, quum ſcribit, Ταῦτα μαθὼν, ἀγαθοῖσιν ὁμίλει. Dixerat autē paulo antè ... κακοῖσι δὲ μὴ προσομίλει ἀνδράσιν. Sed qui hoc exiſtimabit, qua ratione moueri poſſit alii viderint. Cæterùm & hoc obiter annotabo, me (dū pater meus Nouum teſtamentum Græcum excuderet) in margine vnius veterum exemplarium quæ habebat, legiſſe è regione huius loci Pauli, μὴ πλανᾶσθε· φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί, hæc paucula verba, τὸ χρηστὸν αὐτὸ τὸ ... Ibidem ſcriptum eſt, Μενάνδρου τοῦ κωμικοῦ γνώμη ἐν Θαΐδι.

C. 357. V. *Pedibus trahere, eſt rem pro ſuo arbitratu verſare*] Hoc dixit quia legebat apud Ciceronem, Per me pedibus trahuntur: & Per me trahuntur, accipiebat pro Ego traho. Sed trahantur legi debere, & per me alia ſignificatione accipi, in meis in Ciceronem caſtigationibus oſtendi.

C. 358. V. *Sed adduxit*] Non mento trahens, ſed barba trahens interpretari debuit. quam enim λαβὴν præbet mentum? Nempe eum decepit illa quā falſo imaginabatur ab equis metaphora.

C. 361. V. Εἰς λατομίας] Mutilauit adagium Eraſmus, & male (ac ſine authore, vt opinor) in claſſem retulit illorum ἐς κόρακας & ἐς τὴν μακαρίαν. nam integrum prouerbium eſt apud Suidam, ἄπαγέ με εἰς τὰς λατομίας. id eſt, Abducito

me in latomias.quæverba dicta Dionyſio à Philoxeno(malè ſe in latomias iterum abduci,quàm cogi laudare eius poemata)in prouerbium abierunt.Id autem iis quadrat qui paratos ſe aiunt quiduis potius perpeti quàm vt ad hoc vel illud indignè adigantur.vt Philoxenus à ſeipſo impetrare non poterat & animo ſuo imperare vt tyranno illi aſſentaretur.

C.363. V.Βοῦς] In emeritos & ob ætatem otio vitáque molliori indulgentes dici putat hoc adagium, quòd exiſtimet idem eſſe cum illo, βοῦς ἐν αὐλίῳ. Qua in re falli eum nō obſcurum eſt.neque enim admittebatur bos ad præſepe tū primùm quū conſenuiſſet,ſed in iuuentute perinde ac in ſenectute edebat ἐπὶ φάτνῃ.id eſt,in præſepi.Ita enim vertere malo quàm Ad præſepe:ne ambiguitas vlla ſit,quū Ad præſepe ſonet potius ἐπὶ φάτνην, veluti ſubaudito verbo aliquo motus, aut participio. Porrò nec verba hæc βοῦς ἐπὶ φάτνῃ prouerbialia eſſe,nec talem ſenſum habere apud Philoſtratū, dicturus erat,meo quidē iudicio, ſi quo eſſet ab eo alluſum, intellexiſſet.is enim Agamemnonis cædem deſcribens,alludit ad Homeri verba, vel potius ea vſurpat,quæ apud illum habentur de eadem cæde.Habentur autem duobus locis:primùm Odyſſ.δ,

Τὸν δ' οὐκ εἰδότ' ὄλεθρον ἀνήγαγε,καὶ κατέπεφνε
Δειπνίσσας,ὥς τίς τε κατέκτανε βοῦν ἐπὶ φάτνῃ.
deinde eiuſdem Odyſſ.λ,
Ἀλλά μοι Αἴγισθος τεύξας θάνατόν τε μόρον τε,
Ἔκτα σὺν οὐλομένῃ ἀλόχῳ,οἶκόνδε καλέσσας,
Δειπνίσσας,ὥς τίς τε κατέκτανε βοῦν ἐπὶ φάτνῃ.

Nunc totum Philoſtrati proferemus locum,τὸ δὲ κυριώτατον τῆς σκηνῆς Ἀγαμέμνων ἔχει, κείμενος οὐκ ἐν πεδίοις τρωϊκοῖς, οὐδ' ἐπὶ σκαμάνδρου τινὸς ἠϊόσιν,ἀλλ' ἐν μειρακίοις καὶ γυναίοις, βοῦς ἐπὶ φάτνῃ.τοῦτο γὰρ μετὰ τοὺς πόνους τε καὶ τὸ ἐν δείπνῳ.Id eſt,Præcipuā autem ſcenæ partem Agamemnon habet, non in Troianis campis verſans,nec in Scamandri alicuius ripis , ſed inter adoleſcentes & mulierculas, bos in præſepi. Hoc enim eſt illud,& poſt labores & in cœna.Nec verò tantùm vſurpat Homeri dictum Philoſtratus,ſed & explicat poſtremis his verbis,quæ Homerico dicto ſubiungit: quaſi videlicet Homerus ea comparatione ſignificare voluerit duo,μετὰ πόνους, & τὸ ἐν δείπνῳ.id eſt,& poſt labores & inter cœnandum.Nam bos reuerſus à laboribus, in præſepi edit ſimul & requieſcit.Illud igitur nullo modo verum comperietur, de Agamemnone voluptariam agente vitam loqui hic Philoſtratū. Nec verò Euſtathius vllam prouerbii ſpeciē his verbis ſubeſſe ait,ſed duntaxat comparationem eſſe dicit,eámque honorificentiſſimam:quòd videlicet tauro comparetur,quem aliquis apertè adoriri non audens, vtpote ſuperiorem futurum,clam & ex inſidiis aggreſſus interficiat.

364. V.Bos in] At in iſtis verbis,βοῦς ἐν αὐλίῳ κάθῃ(aut κάθηται,vt apud Euſtathium)prouerbium agnoſco:in eo tamen illum quem hic Eraſmus explicat, nō agnoſco ſenſum: nec veteres,vt opinor,agnouerunt. Ait enim Suidas, βοῦς ἐν αὐλίῳ κάθῃ,παροιμία ἐπὶ τῶν ἀχρήστων. id eſt,Prouerbiū de inutilibus.Sed & Euſtathius ex Pauſania docet hæc verba prouerbialia eſſe ἐπὶ ἀχρείας.Iam verò & apud Longum in Pœmenicis,dicit quidam,οὐδ' εἰ μέλλω βοῦς,φασὶ, ἐν αὐλίῳ καταλείπεσθαι,τὴν Δαφνίδος τύχην ὅπως ἔχει οὐ σιωπήσομαι.id eſt,Ne ſi hoc quidem futurum ſit,vt bos,quod aiunt,in ſtabulo relinquar,quo loco ſint res Daphnidis,reticebo.Quib[9] ex verbis cōiicio dici ſolitū de iis prouerbiū qui accepti ſuis eſſe deſinunt,nullóque in pretio apud ſuos eſſe, ſed potius contemptui ab illis haberi incipiūt. quòd videlicet & bobus id vſuueniat,poſtquam ſenectute ad labores ruſticos redditi planè inutiles, ſtabulo incluſi manent, foras non prodeuntes. Et aptiſſimè hoc ſenſu,ni fallor,dixerit ille apud Longum, Ne hic quidem me deterrere poterit metus,ne,quod aiunt,bos in ſtabulo relinquar. At eo ſenſu quem Eraſmus ſequitur,ineptiſſimè dictum id fuerit, imò verò ne conſiſtere quidem poſſit:nimirum vt hoc intelligat, Ne ille quidem metus, ne mihi accidat vt molliter & in otio viuam.Mecum facit & illud prouerbium,γέρων βοῦς ἀπέτρηπος δόμοισι.

V.tanquam bouem] Hæc citat Eraſmus,quòd in iis alluſiſſe Stratonicum putet ad prouerbium: quum verba hæc omnia,Tanquam bouem ad præſepe,data cœna occidit,ſint Homerica(ſed nō prouerbialia tamen)ad quæ non alluſerit,ſed potius quæ feſtiuè detorſerit Stratonicus.

V.nai] Malè opinatur pro ψαλλόμενος legendū eſſe σφαλλόμενος.quam lectionē ſequutus,malè etiā interpretatus eſt,Ac Stratonicus eo fruſtraretur, pro Stratonicus illius pſallentis auditor eſſet.ita enim vſurpatur hic ψαλλόμενος , vt κιθαριζόμενος,αὐλούμενος, καταυλούμενος. quarū ſignificationū exēpla in noſtro Græcæ linguæ theſauro habes. Quòd ſi hic aliter legas quàm ψαλλόμενος,amittit gratiā,imò verò vix ſatis intelligitur feſtiuum Stratonici aduerſus illum ψάλτην dicteriū.

V.ſine] Nihilo minus,imò etiam magis ex hoc eiuſdem tragœdiæ loco ſumptum videri poſſet, (pag.18 meæ editionis)vbi Oceanus de ſuo grype dicit, —ἄσμενος δέ τ' ἂν
Σταθμοῖς ἐν οἰκείοισι κάμψειεν γόνυ.

Sed cur ex Æſchylo potius quàm ex Homero dicendum ſit ſumptum eſſe prouerbium , non intelligo:præſertim quum ipſemet Æſchylus ſi vllum aliud,vel hoc maximè loquendi genus ex Homero petiiſſe cōperiatur,ex ἀσπασίως γόνυ κάμψει,faciens ἄσμενος κάμψειεν γόνυ: aduerbio ἀσπασίως, quod verſus non admittebat,in nomen ſynonymum mutato.

C.369. V.nunquam] Ad confirmationem eius quod dixit, Plutarchi locum adhibet,quouis potius quàm eo pertinentem , vt quidem legitur in Aldina editione,& aliis, ac legi debet:in quibus nō ἀσίας habetur, ſed συνουσίας.Quā deprauationem quum non animaduerteret,ſed ex duabus voculis πρὸς τὰς,quaſi corruptis,faciendum exiſtimaret χέρας (hoc enim ex eius interpretatione coniicere perfacile eſt) vt cum ἀσίας cōueniret: deinde genitiui ἀκαταφόρων nouam quandam ſignificationem ſibi fingeret: ex Plutarchi verbis eum quem hic habes extorſit tandem ſenſum. quum verus, & quem nobis ſponte exhibent, legendo συνουσίας,ſit huiuſmodi, Eorum enim qui procliues ſunt ad venerem, ſterile ſemen eſſe aiunt:at loquacium & imperfectus & infrugifer eſt ſermo. Confert enim hoc loco Plutarchus eos qui ſunt procliues ad funditanda verba,cum iis qui proni ſunt ad emittendum ſemen. Quod autem de his ait Plutarchus, id noſtrate etiam iactatur prouerbio.

C.370. V.χθίσινος] Nihil minus quàm prouerbium redolent hæc verba, Quum multum laborauerimus,itidem vt antea ſumus.quid enim hic eorum quæ ſubeſſe ſolent prouerbiis?At Lucianus ipſe ait eſſe prouerbialia:dicet aliquis. Ait, Eraſmi quidem iudicio, & eorum qui cum eo παροιμιαζομένους deponēs faciēt:at ſiquis paſſiuè accipiat hoc participium,nihil tale ab eo dici comperiet. Qua in ſignificatione accipiendum eſſe mihi viſum eſt, antequam hunc Eraſmi locum legiſſem: & nunc:eo lecto, in ſententia permaneo. vt videlicet κατὰ τοὺς παροιμιαζομένους ſignificet, Velut ii qui prouerbio ferūtur.Vel, Qui prouerbiis celebrātur.vel, Qui prouerbiis locum dederunt,vel, Qui in prouerbia abierunt. Illi autem qui ſunt? Non intelligo qui potius eſſe dici debeant quàm Siſyphus,Tantalus,Danaides.

V.tias] Imò non Suidas ita effert (frigidū autē illud foret,αἰσπαλεῖς τοὺς ὤμους,id eſt Verſas ſcapulas)ſed ita effertur in quibuſdam mēdoſis Suidæ exemplaribus:at in minus deprauatis,hoc modo,αἰ ἀποκρῆς τοὺς ὤμους. quod idem eſt cum illo, αἰ ἀποβάλῃς τοὺς ὤμους. id eſt, etiamſi amittas humeros: non,vt Eraſmus vertit, decutias. Quanquam apud Lucianū (vt & hoc obiter adnotem) eſt ἀποβάλῃ. vt mirer cur Eraſmus per ſecundam perſonam reddiderit, decutias. niſi fortè putauit eſſe ἀποβάλῃ ſecundam,vt ἀποβάλλομαι prima eſſet.Sed præterquam quod durius in media voce vſurpatur hoc verbum,pro ἀποβάλλειν,etiam ipſa orationis ἀκολουθία tertiam perſonam apertè exigit.

C.372. V. te unguentum: ſiue, Lenti admiſtum unguentum.] Atqui explicans antea prouerbium, In fimum aromatum odorem ſpargis,dixit, Conueniet autem in hos qui rem egregiam indignis adhibent. quod genus eſt illud , In lente vnguentum . Quomodo igitur hoc prouerbium In lente vnguētū,ſi affine eſt huic,In fimū aromatum odorē ſpargis,etiā illi,Nunquid Saul inter prophetas,affine eſſe poterit?Hæc duo prouerbia,In fimum aromatū odorem ſpargis, & Nunquid Saul inter prophetas,quid commune inter ſe habent,vt iam cum vtroque affinitatem habere tertium illud poſſit?

C.371. V.Occaſione] Verti potius debere prætextu quàm occaſione,ſequens annotatio docebit.

C.373. V.eorum:ſiue eorum à quibus beneficio fuerunt affecti,aut cura habiti]Miror non animaduertiſſe Eraſmū hæc planè à ratione aliena eſſe,vt improbi occaſionem maledicendi habeāt eorum nomine (ita enim loquitur)à quibus bene-

ficio fuerunt affecti, aut curæ habiti: ideóque non τελῶς ſed καλῶς, nec μελλησάντων ſed μελλησόντων legendum eſſe. Nam τελῶς quidem Græcè dicitur, ſed abſurde in huius loci ſententia: at μελλησάντων participiũ ne admittit quidem linguæ Græcæ conſuetudo: quum non vſurpetur μελῶ, ſed μέλει impersonaliter, idque genitiuo iũgatur, nõ accuſatiuo. Verùm totũ locum interpretari ſatius fuerit, vt etiam appareat πρόφασιν hic prætextum ſignificare, ſicut a me modo dictum eſt. Hic ergo, ni fallor, Ariſtotelicorum verborum eſt ſenſus, Iis etiam iniuriã inferunt, aduerſus quos prætextũ habent: quippe quod ipſorum maiores, aut illi ipſi, aut certè amici eorũ malo aliquo affecerint aut affecturi fuerint, aut ipſos, aut ipſorum maiores, aut eos quorum curam ſuſceperunt. Vt enim in prouerbio eſt, Prætextu duntaxat indiget improbitas. Animaduerte igitur πρόφασιν vtrobique a me verti prætextum, no occaſionem, ne fortè intelligas opportunitatem. qua verum quidem eſt opus habere improbos ad committẽda ſua maleficia: ſed non de ea nunc agit Ariſtoteles. quum enim mihi dicit vir aliquis improbus, Tui maiores, aut, Tui amici mihi fuerũt iniurii: vel, Tui maiores iniuriam illaturi erant meis maioribus, ſi potuiſſent: hæc dicendo, non capitat idoneam inferendæ iniuriæ occaſionem, ſed hoc vel illud prætexit improbæ ſuæ voluntati: hoc vel illud cauſatur, propter quod ratione aliqua moueri videatur ad volendum mihi iniuriam inferre: quam illaturus ſit quum occaſionem nactus fuerit. Eſt autem hic locus in primo Rhetoricorum libro, non in ſecundo.

C.376. V. *appellabant, propterea quòd ruſtici plerunque moroſiores ſunt*] Quin a Luciano hic ita vſurpetur ἄγριον, vt a Phocylide in ἄγριος ὀργή, ab Homero in ἄγριος χόλος, ἄγριος θυμός, neminẽ inficiaturũ puto. At qua in ſignificatione ἄγριος hic vſurpat Homerus? Nimirũ pro θηριώδης, ſi grãmaticis credimus: id eſt pro Ferus. tranſlatione videlicet nõ à ruſticis, id eſt iis qui agros incolunt, ſed a feris beſtiis ſumpta. Quod ſiquis fidem grammaticis derogat, at ipſi Homero adhibeat, qui inde ſumi a ſe metaphoram apertè oſtendit, quum ait,

Ὧι οὔτ' ἂρ φρένες εἰσὶν ἐναίσιμοι, οὔτε νόημα
Γναμπτὸν ἐνὶ στήθεσσι, λέων δ' ὣς ἄγρια οἶδεν.

Hinc etiã manarũt illa, ἄγριον κακὸν, ἄγριον ἕλκος. vnde & Latini per vocẽ ferũ interpretãtur, nõ ad ruſticorũ videlicet mores, ſed ad ferarũ intractabile ingenium reſpici exiſtimãtes. quibus & ἄγρια φάγη poteſt addi. Quinetiã à feris, non à ruſticorũ moribus, ductã eſſe verborũ ἀγριαίνεσθαι & ἀγριοῦσθαι metaphorã cõſtat. Iam verò quin Lucianus, ſi ruſticu(id eſt rurale aut rureſtre) quoddã odium ſignificare voluiſſet, alio potius nõ ambiguo vſus fuiſſet vocabulo, nimirũ ἄγροικον, minimè dubiũ eſt. ἄγριον enim, itidem vt apud Latinos agreſte, nonnunquã pro rurali, nonnunquã pro fero poſitũ reperitur. quanquã in hac ſignificatione ſæpiſſime, in illa autem perquã raro. adeò vt agreſte carmen, agreſtem muſam, id eſt agreſtium ſeu agricolarũ, aut etiã paſtorũ, ἄγροικον μέλος, ἄγροικον μοῦσαν rectè appellaturi ſimus: ἄγριον μέλος & ἀγρίαν μοῦσαν vix rectè. illa certè Iulius Pollux habet, hæc non item. A quo hoc quoq; obſeruandum eſt annotari, ἄγριον dici ὅτι τὸ σκαιὸν, καὶ ὅτι τὸ ἐν ἀγρῷ ζῶντας καὶ μάλιστα ὅτι τὸ σκαιόν. At verò de ἀγρικὸν quod hic Eraſmus poſuit, quid dicendũ eſt? Vnde accepiſſet, ſcire vellem. Niſi fortè ſine authore hanc ſcripturã poſuit: quod facilè inducor vt credã. nam vt ἄγριον μῖσος idem ſonare quod ἄγροικον, ita etiam ἀγρικὸν vel ἄγροικον indifferẽter ſcribi exiſtimãs, fieri poteſt vt apud Lucianũ ſiue ἄγριον μῖσος ſiue ἀγρικὸν legeretur, perinde eſſe putauerit. At ego nec pro fero nec pro ruſtico ἀγρικὸν vſquã reperio, præter quã apud Theocritum, & quidẽ metri lege coactum. Quid ſi ergo ἄγροικον μῖσος ſcribatur apud Lucianũ? Huic certè ſcripturæ cõſentanea fuerit expoſitio Eraſmica: ſed nõ tanti eſt eã tueri, vt hoc nomine ſcripturã illam mutare velim. Imò verò ſi in Luciani exẽplaribus ἄγροικον μῖσος legeretur, ea lectio ſuſpecta mihi eſſet, & ad mutandã in ἄγριον, tot exẽpla, quæ attuli, me ſollicitarẽt. Quibus plus ponderis apud nos habere nõ debet locus quidam Ariſtophanis, in quo ἀγροίκως ὀργὴν inuenitur. præſertim quũ eius ſcholiaſtes durã eſſe hãc explicationẽ ſentiẽs vt ἄγροικος ὀργὴ ponatur pro ἄγριος, aliã adferat.

V. *ziam, id eſt*] φασὶν hic prouerbii ſymbolũ eſſe non puto. etſi Eraſmus non aliunde fortaſſe quàm ex hoc verbo, ſuſpi[illegible] prouerbiale dictum eſſe ἄγριον μῖσος. Sic alibi verbum λέγεται & participium λεγόμενον ſymbola prouerbiorum eſſe falſò exiſtimauit, vt ſuo loco oſtendemus.

V. *rum, immane aut crudele volunt intelligi, id ἄγριον vocãt*] Hoc fateor: ſed ad mores ruſticorum in hac appellatione reſpicere nego. nec certè id Eraſmus ipſe dicturus erat, ſi θηριώδεις & τεθηριωμένους pro ἀγρίους & ἠγριωμένους vſurpari recordatus fuiſſet. vt omittã, inter ſylueſtres homines potius quàm inter ruſticos, Timones aliquos ac cyclopes reperiri.

C.387. V. Λέσχαις] λέσχας interpretari hic nugas, eſt meras nugas agere. nec minus nugatoriũ fuit antea, c.ol.316, apud Heſiodũ ἐπαλέα λέσχην, tepidas nugas vertere quũ hic λέσχη ſignificet domũ publicã in qua mẽdici cõfabulabãtur: illic autẽ λέσχαι cathedras vel loca in quibus cõgregati quilibet garrire, aut ea in quibus philoſophari ſolebant. Vnde & λέσχη εἴρηται, ὅτι ἐκεῖ ἀδολεσχοῦσι καὶ φιλοσοφοῦσι. hic autem ἀνδρῶν λέσχαις ἐνεδρεύουσαι, de conſeſſu hominum eloquentium dici videtur. Sed plura in noſtro linguæ Græcæ Theſauro.

C.391. V. Ἐπ' ἄκρων] Nõ ait Ariſtophanis interpres ἐπ' ἄκρων ὀχεῖσθαι eſſe prouerbium in eos qui auidius auſcultãt: ſed Ariſtophanẽ dixiſſe ἐπ' ἄκρων τῶν πυγιδίων ἐπιστῆναι, alludẽdo ad prouerbialia verba ἐπ' ἄκρων τῶν ὀνύχων: quia οἱ ἡδέως τι ἀκούοντες, δοκοῦσιν ἐπαίρειν τὸ μέρος καθίζειν. Profert deinde hoc genus loquẽdi, ἐπ' ἄκρων ὀδοιπορεῖν, ex his Sophoclis verſibus,

Εἴ που τρέχοις αἱματηρὰς ἀγρίας ἄκρ,
Ὑψαῖ' ἐκεῖ μένεις, κἀπ' ἄκρων ὁδοιπορεῖς.

Subiungit, Solent enim inſolentes ἐπ' ἀκρωνύχων βαδίζειν, id eſt, ſummis pedum vnguibus ingredi. item qui laudes ſuas audiunt, nates ſedili extollere conſueuerũt. Hæc ille. Cæterum ἐκαθῆτο, quum ſit præteritum imperfectum, neſcio cur Eraſmus per præſens vertat.

V. Οὐκ ἐρήμας] ἐρήμας, quod adiectiuũ eſt nomẽ, putauit eſſe aduerbiũ, quòd nullũ ſubſtantiuũ videret. Atqui ſubaudiẽdũ relinquitur ἀμπέλους: de quibus dici τρυγᾶν notiſſimũ eſt. adeo vt οὐκ ἐρήμας τρυγήσεις, ad verbum ſonet, Nõ vindemiabis deſertas. hoc eſt incuſtoditas, ſubaudiendo vites.

V. *aces.*] Prouerbium hoc, Haud impunè vindemiam facies, competere in eos qui impunè decerpunt vuas (vel potius, decerpturos ſe ſperant) ſuperuacaneum eſt admonere: quum ipſa prouerbii verba id prima fronte oſtendant. At quis eſſet eius vſus, & quomodo ad alia transferri & aptè accommodari poſſet, hoc verò docere neceſſarium erat. Quod quum ab eo prætermiſſum ſit, ego Ariſtophanis verba proferens, eius vſum docebo, & eadem opera falſam eorum interpretationem corrigam. Quum ergo chorus apud Ariſtophanem orationem Philocleonis laudans, dixiſſet, Nunquã ita dilucidè neque ita prudenter vllum audiuimus loquentem, reſpondet ipſe Philocleon,

Οὐκ ἀλλ' ἐρήμας ᾤετ' αὐτοῦ ῥᾳδίως τρυγήσειν. id eſt, Minimè verò: (ſubaudi, ita loquuturũ putabat) ſed deſertas vites ſic facilè ſe vindemiaturũ eſſe arbitrabatur. Dicere volens, Sed patrocinium nobis defuturum exiſtimabat Bdelycleon, &, nobis patronum nullum habẽtibus, fore vt cauſam ſuam nullo negotio teneret, ſperabat. Hic particulam οὐκ vides cũ verbo τρυγήσειν nõ iungi, & huic lectioni non reſpondere hãc Eraſmi interpretationẽ: neque eſſe eũ loci ſenſum, quem illa præ ſe fert, At ne exiſtimetis vos adeo facilè atque impunè vindemiã facturos. Sed nec cum altera lectione quam ponit, vllo modo conuenit. ſiquidem ἀλλ' οὐκ ᾤεθ' non ſignificat, At ne exiſtimetis: ſed, At non exiſtimabat. Mirum eſt verò, vt hic ᾤεθ' (quaſi videlicet pro οἴεσθε poſitum foret, eliſa per apoſtrophum ε, deinde tenui in aſpiratam mutata) imperatiui modi eſſe credidit: ita & οἴει non vno in loco pro imperatiuo accepiſſe: vt in prouerbio, Quatuor obolis non æſtimo. illic enim τεττάρων ὀβολῶν ἄξιον οἴει, interpretatur, Quatuor obolorum eſſe puta: & paulo pòſt pro puta ponit exiſtimato. Atqui fingamus vſurpari οἴει in ſoluta oratione, pro οἴεσαι: at in imperatiuo non erit οἴεσθε (vnde enim ε?) ſed οἴεσθε: & in ſingulari numero, non οἴει (vnde enim ει?) ſed οἴου.

V. *punè*] Dicit ἐρήμας à Græcis ita vſurpari, deceptus loco Ariſtophanis malè intellecto, vt modo vidimus. Sed & in omnibus quæ quidem viderim Lexicis Græcolatinis erratum eſt, vbi ἐρήμας aduerbium eſſe dicitur, pro, Indicta cauſa, Nullo defendente. Nam nec ἐρήμας nec ἐρήμην tanquam aduerbia, vel nomina abſolutè poſita, ſic a Græcis vſurpantur: ſed quum Indicta cauſa, vel Nullo cauſam defendente, ſignificare volunt (non, vt Eraſmus ait, Impunè, Nullo obſiſtente) vtuntur τὴν ἐρήμην: ne hoc quidem velut aduerbio, ſed

tanquam nomine adiectiuo, ſubauditum extrinſecus habēte δίκην. vt quum dicunt, ὠφλεν ἐρήμην δίκην, vel ἐρήμην κατεδίκασαν.

V. *vis aliquibus*] Imò verò hæc opinio priore videtur abſurdior: ac, ſi ad vultum referendum hoc eſſet, non de truculento vultu ſed de mœſtitiam præ ſe ferente intelligi deberet: quaſi videlicet ſcorteo, ſiue coriaceo. neque enim apud Ariſtophanem, qui minatur alteri ſe facturum illum σκυτη βλέπειν, intelligit ſe facturum vt ille truculentiam vultu oſtendat, ſed potius vt planè deiecto mœſtoque ſit vultu, vtpote de ſua cauſa deſperans. Sequendo autem hanc explicationem, eadem forma diceretur σκύτη βλέπειν, qua ὀρίγανον βλέπειν & νᾶπυ βλέπειν apud eundem Ariſtophanem dicitur, necnon ἀρκὼ βλέπειν. Et initio quidem mea fuit hæc ſententia (pro qua etiā facere mihi videbatur hic Athenæi locus li. 13, μὴ σκευαρίοις δια λεγῶ, αἰτῶν, σκυτῶν) ſed poſteaquam cogitare cœpi σκῦτος à Demoſthene & aliis accipi pro ſcutica, ſeu loro quo cædebantur ſerui: & vidi, Ariſtophanis interpretem, præterquam quod dicit prouerbium de illis vſurpari quib9 ſuſpicio oritur de futuris malis (quæ expoſitio & apud Zenobium habetur) etiam hæc verba Ariſtophanis, Ἡ μὴν ἐγώ σε τήμερον βλέπειν σκύτη ποιήσω, exponere, πληγὰς σοι ἐμβαλῶ id eſt, plagas tibi infligam: tum verò ſententiam illam retractaui: & credidi, quod etiam nunc credo, σκύτη βλέπειν à ſeruis eſſe ſumptum parata ad eos cædendos verbera intuentibus. quum enim illis nullum eſſe poſſit triſtius ſpectaculum, & ad quod magis exhorreſcant, elegantiſſimo videntur prouerbio dici σκύτη βλέπειν, id eſt lora vel ſcuticam cernere, quicunque impendentis mali cogitatione anguntur, & vultu deiiciuntur.

C.392. V. *Totum obrueri. Sentit enim diſcipulum à philoſopho, &c.* Si locum ipſum Athenæi adieris, lector, quam parum ei conueniat σκύτη βλέπειν ad ſupercilium & vultus truculentiam referri, contrà quàm aptè ita explicari poſſint illa verba, vt modò dixi, facile perſpicies. dummodo negatiuam particulam ἀπὸ τοῦ κοινοῦ ante διδάξαι repetas: quod Eraſmus non fecit. Nam vt ſeruos à dominis, ita & liberos à patribus ſcimus verberum metu plerunque magis quàm vlla alia ratione σωφρονίζεσθαι. At nulla in hoc Athenæi loco fit patrū mentio: dixerit aliquis. Imò verò: in veteribus quidem codicibus, in quibus πρὸς ſcriptum eſt compendiariè pro πατρός. ſed hoc compēdium aut non animaduerſum, aut certè ignoratum à typographis fuit. ita enim tum in Aldina tum in Germanica editione legitur, ὅπως γὰρ ἄν εἶναι χαλὸς εἴρξη, τῷ κρατιστεύοντι πρὸς καὶ πολλὰ σωφρονίζοντος, οὐ διδάξαι τις σκύτη βλέπειν. quum legi debeat σωφρονίζοντος per ι, & τῷ κηδεμονικοῦ πρὸς, *id eſt* πατρός. Qui error quū lateret Eraſmū, nō filii à patre, ſed diſcipuli à magiſtro caſtigationē intellexit.

V. δοίδυξ αὔξει, *id eſt*, *Cochleare creſcet*] αὔξει futuri temporis eſſe aut eius ſignificationem habere poſſe non puto, & creſcit vertendum cenſeo, non creſcet. Sed & δοίδυξ cur potius pro cochleari accipiat quàm pro piſtillo quod in mortario circumagitur, non intelligo. præſertim quum optimè illi conueniat quod à Zenodoto & à ſcholiaſte Ariſtophanis dicitur, eſſe μικρὸν & στρογγύλον, id eſt, paruū & rotundum (nā Eraſmus στρογγύλον neſcio quam rectè interpretatus ſit cōtortum, dum certæ cuidam cochlearium formæ accommodare vult hoc vocabulum) quum item in alio eiuſdem Ariſtophanis loco apertè pro piſtillo ſumatur: in eo autem qui hic citatur, nihil ſit quod in altera ſignificatione potiusquàm in hac accipere nos cogat: quum denique (quod præcipuè conſiderandum eſt) de hac teſtimoniū Pollucis, Heſychii, ſcholiaſtæ Ariſtophanis habeamus, de illa nequaquam. Sic enim Pollux, ἔνι δὲ ὄλμος ... καὶ δοίδυξ, ἀλετρίβανος. καὶ ἐν τῷ θυΐᾳ ..., ... Εὔπολις ... Heſychius, δοίδυξ, ἀλετρίβανος. Enarrator Ariſtophanis, exponens illa poetæ verba in Pace, Οὐκ ἔστ' ἀλετρίβανος πρὸ χθὲς, ait, ἀλετρίβανον εἶναι θυΐας ... οἱ δὲ ... δοίδυξ μὲν ... ἀλετρίβανον δὲ ... Locus autem Ariſtophanis in quo manifeſtè de piſtillo vſurpari dico, eſt in Pluto hic, Ἔπειτα τοὺς αὐτοὺς λίθους ... Παρείπου, καὶ δοίδυκα, καὶ κώνιον. Sed apertius etiā apud Dioſcoridē, cū alibi, tum vbi dicit, εἶτ' ἔχεις εἰς θυΐαν χαλκοῦ, ... δοίδυκα ἀπὸ τῆς αὐτῆς ... ὕλης. At de altera ſignificatione apud Suidam duntaxat teſtimonium reperio, neſcio an ex recentiore quopiam, vt alia multa, adiectum. Quanquā eſto perinde conſtare de vna ac de altera, rationem, ob quam de cochleari hoc adagium dicatur, nullam video: at propter quā de piſtillo dici poſſit, perſpicio, & eam quidem, vt opinor, ſi nō verā, certe veriſimilē quā habes in ſequēti annotatione.

V. *ſolere in puſillos homunciones per ironiam.*] Non animaduertit quæ illic dicuntur: quæ ſi quis bona fide referri ſibi velit, hæc à Zenodoto ſcribi ſciat, Δοίδυξ αὔξει, de iis qui non creſcunt, inquit Chryſippus. quinetiam de iis qui parui manent, prouerbium dictum fuit. nam δοίδυξ paruus eſt & rotūdus. Ab Ariſtophanis autem ſcholiaſte iſta ſcribi, Prouerbium δοίδυξ αὔξει, de valde paruis: aut de iis qui non creſcunt, inquit Chryſippus. de iis præterea qui parui manent, dictum fuit adagium. nam δοίδυξ paruus eſt & rotundus. Sed apud hunc in vulgatis exemplaribus malè legitur ... pro ... vt apud Zenodotum habetur. Cæterum iam videmus falſum eſſe quod Eraſmus ait, Chryſippum apud illos ſcriptores tradere, parœmiam iſtam dici ſolere in puſillos homunciones per ironiā. Nā primum Zenodotus ne meminit quidem prorſus huiuſmodi expoſitionis, ſed Ariſtophanis enarrator duntaxat: qui tamen autorem profert Chryſippum non huius, ſed illius quam ſubiungit: fortaſſe ex Zenodoto eius authoritatem mutuans: deinde ironiæ neuter mentionem facit vllam. Sed & illud miror, cur ex tribus explicationibus vnam duntaxat protulerit, quæ apud Ariſtophanis ſcholiaſten ſolum habetur: reliquis duab9, quas & apud Zenodotū inueniebat, prætermiſſis. Ego contra illam planè reiiciens, vtpote quæ δοίδυξ ſimpliciter exponere videatur potius quàm δοίδυξ αὔξει, reliquas duas optime conuenire dico: modò δοίδυξ non pro cochleari accipiatur, ſed pro piſtillo (quam receptam paſſim eius ſignificationem eſſe, præcedente annotatione docui) vt videlicet intelligamus iactari ſolitum adagium generaliter de iis qui non creſcerent, & de quibus nihilo magis ſpes eſſet fore vt creſcerēt, quàm de piſtillo. Aut non generaliter de omnibus nō creſcentibus, ſed de paruis, qui ſemper manerēt parui, & quos creſcere non magis poſſibile videretur quàm piſtillum creſcere poſſibile eſt. Aptiſſimè autem ad hyperbolen ſumptum videtur piſtillum, quia tantum abeſt vt id poſſit creſcere, vt potius decreſcere & diminui attritu aſſiduo neceſſe ſit. Plane igitur, meo quidem iudicio, adagium hoc è numero eſt eorum quibus τὸ ἀδύνατον exprimitur. adeo vt ſi hic ironia conſtituatur, talis ironia intelligenda ſit qualis eſt in illis, Terra volat, Ipſi fontes ſitiunt.

V. *Mίχ*] Melius, meo quidem iudicio, hic interpretatus eſſet λόχμη ſaltus (vt paulo pòſt) quàm arbuſtum.

C.394. V. *Κέπφος*] Cur hæc duo coniunxerit Eraſmus, κέπφος λάρος, non intelligo. neque enim habetur apud Ariſtophanem ὁ κέπφος λάρος, ſed duntaxat ὁ κέπφος. Ac etiāſi forent ſynonyma hæc nomina, vt Eraſmus hic exiſtimat, nō tamen vtrunque ponendum eſſet. vt Sappho propter ſuam canoram poeſin non dicitur luſcinia philomela, ſed vel luſcinia, vel philomela. Quanquam ſuſpicari poſſit aliquis illum hæc duo nomina ſcripſiſſe interpoſita diaſtole, tanquam optionem dantē nobis vtro vti vellemus. Sed vbi ſunt duo nomina ſynonyma, eodē quo accommodatur vnum per metaphoram, non protinus accommodabitur & alterum. κέπφος igitur pro fatuo poni conſtat, vnde & κεπφωθεὶς ab Heſychio exponitur ἐκπλαγεὶς καὶ ἀπατηθείς: at verò, vt certum foret λάρον eandem auem vocari, tamē an λάρος & λαρωθεὶς eadem metaphora vſurpare poſſemus, incertum eſſet. Iam verò diuerſas eſſe aues κέπφος & λάρος ex Nicandri ſcholiaſte liquet. ait enim ὁ γὰρ κέπφος, θαλάσσιον ὄρνεον ... λάρῳ. Quāobrem nomen λάρος, & quæ de eo afferuntur, ab hoc prouerbio aliena cenſenda ſunt.

C.409. V. *quitur*] Mirum eſt formulæ loquendi tam peruagatæ adeò peregrinam hic ab Eraſmo afferri explicationem: mirumque quomodo hanc ignorare potuerit quæ non longè & veluti ex receſſu petita eſt, vt illa, ſed quam prima fronte ipſa oſtendunt verba: certiorem tamen illa, imò verò ſolam certam confeſſamque & minimè dubiam. Quænam eſt? Nimirum vt ἐν ταῖς ὑπὸ μάλης πράξεσι ſignificet, in clancularis miniſteriis. eo quòd ſub ala geſtentur quæ occultare libet. vt apud Syneſium clypei: ὑπὸ μάλης, inquit, ἐκρυπτον καὶ ἀσπίδας. apud Athenæum lapides. lib. ..., ... ῥίψαντα λίθους ὑπὸ μάλης ἔχων, οἷς ἔβαλλε τοὺς ἰδόντας καὶ ... αὐτῷ. apud hiſtoricos paſſim ξίφος vel potius ξιφίδια,

aut ἐξελέσθαι. Sed & in hyperbole quadā prouerbiali Lucian⁹ vſurpat, ὑπὸ μάλης πρόφασις, vt Syneſius ὑπὸ μάλης ἐχρῆτο. illius verba ſunt, δεῖ τοι αὐτὸν ... ὑπὸ μάλης πρόφασιν ... Hinc verò transfertur ad omnia quæ clam fiunt, vel dicuntur, aut etiam in animo occultantur. Sic vſi ſunt cū alii antiqui ſcriptores, tum Demoſthenes: vt in oratione πρὸς Ἄφοβον, Ἀλλὰ μὴν οὐχ εἷς οὐδὲ δύο ταῦτ᾽ ἴσασιν, οὐδ᾽ ὑπὸ μάλης ἡ προίξ ... γέγονεν, ἀλλ᾽ ἐν τῇ ἀγορᾷ ... παρόντων. Sic poſtea recentiores, vt Dion Coccæus, ... ὑπὸ μάλης ... Κικέρων, ... ἀλλ᾽ ... χεῖρα. vt denique Plutarchus & Lucianus in iis qui ab Eraſmo citantur hic locis. Neque enim Lucianus, ſiue Menippus apud Lucianum, quæ ſit origo & ſedes adulationis in hominis corpore deſcribere cogitat (qua de re videſint alii quàm rectè hic Eraſmus philoſophetur: adulantibus quidē certè pruritum aurium, non rectè tribuit, qui eorum eſt qui ſibi adulantes audiunt) nec de illa ex corpore extrahenda & magno molimine auellenda hic agitur: ſed duntaxat de deponenda quæ occultè circunferebatur. Admonuerat enim Mercurium Menippus, vt philoſophum quendam ad Charontis cymbam accedentem veſtem exuere iuberet. nā multa, inquit, eáque ridicula ſub veſte occultari comperies. Quū ergo is, Mercurii iuſſu, & eam & multa quæ ſub ea latebant, arrogantiam, ignorantiam, impudentiam, iracundiam, luxum, interrogationes inexplicabiles, diſputationes ſpinoſas, nec pauciora his alia abieciſſet: & , tanquam omnibus quæ circunferebat, abiectis, cum iam nauim conſcendere Mercurius iuberet: tum Menippus iterum commonefaciens Mercurium, ait, Rem vnam adhuc omnium ponderoſiſſimam ſub ala geſtat, nimirum adulationem. Et hæc quidem quod ad Luciani locum. Ad Plutarchum veniamus. dixerat is paulo ante ea quæ Eraſmus profert verba, adulatores ad laborioſa & periculoſa miniſteria remiſſo animo eſſe, at in fœdis ac vilibus, ad omnia ſe offerre, pedibus etiam, ſi opus ſit, proterendos ſe præbere. His addit, paucis interiectis, οὕτω δὲ καὶ ὁ κόλαξ, οὐ συνεστιᾷ, οὐ συμπονεῖ, οὐ συναγωνίσασθαι δυνάμενος, ... ὑπὸ μάλης ... &c. Quæ verba ita Latinè reddit Eraſmus, in ea quam edidit libelli huius interpretatione, Sic & adulator, quoniam nec in dicēdo, nec in conſulendo, nec in certaminibus ac periculis adeſſe poteſt amico, quippe ab omnibus laboribus omnique ſtudio abhorrens: in negotiis ſubalaribus id eſt quæ ad voluptatem pertinent, nihil recuſat, fidus amoris miniſter, & in adducendo, &c. Videmus ergo hic quoque iſtud loquendi genus Eraſmū ita exponere, (nā de cæteris non fideliter redditis, quale eſt illud, omni ſtudio, pro omnibus ſeriis negotiis, non eſt hic dicendi locus) vt ſibi optime in eius explicatione, tanquam certa & indubitata, conſtet. Atqui vel illud ſaltem ſcrupulum illi aliquem mouere debuerat, quòd Plutarchus, quum enumerationem aliquot τῶν ὑπὸ μάλης πράξεων ſubiungit, inter eas recenſet etiam aliquas quæ ad voluptatem nec pertinent vllo modo, nec pertinere videri poſſunt. At omnes reuera ſunt clancularia, id eſt, ad quas operā ſuam non coram omnibus, ſed clam commodat adulator: & ad quas is qui eius opera vtitur, ſe vti diſſimulat, ſi non apud domeſticos, ſaltem apud exteros. quum amici officia contrà, veluti συνειπεῖν, συναγωνίσασθαι, ... eiuſmodi ſint vt ea palam conferre poſſit, nec metuat ne aut ſibi qui confert, aut illi in quem conferuntur, vllam ignominiam vllumque dedecus, vbi fuerint diuulgata, afferre queant. Sed de hoc dicendi genere ſatis multa, meo quidem, aliorum autem iudicio fortaſſe nimis multa iam dicta ſunt. Quanquam qui paucioribus verbis abſolui hæc diſceptatio potuerit, nō video. probanda enim quæ dicebam, mihi erant: ad id opus erat exemplis. Ad iſta vulgaria Lexica Græcolatina remittite debuiſſe dices fortaſſe, vt inde ea peteres. Quomodo? quū illa ipſa, ſuo more, ad hunc ipſum authorem tanquam ἀξιοπιστότατον de huius formulæ loquēdi ſignificatione remittant?

C.417. V. *adulantem*] In hoc tamen loco Ariſtophanis, eius enarrator ... exponit, delicate vis viuere. Siquidē, īquit, qui edebāt carycas (ἰσχάδας dicit) delicate viuebātur. Ac reuera hic filius à patre caryceas poſtulabat. ...ſpondet, Nequaquam profectò tibi eas emā. Nam ...n mercedula mea vix mihi ſufficiat ad comparanda quæ ſunt neceſſaria, farinam, ligna, opſonium: tu ficus poſtulas. quaſi dicat, cibos lautos. Quare hic locus adferri non debuit ad probandam illam prouerbii explicationem, quæ nullo modo ei quadrat. Imo verò non pro parœmia accipi debent Ariſtophanis verba, ſed duntaxat ad parœmiam alluſionem habere dici poſſunt.

C.418. V. *des improbatur*] Alienum eſt planè hoc exēplum ab eo ſenſu quem prouerbio tribuit. ait enim οἴκοθεν ὁ μάρτυς dici, vbi quis ipſe ſeſe laudat, quaſi domi teſtem habeat, nō aliunde adductum. Atqui in hoc Luciani loco, quū Iupiter dicit Herculi, οἴκοθεν ὁ μάρτυς, intelligit, Tu aduerſus temetipſum teſtimonium pronuntias, Tu aduerſario tuo argumenta in te ac nos omnes ſuggeris, Pro aduerſario eſt quod ais, Quod tu dicis in ſuā rem vertet aduerſarius noſter Damis, Ipſemet profers quod aduerſarii cauſæ ſeruiat. Hunc eſſe in illo Luciani loco prouerbii huius ſenſum, ſi mihi non credis, lector, eum adi, ac diligēter expende: & ſi alium quā hunc mihi oſtendes, ... ἐν ...

C.436. V. *experiar ſitne acetum*] Hic acetum habere in pectore non ſignificat ſapere, & aliquid aſtutiæ habere, vt explicat Eraſmus: ſed acri vel acerba quadam ſeueritate præditum eſſe. Verba enim ſunt Lydi pædagogi ad Philoxenem, de cuius nimia erga filium indulgentia & clementia cōqueritur: quum poſſet contrà ſeuerum ſe & rigidum exhibens, eum à nequitia deterrere. Et huic expoſitioni conſentanea eſt illa Philoxenis reſponſio, Eia Lyde, leniter qui ſæuiunt, ſapiunt magis. Cæterum hic Plauti locus mendo non caret, meo quidem iudicio: ac fortaſſe aceto legendum fuerit. alioqui illa verba cor acre veluti pro expoſitione poſita videri poſſent.

V. *Et hoc ipſum Aceto perfundere prouerbii ſpeciem habet*] Atqui ſi prouerbii ſpeciem habere hoc dictum concedamus, eadem opera & illi Perſiano Aurem mordaci lotus aceto, aliiſque huiuſmodi locum inter prouerbia dare neceſſe erit.

C.476. V *Prior*] Mendū id tolletur, ita legēdo verſum, ... ἀλλὰ ... ἀληθέα, ... ἐν ...

C.477. V. *Δειπάλου*] Fateor ita legi apud Zenobium, quem Eraſmus vult eſſe Zenodotū: ſed reperio non vno in loco citata hæc ex Alcæo verba, πίνωμεν· τί τὰ λύχνα ὀμμένομεν; δάκτυλος ἁμέρα. Ad quæ alludens, vel potius, quæ mutuò ſumēs ab Alcæo quidam incerto nomine in Anthologia Græcorum epigrammatum, ita clauſit ſuum epigramma,

Πίνωμεν Βάκχου ζωρὸν πόμα. δάκτυλος ἀώς.
   Ἢ πάλι κοιμιστὰν λύχνον ἰδεῖν μένομεν;

Qui verſus melius reſpondebunt Alcæi verbis, ſi ea ita legamus vt habētur alicubi apud Athenæum, τί τὰ λύχνα ἀμμένομεν, vt ſit ἀμμένομεν pro ἀναμένομεν. Eſſe autem longè diuerſum adagii ſenſum, legēdo δάκτυλος ἡμέρα, nemo non videt. Ac fieri poteſt vt deprauata lectio commentitiæ explicationis anſam præbuerit. Horum Alcæi verborum memini & in meis in Anacreontem obſeruationibus.

C.487. V. *Formica*] Puto vocem χολὴν nō pro bili ſed pro felle vſurpatam hic eſſe. & multo elegātius videtur fore, vt ex vno alterum intelligatur. quaſi quis dicat, Quātumuis minuta ſint animantia formica & ſerphus (Latinè fortaſſe coſſus) in eorum tamen corpuſculo fel locum inuenit. Fel autem ita intelligetur vt quū metaphoricè de homine dicitur.

V. *Loquitur de tingente capillos arte*] Imo verò de diſponente capillos, vt eiuſdem libri eleg. 8,

Quid tibi nunc molles prodeſt coluiſſe capillos,
   Sæpéque mutatas diſpoſuiſſe comas? Item eleg. 9.
Tunc putas illam pro te diſponere crines?
   Aut tenues denſo pectere dente comas?

Fingere autem & Diſponere de crinibus eadem ſignificatione dici, vel ex Seneca probari poteſt, qui verbo Fingere opponit Soluere, itidem de comis loquens. ait enim -attolli iubet iterúmque poni corpus: & ſolui comas, Rurſuſq; fingi.

C.494. V. *De ſpontaneis*] Tam craſſus eſt hoc in loco error, vt ab Eraſmo ſcripta eſſe iſta, mihi perſuadere non queam. Certè quicūque hoc ſcripſit, ignorauit quod, vt aiūt, ne puer quidē ignoret, nimirū Mactata hoſtia ablatiuū eſſe abſolutum, & ſignificare, poſtquā mactata hoſtia fuerit: non autem à comparatiuo lenior regi. At quod ait de ſignificatione verbi Macto, multos ignorare pueros exiſtimo, iuuenéſque ſenéſque: quod tamen vereor ne pluſquam puerile comperiatur. Illud quidem certè ſi non puerile, ſaltem anile appellandum eſt, quod inde natum eſſe putat, vt qui ſpe-

ctata eſſent virtute, Macti virtute vocarentur. ſi tamē bene nos grāmatici noſtri docēt, Mactus pro magis auct' vſurpari.

C.516. V. Ἀδράστεια μὲν ὦ διὸς παῖς] Ex his nominibus νέμεσις & ἀδράστεια varia ſunt orta genera loquendi prouerbialia: quæ omnia hic Eraſmus nō ponit. vſus autem eorum quæ ponit, quum ſint diuerſi, confundit. At ego quum ea confuſa eſſe non poſſim aliter quàm diſtinguendo oſtendere, id præſtare conabor, ſimul nonnulla ex omiſſis, quæ mihi memoria ſuggeret, inſerens. præſertim quum ſciam apud Græcos ſcriptores ea paſſim occurrere, ideóque, illorum cognitionem eos lecturo longè maximam vtilitatem allaturā eſſe. Primùm igitur, ἀδράστεια νέμεσις quum dicitur coniunctim, ita vt νέμεσις ſit proprium nomen, ἀδράστεια epithetum: tunc epithetum ἀδράστεια alii volunt ab Adraſto eſſe deriuatum, vt dicatur Nemeſis Adraſtea quæ ſortem Adraſti miro quodam modo gubernauit. quia quum ſolus inter duces ex bello Thebano euaſiſſet, ἐνεμέσησε τὸ θεῖον, (animaduerte verbum eſſe ab eadem origine) id eſt, inuidit diuinum numen. adeò vt ex poſteris ducum qui apud Thebas ceciderāt, dictis epigonis, Diomedes & Sthenelus ac reliqui ſeruati ſint, ſolus autem is qui ab Adraſto erat oriundus, vel, Adraſti filius, occubuerit. Alii autem epithetū ἀδράστεια ἐτυμολογοῦσι à verbo ἀποδιδράσκειν, id eſt effugere. ἀπὸ τοῦ μηδένα αὐτὴν ἀποδιδράσκειν, inquit Pauſanias: id eſt, ex eo quòd nihil eam effugiat. vel, διὰ τὸ τῆς θείας δίκης ἀναπόδραστον. id eſt, quòd nulla ſit vltionis diuinæ euitatio. Hæc ferè Euſtathius. Habes autem apud Suidam locum iſtum in quo coniuncta ſunt illa duo nomina ἀδράστεια αὐτοῖς νέμεσις ἡμερος ὑπάρχων καὶ ἀγαθὸν λόγοι ἐκολούθησαν. quæ verba priuſquā citet, dicit, ἀδράστεια νέμεσις, ἣν οὐκ ἄν τις ἀποδράσειεν. poſtquam autem citauit, ſubiungit, ἀδράστεια οὖν νέμεσις ἀπὸ Ἀδράστου. At ego exiſtimo eos qui his duobus nominibus coniunctim vſi ſunt ἀδράστεια νέμεσις, potius ad Adraſtum reſpexiſſe, & ita Adraſteam nemeſin dixiſſe, vt Oreſteæ furiæ alicubi dictæ legūtur. Vſurpari autem hæc verba de iis qui à proſpera fortuna in aduerſam delapſi ſunt, ait Zenobius: quæ expoſitio & apud Suidam habetur. Addit autem Eraſmus, licere vti & in eos quibus ob inſolentiam commutationem fortunæ minamur: ſed ſunt minitātium huiuſmodi potius genera loquendi, ἔστι τις θεὸς ἡ ἀδράστεια, & ἡ ἀδράστεια ὁρᾷ ταῦτα. quæ duo in vnum coniungēs Lucianus, dixit, ἔστι τις θεὸς ἡ ἀδράστεια, ἣ τὰ τοιαῦτα ὁρᾷ. Sæpe item ἀδραστείας nomē præfantur dicto paulo exultantiori, vel inſolenti, aut inuidioſo, eius veluti deprecātes iram. ſic chorus apud Euripidem, quum exultantius in Rheſi laudes vellet erumpere, præfatur, Ἀδράστεια μὲν ἁ διὸς παῖς,

Εἴργοι στομάτων φθόνον. Apud eundē Rheſus huic ſuæ orationi paulo inſolentiori,

Ξὺν σοὶ στρατεύειν γῆν ἐπ' Ἀργείων θέλω,

Καὶ πᾶσαν ἐλθεῖν Ἑλλάδ' ἐκπέρσαι δορί,

præfatur, -σὺν δ' ἀδραστείᾳ λέγω. Sæpiſſime autem huiuſmodi locis adhibent hanc ſermonis formulam oratores, ἀπείη ἡ ἀδράστεια. Lucianus, ὦ ἄριστοι (ἀπείη δὲ καὶ ἡ ἀδράστεια) εὐλογημένῳ ἀποφαίνεσθαί μοι δοκῶ τὰ σώματα. vbi animaduerte ἀδράστειαν pro inuidia accipi. perinde eſt enim acſi dixiſſet, ἀπείη δὲ φθόνος, id eſt, Abſit dicto inuidia. At Euripides in illis quæ modo protulimus verbis vult ipſam deam Adraſteam inuidiam ab ore auertere. Quinetiam illud mirari quis poſſit, quomodo apud hunc poetam Rheſus ſuæ orationis arrogantiam velut præmolliens, dicat, -σὺν δ' ἀδραστείᾳ λέγω, id eſt, ad verbum, cum Adraſtea dico: at verò Lucianus præmolliens itidem ſuæ inſolentiam, ita loquatur, ἀπείη δὲ ἡ ἀδράστεια, hoc eſt, abſit autem etiam Adraſtea. Sed animaduertendum eſt, in Luciani loco ἀδράστειαν pro inuidia poni, vti dixi: at verò apud Euripidem pro dea Adraſtea: & dici -σὺν δ' ἀδραστείᾳ λέγω, eo modo quo dixit Plato, ὥστε σὺν θεῷ εἰπεῖν, μηδὲν δεινὸν πάσχει διὰ τὸ ὁμολογεῖν σφίσιν. id eſt, quod vtinam deo beneuolente, vel deo propitio, aut cū bona dei venia dictum ſit. Adeo vt σὺν δ' ἀδραστείᾳ λέγω, itidem interpretandum ſit, Quod propitia Adraſtea, vel cum bona venia Adraſteæ dici à me volo. Odioſo autē & acerbo dicto ira præfatur Adraſteā. Lucianus in Pſeudologiſta, ἀλλὰ μὴν γὰρ ὑπὸ τῆς πείας ἐλαυνόμενος ποιῶ, ἀδράστεια φίλη οὐκ ἄν ποτε ὀνειδίσαιμι. συγγνοίη μοι ἥ τις νυμφῶν τις ἔφορος, &c. Plato lib. De rep. 5, προσκυνῶ δὲ ἀδράστειαν, ὦ Γλαύκων, χάριν οὗ μέλλω λέγειν. ἐλπίζω γὰρ οὖν ἔλαττον ἁμάρτημα ἀκουσίως τινὸς φονέα γενέσθαι, ἢ ἀπατεῶνα καλῶν τε καὶ ἀγαθῶν καὶ δικαίων ἐν νομίμοις. Iam

verò illud, ἡ νέμεσις παρὰ πόδας βαίνει, explicatur his Luciani verbis, loquentis de quodam qui in ea vitia inciderat, quæ in aliis magnopere damnauerat. καὶ ἐφ' ᾗ ἀδράστεια πάντα κατόπιν ἐφεστῶσα οἱ ἐδόκει μοι ὅπως ἐς αὐτὸν κατηγορίας τῶν ἄλλων, καταγελάσας ὡς ἂν θεὸς παρὰ τὴν μίμησιν ἐς τὸ ὅμοια μεταβάλλειν. dixerat autem paulo antè, παρὰ πόδας ἀθλίως πέσῃ δίκη, σφόδρα πάνυ μὲν θρασυνάμενος, &c. Illud obiter notandū eſt, videri eſſe finem verſus illud prouerbiale dictum, vt legitur apud Suidam, ſi tantùm ex ποδὸς feceris πόδα, hoc modo, νέμεσις δ' ἐν παρὰ πόδα βαίνει. Appellant autē ἀδραστείας θεσμὸν ſiue νόμον, aut plurali numero νόμους, vltionē diuinam. Syneſius in quadam epiſtola, ὁ γὰρ προσηκεν ἐν καρδίαις, νόμους ἀδραστείας αἰδέσηται, μὴ σὺ μικρὸν τὸ μέρος ἀποδώσειν τὸ χαλεπώτερον πλεονάζειν. Sic & Galenus accipit vtroque in loco quem citat Eraſmus, ἀδραστείας θεσμοί. Sed & hoc animaduerti debet in priore, quod ait ineuitabilem eſſe, idem & à Plutarcho & aliis dici, & quidē eodem verbo οὐ φεύγει, aut ſimili διαφεύγει vtentibus. adeò vt videri poſſit fuiſſe dictum alicuius celebre, & fortaſſe etiam prouerbiale.

C.522. V. Ἀχαιοῦ] Atqui non πυγὴ ſcriptum reperitur, ſed πυγή, id eſt nates. nec aliam ſcripturam præter hanc agnoſcit Euſtathius, qui ait, ductā eſſe a carneis natibus metaphoram: adeò vt nonnulli πυγὴν ἀγροῦ, id eſt nates agri, acceperint pro pinguiſſima parte agri (eo modo quo dicitur οὖθαρ ἀρούρης, id eſt vber terræ) alii prouerbialiter dictū putauerint de iis qui non ſolùm agro ſed cuiuis loco aut operi perpetuò aſſiderent: aliis de valde ruſticis dictum eſſe placuerit.

C.570. V. num appellat ἰσοχειλὴς ſiue ἐπιχειλής] Imò dicit, ἰσοχειλῆ μὲν, τὰ ἐπίμεστα· ὑπερχειλῆ δὲ, ὧν ὑπεραίρει τὸ χεῖλος· ἐπιχειλὲς δὲ, τὸ ἐνδεές. alio loco, ἔστι δὲ ἰσοχειλὴς μὲν τὸ πλῆρες· ἐπιχειλὴς δὲ τὸ κατωτέρω τῶν χειλέων. inſuper & alio, πλήρεις, ἰσοχειλὲς, μεστόν, ἐπίμεστον, ἔμπλεων, ὑπέρπλεων, ὑπερχειλές. τὸ δὲ μικρῷ ἐνδεέστερον, ἀπλήρωτον, ἐπιχειλές. Vide vt apertè his tribus in locis ἰσοχειλὲς ab ἐπιχειλὲς diſtinguat, non, vt ait Eraſmus, eandem vtrique ſignificationem tribuat.

V. Vtinam ita ut male reperiſti ius, & eiicias malè.] ἔνθεσις non ſignificat ius, ſed bolum, id eſt fruſtum rei eſculentæ quod in os inditur: vt in prouerbio Θετταλικὴ ἔνθεσις (omiſſo in hoc opere) & apud Antiphanem,

-ἀλλ' ὅταν τὴν ἔνθεσιν

Ἐπὶ τῆς χύτρας τῶν ὀδόντων συλλαβὴ καταπακτικῶς,

Τοῦτ' ἐν ἀσφαλεῖ νόμιζε τῶν ὑπαρχόντων μόνον.

C.579. V. Σιμωνίδου] Ab Eraſmo non intellecta Suidæ verba, illum in errorem videntur impuliſſe. quum enim dicit Suidas, aut quiſquis eſt ex quo hæc deſcripſit, οὗτος προῶτος δοκεῖ μικρολογίαν εἰσενεγκεῖν εἰς τὰ ᾄσματα, non hoc ſentit, Simonidem primum aſtutiam & quæſtum in artem induxiſſe, ſed Simonidem videri primum fuiſſe qui tenuem orationem & ſcripturam leuem aſmati adhibuerit. Ac quum μικρολογίαν ita interpretor, nec à prima huius nominis ſignificatione recedo (ſiquidem μικρολογίαν cōſtat ſonare τὴν τῶν λόγων vel τὴν ἐν τῷ λόγῳ μικροπρέπειαν: cui opponitur μεγαλοπρέπεια) & Quintilianum authorem ſequor, à quo tenuis eſſe hic poeta perhibetur. Verùm quia ſtatim pòſt fit mentio à Suida de duobus ſcriniis, de quibus poeta illud locutus erat, non ſine magna ſuæ auaritiæ declaratione: Eraſmus putans huc eſſe referendum quod dixerat eum μικρολογίαν εἰσενεγκεῖν εἰς ᾆσμα, ita vocem iſtam interpretatus eſt. At cōſiderandum illi erat, Suidam, ſuo more, vtpote ex variis variorum dictis & diuerſorum grammaticorum ſcholiis opus ſuum conſarcinātem, hic quoque iis quæ ad Simonidis poemata pertinerent, alia ad eius mores & vitam pertinentia attexere. Quòd ſi hoc non conſiderans, vocis illius interpretationem ex ſequentibus colligendam exiſtimabat, at eam certe puram ac ſimplicem afferre debuit: non vertendo Aſtutiam & quæſtum, ſed Sordidam parſimoniam, vel potius Sordes. nā μικρολόγος metaphoricè ſignificat interdum idē quod Sordidus, quando opponitur Lauto & magnifico: & μικρολογία idem quod Sordes. ſimul autem & quandam vafritiei & aſtutiæ ſignificationem ineſſe huic voci, ex Græcorum ſcriptorum exemplis non apparet. Quare vt μικρολογίαν interpretabatur quæſtum, ita etiam Simonidis cantilenas de quæſtuariis in prouerbium abiiſſe dicendum... de vafris ac ſubdolis. Dicendum erat, inquam, quæ de moribus poetæ narrantur, ad eius poemata transferre ſi liceret. nā & Chamæleon apud Athenæum κίμβικα καὶ αἰσχροκερδῆ eū ap-

pellat. Sed hoc per eos qui aliquo præditi ſunt iudicio, non licebit, vt opinor, ſine veteris alicuius ſcriptoris, & eius quidē ἀξιοπίστου, authoritate. Atqui Suidæ verborū (quē ſe hic habere idoneum authorem Eraſmus credidit) eam non eſſe ſententiam, vt Simonidis lyrici verſus de quæſtuariis, multo minus verò vt de vafris ac ſubdolis prouerbialiter dicātur, paulo ante oſtendimus. Quid ſupereſt ergo niſi vt aliam huius prouerbii explicationē inueniamus? Et aliorum quidē vnuſquiſque quam ſit excogitaturus neſcio: à me certè iam excogitata eſt hæc: vt videlicet Σιμωνίδου μέλος ſicubi prouerbialiter dictum reperiatur, de carmine lachrymoſo, (iuxta illud Catulli, Mœſtius lachrymis Simonideis) & lamentis ac querelis pleno, denique ad commouendam miſerationem aptiſſimo dictum intelligatur. Hac enim potiſſimum virtute laudem eum meruiſſe Fabius oſtēdit, qui poſtquam dixit, Simonides tenuis, alioqui ſermone proprio & iucunditate quadā commendari poteſt: addit, Præcipua tamen eius in commouenda miſeratione virtus: vt quidam in hac eum parte omnibus eiuſdem operis authoribus præferāt. Quam cenſuram, vt alias multas de Græcis ſcriptoribus, ex Dionyſio Halicarnaſſeo videtur tranſtuliſſe: qui his verbis ſuā de Simonide pronūciat ſententiā, Σιμωνίδου δὲ παρατήρει τὴν ἐκλογὴν τῶν ὀνομάτων, τῆς συνθέσεως τὴν ἀκρίβειαν. πρὸς τούτοις, καθ' ὃ βελτίων εὑρίσκεται καὶ Πινδάρου, τὸ οἰκτίζεσθαι μὴ μεγαλοπρεπῶς, ἀλλ' ὡς ἐκεῖνος, παθητικῶς. Vbi etiā obſerua quod dicit μὴ μεγαλοπρεπῶς, & confer cum Fabii dicto, eum videlicet eſſe tenuem. Nam tenuitas quam hic illi tribuit, eſt ea planè quæ τῇ μεγαλοπρεπείᾳ opponitur. Cuius tamen hic non vſquequaque expertē eum facit Dionyſius, quemadmodum & Quintilianus: ſed iis in locis in quibus miſerationem commouere vult. quum Pindarus contra ibi quoque illam non bene retineat. Suſpicor enim ita ſcribenda eſſe poſtrema hæc Dionyſii verba, μὴ μεγαλοπρεπῶς ὡς ἐκεῖνος, ἀλλὰ παθητικῶς. Sed vereor ne quis περὶ μικρολογίας nos nimium multa μικρολογεῖσθαι clamet.

V. *in libello*] Quum illud quod de duobus ſcriniis narratur, ad Ariſtophanis locum nihil pertineat, facta eorum mētione, non debuit ſubiungere, Vnde Ariſtophanes, &c. Ponitur quidem certe & apud Suidam locus Ariſtophanis, ſed nō ita vt cum mentione de duobus ſcriniis cohæreat, tanquā ad illam pertinens. Quemadmodum rurſus ad locum Ariſtophanis non facit ipſius Simonidis apophthegma, quod tamen ei adſarcinatur. Non eſſe autem illic poſitū locum Ariſtophanis, tanquā præcedentibus verbis explicatū, vel hinc deprehēdere poterat Eraſmus, quòd illi loco ſua ſubnectitur explicatio. ita enim legitur apud Suidam, Ἀριστοφάνης. κατὰ τὸ Σιμωνίδου μέλος. τουτέστι κατάπτυχα καὶ ποικίλα. Quam tamen expoſitionē ſi ſequutus fuiſſet Eraſmus, nihilo ſecius, & grauius etiam fortaſſe, errauiſſet. Ponuntur enim pro explicatione horum verborum, quaſi prouerbialium videlicet, κατὰ τὸ Σιμωνίδου μέλος: quum iis a ſcholiaſte Ariſtophanis, vnde deſcripta ſunt, explicetur vox κύκλια. Imo nec fideliter inde fuerunt deſcripta, quū κατάπτυχα in κατόπτυχα deprauatū ſit. Verùm & Ariſtophanis & eius enarratoris adſcribere locū præſtiterit. Habentur ergo apud Ariſtophanem in Auibus hi verſus,

Μέλη πεποίηκ' ἐς τὰς Νεφελοκοκκυγίας
Τὰς ὑμετέρας, κύκλιά τε πολλὰ καὶ καλὰ,
Καὶ παρθένεια, καὶ κατὰ τὰ Σιμωνίδου.

In quem locū extāt hæc ſcholia, κύκλιά τε πολλά. [illegible] ταῦτα κύκλια ἔλεγον. παρθένεια δὲ αὐτὰ [illegible] αἱ παρθένοι ᾖδον. [illegible] κατάπτυχα, ποικίλα. [illegible] Vtriuſque autem, nimirum & poetæ & ſcholiaſtæ, attuli locum, vt eum quē dixi eſſe apud Suidam errorem, tibi ob oculos ponerem. Sed mihi dixerit aliquis fortaſſe, quū ea verba quibus Ariſtophanis hemiſtichiū κατὰ τὰ Σιμωνίδου explicari videbatur, perperam pro eius explicatione poſita eſſe comperiantur: num huic loco quadrare poſſit a te modò allata prouerbii explicatio videndum eſt. At ego prouerbialiter hic poſita eſſe illa verba, nego. quū enim ex Plutarcho didicerim ſcripta etiā à Simonide fuiſſe παρθένεια, quale his verbis prouerbiū ineſſe imaginaretur? C[illegible]od exemplar ſequutus Eraſmus pro κατὰ τὰ Σιμωνίδου μέλη, legat ἄσαι Σιμωνίδου μέλη, aliis quærēdum relinquo.

V. *Meminit.*] Nō in Auibus ſed in Nubibus habētur hæc verba. poſt quæ ſequitur, ὁ κριὸς ὡς ἐπέχθη. Vbi ſcholiaſtes,

τοῦτο τὸ μέλος Σιμωνίδου εἰς Κριὸν τὸν Αἰγινήτην, ἐπέξαθ' ὁ κριὸς οὐκ ἀεικέως. & paucis interiectis, ἐπέξαθ' ὁ κριὸς οὐκ ἀεικέως, ἐλθὼν εἰς Διὸς ἀγλαὸν δένδρεον τέμενος. Quæ ad auaritiam Simonidis nullo modo pertinere cognoſces, ſi locum ipſum adieris.

C. 581. V. *Nugatorum*] Plane ἀπροσδιόνυσον eſſe hoc exēplum animaduertet quiſquis totum Horatii locū legerit.

C. 682. V. *[illegible]*] Ipſe Eraſmus alibi ex Procopio hæc affert, Vetus nimirum me ſubit dictū, quod vtique præſentibus rebus vt conſulatur iniungit. Quibus Procopii verbis ſubnectit, Arbitror eſſe idem quod aliàs ex Platone retulimus, δεῖ τὸ παρὸν εὖ τίθεσθαι. Atqui aliud eſt, Præſentia boni conſulere, vel æqui bonique facere (quod & στέργειν τὰ παρόντα vel τοῖς παροῦσι dicitur) aliud, Præſentibus conſulere.

C. 585. V. *Gula*] Qui hæc Latina verba cum Græcis non cōferet, exiſtimabit vocem αἰτίας, vel ipſo Plutarcho teſte, prouerbialiter vſurpari: at qui cōtulerit, nihil tale ex Plutarchi verbis colligi cōperiet. Eraſmus enim quum prouerbii opinione præoccupatus ad hunc locum accederet, ſtatim illud λεγόμενον ſeorſum accepit, pro κατὰ τὴν παροιμίαν, quum iungatur cum præcedente nomine. nam αἰτίας πρὸς τὰ λεγόμενον, perinde eſt ac αἰτίας πρὸς τὸ λεγόμενα. Vnde ſequitur ſtatim poſt, ὡς ἔχει [illegible] λεγόμενον βέλτιον εἰπεῖν.

C. 608. V. *Ἄκων μὲν ὁ Ζεὺς οἶδεν. id eſt, Inuitus quidem Iupiter nouit.*] Non animaduerſa ab Eraſmo interpunctio quæ poſita erat aut poni debuerat poſt μὲν, illum à ſententia horum verborum longè aberrare fecit. Neque enim ἄκων vllo modo cum Ζεὺς iungi aut debet aut poteſt: vt Iouem intelligamus inuitū hoc vel illud nouiſſe: ſed ea ſunt alicuius verba ſe inuitum feciſſe rem hanc vel illam dicētis, & teſtē eius quod dicit ipſum Iouem citantis. Siue autem addatur ὡς, ſiue prætermittatur, idem valet hoc loquendi genus. non enim ὡς Ζεὺς ſignificat, tanquam Iupiter, id eſt, Iouis more (vt ſit, Inuitus cognouit, tanquam Iupiter) ſed poſt ἄκων ſubauditur aliquod verbum ex præcedenti ſermone, cum quo iungitur ὡς autem cum verbo οἶδεν. Verbi gratia, ἔπραξα ταῦτα ἐγὼ, ἄκων μὲν, ὁ Ζεὺς οἶδεν. Item, ἔπραξα, vel ἐποίησα ταῦτα, ἄκων μὲν, ὡς ὁ Ζεὺς οἶδεν. & μὲν ita poſitū, expectat δὲ quod illi reſpondeat. Nec verò hoc genus loquendi vſurpatur duntaxat poſt ἄκων ἔπραξα, ſed & poſt ἀέκων ἔπραξα, aliáq. varia dicta. Interdum etiam nihil tale præfigitur: vt apud Homerū Odyſſeæ ξ,

Ζεὺς τό γε οἶδεν Ὀλύμπιος ἠδ' ἄλλοι θεοὶ ἄλλοι,
Εἰ κέ μοι ἀγγείλαιμι ἰδὼν [illegible]

Præterea dicunt nonnunquam ἴστω Ζεὺς, indicatiuum modum in imperatiuū vertendo: vt apud eūdem eodem libro,

Ἴστω νῦν Ζεὺς πρῶτα θεῶν, ξενίη τε τράπεζα.

Qui verſus etiam in Iliade habentur. Quinetiam alia orationis forma eundem affectum exprimunt, ad ipſum Iouē eam conuertentes. vt quum dicunt, Ζεῦ μὴ λάθοι σε, Iupiter ne te lateat. Sic in tragœdia quadam Euripidis, ni me fallit memoria,

Ζεῦ μὴ λάθοι σε τῶνδ' ὃς αἴτιος κακῶν.

C. 611. V. *Ἐν παντὶ μύθῳ*] Ita legiſſe Eraſmum apparet ex hac eius interpretatione, In omni fabula. Habetur tamen apud Zenodotum δράματι, non μύθῳ.

C. 612. V. *Τοῦ σελίνου δεῖται. id eſt, Apio eſt opus.*] δεῖται impersonale verbum non eſt: ideo vertendum fuit, Opus habet, indiget. ſubaudi, hic vel ille.

V. *[illegible] fundo ſi is ſiccus ſit. Apparet dici poſſe quoties exhauſta copia, non multum ſupereſt quod haurias*] At Zenodotus hoc prouerbium iis annumerat quæ in aggredientes impoſſibilia iactari ſolent. &, vel tacente Zenodoto, hunc ſenſum ipſa verba præ ſe ferunt. quomodo enim liquorē aliquem, qui ſit in ſuperficie terræ hauriemus? certe ab humo extet aqua neceſſe eſt, vt eam haurire poſſimus. Eraſmus tamen putat hoc dici, quia nihil eſt quod ab imo putei fundo haurias, ſi is ſiccus ſit. Atqui non ſolum ab imo putei fundo nihil haurire poſſis, ſed ne à medio quidem puteo, ſi is ſiccus ſit.

C. 614. V. *Αἴθε*] Non video quomodo αἴθε πέπλος ſignificare poſſit ardens veſtis, quum αἴθε verbum ſit, non autem participium, nec nomen. Si ſublata litera ε, legas αἴθει πέπλος, ſonabūt hæ voces, Ardet veſtis. Itidem αἴθε ἐν πέπλῳ non ſignificat, Ardens vel incēſus in veſte: ſed Ardes vel incenderis, accipiendo αἴθει pro paſſiuo αἴθεται.

C. 625. V. *eſt. Author Zenodotus.*] Senſum verborum Zenodoti nō eſt aſſecutus, alioqui tamen minimè obſcurū. ea ſunt, ὅτι τῷ Διομαίῳ τῷ Θηβαίῳ ἐφῆκεν δραχμὴν. ἐπεὶ δὲ ἑ-

των χάλαζα ἐπὶ ἀπὸ τοῦ ἀέρος, χαλαζῶσαν αὐτὴν ἐπωνόμασαν. Id eſt, Sub Diophanto theorica pecunia fuit drachma: quū autem grando è cælo tum cecidiſſet, eam drachmam per iocum appellabant grandinantem. Hæc Zenodotus. à quibus Eraſmus, vt videmus, longè diſcedit: dum ea ſuo commento adaptare vult, non animaduertens ſe ab eo quē authorem citat, planè diſſentire. iſtud enim commētus eſt de drachma theatrali præmio, eam, velut grandinis in morem, in populum ſpargi ſolitam. Quibus adiungit, tanquam ex Zenodoto, Vnde ſiquando grando accidiſſet, per iocum aiebant, Drachma grandinans: quum Zenodotus non dicat ipſam grandinem appellatam drachmam grandinantem, ſed vice verſa drachmam vocatam fuiſſe grandinantem, quòd forte fortuna, dum ea in theatro diſtribuebatur, grando de cælo cecidiſſet. Quod perinde eſt, meo quidem iudicio, acſi drachmam ſanguinolentam vocaſſent eam, quæ dum ſingulis diuideretur, exorta cædes & fuſus ſanguis fuiſſet. Sed Eraſmus, quum hæc verba, ἐπεὶ δὲ ἔπεσε χάλαζα ποτέ (id eſt, Quia autem cecidit grando eo tempore) interpretaretur, Siquando grando cecidiſſet, non mirum eſt ſi dictū ſequens inuerterit. Cæterùm quod ad vocem θεωρικὸν attinet, neſcio cur præmium theatrale interpretetur, quum potius veluti ſtips quædam fuerit. Item ἐπὶ Διοφάντου malè vertit, A Diophanto inſtitutū: quū ſignificet, Sub Diophanto, Tempore Diophanti. vt ſi diceretur, ὅτε ἄρχοντος ἐτέλει Διοφάντου. Sed apud Zenodotum mendoſe ſcriptum eſt, ἐπὶ τῷ Διοφάντου pro ἐπὶ τοῦ Διοφάντου, aut ſine articulo, ἐπὶ Διοφάντου, vt apud Heſychiū. Apud Suidam autē ἐπιχ pro ἔπεσε, item χαλαζῶν pro χαλαζῶσαν malè legitur. Quanquam cum ἐπιχ ſenſum aliquem eſſe haud nego: ſed eum loco minimè conuenire exiſtimo. & πεσεῖν ἀπὸ τοῦ ἀέρος dicitur, ἐπιχεῖν ἀπὸ τοῦ ἀέρος, nequaquam.

C.627. V. Κουφοτάτου πράγματος λόγος, id eſt, *Leuiſſima rei oratio.* Minimè verò Syneſius propter hæc ſola verba, dixit, τοῦτο δὴ τὸ λεγόμενον: ſed propter hæc omnia, λόγου κουφοτάτου πράγματος βαρυτάτην ζημίαν. cuius dicti Plutarchus etiā authorem citās Platonem, ait, διὸ κουφοτάτου πράγματος, ὥς φησιν ὁ Πλάτων, λόγου, βαρυτάτην ζημίαν ἔτισαν. & in eo ipſo qui hic ex Platone citatur loco, non legimus, διὸ καὶ θεοὶ καὶ πάντες λόγοι, ſed κουφοτάτου λόγου βαρυτάτη ζημία. Non dubium eſt ergo quin prouerbiū cuius meminit Syneſius, conſtet his aut ſynonymis verbis, κουφοτάτου πράγματος λόγου βαρυτάτην ζημίαν. id eſt, Leuiſſimæ rei ſermonis grauiſſima pœna Omiſit tamē vocabulum λόγου, vtpote de quo perſpicuū eſſet hic agi (quum præceſſiſſet πρεσβύτης αἱ ἡ ἀπὸ τῆς γλώττης) & de quo celebrari dictum iſtud foret notiſſimum. Cæterùm animaduertendum eſt, huic dicto non parum addere gratiæ eam quæ eſt inter κουφοτάτου & βαρυτάτου antitheſin. quam & alibi ſeruauit, de ipſo ſermone aliud quiddam dicens, non longè ab illa prouerbiali ſententia remotum. ſic enim lib. De leg. 11. loquitur, κουφοτάτου πράγματος λόγου, ... ἔχθραι βαρύταται γίγνονται. Antitheſi vſum hic eſſe dico? Imò verò duabus eſt vſus. quum enim dixit ἐκ λόγων ... ἔχθραι βαρύταται, ad illud loquēdi genus alluſit quod paſſim eſt obuium, ἔργα καὶ οὐ λόγοι.

C.628. V Μῦν] Quin potius ita vertiſſe & explicuiſſe hoc prouerbium debuit Eraſmus, Murem pro leone reddidit, vel, Ex leone murē effecit. Prouerbiali ſchemate dictū, pro eo quod eſt, Eum qui leoninam quandam ferociam præ ſe ferebat, reddidit mure non minus placidū. Vel, Eum qui, tanquā leo quidam, formidoloſus alijs eſſe volebat, reddidit mure nihilo formidabiliorem. Vide proximè ſequētem annotationem.

V *fuiſſe*] Per tranſennam certè, quod aiunt, hæc Syneſii verba ſtrictim aſpexerat Eraſmus. alioqui enim ea neque ita interpretatus, neque talem in iis metaphoram eſſet imaginatus. Loquitur enim Syneſius de Andronico homine ſuperbia incredibili prædito, & effrænem vſurpante potentiam. cuius tamen Iulius ita impetum retuderit, audacter eum conuitiis proſcindendo, vt illum ex leone murem reddiderit. vnde & ſubiungit, Iulium Andronico vti tanquam vili mancipio: vtpote qui ne in angulis quidem aduerſus dominum vel ſuſurrum clàm edere audeat. Dicit autem Andronicū a Iulio redditum eſſe ex leone murem, pro eo quod eſt, ex ferociſſimo placidiſſimum, vel ex formidabili ſupramodum, vt quidem videbatur, mure nihilo magis formidabilem. Fortaſſe enim ad vtriuſq. beſtiæ morſum alluſit. perinde acſi dixiſſet, Andronici morſum ex leonino quodam (qualem videlicet ille præ ſe ferebat) redditum fuiſſe a Iulio murinum. At Eraſmus ita interpretatur quaſi κάθαρμα nominatiuus ſit, non accuſatiuus: & non Andronicus, ſed Iulius vocetur ſcelus, id eſt vir ſceleratus: qui dicatur murem pro leone exhibuiſſe. hoc eſt, ingentia pollicitus & fortia, longè diuerſa exhibuiſſe. Quorum dictorum ne vmbrā quidem apud Syneſium quiſquam reperire queat.

C.635. V. *Forſan & innocuum culpet vir ſanus & acer*] Poſſit aliquem impellere in errorem hæc interpretatio, vtpote qui eam legens, exiſtimaturus ſit Homerū dicere, Quiſquis eſt vir ſæuus atque acer (ita enim vertit δεινός) ille fortaſſe etiā innocuum culpare poſſit. quum Homerus nō generaliter de quolibet viro qui ſit δεινὸς hoc dixerit: ſed de certo quodam, nimirum de Achille. imò verò quum ne cohæreat quidem apud eum δεινὸς cum verbo αἰτιόῳτο, id eſt culpet: ſed diaſtole interpoſita ab illo diſiungatur, idque in vulgatis quoque editionibus. verum poſt οἷος ἐκεῖνος nullam habent quum tamen ibi quoque opus ea eſſe putem. vt ita dicatur hæc veluti conciſim, Ipſe probe noſti qualis ille ſit: nimirū eſt vir acer: adeo quidem vt fortaſſe (vel potius ſtatim) etiam culpa vacantem culpaturus ſit. Itidē Cicero verſum Homericum vſurpans, δεινὸς ἀνὴρ cum αἰτιόῳτο non coniungit. Sic enim ait, lib. epiſt. ad Atticum 13. Volo Varronem, præſertim quū ille deſideret: ſed eſt, vt ſcis, δεινὸς ἀνήρ· τάχα κεν καὶ ἀναίτιον αἰτιόῳτο. Perinde eſt enim hic ſiue dicas, Sed eſt, vt ſcis, δεινὸς ἀνήρ: ſiue, Sed eſt δεινὸς ἀνήρ, vt ſcis: τάχα κεν &c. Cæterùm an in prouerbium abierit hic verſus ſicut & proximè ſequens, alii viderint. De hoc ſanè dubitare nemo poſſit: at illum cur à Cicerone vſurpari dicam prouerbialiter, potius quàm aliquot alios quos paſſim in eodem epiſtolarum volumine, ſuo ſermoni inſerit? Lucianus quidem certè, quum dicit, ἀνάγνωθί μοι, κατὰ τὸ Ὁμηρικόν, αἰνῶς αὐτόν, prouerbii locum hæc verba occupare non vult, meo iudicio.

C.639. V. *Fingamus nihil omnino ad nos pertinere negotium.*] Vel potius, nihil omnino nos curare negotiū. nam οὐδέν μοι μέλει τούτου non ſignificat Hoc ad me non pertinet: ſed, Hoc nihil curo. Diuerſa autē hæc eſſe cōſtat: quum multi non curēt quæ ad ſe vel maximè pertinent: cōtra verò curæ habeāt aliena & ad ſe nihil pertinentia. Cæterùm ita efferendo prouerbium vt hic habemus, μέλει μοι τῶν τοιούτων οὐδὲν ἧττον τῶν ἐν τοῖς τέλμασι βατράχων, ſuperuacaneū videtur eſſe οὐδέν. certè apud Iulianum Μισοπώγωνι in Oſore barbarum, ita planè effertur vt hic (& inde fortaſſe Suidas deſcripſit) ſed abſque hoc aduerbio ἧττον. Sic enim ille, ταύτης δὲ ὑμῶν τῆς ὀργῆς καὶ τῆς ἀπεχθείας οὐχ ἔτι τοῖς ἄλλοις ἀποστρέφω τούτων, ἀλλ' ἔτι μέλει μοι τῶν τοιούτων ἧττον ἢ τῶν ἐν τοῖς τέλμασι βατράχων. Suſpicor autē duplicem lectionem cauſam huius erroris præbuiſſe: quòd videlicet quum legeretur, μέλει μοι τῶν τοιούτων ἧττον, item (reſoluēdo ἧττον in οὐδὲν μᾶλλον) ſic, μέλει μοι τῶν τοιούτων οὐδὲν μᾶλλον τῶν &c. poſita fuerit vna lectio, nimirum cum ἧττον, ſimulque ex duobus vocabulis in quæ reſolutum fuerat ἧττον, videlicet οὐδὲν μᾶλλον, remāſerit alterum. Certè ſi velimus lectionem quam habemus interpretari ad verbum, ſenſus erit contrarius, nimirū hic, Non minor eſt mihi rerū huiuſmodi cura, quàm ran. &c. Vnum duntaxat video effugium, ſi videlicet hæc duo οὐδὲν ἧττον nō cōiungamus, ſed alterū ab altero hypodiaſtole diſiungentes, dicamus, Nihil curo res iſtas: minus, inquam, curo quàm ranas paluſtres. Sed poſt οὐδέν, ponendo ἧττον τῶν &c. oratio decreſcet. nam qui ſibi nullam omnino rei alicuius curā eſſe ait, plus dicit quàm qui, per cōparationem loquens, rem quāpiam ſibi minori curæ eſſe quàm hoc vel illud, dicit. Niſi fortè aliquis hyperbolen id excuſare putet.

C.645. V. Ἱππομανεῖν] Si attentius Ariſtotelis verba expendiſſet, mulieres viroſas nō ἱππομανεῖν dici (quale enim illud eſſet, viroſam fœminā ἱππομανεῖν, id eſt, equi coitū inſanè appeteret) ſed ἵππους, id eſt equas, probroſo nomine appellari animaduertiſſet. Ait enim, ὅθεν ἐπὶ βλασφημίαν τὸ ὄνομα αὐτῶν ἐπὶ τῶν γυναικῶν ἐπὶ τῶν ἀκολάστων περὶ τὰ ἀφροδίσια ἐπιφέρουσι. id eſt, nomen ipſarum, [equarum videlicet] ad conuitium in libidinoſas mulieres torquent. At nomen equarum Græcis non eſt ἱππομανεῖν, ſed ἵππος. Igitur mulier viroſa dicetur ἵππος nō ἱππομανεῖν quòd videlicet vt equa ἱππομανεῖ, id eſt, ad fur... vſque coitum equi appetit: ita etiam ipſa ἀνδρομανεῖ, id eſt, inſanit præ deſiderio conſueſcendi cum viro. Abſit enim vt

mulieres libidinoſas ſuſpicemur *ἱππομανεῖν*. niſi fortè quæpiam inueniatur monſtroſa libidine percita. poſſit enim ea *ἱππομανεῖν*, itidem vt Paſiphae *ταυρομανεῖν*, ſi credere dignũ eſt. Sed & hoc ſecum pugnat, viroſam fœminam *ἱππομανεῖν*. perinde eſt enim ac ſi dicas, *ἀνδρομανοῦσαν* fœminam *ἱππομανεῖν*. Cæterùm notandum eſt hinc eſſe quod Græci meretricem perditæ & inexpletæ libidinis *ἱππόπορνον* nominarunt: nõ, vt quidã grãmatici nugãtur, quòd *ἵππος* ĩ hoc vocabulo, vt & in aliis nonnullis, *ἐπὶ τοῦ μεγάλου* accipiatur. Locum autẽ Alciphronis, in quo vocem illam vſurpat, ex Theſauro noſtro pete.

V. Προβάτων] Etſi Ariſtophanis enarratori aſſentior, *προβατίου βίου* exponenti *μωροῦ καὶ ἀνοήτου*, tamen *προβάτων ἤθος*, id eſt ouium mores, nõ minus in bonam quàm in malã partem interpretari nos poſſe exiſtimo: de ſimplicibus videlicet ac placidis. Nã & inter cætera hoc ait Ariſtoteles, quod omnes vſu compertum habent, ouem *διαφέρειν κατὰ πρᾳότητα*: & apud Suidam, *ἀμνοὶ τοὺς τρόπους, ἀντὶ τοῦ πρᾳεῖς, ἁπλοῖ, ὡς εἰ λέγοι ἢ μαλακοί*. & apud Æſchylum *προβατογνώμων*, pro *ἁπλοῦς καὶ ἄκακος τὴν γνώμην*, poſitum reperi, in Agamẽnone, pag 200 meæ editionis.

C.651. V.*bus uterentur quemadmodum uti conueniebat.* Videant viri docti annon ſit alius ſenſus huius prouerbii, Conto nauigare. Leguntur enim apud Ammianum Marcellinũ lib. 18, hæc verba, Non contis, nec remulco, vt aiunt (id eſt, nõ flexiloquis ambagibus, vel obſcuris) ſed velificatione plena in Rempublicam ferebatur. Ex quo loco perſpicuum mihi videtur eſſe, eos qui contis nauigarent, id eſt, quorum nauis contis propelleretur, non expeditè ſed lentè ſolitos nauigare. Vnde per metaphoram conto vel contis nauigare rectè dicetur, meo quidem iudicio, qui non cum ſummo conatu & omni virium contentione, nec quanta poteſt celeritate, ſed pedetentim & ſedato niſu negotium aliquod agit: aut qui vires quidem omnes adhibet, neruóſque intendit omnes, ac feſtinat quantum poteſt: non multum tamen promouet, ſed lentos progreſſus facit. Aut breuius, Qui aliquod negotium lentè & paulatim nõ celeriter nec efficaciter agit: aut quòd nolit, aut quòd non poſſit. Vt autem contos & vela videmus hic opponi: ſic remos & vela Cicero inter ſe opponit, paulo tamen diuerſo ſenſu, libro Tuſc. quæſt. 4, ita loquens, Quærebam igitur vtrum panderem vela orationis ſtatim, an eam antè paululum dialecticorum remis propellerem. Id eſt, Vtrum oratione libera & expedita ſtatim de re propoſita diſputarem, an verò ad eam diſputationem pedetentim accederem, moleſtis illis & laborioſis partitionibus ac diffinitionibus prius explicatis. Opponit enim hìc Cicero laborẽ & tarditatem quæ eſt in remigando, facilitati & celeritati velificationis. At Ouidius, quũ ait, Difficile eſt tamen dicere remiſne an vento hic vti debeas: perinde eſt, vt opinor, ac ſi verbis Horatianis (quæ & ipſa habent allegoriam) dixiſſet, altúmne vrgere an litus premere debeas. in alto enim potius quàm in litore panduntur vela. vnde ille apud Virgilium,

Litus ama, & læuas ſtringat ſine palmula cautes.
Altum alii teneant.

His autem verbis, Altumne vrgẽdum an litus premendum tibi ſit, ſignificaret Ouidius, an intra humilia loca te continere, an excelſa & auguſta petere oporteat: an tibi ſatis eſſe debeat ſi à populo excipiaris, an principem ipſum adire & vt te excipiat rogare debeas. Alloquitur enim poeta librum ſuum, quem Romam mittit. cui quum hæc, inter cætera, dixiſſet,

Forſitan expectes an in alta palatia miſſum
Scandere te iubeam, Cæſareámque domum:
Ignoſcant auguſta mihi loca, &c.

verſibus aliquot interiectis, quibus cur loca illa reformidet exponit: hos ſubiungit,

Ergo caue liber, & timida circunſpice mente
Vt ſatis à media ſit tibi plebe legi.
Dum petit infirmis nimium ſublimia pennis
Icarus, Icariis nomina fecit aquis.
Difficile eſt tamen hìc remis vtaris an aura
Dicere: conſilium réſque locúſque dabunt.

Nam hiſce duobus poſtremis carminibus in dubium reuocat quod modò dixerat, Vt ſatis à media ſit tibi plebe legi. [illegible]quam, inquit, quem curſum tenere debeas, pro re na[illegible]liberabis. Perinde ac ſi diceret, Nihili certi tamen poſſũ ſtatuere an timide intra humilem locum te continere, & quod à media plebe legaris boni conſulere, an curſu audaciore ad ipſum vſque principem contendere oporteat. Vnde & ſequitur, Adi (ipſum videlicet Cæſarem) Si poteris tradi vacuo: ſi cuncta videbis Mitia: ſi, &c. Et mea quidem de hoc loco ſententia hæc eſt. at is cuius extant in illum librum cõmentaria, Remis an aura, exponens, ait, Tuo an alieno auxilio, vel Odio an fauore, aut (quod magis placet) Difficultate adeundi imperatoris, an facilitate. Ita ille: qui, quàm bene ſentiendo, à me diſſentiat, aliorum eſto iudicium. Neminem certè exiſtimo eſſe qui abſurde illud à poeta dictum iri non perſpiciat, Difficile eſt tamen dicere odióne an fauore, vel vtrum difficultate adeundi imperatoris an facilitate vti debeas. Sed enim (dicet fortaſſe quiſpiam) vtaris non pro vti debeas, ſed pro vſurus ſis, videtur accepiſſe is qui hanc explicationem attulit. Atqui vtaris, linguæ Latinæ cõſuetudinem ſequendo, accipi ita vix poteſt. Eſto tamen ſic accipi, quid ſpectantes, remorum appellatione odium intelligere poſſemus? Deinde quum præcedentibus verſibus declaret ſuam cymbam horrere Cæſaris adire palatia, ideóque timida mẽte circunſpiciendum ipſi libro, vt ſatis ſit illi à media legi plebe: conſiderent omnes quomodo illis conſentanea ſubiũcturus ſit, ita loquẽs, Difficile eſt tamen dicere, poſtquam illuc veneris, odióne an fauore Cæſaris ſis vſurus: vel, facilémne an difficilem aditum ad ipſum Cæſarem ſis habiturus: verùm ibi pro re nata & pro tẽpore conſilium capere poteris. Hactenus de hoc loco: quem ideo citaui vt cum Ciceroniano conferrem: cum vtroque autem illum Ammiani conferre poſſem. Sed aliquis ſcire velit an perinde ſit ſiue dicamus Contis aut conto nauigare, ſiue Remis aut remo nauigare. Ego nullum aliud diſcrimen eſſe puto, quàm quòd remo nauigare generalius dici poſſit: conto nauigare is videatur dici qui minore quopiam nauigio vtatur, illud cõto propellens. nam *κοντωτὰ πλοῖα* minora eſſe nauigia (qua de re Lazarus Bayſius non admonet) ex Appiano ſatis conſtat. Cæterum quod ad locum Ammiani attinet, in eo Non contis, nec remulco, in recẽtioribus editionibus legi ſcio: at priores hãc lectionem habuiſſe, Non contis, nec ramulis, ipſe Eraſmus oſtendit, vbi pro ramulis reponendum cenſet remulis, vt videlicet diminutiuum ſit à remus. At ego doctos viros rogo vt etiã atque etiam expendant annon potius palmulis quàm remulis aut remulco reponi debeat. Iam verò quum ex hoc Ammiani loco probare conatus ſum alium hoc adagium ſenſum præ ſe ferre quàm eum quem Eraſmus affert, etiam à Suida (cuius tamen verbis nec ille prorſus inſiſtit) diſſentire me non fui neſcius. Sed viderit Suidas (ſi modò eius exemplar eo loco deprauatum non eſt) quo reſpiciens, dixerit, *κοντῷ πλεῖν, παροιμία, ἤγουν προσποιήτως ζῆν*. fieri enim poteſt vt occulta quæpiam ſit huius explicationis ratio. Eraſmus certè huius ſuæ expoſitionis (cõto nauigare, eſſe vitæ genus ſuo ac commodatum ingenio ſequi) rationem reddere futilem mihi videtur. ideo videlicet illud prouerbialiter dici, quòd contus ad nullum alium vſum ſit accommodatus, quàm ad nauigationem.

C.653. V. Κιλίκιοι] Hic Cilicii duces pro Ciliciis hircis poſiti ſunt, neſcio magiſne periculoſo errore an ridiculo. Suidas *Κιλίκιος τράγος, ὁ δασύς. ποιοῦσι γὰρ ἐν Κιλικίᾳ γῇ τράγοι. ὅθεν καὶ τὰ ἐκ τῶν τριχῶν συμπλέγματα, κιλίκια καλοῦνται*. Heſychius, *Κιλίκιοι τράγοι, οὕτω ἀναφέρονται εἰς κύρβασιν ἐκκάρβασιν. οἱ τράγοι δασεῖς. καὶ τὰ ἐκ τριχῶν συμπλέγματα, κιλίκια*. Sed vnde *ἐκ τράγων στρατηγοὺς*, id eſt ex hircis imperatores ſeu duces, factos eſſe dicemus? Ego errorem hunc natum eſſe ex aliquo exemplari ſuſpicor, in quo *τάγοι* pro *τράγοι*, omiſſa per incuriam vna litera, ſcriptum eſſet. Credibile eſt enim, lectorem quempiã, quum *τάγοι* nihil ſignificare videret accentu in priore ſyllaba collocato, eum in poſteriorem retrahendo, feciſſe *ταγοὶ* ex *τάγοι*. Deinde vel eum ipſum, vel alium qui poſtea ſuperuenerit, vocem hãc *στρατηγοὶ* illi *ταγοὶ* (vtpote raræ & obſcuræ atque adeò poeticæ) pro explicatione ſuperſcripſiſſe, aut certè è regione illius adſcripſiſſe. Errores ex eodem fonte ortos in variis libris deprehendi non paucos: vnde fit vt de hoc minus dubitem, quin hanc originem habuerit: ita tamẽ vt aliis dubitare per me liceat.

V.*bantur*] Errorem in Heſychii exemplaribus ſatis per ſe grauem auget Eraſmus, quum dicit, vnde (id eſt à qua vo-

ce κιλλικας, quæ robuſtos, ſordidos & magnos ſignificat) & κιλλικίζεσθαι dicuntur qui praui ſunt moribus. Nemo eſt enim qui hanc deductionē conſiderās, quemadmodū hoc verbū, ita etiā illud adiectiuū nomen de hominibus dici non exiſtimet. Atqui de panibus dictū eſſe ab Heſychio, poſtquā vnā eius vocem correxero, copperietur. Corrigā autem ex authoritate Athenæi, cuius verba cōmodùm mihi in mentē venerūt, dū in ea emēdanda nō parū, vt ingenue fatear, laborarē. Ea vox eſt ἄνδρες, quā perperam eſſe poſitā cōtendo pro ἄρτοι. vt ita legatur hic Heſychii locus, κιλλικοι ἄρτοι, ῥυπαροί, μεγάλοι. Sic enim Athen. lib. 3, Πλάτων δ' ὁ κωμῳδοποιὸς ἐν [illegible] μακρᾷ τοὺς μεγάλους ἄρτους καὶ ῥυπαροὺς, κιλλικας ὀνομάζει [illegible] τούτων, κατ' ἄρτους [illegible] τοὺς μεγάλους κιλλικας.

V. *rantur*] Non κιλλικέρκοι ſed καλλικύρκοι hi appellantur à Suida & cæteris, & ab ipſo Eraſmo col. ſequente. nec quicquā ad hoc prouerbiū pertinēt. Sed nec illud Κιλίκων ἀγαθῶν quicquā cū prouerbio de quo agitur, comune habet. Illā autē explicationem τῶν κιλλικων λόγων, aliis excutiendam relinquo.

C. 654. V. *tollat*] Alluſiſſe ad hoc prouerbium videri poſſet ſi ita ſcripſiſſet, ἀλλ' οὐ [illegible] τῶν παιζόντων. ſed quū ſit τὸ τῶν παιζόντων, id eſt, quemadmodū vulgò dicunt ludētes: hic certè ludētes ſignificat potius iocātes, meo quidē iudicio (vt paſſim quū dicitur, [illegible] παιζόμενον, & ὡς φασὶ vel ὡς [illegible] οἱ παίζοντες) quàm refertur ad ludētes ludū illū [illegible]. Nam etiāſi alluſionē hanc ipſa orationis forma facillimè admitteret, tamen an ſatis ſententiæ quadraret, coſiderandum eſſet.

C. 659. V. *Bûs*] Quinam ſint illi Homolotti, diu multúmque licet quæras, lector, non inuenies: nec Homolottorū mentionē factā à Zenodoto reperies (quod Eraſmi pace dictum velim) ſed Molottorū. Quid igitur Eraſmo deprauationis occaſionem præbuit? Articulus ὁ nō bene à genitiuo μολοττῶν diſiūctus. quū enim legendū ſit, βοῦς ὁ μολοττῶν, legit ille βοῦς ὁμολοττῶν. En quàm leuis res quàm grauis erroris cauſa extiterit.

C. 660. V. *Arcadiam*] Vertit, Haud dabo quicquam, non animaduertens particulam τι hic eſſe τῶν παραπληρωματικῶν, vt ſæpe apud ſcriptores etiā proſæ orationis. Debuit enim vertere, Haud dabo: vel ſubaudito vel expreſſo relatiuo pronomine illam, ſiue eam. Apud Suidam legitur οὔ γε, apud ipſum Herodotum οὔ τοι. quam lectionem ſequens Eraſmus, in errorem non incidiſſet. Quinetiam penultimū ipſius oraculi verſum hanc interpretationem apertè refellere perſpicere poterat, ſi animū attendiſſet. Eſt enim huiuſmodi, Δώσω τοι [illegible] ὀρχήσασθαι. Cæterū huius prouerbii vſus ex Libanio cognoſci poteſt, cuius hæc verba ſunt in epiſtola ad Acacium, quæ eſt 40, in veteri codice, [illegible] τὴν Ἀρκαδίαν αἰτήσεις παρ' ἐμοῦ μὴ ἂν εἰπεῖν, οὔ τοι δώσω, [illegible] ἄν. Item in quadam ad Maximum, quæ eſt 101, Ἀρκαδίαν σε αἰτῶν, μέγα αἰτῶ. τί δὲ [illegible] μεταδῷς, [illegible] τι δώσεις. πολλὰ γὰρ δὴ καὶ ὅπερ ἐγὼ δέδωκας μείζω τῆς Ἀρκαδίας, [illegible], &c. Non dubium eſt autem quin & penultimum verſum elegāter propoſito noſtro accōmodare poſſimus. Verbi gratia, ſi quod à nobis petitur, recuſantes, aliud eius loco, minus tamē, daturos nos polliceamur: eleganter dixerimus, Ἀρκαδίαν [illegible] αἰτεῖς, οὐ δώσω, [illegible] δὲ ἀντ' αὐτῆς δώσω. Sed ego neſcio quomodo argumenti mihi propoſiti fines egredior.

C. 661. V. *Amnia*] Corruperitne hoc prouerbium Eraſmus deſcribendo, an ex libro in quo corruptum haberetur, deſcripſerit, neſcio. vtut ſit, inſigniter profectò ſcriptura in eo deprauata eſt. Nam Euſtathius, poſtquam dixit, Σημείωσαι δὲ [illegible] ὅτι [illegible] καὶ θηλυκὸν ἡ ἀμνή, [illegible] αὐτὸ μόνον τῇ ἡλικίᾳ, καὶ ὅτι ἀμνὴ [illegible] ἄρνα δηλοῖ, addit, καὶ ὅτι παροιμία, ἀμνοῖν, τὸ θερίζειν, ἐπὶ τῶν ἐκ διαλειμμάτος [illegible]. [illegible] ἄρνες ἐν [illegible] ἄκαρπα ἐᾶται. Et Heſychius, ἀμνοῖν, τὸ θερίζειν. Prouerbium igitur vnica effertur voce, ἀμνοῖν. quod additur τὸ θερίζειν, ad eius explicationem pertinet, non autem eius pars eſt. nec quicquam eſt huic prouerbio cum muſco cōmune: ſed ab agnis ductum eſt, quibus (apud Euſtathium ἄκαρπα pro ἄκαρτα lego) certo tempore, vere videlicet, intōſis eſſe permittitur. quoniam igitur paſtores non omni tempore illis moleſti ſunt, illos tondendo: ſed nonniſi poſt certū temporis interuallū ad eos tondendos reuertuntur: de iis dicitur prouerbium qui repetitis per interualla pœnis puniūtur. Non video enim quomodo commodius interpretari hæc Euſtathii verba poſſim, ἐπὶ τῶν ἐκ διαλειμμάτος [illegible]

[illegible]. quarum vocum poſtrema mihi ſuſpecta eſt. Quòd ſi mihi eā mutare liceret, [illegible] in τὸ [illegible] mutarē: vt ſenſus eſſet, de iis dici prouerbium qui non aſſiduè emolumento alicui aut lucro inſtarent, ſed certa eius percipiendi tempora expectarent. quemadmodum videlicet paſtores certum tempus anni ab agnorum tonſura intermittunt. Quid ſi verò ex [illegible] faciendum eſſe τὸ [illegible] dicetem? Nihil, vt opinor, magis vicinum illi participio excogitari poteſt. Verum obiiciet aliquis fortaſſe, θερίζειν metaphoricè dici eum debere cui detur, non eum qui dat. nam qui dat, ſerenti: qui accipit, metenti comparandus videtur. Cui quod reſpondeam non habeo, niſi iſtud, ex relatiuis, qualia ſunt dare & accipere, alterum pro altero ſæpenumero poni.

V. *detonse*] Vt ſuam hanc interpretationem tueatur, Muſcum demetere, hoc addit, ἄμυιαν dici pro μυῖαν, vt ἄσταχυς pro στάχυς. ſed ἀμάρτυρον eſt hoc eius dictum. Ac vero ſimilius fuiſſet ἄμνια corruptè poſitum eſſe pro τὰ μυῖα: cuiuſmodi errores nonnunquam occurrunt. Cæterùm mira videri non debet hæc deprauatio, ἄμνια θερίζειν, pro ἀμνοῖν τὸ θερίζειν, quum etiam in Euſtathii commentariis habeatur ea lectio quam dixi, & tamen index in illos habeat ἄμνιον θερίζειν, ad illum ipſum locum remittens lectorem, in quo ſcriptum eſt ἀμνοῖν τὸ θερίζειν.

V. *Ἄλασι*] Si reperit in ſuo exemplari ἄλασι, non debuit interpretari lucanicis, ſed ſale: ſin verò habuit in ſuo codice ἀλλᾶσι, non debuit nobis dare pro eo ἄλασι, interim tamen illud non hoc interpretari. Sed quum poſtea ſcribat ἄλας & ἀλαντοπώλας, & vnico λ, & cum aſpero ſpiritu, vt in ἅλας, id eſt ſal: ſuſpicor illum ſcripturam hanc in ſuo exēplari inueniſſe ἄλασι, verum vt ἄλας lucanica, ita ἄλασι lucanicis ſignificare crediddiſſe. Quanquam etiamſi ἄλας pro lucanica rectè ſcriberetur in nominatiuo ſingulari, nec eſſet neceſſe ἀλλᾶς cū tenui ſpiritu & duplici λ ſcribere: tamē quū nominatiuum ſingularē ἀλᾶς pro lucanica ab ἅλας pro ſale accentu ſaltem diſtingueret: debuit & datiuum pluralem accētu itidem diſtinguendum exiſtimare. Cæterum Græcos ſalis appellationem ſæpe in plurali numero ponere, notius eſt quam vt probatione indigeat. quos tamen datiuo ἁλσὶν ab ἅλς potius quam ἅλασι ab ἅλας vti fateor.

C. 665. V. *Ἀπὸ καταδυομένης*] Quū ἀπὸ καταδυομένης vertit, A ſubeunte portum naue, nimirum ipſe in portu, quod aiunt, impingit fœdiſſimè. Siquidem prouerbium enarrare aggrediens, in interpretatione verborum, quibus illud effertur, velut in limine, labitur. Quis enim apud vllū Græcum ſcriptorē καταδυομένην ναῦν in hoc ſenſu vſurpatū inuenit? Eum qui nauem ad portum appellit ſiue applicat, dicunt ὁρμίζειν vel κατάγειν τὴν ναῦν: ipſam autem nauem ὁρμεῖν, vel κατάγεσθαι. At καταδύειν & καταδύεσθαι apud quem in hac ſignificatione legitur? Imò καταδύει τὴν ναῦν qui nauem ſubmergit: nauis quæ ſubmergitur, à Græcis καταδύεσθαι dicitur. Cuius ſignificationis exempla ni paſſim obuia eſſent, proferrem. Cæterum quum prouerbii enarratio ex ipſarum prouerbialium vocum interpretatione pendeat: vt Eraſmus ſuæ falſæ & commentitiæ interpretationi conſentaneam explicationem ſubiunxit, nimirum & ipſam commentitiam: ita ego meæ veræ & indubitatæ (apud eos quidem qui Græcas literas callent) conſentaneam, id eſt veram & minimè dubiam, ſubiungam, non meam ſed Suidæ expoſitionem. Ait enim ille, Ἀπὸ καταδυομένης. λείπει, ὅτι ἂν λάβῃς κέρδος. ἀπὸ τῶν ἐμπόρων ἡ μεταφορά, οἳ καταδυομένης τῆς νεὼς ὅτι ἂν λάβωσι κέρδος ἡγοῦνται. In quibus verbis nullum eſt mendum: niſi quod ὅ,τι poſitum eſſe debuerat, interſectum lineola, vtpote nomen: & poſt λάβῃς collocanda fuerat interpunctio, vtpote non cum κέρδος ſed cum ὅ,τι iungendum. Quæ duo leuia menda non deprehendens Eraſmus, errat non leuiter etiam circa horum Suidæ verborum interpretationē, ὅτι ἂν λάβῃς κέρδος. quaſi videlicet ille dicat, poſt A ſubeunte portū naue, ſubaudiri, lucrū capias. Atq. ita vertēs, particulas ὅτι ἂν quaſi ſuperuacaneas prætermittit, λάβῃς pro λάβε accipiēs. At nos voculæ ὅτι priorē ſyllabā à poſteriore dirimētes lineola, vti dixi, & poſt λάβῃς hypodiaſtolen ponentes, Suidæ verba ſic interpretemur, A naue quæ ſubmergitur. Deeſt, Quodcunque ceperis, eſt lucrū. Metaphora eſt à [illegible] bus, qui, quū nauis ſubmergitur, quodcūque ceperint in lucro deputant. Hæc Suidas. quæ ſi ſequamur (vt ſequi debe-

mus) nequaquam profecto dicemus cum Eraſmo, admonere adagium, celeritatem ad quæſtum plurimum valere: aut trahi poſſe ad eam ſententiã, vt ſiquis dicat ſtatim arripiendam oblatam occaſionem lucri: aut tum rogandum quempiam, vbi fortuna recentem aliquam commoditatem obiecerit. Sed hoc prouerbio admoneri nos exiſtimabimus, rerũ earum, quæ perire incipiunt, aut iamiam perituræ ſunt, ſeruatam vel minimam partẽ, deputandam eſſe in lucro. Quẽadmodum videlicet quum mercator ſuam nauem mercibus variis onuſtam ſubmergi videt, & iam de illis ſimul omnibus actum eſſe credit: ſi præter ſpem ei contingat partem earum vel minimam naufragio eripere, illam, quantulacunque eſt, in lucro ponit. Multa igitur incidunt quotidie ad quæ hoc adagium eleganter accomodari poterit. Ego pauca ex multis exempla proferam. Siquem amicum hortari velimus vt boni conſulat paucula illa quæ ex medio domus ſuæ incẽdio eripuerit, aut ex patria ſua ab hoſtibus expugnata aſportauerit: rectè hoc adagium proferemus. Siquis ſit qui cauſa ceciderit, ſed ita tamẽ vt paulo mitius cum eo iudex egerit quam ſperaret: hic locum habebit iſtud adagium. Si fures noctu ædes ingreſſi noſtras, non omnes pecunias ſurripuerint, ſed aliquid de illis reliqui fecerint: tum nos hoc vetus verbum ſolabitur. Si is à quo periculum erat ne toto debito fraudaremur, eius parte duntaxat nos fraudauerit: tũ nos bono eſſe animo declarantes, huius prouerbii mentionem opportunè faciemus. Poterimus autẽ hoc adagium in varias veluti facies vertere. Neque enim tantum dicere licebit, ἀλλὰ μέμνημαι τῆς παροιμίας, vel ἀλλὰ τὸ δὲ μή ποτε χρὴ τὸ τῆς παροιμίας, ἀπὸ καταδυομένης ὅ, τι ἂν λάβῃς, κέρδος: vel, ἀλλ' ὑπομνήσας τῆς παλαιᾶς παροιμίας, ὅτι ἀπὸ καταδυομένης ὅ λάβοι, κέρδος ἡγοῦμαι: ſed & hoc modo loqui poterimus, vt breuius, ita etiam fortaſſis elegantius, ἀλλὰ ταῦτα ὡς ἀπὸ καταδυομένης ἔλαβον, aut λαμβάνειν δεῖ, aut ἀπώλεσα. Id eſt, Verùm prouerbii illius memini, vel, Sed me ſolatur prouerbiale illud dictum, Ex naufragio quodcunque receperis, lucrũ eſt. aut, Sed prouerbium antiquum ſequens, quod recuperaui è naufragio, in lucro deputaui. Breuius autẽ ita, Verum hæc ego tãqua ex naufragio ſeruaui. vel, me ſeruare oportet. Quinetiã dilatari poterit elegãter hic ſermo: veluti ſi dicamus, Sed hæc boni cõſulenda ſunt mihi, vtpote tanquã ex naufragio recuperata. Vel, Atenim nõ quid amiſerim, ſed potiꝰ quid lucrifecerim, cogitare debeo. illud enim, quicquid eſt, nonne velut ex naue quæ iam ſubmergebatur, accepi. Facile autẽ fuerit eaſdẽ dicendi formulas ad ſecundã perſonã accõmodare: hoc modo, Sed illius prouerbii recordare, Sed te ſoletur prou. &c. Atenim non quid amiſeris, ſed quid lucratus ſis, cogita, &c. Interim prætermittendum non videtur huic Græco adagio planè reſpõdens (quod quidẽ ad metaphorã attinet) Latinorum hoc adagiũ, Ex naufragio tabula. quo elegantiſſimè eſt vſus Cicero, ad Atticũ hæc ſcribẽs, Perſpice æquitatẽ animi mei, & ludum & contẽptionẽ Seleucianæ prouinciæ, & meã hercule cũ Cæſare ſuauiſſimã cõiunctionem. hæc enim vna ex hoc naufragio tabula me delectat. Id eſt, Lætor enim, cæteris amiſſis, ſaltem hoc reliqui mihi eſſe. Vel, Hæc enim quãtulæcunque ex tot tantiſque bonis reliquiæ me delectãt. Atque ita exponens, Ciceronem ipſum ſequor, qui epiſt. ad familiares libro 13, Q. Valerio ita ſcribit, C. Curtio ab ineunte ætate familiariſſime ſum vſus: eius & Syllani temporis iniuſtiſſima calamitate dolui: & quum iis qui ſimilem iniuriam acceperant, amiſſis omnibus fortunis, reditus tamẽ in patriã volũtate omnium concedi videretur, adiutor incolumitatis fui. Is habet in Volaterrano poſſeſſionẽ, quũ in eam tanquam è naufragio reliquias cõtuliſſet. Hoc autem, &c. Et hactenus quidem de hoc prouerbio: cuius & elegantiſſimus & vtiliſſimus vſus longiorem etiam mereri tractationem videtur. ſed hæc ego nunc pro tempore.

C.680. V. *Πτερυγίζειν dicitur qui conatur & geſtit quidpiam efficere*] Non dicunt Græci lexicographi πτερυγίζειν generaliter dici eos qui aliquid conantur efficere: ſed eos duntaxat qui fruſtra & inaniter conantur: quemadmodum videlicet pulli adhuc inuolucres fruſtra volare nituntur, & fruſtra, tãquam volaturi, alas expandunt.

[illegible] *gatus geſticulando.*] Neſcio vnde imaginatus ſit geſticulationis ſignificationem in hoc verbo. quanquã de Luciani loco adhuc ἐπέχω, quia eum nõ legi: quod ad hunc attinet, certè nec is eam ſignificationem poſcere videtur, nec ipſe enarrator aut Suidas quicquam tale dicũt: ſed πτερύσσειν exponũt futilia & vana loqueris. ſiue, tumultuaris, aut potius perſtrepis: eo quòd pennæ ſonitum & ſtrepitũ edant. Explicant & verbo ματαιοπονεῖς, ob eam quã præcedẽte annotatione attulimus rationẽ. Sed & hoc obiter animaduertendũ, nõ legi in vulgatis exẽplaribus Καί σου γ' ἐλέγξαι, ſed Καί σε γ' ἐλέγξαι. quæ lectio reponenda eſt, ac ſimul interpretatio hæc, Tu me nõdum potes redarguere hac de re: in locum illius, Tu mihi nondum fari, &c.

V. Γεῖν] Non debuit verbum σφάζειν interpretari Mactare: quum σφάζειν non ſit verbum ſacrorum, vt Mactare apud Latinos: ſed generale, ſicut apud illos Iugulare. Quo verbo ſi vſus fuiſſet, lectori prudenti quo debeat referri hoc adagium, cogitandum reliquiſſet. Fortaſſe enim ad alia quoq; poſſit accommodari. Verbi gratia, Siquis princeps velit gẽti cuipiam leges ponere & eam tributariã reddere, antequã ab eo domita & in ſeruitutem redacta fuerit: non malè, vt opinor, hoc in illum iacietur, πρὶν ἐσφάχθαι δέρεις. Hoc etiam annotare libet, πρὶν ἐσφάχθαι non ſignificare, Priuſquam iugularis, ſed, Priuſquã iugulatus ſit (aut à te videlicet, aut ab alio) ſiue iugulata, ſiue etiã iugulatum: prout vel hoc vel illud nomen ſubaudiemus. Nam σφάξασθαι quidem in voce media pro σφάξαι poſſet accipi: at ἐσφάχθαι pro ἐσφαχέναι, tam durum eſſet quam πεπόνθαι pro πεπονθέναι.

V. Iam] Imò is qui excoriat priuſquam iugulauerit, præposterè quidẽm facere, non tamen actum agere, vt opinor, dici poteſt. Quis enim dicitur actum agere? Qui de re iam peracta, tanquam adhuc integra, deliberat, & conſilium init: atque eius agendæ, tanquam non actæ, viam & rationẽ quærit. Sic apud Terentium Demiphoni dicit Phormio, Actũ ne agas. eum admonens ne fruſtra contẽdat ac litiget de re iam tranſacta, & rem de qua iudices ſententiam iam pronuntiarint, ne iterum in iudicium deducat. Sic & Cicero, quum dicit, Sed cum multis in rebus negligentia plectimur, tum maximè in amicis & deligendis & colendis: præpoſteris enim vtimur conſiliis, & acta agimus: quod vetamur veteri prouerbio: hoc ſignificat, Non vtimur iudicio, conſilio & prudẽtia in deligendis amicis, priuſquam eos diligamus: ſed poſtquam eos diligere cœpimus, tum verò eos non fuiſſe deligendos iudicamus: & acta agimus. id eſt, de iis conſilium inimus, perinde quaſi eos in amicitiam noſtrã recipere, vel ab ea excludere integrum adhuc eſſet. Atq; hunc eſſe horũ verborum ſenſum, apertiſſimè declarare mihi videntur iſta proxime præcedentia, Quocirca (dicendum eſt enim ſæpius) quum iudicaueris, diligere oportet: non quum dilexeris, iudicare. Nõ igitur idem plane dicit Cicero his poſterioribus verbis, Acta agimus: quod illis, Præpoſteris vtimur cõſiliis. Poteſt enim vnum eſſe ſine altero. Sic Demipho actum agebat, præpoſteris tamen non vtens conſiliis. reſcindere enim volebat iudicum ſententiam (quod erat, actum agere) ſed quæ eo abſẽte & inſcio lata erat, & de qua conſiliũ capere, quũ adhuc integra res eſſet, non potuerat. Quòd ſi adfuiſſet tum quũ pronuntiata fuit, & conſiliũ iniſſet ea iam pronuntiata, quod antequam pronuntiaretur, inire debuiſſet: tum certe præpoſtero vti cõſilio dici rectè potuiſſet. In quibus ſi ego non fallor, falſum eſſe comperietur quod Eraſmus hic ſcribit, adagiũ hoc Actum agere, finitimũ eſſe illi, Priuſquã mactaris, excorias. Quid enim? an Demipho Terẽtianus, quũ illi dicitur, Actũ ne agas, admonetur ne rẽ præpoſterè agat, & ne poſteriore loco faciat quod priore faciũdũ ſit: vt is qui priuſquã iugularit, excoriat? Nequaquã profectò: ſed ne in re iam peracta, tanquã adhuc integra, tẽpus atque operã ponat, & ne fruſtra laboret in eo, quod, quũ factũ ſit, infectũ reddi nõ poteſt: admonet eũ hoc dicto prouerbiali Phormio. Cæterum vt in Demiphonẽ non cõpetebat illud adagium, Priuſquam iugulatis, excorias: ita nec is qui, priuſquã iugularit, excoriat, actum agere dici poſſit. Siquidem actum agit qui in re facta, perinde ac ſi eſſet infecta, fruſtra laborat: vnde Actum agere generaliter pro operam perdere vſurpatur. At is qui excoriat antequã iugularit, præpoſtero quidẽ labore, ideoque multũ, ſed non incaſſum tamen, laborat. Denique actum agere is dicetur qui vult κύνα δέρειν δεδαρμένον. id eſt canem excoriatam excoriare (ſi libeat in huius prouerbii explicatione Diogenianum ſequi) non is qui πρὶν ἐσφάχθαι

δέρει.id eſt,priuſquam iugulata ſit,excoriat.Sed de iugulationibus & excoriationibus plus ſatis.

683. V.*tant ex*] At nequaquam iſtud in Sophoclis verſu ſignificare dicũt grammatici:inter quos Suidas, integrum illum citans,ait, *Ξυρεῖ γὰρ ἐν χρῷ ὥστε μὴ χαίρειν τινά. ἀντὶ τοῦ, μάχη δαίμων διακεῖται ὥστε μὴ χαίρειν. τὸ δὲ ἐντελὲς, περὶ ἀκμῆς*. Eſt autẽ ex Aiace maſtigophoro petitus.in cuius tragœdiæ vulgatis editionibus legitur *τῶν*,non *ὥστε*.exponit autem illic ſcholiaſtes, *ἀντὶ τοῦ, τῇ ἀκμῇ ἐγγὺς τῆς χροιᾶς. ἔστι παροιμία ὅτι τῆς ἐπὶ κινδύνων πραγμάτων, ξυρεῖ ἐν χρῷ. εἴρηται γὰρ ἐκ τοῦ σώματος ξυρουμένου σιδήρῳ*. Et Demetrius Triclinius no ſolum ait vſurpari de imminentibus ex aliqua re periculis, ſed & illud addit, hoc prouerbium efferri & ita, *ἐν ξυρῷ ἵσταται τὸ πρᾶγμα*. adeò vt dubitari no poſſit quin ſignificetur illo Sophoclis verſu,grauiſſimum quoddam & triſtitiam maximam allaturum imminere malum.ſumpta videlicet ab iis qui radunt pilos corporis, metaphora. à quorum nouacula,ne cum pilis etiam ipſam pellem attingat,impendet periculum.Syneſius autem dixit, *ἐν χρῷ τοῦ κινδύνου γενέσθαι*,pro Eſſe proximum periculo.

C.684. V.*ferturin*] Imò non videntur eſſe prouerbialia hæc verba,ſicut & illa: ſed pro præcedentis prouerbii explicatione eſſe poſita. Niſi fortè & à Zenobio poſt hoc prouerbium, *Ἂν ἡ λεοντῆ μὴ ἐξίκηται, τὴν ἀλωπεκῆν πρόσαψον*, poni quis exiſtimet hanc orationem,tanquam prouerbialẽ & ipſam, *Ἂν μὴ φανερῶς δύνῃ διαβῆναι, κρυφίως ἀγωνίζου*:vtẽ quæ ei adiũgitur, *Ἂν μὴ κατ' ἰσχὺν ἡ νίκη τῷ πολεμίῳ περιγένηται, μηχανῇ καὶ τέχνῃ περιγίνου τὸν ἐχθρόν*. Ac reuera in editione Florentina litera maiuſcula initio vtriuſque orationis, tanquã prouerbialis,collocata eſt. Siquidem nullæ illic niſi primæ prouerbiorum voces à litera maiuſcula incipiunt. Non eſſe tamen prouerbiales orationes,ſed iis præcedẽtis prouerbii explicationem contineri,nemo ,vt opinor,negauerit.Idem verò de hac oratione dicendum exiſtimo, *δεινὸν ὑπονοούμενος, οὐδὲ τύχης*. Nec mouere quenquam debet quod *ἔτυχε* legitur,non *τυγχάνει*,quod reſpoderet verbo *καταλαμβάνει*.neque enim eum qui ita expoſuit, lectionem hanc ſequutum eſſe neceſſe eſt.Sic & illud *ἀδύνατα θηρᾷς*, quum explicatio alicuius præcedentis prouerbii eſſet,caſu quodam in adagiorum ordinem irrepſiſſe exiſtimo.

V.*gior*] Recte hoc diceretur, Ea vtatur licebit, ſi in prouerbio haberetur *χρήσθω*,non *χρῆται*.cum enim eſſet velut admonentis quid fieri conueniat. At quum ſit *χρῆται*, certè hoc prouerbio non datur conſilium de eo quod faciundum ſit, ſed quod vulgò factitari ſolet exponitur.

V.*Picum*] Non dubito quin huius prouerbii, *ὁ πολλὰ ἔχων πίθους, χρῆται καὶ λαγαρίαις*, hæc ſit ſententia,Qui re quapiam abundat,nullum in eius vſu delectum adhibet. Verbi gratia, Qui pecunioſus eſt, in quos vſus pecunias inſumat nihil pẽſi habet. Qui pectus habet multarũ rerum cognitione refertũ,ſubinde aliquid ex eo depromit,apud quoſlibet. quia ne tandem fœcundũ ſui pectoris penu abſumatur,nequaquam metuit. Quod ſi hæc eſt huius adagii ſentẽtia(vt & ipſe Eraſmus exiſtimare videtur:niſi quod formã orationis prouerbialis in ſua expoſitione mutat,& ad res animi non accõmodat)quomodo illi prouerbio,Putre ſalſamentum amat origanum, ſimile iſtud erit:eam ipſam ſequendo quam Eraſmus protulit eius explicationem? Aptè (inquit) dicetur de re per ſe parum honeſta, aut iucunda , atque ob id exoticis condimentis & honeſtamentis egente. Veritas per ſe placet,honeſta per ſe decent.falſa fucis,turpia phaleris indigent.hoc eſt, putre ſalſamentum origano.Hæc Eraſmus:in quibus affinitatem aliquã cum prouerbio de quo hic agitur,neſcio an alii perſpicere poterunt,ego certè nullo modo perſpicio.

C.685. V.*roam.*] Male interpretatur hunc locum. neque enim eo ſignificatur(quod tamen verum eſt)periculum eſſe teſtudinibus caput exerentibus. ſed hoc ſonant verba, in periculũ venturos illos,ſi,teſtudinũ more,vltra Peloponneſum caput proferrẽt. At Eraſmus ita vertit quaſi *ἄν* no poneretur pro *ἐάν*.i.ſi: verum potẽtialis eſſet particula, quæ cũ *κινδυνεύειν* iũgeretur,& ei ſignificationem futuri daret. Quũ ergo interpretatur,ſi proferret,vnde hanc particulã Si accipit? Nimirum vt hic ſenſus eliceretur,legendum eſſet bis *ἄν*: hoc modo, *κινδυνεύειν ἄν* , pro *κινδυνεύσειν*, id eſt periclitaturos, *ἄν* vel *ἐὰν* προτείνωσι,ſi proferrent. aut mutando præſens in futurum, *κινδυνεύειν* in *κινδυνεύσειν*(quod in vetuſtis libris habetur)tum *ἄν* ſuo loco mouere, & poſt *χελῶναι* ponere eſſet neceſſe:repugnantibus antiquis exẽplaribus. Contra quorum authoritatẽ nó video quomodo Plutarchi verba ad ſenſum Liuianorum,etſi elegantiſſimũ,liceat adigere. Sic & alibi Eraſmu locos quoſdã diuerſorũ authorũ, vi,id eſt violenta interpretatione,ſimiles inter ſe reddidiſſe comperi.ſed hunc ex multis attuliſſe ſatis erit, qui lectorem de cautione in aliis multo periculoſioribus adhibenda admoneat. Cæterùm in oratione Plutarchi ſubaudiendũ aliquid relinquitur,vt ſæpe fit poſt *ὥσπερ*,in cõparationibus.hoc enim modo abſoluta eſſet ſententia,In periculum vẽturos illos ſi caput vltra Peloponneſum(veluti teſtudines vltra ſuum tegumen)proferrẽt. Illud quoque obiter animaduertendũ,aliud eſſe, vltra Peloponneſum(quod ſignificat Græca verba)aliud,Longius à Peloponneſo. Nam poteſt aliquis vltra Peloponneſi terminos abire , qui tamen longius à Peloponneſi terminis non dicatur abſceſſiſſe. ſi videlicet ita illos egrediatur, vt tamen non procul ab iis abſit.

687. V.*verſiculo*] Minimè verò ingeniũ hominis incõſtantis,ſed hominis ignaui vehemẽti timore correpti geſtũ notat Homerus hoc verſu:qui petitus eſt ex Il.ν, eo loco vbi poeta ignauum trepidantẽ metu inſtantis prælii perquã ſcitè nobis ob oculos ponit quinque carminibus:quorum tertium eſt id quod hic ab Eraſmo citatur. Sed totũ locum afferre neceſſe eſt.ait ergo Homerus,

Τοῦ μὲν γάρ τε κακοῦ τρέπεται χρὼς ἄλλυδις ἄλλῃ,
Οὐδέ οἱ ἀτρέμας ἧσθαι ἐρητύετ' ἐν φρεσὶ θυμὸς,
Ἀλλὰ μετοκλάζει, καὶ ἐπ' ἀμφοτέρους πόδας ἵζει.
Ἐν δέ τέ οἱ κραδίη μεγάλα στέρνοισι πατάσσει,
Κῆρας ὀιομένῳ· πάταγος δέ τε γίγνετ' ὀδόντων.

Quis id quod dixi,verum eſſe non perſpicit?nimirum hunc verſum haberi inter eos quibus hominem ingẽti metu perculſum poeta deſcribit. Quinetiam notandum eſt,eam quã cõtinet labantiũ per vacillationẽ genuũ deſcriptionẽ, præ cæteris tum quæ præcedũt, tũ quæ ſequuntur,Latinis poetis videri placuiſſe:quippe qui ea potiſſimũ vſurpent. Virg. Æn.5,

Hic membris & mole valens, ſed tarda trementi
Genua labant:vaſtos quatit æger anhelitus artus.

Idem eiuſdem Æneidos libro vltimo,

Genua labant:gelidus concreuit frigore ſanguis.

Horatius 1.Car.Ode 23,

Nam ſeu mobilibus veris inhorruit
Aduentus foliis,ſeu virides rubum
Dimouere lacertæ:
Et corde & genibus tremit.

Ouidius Metamorph.2,

Vt verò ſummo deſpexit ab æthere terras
Infelix Phaëthon penitus penituſque iacentes,
Palluit,& ſubito genua intremuere timore.

C.688. V.*ſpernens*] Memoria lapſus Pythagoram hic, vt opinor,pro Orpheo poſuit: cuius ſunt hæc ſaltem verba, *θύρας δ' ἐπίθεσθε βέβηλοι*.illa autem *Ἀείσω ξυνετοῖς*,aliunde petita fuiſſe neceſſe eſt.eius enim verſus integer eſt hic,

Φθέγξομαι οἷς θέμις ἐστί· θύρας δ' ἐπίθεσθε βέβηλοι.

Vide prouerbium,Oſtium obdite profani.

C.691. V.*reſ quas*] Ad expediendũ nodum,non videtur ad hanc verbi *ὀνειροπολεῖν* confugiendũ eſſe ſignificationem,quæ eſt ſomnia interpretari.nam nec apud ſcriptores Homero poſteriores ita vſurpatur,vt inquit Euſtathius: nec iuueni Phidippidæ ſollicitudinẽ de interpretatione ſomniorũ tribuere,rationi conſentaneũ eſt. Sed hoc potius reſpondẽdum:quum vſitatiſſima ſignificatione homines dicantur eã rem *ὀνειροπολεῖν*,quam vigilantes in animo verſant atque agitant: Ariſtophanem ita loquutum eſſe, *ὀνειροπολεῖ καὶ καθεύδων*.id eſt,in animo verſat,etiam dormiens.quaſi diceret,nõ ſolùm dum vigilat, *ὀνειροπολεῖ τὴν ἱππικήν*, ſed etiam dũ dormit. Ac de induſtria, vt ridiculi ſpeciem præ ſe ferret hoc dictum,vſus eſt verbo *ὀνειροπολεῖν*. quia prima fronte ei qui non conſiderat *ὀνειροπολεῖν* de vigilantibus ſolere dici (propriè iis qui talia in animo volutãt & ſibi fingũt,qualia ſomniãtibus obuerſari ſolent) ſtultè additum illud videbitur, Etiam dormiẽs.Sed quid ipſe ſcholiaſtes poetæ *ὀνειροπολεῖν* exponit *φροντίζειν*. ait enim,hunc locum enarrans, *δείκνυσι δὲ τὴν σφοδρὰν τὴν ἱππικὴν αὐτοῦ σπουδὴν τὸ φροντίζειν καὶ καθεύδοντα περὶ τούτων*.
Vel hunc ergo ſi ſequutus Eraſmus foret, non . . . . Ariſtophanis verba , Somniat etiam dormiens. proinde nec in prouerbialium numerum ea referenda exiſtimaſſet.

C.692. V. *ſederat*] Quum non animaduerteret κρατῆν mendoſè poſitum eſſe pro κ' ἐρᾶν (qui tamen error deprehenſu facilis videtur) vertit, Poculúmque miſcendo, pro Amorique vacando. Quod tertium ſi poeta non addidiſſet, certè ad reddendum luxum omnibus ſuis numeris abſolutũ lector accuratus iure optimo illud deſideraſſet. vt cõtrà poſt πίνειν abundare κρατῆν, id eſt poculum miſcere, meritò quis diceret: nec abũdare tantùm, ſed ineptè à poeta regi tributũ eſſe: perinde acſi miniſtrorũ penuria, ipſemet illud miniſterium ſubiret. Quinetiam quum manifeſtum ſit, poſt ἐσθίειν τε καὶ πίνειν alium infinitiuum ab eodem ſuperlatiuo ἄριστος pendens, ſine aliqua copula ſtare non poſſe: vel hoc debuit de mẽdo iſto Eraſmum admonuiſſe. Fateor tamen in Aldina editione, ſicut & in Germanica, κρατῆν legi, nõ κ' ἐρᾶν. ſed in vtraq; permulta eſſe alia menda conſtat: μεθ' καὶ τὸ ἐπιὸν τι ἡμῖν ἰδεῖν.

V. *ne ſacris*] Nouam, vt opinor, & antea inauditam ἀσπόνδου πολέμου affert interpretationem: dum ex duabus nominis σπονδὴ ſignificationibus huic adiectiuo conuenientem non deligit. Nam quum ἄσπονδος ex α priuatiua litera & nomine σπονδὴ compoſitum eſſe, & σπονδὴ fœdus, item libamẽ, ſiue ſacrificium (nam ἀσπόνδοι Suidas exponit ἄνευ φιλίας, ἢ χωρὶς θυσίας) ſignificare conſtet: atque adeò ipſemet paulo antè ἀσπόνδους ἐχθροὺς appellarit eos qui in cõcordiam redigi non poſſunt, quaſi quis dicat inconfœderabiles: necnon in Ciceronis loco bellum ἄσπονδον, perpetuum & atrox & irreconciliabile vocari dixerit, illam videlicet priorem ſignificationem reſpiciens: hic, quaſi ſui oblitus, ἄσπονδον πόλεμον, ſine ſacris ſuſceptum bellũ, & paulo pòſt, ἀσπόνδους πολέμους, bella ſacris carentia, poſteriorem nominis σπονδὴ ſignificationẽ ſequẽdo, interpretatur. Atqui huius interpretationis author nuſquam comparet: illam Heſychii & Suidæ authoritate tueri poterat, quam illi dant ἀσπόνδεις ἐχθρεῖς, ad ἄσπονδον πόλεμον accommodando explicationem. Quanquam, ſi diligẽter vim huius verbi excutiamus, ἄσπονδον πόλεμον non bellum inſedabile, quod Eraſmus irreconciliabile appellat: ſed bellum ita acre & pertinax vt ne breuiſſimæ quidem inter id gerentes interueniant induciæ, vocari comperiemus. Nã ἄσπονδος opponi τῷ ὑπόσπονδος certiſſimum eſt. at dicuntur etiam in medio bello ὑποσπόνδοι ἀπέρχεσθαι vel ἀφίεσθαι ii quibuſcum pactis induciis, data fide dimittuntur. Atque ita potius accipi bellum ἄσπονδον quàm pro eo quod ſedari non queat, vel hinc perſpici poteſt, quòd nonnunquam bellum alioqui breuiſſimum, ἄσπονδον fuiſſe dicatur.

V. Ἐργίνου πολιαί] Imò potius de canicie quæ à natura eſt; ſi Pindari ſcholia ſequi volumus, in quibus φύσει πολιὸς hic fuiſſe perhibetur, & hiſtoria hæc ſiue fabula narratur, nulla tamen prouerbii facta mentione. Attingit eam & ipſe Pindarus, hæc ſubiungens, φύονται δὲ καὶ νέοις ἐν ἀνδράσι πολιαὶ θαμὰ καὶ παρὰ τὸν ἁλικίας ἐοικότα χρόνον. ex quibus tamẽ illud, nimirum eum fuiſſe φύσει πολιὸν, nequaquam poteſt colligi. Quin & Euſtathius, duorum tantum meminit Tarconis & Cycni qui à natiuitate cani fuiſſe dicti ſint: illis hunc Erginum non annumerans. Eſto igitur, Erginus canos à natiuitate non habuerit, ſed duntaxat accelerata ei canities fuerit: an hoc prouerbium aliud quàm acceleratã & præproperam ſenectutem non ſignificabit? cur Ergini potius q̃ alius canities in prouerbium abierit? Nimirum hoc adagium magis reconditum ſenſum habet, quem ex ea quæ ſtatim hic ſubiungitur hiſtoria (ex ſcholiis in Pindarum, vt opinor, deprompta) facillimum eſſe puto eruere: vt videlicet Ergini cani prouerbiũ ſit de iis qui ſub canitie ſenili iuuenilem quẽdam vigorem occultant.

V. *Verùm*] Πόθον & πόθους vt Latinè amorem & amores vſurpari ſatis notum eſt: at ποθεῖν pro amori operam dare, nõ temerè profectò reperias. Vnde fit vt cum ſcholiaſte, quem Eraſmus ſequitur, ποθεῦντες pro ἐρῶντες accipiendum non cẽſeam: ſed eorum magis probem ſententiam qui ποθεῦντες in vulgata ſignificatione pro deſiderantes accipiunt. vt videlicet generale ſit dictũ, Qui deſiderãt aliquid, aut Qui cum deſiderio quidpiam expectant, vel vno die conſeneſcunt. Id eſt, Rem quampiam aut hominem aliquem cum deſiderio expectantibus tam longa videtur eſſe vnius diei mora, vt in eo ſe ad ſenectutem perueniſſe exiſtiment. His enim ver[illegible] αὐτὸ ἐρῶν τὸν ἐρώμενον apud Theocritum,

Ἤλυθες, ὦ φίλε κοῦρε, τρίτῃ σὺν νυκτὶ καὶ ἀοῖ.
Ἤλυθες· οἱ δὲ ποθεῦντες ἐν ἤματι γηράσκουσιν.

Id eſt, Veniſti chare puer tertia pòſt nocte & die: veniſti, inquam. ſed qui deſiderant, vno die ſeneſcunt. Perinde ac ſi diceret, Tu ſeorſum à me tribus tantùm diebus ac totidẽ noctibus moratus es: ſed eam moram tui deſiderium mihi reddidit longiſſimã. Deſiderantibus enim vel vnius diei mora ſenium adferre ſolet. Atque ita intelligentes hũc locum, aliquid ſubaudire non cogemur, ſicuti ſcholiaſtes: qui ποθεῦντες accipiens pro amantes ſiue amatores, ita exponit hunc verſum, Sed amatores vno die lugentes conſeneſcunt. participium lugentes extrinſecus aſſumens. Exponit & hoc modo, aliis ſubauditis, Sed amatores vno die ſeneſcunt, à ſuis ſeiuncti amaſiis. Adiungit & hanc explicationem, Qui amãt, ſi vnum duntaxat diem à ſuis abfuerint amaſiis, tota ſe vita præſentia illorum priuatos fuiſſe exiſtimant. At quanto ſimplicior eſt altera illa ſententia, iuxta quam & participium illud in vſitatiſſima ſignificatione vſurpatur, nec quicquam ſubaudiendum relinquitur: & generaliter eſt dictum de omni deſiderii genere quod omni vſuuenire comperitur? Nec tamen veto quominus poſt generale dictum, οἱ ποθεῦντες ἐν ἤματι γηράσκουσι, ſubaudiamus, κατὰ τὸ εἰωθὸς, vel hæc vel his ſimilia, πόσῳ δὲ μᾶλλον ὁ ἐρῶν τὸν ἐρώμενον ἀποδημοῦντα ποθῶν;

V. Αἶψα] Qui verſum hunc conſiderauerit, commune quicquam cum Theocritico habere, quod ad ſententiã attinet, ſtatim inficiabitur. Ait enim Theocritus, eos qui aliquid deſiderant, aut eos qui amant, vt vult ſcholiaſtes (ſubaudiẽs, ſeiunctos à ſuis amaſiis) vno die conſeneſcere. Hoc dictum quis non videt eſſe hyperbolicũ? pro eo quod eſt, Illis videri tã lõgum diei vnius ſpatiũ, vt dum illud exigitur, interim ſenectutem ſibi obrepere exiſtiment. Quo etiam modo paſtor apud Maronem diem vnũ anno longiorẽ ſibi videri queritur, dicens, Imò ego Sard. &c. Si mihi non hæc lux toto iam longior anno eſt. At Homerus citra hyperbolen loquitur, & quidem non de ſenecta quam adfert deſiderium (id eſt, quã homines, dũ rei alicuius anguntur deſiderio, falſò in ſe imaginantur, longitudinem temporis ex deſiderii ſui magnitudine metiẽtes) ſed de ea quam mala hominibus vere apportant ante tẽpus. ſcimus enim hominũ corpora curis & laboribus ac moleſtiis ſic paulatim atteri, vt ex iuuenilibus ſenilia, hoc eſt infirma & imbecillia, perinde vt in matura ſenectute, reddantur. Denique hæc ſenectus quam Homerus inter mala mortalibus ſuperuenire ait, nihil aliud eſt quàm ætatis ruina. de qua & Naſo conquerens, eámque non tantum ſuis annis, ſed & malis quæ paſſus erat, imputãs, hæc ad vxorem ſcribit,

Nec ſi me ſubitò videas, agnoſcere poſſis.
Ætatis facta eſt tanta ruina meæ.
Confiteor facere hoc annos: ſed & altera cauſa eſt,
Anxietas animi, continuúſque labor.

C.693. V. *ſupremum*] Hic ἐσκιμαλίσαι & paulo pòſt ἐσκιμαλίζειν pro σκιμαλίσαι & σκιμαλίζειν poſuit: quum in ἐσκιμάλισεν quod eſt apud Suidam, ε incrementum eſſe ſyllabicum aoriſto præfixũ non animaduerteret. Qui error euidentior eſt fortaſſe quàm vt hic a me annotari meruerit.

V. Πατροκλέους] Quũ Græci hæc nomina diſtinguant Πάτροκλος & Πατροκλέης, non debuit in ſua interpretatione confundere. quod tamen fecit & in prouerbii illius enarratione, Lerii mali, non, &c.

C.694. V. *fertur integre ad hunc modum*] Attexit prouerbio verba hæc, τὸ δὲ ἱκετεύειν, μακρὸν, omnino ἀπροσδιόνυσα. In quem errorem non incidiſſet ſi Demetrii Phalerei (vt quidam vocant) locum, vnde hæc petita ſunt, attentius conſideraſſet, ac præcipue ipſam verborum ſeriem propius inſpexiſſet. Ea repetam paulo altius, vt facilius error perſpiciatur: δεινότερον γὰρ τὸ ἐν ὀλίγῳ πολὺ ἐμφαινόμενον, καὶ σφοδρότερον. διὸ καὶ οἱ Λάκωνες βραχυλόγοι ὑπὸ δεινότητος. καὶ τὸ μὲν ἐπιτάσσειν, σύντομον καὶ βραχύ (καὶ πᾶς δεσπότης δούλῳ μονοσύλλαβος) τὸ δὲ ἱκετεύειν, μακρὸν, καὶ τὸ ὀδύρεσθαι. Vides lector vt hæc verba τὸ δὲ ἱκετεύειν, reſpondeant proxime præcedentibus illis, τὸ μὲν ἐπιτάσσειν: & iſta prouerbialiba καὶ πᾶς δεσπότης δούλῳ μονοσύλλαβος, per parentheſin interiiciãtur: ſed quã Eraſmus minime animaduerterit. Atque hunc locũ alioqui ſatis perſpicuũ declarat alius eiuſdẽ authoris: in quo penè iiſdẽ & totidẽ verbis idẽ de breuitate & prolixitate tradens, ait, δεινότερον γὰρ τὸ βραχὺ καὶ ἐπιτακτικόν. τὸ μακρηγορεῖν δὲ τῷ ἱκετεύειν πρέπει καὶ αἰτεῖν. Quòd ſi verba hæc, τὸ δὲ ἱκετεύειν, μακρὸν, prouerbio aſſuẽ-

da exiſtimabat, nimirū & iſta quæ cū illis cohærēt, videlicet καὶ τὸ ὀρθὴν ὁδὸν eadē ratione illi aſſuere debuerat. Cæterum miror cur μονοσύλλαβον potius quam μονοσύλλαβος ſcribendū cenſuerit, ac in Latino præſertim ſermone genus neutrum maſculino prætulerit. Scio Græcos ita ſæpe loqui (quos imitatus dixerit etiā Virgilius, Triſte lupus ſtabulis: pro eo quod eſt, res triſtis) vnde & hic in Græco ſermone ferri vtcunque poſſet genus neutrum, quanquam huic quidem loco duriuſcule adhibitum: at in Latina oratione, eaque ſoluta, vereor ne duriſſimum ſit, addo etiam ineptiſſimum, ita loqui, Omnis herus ſeruo monoſyllabum, id eſt, res monoſyllaba. Quare pro μονοσύλλαβον vbique μονοσύλλαβος reponendū cenſeo.

V. *monoſyllaba*] Quod hic ait, monoſyllaba & diſſyllaba nomina conuenire ſeruis, omnino à prouerbii ſententia alienū eſt. nam qui huc referre illud vellet, ab ea quam habemus lectione diſcedere cogeretur: permutatiſq; caſibus & ſedibus illorum nominum δεσπότης & δοῦλος, ita legendū ei foret, πᾶς δοῦλος δεσπότῃ μονοσύλλαβος: vel, manentibus in ſua ſede illis nominibus, & duntaxat permutatis eorum caſibus, ita, πᾶς δεσπότῃ δοῦλος μονοσύλλαβος. Sed cur innouādum ſit quicquā in hac prouerbiali oratione (vt eam apud Demetrium Phalereum habemus) non video. quum maximè idoneus ex ea ſenſus elicіatur, nimirum hero apud ſeruum ſuum vnica opus eſſe ſyllaba: id eſt, pauciſſimis verbis. Ac eo magis mihi placet is ſenſus, quòd eundem in ſimilibus Gallici ſermonis verbis reperiam. Noſtri enim quum oſtēdere volunt aliquē moribus alterius eſſe optime aſſuetum, & quibus gaudeat, à quibus abhorreat, cognoſcere, atque adeo ad nutus eius veluti factum eſſe, ita loquuntur, *Il l'entend à demi mot*. perinde ac ſi dicas Latine, Illum intelligit ex dimidiato vocabulo.

C.700. V. Ἀλλ' οὐδὲν] Nullo modo ſtare poteſt hæc lectio. ac præterquam quod verbum δεῖ exigit genitiuum non accuſatiuum, non videtur nomen [illegible] aut verbum [illegible] tam bene ſententiæ huius adagii quadrare quam [illegible], quod apud Zenobium habetur. ſic enim is effert illud, ἀλλ' οὐδὲν δεῖ [illegible]. quam lectionem in alterius locum reponendam potiusquam in hac corrigenda immorandum cenſeo. Quanquam mihi magis placeret [illegible], quod ſtatim ſequitur apud Zenobium, quum ait, [illegible].

V. *non iactat*] Puto planè alium eſſe huius prouerbii ſenſum, ac illis qui armati magna ſe mole ferrent, arma etiam ſua quaſſantes ad oſtentationem (cuius rei exemplum eſt & apud Aſchylum) perinde quaſi hic geſtus virtutem bellicam teſtaretur: obiici ſolitum, ἄρης τὰ αὑτοῦ ὅπλα οὐ σαλεύει, id eſt, Mars ſua non quatit arma.

C.701. V. *Extat*] Adi vulgatam Platonis editionem, & ex ea locum hunc atque eius interpretationem emenda.

C.710. V. *hil diſcrim.*] Peſſimam ponit adagii huius explicationem, & in qua peſſimè de muliebri ſexu meretur: dicens hoc ſentire adagium, nullam mulierem non eſſe impudicam, ſi detur facultas ſine teſte peccandi. Nimirum quæ inter eas verè pudicitiam colunt, iure hic illi occinant, Parcito paucarum (multarum dixerit aliquis [illegible]) diffundere crimen in omnes. Ego certè ita illum peruertiſſe huius prouerbii ſententiam eo magis miror, quòd eum Plutarchi locum legiſſet ex quo veram faciliimum videtur eſſe colligere. Sic enim Plutarchus, γυνή τις πρὸς τὸν Φίλιππον, ἄκουσα ἑλκόμενον αὐτὴν, ἄφες με, εἶπε. πᾶσα γυνὴ, τοῦ λύχνου ἀρθέντος ἡ αὐτή ἐστι. Id eſt, Mulier quædam Philippo ipſam inuitam ad ſe pertrahenti, Miſſam me facito, dixit. omnis mulier, amota lucerna eſt eadem. Hoc eſt, vt Eraſmus exponit, Omnis mulier impudica eſt, ſi teſtis abſit. Quorſum obſecro hoc dixiſſet Philippo iſta fœmina? quid ſe profectura ſperâſſet? an quia impudicam aliam præter illam inuenturum ſe Philippus non putabat, qua ratione effecturus ſit vt omnes ſe impudicas præſtent, illum docet: nimirum ſi lucernam, id eſt teſtē, amoueat illis peccaturis? Scilicet regi, & quidem regi Philippo, deerant fœminæ, aliæ clam, aliæ & clam & palam impudicæ. Imò verò quū ita loqueretur illi hæc mulier, perinde erat ac ſi dixiſſet, Contentus eſto iis quas habes fœminis. nam ſi forma differo aliquid à cæteris, at quicquid eſt inter eas & me diſcriminis, id nox tollit. Non ergo mulierum impudicitiam notat hoc prouerbium, ſed ſtultum eſſe oſtendit libidinoſorū hominum in conſectandis earum formis ſtudium. Vnde & Plutarchus verbis proximè à me citatis adiungit, τὸν πρὸς τὰς μοιχείας [illegible]. Quæ verba quum in rectam viam deducere Eraſmum debuerint, illi cōtrà occaſionem errandi præbuiſſe ſuſpicor. fieri enim poteſt vt quum legiſſet πρὸς μοιχείας, aliquanto poſt fallax memoria illi ſubiecerit τὰς μοιχείας. Ego certè antequam Plutarchi locum adiiſſem, huiuſce Græci adagii ſenſum à Gallico edoctus eram adagio, *De nuict tous chats ſont gris*. quo meminneram ſolitos admoneri quoſdam qui de formoſa vxore deligenda nimium ſolliciti eſſent, nihil aliud quam volētes ὀφθαλμοῖς γαμεῖν, vt elegantiſſime dicebat Alexandri mater Olympias.

C.715. V. *hoc eſt*] Non ſcribitur ὑγιὲς apud Pauſaniā, ſed ὑγιὲν. vt ſit ὅτι οὐδὲν ὑγιές, pro οὐδὲν ὑγιές, vel πρᾶγμα οὐδεὶς ὑγιοῦς. ſcimus autem Græcis οὐδὲν ὑγιὲς ſignificare Nihil rectum, Nihil probum.

C.718. V. *euntur*] Planè alienus eſt ab illa prouerbii ſententia hic Ariſtidis locus. in quo ὁδὸς nihil minus quam metaphoricè accipitur. ſiquidem is Periclis laudes exordiēs, poſtquam dixit, [illegible], addit, [illegible], ὥστε καὶ βαδίζειν [illegible], καὶ τὴν ὀρθὴν ὁδὸν σώζειν, κατὰ τὴν παροιμίαν. Id eſt, Adeò autem moderatus fuiſſe fertur, vt etiam compoſitis gradibus incederet, rectamque viam, vt eſt in prouerbio, ſeruaret. Hic Ariſtides ſi rectam viam metaphoricè pro honeſtis & rectis actionibus acciperet, non tam hominem σώφρονα quàm δίκαιον deſcriberet: deinde annon hoc, Adeò moderatus vt etiam ab honeſto & æquo in ſuis actionibus non deflecteret, frigide dictum eſſet? quæ enim iſta auxeſis foret? Præterea quorſum non rectæ viæ duntaxat, ſed etiam inceſſus compoſiti meminiſſet? Quum ergo citra metaphoram, & vt ſonant verba, intelligendum eſſe hunc locum pateat. quis iſte ſit compoſitus inceſſus, quæ iſta recta via (de quorum vtroque multi nihil audierūt) explicare conabor. Quod igitur attinet ad prius [illegible] βαδίζειν, minimè dubium eſt quin idem ſit cum Ariſtophanis dicto ἀτάκτως βαδίζειν, quod itidem ab illo σωφροσύνῃ tribuitur. ita enim in ſuis νεφέλαις inducit loquētem δίκαιον λόγον,

> Λέξω τοίνυν τὴν ἀρχαίαν παιδείαν ὡς διέκειτο.
> Ὅτ' ἐγὼ τὰ δίκαια λέγων ἤνθουν, καὶ σωφροσύνη 'νενόμιστο,
> Πρῶτον μὲν ἔδει παιδὸς φωνὴν γρύξαντος μηδὲν ἀκοῦσαι,
> Εἶτα βαδίζειν ἐν ταῖσιν ὁδοῖς εὐτάκτως εἰς κιθαριστοῦ.

Sed & ἐρρυθμως βαδίζειν dicebant pro ἀτάκτως, vt cōtra ἀρρύθμως pro ἀτάκτως. ſic enim Alexis apud Athenæum lib. 1,

> Ἓν γὰρ νομίζω τοῦτο τῶν ἀνελευθέρων
> Εἶναι, τὸ βαδίζειν ἀρρύθμως ἐν ταῖς ὁδοῖς,
> Ἐξὸν καλῶς, &c.

De poſteriori autem dicto non conuenit mihi cum Ariſtidis ſcholiaſte. ſiquidem parœmiam quam intelligi voluerit Ariſtides, putat eſſe τὸ μίαν ὁδὸν ἰέναι, τὴν ἀπὸ τῆς οἰκίας ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν. & addit, οὐχ ἑτέρας ἄλλας ὁδοὺς ἤγεν, ἀλλ' εὐθὺς, σωφρόνως διῆγε. Atqui quum ita loquitur, καὶ τὴν ὀρθὴν ὁδὸν σώζειν, κατὰ τὴν παροιμίαν, ipſiſſima eſſe adagii verba ea quæ ponit, aut certè ſynonyma, quis negauerit? Niſi fortè, quum Ariſtoteles dicit, ὡς ὅτι κατὰ τὴν παροιμίαν, [illegible], item Lucianus, ἐπεὶ γὰρ, κατὰ τὴν παροιμίαν, [illegible], quod prouerbiū vterque intellexerit, quærendum aliquis exiſtimat? Ad illi autem eodem pertinet vtrūque adagium, τὴν ὀρθὴν ὁδὸν σώζειν, & μίαν ὁδὸν ἰέναι, nimirum ad σωφροσύνης commendationem: non idem tamen vtroque ſignificari perſpicuum eſt. nam qui ἀπὸ τῆς οἰκίας alio ibit quàm ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν non dicetur μίαν ὁδὸν ἰέναι: at interea eundum poterit τὴν ὀρθὴν ὁδὸν σώζειν, ſi videlicet eo quo iter inſtituit, rectà pergat, ad nullum prorſus diuerticulum deflectens. Quod quia pueri ab ædibus ſuis ad ſcholam euntes, cōtra facere ſolent, tritiſſimo apud noſtrates adagio, is qui non rectam viam tenuit eundo aliquò, ſed longas ambages quæſiuit, viam ad ſcholam euntium puerorum confeciſſe dicitur.

C.719. V. *Αὐτόθι καταβαλοῦ, id eſt, Hoc ipſo depone loco.*] Non video quid intelligi his verbis debeat aut poſſit, Hoc ipſo depone loco: nec qua in ſignificatione Deponere abſolute vſurpetur. puto igitur vertendum, In re præſ. ſolue. vel, Ex tempore aut Confeſtim perſolue. & ipſe ſcholiaſtes huic meæ interpretationi aſtipulari videtur.

fino nevo, A re ipso numera, caminà da re.

C.727. V. *Μικρὸν τὸ ὀβολοῦ [illegible], id eſt, Exiguum oboli pre-*

tium] In vulgaris Suidæ exemplaribus legitur μικρού: ſed vtrolibet modo legatur, νομοι pro adiectiuo non pro ſubſtantiuo accipiendum videtur.

C.728. V. Τὰ ὑπὲρ] Τὰ ὑπὲρ τὴν πήραν φρονεῖν non ſignificat hic vltra peram ſapere, aut quærere: ſed quemadmodum is dici ſolet ὑπὲρ ἄνθρωπον φρονεῖν qui ſe ſuo conditionis humanæ modulo non metitur, ſed maiora quàm pro ea cogitat: ita iocoſe dicit ὑπὲρ τὴν πήραν φρονεῖν, cogitare de pluribus quàm pro peræ menſura, vel, de pluribus quam capere poſſit pera. Siquidem rationem reddens philoſophus cur non plura petat quàm quæ ad implēdam ſuam peram ſufficiant, ſubiungit, oportere philoſophū μηδὲν ὑπὲρ τὴν πήραν φρονεῖν.

C.731. V. eſt] Duarum vocularum falſa diſiunctio fecit vt quum Ariſtippus ſe naulum dicat perdere, Eraſmus eum id negare putauerit. Malè enim diſiunctæ fuerunt hæ duæ particulæ οὐκ οὖν, perinde ac ſi ſignificarent Non igitur (pro qua tamē ſignificatione paſſim reperitur ſcriptū οὔκουν) quum coniunctim legendū ſit οὐκοῦν, id eſt Igitur, non incluſa negatione. & hæc lectio in vulgatis editionibus habetur: at illam ſequentia Plutarchi verba manifeſtiſſimè refellunt. ſubiungit enim, Quidni dicas tu quoque, Perditur merces quæ datur pædagogis, ſi, &c. Nam ſi ita interpreteris Ariſtippi dictum, Naulum igitur non perdo: quomodo ſequentibus aptari poterit à Plutarcho? Nec enim procedet hæc oratio, Quemadmodum dixit Ariſtippus ſe naulum non perdere ſi vbique eſſet: cur nō dixeris itidem, Perditur merces pædag. &c. Nimirum quiſquis aliquo præditus eſt iudicio, hic expectat, Non perditur merces. quū tamē Plutarchū ſignificare cōtrarium voluiſſe perſpicuum ſit. At procedet optimè oratio, ſi, vt verba Græca ſonant, interpreteris, Quemadmodum Ariſtippus dixit ſe naulum perdere ſi, &c. quidni dixeris & ipſe, Perditur, &c. Quinetiam huius dicti ratio nobis optimè cōſtat: huius dico, Naulum itaque perdo, ſi vbique ſum. Non abs re enim Ariſtippus, quum naulum ſit pecunia quæ nautis pro vectura numeratur: dixit, ſi vbique eſſet, ſe pecuniam illam perdere quā nautis ſolueret, vt ipſum ex vno loco in alium veherent. Vel, ſe pecuniam in vecturam fruſtra inſumere, & inutiliter impendere. id enim ſonat verbū προσαπόλλυμι. Quanquam grammaticus quidam ex Luciano citans hoc ipſum prouerbium προσαπόλλυμι τὸ ναῦλον, exponit, ἔξω τοῦ πρέποντος ἀναλίσκω, id eſt, indecenter & contra decorum inſumo.

C.744. V. *Alium in Phormionem multum quendam hirſutum*] Fortaſſe de barba hoc intelligēdum eſt. Iulianus certè de ſua, quæ promiſſa erat, loquēs, dixit, ταύτη τοι δέχομαι τὰς διαδρομὰς τῶν φθειρῶν, ὥσπερ ἐν λόχμῃ τῶν θηρίων. in Miſopogōne.

C.747. V. *e bono*] μετελθεῖν non ſignificat Tranſii, aut Traductus ſū (id eſt μετῆλθον, ſiue μετήχθην) ſed Traduxi.

C.748. V. *Anum δίχολος per se magnum: ut ſit utroque claudicantes*] At Zenodotus apertè reclamat cuius hæc ſunt verba, δίχολοι χωλοί, παρὰ τὸ δίχα. ἰσοσκελεῖς, καὶ μετεῖναι φη. χόλος γὰρ ἡ ὀργή, ὀργὴ δὲ ἦμος.

C.749. V. Αἰσώπειος κολοιός, *id eſt, Aeſopicus graculus*] Expendant viri docti annon potius Æſopica monedula interpretari oporteat. Quum enim Horatius corniculam appellauerit κολοιόν, monedulā autē, de cornicū genere eſſe (ſi quidem cornicum nomē generaliter ſumatur) dicere poſſimus, eámque furaciſſimam eſſe cōſtet: huius certe furti ſuſpicionem in eam potius quam in aliam competere nemo, vt opinor, negauerit. Quod autē ad graculū attinet, ſi verū eſſet quod nonulli exiſtimāt, eandem eſſe auem cum monedula, perinde hic eſſet ſiue Æſopicus graculus, ſiue Æſopica monedula interpretaremur. Sed falli mihi videntur qui eādem faciunt: quum etiam Plinius vt de diuerſis loquatur. Quanquam longè craſſior eorum eſt error qui graculum auē eſſe putant eam quæ à noſtris vocatur *Vn geay*, reclamantibus cū aliis authorum locis, tum verò illo poetæ, in quo mulier nigerrima graculo nigrior appellatur. Miror autem illos non animaduertere, quod narratur de cornicula ab Horatio, in graculum nullo modo poſſe quadrare, ſi is ſit *un geay*. Primū enim quomodo veriſimile eſſet hanc auem, quam *geay* dicimus, furatā eſſe aliarum auium plumas, ad ſe ornādam: quū ... pulcherrimas illi dederit? Deinde etiamſi concederemus, furatam eſſe illam quas ſuis adderet, quomodo repetentibus illas auibus, deformis ex pulchra foret reddita, cui aſcititia tātū pulchritudo ablata foret, ſua adhuc ſupereſſet? Sed hanc opinionem nec veram nec veriſimilem, miſſam faciamus: ad eos qui graculum putant eſſe noſtram *choucas* ſiue *chouette* (veris quidem propiora, nō vera tamen dicentes) veniamus. Monedulam eſſe noſtram *chouette* oſtendunt inter ſe collata vtriuſque linguæ prouerbia. Dicimus enim *larron comme une chouette*: Latini quoque furacem hominem monedulæ comparant. Vnde dictum eſt à Cicerone in orat. pro Flacco, Non plus aurum tibi quàm monedulæ cōmittebant. Et Plinius ait, Inſubrium tractu examina graculorum monedularumque: cui ſoli aui furacitas, auri argentique præcipuè, mira eſt. Qui ergo vellet graculum eſſe noſtram *choucas*, qua alio nomine *chouette*, ille eandem auem diuerſis nominibus appellari graculū & monedulā dicere cogeretur. Sed tūc illi vel hic ipſe Plinii locus apertè reclamaret. Iā verò an noſter *geay* appellari debeat galgulus, doctioribus cōſiderādū relinquo: & ad prouerbiū noſtrū reuertens, quod paulo antè dixi, repeto, Αἰσώπειος κολοιός, Æſopicam monedulā, interpretationem mihi videri veriſſimā. Ac pro ea certè faciūt quæ Tzetzes ait ἐκεῖ τῷ κολοιῷ, nimirū eſſe minorē corniculam quæ in tectorū foraminibus habitet. hoc enim de monedula dictū, veriſſimum eſſe, & ipſe Horatius cornicula potius quàm cornix, nō temere dixiſſe cōperietur. Quem niſi auctorem ſequeremur, ſcrupulū aliquem nobis inijcere poſſet quod Simocatus tradidit: κολοιὸν videlicet auem quandam eſſe pulcherrimam. vnde fictam ſibi videri fabulā Tzetzes ſcribit: quòd nimirū quum prius eſſet deformiſſima, ſumptis à qualibet aue pennis, omnium facta ſit formoſiſſima.

C.775. V. *nunquam deeſt*] Atqui non adeſt ſemper vmbra. Ouidius 1. Triſt. elegia 8,

Vtque comes radios per ſolis euntibus vmbra eſt:
    Quum latet hic preſſus nubibus, illa fugit.

Dicetur ergo ſequi vt vmbra corpus non qui ſemper adeſt: ſed qui quandiu adeſt, indiſſociabilis eſt comes.

C.776. V. *Venimus ad ſummum.*] Magis fortaſſe huic adagio conuenirent hæc eiuſdem poetæ verba,

-mors vltima linea rerum eſt.

C.780. V. *ab artifice quodam cædebat.*] Conſentanea eſt hæc interpretatio lectioni quam ſequitur, videlicet ἔκοπε. ſed legēdum ἔκοψε, & reponēdum hic percutiebat, vel cædebat.

C.783. V. *phoram*] A mantilibus dicens eſſe ſumptam metaphorā, manticulas (a quibus, manticulari tractum eſſe manifeſtiſſimum eſt) pro mantilibus etiam accipit: huic ſignificationi nō repugnare exiſtimās quod pauperibus in manticis recondēdis vſum earū fuiſſe dicit Feſtus. & fortaſſis eā colligens ex iis etiā quæ de voce manticularia legūtur ibidē verbis. Eſto igitur mānculas & pro mātilibus ſumi: hoc ego illi nō inuitus dabo. ſed illud nō itē, à quibuſdā per diſſimulationē mantili facié tegētibus ſumptā eſſe verbi manticulari metaphoram. Siquidem in promptu eſt hic Catulli locus,

Marrucine Aſini manu ſiniſtra
Non bellè vteris in ioco atque vino.
Tollis lintea negligentiorum.

Quo ex loco conijcere eſt ſolitos quoſdam in conuiuiis inter confabulandum & iocandum, thorum mantilia, tanquā aliud agētes, attrectare, quæ, occaſionem nacti (illis videlicet vel oculos deflectētibus, vel ad ea quæ dicerentur, nō ad ea quæ fierent, animū attendentibus) manu ſiniſtra, vt ait poeta, auerterent. His autē conſentaneū eſt vt Manticulari primùm dictū ſit pro Furādi gratia mantilia attrectare: deinde per metaphorā pro Subdole quiduis agere, vſurpatū fuerit.

V. *pro paſſimento*] Hanc explicationem (quæ planè verbis Plautinis vim adfert, & rem fortaſſe poſt hominū memoriam nō auditam narrat) nequaquā quæſiuiſſet Eraſmus, ſed alteri acquieuiſſet, ſi hūc Athenæi locum legiſſet, vel potius ſi legere ſe meminiſſet, lib. 12, Φύλαρχος δ' ἐν τῇ πρώτῃ, εἰκοστῇ τῶν ἱστοριῶν, περὶ Ἀγαθαρχίδου ὁ κλίδος ἐν τοῖς ἀνδράσι φησὶ ἀνάγει, ὁ. τοὺς ἑταίρους αὐτοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου ὑποβαλλομένους χρυσᾶ χρῆσθαι ἧλοις ἐν ταῖς κρηπῖσι, καὶ τοῖς ὑποδήμασιν ἥλοις. Quanquam Plutarchus in Alexandri vita de eodem loquens, non aureos ſed argenteos clauos geſtaſſe commemorat, his verbis, ἐπεὶ δὲ καὶ τοὺς ἑταίρους ἑώρα παντάπασιν ἐκτετρυφηκότας, καὶ φορτικοὺς ταῖς διαίταις καὶ πολυτελείας ὄντας, ὥστε Ἄγνωνα μὲν τὸν Τήϊον ἀργυροῦς ἐν ταῖς κρηπῖσιν ἥλους φορεῖν, Λεοννάτῳ δὲ, &c. Dauid quoque Pſal. 68, Perde cœtum arundinis, congregationem taurorum, cum vitulis populorum: calcantem in fruſtis argenti. diſſipa populos

qui bella volunt. Hæc enim eſt ſimpliciſſima verborum Hebraicorum interpretatio. quã tamen refugiſſe bona pars interpretum videtur, quòd per huiuſmodi calcationẽ quid intelligẽdum foret, ne conicere quidem poſſet. vnde factum eſt vt variæ à variis excogitatæ ſint iſtius loci expoſitiones, ſed huiuſce calcationis mentionem nullam facientes. Donec tandem quidam exortus eſt, qui (vt eſt ſagaci ingenio præditus) hunc illorum verborum ſenſum odoratus eſt. explicans, illos exultare calcando fruſta argenti. quòd fieri poſſit vt præ immodico luxu tibulâs argenti in calceis geſtauerint. At iam dubitatio nulla ſupereſt quin hoc factum fuerit: imo verò quin clauos etiam argẽteos, atque adeo (qui multo prodigioſior eſt luxus) aureos in illis geſtauerint.

V. *Forraſſ.*] Hanc Eraſmi coniecturam qui ſequetur, deprauabit lectionẽ emendatã, meo quidem iudicio, nõ deprauatam corriget. Rectè enim legi apud Ciceronem, Agas aſellum, nec mutilum, ſed integru illic referri adagium, ex Martialis epigrammate mihi probare poſſe videor: quod eſt huiuſmodi,

Semper agis cauſas & res agis Attale ſemper.
Eſt, non eſt quod agas: Attale ſemper agis.
Si res & cauſæ deſunt: agis Attale mulas.
Attale, ne quod agas deſit, agas animam.

Sed non eodem pertinet hoc dictum apud Martialem, quo apud Ciceronem: dixerit aliquis. Imò planè eodẽ referri manifeſtum eſt. Vt enim hic Martialis Attalum dicit, poſtquã deſunt illi res & cauſæ quas agat, agere mulas: ita Scipio Aſello omnes prouincias ſtipendia merentem ſe peragraſſe glorianti (quaſi quum nouus illi locus deeſſet, vbi ſuam artem exerceret, ad aliud vitæ inſtitutũ ſe conferre deberet) dicit, Agas aſellum. Veriſimile eſt autem, inde natum hoc adagiũ, quòd olim qui varia vitæ genera ſectati eſſent, & in omnibus rem infœliciter geſſiſſent (Vertumnis omnibus iniquis nati) tandem ad inopiam redacti, agaſonum collegio nomen darent. Cuius rei & Horatii locus hic cõiecturã videtur afferre,

-beatus enim iam
Cum pulchris tunicis ſumet noua conſilia & ſpes.
Dormiet in lucem. ſcorto poſtponet honeſtum
Officium. nummos alienos paſcet. ad imum
Thrax erit, aut olitoris aget mercede caballum.

Sed & Martialis alibi Carino paupertatem, vt opinor, imprecans, dixit,

Quid imprecabor, ô Seuere, liuenti?
Hoc opto, mulas habeat & ſuburbanum.

Puto enim per ſuburbanum intellexiſſe hortũ ſuburbanũ, & eum quidem olitorium. ludentem videlicet ex ambiguo. quia vel rus vel prædiũ ſubaudiri ſolet. dixerat autem proximè præcedentibus verſibus,

Sed quod ſub vrbe rus habemus æſtiuum,
Vehimurque mulis non vt antè conductis.

Intellige autem, Sed liuet Carinus quòd, &c. Atque hic erit, meo quidem iudicio, verus totius loci ſenſus, Carinus inuidia rumpitur quòd ſub vrbe rus æſtiuum habeam, & mulis vehar, non conductis, ſed meis: at ego contrà, quod mihi inuidet, illi opto: mulas videlicet & ſuburbanum. Ita quidem prima fronte quod Carinus ipſi inuidebat, id ei videtur optare: ex ambiguitate videlicet vocis Suburbanum, ioci occaſionem captans: necnon ex ambiguo in ablatiuo Mulis genere (nec enim dubium eſt quin etiam fœminino genere vſurparetur Mulis, vt & Equis, pro equabus, apud Columellã legimus) at in receſſu hunc ſenſum habent iſta verba, Inuidet mihi Carinus aliquã fortunarũ acceſſionẽ: qua fit vt ſuburbanũ rus nũc habeã, in quo æſtiuare poſſim: & vehar mulis propriis, antea ſolitus conductis vehi. At ego illi pro iſta ſua inuidentia contra fortunarũ tantã imminutionẽ imprecor, vt præ inopia cogatur ex ſuburbano horto olitorio victum quærere, mulas per vrbẽ agens oleribus onuſtas. Hunc enim fuiſſe morẽ Romæ, vt hodiéq; eſt apud noſtrates, vel ex illis Horatii verbis ſatis videtur eſſe manifeſtũ, -aut olitoris aget mercede caballũ. ſiue caballũ pro vili equo vſurpauerit, ſiue olitoris caballũ iocoſa catachreſi pro mula aut aſino olitoris poſuerit. Et his quidẽ Martialis verſibus, ſi ita exponantur, argutã ſubeſſe ſententiã, neminem negaturum exiſtimo. At vero Domitii explicationẽ ſequẽdo, talem minimè reperiemus. ſic enim ille, Opto hab. m. & ſubur. Id eſt, Opto amittat diuitias quas habet, & ſit noſtræ conditionis ac fortunæ cui inuidet. id eſt, ſit pauper. Quam tamen expoſitionem ſiquis meæ anteferre velit, vt nimis lõgè petitæ, ei certè pertinacius non reſiſtã: ſed eũ pro Mulas reponere Mulos neceſſe fuerit. Et de hoc Martialis loco hactenus. cuius explicatio quum in dubium reuocari poſſit, ad illum alterũ eiuſdem redeundũ eſt, qui cum Ciceroniano apertè conuenit. Si igitur verum eſt quod ex Horatii loco colligi dixi, agaſonũ artem factitare ſolitos eos qui varia vitæ genera ſectati, in nullo rem feciſſent, vnde & ad inopiam redacti forent: hoc prouerbiũ Agas mulas olim iactatũ putabimus in eos qui, quũ in nullo paulo honeſtiore vitæ genere amplius verſari poſſent, ad infima ſe demittere officia neceſſe haberent: aut latius accipiendo, quibus in nouo vitæ genere licet prioribus minus honeſto, experiundã eſſe fortunã, vellẽt dicere. Nec dubiũ eſt quin Martialis, quũ dicere debuiſſet, Si res & cauſæ deſunt, agas mulas: dixerit agis mulas (quaſi Attalus iã id faceret) & κατὰ παρῳδίαν addiderit, agas animã. Hoc ergo ſenſu & Scipio militi nouũ in quo militaret locum ſibi deeſſe dicenti, reſpondit, Agas mulas. Nequem autẽ moueant illa duo vocabula, & cætera (ex quibus Eraſmus mutilum eſſe adagiũ non bene ſibi perſuaſerat) admoneo vidiſſe me vetus exemplar in quo eorum ne veſtigia quidem apparerent vlla.

C.784. V. Τρίτῃ κεφαλῇ, καὶ τρίτῳ ἐγκεφάλῳ, *id eſt Tertium caput & Tertio cerebro.*] Videtur itidem legendũ in datiuo, Τρίτῃ καρδίᾳ. vt ſit, Tertio capite & tertio cerebro.

C.811. V. *incertum*] Incertum mihi, debuit dicere. aliis enim & tunc certũ eſſe poterat & hodie eſt vnde ſit hic verſus. Habetur enim inter aurea quæ vocãtur Pythagoræ carmina, iampridem in lucem edita. Totus autẽ locus eſt hic,

Πρᾶσσε δὲ ταῦθ' ἅ σε μὴ βλάψει, λόγισαι δὲ πρὸ ἔργου.
Μηδ' ὕπνον μαλακοῖσιν ἐπ' ὄμμασι προσδέξασθαι,
Πρὶν τῶν ἡμερινῶν ἔργων τρὶς ἕκαστον ἐπελθεῖν,
Πῆ παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη;

Cicero in libello De ſenectute, Pythagoreorúmque more, exercendæ memoriæ gratia, quid quoque die dixerim, audierim, egerim cõmemoro veſperi. Legitur verò & Πρὶν γε καθημερινῶν, pro Πρὶν τῶν ἡμερινῶν.

que. Eam] Putauit latius explicatã eſſe iſtis quatuor verſibus illius vnici ſententiam: quũ trium Græcorum contineant interpretationem.

C.812. V. *nec ſingulos*] Omnino falſa eſt hæc interpretatio. alioqui enim θέρους cum ἐπετήσιος, vt ſubſtãtiuum cum adiectiuo, iungi dicendum eſſet: quod abſurdiſſimum foret: &, vt ferri talis oratio poſſet, at tem non minus abſurdam ſignificaret: æſtatem videlicet ſingulos in annos non renouari, ſed Zephyrum perpetuò flare. Accidit autem hic error ex amputato huius ſententiæ principio: quod illi redditum, quàm aliena ſit illa expoſitio vt à ratione ſimul & à ſermonis Græci cõſuetudine, ita etiam à mente Homeri, apertiſſimè declarabit. Ita enim legitur,

Ἔνθα δὲ δένδρεα μακρὰ πεφύκασι τηλεθόωντα,
Ὄγχναι καὶ ῥοιαὶ καὶ μηλέαι ἀγλαόκαρποι,
Συκαῖ τε γλυκεραὶ καὶ ἐλαῖαι τηλεθόωσαι.
Τάων οὔποτε καρπὸς ἀπόλλυται οὐδ' ἀπολείπει
Χείματος οὐδὲ θέρευς ἐπετήσιος ἀλλά, &c.

Vide quid commune habeat hæc ſententia cum Eraſmi interpretatione, -nec ſinglos æſtas renouatur in annos. Imò verò, Quarum arborum fructus per ſingulas æſtates & hyemes renouatur. ad verbum, Quarum fructus nunquam perit, nec deficit, neque hyeme, neque æſtate, in totum annum ſufficiens.

C.812. V. *maledico*] Imò non de eo qui maledicus eſſet, ſed de eo qui maledicũ prouocaret, dicebatur: alludendo ad eos qui anguẽ calcãt, à quo poſtea feriuntur. Nota eſt autem Archilochi maledicentia. quam & ipſe innuens, ei à quo laceſſitus fuerat cõuitiis, dixit, τέττιγα τοῦ πτεροῦ συνείληφας: quod dictum poſtea in prouerbium abiit. Vnde & Archilochum terere ſeu calcare dicebatur, qui crabrones, vt alio prouerbio dicitur, irritaret. vt etiam ex quodam epigrammate Græco apparet, in quo admonetur viator vt ſine ſtrepitu tumulum Archilochi pertranſeat, ne fortè inſidentes ei veſpas ſiue crabrones excitet. Verba epigrammatis ſunt hæc,

Σῆμα τόδ' Ἀρχιλόχου παραπόντιον, ὅς ποτε πικρὴν
Μοῦσαν ἐχιδναίῳ πρῶτος ἔβαψε χόλῳ
Αἱμάξας Ἑλικῶνα τὸν ἥμερον. οἶδε Λυκάμβης,

riſus præbuiſſe. Dicebant enim verba verè, iuxta Homerum, eſſe pennata: vtpote quæ Hermogenes, tanquam pennas, amiſiſſet. His ſubiungit, καὶ λίαν χρηστῶς ἀποπτῆναί ποτε ἐς αὐτὸν, ὅθεν Ἑρμογένης ὁ ἐν παισὶ μὲν γέρων, ἐν δὲ γέρουσι παῖς. Quibus lectis, cuncti, vt opinor, mihi aſſentientur, huius dicteris ſenſum huc eſſe affirmati, Qui in pueritia, mēte & iudicio præditus fuit ſenilis, vel digno quouis ſene: in ſenectute planè puerilem mentem habet. Addit autem Philoſtratus illum ad ſummam ſenectutem perueniſſe.

C.871. *le reſp.*] *ne tibi thylaco maior ſit acceſſoria ſarcinula.*] Ita interpretans hunc locum, à vulgatis exemplaribus diſcedit in duobus vocabulis: quum tamen vnius duntaxat mentionem hic faciat. fatetur enim ſe πιττάκιον in πινάκιον mutaſſe: at de θυλάκῳ, pro quo in ſua interpretatione legit θυλάκου, nihil dicit. & quide hic locum citat cum πιττάκιον, non cum πινάκιον: at θυλάκῳ datiuum ſeruat. quum tamen μεῖζον θυλάκου pro maius thylaco, nemo ſit qui ferendū eſſe dicere auſit. Ego πιττάκιον, ſicut τῷ θυλάκῳ, retinēdo, & datiuum hunc cum πρὸς iungendo, ſic verti poſſe exiſtimo, Ne ſacculo inſcriptio accedat iuſto maior. Fortaſſe enim moris fuit ſacculis chartulam, inſcriptionem eorū quæ in illis repoſita eſſent habentem, affigere. vt & hodie cauſidici noſtri ſacculis inſtrumēta litis continentibus affigunt. Fingamus ergo tale aliquid: cum ita poſſit accommodari hæc prouerbialis comparatio, Vereris ne, ſi laudaturū te Demoſthenem profeſſus, tot argumenta diuerſa congereres, plura eſſent illa quam pro materiæ quam ſuſcepiſſes tractandam, menſura. hoc modo θύλακος reſpondebit materiæ quæ tractatur: eorum autem quæ tractantur argumenta, inſcriptioni ſacculo affixæ. Quanquam, vt ingenuè fatear, hoc meum commentum mihi parum placet. ſed qualecūque eſt, lectionem quam habemus ſeruat integra. At Eraſmus ſuum cum mutatione vocis vnius (vt alia taceam) induxit: quod tamen, vt oſtendi, niſi & altera mutetur, ſtare non poteſt.

C.873. *V. peculiariter in eunuchos*] Hallucinatur hic, dum vult prouerbium efferri quidē vt de promo (ita enim interpretatur ταμίας) at verò peculiariter in eunuchos dici. Neq; hoc dicturus erat, ſi errorē qui eſt in voce ταμίας, animaduertiſſet. eſt enim non ταμίας legendū, ſed τομίας. qua voce eunuchus ſignificatur. Hoc autem erratum non ex vllius codicis authoritate emēdo (quia vnde petitum ſit hoc adagium, neſcio) ſed ille ipſe, quicunque eſt, ex quo Eraſmus retulit peculiariter in eunuchos id dici ſolitum: hoc mendum mihi velut digito monſtrat. Quinetiā ipſa carminis menſura, (quæ poſtulat vt μι longum ſit, quum in ταμίας ſit breue) hāc lectionem prima fronte ſuſpectam mihi reddidit. Nec vero dubito quin hoc prouerbium ex eo natum ſit quod quum olim reges magnā diligentiā & cautionē in deligēdis eunuchis adhiberēt (vtpote quibus, quū ita res ferret, & gazas & vxores ſuas credituri eſſent) poſtea tanta diligentia in eorū delectu adhiberi paulatim deſierit: tandē etiā ſine vllo delectu id officii madari cœptū ſit quibuſlibet, qui modò ſpadones eſſent. Faceſſat ergo hinc ταμίας, & in eius locū ſubſtituatur τομίας. ſed vna cū voce ταμίας faceſſant quæ de ea ex Suida petita ſint, tanquā videlicet adagii rationē reddentia. Quāquā hoc de ſuo Eraſmus addit, cum magiſtratū interdū furacibus cōmitti ſolitū. Miror verò cur pro magiſtratu accipiens ταμίας verteret promū: item cur ἔστω interpretaretur Sis, niſi fortè eum lingua Latina decepit, in qua Eſto pro Sis dicitur. Quinetiam τἆλλα rectius vertiſſet Cætera, eo modo quo dixit Virgilius, cætera Graius. Sed libet de accommodatione huius prouerbii pauca dicere. In eum qui, quòd ſit nobili familia natus, aut diues, ad honores admittitur, quum ſit alioqui improbus: rectè torquebitur hoc prouerbiū, mutata voce τομίας in ἄφρων, aut πλούσιος. Sic in ſacerdotē qui à vulgo nō ob vllam virtutē, ſed ob ſacerdotalem duntaxat coronā raſipilam honoratur, rectè quis dixerit, Eſto ſacerdos: cætera vel eſto canis. Sed euge, ſacerdotis nomē de alio huius adagii vſu, eoq; elegātiſſimo, me commonefacit. Vt reges olim nullos ſuarum vxorū cuſtodiæ præficiebant, niſi qui teſticulis carerēt: qualeſ alioqui forēt, minus curātes: ita hodie nullus Eccleſiæ Chriſti cuſtos (id eſt Pontifex maximus) conſtituitur, niſi qui teſticulos habeat: cæteroquin è petalatorū turba quilibet aptus ad hoc munus iudicatur. Sicuti ergo de illo regiarum vxorum cuſtode dicebatur, ἔστω τομίας, τἆλλα δ' εἰ βούλει, κύων: de iſto ouium Chriſti cuſtode lepidiſſimè & veriſſime dicetur, ἔστω ὄρχεις, τἆλλα δ' εἰ βούλει, κύων.

C.874. V. περιστέλλω] Hoc prouerbiū vt malè interpretatus eſt, ita nunc malè exponit. neque enim περιστέλλω Circūfero (quod eſt περιφέρω) ſignificat, ſed inter alia, Cooperio, Tego, Occulto. aut potius, vt Græcū compoſitum Latinis cōpoſitis reddatur, Circūtego, Circumuoluo, Obtego, Obuelo, Obduco. Ergo τὸ πῦρ ἱματίῳ περιστέλλεις non ſonat, Veſte circūfers ignē, ſed Veſte ignē circūtegis. vel occulis. ſæpe enim hanc ſignificationē habet. vnde & περιστελλομένως aduerbium pro Occulte, & nomen περιστολή pro Occultatio. Sed quid verbis opus eſt? ipſe nos Socrates quomodo & interpretari & explicare hoc adagium debeamus, docebit hoc ſuo apophthegmate, οὔτε πῦρ ἱματίῳ περιστέλλειν δυνατόν, οὔτε αἰσχρὸν ἁμάρτημα χρόνῳ. Id eſt, Neque ignem veſte, neque turpe delictum tempore occultare poſſibile eſt. Simile ergo fuerit hoc illi, Elephantum ſub ala occultas. Huc pertinent illi Ouidiani verſus, in quibus igni amoris accommodatur quod de altero igni prouerbio iactari ſolet,

Sed malè diſſimulo. quis enim celauerit ignem,

Lumine qui ſemper proditur ipſe ſuo?

C.876. V. *qui cōmouetur alieno exemplo ſine inſtinctu ad ſtudē quid faciendum*] Voluere dolium is dicitur à Luciano (ad id videlicet reſpiciente quod de Diogene narratur) qui occupatos alios cernens, otium & ipſe abrumpit, inter negotiuloſos & ipſe aliquid negotii ſibi imponit. qui denique quiduis quātūlibet inutile agit, ne inter occupatos ſolus otioſus ſit. Sed Luciani locū latius fuerit afferre, vnde etiam quæ addit Eraſmus de ſapiente tetragono ſimili, planè ἀπροσδιόνυσα eſſe appareat. Quū, inquit, Philippū aduentare cum exercitu fama eſſet, ideoque omnes Corinthii in variis operibus eſſent occupati ad belli apparatum pertinentibus, tunc & Diogenes dolium ſuum ſurſum ac deorſum per Cranium prouoluere cœpit. Roganti quid ageret, reſpondit, Ego quoque dolium voluto: ne ſolus otioſus eſſe inter tot negotioſos videar. Ego itidem, ò Philo, ne ſolus in tam clamoſo tēpore tacerē, rectè facturū me exiſtimaui, ſi pro mea virili doliū volutarem: nimirum hiſtoriam non ſcribens, ſed aliis eam ſcribentibus pauca quædā præcepta ſuggerens. Libellum autē circa cuius principium hæc dicit, (is inſcribitur πῶς δεῖ ἱστορίαν συγγράφειν) his claudit verbis, τοῦτό μοι κανὼν καὶ στάθμη ἱστορίας δικαίας. καὶ εἰ μὲν σταθμήσονταί τινες αὐτῇ, εὖ ἂν ἔχοι, καὶ εἰς δέον ἡμῖν γέγραπται· εἰ δὲ μή, κεκύλισται ὁ πίθος ἐν Κρανείῳ. Quanquam in Aldina editione & aliis pro πίθος legitur λίθος, quum in loco quē modò interpretatus ſum, habeant κυλίνδειν πίθον, non λίθον.

C.881. V. *Diues promiſſis*] Falſo ponūtur in capite hæc verba tanquā prouerbialia, quū nec in eo dicto quod Eraſmus citat, habeantur, nec ad eius ſenſum pertineant, vt ſequente annotatione docebitur. Quanquam ne ſi pertinerent quidē, prouerbii locum obtinere deberent.

V. ὁ μὲν] Quum vellet Eraſmus Plutarchi locum proferre, non debuit ex illo poſtrema hæc verba reſecare, οὐ γὰρ περισεσάλπισται, quum in iis tota ſita ſit dicti elegantia. nam illa, ὁ μὲν λόγος θαυμαστός, ὁ δὲ λέγων ἄπιστος, nihil niſi vulgarem & generalem ſentētiam habent. Quinetiam hæc verba ἄπιστος, οὐ γὰρ, potuerunt omitti, vt à Plutarcho vno in loco omittuntur, breuitatis gratia. Cæterùm Eraſmus, dicens hoc Eudæmonidæ dictum conuenire in theologos cæleſtia quædā docentes, quū orationi vita non reſpondeat: malè id accommodat, & ſe eius non aſſequutum eſſe ſenſum oſtendit. neque enim quum hoc diceret philoſopho Eudæmonidas, vitam eius ac mores orationi non reſpondere innuebat: ſed nimirum hoc ſignificabat, Egregia quidem eſt hæc oratio. vel, Egregium quidem eſt hoc dictum: ſed qui loquitur, non loquitur expertus: quum nunquā circunſonantem tubam audierit. ideoque ille fide dignus non eſt. Sic enim potius verti debet, ὁ δὲ λέγων ἄπιστος, Sed qui loquitur, fide non eſt dignus, vel, fidem non meretur: quàm cum Eraſmo, Cæterùm non habetur fides loquenti. Poteſt enim aliquis eſſe fide indignus, cui tamen fides habeatur: at Eudæmonidas ſignificare vult illum fidē non mereri, & fide dignū non eſſe: quippe qui neſciat quid ſit ars imperatoria, quum tubarū clangore nunquam eius aures perſonuerint. Latiſſime autem patet vſus huius prouerbii. Poterit igitur qui ad ſuum propoſitū id accommodare volet, περισεσάλπισται retinere (quo modo nonnunquā verbū in prouerbio de re vna dictū per catachreſin elegātè ad alias multas trāſfertur) poterit & in eius [illegible] à re de qua loquitur ſumptū ſubſtituere. & quēadmodū dixit

Theocritus de quodam, quem ſignificare volebat athleticæ artis prorſus ignarum, Καὶ πόκα τήνος ἔλαιον ἐν ὀφθαλμοῖσιν ὄπωπεν; id eſt, Quando obſecro ille oleum cóſpexerat? Ita imperatoris alicuius ſermonem de philoſophia & de arte oratoria (quarum neutram ne à limine quidem ſalutarit) his verbis excipere poterimus, ὁ μὲν λόγος Ἰκαριάδος, ὁ δὲ λέγων ἀπαίδευτος, ὅς οὐδὲ τὸν θρονιώμενον ἐν ἐκκλησίαις ἐθεάσατο.

V. [illegible]] Male ad hunc vſum accommodari prouerbiũ, proxima docui annotatione. Poterit quidem conuenire in theologos: ſed hoc modo, Si quis theologus, qui nunquã paupertate conflictatus ſit, quempiam exhortetur ad onus paupertatis patienter ferendum, meritò audiet, ὁ μὲν λόγος Ἰκαριάδος, ὁ δὲ λέγων, ἄπειρος. οὐ γὰρ ἐπειράσθη πενίας. At in theologos cæleſtia quædam docentes, quum orationi vita non reſpondeat, non hoc iactari poſſit, ſed illud, Τρόπος ἐσθ᾽ ὁ πείθων τοῦ λέγοντος, οὐ λόγος.

V. Παρὰ τὰ ἔργα] Falſò exiſtimat παρὰ ſignificare Poſt, quaſi pro μετὰ acciperetur. cuius ſignificationis exemplum nullum inuenio apud grammaticos. At verò παρὰ τὰ ἔργα pro ἐν τοῖς ἔργοις dici, vt παρὰ τὸ δεῖπνον pro ἐν τῷ δείπνῳ, ex illis notiſſimum eſt. Interpretabimur itaque In malis prudentior. nec conuenire dicemus cum illo Homerico, ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω (quod congruit cum prouerbio Piſcator ictus ſapiet) ſed cũ hac Ouidiana ſententia, — miſeriſq; venit ſolertia rebus. Hinc non alienũ videri poſſit illud Plutarchi in Themiſtocle, ὅτι τῆς ὀργῆς παρὰ τοὺς κινδύνους διαλύονται. vbi etiam animaduerte παρὰ τοὺς κινδύνους pro ἐν τοῖς κινδύνοις. Alio tamẽ loco, ni me fallit memoria, Eraſmus verba hæc vt prouerbialia citat, μετὰ τὰ ἔργα φρόνιμος.

C. 886. V. Θερσίτειον βλέμμα] Sed βλέμμα pro facie poſitum vbi tandem reperitur? quid verò neceſſe eſt nouã aut rarã illi ſignificationem hic dare, quum vſitata optimè conueniat? Si enim Θερσίτειον βλέμμα, Therſiteum aſpectũ, ſiue intuitum, aut contuitũ interpreteris, de deprauato & diſtorto, qualis eſt ſtraborum: etiam hanc interpretationem ex eodem Homero cõfirmare poteris. ſiquidẽ is inter cætera quibus deformitatem eius depingit, hoc ponit, & quidem primum omnium, φολκὸς ἔην.

C. 891. V. Hoc quoque] πείσαι credidit imperatiui eſſe modi, ſecundam perſonã, media in voce: ideo vertit Perſuadeto, Suade. Atqui (vt omittam, πείσαι legi, non πεῖσαι: & imperatiuum πεῖσαι pro πεῖσον nõ temere inueniri, vt nec infinitiuum πείσασθαι pro πεῖσαι) paſtor Battus, qui hunc profert verſum apud Theocritum, non alloquitur Milonem: ſed de eo abſente hoc dicit Corydoni. Interpretare igitur, Perſuadeat vel Perſuaſerit, id eſt Perſuadere poſſit. Quam certè interpretationem attuliſſet, ſimul & aliam huius prouerbii explicationem quam attulerit: ſi attentius totum hunc locum conſideraſſet. Battus enim mirans potuiſſe Milonem Ægoni paſtori, qui ne oleum quidem athleticum vnquam viderat, perſuadere vt Olympiam proficiſceretur: dicit Corydoni, Vel lupis perſuadere queat Milo vt ſtatim more canum agantur in rabiem. At ſi Eraſmicam expoſitionem ſequentes, dicamus, Perſuadere etiam velit Milo lupis vt inſaniant, quum plus ſatis ſua ſponte id faciant: quis non videt minimè conſtare ſibi Battum, & prioribus eius verbis poſteriora nõ eſſe cõſentanea? Sed enim illam alteram expoſitionem tenẽdo, cogemur dicere rabiem propriè canum eſſe. quod Eraſmus ex ſcholiaſte proferens, & refellens, ait canes aliquando rabire, lupos nunquam non rabire. At ego eadem ratione dici rabire vel potius rabidos eſſe lupos, qua canes, planè nego: & λύσσαν, id eſt rabiem, propriè appellari quendam morbũ canum, quo correpti inſaniant (vnde & lupos, rabidos, tigres quoque, aliáſque feras rabidas appellari: quum tamẽ eodem quo canes morbo nõ laborẽt) probaturũ me confido. De canibus enim ſic Plinius, Eſt vermiculus in lingua canum, qui vocatur a Græcis lytta. quo exempto infantibus catulis, nec rabidi fiunt, nec faſtidium ſentiunt. Vnde iam liquet peculiarem eſſe canibus hunc vermiculum, de cuius nomine appellatus ſit morbus à Græcis, quem ipſe illis adferat: pro quo Latini rabiem dixerunt. At feras ſi putaremus morbo laborare quum rabidæ ſunt, perpetuum morbũ illis tribueremus, quum omni tempore dicantur eſſe rabidæ. Præterea ſi inter rabidum canem & rabidũ lupum, aut rabidam tigrin, aliámue [illegible] nihil intereſt, cur non, quemadmodũ diſtinguitur morſus canis rabidi à morſu canis nõ rabidi: ita etiã lupi rabidi morſus à lupi nõ rabidi morſu diſtinguitur? Cur deniq; qui lupũ aliquẽ rabidũ appellat, intelligitur vni epithetũ dare quod omnibus eiuſdẽ generis belluis, ſecundũ naturã ſe habẽtibus (vt philoſophicã phraſin vſurpemus) cõueniat: at qui canẽ aliquẽ rabidũ vocat, intelligitur vni cani appellationẽ dare quæ illi cõmunis ſit non cũ aliis omnibus canibus, ſed cum iis duntaxat qui præter naturam ſe habent? Ex his ſatis ſupérque manifeſtũ eſſe puto, non eodẽ intellectu lupos rabidos appellari quo canes. Nõ debuit ergo ſcholiaſtæ explicationem improbare Eraſmus: præſertim quum Theocritus vtatur verbo λυσσῆν vnde & nomen λυσσητῆρες: quæ Græci à canis morbo ad furibundum ferarum impetum nõ eo modo transferunt, quo Latini nomen rabidus transferre ſolent.

V. Ἀμ᾽ οὖν] Hoc dictum prouerbii ſpeciem dũtaxat non habet, vt quædam in verſibus ante citatis, ſed verè prouerbiale eſt: ac proprius eius locus erat cum illis ad idem prouerbium pertinẽtibus verbis, ῥόδον ἀνεμώνᾳ συγκρίνεις, id eſt, Roſam cum anemona confers.

C 894. V. Vbi paueris impera] Imo ſonant verba Theocriti, Vbi comparaueris, impera. Vel, Impera vbi poſſeſſor fueris. Sic prouerbiale dictum eſt, plane cum illo Plautino conueniens, Emere melius eſt cui imperes. Quod aliis verbis ſic effert idem, Emere oportet quem tibi obedire velis. Sed nimirum non cogitauit Eraſmus quum ita interpretaretur, πασάμενος non ſignificare duntaxat γευσάμενος ἢ φαγών, ſed etiam κτησάμενος. ſicut πεπᾶσθαι idem poeta vſurpat pro κεκτῆσθαι in hoc verſu, qui habetur Idyll. 10, Αἴθε μοι ἦν ὅσα Κροῖσόν ποκα φαντὶ πεπᾶσθαι. hinc & πολυπάμων, Multa poſſidens, Diues. Quanquam nec alteram ſignificationem accipiẽdo, carebit errore illa interpretatio, Vbi paueris, impera. vel, Vbi eſca ſatiaueris. Quũ enim πάσασθαι ſignificet guſtare, edere, non autem paſcere, ſeu alere: vertendũ fuiſſet, eam ſequendo, Vbi paſtus fueris, vel, Vbi eſca ſatiatus fueris.

C. 903. V. comprehendi] Τὸ τοῦ λόγου φασί, vertit, Id quod prouerbio dicitur: quaſi τὸ τοῦ λόγου φασί non plus ſignificaret quàm τὸ τοῦ λόγου, aut φασί ſeorſum. Imo φασί ii contra quos Plutarchus diſputat. adeo vt ita interpretari oporteat, Ne ſi quidam, (inquiunt) teſtudinem, vt eſt in prouerbio, inſequatur, &c. Hoc etiam obiter adnotabo, quod non videtur deprehendiſſe (ſolet enim diligenter hac de re admonere) ex poeta quopiam ſumpta eſſe poſtrema huius loci verba. nam μετὰ τοῦ διώκει finis eſt vnius verſus hexametri, & Ἀδράστου [illegible] principium alterius.

C. 905. V. quando punit] Si integrum prouerbium conſideremus, aliud ſignificare videbimus: nimirum quo ſerius, eo grauius punire deos. Nam verſus prouerbialis, cuius priorem duntaxat partem ponit hic Plutarchus, eſt iſte,

Ὀψὲ θεῶν ἀλέουσι μύλοι, ἀλέουσι δὲ λεπτά.

C. 909. V. libere peperit. Suidas refert adagium, nec exponit. Cõcerte licet, &c.] Sed quorſum hæc duo inter ſe opponũtur, Lydorum caryocæ, & flagrorũ crepitus? cur non potius caryceis, cibis delicatiſſimis, aliquod viliſſimũ eduli genus oppoſitũ ſunt? Hoc certè niſi intelligamus, prouerbii vim elegãtiámque minimè perſpectam habere poſſimus. Quod tamen quum à nullo ſcriptore, peruolutatis quamplurimis, diſcere adhuc potuerim, de eo coniecturam meam multis authorum teſtimoniis nitentem, & rationi maximè conſentaneam, eo libentius proferam, quòd multos non paruo quærẽdi labore leuaturũ me ſperem. Adeo aſperã auſterámque Lacedæmoniorum diſciplinam fuiſſe legimus, vt Spartana diſciplina (prouerbio, vt opinor) omniũ ſeueriſſima & à deliciis remotiſſima vocaretur. Sed nihil durius illam habuiſſe credibile eſt quàm ea quæ iniungebat flagrorum verbera. de quibus quæ apud authores Græcos reperi, hic adſcribam. Eorum mentionem aliquot locis Max. Tyrius facit: vt pag. 194 meæ editionis, μάστιγες αὐτοῖς καὶ πληγαὶ λακωνικαί, & θῆραι, καὶ δρόμοι, & δίαιτα λιτή, & [illegible]. Item pagina 206, [illegible] μάστιγες αὐτοῖς καὶ πληγαὶ λακωνικαί, [illegible]. Quin & pag. 58, τὰς Λυκούργου καὶ βωμὸν [illegible] dicit. Sed quid ſibi volebant hæ μαστιγώσεις? Erant ἱερουργίαι, inquit Euſtathius. Cui ἱερῷ adhibebatur? Id verò docet Syneſius in epiſtola aduerſus Andronicũ, ſcribens, Qui Tauroſcythæ, qui Lacedæmonii tanto inter verbera effuſo ſanguine ſuam Dianam coluerunt? Ex his quis non meam cõ-

Cic. Tusc.

lecturam approbet, vt flagellorum ſonitus de hoc Lacedæmoniorum ritu intelligatur, eorumque ſupra modum rigida vitæ inſtitutio, Lydorum caryceis opponatur. Periphraſtice autem dictum erit μαστίγων ψόφοις, pro μάστιγας: vel μαστίγων ψόφοις, pro μαστιγώσεις, vt ipſe actus exprimatur: quia dum quis cæditur, ſonitum edit flagellum. Sic & Lucianus dixit μαστίγων ψόφος in Necyomantia, μαστίγων τε γὰρ ὁμοῦ ψόφος ἠκούετο, καὶ οἰμωγὴ τῶν ἐπὶ τοῦ πυρὸς ὀπτωμένων. Sed ſiue hoc ſiue illo modo exponas μαστίγων ψόφοις perinde eſt. nam etiam μάστιγας pro μαστιγώσεις accipiendum fuerit. Quod autem ad nomen καρύκκη attinet, idem Max. Tyrius illam opponit τῇ μάζῃ, vt vili cibo delicatiſſimum: hunc Smindyridæ, illum Diogeni philoſopho tribuens. ait enim, ἥδετο τῇ μάζῃ Διογένης ὡς ὁ Σμινδυρίδης τῇ καρύκῃ. Vbi etiam obſerua vnico κ ſcribi. quod in hoc nomine geminantes, itidem in verbo καρυκκεύειν aliiſque geminare debemus.

C.916. V. *ad cœnam*] Non puto ad hoc reſpicere prouerbium, ſed ad Hecates ſacrificium, quod è piſce viliſſimo & contemptiſſimo erat, mænide videlicet.

C.917. V. *Muſicen*] Non placet hæc interpretatio, Etſi fuerit indoctus prius. Videtur enim ſuperuacanea eſſe illa verba: quia quum dicitur, Muſicam docet amor, ſatis intelligitur docere eum qui non doctus fuerit prius. Potius igitur vertēdum cenſuerim, Etiamſi alienus ſit à muſica, vel, Etiāſi alieno à muſica præditus ſit ingenio. Aut, alieno à literis. ſi μουσικὴν, cum Eraſmo, pro literis accipias. quam ſignificationem hic nequaquam habere puto. Vide Plutarchum.

C.921. V. *Diuinum excipio ſermonē*] Vna litera loco alterius poſita, υ videlicet pro ο, tenebras Eraſmo offudit. nā ſi legiſſet λόγου, vidiſſet non dicere Platonem, Diuinum ſermonem excipio, ſed, Deum excipio & ſecerno ab hoc ſermone, vel ab hac oratione, Deū ex oratione hac eximo. Sic alibi dixit idem Plato, Σωκράτην δ' ἐξαίρω τοῦ λόγου. Sic & Syneſius in fine cuiuſdam epiſtolæ, ἐξῃρήσθων τοῦ λόγου Θέκλα τε καὶ Ἀνδρόνικος.

C.930. V. *Columellæ verba*] Imo non Columellæ ſunt, ſed Ciceronis, vt opinor. Hoc conſtat, vtriuſcunque ſint, eſſe hoc prouerbiū Latinè de his Xenophontis verbis expreſſum, ἔστι μὲν γὰρ πενία αὕτη σαφής, τὸ δεῖσθαι ὅτου ἄν τις, μὴ ἔχειν χρῆσθαι. Vide mei Ciceroniani lexici Græcolatini paginam 135.

C.944. V. *le. Interpres*] Intelligit ξυμφῦσαι magis ductū videri à φύω, id eſt naſcor: quàm à ξυμφυσῶ, id eſt ſimul flo, vel efflo. Atqui non ab illo magis quàm ab hoc, ſed ab illo ſolo deduci poteſt. quomodo enim ξυμφῦσαι à ξυμφυσῶ eſſe poſſit? Nimirum vt à ξυμφύω ξυμφῦσαι, ſic à ξυμφυσῶ ξυμφυσῆσαι formatur. Quem infinitiuum legiſſe nō dubium eſt interpretem, quippe qui vertat, Vnum & idem efflare. Euſebius quidem certe hanc lectionem habet. idem etiam ἵππους, non ἱππέας legit. in quo itidem ſequendum illum exiſtimo: vt equos potius quàm equites iugum trahentes faciamus.

C.945. V. *admodum dicimus ſacram ancoram iaciendam, aut rem ad triarios rediiſſe.*] Nequaquam profectò ſacer eo ſenſu vocatus fuit. nec talem huius appellationis rationem Eraſmus imaginatus eſſet, ſi quomodo ſe res habeat quod ad hanc ſacram cohortē attinet, intellexiſſet. neque enim mos erat apud Thebanos exercitus partem habere ex amantibus & amatis collectam, quam ad extrema pericula (vt nautæ ſacram ancoram) reſeruarent: ſed ab Epaminonda hæc ratio amantes vnà cum amatis ad prælium conuocandi excogitata fuit: non quos ad extremum aliquod diſcrimen, aliis interim præliātibus, reſeruaret: ſed quos in aciem primo quoque tempore educeret. ſperabat enim fore vt ἐρασταὶ cōſpectu τῶν ἐρωμένων ad ſtrenuiſſime pugnandum incitarentur. Nec eum ſpes hæc fefellit. nam Thebas, acerrimè dimicādo, à Lacedæmoniis aſſeruerunt. Sed vnde tandem iſtud huic manipulo inditum fuit nomen? Nimirum quòd quum ex amatoribus & amaſiis conſtaret, Amori ſacer eſſet. Qui mihi fidem adhibere nō vult, at Maximo Tyrio eam adhibeat: cuius hæc ſunt verba, meæ editionis pag. 47, ἀλλὰ δοὺς Ἐπαμινώνδας τοῖς ἐρασταῖς καὶ τοῖς ἐρωμένοις, ξυνέταξε λόχον ἱερὸν τοῦ ἔρωτος, ἄριστον καὶ ἄμαχον, καὶ συναποθνήσκοντα, καὶ ἄρρηκτον.

C.947. V. *Inuenitur & θούριος λόγος pro ſermone diuinitus afflato ac vehementi.*] Sic & antea θούριον λόγον Herodoti quoddā dictū à Iuliano appellari dixit ob impetū diuinū, vel quia is ſcriptor apud Thurios vixit, & mortuus eſt. Vbi ex Plutarchi loco, appellationis huius non illam eſſe rationem, ſed hanc, oſtendi.

V. *Vnde & φελλεὺς dicitur locus aſper ac petricoſus, quòd terra veluti ſupernatet ſaxis.*] Quum Suidas dicit, φελλεῖς appellari τόπους οἵτινές εἰσι πετρώδεις μὲν κατωθεν, ἐπιπολῆς δὲ ὀλίγην ἔχουσι γῆν, his verbis ἐπιπολῆς ὀλίγην ἔχουσι γῆν, nō ſignificat hoc quod ait Eraſmus, terram veluti ſupernatare ſaxis, ſed in ſuperficie paulum terræ habere. Ac planè durè mihi videtur dici aqua ſupernatare ſaxis, vt ſuber aquæ. vnde aliam huius appellationis rationem quærendam eſſe puto. Videamus ergo an ex Græcis lexicographis aliam elicere poſſimus. Nam quod ad φελλίτας attinet, dicit Heſychius (fateor) ſignificare κούφους, ἀπὸ τοῦ φελλοῦ, id eſt à ſubere. ſed φελλὸς non tantū pro ſubere accipitur, ſed & nomen eſt aſperi cuiuſdam Atticæ loci, vt Suidas teſtatur. à quo & φελλέτας ait dici τοὺς κισηρώδεις λίθους. pro quo apud ſcholiaſten Ariſtophanis legitur φελλεάτας. Heſychius autē dicit, (ſi modò caret mēdo hic loc⁹) φελλαῖτας λίθος σκληρός, ἀπὸ τόπου. Quēadmodum igitur φελλέται ſiue φελλεάται λίθοι dicuntur non à nomine φελλὸς ſuber ſignificante, ſed à loco petricoſo Atticæ, cui nomen φελλεύς: ita nec φελλὸς ſiue φελλεὺς dici puto locum petricoſum, tranſlatione ſumpta à φελλὸς quod eſt ſuber (quòd vt illud aquæ ſupernatat, ita etiam in huiuſmodi loco terra veluti ſupernatet ſaxis) ſed ex nomine proprio nomen appellatiuum factum eſſe puto, vt in aliis videmus accidiſſe. id eſt, à certo quodam loco petricoſo vocato φελλὸς, locos omnes petroſos φελλεῖς ſeu φελλεῖς fuiſſe appellatos.

C.951. V. *Accepta candela*] Atqui ἅπτω nō ſignificat accipio, ſed accendo. adeò vt hic verti debuerit Accenſa candela, ſeu potius lucerna. Fortaſſe decepit illum υ pro ο poſitum. (vt contrà ο pro υ poſitū erroris occaſionem illi dediſſe dictū eſt in prouerbio Diuinum excipio ſermonem) Legendum enim λύχνου non λόχνον, vt apud Ariſtophanem initio Nubium, ἅπτε παῖ λύχνον. Quanquam etiamſi legeretur λύχνου, cogitandum erat ἅπτω non poni pro ἅπτομαι. quod plane videtur perſuaſum habuiſſe: quum itidem in prouerbio, Etiam corchorus inter olera, καὶ τὸ ἐψαύομεν τοῦ κορχόρου, interpretetur, Deinde corchorum attigimus, putans ἡψάμην eſſe ab ἅπτω, & idem valere quod ἀψάμενος: quum ſit ab ἕψω, quod coquo ſignificat.

C.954. V. *Ἑρμαῖον Græci vocabant lucrum*] Vt ἑρμῆς prouerbialiter non dicitur, ſed κοινὸς ἑρμῆς: ita nomen ſolum ἑρμαῖον (vel potius ἕρμαιον) an prouerbiale ſit dubito: ac potius adagii formam ei ſubeſſe exiſtimo, quum additur κοινὸν, & dicitur κοινὸν τὸ ἕρμαιον. quo genere loquendi vtitur Lucianus eodem plane modo quo illo κοινὸς ὁ ἑρμῆς. Sic & Syneſius dixit κοινώσασθαι τὸ ἕρμαιον, in epiſtola quadam ad Pylæmenem, κἂν μὲν ὁ τύχης αἰδοῖ σεμνότερος ἐργάζῃ ὀρθῶς φιλοσοφίᾳ, καὶ ἡμῖν τὸ ἕρμαιον κοίνωσαι. Quare qui, cum Eraſmo, volent huic voci nudæ ἕρμαιον ſubeſſe prouerbialem figuram, videant etiam atque etiam quem ille ſequutus ſit & quem cum eo ſequātur authorem. In iſtis quidem Lexicis Græcolatinis ſcribitur, ἕρμαιον ſignificare cōmune inuētū: nō minus falſò quàm illa duo quæ addūtur, vſurpari & pro Mercurii fano: & ἕρμαιος idē valere quod tumulus. perinde quaſi ἕρμαιον poſſet idem quod ἑρμαῖον ſignificare, & quod ἕρμαιον κοινὸν: itē ἕρμαιος idem quod λόφος. De quibus plura in noſtro linguæ Græcæ Theſauro.

V. *ablatum, à primitiis*] Duas haſce iſtius vocabuli declarationes apud Suidam inueniri fateor, ſed longè petitas eſſe, ac fortaſſe etiam ex errore ortas dico. Euſtathius quidem certè neutram harum ponit, ſed aliam ex proximo petitam, & ſolā vt opinor, veram: quæ hic prætermitti non debuit. eſſe videlicet appellatum ἕρμαιον bonum quod nobis forte fortuna offertur, inde quòd veteres omnia emolumēta Mercurio accepta ferrent. Et, vel tacēte Euſtathio, nemo eſt qui ignorare poſſit non lucrorum dūtaxat ſed & furtorum exiſtimatum fuiſſe præſidem. Quinetiam vt κοινὸς ἑρμῆς, ita etiam κοινὸν τὸ ἕρμαιον dicitur. ſi ergo illius generis loquēdi rationem hanc reddimus, non illas duas quæ ſunt apud Suidam: equidem huius quoque eādem reddere par erit. Sed quid verbis opus eſt? en ipſe Libanius dubitationem omnem tollit, ἑρμοῦ δῶρον pro ἕρμαιον proferēs. Ita enim epiſtola 149 ſcribit ad Belæum, ἐγὼ δὲ ἑρμοῦ δῶρον τὸν ἄνθρωπον ἡγούμην. Cæterum quum te quam latè pateat vſus vocabuli ἕρμαιον, non docuerit Eraſmus (quanquam id poſtulabat hic locus) ſed ea tātum

quæ apud Suidam de eo inuenit, protulerit: operæpretium me facturum arbitror, ſi quæ ab eo non videntur debuiſſe omitti, addidero. ἕρμαιον igitur non ſignificat duntaxat lucrũ præter expectationem oblatum, lucrum inopinatum & aduentitium: ſed ἕρμαιον vocatur interdum res omnis commoda & vtilis, etiam quæ præter expectationem & ſorte fortuna nobis non obueniat. Plato lib. De leg. 11, τοῖς μὲν ἀγαθοῖς ἕρμαιον μέγιστον γίγνεται, ζῶσι μέχρι τῆς ἐσχάτου τοῦ βίου, ἡ ἀπόθεσις ... σφόδρα τοῖς θεοῖς ... Ac planè tam late patet interdum quàm εὐτύχημα: quod vocabulum etiam adiungitur nonnunquam illi, vt apud eundem in Sympoſio, ἡγούμενος δὲ αὐτὸν ἐσπουδακέναι ἐπὶ τῇ ἐμῇ ὥρᾳ, ἕρμαιον ἡγησάμην εἶναι καὶ εὐτύχημα ἐμὸν θαυμαστὸν, ὡς ὑπάρχον, &c. Et pro quo hic ἕρμαιον καὶ εὐτύχημα θαυμαστὸν, alibi θαυμάσιον κέρδος vſurpat. vt in Apologia Socratis, quum hic dicit, καὶ εἴτε δὴ μηδεμία αἴσθησίς ἐστιν, ἀλλ' οἷον ὕπνος, ἐπειδάν τις καθεύδων μηδ' ὄναρ μηδὲν ὁρᾷ, θαυμάσιον κέρδος ἂν εἴη ὁ θάνατος. quæ poſtrema verba Cicero interpretatur Tuſc. 1, Dii boni quid lucri eſt emori? Quanquam ſemper ad primam ſignificationem alludi fateor quũ ἕρμαιον pro lucro quolibet ponitur. Interdum etiam pro occaſione vſurpatur, quæ nobis, velut quoddam lucrum, præter expectationem offertur. Athenæus δειπνοσ. lib. 13, ἡ Οὐλπιανὸς, ὥσπερ ἕρμαιόν τι, ἐπιλαβόμενος τοῦ Μυρτίλου, ἔφη. vbi & ſubaudiendum verbum aliquod Cicero quadam ad Atticum epiſtola, Itaque vt legi tuas de Varrone, tanquam ἕρμαιον arripui. Aptius eſſe nihil potuit ad id philoſophiæ genus quo ille maxime mihi delectari videtur. Id eſt, occaſionem ſcribendi de Academicis valde optabilem arripui. vel, Occaſionem illam, auidè, tanquam aliquod lucrum inſperanti obiectum, arripui. Dixerat enim in principio alius epiſtolæ, Cõmotus tuis literis, quòd ad me de Varrone ſcripſeras, totam Academiam ab hominibus nobiliſſimis abſtuli, tranſtulique ad noſtrum ſodalem, & ex duobus libris contuli in quatuor. In quo Ciceronis loco quædam editiones habent ἑρμαῖον, ſicut & hic in principio annotationis Eraſmicæ legitur. ſed vtrobique male. ἑρμαῖον enim templum Mercurii ſignificat, ex forma qua dicitur θησεῖον & ἀσκληπιεῖον. Sed nec ἑρμαῖον rectè cum circunflexo in penultima ſcribitur hic, nec in lexicis. reclamant enim grammatici, qui ἕρμαιον aiunt in ea ſignificatione qua hic ſumitur, debere προπαροξύνεσθαι.

C. 955. V. *bonitam*] De errore qui eſt in hac verborũ Heſychii interpretatione, admonuimus antea.

C. 957. V. Σκυτίνην] Pro σκυτίνην ſcribe hic σκυτίνη, & ſiculnum pro Coriaceum ſeu pelliceũ. eſt enim error in exẽplari Heſychii Sic & apud Ariſtophanem legitur σύκινοι ἄνθρωποι, & σύκινος ἀνήρ. apud eundem Heſychiũ σύκινος μάχαιρα. Ita dicitur & σύκινον ξύλον, item σύκινη ἐπικουρία, apud Alciphr.

C. 958. V. φακῆν ἕψειν. *Id eſt, Zenonis eſt lentem coquere*] Non ſubaudiendum eſt verbum οἶδε, vt putauit Eraſmus, nec ζηνώνειον ita debet accipi: ſed pro adiectiuo quod iũgatur cũ ſubſtantiuo φακῆν pendet enim infinitiuus ἕψειν a verbo μεμάθηκεν, quod ſequitur apud Athenæũ ſtatim poſt. vbi legitur, ὃς δὲ Τίμωνος ἐρασ. ἀπήειν. ζηνώνειον γε φακῆν ἕψειν δ' ἐκ φροντίδος μεμάθηκεν. id eſt, Et qui Zenoniam lentem coquere ſapienter non didicit. Sed Eraſmum decepiſſe veriſimile eſt τελείαν στιγμὴν, quæ poſt ἕψειν habetur: ac putaſſe illic verba Timonis finiri, quũ potius hæc, ὁ μὴ φρονίμως μεμάθηκεν, hexametrum ipſius abſoluant verſum.

V. χύτρα δὲ φακῆς ἥψατο, *Sed olla lenticulam attigit*] Vertendũ fuit, Olla lenticulæ coquebatur. nam ἥψατο non deducitur ab ἅπτομαι, quod eſt attingo: ſed ab ἕψομαι, quod eſt coquor. Idẽ planè erratum admiſit antea, hæc Ariſtophanis verba καὶ τῶν ἑψομένων κορχόρων, interpretans, Deinde corchorum attigimus. nam ἥψαμεν non ſignificat attigimus, (nec eſt ab ἅπτω, quod pro ἅπτομαι, id eſt attingo, putauit vſurpari) ſed coximus, ab ἕψω. Eſt autem locus hic in prouerbio, Etiam corchorus inter olera.

C. 959. V. Δοκὸς ἐπὶ πᾶσι τέτυκται, *id eſt, Trabes in omnibus facta eſt*] Fruſtra nititur ex his Græcis vocibus ita interpretatis ſenſum aliquem elicere, tranſlationem ab aratione putans eſſe. Nec verò hic vox prima omnium ad trabem & ad conſiderationem anceps eſt ſed omnino δόκος legere & interpretari opinatio neceſſe eſt. vt ſit ſẽſus, Sed opinatio eſt in omnibus. Illud quidem certè non malè ſuſpicatus eſt Eraſmus, hemiſtichium videlicet hæc verba eſſe quæ reuera claudunt verſum cuius principium eſt, αὐτὸς ὅμως οὐκ οἶδε. eſt autem Xenophanis, vt docet Sextus philoſophus: ex quo (quia remittere ad eum non poſſum, quum nondum editus ſit) & præcedentes hunc verſus proferam. Is enim loquens de iis qui κριτήριον ſuſtulerunt, ait ex eorum numero eſſe Xenophanem, qui nihil poſſe comprehendi dixerit his verſibus,

> Καὶ τὸ μὲν οὖν σαφὲς οὔτις ἀνὴρ ἴδεν, οὐδέ τις ἔσται
> Εἰδὼς ἀμφὶ θεῶν τε καὶ ἅσσα λέγω περὶ πάντων.
> Εἰ γὰρ καὶ τὰ μάλιστα τύχοι τετελεσμένον εἰπὼν,
> Αὐτὸς ὅμως οὐκ οἶδε· δόκος δ' ἐπὶ πᾶσι τέτυκται.

C. 960. V. *aſinus quatiebat auriculas. Opinor quòd non aſſentiretur.*] Exiſtimo potius velut aſſenſus ſignum hoc dici (ſubiungit enim Galenus, καὶ τοῖς ἄλλοις δὲ τοῖς παροῦσιν ἐδόκουν τι λέγειν) ſed qui ſit abſque vllo iudicio, vtpote re de qua agitur, non intellecta. Sic & Lucianus videtur accepiſſe quum indoctũ, multos libros ementem irridens ait, Tu quoque ergo librum quidem in manu habes, & ſemper legis: at eorum quæ à te leguntur, nihil percipis, ſed aſinus lyram audis, aures motans.

C. 961. V. *Ἐν χειρῶν νόμῳ, id eſt, Lege manuum. dicitur quum res ui geritur, non ex præſcripto legum*] At Budæus ait, χειρῶν νόμος eſt conſertis manibus pugnare, manu prælium inire: citátque tres Polybii locos, ex quibus eſt is qui habetur etiam hic, οἱ δὲ πάντες, &c. In quo certè (vt & in altero quem hic, & aliis duobus quos illic habemus) Polybius his verbis ἐν χειρῶν νόμῳ non ſignificat contra præſcriptum legum (quid enim bello præſcribũt leges?) ſed inter præliandũ, inter cõſerẽdum manus, in ipſo conflictu. dicit enim ἀγωνιζόμενοι, ἐν χειρῶν νόμῳ τελευτῶσι τὸν βίον. item, διαγωνισάμενοι, μετήλλαξαν τὸν βίον ἐν χειρῶν νόμῳ. Sed erat ſatis dixiſſe ἀγωνιζόμενοι & διαγωνισάμενοι, obiiciet aliquis. Reſpõdeo, ἐν χειρῶν νόμῳ nõ iungi cum ἀγωνιζόμενοι, nec cum διαγωνισάμενοι, ſed cum τελευτῶσι τὸν βίον & μετήλλαξαν τὸν βίον. & additum illud ſignificare interiſſe illos in ipſo articulo temporis quo manus conferebantur, vel quo calebat pugna. quod non expreſſiſſet dicendo ſimpliciter ἀγωνιζόμενοι τελευτῶσι. Illorum ergo triũ verborum vim ne is quidem reddet, qui, cum Eraſmo, Violenta manu, interpretabitur. Quinetiam merito ſuperuacanea diceremus illa eſſe, quum ſciamus in bello non aliter homines quàm violenta manu perimi. Iam verò, quod ad Æſchinis locum attinet, in eo quoque nõ puto ἐν χειρῶν νόμῳ ſignificare Non ex præſcripto legum, aut per vim, ſimpliciter: ſed eos dici ἐν χειρῶν νόμῳ τὰς πολιτείας καταλύειν, qui prælio cum oligarchicis inito, ſimulatque ſuperiores euaſerunt, ſine mora eorum reſpublicas euertunt, quaſi calente adhuc pugna. Porro an prouerbialia ſint hæc verba ἐν χειρῶν νόμῳ dubito.

C. 965. V. *tur qui curam omnem ad cibum ac potum confert.*] Imò nihil ad cibum potumve pertinet hoc genus loquendi, ſiquis proprium eius vſum ſpectet, non autem quo Plutarchus iocoſè illud detorſerit. Nam εἰς τὴν γαστέρα ἐνάλλεσθαι, id eſt, In ventrem inſilire, eſt eorum qui primo impetu aliquem volunt opprimere. Et vel ipſum verbum per ſe ſubitũ & violentum irruentis impetum denotat. vt quum dicitur λὰξ ἐνάλλεσθαί τινι, & λὰξ ἐμβαίνειν ἐνάλλεσθαι. ſic εἰς τὸν αὐχένα ἐνάλλεσθαι, aut εἰσάλλεσθαι apud Sophoclẽ, τοῦ Περσέως αἰσχυνθήσομαι ... εἰς τὸν αὐχέν' εἰσαλοῦμαι. At Plutarchus ludens ait illũ in ventrem inſilire qui aduerſarium opprimere conatur, nõ impetum faciens in eius ventrem, calces puta aut pugnos in eũ ingerendo: ſed ad famem extremam adigendo. Siquẽ enim eſurire cogimus, cum eius ventre quaſi bellum gerere videmur. quo etiam modo dixit Horatius ventri bellum indicere, 1. Serm. Satyra 5,

> Hic ego, propter aquam, quòd erat deterrima, ventri
> Indico bellum: cœnantes haud animo æquo
> Expectans comites.

Ita igitur à Plutarcho vſurpatur hoc prouerbium, ſed, vti dixi, detortum. ita, inquam, vſurpatur, de eo nimirum qui fame aduerſarium nititur opprimere, cibum ei eripiens: nõ de eo qui curam omnem ad cibum confert. ad quem ſenſum cõminiſcendum miror quid Eraſmum impulerit. Hoc certè quum dicit, non ſolùm vulgarem & proprium adagii ſenſum non exponit, ſed ne illum quidem ad quem Plutarchus ipſum accommodat, explicare mihi videtur. Dicit enim Plutarchus (vt & ipſe Eraſmus interpretatus eſt) Lucullum impetum in ventrem feciſſe, nihil non molientem vt hoſti cõmeatum ſubtraheret.

V. ὀρχησάμενος ἐφίει] Miror cur nouo modo, & eo quidem

planè ab huius loci ſentētia alieno aduerbium διαρρήδην interpretetur palam. quaſi verò ſynonyma non ſint διαρρήδην & ἐπιδήλως, adde etiam ἀπαρακαλύπτως apud eundem Plutarchum. De quibus plura in noſtro Græcæ linguæ Theſauro.

C.970. V.*quod ipſo contactu ſentitur*] Atqui, quum ipſo contactu ſentiamus non ea ſolùm quæ ſtrictim manibus apprehendimus, ſed ea etiam quæ vel primoribus digitis leuiter attingimus duntaxat: cur ita loquutus eſſet Plato: cur dixiſſet, ἀπρὶξ λαβέσθαι, quaſi ἅπτεσθαι non ſufficeret? Equidē non fruſtra illo genere loquendi vſum eum arbitror: & dicentem, Quicquid non poſſint manibus apprehendere, non ſignificare ſimpliciter voluiſſe, Quicquid non poſſint ipſo contactu ſentire: ſed ὑπερβολικῶς loquutum eſſe. perinde ac ſi dixiſſet, Quicquid non poſſint manibus apprehendere, & quidem ſtrictim ac preſſis manibus, vt elabi nullo modo poſſit. Cæterùm an prouerbialis ſit hæc loquendi formula, dubito. &, prouerbialiter ſi vſurpetur, tum potius ita eam vſurpari crediderim quū metaphoricè ponitur, eodem videlicet modo quo Mordicus apud Latinos.

C.971. V.Ἀγγεῖον] Dura eſt profectò hæc ſermonis formula, Vaſis inſtar loqui. & quidē durior, vt opinor, quam vt eā prolaturus vnquā fuerit Plato. tantū abeſt vt ex iſto eius loco elici eam poſſe concedam. neque enim video quo pacto hæc qua vtitur, Ex alienis fontibus per auditū impletus ſim inſtar vaſis, illi ſit ἀνάλογος, Vaſis inſtar loqui. nec cur is qui ſermonibus, veluti vas liquoribus, impletus fuerit: itidem & veluti vas loqui debeat dici. Fuiſſe autem in vſu comparationem hanc, πληροῦσθαι vel πεπληρῶσθαι δίκην ἀγγείου, ſatis oſtendit hoc loquendi genus ἄχρι χείλους, à vaſis labro (nam id quoque χεῖλος appellatur) tranſlatū. oſtendūt & indidem deducta nomina, metaphoricè & ipſa vſurpata, ἰσοχειλής, ὑπερχειλής, ἐπιχειλής. quorum poſtremum exponit Pollux nomine ab hoc ipſo verbo πληροῦσθαι facto, videlicet ἀπλήρωτος.

C.979. V.*inconſtantibus*] Quum Suidas hæc Ariſtophanis verba, βέμβικος οὐδὲν διαφέρειν δεῖ, exponit ἄστατον ἢ εὐστροφον εἶναι (quæ expoſitio totidem verbis apud ipſum ſcholiaſten Ariſtophanis habetur) non accipit ἄστατον aut εὔστροφον pro inconſtanti, ſed pro volubili & verſatili. vt dicat comicus, Oportet te verſatilem & volubilem eſſe. non autē, Te inconſtantem eſſe oportet. Conſtat enim ἄστατον eſſe qui facilè mouetur, εὔστροφον qui facilè voluitur ſeu verſatur & neutri Græcarum vocum ſignificationem inconſtantis tribuūt lexicographi. atque vt tribuerent, loco Ariſtophanis non conueniret: vt ſtatim animaduertet qui illum adierit. Nihilo magis conueniet, inquam, hæc ſignificatio illi Ariſtophanis loco quàm huic Plautino, P. Sciunc in re aduorſa verſarit C H. Turbo non æquè eſt ſcitus. Vbi malè Valla enarrator ait ambiguum eſſe per turbinem ventumne an trochum intelligat. Virgilius autem dixit,

Tum verò infelix, ingentibus excita monſtris,
Immenſam ſine more furit lymphata per vrbem.
Ceu quondam torto volitans ſub verbere turbo,
Quem pueri &c.

Denique ſiquis, vt ait idem poeta,

magno curarum fluctuat æſtu,
Atque animum nunc huc celerem, nunc diuidit illuc,
In parteſque rapit varias, perque omnia verſat:

is rectè cum Tibullo dicturus videtur,

Nanque agor vt per plana citus ſola verbere turbo,
Quem celer aſſueta verſat ab arte puer.

Hoc autē in cauſa eſſe ait poeta cur in eodem propoſito manere non queat, ſed mutare ſententiam cogatur. quod inconſtantis eſt. Quin igitur de eo quoque qui identidem ſententiam mutādo, inconſtantiam ſuā prodat, hoc adagium vſurpari poſſit, nō nego: ſed in loco illo Ariſtophanis, Te nihil à trocho differre oportet, ſignificare, Oportet inconſtantē te eſſe: hoc verò pernego.

C.981. V.*A bonis bona diſce*] Item paulo pòſt διδάξεαι vertit diſcito. quum tamē non imperatiui ſit modi διδάξεαι, ſed indicatiui, futuri temporis: & imperatiuus ſententiæ ipſius loci non cōueniat. nec enim præcipit Theognis Cyrno vt à bonis bona diſcat (nam ſuperuacaneum foret hoc præceptum) ſed illi præcipiens vt cum bonis aſſiduè verſetur, & ab eorum latere nunquam diſcedat, malos contrà fugiat: addit, Nam à bonis bona diſces: ſin conſuetudinem habeas cum improbis, amittes eam etiam qua præditus eras mentem. Integrum diſtichum eſt hoc,

Ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἄπ' ἐσθλὰ διδάξεαι· ἢν δὲ κακοῖσι
Συμμίσγῃς, ἀπολεῖς καὶ τὸν ἐόντα νόον.

Quòd ſi vertendum eſſet in priore verſu, A bonis bona diſce, non diſces: itidem & in poſteriore, Amitte mentem, non autem, amittes.

C.984. V.*Mithragyrtes, non daduchus.*] Falſa eſt hæc ſcriptura, ſed falſæ etymologiæ, quam paulo pòſt affert, conueniens. Vera ſcriptura eſt metragyrtes, μητραγύρτης, veræ etymologiæ conſona, à μήτηρ & ἀγύρτης. Appellabatur enim hoc nomine qui matri deorum ſtipem colligebant. Cic. De leg. lib. 2, hæc ex duodecim tabulis affert verba, Præter Idææ matris famulos, eoſque iuſtis diebus, nequis ſtipem cogito. Vile autem habitum fuiſſe & abiectum hoc eorū miniſterium, credibile eſt, vtpote exiguam ſtipem emendicantium. ſolitos enim vel exigua contentos eſſe, diſcimus ex Ouidio, qui 1. De Ponto, elegia 1, ſcribit,

Ante deûm matrem cornu tibicen adunco
Quum canit, exiguæ quis ſtipis æra neget?

Quanquam in editis ſuperiori tempore exemplaribus Ariſtotelis legitur μιτραγύρτης cū ι, nō η, in prima ſyllaba. & hāc lectionem ſcholiaſtes agnoſcit, ſcribens, οἱ μὲν λέγουσι μητραγύρτην τὸν τὰς ζώνας συναγύρτην· οἱ δὲ ἀνδράποδον εἶναι ἀγύρτην ἔχοντας τὰς ἑαυτῶν κεφαλὰς ὑπὸ μίτρας, ὡς κεφαλοδεσμοῦντας καὶ διαδέντας, καὶ ἄνω καὶ κάτω τῆς παρεμβολῆς διατρέχοντας. Quæ verba ideo cito, quòd curioſis aliquid noui afferant, in quo examinando tempus, ſi libuerit, conſumere poſſint. Ego (quod pace illius dictum velim) hanc vocabuli iſtius explicationem pro mero ſomnio habeo. & vt alicubi poſſe id reperiri in hac ſignificatione faterer, nihilo ſecius μητραγύρτης non μιτραγύρτης hic legendum eſſe contenderem. Dicitur autem & μητρὸς ἀγύρτης ſeparatim, vnde & ipſa compoſitio apertiſſimè indicatur. Quo magis miror virum quendam non poſtremi inter huius temporis ſcriptores nominis, ſcriptum reliquiſſe μητραγύρτην magnam matrem à Græcis vocatam. Sic tribus modis à tribus diuerſis circa hanc vocem erratum eſt: ab Eraſmo hic, ſcribente μιθραγύρτης cum ι & θ, & à μίθρας deducente: à ſcholiaſte Ariſtotelis, qui μιτραγύρτης cum ι & τ ſcribit, à μίτρα deriuans: ab illo cuius modo memini, rectè quidem μητραγύρτης ſcribēte, ſed hanc appellationem Idææ matris cum eius ſacerdote communem eſſe non rectè dicente. Nos ergo in verſandis veterum ſcriptorum monumētis reddant aliena pericula cautos.

V.*ſignificans illum non fuiſſe initiatum ſacris*] Imo non Iphicrates Calliæ, ſed Iphicrati Callias hoc dicit. At tu, inquiens, ò Iphicrates, ne ſacris quidem initiatus es. alioqui enim non μητραγύρτην ſed δᾳδοῦχον me appellauiſſes. Ariſtotelis verba ſunt hæc, ὡς καὶ Ἰφικράτης Καλλίαν μητραγύρτην, ἀλλ' οὐ δᾳδοῦχον. ὁ δ' ἔφη ἀμύητον αὐτὸν εἶναι. οὐ γὰρ ἂν μητραγύρτην αὐτὸν καλεῖν, ἀλλὰ δᾳδοῦχον. Videtur autem hoc dicere Callias voluiſſe, Tu me dicis eſſe metragyrten, non daduchum: at ego te nec metragyrten, nec daduchum eſſe dico, ſed ne initiatum quidem ſacris. alioqui enim, &c.

C.985. V.*Sapiens non eget*] Mutilauit locum poetæ ab Ariſtotele citatum, vel potius partem eius dimidiam abſcidit. nam quum duobus verſibus cōſtet, & ita quidem vt imperfecta relinquatur ſententia in priore: ipſe prorſus aliam, & quidem plane alienam à mente authoris commentus eſt ſententiam, quam priore claudit, poſteriorem omittens. Sed eos coniungam, vt apud Ariſtotelem atque adeo apud Euripidem, cuius ſunt, coniuncti habentur,

Χρὴ δ' οὔποθ' ὅστις ἀρτίφρων πέφυκ' ἀνὴρ,
Παῖδας περισσῶς ἐκδιδάσκεσθαι σοφούς.

Id eſt, Haud vnquā oportet eum qui mente ſana ſit præditus, liberos ſuos docēdo eximiè ſapientes reddere, vel ad exactam quandam erudire ſapientiam. At cum Eraſmo priorem verſum interpretando ita, Haud vnquam eget qui mente ſana eſt præditus; præterquam quod poſterior illi cohærere nullo modo poterit: etiam verbo χρὴ omnino nouam & inauditā ſignificationem dare oportebit.

V.*rugas illitu pigmenti diſſimulans*] At lecythum habere ad malas, ſiue in malis, non eſt ſimpliciter illita malis pigmenta habere: ſed tantam pigmentorum copiam quantam lecythus ipſa capere poſſit vt videlicet dixit Cicero ad A. epiſt. 1, Meus autem liber totum Iſocratis μυροθήκιον, atque omnes eius diſcipulorum arculas, ac nonnihil etiam Ariſtote-

lica pigmenta conſumpſit.

C.986. V. ἰχθῦς] Atqui hoc dictum, Piſcis eget ſale, de piſce, quandiu in mari agit, intelligendum non eſt: ideóque abſurdū exiſtimari non debet, vt paulo pòſt oſtendemus, ſimul vſum huius prouerbii (ſi quidem prouerbialia ſunt hæc verba) declarantes.

V. *opus habere*] Si attentè conſideraſſet Eraſmus quid Ariſtoteles dicat, animaduertiſſet hæc verba non eſſe populi reclamantis orationi Androclis, ſed ab ipſo Androcle fuiſſe pronuntiata: quibus reſpondebat populo reclamanti iſti orationi eius, Egent leges lege quæ corrigat. Sic enim Ariſtoteles, οἷ Ἀνδροκλῆς ἔλεγεν ὁ πιτθεύς, κατηγορῶν τοῦ νόμου, ἐπεὶ ἐθορύβησαν αὐτῷ εἰπόντι, δέονται οἱ νόμοι νόμου τοῦ διορθώσοντος· καὶ γὰρ οἱ ἰχθύες ἁλός. καίτοι οὐκ εἰκὸς &c. Id eſt, Quale Androclis Pittheuſis eſt dictum, accuſantis legem, quum obſtrepuiſſent ipſi dicenti leges opus habere lege qua corrigerentur: Atqui & piſces ſale. ſub. opus habent. Perinde acſi loquutus ita fuiſſet, Cur hanc meam orationem ſic excipitis? cur huic meæ orationi, Leges lege qua corrigantur, indigent, ita obſtrepitis? vel, ita obſtrependo reclamatis? An abſurda loqui vobis videor, quū legibus (quæ ſunt correctrices & ad corrigendū latæ) opus eſſe dico lege qua corrigātur? Atqui & piſces, licet in ſalſo mari nutriti fuerint, ſale indigere noſtis. Hæc igitur verba, καὶ γὰρ οἱ ἰχθύες ἁλός, Androclis eſſe, & ipſe orationis Ariſtotelicæ contextus oſtendit, & rationi conſentaneum eſt. vt contrà planè alienum à ratione foret, ea populo adſcribere. quia iis dictum illud cui reclamauerat, apertè confirmaret. At vir quidam doctiſſimus hunc Ariſtotelis locum ita exponit, vt iſta verba, καὶ γὰρ οἱ ἰχθύες ἁλός ſint quidem Androclis, obſtreperi populo reſpondentis: ſed ita vt pro reſponſione prolatis illis verbis, Leges egent lege correctrice: ſtatim ſubiunxerit, Nam & piſces ſale. At vel ego fallor, vel ex Ariſtotelis contextu manifeſtum eſt, hæc verba, Leges egent lege correctrice, eſſe ea ipſa propter quæ populus obſtreperet: (tantum abeſt vt ad compeſcendū ſtrepitum ea pronuntiata credendum ſit) & ad quorum confirmationem, quum populus ita loquentem interpellaſſet, ſubiunxerit, Nam & piſces ſale. Quum enim dicit Ariſtoteles, ἐθορύβησαν αὐτῷ εἰπόντι, δέονται &c. dubitatio nulla relinqui videtur quin intelligendum [illegible] εἰπόντι quod ſequitur. Τί εἰπόντι αὐτῷ ἐθορύβησαν; obſtrepuiſſet ipſi poſtquam dixiſſet, Quidnam? Leges &c. Sed hoc facilius intelligetur quum verba quæ velut per parentheſin illic poſita ſunt, eius nota ſignata fuerint, hoc modo, οἷ Ἀνδροκλῆς ἔλεγεν ὁ πιτθεύς, κατηγορῶν τοῦ νόμου (ἐπεὶ ἐθορύβησαν αὐτῷ εἰπόντι, δέονται οἱ νόμοι νόμου τοῦ διορθώσοντος) καὶ γὰρ οἱ ἰχθύες δέονται ἁλός. addo autem poſt ἰχθύες vocabulum δέονται, quod ἀπὸ τοῦ κοινοῦ apud Ariſtotelem repetitur: vt ſiquis velit ea quæ parentheſeos nota includuntur, omittere, perfectam orationem in cæteris verbis inueniat, ita, οἷ Ἀνδροκλῆς ἔλεγεν ὁ πιτθεὺς κατηγορῶν τοῦ νόμου, καὶ γὰρ οἱ ἰχθύες δέονται ἁλός. Illæ autem particulæ quum ita vſurpantur, veluti ellectica eſt oratio. perinde eſt enim acſi Androcles continuans ſuum ſermonem populi tumultu interruptum, diceret, Τί γάρ; οὐχί; ἐπεὶ οἱ &c. Quidni verò? quum & piſces ſale opus habeant?

V. *quæ non minus abſurdum ſit quàm ſi piſces marini dicantur egere ſale*] Imò non abſurdè hoc dicitur, & ipſa experientia verum eſſe comperitur. non enim intelligendum, piſces, quum in mari agunt, egere ſale: ſed quū ad eſum noſtrum códiuntur (præcipuum enim eorū condimentum eſt ſal) aut quum ταριχεύονται, ſeruari non poſſent, ſed putreſcerent ſtatim, niſi ſalirentur. Non igitur vtendū fuerit hoc prouerbio (ſi tamen prouerbialia ſunt hæc verba) quum rem aliquā abſurdè dici volemus ſignificare: ſed quum aliquem ea re indigere oſtendemus, in cuius abundantia verſari ſolitus ſit. Veluti ſiquis dicat inter literas & literatos educatum hominem literis & literatis opus habere.

V. δέονται ἐλαίου. *Id eſt, Baccæ egent oleo.*] στέμφυλα nō ſignificat baccas, ſed quod ex oleis expreſſis ſupereſt. τὰ ἀποπιέσματα τῶν ἐλαιῶν, inquit Ariſtophanis enarrator. Athenæus lib. 1, ἀθηναῖοι δὲ τὰς πεπτωκυίας ἐλαίας στεμφυλίδας καλοῦσιν. Id igitur in oliua στέμφυλον dicitur à Græcis, quod in vua vinacium appellatur à Latinis. Eadem autem quæ de præcedēti prouerbio [illegible] hic quoque conueniunt. Nec enim abſurdum eſt dicere ſtemphyla indigere oleo, vt ſeruentur. imò legimus iis veſci ſolitos veteres, oleo permiſtis. Cæterū hæc quoque verba, καίτοι στέμφυλα ἐλαίου, Androclis eſſe exiſtimo, quæ ſubiūxerit illis, καὶ γὰρ οἱ ἰχθύες ἁλός. ſed Ariſtoteles inter hæc & illa interiecit ſua verba, καίτοι οὐκ εἰκὸς οὐδὲ πιθανὸν ἐν ἅλμῃ τρεφομένους δεῖσθαι ἁλός.

V. Μὴ ζήτει θεὸς γενέσθαι] Pindarus ait hominem cui contingunt illæ fœlicitates quas deſcribit, non debere rationem qua deus euadat quærere. perinde acſi diceret, debere illum ſua ſorte contentū eſſe, nec ea potiorem aliam quærere: quū nulla ſit, ne ipſa quidem ſors deorū: vel, quum ea ſors ne cū deorum quidem ſorte ſit commutanda. In hanc ſententiam videtur ille hæc verba ἀπὸ βολικῶς vſurpaſſe. At proprius eorum vſus eſt quum volumus quempiam admonere ne ſe nimis inſolenter efferat, ne maiora cogitet vel affectet quàm pro humana conditione. Denique vt meminerit quod dixit quidam poeta, θνατὰ χρὴ τὸν θνατόν, οὐκ ἀθάνατα τὸν θνατὸν φρονεῖν. Sic vtitur Palladas, quoddam epigramma ſic inchoans,

Μηδὲ ζητεῖν μαρτυρεῖν καὶ θεὸς εἶ,

Μηδ᾽ ἀρχὰς μεγάλας κέρμα τ᾽ ἐπιθύμιαλον.

Γένιος αὐτῆς ἴδης. κατιὼν ἐχθρὸς γὰρ ἐπεσ]ρεψὶς, Θνητὲς &c. Sed in vulgatis editionibus pro ζητεῖν malè ζητεῖς poſitū eſt.

C.987. V. ἐνδομάχας ἅτ᾽ ἀλέκτωρ, *id eſt Domi pugnax more galli*] Melius, opinor, vertetur, More galli domi pugnacis (vel potius pugnantis) vt ἐνδομάχας ſit ipſius galli epithetum. de quo quamobrem dubitare debuerit Eraſmus, & in ἐνδομάχας mutandū ſuſpicari, non video. pulchrè enim conuenit cum prouerbio, Gallus in ſuo ſterquilinio plurimum poteſt. Quin & ab ea qua præditus eſt audacia dum in ſuo ſterquilinio verſatur, tranſlatum eſt illud noſtrate dictū, Tu es audax in tuo ſterquilinio. quum aliquis domi ſuæ, & (vt Cicero loquitur) in ſuo regno audaciam præ ſe fert, extra illud timidus futurus. Cæterùm ἅτε per anaſtrophen poſitum erit: vt etiam ὥς aliquādo ponitur: veluti apud Theocritum,

- *βάτραχος δὲ ποτ᾽ ἀκρίδας ὥς τις ἐρίσδω.* item,

- *ὁ δὲ ἕτερος ἔδραμεν ὥς ἵς.*

C.991. V. *εἰν, non ἄεν, ſed εἰν aut εἰνὶ, quod Græcis ſonat en*] Imò εἰν & εἰνὶ poeticæ ſunt voculæ pro ἐν, id eſt in. ac pro En eas accipi, id eſt pro ἰδού, à nullo grammatico, aut lexicographo adnotatum reperio. Ac niſi poneret etiam εἰν, putarem illum ἠνὶ voluiſſe dicere. quanquā & ab ἠνὶ longè remotū eſt, & in ſolutā orationē aut nunquā aut perquā rarò admittitur.

C.993. V. *prouerbium abuſſe*] Ex verbo λέγεται dūtaxat prouerbialia eſſe hæc verba argumentatur: vt antea vidimus non aliunde quàm ex participio λεγόμενον conieciſſe prouerbialiter vocem ἅπαξ vſurpari. quaſi verò λέγεται ſemper ſignificet prouerbialiter dici, & λεγόμενον, quod prouerbialiter dicitur. Certè nihilo magis adagiū his Pindari verbis quàm illis Plutarchi ſubeſt. Nec inter adagia, credo, relaturus erat ea, ſi quorſum ab Ariſtotele citentur, perpendiſſet. (eſt autē hic locus lib. 1, non tertio) quum enim dixiſſet philoſophus, καὶ τὸ σπανιώτερον τοῦ ἀφθόνου μεῖζον ἀγαθόν, οἷον χρυσὸς σιδήρου ἀχρηστότερος ὤν, μεῖζον γὰρ ἡ κτῆσις, διὰ τὸ χαλεπωτέραν εἶναι, ſubiicit, ἄλλον δὲ τρόπον τὸ ἄφθονον τοῦ σπανίου, ὅτι ἡ χρῆσις ὑπερέχει. τὸ γὰρ πολλάκις τοῦ ὀλιγάκις ὑπερέχει. ὅθεν λέγεται, ἄριστον μὲν ὕδωρ. Citat & Plato in Euthydemo hæc Pindari verba: dicens, Nam quod rarum eſt, ô Euthydeme, pretioſum: at verò aqua viliſſima, quum optima ſit, vt ait Pindarus. Sic autē & Horatius viliſſimam appellauit aquā, 1. Serm. ſat. 5, - venit viliſſima rerū hic aqua. Propertius autem vilem dixit. Eodem videlicet quo Plato & hic & ille reſpicientes, epithetum hoc ei dederunt: nimirum ad eius abundantiam. Nam quum Plato dicit, Nam quod rarum eſt, pretioſum: at verò aqua viliſſima: intelligere debemus à contrario ob abundantiam viliſſima. addit autē, quū optima ſit, vt ait Pindarus: ſiue præſtantiſſima. Cōſidera lector vt ne vmbra quidem prouerbii hic appareat, nec apud Ariſtotelem, nec apud Platonem.

C.996. V. *Suffragium optimum*] Aliis præterea locis eiuſdem operis vſurpat Ariſtoteles hoc loquendi genus, γνώμῃ ἀρίστῃ. ex quorum inter ſe collatione γνώμην hic non ſatis cōmodè verti ſuffragium colligo, nec ἀρίστην, optimū. nam ſuffragium ferre poteſt aliquis παρὰ τὴν αὐτοῦ γνώμην, id eſt, cōtra mentem ſuam, & id quod in animo ſuo ſentit, ac tacitè ſecum iudicat. & nihil obſtat quominus ſuffragium alicuius appelletur optimum, in quo ferendo nō ἐπιεικείας rationem habuerit, id eſt æqui & boni: ſed ius ſummum ſpectauerit. at verò Ariſtoteles paulo ante eum quem habemus hic locū, dixerat, Manifeſtū eſt enim, ſi lex ſcripta rei aduerſetur, com

muni vtendum eſſe, καὶ τοῖς ἐπιεικέσιν ὡς δικαιοτέροις. & hoc eſſe mente optima, non omnino vti ſcriptis. ac ipſum quidē ἐπιεικὲς ſemper manere, & nunquam mutari, ſicut nec legē communem (ſecundum naturam eſt enim) at ſcriptis mutationem ſæpe contingere. Quorum verborum ſi recordatus fuiſſet Eraſmus, γνώμην ἀρίστην ad ἐπιείκειαν, id eſt æquum & bonum, referri intellexiſſet, docente id ipſo Ariſtotele: & eā quidem ἐπιείκειαν late patere, nec in vna ea re conſiſtere, vt non ex neceſſariis ſolum, verumetiam ex veriſimilibus iudicetur. Iam verò illa verba καὶ τοῖς ἐπιεικέσιν ὡς δικαιοτέροις, non tantùm ad intelligendum quid ſit τῇ γνώμῃ τῇ ἀρίστῃ, ſed etiam ad corrigendū Iulii Pollucis locum nobis plurimum proſunt, in quo ſcribitur, ὁ δὲ ὅρκος ἦν τῶν δικαστῶν, περὶ μὲν ὧν νόμοι εἰσί, κατὰ τοὺς νόμους ψηφιεῖσθαι· περὶ δὲ ὧν μὴ εἰσί, γνώμῃ τῇ δικαιοτάτῃ. legendum enim eſſe σὺν γνώμῃ τῇ δικαιοτάτῃ perſpicuum hinc eſſe puto. quanquam illa vocula σὺν ſuſpecta eſſe poſſit alicui, quum etiam abſque vlla præpoſitione Demoſthenes dicat, γνώμῃ τῇ δικαιοτάτῃ δικάσειν ὀμωμόκασι. Hāc autem γνώμην δικαιοτάτην eſſe eam quam Ariſtoteles appellat ἀρίστην, oſtendit locus eiuſdem, qui paucis interiectis ſequitur eum quem modò protuli. ait enim, Sin lex ſcripta pro re noſtra faciat, tunc dicendum eſt γνώμῃ τῇ ἀρίστῃ, non eſſe ad iudicandū cōtra legem, ſed vt, ſi ignorauerit quid lex dicat, non peieret. Quum enim hic dicit Ariſtoteles, de iudice, ne peieret, quin id dicat ob idē iuſiurādū quod hic in Pollucis & in Demoſthenis loco legimus, ecquis dubitaturus eſt? Animaduertendū præterea, in loco Ariſtotelis qui hic citatur ab Eraſmo, itidem γνώμῃ τῇ ἀρίστῃ de iudicibus dici. nā poſt ἀρίστῃ ſubaudiendū eſt verbū κρίνειν. quod etiam ibi ſcriptū in quibuſdam exemplaribus reperitur. & libro ſecundo legitur eodem modo, τοῦτο γάρ ἐστι τὸ γνώμῃ τῇ ἀρίστῃ κρίνειν. In loco autē proximè citato pro κρίνειν ponit δικάζειν, quo & Demoſthenes vtitur. Quare, vt omittam γνώμην ἀρίστην præcedere ipſam ſententiæ pronuntiationem, & concedam poſſe confundi: at quomodo iudici ſuffragium tribui queat, dicendo illum optimo ſuffragio iudicare, viderint qui hāc interpretationem ſequi volent.

V. *ges, teſtes, &c. optima probatio eſt ex coniecturis, quæ illi εἰκότα vocant*] Non hoc dicit Ariſtoteles omniū πίστεων probationū optimam eſſe quæ ἐκ τῶν εἰκότων petitur: ſed quid dicendo, is qui argumētis niti poſſit, non teſtibus, authoritatē his dempturus ſit, illis autem adiuncturus, declarat. vt ſtatim poſt, eū cui teſtes aderunt, argumenta autem deerunt, viciſſim rationibus inſtruit ad eleuandam his fidem, illis augendam appoſitis.

C. 1013. V. *ex humili fortuna aſperáque uita ad dignitatem emerſiſſent.*] Loco Ariſtophanis nulla huiuſmodi ſubeſſe poteſt allegoria: ſed verba ſimpliciter vt ſonāt accipiēda ſunt.

C. 1014. V. *di adimebatur. Olim non calculis, ſed foliis ferebantur ſuffragia*] Nequaquam hoc dicit ita generaliter Suidas: ſed eos qui exauctorabant, in ferēdis de huiuſmodi exauctoratione ſuffragiis, foliis loco calculorum vti ſolitos, vt oſtraco in ferendis de oſtraciſmo ſuffragiis.

V. *partem habet otioſam*] Noluit hoc ſignificare Æſchines, ſed potius Demoſthenem nullam corporis partem (legendū enim ἄπρατον) habere non venalem. de quo ſenſu Eraſmus nihil præter ſuſpicionem affert. ſed multi ſunt apud vtrunque oratorem loci ex quibus affirmare id audacter quis poſſit.

C. 1020. V. *quarum perculſus amore Sacra fero*] Mihi non ita videtur accipi μουσοπάταγος, ſed in malam partem. id autē ex Homeri verſu coniicio, in quo participio ἐπιπαταγμένος apertè in malam partem vtitur: Odyſſeæ σ, Ξεῖνε τάλας, οὔ τις φρεσὶν ἐμπεπαταγμένος ἐσσί.

V. *Transfertur ad eos qui ſua poemata ſic amant quemadmodum parentes liberos*] Iſtā tranſlationē non agnoſco: ſed à Cicerone in propria ſignificatione vſurpari exiſtimo, in illo epiſt. ad Q. fratrē loco. Nam ſi dicit Cicero μουσοπατάγους libētiſſimè ſua recentia poemata legere, an propterea hoc nomen ad eos trāſferetur qui ſua poemata nō aliter amant quàm parentes liberos? Hoc ſi cōcedimus, illud concedamus oportet (quod eſt abſurdum) quoſuis poetas μουσοπατάγους poſſe dici quotus quiſque enim reperietur qui nō ita erga ſuum poema ſit affectus? Cæterùm quin μουσοπάταγος à πατάσσω dici debeat, potius quā μουσοπάταγος à πάταγος, nemini dubiū eſſe debet.

C. 1022. V. *dum liquet niſi quod fortaſſe pro αἰεὶ legendum eſt αὖτις, id eſt poſtea. aut αὖτις, id eſt poſtmodum aut rurſus.*] Et vnde ſumptum ſit hemiſtichium, & in eo rectè αἰεὶ legi, nec vllo modo mutari debere in αὖτις aut αὐτοῖς, iis liquet qui verborum Polyphemi apud Homerum libro Odyſſeæ 10, meminerūt. ibi enim cyclops ille ait, ſibi quidem prædictū fuiſſe a Telemo vate, fore vt ab Vlyſſe orbaretur oculo: ſed ſe expectaſſe ſemper aduētum cuiuſdā Vlyſſis qui proceritate corporis & ſpecie oris ſpectabilis vir eſſet: quū tamē malum hoc illi à viro contrà paruo ac imbecillo allatum ſit. Verba eius ſunt,

> Ἀλλ' αἰεί τινα φῶτα μέγαν καὶ καλὸν ἐδέγμην
> Ἐνθάδ' ἐλεύσεσθαι, μεγάλην ἐπιειμένον ἀλκήν.
> Νῦν δέ μ' ἐὼν ὀλίγος τε καὶ οὐτιδανὸς καὶ ἄκικυς
> Ὀφθαλμοῦ ἀλάωσεν, ἐπεί μ' ἐδαμάσσατο οἴνῳ.

Iam ergo videamus quomodo vtatur hoc hemiſtichio M. Cicero. Multi Stathium ex ea qua valebat apud Q. Ciceronē authoritate æſtimabat: ideo tantum poſſe apud illum credētes, quòd is in eo nihil humile nec abiectum, nihil vulgare in eius ingenio perſpiceret. Et hoc quidem iudicabāt antequā ipſum Stathium vidiſſent, atque adeo cognouiſſent. Qui viſus & cognitus quum eorum non reſponderet expectationi, multorum huiuſmodi ſermonum materiam dabat, qualis erat ille Polyphemi de Vlyſſe, Ἀλλ' αἰεί τινα φῶτα μέγαν καὶ καλὸν ἐδέγμην, &c.

C. 1027. V. *enim humile decet reges*] Iſtud quidē verū eſt, nihil humile ſed potius magnifica omnia decere reges: eo tamen non reſpiciebat Porus, nec quum Alexandro diceret, Gere te regiè erga me, intelligebat, Regali magnificentia vtere erga me. ſed perinde erat ac ſi dixiſſet, βασιλικῶς, ἀλλὰ μὴ τυραννικῶς. ſcimus enim magnificentiam tyrannis cū regibus eſſe communem, at clementiam nequaquam. quam Alexandro adeſſe, Poro in eius poteſtatem redacto, optabile erat. Plutarchus certe quodam loco, poſtquam dixit Alexandrum erga Caliſthenem & Clitum ſæuiorem quam pro more ſuo fuiſſe, ſubiungit hoc quod Porus Alexādro dedit reſponſum. cui cōtinuo poſt addit. διὸ καὶ τὸν Πῶρον τὸ βασιλικῶς μὴ ... ἀλλ' αὐτῶν δὲ μακρότερον, εἶπεν, ἐκεῖνο. τὸ δὲ βασιλικὸν, ἐπιεικὲς, καὶ δαιμόνιον, καὶ θεῖον, οὐδὲν ὁ λυμαίνεται.

C. 1029. V. *reprimere ſeſe, & cautius agere.*] Multi poſſunt cautius agere, & cautiores eſſe in hoc vel illo negotio, qui tamen vela contrahere non dicantur. Eſt enim Vela contrahere, remiſſionem vel moderationem adhibere. quam non protinus adhibet quiſquis cautius agit. Verbi gratia, Si quis relicta periculoſa conficiendi alicuius negotii via & ratione, ſequatur aliam quæ tuta ſit, cautius agere dicetur, vel prudentius, non ſe reſtringere, & moderatius agere. Vela autem cōtrahere, moderationem adhibere, ex Horatio, & ex hoc Ouidii loco expono,

> Ah nimium eſt quod amice petis: moderatius opta.
> Et voti, quæſo, contrahe vela tui.

Id eſt, Votum tuum reſtringe. Sic & in Ciceronis loco, Cōtraxi vela, non ſignificat cautius egi (neque enim dicit Cicero ſe non ſatis cautè antea egiſſe) ſed, remiſſionem adhibui, de contentione & vehementia priſtinarū actionum aliquid remiſi. aut potius, verbis ipſius Ciceronis hanc metaphorā explicando, Contraxi vela, id eſt, minus quàm ſolebam præliatus ſum. Dixerat enim Cicero initio epiſtolæ, Vis ſcire quomodo ego minus quam ſoleam, præliatus ſim. Incipiens deinde huius rei cauſam exponere, Ego enim, quadiu Senatus authoritas mihi defendenda fuit, ſic acriter & vehementer præliatus ſum vt clamor &c. Aliquanto pòſt, Poſtea verò quam Hortenſius excogitauit vt legem de religione Fuſ. trib. pleb. ferret, contraxi vela, perſpiciens inopiā iudicum.

C. 1030. V. Ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι, ὅππως δὴ πρῶτον ἔπεσε] Non dubium eſt quin vetera ſequenda ſint exemplaria, in quibus legitur, ὅππως δὴ πρῶτον πῦρ ἔμπεσε. Sunt autem prima hæc duorū Homeri verſuum verba: qui ita legūtur Iliad. π,

> Ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι,
> Ὅππως δὴ πρῶτον πῦρ ἔμπεσε νηυσὶν Ἀχαιῶν.

Hos autē appoſitè ſuæ narrationi inſerit Cicero, tanquā hic & ipſe nodum vindice non indignū habens. At ὅππως δὴ πρῶτον ἔπεσε vnde ſit & quid ſit alii viderint. nam ἔπεσε pro dixiſtis (vt Eraſmus interpretatur) neſcio an recipiendum ſit.

V. *Verſus trochaicus catalecticus*] Quum putaret hæc omnia verba vnius eſſe verſus, non mirum ſi hoc dixerit. at ex Stobæo, qui integrum citat hunc Sophoclis poetæ locū, ex duobus illa eſſe cognoſcimus. ita enim apud eum legitur,

Τί νῷν χάρμα μεῖζον ἂν λάβοις ποτὲ,
Τοῦ γῆς ἐπιψαύσαντα, κ' ὑπὸ στέγῃ
Πυκνῆς ἀκοῦσαι ψακάδος εὑδούσῃ φρενί;

Sed prior à poſteriore diſſentit editiõ huius authoris. νῷν habet prior, at rectius poſterior τί: viciſſim prior καὶ ὑπὸ, rectius quàm poſterior ὑπὸ non præcedente καί. item πυκνῆς in priori legitur melius quàm in poſteriore πυκνῇ. vtrobique verò erratum eſt in eo quod hoc πυκνῇ ſiue πυκνῆς in fine ſecundi verſus ponitur: quum tertii debeat eſſe principium, qui imperfectus alioqui manet: vt cõtra ſecundus, addendo πυκνῆς (aut πυκνῇ, vt in Ciceronis libris) poſt κ' ὑπὸ στέγῃ, longior eſt quàm decet. Cui malo mederi videntur voluiſſe qui in poſteriore editione καὶ illud ſuſtulerunt, nullum interim tertio remedium adhibentes, qui iuſto eſt breuior, incipiendo ab ἀκοῦσαι, & in φρενὶ finiendo. Iam verò quod ad ψακάδος attinet (Eraſmus habuit ψάκαλος, quod ferri non poteſt) miror cur quidam in veteribus libris a ſe inuẽtum repudiauerint vt mendoſum, ac in ψιάδος mutare neceſſe putauerint: quũ ψακὰς nihilo minus dicatur ꝙ ψιάς. Sed & illud ὑπὸ στέγης mutare in ὑπὸ στέγῃ non video quid illos coegerit. cur enim vt ſpectare è terra, ita & audire è terra, audire è tecto ſeu domo nõ dicatur? Porro quãuis poſterior dũtaxat pars hu[9] loci Sophoclis à Cicerone ponatur, quin ad totum reſpiciat, (non ſimpliciter exprimere volens magnã animi ſecuritatem ac tranquillitatẽ, ſed ſecuritatẽ poſt relictũ periculoſum locũ, vnáque ablatum periculi metum) minimè dubium eſt. nam & Sophocles γῆς ἐπιψαύσαντα dicit eum qui terram cõtigit, qui è naui exiit: vt hic dicit Cicero, Quum cogar exire de naui. Et vt liberè ſententiam meam de hoc Sophoclis loco proferam, iis non aſſentior qui mentionem imbris facere illum putant, ſuauitatem duntaxat exprimentẽ quam pluuia ſomno addere ſolet, vbicunque quis cubet: ſed γῆς ἐπιψαύσαντα πυκνῆς ἀκοῦσαι ψακάδος de eo dicere puto, qui poſtquam è naui exiit terrámque cõtigit, è loco vbi cubat mari vicino imbrem denſum ſecurè audit, tempeſtatẽ cum eo exortam in mari, aut, ne exoriatur vnà tempeſtas (vt apud Virgilium imber noctem hyemémque fert, eoque exorto, cõtinuò venti voluunt mare) non iam vt antea timet, vtpote in tuto collocatus. Sic M. Tullius, licet poſteriora duntaxat huius loci verba citans, ad priora tamen ſimul reſpexiſſe comperietur. Meritò autem dixerit Sophocles (ſi hunc ſequamur ſenſum) nullam rem maius afferre poſſe gaudiũ. Nam ſi per ſe dulce eſt Neptunũ è terra procul aſpectare furẽtem: ſi per ſe dulce eſt è terra naufragiũ intueri (quod & teſtatur Lucretius,

Dulce mari è magno, turbantibus æquora ventis,
E terra magnum alterius ſpectare laborem)

quanto dulcius eſt è terra ſpectare illius nauis naufragium è qua exieris, & è qua quòd exieris, reliquũ vitæ in lucro deputare debeas?

C.1031. V. *Idem lib.*] Verbum πιθηκίζειν prouerbium cenſeri, vt opinor, non debet: nihilo magis quàm πιθὼν ἀγορά apud Dionem Pruſæum. ex quibus duobus vocabulis illud compoſitum eſt. at quum dicitur θετταλικὸν πιθηκίζειν, tũ verò adagium agnoſco. nam ipſe Iulianus his vtens, prouerbialium indices præfigit voces, τὸ λεγόμενον, in oratione ad ſenatum populúmque Athenienſem, dicens, καὶ τὸ λεγόμενον ὁ θετταλικὸν προσεβάλλομεν πιθηκίζειν. Apud eundem autem reperio in Conſtantii encomio ſolum adiectiuum θετταλικῶν, omiſſo (non conſultò, vt opinor, ſed incuria librarii) ſubſtantiuo πιθηκίζειν. ita enim illic legitur, ὁ δὲ ἀκούσας μὲν καὶ μόνος, ἄξας δὲ ὅμως ὁ ψάμμη φασὶ τῷ θετταλικῷ, προσηγόρευσε ἀφελόμενος τὴν ἀλουργίδα.

C.1032. V. *Quum ſignificabimus magnam rerum confuſionem, vti licebit*] At non ita vtitur Cicero in loco qui hic citatur: ſed abſque vlla allegoria, id quod ſonant verba, intelligit. ita enim ſcribit, Romæ & maxime Appia ad Martis mira proluuies. Craſſipedis ambulatio ablata, horti, tabernæ plurimæ: magna vis aquæ vſque ad piſcinam publicã. Viget illud Homeri, ἤματ' ὀπωρινῷ. Cadit enim in abſolutionem Gabinii ὅτε λάβροτατον &c. Hic perſpicuum eſt, meo quidem iudicio, ob proluuiem quæ accidiſſet eo tempore quo abſoluebatur Gabinius, omnium ſermone celebrari & omnibus eſſe in ore [illegible] verſus, quibus ait proluuiem à Ioue mitti quũ iniquis iudicibus eſt infenſus. Nã iniquo iudicio Gabinius abſolutus exiſtimabatur: in cuius abſolutionis tempus cadere dicit hanc proluuiem.

V. *pat in epiſtolis. Eſt autem vultu frontéque præferre hilaritatem*] Imò potius φαινοπροσωπεῖν apud illum ſignificat quod ait doctiſſimus Budæus, In publicum prodire, nec ſe domi aut in receſſu continere. Quum enim dicit Cicero, Nullus vſquam delectus, neque conquiſitores φαινοπροσωπεῖν audent: quomodo conueniet vt intelligamus conquiſitores non audere vultu frontéque præferre hilaritatem ac beneuolentiam?

C.1036. V. *Οἱ τέττιγες ἑαυτοῖς χαμόθεν ᾄσονται, id eſt, Cicadæ ſibiipſis ex humo canent.*] Deceptus fuit errore exemplaris, in quo ἑαυτοῖς malè poſitũ erat pro αὐτοῖς, quod & apud ipſum Ariſtotelis ſcholiaſten habetur: & hic reponendũ, ſicut in interpretatione ipſis pro ſibi vel ſibiipſis. Quis autẽ ſit huius apophthegmatis ſenſus (nam hoc dictum Ariſtoteles apophthegma vocat, non prouerbiũ) ſequens annotatio te docebit.

V. *quos ſi vlciſci alioqui non poſſet, certè carminibus ſuis &c.* Falſa eſt hæc explicatio quã οἴκοθεν affert Eraſmus: at vera eſt illa altera quam ex doctis nonnullis, vt ipſe teſtatur, paulo pòſt afferet: & necui de ea dubitatio vlla relinquatur, eam trium veterum ſcriptorum ἀξιοπίστων teſtimonio confirmabo. Ait igitur Demetrius Phalereus ἐν τῷ περὶ ἑρμηνείας (ſi tamen eius eſt is libellus) incipiens de allegoria loqui, Eſt etiam magnificum quiddam allegoria, & maximè in minitando. vt Dionyſius, Cicadæ ipſis ab humo canent. Quòd ſi ita ſimpliciter dixiſſet, vaſtaturum ſe Locrenſem regionem, & iracundior viſus fuiſſet & contemptior. Idem alibi, Quare ſymbola etiam habent vehementiam: quia breuibus dictis ſunt ſimilia. nam ex eo quod cum breuitate ſit enuntiatum, plurima concipere mente oportet, quemadmodum ex ſymbolis. Sic &, Ab humo cicadæ vobis canent, maiorem vehementiã habet allegoricè enuntiatum, quàm ſi ſimpliciter dictũ fuiſſet, Veſtræ arbores excindentur. Euſtathius autẽ in γ Iliad. exponens illa Homeri verba, ἀλλ' ἀγορηταὶ ἐσθλοὶ, τεττίγεσσιν ἐοικότες, cum alia, tum hæc dicit, Vtplurimum enim ſuper ramos, non autem à terra cantus ſuos exercent cicadæ. Vbi etiam meminiſſe conuenit ſymbolici dicti, quo quidam minatus eſt ſe facturum hoſtibus cicadas ab humo canere. pro eo quod eſt, arbores regionis eorum ſe exciſurum, adeo ut cicadis ab humo canere neceſſe futurũ eſſet. Iam verò ipſe Ariſtotelis ſcholiaſtes, enarrans illum quem Eraſmus ex ſecundo libro Rhetoricorum protulit locum, ait, Laconica apophthegmata vocat breuia: vt illud, Non oportet iniurioſos eſſe, ne ab hoſtibus ita euertamur, vt ne arbor quidẽ aut lignum in regione noſtra remaneat, vbi vel cicadæ ſedentes canant. Verùm obiter hoc obſerua, Demetrium Phalereum (aut quicunque eſt illius libelli author) in eo ab Ariſtotele diſſentire, quòd Dionyſio dictum iſtud adſcribat quod illum Steſichoro adſcribere videmus. Sed fieri poteſt vt Steſichori dictũ vſurpauerit Dionyſius. Cæterùm animaduertendum eſt elegantiam maiorem huius dicti eſſe in Græco ſermone quàm in Latino: quòd δενδροτομεῖν ſonet quidẽ arbores excindere, verbũ è verbo: ſed tamẽ generalem vaſtationẽ denotet. adeo vt δενδροτομεῖν χώραν (quod & δενδροκοπεῖν dicitur) vaſtare ſeu populari Latine interpretari poſſimus.

C.1037. V. *homo effecit ut omnes fortuna tenui, ſalacones dicerentur.*] Non animaduertit quid Heſychius diceret. nõ enim hoc ait, σαλάκωνα appellari quemuis fortuna tenui hominẽ, item quemuis faſtuoſum & arrogantem: id eſt, quemlibet πτωχὸν vel ἀλαζόνα, ſed quemlibet πτωχὸν ἀλαζόνα, id eſt, ſimul & fortuna tenui (ſic vertit Eraſmus πτωχὸν) & arrogantem. Nec σαλακωνίαν ſimpliciter eſſe dicit paupertatem aut arrogãtiam: ſed in paupertate arrogantiam. eius enim verba ſunt hæc, σαλάκων, ὁ πτωχὸς ἀλαζών. σαλακωνία, ἡ ἐν πενίᾳ ἀλαζονεία. Et Suidæ, σαλάκων, περιπατῶν ὡς πλούσιος τίς πένης ὤν. Quod autem addit Eraſmus, Vnde ductum ſit verbum σαλακωνίζειν & σαλακωνεύειν, pro eo quod eſt fracto delicatóque gradu incedere, non video quomodo ex eodem Heſychio collegerit: vtpote qui dicat, ἔλεγον καὶ ἀβροδιαιτουμένους σαλάκωνας ἀπὸ τοῦ ἁβρῶς καὶ μετὰ θρύψεως βαδίζειν. exponẽs σαλάκωνας voce ἀβροδιαιτουμένους, quæ ad mollem & delicatum inceſſum duntaxat non pertinet, ſed generaliter ad quoduis mollitiei genus refertur. Niſi forte hos infinitiuos σαλακωνίζειν, σαλακωνεύειν, ſequentibus verbis adnectendos, ac pro ἀπὸ τοῦ legẽdum τό, & quæ interpoſita ſunt, omittẽda exiſtimauit. qua in re aſſentiri illi nullo modo poſſum. Cæterùm cum hac expoſitione Heſychii, vt σαλάκωνες ſint οἱ ἀβροδιαιτούμενοι, conuenit quod Ariſtoteles τρυφερὸν & σαλά-

κωνας coniungit, Alciphron autem τρυφαὶ καὶ σαλακωνίας. Quanquam non eodem vterque modo, ni fallor. nam ille propemodum vt ſynonyma videtur copulare τρυφαὶ & σαλακωνίας, ille autem eoſdem quidem dicit & τρυφερὸς eſſe & σαλάκωνας, ſed nõ eandem vtriuſque appellationis rationem reddẽs. Verùm eorũ verba proferre ſatius fuerit. Apud Alciphronem igitur Menander Glyceræ inter cætera ſcribit, ἃ γὰρ νῦν ἐπιτάξει μοι ὁ Πειραιεὺς μαλακιζόμενον (οἶσθα γάρ μου τὰς συνήθεις ἀσθενείας, ἃς οἱ μὴ φιλοῦντές με, τρυφὰς καὶ σαλακωνείας καλεῖν εἰώθασιν) ὅπως ... διὰ τὰ ἀλλὰ τοῦ θεοῦ, ταῦτ᾽ ἐστιν. Hic certè nõ video quid aliud τρυφὰς & σαλακωνίας appellet quàm ea quæ molliter & effœminatè fiunt, ſiue nimias quaſdã delicias. At verò Ariſtoteles lib. 2. Rhetor. diuitum mores deſcribens, poſtquam dixit illos eſſε ὑβριστὰς καὶ ὑπερηφάνους, paucis interiectis, addit, καὶ τρυφεροὶ καὶ σαλάκωνες· τρυφεροὶ μὲν διὰ τὴν τρυφὴν, καὶ τὴν ἔνδειξιν τῆς εὐδαιμονίας· σαλάκωνες δὲ καὶ σόλοικοι, διὰ τὸ πάντας εἰωθέναι διατρίβειν περὶ τὸ ἐρώμενον καὶ θαυμαζόμενον ὑπ᾽ αὐτῶν, καὶ τὸ οἴεσθαι ζηλοῦν τοὺς ἄλλους ἃ καὶ αὐτοί. Quo in loco ita vſurpatur nomen σαλάκωνες vt nulla earum ſignificationum quas afferunt Suidas & Heſychius, illi cõuenire poſſe videatur. Niſi fortè eam quam ex Theophraſto hic profert, illi accõmodandam exiſtimemus, vt videlicet σαλάκωνας appellet Ariſtoteles qui ſumptus vbi non oportet faciunt. quæ expoſitio non longè diſcedit, vt opinor, ab ea quam ipſe Ariſtotelis ſcholiaſtes hoc loco affert, dicens, σαλακωνίαν eſſe ὑπερβολὴν μεγαλοπρεπείας. vt magnificentiæ exceſſus ſit quũ volumus circa ea quoque ſumptuoſi eſſe quæ ſumptu & magnificentia digna nõ ſunt. Atque hæc magnificentia verè ineptorum eſt hominum, &, vt Ariſtoteles appellat, σαλάκων.

HENRICVS STEPHANVS LECTORI.

Hæc ſunt quæ mihi, dum excuderetur hoc opus, in quoſdam eius locos annotanda occurrebant. In quibus cur maiore breuitate vſus non ſim, in cauſa fuit, quòd me, niſi latè expoſitis meis, qualeſcunque erant, rationibus, fidem aduerſus tantum virum non facilè impetraturum cernebam. Quanquam ne ſic quidem fore vt eam vbique impetrem, perſuaſum habeo: tũ quòd mihimetipſi in nonnullis diffidam (noui enim quàm ſit mihi curta ſupellex, ſimul etiã quàm tumultuoſè ac præcipitanter hæc à me ſcripta fuerint, mihi ſum conſcius) tum verò quòd examinis laborem paucos ſuſcepturos eſſe exiſtimem. Quicũque tamen eum ſuſcipiẽt, eos etiã atque etiam rogo, ne propter aliqua in quibus me hallucinatum eſſe cõperient (nam quin mihi iſta in ſcriptione id alicubi acciderit nó dubito) erga omnia pariter minus æquos & candidos iudices ſe præbeant. Cæterum quum vacuæ futuræ eſſent aliquot paginæ, ea quæ ſequuntur, licet leuiora, ad eas implendas collegi.

C. 18. V. *eſt*] ὁμοῦ non ſignificat ferme, ſed ſimul.

C. 65. V. *Quæ*] ἔρωτι ponitur pro ὑπ᾽ ἔρωτος, præ amore. vnde & quidam Amorem compellans, dixit, ὦ μὴ δι᾽ ἔρωτα τὰ αἰσχρὰ φαίνεσθαι καλά.

C. 152. V. *non eſſe*] Præſenti tempore pro præterito vtitur Pauſanias in narratione, Græci ſermonis conſuetudinẽ ſequens. ideo vertendus ita fuit hic locus, Hunc Ocnũ aiunt hominẽ fuiſſe induſtrium operique intentum, ſed vxorem habuiſſe ſumptuoſam ac prodigam: vt quicquid is ſuo labore corraſiſſet, id mox abſumeretur ab illa.

C. 177. V. Ὄψει] αἰθύσσεται in vſitata ſignificatione accipitur, itidem vt ... & αἰθυσσόμενον apud Strabonẽ in explicatione huius prouerbii.

C. 116. V. *Ac nugæ tepidæ.*] λέσχη non ſignificat hic nugas, vt oſtendi antea col. 1075.

C. 241. V. *Ferreus vero ignis venit in præcordia virtus.*] Non illud ſonant Homerica verba, ſed hoc, Ferreã verò ignis vim immiſit (Achilles videlicet) in rogum Patroclo extructum. non in præcordia. Ignem autem ferreum intellige eo ſenſu quo indomitus Latinè appellatur. Vt autem ſeruari poſſet illa interpretatio: at verſus non ſtaret: quum Venit in præterito priorem producat ſyllabam.

C. 310. V. *aunt*] εἰπὼν ἂν valet dicturus eſſe, non dicere. Sed nec iſtã interpretationẽ, A veritate deſultauit, probo.

C. 362. V. *ρῆμα*] ἐν χρείᾳ non rectè interpretatur. ita enim ſumitur vt in iſto genere loquendi, οὐκ ἔχει ἐν χρείᾳ τῆς παρούσης.

C. 363. V. *ciuilium ſunt peritiſſimi*] Alius Græcorũ verborũ eſt ſenſus, nimirũ, Qui ex politicis, vel inter politicos excelſiſſimo ſunt animo præditi. Nã μέγιστον φρονοῦντες non ſignificat peritiſſimi, ſed maximè elato animo, vel excelſo ſupra alios animo præditi: nec πολιτικῶν à μέγιστον φρονοῦντες regitur, nec eſt neutrius generis, vt nominatiuus ſit πολιτικά, id eſt res ciuiles: ſed eſt genitiuus partitionis, vt grãmatici loquuntur, maſculini generis: nominatiuum habens πολιτικοί, id eſt, rerum ciuilium periti.

C. 364. V. *exuitur*] Rectius, In certamẽ prodit, vel progreditur. ſic accipitur & in prouerbio ἢ ἀποδύου, ἢ ἀπόδυθι.

C. 405. V. Συβαρίτης] διὰ πλατειῶν eſſet per plateas: at διὰ πλατείας, eſt per plateam.

C. 419. *Eſt biceps*] Legendum ἢ μία φωνή, vt ſit, cuius vnica vox.

C. 411. V. *Terram pro terra*] Pro eſt ἀντὶ, non πρό.

C. 501. V. *Acidum ac moleſtum*] κακουργοῦντα non ſignificat moleſtum, ſed maleficum, improbè agentem.

V. *tionem*] οὐ φανοῦμαι στρογγύλον λεξείδια, non ſignificat Non videbor hominum rotundè loquentium verbula: ſed, Non comperiar rotundare vel rotundans verbula. Nam στρογγύλον non eſt nomen, vt putauit, ſed participium.

V. *Timidi nunquam*] Paulo pòſt reddit ἀθυμοῦντες, pauidi. atqui ἀθυμεῖν non eſt timidum & meticuloſum eſſe, ſed animũ deſpondere, non eſſe bono animo, quod non ſolùm timidis contingit, ſed & audaciſſimis plerunque.

C. 525. V. *rat) in deliciis*] ὑπερμαζᾶν non ſignificat ſimpliciter opiparè viuere, ſed ſupramodum opiparè vel delicatè. nam ὑπὲρ exceſſum hic denotat: adeo vt nec egregias mazas, nec aliquid his etiam lautius ſumi, hac præpoſitione ſignificari exiſtimandum ſit.

C. 598. V. *Ἑρμῆς ἀμύθητος, id eſt, Mercurius infans, elinguis, indoctus.*] At non ita vſurpatur ἀμύθητος, ſed paſſiua ſignificatione, pro dictu impoſſibile, inenarrabile, ineffabile, immenſum. Quare ἄμυθος potius legendum.

C. 653. V. *Quis oſtium*] ὡς κενταυρικῶς cum præcedenti verbo ἐπάταξεν non iungitur, ſed cum ſequenti ἐνήλατο. vt ſit, Quis oſtium pulſauit? quàm centauricè inſilit quiſquis is eſt. Admiratiuè igitur poſitum ὡς, non pro οὕτως.

C. 654. V. *Cera tractabilior*] ἀπλατίστερος tractabilior exponi non poteſt. nam à πλάτος ἄπλατος deducitur, & valde latũ ſeu peramplum ſonat: vt ἀπλατὴς, latitudinis expers, ab eodem ſubſtantiuo deriuatum. Sed ἀπλατίστερος accommodando genitiuo κηροῦ interpretãdum eſſet, Cera dilatabilior (ſi hoc vocabulum liceret vſurpare) id eſt, qui facilius quàm cera dilatatur. Quanquã nó placet hæc lectio: ac legendũ puto εὐπλαστότερος. nam cera pro arbitrio formari ac fingi poteſt.

C. 662. V. *audiendum*] Lege potius βῶλος ἀρούρας, id eſt, Gleba arui.

C. 665. V. *καὶ τὸ*] Tributum colligo non dicitur φορῶ, ſed φορολογῶ. ideo vt conueniat hæc interpretatio, legendum φορολογεῖς. Antea tamen ἀπὸ κηροῦ φέρει, non φορεῖ nec φορολογεῖν, habuimus.

C. 696. V. *Id eſt, Veluti qui metuit omnia*] οἷος ... ficat veloci. nam Ariſtoteles ita loquitur, ὁ μὲν γὰρ φύσει πάντα

οἷος δεδιέναι πάντα, κἂν φορτηνμῶς, ϑηλαδὴ δηλίαν δηλέις. Tū eſt, Nam qui natura talis eſt vt metuat omnia, ſi vel &c.

C.697. V. *dormire*] ἐπαισάλας hic nō ſignificat rurſum excitare: ſed attollere, euehere. nó enim poſuit κατασκαφῆναι, aut ſynonymum aliud, ſed κατακοιμίδυα. Nam ἀτειχίστοι habebant ſuam ciuitatem Lacedæmonii.

C.701. V. *extat*] Platonis verba legenda ſunt ita, Τί δὲ ἔφη ὁ Θρασύμαχος, χρυσοχοήσοντας οἴει τούσδε νῦν ἐνθάδε ἀφῖχθαι, ἀλλ' οὐ λόγων ἀκουσομένους; Interpretanda autem ſic, Quid (inquit Thraſymachus) hóſne veniſſe huc exiſtimas auri fundendi, ac non ſermonis audiendi gratia?

C.705. V. *dias*] μεγαλόφωνος ſonat altiloquus, grandiloquus, non vocalis.

C.709. V. *Dicendo, quoties præteribat*] ὁπότε παρέλθοι, nō ſignificat, Quoties præteribat: ſed, quoties vel quum accederet ad dicendum. vt, ἢ παρελθὼν φραζέτω τις ἐμοί.

V. *Tonat*] Græca verba ſunt in præterito imperfecto, Tonabat, coruſcabat, miſcebat.

V. *Saxum voluitur*] Potius, Dum voluitur.

C.719. V. *depone*] Hic ἐγείρει nō ponitur pro erigat, ſed pro expergefaciat, excitet à ſomno. Eſt autem verſus ex ἰλ. κ.

V. *leuis omnino ratio eſt*] Nō ita hoc loco accipitur λόγος, ſed pro cura. adeo vt interpretari oporteat, Parua omnino mihi cura eſt. vel, Profanos autem parum curo.

C.727. V. *Phœnix*] cœpiſti. eſt enim ἦρχου ſecundæ perſonæ.

C.728. V. *χερνῆτες, id eſt, Annon iſti artifices & iniuſti*] δεινοὶ non ſignificat artifices, ſed callidi, & vafri.

C.737. V. *Non metuat potans effundere*] Alius eſt verborum Theocriti ſenſus. nam qui hic loquitur, ἐπισκώπτει τὸ ἐργοδοτῶν, ὡς μὴ ἐκπαρέχ τὸ ποτὸν παρὰ χεῖρον, vt ait ipſe ſcholiaſtes: id eſt, obtrectat ei cui ſuam operam conduxerat, vt non miniſtranti potus quantum ſatis eſſet. Ita igitur interpretari oportet hunc locum, Optabilis eſt ranæ vita, vtpote quæ non curet eum qui illi potum infundit. Legēdum enim ἐγχεῦντα, ab ἐγχέω, quod paſſim in hac ſignificatione inuenitur. Niſi quis accipiat ἐκχέοντα, id eſt ἐκ τοῦ κρατῆρος, vel ἐκ τοῦ μεγάλου ποτηρίου χέοντα εἰς τὸ μικρόν. Quanuis autē retineretur ἐκχεῦντα, & intelligeretur pro effundentem, nō eſſet tamen hic ſenſus, Non metuat potans effundere. nā Græcè hoc dicendum foret, οὐ μελεδαίνει ἐν τῷ πιεῖν ἐκχέειν. quanquam nec μελεδαίνω ſignificat metuo.

C.771. V. *In has quidem ſum lapſus*] Quaſi legeretur Ἠμβροτον ἄμ. Verùm hanc lectionem nullo modo ferre poſſet verſus. retinēda igitur quā habemus: ſed mutāda interpretatio.

V. *Nequis loquatur*] Putauit prohibentis eſſe hic particulā οὐδέ, & ὡς ἂν λέγῃ τις, accipi pro μὴ λέγῃ τις, vel λεγέτω. ſed ita non ſolet vſurpari ὡς. præterea particula ἂν in prohibēdi formula foret ſuperuacanea. Interpretandum igitur, Percipere nunquam quibimus, ne ſi loquatur quidem aliquis. vel, Ne ſi dicat quidem aliquis, diſcere poſſimus.

V. *Poſſeſſiones pignori opponens meas.*] Potius, Pignori opponuntur. capitur enim paſſiuè, non actiuè.

C.773. V. *Ligno niſi fors primus ille aſſederit*] Non, primus ligno aſſederit: ſed primo ligno aſſederit, ἐπὶ τῷ πρώτῳ καθίζηται ξύλου.

C.774. V. *Faxis cauto. quippe quoties conſpicor*] ϑεώμενος hic ſignificat, dum ſpectaculis interſum, dum in theatro ſum ſpectator. & ζητήματα non pro negotiis accipitur, ſed pro commentis, figmentis.

777. V. πάγχολος] ἀγαπητὸν non ponitur hîc pro gratum, ſed pro ſufficiens. & hoc vel ſimili modo interpretari oportuit, Satis igitur fuerit.

C.790. V. *verùm & tunc ille fefellit*] ἁμαρτάνω neutrū eſt, ſignificans aberro, fallor: non fallo. Quanquā ne illo quidem paſſiuo Fallor ſatis commodè redditur.

C.800. V. *Inſunt ſermones, variique: & paſcua dictis*] νομὸς ἐπέων idem valet quod πλῆθος. ideo non oportet interpretari paſcua dictorum, vel paſcua dictis, ſed copia dictorum.

C.810. V. *γης ούράνιον &c.*] *Felix multorum agrorum poſſeſſor*] Quum ita interpretatur πολύαγρος, oſtendit ſe pro appellatiuo nomine id accepiſſe. quod tamen proprium eſt nomen in hoc ipſo quem citat Plutarchi loco. Nec verò per υ [illegible]rum habetur Πολύαγρος in vulgatis eius editionibus, ſed per ι Πολίαγρος. quæ ſcriptura ſi vera eſt, à πόλις & ἄγρα deriuari dicendum fuerit. Cæterùm vt hic Eraſmus ex nomine proprio facit appellatiuū, ita viciſſim ex nomine appellatiuo fecit nomen propriū antea. qua etiā de re te admonui.

C.825. V. *ſi acceſſerit cordi ſupra modum*] In his verbis, ἐμπείρων δέ τις ταρβεῖ προσιόντα νιν καρδίᾳ περισσῶς, datiuus καρδίᾳ non cum προσιόντα, ſed cum ταρβεῖ iungitur: vt pro Aſt expertus quiſpiam horret ſi acceſſerit cordi ſupra modum, vertere oporteat, Aſt expertus quiſpiam illud accedens horret corde ſupra modum.

V. *ea vini non miſcetur aqua ſæpius infuſa*] Græca verba ſonant, Gutta vini infinitis congiis aquæ nō miſcetur. aut, cum decem millibus congiorum aquæ. vt μυρίοις ſit à nominatiuo μύριοι, non μυρίοι.

C.871. V. *Γοργόνα Περσεὺς ἐχειρώσατο, id eſt, Gorgonē Perſeus adortus eſt*] Potius, expugnauit, ſubegit.

C.880. V. *Τερεβίνθου*] Demētior eſt ἀκριβέστερος. ſed vereor ne alius ſub ea lectione quam habemus, lateat error.

C.895. V. *Priſca hæc ſanè atque obſita canis*] πολιώδη interpretatur obſita canis, pro πολιὰ ſumēs. verùm apud Ariſtoph. non legitur ἢ δὴ πολιώδη, ſed ἢ διιπολιώδη. & hanc lectionem apud eum agnoſcit ſcholiaſtes, ſcribēs διιπόλεια fuiſſe vnum ex antiquiſſimis feſtis, appellatum alio nomine δίασια. Idem hos Ariſtophanis verſus enarrans, ex Pace,

Πάσαις ταῖς ἄλλαις πλεῖσταις τῇ θεῷ,
Μυστεῖ', Ἑρμῇ, διιπολ', ἀδώνια,

ſcribit διιπόλεια fuiſſe feſtum Athenis in quo Ioui πολιεῖ ſacrificarent decimaquarta die menſis Maii. Hanc tamen lectionem ἢ δὴ πολιώδη itidem in prouerbio Cicadis pleni poſuit Eraſmus. qui an alibi πολιώδης pro πολιὸν legiſſet, neſcio: ego certè legere me non memini. Cæterùm ſi τεττιγῶν ἢ βουφονίων prouerbialia ſint, huic nomini διιπολιώδη fiet iniuria, niſi & ipſi inter prouerbia locus detur.

C.900. V. *cantur*] ἀκουσομένους pro ἀκούοντας accipit, vertens, Quique tum demum audiūt: ſed neſcio quo exemplo. Interpretare potius, Quique tum demum audiuntur. Item, μετὰ τὸ κατὰ χειρὸς ὕδωρ, malim, Poſtquam prolata ſunt hæc verba, κατὰ χειρὸς ὕδωρ. id eſt, Poſtquā poſtulata eſt aqua manibus.

C.907. V. *mus impunitate malos ad peccandū prouocari*] Verum eſt malos impunitate & impunitatis ſpe ad peccandum prouocari: &, vt Cicero ait, ſpem impunitatis maximam eſſe illecebram peccandi: ſed huc non reſpicere puto adagium: quaſi videlicet pomum, dum cuſtoditur, non putet aliquis eſſe dulce, nec eius deſiderio teneatur: at vbi incuſtoditum viderit, adeo vt carpere impune poſſit, tum verò id concupiſcere incipiat, dulce eſſe ſibi perſuadens: quaſi ipſa impunitatis ſpe ad illud deſiderandum ſollicitāre, cuius alioqui nullum excitatum fuiſſet deſiderium. Huc inquam non puto prouerbium reſpicere, vel potius eum à quo verſus hic ſcriptus fuit, qui poſtea in prouerbiū abiit. Apertè enim huic ſententiæ repugnat quotidiana experientia: quū videamus multo magis placere, & maiorem ſui, vt ita dicam, amorem excitare illa quæ diligēter aſſeruātur, & quæ nobis cōceſſa non ſunt, quàm quæ ſunt incuſtodita, & à quibus nullius periculi metus arcere poteſt. Quod non ignorauit, atque adeo non tacuit Naſo: qui elegiam quandam ita inchoat,

Si tibi non opus eſt ſeruata ſtulte puella:
 At mihi fac ſerues: quo magis ipſe velim.
Quod licet, ingratum eſt: quod non licet, acrius vrit.
 Ferreus eſt ſiquis quod ſinit alter, amat.

Idem in alia elegia,

Nitimur in vetitum ſemper, cupimúſque negata.
 Sic interdictis imminet æger aquis.

Et paulo pòſt, vbi dixit Penelopen quanuis carentem cuſtode, inter tam multos procos intemeratam manſiſſe: quum Danae contrà illo ſuo thalamo incluſa virginitatem amiſiſſet: ſubiungit,

Quicquid ſeruatur cupimus magis, ipſaque furem
 Cura vocat. pauci quod ſinit alter amant.

Ad quæ Ouidii verba fortaſſe alludens Seneca, dixit, Furem ſignata ſollicitāt, in quadam epiſtola, tale eſſe humanum ingenium oſtendens, quale & Ouidius deſcribit. ita enim ait, libri 9. epiſt. 69, Multi aperta tranſeunt, condita & abſtruſa rimantur. Furem ſignata ſollicitant. Vile videtur quicquid patet. aperta effractarius præterit. Hos mores habet populus, hos imperitiſſimus quiſque, in ſecreta irrumpere cupit. Huc pertinet & quod ſcribit Horatius his verſibus, 1. Ser. ſatyra 2,

- leporem venator vt alta

In niue ſectatur, poſitum ſic tangere nolit:
Cantat: & apponit, Meus eſt amor huic ſimilis. nam
Transuolat in medio poſita, & fugientia captat.

Nec amator ſolus in rebus amatoriis - τὰ ἕτοιμα λιπὼν, ἀνέτοιμα διώκει, vt hic eleganter deſcribit Flaccus. ſed omnium hominum ita comparata eſt natura, vt quod in promptu eſt, quod ſine labore, ſine periculo conſequi poſſunt, minus gratum ſit, minúſque arrideat quàm illud quod procul poſitum vident, & cuius laborioſa ſit periculoſáque adeptio. Contra naturam igitur eſſet, vt pomum, quòd adhibitus ei cuſtos foret, minus placeret. Imò verò ſi poteſtatem faciat cuſtos carpendi pomi, id non tam dulce videbitur, quàm ſi vi & eo inuito, vel clam eo inſcio decerptum fuerit. Hæc igitur prouerbialis oratio, Dulce pomum eſt poſtquam cuſtode caruerit, non ſignificat, meo quidem iudicio, cuſtodis abſentiam pomum reddere dulce, id eſt, eum qui, præſente cuſtode, pomi deſiderio non tangeretur, eo abſente id deſiderare, tanquam dulce: quum videlicet ſuum furtum impunitum fore ſperat. Nam cuſtodis abſentia vt quis audeat pomum decerpere quod alioqui nõ fuiſſet auſus, facit: at vt magis id deſideret quam antea, magiſque illi placeat, nequaquam. imò ſi verum eſt, deſideria noſtra in vetitum niti, vt prohibitione accenduntur, ita permiſſione relangueſcere fatendum eſt. Quidnam ergo ſibi vult hoc prouerbale dictum? Ei præbuiſſe occaſionem exiſtimo quempiam, qui, dum cuſtodiebatur pomum, id ſe appetere negauerit, vtpote adhuc acerbum: at cuſtodem abiiſſe cernens, illud, tanquam dulce, decerpſerit. Ideóque in eos iactari ſolitum, qui ſine arbitris & clanculũ iis rebus gauderent ac deditι eſſent, à quibus abhorrere, tanquam ingratis, exiſtimari vellent. vt in philoſophos, qui quum ſe voluptates exoſas habere dicerent, vt pernicioſas, iis tamen domi, teſte omni remoto, indulgerent, earum capti dulcedine. Atque hoc ſenſu aptiſſime vſurpatum fuerit à Plutarcho iſtud adagium: qui τὸν παιδικὸν ἔρωτα τῷ γαμικῷ καὶ γυναικείῳ comparans, dicit, Ille autem voluptatem inficiatur, ob pudorem ac metum: ideóque honeſto aliquo prætextu attingendi formoſos opus habet. amicitiã ergo & virtutẽ prætexit. & quidẽ athletico puluere ſe cõſpergit, ac frigida lauat, ſuperciliaq; attollit, ac philoſophari ſe prædicat, tẽperantiam colens foris, propter legem: at verò noctu & per ſilentiũ, Pomũ dulce, quod cuſtodiri deſiit. Perinde ac ſi diceret, Iſti puerorum amatores (nam per ἔρωτα παιδικὸν intelligit τοὺς ἐρῶντας τῶν παίδων) cum illis verſantur in gymnaſiis, ſuo amori prætextum honeſtum quærentes. & quidem voluptatem inficiãtur, omniáque agunt quibus ab ea ſe abhorrere oſtendant: at remotis teſtibus voluptas illis eſt dulcis: vt pomum dulce eſt cuſtode amoto. id eſt, vt is qui, dum cuſtos adeſt, pomũ ait ſe nõ curare, vt minimè dulce: at illo abſente, id decerpit, non iã negans eſſe dulce. Sic Plutarchus accõmodare ſuæ orationi videtur hunc prouerbialem verſum. quẽ ſequuti, ad multa quæ in quotidiano ſermone incidũt, elegãter accommodare & nos poterimus. Verbi gratia, ſi de adoleſcente quopiam ita loquamur, Dum ætas, metus, magiſter prohibebant, ſibi comeſſationes, ſibi ſcorta, ſibi aleam diſplicere dicebat: at poſtquam liberius viuendi fuit poteſtas, γλυκὺ ὀπώρα φύλακος ἐκλελοιπότος. Sic & in vernaculo ſermone, ei qui rem aliquam deſiderat, ſed quam conſequi ſe nõ poſſe videns, eius deſiderio ſe teneri diſſimulat, & hoc vel illo nomine ſibi nõ placere aiτ dicere ſolemus, Tu de re iſta dicis quod vulpes de vuis dicebat. vel, Dicis idem quod vulpes, adhuc acerbas eſſe vuas. Quam prouerbialẽ orationẽ ex quadam Æſopica fabula traximus, in qua narratur vulpes, quũ maturas vuas pendentes cõſpicata, eas comedere conaretur, ſed attingere non poſſet: dixiſſe, Acerbæ ſunt adhuc. Vt igitur in principio dixi, occaſionẽ huic prouerbiali, de quo nunc agimus, dicto, dediſſe videri poſſit aliquis, qui pomũ quod habere non poterat, obſtante videlicet cuſtode, acerbũ adhuc eſſe dixerit (eodẽ planè modo quo vulpes vuas, quas vt maturas deſiderabat, quum attingere nõ valeret, acerbas eſſe aiebat) ſimulatque abſceſſit cuſtos, ad id decerpendũ, tãquam dulce, ſe contulerit. Et de prouerbio quidẽ hactenus. In Plutarchi autem loco, ex quo id depromptum eſt, obſeruari debet, πρόφασις prætextum ſignificare, vt ego interpretatus ſum, non, vt Eraſmus, occaſionẽ. nã vt pro prætextu accipiatur, ſententia ipſa manifeſtè poſtulat. dicit enim Plutarchus τὸν παιδικὸν ἔρωτα, id eſt, τοὺς παίδων ἐρῶντας, pudore & metu impediri quominus voluptatem, id eſt, voluptatis ſtudium, fateantur, ideóque ſuæ cum formoſis cõſuetudini colorem & titulum aliquẽ quærere, nimirum amicitiã & virtutem. harum rerum obtentu, eos attingere. vel his nominibus culpam ſuam prætexere. Quin & ipſe Plutarchus apertè ἀ-φορμὰς & πρόφασιν pro eodẽ ponit. Sic tamẽ & in loco quodã Ariſtotelis πρόφασιν interpretatus eſt Eraſmus occaſionẽ, quum itidem vt hic, prætextum ſignificaret (vt admonui antea col. 1075) neſcio an idem valere apud Latinos vtrunque exiſtimans. Animaduerte præterea, σωφρονῶν perperam ab illo ſobrium verti. nam ſobrius à Latinis vinolento propriè opponitur, nõ autem libidinoſo. At Plutarchus hic per σωφρονῶν intelligit à libidinibus abſtinentẽ. quod eſt temperantiæ, non ſobrietatis. Nec illud præterire volo, καθ' ἡσυχίαν non vertiſſe me clanculum, cum Eraſmo: ſed per ſilentium. quòd καθ' ἡσυχίαν pro clanculum nuſquam legerim, quod ſciam: at verò τὸ ἡσυχάζον τῆς νυκτὸς, non vno in loco. adeo vt veriſimile videatur νυκτὸς καὶ καθ' ἡσυχίαν pro κατὰ τὸ ἡσυχάζον τῆς νυκτὸς dixiſſe. id eſt Per ſilentiũ noctis. vel, Noctis ſilentio, cum Liuio: aut, Nocte ſilenti, cum Virgilio. Iam verò quod attinet ad participiũ ἐκλελοιπότος, in actiua ſignificatione hic poſitum eſſe puto, nõ in neutra: ideóque φύλακος ἐκλελοιπότος ad verbũ non ſonare, Quum abeſt cuſtos, aut, Vbi deeſt cuſtos: ſed, Poſtquã reliquit cuſtos, ſub. ipſum pomum. Aut, ſi neutram ſignificationem retinere velis, redde ad verbum, Vbi defecerit cuſtos, vel Vbi deſierit. ſed Latini ſermonis conſuetudo vix hoc patiatur: ac potius admittat, Vbi defecerit cuſtodia. Quanquam & hoc durũ. minus aſperum eſſet, Vbi illud cuſtodia defecerit. Adhuc mollius, mutato in verbũ nomine, Vbi cuſtodiri deſierit. Ideo autẽ hac de re te admoneo, quia dici poteſt deeſſe cuſtos pomo, vel abeſſe cuſtos à pomo, quod nunquã cuſtodem habuerit. vt quum dicitur quiſpiam ab aliquo loco abeſſe, non protinus intelligimus eum aliquando in eo fuiſſe. At nequaquã is poterit eſſe huius prouerbii ſenſus quẽ diximus, nec fortaſſe alius idoneus, niſi de pomo quod cuſtodem antea habuerit, mentionem fieri intelligamus. Verũenimuero dum hoc prouerbium excutio, iam tertia pagella procedit. Hic ergo finem faciam: ſi tamẽ hoc addidero, quod Eraſmus ex prouerbiis Hebræorum citat, Aquæ furtiuæ dulciores ſunt, pro me non minus quam pro illo facere: at locum Pindari quem ſubiungit, eum verò pro neutro noſtrum, imò ne ad prouerbium quidem ipſum vllo modo facere, ſed planè ἀπροσδιόνυσον eſſe.

XLII
H
16

A01 1467430

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google